
EX BIBL.
REGIÆ CHIRURGORUM
PARISIENSIUM ACADEM.

11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29

THEOPHILI BONETI
MEDICINÆ DOCTORIS,
SEPULCHRETUM
SIVE
ANATOMIA PRACTICA,
EX
CADAVERIBUS MORBO DENATIS,
Proponens
HISTORIAS ET OBSERVATIONES
Omnium Humani Corporis Affectuum, ipsorumq; Causas reconditas revelans.

Quo Nomine tam PATHOLOGIÆ *Genuinæ, quam* NOSOCOMIÆ *Orthodoxæ Fundatrix, imo* MEDICINÆ VETERIS *ac* NOVÆ *Promptuarium dici meretur.*

Cum INDICIBUS necessariis.

EDITIO ALTERA, QUAM NOVIS COMMENTARIIS *Et* OBSERVATIONIBUS *innumeris illustravit, ac tertia ad minimum Parte auctiorem fecit*

JOHANNES JACOBUS MANGETUS, MEDICINÆ DOCTOR; & Serenissimi Electoris Brandenburgici Archiater.

TOMUS TERTIUS.

LUGDUNI.
Sumptibus CRAMER & PERACHON.
M. DCC.

THEOPHILI
BONETI
MEDICINÆ DOCTORIS
ANATOMIA PRACTICA,
SIVE
DE ABDITIS MORBORUM CAUSIS
Per Cadaverum Diſſectionem revelatis.

LIBRI TERTII
SECTIO XXIX.
DE HERNIIS.

OBSERVATIO I.

Herniæ Rupturam Peritonæi raro ſequuntur, frequentiſſime Expanſionem.

HOc animadverſione non indignum videtur, Peritonæum rariſſime diſrumpi: In apertis cadaveribus aliquoties expertus ſum, & demonſtravi umbilicum cum ſubſequentibus inteſtinis inſtar capitis virilis protuberaſſe, adeo ut muſculi ventris ad latera impellerentur, & à ſe invicem ſepararentur, attamen Peritonæum expanſum erat, ſed nunquam diſruptum. *Barbette Chirurgiæ Parte* 1. *cap.* 7.

P*Eritonæum rariſſimè diſrumpi*] Ab apertione aliqua in Peritonæi membrana, quæ inteſtina & Omentum in ventre incluſa retinet, facta, ſi inteſtina vel Omentum ex abdomine per foramen elabantur, horum procidentia ſequitur, quæ tumorum, Celæ dictorum, varia genera producit: Hæc autem apertio Peritonæi, vel ab ipſius ruptura, vel dilatatione proficiſcitur, Ob rupturam peritonæi procedentia illa exoritur, inteſtinorum vel omenti, quæ tumorem illum, qui verius Hernia vel Ruptura dicitur, gignit, illiúſque ſpecies diverſas pro diverſitate loci ubi ruptum ſit, & partis quæ procidit variantes: Si enim in Inguinis regione fiat ruptura, & in muſculis proceſſus peritonæi, qui teſtes cum ſeminariis vaſis ſuſpenſos retinet & includit, initium ſcindatur, inteſtinis tunc per hanc aperturam in inguina ſub cutem ſe inſinuantibus, fit Enterocele: & ſi illic ſubſiſtant, Tumor in inguine prodit: Si vero in ſaccum deorſum quoque prolabantur, illic tumorem excitant, cúmq; ſæpe immenſum, ſi magna inteſtinorum portio deſcenderit, vel illa flatibus diſtenta, aut excrementis referta ſint, quæ ſi dura fuerint, tactu etiam deprehenduntur: Si vero flatus in illis contineantur, cum premuntur murmur edunt: & ſi illic hæreant inteſtina, nec reponi, quia diſtenta vel convoluta ſint, poſſunt, cum excrementorum ductus interclusus ſit, ut illa minime dejiciantur

eiantur, causam præbent, unde fæcibus concervatis, sursumque regurgitantibus, illæ tandem evomuntur: Quod si vero *Omenti* portio, per enarratam rupturam in Inguen feratur, Epiplocele fit, tumore illic plerumque remanente, nec ulterius descendente, cum Omentum ob brevitatem, longitudine sua os pubis vix superantem, tantopere descendere, uti intestina quæ longissima sunt, non possit, nisi forte de illo portio abrupta, quod eadem vi qua peritonæum scinditur, fieri potest, eóque citius, si postquam egressum & retentum, attractum admodum & tensum est, vi hac illi illata, ulterius feratur, & in scrotum tunc pars illius subsideat, quæ tamen amplius reponi minime possit: Vidimus & in Inguine, immensum in quodam tumorem, quem ex omento eo prolapso processisse, ex contactu adipis diutusculi inæqualiter, uti in Omento adnasci solet, se offerentis, dijndicare potuimus, quod disruptum fuisset, copia illius quæ huc prociderat, aliquo pacto innuere videbatur. Vel maximam fuisse hic, sicut mox ostendemus, relaxationem, cum dolorem alioqui nullum sentiret, unde neglecta cura non diu post supervixit: In Inguinis muliebrium regione, si peritonæum illic disrumpatur, ubi vas quoddam ex utero per illud in inguina extrorsum fertur, tunc uti per processum in viris, sic in fœminis per hanc viam prolabentibus quoque intestinis, Enterocele quædam prodibit, in qua immensus tumor quandoque in inguinibus se offert, vel Epiplocele, si Omentum procidat, quod cum longius in mulieribus quam in viis existat, tumorem quoque eminentiorem in hisce quam illis progignet. Quod si peritonæum in alia abdominis regione rumpatur, atque Intestina vel Omentum illic sub cutem provolvatur, si in umbilici regione hoc fiat, Omphalocele dicitur, Si alibi circa eum, Herniæ seu Rupturæ generale nomen servat: In quibus Herniis tactus sæpe an intestinum sit, quod pressum murmur, Vel omentum, quod nullum edit; & quod illud majorem, hoc minorem tumorem efficiat, discernat.

Ex Dilatatione, seu Relaxatione sola processus peritonæi, per quem vasa seminaria ex abdomine in scrotum descendunt, citra rupturam, intestini vel omenti portio etiam prolabi, atque Enterocele vel Epiplocele fieri potest: Quod sic contingere ostendit, quia citra prægressum dolorem sensim nec subito fit, ac præterea ocularis inspectio. *Platerus Prax. l.3.c.2.*

OBSERVATIO II.

Vera Hernia non fit sine peritonæi ruptura, Imperfecta per solam relaxationem fieri potest.

§. 1. Testis equidem tunica involvitur vaginali, at ea non extendit se ultra testem, sed circa vasorum pyramidalium basin desinit, testi unita, adeoq; transitus hic loci nullus versus abdomen, Processus adeoque peritonæi hic nullus, ac si vasa spermatica vaginali quadam tunica, libera, tegerentur, quale quid in canibus notamus, sed hic membranulæ dantur plurimæ, coagmentatæ, vasa hæc connectentes: Testiculus tamen ipse à tunica hac totus distat (solo eo loco excepto qui pyramidalis corporis basis dicitur) sic ut spatium aliquod intercedat inter eam & testem. Hernia itaque, si quæ ex abdomine ipso, non fit sine peritonæi veri ruptura vera; nec tamen hic materia, quæcunque etiam fuerit, solida humoralisve, intra testem & vaginalem tunicam colligitur, cum ex ventre ad hoc spatium nullus detur transitus, sed vero intro intra hanc & scrotum ipsum: Hæc dum proponimus, neutiquam flatulentam, serosamve Herniam (sic liceat loqui) produci posse negamus, à materia spatio inter testem & tunicam vaginalem congregata: hanc enim Observationes Medicorum frequentiores satis probarunt: Ast hic inter locum, quem materia hæc occupat, & ventrem infimum, nullus datur nexus; poterit etenim vitiosa hæc affectio hic loci oriri, nil vitii in ventre ipso existente.

§. 2. In inguine non raro Herniam se exhibere notamus, hanc quacunque etiam à causa dependeat, solam fere extensionem peritonæi sequi æstimamus, laxius enim hoc utroque inguine notatur, sic ut vel levi attactu sacculum sat notabilem versus femora se extendentem exhibeat. *G. Blasius Observ. Anat. p. 20.*

* Si Tumor in umbilico apparet Omphalocele dicetur, Si vero in alia parte ventris inferioris, vel superioris, non durus tumor fiat, aliquando apparens aliquando latitans, Peritonæi ruptura est: Atque si in ventre virorum inferioris talis appareat, etiam Relaxatio esse poterit citra ruptionem, circa foramen per quod descendunt vasa spermatica, elongato in modũ crumenæ, cum suis contentis epiploo, scil. vel intestinis vel utrisque; Et si inferius prorumpat, secundum quod magis vel minus est lapsus, diversam sedem constituet, ubi enim ad pubem tantum perveniat Bubonocelen facit, quiescentibus ægris, vix apparet, post saltum autem vel deambulationem conspicua est; Nec est prætermittendum talem etiam à rupto aliquo epigastrii musculo fieri aliquando posse: Verum si supra dicta elongatio ad scrotum usque producatur, Enterocele appellabitur, quæ omnes etiam à ruptione contingere possunt: Discernuntur autem secundum causas, ut si à Ruptione fint ea quæ tumorem faciunt, nuda in scroto propius tactui occurrunt; si ab elongatione, cum majore renitentia, & tanquam in secundo vase sentiuntur, quæ ubi in ventrem recipiuntur tumor cessat, hacque nota discernuntur hæ duæ Herniarum species à reliquis quæ in scroto conspiciuntur, quæ etiam à talibus causis originem non habent, suntque hæ pneumatocele, hydrocele, sarcocele & cirsocele: Pneumatocele levitate perspicuitateque ab hydrocele distinguitur: Sarcocele tumore & duritie testis dignoscitur: Cirsocele tumorum diversitate & parvitate in epidydimo & vasis spermaticis ab aliis Herniis distinguitur. *Rondeletius de dignos. morbis cap. 10. pag. 665.*

OBSERVATIO III.

Hernia à ruptura Peritonei.

Anno 1613. Septembris 24. aperui corpus cujusdam decollati, in quo cum ruptura intestinali laborarer, affectum & peritonæum ruptum ostendi, quomodo per eam rupturam intestina vel omentum decidunt. Modum etiam incidendi & ligandi demonstravi. Plures idem in utroque latere habebat venas & arterias emulgentes. *Ioh. Rudolphus Salzmannus Observ. Anat. p. 42.*

OBSER-

Observatio IV.

Enterocele à dilatatione sola processus peritonæi citra rupturam dependens.

IN Hernioso hydropico secto post mortem, ejusmodi foramen per quod intestinum in scrotum descendens transmittebatur, rotundo margine integrum, *nec dum scissum vel ruptum ullo modo* deprehendimus. Per quod intestini tenuioris portio illa, quæ supra cœcum est, in scroti, aqua pleni, infimam sedem usque ferebatur, totóque illo ductu huic processui peritonæi hujus aquæ causa, quæ tunicas has erodendo ut conglutinentur facit, firmiter accreverat & adnatum erat, nihilominus sine incommodo excrementa egerente, nec dum de dolore conquerente. *Platerus Practic. lib. 3. cap. 2.*

HOc in casu non subitanea vis, quæ disrumpere potius solet, sed conatus saltem frequens & validus egerendi sæpe repetitus in natura constipatis, in causa erit, unde & non subito sed sensim nascitur: cùm enim per eum intestina deorsum in inguina protrusa, ad hujus processus initium propellantur, illius meatum sæpe impellendo, illique se tandem insinuando, eum sensim dilatant: Quod sic fieri, illiusque processus exordium eousque dilatari, atque etiam citra rupturam admodum dilatari posse, præter allatum exemplum hæc etiam comprobant, quod & alii ductus angustiores & crassiores sic dilatari possint, veluti ureteres, per quos calculus aliquoties descendit. *Idem ibidem.*

Observatio V.

Vasa Seminalia Peritonæo obvolui ex sectione Anatomica Herniosorum patet.

NOtandum quod quando musculi obliquè descendentis tendo modicè relaxatur, fit Herniæ illa species quæ Bubonocele vocatur: Quando vero valde dilatatur, tunc fiunt Herniarum duæ species, Intestinalis & Omentalis: Valent namque corpora hæc in scrotum descendere. Neque alicui sit mirum si contra opinionem cujusdam Excell. Medici sententiam, qui cum Fernelio credebat vasa seminalia à Peritonæo non esse inducta, neque ita de facili tendinem hujus musculi perforari posse, cùm jam sæpe, ut vidi, & celeberrimis Medicis ostendi rem aliter se habere, non solum in cadaveribus, sed in vivis, præsertim anno 1596. in quo vidi puerum qui Hernia intestinali afficiebatur, & cum à Chirurgo à Nursia per incisionem curaretur, Testiculo cum suis vasis avulso manifeste inspexi, atque ostendi vaginam, ut ita dicam, testiculo à peritonæo factam, quæ ita erat dilatata in suo exortu, usque ad finem & fundum, ut duo digiti manus meæ facile ingrederentur, quod credo omnibus facile esse visu. *Hippolitus Boscus de Facult. Anat. Lect. 1. p. 9.*

Observatio VI.

Mulieres Herniis esse obnoxias ostendit dissectio virginis, cui à relaxato Peritonæo Inguinalis accidit.

LIgamenta uteri Rotunda oriuntur à fundi uteri lateribus, iis præsertim in locis ubi Tubæ Fallopianæ utero committuntur, & inter duplicaturam Peritonæi versus inguina utrinque ascendunt, & ut vasa spermatica in maribus, ita *hæc Ligamenta in mulieribus extra abdominis cavitatem* prodeunt; hinc illæ eadem ratione ut viri Herniis sunt obnoxiæ, quatenus scil. Peritonæum eo in loco, ubi ligamenta exeunt, præter modum dilatatur: Quemadmodum hisce diebus observavimus, *dum Filiam Hernia laborantem* post mortem dissecaremus, eo námque in loco, ubi rotunda uteri ligamenta abdomen deserunt, Peritonæum adeo relaxatum invenimus, ut integram foveam sive bursam efformaret, perquam intestina in inguen descendendo herniam intestinalem producebant. *Regnerus de Graaf de mulier. organis cap.* 10.

HErniosos aliquot à morbo extinctos se vidisse ait *Hildanus* cent. 6. observ. 37. Unam vero tantum herniosam, quæ maximis cum doloribus interiit, quod tumorem in inguine celasset: *Idem* observ. 70. notat herniam in muliere, gravibus doloribus uteri, ventris & ventriculi vexata (cui exortus tumor in inguine duorum pugnorum magnitudine, à ruptura peritonæi, à descensu intestini fæcibus turgidi) sed medicamentorum efficacia liberata. Lethalem quoque herniam in Furnarii uxore vidi anno 1667. cui Iliaca passio successit, natam à tumore in inguine nucis nuglandis magnitudine, quam paucis ante interitum horis detectam voluit.

* *Hæc ligamenta in mulieribus extra abdominis cavitatem &c.*] Considerata Peritonæi structura in mulieribus, hoc occurrit, etsi membrana illius externa vasa spermatica, atque Testiculos, extra illam cavitatem, non perinde ut in hominibus deducat, membranam tamen largiri ligamentis rotundis, commeatum per annulos nactam, atque sufficienter ad infernam productam, ut & Epiploo & intestinis libertatem concedat ad vulvæ usque labra procedendi, hincque Herniam completam pariendi: *De Blegny cap. 3. §. 6.*

Filiam Hernia laborantem] Peritonæum productionibus duabus donatum est, utrinque à lateribus una, ab ejus exteriore membrana renibus subjecta juxta os pubis; sunt veluti canales laxiores, per tendines musculorum obliquorum & transversorum extra ventris cavitatem in scrotum ad testes abeunt, lae

tiisque se explicantes propriam eorum tunicam constituunt: per eas vasa spermatica præparantia descendunt, & remeant deferentia ad vesicæ cervicem unà cum musculis testium in viris: In *mulieribus* vero duo processus ab utero ad supernam vulvæ partem abeunt, verum hisce productionibus (quas Vesalius in fœminis dari negat, quod in his teste, penduli non promineant) interior membrana arctissime adhæret (à qua tamen juxta os pubis se jungitur) hacque disrupta, & exteriore dilatata, prout vel intestinum vel omentum illapsum fuerit tam in viris quam mulieribus Herniam causat: Hæc productio sectione per cutim in inguine facta, si proxime ad abdomen vinculo intercipiatur, illapsum quidem impedit, sed cum simul & vasa in viris ligentur, testis adimitur: Sin vero non proxime injiciatur, tunc portione aliqua intestini adhuc illabente, plurimum molestat, etsi foris nihil protuberare conspiciatur, vix etiam tactu deprehendi possit, novaque sectio, novumque vinculum requiritur, ut exempla quorundam nos docuere. *Bauhinus Th. Anat. lib. 1. cap. 9.*

Observatio VII.

Herniæ ope subligaculi solius curatæ, natura hiatum materia adiposa obstruente.

SAcrificulus in ædibus S. Andreæ Artium sacris, nomine *Joan. Moretus*, Hernia completa laborans me accessit, opem efflagitans, maximo enim se dolore affici dicens, præsertim ubi officij causa esset canendum: Viso loco laborante, à cautione abstinendum dixi, munere alteri concesso; hinc plurimis morbo congruis præscriptis, inter cætera subligaculo descensum cohibere jussi, quo & quinquennii vel sexennij spatio usus est; atque ex eo quærens qua valetudine frueretur, se sanum esse asseruit: Quo de rei veritate constaret, in ædes meas eum deduxi, examinatisque genitalibus, nullum Herniæ vestigium comparuit:

Eo autem semestri post ex Pleuritide defuncto, cadaveris apertionis concessa, inquisivi sedulus quibus repagulis natura descensuris intestinis obviam ivisset. Fidem testor me circa foramen productionis peritonæi, invenisse substantiam adiposam, magnitudinis mediocris globuli sphæristerij, tam arctè dicto processui adnexam, ut vix sine dilaceratione adjacentium locorum divelli potuerit: Quæ sanationis causa fuerat: Multos præterea novi qui à pertinaci subligaculi gestatione, eaque sola citra aliud præsidium sanitatem consequuti sunt, quibus, prius macilentis, post obesis factis, circa intestina colligitur pinguedo, à qua intumescunt, unde nullus in scrotum patet transitus, reliquo postmodum sine recidiva subligaculo. Ex quibus patet temere instituendam non esse castrationem. Res certe admiratione non caret, naturam morbos incurabiles creditos, superare, levi auxilio adjutam. *Pareus Operum lib. 8. cap. 15.*

A *Pertinaci subligaculi gestatione*] Quorum inventia testiculorum extirpationem, adeo familiarem, ita abolevit, ut jam vix aliquem reperias qui solum panem hominum castratione lucretur, inquit *Regn. de Graaf. de virorum organis pag. 7.*

Observatio VIII.

Extraordinariæ Herniarum species per Anatomen deprehensæ.

HÆ sunt simplices Herniæ & compositæ, prout vulgo discribuntur, sed nobis plures alias praxis demonstrat, & quæ apud Scriptores non reperiuntur: nam experientia me docuit Peritonæum etiam in parte posteriori versus *Dorsum* posse disrumpi, & ibi Herniam efficere: *Inguina* sunt locus Herniis consuetus, verum noli tibi persuadere Peritonæum in aliis locis etiam non posse dilatari aut disrumpi, & ibi Herniam efficere: *Supra umbilicum contingit*, sed rarissime: Infra umbilicum, & ad ejus Latera, & longe supra Inguina, non duntaxat ego, juxta alios Hernias vidi, sed cum illis tanquam cum abscessu agebatur, & Chirurgus non aliam sui erroris rationem in medium producebat, quam quod ibi Herniis consuetus locus non esset. *Barbette Chirurgiæ parte 1. cap. 7.*

S *Upra umbilicum*] Omphalocele, communi fœminarum parturientium damno satis innotuit: at supra umbilicum ita dilatari cutim ut viscera interiora excipiat, ab usu quotidiano est ignotius: Mulier grandæva Hafniensis, corpore quadrato & robusto, multis laboribus defatigata supra umbilici regionem, mox infra cartilaginem ensiformem tumore exorto, & rupto peritonæo, herniam patitur istius loci plane singularem, quæ quocunque labore incrementum capit, non tamen æqualis ubique tumor: In medio globulus eminet, quo omentum vel intestinorum particulam recipi ipsa credit. *Bartholinus te vir. H. 1. 95.*

Supra Umbilicum contingit] *Hippocr. sect. 1. lib. 2. Epidem.* non Inguina solum Herniarum sedem statuit, sed & spatium abdominis: *Abdominis, ait, rupturæ quæ quidem circa pubem sunt, plerumque fiunt statim innoxiæ: quæ vero parum supra umbilicum in dextra parte, dolorem & corporis jactationem afferunt, & vomitum stercoris inducunt; fiunt autem hæ aut plaga, aut distensione, aut alterius insul.* Rupturas quæ circa pubem sunt plerumque statim innoxias esse ait, comparative scil. ad alias, Omnes enim dolorificæ sunt, & partibus subjectis debilitatem afferunt: Gravem tamē fieri aliquando contingit disruptione supra Inguina, si disruptio eam partem attingat qua concrescit cum tendinibus musculorum: Rupturæ autem supra umbilicum excitatæ, maxime dextra parte, cæteris periculosiores sunt, quia hinc ægri parati ad volvulum.

Inguina sunt locus &c.] Vidi Clar. *Th. Bartholinus*

tus Neapoli corpulentum quendam genio deditum, cui in Inguine ramex carnosus tuberosus propendet, ut abdominis superet amplitudinem, una parte varicosus dumisque, ex quo pustulæ enascuntur & suppurantur; Inferior pars mollior aquam continere videtur. *Cent. 2. Histor. 95.*

Observatio IX.

Bubonocele à descensu Coli in inguen. 1. A Cæci descensu. 2. A descensu Omenti, cum utriusque testiculi Hydrocele. 3. Ab Intestinis inter cutim & musculos cohibitis. 4. Ab Omenti & Intestini prolapsu insequuta inflammatio & gangræna. 5.

§. 1. Occurrit ante aliquot annos mulier 40. annor. quæ jam à sex annis hernia gravi ex casu laboraverat: sic ut subligaculo forti propendentia detinere coacta fuerit.

Aperto in cadavere: Intestinum Colon, rupto peritonæo, dilatatis externis, cavitatem ventris magna parte reliquisse observabatur, loco eo ubi ad constituendum Rectum flexuosum valde sinistro in latere detinetur. *Ger. Blasius observationum medic.* 8.

I*Ntestinum colon rupto peritonæo*] Etsi omnium frequentissime & facillime descendit Ileum, reliquis intestinis magis liberum & lubricum, posse quoque prolabi *Colon* ostendunt *Nic. Massa* p. 1. epist. 23. & *Fabritius Hildanus* cent. 6. observ. 71. Marronæ, *ait*, à multis annis Herniosæ post delapsum intestinum, & in abdominis rupturam impulsum, gangræna cum ulcere sordido in inguine supervenit, ex quo bimestri spatio fæces alvi emanarunt, quæ tamen annos aliquot à curatione supervixit, nulla superstite fistula: Colon autem fuisse affectum, non aliquod intestinorum tenuium, & dilatationi, sive foramini peritonæi inclusum, idque sine ulla reduplicatione intestini credidi, eo quod intestinorum colon sit crassissimum, unde facile fieri potest ut aliqua ipsius pars lateralis peritonæo dilatato, aut rupto includatur & putrescat, reliquis ipsius partibus, remanentibus sanis atque integris.

Mulier qua Hernia gravi] In fœminis à relaxatione sola peritonæi in inguine, illic ubi vas quoddam peculiare ex eo emergere diximus, facta, Enterocelen & Epiplocelen gigni, ille forte innuere voluit qui tendinem quendam ab inguine in peritonæum emitti, illiusque robore peritonæum, atque hinc omentum & intestina confirmari scribit, eique relaxato Hernias illic fieri docuit: Verum cum vas illud non adeo, uti processus peritonæi membranosum, sed nerveum & durum existat, nec proin tam facile dilatetur, vix illius relaxationis causa, nisi peritonæum illic disrumpatur, intestinum vel omentum in inguen poterit descendere. *F. Platerus Prax. lib. 3. cap. 2.*

§. 2. Cum Cœcum intestinum prope renem dextrum peritonæo contumaciter adhæreat, non possum adduci ut credam cum *Galeno* solum hoc intestinum omni vinculo solutum esse, ob idque facile in scrotum decidere. Experientia docet solum Ileum pubi proximum Enterocelen facere, Inveni tamen in puerulis, quibus tum ossi sacro incubat, in scrotum delapsum, Et nuper in Pharmacopœi cadavere juxta inguen provolutum observavi. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 12.*

* C*Um cœcum Intestinum &c.*] Quodnam Intestinorum facilius procumbat & Herniam pariat, distiocte ostendit Clar. de Blegny, Chirurgus Regius, Tractatu de Herniis, Ex notitia *ait*, situs partium imi ventris colligere est ex intestinis semper Jejunum primum prodire in Omphalocele, Solum Rectum per podicem eminere: Ileum autem tum Annulos transgredi, illam autem coli partem quæ latus dextrum occupat, illuc quandoque devolvi, etsi perquam raro id accidere doceat Riolanus ac solam in infantibus: Illud tandem constat, si Coli ligamenta in tantum extendi queant ut hoc prolabatur, Cœcum, quod minus adstrictum est, & liberius, ac naturaliter deorsum vergit, eo facilius ad usque inguina posse devolvi: Concedo duplex hoc Herniæ genus ad modum esse infrequens, attamen nemo inficiabitur illas aliquando contingere, neque adeo si accidant, in admirationem pertrahere quam Ventriculi præcipitationem, cujus ex Fabritio Hildano meminit Riolanus &c.

§. 3. In subjecto virili ob causam monetam strangulato 1638. Parisiis, Omentum in inguen dextrum producebatur: Deinde vero musculo cremasteri ita adnatum visebatur, ut naturalem nexum diceres: Epiplocele enim laboraverat: Uterque quoque Testiculus Hydrocele infectus. *Bartholinus cent. 2. observat. 85.*

§. 4. Experimur etiam processum peritonæi in Inguinibus ita posse disrumpi, ut intestina non in scrotum, sed inter cutim & musculos versus femur sese urgeant. *Barbette l. c.*

I*Nter cutim & musculos &c.*] Intestini prolapsi sub cutem abdominis, sectione facta repositi, exemplum affert *Platerus* observationum lib. 3. p. 758. Cuidam tauris impetu facto cornibus abdomen in latere circa umbilicum perfoderat; post convalescentiam exiguus tumor, rupto scil. illic peritonæo, remansit; quem cum negligeret, tandem sensim è peritonæi cavitate emergentibus intestinis, tumor in immensum excrevit, ipseque & febre acuta & stercoris evomitione extreme laboravit, ut de illius salute pene desperantes, ad sectionem reponendaque intestina ut extremum remedium confugeremus: qua in cute illius loci tentata, licet difficulter foramen peritonæi rupti digito investigaretur, eo tamen invento, sensimque intrusis intestinis, mox sanitati restitutus, tumorem postea vinculis coercuit.

§. 5. Pagano cuidam viro robusto cum duobus litiganti, & in terram dejecto, adversariorum alter pedem in inguinis dextri regionem adeo impetuose impegit, ut vehementem inde cruciatum mox sentiens, vix iterum potuerit assurgere: Inde in lectum collocato, statim tumor in eo loco amplus apparuit: Chirurgus & Lithotomus vocati, rupturam in peritonæo factam, atque procidentiam intestinorum sequutam judicabant, aliquotque dies

in reponendo intestino laborarunt, fomentis, inunctionibus & manuali operatione adhibitis: Quibus cum nihil proficeretur, dolorque in dies augeretur, & tumor admodum ruberer, ad nos advectus fuit: Cum vero cognovissem illum totos octo dies, ex quo læsus fuerat, nihil per alvum dejecisse, vomitumque ea nocte excrementorum alvi sequutum, & postmodum omnino intestina procidisse, uti & omenti portionem, tumore in inguine persistente, nec in scrotum descendente, intestina ex læsione inflammata, uti & vicinas partes asseverari: Et quia tumor mollis, plenus & lividus erat, sanguinem quoque illic collectum ex læsione, eumque ex diutina retentione corruptum esse judicavi. Quibus consideratis, *cum nulla alia spes salutis* esset, & gangrænæ indicia, excitatis jam nigris in inguine pustulis, exsudanteq; ichore apparerent, *per sectionem cutis* viam patefaciendam, & per rupturam peritonæi tunc conspicuam, intestina reponenda, Ægro etiam hoc unice rogante, necessarium fuit existimatum. Itaque Chirurgus, cutem tumori instratam attolens digitis, ne dum secaretur, intestina forte læderet, eam novacula aliquousque discidit, ægro nullum inde dolorem sentiente, quod emortuæ carnis è gangræna signum erat, statimque flatus fœtidissimi & corruptus sanguis lividus, cadaverosi & abominandi odoris, per foramen peritonæi scissum, è vulnere erupit, tanta copia ut pelvim pene impleret: Inde sectionem longo vulnere continuans, omentum, quod omnino corruptum erat & prociderat cum intestinis, ab his, amplitudine duarum palmarum abrupit, atque hæc eadem admodum rubentia cruentaque per rupturam intrudere, rursumque erumpentia retinere studuit, quod dolorem ægro pariebat, ut omnino interdum deficeret: Postea pannis duplicatis & involutis, applicatisque cum emplastro, ne erumperent intestina cavit, mortem interim prædicens, uti & ego, cum pulsus in eo deficeret, extremaque frigerent, quare tres tantum horas in agone versatus exspiravit.

Abdomine sectione reserato, intestina intrinsecus livida aliquousque, uti & peritonæi inferior sedes, carnosaque vicina loca contusa apparuerunt, ex quibus ea inflammata gangrænataque fuisse satis apparuit: *F. Platerus observat. lib. 3. pag. 756.*

Per sectionem cutis] Peritonæi nimirum magnam illam sectionem ab antiquis usurpatam & nuper renovatam: in præsens vero ob Chirurgorum ignorantiam raram (quod multis exitio est) nimirum dum in Herina intestinali, intestinum aliquod quasi captivum detinetur, ita ut etiam volvulo laborent, & mortui sint proximi nisi cum subita dilatatione rupti peritonæi secentur. *Franc. Roussetus de Partu Cæsareo sect. 3. cap. 3.* Videant tamen qui sectione Hernias curare instituunt, & diligenter inquirant an intestina per processus peritonæi in scrotum delapsa, vel delabentia, vix angustiis quasi strangulata gangrænam contraxerint: Tunc enim etsi rectissime secuerint, postridie æger certissime morietur; Chirurgus autem eum necesse videbitur, cujus rei in Gallia exempla observata notavit *Slegelius: Veslingius obs. 49.*

Observatio X.

Ob Herniam castrati plerique intereunt, vi illata peritonæi processui, nervo sexti paris & vasis spermaticis.

Etsi ea curandarum Herniarum via, quæ aureo puncto fit, dolore ac periculo non vacet, tutior tamen est quàm illa quæ fit per castrationem, quæ ægros remedii crudelitate enectos manifesto mortis periculo exponit: Castratores enim dum timent ne curatione absoluta superstes sit relatio, violento tractu peritonæi processum à partibus quibus adhæret divellunt, unaque nervum à sexta conjugatione, qui ad testem pergit; candem vim spermaticis vasis inferunt, quibus ex rebus dolor excitatur ingens, convulsio, hæmorrhagia, inflammatio, putredo, ac denique mors, ut ego in multis observavi, quos paucis post diebus quam, execti fuerant, exsecui mortuos: Hæc pericula & damna, etsi nonnulli evadant, illi tamen generandi facultate per omnem dehinc vitam privantur. Quare nunquam exsectioni Testium subscribam, nisi forte sarcocele aut gangræna ipsos invaserit. *Parcus lib. 7. cap. 16.*

Observatio XI.

Entero-Epiplocele lethalis ob sequutam gangrænam. 1. Ob Ilei & Epiploi, cum aqua & flatibus. 2. Ob Epiploon maximam partem devolutum. 3. Ob inflammationem Epiploi & intestinorum. 4.

§. I. Accersitus olim fui ad Senem quendam herniosum, cui intestina in scrotum prolapsa erant, & qui variis iisque gravibus ob id molestabatur symptomatibus: Apud quem Chirurgum reperi illa in suum redigere locum annitentem, applicatione fotuum & unctionum, ex rebus magna ex parte adstringentibus apparatarum: Ego animadvertens eorum usu impediri potius quam promoveri curationem, confestim ex emollientibus & relaxantibus curavi concinnanda remedia, quorum usu intra paucas horas suo loco fuerunt restituta intestina, & dolores quibus acriter infestabatur sublati: Post aliquod autem tem-

temporis spatium, quia fasciæ usum aversabatur, relapsa cum essent; denuo ad illum fuit vocatus, ac eadem quæ antea per aliquot dies usurpans remedia, nihil profeci; nec ullo modo intestina potuerunt restitui, & sic me præsente bonus senex exspiravit.

Ego hærens qua ratione id potuerit accidere, quod usu convenientium remediorum morbus, quemadmodum antea, non cesserit, petii ex uxore defuncti ut liceret dissecto cadavere ejus contumaciæ investigare causam: Illa non refragante, Ego & Chirurgus opus anatomicum mox aggredimur, & reperimus intestina, una cum epiploo, admodum livente; in scrotum decubuisse, & eo intestina adeo intricata, ut ob id impossibilis omnino fuerit eorum reductio, Et sic αὐτοψίᾳ in veram ejus contumaciæ pervenimus notitiam. *Ex observationibus Cosmæ Holzachii.*

§. 2. D. N. herniosus erat; In scrotum pars Ilei devoluta erat cum Epiploo, præter aquæ copiam: Colon flatibus turgidum. *Vide lib. 2. tit. de palpit. cordis.*

§. 3. Dom. *du Lac*, annos circiter quinquaginta natus, ab incunabulis Entero epiplocele vexatus, cùm Tumorem ad immensam magnitudinem devenisse observaret, Tierrio Arvernorum, patria, Lugdunum medelam quærens concessit: Convocati in consilium D.D. à *Claustro*, *Grassius* Ego, Mag. *Panthotus & Benoist* Chirurgi, exitum lethalem & calamitatis plenum prædiximus, qui sectioni soli cedere possit, evidenti periculo obnoxiæ, ob debilitatem partibus inductam, gangrænæ & sphacelo expositarum: Objecit æger se ab anno bis vel ter volvulo affectu affectum fuisse, ob quem in exitium pene deductus esset: malle se remedii aleam subire, quum nihil morte funestius ipsi accidere posset, languoribus finem impositura: Masculus ægri animus assensum Medicorum & Chirurgorum obtinuit: præparato ergo corpore Colotomen peregi, atque Omenti uncias octodecim exsecui, membranis tenaciter annexi, immutato quadantenus illius colore: Operatione peracta curam juxta methodum institui: sed Anima ejusmodi domicilii pertæsa, id atrophiâ consumptum septima die deseruit:

Præsentibus dictis D. D. Medicis & M. Chirurgis cadaver aperui: Omenti vero tantum portiunculam, ovo columbino magnitudine parem intestino Ileo hærentis, reperi; cujus pars gangræna erat affecta, convulsionum & mortis causa.

INde colligo in affectibus qui minus spei quam timoris præbent, non temere ad operationes accedendum esse, sed demum habito consilio, & petito à viris Artis peritis, quo præcedente matura deliberatione & prognostico, libera sit ergà Deum & homines conscientia. *Josephus Covillard Operationum Jatro chirurgic. Gallice editarum 17.*

* *Omenti tantum portiunculam*] De procidùo Omento Exiturum pariente, sic disserit N. de Blegny lib. de Hernii; Gallice edito, Nec minus utile est, *inquit*, Partium magnitudinem perpendisse, ex hujus enim consideratione conspicuum est Epiploon, e. g. ad inguina usque aut scrotum devolvi non posse nisi ejus magnitudo supra naturæ leges excreverit, adeo ut dum Bubonocele, Chirurgia instituitur à superfluæ portionis resectione nullum in ineat periculum: Operationis necessitas incumbit, quandoquidem corpus ad statum naturali proximum eo pacto deducitur, ac mali recidivæ, semper metuendæ, ansa præciditur.

§. 4. Illust. J. H. Heslerus, ab octodecim annis Herniosus, vehementi correptus tussi, intestinis vi deorsum pulsis & quasi incuneatis, tandem inflammatione & ingentibus doloribus supervenientibus, bis vomuit nigra, cum præ anxietate non posset contineri lecto, & omnibus invitis sæpe surgeret, à loci mutatione remedium dolorum sibi promittens, tandem sedili locatus, lethali animi deliquio correptus placide expirabat.

Aperto cadavere scrotum dextrum omento & aliquibus intestinis plenum inventum, ita erant impacta, ut quamvis corpus adhuc caleret, vix extrahi sine ruptura potuerint: Inflammata erant, tensa erant quasi: inde biduo ante obitum è lecto surgens, erecto non poterat ambulare corpore: ventrem super pronus curvare cogebatur. *Rolfinkius Epitomes meth. & cur. cap. 16. lib. 3.*

IN Patavina urbe crebriores observavi Hernias intestinales incarceratas, vomitibus nigris subsequentibus cito cursu ad lethalem metam tendentes: Aperui defunctos tres, & prolapsum intestini Ilei intorti, fæcumque in carcere incuneatarum rationem summa cum attentione examinavi: Inde audacior factus, rogatus ardentissimo ægri & astantium, ancipitem, dubiæ plenam aleæ sectionem aggressus, benedictionem cœlicam expertus sum: Liberavi intestinum incisa cute, processibus musculorum & peritonæo; illo reposito, futuris adhibitis, senatum vulnus nulla subsequente hernia. Studiosus de dolore & tumore inguinis dextri conquestus, in consilium adhibuerat Practicum insignem; Hujus rogatu ægrum invisens, detecto tumore inguinis, ægro moriendum esse prædixi nisi sectio adornaretur. Multa internis & externis medicamentis tentata ab aliis, sed meum prognosticum, cum 12. die efferretur funus tandem non inane fuisse, animadversum est: Quam operosæ, imo nonnunquam impossibilis herniarum intestinalium ex scroto in abdominis cavitatem sint repositiones in vivis, non solum ipsa testatur experientia, sed & in demortuis autopsia: Memini tamen alias in juvenibus, pro desperatis fere habitas hernias, usu clysterium, balneorum emollientium humectantiumque continuato, singulari Divina favente gratia, de subito cum impetu, sponte sua retracta. Non favere videtur rigidiori à *Platero* lib. 3. obs. p. 708. prolatæ sententiæ, qua in enterocele, in qua immensus & tensus ex prolapsu intestini in scroto prominebat tumor, usus clysterum suspectus redditur: Quantumvis enim ex contactu appareret, non ab excrementis sed flatibus intestinum adeo intumuisse,

muisse, cum tensus esset tumor, & compressus rugitum edere, & curatio bene cesserit, nihilominus periculosæ plenum aleæ judicio, his absolute prolatis oraculis fidem adhibere: Non semper enim commeatus liber, sed interdum interruptus, & tum pergenti a magni nocumenti, clysteres semper tuti. *Idem assertat. Anatom. lib. 1. cap. 13.*

Observatio XII.

Hernia à prolapsu partis mesaræi & intestinorum in scrotum, cum putredine. 1. 2.

§. 1. NL. Hernia laborans suasu amicorum agyrtam conducit, qui ad suppurationem illam perducere ausus est, (Existimans, ut credo, esse sarcocelem) itaque ad eam stercore utebatur caprillo destillato circa 14. diem oborta febre, vocor & ego tum propter febrem, tum propter urinæ difficultatem: Adveniens igitur & omnia diligenter perpendens, periculum existimo agyrtæ cura ægro illi allatum: nimirum ob febrem symptomaticam, itemque dysuriam ex consensu istarum partium ortam, & imprimis quod hernia esset intestinalis, quæ cresceret nonnihil & decresceret: adde decubitum vel ascensum: præterea membranosas illas partes ad suppurationem prorsus esse inhabiles, & rem nonnisi gravissimis intervenientibus symptomatibus in effectum posse deduci: Quin & ut effectus responderet, tamen corruptis illis membris functiones naturales necessario aboleri: Æger contra malle se periclitari quam cœptam curam intermittere, meque rogare ut febris tantum curam habere non gravater: Pergit itaque adhuc per tres septimanas: tunc redit agyrta iste, rusticus qui erat, & cum phlebotomo incisuras instituit per fundum scroti satis altas, ad materiam exhauriendam, tertio vero die æger moritur.

Aperio cadaver, astante ipsius agnato, & mesaræi partes cum intestinis prolapsas putrescentes jam & corruptas invenio, Itemque in collo vesicæ abscessum quantitatis nucis avellanæ, ut non tantum ratione consensus, sed & abscessus difficultas illa urinæ exorta fuerit. *Phil. Salmuth. centur. 1. observat. 11.*

§. 2. In consultatione referebat nobis *I. Dom. Sala* vidisse se mesenterium cum intestinis tenuibus omnibus in scrotum delapsum, abdomenque alterum præ se tulisse, qua mole compresso vesicæ collo, urinæque impedito transitu, necessitatem moriendi ægro esse accitam. *Th. Bartholinus cent. 2. histor. 95.*

Observatio XIII.

Hernia vicennalis, solo pondere molesta, ex decubitu Ilei & Epiploi in scrotum.

ANno 1678. 18. Januar. dissectum est cadaver *Caroli Ludovici*, in Nosodochio Genevensi, à *Mag. Bailly* Chirurgo, me præsente & Dom. D. *de Communis*, Nosodochij Medico ac Mag. D. *Dentand* Chirurgo peritiss. Septuagenarius erat dictus *Ludovicus*, Vir procerus, vino & veneri, dum juvenis, addictus, qui totam Persiam peragraverat: Obiit autem ex Peripneumonia: Ante 20. annos Hernia laborabat; quam præ pondere & magnitudine subligaculis sustentabat, cæterum immunis omnium affectuum quos hernia comites sibi accersit.

Dissecto scroto, primo se obtulit Omentum eo devolutum, paucula pinguedine obductum, flavescente: hinc intestinum Ileum, cum annexo mesenterio, ad ulnæ nostratis longitudinem devolutum, citra ullas læsionis notas: Peritonæi productio adeo expansa & dilatata, ut nequaquam detractis intestinis & omento, quinque digitos conjunctos admitteret, manum integram, alias excepturum: Omentum autem peritonæo & intestinis arcte invicem cohærebant, ut hinc conspicuum sit operationem sine delaceratione impossibilem futuram fuisse: Testes exigui, compressi, flavescentes, nucis moschatæ magnitudinem vix æquantes: Stentorea voce erat præditus: Diversorium, cui pro insigni appendebat effigies viri sylvestris, in suburbio San Gervasiano, ejus fuerat: Coma autem & barba hirta, effigiei prototypus videbatur.

Observatio XIV.

Enterocele nativa. 1. *Incurabilis ob substratum scroto adipem, & Ileum vaginali tunicæ affixum.* 2. *Ob prolapsum Ilei intorti, cum dilatatione externæ tunicæ vaginæ, internæ ruptione.* 3. 4. 5.

§. 1. IOh. le Charron volvulo affectus evasit, exactisque aliquot annis alio morbo interiit: Aperto cadavere, observatum est mediam quandam partem intestinorum & mesenterii rupto peritonæo in scrotum amplissimum, & omni fide majus prolapsam, ut etiam inde retrahi nequiret: Et ista prolapsio erat illi naturalis, intestinaque tanquam in loco nativo & augebantur in scroto & nutriebantur: *Iacs Thevart Annot. 2. in consf. 24. lib. 2. consf. Ballonii.*

§. 2. Cuti scroti naturaliter nullus intervenit adeps, retulit tamen mihi *Christ. Rieding-*

ger

ger se illum observasse in Dom. *Martino Schatio*, qui cum intestinali Hernia laborasset, nullus Chirurgorum unquam ea, quæ in scrotum prolapsa videbantur, ita reducere potuit quin semper adhuc præter testem, tumor instar ovi gallinacei majoris remaneret:

Aperto mortui cadavere observarunt in scroti fundo multum pinguedinis excrevisse, & intestinum Ileum vaginali tunicæ plurimarum fibrarum interventu firmiter accrevisse: *Regnerus de Graaf. lib. de virorum organis pag.* 20.

§ 3. Anno 1664. Dom. Christoph. Heidenius in Herniam intestinalem incarceratam in scroto, cum stercoris vomitibus, obstructionibus alvinis, torminibus ventris, singultibus &c. incidit. Elapso sextiduo in consilium vocor, examinatis ante à Dn. N. adhibitis clysteribus emollientibus & humectantibus, insessibus, inunctionibus & aliis remediis, testor nihil omissum fuisse quod ad restitutionem in integrum requireretur: Sed quam operosæ, imo impossibiles herniarum istarum in abdominis cavitatem per hæc media, ut & manualem operationem, sint repositiones, tot lugubria hactenus facta testantur exempla & in demortuis αὐτοψία: Quæ causa etiam est quod dicta præsidia suos sæpe deserant authores, ut ægros postmodum prognostico cogantur relinquere: Proximam curationis attingit metam qui dislocationem & prolapsum intestinorum in scrotum corrigere novit: Hoc me cum Deo meo & rei veritate gloriari possum me ope Emplastri mei magnetici (propria experientia à me inventi, inque pluribus diversæ ætatis, constitutionis & sexus subjectis, eodem etiam malo plures per vices ad desperationem usque aliotum recurrente, multoties non sine fructu probati, quod satis dilaudare nequeo, Lumbis applicati, tormina juxta sopiendo ventris atrocissima, intorta, dislocata, & incarcerata in scroto intestina, quamprimum incaluerit, ad proximam abdominis transfert sedem, ipsis etiam ægris, non quidem sine molestia, vim ejus tractricem animadvertentibus.) dicti Domini intestina convoluta, & in scroto incarcerata, in pristinum reposuisse locum: Nam quamprimum die 2. Januar. 1665. hocce Emplastrum ipsius lumbis circa horam noctis nonam fuit applicatum, vix dimidio horulæ elapso spatio tantum exercuit tractum, ut præ cordis angoribus & levibus leipothymiis, nisi adstantes qui tum excubias agerent generosam emplastri virtutem ipsis quasi manibus palpassent, vi abrumpere tantum non commoveretur, donec ipse salutarem extractione εὐφορίαν tandem percepisset, eo quod intestina sensim ac sensim in abdominis cavitatem serpendo retrocedere sentiret: Dum hæc ita peragerentur, loco vini meri, id quod Divinus Senex inculcat, internorum confortantium usus internus & externus cordialium non fuit posthabitus: hisce per aliquot horas continuatis, optima recuperandæ valetudinis spes affulsit, dum boni volvuli hujus insequuti fuere exitus, quos *Hippocr.* 2. Epid. s. 6. in comment. *Vallesius* recenset, scil. somnus, lassitudo & diarrhœa, quæ ex fæcibus constabat nigris, gangrænam minitantibus: Ad œsophagi tandem & faucium asperitatem, & læsionem ex stercoris & aliorum acrium humorum transitu causatam, profuere lenientia mucilaginosa & putredini resistentia: Sterno dolenti Empl. Oxycroceum levamen attulit, Et sic D. G. præter omnium expectationem tum temporis ex Acherusia quasi palude liberatus est æger: Sed quid fit? Ne de hujus Emplastri virtute ab aliis frivole ac temere impugnata, ullus dubitationis relinquatur locus, ecce Idem Herniosus cum anno 1665. 19. Iunij, herniam suam sine subligaculo gestasset, in idem malum, sed aliis comitatum symptomatis incidit: Ille illico, idem etiam Emplastrum adferri è mea domo jussit, Lumbis ut denuo imponeret: hoc quidem iterum suam exercuit vim attractivam, sed irrito conatu Ego elapso jam dumbiduo domum revertens, illico ad ægrum accersitus, deveni, habito ultro citroque mentis discursu, ad impediti effectus causam, quæ fuit 1. vis emplastri veteris exantlata; 2. doxis ejus malo expugnando inæqualis, 3. nova symptomatum syndrome, qualia præter obstructiones alvinas & urinarias, vomitus stercorum, ventris tormina, fuerunt summa virium diminutio, dyspnœa, nephritis, emphysema ventriculi, cum incipiente tympanitide &c. Ego vero seposita omnium horum affectuum medela, iterum aggressus sum dislocationem & prolapsum intestinorum in scrotum? sine his enim reliqua non insequuta essent symptomata: Emplastro meo renovato, & dozi ejusdem aucta, pristinam institui curam semestrem, quæ licet lente procederet, levibus tamen alijs juxta adhibitis, intestinorum distorsio & dislocatio probe fuit correcta, subligaculis tamen semper coercenda: Sed tandem anno 1666. 4. Maij dictus D. æger lethalem metam attigit, superveniente ex lapsu prono in terram vasis cujusdam ruptura in scroto eodem affectu defunctus.

Cùm corpus ad inspectionem aperiretur, observavi prolapsum intestini Ilei intorti in scrotum cum dilatatione externæ tunicæ peritonæi, & internæ ruptæ & dilaceratæ: Intestina inflata cum peritonæo, omento & mesenterio erant inflammata, & tantum non gangrænosa, *ob circulationem sanguinis impeditam* & spiritus vitalis oppressionem: Vesicula fellis erat instar ovi anserini in magnitudine: Ad scroti sectionem mensura una & circiter seri cruenti effluxit: Constitutio Hepatis & Lienis mediocris: Ren dexter fuit minor sinistro: Ulteriorem cultri progressum adstantes prohibuerunt: Emplastri compositionem libens communica-

nicarem, nisi retraxisset quorundam objurgandi audacia, fiet tamen si benevolum aliquem offendero. *Fridericus Hofmannus meth. med. lib. 2. cap. 2.*

O*B circulationem sanguinis impeditam*] Quomodo hinc generetur Inflammatio ostendit Eruditiss. *Franciscus Sylvius* Pract. lib. 1. c. 40. Sanguine in vasis valde distentis, partibusq; quibusdam aliis subsistente, h e. stagnante, mox incipiunt evanescere partes spirituosæ, magisque volatiles, acidas & salinas temperate solitæ: unde utræque actiores factæ in se mutuo insurgunt, Effervescentiamque, ob partes sanguinis oleosas præsentes, calidam excitant, quin paulatim sanguinem ita corrumpunt, ut in pus vertatur &c. Vide cap. dictum.

* *Quam operosæ imo impossibiles repositiones*] Quæ difficultatis sit ratio pulchre ostendit Cl. de Blegni tract. de Herniis,

Illud manifestum est ait si magna Intestinorum portio facilius turgeat, illis uno impetu non concidi per annulos transitum & regressum in locum unde recesserunt, nisi insignem expansionem adepti sint ab interno impulsu partium quæ in inguinibus ex Scroto Hernias excitant; hoc est, nisi fibræ extremitatum musculorum, prædictos annulos constituentium diductæ & divulsæ fuerint quotiescunque prædictæ partes ad descensum proclives fuerint: unde prognosis eruenda est in ejusmodi affectibus: Cum viceversa, si partes, & fæces prædictæ, paulatim illuc devolutæ sint. Sed non parva quantitate, conjecturæ locus est eosdem annulos angustia nativa præditos esse, quapropter admodum difficile fuerit, aut pene impossibile in abdomen repellere, atque solius manus opera, id quod illos transgressum est; pancis, eam strangulationis speciem quæ accidet intestini portioni decidua, sub primo, aut secundo annulo, quo admodum constricti sunt, succedanea protinus habitura plurima accidentia, ad eo terrifica, ut vel moriendi necessitas ægræ incumbat, vel Chirurgiæ, quam Bubonocelen vocant, periculi semper plenam.

Emplastri compositionem libens communicarem] Quam in sua clavi Schrodetiana publici juris facit pag. 555.

§. 4. Mense Dec. 1676. obiit famulus Chirurgi Nosodochij Genevensis, Enterocele obnoxius: Ea tum temporis prehensus, præ vehementia doloris, accedente syncope, intra horas 24. extinctus est: Ante apertionem loci affecti, perpendit, *Mag. Baily*, Chirurgus peritissimus, vix trium digitorum spatium inter umbilicum & pubem intercessisse: Scrotum vero mire tumebat à fæcibus in intestino conclusis; facta autem hypogastrij dissectione, reperit Intestinum Ileum bis, in formam literæ S conduplicatum; adeo in via coarctatum ut neque hinc impellendo, neque inde trahendo, in sedem naturalem compelli potuerit, etiam ablatis in intestino contentis.

§. 5. Anno 1674. Appatitor Genevensis, nomine *Dominicé*, septuaginta quatuor natus annos, ab Enterocele extinctus est, post trium septimanarum languorem: In quo etiamnum Ileum intestinum eodem modo conduplicatum deprehensum, atque tam arctè incuneatum ut nulla vi, etiam remotis impedimentis, in abdomen compelli potuerit.

OBSERVATIO XV.

Epiplocele lethalis ob corruptionem Omenti, Testium & vicinarum partium. 1. A maxima Omenti parte in scroto. 2. Epiplocele ab Omenti in Testis seminaliumque vasorum tunicam descensu. 3.

§. 1. ANno 1585. robustissimus quidam Faber lignarius Genevensis, quum elevasset pondus ingens, Omentum ei prolapsum est in scrotum; & quia reductum non fuit, intumuit, Inde dolor acutissimus, inflammatio, aliaque gravissima symptomata, denique mors sequuta 7. die.

Ego scrotum incidi, & inveni Omentum, imo etiam Testes vicinasque partes plane corruptas & gangræna infectas: *Fabritius Hildanus cent. 1. observat. 72.*

§. 2. Conspicatus sum Omenti se libram extra umbilicum, Et in scroto Omenti libram & amplius *Columbus de Re Anatom. lib. 15.*

CUm Omentum in Scrotum delabitur, delapsum ventriculum aliquando trahit deorsum, & singultus aliorumque symptomatum causa est. *Vide observat. seq.*

§. 3. Ego non semel sane Omentum in eam testis seminaliumq; ipsius vasorum tunicam (cui peritonæum originem præbet) devolutum, ac miris modis mediocrem omenti alias constitutionem adauctam deprehendi: Nam cum tota omenti pars alioquin intestinis incumbens in mediocriter pingui homine vix libræ aut sesquilibræ pondus excederet, Vidi tamen omentum ita p.n. in ea testis tunica auctum, ut quatuor aut quinque librarum pondus penderet, & ventriculum ex sua sede ita deorsum distraheret, ut ventriculi deficiente munere, variisque obortis singultibus, id pondus mortis occasionem fuisse inter secandum collegerim, cum in morbo quodam laterali, qui alioquin bene expurgatus fuerat, scrotum ex more ab ægro adstantibusque subligari neglectum fuisset: Quin etiam quo exactius ramicum herniarumque, uti vocamus, rationem perquiro, eo etiam magis omnes illos molles ramices, quos carnosos vulgus appellitat, ac merito à varicosis affectibus distinguit, ex omenti prolapsu incrementoque progigni mihi persuadeo. *Vesalius Anat. lib. 5. cap. 4.*

OBSER-

Observatio XVI.

Hernia triplex lethalis, ob putrefactionem intestinorum in scroto incipientem.

IN quodam magni nominis Viro, vitam sedentariam agente, temperie humida prædito, & diu in viduitate vitam transigente, hernia tum aquosa, tum carnosa ac intestinalis (de qua ultima tamen semper fuit dubium, cum nullos dolores sentiret vehementes) excreverat in tantam magnitudinem ut ultra 40. libras penderet, & ipse amplius hoc pondus propemodum ferre non posset, propter difficultatem spirandi, cum omnia magnavi deorsum traherentur, semperque lecto affixus decumbere coactus fuit: Tandem cum nulli amplius remedio locus esset relictus, & mors illi brevi immineret, de consilio Medicorum & Chirurgorum, prius tamen prognostico indicato, cum omnibus copia aquæ adesse videretur, sectio fuit adhibita in loco inferiore, ubi undans aqua percipiebatur, Qua adhibita sine magno dolore, effluxit cum impetu illius ad libram 1. sed foramine obstructo tunc, Medici noluerunt plus excerni: Sequentibus diebus tribus plus illius evacuatum est, & æger non male se habuit: Verum quarto die febris supervenit cum erysipelate; quod alioqui illi fuit sæpe molestum, præsertim in pede altero, qui ob scirrhum œdemato sum insiratæ quoq; fuit magnitudinis, ac paulatim vires decreverunt paucos post dies placidissime obierit.

Apertum scrotum, quod ex sectione alioqui satis detumuerat, & spem aliquam convalescentiæ præbuerat, Reperta intestina putrescentia, quæ proculdubio mortem accelerarunt. *Observatio Ioachimi Camerarii.*

Observatio XVII.

Hernia ex Aquosa, Varicosa & Carnosa conflata.

NObil. Ramsæus accepit in sinistræ natis partem superiorem & externam introrsum & deorsum leviter tendens vulnus, ex quo statim concidit: Huic accessit vulneri, inter alia symptomata, sinistri testiculi cum tumore & summo dolore inflammatio, quæ tamen post magnam partem sublata, remanente solum levi duritie, rubore & dolore: Vocatus deprehendo Herniam, non Ventosam, ob defectum flatuum; nec simplicem Aquosam, quia scrotum nec lucidum, nec aqua turgidum: nec Carnosam simplicem, ob dolorem Sed Herniam ex Aquosa, Carnosa, & Varicosa conflatam: Aquosam quidem inculcat tumor instar ovi oblongus, cum testiculi occultatione quoad tactum & visum: Accedit & hoc quod sinistro lateri aquosæ herniæ valde sint familiares, quod nempe vena spermatica sinistra oriatur ab emulgente: Carnosæ vulnus ad sinistræ natis partem superiorem vergens ansam dare potuit & causam: generatur enim hæc hernia ex sanguine testes & scrotum obruente, ibique in molem carneam mutato: cui affluxui vulnus potuit, ut dixi, ansam dare, ut non solum in principio statim Testiculi sinistri inflammatio, sed & dolor sequutus fuerit: Suppetias ferr sanguis adustus melancholicus à vitio lienis oriundus, tenisque sinistri debilitas: Varicosam monstrat dolor, qui exacerbatur in distensione vasorum spermaticorum, unde erectionem penis cruciatus intensissimi comitantur: Omnia incassum remedia, nam sequenti mense moritur.

Aperto corpore, Renum loco portionem pinguem quasi, Lienis vero loco ovi gallinacei quatitate nigrum frustrum, sanguinis coagulati facie, inveniebamus: Cavitas, (circa vesicam) abdominis, aqua erat replera, ut & scrotum circa sinistrum testiculum potissimum dextro longe minorem: Vasa testiculorum varicum modo consistebant; Dextri testiculi substantia spongiosa & putrida, tunicæque adnata erat, In dextra scroti parte cato adiposa *I. D. Horstius observ. Anatom. 6.*

Observatio XVIII.

Herniosi calculosa vesica unam scroti partem implebat, Intestina tenuia alteram.

VEnetiis quandam Herniosum novit *I. Dom. sala*, cui omnia signa calculi vesicæ videbantur adesse, nec tamen cathetere aut candela potuit deprehendi: In mortui cadavere calculus cum ipsa vesica unam scroti partem impleverat, intestina omnia tenuia alteram; *Th. Bartholinus cap. 4. observ. 28.*

Observatio XIX.

Hernia à descensu ilei in scrotum, subsequente Iliaco affectu, irremeabilis ob excrescentiam circa meatum enatam.

DOm. à Charancon, Senator Camberiacensis, cum quodam die in Vinea aliquid magno cum nisu ageret, repente sibi imum ventrem crepari sensit, atque intestina in

scrotum prolabi, quæ cum reponere conaretur, nec posset, in Iliacam passionem incidit, secunda enim die ructibus & vomitibus assiduis vexatus, alvum habuit penitus suppressam; difficultas etiam urinæ illum comitabatur: Sub vesperam febris, sitis, oris amaror ingens, vigiliæ, jactationes, ventriculi subversiones, dolores, seu potius cruciatus, clamores continui illum torquebant, adeo ut nihil per os admittere & retinere posset. Ego accersitus sub vesperam secundæ diei, ex pulsus inæqualitate, inordinatione, parvitate & celeritate etiam ex tot symptomatum vehementia & subitanea virium dejectione, morbum acutissimum & quartum diem non prætеriturum pronuntiavi, Atque præscriptis quibusdam topicis, ne nihil fecisse viderer, cardiacis, anodynis, ad discessum me paravi: Sed victus precibus remansi, & protinus *enema emolliens* & anodynum parandum & injiciendum curavi, post tres horas iterandum: quæ ambo ante diluculum tertiæ diei *per os reddidit*: Tertium post meridiem injectum, sub vesperam adhuc sincerum evomuit, & ea nocte fæces ipsas fœtentes, & iterum bilis copiam cum violentia & cruciatu maximo per vomitum rejecit; sicque viribus & spiritibus exhaustis, corpore prorsus inanito, sub vesperam quartæ diei defecit.

Dissecto cadavere, Ileum intestinum, quod in scrotum descenderat, livens invenimus, & supra os pubis, in meatus initio (quod notatu dignum) spongiosam, seu potius fungosam carnositatem reperimus, intestinum circa meatum involventem, membranisque vicinis adeo adhærentem, ut vix manibus & unguibus avelli posset: Eam excrescentiam primo statim die enatam, & à sanguine ob dolorem & *rupturam* in plagam confluxo, & ad locum laceratum concurrente, genitum fuisse autumo, qua fungositate viam obstruente, facta fuit impossibilis intestini delapsi reductio. *Abel Roscius ad Fabritium Hildanum cent.6.observ.70.*

E*Nema emolliens ejiciendum*] Prolapsio intestini in scrotum, vel est in fieri, vel jam facta & inveterata: In fieri illam esse dico quando ab initio intestinum descendit in scrotum; & symptomata nondum gravia adsunt, tunc enim clyster non protinus infundendus est, ne forsan unà cum intestino quoque ad scrotum descẽdat malumque adaugeat: Præstat itaq; alvum, si constipata fuerit, suppositorio laxare, mox sacculum ex radicibus, herbis, floribus & seminibus emollientibus, flatusque discutientibus, aqua coctũ applicare: deinde in lecto collocato ęgro & inclinato capite, in altum vero elevatis pedibus reducere oportet intestinum in locũ suum naturalẽ: reposito intestino, protinus sacculo adstringente, aqua fabrorum cocto, locus affectus per dies aliquot fovendus est, ut partes relaxatæ constringãtur & vagina aperta obturetur: interim colum abluendum atque expurgandũ est, quo flatus qui intestina ad scrotũ propellunt simul educantur, id autẽ enematibus perquam cõmodè fiet: Si unũ ex superioribus intestinis in scrotũ delapsum fuerit, præter enemata, lenitivo quoque medicamento corpus expurgare convenit, enema enim naturaliter ad superiora intestina pervenire non posse notũ est: Per factum, sive inveteratum prolapsum intestini in scrotũ, intelligo quando intestinũ jam per dies aliquot in scroto retentũ fuerit, ita ut symptomata pessima, durities ac tẽsio scroti, dolor, vomitus, anxietates, febris & alia ægrum torquent: In his enemata nõ tantum conveniunt, sed & necessaria sunt, neque verẽdum ut facile in scrotum descendant, Intestinum enim, quia foramini peritonæi & vaginæ inclusum, & proinde compressum est, ut ad scrotum profluat clyster, vix fieri potest: Sed etsi portio illius illuc iret, quid inde mali sequi possit non video, Enema enim intestinum emollit, lubricũ reddit, dolorem lenit, & flatus educit, quæ omnia in descensu intestini summe sunt proficua. *Fabritius Hildanus cent.6.observ.73. Rolfinckius* clysteres semper tutos judicat: Revera si intestina tenuia tantum, (vel saltem ut plurimum) in scrotum prolabantur, nec clysteres eo usque pertingant, ex lenientibus saltem, lubricantibus & carminantibus compositi, (cathartici enim eo nomine essent suspecti) Quid vetat eos præscribere ad deonerãda crassiora intestina & alliciẽdas fęces, flatusque discutiendos, qui sursum irrepere, malum augere, affectumque deteriorẽ reddere possent?

Enema per os reddidit] Mirum cum Ileum in scroto repertum fuerit, quomodo Enemata duplicationem compressionẽque illam Ilei permeare & ad ventriculũ regurgitare potuerint: verum enimvero naturã plerũq; hæc & multa alia, quæ captum hominis excedunt in morbis perficere, hisce oculis vidi: Hinc intestinorum vulnera coaluisse observatũ, vide cent.1.obs.54. Matrona à multis annis herniosa, cui post delapsum intestinũ in ipsam abdominis dilatationem, gangræna cum ulcere sordido in inguine supervenit, ex quo bimestri spatio fæces alvi emanarunt, feliciter tamen restituta fuit nulla superstite fistula. *Fabr. Hildanus ibidem obs. 71.*

Fungosam carnositatem.] Annotatione digna est fungosa illa sive spongiosa caro, quæ supra os pubis in meatus initio reperta fuit: quæ satis superque indicat herniam hanc non recentem sed inveteratam fuisse; talis enim substantia carnosa, ex integra & illæsa aliqua parte corporis, præsertim membranosa, qualis est processus peritonæi, sive vagina, tam brevi temporis spatio (quarto enim morbi die interiit) minime procreari potuisse, rationi consentaneum est: Quæ ego de excrescentiis carnosis & fungosis, ex detectis cerebri mẽbranis, & magnis articulorum vulneribus prorumpentibus alias scripsi, hic locũ non habent: in earum enim partium vulneribus, non tantum capillares venæ & arteriæ, verum & magna vasa aperta fuisse notum est: At circa herniam D. de *Charaneon* ne minimam quidẽ venam aut arteriam disruptam fuisse inde colligo, quod de reperto sãguine extravasato, & in vacuo abdominis collecto mentionem nullam feceris: Substantia ea carnea, circa meatum reperta, observatione digna est, quã neminem præter *Paræum* lib.8.cap.15. notasse puto: hujus substantiæ, sive carnea sive callosa fuerit, interventu, foramen, per quod intestinum in scrotum descendit, in adultis obturari, & hernias curari, verisimile esse mihi videtur, adeo provida & sagax est natura: At hujusmodi curationes tantummodo fiunt in iis qui beneficio perizomatis prohibent ne intestinum in scrotum descendat: diligenter itaque herniosos moneo ne subligacula negligant. *Idem ibidem.*

Ob rupturam] Herniæ duæ assignantur causæ, Ruptio & Dilatatio Peritonæi: Priorem vix admittit *Hildanus Epist. ad Doringium*: Si *ait*, disrumpitur Peritonæum, id ut circa illa foramina abdominis (quæ tamen productiones potius dicendæ) fiat necesse est: alioquin nunquam neque omentum neque intestina in scrotum descenderent: At rupto ea in parte peritonæo, frustra fieret in sectione herniarum ligatura atque constrictio vaginæ, simul & abscissio testiculi: peritonæum enim cum sit corpus membra-

nosum; nonne disrupto illo parte disruptas ita retrahi ut amplius conjungi & filo ligari minime possint, existimas? Deinde peritonæum dilatari, non autem disrumdi ipsa ocularis inspectio fidem facit; aliquoties enim in herniosis post obitum, præcipue in sene (de quo obs.65.cent. 2.) qui insigni hernia intestinali per multos annos laboraverat, ea qua fieri potuit diligentia locum affectum perlustravi, nunquam tamen quicquam aliud præter dilatationem peritonæi observare & reperire potui. Consentit *Riolanus* Anthrop. lib. 2.8. Si persequaris, *inquit*, peritonæi productionem in scrotum delabentem, videbis ut in viris simplici constat tunica, quæ externæ propago, interna finibus ossium ilium & pubis coercetur, nec ultra pervadit: & si quando in oscheocele magna intestinorum portio in scrotum delabatur, musculorum abdominis tantum aponeuroses effringuntur, raro tunicæ peritonæi lacerantur. Sepius observavi in magnis herniis scroti, ruptis aponeurosibus musculorum, peritonæum supra suam relaxatum apophysim, & instar saxi distentum ac prominens: Idcirco ad curationem herniæ, reductis intestinis, appressum latum cauterium, modo subjecta vasa non offendat, præstantius esse puro remedium puncto illo aureo inutili & fallaci. *Rolfinkius Epitomes methodi cogn. & cur. morbor. cap.26. lib.3.* Peritonæi, in virili sexu, statuit productionis internæ rupturam, externæ vero relaxationem: In mulieribus vero utriusque relaxationem. *Vide obser.1.2.& 3.*

Observatio XX.

Hernia à vase deferente in scrotum delapso.

PRæterea non semel tantum observavimus vas deferens corrugatum *in scrotum descendisse* & ibi Herniam effecisse, quæ manuum ope facillime reduci poterat: imo quæ, si corpus resupinaveris, sua sponte intro recedit, à qua tamen nihil mali expectandum aut metuendum est. Tali Hernia *Spermatocele* impropriè à me vocatur. *Idem ibidem.*

SPermatocele] Ad Sarcocelem potest referri quia in eam abit, monente *Hildano* cent. 4. obs. 64. ubi narrat historiam jovenis, qui in συνουσία venerea deprehensus, & à seminis ejaculatione prohibitus, ab ejus retrocessu dolor illi in inguine exortus est, hinc testiculorum tumor; post evanescente utroque, dexter testiculus tumidus remansit ob enatam ibi herniam carnosam *Ibidem*, histor.5. affert exemplum Presbyteri, cui non solum testiculus dexter, verum etiam vasa spermatica veluti in lapidem induruerant: Malum autem ad ipsam originem usque vasorum spermaticorũ pertigisse censet, ex dolore quem è regione vasorum spermaticorum ad renem usque dextrum persentiisse ait.

In Scrotum descendisse) Imposuit & Herniotomis magnitudo unius Testiculi præter naturalis, quam pro Hernia habuerunt; Affert exemplum *Fabritius ab Aquapendente* operat. Chirurgic. pag.1. cap.73. ejusmodi erroris, Cum adulescens, *inquit*, unum testem altero majorem in se observaret, ostendens hunc testem Operario, ille dixit se habere Herniam, & brevi moriturum nisi extrahatur testis: Atque eo ligato, dum testem extraxurus esset: accurrens pater adolescentis, videns horribile id spectaculum, retinuit operarium ab opere, dicens se velle ut prius ego viderem patientem, qui propterea solutus est, & cum me adiret, dixi ipsum nullo prorsus malo detineri & ita fuit.

Observatio XXI.

Hydrocele *ab aqua copia inter Testem & tunicam Elitroidem.* 1. *Ab aqua Testiculum replente.* 2. *Ab aqua inter Elitroidem & Nerveam tunicam.* 3. *Scroti apertio in Hydrocele inutilis ob corruptum testiculum è directo.* 4.

§. 1. SEctus est puer annorum 12. hydropicus: In scroto magna copia aquarum erat inter testem & tunicam elitroidem; pauca inter scrotum & dictam tunicam. *Vide tit. de veneris tumore.*

AVito vasorum Lymphaticorum Hydrocelen oriri verisimile est, quæ Glisson in testibus tauri, equi, arietis & verris observavit: In homine detexit sæculi nostri curiositas, quæ Clar. *Regnero de Graaf* provenire videntur à tunica albuginea, nec non ab interna testiculorum substantia: *Vide ipsius Tract. de Virorum organis pag.47.& seq.*

§. 2. Quidam ex phthisi obiit: Illi Testiculorum alter in magnam molem excreverat, durus, qui aquam fundebat citrinam, ut in hernia aquosa: membrana, quæ aquam continebat, erat plane cartilaginea & quasi cornea: ipse enim testiculus sua propria ab hac diversa cingebatur. *Rumlerus observ. medic. 52.*

§. 3 *Ego in testiculo dextro* hydrocelem vidi: Aquosus humor inter nerveam tunicam & elitroidem continebatur: Evidentes erant tres aut quatuor propagines vasis deferentis intra testem vitiatum & sanguine sanioso refertum dispersæ, *Riolanus Anthropog. lib.2.c.29.*

EGo in testiculo dextro hydrocelem vidi) Hydrocele nunc totum scrotum obsidet, nunc alteram ejus partem: Cum uno saltem latere intumescit, citra externam causam, humor non est in scroto, sed in membrana erythroide testem continente: Tunc nunquam dexter testis intumescit, sed saltem sinister, ratione renis sinistri male affecti, quia sinistræ partis seminalis vena non ex cava ut dextra, oritur, sed ab emulgente sinistri renis, hinc isto male affecto, nec officio fungente, pars urinæ per eam non permeans, per seminalem venam in tunicam erythroidem delabitur, tumoremque parit: Verisimile ergo est cum hydrocele testiculum dextrum occupaverit, externam aliquam causam præcessisse, quæ imbecillitatem afferendo, aquosi humoris collectioni ansam dederit; aut lymphatica illius testiculi vasa disrupta fuisse.

Inter nerveam tunicam & erythroidem) *Riolanus, Rufum* sequutus tunicam erythroidem pro prima è propriis habet: Elythroidem secundam ponit, quia hæc illi circumjecta.

§. 4. In Generoso quodam viro, quam omnis periculi plena sit scroti & erythroidis membranæ in hydrocele per scalpellum apertio, teste non sublato, compertum est: Ab

aliquot annis sinistra parte hydrocele huic molesta fuerat; frustra cataplasmatis ac aliis remediis usus crebro, tandem temerarii Chirurgi consilio acquiescens, aperiri sibi scalpello tumorem permisit: Effluxit cito omnis humor, tumor quoque subsedit: sed cum testis ipse omnino esset corruptus, vicinas partes facile infecit: Subsequuta mox scroti universi, ac etiam penis, cum tumore & ingenti dolore gangræna: delirium cum vehementi febre, propter doloris magnitudinem, supervenit, ac non ita multo post mors successit.

Ren hujus sinister corruptus fuit, & seminalis in erythroidem descendens, valde ampla & multum patens. *Dodonæus observ. medicin.*40.

Observatio XXII.

Sarcocele *fit sæpius à tumore Testiculo innato quam adnato.* 1. *Vesiculæ intra membranam testiculi.* 2. *Falsa, à particula steatomatici tumoris ex abdomine in scrotum delapsa.* 3. *Curatio Sarcoceles Chirurgica.* 4.

§. 1. Mercatori Samio ablatus ferro Chirurgi ramicosus testis, pendebat semuncias 34. durus ille quidem toto corpore & massæ carneæ nervosis hinc inde gyris distentæ similis, sed neque ad latus, neq; in gremio suo ullum alium testiculum naturalem complexus, Dissecta enim quaquaversum informi mole, ut testiculus verus quem intus delitescere quidam suspicabantur, in conspectum veniret, deprehensum clarissime fuit, totum illud enorme corpus testem fuisse, sed testem à sanguine, ut conjicere licet, admisso, verum ob, vel contusionem, vel frigus, vel pituitam nimiam ad superiores partes non remisso, eoque in carnem degenerem coagulato distentum: *Olaus Borrichius observat.* 97. *Actorum Bartholini annor.*1671.*&* 1672.

Sarcocelen variè definiunt authores, *Celsus lib.*7.*cap.*18.*Raro inquit. sed aliquando caro quoque inter tunicas increscit, σαρκοκήλην Græci vocant. Galenus* lib. de Tumor. p. n. *Testiculos induratos*, & lib. 14. meth. med. eundem scirrhis non improvidè comparat: Hodie tamen Medicorum plerique, ut clarius rem exprimant, Sarcocelen interpretantur quoties carnosum quiddam in scroto testibus adnascitur: Atque id quidem nonnunquam contingere haud inficiandum, prostantq; apud *Hildanum* & *Loticbium* exempla: frequenter tamen sarcocele non tam adnascitur testibus quàm innascitur, h.e. totum testem, ejusque vasa omnia materiæ novæ accessu ita infarcit & porrigit, ut aliquando etiam vigecuplo se ipso gravior ampliorque evadat; Hoc ut sæpe alias, ita quoque in dicto mercatore mihi observatum: Proinde non satis providi rei æstimatores mihi videntur, qui confirmatam σαρκοκήλην vel medicamentis discussisse se, vel discuti posse evulgant, quod nimium occallescat massa illa, & mille plexibus nervosis iisque solidis contrahat invictam duritiem: Crediderit *Matthiolus*, crediderit *Scultetus* in Armam. Chirurg: se sarcocelen pulvere ononidis percurasse, nibil fit verisimilius quàm fuisse hydrocelen duriore cortice circumdatam, atq; ideo sarcocelen mentientem: Atque ut id credam, præter jam allata, persuadent tum similia passim exempla apud *Forestum*, *Sennertum* alios, docentia artifices sæpe aqua profundius in testiculorum sinubus latente deceptos pro carnosis herniis æstimasse, quæ fuerint aquosæ: Tum docet idem radix ononidis, quæ cum inter nobilissima diuretica sit, aquæ haud dubie in sinu testium intimo occultatas paulatim eduxit, atq; ita concidentibus sensim in se involucris duriotibus, sarcocelen æstimata fuit sustulisse. *Idem ibidem.*

A sanguine admisso &c.) Causam Tumoris hujus haud esse sanguinem impurum, contra præcipuorum Medicorum & Chirurgorum sententiam, statuo, cum etiamoprimus eum producere queat; nec simpliciter abundantem, cum etiam in corporibus macilentis se exhibeat, licet in his nec celeriter adeo generetur, nec ad eam magnitudinem deveniat quam in illis: Sed enim veram hujus Herniæ causam in eo consistere existimo, cum membranæ, quæ vasorum capillatium oscula, ne sanguis nutritius nimis subito in partem perfluat claudere solent, vel evasit vel disruptæ, aut dilatatæ sunt; quo tunc contingit plus sanguinis in partem ruere quam ad ejus nutritionem requiritur, Natura interim sanguinem, qui alias putrescetet, in carnem mutat. *Barbette Chirurgia cap.xxx.*

§. 2. Sectioni Sarcocele in milite interfui feliciter & dextræ administratæ: Aperta cute inguinis dextri, testiculus dexter, qui ad capitis puerilis magnitudinem excreverat, separato κατὰ διάρσιν scroto, extractus & resectis vasis spermaticis, prorsus exemptus fuit, magno militis, alias cordatissimi ejulatu: ligatis vasis, consutum scrotum & cætera ut vulnus decet, curata.

Dissectus hic dextri testiculi tumor *glandulosam substantiam* ostendit, ea magnitudine actum, ut oneri esset militi satis valido: Infima vero parte *vesiculas intra membranam* continebat, sanguine plenas, qua parte de maximo semper dolore, ob distensionem tunicæ sensilis conquestus fuerat: Tormentorum oblitus ad militares functiones postea rediit. *Th. Bartholinus ibidem observ.*28.

Glandulosam substantiam] Tumoris causa in sanguinem impurum refertur, ut ab optimo etiam produci potest: abundantia sola accusari nequit, cùm etiam in corporibus macilentis se exhibeat: Veram causam *P. Barbette* Chirurgiæ c. 25. l. l. ait esse membranarum, quæ vasorum capillatium oscula, ne subito nimis nutritius sanguis in partem fluat, claudunt, erosionem, rupturam aut dilatationem, unde plus sanguinis in partem ruit quam ad nutritionem requiritur: natura interim sanguinem, qui alias putrescerct, in carnem murat.

Vesiculas intra membranam Monet l. c. *Barbette* carnem hanc quoque adnasci tunicarum scroti communium secundę, non verò testiculis, quo in casu tolli ea potest, sine horum læsione aut excisione. Hinc monet causam debite cognosci debere antequam ad operationem ipsam accedat Chirurgus: quod parastatæ adeo quandoque intumefactæ sint, testiculis imprimis scirrhosis existentibus, ut herniæ carnosæ specie illudant quandoque;

§. 3. Famulus N. duritie splenis affligi putabatur, & simul ramice carnoso: vastus abscessus totam abdominis regionem sinistram implebat, cujus portio per inguen in scrotum delapsa erat. *Vide tit. de Hypochondr. tumore.*

§. 4. Sanatam vidi Sarcocelem, ad medicamenta pertinacem, Si oblonga ea esset, incisione facta secundum longitudinem testiculi, hoc postea extracto cum carne adnata, sectione circa vasa instituta: Mihi enim aliquando contigit ut testiculus sanus externa facie appareret: qui interiore omnino erat putridus. *Aquapendens operationum Chirurgic. cap. 76.*

HOc *extracto cum carne adnata*) Statuit P. Barbette scroti communium secundæ, non vero testiculis; quo l. c. carnem hanc quandoque adnasci tunicarum in casu sine horum læsione aut excisione tolli potest.

Observatio XXIII.

Epiploon aliquando in scrotum procumbit, Aliquando in Umbilicum procidit, unde Omphalocele.

ALiquando evenit ut Omentum de sede sua deturbetur, nimirum in scrotum descendit, ut in Epiplocele, vel per Umbilicum ruptum protuberet, ut in omphalocele De quibus *Columbus* lib. 15. sic scribit, Conspicatus sum Omentum peritonæo, nec non abdominis musculis annexum: Præterea Omenti semilibram extra umbilicum, Et in scroto Omenti libram & amplius. *VVarthon Adenographia cap. 13.*

Observatio XXIV.

Tumor, seu Hernia Umbilicalis, *lethalis ob Iecoris lobum alterum, extra Peritonæum prolapsum eidem accretum.*

BEaverat Deus Illust. *Mariam Henly* prole mascula, In hoc infantulo fausta Junone Lucina recens nato, observavit obstetrix quendam Umbilici tumorem, nucis moschatæ magnitudinem æquantem: Uterque Parens Medicum & Chirurgum in consilium adhibent, & me quoque ad octo miliarium distantiam vocari curant: Convenimus omnes intra 30. horarum spatium, jamq; tumor ad pugni magnitudinem accreverat: Quo diligenter examinato, candela admota, conspicienda se præbebant intestina versicolora, in eum prolapsa, rupto peritonæo: desuper vero, à dextra tumoris parte, quæ sphacelo correpta erat, nescio quam carneam substantiam, intestina deprimentem deprehendimus: Chirurgus cum altero Medico spem unam in tumoris incisione collocatam esse affirmabant, fore sic ut intestina in suum locum reponi queant: Ego contra dissuadebam, quod intestina sphacelo correpta viderentur, & infantulum, admodum debilem, moriturum dicebam, & præstare eum intactum relinquere, quam artem apud plebem maleficam desamare: Parentes vero, Filioli vitæ desideratissimi, iis auscultantes, anceps potius remedium experiundum constituerunt, quam infantulum sine auxilio, etsi dubio, Libitinæ absorbendum relinquere: Facta ergo incisione, cum Chirurgus immisso in vulnus digito, intestina in suum locum reponere anniteretur, renitente carnea substantia, ipsis incumbente, eademque deprimente frustra laborabat; infantulo mox vitalem auram, quam vix hauserat, immature effundente:

Aperto à morte corpusculo, ne vestigium quidem Omenti conspiciendum erat: Lien præterea exiguus admodum apparebat, Intestina tenuia, rupto peritonæo, in umbilicum prolapsa & sphacelo emortua: Hepar vero, quod continuum esse solet, nec in lobos, ut in quadrupedibus, divisum, in duos lobos profunde sectum erat, quorum alter in proprio loco, dextro scil. hypochondrio, sub diaphragmate & costis nothis conspiciebatur: alter vero extra peritonęum prolapsus, eidem adeo firmiter accreverat, ut novacula ab eo separari minime potuerit: Cætera sana. *Fridericus Lossius observ. 30. lib. 2.*

Observatio XXV.

Omphalocele ab ortu contracta.

PUella modo nata, tumorem immensum in umbilico propendentem secum in lucem attulit. Quem cum vocatus inspicerem, deprehendi tenuia esse intestina per umbilicum prolapsa, globi magni instar convoluta, tenuia membrana pellucida, qualis amnion fœtum involvens existit, investita, in quam chorda umbilicalis desinebat, & vesica ampla humore plena adhærebat: infans cætera bene habitus erat: Cùm autem intestina premendo reponere studeremus, videbantur nonnihil in abdominis cavum ex parte remeare, mox tamen rursum cum murmure egredi: Quæstio erat an vesica aperienda, digiroq; immisso, foramen per quod egrediebantur investigandum esset, ut per illud intestina reponerentur Verum quia mox postea intestina inflammata esse conspiciebantur, atque infans stercora evomens, admodum debilis erat nihil tentare voluimus.

Cum exspirasset, atque abdomen aperiretur, intestina quæ exciderant, membranæ amnio qua ambiebantur, adeo connexa invenimus, ut nulla ratione ab ea avelli potuerint.

AN hoc situ in utero fœtu existente & crescente intestina collocata semper fuerint, vel postea an, sequam nasceretur prociderint, vel in partu, in dubium vocabatur: Ego procidisse diu antequam in lucem ederetur ex eo collegi; quod dum eum mater utero gestabat, ob excrementorum duritiem, conatibus magnis abdomen premere coacta fuit, & quod amnios membrana illi fuerit adnata: Potuisse autem fœtum, dum utero inclusus calore matris fovetur, ci. tra incommoda hoc perferre, quæ postea cum à matre separaretur, supervenerunt, eumque è medio sustulerunt, censui. *Platerus Observ. lib. 3. p. 75.*

*ADDITAMENTA.

OBSERVATIO I.

Bubonocele lethalis ob Ilei intestini Peritonæi processui adhæsum abscessum in inguine sinistro genitum &c.

MAij mensis x. anni 1681 aperto cadavere filii Nob. & celeberrimi Domini Friderici Spanhemij, Theologiæ Lugduni Batavorum Professoris, Leviri mei, manifestum evasit descensum intestini, quo laborabat omnino incurabilem fuisse, Non enim solum Intestinum Ileum in inguen sinistrum devolvebatur, ficuti fieri suevit in Entero-bubonocelis, sed & preterea penetraverat peritonæi productionem ad longitudinem sesquipollicis, altitudinem vero decem linearum mathematicarum; Impossibilis ergo ideo plane fuit intestini reductio, h. e. illius in abdomen retrusio; ac proinde dictus intestini prolapsus in inguen sinistrum nulla ratione emendari potuit: Demum prædicta Ilei intestini portio, quæ peritonæi processum pervaserat omnino purulenta evaserat, nec non inguinis sinistri glandulæ; ubi loci puris fœtidissimi & crassissimi pinta circiter hypogastrium omnino replens, coacervata fuerat.

Ex mea autem sententia, genitus est dictus abscessus ob strictiorem inguinis sinistri, à scuto perizomatis constrictionem, quod in usum fuerat ductum ad continendum sua in sede intestinum. *Observatio Clarissimi & Excell. Domini D. Caroli Drelincurtii Medic. P.P. Lugduni Batav.*

OBSERVATIO II.

Ab omento in scrotum prociduo Enterocelen induci posse ostendit Anatome.

IN Latomi cujusdam, quem ex casu ab alto mortuum Patavii dissecuimus Ramicis vitium id quoque luculentissime ostendit, Huic namque dextri Testis cum seminariis vasis, quum à ramice semel curaretur, abscectus fuerat, Et rursus in sinistro latere idem affectus invaserat, quam ex intestinorum & omenti in scrotum descensu contigisse, dissecando comperi; Adeo ut certam mihi conjecturam facere ad pubis usque os, ipsumque scrotum etiam omentum devolvi posse, licet id sursum in latus sinistrum dissecantibus plerumque retractum observetur: magnum enim inter animantia hoc homines sortiuntur, ut inde nonnulli ἐπιπλοκομῆται quasi dicas omenti gestores, vocentur. *Vesalius Anat. lib. 3. c. 4.*

Quousque ferri possit omentum vide scholia ad obs. 10. sect. 13. l. 3. & §. 4. obs. 4. sect. 34.

OBSERVATIO III.

Abscessus in Inguine ab Herniâ suppuratâ cum erosione intestini, purisque ac excrementorum fœtidissimorum rejectione.

MUlier quinquagenariâ major, variis doloribus diu vexata, ac præcipuè rheumatismo, seu arthritide quadam vaga, à sero aeri omnes corporis partes membraneas nerveas & tendineas perluente, orta, in intestinorum tandem affectum vehementiorem incidit, protuberarant scilicet illa in inguine ad ovi columbini magnitudinem sub herniæ incompletæ forma, cum tanto cruciatu, vomituque tam horrendo, ut morituram eã, cùm brevi arbitrarer, prognoſt co suo relinquerem; verùm post dies aliquot revocatus, reperio pulsum formicantem vomitusque perpetuos, cum tanto intestaneorum ardore, ut se damnatorum pœnis affligi misera delirans crederet, ac præ siti inextinguibili aquam sibi continuò ingurgitari inter ipsos vomitus expeteret, sed quod maximè ad rem nostram facit, vidi herniam prius à me adnotatam in abscessum degenerasse, ex eoque aperto saniem cum excrementis alvinis fœtidissimis effluere. In

casu prorsus desperato quædam revera tentata sunt, ut affinibus satisfieret, dolorque aliquatenus leniretur, at omnia in cassum adhibita, siquidem postquam per viginti quatuor horas duro agone conflictata fuisset, è vivis excessit. Aperto abdomine vidimus intestinum Ileum in sui prope medio perforatum, saburram intestinalem magna vi per foramen in abscessu eructasse, magnaque sui parte gangrena affectum. Cætera curiosius lustrare prohibuit fœtor omni alio major.

Observatio IV.

Hernia in qua intestini Ilei portio ad inguina delabens intus & extus glandulosis excrescentiis referta reperta est: Hepar purulentum &c.

Mulier 65. annos nata, robusta, temperamenti admodum laudabilis, ac nullis morbis obnoxia præterquam quod ab aliquot annis herniam in inguine sinistro, colicas per intervalla non parum crudeles parienrem, gestaret, eodem demum symptomate per octo dies afflicta animam inter vomitus afflavit, die scilicet 16. Maii, ann. 1698. horis matutinis. Cum autem sub meridiem cadaver aperiremus sequentia adnotavimus. 1°. Quoad exteriora, obesiorem rorius habitum, faciliorem que regumentorum corporis communium a musculis abdominis separationem, quod pinguibus satis familiare; Abdomenque præterea totum admodum tensum ac tumidum, sed compunctione ac flatuum sic facta eruptione momento subsidens. 2°. Quoad interiora, In imi ventris cavitate libras aliquot seri purulenti, imò puris consistentriotis super mesenterium ac partes pubi subjacentes respersi, reperiebamus. Epar lividiusculum maculisque ac lineis variegatum; Sed præterea tuberculis albis, duris, rotundis, quasi glandulosis, summè fœtidis, nucem juglandem maximam partem crassis, ipsius tum interiora, tum exteriora occupantibus, pluresque elevationes in ejusdem parte & cava & gibba parientibus, atque à parenchymate facile separabilibus, totum consitum observabatur: verum in specie duo ejusmodi corpora juxta vesiculam felleam ad dextras, magnitudinis suprà descriptæ, è viscere quasi pendula, & sacculo seu capsulâ, ejusdem illius purulenti humoris qui per totum cavum respergebatur reliquias aliquas continente, stipata visa sunt. Intestina glandulis minorem olivæ fructum crassis, per totam sui longitudinem exterius eminentibus, occupabantur; inter quas præcipuæ natæ fuere tria corpora itidem glandulosa, illis in epate mox descriptis non multum absimilia, vasis varicosis tota consita; quorum duo eam intestini ilei portionem quæ in inguina elabebatur, quæque duos pedes supra illius intestini in cæcum insertionem erat, exterius cingebant, tertium intus ibidem reperiebatur; communique sic illa opera cavum intestini ita claudebant, ut materiis descensuris, præterquam liquidissimis, omnis transitus denegaretur: Unde enata erat affectio Iliaca, ipseque tandem perfectus Ileus qui ægram nostram sustulerat; nulla enim intestini strangulatio in peritonæi musculorumque abdominis annulis, satis per longam partis devolutę trajectionem patulis, adnotabatur; imo per totum illud tempus quo lethaliter decubuerat, nullum herniæ vestigium adparuerat. Prædictæ autem glandulæ intus cellulosæ erant, unde non immerito forsan eas ab auctis glandulis intestinalibus vesicularibus per plexus dispositis, productas conjectabamus.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII
SECTIO XXX.
De Testiculorum Dolore.

Observatio I.

Dolor Testiculi sinistri à latente Hydrocele ortus, & vitio Renis sinistri.

Anglus incidera in gravissimum sinistri testis cum tensione dolorem, qui nullis cataplasmatis, fomentis, &c. placari aut leniri potuit: Unicum videbatur remedium sectio & testis ablatio: Antuerpiæ illo tempore multi erant celebres & magni nominis Medici plerique horum curationem tentarunt: Cum autem sese nihil proficere

experirentur, in eandem nobiscum sententiam devenire, in sola sectione unicam & solam spem reponentes: interim tamen nemine de hydrocele opinionem habente, sed omnino alium circa testem affectum consistere suspicante: Sectus igitur tandem est æger & sinister testis ademptus: In ipsa autem sectione demum cognitum hydrocelen fuisse affectum, copiosa insecantis faciem aqua exiliente: Testis integer & haud quaquam corruptus extitit (nuper enim natus erat dolor) quem cum etiamnum calentem Chirurgus medium divideret, ex ipsius centro semen erupit, quod annotatione dignum: Curatus ac sanatus à vulnere, paulo post de Lumborum dolore ac gravitate conquerebatur, apparebant in lotio arenulæ quædam: de latente aliquo in renibus Calculo suspicio erat: In pube deinde, circa cicatricem dolor cum tumore successit, accedentibus vero & aliis symptomatis, mors tandem subsequuta est.

Scarificato autem circa pubem ac cicatricem loco, aquosus effluxit humor & quidem copiosus: Ren vero sinister admodum durus erat, ac justa quantitate major, & substantia interiore haud parenchymatis colorem referens, sed candidior, concreto ac indurato puri, (quod subinde in affectibus varias formas suscipit) similis: *Dodoneus cap. xxxix. obser. Medicin.*

HYdrocele alias universum scrotum, modo unam ejus partem occupat: Impletur totum scrotum hydrope, vel etiam cachexia laborantibus: Quæ vero unam tantum partem afficit, aliam occasionem habet, nec hydropicos comitatur, sed omnino aliter affectus: Non colligitur quoque humor in scroto, sed in membrana erythroide testem continente: Supervenit quandoque ex causa aliqua externa & manifesta, ut à casu aut percussione, crebro etiam ex latente & non manifesta causa: Quæ autem ab externa causa accessit, aut dextrum aut sinistrum testem indifferenter affligit, & in tumore sanguis sæpenumero concretus ac corruptus continetur, A latente vero ac non manifesta causa originem ducens, nunquam alium quam sinistrum testem occupasse diligenter nobis inquirentibus observatum: In hac humor influit tenuis & urinæ consistentia similis, erythroidem distendens membranam, qui subinde tam copiosus in hanc fertur, ut tumor quandoque ad humani capitis magnitudinem perveniat: Testis autem substantia ab acrimonia humoris successu temporis, non tamen mox, corrumpitur: Veteres, inter quos apud Æ̈tium Leonidas, Hydrocelen tumorem esse laxum & citra dolorem tradunt, & talem quidem sæpissime contingit reperiri, secus tamen in dicto Anglo evenit.

Ren sinister durus, &c.] Hinc apparet & abunde manifestum est quamobrem hydrocele, haud ab externa sed à latente causa procedens, nonnisi in sinistrâ membranam incidat, atque hujus testem affligat: nam hujus partis seminalis vena, non ex cava, veluti dextra oritur, sed ab emulgente sinistri renis procedit ac originem sumit: Rene vero hoc male affecto nec officio suo probe fungente, urinæ pars, quanquam emulgens hæc ad se pertraxit, cum ad vesicam per male affectum renem non potest descendere, per seminalem in erythroidem delabitur, hydrocelen eo modo ingenerans: Sublato autem Teste una cum sua membrana, non amplius illic decumbere humor potest: quod si aliquis eo postea descendat, hunc in pube hærere necesse est, veluti Anglo contigit, cui paulo ante mortem humor qui defluxerat hoc loco subsiterat, tumoremque cum dolore excitaverat. *Idem ibidem.*

Mors successit, &c.] Causa tumoris aquosi testiculi sinistri fuit ren sinister male affectus: Symptomatum vero supervenientium & mortis subsequentis, testis exsectio: Cum enim teste ablato, seroso illi humori ad solitum locum confluxus solitus denegaretur, in corpore retentus symptomatibus subsequentibus & morti ansam dedit.

Observatio II.

Testis dolor cum Tumore, ab ulcere in peritonæo hinc puris in illum derivatione.

VIdimus aliquando adolescentem, cui *Testis cum vehementi dolore intumuerat*, is nullis auxiliis adjutus tandem occubuit, Inventum est ulcus exiguum circa peritonæum, è quo perennis saniei defluxio in Testes causa tumoris & mortis fuit *Iacotius comm. ad Coacas Hippocr. pag. 826.*

V*Lcus circa peritonæum*] Unde proclivis saniei in Testiculos descensus; Hi enim communes & proprias tunicas habent, Communes dicuntur quæ utrumque Testiculum involvunt, & duæ numerantur, quarum prima sive externa Scrotum & Bursa appellatur: 2. Dartos dicitur, ex panniculo carnoso constans: Propriæ singulos Testiculos seorsim tegunt: atque in utroque duæ numerantur, quarum prima Erythroides, originem habens à *Peritonæo*, Cujus pars progressusque merito censetur, nam ita ab eo prodit, quemadmodum Scrotum à cute deducitur: Ob eundem consensum in hydrope ascite Scrotum ab aquis intumescit: Propriarum altera Albuginea dicitur.

Testis cum vehementi dolore intumuerat) Hinc imperiti quidam Chirurgi Herniæ specie delusi ad Testiculi extractionem properant, De ea Testiculorum inæqualitate; quoad magnitudinem egregium extat exemplum, & in praxi utilissimum apud *H. Fabr. ab Aquapendente in Operat. Chirurg.* part. 1. cap. 73. Vidi, inquit, plurimos ad me venientes, credentes se male habere quod unum Testem altero majorem in seipsis observarent, propter quam imaginationem videbatur illis Testem majorem dolere: ego autem certos reddidi id naturale esse neque ullum malum inde eventurum: Cùm itaque adolescens ejusmodi Testium inæqualitatem in se ipso observaret, ostendens hunc testem operario, ille dixit se habere Herniam & brevi moriturum nisi extrahatur testis: atque ut brevius perstringam, eo ligato, dum Testem extracturus esset, accurrens pater adolescentis, & videns id horribile spectaculum, retinuit operarium ob opere, dicens se velle ut prius ego viderem patientem, qui propterea solutus est, & cum me adiret, dixi ipsum nullo prorsus malo detineri, & ita fuit.

Observatio III.

Testis dolor ob compressionem factam ab infimis musculis abdominis, ad quos compulsus.

§. 1. ANno 1562. cum Nobilis quidam magnis itineribus per dispositos equos Augustam contenderet, in via, ut fit, ex duriore succussu, cum illideret in ephippii anteriorem partem, Testiculorum alterum contorquens, ita pressit, ut sinistrum inter infimas abdominis musculorum extremitates in inguen protruderet, quo postea reduci nullo modo posset, Tumore ibidem & Dolore excitato, affluente aliunde humore, graviter aliquot septimanas generosus Vir ita afflictus est: Delatus inde Francofurtum huic malo Medicum quæsivit. Inventus qui sectione, ut in inguinis hernia Bubonocole administratur, sanationem promitteret, verum augescente febre, priusquam Chirurgus manum admoveret, extinctus est.

Cum Cadaver secaretur, inventus est Testiculus sub peritonæum, inter abdominis musculos extremos ita inhærescens, ut quasi connatus istis videretur: neque (ut ego aperti abdominis observavi constitutionem) potuisset integra valetudine sectione inde auferri. *Solenander Sect.4. Consil.18.* Vbi consilium pro quodam simili affectu laborante.

§. 2. Multis quidem naturæ ignavia ambo, vel alter saltem testiculus non propellitur deorsum scrotum, ut etiam illos testibus carere alii existiment, cum tamen in inguinibus tantum latitare quandoque soleant, inde & modum eos protrudendi *Paræus* lib. 7. Chir. c. 16. docet: Bis vero testiculi retractionem ex morbo videre mihi licuit, Semel in B. Ar. qui abscessu laborarat renis dextri, quam inflammatio hepatis subsequebatur, hinc varia symptomata, & inter alia tumor dextri testiculi, post aliquot dies ejusdem intra inguen retractio: Deinde in puero, qui ab alio calcibus circa testiculum petitus, in febrem & ejusdem testiculi retractionem incidit, & postquam nulla methodica cura instituitur, moritur, Testiculum intra inguen retractum dum aperio, substantiam ejus fere totam corruptam, & pus ad ponticæ nucis quantitatem in cavitate invenio. *Phil. Salmuth. cent. 1. Observ. 19.*

Observatio IV.

Testis dolor à copia seminis contenti.

HIspanus quidam *Testis dolore intolerabili* diu vexatus, frustra tentatis omnibus, maluit sibi amputari Testem integrum & incorruptum quam diutius in tormentis vitam trahere. Extractum Testem cum adhuc calentem per medium dissecarem, in faciem ipsius erupit & prosiliit semen. *Dodonæus.*

HInc colligit *Riolanus* Vas spermaticum deferens non tenero circumjectu lambere & perreptare Testiculum, sed intro subire ac penetrare, humoremque seminalem in ipsum demittere.

Testis dolore intolerabili) Testiculi enim nervos habent numerosos, partim à sexto pari, partim à spina, mediante inferiore abdominis plexu, in quo illi mutuo implicantur & uniuntur, Nervi ab hoc plexu orti in descensu subinde majores evadunt & numerosiores, surculosque impertiunt partibus involventibus, demumque ad ipsum testem producti, videntur quasi in membranam expandi, tunicamque albugineam constituere, à cujus superiore superficie hinc illinc numerosæ fibrillæ spargantur in ductum nervosum, eundemque conficere videntur *Warthon adenograph. cap.* 28. Dubitat autem is, an sanguis per arterias delatus, quæ in testium substantiam admittuntur, solus sit materia ex qua semen conficiatur, quod non adeo copiose sanguinem distribuant ac arteriæ ejusdem magnitudinis in aliis partibus; recto enim ductu feruntur versus canalem nervosum, indeque iterum per ambages revertuntur propemodum ad testiculi tunicam propriam priusquam se exonerant. Ex pariter quæ ad ipsam tunicam deferuntur, valde anfractuosæ sint, ita ut videantur soli caloris vitalis incremento destinatæ: Ipse vero censet, cum arteriarum venarumque numerumque quadruplo excedant, ac neque sensus neque motus causa facti videantur, Eos succum nobilissimum, sanguine longè nobiliorem deferre, ad seminis confectionem, Vide rationes quibus sententiam adstruit ibidem cap. 29.

Prosiliit semen) Ea addemus quæ circa illam materiam notatu digna observare nobis licuit: In cane cujus vas semen deferens ante coitum firmissime (alias enim semen facile effluit) ligaveramus, vidimus patrato coitu Vascula seminaria testium, epididymidumque ita semine turgere, ut in magnam molem distenderentur Testiculi, Idem quin ab accurate attendentibus in animalibus salacioribus observari possit, non est quod dubitemus, cum id aliquoties in Glirium testiculis conspexerimus. *Regn. de Graaf de Virorum organis pag.* 72.

Observatio V.

Testis dolor ob vesiculas sanguine plenas, intra membranam illius contentas.

MIles sarcocele laborabat: In dissecti testiculi infima parte vesiculæ intra membranam continebantur, sanguine plenæ, qua parte de magno dolore conquerebatur. *Vide tit. de Hernia.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI TERTII

SECTIO XXXI.

De Gonorrhœa.

OBSERVATIO I.

Gonorrhœa diuturna laborantis Glandosum corpus Semine repletum inventum est, cum Testibus eodem refertis.

IN voluntario seminis fluxu laborante, quem Patavii dissecuimus, *corpus Glandosum cum divideretur*, non minus quam Testes ipsos semine oppletum conspeximus: Et si verum fatendum est, inter dissecandum nulla penitus corporis parte tanta seminis vis usquam atque in hoc glandoso corpore invenitur, quantumvis id à testium substantia, mollitie, æquabilitate differat. *Vesalius de Hum. corp. Fabrica lib.5.cap.*13.

I*N involuntario seminis fluxu*] Gonorrhæa Seminis profluvium Latinis dici potest, sed id de eo quod involuntarie & p.n. fluit, noctu potissimum, citra pudendi tentiginem aut erectionem intelligendum venit: Fit potissimum ob vasorum imbecillitatem, & flatuum copiam, vel ob compressionem, vel tensionem, vel succussionem membrorum, ut in convulsione & epilepsia: Profluit interdum ob seminis aquosi & flatulenti copiam: Cum enim tenue & multum est, à vasis contineri nequit, rejiciturque: Communis est hic affectus & viris &: mulieribus: Qui eo laborant, decolores fiunt & imbecilles, sensim corpus contabescit, circa lumbos dolores sentiunt, curantur difficulter nisi causa cognoscatur. *Rondeletius pract.lib.*157.

Seminis fluxu] Semen benignioris alimenti excrementum est, quod ad speciei conservationem servatur, cui natura difficiliorem exeundi viam instituit, ne ex ejus fluore immodico corpus cito contabesceret: Seminis rejectio alia est secundum naturam, alia præter naturam: Illa secundum naturam dicitur esse quæ distento pene fit, & post confricationem in coitu factam: Præter naturam effluit semen, aut cum mentulæ erectione aut sine erectione: Posterioris tantum habenda ratio est, ut morborum & symptomatum quorum illa significatio est, causas deprehendere possimus: Ut autem ad id sine negotio perveniamus, primum scire oportet, an quod per penem ejectum est, album, vel viscidum, vel spumosum fuerit: subinde oportet ejus à quo fluit ætatem, corporis, faciei colorem contemplari, à quibus tandem ad profusionis ejus causam deducimur: Quod igitur ad ætatem pertinet, non omnis talem profusionem fert: Pueritia enim ideo seminis excernendi impotens est, quod illius materia in corporis nutricationem & incrementum vertitur, Ultima vero senectus ob alimenti defectum: Ideo juvenibus, vel ætate consistentibus, vel iis qui venerem nunquam experti sunt, accidere potest ut semen sponte effluat ob illius exsuperantiam vel vasorum relaxationem & imbecillitatem, in iis qui immodice Venerem exercuerunt: A corporis habitu etiam quædam indicia petuntur: quando enim in corpore quadrato fit, & succi pleno, ob seminis abundantiam extitisse credendum est: Contra quæ quandoque in macilento & extenuato, colorem quem pallidam habente corpore, seminis emissio, fit, consumptionis, & hujus corporis emaciationis causa esse merito videtur: Et ut certius de hac re pronuntiare liceat, Dejectionis seminis modus, tempus & quantitas diligenter perpendenda sunt: Ad *modum* refertur, distento pene, vel sensim seminis evacuatio facta, quæ indicio esse potest vim expultricem ab aliquo illarum partium ulcere irritatam, vel ob colloquia lasciva stimulatam, vel ob vasorum plenitudinem commotam ad ejus rejectionem fuisse: *Tempus* vero profusionis seminis est cum noctu vel interdiu fit: Noctu autem inter dormiendum per insomnia libidinis, aut in attenta rei venereæ cogitatione, semen affatim procedit: Effluentis autem hujus causa est seminis vel exuperantia, vel flatuum copia, aut acrimonia naturam proritans: Quod autem unaquæque istarum causarum per se id effecerit, suis propriis signis deprehendemus: tum enim hujus effluvii causam in solam seminis redundantiam non inepte rejiciemus, cum qui illud patitur, in ætate florens vitam otiosam egisse videbitur, cui ciborum & alimentorum multum nutrientium adjunxerit usum, vel ipsum veneris usum, vel aliquantisper intermiserit exercitium à quo tamen nihil periculi imminet: At si ille potius ex vitæ intemperantia cruditates multas collegisse, vel vigiliis intempestivis, & ex fructuum crudorum, & oleum, & similium flatus generantium immoderato usu collegisse videatur, ut si abstemius sit, jam non dubitandum quin propter flatuum copiam seminis profusionem hanc patiatur: Qui si medicamentis semen ex inguetibus frequenti assumptione, eam sistere putamus, multo tamen vehementius provocaverimus, minus mirandum erit, cum omnium talium medicamentorum genus summæ frigiditatis sit particeps, ratione cujus intemperiem, quæ illud profluvium excitabat, auxerimus: Si vero nihil eorum quæ dicta sunt, adfuerint, quin potius in sene eruperit illud seminis profluvium quod longo usu acrium eduliorum, (cujusmodi sunt omnia piperata, sinapi & legumina) vesci sit consuetus, non aliunde sane quam ex seminis acrimonia & salsugine hujus affectus scaturiginem emanasse credendum est, licet rarissime ab illa causa contingat: Aliam autem præter causas enumeratas,

seminis

seminis immoderate & intempestive effluentis recentiores Practici constituerunt, speciemque quandam resolutionis partium spermaticarum fecerunt; quod quomodo rationi consentaneum est non video: Nam cum beneficio musculorum non retineatur semen, neque sint huic usui deputati aliqui nervi, resolutio propriè vocanda non est: Sed quemadmodum ventriculi relaxatione vomitus provocatur, sic etiam ex vasis spermaticis ob imbecillitatem virtutis retentricis, aut propter expultricis irritationem, semen p. n. procidere aliquando posse non negandum est: Decidit autem semen è Parastatis, & Vesiculis illis appensis, sensimque in pene colligitur, unde postea affatim prosilire necesse est, nisi ob sectionem parvorum illorum musculorum penis exitu arceatur, vel ob penis curvaturam in meatu retineatur, donec cum urina excludatur: *Tale seminis effluvium in quodam Nobili observare nobis aliquando licuit, qui illud patiebatur ob musculorum illorum penis incisionem: Nam cum antea laborasset ingentis magnitudinis in vesica calculo, qui sua magnitudine vulnus ad podicem usque extenderat, unde factum est ut ex tanta musculorum laceratione, musculi etiam orti ab osse coccygis, una cum nervo cavo penem constituente per transversum secti essent, unus autem parvorum penis musculorum eandem etiam læsionem subiret altero sano remanente, ex quo sequuta est mentula contorsio: unde seminis retentio in pene cujus reiiciendi nulla ratio alia erat, quam compressa digitis perinæi regione.* Malum quidem est seminis profusio, mulieribus perinde atque viris commune: Causa est quod aliquando extra uterum, aliquando intra profunditur: Si extra, nullus periculi metus terret, nisi supra modum fluat, indeque sequatur corporis consumptio: Verum cum è vasis spermaticis per cornua in sinus uteri descendit, in eoque retinetur, multorum gravissimorum morborum & symptomatum fit causa: Horrores enim, furores, manias, melancholias, convulsiones uterique præfocationes parit, eo quod in utero corrumpatur, & labem malignam contrahat: Quod si in copiosum flatulentumque spirituum resolvatur, inflationem, quam vocant, uteri excitat: Effluvii autem istius causæ eædem sunt quæ in viris, scil. exuperantia seminis, acrimonia, exulceratio & partium spermaticarum imbecillitas, & aliæ supra enumeratæ: Retineri autem potissimum solet semen in viduis, virginibus, & vestalibus: Quare de illis affectibus dum conqueretur mulier aliqua, ut in proprii morbi notionem deveniamus, de omnibus quæ antea dicta sunt diligenter est inquirendum, nec prætermittenda victus ratio consueta, ætas, vitæ conditio, ut vidua an nupta sit: Quod autem è vasis spermaticis semen profusum, & in utero retentum ista symptomata procrearit, ostendunt istorum curationes, quiescunt enim statim, & prorsus desinunt, ubi reserato inferiore ore uteri semen omnino effluxerit.

Invasit hoc sæculo ex lue venerea aliud quoddam vitium, seminis profusioni, & Gonorrhææ finitimū; in quo humor qui redditur puris similitudinem refert, quod cum à diversis causis procreetur, diligenter inquirendæ sunt, ut de affectu rectius statuamus, Proinde videndum an illud puri simile cum urina effundatur, & exiliat aut non, an etiam cum sensu doloris: Si enim cum sensu doloris, & penis erectione fundatur, inflammationem in parastatis esse judicamus, quæ ea potissimum in parte excitatur iis qui rem veneream cum muliere infecta habuerint: postquam enim usum venereum confecerunt, ejaculato jam in uterum semine, partes spermaticæ in eo opere calefactæ, & propter seminis profusionem inanitæ, halitum quendam tetrum & fœdum ex utero elatum in se recipiunt, quo tempore in malignum virus facessit, quod deinde contagione aliū quemvis contaminat, tandemque putredinem contrahit, & inflammationem excitat, sed in parastatis potius, eo quod locus ille humidior sit & magis fistulosus: Fit autem inflammatio interdum in eadem parte, sed alia de causa, quum in ipso venereo opere multum seminis è vesiculis, post longam successionem attractum collegerunt, nec foras ejaculare potuerunt: Quare semen adhuc fervens, & nonnihil acrimoniæ retinens, inflammationem accendit, quæ ex continua puris effusione internoscitur, pudendique perpetuo madore & erectione, interdum etiam ex hæmorrhoidum inflatione, Solent enim hæc omnia inflammationem illarum partium comitari, propter consensum qui peni est cum recto intestino: Interdum autem ob inflammationem ulcus, vel scissuræ ex eadem causa circa easdem partes proveniunt: Sed hæc ex propriis affectuum signis difficile fuerit internoscere: In inflammatione etiam major urinæ ardor, major enim puris tenuitas: In ulcere vero major puris quantitas, minor ardor, sensus vero non minor: At in scissuris solus est ardor urinæ absque ulla puris emissione, *Idem cap. 15. Tract. de dignoscendis morbis.*

Corpus glandulosum cum divideretur] Quod corpus Glandulosum possit esse sedes Gonorrhææ probabitur, & quidem hac ratione, Si corpus hoc ita afficiatur, ut in eo continuo materia sui generis non solum generetur, sed & continuo excernatur, vocabitur iste fluxus Gonorrhæa, nam inter hanc & seminis fluxum non solent distinguere Medici aut Chirurgi nisi quod dicant unum altero magis virulentum esse: Talem humorum effluxum posse contingere probatur à ptyalismo, gravedine, &c. nam quemadmodum in illis continuo salivæ vel pituitosæ materiæ copia illarum glandularum vitio excernitur, ita & harum glandularum vitio major tam hujus quàm aliorum humorum colluvies excerni posse nihil contrarium suadet, Quod mirum vobis neutiquam videri debet, quando quidem sæpenumero in praxi contingere videmus, quod ægri medicamento aliquo assumpto, vel etiam sponte, nunc per has, nunc per alias vias pravorum humorum totius corporis colluviem deponant, quod etiam in hoc corpore glandoso locum habere potest, præsertim si venere aut aliqua malignitate debilitatum existat, nam ita se habent humores in corpore nostro ut latrones in carcere, qui cum erumpere student, non fortiora, sed debiliora primum aggrediuntur loca; sic etiam pravi humores ad evadendum non robustas, sed debilitatas corporis partes primo afficiunt: Hanc nostram opinionem confirmant adhuc magis exempla eorum, quos per diuturnā equitationem, vel succussationem ab equo, in Gonorrhæam virulentæ persimilem incidisse scribunt: sed talis Gonorrhæa non tam cito vires prosternet, nec erit tam periculosa quam illa quæ à Testibus prodit, sicut hoc memorabili exemplo probari potest ex *Bartholino*, qui lib. 1. Anat. reform. cap. 23. refert de quodā Patavii sibi viso, qui ultra annos xxx. eo fluxu laboravit cum nullo sanitatis detrimento. Nec solum hac ratione, verum etiam experientia probatur corpus Glandosum affici potest; experientia namque testatur plures sese in cadaveribus eorum qui Gonorrhæa usque ad mortem infestabantur, illud primario affectum observasse, uti videre est in exemplo à *Vesalio* adducto, Testatur idem *Bartholinus* & alii Glandosum corpus quandoque sedem Gonorrhææ existere; *Regnerus de Graaf de virorum organis pag. 119.*

Non minus quam Testes ipsos, &c.] Testes quoque sedem Gonorrhææ esse adeo clarum est, ut ii qui in hoc morbo curando operam impendunt, nulla probatione indigeant: Ne tamen iis defuisse videamur, qui in hoc morbo curando minus sunt exercitati, unum atque alterum argumentum in medium proferemus: Frequenter accidit ex repentina aut intempestiva Gonorrhææ suppressione, à potenter adstringentibus facta, ipsos Testiculos in ingentem magnitudinem, ut aliquando vidimus,

vidimus, excrescere: quod contingere neutiquam posset nisi ex parte sedes Gonorrhææ forent: Idem probatur ex eo quod fœminæ, quæ Prostatibus destituuntur, aliquando, licet rarius quamvis, Gonorrhæa laborent, quæ in illis proculdubio à Testibus (cum careant aliis organis semini conficiendo idoneis) provenit. *Idem pag. 122.*

Observatio II.

Gonorrhæa affecti cadaver vasa semen deferentia in penem maxime dilatata exhibuit.

Vasis semen in penem deferentis insertio conspectum quodammodo fugit, Et coitus, aut alias excretionis seminis tanmm tempore aperitur: Quod Patavii quidam dissectus facile edocuit, qui ante suspendium involuntario seminis fluxu laborans, hos meatus omnes apertos laxosque habuit: eos potissimum qui ex testibus in Deferentis semen vasis revolutiones gyrosve pertingunt, & quibus dextrum & sinistrum deferentia semen vasa in vesicæ cervicem terminantur. *Vesalius de humani Corp. fabrica lib, 5. cap. 13.*

Vasis semen in penem deferentis] Semen tam in Testibus quam in Epidydymidibus confectnm ulterins exeurrit per vasa semen deferentia, quæ à testibus sensim ascendunt in cavitatem abdominis, & intrant per idem foramen per quod vasa præparantia exierant: Ubi versus posteriora vesicæ reflexa, veluti in quibusdā capsulas dilatantur, & postea rursus coarctantur, atque angusto exitu in principio vesicularum seminariarum terminantur, quorum finem haud difficilius subire quā per orificia in urethrā exire semen potest: Hoc distincte cognosceris immisso tubulo in vas semen daferens, quod si liquore vel flatu per syringam distendatur, citius vesiculæ seminariæ distendentur quam quicquam per foramen in urethram erumpat. Hinc patet lapsus eorum qui dicunt vasa semen deferentia nullam cum vasis seminariis communicationem habere, ac per duo peculiaria foramina sese exonerare in urethram, distincta ab iis per quæ materia seminalis ex vesiculis erumpit. Exeunt itaque cum vesiculis seminariis uno eodemque foramine vasorum deferentium extremitates in utroque latere sita, ut nullum inter se mutuum commercium obtineant partes dextræ cum sinistris, mediante quo simul communicare que:t, nam quod à testiculo vesiculaque dextra prodit semen, diverso in loco exit ab eo quod à sinistris affluit.

Quibus dextrum & sinistrum deferentia vasa, &c.] Diximus diverso in loco erumpere in urethram semen, quod à dextris quam quod à sinistris affluit; quod contingere existimamus ut hominis generatio eo exactius perageretur: nam nisi quodam interstitio à se invicem divisæ essent partes dextræ à sinistris, læsa una ex vesiculis (quemadmodum ex accurara partii inspectione semper in lithotomia fieri necesse est) plerique ab ea steriles existerent, quamobrem sapientissimus Conditor, voluit illas partes à se invicem separare, ut una parte læsa altera suo munere fungeretur, quemadmodum in oculis, &c. contingere observamus. *Regn. de Graaf lib. de Virorum organis pag. 89.*

Observatio III.

Gonorrhæa excitata ab ulceribus orificii vesicæ vicinarumque partium.

Mercator cum febre exigua laboraret, ut fere decumbendi necessitas non esset, & flueret Gonorrhæa, ut propterea sectio venæ differretur, tertio post die exacerbatus est dolor, & continua febris tenuit, &c. Nono mors.

Qui sectioni cadaveris interfuit Chirurgus, retulit reperta esse ulcera in orificia vesicæ & vicinis partibus, Et tamen de his non querebatur. *Ballonius Epid. lib. 2. pag. 16.*

Appendix I.

Seminis emissio citior ob ulcus Recti intestini.

De his non querebatur) Artificioso στοχασμῷ *H. ab Heers* Observ. Med. x. quendam de impotentia Venerea conquerentem, & celeriori seminis excretione, ulcere in intestino recto laborare pronuntiavit: Historia autem, quia αἰτιολογίαν hujus affectus continet, & methodum ejusmodi ulcera curandi, huc afferenda est, Illustris, *ait*, Anglus Spadam venit, impotentiæ remedium quærens, ad vetulas, aut quæ alias peperissent, facile arrigebat easque inibat, sed virgineo claustro perfringendo impar, quia ad primum labiorum contactum semen emittebat, sed imbelle & prorsus aqueum & sero simillimum: Uxorem duxerat annos natam xvj, sed quam toto biennio, etiam se fatente, non devirginatat: optimi erat habitus, corpore procero, eusarcos, genis rubentissimis, equitatione, venatione, &c. nulli secundus: Cum ab invito extorsissem ut alios mecum in consilium adhiberet, dixi quando in corpore tam sano impotentiæ aliam causam non invenirem, videri mihi illum intestini recti ulcere laborare, indeque parastatas, aliaque semini præparando & ejaculando necessaria vasa, putri aura in horas afflata semen generare, quod longæ tensioni colis & florido coitui non sufficeret: mirantibus illis hanc me afferre causam, dixi me olim in Italia casum illum vidisse, & meminisse idem mihi lectum in M. Donato Histor. mem. I. c. Mox encolpismon ex solo melle concinnatum ipsis videntibus imponi curo, statimque multo pure crasso oblitum reduci, Iniicio deinde per clysteris syringam muriam, à qua cum post aliquot injectiones, mundato scil. ulcere, valde dolere se diceret, adsentientibus collegis,

legis, censui curato illo ulcere, ipsum sanatum iri: Vocatus Chirurgus dixit se medio primum digito, deinde & indice nullo negotio ulcus & magnum & profundum sentire: cui cum medicamenta adhiberentur manifesto proficientia, fœlicemque successum omnino pollicentia, ipse ad Principis cujusdam nuptias evocatus secessit, neglecta cura; Sequenti anno Leodium ad me venit, sed tum de ulcere dubitatio cessabat, tria enim fistulosa, in utraque nate unum, tertium in perinæo omnium oculis se obiiciebant: Dixi sectione opus esse; cui faciendæ filo arsenico imbuto nihil convenientius scirem, esse hic Chirurgos illi operi suffecturos: Dixit se nulli Chirurgo corpus suum crediturum nisi Parisiensi, Lutetiam enim totam Chironis familiam migrasse putabat: sequenti anno ex fratre intellexi ipsum Lutetiam nihilo quam eo iverat, saniorem rediisse, Itaque ab uxore in jus vocatum cum ea divortium facere coactum: hoc ille ulcus inunctione hydrargiri, & multarum pilarum mercurialium crebra sumptione, ab inepto Chirurgo tractatus contraxerat: Balsamus, quo ulcus in Spa percurabatur, quando à me inventus, & semper cum optimo successu usurpatus, reticendus mihi non videtur: Sumo florum thapsi, hyperici, fol. prunell. ana. man. j. hos incoquo olei ex seminibus hypericonis, & vini rubri veteris pari quantitati, ad vini omnimodam exhalationem, h. e. dum liquoris gutta igni injecta sine ullo stridore flammam concipit: eoque solo, si præsens urgeat necessitas, utor: Alioqui eosdem flores sæpius immacero, & post xl. dierum insolationem, aut ignis calorem, Iterum exprimo, quo sæpius facio, efficacius multo oleum comperio, cui remisceo lapidem calaminarem septies vino, demum in hoc oleo, post ignitionem extinctum.

APPENDIX II.

Seminis emissio ab injectis calidioribus clysteribus.

VEsiculæ seminariæ situm obtinent inter vesicam urinariam & intestinum rectum, ubi membranis quam plurimis ad collum vesicæ aliisque partibus circum-jacentibus ita annectuntur, ut quasi in æquilibrio pendere conspiciantur: Mirum itaque non est, ubi aliqui à se observatum testantur, ab enematum calidorum injectione, aliquando seminalem materiam per pudenda effluxisse, quia facile vesiculæ seminariæ ut pote intestino vicinæ, à calore vehementiore ita afficiuntur, ut semen ex cavitate sua in urethram propellant: *Regnerus de Graaf De virorum organis pag 92.*

APPENDIX III.

Gonorrhæa ab abscessu frigido Renum producta.

§. 1. EGo novi Nobilem quendam qui ab abscessu frigido Renum diu hoc morbo laboravit, multo semper habuit detectius cum semen extinguentibus frigidis vel calidis uteretur: institui contrariam victus rationem, jussique biberet vinum generosum, vesceretur que alimentis optimis exsiccantibus, non flatulentis, & curatus est: Is partes illas imbecilles ex coitu frequentiore. Et ob tumorem renum frigidum humores frigidos colligebat, à quibus flatus multi generabantur: hi vero dilatabant meatus spermaticos, distendebant, & irritabant semen quod ejaculabatur noctu, postquam ejaculationem tam imbecillis erat, ut sese continere erectus non posset, sed cogeretur in loco decumbere, vel in cathedra cruribus elevatis: Talibus qui ob flatus laborant, danda sunt discutientia, siccantia, parum alentia, & quæ non multos flatus gignant, convenit optima victus ratio, & medicamenta probam concoctionem promoventia. *Rondeletius Pract. c. 57.*

SEse continere erectus non posset) Uti sanguinis alicubi, præpeditus, vasa proxima pro expediendo sibi transitu, brevi dilatat ita aliquando, sive vasorum debilitate, sive quod sanguis in partem aliquam justo magis quam pro ejus usu derivatur atque, allicitur, vasa quibus defertur copia sua atque impetus incremento adeo diducit atque distendit, ut in proximas partes minus copiose & debite influat: Atque hinc est quod Gonorrhæa simplici, aut fluore uterino nimio laborantium spina adeo debilitetur, ut vix erecti sincedere, aut sese quoquo modo flectere queant: Non quo spinalis medulla, aut nervi inde orti, succum suum (quis hujusmodi sit) nimis in testes aut uterum impendendo suo se fraudent genio, quippe non adeo liberales sunt, aut esse possunt, prout quidam vane commenti sunt: paucissimæ enim, & vix visibiles nervorum fibræ in testes disseminantur: Ratio autem potius in hoc sita est, quod arteriæ spermaticæ & uterinæ laxatæ, succum sanguinis nutritium nimia & plus solita copia in testes & uterum depo nunt: Et proinde arterias vertebrales, è regione oppositas, suo se sanguine, & spinalem medullam ab iis irrigandam suo quoque alimento defraudent: Quod ex medela quoque magis patet, quicquid enim vasa spermatica constipat & constringit, æqualem pariter sanguinis distributionem, simul & debitum partium tonum restituit. *Richardus Lower Tract. de Corde cap. 2. pag. 114.*

§. 2. Notabis materiam purulentam Renum, tam in muliere quam viro, per venas spermaticas expurgari: In muliere per uterum, In viro per renem, *dum lentum destillat ab Inguine virus,* more gonorrheæ virulentæ *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 24.*

OBSERVATIO IV.

Gonorrhæa diutius durans, à vasis spermaticis ad renes usque vitium transfundit, vesicam & ureteres.

GEnerosus vir cum xviij. annis Gonorrhæa laborasset, gravissimis renum & vesicæ doloribus enectus tandem occubuit. Huic repertus est ren uterque major quam secundum naturam, durus: Ureteres ambo intus exulcerati, &c. *Vide historiam Tit. de Hypogastrii doloribus.*

MUltum interest inter veram Gonorrhæam, i. e. seminis profluvium, & alteram impropriè dictam, ex concubitu cum lue venerea infectis contractam: hæc est purulenti, corrupti ac fœtidi humoris per pudenda effluxus, quem interni meatus ulceratio comitatur: carunculæ etiam quædam circum labia quandoque suboriuntur, quæ liberum urinæ transitum subinde remorantur: Malum si diutius constiterit ulterius serpit, vesicam, ureteras & tandem ipsos etiam renes inficit.

Tandem occubuit) Guenotius Gonorrhæam pro deplorata habuit, quæ digito in anum immisso renitentiam habebat ad sensum, aut si catheter argenteus intrusus sublividus extraheretur: renitentia enim tumoris indicium, sive abcessus ulcerati, Sublividus catheter ichoris gangrænosi. Sic *Riolanus* Anthropogr. lib. 2. cap. 21. Notabis, *ait*, in vesiculis seminariis & prostatis sedem esse gonorrhæ virulentæ, Et ratione situs earum partium quæ in perinæo consistunt, equitatione longa vel succussatione ab equo Gonorrhæam, virulentæ persimilem, excitari, sed quæ brevi perfanatur.

OBSERVATIO V.

Glandosum corpus (Prostratæ,) Gonorrhæa virulentæ sedes est.

§. 1. GOnorrhææ virulentæ protrahuntur interdum ad decem annos, quale exemplum Patavii *videmus in viro* Bergomense, *cætera sano sed vix ossibus hærente*: unde in Gonorrhæa hujuscemodi non excerni semen, sed pus ulceris ex prostratis vero videtur proximum: Certe *in omnibus Gonorrhæa laborantibus* in Nosodochio dissectis, ulcera reperimus, seu callum, ulceris præteriti signum: Impossibile alioqui foret tanto tempore effluvium seminis vita superstite perstitisse: *Severinus* Neapoli in dissectis invenit inflammationem & abscessum in parastatis: *Bartholinus cent. ij. Observ. 36.*

QVantum morborum curationi conferat locorum male affectorum accurata cognitio, jam olim *Galenus* demonstravit, cum sex libros de illis conscriberet: Hæc autem eo magis necessaria videtur quo minus hactenus expedita fuit in Gonorrhæa illa virulenta, quæ sæpius illicita vagaque venere contrahitur: Cum enim vulgo ab omnibus profluvium seminis statuatur, vasorum spermaticorum vitio excitatum, rem ipsam, uti est profecto non attingit: Verior propterea sententia *I. Georg. Virsungius* ulcus id potius prostatatum existimabat, non tam semen quam saniem & affluentes humores corruptos eructans: hoc enim & copiam materiæ satis ostendere asserebat, quæ sæpe quartam congii partem excesserit, & odorem quoque cum colore non semen referentem, Imprimis cum diutissime haud raro perdurarit, virumque Patavii vixisse certum sit, qui annis 30. continuis ejusmodi prolavie laborarit: Ipsam præterea materiæ urinæ permixtæ substantiam, à semine diversum quid repræsentare, cum fundum petere soleat, illius autem natura in superficie natare & confusa urina, non tamen divelli: Imo cadaverum sectionem frequenter id comprobasse, quæ ulcera in prostatis talia deprehenderit, ut hac de re vix ultra liceat dubitare: Sed & jam olim *Rondeletius* l. de dign. morb. 9. affectum vulgo Gallis Vrinæ Ardorem dictum, Parastatarum inflammationem à semine acri & putrescente in parastatis derivabat: Quin etiam *Palmarius* 1. de luc c. 9. sæpe ad multos annos materiam purulentam Prostatas fundere, nullo valetudinis discrimine, nulloque penis ulcere animadvertit, multo tamen sæpius utrumque vitium concurrere submonens: Ex ulcere etiam cervicis vesicæ, à gonorrhæa curata residuo, tota vita materiam purulentam stillasse, non secus ac in diuturna gonorrhæa à prostatis, & gonorrheam ementitam observavit idem loc. cit: Ardorem præterea urinæ excavacuatione humoris viscosi in urethra existentis per nimiam venerem, à gonorrhea omnino distinguendum rectè monebat *H. Donipertius.* Fluxum autem menses annosque durantem, sine corporis debilitate, in muliere non gonorrhæam sed catarrhalem vocandum censebat *Gam. Thomajus* m et. cur. c. 57. Nec multum dissentiens *Veslingius* unicum rite curandi scopum sæpius nobis commendabat, extergere & siccare potius quam adstringere: hinc ipse plurimorum commodo cons. malvæ, decocto altheæ cum terebinthina & pulv. thei feliciter utebatur: Quo fine etiam ejusmodi gonorrhæam curatam vidimus exhibitis bolis ex cassia cum terebinth. & Mercur. dulci ex arte parato necnon emulsionibus ex sem. cannabino aliisque refrigerantibus cum spir. terebinth. injectionibus mundificantibus ex sero lactis cum Mercur. præcipit. albo quatriduum continuatis, & denique opiata siccante ex theriaca vet. extr. juniper. cons. hyacinth. & croco Martis parata. Nec alia magis præterquam siccandi intentione decoctum rad. staticès laudabat G. Harduynus, de S. Jacobo, M. Parisiensis, Garyophilli et montani genus, cui siccandi facultas eximia. *G. H. Velschius Episagm. observ. 67.*

In omnibus Gonorrhæa laborantibus) Prostatas esse Gonorrhææ sedem *Bartholino* non concedit *Warthon*. Adenogr. cap. 31. Eò frequenter accidit ex repentina atque intempestiva gonorrhææ suppressione, à potenter adstringentibus facta, ipsos testiculos intumescere: quod vix fieri posset nisi ipsi ex parte sedes gonorrhææ forent: propterea enim intumescunt quod materia intempestive restricta in eos regurgitet: quare verisimilius est gonorrheam non unam tantum partem generationi seminis dicatam affligere: quod apparet ex testiculorum tumore & carunculis circa vesicæ collum excrescentibus: Fieri porro potest ut tractu temporis vitiosa humorum colluvies ad partes

debilitatas

debilitatas conficiat, & per eatum ductus evacuetur: utcunque enim hæ partes in statu sanitatis generationi seminis ex naturæ instituto inserviunt, fieri tamen potest ut gravi hoc morbo diu afflictæ & debilitatæ haud amplius semen conficiant, sed crudum quendam succum, qui à colluvie dicta, cum toto corpore undique confluente permixtus, excludatur foras: quo casu majus impendet periculum toti corpori ex restrictione talis fluxus quam ex ejusdem continuatione: Neque mirandum si quis cætera sanus ultra 30. annos tali fluxu laboraverit: quippe hæ partes hoc modo affectæ genium suum quasi exuunt, & sentinæ corporis loco sunt: quis miretur si ope fonticulorum aliquot aut ulcerum saniem profundentium, aliquis diu vitam, cætera sanus, protrahat? Hæc inde quoque luculentius confirmantur, quod fœminæ etiam quæ prostatis destituuntur gonorrhæa laborare possint: quæ in illis proculdubio à testiculis (cum careant aliis organis seminis confectioni idoneis) necessario provenit: Imo vero frequenter in iis quoque gonorrhea hæc diu durat, tandemque in fluorem album, enervato testiculorum robore degenerat: quod idem prope est quod viris accidisse diximus, ambo enim hac via corporis colluviem deponunt.

Vidimus in viro cætera sano sed vix ossibus hærente] Phthiscos seu Tabis cum plures sint species & differentiæ, ita duæ præcipuæ & magis notabiles occurrunt, videlicet *Dorsalis & Pulmonalis*: Prior etsi nostro hoc sæculo nomen suum fere amisit, aut forsan mutavit in Gonorrhæam, tamen *Hippocr.* mentionem ejus facit, & morbum hunc ex professo tractans, duplicem ejus speciem assignavit, scil. unam ex immodica Venere, & alteram ex Destillatione in spinam dorsi: Quod ad posteriorem hanc spectat, de ea lib. secundo Tit. de Tabe actum.

Altera species longe frequentior, item duplex existit: ea nimirum vel à magno, vel nimis crebro humoris genitalis dispendio, Aut à continuo pulrilaginis è partibus genitalibus profluvio exoritur.

1. Quoad prius, observatione satis vulgari constat immoderatum Veneris usum, etiam involuntarium (si magnus iste vel continuus fuerit) seminis effluxum totius corporis languorem & demum contabescentiam producere, Hujus ratio non est quod semen, juxta quorundam opinionem, à cerebro per nervos in corpora spermatica descendat proindeque à magno ejus dispendio imprimis ἐγκέφαλος & sequenter partes omnes à spirituum inde scaturientium influentia dependentes, infirmentur & contabescant, At vero cum satis evicimus materiam seminalem è massa sanguinea in partes genitales immediate suppeditari, eandemque prorsus cum illa existere, è qua in cerebrum instillata spiritus animales procreantur, necessario sequitur quo major ejus portio pro reparando seminis dispendio ad testes corripitur, ad cerebrum debito ipsius tributo defraudari, & propterea tandem in toto corpore functionem tum motivam tum nutritivam vacillare ac imminui: Quod autem venerei scortatores majorem circa lumbos debilitatem sentiant, partesque infra hos consitæ, scil. femora & tibiæ maxime contabescant, ratio est, tum quia spirituum animalium penu in prima scaturigine vid. ἐγκεφάλου deficiente, rivi extremi, scil. spinalis medullæ fines, nervique ab ea oriundi defectum hunc primo ac potissimum luunt: tum insuper quia juxta lumbos sanguis arteriosus præstantiores & maxime instaurativas sui particulas, dorso enutriendo destinatas, plus nimium testibus elargitur, ac interea sanguis venosus propterea effœtus, quicquid opulenti potest à lumbis suffuratur.

Seminis dispendia contabescentiam inducentia, modo sunt voluntaria, cujusmodi noxam patiuntur salaces ac veneri dediti: modo sunt involuntaria, cujus affectus variæ sunt species: Nam in aliquibus tantum propter insomnia aut phantasmata impudica contingit: in aliis vero præter istas occasiones, nixus quilibet dorsi, sive ob ponderis lationem, sive propter urinæ aut fæcum alvi excretionem, etiam humorem genitalem dimitti facit: cujus causa est, & quia semen aquosum & tenue, simulque acre ac irritativum existit, & præterea quod partes sunt debiles, proindeque ipsum nec rite concoquere nec retinere valent.

In Tabe altera Dorsali, cujus mentionem supra fecimus, non semen ipsum, verum ichor, sive putrilago quædam è partibus genitalibus profunditur, cujus effluxus si quando ingens & continuus fuerit, non raro totius corporis vires labefactat, & materiem nutritivam subtrahendo, & prodige ablegando, atrophiam sive contabescentiam inducit: Enim vero juxta vasa spermatica, aut in transitu ab iis, tum in viris tum in fœminis, Emunctoria quædam consita sunt, quorum munus est humorem à semine efformato superfluum excipere, & quando exuberat per partes genitales foras amandare: Proinde quidem ut in utroque sexu ductus isti (ne exarescant, ac rigidi aut minus sensibiles fiant) lubricentur ac irrigentur: Prostatæ in viris, & Glandulæ circa uteri cornua in fœminis constituuntur, è quibus semper utrisque in actu coitus, & nonnunquam citra ipsum, quando corpora spermatica nimia humiditate scatent, latex quidam serosus exudat: At in fœminis (quarum corpora humidiora sunt, & in quibus has vias natura ad menstruam excretionem fecit) hoc sæpiusac multo uberius contingit quam in viris: Quod si emunctoria isthæc debilitate magna, aut virulentia quadam afficiuntur, ita ut laticem illuc missum aut corrumpant, aut non satis contineant, non modo iste perpetim amandatus copiose per pudenda effluit, sed & alii totius corporis humores superflui, aut excrementitii, ad partes istas debiles affluentes una profunduntur, quinimo & succus nutritius partibus quibusque vicinis destinatus illuc confluit, & continenter abscedit, ita demum ut propter succi nutritii (qui ibidem affluens corrumpitur & continuo amandatur) dispendia non modo partium vicinarum, sed totius corporis languores & emarcescentia succedant: Hæc satis vulgo innotescunt in Gonorrhæa, item in fluore muliebri, sive affectus isti per impurum concubitum, aut Veneris immoderationem, sive ob plagam, contusionem, nixum majorem, aliamve noxam lumbis inflictam excitantur, *Willis operis posthums sect. 1. cap. 5.*

§. *Wirsungius* tria cadavera Gonorrhæa extinctorum secuit, in quorum Prostatis vestigia ulcerum & cicatrices manifestas animadvertit.

Gonnorrheæ causam semen esse omnes fere consentiunt, mihi autē veritati magis consentaneum videtur initio quidem aliquid seminis, vel ob ejus, aut partium spermaticarum vitium, vel facultatis retentricis imbecillitatem excerni, successu vero temporis humores vitiosos à natura per factam hanc viam expelli: Impossibile enim esse per talem fluxum semen semper evacuari evincit, 1. materiæ quantitas, nam id quod excernitur interdū aliquot libras excedere experientia docet: at tantum seminis profluere posse nemo sanæ mentis statuet. 2. Materiæ qualitas, odorem enim ac colorem seminis non semper refert, sed odorem

rem de se spirat gravem, colorem ostendit varium, interdum nigricantem. 3. Fluxus ad aliquot etiam annos duratio, Novi Lipsiæ aliquem per sexennium eum propessum: Imo pro certo mihi relatum est Virumquendam Paravii supra 30. annos hoc laborasse affectu: Seminis autem profluvium sine virium prostratione, ac vitalis roboris extinctione tamdiu durare posse incredibile est, cum ex sententia Avicennæ & plurium medicorum, uncia non seminis emissa plus debilitet quam sanguinis unicæ 40. 4. Urinæ signa, nam materia quæ excernitur matulæ urinariæ supernatat: Nonnunquam etiam pus emitti observatum est, quod proculdubio ab ulcere ex affluxu vitiosorum humorum provenit, probat Wirsungii experientia: Sic dicta autem Gonorrhæa si diu duraverit, curatu admodum difficilis est: Ad evacuationem materiæ peccantis exhibeo has pilulas. ℞. Tereb. Cypr. ℈j, scamm. ros. res. Gialapp. ana gr. v. m. f. Pil. xix. Ad fluxum inhibendum ℞. Croci Martis adstring. ℈iv. ossis sepiæ, succin. corall. rir. ebor. f. △. a. ℈ij. m. f. Pulv. dosis ad ʒß. Summo etiam cum fructu usus sum tinctura Vitrioli usque ad 30. gutt. in convenienti vehiculo: Certissimum remedium sunt Pilul. Riverii quæ me nunquam fefellerunt, Vide cent. 2. Obs. 74. *Carolus Raygerus Obs. xxj. Ann. sv. miscell. curios.*

Observatio VI.

Gonorrhæa muliebris Glandoso corpore affecto excitatur.

Fluor muliebris, si continuus, & Gonorrhæa, ita inter se conveniunt, ut nisi mentem adhibeat Medicus præ similitudine facile in errorem abeat, quanquam à diversis partibus procedant & per destinata loca excernantur, si quidem Fluor iisdem quibus menstrua fluunt, ductibus ejicitur, quod vel ideo judicamus, quia menstruum cruorem ita subinde immutari cernimus, ut qui primo veluti à victima, referente *Hippocrate*, prodibat, nunc minus floribus, postea pallidus ac sensim albus appareat, Fluoremque muliebrem, Album dictum efficiat: *Gonorrhæam* vero ex Glandoso corpore provenire, & per lacunas circum, & in meatus urinarij exitu collocatas erumpere, Cadaveris cujusdam mulieris hoc vitio infectæ, dissecti palam fecit, Nam utero ejusque vagina innoxiis, corpus glandosum sive Prostatas, urethræ circumpositas solum male affectas offendimus.

Dicet aliquis, Quomodo illa Medicus internoscere valebit, si mulier affecta se castam & ab omni virili consortio alienam profiteatur? utcunque dijudicare poterit, si ad prolabentem materiam, ægræque querelas diligenter attendat? materia namque Fluoris alteram in Gonorrhæa manantem longe quantitate superat: Querelas si consideret, Fluore fœdatas lumbari dolore cruciari, aliàs vero Gonorrhæa laborantes de oborta circa pudendas partes acerbitate lamentari audiet: Sin nimus his contentus certior esse velit, genitalia inspiciat, si quidem meatus urinarii exitum circumsistentes partes (in quibus lacunarum exitus terminantur) mucosa quadam materia obsessas, ac interdum ulceratas reperiet, reliquis vaginæ partibus decenter sese habentibus, cujus contrarium in Fluxu albo fieri assolet: Sed hæc vulvæ inspectio non semper necessaria est, cum Medicus haud sit culpandus si medicamenta secundum ægrotantis querimonias præscribat: Si vero illum eludat, nec optatum præscripto medicamine successum, contumax mulier consequatur, id sibi imputet: *Regn. Graef. de mulierem organis cap. 9.* Nota Virum Clar. lib. de Virorum org. p. m. 123. mulieribus Prostatas denegare.

Observatio VI.

Gonorrhæa muliebris à vomica in uno Teste genita.

Fœmina ex assidua Gonorrhæa circa uteri regionem atrocissimos cruciatus patiebatur: Mortua secta, Vomica in uno Teste inventa fuit *Domin. Panarolus Pentec. 1. Observ. 14.*

APPENDIX.

De Gonorrhea & Bubonum venereorum ortu. Et de usu Ligamenti uteri Vermi-formi dicto.

Alterum Ligamentorum uteri par inferius teres instar lumbricorum, subrubens instar musculorum, porosum ac concavum præcipue in fine, à lateribus fundi utrinque prodit, atque in suo principio recipit ductum seminarium exilem, à testibus & tubis, sicque ad inguina (in quibus superne glandulis fulcitur) descendit per peritonæi productionem duplicatam (hac rupta aut duplicata fit hernia inguinalis) tendinesque musculorum obliquorum abdominis (sicut vasa deferentia in viris feruntur) transiens, statim extra abdomen fibris carnosis, ab osseilio prodeuntibus: firmatur, & supra ossa pubis reflexum, Clitoridem ingreditur, in eamque aperitur: Et licet in corporibus mortuis nulla apertio ibi manifeste oculis conspiciatur, certum tamen est in vivis poros satis late aperiri, eodem modo sicut in viris clare patet vasa deferentia, atque etiam invisibiles alioqui seminales meatus, qui semen è vesiculis in urethram transmittunt, apertos esse: Ab ossibus pubis tradunt varij Anatomici reliquam hujus paris portionem, ulterius in adiposam internam femoris membranam expandi, cum eaque usque ad genu; vel, secundum nonnullos, usque ad pedem descendere, cujus consensu putat Riolanus mulieres primis ingravidationis mensibus de femorum interiorum doloribus conqueri: Verum decepit eos ignoratio hujus partis usus, quippe cum hoc lumbricale vulgo appellatum ligamentum habeat usum nobiliorem quam aliquod ligamentum (quo nomine per abusum perperam fuit insignitum) certissimum est dictam membranam ad genu

genu extensam non procedere à lumbricali ligamento, nec ullam cum eo communionem habere, idqueeo magis cum manifestum sit illam ab ossium pubis ligamento cartilagineo oriri: Hoc par lumbricale ab Anatomicis passim habetur pro tali ligamento, quod uteri fundum partibus anterioribus & inferioribus laxe devincit. *Bauhinus* laxos in eo poros, & inferiore parte aliqualem cavitatem humore mucido perfusam animadvertens, judicavit illud duobus usibus inservire, ac partim ligamenti munere fungi, partim per suos poros genitalium partium superfluos humores excernere: Verum nobiliori usui destinatum esse ostensum nempe fungi munere vasorum deferentium, imo esse ipsa vasa semen à tubis testibusque ad pudendi anteriora in clitoridem deducentia seu deferentia: Præter semen, putat Veslingius etiam aliam quamcunque saburram, circa uterum collectam, per eandem viam expelli, at isti in hæc vasa nullus patet introitus: At certissimum est solum semen per dictas vias effluere, omnem vero pravorum humorum saburram, quæ ab utero evacuatur, expelli per vias menstruorum profluxui destinatas, scil. per uteri, & præcipue cervicis uteri cæcos poros, ut & per vasa quædam lactea eo extensa, Item per arterias & venas, tam in uterum quam cervicem ejus desinentes: Eodem modo sicut saburram excrementitiam per arterias gastricas & mesentericas in intestina deponi novimus, idque vel sponte in diarrhœis, vel arte ab exhibitis purgationibus, vel vi naturæ in crisibus febrium: Interim tamen hoc notandum, si ab impuro coitu semen in testibus virulentiam contraxit, tunc illud per hanc viam defluens, modo gonorrhœam modo in glandulas inguinales (per quas ductus hic transit, depositum bubones facere, neque unquam ullam saburram, quam à solis testibus & tubis, hac via defluere posse: Errat quoque Laurentius, censens hæc rotunda ligamenta aliquando ita dilatari ut Bubonocelen patient, Nec enim possunt uspiam aperiri ad recipiendum intestinum vel omentum, atque ita dilatari ut aliquod ex illis excipere queant, Sed fit Bubonocele in mulieribus sicut in viris; cum intestinum vel omentum prolabitur in productionem peritonæi vasa hæc comitantis, & cum illud manu versus interiora repelli nequit, sectione peritonæi curatur sicut in viris: *De Diemerbroeck Anatom. lib. 1. cap. 24.*

APPENDIX altera.

De Gonorrhœæ causis & differentiis.

LAngius lib. 2. epist. 5. Gonorrhœam triplicem facit, primam in renum, hepatis ac vasorum seminalium calore, in iis quibus corpus hirsutum ac fucci plenum, semen genitale copiosum ac calidum coacervatur, ac non raro per nocturna insomnia, lumbis supino decubitu incalescentibus, *nocturnas vestes maculant ventremque supinum*: Quæ vera est nomine & re Gonorrhœa: 2. speciem produci scribit ex putrilagine phlegmatis vel salsi, vel etiam crudi copia, quæ non raro cum momento geniture permisceatur, ac præcipue à cerebro per spinam dorsi, lumbos, renes, etiam ab hepate per venas & nervos ad genitalia tendentes deferatur, è quibus per penem, cum ejus excoriatione sensim exstillet: Quod profluvium mulieribus etiam accidat, sub menstruorum pituitosorum denominatione. *Tertiam speciem* ponit eam quæ venereæ luit est soles, virulenta dicta: At quartam speciem omittere videtur, à vasorum imbecillitate ortam: Nec humorum serosorum & vitiosorum cum semine permisto neganda videtur, quod facit *Platerus*. Etenim cum aliæ corporis partes imbecillæ non solum alimentum suum non bene concoquant, sed etiam, si munus publicum habent, id non bene perficiant, ut in ventriculo & hepate videre est, cur idem etiam in Testibus accidere non possit? Deinde nec hoc negandum videtur, si sanguis in corpore sit impurus, etiam semen impurum in corpore inde generari, Sic & videmus morbosas fœminas impurum lac in mammis generare: Præterea natura sæpe assuescit humores vitiosos ad aliquam partem, præcipue debilem, mittere, idque etiam in Testibus fieri impossibile non est, imo fieri experientia testatur: habent etiam humores vitiosi interdum ad peculiares partes suam inclinationem, quod & hic accidere potest, & præcipue in Gonorrhœa ex lue venerea, virus istud partibus genitalibus infestum est Sennertus *Pract. lib. 3. parte. 9. sect. 2. cap. 4.*

* ADDITAMENTUM.

Gonorrhœæ pertinaci in qua seu observatio unica de corruptione omnium interiorum viscerum, cum veneni exhibiti suspicione adparuit.

NUntiatus nobis fuit obitus Dom. Ducis Candalei, qui plurimis lugubris, fuit; mors illius omnibus Parisiensibus stupenda visa est, neque in Medicos culpa conjecta est, quorum curatio omnium adplausum meruit: Didici ex ore Illustr. Comitis de Rebé ipsum inveterata Gonorrhœa laborasse, ac ab obitu omnia interna viscera corrupta deprehensa fuisse. Veneni exhibiti suspicionem quod attinet, in admirationem nequaquam trahor, cum enim viri Principes moriuntur, plerisque suboritur illa opinio, quasi rem acu tetigissent, Maculæ lividæ in corde animadversæ, à sanguinis corruptione originem ducere possunt, in corde & locis vicinis. *Guido Patinus Epist. Gallice emissarum 69.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII
SECTIO XXXII.
De Uteri Procidentia, Descensu.

OBSERVATIO I.

Uteri Procidentiam possibilem esse ostendit dissectio cadaveris muliebris, in cujus uteri prolapsi vagina cereus globulus deprehensus est.

§. 1. MAGNA difficultas est An uterus ipse inverti possit? quantum ad nos attinet, existimamus in difficili partu dum placenta ei firmius adhæret, & ab imperitis obstetricibus nimium attrahitur, id aliquando contingere posse, rarissime licet id eveniat: In virginibus (nisi quandoque incredibilia contingerent) impossibile judicaremus, propterea quod crassa ac membranosa colli uterini substantia in illis tantum exiguo foramine pervia sit. Ad cujus confirmationem sequenrem observationem communicabo: Anno 1671. in Nosocomio Delphensi, dissecuimus mulierem procidentia uteri laborantem, in cujus uteri vagina *nulla Sarcomata*, nullasq; alias excrescentias, sed tantum ingentem cereum globum invenimus, cujus immissi beneficio Vagina (quæ alias ob uteri ligamenta nimium relaxata invertebatur ac foris propendebat) cum utero intus detinebatur, uteri cervix autem naturalem constitutioné retinebat, adeoq; minime invertebatur.

Nulla Sarcomata, &c.] Laxantur aliquando Ligamenta uteri, propter vim partus, nimiam corporis humiditatem &c. ut uteri osculum in sinum sudoris decidat, & inversa vagina extra propendeat, ut exemplis probant *Platerus* obs. lib. 3. Th. *Bartholinus* c. 2. hist. 91. & c. 5. hist. 9. *Dom. de Marchettis* anat. c. 7. & alii. Reperiuntur tamen qui ob Sarcomata, aut alias vaginæ excrescentias, aut protuberantias quandoque à se observatas, Uteri prolapsum omnino negant, aut adeo rarum pronuntiant, ut vix aut ne vix quidem eum unqnam contingere credant, quorum tamen opinioni calculum nostrum non apponimus, quandoquidem ratio dictet humores à toto corpore defluentes Ligamenta uteri humectare ac relaxare posse, Et experientia confirmet in locis humidioribus hunc morbum satis familiarem esse. Meminimus námque nos uno tempore ad quatuor diversas filias, quarum virginitas innoxia habebatur, fuisse vocatos, quæ uteri prolapsu laborabant, quibus partim somentis adstringentibus, partim annulli cerei in pudenda immissione non vulgare attulimus auxilium. Si nobis objiciant non Uteri sed Vaginæ prolapsus fuisse quos statim retulimus, petemus an utero in sua sede permanente, Vagina in tantum prolabi possit ut extra pudendum propendeat? Si vero uterus simul è naturali suo loco descendat, descensum hunc Uteri Prolapsum vocamus, qui prout major vel minor est, sic uterus aliquãdo ad mediam vaginam, interdum ad usque vulvæ orificium, nonnunquam denique totus extra vulvam prolabitur, ac variis modis afficitur, ita ut aliquando eum extirpare coacti fuerint, cujus rei memorabilia exempla referunt *Ægineta*, *Langius*, *Mercurialis*, *Duretus*, *Fernelius*, *Paræus*, *Lusitanus* & alii. Ex quibus constat fœminas absque utero (licet ejus ablatio ob multiplicem vasorum perreptantium numerum periculosissima sit) vivere posse: Sed cur quæso ligamentis, membranosisque partibus, quibus naturaliter detinetur relaxatis, non tam facile descenderet, quam breviori peni tempore coitus (in confesso est) obviam veniat *Regnerus Graaf de Mulierum organis cap.* 10.

* §. 2. Quædam fœmina uteri prolapsum patiens, globulum cereum magnitudinis palmariæ pilæ in uterum magna vi introduxit, eumque per decennium gestavit, à morbo prorsus libera. Quod mihi compertum fuit post ipsius obitum ex dissectione cadaveris cum ex febre continua interiisset, inventoque in utero globulo prædicto, soror ipsius asseruit eum ante decennium fuisse in uterum introductum & continuo gestatum. *D. Pomaret. Observ. xi.*

OBSERVATIO II.

Uteri Procidentia vera in cadaveris apertione deprehensa.

ANno 1670. mense Januar. curæ meæ commissa mulier 28. annor. robusta valde, in qua corpus teres, insignis magnitudinis, ad pudendum se offerebat. In decumbente circa partem superiorem, ubi pudendo proximum crassitiei illius erat, quam duplici spithama comprehendere non licebat: inferiora versus paulo contractius, longitudinem vero spithamæ habebat: Ast quoties incedebat, elongabatur adeo ut etiam genua ipsa attingeret extremo suo: Durum omnino corpus hoc ac scirrhosum observabatur. Difficile valde

& hic

& hic, ut in casu sequenti, certi aliquid determinare, idque eo magis quod haud adeo firmæ mentis mulier hæc deprehenderetur, adeoque nec de causa mali, nec de tempore quo vel inceperit, vel augmentum sumpserit, vel ullo alio ad dignotionem curationémve scitu necessario non informare apta. Rei gravitatem considerans, in Nosocomium publicum eam deferri curavi: Hic extirpationi quod multum à multis tribuetetur, (licet summopere eam mecum improbaret Clar. *Gerardus Penijnc* Nosocomii Medicus ordinarius) ad eam deventum est, ast minus fructuosa fuit, tertio enim die ab eo quo ligatura prima injecta, obiit ægra, fuit hic 27. Jan.

In aperti cadaveris ventre Uterus desiderabatur, utpote qui totus, inversus, extra corpus dependebat, intra sui cavum testiculos, uterináque ligamenta, (excepta ala dextra quæ adhuc in ventre detinebatur) continens: Prolapsus autem uteri fundus, cum testiculis, partibúsque adhærentibus, non ad extremum hujus tumoris, genubus proximum, ac si fundi uterini supremum jam fuerit vicinum genubus, sed detentæ partes dictæ in fundo, ad vaginam, aut potius ad orificium uteri internum prolapso, vagina ipsa extensa, miréque incrassata: Incrassata mire substantia hæc uteri, adeo ut etiam vel digitorum trium transversorum crassities hic notaretur cultro dissecanda, antequam in cavitatem devenire liceret; Ureter uterque ad digiti minoris amplitudinem distentus erat, forsan quod fascia ob viciniam via urinaria constricta: Fides si habenda rumori, ex partu laborioso Procidentia hæc deduci debet: Totum uterum ad exteriora non fuisse prolapsum, mihi saltem (præterquam quod in aperto testiculi in summo hærerent tumoris) argumentum est quod in imo tumoris hujus apertio notabilis, impervia licet, quæ minime adfuisset, si quidem uterus inversus in totum extra corpus fuisset prolapsus. *Gerardus Blasius Observ. Med. 1. part. 3.*

Observatio III.

Vteri Procidentia imperfecta.

EOdem mense petitioni mariti superstitis, desiderióque meo satisfacturus, aperui ventrem defunctæ puerperæ. Obierat hæc die præcedente, hora 5. post partum, sana alias antea, edito fœtu optime.

Exhibuit hic se uteri fundus ad interiora illius conversus, sicque ad pudendum usque prolapsus, adeo ut vagina tota corpore hoc uteri inverso repleretur, quod etiam arcte adeo à contracto utero detinebatur, ut nonnisi robore summo, atque violentia, ope per pudendum immissi instrumenti, sursum detrudi, sic in naturalem locum reduci potuerit. Imprudentiæ obstetricis, an vero nimis arcto cohærentiæ secundinarum cum uteri membrana interna, hoc malum adscribi debeat, non meum determinare, hoc tamen addo, retulisse adstantes mulieres quæ in partu obstrici auxiliatrices fuerant, quam primum fœtus in lucem prodiisset exclamasse obstetricem adhuc alium in utero gerere fœtum, sieq; extra pudendũ protraxisse corpus aliquod rubrum, ad cujus aspectũ consternatę adsidentes imperitiæ illam accusarant, ab opere desisteret serio admonentes, quod etiam fecit postquam in quantum, vel per uteri contractionem, vel per ignorantiam licuit, extra pudendum dependens introrsum iterum compulit: Vasa omnia sanguine hic adeo destituebantur, ut etiam quocunque loco cultro anatomico aperta nil ejus funderent, subsidentibus in totum tunicis: quem etiam sanguinis defectum ex immoderato fluxu, ob secundinæ violentam separationem extractionémque causatam, mortis subitaneæ causam judicamus. *Idem ibidem.*

Observatio IV.

Vteri procidentia, mola credita, lethalis.

FIlia hominis coqui, prægnans, ante partum mortem optabat & eventuram prædicebat: Pridie ajunt ingenti laborasse diarrhœa, noctu facile peperit, Inter pariendum uterus cum secundina prodiit, qui restitutus est, quamvis ignorarent uterum esse: Mane vocatus, quum omnibus viribus destitueretur & vix pulsus sentiretur. Vterus extra propendebat, turgens admodum, quem cum attingerem, effluebat liquor sanguineus & serosus, ita ut existimarem, quum nihil tale vidissem, esse molam aliquam quæ utero firmiter adhæreret: mecum idem sentiebant obstetrix & Chirurgus: Ego ob rei novitatem nihil tentare volui, curans vocari *Ioh. de Argent.* Eram ejus opinionis futurum ut præcideretur, id tamen noluerunt absente illo Chirurgo tentare: Præscripsi cataplasma emolliens & suppurans, cujus præparationem non expetebant, statim enim moriebatur.

Defuncta illa Tumore aperto, animadvertimus nihil aliud esse quam uterum eversum: mirabar non à me agnitum, licet id primo suspicarer: Verum id effecit ignorantia obstetricum: deinde quod dicerent nullam vim fuisse in pariendo & fluxu comprimendo, quum arteriis & venis alligaretur. *Ex observationibus Ioh. Bauhini.*

Mirabar non à me agnitum] Uteri procidentiam, ab omnibus Medi. is hactenus decantatam strenue negat T. *Kerkringius*, falsèque invehitur in *Laurentium Vestingium* & *Bartholinum*, quasi illi inter alios hac de re admodum male judicassent; Dicitque laxitatem quandam colli, quæ extra pudendum prominet, hæc facere ludibria: Verum resipiscat, quæso, vir Doctissimus, & palinodiam canat, nam quia nunquam vidit uterum prolapsum, satis temere irridet alios istius rei oculatos testes. Legat *Carpum* in Isagoge Anatom. historiam mulieris, cui uterus non tantum foras prolapsus, verum etiam exsectus est. Legat *Hildani* cent. 4. Observ. 60. 61. 62. ubi à viro fide digno tria istius prolapsus exempla inveniet. Aliis addam meum testimonium, qui ipsemet vidi uterum ad duorum digitorum latitudinem à sinu propendere, quem egomet ipse tractavi manibus, & convenienti instrumento versus interiora in suum locum retrusi, & ægram porro ita persanavi, ut postea illa pars nunquam amplius prociderit. *De Diemerbroeck Anatom. lib. cap. 24.*

Observatio V.

Uteri procidentia & ectomia, cui deficienti Callosum corpus substituit natura.

Mulieri cuidam fere trigenariæ, sanæ, menstruali, conceptionis signa paulo post secundas nuptias, cum ex priore matrimonio prolem nullam suscepisset, apparuerunt; Progressu temporis obortus est ad partes imas & pudenda ponderis sensus, dolore & urinæ retentione adeo molestus ut Chirurgo patefacere se, infortuniúmque suum coacta fuerit: Is viso tumore in peritonæo, fotu & cataplasmatibus anodynis & emollientibus dolorem sedavit; Sed mox ad pudendi labrum interius vomica, velut ab abscessu rupto apparuit, sanie subrubra, citrina & pallida, multo tempore manans; Interim haud evanescebat ponderis ille sensus, quin potius augebatur in dies, ita ut ab anno 1573. ne se quidem in lecto, in hoc illudve latus convertere posset, nisi admota manu hypogastrio ad oneris levamen; sed & tum quidam veluti globus toto corpore & pondere suo sibi provolvi videbatur, in quodcunque latus decumberet, nec stans nec sedens alvi excrementa reddere valebat, nisi pondere illo sursum manibus ad diaphragma sublato: Incessura vis crura promovere poterat, quasi sibi semper ex interfemineo aliquid penderet quod progressum remoraretur: Ex intervallis Vomica illa recludebatur sanie solita manans, sed tum capitis membrorúmque omnium dolor, animi deliquia, fastidia, vomitus, suffocationes miseram urgebant, adeo ut ab empirica muliere persuasa, facile adducta fuerit ut antimonium hauriret, cujus tanta fuit & tam effera vis, ut post multas cum multis torminibus vomitiones & aquosas per alvum dejectiones, visus sit sibi anus procidere: sed admonita à familiari quadam sua, cui se videndam crederat, haud ab ano id procedere, sed à vulva, Chirurgos vocavit qui sibi auxilio afflictæ sanitati essemus: Expensa re tota & diligenter animadversa, communi consilio censuimus id quod procideret extirpandum esse: quod atro colore, fœtore & aliis ejusmodi signis putridæ ac corruptæ rei argumenta manifesta præberet: Ergo per duos dies sensim, frustatim & sine dolore corpus extraximus, quod nobis Uteri corpus esse visum est: Cujus rei fidem fecere unus ex testiculis, qui integer extractus est, crassiorque item membrana, reliqua ex mola, quæ suppurata, rupto abscessu, sensim diffluxerat. Revulso omni ejusmodi corpore, melius ægra habere cœpit, & tamen ante extirpationem novem totos dies urina suppressa fuerat, De hinc omnia sibi, naturæ suæ & stato cursui reddita sunt, totúmque trimestre sana & egregie incolumis ægra supervixit, donec suborta repente pleuritide interiit.

Dissecta à me, & sedulo singula exquirenti, nusquam comparuit uterus, sed ejus loco callosum quoddam corpus, quod natura, quæ nunquam in nobis otiatur, jacturam ejus partis quasi reparatura, vel lacunam potius alvi repletura, substituerat. *Pareus lib. de Hem. gener. lib. xlv.*

Observatio VI.

Uteri Procidentis exsectio lethalis, ob simul sectam Coli intestini partem in illum delapsi.

Adstiti agyrtæ qui Uterum ad magnitudinem ovi anserini prolapsum cum sectione curaturum se diceret, nec ullis argumentis meis, qui aliam curandi viam proponebam, cederet, Roganti etiam ut saltem in uterum prolapsa intestina, vel quicquid esset, durissimum enim se tactui offerebat, aliudque quam aquam aut flatum esse certo certius affirmanti, primum loco suo, supinata muliere, reponeret, nec quicquam ab eo præter mala verba referrem, Fac inquam quod facis, mihi tyrannicam illam audaciam & imperitiam spectare nec libet nec licet. Nondum domo pedem extuleram, cum immani clamore & ejulatu introrsum vocor: convellebatur vehementer à sectione patiens, cúmque animam non dubie agentem viderem, extremam unctionem afferri jubeo, sed serius, exspiravit enim in fine sectionis, in qua adstantibus omnibus, vel fuga sibi consulentibus, alvina enim copiose prodibant excrementa; Utero cum contentis in aquæ adstantem situlam projectis & lotis, Intestinum colon, ad cubiti fere longitudinem sectum, omnibus visendum præbui. *Henricus ab Heer Observ. Med. xxii. p. m. 192.*

Observatio VII.

§. 1. *Excrescentia fungosa uterum prolapsum mentiens.*

Maria N. vidua, temperamento melancholico prædita anno 1666. ætatis circiter 47. viduitatis 8. dum in nundinis rei suæ nimium dat operam, & posthabito mensium fluxu, quo tum ordinarie corripiebatur, merces suas emptoribus, se vero frigidiori aëri exponit; primum quidem in hypogastrio leves quosdam sentit dolores, qnos tamen ab externo frigore obortos esse ipsa suspicabatur: dolores excepit exiguus in pudendo tumor, qui quotidie crescens ægram eò adegit, ut medicatricem in consilium vocaverit: hæc ubi balneis atque inunctionibus suis per aliquot septimanas continuatis, frustra tractavit ægram, desperata tandem causa ut seposito pudore Chirurgus consulatur suasit: Sic igitur die 13. Ianu. 1667. Vocatus Chirurgus Starlender, offendit extra pudoris sinum propendentem substantiam quandam sphacelosam, maximè fœtentem, & duos pugnos magnitudine superantem: unde affectus raritate atque gravitate permotus, Medicum sibi in subsidium dari petiit. Adjungitur ei DD. *Christ. Meisnerus*, Quo cum ubi die XIV. Iann. visitavit ægram, abrasit de prominente sphacelosa substantia ultra libram, reliquum vero defensivis munivit. Subsequenti die XV. Ianu. D.D. *Simonem Schulzium* & me ad se invitavit D. *Meisnerus*, atque comparentibus nobis casum in præsentia Chirurgi exposuit: Et quandoquidem D. *Meisnerus* illud quod extra pudendum propendebat, nil nisi excrescentiam fungosam, Chirurgus vero uterum inversum atque prolapsum esse contenderent, re pro & contra ventilata, ipsam placuit adire ægram, ipsumque affectum propriis lustrare oculis: omnes igitur ad ægram nos contulimus, ubi mox sub hypocausti ingressum molestissimus nos excepit fœtor, ægram verò ipsam deprehendimus nimis debilem, attamen sectionem omnino exoptantem: detecta tandem parte affecta, *in diversas* mox *ivimus partes*, ambigentes quid sphacelosum illud esset quod quod extra pudoris sinum conspiciebatur. Nam D. *Meisnerus* uterum, ob ligamenta imprimis latiora, ita excidere posse pernegaus, illud pro fungosa habuit excrescentia. Nos vero uterum inversum propendere arbitrati sumus: neque nos ligamentorum uterinorum usus de opinione nostra dimovere potuit, cum tantum valeat in eorum constitutione naturali; non vero præter naturali, ubi aut rupta, aut saltem ob continuum humorum affluxum nimis laxata ac resoluta officium suum minime præstare possunt. Prout etiam in aliis procidentiis, & imprimis oculi, contingere solet: confirmarunt præterea sententiam nostram exempla à *Rousseto*, *Bauhino* aliisque citata. Et tandem ipse Chirurgus haud leve pondus addidit, ubi nostro instinctu digitum intra sinum immisit, & undique ad latera colli uterini cavitatem explorans ubique sibi obstare substantiam membranosam retulit, unde uteri fundum instar sacci inversum propendere collegimus. Quandoquidem autem totum illud quod propendebat sphacelo correptum erat, seposita illa controversia in ea omnes consensimus ut substantia illa sphacelosa, sive uterus sit, sive non, quantocyus & antequam vires omnino prosternantur, rescindatur, ne partes adhuc sinceræ trahantur. Inprimis cum ipsa ægra idem perpetuis efflagitaret precibus: quare facto ad sectionem debito apparatu, Chirurgus injecit vinculum parti sanæ, non longe à vesicæ urinariæ orificio, per quod nullo negotio stylum in ipsam vesicam immisit; vinculo colligato, dum ægrę positus sectioni adaptatur, ista manus anxie jactare, creberrime expallescere & sudore circa frontem diffluere cœpit: unde leipothymiam instare colligentes mutuo consilio sectionem distulimus, veriti ne una cum sphacelosa excrescentia ipsam quoque auferamus animam. Relicto igitur vinculo defensivis partem affectam munivit Chirurgus, atque ex ordinatione D. *Meisneri* ægra diversis usa est corroborantibus: nos subsequuta inquieta propter dolores ab injecto vinculo excitatos: Die 16. Ianu. ob ægræ imbecillitatem nihil tentatum: die 17. cum viribus magis magisque decrescentibus circa ligatam regionem magnos se pati dolores conquereretur ęgra, & præterea prope vinculum macula appareret nigra, ægra quoque per tussim purulentam materiam satis copiose rejiceret, ita ut eam phthisi ex ulcere pulmonum contracta laborare nemo ambigeret, & artis honori & nostrę famæ consulentes, sectionem omnino differendam esse usque dum vitia pulmonum emendentur & vires restaurentur decrevimus: vinculum igitur solvere jussimus, atque ut locum affectum debite tractet Chirurgus jussimus, Remoto vinculo sanguis undique stillabat, & simul quoque dolores remittebant: subsequentibus autem diebus quotidie plures particulas corruptas abstulit Chirurgus, ita ut excrescentia jam vix unum pugnum æquaret & fœtor in dies minueretur: unde & nos ipsi quoque cum abrasa tanta parte, nedum quidem adhuc in medio illius cavitas aliqua appareret, qualem tamen adesse debere credidimus, si de utero prolapso tanta quantitas fuisset ablata, non jam pro corpore uterino, sed pro excrescentia quadam fungosa ac sphacelosa propendentem illam substantiam cum D. *Meisnero* habuimus.

Neque

Neque etiam aliud ipse docuit eventus, cum enim ægra Phthisi consumpta die 24. Martii objisset, abdomine reserato, uterus illius omni ex parte sanus in pelvi, ceu debito & naturali suo loco hæsit, nec, licet propendens substantia varie traheretur, quicquam movebatur, Sphacelosa autem illa substantia nil aliud fuit, nisi fungosa excrescentia ex uteri callo majori, & hujus antica parte, prope vesicæ orificium enata: Verbo, Ipsa uterini colli substantia rugosa, spongiosa & fungosa, à mensium & corruptorum humorum affluxu ampliata & dilatata. *G. Segerus Med. Thorunensis Observ. 121. Miscell. curios. anni 1671.*

VTerum non tantum ad pudoris usque sinum descendere, sed & plane extra rimam ejus prolabi. & sic majore modo, modo minore magnitudine foris propendere, adeo jam commune atque receptum est Practicorum dogma, ut vix unum offendas qui de Mulierum morbis disserens prolapsus seu procidentiæ uteri nullam fecerit mentionem: Imo si *Hippoc.* evolvamus, in scriptis quoque illius affectus istius haud obscura offendemus vestigia, nam lib. de nat. mul. c. 5. p. 564. &c. 75 p. 582. editionis *Foes.* expresse uteri extra pudenda prorsus prolapsi atque velut scrotum penduli, signa, causas atque curationem tradit, Quæ cuncta iisdem verbis reperit lib. 2. de morb. mul. & lib. de sterilib. Item lib. de Superfœt. quomodo uterus crebro excidens reponendus & quali decocto prius abluendus sit docet. Imo verba illa quæ lib. de loc. in hom. cap. 59. p. 423. de situ uteri vitiato, breviter, quidem attamen nervose satis profert, dum inquit, *Uteri quocunque è sede naturali moti fuerint, morbos afferunt, sive foras processerint sive intro cesserint.* De uteri cum prolapsu tum ascensu intelligenda esse cur dubitemus? Sic igitur *Hippocr.* uterum extra pudenda prolabi posse statuentem, sequuti sunt hactenus innumeri Medici, Et merito quidem, ipsa namque experientia assensum urget, dum uterum p.n. extra abdomen pensilem apparuisse, diligentia atque intemerata fides observatorum annotavit; Certè *Roussetus* de partu Cæsareo sect. 4. c. 5. & 6. & *Bauhinus* in appendice part. 4 plurima collegerunt exempla: quibus adjungenda quæ leguntur apud *Pareum, Guinterium* de vet. & nova med. com. 1. dial. 8. *Fernelium, Forestum, Panarolum, Th. Bartholinum* Histor. anat. cent. 4. hist. 2. *Poterium*, P. *Barbette* Chirur. part. i. cap. 8. *P. Estanove* apud *Riverium*, *Velchium* Episagm. Obs. 77. aliosque. Cæterum licet uterum extra pudenda revera procidere posse statuam, non tamen nego quod etiam sæpe excrescentiæ carneæ aliæque uteri prolapsum ita mentiantur ut & occulatissimis imponere possint. Talia namque exempla præter Clar. Th. *Bartholinum* histor. anat. cent. 2. histor. 58. referunt quoque peritissimi Chirurgi Belgæ *Henr. Van. Roonbuysen* obser. Chirur. p. 1. obs. 2. Et *Joh. Van Meeckeen* obs. Chirurg. c. 51. Quibus haud absimilis est præcedens histor. 6. *Segerus ibidem.* De uteri Procidentia lege *Platerum* pr. l. 3. c. 2.

In diversas ivimus partes, &c.] Molam quinquennem prolapsum uteri mentitam esse refert *D. Joh. Jenischius in Miscell. curiosis anni 1671.* ut mirum non sit si ambiguum fuerit & anceps de morbi idea judicium: Uxor quædam, *ait*, 34. annor. & decem liberorum totidemque fere abortuum, necnon plurium molarum fœcunda parens, ante annos XII. fœtus aliquot exclusit vitales, ob impurum autem & ichorosum, quo & parens ipsa & hinc enatæ soboles, sanguinem plerisque excoriata totius corporis cuticula, nondum absoluto puerperio diem suum obierunt, ut ex novem duas saltem conservare potuerit soboles; postmodum natura & pariendi negotio fatigata, nil nisi molas concipere, & singulis mensibus per sesquiannum, etiam absente longo tempore marito, excernere molita est: Tandem opera D. D. *Joh. Agricolæ* effectum ut mensibus ordinarè effluentibus denuo conciperet, Ex difficili autem sequenti X. partu Prolapsu uteri satis periculoso se laborare credidit, & obstetrix confirmavit, ut absque ligamentis, huic malo aptis, nec stare nedum incedere valeret per quinque integros annos: Elapso quiquennio natura in deterius ruit, novisque mensium obstructionibus, passionibus hystericis & lipothymiis affligitur; Ipsam invisens semianimem reperio; morbum causamque indago, originémque mali ex impuro utero provenire judico, cordialia hystericis apta propino; ob adstrictam alvum clysterem applicandum suadebam, quem cum renueret, fomentationes ex emollientibus & carminativis toti abdomini applicari; interne essentiam castorei & spiritum secundinæ (ob molæ præsentis suspicionem) in syrupo de artimisia propinari jussi, quibus præstitis, elapso bihorino, acerbissimi dolores & conatus parturientium oborti, brevique post molam, capitis infantis ad instar peperit, absque, putredine, fœtore & sanguinis vestigio: Hoc facto Prolapsus uteri quinquennis evanuit, &c.

§. 2. Vidi in Nosocomio Patavino 1641. dissectam mulierem, quæ prolapsum uteri à partu difficili ante decem annos passa credebatur: Narravit se in prato cubantem observasse descendere uterum gramenque venari, Ex illo tempore in dies crevit ob affluxum sanguinis, ut distentus nigérque in putredinem degeneraverit: Judicabat Chirurgus operationes nobis demonstrans, P. *Marchetus*, non esse uteri Procidentiam, sed excrescentiam aliquam in vagina uteri, adeoque abscindendam: Alter Nosodochii Chirurgus familiaris pro uteri stetit procidentia, quum excrescentia subitum ortum incrementumque habere non possit: Mulier interim secari volens, inter ambigua consilia, ad mortem properavit.

In aperto cadavere, satis in trunco obæso, sed artubus emaciatis, uterum suo loco sanum beneque constitutum vidimus, Excrescentiam vero ex uteri vagina dilacerata pendulam cum labiis pudendi, ex lue venerea forsan, inflammatis. *Th. Bartholinus contr. ij. histor. lviij.*

EXcrescentiam ex uteri vagina] Herniam, vulgo vocatam uterinam, nihil aliud esse censet P. Barbette quam relaxationem anterioris vulvæ tunicæ, quæ rugosa facta est ut penem amplectatur & melius semen deferat ad uterum, Atque ut partus tempore onere suo citius liberet infantem,

5

Observatio VIII.

Sarcoma totam uteri vaginam occupans, foràsque propendens, Vteri Procidentiam falsò exhibens.

Eorum sententiam qui uterum foras prodire, & extra corpus ipsum propendere existimant, cultro anatomico impugnabo: Coloniæ Agrippinæ mulier erat quæ hystericis passionibus mirum in modum cruciabatur, Procidentiam uteri earum miseriarum causam esse & scire se, & manu tangere opinabantur: propendebat enim extra corpus quippiam, quod illi non aliud quam uterum esse, vel esse posse, existimabant: hæc interim mulier omnia quæ menses obstructi & reliquus uteri furor excitare solet symptomata passa, tandem anno 1665. morte ab his liberata fuit.

Dum Chirurgis hoc cadaver secantibus adsum, causa apparuit tantorum malorum prorsus alia quam opinati fuerant: Non enim prociderat uterus, quod fieri non posse ostendemus, sed interno ejus orificio adnatum erat sarcoma, quod diductum per totam vaginæ longitudinem extra corpus sese ostenderat.

Postea aliam ipse secans puellam, inveni similis sarcomatis rudimentum instar dactyli orificio uteri interno adhærescens, quod si tempore adauctum fuisset, eadem ratione incautis imposuisset, qui uterum semper immobiliter loco suo consistentem, tanquam vagantem per omnes partes ventris, vel tanquam procidentem accusassent. *Theodorus Kerckringius Observat. Anat.* 53. *Vide observat. ejusdem xx.*

Ejusdem est sententiæ P. Barbette Chirurgiæ lib. 1. cap. 8. Uterus, *ait*, non facile laxitate, multo minus disruptione latorum ligamentorum prolabitur, ut maxima pars scriptorum sibi imaginantur. Gravi fœminarum parturientium nisu, & incauta secundinæ extractione, alii nobiscum fundum uteri in pube plane inversum viderunt, adeo ut pars intima extrema esset. Etiam experti sumus (præsertim in illis quæ alvi duritie & ventris dolore vexabantur) membranas pubis se eo usque extendere, ut homines Chirurgiæ imperiti eas pro ipso utero sumpserint, & etiamnum sumant: Nam uterum sine vitæ periculo posse exscindi, quemadmodum multi scribere ausi fuerint, peritò anatomico intolerabile censetur.

ADDITAMENTA.

Observatio I.

Historia Vteri procidentis ex virgine resecti.

In secundo Ephemeridum Tomo Observat. 226. f. 328. mentio fuit facta virginis, cui testes per hymenem propendentes ablati fuere. Dum vero tunc Uterus valdè tumens vi egredi cum summis circa inguina doloribus conaretur, chirurgo ad id accito author fui, ut immisso per myrtifoliarum carunculaurm circulum specillo antrorsum secundum longitudinem incisionem faceret, zonamque virgineam solveret, ut via prorumpenti isti moli pateret. Ille verò me absente, ignarus talis ἐγχειρήσεως, cum ullius virginis claustra nunquam aspexisset, speculo matricis violentam tentavit divulsionem, quæ etiam non fine dolore & qualicunque hæmorrhagia fuit secuta, remanente interim suumque in locum se recipiente Utero. Ad quinquennium virgo illa ab omni incommodo libera vixit: quo exacto tempore denuò graviter decumbere cœpit, & tensivo circa pudoris sinum dolore miserè afflicta, chirurgo prædicto jam fatis sublato, virum alium ad curationem admittere noluit, seque juratæ cuidam fœminæ commisit, quæ ductu nostro parens felicem ipsi opem attulit. Prominebat tandem pugni minoris magnitudine Uterus admodum inflatus, in sinistra regione introrsum vaginæ arctè adhærens. Fœmina adsistens digito paulatim per aliquot dies separare eundem studuit, cui tunc à latere vaginæ divulso funem injecit, & prope cervicem ligavit indiesque seri cum fortius constringens, paulatim tumorem istum diminuit, post quatuor septimanas corrugatam quasi & demortuam istam massam, quæ ficus instar compressæ apparuit, deciduā effecit. Formam uteri nondum defloratæ omninò referebat, sed cavitate carebat, quæ suspensum, utrum id corpus, verus uterus esset, me tenuit. Cum verò & loci, unde propendebat, conditio, & præcedens utriusque testiculi amissio, & liber circa tumorem eminentem ambitus, mirusque qui ante prægressus fuit cum collo Uteri malè affecti consensus, siquidem circa laryngem consimile denuò ulcus æque fœtens hoc morbi tempore adfuit, in unum conspirarint, tanto confirmatiorem me reddidere naturam fareinam matricis inutilem, maleque conformatam foras voluisse protrusam, quæ nihil unquam frustra fecisse voluit. Tamdiu stabit hæc ipsa sententia, donec tandem è vivis abierit, quæ tunc dissecta contrarium docere poterit. Longæviores autem aliàs utero privatas sæpe observavi fœminas, & hæc ipsa post amissum sexus fœminini characterem, ab anno hactenus vegeta & incolumis vivit, quæ citra culpam suam non amplius virgo, nec mulier, nec deflorata audit, sexum alioquin meliorem semper aversata. *Domini Ioh. Georgii Volkameri in Ephemerid. German.*

Observatio II.

De excrescentia uteri ulcerosa, cum sphacelo, lethali.

Honesta Matrona multorum liberorum mater, Ursula Schadin, pie defuncti Balthasaris Lemcken, Civis & Negotiatoris Thorunensis relicta vidua, cum jam ante aliquot menses (post terminum menstrui fluxus à natura præfinitum, diu exactum) menstrua inordinate fluere percepisset, cum magno dorsi, coxendicum & adjacentium partium dolore; inde quotidie debilior facta, meam implorat opem. Cui ego ex lege artis nostræ diversa ad id facientia præscribere cœpi remedia, continuante filum, me decumbente, *Dn. D. Iohanne Blumickio*: verum illa nullum inde levamen sentiens, eorum pertæsa, indies pejora symptomata cum atrophia totius corporis experta est. Interim menses pedetentim primò, postea etiam in totum cessarunt fluere: nihilominus eadem semper languidior facta, & lecto affixa permanens, tandemque febre cum gravissimo horrore partium extremarum per aliquot horas, & calore intensissimo longiore, inordinatè aliquoties correpta, per aliquot septimanas, sine omni cibo, solo potu cerevisiæ secundariæ contenta, vitam prorogavit, vomitibus denique primùm biliosis, mox atrabilariis succedentibus. Sed spatio octo dierum ante mortem, menses cum gravissimis pubis doloribus iterum redierе, post quorum mox remissionem tumor è vulva prominens tubicundus & ulcerosus apparebat, purulenta & fœtida saburra ex eo indesinenter fluente. Tum misera illa die 12. Augusti anni 1675. post levissimas convulsiones piam animam Salvatori suo placide reddidit. A morte autem partes inferiores circa pudenda & nates, anticæ & posticæ, à sphacelo nigerrimæ & corruptæ conspiciebantur, unà cum tumore propendente. *D. Simon Schulzius in Ephemeridibus Germanic.*

Observatio III.

Excrescentia carnea Uterina.

Rustica quinquagenariæ proxima è pago *Engishofen* superioris Turgoviæ, cui nomen Catharina *Huberin*, phlegmaticæ, ut appellant vulgò, temperiei, ad Venerem segnis, nupserat ante viginti, & si quid excurrere potest annos, marito vegeto, robusto, & cui ad τὸ δ᾽ εἶναι præter χρύσεον βαλάνταν nihil deesse visum est. Cum hoc nonnisi duos integro spacio progenuit filios, quorum prior octodecim, posterior novem jam annos natus uterque τῶν ἀτλητῶν Hippocratis laudatum nomen meriti. A biennio autem lumborum doloribus, levibus quidem, sed ἀδιαλείπτοις divexabatur; cui frequens mingendi desiderium ceu individuus sese junxerat comes. Menstrua intermedio hoc tempore sæpius intempestivo, aliquando immoderato & continuato ad aliquot septimanas fluxu urgebant; interdum etiam nihil prorsus fluebant. Symptomatum horum impatiens fœmina, Veterinarii cujusdam, ut infelicioris mortalium sortis ἀλόγιοι ἐπὶ τὸν, ἔθος consilium & opem exploratura abit, sed tristi, ut fieri plurimum solet, cum eventu, quippe ab eo, ceu calculo renũ laboraret, generosa tollens remedia λιθοντριπτικὰ, in continuam ex eorum usu incidit mingendi necessitudinem: minxit autem haud difficulter & absque dolore molestiore. Appetitus interea ἀκόμαντος perstitit; nec ulla unquam κεφαλαλγία fœminam torsit. Semestre nunc labitur, ex quo attuum lassitudinem primum sentiebat; à trimestri verò præ lumborum & inguinum doloribus, licet non adeo vehementibus, sedere difficulter poterat, nulla licet exterius apparente corporis labe.

Die Junii 12. anni hujus 1681 sentire quid cepit in vagina uteri, quod egerendi maximam conatum movit. Novitate rei perculsa fœmina, duas statim arcessivit obstetrices, & licet certo sciret, se gravidam non esse, voluit nihilominus, ut quid rei hoc sit, studiose exploraret; insolitarum ejusmodi rerum imperitę obstetrices fungum coaguli sanguinis esse sphacelatũ (vocant *ein Brandkoolle*) arbitratę, manu illum extrahedũ statuunt. Peritior obstetrix manus admovet proptas, sed dum grumum se obtentura sanguinis credit, en carneam molem duas spithamas longitudinem propemodũ æquantem pertinaciter protrahit, Ægra interim præ acerbissimis, qui sibi in extractione pariebantur, doloribus immaniter vociferante, venas inprimis atq; nervos omnes ex utroque illorum latere sibi rumpi alto clamore ingeminante. Obstetrices perpetuis Ægræ ejulatibus attonitæ, sero nimium animadverterunt, corpus istud præternaturale non ex vagina saltem, sed ex utero ipso ulterius descendere. Sollicitæ itaque de rei eventu Veterinariũ, à quo antea sinistro cum successu curata fuit, accersi de novo volunt. Ille vero semel atque iterum vocatus accedere renuit, suam hisce in casibus ἀπειρίαν prætendens. Intolerabiles interim dolores Ægram miserrimam eo impulerunt, ut obtestaretur obstetrices, incisione corporis levamen sibi procurare tentarent: Nec rogari diu consuetæ morem gerunt obstetrices, vulnusque digiti longitudinem, ac duorum digitorum transversorum profunditatem

facile exæquans incantæ infligunt. Verum enim vero, ut similiter utplurimum solet esse eventus eorum quæ ἐπῳδαῖς peraguntur, ita tantum quoque abfuit, ut Ægra inde levaretur, ut potius in pejus omnia ruerent, dolorque per se jam intensus singulis pene momentis magis magisque exacerbaretur, nec, quod pessimum omnium, extaret, qui consilio adjumentum præstare potuisset. Fatis igitur commendata mitioribus jacuit ad 14. Julii ejusdem, quo Cleophea Schobingera, Matrona Sangallensis Nobilissima, & ob plurimos quos ipsa perpessa est, morbos, in variis Mulierum affectibus percurandis versatissima, ad Miseram invisendum à ruricolis rogabatur, haud longe tum à pago negotiorum causa existens. Matrona igitur, pro affectu quo ergà miseras & pauperes ejusmodi fœminas auxilio destitutas tenetur benigno, sine mora ad Ægrã proficiscitur, ubi examinatis probe omnibus casus circumstantiis, comperit tandem corpus illud ex sinu pudoris propendens sphacelatum jam magna sui parte, intolerabilem fere expirare fœtorem, ac penitius consideratum nil esse aliud vidit, quam inversum uterum, carneis excrescentiis pluribus, ut ex figura adjecta patet, involutum, molemque carnis maximam spithamæ unius cum dimidia longitudinem exæquare cognovit. Observavit itidem, ipsam quoque uteri substantiam à vulnere læsam ac sphacelo corruptam extare; molesque carneas singulas propriis involutas membranis, ac à se invicem distinctas, uteri substantiæ tenacissime adhærere. Omnibus sic probe perpensis, Prognosin statim funestam facit, omnia tamen ad Ægræ salutem se contributuram promittit. Eum in finem Chirurgum, qui maxime vicinus erat, accersi jubet, utpote cum quo de medendi ratione, siquidem manualem hic operationem necessariam esse omnino prævidebat, consilium iniret. Quo facto, in eo convenerunt, uti absque admotione cultri (in desperato enim casu famæ quoque immerito sæpe in dubiis eventibus periclitantis habenda ratio) digitis saltem carnea moles ab uteri substantia divellatur, eoque peracto uterus in locum reponatur. Manum itaque Matrona admovit operi, molesque singulas satis magno cum labore ab utero sine notabili cum dolore ita avulsit, ut vix duas sanguinis uncias inde perdiderit Ægra.

Maxima, quæ adfuit, moles, duorum transversorum digitorum latitudinem utero undiquaque adnexa, colorem secundinarum finxit, substantiamque obtinuit solidiorem lienis bovini gaudentem, ac pondere libram civilem æquantem, venis quoque quamplurimis superficiem permeantibus superbientem. Minores vero moles omnes carnis fuerunt firmioris, ac fibrosioris, coloris autem nigricantis, odoris fœtidissimi; & levicula sui parte utero per venarum, arteriolarum, aliorumque vasorum reciprocam communicationem adhærentia. Avulsis hisce corporibus Matrona uterum quoque extremis partibus violacei ac nigri coloris, insensilem quippe & jam sphacelatum, in locum suum reponere laborat, ac dum eum sub osse pubis sursum protrudebat, Ægra leviculum persensit dolorem; sed statim iterum evanescentem. Ab 11. Jan. usque ad 14. Ischuria laboravit Ægra, bihorio autem post operationem peractam sine difficultate ac impedimento urinas reddidit. Nausea interim perpetuo conflictabatur, quæ sane sphacelo membri laborantium atque inde moribundorum consuetudo rantum non perpetua. Peractis hisce omnibus, in id incumbendum erat, ut sphaceli progressus minueretur, vulnusque uteri sanaretur. Præscriptis itaque ex consilio Medici internis sudoriferis blandis, vulnerariis decoctis, ac injectionibus uterinis convenientibus, & diæta ad mentem Dom. Mauriceau in tractatu de Affectibus Muliebribus imperata, Matrona Nobilissima ad negotia pristina revertebatur, Ægramque Chirurgi sollicitæ commendabat curæ, quam & ea industria gessit, ut Ægram adhuc ad sex integros dies superstitem servaret: quibus absolutis, sphacelo ingravescente animam reddidit. *D. Theodori Zwingeri.*

Observatio IV.

Corpus myloides post partum masculinum ex utero propendens, cum subitaneo puerperæ interitu. Apertura cadaverum utilitas.

Uxor molitoris nostri in mola Kuppelichina dicta, 30. præ propter annorum, sat alioqui bonæ constitutionis, infantisque jam unius mater, per totum ingravidationis secundæ tempus facie pallida se male habuit. *D.* 25. *Septemb. Ann.* 1683. dolorifico pulsu fores uteri Lucina pulsavit, adcersitur obstetrix audacula, & ex illarum cohorte, quibus est satis loquentiæ, sapientiæ parum, ut loqui Salustius amat: elapsis binis horis, quod quidem illi retulerant, enititur pusionem vegetum, Secundinæ satis auspicato (iterum referente obstetrice) successerunt. Interim continuati dolores puerperam ad horæ dimidium excruciant, identidem ingeminantem, adhuc adesse, quod excluderet, aut Didymon aut aliud quidpiam. Manus obstetrix commodat, exspectatur geminus, corpus enim ad obstetricis tactum infantile caput mentitum erat. Secus autem atque exspectarant res cecidit. Propendet extra pudendum corpus globosum, sed nulla arte, nisi forte adhibita vi separabile; obstetrix hic agere sola verita, Chirurgum; hic autem re explorata, fatiscentibus interea ægræ viribus, me accersit. Ego, quantumlibet festina-

bundus,(non enim dum molior aut comor,annus est)fati velociam prævertere non potui;pedem enim vix porta extuli dum animam hæc exhalavit. Adsum, Corpus myloides (molam dicere non audeo)illinc adhuc propendebat,sanguinolentum, adque tactum duriusculum ; sed manu calidiore tractatum rediit ad caseam mollitiem. Jubeo Chirurgum digitis explorare , si forte posset hujus corporis initium quoddam reperisse,quod ab illo frustra tentatum ; quousque enim digito penetrarat,corpus illud secutum est. Impero denique ut cultro , quam posset, profunde adacto,illud rescinderet,quod ægre,cultri aciem remorante cartilaginea cervicis, quam corpus illud habebat,duritie effectum. Saccum post illum , quem referebat , accuratius examinavimus , foris totum sanguinolentum,sed per longitudinem cultro apertus , nil quidquam,imo ne aquæ guttam in ventre ostendit,sed cute glabra , quanquam corrugata & albicante,superficie interna investitus erat;Caro interim spongiosa, sesquipollicem sua crassitie absolvens;nihil hic vasorum,ligamentorum,ossium,squamarum nihil;illud etiam me vehementer mirum habuit,quod tam citò puerpera extingueretur.

Quid heic fuit opus factu? Cadaveris apertura poterat omnem,quæ animis nostris insederat,dubitationem dispulisse. Impia verò Pietas,qua,hoc quidem in passu , erga mortuos sunt affecti,qui sanguinis eos propinquitate contingunt,salvare hoc & fructuosum opus inter parricidia numerat. Ut enim suspicer,fuisse non molam,sed uteri forte procidentiam,id tamen asseverare non audeo. Multas ego molas & legi & vidi,nunquam talem. At,quid uteri sub antie, convenientius,si forte solam cartilaginem excipias ? Potuit autem uteri orificium aliqua sua parte cartilagineum esse,veluti tum in pyloro,tum ani,vesicæque sphincteribus plus vice simplici observarunt anatomici. Obstetrix autem,qualis hæc fuit,sibi relicta parum prudens , ubi deinde pauxillum illud sanæ mentis vini effluvia tumularunt,secundinas forte arctius hærentes,vel internæ uteri superficiei alicubi adnatas,vi evellere tentans , uterum potuit simul loco movere,qui per nixus secundas extra pudendi rimam omnino propelli potuit. Jam vero est cuilibet notum,quam possint ægre puerperæ statim post partum externum frigus perferre,ita, ut multoties ingenti horrore seu paroxysmo febrili concutiantur,immò , ni tempori succurras,de vita periclitentur,quale exemplum haut ita pridem in civitate nostra habuimus , quid futurum,Lector,arbitraris,utero insuper ipso,& quidem inverso,refrigerato? nonne quandoque herniosi,sicubi refrigeretur hernia,morte luunt aëris inclementiam? atqui sunt herniæ insuper beneficio cutis externæ,cui involvuntur,aliquantillum à frigore munitæ , secus atque ipsissimus propendens uterus. Scilicet,sunt hæ partes membranosæ,frigoris proinde impatientissimæ,quo tactæ facillime convelluntur,insequente morte. Quod autem supra monui,non licuit audacter pronunciare fuisse uterum,nec enim ulteriorem aut per sectionem,aut per digitos explorationem ferebant adstantes, & naturam varie quoque ludere in molis generandis novimus. Exempla varia *Ephemerides nostræ* suppeditant,*comprimis Dec.1.Ann.1.observ.1.36.Ann.2.observ.79.84.160.Ann.3.observ.129.Act.Med.Hafn.vol.1.observ.26.Plater.observ.l.3.p.868.872. Schenck.Salmuth.Bartholinus , Hildanus & alii plures.* Suppeditat hic casus iis quasi porismata, quorum primum est: Interesse Reipublicæ,ut obstetrices conducantur piæ, sobriæ, prudentes & peritæ: Alterum: Interesse eidem,impiam illam Pietatem consanguineorum antiquari,& in casibus præcipue singularibus cadaverum aperturam concedi;quin,pro circumstantiarum ratione imperari.

Vulgus non solet distinguere inter Anatomen & solam cadaverum aperturam, hinc, quia inaudiunt fortè in Academiis supplicio affectorum cadavera anatomiæ tradi, defunctorum aut affinitatis existimationi detractum iri verentur , si aperiri permitterentur ; sed facile possent hoc timore exui, ni vanis & præconceptis persuasionibus pertinacius inhærerent. Quanquam enim nec ipsa anatome supplicio affectorum in contumeliam defuncti aut propinquorum tendat,& boni publici caussa fiat,ob quam injuria fieri non censetur,ut recte allegat ex ff. Carpzovius in prax. rer.criminal.part.3.quæst.137. n. 72. f. (ubi disquirit, num supplicio affectorum cadavera sint anatomico cultro subjicienda,& allatis rationibus affirmat) toto tamen cælo differt cadaverum apertura ab eorum anatome,siquidem in hac omnes corporis partes ad pernoscendum hominis naturalem statum examinantur & explicantur;in illa tantùm in caussam morbi;hancque insequentis interitus , adeoque statum hujus præternaturalem , inquiritur , ut aliis cum eodem aut analogo morbo conflictantibus opera Medici tanto sit præsentior. Tantum itaque abest , ut ab ejusmodi apertura cuiquam impietatis nota afferatur , ut potiùs impingat vehementer in Christianam charitatem, quisquis heic Medici sedulitatem , sufflaminare sustinet. Quantum debemus laboriosissimo Boneto , qui in aperturis cadaverum operam collocavit nullo auro compensandam, cujus est testis illustre Sepulchretum à laudato auctore evulgatum. Siquid heic impii lateret , cur Magnatum cadavera aperiuntur ? non eo fine , ut vel inde tantilla ægris utilitas accrescat , nisi fortè per accidens , sed tantùm in conditura seu balsamationis gratiam? Quid multis? Si modò homines reflecterent,Medicum non animi gratia,sed ut ægris prosit sectiones has desiderare , non adeo sese opponerent: quid enim in hac apertura,ex tetro fœtore , vel miasmate etiam contracto delitiarum ? quid non potius molestiæ ? Hanc autem , uti non in omnibus morbis sine discrimine requiro (quid enim interest aperire quem ex febre maligna interiisse constat?) sed tantùm in casibus valde dubiis,rationem & experientiam Medicam illudentibus,aut ubi quid commissi erroris ab adstantibus suspicamur,velut in hoc nostro casu factū;

heic

heic dico; quantumcumque etiam propinqui reluctentur, autoritate superiorum esse cogendos, ut vel ingratiis Medicos cum Chirurgis ad sectionem admittant. Plura in hanc aperturam notabilia habent *Ephemer. nostra Ann. 1. observ. 15. D. Rosini Lentilii, in Ephemer. Germanic.*

OBSERVATIO V.

Uteri & vesicæ urinariæ Procidentia.

Quod verum est, meum est, dixit olim Seneca in Epistolis. Vrinam idem adhuc sentirent ac saperent scriptores omnes, veritatemque pluris facerent, ceu æternum quid ac immutabile, quam fallacia præjudicia, aut fucatæ novitatis illecebras, & intempestivum contradicendi studium; Quicquid vero delinquant alii, titubentve mente, nobis hercle quidquam affectare præter amabile verum religioni est. Neque enim curiositate nostra & quotidianis exercitationibus alio collimamus, quam ad cognoscendam veritatem colendumque Deum, deinde etiam ad curandam mortalium valetudinē. Hic errores tamen non tantum vitare ipsi adhibita summa diligentia, sed etiam ut evitent cætera efficere pro virili parte tenemur. Inter muliebres morbos omni ævo cognita & perspecta fuit uteri procidentia, grave; sane molestumque malum; quippe generationi plurimum officiens, ac interdum etiam funestum: docuitque universa antiquitas uterum mulieribus aliquando prolabi. Hodie autem post Theodorum *Kerckringium*, præclaris monumentis apud eruditos celebrem, in Belgio famigerati chirurgi duo *Ronhusius* & *Meckeranus* editis observationibus negant matricem procidere posse; quod prisci uno omnes ore affirmaverant, arguuntque erroris ac imperitiæ præclara & vel Æsculapio majora nomina. In hoc ancipiti statu, cum alterutri partium causa cadendum sit, judicem appellare nullum convenit nisi experientiam. Equidem in rebus ad rationem solam pertinentibus humanæ autoritati tantum fidei nunquam adhibemus, quantum conscientiæ dictamini: semper enim pro falso ambiguoque juste reputamus quicquid claro & distincto mentis nostræ conceptui repugnat, etiam gravissimi autores sexcenti id verum ac indubitatum esse pronunciarunt. Nimirum sapientum ratio sui juris est, & ad quam homines adspirare debent, æternæ veritati, hoc est, Deo, prius auscultat quàm hominibus. Ac aliter plane sentiendum est de rebus contingentibus in judicio cui præsidet experientia. Hic votorum pluralitas, & testium idem affirmantium multitudo, plurimum momenti ac vim veritatis habet, nisi manifesto demonstrari queat testimonia esse fraudulenta. Quamobrem cum in his casibus magni æstimanda sit bona fides, & scriptorum idem sentientium frequentia atque autoritas, acerbe ferimus Chirurgorum istorum petulantiam, in tot præcellentes Medicos temere ac perverse insultantium, quorum ipsi neque famam nec eruditionem assequuntur, imò continere nos diutius non possumus, quin contra ipsos pro veritate & antiquitatis honore testimonium publice dicamus. Accidit anno Christi 1682. mense Martio, ut in xenodochio Schaphusiano vidua decumberet, ex diuturna & gravi uteri procidentia laborans. Primum quidem ante plusculos annos, cum uxor adhuc marito frueretur, leve malum fuit, nihilque aliud quàm vaginæ lavamentum; postea vero conceptione & partu iteratis paulatim ita degeneravit, ut vagina omnis inversa prominerct ac inter femora nutaret. Procidentiam ægra sibi identidem ipsa reposuit, & pila cerea utcunque firmavit, donec novissime difficulter parturienti uterus edito fœtu in vaginam dependulam prolaberetur. Pensilis massa carnis spithamam æquavit longitudine, crassitiem utraque manus facile complecti non potuit, tantumque doloris & molestiæ ægrotanti creavit procidentia, potissimum obambulaturæ ac rem familiarem curaturæ, ut subinde mortem præoptaret. Inferne per patulum uteri orificium menstrua statis temporum intervallis promanarunt. Matricem autem extra pudenda delapsam manibus nostris aliquoties palpavimus, quæ tamen inversa haut erat, ut oculis conspici posset, sed latens intra vaginam propendulam tractari potuit & comprehendi manibus. Illa sursum aliquando compulsa nativam sedem cum salute repetiit; ast vaginam in pristinum restituere locum non licuit. Tandem cum nihil remedii superesset, & alia atque alia mala imminerent, hanc amputare visum est. Eventu autem spem non implente ægra mortem occubuit. Docuit post anatome uterum revera procidisse, vaginamque totam fuisse eversam. Adhæc, quod magis mirum & plane novum videtur, cum utero vesicam urinariam similiter mutata sede procubuisse annotavimus; ceu pluribus aliquãdo forsan denarrabit inclytus *Wepferus*, qui horum omnium nos voluit esse testes oculatos. Nec tamen rupta fuerunt uteri & vesicæ vincula, sed tantum laxata. Resipiscant ergo *Kerckringius, Roonhusius* & *Meckeranus*, siquidem adhuc in vivis sint, sententiamque suam erroneam & perniciosam moniti retractent. Cæteri demum quotquot hæc lecturi sunt, & quorum ista novisse interest, vel nostro exemplo discant scrupulose ponderata omnia, ac ubique magnam adhibere diligentiam cautionemque, ne cum delinquant ipsi tum seducant incuriose alios, aut seducantur. *D. Ioh. Conradi Peyer.*

APPENDIX.

Mulieres Hydropicæ Vteri procidentiæ ſæpe obnoxiæ.

Alterum quod memorandum ſupra reſtabat;eſt, quod mulieres hydropicæ pleræque ſimul conquerantur de procidentia uteri.Inprimis duæ vetulæ ſummam inde patiebantur moleſtiam,ad mortem uſque.Eo ipſo dubiũ ſe offert ex recentiorum obſervatis,v.g.Barberri in Praxi,&c.qui ſcribunt vulgò dictas uteri procidentias videri,non eſſe veras ut plurimum, ſed aut flatulentum vel aliud quid ſarcomati ſimile.Pro affirmativa verò,ut pauca hæc ſubjungam, verè nempe uterum procidere poſſe uti certiſſimum aliàs eſt, ita notavi, poſt partum ipſum quandoque uteri ſe explicuiſſe globum & propendiſſe, quod nuperrime in præfecti cujuſdam uxore accidit,cui fomentis calidis iterum reponebatur.Deinde in hydropica altera memorata vidi propendens uteri corpus,quantum ob vaſtiſſimam tumentis corporis molem licebat. Mitto obſervationes aliorum.Cum ergo à ſero illo copioſo intra abdomen præter naturam collecto neceſſario laxantur ligamenta uteri,videtur probabile eſſe,& laxari ab humore , & protudi à copia & pondere eundem poſſe,ſicque veram tunc dari poſſe in hydropicis procidentiam.Illud vero mirum eſt,quod in vicino pago æditui conjux, quotieſcunque concepit (contra morem aliàs affectus)procidentiam aliqualem uteri primis ingravidationis ſeptimanis experitur,hinc ſenſim is iterum contrahitur,& extra illum ſtatum nil tale patitur.*D. Thomæ Bartholini.*

OBSERVATIO VI.

De Procidentia uteri falsâ.

Magno *Socrati*,Philoſopho ſummo,imò & *Antonio Iuliano*,Oratori Romano, ordinarium fuit,quoties de amoribus ſermo habendus,facie rectâ publicò ſe exponere,eo quod quæ proponerent omnis repræhenſionis expertia neutiquam eſſe,ſatis conſtaret.

Quam ergo pœnam non incurret ille,qui naturæ arvum, amoris omnis pudoriſque fontem,perarare tentat,eum imprimis in finem , ut ſententiæ Antiquorum quæ uterum muliebrem non tantum extra corpus prolabi,ſed & in totum auferri poſſe docet, falſitas declaretur,præſtare multis forſan videbitur ab incepto deſiſtere , quam Clariſſimorum Virorum turbæ adeò inſigni procidentiæ extirpationive uterinæ poſſibilitatem probanti, ſive opponere.

At verò non eſt quod me deterreant hæc ſimiliaque, quin contra animoſus , anatomico experientiæ cultro armatus,quæ in deſtructionem figmenti dicti adferri poterunt,proponere aggrediar:

Amicus Socrates, amicus Plato,
Sed magis amica veritas.

E re ſtudioſorum erit, Authorum variorum,qui vel per negligentiam vel per occupationes varias,uterum non ſolùm extra corpus procidere,ſed & à Chirurgo auferri ſine damno poſſe,docuerunt, ſententias diverſas , antequam quæ nobis obvenere exhibeamus , proponere.

*Aëtius à Midena lib.16.de re medicâ cap.*78.Uterum ad magnitudinem ovi ſtruthiocameli extra corpus procidere poſſe,tradit.

Majoris extenſionis aliis habetur,quorum etiam variis cauſam procidentiæ,addere placet, vociferationem nempe,fœcum alvinarum exeretionem moleſtam,caſum, percuſſionem ad femora,coitum indecentem,partum graviorem;videri poſſunt quæ hâc de re habet *Felix Platerus de part.procid.cap.*2.

*Ariſtoteles lib.*7.*cap.*2. Uterinæ procidentiæ cauſam venereum appetitum excedentem dicit,eamque curari minime poſſe niſi gravidatione.

*Hier.Fabr.ab Aquapend.operat.Chirurg.part.*1.*cap.*86. quid agendum ſit docere ſtudet , quoties ob ligamentorum,vel laxitatem,vel ſeparationem uterus extra corpus prolapſus.

*Felix Platerus cap.*2.*de part.procid.* Mulierem cui uterus prolapſus concipere,imo etiam fœtum ipſum circumgeſtare poſſe,ſcribit.

*Vopiſcus Fortun.Plempius Anatom.Cabrolii c.*34. Uterum ad capitis magnitudinem procidere poſſe ſcribit,eumque incuria quadam putrefactum exſtirpari ſine incommodo,ſic ut etiam eo ablato concipere queat mulier.

*Paulus Ægineta de arte med.lib.*3. *cap.* 72. Vivam pronunciat mulierem , cui uterus abſciſſus.

Du Laurent. lib. 7. de part. gener. cap. 11. Æginetæ sententiam amplectitur, omnia bona promittens mulieri cui uterus ablatus.

Nec utero solo, sed & renibus sine damno carere posse hominem *Theoph. Paracelsus Paramir. lib. 4. de orig. morb. matric.* scribit.

Iacobus Berengarius in Mag. anat. Langius Epist. 39. Tom. 2. Mercurial. lib. 4. genac. 21. & Ludov. Duretus in Heller. cap. 57. de morb. partic. Uterum muliebrem exstirpasse se memorant sine ullo metu, sine ullo vitæ periculo.

Regius Medicus *Fernelius* vidisse se refert parturientem quandam, cui uterus cum fœtu incluso sine ullo vitæ dispendio ablatus, ipse licet *anatom. cap. 7.* uterum firmiter satis nexum referat non solum vesicæ urinariæ & intestino recto fibrillarum subtilium ope, sed & ossibus Ilium beneficio ligamentorum validorum.

Plinius & Sordanus uterum muliebrem auferri sine periculo posse exemplo porcorum probare nituntur, quibus, ut delicatiorem escam præbeant, uterus auferri solet.

Paræus Consiliarius regius lib. 23. cap. 41. mentionem facit mulieris 30. annorum cui ablatus uterus.

Paræo assensum præbet *Franciscus Rousetus de partu Cæsareo sect. 4. cap. 5. & 6.* Uterque in sententiæ suæ probationem adferunt quod in dissectis cadaveribus pelvim quo loco uterus detinetur induratam observaverint.

Fabulis magis annumerari merentur quæ de uteri exstirpatione agentes *Avensoar. lib. 2. cap. 2. Anton. Benivenz. de abdit. morbor. caus. cap. 11. Wierius, Zacut. Lusitanus, Fel. Platerus,* & plures alij, adferre voluerunt, mulieres nempe quibus uterus corruptus abscissus, non solum superstites permansisse, sed & liberos procreasse.

Hildanus è contra ex ore Medici *Henrici Stapedii*, in responsione ad casum de uteri Ruptura à *Dom. Michaële Doringio*, Medico propositum, exemplum adducit mulieris ab exstirpatione uteri inordinatâ subitò exstinctæ.

Thomas Bartholinus cent. 2. histor. 91. historiam proponit à *Clar. Motthio* Medico communicatam, qua in nobili quadam, ab obstetrice secundinas auferre laborante, uterum, & cum eo vitam ipsam ablatam narrat. *Nobilissima*, inquit *Matrona Chilonii Holsatarum* 5. ante filiorum mater, fœtum vivum, quem 40. hebdomadibus commode satis gestaverat, semihoræ labore, sine ulla molestiâ feliciter 1642. exclusit remanentibus tamen more hujus puerperæ secundinis, quas cum obstetrix, ut solita fuerat, solvere & extrahere conatur, unà cum secundinis uterum, quamquam inscia, extraxit. Inter operandum puerperæ sciscitanti quomodo negotium succederet, respondit: secundinam se quidem habere, sed subsequi carnis partem sibi incognitam. Adstantes fœminæ, molam esse credentes, sibique sæpe id evenisse, obstetricem ad extrahendam carnem exstimulant, quæ omnia, etiam validiore manu, irrito conatu, & renitente carne, jussa exequitur. Advocatus *Dom. Motthius*, sine voce, nutu, & pulsu puerperam invenit, mortuamque vere pronunciat; occupatâ deinde obstetricis sede, immissaque sub lecti stragulis manu, ipsum uterum integrum, marsupii instar propendentem, & ab utroque latere perforatum obstetricis digito, deprehendit, adstantibusque monstravit, vere tunc mortuam sero credentibus.

Idem cent. 1. hist. 97. carnosæ excrescentiæ, in utero ex casu obortæ, libras quatuor cum media pendentis, mulieri lethalis, meminit.

Locum natura utero & amplum, & tutum concessit, inter vesicam urinariam, & intestinum rectum, quæ hic duplicis pulvinaris vices subeunt. Medius hic est quo in æquilibrio servetur corpus.

Componitur quoad structuram ex tunicis, venis, arterijs, nervis, & ligamentis.

Tunicæ hic duæ, interna una, altera externa.

Hæc originem sumit à peritonæo, illa carnosa est magis quam ulla membranarum infimi ventris. Fibrarum triplici constat ordine, quarum ope attractio, retentio, & expulsio perficiuntur, crassities harum tunicarum increscit decrescitque pro diversitate ætatis, temporis, menstruationis & graviditationis.

Venæ duplicis conditionis sunt, utroque latere una, superiores quædam, quædam inferiores. Superiores à spermaticis procedunt antequam Testes accedunt, uterinumque fundum & collum peterrant. Eadem ratio arteriarum. Inferiores venæ, similiter ac arteriæ ab Hypogastricis deveniunt.

Nervi non solum à sexto pari nervorum cerebri deveniunt, sed ex spinali medullâ quæ osse sacro detinetur.

Ligamentorum, quorum ope & vicinis partibus nectitur uterus, & in suo situ conservatur, duo sunt paria, horum duo superiora sunt, duo inferiora.

Superiora continuationes atque appendices sunt peritonæi, cornibus seu *Tubi. Fallopianis* connexa. Inferiora teretia sunt, validaque nervosa, intus excavata, hæc ex latere fundi uterini descendentia, ubi circa inguina tendines musculorum obliquo-

rum abdominis attigerunt, eos perforant, mox varias in partes divisa, una earum, quæ brevissima, circa Clitoridem os pubis accedit, alterâ longissimâ, membranam adiposam, cum quâ non solum femoris magnam partem adit, sed &, si fides habenda *Riolano, sect. 1. ana. cap. 32.* ad extremam pedis excurrit.

Ligamentis hisce imputare debent varia, eadem magno numero mulieribus obvenientia, Tumores nempè inguinales, stupor pedum, dolor femorum, plantarumque pedum, articulorum circa pedem extremum, collique vesicæ urinariæ torpor, imò resolutio universalis partium corporis totius superiorum æquè ac inferiorum.

Proposita quibus haud sufficiunt adeant scripta anatomica quæ exhibuerunt *Iohannes Riolanus, Iohannes Veslingius, & Thomas Bartholinus*, quam arctè vasa spermatica, ligamenta, membranæque utero uniantur, imò uterus ipse peritonæo, vesicis seminariis, intestino recto, tunicæ ossis innominati interiorem superficiem investienti, præter varias partes alias, sensiles, insensilesque, quantum satis erit declarabunt. Ut adeò cum *Riolano* partem uterum necessariam pronunciare teneamus, similiter ac Testiculos, attamen minimè divisibilem.

Partium enarratarum structuram, connexionemque legitimè perpendens, quis non videat, quem facillimum sit gravidas, imò sæpius etiam non gravidas, vitio quodam superveniente, gravia eaque plurima molestare symptomata, hinc dolore intolerabiles, febres gravissimæ, aliaque, imò mors sæpius ipsa, quæ, uti abortivorum exclusio indebita mulierem affligere solent.

Ulterius quod si procedamus, quæ non malorum caterva sese offert quoties in mulieribus etiam non gravidis menstruorum excretio supprimitur? fluor albus hic occurrit, palpitatio cordis, febres erraticæ, deliria gravia, nausea continua, pica, chlorosis, & centum alia, quorum causa uterus, ut adeò haud inconvenienter uterus *Hippocrati lib. de locis in homine* 59. omnium malorum, quæcunque mulieribus obvenire solent, causa dicatur.

Rebus sic se habentibus tanto inter uterum partesque alias existente consensu, tanta connexione, quis Chirurgorum exstirpationi ejus admoveret manum, quis, qui symptomatum ipsius dispositioni pravæ supervenientium ullam rationem haberet?

At non sine ratione hîc aliquis in naturam ejus, quod veteres, imò & recentiorum plurimi, uterum prolapsum appellarunt, quod restituisse, imò sæpius abstulisse sine ullo damno referunt, inquiret. Vix enim scriptorum ullus occurrit qui non de affectibus mulierum agens Procidentiæ uterinæ mentionem faciat, causas ejus exponat, imò & curationem proponat.

Sunt etiam qui, procidentiæ hujus differentias exhibentes; ad genua ipsa corpus hoc, quod uterus habetur, prolabi posse tradunt.

Quod si scriptores hi illud laboris sumerent, ut ligamentorum uteri aliformium structuram examinarent, firmum id adeò, firmiterque vicinis connexum reperiet, ut impossibile sit separationem hîc ullam dari, nisi quæ cultri acie peragitur, sic ut nullo pondere extrorsum moveri queat.

Casus nonnullos rariores, qui vel nobis ipsis occurrerunt, vel Medicis Chirurgisve aliis, primò hîc proponere necessarium utileve ducimus, antequam ad rem ipsam deveniamus, quidquid de uterinâ procidentia, de qua tam multa scripserunt varii, statuendum sit, declaramus.

Primo loco consideratione nostrâ omniumque qui in hac re informari desiderant, dignum est quod in gratiam artis Chirurgicæ cultorum his verbis *Cent. 2. hist.* 58. proponit *Thomas Bartholinus. Vidi*, inquit *Vir Celeberrimus in Nosocomio Patavino* 1641. Dissectam mulierem, quæ prolapsum uteri à partu difficili antè 10. annos passa credebatur. Narravit se in prato cubantem observasse descendere uterum, gramenque venari. Ex illo tempore indies crevit ob affluxum sanguinis, ut distentus nigerque in putredinem degeneraverit. Judicabat Chirurgicas operationes nobis demonstrans P. Marchettus, non esse uteri procidentiam, sed excrescentiam aliquam in vaginâ uteri, adeoque abscindendam. Alter Nosodochii Chirurgus familiaris pro uteri stetit procidentiâ, cum excrescentia subitum ortum, incrementumque habere non possit. Mulier interim secari volens, inter ambigua consilia ad mortem properavit. In aperto cadavere, satis trunco obæso, sed artubus emaciatis, uterum suo loco sanum beneque constitutum vidimus, excrescentiam verò ex uteri vaginâ dilaceratâ pendulam, cum labiis pudendi, ex lue venereâ forsan inflammatis.

Accedit casus priori ferè similis, quem & nobis & publico communicare placuit Medico hujus loci experientissimo *Dn. Francisco van der Schagen*, qui quæ omni tempore sibi persuaserat, nunquam scilicet uterum verum profunde adeo extra corpus prolabi posse, uti quidem veterum recentiorumque crediderunt plurimi, nec ullo tempore exstirpatum eum fuisse sicut in vivis non solùm permanserit mulier, verum etiam prolifera; quin potius ablatum fuisse aliquod partibus genitalibus, extra uterum, adhærens, vera esse observasse se testabatur. Verba quibus casum hunc proponere placuit hæc erant.

Ante

Ante annos aliquot cadaver aperui mulieris alicujus consistentis ætatis, hydrope imi ventris extinctæ; quod jam à longo tempore uteri procidentiâ laborasset, omittere haud potui quin in veram ejus constitutionem inquirerem, dissecto proinde abdomine, intestinis ad latera inclinatis, uterum non solum quoad externa legitimè se habentem reperi, sed & loco debito collocatum; at quod pudendi labiis continebatur, pro utero prolapso semper habitum, nil nisi vaginæ seu colli uterini partem eo extensam notavi, quale quid, dum laxantur tunicæ, facile contingere posse quivis concedet.

Placet jam exstirpatum uterum oculis Lectoris curiosi exponere, quo figmentis circa ejus procidentiam, abscissionemque à variis propositis, fidem ulterius dare desinat.

Anno 1659, die nativitatis Christi, quo & consilio, & opera inserviremus Chirurgo hujus Reipubl. celebri *Henrico Roonhuisen*, cum *Clarissimis, Experientissimisque Viris Dr. D. Arnoldo Tholinx, Guilielmo Pisone, Matthæo Slado, Medicis, Dn. Georgio van Loon, Chirurgo*, mulierem sexaginta annorum, cujus pudendis unitum corpus insigne, ponderosum fœtidumque, collo tenui deorsum, extensum uterus hoc habebatur omnibus ad pedes prolapsus; in qua etiam sententia persistere placuit variis, postquam exstirpatum, maximè quod uteri cornua, vasa cœcaq; cum Testiculis in eo observasse se sibi persuaderent, cui tamen nobiscum alij se opponebant, eo quod, siquidem possibilis esset uteri procidentia, partes dictæ exterius haud forent conspicuæ, sed in inverso continerentur utero; hac ratione fore addebatur, ut similes omnino evaderemus Medicis Chirurgisve regiis *Dn. Gaudin, la Fuere, Paræo, & Jacobo Guilielmeau*, qui in utero prolapso alicujus mulieris, nondum abscisso, & Testiculum, & abortivi fœtus tunicam corruptam notarunt. Vide *Paræum lib. 24. cap. 48.*

Diebus aliquot elapsis, quid de enarratâ, peractâque, quæ dubios nos valdè fecerat, controversiisque variis ansam dederat, statuendum, constitit; sanam enim observabamus mulierem, menstrua ex debito fluere, imò graviditatis signa quædam occurrere; plura hîc facientia scire qui desiderat *observationem secundam Partis primæ Dn. Rohenhuysen* consulere poterit.

Historiis enarratis nostram jungere ordinis ratio exigit, exhibebit ea non solum in vivente muliere procidentiam imaginariam, Chirurgica manu ablatam, sed & in cadavere dissecto, quid ejus nomine venisset iis, qui ante mortem inspexerant, corpus extra pudenda propendens.

Mulier 54 annorum *Pariimt je Roosa* jam à longo tempore fluxu menstruali, primò sanguineo, hinc albo laboraverat, unde imaginariam contraxerat uteri procidentiam cum febre lentâ, virium destructione, corporisque extabescentiâ summâ; Corpus hoc prolapsum insignis erat magnitudinis, jam gangrænâ correptum, pondere suo valdè molestum, eam nobiscum visitarunt *Dn. Jacobus Vallan Birrius, Bouvvinester, Tobias Andreæ Medicis, & Jacobus Odendaal*, Chirurgus.

Re inspecta, arduum multis videbatur, & non nisi cum vitæ interitu perfici posse, uterum ita prolapsum exstirpare haud enim induci poterant, uteri hoc minimè corpus esse credere, cujus cum corde, hepate, cerebro maximus consensus, quo etiam mulierem destitui posse impossibile.

Urgebant alii exstirpationem, ex eo quod & veterum & recentiorum scripta, actaque eam possibilem haberent, sæpiusque sine ullo sanitatis dispendio peractam testarentur.

Probabilius nobis videbatur, cui etiam sententiæ non unus accedebat, corpus dictum, insigniter adeò tumidum, fœtidum, pondereque summo molestum, extra pudenda muliebria ad pedum genua dependens, ipsius uteri corpus haud esse, sed solam ejus tunicam internam, dum in statu sano reliquis unitur, variis modis rugosam, extra pudenda, plicis variis solutis, ipsaque à subjecta tunica mediâ separatâ, prolapsam. Tunicæ hujus procidentiæ occasionem primam dedisse suspicabamur humorum impuriorum, acriumve fluxum diuturnum, unde vasorum sanguineorum tunicam eam accedentium corrosio, eamque insequens sanguinis extravasatio; atque loco præternaturali collectio, imò ob humorum copiam expressione, laxitateve vaginalis hujus tunicæ ad exteriora protusio.

Mulier pondus dictum circumgestare coacta, fœtorem summum diutius perferre nequiens, exstirpationem urgebat quam maximè. Arduum sane omnibus habebatur eam instituere, nec tamen occasionem oblatam, quæ fronte capillata, posthæc calva, negligere licuit, sic enim constare posse credebamus, quid veritatis falsitatisve insit decantatæ antiquorum, recentiorumque variorum sententiæ, qua uterum muliebrem extra corpus procidere, imò sine ullo vitæ graviditatisque insecuturæ dispendio auferri posse docetur.

Consultatione debitâ institutâ, opus magnum, non sine mortis prognosi, aggredi constitutum. Operationis hæc fuit methodus. Primò ligaturâ arctâ fasciæ firmioris ope institutâ collum corporis dicti coarctabatur, mox intra ligaturam & corpus prolapsum, cultri acutioris operâ, instituebatur abscissio. Fasciæ ad colli constrictionem adhibitæ portio notabilis relin-

quebantur, ad id, ut, siquidem è vivis discederet ægrotans, & nobis cadaver dissecandi occasio concederetur, ejus ductu in partis amputatæ radicem deduceremur. Exstirpatione peractâ sanguinis fluxus nullus observabatur, ad quem tamen stypticum aliquod loco vulnerato applicabatur, licet in totum eum attingere haud concederetur, propterea, quod illico, abscissione peractâ introrsum duceretur pars ea cui fascia injecta.

In diem usque quartum omnia bene se habebant, ast circa sextum, septimumvé vires valdè imminuebantur, febris contra & animi deliquia augebantur, sic quidem ut brevi Deo animam, nobis corpus exhibere cogeretur.

Ad anatomen ejus admissi, ventris imi integumentis dissectis, uteri examen instituere primarium duximus, hic enim quid de uteri prolapsu, prolapsique exstirpatione, statuendum, clarè constare posse credebamus.

Quoad externa nihil in eo observare nobis licuit quod constitutioni morbosæ annumerari queat, nihil hic deficiebat, non solum in utero ipso; sed & vicinis partibus generationi dicatis; Coloris erat albicantis, pyri complanati Figuram habens.

Hisce sic perspectis, ossiumque pubis divisione, eo loco ubi cartilago interposita ea jungit, peractâ, uteri totum corpus, cum partibus annexis, qua fieri potuit dexteritate à partibus vicinis quibus connectebatur, separavimus separatumque convenienter tabulæ imposuimus.

Hic quoties fascia extra pudendum pendula, corporis abscissi radici adhuc alligata movebatur nullo modo movebatur uterus; cogebamur adeoque vaginam uterinam secundum longitudinem corporis dissecare, quo, cuinam parti alligata esset fascia dicta, quidque fuisset illud quod exstirpatum, constaret. Apertione factâ fasciæ ductum secuti deveniebamus ad mali principium, portionem nempè tunicæ internæ rugosæ, vaginam præter alias constituentis, post oblationem portionis reliquæ quæ laxitatis nimiæ culpa extra pudendum prociderat, in utero relictæ, cui strictè admodum fascia erat juncta. Terminus hic orificio uteri interno vicinus valdè.

Quis ergò non videt, veteres hæc omnia necessario latuisse, quod in rei veritatem, qua decebat curiositate; haud inquisiverint; Procidentias uterinas quas observasse se, imò exstirpasse referunt, sic tamen ut sana permanserit ægra, satisque fœcunda quomodò veras, fuisse probabunt? Sane multa cerebro nostro fingimus, quorum falsitatem dissectiones cadaverum evidentissimè patefaciunt. Ut in variis casibus aliis, ita in hoc proposito verum id observare licuit. Vanam esse procidentiam uteri perfectam, adeoque impossibile omninò mulieri uterum totum auferre, integra manente vita, salvaque conceptione.

Observatio hæc, præter alia à nobis hoc capite proposita planè satis edocere Chirurgum juniorem poterunt, quænam agenda quoties, ex affluxu imprimis humorum, vaginæ dicta tunica interior, laxior, justo reddita, hinc extensa procidentiam nostræ similem, spuriam omninò producere notatur; nihil est quod hic exstirpationem impedire queat, modò vires ægrotantis eam permiserint, insistere hic licet tuto vestigiis Medicorum Chirurgorumque eorum, veterum æque ac modernorum, qui procidentiam uteri auferri posse sine damno volunt, modò quæ illi toti utero applicarunt, nos tunicæ ejus rugosæ tribuamus, abstulerunt fateor antiquiores uterum prolapsum, ast non nisi imaginarium, nil enim nisi tunicam dictam exstirparunt, quod facillimum, imò nullius periculi opus; quam etiam operationem aggredi tenetur Chirurgus, siquidem inflammationes, gangrænæ, exulcerationesque graviores, accesserint, imò ægrotanti difficillimum, partem prolapsam protuberantem intra vaginam detinere. Pessaria equidè in tali casu usurpari, imò usurpari posse, probè scio, ast cum cera liquefacta denudetur facilè lignum, quod ea incrustatur, non potest fieri quin vasa sanguinea uterina, ob corporis motum agitato ligno, aperiantur, undè sanguinis fluxio continua (quæ menstruatio immodica vocari consuevit) cum virium destructione, corporisque extabescentia.

Adesdum itaque Chirurgicæ artis cultor, quænam uteri procidentia in Chirurgia occurrat percepisti; quomodo per extirpationem auferri queat sine periculo, quidque antiquorum dogmata in hoc negotio fidei mereantur, vel saltem qua methodo errores eorum tegere liceat, procidentia talis quoties offertur alacri animo extirpationem aggredere, facilis æque est curationis ac vitia corporis varia alia, sola hic ut percepisti tunica vaginæ rugosa extrorsum protrusa tollitur, minimè uterus ipse. Non ita pridem similis conditionis Uterum prolapsum ægrotanti valdè molestum minoris licet extensionis, auferre mihi licuit, bono cum successu. Quod si occasione data prolapsum ejusmodi uterum tollere concedatur, intrepido id perficere animo allabores quæso, sic enim ægrotanti salus antiquitati errorum correctio, recentioribus veritatis indagatio adferetur.

Historiæ huic antequam finem imponamus, utile quam maximè videtur, qua methodo extirpatio dicta perfici queat, imò debeat, paucis declarare; instrumenta ad operationem hanc necessaria exiguo numero comprehendi possunt, sunt ea cultellus falcatus acutus, fascia, medicamentum stypticum, ligamenta circa extrema divisa, ex linteo molli antiquo parata, similia iis quibus lythotomus uti solet.

Ægrotanti mensæ incumbenti ligamentum hoc primo omnium applicetur, facto circa ventris anteriora nodo, hinc fascia injiciatur collo corporis prolapsi fiat constrictio arctissima loco inter collum constrictum & partem reliquam prolapsam intermedio; auferatur. Extirpatione dicto modo peracta, loco vulnerato, ad quem facile manum Chirurgi ducet fascia eidem adhuc nexa, pulvis seq. stypticus cum albumine ovorum applicetur, splenisque debitis impositis deligatio conveniens instituatur, ad quam ligamenti primo loco ventri ægrotantis applicati extremitates conveniunt. Medicamentum stypticum, quod delicatula valdè sit vagina seq. modo conficietur.

℞. Farin. Consol. maj. ℥ij. Cortic. querc. subt. pulv. ℥ij. Nuc. Gallar. ʒiij. Cupress. Balaust. Sang. Dracon. Boli Armen. ver. Lapid. Hæmatit. an. ʒij. Alum. ust. F. Pulvis.

Die seq. injectio potest fieri ex infrascripto, bis quovis die ad tollendum dolorem.

℞. Fol. Malv. Verbasci. Alchimill. an. M.j. Caudæ equin. Plantag. an. M.ß Flor. Rosar. Rubr. ℈ij. Sem. Lini. ʒiij.ß. Mastich. Oliban. an. ʒij. Coq. in aqua pura, F. Colat. ad ℥xx. in ea dissolve Mell. Rosf. ℥ i ß. F. Injectio.

Die uno alterove his medicamentis consumpto, ad majorem mundificationem seq. injectio usurpari potest.

℞. Rad. Consol. major. ℥j. Fol. Ruth. Scordii. Hysop. Artemis. Flor. Rosar. Rubr. an. M.ß. Summ. Absinth. ℈ij. Coq. s. a. in vino Gallico, Colat. adde Liquor. Ægypt. ʒß. Mell. Rosac. ℥ i ß. Ung. de Apio ℥ i ß. M. F. Injectio.

Ad aliquot dies injectio hæc usurpari potest quod si pus, albicantis coloris, minori copia, quàm antea se exhiberit, seq. injectio ad exsiccationem majorem consolidationemque priori misceri potest.

℞. Tut. Præpar. Lap. Calamin. præp. an. ʒiß. Sief. Alb. Rhas. ʒj. Bals. Sulph. ℈j. M.

Et brevi tempore sine omni dubio curatio absoluta. *Jobus à Mekeren in Observationibus Anatomico-Medicis.*

Observatio VII.

De vera totius uteri procidentia.

QUanquam plurimi scriptores, ac inter eos recentiores multi (quales sunt *Theodor. Kerkringius, Roonhusius & Mekeranus*, aliique) negent totam vulvam procidere, ipse tamen cum sæpius memoratis fratre meo, ac Clariss. *Solingio* Medicis, post debitam inquisitionem comperi, *Martinæ* cuidam *Mottyn* non vaginam tantum, sed & ipsum procidisse uterum, qui durus admodum, ac duorum pugnorum instar conjunctorum reperiebatur. Internum etiam matricis os quàm facillimè sentire poteramus, quod extrinsecus tanquam os Cyprini (Carpam vulgò dicimus) nobis apparebat. *Addit idem, in ejusdem Observationis scholio.* Retulit mihi nuper Nobiliss. Dom. Ægidius Eutich. Saxoniæ Ducis Archiater, se ann. 1683. die Octobris 16. hic Hagæ ad Matronam I. D. V. 19. annos habentem ocyssimè fuisse vocatum, quæ ex Carpenti, seu Esedi saltu præcipiti abortum difficilem, & violentem non sine uteri prolapsu passa erat. Quem ipse, Obstetrixque, nec non Matronæ Mater, aliæque conspexerint: Suasi itaque ut appropriatis adstringentibus in vino coctis foveretur, oleosisque intruderetur uterus, atque ipsa elato tranquillè cubaret podice, brodiaque analeptica per epicrasim sumeret. Atque ita quidem intra unius mensis intervallum pristinæ restituta est sanitati, quotannis sine ullo parturiens incommodo. Quòd si illa quidem ætate fuisset provecta, res hæc non tam felicem, opinor, habuisset exitum. *Cornelius Stalpartius van der wil in Observationibus Chirurgicis rarioribus.*

Ipse cum Chirurgo Medicoque *Cornelio Solingio* hic Hagæ ann. 1673. 14. Aprilis ad M. J. Uxorem vocatus fui, quæ pridie robustum ediderat partum, cujusque è corpore ignorantia obstetricis secundarum loco uterus eductus erat, quem instar inversæ manicæ, interioribus partibus exterioribus redditis, inter femora propendentem invenimus, infantis minoris caput æquantem magnitudine: Dictam quoque puerperam post dimidiam à partu horam decessisse intelleximus: Altera autem paulò post accedens obstetrix secundas cum funiculo umbilicali ab inverso utero, cui etiamnum affigebantur, separavit. Nos autem inversum hoc corpus bene perspectum, facto in fundo foramine, in suum reduximus locum, atque tum illico per dictum foramen ipsa sensimus intestina. *Idem ibid.*

Observatio VIII.

Uteri procidentia falsa.

CUm ann. 1667. ad nautæ cujusdam uxorem Hagam inter ac Delphos habitantem fuissem vocatus, ipsi à partu etiamnum recenti magnum in ipsius uteri vagina tumorem esse comperi, non sine ejusdem exitu, extra enim corpus propendebat ovo Struthio cameli similis, ac purpurascentis lividique erat coloris. Chirurgum itaque arcessi, prædixique haud dubiè mox gangrænam insecuturam, atque illico Chirurgus *Nicol. wintercamp Risvico* veniens adfuit, qui, me præsente, dictum tumorem varijs in locis incidit, ac sentiente quidem muliere. Nos verò tumorem illum (atque ita quidem fueram suspicatus) coagulato sanguine repperimus refertum. Quare talia ipsi cataplasmata, fomentaque præparavimus, qualia hujusmodi requirit malum. Atque ita quidem illa, post factam separationem, carnisque accretionem intra mensis spatium convaluit, pluresque dein liberos peperit. *Idem ibidem.*

IDem nobis visum ann. 1686. Neocomi Helvetiorum in Lanii uxore; scil. illa post partus laboriosi dolores tumorem, infantis ad minimum æquantem è labiorum vulvæ interioribus partibus propendentem gestabat, quem, nisi opera experientissimi Chirurgi *D. Jone Antonii Parry*, scarificationibus factis, cataplasmatibus fotibusque applicitis, & tandem sanguine è tumoris medio in massam concreto, fœtidissimo-

dissimoque per corruptionem reddito, ferro edo- nenti, ut omnes credebantur, periculo subtra- cto, facile curare licuit, atque ægram, immi- here.

APPENDIX.

De utero morbo consumpto.

Foemina annorum circiter 33. patiebatur levem dysuriam, cujus vexationes annum circiter tacitè tulit. Dein malo ingravescente, ejulatu horrifico illa terrebat præsentes, ac proximarum domuum vicinos; dum etiam fœtoris à partibus afflictis exhalantis inhumanitas arceret, præter necessarios, omnes. Simul quæsta est de femoris, nec non tibiæ ejusdem lateris dolore atroci, altô, & ossium medullam lacerante, liquante, & qui remediorum infinitorum vim fefellit adeò, ut solo opio in tripla dosi tertia quavis nocte sumto mitesceret ad tempus. Post tyrannicas circiter anni unius torturas rogatus fui in opecias ferendas rei conclamatæ; judicavi post aliquod laborantis examen, populante & polluente ulcere uterum exedi: & in spurcam saniem fluere, obstetricem adhibui, & instruxi, quę manu exploraret num ulcus jam corpus uteri perforasset, post patientem indagationem retulit ea omnino perviam esse ulcere uteri cavitatem in vicina & externa spacia: difficilè utique mihi non fuit absolutè desperatam prognosim instituere, cùm has partium spermaticarum ruinas resarcire impossibile evidenter sit, tamen in solatium, non salutem miseræ intentus præscripsi injectiones in uterum detergentes quarum beneficio & fœtor & dolor urinæ plurimùm remisere, dum simul uteretur jusculis diureticis & prisana ejusdem functionis, jusculis incoquebantur radices petroselini, fœniculi, apii, asparagi, ononidis, folia cerefolii, fragariæ, nasturtii aquatici, acetosæ, mutatis sæpiùs alternatim istis pro gustus caprizantis commoditate; prisana hujus erat confectionis.

℞. Sem. hyper. contus. ℥ij. alkekeng. contus. ℥iij. ciner. planr. genist. stipit. fabat. an. ℥iij. fiat decoct. in aq. com. ℔ IV. ad consumptionem part. 3. coletur, clarificetur & aromatisetur cinnam. pro sitis usu. Ut importunis sollicitationibus non insensilis audirem addidi emulsionem quoque diureticam.

℞. Amygdal. dulc. excortic. ℥vi. sem. mil. sol. ℥j. sem. 4. frigid. maj. ℥ß. contund. affundendo sensim aq. parietar. ℥iv. in expresso solve syrup. fragor. ℥vi. f. Emulsio sæpius ad libitum expetentis iteranda. Ut femoris & tibiæ dolori castigando prospiceretur, consului balneum aquæ dulcis cum qua coqueretur hordeum mundatum, herbæ hyosciami, solani, malvæ, altheæ, sempervivum minus, flores verbasci, meliloti, chamomillæ, insuper vaporem adhibui cùm radicibus altheæ, mandragoræ, & seminib. papaver. albi, hyosciam. cum fol. sempervivi utriusque lacte omnibus coctis: præterea alio vapore pro solario nauseantis, scil. remedia omnia mox memorata cum aceti urentis ℔ ij. sach. saturni ℥iß. opij Thebaici ℥j. camphor. ℈ij. in exhalationem calore rarefaciente attenuabantur, quò partes dolore cruciante miseras amicè ferirent, nonnihil his corrigentibus sicurabatur, sed moles tumoris œdematosi sensim latiùs se explicabat: interim nascitur tussis violenta & frequens, cum sputis sanguine tingente constanter rubescentibus, quæ pulmonum ulcus recens excavatum evidenter loquebantur: præscripsi pulverem sequentem ut aliquo solatio sui nimium delicate amantè reficerè.

℞. Pulver. antihect. Poterij ℈ij. sacch. saturn. ℈j. pulv. Abbat. Hælij ℥iß. sacch. rosat. ℥iß. f. pulvis bis quotidie ex cochleari sumendus, simul prisanam coqui simul jussi vulnerariam, sic & pulmonis & uteri statui annuentum.

℞. Rad. consol. maj. ℥ß. fol. veron. scord. flor. rosar. rubr. an. Mß. antimon. crudi nodulo ligati ℥iij. bulliant cum aq. comm. ℔ v. ad remanentiam ℔ IV. pro potu ordinario; sed omnia ut facile erat prævidere in cassum cessère, exsiccante famelica tabe tot malorum lethalium obruentium prole funestissima, febrisque hecticæ insatiabiliter populantis pedisequa, fatis imperantibus paruit. Secui corpus operâ usus experti & amici Chirurgi, sterno utrinque secto sursumque in faciem jacente, apparuit pulmo ambobus suis lobis universim tribus ulceribus peresus: cordis conus diaphragmati mutuæ substantiæ intimo coitu firmiter infixus accreverat: arteriam magnam polypus decem transversorum digitorum longitudine notabilis impregnarat; sed quod monstrum hactenus invisum, nulla deprehendere licuit curiose spectantibus uteri vestigia, præter ramenta quædam fracida, eaque parva in tetricam materiam euntia: eadem sors vesicam ad collum usque perdiderat, cæteris partibus pepercit iniquitas dictis malis satur; & ne in minimis curiositati meæ deessem, volui incisione patere tibiæ femorisque afflicti partes internas, illicò ultra lib. ij. seri limpidi stillatim effluxit, & nervus quæsitus externus quarti cruralis propago circa poplitem partitus magnitudine digiti medioeris apparuit stupentibus, humore larirante confertim turgidus, sine tamen ulla, quod mirere, convulsione aut paralysi prævia; hinc in dubium meritò vocari potest de utriusque affectus causa, sententia vulgaris, nec enim ubique seroso latice mersus nervus, in latitudinem nota-

notabiliter explicatus contractione ob extremorum approximationem brevior evasit, nec is ipse humor omnes internæ substantiæ poros infarciens spirituum animalium commercium hoc pacto præpediens sensum tibiæ suffuratus est. Huic cladi ansam dedisse cum rationabili probabilitatis conjectura dixerim binam causam, una est partus arduus, prima irascentis Numinis in sexum muliebrem pœna ob ejus ambitiosam insaniam, quo rustica obstetrix placentam ab utero barbarè avulsit, laceravit, ut locus spurcus humoribus copiosis, acribus, & tandem putrentibus fœde scatens, proprio scelere elaborariteleus altum, omnemque substantiam inhumaniter devorarit. Secunda causa est mariti ad veneris effrenis officia generosissimi penis insolitę longitudinis, ex confricatione illius allidentis immodesta & frequentissima, uteri orificium excoriari, altiusque sensim lacerari, tandem humore spurco perenniter irrorante rodi, & putredine accersita facilè actionis ejusdem socia, vorari potuit. *Ex communicatione Clariss. Dom. Nozet Archiatri Friburgensis.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI TERTII

SECTIO XXXIII.

De Hystericis affectibus, Suffocatione, &c.

OBSERVATIO I.

Vteri ascensum, qui suffocationem Hystericam dictam pariat, impossibilem esse Anatome ostendit.

§. 1. CUM Uterus quatuor ligamentis alijs partibus firmiter alligetur, petet aliquis, Quomodo uterus in hystericis affectionibus ad hypochondria & fauces, uti apud plurimos in confesso est, ascendere possit? Respondemus illud impossibile esse, licet *Hippocr.* id affirmet, Uterum aridum, siccum, suóque genio defraudatum ad hepar, gratiosi humoris fontem excurrere, ut humectetur. Cui suffragatur *Fernelius*, qui sæpe tactu deprehendit illum instar globi cujusdam in ventriculum efferri eúmque graviter opprimere, & manu depressum in propriam sedem propelli; nam Uterus in *cadaveribus*, ubi omnia ligamenta magis laxa sunt, duabus manibus apprehensus, licet magna vi sursum trahatur, ne quidem vix supra os sacrum efferri potest, nam præter quatuor ligamenta illa, quibus partibus inferioribus annectitur, etiam vesicę, recto intestino, & mediante vagina, pudendi partibus externis adnascitur: Necessarium itaque foret, ut si uterus ad umbilicum tantum ascenderet, pudendum cum podice, non sine summis cruciatibus, mirum in modum retraheretur, de quibus nunquam hysterica passione, etiam gravissima affectas, conquerentes audivimus. *Regn. de Graaf de mulier. organis cap. 10.*

GLobi ad fauces ascendentes, de quibus quotidie conqueruntur mulierculæ, & quos *Fernelius* in ventriculum efferri manu deprehendit, nihil aliud quam flatus quidam austeri sunt, his enim eructatis diminuitur non tantum, sed quandoque in totum cessat paroxysmus: quod pluribus probare liceret, nisi curiositati nostræ frænum injicere satius esset. *Idem.* Non omnis tamen ascensus uteri negandus, præsertim fundi, qui ab omni connexione liber est: manifestus enim est in quibusdam gravidis cum fœtus famelicus est, qui obviam alimento ire videtur: quod non semel sed pluries; non in una graviditate sed multis, manifestissime observare licuit in Uxore mea, cui si pastus tempus protraheretur, uterus ultra regionem umbilici efferebatur, protinus ab assumpto alimento residens: Id vero maximè illi contigit cum mares gestavit, eosque robustos, quibus ubera singulis momentis pene porrigenda erant, adeo ut nutrix sæpe satis non fuerit: Sed in gravidis intumescere uterum certum est, adeo ut superiores illi partes attingere facilius sit.

§. 2. In apertis cadaveribus earum quæ hysterica passione extinctæ fuerunt (dissecui enim experiundi gratias varias) uterum nec intumuisse, nec ullo modo è loco suo dimotum fuisse (quamvis in vita, atque etiam instante jam morte, de ejus ascensu usque ad diaphragma & fauces magnæ ac continuæ fuissent querelæ) multoties vidi, imo in dicta affectione raro vitium aliquid in utero, sed plerumque in alterutro vel utroque teste juveni. *De Diemerbroeck Anat. lib. 1. cap. 24.*

UTerum sponte non ascendere, nec errabundo motu per ventrem inferiorem moveri clarissimis rationibus demonstrari potest: 1. Illud impediunt ligamenta, non modo vermiformia, quæ sunt vasa deferen-

ferentia, sed imprimis lateralia, alis vespertilionum similia, quæ adeo firma sunt ut hujusmodi subitam extensionem nullomodo ferant 2. Uterus adeo parvus (quippe non excedit ovi gallinacei parvi magnitudinem) ut se eo usque extendere nequeat, licet vel violenta manuum vi ad diaphragma protraheretur, vel in tenuissimam membranam per summam extensionem attenuaretur: 3. In apertis cadaveribus, &c. (*Vide textum*) Globus autem qui in ventre inferiore sentitur usque ad ventriculum ascendere, ille non est uterus, neque etiam (quod credit *Riolanus*) sunt testes & tubæ uteri à putrescente semine turgescentes & orgasmo atque impetu huc illuc violenter agitatæ (hæ enim partes neque tantam laxitatem, neque tantam magnitudinem habent ut supra umbilicum ascendere, & magnitudinis ovi gallinacei aut anserini ibi sentiri possint) sed sunt intestina, quæ à maligno & acri vapore ex utero vel testibus elevato (sicut interdum in epilepsia acris malignus vapor è pollice pedis usque ad caput ascendit) feriuntur ac vellicantur; qua molestia cerebro communicata, ut ejus mali causam depellat & excludat, copiosos spiritus animales in eorum fibras emittit, & quibus inde intumescentibus contrahuntur intestina (quemadmodum ab ejusdem vaporis ulterius ascendentis acrimonia vellicantur, & sic contrahitur diaphragma, musculi faucium aliæque partes) tunc si forte aliqui flatus sint in intestinis, ut plerumque sunt contrahuntur circo illos flatus, eosque arcte cogendo & comprehendendo globum istum effingunt: Etiam arcta ligatura, quæ à mulieribus in tali casu per latam fasciam ventri transversim injicitur, eo nomine non prodest quod globi istius (quem ille uterum esse arbitrantur) ascensum cohibeat, sed quia per illam maligni acris vaporis, ex utero vel testibus suscitati (suscitantur autem per aliquam fermentationem seu effervescentiam) copiosus ascensus versus superiora impeditur, qui vapor tunc infra ligaturam aliquandiu detentus, circumstantium partium calore dissipatur. *De Diemerbroeck Anat. lib. 1. cap. 24.*

Dubitari potest an uterus sponte, aut vi ad Hepar assurgat? Si sponte, non potest motu proprio eo ferri: si superne vi quapiam rapiatur, necesse est partibus superioribus adesse convulsionem, non utero, qui tum à supernis partibus attrahitur ratione nervorum: tumque cerebrum ipsum convulsionem patietur: Nam raro convulsiones adsunt in hystericis affectibus: *Riolanus Antroph. lib. 2. cap. 33.*

Observatio II.

Hysterici affectus convulsivi in muliere, cui menstrua suppressa.

Orificium uteri externum nonnunquam ob exulcerationem post partum penitus coalescit: quod semel in Nobili Matrona observavimus, in qua ne vestigium quidem foraminis vel rimæ apparuit, quæ eum toto anno, ipsa malum celante, à menstruis non fuisset purgata, variis hystericis convulsivis affectibus conflictata tandem interiit. *Caspar Bauhinus Theatri Anat. l. 1. c. 39.*

Variis hystericis convulsivis affectibus] Inter quos eminet suffocationis & strangulationis sensus, quem quidam medicorum proprium esse mulierum existimant, imprimis quando censent ipsum pendere ab ascensu uteri ad fauces usque assurgentis: sed affectus omnino similis observatus in maribus fuit; cui accedit quod solutionis modus absurditatis convincat eam opinionem, nam duobus tribusve flatibus per os erumpentibus tollitur sæpe numero iste strangulationis metus, unde facile patet à flatibus habuisse ipsum ortum, qui si sint austeri, constringi videntur fauces, præsertim si iidem flatus halitusvé acres sint & viscosi, œsophagi parietibus adhærentes, ipsosque continuè irritantes. *Vide scholia ad Observat. V.*

Observatio III.

In muliere à Suffocatione uterina extincta repertus Sanguis in cordis ventriculis coagulatus.

Filiam suffocatione uterina extinctam aperuimus, in cujus cadavere nihil prorsus inveni-mus cui mors imputari posset, præter sanguinem in cordis ventriculis præter naturæ ordinem coagulatum. *Regn. de Graaf Tract. de Succ. Pancreatico cap. 9. ex Elsnero.*

Ideo succo Pancreatico, variis modis viriato, præsertim tamen austero, Suffocationem uterinam adscribit Vir Clariss. *l. c.* atque ad illustrationem sententiæ dictam Observationem adducit, ac sanguinis coagulationem nimiam, non aliunde quam à succo quodam acidiori deduci posse multis phænomenis probat: Cui itidem non absurdum videtur viros aliquando suffocatione hystericæ consimili laborare posse; præsertim cum ejus causa proxima non accedat immediate ab utero, sed à tenui intestino, in quo ob vitiosam concurrentium humorum effervescentiam, excitantur halitus atque flatus austeri, qui quoties per œsophagum assurgunt, & ad asperam arteriam perveniunt, partes illas ita constringunt, ut in strangulationis periculo se versari putent ægri.

Observatio IV.

Hysterici affectus immanes à Semine retento. 1. Ob Testes & vasa spermatica semine, per moram gypseam duritiem adepto, referto. 2. Ob Testes atheromate & steatomate distentos. 3. Ob humorem æruginosum, croceum in Testibus, cum alterutrius incremento. 4. Ob Testiculum dextrum pure, pilis, &c. refertum cum tumore magno. 5. Ob croceum & fœtidum humorem in Testiculis inclusum. 6. Ob Testiculum sinistrum tumidum, nigricantem, gangrænæ proximum. 7. Ob vesiculas atro humore plenas juxta Testes. 8. Ob Testes seroso humore turgentes, & Tubam uteri dilatatam. 9. Ob semen in Tubis uteri corruptum. 10. A semine corrupto in Testibus Utero & vasis spermaticis. 11.

§. I. Puella quædam ante plures annos corrupta à veneris usu forte diu abstinuerat: Varia affectionis hystericæ symptomata sensim successerunt: Tandem immanes in hypo-

hypogastrio dolores, Tumores duri, vagi, auces referentes, imprimis dextrorsum; nullis pa-candi medelis pullularunt: Die 3. Octobris accersitus, tabidam inveni decumbentem, tumidum ostendebat crus dextrum, vestigia comprimentis digiti circa malleolum retinens, sinistro quod prius intumuerat, extremo emaciato: Inflatum etiam erat abdomen, obliteratis prioribus extuberantiis, Sceleton dixisses: Die 7. Octobris anni 1660. circa horam 4. matutinam, annos 49. nata obiit.

Aperto cadavere, Hepatis convexum, Intestina crassa, livida & gangrænosa apparuerunt, indurato stercore plena: Vasa spermatica præparantia semine albugineo, viscido, subcœruleo plena erant: Testes, uteri tubæ, vasa deferentia, vesicæ seminales, omnes inquam illæ partes semine inflatæ mirum in modum turgebant, ita ut in quibusdam incoctum, in aliis omnino excoctum, crassum, album & naturale, in aliis situ ita induratum esset ut steatoma referret: Plus sane semi-libra binis Chirurgis & mihi apparuit, pravi nullius odoris: Uterus parvus erat admodum, compactus, pyri instar superne & inferne complanati, cujus orificium corruptela lividum erat, forte ob intestinorum inferiorum viciniam gangræna labefactatorum: Pulmo, sinister imprimis, etiam vitiatus costis adhærebat.

Catharina Soror, honesta virgo, forte quadragenaria, ab anno 1660. floribus albis laborans, magno cum hypogastrii & lumborum cruciatu, tandem exulcerato utero, & suppressi seminis virulentia, biennio post quasi tabida exspiravit: Inde facile conjecturis assequi licuit, plurimas mulieres, maxime corruptas, & viduas juniores, veneris usu interdictas, à cumulato, vel peculiariter infesto semine languere, tandem interire: Nec enim in illis non nisi coacervari & labefactari potest, infinitorum malorum prava & venenosa qualitate contracta author, nisi excernatur, hinc illæ querelæ. *Ioh. Nic. Binningerus Observat. xc. centur. ii.*

§. 2. Vir Illustris, in vicinia degens, Mulierem ex Illustri familia ortam uxorem ducit, formosam, pudicam, proceram, ingenio & corpore præstantem; Hujus fastidium obrepit, ac pedissequæ ignobilis, pumilæ, deformis, suspectæ castitatis amoribus irretitur: Injuriam mœsta & tacita Uxor concoquit, omni officiorum & cultus genere conjugis benevolentiam revocare annititur: Interea à non exculto naturæ fundo crebris affectibus hystericis ac multiplicibus vexatur, quibus melancholicum succedit delirium, erroris mariti ream se professa, innocens; ab eo criminis veniam deprecatur, domesticos promiscue quosvis admissarios festinuisse falso enuntians: hinc diutino mœrore confecta & inedia, à longo decubitu, interveniente morte mentis errore & corporis languore exsolvitur.

Aperto cadavere, sola generationis organa in vitio deprehensa sunt, nam Testes, Vasaque omnia tum præparantia, tum asservantia, tum deferentia, semine turgere sunt deprehensa, sed indurato ac in gypseam duritiem concreto.

§. 3. Nonnunquam in virginibus hystericis, & puerperis post obitum dissectis, Testes atheromate & steatomate magnitudine pugni distentos deprehendit *Ioh. Riolanus Anthropr. lib. 5. cap. 1.*

§. 4. Testiculi muliebres nonnunquam in morboso statu à naturali constitutione recedunt, tum in magnitudine tum in contentis: Annis 1656. 1658. & 1663. tria secui cadavera muliebria, in quibus unus testis excedebat magnitudinem pilæ palmariæ, humoremque viscidum continebat, altero teste se bene habente: In variis aliis, quæ in vita Suffocationibus uterinis frequenter laboraverant, plerumque inveni aliquem quidem, sed tamen prædicto longe minorem magnitudinis excessum, in eorumque modo uno, modo utroque, liquorem quendam auriginosum vel croceum aut flavescentem, seminis in eo corrupti indicem. *Diemerbroeck Anat. lib. I. cap. 23.*

§. 5. Testes muliebres humore aqueo, instar crassiusculi lactis seri similis in sanis pleni, in ægris vero veluti vesiculæ humore aquoso, alias limpido, alias croceo, luteo, tingente & graveolenti, referti, unde uteri strangulatus causatur. *Bauhinus Atom. l. 3. c. 35.*

§. 6. Lugduni anno 1578. quum subito mortua esset mulier quædam sola, & suspicio esset de vi aliqua illata, Ego, imperante Magistratu, corpore externe & interne prius diligenter inspecto, nullam causam subitaneæ mortis invenire potui, præter tumorem magnum testiculi dextri, ob copiam pilorum & materiei similis seve, cum pure, unde matricis præfocationem violentissimam & lethalem excitatam fuisse verisimile est. *Ex Observat. Ioh. Bauhini.*

§. 7. Habent mulierum testes intus, præter vasa, sinus quosdam tenui aqueoque humore plenos, qui prius non læso teste, sed vi compresso, ac inflatæ vesicæ modo crepante, in miram altitudinem inter dissecandum, non secus quam ex scaturigine quadam exilire solet, ut vero is humor velut crassiusculum lactis serum in sanis mulieribus albus est, ita quoque illum mire luteum croceumque, & paulo crassiorem deprehendi in duabus Nob. puellis quæ ante mortem uteri strangulatu vexabantur, quibusque alterius testis sinuum unus duntaxat, instar majusculæ pilæ protuberabat croceo humore illo infarctus,

& conterminas sedes non secus tingens quam in hominibus colon intestinum, qua sub jecore fertur, à bilis vesicula luteum fieri cernimus: Vtque hujus humoris liquorisve rarus occurrit color, ita quoque gravissime olebat, venenosumque quid & tetrum præ se ferebat odorem, illorum cerebri symptomatum indubie author quæ in uteri strangulatu in dies eboriuntur.

Vna virgo annos nata nondum xiv. *ex Pulmonum, ut videbatur, inflammatione* & frequenti in eo morbo uteri strangulatu periit, qui non ita pridem molestus esse cœperat: Altera annos jam attingens duodeviginti, postquam uno aut altero anno insigniter palluerat, illisque symptomatibus subinde oppressa fuerat, quibus puellas modo fere teneri constat quæ perdite amantes menstruas purgationes diu suppressas habent, aut quibus albus ille & crudus humor longo intervallo profluit, suffocatione ita interiit, ut cum porrecti veneni parentibus incideret suspicio, ex mihi Medicisque aliquot ad expetitam sectionem obtigerit, in qua præter ingentem pulmonum albedinem mollitiemque, ac totius corporis exanguem habitum, nihil vitiosum vel circa uterum ipsum deprehendi, præter luteum illud miris modis olens alterius testis tuberculum. *Vesalius l.5.c.15. Anatom.*

Ex pulmonum, ut videbatur inflammatione] *Highmorus* Tractatu de Passione hysterica, uterum ab omni culpa vindicat, atque pathemata quæ vulgo dicuntur hysterica à sanguine in pulmones impetuosius irruente oriri credit; Supponitque sanguinem, utpote tenuiorem & flatulentum, cum effervescentia quadam in vasa pneumonica & cordis nimis confertim irruere, & in iis impetuose ebullire, adeoque pulmones infercire & plurimum aggravare, ut nec illi motum ineant, neque sanguis è cordis finibus lacunari possit; hinc à sanguine in præcordiis stagnante, magnam oppressionem, respirationem difficilem & sæpe nullam, cum spirituum vitalium deliquio inferri solere: dein septum transversum ut pulmonibus magis magisque distentis locum cedat, & respirationem aliquo saltem modo perficiat, cum diastole immani & diutius continuata deorsum ferri, adeoque intestina deprimendo, abdomen & hypochondria distendere, & motum velut globi ascendentis simulare, postea vero functione vitali ad hunc motum laborante, facultatem animalem in suppetias eju insurgere, quapropter urgente motuum in variis partibus necessitate, spiritus animales in principia nervorum impetuose propulsos convulsiones diversimodas hinc inde vagas edere: Hanc opinionem à magno juvamine in hoc affectu per sanguinis missionem, nec-non ab insigni læsione propter excretionis cujusque sanguineæ retentionem, tum à juvantibus tum à nocentibus in hac passione confirmare satagit: Assensum tamen huic opinioni per omnia non dat *Cl. Willis pathol. cerebri cap. x.* Quod in quibusdam hystericis, quæ scil. temperamenti frigidioris sunt, sæpe etiam pica & malacia afficiuntur, vix credibile sit singuinem ita in pulmonibus immodice ebullire, sine quibusvis effervescentiæ suæ notis alibi conspicuis, Novi, *ait*, puellas ob chlorosin quasi exangues, quare nempe ctnor ntpore effœtus, à quovis exercitio in corde stagnaret & in de difficulter admod in pulmones exantlaretur, quæ tamen passionibus dictis hystericis erant graviter obnoxiæ: Certè haud probabile est quod harum sanguis immodice effervescens in vasa pneumonica impetuose irruat, eorumque poros & meatus confertissimè infarciat, cum interea tales anhelosæ fiunt, ob sanguinis à pulmonibus absentiam aut admissionem difficilem. . Quo pacto evenit ut violentus iste sanguinis in pulmones incursus, qui circa paroxysmum fieri supponitur, haud inflammationem in iis pariat? quippe sanguis parti cuipiam, rapide & nimis confertim impactus, facile extravasatur, & φλόγωσιν ægre discutiendam excitare solet. 3. Observare licet quod Pulmones haud semper ante alias partes afficiuntur; sæpe enim symptomata spasmodica alibi incipiunt & non raro pectoris regionem omnino intactam dimittunt: quippe in aliquibus vertigo & oculorum coruscationes paroxysmum inchoant, quibus fletus, aut risus, aut artuum motus convulsivi, sine thoracis angustiis aut cordis oppressione succedunt: in aliis, antequam respiratio quovis modo laborat, infimi ventris inta... mescentia cum vomitu aut rugitu paroxysmum ordiuntur & non raro finiunt: utcunque respirationis difficultas symptomata ista sæpe longo intervallo sequitur, eamque fasciarum in hypochondriis arcta constrictio præcavere solet: Porro videtur quod iste velut globi cujusdam ab hypogastrio ascensus à septi depressione neutiquam procedat: quoniam scilicet in paroxysmo hysterico hæc pars haud semper versus inferiora deprimitur, at sæpe numero ad superiora contracta pulmones sursum propellit, adeoque spiritu fere præcluso suffocationis periculum fere minatur.

§. 8. Vidua Dn. de Sejelori (*de qua lib. 2. tit. de Respiratione læsa*) affectibus hystericis valde obnoxia, subito in terram concidit exanimis: Aperto cadavere, Inventus est testiculus sinister exigui ovi magnitudinem æquans, colore nigrisante, eoque aperto substantia illius spongiosa nigra & veluti gangræna affecta visa est &c. *Riverius cent. 1. Observat. 60.*

§. 9. M. Gerart Virginis annor. 25. misere mortuæ & labefactata hepatis hæmatosi apertum est cadaver, in quo nullam aliam causam mortis quam hæmatoseos corruptelam deprehendere potuimus: quippe inde sanguis ad putredinem dispositus procreatus cum esset, à maligna aëris constitutione, & hyemis præcedente, & veris præsente, febris putrida procreata inquinaverat uterum & pulmonem corruperat, unde Suffocationes uterinæ obortæ, anxietate & leipothymia per intervalla miseram afflixerant, concurrente subinde delirio ex spirituum vitalium inquinatione à vaporibus, qui tum ab utero proveniebant, tum ex pulmone corrupto: Nam juxta uteri testes vesiculæ quædam deprehensæ fuere *tetro atro humore repletæ*: Hepar flaccidum erat, & in thoracis cavitate multus humor aquosus crassus sanguioleatus continebatur, qui protruperat ex ipsis pulmonibus nutrimentum suum non bene conficientibus: Cum itaque hostis perennis, febris putrida adesset, eique nullum auxilium

boni

boni nutrimenti opponeretur, tandem necessarie vivificus in corde calor resistere non potuit febris perennitati, & suffocationum uterinarum pravitati: Dum ægrotaret, non deglutiebat nisi summa difficultate: Post mortem ex œsophago teterrimus corruptus chylus exibat, & multa spumans pituita asperam arteriam implebat, ex pulmonibus exundans. *O. Heurnius histor.16.*

§. 10. In hystericis virginibus *deprehendi Testes* pugno grandiores, *seroso semine turgentes* quinetiam Tubam uteri amplificatam & valde dilataram. *Riolanus Anthorpogh. 2. c.32.*

CUm uterus sit in suo situ firmiter alligatus, non est verosimile in præfocationibus hystericis ad umbilicum ascendere, crederem potius motum illum oberrantis & convoluti corporis, quod hystericæ mulieres sentiunt circa umbilicalem regionem, proficisci non ab utero ad eas partes elato, sed à testibus & tuba uteri: Quum enim Testes sint penduli, & corpus Tubæ fistulosum, laxum & vagum, simul volutari possunt per hypogastrium, & tracta ad umbilicum usque assurgere dum semine puri turgescunt: cujus orgasmo & impetu huc & illuc violenter agitantur: nam uterus vi magna superne tractatus, vix supra os sacrum efferri potest: quippe præter quatuor ligamenta quibus firmiter adstringitur, etiam recto intestino & pudendis partibus adnascitur & cohæret; quas quidem partes, nempe pudendum & podicem dolorifice retrahi & convelli oporteret, si ad umbilicum usque uterus ascenderet: Quod si objicias Testes & fistulosum Tubæ corpus minora esse quam ut possint tumorem illum rotundum efficere, sive corpus illud magnum conglobatum, quale tactu deprehenditur æquare: Oppono exemplum hystericarum virginum superius allatum: Quare *Galeni* sententiæ subscribo uterum non per se moveri, sed duntaxat ejus appendices plenitudine distentas huc & illuc circumferri. *Vide Sennertum pract.4.par.1.1.s.2.c.15. & p.2.s.2.c.4.*

Deprehendi Testes, &c.] Quandoque & minetam suffocationis hystericæ esse uterum ipsum ostendit *Hieron. Gabucinus*, Mulier, *ait*, quædam strangulatui matricis erat obnoxia, sæpe in comitiales convulsiones incidebat ac syncopas, hoc malum cum sæpius tulisset, nec ullo remedio liberaretur, excreto tandem è vulva nigro quodam humore & crasso miraculo evasit.

Seroso semine turgentes] Imo & à solo sero acri induci posse præfocationem uteri probat historia à *Ph. Salmuth* cent. ij. observ. 47. allata, de virgine multis annis præfocatione uteri laborante, cui ex admotione emplastri de galbano & ceronei, cum ol. *chetrino* subactis, primum pustulæ mox vesicæ excitantur, tandem excoriatio omnimoda loci quem scutum tetigerat, unde tanta copia seri biliosi & acris vacuata ut aliquot lintea plane vacuarentur, à quo tempore immunis à morbo vixit.

Seroso semine] Quomodo semen cohibitum dolores distensionemque abdominis inferat, explicat *Riolanus Encheir. Anat. lib. 2. cap. 37.* Quamvis (*inquit*) scriptum fuerit ab *Hippocr.* & à *Fernelio* confirmatum, uterum instar globi revolvi per capacitatem abdominis, sunt potius cornua uteri, receptacula seminis spirituosi ferventis vel putrefacti, quæ tumefacta oberrant donec suum semen in capacitatem abdominis effuderint: quod quidem dispersum dolores acerbissimos infert, distenditque abdomen donec vis illa spirituum evanuerit: inde illa distensio abdominis, & præfocatio diaphragmatis.

§. 11. In Tubis uteri semen muliebre nonnunquam corrumpitur, unde symptomata gravissima eveniunt: *P. Barbette Anatom. Practica lib. iv.*

§. 12. D. *Mannagetta* cum cadaver fœmininum Hysterica passione (ut ferebatur) extinctum dissecaret, reperit illius mesenterium infinitis fere glandulis scirrhosis, variæ magnitudinis & figuræ refertum, tantæ duritiei ut omnem ferme cultri aciem illuderent: Uterus vero, una cum Testibus & vasis Deferentibus, materia seminali corrupta quæ caseo recenter conglobato haud absimilis erat, turgidus repertus fuit. *Ex Miscellaneis curiosis anni 1674.*

OBSERVATIO V.

Affectus hysterici crediti, Utero insonte orti à Mesenterii membranis ab invicem divulsis.

CUm fœminæ Illustris paulo ante obitum affectibus (quos dicunt) hystericis gravissime laborantis cadaver aperirem *Uterum* quidem *prorsus insontem* reperi, verum juxta mesenterii plexus nerveos, uti videbatur, *in molem attolli* & elevari solitos, visceris istius membranas ab invicem divulsas & solutas, ut circumquaque tumidæ & laxæ, quasi in bullulas sive vesiculas inflatæ apparerent. *VVillis Patholog. cerebri, cap. 6. Vide integre historiam descriptam supra lib. I. tit. de convulsione.*

PAssio hysterica pessimæ adeo famæ existit, ut semidamnati instar plurium aliorum affectuum causas gerat; si quando enim ægrimonia insuetæ moris, aut occultioris originis in corpore fœmineo occurrit, ita ut ejus causa lateat, & indicatio therapeutica sit prorsus incerta, statim uteri (qui plerumq; insons est) malam influentiam accusamus, & symptomate quovis insuetato aliquid hystericum subesse pronuntiamus, proindeque ad hunc scopum, qui sæpe ignorantiæ tantum subterfugium est, intentiones Medicæ ac remediorum usus diriguntur: Variorum autem symptomatum hystericorum causas medici plerique solummodo in uteri ascensum & vapores ab eodem elevatos attollere: Prior opinio, licet antiquum obtinet, minus verisimilis videtur, quippe in virginibus & viduis uteri corpus adeo exigua constat mole, & partibus circumquaque vicinis ita strictim alligatur, ut nec ipse loco moveri nec ascendere, nec motus ejus, si quis fuerit persentiri poterit: Quoad aitiologiam illam vulgatam à vaporibus desumptam, eam uti protsus vanam rejicimus. Credimus autem pathemata ejusmodi sæpissime à materia spasmodica, intra plexus mesentericos aggesta & per vices explosa oriri: atque omnino à spirituum animalium explosionibus oriri: Discriminis ratio qua tum morbi hujus species ab invicem, tum ab aliis spasmodicis differunt, à varia causæ morbificæ origine & extensione potissimum desumitur, tum origo hujus, sicut plurium aliusmodi spasmorum ate-

ro prorsus insonte, sæpe numero in capite consistit: quandoque tamen hic affectus ab uteri culpa, & nonnunquam ab aliarum partium vitio dependet; Quoad morbi extensionem, à quacunque origine procedit, ut plurimum nervos interiores, nempe ad viscera & præcordia spectantes, eorumque appendices præcipue afficit, spiritusq; in iis scatentes potissimū exercet; interdū vero licet rarius, etiam spiritus qui nervis exterioribus, item qui cerebro & cerebello præsident, eodem affectu involvuntur: Primo dicemus de morbi hujus origine; hanc autem sæpissime περὶ τὰν ἐγκέφα consistere, & symptomatum quæ in vivis accidunt comparatio, & *Disjunctorum observationes anatomicæ* aperte indicant: quippe observare licet hunc affectum à subito terrore, ingenti tristitia aut indignatione aliave passione violenta, in qua spiritus cerebri incolæ potissimum afficiuntur, crebro exortum ducere: Porro nonnullis mala victus ratio, & varia accidentia, quibus humores vitiosi intra caput uberius congeruntur, hoc malum primo intulerunt: quin & paroxysmorum titus idem manifeste evincit, in quantum scilicet capitis plenitudo, vertigo, oculorum contorsio, aurium tinnitus, in multis paroxysmum hystericum ordiuntur, eumque non raro concludunt; *Præterea mulieres quasdam ab aliis morbis defunctas, passionibus interim hystericis dum ægrotarent valde obnoxias, aperui, in quibus, utero satis recte habente, in occipite nervorum* principia sero acri madida ac prorsus immersa deprehendi: His aliisque rationes perpendentes, non dubitamus asserere passiones vulgo dictas hystericas, creberrime oriri, eo quod spiritus animales nervorū principia intra ἐγκέφαλον occupantes, labe quadam afficiuntur: Illi nimirum aut in confusionem acti, aut humoribus vitiosi perfusi copulam heterogeneam & explosivam sibimet adsciscunt, quam una secum in carnales nerveos longe deducunt: cumque iidem spiritus per tota; eorum series sive ordines, copula ista ad plenitudinem saturantur, aut sponte sua, aut occasionaliter commoti, explosiones ineunt, adeoque motus convulsivos cient. Quod vero talis copula spiritibus adhærens, una cum iis in nervos interiores potissimum derivatur, ratio est, quoniam in hoc versus præcordia & viscera commeatu, spiritus animales propter animi affectus plurimum perturbantur; quare noxas qualvis aliunde allatas facilius admittunt & anomalias promptius concipiunt: Spiritus enim animales ob hanc præcipue occasione n diathesin spasmodicam contrahunt, quatenus nimirum illi ab impressione violenta, extra orbitas suas ac solitum influentiæ & actus modum pervertuntur: hinc ordinationes suas non modo postea repetanti, quin & particulas heterogeneas in amplexus suos suscipiunt, cuique iis facilius combinantur: quapropter in quantum spiritus animales nervos *Paris vagi & intercostalis* permeantes, appetitus tum concupiscibilis tum irascibilis perturbationibus quibusvis continuo implicantur, nihil mirum est si illi præ ceteris dispositionem convulsivam acquirant: Supposito igitur (quod revera supponi debet) spiritus animales juxta origines nervosas copulam heterogeneam & explosivam contraxisse, eamque nervos interiores una secum vexisse, & per totos eorum ductus explicasse, non difficile erit paroxysmi hysterici omniumq; ejus symptomatum rationes assignare: Imprimis enim morbo ingruente sæpenumero vertigo, oculorum rotatio & cerebri velut inflatio quædam quasi velitationes prævia excitantur, quia tota spirituū cohorte in explosiones parata, leves eorum copiæ versus cerebrum resilientes primo eliduntur: Deinde statim in imo ventre aut hypochondriis perturbatio succedit, in quantum spiritus intra plexus hic aut illic consitos proxime afficiuntur: n m alibi ostendimus, si quando spiritus animales in tota quadam serie explodunt ur, qui extremis parti us resident, affectionem istam primo inire: Quare morbi hujus initia in capite & visceribus plerumque habentur, convulsiones modo in imo ventre modo in hypochondriis primo sentiunt, ratio est, quia materies morbifica, interdum nervi intercostalis ducta in plexus ultimos mesentericos provehitur: quandoque tamen eadem non ultra paris vagi fines delapsa, multo citerius nempe circa plexus lienales aut stomachicos substitit.

Cum itaque spiritus animales intra nervos paris vagi & intercostalis ab eorum origine usque ad fines ultimos copula heterogenea & explosiva imbuuntur, illi tandem vel mera plenitudine, vel ab irritatione alicubi facta in expulsiones cientur; in qua affectione si qui spiritus versus cerebri medullium exiliant, vertiginem, capitis inflationem, aliaque accidentia præ/ia inducunt: attamen spiritus nervosi candicis extremitatem alteram, sc. plexus mesentericos i colentes, p æc pue explodi incipiunt: qui statim elisione sua imas hypogastrii partes attolli & sursum contrahi cogūt, adeoque *motus cujusdam quasi uteri ascensus* inducunt; Dein cum plexus mesenterii superiores eodem affectu sensim implicantur, idcirco, in quantum tota mesente ii compages, visceraq; eadem annexa elevantur & versus superiora impetuose corripiuntur, *in ominu i tumescentia violenta*, velut cum exilitione quadam succedi: Porro ventriculus non tantum situe jus mutato elevatur, quin febris ejus omnibus una spasmo affectis, sæpe tanquam vesica inflata distenditur: hinc non raro *vomitus*, aut saltem *rugitus & murmura*: *hypochondriorum* excitantur: Quamprimum vero spiritus serie quadam explosis ad thoracis regionem pervenitur, diaphragma modo diastole immani convulsum deprimitur, adeoq; viscerum ascensioni occurrens, inflationem & summā intumescentiam cum ingenti lucta infert, ita ut in affectis illico ligamenta vestium solvi debent, secus illæ in leipothymiam incidere periclitabuntur: Interim septo ita depresso, ejusq; diastole continuata, sanguis fere immotus in præcordiis subsistit, adeoque stagnatione sua magnam oppressionem, ac non raro functionis vitalis defectum cient: Porro *Septi convulsio* modo versus superiora contingit, adeoque illud pulmones sursum impediens, thoracis systolen violentam & diutius quam par est protractam inducit; cumq; hac ratione sanguis in vasa pneumonica propellitur, nec denuo à cordis sinu excipitur, ibidem ac in toto præterea corpore stagnat, inde cordis oppressio & sæpe *leipothymia*, imo interdum ἀφωνία, ἀσφυξία, modo cum *livore faciei* modo cum *aspectu cadaveroso* insequuntur: Postquam hæc in ima mediaque regione peraguntur, demum affectio ad *caput*, nervorum, quasi funis igniarii ductu, pertingit, atque spiritus ibidem explosi modo versus cerebri medullium resilientes *scotomiam*, & non raro symptomata Epilepsiæ quasi æmula producunt: modo spiritus illic explosi in nervorum aliorum principia irruunt, ibidemq; pares expulsiones cient, qua propter hystericæ circa finem paroxysmi sæpe *rident*, aut *plorant*, aut *delire* fabulantur: nonnunquam *faciei* ac *oris* partes, quinimo interdum *brachia aliaque membra motibus convulsivis* afficiuntur; cumque adeo demum spiritus omnes: qui copulam heterogeneam contraxerant, exploduntur, paroxysmus finitur, verum exinde statim alterius paroxysmi materies congeri incipit.

Quandoque accidit dispositionem spasmodicam non ita longe lateque protensam esse, præterquam enim quod sæpe nervi tantum paris vagi & intercostales eadem plectuntur, ut neque cerebrum nec membra exteriora quicquam afficiantur; quinimo interdum nec ipsi nervi interiores per totos eorum processus causa morbifica occupantur, sed diathesis convulsiva (prout mo o nonnimus) sæpe non ultra plexus lienales aut stomachicos pertingit, & nunc paroxysmus à ventriculi, aut hypochondrii sinistri inflammatione incipiens, non *uteri* sed *lienis* vitio oriri creditur: cujusmodi affectio mox ad thoracem traducta

ibidemque septum & pulmones spasmo involvens, *respirationem & cordis motum* sistit aut quodammodo pervertit: subinde vero paroxysmus iste modo *cum*, modo *sine capitis perturbatione insigni* pertransit: Hæc quidem vario modo contingunt, juxta quod materiem morbificam, sive copulam explosivam à capite descendentem, velut pulveris pyrii acervos, modo in hac, modo in illa parte plus aut minus congeri accidit: de qua tamen materia, quo ritu eadem in capite producta nervorum origines primo afficit, adeoque passionis dictæ hystericæ causam procatarcticam constituit, jam proxime inquirendum restat.

Quod itaq; spectat ad materiã morbificam, sive copulã explosivam, quæ spiritibus intra ἐγκέφαλον scatentibus accrescens, cumque iis in processus nervos derivata non raro affectuũ qui vulgo perhibentur uterini, causa existit dicimus hanc, sicut in aliis convulsionum speciebus, esse particulas heterogeneas è sanguine suffusas, quę tamen ob duas potissimũ προφάσεις spiritibus in nervorũ principia influxuris affigi solent: nempe aut spirituũ ipsorum culpa, aut ipsius materię prępollentia: utriusque generis instantiæ passim occurrunt: Interdũ accidit spiritus animales intra cerebrum, inque commeatu ab ipso ad præcordia ducente, consitos, à subita passione, puta timoris, iræ, tristitiæ, plurimũ perturbari ac in ἀταξίας cogi: proindéq; illos extra ordines propulsos, particulas heterogeneas quascunque obvias sibimet adsciscere cumque ipsis combinari, ut propterea mox diathesin explosivam acquirant, eamque aliquandiu postea retineant: Insuper secundo, ipsa materies morbifica interdũ magis effera & potentior facta, invitis œconomiæ animalis præsidiis, è massa sanguinea in cerebrum ejusque appendicem suffunditur, quæ spiritibus adhærescens, eos statim in explosiones disponit: hoc passim cernitur in malis febrium crisibus, nec-non in affectibus quibusvis malignis, etiam scorbuticis, aliisque chronicis perperam judicatis: Has causas plurimum fovet suscitatque mala aut debilis cerebri & nervosi generis constitutio, sive eadem hæreditaria, sive ob malã victus rationem acquisita fuerit: nãq; in corporibus ita dispositis, & spiritus animales à levi quavis occasione in confusione aguntur, atque cerebri & systematis nervosi meatus, materiæ heterogeneæ & explosivæ incursibus facilius patescunt; Revera propter hanc rationem fœminæ præ viris, illarumque aliæ præ aliis affectibus convulsivis obnoxiæ fiunt.

Quanquam autem hujusmodi mulierum passiones, dictæ hystericæ, sæpissime à capitis vitio, sive à causa morbifica intra ἐγκέφαλον oriunda procedant, attamen aliquando tales affectus propter causam alibi incipientem, sc. modo in utero modo in aliis visceribus suscitantur, atque hujus pathologiæ spasmodicæ duo sunt præcipue capita, scil.

1°. Interdum accidit tumorem aut ulcus, aut humorũ acriũ cõgestiones, in partibus membranosis circa uterum aut alia viscera consitis excitari, atque partes ita affectus, ob solutionem continui in spasmos dolorificos crebro irritari: deniq; in quantum spiritus animales circumcirca dispositi, insuliq; in crebras ἀταξίας adiguntur, illi demum particulas heterogeneas, aut à parte affecta aut aliunde dimissas sibimet asciscentes, ad impetus explosivos disponuntur; cumque imprimis motus convulsivi tantum in loci affecti vicinia contingunt, nempe ut moles in hypogastrio ascendens, aut ventris intumescentia solummodo percipiantur, postea corporum nervorum ductu & consensu, spasmi ibidem incepti sensim alia ventris imi viscera, dein ad præcordia, ultimoque in ipsum caput propagãtur, atq; affectu ita paulatim ad spiritus cerebri incolas delato, illi insuper in propria officina copulam heterogeneam nacti, eam in viscera retorquent, adeoque causa morbifica reciproca facta ab utraque caudicis nervosi extremitate inchoatur. Vidi olim virginem in qua tumor exiguus subter os pubis cum dolore atrocissimo exortus, convulsiones immanes in ventre infimo primo, ac postea ad præcordia & caput ascendentes, ac demum in membra exteriora protensas ciebat: nam semel aut bis in die, postquam in parte affecta cruciatus insignes urgerent, abdomen & mox hypochondria attolli solebant, dein respirationis difficultas, & ἀναισθησία succedebant, atque statim affectu exterius translato, membrorum & artuum contractiones, convulsionesq; horrendæ sequutæ sunt: Nonnunquam etiam accidit puerperis, ob noxam utero illatam symptomata spasmodica induci: Refert *Harveius* ab injectione uterina acriori convulsiones mirandas excitatas fuisse: Ita interdum, licet rarius, accidit spiritibus circa nervorum extremitates & prope uterum degentibus, materiem morbificam, sive copulam explosivam immediate à loco ibidem affecto & absque cerebri culpa affigi.

2°. Restat adhuc alter casus, sive afficiendi modus, quo dispositio spasmodica partium longe à cerebro dissitarum vitio producitur (licet interim labes, quæ illius affectionis causa existit non raro ipsi cerebro mediate cõmunicetur) nimirum, si quando succus nervosus alicubi in motu suo, sive circulatione impeditur exinde in partes nervosas restagnans, easq; aggravans sæpe diathesin spasmodicã infert: Ita cum evacuatio quędam solẽnis, qua liquoris nervosi superfluitates excerni solebant, cohibetur, uti à fontanellis subito occlusis, aut ulceribus vetustis sine catharsi exsiccatis, plures in affectiones convulsivas inciderunt: Quinimo aliquatenus hic locum obtinet, quod vulgo in virginibus & viduis pro causa passionum hystericarum assignari solet, nempe humoris seminalis, quem περὶ τὰ ἀφροδίσια impendi oportuit, intempestiva cohibitio, saltem si quãdo istæ à conjugali vitæ statu juvamen recipiunt, ideo accidit quoniam humoris nervosi restagnationes, quæ cerebro & nervoso generi sæpe labem affigunt, hac ratione præcaventur: Porro succus nervosus versus principium suum regurgitat, quia transitus ejus alicubi à tumore aut scirrhoso aut cancroso præcluditur: Nuper in hac urbe istiusmodi affectus insignis instantia contigit, scil. puella quædam 12. annos nata herniam contraxerat, hinc ex præscripto matris fasciam male adaptatam cum fibula diutiuscula, glandulas inguinales valde comprimente, non sine magno dolore & cruciatu per binas septimanas gestabat: intra hoc spatium (cum prius integre valebat) de vertigine & gravi capitis torpore queri cepit; ac paulo post affectiones convulsivas & quasi hystericas crebro ingruẽtes passa erat, simulque scrophulæ ingentes pone aures ac in cervice ejusdem lateris subnascebantur, quibus antehac in tota vita haud quaquam obnoxia fuerat: In hoc casu minime est quod dubitem quin à glandulis istis, quæ sunt liquoris nervosi emunctoria, nimis compressis, humoris istius superfluitates, inde per vasa lymphatica amandari solitæ, in caput restagnantes mala ista pepererint: quippe symptomatum prædictorum à subligaculi istius inguinalis gestatione ortus, ita subito & manifesto successit, ut in hanc occasionem vel mater ejus morbi occasionem retulerit: Insuper etiam in aliis observavi humoris nervosi alicubi in decursu suo obstructi, recrementa versus caput restagnantia, non modo symptomata spasmodica, ast deinde affectus strumosos intulisse.

Hæc de affectionis dictæ Hystericæ ratione formali, diversimoda origine, nec-non de symptomatum ejus causis genuinis: è quibus liquido constare videtur passiones istas non semper ab utero, quin longe crebrius à cerebri aliarumque generis nervosi partium vitio pendere: At vero contra hæc multa objiciuntur quæ juxta veterum opinionem culpam omnem in uterum rejiciunt: Nimirum ita fieri videtur, quoniam hujus morbi insultus fere tantùm fœminas

invadit: quin & mulieres circa uterum male habentes, puerperæ aut quibus catamenia sistuntur, ei potissimum sunt obnoxiæ: Porro ex juvantibus hoc arguere licet, quia sc. emplastra super abdomen gestata, item arcta ventris & hypochondriorum constrictio, quibus sc. uteri ascensus inhibetur, paroxismum ingruentem non raro arcent: Hoc etiam indicat quod suaveolentia naribus admota paroxysmum inducent; atque fœtida eundem abigunt; è contra accidere perhibetur si eadem ventri aut pudendo imponuntur.

Ut has objectiones diluamus, dicimus imprimis symptomata, quæ videntur hysterica, haud tantum mulieres incessere; nam virum quendam novimus ejusmodi paroxismis, cum molis in imo ventre ascensu obnoxium fuisse: Quod autem fœminæ multo crebrius quam viri affectibus istis convulsivis tentatur, duæ rationes proferri possunt, scil. primo quod illarum constitutio animalis sit longe debilior, nempe cerebrum & nervos molliores & minus firmæ texturæ obtinent, ut nil fortiter sufferre, nec injuriæ cuivis resistere queant: quin & in illis spiritus animales magis in fugam & distractionem proclives, copulam heterogeneam & expulsivam facilius admittunt: hinc fœminæ à subito terrore, aut ingenti tristitia maximas spirituum inordinationes subeunt, cũ viri à tali occasione vix omnino perturbentur: 2. Fœminæ diathesin spasmodicam promptius suscipiunt, quia materię morbificæ copiam uberiorem concipiunt: quippe cum vitam sedentariam plerumque degant, sanguis ob ventilationis defectum impurior evadit: insuper in hoc sexu iste particulis heterogeneis & fermentativis originaliter scatet: quapropter cum catameniorum fluxu sæpius expurgari expedit, quo tamẽ haud semper quod extraneum & incongruum est è massa sanguinea in totum eliminatur, quin superstes sit quod pro data occasione in cerebrum & appendicem ejus suffusum, affectionum convulsivarum causa existat: Porro cum fluxu menstruali cohibito diathesis spasmodica accersitur, haud igitur putandum est tales affectus ab utero suscitari, verum quod massa sanguinea, particulis heterogeneis plus solito imbuta, eas una cum succo nervoso capiti ingerat; quinimo potissimum ob hanc rationem etiam puerperæ passionibus quasi hystericis obnoxiæ reperiuntur: præterquam enim quod læsis uteri membranis, spasmus illic ob sensionem molestam inceptus sursum perreptat, ac denuo cerebro communicatur, sæpissime accidit sanguinem à lochiis retentis infectum febrili incendio effervescere, ac dein criseos loco miasmata maligna cerebro ingerere, unde affectus convulsivi & non raro soporosi excitantur.

Quod vero arguitur morbum hunc videri hystericum, quia remedia circa abdomen applicata non raro levamen conferunt, facile erit referre causam morbificam, in mesenterio sæpius quam in utero consitam, interdum hac ratione aut tolli aut ab influentia sua cohiberi: Præterea ejusmodi circa hypogastrium applicationes nihilominus prodesse, licet affectus origo ab ipso capite derivetur, nam supra ostendimus quod cum materies heterogenea & explosiva ab ἐγκεφάλῳ descendens spiritibus intra totos nervorum interiorum processus dispositis diathesin spasmodicam intulit, motus convulsivi propterea excitati à nervorum extremitatibus incipiunt, & inde sursum versus illorum initia perreptant, adeo ut imprimis viscera imi ventris, dein præcordia, ac ultimo cerebrum ipsum afficiantur: Sin vero spiritus extimi, sc. in mesenterii plexibus degentes, ab explosionibus ineundis cohibentur, cæteri omnes in reliquo ductu nervoso intra ordines suos permanent: hoc autem emplastra super umbilicum gestata non raro efficiunt: namque odore suo spiritus ab exhalatione reprimunt, ac in ordines cogunt, quin etiam illis copulam accrescentem non raro excitiunt abiguntque, quare cum expulsiones illic ineundæ inhibentur, paroxysmus convulsivus omnino præcavetur: Quod adhuc amplius constat in quantum sc. spasmus in imo ventre inceptus, indeque instar globi ascendens statim supprimitur, ac istarum partium constrictione valida impeditur ne superius perrepter, sæpe numero passio convulsiva, præcordiis & cerebro intactis abrumpitur: quapropter vulgo in more est mulieres laborantes fasciis, aut brachiis circa epigastrium complicatis arcte constringere, adeoq; symptomatum versus superiora progressum sistere: cum enim spiritus animales velut fomite ignario spasmos successive ineunt, ubicunque fomes abscinditur aut intercipitur, affectio isthæc prorsus inhibetur.

Quod spectat ad varios odoratorum effectus, nempe quod suavia paroxysmum accersunt, fœtida vero eundem abigunt, dicendum esse videtur priora spiritus animales demulcendo resolvere, ac à solitis influentiæ pensis nimis relaxare, adeoque ipsos ad explodendum paratos in tales ordinationes provocare, quinimo velut flammula admota aliquatenus accendere: E contra autem graveolentia spiritus reprimunt, ab excursibus & exorbitantiis retro cogunt, inque ordines compellunt; quin velut sulphur auro fulminanti admixtum, virtutem explosivam iis adimunt. *Idem ib.*

Uterum prorsus insontem] Affectionis hystericæ æmulæ, excretione per alvum [illegible] cujusdam pituitosę sedatæ, mentionem facit *Riverius* cent. 1, observ. 69. ut hinc pateat utero salvo affectus quosdam invadere, quorum tamen culpa in illum transfertur: Uxor *ait*, Mercatoris Monspeliensis per multos dies conflictata est dolore circa regionem Hepatis graviter infestante, cum levi leipothymia & faucium constrictione quadam, atq; vomitibus pituitosis: per intervalla recurrebat dolor, & interdum ad alias abdominis partes exporrigebatur: Tanta interdũ animi defectio eam corripiebat, ut brevi moritura videretur: Cũ affectio hysterica putaretur, remedia congrua usurpantur, à quibus aliquãdo levabatur, sed omnia symptomata postmodũ recurrebant: Tandẽ balneis, fotibus & clysteribus usa, per alvum excrevit materiam quandam pituitosam compactam & latam, fasciæ instar, palmi magnitudine, postea vero per aliquot sedes materiam mucosam, ac postmodum omnino sanata est.

In molem attolli] Illud symptoma in paroxysmis ejusmodi valde frequens, nempe quo velut globus ab imo ventre efferri ac circa umbilicum impetuose exilire percipitur, ut perinde uteri ascensus perhibeatur, Dico nihil aliud esse quam immanes horum plexuum spasmos: Sæpe quidem in fœminis, ac interdum etiam in viris, novi, cum affectio convulsiva invaderet, primo molem in hypogastrio assurgere visam, dein circa medium abdomen intumescentiam ita immanem successisse, ut viri fortis manibus, utut validissime intentis, haud comprimi aut inhiberi potuerit: proculdubio admirandi hujus affectus causa est, quod intra paris intercostalis nervos spiritus animales influi, quoties ἀταξίας sive motus convulsivos ineunt, primo (uti plerumque assolet) circa nervi extremitates, nempe in plexu abdominis infimo, effervescere ac velut explodi incipiant; quę illorum affectio cum sursum perreptans ad plexum mesenterii maximum deferatur, adeo ut spiritus ejus incolæ pari inordinatione corripiantur, nihil mirum est si ista medii abdominis intumescentia, ac velut materiæ cujusdam nitrosulphureæ explosio cietur: Enimvero haud probabile est symptoma istud ab utero ascendente ac sede sua dimoto excitari posse, quia præterquam quod hæc pars in loco suo fixa & ligamentis firmiter stabilita est, etiam moles ejus in virginibus ita parva est, vix nuce juglande major, ut licet in ventrem elata, ejusmodi intumescentiam minime producat: Nec magis verisimile est ejusmodi

affectum

affectum à musculis abdominis spasmo correptis cieri: isti enim utut convulsi, sese ac partes subjectas sursum aut deorsum, aut ad latus contrahant, verum se eminus efferre, ac umbilici regionem cum impetu in altum attollere nullomodo possunt: Ut supponamus vero spiritus animales in plexu mesenterii maxime efferos, & ad explodendum aptos fieri, (quales revera sunt ubicunque motus convulsivos ineunt) isti ibidem densius conglobati, effervescentia sua ac rarefactione insigni plexum istum cum tota vicina ejus immaniter inflent ac attollant, simulque viscera imposita cum vibratione quadam sursum propellant. *Idem Anat. Cerebri cap. 28.*

Observatio VI.

Affectus hysterici judicati, orti à sero acri, nervorum initia in Occipite afficiente, utero incolumi.

Mulieres quasdam ab aliis morbis defunctas, *passionibus* interim *hystericis* dum ægrotarent valde obnoxias aperui, in quibus utero satis rectè habente, in Occipite nervorum principia sero acri madida, ac prorsus immersa deprehendi: *Idem ibidem cap. 10. Vide Aitiologiam in Scholiis præcedentibus.*

Observatio VII.

Passio Hysterica credita, orta à Pancreatis vitio.

NOb: fœmina Convulsionibus & Passione Hysterica laborabat, cujus solum Pancreas male affectum & ulceratum inveniebaur: *Highmorus in. Disquisit. Anatom.*

R*Egn. de Graaf.* Exercit. de Succo Pancreatico §. 89. & 299, ab hoc nimis austero deducit strangulationis sensum ac metum, fœminis ficti uteri ascensus nomine passim notum: Cujus causa proxima non accedat immediete ab utero, sed à tenui intestino, in quo excitati, ob vitiosam effervescentiam concurrentium humorum, halitus & flatus austeri, quoties per œsophagum assurgunt, eundem ita agunt, ut in strangulationis periculo se versari putent ægræ. Convulsionum autem causam adscribit *Franc. Sylvius* pract. lib. *1.* cap. 42. §. 14. & 15. irritationi capitis spinalis medullæ, aut nervi particularis, à spiritu acido & acri factæ, halitus forma ex tenui intestino ut plurimum assurgentis.

Observatio VIII.

Suffocationis uterinæ causa in Pancreate non semper quærenda.

NOtandum quod *Franc. de le Boë Sylvius* hystericæ suffocationis causam commentus est Succi Pancreatici peculiare vitium, uterum & partes spermaticas à symptomatum inductione excusans; Verum etsi multoties symptomata quædam cum hystericis aliquibus symptomatibus, quasi similitudinem aliquam habentia vitio, quodam Succi Pancreatici induci posse negare nolim (quamvis attenta observatione satis ab his distingui queant) eaque ego ipsemet subinde in viris non minus quàm in fœminis animadverterim, tamen super hac re semper accusare, nimis durum atque iniquum videtur, cum à me aliisque *instituta cadaverum mulierum sectio* multoties docuerit pancreas ab hystericis affectibus prorsus insons extitisse, optimeque valuisse, atque interea in Testibus, modo valde tumidis (interdum alterutrum, raro utrumque, ad semiovi magnitudinem intumuisse demonstravimus) modo male coloratis, virulentoque liquore repletis tantorum symptomatum causam latuisse, cum etiam in tali præfocatione uterina graviter laborantibus millies observatum sit, per seminis sive coitu, sive obstetricis digiti frictione provocari excretionem, mox omnia symptomata cessasse, eorumque reditum per licitæ veneris usum fuisse præventum: quæ tamen dulcia subtus adhibita remedia nullum qualemcumque succi Pancreatici vitium tam facile, cito & bene tollere possent: *De Diemerbroec Anat. lib. 1. cap. 24.*

Observatio IX.

Affectus hysterici admirandi à causa occulta excitati, quod nihil vitii in utero sit deprehensum.

VIrgo annos nata 22. in otio magis quam laboribus educata, Ducis Albani Tirannidem præveniens in voluntarium exilium mense Aprili 1567. patria excesserat: Interea ex calamitate patriæ ægritudinem animo concipit, quamobrem per æstatem non ita commode degebat, quin cruditatibus ventriculi & viscerum obstructionibus subinde laboraret, menses inordinates fluebant, ex utero aliquoties suffocabatur: sub finem tamen æstatis, correcta uteri expurgatione meliuscule habebat: Paulo post Sororium 22. Septemb. ex Buderitia Lemgovium comitabatur; Profectionis molestias utcunque ferebat, præterquam quod aberrans in itinere serotino, præ metu tenebrarum, animo deficeret; Vltimo ejusdem mensis vacuatio

 menstrua

menstrua fiebat, sed modica, inde corporis lassitudo, dolor & gravitas capitis, hypochondriorum inflatio detinebat: Dejecto appetitu, cibo parcissimo, eoque minimi alimenti, in prandio tantum, à cœna abstinens utebatur. Circa xij. Octobr. febris quotidie intermittens sub vesperam invadebat, qua durante, singulis noctibus animi deliquium, uterinæ suffocationi simile patiebatur, in quo extrema refrigescere, respiratio crebescere, prorsus considere, nonnunquam ad tempus etiam plane intermittere, sine ullo spiritu, voce, motu, sensu, moribundæ instar: Interea pulsus celer, creber, inordinatus, inæqualis & minor quidem solito, nunquam tamen deficiens, multo minus ἀσφυγμὸς: durabat paroxysmus iste alias dimidiam, alias integram, alias sesquihoram; quo finito semper ad mentem redibat: Passa fuerat hæc deliquia ter quaterque antequam febris nasceretur: Queri solebat id mali à frigore quodam, ex inferiore abdominis parte surgente, inde thoracem & cor feriente exoriri, videri enim cor congelascere: Increbescebat post dies paucos hæc leipothymia, ut nonnunquam mane, etiam postquam surrexerat, fere tamen vesperi, vel ante vel post febrilem accessionem, etiam ex levissima defatigatione obreperet: Animadverti tamen affectum hunc non solum ex lassitudine, verum etiam ex vehementioribus animi perturbationibus, tristitia, excandescentia, attentioribus, cogitationibus, &c. recruduisse: Toties plerumque insultus syncope ista ad tempus aliquod observabat, mane videlicet ex cubili descendendo, crepusculo vespertino, & circa noctem mediam: Afficiebatur interim albo Fluore, servato tamen utcunque menstrui ordine & tempore, præterquam quod deterius fuerit, colore & quantitate mutata: Urina tenuis, vix spicea, sedimento fere destituta: Febri adhibita sunt quæ cum moderato calore & partium tenuitate tergent, aperiunt & robur conferunt, ex quorum usu mitior reddebatur: Circa calendas Decembris, evolutariam periodo menstrua, frequentioribus jam factis lipopsichiis, ut intra xxiv. horas etiam quinto repeterent, Quum jam non aliunde quam ex utero illas renasci judicarem, tardiorem solito matricis excretionem in neomeniis provocandam duxi, sperans inde commodi aliquid accessurum: Displicebat ad hanc rem etiam in malleolis venæ sectio, propter hybernum tempus, exiguas & profundas venas, sanguinem paucum, crudum, corpus sobrium noctes insomnes ex cœnæ abstinentia, quam febris vespertina & ἀνορεξία imperabat: Purgaram quoque ante & subinde, sed clementius: Exhibui itaque Dauci pollinem ex aqua arte mistæ: fastidienti obtuli ex assa fœtida, dauco & castoreo pingui æqualiter mistis ℈j. pilulæ forma: Cum autem nondum obediret uterus, offerebam adventante vespere rursus ex iisdem catapotiis duplum; Quibus devoratis in somnolentiam novam incidit, in quam cùm se vergere præsentiret; Quid nunc tandem fiet? aiebat, & paulo post soporatæ instar jacebat: quo sopore discusso, obrepebat cum frigore consueta & vespertina oscitatio, assilientis febris prænuntia: Totum diem foco inhærebat, carens vaporario, & frigus premebat, eaque nocte cum febre delirabat: durabat autem delirium istud biduum fere continuum; & jam finito febrili paroxysmo, nam interdiu nunquam febricitabat calore notabili: At cum catapotiorum subsidio uterus responderet, postridie theriaces opt. ʒ6. cum cinnam. ana ex aq. artemis. & saccharo propinabam, qua potiuncula eadem die menses comparebant ferruginei, crassi, putridi & copiosiores solito per totum fere quatriduum fluebant: Nihil tamen profuit ista excretio, imo symptoma acerbius & frequentius videbatur: quod enim ultra quinos ad summum impetus uno die ex more non faciebat, jam deinceps nulla nec temporis nec consuetudinis ratione habita creberrime redibat, ut nonnunquam quater duarum horarum spatio repeteret, imo unicus paroxysmus septenas horas & quandoque donas expleret, neque is ejusdem formæ cum præteritis, sed respiratio strangulationi simillima fiebat, una cum sonitu & stridore magno; convulsioneque artuum tam violenta, ut præ concussione fulcrum cum toto cubili tremerent & crepirarent, cum colli capitisque inordinato motu, imo extensione velut tetano universi corporis, voce inarticulata, coacta, stridula, abrupta, displosa, clamosa, stentorea, ut præ violentia simul paroxysmi plerumque toto corpore sudaret: Finitis uterinis hisce etiam exacerbationibus, fere disipiebat, absurda loquebatur, caput huc illuc assidue agitans, & cantillanti voce idem perpetuo occinens, neque ab hoc coccysmo desistebat nisi ad mentem rediisset, neque id nisi probe & præter solitum obdormisset: Dum deliraret, imminentem symptoma is insultum annuntiabat his formulis, Scamnum hoc aufer, nimia hic est angustia, trabs nimis imminet, ego aduror, deliquarne animo: est mihi volandum paulisper, & simul cum has voce, plerumque impetu quodam, corpus erigere, tanquam jam volatura conabatur, verum in mediis conatibus ægra deficiens menti eripitur: Durabat hæc amentia tres quatuorve dies continuos sine ulla restitutione mentis: Dum delirabat omnium, etiam minutissimorum quæ multo ante acta essent recordabatur, sed quæ mutilatis verbis & obscuris efferebat: Tantæ rerum difficultati cum quid opponerem anxius delibero (neque enim ex frictionibus, ligaturis, fomentis, vacuationibus, odoratis & fœtidis susque deque admotis &c. utilitas ulla accedebat) ad cata potia illa non purgantia revertor, additoq; mithridatio tali proportioni miscuit ur ad

castorei

castorei ; pinguis simplum, asæ & dauci singulorum sexcuplum, mithridatii duplum accederet: hujus medicamenti quotidie ʒj. in pilulas formatam exhibebam, cui cumini cochlear parvum ex cerevisia saccharata sorbere jubebatur : deprehendi antidotum expectationi utcunque prosperum, quare & instante vespera offerre audebam: cujus usus Dei beneficio, ita nobis succedebat, ut affectus, cujus frequentissimi uno die insultus, idemque pertinaces esse solebant, vix tandem bis, idque multo mitius infestarent, imo ita quotidie decrescerent ut infra nonum diem prorsus extinguerentur : Totum itaque biduum & mente & corpore valebat, victa febri, jugulatoque hysterico malo, cibos appetere cœpit &c. Die Decembris xxi. falso suspicata est hominem in hypocausto adesse, cujus vocem audisse imaginabatur : hinc furtim, vacillanti gradu sponte in subucula è lecto per gradus 8. in atrium usque descendebat, etiam progressura ulterius nisi à sorore ad eam redeunte deprehensa fuisset ; quem adventantem sentiens, magna cum celeritate scalam ascendens rursus se in lectulum proripiebat : Subitum hoc illius robur satis mirari nequeo, quæ vel pridie de grabatulo vix ulnis exportari se inoffense sustinuisset : Ex hoc descensu fatigato corpore, variaque imaginatione animo turbato, illico in pristinum affectum prolabitur, per biduum delirans, 23. die iterum ad se redit: Interea 26. Dec. menses refluebant, qui ut commodius manarent, pharmaco promovimus, nihilo tamen sublevarunt symptoma : Alternis diebus fiere mentis compos fiebat, idque interdiu tantum usque ad vesperam : Per hos dies deficientibus catapotiis, pulvisculum ex una ʒʒ. duabus dauci partibus, edulcata cerevisiæ inspersum exhibebam, à quo mitius solito habebat per iv. dies continuos, licet semper vespertina accessione desiperet. Tertia Januarii 1668. ob ægritudinem animi ex fratris discessu, adeo rursum morbus sæviebat; ut intra bidui spatium plus minus 32 paroxysmos prioribus ferociores pateretur: reversi vero fratris præsentia ma'um denuo cicurabatur; quod postridie ex ejusdem discessu iterum ferocire cœpit; Ante quatriduum aliquando mane talis illam paroxysmus invadebat qualem ante Calendas Dec. habere solebat, cum densissima respiratione & spiritus interceptione, suffocationis specie : 7. Januar. *dolor quidam punctorius* utrinque ab osse sterno, inter geminas mamillas, affligebat, neque tussiendo neque suspirando invalescens, imo sine tussicula, hærens nihilominus loco, ad singula fere momenta sponte sua ita pungebat ut subinde vocem attollere cogeretur, sed sequenti nocte mitigatus & fere sublatus : 8. Recrudescebat cruciatus ille & vehementer lancinabat, fomentorum usum non admittebat, quod illorum pondus pectori molestum esset: Potus & cibus omnis oleosum quid sapere ægræ videbatur: Purgabam eo die catapotiis, mediocris excretio sequebatur, nihil tamen remittebat dolor. 9. Cataplasma pectori nihil conducebat, imo profundius inde dolebat: Paroxysmi uno die interdum plus minus xvi. 10. Utebatur tragemate ex diatriumpiper. & castor. ana ʒß. sacchar. duplo; Venæ sectio, cucurbitularum usus perpatum conferebant : 15. Suspiriis increbescentibus, extorta vix tandem causa, amorem erga juvenem, invita admodum fatebatur : Ex hoc animi affectu apparentiam cibi, somnos sanasque cogitationes labefactatas : hinc illi 21. Decemb. ex cubili descendendi impetum, suspicione de dilecto illo provenisse ; Ex eo tempore eaque causa morbus illi cum exacerbationibus magis sævire visus, eumque delirio majori & diuturniori quam antea : 18. Mihi & uxori suspiriorum causas pervicacius sciscitantibus, etiam alios amores profitebatur, adeoque se amatoriis imaginationibus ab eo ipso momento assidue perturbatam fuisse: 20. Hieram cum agarico mellitam hausit & commode purgabatur : eodem die menses apparebant nigricantes, putridi, qui postridie medicamento promoti laudabiliter fluxerunt: 22. Paroxysmi uterini à purgatione & rarescebant & mitigabantur: edulia adhuc oleosum sapiebant, sed vespe. tino insultu rursus de mente excidebat: 23. A prandio oscirabat sæpius, frigebat cruribus & lumbis: novæ febris quotidianæ annotatio, priore, jam diutius mense, discussa: 25. A meridie ad mentem revertebatur: 27. Post meridiem oborta vertigine querebatur & se & omnia circumrotari; Excipiebat hanc statim quiddam convulsioni simile, oculorum depravatus motus apertis palpebris, & derepente brachiorum, manuum crurumque denæ aut duodenæ violentæ extensiones, distinctæ inter se mora perquam exigua, occupata mente & sensibus, capite immoto: His finitis illico solitus paroxysmus, strangulationi similis, cum tremula totius corporis concussione, subsequebatur : 31. A prandio, levissimo vomitorio exhibito multam viscidamque pituitam rejiciebat ; 5. Februar. inter multos paroxysmos unus quinque horas continuabat, à quo desipiebat usque adeo ut ne me quidem dignosceret, in quo nunquam tamen errarat : 8. vesperi unicus paroxysmus octo horas implebat ; Ante biduum dolere se sub nothis costis supra lienem, idque ab anteriore parte in dorsum usque, querebatur, sed rarius, exasperari tamen motu thoracis vehementiori : Dolor pectoris punctorius prorsus evanuerat, qui per quatuor septimanas duraverat ; dolebat & circa dextram umbilici partem profunde. 10. Unus paroxysmus, res stupenda, per xij. horarum fere spatium totum perseverabat : 17. Ceratum impositum parotidi, quæ in glandulis colli, sub aure

dextra,

dextra, strumæ non absimilis, ante quinque hebdomadas enasci cœperat, jam ad tactum dolebat: 23. toto die optime valuit, mentis compos sine ullo paroxysmo: 27. jam in sextum diem sine paroxysmo ullo persistebat mentis compos, usque in meridiem hujus diei, quo tempore in reparatum lectulum deportata, ex levissima hac defatigatione in paroxysmum veterem recidebat, ex paroxysmo vero in dementiam, sensit autem ante mediam noctem paroxysmos tres: Notandum quod præ metu sævissimi illius paroxysmi plerumque vix ante quartum aut quintum diem lecto dimoveretur: A Calendis Martii totos dies 17. continuos animo & intellectu pollebat, repetentibus tamen interim aliquando primis illis deliquiis levioribus, nisi quod bis, dum lectus reficiebatur, ex transportatione defatigata, ratione excideret. 13. Menstruum, quod redire debuerat, intermisit: 31. Tantæ vehementiæ paroxysmus novus erat, caputque de latere in latus sæpissime agitabat, ut sanguinem ori exprimeret, qui ex capite manasse videbatur: Ad 20. diem Aprilis usque eadem morbi conditio: Maii 4. paroxysmus cum jactatione capitis totiusque corporis, comitante stridore vocis acutissimo inexpectatus adveniebat: 5. sanguinem ex basilica ad ℥iij. detraxi; 16. Venam malleoli secui, fluxit sanguis modice, forte ad ℥iij. 25. sumpta cathol. ʒj. dejecit sexies: Junio mense graviora illa symptomata mitescere, adeoque minui cœperunt: Tandem sub finem mensis hujus nulli redierunt paroxysmi, ne tunc quidem cum lecto moveretur: Sed toto hoc mense catarrhus ad os fluens (quo jam à Januario fatigabatur) infestabat magis, ut quod afflueret cava manu abjiciendum excipere cogeretur: Julii 14. febri rursus intermittente quotidie repetente, & quidem duplici, affligi cœpit; hac febri plurimum emaciata imo exhausta est: Augusti 5. catarrhus desinere cœpit; febris intermittens in continuam conversa vires prorsus labefactabat: Post Idus Tenesmus ad frequentissimas sedes, sed irritas, cum summo dolore sollicitabat: A calendis hujus mensis, fere non potuit, præ nimia macie consumpto corpusculo, in clunes amplius surrigi ut alvum aut vesicam exoneraret: Hoc mense Tumores illi duri & scirrhosi per se diminui cœperunt, ut mortuæ fere prorsus evanuisse viderentur. 18. Paulo post tertiam matutinam sana mente, constanti fide in J.C. ex hujus vitæ miseriis emigrabat anno 1568.

Corporis habitus, & quidem subpinguis, quo naturæ beneficio prædita erat, usque ad solstitium hybernum satis sibi constabat quamvis semel tantum quotidie cibaretur: Imo ab eo tempore incrementum adipemque contraxit majorem multo quam dum inculpatæ valetudinis esset: Nam à XXI. Decembr. meliori appetentia quam ante præstabat, pluresque quam cum sana esset, cibos sumebat, durabat id per menses fere duos: Ab idibus Febru. laudabilis illa corporis constitutio flaccescere cœpit, fastidio nempe ciborum oborto & febre quotidiana altera, quæ priori tamen mitior esset, per ingluviem suscitata: Interim nec ab hectica febri symptomatica immunis fuit, quæ per menses plus minus sex ante obitum apparere cœperat, etiam ut ab aliis febribus putridis liberata esset. 4. Calendas Janu. ad multas hebdomadas, sæpissime unico die, tres, & quidem specie diversissimas inter se syncopas patiebatur: nam non raro & illa tum leipothymia recurrebat, quæ ante Kalendas Dec. singulis noctibus etiam dormientem opprimere solebat, idque potissimum quoties ad mentem reditura esset.

Dissecto corpusculo, Pulmonis lobos undique thoracis membranæ firmiter annexos, ut sine labore aut dilaceratione divelli nequirent, eosque duris quibusdam tuberculis scirrhosis omni ex parte refertos deprehendi: Tenuia Intestina rubicunda, velut erysipelate quadam affecta: Bilis folliculum felle quodam virescenti tumidum: Omentum fere corruptum & consumptum; Cætera viscera belle habebant: Iecur colore substantiaque bona, communem tamen humani hepatis magnitudinem excedebat: Uterus quoque intestinum rectum, aut lien nihil præ se vitii ferebant.

NUlli alteri corporis parti, præterquã Utero attribui debere immanissimos hos (quibus pia & pudicissima Virgo tanto tẽpore excruciata fuit) paroxysmos apud Medicos in confesso est: *Galenus* certe atque Aëtius præter sensus, vocis, motus & spiritus interceptiones, etiam hystericis artuũ contractionem aliquando accidere testantur; quod quo facilius credam facit ipsa ægræ adstipulatio, quæ de frigiditate ex imo ventre surgente, & cor ipsum quodammodo cõgelante, accessionis initio queri solebat: Sed quid in causa sit, fortassis controversia non omnino caret: Statuitur autem ex probatissimorũ veterum sententia causa duplex, videlicet vel menstrui vel seminis corrupti culpa. Semini major vis tribuitur quã menstruo, ut toti corpori noxa afferatur. At si seminis corruptelæ tanta symptomatum diritas adscribatur, unde tanta ejus copia ut sedecim, ne dicam viginti paroxysmos intra xxiv. horas suscitet: presertim cum id ipsum etiã sanis exiguum existat, neque tum sæpe ut cætera excrementa expelli postulet, præcipue in virgine nunquã concubitum experta: adde quod tam longo morbo afflictæ in sextum usq; mense, priusquã hystericæ exacerbationes finem facerent, tam sobriæ ut unico pastu, eoque valde modico, ad menses aliquot, etiam ante decubitum acquiesceret, ut pote tota præcedente morbum æstate in Clivia, propter exilium, patriæ calamitatem, parentum pericula mœroti & valetudinariæ semen abundare nequiverit; De seminis acrimonia nulla est suspicio ob habitum corporis pinguiusculum; qualis illi à natura fuit, adeóque in otio molliter educatæ moribus, modestæ & pacificæ: At *Galenus* minimam corrupti spermatis particulam tantorum affectuum causam esse posse, à pha-

langii & scorpionis ictu, rabidive canis saliva asserit. Quod si ita habet, unde tam crebra totiesque renata hujus genitalis succi putredo? unde tam assidua ejusdem expulsio, quæ per sex menses, vix triduum sine ternis quaternisque insultibus ægram nunquam destituit? Sane tanta est febrilis paroxysmi æqualitas quanta putrefacti humoris uniformitas, quo discusso etiam accessio dissolvitur: Similem hysterici paroxysmi rationem esse statuamus, ut donec humor venenatus subsistat tam diu affectus quoque sæviat: sed si cum singulis insultibus finientibus ipsorum etiam materia absumatur aut ejiciatur, unde tam subito nova colligetur: Quamdiu phalangij, aut scorpij & canis rabidi virus in corpore hæret atque agit, tamdiu quoque affectus ejusdem sine ulla intermissione perdurat continuo, neque novos facit paroxysmos; In febri quia concoctio & nutritio corporis assiduo recrementa quædam seponit, fit ut pro partis morbosæ qualitate, ejusdem nutrimentum atque excrementum vitietur; vitiatumque præ imbecillitate neque concoqui recte neque expelli commode queat, sed inhærens putrescat, & pro putredinis suæ natura hæc aut illa symptomata producat. At in seminis consideratione, tametsi testes ex continuo seminis accessu, pro suo modo sese alant, non tamen quicquid post sui alimoniam superfluum est id statim omne à se propellunt, sed tanquam in meliorem usum utile excrementum proprijs conceptaculis reponunt & conservant, dum vel copia molestum turgeat vel procreandæ speciei necessitas ut illud excutiatur sollicitet. Quamobrem, qua ratione horum frequentissimorum symptomatum causas in corrupti seminis venenosam substantiam rejicere debeam, assequi non commode possum: nisi lentam quandam & continuam tanti temporis gonorrhœam factam esse imaginemur; Neque enim alibi quam extra vasa sua semen putrescere verisimile est; Vasis autem excidere posse, nisi cavitate matricis excipiatur statim, anatomici veteres negant: At si ita frequenter vel minima particula seminis in uterum illabatur, illapsa putrescat, sane putrefactam tandem necessario semel utero excuti debere verisimile quoque est ut rem, non tantum utero sed & toti corpori adeo infestam & venenatam; Si excussa fuerit, alienam sane qualitatem facile sensibus prodet, neque enim calore ut in febre dissipari posset: neque uterus tantum venenum perpetuo fovere valet: sed in hac ægra nulla vel paucissima humiditas, nec illa quidem ingrata qualitate prædita genitalibus (post finitos paroxysmos) emanasse animadverti potuit, teste Sorore assiduo assidente. *H. Smetius miscellan. lib. xv. Epistola vi.*

Nulli alteri corporis parti præterquam Utero. &c.] Quem tamen in dissectione vitij expertem pronuntiat: Si cum annexis partibus, vasis spermaticis, testibus, tuba, &c. salvus fuit, cur causam in semine corrupto quærit, in sanguinem potius menstruum, qui corruptus & putridus semper exclusus est, rejiciendam Si reseratum caput, forte vitium in eo deprehensum fuisset: catarrhus pertinax, suborta paroris & alia labis immune non fuisse ostendunt: Aitiologium ergo repete ex Scholiis in præcedentem historiam, à qua symptomatum omnium fere spasmodicorum facilius eruetur.

Quam tamen non aliunde quam ex Utero. &c.] Qua ratione variæ corporis partes cum utero compatiantur investigaturus, Breviter prius ei exponendum quam habeat uterus connexionem cum reliquis corporis partibus: Situm is adeptus est in humiliore abdominis regione, ubi ossium sacri, ilium coxendicis pubisque concursu ea cavitas, quam pelvim appellant efformatur: Colli anteriore stante cum vesica collo connectitur, posteriore adhæret recto intestino, superne reliqua intestina ipsi incumbunt, Ac fundo uteri, juxta cornua ejusdem, duo emergunt ligamenta quibus cum ossibus ilium hinc inde connectitur: his ligamentis Tubæ cum testibus sunt attensæ: Latiora hæc ligamenta, si fibræ ipsorum carneæ assensu considerentur, inter musculos numerabuntur: Ab ejusdem fundi lateribus duo alia ligamenta teretia fibris carneis, quales sunt fibræ musculorum, compacta protenduntur, quæ non secus ac vasa spermatica virorum per processus peritonæi, & tendines musculorum abdominis oblique descendentium, extra abdomen erumpunt, horumque portio versus clitoridem excurrent, in tenuissimam membranam versa statim obliteratur, reliquum in membranam femoris interiorem absumitur: Teretia hæc ligamenta sunt secundum longitudinem excavata, ductu quem in uteri cavitatem apertum deprehendi: Sunt etiam Tubis uterinis ductus conspicui concessi: Cum utrorumque ligamentorum structuram considerarem, mihi visi sunt eorum usus negligentius assignati, & parum congrue ligamentorum nomine vocata, cum proculdubio aliis nobilioribusque dicata sint quam ligandi muneribus.

Præterea cum uterus per vasa universo corpori communia cum reliquis partibus connexionem habear, ea sunt breviter perstringenda; Ac 1. quidem Uterus venarum & arteriarum ramos accipit superne à spermaticis & hæmorrhoidalibus, interne ab hypogastricis habet surculos, qui collum & imam fundi ipsius partem perreptant & cum vasis superioribus junguntur, ut ex his in illa, & vicissim facilis sit humoribus transitus, cum nullum occurrat vulvularum impedimentum: Venæ uteri, aut potius tubuli membranacei habent oscula exilissima, quæ menstruorum tempore in cavitatem uteri aperiuntur: Quod attinet ad genus nervosum, nervi qui fundum uteri perreptant, à pari intercostali emergunt; qui vero disseminantur in medium & infimam partem, ii ramulis ab osse sacro erumpentibus suam debent originem.

Jam singulas, insigniores saltem, expendamus sympathiæ rationes uterum inter & reliquas corporis partes, & primo quidem quod attinet ad *Vicinam*, Si uterus quacumque intemperie laboraverit, eam intestino recto, vesicæ, ac reliquis partibus, quas supra ipsi contiguas aut annexas esse recensui facillime communicabit: Eidem etiam partes afficiantur si aut uteri ipsa substantia, aut in ipso p. n. collectus pravus humor putruerit; ubi enim illa colluvies fervore quem putredo inducit, fuerit attenuata, facile per insensiles membranæ exterioris uteri meatus exudabit, in vicina reper corpora, eaque labefactabit, temperiem immutando, rodendo, putrefaciendo, aut alio quovis modo: quare si sanies ab utero in rectum intestinum effusa fuerit, tenesmum efficiet, si in vesicam illabatur, stranguriam excitabit: & sic in aliis partibus, prout sunt huic aut illi muneri dicatæ hac aut illa structura aut substantia donatæ, varia inducet symptomata, quæ facile possunt intelligi ex partium structura, natura &c.

Ratione *Situs*, si vel à concepto fœtu, vel à flatu, vel ab humoribus in cavitatem illapsis, aut in substantia imbibitis uterus in molem ingentem excreverit, quia suis sedibus est fortiter alligatis, & septis validis undique conclusus partes circumpositas necessario comprimit ac distrahit: compressio in gravidis alvum duriorem efficit, etenim fæces per intestina compressa ægre descendunt, & mora diuturniore exsiccata vix possunt ejici; Eadem ab utero compressio, dum vesicæ collum occludit, urinam supprimit: Ab illo abdominis tumore, si nimis creverit intenduntur abdominis musculi, & ipsum diaphragma trusis sursum intestinis, in thoracem pellitur, unde oritur difficultas respirandi: Idem uteri tumor, qui ac ramos iliacos comprimit, difficiliorem efficit sanguinis per venas

ad superiora refluxum, quapropter sanguine per ipsam crurum substantiam diffuso, aut in ipsorum venis restagnante, tibiæ & femora fiunt tumidiora, cum sensu ponderis & tensionis, & venæ tibiarum varicosæ.

Sympathiæ per *Connexionem* aut continuitatem cum utero inductæ hæc sunto exempla. Si ob tumorem uteri, aut ejusdem distorsionem, convulsionemve rotundorum ligamentorum aliquod intendatur, tensio sentitur in inguine & interna femoris parte, ad illas enim partes desinunt ligamenta rotunda: ob eisdem uteri affectus parem possunt tensionis sensum excitare lata ligamenta in ossibus ilium.

Ut Sympathia quam *vasorum communitas* inducit explicetur, distinctio facienda in eam quæ fit per vasa spiritus deferentia h. e. per nervos; & in eam quæ fit per vasa alios quoscumque humores continentia, suntque arteriæ, venæ, cavitates ligamentorum rotundorum, ac tubarum canalis lymphatici, interstitia vasorum ac fibrarum, quæ fibræ à fermento in sanis, in ægris à causis variis morbificis relaxantur: Hi omnes canales, qui humores continent, ad Sympathiam partium cum utero conferunt, quatenus ab hoc in illas humores traducunt: quapropter ut clarius dignoscantur quæ ab ejusmodi humoribus in iis partibus compatientibus excitantur symptomata, de illis pauca attingam: Ac 1. quidem advertendum est uterum, ob intemperiem aut aliam affectionem, posse proprium alimentum corrumpere, aut è sanguine cacochymo præterlabente, quod in ipso vitiosum est excipere, sensimque ad majorem pravitatem deducere: quodcunque illud sit quod corruptum est, postquam putrescendo fuerit eliquatum, attenuatumque, sanguini permiscetur, ac si in ipsa hæreat totam massam inficit, si in aliqua parte deponatur, illam labefactat; circa hæc nihil habet uterus quod non sit commune reliquis corporis partibus; præterquam quod luxatis tubulorum supra memoratorum osculis, aliquando cructat in propriam cavitatem, tum quod ipse corrumpit, tum colluviem quam à sanguine excepit, tuneque oritur fœdus ille morbus *Fluor albus* appellatus.

Quæ propria est uteri vis, à qua humoribus insignita, eaque plurima vitia accersuntur, quamque censeo imprimis considerandam, ea est quæ ipsi accedit à *Fermento* (de quo vide . . . . .) Fermentum ejusmodi, si vel depravatur, vel nimis evehatur, vel deprimatur, si postquam solitum statis periodis excitavit fervorem, menstruæ purgationes non procedant ex præscripta naturæ lege, sanguis modo crassior evadit, depresso scil. fermento; endemque exaltato acrior & fervidior: modo varie depravatur pro variis fermenti vitiis, conferente ad varia illa vitia sanguinis augenda vel temperanda, viscerum dispositione bona vel mala.

Ex illis *Uterini Fermenti* & sanguinis vitiis tot & tam varii oriuntur morbi, tam horrenda Symptomata, ut non immerito dixerit *Democritus* uterum *mulieribus sexcentarum ærumnarum causam existere*; Et aph. 57. 5. *Si menstrua purgationes abundaverint, morbi fiunt*, necesse est enim immodica sanguinis profusione totum corpus perfrigerari, omnes functiones, calore cum spiritibus absumpto, debilius perfici, unde fœdus oritur color in vultu, malus totius corporis habitus, hydrops, aliæque affectiones, quas infert nimia sanguinis evacuatio, ex quacunque corporis parte fiat.

Menstruorum defectus non minora affert incommoda quam excessus, iis quidem citra ullam noxam carent illæ mulieres quæ nullum in utero patiuntur periodicum fervorem; at quibus sanguini ab ejusmodi fervore turgescenti debitus non patet exitus, ex plurimis gravissimisque morbis ac Symptomatibus affliguntur: Etenim qui in uteri tubulis æstuabat sanguis, fermentativis particulis turgidus per venas refluit ad cor, toti massæ permiscetur, eamque fermentat, expandit, attenuatque, unde fit ut sanguis agitatus, dum vasa distendit & exitum quærit, ipsa rumpat, vel in partes debiliores irruat & in ipsis inflammationes pariat: Partes porro superiores magis periclitantur quam inferiores, quia inter illas multæ sunt molliores, teneriores, laxiores, quarum vasa etiam tenera parum circumfulciuntur, cum vasa partium inferiorum sint ipsa firmiora, & carnibus solidioribus munita, sicque distendenti sanguini magis resistant:

Quando sanguis est in mediocri quantitate, & partes robustæ, nihil periculi subitanei à menstruorum suppressione metuendum est, sed sensim in vasis cacochymia increscit, fermento uteri vitiante sanguinis massam; quare temporis progressu coctiones non rite perficiuntur, inducitur chlorosis, cacbexia, aut alii affectus: Hæc autem potius quam alia pars in consensum trahitur, vel proprio vitio, vel speciali sanguinis aut alterius humoris mala dispositione, vel utroque, vel ob aliquam sympathiæ causam ex supra allatis. Atque hæc quidam accidunt quibus menstrua sistuntur citra insignem malignitatem; Et si in membraneaceis uteri tubulis, aut in ipsa uteri substantia vel sanguis, vel alius humor retinetur, & majorem labem contrahit, seu mora diuturniore, seu fermenti uterini pravitate, seu mala ipsius uteri dispositione, is si aliquando suscepta fermentatione attenuatus sua loca deserit, sive per venas, sive per alias vias erumpat, horrenda magis excitat symptomata: Cum in venas corruptus humor influit, & sanguini permiscetur, aliquando in illo excitat fermentationem præter naturalem; aliquando, ut solent multa fermenta aliorum vim extinguere, ejusdem sanguinis in ventriculis cordis fermentationem impedit, unde oritur pulsus debilitas, adeo ut crescente malo quandoque syncope succedat: Aliquando cor, ejusque auriculæ, cum ejusdem humoris acrimonia vellicantur, assidue se contrahunt, aut ægre se expandunt, ad vitandum molestum humoris appulsum; quam cordis ejusque auricularum, motionem pulsus indicat parvitate & tensione: Urgente magis acrimonia, cordis tanta inducitur contractio, ut asphyxia & syncope posset excitari: Quæ ejusdem humoris portio per arterias defertur in alias corporis partes, in iis, pro cujuslibet natura, & sua, varias excitat tragœdias; in cerebro, si acrimonia, fermentandi vi polleat vertigines ac motus convulsivos: si sanguinis fervorem cohibeat, & spirituum motum, sensus motusque diminutionem ac privationem inducit: Pari modo reliquorum viscerum functiones lædit, quamque suo modo: Hæc & alia efficacius producit corruptum semen, qua de causa mulieres salaces, & consueto viri consortio abstinentes, magis quam reliquæ sunt passionibus hystericis obnoxiæ: Si corruptus quispiam illorum humorum, per transpirationem aut (quod facilius est) per patentes tubarum ductus ab utero in abdominis cavitatem erupterit, circumfluos humores fermentaos, distensiones parit, quæ si majores fuerint compresso diaphragmate difficilem efficiunt respirationem: Si idem humor pravus, aut excitatus ab eo halitus, ventriculi cavitatem subierit, inflationes excitat & nutus: Si diffusos per intestina nervos sua acrimonia sollicitaverit, in ipsis motus convulsivos inducit, & intestina varie convoluta aliquando ascendentes ad thoracem globi speciem exhibent. Unde iis qui nesciunt uteri structuram, & cum viciois partibus connexionem, datur occasio opinandi ipsum sursum moveri: Si humor idem ligamenta, quæ musculos esse dixi, pupugerit, & in ipsis spasmos

excita-

excitaverit, uteri fiunt contorsiones, tubarumque hinc & illinc jactationes: Si per ligamentorum rotundorum cavitates fluxerit, dolor sentitur in inguine & interna femoris parte. Respiratio difficilis, strangulatio ab utero dicta, irritatione ab humore per vias expositas delato facta in musculis respirationi dicatis, aut in larynge possunt excitari.

Hæc tamen Symptomata, ut etiam convulsio præter immediatam musculorum irritationem factam ab humore aut habitu ab utero per vasa surgente, aliam etiam habent causam in vasorum communitate, scil. *ope Nervorum*, Sive enim humorum colluvies uteri claustra non excedat, sive per tubarum ductus abdominis tantum cavitatem subeat, tamen ob societatem memoratam uteri, aut reliquarum abdominis partium nervis vehementius affectis, spiritus determinantur ad influendum non solum in eos nervos, in quos ob illarum partium affectionem debebent lege naturæ influere, ad humorem aut habitum molestum repellendum, sed etiam in nervos socios originis eorundem aut etiam in omnes corporis universi nervos rapiuntur, si ipsorummet spirituum validior facta fuerit in cerebro commotio, aut fibrarum cerebri distractio: Ita observamus in majore tendinis punctura spiritus in musculos omnes impetu ruere & universum corpus intendere.

Ad eum qui in passione hysterica fit per nervos consensum pleræque mulieres disponuntur per suaves odores, fœtidis vero liberantur: Cujus effectus ex parte causa patet advertentibus rerum jucundarum appulsu partes relaxati ac effœminari; easdam si à rebus molestis impetantur contractione firmari: vix se-continent quum leviter titillas, eundem si pupueris, senties subito factum robustiorem, Ita enim debnerunt corporis partes esse comparatæ ut res noxias, seu interius pervadant, seu exterius accedant, contractione possint repellere, & quod utile est ac jucundum sese relaxando recipere: Ea de causa partes suavibus odoribus relaxatæ, supervenienti pravo halitui facilius patent, fœtore in contrariam dispositionem transferuntur: quando instat ipsa convulsio, spiritus in omnes musculos effusi, accepta validiore per fœtidorum sensationem determinatione, retrahuntur ad nares & musculos observientes sternutationi, qua concitata interdum mali causa excutitur, eandem retractionem eodem modo promovent vellicationes: Præterea (in quo vim potissimam consistere arbitramur) suaves halitus qui tenuissimi sunt ac levissimi, cum vaporì maligno permiscentur, eum tantum suscitant, aut ejus vim & impetum augent: qui vero è fœtidis expirant corporibus, quia crassiores sunt, & majore feruntur impetu, ut judicare licet ex molesta quam inferunt sensatione, cum permiscentur pravis vaporibus, validiore fermentatione excitata, eos discutiunt ut solet lenis aura flamam excitare & fovere, quam subito difflat & extinguit ventus rapidior.

Insignis est mammarum cum utero consensus, quo illæ sororiantur cum hic primum patitur fervoris impetum ad menstruas purgationes, & in gravidis sensim lacte replentur: Ob eundem in gravidis, si mammæ subito extenuentur, abortus periculum significant; si lac copiose profundant fœtus indicant imbecillitatem. Postremi hujus phænomeni rationem reddunt, quia cum lac tanta copia ad mammas confluat, ut debeat copiose profundi, manifestum est illud à fœtu non attrahi, quia hic pro imbecillitate non potest trahere: Verum dicant quæso qui illud symptoma referunt in defectum tractionis, ob fœtus imbecillitatem, si fœtus optime valeret quomodo traheret? an per suctum? Nugæ! an ipsi aliquando per vasa longa, varie implicita, exilia & maxime flaccida suxerunt? nunquid videnť ea ante collapsura quam suctu sequatur humor: ut est impossibilis illa tractio, ità etiam esset impossibilis posita sanguinis circulatione, qua per arterias cum sanguine defertur ad uterum succus qua nutritur fœtus, postquam fuit in placenta uterina percolatione defæcatus, alia igitur quarenda hujus effectus causa. Quoad gracilitatem mammarum abortus prænuntiam si subitanea sit, errant qui dicunt mammas extenuari ob defectum lactis, aut materiæ ex qua generatur, quæ eadem sit cum illa quæ defertur ad Uterum ad nutriendum fœtum, qui debito frustratus alimento contabescit. Si enim ideo mammæ extenuantur, quia deest lactis materia, toties evadent graciliores quoties eadem materia alio avertetur, sicque fiet ut ultimis gestationis mensibus gravidarum mammæ sint graciliores, cum tunc fœtus grandior plus alimenti absumat, sicque efficiat ut minus sufficiat materia lactea ad mammas implendas, quod falsum cum sit falsa quoque ea hypothesis ex qua deducitur; adde quod ex aphor. 37. 5. ea tantum mammarum gracilitas abortum præsagit quæ subito contingit; nequit autem qui in venis abundat succus lacteus subito evanescere, nec proinde subita mammarum extenuatio abortum præsagit ob defectum alimenti pro nutriendo fœtu.

Quoad sympathiam uteri & mammarum per vasa mammaria & epigastrica, ea à ratione aliena est; ut autem sententiæ illius absurditas, advertendum est vasa thoracica, postquam ramos mammis sunt largita, ulterius ad musculos abdominis rectos protendi, ipsisque occurrere ramulos vasorum epigastricorum, quorum & ramulorum nonnullorum, qui in uterum distribuuntur communis est origo in arteriis & venis iliacis: Illa quæ sibi invicem occurrunt vasa, saltem venæ, ut placet quibusdam, per capillarium ramulorum oscula junguntur: Ex his seu antiquum tueris errorem seu admittis sanguinis circulationem, nunquam deduces quicquam per illa vasa è mammis ad uterum, aut ab utero ad mammas deferri, ut eorum ope sympathia inducatur inter illas partes: In prima enim sententia, sanguis venosus ab hepate, arteriosus à corde in omnes partes diffunditur, hic per arterias, ille per venas à partibus ad hepar & cor per eandem viam aliquid refluere humanum captum superat, cum nulla posset ejusmodi refluxus causa assignati, aut refluendi modus intelligi; sed etsi concedatur ille fluxus & refluxus, ad summum poterit deduci quod refluit deorsum per ramos venarum & arteriarum, qui sunt disseminati in musculos rectos abdominis, & in uterum, deferri in ramos iliacos, & quod refluit sursum per ramos venarum & arteriarum, qui sparguntur in eosdem musculos & mammas, deponi in vasa thoracica, non vero in uterum aut mammas: Data sanguinis circulatione, clarius adhuc perspicitur ab utero ad mammas, & vicissim per vasa memorata nihil posse deferri: quamvis enim sanguinis per arterias epigastricas delati venæ thoracicæ aliquid acciperent, is sanguis nihil contineret ab utero acceptum, nec ad mammas posset per illas venas deferri, cum potius ipsæ exciperent refluum è mammis sanguinem; sed hæc ex motu sanguinis & structura vasorum sunt manifesta. Non equidem posse materiem morbificam ab utero in mammas transferri, & vicissim sed necessario qui transmittitur humor per venas defertur ad cor, & inde per arterias ad partem compatientem, quæ generalis est ratio compatiendi partium corporis per vasa sanguinea.

Rejectis fictitiis illis causis sympathiæ mammarum cum utero, quod attinet ad exempla proposita, vera est assignata quam statuo esse Societatem officii motione quacumque obeundi, cum per sensationes, quarum

rum organa sunt nervi, spiritus animales determinentur ad influendum in nervos motui subservientes, ut interius humores expellantur, retineantur &c. Hinc in utero gravidarum nervi ita afficiuntur; ut transmissa ad cerebrum affectione, spiritus determinentur ad influendum in nervos, qui præsunt glandulis & tubulis mammarum; eoque affluxu spirituum laxantur meatus, quibus succus lacteus è sanguine secernitur, & tubuli mammarum sensim dilatantur: Eadem de causa instante purgatione menstrua, & incipiente uteri fervore, mammæ tumeur & duriores evadunt, accepta scil. ab illo uteri motu determinatione, spiritus ita in mammarum nervos influunt, ut vasa sanguinem deferentia laxentur atque constringantur, quæ ipsum regerunt, unde fit ut mammæ tumeant, redundante in ipsis vel toto sanguine, vel ipsius portione, quam glandulæ mammarum facilius excipiunt, ut non excitetur citius in utero dispositio ad conceptum, quam in mammis ad lactis generationem aut secretionem. Mammæ cum subito extenuantur, abortum imminere significant, quia scil. à cacochymo sanguine, aut quovis humore putrescente excitatur in nervis uteri molesta sensatio, ex qua sequitur in spiritibus præpostera commotio, & influxus in nervos inordinatus, quo fit ut hinc mammarum tubuli, quibus lac affluit, occludantur & reductionis canales aperiantur, indeque uterini musculi, & ligamenta appellata contrahantur, & fœtum excludant: *Si qui e mammis copiose fluxit, fœtum bene valere est impossibile*, aph. . . . . Verum id equidem est, at non ideo lac è mammis copiose fluit, quia fœtus debilis non trahit alimentum, quod ea de causa cogitur ad mammas refluere, sed quia alimentum non appellit ad fœtum, is sensim marcescit, non appellit autem quoties à quacunque causa viæ factæ sunt angustiores, tuncque qui magis abundat in sanguine succus nutritius, per patentes meatus in mammarum tubulis deponitur: Potest quidem fœtus imbecillitas esse causa ut alimentum non appellat ad ipsum, sed ea non est perpetua nec sola; Quod maxime suadet sympathiam per societatem nervorum induci modo à me exposito, In fœtis animantibus nervis qui glandulis mammarum præsunt aliter omnino habent quam in iis quæ vacuum habent uterum; qui nervi æstuant etiam utero suas subeunt mutationes, ut facile patebit rem exploranti per sectiones corporum:

His quos statuimus compatiendi modis quæcunque sympathiæ phænomena perspicue explicari possunt, si Oeconomiæ corporis animalis peritus rem attentius consideraverit. *Franc. Bayle Dissertat. de consensu variarum corporis partium cum utero.*

Dolor quidam punctorius inter geminas mamillas, &c.] An adhæsioni loborum pulmonis cum thoracis membranis assignandus? At si ibi causa quærenda, cur dolor ad interitum usque non perrexit? Cur illæsa respiratio? Forte causa statuenda fluxio in pulmones, cui & tuberculorum scirrhosorum origo adscribenda, quæ quamdiu fuit in fieri & ὁρμώμενος humor, dolorem intulit; Ea facta, & postquam humor συνηζαμενος, desiit molestia.

Tenesmus, &c.] Tenesmus intestini recti est affectus, cum in ani rugis humor acris retinetur, qui vellicando assiduam egerendi cupiditatem excitat, at inanem: Sed hoc in casu intestinum rectum sine labe & vitio perhibetur. Ortus ergo illius fuit ab affecta ἐρυσιπελατώδει tenuium intestinorum, è quibus tenuis exsudans sanies, eâque pauca, eo appellens frequens illud desidendi desiderium excitavit: Vel dic, Eodem modo progenitum quo in vesicæ calculo laborantibus, quibus glans extrema prurigine afficitur, etsi partes intermediæ à molestia sint immunes, quanquam affecto loco viciniores.

Nec ab hectica febre symptomatica fuit immunis] Ad Hemitritæum forte, vel Semitertianam referenda: adfuit enim intermittens febris, &, ipso confitente *Smetio*, continua lenta, cujus origo, ad *Adriani Spigelii* mentem, est à phlegmone partium imo ventre conclusarum, intestinorum præsertim & mesenterii, quod plurimis exemplis confirmat, (*Vide lib. 4. de Febribus*) Adfuit vero hic tenuium intestinorum inflammatio erysipelatis naturam sapiens.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI TERTII

SECTIO XXXIV.

De Salacitate, Venere Languida, Impedita, Fœcunditate Sterilitate in utroque sexu.

Observatio I.

Salacitas & Θηλυγονία in viro à peculiari vasorum seminalium conformatione. 1. *Salacitas cujusdam Testiculis destituti.* 2. *Salacissimus in utroque Rene binos ureteres habuit, In dextro tres emulgentes, Ambas spermaticas ab emulgentibus productas.* 3. *Seni salaci & fœcundo unica arteria spermatica, vena spermatica bifida ad initium.* 4. *Salacitas ab insigni Renum magnitudine in viro.* 5. *In muliere.* 6. *Mulier salax spermaticam arteriam dextram bifidam habuit.* 7. *Vir Salacissimus tribus venis seminalibus dextris donatus fuit, unica arteria.* 8. *Alius duplici arteria spermatica dextra.* 9.

§. I. IN-

§. 1. INFIMA trium Emulgentium ad confinium cavæ, unde fuerat explantata, proferebat de se venam σπερματικὴν (quod alias tantum, & perpetuo quidem, in sinistris usu venire solet) cujus caput supra in modum infundibuli dilatabatur, partibus inferioribus sese in canalem arctiorem coangustantibus, *quo seminis materia profundi affluentius*, ac ceu prodigi potuit: Jam vero etiam spermaticas arterias è caudice aortæ vidisses emergere, non similiter aliis, sed prægrandem ramum ac singularem recta aliquousque inde progredi; postea infra exortum pollicis latitudine, in alios duos dirimi, directos in involucra testium, ad viralem iis spiritum afferendum. In corporis animantium nusquam perinde ludit Divina potentia & sapientia ut in Renibus & stomachis eorum emulgentibus. *Salomon Albertus in structura ureterum Renis dextri mirifica.*

QUo *seminis materia profundi, &c.*] Non aliunde quam hinc peti posse causæ videntur non solum uberioris in isto homine seminis proventus, & aviditatis exercendi Venerem prope inexhaustæ, quæque vix satiari posset, super qua paulo ante supplicium questus fuerat; ingenue pernegans ullo unquam præter hunc in vita sese morbo divexatum fuisse: Sed & θηλυγονίας perpetuæ, cui solum habilis à natura esset: nunquam enim marem procreavit, neque in conjugio, neque in adulterio, neque in stupris, quibus creberrimo se polluerat, ob assiduos stimulos impetúsque veneris, quos inhibere omnino ipse nequit: Est autem satis notum jam atque testatum, ductus, quibus in corpore provincia aliquo deferendi materiam data est, tanto promptius & liberalius sibi concreditos humores distribuere quanto sunt decliviores: Rursum quo οὐσίας seminis liquidior est magísque fluxa, hoc effœminatius ferè id esse, quippe quod negligentius elaboretur, & caloris, qui ejus quasi anima est, minus possideat: Denique quanto semen de copiosioris seri admistione actius redditur, tanto ad veneris usum incitare ac lacessere vehementius: hinc nimirum neque modum veneris sibi facere, neque marem procreare potuit.

§. 2. Erat anno 1546. Monspelii Dominus *Mommorantius*, Ex cujus stipatoribus cum unus cuidam Virgini vim faceret, *Mommorantius* ut forte illac iret faciebat; audito matris clamore, réque intellecta hominem ut erat, ipso momento è fenestra suspendi jubet.

Cadaver ejus theatro anatomico illatum, Ecce cùm ad genitalia ventum, stupratorem illum *Plauti* joco intestatum, h. e. testibus carentem, tam interius quam exterius invenimus: cellulas tamen illas in eo, venereos in usus arma prompturas, ut in aliis notavimus. *Barth. Cabrollius observ. Anat. iij.*

PEritius hominis membra dum timor, magnus mihi scrupulus aliquando injectus est de Testium natura & viribus: In iis enim seminii ultimam imponi manum plerisque certum, mihi non incertum modo sed & falsissimum, cùm quod nulla spermaticorum vasorum, seu præparantia seu deferentia sint, ullatenus Testes subeat, tum quod *Aristotelem* in ea videam esse sententia, cui Testes nonnisi pro ponderibus sunt, ut epidymides in æquilibrio teneant, faciliorémque viscoso alias, nec facile fluxuro semini viam faciant, ut textorum in officinis appensos videmus tegmini lapides, quò subtegmini faciliores sint alterni recursus: Addo serosiorem seminis partem exsugere ut ei prolificam vim augeant: Neque negaverim in parastatibus vasorúmque labyrintheis anfractibus, elaborationis seminis principia jaci, demúmque in prostatis perfici, perfectum autem hinc inde cellulis octonis novenísque, quarum singulæ venereum unum telum, ubi conflixeris, emittant, contineri. Jam vero in testium substantia semen non perfici argumento est, quod nemo in iis cavitatem unquam insignem, huic tamen rei pernecessariam observarit. Omnes eos fibris, pilorum instar, multoque sero plenos videmus, omniáque vasa spermatica integris viribus à corpore revellimus: Cùm ob hæc argumenta, omniúmque authoritatem fluctuarem, accidit quod me in vado collocaret, Erat anno 1564. &c. (*vide historiam*) Hic omnibus rei novitate attonitis, quæstio agitari cœpta num testes generationi serviant, Negabam ego, cum *Saporta*, cedo mihi unum, qui genuerit, Eunuchum? Respondi Eunuchis vasa præparantia deferentiáque exsecta, quo minùs mirum si soluta cellularum continuitate nihil eis invehatur: Demum plane me confirmavit quod Bellicadri accidit, Oblatus mihi illic 12. annos natus adolescens, quem quia parentes intestabilem natura deprehenderant, matrimonióve an Ecclesiastico statui addicerent, dubitabant, Adhibitus ego in consilium, author ei fui in leges ut maritales descenderet; dictum factum, Vivit etiamnum, jamque complures genuit filios, testatum mihi sine testibus se genitos. *Idem ibidem.*

§. 3. In Anatome hominis lue Venerea laborantis, qui infami ligno lignum S. sive Guajacum redemerat, h. e. ad curationem infelicem arborem elegerat, dum dissecaretur observavi in utroque rene binos ureteres, gemináque cavitates, mediana membrana discretas: Ureteres in vesicam diversis locis inserebantur, alter juxta cervicem, alter in fundum vesicæ deferebatur; omnes erant fistulosi, æqualiter magni: Aliud præterea mirabile in partibus urinariis animadverti, Ren dexter tres recipiebat emulgentes venas, ren sinister unicam habebat, quæ geminam adiposam producebat, ambę spermaticæ ab emulgentibus emanabant. Hic homo totus erat in Venerem putris, & ob trigamiam, quum tres viventes haberet uxores, strangulatus fuit, *Joh. Riolanus Anthrop. lib. 2. cap. 25.*

§. 4. Habeo ex amicis D. *Petr. Pawium*, Anatomicum Batavum, secuisse anno 1598. cadaver senis suspensi, qui venas quidem spermaticas circa initium habebat bifidas: *arteriam* autem *spermaticam* nonnisi unam, ex medio trunco ortam, decuplo majorem vulgaribus duabus,

bus, recta in parastatas desinentem: hic cum ageret annum sexagesimum septimum tam erat fœcundus ut uxorem relinqueret gravidam cum xij. liberis. *G. Hofmannus comm. in Galen. lib. xiv. de usu part. cap. x. n.* 1013.

§. 5. Duos ob rem veneream quasi infames secare licuit, quorum uni *Renes erant maximi*, ut ternos imo quaternos alios humanos æquare affirmare possem: unde etiam unum exemptum quidam, alias non eruditus, superveniens ventriculum putabat, & ob id ab astantibus suavi risu excipiebatur. *Phil. Salmuth caut. 1. Observ. 35.*

R*Enes maximi*] Hoc favere videtur Sennerti paradoxo, qui Pract. lib. 3. p. 7. sect. 1. cap. 1. Renibus alium adhuc præter seri confectionem usum assignat, sanguinis nimirum ad semen generandum, præparationem, probatque 1°. ex peculiari assignato illis parenchymate. 2. Ex venæ emulgentis magnitudine, quæ sanguinis amplius quam ad eorum nutritionem necesse sit, vehat. 3. ex Arteriæ quoque amplitudine. 4. quod in gonorrhœa medicamenta lumbis admota semen imminuant. 5. quod inter calidiorum Renum signa, propensio ad libidinem recenseatur. 6. Ex sapore & odore Renum, qui alius est in castratis animalibus, alius in non castratis, alius in adultis, alius in novellis. Tandem ex præparantium vasorum origine: Accedat his argumentum ab eorum magnitudine desumtum, Quibus magni Renes concessi, in iis propensio ad venerem adfuit. Quibus parvi, iis defuit libido, *Vide adducta ex Timeo.*

§. 6. Renes ad aliquot librarum pondus excretos vidi in fœmina quadam Patavina, formosissima quidem, sed ob veneris flagitia, ut solent perustulata, quæ (quod rarum alias Italis) à marito suo adultera deprehensa, fuste ad nucham interficiebatur, Anno 1650. die 27 Ianuarii. *I. Sculterus Trichiasi, admir. p. 87.*

§. 7. Anno 1662. Lipsiæ mulier ob nimiam lasciviam & adulterium decollata, cultro anatomico exposita fuit, Gui in dextro latere arteria spermatica bifida reperiebatur. *Vide infra.*

A*Rteria spermatica bifida*] Discant hinc nostri homines ne porro vim generatricem adscribant soli hepati, nam *Galen.* ipso judice Semen plenum est vitale spiritu, Id autem è corde est: Et *Aristot.* 2. de Gener. Semen. ait ex animali quidem prodit crassum albumque à calore cordis multum possidens calorem: Fœcunditatis senis illius referebat causam *Pavvius* ad arteriæ magnitudinem, Rectissime, nam & in vulgus fœminarum Belgicarum nota est observatio, eos qui latos habent humeros gignere fœtus grandes, ut *Forestus* scribit 28, Obs. 70. Cur? quia idem calidissimum habent Cor. *Idem ibidem.* J. quoque Van *Herne* salacitatis causam in cordis calore quærendam vult à quo pectus, etiam in mulieribus, pilis hispidum redditur nonnunquam, teste *Panarolo* p. 5. obs. 37. præsertim si iu corpore adfuerint humores salsi & mordaces, ut egregiè censet *Lemnius* de occ. nat. mir. l. 2. 36. & 37. Ratio ergo salacitatis desumpta à numero venarum seminalium insufficiens videtur, si quidem ut ordinarie solet, unica tantum hic adfuerit arteria spermatica: *G. Hofmannus in Galen. lib. de usu Part. num.* 1013.

§. 8. Duos ob rem veneream quasi infames secare licuit quorum priori tres erant venæ seminales dextræ ex trunco venæ cavæ, una sub altera exorientes: quæ omnes postmodum circa testiculum, una cum altera seminali jungebantur. *Phil. Salmuth cent. 1. Observ. 23.*

T*Res venæ seminales*] Nugari nobis videntur omnes Anatomici (*inquit Regn. de Graaf de virorum org pag* 40.) qui dicunt aliquando unam arteriam aliquando utramque deesse, quia si vas sanguinem referens adsit, necessario adferens adesse debebit & contra, Ex quibus liquet necessario semper arteriam & venam adesse debere.

Tres venæ] Si venarum officium est referre sanguinem superfluum, ac plures fuerint quam arteriæ afferentes, videtur prædictus Venereis potius ineptus, nedum salacissimus esse debuisse, quia plus exportarent venæ, ob numerum majorem, quam inferrent arteriæ, ut paucior materia suppeteret materia generationi seminis.

§. 9. Anno Christi 1673. circa Christi natalitia, Lugduni suspensus fuit vir salacissimus & robustissimus, ob cusam monetam, In quo deprehensa duplex arteria spermatica dextro latere.

Observatio II.

Venus extincta in Viro cui Renes admodum parvi & flaccidi. 1. Ob vasorum semen generantium vel deferentium defectum sitúmve præposterum. 2. A venere abstinentis tota vita Testes & vasa spermatica contabuerunt. 3.

§. 1. ILlustris Steno Bielke per totam vitam à Veneris usu, & omni fœminarum consortio abstinuit: Huic Renes flaccidi, & quod notabile, adeo parvi ut magnitudinem nucis juglandis vix æquarent. *Balthazar Timeus lib. 3. Observ. 2.* Vide Scholia ad observat. 1. §. 5.

§. 2. Veneris libido in quibusdam nulla est à mala conformatione vasorum horum, ab ortu quibusdam innata, quæ qualis sit in vivis difficile est discernere, nisi ex eo quod perfectis alioquin membris genitalibus, & nulla prægressa causa, ad Venerem tamen minime apta,

apta sunt: Et in mortuis sectio, quandoque vasorum semen deferentium, aut generantium absentiam aut ductum perversum, si in utroque præsertim hoc latere inveniatur, sicut ipse deprehendi, vel aliud quid in causa fuisse patefacit. *Platerus Prax. lib.1. cap.* 17.

Vasorum defectum] Si venus extinguitur, conceptio quoque fieri non posse videtur: Observavit tamen *I. Rudolph. Saltzmannus* Observ. Anat.1. Arteriam spermaticarum defectum in muliere, quæ & conceperit & fœtum ediderit. Quod merito in dubium revocat *Regn. de Graaf*, quia si venæ efferentes adsint, arteriæ afferentes, adesse debent.

§. 3. Nos in cadavere Monachi, cujus testes in adolescentia moderatam magnitudinem à natura erant adepti, processu temporis ob votum castitatis, inviolabiliter per multos annos observatum, fere penitus contabuere, vasáque spermatica unà cum semine ejus redundante adeo aruere, ut exsiccatorum nervorum, seu ligamentorum duriorum imaginem potius præ se ferrent. *Vidus Vidius, junior de curatione membratim lib.* 11. *cap.*2.

Observatio III.

Fœmina fertilis cui arteriæ spermaticæ deerant.

NOn nugantur (quod alias accuratissimo Anatomico *R. de Graaf* videtur) omnes Anatomici, qui dicunt aliquando unam, aliquando utramque arteriam spermaticam deesse, Nam non necesse est ut vas aliquod sanguinem afferens adesse debeat, si vas recipiens adsit & vice versa: possunt enim adesse aliæ tum venæ tum arteriæ, quæ vices horum absentium supplere possint, & afferre eum sanguinem quem venæ revehunt & contra: Ne hæc gratis dixisse videar, aliquot jam recenseo observationes mihi notatas. Canis masculus à me dissectus, nullas habebat arterias spermaticas, venâ tamen in utroque latere optime erat constituta. In Lupo mare idem notavi, haccetamen differentia, quod in hoc exiguus ramus, ex arteriæ magnæ ramo iliaco sinistro ejusdem lateris venæ spermaticæ insereretur. In cane tamen & hoc notabile erat, quod salacissimus & fœcundissimus existeret, quod ipsum contrariatur affetto *Riolani*, dum lib. 2. Anthropogr. cap. 25. asserit steriles esse quibus desunt arteriæ spermaticæ, licet genitalia alias optime habeant constituta. In alia cane fœmina, ne vestigium quidem arteriarum spermaticarum deprehendi, licet hæcce novem catellis gravida existeret: Idem in Lepore iridem prægnante notavi.

Ne tamen à bruto corpore me argumentari credas, accipe quod in humano corpore observavi anno 1664. *Iena* in theatro Anatomico dissecabatur fœmina, ob parricidium commissum capitis supplicium passa, quæ Lucinam experta erat. In hujus cadavere arteria spermatica utriusque lateris deficiebat; ramulus tamen exiguus ab arteria hypogastrica ad testes ferebatur: Hæc quæ de arteriis affero, de venis etiam probat *Kerckringius* in spicilegio Obs. observ. 32. *Alardus Hemmannus Cumenus in miscell. curiosis anni* 1673. *Observ.* 113.

Observatio IV.

Sterilitas muliebris ob multiplex uteri vitium. 1. *Ob uterum immensè tumentem & scirrhosum* 2. *Ob ejus parvitatem & duritiem cartilagineam.* 3. *Ob uterum compressum à duritie insigni Omenti.* 4. *Ob carnositatem exiguam intra canalem veræ cervicis.* 5. *Ob uteri defectum, vasorum spermaticorum & Testium.* 6. *Ob obstructum uteri collum à carnea excrescentia.* 7. *Ob obstructiones, tumores, &c. Tubarum uteri.* 8. *Ob callum in utero enatum.* 9. *Ob carneum tuberculum in collo interiore.* 10. *Ob Uterum spongiosum & mollem, ejus cervicem osseam.* 11. *Ob scirrhum circa orificium fundi uteri.* 12. 13. *Ob steatoma uteri fundo parte externa adnatum, Et cavitatem pinguedine densa obsitam.* 14. *Ob tumorem uteri materiam sebo similem continentem.* 15. *Ob concretionem carnosam in fundo.* 16. *Ob uterum exiguum, utriculum illi adnatum.* 17.

§. 1. HElena Lobin nunquam concepit, & hydrope uterino interiit; Uterus, qui circa fundum liber esse solet, peritonæo arctè coaluerat. Vesiculæ majores toto ambitu erant adnatæ. In membrana deserviente, non procul à collo, erat glandulosa quædam substantia, dura, magna. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 2. Illustr. Batonissa *de Coudrée* ætatis ann. 65. Sterilis fuit, Uterus immensè tumens repertus & plane scirrhosus, Prostate ovi magnitudine, refertæ pure. *Ex Observ. Clar. D.D. Alex. Deodati Med. Genev. & Decani.*

§.3. Vidi in Nobiliss. muliere Barone *Darvault*, quæ anno ætatis 55. decessit, exiguam matricem durissimam, ac ferme cartilagineam. Tres liberos tantùm susceperat. *Ioh. Riolanus Anthropogr. lib.* 2. *cap.*32.

§. 4. Multæ sunt sterilitatis causæ in muliere, de quibus fere omnes Medici tum antiqui

tum recentiores scripsere: Unam tamen observavi à nullis editam in lucem, videlicet duritiem maximam Omenti, à quo uterus tactus distendi non poterat, & sic genituram projiciebat. In reliquis verò ista mulier bene colorata fuerat & optima fruens valetudine, hoc tamen habebat ut omentum undique satis crassum, durum ac fere lapidosum uterum premeret, ut tangendo ipsius abdomen observavi, ex quo sterilitas orta fuerat. *Domin. Panarolus Pentecoste iij. Observ. x.*

A B omento crassiori os uteri comprimente, conceptionis impeditæ causam deducit *Hippocr.* aphor. 46. sect. 6. Quousque vero Omentum naturaliter se extendat. *Vide Bartholinum Anat. lib. 1. cap. de Omento, & Blasii notas in Veslingium.*

Omentum non omnibus obductum intestinis ad pubis usque os (ut in canibus propemodum semper) in homine reperitur: nam ipsius quæ intestinis obvolvi debebat, portio raro ultra umbilicum descendere conspicitur, sed maxima sui parte sinistrorsum lienem versus retrahi & convolvi. Quod quum in hominibus laqueo suffocatis primum observarem, ex concussu motuque corporis hoc evenisse arbitrabar: sed postea idipsum in aquâ suffocatis, &c. capite truncatis, item laterali morbo, aut phrenitide ejusve generis affectu alio quopiam mortui, Et in iis etiam quibus viventibus thorax abdomenque aperiebatur, animadverti; atque ut semel dicam, in sano, quod ad omentum attinet homine, ad pubis usque os id descendere raro comperi: Quin etiam quum idem observasset in dissectionibus obeundis vir diligens *Ioh. Dryander* Med. Prof. quid de Hippocr. aphorismo sentirem, in quo ille mulieres p.n. obesas concipere negat, quia os uteri illis Omento comprimitur, literis à me percontatus est, ac præter cætera quæ de ramicum differentiis symptomatibusque mecum egit, sibi omentum ad scrotum devolvi, & inibi ramicem haud posse fieri arbitrabatur: verum retractus ille omenti sinistrorsum sursumque, fundi uteri os omento comprimi, & ad scrotum devolvi posse non impedit: Nam si dissecans humiliorem Omenti partem sursum revolutam leviter deorsum traxeris, citra aliquam omnino divulsionem, in omnibus hominibus facile ad pubis usque os intestinis ipsum obtendi posse deprehendes, ejusque finem inter posteriorem vesicæ sedem, & uteri anteriorem levi occasione colligi, ibidemque uteri cervicem (si omentum præpingue sit) utcunque comprimere doceberis, dummodo in muliere inter vesicam & uterum, ut in sua se deponeretur, extenderis: quanquam ejusmodi compressum vix tantum esse autumem & ingressum virilis seminis in uteri fundi orificium inhiberet, nisi penis brevitas hic simul obesset, ac procul ab uteri fundi orificio semen redderet, cujus dein ad fundum ingressum concidens compressaque cervicis uteri ante fundi orificium sedes remoraretur quæ simul obeso comprimeretur omento, ac parum feliciter à pene distenta semen sibi adhærens servant. *Vesalius Fab.c.h. lib. 5. cap. 4.*

§. 5. Vidi in Nobiliss. Muliere, quæ anno ætatis 55. decessit, exiguam matricem, durissimam, ac ferme cartilagineam; tres liberos tantum susceperat; intra canalem veræ cervicis, carnositatem exiguam inveni, inferne positam, tanquam pessulum ostio obditum. *Riolanus Anthrop.lib.2. cap.35.*

§. 6. Fœmina erat cujus vulva ab aliarum fœminarum vulvis nihil peculiare & diversum habebat, Et matricis colli portio prominebat, vel matricis collo simile, matrix autem nulla aderat in abdomine, neque testes: Et quoties cum viro coibat (coibat autem sæpe) mirandum in modum conquerebatur, *Columbus Anatom. lib. xv.*

§. 7. Anno 1662. Lipsiæ subjectum fœmininum cultro Anatomico explorabatur, quod ob nimiam lasciviam & adulterium commissum decollabatur, Illius desiderium neque à marito neque ab aliis satiari, vel ab ullo ingravidari poterat: In dextro latere arteria spermatica bifida reperiebatur, Extra collum uteri propendebat excrescentia carnea, circa interius colli orificium adnata, longitudine digitum minorem, erassitie vero lumbricum ferme æquans, quæ uteri collum exacte claudebat, & loco obstaculi erat ut nullum semen uterum ingredi potuerit. *Casp. Theoph. Bierlingius Med. Magdeburgensis in miscellan.curiosis anni 1671. Observ. 208.*

§. 8. Frequentes sunt in Tubis, haud secus atque in utero, obstructiones, tumores, phyctænæ amplæ, proculdubio abditæ sterilitatis contumacésque causæ: *Veslingius Anat. cap. 7.* Novem circiter aquæ purisque libras in unaquaque invenit *Tulpius* Observ. 43. lib. 4. Interdum ita cavitas p. n. dilatata fuit ut molam contineret, quod *Marquartus* in Empir. practica refert. *Blasius ibidem.*

§. 9. Mulieris Claræ, nomine & genere, mortuæ corpore inciso, Vulva à medio infra, versus imam ejus partem junctis oris occaluisse reperta est. Quod sterilitatis causam fuisse cognovimus. *Benivenius de Abd. cap. 635.*

§. 10. Sterilitatis Catharinæ Sandræ, uxoris sororis Rondeletii, causam fuisse suspicati sumus carneum tuberculum pisi magnitudine quod in uteri collo interiore deprehensum est: Id enim fuisse potuit obstaculum semini in fundum penetraturo. *Ioubertus in vita Rondeletii.*

§. 11. Cur non stupeant homines, si quemadmodum à nobis inter anatomes annotatum est, Uterum in fœminis instar spongiæ raræ & mollis, aliquando & pure osseam cervicem videant? *Gemma lib. 1. cap. 6.*

§. 12. Sexagenariam matronam quæ binis nuptiis sterilis fuerat dissecui: perquisita diligenter sterilitatis causa, invenimus scirrhum circa orificium fundi uteri, qui instar annuli fundum matricis circumdabat, adeóque uterum claudebat ut styli acies vix immitti posset, unde nil mirum quod in coitu sperma à matricis ingressu perpetuo arceretur. *Gul. Fabr. Hild. cen. 1. obs. 65.*

§. 13. Ho-

§. 13. Honesta quædam matrona in primo puerperio inflammatione uteri laboraverat, curata tandem sterilis mansit: Cum autem postea morbo acuto extincta esset, corpus ejus dissecui, atque in cervice ante orificium fundi uteri scirrhum magnitudine ovi anserini inveni, ipsi adeo adhærentem ut unum videretur corpus, nec ullo modo ab eo divelli potuerit. *Idem ibid. observ. 66.*

Propter hunc scirrhum semen viri ad uterum pervenire non potuit: Nemini igitur mirum videri debet quod Medici aliquando in sterilibus, frustra sibi multa negotia facessant. Hujusmodi enim causæ Medicos latent; aut si non lateant, eæ tamen nonnisi ab ipso Deo, qui vulvam claudere & aperire potest, (1. Sam.1.5. Gen.26.35.) auferri possunt.

§. 14. In cadavere muliebri à Cl. *Veslingio Patavii* anno 1644. aperto, repertus uteri fundo, in parte exteriore, tumor adnatus magnitudine nucis juglandis, cujus interior facies albicans & pinguis steatoma referebat; Aperta uteri cavitas simili pinguedine densa omnino repleta visebatur, parietibus ejus annexa: Hinc annorum induciis nunquam concepit. *Th. Bartholinus cent.2.histor.60. I. Rhodius cent.3.Obs.46.*

§. 15. Mulierem, quæ nunquam conceperat, quamvis innumeris medicamentis esset usa, J. *Veslingius* à morte sectam anno 1642. Vidit tumore uteri laborasse, membrana propria materiam sebo similem continente, quem ideo inter sterilitatis causas merito referendum censebat, memoratum etiam *Io.Huchero lib.2.de sterilitate p.211. Velschius Episagm. observ.72.*

§. 16. Vidimus in Nob. matronæ *Ant. le Fevre* corpore, concretionem similem parenchymati Hepatis, cavóque uteri adnatam, à partu postremi liberorum, & æqualem fabæ Ægypriacæ, sterilitatisque reliqua ejus vita causam. *C. Piso de morbis à sero Sect.2.p.2. cap.7.*

Cum uterus præstantissimo uteri natus, generationi scil. hominis, parum prudenter, ne dicam inique, male vulgo audit, tanquam sentina sanguinis in toto excrementitii, quod officium uni pudoris sinui à natura est demandatum: nam experimento plurium Anatomicorum & nostro, *In puellæ quo tempore menses fluerent strangulatæ cadavere, solus sinus pudoris fuit sanguine perfusus, &c.* Et certe parum probabile per angustam admodum uteri cavitatem, continendæ fabæ Ægyptiacæ imparem, à jacente & dormiente muliere tantam vim sanguinis absque evidenter corruptela, aut nimiæ humectationis p.n. sive uteri sive orificii ejus interni, conceptui alias præjudiciosæ, per cujus præterfluere, si modo tum aperitur orificium: aut periculo concretionis carnosæ & informis cujusdam substantiæ, quæ uteri cavum impleudo obstruendóque innumera mala afferret, qualem vidimus in matrona supradicta, Et qualem sane puellæ reddunt sæpe sub finem menstruæ purgationis, progenitam quippe ex sanguinis menstrui portione aliqua, quæ moram traxerit in extremis sinus pudoris cavitatibus, alioqui in colore, crassitie, & soliditate carni Epatis prorsus exquisitéque, vel sensus visus judicio similem. *Idem ibidem.*

§. 17. Fœmina nupta virgo sexennium integrum ventrem tumidum gessit instar prægnantis absque impedimento in ullis functionibus: Non menstruabat autem licet commode marito convixerit, corpore bene habita & musculosa. Obiit præfocata. Utriculus quidam præternaturalis ventris capacitatem explebat, exortum ab uteri fundo extimo sumens. Uterus ipse exiguus erat & arctus qualis puellæ 10. aut 12. annorum. *Vide obs.55.§.1.sect.21.*

Observatio V.

Sterilitas in Juvene ob malam conformationem vasorum spermaticorum & testiculorum retractionem. 1. In viro ob deficientes arterias spermaticas. 2. Ob vasa spermatica utrinque ex emulgentibus oriunda. 3. Ob lapidem meatum, qui à prostatis in urethram tendit, occludentem. 4. In viro cui hepar sedem lienis, & vicissim obtinebat, citra vitium partium generationis. 5.

§. 1. Anno 1640. dissectus est adolescens Epilepticus, cujus membra generationi inservientia erant conformata p.n. nam vasa semen deferentia vix conspiciebantur, præparantia in uno latere deerant, Testiculi intus fuere retracti. *S. Scholtzius in miscell. curios. anni 1671. obs. 62.*

§. 2. Interdum utraque arteria spermatica deficit, quod sterilitatem affert in bene compositis corporibus, quæ partes genitales optime conformatas habent, fortiter arrigunt, semen excernunt, sed infœcundum quia virali spiritu destitutum. *Riolanus Anthropogr. lib.2.cap.23.*

§. 3. Mortuum secuimus qui ab utraque parte vasa spermatica ex emulgentibus venis & arteriis orienta habebat: Hujus semen cum admodum aquosum & frigidum esset, ob serosi humoris copiam, generationi erat summe ineptum. *Dom. Panarolus Pentec.2. obs.35.*

§. 4. Retulit mihi Celeberrimus DD. *Theodorus de Meyerne* &c. in ultima cadaveris humani dissectione quam suis manibus fecerat Lutetiæ, insolitam sibi & inauditam oblatam fuisse sterilitatis causam, Calculum videlicet, exactissime meatum illum claudentem, qui à Prostatis in urethram dehiscit; per quem è venis varicosis semen vibrante ejaculatione expellitur: quem quidem calculum, nonnisi vi, cum partis aliqua laceratione extrahere potuerit. *Frid.Lossius lib.1.observ.33.*

§. 5. Vir Nobilis 40. annos natus, supremæ unius ex duabus Britanniæ curiis Consiliarius, die 28. Aprilis anni 1648. febre purpurata obiit: Aperto cadavere inventum est Hepar in sinistro hypochondrio positum, amplum, & una sui parte ad sinistrum usque hypochondrium protensum, sub cujus finem lien parte dextra hypochondrii latitabat, parvus admodum & rotundus, totus decolor, & in superficie rugosus, parvi casei mollis figuram referens, ex quo, sicut nec ex hepatis carne dissectis, sed nec ex reliquis partibus corporis incisis, ne guttula quidem sanguinis manavit, (forsan erat intra tubulos venosos & arteriosos concretus (*Riolanus*) Sed quod magis animadvertendum, cordis basis sub sinistra mamma reperta, mucrone sub dextra locato, quod laborans febre, pluribus annis ante obitum correptus, palpante regionem cordis Chirurgo, prophetice quasi visus est animadvertisse, quærenti prædicto Chirurgo palpitationem, de qua conquerebatur, sub sinistra mamma, quem ut ad dextram se converteret mammam monuit, dicens se non ut cœteros alios esse compositum, Sed & notandum maxime, illum nupsisse eleganti, & bene partibus omnibus compositæ uxori, cum qua per 12. circiter annos pacifice vixit sine liberis: quamvis in genitalibus ejus partibus nihil deficiens fuerit repertum, nec in structura tota reliqui corporis: Si accuratior fuisset investigatio partium nutritiarum, haud dubie invenissent otificiorum ventriculi mutatum situm, pylorum in sinistro latere, ob meatus cholidochi insertionem ad duodenum, quod debuit esse locatum sinistrorsum, ut vena Porta, & Cavæ origines & venæ spermaticæ origo in dextro latere ab emulgente. *Observatio D. Bedeau Medici Nannetensis apud Aremoricos.*

Observatio VI.

Excretio seminis læsa in viro, ob lapidem Glandoso corpori innatum. 1. Concubitus impeditus ob coalitum cervicis uteri. 2. Ob magnum lapidem in collo vesicæ. Uteri vaginam concreto humore refertam. 3. Ob duas fistulas in collo matricis. 4. Ob Nattam ab uteri labio pendulam feliciter sectam. 5. In fœmina ob nimium coitum mortua ligamenta Uteri teretia semine repleta observata. 6.

§. 1. Nos in *Friderico Triviolo* Mantuæ, in Glandulosо corpore illo quod vesicæ collo adnascitur, & in quod Deferentia vasa, postquam coiere inseruntur, seminis elaborationi præter alios inserviente, observavimus lapidem infixum: Non poterat semen hic vir, nisi paucum admodum aquosumque valde in coitu excernere, Dissectusque pro lapidis vesicæ extractione occubuit. *Marc. Donatus histor. mirabil. lib. 4. cap. 30.*

§. 2. Uteri Sinus, seu cervicis, vitio Venus deficit, si via seu introitus ad ipsum per vaginam non satis apertus sit: Quod ab ortu vel post exulcerationes, coalescente ex parte hac sede, fieri potest, sed rarum est; Uti & illud ut orificium sinus uteri penitus coalescat: Quod tamen Mulieri cuidam, ex partus difficultate hac parte læsa, accidisse vidimus, ut cum curam illius pudore impedita, naturæ committeret, luxuriante carne, os illud cervicis uteri adeo occalluisse; ut ne menstruis quidem pateret effluxus, Et cicatrice spissa, sicuti postea sectione post mortem illius, quam viva ferre nolebat, deprehendi, profunde admodum & penitus obliteratum fuisse. *Platerus Prax. lib. 1. cap. 17.*

§. 3. Nob. fœmina gravitatem circa pubem sentiebat, nec mariti congressum admittere poterat. In collo vesicæ magnus & durus aderat lapis: Uterus alba, compacta materia erat impletus, nec non major pars vaginæ. *Vide tit. de Hypogastrii dolore.*

§. 4. Uxor N. à venere multis annis abhorruit, & ob dolorem abstinuit: Mortuæ aperto collo matricis, comperi fistulas duas, non callosas, ad anum vergentes. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 5. Fœminæ à labro uteri dextro caro mollis, flaccida, uberis instar, forma oblongæ cucurbitæ ad genu usque pendebat, Nattam seu Naptam diceres, Apostema carnosum vocant Latino Barbari: Tumor hic septem annorum spatio increvit, colore naturali similis, dolore nullo, at pediculo tenui uteri labio alligatus, usque ad fastigium in latitudinem mediocrem erat extensus: Sed cum hac de causa concipere non posset, quum inter inguina tumor hic penderet, auxilium, cum esset in ætate 28. annorum, petiit: E quatuor advocatis Chirurgis unus post providentiam totius sectionem consuluit; Alius in tumore intestina acervari ratus, resolventibus tumorem tractandum dixit; Alter nihil agendum credidit, metuens ne sectione instituta hæmorrhagia lethalis succederet; Ultimus mecum impossibile esse prædixit carneam molem, licet pediculo tenui adhæresceret, carminantibus absumere.

Mulier intrepide ad sectionem se parat: Expurgatur iterum corpus, Inciditur Tumor circa cutem, à quo maxima humoris copia vacuata: Caro præcisa erat alba, spongiosa, cum qua tophacea substantia erat commixta: pependit libras civiles 12. ablato Veneris impedimento concepit, peperit. *Zacutus Praxis Admir. lib. 3. observat. 78.*

§. 6. Spi-

§. 6. *Spigelius* in fœmina à nimio coitu mortua, hæc ligamenta, (teretia seu vermiformia) qua parte vicina sunt utero, semine repleta observavit. *De Diemerbræck Anat. l. 1. cap.* 33.

ANatomici fere unanimiter statuerunt totum semen è testibus per commemoratos ductus, ad testium protuberantiam extensos, exonerari in uteri capacitatem: Verum præter hos utero annexos ductus, *Veslingius* utrinque adhuc aliam viam satis conspicuam invenit, ostenditque etiam à testibus & tubis ductum quendam protendi in uteri ligamentum teres seu vermiforme, quod à lateribus fundi uteri utrinque versus inferiora descendit; ac peritonæo cum testibus musculorum obliquorum perforato supra pubis ossa clitoridi jungitur, *adde*; in eamque aperitur: Quod ipsum etiam nos in nostris sectionibus tali modo invenimus: Hoc appellatum ligamentum intus porosum, sicut vasa deferentia in viris (pori tamen sunt multo laxiores & nonnunquam satis conspicui) circaque finem evidentius concavum, & semine à testibus desfluente in repentino fato sublatis mulieribus madidum reperiri (quod ipsum etiam nos vidimus) tradit idem *Veslingius*: Quæ omnia certo indicio sunt semen non tantum per supra commemoratos ductus deferri in uteri cavitatem, verum etiam aliqua sui parte per has vias desfluere ad clitoridem; hæcque dicta ligamenta vermiformia non esse proprie uteri ligamenta, sed vera vasa deferentia; Illud etiam ex eo etiam innotescit quod partes seminales contagio venereo inquinatæ, per hæc vasa deferentia virulentum semen in glandulas inguinum deponant, in iisque Bubones venereos excitent. *Idem.*

* ADDITAMENTA.

OBSERVATIO I.

Conceptio impedita ob internum uteri collum humore crasso obstructum.

NUnquam expectanda est conceptio quando internum uteri collum non hiat, sed aut obstructum est ab humore valde glutinoso & crasso, qualem memini me aliquando in cadaverum sectione observasse: aut coaluit post sui excoriationem ex partu difficili, aut exulcerationem ex humore acri eo penetrante. *Fr. Sylvius de le Boë Prax. Med. lib. 3. cap. 5.*

OBSERVATIO II.

Sterilitas ob Uterum contractum & parvum.

MUlieri cui carnosa excrescentia ab inguinibus ℔ xxv. pendebat. Uterus intra rectum intestinum & vesicam contractus locabatur, ut altera vesica ab imperitis & parum in Anatome exercitatis crederetur: Solet autem hujuscemodi uterus in nonnullis non raro conspici præcipue sterilibus, & quæ nunquam pepererunt. Sed iis quoque mammillæ parvæ & contractæ sunt, ut ex illis uteri parvitas & exiguitas etiam arguatur. *Amatus Lusit. cent. 5. curat.* 88.

OBSERVATIO III.

Seminis ejaculatio impedita, ab intumefactione Glandularum.

DOm. de la Saulx Scriba Parisiensis Juratus, etsi ex prima conjuge plurimos liberos suscepisset sexagenarius tamen uxorem denuo duxit, quod ætas provecta de pristino robore ne quicquam detraxisset; Sed institutum infelix excepit eventus, etsi enim libidinis œstro continuo impelleretur, ac sæpe rigida esset erectio, coitus tamen semper imperfectus remansit, quod ejaculatio seminis nulla succederet; quare frustra irritos trahens labores, officio satisfacturus, fracta est naturalis corporis Oeconomia morbusque funestus successit sub finem anni 1681. 18. mense à posteriori conjugio.

Dom, *Prov.* M. Juratus Chirurgus Parisiensis, ex mandato superiorum cadaveris dissectionem instituit; Deprehendit ille Glandulam, Verumontanum dictam, adeo intumefactam & induratam, ut molem exiguæ nucis avellanæ adæquaret, ideoque semini transitum omnino præcluderet: quæ induratio jam pidem inducta videbatur, nulla manifesta adparente causa: Hoc vero præterea admiratione dignum, quod materia spermatica cohibita in vasis, ibi in lapideam naturam obduruerit, adeo ut vasa ejaculantia lapidibus durissimis scaterent, plerisque fere rotundis, magnitudine & forma ad pisa quæ quadragesimæ tempore in esum veniunt accedentibus. *Nic. de Bligni Zodiaci Med. Gall. Febr. Obs.* 4.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI TERTII

SECTIO XXXV.

De Menstruo Fluxu, Suppresso, Imminuto, Inordinato.

OBSERVATIO I.

Menstrua per collum potius quam per corpus Uteri ferri ostendit Anatome.

§. 1. Quod mulieres purgentur suis menstruis per collum potius quàm per uteri corpus, probat *Columbus* 6. sub finem; Quia, *inquit*, multo plura & majora vasa sunt in eo quam in ulla uteri parte alia: Præterea exemplo cujusdam mulieris *Sanctæ* tantum nomine & non re, quæ laqueo suspensa jugulataque est quo tempore menstrua patiebatur, cujus cadaver secavit, diligenterque observavit dicta menstrua expurgari per collum tantum, & non per cavitatem aut corpus uteri: Ibi enim copiam sanguinis vidit, & vasa superius dicta pectinatim, seu digitatim insita plena sanguine fluente aut fluere parato, nec non collum ac sinum pudoris madida cruore, & minime uteri cavitatem animadvertit.

§. 2. Similiter duarum mulierum cadavera secuimus quibus menses fluebant suspensionis tempore: in quibus prædictas colli uteri venas amplissimas vidimus, sanguinem menstruum effundentes copiosum in colli & sinum pudoris, & nullum in corporis uteri cavum. *Severinus Pinæus lib. 2. de Notis virginit. cap.* 1.

Huic orificio colli aliquando cancri aut scirrhi superveniunt, incurabiles, eoque magis, si menstrua deficiant, quia sanguis qui expurgari solebat, ibi diutius cunctatur, remoratur & calefit: Ratius in fundo, & cavitate ipsius uteri maligna ista ulcera & tumores nascuntur. *Idem.*

§. 3. In puellæ, quo tempore menses fluerent, strangulatæ cadavere, *solus sinus pudoris observatus sanguine perfusus* tinctusque sanguine menstruo, uterus autem prorsus siccus & arcte connivens. *C. Piso de morbis ab illuvie serosa sect.* 2. *p.* 2. *cap.* 7.

Per collum potius quam per uteri corpus &c.] Non assentitur *Regnerus de Graaf* lib. de mulierum organis cap. 9. Rationibusque & experimentis contrarium probat. Videmus, *ait*, fœtus nutrimentum quod toto gestationis tempore à materno sanguine desumitur, per nullas alias vias quam per uterum transire: Item illum qui enixo jam fœtu Lochiorum nomine eliminatur, eadem via foras erumpere, uti id in *Puerperarum dissectionibus* quandoque nobis observare licuit: Nec dubitamus quin idem quoque notabunt ii qui, inflatis hypogastricis vasis, vel præparantibus, ad oscula in uteri fundo hiantia diligenter attendunt; Quorsum igitur menstruorum fluxus, qui ejusdem planè naturæ existit, per alias vias erumpere niteretur? Hujus opinionis probatio à sanguinis vasis facile desumitur, *quoniam longe plura ac majora ad uterum*, quam reliquas ejus loci partes excurrant: Idem quoque confirmare videtur Lumborum dolor, quem instante menstruorum fluxu, plerumque à vasorum hypogastricorum distensione mulieres persentire solent: Atque tandem evincit ocularis inspectio, refert enim *Highmorus* in menstruatis *internam uteri membranam à prominentibus venarum orificiis asperam esse*: Adstipulatur à *Castr* lib. 2. de Nat. mulier cap. 2. qui testatur mulieres se vidisse uteri procidentia laborantes, quibus ex uteri osculo sanguis evidentissime promanabat; Si enim menstruorum fluxus naturaliter per uteri vaginam, & non per uterum erumperet, vanus esset abortionis metus, cum ille in gravidis sanguineis sponte excitaretur: siquidem natura faceret id quod ejus minister per venæ sectionem aliquando præstare tenetur, ne à redundanti sanguine fœtus suffocari periclitetur: Quæres, Si per uterum in gravidis menstrua expurgentur quare non semper abortiant hoc profluvio infestari solitæ? Respondemus id fieri posse si menstrua moderata sint, & per illam uteri partem evacuetur quæ omnino à placenta libera est: non enim illa omnibus uteri partibus, sed tantum alterutri ejus lateri adhærescit: Si vero fluxus immoderatus existat, aut per placentæ locum erumpat, placenta in totum, aut consquæ dissolvetur ut fœtus superstes manere nequeat, Idem quoque continget in modica menstrui purgatione, cum scilicet illa ob uteri osculum pituita validissime obturatum expurgari non possit, Placentam uteri distensione resolvet, aut pravis quibusdam qualitatibus à stagnante menstruo provenientibus fœtum perimet: Non tamen hic vaginam sic excludendam volumus, ac si nunquam per illam prodirent menstrua, videmus enim illa per vomitum, alvum, urinam, per oculos, nares, aures, gingivas, mammas, umbilicum, minimum manus digitum, ac alias insuetas corporis partes interdum promanare: Quidni similiter illa citra naturæ ordinem, per vaginam utero proximam, tot insuper vasis locupletatam

pro-

prorumpere possent, Quinimo censemus naturam frequentius sese per hanc quam per alias corporis partes exonerare: unde contingere nonnunquam potest ut innoxie fluxum menstruum experiantur gravidæ.

Sinus solus pudoris sanguine tinctus] Uteri collum *hæmorrhoidibus* æque ac intestinum rectum obnoxium est; Hæ fluentes sequentibus signis à menstruis discerni possunt, menses cum fluunt, vasorum ramulos in collo uteri nullos notare possumus, ipso ex utero proveniunt, & nullum dolorem nisi in hypogastrio excitant: Vasa per quæ excretio hæc fit; arteriæ sunt hypogastricæ & spermaticæ: *Hæmorrhoides* vero rami sunt venæ pudendæ, visu tactuque cognosci possunt; & dolor nonnisi in pudendo movetur: Eodem modo uti aliæ tractari debent: Dolorem sedat hoc Ung. ℞. mucilag. sem. cydonior. alth. aa. ℥ß. croci, ol. rosat. pingued. gallinæ aa. ʒj. vitell. ovor. n. 1. misc: *Barbette Anat. Pract. cap. ult. part. 3. lib. 4.*

Observatio II.

Anatome Virginis nunquam menstrualis, cujus uterus natura clausus repertus, sanguis in vasis omnino putris.

TOt sunt authorum *circa causas menstrui fluxus* impediti opiniones, ut quamnam ex iis arripere velis pene hærere possis: Tantus quoque recentiorum in veritate hujus rei pervestiganda labor, ut merito in admirationem rapiaris ipsissimam hujus mali causam nondum esse detectam: *Galenus* lib. 3. de causis symptomarum cap. 4. septem recenset, quæ hujus affectus causæ esse solent 1. τῆς μήτρας τὸ σῶμα πυκνὸν καὶ σκληρὸν 2. στενότης τῶν φλεβῶν 3. ἡ θλῖψις ἐκ τῶν περικειμένων ἀγγείων 4. ὅταν κενούμενον τὸ αἷμα παχὺ καὶ γλισχρὸν γένηται. 5. ἐμφράξις. & 7. ad universum pertineat corpus, si hoc ita sit comparatum, ut vel purgatione non egeat, vel adsit τοῦ αἵματος εἰς ἄλλα μόρια ῥοπή: Alij naturam menstruorum & horum fluxus accuratius considerantes, inque hunc studiosius indagantes, repererunt necessum esse ut ad sanguinis fluxum menstruatim concitandum aliqua fiat in corpore sanguinis fermentatio: Etenim cum secundum ipsum *Galenum* in sanguinis menstrui vacuatione, ille vacuetur sanguis qui in respectu ad laudabiliorem remanentem, crudior, & temporis tractu vitiositatem acquirere potuit, hæc vacuatio per nudum sanguinis impulsum, vel solam ejus copiam, vasorumque spontaneam apertionem fieri difficulter concipi potest, nisi præviam aliquam sanguinis in corpore effervescentiam statueris, quam satis probant symptomata virginibus & mulierculis eo tempore infesta: Undenam autem hæc fiat fermentatio, an à corde instigante, an ab utero irritante, horumque fermentis; an ab ipso sanguine hujusque partibus secum mutuo effervescentibus, haud facile est concludere: Uteri fermentum hactenus nullum fuit in controversiam vocatum, eo quod locus huic asservando in utero non detur idoneus: Quicquid sit uterum omni plane materia fermentiscibili destituere hue usque nolui: adde imprimis cum haud ita pridem in dissectione puerperæ vita defunctæ, uteri substantiam præsentibus pluribus φιλιάτροις spongiosam totam & porosam repererim, adeo ut his pressis liquor manifeste exstillarit: Sanguinem per venam cavam in dextrum cordis ventriculum, & abhinc in sinistrum per pulmones redeuntem, in hisce de novo spirituascere, novasque sibi acquirere vires certum est: qui actus sive cordis calori intenso, sive fermento in eodem latitanti, particulasque sanguinis fermentaceas noviter in actum educenti adscribatur, non multum litigabo: Sanguinem ipsum præcipuam hujus fermentationis causam esse, *naturæ ipsius* est consentaneum & *rationi*: Illi quidem, quoniam sanguis ex partibus fermentaceis conflatus est, quæ cum justam fermentationem subeunt, calorem nostrum æqualem & naturalem conservant: Cum vero partibus heterogeneis objectis fortius effervescunt, calorem adaugent; pulsumque celerem & etiam inæqualem efficiunt: *Huic* autem, quia sanguis majori, quam natura diutius sufferre posset, collectus copia, isque sibi non per omnia similis proprio instinctu (cui forte fermentum uteri, si illud statuere volueris adjumentum affert) fermentare sanguinemque crudiorem, & temporis tractu crasin mixti dissolvendo naturæ noxam allaturum, expellere hoc modo potest: quæ omnia ex continua sanguinis effervescentia, quæ ad corporis salutem fieri consuevit, facile confirmantur: Cum itaque modo dicta ad sanguinis menstrui fluxum naturaliter concitandum præcipue conferant, iisdem secus habentibus, concludo menstrua plerumque supprimi, hancque frequentissimam esse causam, Etenim & obstructio veterum ab humoribus viscidis vasa occupantibus, difficilis est conceptu: Uteri clausura venarumque angustia rariora esse solent: sola sanguinis dyscrasia frequens est: quæ autem nisi per defectum fermentationis, vel male, vel non fientis haud facile explicari potest: quamvis enim non negetur sanguinem viscidiorem & crassiorem evadere, tamen hujus rei ipsius causa est legitima fermentatio deficiens, cujus ope alias homogenea congregari & heterogenea disgregari consueverunt.

Veritati hæc consentanea esse sequens docet observatio Anatomica, ab Amico communicata: Obiit haud ita pridem in valetudinario virgo quædam rustica annorum 22. rubicunda, carnosa, robusta, cui menses fluxerunt: Correpta fuit hæc *synocho putrida*, & die morbi quarta ex hac vita discessit:

Post obitum cultro anatomico injecto, omnia viscera sana fuere reperta, sanguis vero in vasis putridus, & uterus natura clausus: Firmo indicio labem hanc contractam; non

tam

tam vitio viscerum quam vitio sanguinis, qui debita fermentatione carens, substitit, hacque magis magisque deficiente, tandem putredinem sibi acquisivit summam: Uterus natura clausus hic multum accusari nequit, eo quod sanguis nullus in uteri cavitate fuerit repertus, inque defunctis, vel iis quę menstruum fluxum passæ non sunt, uterum subsidere nihil sit novi. Hæc sunt quæ hac vice communicanda habui: Basileæ 28. Maji 1678. *Ex communicatione Excell. Clar. Dom. D. Harderi Medic. Doct. & Philosophiæ Professoris.*

C*Irca causas menstrui fluxus &c.*] Has tradit Excell. D. *De Diemerbrœck* Anat. lib. 1. cap. 24. Arterias & venas habet uterus plurimas, illas tamen numerosiores quam has, nam valde paucæ sunt venæ respectu arteriarum, eæque per exteriora uteri maxime dispersæ: Arteriæ superiores cum venis inferioribus, & inferiores cum superioribus, per varias anastomoses coire vulgo traduntur: Verum ego istas anastomoses hactenus animadvertere non potui, sed hoc solummodo notavi, venulas ex uteri substantia emergentes inter sese misceri, & in se mutuo aperiri, verum nullas cum arteriis per anastomoses conjungi: sicque etiam arterias hic illic anastomosibus inter se coire: Subeunt enim arteriæ finibus seu osculis suis uteri cavitatem, in quam sanguinem effundunt, qui in ea quaquaversum distribuitur per anfractuosos canales & tubulos (hos nonnulli acetabula & cotyledones esse putarunt) quibus in conceptione Hepar uterinum adhæret, in quod tunc temporis hiant, eique sanguinem pro nutritione fœtus præparandum infundunt, atque ipsi etiam fungosæ uteri substantiæ, inter utramque membranam sitæ, sanguinem alimentarem copiosiorem conferunt, à quo uterus tunc in majorem magnitudinem excrescit, atque sic dum crescit fœtus, simul increscit ejus domicilium uterus: Hunc in finem eo tempore vasa admodum magna & turgida conspiciuntur, à copia sanguinis quam tunc deferunt & continent: Extra impraegnationem vero qui singulis mensibus redundat sanguis, statis periodis cum fermentatione, seu effervescentia quadam copiosus per arterias ad uterum propellitur, cumque in ejus substantia interiore admodum paucæ sint venæ, per quas tantæ copiæ circulatio commode fieri possit, & orificia modo dictorum tubulorum sint laxa ac mollia, hinc fit quod redundans sanguis qui ob copiam satis cito circulari nequit, per dehiscentia & aperta tubulorum orificia, nec non per fines vasorum in collo uteri desinentium, ut supervacuus & Naturæ sua copia molestus, foras effluat: In quibus vero dicti tubuli firmius occlusi sunt (ut cum in gravidis angustantur ab adhærente placenta uterina, in quam nonnisi minimis osculis hiant; aut cum post secundinam violentius cum hepate uterino avulsam obducuntur cicatrice, aut alia quacunque de causa obstruuntur) in illis menstrua solummodo profluunt per fines vasorum in uteri collo seu vagina desinentium, vel plane subsistunt, imprimis si etiam fermentifica illa qualitas ad tantam perfectionem nondum pervenit, ut talem effervescentiam in sanguine suscitare possit.

Uteri fermentum hactenus &c.] Quid sit, & quonam loco generetur illud uterinum fermentum, quod statis menstruis periodis istam effervescentiam inducit in mulieribus vacuis, at non, aut rarissime in gravidis, hactenus parum inquisitum est: Nos, licet propter rei obscuritatem, hac in parte judicium nostrum adhuc pro tempore suspendamus, tamen quibuslibet considerandum relinquimus, annon fermentacea materia in liene, hepate, pancreate, glandulis, aliisve partibus genita, & cum sanguine per arterias, aut per vasa lymphatica ad uterum delata, atque ibi aliqua sui parte deposita, & paulatim coacervata (semper enim in dissectis vacuarum uteris viscosum, seu mucosum quendam humorem invenimus) à specifica, quadam uteri proprietate peculiarem quandam qualitatem nanciscatur (sicut eadem in ventriculo aliam peculiarem qualitatem adipiscitur, qua chylus ex alimentis educitur) quæ (humore isto, cui ut subjecto inhæret, in sanis à calore loci mensis spatio ad istam volatilitatem perducto, ut sponte sua effervescat) talem specificam fermentationem sanguini introducat, qua totum mulieris corpus, imprimis partes utero circumstantes (in aliis magis, in aliis minus) conturbantur, & sanguis superfluus inturgescentia sua vasorum orificia dilatans, foras protrudatur: eaque qualitate, aut dicti humoris fermentacei volatilitate justa deficiente (ut fit in gravidis, in refrigeratis, in longo morbo detentis &c. item in brutis) ista menstrua evacuatio non procedat. *Diemerbrœck ibidem.*

Virgo rustica, carnosa, robusta,] Menstruorum suppressionis causa in dicta virgine referenda videtur ad sextam vel septimam supra in textu allatas ex *Galeno*, quæ ad universum corpus attinent, quod hoc ita comparatum sit ut fluxu illo non indigeat; sic in virginibus, calido temperamento præditis, valido exercitio sanguinem exhaurientibus, pauci aut nulli erumpunt menses; vel ad sanguinis ἀναβρωσιν: Porto si clausuræ uteri suppressio adscribenda foret, vel in cavitate comparuisset, qui vacuus deprehensus; vel in ejus substantia & inter membranas cohibitus delituisset, ubi putredinem concepisset, phlegmonem induxisset: Inferius subdentur exempla affecti in propria substantia uteri, quia sanguini denegatus exitus per assuetas vias.

OBSERVATIO III.

Menstruorum fluxum non à sola sanguinis in Utero congestione, sed à toto pendere ostendit Anatome.

DE ratione ac modo quo menstrua excitari solent Medici inter se non conveniunt: Aliqui enim, cum *Aristotele* 2. & 4. de generat. anim. periodicæ hujus exeretionis causam referunt ad Lunæ motum: Alij ad solam plethoram: credentes tota mensis periodo circa uterum collectum sanguinem vasa tamdiu distendere, donec nimia distensione irritata sarcinam suam in uteri capacitatem sese contrahendo deponant: Sed illa speculationibus innixa potius quam propagandæ veritati consentanea videntur: Ad primum quod spectat, cunctis mensis temporibus hanc vel illam menstruo expurgari videmus, citius aut tardius pro temperamentorum varietate: Non est itaque hujus periodi causa in sempiternos & immutabiles

Lunæ

Lunæ cursus referenda: Alteram vero opinionem, menstruæ purgationis motum à solo exuberante sanguine, qui in uteri vasa perlabitur, eaque copia & calore distendit ac aperit, derivantem, non ratio solum, sed & *frequens cadaverum Dissectio* prorsus refellendam esse demonstrat: si quidem nulla probabilitate nititur quod sanguis (qui perenni circulationis lege continuo per omnes corporis partes movetur) tanto temporis spatio in uteri vasis stagneret; Quibus addendum uteri vasa haudquaquam tantam sanguinis copiam continere posse, quanta una periodo evacuari solet: Præterea in mulieribus instante menstruorum fluxu subitanea morte extinctis ac *dissectis*, Uteri vasa mirum in modum distenta inveniri deberent, at illud *nunquam inveniri potuimus*, nec ab aliis inventum legimus, & licet aliquantulum magis quandoque turgerent, illud profecto parum facere possit ad quantitatem singulis mensibus expurgari solitam.

Quibus recte consideratis arbitramur menstruorum colluviem statis circuitibus per uterum excernendam à fermentatione potius quam Lunæ motu aut sola sanguinis copia excitari: quandoquidem quotidiana experientia constet multis menstrua fluere quæ jejuniis sese macerant, magnas hæmorrhagias, aut diuturniorem morbum passæ sunt: Neque existimamus fermentationem illam in uteri vasis tantum, sed in tota massa sanguinea contingere, quoniam videmus in mulieribus, quarum menstrua fluunt, non uterum solum affici, sed caput doloribus, pedes lassitudine, ventriculum ac reliqua corporis membra bis vel illis molestiis infestari: necnon sanguinem illum per nares, pulmones, ac alias jam dictas corporis partes subinde manare: quæ neutiquam evenirent nisi integra sanguinis massa fermentationis motu exagitaretur: Ratio vero cur per insuetas illas Naturæ vias quandoque menses expurgentur, potissima nobis videtur obstructio, quatenus scil. sanguis menstruali fermentatione agitatur, per uteri vasa, propter polypos in illis quandoque à nobis observatos, aut aliam materiam pituitosam, cicatricem, pravam conformationem, &c. erumpere non potens, per debiliora corporis loca protumpit; eodem plane modo quo vinum vase firmiter inclusum, dum fermentatur, per debiliores dolii partes qua data porta ruit: Si petat aliquis, A qua causa fermentatio illa procedat? Et cur semel tantum in mense menstruus sanguis excernatur, cum reliqua excrementa singulis expurgentur diebus? Respondebimus illa ad definitos naturæ motus, & certas illius leges, nobis incognitas referenda: si enim quotidie expurgarentur menstrua, nunquam, aut admodum raro mulieres conciperent, neque hominum quispiam in amplexum fœminæ rueret si genitalia perpetuo cruore maderent. *R. de Graaf de organis mul. cap. 9.*

Quidam referunt ad Lunæ motum] Docet experientia quam fœde decipiantur ij qui asserunt illas periodos minime Lunæ motu ac influxu regi, & variis illius astri phasibus, pro varietate ætatis mulierum fluxum concitari; cum cujuscunque ætatis mulieres, quacunque Lunæ φάσει vacuentur; cumque aliis mulieribus vacuationis periodi sint xxx. dierum, aliis xx. aliis inter hos terminos mediæ, paucissimis longiore aut breviore spatio contineantur, quæ omnia à communi sententia sunt prorsus aliena *Fr. Bayle Dissert. de causis Fluxus menstrui.*

Alii ad solam plethoram &c.) *Galenum* circa causas menstrui fluxus Medici fere omnes sequuntur, mulieres, *inquiunt illi*, ad concipiendum & ad nutriendum in utero fœtum, ad certos incrementi terminos destinatæ dubuerunt ità à summo conditore comparari ut majorem sanguinis copiam gignerent quam esset necessarium ad proprii corporis sustentationem; Sic enim factum est ut superfluus sanguis graviditatis tempore in fœtus alimoniam citra ullum matris incommodum impendatur: Inde etiam orta est necessitas menstruæ purgationis in iis mulieribus quæ nec nutriunt, nec in utero gerunt, ne sanguis quem in aliena commoda cumulant, copia vires opprimens in ipsarum perniciem cedat. Quis autem non videt *Galenum* in hac quæstione id exponere quod est perspicuum, quod vero obscurum est sine expressione relinquere: Dicent ejus defensores dictæ vacuationis causas clare ab eo fuisse expositas, & ea serie qua alia ab aliis dependent, etenim si proxima quæratur vacuationis causa, assignat *Galenus* plenitudinem, ulterius hanc ait cumulari ob vitam desidem: desidiam denique refert in mulierum naturam qua fuerunt à Conditore donatæ, ut scil. gravidæ, quem continent in utero fœtum sine incommodo possent superfluo sanguine nutrire quem in otio cumularunt &c. Verum si singula accuratius expendamus, statim patebit quam inani fundamento nitantur, Galenici asserunt mulieres esse ad desidium natas, contrarium sane suadent historiæ Amazonum & mulierum Spartanarum, idem rusticæ & quæ castra sequuntur, menstruo tamen circuitui obnoxiæ, concipientes, parientes; unde manifestum ad eam vacuationem nullatenus opus esse ea plenitudine quæ per otium & desidiam cumuletur: Adde quod plurimæ status habent vacuationis periodos, quibus sanguinis copia infra mediocritatem consistit, Et aliquando plenitudo ipsa impedit consuetam vacuationem, quæ non ante concitatur quam fuerit per v. s. sanguinis multitudo imminuta: At demus ejusmodi vacuationem promoveri à plenitudine, at causa non patet cur per uterum potius quam per aliam quamvis partem evacuetur, Eam profecto nunquam ex positis principiis deducent, quia potius contrarium omnino ex iis infertur; Etenim si sanguis ideo profunditur quia multitudine excedit, & vasa distendendo eorum oscula aperit, manifesta consequutione deducitur ea vasa quæ sunt debiliora citius à distendente plenitudine, apertis osculis exitum sanguini esse datura, & ea de causa ante patebunt vasa sanguinea narium, pulmonum, & aliarum partium (quod aliquando contingit) quam uteri; Sanguis enim deponitur ab arteriis uteri in *tubulis membranaceis*; quorum oscula plurima in cavitatem uteri vergunt; qui *tubuli* præterquam quod densa uteri substantia firmantur, ipsi sunt adeo validi ut sit ante metuenda ruptio majusculatum venarum quam ipsorum dilatatio, nisi ab aliqua causa avertatur mollities, qua fiat ut vel à sanguine exitum quærente facile dilatentur, vel etiam sponte laxentur, unde patet plenitudinem non sufficere ad vacuationem per uterum perficiendam: præterea, qui cumulandæ plenitudinis necessitatem afferunt in mulieribus, quod dicent de vaccis, equibus, ovibus, &c. quæ non secus ac mulieres concipiunt, & suos fœtus in utero nutriunt? an uberiorem quam opus sit pro corporis sustentatione sanguinem gignunt? Si negent, quomodo in utero fœtum nutriunt? si affirment, quo ab ut quæso, in non gravidis ille excessus? nec enim ullas patiuntur sanguinis vacuationes menstruas, aut alio quocunque circuitu, dicent forte in pilos absumi, At equæ &c. cum

cum sunt gravidæ suos non minus retinent & nutriunt pilos quam reliquo tempore. *Idem ibid.*

Sed illa Speculationibus innixa &c.] Quapropter explosis futilibus sententiis, alio est mentis acies convertenda, & quia non ita facile est in ipsis uteri anfractibus intueri, ea accuratius inspicienda sunt quæ simile quid cum utero patiuntur, & minus abstrusas habent suorum phænomenon causas, ut ab his si minus certissima via sternetur ad ea quærimus, ea saltem pateat qua proxime ad ipsa accedamus:

Observemus itaque quæ geruntur in Terra, quæ summam habent cum utero mulieris similitudinem, est enim Terra quidam uterus tum injectorum tum insitorum seminum, & vicissim uterus censendus aget serendis animalibus à natura destinatus; Ut hic, ita illa commissa sibi semina fovet blando calore, quo sopitam vim genitalem germinis excitat, ipsique succum quo perfunditur, ad incrementum suppeditat; Non tamen quævis terra est fœcunda, nec quæ fœcunda est quovis tempore potest vim suam exerere; debet enim injecti vis germinis externo, sed blando calore suscitari, & idoneus humor accedere quo seminis alba substantia diluatur, & in succum lacteum, germini nutriendo idoneum commutetur: Ea de causa necesse est prius terram incalescere, cœcosque ejus meatus relaxari, ut is humorem excipere, attenuare, percolando varie alterare, & in semen filtro veluti deducere possit: Ad illos omnes effectus necesse est multa concurrere, quibus perspectis non solum terræ, sed etiam uteri interior ad fœcunditatem virtus innotescet, & aperietur via ad inveniendas causas admirandorum circa subjectam materiam phænomenωn.

Ac primo quidem qui requiritur moderatus calor, is excitatur nunc concepto in terræ penetralibus fervore, nunc extrinsecus accedit à Sole &c. aut potius necesse est alternis vicibus nunc ab illa nunc ab hac causa terram incalescere, ut qui per calorem in plantarum nutrimentum excoquuntur in terræ meatibus succi, modo uberius in radices, ut fit hyeme, modo ut fit vere & æstate, in caulem largius impendantur: Non sufficit tamen solus calor ad terræ fœcunditatem, *Fermento* opus est, à quo blandus fervor interius excitetur, & auxiliante calore externo, nunc intensiore, nunc remissiore, pro varia plantarum procreandarum indole, secundum particulas insensiles exagitetur, rarescat, laxeturque: Id præstant *Sales* varii, quos ea de causa vegetabiles appellant Chymici, inter quos *Nitrum* eximias obtinet vires; is enim ob summam mobilitatem, & ad penetrandum aptitudinem, terram facillime permeat, ejus particulas exagitat, separat, attenuat, meatus cœcos excavat, hinc terra evadit spongiosa, friabilis & humori facile pervia: Denique necessarius est humor, seu irrigatione, seu decidentibus convenienti tempore pluviis affusus, qui factos à fermento, seu nitro aliove sale, ductus facile subit: aut potius, ut in filtrationibus observamus, necessario à vi quacunque rapitur in exilissimas ipsorum cavitates, in iisque dum excurrit subigitur ac idoneas acquirit qualitates ad plantarum nutritionem eodem fermento, quod terram præparavit, nutrimenti ejus modi coctionem promovente: hinc stercora quæ multo suntnitro, aliisve salibus vegetabilibus referta, sparguntur in agris, quibus mox semina committenda; hinc *Virgilius* 1. Georg. jubet aqua nitrata perfundere injicienda in terram semina.

Ut in terra fœcunda, ita in omnium animantium uteris, ad conceptum idoneis, observantur illa eadem quæ fœcunditatem efficiunt aut comitantur, aut consequuntur, fervor, & quæ consequitur substantiæ rarefactio aut relaxatio, humorum præparatio ac deductio &c.

Oviparæ animantes statis temporibus uteri fervore patiuntur; quod manifestum fit ex eo quod ejus generis fœminæ fere certis tantum temporibus ova pariant & mares admittant, stimulo veneris incitatæ, quem facit uteri fervor: dum pudenda rapidiore sanguinis, & spirituum motu titillat: Quod attinet ad Viviparas, vaccis, equabus, canibus, &c. fervor ille recurrit statis temporibus; at quo tempore vehementius illæ animantes ad venerem incitantur, magis æstuat uterus, pudenda fiunt tumidiora, &c. equæ largius profundunt serosum quid, Hippomanes dictum; tum furore quodam aguntur, caudam jactant frequentius meiunt, huc & illuc vagantur, ut vix quiescant omnia æstuantis in utero sanguinis signa.

Fervor ille uteri in mulieribus & simiis menstruo fere circuitu recurrit, fitque cum insigni sanguinis profusione, quam mulieres patiuntur ab anno 14. aut 12. ad 50. fere, vix citius aut tardius: Fluxum illum sanguinis cum quodam uteri fervore contingere præter allata superius, probatur, quod imminente illa menstrua purgatione æstus circa uterum at spinam percipitur, fitque quædam in vicinis partibus tensio, quæ interdum ad coxas extenditur, & sensum infert lassitudinis: Aliquando si nimis æstuet uterus, nec facilis pateat effluxui via, tum sanguinis massa exagitata in universo corpore tensionem quandam efficit, & modo in his, modo in illis partibus phlogosis quædam excitatur: præterea tunc uterus laxatur, non solum aperto orificio interiore, & *tubulorum* ipsius osculis reseratio, sed etiam substantia ratiore facta: hinc uterus tunc major est quam reliquo tempore, hinc vasis reseratis facilis patet exitus attenuato per eundem fervorem sanguine.

Præterea fervoris illius necessitas evincitur ex uteri fœcunditate. & modo quo fit conceptus; hoc enim fervore dum dilatatur uterus, aperiuntur viæ inconspicuæ quibus semen masculinum intus excipitur: Nec enim hæret in uteri cavitate, sed in ipsius substantiam imbibitur, ab fœminei seminis permistione turgescit & radices agit, quibus delatum per apertos fervore meatus succum nutritium accipit; Deinde ut in terra solent plantarum semina, caulem profert carneum, placentam scil. uterinam, ex qua fructus instar erumpit ovum cui ex germine liquamini innatante adnascitur alia planta, mox migratura in animal, tandem in hominem si ex humano semine fuerit excitata: Ex his patet quam male *Arist.* & hoc sæculo *Harveus*, in uteri cavitate injectum nuper semen quæsiverunt.

Jam vero inquirendum est quæ sit causa *fervoris uteri*? quare statis periodis recurrat? quare in mulieribus & simiis sanguinis profluvium concitetur, cum equæ, canes, & animantes setosum quid, idque paucum, ab illo uteri fervore producant? & quomodo cum primaria illius fervoris causa consentiant tam admiranda symptomata? Ac 1. quid sit *Fermentatio* sciendum, *Fermentatio est motus intestinus insensilium particularum corporis fermentescentis, quo motu illæ particulæ variè exagitantur*: Causa proxima illius motus est ignis in moleculas consertiores collectus; quæcunque vero causa efficit ut ignis ita colligatur, ea vulgo censetur fermentationis effectrix, & *Fermentum* appellatur: Ignis autem illa collectio bifariam potissimum contingit 1. per obsessionem contrarii, ut loquuntur, sic hyeme constipatis terræ spiraculis ab ambiente frigore, terræ interiora tepescunt ob retentos halitus calidos. 2. Ignis colligitur cum halitus vel liquor cuivis corpori affusus ita in ejus poros penetrat, ut particulæ liquoris, nec quos subeunt meatus impleant, nec aliud quicquam ad residuam capacitatem implendam in societatem admittant,

tant, præter tenuissimas & facile divisibiles ignis particulas quæ præsto adsunt, ut è vicinis corporibus in liberiora spatia statim confluant, ibique in grandiores moleculas colligantur, & dum innatantia in ipsis corpuscula exagitant, penetrati corporis partes concutiunt, ab invicem separant, totumque corpus aliquando dissolvunt: Ad effectus ejusmodi præstandos insignem vim obtinent Sales omnis generis, & stillaritii è salibus liquores, ut constat innumeris Chymicorum experimentis. Docet etiam experientia ea omnia alimenta quæ sale quocunque abundent animalium sanguinem ad facilius effervescendum in corde disponere acriorem que ac calidiorem efficere: multi etiam alii succi eadem virtute pollent, nullusque est qui non possit in aliquo corpore fermentationem excitare: Interim quod maxime ad rem nostram facit, advertendum est in fermentationibus corporum fermentescentium particulas agitari, attenuari, corpora ipsa rarescere, emolliri, eliquari, incalescere, aliquando fumum emittere & in flammam facescere, quæ omnia confertiorem ignem testantur:

Cum itaque ex dictis pateat fermentationes excitari collectione ignis intra exilissimas corporum particulas, & illam ignis collectionem per sales facillime promoveri, præsertim in sanguine, inquirendum an & quomodo his mediis fervor in utero statis periodis excitetur; Quæ investigatio ut facilius & certius ex præmissis instituatur, insistam propositæ terram inter & uterum analogiæ.

Si terra in aperto aëre Solis calori & modico rori exponatur, cavendo ne obruatur imbre copiosiore, sensim nitrum concipit, seu in ejus gremio generetur, seu extrinsecus adveniat; ejusque nitri tanta copia impletur temporis progressu, ut inde turgeat, intumescat, friabilis evadat, imo in tota ejus superficie aliquando nitrum efflorescat, cujus proventus major fit, & breviori tempore, si statim initio terra pauco nitro aut sale communi conspergatur; Ar si aqua largius illi terræ affundatur, universum nitrum abstergitur, & terra ad pristinum statum reddit, fitque caput mortuum.

Jam ad Uterum, quem quod attinet ad fœcunditatem, simile quid cum terra habere diximus, orationem convertamus; Uterus habet plexum fibrarum, quibus constat, ita comparatum, ut postquam ad debitum pervenit incrementum, Salis cujuspiam, seu fermenti particulas è sanguine sensim decerpat, aut ex eodem sanguine materiam idoneam secernat, quæ in fibrarum interstitiis hæret, ibique in sales quosdam, aut corpuscula fermentativa, tanquam in proplasmatis efformatur: Quibus salibus, & particulis fermentativis ubi turgere incipit uterus, statim ignem ubertius colligit, fervorem concipit, dilatatur, rarescit, tubulorum oscula in ipsius cavitatem hiantia aperiuntur, sanguis ipse fermenti vim excipiens attenuatur, & per reseratos ductus in uteri cavitatem effluit, indeque foras effunditur: Quia vero primo fermenti impetu non patet sanguini satis facilis exitus, cum rarescat, vasa in utero & circa uterum distendit, æstusque ad spinam sentitur; ubi vero sanguis libere fluit, collectum fermentum abstergit, qua ratione aqua è terra quam abluit nitrum ejicit; Restituto deinde in pristinum statum utero, idem fermentum colligitur eodem modo quo prius, & nisi quid obstet spatio æquali, pari quantitate congestum, & ad similem exaltationem evectum novam efficit in utero fermentationem, & ecce causam circuituum: An possunt magis congruere inter se quæ in terra à nitro, & in utero à suo fermento excitantur phœnomena? eorum enim idem est principium, idem progressus, idem exitus.

Sed unde habes salem quendam, seu quasvis particulas fermentativas in utero colligi? Eas in utero colligi, seu congestione, seu generatione, seu utroque modo, manifesto demonstratur illo uteri fervore quo illius substantia mollitur, rarescit &c. quæ nulli alteri parti contingunt; Quod autem illa fermentatio sit sali cuipiam adscribenda, potest conjici ex ipsa salium lixiviosorum & vegetabilium natura, in quibus fermentandi vis eminet, maxime erga sanguinem: quamobrem mulieres, quarum sanguis plus bilis, ac proinde plus salsedinis continet, facilius & brevioribus periodis, cæteris paribus, purgantur; Adde quod plantæ abundantes sale volatili menstruas purgationes accelerant, & easdem promovent si fuerint suppressæ, seu à sanguinis crassitie, seu à ductuum obstructione; eæ enim plantæ uberem fermenti materiam utero suppeditant, & sanguinem ad fermentationem disponunt; qua de causa à *Galeno* commendantur chamædrys, chamæp. centaurium, sicut aromata omnia, & *Hippocr.* aph. 28. 5. aromatum suffitus, quo præcipue continentur sales volatiles calore exciti: adde iterum quod animantibus quamplurimis soleat sal exhiberi, ut ejus usu ad venerem incitentur, & ad faciliorem conceptum disponantur inducto uteri fervore, Nec contemnendum est argumentum quod Ægyptiæ mulieres fœcundiores sunt, & breviore tempore gerunt utero, quia aquam Nili potant, quæ nitro abundat, aliisque salibus vegetabilibus, quorum ope Nilus totam Ægyptum quam irrigat adeo fertilem efficit: Ex his nihil est quod miremur effectus qui à sanguine menstruo produci perhibentur, quos reliquus sanguis ineptus est producere, sanguis enim menstruus salibus fermentativis turgidus in quæcunque corpora sese insinuat facile fermentationem excitat majorem minorem pro materiæ subjectæ dispositione, & salium quos continet copia & indole; unde fit ut aliquando plantæ arescant, si solo sanguinis menstrui halitu perflentur &c. maxime si fluat à corpore cacochymo:

Quod in utero, ob specialem fibrarum ipsius contextum, sales quibus ejus excitatur fervor, colligantur, licet inferre in ipso utero sales eosdem posse formari; ideo enim colliguntur, quia in uteri rimis aut plicis ac cavitatibus rite efformatis retinentur: Ergo propter loci figuram, si idonea ibi hæreat materia, salium recensitorum figuram & vim acquiret.

Superest explicandum quare ab uteri fervore pleraque animantes tantum serosum quid & paucum, mulieres vero sanguinem profundant: hujusce varietatis causa petenda est ex speciali uteri structura, etenim in mulieribus sanguis à capillaribus uteri arteriis in *tubis membranaceis* deponitur, è quibus in venas remeat suo ordinario circuitu: *Tubi* illi exilissima habent oscula, in cavitatem uteri hiantia, quibus quando à memorato fervore relaxantur, sanguis profunditur, è quibus etiam partim post conceptum emergunt placentæ uterinæ radices, & vasa quibus succus nutritius defertur ad fœtum: Illi tubuli adeo facile dilatantur vi fervoris excitati, seu à feminum utriusque sexus commissorum turgentia post conceptum, ut in gravidis eorum cavitas parvi digiti magnitudinem æquet: Inde fit ut mulierum gravidarum uterus, non modo majorem latitudinem acquirat ad fœtum continendum, sed etiam crassior evadat: Secus omnino contingit in uteris earum animantium in quibus nulli sunt hujusmodi Tubuli; etenim graviditatis tempore uterus mutata in latitudinem crassitie membranam æmulatur, quod proculdubio dedit Galeno occasionem errandi; & extra graviditatem, cum solitum fervorem concipit, ob ductuum exilitatem serosum quid ac tenue tantum profundit, non sanguinem ut in mulieribus, & in simiis, ob memoratam uteri structuram quæ in his utrisque est similis

milis quoad hos tubulos, & alia nonnulla. In singulis animantium speciebus uteri propriam sortiti sunt figuram, & specialem fibrarum plexum & contextum, ut ex sectionibus patet quæ varietates efficiunt ut in variis animalibus uterinæ placentæ, & ipsi fœtus adeo discrepent.

Ex allata circuituum vacuationis mulierum causa, facile deducitur eorundem in variis mulieribus inæqualitas, cum enim vacuatio menstrua fermenti memorati virtute concitetur, quo citius sufficiens illius quantitas fuerit collecta, & satis exaltata eo citius vacuationem menstruam concitabit: ut autem citius vel tardius fermentum illud in utero succrescat & vigorem acquirat, efficiunt victus ratio, tempe-amentum, regio &c. quæ quoniam in variis mulieribus sunt admodum varia, varius est necessario vacuationum circuitus: Si quando hic mensem Lunarem æquat, id fit ex accidente, non ex aliqua quam Lunæ influxus inducat necessitate, quamvis vulgus aliter opinetur.

Ut quæ dixi fiant magis perspicua, operæ pretium erit explicare insigniora quæ ex eodem fonte oriuntur symptomata, seu *menstrua purgationes suppressæ* sint, seu rite, seu *perperam procedant*, & demonstrare quam habeant cum ea, quam assignavi, menstruarum purgationum causa connexionem: Postquam fermentum uteri cœpit vim suam exercere, si à quacunque causa consuetæ vacuationis viæ occludantur, sanguis fermento imbutus & turgescens, per capillares uteri venas in majores remeat reliquo sanguini commiscetur, & quam suscepit effervescentiam ipsi communicat; qua effervescentia dum tota sanguinis massa tarescit, vasa distendit, & quia in utero incipit fermentatio & expansio sanguinis, sensus quidem excitatur, non modo caloris & tensionis in partibus utero vicinis, sed etiam refluentis ad superiora sanguinis: Si validior ea fuerit rarefactio & expansio, sanguis, cui jam continendo impar est vasorum capacitas, in partes debiliores irruit, in quibus nunc inflammationes efficit, nunc reseratis vasorum osculis effunditur, aliquando per vomitum, aliquando cum tussi è pulmone ejicitur, aliquando è naribus effluit, alias ex aliis partibus ejicitur, Eorum omnium ratio est in promptu, etenim brevi cessaturum est sanguinis per illas partes effluvium, cum scil. fermentum in sanguinis massam illapsum magnam partem fuerit dissipatum, & sanguis ipse vacuatione refrigeratus, Et quamvis illud non sit omnino expers noxæ, & periculi non contemnendi, salutare censendum est, quia eo vitantur majora pericula inflammationum, aut alia prohibentur incommoda varia, pro variis sanguinis vitiis & multiplici partium infirmitate.

Mulieres gravidæ, & nutrices sine noxa purgatione menstrua privantur, illæ quidem, quia cum in conceptu uterus sese expandit ad virile semen excipiendum, iterumque se contrahit, ac singularum partium situm convenienter disponit, ut è suscepto semine proferat placentam uterinam &c. totus fibrarum ipsius contextus ita immutatur, ut fiat omnino ineptus ad fermenti congestionem, aut generationem, nec redit ad statum pristinum uterus quandiu mulieres utero gerunt, aut nutriunt integra lactis bonitate: Quibus ob pravam uteri constitutionem per conceptum uteri plicæ, rimæ, aut alveoli excipiendo fermento destinati non omnino obliterantur, statis periodis levem sentiunt in utero fervorem & agitationem, quam si fuerit major sequitur sanguinis profusio cum periculo abortus.

Reliquæ mulieres ut plurimum à menstruorum suppressione innumera eaque gravia symptomata patiuntur, Fœdus virginum color insignis & satis frequens affectio est, quæ illam suppressionem sequitur aut comitatur: comitatur inquam, quia sæpius utraque hæc affectio causam habet communem, sanguinis crassitiem aut visciditatem, quibus facile obstructiones excitantur, & sanguis redditur minus aptus ut fermenti uterini vim excipiat: crassities sanguinis mulieribus melancholicis est magis familiaris, ob uberiorem succi acidi copiam, qui in sanguine est instar coaguli, eumque dum nimis cogit ac densat, ad fermentationem seu in corde, seu in utero minus aptum efficit, fermentorum generationem impedit, & si quæ genita sunt opprimit: Ita affectis medicamenta ex chalybe parata maxime conferunt, quia scil. metallum illud introsumptum succi acidi actioni objicitur, ejus vim obtundit, ut solet extra corpus aquæ regiæ acrimoniam infringere, & dum solet ab eodem succo exagitatur, quem concipit fervorem chylo & reliquis humoribus communicat, sicque sanguinem magis attenuat, illumque reddit idoneum ut per exilissimos viscerum ductus libere fluat, & ob tenuitatem facile deponat in locis destinatis quos continet, seu utiles seu inutiles succos.

Sanguinis visciditas, quam potissimum pituita dulcis & parum crassa efficit, non minus quam inducta à succo acido crassities, fermentorum generationem impedit, & si quæ sunt per sanguinem diffusa, suo sinu vincta veluti detinet, prohibetque ne suas vires exerant. Visciditas præterea efficit ut sanguis in exilissimis uteri & viscerum ductibus hæreat eosque occludat: Mulieres quibus ab hoc sanguinis vitio suppressa sunt menstrua, juvantur iis medicamentis quæ abundant sale volatili, Sal enim ejusmodi egregia pollet virtute fermentandi & detergendi, & consequenter attenuandi ac solvendi obstructiones à pituita viscida inductas.

Mulieres quibus ex solo uteri vitio suppressa sunt menstrua, aut quia à prima conformatione angustiores habent uteri ductus, aut quia nullos habent, aut quia à morbo vitium aliquod contraxerunt, Ex si uteri ad fermentum congerendum dispositio maneat integra, statis periodis vim ejus sentiunt, in utero, & circa uterum, & aliquando toto corpore distensiones patiuntur, & modo levius modo gravius afficiuntur, quæ omnia facile est ex dictis deducere.

Quibus à prima origine ea obtigit uteri conformatio, ut nullatenus in eo Fermentum possit coacervari, eæ nec periodicum uteri fervorem, nec menstruas vacuationes patiuntur, nec suppressionis eatundem incommodis affliguntur, nec pariunt, nec concipiunt, & si reliqua bene habent, optima valetudine fruuntur, aliis mulieribus sunt longe robustiores ac diutius vitam protrahunt; quod quotidie in quibusdam virginibus licet observare: Ista omnia hoc modo mihi videntur contingere, Robustiores sunt ejusmodi mulieres & virilis temperiei, quia quæ solet materia fermentativa in aliarum uteris colligi, & à sanguine separari, in istarum sanguine retinetur, & ipsum facit fervidiorem & acriorem, aptumque ut melius in cotde fervescat, ac majorem proferat spirituum copiam, ut in viris, ex quibus omnibus corpori robur accedit ad functiones quascunque facilius & felicius obeundas: Eædem mulieres sunt steriles, quia in illis uteri substantia, cum memorato fervore nunquam rarescat, ductus suos non potest aperire ad virile semen interius excipiendum; denique non affliguntur gravissimis, quæ menstruæ vacuationis suppressionem plerumque sequuntur, symptomatis, quia deest ille fervor à quo solent procreari.

Menstruæ purgationes sunt aliquando copiosiores magno sanitatis detrimento, cum aliquando cache-

riam inferunt hydropem, aliasque affectiones, varias habet causas hoc symptoma, vel enim inducitur, quia uterini fermenti vis est nimis evecta & exaltata, ut loquuntur Chymici, & ea de causa validum, diuturnum, & extingui difficilem fervorem excitat, quo & vasorum laxitas fovetur, & sanguis attenuatus fit magis fluxilis: Vel quia ob imbecillitatem à quacunque causa semel inductam, reserati ductus ægre in statum pristinum restituuntur: Vel quia ob humorum copiam factus semel ad fluendum per uterum sanguinis impetus diutius perseverat, & viarum impedit occlusionem; Ad id etiam confert sanguis tenuior & aquosior, vasa humectando, præterquam quod ipse vasis angustioribus effluit: Adde sanguinis ipsius acrimoniam, quæ susceptum ardorem fovet & auget. *Idem ibidem.*

Observatio IV.

Mensum suppressio ob Hymenem os uteri occludentem. 1. Ob coalitum cervicis uteri. 2. 3.

Monialis virgo 55. annor. multo tempore circa inguina & pubem doluit, nullis interim ex utero prodeuntibus excrementis: Supervenit tandem ventris tumor, quo in dies majore facto mors tandem supervenit &c. Hymen autem obstitit qui natura virginibus concrescit, Nam hoc integro nihil ex utero descendere aut deferri posse vel hinc apparere potest: *Dodonæus cap. 34. Vide tit. de ventris tumore lib. 3.*

Quibus canalis uterum excipientis clausura obtigit, Atretas eas vocant, seu clausas; quæ occlusio vel in orificio est pudendi, seu alis; Vel in cervice uteri, vel in ipso ureti orificio: Gravissima autem ubicunque occurrat mala imminent, clauso enim externo pudendi orificio, fœminæ viris ineptæ fiunt, purgatio menstrua non succedit, conceptusque non fit: Si pateat pudendum, clausura autem medium finum occupet, congressus & conceptus impediuntur: Sin orificium uteri claudatur, concipere quidem non possunt, at sine congressus virilis impedimento, aut mensium effluxu cohibito, cum illis per venas in uteri collum desinentes exitus pateat: Porro meatus ille aut omnino clauditur, aut in medio foramen adest angustum: Occlusionis ejusmodi vide exempla apud *Wierum* de præstig. Dæmonum lib. 2. cap. 38. *Benivenium* de abditis cap. 78. *Fabr. ab Aquapendente* de Opetat Chirurg. *Cabrollium* observ. 23. & alios.

* APPENDIX.

De *menstruorum suppressione à tali causa sic differit Fr. Sylvius de le Boë Praxeos Medica lib. 3. cap. 3. §. 39. & seqq.* Puellis *ait*, segnius prodeunt menstrua, non tantum imperforatis, & quarum coaluerunt carunculæ myrtiformes, quibusque adeo coacervantur in collo uteri externo menstrua quod satis rarum, bis tervè tamen à me visum, sed sæpius quibus non patent vasa per uteri fundum sanguinem deferentia; quæque maxime proprie dicuntur laborare menstruorum defectu: Coalitus caruncularum myrtiformium, non partialis per tenuem membranulam; Hymenis nomine celebratam, & f. n. perforatam, sed totalis per eandem crassiorem ac imperforatam; sanguinem ad uterum ac per uterum, ejusque collum interius effluentem sistens, atque in ejusdem collo externo, vaginæ nomine noto, ejusdem effluxum itidem impediens, causa est insuper collectionis sanguineæ mensibus singulis auctæ, tandemque tum sponte corruptæ, tum totam vaginam in immensum expandentis, atque gravissimos ibidem dolores aliaque symptomata plurima parientis: Neque Distensio duntaxat istius vaginæ membranosæ, in dies facta auctior, sed inprimis corrupti sanguinis acrimonia eandem vaginam membranosam admodumque sensilem mordens ac rodens, dolores excitat atrocissimos: Quin ut plurimum neglectum, quia non intellectum hoc malum, eousque distendit dictas partes, ut à plerisque pro *uteri Procidentia* inepte habeatur; Hoc autem vitium est à primo ortu & connatum, quod ubi ad pubertatem venerunt puellæ, atque menstruus excitatur fluxus, nec tamen prodit sensim notata parit incommoda: Quod si quis consideraverit non per idem orificium prodire urinam, menstruumque sanguinem sed diversa, non mirabitur falli matres de uteri orificio necdum ante menstruationis coitusve tempus utili aut necessario minime sollicitas: Urinam autem menstruumque sanguinem per diversa effluere orificia, multi hactenus ignorarunt etiamnum medici, decepti per ineptas quorundam Anatomicorum tabulas perperam orificij vesicæ situm in externo uteri collo fingentes ac notantes, cum illud vere sit supra carunculas myrtiformes, extraque ipsum uteri ostium externum: Sed mi-

retur aliquis quo pacto fieri potuerit ut bina ista orificia minus fuerint manifestata? Sed mirari desinet ubi consideraverit sub alis, sive Nymphis latere hoc vesicæ orificium, nec nisi attentius attendenti patere; accedente illo ex falsis tabulis præjudicio, propter quod nequidem inquiri solet à plerisque in rem ipsam, quippe quam supponunt esse talem qualem videat pictam.

§. 2. Mulier post puerperium menstrua amplius non habuit: Mortuæ cervix uteri spississima est reperta, ac velut cartilaginosa, quæ transversi digiti spissitudine coaluerat. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 3. Mulieri ex partus difficultate os cervicis uteri adeo coaluit, ut nec menstruis pateret effluxus. *Vide tit. de Partu non nat.*

Observatio V.

In juvencula ex suppressione primorum menstruorum mortua, vena ab utero ad mammas tendens, & venæ ad uterum tendentes sanguine distentæ & nigræ repertæ, uterusque quasi gangrænosus &c. cum ejus collo distorto.

JUvencula 14. annos nata, pulchra, cum primum erumpere deberent menstrua, subito incidit in morbum gravissimum, cum summo corporis ardore, *tremore*, *inquietudine*, *aphonia*, oris contorsione, rubore totius & suppressione profluvii: Nihil autem proficientibus medicamentis eo devenit morbus ut tertia die, nulla f.m. instituta, obierit:

Secto cadavere superiorum constitutio bona reperta est, nisi quod *vena sanguinem ex utero ad mammillas deferens*, tota illius copia denigrata esset, felle omni ex vesicula in intestina depulso: Venæ omnes circa uterum distentæ & nigerrimæ: Uterus etiam nigrior, ut gangræna corruptum dixeris; Collum contortum crassissimum habebat. *Ioh. Vdalr. Rumlerus observ.* 55.

S C H O L I A.

* *Iuvencula xiv. annos nata*) Mutationes omnes naturales in corpore nostro adscribit *Sylvius de le Boë* Prax. libr. 3. cap. 3. §. 57. humoribus secundum naturam in ipso existentibus, ac paulatim dominium in cæteros successive obtinentibus, donec iterum aliis cedant: Quod si quis secundum illud dominium humorum successivum *hominis Ætates* distinguendus putaret, non incommode tres numeraret primam quæ Puetitiam & Adolescentiam complectens Pituitæ fluori ac serosæ sive lymphaticæ subjiciatur, 2. quæ Juventutem & virilitatem continens Bili pareat. 3. quæ Senectutem utramque implens Pituitæ viscidiori, mucosæ ac melancholicæ obsequatur: Observatum enim à medicis nominatos humores successive dominium exercere in corpore; Postquam nimirum pituita fluidior ad corporis incrementum necessaria functa est munere, auctumque est ad comodam staturam corpus, Bilis ei succedit ad robur ipsi conferendum, tum ratione sui & individui, tum ratione alterius & speciei: Eo tempore cum calor in corpore observetur major, isque Bili præsertim debeatur, merito censendum Bilem tunc cæteris dominari humoribus, donec eadem paulatim deficiente aut inertiore facta, senectute adventante, ipsi succedat pituita tenax & melancholica; vere namque Pituita tenax est ipsa melancholia: Bilis dicta cum abundet sale volatili oleoso, vim habet blande incidendi tenacem pituitam: vim autem istam suam ubi exserit supra cæteros humores, sanguinem quoque reddit rariorem, aucto universi corporis calore; quia non tantum in maribus seminis productionem molitur, & mentum pudendaque lanugine & pilis vestit, sed in fœminis similia præstat, mammarum extuberationem promovet, uteri vasa impedita expedit, sanguinique menstruo viam sternit &c. Quod si Bilis ob constitutionem naturalem, vel diætam pravam minus sit acris, non mirum si sola menstruo fluxui promovendo haud sufficiat quia diutius quam expediebat idem fluxus cessetur ac desideretur.

Cum corporis ardore, tremore &c.) Fieri tamen potest ut non prodeuntibus mensibus per uterum nihil tamen detrimenti mulieres patiantur, si sanguis redundans per alias vias, os nares &c. moliatur: unde licet via ista non sit naturalis, non coacervatur tamen nec corrumpitur sanguis, nec proinde memorata symptomata sequuntur.

Tremo-

TRemere, inquietudine, aphonia &c.] Συνδρομὴ πληθωρική; Succeſſerunt autem hæc accidentia interrupto, ob nimiam copiam, ſanguinis ſolito in vaſis circuitu; quem optime expreſſit *Hippocrat.* 4. de vict. acut. verſ. 43. *Fieri aliquem repente ſine voce venarum interceptiones faciunt, ſi bene valenti hoc accidat ſine occaſione aut alia forti cauſa: Venam igitur ſecare oportet in brachio dextro internam, & detrahere ſanguinem ſecundum habitum & ætatem, inita ratione plus aut minus: Contingunt autem plurimis ipſorum hæc, rubores faciei, oculorum immobilitates, manuum deſtenſiones, dentium ſtridores, pulſationes, maxillarum adductio, extremorum refrigeratio, ſpirituum per venas interceptiones &c.*

Vena ſanguinem ad mammillas deferens] Fruſtrà hæc, poſtquam arteriis ſanguinem deferri, referri autem per venas *Harveii* invento cognitum: Imò in viris quoque venas iſtas ſemper conſpeximus, quibus tamen nec mammæ ſunt nec uterus. *Velſchius in Notis.*

Observatio VI.

Menſes ſuppreſſi aut diminuti ob Polypos, uteri aut cordis vaſa opplentes.

§. 1. IN uteri vaſis ſæpe reperiuntur Polypi, & quidem tanti ut vaſa adimpleant, nec non quandoque in callosam quaſi ſubſtantiam degenerent. *Regn. Graaf de mulierum organis cap.* 8. Rario eur per inſuetas naturæ vias quandoque menſes expurgentur, potiſſima nobis videtur obſtructio, quatenus ſcil. ſanguis menſtruali fermentatione agitatus per uteri vaſa propter Polypos, in illis quandoque à nobis obſervatos, erumpere non poteſt. *Idem ibidem.*

§. 2. In virginis, cui cum perpetuo defuiſſent menſtruę purgationes, corde Polypi reperti ſunt; Quid ſimile in puella obſervavi, in qua ſub ventriculo ad pancreas, & in toto abdomine aderant glandularum racemi, nucis inſtar, & in corde globuli, velut avellanæ fructus gypſea quaſi materia excitari, In hujus etiam corde Polypi ſtagnabant. *Marc. Malpighius Tractatu de Polypo.*

§. 3. Sanguinis vitium menſtruorum ſuppreſſioni, uti & hæmorrhoidum ſæpe occaſionem præbet: ſi tale ſit quod illum minus fluxilem reddat, uti ſi ſi craſſior quam illius natura requirebat fiat: vel ciborum ingeſtorum craſſiorem ſuccum gignentium cauſa, vel quia ſero minus dilutus, vehiculo hoc ſuo deſtitutus, craſſeſcit: quæ & cauſa quod & cachecticis & hydropicis, ſero è venis exudante, menſtrua ſuppreſſa ſint: ſectaque vena craſſus ſanguis potius quam ſeroſus detrahatur: Sed & coralli alicujus rubri, vel etiam albi inſtar, ſi illum congelari contingit, qualem alii quoque ſe vidiſſe prodiderunt, & nos aliquando è venis extraximus, illud longe magis efficier: *Platerus Praxeos lib.* 4. *cap.* 14.

SAnguinis vitium menſtruorum ſuppreſſioni &c.] Sanguinis à quovis menſe parcius effluentis cauſam vix unquam in ipſo ſanguine quærendam, ut plurimum inveniendam in uteri vaſis & cavernoſa ſubſtantia, cenſet *Sylvius de le Boë Prax. lib.* 3. *cap.* 3. *§.* 122. nam ſi ſanguis, *ait*, eſſet glutinoſior, paulatim ceſſaret ipſius effluxus, producta in ejus vaſis obſtructione, quod tamen rariſſime obſervatur factum, niſi ab aliis in diæta commiſſis erratis: Exiſtimo igitur, ſi non ſemper, ut plurimum ſaltem in cavernoſa uteri ſubſtantia, & ſui generis vaſis quærendam inveniendamque parcius fluentium menſtruorum cauſam, & quidem ſi recte conjecto, in ſubſtantia uteri ſtupidiore, atque circa menſtruorum tempus minus cavernas ſuas expandente, & imprimis obpituitam copioſiorem, ac ſæpe viſcoſam in ipſa hærente: Pituita enim partibus quibuſvis adhærens facit eaſdem in motu ſuo qualicunque torpidiores; ſicut in ſenſu hebetiores, quod idem accidit in utero, qui fluxu menſtruorum inſtante ſingulari ſenſu concitatur, atque ad cavernoſam corporis ſui ſubſtantiam explicandam excitatur: quod ſi à nimia pituita undecunque tandem in ipſo reſtitante obtuſior reddatur ad notatum illum ſtimulum perficiendum uterus, non mirum ſi præterea minus ſuccedat peculiaris partium ipſius motus in cavernularum ſuarum expanſione manifeſtus: Sed non mirum ſi non tantum minus explicentur aperianturque ductus in utero cavernoſi, ſed ii inſuper concidant, claudanturque iterum ſolito citius: Unde utroque nomine parcior evenit menſtruorum effluxus, ratione viarum minus patentium, & ratione viarum citius clauſarum.

Observatio VII.

Menſium ſuppreſſio ob vitium hepatis, meſenterii, uteri multiplex. I. *Ob uterum mola carnea repletum.* 2. *Ob inſignem lapidem in utero.* 3. *Ob vitium uteri, meſenterii.* 4. *Ob utriculum aqua plenum*

superiori Vteri parti adnatum. 5. *Ob vasa spermatica, densa, obstructa.* 6. *Ob Testes tumidos, vitiatos.* 7. *ob hydropem cornuum uteri.* 8. *Ob vitium sinistri ligamenti uteri.* 9. *Ob uterum exulceratum.* 10.

§. 1. AUg. Imperatrix mensium suppressionem diu passa fuit: Hepar habuit male constitutum: E mesenterio putrescente pendebat sacculus utero incumbens, uterus valde magnus, plenus humore crassissimo; Circa latera & corpus adhærebant quinque corpora satis magna: In capacitate innatabat quædam substantia alba. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 2. Anno 1642. in theatro uterus mole carnea oppletus veram perpetuæ suppressionis mensium causam detexit. *Rhodius cent.3. observ.47.*

§. 3. Matrona semper conquesta de dyspnœa, abdominis mole, suppressis uteri purgamentis, ante decennium fit ascitica &c. In utero lapidem quatuor librarum, multis eminentiis lapideis, coloris fusci deprehendit dissector. *Th. Bartholinus cent.4. hist.64.*

§. 4. Fœmina ab hydrope liberata est superstite infimi ventris exigua duritie, hinc mensium suppressio &c. Spatium quod inter intestina & mesenterium interjacet, muco viscido replętum scatebat &c. Uterus parvus erat ac flaccidus, crassumque sanguinem menstruum in venis restitantem continebat &c. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 5. Fœmina per sexennium ventrem tumidum gessit instar prægnantis, non menstruabat autem &c. Utriculus quidam ventris capacitatem explebat, exortum ab uteri fundo extimo sumens, qui apertus effudit aquam copiosam, &c. Uterus ipse exiguus erat & arctus, quasi puellæ 10. annor. *Vide tit. de tumor ventris.*

§. 6. Anno 1637. J. Veslingius in cadavere fœminino deprehendit vasa spermatica, testes versus admodum densa & dura, pituitæ plena, Ideoque huic mulieri in valetudinario D. Franc. denatæ menses ultra bimestre tempus fuere suppressi. *I. Rhodius in Mantissa, observat. 35.*

§. 7. Virgini ob errores in diæta menses suppressi, undè intumuit venter adeo ut malè audiret: Testes ab utraque parte non solum tumidos & magnitudinis excedentis, sed & lividos, quasi fungosos, plenos vesicis aquosis, utero ejusque vasis plane illæsis. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 8. Catharinæ N. adversa valetudine ob suppressa menstrua usæ, intumuit abdomen: Præter jecur pallidum, lienem parvum &c. utrumque uteri cornu novem tum puris tum aquæ continebat libras. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 9. Rustica ingenti abdominis tumore corripitur, menses triennii decursu substiterant: Vterus erat exilis, ejus ligamentum sinistrum superius sero tumidum totam occupabat abdominis cavitatem. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 10. Monialis multo tempore circa pubem & inguina doluit, nullis interim ex utero prodeuntibus excrementis: Vterus defunctæ omnino exulceratus fuit. *Vide tit. de ventris tumore.*

Observatio VIII.

Menstruorum suppressio ob mesenterium steatomatis refertum &c.

VIrgo per multos annos laboraverat mensium suppressione & febre hectica, quæ illam extinxit: Reperimus in mesenterio steatomata varia à lympha crassa orienda: Et in sinistro latere magnum veluti saccum; repletum materia turbida, pituitosa, majori ex parte cruenta. *P. Barbette Prax. lib.4. cap.11.*

Observatio IX.

Menstrua inordinata ob Tumorem vulvæ tunicis adnatum 1. *Ob vitium hepatis, uteri scirrhosi, venæ umbilicalis plenitudinem.* 2.

§. 1. CArcinomatis speciemen memini me aliquando propalam ostendisse Medicis ac Obstetricibus, in Vulva cujusdam mulieris à cancero uterino crudelem in modum occisæ, quæ in vivis dum foret conquerebatur assidue, non modo de *Inordinatis menstruis*, vago pruritu ac oberrante ardore, sed potissimum de crebris animi deliquiis, quæ tam frequenter ipsam invasere, ut tandem miserrime ab illis obrueretur.

Facta Medicis cadaveris copia, in vulva vidimus delituisse tumorem, ut lividum & atrum sic cruore ac sanie undiquaque perfusum: adhærescebat autem membraneis suis filamentis tam arcte tunicis vulvæ, ut non potuisset inde eximi sine scalpelli auxilio. *N. Tulpius observat. lib.3. cap.34.*

Cas.

Carcinomatis specimen] Partes glandulis refertæ facile degenerant in fungos, proximum carcinomatis subjectum: Quod si fungus aliquis vulvam occupet, irritat illam continenter & effundit menstrua ipsius non minus copiose ac si instaret verus partus, à quo tamen fixus hic tumor minime quum expellatur, necesse est tandem confugere ad scalpellum, & ejus ope radicitus evellere quod nequit extirpate intimus ejusmodi partus: Sed artis est talem sectionem vel audere vel rite perficere in tam obscuris tenebris: In quibus tamen equidem illam bis vidi non minus secure institutam, & fungum ejus loci à *Bernardo Olhulario* sine ullius partis offensa, ac si sub dio & in loco maxime obvio scalpellum suum direxisset. *Idem, Vide histor. ibid. cap.33. & 34.*

§. 2. Virgo 35. annorum menses habuit inordinatos, aliquando penitus non fluentes, aliquando nimis copiosos. Mortuam secui, atque 1. occurrit vena umbilicalis, quæ in omnibus adultis ligamenti vicem obtinet sanguinis copia turgida, atque extensa in quibusdam locis, ubi hæc vena contorquebatur, instar varicum tuberosa. Hepar erat album, tuberosum, durum, inæquale & exangue: Uteri corpus scirrhosum callosumque. *Vide tit. de Febribus lib. 4.*

Uteri corpus scirrhosum] *Celius Folium* apud *Bartholinum* Epist. 26. cent. 1. notat Menstruorum retentiones non ab authoribus allatis tantum de causis exoriri, sed ab apostematibus etiam nec non scirrhosis uteri tumoribus, qui ad tantam quandoque duritiem deveniunt, ut ossis naturam, colorem, cæterasque acquirant qualitates.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII
SECTIO XXXVI.
De Fluore Muliebri, & Excretis p. n. ab Utero, Mola.

OBSERVATIO I.

Fluor Uterinus ob uterum exulceratum, Glandulas Lumbares & utero vicinas humore purulento plenas, Testiculos vitiatos. 1. Ob Glandulas totius induratas, flavum humorem crassum continentes, Hydatides in Tubarum extremitate. 2. Ab utero purulento. 3. Ab utero ulcerato, cum insigni vesicæ dilatatione. 4. In Utero fluori obnoxiarum humor limpidissimus repertus. 5. Fluor diutius perseverans gangrenam tandem aut uteri corruptionem inducit. 6. 7. 8.

§. 1. ELIZABETHÆ ANGLÆ quinquagesimum jam agenti ætatis annum menstrua octennio ante fluere cessarunt, nunc inde ab anno redeuntia, sed inordinate: Per tres menses eodem Fluore corripitur albo, copioso, summaque cum virium debilitate: sensim aucto, adeo ut stanti ambulantique semper invitæ quid destillet: Acrimonia humoris abditi naturæ loci multum erodebantur, urinaque juxta supprimebatur: Inde grumi sanguinis prodierunt, ingenti cum dolore, præsertim in *hypochondriis*: *Alvus* per dies quinque continuos *adstricta* erat: Adhibita autem incassum fuerunt à Medicis excell. pharmaca, Tandem supervenientibus intolerabilibus *circa pubem* & anum *cruciatibus*, & vomitu materiæ biliosæ, mortua est.

Dissecto post mortem cadavere sequentia notavimus, 1. Omentum tenue, sine pinguedine. 2. Ventriculum magnum ac valde capacem, biliosi humoris plenum, interne rubentem, & *multis* quoque *glandulis conspicuum*. 3. Intestina tenuia in inguine sinistro contracta penitus, & crassa tum flatibus tum duris excrementis distenta, præterea variis in locis veluti occlusa. 4. Pancreas cinerei coloris, durum tactu. 5. Lienem coloris nigricantis & 6. Hepar pallidum, ad flavedinem biliosam vergens, nec sanguineo rubore tinctum: 7. Hujus vesiculæ copiosa bilis inerat: 8. Glandulæ in regione lumborum plures, conglobatæ, atque aliæ prope uterum, valde duræ erant, humorem crassum, sebaceum, flavescentem & puri analogum ex se fundentes quo & vasa lymphatica distenta turgebant: 9. Venarum sanguis tenuissimus fuit, sero multo dilutus, 10. Cordi Polypus erat, 11. Pulmones sani; 12. Ren sinister duplici cavitate, pelvim efformante, præditus. 13. Vesica urinaria lotio adhuc turgebat: 14. Uterus arcte undique partibus vicinis adhæsit, fundo ejus cum

recto intestino, vesicaque urinaria unito. 15. Circa Testiculos, utroque in latere, hydatides sat magnæ conspiciebantur, lympha turgentes insipida: Ipsi Testiculi purulenti & ulcerati fuerunt, nec Tubarum processus rite apparuit: Liquor in arteriam spermaticam injectus, omnia uteri & vaginæ vasa implevit, indeque levi compressione, cum ex utero, tum è vagina manavit: Uterus magnus erat, intrinsecus rubens, exulceratus, excoriatus, pure farctus, inque sinistrum magis latus inclinans: Ulcus extra uteri pomœria, in vicinam quoque vaginam serpsit, Nam ista, quasi gangræna tacta, prorsus nigricare visa est: Vasa uteri omnia cruore turgebant. *Ex literis à Clar. Ioh. de Muralto, Tigur. Medico & Chirurgo die 27. Augusti 1677. ad Nobil. D. I. Conradum Peyer, Medicum Schafhus.*

V*Entriculum glandulis conspicuum*] De iis vide Clar. *Willis* Pharmac. Ration. sect. prima cap. 2. In intestinis Glandulas quoque detexit dictus accuratissimus *D. D. I. Conradus Peyer*, Medicus Schafhusianus, cujus Libellum Schafhusæ anno *1677*. editum consule.

Circa Testiculos hydatides lympha turgentes &c.] Vidit *Excell. I. Iac. Wepferus* in brutis lymphatica vasa ab uteri cornibus tenuibus exordiis in ductus insignes excrescentia, liquorem suum in venas majores hypogastricas, per ligamentum uteri membranosum diffusas aliquot in locis facile deposuisse, quem frustra digitis versus cornua repellere conabatur, obortis nodulis ob valvulas liquoris regressum remorantes:

Fluore corripitur albo] Notat Clar. *Rolfinckius* in Dissert. Anatom. mulieris emunctæ naris se novisse, quibus perpetua humoris albi ex utero stiria manaret: eo quod arteriæ ad nares pertingentes sanguinis impuritates eo delegatas foras non ablegarent: Hinc coryzam arte vel natura excitatam salutariter ad curationem succurrere censet:

* *Quinquagesimum agenti ætatis annum*] Evenit incipitque hic Fluor frequentius circa tempus instantium primum menstruorum, atque ad ætatem satis decrepitam in multis perseverare solet adeo ut nulla ætas nisi prima, immunis observetur ab ipso; nullus fœminarum status easdem ab ipso liberet, postquam & virgines, & uxores, & viduas & juvenculas, & consistentes & senescentes, & fertiles & steriles ipsum patiuntur satis sæpe molestum. *Sylvius Prax. lib. 3. cap. 4. §. 7.*

Fluore corripitur albo, copioso &c.] Si quis humorem, qui tunc effluit consideraverit, observabit eum plerumque quidem pituitosum, satisque crassum ac viscidum existere, rarius, serosum aqueumve ac tenuem. Idem subinde copiosior, subinde parcior effluit, subinde acris & mordax, subinde blandus ac minime aut sæpius plus vel minus graveolens; rarissime omnis fœtoris expers, ut plurimum albicans, vel flavescens; rarius virescens aut nigricans, rarissime saniosus vel purulentus. *Idem §. 8.*

Summa cum virium debilitate] Idem aliquando absque ullo incommodo, saltem valde notabili, fœminas vexat longo tempore, quandiu scil. & paucus existit & omnis fœtoris acrimoniæque expers; sæpius tamen iisdem plurima producit mala, universalem languorem, viriumque omnium dejectionem, spontaneam lassitudinem, dolores varios, cachexiam, sterilitatem, quando & copiosus & acris fœdusque modis variis existit. *Idem §. 9.*

Abditi naturæ loci] Causam primariam semper in utero quærendam arbitror; secundariam, & ipsum augeatem in sanguine, aliisve vitiosis humoribus sanguini confusis, & una cum ipso ad uterum tendentibus. Primariam inquam, in utero, quoniam citra aliam noxam notabilem in reliquo corpore observabilem, consistere potest aliquandiu; quod minime fieret si à sanguinis vitio qualicunque penderet, cum tertium non detur à quo deduci queat: cum enim triplex humor liquorve ad uterum deferatur, sanguis, spiritus animalis & semen, constat neque à spiritibus, neque à semine posse deduci, unde patet ipsum necessario petendum à sanguine (*tanquam causa secundaria*) continue ad uterum pergente. Postquam igitur utero, tanquam causæ primariæ, adscribendus est, quæritur *Quale sit vitium uteri? & Quæ materia* ex qua generatur hic per uterum ac p. n. effluens humor? Item, An ex universo sanguine, modo singulari corrupto; an vero ex aliqua ejus parte, à reliquo sanguine secreta & corrupta proficiscatur? Censeo autem ipsum omnino adscribendum *massæ sanguinis universæ*, modo peculiari corruptæ, non item alicui parti à reliquis secretæ ac elabenti; quamvis namque non negem in quibusdam fluorem esse viscosiorem, ideoque magis pituitosum, in aliis fluidiorem ac tenuiorem, id tamen accidit qua sanguis universus existit in talibus pituitosior, vel serosior; vel ita corrumpitur idem, ut abeat nunc in substantiam viscosiorem, nunc in fluidiorem: adeo ut illa viscositas major vel minor debeatur aliquando ipsi sanguini corrumpendo, aliquando vitio in utero existenti sanguinemque corrupturo. Hoc facile deducturus est qui observavit accurate laborantium constitutionem, tum ante quam fluore corriperentur, tum post: Si namque corporis universi constitutio fuerit laudabilis, nullum dubium est sanguinem similiter existere laudabilem, ac proinde constitutionem Fluoris variam ipsi sanguini tunc non adscribendam, sed causæ ipsum corrumpenti, ac efficienti dictæ: Sin corporis universi constitutio existat vitiosa prius quam Fluor fœminam infestaverit, sive illa sequatur menses suppressos, segniusve aut parcius procedentes, sive illa præcedat diu tempus mensium fluxurorum, quis dubitabit tunc ipsi *sanguini* adscribere fluoris varietatem, inprimis quando illa convenit cum cachexiæ urgentis varietate: Cum proinde sanguis vitiosus non sit causa primaria & adæquata fluoris albi, aliquando tamen hujus vel illius fluoris, aut viscosioris aut serosioris, verum illius *causa efficiens*, sanguinemque in fluorem album corrumpens in *utero ipso* quærenda veniat, jure quæritur Quomodo affectus sit uterus? aut, Quodnam p. n. existere possit in utero à quo illa pendeat corruptio sanguinis in fluorem album? Adhæc observandum 1. fluorem album nunquam, vel rarissime, circa initia esse Acrem, talem tamen utplurimum fieri tandem. 2. Sanguinem tum naturaliter mutari in Humorem album, quando convertitur in *Lac*; tum p. n. quando corrumpitur in *Pus*: Utramque autem mutationem hanc docuimus alias deberi *Acido*, vel in mammarum glandulis præparato, & ibidem sanguini allabenti admixto, vel in sanguine existenti, atque propter sanguinis extra vasa sua effusi moram & quietem, spirituumque volatilium in auras tunc abeuntium jacturam, se magis magisque manifestanti, viresque suas exerenti cæterasque sanguinis partes, sicut dictum, in pus album sensim converenti: Quemadmodum vero sanguis mutatur f. n. in fœminarum utero gerentium mammis, & quidem postremis mensibus in lac. Idemque sanguis extra vasa sua effusus col-

lectusque,

lectasque, quin idem ad partes ulceratas delatus, p.n. corrumpitur in pus ; ita idem mutari potest cum revera mutetur, in uteri vasis cavernosis , & quidem itidem p.n. in Humorem album quidem, multum tamen tum à pure , tum præsertim à Lacte differentem, adeoque singularem, Fluoris albi nomine notum, quoniam fœminis solet idem sponte effluere. Differt hic fluor plurimum à Lacte, quin perfectionem novam obtinet sanguis, quando in Lac mutatur, à qua perfectione sua desciscit sanguis, quoties in album abit Fluorem. Differt item multum à *Pure*, quia hic ex sanguine puro rite confectum magis albescit ac æquale existit quam fluor mulieres ad pituitæ colorem, consistentiam & naturam magis accedens. *Idem à* §. 10. *ad* 35.

Acrimonia humoris abditi natura loci multum erodebantur.) Quemadmodum vero pus diutius in abscessu retentum paulatim acrius evadit, ita fluor muliebris sensim acrimoniam, & quandoque tantam quæ partes, per quas fluit exulcerare saltem excoriare potest, acquirere solet. Hæc autem acrimonia ulcerosa, h. e. partes affectas in ulcus rodens sola evincit se in *Aciditate* consistere, postquam, sicut non semel plurimis alias evicimus exemplis, experimentisque manifestissimis, salis lixivi acrimonia , cum nigredine morticina corrumpit partes à se affectas; & Acida exedit consumitque partes in quas vim suam exerit noxiam, mutatque in substantiam albicantem: Cùm proinde hactenus duplex tantum innotuerit nobis , & aliis *Acrimonia*, quæ in corpore humano possit habere locum, & *corruptio sanguinis* ad uterum accedentis , & in Fluorem album mutati non tantum nequeat deduci à *lixivi salis* acrimonia, sed commodissime possit ab acrimonia acida, merito tunc corruptionem adscribimus quæsitam : Huic nostræ opinioni præter dicta favent causæ antecedentes ac forinsecus advenientes, quarum 1. potissima frequentissimaque est Animi mœror gravis & diu protractus , Acidi noxii & inprimis Austeri productor assiduus: 2. Terror inopinatus & grandis, Acidi & Austeri causa certissima & potentissima. 3. Aëris, vel aquæ, forinsecus ad uterum quovis modo penetrantis frigus , comitisve frigoris causæ, unde *Acidum* ubivis augeri in nobis , tum alia plura , tum inprimis Gravedo evincunt abunde. 4. Fluorem si non producit, fovet saltem augetque manifesto Acidorum abusus, hinc fœminis Belgicis frequens ille Fluor: Causis prædictis annumerari quoque potest Fluxus menstruus, tam segnius accedens, quam parcius prodiens, aut plane suppressus; subsistens namque in cavernosis uteri vasis sanguis plus minus corrumpitur, noxamque suam utero communicat, & ita quidem ut in eodem hærens , atque sedem figens, sanguinem postmodum accedentem similiter corrumpat, & in Humorem albicantem ac pituitæ similem convertat h. e. Fluorem album producat : Notamus autem uteri substantiam proxime accedere ad naturam Glandularum , ideoque maxime susceptibilem esse *Acidi*, quod p.n. in corpore muliebri quavis de causa redundans, & quaquaversum delatum, sistitur facilius & abundantius , & arctius in utero , ibidemque modo suo vitiabit & corrumpet necessario sanguinem ad ipsum delatum, sicut evincit frequens experientia. Sicut vero à causis non natur. vel fortuitis, Acidum in corpore nostro vel producentibus, vel augentibus, vel foventibus, afficiuntur primario Glandulæ , & inprimis pancreaticæ, ita ab iisdem afficiuntur secundario tum frequentius uterus , tum etiam aliquando mammæ: Quamvis proinde putemus à causis nnatis deducendam Fluoris albi generationem , non putamus tamen immediate ac primario male affici ab ipsis uterum (nisi forsan à frigore, ejusve causa immediata ad uterum penetrante) sed secundario tantum ac mediate , atque postquam prius male ab ipsis affectæ Glandulæ pancreaticæ: Notandum porro ad Fluoris albi generationem affici etiam aliquando uterum immediate à frigore externo, tum in puberibus fluxum menstruum sistente , aut saltem minuente , tum nondum puberibus , nec proinde Fluxum dictum adhuc passis uterum ipsum ita vitiante, ut facilius copiosiusque, quam decebat, secedat sistaturque in ipso pars sanguinis *Acidior*, quæ ibidem fermenti pravi naturam induens, sanguinem ad uteri nutritionem continue allabentem paulatim postea corrumpat, & in humorem pituitæ similem mutet , qui nutriendo utero inutilis effluat plerumque, dictumque Fluorem producat , Quoties igitur à causa externa simul afficitur immediate uterus, ita ut inde ad Fluorem album producendum simul disponatur, toties tum facilius tum citius, tum gravius laborant fœminæ isto Fluere Quoties contra nullo concurrente immediato uteri affectu, secundario duntaxat & post affectus demum & tantum Pancreatis, aliarumque partium glandulas vitiatur tandem ipse uterus, ita ut hinc Fluor consequitur albus, toties idem tum segnius , tum levius solet afficere mulieres: Hujus diversitatis ratio est manifesta , postquam ubi causæ plures concurrunt , eundem effectum producentes , ibi effectus necessario & facilius & citius & potentius obtinetur : Ubi contra causæ illæ pauciores existunt , ibi necessario expectandus effectus idem tum difficilius, tum segnius, tum imbecilius sequuturus : Sive igitur tantum mediate aut immediate afficitur uterus ad Flu. album producendum, sive afficiatur idem tum mediate tum immediate, affici tamen debet ipsius ad notari Fluoris productionem, ita ut idcirco corrumpatur in ipso sanguis in humorem pituitæ similem, qui pro vitii uterini varietate variet non parum, tam coloris , quam odoris & acrimoniæ copiæque ratione , quamvis non negem posse illum Humorem variare quoque ratione sanguinis varii, aliorumque affectuum corpori obvenientium : Quemadmodum enim Fermentum illud uterinum , & quidem Acidum, prout magis vel minus existit austerum, vel acre , vel alio modo varie otiosum, ita diversimode corrumpet sanguinem ad uterum accedentem: Sic etiam sanguis ob alios affectus in corpore existentes aut præcedentes variis modis affectus in humorem diversum corrumpetur ab eodem fermento: adeo ut diversitas humoris in Fluore albo effluentis pendeat nunc à diversitate fermenti corrumpentis , nunc à diversitate sanguinis corrumpendi, nunc ab utroque ; Quæ omnia diligenter observanda, quia plurimum faciunt ad curationem. *Idem* §. 35. *ad* 53.

Adhibita incassum pharmaca) Legitima curatio ex causarum distinctione petenda, alias omnis labor inutilis : Causa autem quærendæ , *ait idem* §. 67. vel in Fermento uteri vitioso diverso , & magis vel minus austero vel acri aliterve affecto , subinde, in sanguine ad uterum accedente, ac propter affectus alios præcedentes comitesve multum sæpe diverso ac multifariam male affecto, vide curationem. l. c.

Glandulæ in regione lumborum &c.) uteri substantiam proxime accedere ad naturam Glandularum adnotat *Idem, vide supra Scholia* 4.

Cordi polypus erat &c. uterus intrinsecus rubeus &c.) Hinc verisimile duplici de causa contigisse Fluorem, 1. vel ob affectus alios præcedentes , vitiumque massæ sanguineæ, quod cordi innatus esset polypus, venarum sanguis tenuissimus fuerit, sero multo dilutus &c. 2. ob Fermentum vitiosum uteri, qui magnus , intrinsecus rubens &c. unde affectus magnus & tandem lethalis.

Uterus arcte vicinis partibus adhæsit) Quia exulceratus , ideoque qua parte ulcus fuit , cum partibus adjacentibus coiit.

§. 2. In

§. 2. In Angla muliere quæ Leucorrhæa per plures annos decubuit, & tandem corrosivis matricis ulceribus misere obiit, una cum Clar. *Sylvio* 14. Maii 1668. Lugduni Batavorum; *Glandulas* totius corporis omnes Lymphaticas, seu *Conglobatas*, duriores flavasque extitisse, Et *humorem crassum*, sebaceum, luteum, puri analogum continuisse: *Vasa vero lymphatica* valde repleta & distenta fuisse deprehendimus: Insuper ad testes, in Tubarum extremitate, hydatides utrinque magnæ aderant. *I. de Muralto Exercit. de Lympha & Saliva, in Annexis* §. 11.

GLandulis totius corporis &c.* Clar. *Franc. de le Boë Sylvius* Glandulas in conglobatas & conglomeratas distinxit: Conglobatæ illa sunt, Quæ ex una quasi continuata substantia, & æqualem substantiam habente, constituuntur, quales in mesenterio & lumbis plurimæ occurrunt, ut & aliis in locis v.g. inguinibus, collo &c. Conglomeratas vocat illas quæ ex pluribus glandulis minoribus simul junctis conflantur, quales sunt quæ non tantum Pancreas, sed etiam salivales glandulas & Thymum constituunt: Differunt quoad substantiam hæ glandulæ, quoniam sæpissime in Conglobatarum medio cavitas reperitur, non autem in Conglomeratis, quod à *Stenone* notatum in observationib. Anat. Differunt præterea vasis peculiaribus, nam Conglobatæ vasis donatæ sunt lymphaticis, quæ omnia versus & ad communem ductum, Thoracicum dictum, propellunt liquorem in se præparatum vel aliunde acceptum: Conglomeratæ autem in peculiares cavitates suum liquorem immediate deponunt, & Salivales quidem in oris cavitatem, Pancreaticæ vero in tenue intestinum. 3°. differunt succi varietate, Conglomeratæ enim succum non sibi similem continent, Pancreaticus enim aliquando acidus est, aliquando pene insipidus, nonnunquam austerus, sæpius salsus, sæpissime acido salsus, notante *Reg. de Graaf.* Tract. de succo Pancreatico; Saliva autem ut plurimum insipida est: In Glandulis vero Conglobatis eundem sibique similem humorem secerni excernique probatur, non solum per glandularum illarum substantiam ubique consimilem, sed etiam per vias in quas idem exoneretur, desinentes scil. in Ductum chyliferum thoracicum, dum ex glandulis conglomeratis effunditur liquor in peculiares cavitates.

Humorem crassum &c.] Humor vasorum lymphaticorum non semper tenuis est & fluidus, sed interdum crassitiem adipiscitur; notante *P. Barbette in Praxi cap. 4. lib. 4.* qui in hydropicæ cadavere vidit abdominis lympham primo tenuem & fluidam, deinde gelatinam, tertio concretam, tandem duram & steatomaticam: Acrimoniæ autem & corrosionis participem fuisse ostendunt matricis ulcera corrosiva fluorem comitantia.

§. 3. Mulier 40. ann. ex partu laborioso Fluore albo se laborare conquerebatur: dolorificus valde hic fluxus, nec uniformis hic semper, cum tenuis modo, modo viscida magis exiret materia, diversi coloris odorisve: Injectiones hic adstringentes variæ à Chirurgis variis adhibitæ, ast sine ullo successu: postquam enim per 14. septimanas misere sic vitam egit, obiit tandem, exhibuitque corpus dissecanti *uterum omnimodo purulentum*, non uno loco materiam, etiam ex fundo ipso, abdominis cavo communicantem: Dissectio hæc instituta 22. Febr. 1675. *G. Blasius P. 50. observ. med. 3.*

* FLuore albo*] Ejus hæc est generatio ex *Fr. Bayle* Dissertat. Physic. *6* §. 13. Mulierum (*inquit*) uterus statis periodis, quæ menstruo fere spatio comprehenduntur, fervorem concipit, quo densa ipsius substantia rarescit luxaturque, biantia in ipsius cavitatem vasorum oscula aperiuntur, sanguis in ipsis attenuatur, & per patentes meatus effunditur: In euchymis ejusmodi sanguinis effluvium non modo statis periodis contingit, sed etiam purus & innoxius sanguis, sine ullis symptomatis, saltem molestis, effunditur: quibus vero sanguis pravis humoribus est inquinatus, multa pituita viscidus, bile uberiore acrior, melancholia crassus, multi ex hujusmodi profluvio morbi accidunt, quorum frequentissimus, & variis modis molestus est *Fluor albus* appellatus, cujus genesis est hujusmodi: Cum sanguis ad uterum, ejus meatibus apertis confluit, in majora laxatarum fibrarum interstitia se facile insinuat, ibique hæret, donec ejectis cum sanguine fervoris ipsius causis, fibræ ad pristinum statum redeunt, & se contrahentes, quem continebant sanguinem exprimunt, quod facile fit & sine molestia si sanguis purus sit & laudabilis, quia quamvis uberius uteri fibras irrigaverit, nullam illis intulit noxam; At si pituitosus sanguis ejusmodi interstitia semel occupavit, non ita facile ex iis extruditur, saltem si forti fibrarum pressione expellatur, pituitosum quid relinquit, quod præ visciditate tenaciter adhæret uteri fibris, ejusque ductuum lateribus; Sic uterus fit pituitosus, & ductus, per quos sanguis profunditur, ac proinde illi ductus sunt apti succum pituitosum sanguini permistum, præcipue si uberius abundet, excipere, & in uteri cavitatem traducere, ut mirum amplius non sit quare cohibito sanguinis fluxu, fluxus pituitosus perseveret, quare tenuior succus, crassiore relicto, percolatur; Nec mirum est etiam quare vertente menstrua periodo, aliquot diebus ante fluxum sanguinis, uberius expurgetur humor pituitosus; & tandem sequatur sanguineus; Scil. vasa mediocriter relaxata, quia pituitoso succo sunt imbuta, pituitosum succum tantum admittunt, sanguinem vero tunc tantum recipiunt quando sunt magis dilatata: Quod dictum de humore pituitoso, de bilioso & melancholico dictum puta; quod attinet ad memoratam transcolationem & evacuationem, quamvis quoad reliqua, quilibet humor sua infert symptomata, graviora, leviora, pro variis gradibus parvitatis: Affectio hac perseveratura est donec imbibitus humor ab utero fuerit elutus: nunquam vero poterit uterus ab imbibito humore expurgari, antequam quod ipsius in massa sanguinis abundat fuerit evacuatum, frustra enim arte quacunque à parte effecta humorem, quo infarcta est, ejicies, quamdiu è massa sanguinis novus continuo affluet.

Diversi coloris odorisque] Coloris odorisque mutati in exeuntibus ab utero *Sylvius de le Boë* Causas disquirit prax. lib. 3, cap. *3.* §. *394.* Certum est *ait*, corrumpi sanguinem ut fœteat, quia vero quævis corruptio fœtori non est conjuncta, quæritur Qualis corruptio fœtorem illi inducere queat: Acidum certe illi affusum, coagulat & corrumpit, at sine fœtore: Salsum quoque lixivum ipsius consistentiam dissolvit, sed sine fœtore: At si quis consideraverit 1. Odorem omnem pendere ab oleosis & pinguibus, ideoque fœtorem quoque ab iis petendum. 2: mutationes primarias nostro sanguini contingentes Acido & Salso lixivo confluentibus & simul effervescentibus deberi, à quibus fœtor

fœtor nullus sanguini conciliatur. 3. In rebus artificialibus manifestum fœtorem produci quoties oleosis salso lixivo dissolutis, & junctis affunditur liquor acidus e. g. solutioni sulphuris per lixivium factæ si affundatur acetum spiritus vitrioli &c. Si quis, *inquit*, hæc omnia consideraverit suspicabitur forte ad fœtorem sanguini conciliandum opus esse ut partes ejus oleosæ intimius junctæ sint partibus salinis, atque accedente parte acida effervescentia inde sequatur cum fœtore conjuncta, nisi omnia ista artificialia colorem tunc nanciscerentur album, dum sanguis ille fœtens prodit sæpenumero ater: Observandum tamen Fluorem uteri, Album dictum (quem ostendi ortum habere à sanguine ad uterum delato, ibique corrupto) plus minus fœtidum acremque sæpius existere, unde in hoc casu faveret magis argumentum ab experimento dicto sumptum: Quoties autem sanguis menstruus fœtens nigricat, nec albet, non videtur illud argumentum aliquid probare, nisi forsan dici queat corrumpi quidem sanguinis partem aliquam, quæ albescat & reliquo sanguini magis copioso affluenti admista colorem ipsius non plane mutet, fœtorem tamen suum ipsi communicet: Objicies, erit saltem sanguis menstruus talis ob admistam sanguinis partem albicantem pallidior, non item atrior ut patet experientia. R. Consequentiam valere nisi alia forsan concurrat causa quæ sanguinem illum reddat nigricantem, sitque potentior sanguine corrupto & albicante: Ex dictis ergo liquet ab Acido expectandum colorem in sanguine nigricantiorem: Quod si ad fœtorem sanguini conciliandum desideretur similiter Acidum vitiosam in ipso excitans effervescentiam, cum talis non sit sanguis universus, sed iste tantum qui tunc per Uterum effluit, opus est ut in utero, aut saltem circa uterum, ejusque vasa repetiatur illud Acidum corrumpens, ac quidem cum fœtore sanguinem per uterum proditurum: Quod si Acidum illud corrumpens sit in utero, corrumpetur ab ipso sanguis ad uterum delatus, & ob sinuosum ejus substantiam segnius ad cor inde refluens, qui ibidem collectus admiscebitur sanguini menstruorum tempore copiosius allabenti & elabenti, atque ipsi fœtorem suum conciliabit: Eidem autem nihil obstat admisceri etiam partem Acidi humoris, à quo non tam albescet quam nigricabit sanguis ob copiam suam majorem Acido magis resistens: Adde quod videatur in corruptione sanguis ab Acido nigredinem primum, alborem postea consequi: Hoc probare videtur uterus Cancro præ aliis partibus omnibus, si glandulas excipias, subjectus, Cancrum autem ab Acido habere ortum probant & lancinationes in ipso graves, & cura quoq; facilis & felix per salia volatilia. Cæteraque acidum temperantia: Juxta ergo rationem & Experientiam assero Sanguini menstruo fœtorem conciliari ab Acido humore in uteri substantia hærente, atque sanguinem ad ipsius nutritionem accedentem paulatim ex parte ita corrumpente, ut quamvis non abeat semper in pus, abeat tamen in humorem albicantem & pituitæ fœdæ haud absimilem, qui mensium alborum nomine continue fere effluat, & imprimis cessante menstruo fluxu sanguineo sentiatur molestus, atque dicto sanguini menstruo junctus *fœtorem* ipsi conciliet: Notandum autem tum Alba menstrua, tum *fœtentem* fluxum menstruum observari semper in mulieribus tristioribus, in quibus Acidum noxium continue exuperat; unde confirmari videtur sententia Acidum illud noxium tendere quoque ad uterum, ibidem hærere & sanguinem allubentem ac morantem imprimis corrumpere, atque tum menstruis albis, tum menstruo *fluxui fœtenti* ansam præbere.

§. 4. Dec. 2. 1675, aperui cadaver mulieris 30. ann. Fluxu hæc laboraverat albo jam per 7. menses, qui ultimis temporibus gravis admodum & dolorificus, materiæ fœtidissimæ: Urinam parce admodum excernebat, nec unquam sine dolore: Dissectus venter vesicam urinariam offerebat mirum in modum distentam, urinæ insigni quantitate repletam, capitis humani magnitudini fere accedebat, ad umbilicalem regionem se extendens, Ossium pubis margini firmiter undique adnata, Incumbebat hæc Uteri non solum vaginæ, sed & fundo, imo pondere suo partem utramque graviter adeo comprimebat, ut non rotunda, aut saltem leviter protuberans, sed complanara, imo potius sinuosa observata fuerit: Fundus ipse substantiæ licet debitæ, vix à statu naturali recedentis, parte antica atque postica digiti transversi, laterali utraque duplicis digiri crassitiem habebat: hinc ampla valde quamvis ipsi incumbens vesica, extensio ejus tanta ut utriusque manus digitis vix tegi valeret: vagina ab extremo pudendi usque ad orificium internum ulcere sordido affecta notabatur, scatebat hæc materia purulenta, summe fœtida, cujus etiam aliqua portio ipso in ventris cavo, loco eo ubi vagina dicta intestino recto cohærebat, reperiebatur, eo quod consumpta substantiæ uteri particula materię illi concessus fuerit exitus, omnibus locis gravis æque hujus vaginæ exulceratio; levior quæ vicina magis orificio externo, gravis quæ interna: Nec tamen ab ulcere quamvis libera magis pars antica vaginæ dictæ, alienæ constitutionis omnino expers reperiebatur, duritiem enim insignem hic reperiebamus, imo & crassitiem, utraque tanra ut substanria vix minimi digiti crassitiem habens naturaliter constitura, duorum pollicum crassitiem superaret, cartilaginosæ fere constitutionis: Atque huic substantiæ hujus, cum crassitie, conjunctæ duritiei excedenti, urinæ suppressionem, aut saltem parciorem excretionem, hinc vesicæ urinarię extensionem summam, unice abscribendam ducebamus, angustato sc. ab uteri substantia dicta meatu urinario eidem continuo. In latere dextro *Tuba uterina*, circa extremitatem eam quæ ab utero est remotior & amplior, inflammara valde, toto reliquo corpore purulenta omnino, omni cavitate destituta, purulentus itidem *Testiculus*: In sinistro utraque pars à statu legitimo notabiliter haud recedebat: In utroque loco testibus vicino, cornubus uteri adhærebat vesica, quarum dextra ovi gallinacei magnitudinem habebat: liquore gelatinoso, pellucido, subflavo, repleta; sinistra vix juglandis, aquosa magis: *Ren* uterque sero mire extendebatur, forsan quod urinæ excretio aliquamdiu parcior fuerit: *Vreteres* ampli itidem, *vesica fellis* insignis quoque magnitudinis, bile turgida, *Hepar* bonæ notæ, *Pancreas* quoque: *Lienis* mira structura, numerum sive spectes sive figuram: *Ille* duos exhibebat Lienes intime conne-

xos, sicut nonnisi singulari adhibita circumspectione separari potuerint: *Hæc* locis variis in eisam substantiam, adeoque quasi in lobos quosdam parte ea quæ ventris anteriora respiciebat, divisam: Imo in Liene hoc, duplici ex corpore dicto modo composito, appendicula singularis etiam observabatur, quam lobum ejus vere nominare licebat; Circa Renem sinistrum nucis moschatæ magnitudinem habens globosa occurrebat substantia, vasis mire irretita, dissecta hæc Lienis substantiæ similis observabatur. *Cordis* ventriculum dextrum insignis admodum occupabat *Polypus*, tenax valde, albus, fibrosus, extendebat se ad plurium digitorum longitudinem in arteriæ pulmonalis interiora: *Mediastino* circa pericardium utroque latere, vesiculæ variæ flatu turgidæ adstabant: In inguine sinistro *Glandulæ* quæ aderant, naturali in statu inveniebantur, quæ in dextro duplicis juglandis similitudinem referebant externam faciem spectantibus, licet valde essent inæquales: dissectæ plurimis ex particulis, facile digitis resolubilibus, singulari tunica investitis compositæ videbantur: Cor, Renes paresvé aliæ variæ maculas habebant, in tunicis se manifestantes, subnigras, linea albicante circumscriptas.

VLcus dictum uteri, hinc Fluor purulentus vesiculæ circa vasa pampini formia, glandularum in inguine intumescentia, quæque alia huc facientia adduximus, quam causam habuerint meum non est determinare, eo quod nonnisi viribus diuturni auæ afflictionis omnino destructi, adeo ut etiam vix verbum proferre valeret, in Nosocomium delata fuerit defuncta nostra, Lymphæ singulari vitio, simili omnino illi quale luis venereæ, præcipuam, si non unicam causam variis rationibus mori habemus, plurimum hic tribuamus multa ex dictis suadent: Hac an correpta fuerit defuncta dicere non possumus, hoc hic monuisse satis sit, vel sanguinem suis à causis corruptum, (etiam non raro à malignis, quas inter seminium palmam ducit) Lymphæ dispositioni pravæ, ac speciatim magis coagulationi singulari, hinc circa glandulas, aliaque loca, ubi ductuum ejus morui destinatorum copia collectioni, aliisque inde productis vitiis occasionem præbuisse, licet nec ipse partibus aliis humoribusque pepercerit, sic ut non solum vitia alia in muliere hac observata, verum & uteri ulcus ipsum ex sanguinis Lymphæve constitutione præternat. originem duxerint, vel ex impuro congressu, seminisve pravi in utero detenti corrosiva vi ulcus uteri primo, hinc ex hoc sanguinis lymphæve vitia, quæque ab iis produci posse diximus, dependere. *Gerardus Blasius Part.5. Observation. medic.5.*

§. 5. Sæpius vidimus in dissectis cadaveribus puellarum seu virginum, & aliarum mulierum profluvio uteri albo, dum viverent, laborantium, quæ ob alium aliquem morbum gravem extinctæ fuerant, In utero enim earum humorem limpidissimum invenimus, qui è cavitate ejusdem guttatim stillabat per verum collum in sinum pudoris, in quo candorem tantum acquirebat, ut cretam aut calcem dissolutam in aqua dixisses, & ejusdem mixtionis crassitiem quoque; in aliis majorem: An verò id fiat, i. e. ista albedo & inspissatio humoris antea tenuis & limpidissimi, acquitatur coctione aliqua, vel aëris externi appulsu, frigidi potius ut videtur, aliis judicandum proponimus. *Severinus Pinaus de Notis virginitatis lib.1. problem.3.*

I*Sta albedo & inspissatio humoris &c.* Lymphatica vasa plurima ab utero oriuntur, quæ externam ejus substantiam perreptando, sensim coeunt, & rivulorum ad instar augescunt, donec ad magnum chyli lymphæque receptaculum, ubi terminantur pervenerint: *Regn. de Graaf de mul. organis c.9.* Humorem autem in illis contentum primo limpidissimum esse, post crassitiem adipisci ostendit *P. Barbette* in Praxi cap. de hydrope,

In quo candorem tantum acquirebat &c.] Cum apud *Hippocr.* 1. de morb. mul. λευκὰ leguntur dubitari potest an intelligat fluorem muliebrem: nam & absolute τὰ λευκὰ leguntur & τὰ καλεόμενα λευκά: existimamus autem per hæc vere fluorem uterinum intelligi, præsertim pituitosum, sed nomine τῶν λευκῶν aliud audiendum: *Hippocr.* enim primum ita scribit, Si mulieri à partu cum febre Alba retineantur, pessimum: Et 5. Epidem, Mulier, *ait*, in Larissa prægnans erat, 10. mense sanguis malus fluxit, 14. excidit puer mortuus; tertia die noctu secundo excreta est & τὰ λευκὰ, i. e. purgamenta alba: *Aristot.* vero c.l.7. de hist. an. τὰ λευκὰ proprie in puellis considerat, quæ loco menstruorum ipsis eveniunt, cum sanguis incoctus & crudus est: Fieri autem potest ut in acetabulis, aut cornibus, aut vasis uteri peculiari vitio accumuletur sanies quædam & quoddã πυῶδες, quod menses inficit, licet sanguis qui affluit ad uterum, menstruam purgationem facturus, floridus sit & laudabilis: Etenim sensim ad partes uteri affluit, & hic moratur donec menstrua periodus advenerit, & ista quam fecit mora inficitur menstruum & exalbescit: Imo *Duretus* annotavit evenire posse & sine febre & cum febre, sine ulcere ullo uteri, ut circum hujus venas, præsertim fundum, purulentum quid & album acervetur: Et forte ista sunt λευκὰ quæ à partu consequuntur, diuturnitate temporis sanguine alborem acquirente: *Galenus* enim 10.4. de usu part, *ait*, Si sanguis tantam in venis & arteriis moram traheret quantã semen in vasis spermaticis, seminis more alberet ut non amplius mirum sit si in corpore ipsius uteri ex albescat humor, & præsertim sanguis. *Ballonius cons. b.2. hist.2. p.76.*

* *Humorem invenimus qui &c.*) *Sylvius* l.c. §. 14. triplicidum tantum humorem liquoremvé ad uterum deferri statuit, sanguinem spiritus animales, & semen: Sanguini autem varia admisceri; *Diemerbroeck. Anat.* lib.2.8. in mulieribus gravidis versus uteri placentam & amnium chylum deferri censet; ac in non nullis non gravidis (sed sæpe vitiosum, intemperatum, vel aliis pravis humoribus admistum) ad uterum similiter fluere, circa uterum corrumpi ac putrescere, & foras effluere, cum majore vel minore fœtore, prout ejus corruptio ibi major vel minor fuerit; indeque frequentissimam *Fluoris uterini* causam deducit.

§.6. Nob.

§. 6. Nob. mulierem affectus plures p.n. male habent, inter quos alii vestutiores sunt, Muliebre Profluvium & Dolores vagi. Alii recentiores, ut Febris quæ horis vespertinis vehementior fit, & jam plus 40. diebus torquet: Muliebre profluvium evidentissimum est, loci enim muliebres perpetuo sunt humidiores, adest fastidium ciborum; &c.

Ex assidua autem destillatione Uteri excitata fuerunt Ulcera, quæ in Gangrænam redacta, Nobilem mulierem ad mortem deduxerunt.

PRofluvium muliebre ex *Galeno* 3. de sympt. causis c.4. & 6. de loc. c.5. non aliud est quam distillatio uteri diuturna, per quam universum corpus expurgatur: Cujus generatio est à materia excrementitia, quæ in venis uteri existens, facultatem uteri ita irritat, ut per uterum assidue egrediatur: De causa autem proxima hoc vitium producente, dissidium est inter Scriptores; nam alii affectionem referunt in varios humores & ichores, partium principum vitio procreatos, ad uterum transfusos, qui dum illius expultricem irritant, utero nequaquam affecto, tanquam rheumatismo per uterum excernuntur: Alii vero probare nituntur Utero affecto etiam procreari, cum morbi diuturnitate uteri calor redditus sit imbecillior, ideoque plurimam partem alimenti in excrementum commutari, ut aliquando etiam ex excrementorum acrimonia, abrasiones & ulcera suboriantur: Sed hoc dissidium sic dirimendum est, Profluvium id ut plurimum accidere transmissis humoribus ad uterum à partibus principibus: Non negandum tamen quin & utero affecto id symptomata possit procreari, quemadmodum temporis diuturnitate in proposito casu factum est: Quare hujus symptomatis causam proximam (præter humores varios & ichores ob pugnantes ventriculi & jecoris intemperationes genitos) arbitrandum est ex intemperie frigidiori & humidiori uteri, morbi longitudine cumulati, plurima parte alimenti in excrementum cedente, quod putrescens & abrasionem uteri efficiens, & expultricem irritans, hujus symptomatis est causa: Dolores autem vagi plurima ex parte éa vapore ortum ducant, qui ex ventriculi & uteri imbecillitate procreantur, cum non admodum permaneant: Febris vero Lenta, quæ horis vespertinis excandescit, absque siti & aliis symptomatibus, à materia pituitosa dominante, cum bilis & biliosi humoris subdominio, venas mesenterii & uteri obstruente exoritur *Lalius à Fonte Consultatione* 119.

Febris Lenta] *Hipp.* 1. de morb. mul. in morbo uteri per corruptionem πῦρ esse βληχρὸν, i.e. mitem esse calorem: Ejusmodi febris invadit cum partes principes διαφθορᾷ laborant, atq; Medicis incautis imponit.

§. 7. Nobilis juvenis temperaturæ biliosæ & sanguineæ, post editum partum, cum in temperanti victus ratione uteretur, non solum in toto puerperio expurgata, sed etiam plures menses post multa aquosa excrementa interdum ovorum albuminis conditionum referentia, semper sanguine perfusa sunt reddita: Totius etiam corporis marcor & febris accessit, quę horis vespertinis magis amplificatur, quo tempore vehementi alterius coxę dolore tentatur, qui usque ad extremum calcem exporrigitur.

Quamvis omni conatu actum sit ut febris elideretur, inhibereturque ne in hecticam transiret, neutrum potuit præcaveri, imo accessit etiam uteri gangræna, & sic vitam cum morte commutavit.

HIc non alia causa est quam facultatis expultricis læsio, & excrementorum serosorum copia, à qua irritatur; cum ex immoderata & diuturna sanguinis profusione, jecur atque ventriculus propriam temperiem amiserint, ut non sit mirum si plurima materia frigida, tenuis, serosa in dies cumuletur, & quamvis interdum acris percipiatur, id ex aliqua abrasione cervicis provenire existimandum, vel humoris serosi putredine, ex qua causa etiam salsus fieri solet: Accedit quod morbi proxilitate utero imbecillo reddito, plurima pars ipsius alimenti in excrementum serosum cedit, Marcoris vero generatio in morborum diuturnitate & nutritionis inopia posita est: Febris vero & dolor, putredinem causam habet, reliqua eandem materiam à calore febrili agitatam, atque in vaporem tempore paroxysmi agitatam, qui ad partem affectam debilem propellatur. *Idem Consultat. cxxvj.*

§. 8. Domina de Boligni laborarer ῥῷ γυναικείῳ qui erat tetri odoris, fere omnino supresso: Vitium erat in pulmonibus & hepate, sed uterus corruptus quasi gangræna affectus, plenus tabo & sanie. *Vide lib. 4. tit. 4. de Febribus.*

* 9. In curatione Fluoris muliebris animus indubio vacillat, si fluor perseverat magna incommoda sequuntur; Si supprimitur, majora, maxima si à toto corpore est, Eo suppresso vidimus *uterum gangræna* affectum. *Ballonius cons.* 35. *l.* 3.

Maxima si à corpore) Fluor muliebris curatu est difficilis si inveteratus dum habitum contraxit; Si in utero labes contracta est & in temperamento laboret, & in solutione continui, & cum ulcera vel ulcuscula adsunt; Deinde morbi & uteri & in utero sunt difficiles & per se, & quia aliæ partes in eum se exonerant: accedit quod ex Hippocrate, uterus sit plenus attractæ humiditatis; Idem uterinorum malorum & suffocationum originem repetet: ex eo quod uterus acidior orgasmum habet, errabundus sursum, deorsum inclinat pene furibundo, & πρὸς τὴν ἰκμάδα i. e. ad blandum & genuinum fontem, seu hepar sit, seu alio pars, gratiosi roris, incitatur: Cum alieno humore & putri sive aliegeno, sive indigeno madescit, id malum & ut signum & ut causa: ut signum quia cum sit fastidiosi odoris corruptionis est index: & ut causa, quia perpetuo partem afficit; &c. Totum corpus raro fere simile est, quod notandum in hoc morbo: qui fluor fit per exonerationem partium male affectarum, robore naturæ tandem in colliquativum funebrem terminatur, nam aut cita mors, aut præ tabe & tabo vita misera consequitur. *Idem.*

§. 10. Observari in duabus monialibus; & duabus fœminis in matrimonio viventibus uterum post diuturnum Fluorem album ulcere cancroso corruptum fuisse, apparente in hypogastrio tumore duro, inequali, & continue ichorem fœtidissimum subcruentum cum maximo dolore stillantem; omnes tabidę moriebantur *VVepferus Tract. de cicut. aqu. pag.* 104.

OBSERVATIO II.

Caruncula ab Utero excreta ob illius cancrosum ulcus.1.Partes fœtus molliores excretæ pro sanie uteri habitæ.2. Globuli Lympha gelatina, ab utero iis referto ejecti.3.Effluxus saniei ob membranas uteri putrefactas.4.Fœtus involucra cum utero putrefacta excreta.5.

§. 1. Alias, cum essem junior, vidi carnem excretam à muliere septuagenaria. Et cum esset aliqua inter Paternum & me altercatio, post obitum mulieris aperto cadavere, inventa est uteri portio ad magnitudinem ovi separata ab utero reliquo, simul cum sanguine grumoso.*Saxonia Panthei lib. iv. cap.xix.*

Cognoscuntur uteri ulcera ex dolore punctorio cum excretione aut ichoris, aut puris, vel utriusque, quandoque cum sanguine, aliquando sine hoc, cum fœtore: Et si ulcus fit inflammatorium, dolor est ingens cum febre continua: Si sit cancrosum, præter dolorem & febrem, adsunt vigiliæ perpetuæ, corpus evadit cachecticum, affectus est diuturnus, excernuntur simul cum ichore & sanguine, aliquando etiam carnea portiones, idquod ego jam bis observavi, semel anno elapso in Nobiliss. matrona, cujus carunculas excretas plures viderunt, Iterum in muliere supra dicta. *Idem ibidem.*

§. 2. Cath. de Fiefs, cum secundas contraxisset nuptias, eodem tempore in morbum incidit & gravida facta, sine suspicione: Infinitis remediis usa est, etsi obstetrices quædam gravidam pronuntiarent; quod pleraque symptomata adessent, quæ 9. mense omnia defierunt, dein dolores partus irriti supervenere, & statim post omnia signa fœtus emortui observare licuit, quorum tamen ratio non habita, Quare cum Lutetia domum rediisset, adhuc fœtum mortuum utero gestavit, idque xv. mensium spatio à die interitus ipsius supputatione facta, præter 9.menses quibus in utero materno vixerat, Sic partes putrefactæ per inferiora ejiciebantur, quæ à Medico quodam pro sanie ex ulcere uteri manante habebantur, ut ossa quæ remanserant lienis esse censebat schirrum.

Tandem extincta aperta fuit, & copiosa adhuc sanies in abdomine reperta absque utero, & fœtus ossa aliqua jam putrida, aliqua vero integra erant, & inter hæc unum ex ossibus claviculæ, jam lividum, peritonæum & abdominis musculos perforarat, ut sola cutis integra remanserit, quod in sinistro latere pro scirrho lienis imponebar. *Franciscus Rousseius de Partu cæsareo scil.4.cap.12.*

§. 3. In Nobilis matronæ utero post mortem aperto, Globuli connexi splendida lymphæ gelatina pleni inventi, quorum particulas etiam ante excrevit quam fatis cederet. *Th. Bartholinus Tract. de Bibliotheca incendio.§.6 & Tract. de vasis Lymphaticis.*

Et inferiora plurimorum dierum spatio ejusmodi globulos dejecit mercator nostras *D. Savournin*, anno 1664. sanitati tandem restitutus, quorum origo extra intestinorum capacitatem quærenda non fuit, lymphæ quoque ortum debentes: Hic vero luctui locus, ob concrematum opus omnibus medicis seriem affectuum qui à lymphæ vitio, vel deficientis, vel abundantis vel corruptæ dependent, vel alio modo peccantis, vel intra vasa sua, vel vesiculis conclusæ, vel alieno loco effusæ perstringens: utinam prodeat qui vices Excell.& Viri suppleat jacturam resarciat.

Globuli splendida lympha gelatina pleni inventi] Vasorum succum à sanguine diversum, & vel Lacteum vel lymphaticum vehentium ordo ac ad uterum perveniat difficile est indagatu & demonstratu, præterquam in gravidis brutis post partum, justo tempore apertis: Tendunt huc illuc lactei ductus, vel (ut alii volunt) lymphatici, etiam ad uterum eoque chylum deducunt. *Rolfincius parte. 2. de organis Generat. cap.26.*

§. 4. In Muliere quadam uteri membranas putredine penitus absumptas fuisse, sectio post mortem patefecit: diuque ante obitum hoc factum fuisse, effluxus præcedens saniei fœtentis & putris comprobavit. *Platerus Prax. lib.3.cap.2.*

§. 5. Uxor N. fœtum mortuum quinque menses retinuit: Quo partus promoveretur, mulier ventrem variis modis compressit, unde fluor materiæ putris, fœtidæ: Universus uterus, volucra, musculi epigastrii, &c.desiderabantur. *Vide tit.de Partu difficili.*

OBSERVATIO III.

Mola ex membrana grumum sanguinis continente constans ab utero ejecta 1. Mola tota solida. 2. Mola parenchyma Lienis interius referens.

§. 1. Molam ex sanguine temporibus superioribus vidi, compactam seu concretam ex grumis, inclusam membrana, quæ dissecta, & grumum dividi sine ulla resistentia: Sanguis siquidem condensatus quasi infarctus fuit membranæ, ut in apexabiæ videmus: Adhærebat hæc moles alii, non carneæ sed membranæ per totum, ambæ pendebant plures libras: Aderat & tertia mola plane carnea, referens substantiam renis magna satis, cum quibus gemelli sexu diversi prodierunt non vivaces.*Hechstetterus decade viij.casu viij.*

§.2. Mulier

§. 2. Mulier quater jam pepererat & post suppressa menstrua quintum jam fœtum putabat in utero habere: Cum vero in nono mense ad pariendum se accingit, pro expectato fœtu globulum seu sphæram excernit albam, mucore respersam, caput humanum magnitudine superantem.

Cultro sphæra dissecta solida tota intus apparuit, cepæ instar membranulis crassis & albis fabrefacta, quibus sectis nullus ichor, humor serosave substantia emanavit: Hæc mulier cum frigidi esset temperamenti attenuante victu est præservata. *Zacutus Praxis admir. lib. 2. Observ.* 155. Vide Obs. 153. ibid. de mola carnea vivente mirabili.

§. 3. Molam observavi bulbum omnino referentem in parte exteriori, Dissecta vero per medium, carnem quandam spongiosam, sicut parenchyma Lienis habebat, exterius vero membrana forti & carnosa cincta erat. *Dom. Panarolus Pentec. 4. observat. 46.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI TERTII

SECTIO XXXVII.

De Graviditate falsa, Conceptione Tubaria, Gemellorum origine, Hermaphroditis, Virginitatis notis.

OBSERVATIO I.

Mola ingens graviditatem mentiens. 1. Uterus ulceratus carnem spongiosam & putridam continens. 2. Molæ duæ extra matricem. 3. Membranea substantia rotunda, bullis referta utero inclusa. 4. Mola pulmentaria. 5. Molæ duæ in utero concepta. 6.

§. 1. MATRONA Mildunensis, Debora Barel nomine, duorum fere annorum spatio gravissime utero laboraverat: ab initio Gravidam se esse putabat, omnia enim signa prægnationis propemodum aderant: Elapsis tamen mensibus aliquot falsæ hujus prægnationis pejus se habere cœpit, mammæ flaccescebant, venter vero de die in diem accrescebat, appetitus item prostratus erat, dolores quoque totius ventris continui, imprimis vero lateris dextri, atque è regione renis sinistri tam vehementes tamque maximi aderant, ut sæpissime maritum & adstantes imploraverit quo Chirurgum accerserent qui aperto abdomine horrendas illas & crudelissimas bestias expelleret: plane enim sibi persuasum habebat se gestare bestias. Tandem cum in hac miseria ultra duos annos languesceret, aucta febricula, nausea ac vigiliis, nullis item usa remediis, è vita discessit.

1. Aspectо defunctæ abdomine plurimum aquæ carnis loturæ similis effluxit. 2. Uterus in magnitudinem ingentem extensus peritonęo à linea alba usque ad costas spurias & renem dextrum adeo tenaciter adhærebat ut vix avelli posset: hinc dolor ille maximus quem in dextro latere passa erat. 3. Ren sinister plane putrefactus conspiciebatur. 4. Hepar undique abscessibus putridis scatebat, hinc aqua quæ in vacuo ventris continebatur, sanguinolenta facta fuerat. 5. Utero adaperto aquæ fœtidissimæ puri permixtæ ultra libras sex effluxerat. 6. Mola quoque in conspectum sese dabat, magnitudinem capitis longe excedens, inæqualis, nonnullis quoque in locis dura, atque hinc inde putrida ac fœtida, illa autem non solum vasis cotyledonibus, verum etiam tota illa parte, quæ dorsum respicit, tam tenaciter adhærescebat, ut sine dilaceratione uteri avelli atque separari non potuerit. 7. Ambo quoque testiculi præter naturam adeo excreverant ut magnitudinem pugni excederent, erantque inæquales, duri, & ad instar fere Uvæ. *G. Fabritius Hildanus cent. 2. Observ. 55.*

Ejus se habere cœpit, Appetitus prostratus erat &c.] Gravidis plerisque admodum familiaris tum nausea, tum vomitus, unde impraegnationis signum petitur: Urget quoque quorundam vel omnium ciborum potuumque fastidium: Causa molestiarum harum cum petit debeat ex mutatione mulieris corporibus contentis ob graviditatem contingente, videndum qualis illa esse possit mutatio: fœminis igitur ex actu venereo semen utrumque admittitur constringiturque in utero: adeo ut totus uterus solito arctius sese corruget, atque sanguinem in vasis suis & cavernulis hærentem sursum versus massam reliquam repellat: hic sanguis aliquantulum in utero alteratus, & ab indole prima mutatus totam massam plus minus immutat & alterat, unde humores omnes ex ipso producti, bilis, saliva, succus pancreaticus lympha, & si qui sunt alii, similiter immutantur & alterantur: Pront autem tota humorum omnium dispositio est diversa, & diversa est sanguinis in utero prius alterati constitutio, ita nova quæ hinc cæteris humoribus accidit & accedit alteratio, erit quoque diversa: quare etiam tanta in fœminis variis observa ur symptomatum differentia: At Bilis præsertim, una cum succo pancreatico noxam suam exerit, nauseæque ac vomitus, ut & fastidii & malaciæ causa existet: qualibus enim mulieribus bilis per se fluidior, mobilior, & actior existit, iisdem non tantum nausea, sed vomitus quoque solet esse molestus: quibus autem succus pancreaticus est austerior iis nausea quidem excitabitur, non facile vomitus: Ex quibus observationibus censeo Bilem præ aliis humoribus omnibus maximam ex graviditatione pati mutationem alterationemque; cujus rei hæc reddi potest ratio, quod Bilis omnium humorum sit maxime mutabilis; sal enim volatile Bilis facillime movetur, mutatur & alteratur, & ita quidem ut ali s humores simul moveat & agitet: Succus autem pancreaticus, quia est naturaliter acidus, non est in corpore nostro tam mobilis & mutabilis, sed pituitæ in tenui intestino repertæ facile se immiscet, vimque suam quadam modo fractam concentrat & si Bili occurrat illi penitius jungitur, ac cum ipsa coagulatur: quod imprimis evenit quando idem succus vergit ad austeritatem, qualem animadvertimus in omnibus, vel natura, vel ob causas externas tristibus & melancholicis. In hilaribus autem solet succus idem blandior esse, minusque tum acidus tum austerus, unde in talibus præter nauseam vomitus sæpius existit molestus: Videtur enim sanguis circa uterum retentus, & novam in eodem alterationem passus, ex parte saltem fieri magis tenuis & spirituosus; qui proinde toti massæ redditus, ac continuo bili & succo pancreatio junctus, humorem utrumque præstat similiter tenuiorem & spirituosiorem, adeoque magis mobilem, atque ad halitus subtiles producendos, magis aptum: dum autem halitus tales in tenui intestino excitantur, & ad ventriculum attolluntur ipsumque vellicant, non mirum si plerumque nausea, sæpe vomitus quoque sequatur, & imprimis ventriculo vacuo, & aliquando cibis pleno: Etenim sicut vacuus ventriculus facilius admittit tum halitus tum humores à tenui intestino assurgentes, ita irritatur idem facillime ab iisdem: solent namque à cibo & potu in ventriculo tum temperati humores halitusque acres, vel alias tenues, ac quovis modo ventriculum mordicantes, tum ventriculus ipse iisdem illini & muniri contra prædictam humorum halituumve acrimoniam: Contrarium evenit in aliis fœminis gravidis, ut nempe vacuo ventriculo habeant melius, post assumpta vero alimenta pejus, quod fieri autumo quatenus ab alimentis aliqua sui parte, fluidiore scilicet ac spirituosiore, ad intestinum tenue descendentibus ob vitiosam effervescentiam irritatur Bilis propter graviditatem vitiata, & prius à succo pancreatico, forsan ne nauseam vomitumve pariat impedita, nunc vero à parte alimentorum maxime spirituosa & volatili rursum expedita, accedente forsan succi pancreatici austerioris contemperatione ab iisdem alimentorum partibus maxime spirituosis: Atque hæc mihi probabilis videtur Nauseæ vomitusve gravidarum causa quam similiter arbitror esse plurium pauciorumve ciborum potuumve *Fastidii* causam: Bilis enim corrupta mox Famem solet minuere, succus autem Pancreaticus *Sitim* pervertere: Si proinde ob graviditatem uterque hic humor plus minusve afficiatur vitieturque, mirum non est si prout Bilis sola est affecta, vel succus pancreaticus simul est inquinatus, nunc quorundam, nunc omnium ciborum, nunc potuum quoque quorundam vel omnium Fastidium excitetur: pendet autem fastidii utriusque maxima diversitas ex humoris utriusque corruptione maxime diversa: *Malaciam* autem, seu absurdorum desiderium ab eadem puto deducendum causa, sed accedente potente persuasione gratissimum futurum alimentum: Sicut autem bilis succusve pancreaticus non parum sæpe vitiantur ex graviditione, ita ex sanguinea massa in dies magis inquinata, etiam à prædictis & notatis humoribus ad ipsam pergentibus, spiritus animales gignuntur non satis puri ac defœcati, quare nec sensus externi internive, nec animalis motus semper ritè absolvitur in gravidis, quæ morosiores quoque fieri solent; atque pertinacius quævis capientes aut aversantes: Dum proinde mens quoque videtur quodammodo lædi in gravidis non paucis, non mirum si appetitus cuivis plus satis indulgeant pleræque, ac non tam ipsi resistant quam eundem foveant & augeant. *Sylvius de le Boë Prax. lib. 3. cap. 6.*

§. 2. Puella xiij. annorum ex scala in subterraneam cellam delapsa, nihil mali experta fuit præter dolorem colli, mox post sedatum: emersit tamen in dorso dolor post aliquot hebdomadas, quem sensim in hypogastrio dolor insequutus: Adhibita in consilium obstetrix, inspecto corpore puellæ, Gravidam pronuntiat: Morbo interim correpta, nihil proficientibus remediis, auctaque in dies ægritudine incognita, octava hebdomada ad meliorem vitam transiit.

Mœstissimorum parentum rogatu cadaver apertum, ut mortis tumorisque causa innotesceret statim dissecto abdomine uterus prodiit, ovi gallinacei magnitudine, ulceribus plenus, sed sine pure aut fœtore: In ipsa autem uteri cavitate nihil inventum præter frustulum carnis spongiosæ, & putridæ, libras quatuor cum media pendens, Hepar, Lien, reliquaque viscera nullum vitium visa contraxisse. *Bartholinus cent. 1. observat. 97.*

§. 3. Quædam civis Viennensis habuit molam extra matricem: Erat illa albissima & mundissima, circa vasa seminaria: Vivebat cum viro annos 16. quam Medicus (ut mulier petebat ante

ante mortem) dissecuit, quo aliis mulieribus simili morbo laborantibus consuleretur: Invenit autem duas molas extra matricem, Unam in quantitate frusti carnis supra matricem & ipsi fortissime adhærentem: alteram in latere sinistro circa vasa seminaria, in quantitate capitis: Nupsit bona puella seni, & quum venerea esset, caste & honeste vixit, quum interim vir senex debitum præstare non posset: caveant igitur puellæ venereæ à senibus & nubant similibus. *Iohannes Marquardus Practicæ. Theor. & Empiricæ cap. 5. de mola.*

§. 4. Compertum est Graviditationem aliquando degenerasse in membraneam substantiam globosamque, totam aquosis bullis rotundis, tumidis pellucidis & innumeris plenam, aliquando cum sanie fœtida & diluta: quam sane figuram jam comperimus in uxore Bibliopolæ cujusdam. *Mercatus de mulier. affectibus lib. 3. cap. 8.*

§. 5. Vidi molam ab humore phlegmatico, grosso, ad similitudinem pultis factæ per superfluam milii decoctionem in aqua, quæ tantum excrevit, ut post mortem patientis facta anatomia esset majoris quantitatis & ponderis quam residuum corporis ipsius, *Ioh. Arculanus comm. ad cap. de mola, lib. 9. ad Almanſorem.*

§. 6. Mulier fere quinquagenaria, quæ nunquam viro nupserat, ex congressu cum adolescentulo concipit in utero, unde sequuta est inappetentia, macies & pallor totius corporis, quorumdam eduliorum desiderium, cum aliis graviditatis signis: post xl. à conceptione diem percepit palpitationem quandam versus hypochondrium dextrum, ab eoque tempore melius se habuit & appetitus restitutus est: Venter in dies augebatur, mammæ intumescebant 4°. mense: in mamma sinistra, rufum, postea album, in dextra lac apparuit: quarto mense fluxus menstruorum apparuit copiosus, triduo perseverans, inde ventris tumor imminutus est, postea tamen sensim denuo augebatur, menstruæ purgationes singulis mensibus prodibant quemadmodum ante graviditatem: motus in ventre sentiebatur illi consimilis quem fœtus in utero conclusus solet exercere: Nono mense dolores parturientium passa est, ita ut vocata obstetrice omnes adstantes partum expectarent: Illi tamen dolores post xxiv. horas quieverunt & nihil exclusum est: Ab eo tempore menstruorum fluxus adhuc ordinatus fuit usque ad xiij. mensem, in quo iterum parturientium dolores passa est sine effectu: postea vero nunquam menstrua prodierunt, ventris tumor permansit cum motu interpolato instar fœtus inclusi: Jamque elapsi sunt lx. menses à principio graviditatis, neque tumor ventris est admodum insignis, vixque enim æmulatur semestrem graviditatem: Duo tumores sensibiliter distincti, ut quoddam intestitium apparent medium: illi tumores ad hypochondria vergunt decumbente muliere, ac eadem erecta veram graviditatem referunt, medium ventrem occupantes, compressi recedebant & iterum accedebant, sæpe motu proprio instar fœtus in utero inclusi: Mammarum tumor jam dudum evanuit, & illæ admodum molles & flaccidæ evaserunt, à quibus exprimuntur lactis viridis guttulæ perexiguæ: toto graviditatis tempore mœrore & jejuniis se confecit, domi inclusa remanens, quod graviditas illa sine conjuge contracta fuisset: denique anno 1636. mortua est.

Aperto cadavere Molæ duæ distinctæ inventæ fuerunt, Guiganii degebat, vocabatur Claudia Demarez: *Observatio D. Pollet. D.M. Matiſconenſis.*

Ex congressu cum adolescentulo] Fieri molam non à sanguine solo sed etiam à semine virili, operante aliquantulum vi formatrice, indicio sunt membranæ quibus integitur, ligamenta, venæ quibus utero alligatur, superfœtatio huic juncta, incrementum, motus quidam tremulus, ita ut omnia habeat imperfecti conceptus signa, neque unquam absque coitu concipi quisquam observavit: Male *Mercurialis* molam ex solo sanguine menstruo absque semine generari posse putavit: concrescere quidem potest sanguis in utero, quod perniciosum, nam putrescit, grumescit, & prava concitat symptomata, sed tamen in molam non facessit, nec utero adhæresit, nec potest sanguis ille in carnem verti, cum careat facultatibus naturalibus, concoctrice & alteratrice: Recte *ait Saxonia.* Si mola sumatur pro qualibet hypersarcosi, fieri potest ex sanguine, sicut in ulceribus sæpe luxuriat caro: fiunt quoque interdum abscessus glandulosi & carnei, qui augentur, nutriuntur, venas habent & arterias, quales in utero fieri non est impossibile: Verum hæc non fiunt ad modum conceptus, sed sunt tumores p. n. & sanguis è vasis in capacitatem patris non effluit, sed fit per modum cujusdam nutritionis, quod in utero quidem contingere potest, sed non erit mola: Errant pariter qui contra *Hippocr. Aristot.* & *Galeni* authoritatem statuunt, molam fieri posse absque viri complexu, ex semine fœmineo cum sanguine menstruo, quia, inquiunt, mulier rum semen quodammodo prolificum est, sicut ova gallinarum subventanea absque galli congressu fiunt: Contra *Hippocrates* causam facit copiosos menses cum modico & morboso semine permistos, quod, ut advertit Altimarus, de fœmineo semine non debet intelligi, cum semper fœmineum semen modicum sit, frigidius, humidius & imbecillius virili, & solum nihil possit, nisi virile accesserit; unde è vasis spermaticis elapsum rejicitur ab utero, aut retentum putrescit pravaque inducit symptomata, sicut ex ovis subventaneis nil potest formari, Et revera credo semen fœminæ esse merum commentum. Mola autem rudimentum quoddam habet conformationis, sicut supra diximus. Idem sentit *Aristoteles* & *Galenus* 14. de usu Part. planenegat ullam unquam visam mulierem absque viro molam aut aliquid simile concepisse, etsi sæpius in somnis mulier semen effundat in uteri capacitatem, quod etsi *Galenus* dixerit, non est tamen verum: nec unquam fit in virginibus, aut aliis coitu abstinentibus, sed sæpe cum vero fœtu conjungitur, unde in tempore partus computando errores contingunt, partusque sequitur difficultas, alias suppressis menstruis frequentissima foret molæ genera-

tio: Quam bene cum meretriculis ageretur, quæ se virgines simulant, si hanc excusationem violatæ pudicitiæ habere possent; Contrariam opinionem tuetur *Senzertus: Primirosius de morbis mul. lib. 4. cap. 5.* qui Sennertum refellit.

Sequuta est inappetentia, &c.] A vero conceptu, uteri hydrope, aliove tumore per initia mola non facile discernitur, nam communia habet cum illis symptomata, sæpe etiam cum illis conjungitur: In principio enim menses supprimuntur, adsunt cibi fastidia, nauseæ, coloris in facie mutatio, uterus & mammæ intumescunt, lumbi gravantur, unde à fœtu vix discerni potest: Verum ita distingitur, quia in progressu mulier longe peius habet, cessant enim langescente fœtu symptomata, sed in mola ingravescunt, vires magis languent, mulier ad incessum gravior evadit, artus gracilescunt, dolor ventrem, dorsum & inguina sæpe compungit, respiratio est difficilis, quorum nihil adest in vero & legitimo fœtu, præsertim si sana est mulier, quæ omnia falsa sunt, nam scio gravidas pejus à fœtu quam alias à mola vexatas.

2°. Quia fœtus post tertium vel quartum mensem moveri incipit, mola autem per se non movetur, sed duntaxat cum in alterutrum latus revolvit se mulier, tanquam pondus iners, aut lapidis instar convolvitur, cum sensu gravitatis ac interdum dolore: Aut si quodam palpitante motu movetur, non tamen voluntarius est hic motus, nec in omnem situm, ut solet fœtus, atque mulier, quæ antea uterum gestavit, facile horum motuum diversitatem internoscere poterit: Sed difficilius cognoscitur si cum mola fœtus conjungitur, nisi conjectura quadam, ut ex gravioribus symptomatis, majori graviditate & ventris mole, quæ tamen non sunt necessaria: In mola corpus in dies magis magisque debilitatur, contra in vero fœtu, nisi mater aliunde ægrotet: Major & certior est molæ suspicio cum pariendi tempus effluxit, interdum enim mola per plures annos perseverat, atque etiam commoritur.

In mamma sinistra rursum, &c.] 3°. In mola mammæ sine lacte tument, nec verum est lac, ob caloris in mammis defectum, ex uteri sympathia, sed aquosus quidam humor: Verum hoc signum non est admodum certum, plurimas enim vidi gravidas, in quibus aquosus tantum erat humor in mammis, usque paucissimus ante partum: Tum ex sententia *Hippocr.* si menses deficiant, mulieri lac in mammis generari potest, etiam si nec gravida sit nec peperit, Re bene pensitata, signa hæc sunt tantum conjecturalia, ferme omnia falsa aut incerta: *Primirosius ibidem.* In dicta muliere quæ annum quinquagesimum attigerat, ut vera conceptio, ratione ætatis, & quia cum adolescentulo rem habuit, cujus semen languidum & crudum, ita nec verum lac expectari debuit.

Ventris tumor &c.] 4°. Præsente mola venter in omnem dimensionem intumescit, ex fœtu vero potius versus umbilicum, coarctatis utrinque lateribus: Ab hydrope autem distingui vix potest: discernitur autem per ventris duritiem, & quod tumor ab digitorum compressionem & pulsationem non cedit, nec tympani sonum reddit, nec manu fluctuatio illa percipitur, quamvis temporis progressu hydrops succedere possit, Demum in hydrope ventre intumescente totum corpus minuitur, quod non accidit in mola, nam sunt interdum probe coloratæ: Addunt etiam quidam in mola supprimi menses, quod etiam non est necessarium & in hydrope contingit: *Primirosius ibidem.*

OBSERVATIO II.

Graviditatis opinio ob uterum magnum, humore repletum, cum sero multo in abdomine. 1. Ob Hydropem uterinum. 2. 3. Ob plures calculos in utero. 4. Ob distentum, durum, massam carneam continentem. 5. Ob uterum extensum. 6. Ob excrescentiam in uteri fundo. 7. Ob steatoma illi innatum. 8. Ob insignem molem unius Testiculi. 9.

§. 1. Augusta Imperatrix omnia signa veræ gestationis habuit, In cavitate abdominis erant tum ichorosi humoris, tum phlegmatis libræ 24. Uterus erat valde magnus, plenus humore crassissimo, albo. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 2. Fœminam recens enixam obstetrices alterum adhuc gestare fœtum credunt, quia inferior abdominis pars adhuc tumida erat. Uterus aqua cruenta repletus apparuit. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 3. Vidimus uxorem sericorum pannorum textoris, quæ *cum utero se gerere* existimaret, intumescente quotidie ventre, pregresso statuto tempore partus, malo corporis habitu, febriculâque lenta correpta extincta est.

Cum ægritudinis tempore dispar sententia inter Medicos prolata esset, quod nullus ipsorum animadverterat, Dissecto ventre *uterum aqua plenum* invenere. *Marc. Donatus Histor. mirab. l. 4. c. 25.*

Uterum aqua plenum] Hydrops uteri est ejusdem tumor p. n. ex collectione seri, pituitæ, aut flatus, intra illius cavitatem aut propriam substantiam & membranas, propter debilitatem calorem nativum & malam proprii alimenti coctionem: Una causa est uteri ipsius intemperies & debilitas, ex partu laborioso, abortu frequenti, aut frigore externo contracta: alia vero est eadem quæ & Hydropem universalem producit: aqua autem ex abdominis capacitate cæcam & insuetam sibi viam parat in uterum: Huc accersendum vasorum Lymphaticorum vitium, quæ Clariss. *Wepferus*, Exercit. de Apoplexia p. 383. vidit in brutis ab uteri cornibus, tenuibus exordiis in ductus insignes excrescentia, liquorem suum in venas majores hypogastricas, per ligamentum uteri membranosum diffusas, aliquot in locis facile deposuisse, quem frustra digitis versus cornua repellere conabatur, obortis nodulis ob valvulas liquoris regressum remorantes: Plurimum etiam facit ad Hydropem uteri accersendum mensium retentio diuturna: Signa sunt Tumor imi ventris laxus, & secundum uteri formam extensus, in ambulando gravitas & spirandi difficultas, menses inordinati, pauci, pravi

præviæ eorum defectus, uteri osculi gracilitas & humiditas, mammarum mollities & lactis carentia, dolor imi ventris & lumborum, rigor, ac sæpe febris.

Cum utero se gerere, &c.] Distinguitur ab impraegnatione, quod uteri hydrops æqualiter juxta uteri amplitudinem extendatur: si ultra decimum extendatur mensem, quotidie & posterioribus mensibus ingravescit: In impraegnatione contra symptomata, quæ primis mensibus affligunt, posterioribus remittunt, mammæ, quæ solidæ sunt, molles fiunt: In hydrope uteri sanguis aliquis effluit: Distinguitur à Mola pondere: Ab uteri inflatione, pondere & sonitu: Ab hydrope ventris, quod oriatur à partibus superioribus & pergat ad inferiores: In hydrope uteri contra: Cum in cavitate hæret, os uteri clausum est: Cum in cysti, connivet. Si totum corpus bene se habeat, & præcesserit partus laboriosus, ab uteri vitio fit: Difficilior est dignotio si cum graviditate complicetur, quod accidit anno 1645. in uxore Nobil. & Clar. D. *Grenu*, Consulis Genevensis: Dissentientibus Medicis, quorum alii pro hydrope uterino stabant, alii pro impraegnatione, neutri pro juncto utroque: Vicit tamen sententia, qua hydrope uteri laborare judicata est; hinc valentissima exhibita & admota medicamenta ad aquas deturbandas: Nono mense exacto diffidimm compositum est, affatim enim, reserato uteri ostio, aquarum congeries ex uteri capacitate exclusa est, subsequente partu puelli, optime constituti: Cum de nomine imponendo esser disceptatio, Mosis illi convenire dixi, quia aquis esset ereptus.

§. 4. In Comitissæ à Gleichon viduæ demortuæ utero plures calculi reperti sunt, Illaque prægnans credita *Mæbius Fundam, Med. Physiolog. cap. 20.*

§. 5. Mulier se utero gestare opinabatur, exactis decem mensibus nil producitur, tumor perseverat, alii eam hydropicam indicant, alii adesse molam, annos xvj. has molestias tulit: mortuæ uterus apparuit undique distentus, durus, crassitie quinque digitorum, pendens libras ix. cum dimidio: In capacitate massa carnea concreverat. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 6. Fœmina à partu retinuit ventris tumorem ita magnum ut putaretur alium adhuc fœtum gestare. Vterus in tantam molem extensus erat, ut totum inferiorem ventrem solus occuparet. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 7. Hydropica credebatur gravida, cujus utero exterius adnata cernebatur excrescentia candida. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 8. Virgo abdomen gemino tumore distinctum gerebat, hinc accusata impudicitiæ. In mesenterio duo aderant steatomata. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 9. Vidi in fœmina testem in dextro latere ad magnitudinem ovi gallinacei, serositate plenum, Et dum viveret mulier se esse gravidam ajebat: In altera muliere Testes cum ligamentis & tubis ita implicatos, ut velut sine distinctione una massa carnea videretur *Dominicus de Marchettis Anatom. cap. 7.*

Observatio III.

Graviditatem ementita steatomata mesenterio innata. 1. Ejus insignis tumor. 2. Vesiculæ crebra peritonæo incumbentes. 3. Materia viscosa in abdomine. 4. Aqua purulenta. 5. Ingens copia serosi sanguinis. 6. Ren maximus unicus. 7. Hepar ingentis molis. 8. Magnitudo insignis Jecoris & Lienis. 9. Insignis ventriculi tumor. 10. Ejus hydrops. 11. Vesiculæ infinitæ viscera imi ventris obsidentia. 12. Hepatis Empyema abdominis tumorem efficiens, cum Lienis Intestinorumque flatulento tumore, motum fœtus exprimente. 13. Vide plura tit. de ventris Tumore sectione. xxj.

§. 1. Abdomen cujusdam Virginis distentum gemino erat tumore: Obstetrices gemellos ab ipsa gestati crediderunt: Sed calumniam hanc dissipavit Anatome, nam in mesenterio duo duntaxat inventa steatomata, &c. *Vide lib. 3. tit. de ventris tumore.*

Mesenterio innasci tumoris quoddam genus, graviditatis speciem præ se ferens, idioris terrificum, innoxium tamen refert *Cl. Velschius* in Episagm. Observat. 4. &c. mulierem, *ait*, Parisiis vidi *P. Marquardus Slegelius* ingenti totius abdominis tumore correptam, cum aliquo lumborum dolore, quam Medici quidam gravidam existimantes, ad partum accingi jubebant, parum proficientes: Hanc postea accitus Dom. *Honoratus* bono animo esse jubebat, reique familiari operam dare, neque de onere illo die deponendo quicquam ultra cogitare: Nec enim prægnationem hanc esse, sed morbum Gallica lingua *Champignon* dictum, Mirum in modum intumuisse mesenterii glandulas, & συσσάρκωσιν quandam insensibilem accessisse: Tres jam eodem affectu laborantes fœminas sibi observatas: Tumor hic totius abdominis capacitatem eam in magnitudinem elevabat, ut geminos utero ferre videretur: Tractanti enim ventrem non aquæ sed carnis, præ tensione, duræ consistentiam præ se ferebat: Appetitus ciborum aderat, & alvi vesicæque beneficio libere fruebatur, de nulla alia conquesta nisi de tumoris molestia quadam & indecentia: Habitu corporis cæteroquin erat macilento, nigro & melancholico: Sarcoma mesenterii, ni fallor, vocat *P. Pigræus* 1. de Tum. c. 23. idque fungosum potius quam scirrhodes: Fungorum autem subita est generatio, unde adagium de subito & recens emergentibus *Champignon d'une nuit.*

§. 2. Filia N. dissecta ob aquam intercutem, ostendit in mesenterio suo insignem tumorem ponderantem libras xx. intus refertum pluribus vesiculis, &c. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 3. Fœmina ventre tumore cœpit, ut Gravidam se crederet: Abdomen à cute ad peritonæum, nulla musculorum carnea substantia interposita, vesiculis crebris, aqua limpida refertis scatebat. *Tit. de ventris tumore.*

§. 4. Vidua N. Gravidam se credidit: Ex abdomine materiæ viscosæ, crassæ, quinque pottæ effluxe-

effluxere, & una cum hac frustum materiæ glutinosæ, magnitudine & figura uvam racemi feram referens. *Ibidem.*

§. 5. Mulier Gravidam se esse dicebat, At compuncto ventre mortuæ prodit aqua purulenta. *Ibidem.*

§. 6. Uxor N pregnans judicabatur ob ventris tumorem: Intestina tenuia admodum protuberabant: Uterus sanus fine conceptu: Ingens copia sanguinis serosi abdominis & thoracis cavum replebat. *Ibidem.*

§. 7. Anno 1623. in cadavere muliebri *Franc. Plazzonus* unum duntaxat Renem invenit in medio ventre situm, tantæ molis ut initio fœminam prægnantem putaret *Rhodius Mantissa Anatom. observ.* 32.

§. 8. Mulier ob suppressionem mensium gravida frustra habita: Hepar habuit xl. librar. pondere: *Tit de ventris tumore.*

§ 9. Pagana credebat fœtum mortuum in utero post partum remansisse: quia erat in latere sinistro durities, caput infantis referens: mortuæ tantæ magnitudinis Epar inveni, ut lobus sinistrum prætergrederetur latus. Splen quoque immensæ magnitudinis: *Vide tit. de Hypochondr. tumore.*

§. 10 Fœmina pro gravida habita est ob tumidum abdomen: Lien inter hepar & ventriculum latitabat: Hic insigni tumore distentus. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 11. Mulier in utero se habere credidit intumescente sensim ventre: E ventriculi capacitate eductæ aquæ libræ xc. membrana ejus interior multis hydatibus scatebat partim disruptis. *Vide tit. de ventris.*

§. 12. Mulier novem menses gestare uterum putabatur, Nonnulla ex iis aderant quæ imprægnati mulieribus adesse solent, instante partus tempore, præ dolore ob abdominis tumorem satis concessit: Veriti parentes ne una extingueretur fœtus, ut adempta matre superesset, recens emortuæ cadaver pene spirans secatur.

Totum corpus internum, Epiploum, Mesaræum, Hepar, Lien, Pulmones, Cor quoque ipsum & Peritonæum erant obsita vesiculis aqua purissima plenis & limpidissima, nihilque graveolens habebat. Et quod magis mirandum, unicuique vesiculæ triplex erat tunica & incolumis, integraq; e à corpore, sive esset superficies sive interior substantia, decidi detrahique poterat: *Hippocr.* aph. 55. lib. 7. hydatidas observavit in corpore ipsius Hepatis, sed nunquam quid tale in toto corpore deprehensum est. *Ballonius parad.* 186.

§. 13. Lysbet Gillis sibimet falso ingravidationem imaginata erat, nam per sex menses maritata fuerat: Obiit Decemb. 16. an. 1640. Et postridie cadaver apertum est, in quo viscerum naturalium κακοπραγίαν malignamque constitutionem deprehendimus: Hepar totum in empyema conversum erat, foris membrana integra existente, hinc mortis causa, nam in pus album crassum, fœtidum totum parenchyma mutatum erat, venæ tantum integræ restabant, adeoque inde Hepar tumebat ut variis in locis novacula conscissum, & obtuso etiam instrumento leniter pressum pus in astantes studiosos prosiliret: Hepar ut triplo naturalem magnitudinem superabat, lienemque in similem molem excrescere coëgerat, sed is durus erat, non tamen scirrhosus, & in uno ac altero loco, ad vasorum ingressum parvum purulentum apostema habebat: Quippe cum Lien sit primarium emunctorium Hepatis, omnes ejus impuritates prolicit & in se attrahit instar spongiæ, unde in omnibus hydropicis vitia lienis se ostendant priusquam Hepatis appareant: Scribente ideo *Hippocr. Omnem hydropem generari praexistente prius vitio in Liene*, quod intelligendum de symptomate tumoris aquosi, Nam quamdiu Lien in spongiosam suam substantiam aquam attrahere potest ex Hepate, tamdiu adhuc nondum Hepatis vis obruitur: sed cessante ea tractione, cum aqua restagnat in hepate, plane hæmatosis obruitur & extinguitur, unde tunc in scirrhum aut tumorem aquosum adducitur: cum adhuc robore aliquo pellet expellit in musculos & partes externas, unde generatur anasarca, aut diffluit ex hepate in abdominis cavitatem, & generatur Ascitis, sive illud fiat disruptis vesiculis aquosis, sive per poros membranæ sensim emanat aquosa materia, sive per diapedesin vasorum transsudet, nimirum cum causa hydropis est frigus positivum: Sed cum est in causa frigus privativum, h. e. cum retortridus æstus exurit parenchyma hepatis, tunc rimis finditur, sicuti sub canicula contingit in terra, sed tunc aqua est citrina, sitis major & sitis implacabilis.

Uterus in hac muliere, quæ erat ann. 22. nec unquam pepererat, erat magnitudinis exilis ut in virginibus. Unum autem eximium animadversum fuit, nimirum *Plurimæ minimæ plicæ, quæ os uteri verum sive internum corrugant & constringunt, quemadmodum conspicue apparebant.* Misera hæc sibimet falsa ingravidationem imaginata erat: Qui autem tumor in ventre ingravidationem mentiebatur, à mole Hepatis & Lienis, & flatulento tumore intestinorum productus erat: Et cum motum à flatibus in ventre sentiret, fœtum viventem se commovere opinabatur: Viscera vitalia, sicuti in hydropicis fieri consuevit, erant flaccida, nam etiam

etiam bona copia aquæ abdomini innatabat, à labefactato tono & temperamento Hepatis, & ab eadem causa enata diarrhœa eam attriverat: In auricula dextra cordis, & in cavitate ejus ventriculi, residebat crassa, viscida, conglomerata pituita, ovi gallinæ magnitudine, quæ digitis protracta in longum extendebatur, tenaciter cohærens. *Ottho Heurnius Observat.* 24.

Observatio IV.

In mulieris quæ Gemellos pepererat, Testiculis, & extra eos ova reperta sunt.

Decimoquarto Maii examinare nobis concessum cadaver mulieris 27. annorum, quæ non semel gemellos pepererat, jam XI. liberorum mater: Hæc ante 27. septimanas conqueri cœpit, octo mensium gravida, de lassitudine totius corporis difficilique incessu, non sine molestia doloreve summo circa locum eum qui est articulationis femoris cum osse Ischio: Octavo à partu die dolor hic insigniter exacerbatus, fœtu in partu bene excluso: Tumor jam circa vaginæ uterinæ latus dextrum manifestius occurrebat, cum duritie notabili: Applicata ab obstetricibus, aniculis, Chirurgisvé variis varia, etiam talia quorum pudendis applicatorum opera, non solum suppuratio promota, sed & abscessus apertio: Purulenta hinc copiose effluxit materia, sæpius satis fœtida, quam etiam in urina semper reperire licebat, Dolorifica valde hæc puris per pudendum excretio: Paucos post dies usu eorum quæ mundificandi consolidandive virtute pollent locus hic apertus clausus est, brevi effluxo tempore circa natium partes inferiores, pudendo vicinas, viam novam materia sibi elegit, ubi etiam ulcus amplum, fœtidissimo pure sordidum produxit, incurabile omnino, Extabefacta enim XIII. maij obiit.

In dissecto corpore vix aliquid occurrebat consideratione dignum, uterus enim hic optime se habebat, nec ullum prioris apertionis vestigium exhibebat, nisi quod loco eo qui pudendo vicinus, asperitas major in dextro quam sinistro latere, majorque duities. Consideratione dignum in hac muliere, non tantum extra testiculum sinistrum ovum aliquod hæsisse, membranis singularibus involutum, verum etiam ex ipso testiculo ovorum par non unum à nobis separatum, quæ arcte sibi cohærebant: Hinc an Gemellorum generatio deduci queat cogitent alii. *G. Blasius observ. part.* 5.

E*X ipso Testiculo ovorum par, &c.*] Ova in omnium animalium genere reperiri confidenter asserimus, etiam quadrupedibus ac homine ipso evidentissime conspiciuntur. In cuniculis, leporibus, canibus, porcis vaccis, &c. à nobis dissectis ea vesicularum ad instar, ut in avibus ovorum germina solent, sese dissecantium oculis exhibent, quæ in testiculorum superficie existentia, communem tunicam hinc inde sublevant, atque ita per eam aliquando transparent ac si brevi exitum minatentur. Ova hæc in testibus generantur ac perficiuntur, eodem plane modo quo vitelli in avium ovariis solent: quatenus scil. per arterias præparantes sanguis ad testes affluens, in membranosa illorum substantia materiam iis generandis ac nutriendis idoneam relinquit: hæc ubi naturalem magnitudinem acquisiverunt, tunicis variis investiuntur, inter quas immediate à maris congressu glandulosa quædam materia excrescit, ex qua globulorum dictorum substantia componitur, &c. *Regnerus de Graaf de mulierum organis cap.* 11, & 12.

APPENDIX

De Hominis Conceptione ex Ovario, Et Gemellorum generatione.

Jusseras Ill. Dom. ut per compendium traderem Tibi rationem qua Conceptio Hominis ad mentem Recentiorum observatur, *Ioh. Hornii, Theod. Kerkringii, Regn. Graaf, Ioh. Suammerdam & Clar. Ruischii*: Accipesis igitur modum quem quidem nos, partim ex lectione istorum scriptorum, partim propriis quoque observationibus animo concepimus. In Coitu nimirum prolifico Semen virile irrigat non tantum uteri fundum, sed & pars ipsius spirituosa, sive aura seminalis per vas Deferens, sive Ductum brevem, ad Ovarium usque penetrat, adeoque ovum cæteris maturius, aut magis dispositum ac porosum virtute sua, (ut loquuntur) fœcundat: Intumescit inde per modum velut inflammationis ovum, rubescit & distenditur Tuba, suamque Proboscidem ad Ovarium digitis quasi arctius amplectendo contorquet: *quemadmodum illam Tubarum rubescentiam, distensionem ac contorsionem, in recens gravida Amstelodami dictus modo Dom. Ruischius anno* 1673. *publice ostendit*: Labentibus hinc tribus aut quatuor diebus, Ovum illud adeo crescit ut Ovarium suum ad exclusionem stimulet: & quamvis in non gravidis ex ovario in tubas nullum fotamen manifesto compareat, *In recens gravida tamen idem Ruischius observavit aperturam, quæ pisum majus admittebat: Quin imo vidit illum Ovarii locum, quo ovum olim sederat, post exclusionem densa spongiositate, villisque rubicundis obsessum, perinde ut in uteris recentium puerperarum conspici etiam assolet.* Atque hæc per abscessum quasi facta exclusio, sive translatio ovi ex ovario in tubam, & hinc in uterum, proculdubio genuina ratio est nauseæ aut vomitus qui sub initium conceptionis, & primis post fœcundum coitum diebus accidere fœmellis

mellis consuevit: Porro vero ubi ovum à proboscide tubæ exceptum est, facilior omnino & innocuus delapsus in uteri cavitatem ut plurimum datur: quod si forte tamen in medio tubæ ovum hæreat, *Conceptio Tubalis Sive Tubaria*, (de qua alias scripsi) vide Observ. Prac. non sine matris miseræ exitio contingit. Cæterum ovo non hærenti, sed rite in uterum delato quæ evenient ulterius, & qui illud incrementa sua capiat ibi, hic accensere nihil attinet: neque enim à veterum doctrina hac parte multum recedit Neotericorum cura, nisi quod exactius multa explicent, hi ipsi, quemadmodum quod ad ossium formationem attinet, apud *Theod. Kerkringium* in osteogenia sua per singulos menses videre licet.

Verum enim vero experitur hæc de Conceptione Hominis opinio idem cum aliis novis inventionibus fatum, formanturque à multis contra ipsam variæ objectiones, Et 1°. Cum nihil à seipso moveri constet, quidnam illud sit quod ovum ex ovario in uterum propellit, 2°. Ovum semel fœcundatum non moveri à seipso, excludi ab ovario stimulato, sicut idem in gallinis accidit, dum ova grandescunt. 2. *Obij*. metus est ne ovum per tubæ angustias penetrans rumpatur: Ast Tubæ, etiam in non gravidis, tam sunt perviæ semper ut flatum & aquam per canaliculum admittant: In gravidis vero quantum distendantur (immane vero quantum in conceptione Tubali) supra fuit relatum: Deinde, etiam si fortassis ovum aliquod interdum frangi contingat, nihil inde damni, nisi quod conceptionis hac vice spes pereat, alia vice adimplenda. 3. *Obijciunt*. Quare, cum bina sint ovaria non semper Gemelli nascantur? Ad hoc reponi potest rem ita se habere in Scotia & forte aliis nonnullis regionibus, ubi fœminæ uno partu ut plurimum binos, quandoque etiam plures fœtus edunt: Sub nostro autem climate quod Gemelli rarius nascantur, nisi ex cœlo atque astris causam deducere placuerit, varia tamen impedimenta hujus rei, *alia ex vitio conformationis, obstructionis, compressionis, aut intemperiei dextræ sinistræve Tubæ intervenientia afferri possunt, attestante hoc sectione cadaverum fœmininorum, dum partes illæ generationi dicatæ in alterutro latere non raro male affectæ conspiciuntur.* 4. *Obijciunt*. Quare ab uno coitu, sicut in gallinis fieri creditur, haud singula utriusque ovarii ovula simul fœcundentur, ita enim ad subsequuturas sane generationes ajunt, iterato coitu nullatenus opus foret: *Responderi potest* quo minus hoc fiat, diversa partium obstat constructio: Ovi ductus enim gallinarum rectus est & laxior: in homine vero angustus, & adeo tortuosus, ut aura seminalis nonnisi ovum proxime adjacens ordinario attingere possit, haut vero juxta per universum penetrare ovarium: Quod si vero ad plura ovula quandoque auram illam penetrare contingat, plures etiam concipiuntur fœtus.

De Ovario Humano atque Tubis.

Pauci præteriere dies, cum ad Te *Vollgnadi* mitterem de Hominis ex Ovario conceptione observationem, Nunc autem ad illustrandam illam nova mihi emersit occasio, dum mulier xxx. annorum, & sex jam tum liberorum mater homicidii convicta, die 14. Janv. 1676. Berolini gladio percussa ad anatomen Curiosis destinata fuit: Cætera præterii, ad partes autem genitales quod attinet, in Ovarium & Tubas accuratius porro inquirere mearum tunc esse partium arbitratus sum: *Tubas uteri* veterum plurimi aut plane ignorarunt aut aliud ipsis nomen forte tribuerunt, sicut *Vesalius* sub titulo vasorum deferentium pinxisse videtur, lib. V. Anat. c.15. Alii pro cœcis habuere ductibus, ut *Spigelius* l.8. cap.22. & *Highmorus* lib.1. Anat. c.4. contra nos cum *Veslingio* c.7. atque aliis Noetericis, & *Tubas esse insignia, admodumque conspicua vasa, & in uteri fundum manifesto patere sine hæsitatione asserimus.* Asserto fides accedit ex inflatione per canaliculum facta, si is in Proboscidem intrudatur, exit enim ore insufflatus aer per extremum angustum in ipsam uteri cavitatem: Quod si aquam, lac, aut similem coloratum liquorem ore contentum, per canaliculum impellas pariter is transit, & adeo quidem manifeste ut dubitationi locus relinquatur nullus: *Hæc autem sit organi descriptio.* Extremum ejus est latum, quod magis rubet & laciniatum est, *Proboscis* non absurde appellatum: Medium ejus capreolis crispum est & sensim angustatum: Extremum angustum, uteri fundum in summitate penetrans, atque in latere interno *Valvula* oblonga clausum: Innotescit hinc Valvulam in uterum parere, sed retrorsum neutiquam: admittit eaquidem tantisper stylum, sed non altius quam ipsa extendi retro possit: accipiendum equidem hoc erit de liquoribus, quos frustra aliquis per valvulam sursum pellere (nisi violentia interveniente) tentaret: & quamvis extremitas satis angusta in cadavere appareat, in vivente tamen magis parere prorsus vero simile est. De *Proboscide* notandum, laceram illam & quasi attritam à Fallopio primum in observ. Anat. p.472. deinde ab aliis quoque & à nobis talem semper observatam, neque de laciniata illius figura amplius dubitandum: Scrupulum tamen inicere posset, quod *laciniæ* soleant esse rupturæ indicium, quod si proboscidi laciniæ illæ non sint naturales, oporter ipsam testibus antea adhæsisse: ab istis autem per incuriam, dum intestina extrahuntur, communiter abrumpi solere: Nihil tamen hic determinatum eo, quin potius hoc ad indagandum propono dubium, num per circumspectam magis dissectionem connexio tubarum cum ovariis forte reperiri possit. In figuris *Iol. Cass. Placentini* l.8. tir.18. Tubæ sua proboscide testes attingunt: Concordat & *Thomas Bartholinus* in Anat. novissima p.152.

Ovaria

Ovaria porto sive Testes, obvelat membrana satis valida: Eam cum in dextro per longum scinderem, effluebat humor ex albo citrinescens: sinistrum servabam integrum, sed utrumq; in ferventem aquam per medium horæ quadrantem simul conjiciebam: Tunc extracta induruisse animadverti, conspicuis per superficiem ovorum eminentiis, quæ tamen Ova per dissectionem magis in conspectum se dabant, suis singulis cellulis albicantia, atqjinde facile exemtilia, Speciatim in sinistro, quo divisio plusculà quidem visebantur ova, hic quidem per medium scissa, in una vero ipsius cella, quæ cæteris major, nucleum cerasi æquabat, haud ovum, sed materia spongiæ obscure rubenti prorsus similis hærebat, imo qualis illa videtur fuisse quam *Ruischius* Amstelodami vidit in recens Gravidæ ovario, nominando ipsam, *densam spongiositatem*, villisque rubicundis obsessum locum, in quo ovum antea sedem habuit, perinde ut uterus recentium Puerperarum: Profecto, si quid coniectura assequi licet, ex hac cella devolutum fuit ovum pro conceptione Gemellorum quos postremo partu fœmina ista ediderat: Quod si itaque apparatu tam operoso, & novis subinde per attenuatam Ovarii membranam foraminibus (quale quidem foramen à solerti natura in muliere recens gravida factum, & pisum majus æquans *Ruischius* die 15. Aprilis 1673. se vidisse testatur) ad singulas conceptiones opus est, tolerari nullo modo poterit opinio *Kerkringij*, qui Anthropog. c. 1. tam à conjugatis quam virginibus, talia ova sæpissime, & ferme insensibiliter excerni asserit: Et quamvis sibi ex relatione quorundam hoc constare addat, manet tamen incertum, cum aliæ hac de re interrogatę contrarium affirment, quicquam scil. tale nec instante purgatione menstrua, nec stimulante libidine, nec ullo alio tempore sibi, etiam observantibus accidere.

Porro vero ad *ductum* illum *brevem* quod attinet, qui titulo *vasis deferentis* communitet ab Ovario ad uterum, aut potius ab utero ad ovarium tendit, non penetrare is mihi hoc in cadavere in civitatem visus est: Cum tamen alii hunc ductum pervium invenerint, fides ipsorum nihil ibo derogatum, Veslingius sane syntag. Anat. c. 7. nominat ductum Testium, & pingit ibidem titulo vasis deferentis: Vasa autem præsumuntur esse non prorsus solida, sed quovis modo pervia. Quinimo præter hunc ductum ad fundum uteri porrectum, alterum adhuc ab eo exilientem, sæpiusque delitescentem, & ad uteri cervicem protensum statuit: Unde me arbitro, ductus prior *uterinus*, alter *cervicalis* dici non absurde posset: Vterque autem eo fine, quo non tantum in cavitate uteri, sed etiam in cervice, adeoque locis pluribus, pro excipienda aura seminali canales adessent, fabrefactus à natura videretur

Denuo autem in mentem hic venit Epistola, quam de *Conceptione Tubaria* anno 1669. (vide observat. !) cum hæc de ovario humano nova opinio adhuc ignota esset conscripsimus, Icon ipsi inserta, non duplicem uterum (quemadmodum *Ben. Vassalius* Chirurgus Parisiensis, Programmatis impressi author, crediderat), sed fœtum extra uterum in medio Tubæ conceptum ostendit: Jam vero hic fœtus non poterat primum in uteri cavitate ampla concipi, & deinde per angustum tubæ extremum, præsertim renitente valvula sæpius descripta, sursum in medium Tubæ trudi: contra autem vero magis consonum videtur principium propagationis suæ desuper accepisse hunc fœtum, & illud quidem (sive semen matris, sive ovum animatum fuerit) in media via, dum descendebat) hæsisse, atque ob impedimentum aliquod ibi substitisse: Singulari certe argumento, non fieri in utero conceptionem, nisi ex testibus aut ovario aliquid descendat: Descensus autem ille non est momentaneus, & qui in ipso coitu necessario contingat, sed potest ad aliquod forte tempus differri, donec nimirum natura foramen per ovarii membranam, quasi quadam specie apostematis paraverit: Unde si primis à coitu diebus vacuos Damarum cervarumque uteros invenit Harvejus, mirum adeo potest esse nemini: quinimo perspecta rei veritate ipsemet Harvejus, si hæc attigisset tempora, suos de *Generatione animalium* libros, hac fortassis parte, tantisper fuisset immutaturus *Joh. Sigismundus Elsholtius in Miscell. curiosis annorum 6. & 7. observ. 197.*

De Gemellorum origine

Quantopere hactenus Gemellorum origo philosophantium animos torserit, in propatulo est; Qui in cellulas uteri causam retulere quondam, suam in rebus anatomicis prodiderunt ignorantiam: Seminis copia, aut in partes divisio, non explebat etiam mentes acutius cernentes: multo minus uteri paulo major, quam fœminis communiter esse consuevit, amplitudo: Ita Problema hoc inter incerta ad nostrum usque ævum jacuit: Meministi vero, mi *Wolgnadi* in observatione nostra de *Ovario atque Tubis* ad Te missa, pingi cellam Ovarii unam grandiusculam, materia rubenti spongię simili obductam, ex qua suspicabar tunc devolutum fuisse ovum pro conceptione gemellorum, quos postremo partu fœmina illa ediderat: Profecto hac in opinione ego roboror in dies, & naturæ ibi magnum mysterium videre mihi videor: Illius enim cellæ præ cæteris omnibus capacitas insigni quid arguit, nisi in ipsa hæsisse, aut ovum simplex reliquis majus, aut Ova duo cæteris æqua-

lia? De priori, si unicum peperisset fœtum mater, nemo dubitaret: Iam vero, ubi de Gemellis hoc ultimo partu editis constat, posterius verum esse conjicio, nimirum istam cellam haud complexam esse ovum simplex, sed bina ova, membrana tantum tenui intersepta: Cellæ enim suis singulæ septis carneis sat crassis ab invicem distinguuntur, atque ova ut plurimum simplicia complectuntur: quotiescunque vero in cella una geminatum ovum hæret, istamque cellam aura seminalis in ecstasi venerea attingit, tunc ex ovo illo gemello in uterum devoluto, nonnisi Gemelli me judice nasci poterunt: Atque hanc esse veram, atque unicam Gemellorum originem, huc usque incognitam arbitror: Ad Tergeminos quod attinet, cellam unam interdum trina (fortassis etiam pro pluribus plura) ova continere probabile est; neque absurde adeo hinc infertur in *Fœminis Scoticis* esse ovaria ea fœcunditate disposita, ut cellæ pleræque plusculis farciantur ovulis, cum gemellorum atque trigeminorum partus ibi sit adeo frequens. *Idem ibidem Observ. 98.*

Conceptio Tubaria, h.e. Humani fœtus extra uteri cavitatem in Tubis conceptio.

Proxime elapso mense Nov. accipiebamus ab amico literas, Lutetiæ Parif. commorante, quibus is refert in aperto cadavere fœminæ Parisinæ inventum fuisse duplicem uterum, addendo etiam programma Gallicum typis impressum, atque iconem æri incisam cum Lemmate hoc *Demonstration d'une double matrice*. Argumentum autem programmatis Gallicani omissis superfluis, Latine sic sonat.

Benedictus Vassallius, Chirurgus Parisiensis, aperuit die 6. Ian. 1664. cadaver mulieris 32. annos natæ, temperamento sanguineo, & habitu corporis satis musculo præditæ: Repertæ fuerunt duæ matrices singulari connexione à natura tam bene dispositæ, ut vera jam undecies concepisset, septem nimirum filios & quatuor filias, justo omnes tempore, & debitæ compositionis. Atqui habebant fraterculum embryonem, conceptum in Adjutorio sive adminiculo genuini uteri, & quidem in loco ad distensionem tam inepto, ut fœtus grandescens decem septimanas funestis symptomatis matrem exagitarit: Tandem trium aut quatuor mensium factus fœtus, carcere effracto tumulum sibi paravit in ipsa matre, excitando ingens sanguinis profluvium in universam abdominis cavitatem, id quod tribus ultimis diebus vehementissimi motus convulsivi, & denique mors subsequuta fuit.

D*Uæ matrices*) Vix credam gemino instructam fuisse utero Parisiensem illam gravidam, nisi vocabulum uteri latissime accipere velimus pro quacunque capsula fœtum includente: Quotusquisque enim appictam embryi domunculam arterias considerat, dextram uteri genuini Tubam dilatatam, non autem accurate loquendo Uterum secundum esse confitebitur. Nimirum fundus uteri est locus in cujus rotunda cavitate humani fœtus ordinaria lege concipiuntur: At vero extra hunc aliquando contineri & generari historiæ aliquot convincunt: De modo tamen mens hæret quo conceptiones istæ Tubariæ contingunt: concedendum 1. semen virile non tantum in fundum pervenire, sed in ipsas inde penetrare Tubas valere: 2. Tubas immane quantum dilatari posse veluti infelix Catharina Bonevallia testis apud Tulpium l. 4. obs. 44. 3. Masculum semen in Tubas receptum semini fœminino commisceri, ut conjunctim deinde in fundi cavitatem pro fœcundatione & fœtus conformatione refluant: Denique in Tubis, haud secus atque uteru, obstructiones esse frequentes, ut loquitur Veslingius Syntagm. Anat. c. 7. Suppositis his, sequitur misellam hanc Parisinam sub amplexibus venereis suscepisse semen maris, quod per uteri fundum in dextram usque tubam penetrans, & muliebri copulatum, dum relabi in cavitatem nitebatur, interveniente notabili quadam obstructione impeditum substitit: Virtus interim plastica nunquam otiosa, ex miscella fœcundi seminis fabricari fœtum incepit, non refragante prorsus loci commoditate, si quidem authore Riolano, Tubæ uteri sunt ejusdem naturæ & substantiæ cum utero, quia mediocriter carnosæ: Porro crescente fœtu magis magisque dilatari tuba incepit, imo & membranæ ipsius spissari, adeo ut sua crassitie genuinum uterum æmularetur.

Tandem fœtus carcere effracto, &c.) Tubarias ejusmodi conceptiones embryoni semper, matri ut plurimum lethales esse arbitramur: Per angustam enim tubæ ductum remeare in uteri cavum haud valet fœtus grandior, unde aut suffocatur in matrice illa falsa, si ea sit spissior, aut si tenuior, vi perrumpit & in cavum abdominis prolabitur, Eam rupturam insignis hæmorrhagia necessario comitatur, imo lethalis, nisi abdomine artificiose diviso sanguis effusus evacuetur, & embryo nova partus cæsarei methodo eximatur: Hujus quidem operationis, qua exciso fœtu in tuba concepto, patens servata sit, etiam si exemplum nondum extat, fieri tamen eam posse non magis est negandum quam partum cæsareum hactenus cognitum: Atqui nec illud negandum, tum in tubis variorum morborum muliebrium causas latere hactenus incognitas, tum in ligamentis uteri teretibus, quippe quæ non simplicia sed esse concava, & è duplici membrana haud secus atque uterum ipsum componi, imo per eandem seminalem materiam, nec non alia in utero coacervata excrementa ad inguina expelli, ex *Io. Veslingio* Syntagm. Anat. c. 7. & aliis abunde constat, *Ioh. Sigism. Elsholtius in misc. cur. ann. 4. & 5. pag. 77.*

Conceptio in Ovario, seu Testiculo.

P*Ost id quod modo Nobili Matronæ de S. Mere accidit, de fœtus in mulierum testiculis formatione, ac proinde de Ovorum existentia vix quenquam dubitare debere crediderim, Vir Clarissime: Matrona illa, cujus eximias novisti dotes, cum jam octies felicissimè peperisset, & à quinque annis gravida non fuisset, ac ideo ejusmodi periculo defunctam se putaret, in illud iterum incidisse ante tres circiter*

mensés,

menses, existimavit:quia menstruis,quae eam nunquam defecerant,per mensem integrum, & amplius, etsi aliàs malè non haberet,destituta fuerat,sedcùm paulò post aliquid sanguinis ex utero,(per duos postremos vitae ipsius menses)jugiter ferè, absque ullo tamen incommodo, stillaret; se praegnantem non amplius credebat. Cum 22. hujus mensis die,postquam manè sana surrexisset,& per horam praeter propter unam scripsisset,in deliquium,quo pulsus omnino supprimebatur, incidit, loquebatur tamen, & cognoscebat.

Dominus de S. Mere deliquium illud vapori cuipiam mulieribus familiari adscribens,eò non multùm commotus est,donec attrectato brachio nullum invenit pulsum. Tum privatio illa pallori lethali juncta eum adeo terrefecit,ut emisso nuncio me festinanter accersiverit.

Ad aegram circa octavam horam vespertinam accessi. Eam frigidam & sine pulsu inveni;facies decolor,sudoreque pingui & frigido operta erat,ratione tamen & loquela etiamnum libere utebatur. De vehementi dolore colico ab inguine dextro ad renes continuato querebatur.Vrgebat adeò dolor, ut cum partem dolentem tangere voluissem, ea me,ne se attrectarem,prae syncopes metu,rogaret.

Momento post imminentis partus omnia sensit praeludia. Chirurgum suum vocat,atque inter ejus brachia,peperisse exclamans, moritur,nullo sanguinis effluvio,aut alio mali ipsius status indicio extrinsecus apparente.

Lethum adeò inopinatum omnes attonitos reddidit,& Dominum de S. Mere ad Cadaveris apertionem,ut ejus causa retegeretur,petendam impulit. Dominus la Cheso Chirurgus,ad id officii me assistente praestandum electus est. Domini de Montauson,Vesena Petrocoriorum,Advocatus,de la Porte Eques Comitis de Taleran,du Vair Pharmacopoeus,cum duobus famulis testes fuere.

Apertis abdominis tegumentis,intestina omnia parte epigastrica, in sanguine fluctuantia visa sunt sanguinis illius ultra libras duas cochleari,ne situs partium mutaretur, extrahi curavi;ita cum prodigiosum ejusdem coagulati quantitatem in dextro latere restitantem advertens, eum manu auferre ipse tentavi, quali verò stupore perculsus fuerim,cùm inter priores grumos,foetum pollicem crassitie aquantem,at tertia parte breviorem,distinctè formatum,in quo sexus masculinus facilè agnoscebatur,at nudum,& sine integumentis,inveni,judicet Vir Clarissimus. Foetum hunc quadrae impositum omnibus adstantibus ostendi,atque locum unde exiverat reperiendi avidus,vicinas partes diligentissimè examinavi. Duobus digitis ab eo loco distare cornu uteri dextrum vidi. At auctus est stupor ubi testiculum secundùm longitudinem per medium dilaceratum, qua parte Tubam non attingit,adverti,ejusque capacitatem sanguinis grumis oppletam notavi. Ibi infantem formatum fuisse nullus dubitavi, simulque eum, nimium in eo loco incrementum adeptum,oportuno tempore delabi non potuisse; ac tandem carcere effracto erupisse, cognovi.

In mea sententia confirmatus fui,dum testiculum hunc cum sinistro comparans, eum quadruplo crassiorem inveni,ovum enim gallinaceum crassitie aequabat,sinister verò minorem castaneam vix referebat. Ille foris & intus totus rubebat,praeter sanguinis grumos quos continebat;at sinister pallidus, & granulis sebo luteo similibus plenus erat.

Tubam dextram examinavi, nec foetum eam unquam subiisse notare potui, quin ea sinistrae omnino similis erat.

Vterum tandem accuratissime lustravi. Is nullatenus laceratus,& in statu merè naturali mihi visus est. Notavi tantùm eum crassiorem & molliorem quàm in foeminis non praegnantibus inveniri solet, fuisse. Talis omnino erat qualis ab Harveo primo graviditatis mense, describitur. Specillum per Vaginam in capacitatem introduci, Vterumque diffindi curavi, nec vel minimum conceptionis indicium animadverti. Membranae interioris vasa sanguine plena & veluti varicosa mihi equidem apparuerunt, atque hinc dubio procul parvus ille, de quo locutus sum,fluxus procedebat.

Quamquam mortis hujus Matronae causam aliorsum inquisitum ire necesse non esset, caeteras tamen tum abdominis tum thoracis partes considerare voluimus, easque optimè & naturaliter constitutas reperimus.

Quid è supradictis concludi possit,te jam judicare sino,cum nemo,te melius,Vir Clariss. consequentias ex hoc Phaenomeno necessariò sequentes, deducere valeat.

De quibusdam foetibus tum in tubis,tum in infimi ventris capacitate repertis integro utero,integrisque tubis manentibus,verba faciunt Autores. At neminem hactenus conceptionem in testiculis,aut ovario fieri demonstrare potuisse puto, unde Ovorum existentiam ulterioribus probationibus indigere multi huc usque crediderunt. Verum ex Historia supra allata id manifestè probare mihi videor. Ex Epistola à D. de St. Maurice ad D. de la Closure apud Petrocorios Medicinam Facientem 26. April. 1682. Scripta ut in Ephemeridibus Gallicis continentur.

APPENDIX

Superfoetationis extraordinariae historia;foetui in utero corrupto & clam latenti superveniens.

ANtonia Sarron, Uxor Petri à Lavadour in pago Bens, Sub parochia Chatrezatensi, annos nata circiter xxviij. gravi affectu detenta erat,ut vix deambulare,vix respirare

liceret,

liceret, omnibus tentatis D. à Lorieux Medicum in auxilium vocat qui me sibi adjunxit, quocum ipsam visitavi anno 1613. mense Iulio: Interrogata de ægritudinis initio, & dolorum natura, respondit à biennio fœtum se exclusisse uno tantum die vitalem: Puerperiorum vero tempore contigisse ut domo incendio conflagrante præcipitem se è lecto in vicum conjecerit, hinc præ metu & mentis consternatione aucta sit debilitas, ac nocte sequenti ventre solito tumidior & renitentior redditus ac tumor in dies auctior factus sit, Ex relatione autem conjugis, insignis anhelitus fœtor adfuit, atrocesque & implacabiles imi ventris dolores lumborum & iliorum: Hinc prædictus medicus Lorieux, nec non ex concavis oculis, labiorum morticino colore ac vultus, conjecit superstitem esse in utero fœtum à præcedente partu: Nec enim raram esse superfœtationem, Aut saltem relictam esse molam, quorum exclusioni incumbens, id præstitit, ut exclusa materia summe fœtida & livida, mulier multo melius se habere cœperit, munia solita obire, sanitatis integræ securà neminem præterea in subsidium revocas: Prædicto vero Medico à Lorieux extra regionem advocato, tandem dicta mulier, sub initium anni 1614 iterum concepit: Cujus conceptionis causa uterus clausus, ac solita humorum exclusione stato tempore destitutus, atque impatiens rei omnino heterogeneæ, in propriam pernitiem cohibitæ, viam istiusmodi materiæ molita est, natura excitato ulcere paulo infra umbilicum, latere sinistro, è quo sanies tanto fœtore abominabilis prodibat ut nullus esset ferendo, idque toto trimestri antequam auxilium malo quæreret: Ulceris autem apertionem prægressus est tensivus & pungitivus dolor diu molestus, à materia exitum affectante & partes successive per contagium afficiente & inficiente: Accersitus tandem, comite dicto D. à Lotieux, in urbem reduce, exploratum volui ulcus quod superficiarium videbatur, stylo introitum tantum inter cutem & musculos inveniente à latere in latus, in quo insignis durities à me animadversa, quæ tamen ad suppurationem vergere videretur: Sed cum inde stabile indicium adstruere non liceret, in subsidium quoque matricis speculum advocare licuit, ut ejus ope certius quid elicere possemus: Id enim animo firmiter impressum hærebat, malum præsens à priore, quod anno præterito curandum habueramus, non discrepare: speculi ergo beneficio, ostium uteri internum adeo diffitum erat, ut in conspectum non veniret, nullo forinsecus se prodente malo præter ulcus nominatum: Graviditatem autem, quæ revera inerat, suspicari, nihil ulterius tentare visum est, ne famæ æque ac ægræ male consuleremus: Ideoque præscripto regimine convenienti, iisque quæ mundum servarent ulcus, illi vale diximus, partus tempus præstolantes, qui non procul abfuit, marem enim paucis post diebus enixa est, sacro fonte ablutum, sed quinta post nativitatum hora denatum. Hæc quanquam irreprehensibilia, declinare tamen calumniam non licuit: Ulceri tandem, quod in dies pejorem induebat conditionem (ac fœtore & dolore augescentibus) aliud in vicinia accessit, duorum digitorum distantia sed in eadem altitudine, & minus exactisque diebus circiter xv. durum, quid eminuit, quod adstantes agnoscere non potuere, Ego autem à marito accercitus tum ut quid rei esset innotesceret, tum auxilii gratia, Explorata autem re, sola manus, citra aliud auxilium, ossa ischii fœtus eduxi, quæ prima se obtulerunt, reliqua autem extrahere annixus, & resistentiam nactus, nihil ulterius tentare volui, sed eadem die re communicata D. D ab Aurieux, nec non Domino De Benoist Sub-Prætori in Præfectura. N. aliisque: nullus non optavit illi operationi interesse, quę postridie xxij. Iunij à me peracta est circa 3. aut 4. horam vespertinam, atque iis præsentibus fœtus ossa eduxi, inter quæ sacrū exitum affectare videbatur per foramen majoris ulceris, quod cum admittere non posset, quia reliqua ossa cohærentia alteri foramini se offerebant, sola cute à priore distincto, eam incidi, hinc demum spinæ ossa omnia colligata duxi, humerorum & capitis: quæ posteriora ob insignem magnitudinem, omnium judicio naturalem multo excedentia, ab invicem abscesserunt, integumentis omnino exuta & cerebro destituta; pauxilla tantum cute, in occipite & cervice, pilis vestita superstite, qui densi & duorum digitorum transversorum longitudinem æquabant: Cætera ossa, præter unum brachii, adhuc integri, quippe quæ cutis adhuc regebat, ac simul partem thoracis parte dextra (in qua cernere adhuc erat reliquias aliquas diaphragmatis & pulmonum) disjuncta erant & separata, ab ulceris fundo à me extracta, una cum lumbrico vivo, pedalis ferme longitudinis. Veritus autem ne tum ratione doloris, tum debilitatis, finistri quid contingeret, ab operatione destiti, appositis prius quæ è re erant.

Rem autem ad examen revocantes, 1°. magnitudo & crassities ossium, inter quæ ossa femorum, quibus etiamnum deerant epiphyses, quatuor digitorum longitudinem æquabant. Et brachium integrum adhuc asservatum, quod ulnæ sextam partem coæquat. 2°. tempus à quo ulcus effundere cœpit saniem, luculenter causam demonstrant, atque maxime imperitis clare ostendunt fœtum hunc non fuisse gemellum postremi quinto mense editi, quod quidam, sed imperite & malevolè asserere non erubuerunt. Demum quæ causa tam atrocium dolorum, quæ tumoris illius, quæ duritiei, quæ fœtoris? certe alia non statuenda quam cadaver illud

illud in utero matris relictum. An verisimile est tantillo post partum tempore potuisse corrumpi & erumpere, etiam absque auxilio, ut ne vestigium carnis superstes fuerit, viscerum, cerebri, nervorum, tendinum & cutis; quam solam nominavimus. Adversarij nobis forte objicient, impossibilem esse novam conceptionem præsente sceleto in utero, at ignotus illis *Albucasis*, Medicus Arabs insignis, qui simile quid adnotavit, de muliere, quæ quanquam utero gestaret fœtum mortuum, concepit tamen, mortui, per putredinem in tabum resoluti, particulis versus umbilicum tendentibus, è quo, facto abscessu, attrahentium medicamentorum ope aperto, ossa integra prodiere: Hæc à Guidone discere potuissent: Prædicta autem mulier obiit anno 1653. mense Septembri. In præcedentium fidem subscripsi *Ioh. Mingaultius Chirurgus Aquaepersiensis.*

Observatio VI.

Hermaphroditorum aliquot anatome.

§. 1. Superioribus annis fœminam mihi videre contigit, quæ præter vulvam, membro quoque virili prædita erat, quod tamen non erat admodum crassum, quamobrem in ejus anatome generationis vasa admodum accurate pervestigavi: Vasa seminaria testésque considerans, nunquid ulla inter hæc communio & consensus adesset, Tandem hoc comperi vasa quidem præparantia ab aliarum fœminarum præparantibus vasis non differre, sed deferentia, nam bipartita erant, & ex binis quaterna natura genuerat; ex quibus duo, quæ etiam majora erant, ad matricis concavum destinabantur, reliqua duo ad penis radicem, qui glandularum parastatatum expers erat: Hoc tam admirabile visu & speculatu erat quam quod maxime, quo pacto natura prudens sagaxque locum satis tutum selegerat, per quod vasa hæc ad penem deferri possent, & quemadmodum meatum, qui in ipso est pene, perforarent: qui meatus in aliis tum semini tum lotio communis existit, hic vero urinæ nihil quicquam opis afferebat, nam instar aliarum mulierum urina exibat: uterus autem, necnon uteri cervix à cæterarum fœminarum matrice colloque nihil distabat, sed in testibus discrimen erat, nam testes in hac crassiores erant quam in reliquis mulieribus, sed quoad situm ipsorum nullum discrimen deprehendi. Peni scrotum contiguum non erat, imo vero scroto prorsus carebat, & duobus musculis præditus erat hujus fœminæ penis, non quatuot ut in maribus perfectis: Præterea penis hujus hermaphroditi tenui pelle integebatur, nullum aderat præputium, sed duo spongiosa corpora, per quæ duæ arteriæ ferebantur, ab illis ortæ quæ ad vesicam tendebant: *Columbis de re Anatom. lib. xv.*

§. 2. Anno 1615. In oppido Steinio, milliari ultra urbem Sancti Dionysii, Hermaphroditam puellulam multis præsentibus dissecui: penis parvus prominebat absque scroto & testiculis: sed ab orificio duplici externo, usque ad fundum uteri, duplex erat matrix, mediano pariete secreta: reliquæ partes genitales simplices erant ac si fuisset unicus uterus. *Riolanus Anthropograph. lib. 2. cap. 35.*

§. 3. Ante biennium mihi puellula hermaphroditica inspicienda & post mortem examinanda oblata fuit: Infantem illum cum vivum inspiceremus, dijudicare non potuimus quisnam sexus in eo prævaleret, habebat enim penem pro ætatis ratione longiusculum, simul quoque externam pudendi muliebris imaginem. Post aperturam cadaveris, inventus est uterus cum testiculis, tubis alisque vespertilionum, tum & sinu pudoris, in cujus superiore parte meatus urinarius quoque aderat, adeo occultus, ut in viva eundem animadvertere non potuerimus. Cæterum penis nullum habebat commercium cum vesica, eóque transversim dissecto, nulla spectabatur urethra, sed tantum duo corpora nervosa, quæ suis crusculis adhærebant ossibus pubis, ut clitoris mulierum. Potuisset hic sine dubio curari si longius habuisset vitæ spatium, è medio sublato pene tanquam supervacuo, postea ulcere debite tractato, ut habet *Ægineta* lib. 6. cap. 69. *I. Van Horne michrotechn. parte 2.* §. 25. Qui plura de talibus desiderat adeat *Casp. Bauhini* tractatum absolutissimum. Mulieris bene mentulatæ vide exemplum apud *Bartholinus* cent. 2. histor. 57.

Observatio VII.

Pudendi orificii angustia pro Virginitatis nota haberi non debet.

Nuper cum ex Toupinamboutiorum regione fœmina, annos 25. nata, valde impudica, quæ viros ad coitum invitaret, in hanc urbem Parisiorum adducta fuisset, post ejus obitum pudendi orificium admodum angustum deprehendi, & ossa pubis valde depressa: Cunnus glaber erat, pilis spoliatus, quos sibi radicitus evellunt ejusmodi regionis mulieres. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 31.*

Observatio VIII.

Hymen, Virginitatis nota membrana, in aliquibus reperta, ab aliis non.

§. 1. DE membrana Hymene quid observaverim dicam, Licet vulgus hominum putet nullam esse virginem quæ Hymen non habeat, Ter duntaxat illam inveni, bis in duabus parvulis puellis, semel in natu majore, quam cum dissecarem intererat Excellent. N. Est hymen membrana quædam sub nymphis ante cervicem uteri, unico foramine prædita superiore parte, ut menses effluere possint, ingressum penis prohibens. *Columbus Anatom. lib xv.*

§. 2. Dissecta virgo hydropica anno 1673. atque observavi decantatum illud Hymen (quod quidam membranam esse fingunt, aut si quidem membrana est, p. n. quid est) esse quatuor carunculas myrtiformes in virginibus adeo strictas, ut foramen in medio relinquant vix pisum recipiens. In coitu enim si fricentur magno conatu, sanguinem fundunt, unde nota virginitatis. *Ex observat. D. D. Glaseri Anatomes Professoris publici Basileensis.*

DE Hymene extat controversia, 1°. quid sit, 2. an io omnibus reperiator? Circa primum, rejicitur Arabum opinio qui ex veoulis in colli medio hymen construunt, falsum eteoim est. *Fernelius* & *Ulmus* aodiendi non suot, qui latera colli adhærere statuunt. Illos vero audire debemus, qui aut membranam, aut carunculas, aut utramqoe simul statuunt, ut *Pinaus, Spigelius, Riolanus, Vesallius, Fallopius, Aquapendens, Casserius, Veslingius*, & alii plurimi: *Spigelius* de Hum. corp. fabrica c. 18. banc in omnibus quas secuit Virginibos se deprehendisse testatur, nec defuisse onam notavit. *Bartholinus* Anat. reformatæ l. 1. cap. 31. Respondet hoc modo, Quod *Columbus* & *Paraus* oegant semper inveniri, *Laurentius* nuoquam se iovenisse asserit, imputandum est ioopiæ cadaverum, aut oegligeotiæ in dissectionibus, Aut si putarunt se virgines secuisse, defloratæ forte fuere: aut si virguncolas, illæ quoque digitis nonnunqoam & petulentia eam rumpere possuot: At dicent se secuisse abortus puellas binas, trimas. &c. Respoodemus non credi facile posse io illis deesse, cum authoritates & experientiæ peritorum Anatomicorum citatorum adversentur: Deiode si in istiusmodi aliquando deesse deprehensum est, de quo dubitatur, eodem jore quo illi dicunt p. n. adesse haoc membranam, oos dicemus p. o. abesse, &c. *Panarolus* observat. ult. pentec. v. in omoibus dari asserit, figuram & descriptiooem proponens.

De virgioitatis ootis vide plurima apud *Riolanum* Anthropogr. lib. 2. cap. 35. *Severinum, Pinaum, Cap. vacium*, &c.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI TERTII

SECTIO XXXVIII.

De Abortu, Partu impedito, Fœtu mortuo, Puerperiis.

Observatio I.

Abortus frequens excitatus ob calculum in Rene dextro. 1. Ob vaginam uteri monstrosa conformationis. 2. Abortus gemellorum ob vitiosum alterius fœtus constitutionem & matris. 3. Quinto mense factus ob fœtum suffocatum à tumore, aspera illius arteria inhærente. 4. Ob exiguitatem & tenuitatem vasorum umbilicalium. 56. Ob eorundem brevitatem. 7. 8. Ob eorum excedentem longitudinem fœtum strangulantem. 9. Ob eadem disrupta. 10. Ob fœtum ægrum, Tumorem in jecore, &c. 11. Ob Placentam in utero derelictam. 12. Ob spasmodicos affectus à sero acri è medulla spinali effluente, excitatos, Utero partibusque vicinis & annexis plane insonte. 13. Ob fœtum injuriæ matri illatæ notas gerentem. 14.

§. 1. NOB. Matrona multis annis gravissimis Renum doloribus, sinistro præsertim in latere ab initio divexabatur, & quatuordecies uterum gestans, toties octavo vel nono semper mense abortivit, &c.

Eam mortuam cum secarem, renem sinistrum penitus consumptum deprehendi. Dextrum vero tumidum in immensum excrevisse, in quo per medium dissecto calculus justæ magnitudinis excreverat, &c. *Vide Tit. de Lumborum dolore.*

§. 2. Mulier Bergensis nunquam ad legitimam posituram, consuetumque egressum infantes edere potuit; Ex utero enim omni labore protracti, omnes dudum fuere mortui & putredine correpti: Hujus vaginæ propendentis deformitatem obstetrix primum mihi adaperuit;

cum quærerem ex illa, cur mulier pariens aliarum muliercularum manus ad corpus admittere non vellet? respondit hanc vaginam esse in causa, & quamvis digitus semper intrudi possit, & ad latera vulvæ interna apte collocari, tamen si cuiquam innotesceret forte, miseram illam vulgi vereri cavillationes; Cùm autem vita discessisset, obstetrix rem invisam pluribus monstravit mulierculis. *I. Frid. Treubletus ad Bartholinum, cent. 2. Epist. 91.*

§. 3. Anno 1605. matrona cacochymica circa quintum mensem impregnationis parturientium doloribus correpta, post maximos ac diuturnos conatus gemellos cum multa aqua enixa est, fœmellam sc. ac masculum. In hoc dissecando sequentia annotavi, 1. abdomen non secus ac hydropicorum, aqua plenum erat: 2. Testes extra abdomen non propendebant sed in ventris capacitate residebant, & quidem eo loci in quo vasa spermatica ad scrotum descendunt: vasa spermatica tam brevia erant, ut extra ventrem propendere non potuerint. 3. Hepar supra modum magnum, inflatum, & aliquomodo lividum. 4. Mesenterium & renes inflammata. 5. Urachus sine cavitate ulla, neque stylo reperiri potuit: imo nec ipsa vesica apparebat inflata. 6. Vesica rugosa plane & vacua, præterquam quod humor viscidus ei ad latera, non secus ac in intestinis videre licet, adhærebat. 7. Cutis undiquaque maculis, ut in febribus pestilentialibus conspersa. *Fabritius Hild. cent. 2. histor. 59.*

§. 4. Mulierem satis laudatæ sanitatis quinto mense abortientem vidi: cúmque fœtus fere nullam in morte mutationem persensisset, ipsum secui, desiderio impulsus an aliqua necis causa in tam robusto fœtu innotesceret; cum ipsius mater valida hujusmodi abortus nullam afferret causam.

Secto corpore, In cavitate thoracis, sub jugulo dextro lucidam vesicam, aqua plenam, arteriæ asperæ adhærentem inveni, quæ copiosa humoris inundatione, quam recipiebat à capite, in pueris valde humido, eventilationem cordis prohibuerat ipsum suffocando. *Dom. Panarolus Pentec. 1. observ. 5.*

§. 5. Anno 1644. Nob. matrona quinto mense gravida, post fluxum triduanum uteri cruentum, abortum patitur atque fœtum rejicit masculum; quoad omnes partes perfectum quidem, quantitate tamen deplumatum turdum vix æquantem, exsuccumque & aridum. Vasa umbilicalia erant instar filorum communium usualium, collo circumvoluta & quasi alligata, non tamen brevia, uti duplici exemplo exponit *Hildanus*: nec disrupta, uti alias *Bauhinus* notavit. In dissectione notabantur partes singulæ discretæ, hepar albicans & exsuccum, cor pallidum, vasa umbilicalia sicca: sub noctem secundina prodit putrida & fœtida. *I. Dan. Horstius observ. Anat. 5.*

§. 6. Fœmina quædam honesta temperamento sanguineo & corpore εὐσαρκῳ, primum filium grandiusculum laboriose enixa est, postea vero septies abortiit, & quod mirum, etsi diversis temporibus, & nunc breviore nunc longiore à conceptu temporis spatio, nimirum nunc mense 1. nunc 2. nunc 3. imo etiam 4. & 5. abortiret, tamen omnes abortivi ejusdem magnitudinis fuerunt, pollicis articulum ferè æquantes, membrorum tamen delineationem exhibentes, & vasa umbilicalia instar fili subtilis albi. Post singulos vero abortus sanguis laudabilis & copiosus effluxit: dum vero gravida esset, vomitionibus enormibus semper infestata fuit. *Sennertus Pract. lib. 4. p. 2. s. 6. cap. 2.*

Probabile est causam primariam tot abortuum esse sanguinis materni, à quo ut altero generationis principio, per venam umbilicalem, post primam ex semine factam conformationem, affluente, perfectionem & augmentum fœtus sumit, inopiam & defectum: causam autem cui sanguis iste in formatione fœtus defuerit, reddere difficile est, Etenim sanguis in corpore non defuit, quod matris constitutio sanguinea, & copiosos sanguis laudabilis post partum effluens docent; Ego in ipsis vasis umbilicalibus quærendam censeo, cùm ea plus justo exilia & tenuia fuerint, secundina contra aliquod incrementum sumpserit. *Idem.*

§. 7. *Torentina Mayer*; æstatis tempore anno 1605. ad quinti mensis finem fere signis omnibus fœtus vivi apparentibus, gravida fuit: circa finem vero quinti mensis fœtus primo imbecilliter movebatur, ita ut vix præsentiri potuerit: deinde paulatim & intra paucos dies omnino cessabat moveri: mammæ quoque, quæ ante lacte turgebant, tunc subsidebant, flaccescebant & exsiccabantur, aliáque signa aderant ex quibus fœtum in utero mortuum esse facillime conjicere licuit: Tandem circa finem octavi mensis, parturientium doloribus correpta, enixa est masculum, quem per tres menses fere mortuum gestaverat. Longitudinem spithamę cum dimidia non excedebat, Oculi ex suis orbitis seu capsulis propendebant: os item apertum, caput nigrum & flaccidum erat, interim tamen fœtor nullus aderat: Hepar Uterinum integrum, sed flaccidum pallidúmque conspiciebatur. Chorda, ut vocant, umbilicalis, quæ communiter & in omnibus ulnarum aliquot longitudine esse solet, *vix spithamæ* erat longitudinis. *Fabritius Hildanus cent. 2. observ. 50. & 51.*

Hujus abortus causam nullam aliam invenire potuimus quam malam ac ineptam conformationem vasorum umbilicalium: Hinc perspicuum fit crescentem fœtum in utero materno paulatim pla-

centam an acetabulis sive cotyledonibus abstraxisse & separasse: abstracto autem Hepate uterino necessario moritur fœtus. *Idem.*

§. 8. Ob vasa umbilicalia, longiora nimium, collum infantis ambientia strangulari novi *Idem ibidem*

Omnes propemodum fœtus, quos edidit uxor charissima, prolifica, sic in lucem prodiisse vidi, ut vasa umbilicalia duplici convolutione collum constringerent, Obstetricum autem sagacitate, salvi evasere, quamvis vultu plumbeo, toto corpore lividi & fere exanimes prodirent, paulo post vino in os, de ore obstetricis infuso refocillati; Hæc vero è difficilis partus causis una est, cum enim tria, ut fit naturalis, concurrere debeant, matris enixus, Pueri robur & conatus, obstetricisque manus, si fœtus eritum affectans, ob colli constrictionem retrocedat, quanquam enitatur mater, & obstetrix officio fungatur, tertiæ conditionis defectu partum protrahi necesse est.

§ 9. Conjux *Ioh. Cornu* Paterniacensis, dum in matrimonio vixit, ad minimum octies Abortum edidit. Causam fuisse brevitatem vasorum umbilicalium, seu chordæ umbilicalis, quæ ultra sesqui spithamam longior non erat, certo scio. *Idem.*

Quæ ultra semi spithamam] In adulto fœtu longitudo est ulnæ unius cum dimidia, sive spithamarum trium, ob motum faciliorem embryonis, crassities est digiti, quia ad sustinenda vasa robur requiritur & justa capacitas; Ista si minor sit, Abortus duplici nomine potest contingere, vel ob fragilitatem comitem; vel quia vasa angustoria sufficiens non convehunt alimentum

§. 10. Ob vasa Umbilicalia aliquando disrupta, ubi mater brachiis sursum elevatis nimium se extendit, Abortum fieri notavi: *Gaspar Bauhinus Epist. ad Hildanum cent. 2. observ 50. Vide Illius Theatrum Anatom. Tab 31 Fig. 2.*

§. 11. Maii 1593. fœtum abortivum sex mensium aperui, cujus motum mater paulo post sextam hebdomadam animadvertit; At quarto gestationis mense non amplius: Longus erat pollices septem, Inclusus secundina nondum rupta, in quantitate ovi olorini nascitur, sed mortuus. Aperta secundina olidus erat, & à plantis pedum cuticula abscesserat. Situ supino, in dextri lateris abdomine, è regione umbilici, tumor inæqualis ad phaseoli molem, tactu asper, visúque manifestus per cutem spectabatur. Abdomine secto jecur magnum; sed exterior gibbáque ejus superficies tota colore flava: Inferior & sima haud male colorata: at infimus ejus lobus tumorem inæqualem, asperum, tophorum particulis, tanquam confractis cerasorum nucleis, absque pure tamen, plenum continens, visu tactúque durus repe rtus est; Exsecto Jecore nullus cruor effluebat; quin nec vena umbilicalis quicquam sanguinis continebat, totúsque fœtus gracilis erat & macilentus, Cætera viscera nihil vitii habebant. *H. Smetius miscellaneorum lib. x. p. 571.*

§. 12. Mulieri venter in immensam molem excreverat ob uteri ingens incrementum, qui ad minimum libras 40. pendebat: Cujus cavitatem internam materia quędam instar pugni majoris crassa, putrida & nigricans adimplebat, quam statim à fœtu, mola, aut placenta non edita, sed in utero putrefacta originem sumsisse judicabam: Quod ultimum confirmabatur, ex eo quod ante xxv. annos, 2. vel 3. ingravidationis mense, vesiculam quandam aqua repletam, per muliebria absque placenta excreverat; subsequente maximo lochiorum fluxu per 6. vel 7. menses; quo cessante venter sensim magis magisque intumuit: Hanc observationem maxime utilem esse cognovi, qui ab illo tempore quartam abortionem patientes, per placentarum expulsionem felici cum successu, duorum vel trium dierum spatio pristinę sanitati restitui. *Observ. Regn. de Graaf.*

Lochiorum fluxu per 6. vel 7. menses, &c.] Irritata facile continuo expultrice uteri ad extranei exclusionem, quæ non desinit quousque illud foras eliminetur. Eadem est ratio fluoris sanguinis quibusdam gravidis supervenientis, qui non alia ope sisti potest quam fœtus eductione, quocunque tempore graviditatis advenerit: statim enim ac ille exclusus est, fluor desinit; quod nisi fiat fœtus & mater una pereunt. *Vide Obstetricem Gallicam.*

§. 13. Domina Ill. per multos annos affectibus spasmodicis obnoxia, potissimum vero quotes utero conceperat pathematis convulsivis, quasi hystericis supra modum tentari solebat; sub finem tertii mensis *gravida*, quo tempore constanter *Abortire* solebat, menstrua eruperunt, quibus per duos aut tres dies, una cum membranarum laceratarum frustulis descenribus *abortum* expectabar: Tandem uteri farcinam deposuit, &c. Demum apoplectica interiit.

Quoniam Uteri principaliter affecti suspicio ferebatur, quantum hoc viscus meruerat proxime inquirebam: quod in debito situ, & quoad omnia sartum & tectum reperi. Circa uterum, aut appendicem ejus, nihil extabat cui tanquam causæ morbificæ imputari potuerit: At vero præcipuam & originalem morbi causam in capite quæsivimus, haud frustra: Nam omnes cerebri cavitates & anfractus aqua implens, ejusque totam compagem quasi inundans cernebatur:

nebatur: Juxta nervorum splachnicorum origines aqua se plurimum insinuans piam matrem à medullæ oblongatæ caudice, per duos digitos latos separaverat, proculdubio horum nervorum ductu materies morbifica à capite in mesenterii plexus descendens & dolorum & spasmorum, *& hos consequuti Abortus*, *Vide lib.1 sect 13.observat.7.*

§. 14. Cum in oppido Reinheimb. Phil. Rheimichii uxor concivis, conjugem ultimo mense gravidam, non tantum jurgiis prosequeretur, sed & dextræ parti capitis, ipso rum ardente Syrio impingeret, editus paulo post infans, in ea ipsa, qua mater concussa fuerat parte, continui solutionem passus est, Re ad me delata, misertus paupercnlæ ocyus illuc concessi; atque deprehendi continui solutionem ad ipsum cerebrum penetrare, portionémque ipsius cranii fractam jam putredinem concepisse. Licet autem externa & interna robotantia fuerint exhibita, putrida etiam portio cranii excecta, multáque fœtida purulenta materia extracta, brevi tamen infans demortuus sequentia noranda dedit: Venulæ fuerunt turgidæ, ventriculi cetebri aqua repleti, cerebri substantia flaccida. Inter cerebrum & meninges aderat collectio materiæ purulentæ & fœtidæ. *Ioh. Daniel Horstius observ. Med. ij.*

QUæsitum an verberans fuerit causa hujus mali? Respondi quod sic, cum etiam à minis partium conformatio vitiari possit in fœtu: Sic narrat *Gemma Cosmog*. lib.1. c.6. infanti eadem calvariæ parte, cui in matre acies manifestabatur, magnum continuitatis divortium apparuisse: Facile enim imaginationi formationem mutare, etiam in ultimis gestationis mensibus, teste *Sennerto* l.4.p.2.sect. 4.cap.7. Quomodo vero hoc fiat, d. citato loco ostendit; Parensque noster de causis similitud, & dissimil. in fœtu, &c. *Idem ibidem.*

Observatio II.

Partus difficultas ob corpus uteri in scirrhum concretum & vitiosum fœtus situm. 1. Ob scirrhum & perforationem uteri. 2. Ob Abscessum. 3. Ob Tumorem durum cum ulcere & uteri disruptione. 4. Ob orificium arcte clausum, compressum à recto intestino fœcibus oppleto 5. Ob uteri crassitiem extraordinariam. 6. Ob omenti crassitiem. 7.

§. 1. ANno 1611. 24. Maii Uxor D. A. Morge, 30. annos nata, cum quinto utero gestaret & finem noni mensis attigisset, *doloribus parturientium* correpta fuit circa horam x. matutinam, cum pro more pransa esset, dolores tam acerbos & motum fœtus tam vehementem sustinuit, ut vix unquam similes visos astantes retulerint quare vires protinus prostratæ fuerunt: circa 3. pomeridianam leipothymia & horrores maximi supervenerunt, quo tempore infantem in utero obiisse credo: dolores enim atque conatus ad parturiendum ab eo tempore cessarunt, nec fœtus percipi potuit: Accersitus circa XI. noctis pulsum vix percipere potui, extremitates frigidæ erant & sudor frigidissimus in toto; brachium dextrum extra vulvam propendebat: ideo mortem proximam prædixi: Ne itaque inventionem meam, quæ hactenus in multis feliciter mihi successit, apud vulgus odiosam redderem, manum adhibere nolui: Adstantium tamen & ægræ precibus commotus, aliquid confectionis a kermes ex aqua cinnam. propinavi: postea, quia genitalia veluti arida erant (quandoquidem ne guttula sanguinis profluebat) sacculum ex relaxantibus, emollientibus, anodynis applicui, ungnento emolliente imum ventris, coxas, os sacrum & genitalia inunxi, tandem eodem unguento juncta manu situm infantis exspiscari cœpi, qui etsi monstruosus esset, & brachium dextrum extra collum matricis propenderet, caput tamen, quod pectori incumbebat (prius tamen inuncto & clementer intruso brachio) versus collum matricis manu reduxi: verum cum uterum & ipsius collum ob virium & expultricis summam imbecillitatem supra modum clauderetur, adeóq; constringeretur ut manus mea sufferre non posset ab opere desistere coactus fui, brachium mox iterum egressum est, Et circa decimam matutinam sequenti die obiit.

Miratus quod fœmina illa, alioquin sana, tam subito extincta fuisset, suasi ut cadaver incideretur: Aperto itaque ventre, sanguine seroso repletum reperi: ob ingentes enim dolores & violentum motum infantis, venæ nonnullæ in ipso parenchymate Hepatis & circa os sacrum ruptæ fuerant: inde profusionem sanguinis & mortem sequutam esse nullum est dubium: Situs autem fœtus talis erat, caput collo matricis proxime adhærebat, brachium dextrum, quod lividum, extra collum matricis propendebat: Crura versus pectus & caput ita reflectebantur, ut pedes in vertice conjungerentur, manus sinistra hypochondrio dextro ita erat imposita ut brachium crura versus poplitem amplecteretur: Exempto fœtu scirrhum durissimum qui magnitudinem capitis infantis fere adæquabat, inveni. Ille autem utero non simpliciter adhærebat, sed ipsum corpus uteri in scirrhum concretum atque induratum fuerat.

Scirrhum hunc causam fuisse mortis nemo negare poterit, cum uterus ratione hujus scirhi ita angustus factus fuerit, ut cum mulieri adesset partus, sese extendere non posset, & quia fœtus maturus & vegetus impetum talem fecerat ut venæ rumperentur, necnon hæmorrhagia & mors sequeretur. *G. Fabritius Hildanus cent. 3. observ. 57. & Epist. ad M. Doringium.*

Doloribus Parturientium] *Rondeletius* doloris pariendique difficultatis, causam refert in violentam secundinæ à matrice avulsionem. Sed cum separatio hæc, si justo tempore fiat, sæpe citra molestiam accidat, fœtusque sæpe exeat secundinis adhuc arctè adhærentibus, diùque post exclusis, dolore nihilominus graviter urgente, verisimilius referendus in violentam dilatationem ductus qui ab utero ad pudendum usque progreditur, cervix nominati, qui quamquam amplitudine donatus sit insigni, quia tamen fœtum, nisi admodum quoque distenderetur, transmittere nequiret, fit ut & ex hac distensione, una cum ea quæ in aliis orificiis accidit, dolor pariendi que labor augeatur.

§. 2. Honesta quædam matrona juvencula bis fœtum mortuum, opportuno tamen tempore enixa, tertium gravida, tempore partus instante, doloribusque urgentibus fœtum frustrá excludere allaborat: Ego prima Julii 1670. vesperi ad eam vocatus inveni satis adhuc vegetam: quærens de statu ipsius, ab ostetricibus responsum tale retuli, os uteri apertum esse, reliquaque bene constitura, situm autem infantis malum, manu tantum dextra extra vergente, capite vero & reliquis membris imperv estigabilibus: cùm ita per totam noctem unà cum tribus obstetricibus adessem, nonnullaque corroborantia & fœtus expulsionem promoventia præscriberem, ægraque sine fastidio libenter assumeret, omnia tamen in eodem statu permanserunt, manu infantis usque ad scapulam fere exerta, & jam emortua immobili permanente, puerpera que summe debili, donec natura tandem in totum deficiente, die xxii. Julii paulo ante primam pomeridianam obiit.

Cadavere ipsius statim post mortem aperto, inferius uterum invenimus laceratum & quasi ex ulcere perforatum, fœtu masculino perfecto cum secundinis extra urerum inter intestina latitanre, manu tantum dextra partim in vagina uteri, partim extra uterum prominente: præterea quoque uterus in fundo dissectus, ad palmæ crassitiem scirrhosa duritie tumidus apparuit. *Observat. Simonis Scholzi in miscell. curiosis anni* 1671. *Observat.* 86.

§. 3. Anno 1670. mense Augusto uxor militis laborabat 5. aut 6. diebus doloribus partus: infans primis diebus vivus persentiebatur, tandem nulla signa vitæ edens & matrem jam doloribus fractam è vivis subsequi fecit.

Aperto utero, tantus fœtor emanavit, ut etsi in atrio domus res facta fuerit, præ absurdissimo tamen fœtore nemo sat longo tempore accedere potuerit: tandem exempto jam mortuo infante, collum uteri abscessu turgidum reperi, saniemque inde emanantem teterrimo fœtore nares percellentem: Hoc autem observatu dignum circa fœtum reperi: Infantem bene formatum, & ut judicare licuit, alias sanum fuisse, Et dum instabat hora exitus, ipsummet conatum fuisse viam quærere per quam exiret: eum que eadem ob tumores eidem non patuisset, tamen tantos impetus fortitudinis proprie exeruisse, ut magnam partem cranii in parte dextra ad intra sibi compresserit: Ex quo clare elucescit non solum vim expultricem uteri facere ad protrudendum fœtum, sed & ipsum infantem allaborare ad sui è carcere liberationem. *Ioh. Iacobus Vencesl. Dobrzensky. à Negroponte, in miscell. cur. curiosis anni* 1670. *Observat.* 18.

§. 4. Anno 1670. Aug. 23. Pragæ. Catharina Wolrahin, temperamenti frigidi & hum. ætatis 35. ann. quatuor jam antea proles robustas feliciter peperit, tandem de dolore uteri subinde querebatur, colore pallida, macies in dies incrementum sumpsit, tussis sicca molestabat, eum quinta prole ad nonum mensem, naturale pariendi tempus pervenit: quatuor diebus laborioso partu misere torquebatur, fœtus dextram manum exporrectam habuit, nec ultra ab obstetrice adjuvari, nec à conatu matris protrudi potuit, quinta tandem die fœtu jam extincto & illa exspiravit.

Aperto leniter abdomine, puer robustus extra uterum, omnis involucris solutus, pedibus in sinistrum hypochondrium extensis Lienem contingens, capite cum manu exporrecta, intra ossa pubis & cervicem uteri hærebat: Chirurgo adstanti ut fœtum suaviter eximat dico, quo exempto manus livida una cum parte capitis, quæ exitum tentabat, ob vehementem facultatis expellentis conatum, in acutum redacta, deprehensa; Uterus in parte sinistra, una cum secundinis à conatu pueri pedibus disruptus: In parte vero dextra, tumor quidam durus in convexum usque ad cervicem uteri instar globi se extendebat: in concavo hujus, ulcus nigrum gangrænosum illum tumorem causans, qui fœtui vitam præclusit, repertum est: Sectus per medium tumor, crassitiem quatuor transversorum digitorum superabat: hæc causa detenti fœtus. *Simon Aloysius Tudecius in Miscellan. curiosis anni* 1671. *Observ.* 154.

§. 5. Gravida 5. mense paralysi totius corporis inferioris à coxis ad extremos pedes tentatur: Ob longam in decubitu moram gangræna nares derepente occupat, qua generosioribus remediis ablata, quum nulla vitæ spes superesset, calore nativo à fœdis evaporationibus infecto, prorsus deficiente, ad extrahendum fœtum quinquemestrem, cujus nuper motum ægra mater senserat, operas suas manusque certatim conferunt Medici pariter & obstetrices: Hæ igitur manu immissa nullum fœtum in utero adesse clamant, nisi molam fortassis: At peritior Medicus tumorem statim deprehendit ex intestino recto fæcibus induratis repleto: ad uterum vero progrediens, nulla vi manum intrudere potest.

Mortuæ cadaver apertum, visumque os uteri arctissime clausum, fœtusque optimi coloris &

habitus in utero mortuus, nec vicinarum partium fœditate ulla putridus, membranarumque uteri densitate inter tot molestias tutus. *Bartholinus cent.4. histor.27.*

§. 6. Lapidicidæ uxor maxima cum difficultate fœtum edit, qui paulo post extinguitur: Eo excluso tumidus nihilominus remanet venter, unde molæ suspicio; nihil tamen manum intrudens obstetrix præter angustiam deprehendit, Die sequenti à partu interiit.

Recluso ventre insignis uteri crassities, per totum ambitum scirrhosi, tres digitos spissitudine æquantis deprehenditur. Mirum fuit quomodo & concipere, & fœtum gestare, multoque magis quomodo eniti valuerit, ac fœtus intra eas angustias, præ duritie renitentes, componere se ad exitum potuerit. *Observatio M. Benjamin Noël Chirurgi Genevensis.*

§. 7. Mulier aliquando parit difficulter ob Omenti & vicinarum partium nimiam spissitudinem & obesitatem: Nam *Hippocrates* scripsit Omenti magnitudinem impedire conceptum os uteri comprimendo, sic & facile partum molestat: In quibusdam enim Omentum descendit inter vesicam & uterum, ibique spissus fit. *Rondeletius pract. cap.64.*

Observatio III.

Partus impeditus ob ossis Pectinis malam conformationem, quam uteri disruptio sequuta 1. *In Partus difficultate uterus laceratus, impediente scirrho uteri fœtus exclusionem.* 2. 10. *Fœtus extra uterum disruptum repertus.* 3. 4. *Impeditus ob adnatum uteri orificio sarcoma.* 5. *Ob uteri orificium caput fœtus constringens, Hydropem abdominis in matre.* 6. *Ob apophysin non naturalem in materna ostium pubis facie aut ischii.* 7. 8. *Uterus disruptus prope cervicem, in cujus foramen fœtus brachium intruserat.* 9. *Partus impeditus ob angustiam oris matricis, hujusque lacerationem.* 11. *Ob vitiosam ossium coccygis & pelvis conformationem.* 12.

§. 1. ANno 1594. Haganoæ Alsatiæ mulier 40. annor. cum jam septies fœtus alioquin integre efformatos, sed mortuos peperisset, ultimo partu, 8. scil. ipsa quoque una cum fœtu, non tamen edito succubuit, postridie nimirum quam fœtus in alvo materna extinctus animadverteretur: Instantibus autem partus doloribus, iisque vehementissimis (valide quippe puer movebatur) atque sæpius toto triduo recurrentibus, quibus prægnans misere sed frustra excruciabatur: dolorum tandem sævitia, potissimum tamen ultima nocte illis exasperatis, viriumque resolutione prostrata, interiit: Multa quidem à mulieribus adstantibus tentata fuere, ast sine ullo parturientis juvamine.

Demortuæ cadaver aperiendo, vix leviter impressa novacula, musculos epigastrii cum peritonæo dividere voluimus, quo uteri situm prius cum fœtu contemplaremur: At vix inquam immissa acie, & abdomine parum dissecto, dorsum pueri vulneratur: Nos nil tale suspicantes primo uterum tactum fuisse credidimus: ideoque cautius sectionem abdominis instituendam putamus, qua peracta integer statim fœtus, omnibus numeris absolutus (licet jam inflatus & cuticula abscedente ob incipientem putredinem) occurrit, atque immediate peritonæum superne contingens; inferne intestino recto incumbens, liber in ventris capacitate inferioris, nullo neque velamine aut membrana, neque utero cinctus; situ alioquin ad partum faciliorem accommodato, capite deorsum facie ad posteriora reclinata, corporis trunco in longitudinem extenso, omnibus reliquis partibus, tam earum quę ab utero, quam quæ ad uterum, ut & quæ in utero, (una ruptione excepta) nihil præternaturale ostendentibus: nullibi apparente neque contusione, neque vulneratione, ulcere, aut apostemate conspiciendus offertur: Ubi etsi nos ob rei novitatem admiraremur, non tam fœtus situm & figuram rectam, licet extra uterum in abdominis capacitate factam, quam fœtum ipsum integrum & justæ magnitudinis ac conformationis citra uterum atque extra matricem visus objectum, tamen lacero, rupto, seu potius abrupto utero conspecto, mirari aliqua ex parte desiimus: Causas vero hujus ruptionis indagandi haud sine majore admiratione ansam datam animadverrimus: Porro alligatus adhuc fœtus erat vasis umbilicalibus suis secundinis, quæ sursum ad sinistram, lienem versus, ad intestina & lumbos retractæ, & tanquam per convulsionem & abbreviationem vinculorum firmiter connexæ istis partibus cernebantur, ut easdem inde abstrahere difficile fuerit: De *uteri* vero *substantia*, quæ quidem *tenuior solito* apparebat, quantum ejusdem conspici potuit, illud secundinis, ac potissimum placentræ, seu chorio aut uterino jecori, tanquam concretum, rursusque in minorem magnitudinem (ut alias post naturalem partum contingere solet, contractum fuerat, atque adeo secundinas nequaquam amplitudine excedere videbatur, uterus ut propterea eundem, quia conciderat, ratione potius quam sensibus agnoscere necesse habuerimus: Cæterum juxta cervicem uteri, ad os pectinis, intrinsecus sub vesica, membranę portio, usitati cultri crassitiem non excedens, latitudinem

dinem dimidiæ palmæ propendebat, quę uteri abrupti particula fuit: reliquum autem, una cum proprio uteri orificio, ipsisque secundinis omne ad intestina, ut dictum est, sursum raptum, alieno loco detinebatur: unde penitus à cervice, seu sinu muliebri omnibusque vicinis partibus, quibus adnasci solet, avulsum, atque ex parte dilaceratum fuisse uterum patuit. Ex his illud maxime suspiciendum & quærendum videtur, cujus vi uterus abruptus fuerit? Nos tot fœtuum in partu interemptorum causam deprehendimus *Ossis pectinis malam conformationem*, nimis scil. Depressi, quod in gibbum superne, inferne autem in arcum excavatum esse oportuisset. *Leonardus Doldius Noribergensis Medicus.*

NOn aliam causam, præter dictam ossis depressionem, statuendam esse existimo, cùm neque in fœtum imbellem & debilem, organis ad tantam vehementiam nondum præditum, (qui solum pondere & motu locali, cum levi calcitratione exitum quærit) Neq; in parientem referre liceat; mulier enim non confert plus ad partum quam ut musculos abdominis cōprimendo actionem uteri juvet: Opus namque ipsum, quod à seipsis parturientes præstant, non uteri est, sed musculorum abdominis, ut *Gal. 3. facult. nat.* asserit; nulla enim vi alia ad partum excitare mulieres uterum possunt; multo minus in uterum, quia etsi partus proprie est uteri parientis & expellentis, tamen is constrictione, atq; fibrarum contractione non dilatatione operatur, ut hic minus rupturæ metus sit: An vero vi alicui externæ, maxime jam ob hæmorrhagias & dolores extenuato utero (qui quo vicinior partui est, eo tenuior evadere solet, teste *Gal. lib. de Diss. uteri*) idq; obstetricis manui acceptum ferendum sit, aliis affirmādum relinquo: Non minus tamen situs pueri, alioquin optimus, admirationem augere videtur, an scil. manu obstetricis perfracto jam utero, an vero integro adhuc utero intus figuratus puer fuerit: sive ante ruptionem statuatur situs factus sive post, difficultas ruptionis ostenditur: Neque etiam tutum, fuerit affirmare fœtum, quia inflatus & satis tumidus reperiebatur, post mortem utriusq; incipiente putredine ob inflationem & magnitudinem auctam, utero dudum attenuato abrupisse, velut à musto ebulliente dolii fundum, cúm id fissuram potius intulisset quam abruptionem: Depressio autem dicta ossis pectinis frequentissima est, juxta *Arantii* observationem, & quidem incurabilis partus difficultatis causa esse solet, ob quam infantes justam magnitudinem adepti, sine principum partium conquassatione hanc lucem aspicere nequeunt: Hæc quidem locorum angustia, non concurrentibus causis superius attactis aliquid etiam, ad ruptionem contulerit, ego ut neque infirmare, nec tamen ex his unam aliquam hujus affectus principaliorem causam producere queo: qui potius hoc (una cum *Gal. no* 15. *de usu part.* 7. dum de naturali partu scribit, mirari nos posse, intelligere autem non posse) inter naturæ rara miranda repono: Hinc tamen confirmatur aliquando necessitas partus cæsarei, nisi timiditas muliercularum hoc opus abhorreret. *Idem ibidem.*

Uteri substantia tenuior solito apparebat] Crassities uteri variat, Nam in virginibus tenuis est substantia, in adultis crassior, & quo sæpius mulier uterum gessit, eo crassior est: mensibus fluentibus crassescit uterus, & quamdiu instat mensium excretio, tumida & crassa apparet: In gravidis *Galenus*, *Vesalius*, aliique Anatomici putant uterum quo magis extenditur eo magis attenuari, crassitudinem in longitudinem absumi; sed ocularis experientia refragatur, & authoritates *Sylvii*, *Arantii* & aliorum: nam à primo conceptu usque ad partum augetur secundum omnes dimensiones, & uti amplior, sic crassior paulatim redditur & mollior, ita postremis mensibus duos digitos crassa sit uteri substantia: adeo tum uterus à membranea substantia abit, & rubra fit, fungosa, spongiosa, moreque pumicis foraminibus pervia, in multos quasi cortices divisibilis, quod fit affluxum sanguinis & spirituum pro fœtu copiosum: De utraque opinione ita censet *Falcoburgius*: Tenuiorem revera fieri uteri substantiam, ut in dissectis gravidis observavit, sed eam videri crassiorem, quod Hepar uterinum illi arctissime connascatur, & hoc potuisse pluribus imponere: *Nic.* vero *Fontanus* dicit in utero gravidæ se separasse hepar uterinum à membrana, & membranam admodum crassam invenisse: Recte id quidem, imbibit enim membrana, veluti spongia, affluentem uteri humiditatem, & crassiorem substantiæ conditionem induit; Si tenuior aliquando p.n. reddatur, sive humoris defectu, sive nimia distensione, rumpitur de facili, à fortioribus pellentibus: idem in puerpera observavit *Salmuth*: Crassissima vero est uteri substantia circa orificium internum, quod angustum, unde admiranda illa in partu dilatatio & postea coarctatio. *Bartholinus Anat. reformatæ l.* 1. *c.* 28. A partu autem uterum spissum & crassum per octiduum manere, atque inde ad pristinam rursum redire formam, in quinque mulieribus, quas mox post partum supplicio affectas, vel in partu mortuas dissecuit, observavit. *F. Platerus.*

§. 2. Matrona quædam Lustriæ, ad Marginem Lacus Lemanni, totos sex dies parturiens fuerat: Ego tandem advocatus, ipsam in agone mortis reperio, eaque ipsa nocte obiit.

Corpore aperto uterum laceratum, & caput infantuli in ventris capacitatem dimissum inveni: Hujus autém difficultatis causa fuerat scirrhus, qui magnitudinem capitis infantuli propomodum adæquabat, matrici tamen non usque adeo adhærebat: Hic obstitit quominus uterus tempore prægnationis sese satis extendere, & parturientis violentum motum fœtus sustinere potuerit. *Fabritius Hildanus cent. 1. Observat. 67.*

§. 3. Anno 1607. D. *Binet* Chirurgus Parisiensis. dissecuit cadaver *Ianæ du Bois*: Aperto abdomine fœtus intestinis incumbens repertus, lacerata enim & rupta matrice eam omnino egressus erat, simul effusa magna sanguinis copia in ventris capacitatem: *Iac. Guillemeau cap. 13. lib. 2. de facile partu.*

§. 4. Testes adduco D. *Pineau*, *Guerin*, *Lanay* Chirurgos Juratos Parisienses, me dissecuisse cadaver paupereulæ mulieris in Nosodochio mortuæ: in cujus ventre repertus infans aquis innatans, utero circa fundum disrupto. *Idem.*

NE fœtus calcitrans exitumque affectans, enormi facta uteri distensione (ad quam sæpe convulsiones sequuntur) illum disrumpat & laceret, expedit illico partum promovere: quod nuperrime præstitit dictus *Binet*, imperante D. D. *Bonvart* in Typographi uxore, quæ partus labores ab octava

maturum

matutina ad nonam vespertinam experta erat, cui cum exilis & debilis esset pulsus, omni motu & sensu privatæ, metu imminentium convulsionum, immissa in uterum manu, occurrente fœtus capite, membranas aquas continentes laceravit, iisque effusis felicem promovit partum. *Idem.*

§. 5. Expleto gestationis tempore fœmina Hafniensis, fœtum eniti nullo conatu potuit: Extinctus embryo miseræ quoque matri acceleravit interitum.

In aperto cadavere inventus quidem embryo, sed adnata uteri orificio carnea excrescentia viam occlusit, omnemque egressuro exitum intercepit: hinc suffocatus embryo, denegato ad vitam meatu frustra laborantem matrem aura maligna infecit. *Th. Bartholinus cent. 1. hist. 94.*

§. 6. Fuit apud nos Nutrix 24. annor. ætatis, quæ à quodam vitiata gemellos concepit; fœmellam, cujus situs in dextro latere, & masculum cujus sub hypochondrio sinistro: illa minor, viva edita est, quanquam in tergum prodiret; hic major intra matrem est suffocatus: cùm enim masculus aquis emissis sequi vellet, ab orificio matricis constricto strangulatus hæsit: mater paulo post exspiravit.

Cùm jussu Magistratus aperiretur, Omentum deerat; ruptum credo in latera ad intestina concessisse; Viva mater sæpe conquesta est ventrem sibi divulsum iri: Statim in conspectum prodiit uterus, alicubi ruber, alicubi nigro sanguine infectus, alicubi lividus occupabat totam capacitatem usque ad foveam pectoris ferè; modico enim intervallo aberat sternum, seu malum punicum: Ventriculum compulerat versus diaphragma, ita ut à lateribus uteri in summo appareret: Hepar intra dextrum hypochondrium latebat: Utero aperto secundæ in conspectum veniebant: Hic quærebatur geminæ ne essent, an una tantum? Vocabatur una in medio divisa in duo domicilia, interventu amnii: Secundis dissectis infans apparebat albis sordibus obductus: Caput mersum erat in collum matricis, & ab uteri orificio sic tenebatur, ut vi esset revellendum: Dorsum spectabat ventrem, alvus ad spinam matris versa erat, nates & pedes complicatis genubus in ventriculum matris tendebant: brachia adjacebant lateribus & genibus occurrebant: Omnino situs erat naturalis & ad exitum dispositus, si vires pariendi non defecissent prodiisset ita ut occiput anteriora, frons posteriora matris respiceret, qui est alter ex naturalibus situs: Visa deinde sunt membra cætera propter hydropem matris: Pulmo lividus, atro sanguine refertus, Cor flaccidum, Hepar & Renes boni, Lien in sinistro latere adhærebat ventriculo orbicularis circumferentia & nonnihil tumidus, palmæ manus instar habens, sanguis intus ex puniceo niger: Judicatum est vitio Pulmonis hydropem esse ortum, cùm Hepar rectè se haberet, & ex thoracis capacitate aqua ichorosa efflueret: laboraverat autem Asthmate; In ventriculo nihil cibi erat, sed biliosa quædam superfluitas, quæ orificium acrimonia vellicaverat, unde querelæ de rosione cordis: Intestina inflata nihil fere excrementorum continebant, ob jejunia & ciborum fastidia: Mammæ in rugas contractæ papillis nigrescentibus conspiciebantur: Foris à ventris tumore versus latera & dorsum suffusus, sanguis lividus, niger, puniceus, pedes œdematosi: Periisse judicatum est defectu virium in duplici partu: Vires autem prostratæ fuerant, hydrope, asthmate, tutis, doloribus dorsi validis: Spina enim intus elevata quasi in arcum erat, haud scio an convulsa, an pondere uteri & intestinorum tracta. *A. Libavius in cista med. Hornungi Epist. 76.*

§. 7. Ex parte matris nihil præter naturam esse deber, ut est συλλειδὴς διάφυσις, vel ἀγκυλεγειδὴς in interna ossium pubis aut ischii facie, quæ obsunt fœtibus, ita ut nonnisi mortui emitti possint: Quod à nobis, pluribusque aliis Medicis ac Chirurgis Lutetiæ visum in cadavere honestissimæ mulieris, in difficili eam ob causam puerperio functæ, quæ dictam apophysin prælongam præter naturam habebat, ossi pubis sinistro innatam, intus prope synchondroseos infernum finem: Os pubis tali præditum apophysi alias dedi D. *Parco* Regis Chirurgo. *Severinus Pineus lib. 2. de Not. viginitatis cap. 5.*

§. 8. Nullus aliquando fit Partus ob minus miniméve explicata pubis ossa. Tum ob aliquas excrescentias osseas in prædictis viis existentes exitumque fœtui præcludentes. *Sylvius de le Boë Practicæ lib. 3. cap. viij. §. viij.*

§. 9. Inter pariendum moritur fœmina quædam Lipsiæ: Maritus certior de matre & fœtu esse cupiens, rogat sectioni ut præesse velim: Secto itaque abdomine, infans extra uterum supra intestina reperitur: Rem mirati, Uterum inquirimus & ruptum illum ad Ilion dextrum prope cervicem, ad dimidiæ spithamę longitudinem offendimus: Fœtus quoque brachium dextrum, quod pridie ejus diei exeruerat & retraxerat, corruptum erat & fœtens: *Phil. Salmuth centur. 1. Observ. 16.*

Hoc loco monendæ mulierculæ ne vel intempestivis vel fortioribus, vel nimiis utantur pellentibus: Maritus quidam horum nimium usum cum lacrymis accusabat. *Idem.*

§. 10. Uxor cujusdam militis gravida, pallida & melancholica, cum circa festum Paschatos anno 1624. ultra triduum parere non posset, vocatus; omnibusque quæ eum ipsa acta fuissent intellectis, ventremque ipsius ubi tetigissem, observavi tumorem durum magnum (quem obstetrix, nec-non mulierculæ adstantes caput infantis esse putabant) in sinistro latere è regione umbilici tactui renitentem, quo observato, statim de felici partu cœpi dubitare: Erat enim hic tumor scirrhosus, melancholicus, ex humore terreno melancholico absque inflammatione præcedente genitus: Tempore gestationis nullum calorem, è contra segnitiem haud exiguam ad omnes vitæ actiones sensit: Et quia varia tam interna quam externa medicamenta mulierculæ adhibuerunt, uterique os cervicis arcte clausum, speculum matricis uteri collo admovendum, ad partum promovendum (quod tamen ob scirrhi duritiem absque omni fructu fuit intromissum) curavi: hinc quia fœtus aliter excludi non potuit, sectione cæsarea patientem liberandam duxi, quam tamen sustinere non potuit: hinc symptomatibus crescentibus, altero die circa vesperam è vita discessit.

Hujus corpus per me apertum fuit, uterumque in dextra, (sana nimirum parte) disruptum & infantem extra uterum positum: scirrhumque insignis magnitudinis, à fundo uteri incipientem & ad os uteri desinentem inveni: Ob quam causam parere non potuit, Disruptionem autem puto dolores partus acutos & vehementes pepetisse. *Ex observationibus Tobiæ Knoblochii Archiatri Onolsbacensis.*

§. 11. Anno 1593. Coloniæ dissecui aurificis uxorem ex partu mortuam: comperta est matrix erumpente infante lacerata, ejusque caput in lævam ventris capacitatem dimissum, eademque matrix, pars nervosa, circa infantis collum contracta, quæ ipsum fœtum suffocatat: Mater totos XI. dies parturiens fuerat, obstetricibus, meque tandem ipso pridie ante obitum, frustra adhibitis, quum multo ante mortuus fuisset infans, in utero solo extante lævo brachio quod propendebat: Ab obstetrice præterea, aliisque mattonis, quæ in parturientis agone adfuerant, didici *angustissimi* oris matricem fœminæ istius fuisse, unde magnus extans fœtus, per viam angustam erumpere nequierit, robustus quantumvis fuerit: *Fabritius Hild. cent. 1. Observ. 64.*

A*Ngustissimi oris matricem fuisse*] Angustiam illam partim naturalem fuisse, partim quoque ab ætate (agebat enim tum trigesimum septimum aut circiter annum, neque unquam antea uterum gestaverat:) fuisse arbitror: Exhibita præterea ipsi fuit à matrona quadam potio validissima ad fœtum expellendum, ex qua parturientis dolores & conatus adeo exacerbati sunt, adeoque fœtus commotus est, ut perens cum impetu exitum, sed viam nimis strictam inveniens, uterum dilacerarit: Ex quibus perspicuum fit, hoc genus remedii nonnisi consilio magno adhibendum: Ante omnia autem inspiciendum an membrum genitale satis aptum sit? an etiam fœtus situs talis sit ut naturæ medicamenti beneficio expelli possit: alioqui si arcta nimis invenitur via, antequam exhibeatur potio, erit relaxanda, emollienda, & lubrica facienda: Si vero fœtus situs est vel transversim, vel oblique, vel alio quovis modo præternaturali, tunc reducendus est manu inuncta oleo liliot. alb vel amygdal. dulc. antequam exhibeantur potiones illæ violentæ.

§. 12. In viis causa difficilis partus est, *aliquando* dum ossa coccygis à prima conformatione non solum firmiorem compagem & articulationem habent, sed &, ac quidem præcipue, si justo latiora sunt, & extra ita compressa, ut intus gibba potius quam cava sint, & ab osse sacro & coccygis non satis distent, & ita fœtui exitum quærenti viam præcludant, eamque nonnisi angustam concedant, ut ita vel occipite vel sincipite infans in istis angustiis necessario hæreat, quæ maxima Partus difficilis causa est, ob quam & fœtus & mater interdum periclitantur, imo pereunt: Quod etiam fit ob ossa coxendicis male formata & sita in claudicantibus. *Sennertus lib. de morb. mulierum p.2. sect.6.c.4.*

Observatio IV.

Partus impeditus ob fœtum mortuum, putrefactum. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Ob fœtum extra uterum conceptum. 8.

MUlier Senonensis, (Columba Chatry) quę Ludovico Carita homuncioni, quadrato tamen & bene habito, nupserat ab annis 48. fracta ætate & valetudine hic occubuit agens annum 68. Hæc ante annos 28. quæ nunquam antea uterum gestarat, licet jampridem nupsisset (nihil de sanitate prius admodum conquesta) certissima habuit inchoati hominis indicia: nam qui statis periodis erumpere solebant menses, illi statim substiterunt: Pica primis mensibus laboravit, tempestivum embryonis motum & frequentem persensit, tumore lumborum & abdominis paulatim subcrescente mammisque turgentibus: Tandem autem decurso pene veræ gestationis curriculo labores puerperii graves & alvi tormina experiri incepit

cepit, urina ad aliquot dies suppressa (Medicis tunc varia & dubia de illa *ἰσχουρίᾳ* sententibus) quæ postea currente veluti alveo & magna vi erupit, profuso illo ichore non tam ex vesicæ meatu, ut credibile est, scaturiente, quam ex loculis: Amnio tunica disrupta, quæ sudorem fœtus & urinam continet, cum una cum istis serosis recrementis (quas mulierculæ aquas vocant) aliquis coacti sanguinis thrombus emerserit: Inde autem & mammæ concidere visæ sunt, motus infantis aut ignavus aut nullus, labores mulieris tolerabiliores: quibus omnibus attonitæ fuerunt obstetrices, quæ antea certissimum puerperium expectassent: A ludibrio autem istius fœturæ totum triennium lectulo illa decubuit, ad extremam vitæ calcem de valetudine conquesta, de tumore, de duritie, de torminibus alvi (quam obviis quibusque tractandam exhibebat) de inutili & gravi illo pondere, quod pro vario gestantis motu modo in hanc modo in illam partem procumbebat: denique de languente & depravata appetentia, quam subinde acetariis & absorpto omphacio sollicitabat, alioqui perpetuo *ἄσιτος* i. e. sine cibo.

Postquam autem fato esset functa, ejus vir officiosus in uxoris manes accersivit Chirurgos, ambos valentes arte & artis usu, quibus (licet de scirrhoso tantum tumore cogitarent) dissecto mulieris abdomine, & rejecto infra peritonæo tunica, quæ intestina viscera, uterum & vesicam contingit, uterus sese offert aspectu quidem rugosus & versicolor, ut crista illa pendula quæ *Gallis* Indicis ex summo capite prolabitur, vel potius ut operimentum illud cutaneum quod illorum collum ambit: tactu autem, durus testaceus & crassus instar *τῶν ὀστρακοδέρμων*, i. e. eorum quæ testa teguntur: Tum novaculam in portentosam illam molem & gypseam injiciunt, qua ad aciem cultelli renitente, scalprum altius adigunt: Eorum autem alter inflicto casu in cranium vulnere, & in aliquot costas tandem humerum dextrum impetit, à quo erumpens ossis caput certissimam fecit fidem ossium illic latitantium: Ex quo scalpellum alio transferunt, & magna vi, sensim tamen & recta, uterum secant; diductisque durissimis vulneris labris, infantem in orbem implicitum, & ex transverso in utero positum introspiciunt in penitissimo sinu & altissimis latebris stabulantem, in suamque velut cystin, quam allantoidem tunicam, quæ in utero totum fœtum ambit, fuisse puto, callosissimam reconditum: Quo spectaculo inexpectato obstupefacti Medicos convocant, quos in re inaudita consulant, adhibeantque in testimonium & judicium rei hujus quæ pene fidem omnem superet: Interea multis ad novum prodigium accurrentibus, & opus Chirurgorum interturbantibus, venit istis in mentem totam istam molem ex illo veluti antro & manibus & uncis Chirurgicis, qua valerent vi, abstrahere, ut arborem ex suo caudice, domumque comportare, ut privatim & apud se accuratius corpusculi anatomen sectarentur, & cum peritis de novo portento & inaudito consilia conferrent: In præcipiti autem & violenta illa laniena, non licuit opus festinantibus introspicere quod substratum esset infantulo chorion, quæ uteri acetabula, quæ umbilici vasa, quis esset allantoidis cum utero & cum fœtu nexus, cum uterus ipse, præcipue ad coxam dextram, ad nates, & ad partem spinæ dorsi cum cute infantuli omnino coaluisset: situs infantis erat pene sphæricus, facie ad thoracem affixa, sublatis ad nates genibus, unde postea eæ patulæ, retusæ & resimæ sunt conspectæ: Ossa capitis tenuia quidem, sed firma & instar cornu nitentia, cute capitis multis in locis pilosa; Caput in sinistrum brachium ita procumbebat, ut à protuberante humero auris & os occipitis impellerentur, quod incavatum ex parte introcessisse conspiceretur: Cubitus ad summum humorum reflectebatur, porrecta sola manu, quæ in pugnum adeo firmiter erat & contracta, & summi digiti ita palmæ inhærebant, ut licet apparerent seriatim inter se distincti, re ipsa tamen in unum idemque vere lapideum corpus concrevissent: Dextrum autem brachium ad umbilicum manum extendebat, quæ ad carpum inadvertenter excisa fuit & in alvo matris relicta, Femur, genu, tibia sinistra dextris incumbebant, quibus tamen ita erant implicita, ut talus sinister, pedisque planta in dextrum pedion (est pars pedis superior) implantarentur, quibus excavatum cederet & pene indissolubili nexu colligaretur: Utrumque crus in ventrem & pectus reflectebatur, certissimamque sexus fœminei notulam tegebat: Tibia utraque ad nates intorquebatur, pedibus ad pedum digitis ita inter se compactis & lapidefactis, ut facto ex oculis & tactu judicio, totum istud opus Phidiæ alicujus esse ixisses, qui vel ex ebore, vel ex marmore maturæ ætatis embryi absolutissimam iconem expressisset, maxime cum in ea duritie corpusculi moles cum concidisset, imo cum cute nitida integram suam & symmetriam & polysarciam retinuisset: Partes autem internæ, viscera nempe omnia, cor & cerebrum, habebant naturaliter, eo dempto quod ultra modum induruerant (minus tamen quam externæ) Ita ut hodie externum istud corpusculum neque putredinem minetur neque teredinem: *Iohan. Albosius*.

De hujusce historiæ fide testantur *Thuanus* lib. 17. histor. *Paræus* l. 25. de monstris, cap. 18. *Licetus* lib. 2. de monstris, cap. 45. *L. Bergesia* obstetrix in observat. p. 102. *Simone Provancherio* cum dicto *Boneti Anatom.* Tom. III.

Albosio, Medicis Senonensibus, in sectione præsentibus qui in causas inquisiverunt, quorum Diatribas vide apud *Schenck.um* p.m.587. Si indurationis hujus causas quæramus, varias inveniemus sed incertas: Difficile enim dictu quid in utero materno à putredine consueta puellulam hanc vindicaverit & saxeam rigiditatem induxerit; Sunt qui siccitatem nimiam incusent, ortam à doloribus gestationis assiduis & ichoris effluxi defectu: Alii frigiditate obriguisse suspicantur, quemadmodum testa in ovis induratur: Calorem plures advocant, quo velut febre hectica colliquata fuerit illa & contabuerit: Nonnulli has causas conjungunt, cum massa crassa, densa, terrenarumque partium ubertate affluente: Propius accedunt illi qui interna indurationis seminaria propugnant, insita nque vim quandam abditam ab externis causis excitatam: Denique à spiritu lapidifico omnia hæc alii deducunt, eandem fœtus hujus petrificati esse rationem magna veri specie persuadent quæ aliorum calculorum, scirrhorum & tophorum in variis corporis partibus genitorum: Vide *Decesingium* Tractatu de Fœtu extra uterum genito, sectione ultima, *Sennertum* lib. 4. Prax.p.2.f.4.c.7. & alios.

§. 2. Dom. *H. Bisaccionus* Patritius Aesinas, uxorem duxit Ferrariæ anno 1571. hanc ille post mensem compressit, tum decimo incipiente doloribus partus advenientibus, & aqua plurimam fluente, delusæ fuerunt obstetrices ac matronæ: dolores illico cessarunt ventre adhuc tumido manente, atque ipsa magnam gravitatem sentiente: Nullum remedium non tentatum fuit à Medicis Ferrariensibus ut fœtum educerent sive vivum sive mortuum, Tandem cum incassum laborassent, & pondus utero incumberet, movereturque ad corporis motum, anno jam prætirito, putarunt unanimi consensu mulierem pari molam, pro qua educenda remedia nihil profecerunt, sic misera annis duobus eum gestavit uterum: Ejus vir duxit ex voto conjugem ad sacram ædem D. Virginis Lauretanæ, ac in patriam reversus vocat ad consultationem Medicos, quo tempore levi febre & continua tenebatur eum eisdem circa uterum symptomatibus: Hæsitabamus omnes, alius aliam rem dicebat imaginabaturque, ac post discursus multos in eam sententiam venimus Tumorem adesse in utero p. n. vel scirrhosum vel oedematosum, aut molam. Dum ita ambigimus, ac ab omni genere medicamentorum abstinemus, solo victu accommodato contenti, mulieri fluor alvi supervenit fœtidissimus, erant excrementa flava, ac ut plurimum alba & livida & copiosa; singula quaque hora decies fere egerebat, En, mirum dictu, nondum visum, nondum imaginatum, cum ipsis excrementis duæ effluunt costæ parvæ: quæ indicabant nobis ob parvitatem esse costas pueri in utero existentis, rursus die sequenti duas alias emisit & exspiravit:

Exenterato cadavere, inventus est uterus putrefactus, qua parte rectum intestinum tangit, hocque ipsum totum corruptum: Inventus est fœtus sine involucris, sine secundinis, cujus caput non aderat: hoc putamus ex putredine dissolutum: erant integra reliqua costis quatuor exceptis, atque visceribus quæ putredine tabuerant, Quis hunc non admirabitur casum? *Horatius Augenius lib. 2. de Hom. partu cap. 23.*

§. 3. Catharina de Fiefs cum secundas contraxisset nuptias, eodem tempore in morbum incidit, & gravida est facta: Cum vero se utero gestare non suspicaretur, Luteriæ infinitis remediis, & quidem diæta sudorifica (auxilium adversus morbum quærens) usa est, etsi non deessent ex obstetricibus quæ gravidam ipsam pronuntiarent, eo quod symptomata ea quæ utero gerentibus accidere solent, in ipsa observarent, idque à tempore suppressorum menstruorum, donec etiam lac in mammis observabatur, & usque ad nonum mensem quo tempore omnia illa symptomata desiere, una cum motu ipsius fœtus: dein dolores partus irriti tum supervenere, & statim post omnia signa fœtus emortui observare licuit, attamen horum omnium signorum ratio non habebatur: Quare cum Luteria domum rediisset, adhuc fœtum mortuum utero gestavit, idque mensium quindecim spatio à die ipsius interitus supputatione facta, præter anteactos novem menses quibus in utero materno vixerat: sic partes molliores putrefactæ per inferiora ejiciebantur, quæ non absque ratione aliqua per D. *Ponetum* medicum pro sanie ex uteri ulcere manante habebatur, quemadmodum ossa quæ remanserant scirrhum lienis esse censebat.

Tandem extincta 5. Nonis Octobr. anni 1570. aperta fuit, Quare copiosa adhuc sanies in abdomine reperta absque utero, & fœtus ossa aliqua jam putrida, aliqua vero integra erant: & inter hæc unum ex ossibus claviculæ jam lividum, peritonæum & abdominis musculos jam perforarat, ita ut sola cutis integra remanserit, qui in latere sinistro forinsecus conspiciebatur, quod jam pridem pro splenis scirrho habebatur. *Franc. Roussetus de Partu Cæsareo sect. 4. cap. 2.*

§. 4. Vidimus puerum putrefactum & frustulatim rejectum, relictis magnis ossibus in utero per longum tempus, quæ post in utero matris mortue sunt reperta, Uxor fuit Chirurgi Monspeliensis, qui post mortem, ut causam alicujus affectus interni cognosceret, passus est illam dissecari. *Rondeletius lib. 1. Pract. c. 65.*

§. 5. Fit etiam ut conatus pariendi eo tempore sese manifestent, mulierque paritura videatur, & ad partum ab obstetrice disponatur, aquaque jam, sicuti ante partum fieri solet, effluxerit, sed his omnibus rursum cessantibus, atque evanescentibus, nullus partus sequatur, & nisi

& nisi denuo hæc redeant, uti aliquando fit, fœtus extinctus nunc in utero, nunc extra hunc hæreat, qui tandem cum involucris putrescens, febres animique defectus, & si nihilominus retineatur, uterum partesque vicinas simul inficiendo; matri exitium parit, sicut in quibusdam accidisse (Inter quas una quinque, supra decimum menses, fœtum mortuum antequam ipsa exspiraret, profluente fœda interim eluvie, & vena umbicali propendente, utero inclusum gestavit) aliquoties vidimus, tanta corruptione intrinsecus facta, ut & uterus simul cum fœtu, & abdominis musculis illius loci ex putredine nigricantibus, summe fœtentia; *post mortem sectione facta*, deprehensa fuerint: priusque vivente matre, interdum tumor pellucidus vesicæ instar, circa umbilicum elevatus, subjectæ putredinis charactêr, per quem fœtus vertebræ cernebantur, eoque rupto eximebantur, sese obtulerit. *Platerus Pract. lib.* 1. *c.* 9. *pag.* 440.

§. 6. Matrona Londinensis gravida, ad nonum usque mensem fœtum utero gestavit, quo tempore dolores quasi parturientis accidunt, qui ingentes & diuturni fuere; primipara enim erat, quod assistentes muliereulas non terruit, etsi proxima partus alia signa non accederent, ut dilatatio oris exterioris matricis: Dolores ii duos integros dies, totidemque noctes afflixere: ideo convocati Medici, qui tardantis partus causam existimarunt, quod Lucinæ nondum esset expetta labores: Multa ideo præscripta quo is facilis redderetur, desieruntque tormina eo non succedente. Ab eo tempore fœtum moveri nunquam observavit, ac consultatione inter Medicos & Chirurgos instituta, statutum fœtum exitum affectasse, jamque defatigatum à motu cessare matremque, quæ nunquam alias peperetat, errasse circa tempus conceptionis: Tertio vel quarto ab hinc die restituta, ac moræ in urbe pertæsa, villam equo tolutario pro more patrio, vecta concessit, nulla hinc sequuta noxa; sed mense exacto pristini dolores repetunt, tota die & nocte molesti, postea, ut prius cessantes: Medici & Chirurgi convocati ejusmodi dolores colicos censent, prioresque dolores septimo mense contigisse asserunt, quo tempore, teste *Hippocrate*, exitum affectat fœtus, qui defatigatus, jam quiescat; Addebant verisimile non esse eum mortuum, quod mater vividi esset coloris, vegeta & appetitu polleret; absentibus etiam omnibus signis, ex quibus *Hippocrates*, *Galenus* aliique Medici mortuum esse fœtum colligunt: In statu ergo præcedenti mensem integrum perstitit, undecimum explentem: quo exeunte, leves invadunt dolores, illico succedente cardialgia; ideo lecto se tradidit, exhibitumque vinum, morte subito invadente, antequam auxilium implorare licuetit: In demortuæ latere dextro macula nigra in ventre comparuit, Daleri magnitudine: Cadavere aperto, fœtus putridus inventus, cujus caro in pus conversa ab ossibus abscedebat; Leipothymia non ante prehendente matrem quàm gangræna panniculum carnosum attigerit: *Lodoica Borgesia observat. lib.* 2. *p.m.* 20.

MEa sententia dolores hi fuere colici: Fœtus iste maturus erat, qui stato tempore non exclusus in putredinem abiit; neglecta enim medela ejus doloris, causa fuit quod ille in lucem non exierit: Quare si gravidam dolores crebro non invadant, si nihil se obstetrici offerat; si uteri os constringatur, nedum hiet, sive pariendi tempus instet sive non, Colici illi judicandi sunt, qui per clysteres carminantes sedandi sunt: Id si in hac ægra fuisset actum, ea & fœtus superstites forte fuissent. *Eadem ibidem.*

§. 7. In quatuor puerperiis difficillimis adbibitus fui anno 1605. primo Lausannæ 6. Septembtis, Sed parturientem in morbi agone inveni, atque in illa ipsa hora, in qua ad ipsam accessi, è vita discessit: Post mortem aperto ventre, fœtus semiputridus, Uterus vero dilaceratus conspectus est. *Fabritius Hildanus Epist.* 12.

UTerus dilaceratus] Rumpitur de facili uterus si p.m. tenuior reddatur, sive humoris defectu sive dilatatione nimia, vel ob putrentem fœtum, &c. A fortioribus pellentibus id contigisse observavit *Salmuth.* Vide observat. Id autem contingit procul ab orificio interno, ubi uteri substantia crassissima, unde admiranda illa in partu explicatio & contractio.

§. 8. Mihi ex Gallia reduci narrarunt D. D. Colet & Raisin anno 1665. se mense Aprili anni 1662. D. *de la Forest*, Chirurgum Aurelianensem, cum D. D. *Balduino* Medico Parisiensi, in Nosodochio fœminam dissecuisse, quæ diuturnos partus dolores irritosque conatus experta tandem obiit:

In cujus ventre inventus sit puellus egregius & optime formatus, extra uterum locatus, sempe in spatio quod uterum & rectum inrestinum interjacet; utero insonte & illæso, nequaquam rupto aut pervio versus intestinum; matri autem puellus exiguo supervixit intervallo. *Monconis Tomo* 2. *Itiner. Italici p.* 456.

Observatio V.

In mulieris decima à partu hora mortuæ cadavere Uterus, Hepar & Pulmones in vitio deprehensa.

Mulier honesta, mollis & rara, annorum 30. febre, destillatione veteri in pulmones laborabat, fœtum gestans octimestrem: imperatæ aliquot purgationes, phlebotomia iterata: ratio vitæ ex expressis carnium succis: contra exulceratum guttur pugnatum, In difficultate partus decoctum veteris galli cum modico cassiæ ligneæ, croci & tantillo vini odoriferi, unctio pubis &c. Peperit die 7. levata febris, & omnia imperata quæ instaurant &c. prohibetur somnus in horam unam aut duas propter multas vacuationes &c. Mortua est decima hora à partu.

Apertæ uterus grumis plenus inventus est, totus venter flatibus tumens, Ren dexter purulentus, Hepar quantitate peccans, lobo uno nothis costis hærens, colore totum vitiatum, aridum ac veluti frixum, aliis partibus quasi putredine mucosum, Similiter & Pulmones, in quorum summo ad arteriam vomica pute plena erupit. *Hollerius lib. observat. propr. num.* 8.

Observatio VI.

Partus ad 16. mensem prorogatus, ob vitiosam capitis fœtus conformationem, & illi accretum tumorem.

De stupro conquetitur juvencula; Illa in dies tumidior ad partus terminum visa est accessisse, nec tamen fœtum ullum enitebatur. Hinc molam suspicatus Medicus expellentia præscripsit, & tumido ventri cataplasma ex semine lini &c. applicuit, quibus aliquamdiu usa, 16. mense feliciter peperit fœtum, sed debilem, nec ultra unum alterumve diem superstitem: Caput infantis nucem juglandem vix superabat, tumor vero capiti superna parte adnatus erat, universo capite major, qui quotiens manu contrectabatur, totiens infans convulsionibus corripiebatur.

Mortuo infante caput apertum, inventaque in ipso cranio exigua cerebri portio, quam pro cerebello habuit Chirurgus, In tumore vero substantia cerebro valde similis: Hinc diuturnam istam in utero materno moram, ex vitiosa cerebri constitutione derivavit, qua impeditus fœtus & fractus, subsidiariam operam matri parturienti ferre non potuit. *Th. Bartholinus cent. 3. histor.* 51.

Observatio VII.

Partus impeditus ob Fœtum in Utero incuneatum. 1. *Ob Fœtus transversum situm.* 2. *Ob vitiosum situm, Uteri disruptionem, vasorum umbilicalium convolutionem.* 3. *Ob Fœtus magnitudinem, situmque transversum.* 4.

§. 1. Inspectio aliquot honestarum fœminarum, quibus difficilis restitans fætus vitę filum abruperat, fenestram aperuit meditandi de captivitate hac exterminanda: Intuitus etiam sæpe cum stupore situm fœtus in alvo matris incuneati mortui, meorum præceptorum nullus aggredi arduum opus volebat; commendabatur Deo & naturæ: confisus ego judicij maturitati & manuum dexteritati, neglectum opus aggressus sum. Glorietur *Rousseus* suo pro arbitratu in sectione Cæsarea, & securam periculi proclamet, Ego semel aggressus infausto eventu ira territus fui, moriebatur enim post quatriduum puerpera, epilepticis convulsionibus tentata, vulnere inflicto multa salutaria promittente: ut nunquam hanc operationem in viva suaderem, veritus ne quam sors perimere decrevit, Medici manu sublatam rumor increbesceebat: At extractionem per uncos & forcipes affabre adornatos felici cum successu molitus, nunquam nisi voti compos cum astantium admiratione discessi. *Rolfinckius Dissert. Anatom. lib. 1. cap.* 13.

§. 2. Sartoris cujusdam uxor, postquam triduum parturiendo consumpsisset, nullisque medicamentis fœtus jamjam mortuus exturbari potuisset, supervenientibus leipothymiis moritur.

Petitu mariti & obstetricis apertum fuit corpus, exemptusque infans jacens, supino quasi corpore per transversum uteri, capite sinistrum, pedibus dextrum attingens os Ilion, brachio vero sinistro extra uterum pendulo: Scrutando reliqua viscera, ex vesica fellea præter morem magna, bile lenta & ex viridi nigricante repleta, extraxi calculum olivæ majoris (quas regias

regias vel Hispanicas appellant) magnitudine, nec colore & figura ibi absimilem, cæterum æqualem, & drachmam unam civilis ponderis pendentem, quem adhuc ob formæ raritatem integrum servo. *Carolus Rayger in miscellan. curiosis anni 1673. observ. 283.*

§. 3. Matrona Bernensis adhuc juvenis, cum tertio uterum gereret, & justum gestationis tempus absolvisset, doloribus parturientium tam acerbis ac vehementibus correpta fuit ut vix unquam similes observati fuerint: aqua quin etiam quæ fœtum comitari solet, uti quoque sanguis copiose profluxere, brachiumque dextrum fœtus primo quoque insultu erupit: Post horam tamen dolores omnes & conatus parturientium cessarunt nec deinceps redierunt, Quarto post die videns obstetrix rem in angusto positam, suasit ut uxor mea advocaretur: Illa cum ad parturientem pervenisset, brachium dextrum ex utero propendens reperit, febris quoque, leipothymiæ & vomitus aderant: Exhibita confectione alkermes, inuncto ventre oleo lil. alb. & amygd. d. brachio ex orificio matricis remoto, dolores hypochondriorum, qui antea ob tensionem peritonei acerbi fuerant, cessarunt, verum dolores & conatus parturientium (etsi dolores reliquarum partium continuo vexarent) nunquam leniri potuerunt nec medicamentis neque manu Chirurgi: Variis præstitis cæteri dolores remiserunt, ita ut cibum libenter assumeret, somnum caperet, & ita quidem ut nihil præter exclusionem fœtus desideraretur: Cum vero motum aliquem naturæ, qui nobis viam modumque procedendi ostenderet, ex consilio adstantium, ut in septimum usque expectaremus, ecce cardialgia, cum rigore quodam & leipothymia accedente, protinus placideque exspiravit.

Corpore aperto, causa deprehensa est situs fœtus præternaturalis; in transversum enim situs erat, & ita quidem ut caput sinistro, pedes vero dextro hypochondrio ita insisterent, ut in utroque latere prominentia non obscura observari posset: spina dorsi autem fœtus versus orificium uteri vergebat: brachium dextrum extra orificium propendebat, sinistrum vero, uti quoque crus dextrum (quod versus caput reflexum) mediantibus vasis umbilicalibus (qui truncum corporis bis circumdederunt) trunco corporis ita alligabantur, ut ab initio fœtus ad exitum minus commode sese parare posset, sed omnia inverso ordine acciderent: Præterea, ab initio cum fœtus, qui & maturus & robustus erat, maximo impetu se moveret, & ad exitum præpararet, sinistro pede corpus ipsum uteri versus dextrum latus dilaceraverat: *Fabritius Hildan. cent. 4. observat. 57.*

ETsi difficilis partus causæ multiplices sint, omnes tamen ad tria reduci possunt, Aut enim nimis angustum est os uteri, ut in illis quæ nunquam pepererunt, aut ulcere aliquo in partibus illis laborarunt, aut quibus constitutio corporis siccissima est: At hæc antea uterum bis gestaverat, & feliciter pepererat, nec constitutione corporis admodum erat sicca; Altera causa est situs fœtus præternaturalis, quod in hac matrona accidit: Tertia est expultricis facultatis labefactatio aut prostratio, quæ fit aut ob virium cordis abolitionem, aut ex solo vitio uteri: at in hac matrona vires vitales ad finem fere vitæ integræ permanserunt: Causa itaque ex utero ipso petenda est, à forti fœtu calcitrante disrupto, unde ejus facultas expultrix & protinus & omnino abolita fuit, hinc parturientis dolores & conatus cessarunt: Ruptionem autem illam uteri in aliis quoque observavi: Cujus disruptionis subita illa abolitio facultatis expultricis & parturientium conatus cessantes (si vires vitales integræ permanserint) certissima semper mihi fuere indicia, idque quoties accidit, de vita parturientis actum est nisi sectio Cæsarea administretur: Disrupto enim instrumento, sc. utero, cessat quoque actio, h. e. facultas expultrix & parturientium conatus qui cum neque medicamentis neque manu excitari possint, putrescit tandem fœtus, simul & secundina, hinc mors: Occurrit & alia causa propter quam dolores & conatus parturientium protinus cessant, Medicis ut plurimum incognita, nimirum cum ex motu isto vehementissimo fœtus, vas aliquod internum disrumpitur, quod vidi in matrona quadam de qua §. infra: In his autem facultates omnes ob deperditionem sanguinis protinus prosternuntur: *Idem ibidem.*

§. 4. Sartoris uxor annorum circiter 30. quæ quater prius pepererat, quinto gravida facta, exactis decem mensibus, cum jam pariendi tempus instaret, atque in ipso labore fœtus quandam convolutionem, levesque aliquot pariendi conatus sentiret, tandem iis omnibus cessantibus, fœtum mortuum, uti postea apparuit antequam exspiraret, adhuc quinque menses retinuit: Quo tempore cum an gravida esset, ex eo quod supra gestationis tempus tamdiu superstes maneret mulier, nec graviora pateretur accidentia, in quæstionem veniret, & de mola aliove aliquo tumore inter obstetrices consultaretur: tandem consilio meo habito (licet eam vivam non viderim) de fœtu mortuo pronuntiavi, & ad fœtum mortuum propellendum medicamenta præscripsi, pilulas & pessarium, quod cum unam saltem noctem retinuisset, mox chorda umbilicalis propendere cœpit, quæ tandem, cum putris esset, amissa fuit: verum cum nullus sequeretur abortus, nullusque esset omnino fœtum excludendi conatus, ut is promoveretur, mulier quædam ventrem illi variis modis aliquoties compressit, deorsumque impulit, unde fluor uterinus, per quem putris, alba fœtidissimaque materia ex utero profluebat, exortus est: Quo octo septimanarum spatio perseverante, accedente interim febre, corpus adeo contabuit, ut nihil in ea carnosi fere amplius præter ventrem,

transversum admodum tumentem & durum appareret: donec viginti septimanarum spatio, supra decimum mensem, quo uterum gestavit, tempore exacto exspiraret.

Rogatus ut corpus aperirem, primo ventris intuitu vesicas geminas, lividas, in latere umbilici, ubi tumor durus inæqualis adhuc transversim eminebat, deprehendi, Quibus levi negotio, cum tenuissimæ essent, disruptis, statim vertebræ ipsius fœtus, una cum scapulis & costis obvia erant; transversim enim collocatus & supinus dorso inflexo, & in orbem convolutus jacebat & versus exteriora prominebat: qui exemptus diductusque adeo putris erat, ut præter cutem & ossa, quæ tamen levi negotio dissolvebantur, & quod fœmella erat, nihil alias liceret, vel fœtor immensus fineret cognoscere: hoc saltem manifestum erat transversum illum fœtum, atque eximiam magnitudinem, quam longitudo illius & capitis amplitudo, prolixis admodum capillis constans declarabant, impedimento fuisse quo minus in partu prodire potuerit, sicque retentum 20. septimanarum spatio, computruisse, & simul vicinas partes infecisse, cum universus uterus, una cum involucris & omenti portione aliqua, musculisque epigastrij illius loci desiderarentur, totaque illa regio pure, fœtore & nigredine infecta esset, & ad extremam usque cutem; ubi vesicæ apparuerant livescentes, corrupta: Quo in loco *si forte sectio*, ante extremam illam viscerum corruptionem *facta fuisset*, fœtum eximi, matre superstite manente credibile est. *Platerus obs. lib.2. p.228. & Pract. lib.1. cap. 9.*

SI *forte sectio facta fuisset*] De partu *Cæsareo*, aut, ut *Riolanus* mavult, *Cæsonio*, tractatum amplissimum edidit *Franc. Roussetus*. Tres autem sciendum est casus esse quibus extantibus cogitari potest de hac Chirurgia 1. Cum fœtus mortuus est & mater vivit: 2. Cum mater mortua est & fœtus vivit 3. Cum ambo, & mater & fœtus vivunt: In primo casu non est necesse ægre parturientem manifestoq; periculo exponere, quia si per Chirurgiam non extrahatur, natura vias invenit alias, per anum, umbilicum, inguen &c. ut testantur historiæ; Secundus casus frequenter accidit, ita ut (quod deplorandum) damnetur tenebris embryo antequam lucem videat, atque spes animantis cum gravida pereat, ut loquitur Imperator lib. 11. Digestor tit. 8. Cujus culpa? an Magistratus, utpote sine cujus consensu non licet ejusmodi operationes aggredi? quem antequam impetremus, jam petiit occasio: an Chirurgorum? qui metuunt ne eos idem maneat fatum cum Vesalio: hic enim cum dissecaret thoracem cujusdam quam obiisse existimabat (alii referunt pro partu cæsareo exercendo) hystericæ ventrem aperuisse, reperit cor adhuc palpitans: Etenim oportet ut sectio fiat in ipso fere puncto quo mater expirat, aut quamdiu infans adhuc movetur & subsultat: Nec juvat os gravidæ apertum tenere imposita clavi; hic enim est error vulgi, credentis fœtum respiratione matris vivere: Tertius casus est cum fœtus vivus è viva matre sectione extrahitur: hic verus est partus Cæsareus; sed quam periculosæ plena sit aleæ hæc operatio quilibet per se videt: Et quamvis fatendum sit ejusmodi sectionis admiustrandæ sæpe necessitatem incidere, tamen circumstantiæ tot tantæque sunt observandæ, ut interim in ancipiti casu nullus audeat manum operi admovere metuens eadem lumaiam: Quod enim notatu dignum est nullus post *Roussetum* inventus est oculatus testis, omnes auriti rantum, uno excepto *Doringio*, qui in epist. ad *Hildan.* testatur se præsente uterum in inguen dilapsum, dissectum fuisse, extractumque infantem satis vegetum, matrem tertio à sectione die ad plures abiisse: quod sibi etiam evenisse scribit Clar. *Rolfinckius* pag. 182. Dissert. Anatom. qui proinde omni conamine dissuadet hanc operationem in viva muliere: Ego vero impensius suaderem sectionem Cæsaream, si sciri posset per signa infantem disruptis claustris egressum fuisse in ipsam abdominis capacitatem: Imo suspicor non solum posse intra Tubam uteri fœtum concipi, quod exemplis confirmat *Riolan.* Anthrop. cap. 35. sed potissimum ex eadem rupta (cum alias in uterum regressus non detur) fœtum erupisse, & sectione in inguine instituta (quod vidit Doringius) emissum fuisse. *Ioh. van Horne microtechn.* §. 30. Posse tamen fœtum mortuum, matre superstite eximi, luculento exemplo ostendit. *Platerus observat. lib.1. p. 22.*

Transversim collocatus &c.] Ad vitiosum infantis situm huc referendus ille cujus meminit *P. Barbette* Chirurgiæ Parte 1. cap. 23. Cùm illius caput, matre jam parturiente, supra ossa pubis anteriora prolabitur, quod nullus scriptorum observavit: Hæc res; *ait*, animadversione non est indigna, Nam quanto fortiores sunt parturiendi conatus, & quanto magis allaborat, tanto minus partum est productura, nisi infantis caput sursum versus, atque ad matris dorsum, & tandem ad inferiora, vel ad latus ossis pubis obstetricis manu dirigatur: Noxia sunt fœtum pellentia priusquam id obtinueris.

Musculisque epigastrii] Quorum opera ad fœtus exclusionem necessaria est: hinc gravidæ plerumque sunt pigrioris alvi, quia hos musculos, ob uteri distensionem, vix ad compressionem commovent: Medicus quidam, referente *Hæfero* in Hercule Medico, ad pellendas secundinas restitantes admovebat emplastrum ex ovi albumine & rubrica, ad constringendos musculos ventris, qui à parturiendi conatu & extensione uteri relaxati, & in opere suo debilitati sunt; iis enim sic constrictis, & in se redeuntibus, uterus ad eas pellendas aptior redditur.

OBSERVATIO VIII.

Ossa pubis & coxendicis in partu distrahuntur. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

§. 1. QUanquam miraculo distractio ossium in partu carere non videatur, tamen quia in Anatomicis ratio prius audienda non est quam sensus consulendus, inique faciunt qui quod ipsi non viderunt aliorum experientiæ credere negant: Nec facile hic à communi errore abscessissem, nisi Genevæ, cum Illustris Senatus nobis meretricem juvenculam, sexto

post

post partum die in lacu Lemano suffocatam, quæ adeo facilem partum ediderat ut & heram falleret, ad sectionem offerret, contrarium me sensus docuissent. Difficile est hoc apud nos deprehendere, ubi nefas putatur ex partu mulierem mortuam secare: & quæ suppliciis afficiuntur, non prius ad mortem ducuntur quam disjuncta ossa longo temporis intervallo vicissim coierint. *Henningus Arnisæus observat. Anat.6. Idem in Hildani Operibus, Epist.45.*

Ossa hæc an in partu à se invicem diducantur variè agitatum inter Anatomicos; Quidam diductionem omnino levissimam negant; alii in omni, etiam facillimo eam concedunt: Utraque sententia suas habet rationes: Media incedunt via *Walæus, Bartholinus* &c. qui in partu facili, ubi fœtus parvus, via lubrica, ossa late ab invicem distant, ipsaque cartilago ossibus interjecta mollis adhuc est, diductionem non omnino necessariam judicant, sola cartilaginis laxatione sufficiente: In difficili autem partu, ubi fœtus grandior, viarum angustia, siccior cartilago, nunc ossa pubis, nunc ilium & sacrum, nunc utraque magis vel minus divelli censent. Opinioni posteriorum favet observatio *Arnisæi*, qui facilem adeo partum fuisse refert ut inscia hera contigerit.

§.2. Hi qui mulierum & virginum plura cadavera secuerunt, videre potuerunt illas quę nunquam conceperunt, esse longe angustissimas; easdemque habuisse cartilagines inter hæc ossa sitas, quibus mediis uniuntur, admodum tenues, siccas & fere nullas aliarum respectu: Sed quibus in utero sæpius habere, pluriesque parere contigit; etiamsi longo tempore post ultimum partum obierint, in his interjectas cartilagines crassas reperiri certum esse, In iisdemque ilia & ossis sacri latera ampla, atque ossa pubis ubique, præsertim inter spinas anticas ossium pubis latitudine insigni ab invicem diffidere. Quæ vero aliquoties tantum, ut semel aut bis, pepererant, medio quodam modo habere: Quod etiam ex inspectione matricis probatur, Nam ut in his quæ nunquam conceperunt matricis corpus tenue est & parvum, sic in his quæ pluries sunt enixæ, crassius semper remanet ad extremum usque vitæ diem: & in his quæ raro aut semel, mediocris est; hæcque perpetuo vera sunt, dummodo his partibus nihil præter aut contra naturam acciderit: *Hæc autem sententia ulterius confirmatur historia anatomica sequenti* An. 1579. MenseFebr. in Regio Chirurgorum Parisiensium Collegio, cadaver muliebre dissectum, Quæsitumque an in partu mulierum ossa pubis & ilium, hæc scilicet ab osse sacro, & Ilia ab invicem distrabantur necne? major pars adstantium negabant, Alii affirmabant, Alii dubii omnino tacebant, Dubium autem istud statim solutum fuit, veritasque ex tempore eluxit, Accepto enim altero cadaveris femore seu crure integro, sublevatoque eo, cute minime secta, sed integre servata, cæterisque symphisi superpositis partibus, os pubis ejusdem lateris attollebatur, supraque alterum latitudine saltem medii pollicis eminebat: Quod oculis digitisque ab omnibus verissimum judicabatur; Ut facilius meliusque videretur, crus alterum supini cadaveris supra mensa locati summe extendebatur, nulloque modo ischii flexo articulo, ambabus alteri natium subductis & substractis manibus, sursum os pubis cum minimo conatu attollebatur; & cum eo os innominatum totum; quod, ut dictum est sæpe, componitur ex tribus, Ischii, Pubis & Ilii ossibus, quæ in ea ætate penitus coaluerant per symphysin, quæ eo loci fit sine medio, unde posticas duas synchondroses multo laxiores fuisse solito necessario concludimus: Eo enim quo diximus modo, elato crure, innominatisque ossibus resupinati cadaveris, os pubis lateris ejusdem sua spina latitudine medii transversi digiti à suo congenere distabat, atque ei superveniebat: contra vero sublatis manibus, & æqualiter positis manibus æqualis opposito apparebat: altero vero crure elato, illud quod prius eminebat, inferius conspiciebatur, unde plures non abs re mirati sunt. *Severinus Pinæus de Notis virginitatis lib.2.cap.6. & 8. Vide Bauhinum Anatom.lib.1.cap.49.*

§: 3. A plurimis agitata hæc quæstio, ac nostro seculo à D.D. Laurentio & Pinæo hic dissentientibus: Ego vero experientiæ credo, adstiti quippe ab annis 40. partui plusquam quingentarum mulierum, in quibus manifeste deprehendi crepitationem & diductionem ab invicem dictorum ossium, inserto inter utrumque os pectinis digito, ubi manifestam separationem animadverti: quinimo mulieres omnes, quibus ægrior partus, tunc temporis accusant dolorem eo in loco: Imo infra coccygem imposita manu, prædictam separationem licuit mihi percipere, Nec non in quibusdam ab inani nixu extinctis facta Cæsonia sectione, reperi ossa prædicta separata & relaxata, necnon ligamenta ea colligantia, mollia facta & dilatata; eo quippe loco maxima matricis portio incumbit, *Jac. Guillemeau de facili partu l.2. c.1.*

§. 4. Vivit adhuc honesta fœmina, cui primiparæ, sub difficiliori fœtus exitu, ossium pubis commissuræ (ætate satis tum matura) non solùm divulsæ sunt, verùm etiam uti infelicioribus nonnunquam in fracturis accidit, utrinque seorsim occalluerunt, invicem separatæ, ut in scalarum ascensu ac descensu, consueta, sanis validisque pedum alternatione uti nequeat, sed alterum semper (posito prius altero pro fundamento) quasi post se trahat; digito eandem alternationem circa dictas ossium extremitates eodem tempore aperte sentiente, Aliquoties postmodum, at æque difficulter peperit, angustia forte colli nimia. *Daniel Ludovici in miscell. curiosis anni 1673. observ.255.*

§. 5. *Fernelius* lib. 6. Pathol. *inter causas difficilis Partus* recenset ossium Pubis firmiorem compagem: Sed quid opus testibus in re tam manifesta? sola experientia fidem faciet, cui Medicus plus debet tribuere quam rationibus: Sæpius, atque plusquam trigesies, in mulieribus mox à partu extinctis, vel paulo ante enixum, vidi præsentibus Medicis & Chirurgis, cartilaginem quæ ossa Pubis colligat, minimi digiti latitudine diductam, ita ut hiulca pubis ossa apparent si digito intus attrectarentur: Quod etiam ante cadaveris dissectionem innotescebat, uno crure sublato, sic enim ossa Pubis mobilia deprehendes, unumque alteri supereminere: Atque anno 1631. cum publicam Anatomen instituerem mulieris, quarto die à partu suspendio strangulatæ, præsentibus trecentis Auditoribus, demonstravi commissuræ ossium pubis interjectam cartilaginem, digiti latitudine laxatam; quin etiam ossis sacri cum ossibus Ilium commissuras mobiles admodum scalpello tenuissimo facillime separavi: Ossibus Ilium ossis sacri, loco cartilaginis, interjecta erant ligamenta crassa, rubicunda, quæ cavitatibus utriusque ossis inculcata erant; ossibus pubis cartilago crassa interposita erat: Potest & controversia etiam ipso sensu componi, Accipe perfectæ mulieris ossa ilium, ante inter se per symphisin, & recto ossi sacro juncta: si per hoc foramen amplissimum, caput infantis recens nati libere traducatur, fatebor ossa Pubis non diduci; alioquin sustinebo, non sine maxima ossium pubis dilatatione fœtum egredi, quia spatium illud angustius reddit caro intus circumjecta: *Riolanus Anthropogr. lib.6. cap.penult.*

IDem animadversionibus in *Veslingium* scribit istam diductionem ossium ilii, sacri & pubis non tantum in difficili, verum etiam in omni, etsi facillimo partu fieri: Qua de re magnopere dubitandum censeo: quippe non semel vidi mulieres parvos, & tamen maturos fœtus facillimo negotio, ac sine dolore effatu digno citissime peperisse, idque vel in lecto, vel in communi sedili, & sine obstetrice, quod eam vocandi tempus non datetur, in quibus dictorum ossium nulla divulsio facta videtur, utpote per quam à vicinarum membranarum distensione non possent non magni dolores induci: Adhæc, verosimile est nonnisi per violentiam, & validam à magni fœtus transennis pressionem hæc ossa à se invicem diduci posse, nam cartilaginosa illa connexio nimis firma est quam ut in facili partu à parvo fœtu, tam levi negotio distendi queat: *De Diemerbræk Anat. lib.9. cap.16.*

Inter causas difficilis Partus] Mulier ob multas causas parit difficulter: Causæ vero referuntur vel ad Fœtum, vel ad Uterum, vel ad Tempus, vel ad Situm mulieris, vel aliqua Accidentia, vel ad Intestinorum & Vesicæ plenitudinem vel ad mulieris Imbecillitatem ac spirandi difficultatem: Rursus Fœtus major crassiorque Partus difficultatem facit, & multo magis si duplicatus egrediatur, si pedem unum proferat altero replicato, vel si in brachium exeat: hæc enim difficillimum partum faciunt: Præterea uteri & mulieris constitutio, vel aliarum vicinarum partium, ut uteri magna distensio, Oris strictura, Colli uteri longitudo: Hæc enim facit, saltem, ut longiori tempore exeat fœtus: Item nimia Omenti & vicinarum partium spissitudo & obesitas: Nam *Hippocr.* scripsit Omenti magnitudinem impedire conceptum, os uteri comprimendo; sic & facile partum molestat: *In quibusdam enim Omentum ascendit inter vesicam & uterum, ibique strictius fit Stercus induratum* in intestinis retentum idem facit, tum etiam *urina* sed minus: *Aeris* præsens constitutio etiam obest vel conducit partui, si quidem aquilonia difficilem facit, austrina facilem: Sicca, fœtum & mulieris corpus exsiccando, difficilem facit partum: nimis calida, vires resolvendo; frigida, partes contrahendo: Humida omnium aptissima est: Quæ modice calida est, ut veris (quod cum autumno faciliores partus concedat) laudatur: De *Situ* partus vide scholia ad §.10. *Imbecillitas* quæ ab ætate juvenili, vel ratione morbi est, partum facit difficilem, quia robore opus est ad fœtum dejiciendum: *Morbus pectoris* aut ejus mala conformatio, quæ facit ut diutius spiritum non possint continere, hic maxime nocet, quoniam omnis expulsio fit retento spiritu, at asthmatici ex diu retento spiritu suffocantur: Pectus depressum non multum aëris recipit, qui est necessarius ut tendatur diaphragma: ipsum enim tensione sua ventriculum & partes vicinas sibi comprimit, & consequutione quadam inferiores ad expellenda excrementa & Fœtum cum musculis ventris: Hæ sunt causæ quas in parituris contemplari oportet, In aliis quippe *Obesitas* nocet, in aliis *membrorum durities* siccitasque, ut in mulieribus quæ jam senescentes incipiunt parere: tales enim difficile pariunt, quia jam obduruit & quasi in asperam arteriam rugatum est collum uteri: Causarum aliæ sunt in nostra potestate, aliæ non; In nobis non est ut quæ parit autumno, aut vere, aut flante austro pariat: Sed quod nulla sint excrementa in intestinis aut vesica retenta: quod corpus sit crassum, infans minus obesus, uterus sit humidus cum puer descendit, & cauda libera sine compressione aliqua, & alia multa, Medicus prudens, & in rerum cognitione versatus exequi poterit, si mulier sit audiens dicto, qui istis causis causas poterit invenire contrarias: Incipiamus à Fœtus magnitudine, Ea à multis causis provenit, à magnitudine parentum, vel à copia seminis & uteri amplitudine: Nam quæ mulier parva est utero, parum seminis accipit, & aliquando non generabit ob parvitatem, & quod facile non dilatatur uterus, cum crescit infans, cogetur abortire: Sed quæ amplo sunt utero, & facile dilatabili, magnos infantes procreant, si sanæ sint: Magnum uterum habent ut plurimum quæ magnæ sunt, & quæ jam frequenter pepererunt, vel quibus à partu venter non fuit constrictus fasciis: In talibus impediatur fœtus augmentum tempore imprægnationis, post quartum mensem: Si plethora adsit, per epicrasin & ex intervallis mittatur sanguis parum trahendo, & cibi copiam minuendo, vel dando imbecilliora alimenta quæ satiant & parum nutriunt: Cum appetit partus, assumant prima mensa quæ laxant, fructus, olera; Regantur hoc modo, Quiescant in lecto, donec certissimum erit infantem in lucem prodire; Duo enim commoda hinc sequuntur 1. vires conservantur pro tempore emissionis: 2. Ab aëre vel frigido vel sicco partes non constringuntur. *Rondeletius* Pract. cap. 74.

§. 6. Quomodo possibile est ut maturus & magnus fœtus per pelvis angustias, musculis aliisque partibus undequaque obsitas & infarctas, in partu transire possit? Dico, si parvus

fuerit

fuerit fœtus, eum per dictas angustias sine magna molestia transire posse, docente id experientia quotidiana; nam partus tempore, ab humorum copioso affluxu, adeo leves & laxæ fient partes genitales, ut exigente necessitate, etiam obstetricis vel Chirurgi totam manum facile admittant: Verum si magnus fuerit fœtus, vel partes per se sint angustiores, tunc gravem & laboriosum fieri partum, atque pubis ossa, laxatis ligamentis & cartilaginibus, aliquantum dehiscere, imo cartilaginosam quoque connexionem ossis sacri cum ilii ossibus adeo laxari, ut manifeste à se mutuo recedant: Hanc dehiscentiam harum partium primi notarunt, *Hippocr.* lib. de nat. Pueri, *Avicenna* lib:3. fen.12. tract.1. cap.2. *Aetius* tetrabil.4. sermone 4. cap.22. quam acriter quoque defendit *Sever. Pinæus* operis physiolog. lib:2. cap.5.6.& 7. Contrarium sentientes evincit certissima rerum magistra experientia (hac docente omnes qualescunque rationes concidunt) qua non semel illud fieri compertum ac clarissime demonstratum est. Nos quoque anno 1654. mense Martio, puerperam sequenti post partum die mortuam, in publico theatro secuimus, in qua pubis ossa à se invicem adeo divulsa erant, ut minimus digitus facile interponi posset. *De Diemerbroeck Anatom. lib 6.*

HÆc ossium divulsio causa est quod puerperæ, quibus gravis & laboriosus fuit partus, & fœtus magnus, frequenter de doloribus circa os sacrum & pubem conquerantur: quod etiam fœminæ quæ sæpius pepererunt, dictas cartilagines habeant crassiores: item quod virgines seniores, his cartilaginibus magis resiccatis, viro locatæ difficilius pariant quam juniores: quod denique, cum reliquæ corporis cartilagines ætatis progressu siccescant & osseæ fiant, hæ tamen in mulieribus nunquam siccentur, ac nunquam osseæ evadant. *Idem.*

§. 7. *Paræus* lib. de gener. cap.13. scribit se olim fuisse in illa opinione, ossa ilium & pubis in partu non posse divelli, sed tandem tamen contrarium ipsi apparuisse in sectione cujusdam mulieris, 15. die post partum suspensæ, cujus ossa ilium ab osse sacro distracta erant, & ossa pubis à se invicem distabant latitudine dimidii digiti.

§. 8. Idem observavimus hic Basileæ ante annos duodecim, cum Nobilis matronæ Gallæ ventrem, quæ ob secundinas retentas interierat, pluribus adstantibus aperiremus. *Bauhinus Theatri Anatom. lib.1. cap.49.*

§. 9. Experientia edoctus assero ossa pubis sæpe ab invicem in partu laxari, emollito eorum cartilagineo connexu, totamque hypogastrii regionem ad miraculum usque ampliari: Non quidem ab aquosæ substantiæ profusione, sed sua sponte, ut fructus maturi excludendis suis seminibus solent hiscere. *Harveus de Generat. animal. Exerc.57.*

§. 10. In publicis fœminarum, ex difficili partu mortuarum, sectionibus, conjunctionis ossium pubis, ut & *ilii ac sacri dehiscentiam* spectatoribus multoties conspiciendum exhibui. *Spigelius lib.2. de Humani corpor. fabrica cap.24.*

I*Lii ac sacri dehiscentiam*] Hinc multum referre didicimus experientia quo situ donetur paritura: Nam si sedeat, impeditur dilatatio caudæ: eum enim mulier parere vult, necesse est amplietur vulvæ foramen, non à parte anteriore, (ut aliqui falso existimant, putantes ossa pubis, quæ cartilagine media conjunguntur, & transversum ligamentum acceperunt, aperiri) sed ad ossis sacri cum cauda articulationem: Nam cum os sacrum in caudam desinat, ita cum eo articulantur sua ipsius ossa inter se, ut reflecti possit cauda in partem exteriorem, & foramen sic reddatur latius multo; Hæc cauda ita erigitur in exteriora, ut visu id discerni possit, si quæ parturit mulier emaciata sit: Itaque si natibus innitantur, cum non possit retrocedere cauda, partus impeditur: Si stent, non satis viribus pollent, quanquam is fœtus convenientior sit, modo in anteriora se flectant: Quare manibus contra lectum, aut mensam, aut aliud innitatur, ita ut sufficiens spatium pro obstetrice suscepturа puerum, & sustineatur à viris fortibus: Sin minus, decumbat, sed dorso tantum innitatur. *Rondeletius Pract. cap.64. p. m.573.*

OBSERVATIO IX.

Os Uteri in prægnantibus arctissime clausum repertum. 1. 2. *Uteri status à Partu secundo die.* 2.3.6. *De crassitie uteri in Gravidis.* 4. *Uteri status sexta post partum hebdomada* 5. *Uteri constitutio in Graviditate & à Partu.* 7. *Uterus hypogastrio adstrictus post maris partum.* 8.

§. 1. OS Uteri testibus *Hippocr.* & *Galeno*, in prægnantibus tam arcte clauditur, ut ne quidem specilli aciem, nec ullius aëris aut aquæ (in balneo) introitum admittat; quod licet nonnulli in dubium vocent, & solummodo de levi aliqua connivientia explicent, tamen à nobis verissime visum est anno 1649. quo aperuimus & examinavimus ancillæ veneno interemptæ cadaver; in quo, inter alia, invenimus uterum à longitudinis manus fœtu tumidum, ejusque osculum non modo arctissime contractum, sed *tam glutinoso* ac tenaci *humore* pituitoso obseratum, ut nusquam tenuis stylus immitti posset, nisi majore vi per gluten illud adigeretur.

§. 2. Illud etiam vidimus in alia muliere circa 7. mensem gravida, repentino fato extincta mense Decembri 1665. *De Diemerbrœck Anatom. lib. 1. cap. 33.*

Tam glutinoso humore) *Sanctorius* meth. vit. Error. lib. 1. cap. 30. ait orificium uteri non posse claudi, sed ita apertum conservari sicuti erat in muliere antequam utero gereret: at in prægnantibus solum in parte intima esse obstructum à quodam mucilaginoso infarctu, qui adeo conglobatur, & uteri foramen intimum operit; Atque in brutis, capris præsertim, manifestum esse asserit; gravidæ enim si dissecentur, in parte uteri interna juxta orificium, observari floccum quendam mucilaginosum cooperientem & velantem totum uteri orificium, sine aliqua orificii clausura, quod in interna parte semper maneat apertum etiam in mulieribus.

§. 3. Exclusо in lucem fœtu redit uterus ad priorem consuetudinem sensim & sensim: Aperto cadavere altero à partu die, uterus conglobatus apparebat ad capitis infantis bimuli magnitudinem, albicans, in tubulis nullo sanguinis apparente vestigio. *Rolfinckius parte 2. de Organis generat. cap. 21.*

§. 3. Os uteri ita extensum & lacerum erat ut vix appareret, Uterus magnitudine capitis erat adhuc & crassitie pollicari: Intus sanguinis reliquiæ & ora vasorum crasso & nigro sanguine adhuc sudantia: Vincula uteri cum ossibus Ilium, sacro & lumborum, & intestino recto firmissima, parte anteriore nulla, præterquam cum vesica admodum exigua. *Jac. Sylvius in appendice Isagoges anat. de variorum corporum sectione.*

§. 4. Falcoburgius testatur in dissectis se observasse gravidis, crassiorem videri tum temporis uterum, sed falli oculos ab hepate uterino arctissime connexo, quod separatum fucum detegit; Sed contrarium docet experientia: Nempe crassities illa in utero, fœtu jam absoluto oculis conspicua, duorum pene digitorum crassitiem æquat, precipue circa fundi illam partem qua secundina adhæret: adest etiam adstipulante Harvæo, in ea parte qua placenta utero non adnascitur: Conflatur hæc crassities à sanguine in tubulis uteri stabulante. *Rolfinckius cap. 21. de organis generationis parte 2.*

§. 5. Infanticida fœmina sexta post partum hebdomada capite patratum scelus expiat, Juvencula parvæ staturæ, obesa & sana: Peritonæo aperto non comparebat uterus prima fronte, sed vesica lotio tumida conspectum illius adimebat, sub qua delituit uterus, durus satis & constrictus, ut mirari satis nequiverim tam brevi post partum tempore contractum: Magnitudine vix pugnum æquabat. Nymphæ contractæ, carunculæ quoque obliteratæ, nisi orificio vesicæ apposita: Vagina dissecta ad uteri orificium sine rugis solitis: Externa pudendi labra satis hiabant: Uteri orificium arctissimum durumque: Uterus ipse crassus & fungosus, vix pomo excipiendo capax: In ipsis parietibus crassis foraminula utrinque patebant, seu acetabula, quibus per fistulam inflatis, elevabantur vasa testibus subjecta, seu alter Tubæ inferior ramus ex vasis deferentibus ortus. *Th. Bartholinus histor. 92. cent. 1.*

§. 6. Nuper dissecui Nob. mulierem, quæ 24. horis à partu decessit è vivis, aquarum copia, quibus abundabat thorax, corde suffocato: Inveni uterum fere ad naturalem magnitudinem contractum, vix enim manus complicatæ amplitudinem æquabat, Dissecti uteri cavitas exigua erat, & adhuc cotyledones, sive tubercula, granis milij simillima apparebant: Parietes uteri duorum digitorum crassitiem æquabant. *Riolanus Anthrop. l. 5. c. 1.*

§. 7. Membranas Uterus obtinet duas, Exteriorem duplicatam validam à peritonæo: Interiorem propriam, fibrosam magisque porosam: Inter has carnosus & fibrosus contextus quidam reperitur, qui in mulieribus gravidis ab affluentium humorum nutritiorum ubertate admodum una cum dictis membranis increscit, ita ut quo magis augetur & increscit fœtus, eo carnosior, fibrosior & crassior evadat uterus, qui postremis gestationis mensibus pollicis, & nonnunquam circiter duorum digitorum crassitiem adæquat: Hæc crassities non est ex solis humoribus in porositates uteri se insinuantibus, ut multi existimant, sed est vera & satis densa caro, quę postea musculorum instar inservit ad fœtus expulsionem: Qualem carnosam uteri substantiam anno 1653. mense Novembri, in theatro Anatomico publice demonstravi, in cadavere puerperæ, duodecim horis post partum mortuæ, Et non ita dudum privatim in muliere in partu una cum fœtu mortua: Hoc tamen carnosum incrementum post partum, humoribus & sanguine maxima copia ab utero effluentibus, denuo emaciatur & exarescit, atque sic ad pristinam formam ac magnitudinem uterus redit & contrahitur. *De Diemerbrœck Anatom. lib. 1. cap. 24.*

§. 8. Nuper vidi in muliere 15. diebus à partu strangulata, uterum in dextrum latus inclinatum, & firmiter adstrictum: Ligamentum latum dextri lateris brevius erat sinistro; marem enixa fuerat: An eo modo constitutus iis, quæ mares potius quàm fœminas generant? *Riolanus Anthrop. lib. 2. cap. 33.*

OBSERVATIO X.

Secundinarum retentio ob arctam cum Utero adhæsionem. 1. 2. 3. Ob eandem cohæsionem cum carne Utero adnata. 4.

§. 1. IN Nosodochio nostro aperui corpus puerperæ, statim post puerperium defunctæ; causam indagans mortis, Inveni *secundinam* undiquaque ipsi *utero* tam *firmiter adhærentem*, ut vix & nonnisi labore separari potuerit, eratque omnino exsanguis, ut & reliquum corpus parum admodum sanguinis habebat, respectu ejus qui alias esse solet. 2. Uteri substantia admodum crassa erat & fere duorum digitorum crassitiem adæquabat, multis tamen iisque conspicuis foraminibus instar spongiæ pervia, inter scilicet duas tunicas proprias: orificium ob recentem partum cum cervice maxime hiabat: ossa pubis nullo modo sejuncta, sed arctissime, & ut naturaliter fieri solet, firmissime connivebant: Venæ spermaticæ amplissimæ erant, ita ut infantis cujusdam minimum digitum adæquarent, sanguine refertissimæ, in exortu naturaliter se habebant, dextra tamen paulo infra exortum, alium adhuc ramum, & eum quidem insignem ab ipso trunco assumebat, eumque mox sibi conjungebat, ut ex duobus vasis unum fieret. *I. R. Saltzmannus observ. p. 43.*

§. 2. Uxor D. Morel Lanistæ, præpinguis & vorax, eximiæ fœcunditatis, 12. partu filium enititur Iunij 13. 1673. hora secunda pomeridiana; Partum magnus sequitur lochiorum effluxus, ea quantitate ut jugulatum bovem dixisses, hinc leipothymiæ, subsistunt secundinæ: Educere tentantem obstetricem conatu adhibito, prohibeo, quod arctius adhærere judicarem; perseverant leipothymiæ, jectigatio accedit, Puerperiorum eductionem urgent iterum assidentes mulierculæ, & enixa obnixe postulat; advocantur Chirurgi, qui manum admovere ob virium debilitatem recusant, veriti ne in ipsa operatione expiraret, Accedens alter Medicus omnia symptomata in restitantem secundinam rejicit, tetros vapores emittentem: Repugno quod ante tres demum horas satis felix partus præcessisset, nec esset verosimile tantillo spatio eas computruisse; septem horis à partu occubuit.

Reserato postridie hypogastrio, adeps ad trium digitorum spissitudinem se offert, Uterus bene constitutus, quo inciso ne gutta sanguinis per ejus substantiam diffusa cernitur; In cavitatis parte sinistra cotyledones manifesti erant: Parte dextra secundina utero arctissimo nexu utero adhærebat, Ita ut judicatum sit ab imperitia obstetricis partum intempestive promoventis, mortem contigisse: Aderat porro grumus sanguinis, ovi parvi gallinacei magnitudine, ad uteri ostium, à quo terra illa accidentia provenisse verisimile est potius, quàm à subsistente secundina, quæ illacera & incorrupta apparuit; Mortis autem causam sanguinis profusionem magnam credo, quamvis plethorica esset mulier, hæmorrhagiis obnoxia, quæ quater vel quinquies per graviditatem sanguinem sibi mitti curabat.

§. 3. Mulier Nobilis Galla, quæ jam multoties pepererat, cum ante annum in partu, ob secundinam retentam, ab hora quarta matutina, ad 8. vespertinam, qua demum, usa prius injectionibus, sternutatoriis, suffitibus secundinam ejecit, vix evasisset, anno 1588. Martij 25. denuo cum mane fœtum excluderet, ob secundinam subsistentem in periculum venit, propendente interim chorda umbilicali: Frustra autem variis remediis tentatis, magnaque sanguinis grumosi continuo effluente copia, vires adeo collapsæ sunt ut sequenti die circa horam 4. vespertinam extingueretur.

Sectione facta uterus spissus & amplus (qualem puerperis per octiduum permanere, indeque sensim se recolligere, & ad pristinam parvitatem redire aliquoties observavi) in hac quoque inventus est: Quo in longum ipsiusque cervice dissectis, secundinam, tum circa uteri orificium, quod amplum admodum erat, initium adhæsisse, tum per carneam placentam uteri interiori substantiæ adeo accrevisse, ut ægre manibus avelleretur & tracta laceraretur, visa fuit, cui adhuc amnios tunica, chordaque umbilicalis adhærebant: Præterquam & corpus quoddam, parenchymate crasso & sublivido constans, hepatis substantiæ coctæ simillimum, propria involutum tunica, illic quoque citra connexum jacuisse observavimus: *Platerus observat. lib. 1. p. 231.*

EX quibus, quod nondum perfecte maturo fœtu mater ad partum edendum ab obstetrice sollicitata fuerit, causam fuisse ut secundina hæserit conjecimus: Cùm nisi maturo penitus fœtu osculis vasorum tunc sponte, citra laborem secedentibus ab invicem, si fœtus vi majore propellatur, oscula modo dicta citra dilacerationem divelli vix queant: unde postea tanta sanguinis profusio, quæ matrem è medio tollit sequitur: Causamque hanc potius quam secundinæ retentionem, accedente nonnunquam inflammatione uteri, ob dolores illos in solutione illa violenta succedentes, quare puerpera tam cito extinguatur existimamus esse: cum illa retenta, ut nec fœtus mortuus tam diu matre superstite, subsistentis; demonstratur exemplis, hoc tam cito minime posset efficere: In quo quam sæpe peccetur ab obstetricibus, ut se expediant citius quam necesse erat, gravidam, postquam aliqua tantum præludia partus senserit, ad laborandum (ut vocant) per conatus impellentibus, in opere nostro Practico exposuimus.

§. 4. Mulieri post 15. annos à connubio parere contigit, Secundæ substiterunt, evulsæ frustulatim: Obstetrix asserebat superesse aliquid; *febris nata*, hinc lingua nigra, dentium intervalla scabritie nigricantia, facies νεκρώδης: septimo die mortua: Secta; Inventa caro oblonga adnata utero, membranarum pars quæ computruerat. *Hollerius libello observ.* §. 10.

S*Uperesse aliquid*] Inter signa secundinarum portionis restitantis hoc certissimum est, si uteri purgamenta fœtorem cadaverosum referant; quod duobus exemplis probat *Riverius* observation. 61. centur. 1. Id quoque observavi in uxore Reverendi viri D. *Ostervvald*, Pastoris Neocomensis, cujus cubiculum vix quisquam præ fœtore adire audebat: hinc conjectura facta non integre exclusas secundinas, exhibito pulvere succini cum syr. cortic. citr. conf. hyacinth. & aq. puleg. & lilior. alb. quod reliquum erat feliciter eductum, sanitasque brevi sequuta.

OBSERVATIO XI.

Lochiorum retentio ob rupta Vteri ligamenta.

COmitis de Maulevrier uxor cum uterum gereret casu est læsa ad regionem lumborum: ferunt non attigisse partus tempus legitimum: peperit, omnia satis ex voto: Pleuritis, secatur vena sæpius, lochia supprimuntur, ἀποπληκτικός, mors:

Aperto cadavere ligamenta uteri rupta inveniuntur, mirum hoc, Et forte ruptura hæc purgationis non legitime factæ causa fuit:

ANnon oborta pleuritide in muliere nuper enixa audacius mittendus sanguis? Uxor Domini *Bonian* Mercatoris non alia ratione videtur interiisse quam quia sæpius sanguis missus fluentibus lochiis: hæc enim statim suppressa sunt. *Ballonius Paradigm.* 133.

OBSERVATIO XII.

In muliere à nimio fluxu extincta uterus valde contractus, vaginaque ampla reperiuntur.
1. *Ab Vteri ruptura nimius fluor.* 2.

§. 1. IN Nobili muliere immodico lochiorum à partu effluvio extincta, vidi uterum valde contractum, qui vix pugnum excipere potuisset, ipsiusque vaginæ capacitatis major erat quam uteri amplitudo. *Riolanus Antropogr. lib. 5. cap. 1.*

§. 2. Domina de Mommor annum agens 25. partui proxima, circa 4. aut 5. horam matutinam male habere cœpit, sacras tamen ædes proximas adivit; tormina ex intervallis urgebant, comite sanguinis fluore continuo: triduo post feliciter peperit, imo sine obstetricis adminiculo, secundinisque paulo post exclusis circa noctem tamen eadem die obiit; asservatum ad aliquod tempus cadaver, de morte dubitantibus consanguineis.

Aperto corpore à *Pineo* Chirurgo, præsentibus D. *Fabro* & *Ballonio*, Medicis Parisiensibus, uterus ruptus, lacer & fissus parte sinistra inventus est, qua vena & arteria hypogastrica circa medium uteri corpus scandunt, quæ quoque ruptæ, è quibus magna sanguinis copia effusa est. *Guillemeau de Partu felici lib. 2. cap. 13.*

OBSERVATIO XIII.

Tormina partum sequuta, ob uterum grumis plenum, flatus in ventre inferiore, cum Iecoris & Renis dextri vitiis.

MUlier honesta mollis & rara, annorum 30. febre, destillatione veteri in pulmones laborabat, fœtum gestans octimestrem: In difficultate partus, decoctum veteris Galli, cum modico cassiæ ligneæ, croci & tantillo vini odoriferi præscriptum: Peperit die 7. contra Tormina decoctum semin. fœnugr. bene loti in aqua cal. colatum per manicam Hippocr. cum saccharo & modico cinnam. Syrup. capilli ven. cum succo amygd. Inunctio ex oleis, Sacculi è milio: mortua est 10. hora à partu.

Apertæ uterus grumis plenus inventus, Totus venter flatibus tumens: Ren dexter purulentus: Hepar vitiatum & quasi putredine mucosum: Similiter & pulmones. *Hollerus in observat. ad consilia curandi* §. 8.

* APPENDIX.

OBSERVATIO I.

Partus difficilis lethalis, ob vasa umbilicalia fœtum constringentia & in utero cohibentia.

ADstiti ante XIV. dies Nobili cuidam fœminæ in puerperio, ea qua potui fidelitate, sed sinistro eventu, Etenim quamvis infans recto situ orificium uteri internum ingressus, attamé

magnum frigus in pectine perceptum, accedente diarrhœa lethali mater & infans simul extinguuntur, ut separationem utriusque moliri intenderim, postea culpa in me translata, ac si encheirises ad hanc rem necessarias nescivissem, atque sic per negligentiam meam infantem interfecissem; quia essato medici, qui matrem aperuit, infanti ab obstetrice ferri potuisset auxilium quo minus extingueretur, cujus hæc est Relatio;

Ad requisitionem Nob. Dom. secui conjugem ejus in puerperio extinctam cum infante, observando situ quidem naturali fœtum utero in orificium internum ingressum, dum caput versus vulvam, pedes autem versus uteri fundum reclinati erant: E contrario vasa umbilicalia circa talum sinistri pedis, quasi tendicula erant obvoluta, quæ tamen ab obstetrice, si gnara fuisset artis revolvi potuissent servaro fœtu vivo & incolumi: Quæritur utrum obstetrix omnes situs vitiosos fœtus prævidere & avertere possit? *Et in specie*, Utrum scire possit quod vasa umbilicalia talo fœtus involuta sint?

Responsum Facultatis Medicæ Lipsiensis.

Respondemus prævia deliberatione facta, quod 1°. Obstetrix omnes vitiosos situs fœtus non semper scire, multo minus possit avertere, etiamsi libeater vellet, provocando ad experientiam quotidianam: Hinc 2°. etiam videre non potuisti an vasa umbilicalia talo infantis sint obvoluta? quoniam in abscondita nemo visu penetrare potest, nec medicus scivisset hæc nisi mediante sectione hæc observasset: Proinde non conspicimus quomodo hæc revolutio vasorum fieri potuisset.

Vtrum obstetrix omnes situs &c.] Obstetrix omnes situs vitiosos fœtus non potest prævidere, multo minus corrigere; Facile quidem in libris præcipitur, muta muta situm fœtus, sed in tanta loci angustia vix tam & feliciter effectus datur, Quomodo enim corriget illud quod non videt? dicis, Tactu explorat, Respondeo, fallax indicium probet in locis angustis sicut quoniam Obstetrices tactu solo judicantes, os humeri, cubiti pro capite fœtus habuerunt? deinde quomodo juvabit obstetrix Agrippas; quid si fœtus duplicatus in nates exiret quomodo hunc fœtum vitiosum emendabit? *Ammannus med.crit.casu* 87.

OBSERVATIO II.

Partus impeditus ob fœtus insignem magnitudinem, Vteri expansionem extraordinariam, ob peritonæi divulsionem Herniæ uterinæ ansam præbentem.

VXor Pistoris Bagnusiensis, quadrimestris gravida ex casu graviter læsa ad umbilicum, quia impegit venter in stipitem ligneum quadratum; Non diu post animadversus tumor Nattam referens, paulatim increscens, partus tempore pugni magnitudinem adeptus, sed succedentibus lochiis decrescens, quare minus ægræ terrificus fuit, à partu plane subsidens: Accedente autem altera graviditate, exacto biennio primis diebus emersit idem tumor, sed ad tantum incrementum deveniens ut tempore partus magnitudinem capitis infantis attigerit, sed iterum excussus est tumor, quod à partu nulla sui vestigia reliquerit. Initio à postrema, rursus se prodit tumor, in tantum adauctus ut instante partu in pedalem altitudinem assurgerit, circumferentia bipedalis esset universam hypogastricam regionem occupans ac umbilicalis partem: Porro accedente partus tempore, dolores illius comites adfuerunt, qui quanquam & crebri vehementes, illuc tantum usque producti sunt temporis, quo aquæ effluvium incepit: Illico ab earum exitu ingens erupit sanguinis copia, quæ utut insignis orificium tamen uteri interius reserare non valuit quo concederetur tum situs capiti fœtus exiturientis, etsi multum jam progressi ob indebitam magnitudinem: Ea propter in auxilium invocatus fui, sed cum eo in statu constituta esset qui omne respueret, in dubia præterea adessent fœtus mortui indicia, omnisque mihi præscinderetur spes alterutrum, matrem scil. aut fœtum conservandi, assidentibus edixi inique me acturum si manum crudelem operi admovendo matris interitum promoverem: Hoc in casu satius fore D. Thomæ auscultare, qui gravidam morientem, statim ac anima egressa est, dissecandam jubet, id quod paulo post à me peractum.

Incisis partibus imi ventri continentibus, latere sinistro, inibique dissecto utero, illico prodiit ater humor fœtidus & purulentus, pintæ unius mensura; Postmodum detecto fœtu, observavi ipsum in cavitate uteri complicatum, adeo tamen ut ipse solitarius Tumorem pro Natta habitum, formaret naribus partem maxime eminentem effingentibus: Admiratione vero omnino digna fuit magnitudo ad quam pervenerat occasionem præbente partium continentium expansione; illo enim utero exempto, & dimenso, altitudinem XXVI. pollicum obtinuit, cum crassitie convenienti; etsi ab aliquot diebus mortuum esse

colligatem ex epidermidis absentia & secundinæ corruptione, quæ uteri partem contiguam infecerat. *D. Saulseil. Zod med.Gall. anno 3. p.52.*

Cum nemini dubium sit quin membranosæ partes ex accedenti præter naturæ limites expandi queant, nullus tamen admirationi locus adest in ista muliere uterum insolitam hanc dilatationem passum esse, nulla subsequuta fibrarum sensibili divisione: Sed sicuti partes continentes, ex naturæ lege subditas in officio & situ continent, adeo ut nullam evagari sinant, quamdiu nulla accesserit vis externa, Ita certum est ab utero, simili in casu non potuisse tumorem induci peculiari modo circumscriptum, quo tempore læsio contigit, nisi quæpiam partium continentium propriarum aut saltem peritonæum, quoad propriam structuram divulsum fuisset, eoque pacto utero concessisset spatium ad quod ultra præstitutos limites deferretur, hoc est penetraret locum istius dilacerationis: Supposita hac circumstantia facile est cæteras illustrare: quandoquidem secundum naturam contigit peritonæi divisionem (initio verisimiliter exiguam) augmentum suscepisse priore graviditate, majus secunda, insigne tandem tertia; cum in unaquaque graviditate circumferentia divisionis ab utero semper occupata fuerit, qui extensionem ampliorem increscente fœtu admittere non potuit, qui identidem ulterius dilataverit circulum membraneum quo tunc cingebatur: Itidem statuere licet tertium fœtum tanto majus incrementum capessere debuisse quanto major peritonæi hiatus evasit, si quidem utero nullum amplius occurrebat ad expansionem majorem impedimentum: Atque hinc proculdubio deducenda causa interitus fœtus, ob ruptionem inevitabilem fibrarum secundinam componentium, ac proinde illarum quæ sitæ erant in parte uteri contigua: his adde hæmorrhagiam uterinam supervenientem, & symptomata varia partum impedientia, nulli remedio locum concedentia, mortis causam immediatam. *Idem.*

Observatio III.

Abortus excitatus & Renibus calculosis & purulentis.

Foemina gravida quam anno præcedenti doloribus nephriticis pertinacissimis diu divexatam nec dum plane liberatam cura prolixa tractabam anno 1655. 15. Jan. embryonem à XII. septimanis conceptum masculum abortu rejecit, qui minimi digiti magnitudine, oculos nigricantes habebat prominentes, caput magnum, oblongum, venter videbatur sanguine repletus, cætera membra exanguia omnia: Crastino die de *torminibus ventris* & doloribus conquerebatur in latere dexrro: 18. Jan. suffocationes matricis sensit, ut dubitaret num secundina embryonis secesserit nec ne. His omnibus paucis diebus post supervenit periculosissima *diarrhœa* interdum *lipothymiis* conjuncta, quæ etiam postmodum semper per intervalla rediens, administratis licet convenientibus multis ac variis, nunquam plane fere ad mortem usque debellari potuit: præterquam quod etiam ab aliis insuper symptomatis ut frequentissimis accidentibus & *suffocationibus uterinis*, *doloribus* atrocissimis *nephriticis* laterisque dextri, cardialgiis, nausea ac vomitu, horroribus ac insultibus febrilibus, capitis gravedine atque dolore ut & tandem delirio, mortem proxime præcedente, alternatim stipata fuerit: In primis autem à puerperio statim prædicti Abortus, quo & reliqua sævire cœpetunt, universali totius corporis *atrophia* adeo consumebatur, ut hac indies magis magisque ingravescente, viribusque labascentibus, ad 25. Aprilis usque qua moriebatur, ad extremum marasmum fuerit redacta.

Hujus corporis post mortem aperti statum interiorem hunc reperi, Omentum erat putridum, Intestina ut & Ventriculus, vacua Hepar, ventriculo incumbens magnum & majus solito: Vesica biliaria flava subalbicante bile plena, porus cholidochus digiti latitutine, ad duodenum fere amplus: Uterque re carne absumpta, pure plenus & calculis, dexter magis quam sinister, in illo namque inventi quatuor angulosi cum eminentiis & ramis; Pelvis fistulis diversis respondentibus, in sinistro vero unus crucis, alter amygdalæ figuram referens, sat magni: Ureteres, vasa emulgentia atque spermatica pure plenæ; cor flaccidum lobus pulmonum sinister liber, sed undique costis & dorso adnatus, quem cum separare vellem, pus fœtidissimum in magna copia prorupit, uterus rugosus, vesica vacua *Mantissa Observat. Plateri pag.54.*

Observatio IV.

Partus impeditus ob Vterum in latus hypogastrii devolutum, putrilaginosum redditum ab inflatione intestinorum.

Mulierem quandam, parvi staturæ, gibbosam naturaq; anhelosam, prima vice imprægnatam an. 1670. 20. Julii, atrocissimis parturiendi conatibus longe prius vexatam, post cœnam vocatus adii: brachiolum fœtus dextrum jam semiputridum ad axillam usq; extra corpus fuit

fuit protrusum, capite prorsus retro orificium matricis internum manente, ipsa jam viribus adeo effœta, febrique continua correpta (ex sanguinis infectione, ut opinabar, ob putrilaginosum fœtum, in utero jam dudum mortuum) ut brevi succubituram, nec fœtum hac figura situque integraliter unquam enixuram, prædixerim; eo quod ob summam naturalium extreme dolentium angustiam ac inflammationem, nec infans retrudi, nec in tanta virium debilitate, laboriosa operatione, instrumentis frustillatim eximi poterat; Præscriptis ergo cardiacis & hystericis variis, cum pediluvio ex iisdem & emollientibus parato, injuncta insuper obstetrici & aliis cautela summa, post horam discessi: Duabus post abitum meum horis absque ullo enixu mortua est, quam super asseres collocatam in eodem situ immotam detineri in crastinum usque jussi: Altero summo mane ipsam dissecare volens huc me contuli, ubi venter hujus demortuæ præterita durante nocte adeo intumuit, ut hesterno ad minimum duplo major, præ summa cutis ex pansione quasi rupturum minaretur: Infans vero masculus, putridus, lividus, ac toto ferme corpore excoriatus, vivente matre omnibus modis exclusu prohibitus, nunc inter hujus femora fuit repertus.

Immani hoc ventre vix dum dissecto, inflata impetuosissime eruperunt Intestina, cum tanto fœtenti flatuum turbine, qui totum cubiculum subito implens, præ suo intolerabili fœtore nobis ibidem persistendi vix concedebat moram: Hanc vero intumescentiam interaneorum flatulentam, magis ac magis inaugescentem, cui venter extreme dilatatus amplius cedere non poterat, uterum tandem adeo compressisse (quem quidem in infimum hypogastrii angulum suppressum nonnisi longiori investigari indagine) ut onus suum deponere putrilaginosum, & quidem facili negotio, per vias post mortem flaccidas, lubricas ac laxas, adjuvante nonnihil si velis ultimo moriendi conatu, coactus fuerit statuere tum absurdum mihi non videtur: Secundina glomeris instar convoluta, in totum mortificata, quam digitis meis agglutinatam ut putridum pomum contrivi, in utero fuit reperta; hujus vero parietes intus squalido obliti pædore: Inprimis vero post obitum diu effluxit per os copiosus humor, lochiorum instar ichorosus atque cruentus. *Mantissa observat. Plateri pag. 76.*

Observatio V.

Partus impeditus ob putrefactum uterum, fœtu in abdomine sito.

PAupercula quædam uterum ferens, toto difficilis gestationis tempore semper de doloribus in abdomine querula, justo appropinquante Partus tempore inter ingentes conatus cum parere nequiret 21. Jan. anno 1676. exspiravit.

Qui dissecavit Chirurgus recensuit aperto abdomine, & remotis integumentis parum effluxisse aquæ putridæ, mox in conspectum venisse infantem omni ex parte liberum, in abdomine extra uterum situm, mortuum quidem, sed extera absolutum, perfectum, nulla parte contaminatum, sub ipso autem uterum apparuisse semiputridum & sphacelo ita absumptum ut frusta ejus nigricantia fœtida exemerit, adstantibusque monstraverit, admiratus rei novitatem, studiosius inquisivi an non quia fœtus illæsus salvus & integer, uterus forte in muliere continuis laboribus & gestationibus victum quærente fuerit ruptus, sicque infans in abdomen prolapsus, id quod sæpius fieri posse concedit *Veslingius* in Syntagm. anatom. & exemplis probat *Hildanus*. Sed ille revera uterum putrefactum, una cum obstetrice & aliis affirmavit constanter, adeo ut fidem denegare non potuerim: *Vide Bartholinum de insolitis, Partus viâ. Car. Rayger in miscell. cur. anni 1677. observ. 60.*

Observatio VI.

Partus difficultas ob fœtus gemellos in utero mortuos.

MUlier Ferrariensis, quum ob difficilem partum mortua fuisset, eam aperuimus ac dissecuimus: Geminos enim in matrice completos habebat, masculum & fœminam, & illos quidem mortuos: Inde extracta matrice percepimus falsum esse quod quidam dicunt in matrice pluries locellos esse, quum revera uterus similis sit vesicæ, in qua præter communem quandam cavitatem nulla altera apparet. *Amatus Lusit. cent. 2. car. 27.*

Observatio VII.

Partus impeditus ob solutionem continui in utero parte exteriore & inferiore.

APerta muliere in partu extincta, reperta à D. *Tamponetio* Medico Regio, solutio continui in parte uteri exteriore & inferiore; cujus causa fœtum in exteriore & inferiore

parte uteri, cujus causa fœtum in cavitate contentum extra pellere non potuit, etiam si caput orificium externum jam prætergressum esset. *Nic. de Blegny Zodiaci med. Gall. p. 79.*

Observatio VIII.

Partus impeditus ob scirrhum in regione umbilicali enatum.

Mulier ante annum in partus doloribus obiit, annos XXVIII. nata, temperamenti dum viveret melancholici; Aperto cadavere repertus scirrhus in regione umbilicali, magnitudinem duorum pannum Reginæ dictorum exæquans, molestus toto biennio: Tumor is una cum fœtu versus superiora septum transversum adeo compulerat, ac tantam viscerum situi naturali immutationem induxerat, ut Lien costis, homoplatæ subditis parte sinistras proximus esset; Jecur autem ex altera parte collocatum, ad æqualem pene altitudinem compulsum esset: vesica fellea adeo contracta, ut nulla pene cavitas inesset; meatus autem choledochi, ob jecoris elevationem extensi videbantur, à quibusdam aliis partibus constricti adeo ut bili commeatum denegare coacti fuerint: Cystin enim illi excipiendæ dicatam omnino opplebat materia concreta, XXV. aut XXX. lapides tetragonos constituens, pentagonos, læves, lucidos, ac tandem pene omne figura & colore referentes globulos gagatinos, quales assuuntur togis lugubribus: *D. Davy Zodiaci med. Gall. pag. 119.*

Observatio IX.

Partus impeditus propter caput infantis inter ossa pubis & ipsum uteri orificium profundius impactum.

Mulier quadragenaria à novem mensibus viro nupserat, atque jam septimò mense gravida erat, cum post elevatum magna cum contentione onus, flexumque violentius corpus, subitò abdominis doloribus atrocibus prehenditur, quibus per totam noctem cum continuis dejectionibus, vomitibus, cubandi impotentiâ, suffocationis metu, pulsu celerrimo & parvo, cum iis laboribus qui parturientibus sunt familiares, torta, obstetricem advocavit quæ uteri orificium ita clausum ut nequidem minimi digiti extremum apicem admitteret, teperit; nosq; præterea qui ægræ ventrem tumidum & non minus quàm tympani bellici membranam tensum observavimus. Pro reprimendâ inflammatione venæ sectionem imperavimus & in perpetuis lipothymiis cardiaca multa temperata propinavimus, nec interea applicationes exteriores clysteriorumque appropriatorum injectiones omisimus: Verum frustra omnia, siquidem diei morbi præhensionem mox subsequuti horâ primâ promeridianâ, inter ejulatus è vivis excessit. Die proximè subsequente Maji 19. Ann. 1698. horis maturinis abdomen aperuimus, quod ultra quam concipi potest tumidum se nobis manifestavit, at emisso multo flatu fœtido postquam perforatum fuisset brevi consedit ac flaccidum evasit. In interioribus primo adspectu serum sanguinolentum ad libram unam in ventris cavum effusum se nobis præbuit; sed omnia viscera inculpata, imò intestina ipsa à ventriculo ad podicem usque extus & intus, præterquam quòd Ileum lumbricos multos excremento bilioso innatantes contineret, varicosumque quid in ejusdem intestini extremitatibus, totoque propè colo ac cæco tumefacto, conspiceretur, probè constituta reperiebamus. Uterus ad debitam extensionem pro septimestri complectendo devenerat, eratque circa fundum dimidium digitum, ac circa collum integrum pollicem crassus. Fœtus è membranis suis evolutus, aquas in uteri cavum effuderat, hujusque sinistro lateri per placentæ, radices adhuc dum firmiter adligabatur: & interea capite ad inferiora adacto, totum illud cum collo ad humeros usque sub pubis ossibus occultabat, ac tanto induxerat conatu, ut id hinc evellere & extrahere, sine ipsius colli laceratione, vix omninò nobis concessum fuerit. Inductio autem illa, non ad uteri cervicem, sed ad ejusdem anteriora ita declinabat, ut saccum ibidem sibi aptaret, herniamque quasi efformaret, unde quomagis per altius impactum caput pars hac dilatabatur, eò etiam fibras omnes collum uteri circumcingentes ad se trahens: ipsius orificium arctiùs porrò claudebat; sicque quò majora ac vehementiora parturientium molimina nostra hac experiebatur, eo minùs expansio orificii partui necessaria, expectanda veniebat. Sed quid demum mortem tantopere accelerarit, ut citatissimo passu advenerit? Illud sanè non alii imputandum credimus causæ quam vi illi quasi laceranti factæ ab embrionis capite uteri parti anteriori, collo ipsius quam proxima; sic enim non tantum dolor intensus & convulsivus in parte verè sensili excitabatur, qui totam viciniam per nervos mesenterricos eorundemq; plexus in consensum trahens, turbas enormes ac fatales in imo excitabat ventre illosque ciebat motus qui excrementorum per inferiora & superiora rejectorum causa forent propinqua: Sed præterea per sic intrusum caput vasa inguinalia non parum comprimebantur, ac sanguinis ad inferiora circulus præpediebatur, unde ille majori impetu in vasa mesenterrica, aliaque, viscera imi ventris ac ipsa intestina in specie alluentia, irrumpens, totus facile reduci nequibat, ac effusioni seroso-sanguinolentæ, de qua in cadaveris apertione verba fecimus, ansam dedit, & in occidendâ nostrâ symbolam suam, quamvis priori minùs perniciosam, aliquatenus contulit.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

SIVE

DE ABDITIS MORBORUM CAUSIS

Per Anatomen Cadaverum revelatis.

LIBER QVARTVS ET VLTIMVS.

De Febribus, Affectibus Externis Artuum &c.

SECTIO I.

DE FEBRIBVS.

Observatio I.

Febris excitata à sanguine vasa meningum replente & distendente, cum earum tumore phlegmonode. 1. A tenui meninge leviter inflammata, Sinu tertio sanguine referto, Superficie ventriculorum cerebri exulcerata. 2. A venis cerebri sanguine distentis. 3. Ab inflammatione meningum, post vulnus capitis, sero & pure inter utramque concluso. 5. A phlegmone intra calvariam excitata. 6. Ab abscessu sub calvaria. 7. Ob cerebrum cancro affectum. 8. Ob pus supra membranas. 9. Ob duræ meningis phlegmonen. 10. Ob ulcus in cerebro. 11. Ob abscessum in cerebro. 12.

§. 1. IUVENIS cum per duas septimanas de gravissimo capitis dolore conquestus esset, tandem Febris aucta, vigiliæ &c. Calvaria mortui ablata, vasa meningas obducentia sanguine distenta erant: Ipsæ membranæ tumore phlegmone per totum affectæ apparebant. *Vide libro primo, sectio. 1. Observat. 8. & 14.*

FEbris aucta] Febris describi potest in hunc modum, quod sit *motus inordinatus sanguinis, ejusque nimia effervescentia, cum cal.re & siti, aliisque præterea symptomatis quibus œconomia naturalis varie perturbatur.* Pendet autem à præternaturali seu effervescentia nimia sanguinis; Fermentationem nimiam seu præternaturalem dico, quando sanguis, (instar ollæ super ignem ebullientis) ultra modum effervescit, & turgescentia spumosa rarefactus vasa distendit: Pulsum celeriorem excitat, & velut liquor sulphureus incendio concepto calorem adurentem quaquaversus diffundit: Hujusmodi motus, seu fermentatio sanguinis optime illustratur exemplo vinorum effervescentium: Etenim vina, præter lenem & æquabilem fermentationem, qua primo depurantur, quibusdam temporibus adeo insigniter ebulliunt ut vasis ora excedant, & si strictim occludantur, in partes dissilire faciant: Ad hunc modum velut orgasmo percita, ni statim à tartaro, seu fæce sua in vas aliud deplentur, effervescere non cessant, donec spiritu plurimum exsoluto, atque sulphure vel sale nimium exaltatis, aut rancida fiunt, vel in acetum degenerant: Talis effervescentia ob duas potissimum causas solet excitari, 1°. quando aliquid extraneum & non miscibile dolio infunditur (ita guttæ quædam sevi, aut pinguedinis dolio instillatæ hunc motum producunt:) Vel 2°. quando vina fæce, seu Tartaro nimis opulento ditata, (propter partes sulphureas supra modum exaltatas) sponte fervores concipiunt & immaniter ebulliunt: Etenim in quacunque substantia sulphur luxuriat, ejusque particulæ à mixtione solutæ invicem consociantur, & una coërcentur, ibidem tales effervescentiæ immodicæ conciliantur. Consimili (licet non eodem prorsus) modo quo vina effervescunt, ebullitio sanguinis inducitur, nimirum vel quid extraneum & minime congener cruori commiscetur, quod cum non assimilatur, perturbationem & effervescentiam inferre solet donec heterogeneum illud aut subigatur aut foras eliminetur, & particulæ sanguinis confusæ & perturbatæ denuo extricentur, ac priorem in mixtione repetant positionem & situm: Vel 2°. sanguis præter modum effervescit, quia principium quoddam, seu elementum ejus constitutivum (scil. *spiritus* aut *sulphur*) ultra temperiem naturalem evehitur, atque efferatum evadit: quo nimirum hujus aut illius particulæ non congeneres cæteris, à mixtione solvuntur: solutæ plus debito impetum faciunt, sanguinis liquorem exagitant & effervescentiam pariunt, quæ minime sedatur, donec sanguis velut inflammatus, diuturno febris incendio deflagraverit: Utroque modo sive cruor, ob *rei non miscibilis* confusionem, seu ob *spiritus*, seu etiam *sulphuris* evecti efferationem, in vasis efferbuerit, quoniam hinc compages ejus plus laxatur, ideo magis in corde accenditur & particulæ activæ prius solutæ à fermento illic consito plurimum excandescunt, & à mixtione exsiliunt, & motu suo calorem intensum ac velut igneum quaquaversus dispergunt; Sub hoc tamen discrimine, quod effervescentia quæ

ab extranei cum sanguine confusione dependet, fit plerumque brevior aut interpolata, quæ cum heterogeneum quodvis secernitur aut subigitur, sponte sedatur: partesque sanguinis conquassatæ, & extra ordinem positæ facile ad situm & crasin naturalem redeunt: Quæ vero à spiritus aut sulphuris efferari inordinata ebullitione exoritur, fit continua: nimirum hoc tota cruoris massa ita laxatur, & stricto mixtionis vinculo exsolvitur, ut tanquam liquor oleosus incendio correptus, effervescere seu inflammari non desinat, donec spiritus, aut sulphuris seu materiæ combustibilis particulæ maxima ex parte deflagraverint: Restat adhuc tertius præternaturalis effervescentiæ modus, in quo sanguis alterationem subit, quæ minime vino, sæpissime autem lacti contingit, nimirum aliquando à causa morbifica ejus liquoris coagulatio inducitur, ita ut substantia illius fundatur, ac in partes secedat, fiatque crassi & terrestris à tenui secretio: Cujus ratione cruor minus idoneè in vasis circulatur, quin portiones ejus gelatæ in extremis defigi, aut in corde stagnare aptæ, motum æquabilem interrumpunt, aut graviter impediunt, cujus restaurandæ gratia effervescentiæ solito majores in sanguine concitantur, quales nimirum in phrenitide, peste, variolis & morbis venenatis passim occurrunt. *Willis de Febribus cap. 2.*

§. 2. Barthol. Feer (*de quo lib. 1. tit. de affectibus Soporosis.*) Circa principium Novembris 1656. capite doluit: circa xj. febricitare mediocriter videbatur, die xix. lethargicus obiit, Aperto medio ventre, nihil in corde p. n. animadversum quod manifeste febrilem fomitem sanguini inesse proderet: Intra cranium, per duram meningem, tenuis quasi inflammata apparuit: verum illa discissa, vasa tenuis meningis, ad sinum tertium tendentia, triplo ampliora, citra inflammationem, ipseque sinus tertius sanguine plenissimus apparuerunt, quod evenit à sanguinis circulatione impedita, vel prorsus intercepta: Superficies utriusque ventriculi aspera & inæqualis ac flaccida, humore purulento viscido imbuta, à quo inquinamenta putrescentia, massę sanguineæ intra cerebrum admixta, febris lentæ causa evaserunt.

§. 3. Filius Dom. *Pouvart* Regii in camera computorum Auditoris, cum bimestri Tertiana laborasset, nec ad medicamentum adduci potuisset, cùm cœlum incanduisset paulum, datur medicamentum cui indormiendum imprudens Pharmacopæus censuit, medicamentum inane fuit, movit, nihil exclusit: Ab eo tempore vix febris expers: De Dolore capitis, de quo prius non conquerebatur, queritur: dum paroxysmus repetit, repente ἄφωνος fit, elatis in cerebrum vaporibus, imo & *febre* ipsa jam *cerebrum occupante* (unde caloris acerrimi sensus apparebat) ac si febris esset Capitalis, ut sic loquar: per XXIV horas ἄφωνος fuit & κάτοχος eum prehenderat: virtus erat debilis, nil natura præstitit quamvis irritata, *Convulsus interiit.*

In cerebro nihil deprehensum, venæ intumuerant parum: vi febris interiit, obsesso cerebro quoque, ut in interea non esset flabellatio cordis ob respirationem non liberam. *Iac. Thevart Annot. 3. in cons. 58. Ballonii lib. 1.*

C*onvulsus interiit*] De causis convulsionis febribus supervenientis, aliisque morbis chronicis, vide Scholia ad observationem 3. sect. 13. l. 1.

Feb. e cerebrum occupante] Anno novissimo 1678. cujus æstas squallida & calida, febres vagatæ sunt quæ cerebro omnes bellum indixerunt, symptomata enim aderant aut cataphorica, aut paraphorica, aut cephalalgica, ex pathognomonicis: Inter συνεδρεύοντα in quibusdam observavi raucedinem & συναγχικόν τι, etsi fauces vitii nihil proderent, cum deglutiendi difficultate; quorum symptomatum causa, me judice, non alia fuit quam summa plenitudo & turgor vasorum colli, tum majorum tum capillarium, carotidum scil. arteriarum & jugularium venarum, hinc compressio & angustia ac depravatio functionis partium voci & sermoni destinatarum: Δῆλοι δὲ ἡ ἴησις, nam superveniente hæmorrhagia narium, aut incisa altera è jugularibus, protinus illa accidentia remittebant: Inde audacior factus quotquot curæ meæ demandatos habui omnes ad unum aperta vena jugulari salvos & incolumes reddidi: Ex illorum serie prior exeat Nobilis puella, Filia Excell. & Nobiliss. *Michalis Tremulei*, Consulis Genevensis, annos XIV. nata, cui cephalæa ab anno indesinens molesta erat: febre vero (mense Julio) accedente duplici tertiana, paroxysmorum tempore adeo intendebatur dolor, ut sui impotens quid ageret nesciret; perspecta ejus temperie bilioso-sanguinea; quod jam ab anno decimo tertio catamenia prodirent; nec ad iteratas sanguinis missiones tum è pede tum brachio dolor quicquam concederet, hæmorrhagiæ præterea narium esset obnoxia, Nobil. Parenti significavi, si penes me potestas esset jugularium alteram reseratum, quo è proximo fonte sanguis eliceretur: Consensit ille protinus, advocatoque perito venisecа, scalpellus venæ, ad minimi digiti crassitiem profunde adigitur, hinc rivulose & affatim erumpit sanguis, cujus maxime pars mera putrilago erat, ad purulentiam accedens: Ea ipsa die solatium nullum sequutum est, adeo ut auxilium irritum visum fuerit; at postridie tanta fuit levatio, ut se doloris prorsus immunem asseruerit Nobl. puella, menti restitutus sit nitor, & somnus, qui prius nullus, accesserit, quanquam febris ad aliquot dies cursum suum tenuerit: Eodem tempore sub cura mea habui juvenem Pharmacopæum ministrum, patria Lausannensem, apud Dom. Revilliod, Comate vigili, Lethargicæ febris specie imponente, affectum, statim enim vocatus sed delirans, excitabatur, Qui & ejusdem venæ sectione cito convaluit, & à symptomatis cephalicis liberatus: Huic accenseo Pistorem phrenitide occupatum, ejusdem sectionis ope restitutum; Et Uxorem Tinctoris Serici, vocati *Iaillet*, mulierem robustam, proceram, crassam, viraginem, quippe quæ virilia officia in officina strenue obit; Hæc mense Septembri ultimo, febre comatosa affecta, cum insigni capitis gravitate, aperta quoque jugulari liberationem accepit: Prodeat adhuc Nobiliss. puer XI. annos natus, cui nomen *Ovvald* natione Borussus, Nepos Nob. Domini *Neubauer*, Equitum Magistri, qui una cum febre cephalalgia gravissima afflictus, quanquam morosus & remedia omnia respuens, admissa illa apertione; affectus specie lethalis periculum evasit: Eandem sectionem destinaveram Theologi-candidato, Pedemontano, cui cum febre raucedo insignis & deglutitionis impedimentum aderant, sed indicta & sanguinis missionem

hora,

hora, hæmorrhagia larga incidit, quæ raucedinis, febris & deglutitionis libertatem attulit: Ab hoc præsidio prætermisso, viri duo Clar. consistentis ætatis, plethorici, eadem tempestate, ut verisimile est, interiere, quibus ab obitu largus cruor & adustus è naribus emanavit: De hujus venæ sectionis efficacia adeum lib.1. sect.1. observ.1. in scholiis, & sect.23. Observat. 1.

§. 4. Audimus D. Cardinalis Lotareni, qui *febre velut capitali* interiit, aperto capite repertas venas omnes adusto plenas sanguine, & meninges veluti tactas de cœlo & sideratas. *Ballonius Epidem. & Ephemer. lib.2. pag.129.*

QUibus in capite focus est, ut jam doctrinæ gratia Febris capitalis dicatur, oculi rubent, dolorque pulsatilis percipitur: est velut ἰσχεφέμενος venarum capitis, ut prisco quidem verbo, sed non inepto explicat *Hippocr.* initio lib.2. de morbis, Annon arteriotomia confert? *Ibidem.* Anno 1575. capitis dolores viguere tanti tamque longi ut Medicorum operæ luderetur, &c. Unde cum sine febre ægri viderentur, tamen erat nescio quæ oris siccitas, oculorum rubedo, pulsus in temporibus manifestus: Ac valde notandum quod *Galen.* scribit, comm. in aph.3. lib.7. *Ruber oculorum cum sequi possit ob ventriculi inflammationem, maximè vero existit ob dispositionem in cerebro inflammationi similem*: atque tunc dolor est quidam perseverans, & habet aliquid puerorum τὴν σειρίασιν referens: Est porro quædam inflammatio partium cerebri & membranarum, adeo ut oculorum & sincipitis consequatur cavitas quædam, cum σειρὸς significet fossam & cavitatem in qua semina asservantur: *Langius* σειριᾷν vult scribi, ut dicatur ἀπὸ τοῦ σειριᾶσθαι i. e. inflammari & exsiccari, quod pallor, cavitas & ariditas corporis consequatur, cum insomniis & vigilia & vocatur alio modo, Febrilis capitis infantium dolor (proprie enim ad pueros refertur, quanquam cur non idem in viris?) Ac propriè πυρετὸς κεφαλικὸς dici poterit: Quod valde notandum est, nam si exquisita esset inflammatio, Phrenitis foret; Sed varietas humorum, si quidem humor est quidam pituitosus cum bilioso, efficit ut non sit phrenitis, sed quippiam analogon nec magna febris insequatur: *Idem ibid. pag.* 114.

Febre velut capitali) Dicimus paulum discedentes à doctrina *Galeni* febrem aliquam esse *cephalicam*, aliam, *Lienosam*, *Ventriculi* aliam, *Hepaticam*; aut cum partibus ipsis insita obstructio, aut impactus mordicus humor, aut corruptio contracta est: Ut ii erroris convincendi sint qui & febrium continuarum, & intermittentium & hecticarum, & marasmodeon sedem perpetuò in ventre inferiore constituant: Contra enim sentiendum, imò, quod notandum est febrium ardentium focum *Hippocr.* in capite videtur constituere, & *Galenus* Pulmonis venas: *Si in ardenti febre aurium sonitus cum caligine, proveniatque in naribus gravitas, mente ex melancholia aberrant*, parte 73. sect. 1. lib.1. Epid. *Galenus* hunc locum explicat de febre ardente cujus focus est in cerebro, propter collectam in eo bilem quæ inflammationem excitat: Eaque febris distinguitur ab altera, quæ fit non coacervata in cerebro, materia, sed in venis inferioribus reside, à qua flatuosa expiratio suscitatur delirium excitans: nam cujus febris ardentis materia in cerebro mansionem habet, ea continuam habet desipientiam, & symptomata non ita sunt fugacia: atque materia dum ibi effervescit, flatulentam naturam acquirit, cujus signa in variis corporis partibus apparent, prout illa in variis cerebri partes irrepserit, parque hoc vel illud nervosum obsederit: At quæ ardens febris materiam habet in aliis partibus, non habet desipientiam assiduam: prior febris phrenitidi simillima est, ob symptomatum cognationem: sic in phrenitide symptomatica ea est febris quæ adest: præterea ardens feb. primario cerebri affectu contracta, fere statim apparet, phrenitis non tam cito, si tempore acquiritur: imò ne in declinatione quidem feb. deliria quiescunt, quod aliter contingit in iis febribus quarum deliria sunt symptomata tantum, prout enim mansuescit febris ita & deliria: Nisi quis forte objiciat duo adversum ea quæ dicuntur, 1. quod nota hæc phrenitidis, & febris ardentis primario cerebrum impetentis malè assignetur, nimirum phrenitin non subito nasci, contra febrem ardentem cephalicam statim adoriri? contra *Hippocr.* in Epidem. animadvertit quendam phreniticum primo die factum, Sed hoc ex iis est quæ raro eveniunt; quanquam, ut *Galen.* in com. non ita fuit subita causæ generatio ut morbi ipsius: Si quidem primus *Hippoc.* scripsit, Non derepente morbi hominibus accidunt, sed paulatim collecti confestim apparent. 2. Quod in declinatione febris cum phrenitide conjunctæ deliria non quiescant, quod alienum videtur, nam si febris symptoma est phrenitidis (quæ est inflammatio in cerebro & ejus meningibus impacta, ut *Ga'.* in Epid. explicat) & mutuo fere sese consequuntur, non potest ea febris declinate quin & morbus ipse desæviat: Sed id dictum per comparationem, nam quæ deliria sunt febrium ardentium symptomata, ideoque excitata quod venulas in cerebro membranulisque sitas humores tantum prætersluant, non autem impingantur, ut annotavit doctè *Galen.us* necesse est in earum declinatione paraphrosynem istam quiescere. Sed quæ delirationes in phrenitide sunt, ejus naturam necessario consequentes, & tanquam de essentia existentes, tametsi febris symptomatica declinet, non quiescunt tamen, non quod non remittantur, sed non tanta tranquillitas adest quanta in febribus essentialibus, quarum deliria symptomata sunt tantum: Quemadmodum itaque caput febris cujusdam focus esse potest, ita & partes reliquæ, ut magni intersit scire cujusmodi sit febris, ut illius sedes animo lustretur, tandemque parti quæ in vitio erit legitima cura adhibeatur. *Idem l. de virginum & mul. morbis c.7. p.10. Vide l.2.p.5.*

§. 5. Miles in tempore dextro vulneratus fuit: septimo die febrire incepit, paulo post ceu apoplecticus mortuus est.

Illi dura meninx inflammata & stupendæ crassitiei fuerat; trans illam multum ichoris cruenti cum portione puris stagnavit: Tenuis meninx itidem inflammata & pure conspersa inventa fuit, ac sub illa ichor fluctuabat: *Ex Ephemeridibus Excell. Dom. Iohannis Burgouweri Poliatri quondam Schapphusiani, in Dissertat. de Apopl. l. I. Wepferi histor. v. Vide histor. Tit. de Vulnerib. capitis.*

Vix vulnus insignius est, maxime si partes nervosas attigerit, cui non protinus febricula jungatur, quæ quando pus generatur, augetur: Unde prudentes Chirurgi, nisi largissime sanguinem vulnerati profuderint, tempestive plethoricis venam secant, victum tenuem & refrigerantem imperant, vinum denegant aliaque, quæ ad febrim ejusque fomitem submovendum pertinent, instituunt: In omnibus enim vulneribus in primis partium nervosarum, labia vicinæque partes intumescunt aliquantulum & aliquomodo inflammantur; nam sanguinis, succi nervosi, & lymphæ motus perturbatur & impeditur, canaliculis per quos meant remeantque sauciis, contusis, compressis atque constipatis ab extravasato liquore: stagnantes incendium concipiunt, quod incrementa sumit, quando in pus mutantur eorumque particulæ incensæ sanguini reduci magis admixtæ calorem p.n. in tota massa sanguinea accendunt, nunc majorem nunc minorem, prout scilicet inflammatio circa vulnus levior aut gravior fuerit, quem merito Febrim nuncupamus, non secus ac continuas, quæ plerumque ab insigni & profunda inflammatione partis principis pendent & foventur: Febricula hæc plerumque periculo caret, nec molestiam aliquam parit, quæ alicujus momenti esset si ægri recte tractentur & sanguinis circulario reliquorumque humorum motus reparetur: si vero error committatur, raro impune illam ferunt: Apud militem istum indubie inflammationum reliquiæ partim vulneratarum apparuerunt in cadavere, sc. dura meninx stupendæ crassitiei & tenuis meninx manifeste inflammata, a quibus febris excitata fuit; fovebatur autem ab ichore subcruento copioso cum pure intra spatium utriusque meningis, & sub tenui quoque fluctuante: postea à venæ sectione & aëris frigidi admissione, particulis putridis profundius adactis & repercussis augebatur: A vini ingurgitatione, Venere & excandescentia prorsus efferata reddita ægrum ad incitas redegit. *Idem ibidem.*

§. 6. Mulier leviter in capite percutitur, Tertio die Febris ingens sequitur cum rubore faciei: 5. die mors. Ingens phlegmone intra calvariam inventa; dura meninx tumens, dura, livida, copia puris suffusa. *Vide tit. de Vulneribus.*

§. 7. Miles in occipitio vulneratur & moritur: Aderat rima & depressio solius cranii laminæ internæ, quæ cerebrum continuo compressit: hinc ortus abscessus sub calvaria, qui introduxit Febrem & phrenitidem. *Vide ibidem.*

§. 8. Puer vulnere in osse frontis accepto in febrem incidit, xl. post die: Alienatum & cancro affectum cerebrum in occipite inventum est. *Vide ibid.*

§. 9. Quidam percussus in capite cum maxima contusione: post quinque menses Febris oboritur cum rigore: Copia puris inventa fuit supra membranas, & intra cerebri substantiam. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

§. 10. Studiosus vulneratur in occipite: Die nono Febris oboritur, 40. die mors: Dura mater circa tertium suum sinum, ubi torculare ascendit, prorsus livida erat. *Vide ibidem.*

§. 11. Puer glaciem transmittens in caput recidit, unde paulo post Febris: Ulcus cerebri ovi magnitudine deprehensum est, quo dissecto aqua foetida promanavit. *Vide tit. de Vulneribus.*

§. 12. Rusticus aliquot vulnera in capite accepit, nono die Febris sequitur, xvj. mors. Sanies inventa est purulenta in ipsa cerebri substantia: abscessus in dextra occipitis parte, &c. *Vide tit. de vulnerib. l. 4.*

Observatio II.

Febris ab Abscessu in Corde desinente in ulcus. 1. *A concretione pituitosa in ventriculis.* 2. *A polypis in sinubus cordis, &c.* 3. *Mucosa pituitosa in corde, &c.* 4.

Filia D. N. 14. annos nata correpta est febre cum cardialgia per intervalla recurrente; Pulsus fere semper erat intermittens, cum dolore in summa scapula sinistra, Decubitu in sinistrum latus molesto, Tussi sicca, Dyspnœa, &c. Cor mortuæ albicans visum est, media sui parte fere exesum atque ulceratum: In capsula cordis nullus humor repertus, &c. *Vide tit. de Hæmoptysi.*

§. 2. In corde Comitis reperta est concretio quædam humoris pituitosi, flavescentis. Febre laboraverat. *Lib. 2. tit. de Pulso p. n.*

§. 3. Emin. *Cardinalis* de dolore in Thorace conquestus (*vide lib. 2. tit. de Pectoris dolore*) febri quoque prehenditur, 14. ab invasionis die cum è medio tollens. In thorace, sub integumentis communibus, abscessus erat. Pulmonum substantia pure referta, In dextro ventriculo cordis Polypi duo. Semiputris erat Lien.

§. 4. Adolescenti crus dextrum vehementer doluit cum acuta febre. Abscessus adfuit cum pure albo in apice gibbæ Hepatis partis, Dissectione cruris facta, in mediis musculis pus album inventum: In corde sanguis veluti mucosa pituita; Alius abscessus purulentus sub ala dextra. *Vide tit. de Doloribus Externis.*

Observatio III.

Febris Pulmonum inflammationis comes. 1. *A Pulmone dextro inflammato & tabescente.* 2. *Semiputri ab inflammatione.* 3. *Pulmonibus retorridis & purulentis, cum hydrope thoracis dextri* 4.

Ab Empyemate universali pulmonum. 5. *A Pulmonum parte fere tabida, pure in thorace.* 6. *Ob lapides plurimos lateribus asperæ arteriæ incumbentes.* 7. *Ob Pulmonis substantiam pure refertam, & Serum Mediastinum replens.* 8. *Ob Pulmones purulentos, corruptos, Intestinorum phlegmonem, & aliarum partium vitium.* 9. *Ab Apostemate & hydrope Pulmonum.* 10. *Ab omnibus Pulmonum vasis sanguine plenis.* 11. *A pulmonis dextri purulentia.* 12.

Illustr. Baronissa de Coudrée, ætatis ann. 65. sterilis, post casum ex rheda in partem capitis lævam; defluxum persensit in maxillam diuturnum & dolorificum, unde Febris, sudores nocturni, melancholica phantasmata; Vario successu dimicatum est, tandem Febris invaluit, & mortalitatem exuit.

In aperto cadavere Pulmo repertus est inflammatus & lividus, cum maculis nigris: Ventriculus amplus, cor flaccidum, hepar extremo lobo lieni adhærens, Uterus immensè tumens & plane scirrhosus, Prostratæ ovi magnitudine refertæ pure: Cystis fellea referta lapillis & scirrhosa. *Ex schedis Clar. Dom. D. Alexandri Deodati Medici Genev. & Decani.*

§. 2. Uxori N. à partu substiterunt lochia, hinc febris, dolor lateris sinistri: circa vesperam illa recrudescebat, mane remittebatur. Pars sinistra pulmonis fere magna sui parte tabuerat & tabo infecta erat, sana reliqua substantia. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 3. Joh. le Mire febre ingenti prehensus est cum dolore pungente ac fixo ad nothas costas, &c. Semiputris erat Pulmo ab inflammatione mediæ ejus partis. *Vide lib. 2. tit. de Lateris dolore.*

Semiputris ab inflammatione] Sanguis & quivis humor alius, in parte animalis aliqua copiosior, & supra vires collectus & infarctus, quia bifariam non difflatur, nec à partis natura vincitur, putrescit: Unde tanta tumorum p. n. & utriusque generis abscessuum colluvies, quibus Febres superveniunt, nunc acutæ, nunc lentæ, nunc statim ab initio, nunc solum, aut magis dum pus conficitur: Phlegmonis námque internis, ut phrenitidi, cynanche, peripneumoniæ, pleuritidi, & quæ diaphragma, ventriculum, hepar, lienem, intestina, renes, vesicam, uterum exercent febris acuta, (præsertim cum sunt magnæ) una cum ipsis invadit: cum vero parvæ sunt, aut externæ mitior & simplicior, & diariæ affixis, post apparet, præsertim dum pus generatur: Quin & partium quarundam, tum internarum tum externarum putredo quædam paulatim lenta morte ipsas partes corrumpit. Id quod externæ ante mortem, internæ post mortem; secto corpore, palam ostendunt, cum antea nemo horum quicquam corruptum vel suspicaretur: Ob id quod harum partium alterationes, & solutiones continui, dum paulatim fiunt, raro sentiantur ab ægris, etiamsi in parte sint sentiente. *Jac. Sylvius comment. de Febribus p. m. 108.*

§. 4. Uxori N. spirandi difficultas accidit; accessit febris, etsi levis admodum. Illi thoracis dextri spatium aquæ magna vi erat distentum: Pulmones retorridi & multo purulento tabo prægnantes. *Vide tit. de Dyspnoea lib 2.*

§. 6. Uxor D N. nata parte pulmonico, concepit, peperit, à partu subsistunt lochia, Febris, dolor lateris sinistri: Pars sinistra pulmonis magna parte tabuerat: purulenta materia ea thoracis parte continebatur. *Lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 7. Quidam laborabat magna dyspnoea, tandem Febre superveniente obiit. Lapides varij asperæ arteriæ incumbentes immediate eam comprimebant. *Lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

§. 8. Vidua D. N. subito asthmate prehenditur; die 4. accedit Febris cum tussi & sputo sanguineo &c. Inventum est mediastinum plenum sero sanguineo: Pulmonis universa substantia materia purulenta erat referta. &c. *Vide lib. 2. Tit. de Pectoris dolore.*

§. 9. Duo sunt quæ inter accidentia symptomataque in febres, quæ hac tempestate grassantur, incidentia numerantur, quibus plurimum ægri torquebantur, Singultus ac Tussis: Nec ita quidem molesta esse cœperunt, vel quod totum febris tempus occuparent, vel quod brevissimo tempore divexarent: Vidimus enim ineunte statim accessione ita suffocationis periculum oboriri & tussis molestias, ac si nulla vitæ spes relinqueretur, desinente accessione placide ac sedate habebant: Singultus autem in nonnullis ita molestus fuit, qui febre nocturna, mox diuturna, cum destillatione in pulmones laborarent, ut omnia præter Singultum moleste ferrent: *In his fuit Dominus de Bures*, cui antequam cessaret singultus, totum corpus intumuit: Detumescente corpore repetiit singultus, afferens ei aliquid permolestius quam antenam & ulcusculum excitavit in partibus ad orificium ventriculi attinentibus, nam cum quid deglutiebatur aut calidiusculum, aut manifesta qualitate præditum, percipiebatur in imo œsophagi dolor: Illi autem à Singultu, cum abdomen inflatum fuisset, alvus biliosa reddidit, post excretionem biliosorum sequuta sunt purulenta, quod mirum est, Nec credidimus hæc à pulmonibus emanasse, quamvis hos laborare suspicaremur: cum enim à partibus superis tale quid contingit, id simul & semel fieri solet: at hic æger sæpe eam excrevit materiam.

Hic æger *Singultiens, tussiens, febriens*, ad tabem vergens, interiit; Aperto cadavere inventus est hydrops ascites in abdomine: Inventi sunt pulmones purulenti, corrupti, Intestina livescebant,

bant, quasi desiderata superna parte: unde credibile tum singultus magnam occasionem illius natam, tum syncopes qua prehensus est: Lien plane putris: Denique nulla in toto corpore pars inventa est integritatem suam servans: Dejectiones purulentæ, nobis admirationi fuerunt, à putri mesaræo manabant; Dejectiones antequam diem suum obiret, præcesserunt nigræ, pici liquidæ similes. *Ballonius consil. 25. lib. 1.*

Singultiens, Tussiens, Febriens] Ecquid causæ fuit tum Singultus illius tum Tussis in accessionis tempora incidentis? Ac Tussim quidem eo sævire tempore quo paroxysmus repeteret ex eo conjicimus, quod febris à catarrho maxime esset, Et quæ materia subtilis acrisque, quæ rigorem sensionemque frigoris afferre solet, quiescebat aliquo loci conclusa, dum ruptis veluti repagulis desævit decurritque in extima corporis, feriendo superiores membranas, pulmones vel vestientes, vel illis proximas, tristis ille sensus Tussim afferebat. Præterea in catarrhosis febribus, quid impedit moveri quoque materiam in pulmonibus & capite ipso, quæ dum cietur, suscitatur, impelliturque, hoc molestiarum afferre solet? accedebat & nocturni temporis occasio, qua pituitæ salsæ serosæque impulsiones & molestiæ sese produnt: ut enim universalium temporum aliqua est observatio in motu humorum, ita & particularium. Sic ascarides moveri autumno scripsit *Hipp.* sic in vespertinum tempus earum ascaridum motus incidit; quod & defluxionum incursionibus verum esse mulierculis compertum est. *De Tussi quædam huc pertinentia Vide lib. 2.*

Singultiens] Singultus majorem difficultatem afferebat, nam xij. aut xvj. fere noctes affligebat: at leviusculis remediis superatus, relabitur recurritque cum molestissimo ulcerationis sensu circa orificium ventriculi. Quæri potest an hic æger singultiente febre laboraret. An quicunque febre detinetur, cui tanquam ἐπιγινόμενον symptoma adjungatur Singultus, febre singultuosa laborabit? Nequaquam verò, Nam & qui sub finem febrium, aut principio illarum male judicati sanguinem multum profundunt, unde ratione inanitionis & exhausti singultus oboriatur, ob id Singultiente febre teneri dicentur? Nequaquam. Ergo in omni *Hipp.* doctrina una Singultiens febris dicitur, ut inquit *Galenus* comm. in sect. 4. Acut. cùm vel toto febris tempore Singultus molestus est, vel maxima saltem febris parte, illum generet vicibus lentúsque humor, impactus orificio ventriculi: Unde *Hipp.* negat ejusmodi febres solutum iri, nisi aut diebus indicibus, aut urinæ profluvio acris, aut abscessu: Sed in hoc ægro detumescente corpore repetit Singultus, afferens aliquid permolestius quam ante, nam & ulcusculum excitavit in partibus ad orificium ventriculi attinentibus. Ad genus febrium Singultientium fortasse referri dicet quis febris acutas ab inflammatione aut hepatis, aut ventriculi natas, aut partium vicinarum: quæ inflammatio, ut narrat *Aetius* cap. de singultu, singultiendi molestias affert, quod & *Hippocr.* primus annotavit: Item referri videbitur, sed minus apte, Febris singultiens senum hernia laborantium, & supinatione ventriculinam dum intestinum prolapsum est, præsertim Jejunum, Singultiendi finem non faciunt, & hoc in mortem præcipitare solet.

§. 10. Ratissimus affectus est quo obiit Sereniss. Venetorum Dux, *Franc. Contarenus*; cujus ægritudinis causa ter Venetias vocatus fuit *Joh. Prevotius*, variisque nominibus cum aliis Medicis dissentientibus disceptavit: Die ipso Solstitij æstivi inciderat in acutissimos dolores colicos, quibus erat obnoxius, iisque vix altero die liberatus ope remediorum præcalidorum, incidit in Febrem quæ typum duplicis tertianæ servabat, redibatque modo anticipando per aliquot dies, modo per totidem & plures postponendo proportionaliter: Vigilia & sitis molesta fuit usque ad septimam, quo tempore, occasione levis medicamenti oborta est diarrhœa biliosa, quæ ad 40. usque diem perseveravit: Urinæ ab xI. die semper apparuere mediocris consistentiæ, ut plurimum rufæ, copiosæ, modo cum sedimento albo & lævi, modo cum suspenso boni coloris, levi & satis cohærente, aderat quoque levis tussicula qua è faucibus videbatur aliquid pituitæ crassæ reddi, respiratio satis erat libera, difficilis tamen ad latera decubitus: ad oblata semper bene se habuit: Pulsus erant magni & fortiores quàm ætati conveniret. Ad 40. diem febris visa fuit remittere, neque ulla manifesta aderat exacerbatio: Alvi recrementa cœperunt consistentia fieri & fœces bene coloratas præ se ferre: pulsus perseverarunt robusti, retinebant aliquam non naturalem celeritatem, neque unquam recuperavit appetitum: Singulis autem 8. vel 10. diebus revertebatur manifeste febris, quæ duabus aut tribus accessionibus manifeste finiebatur post levem alvi evacuationem, vel spontaneam, vel clystere aut levissimo pharmaeo procuratam, perseverabat tussicula & difficilis decubitus: Sub æquinoctium increvit tussis & catarrhus ipsis alias familiaris; cætera perseveravit in statu proposito usque ad Octobris initium, valde emaciatus. Eo tempore rediit febris bis, alternis scilicet diebus, sed cum spirandi difficultati & anxietate tam insigni in principio accessionis, ut vix duos illos insultus superarit, reddita autem copiosa bile per alvum beneficio clysteris, febris illa manifesto cessavit. Inde traduxit fere mensem integrum quiete, & si tussiculam exciperes, difficilem ad latera decubitum & inappetentiam, quæ nunquam cessarunt, videbatur Sereniss. ad convalescentiam pervenisse: dormiebat enim, comedebat sine nausea, aliquando surgebat è lecto, solus etiam absque innixu parum perambulabat, pulsum servans constantem & robustum, qualem ab initio morbi habuerat: Ecce autem circa Decembr. initium spirandi repentinam difficultatem, cum anxietate & febricula, cujus obscura erat accessio alternis diebus, pulsum mira inæqualitate & parvitate: decumbere cogebatur pene rectus, neque poterat ad latera: Sentiebantur ingentia murmura ventris, & ob flatus copiam subinde cibi & potus deglutitio impediebatur, spuebat difficulter crassa, cinerea, subflava, corruptum quid redolentia: urinæ erant crassæ cum sedimento co-

pioso & crasso. Die 6. Decembr. in principio accessionis, dictorum symptomatum vehementia obiit, cùm ex pulsu ante explorato in sequentem diem vivere posse crederetur: Medici Veneti malum semper retulerunt in insignem jecoris æstum & siccitatem pulmonis, quem consumptum & aresactum credebant: ideo mellita, sacchara, aliáque aperientia, detergentia, & mediocriter catarrhum absumentia, necnon ventriculum, & pulmones roborantia nunquam usurpare voluerunt.

Die 7. apertum fuit cadaver: Intestina omnia, crassa & tenuia, flatibus distenta erant; Iecur tumidum & spongiæ instar plenum materia alba, quæ omnem partis rubedinem abstulerat, adeo ut parenchyma varie dissectum, ubique album appareret. Cor prægrande, nulla tamen materia intus aut extra contaminatum. Cavitas pectoris ℔v. circiter aquosæ materiæ continebat; dextra pulmonis pars flaccida videbatur, crasso & mucoso humore oppleta: sinistra prorsus resoluta erat in saniem albicantem, quæ tunica pulmonis ut in sacco continebatur: Ea dissecta effluvia in cavitatem thoracis sanies ad ℥xvj. circiter: Plane nullum pulmonis vestigium sinistro latere, præter membranæ, quæ costis adhærebat, indicium relictum erat. *G. Hieronymus Velschius ex I. Prævotii observat.*

§. 11. Vocatus fui ad Comitem L. *Gonzacha* quarta die, qui obiit sexta: Inveni omnia vasa Pulmonis plena sanie simili lacti: Dissecui etiam puellam xiij. annorum, Et cognovi illam ex simili defluxione obiisse; erat enim puellæ morbus jam diu in capite, ex suppressa purgatione per ulcera, nec adventantibus mensibus correpta Febri, &c. *Vide lib.* 1. *Sect. de catarrho.*

§. 12. Piscator in cerevisiaria taberna cum sociis potans, poculo lapideo in capite feritur: Solutio continui nulla, tumor cutis exiguus; quo litu oleorum à Chirurgo brevi discusso, Piscator ad scapham suam, & pòst ad compotationem rediens, non multo post Febre correptus fatis concessit: Qui percusserat cædis male insimulatus, capitur, carceri mandatur, supra extincti sarcophagum ex more patriæ decollandus.

Venitur ad apertionem cadaveris, In capite cis & citra calvariam omnia sanissima, nec ullum læsionis vestigium: Aperto thorace Pulmonis lobum dextrum pure refertissimum, quantus erat, deprehendimus: In sinistro quindecim abscessus, unguem pollicis æquantes observamus, Cum ab illis abscessibus, quos à capitis contusione processisse, si quæ fuisset, impossibile erat, enecatum Piscatorem jurejurando affirmaremus; compotorem carnificis manibus ereptum libertati restituimus. *H. ab Heers Observat. Spadan. cap.* 2.

OB capitis vulnera in Jecore abscessus sæpe fieri, experientia compertum est, quos ibi localem habuisse generationem, à cerebro non ducto exordio quidam falso existimant. Id si in Jecore contingat, quidni & in pulmonibus viciniotibus capiti? Quanquam citra hujus læsionem in Piscatore (quod læsionis expers apparuit) Pulmones vitium contrahere potuerunt. Possibile tamen fuit ut primigeniæ capitis affectionis vestigium nullum se exhibuerit, superstite ea quam per sympathiam conceperant Pulmones, quorum vitia, si substantiam attigerunt, pene sunt indelebilia: Vide tit. de Vulneribus, exempla abscessuum in Jecore sequutorum capitis vulnera.

Observatio IV.

Febris ob affectum Oesophagum ad os ventriculi usque. 1. *Ob apostema in Ventriculo.* 2. *Ob ventriculum inflammatum, hinc perforatum.* 3. *Ob Ilei intestini inflammationem.* 4. *Ob abscessum Mesenterii.* 5.

§. 1. ADolescens dysenteria cum febre correptus est: Aperti œsophagus interior, ad os ventriculi superius, & ad medium thoracem niger, corruptus, Pulmones alterati, &c. *Vide lib.* 2. *tit. de Dysenteria.*

§. 2. Uxor N. dolore ingenti circa ventriculi regionem cum Febre afficiebatur. Apostema in orificio ventriculi inferiori & duodeno inventum: In cavo ventriculi multum erat sanguinis; Cystis fellis maxima & turgens. *Vide lib,* 3. *tit. de ventriculi dolore.*

§. 3. Uxor N. febricitabat, vomituriebar, &c. Deprehensus ventriculus ad fundum perforatus, à prægressa inflammatione. *Lib.* 3. *tit. de ventris tumore.*

§. 4. D. N. laborare cœpit colico dolore vehementi: tertio die supervenit Febris: Intestinum Ileon erat convolutum, Ea portio gangræna affecta cum portione mesenterii sibi adjuncta. *Vide tit. de ventris dolore lib.* 3.

§. 5. Virgo in dolores pro colicis habitos incidit, remediis insuperabiles: succedit febris quotidie cum rigore insigni repetens, & tandem marasmus. Mesenterium pure repertum & turgidum erat. *Vide lib.* 3. *tit. de ventris dolore.*

IN *dolores pro colicis habitos, &c.*] Sicut doloribus his febris successit, ita vicissim febris intermittens in dolores hos transmutatur, monente Ballonio ex Fernelio, paradigmate 82. In colicis *ait* doloribus cavendum ne decipiamur; nam sæpe in fine febrium contingit à centro materiam tegeri in abdomen, ibique dolores excitari colicis similes, cum in illis nulli aut exigui flatus contineantur. Sæpe bu-

mor biliosus ferit & distendit, doloremque excitat, qui colicum mentiatur; Interdum continentur abscessus, à quibus dolores colicis non absimiles excitantur.

Observatio V.

Febris ab Hepatis inflammatione. 1. *Ab ejus vomica* 2. *Ab ejus tuberculis & abscessus* 3. *A lapidibus in vesica fellea.* 4. 5. *A bile multa in cysti.* 6. *A Iecoris incendio.* 7.

§. 1. Rever. N. insignis in hypochondrio utroque tumor cum febre vehementi, Hepar tumidum, induratum retorridúmque, & pumicis instar hiulcum repertum. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

§. 2. Cuidam adetat Febris, dyspnoea, &c. Vomica in Hepate cum maxima puris coacervatione reperta. *Lib. 2. tit. de Lateris dolore.*

§. 3. Sæpe Iecur animadversum tuberculis & abscessibus instar furunculorum obsideri, quorum non aliud signum fuit quam febris mediocris, cum siti, &c. *Fernelius path. lib. 6. cap. 4.*

§. 4. Inveni in vesica fellea famulæ duos insignes lapides cœruleos: laborarat diu regio morbo, ac ultimo febre correpta occubuit. *Vide lib. 3. tit. de Ictero.*

§. 5. Nob. Ictericus tandem obiit ex febre. In vesica fellis inventus lapis durissimus. *Idem ibidem.*

§. 6. Sectus à D. D. *Sylvio* Febricitans & ictericus, in quo folliculus fellis grandis, distentus bile. *Vide lib. 3. tit. de Ictero.*

§. 7. Filiola Dom. N. duos menses febricitaverat. In mortua inventum Hepat incanduisse præ calore, ut esset friabile. *Lib. 3. tit. de Diarrhœa.*

Observatio VI.

Febris ob Renes lapidibus obsessos. 1. 2. 3. *Ob eorum inflammationem., hinc consumptionem.* 4. *Ob inflammationem eorum figuram depravantem.* 5. *Ob sinistri corruptelam, cum scirrho Pancreatis.* 6. *Ob eorum corruptionem cum lapide in cysti.* 7. *Ob Vesicæ urinariæ inflammationem.* 8. *Ob inflammationem ejus colli.* 9.

§. 1. Joh. N. ren sinister lapide angulos obtusos habente obstructus erat; febris conclusa plus in recessu quam in fonte habens.

Viduæ N. ren sinister lapide obsessus erat exiguo: in magnam molem undique increverat: Febricitavit, tabida facta est. An verum illud à renibus febres marasmodes contingere? *Vide lib. 3. tit. de Diabete.*

§. 2. Filii N. aperto cadavere, nephriticus deprehensus est, Febris perseverat. *Lib. 3. tit. de Lumborum dolore.*

§. 3. Nicolæ nephriticæ Febris accessit cum lumborum dolore, &c. Ren sinister extrinsecus lividus ac rumidus, intus aqua & calculis infarctus, &c. *Vide tit. de Lumborum dolore.*

§. 4. Magnificus Vir nephriticus, rigoribus & Febre inordinata prehensus est. Fuerunt inventi renes consumpti, ut portio, quæ reliqua fuit, frangeretur. *Vide lib. 3 tit. de Lumborum dolore.*

§. 5. Cl. Ioh. *Sperling* diu nephritica supervenit Febris cum lumborum doloribus, Renes apparuere penitus inflammati, Tumor vero adeo increverat ut eorum figura externa mutata esset. *Vide tit. de Lumborum dolore.*

§. 6. Matrona (*Vide tit. de ventriculi dolore*) dolore ventriculi correpta est cum conatibus ad vomitum, succedente Febre insigni. Pancreas maximum erat & scirrhosum. Ren sinister colliquatus omnino erat.

§. 7. Nob. dysuriæ renumque doloribus obnoxius, sitiebat, Febriebat, &c. Ren sinister erat albus, semiputridus intus, materiam purulentam continens. In vesica fellis lapis durus, &c. *Vide lib. 3. tit. de Lumborum dolore.*

§. 8. Quidam post equitationem urinæ passus est suppressionem, cui mox Febris successit. Vesicæ partem inferiorem gangræna invaserat: Pus copiose cum urina effluebat, à vesicæ inflammatione. *Lib. 3. tit. de Ischuria.*

§. 9. Vir loria cum viscida materia reddens, cum Febre & Ischuria periit Inventum est ulcus & inflammatio in collo vesicæ. *Vide lib. 3 tit. de urinis p. n.*

Observatio VII.

Febris à collo Matricis cancroso & ulcerato. 1. *A secundinarum putredine.* 2. *A corruptione uteri, fœtus, secundinæ.* 3.

§. 1. Nob. Matrona suppressione mensium bimestri spatio cum laborasset, tandem exortus est dolor & inflammatio partium genitalium: Ab adhibitis medicamentis acribus

acribus auctus est dolor, aucta & Febris. Aperto mortuæ corpore totum collum matricis plane cancrosum & exulceratum repertum est. *Tit. de Hypogastrii dolore.*

§. 2. Mulieri post xv. annos à connubio parere contigit, laboravit multum à partu: Secundinæ substiterunt, avulsæ frustillatim: Obstetrix asserebat superesse aliquid: Febris nata, hinc nigra lingua, Dentium intervalla scabritie nigricantia, facies νεκρώδης, septimo die mortua.

Secta, inventa caro oblonga adnata utero, & membranarum pars quæ computruerat. *Hollerius lib. Observat. peopr.*

§. 3. Uxor N. fœtum mortuum quinque menses retinuit, accessit interim Febris. Fœtus computruerat cum utero, involucris, &c. *Vide tit. de Partu difficili lib. 3.*

OBSERVATIO VIII.

Febris ab abscessu intra musculos abdominis & peritonæum, post conquassatum corpus à pertranseunte rheda.

Quidam à rotis rhedæ circumrotatis super hypochondrio dextro fuit conquassatus, hinc Febris symptomatica, &c. Incisis musculis abdominis effluxit materia purulenta copiosa, ab apostemate intra abdominis musculos & peritonæum genito. *Vide lib. 3. tit. de Hypoch. dolore.*

OBSERVATIO IX.

Febris ictum lateri inflictum sequuta, à contusione facta in subditis partibus.

Juvenis (*de quo tit. di Hypochondr. dolore*) ictus in hypochondrii dextri lateris infima sede, unde Febris, &c. mors: Intestina subdita maculis lividis obsita. Septi transversi sedes dextra, livida. Mesenterii vasa circa originem penitus cruenta & velut contusa.

OBSERVATIO X.

In mulieris apoplecticæ cum Febre morientis cadavere, vix unciæ quatuor sanguinis residuæ repertæ sunt.

Olim invisi Dominam Illustrem, quæ dudum colica & affectibus convulsivis miserrime afflicta & plane attrita, demum in apoplexiam cito lethalem incidit. Huic cum pulsus fortissime vibraret, sanguinem è vena jugulari ad ℥iv. detrahendum præscripsi, qui mox à vase pertuso tanto cum impetu exiliit, ut crederem illinc totam sanguinis massam, modo sineretur, effluxurum fuisse.

Nam postridie cadavere aperto, sanguinis vix alias unciæ quatuor in toto corpore residuas inveni, & tamen hæc Febricitans moriebatur. *Willis.*

Febricitans moriebatur] Non minus usitatum est cum Lethargus affectio principalis fuerit, Febrem succedere, eique tam originem suam quam solutionem debere, quippe febris post veternum incipiens, eo discusso mox sponte cessat, Talem itaque non à sanguine, ob particularum intestinarum dissidia effervescente, sed propter corporum continentiam & vicinorum impulsus, cursum ejus varie alterantes ac interturbantes putamus exoriri. Enimvero recta sanguinis temperies, non tantum à particulis ejus rite commistis & subactis, sed insuper à motu cordi & vasis impresso, sive circulatione organica plurimum dependet: nempe ut liquor ejus pari & æquabili fluxus & refluxus modo ubique diffluat, qui sicubi remoram, sive obicem offendens retardatur, in toto præterea alveo motus ejus impetuosus & cum tumultu febrili peragitur: Hoc manifesto liquet in passionibus violentis, doloribus acutis, solutione continui, in quibus singulis cruor uno loco obstructus, aut coarctatus, in aliis vero vehementius correptus, effervescentiam febrilem concipit: eum nempe ob finem ne circulationis filum, à quo vita necessario dependet, abrumpatur, quare, ut in proverbio dicitur, *Nemo sine febre moritur.* Nam utcunque deficiat aut depauperetur sanguis, atque partium omnium motricium vires fatiscant, tamen in agone febris instantis, aut instare visæ, mero naturæ impulsu fibræ ubique nerveæ sese erigitur, ac ultimos conatus exerunt ut sanguinem interfluum propellant & motu rapidissimo circumagant: Par omnino ratio est febris lethargicæ, quæ tantum organis vitalibus à natura laborante plurimum incitatis, & propterea sanguinem vehementer circumpellentibus exotiri videtur. *Idem ibidem.*

Ut crederem totam sanguinis massam, &c.] Nob. puer Bernas, Genevæ degens, annos natus x. anno 1674. ex terrore in vehementissimam convulsionem Epilepticam incidit, quæ cum omnibus remediis resisteret, quia tumebat & rubebat vultus, ex meo, & D.D. Crameri consilio missus è cephalica sanguis, qui tanto impetu prosiliebat, ut totam sanguinis massam, interea dum ℔j. sanguinis alteri demeretur, exhaurire licuisset: paulo post admoto Inio caustico actuali citra recidivam sanatus est: paroxysmus quatuor horas excessit.

APPENDIX

Febris brachii dextri particularis Quotidiana.

IN insula nostra Mariæburgensi Majori, quidam nomine *Martin Genger*, in dextro brachio certe admirandum Febris monstrabat ludibrium: Totum brachium dextrum cir-

ca horam septimam matutinam primum frigore maximo corripiebatur, ad tactum etiam perceptibili, reliqua corporis parte naturali calore participante: Circa horam circiter octavam rigor & tremor quasi digitorum & manus conspiciebatur; tandem tribus horis elapsis calor præternaturalis ingens totum brachium quasi excandefactum reliquit: Durabat febris usque ad duodecimam, continuabat jam sexta septimana: Notabile hoc erat, Vomitus sæpius comitabatur febrem, aliquando anteibat, Post remissionem febris, præcordiorum dolores & punctiones circa mamillam dextram sentiebat, qui tamen emplastro de santalo cedebant: Curata ista febris æque tali methodo & via sicut alii febricantes, auxiliante Deo, parvulo suo servo communicatis medicamentis; sunt restituti. *Andreas Cnoffelius in Miscell. curiosis anni 1673. Obs. 205.*

OBSERVATIO XI.

Febris Hectica Phelgmonarum internarum fere comes est.

VIdi inflammationi laxioris Intestini diutinæ succedere Marcorem, ac stomachi, ac vesicæ, ac renum: Fuerunt autem nonnulli qui affecti erant difficultate intestinorum, Et in summa dicatur, quoties præexsiccatum cordis ipsius corpus febrilem susceperit, solutu difficilem. *Hector Gibalius comm. ad cap. xii. lib. I. de differ. febrium Gal.*

FEbris Hectica est calor p. n. in substantia cordis, primum & per se inhætens & infixus: Solus calor elementatis supra modum auctus febris Hecticæ est essentia. Hecticæ febris pathognomonicum signum constituunt hæc tria, 1. quod sit Continens, 2. quod Exacerbatur duas fere horas post sumptum cibum; 3. quod corpus vehementer *Consumatur*: Continentia nascitur quod cordi continenter aliquid molestum sit, ideo Cor continenter celeriorem pulsum facit: Id autem vel est in materia sanguinea, vel in loco contraversatn. In massam venit quod paulatim pravo victus genere fit contractum, vel quod reliquiæ sint alicujus ardentis febris nondum evictæ, quæ sensim reliquum corrumpunt, & cor molestant. *In loco extra vasa*, ut cum humor aliquis putrescit in parte ubi colligitur, ut crudum tuberculum in pulmones vel quando ipsa pars putrescit, ut pulmo, vesica, renes, mesenterium, &c. sed hæ partes præcipuæ: *Exacerbationis* post cibum causa est, vel quia cibus malam largitur qualitatem (quod potissimum in fine hecticæ accidit, cum ventriculus incipit non bene coquere) vel quia cibus & potus particulas calidas existentes dissolvit, quæ dissolutæ magis sunt cordi molestæ: Partes autem hæ sunt humor acidus & sal. Si enim oleum vitrioli in manu contineas & parum aquæ affundas, non poteris præ ardore continere, & videmus eos qui salso catarrho labrant, si bibant, febrim incurrere, quia materia motu dissolvitur. Si non bibant, imminues illam, quare & recte *Galenus* calcem vivam pro exemplo adduxit, in qua partes calidæ sunt sal. *Consumptionis* denique causa est continentia febris, unde humores inepti redduntur ad nutritionem, & ardor assiduus omnia intus depopulatur. Huc etiam facit enarratio partium motum sanguinis ad se non admittentium. *Signa causarum.* Si humor in massa sanguinea contraptus sit, fere æqualiter affligit, nisi quod post cibum exacerbetur, & urina exhibeat interdum sedimentum (quod sæpe in sanis nascitur, ideo quod ventriculus male sese habeat) Interdum vero non præcesserunt causæ ante dictæ, æger se febricitare non putat, etsi materia extravasata in causa sit, ac proinde cor continenter afficiatur, tamen multæ contingunt exacerbationes, ob pus nunc confertim, nunc parce, nunc raro, nunc frequenter ad cor à foco veniens, unde interdum ægri subito extinguuntur.

Succedere marcorem] Tres gradus Hecticæ damus, *Primi* gradus signa dedimus, communia reliquis: *Secundi* gradus signa sunt pinguedo in urina, & manifesta consumptio: consumptio autem omnium partium simul à principio fit, non seorsim hujus aut illius: Tertii gradus signa sunt ardor in gutture, prostratus appetitus, frequens lipothymia & facies hippocratica, consumptio totius jam fere peracta. Pinguedo in urina fit consumpta membrana interposita pinguedine, & hoc modo circulatio sanguinis prohibetur, & consequenter nutritio, unde partes concidunt. *VValæus Practica cap. xi.*

Præexsiccatum cordis corpus] Unica quidem est Hecticæ species, sed gradibus differens, nam primum humores albiles sive secundarii effervescunt, post exsiccantur, demum in carnem & solidas partes calor grassatur, atque tum extrema macies est, Vocatur Marasmodes, sicut Marasmus in senin sine febre contingit. Humores autem secundarii sunt Ros, Gluten, Cambium: humorem Innominatum non agnoscit laudatus *VValæus*, *Ros* Illi est quod diluitur quando lavamus carnem. *Gluten* illud quod distillat cum lente assatur caro, *Cambium* est aliquid mucosum quod carni adhæret.

OBSERVATIO XII.

Hectica morasmode affecti Cor ex toto exsuccum. 1. Materia crassa sinistro ventriculo impacta reperta. 2. Cor flaccidum, aqua pericardii multa, Pulmones vitiati, cordi accreti. 3. Auricula sinistra ulcerata. 4. Tumor diurusculus in pericardio. 5. Cor durum, minus. Pericardium laxe ambiens, vasa cordis ampla, Pulmonum vitium. 6. In Hecticorum paricardio & ventriculis cerebri ut plurimum aqua exuperat. 7.

§. 1. D. *Sagittarii* (Serenissimi Ducis Bavariæ Maximiliani Consiliarii) cor tabidum ex toto apparuit, ita quidem exsuccum & parvum, ut quod *Thonerus* de ejus cerebro ab aliis illustrus recenset, ad nigredinem ex usu Tabacci frequenti contraxisse, hoc ego de corde verissime affirmare possum: Sane aliquot septimanas antequam occumberet Vir Clariss. consumptis magna ex parte spiritibus vitalibus & animalibus in utroque oculo visum perdidit: Mortuus tandem est anno hujus sæculi 47. non præcise ex vomitu, ut Hoeferus

ferus narrat, sed ex tabe & febri Hectica consumptus interiit: febri inquam Hectica quartum magnitudinis gradum adepta. *Franc. Ignatius Thiermair. cons. 5. lib. 1. p. 75.*

SCio quidem tres solummodo gradus febris Hecticæ à Medicis constitui. Primum, cum rorida humiditas absumitur: Secundum cum carnosa & adiposa substantia jam perit: tertium, cum etiam fibrosæ partes colliquantur & exsiccantur; Addere tamen quartum liceat, quando ipsam Animam (si ita loqui concessum est) vel certe ipsum mentis Archæum, intimósque vitalitatis recessus hæc Tabes afflat; Afflat autem viros in Republica meliores: Gravissimas, *inquit Petrarcha. de Sanitatis restit.* Dial. 4. Febres Medici dicunt quæ ipsis in ossibus & medullis æstuant: Quanto illæ sunt graviores quæ in animâ intus latent? *Idem.*

§. 2. Filius N. cum dyspnœa, leipothymia, &c. febricula quoque laboravit: Sinistra cordis auricula solito amplior referta erat materia crassa & compacta, quæ ventilationem caloris impediebat. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnœa.*

§. 3. Iuvenem post lateris dolorem, cordis palpitationem corripuit Febris Hectica & hydrops: Cor fuit flaccidum: aqua pericardii exuberans, Pulmones vitiati & cordi accreti. *lib. 2. tit. de cordis palpit.*

§. 4. Puerum trimum vexabat tussis, febricula, &c. Reperta est sinistra cordis auricula ulceribus exesa, &c. *Vide tit. de Sincope. lib. 2.*

§. 5. Quidam animi deliquio, &c. obnoxius, accidente Febricula consumptus est. Eo dissecto apparuit in pericardio duriusculus tumor, nucis avellanæ magnitudine. *Lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 6. *Puerum novem annos* natum XIX. Martii 1669. secui: laboraverat is Febre Hectica per quinque fere annos. Cor autem nobis mortuus ostendit durum, longe infra suæ ætatis magnitudinem, vasis tamen præditum tam amplis, ut viri perfectæ ætatis capacitatem æquarent. Pericardium laxe illi circumdatum, salso liquore repletum. Pulmones indurati costis adhæserunt, omni sui parte purulenta materia expleti. Felliculus fellis tunica virilis magnitudinis, nigricantem quandam substantiam imbiberat.

ITa in lentis istis morbis unus naturæ error, errores multos, & multas mortis nuius causas inducit: Sed quæ causa cordis vasa ita dilataverat? Annon per febres ita diuturnas circulatio & fluxus sanguinis vehementior?

Puerum ix. annos natum] Ad hecticam inducendam, præter causam efficientem plurimum facit cordis dispositio, si illud natura temperamentum calidius adeptum sit; quod facilius, si præcesserint aliæ febres, ulteriusque incalescit & exsiccatur, uti & Cor tenerius adhuc, in quo calor ille extraneus facile imprimitur, illiusque nativum temperamentum destruit, occasionem præbet, Ob quam causam infantibus junioribus febres hecticæ tam sunt consuetæ ut non solum prægressa febre diuturna, sed & diariâ in hecticas labantur.

§. 7. Probabiliter magis quam vere scribit *Vesalius* in Viris minus aquæ, in fœmellis plus inveniri: Seduxit etiam plures, ut *Bauhinum, Iul. Casserium, Claudinum* & alios, qui eadem tenui conjectura moti tradunt in *Hecticorum, Phthisicorúmque & marasmo* laborantium Pericardiis nihil aut minus aquæ reperiri: Ego autem in iis semper plus humoris quam in aliis offendi: Rem eam pluribus experimentis veram hucusque cognovi, & mecum alii, *Excell. Chr. Majus. & I. D. Horstius Anatom. Observ 7.*

Ego ubi hoc loco (*pericardio*) nonnunquam tres, quatuor, quinque aut sex uncias, aliquando libram illius humoris inveni, tandem eorum cerebra, opera administri inspicere non supersedi; profecto in ventriculis hanc aquam quoque multo cumulatiorem sæpius deprehendi: In iis pedes aqua erant tumidi, in abdomine minus, plus aquæ in thoracis cavitate erat, ac in cerebri ventriculis aqua erat sane quam notabilis. Horum quidam ante mortem amiserat *memoriam*, quidam *mente non satis constabat*, Quidam, inquit Dn. D. *VVepferus* phthisi obiit, ac remoto cranio plurimum seri subpallidi in omnibus ventriculis & spatio inter meningas reperii, *C. V. Schneiderus l. 2. de Catarrhis c. 9.*

CLaudinum] Hic statuit aquam illam pericardii in viventibus omnibus, tam sanis, tū ægris reperiri, sed ita quod parcius in sanis, copiosius in ægris colligitur. Sed loquitur hic Author in universum de omnibus morbis, ita tamen ut Phthisin excipiat & marasmum: nam credit hanc aquam aliis morbis augeri posse, phthisi autem & marasmo non posse: Et hæc est ratio, *addit*, propter quam inter cæteras marasmi causas ego defectum hujus aquæ reponā: Ego ubi hoc loco, &c. (*Vide textum*) Idem supponit *Vascus Castellus*, disputat vero tantum quomodo naturalis bonúsque humor in corpore phthisici conficiatur, & excrementitius, ita loquitur, augeatur: Dein authores ipsi ut *Pisanus*, vident interdū ob vim illius aquę palpitationem cordis fieri, & mox corpus tabescere ac febrem hecticam cōsequi: cur ergo ille calor, qui corpus conficit, non hanc aquā quoque consumere potest? De generatione hujus aquę sit *Ioh. Ant. Van der Linden*, Ego plane *ait*, facio cum iis qui vaporibus illam attribuunt, quos Cor exspirat: pericardii autē densitas cogit rursus in aquam, non secus ac in ollis ad ignē positis videmus coire guttas in operculis: argumento mihi est vapor concrescens ad digitos tangentis arterias in his quos syncopus habet, & quidem tunc cum in vigore est febris & cutis sicca. *Et paulo post.* Qui norit quomodo ab arteriis tam copiosus sæpe vapor exeat, ut tangentis digitos quodammodo humectet, facile noverit quomodo ab arteriis cordis is vapor vel

vel exprimatur vel expellatur, quæ præbet materiam aquæ hujus in pericardio. *Item*, Ego hoc velim in disquisitionem mitti, annon possit esse à sudore quem inter moriendum sudeat cordis partes exteriores, perinde ac reliquo cum corpore manare videmus: *Hæc Lindenus.* Eadem ratione humor ventriculorum cerebri in mortuis magis est conspicuus: Eorum tunica semper madida est in viventibus, instante jam morte plus vaporis vasis exit, qui his cavitatibus capitur, & tandem in aquam convertitur: Et ut summatim loquar, In ventriculis cerebri & in Pericardio paucæ aquæ guttæ in homine qui sanus subito interfectus est, ut 4.5.6.& aut 7. inveniuntur; Si viva animalia inciduntur, minus aquæ reperitur; si corpus jam refrigescit & jacet exanime, aqua illa nonnihil augetur: quare perite *Vesalius* ait universam ventriculorum superficiem esse lubricam & aqueo humore oblitam, atque eam inter dissecandum subinde eodem humore oppletam conspici: Nimirum si aquam spongia aufers, mox aqua iterum affluit, quia cerebrum manibus pressius contractatur, *Nunc loquamur de aqua Pericardii.* Vivi canes involucri cavitatem & cordis superficiem humectam habent, in hisque nulla diffluentis aquæ observatur quantitas, cum tamen notatu digna (etiam si semper mediocris) in aliquandin mortuis canibus semper occurrat: In porcis vero viventibus plus aquæ quam in canibus spectatur, uti etiam porci jamdiu mortui, illam utcunque copiosam proponunt: Hinc *Lindenus*, Certum est minore copia in vivis subito apertis, copiosiore autem hunc humorem in mortuis reperiri, Utraque autem est similis illi aquæ quæ in vaporariis ad fenestram guttatim adhæret, & jamjam in se coit: membranæ intus naturaliter madent, atque plus vaporis adventante morte amittitur, quare illæ in jam mortuis humectiores sunt, ac ubi cavitas est, aqua ex illis vaporibus conflata in fundo subsidet, ut in pericardio & in ventriculis cerebri est seclusa, ut denique aqua in pericardiis magis quam oportet augescit & varii coloris est, si corpus ægrum est. Ità in ventriculis cerebri nunc copiosior, nunc impurior invenitur, si homo non integra fruitur valetudine. *Utriusque aquæ* est duplex generatio, alia naturalis, qua humor ex vaporibus oritur, altera p.n. qua humor ipse instar roris de vasis manat, & is in pericardium, si serescit sanguis; & in hos ventriculos coit, ut in hydrocephalo: Valde plausibile est quod *Hofmannus* ait, cordis æstum exprimere & exudare facere humorem per vasorum tunicas, non aliter quam cum ex ligno viridi incenso exstillat aqua: Intellexero autem vasa, non coronaria, sed quibus appendet cor, quia enim fervidissimus & vaporosissimus est sanguis cum primum à corde exit, incredibile non videtur aliquid transsudare per arteriarum tunicas. *Schneiderus ibidem.*

Observatio XIII.

Febris Lenta à Pulmonibus aridis, cretacea materia ubique obsitis. 1. A Pulmone sinistro & thorace plane purulentis. 2. Ab humore lutulento intra Pulmones concluso. 3. A pulmonibus intus & extra purulentis, corruptis 4. Ab iisdem putredine fere absumptis, vasisque cordi adsitis. 5. A pulmone vesicis semipleno, aquam flavam continentibus. 6. A pulmonibus putridis, ulceratis, costis adhærentibus. 7. A Pulmonibus lateribus per pituitam viscidam annexis. 8. Hectica à pulmone plane putrefacto. 9. A Pulmone dextro admodum tumido, cum materia purulenta in bronchiis. 10. A Pulmone in unicam vomicam converso 11. Ab ala superiore & inferiore dextri empyemate infecta; Vomica in superiore &c. 12. Ob Pulmones superna parte adhærentes, semiputridos &c. 13. Ab ingenti scirrho in dextro lobo. 14. A thoracis capacitate sanguine putrido plena, pure in pericardio, cordis superficie erosa. 15. A vitio pulmonum, Ex defluxione acri à capite 16.

§. 1. *Inter febres symptomaticas refertur quæ vulgo Lenta* appellatur: qui hac laborant plus debito incalescunt præsertim à pastu, motu quovis aut exercitio: urina plerumque rubicunda est, spiritus sunt debiles & vires dejectæ, circa appetitum & somnum se mediocriter habent, Tussi aut sputo copioso carent, verum in dies, (tabidorum instar) & sine causa manifesta marcescunt.

Quendam tali morbo defunctum aperui, in quo viscera coctioni dicata satis recte se habuerunt, Pulmones vero erant exsucci & aridi, necnon materia sabulosa instar cretæ per totum obsiti: Non raro in hoc affectu mesenterium glandulis tali materia argillacea repletis obsidetur. *Fernelius.*

Videtur mihi quod hujusmodi affectio immediate fundatur in mala sanguinis diathesi, qua in temperiem nimis salsam & acrem vergit, ideóque nutritioni & æquali circulationi minus aptus redditur: Etenim sanguis in corde, non secus ac oleum in lampade, si particulis salinis nimium redundet, non placide & æquabiliter, sed cum crepitu & magna partium evaporatione accenditur: quo quidem citius dispenditur, & flammam non nisi languidam & imbecillam exhibet, utrum vero sanguis salsior factus ejusmodi viscerum affectiones primo intulerit, vel an viscerum dyscrasia sanguinem prius infecerit, incertum est? Probabile videtur quod alterutra affectio ab altera dependeat, & mali utriusque causæ reciprocæ fuerint. *Willis Tract. de Febribus Cap. XI.*

Inter febres Symptomaticas refertur quæ vulgo lenta.] Symptomatica febris omnis in continuarum est genere, neque ulla unquam visa est intermittens: Hujus proxima materia continensque causa non in venis est majoribus, sed in parte aliquapiam, è qua aut putredinis quiddam, aut teter putridusque vapor in cor obrepit: Ejus quidem genera multa, unum inflammationes sequitur, quod & ipsum est multiplex: Quam enim aut externa aut distans est inflammatio non nisi Ephemera febris accenditur, quod solus calor partium continuatione in cor in cor evadat: At si partium interiorum, maximeque principum & cordi vicinarum, vel phlegmone vel erysipelas est, sanguis bilisve putrescens, aut illiac in cor subit, aut tetrum putremque de se vaporem in ipsum emittit, à quo per arterias fuso Putrida fit febris: Sic à phrenitide, ab angina, peripneumonia, phthisi, pleuritide, hepatitide, splenitide & à nephritide febris fit Phegmonodes: ab erysipelate Typhodes; eo quæque

gravior.

gravior quo pars affecta nobilior cordiq; vicinior fuerit: Nonnunquam inflammatio, quæ Febris hujus est origo, per initia quasi involuta latet, at febris ejus symptomatica admodum conspicua est, qua hoc modo à continua primaria discernitur. Utraq; acuta est & putredinis notas exhibet, sed symptomatica nullis statis periodis exacuitur: urinæ nullum putredinis indicium habent, nisi ex affecta sede putredo obrepat forte in venas: Si non statim initio, mox tamen inflammatæ sedis indicia se proferunt, Raro vel vij. vel xiv. die aliúve decretoriis judicio solvitur: In primaria febre continua hisce contraria apparent omnia.

Alterum febris symptomaticæ genus multo obscurius est, eam febrem continuam quam *Lentam* appellavi, Oritur non è visceris partisve cujusdam inflammatione, sed à *latente obstructione & putredine*, quæ visceri contumaciter adhærescit impactaq; est, adeo ut & ipsa visceris substantia plerumque labefactetur: Putredinis portio nonnunquam in venas effusa sanguini permiscetur: Hæc notas præse fert symptomaticæ ejus quæ aut phlegmonodes aut typhodes appellatur: distinguitur autè quod omnium est putridarum mitissima; æger nullo gravi symptomate premitur, sæpe nec se ægrotari putat; Putredinis tamen notæ interdum elucent in urinis: Pulsus frequens, celer & inæqualis, non tamen magnus aut vehemens: vires imbecillæ & languidæ collabuntur, ut ne progredi quidem possit æger; Corporis moles etiamsi alimentum sumitur, sensim liquescit; Diuturna etiam hæc febris est, quæ reliquarum continuarum terminos prætergreditur, nec xx. nec interdum xl. soluto.

Hujus quum suspicio est, fomes quærendus omnesq; corporis partes animo sensuq; lustrandæ sunt, dum signis conspicuum sit in qua is parte consistat; Sæpe in ventriculo, aut in jecore, interdum in liene aut in mesenterio, nonnunquam in pulmonibus, cujusmodi humoris seminalia putredo cumulata hanc excitat: Sedulo igitur observanda sunt hypochondria & hypogastrium, num in his tumoris cujusdam sensus insit: Sæpe etiam vel in cachexia, vel in fœdis virginum coloribus, serosæ pituitæ in corpus effusæ levis putredo illam protulit, Et hæc quidem *Lenta simplex* appellatur.

Altera est *Lenta* periculosior, quæ non solum ex impacti humoris, verum etiam ea visceris, cui insidet, corruptione putredineq; emergit, Iecoris, Pulmonis, Cerebri ac Lienis, interdum etiam Renis distantiorumq; partium corruptela, simplexque putredo, tametsi nullo putri humore comitatur, quoniam tamen exspiratione gravi cor assiduo lacessit, continuam febrem nō aliter quam putridus humor, suscitat, eamq; symptomaticam ac omnino Lentam: hanc plerique, rerum affinitate ducti Hecticam dixerunt: Iisdem notis se prodit atq; nunc exposita: Internoscitur autem quod sensim editur, multoq; tempore procedit: aliis fere morbis succedit; nihil vel minimum vacuatione mitescit, nullis cedit remediis, sed iis sæpe exasperatur, vires plurimum offendit ac debilitat, leviq; occasione syncopen accersit: sensim ac pleramq; sine sensu hominem extenuat & marcore conficit: Hoc genus est febris quæ Phthisin comitatur: Hectica quippe non est, sed putrida, ex putrescente pulmonum substantia, nec enim est necesse putridam omnem in humore constitui. *Fernelius lib. de Febribus cap.* 8. Vide *Echeiridium medicè practicum*, ubi curatio harum febrium traditur, *Et Willis loco citato.*

§. 2. Filiolæ Dom. de la Vau mirumquid contigit, Febris continua, dolor lateris sinistri, is fugax fuit nec perseveraverit: inde dilata est phlebotomia, bene habere visa est, Febris recruduit, difficultas spirandi, mors.

Aperto corpore, *Epiploon pure perspersum* erat: à thorace fluxerat: nam totus sinister pulmo, & thoracis pars sinistra pure plena erat: Catarrhosa erat nec expectoraverat quicquàm unquam. *Gul. Ballonius Epid. lib. 2. pag.* 26.

Epiploon pure perspersum] Epiploon venis amplis & evidentibus conspersum est, ad excipiendam impuritatem & illuviem Lienis, ut notat Hippocr. libro de locis: *Ubi vasa*, ait, *pinguedine vacua fuerint, & à splene florescente ac augescente in omentum defluxerit, utpote vicinum valde existens, & vasa habens eaque vacua*: : Et aphor 57. sect. 7. Ab hepate aquam in illud erumpere dicit, unde Hydrops: Nec vero solius imi ventris eluviem excipit, sed & medii & supremi, quod ne cui mirum videatur vide lib. 4. tit. de vulneribus ob. servat. de Hepate abscessu tentato ob vulnus cerebri.

§. 3. Illustr. N. diu languidus cum febre Lenta, tussi, pectoris oppressione: Mortui imi ventris viscera integra quidem, sed ficciora: Pulmones autem sine ulcere, humore lutulento unciarum lxxx. ponderis erant. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

4. §. Puellula cachectica pulmones habuit intus & extra corruptos, fœtidos, purulentos, unde Febricula Hectica: abdomen etiā scatebat sero multo cœruleo, viridi, fœtido, *Lib. 3. tit. de Cache.*

§. 5. Puer à casu & hæmoptysi sensim cœpit contabescere: In pulsu Febris deprehendebatur Hectica: Pulmones erant fere putredine absumpti: vasaque cordi inserta simul deperdita. *Lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 6. Ill. Cardinalis cum dyspnoea, Febre lenta extinctus est: Pulmo vesicis erat plenus, aquam flavam continentibus. *Lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

§. 7. Dom. de l'Aubespine cum febre Lenta extincta est, &c. Dissecto cadavere inventi pulmones putres, & costis adhærentes, cum ulceribus variis. *Vide lib. 2. tit. de phthisi.*

§. 8. Puellæ, tussi, dyspnoea affectæ, tandem febris lenta & marcor accessit: Utrique pulmones tenacis & spumosæ pituitæ glutine costis coaliti inventi sunt. *Vide lib. 2. tit. de Tussi.*

§. 9. Dom. de Abbenbrouk (*de quo Tit. de Phthisi*) cum longo tempore catarrho acri in pulmonem illapso Tabe consumptus decubuisset, tandem & Hectica febre consumptus, Pulmo illi plane suppuratus & putrefactus, membrana integra existente, repertus est, &c.

§. 10. In φθινώδει corpore aderant indicia Hecticæ non levia putridæ intermista? Excreabatur alba materia tenax, &c. Suffocatus obiit. Dexter pulmo tumidus apparuit, adeo ut totam illam impleret cavitatem. Divisis bronchiis, alba materia fere tota referta erant. *Vide lib. 2. Tit. de Tabe.*

§. 11. N. Hectica febre consumptus obiit: Mortui invenimus pulmonem nihil aliud quam vomicam esse. *Lib.2.tit.de Phthisi.*

§. 12. Hermann Stas diu asthmaticus, tandem Febre Tabifica confectus fuit: Lateris dextri ala superior & inferior empyemate infectæ erant. In superiore ingens vomica, parenchyma pure obsitum, In sinistro exiguæ vomicæ dispersæ: Cordis auricula dextra sanguine oppleta nigro: Lien, Hepar flaccidum. *Lib.2.tit.de Phthisi.*

§. 13. Iuvenis ex dyspnoea marasmode extinctus est: Sinister pulmonis lobus succingenti membranæ, cum dextro tenaciter adhærebat, ad medias putrefactus, pure refertus, &c. *Vide lib.2.tit.de Dyspnoea.*

§. 14. Unum admiratione dignum placet observare, quod Ego cum Illustr. I.Fr. Seraleo anno 1593. in cadavere cujusdam mulieris reperi in lobo dextro pulmonum, Scirrhum ovi gallinacei magnitudine, Et mulier hæc Febricula laboravit per multos menses, nec non Tussicula, ita ut Hectica videretur esse. *Hippol.Boscus de Facult. Anat.lect.4.p.40.23.*

§. 15. Cadaver secuimus in quo repertus pulmo consumptus, Thoracis cavitas plena sanguine putrido & concreto: In pericardio pus album copiosum, Tota cordis superficies absumpta: Aderat tussis, Febricula, &c. *Vide lib.2.tit de Dyspnoea.*

§. 16. Pulmonis vitium ex tenui, acri multaque distillatione è capite in hunc ipsum illapsa, cum Lenta febre notavit *Iodocus Lommius* Observat.med.lib.2. Tale quid anno 1624. in *Olao Slangeldorpio* observare licuit Patavii, qui à Febre continua in itinere Neapolitano contracta Romæ vix sanatus, extenuato corpore quum superatis Hetruriæ montibus Paravium rediisset, intra paucos dies vitam cum morte commutavit: Viri eximii *Guerneri Rolfinij* opera thorace aperto causa mali patuit. *Ioh. Rhodius cent.1.observat.4.*

Lommius Observat.pag.47. Non omittendum vitium pulmonis est, quod ex tenui, acri multaque destillatione è capite profectum in hunc ipsum illabitur: scilicet hinc multus ardor & febris excitator, quæ febris, quia Lenta est, paulatim hominem consumit: Ad hanc & tussis, & spiritus difficilis accedunt, sed ut nullum tamen vel ulcus pulmonis, vel sputum cruentum adsit: *Hæc Lomnius* Quoad vitium autem in Pulmonibus à Clar. Rhodio deprehensum, an habuerit in cerebro originem non probat, quæ in massa sanguinea potius delituit, acri & salina. *V.de lib.2. tit.de Phthisi.*

Observatio XIV.

Febris Tabifica à vomicis in mediastino, sterno, pure in abdomine. 1. A puris copia intra thoracem, post abscessum lateris. 2. Ab aqua cruenta thoracem replente. 3. Ab hydrope thoracis. 4. A pure ex pleura abscessu in diaphragma decumbente. 5. A vomica purulenta in sinistro pulmone & sinistra pleura, &c. 6.

Haxius ex gravi percussione lateris dextri versus dorsum in tribus primis costis spuriis, à qua flatulentus œdematosus tumor procreatus, per gangrænam & cariem 1638. extinctus est: *In cadavere aperto pleraque* sana, nisi quod in mediastini intercapedine vomica existeret crasso pure repleta: similisque sterno sub pleura incideret, eo loco ubi mediastinum connexum erat, vomica affectum, ita ut inter sese duæ hæ vomicæ communi aditu paterent: In abdomine magna puris copia innatabat, præcipue ad aqualiculum collecta, quæ expinguedine omenti & intestinis adnata, per Tabificam febrem eliquata fuerat: Quam suspicionem O. Heurnio auxit residua omenti & intestinorum pinguedo, quæ diffluens similem ideam purulentæ materiæ repræsentabat. *Bartholinus cent.2.Observ.59.*

In mediastini intercapedine] Observavit *Andr. Falcoburgius* membranas mediastini antici, evidenti intervallo naturaliter non distare, nec cavitatem constituere tam late patentem quam est ipsum sternum: cum arctissime hæ duæ membranæ connectantur, nec nisi vi accedente separabiles fiot, quod in præcedenti casu à vomica inclusa contigit.

§. 2. Cadaver aperti cujusdam qui lateris apertionem admittere noluerat: In latere materia purulenta nidum habuerat, unde in thoracis cavitatem decidens, ibidemque in copia ingenti aggesta, & Pulmones continue immersos polluens, Febrem Lentam, & quasi Hecticam, à qua æger valde senex interiit, excitabat. *VVillis Pharmac.rat.p.2.sect.1.cap.9.*

§. 3. Cachectici pulsus, præsertim vesperi, lentam quandam febriculam prodebat: Thorax universus aqua cruenta refertus erat. *Vide lib.3.tit.de Cachexia.*

§. 4. Multoties deprehendi integris Pulmonibus, vel utramque pectoris cavitatem, vel alteram aqua plenam: Interim pulmones corruptos in aqua natantes vidi: unde cum *Hipp.* asserere licet in Pectore hydropem fieri: huius rei insignia duo afferam exempla: anno 1666. in schola Bononiensi, Medicinæ Theoricæ Professor *I.Peregrinus* quinquagenarius, corporis constitutione ad phthisin proclivis, hydrope correptus fuit, à qua multo ac diuturno piperis usu seipsum liberavit, tandem in hecticam marasmodem incidit & animam dedit.

Aperto

Aperto cadavere inveni dextram thoracis capacitatem aqua plenissimam ac turgidam, Pulmonem illæsum,&c.In Virgine quadam,præter alia animadversione dignissima & rarissima,deprehendi thoracis partem dextram equa subnigra & putrida plenam continebatque ejus aquæ cantharum & dimidium.Pulmonis etiam dextram partem, quæ in ea cavitate collocata erat,cum pleura corruptam & nigram. *Coiter in Observation.Chirurg.& Anatom.*

§.5. Empyematicus paracentesin recusavit:Huic pus ab apostemate in pleura diaphragma corrosit,ac totum ductum ventriculi & intestinorum tunicas exteriores:Hic Febricula, & siti tenebatur *lib.2.tit.de Dyspnoea.*

§.6. Illustr. Comites Itali,Alexander & Octavius Blandiadi,alter xii.circiter,alter x.annorum,cum ultra annum Monachii satis commoda usi essent valetudine,alacres & prompti corpore animoque,nisi quod Octavius semestri ante mortem ex febre continua,sed lenta,aliquot dies decubuit,ex ea tamen belle restitutus mense Iunio 1588.Octavius puer, qui prior rursus incidit in febrem continuam,lentam tamen & mitem, cum calore & dolore prope nullo, neque aliis malis accidentibus,pro ratione tanti affectus tunc adhuc latentis,stipatam,junctus tantum erat febri difficilis spiritus,sublimior quam pro febris ratione,citra tussim,cum lateris dolore ad tactum,quem ferre non poterat,alias fere nullo: ventris quoque aderat aliqua inflatio cum torminibus, urinæ turbidæ,Cum quotidie in pejus omnia laberentur, decimo die obiit.

Dissecto cadavere,vitium incurabile,& forte à primordiis generationis,illi, ut fratri, congenitum apparuit, cum enim abdominis viscera sana inventa essent, reserato thorace reperta vomica in dextro pulmone ; universam simul dextræ partis thoracis pleuram occupans: erat enim *sub unica pulmonis* dextri, & pleura ejusdem lateris costas integente plurimum ac crassum pus:In cavitate vero thoracis dextri plurima aqua citrina,altero pulmone illæso existente.

Alter vero frater, *Alexander*, paucis post diebus eodem prope morbo decumbere cœpit, ex febre miti,continua,nullis comitata symptomatis pravis præterquam vigiliis, siti *aliquali tussiebat* interdum,dolorem nullum quam *sub axilla dextra* indicabat, sed *vinum desiderabat valde*,ut & frater,urinæ tamen satis accensæ erant,cum enæoremate nigricante ; quæ statim turbabatur:noctu magis incalescebat,sine tamen manifesta episemasia, qui calor neque ita mordax fuit,ut in febribus essentialibus,ex materia in venis purrescente,& lentius illum conficiebat,paulatim enim vires concidebant,ut neque sedere posset, extra lectum sublimis fiebat spiratio,narium pinnæ movebantur,dolebat in affecto latere ad levem attactum:In somno conniventibus erat oculis, capite *ad pedes cœpit devolvi:* Tussis erat irrita cum qua nihil extundebatur:dolor sub axilla & appetitus vini augebatur:In 7°. tussis crebrior,cum qua aliquid purulenti excernebat,sed hærebat major pars in larynge & stertorem inducebat: ea nocte lumbricum rotundum alvo egessit,respiratio tandem,cum nihil effatu dignum educeretur,cœpit valde coangustari, ut esset plane orthopnoicus puer:alvus fusa fœda excernebat liquamina; omnibus denique viribus intermorientibus cessit & ipse fato 10.morbi die.

Aperto cadavere abscessus, seu vomica purulenta reperta in sinistro pulmone & sinistra pleura, eratque pulmo ille intermedio pure costis & pleuræ agglutinatus,flaccidæ alias substantiæ & repletus vesicis quibusdam aqua viscida plenis. Reliqua cavitas in eo latere aqua similiter subviridi plena erat:Hepar etiam durum habuit cum felle magno. *Ex Observationibus Hieron.Fabri Medici Bavari.*

Sub tunica pulmonis dextri pus, &c.] Quia abscessus ille erat in loco libero, laxe & libere, jamque paulatim familiaris illis partibus redditus pus sub tunica externa contentum arterias Pulmonis non irritavit ad tussim: neque ob interjectam aquam ex thorace per poros pulmonis, quam crassius etiam transsumi potuit: sed febre tandem accensa, à colore putredinali viribus cordis obtritis mors sequens. *Idem.*

Dolorem sub axilla dextra) Cur doluerit sub axilla dextra, cum vitium in sinistro pulmone fuerit, causam arbitror,quod maxima puris & vomicæ collectio erat retro juxta spinam,ubi affixi sunt pulmones; unde facile affectus versus dextram axillam communicari dolorque advehi potuit. *Idem.*

Vinum desiderabat valde) Illud in usu practico observare est,eos quos peripneumonia occupat ingenti vini desiderio, quantumvis nocentissimi teneri, quod sæpe animi deliquia eo in morbo accidant, Imo eos quibus pulmones natura impensius calent, mero præ cæteris delectari.

Ad pedes cœpit devolvi) Ἐφέλξιν vocat *Hippocr.* cum quis modo hominis viventis decumbere non potest, sed tanquam mortuum inanimumque corpus deorsum fertur: signum virium ad extremam debilitatem perductarum, cum robur universum exolutum est.Hæc enim jacendi ratio nullam profecto facultatis actionem ostendit,sed potius afflictionem extremam: Hinc *Hippocr.* coac. 11. lib, 3. *Si pretinus delabatur æger ad pedes,pejus est illi*,Percunte,*ait Duretus*, omni facultatis officio quod lucet in decumbendo, adhuc exiguum manet in supino corpore artubusque extentis ob facultatis infirmitatem,quæ ipsum tamen continet dum indecore jacet:omnino autem deserit ac misero valedicit ἐν τῇ ἐφέλξει διὰ τὴν νέκρωσιν. In propinquo mors est,

OBSERV.

Observatio XV.

Febris Hectica vitio Pulmonum inducta, diaphragmatis, & plerarumque partium naturalium. 1. 3. *A vario pulmonum vitio, mesenterio scirrhoso, Compressione aortæ & cavæ.* 2. *A Pulmonum & Iecoris vitio* 4. *A Pulmone sinistro purulento, Glandulis Mesenterii, & adsitis portæ trunco tumidis, Sero in utroque ventre.* 5. *A Pulmonum inflammatione, mesenterio schirroso, ventriculi corrosione.* 6. *Ab Abscessu in Pulmonibus, & juxta Hepar.* 7. *A Pulmonum vitio, & partibus spirabilibus in angustum coactis ab hepatis & ventriculi mole.* 8. *A Pulmonum vitio, Lienis, Vesicæ & Intestinorum inflammatione.* 9. *Ab Abscessu putrido in Pulmone, cum schirrhis, mesenterii tumoribus scirrhosis, &c.* 10. *A Pulmone dextro inflammato, Gangræna in fundo ventriculi, colo* 11. *A Pulmone toto putri, Liene, thorace sero pleno.* 12. *A multiplici partium thoracicarum vitio.* 13.

§. 1. ILl. Domina Sporckia, Nobil. Baronis Sporck conjux, Hectica laborabat, atque una Ascite gravissime: præcesserant multis abhinc annis lienis uterique obstructiones, una cum continuis ventriculi doloribus: Primo ad eam ingressus, adeo eam vigiliis, doloribus, imprimis ventriculi immensa siti confectam reperi, ut non tantum non animam trahere videretur, Eapropter nihilominus quam afflictissimi hujus corporis curam cogitabam: Victus tamen precibus, ratus quoque melius esse, Celsi nostri indicio, anceps quam nullum experiri remedium, primo omnium, præmisso tamen leni clystere, confugi ad *laudanum*, nostrum perlatum, tanquam ad sacram post Deum anchoram: Dedi & vidi his oculis felicissimum effectum: namque post horam placidissimus eam excepit somnus, quo, licet diu non duraret, mire tamen se refocillatam ajebat, adeoque petebat ut usum ejus continuarem: morem gessi, etiamsi multa adessent quæ crebriorem opiatorum usum dissuaderent, confisus in eo præparandi modo, qui usum Laudani mei tutissimum mihi polliceri poterat: perrexi itaque & exhibui cum necessitas ita flagitaret, singulis ferme diebus nunquam non felicissimo cum successu: Interdiu contra Hecticam pugnatum liquore cornu cervi, sale essentiali Saturni, uti & antihectico Poterii, modo in jusculis alterantibus, modo in Julapiis appropriatis: utque vires adhuc majus argumentum sumerent, gelatinam Zvvelferianam parandam curavi, additis quibusdam pretiosis pro virium majori reparatione: Atque his, Deo benedicente, in tantum profecimus ut ad majora progredi nobis licuerit: Aquarum moles magnis Illustrem Dominam patientem molestiis premebat, atque qua antehac movenda non erat, nunc de ea, quantum fieri posset removenda consilium ceptum, & propinatum primo apozema digerens, aperiens, ex iis potissimum herbis confectum quæ sale essentiali turgent: subjunxi hydragogum lene ex magisterio gummi Gottæ, Sale Martis subdulci & sale Tartari volatili constans quibus effectum ut pars aquarum versus umbilicum secederet, pars quoque, licet exigua admodum, per alvum eiiceretur, non sine tamen insigni Dominæ Patientis allevatione, quæ ut eo citius desiderato fine potiretur, fortiora sibi expetebat, imo jam se in portu sanitatis navigare firmiter persuasum habebat: Verum longè alia mihi mens erat, quam R. P. Confessionario ejus clare satis exposui, prædixique hunc esse extremum naturæ conatum, quando quidem præter alia cadaverosus odor cubiculum satis amplum implens moneret, interiora corrupta omnia esse, Illustremque Dominam non procul ab ultima rerum linea consistere: Itaque dum discedendum mihi esset, confortantium præcipue usum commendavi, reservatis reliquis ad reditum usque meum, quo tamen opus haud fuit: paulo enim post, cum nihil minus quam mortem cogitaret, subita lipothymia correpta obiit.

Cadavere me absente, quod valde doleo, aperto, oppido apparuit quæ subitæ mortis, quæ tot aliorum symptomatum, quibuscum per tot annorum decursum conflictata, causa fuerit: Mitto à Chirurgo observata, & lapidis in ventriculo reperti formam, &c. Cerebrum, quia plenilunium instabat, plenum erat & sanum: Pulmones velut arefacta spongia deformes, inter utramque alam purulenti, undique adnati: Cor valde parvum sed sanum: Ventriculus contractior siccitate, magnitudine ovi anserini, plenus materia cruda, quasi ovi putridi: Interius ventriculo accreverat lapis durus, griseus, quem abrumpere coacti fuimus, crassus pollicem, longus articulum: Diaphragma arefactum, Abdomen plenum aqua, circiter quatuor cantharorum: Hepar magnum, durum, densum & colore præternaturali: Lien parvus valde & contractus, sicut & Renes, omnia informia, Mesentericæ Venæ obstructæ omnes: Intestina flatu plena & aqua, Summa omnes musculi tabe flaccidi, uterus & vesica tam parva, ut puerilia, sed inania: Slesvvici 26. Iulii 1659. *Ioel Langelot Epistol. ad Thomam Bartholinum centur. 3. Epist. 49. & 50.*

L*audanum*) *Valeus* Meth. med. p. 153: *ait* Hydropicos unius grani Opii exhibitione mori: Id quoque à me observatum anno 1659. in virgine 35. annor. quæ hydrope abdominis & pectoris, phthisicaque simul interiit, cui cum ob pertinaces vigilias laudani opiati optime præparati gr. ij. fuissent exhibita, placidissimus quidem somnus obrepsit, sed postridie mors successit quæ nondum instare videbatur: Et paucos ante menses anno 1672. Vir Reverendus, Asthmate cum pertinacibus vigiliis laborans, ac hydropis

hydropis initio, appolecticus repente concidit ab dinis pauci desperarent. assumpto pridie laudano, etsi de restitutione valetu-

§. 2. Puella XI.ann. ab ephemera in hecticam incidit, Mesenterium illi scirrhosum, in Hepare steatomata: circa cavam multa materia gypsea: Lien eadem scarens, Thorax aqua limpida plenus: Pulmones materia purulenta imbuti: Aspera arteria à steatomate compressa, &c. *Vide lib.2. Tit. de Phthisi.*

§. 3. N. Cachecticus, cacochymus, febre continua ac tussi molesta prehensus, hinc sequuta hæmoptysis & purulentorum rejectio, & tandem Hectica marasmodes: Pulmones erant arcte adnati pleuræ, Intus purulenti membrana integra, Cor flaccidius, Hepar magnum, pallidum, exangue, ut Lien, &c. *Vide lib.2. Tit. de Phthisi.*

§. 4. Puer ictericus factus cum febricula: Pulmo vitium insigne contraxerat vitiosius erat Hepar velut ὑπόχλωρον, *Vide lib.3. ti. Tit. de Ictero.*

§. 5. X. Martii 1676. in Puella octo annorum, quæ Febre Hectica interierat, observavimus ventrem infimum mediumque sero valde lento repletum: Pericardium quoque ejus notabilem continebat copiam: Pulmo sinister totus purulentus pleuræ firmiter agglutinatus: Glandulæ mesenterii omnes, similiter ac illæ quæ venæ Portæ trunco circa Hepar adsitæ sunt, insiguiter tumefactæ, materiam continebant pinguem, albissimam. Hujus etiam notabantur aliæ conglobatæ glandulæ: Pancreas cum conglomoratis aliis, integre satis se habebat. *Gerardus Blasius Observat. Medic. xiij.*

§. 6. Celsissimæ N. Febricula cum aliis symptomatis: Mesenterium erat scirrhosum cum glandulosis rumoribus: Pulmones inflammati, in Ventriculo corrosionis & inflammationis notæ. *Lib.3. tit. de ventris dolore.*

§. 7. Nob. cui tumor juxta cartilaginem ensiformem (*Vide tit. de Tumoribus*) incidit in febrem Lentam & marasmo obiit. In superiore parte Hepatis aderat abscessus vesicis plenus, qui id corrupit, Alius major in pulmonibus: Tertius ad intestinum colon. &c. *Vide tit. de Febribus.*

§. 8. Seren. N. arthritico accessit destillatio in pectus, Febriculo, &c. Cor. pleura, pulmo, septum vi erant retracta, ac in angustum hepatis mole & ventriculi: Pulmones cum tabo, sed sine ulcere erant. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

§. 9. Monachus Franciscanus ex Febre Lenta, dyspnoea post menses aliquot, cum delirio ad plures abiit.

In cadavere aperto visi sunt nobis pulmones lividi & exsucci: Lien cœruleus & exilis Intestina hinc inde inflammata, sicut & interior Vesicæ facies: Nihil tamen in urina viventi vitii comparuerat: Cætera sana videbantur, nisi quod totius corporis habitus fuerat extenuatus. *Bartholinus cent. ij. histor.*

§. 10. Puella 14. annorum in Tabem incidit, Febricula continuo vexata: Reperi mesenterium refertum tumoribus duris, scirrhosis, circa venam portam tumores scirrhosi: in dextro lobo Pulmonis abscessus erat putridus & fœtidus cum pure, &c. *Vide lib. 2. Tit. de Pthisi.*

§. 11. Nob. N. diarrhœa affectus (*Vide lib.3. tit. de Diarrhœa*) tandem etiam febre lenta, & continua corripitur: In fundo ventriculi aderat gangræna, ut & in fine coli, ubi latuerat ulcus In dextro latere inflammati erant Pulmones.

§. 12. Thomas N. laborat tussicula & Febricula: Totus thorax plenus seroso humore: Pulmo totus putrilaginosus, nec non Lien. *Lib.2. tit. de Tussi.*

§. 13. Apertum est cadaver *Cathar. Mathyloo Leodiensis*, quæ nata erat annos XV. causam mortis in nullo viscere eximiam deprehendimus, nam animi anxietate ex ærumnosæ vitæ afflictionibus contracta in Tabificam Hecticam miseriam inciderat: quippe in prava diæta eum haberetur, & pessime tractaretur ab iis apud quos victum laborando conquerebat, nullo commodo nutrimento partes sustentatæ, & ad incrementum naturale acquirendum fultæ fuere: Unde enata Diarrhœa, ex humorum corruptela & intemperie, viscerum naturalium & vitalium omnes vires devastaverat, cujus manifesta spectabantur indicia in visceribus omnibus valde flaccidis, præcipue autem Corde & Pulmone: Vomica etiam in dextro pulmonis labe aderat: & supra pericardium, ubi membranæ mediastini ei connectuntur: ad cordis apicem glandula nucis juglandis magnitudine solida, valdeque densa existebat: Thymus etiam glandula in jugulo eandem constitutionem obtinebat, Sicuti etiam in Mesecolo, eæque majores, & in mesenterio, sed minores, inter quas erant variæ atheromatis materiam obtinentes: Plurima aqua pericardio inerat, cordi autem sanguis paucus: Sed Pancreas à magnitudine & consistentia naturali non variabat, sicuti nec Lien: Renes flaccidi erant & luridi, præcipue in parte sima, sed ureteris utriusque extra renem in exordio progressus valde amplus: tamen calculosi aut sabulosi in renibus aut vesica deprehendebatur: Omentum omni

omni pinguedine exspoliatum erat: Hepar flaccidius & colore fusco ad luridum vergente, cæterum naturaliter comparatum: Uterus minimus erat & durissimus: Testis uterque gracilis & longior naturali figura: Tuba non apparebat, sed vas deferens à teste ad uterum aliquatenus conspicuum erat: Vasa ad fundum & collum uteri protensa tenuia erant, quoniam nondum menstrualis fuerat: Totius corporis habitus gracilis & exsuccus erat. *Ottho Heurnius Histor. xv.*

PLurima aqua pericardio inerat: (*M. Curtius* & alii, tum viventibus, tum confestim ab obitu dissectis animantibus nullam à natura inditam aquam inanitati pericardii contendunt, Spirituum concretorum in aqueam substantiam conversionem à succedaneo mortis frigore cogente, profectam hanc adstruunt: *Vesalius* contra asserit nunquam à se dissectum cadaver & pericardium, in quo non is humor extiterit: Ratus plus in dilatæ quam festinatæ sectionis cadaverum animadversam aquam: Vide Jasolinum librum de aqua in pericardio.

Cordi sanguis paucus) Ob pravam diætam præcedentem & morbi diuturnitatem: Car. Piso de morbis à serosa illuvie f. 2. p. 2. cap. 4. notat in cad avere cujusdam febre extincti vix sanguinis libram superstitem fuisse.

Observatio XVI.

Febris Hectica à Glandulis Pyloro accumbentibus tumidis, eumque prementibus. 1. A Glandulis lumbaribus magnis, mesenterij vitio, &c. 2. A vitio ventriculi materia vitiosa referti 3. A corruptione crassorum intestinorum, &c. 4. A syderatione & corruptela ventriculi.

§. 1. FEbre Hectica Lutetiæ quidam cum periisset, in corpore nihil observatum, quam quod Glandulæ illæ duæ, quæ Pyloro à natura appositæ (vel potius circulus qui est in pyloro, duritiem & scirrhum contraxerant) ratione cujus proculdubio alimentis non patebat transitus. *Ex Observat. G. Bauhini.*

§. 2. Glandulæ Lumbares conspicuæ magnitudinis erant in Corpore Hectico, quarum cum Lymphaticis commercium manifeste videbatur. Hectici hujus Mesenterium computruerat, Omento penitus absumpto, Ingentique aquę ad viridem vergentis quantitate in abdomine collecta. *Th. Bartholinus Epist. 70. cent. 2.*

§. 3. D. N. dolebat circa stomachi regionem cum Febre lenta, In ventriculo reperta materia nigra, lutulenta, copiosa. *Lib. 2. 3. tit. de ventriculi dolore.*

§. 4. Petrum N. tensio dolorifica in abdomine cum Febre valde afflixit: Inventa sunt intestina crassa livida & semicorrupta, In abdomine multi humores fœtidissimi. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

§. 5. Cuidam ponderis sensus in ventriculo, cum Febre lenta, &c. Gibbus ventriculi livebat, fundus & pylorus syderati. Totus erat putris & lacerus, *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

Observatio XVII.

Febre Lenta extincti Omentum corruptum repertum est, Ren dexter gangræna affectus Hepar grande & durum ac tuberculosum, Intestina & mesenterium male affecta, &c.

CAdaver *D. Miron* Regii consiliarii, febre Lenta mortui, & adeo exsucci ut nec carnem nec pinguedinem habuerit, sed loco musculorum fibræ rubentes, & ossa cute sicca & arida fuerint vestita. Parisiis 18. Junii 1639. apertum fuit, plurimis præsentibus, imprimis Guidone Patino, visu digna hæc notabat vir doctissimus, 1. *Omentum corruptum, gangrænatum & totum fere consumptum.* 2. Ren dexter gangræna corruptus; putridus & nigro colore tinctus, cui impactus calculus in medio, crassus & longus minimi digiti magnitudine, cujus apex ureteres ingrediebatur, quos ramo bifurcato obstruxerat: hic ren adeo corruptus fuit, ut nisi aliunde mors obvenisset, mortis potuerit sola esse causa, ex suppressione urinæ brevi sine dubio sequutura: Alter Ren neque putridus erat, neque ulcerosus, sed lividus totus propter sympathiam cum dextro, qui præter figuram nihil reni habebat simile. 3. Hepar grande sed durum multis in locis, plenum putridis tuberculis desoris: & parvis abscessibus interius, ex quibus prodiit materia alba & crassa smegmatis instar: sed magis putrida inferior pars quæ renem tangit, superior costis adnata: color lividus, Sanguis contentus crassus, lividus & putridus; 4. Lien non valde vitiosus, solo colore livebat, quod forsan vitium ab hepare illuc amplitudine sua protenso contraxit: 5. Intestina decolarata, imprimis jejunum nigriusculum, & nonnihil siccum durumque. 6. mesenterium consumptum nihil spectatoribus reliquerat præter glandulas nonnullas virides & pure fœtido tectas: substantia ipsa mesenterii videbatur in pus resoluta, quod tribus ultimis morbi mensibus per ventris fluxum evacuaverat: distincta tamen erant vasa, venæ & arteriæ, ob copiam sanguinis stagnantis. 7. Pancreas durum, scirrhosum & exile. 8. Ventriculo naturalis erat constitutio, & vesica lotio plena. 9. Pulmones duo plane purulenti, pleni

tuberculis

tuberculis nigris & cœruleis, quibus apertis effluxit pus album & spumosum cum sanguine livido & nigricante, præter partem inferiorem sinistri, quæ tota rubebat, dura & sicca, cum aquæ rubræ claræ pinta unica in cavitate. 10. Cor exile & aridum, quale illorum esse solet qui febre lenta moriuntur. *Th. Bartholinus cent. ij. Observ. xix.*

Omentum corruptum, &c.) Id in plerisque à tabe, aliisque morbis chronicis interemptis putridum & fere consumptum invenitur, adnotante *Willis* Pathol. cerebri cap. 9. atque sparsim toto hoc in opere colligere est: Hydropicis plane computruisse observavit. *Clar. T. Bartholinus Anat. refor. cap.* 8. quod contingit ob membranæ tenuitatem & vasorum multitudinem, eloviem excrementorum excipientium, quæ in ibi putredinem facile concipiunt.

Observatio XVIII.

Febris Hectica Putridæ juncta, cujus focus in venis mesaraicis atro sanguine tumentibus, Liene putrido, sanguine nigro oblito, Vesicula fellis atra bile referta, &c.

NOb. mulier adolescens nupta viro Illustr. provectę jam ætatis filium illi peperit: Marito è vivis sublato, viduę in mammilla sinistra tumor prodiit durus, &c. mox postquam sanata fuit in gravissimos dolores incidit circa ossium nudam, præcipueque articulorum regionem, cum capitis intolerabilibus cruciatibus erumpentes. *Medici suspicati à lue venerea* eos procedere, curationem eo dirigebant, atque suffiribus ex cinnabari medebantur. Accersitus ego, eam sub strato decumbentem suffimigiisque utentem, summeque ob lectum carbonibus accensis calefactum, calentem sudantemque deprehendi, & *de doloribus* circa ossa atque calvariam conquerentem, Febreque simul laborantem, quę suas habebat certo tempore exacerbationes, easque præsertim post cibum sumptum: Cum & Medici & Chirurgi eam vel infectam mihi narrarent, Ego singulis exactè perpensis, ostendi arthritidem esse hunc affectum, neque dolorem illum, circa ossa se offerentem, quæ quantam luis speciem constituit, multis rationibus probavi, Quare à suffitibus illis, quibus jam diu usa fuerat, & qui Febrem Hecticam in ea pepererant, abstinere iussimus, & pro doloribus arthricicis remedia convenientia adhibuimus, verum præter hunc affectum, circa coxas, humeros caputque eum affligentem, febremque Hecticam eam consumentem, febris Putrida simul accessisset, unde cardialgiæ, vomitio post cibum sumptum fere continua, ac menses aliquot supervixerit, tamen sensim tot morbis labefactata, tandem è vivis excessit.

Corpus demortuæ à medicis sectione divisum, atque undique diligenter inspectum, hoc pacto constructum deprehensum fuit: Capitis cranium crassum atque integrum sine suturis, Ventriculi in cerebro aqua limpida pleni: Mamma sinistra, qua dum viveret scirrho laborarer, circa radicem scirrhosa, ut & circa papillæ radicem scirrhus erat candidus, glandulam repræsentans. In costis vena lata nigricans latebat: Hepar sanum nec vitiatum: Vesicula fellis exterius nigra, intrinsecus ulcerata, & bile atra, quæ picis instar splendebat, repleta: Lien totus putris sanguine nigerrimo oblitus: Venæ mesaraicæ tumentes & sanguine atro turgentes, eoque crasso & veluti concreto, qui è majoribus venis, coralli instar nigri, invicem cohærens extrahebatur, venæque ex illis ventriculum implicantes latæ & varicosæ erant: In rene dextro calculus triangularis, albus, muco obvolutus inventus fuit, in sinistro tantum arenulæ: In reliquo corpore sanguis, in vena cava paucus, uti & cor, quod parvum erat, exangue cernebatur: Ex quibus præcipue his vitiis satis conjicere potuimus in venis causas & putridæ & hecticæ febris, atrophiæ, aliorumque partium naturalium symptomatum fuisse, quæ mortem illi potius quam arthritis, quippe quæ curati potuisset, pepererunt. *Platerus Observat. lib. 2. p. 504.*

Medici suspicati à lue venerea, &c.) In judicio ferendo num quis Lue venerea sit infectus, ad Momi lucernam observare operæ pretium est, maximeque ad Medici & authoritatem & judicium examen hoc & censura pertinet, ut ne quid præcipitanter pronunciet, nil statuat de quo jam exploratum diligenterque quæsitum non sit. maxime vero id difficile est, quoniam hinc & illinc multum adest difficultatis: illine quidem, quoniam parvi non refert io æstimandis rebus istis præjudicata oti sententia; unde si in ejus suspicionem alterum conjugum vocaveris, veritatis odio aut tibi confles inimicitias: aut si non rectè pensitatis rebus quicquam absolute pronuncies, querelis, criminationibus ac jurgiis domum impleas: Aut si securus nimium morbum minuas, opinione que minorem dicas, dum adblandiri morbo volumus, ægrorumque levando opinionem tacitæ existimationis speciosum aliquid prætexere, periculum vitæ creemus, aut vitam infelicem reddamus, tandem coacti ofsorpare illud, quod jam judicio & veritatis studio anticipandum & antevertendum erat: *Ballonius Histor. 2. lib. 2. Consil.* adde his discrimen in quod conjicis ægrum ex falso præjudicio, cum errorem in therapeosi quoque sequatur, in quod infortunium addncta hæc matrona.

De doloribus conquerentem, &c.) In Hecticis si coxa doleat & immineat, mortem instare observatum est, quod etiam fit si vermes excernere incipiant. *Velschius in miscellaneis*

OBSERVATIO XIX.

Febris Hectica ab insigni mesenterij abscessu genita 1. *A Mesenterio nigris varicibus obsito, Pancreate obstructo,* 2. *Ab inflammatione Epiploi mesenterio communicata.* 3. *A mesenterio steatomatis referto,* 5. *A mesenterio calculoso.* 6. *A callo inter venas mesentericas.* 7. *A sanguine concreto in vasis mesentericis tumidis.* 8. *A mesenterii glandulis materia argillacea infarctis.* 9. *A vitio Pancreatis tumidi, Iecori annexi.* 10.

IN mesenterio Medici merito sentinam colluviei humorum collocarunt, ideoque eorum nutricula vocatur, nam abeo fonte omnes morbi alvinæ regionis erumpunt, eorumque incontumacia repetenda est: Cum enim cum hepate medianre Porta vena conrexiones, constetque ex substantia adiposa & glandulosa, exceptioni humorum idonea, si accedat inidonea victus ratio, mirum non est si inde graves & lethales exoriantur affectus: Exemplum insigne præbuit uxor Dom. D. *Crameri* Clarissimi, Collegæ Præstantissimi, quæ circa conjugem febre gravissima afflictum, meæque curæ commissum, dum sollicita occupatur, pede titubans subluxationem malleoli patitur, incessuique inepta decumbere cogitur, Interim morbus, cujus seminaria latebant erumpit: Nata erat annos xxv. pusillæ staturæ, delicatissima & molliter educata, vivacissimi & sagacissimi ingenii phthisicum habitum, angusto pectore & depresso præ se ferens: Tota vita à carne & alimentis probi succi aliena; esui lactis indulgens & casei caprini recentis, quo solo pet æstatem vitam sustentabar: Bimestri ante obitum, qui xx. die mensis Maii, anno 1676. contigit, de *nausea* conqueritur, accedente alimentorum omnium 'fastidio, imo medicamentorum etiam gratissimorum, Interim *intumuit aqualiculus cum inflammationis notis, levissimum contactum non ferens*: *Febris se sociam lenis* adjunxit, facilisque in tenui corpore & exsucco marcoris successio: Causa adscripta est pertinaci viscerum & *mesenterii infarctui, nascentique abscessui*: Conjecturam firmavit *vomitus* materiæ pituitosæ puri remixræ, suppurato in expuratum abeunte: Ab injectis clysteribus eniendi ventri doloris causa, similis & copiosa, sed fœtidissima educebatur colluvies: triduo ante obitum desiit vomitus, nulla toto morbi decursu adfuit tussis neque dyspenea, quanquam vitium pulmonum in suspicionem veniret.

Aperto Defunctæ cadavere 1. Pulmones occurrunt corruptionis notas præ se ferentes, exterius variegati, maculis nigris consperfi, intus corrupti, sterno cohærentes, parte dextra liberi, sinistra costis & dorso annexi, 2. discissum Pericardium seri uncias viginti circiter effudit, qui affectus *Hydrocardia* potuit dici, vel cordis aut Pericardii Hydrops 3. maximum erat, pallidum, exiguum cruorem in auriculis & sinubus continens: 4. Diaphragma sine labe fuit: 5. Abdominis musculi in Jecoris vicinia, & inferius, corrupti, lividi, gangrænæ proximior 6. Nulla neque peritonæi omenti vestigia. 7. Hepar prodigiose erat magnitudinis, naturalem duplo excedens, universum ventriculum cooperiens, flavedine intus & extra suffusum, ubique scirrhosum, & costis nothis adnatum: *Cavum abdominis implebat amurca*, seu humor fæci vini albi non absimilis, commixto pure multo & pituita viscida, unde *Hydropis* species constituebatur: Abdomen enim ea fæculentia educta concidit & resedit: Atque is fuit humor qui vomitui causam dedit, qualem etiamnum alvo exclusit: 9, ventriculus admodum expansus erat, flaccidus, rugis omnino carens: 10. Intestina crassa nigra erant & sphacelo affecta, 11, Necnon abdominis musculi, à prægressa scil. inflammatione, quanquam febris mediocris fuerit, à penuria nempe sanguinis. 12. *Mesenterii nulla reliquia, quod universam in* putrilaginem abierat. 13. Ingens vermis & vivus purulentiæ illi innatabat, qui an ab exeso vel perforato aliquo intestino prodierit dubium fuit, nam fœtor summus ulteriorem disquisitionem prohibuit. 14. Uterus admodum parvus, apparuit, vix fabæ capax quanquam prolem reliquerit, scirrhosus: Renes fere inculpati, etsi color ad cinereum vergeret. 16. Splen integer.

A *Carne, &c. abhorrens, &c.*) Inter notas corruptæ Jecoris substantiæ ingens carnis fastidiũ ponit Author *Enchiridii Med. Pract.* cum vitium imbecillitate, febre lenta & totius corporis extenuatione, ac summo vini optimi & meraci desiderio: Causas externas, vitium alimentorum corruptorum & putridorum, ex quibus pro laudabili sanguine generatur putris quædam & maligna sanies, quæ jecur contaminat ac tandem corrumpit. Vini quoque generosi longus & liberalior usus, à quo aliena fuit Ægra: Sed casei diuturna ingestio, quid ἀτεχνῶν edulium: & abstinentia alimentorum probi succi, satis fecit ad illius perniciem & congestionem pravæ saburræ: De nequitia casei vide elegantem Excell. *Lotichii* libellum.

Mesenterii infarctui] Obstructiones in mesenterio, viciniisque partibus glandulosi sæpe sequitur inflammatio, quam excipit abscessus: Cum enim natura varios sæpenumero in mesenterium deponat humores, ita ut quibusdam, citra noxam, multorum annorum decursu, vel singulis mensibus semel atque iterum aut citius, pituitæ acidæ aut putris, vel bilis utriusque æruginosæ, porraceæ aut vitreæ, insignis vomitu,

vomitu, aut per secessum reiiciatur copia. Nihil equidem obstare potest quin diutius coerciti, vel in glandulis ac venis istis perplexis altius impacti, imbibitique, calore accedente extraneo, putredinem concipiant, & inflammationi febribusq; variis nec non abscessibus materiam suppeditent: Quin & eo malignitatis corruptionisque partes istæ visæ sunt devenisse, ut gangrænam, malum omnium corruptelarum pessimum, conceperint: Causæ obstructionis hæ sunt, Venarum mesenterii nimia adstrictio, de qua Galenus lib. de diff. & causis morborum cap. 7. (quam suspicari in corpore strigoso & macileto licuit) Suppressa mensium aut hæmorrhoidum evacuatio: Sanguinis abundantia, aut ejusdem morbum præcedentem, exustio nimia: Jecoris & vicinarum partium robur, copiam humorum instar molesti oneris, in hanc sentinam excutientium. Humor crassus, lentus, plurimus, crudus, vel à cerebro in ventriculum copiose procumbens, atque in tenues venas cum alimento penetrans, easque obturans, vel cum spiritu flatulento intra tubulos mesaraei contentus: Bilis flava diutius p.n. coercita crassescensque, Humor atrabilarius ab imbecilli Liene non attractus, Callus inter mesaraicas (quod observavit Benivenius) excrescens & anadosin chyli prohibens, Vel Tophi in eodem & pancreate residentes: Febres diuturnæ, epidemiæ præ cæteris, & quartanæ magnam vitiosorum humorum saburram secum trahentes: Frigus intensum quo humores concentrati in corpore figuntur, diutius perpessum: Alimenta quinetiam viscida crassa, motu vehementiori, aut balneis intempestive usurpatis, in venas rapta: Saccharata vel melle delibuta atq; edita, copiosius à picrocholis ingesta, aut qualitate minus laudabili prædita, *Caseus* vetustus, exsuccus aut putredine squalens, &c. His addere licet variorum ciborum ingluviem, totius corporis impuritatem à prava viscerum constitutione proficiscentem & post crapulam: Laboris & exercitiorum rationem neglectam: Potum vini crassi, dulcis, austeri, cerevisiæ non defeatæ: frigidæ usum liberaliorem, maxime post balneum ac tempore infus æstuante: medicamentorum frigidorum & narcoticorum usum frequentem: Violentum ab absumpto cibo motum: Somnum diuturnum: Alvi suppressiones validas: & inter cœnandum Affectus animi concitatiores.

Inflammatio causas easdem quas obstructio agnoscit. Quibus addere licet & sanguinē è vena quapiam, sensim quidem, sed per æstus vehementesque corporis & animi contentiones excidentem, qui caloris regimine destitutus certoq; loco coercitus & concrescens, cum amplius libere eventari nequeat, putredine concepta exardescit. *Matt. Martini de morbis mesenteris.*

Levissimum contactum non ferens) Ab inflammatis musculis abdominis, eousq; propagata, quæ mesenterium obsidebat, phlegmone insigni tamen haud caret admiratione sensum Mesenterii adeo obtusum atq; hebetem esse, cum ex ipsius conformatione certum sit plurimis illud constare atque respersum esse nervis: Ex Fallopii namq; in observat. Anatom. testimonio elucet, quamvis mesenterii pars superior, circa primam lumborum vertebram occasione membranæ, ejusdem cum peritonæo substantia, cum primis vero arteriarum geminarum, quæ ab Aorta supra regionem emulgentium progerminant exoriatur: ejusdem tamen arterias nervorum quorundam complexu, & illo quidem robustissimo, illico circumdari, ita ut originem progressumque illarum, infigniter occultet, infinitisq; propaginibus, adusque viscera pene omnia eorundem ductum concomitetur: Pari ratione in exortu inferioris principii, sub finem rectæ lumborum vertebræ, nervorum abunde est: eo quod arteria ista unica, ceu dictæ originis fundamentum, simul ac ab aorta procedit novo alio nervoso complexu manifeste comprehendatur, illique variis anfractibus donec in recto intestino, ad sedem usq; & in parte coli obliteratur, associetur. *Idem ibidem.*

Febris lenis] Inflammationis in mesenterio γινομένης sunt febria languida, occulta & lenta absque tamen siti & gravioribus symptomatibus functiones ægri quotidianas haud quaquam interpellans, anorexia, tensionis ac gravitatis sensus subter ventriculum, circa vehementem, & quæ nonnisi pressu animadvertitur, duritiem: Egestiones chylosæ, haud quaquam tamen ob digestionis vitium in ventriculo concitatæ, quas ut plurimum ichor tenuis insequitur, nullo doloris sensu, modo seorsim ac sincerus, modo fæcibus permixtus defluens: absunt inflammationis hepatis signa, atque prout inflammatio intestinis vel tenuibus aut crassis, supernis vel inferis, aut umbilico vicinior est, molesta: Impensius tamen ac fortius hæc accidentia suam exercere ferociam solent, partibus inflammatione obsessis, Jecur vicinum in consortium trahentibus, quo quidem in casu febris ardens magna ex parte procedit: malo deinde ad suppurationem vergente, lenta atque tædiosa nimis insequitur. *Idem ibidem.*

Nascentique Abscessu) Evenit quandoq; ut mesenterii inflammatio in Abscessum vergat, aut ex humoribus acervatim à natura ibi depositis coercitisque, vel tumores aut tophi confertim exurgant.

Mesenterii nulla reliquia, &c.) Licet autem Mesenterii viscus integrum inflammatione simul obsideri & suppuratione resolvi possit, citra subjecti destructionem, rationi minus sit consonum (malo namq; eo vehementiæ promoto subest metus, ne vel emptione puris, aut vitiosis ejusdem exhalationibus, præter antea labefactatam chyli elaborationem, jecoris substantia corrumpatur vel erodatur, quæ reparari ullis ingeniis cum nequeat, vitiari hæmatosin ac nutritionem totius, una cum viscerum omnium facultatibus everti, universi habitum plane resiccari & marasmo consumi, randem ex corrupto sanguine, ac facultate hepatis resoluta, substantiam visceris putridam, saniosam, cruentam vel nigram dejici opus est) Quia tamen non raro monstra quædam in morbis & curationibus, juxta Averroem, observare licet, idcirco admirationem hic suspendere non alienum abs re fuerit. *Idem.*

Mesenterii quod universum) Summa autem cum ratione *Hippocrates* in Coacis prædictionibus triplicem notavit ventris regionem, exindeque totidem tumorum ac apostematum discrimina tactus ministerio elicit, Conjecturæ enim teste *Mercato* l. de morbis int. 4. cap. 2. haud fallaces de salute & interitu, & num ad suppurationem perventura sit affectio ista inflammatoria, vel in abscessum migratura, capi possunt: Primam regionem utroque hypochondrio, supra umbilicum in latera deducto definivit: Alteram inferiori subter umbilicum sede, hypogastrii nomine complexus est, Tertiam denique in medio ~~circa umbilicum~~ ventre notavit: Singulis autem in locis tumorum omnium oboriri posse genera docet, qui tactus ministerio ubi dispesceuntur, triplici continentur serie, ceu *Durus dolens*, & *mollis indolens*: Ex dictis locorum aut tumorum differentiis suppurationem concipere possunt, Durus indolens, & mollis indolens, & hoc ipsum vel citius modo tardius frequentius aut rarius, qui hypochondriis aut umbilico viciniores sunt, idq; ob caloris interni remissionem vel intensionem, eo quod tumores universi, quo longius ad inferas recedunt partes, tanto serius mitiusq; suppurantur: Quo fit ut qui sub umbilico exoriuntur suppurationi raro sint obnoxii: Ideoque non injuria *Hippocrates* l. 6. Epid. p. 2. Umbilicum harum suppurationum terminum constituit: Tumorem istorum varias observare licuit differentias, &c. *Idem.*

Suppurato in expuratum abeunte) Hinc ulceri

mesenterii ortus. Frequenter ulcera sordida, multorum malorum fomites, aut collectio materiæ purulentæ ac fœtidæ intra binas mesenterii tunicas, majorem ventris inferioris partem occupantes, heparque sua putredine inficientes, visuntur: Quæ tamen signorum adminiculo à Renum suppuratione diligenter internoscêda sunt, eo quod Renum substantia putredine consumpta, eximiam puris copiam inter peritonæi membranas subinde fluctuare illaque totam ventris lumborumque regionem distendi, quandoque etiam cum dejectione, tum vomitu fœceram reddi usus docuit, referente *Fernelio* lib. 6. Pathol, cap. 12. Abscessuum autem nonnulli, vel indurantur materia in iisdem sicceſſente, vel ſuppurantur: In excludenda autem inde nata coogerie miranda Naturæ molimina advertere licet: Quandoque enim morbus hic ſponte exolvitur, erumpente ad alvum hac ſaburra, recludente ſibi natura cœca ac deliteſcentia ſpiracula, & abſconditas ad hanc excretionem vias: Non raro etiam tumoris rudimenta, ſemel diſcuſſa, poſthac quaſi facto circuitu revertuntur, *Fernelio* in conſ. 68. authore: *Idem.*

Cavum abdominis implebat amurca &c.] Simul ac vero alicujus abſceſſus eruptio contingerit, tunc pro natura inflammationis, & humoris heterogenei, nec non loci affecti conditione, & viſcerum vicinorũ, quæ putridis vaporibus aut fatigantur, aut plane inficiuntur ſymptomata, ac mirifici Naturæ in ejiciendo conatus advertuntur: Hinc modo pus ſincerum & albicans magna copia, nulloq; doloris ſenſu, per venam proximam in recti aut coli inteſtini cavitatem defluens, profunditur: modo inflammatione ad inteſtina poſtrema vergente, fæcibus alvi permixtum redditur: (*modo eadem ſuperiora afficiente, per vomitum: Aut ſi eadem late diffuſa ſit per vomitum: & alvum ſimul, ut in caſu præcedenti excernitur*) Aut, quod à nobis ſemel atque iterum eſt viſum, factis cuniculis magna vi per umbilicum ſanies copioſa erumpit: aut per renes Naturæ ductu excluditur: Quin & *Dodonæo* innotuit, inflammatione ſemel in abſceſſum deſinente, nulliſque ſordibus alvi polluta, ſingulis diebus bis terve per inferiora ultra quadriennium, modico ſalutis diſpendio ejeciſſe: *Annuam dejectionem materiæ purulentæ, cruentæ, fœtibus permixtæ, copioſiſſima, è meſenterio prodeuntis vidimus anno* 1658. *Neocomi Helvetiorum, pro Dyſenteria à Theologo medicaſtro habitam, in viro Nobili quinquagenario, nomine Petit-Pierre, cui protenſo ſeſquipede extabat aqualiculus, A nobis frequenti uſu Rhei & decocti traumatici, concurrentibus aliis præſidiis, ſanatam, quanquam ad marcorem deductus fuiſſet: biennio tamen exacto, ob intemperatam & intemperantem ſed vita legem, recurrentem lethalem:* Majori tamen ex parte materia, tribus ſupra umbilicum digitis, loco fundo ventriculi vicino, & juxta hepatis regionem collecta putreſcenſque, varias & diſſentionum & dolorum ſpecies excitat: quæ poſt diverſos & chronicos ſibi invicem ſuccedentes morbos, inter peritonæum & abdominis muſculos copioſe profuſa, vel in cavitatem ventris, rupto peritonæo, defluit, aut per abſceſſum exterius erumpit: *Idem.*

Febris, marcoris ſucceſſio, vomitus, ventris, dolores, &c.] Abſceſſus iſti multorum graviſſimorum ſymptomatum, & ipſius denique mortis cauſa fuere: Obſervatum namque ex hoc fonte febres erraticas, haud tamen uniformes, cum vomitu & nauſea, nec non hypochondrii utriuſque tumore, *Holerius in obſervat.* ad conſilia curandi fol. 678. Alii cruentas dejectiones, ita ut ſanguinem copioſum, nigerrimum, ſæpius tamen corruptum, fœtidiſſimum, multarum librarum pondere excreverint, vel materiam multam nigram fœtentemque, encauſto ſutorio non ab ſimilem (*qualem, dum hæc ſcribo, anno* 1677. *menſe Octobri, copioſe excretam vidi à Piſtore quodam Genevenſi cui nomen Rovire, qui primo conqueſtus de præcordiorum anxietate & æſtus cum intenſo capitis dolore, ſiti & urinis tenuibus, obſtructionum partium imi ventris indicibus, Paulo poſt ab uſu remediorum deobſtruentium* (*Carum incurrit & Pulmonum infarctum, cum febre continua, ut Lethargo à Pulmonibus inducto, de* quo lib. 1. ſect. 3. Obſervat. 39.) *affectus ſimillimus videretur, à quo expectorantium & cephalicorum uſu reſurrexit. Tandem ſoluta alvo, ejuſmodi materiam, primigenii morbi reliquias, piei nigræ fuſæ ſimillimam & glutinoſiſſimam dejecit per plures dies: Evaſit tamen nativi caloris & ætatis beneficio, quamvis triplex corporis œconomia inſigni vitio laboraret, ut ejus ſalvi miraculo proxima cunctis viſa ſit*) excloſerint: lipopſychias, vigilias perpetuas, ob retros malignoſque vapores, cor ac cerebrum indidem ferientes, ſudores faciei frigidos: Virium debilitatem inſignem, cum ſiti clamoſa, linguæ ariditate, triſti ventriculi ſenſatione & alvi torminibus fortiſſimis promanaſſe: Vide *Marcellum Donatum* Hiſt. mir. l. 4. c. 7. *Benivenium* de abditis cap. 33. *Idem.*

Abdominis muſculi corrupti, lividi, &c.) Per conſenſum affecti à vitio meſenterii, ut & Jecur. Ex jam relatis autem operis erit exigui cognoſcere qua via Inflammationes, Tumores & Abſceſſus iſtos à vicinarum partium affectibus dignoſcere liceat: *Muſculorum* enim in abdomine inflammatio, ac dolores ſecundum eorum ductum, figuram ac poſitum protenduntur, plerumque tamen ſunt oblongi ac per totum ventrem extendi videntur; cutis externa condeoſatur, dolor vehementiſſime urget, adeſt denique vomitus, nauſea ac ſitis intenſa, Jecoris autem inflammatio comites habet febrem acutam, ſingultum, delitia, hypochondrii dextri gravitatem, dolorem acutum, hypochondrium totum retrahentem, ſeſe ad jugulum extendentem, tuſſim ſiccam, ingens cibi faſtidium, linguæ colorem primo rubentem, mox nigricantem, ſitim inexhauſtam, bilis ſinceræ, vitellinæ aut æruginoſæ vomitum, alvi adſtrictionem, tumorem in modum viſceris rotundum, ac decubitum in latere affecto moleſtũ, Prædictos æmulantur & *Diaphragmatis* tumores, de quibus conſule *P. Salium Diverſum lib. de affect. part. c.* 8. *At Meſenterii* inflammatio dolorem effatu dignum non conſiſtat, ac niſi vehementius comprimatur, ſolo gravitatis ſenſu moleſta eſt, febris deniq; lenta, ac ſymptomatum omnium graviorum exors, affligit: Rupto dein abſceſſu, pus vel ſincerum, aut fæcibus permixtum, citra dolorem tamen enormem, excluditur: Id quod in inteſtinorum, ventriculi, jecoris aut lienis inflammatione (in quibus univerſis dolor vehementius affligit, ſymptomata graviſſime urgent, neqtam ſincera ſanies deorſum, ob longiorem viæ tractum prodire conſuevit) fieri haud quaquam poſſe vero non eſt abſimile: Tactus præterea judicio facile licet internoſcere utrum meſaræum ex toto, vel ex parte intumuerit: Sanies deniq; meſenterii diſcernitur ab illa quæ ab hepate defluit, eo quod haec ad rubedinem vergere, ſanguinemq; corruptum indidem admixtum habere conſtat. Illam autem ad albedinem, vel citrinum inclinare colorem ſenſus arguat.

Febris lenis, marcoris ſucceſſio, &c.) De ſuppurationum internarum notis egregie *Valleſius* comm. in lib. 5. Epid. p. m. 461. Suppurationes, *ait*, quum à cute non abſunt plurimum, facile deprehenduntur vel ipſo Chirurgi tactu: Quum vero in alto latitant majori arte opus eſt ad cognoſcendum: Eaſque in thorace, aut magno alio ventre fiunt ſuppurationes, aut parte cordi vicina, neceſſario Febres antecedunt, eæque quum pus conficitur creſcunt, fiuntque horridæ, Et quum rumpuntur novos rigores cient, & jam inde faciunt pro dolore pondus, atque adeo fluctuatione

ctuationes in convectionibus, durantque deinde febriculæ remissiores, sed ex quibus, nisi cito liberentur, tabescunt homines: Verum accedunt Suppurationes quibusdam in locis in quibus non potes hæc expectare, nam in brachio, aut parte alia longe sita à corde, potest adesse pus in alto latens, juxta ipsum os citra febrem: non quidem erit multum, neque ex inflammatione magna, sed exiguum & ex corrosione particularum juxta os, aut etiam ossis tunicam factum: Sed & quibusdam in partibus, inter inguina & alas, fieri potest ut pus lateat, cum neque febris maxima antecesserit, neque sensus ponderis, neque fluctuatio subsequuta sit: Febris quidem magna, quod longe etiam sit pars à corde, & non ex magna aliqua inflammatione, in suppurationem affatim abeunte processerit malum, sed ex fluxione aliqua paulatim putrescente & corrodente: Fluctuatio, aut pondus, quod non habeat pars ventrem aut vomicam insignem, sed inter musculos & periostium, aut hoc & ossa interfluat, velut imbibitum partibus pus: Quæ ergo signa in talibus expectanda sunt? certe febricula non potest abesse ubicunque pus notatu dignum collectum sit inter inguina & alas, non sub cute, sed in interioribus moram faciens, nam ubicunque ita fit, aut tenet arterias aliquas magnas, aut illis proximum est pus; per eas autem necesse est fuligines putridas in cor transmitti: Quo fit ut quibus incautis interna aliqua suppuratio est, lente, ignarique quid patiantur, tabescant cum quibusdam febriculis; quas neque an febres vocent satis sciunt vulgares Medici. Et hoc quidem commune est omnibus internis suppurationibus; magis vero iis accidit quæ sunt in ventribus, in quibus quidem dolor tunc cessat quum pus erupit, & pro eo fit solum pondus. In iis vero quæ juxta ossa, aut inter ipsa carnesque proximas factæ sunt, febris non adeo apparet, sed quanto puris generatio magis procedit, tanto magis dolores ipsi ingravescunt, quia tanto magis procedit periosti, & partium aliarum sentientium corruptio & exesio.

§. 2. Celsiss. Princeps (*lib.1.tit.de melancholia*) Scorbuticus, octo diebus ante mortem correptus fuit febricula Lenta. Aperto abdomine primo sese obtulit omentum fœtidissimum atque putridum: Deinde mesenterium nigris varicibus undique circumseptum, cum Pancreate induratis multis magnisque glandulis impervio: Pulmonum tam secundum substantiam quam vasa insignis erat corruptela, &c.

§. 3. Vir ann.32. occubuit epilepsia terminata in apoplexiam; anno ante febre Lenta, dein intermittente, laboraverat: Epiploon putre repertum est, à quo mesenterium infectum, inflammatione tentatum. (*Vide lib.1.tit.de Epilepsia.*)

§. 4. Virgini menses suppressi cum febre Hectica. In mesenterio erant steatomata varia. In sinistro latere velut saccus plenus materia turbida. *Vide tit.de mensium suppressione lib.3.*

§. 5. Catharina N. hectica obiit: Viscera omnia flaccida, Vomica erat in pulmone: Mesenterii glandulæ solito majores, Hepar tabidum, &c. *Vide lib.3.tit.de Diarrhoea.*

§. 6. Duo fratres contabuere: In sectione reperti sunt lapilli parvi in venis mesaraicis: tertius simili morbo mortuus est, sed initio Febre laborabat. *Roeslerus in miscell.cur.ann.1670.*

§. 7. Filius N. viii. anno incidit in corruptum appetitum, hinc in Febriculam. Repertus est callus inter venas mesaraicas. *lib.3.tit.de Diarrhoea.*

§. 8. *Platerus* lib.2. Observat.pag.505. ex relatione *Chifletii* habuit, venas mesaraicas in Hectico sanguine crasso & concreto tumuisse, qui è majoribus venis coralli instar nigri cohærens extrahebatur.

§. 9. Non raro in iis quos Febris Lenta conficit Mesenterium glandulis, materia quasi argillacea repletum reperitur. *Willis Tract.de Febribus cap.11.*

§. 10. Anno 1595. puellam annorum xii. aperui, incantata quæ credebatur, adeo miris symptomatibus per octennium correpta fuerat: Huic cor intra pericardium aquæ virulentæ innatabat, cui color viridis acsi marinam vidisses aquam: Causa mortis Pancreas erat, quod mirum in modum intumuerat, Jecoris cavæ parti arctissime adnatum, ita scirrhosum ut lapidem tangere te existimares. Dissectum candido plane intus conspiciebatur colore, haud aliter ac si albam pituitam, admodum induratam tractasses. Extenuata omnino erat, extincta Febre Hectica. *P. Pawius Observat.14.*

OBSERVATIO XX.

Febris Hectica, Lenta à corruptione Hepatis. 1. *Ab ejus putrilagine.* 2. *Ab ejus ingenti Abscessu.* 3. *Ab ejus parenchymate in pus converso.* 4. *A graveolente pure sub ejus lobo minimo.* 5. *Ab ejus duritie & vitio cystis felleæ.* 6. *Ab eo putri & Renum vitio.* 7. *A Liene post casum indurato.*

§. 1. Famula quædam cum longo tempore non sine febre decubuisset, per me tandem utcunque restituta fuit sanitati, ita ut aliquot mensibus foras prodiret, Verum postea facta recidiva, rursus aliquot mensibus decubuit, neque tunc ulla medicamenta adhibuit, nisi cum jam macie exhausta jaceret, cum *Febre Lenta*, Sitique continua & fluxu colliquante: Atque cum tunc ad illam accitus essem, tumor circa stomachum apparuit rotundus, ita ut tunc apostema esse videretur, atque instante jam quasi morte, & remediis aptis adhibitis nihil juvantibus, & cum ex tactu pus sentiretur, constabat intus latere abscessum jam maturum, Chirurgus accitus incisionem in moribunda tentare non fuit ausus, nam die uno vel altero sequente obiit.

Facta post mortem incisione, inventus est lobus hepatis supra stomachum ascendisse, totius hepatis membrana illæsa quæ hepar continebat; sed ea incisa tota hepatis substantia corrupta & purulenta, vomicæ instar undique effluxit in capacitatem ventris cum putore intolerabili. *Forestus lib. 19. Observat. 20.*

Cum hic lobus hepatis supra stomachum ascendisset, & tumorem exterius rotundum effecisset, aliquis judicasse ex rotunditate affectum in ventriculo extitisse, nullo apparente tumore in hypochondrio dextro: attamen hepate toto suppurato, ob magnitudinem abscessus lobus ventriculum comprehendens conscenderat: Ideo hæc consideranda, ne in consimili casu quis fallatur, etsi inflammatio hepatis & ventriculi eodem fere modo curentur, propria tamen remedia, sibique familiaria eorum quodque requirit. Notas quibus ab invicem distinguantur vide apud practicos. *Idem.* Sunt qui pro nota inflammationis, & potissimum gibbæ, addunt quod dolor est in dextra parte, sed illam notam falsam experientia agnovi: nam si hepar inflammetur in utraque parte, gravitas circa mendosas costas percipitur, sed in clavicula sinistra potius quam in contraria, quod dissectio docet, Hepatis enim extremitas ad sinistram venit, quare si inflammatio fiat in extremitate hepatis, dolor in ea parte sentitur. *Rondeletius Practic. lib. 2. cap. 33.*

§. 2. Ego Ictericum cum *lenta febre*, atrophia &c. conspiciens, & regionem jecoris tractans, ibi causam mali latere dixi: Hepatis substantia fere tota absumpta erat, &c. *Vide lib. 3. tit. de Hipochond. dolore.*

§. 3. Conquerebatur quidam de *Febricula nullis remediis cedente*; dolor tandem successit in hypochondrio dextro, tumórque Iecoris cum dyspnoea: paulo post morti cessit. In aperto cadavere ingens abscessus in Iecore inventus est. *Vide lib. 3. tit. de Hypochondriorum dolore.*

Febricula nullis remediis cedente] Plurimi lentis febribus symptomaticis laborant, quas vulgus febres non putat esse; eo quod nullus rigor comes sit, frigus aut horror, vel angustia, unde sine judicio cibus ægris porrigitur, nec ullius accessionis & ἐπισημασίας latentis ratio habetur: Nam cum lateat putredo, & humor conclusus sit, non sparsus per partes sensiles (à quo rigoris sensus) latens est & obscura ἐπισημασία, maxime vero id contingit si febri lentæ periodica annexa fit, quod sæpe maximo ægrotorum damno contingit.

§. 4. Vidi cui Hepatis parenchyma, illæsa sola superficie, in pus versum fuerat sub languida Febre ac frequenti leipothymia. *Heurnius aph. 41. 6.*

§. 5. Lictor ictus fuit bipenni in infima Iecoris fibra, quam Lenta accedens Febricula confecit. Inveni sub vulnerata fibra plurimum graveolentis puris. *Tit. de vulneribus.*

§. 6. Fœmina per VII. vel VIII. annos vix unquam sine medicamentis dejecit: Tabes cum Hectica eam confecit: Hepar repertum durum, & folliculus fellis in sese collapsus ac fere totus consumptus. *Vide lib. 3. tit. de Alvo adstricta.*

§. 7. Civis N. in cachexiam incidit cum nausea, vomitu & Febricula continua. Hepar fere totum erat putre: vesica fellis vacua, Intestina croceo colore tincta, Renes sic colorati. Eorum parenchyma lividum. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

§. 8. Latus sinistrum decidui ex loco superiore afflictum fuit Fabri lignarii, hinc febris Hectica: Cujus causa fuit læsus lapsu isto Lien, qui præter modum induruit. *Vide lib. 3. de Hypochondr. tumore.*

Observatio XXI.

Febris Lenta symptomatica à Renis dextri putredine. 1. *A Rene dextro purulento.* 2. *Ab utroque in pus converso.* 3. *A sinistro toto absumpto cum vomicis.* 4. *Ab utroque purulento cum carcinomate juxta vesicam.* 5. *A vermibus in utroque.* 6. *Ab ureteribus à calculo obstructo.* 7. *A Rene putri calculum continente.* 8.

§. 1. Vir Nobil. Iacobus Myro, Senator Parisiensis, cum esset raræ texturæ & infirmæ valetudinis, circa initium Februarii 1640. incidit in Febrim continuam, quæ ex prægrandi abscessu rupto in Mesenterio, cum pravis aliquot symptomatis, præsertim vero diarrhœa biliosa & serosa, jugibus vigiliis, hæmorrhoidibus, & universi corporis colliquatione, versa est in Lentam symptomaticam, qualem graphice descripsit Scholæ nostræ lumen *Fernelius* 4. path. cap. 16. Ex hoc affectu postquam decubuisset Nob. Senator, per quinque fere menses, quibus in dies pugnarum est *arte medendi*, tandem *exitium superavit opem quæ victa jacebat*, fatísque cessit morte lenissima, sine ulla vi, ulláque torsione, quáque placidiorem nullam potuisset unquam sperare aut optare Augustus ipse, sine ullo cruciatu & tormento, quam εὐθανασίας nomine indigitare solebat. Transactis ab excessu horis XII. dissectum fuit cadaver.

Inter cætera observatu dignissima quæ consulto annotavi & hoc unum fuit, Ren dexter, ex cujus vitio supra annos X. sævissimis doloribus nephriticis multoties fuerat divexatus) totus putris & in tabum redactus deprehensus: In cujus media substantia & cavitate oblongum & obliquum calculum comperi, angulosum, & ut ita dicam, cornicularem. Iam multum temporis

temporis erat ex quo haud dubie Ren ille non solum putris & saniosus, verum etiam totus gangrænosi affectus & corruptissimus, sui muneris nihil quicquam edebat, & propria secernendi sanguinis & seri excernendi facultate destitutus erat. Qui enim potuisset obstructo meatu à grandiore calculo, & corrupta ad eum putredinis gradum propria substantia, ut ipsius renis nihil aliud quicquam haberet præter figuram & tunicam, quæ pro renis substantia meram tabum, idque nigerrimum continebat. Et tamen nulla unquam laboravit per totum morbum urinæ suppressione: Quod sane sæpius quoque à xv. annis in hac populosissima urbe, calculosorum feracissima, observavi. Ergo non est semper verum uno Rene obstructo alterum statim cessare ab officio, cum ægrotorum plurimi urinam profundant alterius Renis beneficio ad ultimum usque vitæ momentum: *Ex Observationibus Excell. Guidonis Patini Doct. Med. Parisiensis & Facult. Decani.*

L*Entam symptomaticam qualem describit Fernelius, &c.*] *His verbis*, Traditur tertia Hecticæ differentia ex partis cujuspiam affectione, præsertim ex Iecoris, Lienis, ventriculi, Pulmonum, Thoracis Renum, vel Intestinorum inflammatione haud recte curata, maxime vero si purulenta evadat; Quum enim febrilis calor diutius in his persistat corque obsideat, solum certe quidem difficilis evadit, ac tum cordi cæterisque partibus summam siccitatem ingenerat. Cæterum hoc propriè Hectica censeri non potest, sed symptomatica febris, eáque plerúmque Lenta, id enim genus ex putredine natum est, quam etiamnum diu redolet, ejus quippe indicia in pulsu, in urinis, in siti, in aliisque symptomatis permanent. Quin & crebræ in his excandescentiæ etiam sine cibo fiunt, & inæqualitates & crebri horrores, quum præsertim purulenta est collectio: Itaque omnis quæ Hectica appellatur, ex putrida febre profecta, putredinis etiamnum particeps est.

§. 2. Nicolæa N. post Febrem Lentam Orthopnoica obiit: Repertus est ren dexter purulentus. *Lib.2.de Dyspnæa.*

§. 3. Puella purulentas urinas reddebat cum Febre Lenta: Renes inventi sunt omnino in pus conversi. *Lib.3.tit.de urinis p.n.*

§. 4. D. N. cùm ante de Renibus non conquereretur, Febricula obtigit, ischuria, &c. Ren sinister totus absumptus, vomicis plenus repertus. *Lib.3.tit.de ventris Tumore.*

§. 5. Mercator *(de quo tit.de Vrina per alienum locum excreta)* Cum lumborum dolore, urinæ ardore Febrem lentam habuit. Dexter latus renis erat expers. Sinister pure ac steatomate infectus. Sordidum carcinoma ambiebat meatum qui à vesica in rectum intestinum illi descendebat.

§. 6. Iuvenis dolore renum oppressus Febre jugi extenuatus est. In utroque Renum cavo vermes crassi, albi, vivi inventi. *Lib.3.tit.de Lumborum dolore.*

§. 7. Magdalena N. post omnimodum lotii impedimentum Febre Lenta prehensa est, Calculus acuta apice obturabat Ureteris principium, ut omnem transituræ urinæ intercluderet aditum; Oppositi renis ureter similiter obstruebatur. *Lib.3.tit.de Ischuria.*

§. 8. Nob. N. incidit in Febram continuam, quæ in Lentam symptomaticam abiit, Ren dexter, ex cujus vitio supra x. decem annos laboraverat, totus putris, calculum in se continens. *lib.3.tit.de Lumborum dolore.*

OBSERVATIO XXII.

Lenta febricula ab ulceribus vesicæ inducta. 1. *A Calculo in vesica citra signa.* 2.

§. 1. DOctor, *Franc.de Figueroa*, Medicus Hispalensis al ann.lxx. urinam cœpit emittere velut fuligine tinctam, parum & sæpe, cum tenesmo, hinc arenæ sabulosæ excretione: post Lenta febricula suboritur, quæ increscit cum siti, linguæ scabritie: Tabe tandem brevi consumptus periit: Vesicæ locus inspectus docta dissectione, Et in illius alveo inventi sunt duo lapides inæquales, & horridi, substantia & colore subrubri, sanguine defœdati: Vesicæ corpus erat, & facies interna aphthis nigris & lividis corrupta, ut & permultis albis in circulo corrosa. *Vide lib.3.tit.de Dysuria.*

ILlud est animadversione dignum quod febris illa quæ ab ejusmodi ulceribus fovetur, aut incipit, aut desinit in hecticam, licet à putrida incipiat, ut febris quæ fovetur ab ulcere pulmonis, quo fit ut omnes fere tabidi moriantur; quod cum in hoc ægroto etiam innotesceret, post alia auxilia imperavimus ut de lacte asinæ juvenculæ parum sumeret, à tribus unciis incipiendo, ut paulatim ascenderet ad octo: Et licet his auxiliis profuturum spes esset (erat enim adæquatum auxilium lapidis è vesica extractio) libenter consuluimus auxilium, hoc enim maxime urinæ acrimonia temperatur & abstergitur ulcus: quoniam est lac asinæ, si quod aliud, renum & vesicæ ulceratæ, seu ab acri humore lacessitis optimum & efficax auxilium: iis tamen nihil prohibentibus Tabe consumptus periit: Eadem symptomata, gentilitas, idem fere morbi progressus à nobis observatus in quodam Religioso; qui etiam cum dolor in fine mictus, & urina primo nigra, postea sanguinolenta, ultimo sabulosa, lenta cum febre obortaac nimo tertiana continua, de genere ardentium, Tabe consumptus obiit: Est enim illud peculiare Tabis genus quod sequitur putridum aut corrosivum ulcus in vesica. *Caldera Tribunalis Medici pag.225.*

§. 3. Quidam Lenta Febre detentus, foliacea sedimenta cùm urina emittens. Dissecta vesica ulcus in ea repertum. *lib. 3. tit. de Vrinis p. n.*

§. 4. Laborabat vir Nobiliss. D. *Gul. Poole*, ultra sexagesimum aliquot annos progressus, habitu pleno, *febre quadam lenta*, ut plerumque solent senes, cum apepsia, virium langnore, alisque symptomatibus, qui tandem jugulatus mortalitatem exuit.

Aperto post mortem corpore, inventus in vesica urinaria calculus, durissimus, pyriformis, in medio secundum longitudinem pervius: urina ex eo tanquam canali quodam sine omni impedimento profluente, xiv. unciarum pondere constans: In hoc Nob. Viro nulla apparebant calculi in vesica coagulati suspicio: ut miretur quis non sine causa, quomodo fieri potuerit, ut tantæ molis & ponderis lapis ab ægro non discerneretur. *Fridericus Lossius Observat. 53. lib. 3.*

Observatio XXIII.

Febris Hectica ab uteri corruptione. 1. Ab ejus affectu in gangrænam desinente. 2.

§. 1. HAc nostra memoria à corruptione uteri observatum est primates mulieres interiisse, febre latente & blandè ægras tractante, quod expectationem spémque Medicorum non sine infamiæ nota & ignorationis suspicione decepit. *Ballonius Histor. 1. lib. 2. consil.*

EX morbis quidam sunt Febres ipsæ, quidam febres comites habent: atque ex comites febres aliquando nihil habent ἀξιόλογον, ut dicatur æger febrite necne nil intersit, aliquando sunt magni momenti: Alias mites sunt admodum, aut saltem tales apparent, cum in recessu perniciem moliantur, ut partes hæ quæ partis alicujus principis διαφθορὰν sequuntur, ægri enim sine sensu, & nil tale cogitantibus Medicis moriuntur: Et hoc *Hippocr. 1.* de m. m. observat, qui dum loquitur de febre quæ vitium in utero, & perniciem jam perfectam consequitur, ait πῦρ esse βληχρὸν, i. e. febrem esse mitem & mansuetam, ut videtur. *Idem.*

§. 2. Mulier post partum fluore muliebri tentatur, accedit febris horis vespertinis ingravescens; quæ in hecticam abiit, subsequente uteri gangræna. *Vide tit. de Fluore muliebri lib. 3.*

Observatio XXIV.

Febricula assidua in quodam cui corrosæ duæ lumborum vertebræ repertæ sunt. 1. A Glandulis in toto corpore dispersis.

§. 1. QUidam in Lumborum dolores incidit, comite Febticula & urinis admodum flammeis. Illæsis renibus duæ Lumborum vertebræ corrosæ sunt repertæ, una cum aortæ & venæ cavæ ruptura. *Vide lib. 3. tit. de Lumborum dolore.*

§. 2. Virgo scrofulis multiplicibus vexata ex Febre hectica moritur. Reperimus mille ultra glandulas, majores, à faucibus ad os pubis. *Vide tit. de Tumoribus.*

Observatio XXIV.

Intermittentium Febrium causa dedicta ab obstructione partiali ductum Pancreatis lateralium.

§. 1. ALiquoties publice quibusvis præsentibus, in Nosocomio Academico ægrorum præter alios graves affectis, Intermittentibus quoque Febribus, & quidem non raro multifariis diutine laborantium & tandem mortuorum cadavera dissecantes, per syringam huic rei aptam, infudimus salem volatilem liquidum, & tinctura cœrulea refectum in ductum Pancreaticum ubi in tenue hit intestinum, qui sal quoniam nunc in plures, nunc in pauciores glandulas non penetrabat, dum in cæteras tum viciniores tum remotiores, & quidem non coloratas, tam ulteriores quam citeriores admitteretur, ipsasque colore suo inficeret, obstaculum aliquod hinc inde latitasse, propter quod ne per laterales Pancreatis ductus omnes in connexas ipsis glandulas nearet, Liquor infusus impediretur, Spectatorum nemo non videbat, & procul omni dubitatione agnoscebat. *Fr. Sylvius Praxeos lib. 1. cap. 30.*

§. 2. Obstructionem a Pancreatis ductibus observavimus in fœmina febrem Intermittentem passa: In cujus dissectione per syringam infudimus liquorem volatilem ac cœruleum in ductum Pancreatis majorem, ex quo in plerosque ductus laterales penetrabat, dum in perpaucis propter obstructionem sistebatur, unde dicto colore inficiebatur ipsa Pancreatis substantia in uno loco & non in alio. *Regnerus de Graaf Tractatu de succo Pancreatico c. 2, Thesi 175.*

§. 3. Recodor egregiam & Nob. Domicellam *Annam* de Gatinois, uxorem N. xx. ante annos Tertiana autumnli laborasse, quæ in continuam & modicam tamen mutata, totam hyemem viguit, sed ingnita sævissimis stomachi doloribus, duas tresve horas statim ab assumpto cibo juvenculam graviter exercentibus, Verosimile sane fuit focum Febris causamque

samque doloris adeo acerbi in Pancreate latuisse. Nam hujusmodi dolores deinceps observavi à Scirrhoso Pancreate, graviter premente ventriculum; cibo distentum excitati, aut potius recrudescere & exacerbari à compressu ventriculi cibo pleni: Et nominatim in Reverendo Canonico qui quatuor ante mortem annis de his doloribus fuit apud me semper conquestus, id enim constitit satis ex dissectione corporis: *Car. Piso Sect.6.de morbis ab Illuvie serosa pag.594.*

§. 4. Vir quidam Nobilis Campanus sanguineo & melancholico temperamento incidit in Febrem cum quodam dolore ad Dorsum & Lumbos, & totius corporis tremore insolito; qui post paucos dies feliciter desiit fluxu hæmorrhoidali, lento quidem & pauco; sed dolorifico; post aliquot dies utroque symptomate adaucto. Is auxilium Medici recusat, nullam à Medicorum præceptis opem sperans, incurabili quodam, ut ajebat affectu laborans: Morbum enim magicum esse; Ingravescente affectu & Febre incandescente, accitus *D. Guido Patinus* Medicinam illi fecit, venæ sectione iterata & purgatione blanda ex cassiæ medulla, foliis sennæ & syrupo diarrhodon ægri statum perduxit ut in convalescentiæ spem lubens devenerit: Tandem quum vino multo, eoque meraciore usus esset inscio Medico, invaluit Febris; prostratæ vires; fœtor corporis nulli ferendus tandem cum ἀναισθησίᾳ & fugaci delirio extinctus est.

In dissecto cadavere apparuerunt omnia viscera nutritia supra modum pallida, à veteri intemperie biliosa, quæ toto vitæ decursu dominatum obtinuerat, sed absque ullo eorum substantiæ vitio: Ex utroque Pulmone leviter compresso serum putre & fœtidum defluebat; Substantiæ cerebri serum multum instar seri lactis subvirescens innatabat, cujus portio in spinam dorsi decidua, Tremorem illum initio morbi concitaverat. Mortis autem causa fuit ingens abscessus in toto Pancreate latitans, cum multo pure & fœtore intolerabili; pure inquam valde putrido & subviridi, cujus acrimonia glandulosum corpus pene universum exederat atque discerpserat. *Thomas Bartholinus cent.ij. histor. xxxix. & Epist.23.cent.ij.*

AD febrem intermittentem producendam requiritur aliquid, quod in sanguine non existens, alias Synocha excitaretur, sed ipsi admistum una cum ipso ad dextrum cordis ventriculum deferatur, & quidem 1. A parte corporis tali, quæ per vasa sua, aut immediate aut mediate communicet cum corde: Fundamenti namque, postulatique loco hic supponimus *Circularem sanguinis motum*, abunde probatum. 2. A parte tali, perque vasa talia, in qua, vel in quibus possit ipse, ob causam externam, in rebus non natur. fere consistentem, ita infici & affici, ut subito, secundum aliquam saltem sui partem, in motu suo sistatur, atque ad tempus aliquod, idque nunc longius nunc brevius, impediatur ne hactenus continuo ad cor deveniat. 3. Illud idem tale sit oportet, quod aut propter solam sui moram stagnationem in focu suo vel vasificas, sponte, aut ob quamcunque aliam causam internam, à quovis ejus assertione nominandam demonstrandamque ac concurrentem, tale vitium acquirat, ex quo (ubi denique ipsi quocunque modo ac modo restitutus est patens ad cor aditus) vel solo vel aliis pariter determinandis juncto, cuncta symptomata, etiam diversissima & in multifariis febrium intermittentium speciebus observabilia tum commode possint deduci, tum rationali certaque curatione confirmari. 4. Impedimentum tale sit oportet, quod ad tempus humorem prius stagnantem cogere possit, postquam vero eidem transitum quacunque demum de causa concessit, mox ad pristinam revertatur naturam novam, & proinde similem priori humorem tamdiu eodem in loco similiter sistat, donec idem, uti prior, per paratam quovis modo viam effusus paroxysmum novum producat, idque tamdiu alternatim continuetur, donec tandem (si non prius perierit æger) aut sponte, aut casu, aut arte, notatum corrigatur tollaturve impedimentum, atque eo ipso intermittens curetur Febris: Si proinde omnes corporis humani humores suis in locis parari, aut etiam coacervari, posteaque per vasa sua ad dextrum cordis ventriculum deferri solitos excutiamus & attente consideremus, observabimus præter sanguinem à partibus continentibus omnibus ac singulis ad cor per venas refluentem, observabimus inquam 1. Bilem tam immediatè quam mediatè sanguini. 2. Lympham immediatè sanguini per vasa sua lymphatica. 3. Succum Pancreaticum mediate duntaxat eidem descendenti per ductum proprium, intestinalem fistulam, lacteas venas & Ductum thoracicum. 4. Denique Salivam mediate tantum sanguini per suos ductus admisceri, atque una cum ipso ad dextrum cordis ventriculum propelli. Præter quos humores quatuor cum hactenus inconcuetir nulli ad dextram cordis ventriculum delati, merito ab illorum uno vel pluribus febrium intermittentium, qua intermittentium, causam deducendam judicamus, postquam ab ipso sanguine male affecto Synochum non intermittentem futuram febrem, ob ipsius motum ad cor perpetuum nemo non videt. Sanguine ergo relicto, 1. à Bile febres intermitt. deducendas nemo censebit, qui attenta mente consideraverit; nec in sua vesicula, nec in sui ductibus posse illam subito ab ulla causa externa ita infici & afficitur ibidem aut secundum aliquam sui partem in motu suo ad tempus sistatur, atque iterum vel sponte sua, vel ob quamcunque aliam demonstrabilem causam internam inveniat viam, per quam quocunque modo feratur ad cor, ac vel sola vel alii juncta producat symptomata superius notata: Concrescit aliquando bilis, nec diffiteor, in cysti sua in calculus, tum in hepaticis suis ductibus in calculosam crustam, at ut neutrum fit subito, ita nunquam observatum alterutrum ab interna causa, quin externa duntaxat iterum solutum, nec tamen ita ut aliquid Febribus intermitt. simile possit inde deduci: Indicatur itidem aliquando fateor, ex albicantibus & viscidioribus alvi fœcibus, in Ictero, bilem ad tenue intestinum quacunque demum de causa non deferri: Attamen non semper, subinde licet, observatur Ictero intermittens conjuncta febris, quæ proinde ab illo bilis impedimento deduci nequit. A Lympha similiter, febres intermittentes, quà intermittentes haud videntur deducendæ, &c. ut nec 3. à Saliva, &c. 4. vero à Succo Pancreatico, Febres Intermitt. quivis merito censebit deducendas, qui omnia & singula ad ipsas producendas Requisita notata hic concurrere animo observaverit attento: Nam 1, laudatus ille succus defertur ab ipso Pancreate, Parte tali, quæ per vasa sua & Ductus proprios mediate, supra notatos, communicat cum dextro cordis ventriculo. 2.

Defertur

Defertur idem succus per vasa talia, Ductus nempe Laterales, in quorum uno vel pluribus potest ipse ob causam externam ita infici & affici, ut subito, secundum aliquam sui partem, in motu suo sistatur, atque ad tempus aliquod impediatur ne hactenus continuo ad cor deveniat. Evenit autem illud quoties nunc ab æstu aëris, nunc à vehementiore corporis motu, nunc à vigiliis protractis, nunc ab animi solicitudine, aut ira durante, nunc ab alimentis, condimentis medicamentisve acrioribus, vel quacunque demum causa alia, Pituita in tenui intestino plurimum colligi & acervari solita, solvitur mox & sanguini admista una cum ipso quaquaversum ad omnes corporis partes propellitur, quin humoribus singulis, ubivis præparatis arctius vel laxius conjuncta cum iisdem per ipsorum vasa devehitur: unde supervenicate subito causa externa, pituitam coagulare apta (aëre frigido, ventis algidioribus, potu gelido, animi terrore aut mœrore summo, repentino præsertim, &c.) quemadmodum alibi, ita & in ductibus Pancreatis lateralibus, angustioribus scil: concrescit eadem pituita, ductus eosdem obstruit, ac ne per illos succus ibidem idcirco stagnans, in Ductum medium, ampliorem, & sic ulterius pergat, impedit. Illud autem in Pancreate, quam cæteris forsan corporis partibus omnibus, accidit facilius sæpiusque, quoniam cum Succi Pancreatici, cæteros humores omnes aciditate superantis, materia acidiore jungitur, transportatúsque facilius & copiosius pituita, quin ab eadem secedit rursus non ita difficulter, accedente causa ipsam coagulante, à qua promoveatur ille secessus inter Succum: cidiusculum quidem, non tamen valde acrem, atque pituitam, sed viscidiorem simul confusos tantum, neutiquam intime mistos, Nec tantum obstructionem in Ductibus Pancreatis Lateralibus ex modo enumeratis causis ex parte sibi contrariis, sesque mutuo excipientibus fieri posse probabiliter concludimus, verum ipsam non semel actu factam evidenter in cadaverum sectionibus per autopsiam evicimus. Aliquoties námque publice, &c. (*vide Textum.*)

Obstaculum illud obstructionem fuisse ab humore crasso viscidóque laterales ductus infarciente, vel idcirco assevero, quoniam (præterquam quod nullum vel minimum; cui hoc adscriberetur occurrebat vel compressionis vel aliàs angustiæ speciei signum causæ antecedentes omnes, quoties innotescunt, symptomata febres intermittentes comitari solita, ipsaque adeo easdem curandi ratio maxime rationalis ac certissima cum obstructione plane convenire & amussatim quadrare deprehenduntur. 3. Talis est Succus Pancreaticus, qui ob solam sui moram & stagnationem in Ductibus suis Lateralibus sponte sua vitium tale possit acquirere, adeo tunc ex ipso partim solo partim aliis postea determinandis juncto, cuncta symptomata febrium intermittentium etiam diversissima commode, nec ita difficulter possunt deduci, atque rationali certáque curatione deduci: Est enim succus Pancreaticus sua natura Subacidus, quod evincunt non tantum argumenta plura à me in Disquisitione mea de Febribus 2. §. 32. & sequ. proposita, sed ipsa experientia ab Ingeniosissimo *Regn. de Graaf*, tum sæpius alibi & hic in canibus, tum etiam semel in homine infœlicitèr sub trabe oppresso ac extincto instituta: Hic succus quoniam Subacidus est, idcirco simul talis est, qui ob solam sui moram & stagnationem in Ductibus suis quibusvis sponte sua vitietur, & quidem ita ut reddatur primum solito acidior, hinc obstruentem suos ductus pituitam, si non in totum solvat & secum educat, perforet saltem ac permeet, atque tandem tum solus, tum aliis humoribus, postea explicandis, junctus, symptomata in febribus intermittentibus omnibus occurrentia omnia, non tantum producere possit, sed revera producat: Testatur enim experientia quotidiana quævis acida sponte sua reddi continuo acidiora: Sic acetum quo servatur diutius eo acescit magis: Cujus eventus ego sequentem puto rationem; acrimoniam nempe Acidorum augeri nunc, quoniam evanescunt ex parte saltem spiritus volatiles aciditatem illam temperantes, unde non mirum si conservatus liquor quivis acidus reddatur sensim acidior: Eadem ob causam, multis licet ignoram, promovetur aceti confectio in loco igne vulgari calefacto, vel sub ædium tecto summo radiis Solis exposito: horum enim ope via paratur Spiritibus volatilibus citius & facilius sic ex parte paulatim effluxuris: Quemadmodum autem extra corpus nostrum Acida quævis acescunt sponte magis magisque, ita in eodem ipsa, & nominatim Succum Pancreaticum stagnantem amplius acescere probant symptomata, tum in melancholicis affectibus dictis plerisquerum, quod hic magis urget, in febrium intermittentium initiis observabilia, & sicut absque allius acidi abusu sæpe oborta, ita uni acido accepta referenda: Acescit vero Succus Pancreaticus in Ductibus suis stagnans, quoniam secedit tunc ab ipso sensim magis magisque spiritus volatilis ei secundum naturam conjunctus, ipsumque blande temperans: Hic succus Pancreaticus stagnatione, sicut dictum est, Acidior & acrior factus, in obstruentem ductus suos pituitam vim suam exerere; ipsamque incidere incipit: quæ si tenacitate ac visciditate tanta prævaleat, ut in totum, ab ipso abstergi, solvi, atque inde removeri nequeat, eandem saltem perterebrat, sibique per ipsam vi viam apetit quam pervadat: Symptomatum omnium in Febr. Intermitt. observabilium exortum à Succo Pancreatico acidiore, aliisque humoribus ipsi junctis deducemus, postquam verbo præmiserimus quartum Requisitum notatum hic quoque concurrere: Pituitam nempe viscidam, Ductus Pancreatis laterales obstruentem, talem esse, quæ non tantum in ipsis succum laudatum ad tempus cogere possit, ut ibi stagnet, sed insuper postquam eidem, acrimonia sua viam sibi paranti, transitum concessit, mox iterum coeat, concrescat, solutamque ex parte obstructionem reparet ac redintegret, hinc & similem priori succum tamdiu eodem in loco similiter sistat, donec idem uti prior, per apertam similiter viam effusus paroxysmum novum producat, idque tamdiu alternatim continuetur, donec quocunque modo tollatur in totum obstructio ac febris, aut ipsius Ægri: Pituitæ viscidæ naturam esse ut perforata licet, sponte coeat iterum & coalescat, evincunt non tantum viscida omnia eandem mutationem spontaneam subire solita, verum etiam insuper pleraque febres intermitt. eradicantia, vel etiam jugulantia dicta medicamenta, sive sint ea incidentia & diurctica suborificave, sive vomitoria purgantiave per alvum: Illa enim omnia videntur mihi febres intermitt. quasvis curare, quatenus pituitam viscidam in ductibus Pancreatis hærentem incidunt, solvunt, abstergunt atque secum ad intestina deducunt, quin aliquando diversa licet via, è corporein totum educunt: Quod agnoscet facile quivis medicamenta Febribus intermittentibus feliciter tollendis specialia, vulgo specifica dicta, serio expendens trutinansque.

Postquam pluribus deduximus Febrium intermittentum exortum à Succo Pancreatico in lateralibus suis ductibus obstructis stagnante, proximum jam est ut symptomata omnia, eademque diversissima in febribus iisdem notabilia, tum ab eodem, tum ab humoribus aliis cum ipso junctis deducamus: Succus ergo Pancreaticus, stagnatione notata, redditus naturali acidior, atque post perterebratam obstruentem pituitam, in tenuis intestini cavitatem effusus, mox in confluentem bilemqualemcumque insurgit, atque cum ipsa effervescentiam solito acriorem parit, & quidem pro

pro pituitæ occurrentis varietate variantem: Quamdiu enim succus ille acidior, pituita adjutus, oppressam tenet bilem, tamdiu *Frigus* in multis circumstantiis differentes ... um profert: Nam 1°. frequentissime in *lumborum regione*, ubi confluxus est trium modo memoratorum in tenui intestino humorum, *Frigus* angit vehemens, quando succus prædictus est acidior pituita non valde viscida, per quam penetrans intestinorum tunicam frigoris sensu afficit: 2. In eadem Lumborum regione paucum vel nullum sentitur *Frigus*, quando valde viscida existit pituita salivaris, succi pancreatici penetrationem ad intestini tunicam impediens, unde tunc, aut ventris medio, tennis nempe Intestini parte ulteriore, aut io extremis duntaxat corporis partibus frigus urget. 3. In *capitis partibus interioribus frigus* maxime molestare videtur, quando idem humore scatet pituitoso, cui se jungens succus acidus, ejusve halitus, ibidem magis quam alibi se manifestat, ægtumque torquet. 4. Ab iisdem halitibus leniotibus, & ob admissam pituitam intestinalem magis flatulentis ad Pulmones tendentibus, excitantur in paroxysmorum initiis *Oscitationes*, uti ab iisdem per corporis habitum dispersis, *Pandiculationes*, *Inquietudines*, *Arcuumque lassitudines*: 5. Ab iisdem halitibus acrioribus, minusque pituitæ admissæ babentibus, sed gradibus acrimoniæ differentibus, producitur alias *Horror* alias *Rigor*. 6. Ab iisdem halitibus majorem acrimoniam obtinentibus, *Dolores rodentes lancinantes*, *ventrisque* adeo *tormina* gignuntur: sicut ab admista multa pituita *Dolores gravantes* magis ac *contundentes*: 7. *Pulsus* mox cum accessu *frequentior* existit, ob irritationem cordis ab halitibus tum flatulentis tum acribus cotendentibus. Idem aucto frigore paulatim redditur *minor*, ratione aciditatis auctæ in halitibus assurgentibus, sanguinisque magis coagulati, adeoque ad sui rarefactionem minus apti: Unde non mirum si præterea una cum *Animali motu* universo *Debilior* fiat *Pulsus*, qui proinde urgente valde frigore vix, aut ne vix quidem observari potest. Ubi autem omnis Succus Pancreaticus stagnatione actior factus effusus est in tenue intestinum, atque Bilis aut per se acrior existens, aut ob vitiosam cum dicto succo factam effervescentiam actior facta vicissim dominium nanciscitur, qui tunc fere plures attolluntur Halitus magis biliosi. 1. *Anxietatem circa præcordia* solent parere, quin nonnunquam *nauseam*, *vomitum*, aut subinde *alvi fluxum*. 2. Ab iisdem halitibus magis biliosis partim ad ventriculum, hinc & fauces assurgentibus, partim ad Cor & Pulmones transeuntibus *Sitis* excitatur. 3. Bile dominium in corde quoque recuperante, Sanguis paulatim magis rarefit, *Pulsusque major* fit & *robustior*, permanente tamen priore *frequentia*, ob irritationem non minus à bilis acrimonia & sanguinis rarefactione aucta cordi contingentem: Sed imprimis 4°. *calor & ardor* in corde, hinc & *universo* augetur corpore, ob imperantem successive bilem: Nec mirum proinde si tunc 5°. ardori tali copuletur *Lingua ariditas*; cùm halitus è sanguine in pulmones delato per asperam art. effusi eandem exsiccent. Nec mirum si 6°. rarefacto valde sanguine *difficilius* procedat & *augeatur Respiratio*. Nec mirum si 7. *capitis* præsertim *æstus*, Dolor, pulsatioque angat ægros, postquam nulla corporis pars tot habet arterias, tantum accipit sanguinis: in cujus temporali regione cum sint anfractuosæ illæ notabiles cerebri fissuræ, per quas grandes feruntur arteriæ, ibidem *Pulsatio* quam alibi sentitur molestior. Nec mirum quoque si 8. tum *Vigiliæ* tam frequenter urgeant, tum non raro *Delirium*: viriosi namque producuntur tunc necessario spiritus animales, moventur iidem turbulente, quin à quiete, tranquillitate saltem naturali impediuntur, quare mens illius egens turbatur, quia sæpenumero Amens fit æger. Postquam vero bilis à Succo Pancreatico, ob stagnationem suam actiore facto, similiter factæ actioris æstus præternaturalis ac furor paulatim remittere incipit, jamque ad serenitatem tranquillitatemque pristinam universi corporis humores disponuntur, qui durante paroxysmo turbulento penitius erant confusi, jam sensim ab invicem rursum secerni ac secedere, quin eorum aliqui, una cum potu liberalius fere assumpto, per Sudorem aut urinam excerni solent.

Jam Febrium earundem secundum accessum & paroxysmorum, intervallis nunc brevioribus nunc longioribus redeuntium, diversitatem, in Quotidianas, Tertianas, Quartanas, Quintanas, cæterasque distinctarum rationem causasque, quas pnto diversissimas, proferam, explicatasque opinioni meæ applicabo. Quamvis autem Typorum humorumve rationem diversam humoribus diversis vulgo adscriptam in totum haud sequar, non tamen puto humores illam diversitatem producant, faciant tamen multum; ast mediate tantum ad illius productionem. Quemadmodum ergo cujusvis Febris Intermittentis Paroxysmus novus, secundum ea quæ docui, excitatur toties quoties à Succo Pancreatico ob stagnationem suam actiore facto perforatur pituita, ductum ejus lateralem obstruens, transitque nominatus succus ad tenue intestinum; hic post qualitercumque vitiatam cum bile effervescentiam, & alia symptomata ibidem, ac in viciuia producta, per lacteas venas, ductumque thoracicum; ac venam cavam superiorem, in dextrum cordis ventriculum, & sic porro, ita citius tardiusve penetratur perforaturque à memorato Succo Pancreatico pituita ipsius lateralem ductum obstruens: Hæc autem Pituitæ obstruentis penetratio ac perforatio citius vel tardius contingit, tum ratione ipsius pituitæ ductum obstruentis, tum ratione Succi Pancreatici eam perforantis: Quò namque viscidior & copiosior existet illa pituita, eo difficilius, adeoque tardius eadem perforabitur: & contra quò eadem minus existet glutinosa & paucior, eo perforabitur facilius adeoque citius; Quo rursus existet Succus Pancreaticus per se acidior, simulque copiosior, eo citius acquiret stagnatione sua majorem, atque pituitæ obstruenti facilius citiusque perforandæ sufficientem actimoniam: Et contra quo succus idem magis existet obtusus, vel austerus & paucus, eo difficilius & tardius eidem pituitæ perforandæ sufficientem acquiret acrimoniam: Quo igitur pituita obstruens paucior erit & minus glutinosa, succus vero Pancreaticus acidior & copiosior, eo citius contingunt novus Intermittentis Febris paroxysmus, adeoque *Quotidianus*, h. e. intra horas circiter 24. recurrens: Quo vero pituita obstruens viscidior erit & copiosior, succusque Pancreaticus obtusior vel austerior & paucior, eo tardius obveniet novus intermitt. Febris paroxysmus, adeoque *Quartanus* vel *Quintanus*, & sic porro. Quoties autem 1°. medio modo se habebunt Pituita obstruens, succusque Pancreaticus vel 2°. cum pituita obstruente viscidiore aut copiosiore concurret Succus Pancreaticus per se acidior aut copiosior; Vel 3°. cum pituita minùs glutinosa paucave, Succus Pancreaticus existet itidem minus acidus paucusve, toties alternis fere diebus recurrent novi febrium paroxysmi, producenturque *Tertianæ*, supra cæteras febres intermittentes omnes multum in suis symptomatibus differentes, & quidem ob triplicem modo memoratum pituitæ obstruentis, succique pancreatici eam perforantis respectum possibilem: Ex iis non ita difficulter Intermittentium febr. & multiplicium, variisque compositarum causæ poterunt inveniri: obstructiones puta tum variæ tum in variis Pancreatis ductibus lacteralibus simul productæ: Difficultas vero superest magis urgens in explicanda cujusvis febris intermittentis simplicis, *Quartanæ* scil. aut

Tertianæ multiplicatione, h.e. in duplicem triplicemve mutatione, Quam Ego arbitror accidere quoties ob erratum in Diæta, medicamentisve, aut venenis potius, perperam usurparis patratum, pituita nova in corpore ac intestino tenui præsertim solvitur, hinc & una cum sanguine quaquaversim; ergo ad Pancreas quoque propellitur: quæ in uno pluribusve ipsius ductibus, prius non affectis, quacunque de causa iterum coagulata, obstructionem à priore magis vel minus differentem producens, febrem quoque producet priore magis vel minus gravem: Atque hoc ita fieri quotidiana, si non evincit, saltem abunde confirmat experientia &c. *De curatione juxta eandem doctrinam, variasque Intermitt. febrium, quoad symptomata comitantia differentiis, vide ibidem.*

Thomas Willis effervescentiam sanguinis quæ *Febrem Intermittentem* constituit, unice dependere statuit à Succi nutritii assimilatione, ipsius sanguinis vitio præpedita: Dum enim succus nutritius cum sanguine non assimilatur, licet ejus particulæ velut heterogeneum quoddam, & non exactè congener in sanguinis massa persistant, adhuc tamen cum eo sine tumultu aut perturbatione circulantur, donec iis ad turgescentiam crnoris massa saturatur: tumprotinus ebullit illa, & effervescentiam febrilem concitat (non minus intensam & violentem, durante scil. paroxysmo, quam in continua) qua vel subigitur, vel foras protruditur quod heterogeneum est; cujus consortio cum sanguis liberatur, sequitur accessionis febrilis intermissio, postea demum à novo hujus succi supplemento novus inducitur paroxysmus: Quapropter intermittenti præ continua hoc peculiare est, quod quædam ἀπυρεξίας seu intermissionis habeat tempus: Causam vero *Rigoris & Frigoris* quæ in paroxysmo intermittentis excitantur, hanc statuit, nimirum Succi nutritii in materiam nitrosam & acetosam degenerationem & turgescentiam; quo spiritus & calor suffusi obtunduntur (unde in toto corpore frigoris sensus percipitur, & corpora nervosa irritata in tremores cientur) Postea autem cum particulis hisce nitrosis aliqua ex parte in superficiem corporis protrusis, earum gravamine & oppressione sanguis nonnihil liberatur, spiritus vitales se recolligunt & emicare incipiunt, & sic calor succedit intensissimus, qui usque persistit donec materia ista fermentativa penitus combusta, subacta & subtiliata, sudore aut transpiratione insensili evaporet: Quod vero statis temporum intervallis Accessione plerumque redeant, ut non sit automatum horologicum exactius: Rationem talem reddit, quod nimirum æqualis succi nutritii portio, sanguini in vasis consluo continuo ut plurimum suppeditatur. Causam vero Periodorum, Quotidianam, Tertianam, Quartanam constituentium, adscribit diversæ sanguinis constitutioni, qua nimirum à debita temperie in diathesin modo acrem, modo acidam aut austeram pervertitur: Pro diversa enim hujus dyscrasia, succus alibilis recens advectus plus aut minus à mutatione desciscit, & in materiam citius aut tardius fermentescere aptam degenerat.

Observatio XXVI.

Febris Tertiana in sene lethalis ob vitium peritonæi, mesenterii & pancreatis.

CUm, anno C. 1668. Illustr. & Rever. Dn. *Ioh. Rozycki* Episcopus Chelmensis &c. septuagenario major Thorunii ut Commissarius Regis Poloniæ degens, 11. Aug. in Febrim Tertianam exquisitam incidisset, ab eaque adhuc in isto mense per medicamenta opportune eidem à Nobis exhibita, fortunante Deo, scil. purgationem levem, venæ sectionem, & pulverem nostrum antifebrilem ab eadem liberatus esset: accidit ut ex pravo victu nempe fructuum horatiorum atque vini cerasitis nimio usu, die 2. Sept. *recidivam passus sit*: qua iterum benedicente summo Archiatro, *beneficio pilularum nostrarum antifebrilium feliciter profligata*, hinc sanus usque ad Abbatiam Mogilnensem novem miliaribus Thorunio distantem profectus sit, ibidemque usque ad anni 1669. ultimos dies mensis April. satis vegetus, in ista præsertim ætate permansit: ubi rum ex nimio esu lactis coagulari & cremoris ejusdem, secunda vice in Febrim Tertianam recidit, ad quem ego 2. Maii veniens, post secundum paroxysmum lene evacuans porrexi: subsequente autem 3 paroxysmo venam dextri brachii medianam incidere jussi, tum ventriculo corroborantibus prospiciens febrem denuo, Deo proprio, abegi: Sed cum ille ex lacticiniis, quibus admodum delectabatur, accedente ita, tertia vice in fine Iunii, recidivam incurrisset, tertia Iulii viribus prostatis vitam cum morte commutavit; ad quem 4. Iulii ejusdem mensis vocatus accedens, cadaver cum permissione domesticorum aperire jussi.

In quo omnia secundum naturam, inventa fuere, præter peritonæum & mesenterium atque pancreas, quæ singula nonnihil corrupta & saniosa deprehendebantur: Hepar etiam durius quàm secundum naturam esse consuevit, erat.

APparet inde quam vera fuerit in hoc casu Clar. *Hollerii* annotatio, comm. in aph. 12. s. 2. Post crisin tum relicta materia, tum dispositio morbosa recidivas facere consueverunt, nisi antevertamus purgatione vel alteratione: Accidit tamen aliquando citra hæc ut fiat recidiva ob intemperantem victum ægri, si plura sumpsit quam conficere possit: Recidit etiam in morbum sæpe convalescens propter externas injurias, id quod præsens casus confirmat: Huc refer aphor. citatum. *Simon Scultzius in miscell. cur. ann. 1674. 75. & 76. p. 126.*

Septuagenario major.] Qui debili calore sunt, ut *Senes*, exiguis febribus tentantur, Et quædam corpora præ debilitate caloris naturalis febricitant interius, exterius resrigerata, atque adeo non solum secundum caput, manus ac pedes, sed & secundum asperam arteriam, pulmonem & thoracem, & internum os, et hanc ob causam exspirent frigidum, exiguum & raro, & habeant frigidas linguas: Iisdem contingunt caloris & frigoris vicissitudines, ut præ caloris naturalis extinctione admodum frigeant, denuo intensæ recalescere, hinc frigere rursum, arsuri iterum non semel: Certe cum naturalis calor est exiguus, & is qui præter naturam magnus, accidunt hæ vicissitudines, excitata nunc flamma ingenti, à putrescentibus succis, & eorum fuliginibus, ut vel in cadaveribus aliquando nunc, ipsiusmet caloris ignei vi consumptis quibusdam, & dissipatis, apparente interno frigore: accedente enim igne

igne calefcunt, eam recedit, refrigeratur: Corpus ergo ægroti, in quo frigus internum jam vincit, accedente causa calorifica inflammatur, & recedente refrigescit: accedit vero & recedit per vicissitudines, ut in aliis cum facit exacerbationes: Nam exigua illa fe bribicula, quæ per remissiones superest in aliis continuis febribus, non potest, cum calor est exiguus, totum corpus calefacere, sed eam solum particulam in qua putrescens succus hæret: Quia nisi calor naturalis calorem, à quacunque causa excitetur, in corpus effundere, tat, non potest is in totum corpus se effundere, nisi omnino sit maximus: Si enim cadaveri una in parte ignem admoveris, eam solam partem urens, reliquum corpus frigidum esse senties neq; certe totum calefacies, nisi totum occupet flamma: sc. non adsunt spiritus & arterialis sanguis, qui calorem p. n. concipientes, in totum deferant: *Vallesius lib. 3. Epid. sect. 3. Ægro 3.* Vicissitudo illa caloris & frigoris in senibus febricitantibus, & caloris resurrectiones, qui ad extinctioné properat, ob sanguinis penuriam contingunt, calorem in totum corpus transmittentis & succi nutritii, ex alimento dato, appulsum negatum, qui ex contracta residuorum cinerum incalescit flammamque reaccendit; hoc absumpto refrigerario succedit, donec ex iterato alimento recentis flammæ suscitabulum accedat.

Vitam cum morte commutavit) In senibus Febres intermittentes, etiam non gravibus stiparas symptomatis, ut plurimum lethales esse experientia fidem facit: E plurimis exemplis unicum hoc sufficiat Nobilis matrona, ex Illust. *Duratiorū* familia, Uxor Viri Exc. & Generosiss. D. *Gallatin*. Consulis Genevensis, robustissima, quæ octogesimum annum pene attigerat, anno 1672. mense Maio Febre Tertiana prehenditur, qua intra septem circuitus Mea opera liberatur: Naturæ robori confisa, dimissis domesticis è cubiculo facessere jussis, virium periculum factura, è lecto exilit, atq; ad fenestras levissime contecta, flante Borea properat: Ab incaute suscepto frigidiore aëre, quinta post solutionem die redit Tertiana, quarto paroxismo lethalis.

Beneficio pilularum antifebrilium profligata] Posterioribus annis, Summi Dei clementia, innoruit cortex ille Peruvianus, cujus dextro usu febrium cursus sæpe omnino intercipitur, & sine recidiva: non quartanarum solum, quibus destinatus censetur, sed & omnium intermittentium, imo ad ἀπυρεξίαν non omnino devenientium: Nec juvenum solum, sed & senum, qui imo decrepitorum: Exemplum præbeat vicinus meus, vir octogenario major, Urbis Portitor, *Gedeon Chaufardus*, Illius ope, à me ipsi exhibiri quater intra biennium, Febre Tertiana defunctus est: Tandem anno postremo Quartana quoque correptus, post alterum paroxysmum adeo illi attritæ fuerunt vires, ut tertio ferendo omnium judicio impar esset; facies enim jam *Hippocratica*, cum stertore & mortis imminentis omnibus indiciis, Cardiacorum ope resuscitatus, opem meam implorat, seque certo exitio destinatum asserit: Auxilium polliceor & salutem, si modo Pulverem illum, ingratum alias, assumere non renuat, annuit, & in primo paroxismi præludio, illius ℈ß. theriacæ remixtum cum vino haurit; illico, quasi incatamento, paroxysmus, qui præ foribus erat, retrocedit; & paucis post diebus, post sumpto levi purgante, à febre omnino liber evasit, Nunc salvus & incolumis, quanquam postmodum leves aliquot paroxysmos tertianarios passus sit, & ante trimestre Ophthalmiam, cui per me sanatæ successit mense sequenti erysipelas cruris phlegmonodes, à quo plenissime liberatus est, jam, facillime deambulat & officio cum assiduitate fungitur: Pulvis autem dictus non ex vino solum exhibetur, aut Potionis forma, sed ex aquis stillatitiis, vbi à calore vini metus est, Et in bolos resormatus cum aliquo syrupo, conserva, &c. in iis qui potiones respuunt; atque eo modo datum observavi dimidiata dozi certe operari.

Recidivam passus fit] Recidivæ nihil aliud sunt quam ejusdem morbi, qui paulo ante quievit, reiteratio, ex eadem causa intrinseca, modo & ratione quo prior, actiones affligens: Sic constat quod nihil inter ipsum morbum & recidivam intersit, sed unicum esse revera affectum, idque in essentia propria, cum inter recidivam & morbum primum solum remissio, non autem omnimoda intermissio fiat: Species, seu differentiæ, sunt variæ, prout variæ differentiæ morborum reperiuntur: Ex harum natura aliæ sunt impropriæ, vel propriæ: Impropriæ Recidivæ fiunt duplici modo: 1. Cum quidem ad curationem morbus videtur remissive, qui tamen ob pertinacem causam visceribus penitus infixam gravior recurrit: Sic opere Medico tritissimum est, sponte vel arte materiam in hydrope evacuare, qua de causa quamvis detumescat tumor, tamen malum reperit, & id fit ob rationem anditam: 2. Cum humor à parte una in alteram transfertur, qui tamen ejusdem ideæ morbum parit: Proprie Recidiva est, cum humor ad suum fontem revertitur, & ex eadem causa eandem morbi ideam exprimit, læsis iisdem actionibus, ob paroxysmos & symptomata eadem, sive illud deterioribus accidentibus, dum periclitatur æger; sive levioribus, quod reliquiæ morbi à resocillatis viribus foras exagitantur. Alia etiam est perfecta Reversio morbi, si revertitur is qui plane remisit: Alia imperfecta est, quando symptomata & paroxysmi quidem remittunt, morbus tamen non intermittit: *Hippocrates* etiam Reditus morborum, alios κατὰ λόγον ὑπὸ ἐμφύς vocat; alios οὐδὲ κατὰ λόγον l. 1, Epi. f. 3. p. 954. κατὰ λόγον salutares appellat, sc. quod ritè fiant post diminutas & infidas crises, nihilq; mali incutiant: Οὐδὲ κατὰ λόγον sunt ex quæ temerariæ sunt, & præter rationem regrediuntur cum viræ periculo. Porro Recidiva alia est Legitima, alia Illegitima, Legitima est quando recidiva cū radice, h. e. priori morbo plane convenit: Illegitima vero si ex eadem causa novus morbus oritur, vel tamen aliquantulum diversus à priori.

Omnes autem Recidivæ fiunt à reliquiis humorū, qui concoctione à natura separari nequeunt, quas *Hippocr.* τὰ ἐγκαταλειπόμενα μετὰ κρίσιν appelat. l. Epid. f. 3. & lib. 6. Epid. f. 2. v. 21 & sunt χυμῶν λείψανα τὰ τῶν μιχθηρῶν: hæc *Hipp.* effert. de his quæ infra modum & ex parte vacuantur: Hoc ideo fit quod morborum causæ non sint ejusdem conditionis, sed pars alia tenuior, alia vero crassior sit: Crassi humores difficilius & tardius sunt cocti ac tenues; unde fit ut tenuiores facilius & citius sive copia sive qualitate adversantur, excernantur: quamvis crassi nondum concocti, vel putrefacti sint: Hi aliquādiu in corpore sine febre possunt esse, & demum ex suapte natura putrescere, aut intemperie partis, quæ contrahitur aut vi morbi, aut irrita agitione, quæ contingit quādo materia agitatur & muratur: Quid mirum itaque est si putrescentibus reliquii materiæ prioris morbi, idem morbus reviviscat, & cū priore jungatur, cum ex eadem radice proveniat. Sic colligitur proprie in ils morbis, qui per crisin solent finiri: & in vigore sensibili judicari v acuatione, recidivas esse timendum: non vero in iis qui vigore exacto per tempus declinationis paulatim decrescunt, quod à caloris nativi virtute ipsorum cr uditas em erdatur.

Etsi ad utramque morbi solu tionem co ctione humorum opus est, tamen illa pla ne est diversa: Equidem ad criticam evacuationem satis est humores à natura devictos esse, ut sponte, vel artis subsidio ex corpore discedant: hoc si non contigerit quocunque modo morbus mitificatis humoribus terminat, ex ipsis tamen recidiva metuenda est: Humores enim calidi & sicci, qui acutorum & morborum & crisium sunt alimentum, sunt hujus indolis, ut licet ex parte corrigantur, tamen ad eam bea igaitatem nor perveni unt,

perveniunt, ut sine seditione in corpore possint nostro esse: contra quando morbi per λύσιν, absque evacuatione cessant, non solum crudi humores, qui morborum talium causæ sunt, à natura subiguntur, sed etiam adeo benigni evadunt, ut in posterum naturam non lacessant, verum etiam ut nutrimentum in corporis substantiam concedant: Hujusmodi enim morbi cum à succis crudis & frigidis oriuntur utrique natura sibi eos concoctione familiares reddit: Ex eo præclare dixit *Hippocrat. Quod in pus vertitur, ad morbi reversionem non facit*; ipsa namque maturatio, & judicationis & excretionis rationem habet.

Ita deprehendimus ex quibus morbis Recidivæ incidere solent, scil. ex iis quos acres & calidi humores procrearunt. Hi utcunque sedati fuerint tamen revertuntur, si non est facta copiosa evacuatio, Nam fit sufficienter evacuatio, sive eam Natura molitur, sive ars, quod humores ad expulsionem inepti sunt ob quantitatem vel qualitatem: Sub horum alterutro vitio calor nativus fatiscit, præsertim si viæ fuerint impeditæ: Etiam Recidivæ causa est materiæ morbificæ violentia, quæ præmaturam judicationem accederat, scil. cum adhuc omnia cruda sunt, ex quo necessario morborum recidivæ subsequuntur: *Hippocr.* 2. Epid. sect. 1. Et fit id ratione materiæ diversæ, uti dictum, Medici errore recidiva sæpe repetit, si is contra præceptum *Hippocr.* 20. aph. 1. integre judicata novat & movet medicamentis, vel aliis irritamentis, cum hoc tempore convalescentem pleniore potius victu reficere debeat: Idem Medicus si justa dozi remedia non adhibet, etiam Recidivas accelerat: Ea tantum, si infra modum sunt, humores agitant & corpus calefaciunt, ex quo aquosum (id est serum tanquam bilis frænum) quod bili infensissimum est absumitur, & bilis relinquitur præcipuum febris alimentum, ut id fusius docet *Hippocr.* 4. de morbis p. 507. Etiam morbi Recidiva contingit, si idem Medicus intemperiem in aliquo viscere relictam negligit, ob quam istius alimentum facile in fomitem morbi concedit; vel quando etiam impuris corporibus victum concedit,

Signa Recidivarum diagnostica compendiose recensentur ab *Hippocr.* lib. Judic. p. 54. *Morborum reversionibus tentantur, quibus citra febrem vehementes vigiliæ, aut turbulenti somni accedunt, aut corporis robur solvitur, aut singulorum morborum dolores adsunt, & quibus febres non accedentibus solutionis signis, neque diebus judicatoriis quiescunt: Quod si deficiente febre, & accedente sudore urinam fulvam, albam subsidentiam continentem reddiderunt, his eodem die febrium reversiones sperato: Voluti etiam si judicatione facta urina rubra subsidentiam rubram continens reddita fuerit, his quoque febris reversio eodem die contingit, ex eaque pauci servantur: Tertio etiam febris reversionem facit, nisi post reversionem die impari dimiserit, & plerumque si non cocta fuerint urina, neque alia signa secundum rationem processerint, morbus judicatorio die revertitur: Quibus etiam judicationis tempore exorta ad aures tubercula non suppurantur his solutis morbi reversio pro recidivarum ratione simili circuitu contingit.* Nullius autem Recidivæ suspicio incidit quando concoctionis signa adsunt. 1. Epid. sect. 2. Hujusmodi petuntur ex urinarum colore in melius mutato, aut levi quadam crassitie, quæ refrigerata parum subsidet, vel etiam quasi nubes elevatur. *Marinus Bogdanus in Thesibus Inauguralibus.*

Observatio XXVII.

Febris Tertiana vitio Iecoris tumidi, retorridi, nec-non Lienis inducta. 1. Ab Hepatis immani tumore. 2. Ab Eodem scirrhoso & glandulis mesenterii tumidis. 3. A bile æruginosa circa ejus cave collecta. 4. A bile sincera intra ejus membranas collecta. 5. A Iecore duro exangui, ventriculi tunica exteriore erosa. 6. Ab obstructa cysti & meatibus per Iecoris substantiam decurrentibus. 7.

§. 1. Memini Febrem Tertianam, quæ tenuit Ampl. Præsidem ante quinque annos fomitem habuisse in Hepare, cujus indicium Tumor inflammatorius visceris ei superstes, qui in suppuratum abiit, ut constitit ex sero purulento, commixto sanguinis massæ, vena secta conspicuo, & lingua semper albescente, vapore scil. purulento tincta, quique accessu *febris quartanæ* exacto tandem anno mortem intulit.

Ejus in cadavere Hepar insigniter tumefactum & quasi retorridum, sed adhuc aspersum pure fuit repertum: Lien totus ambustus & carnis instar niger. *Car. Piso de morbis à Serosa colluvie, sect. 6.*

§. 2. Recordor etiam Nob. adolescentem, *Joh. de Pouly*, Tertiana laborasse gravi admodum & producta, cujus paroxysmi circa meridiem à mediocri Rigore cum inciperent, sudore largo sequenti solvebantur, Febre autem ingravescente, derepente & in continuam mutata, subito me absente suffocatus interiit.

Dissecto cadavere Hepar immani tumore, & jam scirrhoso distentum inventum, & vomica pure prægnans in pulmone, nam biduo ante peripneumonia oppressus fuerat. *Idem ibidem.*

§. 3. Non ita pridem excessit è vivis Rever. N. à Tertiana febre comitata magno admodum tumore Hepatis, eoque duro, nec non abdominis dextri, & eo etiam infra umbilicum porrecto confectus.

In hujus cadavere, præter Hepar scirrhosum & oppido grande, observatæ glandulæ omnes dextri lateris, una cum pancreare, tumore supra admirationem magno & duro distentæ retorridæque, ut vere lapideas diceres: Hic autem, ut accepi, ante Tertianam Lenta febre hybernaque detentus extabuerat. *Idem.*

Glandulæ omnes una cum Pancreate) Scilicet Omenti, mesenterii, hujusque glandula major, Pancreas *Asellii* dicta, in quibus *Fernelius* se lentarum febrium, errantium, ac latentium morborum causas ut plurimum se deprehendisse scribit: Revera partes hæ errorum diætæ ac intemperantiæ depositaria

stariæ sunt, vasorum mesaraïcorum, lymphaticorum &c, juxta nonnullos, nervorum impuritatis excipiunt.

Ex sero commixto sanguinis massæ, &c. §. 1.) Febrium intermittentium materiam supponit minime esse triplicem illam cacochymiam famosam, Si quidem, *ait*, bilis, pituita aut melancholia excrementii humores seorsim haud quaquam reperiuntur ea copia cum qua febrem in toto excitent; sed potius esse sanguinem, impurum illum quidem sive semi-sanguinem, quanquam crudum, temperatum vel etiam biliosum aut atrabilarem, qui in portis hepatis &, lienis earumque cum radicibus per duplex viscus propagatis, tum ramis & propaginibus per mesereum & epiploum glandulasque varias perreptantibus, tandemque ventriculo & intestinis implantatis contentus putrescat, uraturve aut simpliciter ebulliat: sed sub ea conditione ut quævis alteratio minime sit continuata, sed interpolata, quacunque ratione interrumpantur: Hæc enim est jam pervagata opinio de loco & de foco putredinis intermittentium febrium à Divino primum *Fernelio* meditata, explicataque ab Excell. *Mercato* & *Rudio* aliisque lucculentissimis rationibus, denique experimentis confirmata. *Idem ibidem.*

Hepar quasi retorridum §. 1.) Causa Febris Tertianæ est bilis putrefacta; pendet autem hæc ex causis superius à nobis enarratis, Potissimum ex Jecore retorrido, unde scribit *Galen.* Tertianas semper fieri Jecore laboranre. *Primerosius lib. 2. de Febribus cap. 2.*

§. 4. Affligebat Nob. Scotum, & quidem juvenem Tertiana duplex, jamque xxij. diem persequebatur, comitante usque & usque diarrhœa biliosa: Utrique malo obviam ibat Medicus peregrinus venæ sectione decies repetita, Ptisana, confectione diahyacinthi, aliis: Quibus minime respondentibus expectationi, æger allatum Londino spiritum Tartari, nescio quo popularium suadente, per intervalla ad guttas plures hauriebat, unde viribus quidem sibi auctior videbatur febre tamen nequaquam immutata: Successere tandem fæces alvi nigricantes, quas post aliquot dies mors sequuta.

Aperto cadavere hæc patuere, 1. Pulmo extetius attis sparsus maculis, interius pure hinc inde restagnans. 2. Pars Heparis gibba, sanæ simillima, sed coloris obsoleti & in album tendentis: Sima, quæ felleæ vesicæ propior, cœrulea plane: neque lambebat duntaxat superficiem invisus ille color, sed in ipsam jecoris substantiam altè penetraverat: Ut conjicere hinc liceat bilem initio morbi hujus fuisse valde æruginosam, adeoque vicina omnia fœdo colore tinxisse: qua per continuam diarrhœam tandem deficiente, non ideo à morte vacua fuit vesicula fellis, sed alia sane bile, & quidem subflava, eaque dilutissima jam distendebatur, quæ perpetuò in intestina, ut erat texturæ nimis fluidæ excurrens, non poterat non alvum identidem ad excretiones frequentes sollicitare: Sed cur æruginosa ante bilis? laboraverat ante annum quartana in qua cum præcipue triumphet succus acidus, credibile aliquid ejus in vesiculam quoque fellis sese insinuasse, & colorem natura flavum convertisse sensim in viridiusculum. 3. Lien triplo major naturali, & intus nigra quadam amurca hinc inde squalens. 4. Renes magni sed flaccidi. 5. In dextro cordis ventriculo dimidium cochleare sanguinis, sed lenti & pituitosi: In sinistro ne gutta quidem sanguinis reperta, adeo frequentes v. s. omnia exhauserant: Quod si in simili posthac casu sanguis mittatur parcius, Et usurpentur liberalius, non ea quibus attenuetur bilis, sed quibus nonnihil crassescat, rectius haud dubie ægro consuletur. *Olaus Borrichius Observ. 91. In actis Th. Bartholini ann. 1671. & 1672.*

Pars Hepatis sima &c.) Opinio est *Fernelii* Intermittentis Febris materiam, non e venis in corporis habitum propelli, sed hanc penitus immergi, & circum præcordia adhærescere: Eamque non esse venarum succum alendo corpori destinatum, sed humorem supervacaneum, qui è jecoris sanguine prolectus in propria conditur receptacula antequam is Jecut transcendat. Omniumque propriam sedem & originem in prima esse corporis regione, circum præcordia ventriculum, diaphragma, *Jecoris cava*; lienem, pancreas, Omentum aut Mesenterium, Quod hæ partes sint quasi publica corporis sentina, in quam omnis confluit cumulaturque humorum colluvies.

§. 5. Vir ætate florente, epulans liberaliter, quotidianæ vomitioni biliosæ jamdudum fuerat obnoxius, hac repente suppressa, ventriculi vehemens dolor prehendit, cum nausea & tussi inani: Huic mox cœpit corpus citra febrem ullam vehementi rigore, tanquam invadente exquisita Tertiana, ex intervallis quotidie supra vicies concuti: Exactis diebus circiter xv. putrescente jam bile, Tertiana febre corripitur, qua multis post diebus soluta, resolutio insequitur omnium corporis partium quæ sunt sub capite, nec multò post interitus.

Corpore dissecto, tam multorum affectuum causam deprehendimus bilem sinceram, eamque prassinam, circum jecoris cava libræ pondo membranis coërcitam, & cujus jam portio in spinæ nervos obrepserat. *Fernelius Pathol. lib. 4. de febr. cap. 10.*

Non paucos dein non admodum dissimiliter affici notavimus, quorum exemplo intelligi potest rigorem, modo sine febre modo eum febre, interdum ex præcordiis suscitari: Intermittentis quoque febris fomitem in iisdem locis contineri: Id ex his quoque conficitur, quæ sæpe fieri observavimus, Tertianam diuturnam atque quartanam, in atrocem cruciatum, colico immaniorem desinere, qui nonnunquam & in artuum dolores & in paralysin facessit: Hic dolor sine febre est, febre tamen consueto accessionis tempore exacuitur & exeandescit, pristinumque circuitum retinet: vix nisi vacuatione bilis mitescit, quam constat ut doloris, ita & febris causam fuisse; depellitur enim è præcordiis & visceribus in peritonæi intestinorumque membranas, eo argumento, quod & febris & sitis, & inappetentia

mitescunt suborto dolore: Itaque ut doloris circa peritonæum & intestina, ita intermittentis febris sedes est circa viscera & præcordia. *Idem.*

§. 6. Anno 1580. obiit Serenifs. Princeps, Magnus Dux Etruriæ, inexpectato casu, ex febri Tertiana, quam Medici ipsi simplicem fatebantur: Quæ causa erat ut varia deinde vulgi & eruditorum judicia hinc inde audirentur, præsertim cum primo pharmaco assumpto statim melius habere incipiens, ex voto, quod fecerat, 12. supplicium meritos è carcere liberari jusserit: Erant qui *fungorum esui* repentinam mortem adscriberent, quo cibo ipsum maxime delectatum certum est, cum sanus viveret; Alii medicamenta non rectè exhibita in-cu abant, quæ sane omnia nive & glacie refrigerata gelidissime assumpserat:

In cadavere ejus Jecur durum & exsangue repertum, ut cui ℥xxj. sanguinis paucis interpositis diebus extractæ erant, subsequente siti intolerabili; *ventriculi interiorem tunicam* marcor quidam saniosus arroserat, reliquis visceribus bene constitutis & integris omnino. *I. Udalricus Rumlerus observ.* 94.

S*Implicem*). Etsi Tertiana intermitens omnium putridarum securissima habeatur, observatum tamen nonnunquam periculi expertem non esse, ægrosque inopinato perdidisse: *Mercatus* lib. de Febribus pluribus modis lethalem fieri posse censet, 1. si humor quem natura è vasis extra vasa mittit, in membrum aliquod princeps feratur. 2. cum humor, qui è venis ejicitur, tenuis admodum est & summe putridus, qualis est bilis copioso ichore plena: 3. ob humorum pravitatem ex pravis alimentis contractam: Quæ ratio hic locum habere potest, ob fungorum esum præcedentem; 4. ex mistione crassorum humorum cum tenuibus: 5. ex aliquo accidente superveniente: Adde his malignam humorum qualitatem, & Errata commissa, velut aphor. 1. sect. 1. quale fuit usus medicamentorum nive & glacie refrigeratorum, à quibus humores ἄπεπτοι & ἀκίνητοι redduntur:

Ventriculi interiorem tunicam) Erosio illius fungorum esui crebro non immerito adscribenda videtur: Nam inter symptomata supervenire solita, intestinorum exulceratio, ac ventris tormina recensentur: Si in intestinis vim exserant, quidni & in ventriculo primo pravum illud edulium excipiente?

§. 7. Bilem ejusque acrimoniam incusandam, ex anatome famuli Helvetici, duplici Tertiana & simplici, Patavii defuncti videor mihi divinare: Vesica enim fellea, quia ubique obstructa observabatur, imprimis obstructis meatibus, qui per substantiam jecoris dispersi bilem ad vesicam deducunt, bilem calidum succum in corpore restitantem, & febris & rigoris causam fuisse vero sit simile: videatur *Spigelius* lib. 1. de Semitertiana cap. 15. qui venas portæ pro fomite hic agnoscit. *Th. Bartholinus cent.* 4. *Epist.* 47.

Observatio XXVIII.

Febres Tertianæ naturam referentes à Serositate biliosa in carnibus putrente ortæ.

ANno 1648. mense Augusto in Nob. urbe Lucensi, ipsiusque agro, morbi grassantes inter Epidemios sunt reponendi, non ratione essentiæ, cum plures afficiant sub diversa forma, synochi scil. hemitritæi, ardentis, tertianæ, ephemeræ: sed ratione causæ, utpote qui à causa communi ortum duxerunt, aëre scil. valde humido & in activis inæquali, modo calido, modo frigido: Erqui hic affectus magis viguit in planitie quàm in montibus, ubi magis ventilatur aër, hinc factum est quod in montibus degentes non ægrotaverunt, ægritudinesque variæ extiterunt pro diversa patientum temperatura & varia victus ratione: Sicut enim excedens aëris humiditas corpora afficiens, ea disposuit ad putredinem, cum humiditas sit putredinis subjectum, putredoque hæc sese insinuarit in humores in corporibus prædominantes, eosque vel sanguineos, hinc synochi putridæ: vel biliosos, hinc ardentes & tritæophies: vel cum pituitosis putrescens, hinc hemitritæi: Nec solum variæ fuerunt febres pro diversitate humorum, sed etiam pro diversitate loci in quo putrescunt: Hanc ob causam bile prædominante, modo fuit ardens, dum putruit in venis: modo Tertianæ naturam referens, *dum putruit in parte determinata*; *Vel in carnibus ipsis, circa quas serositas biliosa inventa fuit in copia dum facta fuit cadaverum dissectio. Ben. Silvaticus cons.* 15. *cent.* 1.

V*El in carnibus ipsis*) Quas *Galenus* sedem putredinis in intermittentibus febribus statuit: Quæ (*inquit* 2. *de crisib. c.* 6.) ob flavam bilem febris accenditur, sine aliquo visceris affectu, siquidem manente adhuc intra vasa bile, accendatur, Exquisita bilis, ardens nuncupatur: Si vero per totum corpus deferatur, Tertiana. Sic si ab atrabile fit febris, cum per totum corpus delata fuerit, Quartana efficitur &c. Idem asserit 4. aphor. 59. Et professo 2. de differ. febr. cap. ultimo, ubi rem ita concludit, Quicunque circuitibus quibusdam accidunt morbi, partium supervenient dispositionibus, vel mittentium, vel suscipientium, vel gignentium, vel attrahentium excrementa: Quæ vero nullum circuitum habent, in his nulla est pars corporis quæ præcipue sit offensa, sed humores in venis & arteriis omnibus, maximeque maximis & calidissimis consistunt. *Idem.*

Observatio XXIX.

Eorum quæ in paroxysmi Febris Tertianæ initio extincti fuere, Cor & Pulmones sanguine aggravata reperta sunt.

IN Tertianæ Febris principio morbifica causa cor petens, circa Cor & Pulmones, quando immoratur, anhelosos, suspiriosos & ignavos facit, quia principium aggravatur vitale, & sanguis in Pulmones impingitur, incrassatur, non transit; Hoc ego ex dissectione illorum qui in principio accessionis mortui sunt, expertus loquor. *Harveus de motu cordis c. 16.*

Principium vitale aggravatur) Ideoque Pulsus ingruente frigoris paroxysmo admodum rarus est & depressus, qui plane arguit calorem & spiritus vitales in sanguine à materia quadam cruda & non facile combustili velut obrui, non secus ac ignis in foco accensus, ac dein lignis viridibus obtectus lente admodum gliscit & parum deflagrat: qui postea difflato humore crudo in flammam apertam & valde intensam erumpit, sic etiam sanguis materia cruda, quæ in fluore est aliquatenus subacta aut dispersa, plurimum accenditur, & quod in cruore residuum est, cum ipsius particulis fermentescens exuritur, & calorem cum siti intensissimum inducit: quare sanguis impetuose effervescens pulsu vehementi & velocissimo urgetur: Secus in corde nimium congestus suffocationis periculũ induceret. *Willis lib. de Febr. c. 3.*

Qui in principio accessionis mortui sunt) *Galenus* cap. 9. l. 3. de crisibus docet multis de causis contingere, ut in principiis accessionum suffocentur ægri, strangulentur, ægre spirent, imo & moriantur aliquando. Et *Hippoc.* de iis scripsit, In principiis febrium, sive delirium accesserit, sive alicujus membri sideratio, periturum hominem sciendum est, si non optimum aliquod signum apparuerit: Id fit propter aliquam separationem & secretionem materiei, quæ non per venas, sed per arterias aut nervos, aut inanes quosdam mæandros irrepens, insolentia quædam symptomata procreat ac progignit, contingit enim sæpe, ut moveatur materia, tum suo ipsius nutu ac sponte, utpote animata & excitata suo spiritu & ichore (nullus enim humor sine aut flatu aut ichore citò impellitur) tùm naturæ vi pellente. & tum in partem aliquam vis atque impetus iste & impressio redundat. *Ballonius consil. lib. 2. hist. 1. p. 6.*

APPENDIX.

Febris Duplex Tertiana, Epileptica dicta, à Symptomate Epileptico in singulis paroxismis periodice recurrente.

FEbris Epilepticæ meminit *G. Caldera* Tribunalis med. p. 225. novæ & à nullo Medicorum observatæ: Puellam, *ait*, vidi decem annorum motibus convulsivis irritatam, cum moderata febre, sed alysmo implacido, ut nullibi quiesceret, & maxime cardiaca ventriculi lacessita: mox intra breve spatium accidens Epilepticum vidimus incepisse, contortis oculis & membris corporis universi convulsis, cerebri potentiis oblæsis, & omnino abolita pene sensatione, à quo valde delassata quievit, sed non à dolore ventriculi: mox illi vomitorium imperavimus, ex borraginis aqua tepida, solo admixto sacchãro, illud enim sese nostro judicio primo obtulit, an bilis æruginosa, aut aliter deterrima os ventriculi pungeret, ut cerebrum, nervorum consensu coafficeret, & Epilepsiam per consensum ventriculi concitaret: Placidam egit noctem, neque de dolore ullo querebatur, præter morsum ventriculi, urina ad flavam declinabat, crassa, moderate confusa: Et licet de febre putrida satis moderata essent indicia, non ob hoc tantum, sed ob accidentis immanitatem, quod maximam intulit vim naturæ, sanguinem mitti jussimus die sequenti, sed ex talo, non tantum quod valentior esset revulsio, sed quia in hypochondriis pravorum succorum sentinam & fluxionis originem conjecimus (quod attendere certe est maximi momenti, nam hoc solo auxilio phrenitides, lethargos & alia symptomata præcaventur, quæ ex impio consensu oriuntur, vaporibus illis insuperatis) & cum aqua cerasorum & scorzoneræ, parum aquæ tiliæ admiscere, tum offerre ipsi cibum jussimus, horis aliquot ante accessionem: attamen paucis exactis horis, irruit fraudulenter accessio, dolores ventriculi incipiunt clamosi, Epileptica accidentia revertuntur, ut puella à Dæmone obsessa videretur, præ doloris sævitia nullibi quiescebat, & sic deinceps hora 10. sequentium dierum inceperunt reliquæ omnes accessiones, intermittenti Tertiana periodo, ut merito illam dixeris duplicem Tertianam, cum vomitu pituitæ & bilis in principio, exurenti ardore, linguæ siccitate, oris amaritudine.

Hanc in principio febrem diximus Epilepticam: Aliud enim est febris cum Epilepsia, & Epileptica Febris, talis ab accidenti dicta: In hoc quippe differentiæ ratio constituitur, quod dum accidens cum febre complicatur, ab alio quam à febris principio, aut à foco diverso oriatur, licet illius occasione concitatur: hæc est certe Febris cum Epilepsia, ut quando ab apparatu epileptico, seu à cibo, ventriculo corrupto, febris occasione commovetur, seu ab affectione cerebri primigenia, seu vaporibus redditis acrioribus, velut in variolis: sed hoc in eo differt à febre epileptica, quod nec determinato tempore concitetur, nec aliquem ordinem determinatum servet, sed prout sors tulerit, ille commovetur apparatus: At vero in febre Epileptica, quia certum ordinem servat, determinato & tem-

pore & loco, eandem febris causam, ejusdemque mineram & putredinis focum: ideo illud accidens peculiare & gentilitium hujus febris videtur, ut merito hæc febris dicatur Epileptica, & non ut sopor, lethargus & phrenitis, ex frigido aut calido humoris apparatu: hoc enim peculiare habet in hoc casu accidens epilepticum, nam præter causam fixam, focum determinatum habet, in loco, quo quadam velut necessitate cum cerebro consentit; in venis nempe quæ os ventriculi circumdant; ibi enim ramus nervi insignis à sexto cerebri paris superiori orificio implantatur, & in reliquum ventriculi corpus postea distribuitur: nec parum ad hoc facit quod os ventriculi ipsum amplo foramine septo transverso adhæret, quo doloris & humoris appulsu, mox cum cerebri substantia & nervorum principio consentit, ut in septi transversi inflammatione apparet.

Quo supposito, consensum epileptici accidentis in hac febre, non tantum fuisse os ventriculi causam existimamus, sed singularem humoris apparatum, acerrimi nempe & mordacis, cujus appulsu cerebri & membranarum substantia vellicetur; & nedum illa tantum, sed focum peculiarem febris in venis quæ os ventriculi coronant; quo certe vidimus in hac duplici tertiana epilepticum accidens per accessiones incrementa advenisse, in declinatione evanescere, & in singulis postea reverti tam statuto ordine, ut ita proprium videretur accessionis accidens, quasi tertianæ intermittentis rigor: Nec sit mirum hanc febrem ita denominari, si ob similem causam, & consimile accidens, nominare placuit *Galeno*, ob singultum singultuosam febrem, quia in illa est etiam focus intra venas ventriculi, & acerrimus humor, qui determinato & tempore & loco tale concitat accidens, præfixo nempe accessionis tempore; aliter ac ubi est febris cum singultu, ex alio quam à febris principio ac foco; ideo non statuto ordine, sed quando casu incidit irritario, quæ est illis differentiæ ratio.

Hanc febrem ex talo sanguinis missione reperita curavimus, hirudinibus postea hemorrhoidalibus venis adaptatis, qua mitiora vidimus accidentia: postea jam capite receptam (non parum enim occasione accidentis confluxit) vena in carpo secta derivari curavimus, frænatis intus humoribus cordialibus aquis, cum pulvere crystalli præparati interdum ℨ. ex confect. hyacinth. quibus febre reddita mitiori, prorinus demisit epilepticam accidens: Ideo syrupo regio & persico repurgata, divino auxilio convaluit ex atroci & singulari morbo.

OBSERVATIO XXX.

Febris Quartana focum ut plurimum habet in Liene atro sanguine turgente & adusto, Cujus parenchyma in substantiam pici similem sæpe resolvitur. 1. *A Liene majori, putri & corrupto.* 2. *A Lienis non naturali constitutione, ac Porta, hujusque ramorum à Glandulis vicinis tumidis compressione.* 3. *Quartanarii cadaveri exhibuit in corde & vasis frustá magna pituitosa.* 4. *Quartana affectus, neglecto remediorum usu, lethalem musculorum abdominis abscessum incurrit.* 5. *Quartana à* Iecore *inflammato, cum vitio Lienis,* Pancreatis, *ventriculi, intestinorum.* 6. *Quartana ab* Hepate *scirrhoso, cui successit hydrops &c.* 7. *Inducta à vitio Iecoris & cystis felleæ,* 8.

§. 1. Lienis viscus, est focus frequentissimus plerarumque febrium sive continuatum sive intermittentium, quæ *ex inflammatione maxime sanguinis fervidi*, tenuis & atrabilaris succendunrur: quæque febres adustionem sanguinis, partim linguæ nigrore, partim urinæ fulgorem quendam emicantem præ se ferenre demonstrant, ut ex dissectione cadaverum eorum, qui ab ejusmodi febrium violentia perierunt, nec non ex excrementis, atque etiam ex solutione ejusmodi febrium deprehendere est: In dissectis namque cadaveribus, aut Lien totus *sanguine atrorem fulgentem* præ adustione retinente carbonis instar turgere conspicitur (ut sæpe alias & nuper à me animadversum in Ampl. Præside Michaele Bouvero extincto à quartana continua) Aut vero ejusdem Lienis parenchyma in fuceum quendam piceum ac fulgentem dissolutum cernitur: cujus particulæ quandoque per alvum rejici solent, *picem fusam* substantia sua & nigrore fulgente *referentes*, ut animadverti quoque in mulieribus præsertim melancholicis à natura, post diuturnas febres: *C. Piso de morbis à sero sectione* 1. *Theorem.* 3. *p. m.* 40.

EX inflammatione sanguinis fervidi] Cum duplex sit melancholicus humor, alius veluti sanguinis limus, fæci vinorum crassiorum proportione respondens, temperamento frigidus, qui proprie melancholicus humor dicitur, Alter vero multo tenuior, temperamento calidus, genitus vel ex sanguinis fæce, vel ex flava bile, vel ex pituita salsa multam bilem flavam admixtam habente, qui propriè atra bilis dicitur, Ideoque duplex Quartana statuenda est, una genita ab humore melancholico frigido, vi ignei caloris torrefacto, quæ vera seu legitima, seu exquisita Quartana vocatur, Altera ab humore atrabilario, quæ notha seu illegitima, seu spuria Quartana appellatur; In magno igitur errore versantur qui unam ejus causam agnoscunt, nempe melancholicum humorem frigidum & siccum, adeoque quamlibet Quartanam nonnisi calidissimis medicamentis curant &c. *Author Enchiridii med. Practici p.* 11. 364.

Picem fusam referentes &c.] Triplices sunt nigræ dejectiones, 1. ex sanguine, qui è venis excidens in grumos concrescit, 2. ex humore melanch. naturali, seu fæce illa sanguinis quæ circa lienem colligitur & fusa manet nec concrescit: 3. ex bile atra, nigra, splendente, acri; 1. non adeo periculosa nisi forte putrescat,

putrescat, veneficque naturam induat, aut causa unde provenit, fit magna: 2. aliquando fit cum ægri commodo, etsi lienis debilitatem arguat, ideo videndum criticè an symptomaticè fiat; 3. pessima est, utpote quæ fit ab humore pessimo. *Sennertus lib.3. Pract. p. 2. s. 2. cap. 7.*

Sanguine atrorem fulgentem] Sanguinei, & quibus faciei color floridus facile in Quartanas incidunt: Eorum autem notat duo genera *Ballonius* consl.64. lib. 1. ex quibus duæ quartanæ differentiæ exurgant, variam medendi rationem exposcentes Τῶν ἐξερύθρων, *ait*, duo sunt genera, alii calidi & humidi sunt, hepaticique dicuntur, & multum sanguinis generant, pulsus habent plenos, elatos, magnos, febribus continuis, synochis putridisque sunt obnoxii; & cum perspiratione careant, fiunt melancholici, non atrabilari, sed melancholici à fæce sanguinis & crassitie, & veras legitimasque quartanas habent, cum sanguis non bene repurgatus; aut cum plus æquo succrescit in corpore, Et tales quartanæ sunt longæ quidem sed securæ; De iis dixit *Hippoc. Prærubri melancholici fiunt*: Alii colorem habent rubeum, & hepar præcalidum habent; sed calor in humiditate, positus non est, sed in nescio quo squalore, siccitate, humiditatis inopia: Et hi tametsi rubore alias fugaci, alias non fugaci perfundantur suffundanturque, tamen hoc non est indicium abundantis sanguinis sed calidioris Hepatis, sanguinem acrem, (ut tale) m serosumque generantis: Sic sunt pauci sanguinis, pulsu satis celeri, non claro, non pleno &c. qui in atrabilariam naturam immutatur: Priores ἐξέρυθροι facile ferunt venæ sectiones: Posteriores nonnisi summa cum difficultate, vix enim sese recipiunt recolligi ut, hypochondriacis morbis laborant & obstructionibus mesenterii &c.

§. 2. Ioh. Formageus dum juvenis esset valde famelicus erat & ciborum appetens: vix famem satiabat: Observarunt primarii Medici eos, quibus aut imbecillis est Lien, utpote non satis officiose expurgans Hepar, aut putris, voraces esse, ac velut boulimo quodam generaliter dicto occupari: Ac revera hic de quo nunc agimus, *Splenicus erat, corpore & habitu melancholicus per adustionem*, sed tamen moribus & animo satis festivus & hilaris: Sed literæ illæ interiores, quibus vitiosissima etiam natura potest emendari (exemplo *Socratis*) illum ad istam æquitatem & hilaritatem traducere potuerant: At febre *Quartana longa, qua detentus fuerat*, & dolor fixus ad hypochondrium sinistrum, & apertio cadaveris satis testantur *quale vitium in Liene fuerit*: Et cum *cibum ingesserat conquiescebat dolor*. Præter autem naturale & insitum ipsi Lieni vitium, quod corpusculum istud in tantam corruptionem adducere non poterat, sed juvare tantum, causa erat προκαταρκτική, quæ noxam magnam intulerat ipsi Lieni: Nam cum forte in equum conscendisset, artis equestris parum peritus, tanta vi ab equo depressus ac decussus est in solum, ut mirum fuerit cur repente oppressus non fuerit, inciderat in latus sinistrum, & Pulmo & Lien vitium ceperant: Ad medium mensis Martii dolere cœpit pedem dextrum, revera arthritis erat, eaque residua ex febre illa quartana de qua dictum, nam narrabat se diuturnitatis tædio affectum omnia remedia undique quæsivisse quibus posset cito febre ista defungi: Consultum est ut hauriret cyathum aceti destillati aqua diluti: Revera febris visa est extingui: Sed vice illius totum *corpus scabie est infectum*, nec non ab eo tempore in magnis temporum mutationibus articularibus doloribus est impeditus: Cum ergo duos integros dies magno pedis articulo laborasset, & ad anodyna more solito confugisset, dum cessat dolor iste, paulò post doloribus hypochondriorum, & præsertim sinistri conqueritur, in neutrum decumbere poterat; Erecta cervice spirare cogebatur: Murmur erat magnū & flatuum illius, dolores istos à flatibus esse putabamus: alii vero ab illius refluxu materiæ, & orgasmo materiæ antecedentis, quæ ejusdem erat naturæ *cum ea quæ dolores articulares committebat*; Mors, quæ repente ingruit non fuit (ut putabamus) recursus illius materiæ quæ in pede dolores excitaverat, aut suppressæ materiei virulentæ & antecedentis commotio, sed rupta velut vomica interiit, Etenim *in hypochondrio sinistro* adeo potens erat *pulsatio* ut quæcunque ei hypochondrio superessent ea subsultarent, & pulsatio talis percipiebatur qualis in abscessibus ad suppuratum tendentibus: Nunquam memoria nostra tam alto palpitans pulsansque hypochondrium contigeramus; ut mirum non fuerit *si ei pars hæc doluerit semper*, & si ita repentinæ cladis interitusque causam intus foverit: Ac initio quidem tanti momenti rem esse non putabamus: ac nos fateri oportet mali essentiam ignorasse deceptosque similitudine tantum: Nec illud evenisset, magna artis nostræ, quæ multis est auxilio, calumnia, quod contigit, Nam tribus à venæ sectione horis, derepente arteria vasisque aliis, ut credibile est, in Lienis regione ruptis interiit. Sed mirum quod contigit, *natura conabatur per vas venosum in capacitatem* rejectare eum sanguinem, qui sua copia & quantitate molestus erat, unde adeo intumuit induruitque ventriculi, ut saxeus lapideusque esse videretur: Sed credo libera non erat via qua id præstaretur.

Aperto autem cadavere, putris & semilacer inventus lien, & in magnam molem excreverat, sed corruptione propriæ substantiæ in partes veluti minimas concisus & semerosus videbatur, Lobi pulmonis sinistri adhæserant costis, & in *Liene sanguis concretus erat*, qui è propriis vasis effusus, tandem ruptis tunicis quibus concludebatur, inopinatam mortem intulit. *Ballonius consl.107. lib.1.*

Q*uartana longa qua detentus fuerat &c.*] Vix quis diuturna febre quartana, & nulla arte medica curabili detinetur, quin vitium sit in liene & antecedens & consequens: antecedens, infirmitatem aut in substantia ipsa aliquid latens & contra naturam, quod congenerem affinemque morbum accersat, pa-

riat,alat,foveat,& in multos dies ac annos etiam deducat:Si enim quandam congestionem humoris melancholici fustuleris, quæ autumnalis aut hyemalis quartanæ febris author esse potest,fere fit ut diuturnæ quartanæ focum habeant in liene;sed tanto diuturniores fiant,quanto vitium est intrinus,ut totius substantiæ esse dicatur morbus, & κακοπραγία contingat in parte ipsa.Consequens autem vitium voco,illud quod sequitur ex longa obsidione & occupatione ipsius partis,nam non potest fieri ut morbus aliquis in parte diutius stabuletur,quin partem ipsam,in qua residet,infirmet officiatque,imo deteriorem faciat quam antequam morbus ipse eam occuparit: Dolor autem qui illum sæpe affligebat in sinistro hypochondrio,satis indicabat subesse quippiam contra naturam,si verum illud quod scribit *Hipp.*Ubi dolor & calor ibi morbus.

Quale in Liene vitium fuerat]Plerisque visum tantæ in ea febre diuturnitatis causam non aliunde petendã, quam ex cancrosa dispositione in corpore lienis: nam quas Quartanas solus humor melancholicus accendit, eæ non sunt ita diuturnæ:Sed cum lienis ipsius temperies est immutata,citra inflammationem aut scirrhum, aut obstructionem(de Hepatis κακοπραγία docet *Galen*.cap.8.l.5.de loc.aff.)mitum quam protrahantur affectus ipsi:At cùm non sit in manu Medici situm istam aut partis διαφθορὰν,aut διάθεσιν, aut notam quæ elui non potest,& quæ iaois Assyrio colore tinctis similis est,tollere,non est quoque in potestate illius ut morbos inde natos & altos tollat:Ea dispositio quo magis medicamentis irritatur,magis ægrescit medendo.

Cum cibum ingesserat conquiescebat dolor]Sic e edebatur esse ab inanitione,at palliativa erat ista doloris cessatio:atque eo modo multa fiunt & adhibentur quæ dolorem leniunt,cum tamen ea non sint legitima doloris sedandi remedia,sed id fit per accidens.

Totum corpus est infectum] Notat *Rhodius* cent. 1. observ.12. quosdam se novisse Patavii qui scabie fœdarentur nisi Quartana quotannis correpti:atque *B. Silvaticum* Cucullatum novisse Quartana correptum quæ scabie solvebatur.

Quæ articulares dolores committebat &c.] Revera ut multis colligebatur argumentis,contra paradoxon *Fernelii*,dolores isti articulares non à capite erant sed ab interno corpore: Credibile esse putabamus quod *Hippocr*. in Epid.scripsit part.3.sect.4.lib.6.Cui intestinum in dextra parte dolebat,& articulorum morbo laborat,erat quietior;postquam hic curatus fuit,erat dolentior:In comm.duas causas reddit *Galen*. 1. Quod duobus doloribus una non eundem locum infestantibus,major obscurat minorem: 2. Quod humorum in artus currentium impetus ad colon intestinum conversus est.

Natura conabatur per vas venosum in capacitatem rejectare]Plerique emctatione viscerum in ventriculum aut sanguinis aut humoris, à subita repentinaque morte sunt vindicati:Atque eum in sensum *Galen*.cap. 1.lib.6.de loc.Lien,*ait*, Hepatis exemplo excrementa ex se rejicit,ita ut & vomitione melancholicum sanguinem aliquando excernat,qui interdum per inferiora quoque decedit:Et cap.6.lib.5. Sunt,*inquit*,qui putent nequaquam fieri posse ut sanguis vel ab hepate vel à liene effluens per ipsum evacuetur : verum per artis exercitationem utramque opinionem contemplanti mihi,visa est per ipsum ventriculum fieri evacuatio ex dictis visceribus:Juvantur verò ægri tali excretione,si modo sint ferendo,Item si non fit perennis generatio sed tantum congestio.

In hypochondrio sinistro pulsatio]Παλμὸς iste & pulsatio aneuryšma subesse declarabat;Nec enim de vera palpitatione hoc potest audiri,quæ à spiritu crasso & flatulento fit:Sed pulsus & palpitationis nomine audienda vehemens & perceptibilis quædam motio arteriarum, aut magnæ arteriæ dorso incumbentis , eo modo quo etiam in magnis inflammationibus ac præcipue cum ad suppurationem tendunt,contingit : Nec enim omini inflammationi pulsus adest,sed si ea fit ingens & suppurato proxima,ut ait *Gal*.cap.1.l.3.meth.

Si ei p us hæc doluerit semper]Quoties apud *Hippoc.* legitur Hypochondrium hoc vel illo modo contentum esse,in eo febrilis affectionis sedem esse oportet, ait *Gal*.comm.in hist.2.sect.1.lib.1.Epid.Atque ad perpetuam memoriam hoc est menti infigendum,quoties quis etiam dum rectus agit de dolore hypochondriorum, præsertim profundo conqueritur, oportet non temere securum esse,sed verendum est de re aliqua latente:Declarat hic noster æger, & *Apollonius* sect. 3. lib.3.Epid.hist.13.cui consuetus dolor erat ad dextrum hypochondrium,& hic mortis tandem causa fuit, cum levi alia de causa laborasset:nam mirantur aliqui sæpe nos levi de causa in morbos incidere,at hæcpet se non est causa sufficiens, Etenim , ait *Galen*. comm. in part. 15. sect. 1. lib. 3. Epid. Sunt quædam quæ per seipsa morbum committere nequeunt , quæ si ad corpus morbo opportunum accesserint,totius causam morbi credeuntur sustinere.

In Liene sanguis concretus erat] *Hippocr*. aph. 20. lib.6.ait,Si in ventrem sanguis p.n.effunditur, necesse est suppurari , Græce ἐκπυηθῆναι i. e. φθαρῆναι , corrumpi & in pus verti , Ac primum nosse oportet id quod placet *Hippocr*. Si unquam sanguis à propria cavitate in aliam quamcunque pervenerit , omnino est impossibile ut sanguis permaneat : Sed an necesse suppurari ? Non placet *Galen*. cum suppurari sit nomen mutationis unius in sanguine factæ: itaque generalius refertur ad τὸ φθαρῆναι , i. e. vitiari: Nam tribus modis vitiatur sanguis , aut enim in pus vertitur , aut livescit , aut grumescit : grumescit autem præsertim si in magnam cavitatem ceciderit: atque non mirum si in ægro nostro non suppuratus fuerit sed olgrefactus & in grumos versus , erat enim magna pars ejus in amplam cavitatem delapsa : deinde aneurysmatis ruptio repentinam mortem attulit; Sic iste magnus & apparens pulsus significabat contineri aliquid contra naturam in capacitate ista & arteriam dilatatam valde : Atque huc pertinere potest aph. 23. lib. 4. Quibuscunque ex morbis acutis , aut diuturnis , sive quovis alio modo extenuatis , nigra bilis,sive uti sanguis niger desupter exierit, postridie moriuntur.

§.3. Michael Tedler ann.25.anno 1640. eum per 16. circiter menses Quartana laborasset, non obstante eo quod diversis accommodatis remediis usus esset , ad superandam quam ex victu pravo contraxerat cacochymiam,tandem morbo medelam superante noctu inter 23. & 24. Martii decessit : fuitque hic ejus vitæ exitus : aliquot diebus ante mortem à corrupto viscerum tono pedes & crura tumescere cœperunt , Viresque & appetitus paulatim dejiciebantur,manebat tamen idem febris circuitus,cujus paroxysmum etiam nocte , quæ ipsi penultima fuerat,passus est,sed & die subsequente ante vesperam,novo eoque vehementiori paroxysmo correptus fuit,qui ipsum mane ante tertiam abstulit.

Aperto in defuncto abdomine, hæc præcipue p. n. deprehensa fuerunt : Lien præter solitum, triplo major erat, flaccidus tamen & sanguine nigro ultra quam decet infuccatus: circa

circa autem ejus arterias, earumque ramos, ad ventriculum & ad Portæ venam tendentes, glandulæ erant multæ, quæ comprimendo ductus angustabant, & visceris hujus (ut facile colligere est) obstructionem faciebant, simulque febri huic dum viveret occasionem præbebant, & omnium medicaminum vires eludebant; Sed & hujusmodi aliquot glandulæ erant circa vesicæ felleæ ductum ad intestina tendentem, eumque ita comprimebant, ut vix aliquo conatu instrumentis tenuissimis esset transitus: Et harum glandularum omnium maxima firmiter etiam Portæ trunco ad finem Pancreatis nectebatur: adeo ut mirum non fuerit nutritionem ipsi defecisse, & Icteritiæ paulo ante mortem signa se in mutato corporis habitu obtulisse, & alvum (de qua tandem etiam querulus fuerat,) segniorem redditam: In Thoracis dextra parte etiam modica aquæ quantitas colligi cœperat, Pulmo tamen mediocriter habitus & liber: sinister autem Pulmo passim partibus continentibus erat adnatus, non corruptus quidem, sed flaccidior tamen & aquea spuma impletus: Reliqua à naturali constitutione non multum aliena erant. *O. Heurnius observat. 22.*

§. 4. *Helidæus* secuit aliquando in Hospitali Bononiensi virum quendam, qui febre Quartana, qua diu detentus fuerat, tandem mortuus est: Posteaquam autem cadaver istud aperuit, reperit in corde, venis, & quasi omnibus membris, frustra magna, longa, alba, pituitosa: Hoc est proculdubio id quod in venis cruditatem appellare solemus: *Ex observationibus Laurentii Scholtzii.*

De iis corporibus pituitosis mentio sæpe facta lib. 1. pluribus in locis: Pituitam autem Quartanæ originem aliquando dare asserit *Hollerius*, quæ tam crassa est ac contumax quam ipsa atra bilis: Neque id, *ait*, repugnat Græcis aut Arabibus, nam pituita consistentia crassa, quantitate pauca, quartanos aut etiam rariores circuitus facere potest: Sic Rhazes docet Quartanam fieri successione, Quotidianæ & Tertianæ, adustis scil. aut incrassatis humoribus.

§. 5. Quartana affectus neglecto remediorum usu abscessum musculorum ventris incurrit. *Vide lib. 3. tit. de ventris Tumoribus.*

Neglecto remediorum usu] Intermittentes febres per se minime lethales sunt, etsi exquisitæ admodum acutæ existant, cùm ipsarum causa procul à corde in ventre inferiore existat, circa excrementorum sentinam, à quo loco melius quoque expurgari potest: Fit tamen quoque si diutius perseverent, aut frequentius infestent, ut visceribus vicinis læsis, Hepate, Liene, Ventriculo, Intestinis, novi inde morbi & graviora periculosioraque sequantur symptomata, ut colicus dolor, uterinus, hydrops, similiaque quæ ob errorem ægri, nonnunquam & Medici, possunt accidere. *Platerus Prax. lib. 2. cap. 2.*

§. 6. Iuvenem, cui perperam fuerat exsectus testis, *febris quartana* prehendit, ac in eas redegit angustias, ut nequiverit unquam in cubiculi quiescere; nedum urgente etiam vel maxima dormiendi necessitate, sive nocte sive die, somnum capere, nisi vel pronus consideret in sedili, vel caput in lecto haberet sublime, interdicta ipsi quasi omni decumbendi copia: corpore enim vel minimum, sive retrorsum, sive in alterutrum latus inclinato, dici vix potest quam acerbos illico persentisceret dolores cum in lumbis tum in ventre, quorum cruciatibus, qualibet febris accessione tam miserandum in modum excarnificatus fuit, ut oppressus miseriis, non invitus è vita discesserit.

Invenit autem Anatome Iecur inflammatum, Intestina vitellina, ventriculum vero atra bile perfusum, eandemque in turgidis omenti, ac multijugis Lienis venis (quarum congeriem perperam vas breve vocant) adeo copiosam ut coram omnibus digito inde exprimeretur: In varicosis vasorum spermaticorum anfractibus, vesiculisque sub vesica positis, ob exectum alterutrum testem, plurimum stabulabatur seminis: Sed admirationem movit Pancreas, supra infraque ut turgidum & extuberans, sic intus sordido pure, ac viscida pituita impendio nimis infarctum: cujus pondere depressis occlusisque venæ cavæ, ac arteriæ magnæ tunicis, visceri huic suppositis, ut juvenile hoc corpus emarcuit, genio suo defraudatum, sic excitavit contumax ipsius obstructio summas illas præcordiorum angustias, quæ comitabantur quasecunque febris accessiones: incalescente proculdubio putrida hujus visceris proluvie, sive ab incendio febrili, sive à pulvinorum calore: cujus vapores deinde in ventrem, spinalem medullam cerebrumque delatos, ecquis non videt excitasse dira illa symptomata quibus corpus hoc quotidie fuit exagitatum. *Tulpius observ. med. lib. 4. cap. 32.*

De vero Pancreatis usu &c.] Quamvis inter medicos necdum convenit de vero Pancreatis usu, certo tamen certius est inibi locorum inveniri diutinos ac inextricabiles morbos, veluti tabem dorsalem, febres productas, scirrhos, abscessus, steatomata, vomitum, inquietudines, vigilias, aliosque perniciosissimos affectus, qui ex hoc fonte, quasi ex Pandoræ pyxide non infrequenter erumpunt, ad perniciem humani generis, testibus *Fernelio*, l. 6. c. 7. *Riolano Anthrop.* l. 2. cap. 6. & *Hildano* cent. 1. observ. 71. *Huc refer quæ supra adducta sunt de febrium intermitt. origine ex Pancreate.*

§. 7. Quinquagenarius, aut circiter, è febre *Tertiana æstiva* Autumno in *Quartanam* simplicem, hinc in triplicem degeneravit, atque ad Novembrem in hydropem: Desperatus est à

Medicis,

Medicis, quia Practici confirmatum hydropem dicunt post secundum mensem: Relata causa ad Hepar refrigeratum, partim usu aqua destillatarum, acetosæ & cichorii, quibus plurimum usus fuerat.

Mortuo Febr. initio inventa sunt syderata intestina, similia aquatilibus colubris: Omentum corruptum: Hepar multis occupatum scirrhis. *Hollerius observ.*20.

E *Tertiana æstiva in quartanam &c.*) Quartana vel primo incipit, vel aliis febribus succedit, præsertim Erraticis; Cum primo incipit, ab humore fit frigido siccoque: cùm aliis febribus succedit, fit ab humore adusto; Et hujus origo potest esse Hepar fervidius atram bilem generans: *Hollerius* docet Quartanas fieri vel vitio Hepatis sanguinem adurentis; vel vitio Lienis melancholiam non expurgantis; vel *ventriculi* crudum humorem generantis.

§. 8. Dom. *Magnus* ait in vulgari Quartanarum fœtura, observasse se plerosque toto autumno & hyeme quartanarios decubuisse, ac tandem interiisse, in quorum mortuorum cysti lapis loco fellis concreverat, His Quartanis *Iecur author fuit Ballonius Parad.*135.

I *Ecur author fuit*) Bilem generans nimioque calore adurens; quippe à bile assata vel exsiccata plerumque originem ducunt calculi vesicæ felleæ: Hinc narrant *Huitfeldius* & *Suaningius* in historia *Christiani Secundi* Danorum Regis inventos plurimos lapillos parvos in ejus cysti fellea, quia vinis generosis frequentius circa vitæ finem utebatur. *T. Bartholinus.*

OBSERVATIO XXXI.

Febris Semitertiana ortum habet plerumque ab inflammatione mesenterii, Omenti, Intestinorum vicinarumque partium 1. 2. 3. 4. *Pestilens ab Hepatis, Pulmonum, imo Cordis inflammatione, hinc sideratione.* 5. *Extinctæ mulieris Hepar exsiccatum repertum, cum lapillis in cysti, Pulmone suppurati.* 6.

§. 1. Quidam ex gravi dysenteria in Semitertianam spuriam incidit, quæ postea febris intermittens facta fuit: Ægro 40. die mortuo, & corpore aperto, inventa est interna ventriculi tunica levi erysipelate inflammatorio affecta: Venæ mesaraicæ, & quæ ad ventriculum tendebant, atque omentum, crasso nigroque sanguine refertæ erant, imo Omentum semiputrefactum ab inflammatione Erysipelatode, quæ in omnibus venæ portæ ramis minoribus inerat. *Adrianus Spigelius lib.*1. *de Semitertiana cap.*15.

§. 2. Ego plures qui febre quotidie sese exacerbante, præcipue circa vesperam, aut statim post meridiem, in modum duplicis Tertianæ continuæ, vel Semitertianæ, perierunt, secui, & in his putredinem non in vena cava, sed inflammatro alicujus primæ regionis viscere, vel alia aliqua recondita parte, inflammationem paulò minorem quàm ut dolore ab ægro, vel *tactu hypochondriorum* à Medico & ægroto cognosceretur, deprehendi: *Idem ibidem cap.*16.

§. 3. In dissectis Semitertiana mortuorum cadaveribus, reperi inflammationes ex sanguine bilioso & pituitoso factas circa iecoris cavam partem, in ventriculo, intestinis tam crassis quam tenuibus, Mesenterio, Omento, Liene, & sæpius in una partium commemoratarum, aut pluribus; aliquando etiam in omnibus, quæ celeris mortis causa erant, superveniente gangræna vel sphacelo: Præterea in plurimis dolores in ventre immanes vel continuos, qui certis horis plerumque exacerbabantur, vel intermittentes eos affligebant, orti fuerunt, ex facto abscessu, sanie ac pure, aut bile saniosa & concocta per secessum vel vomitum redditis. *Idem cap.*14.

§. 4. Rarissime Semitertiana laborant, qui firmis sunt visceribus, sed ii qui distillationibus laborant, Iecur habent obstructum, aut Lienem, aut mesenterium, Pulmones male affectos, per longa intervalla colicis doloribus infestantur: Nullius eorum, qui à Semitertiana pericrant, cadaver inspexi, in quo Pulmones & Iecur non male haberent: vel una cum his Caput, Lien, Renes, mesenterium, Intestina magna ex parte inflammata, & in aliqua parte gangræna correpta erant, præsertim quo loco Ileon colo jungitur. *Idem l.*2. *c.*11. In quodam juvene Belga, qui post Dysenteriam in Semitertianam incidit, & die 20. mortuus est, teperi intestina tenuia inflammata; Ileum, qua parte colo & cœco adhærebat, sphacelatum. *Idem ibid. c.*16. Adolescens quidam Gallus Semitertiana correptus 27. die mortuus est: in cujus cadavere dissecto tenuia intestina inflammata fuerunt deprehensa, & Ilei portio magna versus colon sphacelata; Iecoris etiam cavæ partis portior inflammata fuit, *Idem ibidem.*

E X vulgata sententia, Semitertiana febris ex continua Quotidiana & Tertiana Intermittente est composita: At cum non solùm antiqui & recentiores de febris hujus natura non plane consentiant, verum etiam mixtura illa febris Tertianæ & Quotidianæ, bilisque ac pituitæ non semper locum habere videatur, multoque graviora in hac febre adsint symptomata, majusque periculum quam quod solum ex pituitæ ac bilis mixtione provenire possit, Ego meam hic sententiam propono: Equidem non negaverim febres tales ex continuis & intermittentibus complicatas dari posse, libenterque concedo cum *Platere* simul & eodem tempore in venis mesaraicis & vena cava humores putrescere posse, ac quidem vario modo, ex diversitate materiæ

materiæ vel tertianas vel quartanas simplices aut duplices, nothas aut legitimas, cum continua complicari: febresque quæ varias exacerbationes & mutationes in symptomatibus habent, excitari posse; Modo hoc observetur non necessarium esse ut una harum febrium semper sit quotidiana: sunt enim quotidianæ febres raræ omnino & semper longæ, cùm Semitertianæ sæpe sint satis frequentes, imo interdum epidemiæ & non semper diuturnæ: Ideo sufficit ut una sit Intermittens, altera continua cujuscunque etiam generis: quomodo illæ de variis differentiis & gradibus controversiæ tolluntur. Verum his omnibus concessis, sum in ea sententia, etiam febres natura sua intermittentes, Tertianas præcipue seu simplices, seu duplices, seu triplices, vel etiam, si cui ita libet, quotidianas, Semitertianas, dici posse, Eas scilicet, in quibus causæ morbificæ pars aliqua & ventriculum, intestina ac vicina loca detrusa, inflammationem atque inde febrem symptomaticam excitat, ut ita hæc febris, ratione intermittentis sit horrida, ratione symptomaticæ, continua: ut enim natura in continuis febribus interdum partem materiæ ad partes aliquas privatas, ut pleuram, pulmonem, fauces deponit, ita non est impossibile eandem etiam in intermittentibus partem materiæ cum sanguine ad intestina & ventriculum ac vicina loca depellere, quæ ibi hærens inflammationem excitet, unde etiam febres hæ tam periculosæ sunt: Atque ita rem se habere observationes allatæ ex *Spigelio* docent: Persuadet istud & hoc quod febres hę sint frequentiores quando dysenteriæ contagiosæ grassantur, ut idem docet lib. 2. cap. 10. Materiæ enim ad intestina impetus est in utroque malo: Accedit his & illud quod febres hæ solvuntur dolotibus colicis, alvi fluxu, dysenteria, quæ omnia humorem ad intestina impetum habere indicant; & ut idem lib. 2. cap. 14. docet, Aliquando in momẽtaneam apoplexiam & paralysin mutantur, quæ proculdubio ex primis viis ortum habet, estque talis qualis colicam quandoque sequi solet, quod vel ex eo patet, quod febris hæc ex paralysi, superveniente dolore colico quandoque solvi solet: Scribitque, Idem, se longo usu edoctum dolores hosce colicos, post duplices tertianas & tales febres sequi, quod ortum habeant tales febres ab abscessu plerumque consistente in pancreate, mesenterio vel cavo jecoris, è quibus materia ad intestina depellatur.

Ex quibus omnibus apparet materiam Semitertianę non semper in vena cava, quod *Spigelius* concedit, sed in venis mesaraicis etiam contineri, & proinde ex febre primaria & symptomatica componi: Et primò quidem natura sua febrem intermittentem esse, cui postea continuus calor accedit ex inflammatione ventriculi, intestinorum & vicinarum partium, ex sanguine ac humoribus vitiosis in ea loca & extremitates vicinorum vasorum mesaraicorum eo desinentium confluentibus excitata: Unde ipse *Galenus* lib. de Typis scribit, non semper continuas, sed etiam intermittentes reperiri semitertianas, i. e. ut *Spigelius* explicat, non omnibus morbi totius temporibus: nam primo potest intermittens esse tertiana sola, huic postea accedit alicujus visceris inflammatio, qua sedata nihil hominus potest febris intermittens remanere: Imo fieri potest ut sæpius hoc modo febris mutetur, prout sæpius nova alicujus partis inflammatio accedit.

Atque ex his causis horroris & rigoris, Et cur in febre hac continua toto morbi decursu horrores & rigores toties accedant, febresque hæ φρικώδεις appellentur, reddi potest: Fit hoc primo ordinate, & nunc sæpius nunc rarius pro febris intermittentis natura, quæ potest esse tertiana simplex, duplex, triplex, vel etiam quotidiana forsan: deinde inordinate, cùm inflammatio novam partem occupat, vel dum pus fit, secundum *Hippocr.* 2. aph. 47. Sunt enim hæ partes, quas inflammari diximus, membranosæ, & proinde iis affectis facile rigor vel horror excitari potest: Neque ex rigore vel horrore semper initium novæ febris colligere licet, sed sunt rigores & horrores etiam inflammationibus proprii, ut modo ex *Hipp.* 2. aph. 47. dictum, qui etiam in coacis scribit Qui subinde exudant, rigentque, lethale, ac sub finem morbi suppurationem habere deprehenduntur, alvusque perturbari: Ita ibidem, *Rigor in phrenitiois accidit*, Et habentur in coacis plures aphorismi, qui docent Rigores non solum in initiis febrium accidere, sed alias etiam ex materiæ commotione: Et experientia id confirmat, refert enim M. *Donatus* hist. mirab. l. 5. cap 5. cuidam in musculo temporali vulnerato septima die supervenisse rigorem, eamque ad 45. diem riguisse, & quotidie fere semper sudasse, alternatim rigoribus succedentibus sudoribus: Et ipse ægtum vidi inflammatione auris, quæ tandem ad suppurationem pervenit laborantem, eodem die ter riguisse, idque aliquoties accidisse etsi per intervalla longiora: Et omnino facilius ex hisce quæ diximus, omnium quæ in Semitertiana accidunt causam reddere licet, quam ex difficili illa & non semper probabili febris intermittentis & continuæ mixtione, præcipue si hoc præsupponamus, quod à doctissimis Medicis approbatur, nimitum eundem hominem posse pluribus tertianis laborare, si in diversis & pluribus ramis mesaraicis causa febris contineatur: hinc enim fieri potest, ut non solum antequam una febris solvatur, alius paroxysmus invadat, sed & accedens inflammatio calorem præcipue continuat, unde febris est continua: Toties vero rigor & horror invadit quot numero sunt Tertianæ: neque enim duplici vel triplici saltem Tertiana, sed quatuor vel quinque Tertianis homo laborare potest, prout febrilis materiæ sedes in tot locis consistit.

Ex his facile etiam paret quænam sint Semitertianæ causæ; Nam si ea ex continua quotidiana tertianæ intermittenti, vel aliomodo complicata continua & intermittente constet, etiam causæ utriusque febris adsint necesse est: Si vero sit Tertiana cum inflammatione alicujus partis causæ illæ omnes quæ Tertianam constituere possunt, locum habent: Si nimirum materia in pluribus venarum mesaraicarum ramis colligatur, & putrescat, parsque ejus effusa ad intestina, vel ventriculum, vel alia loca vicina, ea inflammet: Habet tamen humor hic proculdubio peculiarem qualitatem, ob quam ad hæc loca fertur; sicut & in dysenteria humor peculiarem qualitatem, qua intestinis infesta est, obtinet: Unde & epidemiæ sæpe ac contagiosæ sunt semitertianæ, imo nonnullis locis familiares sunt hæmitritæi, sicut *Galenus* Romæ & in Æthiopia, totoque littore, tractuque terræ ubi cælum est calidius cum adventitia humiditate, frequentem esse scribit.

Signa hujus Semitertianæ quod attinet, quam esse Tertianam intermittentem simplicem, vel duplicem, cum inflammatione alicujus visceris diximus, Febris ipsa quidem intermittens suum typum observat, sive sit simplex, sive composita, calor tamen ob inflammationem est continuus, eaque etiam suis signis se prodit; adsuntque vomitus, dolores ventris, alvi fluxus: clysteres injecti nihil fæcis educunt, sed mera clysteris materia sine excrementis, prout erat injecta, statim, vel modico post injectionem tempore, exit, quod signum inflammationis intestinorum in ejusmodi febribus frequentissimum esse solet: *Sennertus lib. 2. de Febribus cap. 21.*

Vel tactu hypochondriorum &c.] Plerique ex iis quibus præcipua cura est de contractandis hypochondriis, cum nec inæqualitatem, nec tumorem, nec renitens quid tactu deprehendunt; propterea jubent securos esse ægros: Tametsi autem *Hipp.* in *coacis*, in omni morbo hypochondrii qualitatem in æqualitate & substantia, in eoque doloris vacuitatem laudatis, non prætereæ latere nos debet subesse substantiæ totius vitium in

viscere contento in hypochondriis: nam *Gal.* cap. 7. l. 5. de loc. declarat quomodo superficies corporis sæpe colore antiginoso infecta deturpataque sit, cum nulla existat obstructio aut inflammatio aut scirrhus in Hepate. Sed, *ait*, secundum substantiam temperiei ipsius partis mutatur: ut fit temperamenti quædam alienatio: Sed sit ita, inquam, aliqua obstructione aut tumore laboret Hepar, an propterea tactus fidem faciet? Audiatur *Galenus* c. l. Constat, *inquit*, Hepar intra musculos locatum esse quod cum tribus contegatur musculis, fieri non potest ut tactus aliquam illius notitiam præstet, nisi vel magna in eo oriatur inflammatio, vel incumbentes ei musculi valde extenuati sint: At affectus Hepatis cognitionem alia arte venandam esse tradit. *Ballon.*

§. 5. Novi mulierem (eo morbo detentam) cui cum urina fluebant primo furfurea quædam, inde & pelliculæ magnæ, & postremo pus manifestum villis, festucis & tunicis variis intertextum: Profecto ea membranarum defluxio, pro quantitate sui, certum morituris prænuntium misit, nam ex hepatis, aut pulmonis, aut cordis sideratione contigerant, ut etiam per anatomen deprehensum est. Plerisque dissecto corpore universa hæc viscera, aut major illorum portio, nunc nigra ut carbo quispiam visa est, nunc suppuratis pustulis plena: fit enim facillime ut per consensus tunicarum pituita concrescens jugiter adhærescat, eademque sallior aut virulentior, subjectam œsophagi linguæque substantiam depascatur. Possem plurimos recensere, ut mulierem Æthiopis symbolo, & sub insigni Hierosol. &c. *Corn. Gemma de febre pestilenti Hemitritæo.*

§. 6. In Ill. Domina à *Calmontio* febris erat assidua, *alias interdiu, alias noctu exacerbationes habens*: una dies levior, altera acerbior, in morem τεταρτοφυῶν, aut ἡμιτριταίων: Si forte remissio aliqua erat, minima occasione prehendebat Horror; cum perfrictione quadam, ita ut *ad hemitritæon accedere videretur*: *Anxietas erat summa*, quæ à calore acri omnia confundente & os superius ventriculi molestante contingebat: Implacabiles erant dolores renum, urinæ fere crudæ: conjiciebamus circum ventriculum collectam esse humorum copiam, unde *defectiones animi* excitato vapore sequerentur: Sed mirum quod apparuit, nam cum habitum corporis haberet tumidiusculum, pituitosum, minime difflabilem, corpus internum æstuabat, omnia quæ excernebantur erant biliosa, tota massa sanguinis erat corrupta, Et quod mirum, pulsus erat vibrans, qualis in ingentibus inflammationibus apparere solet: Cumque esset annosa, mirabantur Medici, quomodo in febris assiduitate ista Pulsus vibratio, elatio, magnitudoque tamdiu perstitisset: at animosa erat mulier, nullis aut corporis aut animi laboribus defatigari solita, nulli pene eccelitare cedens, irasci celeris, ad omnes actiones expedita: cor compactum habebat, & facultatem vitalem omnium validissimam (nec enim tamdiu, tam violentæ diræque febris molestias tulisset) Itaque pulsus erat validus cum facultas vitalis esset valida, auctus erat usus, instrumentum cedebat, ut mirum non fuerit, si talis pulsus extiterit: Sed quod magis mirum fuit, est quod uno die quinquies aut sexies rigeret, ac si nova accessio foret: Statim *ab isto horrore*, calor adurens surgebat, manum tangentis feriens, adeoque vola manus & planta pedum incaluerat ut nullus ferè eum calorem ferret, obiit die 27. totius morbi.

Aperto cadavere: *sinistra pars Pulmonis erat purulenta*, Et cum *ira esset præcipitis*, in cysti cholidocho novem lapilli, ciceribus rubris duplo majores inventi sunt: Hepar incendio incanduerat, totus *sanguis putris erat & lacteus*. *Ballonius lib. I. consil.* 77.

Sinistra pars Pulmonis erat purulenta] Non alienum erit monere *Galeno*, comm. in p. 5. sect. 3. l. 1. Epid. placuisse cum veteribus febres istas τεταρτοφυεῖς inflammationem sequi partium internarum: quod & in hac muliere observatum est, totum enim corpus internum incendio conflagrabat. *Ballonius*, Ibidem: vide supra quæ de Pulmonibus, aliisque partibus male affectis afferuntur ex *Spigelio*; Et lib. 1. Epid. p. 35. Febres quæ toto mense Junio, Julio & Augusto anni 1573. vagatæ sunt, ad hemitritæos & τεταρτοφυεῖς accessisse, à phlogosi viscerum natas fuisse, ac inflammationis fuisse soboles,

Defectiones animi, Anxietas &c.] Ab obsesso ore ventriculi, huic enim vicinæ partes, hac in febre, maxime patiuntur: Sic apud *Hippocr.* 5. Epidem Diopithis sorori in febre semitertiana circa accessionem os ventriculi graviter dolebat: talisque oris ventriculi dolor alis similiter contingebat.

Anxietas erat summa &c.) Apud *Galenum* duplex est ἀλυσμὸς unus ναυτιώδης, alter ἀνέμετος: Ita enim ad part. 42. lib. 2. prorrhet. Bifariam ægri sunt ἀλύοντες, uno modo cum virtus à corpore gravatur, nullamque figuram retinent ægritalio modo, cum os ventriculi à pravis mordetur humoribus; Priores perniciose afficiuntur, posteriores sunt nauseabundi: Ad duas illas causas, malignam qualitatem accenseblis: Imo virium infirmitas non videtur causa, cùm sæpe post magnas vacuationes multos videas valde imbecillos, qui quiescant nec subinde subinde mutentur: Itaque aliqua latens causa, ut venenata qualitas esse videtur, quæ homines jactari faciat, 1. quæ in semitertiana febre sæpe concurrit, accedente molestia ori ventriculi inflammato.

Ira præcipitis &c.) Sic apud *Ferrelium* lib 6. cap. 5. Decrepitus senex in iram mire propensus, post decessum sine cysti & sine felle inventus est, in cujus sede calculus ingens concreverat.

Totus sanguis putris erat & lacteus) In venæ sectione nonnunquam lac loco seri prodiit: Lac autem istud secta vena in pelvi conspicuum à putridis humoribus diligenter est distinguendum, qui sæpe sæpius lactis speciem referunt & calidi nativi extinctionem notant: Nollem dissentire, accedere tamen non possum *Riolan*, qui pag. 188. contra *Pecquetum* scribit, *Dum in educto sanguine per phlebotomiam & vasculis excepto, superficies digiti minimi crassitie albicans apparet, non tam à putredine sanguinis nasci, quam ab ista chyli pertione profluente cum sanguine quæ supernatat*: Enimvero superficies illa candicans gelatinæ similis in emisso sanguine, plerumque in morbosis condensata conspicitur, & vidi corii instar crassam lentamque, sæpe in febribus acutis hoc anno observatam: Quis in chylo concretionem

rum talem animadvertit? Expositus aëri demptus ex lacteis chylus, permanet liquidus: In quibus superficies sanguinis durior est & candicans, subjectus sanguis in pelvi sine fibris plane est putridus, imò vidi in hujusmodi ne guttulam coloris rubri: Nostri contra quibus lacteus fuit sanguis, sani erant: A pituita igitur lenta oritur superficies alba, crassa, quam à chylo credimus diversam. Considerata autem insertione & progressu lactearum thoracicarum, visi sumus nobis invenisse viam qua lac cum sanguine aliquando emittitur. *Bartholinus in Dubiis de Lacteis cap.1.*

Alias interdiu, alias noctu exacerbationes habens &c.] Similem paroxysmorum anomaliam vidi in Nob. Matrona, Uxore Nob. & Clar. Dom. Consulis *A Domonova*: Unde verisimilem credidi de Semitertianæ origine *Sugelii* sententiam: Dicta Matrona anno 1674. mense Januario 60. ætatis anno, de dolore ad nothas costas sinistro latere conqueritur, qui statim enemate & fomſedatus: Postridie trium horarum rigor succedit, & postmodum calor: desinente paroxysmo, ob lumborum dolorem, cum urinarum paucitate, consentiente complexione sanguinea, rubore vultus se prodente, Saphena tunditur: Die sequenti tertio febris insultu corripitur, hortore prægresso; ac circa noctem alius paroxysmus cum rigore & nausea adoritur: præsentibus plurimæ cacochymiæ indiciis, porrigitur Sennæ & rhei infusio, cum syr. Emetici *Sala* ℥iij. quia in vomitum erat prona, ante nephritidi obnoxia unde infra quater copiose bilem, supra plurimum phlegmatis, cū manifesto levamine excluſit: Die sequenti unicus paroxysmus, isque levis advenit, cum restitutione libertatis lotii, plurima hypostasi cra'a omnisi, sed livorem manifestum præ se ferentis: Porro cum Matrona virilis esset animi νωθρότης accessit; quæ deinceps urinæ fluxerunt, oleum colore & consistentia referebant, sed pancæ erant: Linguam ad radicem nigra, quasi à caustico appresso, cum singultu & degluriendi difficultate; hinc phlegmones internæ opinio enata: Morbi die 10 infida levatio, nec dinturna, ingruente enim catarrho suffocativo extinguitur. Post obitum pars summa anterioris thoracis livida & siderata fuit, à phlegmone partes summas pulmonis cum œsophago obsidente: Negata cadaveris apertio, assertionem confirmare non potuit: Ingruente catarrho ab incanto Pharmacopœo unciæ tres vini Emetici dantur; cui quia inefficax, subjunctæ unciæ duæ oxymelitis scyllitici inani tamen effectu, ob nectosin partium dictatum: Et quia præcipites illi catarrhi per venas jugulares feruntur in partes spiritales: Annotatum enim à Clat. *Segero* quorquot ab iis extincti fuerunt, in corde Polypos exhibuisse, ob concretionem scil. subitam sanguinis in illis: Unde Cl. *Kerkringii* opinio est eos non præexistere, sed momentaneam habere generationem.

Observatio XXXII.

Febris Erratica à Jecore orta, in cujus sima vomica. 1. *Vitio Lienis inducta.* 2. *vitio mesenterii glandulosi.* 3. *A mesenterio glanduloso, Pancreate scirrhoso, Pulmonum labe.* 4. *Ab obstructionibus vasorum.* 5.

§. 1. Quidam natus anno 42. totus cholericus, (*vide histor. lib.3. sect. 17. observ.2. §. 6.*) febrem habuit quandam Erraticam, atque tumorem durum tensivumque in hepatis regione: Febris minime erat intensa & periodica, sed hecticæ similis, quæ incerto tempore subinde per totum corpus diffundebat æstum solito majorem, qui interim prius, interdum tardius remisit.

Aperto cadavere invenimus vomicam simæ partis hepatis, cujus non parum putrescerat innatam. Reliqua bene constituta erant. *Coiter libello observ. Anatom. & Chirurg.*

Erratica Febris neque facile à quovis dignoscitur, neque curatur, omnis enim cognitio certa à quodam firmo & fixo capienda est, cum inhis febribus nil certi & ordinati sit, nisi quod inordinatæ sint, & subinde moveantur, de una natura in aliam, (quod erraticas & mutabiles facit) ab omnibus ordinariis distinguuntur: Hæ omnino typorum expertes sunt, id est, neque quotidianæ, neque tertianæ; sed præter modos enumeratos, adhuc citra dierum ordinem fiunt, i. e. quæ tertianæ paroxysmum, deinde quotidianæ, vel tertianæ, vel quartanæ, & nunc tardant, nunc accelerantur; Tales vero Inordinatæ dicuntur: & sunt, quarum multæ particulares differentiæ sunt, quas difficile est enumerare; Hæ solent autumno fieri ob diversitatem humorum in corpore congregatorum: æstatis tempore & autumni, temporis inordinatione solent fieri, post longas febres & spurias in corporibus debilioribus: Non enim possunt istam diversorum humorum naturam vincere, & derivate, qui multi sunt, & si ad vites refetantur, multi simul: Sed si particulatim & seorsim sumantur, pauca est humorum quantitas, quæ est in causa, quod ex eadem materia duæ vel tres accessiones fiant consequenter, vel quod bona fiat expurgatio: Plato illa recrementa vult subinde ab intemperatura viscerís alicujus generari: pauca retineri in corpore, & cito putrescere ob caloris imbecillitatem: Ad eatum curationem necesse est diligenter inspicere cujus visceris vitio id fiat, ventriculi, hepatis, vel lienis: Si tumor aliquis in parte interna, aut gravitas sentiatur: Talis pars in causa est, vel intemperies: Quare indicatione sumpta à parte affecta, intemperaturæ remedia instituere oportet; In hisce febribus liberare ægrum obstructionibus, bonam procurare actionem & lubricam alvum habere potissimum est. *Rondeletius Pract. p. m. 812.*

§. 2. Æger febre primo quidem Tertiana per annum afflictus fuit, modo simplici, modo duplici: postmodum quartana & erratica: Totus Lien durus erat, plumbei coloris, magnus, crassus, in quo materia fæci vini rubri similis continebatur. *Vide l.3. tit. de Hypoch. tom.*

§. 3. Filiolus N. Febre inordinata prehenditur: Glandulæ per totum mesenterium scirrhosæ deprehensæ: Lien & Hepar puncticulis tartareis, perduris undique erant referta. *lib. 3. tit. de Diarrhœa.*

§. 4. Puella annos 13. nata, nomine *Dentand*, macilenta, sed vivida, morbis crebro tentabatur, palpitationi cordis crebro obnoxia: Appetitu omnino carebat, imo ad capescendum cibum; per 6. vel 7. annos adigenda erat: Libera erat respiratio, præterquam in scalarum ascensu, quas ubi superaverat, anhela erat: Ingestus cibus statim in os recurrebat, nec

nec tamen excludebatur: Sub medium Maii mensis, anni 1676. febre Erratica prehenditur, ab initio & in progressu lumbricos aliquot excludens, unde morbi origo crediti: Capitis dolore vehementi afficiebatur, cum vigiliis, qui quanquam remitteret, nunquam ex toro desinebat: Abdomen nec tumidum erat, nec depressum; Nulla tussis fatigabat; sexto à decubitu die cordis palpitatio vehemens urget, accedunt convulsiones, die 8. mors.

Aperto cadaveris pectore, Pulmonis lobus dexter intus & foris omnino putris apparuit undique costis & dorso cohærens, cujus portio cum sterno adempta, diaphragmati etiamnum adnatus: Lobus sinister à connexione liber erat, sed in corruptelam vergens, variegatus, scirrhis parvis per totum obsessus, cum abscessu purulento in declivi parte: Cor maximum fuit sed flaccidum, in conspectum omnino veniens statim remoto sterno, quia à lobo sinistro pulmonis neutiquam anterius cooperiebatur, illum ad latus sinistrum propellens: Vasa coronaria, id cingentia, nigra erant & sanguine turgida: Jecur sanum sed maximum: Ventriculus mollis, sed flaccidus, exolutus & ultra modum expansus, qualis in iis visitur qui crebra cibi & potus ingurgitatione ejus tonum vitiarunt: Mesenterium maximis glandulis, & steatomaticis erat refertum, sinistra præsertim parte: Pancreas durum & scirrhosum, cujus ductus Wirsungianus atro sanguine turgebat:

IN causas vehementiæ capitis doloris inquirere non licuit prohibente ejus apertionem matre: Palpitationis autem cordis obscura fuit causa, An contingebat, quia Pulmones vitiati sanguinem ab eo transmissum non excipiebant? Aut potius hic contagionis labe inquinatus, ad cor refluus, illi incongruus, molestiam pariebat? An ab hypochondriis, mesenterio scirrhoso, maxime pancreate atro sanguine turgido, quo etiamnum vasa cordis coronaria mire distendebantur, causa repetenda? An cordis insignis illa magnitudo nativa fuit; aut palpitationis diuturnæ effectus fuit? Mirum vero fuit quod in tanta Pulmonum corruptela, major respirationis difficultas non fuerit, sed tantum in ascensu, maxime quod undique, ante & retro, ipsi etiamnum diaphragmati cohærerent: Tussim vero perpetuam non fatigasse adhuc magis mirum; An ideo quia Pulmonum parenchyma omnino vitiatum puris stimulum & acrium humorum non persensit: Febris autem lentæ & putridæ causa referenda videtur tum in obstructionem ductus Pancreatici & mesenterii, tum in Pulmonum gravem corruptionem.

§. 5. E succo mordaciori deprædante, & viscosiori vascula infarciente, adeo contabuit corpus ægrotantis quadragenarii, ut Tabem exquisitissimum configuraret, Ex denegata namque debita nutritiorum ἀναδόσει superficies & extrema non solum contabuere, sed increvit Febris Latica, vaga & incerta, obturationum soboles, quæ hecticam ita mentiebatur, ut ipsam adesse Medici alioqui peritissimi pronuntiabant: Cui ut occurrerent γαλακτοποσίαν imperant, prosiliunt symptomata graviora, quibus magis ingemiscens expiravit.

Dissecti cadaveris ventriculus & duodenum lactis coagulo infarciebantur. *Bennettus Theatri Tabid. Exercitat,* 26.

Γαλακτοποσίαν] Lac assuetis, optime constitutis, avideque petentibus exhibere vice carnium, dum sanguis turgidior & calidior scaturierit, substituisse accommodarum arbitror; & quibus acer aut bilis inter fluida exuberavere, modo vasculorum confiniis adhuc conclusa retinentur; eminus scil. patescente prima symptomatum phthisis dicatorum φάσει: Ejus tamen usum vero phthisicis prorsus interdixisse ob causas insequentes necesse duxi: Qui etenim per acrioris succi extravasati deprædationem emarcuere, caseosam ejus partem in spissamentum cogunt, unde vascula pertinaciter obturantur: Qui à succis putrentibus incaluere, butyrosam in bilem tabumque demutant, cirusque si mellita aut saccharata admisceris, quibus dein aquosa stagnatio spiritalia suffecit, iis pectus magis infrigidatur, unde anacatharsis vel remoratur vel reprimitur, plerisque denique capitis dolorem intulit. *Hactenus Bennettus*: Et nos infelicem γαλακτοποσίας usum in quatuor viris eodem anno vidimus, ad profligationem Podagræ à Medicis quibusdam Parisiensibus præscriptæ. Priori, insultus podagricus, qui menstruus fere erat, constitit, per septem menses, sed nonus lethifer fuit, à suppressione humoris anthritidem committentis, ejusque in partes nobiles μεταστάσει: Secundo Ischuria lethalis 17. die inducta: Tertio ad tempus ferocia podagræ mitigata, sed paulo post calculus renum successit, hinc in vesicam devolutus: Quarto venter hydropici in morem intumuit, menstruumque spatium in saburra deplenda (quæ tota erat lac coagulatum) insumptum.

OBSERVATIO XXXIII.

Febris acuta ab intestinorum inflammatione, subsequente vicinarum partium putredine &c. I. 2.

§. 1. FEbre acuta correptus Fridericus filius Celsiss. Principis Norvvegiæ &c. 1657. sexto die Parisiis extinguitur: Aperto defuncti corpore, visa est cerebri partium integritas summa, cor ipsum quale in sanis: Pulmones per febrile incendium à constitutione naturali aliquantum degeneres: Hepar parte sui cava & majore lobo, à calore febrili ex fuceum & subnigricans: Lienis color immutatus, vergens in coeruleum, Omentum exaruerat: Renum parenchyma parte sui interiore subangustum & subdurum: Mesenterium magna sui parte putrilagine & sanie velut quadam conspersum: Intestina subtumida & subnigricantia, Intestinum Ileum duobus in locis exesum & perforatum: In vesicæ cavo glandulosa quædam substantia ad nucis avellanæ magnitudinem non adhærescens, sed mobilis: Denique per totas alvinas regiones prorupta & effusa tam ingens vitiosorum & serosorum humorum saburra ut æquare videretur pondus librarum duarum & trium.

Probabile

PRobabile videbatur Medicis Parisiensibus mortem contigisse ex intestinorum inflammatione ob acrem illam & corruptam biliosorum humorum illuviem, qui cum exitu suo prohiberentur propter constricta & coangustata intestina, innsitatam sibi viam in abdominis spatia patefecerunt, peresso & perforato Ileo intestino, unde vel modica compressione excitata totam abdominis capacitatem abunde replebant. Hinc acerbissimi illi in alvinis partibus dolorum morsus: hinc hypochondriorum obstinata & pervicax distensio, hinc febris, animi defectiones, obortoque tandem fœdo vomitu, mors brevi consequuta. Observandum moнent iidem medici decubuisse & occubuisse Principem mense Augusto, canicula regnante fervida, iisque temporibus quibus apud Parisienses visi sunt morbi complures quos cumulatior bilis eaque maligna & effera excitavit, cum plurimorum interitu. Notant præterea quum in morbum illum incideret tentatum fuisse Bubonocele in quam ajunt ab annis teneerioribus fuisse pronum; Inde suspicabantur nonnulli hinc repetendam primam labem & originem mali, quanquam intestinum tum perfectissime in proprium locum fit reductum, aperto tamen corpore, inspectisq; singulis particulis desiit illa suspicio. *Th. Bartholinus cent. V histor. IV.*

§. 2. Homo tres septimanas afflictus fuit complicatis morbis, Epatici fluxus, lienteriæ diarrhϾ cum acutissima Febre: Infra Ileon intestina omnia erant livida, gangræna correpta, cor quasi tostum.

OBSERVATIO XXXIV.

Febris Ardens *ab inflammatione meningum, quam sequuta sideratio cerebri.* 1. *Ardens ab Absc essu, sub cranio, putredine meningum & particulæ cerebri.* 2. *Ardens ab abscessu in cerebri substantia, Inflammatione meningum.* 3. *A sanguine pituitoso & seroso in vasis cerebri.* 4. 4.

§. 1. QVidam sæpius in dies ebrius, post comporationem sævissima cephalalgia corripitur cum omnium sensuum dejectione: Acutissime febriebat, rubebat facies cum tumore, pedes manusque jactabat, nec verbulum proferebat: Dixi cerebri sphacelo correptum esse: die 3. obiit: Inveni meningas valde lividas omninoque sideratas &c. (*vide Tit. de cap. dolore lib.1.*

§. 2. Agricola cujus caput diu Solis radii verberaverant, in dolorem capitis gravativum illico incidit, *Febrem ardentem*, succedente die v. phrenitide & 9. morte. Dempto cranio visus tumor avellanæ magnitudine, pus fœtidissimum coloris viridantis continens: meninges putredine ta ctæ erant & portio cerebri subdita. *Lib.1. de capitis dolore.*

FEbrem ardentem] Febris Ardens (seu Causus) est de genere *Continuarum*, quarum accessio ad plures dies sine ἀπυρεξία protenditur, Harum differentias & generationem sic explicat Eruditiss. *Willis* lib. de Febr. c.7.

Febris *continua* est, cujus accessio ad plures dies sine ἀπυρεξία protenditur; sua habet remissionis & exacerbationis tempora, Intermissionis verò nequaquam; Exardescentia modo est remissior, modo intensior; usque tamen febricitant ægri, donec à crisi, aut insensibili convalescentia morbus in totum solvitur.

Plures autem sunt modi, quibus sanguis effervescens febrem *continuam* inducit, quorum præcipui ad hæc capita revocari possunt: et ad cum *Spirituosior*. Et subtilis sanguinis portio nimis incalecit, & excandescentia quadam afficitur, quæ idcirco reliquas cruoris partes exagitat, & in orgasmum quendam incitat, adeo ut Sulphur, seu oleosa sanguinis pars plus dissolvatur, & magis in cordeaccendatur: etiam propterea adest inter omnes cruoris particulas σύγχυσις; quædam seu perturbatio, qua nimium confusæ & extra ordinem positæ denno statim extricari atque in priorem situm redigi nequeunt, quare in toto corpore fervor & incandescentia solito major excitatur: cum vero Spiritus solummodo in culpa sint, eorum æstus & inordinatio intra breve tempus solent sponte sedari: idcirco hæc febris sæpe intra diem terminatur, raro extra triduum extenditur: adeoque febris *Ephemera*, aut *Synochus plurium dierum* appellatur.

Secundus Effervescentiæ modus, sive gradus est, quando pars *Sulphurea* sive oleosa sanguinis nimis excalefacta fervorem concipit: tunc enim & immodice in vasis effervescit, & plurimum in corde accensa deflagratione sua calorem valde intensum in toto corpore producit, Equidem sanguis, quoad temperiem suam, à conditione sulphuris maxime dependet; Quando ob cruditatem sulphur minus dissolvitur, fit cruor aquosus & frigidus, ac in vasis pigre movetur, sin ultra crasin naturalem pars sanguinis sulphurea, seu oleosa incalescat, statim effera, & cum cæteris improportionata evadit, ita ut fere tota à cordis fermento veluti in flammam acta sanguinis massam immodice effervescere & ebullire cogat, Quemadmodum enim cum vina fæce opulentia prædita, à sulphure nimis rancido fervorem concitantur, aut veluti fœnum nimis madide repositum, ob ventilationis defectum particulis sulphureis à mixtione solutis, sponte incendium concipit: pariter cum sanguis non rite ventilatur, quin ab evacuatione cohibita, propter rei calidæ admixtionem, vel αἰμάτων uberiorem, aut ob aliam causam, sulphuris particulæ densius agglomerari incipiant, statim, totus ejus liquor à sulphure soluto, & in corde inflammato immodice ebullit, & hujusmodi febris inducitur, quæ *Synochus putrida* vulgo nominatur: quæ tamen appellatio licet à pluribus rejicitur, eo quod sanguis quamdiu in motu est, minime putrescat, quatenus tamen in hac febre, sulphure nimis exaltato, sanguinis mixtio nonnihil solvatur, ejusque liquoris massa à crasi naturali immutata versus putredinem tendat, ideo *Febris putrida* vocabulum, prout antiquitus inolevit adhuc bona cum ratione retineri poterit.

Dividi solet *Synochus Putrida in Symptomaticam & Essentialem*, Symptomatica dicitur quæ ab alio quodam affectu sive morbo in corpore prius excitato originem ducit, ita ut febris sit tantum symptoma isti alteri morbo superveniens, cujusmodi habetur quæ ab angina, pleuritide, peripneumonia, à vulnere, ulcere, aut abscessu, quopiam in parte principe, aut ejus vicinia dependet, de quibus nos paulo aliter sentimus. Quod scilicet revera nulla febris Putrida sit mere symptomatica, nisi occasionaliter forsan oriatur ab alio quodam affectu, Fundatur vero immediatè in suphurea sanguinis parte, nimis effervefacta velut accensa etenim sine προκαταρκτικῶς, seu præcedente sanguinis indispositione, prædictæ affectiones raro

rato, aut vix omnino febrem putridam accersunt.

Quod vero spectat ad Anginam, Pleuritidem, Peripneumoniam ac similia, dico, quod ista sint Febris producta seu affectus ipsam consequentes, minime vero ejusdem causæ: Sæpissime enim causa evidens præcessit, quæ sanguinis effervescentiam febrilem produxerit, ut pote frigoris susceptio, evacuatio cohibita. Dein licet non aperte statim febricitent ægri, tamen sanguinis ebullitio solito major concitatur, prout ex urina, pulsu, inquietudine totius corporis licet conjicere: post aliquos dies (modo citius, modo tardius inflammatio in hac vel illa parte producitur, Cujus ratio satis probabilis hujusmodi assignatur: Sanguis propter effluvia retenta quæ se instar fermenti habent) mole augetur, & in vasis plus solito turgescit, cumque ob ventilationis defectum, circulationis suæ spatio angustatur, facile qua data porta arteriis exsilit, & circulationis filo interrupto extravasatus in tumorem aggeritur. Et quoniam ab ejusmodi tumore calor & dolor in parte intenduntur, sanguis in motu suo magis perturbatur, adeoque febris primo accensu plus aggravatur: Præterea in hujusmodi febribus advertere licet sanguinis, aptitudinem quendam ad coagulandum [*de quo vide Scholia ad observat.* 3 *sect.* 4 *lib.* 2.

Inquirendum vero hoc, Utrum febris, quæ hos affectus comitatur, habenda sit ex earum censu, quæ Putridæ dicuntur necne: Cui referimus quod sæpissime sunt synochi simplices, in quibus tantum subtilis & spirituosior sanguinis portio inflammatur: ideoque si à copiosa sanguinis detractione, aut vasis à sudore depletis cruor extravasatus circulationi reddatur statim effervescentia compescitur, & febris brevi sedatur: Quandoque tamen, cum prædispositio, velut in plethora, aut insigni cacochymia, accesserit, simul cum hujusmodi affectibus, ab eadem prorsus occasione Febris Putrida accenditur.

Inter Febres *Symptomaticas* refertur, quæ vulgo *Lenta* appellatur, *de qua vide supra observat.* §.)

Febris autem quæ Symptomatica dici maxime meretur, ea est quæ in Phthisicis à Pulmonis ulcere, aut contabescentia excitatur, Etenim sanguis dum pulmones in circulatione sua totus pervadit, huic visceri plurium morborum ideas sæpe imprimit; & vice versa ab eodem male affecto easde n recipit: Quicquid impurum in cruoris massa continetur, arteriarum extremitatibus, velut musti efflorescentia ejicitur: quare cum natura debilior facta in superficiem corporis excrementa sua nequit transferre, proptiore lustratione eadem in pulmones deponit: Hinc insignis cacochymia, & morbi plerique chronici frequenter in phthisin desinunt: Pariter cum pulmonum caro contabescir, aut ichore ulceroso scatenis semiputrida evaserit, sanguis pertransiens materia purulenta, aut tabido inquinamento inficitur, & proinde continua effervescentia, ob rei non miscibilis confusionem concitatur, quare & febrem Assiduam inducit, & succum alibilem omnino pervertit: par ratio est de Febribus ab ulcere, aut abscessu sæpe in aliis partibus concitato; hæc enim non secus ac tabida Pulmonum constitutio sæpe Phthisin & febrem Hecticam inducunt. *De Febre Lenta ex mente Fernelii vide supra observat.* §.

Synochus Putrida Essentialis dividi solet in putridam (qualis supra describitur) in *Causum*, & præterea in *Quotidianam*, *Tertianam & Quartanam*, Synochus putrida modo delineata, cæterarum regula sive norma esse debet, ad cujus typum plerumque Febres quæ sunt generis hujus componuntur, reliquas brevitet subjiciam.

Causus, seu Febris ardens, ea est quæ cum majori æstu, siti fere intolerabili, aliisque symptomatis insigniorem sanguinis phlogosin arguentibus, cursum suum peragit. Ejus ratio formalis, qua à cæteris discriminatur, in hoc consistit, quod temperies sanguinis ea affectis sit calidior: h.e. sulphure concremabili magis abundat: ideo cum effervescit majori copia incenditur, & deflagratione sua caloris intensissimi effluvia per totum corpus diffundit, Ejus motus est acutus, & cito ad statum pervenit: Symptomatibus magis horrendis stipatur, crisin habet difficilem, & eventum periculosæ aleæ plenum.

Quod vero spectat ad periodos istas: sive paroxysmos quibus febris putrida stato tempore interdum exacerbari solet, & (veluti intermittens) diebus modo singulis, modo tertio quovis aut quarto febrilem quasi accessionem repetit, Hujus ratio non facile explicabilis videtur, præsertim *si quatuor humores*, quorum spontaneo motui hic effectus vulgo adscribitur, ab hoc censu rejiciamus: super hac re quod mihi verisimilius videtur proponam: In Febre Continua duo sunt præcipua quæ sanguinis effervescentiam ut plurimum inducunt, nimirum in cruore partis sulphureæ exaltatio & accensio; deinde consequenter materiæ adustæ, & à deflagratione sanguinis residuæ, ad turgescentiam congestio: A priori febris continuitas, Ab altero ejus status & perturbationes criticæ dependent: his aliquando tertium quoddam accedit, nimirum succi crudi ab alimentis ingestis recés plenitudo & turgescentia: quæ statis temporum intervallis (prout in paroxysmis intermittentium) majorem effervescentiam inducit: Cur autem non semper, nec eodem prorsus modo hoc contingit, ratio hæc est, Quando Synochus putrida est valde acuta, & sanguis fere totus cito inflammatur, & summe æstuat, quicquid succi nutritii cruori affunditur, statim adustitur & incendio absumitur: quare parum aut nihil ejus in paroxysmi materiem & massa sanguinea continetur: Sin vero hæc febris & minus acuta, & sanguis modice & per partes solummodo deflagrat, succi crudi supplementum non prorsus adustione absumitur, sed mitiori incendio in materiam fermentativam pervertitur: quæ cum ad turgescentiæ plenitudinem in vasis assurgit, fluorem concipita, & effervescentia sua calorem febrilem prius in sanguine glifcentem, velut novi pabuli accessu intendit: Hujus materiæ efflorescentia non raro cum levi rigore aut frigore incipit, & aliquando in madorem desinit: plerumque vero transpiratione insensili exhalatur: In singulis paroxysmis; præter succi nutritij degeneris penum, aliquid è materia sanguinis adusta & concremenda evaporat: quare morbi crisis diu protrahitur, ut raro intra dies xi, aut xiv. judicetur; quin ut plurimum, in febre hujusmodi paroxysmis & remissionibus intercalata, vix intra dies xx. perfecto morbi solutio contingit; atq; aliquando sine manifesta; diacrasi sensim remittit, & dein longa declinatione in mortem aut salutem terminatur: Quod vero hujusmodi remissio & exacerbatio juxta typo febris intermittentis varientur, aut diebus modo singulis, modo alternis, & interdum nonnisi intra quatriduum vices suas repetant, hujus ratio à doctrina febrium intermittentium petenda, nimirum juxta quod sanguinis dyscrasia diversimode se habeat, succi nutritii degeneris supplementum citius aut tardius ad turgescentiæ plenitudinē assurgit, & proinde effervescentia sua modo crebriores: modo rariores in hac febre paroxysmos efficit.

Tertius Effervescentiæ gradus, (qui & distinctam Febris continuæ speciem constituit) à *fermento* quodam *maligno* & venenato inducitur, quo cum sanguinis massa imbuitur, & *Spiritus*, & pars sulphurea una fervorem concipiunt: eorumque excandescentia non prius sedatur, quam aut materia ista maligna assumpta sit, & foras eliminetur, aut etiam à veneno ejus corruptivo sanguinis coagulatio, & veluti putrefactio quędam inducatur, qua & circulatio impeditur, & spiritus vitali-

vitalis extinguitur: oriri solet hæc malignitas; vel à contagio quodam ab extra suscepto, vel à miasmate quodam intus in nobis genito: Intra hosce modos *Febris maligna, Variolæ, morbilli*, etiam *pestis* origines suas deducunt,& contagio suo late in plures grassantur.

Sunt itaque tres Effervescentiæ gradus, sive modi, è quibus febrium continuarum species determinantur:A subtili sanguinis effervefacti portione, seu *Spirituum ebullitione* oritur *Ephemera*,necnon *Synochus* unius aut plurium dierum: A *sulphurea*, seu *oleosa* sanguinis parte nimis excalefacta, & accensa,*febris putrida* concitatur:dein. 3°. è *miasmate venenato*, sanguinem inficiente, ejusque liquorem congelante, *febres malignæ* dependent. In singulis horum à succi alibilis recens in sanguinem congesti depravatione, seu potiùs corruptione, varii paroxysmi, inæqualitates & motus critici oriuntur: Videndum porro quo pacto effervescentia sanguinis in febre continua differt ab altera illa,quæ intermittentes constituit.

Dico igitur quod effervescentia sanguinis in *febre intermittente* unicè dependet à materie cujusdam fermentativæ,& cum cruore non tire miscibilis commixtione,ejusque ad turgescentiæ plenitudinem congestione:Propter unius effervescentiam cum sanguine in vasis,& deflagrationem in corde, paroxysmus inducitur:ejus difflationem ἀπυρεξίαν sequitur, ut paroxysmum interstitio,neque Spiritus neque Sulphur imperum faciens:verum integre servato mixtionis vinculo, liquor æquabiliter & sine tumultu in vasis circulatur:E contra in febre continua Spiritus aut sulphuris, aut simul utriusque inordinationes propria ἐκθύμωσις,etiam sine alterius miscela, sanguinis ebullitionem concitant:quate ad ἀπυρεξίαν,præter materiæ excrementitiæ difflationem,sanguinis accensi deflagratio, ejusque ad debitam crasin reductio requiruntur.

Constitutio sanguinis in febre continua est ejusmodi ac vinorum,cum nimis à fæce opulenta effervescunt; nimirum & spiritu pollent,& Sulphure exaltato turgescunt,ideoque sua sponte,sine alterius mixtione fervorem concipiunt vel immaniter ebulliunt: In febre *Intermittente* commovetur sanguis eo ritu, ac vina, cum propter aliquod non miscibile iis confusum,effervescentias concipiunt:Insuper in hac febre cruoris diathesis ejusmodi est ac vinorum,cum in casu & declinatione sua,mucilaginosa,rancida aut etiam acida fiunt,in quibus nimirum spiritus deprimitur,interim ut sal:aut Sulphur aut utrumque simul cæteris emineat, & inordinatione sua totum liquorem afficiat:Febris Intermittens periculo ut plurimum vacat,quoniam partes sanguinis constitutivæ,licet crasin paululum mutarint,utcunque mixtionis vinculum servant; & dum sui juris sunt,æquabiliter in vasis circulantur; quin & succum nutritium in materiam non omnino præter naturam; sed plenitudine & turgescentia sua magis infestam pervertunt:In *Continua* febre,præter intemperiem, sanguinis mixtio & liquoris compages nonnihil solvuntur,ut corruptio ejus facile solvatur:quare hic morbus sæpe in mortem terminatur; Insuper succus alibilis in materiam penitus vitiosam & omnino naturæ infestam depravatur.*Willis de Febribus cap.viii.& vi.*

§. 3. Fœminæ graviter caput contusum:accessit Febris acuta:Inventus fuit abscessus in cerebri substantia,Membranæ ipsum investientes lividæ.*lib.4.tit.de vulneribus.*

§. 4. Mulier ex ingenti animi mœrore:Febre ardenti cum capitis dolore &c. corripitur: Sanguis eductus majori ex parte pituitosus,crudus & serosus fuit,Dum mortuæ serra cranium removetur,effluit aqua lotoræ carnium similis: Tenuis membranæ & plexus choroidis vasa aquoso & pituitoso sanguine turgebant.*Vide lib.1.sect.7.observat.16.*

Carolus Piso febres continuas serosum humorem, pro partiali subjecto agnoscere statuit, sect. 6. lib. de morbis à sero,

OBSERVATIO XXXV.

Febris Acuta *à Pericardii inflammatione* 1. *Ardens à Pericardii & Pulmonum phlegmone suppurata.* 2. *Acuta ob fœtidum humorem sinistrum Cordis sinum replentem & totum fere thoracem.* 3. *Acuta à Mediastini tumore inflammatorio.* 4. *Pericardium eorum quos* Gausus *extinxit exhaustum repertum,Cor marcidum.*5.6.7. *Iuvenis ab Ardente extincti cordis ventriculi sanguine flavescente, illis affixo,pleni reperti.* 8. *A Cordis phlogosi & vasorum ejus tumore.* 9.

§. 1. Quidam cum Acuta febre erat sitis ingens,anxietas, dyspnoea, tussis sicca &c. Sectio palam fecit fuisse pericardii inflammationem &c. *Vide lib.2.tit.de Lateris dolore.*

§. 2. Agricola plaustri fœno onusti eversionem in se sustinens, de dolore pectoris conqueritur, Et diebus aliquot elapsis Ardente febre conflictari cœpit. Pericardium scatebat pure copioso cui velut immersum cor &c.Pulmo ejusdem labis particeps. *Vide lib.2.Tit.de Pectoris dolore.*

§. 3. Civis M. post melancholiam Acuta febre lethali prehenditur:Tota fere cavitas thoracis tenui,prærubro & fœtidissimo humore oppleta erat,nec non sinister cordis sinus eodem humore plenus erat &c.*Vide Tit.de Syncope.*

§. 4. Nobilis Febre Acuta detinebatur,cum spiratione frequenti,tussi,angustia ad sternum, syncope. Inventus in Membranis intersepientibus tumor inflammatorius, qui ex parte communicabatur pericardio.*Lib.2.tit.de Pectoris dolore.*

§. 5. Patavii puer quidam frequenti ficuum cibo scirrhum contraxit Jecotis,nec longe post in Febrem incidens Ardentissimam, die periit critico.

Ejus dissecandi cadaveris facta copia,aperto abdomine,exta in fœtida natare aqua, siccus thorax,pericardium expers aquæ, maximo & continuo cordis æstu depastæ, corrugatum conspiciebatur.*Observatio Iessenni à Iessen.*

§. 6. Iuvenis quidam intra triduum Febre Ardentissima, maximisque symptomatibus correptus

correptus mortuus est: Secto corpore Cor torrefactum pyri tosti imaginem repræsentans, absque ulla pericardii aqua inventum fuit. *Dominicus Panarolus Pentec. 1. observat. 31.*

§. 7. Ardente Sirio juvenis in Causum incurrit, cum lingua nigra, Siti clamosa, viscerum ardore & nimio viscerum caumate pressus, applicitis remediis convaluit: Post duos menses debilis factus iterum incidit in Ignem; curatio non potuit efficere quin macie tabefactus è vita migraret.

In ejus sectione inventum est cordis involucrum rugosum, & cordis ipsa substantia marcida; Nec mirum, quum omnis ferehumor qui in pericardio natura sua continetur, ab assante calore fuerit exhaustus. *Zacutus Pr. Adm. lib. 1. observat. 142.*

P*Ericardium expers aquæ &c.*) Exhausta ab ardore febrili lympha: Vasorum lymph. inter cæteros usus hic est, ut aquam quibusdam partibus certos in fines apportent, imprimis cordi, sive ad sanguinem aliquo crassiorem omnino diluendum, sive calidiorem temperandum: hinc in inflammationibus, calida totius temperie, assantur facile & exsiccantur, unde æstuat ob humiditatis hujus defectum ebulliens sanguis, & ad *febres ardentes producendas operam* confert infelicem. Th. Bartholinus cap. 7. de vasis lymphaticis.

§. 8. Sanguinem grumosum in sinistro & dextro ventriculo cordis interne affixum semel tantum observavimus, in tot quos secavimus, In quodam juvene Febre ardentissima mortuo, non concretum, nigricantem & stagnantem, ut in aliis, sed maxime rubrum, aliquantum flavescentem, in cordis ventriculis maxime *adhærentem, ut secari non posset* citra lacerationem. *Panarolus Pentec. 2. observat. 29.*

E*Xperientia*, ut ait Gal. de sanit. tu. fidem inventorum comprobat, sed non nimis cotiose experiri aliquid debemus, sed solum ad indagandam veritatem; alioqui, aut negligentia talpas nos reddit, aut nostræ opinionis amor vitrum lusorium oculis nostris imponit, unde confundimur & fallimur: Hoc dixi, nam aliquando secando corpora, dum aspiciunt, aut in aliquo magno vase sanguinem concretum, sicuti in omnibus cadaveribus apparet, statim aut sanguinem grumosum, aut cornua cervorum, aut vermes lethales in corde reperisse asserunt cum revera nihil horum sit, sed sanguis frigiditate cadaveris concretus cum adipe, qui secundum vasa volubilia & tortuosa ita diversas figuras ostendit.

§. 9. Lectori cuidam Febre Acuta prehenso statim livere cœpit supercilium sinistrum, & antequam viginti duæ elapsæ essent horæ, totum corpus *Sphacelo* fuit tentatum, ipseque exspiravit.

Ego gravem subesse aliquam cordis affectionem suspicatus, curavi ut dissecaretur cadaver: Quo facto cor invenimus duplo majus quam in sanis esse solet, cum venis tumentibus & inflatis ad digiti crassitiem. *Hercules Saxonia Prælemim. Practic. Parte 1. cap. 1. §. 5.*

OBSERVATIO XXXVI.

Febris Ardens à Pulmonibus inflammatis, qui nigri & corrupti reperti. 1. A Pulmonum Erysipelate. 2. Acuta à Pulmonum inflammatione in sphacelum desinente. 3. Acuta epidemica à suppurato sinistro pulmonis lobo, Et puris collectione infra diaphragma. 4. Acuta ab inflammato pulmonis lobo sinistro & latere sinistro vicino. 5. A puris copia in thorace. 6.

§. 1. QUadragenarius *febre ardentissima* correptus *doluit* etiam *à latere*: detractus mediocriter sanguis ad vascula duo: perseverant omnia neque cedit dolor remediis: Sexto die detractus iterum *sanguis* ad duo vascula *putris & corruptus*: Sudor 7°. levis, tenuis & tantum in capite & thorace: nihilo melius habet: deliria nocturna, æstus & inquietudo magna; *urina turbida*; sudavit; 9°. & 11°. nihilo levata febre, 10. levius habere visus, nocte eadem patitur: 11°. urinæ subsidunt, sed divulso & nigro sedimento, sudat ut prius: pulsus perpetuo frequens & magnus cum pauca inæqualitate: Jam tendines manuum sine manifesto membri motu revelli sentiuntur: urinæ bene coloratæ & corporatæ cum sedimento nigro: 13°. floccos colligit, manibus revelluntur digiti, delirium fere perpetuum: 14°. media nocte mortuus est: *pulmonibus corruptis nigricantibus* inventus est. *Hollerius libello observat. §. XIII.*

F*Ebre ardentissima correptus, doluit etiam à latere: Sanguis eductus putris, urina turbida &c.*) Advertendum est diligenter (quod maximi est in praxi momenti & à paucis animadversum) non omnes perpetuo febres quæ cum partium inflammationibus conjunguntur esse symptomaticas, sed quasdam etiam esse Essentiales, quibus inflammationes prædictæ succedere soleant: Fit enim plerumque ut sanguis corruptus, aut pravis humoribus refertus, postquam febrem excitavit, exagitetur à natura, & tanquam sibi noxius expellatur ad partes debiliores; aut humori recipiendo magis idoneas, unde in iis inflammatio producitur, quæ febrem istam non efficit, sed illi potius succedanea est. Sic nobis frequenter in usu practico videre est ægros, ab initio febre continua laborantes per unam aut alteram diem antequam dolor lateris & alia pleuritidis signa appareant: sic multi 30. vel 40. die febris in pleuritiden incidunt: Sic arthritici fere omnes, antequam dolore, tumore, inflammatione articulorum afficiantur, febre continua per unam aut alteram diem laborare solent: Sic qui erysipelate tentantur, febre aliquandiu afficiuntur antequam erysipelas appareat: Id ipsum

ipsum ostendit *Urinarum* dispositio, quæ in hujusmodi inflammationibus notas putredinis in venis contentæ manifeste produnt, initio enim crudæ apparent, in progressu vero signa concoctionis in dies increscentis ostendunt: Tum *Sanguis* è vena admodum *corruptus* apparet interdum, quæ non fierent si febres ejusmodi essent tantum symptomaticæ, aut ab illis inflammationibus simpliciter dependentes. *Riverius Pract. lib.* 17. *cap.* 1. Vide *Platerum* è quo hæc doctrina desumpta.

§. 2. Intimus Sac. Cæs. Majestatis consiliarius, à parente podagrico ortus, circa annum 35. doloribus arthriticis infestari cœpit, à quibus ut liberaretur emplastris quibusdam à Chirurgo oblatis est abusus. Sed incidit in Scyllam volens vitare charybdin, nam post unum vel alterum annum correptus Ardente febre, cum erysipelate Pulmonum suffocatus interiit.

Cum autem mors semper fere imputaretur Medicis, quasi terminum accidentalem potis essent devincere, ideo hanc ut calumniam fugerent, ad corporis dissectionem confugiunt, in qua Pulmo, post remorum sternum, niger adeoque tumidus sese obtulit, ut naturali suo reddi non potuerit hospitio: Epar magnum plurimo nigroque sanguine consperfum, cum cysti fellea omni bile destituta examinanda se obtulerunt, Cum autem sufficiens mortis causa in Pulmone inventa fuisset, dubii fuimus an aliæ investigandæ forent particulæ: Ultro ergo progressi, in utroque rene duo magni calculi inventi fuerunt ponderis ℥vj. nullo signo præcedente, sive arenulas, sive pedum torporem, sive lumborum gravitatem sive urinæ indigentiam consideres: Nam copiosiores justo fundebat urinas, sed aquæ simillimas, Sitimque adeo intolerabilem patiebatur, ut nullo potu ea sedari potuerit. *Antonius de Pozzis Observat.* 32. *Miscell. curios. anni. iv.*

§. 3. Gener. ViriD. Thomæ Trenchard, Equitis aurati, famulus à pedibus, annos circiter xxv. numerans, proceræ staturæ, temperamento bilioso, cum ex officio multum incaluisset, hausto cerevisiæ, forsan frigidioris poculo, incidit in tussim, cum pectoris angustia & spirandi summa difficultate, accedente Febri Acuta, cum intensa siti, & malarum rubore, pulmonibus laborantibus & inflammatis familiari: Hic ut erat robustus initio hunc affectum parum curans de vocando Medico parum erat sollicitus: Eo vero indies ingravescente, Herus, servi amantissimus, me accersiri curavit, Ad quem ingressus, pulsum inveni tangendo magnum, undosum quodammodo & languidum: consideratisque symptomatis, hominem peripneumonia laborare affirmavi, dato simul *Hippocr.* oraculo, Quod pauci eam evadant: Ego tamen sine cunctatione, cum tertius esset à prima invasione dies, basilicæ dextræ incisionem institui, & detraxi circiter feprem sanguinis uncias, *cum virium imbecillitas largiorem profusionem non admitteret*, etsi sanguinis plenitudo adesse videretur: Sequenti die ad materiæ impetum à pectore avertendum, & humores vitiosos evacuandos, *exhibui mannam*, decocto pectorali dilutam, adjecto syr. rosar. sol. cum agarico: Leniter inde purgatus fuit, sed symptomata omnia ingravescebant, ut de salute ejus omnino desperarem, maxime cum sputum non procederet, & febris *excandesceret: His ut* subvenirem, *præscripsi Eclegma*, ♃. conserv. viol. & borrag. mucil. sem. psyll. & cydon. cum aq. decoct. malv. violar. & lactucæ extr. ana ℥j. tab. dialth. ℥ß. emulf. iv. frig. semin. & papar. alb. ℥ij. syr. violar. & juiub. ana. q. s. m. f. Eclegma. Pectus unguento pectorali & resumptivo mixtis inungi curavi, &c. Cum vero in lipothymiam creberrime pronus esset, & refici necesse haberet usus sum, ex imitatione Valleriolæ, succo ex vervecum cordibus expresso, addito tantillo confectionis Alkermes: Sed sicuti exitiale signum est, ubi nunquam ullis auxiliis, ratione recta administratis recreatur natura, ita & in hoc ægro contigit frustra adhibitis præsidiis, 7°. tandem die, morbi magnitudine superatus, naturæ cessit.

Hujus corpore, Nobil. Heri jussu à me dissecto, omnes in infimo ventre contentæ partes apparebant bene constitutæ: Pulmones vero membranæ costas succingenti in utroque latere per plures fibras erant connexæ, unde difficultas spirandi ex parte proculdubio processit, forsan etiam inflammationi ansam præbuit, Substantia eorum erat nigricans & sphacelo correpta, Et hic fuit morbi exitus, ut verum sit quod Celsus *ait*, Peripneumoniam scil. esse vehemens & acutum malum, quod plus periculi quam doloris habeat, paucique ea correpti evadant. *Fridericus Lossius obser. iv. lib.* 2.

Cum virium imbecillitas largiorem, &c.) Peripneumonici sæpe imbecilli sunt & delinquunt animo, ob incendium & obsidionem partis principis, & tamen non oportet esse valde timidos in secanda vena, imo audacter mittendus sanguis: Nobili mulieri *ait, Balonius Epid. lib.* 1. post horrores acuta febris orta est, cum lingua aspera, dolore lateris acuto, dyspnoea, secatur vena, non quievit, deinde repente sedatus est, evanuit potius: 4°. rubent insigniter genæ, delitia, mentis alienationes, frequentes surrectiones, jactationes, nullus lateris dolor, caput dolebat, febris duplo major, lingua torrefacta apparebat, & mucore plena: Peripneumonica facta est per translationem, alvus liquidis ducitur excrementis, vicesimo interiit: Debueramus illam pluribus venæ sectionibus exercere præsertim cum Peripneumoniæ adessent argumenta, nam morbus iste maxime phlebotomiam postulat.

Basilicæ dextræ incisionem, &c.) Si ut volunt Medici, vera Peripneumonia oritur excusso tenui & bilioso sanguine, è dextro cordis sinu in venam arterialem, unde totum Pulmonis corpus inflammatur, sectio venæ videtur potius celebranda ex interiore dextra: Tamen Fernelius ex sententia quorundam, in inflammatione Pulmonum, secari vult internam cubiti sinistri: ratio ejus

hæc est, quia Pulmonum venæ ex dextro cordis sinu prodeunt, hic autem in sinistrum parietem venæ cavæ inseritur, qui per alam sinistram in cubitum excurrit. *Ballonius conf.27. lib.1.*

Exhibui mannam, &c.) Peripneumoniæ & Pleuritidis, quoad curationem, & maxime circa purgationem, eadem est ratio; Imo quibusdam Pleuritis legitima non datur citra coaffectos pulmones: Quantum vero in hac (*inquit author Encheiridii med. Pract.*) prodest venæ sectio, tantum nocet purgatio, quantumlibet blanda & leniens: ea enim commotis humoribus fluxionem auget, Aut si jam fluxio constiterat, eam renovat, magno ægri damno: Huc accedit quod in malis thoracis alvi fluor noxius est: ideo roto curationis decursu à catharticis abstinendum, alternis tantum diebus alvus dura clystere emollienda: Adde quod cathartica ex affecta parte nihil evacuant. *Riverius cent.1. obs.98.* Purgationem in peripneumonia interdum ante septimum convenire *ait*, in pituitosa scil. & ubi æger multa pituita refertus videtur: quod in quodam simili laborante feliciter præstitit, qui ejus etiamnum magnam quantitatem evomuerat; Alias pernitiosa, *ait*, censetur: In dicto autem juvene biliosa erat Peripneumonia.

Eclegma, &c. Quod tenuitatem & mobilitatem humorum infringere valebat; alias ad crassos & obstruentes humores valent quæ moderate humida, Si viscosi, non solum opus humiditate, sed & detersione ex aridis, sic melicratum ad crassa, oxymel ad viscosa conducit.

Pectus inungi curavi) Litus ad thoracem an pulmonicis confert? videtur quod non, nec enim attingit corpus Pulmonis: Primarius Medicus duas ob causas linit thoracem, tum ut per diaphoresin thorax evacuetur, hæc autem in pellendis morbis primas tenet: Si enim æger calido est, acri & mordaci sanguine litus iste est bonus: Si cruditas est, valet ad mitigandum, & aliqua ratione coquendum, tum ut pituita, quæ præ colore & siccitate membranis adhæreſcit, difficultatem spirandi & dolorem infert, facilius eluatur. *Ballonius Epid. lib. 2.*

§. 4. Illustr. cujusdam Comitis Filiolus trimus, vigoris supra ætatem solidi 1. Dec. anno 1653. tumorem pone aurem sinistram, ad juncturam maxillæ inferioris radicatum, sed tamen usque in collum protensum, cum dolore ardente monstrabat: qui indolem suam provido Medico mox sequenti die cum Febri Acuta Epidemica, gravi anhelitu & tussi sicca, constanter in mortem usque tenentibus hunc Pusionem, loquebatur: Die 5. hujus virulentiæ Epidemiæ sobole, successit alvi profluvium atro carbone nigrius & effusissimum cum dysphoria potius quam allevatione patientis perstante tussi illa sicca & præcordiorum quasi præfocata spirandi difficultate, nuncio hujus veneni in spiritu vitali & liquoribus naturalibus jam habituati & tyrannidem suam exercentis: Cimmeriis plusquam ignorantiæ tenebris occæcati duorum medentium oculi, hanc catastrophen è summa virulentia non advertentes, catarrhi figmento, quo totus orbis eluditur, afflictis parentibus & adstantibus singulis imposuerunt: Post 4. septimanam per alvi recrementa rejecto vermiculo, totus in eorum expulsionem incubuit Medicus: etiam mercurium vomitivum exhibere paratus: Interea cum indies magis arietaret pro suo mercurio, Tumor œdematosus albus, nitens, circa Puelli hujus medicamentis inundati malleolos, in utroque pede exortus, supra suras, subito perreptat abdomen, & prima vice manum & faciem dextram occupat, ultima, & mortis, sinistram quoque, cum summa palpitatione illius lateris dextri: Die XI. Ianuarii exhibitus mercurius dulcis ad tria grana in pulte: Ex hoc dejecit hic æger octo sedes fœtidas mucosas (vermem vero nullum) liquidas, colore fere gryseo, cum allevatione respirii & tussis illius continuæ, remissiore etiam palpitatione dextri lateris, adeo ut cum hactenus ne manum quidem ferre posset, hic dextro lateri (quod pluribus septimanis non factum) incumberet, & indormiret satis placide, Die 12. insequente propinatæ quinque guttæ tincturæ martis in cerevisia: hora octava insequente ægrum sat bene comedentem & avide, & solito pauciores urinas vidimus: Die 10. alternata vice usu tincturæ Martis seposito, surrogatus est mercurius dulcis, dozi trium granorum, vermium & incipientis hydropis causa: qua tota die nil nisi duas ante medlam noctem dejectiones coctas, naturales compactas habuit, & melius illa nocte quievit: mirabantur nobiscum astantes effectum & notabilem meliorationem, sed tamen perfidam ex hujus medicamenti usus bis repetito, Nam continua tussis & pleuram dextram circumsiliens palpitatio, remissior in tantum observata, ut pluribus, ac nunquam hactenus, horis æger huic lateri incubuerit, hodie de nullo querulus: Secundo tumor, tempore vespertino, in pedibus & suris prominentior semper, solita mensura circa suram utramque, ad duos transversos digitos monstratus, spem Illustr. parentibus faciebat meliorem, quam tamen minus tutam satis semper prædixi: Die XXV. eadem euphoria perseveranti ægro, post somnum præterita nocte satis commodum, denuo, mane expergefacto exhibitæ sunt guttæ 4. vel 5. die de tinctura Martis: satis tota die commode valuit; Die XV. spes hæc meliorationis, prout prædixeram, concepta frustrari cœpit penitus, etsi domestici lætius sperarent: mihi unico nomine suspectus fieri cœpit, quod cum febris æstu immanius recidivante, præteritam noctem duxerit totam insomnem, mox omnem cibum tam subito respuebat, vix respirium ducens & quasi suffocandus: Die XVI. ubi ex enemate ægri euphoria sperabatur, præcedens nox insomnis & inquieta hujus injectioni successit: manus faciesque sinistra, itemque latus ad oculum intumuere: Abdomen mensuram solitam, qua in dies tumor explorabatur vel diminutus, in sex transversorum digitorum incrementum per horas notabile elongavit: pedum itidem tumor albus, œdematosus, nitens, circa suram ad duos transversos digitos adauctus, & ad genua extensus cum respi-

rio anxio & agonisante: Ideo seposito usu tincturæ Martis, de spiritus salis cerevisiæ usuali commixto, propinatum est ægro, ut urinæ, quæ deficere sensim cœpere, liberius succederent: Die xvij. incrementum sumente tumore & dyspnœa, mane æger sumpsit medullæ seminis ebuli curiose excorticati grana vij, cum gr. iij. Mercurii dulcis in pulte è contusis amygdalis facta: interdiu bis dejecit liquamina mucosa recrementis alvi commixta: circa vesperam satis vegetus: Ex quo post mediam noctem præfocationis sibi imminentis quasi præsagio excitus puerulus, hora secunda antelucana cum morbo vitam quasi præfocatus & anxius finivit.

Die sequenti apertum & exenteratum est corpusculum puelli: Antequam Chirurgus novaculam admoveret, invitavi Medicum Corrade & D. Davissonium, curationis comites, vellint dispicere an putatitii & toties incusati vermes tantorum facinorum & mortis reatus postulandi fuerint, An potius, quod fieri amat in febrium harum Epidemiarum, maxime castrensium procrastinata curatione, viscus aliquod naturale, etiam Hepar ipsum eschara vel lethali characterisatum: vel hospite malignitate habituata exsolutum occasionalis causa fuerit illius hydropis, ad prædictas mensuras, duabus ante mortem hebdomadibus subito tumefacientis, sub cujus adauctu præfocatus videbatur hic puerulus: Aperto tamen abdomine, vermis nullus inventus: Sed ecce post hanc exenterationem, quod prognosi Medica nullus nostratium augurari potuit, in sinistra parte obviabat magna diaphragmatis propendentia instar sacci, purulentia ex albo virescente, è totali suppuratione sinistri lobi Pulmonis, salvis corde & pericardio, adeo infarcta ut liquamen illud purulentum, postquam scalpellum à Chirurgo per musculos intercostales in cavum thoracis penitius intruderetur, instar fontanæ prosiliret, & è cavo thoracis, postmodum aperti, supra mensuram dimidiæ ollæ effunderetur, de parenchymate vero pulmonis ne vestigium quidem compareret reliquum: In abdominis cavo vero aqua inventa nulla. *Andreas Cnoselius in methodo med. feb. Epidemias.*

§. 4. Filiola N. Febre prehenditur acuta cum tussi, &c. Latus sinistrum purulentum erat & pars Pulmoni quæ illud contingeret. *Vide lib. 2. tit. de Tussi.*

§. 5. Juvenis inter 6. & 7. costas vulneratur. Sequitur Febris acuta, anxietas, gravitas in parte, &c. Ingens inventa inter thoracem & Pulmones copia puris. *Vide tit. de Vulner.*

Observatio XXXVII.

Febris Ardens à Iecore retorrido, in quo sanguis ater & corruptus. 1. *A Iecore extremis partibus inflammato* 2. *A Iecore maximo inflammato.* 3. *Febre Acuta extincti Iecur disruptum inventum est & combustum.* 4. *Ardens vulnus Hepatis sequuta.* 5. *Ab Hepate bile undique suffuso, flavissimo, &c.* 6. *A portione Hepatis inflammata.* 7. *Ab immani Ejus tumore, intus duri, retorridi.* 8. *A bile acerrima è cysti emanante, adusto sanguine in corde, &c.* 9. *A dextri Hepatis lobi & Splenis inflammatione.* 10. *A Liene phlogosi laborante.*

§. 1. Patritius Venetus (*de quo Tit. de Narium aff. lib. 1.*) ad olfactus privationem usus calidis medicamentis, in febrem continuam incidit, quæ intra nonam eum jugulavit. Repertum illi Jecur valde obstructum, durum, & quasi lapideum nigri coloris, carbonum instar, sanguinisque in eo contentus perinde erat atque atramentum valde ater & corruptus.

§. 2. Filius D. N. IX. annorum febre eipyrica correptus est: Hepar erat consuetę magnitudinis, in extremis partibus tostum, nigrum, durum. *Vide lib. 3. tit. de Mixtione difficili.*

§. 3. Filius Dom. N. novem annorum, bonæ complexionis ægrotavit diebus xxxiij. *febre Ardentissima*, quæ spatio paucorum dierum consumpsit puerum. Mortui inveniebatur Hepar immensæ magnitudinis prorsus sanum, nisi quod in extremis partibus esset tostum, nigrum & durum. *Bartholinus cent. 3. hist. 34.*

§. 4. Aurifaber habebat ministrum macilentum & longæ staturæ, qui incidit in febrem satis acutam: Monitus à sodalibus, accipit vinum malvaticum cum zinzibere & aliis aromatibus ad provocandum sudorem: sed cum ex hoc levi sudore parum juvaretur, monitus accepit ab eisdem Theriacam & intravit balneum, ut magis postea provocaret sudorem, quod & secundo fecit, sed res semper cessit in deterius: Vocatus, adhibui refrigerantia & omnia quæ possunt moderare illum æstum, sed frustra, & intra paucos dies exhalavit animam.

Secui corpus, Hepar ex nimia illa caliditate combustum fere inventum, ita ut haberet quatuor rimas in gibbo. *Ex observation. D. Ioh. Hessi med. Norici.*

§. 5. Duobus Jecur vulneratum fuit, ut post mortem videre licuit, qui quotidie bilem evomebant & intensissima Febre ardebant, &c. *Vide tit. de vulneribus.*

§. 6. Filia Viduæ N. 14. annos nata laboravit febre *Assidua* cum ventris tumore, in quo per vices dolor quidam punctorius: Aperto cadavere inventi sunt musculi abdominis in loco tumoris, putredine affecti: Hepar colore flavissimo adhærebat peritonæo undique diaphragmati, & mole sua mediam thoracis partem replebat, ut ipsi cordi omnino esset vicinum. *Vide lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 7. Sco-

§.7. Scotus febre prehenditur Assidua, &c. Aperto mortui abdomine primo se obtulit Hepatis lobus orificio ventriculi posteriori affixus diaphragmati nothisque costis, ut non-nisi frustillatim avelli potuerit, Portio hæc Ilius nigricans ex inflammatione quæ præcesserat, reliquum hepatis recte se habebat. *Platerus Observ.p.471.*

§.8. Ill. N. inflammatorio Hepatis affectu, Febreque *Continua* prehensus fuit: Iecur illius immani tumore extuberans repertum, interius ligni instar durum & retorridum. *Vide l.3. tit. de Diarrhœa.*

§.9. Anno 1670. Auriga ex Febre continua ardente quasi furibundus, in via Regia demortuus, jussu Sereniss. Electoris Saxoniæ secabatur: In exenterato cadavere inter cætera observavi viscera omnia bene constituta, excepto quod in ventriculo neque cibus neque chymus sese offerret: Erat autem repletus materia viscosa fluidiore, ex viridi nigricante, gelatinæ spissiori, adhuc tamen fluidæ similis, quoad mensuram cantharum Misnicum ferme excedente: E cystide fellea adhuc integra & illæsa, ovo columbino majore, exsudasse vidi tenuiorem bilis portiunculam, duorum vel trium digitorum transversorum spatio, circumcirca superas inferasque & adjacentes partes undiquaque croceo colore tingentem, irrigantem, itaque corrodentem ut partes ea illinitas & attactas putredinem acquisivisse manifeste non solum apparuerit, verum & præter hepatis substantiam magnam partem hypochondrii dextri tingendo rodendoque putridam reddiderit, illæsa plane vesicula bilaria: Unde facile colligendum erodentem vim bilis simul genus nervosum tetigisse & ægrotum furiosum reddidisse: Venulæ insuper & arteriæ in cerebro turgebant sanguine nigricante, Eque corde dissecto sanguis nigerrimus, picis ad instar liquidæ dimanabat. *Melchior Fribe in miscell. curiosis anni 1673. observat. C.*

§.10. V. Veinmanni filius, cum Patavii diu misere affligeretur, tandem in Febrem incidit vehementissimam, cum urinæ suppressione, cui postea stillicidium advenit, cum fæcum retentione & maxima hypochondriorum tensione, ita ut summe imbecillis evaderet: vermes quidam subesse suspicabantur, eum *nares semper vellicare*, atq; ideo miserum clysteribus perpetuo sollicitabant Ego inflammationem & fæcum retentionem solam causam divinabam, quare adhibito fomento ex absynthio, agrimon. cuscuta & carduo melius habere cœpit, expulso etiam sudore, urina reddita & fæcibus excretis: cum vero naturæ debilitas nullis medicamentis tolli posset, obiit.

Secto cadavere, vesicam invenimus maximæ molis, musculis adnatam, urina aliisque excrementis plenam una cum ureteribus: Renes in puero tantæ magnitudinis quanta vix esse poterant in adulto: Splenis quoque & dextri Hepatis lobi inflammatio aderat, vermes nulli. *I. Udalr. Rumlerus observ. 40.*

NAres semper vellicaret) Incertum id vermium indicium: Vapores enim ichorisque acriores quicumque id facere solent, propter tunicam ventriculo ori & naribus communem: Hunc vero affectum tensio hypochondriorum satis indicabat, Neque inepta erat inflammationis suspicio, cui plerumque alvus contumacior obstat. *Veschius.*

§.11. Observavi Lienem rubentem & acidum in quodam Duce militum: hic quamvis esset Hepate bene se habente, nihilo tamen minus & siti immoderata angebatur, & ardente Febre cruciabatur, Fuitque hoc visum anno 1563. *Hippol. Boscus de Facultate Anat. Lect. 2. p.14.*

OBSERVATIO XXXVIII.

Febris Ardens, *cum lumborum dolore ab inflammatione Renis sinistri in corruptionem abeuntis.* I.2.

§.1. SEreniss. & Potentissimus quidam Princeps, annos 53. natus, natura plethoricus & corpulentus, cum quodam tempore æstuante Sole inter venatorum turmas summo mane campos ingressus esset, non prius venari desiit quam sol ad occasum inclinans eundem abstinere cogeret: Ibi vehemens ac violenta corporis, sub pondere gravis, & nedum optime post tot morbos compositi, agitatio, occasionem & causam fatalis morbi certo provocabat Ibatur enim venatico curru per invia tanto animi æstu, ut eum auriga non satis audacter pro reverentia Majestatis, Regem saxis, fulcis stipitibusque superveheret, Dux ipse, excusso à curru homine, habenas raperet, & animo alacriter indulgens, cursumque nulla lege temperans, nec currui parceret nec ipse sibi: Altera post mediam noctem hora tristem effectum exercere cœpit violenta voluptas, ac primum quidem nephriticis correptus cruciatibus præter morem doluit: Repetitum ea die bis terve balneum, neque calculum neque dolorem loco movit: altera tamen dies benignior visa est, jamque cum venatoribus nova expeditio designabatur, quamvis interim sitis faucium molesta & quædam inappetentiæ fastidia non desi-

desisterent: Quarta morbi die vehementius exarsit renum viscerumque vicinorum dolor; quem excepit ingens ventriculi & præcordiorum, atque totius corporis concussio, cum vehementissimo ad vomitum conatu, & omnium, ut videbatur, vitalium inimici conflictatione: Apparebat ex illa naturæ violentia omnes quicunque in tanta corporis mole delitescebant humores ad tumultum excitos turbare, & omnia misere, præcipuamque rebellionis sedem jam tunc in stomacho resigere, Febris certe manifestis sese prodidit argumentis, dolore capitis, æstu, siti, tædiis & aliis ejus generis: quare quæcunque contra nephriticos dolores sunt adhibita remedia, ita temperabantur, ut simul calorem expugnarent: Quinta morbi die cum malum cresceret, aperta vena emissus copiose est sanguis; usque adeo floridus ut nunquam hactenus ab annis plurimis observare licuerit meliorem, nam etsi primo vasculo nonnihil putridioris admixtum innataret, tribus tamen aliis adeo purus exceptus fuit, ut vel inde perquam facile fuerit Medicis concludere febrem illam non ipsa in sanguinis massa exarsisse intra venas, sed extra vasa ab æstuante alicubi pravo quoppiam, aut etiam maligno humore, & præcipue ab illa intra ventriculum stabulante flamma concepisse: Firmabatur hæc opinio ab incrementis deteriorum symptomatum: nam quamvis sanguinis illa missio in corpore plethorico opportuna fuerit & laudabilis, post illam tamen non immunita sunt mala, sed advecta aliunde, inter quæ primas vendicare visus est gravis, & in omni febre periculosus Singultus: Hic cum in horas cresceret, nihil quod ad eundem compescendum conducibile videbatur, intermissum est, continuo enim biduo aptissima & præstantissima medicamenta propinata sunt, nihilominus febris restincta non est. Singultus autem vehementia augebatur in momenta; Hinc demum Medici cum ex aliis signis, tum præsertim ex illis atrocibus singultuum incrementis, præsentissimum & plane extremum periculum adesse præsagiebant, credebantque fieri vix posse ut Rex, quantumquoque viribus polleat, diem unam aut alteram inter singultus illos supervivat: quare in eam partem omnes converterunt curas, ut stomachum ab illa labe, seu æstuante bile, fundo ventriculi innatante, partimque ejus lateribus impacta liberum facerent: evidenter enim inde apparuit ab illa sola assurgere habitum venenatum, qui superius orificium ventriculi suffumigans, acrimonia sua Singultus illos excitaret, totumque corpus concuteret: Quia vero præviis purgatiunculis nihil fuit effectum, conclusum est communi consilio, vomitorium porrigendum esse: adhibitus in eam crocus metallorum, sed beneficio naturæ factum ut medicamentum aliam aperiret viam, omnis enim ille pravæ bilis apparatus, qui sane magnus fuit, non vomitu, sed faciliore per alvum dejectione copiose, ad admirationem usque, & quandam formidinem deturbatus est, nec sine manifesto emolumento, mox enim post unam aut alteram horam omnis illa Singultuum tempestas ad malaciam composita est, & tandem desiit, cunctosque in spem erexit integræ ac perfectæ sanitatis: Sed quamvis tanta adustæ bilis copia intra paucas horas educta sit, & major deinceps continuatis purgationibus copiosius educeretur, cessantibus tamen singultibus adhuc ardor febrilis ab incendio stomachi prorumpens, cor ipsum vehementer affligere, patientem ad extremas adigere angustias non desiit: Demum integro post sacram synaxin triduo, alternis eventibus cum morbo & doloribus luctabatur, victor interdum, & quasi periculum prætergressus morbo superior, interdum usque ad desperationem adstantium morbo succumbens, postquam ex diuturniore lucta insignis tum corporis, tum animi mutatio, vix aliquid boni promitteret: alternabant tamen spes & metus, donec ex multa conflictatione vires collapsæ penitusque resolutæ nihil medicis in naturæ vel artis subsidiis bonæ spei relinquerent: Tandem peracta extrema unctione, circa horam undecimam nocturnam manifesta deficientis vitæ signa se prodiderunt, ita ut ante secundam, post mediam noctem horam, istis verbis prolatis, Domine Iesu in manus tuas commendo spiritum meum, exspirarit suavissime.

Post meridiem sectione corporis facta, videre licuit manifestam morbi mortisque causam, partim in Rene sinistro, qui quaqua versus fuit, fœde computruerat, nihilque aliud fuit quam merissimus mucus & putrilago, partim in ventriculo, cujus fundo & inferiori orificio innatabat pars non minima bilis adustę: cætera quoque viscera haud leviter inflammata conspiciebantur. Cujus morbi historiam tibi B. L. candide exhibeo, ceu eandem oculatus & verissimus quidam testis, propria manu conscripsit: eamque mihi fideliter communicavit: Sed D. Andreas Cnoselius Archiater olim Regius, in Exercit: Epid. febr. contra D. Augustinum Corrade Exerc. 4. tragici hujus casus causam in crocum metallorum, quem unus medicus insciis reliquis à balneatore quodam mutuatum, temere ad xiij. grana in substantia propinavit, loco citato plane rejicit. De Abscessu renum vide *Ballonium cons.* 41. lib. 1. *Simon Schultzius in Miscellan. cur. anni* 4. *Observ.* 114.

§. 2. Septuagenarius ardente febre eadem die fuit extinctus: diu ante de laterum dolore conquestus fuerat: sinistri renis substantia carnea plane fuit consumpta, & in eo calculus: Dexter in colore vitiatus erat, coloris flavi subfusci. *Vide tit. de Hypoch. dolore.*

Observatio XXXIX.

Febris Ardens vitio Pulmonum & Renis dextri. 1. A Pulmone vesicis obsito; Hepatis tumore inflammatorio, &c. 2. A Iecoris, Vesicæ, Intestinorum, inflammatione Erysipelatode 3. A viscerum omnium putredine &c. 4.

§. 1 NOb. N. Vulneratus fuit sclopeto in brachio sinistro, & xxx. die à vulnere moritur: Pulmones deprehensi sunt omnino purulenti ac scirrhosis tumoribus referti: Ren dexter putris, cum puris copia in vesica. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

§. 2. Adolescens orthopnæa inveterata laborans, Febre funesta jugulatus est: Inventus hepatis inflammatorius tumor: Thoracis hydrops in uno latere: Pulmo vesicis, in quibus viscidus humor refertus. *lib. 2. tit. de Dyspnœa.*

§. 3. Nob. Venetus ardentissima febre correptus fuit ex pituita salsa, cum maxima albedine & lentore linguæ, cum siti inextinguibili, vigiliis & extenuatione corporis: Obiit Tabefectus.

Dissecto cadavere, invenimus in rene sinistro abscessum jam suppuratum, Iecur, vesicam, intestina, erysipelate detenta, ex qua inflammatione erysipelacea obiit. *Bened. Silvaticus Epist. ad Beverovicium, in hujus Exercit. de calculo.*

§. 4. Vidi qui in Acuta Febre, utroque contento hypochondrio plurima per alvum dejiceret, nigra porracea, cruenta, flava, graveolentia: Ei brevis interdum cataphora, levis surditas: temporarium delirium, à quibus parotides expectabantur: Ad xxvij. dolor sub auribus, unde magis illæ sperabantur: Verum præ imbecillitate naturæ, recurrente materia, orta gravi dyspnœa, mortuus est. xxx°.

In altero quoque eadem omnia & graviora quoque, singultus, animi deliquium, frequens mutitas, pulsus deficiens, Sub xxx^mu. levi parotidum significatione edita & orta dyspnœa, altero similiter obiit.

Utroque dissecto omnia viscera mæroore confecta & abscessu putrida inventa sunt. *Hollerius commit. aphor. 17. sect. 2. Coacar. Hippocr.*

Observatio. XL.

In vesica fellea eorum quos Febris ardens aut diuturna rapuit, sæpe lapides deprehensi.

ARenulæ febricitantibus non paucis (maxime morbo jam defunctis) copiose cum urina minguntur, nulla vel præsente vel præterita etiam nephritide, sero à venis omnibus aut certe majoribus (*ubi exustio humorum viguit*) sabulum hoc rapiente: Quod minus mirum videbitur iis, qui bilem totam intra propriam vesiculam in Lapides, alias numero paucos, alias numerosissimos induratam aliquando viderint, apertis eorum corporibus, quos febris ardens aut etiam diuturna rapuerat. *C. V. Schneiderus l. de catarrhis specialiss. Cap. de Arthride.*

*C*Um urina minguntur &c.*) Urinæ suppressio febris καυσώδεως proprium etiam est symptoma, quod medentis consilium & provisionem ad se trahit; fit autem multis de causis initio talium febrium, præcipua tamen est copia humorum, & pituitæ præsertim, vias urinarias occupantis, vel confluxus humorum ad easdem vias, Et medici graviter errarent si ad diuretica sese converterent, derivandum enim potius per alvum; plerisque creatum periculum quibus præpropere diuretica sunt administrata hac sola ratione quod urina non redderetur: *Ballonius Tomo 2. consl. 37. p. 274.*

Ubi exustio humorum viguit) *L. Ioubertus* cap. de Urinis non in solis renibus aut vesica, *ait*, gignuntur arenulæ, sed si bene judico, plurimum intra vasa, venas inquam & arterias, idque per febres aut diuturnas, quę humores accendendo, horum crassiores partes sic adassant, ut tandem, in arenulas redigantur: Atque id est quod nostri dicunt humores usque ad incinerationem corrumpi, seu putredine seu ustione, quo fit ut nephritidi nequaquem obnoxii, febrem solummodo passi, cum urina plurimum arenularum excernant.

Sero à venis omnibus, &c.) In massa sanguinea, tanquam in oceano & communi fonte Corporis humani inest materia sabulosa, de qua lapilli gignuntur. Cum enim materia lapidum, inquit Zacutus, in corpore nostro sit mucus, seu humor viscosus, lentus & crassus, ut passim *Galenus* edocuit, si ad sit torridus calor, quis dubitat in quovis loco, ubi hæc reperiantur, gigni posse? Sic in podagricis, tophi, gypseique lapilli inveniuntur: Quin & in abscessibus arenas lapillosque generari testatur *Marcellus*, qui à femoris notabili tumore dissecto extractum fuisse lapidem album, ovi gallinacei magnitudine proximum asseverat: quid plura, non ne in venis & arteriis generantur lapides prout notant *Gemma*, Fernelius 5, pat. c. ult? In vena Portæ oriri author est *Columbus* Anat. l. 15. in venis hepatis, in parte cava repertos *ait* Iac. *Camenicenus* in Epi. *matth.* l. 5. Epi. *Mattheus Gradius* confirmat arenas exustione sanguinis in venis gigni, Quoniam, *ait*, in urinis emittitur interdum materia arenosa subtilis, cum urinæ substantia multum permixta, & non est residens, imo sæpe adhærens superficiei urinæ, & de hac non possumus prognosticare supra futurum lapidem, quoniam ejus materia magis pendet ex adustione materiæ in determinatis membris ut renibus & vesica; & hæ arenulæ contingunt in multis cholericis, etiam in pueritia, ut contingit in me *Ioh. Mattheo.*

Etiam apparentia in declinatione febrium, & post longas febres, Et distinguantur etiam tales Arenæ ab eis quæ significant super lapidem, quoniam si fricentur digitis comprimendo, facile dissolvuntur, &c. Hæc est docta hujus viri sententia, ex qua causam & differentiam arenularum *in venis* ortarum, ab eis quæ in renibus & vesica generantur, colligere licet: Nam ut ait *Ludov. Mercatus* 4. de morb. int. c. 10. Arenæ quæ generantur in venis Subtiliores sunt raroque aut nunquam subsident, sed cum urina innatant sedimento immersæ: In renibus vero, aut vesica subortæ subsideut, Cujus rei causam uterque Authur non expressit, sed ea est, Nam in determinatis locis mucosus humor retentus, in angustiori loco per moram ab assante calore diutius torretur, & ab humiditate spoliatus in graviores vertitur arenas, quæ subsident: In vasis verò è contra, ab uno enim loco ad alium cum remeet humor, non ita aduri potest & exsiccari: quare vasorum arenæ non absumpta ex toto humiditate innatant. *C. V. Schneiderus l. 3. de catarr. c. 7.* Arenulas calculi renum indices, ab iis quæ ab adustione humorum fiunt, distinguit *Riverius* Pract. l. 14. c. 1. has naturæ salinæ esse dicens, atque in calida urina dissolvi, neque ullo modo apparere: Illas nequaquam.

Observatio XLI.

Febris acuta ab inflammatione juxta musculos lumbares internos, in abscessum desinente.

DOm. N. famulum habebat, qui ex contusione lumborum in eorundem internam inflammationem vehementem, febrem acutam excitantem inciderat: Quo vita defuncto, cum venter aperiretur, ac intestina removerentur, animadverti in internis musculis abscessum à renum regione ad fundum vesicæ exporrectum delitescere, ex quo aperto magna puris copia exiliit. *Observatio Iac. Oethæi Præsulis Aischtettensis Medici.*

Observatio XLII.

Gravida acute febriens infantem enititur cujus ossa vi æstus febrilis friabilia reddita sunt.

GRavida febre acuta & inflammatione circa umbilicum subito, correpta, opinione citius & ἀλόγως liberata fuit: Æstum vero, febrilem in fœtum transiisse eventus docuit, nam mortuus ex utero extractus ossa habuit in pulverem rubicundissimum redacta, tanta vis ignis febrilis fuit: *Matthias Iacobæus observ. 116. in Actis Bartholini ann. 167.*

Observatio XLIII.

Febris Ardens à sanguine intra vasa æstuante, citra labem interiorum viscerum.

FEbris Ardens confecit intra IX. dies puellum quinquennem, optimi habitus & formosissimum, filium Nobil. Domini *Theodori Burlamachii* Genevensis: Aderat, præter signa pathognomica palpitatio cordis, æstus insignis circa hypochondrium sinistrum & ultimis diebus spasmodici motus.

Dissectum est cadaver 1. Aprilis 1677. in quo viscera omnia rite constituta apparuere, Iecur tamen naturali majus, Cystis fellea parva & inanis: Cordis sinister ventriculus continebat corpus concretum liberum, candicans fabæ magnitudine, longiusculum, sebo concreto simile palpitationis cordis causa: Intestina vacua, flatibus distenta, à crebrius exhibitis purgantibus: Pulmones ad aliqualem livorem vergebant: Sedulitas muliercularum fatum acceleravit, vel forte promovit, quæ malignitatis suspicione, pipiones singulis momentis cordis regionis admovebant, unde auctus fervor sanguinis, circulatio sanguinis irritata, adeo ut pulmones flabellando cordi impares fuerint; atque ab extraneo calore nativus prostratus sit.

Observatio XLIV.

Febris Continua, Tertianaria, à seroso humore in vasis cerebri accenso & totius 1. A pure intra cranium & membranam subsistente. 2. A Plenitudine vasorum tenuis meningis, cum apostemate in proxima cerebri parte. 3. Ob partem cerebri cum membranis putrefactam.

ILlustr. Virum temperamento cal. & humidum annum supra 63. agentem, circa solstitium hybernum anni 1606. Borrea de repente fæviente, de mane hortipilatio cum ingenti lassitudine invadit, unaque siti vehementi & oculorum caligine: facies insolito rubore saturato ac livori propiore suffunditur: urinæ copiosæ, tenues & aqueæ, instar pellucidæ: hisce symptomatis totum diem urgentibus appetente nocte somnolentia gravisque torpor ac stupor & in motu atonia: taciturnitas denique, oblivio & desipientia quædam obrepunt: Atqui cum non sine stupore omnium insolentem animi stuporem ac desipientiam in Heroë mirantium, quid rerum ageret prorsus inscius & multum ab illo Hectore mutatus transegisset duas horas, ecce derepente evigilat atque ad se redit, sed attonitus & immemor

corum quæ sibi evenissent: tum vero primum è pulsu majore ac velociore, nec-non crebro & inæquali, simulque igneo in toto habitu calore Febris emicat eaque acri comitata fuit, & quæ plurimam noctis partem inquietam traducere cogeret: Sequenti die assidua quidem & vehemens sternutatio, una cum tussi & raucedine exercuit, indeque febris deferbuit paulatim, sed ea sequenti luce denuo ingravescere cœpit: Atque hunc cursum tenuit febris in xv. usque diem, nisi quod à secundo paroxysmo in dies lentescens magis magisque tandem prorsus elanguit: Secundus morbi recursus à priore nihil omnino discrepavit, nisi quod nulla sternutatio excretiove subsequuta, sed alterius brachii, in quod caput repandum inclinabat, torpor & tanta imbecillitas ut illud attollere per aliquot menses ei non fuerit integrum. Tertio febris repetiit sub novilunio in Februario incidente, flante desubito Borea, sed & 4. 5. 6. & 7. imo quoties constitutio aëris mutaretur usque ad annum 1608. recurrit iniquam febris sed longè levioribus symptomatis: Circa deliquium Lunæ quintæ anni 1608. prægressis per unum & alterum diem coryza multaque sputione, & insigni colli gravitate febris teeruduit terrificis, magis quàm unquam comitata symptomatis, 2. scilicet deliquii die Borea sæviente, cum ab hac causa serosa colluvie introrsum vi frigoris compulsa, plurima mictione urgente & sopore jam sensim premente sese æger comminxisset, ecce subito horrore insolitaque rigescit gravitate & pandiculatione, oscitationeque & sopore opprimitur atque mentis quadam hallucinatione: Ea porro gravitas brevi adeo concrevit, ut sponte concideret genibus labantibus: reducto autem in lectum Sopor sensim, unaque oblivio ac veluti desipientia obrepunt, quorum ille quidem circa primam noctis vigiliam solutus est, hæc contra evidentius auxere, ita ut quanquam ad interrogata non absurde responderet, tamen garriret & nugaretur præter consuetudinem: Ab eo tempore urens calor per universum corpus paulatim se prodere, sitisque urgere totam noctem una cum sequenti luce, urinis tenuibus alioqui ut ante, & instar aquæ perspicuis, copiose fluentibus: eam diem excepit nox sopore inturbido & inquieto traducta: à quo evigilantem gravitas statim opprimit pariter cum oblivione & desipientia, ut vel lectum comminggeret, moxque sopor horrorque, & tanta in motu atonia, ut statuam vel catalepticum in lecto diceres: sub vesperam tamen primum evigilare, nugari, æstuare, sitire; reliquam noctem sopor sed turbidus interruptusque tenuit, febris ardor inde remissior: Quinto morbi die, ecce paroxysmus hora consueta, sed longe gravissimus repetit, cum ingenti extremorum refrigeratione, oblivione, desipientia, commictione lecti, comate vigili, aphonia, sensu sepulto, motuque abolito, & tanta corporis gravitate ut plumbeum crederetur: neque vero quicquam deglutire, vel ad oblata generosa quæ somnum excuterent sensus alicujus superstitis signum ullum date, respiratio crebra difficilisque admodum & parva; pulsus è magno & renitente, parvus, creber & mire inæqualis, vultus magis quam ante flammans, sed oculi lacrymis prægnantes: à meridie ad nonam largus sudor sese adjunxit, tandem circa x. noctis horam æger sensim somnum excutere, ad se redire, sed inde æstus vehementior, quia tamen lentescere cœpit declinante die: Hoc die de mane de natium dolore querela, nam cum corpus illiâ natura vastioris molis à sopore illo gravissimum redditum, durante per 15 boras veterno, totum in nates procumberet gangræna successit, cujus cacoëthia adjuncta vehementiæ paroxysmi quarti anticipantis, sive rigori, qui ex *Hippocr* in continua febre, corpore jam debili lethalis est, oppressus naturæ cessit.

Aperto cadavere, Aqueam in capite impuritatem confirmavit reperta aqua plurima in toto capite stagnans, & adhuc in cadavere reses, nec ab ardore febrili reficcata: Febrem autem in sanguine inflammaro hæsisse argumentum est, quod sanguinis massa ardore febris pene exsiccata exhaustaque est, ut dissectio docuit, cum in vasis vix libra sanguinis restitisset in demortuo. *C. Piso de morbis à sero sect. 2. p. 2. cap. 4.*

HÆc est morbi historia ex diuturnitate, & gravidate symptomatum, præsertim cephalicorum magni & insignis: de cujus specie sic statuo, ut si parapoplexiam, vel apoplexiam levem, sive febrem τεταμώδεα, eamque Comatosam indigitemus, parum à vero aberrare credam, Si attente *Hippocr.* orationem qua breviter & graphice Apoplexiam levem circumscribit, *Qui icti & siderati dicuntur, cum cerebrum multâ immunditie vitiosorum humorum repletum fuerit, anterior pars capitis primo dolorem ipsis infert, & suspicere non possunt aliqui ambobus oculis; aliqui altero, & sopor ipsos tenet, & desipiunt, & tempora saliunt, & febris tenuis habet, & corporis impotentia.* Si hanc *Hippocraticam* Apoplexiæ circumscriptionem consideremus, nullus dubitationi locus relinquitur, Febrem hanc omnino esse eandem cum *Hipp.* levi Apoplexia: atque si circumlocutione uti placet, & latius definire, esse eam Febrem continuam naturæ Tertianarum, sed cum comare pervigili complicatam, Nam immunditiæ multæ cerebri mucosis excrementis conspurcatæ clara fuerunt indicia, 1. Sternutatio assidua plurium dierum. 2. Tussis cum cantu. 3. Oculi sine causa manifesta collacrymantes. 4. Sopor singulis episemasiis exacerbationum periodicarum conjunctus & adeo contumax, ut nisi xv. horis exacte solveretur. 5. Aqua reperta plurima stagnans in toto capite. *Vide plura l. c.*

§. 1. Huic febri comatosæ similem & germanam omnino vidimus in Nob. matrona 63. annorum

annorum, habitus eufarci: Similis inquam fuit in omnibus, five idæam febris, five fyndromen fymptomatum fpectes: in his tamen duobus difcrepans, quod & epifemafias tempus ac initium exacerbationum non adeo pertinax, cum horas duntaxat novem defipientiaque premeret, & calor citius emicaret, Et vero non fuit producta, autrecurfibus diftincta; fed in quinti paroxyfmi initio fatalis extitit.

Vafa fimiliter fanguine exhaufta in cadavere reperta, & caput plurima fcatens aqua: fed fpeciatim vefica cholidochos diftenta prægnanfque pluribus calculis fabæ molem excedentibus, iifque viridantibus. *Idem ibidem.*

§. 2. Adolefcens in finiftro bregmate lapillo percutitur: Circa diem xx. febris affidua eum corripit: Non parva puris copia inter cranium & membranam reperitur. *Vide lib. 4. tit de Vulneribus.*

§. 3. Melancholicus juvenis (*de quo lib. 1. tit. de Paralyfi.*) laborabat Paralyfi & convulfione cum Febre infigni; paroxyfmi erant admodum frequentes, ita ut multoties quateretur. Eo mortuo, in latere dextro admodum turgebant venæ tenuis meningis multo fanguine nigro & concreto. Ea pars nigricabat, & apoftema continebat, in proxima cerebri parte.

§. 4. Mulier Tinea tentata, crebris lotionibus fanata, in capitis dolorem ac febrem continuam lethalem incidit: Media pars totius cerebri; cum membranis (erat dextra) putrida inventa eft, ichore citrino referta. *Saxonia Prælect. Pract. p. 1. cap. 1.*

Observatio XLV.

Febris Continua *focum in Pulmonibus inflammatis habens.* 1. *Ab inflammatione Pulmonum in abfceffum definente.* 2. 8. *Ab Eryfipelate Pulmonis.* 3. 4. *Ab inflammatione partis finiftræ Pulmonis poftica, in corruptionem definente.* 5. *A Pulmonibus Tumentibus, ex parte duris, aqua fætida plenis.* 6. *Ab eorum inflammatione circa partes extremas, Sanguine craffiori in eorum fubftantiam effufo.* 7. *A dextræ partis cum pleura corruptione.* 9. *A tumentibus Pulmonibus & Abfceffu tentatis.* 10. *Peripneumonicorum quorundam Pulmones fanguine putrido turgidi, indurati.* 11. *Pulmones cum corde fanguine turgidi.* 12. *A Pulmonibus fyderatis, Aqua virofa in thorace.* 13. *Continua à Pulmone & Pleura uno latere corruptis* 14. *Ab inflammatis Pulmonibus & Iecore.* 15. *A finiftra parte inflammata.* 16. *Ab humorum in eos influxu, unde tumentes reperti.* 17. *Ob fluxionem è cerebro in Pulmones; unde peripneumonia mendofa.* 18.

§. 1. VEntriculo nimis incalefcente Pulmonis inflammatio pernitiofa, decreto *Hippocr.* de morbis lib. 2. Quali *Ovenus Lange* fuæ familiæ poftremus, Cimbricæ nobilitatis decus *Patavii* anno 1617. abripitur, qui juvenis fanguineus vehementi in gymnafticis exercitio febrem continuam fibi attraxit, inflammatis Pulmonibus, quos corpori exemptos, ita deprehendimus affectos, antequam ad fuos in patriam tranfportaretur. *Ioh. Rhodius cent. ij Obfervat.* 1.

I*Nflammatis pulmonibus, &c.*] Peripneumonia definiri folet Inflammatio pulmonum cum febre acuta, tuffi & refpiratione difficili: Hoc affectu laborantes in pectore phlogofin infignem, cum pulmonum intumefcentia, & dolore interdum pungitivo perfentiunt: anhelitum laboriofum & brevem, five, ut *Hippocr. ait*: fublimem ducunt; Febris cum fiti immani, vigilis & tuffi molefta urget, cui etiam fputum fanguineum, aut fanguine interfperfum fuccedit: E quibus fignis manifefto liquet morbum hunc oriri, in quantum fanguis febriliter effervefcens vafa pneumonica minora non facile trajicit, fed intra ductus eorum hærens primo obftructionem, dein plus aggeftus & extravatatus, phlegmonen, cum calore tuffi & fputo difcolori parit: Porro quatenus fanguis ita coacervatus & ftagnans ductus pulmonares hos inflat, & illos comprimit, refpirationis difficultas & anguftia: & quatenus ifte fibras nerveas vellicat aut diftendit, fæpe dolore excitatur. Quod fi inquiritur, quomodo phlegmone in pulmonis compage, mere veficulofa & excarni concrefcere poffit; & qua ratione ab effectu ifto in carne mufculofa, aut vifceris parenchymate excitari folito, differat: Dicendum erit, quamvis prædictæ partes quoad texturam varient, tamen affectus rationem in iis fingulis prorfus eandem effe: Nam vafa fanguifera perexilia, tum in pulmonibus ductus omnes trachæales, tum in mufculis fibras carneas, tum denique in parenchymatis fibrillas & ftimana nervea, cum plexibus denfiffimis, velut corymbis, ubique pariter amplexant, vinciunt & varie circumligant: Quod autem phlgmonen parit, ipfe eft fanguis, qui dum valde effervefcit, fimulque in tranfitu fuo impeditur, ubique locis ac præfertim in pulmone (cujus vafa in plexus minutiffimos ramificantur) primo obftructionem, & confequenter inflammationem ciet. Itaque peripneumoniæ ratio formalis, & caufa conjuncta in hifce duobus confiftunt, videl. quod fanguis febriliter effervefcit, fimulque quod intra pulmonum ductus anguftiores hærens, obftructionem ibi inflammatoriam creat: Nifi bina hæc concurrant, à morbo ifto immunitas eft: nam in febribus plerifque aliis, ac imprimis in caufone, fanguis utut vehementiffime æftuans, & tota præcordia inflammans; quin etiam in pica, malacia & hydrope pectoris, ifte lentus admodum, & intra ductus pulmonares plurimum hærens, peripneumoniam haud concitat: Ad hanc producendam opus eft ut utrique affectus conveniant & vires jungant. Attamen cum utriufque diathefis jacta eft, modo hæc, modo ifta prior, in actu eft, & quodammodo alterius caufa, aut faltem occafio exiftit: Nam interdum fanguis in febrem concitus, obftructionem pulmonarem facit: quandoque

item iste in pulmone remoram offendens, à propria obstructione effervescentiam febrilem concipit: Attamen ad morbi hujus procatarxin constituendam, sanguis una ad effervescentiam, simulque ad vasa pulmonaria obstruenda, aptus esse debet.

Cujusmodi hæc liquoris sanguinei diathesis ad peripneumoniam inclinans fuerit, etsi non facile designatu fuerit, ejus tamen ratio ex phlebotomia in hoc morbo, semper cum successu optimo celebrata, nonnihil elucescit: Enimvero sanguis è quibusque hoc morbo, prout etiam pleuritide laborantibus, detractus, postquam refrixit in superficie sua, loco cremoris coccinei pelliculam subalbidam, aut alias discolorem, quæ item tenax admodum & viscida est, succrescentem habet, unde conjicere licebit massam sanguineam in compage sua nimis strictam, dum inter circulandum recrementa sua demittit, nimis incrassari & quasi lentescere, proindeque tū ad effervescendum, tum intra vias angustiores, & præsertim pulmonares hærere nimis proclivem fieri: Quod amplius inquiritur, unde nam hæc sanguinis dispositio, quasi instar vini penduli, fit tenax & viscosus, procedat: hujus generalis hæc est, vid. quod cruoris partes crassiores à subtilioribus non satis comminuuntur, ita ut omnibus æqualiter mixtis & mutuo subactis, demum humores utiles in munia quibusque appropriata secedant, atque inutiles per cloacas idoneas continue amandentur: Verum è contra, in quantum sanguinis particulæ sulphureæ, una cum salinis & terrestribus nimis evectis combinatæ, cæteras quasque irretiunt & inviscant, proinde liquor ejus recrementa quæque & impuritates intra se continens, instar glutinis lentescit, & propterea diathesin peripneumonicam concipit: Enimvero unicuique obvium est, sanguinem quatenus ita lentescit, ad vasorum ductus angustiores (qui certe in pulmone perquam angusti sunt) obturatos aptum reddi: insuper ob eandem rationem, etiam ad effervescentias febriles ineundas inclinari: videl. in quantum iste fæculentias quasque & recrementa sua intra proprium sinum pertinaciter retinens, ab iisdem subinde in plenitudinem aggestis; in turgescentiam immanem (à qua necesse est pulmonis inflammatoriam obstructionem incipi vel augeri) cogitur. Insuper ad morbi hujus procatarxin, non raro pulmonum vitiositas accedit, atque ad hanc partem afficiendam generalem istam sanguinis dyscrasiam determinat: Nam ut cruor lentescens effervescat, præcordia firmiora & robusta sæpe noxam ab illo intentam evadunt, atque labe in pleura, aut circa habitum corporis defixa pleuritis, aut rheumatismus potius quam peripneumonia excitatur: Attamen pulmones teneri, tussi obnoxii, aut propter hæmoptoen, aut alios pectoris affectus in conformatione prius læsi, à sanguine (dum in compage sua nimis strictus & tenax est) ebulliente, oppilationem φλεγμονώδην facillime concipiunt.

Hæc de peripneumoniæ causis conjunctis & procatarcticis; ad evidentes quod spectat, huc referri debent quæcunque sanguinis crasin subito pervertunt, aut diapnœam liberiorem cohibent: uti imprimis sunt caloris & frigoris excessus: vini aut aquarum ardentium potus immodicus, vehemens exercitium, aquarum quarundum & præcipue glaciatarum potus: Porro nonnunquam maligna aëris temperies hunc morbum pluribus accersit, & epidemicum facit. *Willis Phar. rat. p. 2. s. 1. c. 8.*

§. 2. 1601. In Ducatu Urbini, totaque Piceni regione *hyems frigidior*, æstas humidior fuit, autumnus frigidus & humidus; hyems denuo borealis, deinde placidior circa solstitia atque vernalis, etenim Austri Favonii, boreales alternatim viguere, bis terve tantum pluviæ: quare Martio & Aprili, tota in regione Pisauri, atq; Urbini, grassabantur tumores circa fauces, pleuritides, tusses, difficultates anhelitus, Thoracis dolores, frequenter lethales Peripneumoniæ excruciabant, quarum aliæ primo insultu fatigabant, plurimę *ab angina & pleuritide ortum ducebant*, & in septima sæpe, rarò XI. interficiebant, neque hominum majorem partem occupabant, sed senes destillationi obnoxios, immoderationi victus deditos, atque exercitiis violentis: plures ruris incolas quam urbanos, eosque calidos atque crassos: febre prima die cum rigore, deinde continua corripiebantur, cum siti magna & lingua excrementosa humida, modo aspera & rubra, gravitate thoracis premebantur, levi dolore ad claviculam, costas, spinam, humeros vagante; densa & calida respiratione, tussi cum sicca tum humida, *cum sputo viscido, spumoso*, crasso raro, subflavo, subcruento, subnigro, rarissime purulento: ægre sputa dejiciebantur, aut nihil; floccos aut paleas à parietibus carpentes, 4. & 5. delirii peribant: hanc febrem non admodum magnus calor, nec tactu insigniter mordax concomitabatur: urinæ crassæ & confusæ inter initia apparebant, quæ si statim attenuarentur, moriebantur, Si vero paulatim clarescebant, sanabantur: eorum color est subrufus, pulsus magnus & mollis, aliquando intercurrens erat, in salvandis validus in morituris languidus, frequentissimus: Efflorescebat malarum rubor & oculorum: facilius supini & in latus decumbebant; alii recta cervice spirare cogebantur.

Quamvis auxilia necessaria adhibita fuerint, maxima ex parte tamen plurima pars ægrorum interibat: Sectis cadaveribus, *reperti sunt pulmonum* abscessus, ex quibus multa materia fœtens prodibat. *Lelius à Fonte consult. iij.*

TRiplici affectuum genere homines conflictari satis constat; Angina, pleuritide, atque potissimum peripneumonia cujus maxime notæ traduntur: Est autem inflammatio pulmonis cum febre acuta: Locus affectus censendi sunt parietes vasorum & partium magis nervosarum Pulmonis: communicatur autem affectus toti pulmoni, præsertim partibus proximis illi quæ inflammata est: Quam quidem affectionem interdum in sanguinem pituitosum atque biliosum referendam censeo, nullo alio affectu præcedente, ex dextro cordis sinu in pulmones vehementius excussum, qui non modo pulmonis venas & arterias, verùm etiam totum ipsius corpus præter modum implens atque distendens, coarctatur ac putrescit, ac pulmonis inflammationem accendit; non eam quidem aliarum more collectam, sed toto viscere diffusam: Quamvis *Galenus* dicat. de c. Puls. c. 12. non accersiri à bile pulmonis phlegmonem, cum humor

bilio.

biliosus sit subtilis & facile elabatur, Respondeo 1. vel bili permisceri pituitam, quemadmodum in hoc tempore: vel colligi humores paulatim, vel aliunde corrivare: Sanguis biliosus, cùm eo nutriantur pulmones, Paulatim colligitur & peripneumoniam potest constituere: In id vitii plurimos præcipitat angina & pleuritis antecedens, cum tumor heterogeneus ex sanguine, bile, & catarrhali excremento perfusus in pulmones irruit per ora venæ arteriosæ & arteriæ venosæ, ex parte vero à cerebro prolabitur: Physicis causis accedant Astrologicæ, Eclypsis scil. prætetita, atque Saturnus in mundi themate in sexto domicilio, in domo Martis repertus, ex opposito horoscopium respiciens: quæ præsertim senibus in hac tempestate morbos acutos minantur, ut ex iis peripneumoniis, si earum causas pependimus, aliæ ex sanguine pituitoso, excremento catarrhali permisto, aliæ bile oriundæ sint aliæ vero ex bile melancholicæ portione permista & ex iis aliæ acutiores & interficientes 4. die, vel 7. aliæ mitiores: Præterea aliæ incipientes & essentiales; sed rato plurimæ ex anginæ, pleuritidis vel catharralis excrementi successione. Inter signa à posteriori desumpta, enumeratur febris assidua & acuta; difficultas spirandi vehementissima, & major quam in pleuritide, siquidem, ut scribit *Galen.* 1. de loc. aff. 8. tanta inducitur difficultas, tanta angustia, ut ægri videantur suffocari Præterea dolor gravativus ut ægri sensum cujusdam gravitatis thoraci incumbentis potius quam dolorem sentiant, cum pulmones tenui admodum sensu præditi sint; Pulsus molles observantur, languidi, inæquales, ut refert *Gal* 4. de caus. Puls. 12. Tussis interdum sicca, in principio præsertim, postea temporis progressione multa & varia apparent, modo alba & crassa, modo flava, aliquando nigrore aliquo perfusa; adest etiam rubedo maxillarum; Inter signa quæ ab antecedentibus desumuntur, præter aëris præcedentis inæqualitatem; hujusmodi affectus producendi accommodatam, non prætereunda est cibi porionisque immoderatio & labores nimii; Signa causarum ita perpenduntur, dum est à bile, quod raro accidere intelligo, ægri calidissimum aërem respirant, aquæ frigidissimæ, tum aëris cupiditatem habent; Dum est ab aliis humoribus, summus ille æstus non ita apparet, neque cætera symptomata sunt ita gravia & periculosa; Signa lethalis peripneumoniæ describuntur ab *Aëtio*, quod die quarta aut septima interficit: vigiliæ aut somni breves, stuporem aut delirium inducentes: Quorum signorum omnium facile est rationem reddere, si quis voluerit naturam hujus morbi & partis memoria reuere. Spirandi namque difficultas & angustia premit, ex inflammatione in pulmone bronchia angustius, cogente, quæ aëris attractionem impedit; Nullus est doloris sensus, nisi gravitatis, quia pulmo sensu est expers: membranæ autem intersepientes, à pleniore pulmone depressæ, dolorem gravantem producunt, extremis potissimum partibus quibus alligantur, quia major ibi extensio, ut ad os pectorale & spinam exporrigatur; Exspuunt semper aliquid, ob laxitatem partis affectæ, à qua semper aliquid resudat, sentiuntque calidam respirationem qua partim plurimum efflando, partim plurimum aërem frigidum attrahendo, allevari queant: Acuta comitatur febris, cum rubore insigni maxillarum, ex fuligine sanguinis putrentis ex qua causa delirium conciatur, &c.

Urinæ crassæ & confusæ] Propositis affectibus præter accidentalem febrem etiam essentialem & malignam accedere duo sunt quæ suadent, cum delirium supervenieus, tum urinæ confusæ, Nam peripneumonia pectoris & aliarum partium consensione, ex heterogeneo excremento ut plurimum genita, & in sene, non deberet in septima die interficere: cui potius deberet accidere coma quam delirium, cum hoc à vaporibus ferventibus & biliosis contingere soleat, unde *Hippocr.* 7. aph. 12. In peripneumonia phrenitis malum: qui affectus non solent esse ita lethales, cum à materia pituisa aut plurimum pendeant, & multi ex his evadere deberent, unde *Hipp.* in proposita constitutione, dum has peripneumonia proponit, dicit fere omnes evasisse: Lotia etiam confusa possunt esse à calore febrili materia morbificam agitante à qua vaporesad caput exhalantes delirium accersunt: hæc enim confusio & crassities non semper ostendit coctionis gradum, cum in principio in senibus pituita scatentibus id non facile contingat, ut ob id non sine ratione colligendum sit, iis febrem Essentialem malignam sæpe conjungi. *Idem.*

Ab angina & pleuritide ortum ducebant] Quandoquidem dissectis cadaveribus soli pulmones affecti apparebant, quanquam varia symptomata fatigarent, tumores circa fauces, lateris & pectoris dolores &c. Inde confirmari posse videtur opinio eorum qui Anginam exquisitam sedem in pulmonibus habere statuunt vide c. de Suffocatione §. 1. 2.

Frequentes Pleuritides, &c.] Inde quoque verisimilis redditur eorum sententia qui pleuritidem ab inflammatione pulmonis deducunt, *Vide lib. 2. cap. de lateris dolore.* §.

§. 3. Melchior de Fresnoy annos 4. natus febre corripitur continua, sed quæ exasperationes haberet: catarrhus erat, *tussis, sicca, nec præ tenella sitis quæ expleri non poterat*: tamen inanis semper erat tussis & tenuis humor eludebat spiritum: Vomitiones frequentes, alvus albicantia ejecit, deinde substitit: uriæ tenues crudæ, decolores præ febris vehementia medicamentulo alvus sollicitata reddit multa biliosa: tussis perseverabat: dolores ad sinistrum hypochondrium, sed vagi nec eodem modo perseverantes deinde sinistram lateris partem occupabant: alvus soluta est, viridia excreta, chylosa, *sitis quæ expleri non poterat*: magnum in pulmonibus conceptum incendium conjectum est: hinc dolores ad sternum & latus sinistrum, sed qui ad latus sinistrum non perseverabant: Medici putabant vomitiones ab imbecillitate ventriculi oriri: Quod in eam suspicionem eos adduxit, est frequens dejectio, multaque rerum variarum, putridarum, viridantium: aliquando animus paulum deficiebat: & nos animi defectiones & frequentes vomitiones in alio observavimus, cui inflammatio pulmonis à pleuritide aut fugaci dolore lateris oborta fuerat. Febris non erat admodum vehemens, destillatio erat magna, eludebat spiritum: sensim consiciebatur; & incautis nobis cum cibum appeteret, biberet avidissime, 20. die, item cum de purgando eo cogitarent Medici, sublatus est: *debuerat mitti sanguis.*

Aperto cadavere nihil p.n. in pulmone contentum inventum est: una pars pulmonis veluti stipula ardente deflagraverat, lobus unius pulmonis, livebat, Hepar quoque veluti deflagraverat *Ballonius consil. lib. 1. cons. 27.*

D*efectus animi, frequentes vomitiones, &c.*] Quæstio hoc loco moveri potest, An inflammatio Pulmonis, sive ea sit phlegmonodis sive erysipelatodis, habeat hæc sibi conjuncte, *Defectus animi. Vomitiones, Tussim siccam, Alvi fluores*, ac si per se primoque alvus inferior laboraret, *Fugacem genarum ruborem, Sitim inextinguibilem, Febrem non ita magnam omni tempore*, sed ex intervallis ferocientem & prodentem sese? Hoc fortasse pauci ante nos animadvertunt, & sic alium morbum pro alio curamus: aut falso vomitiones & alia accidentia quæ narravimus, ad alias partes referimus, tati hoc non ad pulmones, quæ tamen præcipuè affecta pars est, pertineret: Et ut quod sentio obiter dicam, cùm ad puellum acciti essent tres celebres Medici, unus solum affectum pulmonem intellexit, & quandam speciem peripneumoniæ suspicatus est, unde sectionem venæ suasit; Sed falso subesse ulcus cogitavit, nesciens inanem banc tussim erysipelatis pulmonis pathognomonicum esse: Omnes ignorarunt vomitiones illas, frequentes, dejectiones frequentes, ingentem admodum sitim & opinione majorem, in inflammatione pulmonis apparere solere: quorum ignorantiam ut detegam, ne forte sese excusent quod nullo loco legissent, aut animadvertissent talia symptoma ita contingere inflammato pulmone, citabo *Hippocr.* qui illum puelli morbum mihi vere expressisse videtur: Ita lib. 2. de morb. in omnibus suis observationibus ex monumentis admirandus, *Erysipelas in pulmone fit cum Pulmo nimium fuerit resiccatus, quod contingit ab ardore, febribus, labore, intemperie: Et cum perresiccatus fuerit, plurimum sanguinis ad se trahit, maxime ex magnis venis tenuissimum ac debilissimum: Postquam traxit, febris ex ipso fit acuta, tussis sicca, repletio in pectore, dolor acutus in anterioribus ac posterioribus partibus, maxime circa spinam magnis venis calefactis vomunt subcruentum, aliquando lividum, vomunt pituitam & bilem animo linquuntur ob sanguinis transmutationem derepente contingentem: atque hoc maximum signum est in pulmone geniti erysipelatis & si assiduæ febris in vasis perseveraverit.* Itaque ex contractu *Hippocr.* apparet hæc maxime symptomata erysipelate tentato pulmone contingere solere, dolorem sterni, vomitiones, tussim siccam, deliquium animi; quod mirum esse potest; Sed hæc contingunt majora vel minora, plura vel pauciora pro humorum varietate: Nos autem observatione trium hoc affectu laborantium, certo scimus febrem (licet sit ocupatus Pulmo) non eodem perpetuo tenore affligere ac sævire, nam quia erysipelatosæ affectionis comes est, & præsertim à tenui sero, fit ut flammeus sit calor, cujusmodi in palea accendi solet & evolare statim: si autem putris, solida firmaque esset materia, & pars quæ inflammatur solida, ut hepar, perseveraret febris & calor eodem modo quo in candente ferro: Deliquia animi quæ hic contingunt, nos admodum perturbarunt, ignorantes tale aliquid contingere posse inflammato pulmone, & triviales Medicos secuti, ad malignam qualitatem jactationes istas, deliquia animi & virium jacturam referabamus, non autem ad propriam affectionem pulmonis, ut *Hipp.* fecit loco citato: Movit quoque alvi fluor, sed duabus de causis contingere potest, tum quia ventriculus ipse afficitur, & quemadmodum leipothymia cùm prehendit per consensum pulmonis, ratione ichoris à pulmone resudantis, & ratione attractionis ab ingente calore pulmonis, ut *Hipp.* annotavit, Ita quoque debilitas aliqua in ventriculum cadere potest, à qua lienteriæ aliquid simile contingit: Ac revera in puello nostro chylosa nonnulla prodiere: Secunda causa hæc esse potest, quod ichor à pulmone refluens ferire possit ventriculum & intestina, hinc alvi inferioris fibræ laxantur, hinc fluores: *Fernelius* ut in multis accuratus fuit, ita in pulmonum affectibus observavit cap. de Pulmonum morbis, quandam notham peripneumoniam, cujus idea apparet in ægro à nobis proposito, *Tenuis, acris, multaque destillatio* (inquit) *è cerebro confertim illapsa in pulmones interdum ardore pa. incenditur, æstum ac febrem inferens: plerique eam affectionem peripneumoniæ nomine designant, in qua & tussi spirandi difficultate, & lenta febri sensim conficitur æger, sine ulcere, sine sputione cruenta:* In puello nostro vere exprimitur morbus, Et cum destillatio est, tussis sicca, Febris non ita ad manum mordax, *rubor genarum*, dolor sterni (quod notandum) virnia dejectio, sitis ingens, perceptio summa caloris in pectore, non est dubium quin *inflammatus Pulmo* sit: Ac notari debet ex locis citatis, aliquid erysipelatodes in pulmonibus concipi bifariam, aut cum tussi, aut sine tussi, saltem quæ magnam afferat molestiam (nam subest tantula:) Si cum tussi, distillatio est ferina, diluens calorem, unde febris non ita ferox apparet, illi incauti moriuntur, nihil exrundunt memorabile: à capite præsertim manat causa fovens morbum: Si sine tussi, à venis parvis & magnis resugitur sanguis, qui in pulmonem illabens & incurrens, potius attractus, fovet incendium: Et illud est quod volunt Medici memorandum, veram Peripneumoniam oriri excusso tenui & bilioso sanguine è cordis dextro sinu in venam arterialem, hinc totum Pulmonis occupatur, hinc inflammatio: Quod si verum est, in inflammatione pulmonis sectio venæ potius videtur celebranda ex interiore dextra? Tamen *Fernelius* ex sententia quorundam in inflamm. pulmonis secari vult internam cubiti sinistri: Ratio ejus hæc est, Quoniam pulmonum venæ ex dextro cordis sinu prodeunt; hic autem in sinistrum parietem venæ cavæ inferitur qui per alam sinistram in cubitum excurrit: *Inter morbos qui occurrunt Pulmonum affectus cognitu sunt difficiles, nec enim signa univoca sunt, sed maxima ex parte æquivoca.* Ballonius.

Tussis sicca, &c. Tenuis humor eludebat spiritum] *Hippocr.* 1. de morbis, Peripneumoniam quandam & pleuritidem describit, quam sine sputo & siccam vocat, quæ huc quadrant: Eæ, inquit *Ballonius* lib. 1. Epid. non tam in humore & tumore phlegmonode consistunt quam in phlogosi & vagabunda assatione aut adustione: jugulant homines incautos, & minimè cogitantibus Medicis: Harum author est serum acre, subtile, malignum, efferum, eludens exclusionis ansam & pepasmi occasionem, à quo siderantur pulmones repente: Signa sunt rubores generum fugaces, tussis inanis, indolentia fere, jactationes, ariditates linguæ & extenuatio præter rationem, dolores pungentes & fugaces.

Sitis quæ expleri non poterat] *Galenus* febris Ardentis sedem inquirens, de siti, quæ ejus pathognomonicum est, ita scripsit, In una corporis parte, quæcunque illa sit, interdum causus gignitur, interdum in toto corpore: Si in toto corpore, Sitis adest necessariò: cùm verò in una parte, non de necessitate Sitim infert, nisi pars ipsa sitim pariat; Omnium primum id facit os ventriculi, deinde ventriculus, post stomachus, post Pulmo, & subinde Jejunum intestinum: Hic Pulmonem quarto loco statuit *Galenus*, ratum tamen à pulmonibus æstu incandescentibus inexplebilem sitim excitari: Simili exemplo id firmat *Ballonius* in Paradigm. §. S. N. *inquit*, intolerabili Siti cruciabatur, male affectos pulmones & jecur facies demonstrabat; in gargareone quoddam ἐπιφλόγισμα, ac si angina esset ἐρυσιπελατώδης, loquendi magna difficultas, non febriebat multùm, inopinato 7. die natura irritata moliri vult aliquid, nescio quæ materies in pulmone conclusa movetur, ac si abscessus aliquis esset, jactatur, resurgit sæpe, stertor, mors: Illa sitis ingens à pulmone calefacto ob pituitam putrem nata erat; Erat vel erysi-

erysipelas in pulmone, impropriè dictum ab *Hipp.* 2. de morbis: denique hoc fuit pleuripneumonicum: Simile passus est *Therjophus Galterus*, cùm enim inextinguibilem unius mensis sitim sustinuisset, oborto leni dolore lateris, intra quatriduum interiit.

Debuerat mitti sanguis] In ejusmodi peripneumonia & pleuritide sine sputo, An vena secunda: *Hippocr.* lib.1.de morbis ita scribit, Fit Peripneumonia & Pleuritis sine sputo, ambæ ab eadem causa, & siccitate, Siccant autem & calida cùm nimium calefecerint, & frigida, ubi nimium frigefaciunt congelatur autem latus, & quæ in ipso sunt venæ, & convellitur: quantùm in ipso est bilis & pituitæ, id à caliditate resiccatur, & dolorem inducit & febrem, Hinc venam secare convenit in manu splenitidem aut hepatidem, juxta utram fuerit morbus;) Tamen lib. 3. de morbis dum pleuritide sicca, & sine sputo loquitur, humectationis quidem multæ commeminit, at nunquam phlebotomiæ, Sic hic accuratos & sagaces esse Medicos oportat: Cùm autem meminit pleuritidis siccæ à frigore, à quo congelatur in pleuritide latus, videtur explicare ideam earum pleuritidum quas 3. aphor. per hyemem grassari scribit, Nam in his frustra tentatam sectionem venæ sæpe vidimus; cum potius consilio *Hippocr.* sit veniendum ad tepefacientia & paregorica medicamenta: Quod prudentiores Medici, & qui non tam solent id remedij accelerare, nec ex vulgi opinione pendere, id faciunt.

§. 4. Multi incauti eripiuntur ob inflammationem Pulmonis, quorum in Pulmonibus nihil reperitur aperto cadavere, nisi quod *vestigium aliquod flammæ* apparet, Et hoc idiotæ non animadvertunt. Quod accidere verisimile est cùm Erysipelas Pulmones obsidit. *Ballonius. Epid. & Ephem. lib. 1. p. 23.*

Erysipelas Pulmonis aliud à priori describit *Hippocr.* l.de morb.int text.8. Cùm pulmo, *ait*, ab igne facto tumet (οἰδέῃ) hæc inflammatio præcipue fit à sanguine, cum inseipsum pulmo attrahit sanguinem & continet, hic autem morbus æstate sub caniculam præcipue fit, Sic igitur æger ab hoc afficitur, Tussis incidat sicca, & rigor, & febris, & rectæ cervicis spiratio, & labor vehemens in pectore, (*ob tussim*) & nares dilatat, & aperit, ut equus currens, & linguam exerit, ut canis æstate ab aura, quæ est in æstu summo, ustus & tumor habet pectus, & paucis atque longo intervallo lingua hæsitat, & rubor in oculis, & pruritum sentit in toto corpore, & præ labore decumbere non potest, sed ipse se ipsum præcipitem jacit ac devolvit inquietudine laborans, &c.

§. 5. Vir Revet. biliosus & melancholicus, *post multos animi corporisve labores* multam sanguinis rubicundi cum tussi copiam rejecit, qui auxiliorum ope visus est melius se habere, quamvis febris Assidua reliqua fuerit, quæ bis septem diebus transactis aucta est, post cibum & nocturnis horis magis increscens: conquestus etiam est per biduum de sinistri lateris dolore, eóque non admodum intenso, cui per hoc tempus aliqua tussis, somni breves, difficilis spiratio conjunguntur, nihilominus desistente dolore; febris in dies magis augescit, & præter somni brevitatem, in hoc tempore adest siccitas & ariditas linguæ sine siti, dolor universi corporis, dorsi præsertim, mingendi difficultas, lotia clara & fæces duriores: Ego supposito sanguinis profusionem præcedentem à Pulmone fuisse, & cum non præcesserit dolor, potius per anastomosin factam esse quam per diæresin, existimo in substantia Pulmonis laxiori relictum, illius partis inflammationem concitavisse, deinde corruptionem & gangrænam; & ob id non esse mirum si in primis diebus adfuerit tussis & dolor, deinde parte affecta cancrosa reddita, omnia delituerint. Febris assidua à cibo & horis nocturnis ingravescens ex affectione proposita proficiscitur: An vero etiam febris fixa conjungatur, in dubio reliquo. Mingendi actio fere ablata, & siccitas linguæ sine siti, proveniunt ex facultatis harum partium deficientibus; cum non reperiantur aliæ causæ in quas possint referri, quia ratione siccitatis cum non percipiatur sitis ob delirium, sequitur ex defectu facultatis sitiferæ symptoma procedat; Idem die de mictione fere ablata.

Alij Medici putabant morbum futurum diuturnum, cum symptomatibus augescentibus spatio duorum dierum suffocatus obierit. Antequam secaretur cadaver, sciscitatus quæ mea esset opinio? respondi corruptionem Pulmonis in parte sinistra versus dorsum vergente, quemadmodum in consultatione dixeram, Et secto cadavere ita inventum est. *Lælius à Fonte consult. xlix.*

P Arte sinistra] Adnotavit *Joubertus* cap. 7. de affect. Thoracis in Pulmonia non esse necesse totum Pulmonem inflammari nam sæpissime unum aut alterum lobum tantum id pati, quod infinitorum cadaverum apertio ipsum docuit.

De sinistri lateris dolore] Vide quæ dicta sunt de Pleuroperipneumonia lib.2. Ut hinc constet sæpius affici Pulmones cum sola plura in vitio esse credatur.

§. 6. Rev. Pater post multos labores & in aëre perniciose moram, ut & sub radiis solaribus, febre Assidua cum destillatione ad partes spiritales, tertianæ duplicis formam referente fuit conflictatus, à qua transacta xi. die visus est evasisse: Deinceps dum in novis erroribus versatur, in febrem Assiduam delapsus est, quæ à longo rigore exordium sumens, cum dolore sinistri lateris, cujusdam gravitatis thoraci incumbentis, cum tussi initio sicca, *deinde progressione humida*, in qua pituitosa flavitie & cruore perfusa apparente; spirandi difficultate vehementi, cum pulsibus mollioribus, languidis & inæqualibus, malis rubentibus. Hic 14. die recidivæ suffocatus obiit.

Visum est secare cadaver, cum omnino ego præsagirem in pulmonibus offensionem esse: Secto cadavere, inventa est altera pulmonum pars aucta in magnitudine, ut quadruplo major esset quam altera, & durior: qua secta multa a quasfœtida fuit expurgata, & caro inventa densa, dura & rubra, quemadmodum esse solet Hepatis caro, & ab eodem latere etiam musculi intercostales non sine læsione inventi sunt. *Lelius à Fonte consult.c.*

T*Ussi humida, &c.*] Notandum in febribus continuis aliquando accidere excreationes cruentas aut subcruentas, unde non illico colligendum adesse Pleuritidem aut Peripneumoniam Hinc *Hippocr.* aph.47. 4. *In febribus non intermittentibus excreationes sanguinolentæ liventes, & graveolentes biliosæ, omnes ma æ sunt.* Quæ materia non tam thoracis est quam aliarum partium, qui excrementum deponunt in Pulmones, ubi per moram alienum induit colorem, Aut contingit talis excretio cum humor in Pulmonibus congestus, accedente febre essentiali, solvitur, & extenditur: Talem excretionem ἀποχρεμψιν vocat, *Hippocr.* veram autem à Pulmone manentem, πτυελὸν, quæ index est inflammationis partes thoracicas obsidentis: sic Pythion 3 Epidem, part.4.sect.5. sextâ die varia & cruenta extussivit, cum tamen nec pulmonicus nec Pleuriticus foret, Nec à capite malum esset, sed tantum ab influxu materiæ cujus ea non aderat copia ut inflammationem pareret, aut forte incendium non conceperat.

Cum destillatione ad partes spirituales) Nec tamen inferendum quæcunque è pulmonibus extenduntur ea è capite defluxisse, sicut enim cerebrum ob sanguinis copiam, qui sinus ipsius membranarum implet, si crudus sit, excrementa continuò colligit, Ita & pulmones, quorum vasa sanguine plena sunt, si ille excrementis scateat, copiam illius coacervant.

Post multos labores) Sunt ex Medicis qui causas procatarcticas negligunt, sunt qui pluris faciunt: nam cum extra corpus positæ sint, videntur negligendæ, tamen ad diagnosin & curationem non parum habent momenti: Vulgus fere totus est in causis externis & frustra eas causas tanti facit, Nec enim videndum quod morbum faciat, sed quod tollat ait *Celsus*, Externæ causæ internas & antecedentes quasi irritant & provocant, ab externa enim causa fere fit initium motus. Huc pertinet quod *Gal.* scripsit 1. Epid. ad histor. Sileni, Causæ externæ diarias febres excitant si corpus morbo non sit opportunum, Et ita laborasset *Silenus*, sed quia jam ad aliquid deterius aptum & comparatum erat corpus, ideo gravi morbo est implicatus, unde statim morbi initio gravia diráque symptomata apparuerunt, &c.

§. 7. Nob. N. annorum xl. constitutionis sanguineæ, pleniorísque habitus, circa 4. Febr. 1617. cum febribus accidentibus incidit in pectoris angustiam, respirationis difficultatem, sequente sputo cruento & concurrente urinæ suppressione: Prout autem erat vir magnanimus, ita parum vel nihil hunc affectum curans, Heidelbergam proficiscitur, ibique deterius habens, venæ sectionem instituit, & post biduum Darmstadium repetens, omnia symptomata magis ingravescere sentit, unde Francofortum sequenti die sese confert, ibique Medicorum opem frustra implorat viribus naturæ, ob gravia symptomata succumbentibus. Adfuit autem præter signa Peripneumoniam comitantia, Difficultas urinæ, qua mirum in modum affligebatur, cui fortassis ansam præbuit *denegata seri copiosioris dissipatio* per habitum corporis, ob aëris hyberni frigidioris inclementiam, in quo prædictum iter initio morbi suscipiebatur, inprimis cum alias etiam nephriticis obstructionibus æger interdum laboraret. Desiit ea difficultas urinæ remediorum usu, sed adhuc sputum cruentum, dyspnoea, nullus dolor in pectore, calor p. n. summáque virium imbecillitas aderat, ex quibus signis facillime Pulmonum inflammatio lethalis colligebatur. Ingravescente ergo virium imbecillitate 25. Febr. tumor pedum succedit symptomaticus. Ac 26. viribus pedetentim oppressis, & uno atque altero pedum digito livescente atque emoriente, circa vesperam, præcedentibus diebus præeuntibus levibus deliriis, sæpius cum sopore quodam obortis, animam reddidit.

Aperto cadavere, in pectoris cavitate serum sanguinolentum copiosum aderat; Pulmones, quorum substantia alias spongiosa, undique sanguine crassiore, qualis venosus est, scatebant, extremis eorundem partibus induratis & nigricantibus: Cor flaccidum & intus penitus exangue, conspiciebatur, at intestina sanguine putrido flatibus permisto replebantur, unde paulo ante mortem copiosus sanguis odoris deterrimi, ob imbecillitatem retentricis summam, etiam excernebatur. *Horstius observ.ix.lib.3.*

D*Enegata seri copiosioris dissipatio*) A redundante & æstuante in vasis sero potest oriri Peripneumonia, si præsertim fervida adsit viscerum intemperies; Id enim sponte, præ copia vel accedente ambientis calore, aut etiam frigore, (unde suppressio fuliginum) fervorem & incendium concipiens, à sanguine secedit, exundatque in Pulmones, ob raritatem & motum ad excipiendum opportunos.

§. 8. D. Francisca Chapuis uxor D. Rival Aurifabri Genevensis ætatis annorum 36. à sex mensibus gravida; nephriticis doloribus obnoxia, quæque sæpius calculos excluserat, quinta morbi die, 12. mensis Ianuarij anni 1672. me accersiri jubet, Pharmacopæi curæ ante commissa; Erecta cervice spirabat, cum febre continua gravativo pectoris dolore, tussi aliquando sicca aliquando humida, rubore intenso genarum, siti inexhausta, lingua arida: accesserunt vigiliæ & non à morbi die, τρόμος cum delirio & deglutiendi difficultate: Eductus sanguis fuit omnino corruptus, & quem triduo ante obitum, etiam urgentibus spasmis teme-

temerario ausu Pharmacopæus, incisa utriusque manus, eodem tempore salvatella, educi curavit: Urgebant præterea hypochondriorum dolores & flatuum superne & inferne eruptio. Primo ad ægram ingressu Peripneumonia laborare pronuntiavi, eaque lethali, tum ob graviditatem, juxta aphor. 38. sectio 5. Tum ob vehementiam symptomatum, sanguinisque corruptelam: Pharmacopæus uni nephritidi intentus fuerat (etsi nullæ tunc ejus essent querelæ ac libere permearent urinæ, quæ subjugales semper fuerunt) ac febris extinctioni: Urgebant assidentes mulierculæ abortivi exhibitionem, quo dispendio fœtus salvaretur mater. Ea XIII. morbi die extincta, Magistratus cadaver apetiri jussit, quia maritus pridie obierat; quanquam morbo omnino dissimili, convulsus & catalepticus: Suspicio enim fuerat assumptæ in cibo cicutæ.

Aperto cadaveris abdomine, in conspectum venit uterus, cui fœtus firmissime annectebatur, & non ita pridem extinctus, intestina, tum tenuia, tum crassa, flatibus mirum in modum turgebant hinc illa anxietas & orthopnœa toto morbi decursu urgens. Accedente extraordinaria hepatis, etsi sanissimi, magnitudine & vitio pulmonum: Cystis fellea 44. lapillos continebat, quorum major fabam æquabat splen integer erat; Renes flaccidi, male colorati, omnique pinguedine destituti: ureteres summe dilatati, in longitudinem producti, contorti flaccidi. Reserato thorace, prodiderunt se in pulmonibus vestigia inflammationis, qui tumentes, lividi, male colorati, taboque & pure undique distenti, in conspectum venere: Edacem fuisse postea didici, etsi inter dissecandum assidentes, percuntanti mihi & magnitudinem jecoris admiranti, negaverint.

Gravativo pectoris dolore, tussi, robore, &c.) Sicut phlegmone pulmonum manifestis aliquando se prodit indiciis, sic sæpe latet etiam exercitatos illius cognitio adeo ut variè illudat peripneumonia. In quod accidit non tantum ratione humoris illam committentis, qui varias affectus ideas exprimit, sed præsertim partis affectæ: Prout enim Pulmo partibus summis vel imis; anticis, posticis aut lateralibus, laborat; profundis & intimis aut superficiariis ac externis, ita hac vel illa specie affectus se prodit: His adde varias illos constituentes partes, parenchyma ex vesiculis innumeris conflatum vasa arteriosa & venosa, ac tracheæ arteriæ truncum & ramos, connexionem item & cum variis partibus cohærentiam, à quibus singulis singulare quid exsurgit: Summæ Pulmonum partes inflammatione si tentantur, quia his appenditur trachæa arteria, anginosum quid exoritur; affectione summum guttur pertingente, adeo ut quidam eam anginæ speciem (cynanchen vocant) in qua nihil neque foris neque intus apparet, meram sobolem peripneumoniæ esse arbitrentur, si supremas pulmonum partes invasit affectio, Non secus ac urinaria vesica calculo laborans, sui affectus in summo cole indicium exhibet. Imorum pulmonis loborū phlegmone obsessorum paulo difficilior est dignotio, quod hi fere liberi, nullique parti adstricti, nisi forte aliquando diaphragmati (quo in casu cum hoc sursum retrahatur, difficilior evadit respiratio) cohæreant. Vasa præterea tantum minima, eaque fere capillaria, eos perreptent, unde parcior inflammationis materia, hinc noxa gravis emergere nequit. Sin laterales pulmonum partes phlegmone habet, pleuritis fere ejus comes est, quia exsudans per porosam & meabilem eorum tunicam sanies pleuræ affigitur, à qua eroditur, unde affectus prius symphaticus idiopathicus evadit, hinc peripneumonia pleuritidis speciè primo imponit, ac in progressu uterque affectus consociatur. Posticam in pulmonum partem si fluxin irruat, dorsalem pleuritidem invehit, de qua *Hippocr.* lib. 3. de morb. rit. 40. Practicis fere intactam, cujus assidens signum est mictio rubra, incalescente scil. sanguine in majoribus vasis pulmonum illi regioni substratis. Obscurior est hic affectus in infantibus, qui quæ lædunt effari nequeunt. Anno 1669. obiit mihi puella duos annos nata, quæ citra tussim & dyspnœam intra quindecim dies cum mitt febre tabida interiit; Dorsum illi totum statim post obitum intense livebat, ab inflammatione proculdubio vicinæ pulmonum partis. Antici pulmones inflammati fere vultu rubore suffusu, præsertim malis, se produnt: Sed maxima & præcipua exsurgit differentia pulmonis inflammationis, prout partes intimæ aut superficiariæ obsidentur, ratione vasorum quæ in partibus profundis insigniora sunt, minora in extimis, unde gravior aut mitior, affectus. Hinc de affecta sede olim plurimum fuit digladiatum, teste *Aureliano*, alii si quidem venas Pulmonis tantum in malo teneri volebant, ut *Diocles*, *Erasistratus* vero arterias, *Apollonius Herophilus* utraque vasa. *Asclepiades* autem bronchia ipsa: *Praxagoras* partes pulmonis quæ sunt spinæ conjunctæ: *Demetrius*, *Herophilus* cum *Celso* voluit Pulmonem totum affici, Ex parte enim si fuerit tumor ille pleuritim esse dicebat. *Soranus* totum corpus hac passione vexari dicit, sed vehementius Pulmonem, atque inde nomen desumptum Peripneumoniæ, Differentias ab humoris incumbentis diversitate missas facio, quas repete ex *Hippocr.* lib. 2. de morbis, De Victu acut. & lib. de morbis internis.

§. 9. Quidem in Febrem Assiduam lapsus est cum tussi, dyspnœa, dolore ad dextram thoracis partem. Pars dextra pulmonis fuit inventa corrupta, Et ejusdem lateris pleura male affecta. *Lib. 2. tit. de Lateris dolore.*

§. 10. Circa novilunium mensis Novemb. anni 1607. cum Virum Illustrissimum jam quindecim dies febris, arthritis, sopor aliaque symptomata crudeliter exercuissent, ecce derepente insolita accessit respirandi difficultas, ad sublimem accedens & recti spira, eaque dolore universi thoracis superioris comitata, atque gravi illo quidem magis quam pungente, & una tussicula, sed rara. Eo dolore quarto die evanescente, supervenere sopor *generumque rubor*, febre interea spirandique difficultate increbrescentibus. Quem morbi progressum tametsi ipse non viderim, sed ex relatu tantum ægri & domesticorum, atque triduo dunta-

duntaxat ante obitum vocatus fuerim, Illico Peripneumoniam urgere & jam ad suppuratum & brevi ad mortem tendere significavi, cum tamen pro febre simplici catarrho conjuncta duntaxat ab omnibus haberetur: nam & pathognomonica signa eum affectum evidenter arguebant, & præter sputa toto morbi tempore alba, viscida, spumosa prorsus, rotundaque æstus, suffocatio & velut *leipothymia*, nec non ephidrosis superiorum partium cæteraque accidentia confirmarunt satis, quibus non multo post difficultas in spirando gravis, sudor toto corpore diaphoreticus successit, à quo sensim *labefactari functiones omnes* & stertor subsequi cœpit. Tum præter dejectiones alias, semper abominabiles, tunc fœtoris expertes, hoc quoque memorabile fuit, quod in illo ipso agone, antequam exspiraret, è naribus per 4. horas distillavit humor albidus, tenaxque & fœtidus omnino, ac vere purulentus, sed excoctus, qui in pulmonibus ebulliens sua sponte in nares despumaverat: cujus etiam reliquias repertum iri in dissecto Pulmone denuntiavi, & revera observavi, quanquam longe major portio ante mortem distillasset.

Postremo cùm viscera & hypochondria, intestinaque cum ventriculo & mesenterio, integra ac inculpata omnino fuissent reperta, Præter Renes calculis prægnantes & cæteroqui sanos, Solus Pulmo insigniter tumidus & quodammodo exesus repertus, in isque unus humor albus & tenax ac purulentus dilitescens. *Car. Piso de morbis à sero sect. v. cap. 1.*

ARthritis) *Galenus* lib. de Theriaca ad Pisonem annotat affectus Pulmonum eosque lethales doloribus arthriticis facile succedere: Locus est commemoratione dignus, qui sic habet, *Alia vero medicamenta quæ podagrici in morbi auxilio bibunt, ad pedem quidem humores deferri vetant; sed horum superfluam humiditatem non discutientia, majorem quendam morbum faciunt; nam fluxionem per corpus oberrantem Pulmo semper ob spirandi necessitatem motus, ac propter corporis sui raritatem ad illam excipiendam facilis, totam ipsam ad se trahens, ita hominem suffocat, quod periculum non raro conspicimus.*

Catarrho) *Avicennas* lib. 3. fen. 2. tr. 11. cap. 11. scribit à catarrho Anginam; Pleuritidem & Peripneumoniam generari; quæ sententia in mentibus multorum alias radices egit. Sed male credunt Medici quæcumque materiam in pectore coacervatam à capite in subjectas partes præcipitari, cum potius verisimile sit materiam pituitosam quæ è pectore extunditur, ejectamentum esse totius massæ sanguineæ in thoracis partes detrusum. Potissima ratio qua nituntur, ea est, quam ex *Aristotelis* lib. de Somno & vigilia ca. 4. deducunt, Dari scil. ab imis partibus ad superas anathymiasin, cujus in cerebro fiat condensatio, hinc in subditas partes defluxio, non secus ac in secunda aëris regione condensantur vapores & in imbres convertuntur, unde reciproco motu fiat mutuus inter superas & inferas partes fluxus & refluxus, Vias autem per quas in specie à capite materia catarrhosa deflueret ad Pulmones & thoracicas partes, voluerunt esse tum conspicuas, ossis cribriformis ductus, nares, palatum, os, fauces asperamque arteriam: Tum abditas, arterias & venas, spatiaque subter cutem à vertice in cervicem ac tempora, per quæ humores in faciem, collum, guttur, dorsum, subditasque omnes partes diffunduntur, unde exterioris distillationis fomes quam commentus est *Fernelius*. Sed quantum ad has vias Doctiss. *Schneiderus* lib. 2. de catarrh. sect. 2 cap. 20. firmissimis rationibus probat humorem pituitosum & excrementitium subter cutem capitis fluentem, ad foramina ossis cuneiformis & cribriformis nec manare, nec illac transitum habere Libr. autem 3; sect. 1. cap. 6. pluribus demonstrat catarrhum non ex cerebro, quasi peculiare ejus recrementum, oriri, sed potius ex tota massa sanguinea, atque ejus materiam una cum sanguine per vasa circumvehi, ac tandem in extremitatibus egeri. E quibus fundamentis statuendum Catarrhum Peripneumoniæ originem non dare, sed potius humorem pituitosum ex massa sanguinea ejectum in Pulmones per arterias & venas quod Pulmonum situs & substantia clare indicant: Cùm enim, hi (molle rarumque viscus) infinitis vasis referti, cor, sanguinis officinam, in sinu suo excipiat, haud modicum excrementi ex sanguinis elaboratione redundare credendum est: tum ex eorundem venis ichores multos exsudare, quos facile excipiat fungosa Pulmonum substantia: ubi enim vasa hæc multo turgent sanguine, quicquid superfluit aut transcolatum in eorum substantiam detruditur, postea per bronchia excluditur & expectoratur: quæ materia, si præ multitudine, vel cruditate, lentore aut crassitie intus cohibeatur nec expelli queat, ab ea, vasa angustiora ita replentur & obstruuntur, ut hinc prohibita transpiratione conculcati incalescant humores & inflammationem pariant, ut docet *Baronius* lib. 1. cap. 14. de Pleuripneum. Quæ sententia *Hippocr.* antesignanum haber, Is enim lib 1. de morbis, *Pulmonis*, ait, *inflammatio fit quando commotam humectatámque pituitam & bilem propter calorem ex vicinis locis pulmo ad se traxerit.* Ac lib. περὶ τῶν ἐντὸς π. n. 4. *Pulm. inflamm. fit cum ad se Pulmo sanguinem aut pituitam salsam traxerit, neque rursus dimiserit, sed ibi collecta & coacta fuerit.* Quod autem de vaporum ascensu in cerebrum adstruunt, inane est imaginationis commentum; Annuimus quidem vapores, ut reliquis partibus, ita capiti communicari interdum, at non ut vaporem simpliciter, sed qua in humorem conversum, simulque cum massa sanguinea circumductum: Præter enim venas & arterias nullas reperire est vias, quæ ab hepate, liene vel utero ad cerebrum tendant; adde interjecta vaporum ascensus impedimenta, septum transversum & alia; ut palatum fumis è ventriculo per œsophagum sursum tendentibus: hinc *Crato* Tomo 1. consil. 1. *Cur vapores calidi & humidi potius per ventriculum ab hepate ad cerebrum, quam per venas ad caput deferri videantur, causam non reperio.* Atque iterum dubium insolubile restat, qua via excrementis hujusmodi susceptis per venas & arterias, cerebrum se liberet? Erudiri qui cupit, redeat ab lib 1 Tit. de catarrho. Huc pertinet alia non minus difficilis quæstio, An aliquid à capite decidens, in pulmones per asperam arteriam deerrare possit? Nos quanquam *Galenus* potiùs portionem aliquam in pulmones hac via dilabi asserat, *Hippocr.* tamen sententiæ lib. 4. de morbis assentiri malumus, qui præter spititum, nihil omnino illac transfluere existimat. Ac rectè nominatus *Schneiderus* lib. 3. de catarrhis. *Si quædam portio*, inquit, *potionis inter bibendum in Pulmones semper traheretur, illud viscus una nocturna perpotatione & convictu referciretur, quanta enim vis potulentæ materia in ramis asperæ arteriæ cumularetur?*

tur? non ne ea hic stagnabit? nam non potest decurrere: Nec Pulmonum vasa illam imbibere posse videntur, cum sit tam cruda: Ac rami asperæ arteriæ sunt itinera animæ, si illa materiam potulentam conciperent, nonne spiritum omnino intercluderent? Si gutta ex potu in laryngis fistulam in bibendo aliquando deerrat, quam vehementer homo torquentur? Hoc quoque clarum exinde evadit, quod dum aliquid cibi vel potus deglutitur, necesse est gulam dehiscere, hinc per naturæ solertiam factum est, ut versus guttur diducta anteriore gulæ parte, tunc fiat ipsius gutturis depressio, ob quam prohibetur respiratio, cùm enim cibum deglutimus, clauditur epiglottis arctissime: quare si quando fit deglutitio, omnino spiritui negatur via, quanto magis cibo atq; potui intercludetur ingressus? Autopsia quoq; ostendit gutturis cartilagini Arytnoidi operculum quoddam cartilagineum à natura esse superimpositum, quod lingulam vocant, cujus magnitudo equipollet cartilaginis hiatui, quo exacte claudatur, at id frustra à natura conditum esse credendum, si usui dicto non inserviret: Quoad experimentum per coloratas potiones factũ, id in canibus tentatum non successit. Si quicquã repertum in bronchiis, illud *Baronius* fuisse air vel humoris biliosi, vel porracei vel crocei aliquid: aut si fides danda, authori libell. de corde, id potius per quãdam transcolationem aut resudationem per poros ignotos factam, credendum. Ex his constat, si nihil quicquam tenuioris substantiæ per haustum aut linctum in asperam arteriam descendat, nihil quoque pituitæ aut humoris potu crassioris lenti simul ac viscidi, in pulmonem descendere posse: Demum, concesso portionem aliquam per dictam viam in pulmones prolabi, an inde argues totam illam illuviem, quę per anacatharsin extunditur, e capite in asperam arteriam exstillasse? si ipsa in egressu tussim excitat, cur non itidem in ingressu? At vero peripneumonia, si ejusmodi humoris in pulmones illapsum causam agnoscit, cur eadem non omnibus æque contingit, quibus catarrhus familiaris est?

Ephidrosis) Mali sunt *Hippocr. 4. acut.* Sudores circa caput & claviculam apparentes, fiunt enim vincente ægritudine ob æstum, impetum & violentiam; iique sudores omnino sunt symptomatici, à quibus ægri imbecilles facile exolvuntur.

Sudor toto corpore diaphoreticus) Sudorem uberius manentem, etsi criticum ægris, perniriosium esse, prostant exempla. Unum afferam insigne quod an. 1674. accidit: Uxor Mercatoris Genevensis, exeunte Julio febre prehenditur intermittente, cujus paroxysmi inæquali admodum passu incedebant; aliquando xxiv. horarum spatium explentes aliquando quinta aut sexta desinentes, nullo invasionis observato tempore aut ordine, alias alternis diebus, alias bis unica adorientes: Comes fuit capitis dolor, quem mulcebat epithema ex nucleis persicorum aquis verbenæ, sambuc, ol. rosar, &c. comparatum, Fatigavit ab initio nausea & vomituritio, sedata ab exhibito sale vitrioli, cujus ope pituita multa & bilis exclusa: Cardialgia biduo post exsurgens, desiit usu Emulsionis seminum citri. Sudores multi ab initio morbi, humorum exsuperantiæ argumenta. Sanguis tum è brachiis, tum ex venis ani elicitus, sero diffluebat; hinc crisin per sudores ad futuram prædixi: Die morbi xiii. manu pulsui admota, leves σιωσλκαῖ percipiuntur, cum in cataphoram inclinatione, quæ exuperantis cacochymiæ serosæ indicia; Cucurbitulas siccas à cervice ad imos lumbos admoveri curo, quarum subsidio deferunt contractiunculæ, & excussus sopor: Ingruente xiv. die universalis convulsio, sed nec vehemens nec diuturna corpus concutit, crisis proximæ prodromus, Sudor enim ubertim manat, quem ultra bihorii spatium protrahi probibeo, exolutionis virium metu; Ægram tamen adstantes sudoribus diffluere ad plures horas concedunt, unde leipothymia ingruit. Stragulorum partem ideo detrahi jubeo & indusium, non secus madidum quam si aquæ immersum fuisset, cardiacisque recreare; Statim resurgunt vires, recolligitque se natura, pugnam instauratura; Redit sudor, sed cum contractiunculis, quæ metum incutiunt assidentibus; non item Medico, qui perspecto virium tenore, & crisium indole, quas semper prægrediuntur symptomata, formidanda quidem si die non critico, & si natura certamini impar sit; nequaquam ubi virium robur constat, & dies legitimæ pugnæ in dicta adest. Terror tamen mulierculàrum animo impressus, consilio meo prævalet, qui rem naturæ committendam suadeo, nihil moliendum ea die quod naturæ vim inferat, satis esse illi auxiliatrices porrigere manus, Si quid aliud urgeat, eam jam fræno potius quam stimulo indigere. Alii tamen advocantur Medici, qui mulierculis, de hystericis symptomaticis sollicitis, credulas aures præbent; quanquam toto morbi decursu, ne minima uteri affecti indicia se exhibuerint. Internis femoribus vesicatoria affigi impetant, quorum vis ab inexhausto madore elota, etsi toto quadrihorio hæserint. Spe frustrati, porro ferrum ignitum ibidem admovendum convolant, quod prudens Chirurgus affigere recusat: (mihi vero obstanti febrem à seri orgasmo ortam esse, cujus portio ad cerebrum delata initium nervorum vellicet; Diem esse criticam, cum expulsione critica, quæ naturæ regimine concedenda sit, præsente virium tenore; accidentia terrifica, cum sudoribus finem habitura; Medicum eo in casu spectatorem esse debere, non actorem; Ex consilio Galeni, ea die ne clysteri quidem locum esse, Cucurbitulas scarificatas pridie, occurrentibus iisdem symptomatibus, proficuas, è re potius futuras si quid moliendum, quod naturæ motui non adversarentur; interim cerebrum degravare valerent; & liberare tum à levibus spasmis, tum à cataphorâ:) Reponunt cuncta hæc esse hysterica, cavendum esse ne vapores gravius caput occupent lethalesq; accersant spasmos; qua de causa prescriptis ante vesicatoriis validiora imperant, atq; sequentem visitationem ad horam viij. vespertinam indicunt: Sed ut ante, irritus fit cataplasmatum effectus, à sudorum copia, qui adeo ubertim manarunt, ut simul cum iis anima evolarit septima hora, circa sextam adveniens non madidam modo ægram, sed aquis innatantem invenio; Pulsus plenus adhuc, sed undosus & obrutus, cujus nec systole nec diastole discerni poterat: Ut non modo verisimile sit, sed etiamnum certum, si coercitus fuisset sudorum impetus, protractúmq; eruptionis criticæ tempus, ægram morbo defungi salutariter potuisse.

§. 11. Anno 1563. Autumno, cum per totam fere Italiam tusses, peripneumoniæ, & malignæ pleuritides, epidemialium morborum instar grassabantur, atque multos occidebant, inveni in omnibus quos secui, quasi totos pulmones sanguine media ex parte putrido repletos, turgidos, atque mirum in modum induratos. *Coiter in Observ. Anatom. & Chirurgicis.*

§. 12. R. P. Febre magna correptus est, eáque continua, cum Siti Spirandi difficultate, tussi, &c. Pulmo mortui totus sanguine repletus mirum in modum tumidus apparuit: itaut non vasa tantum turgerent, sed per totam substantiam sanguis conglobatus scirrhi duritiem

æmu-

æmularetur; Cor & circumsitæ venæ sanguine mirum in modum repletæ inventæ sunt; Imo & sinister sinus cordis sanguine repletus. *Vide lib. 2. tit. de Sputo sanguinis.*

§. 13. Virgo brevi morbo sublata est, ante tamen biennium altum ducebat spiritum: ante obitum Febris Continua accedit, quæ sub noctem intendebatur. E thorace aquæ virosæ magna copia effluxit, Pulmones erant syderati. *Lib. 2. tit. de Tabe.*

ET *velut leipothymia*) Quibus inflammati Pulmones, animus sæpe videtur deficere, tum ob phlegma contentum, quod fatuitatem quandam inducit; tum ob vaporem, tum maxime quod cordis regia accensa, animus præ incendio videatur deficere: accedit revocatio caloris & spiritus ex omnibus partibus, excitatio ῥεῦμάτων capite accenso, evocatio humorum, ichorumque à partibus inferis, quod *Hippoc.* observavit in Coacis, qui loquens de quibusdam quibus totus Pulmo cum corde inflammatus, *ait*, animi deliquia iis contingere: An cùm animus linquere videtur, à sectione venæ (quæ hic præsentius & unicum remedium) temperandum? Nequaquam, imo ea sæpe repetita sanguis copiose detrahendus, nec terreri oportet istis deliquiis, non sunt enim συγκοπικὰ, nec madoribus & τῇ ἐφιδρώσει, quæ sæpe adest ob cordis incendium: Et experientia, & ratio & judicium Medicorum si quando alias hic maxime elucet. *Ballonius.*

§ 14. Vir Illustris sanguineæ & biliosæ temperationis, in primo senio constitutus, qui multis ab hinc annis ruborem non naturalem in genis ferre cum pustulis extuberantibus consuevit, Cùm Venetias appelleret, ex nimiis laboribus, & vigiliis in Febrem Assiduam delapsus est, cujus cum diuturno rigore cœpit initium, cum tussi, dolore pungente & respirandi difficultate ac pulsu duro, aspero instar serræ, quæ auxiliis adhibitis septima die visa est mitior reddita, ut sputa non amplius cruenta, sed alba conspicerentur. Transacta septima die, rursus febris cum rigore invadit, cum tussi & maxima respirandi difficultate, dolore non ita intenso, ad mediam thoracis partem potius vergente, cum pulsu magno, undoso, & sputione cruenta nigricante ubertima, ut mirum videretur unde tam copiosa exspuitio proficisceretur, ut aliqui ex Medicis ex capite proficisci opinarentur: Lotia sanorum similia conspiciebantur, fæces vero biliosæ apparere incipiebant; Adest ingens faciei rubor.

Plurimis auxiliis adhibitis, non cessantibus vigiliis & respirandi difficultate, decima die accessit pseudodelirium, & pulsus redditi sunt parviores, tandem XIV. die vitam cum morte commutavit: Secto cadavere, pars dextra Pulmonum fuit inventa corrupta, nigricans, tanquam sanguis concretus, Et ejusdem lateris etiam pleura male affecta: Me hæc omnia prædicente, cùm alterius Medici opinionem non amplecterer, quod materia noxia à capite prolaberetur.

MEa sententia fuit Virum Illustr. in primis diebus proculdubio ex morbo laterali laborasse; adfuerunt enim 4. signa Pleuritidis proposita ab *Hippocr.* & quintum à *Galeno*, Febris scil. acuta, dolor lateris assiduus, difficultas spirandi, tussis, pulsus durus, celer; inæqualis: Febris hunc affectum comitatur ob inflammationem & situm partis laborantis, quæ cordi proxima est: Dolor Pungens sequitur, quia membrana, pars nervosa, inflammatione tentatur, & continuum solvitur. Difficultas respirationis accidit, quam *Gal.* 3. de loc. 3. debere esse frequentem & assiduam affirmat, quoniam pars respirationis instrumenti laborat & dolet: prohibet enim dolor quominus instrumenta respirationis plurimum attollantur, unde respiratio fiat parva & crebra necesse est. Tussis vero succedit, quia ex pleura laborante inflammatione, quæ pars est tenuis & rara, ob necessario aliquid humiditatis resudat, quæ pulmoni communicatur: Pulsus vero ob febrem necessario est celer: propter vero nervosam partem male affectam, insigniter durus, sed minor quam febri conveniat: Postmodum vero ex Pulmonis inflammatione conflictari, pleuritide in peripneumoniam commutata, imo sputiones copiosæ & nigricantes ipsorum pulmonum caloris naturalis corruptionem confirm factam, non mediocre indicium præ se tulerunt: Cujus affectionis causa proxima est sanguinis biliosi ad pulmones defluxio, prava qualitate affecti: remotiores vero Jecoris intemperatio fervidior, mala dispositio pulmonum & errores exteriores. *L. à Fonte Consultatione xci.*

§. 15. Adolescens 18. ann. optimæ ceteroquin constitutioni ex victu inordinato incidit in Continuam cum respirationis difficultate: cúmque aliquandiu, nihil proficientibus remediis laborasset, diarrhœa superveniente obiit.

Secto cadavere, præter pulmones etiam Hepar erat inflammatum. *Io. Vdalr. Rumlerus observ. 21.*

DIarrhœa) Sive bile ex choledochis, sive recrementis sanguinis succique nervosi ex arteriis & ductu Pancreatis in intestina effusis, *Hippocr.* mala 6. aph. 16. *Velschius.*

Diarrhœa superveniente) Cur peripneumoniæ & pleuritidi fatalis pleurumque fit superveniens diarrhœa, causa refertur in propagationem inflammationis quæ à partibus spiritalibus ad naturales transierit. Inflammatum Jecur fuit per consensum à Pulmonibus, cujus inflammationis diarrhœa soboles fuit.

§. 16. Illustr. & Reverend. Matthæus Zane Patriarcha Venetiarum, sanguineæ & biliosæ temperationis, qui aliquibus abhinc annis difficultate excretionis *fæcum* laborabat, quæ

duris

darieres & Ictericorum similes dejiciebantur; vigiliis obnoxius; mense Iulii, post multos animi corporisque labores, præcipue *ad iram concitationem*, in Febrem Assiduam delapsus est, quæ in principio accessionalis videbatur, cum longo rigore invadens: secunda autem major accessio primæ correspondens per decem horas anticipavit, in cujus remissione sudor copiosus insequutus est; deinde febris continens fuit animadversa, aliquot horis nocturnis augmentum capiens. Lotia erat sanorum similia & fæces, aderat maxima spirandi difficultas cum tussi, & albæ pituitæ exspuitio, interdum etiam putridæ: *ruber maximus in genis*, non poterat in sinistrum latus nisi cum difficultate decumbere: aderant vigiliæ & somni breves, cum sudatiunculis circa pectus & collum; siccitas linguæ & labiorum albedo: pulsus magni, interdum molles, qui in sexta die in quarta pulsatione facti sunt intercepti, quo tempore etiam biliosa dejectio. Adhibitis remediis res tamen semper in pejus delapsa est, ex quo factum est ut alter ex Medicis pronuntiaret febrem esse redditam malignam, de inflammatione Pulmonis ne verbum quidem, 14. die vitam cum morte commutavit.

Secto cadavere, fuit inventus tumor in parte sinistra pulmonis, ex cujus sectione materia fœtida fuit educta: quæ mea duntaxat fuit sententia, atque *lapis in vesica fellea ingens*, totam vesicam replens. *Lælius à Fonte Consultat.* 32.

F*æces Ictericorum similes dejiciebantur*) Albicantes scil. & paucæ, non sollicitata eatum excretione stimuli defectu, à bile alio delata ob negatum exitum à calculo vesicam felleam replente.

Post multos animi corporisque labores) *Hipp.* 2. de morbis. *Erysipelas in pulmone fieri* ait, *cum nimium fuerit resiccatus, quod contingit ab ardore febribus, labore, intemperie, Et cùm perresiccatus fuerit, plurimum sanguinis ad se trahit.* Inflammatio autem hic potuit facile contingere sanguine bilioso reddito, à bile non exclusa, sed illi commixta, impedita illius exclusione ob calculum in vesica. Anno 1672. curanda mihi obtigit mulier inflammatione pulmonum laborans, cujus cystim felleam replebant 44. calculi.

Ad iram concitationem) *Fernelius* lib. 6. cap. 5. pathol. annotat decrepitum quendam senem in iram mirè propensum, post decessum sine felle ac fine cysti inventum esse, in cujus sede calculus ingens concreverat.

Rubor maximus in genis) *Hippocr.* 2. prognost. meminit ruboris genarum in purulentis, ob calorem pulmonum & ob assiduam tussiculam, ait *Galen.* in comm. parr. 60. In Coacis peripneumoniæ signum ἐυχροιαν dicit, politico dicendi modo, i. e. ruborem genarum.

§. 17. Illustriss. & Rever. Offredus de Offredis, sanguineæ & biliosæ temperaturæ in ætatis initio, post usum glaciei luculentum, ac labores corporis vehementes, *in febrem assiduam est delapsus*, quæ cum ventriculi offensione & alvo liquidiore, in principio per circuitus succendi visa est, cum immensa respirandi difficultate, ut decumbere non posset & suffocari videretur, cum rubore genarum ac linguæ & labiorum siccitate & albedine cum tussi & pectoris gravidirate quadam, cui in fine tertiæ diei sudor copiosus successit: in toto tempore vigiliæ, circa frontem & collum sudiatunculæ, lotia alba crassiora, fæces vero sanis similes: Pulsus magni, molles urinæ quales sexta die (dum per tres horas somnum capit) præter sudorem universalem dejiciuntur, biliosa, lotia turbulenta prodeunt, maculæ magnæ, cineritiæ per cutim erumpunt, pulsus magni, molles, sed in quinta pulsatione intercurrentes percipiuntur: In fine sextæ diei successit delirium, pulsus redditi sunt in horas languidiores, in fine septimæ ad meliorem vitam fuit perductus.

Secto cadavere, *Pulmones fuerunt inventi tumentes* & pravi coloris, sed non fuerunt secti, cum operatio fuerit facta ab ignaro barbitonsore. *Lælius à Fonte consultat.* 112.

I*N febrem assiduam est delapsus*] Hinc stabiliri potest Plateri opinio, statuentis pleraque febres, quæ vulgo pro symptomaticis habentur, primarias esse, quibus ceu comites, inflammationes succedant; cum sæpe contingat ut sanguis præ copia, fervore, tenuitate aut impuritate naturæ gravis, in venis subsistere nequeat, & vel statim in prima febris invasione, vel in progressu vi naturæ propulsus, è venis vel arteriis in partem aliquam decumbat, hinc in parte; in quam decubuit, novum morbum pariat, febrem scil. comitatam non symptomaticam, ut hactenus creditum, eum morbum non sequatur sed illum præcedat illiusque causa sit: Indicio est sic contingere, quod hæ febres, antequam doloris aut inflammationis alicujus partis indicia se proferant, cum horrore & subsequente calore prehendant & quandoque horis aliquot præveniant. Tales febres sæpe oriuntur, cum in viscera aliqua interna, præsertim carnosa & sanguinea, venisque copiosis referta & cordi vicina, tales influxus fiunt, quod obsitum & constitutionem ad influxum humorum recipiendum frequentissime fit in pulmonibus. *Vide Riverii Pr.*

Pulmones fuerunt inventi tumentes) *Hippoc.* 3. *de morb.* tit. 14. morbum affinem describit. *Quum pulmo tumuerit præ nimio calore repletus, tussis tenet fortis & dura, & erecta cervicis spiratio, & acervatim respirat, & frequenter anhelat, & intumescit, & vares expandit velut equus ex cursu, & linguam frequenter exerit, & pectus semper ipsi ligari videtur & gravitas in ipso esse*, &c. *Salius* de Erysipelate Pulmonis interpretatur.

§. 18. Dissecui comitem A. Gonzaghæ, & inveni omnia vasa Pulmonis, ex triplici genere, magis tamen asperæ arteriæ ramos, plenos sanie simili lacti, adeo ut nullus prorsus adesset

adesset sanguis. Eratque Pulmonia mendosa: Dissecui etiam puellam 13. annorum, cujus morbus jam diu erat in capite, à suppressa purgatione per ulcera, nec adventantibus mensibus correpta febri. Omnes hujusmodi fluxiones necessario adducunt febrem æstuosam, non tamen ardentem, quoniam materia putret prope cor, & implet vacuum pectoris, & est humida & cruditatibus permista. *Vide sect. 17. observ. 2. lib. I.*

Observatio XLVI.

Febris Lethargica à Pulmonibus putredine affectis.

Vidua Domini Garnier annos 45. nata *in morbum incidit*: habitu erat satis succulento, alba, genis rubentibus: Ægritudine aliqua animi detinebatur qua se eximere non poterat facile: *Circa æquinoctium autumnale*, cum præcessisset temporis constitutio inæqualis (qualem pauci admodum animadverterant) putredinis parens, in morbum incidit. Primum totum corpus maculis rubris, ac si morbillis laboraret, aut si ingens æstus foret, erat defœdatum, nonnullus corporis torpor, appetentia dejecta, ignavia, rerum omnium contemptus, cum alioqui prudenter rerum omnium satageret & ad omnia munera obeunda esset alacris, quod magnam morum dissimilitudinem significabat, & ad judicandum de dubio ancipitique exitu occasionem porrigebat, Febris continua fuit, de nocte maxime exacerbabatur, nec exacerbationis ullum erat signum quod anteiret, Sed confusa erant omnia, magna non ita febris apparebat ut ea nos moveret: Febres eo tempore grassabantur mali ingenii, *Vrinæ fallaces* erant, nam nec incendii indices erant magni, & sedimentum laudabile satis, & enæorema continebant: *Comatosa erat*, nec nisi interrogata respondebat, alieni tamen judicii nullum erat signum: capiebat satis belle cibum oblatum: Diebus judicibus nihil natura movit, nihilque excrevit nisi arte sollicitata: Dejectiones variæ, putres admodum, Sanguis bis missus plane putris: *Vires plurimum deiectæ* apparebant, præsertim animales, quarum etsi non magna necessitas est in morbis, tamen ad judicandum nobis magnam præbent occasionem: Primis decem diebus exactis omnia satis moderata pacataque fuerunt, sed ab XI. aut XII. die magnum apparuit incendium; Ex intervallis *graveolentissimæ dejectiones*, levia deliria, oculorum lacrymæ involuntariæ, *genarum*, ac præsertim sinistrarum, *rubor satur* admodum. Tandem cum urinam redderet involuntariam, aut retineret ac si suppressa esset, *involuntarie quoque alvus descenderet*, XIV. morbi die ab illa exacerbatione manifesta, XX. *autem totius historiæ morbi*, cum *sudore magno* (nullus autem toto tempore febris apparuerat) deliria, risus, taciturnitas magna, tremores & quasi subsultationes manuum aderant? Potus omnes sine discrimine admittebat, non sitiebat graviter febriens; potus veluti in profundum descendere videbatur: Cum colluere os aqua juberetur, non poterat ore rejicere, bene ratiocinabatur, Interiit.

Aperto cadavere reperti sunt pulmones veluti putres, costis adhærentes, Intestina plena fugaci tetroque flatu, cum *serosis humoribus* in spatiis & inanibus foraminibus abdominis, *qui meteorismum inferebant. Ballonius cons. 45. lib. I.*

In *morbum incidit, &c.*) Hæc historiâ intelligi volumus sæpe morbum satis securum apparere, cum tamen per se funestus sit, nec satis prævæ diatheseos argumenta appareant; In plerisque initio morbi observamus totam corporis cutim maculis rubris suffusam, quibus tamen nihil præterea alienum contigit, sæpe enim, aut sanguinis æstus, aut cum fervore quodam juncta maliria aliquid tale promittit, sed illud periculi nihil junctum habet, sola aut sectione venæ, aut blando cathartico quicquid est prævenitur: Tamen tribus quatuorve argumentis malignitas & cacoethia morbi deprehendi poterat, 1. in eruptione illorum exanthematum positum erat, nam nisi ingentis incendii, tanquam manifestæ occasionis excusatio subsit, quoties apparent, aliquid maligni subesse demonstrant. 2. In dejectione virium subita, quoties enim virtus non constat, nulla præsertim præeunte evacuatione manifesta, aut simili aliqua re quæ jacturam faciat virium, aut cum febris vehemens non adest, malum illud est ut signum, Arguit enim aliquid aliud subesse latens, quod minimo momento magnam in viribus œconomiæ naturalis mutationem afferat, & quod notandum est, quodque Medicis frandi fuit, facies non concidebat ullo modo, at ex *Hippocr.* Febricitantium non omnino levitet, corpus idem permanere & nihil minui, vel etiam plusquam postulet contabescere, malum, Nam illud morbum fore longum significat, hoc autem imbecillitatem: Ubi *Galenus* notandum vult byeme, & cum plenitudo magna est, non collabi habitum corporis, tamen malum non esse signum: Sed cum mediocris febris est, & tamen non mutatur corpus, nec in colore, nec mole, nec charactere, aut cum in his immutatur plus justo, Dubium non est quin hoc malum non sit; Nam non concidere nec collabi, & meatuum densitatem significat & contumaciam materiæ: Concidere autem plusquam ratio postulet, imbecillitatem magnam significat, ita tamen ut collapsus illius non sit causa aliqua externa, At in muliere proposita febris erat ἐ παρὰ πᾶσαν ἐπιπολαίως, & tamen non concidebat, nec moles, nec color mutabatur, nec character, quod nec ad securitatem, nec ad diuturnitatem apparebat, cum XXIV. die interierit.

Vicesimo totius morbi historiæ die, &c.) XXIV. die interiit, qui XIV. erat exacerbatione, Nam per XI. dies satis alacriter habebat, & in actionibus naturalibus & animalibus, ac omnia pene securitatem pollicebantur. Sed quod intus venenum latebat, cum

cum natura nihil movisset signa suę malignitatis cœpit edere, hinc febris continua, acerrimi caloris persuasio, mox ejusdem contemperati significatio, Atque ita morbus fuit acutus, si ratio habeatur exasperationis morbi, non totius historiæ. Dicendum ergo verisimile fuisse morbi quidem ratione citius quidem illam interire, sed ætatis ratione, quæ adhuc constabat, factum ut qui morbus ante perimere deberet, protogaretur: Ita *Silenus* (hist. 2. sec. 3 lib. 1. Epid.) cum à causis procatarcticis in morbum incidisset, non tam lethali morbo est simplicius ob causas procatarcticas, quam quia occasiones aliæ essent quæ corpus morbo opportunum reddebant, alioqui ratione causarum externarum in levem febriculam lapsus fuisset, sed lethalia symptomata quæ primum atque statim apparuerunt, indicio fuere restagnate materiam malam, quæ à causis illis externis excitata lethali morbo ægtum implicuit, Ergo, cum funestissimo morbo detineretur, ejus tamen vim sustinuit propter ætatem ad XI. diem.

Genarum rubor satur admodum] Sæpe & optimus color & characther in ægris apparet, cum tamen morbus ad interitum tendat, tribus de causis, 1. ratione aliquando ipsius febris, quæ sutium multum tenuem vaporem effert, qui viriditatem aliquam faciei, fallacem tamen, afferre solet 2. Si febris ea non sit ingens aut colliquans: Observavimus enim aliquando, febres colliquantes & pestilentiales (quas pestilentrales hecticas vocat *Galenus*) primo quoque tempore in speciem quandam marasmi ægros conjecisse. 3. Si qui ægrotat Pulmonum vitio sit obnoxius: qui enim ita affecti sunt, rubore sæpe suffunduntur, qui Medicis minime advertentibus imponit maxime; quod in hac muliere apparuit. Accedit quod qui præpingues sunt, ac optime habiti, non ita facile collabuntur, aut si extenuentur, illius extenuationis magna non sese produnt argumenta.

Vires plurimum dejectæ apparebant] Tribus de causis patet, sed non manifesto, malignitas morbi, 1. ob eruptionem Papularum, quæ malignum quid subesse declarabat: inquit enim *Galenus* hist. 4. sect. 3. 3. Epid. Initio sæpe morborum lethalia symptomata apparere, non quidem ratione ipsius morbi qui clemens & miris appáret, sed ob latentes pravos humores, qui viruleutiæ suæ semine excitato, in lethalibus symptomatis elucescunt. 2. Ob tam brevem virium casum, nam cum alacris, expedita robustáque foret, brevi attonita, stupida, comatosa, omnium obliviosa reddita est & delira. 3. Quia in diebus criticis nihil natura movit, nullus sudor, sola ἐφίδρωσις, quæ in morbis istis suspecta esse solet. Coma quodammodo vigilans, non tam ab oppressione fuit, tametsi multa in cerebro humiditas contineretur, quam in infirmitate facultatis animalis in cerebro sedem habentis, Testis involuntaria excretio stercoris, Testis quoque esse potest quod medicamentis & sectionibus venæ ex arte & recte præscriptis nil allevatum sit cerebrum, quod contingere non solet cum ab oppressione tantum laborat, Nulla enim tam valida cerebri est oppressio quam medicamenta & sectio venæ commodè præscripta non minuant. 5. Observavi sæpe eos aut extreme laborare, aut interire, quibus acris caloris & ejusdem temperati ex intervallis vicissitudo est: Nec enim vicissitudo solum caloris & frigoris mala est, ut in Coacis & Prorrhet. voluit *Hippocr.* sed vicissitudo acris caloris & remissi mala: quoque quod vocat ἀναθυμίασις, De priori vicissitudine quod mala sit, non dubium, præsertim in acutis, nam significat hoc extinctionem caloris naturalis, qui unitusmodi cum sit partibus omnibus blande aspirat, & dominium febrilis coloris, qui cum expanditur ad partes eas calefacit, cum ad cętrum revocatur per modum inflammationis, easdem deserens, ex eventu refrigeret: In acutis itaque malum hoc, sed & in mitioribus morbis longum fore morbum significat, nam & focum multiplicem significat, & materiam ἀνέχυσις.

Comatosa erat, &c.] Aderat comatosa affectio cum vigiliis, & cum dormiret, quamvis comatosa, facile tamen excitabatur, Coma autem aliud simplex est aliud Vigilaus: hoc ab uno humore non fit, omnium judicio sed à mixione humoris tenuis calidi. & crassi frigidi: Tamen apud *Galenum* in part. 1. Prorrh: Comatis vigilis duplex est causa, una sanguinis copia, qui ratione copiæ comatosam affectionem invehit, ratione autem tenuioris substantiæ, quæ in illo est, vigiliæ quoque accidunt. Altera cum bilis mixta est pituitæ, Utrum deterius? posterius. His autem signis deprehendes à sanguine esse, præter ea quæ dominatum ejus denotant, nimirum si primis diebus celebrata ex arte sectione venæ, aut usurpato alio remedio, & copiam sanguinis evacuate solito, & acrimoniam tenuioris ejus partis temperate consueto, non cesset coma vigilans, talis symptomatis causam statuere oportet bilem pituitæ commistam, cujusmodi affectio fuit mulieris nostræ.

Cum serosis humoribus qui meteorismum inferebant] Cu venter non detumescebat quamvis abundet alvus ferretur? An ista ventris elevatio conferebat in quovis morbo [aph. 35. 2.] partes quæ ad imum ventrem & umbilicum attinent, habere crassitudinem? bonum est, extenuari vero ac collabi malum. Collapsus ille malus, & ut signum, quoniam indicat ea extenuatio naturæ imbecillitatem, Et ut causa, quoniam cum partes subjectæ à succulento quadratóque aqualiculo cum juventur, casu illo ac extenuatione deterius habeant ac propterea nec bona in ventriculo χύλωσις, nec in hepate αἱμάτωσις fiat. Itaque ab æquali hypochondrio juvatus & coctio & excrementorum expulsio, At in ista muliere an laudabile? nequaquam. Nam cum à natura habet, molle, æquale esse debet nec depressum, clarum, nec calidum, nec frigidum, nec durum, non meteorum, nec cum borborygmis, qui aut humectata alvo, aut urinæ profluvio aut flatu cessant in febribus essentialibus (nam tum motu naturæ fit) non antem in symptomaticis, cum aut pulmo, aut jecur, aut lien laborat (nā tum symptomatis rationem habet & inani conatu id fit) *Hippocr.* sententia 4. aphor. At contigit in ista muliere ut alvus flueret tamen falsam speciē æqualitatis hypochondriorum referebat, & murmura obaudiebantur, quæ non cessabant ulla excretionis ratione, Sic suspecta erat illa hypochondrii elatio nam inventa intestina plena flatu cum serosis humoribus in spatiis abdominis qui meteorismum inferebant, Sic elatio, subductioque alvi non quicquam de meteotismo detrahebat: At primus *Hippocr.* in Coacis observavit meteotismum in morbis, alvo & suppressa & subducta; utrumque malum. Verba sunt, *Quibus Pracordia elevantur alvo suppressa malum, maxime autem in morbis tabidis longis, & quibus alvi humectatur*, supple, quibus præcordia etiamnum elevantur, *malum*, Elevatur enim tam à maligno, sive sit flatus, sive humor tenuis, serosus patris, Ideoque in illa Parotides expectabamus: Ad, tale expectandum invitabat alia *Hippocr* sententia in Coacis, *Hyppochondriorum distensio cum Sopore anxioso in capite dolente, parotidem excitat.* Sed quia graveolentissima excernebantur, elato manente hypochondrio comate perseverante, si patoris contigisset, malum ut signum, apparituram credebamus, Verum enim quod scribit Hippocr. *Ex hypochondriis diu afflicto, & alvo graveolenti, abscessus circa aurem occidit.*

Pulmones veluti putres] Unde conjecimus hanc à Pulmone Lethargicam fuisse. Vide lib. 1. Tit. de Soporosis affectibus in hist. Dom. le Boindre.

Urinæ fallaces erant] Non satis laudabile sedimentum habebant, hioc non mirum cur interierit Nam *Galenus* c. 3. lib. 3. de Crisibus, ait observasse se nunquam quenquam interiisse qui judicaretur cum urinis coctis, Et hioc colligunt quidam neminem interire posse apparentibus signis coctionis in urina : aliter tamen res habet, oam *Galenus* non solum vult requiri coctionem sed & excretionem : tametsi enim sit & cocta & secreta materia, tamen nisi excerneodo natura sit satis, interibit etiamnum æger *Ballonius*. Addc hic Polmones fuisse affectos, at ex *Galeni* præcepto, In morbis eorum ad sputa potius quam ad urinas attendēdum esse.

Cum sudore magno] Verum illud comperi, Qui à levi sudore somni sunt expertes, & rursum ardore febrili conflagrant, malum: Nam qui bene judicantur, suaviter dormiunt: Et quod levis sudor ioanem conatum naturæ significat, quum melius esset pepasmo incumbere qnam frustra excretionem moliri, quod in hac ægra maxime apparuit.

Graveolentissima dejectiones , Involuntarie alvus descenderet] Quæ excernebantur erant graveolentissima, propterea que non poterant non sollicitate facultatem expultricem intestinorum, & tamen non meminerat quætere matulam. Quod arguebat impotentiam judicii, & rationis eversionem, involuntaria enim erat excretio. Hujus duas causas reddit *Galen.* 2. Prorth. A t cum mens ægrotat, aut cum partes per quas excretio fit noo sentiunt : adde cùm humor per se mordax non est, ita ut sponte feratur; quanquam vix fieri potest quin sentiatur si intestina valent: Textus Hippocr. est, *Si ex ventre tenuia ægro non sentiente exeant, si extra se non sit, malum, ut Hepatico*, i. e. Exercitio illa tenuis materiæ, non sentiente ægro facta, declarat vel non generari biliosum humorem ob imbecillitatem Hepatis : Vel si generetur, non excernitur (quanquam hepatica excrementa maxima ex parte acria sunt) sic declarat propriam affectionem Hepatis : Non abs re autem adjectum est, *Si æger apud se sit*, ne quis puteri istam involuntariam excretionem læsa ratione fieri, ita enim signum imbecilli Hepatis non ita esset manifestum, sed præterea denotaret affectum cerebrum, Item non declaratur ulla offensa nervosi generis, propterea quod integra sunt intestina. Si ergo involuntaria sit illa excretio stante ratione, non læsis intestinis, signum est imbecilli omoino Hepatis. *Ballonius lib. 1. cons. xlv.*

Circa æquinoctium Autumnale] Autumnales morbi, & præsertim febres pessimæ sunt, Et levi de causa febris reperit ob humorum adustionem & pinguiorem vim putredinis : nam cum homores per æstatem adusti sint, imo & partes internæ quadamtenus siccatæ sint, & squalidæ factæ, maxima est in febrem aptitudo & proclivitas : nec facile morbi tales depelluntur, quia habituales fiunt : Ac præclarum esset philosophari de humorum & morborum autumnalium proprietate, Nec enim inæqualitas temporis borum malorum autbor esse videtur, ut placet veteribus, Est alia quædam abditior & secretior causa, An quod eo tempore serum dominatur, ut placet *Hippocrati*? An quod ubi est infirmitas, ibi est morborum proventus & contumacia, At autumnus peculiarem hominibus conciliat imbecillitatem, Nec vis elucet & apparet ut aliis in temporibus: Quod declarant ipsæ arbores quæ folia relinquentes, omnes senescunt, Si id quercubus evenit, cur non homini quercubus imbecilliori? *Ballonius Ephemer. & Epid. l. 2, p. 176*, Quod suspicio esse debeat venenatæ vis in omnibus fere morbis autumnalibus, id patet maxime, Ægri facile emaciantur, liquescunt, cum tamen videantur sat belle habere, & nullum aut exiguum dolorem se sentire fateantur : Febres lentæ sunt, continuæ symptomaticæ, nam in diathesi consistunt & contumaci quadam obstructione & vitio partium; declarant dolores qui paroxysmis & exacerbationibus redeuntibus sentiontur, &c. Nullus credat quæ sit fœtura symptomatum illos morbos comitantium, ut Medici circa ea debeant potius esse spectatores quam actores: Idem ingeoium videntur habere quod & carcinomata, ac non mirum si ægrescant medēdo. *Idem ibid. pag. 8.*

Deliria &c. bene ra iocinabatur] Qui fieri potuit ut male affecti cerebri tot essent argumenta, nempe coma quodammodo ἄγρυπνον, tremores nonnulli, risus, deliria, excretiones involuntariæ, oblivio & despectio omnium rerum, dissimilitudo morum omnium, ἀθυμία; (quam κατεχέγεινς μὴ ἴσχης malam esse ait *Hippocr.* in Coacis) Si inquam tot tantaque fuerint male affecti cerebri argumenta, qui fieri potest ut tamen ratiocinatio integra fuerit?

Respondet *Galenus* l. 3. de sympt. causis cap. 3. Ex actionibus quæ ab uno principio manare cernuntur, quasdam magis una qualitate gaudere quam altera: ut coctio, quis sine motu aliquo fit, in calido & humido consistit potius : attractio expulsióque, quoniam cum motu aliquo impetuque fiunt, in sicco potius consistunt; *Ballonius* ait aliud esse lædi offendive cerebrum in eis functionibus quæ animales esse dicuntur, & ad ipsius κρίσιν pertinent, Aliud lædi in iis quæ ad eam partem pertinent quæ mentis & consilii est: priori modo dicitur læsum in animalitate, posteriore in ratiocinio. *Vide Consil um supra citatum pag. 207.* Excell. *Willis* solutionem expartium cerebri distinctione quærit, Delirium excitatur, *ait parte 2. l. b. de Anima ruter. c.* 10 in quantum spiritus animales, aut oimis irritati, aut in confusionem acti, huc illuc intra globolosam cerebri compagem (ubi phantasia & memoria sedes habent) ἀτάκτως & tumultuosa moventur, Ejusdem partis aut regionis incolæ spiritus, somno primum occupari, & ante alios quosvis otio indulgere incipiunt, qui phantasiæ & memoriæ actus creant, hi oempe à cerebri exterioris poris in quibus exspatiari solent, decedentes, in penitiora ejus meditullia se recipiunt, ubi tanquam otiosi decumbentes, spiritus ibidem consitos in parem desidiam allectant, aliosque inde in nervosum genus emanantes, ab affluxu revocant, ac ad otium sollicitant. Ob spiritus autem animales intra cerebri medinllium, sive corpus callosum, irregulariter commotos, Animæ rationali conceptus incongrui & noemata confusa objiciuntur.

Observatio XLVII.

Febris assidua à Pulmonibus purulentis, duris, cum vitio Cordis, Pericardii. 1. *Ab Aneurysmate cœliacæ arteriæ, obturatæ à pituita concreta.* 2. *A massa pingui libera, in sinistri Cordis sinu, cum vomicis pulmonis.* 3. *In mulieris peripneumonicæ vena cava reperta substantia carnea è corde exorta.* 4. *Febris assidua ab abscessu sub ala sinistra, & suppuratione septi transversi.* 5.

§. 1. Quatuor annorum puella febre Continua extincta erat : hæc curiositati nostræ anatomicæ immolata post mortem, *Pulmones exhibuit costis & sterno firmissime adhærentes,*

hærentes, multis locis duros, multo pure fluentes, & utraque parte, quod rarius occurrit, pure repletos: Pericardium, panni lanei crassitie, nigricantem cordis circumdabat substantiam: Interim neque dyspnoea, neque tussicula ulla, neque phthiseos specie laboraverat: reliquo enim corporis habitu bene constituta, carne solida & pingui erat. Addo verò plurimos me in hacce nostra Hollandia secuisse, qui Pulmones altera parte habebant exulceratos: taros qui utraque, qui tussi aut dyspnoea laborabant non adeo multos. *Theod: Kerckringius Observ. Anat.* 72.

P*Ulmones costis adhærentes*) Riolanus Anthrop. lib. 3. cap. 11. de Pulmonis ad costas adhæsione disputans, Hæc colligatio, *inquit*, si ampla & arcta fuerit, ita ut pulmo costis immediate adhæreat, molestam dyspnoeam, etiam io sanis hominibus, affert. Huic ex adverso occurrit *Massa*, & affirmat istam cohærentiam Pulmonum cum Pleura cordi utilem esse, ne Pulmonū mole prematur, nec ullam spirandi difficultatem afferre: Conciliatio difficilis ni dicas cohæsionem nativam dyspnoeam non inferre; Revera anno 1671. circa Christi natalitia, cùm dissecandum curarem quadragenarium rusticum, ex casu in dorsum mortuum, (de quo lib. 2 tit. de Respir, difficil.) Pulmones undique in illo per breves fibras pleuræ annexos deprehendi, quem nulla unquam dyspnoea vexaverat. Eam autem quæ vi morbi prægressi aut comitis accidit, anhelitus difficultatem pareret, ut quibus pulmones tumentes sunt, aut parenchyma crassum, vel vitium adest simul in vasis pneumaticis, aut diaphragmate, &c. quorum læsiones illi Pulmonum cohærentiæ imputantur.

Qui tussi aut dyspnoea laborant non adeo multos) Nisi exempla occurrerent quorundam quos exulceratio Pulmonum male habuit, hectica febre non accedente, imo præsente habitu corporis eusarco cum libertate actionum omnium vitalium & naturalium, vix fidem obtineret allatum exemplum. Verisimile est vitium in solis constitisse Pulmonibus, procul à corde; cætera hæmatosin rectè processisse, Cùm accidit Phthisis, notam cruoris massam salsugine, aut alia quadam diathesi vitiosa infici, ob quam alendo corpori ineptus fiat, simulque labem Pulmonibus inurat. Vide *Bennetti* Theat. Tabidorum Exerc. xxii. & alias.

§. 2. Anna Burgundia, 33. annum nata, sanguinea, potatrix meri nulli secunda, ingluviei dedita, Febrem incurrerat stipatam siti, cibi fastidio, vigiliis, orthopnoea, corporis jactatione, aliisque symptomatis: Inter quæ non obscurum locum habebat Pulsatio vehemens supra ventriculum: quem pulsum ego arteriæ cœliacæ multis animo meo versatis, conjeceram, quibus elevandis malis nulla præsidia profuere: verum indies augescente pulsatione, diutinos labores & extrema virium detrimenta jam passam mors occupavit.

Cadaver dissecando, compertum est Mesenterii membranam, quæ à peritonæo deducitur, multo circum cruore suffusam atque intentam, nihil interim mali mesaræi vasibus expertis: quoniam autem nobis opinio fuerat male patientis arteriæ cœliacæ, ad hanc nos perlustrandam nostrum studium appulimus, eandem ab omni proximo corporum objectu expedientes. Exorti igitur ab inferioribus, postquam ad arterias emulgentes pervenimus, superata jam parte quæ magnæ arteriæ primos divaricatus fecit, corpuscula offendimus tria ex pituita concreta (hujus est uber modus arteriæ longèque amplior quam venæ) vi caloris opinor sibimet incumbentia, quæ obturabili cujusdam modo arteriæ ductui sic offarcta transversim etant, ut spiritui se transfundi ari præcluderent viam: Continuo autem ad superiora facto transgressu, tandem cœliacæ sese obtulit, ita dilatata ut compressum pugnum admitteret, quæ naturæ suæ modo vix annularis digiti crassitudinem æquat, in quo sinu sanguis abunde stagnabat ater, grumosus, in putredinem abeuntis imaginem præ se ferens: à quo uno arteriæ sic depravato statu profectam interitus causam nemo est qui dubitet. *Ex observat. Nicolai Larchei Medici Rom. apud Severinum lib. de Abscessibus p.m.* 280.

§. 3. Cum Myrtilletii studio Medico vacarem, & inopinato quidam è Sereniss Electoris Satrapis octiduo spatio à Febre quadam symptomatica jugularetur, exenteratio demandata est Archiatro, & sequentia notata digna memoriæ infixi.

Abdomine secto, omnia salva & justo loco posita invenimus: Ubi vero sternum à costis separatum, & pleura dissecta, statim animadvertere licuit utrumque lobum Pulmonum valde flaccidum, dorso cum pleura firmiter adnatum. Lobis in superiore parte dissectis & manibus compressis, nihil erat conspicuum nisi spuma; sed circa medium alia sectione per transversum administrata, iterum lobis compressis, subito multæ parvæ vomicæ, instar apicum digitorum eruperunt, quibus uterque lobus ad infimam usque partem, qua diaphragma appropinquat, refertissimus erat. Corde aperto, in sinistro ejus ventriculo, invenimus massam quandam fibrosam, pinguedinem referentem, nulla parte adnatam, sed liberam ovi columbini magnitudine.

M*Assam quandam, &c.*) Hujus materiæ facit mentionem *Clar.* D. D. *Wepferus* Dissert. de Apoplexia p. 124. Sed nullus dubito quin eandem materiam in arteriis invenissemus si modo inquisitio debita facta fuisset: Interim hoc miratu dignum, Nobilem illum nunquam de ulla pectoris angustia conquestum, sive tussi, sed exercitio equestri & choreatum quotidie vacabat, cum tamen pulmonum minima saltem pars in superiore parte sana esset. *D. Gosbof Christianus Winclerus in Miscell. cur. anni 1671. Observ.* 135.

§. 4. Vidi ego in dextro cordis ventriculo mulieris, quam Peripneumonia sustulerat, radicem enatam, carnosam, albidam, flaccidam, quæ prodiens ex corde, & cavam venam

subiens, propagabatur usque ad caput & os sacrum: Eadam carnea substantia ex sinistro ventriculo prodibat: Quod in quatuor cadaveribus Peripneumonicis subinde observavimus. *Observatio Nereti Neretii Medici Florentini.*

§. 5. Virgo dolebat sub ala sinistra cum tussi, Febre assidua. Inventum septum transversum in interiori parte suppuratum, cum abscessu sub ala sinistra. *Lib. 2. tit. de Lateris dolore.*

Observatio XLVIII.

Febris Continua à Jecore *inflammato, & corde hinc marcido.* 1. *Ab Abscessu in concava* Jecoris *parte.* Spigelii obitus 2. *Ab inflammatione extremi lobi* Jecoris *dextri, cum Mesenterii parte colo alligata.* 3. *Ab insigni Iecoris tumore.* 4. *A vitio Iecoris, cum lapillis in cysti.* 5. *Ab Hepatis tumore cancroso.* 6. *Ab inflammatione* Lienis, *Hepati communicata.* 7. *A Liene inflammato* Fernelii obitus. 8. *A phlegmone Hepatis partim suppurato, partim in scirrhum desinente.* 9. *A Tuberculis & furunculis id obsidentibus.* 10.

§. 1. Anno 1596. Virum quinquagenarium dissecui: hic inflammatione Jecoris laborabat, quod visui torrido ac adusto conspiciebatur colore: pertusa autem ejus membranula, parenchyma universum in putrilaginem abierat, maximamque puris copiam effundebat, potissimum ea sui parte gibba quæ diaphragmati adhæret. Adfuerat Continua febris, quæ cordis succulentiam nativam ita consumpserat ut pyri in modum contractum conspiceretur, flaccidum plane, haud aliter ac si pulmonem tetigisses: Huic pulmo variis locis costis adnatus conspiciebatur. *Pet. Pawius observat.* 19.

§. 2. Expendenti mihi aphoristicam Div. *Hipp.* sentent. quod sc. *Ex bubone febres omnes malæ præter diarias*, Cùm inviserem præcl. Virum Adrianum Spigelium, Celeberr. Anatomicum, è vivis sublatum, cum bubone sub axilla sinistra anno 1625. annor. 47. non levis mihi scrupulus occurrit, nunquid ex bubonibus fiant solæ Ephemeræ, vel putridæ etiam: Ex *Hipp.* enim sententia in aph. proposita: expressa luce clarius statui videtur, ex Bubone febres putridas quin etiam fieri posse: Non enim dixisset, *Ex Bubone febres omnes malæ præter Ephemeras*, si ex bubone fierent solæ febres ephemeræ: Cui subscribentes omnes fere Medicinæ scriptores asserunt, fieri posse ex Bubonibus, non solum febres Ephemeras, sed etiam putridas. Atque de putridis id palam fit ex præsenti *Spigelii* morbo, à quo extinctus est, quem ferè continuè observavi 63. dierum spatio quibus decubuit. Hic etenim Vir Præclar. ex indicis digiti punctura, dolorem & tumorem insignem in sinistro brachio passus est, cui successit abscessus seu bubo sub axilla, cum dolore adeo gravi, ut non solum, brachium, sed & totum corpus immobile factum sit, cum Febre acuta sine annotationibus manifestis, inappetentia, vigiliis & gravi virium languore: vigesima sponte erupit abscessus & multam saniei copiam triduo effudit, subruentam, fœtidam, liquidam, à qua remisit dolor, adeo ut in latus affectum decumbere potuerit, quod antea fieri non poterat: Perstitit tamen Febris vehementia, cum tensione & dolore dextri hypochondrii ad claviculam usque; cui successit diarrhœa, primo biliosa, mox & saniosa, non dissimilis materiæ ex abscessu emanantis, quod ansam præbuit dubitandi nunquid esset dysenteria vel abscessus Jecoris: cum vero nulla præcessissent tormina, non tamen, aut intestinorum erosiones, in Jecoris abscessum conspirarunt sententiæ, cum præsertim præteritis annis abscessus ventriculi per vomitum expurgatus fuerit: Interim plurima interna & externa fuere præscripta, cum durante febricula, cum dejectione materiæ saniosæ 63. die extinctus est.

Dissecto cadavere, occurrit abscessus in concava Iecoris, juxta prognosticum. *Ben. Silvaticus cent. iii. consil.* 18.

Ex his patet putridas quin etiam febres ex Bubonibus fieri posse, quod præteritis annis à me fuit observatum in Nob. matrona, undecima extincta febre pestilentiali, cum bubone in inguine dextro suppurato & aperto: Quod si *Galen.* consulamus, 1. de differ. febr. ubi de Ephem, ex bubone, adstruit expressissimis verbis solas Ephemeras ex Bubonibus fieri: Quæ ex Bubonibus, *inquit*, febres fiunt, calefaciunt semper partes continuas, donec ad cor usque calor febrilis propagatur, Non pervenit autem ad ipsum putrida fuligo, sed ibi permanet, loco bubonis circumscripta, sola alteratione per continuum facta, usque ad cor perveniente calore, eo prope modo quo in iis qui Solis calore deuruntur: E quibus verbis compertissimum redditur ex bubonibus putridas fuligines ad cor non elevari; atque ideo neque febrem putridam fieri: Pro solutione contradictionis qua dissentire videtur *Hipp.* à *Galeno*, statuendum Bubones factos à causa occulta non inferre putridas, sed significare noxam viscerum principum, ac propterea malas esse ratione signi non ratione causæ: Non enim excitant febrem putridam, quoniam putredo illa cor non subit per vapores putridos; ideoque ubi legitur in aphor. *Ex bubone febres*, legendum, *cum bubone febre, omnes malæ præter ephemeras* aliæ enim omnes possunt esse cum bubone, & non ex bubone: dein probatur, Putridus vapor in cor exhalans, & ab eo remota parte ignobili, non inducit febres malas: sed emunctoria sunt partes ignobiles & inguinum partes distant à corde, Ergo ex se non possunt facere febres malas, sed solum eas significant, putridis etiam fuliginibus ad illud pertingentibus, ex *Hipp. 2. 6. Epid.* 10. quod *Abscessus veluti glandularum signum quidem sunt germina habentium, cum aliorum tum præcipue viscerum, malignt autem sunt.* Ubi intelligit per *germina habentium*, affectio-

affectionem earum partium cum quibus habent rectitudinem, Atque ideo si bubones appareant retro aures, significant affectionem cerebri. Si sub axillis, cordis, si in inguinibus, hepatis: Subjungit tamen, *tum aliorum*, quia non semper servatur hæc rectitudo, ut in casu nostro, in quo jecur erat affectum, & nihilominus bubo factus fuit sub axilla sinistra, non servata rectitudine & convenientia: neque ratione situs, quia fuisset in parte dextra: neque ratione loci, quia fuisset in inguine, & non sub axilla sinistra: Cujus tamen directitatis causa provenit à punctura digiti valde dolorifica, Semper enim natura adfuit, medio sanguine & spiritu, in subsidium partis dolentis, ideo confluxit ad brachium sinistrum hæsitque materia in glandula, & non ad manum & digitum decubuit, duplicem ob causam, vasorum sc. copiam in glandulas diffusorum, per quæ fluit materia 2. Ob laxitatem dictarum partium, cujus ratione expultrix materia quæ confluxit, inde repellere non potuit.

Ex indicis punctura] Non secus atque in nobis visceres aliquo male affecto aliud eodem modo afficitur: ac digiti etiam morbus in Inguen decumbit, tametsi quæ interjecta sunt multa nihil mali sentiant: Sunt enim unius animalis partes, inestque in his potius quam aliis quædam ad se invicé affectio. *Synesius lib. de Insomniis.*

Anno 1677. 18. Iulii dissectum est Genevæ cadaver Iuvenis Francofurtensis anno 20. nati, qui subita morte abreptus est: boni erat habitus & robustus, à vino abstinens apud hospitem, solam ingerens aquam: Inter sodales mero indulgens: Dicto anno à vere ad finem æstatis Epidemicæ fuerunt febres Tertianæ simplices & duplices, paucissimis, imo nemini, quod sciam lethales: Febre autem prehensus hic quoque Iuvenis continua, sed non ardente, accedente primis diebus diarrhœa copiosissima, biliosa; cum quadam cataphora, & carnis rerumque omnium fastidio: Toto morbi decursu; qui trium septimanarum, periculosus admodum fuit, ptisanam officialem tamen fastidiens, frigidam anxie exposcens: Pridie ante fatalem diem gravis leipothymia, comite totius convulsione prehendit: Postridie frigidam petens, his vocibus Gallicis, *Je boirois bien de l'eau du Rhosne*. Ego libenter aquam Rhodani biberem, dum vocem ultimam profert, intercepta ultima syllaba, & in faucibus hærente, exanimis concidit.

Postridie cadaveris anatome instituta: In medio ventre nullum insigne vitium deprehensum est, forte quia à minus accurata manu sectio peracta est, Cor intus & extra sanum apparuit, Pulmones dextra parte costis annexi, coloris erant variegati, In imo ventre sat notabilis aquæ cruentæ copia reperta est 2. Iecur immensæ magnitudinis & crassitiei, (qua de causa vorax erat juvenis) ima parte livens & niger, prægressæ inflammationis notas gerens 3. Cystis fellea omnino exhausta 4. Intestina & ventriculus immensæ amplitudinis, flatu admodum turgida: 5. Mesenterium ad ortum, circa lumbos manifeste livens & rubens, cum annexa coli parte: 6. Ren dexter insignis magnitudinis, sed integer. 7. Lien formæ rotundæ sed citra aliud vitium: Fœtor insignis ex eo ventre nares feriebat. Ex his causa morbi non subitæ mortis apparuit, nisi ad tetrum halitum cor ferientem & cerebrum, syncopen & convulsionem inducentem. Mirum vero Lumborum absuisse dolorem aut æstum.

§. 4. Illustr. N. Febre continua prehensus: Jecur immani tumore extabuerat, victum in superficie, interius durum *Lib.3.tit.de Diarrhœa.*

§. 5. Socrus N. colico dolori obnoxia in Febrem assiduam incidit: Cystis fellis lapillis erat plena: Hepar albicans. *Lib.3.tit.de ventris dolore.*

§. 6. Vidua N. per multos menses decubuit Assidua febre affecta: præterea percipiebatur tumor in abdomine versus umbilicum, ad dextram partem inclinans, isque durus, qui non erat dolorificus nisi cum premeretur, Aliquando dolores acres humerum dextrum occupabant, & latus ipsum ut pleuritidem mentirentur: Aperto cadavere inventum est Hepar *tumoribus scirrhosis, & magna ex parte suppuratis* refertum: in cujus extremo adnati erant duo tumores cancrosi, usque ad umbilicum prominentes; qui in Hepate esse non putabantur; quia non erant in loco hepatis naturali. *Vide lib.3.tit.de ventris tumore.*

Dolores acres occupabant humerum dextrum] Unum animadvertere oportet quod ad therapiam & diagnosin imprimis facit: Omnes Jecorarios, i. e. quibus grandius Jecur, amplius, tumentius & calidius, cum febribus magnis prehenduntur, maxima ex parte tempore urgentis febris dolores in claviculis & secundum omoplatas sentire satis vehementes: In pleuritide quidem, cum uno loco inflammatio aut phlegmone consistat, tamen in parte longe remota, ob communicationem & continuitatem membranarum, dolor intolerabilis sæpe sentitur, qui majores sæpe molestias exhibet quam ipsa pleuritis: Et signa diagnostica pleuriticis, aut superiores aut inferiores partes occupantis *Hipp.* 2. *Acut.* desumit ex dolore aut claviculas aut ileos regionem occupante: Hepate accenso aut inflammato, aut per insignem febrem æstuante admodum, dolor potest ad jugulum pervenire: Repetto enim bifariam dolorem tensivum ratione ipsius jecoris surgere, Aut enim Hepar nothis costis alligatur, & tunc dolor ad clavicula percipitur ratione distentæ membranæ: Quibus non alligatur, à vasorum ipsorum potius quam membranarum distensione dolor surgit, Et, *aut Galen.* 2. de loc. propriis venæ arteriæque dolnt veluti in longitudinem extensæ chordæ speciem tefert: Quod notandum, ne cum hos dolores in febribus aut inflammationibus Hepatis ortos videris, frustra de catarrho comminiscaris: probabile enim est dolores pro partium affectarum situ esse aut ἀναῤῥόπως aut κατάῤῥοπως: *Ballonius consil.* 77. *lib.* 1.

Neque in Hepate esse putabantur &c.] Notat Cl. *Glisson* Anat. Hepat. cap. 2. non eundem esse in vivis & mortuis Hepatis situm, cùm altius positum in his reperiatur: Nempe fato functis ventriculus, hepar & diaphragma sursum, quantum eorum connexiones siunt, propelluntur; partim ut hoc pacto pectoris inane impleatur; quod alias, recedente è pulmonibus

nibus spiritu, contingeret, partim etiam quod musculis abdominis post obitum frigescente, simul rigidiores magisque tensi evadant; unde fit ut viscera inferiora vehementiore nisu sursum agantur quam ut diaphragma ei motui resistendo sit, partesque istas superiora versus impellant.

Hepar tumoribus scirrhosis & magna ex parte suppuratis, &c.] Hepar Tumoribus & frigidis & calidis obnoxium est; imo hi aliquando ab importuno remediorum usu, in illos desinunt: Calidi tumores, inflammationes dictæ, oriuntur ab affatim facta humorum calidiorum affluxu, accedente aliquali partis obstructione: In abscessum facile illi abeunt, plerumque lethalem, quare Medico curæ sit ne eo affectus vergat: Nec minus cauto opus est ne duri & scirrhosi tandem evadant nimio refrigerantium usu dum suppurationem arcere satagimus: Frigidi autem Hepatis tumores, vel ejus parenchyma obsident, vel vasa, vel tunicas, horum unum vel duo, vel plura, Qui totum simul patenchyma occupant, œdematosi fere sunt, quorum soboles est aut hydrops aut cachexia; sicut horum quandoque causa sunt: Hoc in affectu totum viscus spongiæ ad instar æqualiter totum intumescit, humores serosos undiquaque absorbens; à quibus vasa & tunicæ flaccescunt humectantur, crassitiemque non naturalem adipiscuntur: Hinc interdum in immensam molem excrescit, solitumque pondus duplo aut triplo superat, Tumores Hepatis peculiares triplicem habent originem, impedito nempe sanguinis è finibus vasorum Capillarium Portæ transitu, in ultima venæ cavæ capillamenta per ipsius Hepatis substantiam: vel ob stagnantem humorem biliosum, quia is è Portæ finibus in pori biliarii oscula minus expedite pertranseat; vel ob utriusque hujus transitus commune aliquod impedimentum: A primo illorum tumorum imminet atrophia aut saltem diminuta nutritio: A secundo, Icterus flavus vel niger, conspurcato sanguine, unde variæ ægritudines: Tertius nimium que malum invehere aptus est: Sunt præter hos alii quidam tumores, ad hepatis parenchyma potius referendi, videlicet struma, steatoma, atheroma, meliceris.

§. 7. Vir Illustr. Dominus Thomas Trenchard, ætatis consistentis, temperamenti melancholici, habitus gracilis & rari, spleneticus, hæreditario quodam jure à parentibus derivato, acutissimis ventris doloribus, colicæ æmulis, crebro molestatus; Hic Nobil. affinem in Comitatu Hamptoniensi invisurus, eo loci profectus incidit in *febrem continuam*, satis acutam, cum vigiliis, & sinistri hypochondrii dolore, ad humerum usque tendente, in quo acerbos admodum dolores passus est, ut de nullis aliis esset querulus: Adhibito in consilium Medico, Venæ sectio instituta basilicæ dextræ, neglecta rectitudine, quam observare solent Practici, præmisso tamen pro more clystere: Iulapia quoque & alia exhibita; quibus nihil proficientibus, sed malo in pejus ruente me quoque Dorchestria accersiri curat: Conscenso equo, quinque milliaria progressus, ab alio servo in via obviam facto, iter differre jussus, quod Herus melius haberet, Domum revertor, hyeme validissima solstitio proxima, nive omnibus candescentibus: Quid fit elapso solum die iterum vocor quod essem ei ordinarius; sed antequam ad eum pervenire poteram, morbo superatus naturæ satisfecit.

Dissecto à morte corpore, Omentum in se circumvolutum, & umbilicum versus ad formam orbiculi conglobatum invenimus: Lienem vero totum putrefactum, & parte interna pene absumptum, mala adeo materia, picis instar liquida, nigra, fœtente, ut minime essemus ferendo; Hepar etiam, sima sui parte, in consortium malignitatis raptum erat, ubi putredine corripi incipiebat; Reliqua salva conspiciebantur. *Fridericus Lossius, Observ. 45. l. 1.*

Omentum in se circumvolutum, &c.) Proculdubio in hoc subjecto Omentum vitiosos à liene humores in se suscepit, cum iis tantum partibus adhæsescat ad quas rami splenici surculi perveniunt, unde toties acutissimos dolores colicæ æmulos, perpessus est in sinistro hypochondrio, & præsertim in cavitate illa omenti, sub diaphragmate ex ventriculi, Omenti, coli & viscerum contextu nata, & vix exitum habente.

§. 8. *Ioh. Fernelius* uxoris morte ita repente perculsus ac prostratus est, ut ante xij. ab ejus funere diem, ex summo animi mœrore ac angustia in febrem inciderit Continuam: Ad septimum hujus morbi diem cum urinæ inclarescerent, & febris symptomata omnia multò leviora facta essent, qui illi opem ferebant Medici felicem exitum unà cum ægro expectabant: Verum ad xi. mirum in modum exasperata sunt omnia, ideoque æger urinarum cruditate, atque aliorum symptomatum sævitia permotus, ac mortis metu perculsus Doctissimos Regis & urbis Medicos aliquot in consilium adhibuit. Hic febre Quartana aliquando conflictatus fuerat, & toto vitæ curriculo non solum vino oligophoro aqua abunde diluto usus est, sed etiam extra pastus æstate, frigidæ potu sitim explere solitus erat, *unde Lien non parvum læsus* videbatur: Inde enim acoris cujusdam sensus ori ac faucibus integrum jam biennium inerat qui nullis remediis discuti potuerat: Quum ergo causæ quædam externæ, hæque graves admodum, acerbissimum mœrorem attulissent, superveniente uxoris obitu, quo omnia exasperata sunt, humor in Liene collectus tandem incalescens atque putrescens, inflammationem ejus visceris peperit, unde & febris accensa est continua, quæ sensim increscens, ita naturæ vires omnes attrivit, ut eam xviij. die nobis mors immatura eripuerit, anno ætatis lxxij. Christi 1557.

Causam interitus ex anatome pervestigantes, è lienis inflammatione perniciem manasse judicavimus; quum & valde tumidum & prorsus lividum ac virescens id viscus esset, & scalpello dissectum magnam saniei instar picis nigerrimæ copiam profuderit. *Gul. Plantius in ejus vita.*

Atri

A *Cris ejusdam sensus, &c.*) Ob succum Pancreaticum acidiorem redditum, juxta *Franc. Sylvium*: Clar. *Willis* quartanæ originem non humori melancholico adscribit, sed sanguinis liquori, à natura dulci, spirituoso & balsamica, in acidam & nonnihil austeram, instar vini acescentis, degenerante; ob spirituum penuriam, atque sanguinis partem terrestrem seu tartaream (quæ constat imprimis sale & terra) nimiam exaltationem, unde in floorem evecta acorem sanguinis massæ inducit; Vide plura apud eundem lib. de Febrib. cap. 4.

§. 9. Amplissimus Præses M. *Bouvetus* extinctus à Quartana continua, eaque conjuncta cum phlegmone Hepatis, ex parte suppurata, & ex parte in scirrhum degenerante: Cujus phlegmones Hepatis initium Quartanam præcesserat vel annum integrum ante. *Car. Piso de morbis à sero sect. 1. p. m. 40.*

§. 10. Sæpe Iecur animadvertimus Tuberculis & Abscessibus instar furunculorum obsideri, nullo hypochondrii dolore, nullo tumore, nullo decubitu difficili: *Febris* solum inerat non admodum ardens, cum siti, cum cibi fastidio, cumque alvi profluvio interdum, in mense multos perseverante: ut ideirco difficile malum, quemadmodum & substantiæ corruptela, ab intemperie calida, aut ab obstructione internosceretur. *Fernelius Pathol. lib. 6. cap. 6.*

Observatio XLIX.

Febris Continua à corruptione gangrænosa in parte Renis *interna.* 1. *Ob Apostema in fine ureteris.* 2. *Ab Abscessu in sinistri* Renis *parte exteriore.* 3. *Ab inflammatione Testiculorum & meatus urinarii.* 4.

§. 1. IUvenis post diuturnam gonorrhæam, cibi potionisque immoderationem febre Assidua affligebatur, quæ horis vespertinis magis augetur & amplificatur cum lotiis crassioribus & pituitosis: xi. die diarrhœa varia subsequuta est, quæ usque ad xix. permanens, vires maxime dejecit, unde siccitas linguæ, faciei rubor, inquietudo & totius macror successit, xx. lotia uberiora prodeunt & turbulenta, quæ tamen clarescunt: Quamvis varia adhibita sint, semper adaucta est febris & symptomata succreverunt, adeo ut xxx. accesserit rigor, cui successit febris vehementissima cum rubore genarum & pulsuum maxima frequentia & celeritate, quare die xxxiv. in plenilunio interiit.

Secto cadavere, inventa est corruptio gangrænosa in parte interna Renis dextri, ut lotia turbata gradum coctionis, quemadmodum erat opinio alterius Medici, non significarent, sed ex mea sententia alterius Renis corruptionem: Adeo ut etsi *Galenus* non comminiscatur nisi de lotiis turbidis quæ ex gradu coctionis subsriuntur, Medicus, si sit Philosophus, debeat etiam alias causas indagare. *Lælius à Fonte Consult.* 133.

§. 2. Matrona nephritica, febre continua laboravit, quæ ad marasmum lethalem ipsam deduxit, genita quo tempore pus conficiebatur in apostemate, quod calculus à rene in ureteris finem delatus, excitaverat. *Vide lib. 3. tit. de Hypogastrii doloribus.*

§. 3. Illustr. Abbas à 14. diebus, temperaturæ sanguineæ, post cibi potionisque immoderationem, duobus affectibus potissimum detinetur, sc. distillatione à capite in subditas partes, Alter est Febris assidua sine certo ordine tenens, post cibum & horis vespertinis more duarum tertianarum increscens; in quibus ita se habet ut se vix morbum persentire asseveret, cum dormiat plus consueto, nulla caloris mordacitas persentiatur, urinæ tamen copiosæ prodeunt albo sedimento refertæ, hæque multo uberiores quam ingestis respondeant optime se habet ad ea quæ offeruntur: horis vespertinis facies rubicundior inspicitur, præsertim circa genas, nares & aures, quam aliis temporibus: adest tussis sicca, assidua; pulsus humiliores & frequentiores percipiuntur: ea quæ excernuntur sunt similia sanorum: In regione Renum non mediocrem fervorem experitur, neque sine adminiculo incedere potest: xx. die facta minoratione ex flore cassiæ, præter excrementa fæcalia multus sanguis corruptus fœtens fuit excretus, tandem die 40. interiit.

Secto cadavere inventa est corruptio & abscessus in sinistri Renis exteriore carne, me ita prædicente antequam cadaver secaretur. *Lælius à Fonte Consult.* 68.

ALter ex Medicis in principio pronuntiavit ægrũ ex duplici Tertiana assidua laborare, ac progressu temporis redditam esse malignam decrevit: verum talis opinio sine examine non est prætereunda, Nam febris Tertiana spuria cum sit morbus calidus rotius, ex bile prædominante, eaque in venis putrente proveniens, indicatur ex pulsu maximo, frequẽti & celerrimo, non ita tamen ac si sola bilis febrẽ incenderet: ex excrementis biliosis, tum dejectionibus, tum urinis: ex calore acri, mordaci, siti, ex causis præcedentibus, quæ bilem augere potuerint: ex febre quæ ordinate augescit ac etiam inclinat: Talia autem in proposito casu non inveniuntur: neque oris amaror & inappetentia, quæ sunt biliosarũ propria: præterea ex hac positione symptomata in historia proposita in suas non possunt referri: Nam quod ad causas externas spectat præcesserunt quæ sanguinẽ cumulare potuerunt: Febris vix ab ægroto persentitur, quod in biliosis febribus accidere non consuevit, ob vapores acres qui ad superficiem transmissi, dolorem lassitudinalem efficiunt: Deinceps in febribus biliosis conjunguntur vigiliæ, non somnus plus consueto diuturnus, ut in præsenti casu: Calor percipitur acris,

in hoc tempore fere nullus; loria sunt subrufa, neque ita copiosa & alba, ut videre est in hoc tempore, ut uberrime reddantur: Neque in febre biliosa ægri bene se habent ad ea quæ offeruntur, ut in viro Illustr. contingit: Deinceps febres biliosæ habent ordinatum auctionis & remissionis ordinem, qui non observatur in præsentia, quamvis semper post cibum & horis nocturnis magis increscat, nam assidue sine certo ordine increscit, & minuitur: Neque in biliosa febre facies inflammata horis vespertinis rubicundior circa genas & nasum, & tussis assidua sicca percipitur, & Excreta sanorum similia, aut difficultas incedendi, aut standi sine adminiculo reperiantur, quæ omnia in præsenti casu sunt manifestiora quam ulteriori demonstratione egeant. Reliquum est propositam Febrem in alias & veriores causas referamus, in sanguinis scilicet ad Renis sinistri carnem defluxionem, inflammationem & corruptionem efficientis: Neque mirum si dolorem non persentit in renis regione, cum viscera non sentiant, sed sensus solum in pellicula cooperiente reperiantur, quæ aliquando renum fervore aut inflammatione præcedente absumitur: quemadmodum fortasse Viro Illustr. contigit, qui alias dolore vehementi in dorso costis nothis altiore, usque ad lienem se extendente, fuit correptus, cui mingendi difficultas conjungebatur, & febris assidua, qui Colicus fuit judicatus, cum fortasse renis sinistri inflammatio fuerit. *Quod per aliud tempus accidit in casu Illustr. Prult & Episcopo Aquini, in quorum altero in Rene abscessu, In altero vero corruptio fuit inventa & tamen de regione renum nunquam fuere conquesti:* Quare non erit difficile symptomata proposita in suas causas reducere: Quare fæces sanorum similes egerunnr? quia partes naturales non laborant: calor autem & rubor in genis & naso ex vaporibus fit à loco affecto ad caput exhalantibus, & similiter somnus consueto diuturnior: Tussis autem sicca conjungitur, quia Renes spiritualibus consentiunt: Loria admodum copiosa redduntur, læsa facultate renum retentrice & eorum calore nimio serosam sanguinis humiditatem attrahente: Pulsus parvi & angusti fiunt ex caloris ad locum affectum contractione, cùm in ea parte aut inflammatio vel magis corruptio reperiatur: Quod vero febris sine certo ordine increscat & minuatur, manifeste autem post cibum increscat, & horis nocturnis, hoc est internarum inflammationum aut corruptionum signum evidentissimum: Persentitur maximus renum fervor, neque facile sine adminiculo Patiens stare aut incedere potest, quia Renes morbo calido afficiuntur, & eorum consensu etiam instrumenta motui destinata læduntur.

§. 4. Sacerdoti tophus in meatu urinario obortus est urinam supprimens: Tonsor catheterem imposuit, hinc dolor, inflammatio, Febris Continua, &c. In mortuo tophus repertus est, ac ex violenta pertusione catheteris ingens inflammatio testiculorum. *Vide lib. 3. tit. de Ischuria*

Observatio L.

In quodam à febre duplici Tertiana Continua extincto, vermium in ventriculo & intestinis quantitas ingens deprehensa.

Febre duplici in Tertiana Continua correptum mortuum secuti, in quo quanta esset vermium copia dictu incredibile est; ipsi enim in ventriculo & intestinis conglomerati atque coacervati per œsophagum ad os usque ascenderant, absque eo quod alexiteriis remediis copiose ægro administratis enecati fuissent, Vermes porro ex materia heterogenea genitos, aliquos albos, aliquos rubros & alios nigricantes aspeximus. *Dom. Panarolus Pentec. 1. Observ. xli.*

Observatio LI.

Febris continua à Mesenterio pure referto. 1. Ab ejusdem abscessu. 2. Ab ejus tumore & abscessibus. 3. Ab ejus & coli inflammatione in abscessum desinente. 4.

§. 1. Virgo in dolores colicis similes incidit; contra quos *cum nullum remedij genus valeret*, misella *febre quotidie cum rigore insigni repente*, doloribus jam dictis associata post paucos menses marasmo consumpta est.

Dissecto ventre, ingens copia puris, quo tum mesenterium refertum, ac quasi turgidum erat erupit. *Ex observation. Th. Mermanni Archiatri Bavarici.*

Cum nullum remedij genus valeret] Ignoto scilicet morbo: Diagnosis autem abscessuum mesenterij, ait *Riverius pract. lib. 13. cap. 3.* interdum facilis est, interdum difficillima: Si ab inflammatione ejus partis fiat, ea ante percepta & diutius perseverante indicium est inflammationem discuti non potuisse, sed fuisse suppuratam atque in abscessum conversam: At verò, quando abscessus ab humoribus pravis, in mesenterio diu commorantibus, ac tandem putrescentibus exoritur, difficillima est illius diagnosis; ita ut plurimi authores, qui talium abscessuum observationes scripserunt, eos non nisi post mortem & dissecta cadavera innotuisse referant: Licet enim ut plurimum tactu dignosci valeant, aliquando tamen tam alte sepulti sunt, ut neque tactu ipso deprehendi possint; & partis sensus adeo est obtusus ut nullo dolore interdum sese prodant: Quomodo autem hæc (quæ variis modis contingunt) distinguenda sint, vide loco citato.

Febre quotidie cum rigore insigni repetente] *Spigelius* lib. 1. de Semitertiana febrem hanc, cerebris horroribus insignem, plerumque ab intestinorum & mesenterij inflammatione oriri observavit. *Jacotius* comm. ad aph. 9. lib. 5. sect. 2. Coac. *Hipp.* meminit puellæ quæ in levem quandam febrem incidit tertianæ intermittenti haud dissimilem, sine dolore in ventre, in cujus corpore dissecto magna puris quantitas circa uterum inventa est, cum intestinorum colore subnigro: *Idem* comm. aph. 76. l. 5. f. 2. observavit in febre Tertiana cum rigore non ita ordinato exortam suppurationem in imo ventre, cujus nullum signum memoratu dignum præcesserat, unde subito effuso pure supra intestina, aut intestinis ipsis ad sphacelismum perductis improvisa mors sequuta est.

Febre associata] Absque febre genitum mesenterij abscessum memorat *Rhodius* centur. 2. observ. 95. in quodam Chirurgo *Patavino*, qui initio saniosa, deinde

deinde biliosa & pituitosa cum dolore & debilitate virium reddidit: fæces, præter eas quæ clysteribus evocatæ, nihil puris habebant: Prævotius credidit mesenterii abscessum adesse; Nec absonum eo rupto, loco nempe interiore, nullam persensisse febrem, à qua, ut & torminibus plane immunis erat: Recte divinasse docuit eventus, quum paulo post is mundo excessisset.

§. 2. Illustr. N. Febre valida correptus cum vomitu, 14. transacta, in alvi cruentam dejectionem devenit, ita ut sanguinem nigerrimum, corruptum, pessime olentem, ad 15. libr. pondus excreverit, unde animi deliquio correptus, omnes eum proxime moriturum credidimus: nihilominus cibis per intervalla optimis refectus, vires resumpsit, ita ut, etsi Febri Continua, licet non ita intensa & uniformi continuo vexaretur, nihilominus salutis spem præberet: sed tamen cum quotidie fæces conspersas sanguinolenta saniosaque materia excerneret, in diesque magis, ac magis emaciaretur, infinitis prope remediis adhibitis, 63. à decubitus die occubuit, cum tamen postremis diebus *ingens urinæ profluvium* supervenisset, ita ut quinque libras & amplius quotidie per plures dies emitteret.

Cadaver dissectum fuit, atque in mesenterio ea in parte superiori, qua intestino recto collectum abscessum conjecimus, illoque disrupto, putridum sanguinem ea in copia profluxisse non dubitavibus: Sed quod mirum est, *nunquam* per totum ægritudinis tractum, præterquam extrema die, qua illi venter intumuit, *de illius partis dolore conquestus est*: *Marc. Donatus histor. mir. lib. 4. cap. 7.*

NUnquam de illius partis dolore conquestus est) *Fernelius* mesenterium sine dolore inflammari solumque gravitatis habere sensum docuit: At *Riolanus* exquisito prædictum observavit: Admodum sensibile esse arguit dolor Colicus nothus, & origo ejus à peritonæo cujus dolor acer: Multitudo nervulorum, à plexu mesenterii maximo oriundorum, oculis obvia, dubitare non finit de ejus sensu: facit eorum exiguitas ut hic ipse multiplicior sit quàm exactior, nisi cum plurimi simul dolent: Clar. *Willis* in Nervorum descriptione cap. 27. existimat acerrimos cruciatus qui in colico dolore notho excitari solent, non à materia excrementitia intestinorum cavitatibus inclusa, neque semper ab humore acri eorum tunicis impacto; at sæpius à succo nervoso acrimonia quadam imbuto, atque intra hunc plexum stagnante provenire. *Marc. Donatus* ait mesenterium esse partem instrumentalem ex similaribus constructam, venis, scilicet arteriis, membranis, glandulis & adipe: quæ omnes partes (membranis duntaxat exceptis) sensu carent: quæ etiam membranæ cum plurima pinguedine circumvestiantur, rationi haud dissonum est nullo, vel saltem hebeti sensu donari, & per consequens dolore nullo effatu digno mesenterium ipsum: Objicitur historia à *Benivenio* allata cap. 33. de quodam *Juliano*, alvi torminibus diu vexato, in cujus mesenterio abscessus repertus; Difficultati satisfacit, dicens, dolorem illum non in mesenterio, sed intestinis per consensum excitatum, ea potissimum in parte, cui mesenterij pars abscessu laborans jungebatur, qui quidem cum multa materia repletus existeret, suo pondere intestina comprimendo, vel deorsum trahendo dolorem in illis excitare potuit: quinimo & ab atrabilari materia contenta, acri & mordaci, potuerunt extolli vapores eadem qualitate prædîti, qui intestinorum tunicas, insigni sensu donatas vellicando dolorem generare potuit.

Ingens urinæ profluvium) Warthon adenogr. cap. xi. à lubricitate nimia vasorum mesenterii urinæ copiosissimam profusionem (qualis in diabete contingit) oriri censet; Ut ejus retentionem diuturnam, magnæque simul quantitatis excretionem, asperitatis certum indicium esse *ait*, quippe quod asperitas retentioni, lævitas autem excretioni perpetuo faveant. M. *Donatus* causam deducit à facultatum natur. debilitate, inducta à sanguinis effusione, unde serosus & aquosus sanguis genitus sit, quod in cachecticis evenire consuevit: hinc sero venis oppletis, id per consuetas vias tandem excerni contingit.

§. 3. Isabellæ N. venter intumuit, accessit Febris Continua ad extremum durans: Mesenterium tumore miro turgebat: In eo infiniti abscessus. *Lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 4. Iuveni dolor fixus in hypochondrio sinistro, in regione coli cum ardore, siti, Febricula Assidua &c. Inventus est abscessus in mesenterio & colo, ea potissimum parte quæ fundo ventriculi substernitur. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

Observatio LII.

Febris Continua à Pulmonum putredine, Renis dextri, Duodeni, Omenti, colli vesicæ, &c. Obitus Francisci primi Galliarum Regis. I. *A vitio Hepatis purulenti, Coli nigrefacti, Epiploi putris.* 2. *Hepatis sphacelati, Pylori, Epiploi inflammatione, ac tenuium intestinorum inflammatione.* 3. *A lobo Hepatis inflammato, Pyloro, Pancreate, Mesenterio induratis, Pulmonibus purulentis.* 4. *Ab humore putrido in capsula cordis, calculo circa valvulas dextri ventriculi, cum vitiis pulmonum, hepatis, lienis.* 5. *A corruptione inducta Iecori, Lieni, Intestinis, veneno adscripta.* 6.

§. I. FRanciscus primus Galliarum Rex Febribus Intermittentibus postea Continua occubuit, referente *Thuano* tomo xv. historiar. lib. 3. calendis Aprilis anno 1546. Mane facta est dissectio corporis Secto abdomine, omentum ruptum ad pubem & ad ventriculum sese exhibuit, sicut intestina, suo veluti velamine ablato nuda spectarentur: Sed qua parte duodeno & pyloro incumbebat nigredinis speciem & corruptelam referebat, Duodenum

denum putre, purulentum: Ventriculus inferiore tunica ruborem cum nigrore mixtum repræsentans, humorem atrum, majorem etiam quam pro ratione assumptorum copia, continebat: Gula ulcerata saniem subruffam eructans: Putris pulmo, dextra parte costis ad spinam sic pertinaciter hærebat, ut inde sine dilaceratione divelli non potuerit: qua parte sectione facta vitiosa sanies effluxit: Cor & Iecur, Ren sinister plane illæsa, Lien non admodum insigniter affectus: Ren dexter ultima parte pure scatens, à quo exortum vas seminatium exemptum, colluviem in partes adjacentes effuderat, sic ut in illis omnibus insignes corruptelæ apparerent: In collo vesicæ, ulcus latum pure multo refertum: Sub pube dextra omnia purulenta, & ipsa substantia gangrænosa Scrotum, parastatæ & partes omnes testes ambientes simile vitium contraxerant: Animæ rationalis sede integerrima: Tam variorum affectuum, tam diversos focos obsidentium certæ cum sint causæ, nullum tamen ad generationis primordia referendum esse, aut in posteros transire posse affirmare non dubitamus. *I. Cosma Holzachii. Observatio.*

§. 2. Dysentericus Febre continua affectus interiit: Hepar erat sphacelatum & Epiploon cum Pylori inflammatione & tenuium intestinorum *Lib. 3. tit. de Dysenteria.*

§. 3. Scoto dolor erat ventris, lumborum, cum Febre assidua, siti, &c. Hepatis lobus orificio ventriculi posteriori erat affixus, qui nigricabat ab inflammatione: Cum Pyloro induruerant pancreas, mesenterium: Pulmones purulento ichore erant pleni. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

§. 4. Mercatoris filia, antea frequenter hæmorrhagiæ obnoxia, ac proinde cachexia fere consumpta, in febrem biliosam Continuam incidit: Ordinatum vinum laxativum (cum ab aliis omnibus abhorreret) inde pejus habet: Enema præscribo, leniendi ventris gratia, simul non neglectis alterantibus & corroborantibus: Succedit autem pervigilia, dolor capitis, intumescentia ventris, cardialgia frequens, fit pulsus intermissus, convulsiones prehendunt, ἀσφυξία tandem totalis adest, fluxu alvi symptomatico succedente: Prognostico facto, roborantibus tantum naturæ suppetias ferre conati sumus, imprimis tunc temporis ubi exacerbatio καρδιαλγίας vehementissima affligebat, quam admodum leniebat roborans istud cujus usum mihi commendaveras in palpitatione cordis dolorifica, Chrysolithus videlicet præparatus cum lapide bezoar, margar. magisterio, &c. Hoc sæpius adhibito, non tantum ad miraculum vehemens cordis dolor remisit, sed rediit etiam appetitus cum somno moderato: vires vicissim colliguntur quadantenus: pulsus, qui per octiduum fere nullus, jam vermiculans, post intermissus redditur: Sed plenaria restitutione gravius erat malum, ob incipientem hydropem: qua de causa virium recollectio diuturnior esse non potuit, ideoque paulo post naturæ debitum solvit.

Post mortem aperitur: abdomen ichore fœtido plenum, Omentum putrefactum, Lien atque Hepar scirrho laborabant: Pulmones pleuræ adnati, cum capsula cordis, in qua humor putridus: cor duplo majus, bubulum referens, inveniuntur: quodque notatu dignum, circa valvulas dextri ventriculi calculus ex Tartaro concretus, instar minoris castaneæ, nucis compressioris, membranosæ valvularum substantiæ adnatus conspicitur, vehementioris καρδιαλγίας proculdubio causa proxima *Greg. Horstius observat. lib. 4. obs. 47.*

Calculus καρδιαλγίας causas) Et proculdubio vasa ordinarium circuitum, qui hinc incaluit, pufebris continuæ ob interruptum sanguinis per tredinem contraxit, &c.

§. 5. Curæ meæ commissus est Dominus *Contant*, febre Continua laborans, cujus primis diebus comites fuere vigiliæ, capitis dolor: præsertim occipitis, durities & contensio utriusque hypochondrii sine dolore, cum mœstitia summa, quam pariebat metus ne simili morbo, qui fratrem exstinxerat, detineretur: Robur nihilominus aderat virium, ὀρθοστάδην erat, per cubiculum, imo aream deambulans, appetitu non carens, maxime vini, quanquam solis jusculis ex Medicorum præscripto uteretur & ptisana officinali: Ter illi missus fuit sanguis ante diem septimam, bis in brachio, semel in pede, quæ venæ sectio eum immunem omnino reddidit à capitis dolore: enematis alvus quotidie subluebatur, exhibebantur Iulepi hepatici, fotus hypochondriorum adhibebantur à quotum usu remittebat eorum durities manifeste: Tandem symptomatis omnibus remittentibus aut mitescentibus, cum evidentibus coctionis in urinis notis, octava die lenis purgatio & epicrastica exhibita est, cui non defuit optatus successus: Toto eo tempore, quanquam non remitteret febris, sublevatum se testabatur, solitis deambulationibus insistens: Res eo in statu ad XI. usque qua se lecto tradere coactus fuit: XII. incanduit febris, dejectiones aliquot biliosæ superveniunt, sitisque intenditur quæ parva hactenus fuerat: *Buyatius* Medicus vacuationes symptomaticas aliquando dari pronuntiavit quæ periculum denuntiant, hanc vero ejusmodi esse non credere, qua de causa venæ malleoli sectionem ad diem sequentem præscripsit, dummodo levis illa diarrhœa consisteret: At vero cum die XIIJ. auctior foret, sanguinis missio facta non est: quamobrem injecto, juxta dicti

dicti Medici præscriptum, clystere, xiv. fluor ille ventris multo liberalior fuit, viresque ægri dejiciebat, qui tamen circa vesperam substitit pæne, sed succedentibus atrocibus hypochondrii dextri doloribus & totius ventris: Accersitus DD. *Mouton*, dolorem illum adscripsit humorum metastasi factæ à parte ignobili ad nobiliorem, periculumque denuntiavit, Dom. D. *Mousnerius* xvj. die morbi superveniens, rite explorato morbi & ægri statu, in hepar factam esse humorum depositionem asseruit, nec procul adfuturam mortem, quæ die sequenti adfuit circa noctem & morbi 17. Septembris 27.

Postridie cadaveris dissecandi gratia cum locum dictum adiissem, rem peractam reperi: avidus tamen cognoscendi hypochondriorum & intestinorum statum, ob summos dolores quos ea in regione perpessus erat æger, qui paulo ante obitum toxico se infectum fuisse credere mihi dixerat, laxatis suturis coram Dom. Garnier, deprehendi ventriculum sanum & integrum, at hepar & lienem omnino putrefacta, præsertim hepar quod lividum erat & lactis coagulati instar friabile: Intestinorum tunicam exteriorem corrosam & laceram diversis in locis, cum ulcere, cujus oræ callosæ erant, è quo materia purulenta prodibat, tantæ amplitudinis ut apicem auricularis digiti posset admittere, ac substantiam intestini cujuspiam omnino pervaserat, quod quale fuerit designare non potuit, quia in abdomen confusa conjecta essent: cujus capacitate serositas biliosa exundabat, abominando & horribili fœtore prædita, cujus libræ circiter sex deductæ fuerant ab eo qui dissectionem susceperat: Neque cor neque pulmones vidi, graveolentiam veritus, quæ referenre Dom. *Garnier*, in statu erant naturali, si Pulmones aridiores non fuissent. Dabam Villettæ Antoniæ anno 1662. Octobris 2. *Iulien*.

Nos infra signati, examinatis interioribus partibus cadaveris Dom. A Conrant: intestinis plurimis in locis exulceratis, è quibus unum perforatum: Hepate & Liene corruptis intra bidui spatium, per quod doluerunt, Aquis & serositatibus intra abdominis capacitatem, extraordinarie fœtidis collectam, aliisque symptomatis funestis, concludimus dictum Dominum morte violenta occubuisse, inductâ à causa maligna & veneno lente actionem exerente, quod substantia se non prodidit, sed tantum effectibus: Quod asserimus 2. Octobris 1662. *Mouton D.M. Garnier, Iulien.*

Dominus *Corbet*, Procurator Regius Viennæ Delphinatus, relationē præcedentem, quia res est momenti, communicatam mihi voluit; Ea præsertim de causa, quia rumor erat defunctum è veneno exhibito interiisse, quamobrem sententiam meam quoque ut proferrem voluit.

Ego D. Medicus Facultatis Monspeliensis, Lugdunensi Aggregatus, infra signatus, certum facio me legisse, & ad amussim examinasse relationes factas à Dom. *Mouton* Doctore Medico, ac magistris *Garnier* & *Iulien* Chirurgis Delphinatibus, morbi & eorum quæ adnorara sunt in cadavere adaperto Domini *A Contant*: Qua de causa censeo morbi & mortis causam adscribendam esse insigni cacochymiæ & corruptelæ humorum cujus malignitas proles est & alumna: nec vermium copiæ febris comirum, quandoquidem æger morbi initio famelicus fuit: Intestinorum unum pertusum fuit, è quo materia exiens, universum abdomen implens, putrida, abominando fœtore donata fuit (proculdubio ob lumbricorum ingentem copiam mortuorum & in intestinis corruptorum; quos proculdubio videre licuisset iis apertis) & intestinorum exteriorem tunicam exulceravit: mesenterium & epiploon corrupit; nec non hepar & lienem, ante intemperie affecta & imputitatibus infarcta: quandoquidem ab initio morbi observata fuerat insignis in utroque hypochondrio tensio, iis familiaris qui parva utuntur diæta: Neque enim locus est constituendæ legitimæ exhibiti veneni suspicioni, cujus nullum signum univocum extat, cum ventriculus (qui primam veneni impressionem, ore dati, semper excipit) integer & sine labe repertus sit: Adde his memorata symptomata febribus à vermibus inductis ferè familiaria esse, quod hoc rempore præsertim innotescit, quæ Delphinatum finitimasque regiones peragrarunt, (Gratianopolim præsertim anno 1650.) plurimis funestæ: Atque hæc est mea sententia quam propria manu firmavi: Lugduni x. Octobris 1662. *Gras.*

Observatio LIII.

Febres continuæ lethales, exustis visceribus ob denegatum potum.

Sunt quidam qui eandem fere legem in omnibus febricitantibus servant, nimirum ut caveant maximopere à frigidæ potu: quam ob causam anno 1649. infinitus propemodum ægrorum numerus è vivis sublatus est, cum tamen febres essent continuæ, cum mixtione diversorum humorum, & præcipue bilis, non tamen solæ, qui cum Siti maxima torquerentur exusti obibant.

Sectis cadaveribus ventriculus, cor, pulmones & reliqua viscera tanquam exusta apparebant. *Domin. Panarolus Pentec. iv. Observ. viij.*

Frigidæ potus sicut in febribus ardentibus, æstate media, in juvenibus optimæ temperie præditis, furentibus, optimus, communi Medicorum consilio approbatur, Ita etiam in febribus, ubi humores sunt mixti, tanquam inutilis & insalubris existimatur: Quare diligerer advertat Medicus ne ipsum administrando aut auferendo ægrotum morti exponat: Ego unciarum, sed xij. & xv. imperabam: 2. immediate ante prandium vel cœnam 8. aut 10. uncias aquæ hordeaceæ administrabam: quo facto in omnibus aut

urina copiosa, aut alvi fluore oborto, surdi & fatui paulatim absque febre remanserunt, & diligenti postmodum cura adhibita, fatuitate & surditate fugata, integræ fuerunt sanitati restituti, non neglectis interim aliis præsidiis, sed in hoc solus tantum consistebat: Aquæ isti hordeaceæ imposuimus aut frondes, aut cortices citri incisos cum succo limonum, qua mediante nullus periit. *Idem ibidem.*

Observatio LIV.

Febre continua extincti vasa omnia sanguine depleta reperta sunt.

§.1. ANno 1641. Novemb. v. dissectum fuit corpus Principis *Ferdinandi*, Hispaniarum Regis Fratris, qui lxxxx. diebus Febri continua obiit, ætatis xxxij. ann. Sublatis corde, hepate, pulmonibus, adeoque dissectis venis & arteriis, vix cochlear cruoris in cavum thoracis confluxit. Plane nimirum ostendit hepar exangue, cor vero instar crumenæ flaccidum: Biduum ante mortem plus edisser si ipsi concessum fuisset: Fuit nempe per venæ sectiones, purgationes, hirudines ita exhaustus, non desinebat tamen Tertiana typum servare. *Helmontius Tract. de Febribus cap.* 4. §.16.

§.2. In cadavere febre extincti in vasis vix libra sanguinis superstes fuit. *Car. Piso lib. de morbis à sero sect. 2. p. 2. cap.* 4.

§.3. Anno 1663. obiit in Gallia Serenissimus Princeps H. ab A.D.L. annos 63. natus, pusillæ staturæ sed vividæ & robustæ constitutionis: Huic febre continua prehenso tam stricta diæta imperatur, quanquam largiori alimento, si concessum fuisset, libenter indulsisset, tamque frequentibus venarum sectionibus exdeplentur, ut aperto post obitum corpore, vasa omnino exhausta reperta fuit, viscera autem omnia integra, nullatenus, ut in sene, flaccida & marcida. Adeo ut facile constiterit magis illi funestam fuisse medicorum industriam & sedulitatem, quam ipsam vim morbi.

§. 4. Febres ardentes alimentarios humores corporisque substantiam calore suo absumunt: scribit *Hippocr.* lib. 1. de morbis, *Qui ex febre ardente* moriuntur, omnes ex siccitate moriuntur, Et referunt authores quidam sanguinem totum fuisse absumptum, ut scribit *Argenterius* ad cap. 2. lib. 2. ad *Glauconem* de *Mutio Medices*, Arcis Pisanæ Præfecto, in cujus cadavere ne gutta quidem sanguinis repetta est. *Primirosius de vulgi erroribus lib. 2. cap.* 6.

Observatio LV.

Febris continua à nimia obesitate inducta.

OBlati mihi sæpe infantes ex iis quibus lac nimia copia fuerat exhibitum, qui febre Continua brevi tempore extincti: quorum dum mortis immaturæ causæ causam indagabam, omnes ita pinguedine obsessos inveni, ut vix scirem quo cultrum anatomicum adigerem, *Vid. lib. 3. tit. de vomitu.*

Observatio LVI.

Febris Leipyria *à Pulmonum inflammatione, exsiccatione & tabe se prodente,* 1. *Ab Erysipelate eorum.* 2. *Ab eorum inflammatione maculas relinquente.* 3. Typhodes *ab inflammatione Pulmonum in suppuratum abeunte.* 4. Leipyria *ab Erysipelate ventriculi.* 5. *Ab* Hepatis *inflammatione in abscessum, ulcus & gangranam desinente.* 6. *Ab inflammatione extremorum Hepatis laborum nigredine se prodente, Lieni communicata, cum insigni cystis fellea magnitudine & repletione.* 7. *Febris Leipyria tertianaria ab uteri inflammatione corruptionem invehente, cum Pulmonis partis & Iecoris vitio.* 7.

§.1. ILlustriss. Marchesia Rangona tribus ab hinc diebus sollicitatur febre continua, è genere ardentium; *imò etiam Leipyriæ: pulsus enim* 1. *magnus est*, celerrimus, frequentissimus atque etiam durus nonnihil, languidus tamen, qui Galeno teste, biliosas febres non omnes consequitur, sed lethales tantum, §. 2. *Sitis licet non sit insignis*, ob humorem à cerebro in os assidue delabentem, insignem tamen calorem febrilem intus urentem indicat, alias enim ægra non sitiret, nec aquæ potum, usque adeo expeteret. 3. Vigiliæ quoque immodicæ febris hujus naturam patefaciunt, quippe quæ vaporum à bile putrescente in caput elatorum acrimoniam consequantur: Cæterum quoniam cerebrum destillationis principium multis frigidis abundat excrementis, *fere continue in somnum propensa est*, dormire tamen vix potest, brevi etiam temporis spatio, *unde colligitur Coma vigil.* 4. Temporum insignes pulsationes dictæ febris pariter sunt indicia, humores enim biliosi facile sursum tendentes temporum arterias subeunt, eoque congressu membranas, tum internas, tum externas invadunt feriuntque, ideoque 5. capitis dolorem suscitant, ita ut 6. *quadam Delirii preludia* detegantur: quandoquidem morbum perquam gravem

vem & acutum minime (ut deberet) sentire videtur:interrogata enim quomodo se habeat? ut plurimum bene respondet: Quod mentem laborare indicat juxta aphor. 6. sect. 2. 7. adest Spiratio frequens, laboriosa, & cum stertore quodam, à virium languore, usu aucto, ob viscerum, præsertim spiritalium, ingentem æstum, atque viarum spiritus angustiam, capitis fluxionem in asperam arteriam consequentem, unde stertor: 8. Jungitur huic febri *dolor dextri lateris, non punctorius & acutus*, sed admodum mitis non continuus, sed longo temporis intervallo interjecto leniter suscitatus, *qui parte laborante exterius pressa* excitabatur, minime certo loco circumscriptus, sed modo hanc, modo illam dextri lateris partem invadens. 9. Excrementa, ut fæces & lotia, *multa bile referta* sunt: nec obstat quod pituitosa etiam admixta biliosis excrementa conspiciantur, nam ex præcedentibus cruciaribus sunt collecta: quæ cum spumosa sint, magnam viscerum & venarum ebullitionem indicant: fœces non solum biliosæ spumosæque conspiciuntur, sed læves etiam ac nonnihil pingues, quæ nativum viscerum calorem ab ingenti calore putredinali & febrili violarum denotant, ut *humores eliquuntur*, deinde carnes & pinguedines: *Lotium* autem *primis morbi diebus* rufum fuit & saturatum, tenue tamen, infimi caloris nativi soboles, crudique morbi indicium, deinde confusum apparere cœpit ob sanguinis & humorum, qui in venis sunt majoribus confusionem, corruptionem & putredinem, cum putredo omnia perturbet, permisceat & confundat: 10. *Sudores circa caput*, collum & pectus, una cum copiosiore urina erumpere cœperunt, qui mali, quia nullo in cæteris excrementis apparente coctionis signo, exigui, subfrigidi, febre non deficiente & in die pari promoti sunt: 11. *Insignis calor percipitur circa thoracis & ventris regionem*, licet exteriores corporis partes interdum frigidæ, nonnunquam moderatè calidæ contingantur interiores tamen semper uri affirmat ægra hinc linguæ nigredo, tametsi non multum arida cernatur, ob materiam à cerebro in os assiduè distillantem: Ex quibus colligimus *febrem hanc putridam & continuam*, *non solum biliosam & ardentem* esse, verum etiam Leipyriæ naturam æmulari, cujus *focus est in venis quæ ad partes spirituales* ad jecur & hypochondria spectant, quod patet ex illarum partium æstu, dolore, atque *hypochondriorum, præsertim dextri, elevatione* potius quam renitente tumore, Febris autem *binas exacerbationes* quotidie habet, mane nimirum & vespeti, leves tamen, ac tertio quoque die, sed per dies pares manifesta excandescentia apparuit, Cum vero maxima esset inter nos opinionum ambiguitas, statim discessi non amplius rediturus, verum hora quinta circiter sequentis noctis (die morbi quinta) summis precibus accersitus, Ill. Ægram inveni valde siticulosam, anxiam & inquiete se jactantem, cujus extrema frigida non amplius incalescebant, difficulter & cum stertore respirantem, prompte tamen loquentem, Quibus omnibus exacerbatis symptomatibus *præceps destillatio* ita impetuosa accessit, ut præclusa spiritus via temporis brevissimo momento præfocata perierit.

Dissecto cadavere reperti sunt *Pulmones pene tabefacti & exsiccati*, præsertim quoad partem sinistram, Etenim, licet secundum propriam substantiam, in summam maciem siccitatemque dextri quoque Pulmones ob eandem causam incidissent, multa tamen excrementitia humiditate suffusi ob inflammationem à sanguine pituitoso ea in parte inceptam, molles & flaccidi apparebant, imo corruptio quædam in membrana pulmones succingente ejusdem lateris dextri manifestè concipiebatur: Partes igitur internæ, ut prædicebam, non autem externæ, afficiebantur, nisi alio quodam leviore & peculiari affectu: *Zecchius consultatione xxvj.*

I*Mo etiam Leipyria*) Cujus species κρυμώδης πυρετὸς ab erysipelate circum Pulmonem consistente, quemadmodum scriptum est apud *Ætium* lib. 5. cap. 89.

Pulsus magnus, durus, &c.] De pulsu in hac ægra peculiaris est ratio: Peripneumonia enim laborantium Pulsus ideo molles evadunt, quia pars inflammata (Pulmo) suapte natura humida mollis est & laxa: at cessante hac causa rationi consentaneam est effectum quoque inde pendentem cessare, quod hic locum habuit, cum pulmones reperti sint pene tabefacti & exsiccati, quorum partes internæ potiùs afficiebantur quam externæ: *Zecchius ibidem.*

Sitis licet non sit insignis] Cum videnr Medici plerosque febre satis insigni laboranres parum sitire, aut nullam probabilem rationem afferunt, aut distillationem à capite causantur Melius Galenus part. 1. lib. 4. Acut. *Interdum Causus in una parte, interdum in toto corpore gignitur: Si in toto corpore, Sitim omnino parit, Cum in una parte, non necessario, nisi pars ipsa sitim afferat: Omnium autem primum id facit os ventriculi*, deinde stomachus, post Pulmo, subinde jejunum intestinum, Id quod notandum, Atque inde colligere possis attractionem ichorum in totum corpus, non tantum in majores venas causam esse Causi: Sic in habitu corporis accendentur ichores, & febrem committent, & dolores ὀςεκόπους parient, & sudoribus solventur, Et ab habitu maxime sudor manat; Si ergo ventriculus, hepar, os ventriculi, jejunum intestinum, stomachus, & sitis & febris sunt foci quidam, item & corpus totum plenum ichoribus, quid est cur ad generationem febres continuæ recurramus ad venas internas majores? *Ballonius consil. 31. lib. 2.* Sed præter defluentem à cerebro pituitam sitis vehementiam extinguentem, altera in hoc casu subest causa, scilicet instrumenti propria affectio, quandoquidem Lingua nigra fuisse dicitur, quanquam non arida, ob assiduè distillanrem in os è cerebro pituitam: Lingua cum sit nigra exustaque, totus stomachus, cui illa continua est, eo pene modo affectus est; hinc arentibus iis partibus & supra modum siccatis, non percipitur sensus indigentiæ, quia nervus subjectus linguæ non est eo modo affectus & dispositus quo esse debet, atque super-

ficie exusta & torrefacta, in quibus causæ sitiferæ prima impressio & sensio esset debet.

Continue in somnum propensa est.] Hinc refert quæ lib. 1. de Soporosis affect. dicta sunt ubi de Lethargo à Pulmonibus.

Coma vigil) *Avicenna* notavit pueros ardenti febre biliosa correptos interdum somnolentos potius quam vigiles esse, præ nimia humiditate huic ætati familiari, quæ ratio huc pertinet.

Quadam delirii praludia) Delirium tacitum non omnes agnoscebant, quamvis enim nec absurda loqueretur, nec temeraria moliretur, nihilominus quia morbum gravissimum acutissimumque fere non sentiebat, atque sibi ipsi in singulis propemodum dissimilis erat, mentem ægrotare facile intelligebatur. *Zecchius.*

Dolor lateris) Cum dolor hic non sit punctorius & acutus, sed admodum mitis, non continuus, sed longo temporis intervallo interjecto leniter suscitatus, cumque certo loco minime sit circumscriptus, sed modo hanc modo illam dextri lateris partem invadat, haud quidem Pleuritidis accidens (qui fallor) censeri potest, cum præsertim nulla vel exigua tussis adsit, eaque rara admodum excitetur, notha namque pleuritide laborantes assidue tussire solent, Quamobrem dolorem hunc aliunde pendere arbitror, nimirum à sanguine bilioso pulmonum venas replente ac partium inflammationem quandam suscitante, quo quidem certis quibusdā horis magis minusvè fervescte, ideoq; membranam pulmones ambientem distendente, dolor ille concitetur: nam licet pulmones non sentiant, eorum tamen membrana sensu aliquo non caret: Quod autem cutis affecti lateris cum carne subjecta contrectata dolebat, non tamen existimare debemus dolorificum hunc affectum fuisse tantum externum, quamvis consultores ita sentirent, nam præter externum affectum, quem non nego, quique nullius est momenti, cum ægrota super illud latus facile cubare possit, alium eumque graviorem affectum, Pulmonum lateris dextri substantiam & membranam simul læsisse vexando, hinc patet quod super latus oppositum nullatenus cubare possit, certissimum sane interioris affectæ sedis argumentum. *Zecchius.*

Non punctorius) Quod dolor lateris non esset punctorius & acutus sed mitis, ex eo Consultores asserebant notham esse pleuritidem; h. e. musculorum costalium externorum inflammationem, quod præter febrem continuam, lateris dextri dolor & spirandi difficultas cum tussicula quadam adessent, & parte laborante exterius pressa dolor excitaretur: Cōfirmabant, quia si fuisset Peripneumonia, ut ego affirmabam, tria potissimum habuissemus signa, 1. Pulsum mollem (qui tamen in hac ægra durus erat) 2. maxillæ apparuissent rubore suffusæ, ob vaporum copiam qui ab inflammationis & ebullitionis loco excitantur. 3. cruentum aut rubro colore infectum sputum excerni solet, ut docet Gal. 2. de loc. cap. 9. quod in hoc morbo non fuit observatum: Quod spectat ad lateris dolorem, argumētum facile diluitur si prius consideremus quid sit Pleuritis exquisita & notha, quidve Peripneumonia: Exquisita Pleuritis, ut omnes fere arbitrantur, est inflammatio membranæ costas cingentis, vel musculorum illi continuorum in parte interna: Notha autem est musculorum externorum lateris inflammatio: Interdum verò dicunt Pleuritidem falso putatam, esse dolorem cum insigni spirādi difficultate, ac cum febre, procedentem à copia crudorum succorum, qui in vacuum thoracis locum, aut in pulmones repente se ingerunt, membranamque succingentem distendunt, Nos autem *Hippocr.* in lib. de loc. in hom. t. 91. Pleuritidis nomine Pulmonum alterius duntaxat lateris inflammationem intelligimus: Peripneumoniæ autem nomine, Pulmonum secundum utramque partem inflammationem esse affirmamus: Quare semper in hac fui sententia ut Lateris dolores magna ex parte ad pulmones pertineant, raro autem ad membranam illam costas succingentem, cum in pluribus præsertim corporibus post obitum dissectis ægrorum, qui communiter accepta Pleuritide periisse judicabantur, non membranam hanc affectam fuisse, sed Pulmones observaverim una cum sua mēbrana laceratos & corrosos: Sed ut ad institutum redeam, Illustr. ægram non laborare musculorum costalium inflammatione asserebam, quod alij censebant, nam cum diligeter observarem laborantem hanc decubitum in partem affectam facile sustinere nō posse, posse autē in latus oppositum cubare, certo asserebam sedem affectam internam esse Pulmones, nempe una cum membrana eos circumcingente: Ex dolore namque gravi, sed non punctili, cum stertorosa & difficili respiratione, atque pulsu magno, languido, & cum multiformi inæqualitate, facile intelligebam Pulmones inflammari. Nec obstat quod de tribus signis deficientib. asserebatur in medium, quoniam incipientes morbi omnia statim signa manifesta haudquaquam exprimunt, Atque ut ordine retrogrado procedamus, quod ad excreta attinet, etsi in hoc affectu non semper ab initio inter tussiendum aliquid ex Pulmone excernatur, plerumq; tamen per morbi incrementum ac vigorem cruentum ex eo detruditur, quoniam illud est quod tenue ex inflammato loco tandem exudat & excernitur: Neq; etiam inter hujus morbi initia tanta in loco inflammato ebullitio excitatur, ut vaporum sublatorum copia male rubore coafficiantur, De Pulsu autem peculiaris est ratio alibi annotata. Cur vero inflammationis hujus signa, sitis nempe, dyspnoea, & tussicula manifestè apparerent: alia autem, nempe pulsus mollis, malarum rubor, & sputum cruentum inflammatione inchoante delitescerent, ea ratio adduci potest, quod hæc unum duntaxat morbum, peripneumoniam videlicet, sequebantur: illa vero non solum hujus incipientis morbi soboles erant, sed, & destillationis, & febris, & angustiæ cujusdam vasorum ad Pulmones pertinentium, qui quidem affectus jam insignes erant & patentes. *Zecchius.*

Insignis calor circa thoracis & ventris regionem] Hinc *Vallesius* 1. Epid. 5. ægro 1. notat, & ex eo *Riverius*, Perrarum esse febres acutissimas & perniciosissimas fieri sine interna aliqua phlegmone: Quare nunquam omittendam curam hypochondriorum, thoracis, capitis, uteri, renum & vesicæ, ut omni ratione investigemus quæ harum partium insigniter labores, ut ei, quod ad fieri possit, subveniatur.

Febrem hanc non solum biliosam & ardentem, &c.] Consultores febrem hanc malignam censebant, quod ferina symptomata morbi essentiæ, calori, sc. febrili, minime responderēt: Ego autem talem non judicavi, quia morbi maligni non solent decrescere aut remitti, saltem ante eorum vigorem: quare cum hæc statis quibusdam horis remitteret, malignam non credidi. Nisi malignitatis nomen latè sumatur pro magno & pernitioso, quomodo *Hippocr.* 2. Epid. febres autumnales, quibuscum cardialgia ferinaque symptomata conjunguntur, minus malignas appellat, quod tempori familiares sint: Nam licet interdum febris ita remitti judicaretur, ut nonnihil ægra quiesceret, non tamen ipsam febrem suapte natura remisisse judicandum est, sed ipsius duntaxat declinationem exacerbationis factam fuisse: Quare hinc deceptionis occasio erat, quia illi qui aderant, cōparantes statum præsentem declinantis exacerbationis quietiorem cum statu ejusdem acerbiore, ægram melius sese habere, febremq; declinare falso existimabant: Ita 1. Epid. *Philiscus* corripitur febre tam acuta & maligna ut die 6. obierit,

objerit, tamen secunda inclinante die cuncta symptomata remittebant, nec non tertia die mane & usq; ad meridiem visus fuit immunis à febre. *Zecchius ib.*

Praeceps deflatus &c.) In quaestionem vertebatur num ejus inhibendae gratia, & suffocationis periculi vitandi, phoenigmo, dropace, vel in sincipite inustionibus, more *Hippocr.* redundantes in cerebro humiditates exsiccare & foras trahere expediret? Id statim praestandum contendebam, at Consultores objiciebant, Si futuram times capitis excrementorū à calore febrili fluxionem, cur id remedii proponis quod valentius excrementa capitis liquabit quam febrilis calor? Resp. Liquatos à medicamento humores foras quoque prolici, unde impetus fluxionis cohibetur: cujus operis simile extat exemplum apud Galen.5.meth.med.cap.14 *Zecchius.*

Pulmones pene tabefacti, &c.) Verisimile est Pulmones tantā immoderationem siccam, tabidamque affectionem hanc, tam brevi temporis spatio quo aegrotavit minime contraxisse, sed multo antea, tum ex naturali quadam ad ipsam propensione, accedente senili aetate, tum etiam ex victus ratione praegressa: quippe cum animi & corporis laboribus, vigiliis & frequenti jejunio, pietatis causa, deditus esset Id.

Hypochondriorum, praesertim dextri, elevatione.) Quamvis primo aspectu suspicio mihi nata sit incipientis in hepate inflammationis, quod simul observassem tumorem quendam adhuc etiam subsistentem circa jecoris regionem: cum corporibus nonnullis à natura datum sit ut hepar fibris quibusdam ita costis inferioribus haereat, ut hoc viscere laborante distentoque costarum regionem dolor infestet, atque pleuritidis speciem referat; quod multis ab hinc annis observavi & experimento comprobavi: diligentius tamen singula mecum perpendens dolorem hunc ex Pulmonum illius lateris inflammatione proficisci existimavi, difficultas enim spirandi, angustia, stertor, pulsus magnus, languidus, atque multiformiter inaequalis, una cum sputo inter tussiendum spumoso excreto, comiteque dolore, licet non punctili, Peripneumoniam cumulatissime indicant.

§. 2. Erysipelas Pulmonis paucis attingunt, quia forte raro occurrit: Ejus exemplum vidi mense Septembri anno 1678. in puello xv. menses nato, filio Dom. *de la Combe* Diversitoris, cujus domui appendet insigne trium Regum, Traditus fuerat nutrici educandus extra domum, cui redditus bene habitus & pedibus valens, sine auxilio deambulans xiv. dicti mensis: Die sequenti, scil. xv. febre corripitur, quam comitabatur sitis inexhausta, vomitus omnium ingestorum ac diarrhoea, (aut potius cholera morbus) ac oculorum motus convulsivi: Ab exhibitis granis vi. lapidis bezvartici orient. & tantundem margaritarum praeparatarum, ex aq. cerasor. nigr. cum sacchar o cando, melius se habuit, nam sedatus uterque fluor, oculis nitor & conniventia rediit, adeo ut omnia in tuto viderentur, Sed exactis xij. horis convulsiones, in oculis tantum manifestae redeunt, calor intus refugit, adeo ut ad actum omnino frigeret, cavantur oculi, ambiente eos insigni livore, mors denique desinente sexta die obrepit.

Consternati parentes, quod ante annum alius puellus morbo acuto qui oque fuisset abreptus, apertionem cadaveris optarunt, Haec priusquam susciperetur, anasarca per totum affectum se obtulit, ubique enim digitorum impressa vestigia remanebant: Aperto abdomine, omentum vix umbilicum pertingebat, pinguedine destitutum: In ventriculo & intestinis flatus. *Colon*, in vicinia cystis felleae, atque lato ambitu impense flavescebat: *Iecur* pallidum erat, qui color familiaris peripneumonicis, tincturam ad se attrahentibus pulmonibus: Annexa illi *Cystis* turgida, exterius coloris saturate viridis: fovea, cui inseritur, admodum excavata, quae duos digitos complicatos admisisset. *Mesenterium* glandulis, scatebat innumeris magnitudinem naturalem excedentibus, ab obstructionibus tumidis, quod intempestive puero solidior cibus fuisset exhibitus: Unde atrophia illi imminebat, si vita fuisset protracta: *Ren uterque* quam decebat major, ovum gallinaceum maximum mole aequans. Sinistri vitiosa erat figura, parte enim convexa planus erat, quasi à superincumbente pondere depressus: Discissus arenulas plurimas pelvi inclusas continebat, necnon ureter subditus, puri remixtas: Cui forte Anasarcae ortus adscribendus, quod unicus Ren esset in officio, sero hinc in habitum effuso, *Thorax* autem mortis causam continebat: *Cor* pro aetatis ratione majus. *Pericardium* aqua destitutum, *Pulmones* parvi, exangues, antica parte colorem nativum & formam servantes. Postica rubicundissimi, inflammationis erysipelaceae notas gerentes, citra duritiem & renixum: Respiratio non multum difficilis fuit, illi similis quae ob usum adauctum accidit: Tussis toto morbi decursu abfuit, quod sola intemperies citra humoris copiam molesta esset.

§. 3 Tantum in Leipyria febre renitentiam alexipharmacis omnibus observavimus, ut mortuis aegrotantibus, secto pectore, maculae nigerrimae inventae fuerint, per totam Pulmonum substantiam dispersae & alte penetrantes: Pulmones hoc modo variegati *Pardi* pellem aemulabantur. *Dom. Panarolus Pentec. 2. Observ. 14.*

§. 4 Quidam longo tempore ob vulnus in pulmone decumbés, eo tandem putrefacto à Febre Typhode contabuit: Illi media pars pulmonis consumpta ac pure soluta spectabatur. *Vide lib. 2. Tit. de Phthisi.*

§. 5. D. Rubat. (*Vide lib. 3. tit. de Ventriculi dolore*) de ventriculi aestu conquerebatur: aderat Febris leipyria: Fundus ventriculi parte interna nigricabat, tanquam ab igne ustulatus. Pars externa lienem respiciens livebat, & pars coli vicina.

§. 6. Famulus cerevisiarii Delphensis misere ultra annum decubuerat, annos natus 36. Per integrum annum dolore hypochondrii dextri conficiebatur, atque in autumno fe-

brem habuit non observantem typum, lentam tamen, qualis in corruptela substantiæ Iecoris fieri solet: duravit deinde hæc febris, typum non retinens aut observans, pertotam hyemem sequentem, quæ neque hominem in vere reliquit, & perduravit deinde ad æstatem usque &c. Cum autem per annum quasi tabe consumptus foret, maximos dolores perpessus, ac tunc faciem Ictericis similem haberet, qualis contingere fere solet omnibus Iecinorosis, tandem C. Ericium accersivit, quo statim repudiato cum opem non sentiret, variorum Empiricorum opera usus est, ita ut tandem ad extremam atrophiam devenerit: Ego quoque accitus, homineque inspecto, admirari cæpi, cum in vita virum magis consumptum macilentioremque nunquam vidissem, cui tantum pellis rugosa una cum ossibus restabat, Iecore enim ita contabescente totum corpus tabe absumptum conspiciebatur: Deinde huic non solum facies erat citrina, sed universum corpus flavum evaserat, etiam albedine oculorum in citrinum colorem plane conversa, quod & jecinorosis & ictericis evenire solet: Aderat & huic Tussis sicca, admodum molesta, hominem omnino conficiens: hypochondrium deinde dextrum apparebat durum & valde subtumidum, & omnibus: hypochondrium deinde dextrum apparebat durum & valde subtumidum, & omnibus conspicuum, musculis abdominis plane consumptis & extenuatis: urina vero tenuis erat, sed supra modum tincta & ignea, ut vinum rubrum ac diaphanum videretur: Sed & oris siccitas eum molestabat, *præsente febre hectica*, ac pulsu vix apparente, & magis sub noctem intensa: cæterum modo alvus adstricta erat, modo admodum liquida & plurima biliosa liquationis instar egerebat: postea iterum fuit arida & sicca: Præterea aderat & cibi fastidium sitisque inexhausta, ita ut aquam frigidam ac gelidam magna in copia hauserit, Ad hunc postquam ultra anum laborasset, ingressus, cum ab initio huic sanguinis detractio esset prætermissa, idque male in Epatis inflammatione & apostemate, nunc id nullo modo licuit, in homine jam tabe & hectica febre consumpto, ipsoque humido radicali etiam absumpto: Ego vero apostema in hepate confirmatum atque incurabile pronuntiavi, & non diu post meam opinionem confirmavit cadaveris sectio: nam tumor admodum durus paucis diebus è regione epatis ita in immensum excrevit, ut omnibus appareret, non sine dolore: quod signum erat abscessus futuri, nam si simplex scirrhus fuisset minus doluisset: quare prædicto prognostico eum pro deplorato habuimus, cum apostema Epatis confirmatum non curetur, At postea cum idem tumor laxior fieri inciperet, febre magis invalescente, suppurationem exspectavimus: Hinc cum apostema maturum appareret, & marcia satis esset deducta ad sanitem, remittebantur quidem prædicta accidentia, gravitas tamen major remanebat, cum materia in uno loco magis congregata videretur, & tactu lenitas & mollities sentiretur, duritie, quæ prius sentiebatur, in totum ablata: Statim autem cognovimus ex dolore redeunte, ruptionem appropinquante, punctione & febre rursus increscente & gravitate majore: Cum tamen per se non rumperetur abscessus, ut Chirurgus ruptionem juvaret imperavimus: Verum cum ejusmodi ingens apostema non rumperetur, Chirurgum incitavimus ut ad incisionem procederet, sed in corpore debili & exhausto id tentare noluit, vel non audebat; existimabat enim quod tandem per medicamenta apposita rumperetur: Verum cum illud non succederet & escharam quasi induxisset, denuo me in consilium adhibuit: Ego autem cum ex signis præsentibus animadverterem quod pus totam ventris cavitatem occuparet, potissimum è regione Epatis, ubi tumor ingens laxior apparebat (nam motio puris & fluctuatio quædam exaudiebatur) ulcus jam factum in Hepate, malignum, putridum & corrosivum judicabam, quod hominem subito è vita tolleret, nisi ustio (ut veteres Medici facere solebant) vel incisio aut apertio statim fieret scalpello vel phlebotomo aliquo, quæ licet etiam in homine deplorato & viribus exhausto periculosa haberetur, tamen tentandum fore: ne æger statim ex putredine puris intus collecti exspiraret, Ideo & secundus Chirurgus advocatur qui incisionem statim agendam censuit, præhabito tamen prognostico quod cura coacta & periculosa foret, tamen tentanda ne ulcus in pejus procederet: interim si fieret, atque æger animo delinqueret, sicque vitam finiret, id in manu nostra non esse, cum vires exhaustæ essent, interea potius anceps quam nullum remedium adhibendum: Cæterum ægro ipso, tum amicis astantibus consentientibus, Chirurgus dextre suo officio functus est; prima vice post adhibitam incisionem sanie virulenta & sanguinolenta absque puro exeunte, at cum vulneri impositum esset linamentum, quod secunda visitatione admovebatur, materia viscosa, purulenta, fœtida, copiosa emanavit, cum tanta fœtore ut domum eo impleret, ita ut vix quispiam nostrum in cubiculo apud ægrum persistere posset: Cum vero materia foret vitiosa, ut eo minus exire posset, denuo coactus est incisionem ampliorem facere, quod etiam deterrime peregit, neque interiora læsit: exivit tunc materia admodum fœtida & purulenta amurcæ similis: unde conjecimus omnia interiora corrupta, & hepar similiter, & ægrum non evasurum amicis prædiximus, juxta aphor. xlvij. 7. Tertio autem die ab incisione caro exterius facta est livida ac in gangrænam mortificata: nec tantum caro externa, sed

&

& interior, quod cognovimus ex ingenti putredine & fœtore qui ex loco inciso exhalabat dum vulnus reficeretur, non aliter quam ex homine cadaveroso & demortuo: præterea dum Chirurgus paulatim pus propelleret, & ad exteriora labia vulneris deduceret, tanta caviras apparebat ut & interna tandem etiam corrupta spectarentur: Paucis, septimo die ab incisione peracta mortuus est.

Eo de mortuo cadaver incisum, Et in tota ventris capacitate reperta copia puris valde fœtentis, ut præsentes in cubiculo perdurare vix potuerint. Occupabat autem pus tam partem sinistram quam dextram sub toto abdomine, usque ad imum ventrem, & repertum est omentum à pure virulento consumptum, peritonæum quoque disruptum & putridum conspiciebatur, similiter & intestina nigredine & plumbeo colore infecta spectabantur: Hepar autem durum videbatur, ingentis magnitudinis albicans autem circa stomachum, sed in gibba sui parte, prope nothas costas, nigrum, exustum ac plumbeum, in esthiome non transmutatum: erat enim hepar circa illam partem potius esthiomenatum, ut ita dicam, quam ulceratum: & in parte gibbosa, paululum deflectente à costis, gangræna infectum: Et vix pus in hepate conspiciebatur, potius vero in concavitate ventris, quod ab hepate disrupta membrana eo defluxerat: præcipua autem Hepatis corruptio erat in parte dextra, versus costas spurias, & circa musculos intercostales quineriam similiter nigredinem contraxerant: Costæ quoque spuriæ tanquam igne combustæ ex esthiomeno, nigritiem & exsiccationem contraxerant, ita ut carbonis instar nigræ adustæ frangerentur: Ulceratio vero ad musculos abdominis processerat, magis in parte dextra, qui musculi similiter tandem nigredine & gangræna affecti erant: In parte vero hepatis esthiomenata potius virus & sanies spectabantur quam verum pus: mirum fuit quod hic tamdiu vixerit: Antequam autem in illam tabidam & siccam dispositionem, tum dolorem dextri hypochondrii incidisset, multis ante annis fuerat valetudinarius: (*P. Forestus Observat. X. lib. XXI.*)

VErisimile est hunc prius inflammatione hepatis laborasse, demum duritiem subsequutam, postea apostema, deinde abscessum, tum ulcus: ita ut ex gibba ejus parte esthiomenata tum gangrænata, sanies ad partes circumstantes fluxerit, & partes adjacentes, ut costas ipsas, esthiomeno infecerit: Et quia ingens fuit abscessus, etiam in parte concava, facta disruptione pus etiam defluxit in capacitatem ventris, intestina tum omentum ipsum ac peritoneum inficiens: Diaphragma tamen nullo modo læsum spectabatur, quare & mente constitit per totum morbi decursum, nisi paucis horis antequam moreretur, cum falso imaginaretur se cerevisiam coquere. Solent enim morituri, ut longa observatione animadvertimus, plerumque ea imaginari atque facere, & illas actiones obire quas in vita maxime exercuerunt. *Idem Ibidem.*

Febre magis sub noctem intensa) Galenus 1. aph. 12. ait morbo laterali & phrenitidi magna ex parte per tertiũ diem accessiones fieri: Suppurationibus autem quæ ventri evenit, aut hepati & tabi, quotidie & magis ad noctem: qui vero ex liene laborant, & omnino ex atrabile, per quartum. Cum empyematicis *Febris sub noctem ingravescat* vide lib. 2. Tit. de Phthisi §.

§. 7. Puer novennis, filius Dom. *Bruyere* Genevensis, strigosus, scabie diu infestatus, quam nec purgationes, nec usus seri lactis, aut alia præsidia delere potuerunt, Tandem mense Maio 1677. febre prehenditur continua, cum extremorum frigore, vomitu continuo ingestorum & dejectionibus crebris, imo cholera, unde ad marasmum intra quatriduum deductus, quarta dies illi lethalis fuit: Quæsitum à parentibus quæ causa fuerit morbi? Respondi cum Dom. D. *Cramero* adesse inflammationem visceris alicujus naturalis aut plurium, à qua instar cucurbitulæ raperetur calor exteriorum partium ad interiores, juvante penuria sanguinis in toto, cujus portio restitans tota circa locum inflammatum consisteret.

Quod superstes esset frater similiter macilentus, scabie quoque herpetis naturam miliacei æmulante infestatus, optarunt Parentes dissectionem cadaveris, quæ die 8. Maii instituta est, me præsente & D.D. Cramero: Reserato thorace Pulmones flaccidi se exhibuerunt, exsangues, paucum cruorem nigrum continentes: quorum dexter lobus costis & diaphragmati arctissime adhærebat, sinister liber erat: Cor omni pinguedine exutum erat, marcidum, rugosum: pene nulla in pericardio aqua: Aperto abdomine, peritonæi & omenti nulla vestigia, intestina flatibus tumida: Ventriculus *vacuus, parvus*, vix ovum anatinum æquans; mesenterium pluribus glandulis duris refertum: Iecur magnum, aliquibus in locis parte convexa scirrhosum, concava parte circa extremos lobos gangræna infectum à prægressa inflammatione: Cystis fellea insignis magnitudinis, viridis coloris, tumida, ovi gallinacei mediocris magnitudine: quæ dissecta effudit bilem succo porri coloratiorem, olei consistentia, unciarum duarum circiter pondere: Lien forma erat pene rotundus, simili ac jecur circa extremitatem infimam labe infectum: Renes ambo sani sed majores naturalibus: Cætera rite se habebant. Per sanitatem paucissime edebat, ob angustiam scil. ventriculi nativam, qui rotundus erat. *Vide Gal. in arte parva.*

§. 8. Domina *de Bobigni*, cum per annos aliquot sensim atque paulatim emacruisset, omne alimentorum genus fastidivisset, & ut loquitur Hippocr. ἀπηνέως ἔχει πρὸς τὰς προσφοράς,

 tandem

tandem repente ac inopinato est extincta, ac cum cibum nec caperet nec appeteret (apud Hippocr. autem λαμβάνειν significat cum aliqua appetentia accipere) quotidie vivendo moriebatur & moriendo vivebat, prehensa est paroxysmo febris Tertianæ typum referentis: tertio post die idem paroxysmus, à quo revaluit & fuit ἀπύρετος, & habebat more solito, locum & deambulationem cogitans: At accessit rigor πεὀ̓ερμος: Tertiani & tertii paroxysmi: fuit rigor ingens & tantus ut ab eo non potuerit, ut loquitur Hipp. ἀναθερμαίνεσθαι: Totum erat sane λειπυρικόν, interna conflagrabant incendio: sequenti die fato concessit: conquerebatur maxime de dolore ad hypogastrium.

Invenitur aperto cadavere *Pulmo aliqua ex parte inflammatus*, Epar exsuccum & mali coloris: Sed *uterus* erat *corruptus* & quasi gangræna affectus, plenus tabo & sanie, quæ erat δυσώδης: Maritus per tres annos fere abstinuerat à congressu: forte si ager fundusque cultus fuisset melius cum ea actum foret: laborarat olim ῥῷ γυναικείῳ, qui erat tetri odoris, aliqua ex parte & fere omnino suppressus erat: Interiit fere à veneno interno & genitivo: Hæc cum alias fœcunda esset; (quod mirum) cum fœmellam conceperat, fluebat ista materia, etiam copiose: cum marem, aut minor erat aut sistebatur. *Iacobus Thevart Nota. 2. in cons. 96. lib. 3. Cons. Ballonii.*

P*Ulmo aliqua ex parte inflammatus, sed uterus corruptus.*) Ob duplicem focum febrilem febris reddita est intensior, alias ut notat *Ballonius lib. 2. Epid. p. 122* cum partes principes laborant διαφθορᾷ febris maxima ex parte est veluti lenta & symptomatica, ægrique incautis medicis eripiuntur: Quo modo *Condæi Principis* uxor à partu interiit à corruptione uterorum, quod non animadverterunt Medici: Hippocr. l. 1. de m. mul. hoc animadvertit, qui non requirit febrem ardentissimam in morbo uteri per corruptionem: imo ait πῦρ βληχρὸν i. e. blandus mitis & debilis calor est.

Uterus quasi gangræna affectus) Quæ sæpe sequitur illius inflammationem à subsistentibus lochiis, & sanguine intra uteri fungosos parietes concluso, tunc remanet tensus uterus ac durus, non secus ac si contineret adhuc fœtum: Eo in casu *Fernelius* è brachio detrahit sanguinem: *Pereda* monet considerandum non unde fluit sanguis, sed in quam partem influxit, & proximam venam secare jubet. Revera utilius & securius est è pede mittere, ut irritetur uterus ad excretionem istius sanguinis putris & lethiferi. *Riolanus Encheir. Anat. cap. 36. lib. 2.*

Observatio LVII.

Pueri Febre maligna *affecti viscera vitalia & naturalia varie affecta fuere. 1. Mulieris ab eadem extincta Pulmones putridi, Hepar inflammatum ac ventriculi tunica interior, Ileon intest. ex parte gangrænosum. 2. Febris maligna ut plurimum ab inflammatione ventriculi & viscerum pendet. 3. Maligna, putrida & hectica juncta à Pulmonum vitio, Iecoris, Lienis. 4. In Puella à febre maligna mortua, Ventriculi vitium notatum, Hepatis, Cystis felleæ, Intestini recti. 5. Febris maligna in Thorace sedem habens, cujus cavitas aqua putrida, subnigra plena, Pulmones unius lateris & pleura corrupta. 6. Febris maligna à multiplici viscerum naturalium & vitalium vitio. 7. Ab inflammatione, hinc necrosi eorundem omnium viscerum. 8. A veneno exhibito, viscerum prope omnium naturalium corruptionem inducente. 9. Febris maligna ab inflammatione Renis sinistri, nigredine se prodente, spinali medulla communicata. 10. In pluribus partibus quorundam à febre maligna extinctorum* Vermes *deprehensi. 11. A febre maligna mortuus habuit omnia viscera nigricantia, sphacelata, ventriculum putridum. 12. Alius ventriculum pustulis plurimis conspersum. 13. Alius in cysti fellea calculos. 14. Feb. maligna ab inflammatione plerorumque viscerum. 15. A vitio ventriculi & Iecoris post venenum assumptum. 16. Ab ardore febrili in malignis aliquando sanguis concrescit in venis. 17. 18. Aliquando fluidus permanet. 19 20. Calculi in vesica fellis febre maligna laborantis. 21. Ob ventriculum cordis dextrum extraneo corpore repletum, Sinistrum ex parte. 22. A Pulmonis & Lienis sphacelo, quorum sola tunica superstes:* Ubi industrii Pictoris industria cerebri conformatio describitur. 23. *Malignus morbus, pustulis malignis infra mammillam sinistram se prodens, Ob labem Iecoris maculis luteis conspersi.* 24.

§. 1. FIliolus septennis Ill. Baronis de Himton. ob varios in victu errores, doloribus intestinorum jampridem obnoxius, Novembri elapso vomitionibus porraceis, alvi fluxu putrido, æruginoso interdum & variegato tentabatur; febre insuper exacerbationibus sub noctem cum anxietate, morsu ventris, nausea, stridore dentium, frigore extremorum, & siti inexplebili stipata: Per totum morbi cursum intractabilis pessime se habuit ad oblata, medicamenta pariter & alimenta, solis gelatinis ex C. C. & rasura Eboris in cerevisia tenui solutis refocillatus, quas etiam sæpissime, præmissis ructibus aliquot acidioribus, anxius exstomachavit: Fauces interim *aphthis* & *albicante mucilagine* usque ad linguæ radicem conspurcabantur. D. D. *Meara* memorata symptomata & una cum materia membranosa rejecta de phlegmone & sphacelo ventriculi hæsitantem tenuerunt, Eam tamen non esse ex nobilitate partis affectæ, morbum tam lethalem in tot dies productum ferendo imparis, ex partium neces-

necessario consentientium incolumitate, ex euphoria denique ad ejectionem consequente, passus est sibi persuaderi: Ob similitudinem potius substantiæ, materiam jam prope lumbricorum formæ dispositam, vel forsan particulas esse lumbricorum putredine fractas conjecimus. Circa 8. morbi diem accersitus sum, consentiente autem D. D. *Meara* ad expurgandam morbi minerum in primis viis malignitate vermiformi putrescentem, infusum Rhei mane exhibetur, coctione quadam in urinis apparente: ix. quo septies ferebatur alvus, excretionibus summum incendium redolentibus, sub nocte tamen ingravescebat febris consuetis stipata symptomatis. x. Summo mane substantiam quandam nigricantem, viscidam & quasi curiformem summa cum inquietudine evomuit, ex quo sedatior aliquantulum ad somnum se composuit: nox eadem: xi. delirus in lecto contineri noluit, laudano vero opiato sub nocte consopitus sibi restitutus est : xii. consimilis materiæ semel ac iterum cum priori molestia portio eiiciebatur. xiij. xiv. Nausea, vomitus & diarrhœa aliquantulum sedabantur, ita ut appetitu quodam ad juscula incitari videbatur: Exacerbationes nocturnæ omnino cessabant, nisi quod pro stridore dentium narium pruritus continua scalpendi impetu urgebat. xv. Sedatis igitur symptomatis, discessimus, Pharmacopæo interim junctis consiliis infusum rhei repetendum cardiaca, aquam deinde caponis cum scolebroticis destillandam ad fercula ordinaria curavimus: xx. alvus decies dato pharmaco ferebatur, nocteque sequenti refocillatus muliercularum curæ à Pharmacopæo tradebatur: At, quod per diem unam vel alteram delituit venenum jam tandem majori cum ferocia excanduit, ita ut perseverante fluxu, rebelli & colliquativo, emaciatus ad marasmum ducebatur: xxviij. denuo vocatus, in tam stupenda macie, qua potui diligentia viribus incumbo, cæterum de felici eventu omnino desponders, in morbo pariter ac ægro intractabili, modis tamen quibus licuit omnibus contendimus: cataplasmatis præsertim, anodynis & roborantibus τὰ κατὰ τῶν ὀμφαλὸν ϰ τὸ ἦτρον munimus: analepticis exanguem reficimus, præcipue laudano opiato tanquam sacra anchora hæremus, sine quo continuo egerendi conatu fatigato, vel minimas parare inducias impossibile duximus: Hisce tentatis, alvus supra quam sperari potuit denuo sistitur, regio abdominis mollior & plenior assurgit, excrementa, quæ bis tantum vel ter in die dejecit, coqui parumper & ad mediocritatem quandam reduci videbantur, perseverante tamen nausea & rerum omnium fastidio, seseque per intervalla prodit pestis cum fluxu bilioso, sincero, pingui, spumoso, fœtido conspicua & ipsissimis visceribus radicitus impacta: xxxvij. materiam jam quarto vermiformem rejecit, unde continuo in pessum euntibus novo opus esse consilio, si quicquam adhuc superesse remedii speraverint, propono: xxxviij. Glar. D. *Dikes* accersitus, vix dum audita historia conceptæ opinioni de morbi causâ calculum suum adjecit, de prognosi autem paulo confidentior, fluxum istum perniciosum nec frænari posse nec deberi pronunciavit, nec exangue sceleron renutriri, nisi veneno in ipsa culina & organis nutricatui inservientibus hærente per cathartica profligato: Vicit viri sententia, feliciori forsan omine obeunda in principio morbi & constantibus viribus, ubi nec macies, nec facultatis lapsus cæteris omnibus intentionibus ingentius præpolluere: Eadem nocte Merc. dulcis cum resina Gialap. in syrupo garyophyll. propinabatur: frequenter dejecit fœtida & pinguia sine evidenti virium ruina, de vermibus autem sollicitus, eosque medicamento parere nullus dubitans, repetitionem hortatur pulveris & infusionem hydrag. vice Julapii: xli. Summo mane sub priori regimine administratur purgans ut ante, sed in minori, ut par fuit, quantitate & minori molestia: sub nocte levi deliquio, tremore manuum & motus impotentia affligebatur: hinc vino albo Valleriolæ concesso, & laud. op. gr. 1. ad ulteriorem spirituum dissipationem præcavendam, somno se commisit: xiv. sub mane, sudor diaphoreticus tempora & frontem occupavit, qui post horam unam vel alteram laxatis spiraculis per totum corpus calidiusculus erupit, sub vesperam, recreato parum & ad motum habiliori, carnes vitulinæ (poscenti sane) offerebantur, quas tandem succo spoliatas exspuit, noctemque sentit insperato prægressis auspicatiorem, cessante forsan natura & indomitæ pesti succumbente: xlv. Hæc interim tanquam læta auguria D. *Dikes* una cum Illust. Patre in ulteriora erigunt tentamina: Sub nocte reperitur pulvis compari regimine, minori tamen evacuatione, ita ut natura penitus deficiente nihil ultra periclitari placuerit, præsertim Doctore se subducente: xlix. Mane sanguis tenuis & ichorosus, tanquam ex liquamine Pulmonis, reciprocatione spiritus per asperam arteriam in os ferebatur, linteis intromissis emulgendus: hora 3. pomeridiana frigidum & exangue simulacrum tanquam exuvias deposuit Nobilis infans.

In aperto cadavere, rudi & inexercitata manu aperto, quæ observari potuerunt hæc sunt 1. Ecchymomata circa musculos transversos 2. Peritonæum nigricans & putridum 3. Omentum ficut & mesenterium extenuatum & omni pinguedine spoliatum, 4. Ventriculus laxus & inanis. 5. Intestina flatibus distenta, pellucida, excrementis vacua, internis quin etiam tunicis & fibrarum omni genere exuta 6. Ileon colore flavo variegatum 7. Epar in parte concava lividum: Vesicula fellis quintuplo quam par est tumidior. 8. Pulmones exusti, aridi & mucagine alba obducti

ducti 9. Cordis ventriculus sinister sanguine grumoso repletus. 10. Venæ majores vice sanguinis sero repletæ *D. Bidgood in histor. rarioribus Edmundi de Meará, p.* 161.

Quia dissidium fuit inter dictum D. Bidgood & D. Meara circa ideam morbi, hic controversiam natam fferre placet, Ego sane (*ait Edm. Meara*) Cùm conspexissem dejectiones fœtidas pingues, cum obscuro virore nigrescentes, nec non materiam vomitu rejectam camis putridæ ac nigricantis frustulis simillimã, fateor me non tam hæsitanter quam confidenter pronuntiasse Nob. Puerum correptum fuisse phlegmone & sphacelo, vel ventriculi, vel alterius cujuspiam visceris ventriculo vicini, cumque in consensum trahentis, unde frequens nausea & pertinax anorexia: Sed quum aliis aliud videretur, & considerassem signa abscessuum in visceribus latitantium non semper esse ostensiva, ac promptum non esse partium substantiam purrilagine liquescentem à muco verminoso, vel materia in vermes abiruta distinguere, nonnullaque in hoc ægro symptomata conspicerentur, non minus affectibus verminosis quam viscerum abscessibus communia, statui nec meis votis, nec aliorum placitis pertinaciter obniti, sed quácunque rationem, quantumvis ambiguam, unde aliqua spes salutis, (quæ in viscerum sphacelo nulla est) affulgeret, amplecti, præsertim quum ægri vires nondum concidissent penitus, ideoque omnino deserendus non videretur: quare ut morti, alias inevitabili occurreretur, elminthagogis consensi: Quam rectè autem conjecerim viscus aliquod putrilaginem concepisse satis est .ndunt multa à Dom. Bidgood in cadavere annotata: Quid enim aliud arguunt epiploi & mesentetii absumptio, cavorum hepatis livor, peritonæi nigrities & puttedo, musculorum abdominis sugillatio, nisi omenti & mesenterii corruptelam hinc ad cava hepatis, inde ad mesenterium & abdominis musculos serpentem? hæc autẽ à vermibus non processisse testatur ipsum interaneorum stabulum à putredine immune, & nulla in eo vermium aut verminosæ materiæ inventa vestigia: Quare non possum non mirari D. Bidgood, harum observationum testem ocularem, adeo adhuc de morbi causa ambigere, ut videatur dolere elminthagoga à D. Dike administrata tempestivius, h.e. in morbi initio, non fuisse exhibita: In omenti enim aut mesenterii sphacelo, quid obsecro præstitisset Mercur. dulcis cum resina Gialapæ, etiam constantibus viribus exhibita, nisi ut mortem properantem accelerarent: *Hactenus D. Meara.*

Responsum D. Bidgood.] Quam confidenter D. D. *Meara* de sphacelo ventriculi pronuntiaverit, discedentis auguria de læto eventu satis abunde restantur: liberum autem sibi sit sua frui conjectura: optaverim tamen stabiliora in sui gratiam fundamenta quam quæ ex anatome defuncti ducebantur: Novit sane vir in praxi exercitatissimus, morbi epigenesin ab essentia suis propriis diacriticis dirimere: quid aliud ex immunitate interaneorum, quibus nulla vermium aut verminosæ materiæ vestigia, colligi voluit? quibus datis propagata putredine partes vicinas corruptelam subire nobis quidem assentiri videtur: Itane vero ipsissimum interaneorum stabulum à putredine immune? quomodo tandem fibris & tunicis exuta, maculisque insuper variegata se videnda obtulerunt, minera scil. morbi una cum partibus exclusa, tabe prius venenosa per plures septimanas liquatis? Non est igitur ubi ulterius Clar. D. miretur me in tam obscura & recondita morbi natura hæsitare, quin sibi potius suæque sagacitati plaudat, qui tam infallibiliter de morbo pronuntiat, cujus nulla dari signa ostensiva lubens profitetur. *Responsum Doct. Meara:* Confidentiam meam de sphacelo non ventriculi magis quam mesenterii aut alterius partis ventriculum in consensum trahentis (quam utinam rationi nimis consonam non comprobasset luctuosus Nob. Pueri obitus) & tu probe nosti, & abunde restantur literæ ad D. *Poulet* paulo post discessum meum exaratæ, tum prognosticum de eventu morbi minus prospero, cujus occasione tu me clam sugillare solebas: Si autem tecum feliciora pollicente aliquando consentire visus sum, id ideo factum antea significavi, & jam profiteor, tum quia non ignorabam latentium abscessuum signa non semper esse ostensiva, ideoque non oportere medicum prognostici nimis esse securum &c. Equidem in principio abscessum non sine causa mihi visus sum suspicari, de quo tamen ob nonnulla symptomata aliis etiam morbis communia ambigi posse non dubitabam. Jam vero, ex observatis in defuncti cadavere colligo abscessum non amplius probabilem sed plane demonstrabilem esse: nec stabiliora quæro fundamenta quam quæ ex dissectione anatomica eruta sunt: abscessum si quidem omenti & mesenterii investigatio viventibus ægris medicos exercitatissimos diu tenet suspensos, in dissectis obvia est & perfacilis? Enim vero imponit mihi Dom. tua, dum ait me infallibiliter de morbo pronuntiare, cujus nulla dari signa ostensiva profiteor: Dixi, fateor, abscessuum in visceribus latentium signa non semper esse ostensiva: atque hinc rectius collegisset Dom. me insinuare voluisse ejusmodi abscessuum signa, licet non semper sint, esse tamen aliquando ostensiva, prout revera accedente dissectionis face anatomica innumeri viscerum abscessus, quorum in vivis nulla fuit suspicio, ad oculum non raro monstrantur: Hinc ego me recte collegisse arbitror mesenterii & omenti sphacelum, non autem vermes, morti Nob. Pueri occasionem præbuisse quum in intestinis & ventriculo nulla putrilaginis aut vermium, in mesenterio & omento luculenta apparuerint vestigia corruptelæ & spaceli, hinc ad peritonæum & abdominis musculos, inde ad hepatis cava serpentis: At tu ais me concedere corruptelam alicujus organi partes vicinas propagata putredine subire posse: Fateor, sed nec fassus sum, nec fatebor, membrum incorruptum & putredinis expers, qualia fuerunt hujus ægri ventriculus & intestina, partes vicinas propagata, quam non habebant, putredine corrumpere potuisse: Tu quidem in historia, intestina fibris ac tunicis exuta fuisse dixisti, quæ facile in diuturno fluxu à transitu materiæ purulentæ ex mesenterio & omento putrilagine liquescentibus, salva & integra intestinorũ substantia, abradi & absumi potuisse non diffiteor; at quomodo eadem substantia integra & incorrupta, materia verminosa illic contenta, mesenterium, omentum, peritonæum, abdominis musculos & cava hepatis ita corrumpere potuerit, ut necrosin & sphacelum illis induxerit; explicatu arduum est: hunc nodum tua prævidit sagacitas, propterea que in chartula data addidit Intestina inter dissecandum maculis variegata apparuisse: Ego hic, ne quid gravius dicam, candorem in re desidero: In citata morbi historia dixisti intestina visa pellucida, de maculis altum silentium: cur jam maculis variegata prodeant, facile est citra virgulam divinare.

Fauces aphthis & albicante mucilagine &c. [Quandoque in febribus, ac præcipue circa earum declinationes contingit linguam, palatum, gingivas, imo totius oris & gutturis cavitatem, materia viscosa, albicante & velut quadam crusta obliniri, qua sæpius detersa, statim nova repullulat, & ni diligenter os fricando & colluendo, crustosa hæc materies crebra vice abstergeatur, suffocationis periculum ægri non raro subeunt: Ejusmodi affectus recens natis sæpissime excitatur, solent enim plerũque intra dies xiv. effervescentia extrema, cum maculis latis & rubris per totam cutim suffundi: Quod si hæc ruboris suffusio minus liberè erũpit, aut debito citius evanescit ut plurimũ crusta hæc albicãs in partibus oris succedit: Hoc symptoma, quando hoc ritu infantes molestat,

molestat, lactis vitio solet adscribi, ut pote quod acre nimis affectionem oris ulcerosam inducat: In febricitãtibus idem vaporibus crassis & fuliginosis à ventriculo elatis vulgo tribuitur: Mihi autem verisimilius videtur quod in utrisque affectus hic à totius sanguinis, (& forsan aliquatenus humoris nervosi) impuritatibus circa has partes depositis oriatur: etenim quoties in utriusque humoris massa aliquid extraneum intimè confusum continetur, quod nec sudore sit difflabile, nec per urinas facile amandatur, illud sæpissime cum serosa colluvie circa os defigitur, unde affectus catarrhales, tumores, sputationes molestæ cientur: cum enim pro mastications ciborum humor salivalis hic loci ubertim suffundi debet, per patentes hasce & assuetas excretionis vias, natura sæpe quod superfluum est, aut alias molestũ foras amandare nititur: hinc à mercurio exhibito, cũ & cruor, & succus nervosus, particulis ejus minutissime divisis abunde referciuntur, easque sero obvolutas excernere moliuntur, quia nec per urinã, sudorem aut alia via mercurialia hæc corpuscula intime confusa extermina- re queant, quod reliquum est per arterias, aliosque ductus, qui salivam ori suppeditant, eadẽ seroso latice obvoluta expellere nituntur: Pariter etiam in febribus, cũ à longiori sanguinis deflagratione materies adusta plurimum congeritur, cujus non minima pars post crisin residua, adhuc cruori & succo nervoso confunditur aut cerebro aliove loco defixa ab iisdem denuo resorbetur, probabile est quod hæc materies diuturna coctione perassetur, adeo ut fere glutinis instar crassescat, quare nec sudore, nec transpiratione insensili difflabilis, nec per vias urinæ excerni habilis, quod demum arteriolis aliisque salivæ ductibus in palatum dehiscentibus, (utpote usitatæ excretionis via) sensim exudet, & protinus præ crassitie sua in lentorem ipsum concrescat: Eadem ratio tenet de infantibus, quorum sanguis à sordibus in utero contractis impurior factus, statim efflorescentia exterius facta depurari satagit, quæ si ob materiæ crassitiem haud rite succedat, statim hac via, velut potentiori, impuritates viscosæ exterminantur: Novi quendã in declinatione febris, cui non solum hujusmodi lentoris incrassatio in partibus oris successit, verum salivatio copiosa, velut ab assumpto mercurio, cum fœtore anhelitus; item linguæ & gingivarum intumescentia per plures dies ciebatur. *Thomas Willis lib. de Febribus cap. x. §. 1.*

Fauces interius aphthis] ex plurimorum sententia causæ Aphtharum sunt defluxio è capite quasi stillante: Rectius sentiunt qui earum originem ex humoribus serosis & acribus in toto corpore redundantibus, tanquam causa antecedente deducunt: Sic aphthæ luis venereæ soboles ex massa sanguinea veniunt, tanquam ejus retrimento, nec à cerebro arcessuntur.

Præmissis ructibus acidioribus] Hinc *Sylvij de le Boë* sententia firmari videtur, qui à succo Pancreatico acidiore, vel vomitu excreto, vel per halitus assurgente Aphthas produci censet, præsertim in infantibus, qui acidum ex ore spirant, tormina patiuntur, lac concretum sursum ac deorsum excernunt, alvi excrementa viridia & acidum odorem habentia dejiciunt, denique insultus epilepticos sustinent à redundante & vitioso succo illo pancreatico.

§. *In sede febrium facio cum Sylvio esse intestina tenuia*: Id sensus docet, exempla obvia sunt, unum communicabo ex schedis paternis, Mulier germana Patavii, robusta & corpulenta, nonnihil pinguis, sexagenaria, nihil excrevit per alvum spatio novem dierum, nec clysterem admittere voluit: Incidit in febrem Malignam cum vomitu bilioso, moritur post biduum.

Aperto cadavere pulmones fere putridi, Hepar parum scirrhosum & inflammatum, Ventriculi tunica interior inflammata, Intestinum Ileum in medio gangrænosum & putridum (ut ruptum sit inopinato ex contactu) tota pars, supra gangrænam ilei, inflammata intus in tunica interiore, ut supra modum venæ mesaraiciæ magnæ & turgidæ fuerint: Pars Ilei inferior tota coaluit, ut nihil pertransire potuerit: A quo succo ista inflammatio sit, sensu dijudicare non possumus; nisi facem experientia sua præferat Magnus *Sylvius*, *Thomas Bartholinus centur. iij. Epist.* 86.

I*N sede febrium facio cum Sylvio esse intestina tenuia*] *Clar. Sylvius Praxeos lib. 1. cap.* 27. censet Febrium omnium continuatum causam esse bilem aut lympham (sub qua succum pancreaticum, ipsamque adeo salivam comprehendit, quatenus ipsa deferuntur ad cor) aut utramque vitiosam, & in dextro cordis ventriculo effervescentiam continuam producentem: Intermittentium vero succum Pancreaticum aliqua sui parte, in uno pluribusque Pancreatis ductibus lateralibus obstructis, stagnantem, ac mora sua ibi acriorem factum, atque acrimonia ista acida per pituitam plus minusve viscidam & obstructionis causam, via vi parata penetrantem, ac in tenue intestinum effusum, vitiosamque ibi cum bile ac pituita effervescentiam excitantem, quæ ad dextrum quoque cordis ventriculum per intervalla perveniens, pulsum p. n. frequentiorem inducat. Hinc, cum bilis, tam per meatum Cysticum dictum, quam Hepaticum, in Intestini duodeni finem, vel Jejuni initium deferatur, Pancreaticus quoque succus per ductum à Virsungo repertum, in tenue Intestinum hians, effundatur, merito febrium sedes Intestina tenuia statuuntur.

§. 3. Credo Helmontio sedem malignarum Febrium esse in ventriculo: Id testatur Anatome illorum qui eo morbo extincti fuerunt, Observatus enim est ventriculus cum Intestinis inflammatus: Unde ingens illa sitis, vomitus, faucium ardor & alia apparentia oriuntur: Ex hujusmodi profecto sectionibus & oculari demonstratione certius de sede affecta indicamus quam rationibus & conjecturis. Firmat historia supra §. citata &c. Non absimilia vidit in dissectis febricitantibus. *Spigelius lib. 1. de semitertiana* cap. 16. Romæ infiniti ægroti anno 1649. febre continua occubuere, in quorum sectis cadaveribus ventriculus & reliqua viscera tanquam exusta apparebant, teste *Panarolo Pentecoste 4. obs.* 8. quare refrigerio & humectatione postea multos sanatos scribit. *Th. Bartholinus cent. 3. Ep* 4.

§. 4. Nob. adolescens relicta Germania, Brixiæ ad diem 27. Junii anni 1572. in itinere alvus ei primum fluere cœpit, idque durans per dies forte xv. debilem valde reddidit: Quo fluxu tandem cessante, iterum convaluit, nisi quod faciei color usque cineritius remansit: Porro

circa

circa Januar. medium alvus ei strictior reddita, remansitque deinceps semper ita, ut nisi suppositorium adhiberetur rarius sedes haberet, forte tertio vel 5. nonnunquam etiam sexto die laxari prunorum atque passularum, uvarum coctarum non potuit: nihilominus tamen comedit multum & hilariter nullos sentiens dolores, ant capitis gravedinem ullam, victus ipsi cum cæteris nobis communis; Ei vinum sine aqua, & extra prandium vel cœnam nunquam bibenti, nec excessum ullum facienti, semper fuit gratissimum: Ingruente æstate ei in facie pustulæ obortæ sunt rubicundæ; atque ad diem Aprilis 29. Febri tertiana duplici laborare cœpit, à quo Doctorum auxilio mox liberatus nunquam satis feliciter valuit: Cœnans nihilominus ac prandens more solito, usus subinde lactis sero usque ad decimum septimum Junii, quo denuo per integros decem dies incepit vi febris putridæ & hecticæ decumbere, ac Medicorum præscriptionibus parere, quoad 26. præscripti mensis, statim post solis occasum vitæ diem ultimum clausit.

Hujus igitur cadaver cum post horas x. vehementer intumesceret, nigerque sanguis è naribus erumperet, diversa suspicatus ut aperiretur omnino volui: Quocirca in aperto corpore primum Pulmones pustulis affecti, omnino putridi sunt reperti: Lien nigrior & grandior, Jecur ponderosum adeo & plane exsiccatum; Stomachus cum reliquis partibus purus & integer, continens adhuc aliquantulum brodii hordeacei, 4. horis ante mortem sumpti, apertum corpus fœtidissimum edidit odorem.

Cum igitur prædictus Nobilis ad minus mensibus novem semper maxime sobrie, imo sine maximo etiam excessu quam temperarissime vixerit, ab excell. Medicis causas scire desidero. 1. Unde alvus adeo stricta permanserit; Deinde unde Jecur, unde Lien usque adeo affecta, atque pulmones tam valde putridi redditi sint, & unde mors ipsa provenerit, cum tam in ægritudine quam extra nullum commiserit errorem: ejusque optima habita sit ratio, victum quoque semper habuerit optimum: Nam aër hic Italicus morbi hujus causa extiterit, & an diutius forsan in Germania vivere potuisset: Postremo quoque unde cadaver post mortis horam x. prius inceperit intumescere, & tantum cum maximo fœtore nigri sanguinis copiam per nares ejecerit; &c.

DE affectibus quos passus est Nob. Juvenis, de illius morte, necnon de iis quæ post mortem sunt subsequuta, ut ex arte loquamur, hoc unum inprimis statuendum est tanquam manifestum & confessum, juvenem hunc à primordio generationis suæ Jecur calidissimum habuisse, caput vero humidius, & pulmones satis imbecilles, matrem non usque adeo sanam: quo factum est ut Jecoris caliditate humor melancholicus in dies magis magisque augeretur, inde obstructiones, & propterea etiam caloris incrementum, ex quo Jecinoris incendio omnia mala tandem sunt subsequuta, Etenim *Gal. 6.* de diebus crit. 3. & 1. de loc. c. 7. dicebat Affecto jecinore sensim animal, moraque temporis læsionem in alimento percipere & calorem contrahere: quare mirum non est si ex generatione humoris melancholici, & propterea frigidi alimenti, color ille lividus & cineritius exortus est: Sique ex multis obstructionibus Jecur exarsit & Lien tumidior factus est. Etenim cum plurimum sanguinis melancholici generaretur, atque ad lienem transmitteretur, neque virtus lienis tanta esset ut humorem illum distribuere aut absumere posset, hinc Lienis tumor subsequutus est: Et hanc esse causam putamus cur Jecur siccius, ac veluti aridum in cadaveris sectione observatum sit, & lien tumidior apparuerit, quod 2. loco quærebatur: Hinc etiam apparet causa cur post alvi profluvium alvus adstricta permanserit: Etenim sicuti alvus fit humidior quando cibus in chylum conversus parcius distribuitur in Epar, sic rursus siccior & adstrictior redditur cum omnis humor in ea contentus ad Epar fertur: & sicuti parcius distribuitur, vel quia plus assumitur quàm Epar indiget: vel quia citius trajicitur quam Epar attrahit, idque vel ob multitudinem bilis expultricem irritantis, vel propter alvi vim retentricem debiliorem: sic omnis humor ad Hepar fertur. vel quia minus sumitur quam Epar indiget: vel quia Epar sui caliditate citius attrahit quam par sit, & omnem chyli humiditatem absumit, imo propter obstructiones venarum Epatis ad intestina bilis non transmittitur, cujus causa facultas expultrix proritatur, atque propter caliditatem & siccitatem Jecoris, intestina quoque fiunt calidiora & sicciora, & ob id ad retinendum robustiora, ut mirum non sit si in hoc, Nob. Adolescente, præcedente alvi profluvio, subsequuta sit alvi adstrictio, non quod cibus plus justo fuerit subtractus, sed propter jecinoris caliditatem & siccitatem, quæ omnem fere humiditatem absumpsit, adauctam fortasse propter obstructiones quarum causa bilis quoque transitus ad intestina fuerit impeditus, & vis retentiva intestinorum facta fuerit robustior & fæces secciores, & hæc uti arbitramur, est causa illius quod primo quærebatur: Quod vero & humorum exustio, cum quadam pravitate in corpore conjuncta, fuerit in causa ut pulmones putrescerent, ex hoc facile conjectari licet, quoniam fieri potuit, ut vapores & pravi succi in caput delati, cum in optimum nutrimentum commutari non potuerint, ob humiditatem capitis computruerint, qui ad pulmones transmissi pustulas in pulmonibus excitarint, aut cum pulmones suapte natura imbecilliores extiterint, ob pravum alimentum pustulæ istæ fuerint excitatæ, aut utroque modo perpessi fuerint: quibus pustulis excitatis, uti par est, febris Maligna & fixa fuerit excitata, uti voluit *Gal.* 2. in 3. Epid. 1. Hoc autem persuadere quoque videtur rancedo & catarrhus insignis qui apparuit, ut mirum non sit si ob pustulas illas veneficas & malignas, quæ vim & materiam veneficam generarunt, calor nativus pulmonum fuerit extinctus, unde putredo illa pulmonum insignis, & tandem mors per suffocationem est sequuta, quod 3. & 4. loco quærebatur: Quod cum ita sit, cur mirari debemus si post mortem intumuit, cum hoc sit opus materiæ veneficæ, in iis præsertim qui per suffocationem pereunt? Quoniam humores & spiritus à proprio principio in materiam deleteriam revocari, liberi & soluti, quin imo ab eadem refugientes, quodammodo ad partes optimas delabuntur, & sic universum corpus attollunt, & ora venarum aperiuntur, unde sanguis effluere solet, quemadmodum in hoc præsenti cadavere contigit, è cujus naribus sanguis niger & melancholicus,

lancholicus,& ob insignem putredinem valde fœtidus effluxit. Er hoc est quod postremo loco in dubium revocabatur:Ut concludendum sit materiam hanc, quæ febrem excitavit,& tandem mortem induxit, venenatam quidem fuisse,sed in corpore genitam, quod aliquando in corporibus male affectis contingere potest: Quare non aëri Italico,non pravæ victus rationi, non ineptis importunis medicamentis,non alicui causæ externæ, ed pravæ illius corporis constitutioni malum hoc est ad scribendum. *Consiliorum Scholzij cxcix.*

§. 5. Parentes Illustriff. Ernesti Nassovici Comitis filiæ, annum vix egressæ, 23.Junii 1655. per literas conquerebantur,quod filia eusarca, florida & bene habens enormi diarrhoea correpta fuerit,altero die aliqua ex parte sopita,sequenti vero cum vomitibus recurrente largius:Adventus 24.Junij deprehendi duritiem in dextro hypochondrio , calorem totius p. n. sitim,pervigilias,capiris dolores, alvi excrementa alba,virium prostationem, quibus 26. Iunij supervenienes Epilepsia finem vitæ imposuit. Post obitum tota dorsi regio fuit nigra à nucha ad finem spinæ dorsi , ventriculus vero in sinistra parte nigricans & quasi putrefactus , viridi humore refertus. Hepat scirrhosum decem unciarum , Vesicula bilis grandior & nigra bile inflata: *Intestinum* quoque *nigricans* : Renes unciarum quatuor , bene dispositi & sani , ut & Lien,Vesica,ipsumque Cor unciæ unius & dimidiæ:Cerebrum vero librarum quinque copiosa aqua circumfusum erat,aderant ipsi pustulæ aqua plenæ:*Thomas Bartholinus , ex comm. I. Dan. Horstii,Cent.iii. Observ.*80.

PArentes defuncti venenum fuisse propinatum suspicabantur , quibus manum nondum date potui, cum cordis constitutio reperta fuerit integra , nec vidi cur decedendum sit à causis manifestis & cognitis ad obscuras & dubias:sufficiens enim videtur scirrhus Eparis ad virium debilitatem : bilis quoque copia in ventriculo retenta & concervata,ad exulcerationem & extinctionem calidi nativi atque exsiccationem humoris radicalis:ipsa symptomata indicabant præsentiam bilis & motionem ejus,quæ tanto deterior quanto magis recedit à naturali colore,uti fuit reperta prasina,æruginosa & atra,cujus exhalationes & vapores convulsiones,phlogoses & alia procuravetunt.Sententiam rogatus à Clar. Viro existimavi malignæ febris fuisse symptomata:Ideam enim morbi quarto die ad exitium properantis id indicare & quod fere in malignis febribus ventriculus intestina &c. observentur læsa & inflammata:Orta autem febris à bile , eaque à naturali statu declinata,propter Epatis scirrhum, sine dubio connatum,quo transcolatorium *ejus munus* fuit interceptum:Epilepsiam vero à bile suscitari *Averoës* comprobat,& à maligna venenatáque qualitate *Fernelius*.Frequens sane id symptoma febribus malignis, præsertim in teneriore ætate.

Intestinum rectum nigricans [Idem quoque *Cent. iii.hist.*2.notat intestinorum nigrorem familiarem esse illis quos malignitas aliqua jugulavit.

§. 6. Virgo 31. annorum integro biennio ante mortem laboravit copiosissima narium hæmorrhagia quæ nonnisi venæ sectione sisti potuit : paulo post incidit in cachexiam & hydropis initium tumescentibus pedibus & ventre inferiore,remanenre cachexia:Menses fuere inordinati,aliquando non fluebant penitus,aliquando nimis erant copiosi:perduravit tamen hæmorrhagia, quæ alternis diebus increscebat, xiv. vel xv.die ante interitum corripiebatur tussi molestissima & sicca,nonnunquam quid fœtidi expuebat;sentiit punctiones & dolores in regione Hepatis,evomebat bilem corruptam, prasinam ac cum ea vermem oblongum aliosque simul vermiculos:Ego ad eam vocatus *deprehendi febrem malignam,* quam comitabaatur subsequentia symptomata,delirium,vigilia , inquietudo, sitis inextinguibilis, vomitus materiæ corruptæ , dextræ partis faciei resolutio levis,hypochondrii sinistri ac lateris pectoris sinistri maximus dolor ac æstus:Nulli lateri incumbere potuit , color faciei flavus ac subniger : urinæ erant subnigræ,ex dextra nare frequenter per intervalla aliquot sanguinis guttulæ promanabant:Post multos perpessos cruciatus morte occubuit.

Mortuam secui,atque primo occurrit vena umbilicalis (quæ in omnibus adultis munus ligamenti obtinet) sanguinis copia turgida atque extensa; ia quibuidam locis,ubi hæc vena contorquebatur,instar varicum tuberosa:Hepar justam habuit magnitudinem,sed erat album, tuberosum,inæquale,durum & exangue,ut vix sanguinis guttula ex dissecto epate exierit , ex gibbo nihil,ex sima parte parum , Thoracis capacitas dextra erat aqua subnigra & putrida plena,continebatque ejusdem aquæ cantharum & dimidium : Pulmonis dextra pars in ea cavitate collocata cum pleura corrupta ac nigra fuit : Ventriculus mirum in modum copia tum fœcum tum flatuum inflatus ac tumidus reperiebatur : Inveni & duas vesicas urinarias, alteram naturalem & in sua sede collocatam,alteram ex matricis collo dextro latere propagatam,naturali vesica duplo quasi majorem, lotio plenissimam & duabus tunicis , ut naturalis vesica præditam:Hic nullus mearus aquam vel emittens conspiciebatur : Uteri corpus erat scirrhosum callosumque:reliquæ partes satis integræ apparuere.Caput non aperui , *Volcherus Coiter libello observat.Anat.& Chirurgiæ.*

HIc inquirendum unde febris malignitas & pulmonis corruptio enatæ sint?hoc quæsitum nullam difficultatem habere videtur : satis enim notum est malos humores ad putredinem aptos , facile putrescere si visceri alicui calido impacti atque infarcti eventilatione destituantur: Porro acrimoniam putredinemque acquirere, qua continentia atque proxima, quæque corrodunt putrefaciuntque, quæ multo magis facilius-

faciliusque contingunt si hi humores ab initio acres fuerint: Idcirco nemo de hujus pulmonis corruptelæ & malignæ febris, quæ ex corruptorum humorum maliguis vaporibus procreata est, causis ambigere poterit: *Idem.*

Malignam febrim à vitio Pulmonis substantiæ oriri D. *Panarolus* Pentec. 2. obs. 14.

§. 7. *D. de Malortie*, Vir magni in militia nominis, ætatis annorum circiter 42. continuis vomitibus per aliquot retro menses vexatus, qui nec bolis ventriculum detergentibus & aliis catharticis, nec corroborantibus internis aut externis sisti poterant, cum siti intensa, bilis copiam maximam in ventriculum confluentem indicantibus, sub finem Maii incidit in febrem quæ duplicis tertianæ, vel quotidianæ continuæ typum præ se ferebat, à multa biliosorum & pituitosorum humorum simul copulatorum putredine: ex duplici Tertiana post octo dies facta est continua simplex: vomitus non desinebat; capitis dolor comitabatur & ardorem in lumbis percipiebat: Post injecta enemata emollientia & refrigerantia spatio trium dierum bis missus est sanguis ex cubito, qui pituitosus & crassus erat: postea hirudines venis sedalibus appositæ sunt, quæ capitis dolorem & renum æstum placarent, sed inflabatur ventriculus dolorificè & hypochondrium dextrum, unde compatiente Hepate, & ad inflammationem tendente, sexta die auriginosus evasit, sed tamen absque febris remissione, quod juxta *Hippoc.* Aphot. 62. Sect. 4. perominosum est. Die 8. (cum septima sine evacuatione ulla critica effluxisset) purgatus est leni infusione rhei & agarici in aq. endiviæ, cum addita Elect. Cathol. ℥ ß & Syrup. ros. laxat ʒvj. & conf. hyacinth. ℈j. ad vires respiciendo, quia pulsus erat contractus, propter oppressam naturam à vaporibus malignis, unde sese expedire non poterat nec explicare: Vires deinde cadentes fulcire studuimus aquis & pulveribus cardiacis, & præcipue lapide Bezoartico Orientali, varie & extra pastum, & in ipsis ferculis administrato. Non dabat magna virium prostratio insignibus sanguinis evacuationibus locum, pugnavimus tamen cucurbitulis, venæ sectionis vicariis, ad partes infimas cum leni scarificatione, & citra illam, ad revulsionem vaporum malignorum à corde: Enemata frequentia in eundem finem, vel quotidie, vel altero quoque die injiciebantur.

Die nona obiit, Introspectum cadaver exhibuit nobis epiploon corruptum cum fibris non cohærentibus: *Mesaræum* scirrhosum *in suâ origine* & corruptum, *putrem lienem*, Cavam epatis partem scirrhosam *& Inflammatam*, *pulmonem*, qua costas atringit, inflammatione tentatum, Pancreas putrefactum, Ventriculum pure repletum & in fundo pituita crassa ac viscida, unde vomitus illi pertinaces, infarctum: internam ejus tunicam aliquantum exulceratam, Nihil in renibus & ductibus urinariis, omnia inibi alias integra, sed absque sero ullo: Intestinorum internam tunicam itidem, ut ventriculi, nonnihil ulterius justo abrasam & ad exulcerationem pronam. Sic in misero illo corpore ἀδιάγνωστος fere repertum, *Riverius.*

C*Avam Epatis partem inflammatam. Pulmones inflamm. tentatos*) Ex *Riverio* Prax. lib. 17. cap. 2. In febrium acutissimarum & pernitiosarum curatione hoc diligenter advertendum rarissime eas fieri sine interna & peculiari visceris cujusdam affectione & plerumque inflammatione. Quare nunquam omittendam curam hypochondriorum, capitis, thoracis, uteri, renum & vesicæ, ut omni ratione investigemus quæ harum partium insigniter laboret, *& ei quoad fieri potest* subveniatur: Quod ex *Vallesii comm. in lib. 1. Epid. agro 1. desumpsit*.

§. 8. Dux *Candaleus* obiit Lugduni xxvij. Ianuarij anni 1658. circa sextam vespertinam, extinctus à febre continua maligna: Postridie eadem hora dissectus est à Magistris *Regnent* & *Charavet*, Chirurgis, coram D.D. *Rhodio*, *Grassio*, *Guillemino*, *Garnerio & Falconeto* Medicis Urbis Aggregatis, atque hæc in cadavere adnotata. 1. Totius dorsi epidermis inflammata & ex dimidio divulsa; Ad partem lumborum infimam gangræna duobus in locis, unaquæque latitudinis semicoronati argentei quam plurimæ minores circumcirca ambiebant 2. Aperto capite, non solum cerebri meninges phlegmone tentatæ fuerant, & vasa plurimum distenta ac repleta sanguine adusto nigroque, sed & tota cerebri substantia, præsertim cerebelli, reliquis partibus magis inflammati cum siderationis initiis 3. Pectore explorato, musculi omnes phlegmone occupati & exsiccati comperti sunt, mediastinum, pleuram, septum transversum inflammatio quoque invaserat, necnon universos pulmonum lobos, parte postica sideratione omnino correptos: pericardium paucissimam aquam continebat: cor inflammatum, admodum flaccidum, quod immersum vini spiritui, in quo plurima aromata infusa fuerunt, cardiaca & putredini reluctantia, conditturæ gratia, inde summe fœtens exemptum est. 6. In imo ventre Epiploon corruptum apparuit, cum maximæ intestinorum partis mesenterii & pancreatis inflammatione, 7. ventriculi interiorem tunicam phlegmone etiamnum invaserat, in qua alicubi conspicuæ maculæ lividæ, præsertim qua iecur spectat, 8. cujus tota substantia inflámatione correpta erat & sphacelo tacta, pæne in tota parte cava: 9. Splen incendii

conce

conceperat, in colore immutatus. 10. Renes quoque æstus notas præ se ferebant, & marcidi erant, Venæ omnes, cava & azygos sanguine destitutæ, 11. Exempta viscera & pelvi cupreæ imposita, horæque spatio tantum in ea detenta, eam decolorem & nigram relinquerunt.

§ 9. Ego subsignatus certum facio me Romaniolam venisse 26. Septembris anno. 1662. accersitum à D. *Antonio Galian*, morbo detento, febre scil. continua molestis symptomatis stipata, nempe dolore continuo totius ventris, acerbiori tamen ad hypochondrium dextrum: siti inextinguibili, sudore frigido capitis & pectoris, vigiliis perpetuis, & caloris naturalis extinctione. A quorum symptomatum violentia postridie circa vesperam extinctus est.

Die sequenti urgente Nob. Matrona Maria Chol, uxore defuncti Dom. *Claudii Galiani, Romaniolæ Domini*, cadaverà Magistro Claudio Garnier Chirurgo, Cremij incola sectum, in quo partium nobilium insignes læsiones à nobis deprehensæ sunt & viscerum imi ventris, scil. hepatis, lienis, intestinorum, mesenterii & omenti: Hepatis enim & Lienis substantiam putredo invaserat, extraordinario fœtore se prodens: Exulceratio aderat in intestinis, præsertim tenuibus, quorum unum exiguo foramine rotundo terebratum erat, exitum materiæ purulentæ, pulti simili, bili commixtæ, admodum fœtidæ concedente: Omentum & mesenterium ardore tosta & pene putrefacta: E quibus enumeratis partibus compressione facta exsudarat biliosus humor, à quo abdominis capacitas replebatur necnon à flatu odoris teterrimi: Insignis illa dictarum partium intemperies, atque maligna corruptio, suspicionem faciebant morbum ab exhibito veneno inductum esse, sed lenre operarionem suam exerente, cujus natura ab effectis demum intelligi potest, alienis omnino à morbis vulgaribus. Supra dicta vera esse affero, in quorum fidem nomen meum apposui, *Mouton D. M. Octobris 2. 1662.*

H*Epatis substantiam putredo invaserat, fœtore se &c.*] Ad Febrem malignam pertinet febricula illa lenta, quæ imperitos Medicos sæpe latet, à *Gal.* 5. de Laff. cap. 7. descripta, ex sanguine sanioso in jecore ob imbecillitatem ejusdem genito, & postea ibidem putrescente, sicut in fluxus hepatici progressu aliquando evenit: Prava enim est cujuscunque sanguinis corruptio, quæ malignum vaporem exspirat: Hanc sæpe curavit olim *Ioh. Prevotius*, ait *Veslingius* in observat. Episagmate.

§. 10. Ill. Comes annum ageus 52. corripitur *febre lenta assidua*, horis vespertinis magis excandescente, ante 7. exhibetur leniens à Medico: loco venæ sectionis, admovernur sanguisugæ venis quæ in extremo ano sunt positæ, quæ interdum purgare consueverant, sistitur sanguis à Barbitonsore caligine pulverisata aceto permixta, febris adaugetur, superveniunt maculæ in toto corpore latiores, violacei coloris, sensum & motum utriusque cruris amittit, lotium supprimitur 14. die obiit.

Dissecto cadavere intelligo renem sinistrum compertum esse nigrum, & ab eodem latere etiam spinalem medullam affectam. *L à Fonte consult. 59.*

EX propositorum accidentium diligenti animadversione pro certo habendum Ill. Comitem ex maligna febre laborare, quàm non vulgaris putredo pepetit, sed hostilis & perniciosa, eaque in humoribus alimentariis accensa, quamvis Medicus prim o loco dicens vix febrire affirmet (quandoque enim febrium malignarum cognitio non facilis est) quod accidentia quæ postea supervenerunt manifestè declarant, ut maculæ latiores rubræ, violaceo colore perfusæ id palam faciunt: Motus vero deperditus utriusque cruris & coxæ, atque actio vesicæ ablata & deperdita non solum hæc in evacuationem venarum hæmorrhoidalium, importune ante venæ brachii sectionem administratam, sunt referenda, sed etiam in suppressionem earundem, ex caligine aceto acerrimo permixta factam: Sanguis enim ad partes superiores depulsus, malignam in renibus inflammationem produxit, quæ spinali medullæ communicata, potuit spiritum ac virtutis animalis influxionem arcere, quæ per propagines nervorum sexti paris vesicæ impertitur, verum etiam ex medulla spinæ, qua partes inferiores lumborum trajicit, excurrit, ut vegetioris sensus compos effecta, ea quæ ex naturæ legibus sibi molesta sunt persentiens, excutiat atque depellat: iter etiam præcludit spiritibus ne fluant per nervos qui ad coxas & crura, ex infimis lumborum vertebris, atque ossis sacri 4 foraminibus emerserunt, omnes fere in unum funiculum conjecti parte posteriore, qua coxa amplissimum gerit, in crura prorrudunt; Imo & humoris repulsi malignitate sentiendum est copiam spirituum dissipari, qui ad spinalem medullam & partes infernas delegantur. *Idem.*

Febre Lenta, assidua) Hinc patet errare *Platerum* dum negat à Renum putredine perseverantem febrem induci, quod portio putrescens minimè subsistat sed per urinam continuo diffluat; Nam à corrupta parte per venas, in sanguinis circuitu, vel vapor vel portio putrescens ad cor remeare potest unde febris generatio & augmentum; quod probant exempla adducta.

§. 11. Grassabantur febres malignæ perechiales in obsidione Hafniensi 1659. intra & extra muros: Multi qui de dolore ventriculi conquerebantur, concitato vomitu, vermes spithamam longos revomuerunt, & febre extincta ad sanorum consortium redierunt; quod sæpe quoque in Nosodochiis sibi commissis observavit Exercitatus Medicus & Chymicus D. *Ahasverus Paynk.* De verme admirando è dextra nare Nob. viri Cæsennatis post febrem acutam rejecto, legendæ disputationes tres apud *F. Alsar. à Cruce* cent. 3. de quæs. per Epist. *Bartholinus cent. 6. histor. 19.*

Medici tum præclarissimi tum fide digni mihi significarunt non unum vermem, sed aliquot, in hominis lenticulis extincti vel oppressi cerebro inventos, qui num in cerebri substantia, num in duræ matris sinubus latuerint, non sat scio: *Coiter in appendice observ. Anatom. & Chirurgic.*

Ex corporibus eorum qui febre Hungarica, Theriode mortui sunt, vermes nonnunquam confertim prorepsisse animadversi sunt: Id quod experimento didici eum nemo subesse suspicaretur: Nonnulli crassi quidem sed non ita longi per aures prodiisse visi sunt, quales etiamnum in Peste observavi, unde evincitur eosdem facile in sævissimis capitis doloribus, ex prava venenataque eluvie, quæ in cerebri ventriculis aliquibus coacervatur, nasci posse: Fidem faciunt Anatomici nonnulli, qui inibi conspectos deprehensosque testantur: quæ causa etiam fuit cur vulgus circa initia hujus luis febrem hanc Cerebri vermem multis in locis nominarit. *Conradinus cap. 10. febris miscell. Hungar. theriodis.*

Cuidam Matronæ post capitis vehementissimos & diuturnos dolores, pestilentis hemitritæi, dissecta calvaria magnam putredinis vim ostendit circa substantiam cerebri, Et inter meninges tum vermiculorum tum cimicum incredibilem copiam. *Gemma in appendice oper. cosmocrit. de Hemitr. pestilenti.*

§. 12. Iob. Iac. *Heilmannus* Med. & Chym. doctissimus historiam retulit de quodam febre maligna apud Germannos laborante, cujus nasi extremitatem rubra quædam macula obsederat, symptomatibus benignum quid portendentibus, nec cibi appetitu plane dejecto, unde certam recuperandæ salutis spem æger conceperat: Sed nox obitum præcedens sinistra portendebat, omnia quippe in deterius ruebant, ignisque quidam internus viscera comburebat, cujus ardorem externo ac culinario igni nihil cedere ajebat, donec latius serpente veneno miserrimam vitam cum felici morte commutaret.

Dissecto cadavere omnia viscera nigricantia erant & sphacelata, quin & ventriculus ipse adeo computruerat ut sine ruptura & læsione digitis attrectari nequierit, quocunque enim digitorum attactu disrumpebatur, cavitasque relinquebatur manifesta.

§. 13. Post febrem ardentem passus est in Galliis recidivam Generosus quidam Polonus: Medici de recidiva consulti variis potionibus medicatis, venæ sectione & aliis remediis frustra contra prostratas vi morbi vires luctabantur, nam potiones omnes vel respuebat vel assumptas revomebat, unde fatis cessit.

In aperto cadavere nullæ partes ullum vitium visæ sunt contraxisse, sed omnes nativa temperie sanæ comparebant: In ipso tamen ventriculo pustulæ quamplurimæ hinc inde conspiciebantur, quas à calore malignæ febris fuisse elevatas tanto minus dubito quod semper fere ventriculus in hujusmodi febribus vel escharam vel inflammationem, vel alia hujus census contrahat. *Th. Bartholinus cent. 3 histor. 92.*

§. 14. Patavii in collegium Anatomicum cadaver deportatum febre maligna extinctum, in cujus vesicula fellea calculi in globum convoluti, instar globulorum asperorum thoracis inventi sunt: quibus fractis substantia picem nigram æmulari videbatur, forte exbile supra modum assata & incrassata. *Ex observ. Ioh. Bilgeri Medici Campodunensis ad Greg. Horstium Tom. 1. p. m. 142.*

§. 15. Mulier spatio novem dierum nihil per alvum excrevit, quæ tandem in Febrem malignam incidit: Pulmones fere erant putridi, Hepar parum scirrhosum & inflammatum: Intestinum Ileum in medio gangræna obsessum, cum inflammatione in interiore tunica. *Vide tit. de ventris dolore lib. 3.*

§. 16. Agnovi virum qui uxorem reliquit, & ab ea se separavit, & dedit ei venenum, quo facta est Tympanitica, & supervixit paucis annis forsan sex aut septem, & ego curavi eam, sed sanare non potui: Iecur autem per venas corrumpit colorem linguæ & perducit ad lentas febres, & morbum facit similem naturali: Et ego vidi Hieronymum Bertolium ita laborasse quasi esset amphimerina, sed quia eo pervenit ut lingua esset omni fuligine nigrior, & adeo aspera & arida ut apposito orichalco non posset avelli, ideo existimavi esse venenum: Eoque dissecto apparuit ventriculi imum quasi excoriatum, & jecoris superficies tota convexa nigerrima, *Cardanus lib. 2. de venenis cap. 1.*

§. 17. Vidi aliquoties in febribus ardentibus malignis concretum sanguinem intra venas, instar medullæ sambucinæ, quod observatum fuit à *Fernelio* in Physiologia. *Riolanus Encheir. Anat. lib. 2. cap. 27.*

Similem sæpenumero ex venis maligne febricitantium se collegisse affirmat *S. Pauli Digress. de Febr. malignis* §. 80 adeo dissimilem florido & naturali sanguini, vix ut duodecima illius pars sanguinem, eumque crassum fœculentumque repræsentarit, valde tenacem & glutinosum, sero omni carentē, ita ut rotare vasa & invertere, quibus exceptus erat sanguis, licuerit: Ejusmodi sanguis ardore fit, *ait Lindenus in Selectis pag. 644.* depascente quicquid est chymosi in massa: Piceus vero, cum igne oritur occulto, quasi cineris dolosi; Tunc vero nigrorem concipit exustione biliosi; lentorem vero exiccatione fibrosi quod in eo est.

A Fernelio &c.) lib. 6. Physiologiæ cap. 7.

§. 18. Vi-

§. 18. Vidit Dom. *Puylon* doctiss. Medicus & Anatomicus Parisiensis, in juvencula mortua febre ardenti, sanguinem concretum intra venas, à claviculis usque ad inguina: & intra arterias sanguis concretus erat similis sebaceæ substantiæ, sive medullæ sambucinæ porosæ similis: *Riolanus in fine Anthrop.*

§. 19. Sanguinem in cordis ventriculis & vasis majoribus fluidum, nec post obitum grumescentem in cadaveribus febri continua defunctorum aliquoties, & nunquam v. s. emissum febre maligna ægrotantibus observavi. *I. Iac. VVepferus Exercit. de Apoplexia. p. 429.*

§. 20. Non solum existimamus cum aliis medicinam facientibus, vivorum pestiferorum sanguinem extra corpus manere fluidum, sed etiam peste extinctorum in corpore similem fluiditatem servare, Quemadmodum hoc semel per experientiam didicimus. *R. de Graef de succo Pancreatico cap. 8.*

Si inquiratur quas mutationes in substantia, aut consistentia sua sanguis veneno infectus subeat, ut propterea vitæ sustentandæ minus idoneus reddatur? Respondeo, venena quædam sanguinem fundunt, ejusque serositatem nimis præcipitant, ut sunt pharmaca, quæ vel purgatione deleteria, vel urinæ profluvio, aut torius intumescentia, vel discoloratione, vel pustularum eruptione plurimam serosi laticis secretionem faciunt: Interea magna ebullitio cruoris massæ inducitur, qua spiritus vitales valde disperduntur, sal s & sulphuris particulæ à coctione nimia exaltantur, & sæpe assantur, ut ideo Icteritia aut flava au. nigra inducatur: Sunt alius generis venena longe periculosiora, quæ *Sanguinem congelant*, ejusque mixtionem destruendo corrumpunt, scil. massæ sanguineæ primo *congelationem*, deinde putredinem inducunt: cum enim spiritus cruoris è veneni contagio profligati dissipantur, liquoris mixtio æquabilis solvitur, quare particulæ crassiores se mutuo implicant & (instar lactis ab infuso coagulo, aut spontanea acescentia) invicem coagulantur: hinc cruor in vasis grumescit, ut minus prompte in iis circuletur: Hujus portiones coagulatæ, interius in cordis sinus delatæ illic stagnare aptæ sunt: adeoque crebras syncopas & leipothymias pariunt; exterius advectæ, & inter circulandum in cute defixæ, modo uberius congestæ, per totum corpus nigredinis suffusionem inducunt: modo parcius dispersæ maculas tantum, aut vibicum instar stigmata purpurea, cæteraque malignitatis phænomena efficiunt: Sanguinis autem coagulatio ipsum ad putredinem seu corruptionem cito deducit, uti videre est in sanguine extravasato, qui cito nigrescere & putrere solet: Etenim spiritu exhalato, in cruore residuæ sulphuris & salis particulæ à se invicem discedere, & mixtionis vinculum dissolvere, unde putredo solvitur, incipiunt. *Willis de Febribus cap. 12.*

§. 21. Patavii in cadavere Germani febre continua mortui calculi reperti trianguli, quadranguli, omniumque formarum, carbonis in modum nigri.

In cadavere Cucullati cœnobitæ, febre Maligne extincti, Offredus septem calculos angulares nucis avellanæ magnitudine observavit. *Ioh. Rhodius cent. 3. observ. 2.*

Calculi reperti trianguli, nigri &c.) Sicut cysti fellea calculis obsessa oritur Icterus, remeante scil. bile in Jecur & venas hinc in habitum corporis diffusa, Eodem pacto ab eadem in Jecore coercita, vel ad venas translata & putrente, febris nasci potest; quæ maligna evadet si bilis æruginosa sit vel atra, qualis fuit illa Germani de quo supra, in cujus cysti reperti calculi carbonis in modum nigri, atræ scil. & retorridæ bilis soboles.

§. 22. In corde viri 28. annorum à Veslingio anno 1642. dissecti, observavimus ventriculum dextrum phlegmonoso corpore pingui repletum, quod imo cono firmiter annexum, ascendit ad patentem venæ arteriosæ ductum illumque obturavit: In sinistro ventriculo ejusdem substantiæ minor portio aderat: Ut interceptam sanguini viam resarciret provida natura, patuit anastomosis illa amplo foramine, inter venam cavam & arteriam venosam, qua sanguis, ut in fœtu, in sinistrum ventriculum ferebatur; Sive quod natura coalescere orificium hoc nonsiverit, sive quod leviter coalitum urgente necessitate vi reserarit, & sanguinis impulsu, certe longo tempore materia à phlegmone fuit congesta, & à calore cordis assiduo exsiccata & indurata, Q in mortis attulerit homini necessitatem, vix dubito: Febre maligna intra triduum extinctus fuerat, quod aucta per calorem malignum materia, meatum sanguini liberum intercepit. *Bartholinus cent. 2. histor. 46.*

§. 22. Pictoris depingo originale, per orbem notissimum, ignota Febre deletum: incidit in febrem præsenti anno & mense, quam tertianam, intermittentem credidit simplicem simplex Medicus, qua dere alterius veterani consilium dum explorat, missionem sanguinis fore necessariam pro exigentia morbi, & temperamenti sanguinei, percipit, & exquiritur: mox ratione delicatæ complexionis blandam solito more præscribit solutivam ptisanam, ne activiori medicamento quateretur nimis abdominosa moles: quo peracto per quinque continuos dies visibili febre immunis statuitur, unde præparatam materiam quinque syrupis expurgandam pharmacum construunt, propinant; & hos mixtas in humoribus evacuavit vires, moxque leve sequitur subdelirium, breviqne quasi positus in Apoplexia obiit, cedens tandem naturæ, quam toties vicerat picturis, inexpectatæ morti. Attoniti Domestici cadaveris imperant eissectionem, cui præsens quæsitus ego, lividi primùm corporis intensè rubentes observo genas, mox pectus secari satago, in quo

sani cordis incredibilem vidi magnitudinem, Talem pulmonis corruptelam, ut illius substantia dissoluta simplici tantum membrana, tanquam in sacculo contineretur, quo reciso, copiosa effluxit nigerrimi & fœtidissimi sanguinis, ac corrupti Pulmonis quantitas: Simillimum pulmonis vidimus Lienis statum, cujus integra tantùm membrana fluidam pariter, ac corruptam illus substantiam, præter nonnullas Malpighii glandulas continebat: Ulterius, metastasim in capite conjiciebant aliqui, quorum gratia cerebri tentavimus dissectionem, ideoque secato cranio crassissimo, suturisque adeo compactis ut deesse viderentur; Ablata dura meninge, tenuis occurrit admodum crassa, ut attoniti suspicaremur an tenuior aliqua inferius lateret, triplicique cerebrum illud involveretur meninge, quod non successit, sed hoc unum observabile, Piam matrem crassitie & densitate duram æquare: Ablatis itaque duris hisce meningibus, corticales cerebri anfractus ita pulchrè distinctos detegimus, hoc est, inter se adeo separabiles, ut notabilia vacua remanerent, cum in aliis capitibus arcta contiguitate anfractuose copulentur: Anfractuum ergo hæc conformatio verè industria, dum æque bene ac intestinorum gyri semetipsis distinguerentur, & ideo si pia mater per corticales cerebri ambages undequaque se insinuat, cum illa crassa adeo extiterit, per consequens illa ablata notabile remaneret spatium inter anfractus, tanto magis considerabile quanto copiosiores gyri: substantia verò cerebri universa naturalis omninò & sana, præter solitam serositatem in minima quantitate, & corporis colorem nonnihil flavescentem.

SYmptomata totius morbi progressu inobservata non scrutor, incredibile nullatenus nullam extitisse diagnosim tanti morbi, ut assistens fatetur Medicus: equidem febris latuit maligna, de qua loquitur *Fernelius* lib. de Febr. cap. 17. *foris mitis ut interius verò conturbans*. ex occultis autem emersit excitata pharmaco, dum duplex inflammatio purgantium non resistit viribus, febrileque fermentum mutuans à pharmaco vires, effrenatas concitat sanguini effervescentias, inflammatæque parti flammas adauget; quamobrem non immerito cum antiquis recentiorum consensus, nunquam satis purgantium reprobat damna in inflammationibus, cum autem præcipuus in febricitante sit scopus statum noscendi sanguinis, utrum nempe in compage sua nimis sit stricta, quapropter excrementa intricata sanguini adeo complicentur, ut secerni ab ipso nequeant, quod sanguinis coagulationem nonnulli vocant, an diverso modo subvertatur cruor, quando scilicet ab heterogeneis particulis fermentativis recedit in partes, adeoque dissolvitur, ut corruptus usq; ad fibras communiter nuncupatas, & tunc per parenchymatum poros se insinuans alicubi stagnat, putrefit, partesque ipsas corrumpit, ac universo sanguini maligna communicans vitia, unde spiritus non elaborat sanguis, quinimo veneni assumens naturam hos inficit, vitamque maligne perimit: ita affectus sanguis in hoc casu in partes spongiosas irruens intime filtratur, inde corruptivam inducens fermentationem, illas adeo alterat, ut nec propriam retineant substantiam, sed in fœtidissimos degenerent ichores propria parenchymatis membrana simpliciter inclusos.

Quid autem sentiendum de rara piæ matris crassitie & diducta anfractuum cerebri contiguitate? Vere suspicor multum contulisse suæ perfectioni in pingendo, cum in hac arte excellens fuerit si quis alter, Equidem hoc unum est quod cogitatio sit ab anima, non ab organis, ideoque cum bruta non cogitent, illa probabiliter carere statuunt Cartesiani; cogitationis autem scrutari vires, animæ ut essentiam indagare, idque exigere videatur aliquid supra animam, quia in tantum materialia, & omnia mortalia, cognoscit anima, quæ ut aliquid supra illa, cum sit immaterialis & immortalis, nullatenus in operando depēdet anima ab organis, ita in fatuis, in quibus principes animæ facultates non exercentur uti debent, aliquid in cerebro insoliti apparet, Ergo scrutari animæ operationes à corpore dependentes, nil aliud est quàm organorum vires contemplari, quid scilicet, & quomodo concurrant in operationibus, & ad id non requiritur aliquid supra animam, cum hæc sit supra sui corporis organa: posita ergo tantæ cognitionis possibilitate, quærendum esset utrum à particulari cerebri conformatione dependeat ingeniorum diversitas: profecto cerebri anatome suam detegit in omnibus structuram fere consimilem, quamvis probabili conjectura suspicari possemus an cerebri fibræ Wilisianæ in omnibus ejusdem sint modificationis, quod non ita facile oculis observabile: Interea ingenii vires in particulari animati cerebri conformatione dependere firmiter credo, verum non tantum in hoc, sed à diversa sanguinis constitutione, ex qua major vel minor spirituum perfectio & copia consistit; ita accidit maniacis, in quibus non pervertitur cerebri structura, sed spiritus animales ab indole miti & benigna in acerrimam degenerant, ita hypochondriacis, in quibus sanguis ater, spiritus gignuntur nebulosi, ex quibus tot phantasmata.

Cum ergo ingenii vires consistant in particulari sanguinis, & animali cerebri configuratione, possumus industriam eruere tanti pictoris: & primò cordis insolita adeo magnitudo arguit copiam notabilem rarefacti sanguinis, qualibet systole expulsam, quæ dum in anfractus cerebri perveniebat, capaciores exigebat, ut facilius & celerius filtraretur, ne sanguis subsequenter irruens ita copiose sua mora noceret: ex copioso autem sanguine rarefacto naturaliter, copiosi & spiritus, ex quibus ingenii robur: verùm quamvis spiritus sub tenuissimo liquore concipiantur, summæ sunt tamen exhalabilitatis, quapropter piam meningem crassiorem effecit natura, ut illos retineret facillimè dissipabiles, à nimis laxa cerebri structura, tum etiam ut cerebri anfractus sua interpositione dilataret ad faciliorem sanguinis instillationem: copiosi ergo spiritus, cum libere per diductos cerebri anfractus permearent, libera etiam fluiditate per corpus callosum exspatiari poterant. Unde ità ingeniose imaginabatur, ut pura tantùm originalia per Italiam celeberrima imaginationis suæ viribus abstracta depinxerat nullis unquam deditus exemplaribus. *Ex Communicatione Excellentiss. & Clariss. Dom. D. Ioh. Baptistæ Fantoni, Medici & Professoris Taurinensis.*

§. 1. Sere-

§. Sereniſſimus *Chriſtianus Dux Brunſvicenſis & Luneburgenſis*, cum multis annis inordinatè vixiſſet, cruda multa affatim ingeſſiſſet, acetariis, oleribus, fructibus hortenſibus crudis, & ejus generis difficilis concoctionis cibis corpus oneraſſet, incidit in febrem quartanam, qua curata aliquandiu bene habuit: Notandum tamen quod in ipſa febre quartana cum uſus eſſet vomitorio ex rad. azari, & multas cruditates magna cum perturbatione & moleſtia rejeciſſet, (nam oleribus & difficilis concoctionis cibis ſe ingurgitaverat) juravit ſe nunquam vomitorium deinceps aſſumpturum; Quod cum ego animadverterem, & tamen Princeps ipſe una mecum quamprimum reſtitui vellet, neque id abſque vomitoriis commode fieri poſſe perſpicerem, pilulis meis febrilibus, quibus ante ſingulos paroxyſmos uſus eſt, admiſcui aliquantum pulveris rad. azari, quod tametſi in parva quantitate fuerit, ſæpius tamen uſurpatum multa per vomitum eo ipſo die, quo aſſumptum erat, rejecit, & quidē excrementa viridia, tenaciſſime cohærentia, quod omnibus adſtantibus admirationem movit, convaluit poſt id & rectius habuit: Poſtea tamen cum iiſdem crudis & difficilis concoctionis cibis iterum uſus eſſet, incidit in gravem morbum, quem quidam, cum aliqualem calorem naturalem præter naturalem perciperent, Febrem malignam judicaverunt, quod ego poſtmodum adveniens falſum inveni: Nam cum noſſem Principis, qui alioquin temperantiſſime vixit, in rebus crudis & cibis herbaceis intemperantiam, ſtatim proſpexi ex cruditate ortum quicquid mali erat, neque in eo deceptus ſum, nam poſt aliquot dies propinato aceto bezoartico, & aliis medicamentis ad rem pertinentibus, ejecit Tæniam, ſive vermem latum, ruptum & per partes emiſſum; ita tamen ut tota longitudo ulnas circiter novem compleret: id factum eſt die 22. Maii 1626. Antequam is excerneretur, & aliquot diebus poſt, quieſcere non potuit, ſed corpus hinc inde jactavit, donec exhibitis medicamentis expulſivis alexipharmacis (propter ſuſpicionem veneni, vel ex mortuis vermibus intrinſecus nati, vel extrinſecus dati) cordialibus & confortantibus paulum tranquillior fuit: Interim die 1. Iunii advertimus infra ſiniſtram mammillam novem puſtulas lividas, ſive tubercula ſicca, inſtar fragi per medium diſſecti & appoſiti, ejuſdem cum fragis, ſed obſcurioris aliquanto coloris & aſperitatis, ſine pure protuberaſſe, unde veneni ſuſpicio aucta eſt: Vires inde fractæ & mentis hallucinatio nonnulla ſequuta eſt, loquutio etiam ita præcipitata fuit, ſi quid diceret rari intelligere potuerint, niſi quid eſſet ſæpius rogarint: Initio Princeps multum vomuit, præſertim aſſumpto cibo & potu: cereviſiam, qua alias delectatus fuit, vinum faſtidiens, ſemper rejecit, vinum retinuit, neque quicquam incommodi inde ſenſit, aut caloris præter nat. concepit: Pulſus initio propemodum naturalis, urinæ quales jumentorum, poſtea prope ad ſtatum naturalem in colore, ſubſtantia & ſedimento pervenit, pulſus vero magis magiſque languidior factus: In medicamentis aſſumendis difficilior fuit, nam vetita affatim appetivit, conceſſa reſpuit, & cum corpus maxime calidum ſervare debuiſſet, omnia tegumenta rejecit, & præterea aqua roſarum, & aliis refrigerantibus caput inundavit, cum tamen neque in pulſu, neque in urina, neque in tactu totius corporis ullum caliditatis ſignum appareret: Medicamenta, tum quæ ad exonerandam ſaburram, tum quæ ad excludendos vermes, extinguendum venenum, conſervandum cor & reficiendas vires ſingulari virtute facere videbantur, diligenter adminiſtrata ſunt, omnia tamen in pejus ruere, pulſus ſeſe ſubducere & vires in horas labaſci, appetitus poſterni, donec tandem ſpretis omnibus humanis placide obdormierit d. 6. Iunii 1626.

Aperto ad conditurum cadavere, propemodum omnia viſcera ſana inventa ſunt, ſolus ventriculus & inteſtina vitium contraxerant: Ventriculus enim mucoſo phlegmate redundabat, & tunica ejus interior obſcuriore, quam pro natura, colore imbuta fuit: Inteſtina etiam plurimum pituitæ craſſæ & mucoſæ continebant, & interior tunica, in inteſtinis tenuioribus fere nigricans, rugas inſtar plicarum orbiculatim in inteſtinis intraſecus continua ſerie ambientes formaverat. In Colo vero de lato verme, ſive tænia, particula ad longitudinem prope quinque ulnarum reperta fuit: Pulmones plane integri fuerunt: Cor nihil vitii habuit, niſi quod dexter ventriculus ſolito flaccidior viſus ſit, & in eodem veſicula albicans ad longitudinem & craſſitudinem digiti, utrinque acuminata, piſciculum dixiſſes, qua diſciſſa & rupta, cum aquam contineri putaſſemus, materiam pinguem, craſſam inſtar axungiæ repetimus: Hepar magnum fuit & omni labe caruit, niſi quod quatuor quinqueve locis ad magnitudinem folii menthæ, maculæ lutei coloris apparuerint, carne ſubjecta ſimiliter ad corruptionem vergente, reliquis partibus tum quoad colorem, tum quoad ſubſtantiam omnibus integris: Lien, quemadmodum & Renes omnis labis fuerunt expertes, Membrum virile ſupra modum flaccidum una cum ſcroto nigrorem contraxerat. *Ex obſervationibus Adami Luchtenii Regis Daniæ Medicis in Actis medici Bartholini anni 1672. p. 25.*

OBSERVATIO LVIII.

Febris Epidemica Nervoso generi & Thoracicis partibus infesta 1. *Febris Epidemica ab inflammatione Pulmonum* 2. 3. *Epidemica vermiculosa*. 4. 5. 6.

§. 3. Circa æquinoctium vernale anni 1661. puella novem circiter annorum ægrotare cœpit, imprimis absque calore & siti intensis, appetitus dejectio & virium languor accesserant: insuper vertigo fere continua molestabat, cum crebro leipothymiæ metu, ut sæpius animi deliquium instare putaverit: cujus ægritudo quoniam Tussi crebra & humida stipata fuerat, primo tantùm frigoris susceptio putabatur, verum intra paucos dies ista Tussis plane convulsiva evasit: adeo ut inter tussiendum, diaphragmate sursum elato, & cum systole sursum repetita, ita aliquandiu retento stridor ingens & velut suffocativus ederetur: dein apertius Febricitans, ac de siti & calore conquesta, noctes insomnes cum insigni corporis agitatione ducebat, atque prope diem delire loquuta de veste sua in aquas delapsa querebatur; cumque omnia in pejus ruerent, motibus convulsivis primo in artubus, mox in facie & subinde toto corpore tentari cœpit, paroxysmi crebra vice, nempe bis aut ter intra horam *repetentes*; *gravissime* urgebant, adeo ut misella hæc intra nychthemeri spatium, aquo affectiones spasmodicæ graviores exortæ fuerint, *spirituum animalium* tenore labefactato penitus sarum obierit: Dum paroxysmi convulsivi urgerent, pulsus erat plurimum inordinatus; ac sæpe intermittens, etiam vomitione crebra afficiebatur.

Cadavere dissecto, symptomatum in hac febre præcipue urgentium rationes & vestigia clarius patebant; Nam calvariæ olla amota, statim vasa meninges perreptantia, sanguine plurimum turgescere conspiciebantur, quasi fere tota cruoris massa in capite aggereretur: Venis enim circa viscera imi ac medii ventris *sectis aut disruptis* parum sanguinis effluxit: Porro membranæ istæ, ubi cerebellum *investiunt*, *atque altius instratæ ipsum à cerebro derimunt*, sanguine pluribus in locis extravasato suffusæ, colore atro purpureo insigniebantur, ut minime dubitandum esset, quin phlogosis sive inflammatio, illic circum circa excitata, convulsionum adeo atrociter infestantium causa fuerit: Integumentis hisce ablatis, cerebri substantia prorsus madida, & humore aquoso supra modum irrigata videbatur: quinimo ejus cortice exempto, ventriculi omnes aqua limpida erant impleti, cujusmodi pellucidi liquoris plusquam libræ semissem eximere licuit, Ventre inferiore aperto, viscera omnia in eo contenta satis sarta & sana tecta inveni: ventriculus, licet inani vomitione crebro lacessitus, nihil præter liquorem nuper ore ingestum continebat: etenim neque in ipso, nec in appendice ipsius lumbrici, aut aeres humores (qui sæpe ejusmodi convulsionum causa perhiberi solent) reperiebantur: Intestina tenuia pluribus in locis *mutuo involvebantur*, *à viscerum istorum motibus* convulsivis; Thorace aperto, pulmonum cava valde rubicunda, & velut suffusa, imo in quibusdam locis quasi livida & fere nigra apparebat, ex eadem ubivis discissa ichor tenuis & spumosus exudabat. *Th. VVillis pathol. Cerebri cap.* 8.

Ex his phænomenis prædictæ febris pathologia facile colligitur, nempe in hac ægrotante, sicut & in plerisque aliis, sanguis febriliter effervescens statim recrementa sua tum in Pulmones, tum in cerebrum deponebat, quare serosa colluvies utrusque compagem illico inundabat, dein propterea sanguis, & hic & illic à debita circulatione præpeditus, circa partium affectarum confinia plurimum coacervati, demum stagnare, poros & meatus infarcire. & quasi phlogosin inferre cœpit: hinc ob serum in Pulmonibus copiose aggestum & calore affatum, tussis molesta cum sputo crasso & decolori plerumque isti morbo supervenit: Atque ob similem affectionem intra ἐγκέφαλον excitatam, vertigo, scotomia, stupor, aliave pathemata cephalica laborantes fere constanter incessebant: cujusmodi affectus in hac puellula, propter cerebri constitutionem prius *invaletudinariam graviores facti in* appoplexiam terminabantur. *Si prædictæ ægritudinis ratio formalis & causa* inquirantur, facile hic constat *liquorem cerebri & nervosi generis* irriguum fere simul atque sanguinem in culpa, & symptomatum præcipue urgentium causam immediatam fuisse: Nempe in quantum iste latex, statim à primo morbi insultu solito pauperior & quasi effœtus evaserat, propterea in toto corpore *languor & enervatio* cum *lassitudine spontanea ac impotentia ad motum*, cumque subita corporis intabescentia ægrotantibus accidebant: Porro quatenus *idem liquor particulis heterogeneis*, scil partim *narcoticis* partim *explosivis* refersiretur, idcirco *Stupor, formicationis sensus, tendinum & musculorum subsultus & contractura*, nec non *vertigo*, *scotomia* aliæque affectiones cephalicæ graviores oboriebantur: Porro aliquatenus ob succi nervosi labem, non cito aut facile emendandam, morbi solutio aut sanatio ardua ac diuturna extitit: At vero siquidem laticis hujusce vitium à *sanguinis dyscrasia*, etiam à cerebri constitutione prava necessario dependet, quales eorum diatheses morbidæ fuerint & quo ritu hæc febris symptomatis ortum vel fomitem præbuerint, videamus: Quod prius, videtur quod ob anni constitutionem calidam & humidam, ac à Borea (cujus nimirum corpuscula sanguinem & succos corporis nostri conditura velut nitrosa imbuunt, eosque exagitando contra putredinem muniunt) minime perflatam, sanguis in plerisque hominibus. ac præsertim in pueris, adolescentibus & fœminis, instar aquæ stagnantis, proindeque situm contrahentis, valde impurus, particulis heterogeneis refertus; atque ad lentorem & aquosi-

aquositatem vergens evaserat, in quo scilicet spiritu ac sulphure puriore aliquantum depressis, particulæ aquosæ, cum sale & sulphure impuro simul evectis, nimis exaltarentur: quapropter sanguis tum propter crasin ejus vitiatam, ob particulas heterogeneas in sinu ejus uberius congestas, effervescentiæ febrili aut sua sponte, aut occasionaliter, aut propter contagium suscipiendæ habilior factus est: proinde ut plurimi hoc tempore febricitarent: Attamen sanguis à miasmate febrili & suscepto effervescens, non statim cum aperto incendio, sed tanquam ligna viridia foco imposita, cum flamma velut suppressa ac fumo plurimum obvoluta exardescebat: quapropter materies morbifica, intra massam ejus aggesta non (uti in febre regulari) deflagrando absumi, ejusque reliquiæ stato tempore per crisin exterminari solebant, sed tamen mox à febris initio istius materiæ portio ingens in caput vel thoracem, vel simul in utrumque suffusa, & postea iisdem partibus continuo suppeditata, aut prædictas cerebri & nervosi generis affectiones, aut tussim cum dispositione tabida, vel simul utrasque inducebat: atque ob hanc rationem circa initia hujus morbi, cum pulsus debito celeriore, & urina rubicunda & contentis saturata, sanguinem ab intemperie febrili effervescere indicabant, ægrotantes de calore aut siti minime conquesti sunt, quia nimirum sanguis effervescens impuritates & recrementa sua illico in liquoris nervosi penum, aut in pulmones deponebat: quare intra hæc receptacula symptomata peiora statim acciebantur: postea tamen morbo in statum evecto, calor nonnihil acris, cum linguæ scabritie in aliquibus satis molestus esse solebat: quinimo in omnibus febris *lenta & velut hectica* perdurabat, quæ nec sudore nec transpiratione insensili ita in totum amoveri potuit, quin illa quotidie, præsertim à pastu, licet tenuissimo, redintegraretur: quod equidem ita contigisse videtur quia succus nervosus fæculentiis à sanguine depositis satur, eas postea haud in copia tam uberi excipiebat, quin recrementa isthic una cum humore nutritio (siquidem & hic particulis solidis alendis minime absumeretur) intra massam sanguineam restantia, ipsam usque febriliter effervescere fecerunt.

2. Præter hanc *sanguinis diathesin* morbidam ab anni intemperie contractam, videtur & cerebrum ab eadem κεφάλαι in pathemata prædicta proclive factum: cum enim longo temporis tractu venti austrini cum humidiori aëris constitutione jugiter spirarent, proinde cerebri meatus & pori plurimum laxati & aperti; ejusque compages nimis dissoluta, humoribus serosis & particulis quibusvis heterogeneis aditum facilius præbebant: quare sanguis valde fæculentus & aquosus, quam primum à febre effervesceret recrementa serosa & sordes suas statim intra τῶ ἐγκεφάλε fores nimis potenter ingerebat: Enim vero, quotusquisque est qui non humido cælo de capite nimis oppleto & spirituum torpore queritur? quia scilicet excrementitii humores in cerebrum à tali occasione laxatum irruunt: Econtra hujus poris à frigore intenso aut sicciore aëre constrictis, sensus & facultates omnes vegeti magis & expediti perstant.

Hinc symptomatum & accidentium prædictam febrem comitantium facile erit rationes extricare: 1. enim quod hæc febris anomala in pueros, adolescentes, fœminas & viros phlegmaticos potissimum desæviebat, in causa erat, quoniam in istiusmodi corporibus sanguis aquosior, minus perspirabilis, proindeque colluviem serosam, & fæculentias heterogeneas congerere aptus est, quin & cerebrum humidius debiliusque existens, sanguinis recrementa quavis facile suscipit: quare observare licet ejusmodi personas in convulsiones propter *alias* κεφάλαις oriundas, magis proclives reperiri 2. Insignis Atrophia tam cito huic febri supervenit, quoniam ob succi nervosi depravationem nutricatus munia ab eo pendentia (quæ prout alibi ostendimus, sunt maxime activa) protinus defecerunt, quamvis enimminime concedimus humorem nervosum solummodo nutritium esse, sed materiam partibus alendis destinatam in massa sanguinea præparatam per arterias dispensari; attamen arbitrari fas sit liquorem cerebri & nervosi generis irriguum, sub ratione causæ efficientis alimentationi plurimum conducere: hic enim spiritu animali turgescens, succum nutritium cuilibet parti à sanguine allatum actuat & vigorat, eumque in corporis alendi meatus ac intimos recessus admittens & velut intro manducens, assimilat: quare cùm hic liquor œconomus adeo depravatur ut spiritus animales, circa nutritionis opus requisitos, haud rite suppeditet, membra quælibet ac partes, velut stomachus in tono suo vitiatus nutrimentum quodvis oblatum, vel respuunt, vel proprium in usum recipere nequeunt: propterea quidem in hoc morbo moles sive habitus corporis ut plenior aut obesus, plus ac citius deterebatur quam in febre causone, ubi à calore intenso, aut sudoribus copiosis longe plus evaporat: cujus ratio est, quoniam in febre ardenti, licet sanguis valde effervescens copiosius exhalat, interea tamen aliquid nutrimenti jugiter apponit, quod singulæ partes, liquoris nervosi beneficio adjutæ, facile excipiunt & assimilant: verum in ista lue νευρώδει, quanquam materia nutritiva satis apponatur, tamen spirituum θρεψιποιητικῶν defectu nutritio prorsus inhibebatur. 3. Ob prædictas rationes etiam febris ista diutissime protracta vix unquam critice judicari, ac difficulter medicamentorum ope curari solebat, materies enim febrilis statim à morbi initio in liquorem nervosum irrepens, ab ejus sinu ægre postea, & nonnisi longo tempore exterminari potuit: quippe hic latex motu segni, inque vasis obstrictis lente scaturiens, non uti sanguis effervescentiam depurativam, sive fermentationem sponte concipit, neque medicamentorum vires ad eum facile ac illibatæ pertingunt, sed aut aliis partibus prius impenduntur, aut siquidem heterogeneæ sunt, à cerebro incongruum quodvis respuente, prorsus excluduntur; siquidem ob hanc rationem, quævis cerebri & nervorum affectiones, medicinæ velut opprobrium facientes, difficillime sanantur. Itaque in hac febre, si quando labes cerebro & nervoso generi impressa tolleretur, vel tussis immanis cum sputo copioso, vel tumores & abscessus in collo succedebant; scilicet materia morbifica à sanguine resorpta, & rursus deposita vel in thoracem, vel in glandulas & emunctoria juxta cervicem consita: Cæterum hic morbus contumacior extitit, quoniam & sanguinis dyscrasia non facile emendaretur: nam licet ab initio latex ejus recrementis, nisque in nervosum liquorem suffusis minus ac inertius effervesceret, postea tamen receptaculis hisce oppletis, & fæculentiæ morbificæ, ac insuper materia nutritia partibus solidis alendis minime impensa, usque in cruore resides ipsum aggravabant, eique propter molesti hujus non miscibilis exclusionem, effervescentiam non secus ac in febre hectica assolet, aut fere continuam aut subinde repetere aptam inducebant: Enim vero sæpius observari in hac febre, à jusculis avenaceis, decocto hordei, alioque victu tenuiori, non minus ebullitionis in sanguine concitari quam à jure carnium consummato: nempe utrobique succus nutritius, e chylo in sanguinem suppeditatus, siquidem in nutritionis opus non impendebatur, velut quoddam heterogeneum, & non rite miscibile sanguini molestiam inferebat: atque ob hujus succi superflui particulas, cum sero copiose amandatas, *Urina* valde

crassa, rubicunda, & contentis plurimam saturata existebat: Etiam ob hanc rationem alvus plurimum soluta fuit, in quantum sanguis, succo nutritio satur, minorem chyli portionem è visceribus exsugebat, atque istius, quod ipsi inferebatur partem intestinis reinfundebat: Intemperies insuper febrilis tamdiu cruori inhærebat, quia donec regimine animali restituto nutritio rite perageretur, materies ista superflua in massa sanguinea congerebatur. *Willis l.c. ubi vide hujus febris curationem.*

Intra nychthemeri spatium fatum obierit) Febrem hanc epidemicam diutiùs me protractam ait, vix critice judicatam, medicamentisque refractariam. Hujus tamen puellæ fatum acceleratum fuit, morbique historia brevior, ob accedentem spasmorum frequentiam & vehementiam.

Membranæ cerebri sanguine pluribus in locis extravasato &c. Pulmonum caro valde rubicunda &c.) Aliquando vis ipsius febris in partem aliquam sævit, ut æger tantum vel se capite dolere dicat, vel renibus, vel aliqua alia parte: Quod evenire puto, vel cùm peculiaris in parte aliqua infirmitas est & vitium, vel cum febris ipsius subjectum est potius quidam teter vapor, qui prout vel in illas partes, vel in bas iepit ita quoque sui notas & signa exhibet: Audivimus observatum esse ab *Hippocr.* in Coacis (locum videre non contigit) rigores aut horrores inanes in febrium paroxysmis, translationem in caput afferte symptomaticam, id est, dum effertur vapor febrilis à foco, aut tenuis ichor, qui naturam perturbans & calorem afficiens, eundem foris intro revocat, unde aut rigor aut frigus insequitur periodicum: Quod si hoc frustra fiat & potius recta caput vapor appetat, ac si constituatur firmeturque sedes in capite dolor oboritur sævissimus, & adurentis in toto capite caloris sensus excitatur, in cæteris partibus nil simile percipitur, Et vulgus se febrem in capite habere narrat: Item in passim vagantibus febribus periodicis, cum semen morbi extinctum videretur, certis quibusdam diebus, ac si novus paroxysmus suscitandus foret, calor aut in capite summus, aut in alia parte, & dolor excitatur: quod fit aut ob paucitatem materiæ, aut quia ea nondum satis apta est ad putrendum & motum: Denique in febrium ineuntibus paroxysmis, præter consuetudinem quædam symptomata apparent, aut ingens capitis solius dolor aut brachii, aut cruris, aut velut incubus, aut suffocatio: nonnullis quædam contractiunculæ convulsionibus similes, non autem manifestus quidam calor apparet in toto corpore, à quo febris suam essentiam nanciscitur: Quod fit meo judicio propter aliquam separationem & secretionem materiei, quæ non per venas, sed per arterias, aut nervos, aut inanes quasdam mæandros irrepens, insolentia quædam symptomata procreat ac gignit: Quod & confirmant ea quæ scripsit *Gal. de Grif. l.3.c.9.* cum rationem reddit cur in principiis febrium, sive delirium accesserit, sive alicujus membri sideratio perituram hominem sciendum est, si nou optimum aliquod signum accesserit: Ex quibus omnibus apparet, contingere sæpe ut move tur materia, tum suo ipsius nutu atque sponte, utpote animata & excitata suo spiritu & ichore (nullus enim humor sine aut flatu aut ichore cito impellitur) tum naturæ vi pellente, & tum in partem aliquam vis atque impetus iste & impressio redundat: unde quæri posset an satius sit in unam tantùm partem vim istius tempestatis febrilis redundasse, an in totum corpus: nam si in totum corpus malum æquabiliter tepat, plures & partes & facultates læduntur: contra melius esset diffundi hoc totum virus & in multas corporis partes dissipari, quàm ita confertim & gregatim in unam principem partem insultasse atque impetu iuisse. *Ballonius.*

§. 2. Temporibus inconstantibus morbi equidem fiunt inconstantes, dummodo illorum perduraverit inconstantia: sed quando ipsorum inæqualitas uniformis aliquandiu perstiterit, prout factum est per duos annos fere continuos, ut plurimum fuerunt austrini, ventosi, frigidi, pluvii, & cum maxima aquarum illuvie, morbi supervenientes constantes apparent & fere uniformes: Cujusmodi sunt febres hoc tempore grassantes, non Bergomi tantum, sed Bononiæ, Veneriis, in Foro Julienfi, agro Patavii, Vicentiæ & fere ubique locorum; In his enim omnibus locis populariter sævierunt febres, non quidem vere Pestilentes, quia licet multos interfecerint, ut plurimum tamen fuerunt salutares, nec alicui communicatum fuit contagium, sed sunt Ardentes spuriæ, ad continentium naturam accedentes invadentes, cum dolore capitis, colli, lumborum & totius corporis perseverantes, cum siti, vigiliis, comate vigili, paraphrenitide, & aliquando cum vera phrenitide, vermibus & cùm periculis erumpentibus, plerumque rubris, aliquando violaceis, nigris diversis temporibus, utplurimum circa septimam, & in puerulis cum morbillis & variolis, Et urinis tenuibus, aliquando crassis & turbidis, & aliis accidentibus malum morem harum febrium commonstrantibus: hæque febres viros magis quam mulieres affligunt, eosque utplurimum infra, secundum senium constitutos, si præsertim plethorici, biliosi, aut melancholici fuerint, si locorum humidorum fuerint incolæ, si incomposite vixerint, immodice incaluerint, veneri indulserint, vitiosisve succis redundaverint, raro Claustrales, tanquam minus incomposite viventes.

Originem autem habuerunt hæ febres utplurimum à putredine circa viscera naturalia ideoque & vermes fuerunt excreti, & diarrhϾ non raro subsequutæ, cum criticæ tum symptomaticæ: Fere tamen semper sese insinuavit putredo in totum venosum genus, *non sine aliqua Pulmonum inflammatione, ut apparuit ex dissectione Cadaverum*: Hincque factum fuit ut fere in omnibus apparuerint peticulæ; pluribus supervenerint sudores aliquando diaphoretici, non raro salutares, & fere omnes judicati sint per urinas copiosas. *Ben. Silvaticus consil. xiv. cent. I.*

Harum febrium sicuti causa adæquata fuit vel insignis exustio, vel excellens & vera humorum peccantium corruptio, aliquando superante natura, aliquando eadem superata, ita causa communis fuit inæqualis aëris intemperies, quoad activas qualitates, cum excessu humilitatis quoad passivas: Hinc enim accidit ut caput pluribus humidius sit redditum quam conveniat, & interna viscera vitiosis humoribus cujuscunque generis, à prædominio tamen serosis & biliosis fuerint repleta, impeditaque ipsorum ventilatione, cum à cutis constipatione, propter ambientis frigiditatem, tum ab internis obstru-

obstructionibus computruerint, & putrescendo febrium prædictarum causæ fuerint, cum enarratis symptomatibus pro varia parte affecta & diversitate dispositionis partium principalium; Foveri quidem potest hæc febris ab annonæ charitate, cujus merito facta est major congestio vitiosorum humorum; hancque ob causam pauperes febricitant magis quam divites & frequentius intereunt; non tamen annonæ charitas fuit causa principalis harum febrium, ut quispiam suspicari posset, non enim divites his febribus fuissent correpti, utporè qui annonæ charitatem non fuerunt experti: Quæ cum ita sint, sperandum etiam est morbum hunc pestilentem non futurum, dummodò austrinæ constitutiones tamdiu non perdurent: ut hinc aër non solum intemperatus fiat, verum etiam corruptionem & putredinem concipiat per admistionem vaporum putridorum: Quod ne fiat, ventilationes, ignis accensiones, viarum munditiès & diligenter cadaverum humationes erunt necessariæ: Pro curatione autem harum febrium insistendum refrigerantibus, exsiccantibus, divertentibus à partibus principibus, deobstruentibus, bezoarticis & vires conservantibus: Ideo inter Chirurgica principem locum obtinet venæ sectio: Si vires non permiserint, venarum sedalium apertionem laudamus, & ratione revulsionis à partibus principibus, & ratione vacuationis à venoso genere: Postea cucurbitulas cum scarificatas, tum non scarificatas, lumbis & infernis partibus applicandas censemus, frictiones & inunctiones injungimus, dummodo natura non teneat excretionem materiæ per alias partes corporis: Vesicantia præsentaneum & tutissimum semper remedium fuere: Inter Pharmaceutica laudamus blandas alvi subductiones, cùm natura non transmittit cum impetu ad cutem: Largas potiones aquæ hordeaceæ aut seri lactis caprini cum spiritu chalchanti, refrigerant enim, sitim sedant, urinam movent, sudorem alliciunt & omnibus intentionibus satisfaciunt; non omissis Bezoarticis, frigidis vel parum calidis, nec valde adstringentibus: Medicamenta ex citro sunt tutissima, Aqua ex toto citro: Margaritæ præp. c. c. sunt exsiccantia diuretica, sudorifera temperatissima, Inter externa Oleum scorpionis *Mattholi*, &c. *Idem.*

Supervenerunt sudores plurimi,] Ad sudorem proclives esse qui Pulmones habent calidos, quia tenues obtinent humores observat *Walæus* in sua methodo medendi: Ita phthisicos sudoribus continuis ferme diffluere videmus, & in tantum debilitari ut Medicus vel maxime accessum habeat viribus illorum succurrere & sudores impedire.

§. 3. Sæpe decipiuntur Medici, Peripneumoniæ speciem pro febre mali moris & maligna judicantes, ac pro tali curantes: Et dum febres hujusmodi epidemiales vagantur, Si corpora eorum qui perierunt secta sint, maxima ex parte inveni labem, vel in extremis lobis, vel in parte postica pulmonum, quæ ad gangrænam per exiguam tendebat: Id ipsum etiam accepi à Doctore celeberrimo, qui se eadem experimenta multoties observasse testatus fuit: Ideò cautè in his procedendum est ut cognoscatur pars affecta.

IN Pulmonum affectibus non plerumque respiratio læditur, quod provenit, partim ex natura affectuum, partim ex situ, Nam Tabes, vel ulcus Pulmonum, ex se respirationem non lædit nisi per accidens, cum scilicet pus vel pituita in arterias eorum recipitur: Similiter pituita, quæ in pulmonum substantia recipitur, respirationem parum aut nihil lædit, nisi cum vasa obstruit, & aëris ad cor ingressum vel egressum cohibet: aut pulmones magnificando, inanitatem pectoris, quæ ad liberè respirandum requiritur, repleri facit: Imo neque ex inflammatione particulari pulmonis, quæ scilicet extrema loborum ejus, vel partem aliquam externam, & maxime posticam obsideat, nisi maxima sit: ex illa enim cor potius præfocationem patitur quam magnam æstuationem; neque ob id arteriæ occluduntur, vel comprimuntur, Et ideo non sequitur neque ratione organi, neque ratione aucti caloris necessitas magnæ respirationis, neque impedimentum illius, nisi leve: *Inde sæpe decipiuntur Medici, quia hæc est Peripneumoniæ species, &c.* Ideo cautè in his procedendum est, ut cognoscatur pars affecta; Quæ ex levi, sed angustiosa respiratione, & subdifficili in aliquo latere decubitu, sicuti ex pulsuum mollitie, ex sudore circa pectus & cervicem, cum adsunt malignitatis notæ, colligi debet: Et maximè cum alvus bene ab excrementis abstergitur, & videntur hujusmodi ex sanguinis evacuatione sublevari, licet parum habita ratione languoris virium & febriculæ convenire videatur: Cognoscitur etiam ex Pulsuum inæqualitate, nam ex parte affecta celeriores & majores, vel crebriores & oppressiores erunt. *Sebastianus Nasius meth. med. Parte 2. p. 298. Vide Lel. à Fonte.*

§. 4. Initio hyemis 1663. districtu dominii Veneti universo, morbus quidam malignus & epidemius grassabatur, quo plusquam lx. millia hominum, ut ferebatur, cum horrore & febri corripiebantur: Horum nonnulli citò interibant, cæteri brevi evadebant.

Sectione cadaverum instituta, mira & vix credibilis vermiculorum minorum copia apparuit, causamque, quæ vel experientissimis nondum in mentem venerat, manifestavit. N. S. Gemmarius, ex illis locis redux, quamprimum ad nos appulit male habere cœpit, sibique propterea metuens ne simili morbo decumbere cogeretur, consilium nostrum expetiit: Purgandum censuimus spec. diaturbith. cum Rhabarb. ℈j. pulv. sem. santonic. Jalap. ana ℈ß. mi. duas dozes sumpsit, juravitque se copiose purgatum plusquam bis mille vermiculos vivos excrevisse. *G. H. Velschius observat. Medico Physic. hecatostea 2. §. 59.*

ANno 1675. mense Augusto & Septembri, vagata est febris epidemia apud Segusianos finitimosque locos, adeo maligna, ut *Burgi*, Metropoli, Ubi populosa quidem, sed non magnæ, plusquam sexcenti menstruo spatio interierint: Res ad Regem delata, qui Medicum aulicum mittit, exploraturum num Pestis immineret, & an Medici Patrii congruis uterentur remediis, Sed non multo felicior successus penes ipsum fuit: Interim casu innotuit vera lues illius antidotus, Omnes ad unum ægri lumbricos, eosque vivos, egerebant, qui vino irrorati citissime necabantur; hinc concesso vino, quo severe ægri interdicebantur, morbus ex lethali salutaris factus.

§. 5. Non

§. 5. Non unum vermem, sed aliquot in hominis lenticulis extincti cerebro inventos narrat *Coiter* in appendice Observat. Anatom.

§. 6. In capitibus eorum qui Febre Hungarica mortui sunt, cum sævissimis capitis doloribus, deprehensos vermes testatur *Conradinus* cap. 10. de *Febre Hungarica*. Vide lib. 1. sect. 1.

Observatio LIX.

Exanthematum Pestilentium origo in partibus internis, Imo quandoque in Periostio, sedem habere ostendit Anatome.

Didicus Petterd, miles Anglus, robustus, mense Maio, peste correptus, carbunculum in manu habuit: Ad hunc tertia morbi die vocatus est magister Cornelius Chirurgus; Ipse ante ædes in quibus decumbebat æger mihi casu obviam factus, rogabat ut una cum ipso intrarem: Invenimus ægrum jam morti propinquum, corpore plurimis exanthematibus purpureis obsito, quapropter ipsum Deo commisimus: Post discessum disputatio inter nos orta est de causis, origine & forma exanthematum: Ego inter alia cum *Fernelio* statuebam illa non esse solius cutis maculas, sed etiam partium subjectarum: Alter id negabat & dissectione unius aut alterius exanthematis se id facile demonstrare posse dicebat; Convenit inter nos ut in cadavere prædicti militis (qui intra semihoram à nostro discessu moriebatur) refrigerato, postera die levem incisionem experiundi gratia faceremus: Ipse in femore levem in cute tantum fecit dissectionem, credens subjectas carnes maculatas non esse: Verum se plane deceptum videns, altiore facta incisione istarum macularum progressum inquisivit, ac *Fernelium* vera dixisse confessus est: nam invenimus medios maculas illas ab ipso periostio initium ducere, & latiore basi pyramidis instar per medios musculos recta sursum usque ad cutem ascendere, atque ibi in conum terminari: Chirurgus hac experientia nondum contentus, in brachio supra cubitum alia facta incisione, idem adhuc semel inquisivit: ubi invenimus basin duorum exanthematum (quorum progressum quærebamus) adeo profunde sitam non esse, neque ad periostium usque pertingere, sed à duro tendone cujusdam musculi originem sumere. *Diemerbroeck de Peste lib 4. historia 32.*

Tradunt Jac. Pontium, Medicum Lugduno Batavum, quondam ejusdem rei periculum fecisse, & invenisse quod exanthemata ab ipsis ossibus initium ducerent: Proculdubio etiam *Fernelius*, ejusdem rei oculatum experimentum sumpsit, nam lib. de Febrib. cap. 18. inquit. *Exanthemata ut corporis summa, ita & interiora viscera musculos, nervos, ceterasque partes solidas obsident, ex hisque primam ducunt originem.* Sic etiam *Ioh. Morellus* scribit non tantum exteriorem corporis habitum, sed & interiora viscera atque musculos ejusmodi papullis obsideri, non secus ac per variolas & morbillos: Anne Hepar, Lien Pulmo, aliaque interna viscera, hujusmodi pestilentialibus exanthematis etiam infestentur, de eo ocularem experientiam non habeo propterea quod licet contagium à dissectione musculorum parvi faciam, illud tamen ex apertione cavitatum abdominis & pectoris, furiosius in astantes irruere posse credam. *Vide Exc. Barthol. cons. de Anat. Pract. §. 3. p. 13.*

APPENDIX

De Exanthematum Pestilentium, Bubonum, & Carbunculorum generatione, ex Eodem.

Nemo Medicorum hactenus Bubonum, Carbunculorum & Exanthematum historiam à vero certoque fundamento descripsit, fortasse quia vel naturæ veneni pestilentis ignorantia, vel rei gravitas, vel contagii metus omnes à curiosiore hujus necessariæ scientiæ inquisitione deterruit: Hinc erratum non in una aliqua parte, sed in toto, ut demonstrabimus: Venenum Pestilens cùm sit aëreum & subtile, corpus humanum subiens raro ad cerebrum primo, vel hepar una cum humoribus defertur, sed partim ob substantiæ tenuitatem, partim quia cum inspiratione plerumque in pulmones adducitur, facillime ac citissime venenatam qualitatem imprimit sanguini arterioso, è dextro cordis ventriculo in pulmones impulso, qui ista labe infectus ad sinistrum cordis sinum descendens, vitalitatis arcem impugnare ac labefactare incipit. Huic infensissimo tyranno cor se statim opponens, fortiter cum eo colluctatur, omnesque vires intendit ut dirum ac molestissimum hostem quam citissimè foras expellere ac longissimè à se ablegare possit: Hoc autem venenum, si paucum ac debile, & solummodo tenui seroso vehiculo junctum fuerit, interdum vel solius naturæ vi, vel medicamentorum tempestivo subsidio, brevi temporis spatio cum sudoribus per poros cutis expellitur & dissipatur, antequam sanguinis massæ aliqua pars ab ejus contagio corrumpatur: atque tunc unica forti sudatione ita restituuntur tales infecti, ut nullum mali vestigium relinquatur; Si vero venenum fortius, & ipsius cordis penetralia altius ingressum fuerit, eique firmius inhæserit, tunc ab eyus pravâ infestaque qualitate stimulatum viscus, istius veneni quam maximam potest partem longissime à sese, qua data commodiore via, dispellit, eamque interdum cum impetu, una cum seroso lymphatico vehiculo, ad axillarum glandulas (quæ vulgo dicuntur esse cordis emunctoria) deponit, antequam ab ejus

con

contubernio aliqua sanguinis arteriosi pars in arteriis majoribus notabiliter corrumpatur, quæ in iis insigni acrimonia salsas lymphatici influentis liquoris particulas, cum effervescentia quadam figendo (sicut in Chymia, aquæ tartari particulæ salsæ, affusione pauxilli olei Vitrioli, illico cum effervescentia quadam figuntur & coagulantur) insignem dolorem, & propter earum impeditum profluxum, conspicuum tumorem faciunt; quem *Bubonem* appellant Medici: Reliquam veneni partem cor quaquaversum à se dispellere, & quam celerrimè potest è suis & arteriarum liminibus ad alias partes exturbare nititur, antequam ab istius infensi hospitis contubernio, & ipsum & ipsius proximum nutrimentum, vitæque fulcrum, sanguis spiritusque vitalis corrumpantur & extinguantur. Hanc sortem expulsionem etiam molitur per arteriam aortam, in quam sæpe magna hujus pernitiosi veneni pars deposita, una cum sanguine arterioso, cui immiscetur, sursum ad cerebrum ascendit per arterias carotides, in eoque varia symptomata excitat: Ab ejus veneni malignitate gravatum ac stimulatum cerebrum cum suis membranis, illius quam maximam potest partem, ad glandulas in faucibus & pone aures deponit, quæ in iis Salivalis liquoris fixationem cum effervescentia inducens, Tumorem dolorosum facit, ut sub axillis fieri dictum: Sæpe etiam cor magnam istius veneni partem per ejusdem arteriæ aortæ ramos descendentes, ad inguinum glandulas propellit, quæ & ibi Bubones excitat: Si vero venenum illud acerrimum sit, & à corde per arterias aliquas, una cum sanguinis parte cui inhæret, ad cutem propellatur, in eaque nonnihil subsistat, quocunque loco substiterit, caustica & deleteria sua vi particulam, quam occupat, adurit instar cauterii potentialis, & mox unam pluresve exiguas vesiculas (quales per ambustionem etiam oriri solent) excitat, sieque illam enecando *Carbunculum* facit: Quia autem venenum illud cum sanguine, cui inhæret, parte à corde huc illuc, qua data via, propellitur, hinc fit, quod non semper in uno, sed multoties in diversis corporis partibus Carbunculi excitentur: Si vero non ad cutem, sed ad aliqua viscera, partesve interiores hæc veneni propulsio fiat, tunc in iis Carbunculi oboriuntur, gravium symptomatum causæ & ægris lethales, quales interdum in membrana Pleura, ventriculo, intestinis, pulmonibus, renibus, generari docet usus: Notandum tamen Carbunculos non semper hanc internam causam habere, sed interdum etiam, licet rarius, à fomite aut contagio extrinsecus in cutem incidente, eique, mediante nonnihil viscoso vehiculo, adhærente, excitari, atque tales sæpe curriculum suum absolvere sine ulla notabili cordis læsione, præcipue in talibus hominibus quibus cor validum est: Carbunculus autem utplurimum ab exili adurente pustula, interdum à pluribus parvis pustulis, seu vesiculis paulo post in unam vesiculam coeuntibus, rarius sine vesicula seu pustula exordium sumit: hinc pars pungitivum dolorem sentit; qualis in gangræna adesse solet, & brevi magis magisque emoritur, ac nigrum vel cinereum colorem acquirit: Quæ vero Carbunculum in circuitu proxime circumstant partes, alterantur (sicut etiam in gangræna & sphacelo fieri solet) valde inflammantur & acriter dolent, easque natura coquendo ad suppurationem deducit, antequam perfectæ mortificationis labes in illas quoque proserpat & mediante illa suppuratione corruptam ac emortuam particulam à sanis separat ac ejicit: Fiunt igitur Bubones & Carbunculi à veneno pestilenti, quod cor ex sese per arteriarum cavitates ad alias partes expellit: In quo expulsionis opere si cor, vel ob summum veneni acumen, ejusve firmiorem inhæsionem, vel ob propriam debilitatem, aliudve impedimentum, diutius occupetur, neque satis cito & fortiter se expedire possit, facile multæ spirituum vitalium (i. e. subtilissimæ sanguinis arteriosi) particulæ, ante veneni ex arteriis egressum, sine putredine corrumpuntur & quasi extinguuntur, atque tales cum reliquo nutritio sanguine ad frigidiores partes, nempe membranas, tendines, ligamenta & periostea delatæ, ob earum suofrigidam constitutionem, mox in iis paulo crassiores evadunt, summamque mobilitatem deponentes, ex illis partibus pyramidali forma, à latiore basi paulatim versus cutem in acumen ascendunt, (instar fumi lampadis recens extinctæ musculorum aliarumque intermediarum partium substantiam porosam, ob aliqualem superstitem tenuitatem, insensibiliter transeuntes, usque dum ad cutem perveniant, in qua ob externum frigus nonnihil condensatæ, & à cutis densitate, detentæ, magis constipantur, & maculas illas constituunt, quas *Exanthemata* appellamus: Quæ maculæ majores vel minores, & hujus vel illius coloris sunt, prout magis vel minus corrupti sunt illi spiritus arteriosi, & majore vel minore quantitate, à partium calore magis minusve sursum, seu versus cutem feruntur; plerumque autem sunt coloris obscure purpurei, & exactè rotundæ, granum piperis majusculum, vel etiam parvum, in circuitu magnitudine referentes: aliæ formæ, aliique colores non tam communes frequentesve sunt, quamvis interdum reperiantur: Tamdiu autem per illas intermedias partes corrupti illi spiritus arteriosi versus cutem ascendunt, quousque à partium calore propelluntur, quo deficiente, mox in partibus quasi coagulati subsistunt, suique coloris (purpurei, subnigricantis, violacei, alteriusve) maculas in illis relinquunt, quæ in cadaverum pestilentium dissectione, non minus intus quam foris inve-

niuntur, & plerumque ab aliqua membrana, ligamento aut periosteo, latiore basi in acumen versus cutem assurgere comperiuntur: Interim quia partibus quibus inhærent nullam molestiam aut corruptionem inferunt, videtur venenum, quod dictos spiritus corripit, in iis esse extinctum & emortuum, eæque sine veneno esse: Posuimus verò Exanthemata oriri ab arteriosi spirituosioris sanguinis sine putredine corruptis seu extinctis particulis, per arteriarum minimarum extremitates exclusis seu expulsis: Illa est vera Exanthematum materia, quam veram esse varia docent: 1. Quod insensibiliter, sicuti solent spiritus, transeat partes carnosas aliasque intermedias. 2. Quod exanthemata pestilentia sint sine tumore. 3. Quod persistant sine inflammatione. 4. Quod sint absque dolore, 5. Quod non lædant manifeste partes per quas transeunt & quibus inhærent. 6. Quod non separentur instar carbunculi, nec suppurent instar ulceris: Quæ omnia, aut saltem aliqua ex his necessario adesse deberent, si secundum opinionem vulgarem, producerentur ab alicujus humoris putredine, inflammatione vel ebullitione: Verum viam esse, quam posui, docet Anatome, quæ primo ostendit Exanthemata non esse solius cutis maculas, sed illas ab interioribus partibus initio sumpto ad cutem ascendere nec minus inhærere interioribus quam cuti: Deinde demonstrat multo latiores arteriolas versus interiores membranas hiare quàm versus cutem; atque hinc naturam lacessitam longè facilius corruptas spirituosas sanguinis arteriosi particulas effundere, & per latiores vias deponere versus interiores membranosas partes, quam per angustiores versus cutem: quæ tamen ob tenuitatem jam deficere incipientem, à vicinarum partium calore propelluntur, ac per incumbentium carnosarum partium latiores poros ascendunt ad cutem, in qua sub cuticulæ densitate, à frigore externo incrassati subsistunt, dictasque maculas efficiunt, quæ semper longè periculosiores sunt quàm Carbunculi aut Bubones; non ut causæ, sed ut signa; quia in his cor adeo validum est ut perniciosum venenum versus externas partes depellere, & sanguinem à pestilenti corruptione præservare possit: In illis vero adeo debile est, ut nec venenum foras expellere, nec sanguinis corruptionem avertere possit, quod brevi sequuturæ mortis indicium est: unde fit quod ex sexcentis peste laborantibus vix unus evadat cui exanthemata in cute apparent. *Diemerbroeck lib. 1. de Peste. cap. xiv.*

Observatio LX.

Variolæ lethales ob adjunctam Pulmonis inflammationem. 1. Variolæ *&* Morbilli *etiamnum partibus internis bellum indixere.* 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. *In hepate pueri à* Morbillis *extincti vermes reperti.* 11. Morbillis *retrocedentibus uteri sphacelus cito lethalis succedit.* 12. *Ossa quorundam à* Variolis *extinctorum erosa fuere.* 13. *Hepatis gangræna successit* 14.

§ 1. Quamvis morbi anno 1675. epidemii, paucis exitio fuerint, malignitatis omnis expertes, inter quos *Variolæ* & *Morbilli*, tota æstate vulgares, nonnullis tamen lethum intulerunt, vel ob prævium morbidum apparatum, vel quia pars aliqua nobilis antedebilis fuerit, in quam sævitiem suam clam exercuerint; vel quia partibus etiamnum internis perniciem attulerint; vel ob naturæ ignaviam, quæ virulentum humorem omnem foras pellere non potuerit: vel quia ejusmodi exanthemata certis quibusdam familiis magis injuria sint; indicio sunt foveæ altius vultui insculptæ aliique nævi superstites: Mitto in curatione errores nimium frequentes, & abusus remediorum quæ à centro ad peripheriam turgentem sponte humorem incitant, à quibus incandescit & efferatur, præcepsque in partes principes irruit: Lugubri fato Serenissimus Princeps *Georgius*, *Hassiæ Langravius*, qui cum Sereniss. Fratre paucos ante menses Genevam appulerat, annum xvij. agens, nobis reluctantibus ereptus est: Iunii die xxv. pro more mensæ accubuit; bihorio post, hora scil. secunda pomeridiana, supervenit vomitus, phlegmatis non cibi, nihil enim in prandio assumpsit, accedente lumborum & imi ventris dolore: Qui S.P. à consiliis Medicis erat, Excell. & Clariss. Dom. *Combach*, nephriticum affectum suspicatur, quod alias non semel S. C. arenulas cum lotio exclusisset, idque mali per illustri Familiæ gentilitium esset: Quamobrem clysterem lenientem & anodynum præscribit, à quo bis alvus commota, nequaquam tamen remittentibus symptomatis: quin protinus se iis adjungit febris, veloci pulsu & magno se prodente, siti & aliis: Quæ cum mihi narraret Clariss. Medicus, ab Ejus sententia discedere coactus fui, atque perpensis ejusmodi symptomatis, tunc familiaribus illis qui Exanthemata illa sinu fovebant, de Variolis aut Morbillis imminentibus, protinus suspicio innata est, vel maxime quod in florido vultu oculi splendore micarent, neque adhuc S. P. tributum hoc pependisset: Cùm præsidia necessaria animo versaremus, illico celebre illud & necessarium se obtulit, Sanguinis missio, protinus, & priusquam exanthemata se proferrent, quarto fere die erumpentia, celebranda; ne elapsa occasione periculum internæ phlegmones, aut nimii sangui-

guinis æstus incurreret S. P. At quia cum admodum Splendida Persona res erat, citra Seniorum & Saniorum consilium nihil moliri placuit: Porro quod nox ingruens generosi illius remedii usum prohibere videretur, interim oculorum, faucium, æstus & vigiliarum imminentium provisio habita, præscripto collyrio, gargarismate, julepo, refrigerante & humorum tumultum compescente: Postridie Junij xxij. simul cum aurora tres alii advenere convocati Medici, experientia & doctrina celebres D D. *Alexander Deodati*, Facultatis Decanus, *Stephanus le Clec* Senator, & *Iohannes Bonetus*: qui exploratis explorandis consultationeque nobiscum inita, unanimi consensu propositam sanguinis missionem adprobarunt, eamque sine remora faciendam, Eo quod, experientia teste, ii, quibus mature demitur, facilius & felicius morbo defungantur, quia dempta sarcinæ parte, levataque eo, quo velut onere premebatur natura, reliquum facilius superet, expellat & concoquat: Additum febrem Exanthematum productricem de synochorum genere esse, quas sanguinis fervor inducit: Pustulas emergere prægresso ejus in vasis orgasmo, fermentatione, & despumatione, quæ non potest esse non nimia in juvenili ætate, temperamento sanguineo, tempestate vernali simili, accedente uberiori victus ratione, sanguinis feraci: Consentire regionem natali S. P. solo tepidiorem: Nec prohibere inassuetudinem, alias præclusum iri fores non venæ sectioni modo, sed cuicunque alii remedio: Imo allatum decantatum illud, primam venæ sectionem perpetuo salutiferam esse: Apud nos ex arte factam efficax esse, citum & tutum præsidium: Interni æstus viscerum argumenta esse, linguam asperam, ad radicem nigricantem, incipientis alicubi phlegmones aut cacoethiæ præsagium: E qua autem vena, & quæ quantitas sanguinis demenda esset ulterius perquisitum? ac citra discordiam alterutrius pedis vas tundendum esse decretum fuit: Ejus quippe beneficio totius corporis deplerivasa, stante circulationis sanguinis doctrina, hinc beneficium in totum redundare: Febres plerasque tunc vagantes cephalalgiam, imo & delirium sibi adsciscere, quæ symptomata ejusmodi auxilio præcaverentur: Minus terrificam fore inexperto S. P. quod obtutum oculorum effugere liceret: Minorique virium dispendio fieri, quod pedes à fonte caloris sint dissiti.

Tertio ergo à decubitu die, ante septimam matutinam, utroque S. P. pede in calidam demerso, quo tumentieris venæ electio fieret, è dextro sanguis eductus est, qui citra aliqualem virium casum rivulose ad uncias septem effluxit, vas dividente perito Chirurgo & venifeca Mag. *Dentand* juniore: Reclinato in lectum S. P. temperandi interni æstus gratia, & roboris partium principum, exhibitum Julep perlatum: Circa meridiem leves pustularum efflorescentiæ, quæ sub vesperam delituerunt, saltem oculorum aciem effugiebant: Quamobrem è re visum fuit iis quorum curæ commissus S. P. expulsivam Emulsionem præbere, ex semin. mali citrii, card bened. napi aq. scorzoner. scabiosf. borrag. conf. hyacinth. margar. ppris, &c. quo latentes variolæ iterum se proferrent, & impugnaretur cacoethia jam tum suspecta; Arebant enim fauces & radix linguæ cum nigredine, absque ἀξιολόγῳ siti: Admotus eodem tempore vivus pipio cordis regioni, speciebus cordialibus temperatis conspersus.

Nox sequens implacida fuit & insomnis, per quam pustularum, sed exiguarum in vultu & manibus, sinistra præsertim, copia emersit: Febris erat mediocris, sitis non intensa: ideoque ad reliquiarum latentium faciliorem eruptionem, tantillum vini oligophori, ejusque dilutissimi (quod avide expectabat S. P.) semel concessum adjecto ovo sorbili: Linguæ fauciumque scabritiei leniendæ ergo, præscriptus est astacorum succus, cum aquis convenientibus elicitus: Ad noctem sequentem præscripta Emulsio cardiaca leniens: leviter diaphoretica, quia natura segnius operi iincumbere videbatur: admotique iterum cordi & plantis pedum pipiones, quo infra revellerentur vapores mentis arcem invadentes.

Die v. Junij xxiv. hora iv. matutina, exhibuit se nobis vultus pustulis, sed latioribus conspersus; jectigatio insignis erat & mutandi cubilis subinde desiderium: quod quanquam, retrocessionis metu, severe prohiberemus, consequi tamen à S. P. omnino sui juris, non licuit, quin in aliud grabatum transilierit: Interim linguæ scabrities cum faucium nigredine augeri, ac raninarum venarum intumescentia: Unde jam tum phlogoseos partium spirabilium epinio innata, consiliumque de iis ferro dividendis captum, quæ apertæ atrum cruorem, quanquam saliva multa dilutum, effuderunt: Ptyalismus frequens S. P. molestus erat: Inspectæ fauces crassa phlegmata adhærentia ostendebant; Ad meridiem & vesperam intendebatur linguæ siccitas, cum appetitus potus imminutione, ea propter ad bibendum compellendus fuit S. P. quo pulmones humectarentur, (quo arescere vox fusca & obscura ostendebat) & fauces crassa pituita obsessæ eluerentur: Siccitatem adaugebat linguæ ἀχρείτια & aëris (ore perpetuo biante) introsusceptio: Pustularum magna erat inæqualitas, quædam enim depressæ, aliæ eminebant, hydatidibus aut phlyctænis similes; differebant & magnitudine, paucæ erant magnæ, minimarum & miliacearum ubertas; præsertim in facie & malis, in quibus, cum rubore ἐρυσιπελατώδει, densissime consitæ, herpetis miliaris speciem præ se ferentes, adeoque af-

fectus ex variolis & morbillis misti, cum suspectione affectorum pulmonum; quanquam abesset tussis & libera esset respiratio: Iteratum Julep perlatum & Emulsio ex cancris.

Die VI. Junii XXX. mane exanthemata paulo extensiora, linguæ siccitas adaucta, scabrities, nigrities: Vox propemodum rauca & tremula: deglutitio difficilis, sitis absentia, pulsus creber, sed sine anomalia, parvus & dispar affectui, calor mediocris, anxietas summa & volutatio in lecto; urinæ à naturalibus non aberant neque colore neque consistentia, partium thoracicarum præsertim affectarum indicium: Quæ cuncta oppressam naturam ob materiam in præcordiis latitantem arguebant: Ea propter ad cucurbitularum subsidium confugiendum fuit, eo in casu venæ sectionis vices obtinentium: quæ senario numero admotæ sunt lumbis, natibus & internis femoribus: quæ quantumvis addita fuerit scarificatio, nequiquam tamen cruoris elicuerint, quod totus in pectus confluxisset: Exinde porrectus fuit Pulvis ruber Pannonicus, cum cornu cervino præparato philosophice, ex aquis scabiosæ, card. ben. Paulo post obrepsit somnus, sequutus sudor pustularumq; nova eruptio: lingua purior apparuit, minus aspera & crassa: Nocte instante, hora octava, sudor iterum prorumpit, quo deterso S. P. hilaris fuit, vultus tumentior & exanthemata manifestiora.

Nox præcedens diem morbi VII, Julii primam, implacida fuit quam S. P. sine somno transegit: Variolarum eadem quæ pridie conditio; febris fuit manifestior, pulsus inæqualis & debilior, alvus dura, cujus molliendæ gratia injectum clysma ex carnium jusculo, oleo amygdalino, saccharo & pauco nitro depurato ad refrigerium: unica sequuta dejectio, sed larga cum scybalis: Pustulæ in brachiis & collo tumorem servabant, subsidentibus iis quæ in vultu: Genæ, dextra præsertim, herpete miliaceo infectæ videbantur, rubore intenso suffusæ: Calor totius acer & mordax, pulsus creber: Circa quintam vespertinam somnus obrepit suavis, cum ἐφιδρώσει; experrectus hilaris fuit S. P. cœnam sumpsit, exacto bihorio Iulep perlatum.

Diem VIII. Iulii secundam, nox præcessit quieta, etsi somni fere expers: Faciei variolæ eodem in statu, in brachiis & manibus exteriores cum maturationis levibus indiciis: Pulsus quam pridie sedatior, lingua adhuc purior, abscedente fœda crusta circumvestiente: Data hora VI. dozis apozematis refrigerantis, alterantis. x. clyster injectus ob subsistentem alvum & ad refrigerium: A prandio animi angor S. P. occupat & de morte imminente cogitatio: Vesperi alvus sponte & copiosissime solvitur, serosis prodeuntibus, superstite ad dejiciendum inani stimulo, quamobrem lectum ut repeteret sollicitandus fuit S. P. cui redditum somnus duarum horarum invasit, à quo mœstus experrexit, respondere lacessitus renuens. Dehinc Pulsus de magnitudine remittit, fitque crebrior, cum caloris intensione, tactum acriter ferientis, linguáque iterum aspera fit, à disruptis eam obsidentibus pustulis. Potum ex toto malo citrio dissecto, cum aqua & saccharo avide exoptabat, qui illi paratus ex decocto radic. scorzoneræ, cornu cervino, portiuncula citrii & saccharo. Ad septimam vespertinam somno iterum prehenditur S. P. quo solutus ter alvum, at minus copiose deposuit: Pustulis, in magnitudine admodum inæqualibus, interspersæ erant maculæ morbillis affines; exanthematum autem plurima subsidebant & retrocedebant: quædam puriformia erant, at revera inania. Labia, palpebræ densissime ab iis obsidebantur. Oculorum aderat rubor cum coruscatione: Sinistri adnata tunica ad minorem canthum ecchymosi erat fœdata: Alvi cohibendæ causa præscripta est tinctura rosarum julepo Alexandrino commiscenda: Vaporibus cerebrum percellebatur, quos revellere sategimus pipionibus plantis pedum applicatis. Cordi item admotus sacculus ex cardiacis pulveribus conflatus. Quoties potus & jusculа offerebantur, præmittebatur Pulvis ruber Pannonicus cum margaritis.

Dies IX. Iulii III. noctem sequuta est pacatiorem, hilari & benigno vultu nos excepit S. P. oculis nitor restitutus, pulsus vero creberrimus, parvus, calori, qui acriter tactum feriebat, non consentiens: alvus substitit, sitis mediocris, semel enim per noctem potum expetiit. Exanthematum eadem conditio: Circa meridiem S. P. taciturnus fuit, vix ad interrogatas respondens. Pulsus plenior & æqualior apparebat. Sub vesperam δυσδιήγερτος somnus irrepsit, Sopori proximus; excitatus occupati cerebri indicia dabat, vellicationem ægre ferens & protinus in somnum relabens: Exinde manifeste vires collabi; inde spes, in sola juvenili ætate, collocata, retro collapsa referri; pulsus enim cum inæqualitate in horas minor fiebat: sopori etiamnum stertor accessit, eluto gutture desinens & absterso viscido adhærente illi mucore, Ad merinoctium major virium ruina, vitalium & animalium: pulsus ex intervallis delitescebat, ex intervallis resurgebat, colluctantis naturæ cum morbo argumentum, hujus autem dominatum tenentis. Frigescebant extrema, ob retrocessum caloris ad intimas partes quem revocare tentabamus pipionum applicatione.

Dies X. Serenissimo Principi fatalis fuit. Iulii IV. circa secundam matutinam incanduit febris, non tam ex pulsus micatione quam vultus rubore & calore acriter feriente manifesta. Subsequutus est universalis sudor, ubertim manans & calidus, sed infrugifer, imo noxius, subsecuto inde spirituum, ac proinde virium insigni resolutione, Interim dum animæ confu-
lit,

Ita Venerandus Pastor ingruit valida sed brevis totius convulsio, animæ abiturientis opinionem faciens, ad horas tamen aliquot cohibitæ cardiacorum efficacia & auxilio, quæ tandem horis pomeridianis terris valedixit, eam efflante leniſſime & citra ullum ſuſpirium Sereniſſimo Principe.

Obſervata in cadavere Sereniſſimi Principis Georgii Haſſiæ Lantgravii, &c.

1. Nullæ maculæ, ſeu petechiæ in habitu corporis deprehenſæ, at inſignis livor à ſumma cervice ad imos lumbos expanſus: Puſtulæ plurimæ artus & pectoris regionem obſidebant nullæ in abdomine notatæ.
2. Aperto corpore, Inteſtina flatibus tumida apparuere.
3. Muſculi abdominis & thoracis excarnes & ſine pinguedine.
4. Omentum lacerum, diſcerptum, mediam duntaxat inteſtinorum partem cooperiens.
5. Meſenterium integrum.
6. Ventriculus contractus & inanis.
7. Hepar ſummum incolume, ſed magnum, Extremi lobi nigricabant.
8. Lien ſine labe.
9. Cyſtis fellea cruorem nigricantem continebat.
10. Pancreas naturale.
11. Renes ſalvi: Siniſter dextrum duplo mole ſuperabat. Pelvis dextri aliquid muci continebat.
12. Copia inſignis cruoris nigri in cavitate pectoris & abdominis.
13. Cuncta maſſa ſanguinea nigricans, aduſta, naturali craſſior.
14. Pulmones ſiniſtra parte liberi; dextra infimáque coſtis & dorſo annexi fibratum membranearum ope, (*idem obſervatum in Cadavere Sereniſſimi Fratris Pariſiis diſſecto, referente Clariſſ. D.D. Combach.*) Parte dextra concava inflammati: Lobus ſiniſter ſuperior maculis nigris conſperſus erat: In dextro animadverſus abſceſſus incipiens, jamque purulentus.
15. Cor integrum, ſed parvum, quale generoſis adſcribitur.
16. Pericardium humore pene deſtitutum.
17. Veſica urinaria inanis & parva.
18. Lingua & Fauces variolis obſitæ erant.
19. Ab iis immunis epiglottis & tota aſpera arteria.
20. Caro muſculoſa valdé ſicca & nigricans.
21. Cerebrum integerrimum.

INteriorem viſcerum examen non Variolas ſolum Sereniſſimo Principi funeſtas fuiſſe, ſed præcipue cacoethiam, ex intenſo metaphreni lumborumque livore ſe prodentem, palam facit: Cladis vero potiſſima cauſa extitit Pulmonum non una ſimplexque læſio, quorum uterque lobus diverſimode affectus fuit: Porro quanquam cum exanthematis ſolis pugnam initam exiſtimatum ſit, Malignitatem tamen, etiamnum ab initio, & cum ſuſcepta conſultatio ſuſpectam fuiſſe, teſtimonium perhibent qui deliberantibus Medicis adſtitere: Revera levis Phantaſiæ error ingruente morbo: Lingua aſpera & ad radicem atro colore tincta: Pulſus calori acri non reſpondens: Urinæ toto morbi decurſu naturalibus affines, Sitis exigua præſentibus cauſis ſitiferis, infidam jam tum morbi indolem deſignabant: Hanc vero cacoethiam inflammationi cuipiam internæ adſcribendam eſſe, potius quam humorum occulto vitio, recenſita ſigna innuebant. De Pulmonum læſione etſi aperte non conſtaret, quia reſpiratio ſat erat libera, aberat tuſſis, halitusque oris nihil ingratum afferebat, Ex lingua tamē quæ in morbi progreſſu περιπνευμονικὴ apparuit, denſa tumida, τραχεῖα. ac raninarum venarum illi ſubditarum intumeſcentia, Illos inquam labis non fuiſſe experres jam tum quodammodo conſtabat. Nec alio conſilio illarum vaſorum facta fuit apertio, quod beneficium ejuſmodi phlebotomes in ipſos pulmones contivari non ignoraremus: Iteratæ enim, in brachiis faciendæ ex artis legibus, ad inflammationis progreſſum cohibendum, nobis eſt accisa poteſtas, atque ad nutum aliorum Medica præcepta fuere concinnanda.

His concurrentibus, mirum nemini ſit abreptum fuiſſe deſideratiſſimum Principem, quem è mortis faucibus nullæ manus, niſi Divinæ eripere valebant: Præſidia enim variolis adverſantia, omnino alia ſunt quam quæ Pulmonum phlegmoni deſtinantur: Hæc multiplicem & repetitam venæ ſectionem exigit; exhautiendi quippe pulmones, & ad ſanguinis egeſtatem deducendi, quo progreſſus inflammationis arceatur At noxiam eſſe ſanguinis miſſionem ab exanthematum eruptione, imo lethiferam eſſe, vulgaris rumor eſt: contrarium tamen docente experientia, qua teſte multi letho proximi, jam jam ſuffocandi, ſaluti reſtituti, ſtatim ac adaperta vena eſt affatim erupentibus variolis, quas ad exteriora præſidium id evocat, nedum retrocedere cogit, quod ab imperitis traditum. *Fidem faciat* Nob. juvenis ex Illuſtri *Chaboriorum* familia, *annos xvii. natus, qui per paucos retro dies ante S.P fatum Variolis prehenſus eſt: his ad maturitatem deductis, levis alvi fluor ſupervenit; hinc ſubita earum deliteſcentia, febris excandeſcentia, imo phrenitis, præcipitem enim ſe, ni cautum fuiſſet, per feneſtras dediſſet: Pulverum alexiteriorum & expulſivorum exhibitionem caterva adſtantium urgenti ſtrenue obſtitimus Ego & Excell. ac Clar.* D.D. Alexander Diodati, *qui præſcripta in malleolo venæ ſectione, (unde ſanguis, etiam pede in aquam non demerſo manavit, eodem ipſo momento ſedatum delirium, æſtus deferbuit ac exanthemata ubertim erupere) deſperatæ valetudinis Nobiliſſ. juvenem ſalvum fecimus.*

Malignitatis autem habitam fuiſſe rationem Medicamentorum præſcriptorum ſeries oſtendit, quorum ope tota exanthematum materia ad corporis ambitum detruſa fuit: nulla quippe in interioribus viſceribus viſui ſe obtulerunt quæ pulmones ſi excipias, ſalva & illæſa fere apparuerunt.

Cruor ater in capacitate abdominis & thoracis repertus, dubitandi ansam præbet, cultrone anatomico ejus effusio adscribenda sit, an causæ intrinsecæ, quandoquidem dissectio anatomica condituræ cadaveris gratia præcipue suscepta, accuratam & sedulam manum postulare non videbatur, ut ideo ab incauta vasa majora læsa esse videantur, quod Clar. D.D. *Combachio* placuit: Si tamen effusi cruoris qualitas, atri, crassi & pene concreti perpendatur Si pulmonum affectus, gravi inflammatione imo & abscessu tentatorum, Nil absurdi dicturus videtur qui sponte reserata fuisse vasa sanguifera assetnerit, sanguinis acrimonia eorum quodpiam erodente, vel orificia ut hiarent cogente: Totus enim in thoraeis capacitatem confluxerat, inde per discussum septum transversum in abdominis cavum, quamobrem insignia vasa inania se obtulere: Inde ratio deducenda videtur quod admotæ cucurbitulæ, quamvis adhibito scarificatu inanes remotæ sint: Illam autem vasorum reserationem, & cruoris extravasationem, tum demum contigisse censendum est, cum gravis syncope quatuor ante obitum horis S.P. pene abstulit, tunc temporis à nonnullis disrupto interno tuberculo adscripta, aut tetro cuipiam vapori ori ventriculo infesto; At fugax illa fuisset, nec tanto molimine ad vitium revocationem opus fuisset, quæ exinde manifeste atteri, opinionéque citius collabi visæ sunt: Candidæ denique Animæ ab ergastulo separatio idipsum innuere videtur, citra vel leve suspirium superna repentis, quod mortis genus iis præsertim accidit quos subita sanguinis eruptio abripit. Gravis lucta alias juvenum obitum præcedit, natura quoad licet cum morbo dimicante.

Vitáque cum gemitu fugit indignata sub umbras, quod certamen in S P. observare non licuit, ob naturam præsidiis suis destitutam, sanguine sc. & spiritibus.

Cruoris color ater, incendii febrilis interiora devastantis index fuit, qui vix & ex intervallis tantum ad exteriora e expandebat, retractus ad viscera ab eorum caumate & phlogoseos. pulmonum magnitudine. Inde quoque causa reperenda quod pepasmum nullum receperint pustulæ, qui à calore tepido non intenso perficitur, & quia puris generatio sanguinem dominii naturæ capacem, nec omnino ab ea alienum supponit.

Dum conditura incumberent Chirurgi maculæ, ante non animadversæ, oculis se obtulerunt, quæ judice Clar. D.D. *Combachio*, Petechiæ erant; Assensum vero ut non præberem, (parcat Vir. Excell & mihi amicissimus, in causa fuit, primo Petechiatum indoles, quæ in mortuis se produnt sed statim ab excessu, dum caloris supersunt vestigia, tenuem materiam ad ambitum trudentis, adhuc dum mobilem: Extincto vero calore, occlusis omnino poris & densatis, humoris nulla expulsio expectanda: secundo Earum macularum origo, quæ nihil aliud fuerunt quam pustularum, seu variolarum, toto morbi tempore admodum depressarum reliquiæ, abstersa scil. eminentiori & cutis superficiem excedente parte, à frequenti per spiritum vini elotione imo & abstersione.

§. 2. Observatum quosdam ab interitu dissectos, quibus Iecur, Lien, Pulmones, omniaque interiora, haud secus atque cutis, sordidissimis papulis manantibus scaterent: *Fernelius lib. 2. cap. 12. de abd. rerum causis.*

§. 3. Id mihi videre licuit in duabus puellis, quarum una quatuor, altera 17. annos nata erat: utrique enim ex morbillis mortuæ & dissectæ interiora viscera crustosis pustulis, his similibus quæ in cute emergunt, obsita visa sunt. *Pareus lib. 19. cap. 1.*

§. 4. Illustr. quidam Comes Variolis correptus ob febris & *Dysenteriæ* vehementiam primo die morbi mortuus est. Dissecto Iecur, Lien, Pulmones & intestina haud secus atque ipsa cutis sordidissimis papulis manantibus scatebant: unde forsan factum euod in extis Gloriosissimi Romanorum Regis talia quidam notantes, dixerint gravissimis affectibus obnoxium fuisse, quos propter ad senium non aspitasset. *I D. Horstius observ. Anat. 9.*

D*ysenteriæ vehementiam*] Alvi fluxus sanguineus lethalis solet esse in variolis, adeo ut *Riverius* ex omnibus pueris Variolis cum alvi fluxu sanguineo laborantibus unicum evasisse asserat.

§. 5. In aperto cadavere Illustr. Principis Regiæ Mariæ Auriacæ, Londini Variolis extinctæ. 1. Cutis exterior fœdata hinc inde apparuit tumoribus sublividis, & totum dorsum, hypochondrium utrumque & thorax, cum pustulis magnis sanie multa repletis: 2. Aperto abdomine Omentum apparuit semiputridum & superiori parte aliquantulum consumptum, nec non prope Lienem valde inflammatum: 3 Lien omnino mollis flaccidus & semiputris: 4 Ventriculus anteriori parte inflammatus, intus aphthis multis, & in fundo longiori glandula præternaturali obsitus. 5. Hepar parte sima maculis fœdatum & prope ad gangrænam usque inflammatum, cum summa parenchymatis flacciditate. 6. Pulmones ex utraque parte pene putridi & sanguine nigricante pleni, & tota superficie maculis & pustulis insignibus conspersi. 7. Cor molle, laxum, flaccidum & parenchyma ejus ferme consumptum. 8. Renes satis sani, nisi quod sinister ad inflammationem tendere videbatur. *Th. Bartholinus cent. 3. obs 29.*

ETiam interna viscera exanthematis fœdari non semel vidimus, Plerumque in pulmones sese exonerans infectus febris acutæ sanguis, putredinis in illis labem imprimit. De piscatore refert ab *Heer* Observ. Spudan. 12 Pulmonis lobum dextrum pure habuisse refertissimum, in sinistro quindecim abscessus. Similis abscessus materiæ fœtentis in morbis acutis in statu Urbani 1061. grassantibus observavit Lælius à Fonte cons 3. Causam invenio nullam nisi quod per circulum has partes universus pene sanguis transeat, moramque trahat in viscere maligno æstu fatiscente.

§ 6. Infans nuper natus Variolis inficitur quibus suffocatus interiit: Cadaveris resecti thorax aqua viridi repletus cernebatur. Parentibus persuasum ex ulcere dimanasse, quod ex collo improvide depulerant: crediderim verius ex pustulis exstillasse, quibus in variolis

etiam

etiam Pulmones solent infestari, unde suffocatio: Vesicula bilaria versus intestinum duodenum obturata causam aperiebat obstinatæ alvi quam infans passus fuerat: Hepar, ut in infantibus solet, insuetæ & magnitudinis & figuræ, exsuccum tamen & pallidum supra intestina instar omenti sternebatur. Lien à sano vix differebat. Pancreas pustulis plenum, & cor circa basin profundius adipi immergebatur. *T. Bartholinus cent. 4. histor. 42.*

§. 7. Equiti Torquati D. de Rochefort, filio annos 12. nato erumpunt Exanthemata; Cum deſævire viderentur, spuit & expectorat cruentum, necnon meiit cruentum, idque abunde: Coguntur Medici, etiam præsentibus exanthematis, venam aperire, *Evacuato per viam urinarum sanguine*, tandem moritur.

Aperto cadavere, internum etiam corpus ecthymatis scatebat: Rupta erant vasa sanguinis, & in regione renum multus collectus erat. Hoc symptoma novum deprehensum est. *Ballonius Epidemior. & Ephemer. lib. 2. pag. 207.*

Evacuatio per viam urinarum sanguine] Inter signa maxime lethalia variolarum, urinam sanguinam & sanguinis per alvum, os, nares excretionem, &c. recenset *Riverius*, quod ejusmodi sanguinis eruptio summæ sanguinis acrimoniæ & malignitatis index sit, & naturam ad præposteram excretionem excitet.

Rupta erant vasa] vel potius erosa à sanguinis acrimonia.

§. 8. Experientia confirmat quod sæpius interius etiam undique variolarum eruptionibus viscera fuerint infecta, quemadmodum scio id ipsum in corpore demortui cujusdam Landgravii junioris, ex variolis obeuntis, fuisse observatum, ubi propter malignæ materiæ copiam, non tantum exterius undique totum corpus inficiebatur sed interius etiam ipsa viscera pustulis scatebant. *Gregorius Horstius oper. Tomo I. p. m. 140.*

§. 9. Unum in mentem revocabo, Variolas inter morbos cutaneos reponi, quia id quod in iis manifeste se prodit, est cutis fœdario: nihilominus in dissectionibus fere semper viscera reperiri, non secus quam cutem, his tuberculis conspersa, lienem, jecur, pulmones, pancreas, & reliquas interiores sedes hac labe infectas. *Roder. à Castro, Quæ ex quibus lib. 3. c. 16.*

§. 10. Grassantibus Amstelodami Variolis anno 1669. inter alios unus, cui postea quam cum ardentissima febre natura variolas foras protrusisset, eæ subito repercussæ intro recessere; nec procedebant ad requisitam hoc in morbo, si sanandus sit, maturitatem: hinc puer omni expectatione citius suffocatus subito interiit.

Quantumlibet ingrata videretur ejusmodi corpusculi contrectatio, tanti mihi tamen videbatur scire tam subitæ suffocationis causam, & viscerum interiorum tali in morbo constitutionem, quam nisi cultro suo Anatome revelaret, perpetuis tenebris involveret sepultura: Inveni ergo Pulmones ita undique Variolis intus & foris plenos, ut nihil prorsus in iis sani conspiceretur. Erant autem Variolæ istæ in vigore suo, maturæ & pure turgentes, quæ etiam flavæ cujusdam aquæ tantillum in cavitatem pectoris infuderant: ut mirum non esset tam misere afflictum viscus non sufficere potuisse respirationis officio: Ubi descendo ad inferiora, ecce tibi Lien, non minus quam Pulmo infectus, tumidus & durus: Intestina hinc inde tantummodo apparebant vestigia Variolarum, quasi gemmis distincta, sed Hepar intactum & sanum persisteterat. *Theodorus Kerkringius Observ. Anatom. lxii.*

Pulmones ita undique, &c.] Observavit Mag. Ludovicus Noel Chirurgus Genevensis peritissimus, jam nonagenario proximus, visitationi cadaverum Præfectus, Quotquot Variolæ adoriuntur, nisi pectus iis obsitum sit, Peripneumonicos interire; quia nempe humor variolas committens in Pulmonibus cohibetur, nec foras extruditur.

§. 11. Puer cum Morbillis laboraret, & ratione eorum vita functus esset, dubium erat inter nos morbilline partes rum interiores, viscera puta affecissent & oblæsissent: Clariss. Campolongus puerum aperiri jussit ut viscerane aliquid passa essent cognoscerer, Eo ergo aperto, habita primum ratione Hepatis, cum in sanguine hic morbus sedem habere censeatur, invenimus *vermes plurimos* in ipsis venæ Portæ ramis, & quidem in ipsis Hepatis ramis: quorum alii quidem viventes adhuc, alii vero emortui: hi rubri, & pro ratione loci in quo continebadtur oblongi erant, satis item magni, sed molles ad tactum, gibbosi item quoad superficiem, ratione corporis concavi in quo geniti fuerunt. *Ex observationibus Ioh. Bauhini.*

Inter Medicos fuit disceptatio non levis, quando nimirum & quo loco hi geniti fuerint. Existimavit unus genitos esse in intestinis, & hinc per venas Mesaraicas in Portam, & de hac in alias venes Hepatis deductos fuisse. Alter putavit genitos quidem in Hepate, non tamen in utero puero existente sed eo mortuo, Tertius determinavit genitos esse in Hepate pueri viventis, atque genitos esse ex sanguine pituitæ permixio; Cujus sane opinionis & ego sum. *Idem.*

Vermes plurimos]. Vermes in variolis observatos quoque memorat *Th. Bartholinus cent. 5. hist. 20.* Cùm Variolæ, *inquit*, infantes adultósque 1656. per Universam patriam depascerentur, & sequenti anno per multorum mortes vagarentur, observavit Bergis Norvegorum D. *Tremblerus* in filiolo lanionis 4. annot. qui variolis decumbebat, & jam vix spiritum amplius haurire poterat, vermem spithamæ longitudine è naribus extractum ab adstantibus, quo extracto statim è vita discessisse. De variolis verminosis plura annotavit *Rhodius cent. 3. obs. 64.*

§. 12. Anno 1675. Dominica SS. Trinitati sacra, venit Thorunium Illustr. Comitissa à Diothof, &c. cum Nana Russa, 36. annos nata, jam per octiduum *nephriticis doloribus* gravissime divexata, quibus tandem paulum sopitis, novum symptoma supervenit, Morbilli purpurati cum febre continua, qui cum altera die mox evanuissent, natura jam & doloribus nephriticis summe debilitata succumbente, accedentibus levissimis convulsionibus, eadem vitam cum morte commutavit.

A morte ipsius Illust. Domina causam ejusdem *mortis repentinæ* indagare cupiens, ut sectio cadaveris institueretur rogat, quam etiam me præsente peregit Georgius Grunach, Chirurgus, ubi tum *cor* inventum est *flaccidum sine ulla pinguedine, & absque humore in capsula ejus Pulmones lividi*: Ren sinister, omni itidem pinguedine, destituebatur, in quo calculus phaseoli magnitudine repertus est: Ren autem dexter naturali similis fuit, in quo etiam calculus qualis in sinistro, sed minor latitabat, In ureteribus nihil, Vesica ab urina vacua: Uteri autem fundus tam ab extra quàm ad intra sphacelo correptus fuit, qui etiam absque omni dubio tam repentinæ mortis causa erat. Hoc in casu Epigenesis *Rod. Castrensis* pulchre confirmatur, Vide l. Quæ ex Q. lib. *Simon. Schultzius in miscell. cur. ann.* 1674. 1675. *&* 1676. *pag.* 221.

§. 13. Quoad prognosin Variolarum & Morbillorum, affinitate summa conjunctorum affectuum, asserere licet subesse deleteriam & contagiosam qualitatem, non humoribus solum & partibus carnosis infestam, sed ipsis etiam ossibus, quæ ab ea lue non secus ac à Venerea corrodantur. Id quod non solum anno 1598. experiri licuit, sed & sæpius per longum vitæ stadium à Deo mihi concessum. Insigne vero suppeditavit exemplum & mirum puella quinquennis circiter, filia *Claudii Pique* Regij Bibliopegi, quæ ob Variolas decubuit per mensem, natura autem veneni non potente, abscessus sterni regioni innati sunt & humerorum commissuris, hinc humor virulentus sterni ossa omnino corrosit & separavit, simul cum epiphysibus ossium humeri, simulque partem maximam capitis homoplatæ: Testes habeo Dominum *Myron*, Regis Consiliarium & Medicum, & J. *Doreau, Comitis Bryznei* Chirurgum, coram enim illis dictam puellam cultro Anatomico subjeci, in qua prædicta à me deprehensa sunt: *Rolinus Marie*, Conspiciliorum Venditor Parisiensis, ad me adduci curavit puellam quatuor annos cum duobus mensibus natam, cui universum corpus pustulis conspersum erat, ossa præterea brachiorum & crurum putridis abscessibus, fracturis cum putredine, tentata, comite febre ardente, cui manum admovere recusavi, postridie morte succedente: In multorum præterea gingivarum caries & putredo deprehenditur, magno cum fœtore: ejusmodi corruptio ortum ducit à putridis vaporibus, ex interioribus partibus ad os elatis, ac plerique eorum quanquam magna adhibita diligentia intereunt; In multorum præterea cadaveribus à variolis interemptorum impressus nævus & intemperiei notæ insignes in visceribus observantur, in jecore, liene, intestinis, hinc plurimi in hydropem delabuntur, phthisin, raucedinem, dyspnœam, diarrhœam cum ulceribus intestinorum, ac tandem mortem, prout pustulæ in partes internas sævierunt non secus ac in exteriores: Quoad has, non solum inde deformes evadunt, vultus præsertim, à pustulis & ulceribus cutem pervadentibus & carnem subditam erodentibus, unde fœdæ cicatrices superstites sunt, sed & quandoque motu articuli privantur, cubitorum præsertim, carporum, genuum & pedum: Quibusdam cœcitas omnimoda inducta, alii audiendi facultate orbati sunt, alii odorandi, ab excrescente carne in narium & aurium canalibus, quod in cæteris corporis partibus accidit, tam interioribus, quam externis: Tandem assero, omnes abscessus, quibus, ob variolas tentantur pueri, & morbillos sufficienter non erumpentes, veneni & malignitatis expertes non esse, ob humoris virulentiam, ob idem difficillimæ esse curationis. Paucis, Si corpus & variolis & morbillis non rite expurgetur, æque molesta & periculi plena exoriuntur symptomata ac à Lue Venerea. *Pareus operum lib* 20. *cap.* 1.

§. 14. Mitto programma quod immaturus Episcopi Halberstadensis apud nos obitus à me V.ce-Rectore Academico exegit, ut haberes ansam de gangræna Hæpatis, quæ sive causa sive affectus extitit, una cum variolis in tam tenello corpore deprehensa fuit, cogitandi. *Henningus Arnisæus Epist. ad Greg. Horstium.*

Casus est annotatione dignus cujus exemplum neque vidi neque legisse memini: frequenter tamen id ipsum fieri posse non dubito, cum experientia confirmet quod sæpius etiam undique variolarum eruptionibus viscera fuerint infecta: cum autem necessario febris sanguinea cum putredine majori concurrant in tali casu, facillime fieri poterit, ut prævalere calore febrili τῷ θερμῷ ἐμφύτῳ inviscerib. sanguificationis præ cæteris corrumpatur, imprimis cum propter cutem undique pustulis exulceratam & incrassatam transpiratio & eventilatio difficilior sit: Si enim inflammationes internæ, ipsiusque jecoris, teste *Hild.* de sphacelo, non raro desinant in gangrænam, non video cur non idipsum sæpius etiam fieri posset tunc temporis, ubi variolis, undique satis quidem expulsis, gravissima symptomata partium internarum inflammatarum nihilominus perdurant, eo usque donec ægrum penitus jugulent. *Gr. Horstius Tom.* 1. *pag.* 140.

OBSERVATIO XI.

Variolarum nova species, Rossalia dicta, lethalis duobus infantibus, ob supervenientem Pulmonum inflammationem & abscessum.

PUellæ septenni & puero novenni quomodo Rossalia internecioni fuerit, ad scribam, Scilicet cum uterque in vado jam constitutus esse putaretur, præter expectationem novo symptomatum turbine abripitur, vitæque naufragium pati cogitur, illa quidem maturius, hic vero paulo serius, cùm enim consueta symptomata, utpote 1. Intensus calor, 2. rubor universalis, 3. sitis, 4. delirium, 5. catarrhus ad fauces, 6 appetitus dejectio, &c. remisissent, cuticula squamatim excoriari inciperet, dolores quin etiam extremorum lenirentur, Ecce, morbi die XII. *novus rigor* puellam *invadit*, quam novus calor urentissimus insequitur, tanta pravorum symptomatum syndrome stipatus, ut ante diei naturalis elapsum spatium, *vita cum morte permutatio* oboriretur. Sic Rossalia quidem tota evanescebat, sed pessimam post se sobolem relinquebat: quippe pedibus, cruribus, scroto, ventre ac facie puer intumescebat, cum genarum nonnullo perpetuo quodam rubore. Febricula irregularis ipsum fatigabat, *tussiebat*, sed pauca expectorabat, eaque spumosa saltem & pituitosa, difficulter respirabat: septiduo antequam moreretur, noctu tanta respirationis difficultate corripiebatur, ut nonnisi erectus spiraret: nullibi præ summa anxietate consistere poterat: de pondere intra pectus conquerebatur subinde, stertebat moribundorum instar, facies tota nunc pallescebat, nunc lurida reddebatur, nunc aliter pingebatur. Pulsus intercipiebatur frequentissimè, uti & respiratio: breviter jam jam exspiraturum credebant omnes: Post exhibita discutientia, resolventia, expectorantia, & spiritus ac cor reficientia, meliusculè nonnihil habere incipiebat, donec à meridie rupto pulmonum abscessu, & pus & sanguinem atrum tussi rejiceret. De abscessu itaque certior factus, institi abstergentibus, putredini resistentibus & expectorationem promoventibus; interpositis interim roborantibus necessariis, sed quid fit? Septimo à paroxysmo isto suffocativo die anxietas eadem revertitur & circa meridiem ægrum perimit. Cùm igitur Pulmonem inflammatum fuisse, & in abscessum inflammationem dudum transiisse, ex signis minime fallibilibus didicissem, ut pectus primo omnium aperiretur suasi.

Eo aperto, *tota Pectoris cavitas aqua citrina differta*, Pulmonesque ambo toti lividi & gangrænosi conspiciebantur: Quin siniter dissectus in interiore sua substantia magnum itidem abscessum ostentabat, reliquaque ipsius substantia digitis contrectata facillime diffluebat. Postquam ad abdomen perventum est, innatabant simili aquæ tota intestina: Omentum prope consumptum visebatur & ad superiora retractum: Hepar pro individui ratione portentosæ magnitudinis erat, subpallidum, & tam longo, qua ventriculum contingebat, lobo præditum, ut non tantum totum ventriculum tegeret, sed & in sinistrum usque hypochondrium exporrigeretur, atque Lienem, qui minutulus erat, de sede sua versus renem sinistrum deprimeret: Vesicula fellea & ipsa prægrandis erat atque pallescens: Hæc pueri est historia. *Michael Doringius Epistol xviii. ad Sennertum*

ILlud tacere non possum auctores qui de Variolis & morbillis scripserunt, in enumeratione specierum ut plurimum esse mancos & nonnisi solatum dictarum duarum specierum meminisse, cum tamen experientia multo plures suggerat, quod vel muliierculis nostris notum est: Proferam igitur ipsis usitatas nomenclaturas, quæ sunt *Blattern, Schaffsblattern, Masen und Rotheln, sive Roetheln*, corrupte enim proloqui videntur: Sub nomine die *Blattern* Variolas communiter sic dictas intelligunt, quæ non una sed multiplici facie erumpunt: quippe aliæ minores, aliæ majores, aliæ mediocres existunt: Aliæ præterea ichorosæ, aliæ saniosæ, ut sic appellem apparent, Nonnullæ tarde, quædam immature protrudunt quædam facile quad m difficulter, & cum gravibus symptomatis expelluntur: quædam protinus acu inantur ac circulo cinguntur rubeo, aliæ subsidunt per multos dies: quędã cito, quædam lente suppurantur, & c. *Die Schaffs blattern* per Crystallos exprimit Ingrassias de Tum. p. n. tom. 1. p 194. Quoniam scil. in his quædam per universum corpus dispersæ pustulæ efflorescunt, lupini magnitudine, plus minusve alt. ac instar crystalli resplendentes, quibus deinde apertis aquositas quædam effluit: Hæ omnium minus periculosæ sunt, & quandoque ex improviso citra notabilem calorem & invaletudinem infantes prehendunt, Ingrassias nihil aliud quam phlyctænas bullasve, ab Avicenna vesicas nuncupatas esse opinatur: *Die Masen* Morbili sunt, qui gravibus nonnunquam, perinde ac Variolarum nonnullæ, stipantur symptomatibus; cæteroquin nisi error quispiam interveniat, non frequenter lethales: *Die Rhitelen* sive *Roethelen*, à tubore proculdubio sic denominatæ, nostratibus sunt pustulæ, aut tubercula pusilla, rubea, nunc magis minusve copiosa, suis circumferentiis ut plurimum singulariter ab invicem distinctæ, acuminata, morbillorum instar, cum calore ac tussi iuvadentia, quandoque etiam hæmorrhagia vel vomitus præcedunt: disparent instar morbillorum, & hace hyeme pleiumque alvi fluxu judicatæ sunt, ac hæc magis quam morbilli periculo vacant: Nescio an satis recte ad *Migliarinum*, quasi miliare seu miliarium Ingrassiæ, referre possim, eo quod mili granis ista rubercula non valde sint absimilia, hæc quandoque ceu morbus solitarius invadunt, quandoque Variolis interasperg ntur, quandoque etiam his persanatis demum superveniunt: Præter dictas species, alia quædam insolentior, contagiosa tamen & ipsa, ante annos aliquot primum mihi observata est apud. D. Abr. Seilerum, ubi quarto quintove die à primo mulctũ corpus universum à capite ad calcem usque tanto rubore perfundebatur, ac si universali erysipelate occuparetur: terminabant 7. o. ve die, rubore dispãrente sensim atque epidermide squamatim postea decidente: Consului super isto affectu varios authores, qui tamen eum agnovisset, vel descripsisset inveni neminem præter citatum Ingrassiam: Is enim l. c. p. 194. pecu-

peculiarem quandam morborum speciem, menstrui sanguinis, uti opinatur, occultam infectionem insequentem introducit, quam Neapolitani vulgo Rossaniam, sive Rossaliam nuncupant: Si quidem maculæ per universum corpus plurimæ, magnæ ac parvæ; ignitæ ac rubeæ, cum vix effatu digno tumore instar multa (ita habet textus Ingrassiæ) seorsim distincta erysipelata, dispersæ sint ut totum corpus ignitum appareat: Dices istam descriptionem non quadrare affectui à mi nominato? Imo vero quadrat, aio, Si enim tempora istius affectus diligentius perpendas ovum ovo non est tam simile quam meus iste observatus affectus Rossalia: præterito namque autumno aliqua multa exempla iterum mihi oblata sunt, quæ effecerunt ut hactenus cum diligentius paulo de eo cogitarim, tum pro singulari ad te scribendi argumento, eundem nunc selegerim: Verum itaque est de initio & inclinatione, quomodo scribit Ingrassias, quod maculæ per universum corpus plurimæ magnæ ac parvæ, ignitæ ac rubeæ, cum vix effatu digno tumore, instar multa (agnosce verba Ingrassiæ) seorsim distincta erysipelata dispersæ sint: hoc enim liquido affirmare possum quod non tantum in principio res sic se habeat, sed & in declinatione, cum rubor iterum disparere ac calor remittere incipit, maculæ instar petechiarum hinc inde sub conspectum veniunt; postquam verò morbus ἀκμὴν suam plene assequutus est, totum corpus, ut loquitur Ingrassias, ignitum apparet, ut haud immerito ignito erysipelati id assimilare queas: E tenuiore ac fervidiore sanguine oritur iste rubor atq; notum alias erysipelas, &c. Præterea circa Rossalia sequentia etiam præterito anno annotavi, Nimirum urgent plerosque 1. graves capitis dolores 2. catharri ad pectus & fauces delabentes, quorum illi tusses & Pulmonum inflammationes, hi pro materiæ diversitate metum suffocationis, vel ob humores viscidos in vias respirationis decumbentes, vel tonsillarum & adiacentium partium inflammationes invehunt. 3. calor urentissimus, adeo ut sublato lecto faciem astantium non minus feriat quam si ad focum aliquem consisterent. 4. Sitis inexhausta 5. summæ cutis siccitas & asperitas 6. vigiliæ assiduæ 7. Deliria nunc magis nunc minus gravia: Atque hæc in ipsa morbi ἀκμῇ maximam partem visuntur: In augmento nonnullis nares stillant sanguine: omnibus vero toto morbis decursu appetitus prosternitur & alvus obturatur: urina impense flammea est, crassa & cruda: pulsus admodum celer ac durus: ubi vero ad declinationem tendit, calorque ac rubor corpus paulatim deserere incipiunt, tunc demum 1. maculæ illæ petechiales quarum supra memini 2. Rubor genarum, pulmonum inflammationis certus index, qui pridem ob universalem totius corporis excandescentiam tam distinctè animadverti non poterat, conspiciuntur: Terminatur ut plurimum translatione materiæ ad articulos extremorum, cum tam dolorifico tumore ac rubore, qualis apud arthriticos esse solet: hinc cutis reliqua corporis squamatim detrahitur: mox pedes ad talos & ad surasusque intumescunt, urinæ crassescunt & rutescunt: hypochondria tenduntur primum & respiratio difficilis redditur, paulo post abdomen ipsum in tumorem attollitur: Isti autem nonnisi magno labore & post multas demum septimanas, ceu hydropici incipientes, ad pristinam sanitatem deducuntur. *Idem ibidem.*

Vita cum morte permutatio, &c.) Ergone nemo moritur in morbi declinatione? Sed revera obiit ἐν ἀκμῇ morbi succedanei, scil. inflammationis pulmonum & pectoris hydero, à quibus suffocatus misellus puer.

Novus rigor invadit) Solabatur me quidem initio aphor. 58, 4. Si rigor febre ardente laboranti superveniat, morbi solutionem promittit: turbabat tamen prorimus non; tantum 46. ejusdem sec. *Si Rigor incidat febre non termittente, ægro jam debili, lethale est.* Et 29. Si in febribus sexto die rigores fiant, indicatio erit difficilis: quo tritum Medicorum axioma verificatur, In dies pares non incidit morbi motus qui salutaris sit. *Idem ibidem.* Sed notanda est Rigoris origo, omnis enim aut ab ulcere, aut a vase: citati aphorismi spectant rigorem a materia vasis conclusa ortum, quæ criticam exspectet expulsionem; In prædicto puero rigorem peperit purulentus humor abscessu conclusus.

Tussiebat, difficulter respirabat) Tussis & difficultas respirandi male catarrho imputatur quæ potius ab inflammatione pulmonis & thoracis hydrope oriũ dixit.

Tota Pectoris cavitas aqua citrina referta] Qua ratione aqua illa in pulmone & thorace generet omnino consideratione dignum: Ego in ea sum sententia, cum Hepar & Pulmo frequentissime simul afficiantur (id quod in asthmate, ut hoc obiter dicam) semper fieri puto, potest materia illa ex Hepate per venam arteriosam ad pulmones derivari, vel etiam in ipso pulmone generari: Cum enim Pulmo viscus sit, quod non solum pro sui nutritione alimentum coquit, sed etiam sanguinem cordi præparat; si male habeat, in coctione illa multa excrementa & etiam abdomen aqua repletum fuerit, ea proculdubio in pectus inde regurgitabit. *Sennertus Responsione ad Doringium, Epist. xx. cent. ij.* Sed cum Variolæ non solum in externis partibus, at etiam in omnium viscerum superficie erumpere soleant, Quid vetat idem de Rossalia asserere, atque ex pustulatum, pulmonum tunicam ambientium disruptione, aquæ coogestionem in pectore deducere; Ejus autem quæ in abdomine reperta est, à pustulis in jecoris, lienis omenti mesenterii, aliarumque partium imi ventris membranis obortis, apertis? Humorem autem Rossaliam facientem lymphaticum esse, ostendit pustulatum pelluciditas, ob quam Crystalli nomen indidit Ingrassias: Vtque è sanguis in arteriis & venis ζυμώσει & ζέσει, ejusque in cutem viscerumque membranas dispumatione oriuntur Variolæ & Morbilli; Sic ex & humoris, lymphaticis vasis cõclusi, limpidi & pellucidi ebullitione, atque eas, in partes trãsmissione & dispositione, Rossaliæ origo videtur, arcessenda. De Rossalia agit Martianus comm. in v. 20 lib. A Epid. sect. 3. negatque affectum esse lethalem, nisi accedat culpa Medici, præsertim si sanguis fiat missio, quam omnino noxiam dicit.

* APPENDIX.

De Variolarum malignitate.

ANno 1660. Neocomi Helvetiorũ epidemicæ erant variolæ mense Martio: tunc tẽporis junior ancilla an. 14. nata diebus aliquot operam navaverat colligendis sarmentis in vite putatis: regat illa heram vacationem ab officio mane qua hora ad opus redeundũ erat, quod male se haberet & variolas se fovere diceret; denegat immitis hera, Procedit ergo ancilla ad opus, cui tota die, nivifera & pluviosa, incumbit; Sub vesperam madida ad me deducitur, digitũ annularem manus dextræ porrigens sphacelo correptum in quo prius intensum ardorem perceperat; Quid agendum rogatus, abscindendum radicitus pronuntiavi, ne manus sincera traheretur; id quod præstitit Chirurgus, tenaculis incisoriis destitutus, ope scalpri & mallei: manum digito constitit, paucosque intra dies convaluit puella.

OBSER.

OBSERVATIO LXII.

Plerumque à Febre Pestilenti *extinctorum interiora viscera à phlegmone siderata reperta sunt.*1.*Pestis & Febris Pestilens ventriculum præsertim adoritur.*2.3.4.5. *Carbunculus Pestilens in ventriculo.* 6.7. *In quadam Pestilentia serpentes, lacertæ.*8.9. *In alia vermes in corde reperti* 11. *Pestis Bobus infesta, quorum cystis fellis lapidea facta.* 12. *Bubones pestiferi vermiculis scatentes.* 13. *Cera substrata in lethiferis ustulata.*

§.1. NOvi mulierem cui in pelliculas crassas & glutinosas non solum Lingua, sed & Oesophagus universus cum ventriculo, tandem & intestinorum tunicæ putruerunt: Hæc inter initia sitiens magnopere, vinum austerum & rubrum sumpserat in uno die, prope ad quantitatem librar. sex, unde sic illi guttur incanduit ut nec liquidiores cibos transmittere, nedum medicamenta potuerit: Obiit illa miserrimo fato damnans humana præsidia, multumque impatiens, quod ne *potui quidem accipiendo* in acerbissima *Siti*, viam aut instrumentum commodum repireret: Urina huic alba semper inter calores maximos totius corporis, in qua tamen *odor gravis* & pisculentus in dies augebatur, unaque fluebant primo furfuracea quædam, inde & *pellicula* magnæ, & postremo pus manifestum, villis, festucis, tunicisque variis intertextum, Aderant *Singultus*, ructus assidui cum tanta doloris acrimonia circa præcordia, ut tanquam parturiens misertime clamitaret: Sed post deliria parva ventris torsio supervenit, ac primum fœtida purulenta dejectio, per sedem incredibili copia profluxerunt: inde & sanguis per os & per posticum, cum dolore punctili vehementi: atque ita per acerbissimos cruciatus extincta est paulo post vicesimum diem.

Profecto ea membranarum defluxio, pro quantitate sui, certum morituris prænuntium misit, nam ex Hepatis, aut Pulmonis, aut Cordis sideratione contingerant, ut etiam per Anatomen deprehensum est: Plerisque dissecto corpore universa hæc viscera; aut major illorum portio: nunc nigra, ut carbo quispiam visa est; nunc suppuratis pustulis plena: Fit enim facillime ut per consensus tunicarum pituita concrescens jugiter adbærescat, eademque salsior aut virulentior, subjectam œsophagi linguæque substantiam depascatur. *Gemma Cosmocrit. lib.* 2. *cap.* 4.

§ 2. Plerumque notavi Pestem circa Stomachum prima sedilia locasse: Quidam enim continuo Vomitu dejectus, dolorem capitis ingentem sensit, ac mox delirium, deinde & soporem per intervalla passus, xvj. horarum spatio obiit, multis deliquiis præviis.

Optabam autem scire unde tam celeriter, tantoque symptomatum furore oppetivisset, nec Chirurgus adesse cuperet, tandem cultro dissectionem institui, ac Stomachum illius inveni eschara triplici jam perfecta pertusum: Qualiter olim videram stomachum ancillæ perforatum quæ Arsenicum volens biberat. *Helmont Tumuli Pestisp.* 109.

§. 3. Chirurgus Atenacensis cadaver Peste cum Vomitu mortuum dissecuit, & reperit in ventriculo, à latere orificii superioris, locum quendam longiusculum, circiter magnitudinis articuli pollicis, qui nigricabat instar carbunculi: Has autem escharas ab inflammatione, & magno æstu febrili ortas certum est. *Diemerbroeck. lib.* 4. *de Peste histor.* 15.

§. 4. Carbunculis ventriculum atque intestina affici posse, Naturæ scrutatores varii, fide digni, in cadaveribus apertis observarunt: nec vel experientia vel ratio contrariatur, hinc vomitus vel singultus. *P. Barbette Tractatu de Peste.*

§. 5. Neotericus quidam refert intus in corpore carbunculos, anthraces & exanthemata, qualia forinsecus efflorescebant, apparuisse; Mihi hoc antea erat inauditum, credo tamen verum *D. Gallus Eischenreuterus Epistola ad Gesnerum.*

§. 6. Carbunculus pestilens non externas modo partes obsidet, sed & quandoque interiores, utrasque interdum; Si cor prehendatur, nulla exterius nota apparente, mors præ foribus est ægris edendo, bibendo, ambulando, fato cedentibus: Si pulmo, diaphragma, aliáve respirationis organa occupentur, mors intra horas xxiv. obrepit: deficiente enim respiratione suffocatus æger extinguitur: Si cerebrum, phrenitis detinet & furor, ac tandem mors sequitur: Si excretioni lotii destinatas partes venenum aggreditur, ischuria ægrum necat: Lethale quoque est si ventriculum invadit, id quod accidit Gubernatori Nobilium puellarum in dicto *Hostel Dieu*: Erat is juvenis Monachus, proceræ staturæ, erectæ, robustus & quadratus, Ordinis S. Victori sacri, quem febris continua prehendit cum ariditate & scabritie linguæ quæ & nigra, ob summum interiorum æstum & vapores putridos inde elatos, (ex vulgi enim sententia, si impense calet furnus, ad ejus ostium calor diffunditur,) linguam canis instar præ cursu anheli exerens: sitis inextinguibilis molesta erat, comite leipothymia, vomituritione, morte tandem triduo post succedente & præcedentibus totius convulsionibus: Nobiles puellæ adeo celeri conspecta morte & symptomatum vehementia, veneno interemptum fuisse afferebant: quamobrem dicto Xenodochio præfecti aperiri cadaver Monachi jubent, Ideoque Medicus & Chirurgus mecum convocati.

Eo dissecto, in fundo ventriculi vestigium simile ab impresso cauterio actuali reperimus, cum eschara vel crusta unguis magnitudinis: reliqua ventriculi pars contracta erat & dura: Inde omnium consensu judicatus est sublimatum vel arsenicum assumpsisse, visa eschara profunde penetrante: Dum vero cadaveris dissectionem futura jungerem, plurimas nigras maculas hinc inde per corpus sparsas adnotavi: tunc revocato cœtu, coram illis ostendi purpuram esse vel exanthemara: Cum vero obstarent Medicus & Chirurgus, pulicum morsus esse asserentes, negavi id ob multitudinem macularum, assumpta præterea acicula, eaque profunde plures in partes adacta, cutim elevavi, postea forficibus dissecui, atque subdita caro nigerrima deprehensa: Color præterea lividus consideratus, nasi, auricularum, unguium, imo totius corporis solito nigrior; vultus præsertim ea immutatio ut vix agnosceretur: Sic mutata sententia unanimi assensu relatum Monachum, Carbone pestifero extinctum esse, non alio veneno. *Paræus Operum lib. 22. cap. 36.*

N*On externas modo partes*) Quod & *Celsus* lib. 5. cap. 28. asserit, quanquam Commentator *Rubeus* obstate, & merito videatur, cum externi signa afferat *Celsus*: Idipsum afferente *Plinio* lib. 26. cap. 1. qui duos Consulares obiisseCarbunculo refert: quorum alter *Iulius Rufus*, Medicorum inscitia sectus, Alter *Q. Licinius Bassus*, pollice lævæ manus evulsa acu ab semetipso, tam parvo vulnere ut vix cerni posset.

§ 7. Ad militem quendam peste laborantem, una cum Adolpho Fildar Chirurgo vocatus fui, buncque carbunculos quatuor habentem & gravissimis symptomatis infestatum invenimus, nempe summa anxietate & inquietudine, magna virium dejectione cum crebris deliquiis & vomitu violento, qui jam per aliquot horas duraverat: Præsagio mortis facto, tamen antidotum exhibuimus, quod cum revomuisset, paulo post animam Creatori reddidit: Inter me & Chirurgum incidit sermo de causa vomitus pestilentis: cumque ego inter cætera statuerem illum plerumque induci à veneno pestifero ventriculi tunicis, & imprimis ipsius orificio superiori firmius infixo, eique magis quam aliis partibus communicato propter cordis viciniam, &c. Dixit ille hunc vomitum plerumque induci à carbunculis in ventriculi tunicis enatis, idque se ab experientia scire: nam ut illius vomitus causam certius cognosceret, se aliquando cadaver Peste cum vomitu emortuum, ac jam refrigeratum dissecuisse, & in ventriculo à latere orificii superioris invenisse locum quendam longiusculum, circiter magnitudinis articuli pollicis, qui nigricabat instar carbunculi, quæ nigredo tunicas ventriculi transiens, æque foris quam intus conspiciebatur: Etiam, si vellem, se quoque in prædicto mortuo milite illud demonstraturum promisit, Verum nobis non placuit irritare crabrones, & aperta abdominis cavitate contagii periculis non exponere: illud credere quam videre maluimus. *Isbrandus de Diemerbroech de Peste lib. 4. histor. xv.*

V*Erisimile est carbunculos interdum ventriculi tunicis non minus quam aliis visceribus innasci, ac multoties lethalem vomitum inducere: Verum ab hac tamen causa vomitum pestilentem non semper dependere, vel inde liquet quod multi cum vomitu evadunt, quod fieri non posset si à carbunculis semper induceretur. *Idem.*

* *Carbunculos quatuor habentem*) Solent hi Anthraces, seu carbunculi, in quavis corporis parte excitari, non certis partibus, quemadmodum Bubones, adstringi; Solent iidem utplurimum pustulæ modo primum se manifestare, & quidem, nunc albicantis, nunc flavescentis, lividioris, nigricantis, quamvis semper ad nigredinem tandem abeant: Ardor insignis adest ut pars affecta uri videatur ac rodi: nec diu pustulæ speciem servant quin mox Tumorem duriorem in universa sui circumferentia ostentant, sicut in sui medio & centro in ulcus excedens aperiuntur, quinimo sæpenumero quaquaversum ambulat & vicinas partes mire depascit, unde oculos nonnunquam inde excidisse notum est: Sed & post curationem subinde contingentem fœdæ ac prægrandes cicatrices remanent ob carnis multæ deperditionem: Cato autem omnis Anthracibus correpta corruptionem gangrænæ similem patitur, ad internecionem namque integramque mortificationem deducitur. Enim vero, cum in Anthracibus ardor corrodens observetur, ab Acri illos fieri arguo, ergo vel ab Acido, vel à salso lixivo, nec enim datur tertium: ab Acido lancinationes quidem ac rosiones produci notum, non item ardorem: A Salso lixivo ardorem quidem rodentem produci testantur cautèria potentialia cuti admota: Ab eodem in pestilentibus anthracibus ardorem urentem ac rodentem produci confirmat butyrum antimonii, ipsorum progressum & quaquaversum serpentem vim sistens, In illo autem adest acidum acre salem lixivum temperans & infringens: Acidum illud ipsi inesse evincit aqua ipsi affusa, & spiritum vitrioli, philosophicum dictum in se alliciens. *Franc. Sylvius, idea Med. Pract. append. tract. 2. §. 472.*

§. 8. Memoratu dignissimum atque horrendum quod in Pannonia contigisse narrant, natas passim in humanis corporibus viperas ac lacertas anno 1540. quæ mille hominum in dies post cruciatus acerbissimos interficerent, nulla Medicorum arte vel industria succedente. *Saxonia Panthei lib. x. cap. 1.*

§. 9. Eo ipso tempore quo sudorifica febris in Britania viguit, Pannonia proptiam quoque humidæ pestilentiæ vim fuit experta, non modo natas passim in humanis corporibus viperas ac lacertas narrant, &c. Sed altera Pestilenti febre tunc quoque vexante: quam etiam nunc sævissimam experiuntur, Theriodem, sive vulgo Vermem vocatam, à

Vermium copia in cerebro ipso magna ex parte redundantium: Cujus meminit *Iordanus* de Pestis phænomenis tract.1.cap.9. *Idem ibid.cap.38.*

§. 10. Anno 1637. quo sereniss. Dux Saxoniæ *Bernardus Weimar* Burgundiæ Comitatum invaserat ingenti clade, corpora utrinque cæsa aërem putore adeo infecerant, ut Pestilenti febre multos passima bripi notaverit Vir principis dignitatis: Hominum & equorum cadavera non alia stragis indicia aperta exhibebant præter Jecora Bufonibus scatentia: Miasma illud pestilens, intro cum aëre susceptum, seminiis ejusmodi infectum similia animalcula in corporibus gignere potuit. *Ex communicatione Excellentiss. & Nobil. D. Stoffelij Sereniss. Principum Witterbergensium Consiliarij & Ephori.*

§. 11. Vermes aliquando in Pestiferis febribus, in ventriculis cordis fuisse genitos audivimus ab hominibus fide dignis, qui ejusmodi ægrotantium cadavera secuere, quamvis verisimile sit raro admodum istud contingere. *Vidus Vidius junior de curatione membratim lib.7.cap.1.*

§. 12. Tota cystis interdum lapidescit, quod testatur *Fernelius* lib. 6. Pathol. cap. 5. qui in decrepiti cujusdam senis cadavere, loco vesiculæ felleæ lapidem invenit: In Polonia olim innumeri Boves exorta quadam Peste interiere, in quorum cadaveribus dissectis nihil fuit repertum, nisi quod vesicula fellea tota in lapidem fuerit conversa. *Gothofr. Mœbius Fundam. Med.cap.16.*

§. 13. Didici ab *Athanasio Kirchero* pestiferos Bubones vermiculis scatere, quibus tempore pestis aër refertus est: iisque adeo exilibus ut solo microscopij adminiculo deprehendi possint. *Monconis in Ephemerid.pag.62.*

§. 14. Dum Parisijs in Nosodochio dicto *l'Hostel Dieu* artem Chirurgicam facerem, Peste laborantes ægros invisi, atque in quibusdam tumores in emunctoriis apparentes postmodum delitescentes animadvertens, morte subsequuta, Curiosus in parte indagavi causam, alteque adacta novacula, deprehendi carnem ustulatam, quasi à ferro candente inustam. *Paræus Operum lib.xxij cap.36.*

* *Tumores in Emunctoriis apparentes*] i.e. Bubones: Triplicium autem Bubonum apud medicos fit mentio, (*inquit Franc. Sylvius Append.ad Praxin Tract.2. §. 463.*) Pestilentialium, Venereorum & non malignorum dictorum, scil. ab affectibus comitibus, malignis vel non malignis; Bubonum vero omnium causa cum sit sanguis ob suam acrimoniam, vel viscriditatem, vel aliud vitium in conglobatis glandulis hærens (*vide Scholia ad* §. 2. *Obs.* 9.) atque illas in tumorem attollens, accedentibus pro vitii diversitate symptomatibus diversis, consideranda Peste affectorum cætera symptomata, quo vitium sanguinis determinetur; Ubi notandum difficilius ad sui maturationem deduci Bubones Pestilentes quam alios, & dolorem ardoremque molestiorem habere ut plurimum comitem; Ex ardore autem Bilem, Biliosumve humorem, h. e. sale volatili constantem peccare merito judicamus; Quinimo in Peste, quam alias, magis in culpa esse hunc talem facile agnoscet qui modum quo fit inflammatio consideraverit, cum scilicet sanguis vel in extremis vasis obstructis stagnat, vel ex iisdem quacunque de causa apertis effusus aut in partium substantia, aut in cavitate aliqua colligitur, & parte ejus maxime spirituosa secedentes reliquæ acidæ salsæque acriores factæ in sese agunt vitiosæ, & ita quidem ut se mutuo alterent: imo usum animali debitum corrumpant, imo in pus nunc laudabile, nunc vitiosum mutent: Si proinde in non maligna dicta Inflammatione Acidum sanguinis tandem superat ejus Amarum, nonne dicemus probabiliter in maligna idem desiderari, & minus potens tunc esse Acidum, hoc est in malignis pestilentibusque Bubonibus sanguinem abundare, magis quam decebat, Bile, habere saltem ipsam actionem, aut humorem similem, sale puta volatili & acri constantem, minus autem Acidi continere; Ex nostra autem sententia Venenum Pestilens in tali Sale volatili consistit.

* ADDITAMENTA.

OBSERVATIO I.

Hectici anatome cujus cor flaccidum exsuccum, pericardium aqua destitutum.

Aperto coram Prætore cadavere hominis quadragenarii, à temperamento & victus ratione strigosi, x. aut xii. diebus post vehementes inflictos ictus mortuo, unde citra vulnera plurima excitata ecchymomata, Reperi cordis involucrum aqua, quæ illi ex naturæ lege inesse deberet omnino destitutum, Cor vero omnino flaccidum, exsuccum. *D. Caronius in Zodiaco med. Gallico. p.128.*

OBSERVATIO II.

Quartanarii defuncti cor pallidum, flaccidum sanguine destitutum repertum est.

Vidua quædam, annorum circiter 63. per tres quatuorve septimanas *febre Quartana* duplici laborans in morbus denique convulsivos incidit, ac deinde mortem obiit.

Post obitum cordis parenchyma videbatur colore pallidum, prorsus flaccidum, substantia sua carnosa ita abrupta ut nihil ferme præter venarum & arteriarum filamenta sub membrana latentia apparerent, Et in ventriculis vix sanguinis nigri quiquam nec in pericardio seri quid inventum; magnis enim Domina hæc terroribus, mœroribus, atque curis confecta fuerat. *Ioh. Hewingius Obs. med.69.*

Motus convulsivos] Spasmos qui hypercatharsi, immensis hæmorrhagiis supervenniunt aut moribundis accidunt oriri ait Willis Tractatu de Affect. hystericis & hypochondriacis, non ex Naturæ irritatione, sed ex nimia tum ipsius, tum facultatis animalis prostratione, quippe in magnis languoribus spiritus animales plurimum distracti, aut absumpti, solitum in nervoso genere tensitatis sive irradiationis filum ac continuitatem sustinere nequeunt, quare ab invicem divulsi, ac quasi in manipulos fracti, dum rursus aduniri queant, nixus motivos ubique divisos, & quasi per subsultus ineunt.

Terroribus, Mœroribus] Mœrores, terrores, curas ad Quartanam disponere non est dubium, cum pituitæ, à qua nempe fermentescente febris illa non minus multoties oritur, & quæ polyposis concrementis per quam adcommoda est, ut & acidi succi proventum augeant: Quin & pathemata illa non sanguinis tantum generationem retardant, sed spiritibus vitalibus & animalibus, eosdem depascendo & suffocando, bellum indicunt, adeoque tandem ipsas eorum officinas contabescere faciunt: Hinc Hipp. 6. Epid. sect. 8. de humano animo testatur, quod si una cum morbo incensus fuerit, corpus depascatur: Imprimis vero carnosam cordis substantiam succo & vigore suo exuunt graviores animi impetus; non secus ac reliquas etiam corporis carnes ab istis marcescunt & macrescunt, id quod vel externa taliter affectorum facies ut plurimum docere potest.

Observatio III.

Quartana febris lethalis, à bile atra in cavitate ventriculi & ejus venas occurrente.

Quartana Febris Serenissimum Ducem Primo simplex invasit, quæ tum à Medicis parvi penderetur, præcipue quod iisdem diebus nonnulli seniores Quartanam quarta accessione evasissent, quæ res mihi nova non erat, quoniam alios etiam senes ita convaluisse observaveram: At hæc quarta accessione duplex facta est, & longiores valde accessiones habuit, sub qua, ac præsertim sub frigore atrum humorem evomebat, illumque valde acidum & ferventem sed non admodum multum, cujusmodi à me in disputatione esse in ventriculo judicatum: Quo porro vomitu post paucos dies quiescente, triplex ipsa febris extitit, quæ accessionibus adeo longis essent ut continuarentur, nec multo post continua penitus est effecta, ac sine ullo frigore increscebat, semper quidem major facta usque ad finem vitæ: Tanta scilicet fuit congesta in eo illius humoris copia, ut jam amplius à natura non posset ejici, & demum ne è venis quidem propelli, minus in illis à putredine sustineri: quemadmodum facile pro visu fuit considerata ea corporis conditione quæ in disputatione descripta est, adeo ut cum primum mihi allatum esset ipsum quadam levi febre initio correptum esse, quam medici occasione destillationis fuisse dicerent, ego eam & quartanam fore, & homini necem allaturam pro certo affirmavi, quanquam alii salutem diu pollicebantur, postea vero sæpe modo salutem in propinquo esse, modo mortem instare ajebant, ut ipsi in hanc vel illam accessionis partem incidebant, & quoties jam de salute desperandum videretur, tunc febrem esse malignam & venenosam dicebant, atque ad bezaar confugiebant: malignitatis tamen nulla evidentia signa erant, nam nisi ad extremum vires nunquam aperte imbecilles cognoscebantur: Sub febris quidem compressionibus, ut fere fit, pulsus, & alia virium imbecillitatem præferebant, tunc vero medici serio mortem in limine esse dicere, & venenositatem imo venenum, esse in causa asseverare, & eum non posse noctem instantem supervivere asserere: qui tamen paulo post calore febris emergente salutem certissimam, & in proximo affirmabant, & interdum quinque tantum dies ad integram valetudinem & vires recuperandas poscerent, quæ res non semel sed pluries iis contigit, ut sæpenumero eadem die repugnantia loquerentur: Ibi ego ex præteritis accessionum rationibus futuras compressiones prævidens, horasque earum prædicens, tum terrores & responsa medicorum iisdem horis futura ante oculos ponens videbar vaticinari, melioribus tamen horis semper eundem mortis metum professus: Quæ porro mors sub accessione incidit, sub compressione primum viribus collapsis, strangulatisque, sub calore postea paulatim dissipatis.

Extincti ergo corpus cum est dissectum, Ventriculum habuit atro succo plenum, tanta copia ut vix calice comprehendi potuisset: Per mortem nimirum laxatæ venæ humorem elabi permiserunt, venis ventriculi valde magnis & atris: ipsius vero humoris nigredinem roboraliquis occupabat: Splen erat exiguus, quemadmodum in disputatione vidisti à me conjectatum: Jecur valde firmum & solidum, nec tamen magnum: Habitus corporis admodum carnosus, & adeo pinguis, ut pinguedo omnia intestina & viscera occuparet, maxime quidem renes & cor; ea vero pinguedo, qua omenti est, ventriculum totum amplecteretur. *Guarinonius Consultat.* 388.

Alios etiam senes &c.] Recordor me aliquos decrepitæ ætatis vidisse simplici febre Quartana extinctos, eaque intermittente, qui sub horrore maxime illo concutiente decesserint: In hac inquam febre vires nunquam malignitatis indicia præbuere, nunquam urinæ ipsæ, quæ exustionis solummodo indicia contineret, non etiam mali generis putredinis, ut fecissent si fuissent conturbatæ aut perturbatæ, nullum delirii genus habuit, quamvis caput interea valde afficeretur, ne postremis quidem diebus, quibus per spirituum consumptionem, & refrigerationem ab halitibus melancholici humoris, una cum defectu spirituum inductam facultates cerebri infirmabantur: ut enim imbecillitas ad frigus & defectum spirituum sequitur, sic perversio & perturbatio actionum ad putridos vapores, præsertim vero cum illi sunt multæ putredines. *Idem.*

OB-

Observatio IV.

Febris Hemitritæus à scirrho hepatis & exulceratis Pulmonibus ortus.

Puella annos circiter v. nata anno 1643. ab aliquo tempore morbillis laborabat, ex quibus 20. Maj. incidit in Hemitritæum, per cujus totum decursum *adstrictionibus alvi* continuis ut & *doloribus circa regionem hepatis* atque *dyspnœa* summopere divexebatur, ex quo nihilominus convenientibus medicamentis debite adhibitis ad tempus fere convaluit: donec tandem 7. Junij recidivam passa, inter alia de *summo dorsi* cum comite cutis excoriatione, ac regionis *ventriculi* dolore conquerebatur, adeo ut his in dies auctis corpus atque vires interim magis magisque consumpta atque fracta nimis mature inopinato acceleraverint mortem.

Aperto corpore deprehendimus I. Omentum dilaceratum inferius delapsum, Colon intestinum & ventriculum deorsum extra sedem suam propulsa, inflata, Hepar magnum ultra modum, scirrhosum, Ita ut pondere quatuor libras superaret, extendebatur usque ad Lienis regionem, imo infra eam: Vesica bilaria albicans erat non turgens, atque in hujus fundo materia viscosa: parenchyma Hepatis superne, ei regioni diaphragmatis, quæ circa dorsum est, per latitudinem, adnatum erat valide: Ren dexter duplo major sinistro: In thorace, dextra Pulmonum pars corruptioni jam proxima, plusquam mediam pectoris partem occupabat, sinistra vero omnino erat absumpta & in pus commutata, quod in mediastino superne, infra & ad latera adnato, veluti in sacco compresso, erat conclusum, quod etiam post factam incisionem prosiliit: Cor denique non erat pendulum, sed sursum compressum, ab hepatis magnitudine comprimente Diaphragma & Intestina, ac in sinistra parte magis locatum. *Mantissa ad Observat. Plateri pag 43.*

Observatio V.

A Sanguinis missione febris extinctio non semper expectanda.

Refrigerationis sanguinis gratia solum sanguis non est mittendus; Probatur exemplo Cardinalis Toletani, in cujus cadavere nullus fere sanguis, febris tamen ad extremum usque duravit halitum. *Rolfinckius M. m. spec. pag. 372.*

Observatio VI.

Tertiana febre decumbenti à crebriori venæ sectione, vasa omnino exhausta fuere.

Febre Tertiana decumbenti medicorum consilio vicies septies vena fuit aperta; qua sanguinis profusione cum mortem accelerassent, aperto cadavere ne guttam quidem sanguinis inventam fuisse publica fuit fama. *Rolfinckius mech. sp. p. 384.*

Observatio VII.

Diaria febre extincti cadaver exhibuit Lienem maximum, totum epigastrii spatium occupantem.

Anno 1633 Monspelij in Nosocomio fuit cadaver rustici Diaria febre demortui dissectum, In quo inventus Lien ingentis magnitudinis, ac ponderis duodecim librarum. Occupabat enim totum sub epigastrio ventris spatium, ut & ad Jecur quodammodo allideret. *Iohan. Helvvigius Observ. Med. 98.*

Observatio VIII.

Febres acutæ raro sola putredinis ratione sunt lethales, sed ob adjunctum Tumorem, aut grave vitium internum.

Fieri in morbo alia possunt quæ citius mortem moliantur, nam ad febres, quæ ex se morbi sunt, neque alios morbos sequi cogantur, morbi alii sæpe accedere consueverunt, natura à putredine & copia vitiosorum humorum lacessita, & se exonerare coacta, humores vero etiam continere certis sedibus non valente: Etenim partibus externis corporis densioribus & adstrictis factis, humorum excitatio aut expressio ad interiora convertitur, & viscera petit, præcipue vero *Pulmones* propterea quod laxiores aliis partibus sunt, Et *Cor*, quod facile sua agitatione & calore, cum bono sanguine malos etiã humores ad se sub febribus adducit, per faciliq; eos repellens in pulmones intrudit, *Quam rem nos vidimus creberrime cadaveribus resectis;*

rara enim inveneritis corpora quæ sola putredine extincta sint, febre omnia etiam per acutissimas febres extincta cum Tumore aliquo, aut alterius generis vitio in visceribus inveniuntur.

Mitto enim quod *Pulmones* semper invenietis colore purpureo, præsertim versus dorsum, & venis admodum nigris, nam hoc è defluxu sanguinis è corde, illuc etiam post mortem facto evenire potest: Vos invenietis sæpe Pulmonum corpus durum aliqua sui parte, ipsosque pleniores, & non raro pus continere, & interdum etiam cum gangrænæ notis & sphaceli, ubi fere membranæ pulmonum tam succingenti costas, adhærescunt, ut ab illa nisi per incisionem separari, altero saltem in latere, tam quam humor lentus à putredine exsudans, cum spiritu intro extraque ductus sic illas partes conglutinet atque colliget, calore maxime humorem lentum & firmum reddente, adeo ut credere quis possit membranas sic ab origine fuisse conjunctas, certe deduci non possunt nisi lacerentur, aut novacula diligenter adhibita intersecentur: Videbitis in aliis sæpe *Iecur* mutatum, aut durum, aut fractu facile, cum eoque lienem sæpenumero affectum, at interdum: Aliquando invenietis *cerebrum* aliqua corruptione depravatum, sæpe venis admodum nigris, in iis maxime qui delirarint, Aut pituita multa onustum cum somnos & stuporem habuerint *Guarinonius Consultat.* 549.

Observatio IX

Febris continua ab inflammatione sinistri Pulmonis in putredinem abeunte & Abscessu Iecoris.

Anno 1657. mense Martio obijt Dominus Belliévteus, primarius Parisiis Præfectus errore proprio tum Medicorum inscitia: Genio indulgebat, sanguinei erat temperamenti, plethoricus, αἱμοφόβος, medicæ artis regulis parum auscultans, Tribus ante obitum mensibus podagra prehensus est, illi jam pridem molesta, neque sanguinis missio facta est, ratione urgentis frigoris: Vide quam egregie ratiocinabatur adulator V. qui illi erat à consiliis medicis? Omnino necessaria erat venæ sectio, sed maxime hyeme, ob prohibitam insensibilem transpirationem, Podagra citra sanguinis missionem defuncto Erysipelata toto corpore suborta sunt, indicium sanguinis in vasis æstu perciti; cesserunt illa admotis nonnullis topicis remediis: Exacto sextiduo intensus succedit catarrhus, originem videlicet præbente plethorica constitutione, neque tamen ideo celebrata fuit phlebotomia, Purgationem in catarrhi declinationem distulit æger, quæ intempestive suscepta est, à cathartico enim omnia conturbata sunt; Postmodum febris continua succedit, una cum catarrho in pectus decumbente, quare decumbere coactus fuit: In ædibus suis habebat medicum sed nomine tenus, *in partibus* scilicet ut existimo, *infidelium*, qui pertinax fuit in ea sententia, & hæresi sanguinem non esse educendum, ratione urgentis frigoris: Accurrit illico *Valotius* comitibus duobus aliis medicis, qui plurimas instituerunt sanguinis missiones, sed intempestivas, præterierat enim idoneum tempus: Nosodochiorum ægrorum felicior est conditio; Octava die exhibitum à Medicis nescio quod catharticum, à quo adauctum malum: Quia vero de insignibus doloribus internis conquerebatur, Laudanum præbuerunt, quod nihil aliud est quam Opium, aut potius venenum fucatum: Ne vero abrumperetur Sacramentorum series, datum & vinum dit venenum, Emeticum; Fiduciam adhibebat Illustris æger vir suæ sponte Acumini ingenii proprii & prosperæ fortunæ, cætera contemnens, mors tamen obrepsit, nemini declinanda. Munere præstantissime functus est, desiderium sui omnibus relinquens.

Aperto defuncti cadavere, repertus est Pulmo sinister putridus, cum Abscessu Jecoris, quæ nullus medicorum suspicatus erat. *Guido Patinus Epistol. Gallice editarum* 66.

Observatio X.

Febris Leipyria citra viscerum inflammationem à sola humorum malignitate, ob variolas suppressas.

Filius N. tres annos natus laborare cœpit febre acutissima, quæ statim ab initio ad vigorem pervenit; aderat perpetua sitis & inextinguibilis, quæ ab initio ad finem perseveravit, & intra quinque dies extinctus est: extremorum frigiditas sæpe apparuit, & postremis diebus perseveravit, ita ut febrem Leipyriam referret.

Aperto cadavere nulla inflammatio apparuit in ventriculo, intestinis, aliave parte, cujus magna erat suspicio ex symptomatis propositis: Et cum nulla causa appareret tantorum symptomatum, omniaque symptomata essent bene constituta, existimavi gravia illa symptomata à maligna & venenata qualitate prodiisse, Ex variolis nimirum tunc temporis grassantibus, quas puer ille non potuit excludere, ob nativam quandam imbecillitatem, & veneni vehementiam. *L. Riverius cent.* 2. *Obs.* 83.

OBSERVATIO XI.

In cadaveribus eorum quæ febribus malignis extincti sunt coagulatio sanguinis non semper reperitur, sed inflammatio viscerum.

EGo aliique mecum non sine valetudinis damno in cadaveribus febre maligna & petechiali interemptorum dissectis, non coagulationem hanc sanguinis in ventriculis cordis & vasis majoribus invenimus, sed potius Pulmonum, Hepatis, Mesenterij aliarumque partium interiorum inflammationes deprehendimus, de qua re videri poterit *Spigelius* de Hemitritæo. *I. Iacob. VVepferus Tract. de Cicuta aqu. cap. 5. pag. 53.*

AN coagulatio indubiæ veritatis sit? non disceptabo, non possum tamen non addere me hæmorrhagias narium, uteri, renum, tum Patavii, tum in his oris, easque periculosissimas & enormes sæpe evenire observasse, nonnisi à sanguine tenuissimo, admodum fluxili, fervidissimo, extrema arteriarum capillamentorum oscula reserante, quam in virgine jam letho vicina nonnisi ichthyocolla in jusculis carnis, & aqua pro emulsione amygd. dulc. cocta, scil. sanguinem incrassando, compescere valuimus; quod postea in aliis casibus facere consuevimus non sine exoptato successu: præterea cuidam in principio hujus febris venam secari curavi, verum tantum absuit ut coagulationem aliquam animadvertere potuerim in sanguine, ut fibrosum quoque nulla ratione, longo tempore, quovis in loco repositum concreverit unquam: id postmodum aliis temporibus comperi, quamvis rarius in febribus malignis, & fere nunquam nisi primo die venæ sectionem, & quidem solummodo in plethoricis & assuetis, urgente simul pleuritide &c. nunc suadeam. Exc. tamen S. *Pauli* in *παρεκβάσει* de vera, unica & proxima causa febrium malignarum & Petech. esse statuit coagulationem sanguinis intra vasa: Sed si quando aliquando occurrit cruor concretus, non multum absimilis fuit illi qui in violenta morte, aut alio aliquo morbo interemptorum cadaveribus omnibus frigefactis reperitur: At posito sanguinem in his febribus coagulari ac propterea minuta vasa pervadere non posse, neutiquam tamen id à frigore fit, neque illa congelatio quædam reputanda est; nam ipsemet S. *Pauli* l. c. §. 19. calorem in sanguine, qui ipsissima febris est, postquam calorem febris ephemeræ comparavit calori in liquore à balneo vaporario, in Synocho imputri à balneo Mariæ, in Putrida à balneo Arenæ, in maligna & pestilenti similem statuit ab igne aperto profecto, Et licet dolose benignus & blandus plerumque appareat, insigniter tamen penetrantem & adurentem contendit §. 14. sc. à sero & sanguine adustis, ut refert §. 17. Et quis tota massa sanguinea suprà modum effervescente particulis gelidis locum superesse in animum inducere sibi posset? Unde etiam dictus *Pauli* nullibi tales admittit, ac potius coagulationis causam à salino principio derivat: Clar. D. *Francassatum* refert D. D. *Esholtius* in Clysmat. nova, in venam jugularem & cruralem animalis injecisse aquam separatoriam sed debiliorem, animal actutum interiisse, omnem sanguinem coagulatum magis in vasis quam circa intestina fuisse: Apud D. D. *Leisnerum* leguntur liquore nitri in sanguine scorbutici producta, unde constat coagulationem à calidissimis in sanguine affici: *Interea observationes illæ merentur ut attente considerentur magni momenti in re medica, optandumque foret ut plures solertiam in experiendo ostenderent, certe non tot frigida & jejuna sæpe è cathedris resonarent:* Ex observationibus his hoc quoque notatu dignum est Sal tartari in cane sanguinem fluidiorem & solito rubicundiorem effecisse. l. 4. spir. salis armon. in scorbutici sanguine nullam mutationem Observ. 1. ut nec in phthisici Obs. 2. effecisse: in alio scorbutico cum lapide hæmat. d. colorem intendisse; in hæmoptoici grumo nihil impressisse: Ex quibus paret non omnia salia coagulare, sed solummodo acida; Alkalica fundere potius & colorem intendere, quod quoque fecerit spir. salis armon. colorem rubicundiorem parando, ac si Alkalicis magis cum sanguine conveniret quam ut illum destruerent, si solummodo non in magna copia immixta sanguini fuerint: Alias serum sanguinis calor quoque conspissat quod non solum videtur sero sanguinis seorsum in patina prunis ardentibus subjectis calefacto, sed quoque in pleuritide & febribus putr. sanguine v. s. emisso, qui densa sæpe nunc sub flava, nunc grysea, nunc subviridi pelle obducitur, vere hujus sobole: Idem in catarrhis, coryza, & broncho, in vulneribus, & ulceribus quando materia dicitur, concoqui conspicitur. *Idem:*

OBSERVATIO XII.

Febris maligna petechiali extinctus ostendit vitium iecoris, vesica fellea lapillis obstructa; ventriculi materiam vitiosam in cavitate & venis continentis: Pulmonum sanguine melancholico refertorum, Cordis flaccidi, livescentis, &c.

CUm Reverend. & Illustr. Princeps Henricus Julius, Halberstadiensum Episcopus, Dux Brunsvvicensis, &c. 7. Jul. ad convivium invitatus esset, sub aperto Jove ad multam usque noctem bibisset, videbatur tandem dolorem aliquem ex redundante crapula circa ventriculum manifeste sentire: Domum delatus vomitum ciere nitebatur, verum cum se incassum agere videret, somnum ad matutinas horas protraxit: Sequenti die *in omnibus membris lassitudinem* & veluti fractionem sentiebat; aderat præterea febricula quædam furtiva; Ego persuadere conabar, ut quo citius, eo melius, præmisso aliquo vomitorio, ad venæ sect. animum applicaret, sed Princeps Illustriss. fastidio medicamentorum ductus consilium rejecit, quin perseverans in solita victus ratione morbo veteratori & ludioni liberiorem in corpus libidinem exercendi copiam fecit: Er jam quarto die etsi videret fieri aliter non posse quam ut lecto committeretur, nullo tamen modo ad vomitorium aut aliud remedium persuaderi potuit: Antecedente tamen nocte ab exhibito extracto Bezoartico (etiamsi non omnino rationabile videretur) pro eliciendo sudore, sudor exivit non admodum copiosus, sed tenax & quodammodo glutinosus: Altero statim à sudore die venam communem in dextro brachio secari voluit, unde sanguinem aterrimum maximeque glutinosum, ad ℥vj. circiter extraximus: Tum vero prima vice morbi vehementia apparuit, & manifestabatur magis *Febris continua maligna*, correspondens duplici Tertianæ, ob exacerbationes quotidianas, quæ bis etiam in

die exoriebantur, semper à prandio pejus habebat: aderant vigiliæ nocturnæ interruptæ, Vomitus & diarrhœa bilis porraceæ & æruginosæ, cum crassissima pituita adjuncta: Aderat *Singultus* omnium gravissimus & prope incomparabilis: Cum animadverteret *Princeps* primam statim noctem, eamque criticam sibi adeo molestam fuisse, consensit tandem duos alios advocari medicos, die à morbo 8. Illi in eandem ivere mecum sententiam hujusmodi naturæ conatum per vomitum esse imperfectum: Dedimus pro Digestivo aliquoties jusculum alteratum cum syr. acetoso simplici ad juvandam vomitionem quod aliquoties eduxit materiam viridissimam & maxime æruginosam. Porro cum illud non sufficere unum videbamus, & in hypochondriis venisque mesaraicis *magnas* insuper *obstructiones* advertebamus, ad medicamentum aliquod solenne pro pravorum humorum pleniore eductione progressum facere animati fuimus, Quod cum renueret Illustr. vix obtinuimus ut sequenti die infusio agar. & rhei cum mechoac. & Syr. diaser. in exiguam quantitatem redacta sumeretur, quæ aliquid præstitit, sed non ad voluntatem nostram; quare reliquum clysteribus repetitis suppleri oportuit: Ventriculi autem affectiones & *Singultus* pergebant, cum perpetua urinarum cruditate, pulsuque admodum debili: Suadebat ratio præparare & purgare materias illas, sed vix topica ferebat Princeps: Inscio exhibuimus infusionem mechoac. cum modico Tart. præparati in cerevisiâ factam, qua exigua vacuatione multum juvabatur, & spes erat omnino, si obsequutus amplius fuisset, futuræ sanitatis, verum se sublevatum quodammodo sentiens, etsi febris perseveraret eadem, magis magisque intrinseca medicam. damnabat, solis topicis & bezoarticis contentus: Hinc crescente pravorum humorum copia & malignitate, perseverante singultu, urinis crudis, pulsu debili, circa iij. cœperunt per universum corpus erumpere pustulæ quædam latæ, partim petechias, partim variolas, partim morbillos, etiam aliquid aliud referentes, sed prope omnes rubræ & pruriginosæ supra cutem manifeste elatæ, cum levi delirio; usi frictionibus, cucurbitulis dorso & inferioribus partibus applicitis, unde sanguis primo acerrimus & crassus exiit, & sic à delirio ulteriore liber evasit; Atqui cibum admittens nullum, sensim labescentibus viribus, auctaque malignitate manifeste, XXII. morbi die placide obiit.

Cadaver apertum est, & 1°. Pinguedo exterior omnino lutea apparuit, ratione continui caloris. 2. Intestina flatum plena, attamen bene colorata. 3. Renes pulchri & vividi, nisi quod in sinistro aliquod exulcerationis initium apparebat. 4. Jecur in substantia quidem bonum, sed in colore ciceribus rubeis assimilatum. 5. Vesica fellea repleta decem levibus lapidibus, extra luteos, intus nigricantibus, qui tamen facile dissolvuntur, minima vero bilis portio inventa. 6. Ventriculus satis quidem magnus, sed extra lividus; apertus materiam continuit ad ℥viij. circiter coloris sanguinei, non tamen ita rubescentis, substantiæ crassæ cum parvulis quibusdam frustulis misti coloris: Hanc quidem materiam omnes ἐμψύχως judicavimus causam fuisse præternaturalis istius *Singultus* & destructi appetitus: Et certè erat ista maligna omnino, & judicio nostro nullomodo probanda: sit vero illa in corpore ipso ex naturæ erroribus progenita, aut potius aliunde deforis causata, non determinamus; Venæ porro ipsius ventriculi ejusdem plane cum materia intus contenta coloris insigniter apparebant; membranæ vero sine carne tenues erant & subtiles. 7. Lien parvus admodum & flaccidus: inde judicavimus Jecur à materiâ melancholicâ non bene potuisse purgari. 8. Thoracem quod spectat, Pulmones sanguine melancholico referti & tumidi, unde *dyspnœa* circa finem morbi. Idem aspersus erat maculis hinc inde viridicantibus, cum albedine quadam circumcirca manifesta. 9. Cor admodum parvum & flaccidum, coloris livescentis, succi paucissimi & nigerrimi. 10. Guttur & œsophagus purus & omnino mundus: 11. Cerebrum pulchrum quidem & copiosum in substantia, sed in dextra potissimum parte nonnihil inflammatum unde venæ valde inflatæ & rubicundæ apparebant. *G. Theophilus Bierlingius Adversar. curios. cent. I. Obs. I.*

In *Nominibus membris lassitudinem*] Lassitudo spontanea triplex statuitur, una Tensiva, qua intendi videtur corpus, orta à plenitudine vel copia humorum fibras distendente: Altera ulcerosa, ubi ægri, cum moventur ulceroso sensu afficiuntur; ex humoribus acribus & pungentibus ac quasi vulnerantibus cutem & subjectam carnem excitatur: Tertia contundens vocatur, quando ægri moventur sibi omnia membra conquassata & contusa arbitrantur, & calorem cum motu & tensione sentiunt: Oriri creditur ab humore vitioso copioso transfuso in totam corporis molem; qui musculos excalefactos ita attollit, ut phlegmoni persimilis affectus videatur; At cum in Lassitudine spontanea, plerarumque Febrium intermittentium comite idem sit molestiæ sensus qui in ea quæ corporis motum vehementem aut diuturnum consequitur, quo & animales spiritus consumuntur, & musculi exercentur multum fatiganturque, necesse esse indicat *Franc. Sylvius* App. tr. 10. §. 369. ut aliquid alterutri vel utrique simile accidat corpori per talem febrem intermittentem: Intermittente autem febre non raro spiritus animales copiose consumi, aut ipsorum saltem productionem novam impediri certum est; Unde non mirum censet si tunc ægri patiantur lassitudinem talem qualem solet producere animalium spirituum consumptio, motum vehementem aut diuturnum corporis subsequens; Sed præter hanc causam in febribus Intermittentibus aliam statuit, Humorum nempe halituumque multifariorum & quidem vitiosorum, translationem quaquaversum, ad ipsosque adeo artus, artuumque musculos, musculorumque membranas, cæterasque partes valde sensiles quæ ab ipsis tum gravantur, tum roduntur ac mora mordentur, adeoque non minus defatigantur ac si motu diuturno ac vehementi essent exagitatæ: quoties namque diutius, simulque vehementius agitatæ sunt ac notæ partes, toties dolore lacerantur urgentur, quod videtur adscribendum humoribus, ob spirituum animalium magnam deperditionem motui notato debitam acrioribus:

Cum

Cum vero humores illi acriores facti febres producant molestas fieri nequit ut ab iisdem humoribus non rodantur, emordeanturque partes sensiles, patianturque affectionem similem lassitudini descriptæ.

Magnas obstructiones] Obstructiones laudatus *Sylvius* fieri censet quoties roro præsertim corpore, capite saltem cum partibus maxime vicinis, ab æstu solis, foci, balnei, vel potu generosi, vel aromatico; corporis motu vehementi aut febre ardente &c. incalescente solvitur solito magis pituita eademque transfertur quaquaversum per arterias venasque cum sanguine; ast per vasa lymphatica, vel propria cum lympha, vel proprio liquore inibi præparato, A superveniente autem confestim, satisque manifesto frigori, nunc aëris ore patulo inspirati, nunc potus imprudenter magna copia ingurgitati, denuo coagulatur eadem, paritque in ipsis subsistens notatam obstructionem, quam subsequuntur aliquando tumores aliquando ardores. Quæ causæ pleræque in prædicto Principe occurrerunt.

Observatio XIII.

Febris maligna ob vitium Pulmonum inflammatorum, Cordis pinguedine obruti.

VEnerandus Abbas cum cœpit ægrotare, ea febre tentatus fuit quæ Tertianas accessiones haberet, & non solum frigore, sed horrore eam accedens vexaret, at sub finem quintæ diei, qua eum accessi, pulsus tam exilis tamque languidus visus est (quamvis minus creber esset) ut rem ipsam longe aliter se habere judicarem, in quo judicio ego confirmor hac vesperi, nam color quidem major est, & *pulsus crebrior & aliquanto major*, tamen non multo firmior est factus de quo ego sic statui, quod hoc mane esset hora compressionis, sub qua ipsis venis & cordi minor esset micandi necessitas, ita tunc judicii mei prolationem ego suspendi, ut viderem prius febrem apertam, quo constituto, & urinarum adjecto statu, quæ turbidæ sunt, etsi non admodum coloratæ, quæ ante longe fuere turbidiores, Ego non possum non suspicari hanc febrem malignam esse, & ideo à Tertianæ natura longe remotam; neque bilem solum aut sanguinis tenuiorem partem certa corporis sede comprehendisse, sed & omnem sanguinem, & ubique infra caput vitiare, non putredine illa exurente, & humidum absumente, sed sanguinem tamen dissolvente, h. e. quæ humidum ejus evocet.

Mortui aperto cadavere, sed sero admodum, totum bile suffusum erat, albis partibus naturalium omnibus mutatis, & carnibus in obscurum & nigrum, *Iecore neque ad Lienis colorem, ut solet in mortuis, inclinato*, neque ad pallidum sed ad lividum & terreum quendam colorem, sanguine intus atro, quasi per corruptionem ut facit, partim in bilem flavam partim in atram versus esset, Pulmones, ut solent, à tergo ad lienis colorem erant conversi. Cor sine pituita illa solita in mortuis, sinus suos exiguo sanguine suffusos habebat, & iatus quasi percocti cordis carnes referebat, Extra vero tanta pinguedine obrutum ut mirabile videretur, qua pinguedine etiam totum corpus scatebat, penitus lutea, & quæ cordi obvoluta erat non solum lutea, sed ad cuspidem ejus etiam in viride vergente, ut si esset corrupta: Fœtorem vero corpus citum habuisse visum est, nam octava hora à nece, ferri ejus odor non poterat, *Christ. Guarinonius Consult.* 141.

NOn putredine illa exurente &c.] Duo namque ego putredinis genera in nostris corporibus invenio, alterum quod fit vi obstructionum, & conclusionis, & concalfactionis multæ, quæ exustionis est similis, alterum illius putredinis est quæ infirmitatem humorum in corruptionem proclivium, & partium continentium vim suam minus integram tenentiũ & educẽdo humido una cum proprio calore fitur enim succi fructuum, & uvæ, malis tempestatibus comparati facile cœlo vel minus calefacto putrescunt, sic sæpe sunt in corpore humores ita male coosecti, ita in sui natura parum firmati, ut facile in putredinem delabantur: Etenim cum calorem suum perfecte non soerint assequuti, noo possunt in sua natura contineri, quin à quocumque externo calore suo humido & calido priventur: maxime cum partes eos complexæ & servantes fuerint imbecillæ: hoc vero genus putredinis à spessatis valde remotũ est, nam sicut in eo quod per exustionem fit natura sæpe superat potredinem, ita in altero facile succumbit, *Idem*.

Pulsus tam exilis] In universo corpore vitium esse censeo & jecore præsertim, cor tamen infirmum primum in pulsibus sentitur, non quod revera aliis partibus infirmius sit, sed quoniam spiritus ipsi vitiati sunt, cor vero meliores ad se trahens, eminentiores partes illis privat. unde Pulsus in brachiis fiunt infirmi, & magis in uno quam in altero, ut pejor sanguis & spiritus in uno aut in altero est: ita vitij pulsuum causa non semper in corde est: sic enim pares partium pulsus essent semper, quę enim uni tertio sunt similia, & paria, inter se similia & paria sunt; ergo vitiorum causæ sæpe in partibus suot, ut infirmitatis, inequalitatis cujusque & etiam celeritatis, ut calor major in aliqua parte esse potest, unde etiam crebritatis causa esse posse videatur: verum quoniam quandoque ioitium pulsationis cum cordis motu est, crebritas numquam sine cordis consensu esse potest: major itaque potius fiet aut minor pulsus, celerior & tardior, aut etiam inæqualior in parte, ut calore & frigore majore, & vario humore pars tenebitur: qoo constituto possumus statoere, & recte, quod pulsus infirmus esse potest & cor infirmari magis quam alia viscera à medicis creditur, tamen non semper ita est, nisi proprio morbo affectum fuerit, alioquin illud valentissime sese ad extremum usque tueri potest: ita prius partes quas tangimus infirmum pulsum habent sæpe, quooiam cor de spiritu & sanguine impuro majores partes ad se trahit, reliquas alijs relinquit: Itaque hæc summa est quod non semper pulsuũ debilitas viribus cordis respondet, cujus rei signum est quod cogitatio sæpissime bene habet, & sensus, motus tamen debilitatur; sæpe etiam motus validus est nisi morbus in capite valde possit, sed cerebrum bene habet, quod exiguus spiritus illis satis-

faciat, tamen pulsus infirmi existunt, qui cum in extremis partibus sint, etiam ad vasorum amplitudinem copiam majorem spirituum requirunt quam motiones faciant, & longe majorem quam sensus, ut in hoc ægro conspicimus, in quo imbecillimi pulsus artuum, motiones tamen robustæ sunt, robusti magis sensus, pulsu qui in hypochondrijs sentitur, vehementi manente, quoniam fit ab arteria cordi proxima. *Idem.*

Cor extra pinguedine obrutum, intus &c.] Inde exilitas pulsus deduci potest, pinguedinis enim moles cordis explicationem liberamque sistolem & diastolem impedire potuit, cum paucitate sanguinis in ventriculis: hinc cum modicus in arterias influeret, accedente vitio cordis substantiæ, non debilis non potuit esse pulsus.

Pulsus crebrior & aliquanto major] *Sylvius de le Boe* App. Tr. 9. §. 109. ex suis principiis pulsus durante calore febrili frequentioris, ac simul solito minoris, id quod haud infrequenter contingit, & malum portendit, causam esse ait quando austerior fuit succus Pancreaticus paroxysmum febrilem excitans, à quo eousque inspissatus fuit sanguis ut à bile dominium occupante, atque in corde æstus causam excitante, nequeat tamen sanguis eo usque rarefieri ut simul pulsus fiat pro ratione caloris magnus. *Robustiorem* pulsum durante calore febrili fieri dicit quoties spiritus animales majori copia & à sanguine secedere, & ad omnes partes, ipsumque adeo cor propelluntur unde universus quoque animalis motus itidem potentior plerumque observetur. Hujus autem secretionis copiosioris causam putat Bilem cæteris humorius prædominantem, atque universum sanguinem magis fluidumque præstantem, unde facilius unde copiosius puta secedere varios ex sanguinis massa liquores: *Debiliorem* contra si spiritus animales pauciores à sanguinis massa secernantur pauciores ad motus & sensus organa deferuntur: Illud autem fieri censet ob *succum pancreaticum* vitiosum, atque acerbum magis quam acidum sanguini, aut durante frigore, aut continue majori copia admistum, eundemque plus minusve coagulantem, & ita quidem ut à bile durante calore dominium habente satis solvi, & ad partium variarum secretionem disponi nequeat unde facile patet hos Pulsus durante calore febrili minores debilioresque nil boni portendere, quin potius periculum magnum manifestare: hinc non mirum si aliquando subito pereant ægri tales, præsertim quando absque causa ejus manifesta, qui prius habuerant durante calore pulsus satis magnos & robustos, paulo post obtinent parvos ac debiles: Signum enim est humorem acidum vel acerbum aliquandiu in quibusdam ductibus pancreatis lateralibus subsistentem vitiare, atque invite fonte, corde, sanguinis effervescentiam vitalem ita turbare ac invertere, ut facile extinguatur ignis vitalis, ipsaque adeo vita pereat: Illud autem non raro evenit non tantum in febribus epidemijs, verum alijs quoque tum intermittibus tum compositis, quoties præsertim nunquam immunes sunt à febre ægri, atque permanente in ipsis calore fit tamen pulsus tum minor tum debilior, ut plurimum mortis metum incutiens, ipsamque plerumque tandem producens &c *vide plura l. c.*

Observatio XLIV.

Febris maligna in Corde focum habens.

IN hoc ægro non aliam febrem existimo quam malignam, nedum continuam: Malignam vero intelligo quæ putredinem sequatur, vel mali generis, quę propria corruptio mixti est, vel quæ etiam in locis fit ad cor sitis: unde quanquam humor admodum acris non sit, & vel sanguineus vel pituitosus sit, neque acrem calorem efferat, malignam tamen febrem facit, quoniam humores penitus corrumpit, & cor opprimit, vidimus sæpe in mortuis dissectis Cor habuisse tanquam stipitem pituitosum, qui detractus ramos totidem haberet quot vasa à corde in pulmones pertinent: Vidimus alios capsulam cordis habuisse plenam humoris in pus conversi, qui fere ad extremum vitæ per tres dies liberati à febre visi essent: Alius quibus membranę succingentes costas essent luteæ, & erysipelaroso effectu corruptæ, etsi minime in tumorem elatę, quibus tamen urinæ fuerunt subjugales quoniam corruptio ad venas quoque festinabat, quanquam erysipelata ipsa viscerum per se etiam malignam febrem faciant, unde non sit mirum si in malignis febribus sæpe urinæ ad naturales accedant: Hic certo loco prope cor putredinem esse, neque ad venas pervenire credo, sed circumscriptam & conclusam in aliqua parte esse, cum qua cor conjunctissimum afficiatur, ad ejus tamen ventres putredinem non transire, nam ventres cum arterijs & venis conspirant, ad corpus totius cordis emanare affectum inflaminationis, & per corpus aliquod arteriosum membranosumque. Arterias quoque maxime affici in ipsis malignis febribus mihi nota summa est, quod efflorescunt sub eis in cute puncta rubra, quæ non ipsum sanguinem, minus eum qui in venis est, sed spiritum sanguineum, qui in arteriis continetur, effervescere, & in vaporem liquari indicant, tum per oscula ipsarum exprimi: Sanguis enim crassus nigresceret subito, imo spirituosus is sanguis debet solo fervore dissolvi, non etiam putredine, alioquin suum colorem non servaret, quod habere potest arterijs calefactis, & dum vasa crudo & lento humore impedita sunt eorum membranis aliquo inflammationis genere correptis, propter obstructiones & concalfactionem, membranis inquam affectis tumore sive erysipelatode sive phlegmonoso & per ipsas longius effuso, corde succingente dicebam cum membranis vasorum, cor earum initium cum sit, maxime censentit, & ab illis maxime afficitur, una cum sanguine, & pro modo affectus infirmum fit, & una arterias imbecillirer movet: Linguam animadvertiā ventriculo, cum quo tunicam communicat, & per ipsum à jecore maxime affici; A pulmonibus autem, cum quibus ventriculus nihil commune habet, sæpe minime affectam vidi: In hoc ægro affectu cum sit cor credo maxime sui in corpore affectum, & cum eo ventriculum ma-

male habere, non humoribus communicatis, ut à jecore fit, sed consensione caloris vitiati, unde etiam malæ & nares extreme rubentes videntur: Si materia etiam in capsula cordis collecta sit, cor ipsum, non sanguis aut urina afficietur, & cum corde arteriæ potissimum: A corde autem ita male se habente, præter pulsum animus quoque anxius factus est, nihil sine anxietudine agit, cujus causam ignoret & supra morem agens etiamse apud sese non esse indicet. Et hæc moris læsio mihi species pessima est insaniæ, quæ non à capite vaporibus febrilibus pleno, sed à corde anxio & oppresso venit, & fere mortalē in omnibus animadverti: Ex quibus moriturum cito hominem crederem, neque auxilij locum ullum esse existimarem, parte tam principe tum oppressa, ut pulsus præcipue indicat, & dictum insaniæ genus, eaque à remedijs remota, & jamiam tabescenre, ut pulsus durities, parvitas & imbecillias ostendit cum summa frequentia. Hic xii. die extinctus est *Guarinonius consultat.* 198.

Observatio XV.

In Peste carbunculi extra emergentes, alios intra latentes, supponunt, Exanthemata male affectos pulmones.

IN Peste illud à nonnullis fuit animadversum, quod quibus Carbunculi exterius extitissent illis, si ipsi tumores in trunco fuerint, viscera quoque similibus infecta fuere; Sic autem rem respondisse, ut cum illi tumores in inguinibus, Jecur, cum in axillis extitissent, cor id haberet Quibus vero Exanthemata effloruissent, ijs proprie Pulmones male haberent. *Guarinonius consultat.* 549.

Observatio XVI.

Malignæ febres ut plurimum à putredine fiunt.

MIror ego magnos Medicos qui malignitati febrium credunt resistere quibusdam, quibus nihil educitur è corpore, & potius in eo omnia comprimuntur, cum malignæ febres multam putredinen contineant qua ipsæ consistant, Quod licet in cadaveribus sublatorum morte ejusmodi cernere. *Guarinonius consultat.* 584.

Observatio XVII.

Lues Pestifera in ovibus & Iuvencis ob vermes hepar depascentes.

ANnis 1663. & 64. quibus mactatarum ovium, vitulorum & invencarum Hepar, reliquis visceribus nullam præternaturalis constitutionis faciem exprimentibus, vermes prosectoribus obtulisse, fidem fecit experientia abunde, adeo ut lanio eo tempore quo frequens est mactatio nullius hepar inventum sanum asseruerit: In gregibus hoc in Ducatu oviarijs præcipuis quatuor, junctim spectatis, cum 3000. oves fuerint numeratæ, vix xl. tandem supertuisse relatum: Vermis id genus hirudinem prima facie referre videtur, Ad opilionum quorundam mentem esu numulariæ malum hoc contrahitur, quod vix verisimile, cum planta hæc ex Matthiolo, vim habeat glutinandi sitque vulneraria atque omni æstate lætus sit plantæ proventus, mali autem rarus: Cervi quoque & lepores in campis & nemoribus vel mortui reperti, vel oberrantes languidi: menstrua hæc fuit strages quæ dicto spatio terminata venatorum curam simul terminavit, Demortuorum autem & moribundorum corpora Hepar & pulmones putrilagine corruptos & sphacelatos exhibuerunt: Cervorum hepar similem vermium fœturam edidit: Inter domestica præprimis ovibus & juvencis calamitas hæc fuit infesta, equinū, caprinū & Suillum genus ab hoc malo mansit immune: Oves fueruntsine discrimine omnes tum seniores tum agni; quin & fœtuum utero conclusorum hepar simili labe fuit infectum: vitulorum quorundam fuit vitiosum: Anniculorum autem & biennium invencorum Juvencarúve saecus fuit vermium; Armenta autem & boves annosi rarissime laborarunt tum quia durior eorum constitutio, tum quia alimentum siccum, fœnum fere toto anno vorant, In nonnullis hepar solum in insignem excrevit molem, in nonnullis simul pulmo &c.

MAteria proxima ut omniū vermiū accidentalia lege in animalibus genitorū, unanimi physicorū suffragio, ita & horū substantia, fuit corrupta putrida, sive sāguis sit, sive hepatis portio corrupta sordidaq; omne autem putridū ex se & sua natura vermes generat. id quod Ath. Kirkerus Scrutinio de peste comprobat: causa putridæ hujus substantiæ remota cum malum sit commune, communis esse debet, quę vel in Aëre, vel cibo & potu quærenda: Aer quidem ratione (non substantiæ, quæ quia simplex & subtilissima mutari nescit) accidentium varijs exhalationum è terra & aqua & rebus putridis effluvijs, & vermiculis infectus corpus nostrū alterare & immutare potest; sed pulmonum substantiam quam totam subit, cordisque regiam citius quam hepar invadit, malitieque & pravitati sigillum incessanter sanguini & spi-

& ſpiritibus cor tranſeuntibus imprimit, Plurimorum autem brutorum pulmones vitio tum caruere omni: *Aqua* accidentium variorum ratione pariter ſpectata cum varias in corpore diſtributa partes alluat, nocivis impregnatur qualitatibus ad ruinam diſponere videtur partium compagem facilius: Et ſane quaſdam novis qualitatibus anno 1664. fuiſſe adulteratas nonnullis in aquis ſtrages arguit: Aquam vaſe concluſam, ſolique expoſitam, mox in vermes animari quotidiana docet tum in maritimis navigationibus, tum intra privatos domuum parietes experientia, Num ſeminio vermium fœcunda aqua, à brutis hauſta, fœcunda evaſit in corpore, vermeſque hepatis dulcedine allecti fixam ibi collocarunt ſedem? Ego licet Aquarum adulterationem data ratione convictus non negem, poſteriori tamen vacivas aures prebere prohibeor, tum quia diſſitis etiam in locis, aquarum vigore ſuperbientibus calamitas illa hepatica fuit ſuborta: tum quia partes Oconomiæ animalis reliquas dulcedinis laudes æque conſpicuas advenæ iſti non occuparunt.

Ad *victum communem* igitur, ſive pabulum, idque adulteratum tum pluviarum frequentia, tum Rubiginum vehementia confugere malo: frequentiſſimi anno 63 pluviarũ recurſus ante ſ..cti quam ſuam ruticolæ in ſegetem immitterent falcem humidius brutis ſub dio commorantibus dederunt nutrimentum: qualis autem ratione qualitatum cibus, talis ſanguis, qualis ſanguis, talis partium conſtitutio: humiditas vero excedens latam putredinis viam ſternit, cui auxiliatrices manus æſtus inſignis pluvioſum tempus excipiens tulit, cujus injuriæ bruta impatientia, largiori aquarum potu majorem æſtuantibus, & ex precedente nimis humido pabulo labefactatis viſceribus aſperſerunt labem, Acceſſit frequens *Siderum ſaliva, ut Plinius* loquitur h. e. Roris noxij illapſus: *Meurerus* quæſt meteor. p. 321. noxium Rorem vocat minutiſſimas guttas illas quæ ſplendente ſole tacite depluunt, rebuſque naſcentibus adhærentes ſunt exitio, *Virgilius*. lib. 1. Georg. *rubiginem* appellat

Mox & frumentis labor additus ut mala fruges
Eſſet rubigo.

Scilicet ut rubigo ferrum, ita Ros ille noxius lædit vegetantia, Ros ille mellitus cruda plurima in ſe continet, & vaporem incoctũ, qui proinde adherens oleribus, plantis, arborum folijs & gramini ea facile corrumpit, abitque in virus quod quidem dulcedine pecoribus imponit, at calore urente rubiginem ſatis affert, cum deſtituatur humido alibili, variiſque interdum ludat figuris in fructibus & folijs, in quibus ſerpentum figure ex uredine in pomis aliquando conſpectæ: Neque vegetabilium tantum ſed & animalium conſtitutionem ros ille putrefactus labefactat, eo magis quo majori ille pollet malignitate & acrimonia: Noxio hoc rore juvenci & oves noſtrates largius inſuper ineſcatæ, eam ſine dubio hepatis labem contraxerunt: materiam illam multi dixerunt ſulphuream, ſed rectius forſan arſenicalem vel auripigmento affinem; quamvis & his turgeret ſulphur, ſed putre factum & corruptum & pariter hoc ſal cauſticum & adurens, & Mercurius principia reliqua uniens & nectens ut ait *P. I. Faber* Panch. l. 4. c. 45. malignitatem de ſuper ortam adaugent aquarum inundationes, excrementitiam, ſerpentum, bufonum & lacertarum ex antris materiam varijſque virulentarum quiſquiliarum ſordes eluentes & in paſcua cũ limo deponentes. Adeo pabulo inquinato ſi bruta veſcantur, concepte virulentiæ truculentiam non poſſunt non incurrere &c.

Sed cur *Hepar* præprimis non cor, lien aut ventriculus concepta malignæ putredinis labe, anguſtum vermibus domicilium aperuit. De pabuli conditione hepar reſtari veteres non latuit: Ex *Vitruvio* habemus quæ ſuſcepro de ſalubritate locorum ex hepate augurio oppida condi antiqnitus cœperunt. Quod autem jecur præprimis putredinem concipiat ſpuriumque vermium fiat marſupium ſubſtantiæ rationi hoc imputandum cenſemus, etenim ex *Galeno* 4. de v. p. 12. Sanguis eſt mediocriter condenſatus, mollis, inſignis magnitudinis, dulcis, calidi & humidi temperamenti, atque hinc ex alimento humido & pravo, & ex hoc genito ſanguine quem omnium abundantius excipit facilius quam viſcera reliqua ἀϱϱωςίᾳ laborare & ad putredinem diſponi poteſt: τονίας fructus eſt profluvium, quod bilioſum reddit cauſtica & urens rubiginis facultas, ſuæ qualitatis characterem humoribus imprimens, inde diarrhœa bilioſa ſeu cholera in brutis naſcitur: ſed ſi nulla fermentationis lege humorum pravorum fiat ſeparatio & excretio, majorem hepar ſufferre tenetur mulctam: *Ventriculus* cum malignitas involucris alimenti craſſioribus concluſa lateat, illam cum alimento à ſe expellit, adeoque ita affici nequit: *Cor* quidem communicatum ab inferioribus chylum infectum admittit, ſed impreſſo ſanguinis charactere cito in arterias illum tranſmitit omnemque à malignitate intentatæ injuriam calidi, quo abundat ſpirituumque ope amolitur, *Lien* numeroſa arteriarum ſobole inſtructus ſpirituum vitalium miniſterio pariter maligni hoſtis atrocitatem eludit. *Hepar* vero arterijs & ſpiritibus vitalibus non ita munitum, latum ingredienti & diutius hic commoranti hoſti concedit campum, qui fractas jam ab intemperie humida vires magis frangit ut nec feliciter ſuo fungi munere, nec ſanguinis per venas ad cor circulationem debito modo undequaque promovere queat, Subſiſtens itaque alicubi materia prava putredinemque concipiens ipſam deinceps hepatis ſubſtantiam inficit, & cauſa putredinem hepati inferens proxima audit, Hepar ita affectum materiam vermium generationi uberem & aptam, locumque caloris ſuavitate ſpuriæ ſobolis excluſioni congruum ſubminiſtrat: Quid ſi ingeſtum cum alimento venenum ſoli hepati ſpecifica qualitate contrarium fuerit? Quamvis vero ovium quarundam *Pulmones* heterogeneam illam vermium prolem exhibuerint per conſenſum tamen rupto ad pulmones circulationis lege, ſive verminoſo ſanguine, ſive ſeminij apparatu, ex hepate id fuiſſe ſubortum dixerim, vermes, qui ſui multiplicativi dulcem hepatis & pulmorum ſubſtantiam depaſcunt facile ?. *Chriſtianus Fromannus Obſerv.* 188, *miſcel. curioſ. anni* 7.

Observatio XVIII.

Apertio aliquot cadaverum Febri maligna Piſis Anno 1661. graſſante, jugulatorum, ex deſcriptione Clariſſ. Ioh. Alph. Borelli, ad Clariſſ. Marcellum Malpighium tranſmiſſa.

Epistola I.

Me detinuit curioſitas aperiendi quædam Cadavera in hoc Zenodochio, ut pateret præſentium morborum natura, quæ mihi evidens facta videtur. Plerùmque incipiunt

cum Typo febrium tertianarum simplicium, capitis gravitate, dolore stomachi, oris amaritudine. Septimo die febris fit continua, undecimo maligna evadit; & quibus alvi fluor non succedit, decimo quarto die & interdum citiùs moriuntur.

In quatuor cadaveribus, quorum sectionibus interfui, nulla notabilis læsio in pulmonibus visa est, excepta aliquali aridirate ab ardore febrili forte inducta; in reliquis sani apparuere. Mesenterium pariter & glandulæ in ipso contentæ nec putridæ, nec corruptæ erant, ut dubitabatur. Substantia quoque hepatis & lienis nullâ lesione afficiebatur: vesica tantum biliaria insigniter turgebat, & insuper ventriculus eodem humore bilioso affluebat, & in aliquibus intestina eodem colore tincta inventa fuerunt. Hoc est illud totum, quod adhuc usque observatum fuit in omnibus hujusmodi morbo extinctis; eunctis magna siti & ventris dolore laborantibus; alijs delirio, oris amaritudine, vomitibus, inquietudine magna afflictis. Post alvi fluorem levamen supervenit: Patet, nullius auxilij esse sanguinis missiones, quia nulli, qui perijt, defecit hujusmodi remedium, etiam ter repetitum. Hic in usu non sunt magnæ purgationes, ideo earum fructus ignoratur. Quidam sibi persuadent, utilissimam esse sanguinis missionem hirudinibus: sed quia talis effectus nullam percipio rationem; nec intelligo, quodnam sit discrimen, supposita sanguinis circulatione, inter missionem sanguinis è brachio, & illam quæ fit ex alia parte, mediantibus hirudinibus: dubito an casus hirudinibus famam conciliaverit, cum ipsæ fortè non conveniant. Ut demum me servem amicis meis, præter consuetum vivendi modum, utor refrigerantibus, & haustibus aquæ singulo manè jejuno ventriculo, & circa vesperas misceo eidem aquæ aliquid spiritus sulphuris, vel aliud acidum: in reliquis hilaris vivo, & audenter totus sum in philosophando, & tandem te unà cum D. D. Fracassato, & Cassino veneror.

EPISTOLA II.

Nunc adest Tertius, nempe Dominus Antonius Bononiensis, tibi notus, juvenis ingeniosissimus & curiosissimus, qui & ipse contrectavit cadavera. Huic nullius juvaminis fuerunt diligentia & infinitæ cautiones in ejus curatione adhibitæ. Unico clystere optime purgatus, & deinde eum heri ex consilio medicorum medicamine minorativo, ita ab ipsis vocato, purgatus fuerit, inveni Dominum Gorniam deteritum, quia non observaverat effectus, quos ipse expectabat ab evacuatione, & ab usu ciborum & potûs copiosi cui spiritus vitrioli & alia similia immiscebantur. Ad calcem hujus epistolæ addam si quid novi hoc mane acciderit. Intentio mea est, & ipsi contenti erunt, repetere alios clysteres efficaces & deinde instituere sanguinis missionem. Ut Tibi mentem meam aperiam, usque ad hunc diem non possum timere, Si ferendum est judicium ex omnibus alijs morbis nunc grassantibus; à quibus nullus evasit absque spontaneo, aut promoto alvi fluore; & ex adverso omnes, qui perierunt, eunti delati fuerunt ad sepulchrum brachijs, pedibus, & alijs partibus ulceratis; quapropter, Domine mi, hæc constitutio non est similis illi, quæ vigebat annis 48. & 54. quia tunc universè in cadaveribus reperiebantur pulmones gangrænâ & tabe penitus confecti, relictis cæteris partibus absque læsione. Nunc pulmones exigua, & fere nulla affectione tentantur, dempta quadam aridirate in parte anteriori, orta ex febre, quæ excepta in reliquis optime se habent; nec aliud reperitur, quàm copia illa bilis, quæ ut dixi, non consequitur, sed præcedit; etenim in principio morbi sæpissimè adest in ore maxima amaritudo; sicut accidit mihi tribus elapsis diebus, cui succurrere studui, sumens Cassiæ uncias duas, quibus lubricitatem corpori conciliavi, quod videtur mihi optime egisse. Et ita alijs evenit, quare tuæ sententiæ acquiesco, nempe quod possint venenata semina inspirata cum aere tanquam fermentum segregare copiam illam bilis, quæ deinde est causa febris. Apparet etiam in his morbis ut plurimum non esse malignitatem, quia agonizantes permanserunt per decem & duodecim etiam dies, quo tempore aliquid solaminis aliquando consecuti sunt, demum mihi relatum fuit, Domino Antonio, elapsa nocte bilis magnam copiam per alvum purgatam esse. Insuper hoc mane ex altero clystere multum excrevit, ideoque remansit satis liber, hilaris, & sereno capite, febrisque diminuta est.

Responsio Clariss. Malpighij ad prægressas Epistolas quæ Scholij loco erit.

Mihi pergratæ fuerunt Cognitiones, quas postrema tua die noni continebat circa morbos nunc grassantes, & pro majori mea requie & informatione libenter scirem an inter quos perierunt in isthac epidemia, mortui sint aliqui, qui in principio morbi vomuerint, aut per inferiora excreverint. Etenim scio, hic inviolatam esse methodum, in principio cujuscumque morbi per inferiora alvum excernere, & materiam, ut ajunt, diminuere lenientibus & minorativis. Insuper mihi videtur valde novum ubi adest copia bilis à sanguine secreta partim ad ventriculum, intestina, & primas vias delata, sicut mihi refers in isthac constitutione accidere, necessario spontaneam alvi excretionem non sequi; cum nobis sit notum, ubi natura irritatur, ut observare est in quibuscumque morbis vehementibus & repentinis, & etiam ipsis accessionibus, impelli & evacuari bilem cystis felleæ, & cæteros humores facile, licet non sit origo & basis morbi. Circa de-

demum naturam & curationem præsentis Constitutionis me tibi submitto, qui observaveris, dum præsens ades, accidentia & deinde cadavera, sola principia pro philosophando in hoc casu. Vnū tantum in hoc me terret, nempe si morbus dependet à perturbatione sanguinis, quam sequatur copiosa bilis secretio, unicum remedium esse, prohibere illud fermentum, cujus nos adhuc usque ignoramus remedium & modum. Insuper si morbus curari posset evacuando productam bilem & secretam, ars deberet habere signa temporis, cum secreta est, cui adhuc usque ignota sunt; etenim tibi melius, quam mihi constat, in liquidis, in quibus statuto tempore fit fermentatio, non haberi posse secretionem partis determinatæ, nisi determinato tempore; imò remedia quibus communiter intendimus separare & evacuare, scilicet purgantia agere irritatione, vel meatuum apertione, quæ cedit locum illi, quod est fluidius, vel saltem simile; ideo videmus, purgans remedium in morbis raro opem ferre, quia non attingit punctum separationis & eductionis, quod fortasse natura absque alterius auxilio sola egisset. Ulterius observo ubi adest multa bilis sanguini confusa non accidere febrem, ut observatur in ictcritia, & alijs similibus morbis.

Tertia Clariss. Borelli in eodem argumento Epistola quæ rursus loco Scholij erit.

PRo responsione doctarum cognitionum humanissimæ suæ epistolæ, primum dico, ex multis infirmis hujus Urbis, majorem partem in principio alvum adstrictam habuisse, licet aliqui etiam in principio fluidam habuerint, & vomuerint, & fuerint cum linguæ amaritudine: verum est, ut dixi, generaliter hos medicos dicere, omnibus illis, quibus supervenit alvi fluor spontaneus, vel concitatus, melius se habuisse, & sanatos fuisse. Quod porrò hic solemne sit exhibere minorativum in principio, videtur hic de facto verificari in medicis advenis Patavinis, & speculative etiam in his, qui sunt hujus regionis, qui deterriti ab exemplis, quæ acciderunt anno 55. cùm omnes illi, qui purgabantur, morti subjiciebantur, retinent pariter illum terrorem, ideoque à missione sanguinis principium curæ instituunt circa secundam instantiam, ubi tibi satis novum videtur, ubi adest copia bilis à sanguine secreta & transmissa ad ventriculum & primas vias, ut accidit in hac Constitutione, necessario non accidere spontaneum alvi fluorem; hic sane ego primum non auderem dicere, omnem illam magnam copiam, quæ reperta fuit in ventriculo, ibidem adfuisse in principio morbi, cum successive potuerit augeri, ad mortem usque, & licet alvi dolores, quibus afficiuntur universè infirmi, ut mihi retulit camerarius Xenodochij, videantur arguere bilis copiam in intestinis, non video, necessario debere accidere alvi fluorem, quia non omnes humores, qui sunt acres, & erodentes habent vim promovendi alvi fluorem, cum sæpissime observemus multos liquores artificio factos magis erodentes, minus concitare fluorem. Duo exempla afferam. Acetum simplex erosionem magnam excitat in lingua, & faucibus, & in his sensum producit qui maxime displicet, sed postea distillatum multoties, acquirit dulcedinem, & pariter est magis penetrans, & magis efficaciter corrodit metalla & alia mineralia, quàm antea, & cum erat acidissimum. Similiter in ventriculis quorumdam piscium reperitur quidam succus, cujus sapor est valde similis muriæ olivarum & sæpissime dulcior & tamen est aqua fortis ita penetrans, ut piscium ossa brevi tempore deterat, nec aliquid damni afferat membranis ventriculi & intestinorum, quia illic residet tanquam in proprio loco nec irritat, aut stimulat intestina ad egerenda cibaria per secessum in alijs animalibus, quæ vescuntur pariter durissimis ossibus, ut sunt falcones, reperitur idem succus ventriculi similis lacti dulci, vel parum salito. Et ecce tibi indicati succi maxime erodentes, qui non stimulant, nec irritant facultatem expulsivam. Hinc elicitur fieri posse, ut fermentum vel semen venenosum, quod in hac constitutione grassatur, separet utique magnam bilis quantitatem, sed nescio, an sit ejusdem naturæ bilis, quæ in sanis hominibus reperitur in vesicula fellea. Et cur ergo credere nequeo, eam esse penitus diversam, cum sit venenosa: & licet in se habeat amaritiem, non est opus ut habeat facultatem purgandi, & irritandi membranas, intestorum, ideoque poterit excitare dolores capitis, absque eo quod stimulet facultatem expultricem. Circa methodum medendi hujusmodi morbis, fateor, me illam ignorare; verum si ab experimentis documentum quoddam deducere licet: cum observatum sit omnes sanari, dejectionibus spontaneis, vel arte excitatis, humorum biliosorum: quorum deinde tanta copia reperitur in cadaverum vesicula fellea & ventriculo: & è contrario: cùm certum sit, alvo adstrictos, mortuos esse: cur non debemus credere, quod continua imminutione illorum humorum, quos solet natura sponte expellere in illis, qui sanantur, non debeat pariter auxilium haberi? & licet fermentum remaneat, nihilominùs naturam imitari oportet: quia fieri potest, ut ipsa gravata aut beneficio secessus, aut transpirationis, vel alterius modi expellat supradictum venenosum fermentum. Pergis, Vir clarissime, hoc te deterrere in isto negotio scilicet, si morbus dependet à perturbatione sanguinis, quam sequatur copiosa bilis separatio, unicum remedium futurum esse, prohibere illud fermentum, cujus nos ignoramus remedium. Hoc totum ego concedo, sed optimum puto interim sequi naturam, & experientiam quæ bis morionibus purgantibus, ut jam dixi, bonum opus complevit. Deinde ais: si morbus curari posset sola evacuatione bilis productæ, fas esset, ut ars haberet signa temporis, quibus separatur, quia in liquidis, quæ ad tempus fermentantur, nisi statis temporibus non evenit fermentatio. Hoc totum ego agnosco, sed interim non mihi videtur error, modo sensibiliter aliquo clystere, modo levioribus moventibus educere illud, quod continuo separatur; tu ais deinde, remedia, quæ communiter obtinent vim habere separandi & evacuandi, probabiliter agere irritatione aut meatuum apertione, ideoque extrahere fluidius, & quod prius occurrit; & hanc esse rationem, cur purgantia ut plurimum in febribus, in quibus est amarities & bilis, non proficiunt, quia non attingunt punctum separationis. Ita sane est; sed in casu nostro, experimentum nos tutos reddit, levia purgantia expellere, quod est nocuum, aliter enim sequi febrem, ut observatur in ictcritia. Hic primum nescio, an concedere debeam in similibus morbis bilem esse dispersam per quascunque arterias & venas; quia memini, me expertum esse, immersâ papyri portione intra urinam cujusdam, qui faciem & oculos maxime croceos habebat, illam extractam fuisse nullo croceo colore tinctam; quod significat, in sanguinis massa non adesse illam bilis copiam, quam medici somniarunt. Insuper non mihi videtur tutum philo-

losophari tam absolutè de natura rerum à sola mutatione, quæ habetur vel à permanentia coloris, vel saporis; quia pro certo habeo ob innumera experimenta, colores multis modis immutari posse in eodem liquore; & exadverso posse perseverare eundem colorem, licet in primo casu nulla mutatio essentialis supervenerit liquori, & in secundo, licet de sano factus fuerit venenosus. Hujus rei afferam tibi exemplum probatum in nostra Academia. Accipe rosas siccas per aliquod temporis spatium maceratas in spiritu vitrioli, cui adde, magnam aquæ copiam, & habebis ad instar rubini Liquorem maxime rubicundum. Injice deinde aliquas guttas olei Tartari, & idem liquor evadet coloris viridis ad instar Smaragdi. Iterum infundas paucas guttas olei Sulphuris, & idem liquor denuò fiet maxime rubicundus, ut primus. Qui igitur judicium ferre vellet de natura liquoris à calore, in hoc casu valdè erraret; primus enim constabat aqua simplici & paucis guttis spiritus vitrioli, quod est salutiferum & gustui suave, & in secundo casu, erat permistio quædam apta ad enecandum hominem. Pariter sapor muriæ olivarum quantum differt à natura & facultate illius succi, qui reperitur in stomacho piscium? & quis crederet, saporem lactis, qui observatur in illa aqua forti stomachi Falconis, tantum differre à lacte Caprarum, quandoquidem color & sapor sint adeo illi similes? quod si natura tot modis facillimis potest variare colores absque mutatione substantiæ, & diversarum substantiarum mixtione producere eundem colorem & saporem? quomodo scire poterimus, colorem illum croceum cutis ictericorum oriri ab eadem bile, quæ colligitur in cystide fellea, aut ab aliquo alio in Cute genito? vel si proveniat ab ipsa bile extravasatâ per minimas Cutis porositates, partem illius in venis superesse; ad febrem accendendam? & præterea, licet in venis portio quædam detineretur, eam debere febrem conciliare absque mutatione naturæ: ex his omnibus videor posse conjecturâ elicere, ab exemplo ictericitiæ non posse dubitari de eo, quod nobis experimentum demonstravit in his morbis modo grassantibus, à quibus videmur edocti uniformiter de omnibus morbis ferendum à nobis non esse judicium. Hoc dico, quia mihi persuadebam, in his cadaveribus, cùm sit morbus epidemicus ab aëre dependens, nos observaturos fuisse pulmones tabidos & gangrænatos vel saltem mesenterium, sicuti reperitur in febribus, malignis dictis, & sicut ego observavi in epidemia anni 1648. & tamen me deceptum vidi. Modo sicut hæc epidemia differt ab illa, suspicere possumus, alias adesse maxime insolitas. Sed ego vasa fero Samum; nec recordor, me liberè loqui de re, quæ ad me non pertinet, præsertim tecum, qui maxime & summo studio circa hujusmodi morbos laborasti, ex hoc argue oblectationem, qua fruor, tecum disquirendi, & exiguam cautelam, qua utor, cum disquiro cum amicis tam charis, qui me amant, & ferunt illo modo, quo facis.

Observatio XIX.

Anatome pueri variolis malignis extincti.

Filiolus mercatoris apud nos famigeratissimi, annos circiter novem natus, animi ad hilaritatem compositi, sed ingenii aliquantum obtusi, à multo tempore nonnihil asthmaticus, sed alias satis agilis & promptus, circa principium mensis Octobris Anni M. DC. LXXXIX. de inguinis sinistri dolore, cum aliquantillo tumore conquestus est; sine tamen æstu vel rubedine partis. Parentes rescito, quem filiolus in fœnum horreo ingestum fecerat, saltu, anxii statim hæsitarunt; num fortè hernia, rupto sive laxato peritonæo, oborta sit; quamobrem medico in consilium accersito res exploranda offertur; qui nullam heic enterocelem adgnoscere voluit, sed ventosam solum membranarum dilatationem esse persuasit; hinc medicamina præscripsit huic malo opponenda, quæ cum non statim ex voto succederent, solliciti magis parentes generosiora inquirere remedia statuerunt, eumque in finem, connivente Medico, Chirurgum simul advocant, medicastrum famosissimum non procul ab urbe degentem, qui inguinis tumorem obiter inspectum, ac minus inflammatorium esse comperiens, adhibitis suis remediis intra paucos dies discussit. Cùm autem non longè post idem puer Arthritide vagâ leniter conflictari cœpisset, idem medicaster denuò in auxilium vocatus; ægrotulum per quindecim dies, quotidie semel super accensum vini spiritum, exhibitis simul internis sudoriferis, sudare curavit, sicque patientem utcunque sanitati restituit, ut, qui antea rectus incedere nesciverat, jam bene satis progrederetur. Inter hæc, cum asthma subinde recurreret, Agyrtaque sibi persuaderet, illud non nisi à strumâ provenire, licet parum admodum in collo animadverteretur, pulverem pro Botio, quotidie diligenter usurpandum, commendat. Tandem verò die 16. Novembr. 1689. Filiolo purgans aliquod jalapinum exhibet, ex quo multoties primâ die cum Torminibus acerbis dejecit; postridie vero adhuc alvum fluidiorem habuit, simul ac de doloribus continiis sinistri epigastrii conquestus; parum comedit, parumque tum sitivit. Die 18. ejusdem mensis febricitare jam, pejusque se habere cœpit, quo permoti parentes ab Agyrtâ deficiebant, & ad Medicum suum ordinarium redibant, qui accedens puerum febri acutâ, cum fixo epigastrij dolore, decumbentem animadvertit, factisque indicationibus ab acrimoniâ humorum, sanguinisque hinc inde in glandulis & tubulis minimis stagnatione desumptis, antifebrilia præscribit ac diaphoretica, variolas, quarum eruptarum suspicionem habuit, expellentia; quâ medendi methodo per quatriduum continuatâ id præstitit, ut pustulæ hinc

usquequaque, sed majore tamen numero in facie atque artubus tam superioribus, quàm inferioribus, erumperent, simulque aliquot dierum spatio increscerent, ac more variolis consueto augerentur; ad eam tamen altitudinis & maturitatis perfectionem non elevabantur; ad quam in pluribus alijs prospero eventu pertingere solent; tumebat quidem facies, pustulis undecumque repletâ, sed palpebræ tamen nunquam penitus occludebantur: præterea febris cum suis symptomatibus nihil minuebatur, dolorque Epygastrij contumaciter persistebat. Medicus his perterritus, prognosin jam funestam formare cœpit, idque tanto magis, quod insequentibus etiam diebus à diaphoreticis, tam fixis quàm blande volatilibus, ab emulsionibus nasturcinis, alijsque mixturis cardiaco-sudoriferis nihil melius haberet adolescens. Etsi enim mador aliquis semel atque iterum è cute erumperet, Febris tamen nihil unquam remisit, quin deliria, inquietudines, aliaque funesta symptomata jam accedebant. Tandem variolæ siccari, & fuscæ nigræque evadere incipiebant, emaciabatur adolescens, tussiebat multum, ob vires magnopere attritas nihil exscreare valens; ardebat urina, alvus frequens erat & liquida; deliria crebra; appetitus dejectus, horrebat inprimis calida singula, solo hinc lacte per aliquot dies nutritus. Arque sic paulatim vires magis exolvi, naturaque fatiscere perrexerunt, donec tandem noctu diei sextæ Decembr. postquam extrema membra primum, hinc & reliquæ, versus medium usque ventrem, partes actu frigidæ redderentur, ipseque adolescens placide expiraret; atque animam creatori benigno altiorem in sedem remitteret. Parentes morte Filii charissimi summopere contristati, veram hujus funesti eventus causam scire cupientes, cadaver aperiri voluerunt; quam in rem ego simul cum ordinario Medico postulatus, sub vesperam diei septimæ Decembr. quo tempore cadaver jam penitus friguit, illud apperiendum adgredior, ubi primo statim intuitu pectus totum, hinc & Epygastrium inprimis sinistrum, prorsus lividum & gangrænatum apparuit. Abdomine autem inciso, ejusque involucris divisis, intestina comparuerunt inflata, quæque superius jacentia primo statim visui occurrerunt, naturali se penitus facie offerebant, dum vero eadem curatius examinando ab invicem separabam; Ilei tandem portionem in Epygastrio sinistro sitam, spithamæ unius longitudine, rubicundam, livid s intestinctam venis, adeoque gangrænatam offendi: hinc per mesenterium plurimas glandulas majores, minores tractui intestinorum confines notavi, lividas eas, sed satis adhuc molles. Ipsa quoque magna Asellij glandula, non secus ac pancreas alterum Virsungianum nonnihil lividum adparuit. In intestinis tenuibus glandularum plexus nonnulli siderati, inprimis autem glandulæ solitariæ intestini coli tumentes, & nigræ extiterunt. Hepar & magnitudine & consistentiâ fuit naturale, verùm quoad colorem in basi, quâ dorso incumbit simulque diaphragmati adjacet, ut & in peripheriâ illius livor aliquis ad digiti latitudinem conspiciebatur. Quacunque autem parte hoc viscus incidebam, sive sanâ sive sphacelatâ, sanguis niger, isque fluidus plane emanavit. Lien similiter in extremitate sui inferiore qui gallinacei minoris magnitudine niger prorsus & sideratus fuit, sanguinem quoque fluidum incisione factâ emittens, cætera magnitudinis debitæ; inter Lienem & ventriculum, subter membranas omenti, pinguedine destituti, glandulæ hærebant quinque præternaturaliter tumidæ, rotundæ, lividæ, sphacelatæ, quarum maxima exæquabat magnitudinem Nucis moschatæ; hæ glandulæ exterius lividæ aut cœrulæ, interius substantiam exhibebant ex rubro livescentem, & gangræna corruptam. Renes fuerunt naturales. Diaphragmatis pars, quâ hepatis portio siderata tangebatur, simul livida cernebatur. Elevato hinc sterno, utriusque lateris pulmo tumidus visus, cujus vesiculæ quam plurimæ, imo innumeræ satis notabiles, partim aëre, partim spumoso sero turgidæ existebant. Color interim pulmonis mirè varius, hinc albicans, illinc livens, nigricans, roseus, violaceus, &c. Sideratas portiones multas, sed nullum tamen abscessum, nullas pustulas exhibuit. Pericardium ultra duas seri limpidi Uncias continuit: Cordis arteriæ, venæque sanguinem merè fluidum habuerunt, sine ullâ pituitâ coagulatâ.

Periculosæ sunt admodum sectiones corporum febri malignâ extinctorum, novi plures inde in similes incidisse febres, à quibus vix liberari potuerunt. Minus tamen periculi in se habent, si cadavera perfriguerunt, si tempus hibernum, aëreque gelidus. Plura hinc forsan in Adolescentis illius cadavere adnotare licuisset, nisi propriæ valetudinis ratio habenda fuisset, tantoque id magis, quòd à Variolarum insultibus hucusque per Dei gratiam immunis extiterim. Aliqua interim notatu maxime digna hæc Anatome exhibuit: quorum primum est sanguinis fluiditas, acido-corrosivis plus minus volatilibus particulis adscribenda; sunt qui arsenicalis naturæ, alii aliis texturæ illas faciunt; A quibus naturalis massæ humoralis crasis, atque consuetus particularum situs invertitur, atque valdopere turbatur, ut, cùm remedia jam deficiant, quæ naturalem dispositionem restituere valeant, humores necessario sensim in suo motu circulante præpediri, tandemque hinc inde prorsus stagnando mortem inducere debeant; Secundum est, quod non tantùm partes externæ, sed internæ plures, in medio & infimo ventre similibus inflammationibus deleteriis af-

fictæ fuerint: atque ita in omnibus hâc lue, vel etiam febri malignâ decumbentibus contingere, mihi firmiter persuadeo; usque adeo enim vel nimis copiosum, vel nimis acre est tale venenum, ut subinde prius in glandularum internarum tubulis obhæreat, sesêque affigat, quam in externas sub cute sitas glandulas miliares citra periculum sese præcipitari patiatur. Notabile, quod in externâ pectoris atque abdominis superficie adolescentis hujus, vix decem variolæ conspectæ fuerint; sed intus delitescebat hostis, glandulas plures, quæ dum naturaliter se habent, vix in conspectum prodeunt, occupans, easque primum inflammans, intumefaciens, tandemque in gangrænam & sphacelum lethalem convertens. Debellatus hic hostis fuit generosissimis alexipharmacis atque diaphoreticis, sed successu minus optato, adeo enim profunde infixa fuerunt spicula veneni, ut inter tenaces obstructionum inde in tubulis ex glandulis enatarum radices, & vim potentissimorum quoque remediorum nulla amplius existeret proportio; sed paulatim humorum circulatorius motus inhiberi, machinaque destrui debuerit. Inflammatio autem Ilei intestini, utrum soli variolarum veneno adscribi possit, valde dubito, quin dolor ille Epigastrii, de quo Ægellus, postridie exhibiti ab Agyrtâ purgantis jalapini, statim conqueri cæpit, & ad mortem usque perrexit, magnam mihi suspicionem movet, particulas quasdam corrosivas resinosi illius remedii non tantum fibrillis ilei infixas, sed & plures aliàs sanguinis latici communicatas fuisse; quæ postmodum impedimentum quoddam attulerint, quo minus Variolæ bene per omne corpus erumpere, & acriores particulæ ad externam superficiem expelli potuerint. Usque adeo Medicus Practicus sibi caveat à præscriptione ejusmodi fortiorum purgantium, ubi vel variolæ, vel malignæ febres metuendæ sunt in subjecto. *D. Theodori Zvvingeri Ephemerid. Germanic. Dec. ij. Ann. ix.*

APPENDIX.

De veneni variolici vi in pervertenda ac immutandâ sanguinis & humorum crasi.

Martha Meade ancilla nobilissimi Domini *Baroni de Coventry* duodevigintì annos nata, die 24. Januarij 1691. derepente Cephalalgiâ & Lumbagine immani corripiebatur, cum autem sese non calore, sed potius algore sensisset perfusam, rata hanc affectionem esse Nephriticam, ubique in domo obambulabat, totâ nocte sequenti, gelu jam admodum sæviente, Conservo suo ægrotanti ministrans evigilavit, cùm potius in lecto somno indulgendum erat. Unde spiritus frigore & vigiliis pænè extincti minùs pares certamini cum Veneno ineundo reddebantur. Proximo die, cùm jam ego morbum Variolosum pronuntiaram, in curru, cautela maxima adhibita, in domum Amitæ suæ (ut percupiebat) secundo Morbi die deducebatur. Die morbi tertio, mensis nimirum 27. Pharmacopola accersitus, post Bolum nescio quem præcedenti nocte exhibitum, nulla efflorescentiâ in Cute sese prodente, audacter è Venâ Cubiti ℥xiv. vel *xvj* sanguinis eduxit, qui cum impetu exsiliebat, atque nullatenus, Rheumatici sanguinis ad instar, concrescebat, fibris penitus privatus. Die Morbi quarto mane ego accersitus animadverti universam Cutem efflorescentia continua & plana, intense rubra, non scarlatina verum quasi levi & plano *Erysipelate* perfusam, maculis rubris minoribus, & nigris majoribus ubique per totum pectus sparsis. Urinam insuper Ægra reddidit copiosè & frequenter atque sinceri sanguinis ad instar intensè rubram. Dormiebat quidem quadantenus, verùm oppressa & languida, atque pulsu tremulo & inordinato laborans, sese plurimum atque pænè perpetuò jactabat. Prognostico igitur funesto prius prolato, *Tinctur. Rof. succ. Aq. Cinam. hord. & Spirit. Sulph.* extract. atque *Sacchato albiss.* edulcorat. præscripsi pro potu ordinario, atque chartulam unam Pulveris sequentis cum haustu Julapii quarta quaque hora exhibendam jussi, ♃. *Pulv. Bezoard. Magistr. Spec. Confect. de Hyacinth. āā* ʒß. *Coral. rub. ppt.* ℈ij. *Pulv. Serpentar. Virgin* ʒß. M. pro v. Chartulis. ♃. *Aqu. Cinam hord. Stephan. Germin. Querc. Ceras. nigr. āā* ℥iij. *Acet. Stillat.* ʒv. *Syrup. Myrtil.* ℥ß. M. F. *Iulap.* Sub finem autem quinti Morbi diei sanguine confertim è Bronchiis exsiliente suffocata periit, labiis & manibus (uti in Confluentibus Variolis plerumque contingit) quadantenus ab inani Naturæ nisu tumefactis. Cadavere inspecto Cutim deprehendi (visu horrendum) ubique planè nigricantem, proximo autem die colore cæruleo imbutam, qualem colorem etiam omnia lintea sanguine conspurcata Aquæ Saponaceæ primùm immersa planè exhibebant, acsi fuissent arte tincta, quæ labes haud facilè delebatur.

Tantum valet hocce Venenum ubi ad ἀκμὴν pervenit in Humorum ipsorum Crasi immutandâ. *Clariss. Ricardus Morton de Febribus inflammatoriis & in specie de Variolis Histor. 39.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBER QUARTUS

SECTIO II.

De Tumoribus præter naturam.

OBSERVATIO I.

Tumor in Capite, *propriam cerebri substantiam continens, ab erosa utraque cranii tabula.* 1. *Tumor prope musculum temporalem, à materia è cerebro per foramen in cranio ejecta.* 2. Natta *in sincipite, vas sanguiferum ex cranio accipiens.* 3. Nattæ *varia materia.* 4. *Tumores capitis Lympham varia consistentia continens.* 6.

§. 1. GALENUS lib. de Tumor. contr. nat. ait *phlegmone sæpe tentari ossa*, quod verum nobis compertum: & id ipsum affirmante *Hippocr.* 2. 2. Epid. Nec solum inflammationi obnoxia sunt, sed & cariei & putredini, præsertim in Lue venerea affectis & Elephanticis, quorum cutis & caro sæpe exterius sana apparet quibusdam in locis, cui subjacent ossa cariosa, foraminulenta, corrupta, imo sæpius cum deperditione plurimæ eorum substantiæ: Quod nonnisi veneni participem materiam agnoscit, facultatis inexplicabilis: Fidem faciet historia sequens: Quæstor Viduæ Illustr. militiæ Præfecti, nomine *du Fresnoy*, Sylvanectinus accersendum me curavit ob tumorem quem in capite gestabat, inter os occipitale & parietale, ovum gallinaceum magnitudine æquantem. Dubius an aperiendus esset, pus subesse ratus: Aderant Medici duo, totidemque Chirurgi, artis periti, quibuscum ea de re consultatio habita: Perspecta Tumoris specie, ejusque incremento, non repentino sed lento, adnotataque in eo pulsatione (quæ erat ipsius cerebri) quam à substrata arteria pendere existimabam (compresso enim manu tumore, subsidebat is & imminuebatur) certò credidi adesse aneurysma, ne gavique aperiendum Tumorem hæmorrhagiæ, hinc subsequuturæ mortis metu: Medicorum vero alter, è Chirurgis item unus, periculi expertem esse apertionem asserebant, purique concluso exitum concedendum: Ad litem inter numero pares dirimendam censui advocandum Dom. *Fabrum* Regis Medicum ordinarium, cujus esset de apertione facienda aut secus, determinare: qui illico consensit cæteris, adesse pus, quod nullo periculi metu vacuandum esset: A me tamen monitus de aneurysmatis suspicione, ob signa assidentia, mutata sententia, non attingendum esse tumorem pronuntiavit, ac cum eo non secus ac cum aneurysmate transigendum, quæ mea fuerat opinio: Re deliberata Lutetiam reversus sum, at æger triduo post è pago Sylvanecto proximo Chirurgum accersendum jussit, qui statim, nec hæsitabundus, pure refertum Tumorem dixit, periculique expertem esse apertionem: quæ ab eo instituta est, prodeunte non pure, sed propria cerebri substantia, quam biduo post mors excepit.

Defuncti caput apertum fuit per *Adamum Hannequin*, & *Hamardum Cheronium*, Barbitonsores & Chirurgos Sylvanectinos, qui unanimi consensu asseruerunt Tumorem ex propria cerebri substantia conflatum esse, ac deperditione utriusque cranii laminæ ad magnitudinem Nobilis rosati: Cautus ergo sit Chirurgus in aperiendis ejusmodi Tumoribus. *Ambr. Paraus Oper. lib. xij. cap. xxiij.*

PHlegmone sæpe tentari, &c.] Inflammationis cujusvis causam vix percipiet quisquis circulationis sanguinis gnarus non erit, quam ex Clariss. Anatomici *Isbrandi de Diemerbroek* Anatom. libro secundo, capite octavo, huc transferre æquum est.

Hujus Pulsus est, Sanguinem in corde dilatatum, per arterias ad omnes corporis partes propellere, ut eo omnes nutriantur, & singulæ aliquam ejus partem propria facultate coquant, immutent, atque in substantiam sibi similem convertant, eamque apponant, residuum vero per venas ad cor remittant, ut in eo iterum dilatetur, spiritualescat, novumque vigorem resumat.

Cum autem continua Pulsus reciprocatione sanguinis assidua fiat è corde expulsio, necessum est ut cor è cava assiduo hauriat quod deplendis denuo ventriculis sufficere queat: Verum quandoquidem cava nunquam exhauritur, & præterea arteriæ, in quas continua expulsio fit, præter motum non intumescunt, necessario sequitur motum hunc circulariter procedere, & sanguinem ex corde continue propelli in arterias, ex his in venas & partes nutriendas, inde

inde à venis minoribus redire ad cavam, & sic tandem ad cor: Hanc circulationem imprimis confirmant tres efficacissimæ rationes.

1. *Sanguinis è corde in arterias propulsi copia*: quæ tanta est, ut ejus ne centesima quidem pars ab assumptis alimentis subministrari possit, cum illa propulsio æque procedat in homine qui per biduum triduumve jejunavit, atque in alio qui bene pastus est: ac proinde nisi sanguis ex arteriis per venas refflueret ad cor, brevi in corde deficeret materia propellenda: præterea disrumperentur etiam omnes arteriæ brevissimo tempore, & partes, in quas influit, mirum in modum intumescerent: Quippe Cor hominis sani, florentis ætatis, una hora ter mille, vel paulo plures pulsus facit: *Cardanus* 4000. *Bartholinus* 4400. *Rolfinkius* in seip o numeravit 4420 Si singulis pulsibus in aortam propelleretur sanguinis duntaxat scrupulus unus (minimum pondus nomino, nam drachmas duas, imo plus expelli, in vivorum canum sectionibus docet autopsia) Præterea si in venæ sectione homini in brachio facta, quantitatem sanguinis certissime profluentis consideremus, ac simul perpendamus quantum interim per myriades aliarum venarum, quibus per nullam ligaturam circulatio impeditur, eodem tempore circumferatur, quod universum cor transit, facile animadvertemus in homine singulis pulsibus non paucas guttulas non unam vel duas drachmas, sed multo plus, forte semi unciam, vel unciam totam transire, quod ipsum melius adhuc apparet in arteriotomia, in qua, si quod ex parva arteriola secta singulis pulsibus è sinistro cordis ventriculo in arteriam propelli, quantum ex singulis & omnibus arteriis propelleretur si apertæ essent, facta computatione una hora per cor transirent sanguinis libræ mercatoriæ circiter octo, ergo spatio quatuor horarum transirent ultra xxx. libræ, atqui verosimile vix est tantum sanguinis in toto hominis corpore contineri: Cum autem à tanta copia neque arteriæ præter modum distendantur, neque partes ullæ intumescant, neque etiam cava aliæque venæ inaniantur, certum est sanguinem in arterias impulsum per venas refluere ad cor.

2. *Situs valvularum in venis*, qui talis est ut sanguis per eas libere possit profluere ad cavam, nihil vero à cava ad minores venas, imo si fistula Cavam insles, nihil illius flatus minores venas ingredietur; Si contra minores venas insles, mox flatus progredietur ad majores & sic ad Cavam.

3. *Ligatura in venæ sectione*, hæc quippe in brachio & crure injicitur supra locum secandum, atque inde subtus intumescit vena, quia sanguis per arterias versus extremas partes impulsus, per venas redit & sursum ascendit, cumque ad ligaturam pervenit, sistitur, unde tunc vena intumescit infra ligaturam, & sanguis ulterius ascendere nequiens, cogitur per inflictum vulnusculum effluere: soluta ligatura iterum desinit ejus effluxio, quia tunc sanguinis per rubulum suum satis patulum facilius potest ascendere, quam per angustum vulnusculum egredi: (*Si sanguis è Jugulari sit mittendus, vena supra ligaturam tumet, ibique tunditur: is enim è sinubus cerebri per jugulares in axillares, hinc in cavam corde superiorem viam affectat*) Ad hæc si ligatura illa tam stricta injiciatur, ut sanguis per ipsas arterias versus inferiora permeare nequeat (que alioqui profundius site à mediocri ligatura non facile occluduntur) tunc etiam nihil effluit ex incisa vena, quia sanguis per arterias non impellitur versus inferiora, qui per venas ad superiora ascendere possit; rursus vero soluta nonnihil illa ligatura arcta, & arteriæ pulsu liberius penetrante, mox iterum ex incisa vena effluit sanguis: Præterea etiam quælibet venarum & arteriarum in vivis animalibus ligatura vel compressio, ostendit sanguinem per arterias propelli à corde, per venas vero profluere ad cor: nam supra ligaturam, scilicet versus cor, intumescunt ligatæ arteriæ, ob denegatum sanguini transitum: detumescunt autem venæ, ob liberum sanguinis ad cor effluxum: Contrarium contingit infra ligaturam.

Hæ tres rationes solæ satis efficaces sunt ad dictæ circulationis probationem, Alias vide apud Harveum, Riolanum, &c. Unum adjiciam de modo circulationis, de quo duæ sunt sententiæ, una Riolani, quam pauciores sequuntur; altera communis, quam maxima Philosophorum pars amplectitur, statuitque Circulationem sanguinis fieri per anastomoses quarumcunque arteriarum & venarum, quibus oscula arteriarum cum venarum osculis uniuntur, & in se mutuo patent, ita ut ubicunque sunt tales Anastomoses, ibi fiat circulatio: Inde ego concludo, ubi Anastomoses illæ non sunt, ibi circulatio non fit: Hanc sententiam defendere admodum difficile foret, quippe Anastomoses illæ in majoribus vasis paucæ sunt, & licet forte in minimorum vasculorum exilibus finibus copiosiores esse possint (quod nihilominus per autopsiam ubique non patet) tamen propter summam talium venarum angustiam paucissimum sanguinis per eas transire, imo ne sexta quidem vel decima pars, quæ per arterias, propellitur, venas subire posset: Præterea, quo modo quæso à sanguine per illas Anastomoses transeunte nutrientur partes, quibus in transitu isto nihil conceditur vel tribuitur? Denique posito circulationem solummodo fieri per dictas Anastomoses, quomodo tunc in Anasarca (in qua serum non solum vasis concluditur, sed partium substantiæ necessario inhæret, totam enim copiam in solis vasis cumulari nemo sanus dixerit) circulatio illa procedet è partium substantia in venas? an serum illud, quod in isto morbo crudius ac crassius est, per exhalationem ex arteriis egressum, rursus per inhalationem ingredietur in venas ut per cor circuletur, & inde ad vias urinarias defluat, per easque expellatur, sicut morbum hunc per copiosum urinæ fluxum nonnunquam solvi praxis & Medicorum observationes docent? Quomodo etiam magni partium, molles tumores sæpe brevi tempore subsidunt, sine ulla manifesta vacuatione, si humores extra vasa in ipsa partium substantia contenti non redeant in venas? & quomodo eas cum arteriis ad fines suos unitas ingredi poterunt? At qui hæc satis superque communis sententiæ errorem demonstrant.

Ex dictis bene perpensis verus Circulationis modus statim innotescit, patetque sanguinem non tantum circulari per dictas Anastomoses, verum etiam per ipsam partium substantiam: Impellitur enim per arterias copiosus sanguis, cujus bona quantitas per minimarum arteriolarum fines effluit in poros substantiæ partium, ejusque ad nutritionem tantum apponitur cuique parti, quantum necesse vel apponi vel assimilari aptum est: reliquum vero ulterius procedit, & hiantia minimarum venarum partium inhærentium oscula subit, atque sic ulterius progreditur ad majores venas. (Sanguinem in partium poros influere, per eosque in venas redire, liquet ex iis quæ diximus de hepate lib. 1. cap. 13. & de cerebro lib. 3. cap. 5. & 11. & ex quacunque levissima cutis læsione, è qua vasis illæsis ubique mox sanguis exit) Verum quia minimæ arteriolæ in partium substantia apertæ desinentes, angustissimæ sunt, hinc quidem multo plus sanguinis transmittunt quam ad nutritionem opus est, sed interim non minor sanguinis copia superest, quæ per eas in poros substantiæ effundi nequit: hæc ut in arteriis non restagnaret &

corrumperetur, aut partibus molesta esset, Protoplastes ante dictas Anastomoses, ut illa redundantia per eas transiret in venas, concessit: qualem insignem anastomosen annotavimus ad ingressum Lienis, Item duas alias in fœtu existentes, unam scil. in ejus corde per foramen ovale, alteram in arteria pulmonari, qua parte cum aorta conjungitur: Præter quas magnas, etiam verosimile est plurimas parvas & minimas anastomoses dari.

Non est quod à sanguine extra arterias in substantiam partium effuso, metuantur Tumores, inflammationes, putredines, apostemata, &c. nam propter arteriolarum in substantia desinentium angustiam, non plus influit quam per poros commode transire, & à venarum osculis rursus imbibi potest: Atqui, dicat aliquis, in valida corporis exercitatione & calefactione sanguis multo validius & majore copia impellitur quam aliis temporibus, ergo tunc saltem nimia copia influet in partium substantiam & dicta mala producet? Respondeo tunc sanguinem ratione majoris caloris esse tenuiorem, & poros quoque latiores, ut facilius transire possit: Verum si pori, vel à contusione, vel à subita refrigeratione aliave causa angustiores evaderent, aut sanguis in partibus crassior fieret quam ut venarum angusta orificia subire posset, tunc brevi tempore nimia ejus copia (nam influxus per arterias continuè procedit) in partium substantia cumularetur, atque dicta mala statim generarentur; *Hæc enim est vera & frequentissima causa pleuritidis, peripneumoniæ, anginæ, phlegmones omniumque* Inflammationum *cum tumore.* Quam causam non perceperunt illi qui per solas vasorum anastomoses circulationem fieri arbitrantur: docent enim ob denegatum commodum sanguinis transitum, vasa quidem ad summum repleri, hincque partes à repletis vasis in tumorem distendi (quasi vero vasa ita distendi queant ut inducere possint duorum triumve digitorum altitudinis tumores, quales sæpe conspiciuntur) sed quia in repleta vasa plus sanguinis impelli nequit, hinc sanguinem in iis coacervatum novo arteriosi sanguinis affluxu destitui, sicque refrigerari, non vero inflammari: verum non considerant sanguinem totum per venarum anastomoses non transire, sed majorem ejus quantitatem in poros substantiæ partium impelli: è quibus si non satis cito redundans quantitas in venas profluat, ob causas supra dictas, tunc necessario fieri partium tumorem, & quia singulæ affluentes guttulæ arteriosi sanguinis suum conferunt calorem, hinc à sanguinis in parte nimio augmento fieri nimium augmentum caloris, & ab hoc intenso calore fieri sanguinis cumulati effervescentiam, partisque Inflammationem cum tumore. Inficias tamen non eundum, illam effervescentiam interdum etiam fieri posse à pauco, sed acri, & ad effervescentiam prono sanguine, in aliquam partem effuso, tuncque fieri inflammationem sine insigni tumore, ut in Erysipelate.

Hujus Circulationis sanguinis (intelligo sanguinem cum aliis quibusvis ei admistis humoribus) multiplex & summa est necessitas atque utilitas: I. Per eam quælibet sanguinis particulæ paulatim & ordine quodam aptæ fiunt ad nutritionem; nam cum in corde non fiat longa coctio, sed tantum celeris quædam dilatatio, propterea chylus primo transitu per cor non acquirit summam sanguinis perfectionem, sed pluribus transitibus modo hæ, modo illæ particulæ subtiliores, & corpori alendo magis aptæ evadunt.

ij. Cum sanguis in partes propulsus, quo longius à caloris sui foco recedit, eo magis refrigeretur, & ad alendum minus aptus evadat, omnino necessarius est ejus reditus ad caloris fontem cor, ut in eo de novo incalescat & attenuetur, sicque novam perfectionem induat, qui reditus per hanc circulationem procuratur.

iij. Sine hac circulatione, neque sanguis ad partes alendas propelli, neque à nutritione residuus una cum chylo ad cor referri posset.

iv. Hujus beneficio medicamentorum assumptorum & applicatorum vires per totum corpus, aut magnam ejus partem feruntur.

v. Per hanc sanguis in continuo motu permanet, atque sic à congelatione & putredine præservatur.

vj. Per hujus cognitionem, causæ multorum morborum clarissime innotescunt, de quibus antehac aut nihil, aut obscure scriptum, & graviter inter medicos altercatum ac dubitatum fuit.

vij. Per eandem etiam Medici certas plurimorum morborum curationes instituere noverunt, de quibus alioqui magna ex parte per incertas conjecturas indicare consueverunt.

§. 2. Puerulo trienni (*De quo lib. I. Tit. de ocul. affectibus*) duabus ante mortem septimanis exortus est Tumor prope musculum temporalem sinistrum; quem, ab obitu, ablata cute vidimus peculiari, eaque crassa satis membrana obductum intra cutem craniumque hærere; cranium exiguum habebat foraminulum per quod materiam ejecerat natura.

§. 3. I. Eberlin Vir robustus, 50. annorum, qui ex scala præceps paulo post Apoplecticus interiit, in syncipite dextro habebat tumorem cum folliculo, quos Nattas vocant, olivarem, nuce juglande minorem, qui vas sanguiferum ex poro cranij emergens recipiebat.

Natta, Tumoris cum folliculo species, non infrequenter caput occupat: omnes arteria quadam, à qua nutrimentum & augmentum capiunt, præditæ sunt: Succinguntur intus peculiari tunica: Contenta non unius generis sunt: In quibusdam inveni substantiam pinguem flammam concipientem: in plurimis cretaceam solam vel sero perfusam: Familia hic est inter primarias hujus generis tumoribus obnoxia: Si basis angusta sit, sera equina sensim magis magisque constricta decidunt, quod aliquoties à me factitatum fuit, si verò basis amplior ac constrictionem respuat, in summitate vulnus oblongum infligo, contenta exprimo, ac basi, ubi, cen per pediculum, nutrimentum suscipit, inde cum pauxillo gossypii butyrum antimonii solum, vel cum linimento digestivo permixtum, ut scaturiginem obturem: nisi enim pediculus abscindatur aut erodatur, brevi repullulant: Tumores hujusmodi à Chirurgis temerariis & imperitis uno ictu amputatos novi, largissima subsequente hæmorrhagia, quæ vix sisti poterat, non sine virium prostratione, Antimonii butyrum nullos dolores, nullum pruritum excitat, nisi imprudenter labia cutis capillatæ attingantur, interna enim pellicula sensus expers est: Natta apud Illum, vas sanguiferum è cranio emergens accepit, quod proculdubio surculus arteriosus à dura meninge ortus fuit: *I. Iac. Wepferus Histor. Apoplect. 10. p. 321.*

§. 2. Ho-

§. 4. Homo procerus, sanguineus, habitu corporis robusto, ob furta strangulatus, Nattem gerebat in capite: In hac denso involucro aperto latebat farinacea materia: In alijs Nattis ex se ruptis purulentam observavi. *Th. Bartholinus cent.* 1. *histor.* 32. §. 33.

F*Arinaceæ materia*] Natta, Testudo, Talpa ad melicerides, atheromata & steatomata referuntur, quorum materia peculiari tunica aut folliculo clauditur. Platerus non ab humoribus excrementitijs horum Tumorum generationem deducit (eo quod quæ ejusmodi originem nacta sunt, stabilia sunt, sed putredini opportuna) sed ex succo alimentari parti nutriendæ destinato, qui si justo crassior, in similes tumores degenerat, ex quibus Sarcomata fiunt: sin admodum crassus, Scirrhi: Tumore vero non adeo duro existente, tandem in abscessum transire docet, diversam materiam continentem pro succi, qui Tumorem genuit, diversitate ac cum alijs humoribus mistione: nec tamen sicuti abscessus à sanguine genitos in pus abire, sed in aliam substantiam propria cysti conclusam: Hinc Meliceridum Atheromatum, Steatomatum originem deducit: *Sennertus*, cur talis humor è partibus effluat, atque inde sub cute tumor excitetur, causam esse putat quod membrana unamquamque partem vestiens & ambiens jam vi externa & violenta, sed interna, rumpitur, aut eroditur & exulceratur, ut ita sacta via vi, succus alibilis ablato erumpat, cum non sistatur aperte: Id tamen ne temere fiat Natura provida non permittit, sed ipsam membranam amplius extendit, effluentemque succum cohibere nititur; quod in arboribus fieri videmus, in quibus exteriori cortice læso simili plane modo nodus formatur.

§. 5. vj. Aprilis 1671. in infante 13. septimanarum, caput multis modis deforme reddebant Tumores varij, Tres imprimis, quorum unus superiora versus se extendebat, alter inferiora magis respiciebat, Tertius anteriora petebat: Diversæ naturæ dissecti observabantur. Primus enim, qui superior & maximus, aliqua parte cartilagineæ substantiæ erat, alia membranosæ: Illa cavernulis plurimis prædita, utraque liquore purulento, plumbei coloris, repleta; Secundus, qui inferior, vesiculam repræsentabat, hydatidibus varijs donatam, Continebant hæ, figura & magnitudine differentes, Lympham modo liquidam, modo viscidiorem: quod vero ab hydatidibus liberum, limpidissimam exhibebat aquam: Tertius, qui anterior, variæ conditionis substantia constabat, molli imprimis spongiosaque, ejus siquidem exteriora spectentur: duriore vero cavernosaque, si interiora cranio vicina: Lymphæ crassioris insignis hic occurrebat quantitas: Præter dicta notabile hic. I. intra meningem tenuem & cerebrum Lymphæ pellucidæ tenacisque insignem contentam fuisse copiam: II. Eo loco quo auricula naturaliter situm obtinet, & excrescentiam osseam, semicircularem & sinum notabilem se exhibuisse, nullum vero ad anteriora auris transitum: iii. Circa tempora vas aliquod occurrisse materia nigricante repletum: iv. Tumorum horum primum aliquot diebus antequam dissecaretur cadaver, apertum subito fuisse, naturæ imprimis opera, magnamque Lymphæ copiam effluxisse, hæc affuso aceto præcipitationis ope coagulum exhibuit coloris lactei; evaporatione vero leni gelatinosam, ast flavescentem magis materiam: Quæ res speculationi illi ansam præbuit, Annon in Lympha ipsa nutritionis nostræ fundamentum constitui jure queat, Quod valde probabile videtur, & præter alia etiam *Pueri hujus summa Extabescentia* valde suadet. *Gerardus Blasius Observat. med.* I.

§. 6. Juvencula xvj. mense feliciter peperit fœtum sed debilem: Caput nucem juglandem vix superabat, Tumor vero capiti superna parte adnatus erat, universo capite major: Mortuo infante Caput apertum, atquein ipso cranio inventa exigua cerebri portio, quam pro cerebello habuit Chirurgus, in Tumore vero substantiam cerebro valde similem *Th. Bartholinus Cent.* 3. *histor.* 51.

Observatio II.

Tumori, seu Sarcomati oculo dextro subnato, resecto, aliud sub oculo sinistro successit, Ex fungosa & pituitosa substantia constans utrumque, atque à dura meninge ortum ducens.

PUella quinque annos nata concrementum carneum Oculo dextro subnatum habuit, pugnum contractum æquans, à plerisque Chirurgis pro Carcinomate curatum: Hæc meis manibus commissa tractanda, nulla propemodum habita medicamentorum fiducia, Sarcoma resecui simul & inussi, quod brevi coalitum est: 70. vero aut 80. à resecto die, Tumor sublividus, inæqualis, inæqualis, indolens, tactui nonnihil cedens, multis undique circum venulis septus, sub oculi sinistri palpebra subnatus est, qui paulatim adauctus, jam totum sinistri lateris, tempus, & auriculam, necnon cervicem late occupabat, quin & genam, adeo ut os obstrinxerit ad capiendam escam angustissime: Eodem ipso tempore ex adversa parte simillimus huic tum figura tum colore, tum etiam progressus more modoque operis cervicem humeris exæquassent, quod vitij complementum duorum cum semisse mensium curriculo peractum est: Illud autem silentio non obducendum est, quantumvis tubera naturæ modos excederent, eam tamen puellæ patientiam fuisse ut nunquam fuerit de morbo conquesta vel vagitibus molesta: Tandem pridie Cal. Novembr. obijt.

Tubera hec infecta *Fungosam* & pituitosam, suo folliculo contectam *substantiam* nobis aperuerunt: Adhæc & aliud relatu dignum offensum est, Cranium tractantibus nobis, mirum foramen è rimis calvariæ peramplum, à durâ meninge ad tubercula ista perens, per quod scil materia de cerebro ad tumores alendos transmitti fuerat consueta: Postremum dictu mirum ad hæc cuncta erit, pedes utrosque puellæ negatos diremptosque primordio, alimento scil amplo à superioribus ad se rapto; *Nicol. Larcheus Med. Romanus ad M. Aur. Severinum in lib. de Abscessibus p. m.* 150.

Fungosam substantiam &c.] Cujus origo fuit à meningum cerebri occulto vitio: Inde enim fungi plerumque pullulant, quamquam & aliis in partibus subnasci notat *Sennertus* Epist. ad *Febritium Hild.* Cent. 2. Observ. 36. Quod vero pedes utrosque puellæ defuisse narrat *Larcheus*, alimentumque ad superiora raptum dicit, *Glissonij*, *Warthoni* & aliorum sententiam firmare videtur, succum nutritium suppeditare cerebrum quibusdam partibus, qui ad crura non transmissus, & in capite redundans, exuberantiam illam produxerit: Ceterum Tumorum ejusmodi cysti conclusorum, ea est indole, ut si dum resecantur, eoque magis si ad cancri naturam accedant, qui raro aliqua in parte demitur, quin in alia iterum germinet.

Observatio XV.

Monstrosus Menti Tumor, Steatomaticus, cui ulcus cavum & profundum adjunctum.

Mentum cuidam seni mulieri Bavaræ adeo excrevit, ut mediam ulnam Augustanam in longitudine & latitudine etiam adæquaret, duritie Scirrhum repræsentaret: Pars dextra Gingivarum increvit: & ex ore ad pugni, vel ovi anserini magnitudinem excrevit: Qui Tumor ulcus cavum ac profundum habuit, ad medij digiti longitudinem, eo in loco ubi dens evulsus fuit: hoc cibus humidus & potus eo appellens formavit: Tumor Menti fuit durus & renitens, concolor & solum dolens ob pondus, at gingivarum laxior: In mento exulceratio nulla, nisi ubi ab adpellente attritum fuit: Excrevit tandem in ingentem molem, & oris introitum quasi totum occupavit: Mors itaque lenta superveniens doloribus eripuit.

Aperto Tumore in cadavere, caro nulla fuit visa, putredo nulla, sed quod excrevit steatomati, seu Nattæ Italorum, simile fuit, sebum referens, Tota moles resecta à corpore pondebat libras sex ponderis Augustanorum, & quartam libræ, quod sunt unciæ centum. Dissectus Tumor, spongiosum album erat quod acerevit, sevum compactum referens, ut in abdomine & renibus boum videre est, sine ulla humiditate: Cavum quod erat, à dente exempto relictum, illud continebat quod expotu & cibo eo declinavit, partes vero ejus nec erant humidæ, nec putredinem passæ sunt.

Monstrosum hunc Tumorem cur in numerum, Nattæ Italorum posuerim, paucis exponam: Retulit ægra sensim admodum Tumorem hunc accrevisse, primordia sumpsisse in ore: Cum enim primum senium ingressa, serviret quibusdam Patritijs & mercatoribus in coëmendis varijs, & majori onere carnis poodus ex macello portaret, sensit aliquid in ore diffeodi, seu, ac vulgariter pronuntiavit, rumpi, quod ob absentiam doloris plane neglexit; Gingivarum itaque pars dextra luxuriare cœpit ac in tumorem attolli: Incrementum & simul mentum, cujus cutis æqualiter in latitudine & longitudine ita ab succrescente distenta fuit, ut intra annum monstroso tumore exuberaret: Qui prius erat adeodum ut scirrhum mentiretur, cum tractare ooluì, cum in nervosis locis scirrhos tractatos in cancrosa degenerasse viderim ulcera: Nec Chirurgus manum admovere voluit, qui negavit se toto cursu praxis suæ, qui fuit annorum lxiv. talem tumorem conspexisse: magna vero hec moles, & monstrosus Tumor menti, nullam læsit facultatem, quamvis exuberans ex ore gingiva cibi introitum præpediret: Dolor nullus nisi à pondere: renitentia & durities ubi tangeres; sola caro gingivarum luxurians mollis erat, tameo ob distensam cutem vasorum divaricationes oculis exposita erant: In exulcerata luxurie gingivæ fœtor ex assumptis.

Peccetius l. 1. c. 28. Nattam ex genere Tumorum steatomaticorum esse scribit, oririque in omnibus corporis partibus, eandemque cum illis agnoscere causam: Steatoma vero, Tumorem esse exprimentem saniem sevo similem, ob pituitosum humorem sensim lenteque auctum, coadunatum & induratum, seu in substantiam sevo similem coactum: Idem c. 25. Et hanc Nattam in nostra ægra fuisse steatomatosum tumorem ex Pauli descriptione l. 6. affirmare possumus, quia ejus contentum sevo simile fuit, Tumor ipse durior, ac ad tactum renitens, fundum solidiorem habens, maxime ubi adhæsit incurvationi maxillæ: Aetius Tetrab. 4. l. c. 8. Steatoma ait esse Tumorem adipem in se continentem, mole tuberum, concolorem & ad tactum lenem, in principio quidem pusillum sed temporis progressu ampliarū: A meliceride & atheromate discerni tactus mollitie, quod videtur cum mente Pauli pugnare, qui ait dignosci steatoma à reliquis abscessibus, quod durior sit illis & ad tactum renitens: Sed Aëtius mollitiem hanc respectu Strumæ potius intelligit quam atheromatis & meliceridis: In causa omnes Chirurgi consentiunt, quod ab humore pituitoso prodeat: Mihi videtur Platerus noster proprius accedere & veram causam assignare Tract. 3. c. 3. Ubi succum nutrientem crassiorem horum abscessuum causam ponit, peccantem vel qualitate vel quantitate: Ut enim ejus symmetria ad alendas partes adprime conveniens est, sic ejus ametria earum substantiam depravat: Natura ad pulsum si quidem succum cum discutere nequit, quia aut uberior aut corruptus, mutare aggreditur, in sano corpore adpositione decenti, in ægro indeceoti: Humor itaque alibilis, seu nutrimentum hoc adpulsum, vel adhæret, vel adnascitur, vel innascitur parti, quare ipsa incrementum sumit, non dissimile sibi ipsi colore, cum ille qui apponitur succus sit familiaris, & similis parti cui apponitur,

rat, & quasi alimentum, sæpius sola copia luxurians, afferens secum mollitiem aut duritiem; succus si quidem hic est alimentum tertiæ coctionis soboles, cujus peccatum nullum aliud quam quod crassius est, aut tenuius, aut copiosius: Nostræ ægræ ideo album erat, & crassum ac durum, quod alimentum hoc fuit rum luxuriabat circa nervosas & osseas partes, illarumque futurum alimentum erat, unde & membranæ ex eo generatæ sunt, quibus humor inclusus cohærebat. In scirrhum non abijt, quia calor coquens harum partium fuit in alimentum, ut sic loquar, adpositus non induratus, qualis ad scirrhi perfectionem requiritur: quare ex adpulso quotidie alimento in molem excrevit pars: & quia succus familiaris fuit, qui sensim, non ἀθρόως in illum locum fluxit, indolens mansit. Recte porro nos non manum adhibuisse docemur illo Peccetij L.1.c.28. Natta, quæ vasis est implicata, nullo, pacto attingi debet propter periculum quod sanguinis hæmorrhagiæ inest: Memini me in Italia in quodam ordinis S. Franscisci in collo Nattam eximi vidisse, quam magna hæmorrhagia, hinc mors excepit: Nos non hujus causa, sed quia à nervosis partibus non pendula fuit, sed ita firmiter adhæsit ut ipsum mentum videretur: Spasmum itaque & calumniam declinare decrevimus. *Hachstetterus casu vij Decade vj.*

Observatio IV.

Tumor Collo *adnatus, cum brachii intumescentia, à copiosa pinguedine & sero inter musculos.* 1. *Tumor affixus asperæ arteriæ per totum collum radicibus diffusus.* 2. *Tumor circa laryngem à Ductu salivali devio.* 3. *Infra* mentum *durus, ab obitu evanescens.* 4.

§. 1. Ubi sanguis sulphuris sui & salis legitima proportione orbatur, facilis est puttedo; aut vermibus apta corruptio, & succorum benignorum degeneratio, quę sæpe in generationem copiosæ pinguedinis, sive lardum, sive aliud quid mentiatur, facessere potest Conspectissimum id erat 1670. in Nosodochio Argentinensi, ubi exenteravimus puerum, cujus collo, supra axillam sinistram, ingens Tumor accreverat, cujus, separato bino involucro, cutaneo, & proprio, substantia steatoma verum erat, pondus librarum v. civilium: Brachium ejusdem lateris admodum cum manu totum æqualiter intumuit; dissectum copiosissimam infra cutem exhibuit pinguedinem, effluente copiosissima aqua ex musculorum interstitijs: Omne vero reliquum corpus macies exederat: ascites abdomen. *Ioh. Val. VVillius in Actis med. Thom. Bartholini anno 74. & 75. & 76. p. 134.*

§. 2. Viduæ N. succrevit paulatim Tumor insidens firmiter lateri asperæ arteriæ: Ad instar carcinomatis repertus est, radicibus diffusus per quamcunque colli partem *Lib. 3. tit. de Deglutitione læsa.*

§. 3. Quos Ductus Salivales curiosa D. D. Nic. Stenonis sæculo nostro manifestavit industria, mihi in Vitulo dierum xiv. perscruranti, quod in eo sese animali clarius quam in homine ostendant, quiddam occurrit quod observasse non pigebit Chirurgos, dum aliquando circa Tumorum expugnandorum contumaciam nequicquam suam ludunt operam: Deflexerat enim Ductus ille (cujus radices Parotis conglomerata, quique ostium suum in buccis repetiens, ibi se exonerat) versus laryngem, ibique humoris sui, qui ore excipi solet, exitum non inveniens, Tumorem ingentem excitaverat, lenta materia redundantem: Annon hæc Fistularum, ad stuporem perpetuos usque humores suppeditantium ut causa diei, ita ex eadem possit inveniri via easdem facilius persanandi. *Theodorus Kerkringius Observationum Anatomic. Lxviij.*

§. 4. Ianus N. Phthisicus obijt, (*Vide lib. 2. Tit. de Phthisi.*) Ante semestre spatium obortus tumor infra mentum durus, quo impedita fuit solidorum deglutitio &c. In aspera atteria nihil heterogeneum visum, nec ullum istius tumoris vestigium, unde verosimile est à flatibus fuisse excitatum.

Observatio V.

Bronchoceles *Varia materia.* 1. 2. 3. 4. 5. 6.

§. 1. Gongronæ vox ab Hippocr. usurpatur 6. Epid. 3. 14. & *Bronchocelen* significat Latinis *Herniam Gutturis*, Tumor est Gutturi & collo innatus, à Græca voce γόγγρος, proprie significans eminentiam aut appendicem rotundam arborum truncis innascentem: à *Plinio l. 17. c. 24.* dicitur *Fungus, Clavus, Patella: Theophrasto* 1. hist. plant. c. 13. olivæ vitium est à Sole exustæ. Affectus mulieribus familiaris, prout à nobis de aneurysmate dictum: Bronchoceles autem vox generica est, multas sub se complectens species & differentias: Aliquæ enim ad meliceribes accedunt, aliæ ad steatomata, aliæ ad atheromata: Aneurysmatis quædam soboles: In quibusdam reperta caro stupida, i. e. dolore carens, vel parvum inducens: Suum unaquæque signum dat, & an curationem admittat vel secus: aliæ parvæ sunt, aliæ magnæ colli anticam partem totam obtegentes; quædam cysti carent, aliæ habent: Quæ curationis capaces sunt aperiri debent cauterio actuali vel potentiali, aut scalpello, atque simul

&

semel exempto corpore extraneo ibi concluso: Nisi licet, repetitis vicibus auferatur, ulcere postmodum ex arte curato & ad cicatricem deducto. *Pareus operum lib. viij. cap. IX.*

BRonchocele est Tumor colli vicinus laryngi, qui originem habet ab humore ibi collecto, vel à glandula thyroidis cartilaginis productiore, quæ sarcoma producit: vel est abscessus ex atheromate aut steatomate, vel hydrops; Bronchocele, non ut plerisque visum est, ex immodicis clamoribus, aut ex potu aquæ ex liquefactis nivibus, quæ Alpinis aliisque montanis in usu est, sed ex crassa lentaque pituita, quæ eo sensim è capite, ejusque partibus externis per auris posteriora devolvitur ex *Fernelio*. Dubitare licet an materia contineatur inter musculũ latum & cutem: an sub musculo lato tota sit abscondita: nam ibi collecta materia non potest extrahi, quia spatijs musculorum insinuata: Si extra pateat, poterit sanari & eradicari: A flatu solet incipere, qui distendit separatque cutem à membrana carnosa, vel ipse musculus latus à subjectis partibus separatus: In istud spatium sensim fluit materia, pro cujusque temperamento & constitutione varia: Sensim accrescit & nutritur non per venas sed, per tubulos quos natura creavit. *Ioh. Riolanus Enchirid. Anat. lib. 4. cap. 7.*

§. 2. Anno 1626. Bronchocele in opifice inauratore anteriorem totam colli partem apprehẽdera, talto plus quatuor digitos tumore: qui aneurysma est existimatus à cõpluribus, propterea quod sub eo, vivente homine persentiretur pulsatio non exilis: Nihilominus id equidem retuli ad jugulares arterias, quatum ex fuimet compressione necessarius erat sensus: Reperta est cystis sanguineæ prope membranæ, quæ amplo veluti sacco ab externa facie ad usque tracheam arteriam ab ea compressam extendebatur: Intus laminulæ veluti sanguinea concrementa, & carnes pulmonis atrioris substantiam referentes, universam loci amplitudinem complebant, nisi quod superne concretus humor flavidior, gelatinam vulgarem propemodum referens, existebat: Disces nunc nostro parergo collarium quod est, Non injuria quidem magistro Inauratori productum istiusmodi vitium, quod genus opificum *I. Langius* judicio miro, subjectum est bronchocelis viroso argenti vivi contagio. *Idem ibidem p. 169.*

§. 3. At Bronchocelę quæ mult fidæ sunt, glandulas continent prærubras & præduras: Tales enim visæ in puella Parthenopylaeii D. Mariæ, per nos secta. *Idem Ibid.*

* IN colli parte anteriore plures sunt glandulæ, quæ Bronchoceles sunt subjectũ: Ex sentẽtia *Stenonis*. Glandulæ cribra sunt hoc modo confirmata ut dum ex arterijs in venas per capillaria transit sanguis, liberatæ à sanguinearum amplexibus serosę partes; caloris vi per convenientes sibi poros expellantur in capillaria lymphaticarum, concurrente nervorum, extremis venis affixorum directione, eliciso per sensuum perceptionem mentis imperio subjectam. Quomodo apposite glandularum officium, in seri separatione, seu lymphæ, positum, explicatur, Hinc & Bronchococele, generatio, quæ est glandularum anterioris parti colli incremenrum & Tumor: Cum etenim Glandularum munus sit secretorium & excretorium, & ad has quatuor vasorum genera ferantur, Arteriæ Venę, Lymphatica & Nervi, si succus vel humor ab illis illatus facili tramite non decurrat, sed in glandulis subsistat, ob quampiam angustiam aut succi transmeantis vitium aut acidi exuperantiam, cui omnis concretio assignatur, hinc Tumorum glandularum ac Bronchocoles causa repetenda: cur vero in collo potius & frequentius quam in alijs partibus ad tantum incrementum ille perveniant, id contingit vel quod collum aeri pateat, plerumque nudum adeoque concretioni humori perlabentis occasionem præbeat; vel singulari humoris aut glandularum illius loci proprietati, ab quam certis in locis endemius sit ille effectus.

§. 4. Homo sub Alpinus Bronchocelem prævastam multos annos cum angore passus, tandem ab ea strangulatus oppetijt: Quam nos vitiatam partem, grumos ingentes sanguinis undique circumfusos, cum adnatis quibusdam carunculis offendimus: Porro sunt mea quidem opinione Bronchocelæ pleræque cum super-vomitu vasorum impense dilatorum complexæ *Idem ibidem par. 172.*

§. 5. A pueritia deturpabat Bronchocele collum *Petronellæ Desinod*, ancillæ meæ, quæ phthisica obijt anno 1660. cum hydrope pectoris & abdominis: Invalescente morbo, colli tumor augmentum sumebat, ut ad pectoris angustiam accederet tracheæ arteriæ compressio ab illo tumore, hinc respirandi summa difficultas.

Ea defuncta cadaver aperiri jussi & Bronchocelen dissecari, quæ nihil aliud erat quam ingens glandula albescens, pure undique scatens & imbuta, illi omnino simili quod Pulmonum substantia continebat. *Ex observat. propriis.*

§. 6. Bronchocele, teste *I. Langio Epist. lib. 1. 43. Tumor est* pendulus circa guttur, à bocij ventrosi poculi similitudine) Inter cutem & asperam arteriam, authore *Celso* increscit, in quo modo caro pituitosa, modo humor aliquis melli, adipi aut pulti similis membranulæ includitur: Pro humoris tum calore tum concretione, & caloris magnitudine, temporisque spatio aliæ atque aliæ formæ, in alijs & diversis abscessibus fiunt, nempe duræ, molles, liquidæ, rubræ, flavæ, albæ; crassam enim materiam in duritiem temporis processu cogit calor vehemens: quæ si nigra fit carbonis speciem repræsentabit: Mediocrem vero calor mediocris in pus mutabit, liquidam digeret: Hæc quidem communi omnium sententia Bronchoceles est materia, Verum ego quę compererim in resectis compluribus defunctorum Bronchocelis referam: *Anno 1625. Efecta Bronchocele cadaveris, educta struma* libræ unius pondo, quæ sic adstricta gutturis venis, ut mi-

mirum quomodo fuerit avulsa, *Tempora huic homini pressa*, atque invicem adducta, sic ut confirmaret apertè judicium Physiognomorum nostrorum: qui temporum angustiam naturalem strumarum effectricem ponunt. *M. Aur. Severinus lib. de Abscessibus reconditis p.* 168.

T*Empora huic homini pressa.*] Ad mali productionem confert prava capitis constitutio: Nimirum cum existente magna capitis prominentia postica, deest antica, cum *compressis temporum lateribus* acsincipite; quibus meatibus coarctatis, cum non habeat effluxum humor per transitus, & emissaria anteriora, recurrere cogitur in posteriora, & ad glandulam pituitariam, unde vitium in fances traducitur demum: Adhæc est debilitas capitis nativa his præsertim pueris quibus diu manserunt inconsutu suturæ, & incommissæ commissuræ. *Severinus Tract. de Pædanchone. partic.* 3.

Observatio VI.

Strumæ suffocationem afferentes, ad stomachum, pulmones, mesenterium diffusa. 1. 2. *Strumarum insignium collum obsidentium anatome.* 3. *Strumarum pertinacia pendet à seminario subtus delitescente.* 4. *Magnæ in colli ambitu, sub axilla sinistra, orta ab internis Pancreatis &c.* 5. *Struma ingens sub inferiore maxilla, à iecore its infecto pendens.* 6. *Strumarum Anatome* 7. *A faucibus ad os usque pubis exporrecta.* 8. *Struma per totum diffusa* 9.

§. 1. JUvenis strumis, quæ gulam asperamque arteriam simul adeo compresserant, ut neque potus vel ipse aër transire posset, intermoritur: Dissecto cadavere, repertæ fuerunt in orificio stomachi, pulmonibus, omento, mesenterio, pancreate, ipsis intestinis & circa vesicæ collum. *Nicolaus Fantanus Respons. & cur. Med. pag* 66.

§. 2. Juvenis 14. Decembr. 1656. universum collum strumis obsitum habuit Amstelodami, Cujus cadavere aperto mesenterium universum strumis inventum & viscera pectoris repleta. *Henricus Roonhusius Observat. Chir. Belgic. par.* 2. *p.* 167.

JUnguntur nonnunquam in uno corpore diversis locis scrofulę, sed non credo dependentiam: Strumosos esse sano mesenterio contra *Riolanum* olim defendi: Ex inventis novis lux non panca affulget, quam veteres ignorarunt, Lacteę enim thoracicę in mesenterio exortę colli venas ingrediuntur. An autem immediatè chylum suum glandulis colli infundant, dubito: Mediate vero id fieri per circulum non equidem negaverim, sed tum non magis strumæ in collo enatæ à mesenterio dependent, quam in reliquis partibus quæ succo nutriuntur: A jugularibus autem lymphaticis ortum & incrementum scrofularum colli majore specie veri deducit Doct. Iac. Heor. Paulli. *Bartholinus.*

§. 3. Testor me in cadaveribus eorum quos strumæ in partibus exterioribus fœdabant, reperisse plurimos tumores strumosos in mesenterio, alios magnitudine nucis juglãdis, alios avellanæ, pisi, imo pugni molẽ æquãtes, mater'a gypsea vel purulẽta refertos. *A. Paræus Operũ l.* 7. *c.* 21.

§. 3. Nobili Austriaco adolescenti, aliquandiu in Gallijs versanti cœperunt scrofulæ in ambitu colli nasci, nec solum illic, sed & sub axillis glandulæ intumescere atque indurari, uti & exiguæ in pectore, dorso sub cute se patefacere, augebanturque illę in collo in dies, Et licet Medicorum opera uteretur, nullus tamen inde successus sequebatur: Martio mense anni 1670. cum priora parum profecissent, ad fortiora progressi *unguento ex hydrargyro eum inunxerunt*, unde exputitio frequens & copiosa subsequuta, cœperuntque grandiores scrofulæ nonnihil detumescere, sed mox iterum cessante sputitione augeri: Emplastrum de *Vigo* fuit appositum, additis varijs emollientibus: Tandẽ majoribus & eminentioribus strumis, cataplasmata, ut si fieri posset suppurarentur, imposita fuerunt: diu hęc sed sine fructu usurpata: bona interea victus ratione usus, atque Diæta, ut vocant, cum usu decocti Guajaci ad sudores movendos ad multos dies: Cauterium in utroque brachio inustum, assumptis itidem quę defluxiones caverent cerebrum siccando: Cum nulla spes, eum ad thermas sulphureas ablegarunt. Verum huc Basileam veniens mense Julio, meum quoque consilium audire voluit: Cum itaque horrendum illum affectum inspicerem, multasque glandulas durissimas, ab utraque aure ad thoracem usque universum collum occupasse, adeoque implevisse, ut caput veluti collo duplo ampliori insertum appareret, preter alias glandulas sub axillis satis magnas, atque parvas quasdam sub cute in thorace hinc inde prominentes, exiguam aut nullam curationis spẽ conspiciens, suasi ut in patriã thermarum illarum sulfurearum, quas Medici Lugdunenses suaserant, utendarum causa proficisceretur: verum cum & apud nos in Helvetia vicinæ tales haberentur thermę, maluit illis eo loco uti: quare eo profectus, & septem septimanarum spatio eas bibisset, denuo huc rediit nihilomelius se habens, nisi quod juxta dextram aurem tuberculum lividum supra tumorem eruperat, & juxta sinistram protuberantia magna, tumorque durissimus colli anteriora premens deglutitioni & respirationi impedimentum magnum afferebat: Misericordia motus, volui adhuc quędam experiri ex efficacioribus, nam sectionem aut ustionem in tam magna mole, locoque nobiliore, ob colli venas majores suadere neutiquã potui: Adhibui itaque emplastra ex cranio usto, luto fornacum usto, ebore fossili, additis gummatis multis & melle scyllitico, sulfure trito aliisque efficacioribus, unde videbatur tumor aliquo in loco leviter minui, sed mox iterum incres-

crescere: Tuberculum quoque illum prope aurem dextram, nucis instar adauctum, tandem cuticula abrasa sanguinem emittebat, & medullosa materia ex eo prodibat, unde tamen non subsidebat: dein etiam in medio tumoris enascebatur oblonga caro dura extuberans, qualis in cancro prodire solet, adeo ut *Scrofulas aliquas in Cancrum degenerasse crediderim*. Hisce peractis, cœperunt pedes admodum tumere, atque difficultate spirandi & deglutiendi maxime angi, donec 20 Octobris subito, accedente quadam defluxione, suffocatus sicque extinctus fuerit.

Sectione facta per longitudinem colli, tribus in locis trium digitorum profunditate, antequam musculi conspicerentur, latera vulnerum, sicuti percis in dorso apertis lardum spissum, album, sic & hic alba spissa, crassa apparuerunt: in quibus undique toto ductu glandulæ nunc parvæ, pisi, nunc majores, fabæ instar, sed mutuo sibi cohærentes, & totam illam albam, mucosam, undique opplentes, deprehensæ fuerunt, quas sane remedijs absumere uti fuisset impossibile, ita sectione eas eximere, ob mortis periculum, inconsultum. *F. Platerus. Observat. lib. iij. pag. 693.*

ORiuntur Strumæ ex humore crasso & lento, quem vulgo pituitosum esse statuunt cui interdum etiam melancholicus admiscetur: *Platerus* tamen non sine causa hic monet non satis rectè vulgo statui ex sola pituita aut melancholia hos glandularum tumores deduci: Et his enim si strumæ, & ejusmodi tumores alij ortum haberent, non tam diuturni essent, sed putredini & corruptioni obnoxij, & in pus mutarentur, ut alij ex humoribus simpliciter excrementitijs orti tumores, ipse vero è succo nutriente hos tumores oriri statuit: cum enim Glandulæ quam aliæ carnes crassiore succo nutriantur, si is quantitate & qualitate moderatus sit, eas in suo naturali statu conservat: Si vero qualitate, & imprimis quantitate excedat, tumores varij excitantur: Etenim si aliquid humorum plane excrementitiorum admisceatur, tumores ejusmodi citius in abscessum abeunt: Si vero succus ille nutriens solus sit, sed copiosior quam ut parti omnis apponi possit, in ejusmodi tumores degenerat: naturaliter enim talis humoris non plus in corpore generari debet quam ut partibus illis nutriendis sufficiat: Si vero plus ejus generetur, talium tumorum causa est: natura enim ut vitiosos humores alios ad alias partes protrudit, ut in scabie: erysipelate, bubonibus, &c. videre est, ita etiam quod in alimento est ignobilius non partibus nobilibus apponit, sed glandibus: unguibus, capillis, quapropter, etiam si talis ignobilis, fæculenti & crassi alimenti plus generetur, natura rectè agens ad illas partes cum quibus habet convenientiam, glandulas scil. protrudit, ex quo proinde etiam carnem, aut carni quid simile generare rentat: unde etiam anthor Defin. medic. Strumas dicit carnem siccam: & *Aëtius* ex *Leonida*, carnem subalbescentem facile augescentem: Et quidem peculiari membrana Strumæ includuntur, quæ & ipsa à facultate formatrice, quæ omnibus partibus viventibus insita & nunquam otiosa est, producitur: Dum enim ab humore affluente superfluo membrana distenditur, & forsan etiam rumpitur natura novæ quasi membranæ texturam aggreditur *Sennertus Pract. lib. 2. p. 1. c. 25.*

Vnguento ex hydrargyro eum inunxerunt] Strumas unus alexicacos Hercules vincit & opprimit: sanat autem profusa per os maligna pituita quæ in capite redundabat, illincque in subjectas partes dilabens illarum causa fuerat: *Ballonius cons. 34. l. 3. De Salivatione artificiali vide Rolfinccium meth spec. p. 589.*

Scrofulas aliquas in cancrum degenerasse] Quidam artis periti in Chœradum cognitione & curatione vacillarunt, à pituita illas nasci putant, & ad calfacientia & siccantia recurrunt; item ad hidrotica calfacientia, hinc in malum cancrum fit conversio & transitus, dũ illa pituita incalescit plus æquo & exasperatur: At, ut ex *Platone* notat *Galenus*, pituita non quævis nocet; sed salsa aut acida: salsa est atræ bilis soboles & affinis: hinc quibus in facie gutta est rosacea, in ijs chœradũ & cancrorum est seminarium, Sic gravis error cõmittitur in usu calfacientium remediorum, & antiquitas prudentius præscripsit serum lactis, asinæ lac, syrupus Regis Saporis: *Idem consilio. lib. 1.*

§. 4. Variæ sunt Strumarum species sive à loco sive à materia: Externæ diu sunt innoxiæ, sed internæ brevi periculosæ: fiunt autem vel ex pituita sola, vel permixta cum sanguine aut atra bile: quorum humorum concursus, si quidem exsiccetur à præstante æstu, producitur nonunquam in strumis vel gypsum vel verus calculus: Struma à sanguine ac pituita, vertitur facile in pus: sed eo quæ non tendit, elice illam cum involucro cui includitur, sed potius conjunctim quam segregatim: Cavendum enixe ne quæ remaneant reliquiæ, quas tamen tolles deinceps pulvere mercurij præcipitati, caute illis insperso: Sed maxima molestia erit à seminibus sub qualibet struma clanculum delitescentibus, quæ licet mole sint exilia, neque multum discrepantia à forma seminum lupinorum, producunt tamen pernitiosissimam inexpugnabilium strumarum segetem: *Semina* autem *hæc* obtulit nobis aliquando orphanotrophium publicum, in collo puellæ ab hoc morbo suffocatæ: Erant vero hæc adeo frequentia, ut non quina aut sena, sed interdum dena vel vicena occurrerent in eodem loco: sed eo semper ordine ut majore incumberent minoribus, declinante sensim usque eo ipsorum magnitudine, ut tandem vix æquarent semen sesaminum, inclusa nihilominus qualiber sua tunica & apta producere majorem strumam: Manentibus itaque his seminibus, repullulant continenter eadem strumarum germina. *N. Tulpius observat. lib. 1. cap. 46.*

SEmina autem hæc) *Riolanus* Encheir. Anat. l. 2. 18. In mesenterij glandulis sedem & radicem ponit omnium strumatum in corpore, easque nunquam foras erumpere *ait* nisi Mesenterium fuerit strumosum: quod verosimile non videtur Excell. *Th. Bartholino Anat. Reform.* lib. 1. cap. 20. quia 1. ut remotæ causæ esse possunt & per accidens, 2. inter strumas capitis & mesenterij glandulas nulla communio. 3. plures sunt strumosi qui sanas habent glandulas. 4. Omnes forent strumosi, quia in omnibus hæ glandulæ. 5. Sub-Alpini strumosi aliam mesenterij conformationem habeRent. 6. *Struma* à quovis humore cu-

cujuscunque regionis implentur. Nota vero *Riolanum* non absolutè dicere, Strumas in collo emergere nisi affectum sit mesenterium, sed cum adjectione Magno numero: Excell. *Bartholinus* tamen detectis lacteis Thoracicis, cap. 5. in Dubiis, Mesenterii sympathiam cum collo agnoscit & axillis per tubulos lacteos, ob quam præsertim circa jugularem externam emergant ejusmodi tumores, quia proximior est insertioni lacteorum ramorum.

§. 5. Puella Leodiensis ann. 14. cum diu Strumis multis, & magnis & hinc inde suppuratis atque exulceratis in colli ambitu, & sub axilla sinistra laboraffer, tandem 28. Octobris 1638. extrema macie consumpta obiit.

Aperto cadavere plurima notatu digna in abdomine, thorace capiteque deprehendimus: Etenim, præterquam quod abdomen & thoracis pars dextra citrini coloris aqua repleta essent, ipsum quoque pericardium tanta ejusdem aquæ, sed paulo candidioris copia turgebat, ut ad scalpelli ictum cum impetu prosiliret: Sinistra autem thoracis pars aquæ expers omnino erat: Auricula cordis dextra tumida in suo sinu humorem continebat viscidum flavescentem: Cordis vero viscus lividum, duriusculum, exsuccum ac exhaustum erat: Jecur passim fibrillis membraneis diaphragmati, peritonæo, ventriculo, & immediate suo parenchymate, cartilagini ensiformi annectebatur, & in sinistrum usque hypochondrium se supra ventriculum extendens arctissime Lieni adnatum erat: Lien solito major longiorque ad renem sinistrum usque se dimittebat, & cum ejus membrana adiposa firmiter coaluerat: Mesenterium, Omentum: Pancreas, innumeris magnitudinis notabilis Strumis scatebant: Imo ipsi peritonæo, diaphragmati, mediastino, uterique ligamentis plures insederant, aliæ quidem castaneæ, aliæ nucis avellanæ, aliæ ciceris magnitudine: Ad orificium ventriculi superius duas notavimus, glandis quercinæ magnitudine & effigie, Trunco venæ Portæ una magna admodum incumbebat: Jecur, Lien Pulmo, præter Strumas majusculas quas hinc inde obtinebant, tota interius exteriusque quasi grandine conspersa erant, multæ etiam, milii coriandrique grana vix superantes, in intestinorum tunicis conspici poterant, ut & in singulis renibus hujusmodi minuta unita: In duræ meningis parte dextra unam quoque pisi magnitudine reperimus, quæ cranii interiori tabulæ adhæserat, & in ea cariei rudimenta excitarat: In cerebri ventriculis & basi aqua copiosa erat, ipsa substantia alias satis firma: Quascunque autem alibi Strumas dissecaremus, eæ eandem prorsus materiam cum illis continebant quæ in collo & sub axilla jam suppurari & exulcerari cœperant: Erat autem illa serosa & uberi vacino ovillove non absimilis, in una quidem magis alba, in alia flavescens magis. *O. Heurnius observ. x.*

§. 6. Retulit mihi *D. Regemorterus*, se in aperto cadavere viri cujusdam (qui per aliquot annos ingenti Struma, juxta imam inferioris maxillæ regionem laboraverat) repetisse Hepar intus forisque innumeris glandulis, pisi fabæque magnitudine, refertissimum: Eædem transversim sectæ, nihil prorsus humoris effundebant, verum ex gypsea quadam pituita compositæ in figuram substantiamque adenibus persimilem condensabantur: Ideque Hepar in ingentem molem, atque immane pondus excrevit, adeo ut duplo majus, triploque gravius solito conspiceretur. *Franc. Glisson Anatom. Hepatis cap. viij.*

HEpar intus forisque innumeris glandulis) *Malpighius* qui Hepatis substantiam & interiora microscopiis accuratissime perspexit l. de Hep, cap. 2. inter alia observatu digna notavit totam ejus molem constare ex acinis glandulosis, & diversis vasorum propaginibus, interquæ commercium intercedat: Atque ex suis observationibus concludit Hepar esse glandulam conglomeratam bilem secernentem: Quas glandulas in statu præternaturali augmentum capessere, non secus ac in cæteris corporis partibus vero-simile est.

§. 7. Anno 1663. die 22. Junii *Cl. Sylvius* in Nosocomio Leydensi secuit Saram Iansen, 20. circiter annorum, Virginem, in cujus cadavere occurrebant, (*Vide lib. 2. Tit. de Respiratione læsa*) Glandulæ plures notabiles in Mesenterio: Ex Glandulis colli Conglobatis dissectis & pressis albicans quædam materia pultacea & veluti gypsea erumpebat: Conglomeratæ vero vicinæ nihil mali erant passæ, Ex glandulis mesenterii dissectis plane similis materia exprimebatur.

NOnnisi emollientibus singularibus gypseam illam glandularum materiam emolliri posse ajebat: Quærenda putabat ejusmodi remedia quæ non tantum emolliant sed materiam magis fluxilem reddant, scrofulariam, squillam & ex ea parata medicamenta, ut & gummata, galbanum, sagapenum, ammoniacum, &c. commendabat. *Ex Observationibus D. Ioh. Henrici Brechtfeld Medici Dani, In Actis medicis Thom. Bartholini anni 1673. Observat. xvj.*

§. 8. Scrofulę sunt Tumores p. n. glandularum colli, propria tunica contenti: *Partes affectæ sunt Glandulæ conglomeratæ colli, Salivales* hodie dictę: Causa, Glandularum totius corporis munus (quod certissimum esse puto) est Lympham transcolare: Necesse est ergo Lympham crassiorem hujus affectus esse causam, unde illarum primo durities, postea sensim accrescens, pertinaxque tumor: Interdum mobiles sunt, interdum ossibus adhærent: Interdum Glandula salivalis inferior interdum & superior afficitur: Interdum hæreditariæ sunt, interdum epidemicæ: Ossibus adhærentes fere incurabiles: In hisce non utor nisi cura palliativa, ut & in illis quę in cancrum vergunt atque dolent: Indicationes curativę, Lympha crassa incidenda,

temperanda, vacuanda: Glandulæ emolliendæ, humor, si præest, discutiendus vel maturandus, & tandem escharoticis, ubi aliter fieri nequit, absumendus: Virgo biliosa, macra, scrofulis multiplicibus vexata, fatis cessit, febre continua illam emaciante, h.e. hectica.

Aperto cadavere reperimus mille ultra glandulas, majores, minores, à faucibus ad os pubis usque: Ejusdem erant coloris, flavi scil. quem aperta cute oculis nostris objiciebant Scrofulæ in collo. *Barbette prax. l. 2. c. 2.*

S*Crofulæ sunt Tumores p. n. &c.*] Glandulæ dividuntur in sanas & *Morbosas*: Morbosæ in *Pensiles*, *Concatenatas* & *Late Connexas*. *Pensiles* sunt Polypus, Glandulæ in inguine, Bronchocele, Sarcocele. *Concatenatæ*, quasi catena globulorum, ab auriculis per colli longitudinem ad claviculas descendunt, & majores cernuntur in pueris rachitide laborantibus, in strumosis, & in corporibus obstructis & cachecticis: *Latè Connexa* generali nomine *Scrofularum* veniunt, ac in duo genera dividi posse videntur. Earum enim aliæ perpetuo augentur, aliæ modo minuuntur, modo stabiles permanent, modo de loco in locũ transferuntur: Illæ generali nomine Scrofularum apud authores veniunt: Hæ appellantur ut plurimum generali nomine *Strumarum*, quas Reges Angliæ atque Galliæ solo attactu mederi vulgo creditum est: Ut vero lucidius hæ species ab invicem discriminentur, hic signa nonnulla distinctiva afferam. Scrofula mollior est, Struma durior: Illa pallidior, & frequenter ejusdem coloris cum cute, hæc è rubro livescit: Si vero aliquando contingat Scrofulas rubescere, color floridior est minusque lividus: Porro scrofula mollior est, & ut plurimum minus profunda: Struma immobilior profundiorque, Item altius in tumorem attollitur Scrofula, Struma magis compressa jacet: Acutius quoque hæc sentit & dolet, Scropula est stupidior. At hæc racematim frequentius crescit, rarius Struma.

Tumores p. n. glandularum colli propria tunica contenti] *Warthon Adenogr. cap.* 40. *Scrofularum à Strumis* distinctione facta, utrarumque generationem tradit, Scrofulæ, *inquit*, perpetuo augentur, & ad ingentem magnitudinem excrescunt, nempe ad xxx. librarum pondo & amplius: Verum præter glandulosas carnes, habent quasi in cystulis varii generis succos congestos, qui earum molem plurimum adaugent: credibile est hosce succos concretos excrementa quædam esse rejecta à carne glandulosa in ejus nutritione: carent enim hæ glandulæ vasis cujusvis generis excretoriis, & propterea necesse habent excrementa sua in cystas, in substantia earum efformatas, congerere, Quæ una ratio est cur in tantum molem excrescant: Altera esse potest, quod earum venę improportionatæ videantur earundem arteriis: hinc enim sanguis per arterias effusus copiosior est quam is qui per venas reducitur, unde necessario fit ut eædem in dies augeantur, Accedit quod nervus earum glandularum perquam exiguus est, uti ex sensu earũ obtuso videre est: Si enim illas (cutaneis partibus prius dissectis) aculeis pungas; dolorem vix percipiunt, Cùm ergo exiles adeo nervos habeant, certum est incrementum ab arteriis potissimum accedere, nervosque superfluæ materiæ vel auferendæ, vel in alias sedes transferendæ impares esse.

Posterioris generis tumores, qui à nobis specialiter *Strumæ* dicuntur, non perpetuo augentur, sed modo crescunt, modo minuuntur, tandemque evanescunt, modo stabiles permanent, modo à parte ad partem transferuntur: Hæ Strumæ *vase Reductorio* magis proportionato gaudent, eoque potissimum nomine à priore genere discriminantur: Cujusnam autem generis vase id fieri putandum est? Profecto præter arterias, venas & nervos nullum illic aliud adhuc est repertum: Videntur utcunq; venas obtinere suis arteriis proportionatas magis quam in Scrophulis fieri diximus, quæ causa est cur non perpetuo augeantur, Venæ enim tantundem reportare possunt quantum arteriæ affundere, nisi forte contingat Sanguinem per Strumæ substantiam transiturum impediri, quo casu strumæ quoque continuo augentur, nimirum donec vel indurentur in scirrhum, vel liber sanguini transitus per earum substantiam iterũ concedatur, postquam enim induratæ fuerint, nequeunt amplius sanguinem ab arteriis recipere, nec se ulterius distendi patiuntur: concesso autem sanguini libero transitu, quantum illius ab arteriis allatum est, tantundem pariter à venis regeritur, adeoque augmentum cessat: Quomodo autem hi Tumores de loco in locum transferuntur? Nervorum certe opera potissimum id fieri crebibile est, Statuimus enim nervos posse aliquid vel afferre ad partes, vel ab iisdem auferre: Ulterius statuendum est, ubi nervus aliquis turgidulus redditur, facile eum eructare portionem humoris, quo turget, in partium interstitia, quæ terminatur: Si vero aliunde contingat ut idem nervus depleatur, fieri potest ut iterum attrahat materiam prius effusam, eamque sic in se attractam, vel ad glandulas suas emunctorias, vel ad alias corporis partes derivet: Si eandem ad glandulas emunctorias deferat, materia excernitur, Struma minuitur & nonnunquam evanescit, nulla nova in ejus locum succrescente, quemadmodum frequenter accidit in Strumosis iis qui unguentis ad Salivationem movendam illinuntur, Si quidem in illis, nervi humiditates suas in glandulas emunctorias, nempe maxillares & tonsillas copiose exspuunt: unde iidem nervi depleti humorem denuo ad se rapiunt, nimirum eundem quem prius eructaverant, & ad dictas glandulas emonctorias deferunt, è quibus per sialismum excernitur, Strumæque absumuntur: Sin vero nervus se in alia carnium interstitia exoneraverit, exsurgit statim novum Strumæ rudimentum, in quod materia Strumæ prius genitæ sensim derivetur, adeoque Struma à parte in partem defertur: Verum præter genus nervosum, ipsum venosum quoque translationi huic non parum auxiliatur: postquam enim nervus in hunc modum cœperit deplere humorem in strumæ cysti congestum, partes circumjacentes protinus flaccescunt, arteriæ minus protitantur languidiusque sanguinem effundunt, inflammatio omnis, si quæ prius aderat, cessat, parsque affecta temperatior redditur, transitus interim sanguinis per eandem liberior multoque expeditior fit, & in venas haud difficulter assugitur, nec tantum sanguis de novo affluens, sed & ille grumosus, qui ab arteria prius in partem effusus hærebat, nunc mobilis evadit, unaque resumitur & circuitu solenni circumducitur, scil. tota illa portio ejus, quæ laxata jam partis perspiratione, non prius in auras avolaverit: Tres itaque exterminandi Strumas modi enumerari possunt, nimirum cum vel radicalis earum materia in cysti congesta, à nervo resorbetur: vel sanguis affluxus facilè à venis reducitur, vel transpiratio libera parti conceditur: Translationis vero causa prima & præcipua est nervus, qui primum rudimentum novæ strumæ ex materia à parte detracta congerit, verum ad hujus rudimenti complementum arteriæ & venæ quoque nonnihil contribuunt: Strumę varie à partibus ad partes transferuntur, modo à

latere

latere ad latus, modo à superioribus corporis partibus ad partes transferuntur, modo à latere ad latus, modo à superioribus corporis partibus ad inferiores, aut contra: modo ab exterioribus ad interiores, vel vice versa, modo ab articulo ad articulum, vel modo aliquo ab his mixto.

Lympham crassiorem] Aliquid austeri simul peccare statuit Deckers notis in cap. cit. eo quod in cancrum aliquando vergant: cancrum autem ex acido austero produci probat ex doloribus lancinantibus, pungentibus, quodque semper propemodum cancro laborantes sint melancholici.

Unde illarum prima durities] Glandulæ morbosæ aliæ molles sunt, aliæ duræ: molliores facilioris sunt curationis, sive enim discutere velis, sive suppurare, facilius cedunt, duræ difficilius.

Interdum mobiles sunt] Mobiles sunt omnes quæ inter partes cutaneas generantur, ubique sitæ sunt: quæ vero in musculorum interstitiis fiunt, eorumque fibris adnascuntur, non libere moventur, sed ad motum musculi: Illæ vero quæ periostio, aut ligamentis articulorum adnascuntur, immobiles planæ sunt. De Struma costis adhærente, vide historiam ex Pareolo.

Interdum hereditariæ, &c.] Platerus, qui causam in semine & facultate formatrice in utero quærit Scrofulas, ubi sunt alieni loco familiares à parentibus in liberos propagari statuit.

Atque dolent] Ut quæ inflammatæ sunt, sua enim sponte dolent: quæ ea carent, nisi vis aliqua inferatur, indolentes sunt: Inflammatæ porro differunt inter se, quod aliæ ad suppurationem tendant, aliæ ad indurationem, scirrhum & dispositionem cancrosam, aliæ ad ulcerationem, eamque vel simplicem vel sinuosam, vel cavernosam, vel etiam ulcus cum carie ossium.

Indicationes curativæ, &c.] Vide Scholia prima sub finem.

A faucibus ad os pubis] Glandulas concatenatas vocat Warthon, cum quasi catena globulorum ab auriculis per colli longitudinem, ad claviculas descendunt, & majores cernuntur in pueris rachitide laborantibus, in strumosis, & in corporibus obstructis & cachecticis.

Ejusdem coloris] Quædam cuti concolores sunt, aliæ discolores: priores perpetuo benigniores: posteriores, nimirum è rubro livescentes, maligniores habentur. *Idem.*

Salivales hodie dictæ] Inter vasa Lymphatica superiora insignes sunt ductus Salivales dicti, tam superiores quam inferiores intra oris cavitatem internam conspicui, qui magnam Salivæ copiam continuo in os vel ventriculum deponunt: horum ductuum superiorum inventor primus est Clar. Anatomicus *Nicolaus Steno*: Inferiorum Excell. *Warthon*, qui de earum usu cap. 21. Adeoogr. sic disserit: Usus harum glandularum Scriptores hactenus latuit, ut & ipsæ Glandulæ: utcunque certum videtur esse partes excretorias, munereque publico fungi: ubicunque enim vas Excretorium peculiare reperitur, non putandum est frustra conditum fuisse, sed speciali cuidam excretioni destinari: Cumque excretio quælibet determinati excrementi, humorum residuorum deputationi inserviat, quod in emolumentum totius cedit, sequitur hoc ipsum esse officii publici: Restat adhuc inquiramus quem peculiarem humorem hæc glandula secernat, unde eundem excipiat & quis sit ejusdem post excretionem usus: certissimum est humorem hunc salivam esse: at per Salivam non intelligo crassum illum viscidumque humorem, qui è tonsillis screari aut tussi (sputum dicimus) exprimitur, sed illum tenuem & aquosum quem Græci σίαλον vocant: hujusmodi vero humorem ex hac glandula, per suum vas in os exspui oculari experientia testari possumus: enim vero in partis hujus canali, tam in homine quam in bove, humorem salivalem manifeste deprehendimus, neque quicquam præterea inerat: quare cum vas hoc adhuc nomine careat, licebit appellare Canalem sive Ductum Salivalem, si quidem tenuem illum humorem, quem proprie Salivam dicimus, quique ad masticationem necessarius est, sub anteriore inferioreque linguæ parte in os effundit: Jam inquirendum è quibusnam partibus, & per quas vias hic humor in glandulas salivales derivetur? Credibile est è Nervoso genere profundi, siquidem corpora tum humidiora, tum sicciora (modo hypochondriaca) salivam copiosius exspuunt: illa, quod eorum nervi quoque superflua humiditate madescant; hæc per consensum nauseantis ventriculi: Etenim nervus sexti paris, cujus magna pars in ventriculum disseminatur, origine haud longe distat à nervis ad has glandulas delatis: Unde nervi maxillares facile per consensum cum inordinato motu ejusdem sexti paris, excitantur ad consimilem motum moliendi, & copiosas humiditates in maxillares glandulas exprimunt, &c. cujus rei testimonium ulterius exhibent masticatoria omnia medicamenta, item acria quævis & pungentia in ore retenta, salivam quippe copiose proliciunt: Porro in magnis salivationibus, quales Mercurii opera cientur, nervi multum exsiccantur & à superflua humiditate liberantur: quod vix contingeret si nervi ad prialismum nihil plane conferrent: Præterea haud facile dictu est, in quem alium usum tanta nervorum copia in has glandulas deferatur? certe plane motui nihil conducunt, nec multum sensui, quoniam ab objectis sensibilibus longius absunt: quare aliquid vel apportant vel auferunt: afferre autem, non auferre aliquid, ex eo constat quod ea glandulæ sint excretoriæ: Denique major est quantitas materiæ salivalis per has glandulas excretæ, quam facile credas ab exiguis illis arteriis & venis quæ ad partes has deferuntur afferri posse: Non negamus tamen quin forte arteriæ quoque aliquid ad hanc humoris illius accumulationem conferant.

§. 9. *Riolanus* lib. 2. Anthropogr. c. 5. de mesenterio, scribit Scrofulas in corpore nunquam erumpere nisi mesenterium strumosum fuerit, Quod etiam testantur *Guido* & *Ingrassias*: Ejusmodi mesenterium fere innumerabilibus glandulis repletum reperi in Nob. Dominæ cadavere, quod quoniam totus corporis habitus scrofulis quasi refertus erat aperui, & in *hydropis*, qua obiit, causam inquisivi. *Ioh. Scultetus Armament. Chirurgici observ.* 39.

* *INnumerabilibus Glandulis*] *Sylvius de le Boë* Append. *Tract.* 4. §. 54. Glandulas in statu sano in omnibus omnino corporis partibus, & parenchymatibus sive carnibus, adesse statuit, sed tam exiles ut visum fugiant; sicut vasa capillaria in tunica oculorū adnata tam exilia sunt ut non videantur, in oculorum autem inflāmatione conspicua evadant. Ideoque infert qui semel aut sæpius in statu p.n. & circa plexum choroidem, & in pulmonibus, & alibi observabit glandulas prænominatas, præter omnem rationem denegatarū easdem quamvis perexiguas in statu sano: Conjecturis ansam dederunt. 1. Glandulę in plexu choroideo, nonnisi in statu p.n. observabiles, quas ait ad insignem magnitudinem, nisi puta majusculi nonunquā ascendere. 2. Glandulæ in pulmone, sive tubercula glandulosa, minora vel majora in quibus aliquando

pus varium contineri sectio manifestavit. 3. Glandulæ in variis corporis partibus manifestæ in strumosa vel scrophulosa constitutione, adeo ut nunc tantum satis exiguæ in mesenterio & colli lateribus secundum naturam apparentes in magnitudinem ac duritiem prodigiosam excrescant, sed insuper infinitæ pene alias ignotæ tum sese manifestent, & quidem omnes conglobatæ, non item conglomeratæ, quas integras & salvas permanere observavit, licet conglobatæ ipsis adnatæ plurimum essent vitiatæ. *Warthon* in Adenographia glandulas naturales præter modum tumidas observavit in singulis propemodum corporis partibus: *Malpighius* substantiam cutis habere glandulas plurimas statuit; *Steno* singulis cutis poris suas glandulas subjacere asserit.

Observatio VII.

Mamillæ Sinistræ Tumor, in ulcera desinens, lethalis ob insignem interiorum viscerum læsionem. 1. *Mamma tumor scirrhosus; radicem habens scirrhosam, In costis venam nigricantem.* 2. *Mammæ Tumor cum exulceratione, cujus Glandulæ exulceratæ, putrescentes, cum vitio uteri.* 3. *Mammæ Apostema ex lacte coagulato, congestum habens pus inter glandulas & musculum pectoralem.* 4. *Mamma Strumosa ob strumas in Pancreate, Mesenterio, Iecore & Testibus.* 5. *Mammæ Tumor, pro cancro habitus, substantiam habens durissimam conclusam.* 6. *Mammæ cancer excitatus à vitio viscerum tuberculis obsitorum.* 7.

§. 1 NObilis Matrona cum forte sordes abluendi ergo balneum esset ingressa, nescio quid in cupa apprehendere annitens, sinistra mammilla læsa est, verum quia parum aut nihil inde doloris sensit, tanquam levius vulnus contempsit & neglexit, Subsequentibus inde diebus loco affecto Tumor quidam, interdum indolens fere, sucerevit, qui tamen citra negotium industria Chirurgi sublatus est: Enatæ successu temporis plures pustulæ sunt, quæ in ulcera tandem terminarunt; Sollicita interim Nobilis Matrona de Cancri successione, Medicorum consilia adiit, verum nescio quo fato se Paracelsico concredidit, qui indubie deleteriis pharmacis potionatam necavit.

Vocatus ad condituram & sectionem defunctæ, sectionem ab ensiformi cartilagine ad os usque pubis molitus sum: hic sese primum aqua intra peritoneum copiose collecta obtulit, cujus flavescentis Chirurgi assistentis pelvim bis complere licuisset: Stomachus & intestina portentose inflata & aqua turgida erant, Jecur durum, lapideum, & integre labefactatum: Lienis vestigia nulla, præterquam putrida & fœtentia: Pulmones, dextri præsertim lateris, putridi ac nigricantes: Cor exiguum admodum, in se contractum & corrugatum, huic pericardium ita adnatum videbatur ut unguibus avellere opus habuerim: In dissecto utero materiam albam, lapidefactam atque durissimam, ut vix cultro discindere licuerit, invenimus: Mammas crucis in modum divisi, quarum caro dura admodum, nigrescens, sed non omnis putrida conspiciebatur. *Ex observationibus Georgii Garneri, Medici Austriaci.*

§. 2. Mulieri viduæ in mammilla sinistra tumor sensim excrescens prodit durus, quem alii scirrhum, alii cancrum esse judicabant, qui cum diu durasset, tandem in abscessum conversus & suppuratus, in ulcus abiens sanatus est, relicta cicatrice admodum inæquali, labiisque duris, &c.

Hæc tandem plurimis morbis labefactata, è vivis excessit, &c. mamma sinistra quæ scirrho laborarat, circa radicem scirrhosa, ut & circa papillæ radicem scirrhus erat candidus, glandulam repræsentans: In costis, vena lata nigricans latebat. *Platerus obs. l. 2. p. 503. Vid. tit. de Febribus.*

§. 3. Nob. Matrona sinistra mammilla læsa est, verum quia parum, aut nihil inde doloris sensit, tanquam levius vulnus neglexit, Subsequentibus inde diebus loco affecto tumor quidam, indolens fere succrevit, qui tamen citra negotium Chirurgi industria sublatus est, Enatæ successu temporis complures Pustulæ sunt, quæ in ulcera tandem terminarunt; Sollicita matrona de cancri successione Medico, sed Paracelsico se concredidit, qui deleteriis pharmacis potionatam necavit. Mammas mortuæ crucis in modum divisi, quarum caro dura admodum nigrescens, sed non omnis putrida conspiciebatur. In utero dissecto materiam albam, lapidefactam, adeoque durissimam, ut vix cultro discindere licuerit, invenimus. *Ex Clariss. D. D. Georgii Garneri observationibus.*

§. 4. Infanticida fœmina sexta à partu septimana capite patratum scelus expiat: Sinistram mammam ex lacte coagulato Apostema occupavit, quod ipsa natura exiguo facto foramine cœpit expurgare: Glandulis ad pectoralem musculum usque remotis, inter has & musculum dictum magna puris copia sinum efformavit, illæso musculo. *Th. Bartholinus cent. 1. histor. 92.*

EX *lacte coagulato apostema occupavit*] Notat *Domin. de Marchettis* Anatom. cap. 10. Quod quando mulieres lactant, tunc cancri in mammis generari non possunt, licet multi tumores, ut *ait*, ipsis innascantur, qui quidem facile curantur: Temperamento lactis impediente ne Cancer generetur, quia sua temperie retundit acrimoniam sanguinis adusti.

§. 5. In ea meliere quæ strumosam habebat mammam dextram, utrúmque Testem strumosum deprehendi, utero æqualem, Jecur vero multis glandulis albis & latis, foris & intus conspersum erat: totum denique mesenterium & Pancreas strumosum. *Riolanus Anthropogr. lib. 5. cap. 1. & Scholæ Anat. cap. 3.*

Tumorum & ulcerum Glandulosis partibus innascentium, causam non à sanguine, sed à Liquore Nerveo vitiato deducit Ingeniosissimus *Willisius* Tract. de Anim. Brutor. part. 1. cap. 12. Observare est *ait*, stagmata corrosiva haud potissimum in sanguine producta partibus affigi, sed multo frequentius *in liquore nerveo* procreata, cum latice ejus in partibus nervosis, aut earum emunctoriis deposita, Apostemata, ac ulcera phagædenica, septica aut alias cacoethica producere: Hæc enim sæpissime in Glandulis, vel juxta tendines aut membranas excitantur: Cumq; humor ab iis decidens primo tenuis & aquosus est, postea acratus, valde fœtidus, & corrosivus evadit, indicio sane ipsum Liquorem nerveum in ejusmodi putrilaginem abire: Horum ratio si inquiritur, facile occurrit laticem *cerebri & appendicis nervosi* irriguũ, una cum spiritu subtili salis volatilis copiam ingentem in se continere: Si quando igitur adeo depravetur iste, ut spiritu depresso particulæ salinæ in fluorem degeneres sibimet corpuscula sulphurea asciscant, plane corrosivus & stygius evadit. Quapropter Tumores ac ulcera maligni moris in partibus Nerveis, earumque emunctoriis præcipue contingunt, ac ibidem à levi occasione excitantur (uti cum Mammæ muliebris læsioni parvæ cancer succedit) quia si quidem humor nerveus in transitu suo impeditus alicubi stagnat, statim spiritu depresso, sal volante, particulæ salmæ, à volatilitate in acorem degeneres, consortia alicoa mox ineunt, atque corpuscula aut terrestria, aut sulphurea, aut alia aliûs generis sibimet arripientes, in Tumores au. Scirrhosos aut Strumosos, aut Cancrosos congelari incipiunt: Cumque hoc ritu à liquore Nerveo stagnante, & concretionem heterogeneam moliente, Tumoris velut minera in quapiam parte conflatur, ejusdem liquoris jugiter affluentis supplementa in parem vitiositatis indolem pervertuntur, quibus etiam accedunt impuritates atrabilariæ à Sanguine aliisque humoribus suffusæ, quæ junctis viribus (velut cum diversi sales ac sulphura conjunctim destillantur) effetationem augent atque in parte affecta materiam septicam, ac instar aquæ stygiæ escharoticam constituunt. Juxta hanc aitiologiam Tumorum ejusmodi anomalorum, uti & affectus Strumosi phænomena aptissime explicantur.

§. 6. Ego aliquando ad nobilissimæ mulieris dissecandum cadaver vocatus, reperi in altera ejus mamma *corpus*, quod crassitie gallinaceum ovum æquaret, *durum & compactum*, asperiusculi calculi adinstar, *pro Cancro* à Medicis & Chirurgis, dum ipsa viveret, *habebatur*, quod illi hæc duritiés, dum vel leviter comprimeretur, esset valde dolorifica. Sed & paucis ab hinc annis vocatus ad curam mulieris quæ pari modo laborabat, Medicis Chirurgisque Cancrum subesse affirmantibus, fortiter obstiti, non enim profundius defixus hærebat tumor, non erat partis habitus à nativo calore mutatus, non venæ in ambitu tumentes, non ulla aderant alia Cancri syllogistica signa: nam & illi mulieri stata & sua periodo fluebant menses facie totoque corpore bene habita & colorata visebatur, ab omni dolore immunis, nisi cum pars affecta comprimeretur: Sed nec ex eo tempore vel tantillum accrevit Tumor, nullum aliud malignum accidens supervenit, imo etiam nunc alacris vivit, corpore & mente bene composita. *A. Pareus Operum lib. 6. cap. 18.*

Pro Cancro habebatur] Chirurgi vulgares multos alios perversos tumores & pustulas, sicuti & furunculum, & carbunculum, cancros quoque nominant, Uti & tumorem sub oculo in illius orbita natum: polypum in naribus, gangrænam gingivarum, ulcera præputii Cancros vocant: A quibus tamen verus Cancer longe differt, Carcinos dictus: Hic extrinsecus in omnibus fere corporis locis nasci potest, nec semper uno modo prodit, sed forma nonnihil variat, aliquando cum tumore alio compositus: Tuberculo exiguo vix dum conspicuo, ab initio emergit, mox ad pisi, inde avellanæ, postea nucis, tandem ad pom. minoris majorisq; magnitudinem sensim excrescit. Cãcrum verum dictum, unde nomen obtinuit, appositè sua circumscriptione & forma referens, non astacum, quem Cancrum nostri quoque vocant, & venas in eo cancro pedibus illius assimilantes, inde Cancrum appellari falso putant sed verũ cancrum, eumque potissimum marinum, cum uti ille, sic & hic tumor, rotundus sit, inæqualis, tuberculis quibusdam exuberans, & venis in ambitu turgidus, colore lividus & obscurus, durus insuper, dur que veluti crusta, uti cancer obductus, si mitetque p rti subjectæ hæreus: unde quoque quod quicquid apprehenderit, pertinaciter retineat, cum canc. um appellatum Archigenes putavit: Dolorem aliquin c ncer ab initio fere nullum, aut contemnendum saltem affert, unde & tunc nihili quasi æstimatur, negligiturque, punctionibus tantum quibusdam cutis, ac si acu fierent, se patefaciens, quæ tandem una cum tumore augentur atque increscunt: Tandem vero tumor hic cute aperta retractaque denudatur, tuncque Carcinoma dicitur seu Cancer exulceratus: E quo sensim sanies putris, putrida, subflava vel subviridis, mox nigricans co tinuo emanat, caroque inæqualis & corrupta nonnihil apparet, & strias vel styrias procul exertas & prominentes proferens, quam labia tumescentia, dura atque inversa ambiunt, quæ interdum adeo augentur, ut reflexa magnam faciei partem occultasse, alias in collo totam auriculam illi veluti inhæram continuasse observaverim: sanguis, quoties ondam Carcinoma relinquitur, ex eo defluit. *Platerus Praxeos lib. 2. cap. 17. & Observ. lib. 2. p. m. 523. ubi plurima exempla cancrorum, diversas partes obsidentium pro aliis tumoribus, ab aliis acceptorum.*

Corpus durum & compactum in mamma, &c.] Duros quatuor affectus ac Tumores incurrunt mammæ, Glandularum, Strumarũ, Scirrhi, Cancri: Sed hæc quidem ex adustis perpetuo gignitur succis, quam ob causam & teterrimus ipse est & gravissimis symptomatis torquet: Reliqui omnes, ut non ex adustis humoribus proficiscuntur, sic longe minus infesti sunt: Has ob res, ut hoc utrumque genus facillime discretus est, ita difficilius aliquando ceteri distinguntur. Sed scirrhus totum frequentius mammæ corpus occupans, immobilis est propemodum, Strumæ Glandulæ-

que, neque totum mammæ corpus occupant, neque immobiles sunt, sed prehensæ digitis huc illucque distrahi possunt: Difficile autem Glandulis & Strumis discrimen poni, ac multi facile confuderint utrumq; nomen, propterea quod ostenderit Galenus Strumam esse scirrhum in glandula: Glandula autem quid sit, nisi induratum quasi scirrhodes tuberculum plane non invenies apud eundem virum ubilibet, nihilominus apud Ætium Tetr.4. ser.3. c 5. leges accedere aliquid ad strumas glandulas: Ad omnem modum deteriores sunt plane strumæ, ac difficiliores contumacioresque glandulis, imo quæ longos in annos naturæ & medicamentis inexcussæ manent: quáquam autem per dierum intervalla rarum & momentaneum excitent dolorem, cæterum immutationem nullam doloris aut tactus inferunt: Itaque falluntur hi qui affectum ejusmodi sub mamnis Cancrum arbitrantur insanabilem, & curatione tantummodo fucato tractandum volunt: Porro cùm non hæreat quanquam subjectæ carni, concolor sit, venisque turgentibus septus non varicescat, Cancrum nisi quis ineruditus, non dixerit: Itaque cum ejusmodi Tubercula mihi se offerunt, extrahenda statim propono, ne vitii mora negotium posthæc incurabile faciant: Nimirum potest scirrhus in laxa parte, facto succorum acriorum cumulo, in affinem cancrum facessere, Severius de Abscessibus Anom.l.3. p.192.

Corpus durum & compactum, &c.] Interrogatus *Hildanus Cent.* 6. Observat.39. esset-ne Verus Cancer mammæ, in quo similis materia alba, &c. reperta fuerat? Affirmative respondet. Materiam illam crassam, albam ac sevo similem, in meditullio tumoris cancrosi repertam nullam afferre dubitationem verusne sit cancer, quod se observasse asserit: ut plurimum tamen nucleum cancri durissimum esse. quod subtiliores materiæ, ratione doloris in loco affecto coacervatæ, per ulcus effluant, remanentibus crassioribus quæ in scirrhum concrescunt: Quod si dolor fuerit vehemens, continuus & diuturnus, uti plerumque fit in cancro exulcerato, humores indifferenter ad partem affectam confluere, ex quibus biliosi facile evacuantur per ulcus, uti & sanguis ipse, (quotidie enim fere sanguinem ex carnosis ulceribus exstillare videre est) atrabilaris vero in scirrhum, & pituita in sebum concrescit, quæ tractu temporis, ob magnam vim humoris attabilarii, & intemperiem calidam partis affectæ, paulatim quoque in scirrhum abit, & naturam cancri induit.

§. 7. Clinicæ mulieres mammis puerperarum sacculos pulvere salviæ, suberis, salis & myrtillorum, gossypio exceptos & repletos admovent: Iis quibus tenellus Pulmo & fluxionibus opportunus, periculum creant, nam inde incalescit pars, ac ob viciniam, mammæ pectoris noxam communicant, si vel minima ingruat aëris intemperies: Accedit aliud à sacculi duritie malum, contusione in mamma facta, cui vix mederi licet, Id olim observavi in matrona cui ab admoto ejusmodi sacculo contusio in mamma accidit, unde emersit tuberculum fabæ magnitudine, rubrum, quod nulli cessit remedio, quia ab initio neglectum: Ter ab eo tempore peperit, & quamvis alia admota, impressa tamen labes remansit, augmentum perpetuo sumens, nedum desinens: In postrema graviditate latus affectum totum obsessum fuit Cancro, malignitatis eximiæ notas ferente: Cum irritam optimorum Medicorum videret operam, Empirico se commisit, qui post partum sanitatem successuram asseruit, interim tumorem augmento prohibere satagit, nummosque emulgens, gnarus vaferille mortem illico ac lac in mammas irreperet successuram aufugit quod etiam contigit, quia morbus statum attigerat: Matrona hæc opinionis conceptæ ad finem usque fuit tenax, id mali non aliunde quam à contusione facta ortum fuisse.

Ejus cadavere aperto, viscera omnia præcipua tuberculis avellanarum majorum magnitudine & rubris obsita reperta sunt: quorum origo fuit à lacte repercutientium usu, post præcedentes partus eo translato, *Lodoica Borghesia, alias Boursier, Obstetrix Gallica, Observat. lib.*1. *p.m.*140.

Observatio VIII.

Tumor infra cartilaginem Ensiformem ab abscessibus juxta hepar. 1. *Tumor juxta stomachum ob lobum hepatis illuc productum.*2. *Ob lobum lienis* 3. *Infra lienis regionem ob Ileum flatibus distentum.* 4. *Ob partem Ilei conglobatam.* 5. *In latere sinistro ob incrementum mesenterii.* 6. *Circa mucronatam cartilaginem ob excrescentiam in gibbo hepatis.* 7.

§. 1. NOb. Ioh. Chr. à Gich ante quinquennium, ex maxima refrigeratione crurum totiusque corporis, & vehementi subitaque animi consternatione, tussi fuit correptus & destillatione, quæ paulo infra cartilaginem ensiformem tumorem excitarunt, qui fuit subdurus colore æqualis, & sine dolore sensimque, ægro vix percipiente auctus est: accedente vero victus ratione prava, cum insuper cutis & studiis continuis obrueretur, & necessarius remediorum usus negligeretur, supervenit cachexia, appetitus dejectio, vomitus creber à vehementissima Tussi oboriens: Tandem tumore illo insigniter aucto, & cute abdominis, ob illius incrementum nimium extensa, æger curvatus, & in se quasi retractus, cum summa molestia & dolore ingredi coactus, & se oleis stomachicis satis calidis sæpius cum valentiore frictione inungere compulsus fuit: sed Tumore, tussi, appetitus prostratione, virium omnium debilitate indies magis magisque ingravescentibus, & supervenientibus insuper faciei & pedum tumoribus, ad *D. Volckerum* confugit & chirurgos: ille tumorem istum judicavit esse abscessum, & sectione opus fore, quod cum æger concederet, & alii ejus sententiæ subscriberent, hamato cultello, ad pugni magnitudinem elatum mollem & acuminatum aperuit:

aperuit: quo facto non fine admiratione adstantium, magno impetu eruperunt *plurimæ vesicæ*, partim disruptæ, partim integræ, tenui & pellucida aqua refertæ: harum aliquot magnitudine erant ovi gallinacei, vel ovi columbini, nonnullæ minores quæ inter tussiendum satis longe protrudebantur: Cum his vesicis simul emanabat humor quidam crassus, visco concreto, vel etiam sevo non dissimilis, præterea aquæ purisve non parum: Unde triplicem materiam ad hunc tumorem, quem abscessum steatomaticum esse judicarunt, concurrisse existimabant: Vesicarum, secundum observationem Medicorum & astantium, fuisse ultra trecentas compertum, quæ quaternis vel quinis vicibus exierunt, & vix capaci satis vase, quod quatuor libras continebat, excipi potuerunt: Deprehensum est vesicas istas in abdomine, (quod *D. Volckerus* sæpius in anatome corporum sese animadvertisse perhibebat) primo fuisse generatas, deinde per violentissimam tussim in istum locum propulsas, Quia ab aliis musculis est liber, & abdominis longi musculi satis procul à se distant, & propterea facile abscessus admittunt: Estque verisimile à violenta ista concussione, & tussi continua vesicas fuisse liberatas, & ex colluvie pravorum humorum non exiguam esse generatam putredinem: Tertio die post apertionem ita frequenter vesicæ exire cessaverunt, ac sequutum est pus fœtidum, & viscidus humor, non ita tamen copiosus ut antea, postea materia reddita est tenuior, livida & fœtida admodum: Exhibita medicamenta tum purgantia tum abstergentia, itemque per vices corroborantia & exsiccantia cum minimo tamen fructu: æger enim inde non quidem debilior factus, sed non sensit inde magnam levationem: mansit fastidium cibi, præsertim carnium, tussis tamen remisit, venter intumuit, reliquis membris atrophia laborantibus, nec abfuit febris lenta, Bona tamen victus ratione, & Medicorum diligentia fere annum supervixit & tandem marasmo obiit.

Post obitum, observatum fuit primo Hepar grandius solito & colore livido, In superiore parte versus diaphragma, abscessus sese in eo obtulit plenus vesicis, & materia putrida circumdatus, quasi cartilaginosa membrana, qui corrupit Hepar & erosit usque ad Cystin felleam: Similiter in pulmonibus adhuc major abscessus inventus, fuitque putrida materia contenta in utroque abscessu, ferme 6. librarum pondere: Tertius abscessus magnitudine ovi anserini, infra Hepar ad intestinum colum erat annexus, cujus membrana erat pariter densa: Meatus iste felleus in intestinum quoque fuit intereeptus, & in ejus exitu collecta materia puris albi, in peculiari abscessu magnitudinis ovi columbini: Cor satis naturaliter sese habuit, attamen exangue, inque loco sanguinis fibræ nigræ, viscidæ sunt repertæ: Ventriculus, lien renes, omnia adhuc fuere integra. *Ex Observationibus Ioachimi Camerarii.*

P*lurimæ vesicæ*] Quæ ortum debent vasis glandularum serosis ab *Olao Rudbeck* repertis hæc p. n. affecta varios possunt inducere morbos, præsertim, humore aliquo viscido, crasso vel mucilaginoso, obstructa, Asciten, &c. Sique illa, quæ inter musculos abdominis & peritonæum repunt, aliquo obstaculo occludantur, vesiculæ eo loci generari possunt, ruptæque tumorem hydropicum inter cutem, musculos & peritonæum facili negotio procreant.

§. 2. Famulæ febre lenta affectæ apparuit circa stomachum Tumor rotundus, itaut ibi apostema esse videretur, Inventus est lobus Hepatis supra stomachum ascendisse. *Vide titul. de Febribus.*

Circa ventrem Tumores fiunt vel in toto ventre, & erit Hydrops, vel in aliqua parte, ut inter umbilicum & Xiphoidem, in quo frequentissime decipiuntur Medici, Nam ventriculi tumorem potissimum oris Ventriculi esse credunt, Verum situs, durities, gravitas, & quæ consequuntur hepatis affectionem, ut cachexia, Jecinoris tumorem indicant: Quod si enim febre & dolore est inflammatio, si durities est simul cum febre & dolore, scirrhosam inflammationem denotat. Potissimum si ante febrem scirrhum persenserint: Tumores autem ventriculi magis paulo supra umbilicum, & cum inflatione ac tensione potius, quam cum duritie esse solent. *Rondeletius de Dignosc. morbis cap.* 10.

§. 3. Nobil. Dom. N Obstructionibus hypochondriorum & tumoribus ab adolescentia obnoxius, tandem in hydropem lethalem incidit: Dum contrectarentur à Medicis præcordia, obvius fit tumor globosus in epigastrica regione, ad lævam deflectens, cuti concolor, indolens, pomum mediocre per medium dissectum referens: quem ante plures annos se gestare asseruit: Inspectis visceribus, exhibuit se Lien impense magnus, hypogastricam regionem attingens, cui adnata erat ecphysis illa exterius protuberans. *Vide lib.* 3. *tit. de Ventris Tumoribus.*

§. 4. Memini me vidisse ægrum, cui infra Lienis regionem enatus Tumor durus, quem per duos annos gessit: Medici qui illum sub cura habebant, quia multam urinam emittebat, fotibus & litibus Tumorem illum discutere nitebantur, sed irritis remediis, & supervenientibus aliis accidentibus obiit æger

Ego vero cautam sciendi avidus cadaver aperiri jussi: Tumor ille extendebatur usque ad extremitatem Ilei intestini, quo aperto nihil præter fæces admodum induratas reperimus, quarum pars ex intervallis, ratione ponderis excernebatur, rotunda, viridescens & du-

duriffima, fed clyfterum ope: Intenfus autem calor proximæ Aortæ advenientes novas fæces indurabat, quæ prioribus adjungebantur. *Sanctorius in Artem parvam. p. m. 611.*

Simili in cafu idem improbat acres clyfteres, fotus & inunctiones calidas, quæ ulterius materiã exficcant; Exhibet oleum amygdalinum ad uncias xxx. ternis vicibus: Enematis utitur ex eodem oleo & hiera.

§. 5. Pueri triennis inteftina turgida & lucida funt reperta: Una tenuis inteftini pars intra fe contracta ac convoluta erat, quafi in fe infarcta, ut duritiem quandam, tanquam Tumoris fpeciem referret. *Vide lib. 3. tit. de Ventris Tumore.*

§. 6. Scotus dolebat in hypochondrijs, lumbis &c. Supervenit Tumor circa coftas nothas finiftri lateris ad os xiphoides prominens: Induruerant pancreas & mefenterium, & in molem fupra modum latam, longam & craffam excreverant &c. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

§. 7. Matronæ aderat Tumor durus ad tactum circa mucronatam cartilaginem, renitens, oblongus: Gibba pars hepatis videbatur tanquam novum corpus fimæ fuperftratum, à qua dependebat Tumor oblongus inftar pyri. *Vide lib. 3. tit. de ventris tumore.*

Observatio IX.

Tumor & elevatio coftarum, ob Tumorem intra pectoris cavitatem. 1. Bubo fub axilla finiftra à Iecoris abfceffu ortus. 2. Tumor totius in phthifico à caufa abdita. 3.

§. 1. Quidam coftarum Tumore fuborto, folliculus membranaceus circa jugulum, aquæ bullis nigris, & maffa triũ librarũ cancer laminatim concreta refertus, coftifque affixus deprehẽfus, una cũ aqua in pectore & faniofis pulmonibus vifis. *Schenckius Filius in Obfervat.*

§. 2. Præcl. Adr. Spigelius è vivis fublatus cum Bubone fub axilla finiftra: Repertus abfceffus in concava Iecoris parte. *Vide tit. de Febribus.*

* *Cum Bubone fub axilla finiftra*] Bubones tumores funt in Glandulis oborti, fed conglobatis non conglomeratis; quamvis enim in plurimis corporis partibus fibi adftent hæc binæ Glandularum fpecies, afficitur tamen fæpenumero alterutra in fua integritate permanente altera: Ita fcrophulæ, earumdem glandularum affectus, non tantum in collo, verũ in ipfo mefenterio, glandulas conglobatas tum feorfim exiftentes, tum glandulis falivaribus & Pancreatis conglomaratis adnatas occupant illæfis hifce: Sic in Pefte conglobatas artuum glandulas, in collo, ad aures, fub axillis in inguinibus, & alibi quoque, ubi aliquæ tales obfervantur obftent Bubones, integris conglomeratis, hoc eft, fimili tumore haud correptis, quanquam has, licet in pefte non tumeant integras effe non credamus; cum fanguinis maffa in hoc affectu mire afficiatur & corrumpatur: Quæritur proinde quæ fit Glandularum conglomeratarum & conglobatarum differentia, propter quam ab eodem fanguine ad utrafque effluente afficiantur ita conglobatæ ut in Tumorem, Bubonem dictum abeant, fine tumore permanentibus conglomeratis? Refpondeo cum affectio illa non peti poffit à fanguine eodem ad utrafque glandulas delato, rationem petendam effe à diverfitate Glandularum fanguinem eundem admittentium, eo quod conglobatarũ fubftantia fit mollior & tenerior, conglomeratarum autem falivarium, & pancreatis, folidior ac durior; cum fit igitur mollis & tenera conglobatarum fubftantia, facile illis adhæret, & minus ab ijfdem expellitur quicquid acre eft in fanguine, aut quovis alio modo vitiofũ, & inde diverfi oboriuntur tã fæpe in ipfis Tumores *Sylvius de le Böe Append. ad prax. Tract. 2 §. 449. & feq.* De Bubonibus peftiferis ex eodem vide fcholia ad §. 14.

§. 3 Joan. N. tabidus interijt: in pulmonibus nihil commemorabile reperitur quod mortem attulerit: decem ante eam diebus tumidum corpus, fed Tumore fugaci fuit: *Vide lib. 2. tit. de Phthifi.*

Observatio X.

Tumor in Abdomine à duobus tumoribus cancrofis in hepate. 1. Plures Tumores à tumoribus in mefenterio. 2. Tumor in fœtu ab inteftinis extra fitum. 3. Ad umbilicum à rupto peritonæo. 4. A fcirrho fundo uteri adnato 5. Ab omento conglobato. 6. A pure inter mufculos tranfverfos obliquos conclufo. 7. Ab Hepatis Abfceffu 8. A parte Lienis indurata. 9 A Rene excrefcente prope umbilicum fe efferente. 10. Tumor circumfcriptus circa umbilicum à prolapfo illuc hepate. 11.

§. 1. Vidua N. habebat Tumorem in abdomine verfus umbilicum, ad dextram partem inclinantem, durum: In extremo Hepatis adnati erant duo tumores cancrofi, ufque ad umbilicum prominentes, pugni magnitudinem æquantes, fere continui: In Hepate effe non putabantur, quia non erant in hepatis loco naturali &c. *Vide li. 3. tit de ventris tumore.*

§. 2. Nicolaus N. varios Tumores circa umbilicum, premens manibus, percipiebat: In mefenterio fex tumores tunicati deprehenfi, pugnum adæquantes. *lib. 3. de Ventris Tumor.*

§. 3. Fœtus diverfos cum vifceribus extra naturalem abdominis cavitatem propendentibus natos Medicorum folertia nobis commemorat: Quod xij abhinc annis videre mihi datum fuit referam: dum nempe primipara, hac in urbe, vivum enixa fuerat puellum, prope umbilicum in finiftro latere, rotundo tumore, & caput infantile magnitudine multum fuperante, deformatum, qui tamen facro ablutus fonte, paulo poft interijt,

Quare ut adpareret quid intus aleret tumor ille, apertio ejus fuit concessa, ubi portionem magnam intesticorum inclusam deprehendimus, copiosa flavescente aqua abdominis viscera, cæterum naturaliter se habentia, nec ullâ labe deturpata, circumfluente: Innotuitque una cum peritonæo tendinosam illam musculorum abdominis partem, quæ lineam albam constituit, fuisse disruptam, sicque per datam portam erumpentibus intestinis, extensioni aptam cutis substantiam cessisse, ac tumorem istum, ob regionem umbilicalem, quam occupaverat, inter ompholoceles referendum: In cujus causam occasionalem cum inquireretur, non nisi à saltu in terram è loco altiori circa finem gestationis facto, rupturam illam accidere potuisse, Puerpera retulit; damno suo confirmans quantis gravidæ subinde exponantur periculis, dum præter tot morborum, quibus obnoxiæ sunt, molestias, facile etiam levissimo quandoque ab errato noxam fœtus indelebilem imprimunt &c. *Lucas Scroeckius Iunior. L. Filius. in Miscell. curios. annon. 6. & 7. 341.*

§. 4. Primiparæ difficilis partus contigit quia inferiore adhuc abdominis parte erat tumida; obstetrices alium adhuc latere fœtum dicunt: Ego omphalocelen adesse pronuntiavi cum uteri hydrope. Sectione facta umbilicus ruptus, ac uterus aqua plenus reperiuntur. *Vide lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 5. Uxor N. gravida partui proxima, Tumorem durum, magnum, quem obstetrix caput infantis esse putabat, in sinistro latere, è regione umbilici gestabat; Scirrhus erat insignis magnitudinis in fundo uteri incipiens, *Vide tit. de Partu difficili lib. 3.*

§. 6. In Nobili adolescente, annos 19. nato, Omentum versus umbilicum ad formam orbiculi, latitudine palmi conglobatum multis glandulis differtum observavi, quod totam illuviem exceperat, Liene consumpto, & Mensenterio ac Pancreate putrefactis ex abscessu. *Riolanus Anthropograph. lib. 2. cap. 13.*

Sæpe observavi, *ait Riolanus Anthrop.* lib. 2. cap. 13. Tumores abdominis prominentes versus umbilicum, qui neutiquam fiebant ab humore intra musculorum abdominis spatia concluso, Ab omento multis humoribus, farcto & fœto produci, quod est annotatum ab Hippocr. lib. de Loc. in homine, *ubi vasa pinguedine vacua fuerint, & à splene florente ac augescente in omentum defluxerint, ut pote vicinum valde existens, & vasa habens eaque vacua* &c. Apbor. 57. lib. 7. id aperte declarat, *Quibus hepar aqua plenum in omentum erruperit, iis venter aqua repletur, & moriuntur. Fit Hydrops,* ait idem 1. de morbis mulier. *incalescente Liene, & ebibente aquam liberaliter haustam, quam tandem in Epiploon deponit:* Et li. 4. de morbis, asserit vitio Lienis Hydropem fieri: Erasistratei, autore Galeno. lib. de Atra libe, existimabant Omentum Lieni adnexum esse instar Mesenterij, ut sordes ejus visceris exciperet: Lutetiæ inventum fuit in Epiploi, ad vesicam usque pendentis, membraneo quodam veluti sacco, apostema pure ibidem coacervato distentissimum, ex *Rousseto* li. de Partu Cæs. Non mirum igitur si omenti substantia facile augeatur & intumescat, & quamvis tenuissimum sit, in tanta teneritudine dum humoribus differtum est, insignem crassitiem acquirit, æqualem peritonæo; quod sæpe observavit idem *Riolanus*: Itaque ob adhæsiones quas habet omentum cum hepate, ventriculo & liene, tumores ab his partibus in ipsum derivari possunt: Vidit Aquapendens omenti marsupium universum, atro crassoque humore refertum: Imo flatus hypochondriacos, in melancholia flatulenta Dioclis, hac cavitate concludi, & sinistra parte percipi certum est.

§. 7. Reverend. Episcopus Coloniensis D. Antonius, ex Comitibus à Schauvenburg, constitutione corporis sanguinea, circiter annos xl. natus, ex alia febre in quartanam incidit, in Autumno anni 1557. A qua ubi circiter vernum tempus nonnihil respirasset, huic neutra adhuc valetudine freto, se insinuat Ambrosius ille Magyrus, annuis mendacium libellorum vel prognosticorum plaustris nimis notus, qui eum quidem graviter laboraturum prædixit, evasurum tamen *si à medicamentorum usu caveret*: Interim venam illi pertundi jubet balneumque præscribit, confisus hic prognostico; opem Medicam tandiu respuit, donec à capite & finitimis partibus primum circa sinistram scapulam decumberet humoris copia, qui neglectus lento defluxu musculos ventris sinistro intersecuit: ubi excitata phlegmone, pus genitum copiosum putidissimumque continuas partes decubitu assiduo vitiavit, tandemque ad lævum perinæi latus resedit cum tumore, qui à Chirurgo sectus ingentem fœtidissimi puris quantitatem reddidit: hoc tamen postea nonnisi ventre compresso fluxit; quare viribus indies magis ac magis flaccescentibus, post septimanas tres, de ventris inferioris incisione, ex cujus sinu pus defluere existimabatur, ab ijs serio agitatur qui curationi intererant: Ego eo ablegatus, vulnere conspecto, corpus emaciatum, viresque impendio prostratas, cum pulsu debili, ac de hora in horam magis inclinante, comperi: Quare nihil spei in sectione ponendum esse, sed extrema imminere judicavi: hora matutina mortem proximam significavit plusus interceptus: paulo post hic in Domino obdormivit.

Ventre circa umbilicum inciso, tanta copia puris putidissimi effluxit, ut ex ventris pleni cavo id exundare jam crederent, qui antea in ea opinione fuerant: At sectionem prosequuti, inter musculos transversos & obliquos cloacam deprehendimus: In sinistro autem latere cor erat flaccidius, ex gravi & continuo exhalante ferienteque vapore putrido; Atro adhæc sanguine nigricabant venæ cor cingentes: In vesicæ collo coctum delitescebat pus album, quare

nec

nec urinam continere potuit aliquandiu, quod ad culculi læsionem referebatur, sed aliunde id contractum apparuit: In ventriculo quiddam instar humoris biliosi innatabat; Reliqua viscera, uti & universi corporis partes, videbantur illæsa. *VVierus lib. observationum.*

S *I à medicamentorum usu caveret*) Observavit tamen *Ballonius* tempestatem quandam (*paradig.* 132.) in qua magna fuit Quartanarum seges, ac quibus sæpe adhibita medicamenta & pugnatum remedijs generosioribus, ijs omnibus productam fuisse febrem: qui verò remedia neglexerunt principio exacto, eos intra breve tempus incolumes extitisse: Item anno 1571. multos quartanarios decubuisse, ac eos qui sine remedijs derelicti sũt omnes pene cõvaluisse: quibus curiose adhibita remedia, eos fere interijsse: *lib.* 1. *Epid. & Ephem. p.* 27. Ὁμόψηφος ergo videtur illi Ambrosio *Magiro Wierus*; Sed distinctio Quartanarum adhibenda & subjectorum quibus insideut: Prima illa tempestate (anno 1582.) veræ fuere Quartanæ & primariæ, alteri non succedentes febri, ut in Illustr. Episcopo, qui ex alia febre in Quartanam incidit: In altera tempestate eos adhibitis remedijs fere interijsse refert qui macilenti biliosique forent, quod febres istæ potius à bile essent usta quam à fœce sanguinis: Cum ejusmodi mitius agendum esse constat, nec remedijs bilem ustam efferandam: Illustr. autem Episcopus sanguineæ memoratur fuisse constitutionis, cui plethora in cacochymiam abijt, utriusque remedij, purgationis scil. & sanguinis missionis indigens, quorum neglecta copiosus congestus sanguinis, cacochymia imbutus, in musculos imi ventris decubuit, ibique lethalem abscessum induxit.

* *Lento defluxu musculos ventris sinistros &c.*] Fiunt Tumores in musculis epigastrij, qui hoc nomine discernuntur, quod musculi figuram quandam retineant cui insunt: Sunt magna ex parte abscessus vel scirrhi, & magis sub umbilico quam superiori parte, vel quia humores facilius decumbunt in inferioren vel quia venæ inferioris partis oriuntur è venis ortis à ramis venarum, ex quibus venæ colli uteri oriuntur, quæ crassiorem & magis melancholicum sanguinem continenti, ob id virginibus & viduis isti Tumores frequentiores fiunt, & magis fiunt in medio ventre, scirrhi vero supra, aponeuroses musculorum, abscessus antem magis ad latera vergunt & inter musculos obliquos vel inter transversum & obliquum ascendentẽ. *Rondeletius de dignosc. morbis c.* 10. *pag.* 664.

§. 8. Qua parte recti musculi ad sternum pertinent, puero cum abscessu in ventre Tumor manifestus, digito cedens obrigit: Vocati fere omnes judicarunt abscessum in rectis musculis: alij in ventre, quia attenuato vehementer puero & consumptis musculis facile eminet tumor: Paucissimi in Hepate, quod quibusdam Hepar totum ventrem ad partes sinistras pertendat. Aperto loco exit pus virosum & graviter fœtens, corrupto peritonæo: Abscessus sedes in parte Hepatis, quæ illic perveniebat, Quod magis apparuit mortuo & dissecto puero, *Hollerius libello observat.* §. xxx.

§. 9. Ante annos quatuor venit Lausannam mulier 30. annos nata, Tumore magnitudinis infantis in sinistro latere sub umbilico laborans; rotundus erat ille, & facile ex una in alteram partem ducebatur.

De hoc Tumore multæ varieque fuerunt opiniones, Tandem mortua per dissectionem à me adhibitam veritas annotuit: Invenimus enim Lienem adeo magnum ut inferior pars ipsis (quæ in tumorem rotundum indurata erat) ad os pubis fere propenderet *Fabritius Hildanus Epistola lv.*

E Pistolam integram, quæ multa τεκμήρια Tumorum durorum, & eorum qui abdomini innascuntur, horumque curationem complectitur, notatu dignissimum, exscribere placet, Si affectum illum, de quo scribis, videre (summopere enim in hujusmodi affectibus requiritur ocularis inspectio) & manu mihi tractare liceret, sedem ipsius invenire non usque adeo esset laboriosum, ut arbitror; Tumorem tamen hunc ex causa primitiva originẽ traxisse rationi consorum est, quandoquidem equo dejecta mulier, facile inde sequi potuit contusio, confluxus humorum, tandemque Tumor, qui quia contactu durus est & doloris expers, forsan aliquid de natura scirrhi contraxit? Ad scirrhi tamen generationem longum requiritur tempus, ideoque si recens est morbus, vix scirrhosis tumoribus erit annumerandus: Sæpissime mihi occurrunt Tumores rotundi, tactu duri & doloris expertes, in quibus nihil reperitur præter aquam; quæ durissima membrana continetur. Horum Tumorum unum ex abdomine puellæ novem annorum exscidi, quæ convaluit: Oriuntur item Tumores ex pituitosis humoribus, qui nihilominus tactu sunt duri: In Matrona tumorẽ ex contusione ortũ ad carpum dextrum curavi, qui adeo durus erat ut ab omnibus scirrhus exquisitus judicaretur: aperto tumore humorem larido non absimilem ex eo extraximus, qui aeri expositus intra xxiv. horas in lapillos concretus est: Membranam quoque postea extraximus densissimam: In hujusmodi autem tumoribus membrana extenditur humore, non secus ac inflata vesica, quæ & tactu dura percipitur, quamvis nihil præter flatum contineat: De sede autem Tumoris, de quo scribis, nihil certi ausus statuere, cum ad id inspectio ocularis sit necessaria: quia tamen in externa parte abdominis percipitur tactu, & ipsius magnitudo facile circumscribi potest, utero vix inhæres existimo: Vterus enim dorso incumbit ossi item sacro & lumbis annectitur, adeoque intestinis obregitur, ut in ipso tumores & scirrhi nisi in maximam magnitudinem excreverint, exterius percipi non possint: *Ego in dissectionibus aliquoties scirrhos satis grandes in utero inveni, qui tamen cum in vivis essent exterius non percipiebantur*: De mesenterio idem statuendum: Neque si in Vesica lateret Tumor ille, facile perciperetur tactu; Vesica enim mole viscerum intestinorumque sub osse pubis deprimitur: adeo ut in ipsa tumores & calculi, quantũvis magni fuerint, in extrema parte ventris non appareant, nec manu apprehendi possint: Sed & excernendo urinam maximam pariunt difficultatem tumores in vesicas at in illa virgine nulla, aut saltem exigua est difficultas: In Omento scirrhos nunquam, phlegmones aliquoties mihi videre contigit: in ipso tamen omnium generum tumores posse oriri non dubito, sed exterius vix percipientur: Vide quoque Tumores & Abscessus

fus inter musculos abdominis: Ante aliquot annos vocatus sum ad Matronam quæ de dolore magno è regione ventriculi aliquantum ad latus dextrum conquerebatur: Ego tactu Tumorem ad latus lineæ albæ, sub musculo recto, apprehendi, quamvis exterius nihil appareret: Author fui ut musculus & cutis usque ad abscessum incideretur: Spretum vero consilium, quod nullum indicium abscessus conspicuum esset; non diu post ad interiora ruptus est, In vacuum ventris defluxo humore, de novo exorta est febris, lipothymia & dolor magnus sub umbilico, ita ut paucis post diebus è vita decesserit: Sabandus quadragenarius & robustus, ex contusione Tumorem sub regione hepatis contraxerat: laborantem inveni febri, ardore magno, nausea, gravibusque alijs sympomatis: Summam, sed frustra, adhibui diligentiam ut in halitum resolveretur materia, tandum inter peritonæum & musculos abdominis materia confluxit & abscessum excitavit, qui exterius vix percipi poterat, Abscessum incidi, unde pus fœtidum effluxit; ulcus per menses aliquot apertum servavi, donec tandem sanitatem recuperavit: Ex jusmodi autem tumoribus abdominis, difficultatem aliquam in excernendo urinam consequi posse rationi consentaneum est: quantum enim ad expulsionem urinæ faciant musculi abdominis, omnes sciunt Anatomici.

§. 10. Interdum Ren dum extuberat supra modum, versus umbilicum prominet, quod scirrhosum mesenterium æmulatur, *Riolanus Anthropogr. l. 2. cap. 26.*

§. 11. In Nosocomij nostri Pædotrophio Viennæ, infans natus cum tumore circa umbilicum ad pugni magnitudinem, coloris lividi: Chirurgus loci, omphalocelem gangræna tactam ratus, medicamenta calidiora gangrænam, & tandem sphacelum compescentia applicuit, inde aucta inflammatione misellus expiravit, Medicus ordinarius, D. D. Vrsinus, aperire cadaverculum jussit.

Inchoata sectione ad Tumorem dictum, vixque cuspide cultelli adacto, jam Hepatis substantia in conspectum prodijt, Inde parebat Tumorem ex prolapso Hepate (forsan à conformationis vitio) & non ex umbilici protuberantia ortum traxisse, divulla linea candida quæ inter rectos musculos constituitur: Cum vero mihi cadaverculum pro confectione sceleti concessum esset, præter inflammationem Hepatis, ac dispositionem gangrænosam in mesenterio, observare mihi nihil licuit insoliti ac curiosi *Laurent. Voltz frigel Miscellan. Curiosorum anni 1671. Observ. 88.*

Observatio XI.

Tumores in Hypogastrio, *vel interfemineo à Renibus suppuratis interdum excitantur. 1. Tumor supra* Inguen *à fœtu ibi concluso. 2. In* Inguine *à copia puris ibi collecti. 3* Hypogastrij *à scirrho in vesica. 4. A steatomate prope vesicam. 5* Inguinis *apostema vermibus scatens. 6. Infra* Inguen *ob putrem pulmonem è regione mali. 7. Circa pubem incipiens, ad umbilicum extensus, à materia purulenta inter duas tunicas mesenterij collecta. 8.*

§. 1. ABscessus musculorum abdominis, qui fiunt in imo hypogastrio, antrorsum vel retrorsum, vel etiam in interfemineo, sæpissime accidunt ex suppuratione renum, transfusa & delabente purulentia intra duplicaturam peritonæi, ut à nobis multories observatum fuit in apertione cadaverum post obitum *I. Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 24.*

§. 2. D. Contia gravida facta, paulo supra regionem inguinis dextri, Tumorem cum duritie ovi magnitudine habuit. Dissecto mortuæ latere fœtus quinque pollices longus reperitur &c. *Vide lib. 3. tit. de Hypogastrij Doloribus.*

§. 3. Rudolphus N. cum dolore intestini coli, Tumorem mollem habuit in inguine dextro, Ibi, in principio coli, ingens fuit cumulus puris, quod partim eo descendit, partim procreatum est. *Vide Tit. de ventris dolore, lib. 3.*

§. 4. David N. Tumorem durum è regione Vesicæ gestavit: Schirrhus magnitudinem ovi gallinacei adæquans in ipsa vesica deprehensus. *Lib 3. tit. de Ischuria.*

§. 5. Olæus N. circa inguina Tumorem gestavit exiguum qui in magnam molem exerevit. Prope sinistrum vesicæ latus tumor comparuit, capitis virilis magnitudine, vesicę adnatus. *Vide lib. 3. tit. de Ischuria.*

§ 6. Vidi in Puella Tumorem magnum inter Ilia & Inguina, quem incidendo Chirurgus quidam, me præsente, reperit plenum vermibus: Quidam miles Mutinensis in Hospitali Carmelitano habebat multos Tumores intrinsecus & extrinsecus, quos vidimus post ejus mortem (nam ex illis mortuus est) qui Tumores erant pleni Vermibus parvis, qui videbantur pediculi. *Gab. Fallopius de Tumoribus p. n. cap. 4.*

REfectam didici ab Illustriss. Dom. de Mayerne mulieri mammam Carcinomate affectam, quam cum microscopio examinaret, infinitos vermiculos animadvertit: Hinc forte ratio deduci potest cur mulier, de qua *Mauritius Cordæus* comm. 7. in lib. 1. *Hippocr.* de m. m. Cancro ulcerato totam faciei partem dextram depascente liberata sit, continuo admotis pullis gallinaceis in laminas discissis: suavitate scil. carnis allecti vermes illi adhæserunt, relicta insanavio-ri. Ideoque crebra admotione factum ut adhærentibus vermiculis, pars affecta ab illis liberata sanitatem consequuta sit.

§. 7. Dom. *Crozonius* querebatur de Tumore paulo infra inguen oborto, & ad natem propinquam: dolorificus erat, diuturnus, digitis cedens quidem aliquatenus; sed eorum non manebant pressa vestigia, ut in *phymatis* phlegmaticis: Diutina præterea quadam *tussi* molestabatur: Tandem cum dolores multos sustinuisset, & ad diætam à Chirurgis male revocatus fuisset, temporis successu Tumor, qui summam natem occupabat, in suppuratum est versus, pus in profundo delitescat: Excreta tanta copia ut omnem fidem & opinionem superaret. Mortuus est, Pulmo inventus est putris è regione ipsius mali. *Ballonius consil. 46. lib. 2.*

P *Hymatis*. Quibusdam visum est esse, in ipsa præsertim uate, meliceris, sed argumenta & signa ejus non relucebant. *Idem.*
Tussi molestaretur] Inde arrepta occasio inquirend. fontem & principium mali: dictum Tussiculosos nonnunquam abscessu ad scrotum oborto capi ac detineri, id quod huic contigit: Et quæ materia & obsedit scrotum, & obsessum tenere potuit, majore sui parte abscessit in inguē & propinquas contiguasque partes: Et cum natura esset melancholicus, Tumores isti ad Varicosos potius accedebant, & nonnihil de natura Lupiarum retinebant. Magna vero posita est vis in diuturnitate & ista tussis & natura temperamentóque ipsius ægri: adductus est locus ex sect. 1. lib. 1. Epidem. huc maximè pertinens. Nec repugnat ratioui ut tusses diuturnæ cessent quoniam testis intumuit, Et Testis tumor à tussi cessat ac allevatur: quod mirum esse debet. *Idem.*

§. 8. Cuidam circa pubem Tumor prognatus qui vesicæ orificium compressit, interdum augebatur, interdum minuebatur, unde causa flatibus adscripta: ita tamen tandem auctus ut sese ad umbilicum & latus sinistrum extenderit. In mortuo inventa collectio materiæ purulentæ inter duas mesenterij tunicas, quæ occupabat majorem inferioris ventris partem. *Vide lib. 1. sect. 9. observ. 37.*

OBSERVATIO XIII.

Tumor in Dorso ad suppurationem deductus, pus ad thoracis cavitatem effudit, in quo Empyema induxit. 1. Spinæ Dorsi Tumor flatulentus salvis visceribus. 2.

§. 1. ANno 1670. Turnonij mulieri in Dorso juxta vertebras enatus Tumor ex meliceridum genere, capitis infantis magnitudinem æquans, qui tandem mortem induxit. Aperto cadavere, cavitas pectoris pure repleta reperta est, quod erosa pleura & obvijs membranis & musculis viam in dictam locum sibi fecerat, ex illo tumore effluxum. *Ex communicatione D. Bailly Chirurgi Genev.*

§. 2. Dom. de *Salinis*, Nobilis Benearnensis morbo chronico diu detentus, tandem inflammationem gutturis, & Spinæ dorsi Tumorem passus est, quibus perijt. Dissecto cadavere omnia viscera sana reperta sunt, & Tumor ille dissectus nihil nisi ventum emisit.

N *Il nisi ventum*] Necesse est igitur venenatam quandam in hoc vento incluso latitasse auram: Vel aërem ibi à calore debili genitum & corruptum medullam infestasse spinalem, cujus affectus periculosissimi sunt, quia substantia eadem qua cerebrum constat: est enim cerebrum oblongatum & ejus appendix. *Petrus Borellus Observ. 28. cent. 1.*

OBSERVATIO XIII.

Tumor in Lumbis *à medulla spinali nuda obortus. 1. Ab abscessu in Rene vicino. 2. Tumor in Lumbis varias nervorum propagines habens. 3. 4. Tumor è regione* Ossis sacri, *per ductum hepati insertus. 5.*

§. 1. PUella præfecti cujusdam in Marchionatu, cum septimanatum esset circiter XVII. ante biennium aperta fuit. Mater dum utero gestaret, de scalis delapsa super dorsum, dein terrore perculsa ex conspectis cujusdam gravissimis ulceribus, puellam hanc convenienti tempore enixa est, cui spina dorsi perfecte luxata erat. Supra vertebras lumborum Excrescentia magnitudine ovi, mollis, diversi coloris, cui secundinam applicarunt, cataplasmata apposuerunt, tandem meum consilium triduo ante mortem expetiere: Cum viderem Excrescentiam hanc vesicæ instar humore repletam, & meruerem ne forte ex actioti humore ossa læderentur, ut aperiretur suaseram: Ipsis resistentibus, jussi applicare ol. chamæmel. & rosar. ad doloris & caloris mitigationem, quod cum ea nocte ter applicatum fuisset, rupta vesica materia serosa, purulenta, fœtida, effluxit & vesica concidit; Altera die abstergentibus & anodynis uti jussi: Tertia die convulsionibus correpta obijt.

Aperto ergo loco affecto, meatum nullum qui ad abdomen penetraret reperi, licet essent qui existimarent urinæ portionem ex vesica eo deferri: Verum ipsam spinalem medullam denudatam reperi, itaut duæ vertebræ lumborum desiderarentur, integris reliquis existentibus. Ossane hæc ab ipsa materia fœtida acri fuerint putrefacta dubium apud me est, cum nulla ossium frustula à me fuerint reperta, nec in reliqua vertebrarum parte læsionem

nem observare potuerim. Facile ego patiar mihi persuaderi naturale hoc esse vitium, idque ex casu matris. *Ex observationibus Clar. Viri Caspari Bauhini.*

§. 2. Rogatus una cum Chirurgo hujus Civitatis, accessi, puellam 9. circiter annorum, quæ Tumorem insignem habuit in dextro latere circa lumbos: Diu illam tractavit Chirurgus emollientibus, tandem me præsente aperire decrevit, effluxitque ex inflicto vulnere puris cum sanguine permixti sat magna copia: Abscessus apertus deinde convenientibus remediis tractatus, sed elapsis tribus septimanis vitam cum morte commutavit patiens.

Apertum cadaver nihil aliud notabile exhibuit præter renis dextri conformationem: Illius namque parenchyma plane consumptum erat, solat restante pelvi magna, crassa, dura & sabulo plena, ex qua egressus ureter itidem magnus & crassus, qui antequam desineret in vesicam, sabulo fragmentisque minoribus lapillorum repletam: Ureteris autem parietibus sat firmiter adhæsit calculus, figura & magnitudine caryophylli aromatici, intus habens materiam nigricantem quasi pro basi, quam omnes circumstantes mecum pro concreto sanguine habuere, cui extrinsecus adnatus cortex albissimus instar sacchari candi, aut tartari crystallisati pellucidus.

Forte grumus sanguinis ab exulcerato rene ad vesicam tendens, in via adhæsit parietibus ureteris, qui successu temporis à præterlabente sero sabuloso sensim incrustatus, grandior adhuc evasisset, si diutius supervixisset mortua: Non enim novum calculos in vesica aut renibus, insularum more fieri, quæ ex parvis initiis sabulosis, medio in flumine, dum subinde positis fundamentis aliquid accedit terræ, aliunde vi atque impetu aquarum avulsæ, in spatiosum excrescunt ambitum. Sic dum grano arenæ in renibus aut vesica aliud adjungitur granum, huic aliud, aliis alia, calculus inde excrescit non usitatæ magnitudinis, sic acui crinali adnatus lapis, Vide *Barotholinum* cent. 2. Epit. 78. Quem generandi modum demonstrant pelliculæ illæ quibus instar cæpæ componitur calculus, quæ si recentes & friabiliores, tamdiu separari possunt, donec ad centrum & primum calculi ortum fuerit perventum. *Carolus Rayger in miscell. cur. ann. 1672. Observ. 285.*

Affetam hic exemplum accurata bilance ab anatome pensiculatum, Tumorem videlicet rapiformem in lumbis, fœtui in vulva enatum, ob rapam prægnanti matri improvide denegatam: Cujus repulsæ ergo lumbos suos ubi percussit, mulier animi impotens læsit tantopere tenellum fœtus sui corpusculum, ut inde in lumbis enata sit ipsi insignis rapa: quam angustiori pediculo innixam quo auferret Chirurgus, constrinxit eam arctissimo filo, deinde satagens emortuam scalpello excidere, Verum antequam res eo devenit, jam emoriebatur infans.

Cujus defuncti cadaver ubi perscrutata fuit anatome, vidimus spinæ medullam plane laceram, & nervorum propagines tam varie per tumorem dispersas, ut non fuerit in manu Medica excrescentiam hanc quocunque modo demere quin protinus demeretur & ægro vita, à qua sævitia propterea sedulo deterrendi erunt Chirurgi, quoties se offeret simillimus tumor jam sexies nobis visus. *N. Tulpius Observ. lib. 3. cap. 30.*

§. 2. Paupercula 7. mense prægnans, cecidit supina in lumbos, sed sine evidenti cutis noxa: at infans in lucem editus habuit insignem Tumorem in lumbis, quo adaperto effluxit ipsi quidem frequens aqua, sed non minus ipsa vita.

Qua sublata, vidimus spinæ vertebras ut laceras sic late à se invicem disparatas, & nervos spinalis medullæ tam perplexo errore per tumorem dispersos, ut vix ulli bi posuisses scalpellum sine manifesto vitæ periculo: *Idem.*

Prægnantes cecidit, &c. mulieribus gravidis ut plurimum damni dant repentinus terror & inopinatum infortunium, sic nihil æque illas offendit atque importuna repulsa, aut gravior aliquis lapsus. lædens impense vel hanc vel illam corporis partem: Cujus ictum licet flocci sæpenumero faciant prægnantes, plurimum tamen detrimenti capit inde fœtus, etiam debite formatus quem talia infortunia tam turpiter nonnunquam deformant in ipsa vulva, ut nulla arte id postmodum dispellas. In quo certe apparet investigabilis Dei potentia, cui æque facile est hominem immutare ac formare.

Insignem tumorem Obtulit se nobis haud diu post simillimus Tumor, sed dissolutus in ipso partu, eventu tamen æque infelici, cum ob gangrænam consumentem illico effractas laceri tumoris oras, tum ob denudatos nervos per tumorem passim dispersos, quos circumstans aër adeo immutaverat, ut non licuerit infanti vitam protogare ultra diem tertium.

Vix posuisses scalpellum, &c. Eam calamitatem si quidem reformides Chirurge, cave sis improvide unquam aperias quod tam facile occidit hominem: Sed notes idem periculum quod hic animadversum in lumbis, utique evitandum in molli illo tumore qui insidet nonnunquam dilatatis calvariæ suturis, in quem novacula directa lædit facillime cerebrum illic effusum, Et nihil sequius cogitans noces illi cui venetas auxilio: Quoad eius itaque in tantis tenebris fieri poterit utere acri circumspectione, & confuge potius in tumore tam ancipiti ad emplastra & fomenta discutientia quam ad sectionem vitæ humanæ adeo perniciosam. *Idem.*

§. 3. Anno 1608. Matrona Paterniacensis gravida, cum artolaganos, qui veluti vento inflato exuberant, avide appeteret, nec concederentur, reliquum gestitionis tempus

multis cum molestiis contrivit. Tandem xx. Martii puellum non tantum supra modum debilem & extenuatum, verum etiam rei appetitæ signatum peperit. Nam è regione ossis sacri Tuberculum habebat, quod horum artolaganorum formam omnino præ se ferebat, ad ovi anserini magnitudinem elevatum, inæquale tamen, aqua & flatu repletum: membrana, qua investitum fuit, adeo tenuis atque porosa erat, ut humor serosus copiose per illam exsudaret, hinc vires adeo imminuebantur ut quarta die ætatis exspiraret.

Ante sepulturam quum partem affectam inspicerem, cavitatem ductúmque inter 4. & 5. vertebram lumborum inveni, Non tamen in medio spinæ erat ille ductus, sed aliquomodo ad latus dextrum vergebat: mater enim cum cibum hinc avide appeteret, dextra locum illius fricaverat. Rotundus erat ductus ille & communi periostio investitus, ejus magnitudinis ut minorem digitum facile exciperet. Per ductum autem hüncce vas quoddam membranosum, suísque quoque venis capillaribus præditum, ex ipso cavo hepatis, extra eatem (ubi dilatatam exuberantiam illam efformaverat) descendebat: Ad latera præterea duo alia vasa, quæ ex arteria magna proveniebant, tuberculo inserebantur. *Hildanus Centur. iij. Observ. 56.*

Observatio XIV.

Mentulæ & Scroti monstrosus Tumor, à materia subcandida crassa glutinosa, uberi vaccino simili, &c. genitus.

Consistentis Vir ætatis, habitus crassi sed cacochymici, ruber facie, monstravit in Nosocomio monstrosam mentulam, verrucis prægnantem innumeris, acinos botris adglomeratione æmulantes: Pars quædam tumida, renitens, cuti concolor, instar globi rotunda abdomini adhærebat, quæ capiti modo nati infantis magnitudine respondebat, hæc carebat verrucis: Coles ad stuporem magnus, tumidus, longitudinis cum scroto circiter ulnæ Augustanæ. Præputium retroactum citra glandis radicem nescio quem tumorem cristæ dedit, qui copiosis, subfuscis verrucis luxurians, glandem instar collaris moderni, quod ex multiplici panno ad fimbriam flocculis exornato conficitur, ambivit. Glans tuberosa & in vesicam quasi sublata, palma fuit longior & pugno major, ob ligamentum aliquomodo retracta, quam verrucæ obtegebant copiosissimè, quales in collo Gallorum Indicorum conspiciuntur, cum furor eos agitat. In hoc tuberoso virgæ capite Sinus fuit repertus, in cadavere dissecto, in quem è pene defluxit serum (Aberat enim corpus penis à scirrhoso hoc excavato tumore spatio fere trium digitorum) quod per foramen saltem stillavit; at canalis ligneus, quem panum vocant, immissus, libere & affatim fluxit, omnile id quod ex vesica eò depositum fuerat; intrusit & eum retinuit sine aliquo dolore: Corpus penis non intumuit, ut sectio docuit, sed quod ambiebat testes & colem, scirrhosum pro hospite recepit tumorem, ac innumeros in superficie cutis luxuriantes monticellos verrucarum. Undique enim compressæ, copiosæ, parvæ, duræ, ac arcte in se invicem glomeratæ ac connexæ pustulæ, verrucis myrmeciis non dissimiles, cutem colis & scroti ambiebant, vestiebant ac cooperiebant. Scrotum ipsum durum, renitens, extensum, magnitudinis capitis viri, tuberosum, inæquale, quasi herniosum, ac si saccole universi scroti esset: cutis superficies verrucis copiosissimis tegebatur: monstrosiorem mentulam vidi nullam: Cum miles esset, quibus venus ludo est, & scortari ab eis non alienum, luis venereæ credebatur soboles; at Medicus & Chirurgus ejus Nosocomii miserum ad me ablegarunt, cum nullam aliam haberet labem: Vulnus ante plures annos in bello glans penis accepit ab basta, quod neglectum fungosa contraxit labia, quæ tamen non potui observare: A glande præputium fuisse retractum retulit, quod tamen in verrucosos intumuit monticellos: Scio monstrosiorem fuisse hanc mentulam quam meus depinxit calamus, aut delineatio pingentis: Hæc meatula resecta à corpore, adpensa ad libram & dissecta fuit, cum miser anno 1626. in Nosocomio ex cachexia hydropica exspirasset. *Hachsletterus Casu viii. centur. vi.*

Hanc eandem historiam ibidem pertexit, ac his verbis describit D. Daniel Geiger, qui dissectioni interfuit.

Quod nuper me dissectioni scroti alicujus monstrosi interesse passus sis, Vir Exc. gratias quas possum maximas ago, memorabilis certè, nec mihi unquam antea visus fuit affectus: Quod vero etiam ex me quid illic observarim scire desiderasti, nescio an tuo isthoc desiderio satisfacere queam.

Cùm hic æger anno 1626. Novembris 18. die mortuus esset in Nosocomio, cachecticus, & jamjam ad hydropem pede lento gradiens, cum pedes ejus jam sentirent molem, pectus angustiam, anxietatem, & spiritus sublimis esset ac difficilis, placuit cadaveris monstrosam dissecare mentulam, quam à corpore resectam & phalangi adpensam, librarum ponders habere cognovimus quatuor & mediam: Cute sectione aperta, penis adparuit corpus albidum, compactum, durum, renitens, cuti firmissime adhærens, quod ad corpus usque penis

nis dissectum. ipsum integrum consuetæ longitudinis & latitudinis apparuit, facilis ejus à tumore scirrhoso erat separatio, Glans penis fuit exigua, colore albida, sed ejus cutis globosa, in tumorem extensa, in superficie tuberosa, verrucosa, seu innumeris verrucis invicem compactis supervestita: intus sinum quendam habuit, qui videbatur in scirrhosa illa duritie insculptus, in quem penis ab hoc sinu longius retractus serum deposuit, quod per panum ex corpore exiit. Tumor hic originem sumpsit, serpsit appositione ab hac parte læsa, & totum penem ambivit, & in sacco testium maximam molem causavit ac si Sarcocele universi esset scroti. Testes vere Testiculos nominare poterimus, quorum jam tumori scirrhoso adhærebant membranæ vestientes, ipsi corporis exigui, contracti ac corrugati, imminuti, corrupti, fundentes incisi nescio qualis putredinis subcœruleum colorem: Scrotum itaque hoc magnum, inæquale & decies aut pluries communi scroto majus, durum subalbidum humorem continebat, siccum, renitentem, & in dissecando sonorum, ac si acies cultri cartilaginosas pertransiret partes, non dissimilem uberi vaccarum.

Videtur Tumorem illum Scroti præternaturalem, pustulis verrucosis (verrucarum nomen hoc quadrare omnino mihi persuasum habeo) parvis, copiosis, ac arcte invicem compressis, in circumferentia seu cute refertum, plane scirrhosum fuisse, suamque originem & incrementum à pituita quadam crassa, lenta ac indurata traxisse: *Galenus* enim duplicem constituit scirrhum, unum durum, indolentem & pertinacem, renitentem, ex humore melancholico naturali oriundum: alterum vero subdolentem ex crassa & glutinosa quadam pituita provenientem: Hanc si ego distinctionem cum nostro tumido scroto conferam, vix me falli puto si & illud Scirrhum minus exquisitum, vel œdematosum, seu Oedema scirrhosum dicam, qui à pituita crassa glutinosa & lenta suum habuerit initium, quod ex sequentibus evidentius patebit. Nam primo prava defuncti victus ratio, & cacochymica ejusdem corporis dispositio subscribere videtur. secundo materia in illo Tumore contenta, quæ subcandida crassa glutinosa & pingnedinis instar solidioris indurata, uberi vaccino simillima fuit, adeo ut non tantum videri, sed & sectione audiri potuerit. tertio Locus, Scirrhus enim utérque partibus utplurimum corporis siccioribus & durioribus, utpote ligamentis, tendonibus ac musculorum capitibus accidere solet, rarissime mollioribus. Hic autem præputium Halebardæ ictu læsum & temere neglectum, fluxionem primo recepit, à quo tandem crescendo malum ad scrotum etiam & proxima vasa spermatica devenit: Est autem præputium ceu universa corporis cutis, ex genere spermaticarum seu nervosarum, adeo ut *Gal.* nervum sanguine præditum nominarit. 4. Principii & incrementi ratio, incepit enim primo in præputio, ab hoc sensim sese extendendo totum occupavit scrotum, quod scirrhosorum minus exquisitorum signum certum. 5. forma externa fuit enim tumor magnus, immobilis, durus & pilis carens 6. Color, concolor enim fuit, & corporis, seu potius scroti, vivum colorem retinuit: Ex his patet tumorem hunc vere Scirrhosum, sed minus exquisitum fuisse: Ego valde dubito annon etiam tenacissimæ huic pituitæ melancholici succi quid commixtum fuerit: color enim dissecti tumoris quibusdam in locis plumbeus, vel ad plumbeum inclinans visus fuit & in Testiculis (quibus tamen utrisque duos exteriores tunicæ ἐλυθροειδὴς & ἐρυθροειδὴς, ut mihi visum, defuerunt) humor quidam ater & succus latitarit, ac venæ & arteriæ dissectæ cruorem valde crassum, nigrum & siccum quasi extillarint: Non vererer etiam hunc Tumorem Carnosum dicere, cum *Peccetius* cap. 23. l. 1. Strumas, seu glandulas quibus eadem fere cum nostro Tumore materia est) non tantum scirrhosos, verum etiam ex Aëtio Carnosos vocet Tumores: Sarcocelen vero nominare nequeo, etsi & hæc substantia dura pedetentim circa testes genita sit, quum non subrubra sed albida fuerit, & quia originem in pene, non in scroto sumpserit. Notham igitur si Sarcocelen quis dixerit, cum & illa scirrhosus sit Tumor me non habebit repugnantem. Ex contusione vasorum spermaticorum F. *Platerus*, succo ex vasis illis exsudante copiosiori, fieri sarcocelen scripsit. Credibile luxuriantem humorem nutrientem mentulæ cutem copiosiorem agglutinatum hunc scirrhosum dedisse Tumorem: Est autem nutrimentum cutaneorum ac nervosorum corporum ultimum subalbidum, hinc factum ut & verrucarum corpora glandulosa ac albida dissectione inventa sint. Non sunt mihi cum illis rixæ qui omnia suis humoribus adscribunt, & ex colore tumorum de causa eorum argumentari volunt. *Idem Geiger.*

Observatio XV.

Tumor Glandulosus sub Scapula *sinistra, à Glandula non morbosa sub cute conclusa.* 1. *Struma in* Humero *sinistro ad pectus & dorsum diffusa, costis adhærens.* 2 *Tumor* Humero *innatus ob subjectam ossis cariem.* 3. *Tumor in scapula sinistra lapidem continens.* 4. *Tuberculum circa Furculam à Pulmonibus ortum ducens.* 5.

§. I. Veneficæ vetulæ, ob veneficium suspendio enectæ, cadaver in domo collegii dissectum fuit; Quod potissimum observatu dignum, erat Glandula quædam sub scapulæ costa inferiore lateris sinistri sita, quæ formam mammillæ cum papilla propendente referebat: Detracta cute, Glandula ipsa in conspectum venit, cujus figura erat hemisphærica, latior circa basin, qua panniculo carnoso adhærebat, sensimque contractior facta in papillam desinebat: latitudo circa basin erat duorum pollicum, altitudo fere unius. Substantia ejus illi mammarum simillima, alba quippe, mollis & spongiosa: vasa habebat arterias, venas & nervos; E medio ejusdem papilla teres, magnitudinis pennæ cygneæ, longitudinis pollicis unius propendebat: Meditullium erat substantiæ glandulosæ, ejusdem generis cum illa totius mammillæ cui continuabatur: exterius productione cutis tegebatur, qua etiam

firmiter mammillæ adnascebatur: papillæ hujus substantia glandulosa aliquomodo pervia erat: Etenim moderata mammillæ compressione gutta cruoris ex ea exprimebatur: Nihil præternaturale aut morbosum in hac glandula reperiebatur nisi quod in numero partium redundabat: Num vero Glandula hæc in prima partium formatione ortum duxerit; an potius à causis adventitiis succreverit, judicare non licuit. *VVarthon Adenographiæ cap. 38.*

Appendix *de Glandulis sanis varias corporis partes occupantibus in Milite.*

Glandulas sanas valde numerosas nuper vidimus in milite quodam, in Nosocomio Sabaudiensi London, curationis gratia tunc morante: In cujus brachiis & femoribus modo simplices, modo racematim crescentes sub cute deprehendebantur, & vel in panniculo carnoso, vel cute adiposa sedem habebant: Omnes autem mobiles erant & indolentes, licet pressiusculè contrectarentur. Chirurgus expertissimus, ut huic malo occurreret salivationem inuncto Mercurio movebat, sed frustra; quanquam enim æger ad tempus levaminis aliquid percipere visus est, paulo post tamen morbus, ut prius, incrudüit: Chirurgus me præsente, facta incisione, unam majusculam ex femore dextro extrahebat: quæ citra ullum putridum aut corruptum humorem tota ex solida glandulosa atque alba carne constabat: Quod satis demonstrat dari Glandulas adventitias plane sanas, nisi quod in numero partium præternaturalium recenseantur. *Idem ibidem.*

Glandulas Vir Clar. dividit in *Naturales*, sive *perpetuas*, & *contingentes* sive *adventitias*: Adventitiæ ait, raro ab initio generantur & ad numerum partium naturaliũ vix spectant, verum de novo ut plurimum crescunt: Dividit eas in Glandulas quoquomodo formatas, & in glandularum rudimenta sive primordia: rudimenta hæc quanquam perfectam *glandularum* naturam nondum adepta sint, quia, tamen eo versus tendunt, in earum originem inquirit. Ad primordia spectant pars mittens, materia missa, & succus recipiens: Pars mittens necessario est vel canalis aquosus, vel vena, vel arteria, vel nervus: Verum neque vena, neque canalis aquosus (*à quo Scrofularum originem deducit P. Barbette*) quicquam mittere possunt, quia ea vasa tantum reductioni inserviunt: Verum arteriæ, quæ impetuose sanguinem in omnes partes impellunt, ad hunc affluxum aliquid forte contribuunt: etenim extremitas arteriæ sanguinem in carnem, in qua terminatur, protrudit, venæque extremitas illi respondens eundem ob impedimentum aliquod, nonnunquam haud expedite recipit & deducit, unde pars illa nonnihil intumescit: motus vero sanguinis sic præpeditus eundem ad novos sibi rivulos quærendos aptum reddit: Verum sola hæc aptitudo insufficiens glandulæ principium materiale videtur: Etenim materia, quæ primum rudimentum ejus præbere debet, oportet sit mitior multo molliorque sanguine, imo ut genituræ animalium, vel ovorum albumini analogice respondeat: Primum enim rudimentum glandularum adventitiarum ad formationem tendere videtur: Sanguis vero solus acrior est quam ut formationis principium materiale haberi possit, quin potius extravasatus statim putrescit: hæc vero materia ut plurimum absque putrefactione in cellulis suis stagnare observatur; Quanquam igitur arteriis vim concitandi fluxum sanguinis, ad prima rudimenta glandularum novarũ, vivificandi gratia, concedendum sit, negandum tamen easdem primam materiam, ex qua generentur, subministrare, Quare aliud glandularum adventitiarum principium materiale quærendum est: *Nervus* itaque restat perpendendus. Monstratum familiaritatem magnam & commercium inter nervos & glandulas intercedere, nervosque aliquid vel afferre ad illas vel ab iisdem anferre. Impossibile autem est ut nervi ab iis glandulis aliquid auferant priusquam ipsæ existant, sed necesse est aliquid afferant, ut materia suppeditetur ex qua fiant. Succus quem nervi exspuunt multo delicatior molliórque est sanguine, multóque similior naturæ spermaticæ: Si ergo contingat nervi turgentis & repleti extremitatem effundere materiam ejusmodi in carnium interstitia, materia sic effusa statim formationem molitur, & primo cystim sive amiculum, quo tanquam chorio involvatur, effingit: quia vero nova subinde materia è nervo huc confluit, fit ut cystis hæc sensim distendatur, cúmque ex ipso augmento necessario extremitates arteriarum & venarum proximas comprimat, accidit ut libero sanguinis transitu nonnihil impedito, aliqua ejusdem portio in tunicam formatæ cystulæ derivetur, novósque in ea rivulos exsculpat, qui postea in arterias facessunt; quia vero pars in quam hi rivuli immittuntur virtute formatrice prædita est, ne sanguine jam affuso opprimatur, rivulos alios venales efformat per quos in extremitates venarum circumjacentium superflua ejusdem portio exoneretur: Atque adeo habemus primum glandulæ de novo productæ rudimentum, ejusque generationis modum. Partem mittentem *Nervum*, nimirum, Partem vivificantem, *Arteriam*; Partem exonerantem, *Venam*, item materiam missam *albumini ovorum similem*: Partem recipientem, *carnium interstitia*; & specialius *tunicam*, immediate eandem materiam, ceu ovum de novo formatum, investientem. Diximus modo Sanguinem non esse materiam idoneam ad glandulæ noviter formatæ generationem, & consequenter haud arterias, nedum venas aut canales aquosos primam ejusdem materiam suppeditare; Cúmque in locis plurimis, in quibus glandulæ generari solent, nulla alia vasa præter canales istos, scil. arterias, venas & nervos, reperiantur, exclusis jam canalibus dictis, ut & arteriis & venis, prima hujusce materiæ congestio solis nervis asserenda; Utque hæc sententia clarius constet, in memoriam revocanda sunt quæ adstruximus, nervos potissimum seminis materiam in testiculis suppeditare. Cum ergo nervi possint succum seminali similem in alias partes eructare, cumque prima glandularum adventitiarum materia sit ejusdem prope conditionis cum succo seminali, credibile est eandem è nervis similiter originem ducere. Patet hoc luculentius, quia juvenes cælibes frequenter strumosi fiunt, postea vero matrimonio conjuncti nonnunquam sponte curantur, materia nempe olim ad strumas fluens, ad alias jam partes, testes scil. divertitur. Idem alterius probatur, quoniam glandulæ de novo formatæ, conformationem quandam, arterias etiam, venas, nervos, & canales aquosos in se distribu-

ſtributos habent, & ad aliarum partium viventium morem augentur: unde conſtat eas primo genitas fuiſſe ex materia ſimillima ſeminali, utpote formatrice virtute prædita, quam certe nulla pars, præterquam nervi, iis ſuppeditaverit. Accedit quod nervi in earum ſubſtantiam, prout in glandulis naturalibus fit, diſſeminentur, uti ex doloribus acutis palam eſt, quibus ſtrumoſi ſæpe in partibus affectis obnoxii ſunt: Si autem nervi nihil contribuerent ad earum generationem, vix concipi poteſt qua ratione ſe in earum ſtructuram poſtmodum ingererent: concludendum itaque videtur Nervos primam glandularum de novo formatarum materiam ſuppeditare.

Hactenus generatio primorum earum rudimentorum, jam videndum quomodo eædem in glandulas adventitias perfectas abeant: Diximus modo rudimenta hæc ita ſe habere ad glandulas formatas, ut ova ad pullos; quare quod in ovo fit quando generatur pullus, idem hic quoque, quanquam modo multo imperfectiore, peragi videtur: habet enim pariter in ſe materia hæc in cyſti concluſa vim quandam plaſticam, rariſſime vero perfectam adeo ut integrum animal conficiat, (quanquam tamen aliquando in hujuſmodi cyſtulis menſtrum generari cernitur) ſed loco animalis fruſtulum aliquod carneum gignit, ſicut in utero, deficiente formatrice mola gignitur.

§. 2. Puero XII. annorum ab ineunte ætate ſtruma humerum ſiniſtrum hinc inde ad pectus & ad dorſum vergens in tantam molem excreverat, ut xl. fere libras ponderaret.

Mortuo ſecto cadavere, ita firmiter Struma coſtis adhærebat, ut tranſacta prius atrophia dilatationem ipſarum ad reſpirationem prohibuiſſet. Struma porro ſubſtantiæ cartilaginoſæ erat, ut gladio maxime reſiſteret.

Sed mirum audias Lector, quam recte & quam docte puer iſte ante mortem loqueretur. Credo equidem hoc eveniſſe quoniam purgato capite materia ex illo ad ſtrumam quotidie fluente optima fieret ratiocinatio, *Dom. Panarolus Pentecoſtæ* 1. *Obſerv. xxi.*

§. 3. Vincentius Balduinus, Vir infractæ ætatis, vixit aliquandiu miſerandum in modum ob Humeri os, intra annos XV quater effractum, quod paulatim increſcens, ſive ex viſcido oſſis contuſi ſucco, ſive ſanguine eo uberius affluente, in eandem devenit molem, ut nec pectus nec ſcapula immodicum ipſius pondus fuerit amplius ferendo; excitatis non ſolum maximis nervorum doloribus, verum etiam ſumma ſpiritus difficultate, ob luxurians pondus, thoracis motum continenter impediens, cum indefatigabili vigilia: quibus è ſalebris quo evaderet, uſus fuit conſilio variorum Chirurgorum, quorum alii tumorem emollire, atque in pus convertere, alii contra luxuriem ipſius arctiore faſcia coërcere, ac nonnulli viriatum os ferrula præcidere adhiſi fuere, ſed omnes ſucceſſu infelici, venæ enim ac arteriæ hujus tumoris latiores erant quam ut pollice humano potuiſſent obturari; ac proinde magis impedimento quam auxilio fuere faſciæ: mortemque adeo non diſtuliſſet quam maturaſſet amputatio improvide inſtituta.

Facto autem vivendi fine, docuit anatome omnia ſub cute viſci craſſitiem ac ſteatomatis induiſſe naturam, patumque diſcrepaſſe *à vera natura cancri*: cujus nomen fortaſſis propterea huic oſſis vitio, haud male impoſitum à *Celſo*: Ipſa vero oſſa erant non modo à ſe invicem ſegregata, verum quaſi malleo minutatim confracta, ac præ irriguo madore adeo tenera, *flaccida ac mollia*, ut inſtar ceræ facillime confringerentur. *Tulpius Obſervat. lib. iv. cap. xii.*

A *Vera natura cancri*] *Celſus* lib 8. cap. 10. aſſerit oſſium fracturæ, præter inflammationem ac diſtenſionem nervorum, interdum quoque cancrum intervenire: Ecquid vero per Cancrum ibidem loci intelligatur, variæ variorum ſunt conjecturæ, neque minores ſententiarum conflictus: veriſimile tamen non eſt verum hic deſignari cancrum, nedum ſphacelum perperam excogitatum: at ſi quis conjecturæ locus, videtur, hæc vox adumbrare calloſum illud Tumoris genus, quod plerumque ſequitur calamitoſas oſſis fracturas, vel immedicabilem illam eorundem mollitiem quam imprimit oſſi acida pituita, ſolidam ipſius ſubſtantiam plane corrumpens: cujus perniciosiſſimi tumoris natura, quantumvis haud parum diſcrepet à cancro genuino, in eo tamen cum ipſo convenit, quod uterque nullis cedat remediis, conſpiretque perindeque in perniciem ægrorum.

Oſſa flaccida ac mollia] Eandem alienationem oſſibus imprimit acida ac maligna quædam pituita per habitum corporis effuſa, quam interdum quinquaginta vidimus occupaſſe loca, ac depaſcere tantùm non ſolida oſſa, verum etiam carnem, membranas, nervos, ligamenta aut quicquid illis obvium; parum interim aut nihil proficientibus remediis; quibus infenſiſſimum hunc hoſtem fategimus domare, ſive ſponte ex latebris ſuis prodeuntem, ſive à variolis hanc in arenam productum. *Vide Hild. cent. 4. obſ. 69 Idem.*

§. 4. Lapidis materia eſt humiditas craſſa, viſcoſa, phlegmatis, aut ſaniei, aut ſanguinis, aggregati in Apoſtemate, & hoc eſt rarum: 2. Junij 1567. Ill. vir Carolus Tiercelin, majoris ordinis Regij Eques, cum diem extremum obiiſſet, corpore ejus diſſecto, in ſcapula ſiniſtra Tumorem inſignem habere repertus eſt partibus internis, qui novacula apertus, lapidem quadratum duriſſimumque continebat, qui à ſanguine coagulato ex lanceæ ictu genitus fuit: *Ferrandus Senior l. de Lithiaſi p.* 11. Ob lanceæ ictu & concuſſionem in latus ſiniſtrum, remanſerat ingens Tumor præter naturam, in cavitate cujus inventus eſt ingens lapis, quadratus, diverſi coloris, ingentis duritiei. *Idem l. 1. fol. 34*

§. 5. D. *Hallerus* à multis annis habebat Tuberculum circa Furculam in latere dextro

pectoris, crescens & decrescens: Tuberculum crudum pulmoni adnatum circa Furculam in latere dextro inventum. *Lib. 2. tit. de Hemoptysi.*

Observatio XXV.

Brachii totius tumor pellucidus à lympha conclusa. 1. Manus tumens ob ossiculum pollicis cariosum. 2. Tumores œdematosi circa articulos manuum, ob corrupta ossa. 3. Paronychia male tractata digiti corruptionem & ossis cariem intulit. 4. Clavorum in pedibus pertinacia inde est quod in periostio radicem habeant. 5. Tumores circa articulos digitorum ob viscerum corruptelam. 6.

§. 1. Vidua N tabida post pleuritidem interiit: Triduo ante obitum brachium totum admodum intumuit, pellucidum admota candela: Incisum lympham copiosam emisit. *Vide lib. 2. tit. de Exspuitione sordida.*

§. 2. Puer doluit in pollice manus sinistro, Chirurgus manum aperuit, effluxitque sanguis cum aliqua sanie: Tumorem per semi-annum gessit. Tabidi mortui (*Vide lib. 2. tit. de Phthisi*) cadaver aperuimus, ibi vidimus *spinam ventosam* in metacarpi prima regione: Officulum pollicem sustinens erat exesum: non aurem, quod alias fieri solet, erat nigrum sed album: Tendo quoque erat albidioris coloris, musculi minime putridi. *Ex communicatione Clariss. D. D. Mangolt Medic. Basileensis.*

Spinæ ventosæ materia est serum acre malignitare prædirum, & semper articuli afficiuntur: Generatur si pituita utilis putrescit & acris fit: Ossa primo ea corrupit absque dolore; hinc humore ex osse transsudante periostium afficitur (in puero id sine putredine contigit) quod sanum mansit: Initio nullum dolorem sensit, randem de dolore conquestus est. *Idem.*

§. 3. Puella sex annorum tota vita morbis fuit obnoxia, præsertim Tumoribus Oedematosis circa articulos manuum, quibus apertis ossa corrupta inveni, nulla tamen fere materia aderat. *Lib. 2. tit. de Phthisi.*

§ 4. Ancilla Viri Rev. D. N. Paronychia correpta est, Illico implorat auxilium Matronæ cujusdam, quæ certam opem omnibus pollicetur beneficio herbæ cognominis: frustra hæc per plures dies admovetur, nam post ingentes dolores tandem digitus gangræna & sphacelo corripitur, ut ad amputationem deveniendum fuerit, quæ à Magistro N. peracta est, præciso supra secundum articulum digito.

Eo secundum longitudinem, post amputationem, aperto, caro & tendines omnino computruisse apparuit: nigredine tetra affecta Ossa, quasi calcinata fuissent, cinerei coloris & friabilia evaserant; adeo ut ineptam esse curationem, nedum insufficientem & affectui imparem cuivis manifestum fuerit.

Paronychia tumor est in digitorum extremitatibus, insignem dolorem movens, originem habens ex humore acri & maligno, rendines, nervos, periostium, imo os ipsum corrodere valens. Præmisso foru emolliente & anodyno, fiat dissectio partis affectæ secundum longitudinem digiti, & occurrit plerumque macula una, item & altera rubicundior, humorem aliquem acrem, exigua tamen quantitate exhibens, mali omnis causam: Post apertionem, primo quoque tempore perficiendam, Theriaca in spiritu vini soluta digito applicetur, toti vero manui Defensivum, fit curatio plerumque nycthimeri spatio perficitur.

Amputationem, &c.] Si hæc pars negligentia Chirurgi aut patientis, in gangrænam degeneret, exstirpanda est: Id vero observandum ope forcipis peragendam non esse in secundo articulo, quia os plerumque assulatim effringitur, unde cura protrahitur, vel forte inutilis est, ratione fragmentorum superstitum; sed amputationem fieri debere per serram, post carnis circumcisionem, quomodo peragitur in artubus.

§. 5. Verrucæ genus album, rotundum, clavorum capiti simile in digitis plantisque pedum plerumque enascitur, in incessu molestiam & dolorem pariens: hoc sæpius resectum subinde renascitur: Pertinaciæ causa in proximo Periosteo, à quo deducuntur, pendere animadversa est: quo si non pertingat medicamenti aut ferri vis, non mirum si malum identidem sit redivivum: Ab iis resectis gangrænam & mortem sequutam esse narrat *Borellus* cent. 1. Observ. 82. dolorem enim consequuntur humorum affluxus; hi angusto loco coërciti, putredinem concepere, ad quam gangræna, sphacelus, mors.

§. 6. Cuidam malus in facie color, & circa digitorum articulos Tumores. Omnia viscera inferiora corrupta erant ac fœtidissima. *Lib. 3. tit. de Inappetentia.*

Observatio XVII.

Femoris *steatoma gypsea pituita & calculis refertum.* 1. Crurum *tumor à tumefactis eorum glandulis.* 2. Femoris *tumor ob carnem mucilaginosam lardo similem.* 3. *Crus Oedematosum ob Emulgentem venam femorali insertam.* 4.

Ida famula N. perculsa vehementius, sensit ex inopinato illo terrore nescio quem sibi oriri dolorem circa genu, cum tumore femoris in dies usque eo invalescente ut post annum

num septimum videretur, plurium Medicorum calculis, si non excedere saltem suo pondere accedere quam proxime ad illam strumam quam vidit olim *Benivenius*, ponderantem lx. libras *Observ.*14. Quam molem hæc virgo septem annos amplius tulit tam animose, ut nemo domesticorum animadverterit unquam quicquam vitii in ipsius incessu: Verum erosa paulatim summa tumoris cute, intumescentibus ipsius venis, increscente in dies pruritu, & carne magis ac magis livescente, nequiit ipsa malum suum diutius clam habere, sed coacta id detegere, imploravit tandem pudibunda ac mœrens opem Medicam, expetens obnixe Tumorem hunc scalpello sibi amputari: qui tamen pervenerat jam tum eo incrementi ac malignitatis ut nemo id auderet: quocirca festinet etiamnum invisum hunc hostem; & circumferens eum quocunque, incedit non minus expedite ac si nihil vitii femori inhæreret: compescens interim malignum hoc carcinoma, ultra annum xvij. solo plumbi unguento, cujus litu nihil simili huic tumori utilius.

Dissecto autem post obitum tumore, vidimus eum ut foris glabrum ac inæqualiter protuberantem, sic intus steatomate, gypsea pituita, induratis calculis, dilatatis venis ac sinuosis anfractibus undiquaque repletum, at extrinsecus expanso femoris musculo adamussim tectum. *N. Tulpius Observat. lib.* 3. *cap.* 51.

§. 2. Sectus à D. *Sylvio* febricitans & ictericus, cujus privatim aperta cutis infinitas glandulas sub cute latere docebant: ut forsan non incredibile sit annexas esse per universum corpus cutis interiori faciei glandulas minutissimas, ex quibus sudor exprimatur: adeo ut pori corporis non sint nisi harum glandularum minuti ductus: Esse autem has glandulas in sano corpore adeo minutas ut visum pene effugiant, in morboso conspectiores. *Olaus Borrichius cent.* 3. *Epist.* 97.

E*sse has Glandulas*, &c.]. Cutis est membrana crassior, quoad maximam partem ex filamentis vasorum sanguiferorum, nervorum fibrarumque nerveatum varie inter se complicatis contexta, quibus Glandulæ numerosæ & Lymphæ ductus, sive sudoris & vaporum vasa excretoria densissime interponuntur; Hujus substantia duplex à plerisque Anatomicis perhibetur, exterior nervea, & interior carnea, seu potius glandulosa; pro hujus exemplari aurantii cortex adducitur: Si cutis nuda per microscopium inspicitur, ex observatione Clariss. *Malpighii*, primo sese offert corpus reticulare, cujus foraminibus crebris continentur non solum ductus sudoriferi, sed & plurimæ papillæ pyramidales, per ordines parallelos è cute erumpentes, & in cuticulam, ubi in plures veluti fibrulas dividuntur; protensæ, quas idem Author Tactus sensorium statuit: intuque his, substantia cutis habet Glandulas plurimas, quibus mediantibus Lympha, sive materies hidrotica ex arteriis per lymphæ ductus, sive vasa excretoria, ad poros deducitur: Enimvero observavit accuratissimus Stenon, singulis poris suas glandulas subjacere, quæ juxta ἐφιδρώσεως usum majores aut minores existunt. *VVillis operis p.m* 220. Profecto humorem quendam Lymphycum in glandulis cutaneis, quę singulos foraminibus sudatoriis subjacent, propter usus quosdam recondi, quin & juxta copiam & motum ejus diversimodam Glandulas has plus aut minus turgidas existere, inspectio microscopia plane detegit: Latex iste à sanguine per arterias in glandulis hisce deponitur, nempe ut sarcinula hac deposita, facilius iste per venas redeat; interim illic repositus suos habet usus, &c. *Idem p.* 207. Impeditur Lymphæ motus per vasa Limphatica, tum quando ipsa est glutinosior, adeoque ad motum lentior ac ineptior: tum quando ex parte compressa, vel quovis modo angustata sunt vasa ipsa: Quoties in vasis suis obstructio subsistit, & magis magisque accumulata nimium ipsa distendit & tandem rumpit lympha, toties eadem in loca vicina, cavitates propinquas effunditur, atque tunc alia via & alia quam decebat, movetur Lympha: Ex hac ejus per vasa sua in corporis habitum distributa & obstructa, hinc rupta effusione in partes vicinas producuntur Dolores varii & Tumores, Catarrhis vulgo adscripti: inter quos haud postremum locum tenent qui partem brachii superiorem usque ad humerum ipsum occupant, & quandoque collum ipsum affligunt: Ad quos etiam referendi qui dolorem ischiadicum mentiuntur, atque incessum impediunt, in natibus hærentes, *Franciscus Sylvius Prax.med.lib.*1.*cap.* 50. §.9. 10. & 11.

§ 3. Triplex datur generaliter in corpore humano Tumor seu eminentia: 1. Naturalis, sic protuberat caput, humerus, genu, &c. non Naturalis, uti gemino colle sororiant pleni lactei sinus, & venter gravidarum acuminatur: 3 Præternaturalis, cujus quamplurimæ dantur species, prout vel ab humore vel à flatu, vel mole quadam seu substantia corporea, in omnes dimensiones partes organicæ præter naturam distenduntur: Videas hic varias variis in partibus, non dicam monstrosas sed morbosas Tumorum differentias, prout hoc vel illo loco natura aberrans humores congerit, non solum in triplici ventre, sed præprimis etiam in artubus: Prodeat in proscenium infans triginta mensium, quem parentes ad me adduxero 1671. die 30. Maij, addita relatione à duobus fere annis sinistrum femur primo sensim, deinde magis magisque intumuisse? Adhibiti in consilium tonsores, balneatores, carnifices, uti vagum vulgus solum circumerrare, multa incassum applicarunt, quia in tantum excreverat ut magnitudine corpus ipsum quoque tumidum longe superaret, neque binis cum dimidia spithamis vir emetiri circumferentiam posset: adeo huc omnes opes succi nutritii tanquam ad inutile receptaculum ferebantur, marcescentibus interim totius corporis reliquis partibus, utpote alimento necessario defraudatis: Extimam cutim venæ quamplurimæ discurrebant, ceu portitores, ipse vero Tumor hinc & inde contrectatus resistebat, durus, æqualis, uno sal-

tem loco sub poplite quandam præ se ferens mollitiem: Ipse ergo aspectu longius à statu naturali recesserat partis hujus quantitas & conformatio, quam ut viribus vel manus vel artis ad debitam proportionem reduci posset: neque spes ulla suberat vel discussionis vel suppurationis per ulla præsidia impetrandæ: Cum tamen parentes auxilium efflagitarent, adhibuimus cataplasmata quædam & emplastra emollientia: & in parte sylvestri, ubi videbatur mollior Tumor, & materiæ suspicio adesset, ferro aperuimus, sed nihil præter sanguinem exiit, & glandulosa quædam corpora in conspectum se prodebant; Cùm itaque magis confirmarem nullo eum modo posse ad pepasmum reduci, neque sectioni ullatenus adfore locum, clausimus vulnus, & præter interna, ad anxietates sudoresque colliquativos directa, nil amplius tentavimus: Circa finem Julii, ob decubitum humorum, prope nuper apertum vulnus, & jam consolidatum, uno alterove loco sponte nova erupit fissura, & multum profudit sanguinis, donec fato placide fungeretur.

Unde eo nos contulimus spectaturi qualisnam materia inibi contineretur, ubi facta per longitudinem incisione, apparuit caro per totum mucilaginosa, compacta, instar lardi antiqui, pinguedinem mentiens, & tota per intersepta spatia interspersa glandulis, semina cucumeris quam accurate repræsentans: Sanguis fere nullus apparebat, seri modicum, pus nullum, nisi in superiori circa inguen loco, ibi enim modicum puris albi continebatur, & circa os ipsum Femoris quod etiam cariei senserat primordia: Corpus ipsum à putredine jam impetitum dubitabant parentes sectioni committere, quare censuimus cutem, quod nota dignum, solito crassiorem, licet extensione tanta facta pr us quasi rupturæ videretur. *G Wolfgangus Wedelius in miscell. curiosis anni* 1673. *Observat. lxix.*

§. 4. Oblatum mihi fuit cadaver dissecandum, in quo ubi ad Renes pervenimus, adeo lusisse in iis naturam vidimus ut admirationem omnibus pateret: Quatuor sunt renes in una mole conjuncti, sinubus tamen atque vasis inter se divisi: Plures adhuc extabant propagines ab emulgentibus quam sint notatæ in figura: Non est quod hic plurimis agam in exaranda causam tam alienæ a naturæ ordine compositionis; Quod hic nobis dicere conveniet, est nos posse putare hunc hominem fuisse salacem, ob vasorum seminalium abundantiam: Præterea quod si diutius vixisset (quod illi forte natura concessisset, eum optimo corporis habitu in cæteris constituisset, sed sicarium rrucemque factum jus laqueo de medio abstulit) censendum est crure sinistro fuisse tumoribus œdematosis subditum, propter emulgentem, quæ supra Renem ferebatur, in femorali statim insertam: nam interea dum naturalibus adhuc viribus pollebat (non enim supra 40. annum vixisse facies ostendebat) sugebat valide serosum humorem: interea & si aliquid labebatur, facile exercitio, & narivo calore robusto, in halitus absumebatur, quod non æque præstitisset si ætatem virilem attigisset. *L. Botallus operum p. m* 62.

Conjectura admodum infirma est quam de tumoribus œdematosis sinistri cruris affert *Botallus*: præterquam enim quod tales à sero non proveniant, sed à pituita etiam per arterias debebat humor in crus effluere, juxta doctrinam de sanguinis circulatione: Nunc vero sanguinis portio per cruralem sinistram reflui facta aliquali digressione per emulgentem sinistram iterum supra renes venæ cavæ descendenti infundebatur. *I. Van Horne, ibidem.*

OBSERVATIO XVIII.

Tumor in Genu excitatus à steatomate xvi. librarum ponderis innato. 1.
Cartilagineus cavitates habens sero repletas. 2.

§. 1. Patella (sicut & os Tibiæ) utplurimum cariei obnoxia; exinde sæpius fit ut homo summis cruciatibus, ni mature succurratur, torqueatur: Ratio est quia multis nervis, tendinibus, venis, arteriisque composita est, quæ nimium mota illico humores concitat, qui haud facile medicamentis cedunt, sed collecti persæpe præter dolores, Tumores plurimos eosque pertinacissimos concitant, ut pro multis exemplo fuit ancilla fratris mei, cui cum post obitum in leprosinario secuissent genu, Steatoma librarum quindecim adstantibus ostensum fuit fuit. *Nic. Fontanus Annot. in cap. I. Epitomes Vesalii.*

§ 2. Latomum secui lapsum ex alto, qui in genu sinistro sub cute scirrhum habuit patellæ simillimum: Sectus autem is vera erat cartilago, & in ea parvæ aliquod cavitates erant sero: Crus fregerat ad caput coxæ, fregerat & sternum medium, disrupta & vena cava. *Iacobus Sylvius operum pag* 45.

Lapsum ex alto, qui in genu sinistro sub cute, &c.) *Sarcoma* frequens in parte postica ex contusione femorum à Longain & dura sessione sive equitatione: Eleganter Sarcomatis materiam exponit *Fernelius*, Non ex humoris, *aut*, cujusquam fit affluxu, sed ex solo partis alimento, hæc enim quia aut intus, aut foris exulcerata est, ni cohibeatur, assiduo alimenti accessu diffunditur atque luxuriat, sæpe etiam venarum & arteriarum instar ductus produ it, per quos alimentum sumit: Sic integra cute, cum subjecta caro contusa ruptaque est, ingens tumor sensim exurgit, qui cæterarum partium mole alimentum capessit, nullo quidem dolore, sed exquisito sensu & naturali calore præditus. *Riolanus Encheir. Anat. lib.* 5. *cap.* 3.

OBSERV.

OBSERVATIO XIX.

Femorum & Tibiarum *Tumor ob vitium hepatis, splenis, pulmonum, genitalium.* 1. Tibiarum *tumor ob vitium renum, hepatis, pulmonum.* 2. Manus sinistræ pedisque *tumor ob hepatis vitium.* 3. Tibiarum & Pedum *ob Pulmonis vitium, Vteri.* 4. Crurum Pedumque *inflatio ob Lienis & Iecoris vitium.* 5. Pedum & furarum *tumor ob suppuratum pulmonem sinistrum* 6. Pedes *Oedematosi ob hydropem thoracis & lienis vitium.* 7. Pedum *tumor ob jecoris, lienis, mesenterii vitium.* 8 Pedum *Oedema, ob thoracis, hydropem, hepatis læsionem.* 9. *Ob pulmonum cordis, jecoris, renum vitia.* 10. *Ob vitium jecoris, pulmonum.* 11. *Ob vitium hepatis.* 12. Pedum *tumor ob glandulas subcutaneas tumidas.* 13. Pedes *vesicis obsiti, ob bilem in cysti cohibitam &c.* 14. Pedum *Tumor ædematosus ob pus ex hepatis abscessu, in mesenterium & Omentum illapsum.* 15.

§.1. ILl. N. femora cum tibiis hydropicorum instar aqua erant tumida: Hepar in duabus partibus erat syderatum, Splen putridus, Penis, Testiculi necrosi affecti, Pulmones nigri, purulenti. *Vide lib. 3. tit. de Ischuria.*

* F*Emora cum tibiis, erant tumida*] Hydrops non subito & confestim, sed paulatim generatur, quod fieri solet quoties auctis præter naturam in corpore, pituita vel sero, sola ipsorum copia distenduntur nimium, si non rumpuntur ad diapedesin saltem deducuntur vasa, adeo ut sensim colligatur in ipsorum vicinia effusum serum vel tenuis pituita: Id quod imprimis contingere observamus in parte pedum inferiore, atque facie: In pedibus id evenit frequentius quam alibi ob motum humorum, quorumvis sursum difficilius contingentem, unde etiam noctu non raro disparere solet idem tumor; quando scil. minor adhuc existit, disperso nempe quaquaversum sub ipsa cute ac per corporis habitum sero, quo interdiu denuo ad partes infimas delabente, ibidemque hærente paulatim excrescit iterum remissus noctu tumor: In *facie* quoque observatur non infrequenter Tumor aquosus, ibidem permanens, vel iterum recedens, atque noctu præsertim sese manifestans: Cum autem contrarium hoc eveniat ejus quod pedibus accidere notum, qui interdiu solent magis tumescere, atque noctu detumescere, facies vero noctu intumescat, & interdiu detumescat, quæritur hujus diversitatis ratio? Censeo idcirco noctu intumescere faciem iis in quorum corpora tum serum tum pituita tenuis redundat, quoniam tunc capite pulvinaribus incluso atque magis calente dissolvitur quoq; magis & foras sudoris specie propellitur serum prædictum vel pituita. Idem vero serum vel pituita in facie partibus externis h. *e.* sub cute facile sistitur & coagulatur iterum, hinc & parvum tumorem ibidem ostentat, quod adscribendum aeri externo vapores illos, humoremve vaporosum iterum coagulanti: Sistitur facile sub faciei cute pituita vel serum, ob partes illas solito laxiores Illud autem quod à massa reliqua cedere potest ac solet facillime serum esse nemo ignorat &c. *Sylvius de le Boë Append. Tr.* 10. §. 29.

§. 2. D. Marcus N. diu asthmaticus fuit, hinc tumor hydropicus tibiæ sinistræ, post & utriusque: Pulmones erant contracti, in quibus serum continebatur, Jecur ex parte scirrhosum, Renes hydatidibus scatebant. *Vide lib 2. tit. de Dyspnœa.*

§. 3. Puella cachectica latus sinistrum habuit, manus pedesque tumida, dextrum extenuatum: Hepar valde magnum habebat, ex parte corruptum, Lien integre sanus præter spem. *Lib. 3 tit. de Cachexia.*

§. 4. Vide N. venter intumuit ut in prægnante: Pedes ac tibiæ in tumorem sublatæ durum: Hepar & Lien erant sine noxa, Pulmo semiputris: Uterus libras 87. ponderavit varia materia; etiam pilis infarctus. *Vide lib. 3. tit. ventris tumore.*

§. 5. *Dom. Penso* magno abdominis Tumore, & Crurum Pedumque Inflatione laboravit. Lien illi maximus erat totum implens abdomen: Jecur valde durum, obstructum. *Lib 3. tit. de ventris tumore.*

§. 6. Puello primo dyspnœa, tussi affecto, in pedibus & suris tempore vespertino tumor accidebat: In sinistra parte abdominis propendentia instar sacci è diaphragmate obviabat, purulentia referta, à suppuratione sinistri lobi pulmonis. *Vide tit. de Febribus.*

§. 7. Thomas N. febricula, tussi, dyspnœa detentus, cum Tumore Pedum neque noctu neque die desinente Totus pulmo scatebat seroso humore: Pulmo & Lien putrilaginosi. *Vide lib. 2. tit. de Tussi.*

§. 8. Celsissimæ N. corpus squalidum, si crura & femora œdematosa excipias: Iecur fuit exangue & decolor, Lien prætumidus, mesenterium scirrhosis & glandulosis tumoribus refertum. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

§ 9. Quidam in Cachexiam cum *Oedemate Pedum* & dyspnœa incidit: Thorax totus aqua cruenta scatebat: Hepar albicans & duriusculum. *Vide lib. 3. tit. de Cachexia.*

§. 10. Vicentinus (*de quo tit. de Phthisi.*) Pulmones habuit debiles, unde tussis, &c. accedebat hydrops pedum non abdominis, qui digiti imprimentis vestigia servabant. Apertum cadaver prodidit cordis auriculam dextram sanguine distentam. 2. Pulmones lividos, flaccidos. 3. Serum copiosum in thoracis cavitate. 4. Iecur lividum, scirrhosum. 5. Lienem majorem

rem solito, flaccidiorem. 6. Grandem calculum in rene dextro, &c.

§. 11. Nobilis in melancholiam incidit: universum corpus frigere videbatur, Pedes processu temporis œdematosi facti sunt: Hujus hepar colore undiquaque nigrius quam secundum naturam apparuit: sed tamen minus nigricans quam Pulmonis sphacelo correpti substantia: impressorum digitorum vestigia facile retinuit, nec minus facile soluta parenchymatis unitate rimas contrahebat. *Lib. 1. tit. de Melancholia.*

§. 12. Catharinæ N. Pedum erat insignis Tumor cum macie totius & dolore hypochondrii dextri: Hepar erat grandius, in cujus medio macula alba, tactu cartilagini molli similis, totum parenchyma penetrans. *Lib. 3. tit. de Hypoch. dolore.*

§. 13. Tentabatur N. superiori vere ascite simul & tympanite, jam biennium ex difficillima quartana restitutus, sed cùm ex eo immemor sui, monitorumque Medicorum, totos dies mensesque, inter rationum libros sedentarius consumeret, ut erat prius farcto abdomine tardus, & angusti inter anhelandum spiritus, aggravari paulatim hæc mala sensit, reciprocati frequentius anhelitura & suffocationem minari, tendi ultra abdomen, potissimum autem musculos sartorios in utroque femine durissimos evadere & gelidissimos, pedes quoque & crura in tumorem metuendum ampliari: Advocati tres Medici nihil reliquimus intentatum; sed vicerat infesta morbi vis, & præsertim arctus ille suspiriosi pectoris meatus jussu fatorum exsequebatur. Dum autem fomenta Medica adhibentur, imperata in cæteris sub genu utroque interno cauteria, quæ ipsa eadem hora, qua cutis lixivo sali paruit, aqua limpida & copiosa stagnare cœperunt, argumento & malum non solis flatibus, sed humori etiam male nato per interiora femorum decumbenti adscribendum, & liquorem illum invisum in pedibus, non solum musculorum interstitia, sed glandulas quoque quæ sub cute latent nondum, quod sciam, descriptas, occupare, inque tumorem formidandam attollere: Illas autem glandulas jam ante plures annos, in apertis à morte hydropicorum pedibus videre contingit: proxime adjacent cuti, infinitæ numero, suntque ex genere conglomeratarum: hæ cùm sibi relictæ minutissimæ sint, & fere oculorum aciem effugiant, intumescunt oppido, *aqua ex supernis allapsa* & distendente. Neque forte alienum fuerit suspicari ab his ipsis glandulis exprimi potissimum sudores & alia quæ ex minimarum venarum tunicis exsudare hactenus credita. Enimvero, non in solis pedibus hæ glandulæ mihi observatæ, sed & in brachiis hydropicorum; nuper etiam in hydropici fabri lignarii abdomine. *Olaus Borrichius Observat. 98. Actorum Medic. annor. 1671. & 1672. Th. Bartholini.*

HIppocr. olim lib. de Glandulis ὅκου ἀδὴν, inquit, ἐκεῖ καὶ τρίχες; at licebit hodie forsan non injuria convertere, ὅκου τρίχες ἐκεῖ καὶ ἀδὴν: Sunt autem pili in universa cute sparsi, quorum ubique comites glandulæ: Quin & antiqui olfecere hydropem non tantùm in magnis hærere cavitatibus, sed & cuti proxima occupare, unde non *intercutem* modo appellavere, sed & in eodem malo laudavere scarificationes, ut est apud *Celsum* lib. 3. cap. 21. Quæ superficiem duntaxat lambunt, cum paracenteses penetrent adusque cavitates majores: Patet & hinc explicatio dicti *Hippocr.* lib. 6. aph. 8. τοῖσι ὑδερωπικοῖσι γινόμενα ἑλκέα ἐν τῷ σώματι, οὐ ῥηιδέως ὑγιάζεται: Igitur difficulter sanantur hydropicorum ulcera, quod glandulæ sub cute delitescentes novam quotidie & malignam subministrent materiam. *Idem, Ibidem.*

Ex difficillima quartana restitutus, immemor sui] Adjiciam hic non inconvenienter Quartanariis utile esse ut, discusso licet morbo, diu paroxysmi tempus observent, & abstinentia recidivam declinent, nisi ament fata hydropici dicti, qui curatus rogabatur sollicitè ut horam paroxysmi diu reverenter haberet, etiam paroxysmis omnibus sublatis; sed monitorum negligentior, cum aliquando totas sex hebdomadas, sine accessionis ullius indicio exegisset, aliquando infausta illa hora, qua paroxysmus recurrere consueverat, lacti acidiusculo liberalius sese ingurgitaverat, redeunte ipso momento quartana, & diu pertinaciam sua retinente: usque adeo verum illud *Celsi* 3. cap. 16. *Si febris quievit, diu meminisse ejus diei convenit: eoque vitare frigus, calorem, cruditatem, lassitudinem: facile enim revertitur, nisi à sano quoque aliquandiu timetur. Idem ibidem.*

Ex genere conglomeratarum] Distinctionem Glandularum in Conglomeratas & conglobatas, vide supra ubi de Strumis.

Aqua ex supernis allapsa] Exc. *Platerus* lib. 2 Prax. cap. de extuberantia, hydropicorum pedum tumorem à sero in eos defluente ex abdomine deducit, non solum eo argumento quod defluente deorsum in crura humore ventris tumor nonnihil subsideat; uti & quod liberior sit respiratio, refluente vero illo hæc rursum redeant; Sed & quod sponte vel arte aperta in pedibus tumentibus cuticula, sero tunc sensim exstillante, successive ventris tumor decrescat: aut si affatim erumpat, vel diu effluxus hic perseveret, penitius quoque recedat, multæque mensuræ aquæ per hanc viam sæpe effluant, quam nonnisi in abdominis cavitate collectam fuisse ex jam dictis facile licet colligere; cum in pedibus, non solum dum tument, sed & postquam ex parte ob effluxum aquæ detumuerunt, tamen semper adhuc aquæ copiam profundunt, tanta mensura contineri minime potuerit; nec tumor alius in ascite quam in ventre appareat: Dein, & cum ex læsione viscerum in abdomine contentorum, in ventrem aqua labitur, quæ frequentior est ascitis causa, nec alibi quam in ventre hujus aquæ scaturigo sit, pedesque quoque intumescant, idque antequam sæpe in ventre tumor observetur, eam ipsam ex abdomine in eos influere, cum extra abdomen nullibi alias collecta fuerit, hæc quoque sufficienter comprobant.

§. 14. *Georgius Gebhardus* (lib. 2. tit. de Tabe) variis morbis detentus tandem contabescens obiit; In vesicula fellis, & meatu ejus choleram ad intestina deducente, obtulit sese

ſeſe maſſa quæpiam nigra, ſpecie vitreorum lapillorum, qui pileis, ornatus gratia annecti ſolent, adeo quidem ut bilis reciproco gradu, propter obſtructionem ſpinam dorſi perforando ad pedes defluxerit, ubi concitavit ampullas aut veſicas ovi columbacei magnitudine vel etiam majores, tantum ardorem ac dolorem moventes, ut mirum ſit quod non ſingulis horis æger in ſyncopen inciderit, quibus apertis nil niſi cholera ichori commixta exivit. *Ex D. D. Ioh. Fabri Obſervat.*

EXcitavit ampullas tantum ardorem &c. Cholera exivit ichori commixta.) *Horum Exanthematum generationem tradit Plato in Timeo*, Quæcunque in corpore inflammantur ardentque, à bile flava id habent, cum enim foras exhalat, Græce ἀναπνοὴν ἔχει ἔχουσα) refervens, omnis generis tumores, (φυσήματα) emittit: Incinſa gignit morbos exurentes plurimos: maximumque cum puro ſanguini admixta fibrarum genus ex proprio ordine depulerit, quæ fibræ eo ſanguini datæ ſunt, ut nec nimis tenuis nec craſſus foret, nec præ caliditate, cum humor ſit, è corpore effluat, & ne præ denſitate motioni ſit ineptus, & vix in venis ſeſe convertat. *Hunc locum commentario illuſtrat Ballonius conſilio 4. lib. 3.* Non eſt dubium, *ait*, quin bilis cum accenſa fuerit, & foris & intus, excitato ſummo ardore & deflagratione, moleſtias non inferat: Quod ante de pituita alba dictum eſt, quæ haberet ſuam quandam foras ἐναπνοὴν, idem & de bile dici poteſt: Unde cum *Hippocr.* bonum eſſe *ait* eryſipelas foras exire, id non fit niſi per iſtam exhalationem & tranſlationem intus foras, Mirum autem cur dicat bilem in habitum corporis effuſa φυσήματα gignere, intus vero πυρίκαυστα νοσήματα φυσήμα enim flatum ſignificat, & aliquid ſpirituoſum, aut inflationem, Et idem facit foris bilis, quod pituita intus, hæc enim moleſta eſt ob flatum τῶν πομφολύγων, quid eſt aliud quam dicere Καὶ τὰ φυσήματα? nam πνεῦμα καὶ πόμφολυξ habent aliquid συγγενές. Dicendum eſt bilem ubi fervet in habitu corporis, non tam tuberculum, aut vere tumorem excitare, quam tumorem improprie & potius puſtulas: Et τὰ φυσώδεα καὶ φυσήματα ad pituitam potius quam ad flavam bilem referenda ſunt: Tamen quoniam ubi bilis cum ſanguine fervet, bullæ & tenues veſiculæ excitantur, ideo parum Medice fortaſſe ea omnia nomine τῶν φυσημάτων comprehendit: τὸ γὰρ φύσημα in bullante humore dicitur: Et ebullientis ſanguinis eruptio φύσημα ab Euripide nominatur, quam ſignificationem Plato ſequutus: Sed quæritur hic, Cur bilis cum ſanguine mixta fibras à proprio ordine dimovet? Quomodo id fit? Primum quid eſt fibrarum genus ἐκ τῆς τάξεως deturbare? an fibras elidit, deſtruit; ut ſanguis expers fibrarum dicatur? Id videtur *Plato*, & *Hippocr.* 1. de morbis primus ſtatuiſſe, Sanguis, *inquit*, ad ſapientiam maxime facit, cum bilis commota ad venas & ad ſanguinem ingreſſa fuerit, ſanguinem ex conſueta conſiſtentia ac motu emovet, ſeroſum facit ac calefacit: Calfacto hoc corpus concaleſcit & homo deſipit ſanguine in ſerum tranſmutato, motu non ſolito contingente & præ febre.

Cum itaque *Plato ait* à bile, cum puro ſanguine mixta fibrarum genus elidi & perturbari, id videtur eſſe quod ſcribit *Hippocr.* A bile ſanguinem ſubeunte ipſum ſanguinem tripliciter affici, 1. ſuam conſiſtentiam amittit, attenuatur enim, id quod non fit niſi fibrarum vitio: Item ex proprio motu dimovetur, & alium quendam curſum inflectit 3. caleſcit, Unde hæc per bilis ſubeuntis vim & poteſtatem: *Plato* tamen paulo obſcurius loquitur quam *Hippocr.* nam *ait* genus fibratum à proprio quodam ordine deturbari ob ipſam bilem: Non dicit fibras corrumpi, non ſanguinem attenuari & in ichorem reſolvi.

§. 15. Quidam cum febre & dolore ad hypochondrium dextrum pedes habuit œdematoſo tumore inflatos: Epar in ſe concluſum habebat abſceſſum, ex quo pus in omentum & meſenterium influxerat. *Vide lib. 3. tit. de Hypochondr. tumore.*

Observatio XX.

Tumor Oedematoſus manus ſiniſtræ, cum ulcere in vola, ab oſſibus metacarpi corruptis & demortuis integro perioſtio.

Pædarthrocace *Severtini*, Spina Ventoſa, Ventus Spineus.

DUm Patavii Studio Medico operam dedi, Nob. quidam Studioſus laboravit per aliquot menſes œdemate manus ſiniſtræ, quod poſt univerſalium uſum ſub præſtantiſſimis topicis nunquam diminui, ſed tandem in vola exulcerari cœpit: Quare adhibuimus in conſilium Exc. *Spigelium*, qui poſtquam ulceris qualitatem ſpecillo exploraſſet, & os corruptum tetigiſſet, ſtatim tumorem vocavit *Spinam ventoſam*, quæ *Malum eſt incurabile & amputationem partis affectæ requirit: Provenit* autem Spina ventoſa ab humore qui occulta & inſenſa qualitate primum oſſa, citra omnem perioſtii læſionem, atque doloris ſenſum, corrodit, deinde Oedema efficit minime dolens, & poſt aliquot menſes partem exulcerat: Conſenſu ægro obtento, manum extremam ſupra radii & cubiti appendices ſcalpello falcato ac ſerra reſecui: cubitoque ſpleniis, veſica & faſciis obligato.

In parte amputata reperi oſſa metacarpi quidem corrupta, ſed perioſtio undique, prærerquam in loco illo ubi ulcus, adhuc contenta. Hunc graviſſimum effectum fuſe deſcribit *Marcus Andr. Severinus* lib. 5. de Abſceſſuum recondita natura. *Ioh Scultetus Armam. Chirurg. Obſervatione xc.*

P*Rovenit Spina ventoſa*] *Quia accurate & ſuccincte hunc morbum deſcribit P. de Marchetti, ad calcem ſylloges obſervat. Medico Chirurgic. hic attexere placuit quæ de eo tradit: Materia* hujus morbi eſt Pituita, *Locus effectus* ſemper articuli, nunquam vero internodia primario, quæ tamen ſi aliquando cor-

rumpantur, id fit ratione sympathiæ: *Modus generationis* hic est, Si pituita nutritioni articulorum dicata putrescat, aut quodammodo fiat acrior, primo ossa corrumpit, & quidem nullo dolore, quibus postea corruptis, periostium labefactatur, cujus *signum* Dolor pungitivus, acutus & lancinans, ita ut patiens referat se veluti spina pungi, unde Spinæ nomen morbo inditum: Dum vero hujusmodi dolore æger divexatur, atque periostium eroditur, nullus adhuc apparet tumor, corruptis vero, & quidem primario osse, secundario vero periostio, materia pituitosa libere permeans per loca carnosa, attollit articulum affectum in tumorem 1. mollem & laxum ac doloris expertem, cuti concolorem, qui patefactus durior evadit, confluente eobnmorum copia, quorum tenuior pars exhalat, superstitie crassiori: ex quo insuper emaoat materia serosa, atque specillo os corruptum, prout dixi, se prodit: Ad xxv. annum circiter ut plurimum observavi tum viros tum fœminas huic morbo obnoxias, non vero provectiori ætate, nisi antea eodem tentati, necdum convaluerint. *Signa pathognomonica* sunt, dolores ab initio instar puncturæ spinæ; articuli affecti, adolescentia, tumor, mollis, laxus, qui hians serositatem effundit, cui si pus immistum fuerit, hujus ex corrosis partibus carnosis aliqua portio gignitur: Quod ad *prognosticum*, Hic morbus ægre sanabilis, tum ob assiduum materiæ confluxum, tum ratione corruptionis ossis, quæ quo gravior, difficilior evadit sanatio: Incipiens facilius cedit antiquo, nunquam tamen sanandus remota fluxione & sublato toto osse corrupto, vel igne vel ferro: *Curationem* quod attinet, statim ac patiens conqueritur de dolore pungitivo, spinoso veluti, in articulis vel manuum, vel pedum, cubitorum aut genuum, quanquam hoc rarius, sive malleolorum, statim, nullo licet apparente tumore, sectio ejusdem est facienda, à qua non tam cito demittendum specillum, quo os corruptum inæquale percipitur, indicio ejusdem ante ipsum periostium corrupti: Tunc vero prima elicitur indicatio, nempe ejus cariem abradendi, sine cujus præsidij ope, tum iu ulceribus, tum in vulneribus, nunquam ad firmam cicatricem deducuntur: Osse vero sublato, curanda carnis generatio, cicatrice tandem inducta: Quod si ob loci profunditatem ferramenta abrasoria insinuari non possint, utendum igne actuali, Dilatato igitur foramine, sectione, spongia præparata, radice gentianæ, medulla sambuci aut sorgi, in idem demittenda cannula ferrea utrinque perforata, mox candenti ferramento os corruptum inurendum, quousque petito artifici ex usu videatur futurum, ut statim abscedat: Tum vero curationis quod superest modo superius proposito prosequendum: Quia vero interdum accidit ut totum internodium, maxime in pueris, digiti manus, vel pedis sit corruptum, hoc casu neque ignis, neque ferramentum juvant, quorum loco utendum Trepano tenuiori, quo perforanda media pars ejusdem, à qua, forficulis affabre in hunc usum paratis, partes laterales secandæ, atque totum internodium paulatim educendum volsella, cujus vacuus locus progressu temporis carne oppletur, qua quidem in pueris duriore quodammodo facta, & veluti callosa, ossis vice fungitur: quanquam ubi totum internodium est ablatum digitus, musculis ad caput suum adductis, & cedente carnis mollitie, decurtatur: Quod si Medicus accedat facta jam soluta unitate ab ipsa materia pituitosa, ex putredine acriori facta, tota curatio dirigitur ad ablationem ossis corrupti, machinamentis & industria superius propositis, quibus aliquando duo, tria aut plura quin etiam ossicula evelluntur: In ossis vero abrasione, ustione aut evulsione, cavendum ne tendines offendantur, metu convulsionis: Hæc est curatio topica hujus morbi, cui totius corporis cura præmittenda, phlegmagogis, hidroticis, &c.

Malum est incurabile & amputationem partis affectæ requirit) Scilicet consummatum & cum proposita præsidia non suffectura videntur: Imminentis Præservationem tradit *Severinus* libro dicto cap. xxi. Curationem, ubi malum levius est, per scalpri abrasionem, cap. xxj, ac si profundius sit, per Terebrationem & ferri candentis admotionem, *Ibidem*. Pædarthrocacem in puero à nutrice lue venerea haustam, mercurialibus sublatam non sine labore magno tradit *I. D. Horstius* manud. ad Medic. p. 1. cap. 2. § 2.

Observatio XXI.

Tumor *in capite* Pulsatorius *Aneurysma in meningibus sequutum.* 1. *In summo pectore à dilatatione insigni Aortæ.* 2. *Aneurysma quartam thoracis partem interius occupans.* 3. *Sub sinistra homoplata, ob sanguinem ex magna ad caput ascendente arteria, in musculorum spatia effuso.* 4. *Aneurysma Aortæ arteriæ.* 5. *Tumor colli pulsatorius ab Aneurysmate arteria carotidis* 6. *In Dorso tumor pulsatorius ob Aneurysma aorta è directo.* 7. *Brachii tumor pulsatorius infelicem venæ sectionem sequutus.* 8. *Sub clavicula dextra ob aneurysma arteria magna.* 9. *Cruris ob dilatationem ejusdem arteriæ.* 10. *Cruris ruptam arteriam cruralem.* 11. *Aneurysma fit arteriæ tunica interna corrosa aut rupta, Externa dilatata.* 12.

§ 1. QUidam à bipenni in capite graviter vulneratus ad suturas sagittalem & coronalem, cum dextri sincipitis læsione, convaluit relicta ob abscessum ossis in loco affecto præternaturali mollitie, & quadam cerebri debilitate, cum vagis capitis doloribus, ob quos tenuem victum semper observavit: Ad finem vergente anno 1671. (ictus ante 30. annos) in dicto sincipitis loco tuberculum exortum est, primum cerasum, mox juglandem adæquans; quod tamen fidens tenui suæ diætæ sprevisse visus, donec surgente hoc anno 1672. quotidianum tumoris augmentum advertens curæ Chirurgi se concrederet: Hic omnia examinans, in mollis ac pulsantis tumoris in dies accrescentis medio, vesiculam quandam observavit coloris rubri, quam metu inevitabilis hæmorrhagiæ nonnisi post aliquas visitationes cauta manu aperuit, sanguine, ut in Aneurysmate fieri solet, saltuatim prosiliente, donec aptis ad id medicamentis applicitis sisteretur: Acuta post dies aliquot febris supervenit, cum ingenti siti, vigiliis, singultu, urina confusa, & tandem erysipelate totius capitis ac unius pedis, quæ symptomata remediorum vi ad tres vel 4. dies remissiora

visa

visa sunt, at tandem recrudeuere enim non dubiis suppurationis signis: hinc tumorem latius aperuit Chirurgus, ut & retento puri exitum daret, & sibi viam pararet, cujus ductu Aneurysma detegeret: Cum sanguine extravasato nigricans & fœtens ichor primum effluxit, quo sensim vacuato post dies aliquot tenue, nec satis coctum pus, hinc inde inter cranium & duram meningem diffundi ac moveri quotidie videmus, ad cujus egressum collutiones varias adhibuimus, quæ tamen valde exiguam puris partem, ob figuram cranii aliasque difficultates eduxere, relicta autem purulenta ac corrupta materia, quarto ante obitum die universalem induxit torporem.

Mortuo ægro veram morbi ac loci affecti naturam investigare animus erat, sed reluctante vidua, non nisi novacula aperire licuit communia capitis integumenta, sub quibus circa cutem deperditionem utriusque laminæ dextri sincipitis offendimus, ad magnitudinem thaleri uncialis, per quam extraximus conspicuam grumosi cruoris copiam, duræ matri immediate incumbentis: Si cranium aperire licuisset, veram Aneurysmatis duræ matri incubentis sedem ac naturam didicissemus *Henr. à Moinichen Obs. 78 Actorum Med Barth. an 1671. & 1672.*

* *IN mollis ac Pulsantis tumoris*) In capite tamen ac maxilla Aneurisma post mortem se invenisse nulla, dum in vivis erat homo præsente pulsatione, restantur *P. Barbette Chirurg. cap. 16.*

§ 2. l. Pauli anno 1641 Tumor cum valida pulsatione circa claviculæ sinistræ & sterni conjunctionem subortus est, qui in tantum increvit ut exterius pugni magnitudinem multum superaret: tandem ex continua sanguinis excretione obiit. In thorace partim sese conspectui dedit dilatata arteria aorta ascendens, cujus paulo supra divaricationem tanta erat amplitudo, ut duas libras sanguinis & ultra capere posset quæ exesa videbatur. *Vid. l. 2 s. §. Obser. 8.*

§ 3. Disrupta arteria & facto in carne Aneurysmate, Aneurysma in carne eadem ratione ut arteriæ pulsare sentitur, in quo manifeste caro sanguinem dilatatione non attrahit, sed in eam sanguis pellitur: Quale miserandum exemplum in Exper Viro *Iohanne Elemanno* vidimus, cui disrupta arteria in Aneurysma quartam thoracis partem occupaverat: quale & observavit *Riolanus* Anthropogr. lib. 6. cap. 12. *Ioh. Balæus Epist. 1. ad Th. Barthol de motu Chyli.*

§. 4. Cum Ioh. Fabri, acutissimus & sedulus Palatij Monspeliensis Scriba, præcipuam juventutis partem in comessationibus, frequenti atque intempestivo meracioris vini potu transegisset, cœpit circiter quinquagesimum ætatis annum ægre respirare, & molestissima cordis palpitatione laborare: Ad hujus morbi depulsionem fuere non solum à nobis, sed & à nostræ Academiæ præstantioribus Medicis præscripta varia præsidia: Quæ cum contumax & pervicax morbus, ob perseverantem malam victus rationem, prorsus contemneret, deterius habuit, & transactis aliquot mensibus, quibus Medicorum consilio nullo medicamento usus est, (volebant ii curationis partem chronici affectus naturæ committere) cœpit de illius partis, quæ est sub sinistra hom. plata, queri: Inspecta, & optime animadversa doloris sede Tumor insignis mihi apparuit, tactu mollis & cum pulsatione, & digitis pressus totus fere delitescens, & his ablatis recurrens: Cum vero hic morbus jam altas radices egisset, effetque deplotatos, vitam cum morte commutavit.

Ut autem & constitutionis morbi, & ejus causæ certiores essemus, Tumore tentatam partem dissecuimus, ex qua sanguis copiosus, sed olidus prosiliit, quo plane evacuato & deterso, apparuit nobis prima arteria sub corde, ex magna ad caput ascendente orta, maxime dilatata & dilacerata: Hæc descendens intercostalium musculorum regionem perreptat: In musculorum spatiis coacervatus sanguis, temporis diuturnitate putrescens, illius loci vertebram & costam ita labefactavit, ut cariosa à nobis visa sit. *Antonius Saporta de Tumor. p. n. l. 1. c. 43.*

SEnnertus Pract. l. 5. p. 1. cap. 43. censet morbum hunc, quem Saporta describit, Aneurysma non fuisse, sed sanguinis arteriosi, ex rupta arteria, in vicina loca effusionem & corruptionem: Etenim, si ex ejusmodi effusione fieret Aneurysma, certe ille in latum, & longum, & circumcirca se diffunderet, cutimque alieno colore tingeret, sicut contingit in contusionibus & venæ sectione male peracta, atque id facilius ob sanguinis arteriosi tenuitatem, quod non accidit in Aneurysmate, in quo suis limitibus circumscribitur: Neque sufficit, quod *Platerus* scribit, sanguinem sub cute sibi sinum formare (qua de causa incorruptus permaneat, quod sic influentis caloris influxu non destituatur,) instar eorum in quos se arteriæ, in crassa cerebri membrana insinuant, cutemque sanguini extra arteriam effuso esse illi loco arteriæ, & sanguinem citra corruptionem in arteriam remeare posse: Etenim sinus illi à natura facti sunt, membranisque exacte clausi, ut nihil omnino ex iis effluere possit: Talem vero sinum sanguis arteriosus sibi nullomodo formare potest, sed ubi ex arteria excidit, undequaque sese diffundit, & cum sub cute omnia sint χαῦνα, facile, qua via aperta est, in vicinas partes erumpit, quod & sanguinem venosum, qui crassior, est facere videmus, sanguisque ille in alieno loco putrescit, quod historia à Saporta allata ostendit.

§. 5. Excitari posse Aneurysma in ipsa quoque Aorta, licet mirum videatur, experientia tamen docuit, & tale Aneurysma favore Nob. *D. Gulielmi Rivæ*, Anatomici famosissimi videre mihi contigit Romæ in suo Musæo, in quo, inter multa alia rara anatomica, conservat Cor in certo quodam liquore cum aneurysmate Aortico, sarcoticis farciminatum involucris. ejusdem cum arteriæ dilatatione maxima, aliorumque cordis vasorum cruento sanguine infarctorum, amplitudine chylifero thoracico ad digiti æquamen turgido se deplere vetans: Quod in Lauræ Peronæ cadavere 31. Mart. 1664. in publica administratione

ctione detexit; *Figuram vide miscellan. med. anni 1670. observ. 18. Ex observat. Joach. Georg. Elsneri.*

VArices venarum in variis corporis partibus oriri posse constat ex authorum observationibus, imò in vasis internis, uti varices in vasis pulmonis olim annotavit *Hippocr.* Nec mirum, venæ quippe valvulis ubique abundant, hinc sanguis copiosus & crassus à venis majoribus ad minores fluens ob crassitiem & suam viscositatem ad valvulas vasorum subsistens, & inde incrementum capiens, venæ tunicam facile distendere potest, ut non incongrue liceat quoque decisionem dare cur frequentissime in cruribus varices oriantur, scilicet valvulæ in ramo crurali fortissimæ, imo duplicatæ sanguini incurrenti valide insistunt. Aliter plane res se videtur habere in varicibus, vel potius aneurysmatibus arteriarum ibi enim sanguis remoram dacens in arteria, summam sæpe acquirit acrimoniam qua erodit internam arteriarum tunicam, & hinc excitat Tumorem cum forti pulsu, quod in arteriis carotidibus in collo ut plurimum accidere solet; & interdum quoque in aliis minoribus, raro vero vel nunquam in majoribus: In his enim ratio vix ac ne vix ejusmodi distensionem admittit, cum tunicarum illarum fortis resistentia istam impediat, nec valvulæ adsint, motus quoque celerior sanguinis quam in venis extet, quæ omnia impediunt ne tam cito excitetur aneurysma. Excitari tamen quoque posse in Aorta citatum exemplum probat.

§ 6. Pauperrimi cujusdam viri Aneurysmate extincti cadaver dissecuimus: Videbamus sanguinem copiosum, tam serosum grumosum, tunicas arteriarum utrasque erosas, & claviculam sinistram maxima ex parte carie erosam. *P. Barbette Prax. lib. 2. cap. 3.*

ANeurysma est tumor p.n. digitis illum comprimentibus facile cedens, illisque ablatis statim rediens, cum forti pulsu: Pars affecta sæpissime, imo fere semper, ob arterias carotides, collum est, Observavi tamen illud in genubus & brachiis: Causa est humor acris, serosus, biliosus, internam tunicam erodens, imo & externam crassiorem, imo & viciniora sibi ossa: Parva curatu difficillima, magna incurabilia, nec curatum in collo vel unicum vidi: Palliativa cura diu vivere possunt: Chirurgi artis propriæ ignari Abscessum judicant, eoque aperto scapello, moriuntur ægri illico in eorum præsentia: Tumor ab initio statim comprimendus, humorque acris repellendus: utrumque commode fit per tenuem laminam plumbeam: Quidam volunt ut sanguis affluens intercipiatur, arteriam supra & infra Aneurysma ligando, illudque postmodum excidendo curare, Sed hoc remedii genus dolorificum, nec tutum est, mallem ego vitæ conservandæ ergo brachium vel pedem amputare. *Idem.*

§. 7. Cum anno 1557. Nob. Leonardus Velserus ex Aneurysmate interno, quo diu variis symptomatibus conflictatus laboraverat, tandem obiisset, defuncti cadaver, ut mortis & affectus causam indagarent, sectum, à quibus hæc visa *Achilles Gasserus* ad *Vesalium* transmisit: Secto ventre apparuere membra naturalia satis bene disposita, In ventriculo & intestinis nullum erat vitium, Hepar integrum & valde magnum, Vena cava item maxima quanta forte nunquam visa: Ea rupta erat qua parte Aneurysma ipsam attigit: Lien admodum brevis, & exterius ex parte subalbidus, ac quasi semiputridus: Cor magnum sano simile & plurimo sanguine abundans: In ipsa Aorta dilatatio non modica, ad palmæ magnitudinem, quæ costis & dorsi vertebris ita erat adnata ut integra separari nequiverit. Ea igitur divulsa, emanavit sanguis tenuis, ruber, & qualis esse solet arteriosus, qui contentus fuit concreto quodam cruore, seu carniformi materia fibris destituta, quam rursus circumdedit subalbida & dura quædam substantia transversi digiti spissitudine, colore & specie lardo suillo elixato non absimilis: Tota autem Aneurysmatis compages, cum suis contentis pugnum non parvi hominis, sed ovi struthiocameli magnitudinem fere æquabat: Costæ circa locum aneurysmatis medium erant quasi cariosæ, una prorsus (ex fortissimis proculdubio impressionibus) rupta & fracta, similiter & dorsi spondyli eo loco, quo supra diaphragma aneurysmati connexi erant, spongiosi, & ita arrosi, ut uni atque alteri suprema minimi digiti superficies inseri potuerit, citra tamen insignem fœtorem: Pulmonum nulla læsio, licet æger copiosum sanguinem ante obitum ipsum exspuerit, adeo ut eo sputo suffocatus adstantibus videretur: Extima cutis, ubi in dorso Tumor & pulsatio in vivente notari poterat, à morte livida & sanguine suffusa ad instar flagellatorum: *Ioh. Udalr. Rumlerus observat. lxxxi.*

Eadem historia ab Adolpho Occone, paulo aliter descripta.

ANte annos plus minus xl. habui cum collegis in cura quendam Patritium, Nobil. L. Welserum: Is ex saltu & concussione equi ferocientis incidit in vehementissimum dolorem Dorsi, qui nulla erat medicabilis arte, plurimis & diversis cujusque generis tentatis: Tandem ex Belgio huc vocatus Vesalius, cui Anatomicis administrationibus suo tempore par non erat, nedum superior, Is ut deprehendit Tumorem aliquem haud ita magnum in Dorso circa vertebras aut spinam pulsantem, statim dicebat esse ἀνεύρυσμα ex dilatatione aortæ arteriæ: Nam ut in varicibus videmus contineri sanguinem in media vena, ita in hoc affectu in media aorta arteria, idque ex saltu seu concussione equi contigisse & in-

& incurabilem fore. Idem asserebat se ejusmodi affectus vidisse in Gutture, in pectore, in poplite, in brachiis, & semper inferre extremos dolores & tandem siderationem, nec curari nisi abscissa parte affecta: In ejusmodi Aneurysmate se quandoque reperisse humorem concretum instar glaciei aut humoris crystallini: Interdum veluti sanguinem concretum, aut molam: la vivis corporibus verum sanguinem deprehendisse: in defunctis nigrum & sideratum & cu gravissimis doloribus ægros mori, sponte interdum fieri ejusmodi vasorum dilatationem interdum ex causa antecedente, qualis fuit in hoc nostro ægro, qui supra biennium hoc gravissimo morbo conflictatus, omnique auxilio medico destitutus, tandem in manus Empirici incidit, qui salutem pollicitus exhibuit catapotia nescio qualia, ex quibus in sanguinis sputum incidit, & miser ille in sinu conjugis tandem extinctus 25. Junij 1557.

Dissecto corpore reperimus id quod Vesalius prædixerat, in ipsa Aortæ arteriæ cavitate Tumorem prægrandem, durum carnosum, ex sanguine arteriali concretum; qui foras etiam protuberans, in dorso dolorem & pulsationes inferebat, ejusmodi nimirum qualis in arteriarum pulsu deprehendi solent.

APPENDIX.

De infelici Aneurysmatis apertione.

INcurabilem fore) Sactifico cuidam, Mag. Johanne Mailleto: cum ad humeri dearticulationem Aneurysma subesset nucis juglandis magnitudine, edixi ne id sibi aperiri curaret, alias vitam in manifesto futuram discrimine: cutius ipsi futurum si conduplicatis linteis in solani & anzoi succo maceratis, caseo recenti & seroso admisto: Si unguento de bolo, emplastro contra rupturam, aliisque refrigerantibus & adstringentibus mali impetum retunderet, si laminam plumbeam imponeret, caligisque uteretur brevioribus: ut ad eam continendam esset illi thorax ex quo caligas subnectebat fasciæ loco, interim vitaret omnia quæ sanguinem attenuant & incendunt: præsertim vero a vocis omni contentione sibi temperaret: Hac dizeta etsi per annum esset usus, efficere tamen nequivit quin tumor cresceret: Quo animadverso Tonsorem adiit, qui ratus tumorem illum esse ex genere vulgarium apostematum, pyroticum escharoticum, quo apertionem moliretur, sub vesperam apposuit: Exocta nocte sub auroram tanta sanguinis, rupto tumore, prorumpebat copia, ut attonitus omnium opem imploraret, atque me vocari juberet, qui ipsi hæmorrhagiam tantam sisterem, pœnitere quod monitis minus obsequens fuisset: Vocor igitur, sed cum vix dum æ lium limina attigissem, jam animam cum sanguine reddiderat: Quare tyronem Chirurgum diligenter monitum velim ne temere aneurysmata, nisi forte exigua, & in parte ignobili nec insignibus vasis prædita, aperiat, hanc potius curationem aggrediatur, Cutis super incidatur dum patefiat arteria, patefacta ipsa scalpello undique à circumstantibus partibus diducatur, ipsi retusa & incurva acus intrortum filum trehens subjiciatur, ligetur, hinc abscindatur, intorti fili lapsus ex sese expectetur, dum natura abscissæ arteriæ oras regeneratæ carne obducat: de hinc reliquum curationis simplicium vulnerum modo obducatur. *Idem ibidem.*

§. 8. Neapoli quidam 1644. mense Martio, *quum venam sibi jussisset secari*, arteriæ passus est incisionem: Sequutum Aneurisma, quo neglecto abscissum brachium: Visus illo abscisso magnus arteriæ hiatus, adhuc versus alas superstitis: Brachium detruncatum dissecuimus, Vix aperta scalpello cute, sanguis exivit copia nigri, sed tenuioris: mox obviam habuimus amplissimo spatio, inter musculos facto, sanguinis crassi & in grumos concreti largiorem quantitatem, quæ extra naturale vas effusa (sive post ligaturam) necessario computruit: Ad arteriam secandi ordine digressi, ruptam eam vidimus, & in frustula exigua ita divisam ut per partes exiliret, tantum parte integra quæ loco inferiori sita puncturam effugerat: Nec alia venæ conditio, quæ nusquam apparuit: Tandem arteria à brachio separata, nihil sani ostendit præter subjectam partem, quæ utramque tunicam illæsam servaverat; In sana autem arteriæ parte sinus videbatur, quem valvulam credidi, sed exitus nullus, nisi ostiolum putredo absumpserit, sicut abradentibus nobis visum. *Bartholinus centur. 2. histor. 9. Fuse historiam tradidit historia singulari Panormi edita, de Aneurismate.*

QUum venam sibi jussisset secari] Aneurysmatis duplicem agnosco generationis modum, unum à causa externa, vulnere sc. arteriæ, sed non tam te miter quin sanguis impetuose irruens in imbecillem tunicæ partem eam in tumorem non attollat: Alterum ab interna, Q æ est apertura seu anastomosis arteriolæ; è qua sanguis egrediens in interstitium musculorum densatur in thrombum qui sensim adaudus, magisque per moram excoctus, in carniformem massam transit musculis haud absimilem, quæ & reperitur concava, & in sui centro copiam nigri concretique sanguinis continet: Hæc à me suffulto experientia dicuntur, per dissectionem hujus affectus acquisita, de quo tractatus à me editus Panormi anno 1644. Confirmat hanc experientiam *Bogdani* observatio 8. Nunquam vero potui concipere quomodo rupta interna & crassa arteriæ tunica, integra remanet externa tenuissima, aranearum telis similis, (quod placet *Sennerto* l. 5.

p. 1. cap. 43.) Aneurysma possit generari, cum ejusmodi tunicarum distinctio omninò sit à rei veritate aliena, Sicut autem prior casus astringendo comprimendoque tumorem sanari potest, ita secundus curationem vix admittit, nisi quis velit comprimendo arteriam, cutemque dividendo, globum carneum auferre, arteriamque disruptam sarcoticis adhibitis nova carne replere: *I. Van Horne Microtech. §. 36.*

§. 10. In Collegio Rhemensi cuidam Sacerdoti Aneurysma erat in cruribus: Aperto cadavere reperta est magna dilatatio arteriæ, & sanguis in ea arteria concreverat induruerat que: Indurationis causa tribuebatur immoderato rerum refrigerantium usui. *Iac. Thevart. Nota 8. in consil. 107. lib. 1. cons. Ballonii.*

§. 10. Dom. Pelet civis Monspeliensis quinquagenarius, atrabilario temperamento præditus, cum gravissimis curis esset afflictus, post multa symptomata melancholiam hypochondriacam attestantia, passus est tumorem sub clavicula dextra eminentem, & ovi dimidii magnitudinem æquantem, mollem & reliquæ cuti concolorem, in quo pulsatio insignis apparebat: Indicatum fuit esse Aneurysma insanabile.

Eo defuncto, inventa est arteria magna ascendens à corde ad claviculam ita dilatata, ut brachii fere magnitudinem æquaret, & ovum gallinaceum in suam cavitatem facile admittere potuisset: Præterea tunica illius admodum densa & cartilaginea evaserat; quod admirabilem naturæ providentiam notat, quæ tunicæ maxime dilatatæ ruptionem evitare contendens, eam densiorem ac duriorem effecerat: Sic vidi Renem xxij. calculis refertum, in magnitudinem altero rene quadruplo majorem excrevisse, & quasi natura eum amplificare voluisset, ut calculos illos cum minori incommodo continere posset. *Laz. Riverius cent. iv. Observat 34.*

§. 11. Nos nuper lethale Aneurysma vidimus in Juvene Nob. ex læso femore, nec mirabamur, quia arteriam magnam cruralem ruptam in apertione vidimus, unde in tantum tumorem femur excreverat, prorsus quasi scirrhosum, ut non tantum ea copia sanguis ex aperto post mortem femore effunderetur, quæ tres mensuras nostras impleret, sed ex sinubus, inter musculos vastos efformatis, sanguinem grumosum, parenchyma hepatis maximi forma & magnitudine referentem, extraheremus. In isto Viro nec sectio tuta erat, aut possibilis, propter magnæ arteriæ, & inter musculos delitescentis ingentem rupturam, Nec ligatura sufficiens. *Th Bartholinus in miscell. cur. ann. 1674. 75. & 76. p. 58.*

Ex eodem loco felicem Aneurysmatis curam post infelicem V. S. adduco: Anno 1655. Tonsor fœminæ sexagenariæ arteriam pro vena hepatica secat: sanguinis cum impetu fluit floridus, brachiumque intumescit cum quadam renitentia, Empiricus hic sanguinis copia sat larga pro morte emissa, quasi re beue gesta vulnusculum deligat: Interea tumor ob sanguinis per arteriæ ostiolum in musculorum spatia effusi copiam indies attollitur, nec ullis fomentis discuti potest Ipso tandem medicastro ex desperatione fugiente: menstruo post spatio alius adsciscitur Chirurgus cum Medico, qui periculi magnitudinem attendentes statim adstringentibus & arcta ligatura tanto malo obviam decenter eunt, sed post festum & casso eventu: vesiculæ enim plures & tubercula, quasi aneurysmata, circa medianam & cephalicam hinc inde oriuntur, quæ tractu temporis sponte rupta tantam sanguinis copiam effundunt, ut selectissimis remediis sisti non posset fluxus iste per quatuor septimanas, eo quod ob ingentem tumorem arteriæ orificium, etiam sagacissimis oculis non pateret, donec in putredinem gangrænosam abeunte toto brachio, sanguis grumosus, ovorum gallinarum magnitudine frustillatim ac insigni cum fœtore exiret, ac omnis caro musculosa, quæ interim omnimode computruerat (præter tendines, nervos arteriasque ossa ac periostia) diffiueret ad humerum usque: Tum demum in conspectum veniens arteria osculum convenienter obturatum, & caro ablata sarcoticis, probaque diæta spatio bimestri integre restituta fuit ad miraculum usque: *Horstius* ejusmodi errorem fœliciter correxit laudano opiato, super imposito Empl. sticțico Crollii.

Eadem fere modo curatum est hic Aneurysma, quod fœmina quædam filium proprium 7. ann. baculo ad sinistram capitis partem capillatam, qua catodidum transitus est, graviter percutiens excitaverat, unde tumor pulsatilis avellanæ primo magnitudine, nigricans, mollis & digitis cedens statim oboritur, & ochdui spatio in tantum augetur, ut dimidiam capitis partem à sutura sagitali per tempora & frontem ad oculum usque sinistrum occuparet: Consulti Medici anceps remedium certissimo vitæ periculo præferendum censentes, scalpello vulnusculum infl gunt, floridique sanguinis parte quadam emissa, quadam vero arctissima ligatura & stypticis cohibita, dum crebro id agunt brevi restituunt, idque eo quod in teneris adhuc omnia tenera & coalitu facilia: vel quod arteria læsa os subjectum habuerit durius, ut arctissime potuerit constringi, Hinc arterias temporum & frontis feliciter aperiri posse asserit *Riolanus in Encheir Anat. p. 332. Johannes Michael Fehr. in miscell. cur. ann. 1674. 75. & 76. p. 55.*

§. 12 Arteriæ omnes, exceptis iis quæ per cerebrum partesque omnes alias consistentes magis, dispersæ sunt, tunica duplici gaudent: harum interna corrosa aut rupta, externa in tantum distendi potest (absque ruptura, quicquid alii contradicant) ut Aneurysma causetur: Nihilominus ubi tumor hic pugni magnitudinem habet, haud fieri potest quin simul etiam externa corrosa aut rupta sit: Anatome sententiam nostram confirmat: Poterit tamen & tumor hic excitari ab arteria dissecta, præsertim si tunica exterior undique uniatur musculis, & interna propter continuum pulsationem aperta maneat. *Barbette Chirurgiæ cap. 16. p. 2. lib. 1.*

OBSERVATIO XXII.

Varices imi ventris ab Iliacis venis ortum ducentes.

MUlier xxv. annorum ob uteri angustiam maxime in partu periclitata est, ita ut nunquam pristinæ sanitati restitueretur, sed tribus post partum elapsis annis mortua est: Miseria quæ ipsam pariente & post partum excruciavit hæc fuit: Venæ duæ serpentum more volubiles, tortuosæ & varicosæ, ab Iliacis venis externè ad umbilicum usque ascendebant, majori crassitudine quam digiti pollicis, quæ inspicienti similitudinem literæ lambda Græcorum referebant: maximus deinde secundum mulieris motum fluxus & refluxus fiebat; non sine maxima ipsius parientis læsione; cum enim supina decumberet, statim syncope corripiebatur: quare necesse erat, aut in latus jacere, aut orthopnoicorum more cubare: Accidit aliquando ut fortissimo deliquio corriperetur, & mortua est.

Secto cadavere, venas illas, alteram ab Iliaca dextra, alteram à sinistra in unum coeuntes globum in umbilici regione observavi, ut in magnam cisternam terminarent: umbilicus denique ipse aperto emerito vaso (nempe vena umbilicali) iecur *continuo impulsu sanguinis* percutiebat, cum ipsa semper menstruata fuisset: Monstrosum aspectu tum ipsa vivente tum mortua. *Dom. Panarolus Pentecoste 1. Observat. 7.*

MIseria quæ ipsam parientem &c.] Quandoquidem tefert quid venarum dilatatio ad sanguinis motum alterandum faciat explicare, notandum est, aut ob partis cujusdam compressionem, aut sanguinis copiam vel (sive id ipsius ponderi, sive relaxato venarum tono, sive cordi sanguinem non debita vi impellenti debeatur) refluendi difficultatem, venas possimum ampliari; Et propterea in Gravidis, propter venam Cavam & utramque iliacam in infimo ventre à mole uteri compressam, tum propter sanguinis & humorum incrementum, & difficilem ab inferioribus partibus ascensum: Et in tristibus & melancholicis, propter cordis motum languidum, venas tibiarum in magnos Varices distendi sæpenumero contingit: sanguis scil. in reditu præpeditus, aut sufficienti vi à tergo non impulsus, in venis inferioribus diutius sistitur, & tandem pondere suo ac mole eas distendit, ut sibi amplius spatium acquirat: Atque ideo ubi lecto rursus se tradunt, vel istæ fœturæ enixæ sunt, propter faciliorem sanguinis versus cor recursum, venæ istæ protinus inaniuntur: verum cum longa consuetudine ampliatæ fuerint, non ita facile in pristinum tonum restitui possunt aut coarctari, quin sanguinem à corde & vena cava divertendo, circulationis filum seriemque valde interrumpant: unde pulsus deficientia & virium languor (*imo syncope, ut in casu prædicto*) propter venas illas valde dilatatas succedunt; Atque hoc non ita pridem in quodam rustico, xl. circiter annos nato, & longa tristitia pene confecto accurate observavi: Tanta enim varice, sive vena dilatata in parte anteriore tibiæ sinistræ adeo vere laboravit, ut magni fasciminis instar à malleolo ad genu usque turgeret & ejus incessui valde molesta fuerit; quantum quoque ex tumoris magnitudine conjicere potui, fere duas libras sanguinis continebat: cum vero in humum reclinatus tibiam erigeret, aut manu sacculum illum sanguinis sursum versus leviter urgeret tumor ex sanguine in venam cruralem & cavam transmisso, paulatim evanuit: Cum autem in pedes iterum erectus staret, intra breve spatium folliculus iste in pristinam molem assurgebat: quod à sanguinis novi influxu fieri certum est: Cum vero præter ponderis illius molestiam se insuper imbecillum & si paulo diutius iste tumor perseveraret, se valde languidum conqueretetur (quod detento sanguini & intercepto cordis pabulo imputandum puto) ad utramque molestiam præcavendam consului ut valde stricta caliga, aut fascia, tibiam semper adstringeret, & emplastrum adstringens adponeret, quo in posterum valde levatus fuit. *Richardus Lower Tract. de Corde pag. 118.*

Continuo impulsu sanguinis] Manifestum est in Varicosis sanguinem è vena cava ad majores, à majoribus ad minores venas descendere: Id enim in varice femoris, pedis & hæmorrhoidibus obvium est: Verum ille motus sanguinis potest p.n. contingere, quod debilitatæ venæ sanguinem sursum non mittant sed colligant, & quod humores sua gravitate motui naturali sursum renitantur & descendant, unde in inferioribus venis cumulati, accedente semper ex arteriis novo sanguine earum dilatationem & varicem faciant: Ita fontes artificiales circa eo loca è quibus ascendunt, timas potissimum agere observamus, tandem à gravitate aquæ divulsi, quæ tamen ex natura fontium sursum deberet ascendere: Et omnino verosimilius est hac ratione Varicem fieri, quia humores in varicosis, quando ad motum in exercitio impetum habent, majorem venæ dilatationem non faciunt. sed ubi ab exercitio quievere, quod minori motui humores obniti possint & gravitate sua descendere *Walæus Epist. de motu chyli.*

Maximus fluxus & refluxus fiebat] In interna venarum capacitate sitæ sunt valvulæ, quæ in artus dispergentur; frequentius in ramis majoribus: In capillaribus & trunco cavæ nullæ: Actio ejusmodi ostiolorum est ut sanguinem quadantenus remorentur, ne confertim ac fluminis instar, aut ad pedes, aut ad manus & digitos universus influat colligatutque, duoque incommoda eveniant, tum ut superiores aitunm partes alimenti penuria laborent, tum vero manus & pedes tumore perpetuo premantur: Deinde etiam robur addunt venis, quæ alias facile distendi aut laxari potuissent, cum ex membranosa tenui substantia sint conflatæ: Novum usum adjecit *Harveus* ut exacte sanguini ab inferiis remeunti sursum, ne ab extremis ad centrum corporis sanguis confertim excurreret obsistant. *Rolfinkius Dissertat. Anatom. p. 864.*

Atque hic videtur consistere causa varicum, quod sanguis crassior, & gravitate sua motui sursum renitens, in Valvulis diutius retentus dilatatione valvularum faciat: absque his si esset, uniformiter intumescerent venæ & non varicum modo. *Th. Bartholinus Anat. Libello 1. cap 2.*

OBSERVATIO XXIII.

Erysipelas cutem tantum afficiens illæsa subjecta carne.

IAc. de Vala octo annos ante obitum Erysipelate laboravit in utraq; tibia, à quo quidem nullam huc usque amplius molestiam sensit, rubor tamen permansit: Occupaverat rubor ille

pedem quoque, sed ille colorem & cutim mutavit: Nunc iterum pes dolet, supraque & infra ruborem illum pedes valde tument & splendidi fiunt.

In cadavere dissecto, Liquor tenuis & serosus repebat in corporis habitu inter musculos & pinguedinem, unde ipsa pinguedo mollior. Facta incisione in *Tibia Erysipelate affecta*, vidimus substratam carnem integram, cute tantum læsa, à qua cuticula facillime separabatur. *Vide Tit. de Hæmopotysi lib. 2.*

O*Ccupaverat rubor ille &c.*] Erysipelas est Febris continua, à sanguinis parte tenuiore corrupta & inflammata originem habens, qua ut Natura se liberet, eam in corporis aliquam partem externam expellit: in qua tumor, aut potius (cum tumor adeo notabilis sæpe non appareat) macula rubra lata, dispersa oritur: Vulgo creditur à bile flava originem habere, at quidam potius ex sanguine tenui oriri asserunt, primo enim color sanguinis potius quam bilis indicium est, qui ruber est; cum si à flava bile esset pallido aut flavo colore potius, ut in Ictero, pars affecta tingi deberet: Quanquam vero interdum ex rubro nonnihil ad albedinem vergit color, tamen non omni, sed saltem alicui differentiæ competit: Insuper quanquam calor satis vehemens sit, tamen non est tam acer ut in affectibus à bile flava: unde non tam frequenter exulceratur hic tumor ut herpes, & alii tumores ex bile nati: Et cum exulcerarit erysipelas, id non tam ex ipsius natura est quam ex transmutatione: Idem etiam hoc restatur quod qui calido & sicco temperamento sunt, ut macri, fusci, nigri, quod flavæ bili generandæ accommodatissimum est, rarius quam sanguinei & obœsi, carnosi, rufi, hoc malo infestantur. Et quod carnosæ corporis partes, ut femora, crura, facies collum, mammæ & similes, crebrius quam aliæ occupantur.

Liquor tenuis & serosus] Recte ii sentire videntur qui non in plethoram simpliciter, & copiam sanguinis, sed potius depravatam & peculiarem qualitatem, quæ à sanguinis crudioris putrefactione & corruptione provenit, causam hujus mali referunt: Maligna enim illa qualitate natura stimulata, humorem vitiosum ad ambitum corporis expellit, ubi nimirum sanguis, imprimis qualitate peccat, atque calidior & biliosior, & peculiari modo Naturæ infestus collectus est: hic enim si qualecunque initium motus, seu in corpore seu extra corpus nactus fuerit, in venis agitatur, atque ex iis à natura ejectus ad superficiem corporia erumpit.

In tibia Erysipelate affecta.) Decumbit hic humor in carnosarum partium superficiem, ut crura, ubera, faciem, brachia & similes partes, modo in hanc modo in illam, prout hæc vel illa imbecillior est, ex vulnere, fractura, contusione, calefactione fatigatione: quo facit etiam situs, unde plerumque crura occupantur, ut & raritas & mollities membri, unde nonnullis in facie vel mammis oritur.

Vidimus substratam carnem integram. (Etsi verum sit potius à sanguinis tenuiori parte oriri hunc morbum quam à bile flava, tamen à vera inflammatione etiam differt, quod minus tumeat, minus pulset, minus renitatur & tendatur, non tamen minus, sed etiam magis rubeat & caleat: In vera enim inflammatione sanguis crassior est, & in musculorum cavitatem & spatia effunditur, hincque facilius suppuratur quam discutitur: contra in Erysipelate sanguis est tenuior, & ex capillaribus venis per poros in cutem dispersus, unde & facilius discutitur quam suppuratur: Quod si in Erysipelate major sit tumor, id potius nothum est quam exquisitum & purum.

Octo annos ante obitum Erysipelate laboravit.) Etsi plurimos sæpius sine ullo periculo invadere solent, tamen danda est opera ut diligens curatio adhibeatur, ne aliud malum inde procreetur; Nam *Erysip. ab exterioribus ad interiora converti malum est, sicut contra ab interioribus ad exteriora bonum.* 6. aph. 25. Ex materiæ enim illius ad interiora recursu, sive à prava curatione, ut medicamentis repellentibus, sive aeris frigore id accidat; ægri etiam in maximum periculum conjici solent: *Malum* etiam (7. *aph* 2.) ab *Erysipelate putredo & suppuratio*. quare in curatione diligentia adhibenda: quæ turius è Germanorum experientia & observatione quam exterorum libris peti potest, Natura scil. motum juvando & materiam ab interioribus ad exteriora excutiendo. *Sennertus Lib. 2. de Febr. cap. 15.*

* ADDITAMENTA.

Observatio I.

In Scrophulosi mesenterio plures glandulæ repertæ, &c.

ANno 1663. 22. Julij Cl. *Sylvius* in Nosocomio Leydensi secuit Saram Iansen, *Scrofulis* laborantem, & hydrope pectoris. *Pancreatis* substantia bene se habebat, sed glandulæ conglobatæ ipsi adhærentes, grandiores & duriores erant: Glandulæ plures notabiles in *Mesenterio* apparebant: Ex glandulis colli conglobatis dissectis & pressis albicans quædam materia pultacea & veluti gypsea erumpebat: conglomeratæ vero vicinæ nihil mali erant passæ: Ex glandulis mesenterii dissectis plane similis materia exprimebatur.

A*Lbicans materia pultracea*) A Lympha concreta, & crassiore, & male transcolata per glandulas; quam per varios gradus à tenuitate ad ejusmodi consistentiam pervenire ait *Barbette* Nonnisi autem emollientibus singularibus gypseam illam glandularum materiam emolliri posse agebat *Sylvius*; & quærenda putabat ejusmodi remedia quæ non tantum emolliant, sed materiam magis fluxilem reddant; scrofulariam, scyllam & ex ea parata medicamenta, ut & gummata galbanum, Sagapenum, ammoniacum &c. commendabat.

Observatio II.

Scrophulosi in pede tumores pus fundentes, in puella, cui pulmo sinister absumptus in cujus loco aderat materia gypsea

D. Gendrots Chirurgus Parisiensis, aperuit anno 1679. cadaver puellæ triennis, post diuturnum asthma & tussim siccam indesinentemque extinctæ, cum plurimis scrophulosis tumoribus in pede dextro, pus fundentibus; Nullum pulmonis vestigium latere sinistro adfuit. Sed tantum materia dura, gypsea, costis affixa, membrana obducta. *N. de Blegny Zodiac. med. Gall p. 96.*

OBSERV.

Observatio III.

Colli Tumor strumosus, carcinodes, lethalis.

Pareus meus p. m. à prima juventute robustus ac vegetus, toto suæ vitæ curriculo nec ullius insignis accidentis morbidi, aut remedii in cujus usum adactus fuisset, sibi conscius, circa ætatis annum 63. 1. Jan. 1668. pro prima vice tumorem scrofulosum, avellanæ majoris magnitudine in colli sinistra parte, non procul à glandula parotide, prope venam jugularem, sibi progerminare deprehendit: Hunc ab initio, tanquam levius quoddam tumoris qualis qualis rudimentum, obiter saltem ac negligentius considerans, inunxit aliquandiu hoc oleo ℞ *ol. myrtill. mastich. spir. terebinth. rectific. ana.* ʒj. *ol. stillat. rorismar* ℈j. *opij spir. junip dissol.* ℈ß *m.* atque *Empl. contra rupt.* superimposuit. Hæc autem adeo parum profuerunt ut hic Tumor, ipso non advertente, duorum mensium spatio, longe ultra duplum mole adauctus fuerit, quem jam nucis juglandis magnitudine, rotunditate non exacta, sed aliquomodo depressa, lata fixaque basi, atque mediocriter durum, cuti concolorem existentem, accuratius considerans, de strumoso demum tumore opinionem animo concepit: In cujus incrementi obstaculum ejusque absumptionem sequentibus successive usus est. 16. Apr. uti incepit hoc pulvere.. ℞: *fecul. rad. aron.* ℈j. *pulv. rad. eryng. pimpinell. ana.* ʒß. *sem. agni c. melon. excortic. ocul. cancr. præp. corall. pr. ana.* ℈j. *m. f. Pulvis tenuissimus*, tempore Lunæ decrescentis, quolibet mane parum sumpsit in pane tosto. Cum autem hisce posthabitis, Tumor interea adeo increvit ut jam pomi magnitudinem adæquaret, externorum insuper, & quidem fortiorum Resolventium & Attenuantium applicatione opus esse existimavit, In quem admovit Emplastrum, cujus usu pustulæ sæpius elevabantur in extima tumoris cuticula, quibus ruptis excoriatio, propter humorem acrem inibi contentum, sequebatur summe pruriginosa, ac quoties detrahebatur, subtus madore udum erat; qua ratione partes hujus substantiæ strumosæ tenuiores adeo absumptæ fuerunt, ut reliquum in massam densissimam pondere quoque gravantem induruerit, Interea iisdem indicatis, ex præconcepta opinione insistere pergens, & Fotus resolventes & absorbentes, & pulveris pro struma ordinarii usum, adjunxit, caterum nec hisce remora injici potuit, quin tumor in dies sumpto evidentissimo augmento, duorum pugnorum jam excederet magnitudinem, licet & hactenus interna & externa, tam universalia quam particularia usurpaverit: At Tumor hic à variis huc usque admotis, atque frequentiori purgantium usu, adeo fuit exacerbatus, ut præter dolorem ineffabilem, quem diu noctuque absque ulla cessatione creabat, ardore etiam intensissimo atque rubore incanduerit, ita ut rejectis omnibus aliis ad furorem hunc demulcendum catapl. anodyno aliquantisper uti teneretur: Incendio hoc diuturno, immanique cruciatu perenni, sanguis, æstuantem hunc focum continuo perluens, tempore tantopere fuit effervefactus, ut pituitam in cerebro abundantem fundens, defluxioni perpetuæ huc illuc decumbenti ansam præbuerit, uti equidem barycœcoja, brevi ad surditatem usque proxime accedente, primum correptus fuit. Dein fluxu catarrhoso ad partes colli laxiores exterius delapso, ibidem Tumor è regione alterius ipsi enascebatur œdematoso phlegmonodes, qui medicamentis suppurantibus in abscessum conversus ad pectus usque juxta musculorum ductum sese extendebat, atque duabus aperturis incisione factis, quotidie puris copiam reddebat: Hoc sanato rheuma viam quæsivit ad Pectus, nunc forinsecus in musculos thoracis irruens, ac pleuritidem notham interpolatis vicibus infestantem, progenerans, nunc per fauces ad laryngem, ulteriusque in pulmones destillans, unde perpetua fere tussi, cum raucedine interdum conjuncta (ob tumoris æstum præternaturalem laryngis succingentem membranam, glandulasque proxime adjacentes, nimis exsiccantem) respirandi quoque atque expectorandi difficultate (ob monstrosam hujus strumæ molem, asperæ arctius incumbentem eamque comprimentem) miserrime molestabatur: Quo pacto increbescente hac per eandem viam defluxione, tanta humorum colluvies in pulmonibus fuit congesta ut primum ob horum copiam ac lentorem in asthmaticum, acrimoniam vero exulcerantem, in phthisicum tandem inciderit affectum, qui etiam tot & tantorum malorum agmen clausit: Præter hæc incommoda, adhuc alio omnium periculosissimo frequentius obruebatur accidente, quo sæpenumero in præsentaneum vitæ discrimen conjectus, in perpetuo detinebatur inopinatæ mortis terrore, nimirum venularum & arteriolarum, hinc inde in ambitu tumoris Strumosi, ob hujus cutem, à tot excoriantibus glutinosis impositis emplastris, summe tenuatam, denudatarum, quoties superimposita auferebantur, exorta largissima hæmorrhagia: imo quod ipsi non raro, noctu in somno eveniebat, ubi una, vel etiam pluribus simul, ob sanguinis nimiam incalescentiam, ibidem venulis sponte ruptis, tanta sanguinis fervidi copia, antequam expergefactus fuit quod calore hujus passim percepto, demum factum) profundebatur, ut lecti stragulæ, lodices ac culcitra, ad stramentitiam usque, cruore non tincta, sed huic penitus immersa videbantur, quem

non semel, e somno in ipsius opem suscitatus, in tali statu, tantoque spirituum dispendio pene evanidum reperi: Cum autem omnibus hisce (tumore inprimis interea temporis, assiduo incremento, ad hemisphærii ipsius capitis æqualem magnitudinem adaucto, qui colli mediam partem à gutture ad vertebras cervicis usque suo amplexu continebat, ut & corpore viribusque, continua sordida ac purulenta per tussim rejectione phthisica extreme enervatis & emaciatis) diu resistere impossibile fuerit, calamitosæ hujus vitæ plusquam satur, anno 1671. circa festum ascensionis Christi animam quoque suo creatori transmisit.

Ad hujus ergo Tumoris veram notitiam perveniendum, genuinamque inter tot dissentientes à celeberrimis quibusque medicis, tam conterraneis quam exteris, super hanc rem latas sententias, ex ejus penetralibus eruendam; nam item absque vitæ periclitatione, experta manu Chirurgica (uti quidem ab Empiricis quibusdam multoties suasum Chirurgis, ipsamque operationem sustinendi, ægrotus summa cum animositate nunquam non promptus atque paratus fuit) resecari potuisset, explorandum: Hunc tumorem radicibus suis ubique musculorum diastematibus profundissime infixum, ac nodi alicujus arboris trunci instar tenacissime insitum, vasis quoque majoribus adeo arcte, ut necessario ea discindere oportetet, circumadatum, nonnisi horæ spatio, vix dum integre, relictis hinc inde portiunculis solutu difficillimis, à collo separavi: quem apertum, ac fere in minutissimas partes dissectum, plane naturam cancri induisse, juxta Clar. D. D. Gaspari Bauhini opinionem, deprehendi, jamque inhæsitanter eredidi: Præterquam enim quod paulo ante mortem in hoc tumore plurima cancri non exulcerati signa, ut duities, in aliquibus locis livor, & inter tubercula hinc inde mollities, ac si humor subesset (cui sæpius nunc cauterio potentiali, nunc ferro, interdum ultra dimidiis digiti longitudinem centrum versus confodiendo, exitum parari curavit, nihil unqnam, præter substantiam carneam insensilem, post vulnerationem statim sese iterum explentem offendeas) circumferentia inæqualis, tuberibus ac striis carneis passim prominens, venæ lividæ in ambitu distentæ &c. conspecta fuere: Hujus carnem internam semiputridam, compactam, lardo similem, alicubi uber vaccinum substantia & colore referentem (vide in Plateri observ. pag. 530. mammillæ scirrhosi & cancrosi tumoris cum tophis exemptis &c. non dissimilem descriptionem) ejus vero centrum cartilaginosum inveni: Hic Tumor integer, mox post amputationem pensus ℔iv. cum semisse, pondere superavit: *Mantissa ad Observat. Plateri pag. 83.*

Observatio IV.

Scrophulosi. Mesenterium innumeris glandulis obsitum.

Scrophulas in collo, ut plurimum alias in mesenterio latentes præsupponere constans est apud medicos fama, ut hinc Guido de Cauliaeo strumarum originem à mesenterio deduxerit, & Riolanus F. nunquam foras erumpere eas nisi mesenterium strumosum fuerit, audacter asserat: Non assentimur quidē universalitati hujus propositionis, cùm ratio in quibusdam casibus aliud suadere possit, attamen sæpe sæpius rem ita se habere, tum plures aliæ apud autores obviæ tum sequens hæc observatio confirmabit.

Puer ann. 18. circiter, hilaris & sanus; post obitum parentis contristari admodum cœpit, fugere imò aversari sodalitia pristina, taciturnus esse neque commedere neq; bibere, nisi sæpius à Domesticis ad id irritatus, subsecutus mox languor totius, dein scrophulæ in collo conspicuæ, plures augmentum sensim capientes, marcor totius corporis, lienteria ob denegatā chyli dispensationem, & tandem nihil proficientibus medicamentis quibuscunque secundùm arte exhibitis & præscriptis, exhaustis viribus mors. Cadavere aperto, Mesenterium innumeris scrophulis obsitum apparuit, quarum quædam ex majoribus juglandem nucem magnitudine æquabant, paucæ superabant, plurimæ minores erant, & per longitudinem intestinorum decurrentes, tantæ omnes duritiei, ut nonnisi cum difficultate cultri aciem transmitterent, discissæ quoque nullum liquorem intra se continebant; & cum tētaminis ergo quædam scrophularum frustula variis liquoribus lixiviosis, aquæ theriacali &c. immergerentur per plures dies, nulla tamen coagulati dissolutio inventa fuit. 1675. *Clariss. Dom. Mangolt.*

Observatio V.

Tumor finem dorsi spinæ occupans, ortum ducens à foramine nativo in medio spinæ dorsi inter vertebras.

Anno 1678. 20. Aprilis fœmina annorum xl. non sine difficultate enixa est puellum tantæ staturæ & magnitudinis ut omnes in admirationem traherentur, sed magnitudo illa & obesitas non usque adeo cum sanitate conjuncta esse videbatur, similia enim plane erant membra cacbecticorum membris, quæ ab aquis intercutaneis distenduntur: Sed præterea ab ipso partu scrotum duplo majus & velut aquis onustum apparuit: In fine vero Spinæ dorsi Tumor aquosus, magnitudine pugni, primum albicans, mox lividus, & ex nigro rubicundus visus est, ad tactum mollis & admodum laxus, in medio vero per longitudinem parum depressus nates repræsentat in medio bifidas: Mater retulit se nulla in re tota gra

graviditate terrore fuisse perculsam: quoad reliqua sanus est infans, urinas & alvi excrementa sine difficultate reddit, somnolentus est: Ex dicto Tumore paucissimos, & nonnisi cum contrectatur, dolores sentit, mihi contrectanti similis plane videtur vesicæ aqua aliquantulum repletæ, quæ laxa est & tactui cedit facile, sed mox iterum in figuram pristinam extenditur: De causa hujus mali Medici D Dom. *Iac. Rhotius*, *Nic. Binninger* deliberarunt diu: Obstetrix retulit se aliquot jam liberos in partu excepisse ejusmodi Tumoribus affectos, seque firmiter credere defluxione, factas esse a cerebro: idque probavit I. experientia non contemnenda de simili plane Tumore ante annos aliquot in spinæ dorsi termino: De eo casu consultos plurimos Doctores & Chirurgos, nullum tamen incisionem ejus Tumoris tentare voluisse, sed tandem matrem, puerum, quatuor annos natum adduxisse ad experientissimum D. D N qui perpensis omnibus suasit incisionem, quæ reluctante Chirurgo facta est; Duo nempe latera Tumoris digitis comprehensa, acu filo holoserico appenso perforavit; sicque sensim quicquid humoris & vaporis inerat educebatur; verum mox ab incisione, sive perforatione facta, *dolore capitis* ineffabili prehensus puer xx. horarum spatio obiit: Ex hac enim morte hujus puelli celeri, dolores forsan immanes sequuta, haud absurde indicavit obstetrix consensum fuisse maximum cum cerebro & Tumore illo. Id ipsum probare conata est ex eo quod infans erebris defluxionibus in pectus & palatum affligitur, ita ut nonnunquam suffocationis periculum adsit: Si enim, inquit, infans crebris defluxionibus molestetur, quare non potest fieri ut natura hisce humoribus abundantibus se exonerare studeat, & qua data porta illos expellere? Cui assensum præbentes Medici, cautione summa procedendum esse statuerunt, neque ad incisionem tumere deveniendum, itaque discutientibus & resolventibus curationis initium fecere, die XXI. quibus irritis ad vesicatoria, emollientia & suppurantia transitum fecerunt; Sed cum & hæc inutilia essent ad incisionem quoque deventum, quæ facta est lancetta oleo inuncta, tribus in tumoris locis foraminulis factis, ex quibus guttatim serum, sanguinis colore aliqualiter tinctum effluxit: Vespeti cum parum effluxisse viderent Medici, novas incisiones faciendas esse suaserunt, ex quibus aliquot in locis sanguis putus emanavit, ex aliis serum exstillavit, ita ut semi horæ spatio depletus fuerit Tumor ab aquis, sanguinis tamen adhuc aliquid in illo remansisse visum est; quem Medici in pus vertendum statuerunt jamque usu suppurantium videbatur materia in illud abire: Sicut autem hactenus levibus affligebatur infans doloribus, ita jam fat magnos persentit, quorum causam D. Rothius dicit esse laterum interiorum Tumoris, maximam partem evacuati cum musculis & partibus sanis conjunctionem, & quoniam illa latera ab humore contento fuere exasperata, hinc tumore subsidente sanis partibus allisa dolorem excitare maximum D. Binningerus autem dolorem illum partim ortum ducere dicebat a vesicatoriis, quæ cuticulam erodendo seperarunt, ut jam nuda cutis promineat, ex quavis re, etiam aëris appulsu dolente; partim ex longitudine & magnitudine immissarum turundarum: Interim infans magis ac magis emaciabatur, edebat & bibebat quidem, sed continuo ferme sudore diffluebat: Tandem die IV. Maji Tumor visus est imminui, (qui per vices increscebat & replebatur) ac intus exsiccari: Sed summo mane diei V. cum noctem crebris ejulatibus transegisset, convulsionibus per aliquot horas sævientibus, Animam reddidit.

Aperto corpusculo I. Ex ulcere plurimæ adhuc aquæ citrinæ, & proculdubio acerrimæ promanarunt: Interna ulceris facies putrida, Musculorum principia gangræna jam contaminata: In medio autem spinæ dorsi, inter vertebram lumborum ante penultimam & ultimam, foramen apparuit per quod digito auriculari penetrare, & intestina in abdomine comprimere potui: Quæ spinæ perforatio proculdubio formarionis vitium fuit: In Testibus Hydrocelen conspeximus ex quibus defectis serum subcitrinum, tenue & clarum, materia prorsus illi simili quæ ex vulnere, effluxit erupit: Partes circa pudenda gangrænæ faciem ostendebant: In infimo Ventre putredine affectum vidimus Hepar, item omentum, In Thorace Pulmonis pars sinistra putrilaginem jam concepisse visa est: Cranium non apertum. Ex quibus sufficienter ulcus illud fuisse incurabile.

Observatio VI.

Abscessus supra Mastoiden apophysin, lethalis, ortum ducens à Pulmonibus ulcerosis, cerebro pure scatente.

Puero x. aut XI. annos nato; ante mensem exortus est Tumor, ad suppurationem deductus in apophysi mastoide; aderant & *febris lenta respiratio impedita*, *tussis*, *vox subrau-*

sebraura & totius corporis imbecillitas: Apertus fuit à Chirurgo tumor è quo ingens copia materiæ admodum fœtidæ prodiit; vix autem finita vacuatione æger auditu & voce fere caruit; unde judicium tulit purulentiam illam è loco dissito prodiisse; quamobrem remoto primo apparatu necessariam judicavit introductionem styli exploratorii, qui nulla vi ad vertebras usque colli pervenit; quo in loco non diu post collectio materiæ facta est, hinc necesse habuit apertionem priori oppositam instituere: Accurata & sedula tractatio prædictarum incisionum ægri animam ultra quadrimestre produxit.

Illo autem mortuo, facta aperiendi potestate, primo partes omnes imi ventris (si Jecur ultra Naturæ modum magnum exceperis) situm & constitutionem naturalem obtinebant; Ex illis quæ vero Thorace continentur. Pulmones in vitio deprehensi, qui variis in locis ulcerati erant; pus illi simile quod ex incisionibus factis profluxerat continentes: Caput autem mirandam constitutionem obtinebat, nam & ventriculi cerebri eodem pure scatebant; Apophyses autem mastoides, coronoides & styloides carie fere ubique exesæ erant, uti & cavitates glenoides primæ vertebræ apophysis odontoides secundæ, & pars inferior occipitalis: *Landeus Baugrandus Zodiac. Med. Gall. anni 2. observ. 16. Iulii.*

Observatio VII.

Abscessus Tibiæ amputatione curandus ob subjectum ossis vitium.

IN ædibus Phil. Hacquart, Chirurgi Regij præstantissimi, sectus fuit pes à milite detruncatus, in quo præter alia notavimus per Abscessum exesam & absumptam fuisse tibiæ partem, quæ exinde in pede defuit ad quinque digitorum transversorum capacitatem: Eodem Abscessu musculi pedis ejusdem prorsus glandulosi evaserant: quam metamorphosin satis admirari non potuimus, in diversas conjecturas abrepti. *Ex Actis Medicis Thom. Bartholini anni 1679. Observ. viij.*

Observatio VIII.

Tumor frontis subjectum os corrosum habens, Ex humore viscido, lento.

EMinentiss. & Illustriss. Cardinalis & Princeps Franc. Gulielmus, Episcopus Ratisponensis &c. Cum anno 1661. sub cœlo minime clemente, frigido & nimboso, catarrhis simul & gravedine infestatus Ratisponam rediisset, brevi post sentiebat in fronte supra oculum sinistrum, *Tumorem* quendam initio parvum, mollem, qui in dies altior succrevit ad magnitudinem mali Punici, ac ultra, absque tamen omni dolore & rubore: Ego unà cum Chirurgo exercitatissimo ad curationem accersitus, statim conjecturam habui Tumorem hunc ex affluxu & collectione inibi humoris pituitosi, serosi, salsi, ortum fuisse; contra quem remedia omnia incassum adhibui; De incisione quidem mentio fiebat, quam Princeps tamen ob metum hæmorrhagiæ periculosæ, ex improvidenter forsitan tacta frontis vena magna in proximo latente abhorrens, Tandem apertionem per corrosivum quoddam concessit, qua peracta turundæ linimento maturativo & suppuratorio illitæ sæpius indebantur, sine omni effectu, quia humor lentus, viscosus intus latens arcte retinebatur, neque turundus profunde satis admittebat: Defatigatus denique Eminentissimus, non quidem ex hoc rumore, sed ex alio subito adveniente affectu, ob commotionem & mœrorem animi, improviso incidente causa gravi, & obstructione vesiculæ fellis, die 1. Dec. dicti anni mortem obiit.

In cadaveris apertione viscera omnia sana, in suo naturali statu & colore, absque omni prorsus defectu inventa sunt, Cor quidem & Renes magni, itemque cerebrum dissecta calvaria, prægrande, album, & cum meningibus suis naturale ac illæsum sine sero & phlegmate superfluo, præterquam quod in loco Tumoris, qui post mortem statim conciderat, humor lentus, viscosus, coagulatus, subnigricans, nitidus, cum acetabulo quodam versus oculi sinistri canthum externum se vergente, sine omni putredine ac fœtore spectabatur: Pericranium vero inibi ad latitudinem rotundam: humoris congesti, cum ejusmodi portione cranii deperditum, dura matre & cæteris cerebri involucris, itemque musculis & cute frontis externa illæsis inventem: Oræ lesi cranii itidem albæ, & quasi studio rotundæ incisæ fuerunt, non molles putridæ aut nigricantes, apparuerunt; neque ulla cranij deperditi portio in cerebro, vel involucris ejus aut musculis delituit. *Ioh. Helwigius observat. Medico Physic. xviii.*

Non

NOn indecanter referemus, Cardinalis Tumorem, juxta Galenum comm.24. lib.1. Prognost. ad Oedematum genus, ut qui fuit mollis, laxus, indolens, prementi digito cedens, non absque concomitatu seri falsi atque spiritus flatulenti, mollis & laxus ab humore pituitæ tenui; indolens, prementi digito cedens, quia pituita secundum Galenum, non solvi: unitatem, quæ solutio alias dolorem infert: cum concomitatu seri falsi, quod vehiculum quasi est omnis humoris per partes corporis transeuntis: Cum concomitatu etiam spiritus flatuosi, quidam à calore insito, qui nunquam otiosus, alteratur vaporem quendam à pituita solet levare, & intumescentiæ incrementum dare: Et causa quidem Oedematis hujus immediata est humor pituitosus in sanguine redundans per omnes corporis partes, quem pepererunt, credibile est, res non naturales, nimirum aër nimis frigidus & humidus, cibi crudi consueti, concoctu & digestione difficiles; itemque dyscrasia in nostro subjecto frigida & humida capitis, ex ambulatione & vectura sub injuria aëris, intemperie partim, partim ex temperamento senili, præsertim pene septuagenarij, atque ob cranij ampli & cerebri copiosi existentiam: Qualem humorem pituitosum interdum comitantur etiam spiritus flatulenti, qui iidem ab ipsa pituita redundante generantur in venis majoribus, ac itidem habent originem ab aëre externo nimis frigido & humido, nubilo & austrino, nimia repletione ciborum crudorum & flatulentorum; suppressione hæmorrhoidum & alvo constricta: Generationis modus hujus Oedematis est, quod cum gravatur natura à pituita redundante, insurgit tunc facultas expultrix ad expellendum, & sic à majoribus vasis humore hunc abundantem detrudi ad vasa minora qui ibidem detentus, à densitate cutis, colligitur in, vel sub parte musculosa, & efficit Tumorem Oedematosum: Et Oedema tale, quando non succedit morbis aliis effectus quidem est aliæ diuturnus, & plusquam annosus, quum ob frigus suum validum à calore debili concoquit nequit; attamen magni ac festini periculi periculo vacat, uti Galenus monet comm.24. in 1. progn Et cum humor iste ob acrimoniam suam fermentare incipit, tunc partes continentes per omnem dimensionem attollit, Ossa præterea corroduntur, atque cariem contrahere solent vel à causis internis, humoris videlicet præternaturalis viscosi superflui affluxu, vel materiæ affluentis pravitate, & seri falsi permixti acrimonia, aut etiam ex humoris affluentis occulta proprietate, ex Galeno lib. de morbi causis c.7. qua nempe magis adversatur ossibus quam partibus cæteris: vel à causis externis, utpote aëre ambiente frigido, contusione, incisione, & medicamentis acribus, veluti *Sennertus*, scribit 5. pract. p. 2. c. 13. ac cum omne frigidum, ex Hippocr. sit ossibus inimicum, idemque frigus ambientis aëris Galeno comm. super aphor. Hippocr. de Nat. hum quam potest penitissime se in corpus infundat, & Hippocr. dicente 6. morbor. vulg. sect. 3. venas rumpat, quo de *Vallesius* comm. super hunc locum ita loquitur, Frigus quia sanguinem movet, & distillationes, venas frangit & passiones hæmoproicas facit. Non inepte igitur casum Cardinalis rursum referamus ad Tumorem œdematosum ex pituita serosa, salsa, concurrente spiritu flatuoso, destillationes catarrhosas acres; & permutationes vehementes, causante; quarum sternutationum violentia; accedente virtute expultrice, onere suo se exonerante, venulæ quædam sub cute capitis carnosa in patiente nostro forsan ruptæ fuerint, ac humor præternaturalis stabilem locum in osse frontis prehenderit, moráque sua os molliverit, & acrimonia sua, seu occulta proprietate corroserit & consumpserit, licet nulla particula cranij deperditi inventa, vel indicia putredinis & fœtoris ulla non apparebant, cæteris capitis partibus tum internis tum externis ob lævorem suum intactis ac illæsis.

Quoad curationem ejusmodi Oedematis cum ossis corrosione, ea facilior est quæ in patulo, asserente Fab. ab Aquapendente l.3. oper. Chirurg. c.9 quam quæ sub ossis carnosæ & musculorum latebra latebit, suntque imprimis tria hic observanda 1. præscriptio bonæ diætæ & reliquarum rerum non natur. Venæ sectionis & peccantium humorum purgatio tempestiva, ne ad partem affectum humorum major affluxus fiat. 2 Superpositæ cutis & carnis artificiosa sectio, ac ossis denudatio: 3 ossis corrosi vel corrupti ablatio, Initio vero animadvertenda qua in parte corporis os corruptum sit, num juxta nervosas partis, ut in manibus, pedibus, vel in magnorum ossium capitibus itaut in juncturis: in his etenim propter magnum nervorum & tendinum concursum ac colligantiam, sive musculorum capita, operationes hæ ob vehementissimi doloris & spasmi periculum, quod instat, fieri non debent, secuti etiam ubi magna vasa adsunt: Alioquin ossa capitis frequenter corrodi contingit sub tumoribus iis qui luis venereæ symptomatibus habentur, qui si diu incurati manserint, os quod subest corrumpitur & corrosum redditur. *Idem.*

Observatio IX.

Fungosa Excrescentia capiti postico adnata, ab obitu resecta & anatomico cultro examinata, exhibuit aquæ pellucidæ è cerebro derivatæ copiam.

CUm Chirurgo *Bernardo* Heems, accessi ædes Ioh. Gerardi Kol, cujus filiola considerabilis magnitudinis carnem fungosam jam à primis nativitatis horis in occipite gerebat, Medicorum Chirurgorumque variis qui adfuerant exstirpatio arridebat; eo quod quæ preter naturam in corpore humano supersunt auferri debere doctrina sit vulgata: Placuit aliis (accuratius omnia considerantibus, maxime qui digitis constitutionem fungi, hujusve cum internis nexum pressius examinaverant) dissuadere operationem dictam, eo quod duram meningem cum portione aliqua substantiæ cerebralis per suturam lambdoideam extrorsum protrusam sibi persuaderent: Observasse nos circa Fungi cervicem mollitiem singularem, & osseæ substantiæ aliquem defectum; verum equidem, ast du-

ram meningem hic cum parte quadam cerebri loco fuisse motam asserere haud ausi fuimus, maxime quod infantem jam duorum annorum sensu omni gaudere observaremus, saltem stoliditatis nihil adesse notaremus: Alia longe res fuit quam *Hildano* proponit *Ioh. Screta* libr. 6. observ. 17. Observatam in infante qui nullam vocem edebat, ferre propter nervos recurrentes, à nimio pondere carnosæ molis occipitio adnatæ retractos: Vetulam rugosam facie exprimebat, quia ex Hildano, nutrimentum fere totum ad molem hanc deferretur, unde reliquum totum corpus, imo & facies ipsa tabescebat & rugosa fiebat: At filiola nostra corpulenta satis, in diesque semper ad mortem usque, & mente & corpore aucta, tertia quartave ante obitum septimana extabescere incipiebat; simulque ratione aliqualiter destitui, cum virium notabili destructione; Ex eo quod Abceffus, pondere gravis, mole magnus, ob repetitum attactum caloriſque interni suffocationem; sponte apertus, aquosi liquoris insignem copiam exhiberet: Liquor hic nihil aliud quam urina pura, quod colligere licebat exinde; quod jam à quatuor vel quinque diebus urinæ nihil emisisset infans: corruptio Fungi hujus quo promoveri queat, (ad extirpationem enim devenire ab omnibus improbatur) ligaturæ beneficio nutrimenti accessum ei denegare, consultum visum: At vinculo cervici excrescentiæ injecto cœcitas in infante notabatur, frequensque animi deliquium; eodem relaxato spes omnis curationis vana: Aquæ per locum apertum effluxus continuus semper, usque dum nativo calore consumpto exspiravit ægra.

Demortuo in subjecto quo exstirparetur fungus sectio conveniens instituta, Eo ablato insignis aquæ pellucidæ quantitas per canalem illico effluebat: deferebatur ex sinu duræ meningis falciformi, qui eandem accipiebat ex ventriculis cerebri: Cranio apertura inerat rotunda, ejus amplitudinis cujus collum fungi fuerat; Dura meninx parte superiore ubi cranio cohæret, tensa valde, divisaque; Ea forfice dissecta cerebri cortex coloris albicantis, debite situatus observatus, nisi quod parte dextra tenuis meninx depressior.

Hisce sic perspectis, unanimi consensu conclusum nulla arte fungum hunc tolli potuisse, quin potius, quovis modo ablata excrescentia hac incremento datam ansam fuisse, eo quod uberior accessus lymphæ fuisset concessus, si modo tempore permisissent, nec mors citius supervenisset. *Ioh. Meekeren Observat. Chirurgic. vij.*

Observatio X.

In Spina ventosa ossa semper erosa &c.

Rarissimus hic affectus in regionibus, præcipue Septentrionalibus, ossa Tumorem hunc, *Spinam ventosam*, ab interiori parte à medulla ossis inchoando rosione infestare & perforare ab αὐλοψία convictus fui. In Nosocomio Patavino Domin Francisci, observare licuit Tumorem Spinam in viri quadragenarij metacarpo manus sinistræ ubi humor, vel potius ichor ille acerrimus non sola metacarpij officula, verum etiam ulnæ & radii capita ita rodendo infestaverat, ut ossa illa duo à se invicem separata musculos cum integumentis pertunderent, ibique ad tres digitos prominerent, adeo ut manus esset pendula, quam Chirurgus sequenti die ligatura probe instituta detruncavit, cauterio actuali inusto, hæmorrhagia sublata convenientibus remediis, locum affectum deligavit, Patiens nihilominus paucis ab hinc diebus fatis cessit.

Hujus primo metacarpum, postea ulnam & radium privatim curiosa sectione indagavimus & examinavimus, quæ omnia quoad interiorem faciem plane erosa & corrupta, quoad externam superficiem aliquantulum cariosa deprehendimus, & insuper, in quantum ossa carie erosa conspicere licuit, in tantum medulla ipsorum ossium sphacelata quasi ac corrupta erat.

Idem in puerulo duorum circiter annorum observare licuit, qui dum lue Venerea infectæ nutricis ubera adhucdum sugeret, detestabili ac dolorosa *spina ventosa* excruciabatur circa metacarpum manus sinistræ ejusque brachij, ut & dextri cubitum miserrime puerulum affligente, adeo ut jam plura ex metacarpo sinistræ manus & dextri cubiti officula carie erosa abicesserint, quæ statim examini curioso subjecta eodem, ut supra

supra monitum, corrupta ac erosa fuere visa modo, musculis & integumentis communibus ex parte longiori temporis tractu exesis &c. *Ioh. David Portzius Tract. de Tumoribus pag. 86.*

INde satis liquet subjectum funesti hujus Tumoris esse ossa, & primario eorundem articulos, scil. carpum & metacarpum, tarsum & metatarsum, cubitos, genua &c. quamvis non negarim alias etiam corporis partes huic affectui, itidem esse subjectas, uti puellam in utroq; carpo, utroque tarso, & circa vertebras lumbares spina ventosa laborantem cernere licuit: Locus itaque affectus semper sunt articuli, nunquam autem internodia primario, quasi aliquando corrumpantur; id fit per sympathiam: *Spina ventosa* interne primo, postea externe ossa infestat, ut plurimum circa articulos, quia ibi ossa sunt magis porosa, adeo ut *aciditas* ibi stagnans cartilagines quasi menstruum aliquod dissolvere & ossa perforare queat, quod itidem ob tenellam ossium, & quasi cartilagineam adhucdum dispositionem frequentius in prima ætate accidit: *Signa*. Ossa carie infestantur salvo periostio, quod postmodum cum musculosa carne discerpitur ac quasi perterebratur, binc tumor apparet cum dolore intenso, livor quidam adest, circa ora ulceris rubedo ac quasi inflammatio quædam, ulcus postea fistulosum adest, pauca sanie repletum, potius ichore acerrimo, quandoque cum quandoque sine febri. *Causa*, Marchetti piruitam accusat, *Scultetus* occultam qualitatem: *Acidum* & *Austerum* immediata hujus mali causa est, quod omnes probant effectus, itemque ætas &c. Lac, chylus, sanguis, succus nervosus materia sunt peccans; infantes *lac* venerea lue infectum sugentes facile in hunc incidunt tumorem, partim quod mulris jam scateant humoribus acidis quod ex scabie, pustulis &c. patet; partim quod ipsum lac facillime acescat, sicque effervescentiam pariat, quippe lac in chylum, post sanguinem conversum effervescentiam propter *aciditatem* cum reperto *alkali*, in sanguine excitans humorē te parat *acriorem* qui ad articulos ipsamq; ossiū medullam cū sanguine defertur, ubi stagnans acidissimus fit ipsam medullā corrumpens, postea tosione ossa penetrans nexu ac situ solvit eademque protrudit, musculos tandem ac cutem perforat & exulcerat, carnem tandem ubi *aciditas* prævalet exedit, ut gangrenetur ac in sphacelum desinat: *Callosa* inducit *ulcera*, & quasi fistulosa, quatenus ibi latens *alkali* cum acriori *acido* coagulatur, unde callositas obotitur sicut in lue venerea, in qua non leve dominatur *acidum*, notante *Sylvio*: *Lac ab acido in acriores serositates præcipitari quid manifestius? Chylum, sanguinem, succumque nervosum* ab illo itidem infici posse quis negat? &c. Dubium hic otitur, ossa ab interiori parte primo carie infestari ac corradi, imo ipsam medullam ossibus adhuc integris corrosis jam degeneratam ac corruptam deprehendi, ut mihi ipsi in investigandis causis, apertisque ossibus conspicere licuit; An potius sanguis, an vero succus nervosus immediatum fit medullæ & ossium nutrimentum, quod ab *acido* p.n. infectum, *Spinam vent.* inducat? At si ipsa ossa, eorumque medullam perspexeris, nullam quasi cum sanguine affinitatem babere deprehendes, adeo ut eadem sanguine constare neget *Charleton*, multo minùs quod medulla ex eo resultet ac nutriatur: plura tamen pro succo nutritio per nervos ad partes nutriendas delato pugnant argumenta, quod variis phænomenis ostendit laudatus *Charleton* 1. ab atrophia partium paralysi affectarum, 2. à glutine ex ossium fracturis exstillante, quod nec arteriæ nec venæ fuppeditant: sed quid in his moramur, ubi in supra observatis *ipsam medullam in ossibus spina ventosa extinctis commode corruptam ac putridam quasi deprehendimus Mercurialis* sanguinem circa ossa facillime putrescere quidem dicit, quo autem pacto non ostendit; *Cartesius* putredinem illam fieri censet quando particulæ inter se motu fermentationis solvantur solutæ exspirent, ita ut situs partium naturalis mutetur: Nonnulli serum acrius, vel potius *acidius*, per periostium percolari, ibique ossa rodendo salvo periostico, infestare credunt quod in spina ventosa non accidit, si quidem ossa ab interiori parte, in qua medulla recondita est, primo corroduntur: Vera ergo hæc causa statuatur, ratione corrosionis, doloris, cariei, &c. *acidius fixum corrosivum*; ratione tumoris & inflationis: *alkali mediæ consistentiæ* medullam tali modo afficiens & corrosivam reddens, ut ipsa etiam ossa perforet.

Difficulter rarior hic affectus initio dignoscitur, quod ostendit *Severinus Pyrotechn.* lib. II. p. 1. cap. 100. Latet *ait*, interdum os vitiatum sub carnoso artuum ulcere, sic ut imprudentes facile fallax, verum enim vero qui ocularior est multo subtilitor dispicit, primum loci naturam, sub quo subest os, deinde colorem alienum, qui nullo vel etiam præstanti medicamento permutatur; deinde quod longo tempore vix sanescat; quod si illud accidat, brevi recurrit ulcus; adhæc quod sanies perpetuo tenuis ac ichorosa fit, itemque copia effluat, prætetea quod caro semper hebes ac mollis glisca, medicamine autem remota, talis rursus increscit: Postremum est exploratus medio specillo, qui mollitiem aut asperitatem ossis docet: Hactenus *Severinus*, ubi autem periostium adhuc integrum osse subtus corroso deprehensum fuerit, specillum fallit, nisi externa ulceris & tumoris facies nobis jam cognita sit & familiaris: circa articulos ut plurimum observare licet spinæ instar dolorem pungitivum, tumorem laxum, mollem, qui apertus ichorem, aliquando sanie permixtum effundit; adeo ut facile colligere liceat difficilis esse curæ hunc affectum ob profundam cariem, copiam ichoris, loci effecti situm & naturam, causam inveteratam & pertinacem.

Quapropter præter manum Chirurgicam & Medicus requiritur labor, ut vitiosa ac peccans humorum *aciditas* corrigatur, evacuetur, alterantibus, purgantibus; primum sibi vendicant locum salia volatilia, acidum præcipitando, quo lixiviosa referri debent, non neglectis decoctis lignorum guajaci &c. acidum temperantibus perque poros educentibus, additis diureticis; Salivationem multum valere credo, corrigendo humores *acres, acidos*, eosque per os vacuando: Specialiorem autem Tumor requirit vacuationem, ettam ferrum, Quamprimum ergo patiens de dolore intensiori ac pungitivo circa articulos conqueratur, evestigio, nulla etiam apparente tumore, sectio loci affecti erit tentanda, os carie infectum quærendum, abradendum: sin vetat profunditas loci, vulnus vel ulcus, quovis modo dilatandum; sin nullum patet orificium, ferro id caute purandum, ossis cariosi ratio habenda, candenti ferro inurendo, vel instrumentis ab rasoriis radendo, etiam os corrosum eximendo; Quod si contingat totum intermedium manus vel pedis corruptum esse, trepanum subtilius commendat *Marchetti*, quo media officuli pars perforata forficulis bunc in usum affabre paratis internodii latera secanda, sicque sensim vel sella extrahenda; quo in casu tendines utrobique vitandi, ne malum pejus sequatur; Ulcus post mundificandum ac cicatrice obducendum & consolidandum, *Scultetus* cum *Spigelio* malum incurabile exclamar, partis extirpationem suadens. *Joh. David Portzius Tractatu de Tumor. p.n. cap. 6.*

OBSERVATIO XI.

Tumor Femoris lethalis, ob vitium Pulmonis lobi è directo, purulenti, & Splenis corrupti.

GEnerosus Dom. Jacobus d'Andrion, cohortis Helveticæ Dux, Filius Nobiliss. Domini d'Andrion Exconsulis Genevensis, viri integerrimi, annos natus xxxviij. robustissimus & optimi temperamenti, quanquam negotium aliquando facesseret congesta circa concava Jecoris bilis, ardore & gravitate in præcordio dextro se prodens ex intervallis, quam generosi emetici ope excludere consueverat, Anno 1679. in Quesnoy, Flandriæ urbe, mense Novembri, vigenteque tempestate ob imbres assiduos humidissima, Ophtalmia vehementissima, visumque omnino intercipiente correptus est, qua sanguinis missionis, cucurbitularumque scapulis admotarum ope liberatus est, adeo ut non diu post ex ea statione decedere, præsidiariumque locum alibi assignatum, Chaury scil. Picardiæ oppidum, conferre se incolumis valuerit; Paucis vero ab adventu diebus homoplatæ musculos fluxio invadit, hinc metaphreni & lumbares, ac glutæos tandem ischii regionem occupans Ischiadicum dolorem invexit; Et quanquam plurima remedia administrata fuerint, tanto tamen impetu in musculos femotis sinistri, partis posterioris decubuit, ut abscessus insignis inibi obortus sit; cujus, ob manifestum puris conclusi fluctuationem, facta est apertio, unde stupenda illius copia effluxit, manifesto sed fugaci secuto levamine, mors enim paucis post horis irrepsit.

Aperto cadavere, lobus sinister pulmonis, è directo affecti femoris, purulentus omnino & putris apparuit: Splen quoque friabilis & præ putredine diffluebatur: Actum die 10. Decembris 1679. Subscripserunt de *Caudaveine Beauconsin* D. Medici: *Tondul, Lietau, van der Lierde.* M. Chirurgi.

DImisso Medicorum, qui curam susceperunt circa morbi causas ratiocinio, obscuro & ab artis fundamentis alieno, verisimile est συναϑροισμῷ materiæ biliosæ, serosæ, heterogeneæ in loco consueto, scil. hypochondrio dextro, facto, partem ejus tenuiorem massæ sanguineæ se immiscuisse; unde tenuior ejus pars in oculos, præ tempestatis iniquitate debiles impetum fecit; crassior autem musculos prædictorum locorum, pulmones & lienem invasit; concurrente forte venæ sectione intempestiva cacochymiam è primâ regione corporis in secundam & tertiam traducente: Corruptio enim viscerum primigenia non fuit, laudatissimæ enim & nativæ & adscititiæ, constitutionis fuit Vir Nobiliss. in victu temperantissimus, sed secundaria à collectione, mora & puttedine ejusmodi illuviei; cujus portionem sinister pulmonum lobus admisit, reliquam lien & nominati musculi.

OBSERVATIO XII.

Tumor in regione lumbari, substantiam polyposam continens, ob vicinum renem affectum.

CAnis tumorem in regione lumbari gestavit, qui nunc augebatur, nunc rursus minuebatur, brevi tamen rursus incrementa sumens, sacculo dorso imposito similis videbatur: injuriæ externæ repullulanti tumori ansam dedisse credebantur: Tumor apertus continuit substantiam polyposam subcruentam, Ren dexter huic tumori vicinus atrophia consumptus apparuit, in pelvi continuit substantiam grumosam, coagulatam, & officulum quoddam mollius; Pelvis prope nuda erat, parenchymate renis fere omni consumpto. *Wepferus Tract. de cicuta aquat. pag.* 208.

APPENDIX.

Tumor à partu superstes, circa regionem umbilicalem, Excitatus à copia sanguinis concreti in Tuba dextra retenti & manibus educti.

EXperientia nos docet *Tubas uteri* insignis dilatationis capaces esse, toto suo ambitu, cum ibi genitos fuisse infantes constet, Si quis objecerit, seminis masculi copiam ad

ad generationem necessariam, eo pertinere posse, etsi introitus ad illas non admodum naturaliter pateat, nec distensionis, si requiratur capaces sint? Respondeo neque hanc rationem, neque quamvis aliam, experientiæ opponendam esse, historia enim sequens clare evincit orificia, de quibus verba feci, non minus dilatationis capacia esse quam orificium internum.

Pridie calendas Maji anni 1676. Domina Langlois obstetrix peritissima, advocari me curavit, quo mulieri cuidam parturienti opem ferrem: Deprehendi caput infantis in cervicem uteri multum provectum: at cum partus dolores jam ab horis xxiv. desiissent morsque imminentem extrahendi necessitatem nobis indicarent, id sine mora feliciterque peractum, secundinæque more solito eductæ; Interim etsi nihil ulterius excludendum sese offerret, illa tamen quosdam dolores iterum perpessa est, Ventrem autem contrectando circa regionem umbilicalem, paululum ad hepar accedendo, deprehendere licuit corpus quoddam rotundum, mobile, durum, infantis caput referens: id quod & ab obstetrice me indicante adnotatum; At vero quia ex inde colligere licuit hanc mulierem non omnino onere levatam esse, intrusa iterum in uterum manu, perlustrataque sedulo ejusdem cavitate & universa, Tubæ orificium reperi parte dextra quodammodo hians, proinde inserendi digitum indicem occasio data est, demum proximum, ac tandem integram manum, unde plusquam libras duas coagulati sanguinis edoxi quodammodo indurati: Cum autem nulla alia materia illum infarciret, rotunditas illa de qua mox, postmodum in tantum obvia fuit, quantum partis dilatatio & intumescentia concesserunt. *Nicolaus de Blegny Zodiaci med. Gall. anni* 1. *pag.* 13.

Observatio XIII.

Carnea excrescentia à mulieris inguine pendens, ponderis xxv. librarum, à viscerum naturalium vitio orta.

In hospitali Pisaurensi mulier anno xlv. carnosam quandam excrescentiam, ab inguinibus nascentem, pondere fere xxv. librarum patiebatur, quæ non minus illi inter crura pendebat ac ramex intestinalis qui viris sæpe evenire solet, & sacci instar inter crura pendet: Hæc cum à me visa esset, paucis interjectis diebus diem suum obiit.

Eam dissecuimus, & prominentem carnositatem per medium scidimus, in qua nec intestina asservabantur, ut nonnulli putabant; nec intus uterus continebatur, ut alii credebant; sed nec in ea aquositas aliqua erat, sed tota ipsa pendula caro erat, alba, pituitosa, uteris carnem præseferens: nam vulvæ os, in parte hujus penduli alta continebatur: Cæterum hæc deformi carnositate incisa ad membrorum naturalium contemplationem nos divertimus, Hujus Jecur ita magnum & crassum videbatur ut sex æquaret libras: Lien crassitie, lentore, & magnitudine non recte valere indicabat: Unde membra hæc naturalia cum infecta essent, & male haberent vice sanguinis pituitosum excrementum gignebant, quod ad locum illum declivem: transmissum deformem hanc carnositatem genuit: Intra annum autem pendula hæc admirandam magnitudinem accepit. *Amatus Lusit. cent.* 5. *curat.* 88.

Observatio XIV.

Genu Tumor serum continens & duo corpora carnosa.

Aperto Tumore genu in cadavere deprehendit D. *Tamponet* Chirurgus Regius ipsum à congesto sero ruso ortum fuisse, ac duobus corporibus carneis, quorum alterum minimi digiti longitudine, aselli piscis figuram referebat: alterum media parte minus, gallinacei, in quo caput, rostrum, collum, cauda, omnes tandem partes exteriores distincte conspicuæ erant. *Nicol. de Blegny Zodiaci Medic. Gallin. anni* 1. *pag.* 77.

Observatio XV.

Aneurisma Aorta disruptum.

Admodum reverendus Pater Franciscus Bettotus, Metaphysices in Gymnasio Patavino publicus Professor, ætate quinquaginta sex annorum, decem, aut 12. annos pulsationem

præternaturalem in sinistra thoracis parte, ubi cordis præcipuè pulsus micat, passus est; quæ ab anatomes ignaris cordis palpitatio censebatur. Ego vero accitus, conjeci ipsum laborare aneurismate, ex quo postmodum, multis in cassum tentatis remediis, noctu suffocatus obiit. Dissecto cadavere, cavitatem thoracis dexteram sanguine refertam observavi, cui copia feri superfusa erat, pulmonis dextri substantia consumpta, & sola ejusdem superstite membrana, instar sacculi, quâ dissecta patuit membrana interna arteriæ magnæ, prius quidem laxata, postmodum vero, cum dilatationi nullus esset locus, disrupta. Aneurisma itaque fuit in arteria magna extra cor duos solummodo digitos transversos; quò loco sanguis à sinistro ventriculo effluxus, valido impulsu, prius internam disrupit membranam, externa dilatata, qui, cùm nullum aliud pateret spatium, intra pulmonem dextrum sibi viam fecerat, ubi calore, motu, & compressione, substantiam ejusdem consumpserat. *Petrus de Marchett. Observ.* 48.

APPENDIX.

De Aneurismatis Naturâ, Causis, &c.

ANeurisma vulgo definitur tumor præternaturalis digitis illum comprimentibus facilè cedens, illisque ablatis statim rediens cum forti pulsu.

Pars affecta sunt arteriæ ubicunque demum in corpore existant. Sic in naso post variolas aneurisma passa est Virgo, quod testantur Acta Hafniensia; in collo familiare est, ad medium prope sternum se extendens vidit Fabricius Hildanus; super meninges celebri Henricus à Moinichen; sub sinistra homoplata Antonius Saporta; in genu, brachiis, manibus, aliisque corporis extremitatibus persæpe occurrunt; imo ipsius quoque aortæ aneurisma inter multa alia anatomica rara Romæ in Musæo Gulielmi Rivæ, cum corde cui adhærebat in certo quopiam liquore conservatum admiratus est Joach. Georg. Elsnerus de quo in Miscell. Curios. Anno 1670. observ. 18.

Causa ut plurimùm est *externa*, quandoque etiam *interna*; *causa externa*, est vel contusio & laceratio, vel excisio atque punctio arteriæ, vel ejusdem distentio violenta, qua variæ ipsam constituentes fibræ ita laxantur ut sanguini pulsanti cedant. *Causa interna*, vel sanguis vehementiùs saliens, parietibusque ipsum continentibus durius impingens quàm ferat earundem portionis cujuspiam, ubicumque demum in corpore locatæ, tenuior à nativitate textura; vel humor acris sanguini commistus, interiores arteriæ tunicas erodens. Ut autem bene dignoscatur quid sit aneurisma, & quomodo gigni queat, notandum est arteriam illius veram sedem triplici lamellarum appositione constare, quarum prima sit reticularis, è nervulis, vasis sanguineis, membranosis expansionibus, glandulisque eorum finibus intersertis compaginata, secunda musculosa è fibris in circulum tortis atque villosis fibrulis inter sese devinctis constructa, tertia seu interior merè membranacea ex planis expansionibus conflata. Quis enim sic non videt arteria vel vulnerata, vel exesa, tunicam ipsius exteriorem utpote mollem vasisque pluribus conflatam facillimè coalescere, eademque facilitate postea extendi, dum media musculosa, interiorque membranacea, tum quia ficciores atque sanguine aliisque succis minus irrigatæ, tum quia impetum sanguinis primæ sustinent, apertæ manent, viamque liberam sanguini pulsanti faciunt qua ad exteriorem in magnam & quandoque monstrosam molem distendendam progrediatur. Contra hanc sententiam docet Regius in sua Praxi Medica lib. 4. Medic. 11 unicæ historiæ sibi à Jacobo de Back enarratę innixus, aneurisma effusione sanguinis extra arterias, generari, nugarique seu potius delirare omnes qui putant aneurisma fieri, à fibrarum ipsius mediæ tunicæ muscularis læsione, atque exterioris extensione. Verùm hac in parte acriter & solide ipsi adversatur Diemerbroëckius dum sic habet Anat lib 6 cap. 1. Parum considerat clariss. Vir, admodum turpe, maximeque indecorum esse viro docto, sententiam suam calumniis potius, quàm rationibus defendere, ejusdemque adversarios probrosis dictis libentius proscindere, quàm melioribus argumentis refutare. Præterea non animadvertit, quod sanguis in aneurismate contentus, non corrumpatur, necunquam apostemata faciat, cum alioqui sanguis copiosus extra vasa inter partes effusus semper corrumpatur, & inflammationes ac apostemata generet, secundum Hippocr. Sect. 6. Aphor. 20. Item, quod sanguis extravasatus non possit sibi membranas circumjectas generare, sed quamprimum putrescat. Denique quod in tali humore ab extravasato sanguine producto non sentiatur pulsatio aliqua insignis (forte ad locum læsæ arteriæ exigua aliqua percipi videbitur) qualis in aneurismate continue procedit. Scribit quidem Regius medicat. suprà citata (hanc ex casu à Backio ipsi narrato effinxisse videtur, sicut eodem libro plerasque alias ex Horstio, Valleriola, aliisque exscripsit, easque, paucis mutatis, tanquam suas divendit, ut sententiam suam hoc quasi exemplo confirmaret: verùm si de eodem Backii ægro illud dictum velit, tunc historiam male proponit.) in isto vulnere sui ægri ad cicatricem pene deducto, circa locum affectum apparuisse tumorem valde pulsantem, & quotidie magis magisque increscentem: sed hoc tamen de dicto Backii ægro (quem ille tanquam suum describere videtur) minime verum est.

Nam

Nam neque vulnus ante meum adventum, ad cicatricem pene deductum est, neque pulsatio in brachio ab extravasato sanguine tumido percepta fuit: quod testor oculatus testis. Nam ego ipsemet tunc temporis Roterodami subsistens, ad illum ægrum à Backio ipsi narratum primus vocatus fui, cúmque læsam arteriam profundo loco sitam esse, totumque brachium ab infimo inter musculos sanguine admodum intumescere, nec sanguinis ex arteria effluxum ullo modo sisti posse, atque hinc ægrum brevi moriturum animadverterem, nisi cito remedio occurreretur, consilium dedi de brachio ad locum vulneratum abscindendo, seu extirpando, ut tali modo læsa arteria videri, ac vel ligatura, vel cauteriis actualibus constringi, sicque æger in vita servari posset. Tunc mox secundus fuit advocatus Medicus Jacob de Back, qui suasit antequam ad extirpationem deveniretur, prius aliud experiri, scilicet brachium superius fortissimè ligare, sicque omnia vasa simul constringere, atque tum raptim discissis musculis, læsam arteriam quærere, & inventam filo cerato ligare. Mox dictum factum, nam periculum erat in mora. Incisione facta, sanguis valde copiosus inter musculos effusus, mox effluxit: sed nulla ibi pellicula sanguinem continens observata, nec de tali pellicula observanda cogitatum fuit, imo nec sanguis tanto tempore inter musculos substiterat, quo talis pellicula generari potuisset, (si modo generari aliquando queat) nam secundo die ab inflicto vulnere hæc acta sunt. Inventa & ligata læsa arteria, solutaque mox injecta superiori brachio ligatura, aliisque topicis convenientibus adhibitis, æger noster præter expectationem servatus, & brachium bene persanatum est. Interim ex ipso casu, vel cæcus videat, istam sanguinis inter musculos effusionem non fuisse aneurisma, etsi Backius hoc ita malè putaverit, & de circumjecta pellicula magnum sibi somnium finxerit. Certe miror quod Regius tam facile sibi aliquid persuaderi sinat in re quam ipsemet nunquam vidit, (nam hæc sua sententia satis ostendit se verum aneurisma nunquam vidisse, vel novisse) & ex eo mox novum, & tam firmum doctrinæ Medicæ fundamentum constituat, ut alios, contrariam seu aliam opinionem bono jure sustinentes, augari, imò delirare existimet, & dicat, cum potius delirii suspicionem ægrè effugere possint tales φίλαυτοι, qui sua tantum inventa & excogitata tanto cum stupore admirantur, ut aliena qualiber, etsi suis multo meliora, cum vilipendio quodam despiciant, atque rejiciant, & ex aliorum falso relatu mox regulam medicam constituere, quàm vere sentientibus assentiri malint. Hæc ille. Interim tamen non solus in ea est sententia Regius, quod scilicet sanguis ex dirupta vel incisa arteria inter musculos effusus aneurisma faciat; jam enim Antonius Saporta libro de tumoribus, inter aneurismata recenset tumorem inter musculos intercostales situm, è quo dissecto sanguis copiosus, sed olidus prosiliit, qui mora putrescens illius loci vertebram & costam ita labefactavit, ut cariosa sibi visa sit. Sic etiam Paul. Barbette in praxi medic. asserit se in aneurismate (quod ægrum occiderat) vidisse copiosum sanguinem, tam serosum quam grumosum; tunicas arteriæ utrasque erosas, & claviculam sinistram maxima ex parte carie exesam. Imo Henricus à Moinichen de aneurismate meningum cerebri suppurato verba facit in Act. Haffn. Anno 1671. 1672. observ. 78. Verum hoc nihil pro sententia Regii defendenda facit, nam in historiis à Saporta & Barbette allatis, quis non videt arteriæ tunicam exteriorem tantum per plurium annorum pulsationem fuisse distentam, ut tandem abrumperetur, sanguinemque inter musculos effundi permitteret, ubi putrescens cariem ossium vicinorum continuo faceret, tunc vero aneurismatis nomine propriè & vere amplius non venit, sed potius abscessus ex aneurismate. In ultima vero ex Henrico à Moinichen recensita, quandoquidem Vir clariss. post mortem non vidit communicationem immediatam tumoris cum arterijs cerebri meningum, quis non facile credat hic non fuisse aneurisma, sed potius alium quemcunq; demum tumorem meningibus cerebri insidentem per earumque pulsationes pulsantem. Simile quid mihi videre contigit ab aliquot annis in puella annos decem nata, quę tumore à clavicula dextra ad medium prope sternum descendente, cutis colore quàm minime interim imminuto, afflicta, me in auxilium vocavit, tumori admota sæpius manu tantam semper in eo pulsationem offendi, ut minime dubius pronunciaverim cum alio etiam Medico Celeberrimo, illic subesse aneurisma, cui vel attingere sacrum erat, ne sic scilicet disruptio lethalis maturaretur, interim tamen post aliquot dies tumor ille pulsatorius per se apertus est, ingentemque copiam puris laudabilis effudit, juvenculaque post detersum & cicatrisatum ulcus bene convaluit, & adhuc dum sana vivit; mirari merito subiit quo demum pacto hic tumor tam impetuosè pulsaret, sed re accuratius pensitata vidimus illum in musculis intercostalibus, & super pleura enatum, saccum grandiorem efformasse, qui ipsius cordis corpori inniteretur, ejusdem vibrationes, quasi sibi proprias nobis exhibiturus: Ea propter cor quasi in continua erat suffocatione, quod nos impeditæ ex parte circulationi per grandius illud aneurisma tribuebamus,

Signa aneurismatis *diagnostica* sunt, tumor nunc magnus, nunc exiguus, cum pulsu, colore à nativa cutis constitutione non diverso. Mollis est tumor, & digitorũ impressioni sic cedens, ut si is fortè sit exiguus, penitus dispareat, sed mox sublatis digitis pari regrediatur celeritate. Quædam aneurismata, ut adnotat Vigierius, non modo cum comprimuntur, sed etiam ex se sibilum

edunt, admota prope aure, sensibilem, sed hic in majoribus aneurismatis, seu iis qui majoribus insident arteriis non subauditur. Inveteratum aneurisma minus pulsat, minusque tactui cedit.

Ingentia in axillis, inguinibus, collo, aliisque insignioribus vasis insidentia, curationem aliam non admittunt quam palliativam; itaque huc monendi veniant tyrones, aneurismata temere, nisi fortè exigua, & in parte ignobili, non aperiant; imo caveant ne cum imperitis habeant illa pro abscessibus suppuratis, aperto enim tumore jugularetur æger. Lethalia in genere creduntur in iis qui à morbo gallico curari volunt.

Curatio est vel pro impediendo aneurismate post punctam arteriam; vel pro eo incipiente reprimendo; vel pro eodem jam aucto in arteriis minoribus, vel medicamentis, vel operatione, sanando. Arteriâ punctâ, statim secetur vena in latere opposito, partique affectæ apponantur medicamenta styptica, qualis est succus plantaginis sale communi impregnatus & inspissatus, item liquor ex eo quod in sublimatione primi entis veneris ex colchotare restitat, elicitus; item aquæ stypticæ Weberi, Charas, & l'Emery; hisce strictiùs superligata lamina plumbea, vel quod tutius est sæpe renovatis medicamentis stypticis, pressius interea continuo & indesinenter impositis affecto per quatuor aut quinque dies (imo plures, si necessum fuerit) plurium hominū, per vices hocce in negotio inservientium digitis, quibus scilicet non tantum arteria excisa constringatur, sed etiam ita firmetur, ut præsidiorum beneficio pulsanti sanguini non cedens, per omnes suas tunicas coalescat, sicque aneurisma minimè enascatur. Advertendum autem, si deficiant homines hacce in cura adhibendi, dum eadem vi ligaturæ peragitur, illam sæpius esse immutandam, ne scilicet constrictione fortiori sine ulla prorsus intermissione continuata, gangræna oriatur. Curiosum est quod observat Horstius & ex eo Hœferus, laudanum opiatum arteriæ punctæ applicatum hæmorrhagiam momento sistere. Aliis expertum est hoc cataplasma. ♃. pulver. sumach, hypocistid. acaciæ, sang. drac. aloës, thuris ana ℥ j. Ex his cum album. ovi subactis fiat cataplasma, seu ceratum addita loco ceræ, emplastri contra rupturas particula, applicandum autem est statim in principio, ita ut tangat arteriam vulneratam, quæ sic consolidetur, ubi verò grumus sanguinis est collectus, immediatum remedii cum arteriæ vulnere contractum impediens, frustrà admovetur. De Galeni medicamento ex thure, aloë, pilis leporinis & albumine ovi, tanquam omnibus noto, hic nihil addimus. Lamina plumbea, vel sola applicata, vel succo plantaginis illita cum arctiori ligatura, aneurisma non tantum ex vulnerata arteria arcet, sed etiam illi efformato palliativè quàm commode medetur. Incipiente aneurismate illi mox enarratis medicamentis occurrendum, quibus alii addunt emplastrum è scoria ferri Montagnanæ, de quo vide in sequent. item sperniolam Crollii &c. Hartmannus tale sibi probatum habet. ♃. Ciner. ficuum ℥ß. ceræ ℥j. terebinth. ʒij. M. F. emplastrum extendatur & applicetur sæpius; aliquando balsamus sulphuris adjiciendus est, nonnunquam terra vitrioli purificata addenda.

Efformato aneurismate, vel incipiente, remediis descriptis non cedente, si in arteriis majoribus, collo, inguinibus &c. fuerit, non alia cura quàm palliativa, per adstringentia enarrata, & ligaturas mediocres, erit tentanda. Si verò in extremis, minoribus atteriis, locoque operationi apto sitis reperiatur, tentari poterit Hildani cura in sequentibus exhibenda; item illa quam Ettmullerus Patisiis ut ipse narrat vidit peractam in aneurismate dimidium ovum æquante. Adstantes scilicet superiorem aneurismati arteriæ partem digitis ita comprimunt, ut post aperturam infra in ipso aneurismate instituendam nihil amplius sanguinis effluat quàm quod ipsum continet aneurisma, quo evacuato quàm accuratissimè, foramini arteriæ globulum magnitudine pisi ex vitriolo cyprio ad albedinem calcinato bombace probè involuto adponunt, hinc inspergunt vulneri aperto pulverem ex thure & colophonia, reliquam cavitatem replent plumaceolis digestivo ordinario illitis, posteaque vulnus ligant & fasciant, quotidie removent plumaceolos superficiales, ut in tumoris labiis enatum pus evacuetur, ipsum verò globulum & immediate superinjectos pulmaceolos, nequidem tangunt, sed sponte cadere sinunt. Unde fit ut solutum sensim vitriolum arteriæ apertæ labia nonnihil rodat, simulque blandè ita adstringat, ut prædicta labia novo quasi vulnere sauciata, per proximum nutrimentum denuò conglutinentur. Si verò exciderit globulus nondum sufficienter conglutinata arteria, novum imponunt, idemque donec scopum attigerint repetunt.

Cura autem, seu operatio in aneurismate urdictum sito, sed per medicamenta minimè sanabili, peragenda, hæc est. Incidatur cutis loco aneurismati superiori atq; inferiori, arteriaq; cui insidet inventa, & nudata utrobiq; colligetur, aneurismaq; postea apertum continuò evacuetur & vulnus modo ordinario pertrectetur. Alii arteriæ tantum partem aneurismati superiorem colligant; aliq; rursus nulla præmissa incisione acum filo cerato forti & duplicato indutam per brachij musculos è regione medij humori profundius trajiciunt ut omnia vasa facile complectantur, superimpositisque, pulvillis largioribus atque crassioribus inter fili extrema, super iis quis-

quicquid demum filum complectitur, arctè colligant, ea ratione ligatura nec æquè dolorifica est, ac si nuda adhiberetur, nec partes colligandas præcidere valet. Postea per longum aperitur tumor in cubiti flexura situs, tam pro ipso evacuando quàm pro arteria adinvenienda, quæ, circumjectâ priùs ligatura, exscinditur, superiorque in medio humore primùm instituta solvitur. Alij tandem ut Vigierius in sequentibus adnotat, aneurisma ex arteriæ laceratione efformatum filis decussatim adactis per propriam basim constringunt.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBER QVARTVS

SECTIO III.

De Vulneribus, Plagis.

Observatio I.

§. 1. Ego vidi in actu practico, anatomizando capita mortuorum à simili casu, non rupto cranio, nec panniculo aliquo læso: à sanie enim descensa per poros cranij supra panniculos causatur febris & rigor, & vomitus & singultus, & alienatio, & alia accidentia similia prædictis, per compassionem membrorum inferiorum ad cerebrum, & cerebri ad panniculos, propter saniem eos corrumpentem, & putrefacientem, & tandem mors sequitur. *Iac. Berengarius de Fractura cranij p. 2. cap. 5.*

INterdum contingit cerebrum moveri & agitari à casu ab alto, vel contusione, vel aliquo modo concuti, & aliquos nervos in eo rumpi, vel aliquas vennlas, non rupta cute vel cranio; vel interdum cute & non cranio, Et secundum nervos ruptos accidunt membris, ad quæ vadunt tales, nervi, varia accidentia: Et de ista læsione nervorum mentionem facit Gal. ad aphor 58. 7, Et signum læsionis hujus ab eo ponitur, *quod isti efficiuntur sine voce statim.* Et hoc si ad manus tuas adveniat patiens qui loquelam subito amittat & qui percussus fuerit à re potente movere cerebrum, vel quod ceciderit ab alto, cum conditionibus quæ te persuadeant ipsius cerebrum pati potuisse, etiam non rupta cute & non cranio, vel etiam fracto cranio; firma judicium tuum sub hoc, quod cerebrum possit esse motum, visis malis indiciis, nec solum de amissione vocis, sed etiam possunt evenire omnia accidentia prænarrata, quamvis subito non eveniant, & ita non solum judicabis rupturam aliquorum nervorum prædictorum, sed forte rupturam alicujus venulæ panniculis contentæ,: Sed non ita cito veniunt accidentia venæ ruptæ sicut nervorum ruptorum, sed veniunt eo tempore quo sanguis incipit postea sub osse putrefieri, tardius & citius secundum quantitatem sanguinis, & etiam secundum locum: quia si inter cranium & duram matrem, tardius veniunt accidentia quam si inter duram & piam: & tardius inter piam & duram quam inter piam & cerebrum: Causas non refero quia per se notæ sunt, Et ista species læsionis est difficilis cognitionis. tamen possibilis maximè per expertos, considerata ægritudinis essentia & causa & accidentibus: sed difficilor est cura, quia Medicus forte nescit locum sanguinis & saniei, & necessario desistit à rationabili cura, & sic moriuntur pauperes ægri: Tamen si datur curandi ratio, talis est, scil. quod totum caput medicinis debitis regatur: Advertte Lector, quod accidentia prænarrata in læsione panniculorum & cerebri, possunt fieri à sanguine putrefacto sub cranio secundum loca ad quæ vadit, & secundum quantitatem: ideo non mireris etiamsi non læsis panniculis nec cerebro, sed solum à venis ruptis, vel forte nervis, accidant prædicta accidentia, quia etiam possunt accidere multa ex accidentibus prædictis, non læsis panniculis nec cerebro, & maxime si contingat saniem aliquomodo descendere à superioribus per rimulam ossis, vel forte per porositates ossis resudare ad intra cranium, maxime quando sanies non habet à vulnere liberum exitum. Sint ergo Medici diligentes, & prudentes, & solliciti, quia periculum est in mora, & non dedignentur sæpe visitare ægros, quia per longam moram cum eis veniunt in cognitionem ægritudinis & consequenter quoque curæ. *Idem.*

Propter saniem panniculos corrumpentem] Signa materiam defluxam supra panniculos, vel ibi genitam demonstrantia sunt hæc. febris intensa, tremor & destructio rationis, & alia accidentia in læsione panniculorum & cerebri, sicut ait *Avicenna* cap. de Fractura cranii, *Et accidunt ante saniositatem, aut post ipsam, ægritudines malæ ex febribus, & tremore, & destructione rationis & aliis:* Posito enim quod apostema in capite non veniat ad saniem, adsunt & tremores & febres, & alia prænarrata accidentia, & ita à sanie contenta sub cranio potest fieri paralysis, & spasmus, & apoplexia, & aliæ ægritudines, sicut etiam ait Princeps loco citato, *Et cum verificatur necessitas extendendi* (id est fricandi) *os, & extrahendi ipsum, tunc sustinetur, & non expectetur* com-

complementum generationis sanies (scil. in fractura vel sob osse) *quoniam pus est causa malorum accidentium* Verum est quod apoplexia non evenit nisi ex oppilatione coarctatoria à materia defluente ad ventres cerebri, & hoc potest fieri si panniculi sunt fracti, vel alio modo sanies sit in cerebro, puta si in pia matre sit rupta vena quæ causet saniem apoplexiam causantem, Et ita etiam causabit diversa accidentia secundum loca ad quæ transmittetur hæc sanies, & secundum quantitatem, & etiam qualitatem saniei efficientur majora & minora accidentia, & secundum quod talis sanies habet exitum liberum, quia stante etiam tali materia, quæ non expurgatur, faciet mala accidentia. Ut ego vidi in N. qui habebat Fissuram capillarem in cranio, per quam descenderat aliqua materia, Et adhibita cura eum instrumentis, ut videretur an rimula penetraret interiorem superficiem cranii, inventum est quod sic cum raspatoriis, & per fissuram dilatatam exibat modica & fere nulla saniei quantitas, & cessavit febris statim acutissima, & inquietudines, & vigiliæ, & omnia mala accidentia, & hoc vidi etiam in quamplurimis aliis. *Berengarius cap.* 8.

§. 2. Filius Dom. Bernardi ab Hatzvelt. decennis, ex alto cecidit, mox vomuit, sanguinemque per nares & aures egessit: verum neque loquelam neque sensum aut morum amisit: Quum autem nec vulnus nec contusio extra appareret sine febre, morbus neglectus est planè, capite alioqui *perpetuo dolente*: Post menses quinque aut sex, collum relaxatum est, adeo ut nullo modo caput erigere, aut erectũ, nisi beneficio numellæ ex pelle & xylo cõtextæ, cõtinere posset: Demum astmaticus evasit, & relaxatis ligamentis, decimæ undecimæ & duodecimæ vertebrarum metaphreni, Gibbosus factus est: Coxam quoque dextram imbecillus movebat: Sub claviculis, ex utroque sterni parte, atheromata conspiciebantur: Quum circiter biennium ita cruciatus fuisset, varijs adhibitis presidijs à D. *Henrico Bottero*, collum in integrum, voxque & loquela ex parte restituta: Deinde exortus tumor ad sinistram aurem, inter jugulares venas & asperam arteriam, qui sensim in maximum abscessum auctus, à me incisus fuit: 10. 20. & 30. diebus ultra libras sex materiæ ejecit, extillavit ea quotidie copia satis magna: Hujus vacuationi, beneficio Dolor Capitis, omniaque ferè symptomata ex parte lenita sunt, at vires in dies imminutæ: Circa 28. martij novus incidit catarrhus, qui in pulmonem & stomachum influens tussim, nauseam & vomitum provocavit, sinistrum latus resolutum fuit: Nonnulli quoque paroxysmi epileptici acciderunt, & *ulcus in collu penitus exsiccatum* est, ita ut 6. aprilis 1593. decesserit.

Cadavere inciso viscera sic affecta comperimus. 1. Incisa cute, in tumoribus sub claviculis reperta est copia sat magna puris, instar pultis, quæ costis & sterno cariem induxerat: 2. Cystis fellis pregrandis, & intestinum duodenum ubique billioso humore refertum. 3 Epar scirrhosum & obstructum: 4. Pulmo ubique pituirosis & viscidis humoribus oppletus. 5. Lapides quam plurimi ex gypsea materia concreti, & cysti inclusi proxime cor: nimirum in ea parte qua aorta ex corde prodit, & ramos suos versus jugulum mittit; quorum unus magnitudinem nucis superabat, reliqui parvi: adhærebant autem non tantum arteriæ aortę & ipsius ramis, qui jugulum petunt, verum etiam asperæ arteriæ & sinistro recurrenti nervo, Ex quibus facilè colligitur ratio vocis & loquelæ ex parte amissarum. 6. Capite aperto, lapidem ex simili materia concretum & membranæ inclusum, in parte posteriore capitis sub sutura lambdoidea, inter duram & piam matrem invenimus, adeo adhærentem durę matri, ut nonnisi violenter avelli posset. 7. In tribus cerebri ventriculis, h. e. duobus anticis & medio, ultra duas libras aquæ limpidæ reperimus: 8. Ulcus in collo, tum ad asperam arteriam, tum etiam ad os basilare, & foramen quo spinalis medulla vertebras ingreditur, penetrabat: Ita ut materia ex ulcere manans, tum ex pectore, tum ex capite confluxisse intelligeretur: Verum ob angustias viarum *subtilior pars effluxerat*, crassa autem in lapides concreta erat, quales prope cor visebantur. *G. Fabritius Hild. cent.* 1. *Observ.* XI.

S*Ubtilior pars effluxerat*] Lumpham fuisse indicat tum aquæ limpiditas, tum concretio sequuta, Illam enim mora tandem varios consistentię gradus acquirere alibi indicatum.

Morbus neglectus &c.] Commotio cerebri duplicem eventum habet, aliqui enim ab ea ad se redeunt, alij moriuntur Qui redeunt, iterũque loqui & moveri incipiunt, id quandoque absque gravibus symptomatis consequuntur, restituta facultate animali, spirituumque commeatu libertati pristinæ reddito à meatibus apertis: Quandoque ad se redeunt ægri, loquelaque redit, consequentibus tamen gravissimis symptomatis, à disruptione vasorum, sanguinis circa cerebrum & in ejus substantiam effusione, ad quæ febris acuta, delirium &c. subsequuntur: vel repleto cerebro, sopor gravis, stupor, paralysis: Imò læsa cerebri facultate naturali, concoctrice & retentrice, materia ejicitur, ad nervos detruditur, sequuntur & alia symptomata, ut colli relaxatio, tumores periculosi in capite, cœcitas, obstructis nervis opticis &c. Si mors succedat, id fit ob inflammationem subsequentem, putredinem, sphacelum cerebri; aut hujus portionem abruptam, nervum vel membranam avulsam, vas insigne disruptum. &c.

Collum relaxatum est &c.] A paralytica nervorum utriusque lateris resolutione: quæ si in alterutro tantum contingat, capitis accidit distorsio, ut in sinistram vel dextram partem inclinet; de qua consule *Arnoldum Bootium de affectibus omissis cap. v.*

OBSERVATIO II.

Percussio sinistræ partis capitis lethalis ob utriusque meningis phlegmonen, cranij Fissuram. 1. *Casus lethalis ob Rimam calvariæ & sanguinis effusionem.* 2. *Ob longissimam Frontis* Rimam, *ad sellam equinam productam &c.*3. *Vulnus duplex lethale ob* Fissuram *inconspicuam & venarum ruptionem.* 4. *Ob* Rimam *patentem & cæcam, cum depressione, læsione cerebri & meningum.* 5. *Ob* Fissuram *in osse Temporum latentem.* 6. *Ob* Fissuram *Bregmatis ad dextrum Temporum os productam, & læsionem venarum Iugularium.* 7. *Fissura ossis petrosi, cute integra, unde dura mater sanguine & pure suffusa.* 8.

§. 1. Miles quidam in tempore dexrro, supra musculum temporalem, cæsim vulneratus fuit Mense sept. 1634. Primis septem diebus nihil observabatur quod periculum aliquod minaretur, postmodum vino se obruens, Venere abutens, & ad excandescentiam, propter authorem vulneris præsentem, commotus febrire incepit, venæ sectio omittebatur: minus curatè vulnus deligabatur, & ob supinam tonsoris negligentiam minus ab aëre frigido custodiebatur: supervenerunt vomitus biliosus & convulsiones, paulo post ceu apoplecticus mortuus est.

Vulnere ad cranium denudato, ac ablata cuti, musculus temporalis integer inventus, fuit: pus laudabile & bene coctum occurrit: Cranium vero ubi aëri patuit, denigratum & cariosum reperiebatur cum fissura: Remota cranij olla, dura meninx inflammata & stupendæ crassitiei fuerat, trans illam multum ichoris cruenti cum portione puris stagnavit: Tenuis meninx itidem inflammata & pure conspersa inventa fuit, ac sub illa ichor fluctuabat. *Ex Ephemeridibus Exc. D. Ioh. Burgonveri Poliatri Schaffusiani.*

Supervenerunt vomitus, convulsiones &c.] Dum tumores tum intra partium vulneratarum porulos stagnantes, tum extravasati mitiores erant, neque vomitus neque convulsiones ante diem septimum affligerunt; Postquam vero tum ob febrem vinique abusum acriores evaserunt, tum ob animi motum impensius agitati fuerunt, primum vellicatis nervis vagi paris vomitum cierunt, deinde aucta illorum malignitate, ipso nervorum principio irritato, convulsiones universales concitatunt.

Ceu apoplecticus mortuus est.] Ceu apoplecticum mortuum scribit vir Doctissimus, quamvis enim ante supremam horam omnes actiones animales abolitæ fuerint, noluit tamen hunc symptomatum concursum lethum afferentem Apoplexiam simpliciter dicere, cum febris sanguinem spiritibus orbans, vomitus illorum instaurationem prohibentes, & convulsiones residuum dissipantes quoque ad mortem accelerandam symbolum contulerint: Quicquid vero apoplectici militi isti obvenit, ichori & puri intra meninges cumulatis, cerebrum prementibus & reliquias spirituum animalium quasi suffocantibus attribuendam existimo: nam ob duram meningem stupende crassam ichori exitus, vulneris labijs coarctatis, penitus intercludebatur: unde etiam sub cute incisa pus laudabile inventum fuit, quod ab ichore, si via paruisset, dilutius evasisset: Ejus exclusionem proculdubio Vir peritissimus adjuvisset, nisi re demum conclamata accersitus fuisset: *I. Iacobus Wepferus Dissertat. de Apopl. p.* 339.

§. 2. Juvenis temulentus ictus vehementer in Pectore concidit repente attonitus in terram: Causa fuit partim evidens calvariæ rima, partim sanguinis ubertim effusus supra & infra cerebri membranas. *Vide lib. 2. tit. de Suffocatione.*

§ 3. Sexagenarius ebrius, delapsus ex altiori loco contraxit in calvaria amplissimum vulnus: mortui interiora capitis perscrutantibus, obtulit se primum frequens humor replens ventriculos cerebri: mox longissima rima excurrens continuata serie per frontem, oculique foramen usque ad sellam equinam, prope ossis cuneiformis medium, quo loci animadvertimus ingens ossis cuneiformis fragmentum, ita sejugatum à reliquo osse, ut manifeste elevaretur supra quascunque partes circumpositas &c. *Vide historiam lib. 1. Tit. de soporosis affectibus ex Tulpio.*

§. 4. Ianitor Castelli Bracæni venabulo supra tempus sinistrum inflicto prostratus, duobus capitis vulneribus cum contusione, exigua valde cranij fractura (quæ nonnisi calva per serram ablata, & quidem attamenrò infricto, pili tenuitate apparuit) brachio tamen dextro resolutus; nam in illa capitis parte, non in sinistra, venæ disruptæ multum cruoris intra cranium effuderant, sine mente, sensu, voce, in tertium diem supervixit. *H. Smetius miscellan. l.* 10. *p.* 528.

§ 5. Studiosus quidam ab alio Lipsiæ vulneratur in Occipite, rima satis patente & (ut ex sectione post patuit) etiam cæca, patente quidem illa ob plagam seu vulnus exorta, coeca autem forsan ob casum, ceciderat enim. Cranium item erat depressum & fissum, ita ut officula membranam pungerent: vocor cum alijs Chirurgis, eosque eodem emplastro, tam ad fracturam cranij quàm ad vulnera brachij, & alia carnosa uti cerno: Ego vero emplastra de Betonica, ut ad fracturā cranij urantur moneo, & descriptionē Patavinorū exhibeo: illi contra suis farcoticis pergere: ego iraque facto prognostico discedo: Die nono febris oboritur, quā paralysis partis dextræ (vergebat autem vulnus ad latus sinistrum) excipit, subsequente desipientia & oblivione. Restituitur quodammodo pure ad inferiorem cerebri partem circa palatum delato (ut ex sectione postea patuit) verum circa 28. diem omnia feriora: non enim tantum febris, obli-

oblivio, paralyſis iterum dextræ partis, quæ & fortior, rurſus oboritur, ſed & ſubſtantia cerebri ſimul cum utraque matre rimam illam ſatis dehiſcentem egreditur: Tonſores hanc videntes carnem ſpongioſam (cum tamen gyri cerebri adverti poſſent, ut & ſubſtantia membranarum tactui pateret) pur. b nt, & eam ex Theophraſto acribus aſpergū: tat die xl. vulneratus moritur.

Aperitur cranium, & inter ſecandum copioſiſſimum pus ex naribus rejicitur materia nimirū illa per vulnus expurganda ad os ethmoides delata, unde etiā de gravedine ſupra nares cōqueſtus fuerat: Remoto cranio, ad oculum *quales fungos Tonſores iſti*, maximo ſui cum dedecore & vulnerati in commodo arroſiſſent, attendebam: Siniſtra pars cerebri multo laxior apparebat, duraque mater, quā erat egreſſa, itemque circa tertium ſuum ſinum, ubi torculare aſcend t, prorſus livida, Reus itaque ob malam Tonſorum curationem abſolvebatur. *Phil. Salmuth. cent. 1. Obſervat. 12.*

Q*Vales Fungos Tonſores iſti*] In capitis vulneribus excrementa quædam apparent & exeunt, quæ non Barbitonſores ſolùm, ſ.d. & præſtantiſſimos Chirurgos, in errorem ſeduxerunt, ut ob ſimilitudinem pro ſubſtantia cerebri agnoverint, quod monet *Hipp.* 6. Epid. Affectus autem ille Fungus à ſimilitudine appellatur, quia eſt caro mollis, levis, pallida & ſpongioſa, quæ quidem cito excreſcit, lento vero pede retrocedit: quibus notis à ſubſtantia cerebri diſtinguitur, quæ lentius aſſurgit, ſolidior eſt & ſuis gyris aliquando ſe prodit: Eorum generationem tradit *Fabritius Hild.* Cent. 1. Obſerv. 15. Quemadmodum *ait* in ſtipitibus arborum humores ſemiputridi per corticem exuberantes in fungos coaleſcunt, ſic fracta exemptaque portione aliqua cranii, ac dura matre læſa, ſtatim humores cerebri circa plagam affluunt, qui ſive oſſis (u Al. Aphrodiſæus voluit ſive aëris frigiditate condenſati, inſtar fungi concreſcunt, atque interdum adeo intumeſcunt ut extra cranium emineant, Poſſunt & ex flatu procreari; ſi enim calor cerebri imbecillus factus in materiam, quæ circa vulnus collecta eſt, aliquid agere intendit, flatum procreat, qui quum per tenuem meningem expirare nequeat, eam in altum elevat? Obſervavi enim hactenus in his qui fungis affecti mihi occurrerunt, tenuem meningem ut plurimum integrum, craſſam autem diſruptam fuiſſe; craſſa enim rupta, factaque d geſtione vulneris, natura ſtatim incipit carnem ſupra tenuem meningem generare, quæ loco tegumenti incumbit, ne ex aëris injuria nocumentam contrahat: Si namque humores copioſe, aut flatus circa plagam colliguntur, tenuem membranam ſimul cum adnata carne facile ad inſtar fungi in altum elevant: *Vide Langium Epiſt. Medic. 6.*

§ 6. Non alia re magis deludi tum Medicos tum Chirurgos quàm capitis vulneribus ita notum ut nullus ignoret: inde exortum proverbium Capitis vulnera lenia ſæpe videri cum ſint periculoſiſſima. Et quæ fatalia apparent omni ſubinde carere periculo: Confirmavit hoc mihi miſerabile pueri novennis fatum: is præceps in caput ceciderat, inde domum delatus maximis cœpit urgeri capitis doloribus, facies & caput totum paulatim intumeſcere: ipſe febre continua laborare, poſtea excœcari, ac tandem debilitatis paulatim nervis, omnibus torpere membris, ac poſtremo Apoplexia enecari.

Chirurgis interim nullam in oſſe fiſſuram animadvertentibus, ubi defuncti jam doloribus & vita caput aperio, curatius licuit contemplari quid intus latuerit mali: Detracta itaque cute ex capite ſtatim plurimum effluxit aquæ: Circa temporales arterias *hydatides repertæ quamplurimæ*, quarum pars, incraſſatis humoribus, atheromata, pars ſteatomata, & quædam etiam melicerides refe. ebant; quod mihi circa venas in hepate cæteraſque corporis partes ſæpius contigiſſe viſum eſt, ſed circa arterias, prætterquam in hoc puero, hactenus nunquam: Proſequens autem curioſius indagationem, in dextro oſſe temporum fiſſuram inveni exiguam: Diſſecto autem cranio nulla in meningibus ſeſe obtulit inflammatio, ſed aquæ tantillum in cerebro ſubſtantia plane flaccido: Nervi autem optici maxime labefactari debito craſſiorem induerat ſpiſſitudinem, & ita erant fragiles ut ad manuum contactum diſſolverentur. *Theod. Kerckringius Obſervat. Anatom. lxx.*

H*Ydatides repertæ plurimæ*] Efformatæ à lympha è vaſis propriis expreſſa & veſiculis excepta, quales in plurimis corporis partibus obſervatæ: Rarum vero circa arterias temporum emerſiſſe, cum venas tantum vaſa lymphatica ambire animadverſum ſit: Humoris autem illius in atheromata, ſteatomata concretionem in abdomine hydropicæ mulieris obſervavit *Barbette* Prax. l. 3. c. 4.

§. 7. Hafniæ 1627. prope Oenopolium repertus eſt horis veſpertinis *Radkerus Fauſt*, ſive lapidis angularis alliſu, ſive alia ratione contuſo mortuus: Nullum externum vulnus, neculum repentinæ mortis indicium comparuit, niſi quod ſupra ſuturam coronalem levis excoriatio cutis fuerit: Igitur Prætoris Urbani juſſu cadaver inſpiciunt aperiuntque Urbis Chirurgi.

Diſciſſa cute piloſa invenerunt fiſſuram ingentem à ſuperna ſuturæ coronalis parte ad dextrum Temporum os & oculos protenſam: Inter cutem capitis calvariamque copioſius ſanguis ad dextrum quoque oculum confluxerat. Calvaria diſſecta, in dextro latere incumbebat cerebro coagulatus cruor, à regione oculorum ad aurem uſque diffuſus, quo abſterſo, in conſpectum venit Fractura oſſis Temporum, longitudine articuli unius cum dimidio, & duos digitos transverſos lata: Os Temporum in quatuor partes erat diviſum cerebroque impactum venas jugulares internas læſerat, unde ſanguis ille in cerebro ſtagnans, & copioſe per os nareſque

cada-

cadaveris effusus emanarat. Cur periculosa sint Ossis Temporum vulnera, videndi *Hipp.* lib. de vuln. cap. *Arantius* in comm. *Pavius* ib. aliique. *Bartholinus cent.* 5. *histor.* 5.

§. 8. Quidam eum baculo ad sinistram capitis partem supra aurem percussus, non existimabatur insigniter læsus, nam cutis integra nullam læsionis notam ostendebat, osse interim petroso, quod subest fisso, ac secundum latitudinem magnam rimam habente: Huic mox supervenit *Sopor*, non tam profundus tamen quin interpellatus facile excitari potuerit: Excitatus vero facile iterum oculis conclusis in soporem relapsus est, donec tandem post dies 14. gravem soporem, à quo excitari non potuit; mors sequeretur: Decubitus toto tempore erat supinus, urina & alvus raro reddebantur, tandem etiam citra sensum profluebant; *lenta* admodum, sed nunquam remittens *febricula* aderat.

Capite hujus post mortem aperto, reperta est durior cerebri membrana s: b osse petroso, sanguine omnino suffusa, purulento etiam circa cerebrum humore consistente. *Dodonæus medic. Observ.* 1.

Concussum fuisse cerebrum aperto capite satis apparuit, quanquam & hoc ex ipsa ossis petrosi insigni rima satis manifestum: Neque enim tam violentus ictus absque cerebri concussione fieri potuit: Cur autem non statim mutus factus fuit? Quibus enim cerebrum aliqua *ex parte concussum fuerit, necesse est statim mutos fieri* aph. 60. 7. Sed hic aphor. non de quavis cerebri concussione, sed de violentissima tantum, veluti cum cerebrum concuti contingit, ob casum aliquem totius corporis violentum ex locis altioribus factum: jacent enim tunc eodem quo apoplectici modo, absque sensu & motu: Cum vero minus est violenta concussio, non statim muti redduntur, sed tardius & aliquot dies post demum, velut percusso huic contigit, tum & illi de quo *Hippocr.* 5. Epid. *Qui capite, ait, percussus est à Macedone, corru. t. tertia die voce destitutus erat, anxietas*, febris tenuis, *pulsus non valde in temporibus, nihil omnino audiebat, neque sapiebat, non quietus, sed quarta movebatur, humiditas circa frontem, & sub nasum, & usque ad mentum, & mortuus est*: Veluti enim ad maximos & violentissimos casus omnia gravissima succedunt, ita minores molesta consequuntur accidentia, aut tardius superveniunt *Idem*.

Observatio III.

Vulnus capitis lethale, ob læsionem cranij & meningis duræ, unde collectio fieri in dextro ventriculo, puris in sinistro. 1. *Ob læsionem substantiæ cerebri, cujus portiones ante obitum extantes ablatæ sunt.* 2. *Ob pertusum tertium cerebri ventriculum.* 3. *Ob utramque meningem & ventriculos læsos.* 4. *Punctura ossis Frontis leth. ob meninges læsas, salvo cerebro.* 5 *Temporis, ob compressum cerebrum ab osse depresso.* 6. *Temporis dextri, ob læsionem duræ matris malè curatæ.* 7 *Bregmatis sinistri, ob sanguinem inter cranium & duram matrem effusum.* 8. *Verticis & musculi masseteris, ob læsum cerebrum cranium & meninges.* 9. *Fontis juxta supercilium, ob membranarum phlegmonem & sanguinis per cerebri anfractus diffusionem.* 10. *Temporis dextri à sauciis vasis intra cranium.* 11. *Temporis dextri, ob sanguinem circa musculum effusum, os subditum perforatum, congestionem sanguinis inter cranium & meningem, inter utramque & in ipsa cerebri substantia, cujus duo fragmenta educta.* 12. *Frontis infra orbitam oculi, ob læsionem ossis cribrosi, dextri cerebri ventriculi, & sanguinis ad basin usque ac cerebellum effusionem* 13.

§. 1. Henricus N. gladio in capite vulneratus fuit: Chirurgus hoc vulnus flocci fecit, dicendo esse tantum vulnus simplex nec cranium læsum, quod etiam intra 14. dies consolidavit, & ita ejus negligentia factum quod Henricus tandem septima hebdomade à vulneratione, postquam aliquoties vulnus recruduit, fuerit mortuus.

Sed separata cute deprehensum quod non solum vulnus cæsim factum cranium, & quidem os syncipitis sinistrum, prope angulum quem facit sutura coronalis cum sagittali, penetraverit, existente in cranio foramine crassitie pisi, longiusculum tamen: Aperto porro cranio, & dura mater ipsumque cerebrum læsum, apparente in margine vulneris corruptione ac putredine: In dextro cerebri ventriculo eximia quantitas materiæ serosæ: sinister autem cerebri ventriculus anterior plenus erat succosæ & purulentæ materiæ, ita ut vix tria cochlearia eam ceperint: *Paulus Ammanus Medicinæ criticæ casu xciij. Sequitur Responsum Facultatis Medicæ Lipsiensis.*

Ad 1. Quæstionem, *An capitis vulnera, ex doctrina Hippocr. qui nullum capitis vulnus contemnendum esse scribit, per se lethalia & maxime periculosa sint?* Respondemus, Quod quidem in genere omnia capitis vulnera, etiamsi cranium modo superficialiter sit læsum, non sine periculo sint, præprimis circa suturas: Attamen non omnia capitis vulnera per se, simpliciter & absolute esse lethalia, dum magna est differentia inter vulnera lethalia & inter periculosa: sed experientia monstrat, quod non tantum cranij vulnera, verum etiam meningum, quin ipsius cerebri, præsertim ratione corticis ejusdem, feliciter fuerint curata, si tam à parte patientis quam Chirurgi nihil intermissum.

Ad 2. *An vulnera capitis, ubi cranium quidem læsum, vulnus autem ex negligentia nimis cito consolidatum, vulneratus etiam usque in vij. hebdomadam vixit, & iterum munia sua obivit, pro lethalibus habenda?* Rþ. Quia vulnera cranij ex incuria, vel negligentia, nimis cito consolidantur, & ita puru

len

lentæ materiæ exitus intercipitur, hoc non tam violentæ læsionis, quam errori à Chirurgo commisso imputandum. Et propterea vulnera talia pro simpliciter lethalibus non reputanda.

A 3. *An vulnera cerebri in, & per se sint lethalia?* R. Non omnia vulnera cerebri, sed tantum illa simpliciter sunt lethalia, quæ medullam ejus penetrant: quæ autem solum corticem cerebri lædunt, sunt quidem satis periculosa, absolute tamen lethalibus semper non annumeranda.

Ad 4. *Annon in vulneribus capitis & cranij, quæ ex incuria nimis cito consolidantur, multum serosæ ac purulenta materia retineatur, cujus acrimonia cerebrum corrodatur, & patiens postmodum necessario moriatur?* R. Non negandum quod purulenta & serosa materia retenta, tantum acrimoniam tractu temporis contrahat, quæ non tantum cerebri substantiam, alias mollem & spongiosam, verum etiam ipsum cranium corrodat; inde necessario varia & periculosa symptomata, nisi evacuentur tempestive, subsequuntur: Ideo ob has causas omnes causa mortis in vulnerato Henrico tibi minime imputari potest &c.

§ 2. Notabile exemplum nobis Ultrajecti occurrit mense Januario anni 1670. in ancilla Dom. *Solingen* Medici & urbis Poliatri, cui gravis lapis (ad minimum ponderis 30. librarum) è summitate domus cecidit in superiorem dextram capitis partem, cum magna ossium bregmatis & frontis, circa suturam coronalem diffractione ac depressione, cerebrique læsione: quod cerebrum, biduo post 14. fractorum ossium exemptionem, meningibus ad hoc intactum, sursum è lato vulnere epullulare incepit, idque paulatim tanta altitudine, ut primo columbini, postea gallinacei, denique anserini ovi magnitudine extra craniũ extaret, eaq; protuberãtiæ parte magno cum fœtore sponte separata, rursus de novo repullulavit, & sic diversis vicibus aliquæ putridæ, partes sponte deciderunt, ita ut durante curatione substantiæ cerebri putridi quantitas ad pugni magnitudinẽ separata fuerit, ægra tamen in illo statu vixit usque ad xxxvj. diem, scil. ad x. mensis Februarij, quo mortua est: Eoque toto tempore in vita ipsi mens constitit, actionesque animales principes bene peragebantur, etsi durante curatione sinistri totius lateris (in quod lapis non deciderat) continua paralysi ab ipso principio detineretur, & bis terve convulsionibus ac singultu corriperetur.

Post mortem ablato cranio, in dextra cerebri parte magna cavitas inventa fuit (propter substantię cerebri partem putredine separatam ac per vulnus expulsam) sese cum putredine extendens per ejusdem lateris ventriculum superiorem; simulque à latere ventriculum tertium, seu medium transiens, usque ad os sphœnoideum: *De Diemerbroeck Anatomiæ lib. 3. cap. 5.*

Hic memorandus casus docet quam dubia sint illa omnia quæ de principum facultatum animalium sedibus aut distinctis, aut toti cerebro æqualiter adscriptis, vulgo traduntur: Cum in hac ægra vita mentisque illæsæ actiones usque ad xxxvj. diem perstiterint, hasque neque magna cerebri putredo, neque substantiæ ejusdem ad pugni magnitudinem ablatio impediverit. *Idem.*

§. 3 Quidam antea bis in capite vulneratus, quo loco sagittalis coronali jungitur, bis trepanum passus & curatus, poculo feritur in capite, illo ipso in loco qui inter duo trepana medius erat: Vocatur Chirurgus audacissimus & imperitissimus, quique factis suis testaretur verissime scripsisse *Hippocr.* lib de Lege: *Imperitia malus est thesaurus malaque opes reconditæ, securitatis animi & lætitiæ expers, timiditatis nutrix*: Ille, ut erat amantissimus poculorum & magnus helluo, apposito ovi albumine, bolo & stupis, biduo læsum non videt: Interim læsus, utroque brachio cruribusque captus, voce etiam amissa, mortuo simillimus jacebat; Vocor rus sesquihora Leodio dissitum: Viso læso, Chirurgum accersendum curo, quo nusquam invento, à fabro ferrario instrumenta quæ habet Chirurgica peto, quibus cum post ablationem ficcissimarum stuparum os depressum levassem (quo depresso, ut scribit *Galenus* libro primo, de plac. *Hippocr.* & *Plat.* gravissima sequuntur incommoda, corpusque universum sensu motuque, spiritu & voce protinus spoliatur) statim vocem membrorumque usum recuperavit, atque in lecto sedit: me digresso, monitisque adstantibus quid vellem Chirurgum facere, ille reversus os à me nullo conatu ablatum, nec enim adhærebat, reposuit eademque quæ prius imposuit, sequutis quæ præcesserant symptomatis: iterum vocatus, eodem quo prius successu eadem facio: cæterum os mecum defero: Ille nullo negotio os istud, quasi hoc ad curam quicquam faceret se conferruminaturum rusticis pollicetur: Veniunt ad me qui os repetant, reddo, Ille cranio rursum aptat & nescio quomodo hominem occidit.

Biduo post accersor à Magistratu loci, cadaver visitaturus: Invenio sub osse foraminulum, quod dura piaque matre transitis, in os basilare desinebat; præsentiqus alijs Chirurgis quæ præcesserant narro (nam qui curaverat non comparebat) fatentibus omnibus nonnisi tenuissimo specillo vulnusculum illud pridie mortis quam tertium transibat ventriculum cerebri inferri potuisse: verisimile censui ipsum, ut semper erat, ebrium, specillo ita miserum jugulasse dum os se posse reponere stultè credit & stolide credit. H. *ab Heers Observ. med.* 22.

§. §. Nob.

§. 5. Nob. quidam Francofurti nocte illuni & tempesta, per plateas divagatus in vigiles urbis incidit, à quibus in osse sinistro capitis ad suturam coronalem bipenni acuta punctim, In hypochondrio autem dextro vulneratus, illicò concidit aphonos, die tertio superveniente Epilepsia forti & convulsionibus exspiravit.

Aperto cranio, valde profundum vulnus, & utramque meningem, ipsosque cerebri ventriculos penetrans, adeoque angustum, ut sanguis, cujus magna copia ad basin cerebri defluxerat, nullo modo evacuari posset, repertum. *B. Timæus Responsion. medic. 19.*

Sanguis cujus magna copia ad basin] Sanguis corruptus putrescensque si in nervosum genus feratur, Convulsiones excitare potest: Sicuti ex ictu capitis Calvariam penetrante, nondum tamen cerebri substantiam dividente, (unde apoplexia potius sequeretur) sed cerebri meninges duntaxat vulnerante, quandoque accidit; effuso tunc sanguine retentoque sub calvaria, qui putrescens maligna qualitate cerebri membranas inficit; quorum consensu, tum quod subdens nervorum principium è cerebri basi prodnctum occupet afficiatque, convulsiones quæ capitis vulnera sequuntur, parit. *Platerus prax. lib. 1. cap. 2.*

Utramque meningem penetrant, &c.] Signa læsionis panniculorum sunt hæc, fit dolor notabilis capitis fixus, & intra caput, & dolent oculi, & simul cum percussione, vel parum post venit talis dolor, & natura doloris est quod sit pungitivus, & fixus, & accidit vomitus choleræ, quia illa est magis mobilis, & hoc accidit per compassionem stomachi ad cerebrum per illos notabiles nervos descendentes, teste *Galeno* 3. de locis capite septimo, Et interdum fit colica ob eandem causam, & universalis intestinorum dolor, quia omnia intestina sensum habent à nervis prædictis, Et appetitus dejectio, & digestivæ & expulsivæ debilitas, & omnium virtutum simul, ob eandem causam, & oculorum rubedo, tunicæ enim oculorum ortum habent à panniculis cerebri; Et venit febris ex dolore, quæ est ephemera ex agitatione spirituum animalium in cerebro, maxime si læsio est notabilis, & quod subitò accidat febris; potest tamen evenire & putrida febris; sed non ita subito, ex putrefactione alicujus materiæ, vel in venis vel extra venas, in capite & alibi: Et pustulæ in facie accidunt ex humoribus ad eam elevatis, & sanguis ab auribus à palato & à naso fluit, & etiam interdum exit sanguis è partibus sub osse contentis, ab aliqua vena in panniculis læsa, & apparet nigredo linguæ, & etiam singultus, quod pessimum signum: Quæ accidentia sunt majora vel minora pro magnitudine vel parvitate læsionis, & etiam secundum panniculum, quia majora sunt accidentia læsa pia matre quàm dura, ad secundum locum læsionis, quia si læduntur isti panniculi in loco in quo sunt notabiles venæ in panniculis (quod difficile est aliter fieri, maxime in pia matre) à venis illis exit sanguis qui putrefit & facit sæva accidentia: Et etiam raro læditur pia mater quin lædatur cerebri medulla, ideo sequuntur apoplexia, destructio vocis & rationis, quia læsa pia matre læditur totum cerebrum: Nam pia mater pro majori parte fit ab arteriis & venis, per quas arterias deferuntur spiritus vitales in reti mirabili præparati, ibi facti animales: Et hæc pia mater non solum tegit cerebrum extra & illud nutrit, sed etiam intra ventres ejus ingreditur, & per orificia arteriarum ejus ingreditur spiritus prædictus ventres cerebri: hac de causa accidit destructio rationis & scotomia: Et accidit in istis vulneribus tremor & rigor, quia contrahitur in se cerebrum, fugiens & expellens nocivum: Et ex eadem causa fit spasmus non proportionatus ad materiam; & uterque spasmus potest in brevi tempore supervenire; & ita etiam fit paralysis & tortura, & stupor membrorum à materia transmissa ad illas partes: Apoplexia à materia oppilante ventres cerebri, Et syncope ex compassione cordis, cor enim compatitur cerebro, & è contra: Hæc omnia signa veniunt subito, vel quasi, si panniculi sint læsi, ut supra: Si vero illi panniculi essent contusi inter commissuras exeuntes, quia dura mater est ibi, talia accidentia sunt debilia, & veniunt ad notabile tempus, tardius & citius pro magna vel parva læsione, pro corporum munditie vel immunditie, fortitudine vel debilitate, pro tempore anni, regione, ætate, regimine in sex rebus non naturalibus, & modo curæ adhibitæ: Sed accidentia quæ sequuntur ad prædictam contusionem inter commissuras, non sunt per contusionem tantum, sed sunt etiam per putrefactionem panniculi læsi, vel quod aliunde transmissa est illuc materia, quæ non regulata à natura putrefit, & per modum continui se ipsam augmentat, quia quod tangitur à putrido, putrefit, & cum venit ad certam quantitatem determinatam, incipit febris & alia accidentia, & tandem sequitur mors nisi cito succurratur, & quamvis etiam tunc succurrere sit difficile, & dato etiam quod res à principio esset nota, & esset talis ut supra, sed tanto plus est difficilis quantum est occulta sensibus, & non cognoscitur hoc, nisi jam facta sanie in loco, à principio enim est occulta, & nescit Medicus quid agere, nec ubi agere debet quia ægritudinem & locum ignorat: & talis species læsionis est inter alias mala, & difficillima ad cognoscendum: Adsunt etiam vigiliæ, & angustatur æger & est totus prostratus: Interdum tanta est panniculorum læsio ut certificetur visu & tactu. *Berengarius cap. 3.*

§. 5. Hafniæ 1658. novitius Chirurgus gladio subtili per os frontis vulneratur, punctura per membranam duram & piam penetrante, vix cerebrum attingente, quod ex dissecto cadavere comparuit: Quarto tamen die sine ulla membranarum inflammatione è vivis excessit. *Th. Bartholinus histor. 70. cent 5.*

§. 6. Hoc anno 1671. mense Aprili, Uratislviæ, ancilla quædam servi cujusdam nimiam jocandi licentiam frænatura, cantharo parvo ligneo, quem forte sorditiem detergendo lavabat, *circa Tempora percutit*, qui scalas quidem descendit, in atrio tamen in terram concidit & exspirat.

Aperto capite, interius nulla certa vestigia mortis causæ inventa fuerunt, nisi quod os Temporis ex ictu aliquatenus versus anteriora incurvatum fuerit. *D. Philippus Iac. Sachs in miscell. Cur. anni 1671. Observ. 123.*

Circa tempora percutit] An musculus temporalis sit secandus multi dubitant? Negat *Marchetti* Observ. 15. quoties vulnus aut contusio fuerit cum fractura ossis: 1. Quod plerique sic vulnerati moriantur, ex *Hipp.* sententia, accedente propria illius experientia, qui observavit musculo temporali à quibusdam barbitonsoribus perperam secto, quarta die patientes convulsos obiisse. 2. Quod fracto osse sub ipso musculo, omnino lethale sit, ac proinde sectio hujusmodi sit supervacua: quod & idem sæpe vidit & publice demonstravit, in quibusdam solam rimam in osse subjecto musculo temporali repentinæ mortis causam fuisse, cum falso Apoplectici haberentur, sola præsente contusione, quæ nonnisi gravis, cum ossa subjecta frangit, & musculum ipsum, tum partes internas ipsius cerebri, unde certa mors: Quod si ex symptomatibus innotescant hæ læsiones, extra musculum, parte ejusdem decliviori, sectionem faciendam, ibique terebrationem administrandam vult, nec-non lato postmodum specillo deprimendam membranam ipsam, quo exitus puri pateat: atque si aliqua depressio adfuerit, vecte elevandam, & urgente quandoque necessitate, totum musculum quandoque transversim secandum, quamvis periculosa sit operatio: Ob solam musculi temporalis contusionem, inoffenso osse subjecto, feliciter institutam esse sectionem narrat *Cattierus* in juvene fœmina, quæ caput inclinans ex improviso in mensæ angulum impegit, & contusionem in dicto musculo sine vulnere experta est, quo ictu concidit in terram voce sensuque omnino destituta, succedente febri acuta, delirio, motibus convulsivis brachiorum & tibiarum, ad 4. diem perseverantibus, etsi pluries missus sanguis: In consilium vocatus D. *le Large*, peritissimus Chirurgus, cum *Cattiero* censuit ejusmodi symptomata ex dicti musculi contusione ejusque fibrarum dilaceratione, & pericranii hunc musculum involventis compressione esse orta: Dubii tamen erant an fractura ossis subesset, quare incisio secundum fibrarum ductum parva facta est, & paulo post febris cæteraque symptomata sedata sunt, exudante scil. sanie acri quæ partem sensu exquisitissimo præditam vellicabat.

§. 7. Memini Lipsiæ aliquando Facultatem Medicam convocari ob vulneratum quendam punctim circa os temporis, ita ut dura membrana simul læsa esset, *post aliquot vero septimanas* extinctum *convulsione partis læsæ, & paralysi partis oppositæ*, tanquam symptomatis consuetis præsentibus: imprimis gravitate quadam intolerabili circa oculum partis affectæ conjuncta.

Aperitur cranium, & punctura conciliata manifesto se prodit: Inter membranas autem & substantiam cerebri ingens copia puris, libræ civilis unius pondo, quæ & proculdubio causa curationem male administratam arguebat, quod statim suppressa puris via vulnus intempestive Chirurgus glutinaverat: absolvebatur itaque reus. *Ph. Salmuth cent.*1. *Observ* 17.

Post aliquot septimanas, &c.] Flaccescit latus oppositum, vel circa plagæ initium, vel aliquot diebus post, Siquidem contingit protinus ab inflicto vulnere, propelluntur humores à violentæ concussionis impetu ad loca quam remotissima, sive ad ventriculos cerebri, vel meatum spinali medullæ insculptum: quo delata penetrans hæc vis, adigit (ut cum Cassio loquar) fluidam hanc materiam potius ad partem oppositam quam plagæ vicinam: quo tamen, si quidem tenderet humor nervos resolutura, retrocederet necessario ad motus sui principium, & ad terminum à quo primum fuerat depulsus, cum contra motus violentus sequatur motorem, tendatque potius ulterius quam subsistat in propinquo: quod apparet in clandestina ossis oppositi fissura; At si nervi resolvantur aliquandiu post inflictum vulnus, verisimile est ab illata vi humores quidem fuisse agitatos, sed non exiisse ex parte affecta: verum illa paulatim incalescente, sive à putredine, sive à febre, credibile est eosdem illos humores denuo moveri, & ab exsuscitato hoc calore tandem quoque propelli ad partem oppositam, ceu locum maxime remotum à motus principio, & præcipue à latere dolente, unde hostem suum depelle re satagit natura. *Nic. Tulpius observat. l.*1. *c.*1.

Convulsione partis læsæ & Paralysi partis oppositæ] Capitis vulnus aliquando sequitur convulsio partis oppositæ, aliquando ejusdem paralysis: Quandoque convulsio in parte affecta & Paralysis in opposita: Posterioris hujus ratio hæc esse videtur, quod cum ad partem læsam fiat humorum & spirituum concursus, tum ratione doloris attrahentis, tum naturæ, præsidia sua eo ubertim transmittentis; his ex causis pars sana paralysin incurrit, defectu spirituum qui toti ad partem afflictam confluunt. Hæc autem convellitur, *ab iis spiritibus confertim ad eam irruentibus*: Cùm enim, docente *Platero* de funct. læsion. cap. 2. Spiritus animalis in nervis quoque contineatur æque ac in cerebro, cujus propagines sunt, si præterea cerebri parte læsa, iis turgida, amplior fiat & ἀθρόος ad nervos eorum confluxus, partem læsam inde convelli verisimile est: accedente maxime, juxta Excell. *Willis*, copula elastica, sive vapore nitro sulphureo, qui spiritibus immistus eos in explosionem, potiusquam in fluxum aut irradiationem adigit, unde eorum contractio & motus anomalus partium in quas irrumpunt: Copulam autem eam elasticam suppeditat ichor & sanies ex parte vulnerata exsudans.

§. 8. Vinitor robusto & bene habito secundum naturam corpore, cum contentionem cum suæ sortis homine habuisset, incalescenteque ira ligone hostem impeteret, alter jacto lapide incussit contusum in capite vulnus, secundum os bregmatis, parte sinistra, accepto vulnere: concidit æger & sine sensu stupidus aliquandiu manens, exsuscitatus resurgit, in ædesque deductus, accersito Chirurgo, optime tractatur: Quum dies aliquot sine verendis symptomatis constaret æger, præter dolorem, quem tamen ingentem ex vulnere percipere se ajebat, existimatum est vulnus lethale non esse, imo nec periculosum: Tandem quum post 7. augeri febris dolorque cœpisset, & æger per noctem aliena loqui, contrahique manus digiti viderentur, Medicum accersiri volunt: Ego vocatus, vulnus intueor, vulnerati faciem, aspectum, verba attendo: video hominem balbutientem, & gravate atque aliena loquentem; con-

contractisque manuum digitis atque convulsis brachia attollere non posse cerno, sed veluti resoluta jacere: Tum his spectatis lethalibus signis, in præcipiti rem laborantis esse denuntio, ac brevi ægrum moriturum; quumque interea audirem missum esse per initia sanguinem, purgationem autem non adhitam, quam in capitis vulneribus plurimum valere docent *Hipp. & Gal.* constarentque adhuc satis vires, purgans præscribo, quod feliciter, & sine molestia operatum est: perstant nihilo secius symptomata illa gravia, resolutio convulsioni juncta, atque delirium, quibus pro ratione mederi studeo: Sed nihil proficientibus omnibus, æger in deterius lapsus obiit die XIV. ab accepto vulnere.

Dissecari cadaver sui jussere: E regione vulneris, *inter cranium & duram meningem*, sat multa puris copia inventa est, membranaque ipsa prætumida & decolorata, qua parte vulnus insederat, etsi nulla tamen in cranio subesset fractura scissurave aliqua, sed sola ex ictu concussio: unde factum est ut ictus violentia & contusione venulæ pericranii, sanguinem fundentes & ruptæ, saniei genitæ materiam præbuerint. *Valleriola lib. 3. Observat.* 8.

I*Nter cranium & duram meningem, &c.*] Quomodo ad meningas usque sanies penetrarit, quum nulla esset in osse fractura aut rima, mirum potest videri: Sed mirari desinemus si intellexerimus conspirabile esse universum corpus, & ab ictus violentia incusso in caput lapide gravi, non solùm externas partes capitis, sed & internas quoque per consensum atque viciniam affici: Neque enim solum censendum venulas, quæ in pericranio sunt, ecchymosin facere in hujusmodi capitis contusionibus, sed & eas quæ intra cranium duram meningem vestiunt: quod dura meninx pericranio alligata sit, & ab ea per suturas pericranii ortus sit: Itaque quum ab ictu concussæ & ruptæ duræ meningis venulæ fuerint, ab illis saniem prodiisse; quæ dissecto cadavere intra cranium reperta est verisimile est: ut verissimum sit quod ab *Hipp.* lib. de cap. vulner. dictum est, vulnera capitis etiam exigua non vacare periculo, &c. *Idem ibidem.*

§. 9. *Elso Amsonius*, Frisius, studiosus, in seditione populari quatuor vulneribus saucius, uno in vertice, altero in musculo massetere sinistro, utroque calvam penetrante; tertio in dextra frontis parte: quarto in manu sinistra: Is sexto vulneris accepti die Epilepsiam ter patiebatur, die vero nono, gravem capitis dolorem, cum vigiliis, febri continua, delirio & siti questus (quamvis horum quædam largiori veteris cerevisiæ potui propter sitim & febrem, alia deficiente causa, adscribi posse videbantur) tandem 15. morbi die exspiravit.

Postridie mortis caput examinatum est, Inventumque vulnus temporis sinistri penetrasse & cranium & utramque menyngem, in ipsum cerebri substantiam, ad duorum pollicum altitudinem una divisione, & altera ipsi proxima, unicum modo pollicem profunda: Os autem cranii fissuram, imo rupturam verius habebat, quæ ab ipso vulnere (quod latitudine pollicis in massetere supra autem eminebat) & per transversum digito supra suturæ lambdoidis initium usque ad aurem sinistram ferebatur: Sub cute, passim in occipite, & in tempore dextro, & frontem versus, contusiones, cum sanguine coagulato interfuso: sicut etiam inter calvam, potissimum circa verticem, & lambdoidis initium ex sanguine grumoso macula ossi inhærens, mediæque palmæ latitudinem æquans visebatur. H. *Smetius miscell l.* 10. *p.* 560.

§. 10. *Claudius Finalis* (de quo tit. de Soporosis affectibus) lapide ictus supra supercilium sinistrum, ubi excitatum vulnus contusum, tertio die extinguitur. Sublato cranii fornice in conspectum venit dura meninx livida & nigricans: Pia semiputris & fœtida, cum insigni sanguinis extravasati, & in grumos concreti, tum anfractibus, tum in ventriculis copia &c.

§. 11. Si sclopetorum globuli, vel aliud quodcunque telorum genus profundiora cerebri perrumpat, nullus mortalium evadere mortem poterit, Cujus rei fidem mihi fecit Illustr. ac Fortissimus Heros *Henr. Ludov. Maximilianus Comes in Pappenheim*, &c. Cui anno 1633. 27. Jun. in obsidione arcis Altæ Stofflæ, tempus dextrum sclopeti globulo, in parte elatiore transfixum fuit, globulo in sinistro latere profundiora cerebri petente, unde omni sensu & motu privatus concidit, ac paulo post anno ætatis 23. expiravit: Eo conditurae causa eviscerato, nihil fere sanguinis in cava descendente & arteria aorta reperi. *I. Iacobus Wepferus Dissertat. de Apopl. p.* 228. & 345.

P*Rofundiora cerebri perrumpat, &c.*] Mirabilis est capitis vulneratio quam recenset *Valleriola* Observ. l. 4. observ. 10. de milite, qui æneі tormenti globulum excepit in tempore sinistro, eo paulo altius egrediente, ex opposito latere, distracto & dilacerato utrinque cranio, qui citra apoplectica symptomata miraculo integre curatus fuit, nisi quod surdaster & cœcus mansent: Existimat equidem *Valleriola* nec cerebri membranas nec cerebrum ipsum læsum fuisse, quod tamen nequaquam mihi probabile videtur, non enim duræ matris conditio similis est intestinorum constitutioni in abdomine, quæ non raro illæsa manent gladio vel sclopetorum globulis cavum abdominis penetrantibus: lubrica namque sunt, liberioraque armorum impetui cedere possunt: dura vero meninx pertinacissime cranio, maxime autem circa suturam sagittalem validissimis fibris accreta est, adeo ut magno nixu cerebrum detegentibus avellenda sit: unde globulo petita, vel centies rupta fuisset, imprimis quia globulo à sinistro tempore ad oppositum transeundum fuit: Non minus à verosimili abest surditatis & cœcitatis causa quam ibidem addit, scilicet ab ictu, concusso cerebro, sanguinem in opticos & auditorios nervos incidisse & obstru-

ctionem peperisse, nam præterquam quod nulla in his nervis cavitas appareat, sanguis in profundioribus cerebri partibus, unde hi nervi exoriuntur, citra gravissima symptomata, quorum tamen nulla mentio ab ipso fit, effusus nunquam fuisset, imo vix ulla arte curari potuisset: Non minus admirandum est vulnus Nob. Poloni juvenis & boni corporis habitus, qui telo ictus infra temporum ossa, versus prominentiam ossium jugularium utrinsque lateris, rectà ad Regis tentorium perrexit, ubi ab equo prosiliens se Regi ostentavit, telum adhuc ita artificiose quasi & æqualiter per medium capitis infixum gerens, ut nulla pars illius magis aut minus ex uno aut altero latere prominerет, ac præter febrem symptomaticam vix alia graviora, quam quæ vulneratos communiter comitari solent, passus est symptomata, eaproprer solis Chirurgis cura commissa fuit, qui motum ab una statione ad alteram exercitum commodè sequi valuit: Ex his exemplis elucescit citra apoplexiam, aut aliam graviorum symptomatum colluviem, non solum intra cranium & duram matrem, sed & intra hanc & tennem, quin etiam in ipsam cerebri substantiam, modo non quoque in ventriculos anteriores, innoxie sanguinem effusum fuisse: Verum merito hæc inter monstra recensenda sunt, Quotusquisque enim mortem, vulnere cerebrum penetrante evadet? si quid in re obscura divinare licet, minutiora tantum vasa tum à globulo tum à telo læsa, minusque sanguinis profusum fuisse existimo: Præterea utrinque sanguini exitus patuit, qui alias gravius capite contuso, magno ægri commodo non raro trepano parandus est: Denique in ambobus his admirandis capitis vulneribus, nec telum nec globulus æneus nobiliorem cerebri partem, medullosam scilicet profundiorem substantiam, ubi spiritus generantur, & unde in nervos derivantur, attigerunt: quæ si sauciata fuisset, proculdubio de utriusque vita actum fuisset cum supernarum cerebri partium vulnera haud adeo, experientia teste, incurabilia sint: Quæ luculentius confirmat *V. Coster* Miscell. Observ. Anatom. & Chirurg. p. 122. his verbis, *Quod summa admiratione dignum existit, brutorum viventium cerebra detexi, vulneravi, & intactis nervis eorumdemque principio, & ventriculis mediis illæsis, exemi; at nullum vel vocis, vel respirationis, vel sensus, vel motus offensionis signum in iis deprehendi: Aves absque cerebro a iquandiu vivunt, ut quilibet in gallinis vel pullis gallinaceis, si rostrum superius cum dimidia capitis parte abciderit, cerebrique majorem exemerit partem, experiri potest.* Visus autem & auditus in Nob. Polono illæsi mansere, secus ac in milite apud *Vallerivlam* factum est, quoniam telum Tartaricum, globulo acutius, duram meningem citius perfodit, minusque hanc membranam extendit vel concussit, unde etiam nervi optici & auditorii nec abrupti nec loco moti fuerunt, quorum alterutrum vel utrumque in milite factum suspicor: Quod si vero globuli vel telum quodcunque profundiora cerebri perrumpat, nemo evadere potest. *Idem ibidem.*

Nihil fere sanguinis, &c.] Illustr. Comitis fatum fidem facit non solum alibi saucio vase sanguifero insigniote, verum etiam intra cranium lacerato maximum sanguinis proventum perdi, quamvis mole quibusdam vasis in medio & imo ventre atque artubus impares sint, si sinus & carotides juxta infundibulum excipiantur; atque totam cranii cavitatem oppleri posse, nisi vulneris amplitudo cumulationem impediat: nam cava descendens ut aorta vacuæ, plurimum cruoris statim post ictum emanasse docent; Ejus effluvium promovit quod rheda statim post illatum vulnus per loca aspera vehebatur; unde forte vasa majora magis sanguine exhausta visa sunt quam alias observatur. *Idem p. 346.*

§. 12. Vetula quædam Furiarum non postrema consuevit maritum sæpius egregie verberibus dedolare, quod plerumque patienter pertulit: Mense Julio 1673. cum nescio quas sordes scopis abstergeret, indignabunda uxor accurrit ac verbera intentavit, verum patientia tandem aliquando in furorem versa, à Marito scopis in tempore dextro fortiter percutitur, adeo ut dissolutis ac avolantibus scopis, acuminata scopisque infixa baculi pars tempus transiret: sanguine largissime ex vulnere emananre, à vicina amice monita ut illius curam gereret, verum renuit, mire in virum conviciis debacchata est, ac se jugulum propediem ipsi fracturam minabatur: In cœna irarum plena cibos devoravit ac potu se ingurgitavit; mox tamen foco assidens omnia assumpta evomuit, postea lectum petiit, surrectura nescio quam ob causam humi cecidit, & juxta lectum mane mortua inventa fuit.

Ex Illustr. Supremi Dicasterii Hassiaci mandato, Excell. D. Combachius cum Chirurgo vulgus contemplatus est, invenitque vulnus primo aspectu exiguum & quòd tegeretur apice minimi digiti, verum indito vulneri stylo deprehenderunt baculi acumen altius penetrasse: cujus rei maritus conscius factus, mox fuga sibi consuluit: detracta cute circa musculum temporalem omnia sanguine suffusa erant: Remoto musculo temporali, in osse foramen rotundum, ac si sclopeti manuarii globulo pertusum & efformatum fuisset, occurrit: Ablato cranio, inter illud & duram meningem, item inter utramque meningem, imo in ipsa substantia cerebri plurimum cruoris inventum fuit, Ex substantia quoque cerebri duo fragmenta à baculo avulsa extraxerunt: Quibus rite expensis merito Vulnus lethale judicarunt. *Observatio Excell. & Clar. Dom. D. Ludovici Combachii, Ludovici Filii, aulæ Hassiacæ Medici, communicata Excell. D. Wepfero; quæ est hist. 12. Exerc. de Apoplexia.*

VUlnus vetulæ isti illatum gravissimum omnino reputandum, quo arteriæ temporalis ramuli sauciati fuerunt, ut ex larga hæmorrhagia statim evenien te patet; musculus item temporalis, os, meninges ambæ, cerebrum ipsum cum arteriarum ramis anfractus intercurrentibus pertundebantur & lacerebantur, non tantum spirituum animalium deliquium peperit, quin diu post acceptum vulnus plures actiones animales adhuc perficere potuerit, & ceu extra periculi aleam posita secure suis manibus indulserit; nam facinus mariti ante hunc diem insolitum phantasiæ obversans, adeo Irascibilem vim commoverat, ut sopito omni rationis imperio propriam valetudinem negligeret, in memoria convitiorum & criminationum ideas divite proventu fide recoditas concitaret, illas plenis faucibus emoveret, rabidæ instar ultrices manus

manus viro illatura, hinc inde oberraret, cibos ira præcordiis ferventibus voraret, potum intemperanter ingurgitaret, omnimoque se verbis & gestibus ostentaret qualem se antehac ad iram concita sæpius furibunda præstitit.

Omnia assumpta evomuit] Capitis contusionibus fortioribus, imprimis si vas aliquod sanguiferum intus rumpatur, aut cranium findatur, ejusque ut & cerebri vulneribus Vomitum accidere frequenter observatur, aliquando primo statim die & paulo post vim illatam, aliquando demum post diem unum vel alterum elapsum: *Hippocr. l.6.* aph 50. cerebro vulnerato necessario bilis vomitum supervenire tradit, quod tamen non omnibus nec statim primo die contingere commentatores tradunt, quosdam enim alias ad vomitum minime proclives non vomere; alios vel assumpta solum, vel pituitam vel bilem multo sero dilutam, idque demum quarto, aut tardius vomitu rejicere scribunt. Anus ista, quæcunque iratum plena post inflictum vulnus devoravit & ingurgitavit, brevi rursus evomuit: forte bilis vomitus non emansisset, nisi vitæ filum præpropere abruptum fuisset, quoniam illa abundasse testantur animi motus vehementiores, ad quos proclivior erat & à quibus propemodum continue agitabatur: Causa vomitus istius adscribitur consensui ventriculi cum cerebro per nervos insignes, non solum orificia illius ambientes, sed etiam per universam ejus struem diffusos, tunicis immersos, ac cum earum fibris coalitos & pene concretos: Sed cur noxa quam cerebrum ejusque meninges in his capitis affectibus experiuntur, prius in ventriculum redundet quàm in alias partes medii & imi ventris, quæ nervis æquè luculenter dotantur, & quædam eorum insuper nervorum principio propiores sunt? non sine causa ambigitur. Apud anum istam cita ventriculi inversio vulneri superveniens adscribi posset nimiæ ejus oppletioni, & cibo & potu & post ictum factæ, à qua ventriculus ob hæmorrhagiam prægressam debilitatus magis aggravabatur, ejus nervi ad contentorum amplexum tortius cogebantur, & cerebrum in subsidium accersentes vehementius alias noxa affectum, amplius irritabant, unde veluti excandescens hanc excretionem imperavit: Verum, quoniam non raro vacuo stomacho graviter capite læsi vomunt, nodus his minime solvitur, a que omnino consensus cerebri cum ventriculo major quam cum aliis partibus fatendus erit, ob quam citius quam cum aliis compatitur, quamvis noxa gravius sollicitante cerebrum, nec cæteræ immunes permaneant, unde quoque singultus, convulsiones aliave symptomata tandem superveniunt: Intra cranium vomitus illecebræ, tum sanguis extravasatus exortum paris vagi attingens, tum potissimum segmenta cranii in tempore pertusi, tum baculi fragmenta cerebro ejusque meningibus infixa apud anum istam reputari possunt. *Wepferus ibidem.*

Recte vero censet Vir Excell. noxam in ventriculo potius illucescere ob eximium consensum, præsertim si cibo vel vitiosis humoribus tunc temporis turgeat. At cum eo inani vomitus bilis accidit, præcordiorum quoque spasmus & concussio incusanda venit, jecoris, ejusque vesiculæ ac pororum choledochorum, bilem primo in intestinum, hinc in ventriculum excutientium, ab æquali ramorum sexti paris, per eas regiones diffusorum, ἐρεθισμῷ.

Humi cecidit, &c.] Proculdubio apoplectica, quia obmutescens opem implorare nequit, atque invalescente sanguinis intra cranium effusione, cerebro sanguinis pauperiem majorem experiente, magisque subsidente, compressione accedente forti apoplexia exspiravit. *Idem ibidem.*

§. 13. Nuper Studiosus Jurium egregius, infra orbitam sinistri oculi, prope nasum, absque ulla læsione oculi à milite ense punctim vulneratus fuit Paulo post loquela & ratione privatus per horas 24. sed jactigans, tandem revera cum stertore Apoplecticus mortuus est.

Aperto à me cranio, vidi vulnus per orbitam oculi & os cribrosum propre cristam galli factum, dextro quoque cerebri ventriculo inflictum fuisse: ex quo etiam magnam portionem sanguinis atri, grumosi & fibrosi, ad crassitiem & longitudinem medii digiti extraxi: Basis cerebri & regio cerebelli copioso sanguine extravasato refertæ erant, præterquam quod tota cerebri moles quasi ab inflammatione etiam rubicunda apparerent. *Observatio Clar. D. D. Maximiliani Henrici Egermeieri Professoris Friburgensis, ad Exc. l. l Wepferum transmissa; quæ est histor. xi. Exercit. de Apoplexia.*

Ensis apud Juvenem istum per os maxillæ superioris secundum tenerrimum, & os cribriforme, ambo imperui non magno facile cedentia adactus, juxta cristam galli tranversam è sinistro latere ad dextrum ventriculum usque transiens, proculdubio sauciavit ramum anteriorem carotidis insignem. ad pennæ gallinaceæ magnitudini accedentem; item ramos anteriores, qui prope cristam galli junguntur, ac sursum reflexi pluribus anfractibus prospiciunt, nam ensis loca hæc attigit: præterea omnia usque adeo cruore suffusa erant, ut nonnisi insignia vasa sanguifera incisa fuisse necessum sit: denique præter meninges etiam substantiam ipsam cerebri anterius vulneravit, nam usque ad dextrum ventriculum penetravit.

Per horas 24. se jectigans] Jectigatio an convulsivus motus corporis fuerit, quo non raro alicubi nervoso genere graviter afflicto præ anxietate varie jactantur ægri, nullibique locum aut situm quieti aptum reperire possunt, non mihi certo constat: qualiscunque fuerit, animalis omnino dicendus erit, qui xxiv. horis quibus perduravit, à musculis spirituum animalium irradiatione cousque gaudentibus, ac molestiam quandam declinaturis perficiebatur: quoniam namque cerebellum & postica pars cerebri adhuc sufficienter per ramos arteriarum vertebralium & carotidis posticæ, forte etiam per quosdam anteriores irrorabantur, spiritus animales ad hos motus tantillo temporis perficiendos abunde produxerunt & suppeditare valuerunt. *Wepferus l. c. p. 361. & 364.*

Dextro quoque cerebri ventriculo inflictum fuisse] Signa læsionis cerebri sunt eadem quæ læsionis piæ matris, addito hoc quod exit medullaris cerebri substantia, quamvis sit possibile quod cerebrum sit læsum, maxime à re subtiliter perforante, vel à re incidente superficialiter, & diminute tamen, & non exeat aliqua pars medullæ cerebri, exit tamen in pluribus, & teneas hoc esse cerebrum si exit aliqua substantia alba quæ appareat medulla, quia non potest esse nisi cerebrum, & maxime si exit in primis diebus ante tempus generationis saniei, quia interdum aliqui dicunt cerebrum exire à vulnere, & est forte sanies. Non negamus quin & post notabile tempus, & etiam

tempore quo adest multa sanies, posse exire substantia cerebri, quia circa xiii. diem vidi ego exire substantiam cerebri, & etiam supervixit ille: Dico preterea quod hec signa à Doctoribus scripta habent veritatem in pluribus, tamen vidi ego læsionem in panniculis & etiam in cerebro, & non fuit febris, neque aliquod malum accidens: Prædicta signa sunt quando cerebrum læsum est à re incidente, contundente & perforante, cum manifesta cerebri & cranii læsione, & etiam cum occulta. *Berengarius cap.* 14.

Observatio IV.

Contusio capitis lethalis post trimestre, ob copiam puris supra meninges & cerebrum effusi. 1. *Ob cranii fracturam & depressionem.* 2. *Sincipitis, ob sequutum serosum abscessum, tertium ventriculum prementem.* 3. *Temporis sinistri, ob sanguinem effusum in cavitatem ossis sphænoidis.* 4. *Ob gentium in substantia cerebri abscessum.* 5. 6. *Ob sequutum abscessum in opposito latere.* 7. *Ob copiam puris inter utramque meningem collecti.* 8. *Ob inductam subdita cerebri parti putredinem, salvo cranio.* 9. *Ob sequutam cerebri substantiæ necrosin.* 10.

§. 1. Vulnera capitis non solum periculum minantur ad xl. usque diem, ut vulgo creditur, sed diutius quin etiam, cum sæpius observaverim quosdam vixisse ultra tres menses à vulnere inflicto. Quidam enim percussus solea equi ferrea mense Junio, cum maxima contusione capitis, absque tamen ullo horum symptomatum quæ in his vulneribus alioqui suboriuntur, Cuilicet secto loco contuso sanguis extra vasa effusus eductus sit; atque omnes partes contusæ expurgatæ medicamentis propriis, vulnere mensis spatio angustiori reddito, nunquam tamen id ad cicatricem deductum, aliqua portione puris continuo emanante, etsi læsio in osse nunquam apparuerit, nullúmque symptoma; Mense tamen Octobri oborta est *febris cum rigore* & vomitu; atque quarto die ab his symptomatibus obiit æger.

Aperto cranio, maxima copia puris inventa fuit supra membranam, & intra substantiam cerebri. *Marchetti Observ.* 15.

Febris cum rigore] *Nicolus* inquit quod Rigor in vulneribus capitis, sive cum sive sine fractura, & similiter in vulneribus nervorum nobilium eveniens, spasmum futurum prænuntiat & mortem: Nam rigor in his casibus causatur ex materia quæ fluxit à cerebro ad nervos, ubi & spasmum faciet & tandem sequitur mors: Nota tamen quod possit esse Rigor, nec sit signum mortis, quod fit ab alia causa quàm à solutione continui, nempe à sanie vel apostemate; possibile est enim ut sit febris continua vel interpolata in tali subjecto, & febris sit ægritudo, & non accidens ad prædicta & ab istis febribus causabitur rigor. Sed Rigor factus à vulnere in capite, stante læsione cerebri vel panniculorum, & stante sanie contenta sub osse, arguit virtutis debilitatem & consequenter mortem si perseverat. *Berengarius cap.* 13.

§. 2. *Franciscus Helm.* bene potus æstuante cœlo 23 Janu. 1655. lamina ferrea in osse sincipitis percussus, derepente quidem mutus factus, sensibus tamen & motu integris, adeo ut eo ipso, non minus ac postero & tertio die, in conclavi & atrio deambularet iracundus & mussitans, sæpiúsque manu elevata percussori quasi minitatus: Nocte diem IV. præcedente supervenere convulsiones & lipothymiæ, quibus paulo post est extinctus.

Plaga post mortem demum, à Chirurgo incisa cute & pericranio, aperta est, craniúmque depressum & fractum repertum. An meninges fuerint læsæ non liquet, cum cranium aperire Chirurgus neglexerit. *B. Timæus Respons. Med.* 12.

Quæsitum an contusio hæc & fractura cranii ex se & simpliciter pro lethali habenda fuerit? R. Contusiones & fracturas cranii periculosas quidem esse, sed non simpliciter et absolute lethales, nisi adeo vehementes sint ut vasa cerebri & circa cerebrum rumpantur, sanguisque ex iis ad principium nervorum effundatur: quod in præsenti casu non contigisse constat, quod neque per os, neque per nares aut aures sanguis effusus sit, nec sopor aut stupor sequutus: Aphonia quidem concussionem arguit, sed minus vehementem, cum sensus & motus integri permanserint. Inflammatio autem & convulsio, vera mortis causa, præcaveri potuissent ope congruorum remediorum, præsertim V. S. & apertionis cranii ejusdemque elevationis. Quibus accessit ira vehemens, aëris calidior constitutio & crapula, &c. *Idem ibidem.*

An meninges fuerint læsæ non liquet] Dubitatur in judicando an accidentia talia sint per solutionem continui in panniculis & cerebris, an per apostema, an per saniem contentam sub cranio, cum prædicta signa sint communia omnibus prædictis dispositionibus: Ut ergo removeantur tales dubitationes Medicus sit prudens & diligens in judicando, quia talia accidentia si veniunt subito, fiunt per læsionem panniculorum & cerebri, Et dicimus illa necessario esse ex illa causa, etiamsi veniant parum post. Et ultra hoc Medicus oculata fide videt notabilem fracturã, vel incisionem, vel perforationem, vel si non videt, certè considerata causa lædente, si fortis fuerit, judicabit illa accidentia sequi solutionem continui: Et quilibet est certus quod si talia accidentia veniunt subito, vel parum post, quod ibi non sit sanies aggregata, vel apostema, ergo fiunt per solutionem continui: Et ultra hoc veniunt accidentia fortia prædicta, & sunt subito in suo statu, & sic non contingit in accidentibus apostemarum nec saniei contentæ, quia in illis talia accidentia habent principium, augmentum & sua tempora longiora. Sed quia accidentia saniei & apostematum, maxime calidorum sunt similia, & etiam conveniunt in hoc quod non veniunt nisi ad tempus notabile, erit etiam dubium an sint per apostema

stema an per saniem? Pro quo dubio noto distinctionem accidentium prædictorum, & dico quod accidentia apostematis sunt majora quam saniei contentæ intra cranium, quia apostema est majoris nocumenti cerebro & panniculis quam sanies: Demum noscitur sanies, quia aliquid tenuis resudat à fissura cranij si qua sit, & cranium est male coloratum, maxime si sanies sit multa & malæ conditionis, Et si fissura sit angusta vel forte nulla. Interdum enim est multa sanies supra panniculum, laudabilis tamen, & non facit mala accidentia, sicut contingit in vulneribus & fracturis, in quibus magna ossis pars est amota, & panniculus est detectus, à quo sanies libere exit, & bene mundificatur & expurgatur, Sed sanies faciens prædicta accidentia est mali odoris. Sanies etiam laborum est mali modi, & majoris copiæ quam in apostemate, quia in apostemate labia sunt sicca & mali coloris, caput quoque est calidius in apostemate quam in sanie: Quando vero sanies est infra cranium, ipso non fracto, per venulam aliquam ruptam in panniculis, cranium est male coloratum, & æger sentit gravedinem in ea parte in qua est sanies, & interdum sanies exit per palatum, per nares & per aures: Præter alia signa considerentur causæ apostematis & saniei, ut an corpus fuerit plethoricum, qualiter regulatum, & cum quibus medicatum: Et inter omnia, si dubitat Medicus de sanie, debet aperire angustam fissuram, vel si non est fissura, debet cranium perforare & certificari an sit sanies, quia in omni fere ægritudine sunt signa dubia, ideo Medici sine mora debent talia facere. In istis tamen signis distinguendis magna est difficultas, & non agnoscuntur nisi ab experto, qui conjectura aliqua hoc cognoscat. *Berengarius cap. 9.*

§. 3 Maria N post contusionem syncipitis, per integrum annum de Vertigine querelas habuit, tandem Apoplexia fortissima subito obijt. Inspecto cerebro, in sinistro latere tumorem, humore limpidissimo plenum, magnitudinis ovi Gallinæ, qui tertium cerebri ventriculum ex parte compressit aspeximus. *Tit. de vertigine.*

§. 4 M P. impacto in sinistra tempora palo, graviter ictus concidit: Post obitum sinister sanguinis coagulati & nigri invenimus, qui lateralem ossis sphænoidis sinistri cavitatem adimplebat, &c. *Vide lib. 1. Tit. de Soporosis affectibus.*

§. 5. Fœminæ cujusdam caput graviter contusum fuit, delabente assere quo officina claudebatur: A Chirurgo quodam divisa fuit cutis & caro ad os usque & pericranium abrasum, una cum ossis substantia aliqua: Vulnus diu apertum relictum est, nec ulla ossis fracti indicia adetant; Cùmque os tandem abscederet, portio quædem ossis, quæ separabatur, vi quadam ablata fuit à Chirurgo, moxque sanguis ex osse resudans visus est: postea *febris acuta*, cujus antea expers erat, ipsum invasit, tandemque interijt.

Post mortem aperto capite, inventus fuit Abscessus in cerebri substantia, & membranæ ipsum involventes lividæ. *Isaacus Cattierus Observat. Medic. viii.*

§. 6. Procurator Nationis Germanicæ Patavij ex levi capitis Contusione, neglectis remedijs per imprudentiam, primo pedum brachiorúmque paralysi, moxqua maturo inde facto cessit.

In elevato vero cerebri systemate nullum alicujus momenti vitium, præter abscessum in opposito latere enatum apparuit. *Bartholinus Comm. in Padanchonem M. A. Severeni Exerc. I.*

§. 7. Quidam ex levi capitis contusione incidit in paralysim, post obijt. Illi repertus abscessus in opposito latere. *Vide lib. 1. Tit. de Paralysi.*

§. 8. Quendam vidi æstate, parte media bregmatis leviter vulneratum, cute tantummodo & pericranio læsis, absque ulla offensa cranij: hic patiens nullum passus est symptoma, neque morbi principio, neque die quarta, quem tamen septima invasit rigor insignis, cum concussione totius corporis, quod remisso frigore incalescere cœpit, prout contingere solet in Tertianis: Ego vero post intermissionem febris ipsum terebravi, licet nulla materia ex foramine effluxerit: Cum vero membrana utcunque humore difflueret, in illam infudi sanguinem palumbi, ex ala statim eductum, corroborando ipsius calori; qua tamen sequenti die nigrescente, applicui aquam vitæ ad XI. usque, tandem Balsamum nigrum occidentale, ægro tamen XIV. extincto.

Secto cranio, atque bene undique deterso & abluto, ac diligentissime ad Solem quaquaversum inspecto, nunquam potui in eo rimam aut aliam aliquam noxam videre: Verum secta membrana dura, sub vulnere, inter ipsam & piam, maximam puris copiam deprehendi, non sine admiratione, nullam fuisse rimam in osse, atque patientem *nullum passum esse symptoma* ad septimam usque, perinde ac si non fuisset vulneratus: ut propterea septima illud symptoma contigisse liceat conjicere, contusione facta in membranis & cerebro, cujus causa concrescat & putrescat, ideo copiosa materia purulenta supra cerebrum congesta fuit, ægro mortis causa. *Marchetti Obs. Medic. Chirurg. 14.*

Dubitare hic quis posset an secanda sit dura meninx, quo exitus pateat saniei supra piam & cerebrum collectæ: quod scilicet puncta dura membrana convulsionum certum immineat periculum, ac proinde mortis? Id tamen nullum censemus, factis duabus terebrationibus ossis, & patefacto usque adeo foramine ut longa sectio fieri possit supra duram membranam, & quidem hac ratione, quia

magna vulnera capitis, quæ non solum secant membranas, sed etiam cerebrum, sanantur: Quando igitur certo constat materiam inter utramque meningem collectam esse, tunc tuto possumus devenire ad hanc operationem, utcunque periculi non expertem, cum alioqui nullo adhibito remedio certa mors immineat, atque ex Celso, Præstet anceps remedium experiri quam nullum, impiumque sit relinquere ægrum remedijs destitutum, Quod *Glandorpio* feliciter cessit in Bremensi pugili.

Nullum passus est symptoma] Quam infidę sint ejusmodi capitis contusiones, & quam cautum deceat esse Medicum in præcavendo successu, ostendit *Pachequus*, apud *Riverium* observat. commun. 38. Puella, *inquit*, annos nata 20. lapide percutitur paulo supra frontem, non deserit consueta munia, sed post dies tres de dolore capitis obtuso conqueritur, somnolenta fit, febris exigua admodum, 17. die motus convulsivi apparent, 20. rupto abscessu & excreto è naribus virescente pure moritur. D. *Viventius* in posteriora cecidit, dies aliquot negotijs invigilat, post delirat, frigere se dicit, somnolentus fit, manum subinde capiti admovet, 11. die rupto abscessu ore excrevit materiam purulentam & statim mortuus est. *Nepos* meus à contusione capitis statim tristis factus est, de levi capitis dolore conqueritur: post mensem incidit in febrem continuam cum somnolentia & capitis dolore, surgebat subinde & clamabat, 7. die morbi excreto pure per nares statim obijt. A. *Bootius* cap. 1. de affectibus omissis, censet ejusmodi abscessus genitos esse inter cranium & duram meningem, *Vide lib. 1. cap. 1.*

Ipsum terebravi, &c.] Circa modioli usum observanda cautio quam affert *Marchetti* Observat. xv. scil. Eminentias rotundas undique circa vitream laminam, osse terebratione educto, esse signum manifestum aciem modioli non pervenisse ad membranam ipsam, neque perforationem fuisse causam mortis ipsi patienti: prout vice versa ijsdem non apparentibus, indicium esse membranę læsæ, ac proinde lethale, plurimis enim locis cranio adhæret.

§. 9. Anno 1636. Cæsarianus quidam miles à Suecico Equite costra duobus repetitis ictibus in capitis occipite ita mulctatus fuit, ut expugnatus humique prostratus semimortuus in xenodochium Ulmense fuerit deductus: Hic sine cruento vulnere, absque ulla cranij aut fissura, aut evidenti quapiam depressione, elapsis circiter novem septimanis, cum & expedite loqui & ingredi valeret, nullosque amplius ex contusione dolores sentiret, & recreandi animi gratia sæpiuscule obambulando genio suo indulgeret, de abitu cogitare cœpit. Verum dum proxima quavis data occasione certo sibi navigio discessum decrevisset, noctu salvus, ut quidem omnibus videbatur, somnum atque quietem capiens, subito in ipso sopore extinctus & mortuus est.

Cruciformi instituta cutis capitis sectione, pericranij ab osse separatione, & cranij in orbem facta dissectione: partiúmque omnium diligentissima inspectione, ne minima in cranio rimula, nec ullum etiam levissimæ depressionis vestigium animadversum, verum in percussæ partis subjecta cerebri substantia, non secus ac in putridis pomis usu venire solet, ad digiti crassitiem enormis, & ad ventriculos fere anteriores penetrans putredo, & aliqualis piæ matris corruptio inventa, reliqua cuncta illæsa apparuerunt. *Ioh. Georgius Greiselius in Miscell. curiosis anni* 1670.

ADmirationi fuit quod lędens illa vis, morbi & necis author, non proximas potius, sed interiores magis partes percutiendo læserit, quamvis experientia plurima talia observarit exempla. 2. Quomodo in cerebro temperati illi & pellucidi animales spiritus tam graviter turbari possint, ut & ipsi in momento quasi cerebri siderationem admittant, partibus exterioribus salvis, Et 3. quare putredo illa insignis in ipso cerebro suborta, & piæ matri communicata, nullos unquam partium internorum sensuum depravationem induxerint, sed ex improviso omnem sentiendi facultatem cum ipsa vita abstulerit: Hac igitur observatione Chirurgi notent ut nullas capitis percussiones, etiamsi partes cerebrum continentes illæsas invenerint, leves judicent: Nec percussis unquam indubitatam salutem promittant: nullósque ijs, in dieta præsertim, errores concedant, sed eos potius arte, caute & prudente diffidentia ita tractent, quo Sacræ artis vera lumina existant. *Phil. Salmuth. Cent. 1. Observat.* 12.

§. 10. Alteri vulnus illatum in superiore capitis sinistra parte, cum instrumento retuso sed nonnulli ponderis, quod existimabatur periculi exors, utpote cranij osse illæso, ideircó etiam negligentius curatum: ex castris, ubi vulnus acceperat in vicinam urbem delatus fuit. Supervenit huic & Sopor: Decubitus quoque supinus fuit, pulsus parvus ac creberrimus, mens nonnihil læsa, ad interrogata enim haud rectè respondit, Huic ingravescente malo universum dextrum latus resolutum est, (cum tamen in sinistra capitis parte vulnus esset) inde perniciosus sopor, à quo excitari non potuit: brevi vitæ exitu subsequente.

Cranio hujus sublato, reperta est dura meninx sinistra parte livens, ac similiter sub hac cerebri substantia, quæ apparebat, sphacelo correpta: dextra cerebri parte cum sua membrana haud male affecta, cranio etiam undequaque integro, nec tamen ullam rimam aut fissuram habente. *Dodonæus Observat.* 2.

APparet & huic concussum fuisse cerebrum, nam dextrę partis resolutio vulneris occasione non videtur accessisse, sed aliam ac majorem causam habuisse, ipsam videlicet cerebri ab ictu per instrumentum gravioris ponderis concussionem. Reliqua Symptomata vulneri successisse potuerunt; capitis siqui-

dem

dem osse tenus vulneribus, etiam osse cranij haud læso, gravia quandoque symptomata accedunt, ac tandem ipsa mors. Aër frigidus hisce vulneribus inimicus, à quo nisi vulneratus se non contineat, sæpe in periculum adducitur: complures possent qui ex levi vulnere capitis, pericranio tantùm vulnerato, obierunt, qui se aëri frigido exposuerant: Supervenit autem istis sensuum stupor, ac tandem profundus ac noxius sopor, nonnullis etiam febris deinde mors, sed resolutionem alicujus partis non memini in quoquam capite vulnerato, quàm in hoc, me observasse: quamobrem non vulnus modo, sed cerebri concussio morti occasionem præbuisse videtur. Cur autem alij ex levi capitis vulnere perierint, qui sui nullam aut exiguam rationem habentes, aëri frigido se exposuerunt, nulla alia apparet causa quam quod frigidum, per denudati ossis cranij poros, ad cerebrum perveniens, sphacelo inducto ipsum vitiaverit, quo superaccedent ægri haud diu vivere potuerunt, Nam ut aph. 51.7. Quibus cerebrum sphacelatum, id est, corruptum est, in tribus diebus pereunt, Si vero hos effugerint, sani fiunt. Et in Coacis prænot. Cerebro corrupto, alij in tribus diebus, alij in septem pereunt: hos vero si effugerint, servantur: Cujus sententiæ postrema verba veritatem de sphacelo confirmato habere non possunt, ut *Galenus* ait, sed de incipiente tantùm, & levi ad sphacelum dispositione prævia accipi debent, à qua æger diligenti habita curatione restitui potest, ut & ait *Hipp.* 3. de morbis, Quod si morbus leviter, *inquit*, corripiar, ubi sanguis discessit melius æger habet, Si vero vehementer correptus fuerit, cito perit.

Observatio V.

Fractura ossis Frontis lethalis ob sequutam cerebri suppurationem. 1. Vulnus Temporum, ob apostema in cerebro sequutam. 2. In palpebra superiori, ob excitatum in cerebro apostema. 3. Frontis, ob fracturam cranij, Fissuram duræ matris, & Iecoris sequutum abscessum. 4. Frontis & bregmatis ob ossis fracturam & vomicam in contigua cerebri parte. 5. Vulnus lethale ob fracturam cranij & sequutam cerebri phlegmonen. 6. Ob fracta ossa bregmatis cum Introcessione & Contusione musculi temporalis. 7. Ob Cranij fracturam hinc cerebri ad corpus usque callosum consumptionem. 8. Ob Cranij fracturam, & fragmenta cerebro impacta, cum sanguinis diffusione. 9. Ob Striatorum corporum læsionem. 10.

§. 1. PUer octo annorum ob effractum frontis os, haud proculà sutura coronali, adeo depressa fuit subjecta cerebri medulla, ut adempta libertate destitueretur quasi omni motu, qui tamen paulo post iterum redijt, adaperta per exemptum fragmentum via per quam exitum ubi invenit lacerum cerebrum, extulit seipsum longe lateque supra os fractum, extimamque calvariæ superficiem, idque incremento tam uberi, ut Chirurgus necesse habuerit; (quod tamen sine præsente vitæ interitu factū) tantum patti huic nobilissimæ, & ad vitam summe necessariæ adimere, quantum recipiendo fuisset vacua ovi gallinacei testa.

Ex qua cerebri præcisi dilaceratione protinus expullulare ingens Fungus, primum quidem mollis ac albus at mox durtiore callo, ac cinerea crusta obductus, quo luxuriante tumore in dies, magis magisque increscente, ac in majorem molem elevato, neque spiritu vini, aut alijs remedijs usu comprobatis, vel tantulum imminuto, *resolvebantur* tandem die xi. *nervi lateris oppositi*: manente adhuc firmo ac illibato tam animi quam corporis robore, licet biduo post vivendi finem fecerit, sub sudore frigido ac crebris nervorum distensionibus, *conversa* jam tum *in pus maxima laceri cerebri parte.* Cujus corruptio eo majorem admirationem excitavit in Medicis, quo minorem viderant virium jacturam biduo ante mortem quæ proculdubio morbo diutius relectabantur, cum ob uberem humidi radicalis copiam, tum ob solida increscentis corporis fundamenta. *Tulpius Observ. lib. 4. cap. 1.*

INgens Fungus.) Fracto vel contuso cranio Fungi nonnunquam, seu tumores laxi mollesque adnascuntur: *Ingrassias* de Tumoribus p.n.tr.1. cap. 1. fieri scribit non secus ac fungos in lucernis hyemali tempore in ellychnij vertice. Discooperta enim revelataque cerebri membraoa, quædam prius substantia gossipinæ lanuginis imagioem repræsentat: deinde vero per halitum discussi vapores fumique, ob aëris frigiditatem io eam substantiam conglobati paulatim ab ioteriore calore deuruntur siccanturque, donec fungo similis substaotia appareat, alteratam ab aëre esse membranam significans, *Langius* sicuti in stipitibus arborũ humores semiputridi per corticem extuberantes in fungos coalescunt, sic vulnerato cranio humores cerebri affluere, qui ossis frigore condensati in speciem fungi concrescuot. Sunt Fungi qui sine noxa vitæ & emergunt & decurtantur, Vide exempla apud *Cornarium* ad lib. 1. Discor. *Schenkium* lib. 1. Observat. 5. *Pareum* lib. 9. Chirurg. c. 19. Quomodo sit tractandus, *Hildanum* cent. 1. Observ. 15. Sed curationem reddit difficilem si insigni cranij vulnere læsa sit mẽbrana cerrbri, vel ipsum cerebrum. Anno 1649. Puella 4. annorum vulnerata, ingenti in capite vulnere prostrata, cũ insigni cranij contusione & fractura, patente cerebro, curatur à Chirurgo perito; Exactis sex hebdomadis labia vulneris livida apparuerũt, fungiq; duo protuberabant nigricantes, cerebri in formam anfractuosi: periculũ abesse Chirurgus opioabatur: Ego vero sphacelatã partẽ videns male ominabar: Fungorũ frustula sine dolore rescissa, sed pancis interjectis diebus vulnerata obijt, *Th. Bartholinus Histor. cẽt. 1. Obs. 57.*

Conversa in pus cerebri parte] Apostemati cerebri insigne exemplũ exstat apud *G. Horstiũ* Observ. l. 9. Obs. 14. Vere mihi credas, *ait* l.c. *Bilgerus* cerebrũ apostematũ magnitudine ovi anserini extra calvarjã corruptũ propendebat & fermẽti instar fermẽtabat: arrepto specillo in cerebrũ sinistri lateris apostematũ intromisi, & sesim atque sensim cũ specillo progredior usque quo posticã capitis partẽ pertingo, ægro interim negante quicquam se sentire: Decẽ vero diebus elapsis, supervenientibus ingentibus cõvulsionibus, juxta meam prognosin, vitam cũ morte cõmutavit: prædictus tamen patiens, omnibus sensibus integris, quod mirum, ratiocinio, memoria, &c. utebatur.

Virium jacturam, &c.] Constitere scil. quandiu corpus callosum & cerebri meditullium intacta fuere, vitio intra corticalem cerebri partem coërcito.

§. 2. In Nosocomio Paravino 1645. caput aperuimus viri in osse temporum vulnerati, qui x. die decessit; vulnus ad cerebrum penetraverat, ubi apostema excitatum pure copioso abundans *Th. Bartholinus cent. 2. hist 34.*

§. 3. Rusticus phalange in palpebram superiorem oculi sinistri vulneratur, & die 9. obijt: Interius orbita oculi in superiore parte punctim ita læsa conspiciebatur, ut una etiam officulum in duram meningem imprimeretur. In cerebro tantus abscessus purulentus latebat, ut superior cerebri substantia omnino in pus conversa videretur. *Vide tit. de Soporosis affectibus l. 1.*

§. 4. Curandum suscepi Polonum, cui cum instrumento isto bellico acuto, quod Poloni Schikan vocant, frontis ossi supra oculum sinistrum, grave vulnus inflictum cum cranij fractura, ut ipsa cerebri substantia egrederetur.

Cum die 14. obijsset, aperto capite inveni non solum fracturam in cranio, sed & fissuram in dura matre, non aliter ac si tenuis pilus fuisset superinductus, per quam substantia cerebri videtur fuisse egressa. Dum abdomen fuit incisum, in Hepate apostema insigne maximi fœtoris inveni: Et hoc observandum quod octiduo ante obitum ex vulneribus nullum pus amplius egressum sit, sed plane evanuerit. Pariter Paræus & Pigræus attestantur ex cap. vulneribus non solum in Hepar transire apostemata, sed & ventriculum, intestina & mesenterium, consentientibus Pecqueto, Barberto & alijs. *Ph. Iac Sachs in miscell. cur. anni 1671. Observat. 119.* Ex commun. *Anton. Statlender.* Chirurgi Thorunensis.

§. 5. Sicuti inter cranium ac duram membranam nasci vomicam comperimus, ita quandoque inter duas meninges, duram ac tenuem, idem fit: interdum vero intra ipsam quoque cerebri substantiam: Nob. in conflictu duo periculosissima vulnera accepit: utrumque in sinistra capitis parte, unum in fronte, gladio cæsim adactum: alterum in aversa capitis parte, in declivitate ossis bregmatis, globulo plumbeo illatum, non in directum emisso, sed qui inflexum leviter in dexteram caput in transitu destrinxerat, &c. Cum utrumque vulnus penè consolidatum esset, jamque æger certo gressu ad sanitatem vadere videretur, præter expectationem extinctus est, exacta 4. septimana ex qua vulnera illa acceperat.

Dura meninx, qua terebraro cranio subjacebat, & aliquanto longius circumcirca, repentino sphacelo corrupta, nigricabat penitus, cum omni antea tempore, & paucis adhuc ante mortem horis colorem, omnemque constitutionem naturalem integra retinuisset: Apertum caput exhibuit illam ossis frontis fracturam, quæ licet profunda, atque ad superficiem internam penetrans, & digitos aliquot transversos longa, toto illo quatuor septimanarum spatio nunquam ullo pravo symptomate molesta fuerat, aut vicini vulneris consolidationem præpediverat: Quum autem ablata in orbem superiore cranij parte usque ad aures, & detracta quoque dura meninge eximendo cerebro intenti essemus, profluxit subito per aurem dextram magna sanguinis vis, non minus uncijs octo aut decem, quantum conjectura æstimare licebat, à naturali statu penitus demutati, non crassi aut grumosi, sed liquidioris etiam quam par erat ac summe atri: Attente indaganti unde is prodijsset, deprehensum est vomicam in contigua cerebri parte, intraque ejus substantiam latuisse, cujus tunica à Chirurgo disrupta fuerat, dum manum inter residuam cranij portionem ac cerebri corpus adigens digitos longius introrsum usque ad latus impellit: Toto tempore quod vulneribus supervixerat æger, conquestus fuerat de ingenti ac valde cruciabili dolore in isto capitis latere, non fixo una semper in sede, sed qui vicissim modo in fronte paulo super supercilium, modo in supercilio affligeret.

Apparet Vomicam istam habuisse originem ex sanguine effuso è vena disrupta ex repercussu ictus, quo diversum occipitis latus à globulo plumbeo læsum fuerat: Cujusmodi repercussiones in capitis ictibus ac vulneribus satis esse familiares notum est: Quod vero sanguis, eo quem diximus modo, corruptus nec in pus excoctus fuerat, ejus rei causa adscribenda est caloris in capite debilitati, quem valde infractum fuisse ipsis primum vulneribus, jactura quæ sanguinis ex ijs profusi, deinde cranij terebratione ac cruciatibus istam curationem comitantibus notum est *Arnoldus Bootius de affectibus Omissis. c. 3.*

APPENDIX.

Qua via in vulneribus capitis sanguis in auditorium meatum feratur & per aures erumpat.

Profluit subito per aurem dextram magna sanguinis, &c.) Cum nuper in medicorum cotena hanc quæstionem moverem, Quare ossa quæ musculis temporalibus subjacent, pericranio, uti alia ossa non sint tecta atque investita, risu fui exceptus: Verum cum mihi sexto Januarij 1656. ab Ampl. Senatu hujus urbis esset demandatum aperire cranium cadaveris Fabri murarij, tunc temporis mea opinio, qua hactenus fueram gravidus, satis superque confirmata est. Nam quamprimum insignem in superiori parte cranij depressionem observaveram, simul etiam magnam concreti sanguinis massam inveni, qui partim per aures effluxerat, & partim meatum auditorium obsederat: Deinde vehementi desiderio viam cognoscendi tenebar per

quam

quam sanguis in meatum auditorium descenderat; Hanc cum accurate investigabam, simul etiam rationem & causam detexi, quare pericranium hoc loco musculos temporales tegat, minime vero os ipsi subjectum: Primo sententiam & responsionem quam Clar. *Tulpius* ad quæstionem propositam, Unde scil. hic esset sanguis qui sæpissime in vulneribus capitis per aures effluit, veram & opportunam inveni, nam expertus sum sanguinem à superiori capitis parte inter cranium & pericranium descendisse, atque ita spatium quod est intra os parietale & petrosum intrasse, inde vero tanquam per cribrum in meatum auditorium ulterius transcolatum esse: Deinde in hac demonstratione os petrosum magna distantia ab osse parietali remotum inveni, adeo ut eo loco ubi ossa à se invicem recesserant, motus notaretur, incipiens ab osse petroso & in parietale desinens, ubi tum in osse jugali dentata quædam symphysis ab interiori parte callo obsita (uti liquet in omni articulatione) illisionem impediens conspicitur: Ex his concludi potest, quod Pericranium, si os musculis temporalibus subjectum investivisset, sine ulla dubitatione tum etiam se inter os petrosum demisisset, verum ex ejus motu & illisione in masticando, loquendo, & alia quavis motione semper intolerabilem dolorem percepisset. *Paulus Barbette Anatom. Practica lib. 2. cap. 1. Ex communic. Iobi Mekerens Chirurgi Amstelodamensis.*

§. 6. XVI. April. 1676. in puero x. annorum, ex fractura cranij defuncto, ubi calvariæ partem superiorem debite abstulimus, inveniebamus ad duram meningem, eo loco ubi fractura se exhibebat, & trepano apertio facta, purulentæ materiæ notabilem quantitatem: meningem hæc à cranio separaverat, arcte adeo eidem adhærens, ut nullo instrumento separari posset, imo ipsam meningem suppuratam hic reperiebamus, Nec sola meninx pus hic exhibebat, etiam sub ea cerebrum se offerebat magna satis parte purulentum, Imo & sinus longitudinalis non exiguam puris quantitatem continebat: In latere opposito, in quo integrum cranium, gravis notabatur cerebri inflammatio cum vasorum insigni amplitudine: Repleta hæc sanguine concreto summe nigricante; eodem etiam repletus sinus longus, à quo similiter ac ramis omnibus, per tenuem meningem cerebri; anfractus distributis, materia quędam lenta alba, similis Polypo cordis dicto, continebatur: Ventriculi cerebri aqua in totum repleti tenui satis alieno nullo colore saporeve gaudens, Pectus repletum aqua purulenta, qualem jam per aliquot annos expectoraverat; Imo pulmo uterque ea parte quæ dorso vicina, fere consumptus. *Gerardus Blasius observ. Med xvij.*

§. 7. Nobilis Virgo febre continua correpta est, cui successit delirium, media nocte custodibus obdorminentibus è lecto surrexit, cubiculo exijt, aut è fenestra cecidit, aut ad mensam offendit: Attonita ex ictu casuve facta est, vomuit, nihil in cute apparebat, sex horis post interijt.

Ossa bregmatis effracta erant & intro detrusa, reliquum os ad suturam lambdoidem fissum erat: musculus temporalis plane contusus: Fundum ventriculi deprehendimus subrubrum & maculis rubris persperfum, ac si ictum aliquem vimque passus fuisset; Admirationi id fuit: At credo à casu id fuisse. *Ballonius Histor. 4 Tom. 2. consil.*

§. 8 Puero ex alto baculus in sinistram capitis partem perpendiculariter decidit, unde fractum cranium: Successit convulsio, paralysis, mors die xv. exhausto ad corpus callosum usque cerebro *Vide lib. 1. tit. de Paralysi.*

AD *corpus callosum usque*] Cerebri duplex substantia est corticalis & medullaris; quarum illa, docente *Willis* Anat. cerebri cap. 10 spirituum animalium productioni: hæc eorundem dispensationi inservit: atque hanc spirituum emporium potius quam officinam esse inde probat, quia animalia quæ memoria, imaginatione & appetitu excellunt, cerebri medulla ampliori instruuntur, prout observare est in homine & quadrupedibus perfectionibus: at quæ facultatibus istis parum pollere videntur, uti quadrupedes minores, item volucres & pisces, iis Cerebri cortex uberior, sed pars medullaris minima existit: Experimentum inter pueros familiare est gallinæ caput acu transfigere, interim illa, cujus cerebri moles transadigitur, aliquandiu vivat valeatque: cujus ratio est, quod ejusmodi animalibus fere tota cerebri compages sit mere corticalis, quare à tali noxa illata, (quamdiu medulla immunis perstat spiritus in minori copia generantur, ast eorum commercia ad vitam necessaria haud ideo statim interrumpuntur: Hinc vero simile miranda quædam vulnera capitis, cum evidenti cerebri læsione, cujus etiamnum particulæ vita superstite demptæ sunt, non lethalia fuisse, quod cortice tenus offensum fuerit, illæsa medullari substantia; quam ubi virium attigit, fatis concedendum fuit.

§. 9. Anno 1663 Decembris 23. Nobilis quidam à rustico fuste in vertice percussus fuit, ictu tam vehementi ut protinus in terram tanquam apoplecticus corruerit: ac cranij fragmenta quædam in terram disjecta sint, quædam in cerebrum intrusa apparuerint: Statim obligatum vulnus, necessariaque medicamenta adhibita, sed neque loquela neque auditus restituta, nam immobilis jacuit ad xxx. usque Decembris, qua die circa ix. noctis obijt.

Aperto cranio, reperta est fissura à sincipite ad occiput pertingens: fractura in osse frontis, cujus fragmenta quædam per duram & piam matrem cerebri substantiam subierant: Ejus ventriculi & substantia sanguine effuso fœtidissimo repleta: *Tulpius respons. Med. viij.*

Striatorum corporum vulnus.

§. 10. Insoliti ensis rarum vulnus, pugnabant nempè armata manu strenui bini cives anno 1675. 12. Septembris, quorum unus in Orbita alterius nomine *Cynela* oculi internum confauciavit canthum: cutis, cujus palmaris extremitas Phlebotomum crassitie non excedebat: Inflicto vulnere statim vertiginosus varios volvitur in gyros, tandemque concidit: hinc ducitur ad Chirurgum, qui attonitus hæret, parvam dum adeo cernit continui solutionem, interea vulneratum audit semi delirantem: explorat hic, sed frustra, stylo penetrationem: ingressum enim negabat vulnus ob parvitatem: inde exequitur, quæ prima vice exigunt vulnera, spectatorem se præbens, quid inde secuturū, foret. Interea cum miser omnino in Nosocomium transfertur, ibique diligenti cura phlebotomias variè iterant, dum immani fremebat delirio convulsivisque torquebatur motibus, tandem decimo quarto die horrida rigidus cō vulsione Morti succubuit.

Cadaveris dissectioni me invitat Anatomicus noster *Dominicus le Roy*, præsentibus pariter Chirurgis qui Curationi præfuere. *Dominico* scilicet *Pasdialono* & *Ioanne Curto*: vulneris ergo 1. observamus progressum, Phlebotomatum n. extrinsecè apparebat prope oculum: Interne verò oculus abrasus, & ob humoris affluxum in tumorem elevatus, perforata postmodum interna Orbitæ parte sub processibus mamilaribus in corpus striatum intimè penetravit, & quod notandum, ne guttulam quidem sanguinis extravasati ibi vidimus, nihilque aliud præter naturale, sed ex simplici solutione continui perisse fatendum.

Ex hac historia clarè patet, quidquid probabili conjectura docuerat Vvillisius in sua incomparabili Cerebri Anatome: profectò simplex continui solutio in cerebro, dummodo in callosum non pertingat corpus, necessario non interficit: docent hoc Historiæ à. *Clarissimo Wepffero* Exercit. de loco. Affert in Apop. p. 224. citato, de milite quem recenset *Valeriola*, affecto vulnere per utraque tempora penetrante ex globulo æneì tormenti integre sanato, nisi quod cæcus & surdaster evaserit: cæcum credetem, quia sub rubo longitudinali, & supra nervos opticos falx cerebri ex necessitate vulnerata fuisset, qui in consolidatione debet abbreviari, & cum dura meninx cranio arctè alligetur, per consequens se abbreviando juxta latitudin m, falx nequit secum duram matrem trahere, sed potius corpus callosum cui anoectitur in aliqualem rapier ascensum, ex quo nervi optici fortasse loco dimoti fuerint, & hinc cæcitas: surdaster verò, quia ex fractura temporum ossis, sanguis per squamosam illius suturam descenderit, suaque mora interna auditus organa alteraverit: Sanus denique evasit, quia per corticales tantum cerebri ambages vulnus penetravit, nullamque callosi corporis, aut medullæ oblongatæ partem læserat: ita dicendum de strenuo Poloo relum gerente per medium capitis ex utraque parte infixum.

Interea si anfractuum cerebri simplex continui solutio est lethalis, dummodò sine affluxu sit humoris, ex se non est lethalis, non ita tamen in Corpore calloso, medulla oblongata, aut cerebello, in quibus inevirabilis mors; pari non tamen modo, nam secto in vivo animali cerebro, cordis non tollitur motus, aut respiratio, si vero cerebellum attigeris, statim vitales cessant motus juxta *Willisii*. De Conft: Anim. lib. 4. cap. 1. hypotheses, quod in Regia etiam Academia Galliæ feliciſſimo experimento confirmatum vidit Eruditiſſimus *Du Hamel*: Nemo tamen ignorat vires, quas in striata retulit corpora *Willisius*: equidem in illis olfactorij terminantur nervi, optici in thalamos è quibus fibras illuc emittunt, medulla oblongata fibrillis pariter in illa desinet, unde impressiones omnes quæ à sensuum exteriorum Organis ad cerebrum perveniunt, necesse est striata corpora penetrare, & si denique nervorum Origines eo desinunt, centrum erit omnium impressionum, sensorium commune, in quo sensus viget interior & Regia animæ: Hinc est quod læso ex simplici vulnere striato Corpore, quamvis sine humoris affluxu, statim concidit corpus, hinc delirium, convulsio, & denique mors.

Primo itaque ex inflicto vulnere sequuta statim fuit Vertigo, ex qua Corporis prolapsus, quoniam ex recessis nonnullis in striato corpore fibris, spiritus in illis contenti non ordinario influxu Medullam oblongatam irradiabant, sed dispersi per cerebrum undequaque circumvolvebantur, & hinc vertigo, spiritus autem ita circumvolventes influxum nervis suspendebant, unde corpus necessario concidit.

Secundo, delirium non tam à natura spiritum deducitur, sed etiam à motu, dum in confusionem agitati, huc & illuc sine lege tumultuose feruntur, unde ex recisis nonnullis fibris in corpore striato, spiritus per cerebrum tumultuantur, Dextro striato corpori sano cogitationes varias, & perturbatas cient, ex quibus deliriū: cum autem sine lege per cerebrū agitentur spiritus inordinatè pariter in nervos irruūt, & tūc convulsivi oriuntur motus, & sic læso corpore striato per consequens etiam commune sensorium nec integras recipiet species, nec voluntarios efficiet motus; commerciumq; omne cum cerebello intercipietur.

At si ex unico tantum striato Corpore sequitur hemiplegia, cur ergo ex recisis hæc sequuta non fuerit potius quam convulsio, & si convulsio, cur universalis, dum sanum dextrum erat striatum Corpus, & reliquæ partes? Ad hæc responderem quod paralysis contingit, cum spirituum per nervos deficit influxus, culpa viarum vel spirituum, equidem recisis in sinistro corpore striato fibris, certè non omnibus; quia parvum erat vulnus, ordinariæ phlebotomiæ similimum, per consequens spirituum non totalis intercipiebatur in nervos influxus in parte sinistra, nihil autem omninò in dextra: Vlterius nervorum in voluntario motu termini, non omnes in striatis Corporibus: equidem in tota medulla oblongata radicantur, fibræque striatorum Corporum ad commercium inserviunt, quatenus sensuum organis, medullæ oblongatæ, & per hanc cerebello se insinuant, unde læsis nonnullis in striato Corpore fibris contingit tantum falsa objectorum representatio non verò intercipietur totalis spirituum influxus, influxus tamen spirituum à falsa imaginatione promotus, ob male repræsentata objecta erit inordinatus, ideoque ex delirio convulsivi motus: dummodo autem aliqualis è corpore striato in medullam oblongatam permaneat influxus, ab illa postea in omnes continuabitur nervos qua propter convulsivi potius motus, quam paralysis sequuti fuere.

Cur verò motus convulsivi in parte tantum sinistra non contingerint, eo modo quo fit hemiplegia, rano

tatio est, quia inordinatus spirituum in nervos influxus non tam tumultuabatur in parte sinistra, sed etiam in dextra, quamvis sana. Etenim spirituum agitatio per totum cerebrum delirium progignens, inordinate pariter dextro striato Corpori sano confusas efficiebat cogitationes, quamobrem non mirum, si etiam ab illo spiritus tumultuarie & irregulariter nervos irradiabant, unde convulsivi Motus.

Observatio communicata ab Excellentiss. Jo. Baptista Fantono, Serenis. Principis Pedemonti, &c. Medico.

OBSERVATIO VI.

Vulnus Exiguum Frontis lethale, ob rimulam in osse & sequutam cerebri phlegmonen. 1. *Ob pus inter cranium & duram meningem, Et os corruptum.* 2. *Leve, jam trimestri consolidatum, lethale ob pus supra membranas & cerebrum effusum.* 3. *Frontis exiguum leth. ob puncturam utriusque meningis & cerebri sequutum absessum* 4. *Ob vitium meningibus & cerebro communicatum, nigredine se prodens.* 5. *Ob sequutum abscessum infra substantiam cerebri.* 6. *Sinistri bregmatis, ob pus intra cranium & membranam subsistens, ac cerebri ea parte consumptionem.* 7. *Neglectum lethale ob sequutam meningum phlegmonen, illeso cranio* 8.

§.1. Memini olim dum Avenione Medicinam factitarem, casum accidisse hujusmodi, ut non satis perspecta Rima, mulieri cuidam secundum frontem vulneratæ, mortis causam attulerit: Ad cauponam cum multi insolentes impurique homines accederent, ubi semero implessent, unus assidentium probe potus & hospitæ cum propinasset, illaque renuisset, gestans manu vitreum poculum joco vinum in illam cum projicere vellet, una & poculum vino plenum projecit, vulneratque exiguo ac plane contemnendo vulnere mulieris frontem: Accitus Chirurgus linimenta admovet, nullus capitis dolor, nulla verenda symptomata nec primo nec altero die insequuta sunt: tertio dolor gravis, febris, totius faciei ingens tumor, rubori & inflammationi conjunctus: mox delirium & convulsio quædam, interceptaque quasi vox: Apertum vulnus, adhibitique multi Medici & Chirurgi, magnitudine casus inopinati acciti, *rimula vix conspicua* apparebat, quinto die mors.

Dissectum cadaveris caput Prætoris urbani jussu; ingens phlegmone intra calvariam inventa; dura meninx tumens, dura, livore affecta, & ingenti puris copia suffusa: erat autem tanta puris congesti copia, ut librarum fere duarum pondus æquaret: Hic eventus miserrimus fuit, illud ut verum esse fateamur quod notavit *Paulus*, Rimam in capite mortis nonnunquam causam extitisse. *Valleriola lib. v. append. locor. comm.*

Rimula vix conspicua] Cujus ratione abrasione utendum fuit, quo ejus progressus animadverteretur: Notat verò *Marchetti* Observat. Med Chirurg. xv. Non solum totam abradendam rimam aut eadem instrumenti ad fundum usque, verum si alterutrum descenderit usque ad meditullium, omnino deveniendum esse ad terebrationem, nullo licet alio præsente symptomate, hac ratione, quia materia purulenta ex labiis vulneris ad meditullium defluens, per ejus vasa ad membranam etiam penetrat; inter quam & cranium congesta, patienti mortem infert: quod in plerisque observavit, qui propterea administrata perforatione omnes convaluerunt.

§. 2. Adolescens fuste lignea è salice, levi quidem illa sed ex alto demissa, accepto contemptibili vulnere in capite, xi. die moritur: Qua parte telum impactum fuerat, Os livens apparuit: E regione partis vulneratæ, inter cranium & duram meningem, pus inventum est &c. *Vide tit. de Paralysi lib.* I.

§. 3. Alium vidi leviter vulneratum media capitis parte, non detecto osse, & nullo apparente symptomate, qui à Chirurgis sanatus, tribus post mensibus, quibus incolumis semper vixit, correptus fuit febre maligna, sine ullo symptomate vulneris capitis: Post septimam dolor capitis suborius loco vulneris inflicti tribus ante mensibus, in quo jam ad cicatricem deducto nihil apparuit, ægro xiv. mortuo.

Secta calvaria modo jam dicto, pus supra membranas & cerebrum deprehendi: ut propterea vulgi opinioni credendum non sit, post xl. diem capite vulneratos ratione vulneris mori non posse. *Marchetti Observat. p.* 39.

§. 4. Anno 1602. 13. Martij, *Caroli Cornicij* Studiosi caput aperuimus; qui punctim ense tenuissimo, in dextra frontis parte, qua capillitium attingit, ante xvj. dies ictu ictus fuerat Vulnus angustum erat admodum, ut communis pisi quantitatem non admitteret: Calvaria cum utraque meninge perforata in Cerebrum altè penetrarat, abscessumque fecerat, in quo puris albi unciæ fere tres latebant: Abscessus labia rubescebant, venæ in tenui membrana sanguinis ruborem nigricantem præ se ferebant: Undecimo vulneris die cum Epilepsia febricitabat, inde per duos dies naturales totos cum quadrante mediocriter habebat: Tandem xiv. morbi die paroxysmo febrili (mitiori tamen quam priori) reverso moritur. *H. Smetius miscellaneor. lib. x pag.*578.

§. 5. Periculum maximopere in capitis vulneribus apparet, in quibus facillime & levissimo negotio mors subsequitur, propter facilitatem inflammationis pericranij & periostij, ex quibus oritur inflammatio membranarum ipsius cerebri, quo facto crebro mors imminet. Quare consulit *Hippocr.* l. de vulneribus imperans vulnera capitis, etiam levia, non esse contemnenda, experientia edoctus mortem facillime hujusmodi vulnera comitem habere, ut pluries experti sumus, & præcipue in quodam Coquo, qui cum à puero vulnus levissimum & nullius fere momenti recepisset, septima die convulsus obijt.

Reserato capite, è directo vulneris paucam nigredinem, penetrantem duram & piam meningem vidimus usque ad corpus callosum. *Dom. Panarolus Pentec. iij. Obser. xxxvij p.39*

§. 6. Quendam vidi leviter sauciatum summo vertice, in quo exiguum abscessum infra substantiam cerebri prope nervorum exortum reperi: Is avellanæ nucis molem vix æquabat: Semestre post inflictum vulnus obijt, ægro valetudinem obtinere nusquam concessum. Hinc disce *temerariam* esse non debere vulnerum cerebri *prognosin. Pet. Pigray Chirurgiæ lib.4. cap.9.*

Temerariam prognosin] In capitis vulneribus admodum cautum esse decet Medicum, ob varietatem supervenientium symptomatum, quibus obviam eundem: Observatum quibusdam temporibus omnia prope vulnera, parva æque ac magna, lethalia fuisse, ob aëris peculiarem constitutionem, cognitioni nostræ imperviam: Annus quidam à me adnotatus, in quo capitis omnibus vulneribus prope superveniebat gangræna, ea ambiens duorum aut trium digitorum latitudine, quibus accedebat exigua febris, quanquam pauci interirent: Plurima alia vidi nullis manifestis stipata symptomatis, quæ tamen mors fere sequebatur, quanquam levia essent, si præsertim febris tertio ab ictu die invaderet: In omnibus tamen quibus lethalia fuere, repertus in substantia Jecoris abscessus. *Idem.*

§. 7. Adolescens annorum xvij. in sinistro bregmate parvo lapillo à puerulo vulnus recepit: Hic Chirurgo statim se concredidit, qui ineptissima gravique manu, ac linteis asperis sic crudeliter vulnus exiguum ac tantum cutaneum tractabat, ut in dies id magis recrudesceret & carnem sanam consumeret, Puer autem in reliquis omnibus se bene gerebat & hero suo inserviebat: Circa 18. diem ab accepto vulnere, se ad me contulit pariens, ut lustratem quomodo se res gereret, huic cutis circumquaque ad cranium usque sinuosa erat, & sinu quidem vasto, in quo pus multum continebatur, ex carne ipsa colliquescente & humore qui eo ferebatur putrescente, quod pus tantum exire poterat cum manu premebatur: hoc ipse videns cavitatem hanc ad inferiorem partem aperiendam esse monui, quo putredo & ipse calor extraneus cerebrum suppositum non afficeret: Id se facturum pollicitus est vulnerarius, nullam enim eo tempore sedem habebamus permanentem, sed cum exercitu Regio ultro citroque ferebamur: Circa diem 24. accitus ad eum me contuli: febriebat hic jam à quatriduo febre assidua, graviter oculos aperiebat, soporosus, oculis tumidis & viribus propemodum dejectis, urinæ sanæ: Sinus autem adhuc integer erat fœtidoque pure refertus, quod ignarus ille nihil earum quæ jusseram præstitisset: Hæc omnia cum viderem, non dubitavi cerebram affectionem jam conflasse ex vicina putredine, unde illico cutis & ossis perforationem adeundam esse persuadebam: At stupidus ille cum audisset os perforandum esse, Nisi febris esset, inquit, vulnus facile curam susciperet: xxvj. expiravit:

Iussi Calvariam cadaveris aperiri, Annuit vulnerarius, fretus mortem contigisse febris injuria, non capitis affectu, cum sciret os à vulnere ne minimum fuisse offensum: Os quidem integrum omnisque injuriæ expers novit, invenit tamen non parvam puris copiam inter cranium & membranam, quam ex supernis partibus stillasse non poterat non censere, vidit & cerebrum totum ea parte liquatum & in pus versum: quod nullam aliam ob causam factum fuisse putare debebat quam pervicosa lethalique sua: *Botallus de vulneribus sclopet. cap. 18. §. 29.*

§ 8. Virgo Nob. cum in choreis insaluisset, & capite in postem incidisset, *vulnusculum in vertice* contrahit, ubi cutis vix læsa fuit: Illa quia neque dolorem neque inflammationem se ntiebat, primo & secundo die vulnus, aut potius contusionem, plane neglexit: Tertio die incepit parum dolere, quare *Barbitonsorem accersivit*, qui rasis crinibus cutem vix læsam animadvertens, Virginem irridebat, quarto vero capitis gravitate & *febricula* correpta est: Ego sexto die morbi ad ipsam vocatus, comperi ipsam delirantem, faciem & oculos inflammatos, & linguam aridam, ita ut sequenti die de vita discesserit.

Aperto capite sanguinem sub cranio collectum, & cerebri membranas inflammatione correptas invenimus, cranium tamen nequaquam læsum fuit. *Fabritius Hildanus cent. I. Observat. 21.*

Vulnusculum in vertice, &c.] Hinc perspicuum fit vulnera capitis quantumvis minima, præcipue quæ circa suturas occurrunt, non esse negligenda: Infiniti enim ramuli venarum & arteriarum, ex una & altera parte membranarum cerebri, circa suturas concurrunt & suturis inferuntur quorum beneficio cerebrum cranio alligatur & suspenditur: Quapropter contusiones ea in parte facile ad cerebri membranas, magno cum ægrorum periculo extenduntur. *Hildanus ibidem.*

Bar-

Barbitonsor autem vix læsam animadvertens, &c. Familiaris sæpe error vulgaribus Chirurgis, qui si nec tumorem nec insignem læsionem animadvertunt, securos esse ægros jubent ac si nihil sinistri subsequi possit: Insigni exemplum vidi Genevæ anno 1667. mense Julio: Juvenis, nomine Varinus, causarum forensium Procurator, dum in caupona combibonem blasphemiis in Deum insurgentem increpat, ab eo poculo stanneo in sincipite percutitur: levis inde cutis læsio: Chirurgo se committit, qui sex dierum spatio cicatricem inducit, superstite tamen capitis gravitate quam robustus æger neglexit; post trimestre insignes dolores ventris succedunt comite diarrhœa biliosa: postea febris intensa accidit cum delirio, intra verba subsistente, comate, vultus rubore, oculis flammeis: per octo dies cruorem mucosum, aut pituita perfusum, copiosissimum ore & naribus effudit centesimo die ab ictu accepto obiit: Judicium meum fuit & Clarissim. Medici Senioris Dom le Clerc, hæc omnia ab intempestive occluso & negligentius tractato vulnere contigisse, quod capitis apertio demonstrasset si nobis ejus resecandi copia facta fuisset.

Febricula] Cur præsente inflammatione membranarum cerebri febricula tantum orta est, quæ acuta fere esse solet? Die febrem hanc fuisse sympto aticam, cujus focus procul à corde dissitus erat, ut sola fuligo ad cor permearet; putredine in venas non diffusa: Quando ejusmodi in casibus acuta succedit febris, tunc contingit cum essentialis jungitur putrida, humoris portione ad partem dolore affectam & debilem excussa.

OBSERVATIO VII.

Capitis vulnus lethale ob cranii particulas in ambas meninges defixas, hinc subortum Apostema.

1. Bregmatis sinistri, cum Contusione dextræ partis cranii, cujus fragmentum membranas penetrabat.

§. 1. Rusticola quidam mediocris staturæ annor. circiter 33. cum arborem altiorem cerasa decerpendi gratia ascendisset, ex improviso de cacumine in lapidum acervum, ad radicem arboris collectum cecidit, atque calvariam; os nimirum frontis & temporum ita perfregit, ut ab hac contusione & violenta continuitatis solutione, meninges, seu utrumque cerebri involucrum, non modo graviter disruptum atque divulsum, sed etiam mediocris cerebri portiuncula simul elisa fuerit, His ita animadversis, statim vicini Balneatores vocati per tres septimanas fere vulnus obligarunt, donec vulneratus ob paupertatem in Nosodochium Ulmense receptus fuit, ubi postea vulneris hujus curatio *G. Riedlin* demandara fuit, qui summa per quinque septimanas adhibita diligentia effecit ut cerebrum, ea quidem parte qua propriis nudatum membranis Dei beneficio & naturæ bonitate, nova quadam cuticula membranosa, provenienre à pericranio interiori, non tantum contectum ac consolidatum fuerit, sed & toto illo tempore nullo omnino graviora symptomata animadvertere licuerit: Quia vero locis duobus distinctis atque latentibus, sectione demum patefactis, mediocres cranij portiunculæ in ambas cerebri meninges adeo fortiter depressæ fuere, iisdemque tam arcte incubuere, ut officula hæc nulla propemodum arte, neque per ullum Chirurgicum instrumentum elevari, atque in pristinam suam stationem seu locum restitui potuerint, tandem sub finem canicularium accidit ut per latentes abscedentes particulas, ex utriusque involucri cerebri compressione dolores, ex doloribus humorum affluxus, & ex humorum putredine tandem apostema subortum fuerit, quod postea convulsionibus ansam præbuit, quas paulatim mors subsequuta est, Non quidem ex vulnere cerebri per se ita lethali, sed ex superveniénti accidente factum fuisse plane existimo, Quod ex dissecta & aperta calva innotuit. *Observatio. Mosis Heldi Medici Vlmensis, apud Horstium Tom. 2. lib. 2. Observat. vj.*

§. 2. Nobil. Juvenis ætatis annor: 23. temperamento calidus & humidus 27. Julij 1618. nocturno tempore in tumultu publico lædebatur, ita ut vulnus appareret in regione bregmatis sinistri usque ad os ipsum, quod transversim rimam conspicuam exhibebat, propè quam de substantia cerebri portiuncula nucis avellanæ minoris quantitate eximebatur: In altera parte versus posteriora contusio aderat, osse bregmaris dextro versus interiora compresso: mox à vulnere & contusione, forte simul & semel à diversis adversariis factis, vomitus, ingens hæmorrhagia, ἀναυδία & sopor p. n. adfuerunt: 28. Julij, Sopor hic continuabatur, ubi *dextri lateris convulsivi motus* interdum, *sinistri* vero *lateris totalis paralysis* observabatur: Deligato vulnere sensus aliquis per clamorem apparebat, subinde rursus ingruento somno, qua ratione 29. & 30. Iulii fere in eodem statu permansit; At 31. Iulii paulo vegetior à somno astantibus manus obtulit, & signa intellectionis exhibuit, nondum auditu & lingua operante: hic clystere adhibito, ob obstructiones à tempore læsionis hucusque persistentes, alvum laxam reddidimus, unde 1. Aug. loquela primum, absque tamen auditu, quodammodo sequebatur, sed non sine gravibus convulsionibus Epilepticis interpolatis: At 2. Augusti tam intellectus quam sermonis & auditus operationes exactiores erant, pulsu febrili, quam ob causam mutationem intra 24. horas prædixi lethalem, qua ratione sequenti 3. Aug. ante meridiem, recurrentibus iterum animalis facultatis læsionibus, vitam cum morte mutavit.

Demortuo 4. Aug. cranium apertum fuit, ubi vulnus dextræ partis tantum cutaneum usque ad os cranii deprehendebatur: at contusio sinistræ partis tanta erat, ut admiratione omni-

omnino dignum, quod animalis facultatis operatio eousque sese colligere potuerit: tota enim regio bregmatis sinistri contusa deprehendebatur, ut cute remota, sua sponte octo ossa separarentur, de quibus unum acutius in ipsam substantiam cerebri, per utramque meningem impressum inveniebatur: Ab hac contusione rima sub vulnere prædicto suam originem habebat, & ad auris usque os petrosum in latere sinistro progrediebatur. *Greg. Horsti, Tomo 2. lib. 2. Observat. 1.*

D*Extri lateris convulsivi motus, Sinistri totalis paralysis.*] Quidam, ut *Cassius & Aretæus*, statuerunt nervos in exortu suo ita implicari, ut dextri sinistrorum, & contra sinistri dextrorum partes perreptent, seque mutuo intersecent: Hinc ergo facile respondent cur dextris quomodocunque affectis, sinistri vel convulsionem vel paralysin patiantur. (*Quā opinionem quoque tuetur Prosper Martianus comm. in Hippocr.*) Sed optime hæc ipsa αὐτοψίᾳ refutantur, quia reclamat observatio Anatomica: Alii non ad nervos, sed ad plexus arteriolarum respiciunt, quos ita quoad dextram & sinistram partem implicari ac divaricari volunt, ut facili negotio possit fieri materiæ denegatio vel transmissio: hinc igitur dextra laborante sinistram resolvi statuunt, propterea quod illi spiritus jam non amplius transmittantur: Sed hæc opinio suis tutoribus relinquitur, tum quod vasa arteriarum & venarum, quoad utramque partem non ita inter se implicentur quemadmodum præsupponant, tum etiam quod spiritus animalis, qui sensus & motus author est, non per arterias sed per nervos distribuatur. Relinquitur probabilis responsio *Laurentii* lib. 10. qu. 6 ubi inquit, Potest è vulnerata parte dextra ichoris portio κατ' ἔξιν in superiorem ventriculum dextrum decumbere; ab eo in sinum tertium, qui communis est cavitas; in eo sinu qui continetur humor velut in centro est cerebri: quare si formæ elementaris motum sequatur, in decliviorem partem decumbet: at sanæ partis situs declivior esse solet; decumbit enim æger in sanum, non in latus saucium, doloris metuens? Quid ergo impediet quo minus è tertio sinu in quartum, & ab eo in spinalem medullam, è diverso per cussæ partis, interdum decumbere possit humor, unde paralysis? Afferri potest & alia ratio, quod per vulnus natura excrementitium humorem excernere soleat, tum per fluxum sanguinis, tum per medicamenta, quæ trahunt hauriuntque humorem, ita ut bene expurgetur pars affecta; at opposita pars quæ non expurgatur, facile afficitur, vel per sympathiam, vel materia ad eamdem transmissa ac decumbente: *Gul. Ballonius*, libello de convulsionibus, plures recenset causas: Quibusdam, *ait*, videtur id fieri propter spiritus & sanguinis partis sanæ consumptionem, idque ob inflammationem sauciatæ partis: Et credibile est partis sanæ naturam sedulam ac sui diligentem suas copias ac suppetias ad partem læsam misisse, unde ea pars sana postea paupertate spiritus & sanguinis laborat: Hujus rationis author aliam & rationem adstruxit: Ait enim convelli partem sanam, resoluta ægra, per translationem humoris morbifici à parte læsa in sanam: hic enim humor cum teter sit, in cerebro aut convulsionis aut furoris occasio existit: Si vi naturæ in faciem effunditur, erysipelas promovet, quod solutionis morbi & vitandi periculi causa observatur: Sin pars frustra nititur excutere illam saniem & virus, concussione frustra tentata, motu convulsivo id extundere ac exigere nititur: Et cum in vanum id fiat, consternatur natura, ac victa morboque superata procumbit Aliis æquius esse videtur si ad simplicem sympathiam, quæ sine materia fit, saltem analoga confugerint, cum consensus sit dextrarum partium cum sinistris: Verum omnibus diligenter subductis, rationi videtur affinius, ut convulsio partium sanarum ad extremum potius naturæ conatum referatur. Est enim parti sanæ, incolumi & à læsione tutæ, vi & necessario occumbendum, id quod citra manifesta argumenta reluctantis naturæ fieri nequit: Itaque cum capite saucius, particula tantum læsus sit, cætera vero sanus, mirum non est si motibus quibusdam inordinatis natura sese tueri velit adversus instantis mortis & dissolutionis impetum, & quoad ejus fieri potest obsistat. *Videatur dictum Ballonii commentarium, ubi fuse ea rationes ad examen revocantur.*

Observatio VIII.

Capitis vulnera sequuta cerebri substantiæ *& ventriculorum* putredo. 1. *Temporis dextri lethale ob factum* Abscessum *in cerebri penetralibus.* 2. *Occipitis, ob Fissuram in interna ossis parte, & sequutum* Abscessum 3. *Casus lethalis ob sequutam* cerebri suppurationem & ulcus. 4. *Vulnus rotundum & angustum juxta suturam sagittalem lethale, ob sequutam* putredinem dimidiæ partis cerebri &c. 5. *Cicatrice jam obducta lethale, ob* cerebri partem putrefactam. 6. *Lethale ob ingens in cerebro* Apostema, *speciei enus curatum.* 7. *Faciei à sclopeto inflictum leth. ob læsionem meningum & sinistri cerebelli principii necrosi affecti.* 8. *Occipitis & verticis ictus lethales ob* Abscessus *in cerebri substantia genitos.* 9. *Occipitis à sclopeto, ob sanguinem circa basin cerebri effusum, ac cerebelli syderationem.* 10.

§. 1. **A**Perui quam plurimorum in capite vulneratorum cerebra, in quibus plusquam cerebri partem dimidiam undiquaque putrefactam, Ejusdem lateris ventriculum pure fœtido, viridi & crasso refertum, Atque in cerebrali substantia apostemata putidissima deprehendi. *Coiter libello Observat. Anat. & Chirurgic.*

§. 2. Dom. de Villeneuve catapultæ ictu *circa Tempus dextrum læsus est* insigniter: Effractum os partim Temporis dextri, partim frontis: Occalluit tandem pars longo tempore: Cum Londinum venisset, *speciem quandam pareseos* in parte eadem, nimirum in brachio pati visus est: tandem venit Lutetiam: sexagesimus aut septuagesimus dies exactus erat, ut plene restitutus & securus videretur: Cum vino *Venerique* paulum *indulgere vellet*, dolor in veteris vulneris loca obortus est: intolerabilis erat, inquies, vigiliæ, dolor lancinans, levia deliria, intra verba solum: febris assidua, omnibus provisum remediis, Denuo aperta cicatrix,

trix, nil profectum, dolor mox in parte antiqua sæviebat, mox in alteram partem, velut desultorius redibat, comatosus factus, mors.

Aperto cranio, nescio quæ sanies, sed exigua, in parte, in qua dolor fixus videbatur, apparuit: sed in cerebri penetralibus abscessus erat, à quo credibile manasse saniem tam sævi doloris parentem. *Gul. Ballonius Epid. & Ephem. lib. 2. p. 251.*

Cum veneri indulgere vellet.] Quam noxia sit venus in capitis vulneribus demonstrat *Fabritius Hildanus* cent. 1. Observ. 19. Exemplo Juvenis, qui vulnere afflictus capitis, & pene sanatus, ex veneris intemperantia in febrem lethalem incidit: Non minus periculosum esse vulneratis nervis ostendit idem ibidem observat. 22.

Speciem quandam Pareseos.] Hippocr. prognost. est in Coacis *Quibus Tempora secantur, iis ex adversa sectionis parte convulsio contingit: Jacotius* comm. in Coacas duas causas reddit, unam quidem naturalem musculorum motum; alteram evaporationem & saniei suppressionem, quæ cerebrum petens spiritus animales dissipat torporemque inducit: principia vero nervorum afficiens: in parte quidem oblæsa resolutionem, in ea quæ vero integra est, convulsivos motus excitat. Clarius Fabritius Hild. cent. 2. Observ. 8. Dum oppositus musculus, seu partis sanæ, fungitur officio suo, maxillam ad se trahit, læsus vero, quia interim quiescit, fit ut maxilla versus partem suam non sine maximo dolore & vitæ discrimine trahatur. Interim tamen aliquid putridi vaporis communicati ex convulsione brachij apparet.

§. 3 Miles acinace sauciatus fuit in posteriore capitis parte, cum læsione ossis occipitis: Die xxiij. obiit Interna ossis fissi superficies corrupta apparuit, Et Abscessus magnus in sinistro cerebri latere latitans. *Vide lib. 1. tit. de Paralysi.*

§. 4. Anno annos xvj. puer Nobilis Herbrorum gentis decem annorum, hyberno tempore cum æqualibus pleno, ut solent, cursu glaciem transmittendo, in caput cecidit, unde paulo post ille *Febri* correptus est, Advocatis Medicis, omnem in curanda hac febre diligentiam, ac frustra impenderunt, xi. die puero fatis concedente.

Demortui cranio aperto, ulcus cerebri ovi magnitudine deprehensum, quo dissecto aqua fœtida promavavit. *Observatio Tobiæ Cneulini Medici Augustani.*

§. 5. Bononiæ quidam ab equo calce vehementer percussus in capite, juxta suturam sagittalem vulnus accepit rotundum & angustum, ad cranium vix penetrans, Ob percussionis vehementiam *Arantio*, Chirurgo felicissimo, offensionis cerebri suspicio oriebatur, quare incisa capitis cute in formam cruci vel x. literæ, os detexit, quod etiam terebra perforavit ad interiorem fere laminam usque, nam ob sanguinis effluvium profundius penetrare nequivit: 2. die rigor febrilis, quem sequebatur æstus, supervenit: A principio conquestus est de capitis, præcipue de colli intenso dolore lassitudineque brachiorum: Febri quartanæ, qua ante diu laborarat, rigor; brachiorum lassitudo, casui; colli dolor, contorsioni inter cubandum assignatus est: Paucis diebus post facta evacuatione & sanguinis missione, febris omnino remisit, mitiora sunt reddita omnia symptomata, *nunquam* tamen *vulnus mihi placuit*, erant enim vulneris labra tenuia, squalida, depressa, flaccida & mali coloris, minime (ut in non lethalibus vel non periculosis) subdura & tumida, mediocriter, absque inflammatione tamen, & vividi coloris: xix. die accessit rigor, & cum eo maxima atque violenta inferioris maxillæ conquassatio, *vomitus biliosus*, singultus, capitis ingens dolor, inquietudo, delirium, vigiliæ, facultatis ventriculi retentricis imbecillitas & colli rigiditas: Rigor erat frequens, inordinatus, absque calore comitante, ut in quartanæ rigoribus contingit: sequenti die, excepta colli convulsione, inquietudine, maxillæ concussione, omnia symptomata multum remisere, & tandem mortuus est.

Apertum fuit caput, & invenimus putredinem dimidiam cerebri partem occupasse; in ventriculo laterali & medio, qui tertius dicitur, plurimum tum puris tum aquæ sub rubro colore tinctæ vidimus: dura membrana fuit integra, & è regione vulneris aliquo usque libera à cranio, accreverat in illo loco membranæ caro laudata, quæ etiam cranij foramen obturarat, *Coiter. in Observat. Anatom. & Chirurgicis.*

Hoc idem in multis similibus vulneribus interemptis deprehendi; unde periculosiora penes me sunt cranij vulnera, in quibus integra cute cerebrum læsum est, vel ubi sub dura membrana læsa vena vel arteria (quod levi de causa contingit) sanguinem effundit, quam si simul membrana sit vulnerata: Si quidem horum plures atque illorum vidi curatos, nam membrana dura cerebri ob suam densitatem atque crassitiem, nec sanguinem emissum, nec pus sub ea genitum emittere potest: Hac de causa nisi reprehensionem & calumnias metuerem, in gravibus & periculosis capitis vulneribus, ubi vel contusionis capitis, vel perrupti vasis sub membrana manifesta haberentur signa, auderem hanc duram cerebri membranam perscindere: etenim ut in omnium, sic in horum vulnerum curatione, præcipuum est perficere ut vulnera optime expurgentur, jam omne quod tangitur à putrido putrescit. *Idem Ibidem.*

Vomitus.] Vomitus in læsione capitis aliquando argumentum debet esse ad majorem cautionem quam ad concludendum de fracto cranio: Et hoc notandum est, quia multi hac in re hallucinantur. Sic multis de causis post casum aut ictu potest vomitus succedere, & tamen non erit fractura nulla. Servus N. cecidit in caput, vulnus factum, vomitus satis frequens, nil tamen cranium læsum erat, Recens erat cœnatus: *Ballonius Epidem. lib. 2. pag. 215.* Contingit vero ejusmodi in casibus vomitus per sympathiam

affecta dura meninge, quæ quamvis motu careat, cum plurimis in locis cranio firmetur alligetur, probabile tamen est eandem in partibus quibusdam aliquando saltem contrahi & corrugari: Certe in sternutatione contrahi ipsam & remitti extra dubium est: Hinc ab hujus læsione vomitus aut motus convulsivi invisceribus aut membris succedunt, in causa est hæc membrana, quæ alicubi contracta aut diducta, eodem spasmo molem intus continentem implicat: Singultus eidem causæ assignandus: Quod & accidit compatiente cerebro ventriculi orificio per nervos sextæ conjugationis.

Nunquam vulnus mihi placuit.] Inter signa quæ mortem præsagiunt, cum Medicus videt febrem, & aliquod malorum accidentium, cum depressione labiorum vulneris, & malo colore sine sanie, arguit indubitatam mortem: Et si videat denigrationem ossis, quæ non removetur ferro eam fricando, signum est quod non sit ex Medicina, sed arguit saniem malam & corruptam sub cranio, quæ si corrupit os, etiam corrupit panniculum: Præsentibus ergo prædictis signis prædicetur mors. *Berengarius c.13.*

§. 6. Miles hasta læsus in ipsa cerebri substantia, cicatrice obducto vulnere, & eductis quamplurimis ossium fragmentis, septem & ultra septimanas sanus aliis inserviebat ægris: In octava vero convulsus cum moriebatur, causam subitaneæ mortis intueor, Unam cerebri partem corruptam, putridam (visu admirandum) imo consumptam & in putredinem conversam vidi. *Observatio Samuelis Costeri Med. Amstelodamensis.*

§. 7. E Nosocomio Patavino quidam ex vulnere capitis accepto curatus, ut quidem credebat, certa salutis fiducia cum exiret, xl. à vulnere die morte inopinata defungitur: Causa exitii cum variantium opinionibus incerta esset, mox aperto cranio evidentius comparuit, ingenti viso in substantia cerebri Apostemate. *Th. Bartholinus comm. in Padanchonem A. Severini Exercit. 3.*

§. 8. *Claudius Ruban* Moduno Helvetius, ann. 24. habitus carnosi, pagi Regnans in Comitatu Montbelgardensi incola, Sabbathi vespere diei 18. Febr. 1671. statione peracta domum rediturus, itineris non mediocriter forte potum comitem, intra urbis novæ Montbelgardi portas, aliquot passus præcedebat: Expecta me, acclamat sequens, directa (forte jocando) in præeuntem bombarda portatili, vel displodam: Dictum factum, & displosa bombarda, quam plurimorum conatus tota die explodere non potuerat, vulneratus *Claudius*, super portæ mediæ limine consistens, tota mole concidit: Ab occurrentibus & ipso eo erigitur, è diversis in facie locis sanguine diffluens, ad Chirurgum ductus: Circa horam I pomeridianam à S. P. jussus illum adivi: Vocatus Chirurgus clavum displosorium, dimidiam digiti minoris partem longum ostendit, quem à posteriori temporalis musculi dextri latere, immediate supra os jugale suo apice, (ut in vulnus irrusione ostendebat) ad ossis maxillæ inferioris apophysin adactum extraxerat: Exponit insuper ferreæ mineræ globulos octo rotundos, quos è malæ sinistræ totidem vulneribus avulserat: Horum unum infra os jugale penetrabat, alia paulo inferius perspersa erant, digitum transversum plus minusve profunda: Imperiria Chirurgi phlebotomia prætermissa fuerat: quare præmisso clystere e brachio sinistro vena tusa est: Successit brachii sinistri paralysis: circa horam I. matutinam, quæ diei 5. initium erat, aphonus & veternosus factus est, crus sinistrum resolutum, accesserunt sudores copiosissimi, animi deliquia sine febre: hora II. matutina mortuus est.

Trihorio post mortem elapso, examinata octo faciei vulnera panniculum carnosum non perforasse, sed in eo subtitisse inventum est unicum ad os zygoma, aliud paulo inferius pervenerat: Aperto cranio, vulneratæ meninges, & sinistri cerebelli principium nigrum & corruptum apparuerunt, & ex ipsius substantiæ intimis, ossis ex conico acutum cranij forte frustulum extractum est: In profunditate vulneris, ab adacto clavo displosorio, aliud ossis fragmentum octava parte majus, ex confracta bazi ossis temporum, in musculo masseter e invenimus: Quum cranio reposito reductum pericranium & cutis consuerentur, vivi lumbrici prægrandes in conspectu nostro naribus egressi sunt, & ventriculo illuc ascendentes, quorum forte insignis copia ibidem stabulabatur. *I. Nic. Binningerus cent. v. Observat. L.*

§. 9 Rusticus cœlebs annorum 30. sanus & boni habitus, ebrius à compotatoribus sociis aliquot vulnera in occipite & vertice ad calvariam usque accipit, postquam prius verberibus iidem commilitones atrociter totum ipsius caput, nucham & sinistram axillam excepissent: Vulneratus prima quidem vespera vulnera Chirurgo liganda commiserat, sequentibus vero diebus, ope nescio quarum herbarum consolidantium, spreto & valedicto Chirurgo, ad cicatricem fere ea perduxerat, cum nona à vulnere die febris & scotomia supervenit, & xiv. sinistri brachii ac cruris resolutio, quibus præsentibus Chirurgum denuo in auxilium & consilium vocat: Chirurgus necessariis adhibitis nihil proficiens, die xxi. rem ad me defert, qua examinata, & cum Collegis communicata, *Trepanum adhibendum duxi:* Divino igitur auxilio implorato, & cute die eadem per chiasmum secta, die sequenti xxij. cranij perforationem, *non obstante Plenilunio*, modio ἀβάπτιστῳ institui, præmisso prius clystere, capitisque convenienti inunctione: Exsecto osse festucæ meningi incumbentes sublatæ sunt, & membranæ ipsi mel rosaceum impositum est: Os vero rectum fuit linamentis siccis mollissimis cum pulvere cephalico, totoque curationis tempore, tam quoad externa quam interna, nil inter

intermissum fuit quod ipsa fractura cranij alias requirit: Septima die lethargico sopore captus, dextrioculi & oris occlusionem crebrasque vomitiones patiebatur, sequentibus vero melius habuit, emanante per foramen pure fœtido, pauxillo tamen ac nona quidem pedem movere cœpit, recurrente tamen die 14. sopore, emanentibus autem vomitibus, venis vero frontis arteriisque elatis ac turgentibus: xv. nulla nec ad melius nec ad pejus mutatio sequuta: xvj. verò & sequentibus scotomia major facta, accedentibus occulorum convulsionibus & distorsionibus, adeo ut 24. hora 4. pomeridiana, sine tamen accessione aliorum symptomatum, animam exhalarit.

Sectione post mortem instituta, sanies inventa est purulenta in ipsa cerebri substantia; In dextra occipitis parte, pellicula instar abscessus contenta, unciarum quatuor: Ipsum cranium plurimis contusionibus contortum, Matris vero duræ venulæ subfusco sanguine instar picis distentæ: hæcque ipsa & pia meninx discolores, illæque à contusionibus læsæ, erant: Saniei autem supradictæ globulus alias purulentus, vasculo catneo inclusus, proxime adhærebat, ut mirum non sit quod mortuus fuerit: mirum autem sit quod tamdiu sine gravibus symptomatibus, delirio potissimum, supervixerit. *I.D. Horstius observat. Anatom.* 1.

TRepanum adhibendum dexi.) De Trepano non tantum dubitant multi an tutò adhibeatur, sed & sunt qui omnino id rejiciant, dum statuunt quamvis cranij fracturam sine Trepano, sine cranij apertione curari posse: Non diffiteor absque cranij perforatione multas fracturas cranij, præsertim hyberno tempore, & apud Germanos, quibus non ita lethales ut Neapolitanis, Florentinis &c. accidunt, curari posse: At non omnes nec semper, uti alias statuunt antiqui Hebræi, *Ugo Lucanus*, *Theodoricus* aliique, quorum alij internis vulnerariis potionibus id fieri posse profitentur; alij vero extrinseca medicamenta commendant, spreto & rejecto Trepano: At sæpe in cranij fracturis non potest removeri materia exsiccanda (loquor verbis Galeni) nisi fiat apertio, ob defectum scilicet ligaturarum, præsertim si ῥωγμὴ accidat internæ laminæ salva manente externa, aut ξυμφορά, quamobrem tunc Chirurgus adhibendus, ossisque particula circa fissuras eximenda, ut virus egrediatur per viam liberam, osse scilicet amoto. Multæ igitur fracturæ cranij curari possunt, & sæpe sine apertione, si simplex φλάσις contingat, si ῥωγμὴ tanta sit ut materia exire possit: Sed non omnes, ut notavi jam antea, nec semper, quemadmodum D. Juris apud nos nullis medicamentis externis aut internis menti & sanitati restitui potuit, qui tamen Trepano adhibito salvus evasit: uti etiam Nobilem ante sexennium Gissæ feliciter à me curatum recordor. Quando vero adhibendum, quando rejiciendum? Si certò constet cranium non depressum, nec ita fractum esse ut cerebrum inde lædatur, sique saniei tam exigua quantitas sit, tantumque naturæ robur ut medicamentis absumi & dissipari facile possit, & contrarij certa symptomata desint, Trepano non opus est: Sæpe enim à contusione cranium ipsum non læditur, sed nervus, (quem casum proponit Hippocr. 58. aph. 5.) aut vena, è qua effusus sanguis in ipsa cerebri substantia putrescit sæpe & mortem infert, uti nostro ægro accidit: Aliquando evenit (inquit Celsus) ut os quidem totum integrum maneat, intus vero ex ictu aliqua vena rupta aliquid sanguinis mittat, qui concoctus dolores infert oculosque obcæcat: quo in casu summe conducit phlebotomia & clysterum usus: sæpe etiam interna purgantia exhibentur si temperamentum frigidum sit & phlegmaticum, corpusque robustum sine febre. Si vero id non certo constet, & accedant accidentia mala, incisio instituenda cum etiam fracto cranio facile festucæ & frustula membranas lædant, ac in ipso fissuræ loco enata humiditas in saniem abeat & ad membranas distillet, unde communiter interire solent qui à capitis vulneribus moriuntur, mature cranium aperiendum ut sanies exire possit, festucæ & aliæ res c. n. removeantur. quarum præsenriam febris, vertigo tenebricosa, scotomia, dolores acuti, vomitiones, sopor, torpor, paralysis, delirium &c. nunc conjunctim nunc sigillatim, pro alia atque alia vulneris, subjecti, loci & aëris constitutione, indicare solent: Febris si accidat post 7. eo scilicet tempore quo terminari debebat, concurrentibus simul iis quibus *noster* vexabatur, putredinis in cerebro, meningibus aut cranio certum fit indicium, vel *Hippocr.* decreto, ob quam etiam potissimum & nos apertionem moliti simus. Idem autem fere nobis evenit in nostro ægro quod *Glandorpio* in pugili Bremense, alio ramen successu, Cum pugili illi graviter in capite vulnerato 3. die gravia symptomata supervenirent, & *Glandorpius* suspicaretur materiam intra cranium collectam esse, cranium aperuit: Cum vero nihil efflueret per foramen, duram quoque meningem in tumorem alatam scalpello incurvato aperuit, quæ saniei intra duram & piam matrem contentæ maximam copiam emisit, qua ipsa hoc modo evacuata, & adhibitis simul necessariis aliis, æger sanitatem pristinam recuperavit: Ita etiam in nostro ægro exigua portio saniei per foramen exivit, ut non potuerimus non existimare intra tunicam, aut ipsam cerebri substantiam anguem latitare: Ipsa quidem apertio in decliviori parte, uti par est, lateris dextri, juxta futuram lambdoideam facta est: In decliviori inquam, non in inferiori, cui loco os subtrahere maximum periculum pronuntiat *Nicolaus*: *Berengarius* vero contrarium aliquoties se vidisse probat: Nec etiam magnum foramen factum est, uti alias in vertice fieri solet.

Non obstante plenilunio.] Cum *Celso* plurimi ultra quartum die Trepanum haud differendum putant, alij contra cum *Mercato* omnino differendum putant, quod sub initium materia non sit fluida, ac meninges p. n. sint inflatæ, uti alias in plenilunio sint esse solent: Nos vero die 22. adhibuimus Trepanum, ac Luna quidem turgida: Utilis est Astrologia Medico, sed non necessaria semper; uti enim sub quovis cœli statu purgandum quandoque corpus venit, ita etiam vena sæpius secanda, cranium aperiendum, ferrum & ignis adhibenda sub quovis cœli statu, si scilicet electitium tempus non detur, si morbus non ferat moras: Nostrum igitur erit potius, instar *Guidonis Brucensis*, brumali tempore, trium horarum spatio planras instrumento, loco solis operante producentis, obstantibus & maleficis syderibus, calori & frigori peccanti inde emananti, corporisque nostri adversitatibus & insequentibus incommodis obviam ire, quam ægro remedia subtrahere ad benigniores remotos & distantes Planetarum aspectus, frigidiorem aut calidiorem aëris clementiam, Lu-

næque deliquium, præ quibus sæpe moriendum esset ipsi ægro.

Quod tamdiu sine delirio supervixerit.) Admiratione dignum est quod omnis delirij speciei expers fuerit, & quod tam longissimum tempus vitæ natura dederit, 46. scilicet dies. An quod substantia saltem læsa fuerit, non spiritus, non ipsi nervi: Et quod ægri quandoque ad aliquot menses supervivant, etiam ipsis meningibus læsis, testantur *Pavv.* in lib. Hipp. de vulneribus, etiam sine delirio, referente *Vallesio* comm. in libr. 5. Equidem. Antiqui non credebant Cerebrum inflammari posse, at hic casus eos refutat, ut & *Galen.* 2. de sympt. causis cap. ult. *Paulus* lib. 3. *Avicenn. Salius* & alij, quorum tamen plerique delirium adfuisse testantur: Sed nec in membranarum, nec in ipsius cerebri inflammatione, semper adest delirium: Illud enim probavit Nerei filia 5. Epid. titul. 47. & æger in Dealcis horto decumbens: Quod vero ipsius cerebri inflammationem spectat, ea quandoque non delirium, sed sensuum obliterationem, tremulas & obscuras desipientis, ex 1. *Prorrh.* 33. periculosiores tumultuarias infert, si scilicet non ipsi nervi, nec ipsi spiritus consequenter afficiantur: Non vero semper vero læsum cerebrum sequitur delirium, nec semper ipsa mors necessario, tertio die, nisi cerebrum syderatum sit: Syderatum autem est me judice, si id læsum aut vulneratum & inflammatum est, ut spirituum animalium tam fixorum quam mobilium constitutio præternaturalis fiat: ut illi ipsi spiritus, tum fixi tum mobiles, non sint temperati, tenues, puri, lucidi, & ordinati, nec certo quodam ac regulari modo moveantur, *Idem.*

§. 10. Jacobus Bexius ictus à sclopeto in occipite, concidit protinus in terram, foris vix læsus, sed intus tam vehementer offensus ut inciderit illico in febrem ac graves convulsiones: Quibus permoti, perforavimus confestim calvariam, licet extrinsecus nullas egisset rimas: quo auxilio eliciumus quidem sanguinem supra cerebri membranas effusum, attamen, neque festina hæc acceleratio, neque remedia satis maturæ adhibita tantum potuere, in præcipiti hoc periculo, quin nihilominus sexto die perierit æger.

In cujus capite terebram dum circumageret Chirurgus, vidimus per integrum os erupisse innumeras sanguinis guttulas, cooperientes instar roris universam calvariam: quibus spongia aliquoties detersis repullulare continuo & alias, monstraturas quasi digito nihil naturæ esse invium, sed omnia pervia, neque ossa ullibi tam solida quin per ea libere permeet tum sanguis tum pus.

At dissecto post obitum cadavere, licet apparuerit calvaria foris illæsa, ostendit tamen intus varias fissuras, docens suo exemplo quid per *Infortunium* suum velit *Hippocr.* l. de vuln. cap. Vere enim infelices sunt illi ad quorum abditos morbos nec oculi nec mentis penetrat acies. Sed præter occultas hasce rimas, videre fuit prope plagæ locum, extimam cerebri membranam non minus lividam quam flacidam, & non uno loco cruore atro fœde obductam. At cerebellum erat plane syderatum, ceu vero sphacelo, corruptum, Venæ utique passim laceræ, & circa basin cerebri ac *Rete mirabile,* tantum concreti sanguinis, ut nullus miraretur occubuisse hominem tot calamitatibus circumventum. *Tulpius Observ. 2. lib. 1.*

Cerebrum Syderatum.] Vere naturæ genius aph. 11. 3. Coacarum Prænot. Cerebro sy derato alii quidem tertio alii vero septimo moriuntur die: illos autem si effugerint, servantur: At quibus ex his dissectis invenitur os dissociatum illi pereunt: Qua circumlocutione designatur proculdubio principium corruptionis: licet sphaceli vox latius sese extendat: qui enim servaretur alias aliquis post diem 7. etenim quod semel integre emortuum, id reviviscit nunquam, quippe à privatione habitus denuo comparari nequit. Sed quid sibi vult os dissociatum? διησηκὸς τὸ ὀστέον? Annon corruptionis labem vitiatæ calvariæ communicatam: cujus indicium facit in hoc ægro dissoluta illa ossis laxitas, à qua promanarunt guttæ sanguineæ præter consuetudinem terebranti Chirurgo oblatæ, non secus ac gangrænam præcedit aquosa cutis vesica, & sphacelum gangræna. Quasi diceret vir inclutus, Si quidem à cerebri vitio eatenus immutetur os ipsi proximè impositum, ut dissoluta compage discedat evidenter à naturali sua soliditate (quod in hac calvaria evidenter factum) actum erit de vita, & necesse hominem mori à tam desperata corrupti cerebri conditione. *Idem.*

Rete mirabile] In brutis plerisque existere mirabille illud Rete, præsertim in quadrupedibus, plurimi concedunt Anatomici: An vero in homine tale reperiatur quale describit *Galen.* lib. 9 cap. 4. de usu partium, ambigitur. Quidam enim manifestum asserunt, alii obscure ac tantum ejus rudimenta concedunt: alii novum, sivique diversum à Galenico fingunt: nonnulli illi plexum choroideum substituunt: Varias sententias qui scire desiderat, consulat inter cæteros Cl. *Guern. Rolfinckium Dissert. Anatom.* l. 6. c. 34. & sequ.

Perforavimus confestim calvariam] Quamvis ferramenta plerumque adhibeantur calvariæ vel fractæ vel fissæ, conveniunt nihilominus etiam integræ, præsertim si metus sit disruptarum venarum: educitur quippe hac ratione non tantum sanguis effusus, sed impediuntur simul inflammatio, putredo, delirium, febris aliaque simul exitialia symptomata: quanquam scopum hunc non semper attingat ars, ut ostendit allatum exemplum.

Observatio IX.

Vulnus capitis cum Dedolatione lethale, ob pus inter utramque meningem collectum. 1.

Ob Fracturam cum Dedolatione, sequutumque Apostema cerebri. 2.

§. 1. Miles Hispanus in Capite vulnus acceperat cum ossis Dedolatione, primis 4. diebus sat bene habebat, statim tamen initio sanguis ex arteria impetuose profluxit, ut vix triduo exacto sisti potuerit. Post terebrato cranio plurimus sanguis extravasatus eductus est, & usque ad vij. non male habuit, qua tamen statim vomitus, supervenit copiosus: subsequuta quoque est ossis denigratio usque ad x. qua alius Chirurgus superveniens Empiricus, tol-

tollendæ nigredini aluminis parum ossi instravit, sed magno ægri nocumento, subito enim partis affectæ, quæ dextra erat, Paralysis, ægro etiam auram quandam à pollice pedis usque ad superiores partes elevatam, sentiente, & resolutioni paullatim progredienti, deliriis frequentibus adjunctis: Die XIV. qua novilunium inciderat, insignis mutatio facta, & *defluxio à capite ad partes inferiores* ægrum erectum & quasi strangulatum è vita sustulit.

Secto cadavere, ex cerebro per os biliosa multa prodibant, ex naribus purulenta cum impetu; nec non mucosa & sanguis plurimus intra meningem duram & calvariam collectus extra venas. Ipsa dura meninx, qua plaga erat, puris acrimonia erosa & plane marcida apparebat: *Venæ* autem cerebri & cerebelli sanguine refertissimæ, ita ut minutissimas quasque, ceu *nigriores*, facile conspicere licuerit: hæc tamen omnia evidentiora in parte affecta se offerebant oculis quam altera. *Ioh. Vldaricus Rumlerus Observat.* 17.

V*Enæ nigriores*] Aluminis vi adstrictoria repressis humoribus & sanguine.

Empiricus tollendæ nigredini]. Si panniculus, & non est nigredo à Medicina, sed quia corruptus est panniculus, tunc medicus arguat mortem: Nota tamen quod possit contingere ut Os sit nigrum, & non à medicina, nec ob corruptionem factam à sanie inter os & panniculum. & non ita periculosum erit ut supra: Quia contingit ut contundatur cranium in aliqua parte venosa cranii, aque rumpantur venulæ illæ quæ sunt in porositatibus cranii, & fractura non penetrabit interiorem unicam cranii, & sanguis in meditullio cranii, id est in porositatibus & spongiositatibus ipsius putrefiet, & ita fiet nigredo in osse, quæ non removebitur levi fricatione cum ferro: Itaque cum Medicus videt talem nigredinem cum qua non sint sæva accidentia sit sollicitus in aperiendo os, & in removendo omne quod denigratum est, ne illa corruptio descendat. potest enim sanari, si vero mora interveniat succedet malum. Sane potest forte sanguis ille à medicina exsiccari, & maxime in capite mundo & obediente, os tamen illud denigratum necessario cadit. i. e. natura expellet, & à sanie & à medicinis: vel Medicus debet removere usque ad partem sanam cum raspatorio vel alio modo: Tutius tamen est aperire donec removeatur totum os dubitatum & causa nigredinis tollatur, si possibile est: Nam si est à sanie vel panniculo corrupto, facta apertura potest expurgari sanies, & ita forte sanabitur, potest etiam mundificari panniculus. Quia plures ego vidi panniculum detectum in notabili quantitate, & alteratum in superficie, ubi cum mundificantibus processum est, & ægri sanati sunt. *Berengarius cap.* 13.

§. 2. Rusticus consistentis ætatis, robustus, in capite quinque accepit vulnera cum fractura & dedolatione ossis. Is terebratione, quæ tamen necessaria erat, instituta non amplius convalescens, undecima obiit *continue febricitans*, quod signum erat apostematis in cerebri substantia enati, quod tamen in dissecto nondum suppuratum aut maturum repertum est. *I. Vdalricus Rumlerus Observ.* 33.

T*Erebratione quæ necessaria erat*] Terebrationem, ubi necessaria videtur, aliquando cum successu omitti ostendit Excell. *I. Iac. Wepferus* Exercit. de Apoplexia p. 340. exemplo somnambulonis cujusdam, cui ex casu cranium fissum cum collectione sanguinis sub coronali, cui, aliique locorum calidiorum incolæ protinus Trepanum arripiendum statuissent, idemque Exc. D. D. Burgowerus facturus erat, nisi æger & adstantes ab auxilio his in locis insolito abhorruissent. Itaque aliis remediis sanguinis ulteriorem profusionem intra cranium prohibere & jam extravasatum absumere annixus est. Venæ repetita sectione sanguinis copiam imminuit; ejus motum, à casu & à grumis, hinc inde in toto habitu incendium capientibus (artus enim mire erant conquassati) perturbatum & impetuosiorem factum coercuit, venásque sanguinis quantitate aliqua detracta quasi fame icas reddidit, ut avidius effusum resorbuerint. quorsum etiam pertinuit victus tenuis & refrigerans: Exhibita Tinctura traumatica, & foris applicitis sacculis herbis cephalicis farctis & in vino coctis, sanguinem extravasatum in grumos abiturum ac putrilagine sua graviora damna allaturum, ita disposuit ut vel vasa sanguifera, vel glandularum poros denuo subintrare potuerit. Idque fecit non sine felici successu nec sine exemplo, cum etiam ab aliis citra cranii perforationem idem non raro ex voto præstitum sit: Sanguinem extravasatum in auras tenues abiisse & halitus instar evanuisse credere nequeo, obstitisset enim cranii crassities & duræ meningis densitas, ob quam pertinacissime etiam aquam meram in hydrocephalis detinet, ut nullo ingenio citra incisionem, periculi plenissimam, auferri possit: Quotidie observamus in tenellæ ætatis puellis tumores in fronte ad dimidii ovi gallinacei magnitudinem ex forti allisione assurgentes atro ex livescentes à ságuine suffuso, protinus admoto frigido ferro subsidere, aut repercussione hac in principio neglecta; applicito carnis calefactæ frustulo, paucarum horum intervallo citra manifestam evacuationem evanescere. Alias quoque in praxi animadvertimus pulveribus contra casum, ungu. potabilibus, ex quorum numero Tinctura Traumatica est, decoctis Traumaticis grumosum sanguinem dissolvi, partimque intra vasa sanguifera resorberi, partim ejus excretionem facilitari. Quidam priapo tauri primum à cervice ad imas suras, postea à sterno ad tibias percussus paulo post difficulter respiravit, circa præcordia summe angebatur, tormina ventris patiebatur, cum dolore primum mingebat, & tandem aliquandiu urina substitit. Cruorem tussi, vomitu, cum fæcibus alvinis & urina egessit; Tinctura traumatica aliquoties assumpta, & foris grumos dissolventibus & victu tenui persuaso convaluit.

Descriptio Tincturæ Traumaticæ

℞. Butyr. majal. ℔iiii. liquefiant lento calore in vase terreo vitreato ac despumentur, adde flores, & folia herbar. rec. quarumlibet perfectam maturitatem adeptarum ac minutim incisarum, scil. herb. [illegible] efol. petrosel. ana man. ii. plantag. utriusque, nasturtii aqu. anagall. beccabungæ, solani, melissæ, virgæ aureæ, pentaphyll. veronicæ, bistortæ, nicotianæ, Salv. n. bilis, hyperici, centaur. min. ana man. ℥ß. digerantur in loco tepido, & quotidie bis terve bacillo agitentur, donec herbæ omnes accesserint: postea coquantur lento calore, & fortiter exprimendo colentur: colaturæ indantur lumbricorum terr. aqua plantag. & aceto, rubi Idæi lotorum & minutim concisorum sescuncia: iterum

rum coquantur lento calore ad consumptionem succorum; percolato admisceatur mellis despumati libra una; serveturin vase terreo vitreato: datur drachma una, vel etiam duæ seorsim, vel in jusculo solutæ, quoties suspicio grumosi & congelati sanguinis obvenit: Quinetiam in principio Pleuritidis commode datur.

Quid signum erat apostematis] Apostematum signa, incipiendo à calidis, sunt hæc, continua febris, cujus calor non est multum fortis sub tactu, facies & caput reliquo corpore calidiora, mentis alienatio, vigiliæ, non onnunquam somnus accidit à quo æger excitatur cum clamore & saltu, linguæ nigredo, asperitas, fimbriarium collectio, oculi lacrymantes, quandoque ophthalmici quandoque sicci. Cui sanguineum accidit Apostema, insunt prædicta accidentia cum visu, sopore, & oculorum dolore, garrulitate, ineptia, febris est intensior & faciei color rubens. Cum ex cholerico humore, faciei color ad croceum declinat, insania continuatur, saltus, caloris tactus est acutus & pungens. Si sit aliquid melancholiæ mixtum, fiunt ineptiæ, garrulitas, timor & fletus: At si adest notabilis phlegmatis admixtio, fit obstupefactio non continua: In iitis tamen omnibus pulsus est debilis, parvus & durus & varietas multa anhelitus spiritus quandoque angustia, stomachi subversio, & tument ad sensum panniculi, & exeunt per fissuram cranii colorati colore materiæ & efficiuntur immobiles. Apostema vero frigidum capiti eveniens est à prædominio phlegmatis Signa sunt febris modica debilis, stupefactio sopor: ægri vix ad interrogata respondent, frequens est oscitatio, mentis confusio; os apertum claudere obliviscitur, aliquibus est ventris solutio phlegmatica, & interdum constipatio ventris; & eorum urina ut asinorum turbida est, tremor extremitatum & sudor, & facies livida & rumida, magnus pulsus & fluctuosus, ut peripneumicorum, & anhelitus tardus & varius.

Quod autem cerebrum possit apostemari probat Princeps contra *Serapionem*: Si n Apostema est in anteriore parte capitis, corrumpit imaginationem, & tunc incipiunt colligere vi los & paleas & similia, & imaginantur quæ non reperiuntur. Si in medio, corrumpit cogitationem. Si in posteriori, obliviscuntur, ita ut quandoque petant aliquid, quod si esset præsentatur, non recordantur se quæsivisse: Si autem Apostema fit super omnes partes, apparent hæc omnia: Et si cum eo apostemetur cerebrum, rubet facies & oculi, & exeunt oculi multum, si materia est sanguis: Si vero est cholera, ad citrinum tendunt; & ita res apparent rubræ & citrinæ secundum humorem prædominantem: Quod si fit à cholera adusta, est illud quod perimit. Signa autem sunt quod communitas accidentium ejus accedit cum dæmonio, odio & rixa, & oculi sunt conturbati. Signa apostematis frigidi in capite (licet raro contingat, tamen possibile est) sive à causa antecedente sive à primitiva (à qua primitiva rarius contingit) sunt hæc, 1. est sola lenis febris lenta necessaria enim est febris ab humore putrefacto in cerebro, inquit *Avicenna*, & propter hoc separatur à superbeth. Talia vero Apostemata ego non credo fieri nisi per modum paulatinæ congestionis, quia per modum defluxionis non possunt fieri: Si tamen fiant, hoc erit per choleram illi mixtam, Credo etiam quod si in cerebro, sive per fluxum sive per conjectionem fiat apostema, quod possit esse tale ut non adsit febris, considerata qualitate & quantitate materiæ, & loco & tempore apostematis, & considerato modo terminationis ejus. *Ex Berengario lib. 2. de Fractura cranij cap. 7.*

OBSERVATIO X.

Ictus Capitis lethalis, ob fractam laminam secundam prima illæsa. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. &c.

§. 1. NOb. quidam Eques turmæ Ducis Stempani, dum in disjecta murorum castri Hildini parte propugnaret, glande tormento manuario missa ictus est in bregmate, alioqui casside armato. Cassidem quidem glans impulsa depressit, non fidit, imo nec cutem musculosam, nec cranium, quod saltem cerni posset, nihilominum 6. die apoplecticus interiit.

Ego vero sciendi avidus quæ ipsi justa interitus causa extitisset, cranio diviso animadverti fractam laminam secundam, testásque ex se remittentem, quibus tanquam aculeis cerebri substantia assidue compungebatur, integra interim cranij lamina prima. *Paræus lib. 9. c. 8.*

NOn absurdum est oppositam ei quæ ictum exceperit, ossis ejusdem, ac non diversorum ossium partem findi, in his hominibus quibus cranium est bene conformatum, & suturis, ut natura fert & solet, distinctum: suitque: & est germana hæc *Hippocr.* mens & sententia. Idque ut magis intelligatur, notandum ictui oppositam ejusdem ossis partem intelligi duobus modis: 1. cum fractura in eadem est ossis ictii superficie, ut si parte alterius ossium bregmatis, quæ est ad suturam lambdoideam, icta, fissa altera sit quæ est ad coronalem: 2. cum non quæ ictum excepit superficies & lamina, sed quæ subjecta est, fissa extiterit, cujusmodi fracturæ genus fuit in memorato Equite. *Idem.*

§. 2. Anno 1651. Castrensis bajulus plumbeis globulis à bombarda emissis in capite percussus, cranio multis fracturis disrupto obijt.

Aperto cranio, portio tabulæ secundæ duræ matri incumbens, & omnino à prima separata reperta est, sine ulla fractura extra in hoc loco apparente: quod ab ictus repercussione factum fuisse existimo: Si cataplasma infra dictum fuisset admotum, per ejus in eo notam id forsan perceptum fuisset, & trepano extrahi, & sic curari æger potuisset; ciderat autem hæc portio ex angulo à sutura coronali & sagittali conflato. *P. Borellus Centur. 2. Observat. xx.*

S*Ine fractura apparente*] Fracturas occultas detegendi rationem aperit, *Idem ibidem.* Nob. Comes Breviensis casu retrorsum ab alto, quasi omnino mortuus remansit, nullus tamen tumor nec cavitas apparuit: Quare *D. de Pimpernelle*, & *D. le Iuif*, peritissimis Chirurgis, convocatis, cataplasma ex farina fabarum admotum fuit toti capiti, deraso capillitio, & quoniam tres urgebat cum æger loquelam amisisset, ut citius cataplasma exsiccaretur, lintea calida admovenda cataplasmati curarunt sex horarum spatio. Exsiccato cataplasmate, Chirurgi illud removerunt, & in illo figuras fissurarum cranii latentium optime delineatas perceperunt: cataplasma enim non exsiccatur in locis fissurarum & fracturarum sicque arte detecta fuerunt quæ

quæ visu percipi nequibant: Fissura ergo magna in medio cr taphyti musculi apparuit, in quo vide juss. (contra tamen d. ctrinam authorum) sectionem instituit, nulla fibrarum ratione habita, quod sæpe feliciter se fecisse asseveravit: ac lectione, arteriæ sanguinem in altum valde emittebant, sed pulveribus adstringentibus & linteis carptis tandem siccatæ fuerunt. Osse autem denudato apparuit ossis squama satis magna foras prominens, quam D. le Juss spatula violenter extraxit, dicens non alio Trepano opus esse cum illud trepan: locum obtineret: inde sanguis copiosus protinus effluxit à quo effuso cerebrum urgebatur, eo enim evacuato statim æger loquutus est, & tandem remediis accommodatis penitus curatus.

§. 3. Anno 1632. Ulmæ quidam miles Suecicus, ob depressionem cranij secundo decubitus die mortuus est. Ego sciendi cupidus quæ tam repentinæ mortis causa extiterit, cranium serra divisi, & inveni ejus internam laminam non solum fissam, sed etiam ossiculum (quod absque dubio cerebri duram & piam matrem assidue pupugit) aliquod de se remittentem, integra existente externa lamina. *Io. Scultetus Armament. Chirurg.p 1.Tab.29.§.16.*

TAlis depressio in adultis rarissime in iis nimirum quibus natura minus durum dedit cranium) vel certe nunquam sine rima repetitur: Si enim post dissectionem cutis ex instituto factam, nulla rima in externa cranii lamina apparet, timendum erit ne interior tabula figuram patiatur, per quam sanguis ex pumicosa cranii substantia ad crassam cerebri membranam descendere quidem, sed per eandem repurgari minime potest: Quoties igitur in adultorum capitibus talis apparet fovea aut depressi, certissimum mihi signum est calvariam esse divisam, nisi enim fissum esset cranium, inq it Hippocr. medium desidere nequiret: Sed posito, non dum tamen simpliciter concesso, dari depressionem cranii sicciotis absque rimaillа, tamen solius naturæ neg tio (quod F. Wirtzius præcipit committenda non est, sed cutis statim convenienti scalpello in triangulum vel crucem incidenda, pericranium à cranio separandum, vulnusque globulis idoneis hians & apertum conservandum, ut Medicus non solum certior fieri an cranium sit fissum necne sed etiam ut si depressionem comitetur rima quod maxime timendum vetrum necessarium adhibere possit. *Quid deinceps agendum vide l.c.*

Internam laminam fissam & ossiculum de se remittentem] Inquirenda signa ossis gravantis seu pungentis cerebrum panniculos desumuntur à multis, & à natura rei lædentis, quæ si fuerit res perforans, ut plurimum aliqua ossis frustula parum infra cranium descendunt, serrata à cranio vel etiam separata: fit autem eo modo quo contingit laminam æneam, &c. à stilo pluribus vel uno foramine perforatam, in parte extrinseca effici pungentem & asperam, ita ut pungat quicquid ei obviat, Tale est instrumentum commune quod Raspatorium dicitur: Præterea patiens sentit dolorem pungentem continuum fixum in uno loco & statim. Vel causa fuit contundens, rumpens cranium, & intra ipsum plicans, vel rumpens, taliter ut judicet cranium ingravare & pungere panniculos, cum relatione patientis, si loquitur; qui enim non loquitur tangit locum manu omni hora. Et interdum ita comprimuntur panniculi & cerebrum ut incidat apoplexia ut testatur Rhasis: Interdum tamen contingit quod ex contusione sic comprimente non accidit apoplexia, nec talia sæva accidentia: Quidam dicunt quod osse plicato ad intra, absque ruptura cutis & cranii, accidunt somnia mala, unde fingunt & clamant ægri quasi habeant hostes super se, Nicolus etiam dicit quod hoc est si infirmus est puer, & si compressio est magna, quia apostematur dura mater & forte cerebrum, & sequuntur accidentia mala Ego tamen vidi compressionem magnam & notabilem in alia ætate quam pueritia, absque fractura ossis manifesta, & non erat rupta cutis, era tamen concavitas in capite notabilis, & per emplastra sanati sunt, & non fuere mala accidentia aliqua: Et quod accidant somnia mala in compressione interdum, ego sum testis, quia id vidi in quodam annorum 25. qui in somniis habebat talia accidentia: huic aperta fuit cutis, quia sola erat contusio sine ulla fissura, & osse retracto inventum est os ruptum & plicatum, quo per elevatorium elevato ad situm naturalem, in media hora rediit ad intellectum, & paulo post ad sanitatem.

Contingit etiam os pungere & gravare panniculum, in notabili fractura cranii, non tantum à recontundente, verum etiam ab incidente (quia arma non semper subtilissime incidunt) Nam quia ossa ut plurimum sunt frangibilia & vitrea, fissura notabili facta in cranio introrsum penetrante, aliqua frustra ossium cadunt deorsum supra panniculum, & notabilia sunt, quia sunt majora, id est cum majori fractura in inferiori tabula cranii quam in superiori, & pungunt sive gravant panniculos. In similibus debet Medicus serrare cranium lateraliter, & filluram ampliare, & illud os extrahere, quia aliter non curatur talis dispositio.

Nota etiam quod sæpe sub osse sunt frusta ossium notabilia, & non pungunt neque gravant panniculos: Et hinc est quod non adsunt accidentia sæva, sed Medicus expertus aliquo indicio cognoscet an ossa sint sub cranio, maxime quando viderit curam ultra debitum prolongari, & cum viderit saniem sub osse exire, & non viderit accidentia sæva, tunc judicabit saniem illam esse ex frustulo ossis cutam impediente, quia si saniei esset ex alia causa, adessent accidentia sæva. Et pluries ego à vulneribus capitis extraxi ossa de sub osse in simili casu: sed si foramen est apertum, natura ex se expellit talia ossa, tarde tamen, sed melius fit si ab arte juvetur.

Per alium modum etiam descendunt frusta ossium infra cranium, nam interdum dum trepanatur cranium, instrumenta non apta rumpunt cranium, & ing ediuntur inter panniculum & cranium ossis frustula & sic pungunt vel non pungunt, atque ita gravant secundum quantitatem ossis vel secundum modum per quem obviant panniculo, quia interdum secundum planitiem ossis tangunt panniculum, & sic non pungunt, vel obviant panniculo cum acutie aliqua, & sic pungunt, vel gravant si sint magna, sic trepanando tamen non possunt multum gravare quia frustula sunt parva & levia. *Berengarius cap. x.*

§ 4. *Ruderus* Studiosus, vulneratus circa os frontis, primis diebus non admodum periculose laborare videbatur, etiamsi rima vulnetis per ipsum cranium circa os frontis penetraret, nullis etiam symptomatibus periculosis apparentibus: at vero cum ictu isto cranium non tantum pertusum, sed etiam (quod post mortem anatomia capitis monstravit) particula de lamina interiori omnino per meninges in cerebri substantiam translata esset, fieri

non

non potuit quin paucos post dies pars læsa inflammationem pateretur, quam ob causam non tantum ingens æstus, imprimisque capitis subsequebatur, sed simul etiam 1. spasmus cynicus in parte opposita, *convulso* scil. *musculo temporali* sinistro, cum læsio esset in dextra parte, ac dein convulsivi motus in partibus aliis se offerebant, sensim facultate animali primum, ac dein vitali quoque resoluta. *Horstius ibidem.*

§. 5. Rinaldus Cortesius Chirurgus cranium ostendit, in quo inferior cranij lamina seu tabula, sine ullo in exteriori apparente rupturæ signo rupta erat. *Schenckius ex Petro Spheterio.*

§. 6. Anno 1626. mense Julio Nobiliss. inclytæ Reipub. Ulmensis Duumviris scripto retuli, quod *Bartholomæus Schaffer*, militem Cæsarianum, à rusticis in capite læsum visitare volens, invenerim jam mortuum, & præsentibus multis, in causam mortis, quam xx. læsioni die oppetijt, diligentissime inquisierim, cujus solitaria fuit Vulnus in Occipitio, circa suturam lambdiformem, dextra parte, cum rima & depressione solius laminæ cranij internæ, quæ cerebrum continuo compressit, à Barbitonsoribus simpliciter curatum: Cum autem in hac cranij noxa, purulenta materia, (quæ per rimam laminæ internæ occultam, exterior enim erat salva & integra, ad cerebrum delapsa est) absque Chirurgiæ neglectæ auxilio non potuerit expurgari, multo minus interior lamina cranij, cerebrum continuo deprimens, idque idoneis instrumentis elevari, ortus est Abscessus sub calvaria, qui introducta prius *febre* & *phrenitide*, ruptus dextrum cerebri ventriculum replevit, & subitaneis convulsionibus necem intulit ei, cujus vita in principio læsionis, debita cranij perforatione per Trepanum, & per vectes elevatione, proculdubio conservari potuisset. *Ioh. Scultetus Armam. Chirurgici observ.* 15.

§. 7. *I. Iac. Reutlinger*, Studiosus, furca fœnaria percussus in sincipite, paulo supra frontem, & ad initium musculi temporalis dextri vulneratus, ubi vivendi finem fecerat, aperto cranio inspicitur. In quo deprehendi fracturam trigonam, in cranij lamina interiore, sub sinistro vulneris initio, nulla in superficie exteriore fractura, imò ne fissura quidem apparente. Præterea in dura meninge, frontem versus, multa erat rubedo, ad palmi latitudinem, phlegmones signum. Sub dura vero membrana tumor latitabat multúmque puris liquidi. Tenuis autem meninx erat & ipsa rubicunda, ac sub ipsa pus crassiusculum & subrufum: nequaquam tamen æger deliravit, neque convulsiones passus est: solummodo febricitavit continue, idque à 4. vulneris die usque ad finem, qui fuit 9. quo exspirabit. *Smetius Miscellan. lib. x. p.* 570.

§. 8. Vulneratur quidam supra nares pugiunculo, quem stiletum vocant: Vulnus quantum fieri poteft apertum servatur (tractatur enim à Chirurgo peritissimo) & secundum methodum curatur. Septimana nona (cum antea de dolore frontis gravativo conquestus fuisset) Epilepsia subito corripitur & moritur.

Aperitur cranium, & in loco vulnerato reperitur lamina interior intrusa, quantitate grossi majoris, non aliter atque in ollis perforandis contingere solet; Cerebrum quoque totum ex una parte purulentum, ut ratione alterius partis sanæ incedere adhuc potuerit, quemadmodum de phthisicis constat. *Philippus Salmuth cent.* 1. *obs.* 52.

SEptimana nona, *Cerebrum purulentum*] In vulneribus capitis sæpius contingit ægrum venire usque ad xx. diem sive xxi. sine aliquo malo accidenti, at circa tale tempus superveniunt pessima accidentia, & moritur æger, & hoc ut plurimum contingit à sanie retenta in capitis profundo. Et ego miror cur non ante superveniunt talia accidentia. An forte quia sanies tunc, vel parum ante, incipit aggregari, à superioribus descendens per poros cranij? vel ex malo regimine ægri in diæta? vel forte à Medico operante indebite? vel forte à virtute illius diei inter alios dies criticos & à similibus? vel quod à principio materia cucurrit in locum, quæ prius non est putrefacta, forte per medicinas applicitas, vel à virtute illam regulante, & tunc incipit putrescere, & febrem & prædicta accidentia inferre, à quib. causatur mors. *Berengar.* c. 13.

Observatio V.

Ictus supra dextrum supercilium lethalis, ob sanguinem in occipitio effusum, inter utramque meningem collectum, unde sequuta vicini cerebri corruptio. Obitus Henrici II. Galliarum Regis 1. *Vulnus Frontis lethale ob Contrafissuram in Occipitis osse, & effusionem sanguinis ac saniei in subditam meningem.* 2. *Percussio in una capitis parte lethalis ob contusionem cerebri, & saniei collectionem in parte opposita.* 3. 4. 6. *Ossis frontis vulnus lethale, ob abscessum circa occiput excitatum.* 5. *Vulnus in [illegible] temporum lethale, ob fissuram in opposito latere.* 7. *Contrafissura duplex à casu in musculum temporalem.* 8. *Casus in occiput lethalis, ob sequutam fissuram ossis Frontis.* 9.

§. 1. HEnricus Rex felicis memoriæ, compositis Galliæ rebus, & pace cum finitimis parta, dum Filiæ & Sororis nuptias celebrari, & festivo hastiludiorum exercitio festiviores reddere conaretur, procurrens & ipse in catadromo, pyxidata lancea adeo gravem ictum pectore excepit, ut ictus vehementia lamina ductilis, qua è galea prospicitur,

furrigeretur, & diffilantis in frusta lanceæ truncus supra dextrum supercilium impingeretur, cutisque musculoſa frontis ad minorem usque oculi sinistri canthum laniaretur, multis ejusdem trunci frustulis in commemorati oculi substantiam depactis, penitus tamen intactis & *illæsis ossibus*: Fuit vero inde commoti & concussi cerebri tanta vis, ut xi. ab ictu die interierit.

Post obitum dissecto cranio, in parte ictui opposita, ad mediam occipitis suturam effusi inter crassam & tenuem meningem sanguinis copia comperta est, & corruptæ cerebri substantiæ, quantum pollice tegi posset, indicia ex coloris nativi in flavum mutatione apparuere: Quæ causæ Regi Christianissimo mortis consequutionem attulerunt, non sola vulnerati oculi læsio; plerosque enim alios vidimus, qui ex longe gravioribus oculorum vulneribus non interiere. *Amb. Paréus lib. 9. cap 9.*

Illæsis ossibus] Aliquando evenit ut os quidem totum integrum maneat; intus vero ex ictu aliqua vena in cerebri membrana rupta, aliquid sanguinis mittat, isque ibi concretus magnos dolores moveat oculosque obcæcet. *Celsus cap. de curatione calvæ.* Firmat *Carpus* parte 1. de Fract. cranij. Reperio, *aut*, alias species læsionis in capite quæ carent peculiari nomine: Una est quod interdum non fracto cranio rumpuntur aliqui nervi cerebri, vel aliquæ venæ in panniculis ejus ex motu forti, vel ex casu & percussione cum re gravi, potente movere cerebrum, & maxime in corpore sicco, ut sunt corpora senum, quibus magis aptum est moveri & rumpi cerebrum propter medullam eorum exsiccatam & diminutam ut patet ex comm. *Galen.* in aph. 58. 6. Experientia hoc vidi in magnifico N. qui plures habuit contusiones à re ponderosa, & nullam habuit in cranio fracturam, & adhibita omni cura mortuus est. Et non dico tantum ex ruptura nervorum cerebri (quia isti sine voce fiunt, maxime si patiuntur nervi à reversivis orti, qui dicuntur nervi vocis) sed credo quod ipsi fuerit rupta venula aliqua cerebri, & forte aliquis nervus, à qua venula inducta fuerit mors, propter sanguinem ibi in loco non cognito putrefactum: Et illa læsionis species est mala, & causa interitus, quia Medici nesciunt locum venæ.

§. 2. Vir sexagenario proximus, à caballo sternaci excussus, frontem pavimento, durissimis lapidibus constrato, allisit, acceptóque eo loci ex lapsu vulnere, aliorum subsidio elevatus, semi animis domum refertur, mox bilem eructat, & nares et cruentæ, certo, si *Hippocrati* fides, cerebri concussi & venulæ alicujus ruptæ indicio. Instituto diligenti scrutinio, Vulnus vix cutem penetrasse ego & Chirurgus invenimus. Interim elota alvo enemate, sanguinis aliquid in corpore plethorico de cephalica detractum: Sequenti die omnia graviora & prorsus lethalia, corpus enim febri incaluit cum obstupescentia & despicientia, atque ad interrogata omnimoda obmutescentia, quæ ex *Hippocr.* 7. aph. 14. in capite læso mala pronuntiat: unde pessime de eo sperare cœpimus. Nihilominus manum tanquam deploratо admovimus, & Chirurgus nequicquam eorum omisit quæ ars his in casibus præscribere solet, quo certius pateret si quæ noxa frontis ossi inflicta esset, quod Hippocratis oraculo moniti verebamur. Vulnus in fronte inflictum dilaravit, sed os integrum & noxæ expers inventum, neque sedula capitis contrectatione, ægro plane stupido & muto, quicquam animadvertere potuimus, quanquam fracti cranij multa erat conjectura: Itaque de aperienda per trepanum calvaria consilium initum, Sed quid fit? misellus iste senex, cum per totum fere diem quasi comate quodam correptus esset, sub vesperam horrendo spasmo convulsus paucarum horarum spatio mortalitatem exuit.

Aperto à morte cranio, in opposita fronti occipitis parte, Rima, seu Contrafissura, quam Græci ἀπήχημα vocant, reperta, & magna cruoris saniе permisti copia crassæ meningi incumbens, unde mors. Ut vere dixerit Celsus, Evenire interdum solere ut altera parte ictus insederit, & altera fiderit. *Fridericus Loßius Observ. Medic. 1. Lib. 1.*

§. 3. *Nicolaus Florentinus* dicit se hoc vidisse in quodam artifice percusso in capite clava: facta fuit apertio in parte affecta ac nihil fuit repertum: tertia post die successit febris, & facta fuit apertio in parte opposita, & reperta est sanies in magna copia, & Ego expertus sum in multis postquam mortui sunt, in quibus nihil aderat in parte affecta, & ubi feci apertionem in parte opposita, reperi copiosam saniem collectam & magnam contusionem. *Gab. Fallopius comm. in lib. Hipp. de cap. vulner. cap. 14.*

In parte opposita] Quamvis hanc Fracturæ speciem, risu excipiat *Paulus*, nec in capite humano, duro nempe & pleno, ut in vitreis vasis vacuis, Contrafissuram dari posse putet, à me tamen aliquando visa & observata est: Nec valet eorum ratio qui ideo putant naturam ex multis ossibus, futurarum compage contextis, caput conflavisse, ne unius partis fractura in oppositam protenderetur? locum enim id forte potest in his quibus suturæ sunt expressæ & naturaliter sitæ ac constitutæ, at non in his quibus vel desunt, vel è natura sitæ non sunt, vel sunt admodum confertæ; atque ita obliteratæ ut unum veluti os ex multis coaluisse videatur: Id fiet sequentis historiæ commemoratione manifestum.

§. 4. Missi, dispositorum equorum custodis, servo cuidam gravis lapidis ictus in bregmate dextro est inflictus, unde vulnus quidem exiguum sed grandis contusio tumorque extitit quare quo certius pateret si quæ noxa ossi inflicta esset, quoque facilius concretus sanguis exprimeretur, eute patefacta latius apertum vulnus est à Chirurgo; Divisione peracta os integrum animadversum est, quanquam ejus fracti multa erat conjectura, quod statim ab ictu

ictu æger in terram prociderat, vomuerat, & alia fracti cranii signa pertulerat, quo factum est ut xxi. morbi die interiret.

Ego vero advocatus, qui qua ex causa interiisset edicerem, diviso serra cranio, comperi in parte ictui opposita ingentem saniei copiam, & in crassa meninge, ipsiusque etiam cerebri substantia abscessum, futuram verò nullam, præter duas squammosas: Ratum ergo illud est *Hippocr.* authoritate, ratione & experientia confirmatum, alia parte ictum, & alia fracturam esse posse: In his præsertim quibus aut nullæ erunt, aut illæ admodum arctæ, & valido adhæsu adeo consertæ ut vix appareant. *Paræus lib.9. cap.8.*

§. 5. Observavi ego cum Turnonii medicinam facerem, anno 1599 puerum x. aut xij. annos natum, die xliv. ex vulnere in Frontis sinistra parte accepto, in febrem & resolutionem alterius lateris, i. e. dextri incidisse, cum tamen à primo morbi die ad xl. usque bellissime se habuisset, nec ulla nobis in dilatato vulnere vel rimula quidem apparuisset.

Eo tertia die vita functo & dissecto, alienatum & cancro affectum cerebrum ἐκ τοῦ ἀποχρήματος in occipite inventum est; nam & ibi aliquot rimæ in osse conspicuæ erant: Et quod de *Henrico secundo* Rege diximus, ex vena eadem parte, i.e, in occipitis tenui omento rupta, sanguis erumpens, cerebro vitium fecerat, & inflammationem in eo excitarat, à qua abscessu facto, & xl. illa die, ut verisimile est, aperto, pus in spinalis medullæ nervos dextro decubuerat, atque resolutionem dextram creaverat. *Franciscus Vertunianus Comm. in lib. Hippocr. de cap. Vulneribus.*

§. 6. Est quædam species læsionis à me ter visa in actu practico in capite, à qua decipiuntur Medici, scil. quod osse non fracto interdum à re gravi contundente, vel casu ab alto, pars cranii (qualiscunque sit pars, an anterior, an posterior, an lateralis) percussa percutit partem sibi oppositam, ita quod commissura percutit commissuram propinquam, & etiam longinquam (dico longinquam, quia possibile est quod os frontis impellat ossa bregmatis, à quibus componitur in eorum medio sagittalis sutura in osse Laudæ) & quia à commissura qualibet exeunt villi nervorum, & ipsa dura mater conjungens se Almocati, & aliqua venula, nervi & venulæ, & panniculus ipse inter duo ossa contunduntur, deinde in successu alicujus temporis putrefiunt (quia omne contusum necesse est putrefieri & in saniem converti) & supervenit febris, & alia mala accidentia, & inde mors: Et in hoc Medici hæsitant, & credunt aliqui quod stante contusione in una parte, etiam cum fractura illius partis, vel sine, quod fractura sit in opposita parte per apparitionem saniei in opposito loco, sine fractura cutis, quia ubi panniculus est coarctatus, & contusus à commissura, ibi fit à sanie genita tumor aliquis, & saniei aggregatio, Et ego ter vidi anatomisando capita, Et similes casus reperi absque fractura oppositis ossis. *Iac. Berengarius Carpensis Tract. de Fractura cranii.*

§. 7. Orphanus annorum xv. passerem dimittebat in aërem: passer in murum proximum convolabat, Puer aviculam ad se allicit, allecta non redit, conscendit ille murum, passer progreditur, insequitur puer, aberrat hic, & è muro in sinistram temporum partem cadit: lapsus humi se tollit, interrogatus à commilitonibus nunquid cruciatum sentiat, arridet, murumque xv. pedes altum, è quo deciderat, aspicit, hinc ad scholam se confert, cœnat quoque, ut solebat, largiter, & cubitum it: media nocte magna cum animi perturbatione è somno evigilat, sanguinem cum bile evomit, circa diluculum insanire incipit, accurrunt curatrices, eumque quantum fieri potest juvant: Ego orphanorum ordinarius accersor, causam mali inquiro, Chirurgos adesse jubeo: Illi omnia tentant, ac prope investigant singula, verum nullam inveniunt contusionem, aut cranij impressionem: Venam incidi curo, clysterem injici, foveri caput ac tueri contra symptomata, quæ sæpius orta in simili casu vidimus: Postridie tuberculum circa musculum temporalem apparet, quod ad cranium usque aperimus, quo aperto cranium in multas fissuras contusum conspicimus, nullum tamen fragmentum, aut cranij particulam excipere, quapropter ad Trepanum, Verum sanguis per ipsum cranium, non vero per fissuras suturasque, tanta copia fluebat, ut terebræ nullus prorsus esset usus: paulo post, sanguine sese sistente, ad terebram redimus, nullo tamen successu, confestim enim puer incurabili casu oppressus periit.

Secto cranio, præter fracturam hanc & fissuras, adhuc vidimus in latere opposito duas alias Contrafracturas triangulares, quæ quomodo potuissent inveniri expertis considerandum relinquimus: Membrana crassa ac pia mater expansæ erant instar tympani, quarum venæ capillares adeo intumuerant, ita ut non cerebri, sed manuum potius venæ viderentur: Inter cranium meningasque cruor concretus magna abundantia conspiciebatur, non secus pia mater & ventriculi, qui præter cruoris copiam, aquæ quantitatem continebant aliquam, ut & cerebellum. *Nic. Fontanus Annot. in caput 1. Epitomes Vesalii.*

§. 8. Puer è muro xv. pedes alto exciderat, in quo fractura cum multis fissuris, mox deprehensa fuit circa musculum temporalem, Sed post mortem secto cranio, adhuc duæ aliæ Contrafracturæ in latere opposito repertæ sunt. *Idem Annot. in cap. 1. Epit. Vesalii.*

Quæ-

Quærendum quomodo interdum fieri possit à plurimis decantata illa contrafissura, qua cranium dicitur findi in parte opposita illi in qua ictus fit: Hanc *Hippocrates* creditur describere lib. de Vuln. cap. his verbis, *Os sub vulnere frangitur alia capitis parte quam qua ulcus est & os nudatum est:* Hic locus *Hippocr.* Contrafissuræ certitudinem plurimorum animis firmissime impressit: Has contrafracturas strenue negat *Gab. Fallopius* de cap. Vuln. cap. 13. & tem probat non tantum *Galeni*, *Pauli* aliorumque authoritatibus, verùm etiam propria experientia, scribitque se centies & pluries capite percussos vidisse, nunquam tamen contrafracturas invenire potuisse: Experientiæ *Fallopij* etiam nostram adjungamus, qui in castris non centies, sed ducenties & pluries hujusmodi capite graviter percussos milites, præcipue equites tractavimus, nunquam tamen ullam contrafissuram observare potuimus: Interdum quidem fissuras in utroque latere invenimus, sed in iis solummodo quibus caput utrinque percussum fuerat: & sic proculdubio etiam contigit in puero illo *Nicolai Fontani*, in quo licet manifesta ex casu læsio, cum fissura, mox deprehensa sit in uno latere, ignoratum tamen fuit annon etiam puer oppositum latus percussus fuisset, vel lapis aliquis ex muro, forte ruinoso, post illum descendens in illud latus descendisset, quod maxime verisimile est: Ita ut nos calculum nostrum iis adjicimus qui contrafissuras fieri negant: Quantum ad citata *Hippocr.* verba, ille non loquitur ibi de contrafissura, sed docet interdum pus sub cranio alia parte colligi quam qua os fractum est, idque etiam nos aliquoties videmus, sed hoc nihil probat pro contrafissura. *De Diemerbroeck Anatom. lib. 9 cap. 9.*

§. 9. Rusticus annorum circiter xl. famulus Nobil. Domini *Deodato Deodati* hyeme rigidissima, & terra stricto gelu constricta, plaustrum lignis onustum ducens, male compositos fasces quosdam & casum minantes compositurus id conscendit, sed male obfirmatis pedibus supinus cadit in dorsum; unde luxatio carpi, altero die sopor, delirium, quarto mors.

Dissecando caput, primum examen fuit occipitis, quod casum primo exceperat, in quo levis contusio, sed os integrum: Pergendo ad anteriora fractura maxima in initio bregmatis sinistri se exhibet, ad oculi usque orbitam exporrecta: Casum autem in posteriora fuisse innuebat insignis ecchymosis in parte postica pulmonum ad dorsum, cum sanguinis concreti copia ad ovi magnitudinem, Nec non in parte Iecoris concava.

Observatio XII.

Vulnus Frontis lethale, ob hiantem suturam lambdoideam, & saniem supra meningem duram effusam.

Quendam parte anteriore frontis pugione satis graviter vulneratum mihi videre contingit, cujus vulnus penetrabat usque ad meditullium: In hoc *aderant omnia symptomata* vulneribus capitis communia, alienatio nempe mentis, vomitus, aurium tinnitus, & alia ab *Hippocr.* enumerata: Et licet de dolore alicujus partis non conquereretur, secunda tamen die ipsum terebravi, symptomatibus hoc præsidium postulantibus & membranam aliquantulum inflammatam deprehendi, cujus causa usus sum remediis spectantibus inflammationem: licet verò meningem deprimerem & patiens obstructis naribus ipsam propelleret, nec quicquam perforatione peracta effluxisset, obijt xiv.

Secta calvaria loco vulneris, nec membrana, nec cerebrum ullam noxam exhibuerunt, vitrea quinetiam illæsa, quanquam sutura lambdoides laxata fuerit, crassitie digiti auricularis, pauca materia saniosa intra suturas ipsas, & supra duram membranam delitescente: Cui similem casum me nunquam observasse memini, licet contrafissuras in multis calvariæ partibus viderim, non tamen in suturis, quanquam earum apud authores prostent exempla. *Marchetti Observat. Medic. Chirurg. 15.*

Alienatio mentis] Notandum quod si contingat ex aliquo ictu incidere patientem in mentis alienationem cum privatione sensus & motus, nisi alia symptomata ab *Hippocr.* enumerata accedant, nullum vitæ periculum imminere, ac proinde prætermittendam quamcunque operationem, sectionem videlicet & perforationem ipsius calvariæ: Vidi siquidem aliquos ex prolapsu, aut ictu, læso capite, apparente solo hoc symptomate, sequenti die omnino liberatos. *Idem ibidem.*

Aderant omnia symptomata] Præter signa ab *Hippocr.* proposita, observandum quod semper alvi fluxus vulneribus capitis accedens, absentibus licet aliis symptomatibus, cerebri læsi signum esse, propter scilicet ejus consensum cum nervis sexti paris qui orificiis ventriculi adnectuntur, quorum ratione inferius laxatur & alvi fluxus statim succedit: Hi vero fere omnes moriuntur, ob læsum cerebrum parte interna, qua in spinalem medullam exporrigitur, ubi nervorum ortus: Omnia tamen remedia in his casibus statim administranda quæ ad artis opera spectant, ab *Hippocr.* proposita. *Idem ibidem.*

Observatio XIII.

Vulnus Sincipitis lethale ob arctam duræ meningis cum cranio adhæsionem, cujus ratione pus exire non potuit.

Puerum quadrimum ex phthisi mortuum anno 1596. dissecui: Huic dura mater ubique, instar periostij, vitreæ tabulæ adhærens neutiquam avelli potuit, nisi prius incocto in aqua cranio: Itaque venæ quæ alioqui per externam partem duræ matris, quæ

cranium respicit (duplicem enim duram matrem cum Columbo assero) expanduntur, illæ in parte interna versus cerebrum conspiciebantur: Erat nihilominus vacuum aliquod inter duram & piam matrem, hæc enim cerebro adhærebat, illa cranio, Plagas & contusiones in hujusmodi calvarijs maxime periculosas esse nemo dubitat, tum quod membranæ cerebri facillime læduntur, tum etiam quod earum ruptis venis sanguis inter cerebrum & duram matrem effunditur: Venæ enim, ut dictum est, in interna parte duræ matris sitæ sunt, ita ut nullo modo sanguis extravenatus evacuari possit, quamvis cranium terebello perforetur, ut ex sequenti historia liquet. Rusticus in pago Genevæ proximo, Chesne dicto, vulnus circa dextrum os bregmatis baculo accepit, mox in terram cecidit, vomuit & loquelam amisit, Neglecto primum morbo, tandem 8. post die vocatus sum: Inveni ipsum febricitantem & delirantem, lingua arida, oculis rubicundis, Quum autem nec rima nec fractura appareret, cranium perforavi; nihil inveni vacuum, sed dura mater ita adhærebat cranio, ut styli acies inter cranium & duram matrem minimè posset immitti: Unde *quum nihil puris exstillaret*, perforatio inutilis fuit, ipse xiv. post die e vivis excessit: Quamdiu dura mater retecta fuit, nempe ab 8. die usque ad supremum, motus cerebri, quantumvis continuus, minime percipiebatur, verum ea fuit distantia inter cerebrum & duram matrem ut pulsus cerebri membranam non attingeret: Hinc perspicuum fit cerebrum moveri, non autem ipsius membranas tantum. *Fabritius Hild. Centur. 1. Observat. 7.*

Dura mater calvariæ connectitur suturarũ ope, tum ut pensile & rectum teneat cerebrum, tum etiam ut per suturas egressa pericranium procreet: Spatium verò inter suturas tectè natura reliquit liberum, ut vacuum quoddam esset inter duram matrem & calvariam, has nimirum ob causas 1. ne quicquam ipsius cerebri systolæ & diastolæ obstaret: 2. ne venæ & arteriæ per extremam duræ matris partem sparsæ levi aliquo ictu in cranio facto rumperentur 3. ut ruptis in dura matre venis, sanguis non inter duram & piam matrem, sed inter duram matrem & cranium effunderetur, & perforato cranio facilius extraheretur.

Quum nihil puris exstillaret] Meningis duræ incisionem, ad puris sub ea conclusi eductionem, tentare non est ausus *Hildanus* convulsionum metu, quas subsequuturas credidit, eum tamen inanem esse patebit inferius.

Observatio XIV.

Capitis ictum, & ventris levem puncturam, mors sequitur, neutri imputata.

Cornelius Bethlemita ictus cantharo in fronte, ac ventre leviter gladio puncto, procedit tumulentus in gradus, fissoque sinistro temporum osse, excessit tertio post die è vita: comprehensis interim ac in custodiam traditis qui ipsum indignis exceperant modis, confitente altero ventrem à se vulneratum, alterato vero accusato de vi fronti illata.

Cujus inopinatæ mortis causam, jussu Judicis, inquisituri Medici, invenere nec ventris vulneri, quod ad interiora neutiquam penetrabat: Nec frontis contusioni mortem hanc imputandam, Verum vitam ademptam fuisse partim per inflammationem cerebri, ab eff acto osse excitatam; partim vero, & quidem potissimum ob jecur, septum transversum ac intestina, ut summe inflammata à morbo rixam præcedente: Sic undiquaque fœtidissimo pure perfusa ex inveterato abscessu, per turbas hasce id temporis disrupto: quo lumine Judici prælato absolutus fuit uterque reus cædis intentatæ.

Plurimi itaque interest sententiam suam haud leviter ferre, nedum in re tam gravi amicitiæ aut hostilitati aliquid dare, quin potius soli veritati litare. Caveis ergo Medice aliter loquaris, aliter sentias, sit tibi religio nunquam Judicem in fraudem illicere: Certus aliis vulnera, aliis curantis culpam; aliis propriam pertinaciam, lethalemve aliquem morbum clanculum alicubi in visceribus latitantem mortem accelerasse: quorum abditorum morborum causa haud satis fuerit acquisivisse in naturam vulneris, nisi simul perscruteris corpus universum, ne inconsiderate asseveres quenquam subiisse speciem ejus ut occisi quem fors sua peremit, Neque enim minores Deo pœnas dabit qui insontem damnat quam qui sontem absolvit. *N. Tulpius Observat. lib. 4. cap. 6.*

Observatio XV.

Vulnus capitis lethale ob ægri debilem constitutionem, & alium morbum accedentem.

Anno 1586. 5. Novemb. aperuimus caput Pandochæi ad Cygnum aureum cui vulnus cæsim die Octob. 11. inflictum fuerat digitis quatuor supra aurem sinistram: Exspiraverat hoc die circa 9. matutinam, Et quanquam vulneri mors imputabatur, deprehensum tamen est calvam non omnino penetrasse, imo ne rimulam quidem tenuissimam intulisse: Et licet puri quid simile intra cranium parti læsæ adhæreret, transsudasse tamen id potius putandum: quia illic perquam tenue os cranij, propter vulnus in calvam alte adactum existebat: Quin & squama pollicis latitudinem habens, necdum omnino separata

parata cranio intus adhærebat, infra quam caro novella, squamæ separationem moliens, succreverat, vulnus jam cicatricem majori ex parte duxerat, adeoque æger ipseante dies aliquot in culinam descenderat: Sed inciderat in dolorem lateris, ut difficulter spiraret, & sanguinem mittere opus fuerit: Is vero cacochymus ac decolor dicebatur fuisse: Sane ille qui circumsecto capite effluebat, valde nigricabat, adeoq; talis eruoris aliquid coagulati, aperto cranio, intus circa verticem latitudine Dalerii inhærebat. H. *Smetius Miscellan. lib.* 10. *p.* 561.

APPENDIX.

De difficultate curationis Vulnerum capitis apud Florentinos, &c.

Retulit mihi *Alexander Minchius* se observasse longa experientia in capitis vulneribus cum fractura ossis, quorum hoc anno 1566. Florentiæ nullus evasit, quod ægri, quò morti viciniores sunt, eo melius semper se habere dicant: Sunt autem Florentiæ capitis vulnera fere semper lethalia, adscribunt id aëris subtilitati: Decussatim locum incidunt & terebra os perforant, rebusque p. n. exemptis, vulneri pecias cum oleo rosaceo omphacino applicant; in circumferentia etiam eodem loco locum inungunt ad inflammationem prohibendam: hujusmodi vulneribus affecti aliquando usque ad 14. bene se habent, dein perniciosa symptomata, tandem mors excipit: Primis diebus à vino & carnibus arceatur, sanguis è basilica dextra ad revulsionem mittitur, temperantia imperantur, corpora purgantur diacassia & diaphoenico: vulneri mel rosatum cum oleo rosato infunditur: Præscribuntur syrupi præparantes, fenestræ clauduntur & ignis in cubiculo accenditur. *Ieremias Martius Observ. Medic.* 18.

Ipso eventu sæpius verissimum deprehendi, cum in Nosocomio Florentino praxim assistentis titulo exercerem, ex xl. quos uno anno habuimus in capite, etiam leviter vulneratos, vix quinque evasisse: frequens enim hoc ibidem est ut levissimæ capitis plagæ mortem inferant, cujus rei certum indicium habetur si vulneratus statim in terram cadens vomere incipiat, hoc enim meningas & nervos compati ostendit: crediderim fortasse ex nimia & pene superstitiosa curandi diligentia hoc evenire, quæ vulneratorum statim ab hominum consortio separant, venam secant, præparant humores, purgant, non spernenda quidem intentione: interim tamen siti & fame ferè enecant, sola panatella exhibita, in vulnere perpetua putrefactione desudant lumenque penitus arcent, quibus vel solis naturam debilitare possunt: Ipsi tamen aëris subtilitati adscribunt: quod sane ut negari non debet, ita reliqua an tantopere conveniant cuivis judicandum relinquo: Senibus in Erruria crurum vulnera & fracturæ eodem modo ferè semper sunt lethalia quo capitis Florentiæ, easdem forrasse ob causas: ut enim sæpe multa fiunt negligenter, ita interdum quædam etiam cum cura citra necessitatem. *Ioh. Vdalricus Rumlerus Observ. Medic.* 76.

Vulneribus ac plagis recentibus singularis est œnelæi utilitas, neque ictibus capitis exceptis: Utinam igitur in procurandis saueiis hominum capitibus in medentium omnium usu esset hodierno die Neapoli; Non sic fortasse miserè præterque opinionem sæpe cederent levissimæ plagæ: Porro sentiunt rectius quam nos Medici Melitæi, qui quod audio, non meliorem volunt in his (capitis vulneribus) curandis esse, quàm medicinam Christi & Samaritani: Evenitque res feliciter, ita ut ex vulneratis centenis vix depereat unus nobis, quemadmodum contra è centenis vis servatur unus nobis: Causentur cœlum, objiciant tenuitatem, humiditatem, varietatemque aëris & ventorum: Equidem medicamenti importunitatem perniciei mortisque hominum causam maximam opinor: atque id eo maxime quod quam maxime adstruunt medentes corporum humiditatem atque languorem madefacientibus ad putredinem non oportet foveri conterique. *M. Aurelius Severinus Chirurgiæ Trimembris l.* 5. *c.* 21.

OBSERVATIO XVI.

Hepatis abscessus in capite vulneratis non raro repertus.

§. I. Notandum sæpe vulnerato cranio excitari Apostema in capite, Id quod à me, *Roberto Greaume*, Parisiensis Facultatis Medicæ Rectore, & *Binosquio*, Chirurgo Jurato in tribus ægris nuper animadversum. *A Pareus oper. lib.* 10. *cap.* 9.

Quod Hepatis Apostemata illis in quibus caput insigniter fuit vulneratum (id quod in specie de vulneribus musculi temporalis lethalibus, ex plurimorum cadaverum apertione edoctus testatur *Joh. Virsungus*, ceu refert Jo *Theod. Schenckius* Exerc. Anatom, pag. 177.) quandoque supervenientes causam cum Paræo in purulentæ vulnerum materiæ in metastasin quam etiam *P. marq. Slegelius* apud Cl. Velschium Obs. med. Epist. 56. agnoscit, quatenus nempe ista sanguini mixta, & cum eo; vi circulationis ad hepar delata, illud inficit: Verum non ex cerebro, peccantem hunc humorem derivandum, sed alia à causa ortum ejus esse deducendum P. *Barbette* in epistola ab Joh. Mekeraöum, quam hic capiti 2. suarum observat. variorum inferuit, objicit, videlicet à cruore in vulnere capitis extravasato, inque pus converso, sanguinem vulnus circumfluentem inquinari, atque ita inquinatum ad hepar (sanguinis à bile aliarumque impuritatum separatorium viscus, paucis arteriis, & hinc paucis etiam spiri-

spiritibus, quorum ministerio ad subrogandum hostilem istum liquorem opus haberet, multis è contra exiguis venis, facile à crasso sanguine obstrui aptis præditum) delatum, illud exulcerare ingeniosè tradit. Quamvis hæc sententia antiquorum, Paræi nempe, & qui cum eo faciunt, contrariari, prima fronte non videatur, cum ubique sanguinis à pure inquinatio proponatur, *Barbettum* tamen de spirituale quasi inquinatione & contagio, ex purulento vulneris humore in sanguinem derivato intelligendum esse credibile est; tunc è contra *Pareus* ipsius purulenti humoris cum sanguine permistionem & transpositionem proponit: mihi tamen posteriorem hanc opinionem haud esse improbandam verosimile videtur, idque probare puto *αὐτοψίαν*, dum in his qui capite vulnerati abscessus hepatis incurrunt, ultimis ante obitum diebus vulnera ficciora, purisque imminutio deprehenditur. Unde hoc sensim ad venas sibi viam parando, & penetrando, in eas recipi, inque hepar deponi credi posset: Quæ sane vulneris exsiccatio ut contingeret, neutiquam necesse foret, si spirituale saltem puris contagium in sanguinem transiret: quia & hac ratione & in omnibus vulneratis & exulceratis apostemata hepatis, contradicente tamen experientia, observari deberent, cum sanguis quibuscunque in partibus inflicta vulnera & ulcera circumfluat, atque sic cogatur semper puris subtiliores particulas admittere ac iisdem inquinari: Sed obstare forte huic asserto posset fonticulorum in febribus sæpe observata exsiccatio, quam non tali puris metastasi, sed aliam ob causam accidere communiter docetur, sive quod à calore febrili humidiores corporis partes absumantur, sive calor naturalis ob imbecillitatem contractam, in expurgando & concoquendo humore purulento deficiat: unde etiam hanc ipsam ob rationem vitæ periculum denuntiari apud Practicos in confesso est, prout etiam ipse *Hippocr.* libro de vulneribus capitis signa inter lethalia febrem primo loco ponit, eaque dum supervenit vulnus saniem modicam effundere restatur: Verum neutrum hic locum habere potest, cum quidem tali affectu prehensos vitæ discrimen subire certum sit, febris tamen istam puris diminutionem non semper præcedit, sed tantum insequitur; id quod clare satis ex Meckerani relatione habetur, qui vulneratum suum paucis ante obitum diebus de dolore dextri hypochondrii conquestum fuisse, & simul pus decrevisse, febrem autem successisse memorat: Virium etiam, quarum potius ratio in caloris nativi integritate consistit, decrementum cum febre demum irrepsisse ibidem habetur; Nec impossibilis est illa materiæ purulentæ transpositio, cum & in aliis morbis eandem accidere apud omnes extra dubitationem positum sit: quod empyicorum puris per urinam non infrequens evacuatio inprimis ostendit. Alium transpositionis purulenti humoris modum ostendit P. Marcheti (*vide Scholia ad §.*) viam tamen per quam defluxus iste contingit non clare exprimit; quam forte interstitia musculorum & reliquarum partium suppeditari poterunt, ita ut pus sensim ipsis se insinuando, eaque penetrando, tandem pleuram, ut author innuit, aliasque partes erodat, sicque in cavitatem pectoris & abdominis delabatur. *Lucas Scroeckius junior, scholiis in observ. xxj. Johannis Helvvigij.*

§ 2. Plurimos vidi capite vulneratos, nullo vehementi symptomate accedente, morte tamen sequuta, si præsertim febris tertio die invaderet: Sed in omnibus fere qui sic interierunt, abscessum reperi in substantia jecoris. *P. Pigray Chirurg. lib. 4. cap. 9.*

Conquestos ante obitum de dolore, &c.] Observavi sæpissime quod quando in vulneribus capitis cum Fractura collum dolere incipit, parte potissimum postica & laterali, tunc materia purulenta delabitur ad thoracis & abdominis cavitatem, quæ longè remotâ, cum pulmones tum pleuram aliquas nempe ipsorum partes erodit, ex quibus multa sanies emanat, quæ postmodum ad abdomen defluit, cum Jecoris & Lienis labe, in quibus varias pustulas excitat: quibus disruptis, periode ac ex pulmonibus & pleura, ita & ex his materia purulenta effluit: Quamquam hujus observationis ignari existiment abscessus obortos in his partibus, quorum ratione patientes moriuntur, non ex capitis vulnere, quod ex capite copiosum pus posse ad inferna viscera delabi non sibi persuadeant: *Prout in plerisque observavi mediam thoracis & abdominis cavitatem fuisse pure refertam. Quam observationem multis tum in theatro Anatomico, tum in valetudinario S. Francisci demonstravi.* Pettus de Marchettis *Observat. Medico-Chirurg. xv.*

Dicunt quidam se observasse in plerisque eorum qui à vulnere capitis insigni interierunt, abscessum in concava Jecinoris parte: Quid id fiat quæstione dignum est: Primum illud est verum quod *Hipp.* & *Galen* scribunt, præciso cerebro & febrem & bilis vomitum supervenire: bilis revomitur, *ait Gal.* aff. 6. ventriculo qui cerebro compatitur; ad os enim propago nervorum insignis pertingit: Imò, *ait Galenus*, in magnis doloribus, & vehementi mœrore, ad ventriculum biliosa superfluitas confluit, maximè si ventriculus malè affectus fuerit: unde ergo in concavo Hepatis abscessus fiet? Quidam dicunt à cerebro, per continuitatem membranarum internarum, imperspicuarum, sensim pus manare & progredi eo donec ad hepar pervenerit. Id non est probabile: Affeream meam conjecturam, quando demonstrationem aut *ἀποδεικτικόν τι* huc adducere nequeo, desumamque ex eo *Galeni* loco, supradicto: Vulnerato cerebro membranisque affectis, os ventriculi coafficitur, humoresque perturbantur, unde bilis vomitus: Si multa fit bilis evacuatio, ea ab adscessu vindicare potest: si pauca & frequens est nausea, aut quia æger vomere non consuevit, aut quia bilis crassior, motu difficilis & quodammodo incuneata: aut quia libertas meatuum non est, dum humor movetur & non excluditur, oppressionemque facit aliquam, potest in concavo hepatis colligi, & inflammari, & præter symptomaticam febrem, quam excitat *τραῦμα* capitis essentialem febrem concitare: hinc collectio hinc inflammatio, hinc abscessus: Accedit quod in vulneribus capitis negant dandum pharmacum: si daretur, & vacuaretur bilis commota & non exclusa, ab abscessu liberaretur æger: Nunquid in febribus essentialibus abscessus in concavo hepatis fieret nisi Medicus daret operam purgationi? Et quia os comparitur ventriculi, natura suas superfluitates mittit ad eam partem, ebfuturas quia non excluditur materia; phlebotomia & purgatio esset vindex ejus abscessus: Et nuper in quodam qui pugione vulnera-

ms erat, tamen in internam capacitatem vulnus circa nothas costas, qua pertingit diaphragmatis extremum, non penetrarat, tamen in Hepate repertus est abscessus, unde id? forte eodem modo quo in vulneribus capitis. *Gul. Ballonius appendice libelli de Convulsionibus.*

§. 3. Paulus Marquardus Slegelius observavit omnes illos qui ex vulneribus Hepatis mortui sunt, conquestos ante obitum de dolore lienis aut hepatis, atque in cadaveribus illorum semper invenit abscessum Hepatis, quem per transumptionem fieri arbitrabatur, quia tunc temporis vulnus plane siccum conspiciatur, & inter lethalia signa certissimum puretur. *Velschius Episagm. Observ. med.* 56.

§. 4. Dicunt quidam se observasse in plerisque eorum qui à vulnere capitis insigni interierunt abscessum in concava Jecinoris parte: atque id à plerisque Chirurgis observatum esse scio. *Ballonius loco supra citato.* Qua ratione id contingat quæstione dignum, Ac præter ea quæ ex *Ballonio* & *Marchetti* adducta sunt, in considerationem adduci merentur quæ affert *Vallesius* comm. in sect. 2. lib. 6. Epidem. p. m 595. de vario humorum motu sursum aut deorsum, unde generatio Abscessuum. *Quum sunt venæ temporum non subsidentes,* inquit Hippocr. *sed tumidæ, neque color splendidus, & difficulter redditur spiritus, & adest tussis sicca non ferina, expectare oportet abscessus ad articulos:* Dices hæc signa esse raptus humorum in superna, igitur capiti timendum esse potius? certe ita est, significant hæc rapi sursum humores, quibus proinde si accedat aliquod aliud perniciosum, eorum quæ convulsiones aut dementias solent præmonstrare, capiti timere oportet: Si vero nullum horum accedat, expectare oportebit parotidas, aut abscessus ad articulos, superiores quidem plerumque, nonnunquam tamen etiam inferiores: Non raro enim qui in caput ferri cœperunt humores, inde repercussi retrocedunt in partes humiliores; Neque mirum cum dictum sit sect. 5. lib. 2. Si caput doleat in pectus descendit, deinde in hypochondrium, deinde in coxam.

§. 5. Quidam in capite graviter vulneratus, cum non sine vitæ periculo evasisset, post menses aliquot icteritia, duritie cum dolore in regione hepatis laboravit, &c. obijt vero ille eodem die.

In dissecto capite nullum vitium apparuit, Hepatis vero substantia fere tota absumpta, ipsiusque loco putrilago, &c. *Vide lib.* 3 *tit. de Hypoch. doloribus.*

§. 6. Abscessum secutum partium internarum Cranij fracturam non uno confirmatur exemplo, Nosocomium hujus loci publicum exhibuit & nobis & alijs considerabile Otto Reynersia, Oldenburgensis: Vulnera hujus capiti inflixerat triplicia socius, quorum præcipuum occipite occurrebat ad suturam lambdoideam, fractura cranij quæ ἐσφλασις *Hippocrati* vocatur, ubi nempe fragmentum se dimittit ad inferiora, sic ut sub osse integro abscondatur stipatum: Ad remotionem fragmenti dicti Trepanisationem instituere consultum duximus, quod etiam successit, Ad diem usque xx. liber omnino æger ab omni febre, convulsione, paralysi, sopore, vigiliis, vomitu, imo symptomatibus omnibus quæ fracturis cranij supervenire solent, At paucis diebus antequam moreretur, de *dolore gravi circa Hepatis ventriculique regionem conquestus est:* Querelas inter, purulentia in vulnere existens, quæ copiosa valde, imminuebatur admodum, labiorumque vulneris, similiter ac fundi ejus, insignis notabatur siccitas: accedebat febris gravis cum delirio, & sic xxviij. die obijt.

Eodem die ex mandato Magistratus caput defuncti aperuimus, in quo fractura occurrit cujus conditionem suo loco demonstraturus sum, Ast ad ventrem imum, cujus dolor valde fuerat molestus: Hepar invenimus valde tumidum, abscessu notabili correptum; ex eo enim aperto puris ea effluxit quantitas quam pinta dimidia vix continere poterat, Ex capite hanc materiam eo defluxisse probabile valde, ast per quam viam hoc factum ignotum nobis. *Iob. Meckeren Observat. Chirurg. ij.*

AD quæstionem; Tuam ex veterum fundamentis respondere licebit: Est hæc, Cum vulnus cerebri sæpius sequatur suppuratio Hepatis, quæritur per quas vias materia purulenta ex cerebro ad Hepar deferatur: Consensusqui totius est, partiumque omnium in specie spectatarum, magnus valde atque diversus, ob spirituum, vasorum sanguiferorum nervorum &c. multitudinem, atque diversitatem, quorum totum corpus perreptantium beneficio, quoties vel abjectissima corporis pars malè constituta, illico status præternaturalis communicatur cerebro, imo toti microcosmo: Constat tamen, nec inficiari licet, notabiliorem esse consensum qui est partium triplici corporis ventre contentarum eo qui est partium his inclusarum ipsorumque artuum; Ratio quæ proponimus confirmat, & experientia, imo & authoritas, perpende quæ magnus noster *Cous* hac de materia habet: Coacat. prælar. c. 4. §. 1. *Capitis dolor vehemens cum febre acuta & alio signo malo, lethalis est: Caterum sine signo malo, xx. diebus transactis, sanguinis fluxum, aut pus è naribus, aut abscessus ad infernas partes significat* &c. Ibidem §. 28 Et aphor. 6. 50. *Quibus præciditur cerebrum, his febrem & biliosum vomitum supervenire est necesse.* Galenus, Erasistratus, Macrobius, aliique non solum confirmant ea quæ Antecessor allegatis locis docuerat, sed & rationes, addunt varias, à distributione varia nervorum, sextæ imprimis conjugationis,

quorum ingens in ventre medio & infimo datur copia, maxime in ventriculi orificio superiori si sinistro desumptas; Haud displicuisset si meninges cerebri prægressis addere placuisset, eo quod pectoris imique ventris interiora regant, mutuique consensus eorum vel maxima causa sint, uti in sternutatione, tussi, vomitu &c. evidentissime patet, Hic via fere detecta, quæ manifestior fieret si quidem cum *Glissonio* nutrimentum partium nervosarum per nervos adduci statuere liberet, nervorum par sextum, vagum dictum, facillime negotio purulentam materiam ex cerebro ad hepar deferret, & cum minus hæc curiosis placere sciamus alia nobis quærenda via eaque commodior. 1. Cerebri vulneri supervenire hepatis abscessum certum judicamus. Observationem tuam, accurate satis notatam; testimonia variorum in arte exercitatorum Medicorum æque ac Chirurgorum, confirmant adeo ut de certitudine dubitare nec queamus, nec debeamus. 2. Pus idem numero & specie, à cerebro ad hepar deferri (contra ac te judicare scimus) minime admittimus, at hic collectum pus aliam omnino agnoscere causam quam quæ est puris in cerebro. 3. Sollicitum me neutiquam declaro qui inquiram in rationem cur veteres solliciti adeo fuerint ut quæ affectus hujus duplicis causa constaret; certum etenim eam exhibere neutiquam iis datum, doctrina de circulari sanguinis fluxu, eaque sua lucis plurimum huic negotio conferet, nec crediderim rationem quæ satisfacere veritatis cultori queat dari posse quæ eidem haud insistat.

Sit ergo hæc ad quæstionem Tuam Responsio, cerebro vulnerato vasa sanguifera arteriosa similiter vasa, cerebri ipsius, sint sive membranarum ejus, sanguini contento uberius parciusve exitum concedant; hic calore spirituque privatus sensim putrescere incipit, veramque in materiam purulentam converti: Accedit quod sanguis nutritius circa vulnus ex debito mutari nequeat, unde facile in pus convertitur, & hac ratione suppurationi datur incrementum, nisi natura vel ars inhibeat; Circularem suum motum interim absolvit sanguis, mutationis pluri mam non solum in corde, sed & partibus principibus aliis assumens: Corporis sic partes omnes perertans sanguinis, ipsumque adeo cerebrum male constitutum non potest non pravam contrahere dispositionem: Prave hic dispositus per arteriam carotidum ramulos cerebri substantiam percurrentes; meningis duro exhibetur sinubus, qui receptum deferant in venas jugulares, & per has in ipsam venam cavam, Atque in ventriculum cordis dextrum, ex quo postquam in sinistrum deductus, facilis ad Hepar descensus: In hepate, nobili satis parte sanguinis ulterior coctio. à bile itidem aliisque excrementis separatio perficitur: Difficultatis adeoque quod subest quo minus sanguis, impurus adeo, hepar accedens, suppurationi ejus ansam materiamque præbere queat? via hæc patens adeo ut nullus dubitare queam, quin mecum eam inire haud recuses.

Ac instabis, cum sanguis corporis partes omnes pererret, cor, Pulmones, lienem, Renes &c. quid causæ subest cur solum hic afficiatur Hepar: R. Cor substantia constare solida, compacta caloreque insito vegeto, hinc paucis subjectum esse morbis, hostem suum vi singulari expellens: Idem quoque lienem præstare, reticulari ex nervorum plexu compositum, hacque sua tinctura non solum ab aliis partibus plurimum differre, sed & quod rarissime in *cadaveribus male constitutus* reperiatur, efficere. Pulmonem, ob substantiæ paritatem vasorumque amplitudinem haud adeo facile affici posse, Renes impuritates suas sero communicare, sicque per urinam evacuari permittere: At longe aliter cum Hepate constitutum esse, eo quod per venam portæ sanguis illi offeratur multo crassior, fæculentiorque eo qui pet cavam venam, quod & color diversus & consistentia varia clare satis indicant; Ductuum lympham ad chyli glandulas receptaculaque vehentium numerus adsit, insignis, in quibus ob summam subtilitatem parvitatemque facillimum humorem subsistere, sanguinis coctioni putificarionique continuo inserviat, præter vasorum biliariorum sanguiferorumque maximam copiam miramque complicationem, vix aliud, ut substantiam componentem agnoscens quam sanguinem concretum, unde & Parenchyma jam à longo tempore dictum; quæ quidem soliditatis aliquid habet, ast fibras possidet minus firmas iis quæ sunt cordis renumque quibus accedit quod arteriis gaudeat paucis iisque exiguis admodum, respectu nempe aliarum partium, hinc spirituum vitalium quantitate minore, unde est quod hostium impetui resistere minus queat, sitque morborum plurimorum nutricula. *Paulus Barbette.*

OBSERVATIO XVII.

Oculi dextri Vulnus lethale, ob læsum cerebrum, quod dextra parte purulentum, sinistra pituita serosa plenum 1. Ob cerebellum simul læsum. 2. Externi oculi, ob læsionem cerebri. 3. Palpebræ inferioris, lethale citra ullam aliam noxam. 4. Orbitæ superioris ob sequutam meningis & cerebri corruptionem.

§.1. VIdi juvenem annorum viginti, saucium oculo dextro, fracta orbita, à primo statim die ἄφωνος, convulsum dextro brachio & femore per XI. dies, randem interiisse:

Dissecto capite cerebrum dextrum totum fuit purulentum, sinistrum plenum serosa pituita. *Ballonius libello de convulsionibus. p. 37.*

GAlen. comm. in aph 2. sect. 5. Convulsio ex vulnere lethalis, Ex vulneribus, *aut* fiunt convulsiones ratione sequentis ipsa vulnera inflammationis, cum partes nervosas attigerit, & primum convelli videntur quæ directo sunt partium inflammatione laborantium, deinde postquam cerebrum, quod principium est attigerit inflammatio, ad totum extenditur corpus, Et comm. ad part. 2. lib. 1. prorrhet. Ut in externis partibus affectiones incipiunt, & non totæ vel inflammantur vel intument, ita cerebrum cum insignem magnitudinem habeat, multasque nervorum propagines, phlegmonem ejus alias ab aliis incipere oportet: qua verò parte affectum fuerit, & nervorum propagines affici convenit. *Idem.*

§.2. Famulus nob. de Montespan Gondrin, Tolosæ, in orbita sinistra oculi ense sauciatus fuit an. 1636. Existimans autem vulnus parū penetrasse, emplastr. diapalmæ tantū admovit, quo admoto, non solum spatio duarum leucarum ambulavit, sed etiam cum sociis genialiter vixit, ac si sanus fuisset, nullo enim dolore agitabatur, tamen crastina die mane mortuus repertus fuit.

Aperto cranio, perceptum est manifestissime vulnus orbitæ ad cerebellum penetrasse. *Petrus Borellus Observat. 19. cent. 2*

Feli-

Feliciori successu palpebræ sinistræ offensam, quæ ad membranas & cerebrum ipsum transiit, sanatum fuisse refert Idem Observ. 18. Trepano, *ais*, fronti chirothecarii, qui ictum passus erat prope palpebram sinistram, admoto à D. *le Juif* Chirurgo Parisiensi non solum membranarum cerebri, sed & ipsius substantiæ corruptæ portio apparuit, quæ ab eo ablata & separata fuit, & tamen æger curatus remansit.

§. 3. *Ioh. Beckler*, homo sanguineus, ad iram pronus, aliquando cum Nob. puero gladio obtuso pugilum more contendebat, cumque puer Becklerum sub oculo sinistro leviter vulnerasset, vulnere solam palpebram inferiorem penetrante, oculique exteriorem tunicam parum contundente; Ille sive ira percitus, sive dolore victus, abjecto gladio humi procumbit: in lectum delatus nihil loquitur, post aliquot vero horas fortissime *Epileptico paroxysmo* correptus obijt.

Post mortem ablato cranio, examinatoque diligentius vulnere, nulla læsio, præterquam quæ exterius videbatur, deprehensa fuit. *Iohannes Matthæus Observat. Med. casu vij.*

§. 4. Oculi lethale vulnus in cive quodam hic vidi, qui gladio acuto, ad extremum dextri oculi angulum vulnus, salvo oculo, per orbitam, qua nervus opticus oculum ingreditur, in cerebrum usque profunde penetrans accepit, unde vasis passim discissis, magna sanguinis copia in cerebrum effusa reperta est: E quo vulnere ipse apoplecticorum more statim attonitus concidit, & circiter horam nonam postea mortuus est. *Sennertus pract. lib. 4. part. 3.*

Notandum de vulneribus ad cavitates quæ sunt inter utramque calvariæ laminam super oculos penetrantibus etsi non sint lethalia, quod cerebrum non attingant, difficillime tamen ea sanari, & plerumque in fistulas & ulcera cacoethica transire: quia colligitur in iis materia, (nisi Chirurgus peritus & diligens sit) quæ putredinem contrahens, ossa & cartilagines corrumpit: cum oculis vero ea est affinitas, ut materia purulenta ex vulnere ad eas cavitates defluens, acrimonia acquisita in conjunctivam decumbat, & oculi *æ̃gílωπα* efficiat.

§. 5. Quidam vulnus acceperat cum tridentis acuto radio in superiore dextri oculi palpebra, sub ipso supercilio, oculi bulbo haud læso: exigui momenti vulnus habitum, cito quoque in palpebra coaluit: Interim vulneratus sopore correptus fuerit: Adhibita fuerunt multa capiti remedia, non etenim ex tam exiguo vulnere, sed alia ex causa putabantur talia supervenisse accidentia, cum vero nullis remediis affectus cederent, superveniens noxius *sopor* vitæ finem fecit.

De causa mortis cum dubitatio esset & concertatio primum, exemptus est oculus, atque tunc compertum radium non tantum palpebram vulnerasse, sed ulterius progressum os illud penetrasse, quod cavitate sua oculi bulbum continet: Exempto vero & frontis osse, apparuit durior membrana & vulnerata & sanguine multo perfusa, jam corrupta cerebri proxima vulneri substantia ac vitiata, quæ procul dubio exitii causa. *Ios. Iacotius comment. ad aphor. 3. lib. 1. sect. Coacar. Hippocr.*

Hippocr. 1. *Prorrh.* statim in initio, & in Coacis prænot. quærit an sic affecti phrenitici sint? *Qui soporosi, inquit, inter initia fiunt cum capitis, lumbarum, præcordii, collique dolore, vigilantes num phrenitici sint?* Respondet *Gal.* in comment. phreniticos, non appellari (proprie sc.) nisi febricitet æger, continuo deliret, ac continuitate dementiæ, quodque simul cum febre fiat phrenitin agnosci: Phreniticos tamen & hos esse, qui soporosi existentes sapiunt, sed & delira quandoque loquuntur, atque à præsentibus expurgefacti stupefactis similes videntur, & tales quidem fuisse de quibus *Hippocr.* Epid. lib. 3. Sect. 3. sic scribit, *Itaque phreniticorum quisquam insanivit, ut in aliis, sed alia quadam in somnum delatione capite gravati moriebantur* ex quibus apparet hunc cui punctim os læsum phrenitici num dici potuisse, cum ex ipsa excitatus mox in soporem relapsus, subinde ad interrogata recte responderit, quandoque vero aliena. *Idem.*

Observatio XVIII.

Vulnus Nari & Genæ inflictum lethale, ob relictum ferrum vulneris causam.

Anno 1606 quidam musquetum exoneravit, crepante tubo pars ejus sex longa pollices, sesqui digitum lata, per narem ultra auriculam sub pericranium ipsi adacta: quod cum Chirurgus, etsi senex, non animadvertisset, narem genamque consuit, ferro secante intus relicto: dum illi medetur, quoties faciem tangit, sanguinis plurimum, ferro acutissimo carnem scil. scindente, emanabat:

Nono die mortuum (nec enim vivum vidi) visens, sectis à Chirurgo futuris, cum illum rasorij apicem frangentem viderem, admotis digitis ferrum adduco: hunc educto ferro, vel potius serra, curari potuisse certissimum est: Insano enim dolore & nimia hæmorrhagia enectus est. *Hent. ab Heers Observ. vvij.*

Observatio XIX.

Vulnus Brachij *lethale ob sequutam gangrænam & subsistentem globulum plumbeum intra os humeri.* 1. *ob vitiosam viscerum constitutionem.* 2. Punctura Brachij *lethalis ob læsum cum vena nervum.* 3. Carpi *vulnus lethale ob arteriam substratam per longitudinem divisam* 4. *Vulnus interni brachii lethale, ob profusam hæmorrhagiam, Vbi de viribus* aquæ stypticæ. 5.

§ 1. Cum obsidione premeretur Rothomagum anno 1562. Navarræ Rex globulo plumbeo è sclopeto emisso in humero vulneratur: meæ curæ commissus fuit, & Mag. Gilberti, ejus Chirurgi Monspeliensis, & aliorum: globulum, quanquam sedulo explorarem, reperire non licuit, unde conjectura assequutus sum eum per caput ossis, hujus cavitatem subingressum esse, unde imperscrutabilis esset: Plurimi corporis cavitatem subiisse, ubi delitesceret, affirmabant; Quæsivit à me Celsiss. Princeps *A Rupe Suryon* num vulnus esset lethale; quod affirmavi, eo quod vulnera quæcunque majoribus artubus inflicta sunt, maxime si contusa sint, ex omnium sententia, exitiosa sint: Cæteris Chirurgis, & ipso Gilberto, sanationem spondentibus, consultatio facta jussu Regis, Reginæ matris, Eminent. Cardinalis Borbonij, Ægri Fratris, & aliorum: nullus eorum à prognostico recessit, quæ causa fuit ut dictus Princeps, in cujus benevolentiam deveneram, pertinaciam objecerit, quod solus cæteris obluctarer: Respondi, si forte sanationis signa deinceps illucescerent, me quoque cæteris assensurum: Plures dehinc institutæ consultationes, sed opinionis tenax fui, gangrænam semper prædicens brachii, quæ revera successit, ac tandem obitus xviij. à vulnere die.

Nuntiata Regis morte dictus Princeps *A Rupe Suryon* globulum inquiri iussit, ejusque mandato lubenter parens, asserui sine magno labore illum me repertum; quod plurimis præsentibus factum: Ipsam cavitatem ossis, humeri parte superna, subintrarat, quem dictus Princeps Regi & Reginæ exhibuit. *Paræus Apologiæ p. m.* 1221.

§. 2. Quidam vulnerati fuere in partibus ad vitam non necessarijs, qui tamen mortem obiere, vel ratione constitutionis temporis, vel cacochymiæ redundantis, & ad partem læsam confluentis, vel aliarum causarum: Revera eadem tempestate, eodem anno, imo die, multis æque periculosa inflicta fuere vulnera, contingit tamen ut qui gravius fuere vulnerati, imo morti adjudicati, aliquando evaserint, sublata admirationis causa post cadaveris apertionem, nam præter vulnus alia mortis causa manifesta se exhibuit: Id recens contigit Nob. du Belly, Baroni in Touarcé, Reg. d'Ivetor, qui sclopeto in brachio sinistro ictus prope Rothomagum, fracto cubiti osse, quanquam vulnus rite fuerit ad digestionem perductum & mundificatum, ac cato laudabilis, rubra & granulata gigneretur, nulla intemperie & charactere naturali brachij, tam supra quam infra vulnus, contigisset mutatio, nulla accessisset phlegmone, pauca vel nulla febris, nihilominus xx. à vulnere die domum delatum febris maligna & ardens prehendit, tricesima die lethalis, industriam & cura doctissimorum Medicorum, inter quos eminebat Dominus Ambrosinus Medicus Regius, nulla in parte vulnerata, vel in ipso vulnere supervenienté, præterea vitiosa constitutione.

Aperto cadavere pulmones deprehensi sunt omnino purulenti ac scirrhosis tumoribus referti, Ren dexter putris cum putis copia in vesica; à quibus non à vulnere mors pendebat. *Iacobus Guilliemeau operum p. m.* 8. 2.

§. 3. Ante annos aliquot Sartoris cujusdam Argentoratensis uxor venam sibi brachii dextri secari curans, puncturam nervi à Barbirонsore passa est: subsequuti statim sunt dolores acerbissimi, qui nullis placari poterant remediis: supervenit phlegmone ingens, deinde spasmus; tandem doloribus, vigiliis & inediis enervata, incidit in convulsiones epilepticas, & fœtu mortuo (erat enim gravida) excusso, diem suum obiit extrema septimana:

Ex brachio, quod erat abbreviatum, & in tumorem insignem, eumque laxum & mollem, & qui prementibus digitis cedebat facile, foveasque admittebat profundas, aperto, maxima serosi humoris copia effluxit, grumi quoque sanguinis plurimi, iique putridi & fœtidi, convulsionum procul dubio causæ, à dissectore extracti: *Bernardus Suevus de inspect. vulnerum lethal. & sanabil. parte* 1. §. 2.

Puncturam nervi &c.] Anno 1669 Charissimæ conjugi Joh à Spanheim à venæ sectione totum intumuit brachium, suborto prius tumore ad magnitudinem ori columbini circa puncturæ locum: dolor erat ingens cum contractionis metu, extendere enim brachium non valebat: multa tentata sunt præsidia, sed hoc unum profuit, stillicidium scilicet sanguinis equi è vena pertusa, à quo statim explicare valuit brachium cum remissione doloris: Ad discussionem tumoris, in loco icto superstitis, admovi emplastrum ex gummi elemi, cujus ope intra octiduum penitus disparuit.

§. 3. Nob. Germannus anno 1645. in singulari certamine acutissimo gladio in carpo manus dextræ vulneratur, ictu versus cubiti flexuram tendente: Diu prostratus jacuit, in pago semihoræ spatio ab urbe dissito: Interim multus profunditur sanguis, qui cum im-

pera & saltu exilebat, unde de læsione arteriæ constabat, urbem semianimis defertur, ob enormem sanguinis effluvium, cura tamen sedula trium Medicorum, totidemque chirurgorum vita ad xv. prorogatur diem.

Adaperto post fata brachio inventa est arteria secundum longitudinem divisa, ad quinque digitorum longitudinem: hinc cum adhibita enæma osculum tantum arteriæ apparens attingerent & obturarent, hiante reliqua fissura, non mirum universum sanguinem hac via exitum affectasse & letho fores aperuisse.

§. 5. Notissimus hodie liquoris illins Styptici usus, quam Gallus ante triennium per Europam circumtulit, ubere ob divenditum hinc inde secretum marsupij proventu: Est sane cur inventum laudemus in vulneribus, cæsim inflictis, sed in punctim non perinde experimur utilem, Quin & in hæmorrhagia narium compescenda sæpe inutilem deprehendi, scilicet quoties ora vulneris ubique attingere licet est suus ipsi honos, cæteroquin hebescere vel quod sequitur exemplum clare docuerit.

Ioachimus Nichel, civis noster, in duello saucius, ictum gladii excepit interna brachii dextri parte, paulo supra cubitum: penetraverat autem ferrum largo & profundo vulnere ad ipsam usque alam, fissa q oque, quemadmodum postea constitit, arteria, vocatus Chirurgus familiaris *C. Vrstedius*, ex arte vulnus tractavit ad xi. usque diem, ambiguus tamen futuri ob ichorem tenuem & sanguinolentum quotidie profluentem, nullo puris laudabilis indicio: Sed ecce xi. die improviso tanta vis arteriosi sanguinis subito prorupit, ut æger in deliquia ageretur, & in metum Chirurgus, scil. grumus sanguinis, qui jam ante hiatum arteriæ malefido obice clauserat, nunc demum in pus conversus laxaverat januam exituro cruori: Accersitus ego, tentatis jam frustra aliis, quæ ratio & consuetudo in simili casu suggesserant, propono aperturam vulneris ad usque locum male affectæ arteriæ, sed renitente ægro ventum ad aq iam stypticam, quæ per aliquot dies subinde injecta licet bis reverterentur immensæ illius sanguinis profusiones, novissime tamen stetit rivus in articulos omnes artis exeunte, qui una adfuit *Ph. Hacquardo*, cui artificium conficiendæ aquæ illius stypticæ jussu Regio crediderat Gallus, visus sibi tum defunctus periculo æger, me omnia alia suspicante, tum ob superventum ardentissimæ febris, tum ob respirandi iter angustius. Quid plura? succedunt spasmi, tumores brachij, & in manu summi dolores, xviij. die obijt æger, laudatur nihilominus aqua styptica, quod egregie fecisset officium.

Aperitur jussu Magistratus cadaver, ut de causa mortis constet; mirum dictu, deprehenditur arteria adhuc quidem aperta, sed via quam gladius fecerat, circa arteriam grumis ab aqua styptica generatis obsidetur quo minus cruorem profundat: Interea postquam arteria per vulnus obstructum nihil posset effundere, memor tamen sui officij alio derivarat sanguinem, scil. vicinorum musculorum interstitia oppleverat omnia, nec eo contentus liquor proserpserat ad usque medium pectoris: namque inter costas, sternum & pectoralem musculum dextrum, inventæ nobis vel tres libræ corrupti & fœtentis jam sanguinis, unde asthma, febris, & denique mors ipsa pependerunt. *D. Olaus Borrichius in Actis Med. Exc. Th. Bartholini ann.* 1674. 1675. & 1676. *p* 78.

Observatio XX.

Juguli vulnus intumescentia totius corporis sequuta.

§. 1. Robustus juvenis nocturnis horis à duobus ebriis circumvenitur, punctimque gladio duobus locis transfigitur: Primum vulnus prope claviculam dextram anterius inflictum, an ad thymum, vel jugulum, vel pulmones penetraret, non facile dijudicavimus, conciderant enim labia vulneris, nec stilus profunde adigi poterat, Posterius vulnus alterum prope scapulam sinistram thoraci adactum, stilo persequentes, intercutaneum deprehendimus: Sanguis expuebatur, difficultas spirandi urgebat, *tumorque* non faciem solum *invasit*, sed *universum corpus* reliquum, quod velut spongia vento plena, quocunque tangebatur, palpantibus occurrebat: Postridie venæ sectionem suasi & inunctiones ex carminativis, quibus nonnihil tumor remisit, sed cum profundo suspirio per vices rediit, semperque de sinistri magis lateris dolore quam dextri conquestus, sicco vulnere & solidationem urgente, donec 14. die anhelus expiraret.

In dissecto cadavere, cætera sano, nullum vulnus profundum invenimus, nec ullam partem interiorem læsam observare potuimus: Sed ingens copia materiæ purulentæ candicantis, in sinistra cavitate thoracis, instar empyematis prosilijt, sine insigni fœtore, quæ aliquot mensuras nostras facile implevit, & diaphragmati incumbens respirandi difficultatem & dolorem ejus partis auxit: sinister pulmo inusitatæ parvitatis, sed cætera sine manifesto vitio: Ex pericardio crassissimum pus quoque emanavit: *Thom. Bartholinus cent. v. histor. xij.*

Hinc dubium, an ex vulneribus homo perierit, an potius ex apostemate thoracis interno, quod forte in conflictu ruptum fuerat: Nullus alioqui sanguis extravasatus inventus, paucus in corde & pulmonibus, nisi hinc in thoracem destillavit & in pus postea sit conversum.

Tumor universum corpus invasit] In hujusmodi vulneribus quomodo inflatio corporis sequi possit, inquirit *Smetius* lib.10. Miscellan. p.541. Juvenis quidam, *ait* Lambertanus ex conflictu, ubi ex axilla dextra, ad musculi brachium abducentis insertionem, vulnus acceperat, quod punctim ense angusto illatum, inter tertiam quartamque costam in pectoris cavum usque penetrarat: Postridie vulneris accepti, mane toto corpore turgidus & tumefactus apparebat, toto nimirum thorace, dorso, ventre, scroto, nec minus collo, humeris, brachiis, imo vultu & vertice ipso, adeo ut ne palpebras quidem aperire posset. Tumor erat tensus & cum dolore non parvo, distensis nempe nervosis fibris, quæ cutem carni alligant sensumque præbent: Hujus insolentis monstrosique symptomatis causam deprehendi efflationem pectoris, per vulnus axillare obstructam, subter cutem accidentem, quomodo videmus vesicam recentem flaccidamque inserto calamo per flatum intumescere: & sicut laniones pellem ovillam, antequam & quo facilius deglubant, flatu distendere alicubi solent: Linimentis discutientibus intra 4. aut 5. dies evanuit tumor. Similem historiam narrat *P. Estanove* apud *Riverium* communicatarum observationum prima: & *Sennertus* Pract. l.b.5. p.6. sect.2. cap.4. rationem à Smetio allatam clarius explicat, pulmo *ait*, respirationis organum est, per quem fuligines e corde expelluntur & aër attrahitur, quæ actio pulmonis substantia integra & vasis omnibus salvis recte perficitur, & aëris ille commeatus est ad cor & fuliginum à corde: si vero pulmo vulneretur, & simul inter musculos duos, vel musculos & cutem aëri via pateat, quod in utroque vulnere factum esse, ut debebat, non recta per os & pulmones ad cor transit, neque rursum fuligines recta è corde ad os, sed aër è vulnere, quasi è folle, in spatium inter cutem & musculos inflatum, & hinc porro in vicina penetrat: Etsi catarrhi ac serosi humores à capite sub cutem totum musculosum genus pervadere, & per collum ac dorsum ad crura usque & pedes penetrare possunt, cur non & aër ac spiritus flatulentus idem facere possit?

§. 2. Simon Ibsen in platea urbis nostræ 1660. punctim per pulmones vulneratur, primo die insequenti pectus intumuit, altero abdomen quoque: tertio die, qui vitæ ultimus, universum corpus.

Vulnus in cadavere deprehensum fuit tale, gladius punctim inter quintam & sextam costam lateris sinistri penetraverat per diaphragma: quo vulnere ventriculus & pars aliorum viscerum, & lienis portio in thoracis cavitatem pervenerant, ventriculus ipse vulnerantis gladij injurias sentijt: Sinister pulmonis lobus perforatus, vulnere supra cor ad rectum pulmonem pertransseunte & 3. costam perfodiente. *Idem cent. 6. hist. 89.*

Nempe flatibus abundat corpus, quibus etiam sanguis impletur & tumet, hic vero per pulmones eructat suos flatus, quibus in respiratione inflantur, at si vulnerati pulmones non apti sint excipiendis flatibus & separandis, hi restitant in corpore & in tumorem elevant: hinc 2. læsionis die, quia robustiores adhuc pulmones, plerumque pars tantum corporis superior intumescit. Forsan tamen tumet corpus, quia pulmonibus læsis circulatio sanguinis tardatur, unde friget corpus, flatibusque genitis intumescit. *Idem.*

Observatio XXI.

Thoracis *vulnus lethale ob copiam sanguinis in cavitatem illapsi, illæsis pulmonibus* 1. 2. *Ob* Diaphragma *per sectum, per cujus hiatum intestina thoracem subierant* 3. 4. *Ob pertusum* Diaphragma *&* Pulmones 6 *lateris dextri, ob læsum* Diaphragma *&* Hepar 6. *Ob Diaphragma perfossum, per quod ventriculus in thoracem viam sibi fecit.* 7. *Ob partem* Diaphragmatis *carneam per cujus hiatum Coli pars irrepsit* 8. *Ob pertusum Diaphragma, per quod ventriculi & coli pars thoracem ingressa.* 9. *Ob perfossum* Diaphragma, Hepar *&* Ventriculum *juxta pylorum.* 10. *Paracentesin Thoracis mors sequuta ob læsum pericardium.* 11. *Vulnus lethale ob leviter læsum Diaphragma parte carnosa.* 12.

§.1. Dom. de Montgeron inter 4. & 5. costam vulneratus fuit, & pugio quidem recte adactus erat, & mediastinum penetraverat, dein paulùm inflectendo oppositam pene partem attigerat, & minima etiam sectione sedes ipsius pugionis indagari poterat, & fluenti sanguini, deinde suppresso exitus pareri, ac si contraria & opposita fuisset apertio: Sed ut sæpe summorum virorum, & fiduciam rerum magnarum habentium, cæcitas est maxima, etiam in rebus minimis, quod ratio, quod tactus, quod tumor quidam eminens principio dictitabat, nimirum fieri debere eo loco apertionem, id differtur, negligitur, tandem necis occasionem allaturum: ingens fuit hæmoptysis, insignis alicujus rami venæ ἀζύγῳ cæsi argumentum: Jussus omnino quiescere, nulla tussis pene toto morbi tempore, difficultas spirandi exigua, poterat in utrumque latus dormire: Quidam ex Medicis volebat experiri num alacer esset in se erigendo, jubebat ut æger paulum se erigeret, maxime ut detegeretur num aliquid in capacitate esset, quo motu ipso deprehenderetur: Sed ut inter pares invidia facile se jactat, aliis id non placuit, maxime verò quod ejus opinionis authores primi non essent, & tamen id ad explorandum maxime fuerat opportunum: Post 4 diem initum consilium (quoniam vulnus ad cicatricem tendebat) super iis quæ ad vulnus attinent, num tuto sineretur claudi, an verò dilatandum foret, an

an omnino claudendum, divisæ fuerunt sententiæ: Alii omnino debere claudi censuerunt, quod multum sanguinis & spiritus effluxisset, quod nil alienum videretur in capacitate contentum; quod *Galeni & Guidonis* consilio vulnera thoracis primo quoque tempore ad cicatricem essent ducenda, alioqui fistulæ metum esse & sphaceli alicujus, aut syderationis in pulmone, qui alioqui alieno aëri & externo assueto facile affici alterarique posset: Naturæ negotium dandum, viam esse ad os, ad urinas aut intestina: Pleuritides beneficio naturæ, transsumpta exuctaque materia curari: Alii contra nitebantur, suspecta esse ægri bona & præter rationem allevationem: Insigne vas incisum, sic non esse probabile ut intra quatriduum clauderetur, *Formidabilem esse cicatricem externam*, quod cum pars interna sit membranosa, proptereaque amplius vulnere diducatur quam carnosa, & tardius coalescat quàm ipsa carnosa, metus sit ne falsa opinione internæ membranæ ad cicatricem perductæ, præter opinionem vulnus refricetur & refringatur: ac tum forte non amplius locus erit pyulco, aut evacuationi suppressæ saniei: Dicebant nihil referre si bene habere videretur primis diebus, sed expectandos alios dies criticos, & quid serus vesper traheret: In his vulneribus tura omnia timenda esse, Non metum esse debere fistulæ nisi vulnus consenuisset. Non ita metuendum esse ab externo aëre, quod plus detrimenti esset, affuturum à suppressa sanie aut pure quam ab externo ambiente: Et quod dictum est naturæ opus committi debere, & alias tutiores vias confinxisse naturam contra dictum novercam & brutam esse naturam, & aliquando veluti consulto pus saniem ad tempus servare, quod cum commode excerni non potest, repentina mors obtingit: Sic satius esse cum vulnus hiet & pateat, si quid alienum sit, illac expurgare, quam aut novas vias comminisci, aut occlusum obseratumque vulnus denuo aperire: magna enim esset ignorantiæ suspicio, & juncta crudelitatis opinio, imò & tutissime fieri illo loco, & vulnus patere affirmabant, & locum esse idoneum sectioni in purulentis: Qui præerat, omnia sic moderari voluit, ut utrique parti abblandiretur, at istæ blanditiæ & temperamenta ægrum perdiderunt, desitum est vulnus cicatricem contrahere, triumphus ante victoriam canebatur: Porro supprimitur sanies in thorace multa, febris perseverat, alvi profluvium, macies, tandem derepente difficultas spirandi, ῥέγχος & inde mors: hæc contigit circa 33. diem à vulnere.

Apertum cadaver, 3. aut 4. libræ sanguinis saniosi in capacitate thoracis inventæ sunt; Corpus ipsius Pulmonis non erat vulneratum, sed tamen per ichoris contagionem erat velut tabo infectum: & membrana succingens erat siderata: mirum quod toto morbi tempore nulla pene tussis fuit; Si tantula pars humoris pleuritim facientis tussiculas infert, cur non tanta saniei pars in thorace & circum mediastinum suppressa? Nullus dolor lateris, nullum sputum cruentum. *Gul Ballonius Paradig.m.1.& Consil.xxij.lib.11.*

Formidabilem esse cicatricem externam] Qui thorace vulnerantur, exteriore parte sanescunt, interiore vero non, suppurati fiunt: & si interiore parte cicatrix infirma est, vulnus facile refricatur rupta cicatrice *Ballonius*.

Vulnus refricetur & refringatur] In thorace, & frequentius in pulmone arescit sanies, & calore in crustam versa cicatricis falso creditæ imagine nobis imponit, donec ob thoracis motum & partis mollitiem, levissima occasione excussa crusta, vulnus recrudescat: Si interna & externa pars simul sanescat, evadunt; si simul interna & externa, & cicatrix debilis fuerit, vulnus iterum aperitur. *Ballonius.*

§.12. Idem contingit alteri ægro Andegavensi, licet enim ingens copia materiei in capacite thoracis contineretur, nil ore rejectabatur, nulla molesta tenebat tussis, quod mirum est, & forte ejus rei ratio difficilis ad agnoscendum. Licet quotidie per vulnus flueret fere sanguis saniosus, tantum quantum continere poterant decem vascula quibus Tonsores in phlebotomiis uti solent: Incredibile dictu quantum intra dies novem sanguinis impuri per vulnus emanaverit: Insigne enim vas erat vulneratum &c. *Gal. Ballonius consilior. lib.ij.consʃ xxij.*

Suppresso exitus parari &c.] Suppuratos incidimus vel urimus inter 5. & 6. costam, non procul à transversis vertebrarum processibus, eo enim in loco facilius colligitur materia: Ustio autem fieri debet ferro ad cultri formam facto, excepta cuspide: Itaque instituenda est ut exteriorum intercostalium musculorum fibræ transversim incidantur, & interiorum fibræ maneant illæsæ: Facilius enim curatur vulnus externum quam internum: Hoc olim Lugduni fieri vidimus: Inde pus per syringam extrahendum est, nam propter crassitiem sponte sua non efflueret: Sub costis secundum longitudinem parvi canales existunt: qui venas, arterias & nervos recipiunt, quæ vasa ne lædantur dum suppuratos incidimus vel urimus cavendum est. *Johan. Posthius Observ.in Columbi Anat. p.521.*

§.3. Anno 1617. cuidam cultellus & longus & acutissimus inter 4. & 5. costam adigitur: curatur toto octiduo, à tussi, respiratione impedita aliisque symptomatis liberrimus, ita ut ambularet muniaque domestica probe obiret: Die 9. cùm Chirurgo & sibi sanus videretur, subito animo linquitur, & post apnoeam anhelationemque maximam, viginti quarta hora moritur.

Secto cadavere, inventa fuit costa nitidissime secta & diaphragma omnino perfectum, quæ causa fuit cur sanguine thoracis cavitatem non occupante, de respiratione non conquereretur: & quia diaphragmatis solutio continui erat strictissima, etiam ab illa parum incommodi sentiebat: inflammatione superveniente tennia intestina in thoracis cavum irrepserunt, pulmonemque & cor suffocarunt: etiam thorax, qua parte vulnus acceperat, gangrænam contraxerat; In abdomine puris multum. *H. ab Heer Observ. xxv.*

Sine dubio huic moriendum erat, quis enim sectionem in abdomine, per quam intestina deorsum traheret, etiamsi rei, quæ omnes latebat, gnarus esset, moliri ausus fuisset? Qua via pus in abdomine collectum eduxisset? inflammatione fortia quæque eccoprotica, quibus solis pus, ut hydropicorum aquæ, in intestina trahi poterat, contra indicante? *Idem.*

§. 4. Alter erat Capitaneus: Huic glans manuario tormento emissa per sterni fines, juxta cartilaginem Xiphoidem subiens, diaphragmatis partem carneam transfodit; atque per interstitium, quod quintæ & sextæ costæ nothis interjacet, excessit, vulnere externa parte cicatrice obducto: restabat ipsi nihilominus ventriculi debilitas, ex quo intestinorum dolor, colico similis, sub vesperam, & de nocte præsertim exsurgebat; qua de causa cœnare ipse, nisi ad modum parce, non audebat: sed 8. demum mense, acrius solito sæviente per imum ventrem dolore, è vivis excessit, etsi ad minuendam doloris acerbitatem nullum remedii genus esset prætermissum.

Mortui cadavere dissecto, animadversum magnam coli intestini partem flatu multo turgidam, ipsi per diaphragmatis vulnus in thoracem irrepsisse, vulneris tamen amplitudo vix minimi digiti capax erat: *Idem ibidem.*

§. 5. *Henricus* N. proprio gladio se confodit infra costam quartam: vulnus pulmones & diaphragma penetrarat, quod transfossum in nerveo circulo: Pulmonis nihil fere repertum in sinistro latere confosso, quod eum pure exierit: ventriculus totus ascendebat in sinistrum thoracis latus, *Vide lib. 3. tit. de vomitu.*

§. 6. Miles quidam die 2. Martii, anni 1678. ex inflicto penetranti vulnere in octava costa dextri lateris periit hisce symptomatibus: toto morbi decursu vix febriebat, calore mitissimo; non valde anxia spirandi difficultas; die sexta vermes vomuit, inde pulsus formicans; septima denique obiit: qua de re cum mecum verba faceret Eximicus Anatomicus, Chirurgiæ Doctor Dominicus *de Roy*, firmiter asseruit palpabilem diaphragmatis & hepatis læsionem, quod ex situ vulneris necessariò inferebat; Cum reverà ex reliquis signis internoscere nequiret; quapropter una cum Clariss. Medicis *Emanuele*, *Oselia*, *Revelio* & aliis, cadaveris aggredimur dissectionem, & dum epigastrii scrutamur viscera, primo hepar levi affectum intemperie ob vulnus satis profundum notavimus, simulque vulneratum diaphragma, 2. Vesiculam fellis bile omnino vacuam. 3. enormem sed incorrupti sanguinis per abdomen extravasationem, à qua tamen nec minima contentarum partium alteratio.

Penetrantis vulneris situs, infallibilem detegebat hepatis & diaphragmatis læsionem: parum tamen varia congerit Galenus signa in Arte medicinali, quæ cum hic darum aut nihil conferant, non attingo: primò itaque

Febris aderat levis, calore mitissimo] Ratio est, quia valida Febris è fermentativa procedit commotione obviriatum fermentū, quod vel intimè sanguineis intricatum particulis, illas ad invicem coagulat: vel adeo dissolvit ut in actes & malignos degenerent ichores, ideoque fortes febres ut plurimum sunt essentiales, & si aliquando symptomaticæ, ardentiores tantùm fiunt quæ à magnis gignuntur inflammationibus, cum sanguineæ & biliosi res particulæ, inflammatæ parti congestæ nonnullæ recirculanti sanguini miscentur, quæ fermentativa exagitatione insolentes suscitant effervescentias.: cum autem nullæ in illo aderant inflammationes, sanguisque extravasatus per abdomen fluctuaret, & refluo sanguini misceri nequiret, hinc est quod valida non invaserit febris, sed tantum levis ex solutione continui: Rursus extravasatus supra viscera sanguis, dummodo defixus alicubi non congeratur, si illa alteret, rigorificæ excitantur febres, ex fibrarum læsione. non veto eximius calor, uti in ardentibus. Hinc est quod quandò de sanguine extravasato ambigitur, præcipue in abdomine, si levis in febre rigor identidem invadat, infallibile judicium quod alterantur partes.

Secundò, extravasatus sanguis septem diebus incorruptus servatus] Profectò nil communius, quod sanguis extra venas sit veluti piscis extra aquas, quà de re facultatem quamdam sanguinis præservatricem venis assignavit nimis credula Antiquitas: extravasatum non semel vidi post septimum diem sanguinem degenerantem tantum in colore, ex florido in atrum: Infertur hoc ex eo quod ut sanguis pus fiat, necessariò aliquo includi debet loco, ideoque suppurantiã viscida fore docet Avicennas cap. 28. lib. 4. fen 3. tract. 1. non tam ut cutim constipent, sed ut humorem in loco magis coacervent, & coacervatos firmius retineant. Hinc cum extravasatus sanguis per abdomen undequaque diffluet, ita citò non corrumpetur: Ulterius, consentiunt Anatomici bilem ratione suæ amaritiei sanguinem à corruptela defendere, quapropter cum bilis hoc in cadavere in cystim felleam non fuerit segregata, per conseq. bile impregnatus sanguis non ita citò subditus corruptioni: Cur verò nullum ex sanguine extravasato insigne symptoma? ideo quia nullam ex illo contraxere labem viscera, quæ alterantur in alteratione sanguinis, qui septem diebus incorruptus permansit

mansit: Unde symptomata ex sanguine extravasato non nisi post septimam apparent, cum antea non corrumpatur & partes non lædat; si verò citius aliquando se produnt in vulneribus signa, uti in abdomine vomitus, diarrhœa, mictio sanguinea, id ratione læsarum partium contingit, non verò ex sanguine extravasato.

Tertio, vesicula fellis bile vacua:] Hoc rarum, cum communis observatio, ex Clarissimo Glissonio mediocriter semper reperiatur plena: arguitur nullatenus ex læso hepate, quia cum sit ad segregationem bilis à sanguine, ex solutione autem continui, & intemperie, meritò læsam sequi debuerat actionem, tantò magis, tum ramificationes quasdam cysticas dissectas ex situ vulneris posset dubitari: Vacua ergo reperta est cystis, non quia omnis in intestina descenderit bilis, alioqnin inanem ferè semper in dysenteriis, & aliis alvi fluxibus inveniremus, Verùm quia ab hepate non segregante, recipere nequibat per ramificationes cysticas, vel juxta nonnullos, per meatum cysticum, Nullatenus ex suppressa biliosi humoris sequestratione ulla apparuit icteritiæ nota, quæ adesse necessario debuerat, Quod contigisse suspicor, quia Icteritia provenit ex regurgitatione potius bilis in sanguinem, quam ex impedita illius segregatione; cum sit valde probabile, quod bilis ita flavescens & amara evadat potius in cystide, & non sit hujusmodi in sanguine, qui alioquin etiam amaresceret, unde obstructiones in ictericis esse possunt in meatu porus cystico, quam in ramificationibus propriis, per quas ab hepate bilem assumit, quæ nondum amara, dum in residua aliquandiu in cysti contenta miscetur, flavescit & amarescit, sicuti ex miscella vini in aceto fit acetum, & chyli in sanguine fit sanguis: turgida itaque bile cystis, dum evacuari tentat, descensumque in meatum cholidocum promovet, cysticum repetiens obstructum, cogitur bilem evomere, & dimittere per easdem vias per quas admiserat, cum hactenus obstacula per valvulas non reperiantur.

Quarto, Vermes evomuit sexta die, pulsu formicans, septima obiit:] Vermes evomuit, non mirum, quoniam extravasatus supra intestina sanguis, superfluo calore corruptivam inducebat in intestinis fermentationem, ex qua vermes, tantò magis cum bilis amara à cysti fellea in intestina non descenderet, si in vesica non colligebatur vitio hepatis; Hinc defectu amaritiei in intestinis, facilius oriebantur vermes, credendum nullatenus aliquid per porum biliarium evacuatum fuisse in intestina: utrum autem bilis fuerit, an diversus humor, certè per porum bilarium non tam bilis, sed omnia sanguinis recrementa expurgantur, heparque organum est depuratorium non tantum bilis, sed excrementorum omnium sanguinis, quæ variis in partibus secerni statuerat antiquitas.

Pulsus semper parvus, inde formicans] Hoc ex paucitate contenti sanguinis intra vasa circulatoria, cum, major quantitas fuerit extravasata & non circularet; Unde cum parum sanguinis expellebat cor qualibet systole, parva per consequentiam arteriæ dilatatio, & pulsus parvus; continuò autem diffluebat sanguis sensim in abdomen, hinc de die in diem minor reddebatur sanguinis quantitas in venis, ex qua pauci spiritus, denique pulsus formicans & mors. *Observatio communicata ab Excell. & Clariss. D. Dom. Joh. Baptista Fantono, Medico Taurinensi.*

§. 7. Cùm Diaphragma vulneratum est, ponderis sensus eo loci molestus est, delirium invadit, per nervorum qui à sexta conjugatione in diaphragma effunduntur sympathiam: dyspnœa, tussis & dolor acutus ægrum male habent, sursum ilia convelluntur, adeo ut inspitationis vehementia contingat aliquando ventriculum & intestina per vulnus in thoracis cavitatem pertrahi, quod ego in duobus observavi: Horum unus Latomus, medium Diaphragma, qua parte nervosum est, transfixus, triduo post interiit.

Dissecto ventre inferiore ventriculum cum non reperirem, rem monstro similem arbitrabar; sed tandem anxie perquirens, raptum ipsum in thoracem animadverti, etsi vulnus pollicem vix esset latum: Erat verò ventriculus flatu multo, pauco admodum humore distentus. *Pareus lib. 9. cap. 30.*

§. 3. Studiosus quidam melancholia vexatus proprio gladio se confodit, vulnere intra 4. costam in thorace adacto, & sub nona costa in tergo gladio penetrante &c.

Mortui corpore aperto, deprehensum est vulnus per diaphragma & pulmones penetrasse, & quidem diaphragma transfossum fuit in ipso nerveo circulo: Ventriculus verò totus ascenderat in sinistrum thoracis latus &c. *Vide historiam integram lib 3. cap. de vomitu §. ex Sennerti pract. lib. 2. part. 2. cap. 15.*

§. 8. Francisco Dalon, Capitaneo ad Rupellam, glans manuario tormento emissa, per sterni fines juxta xiphoidem cartilaginem subiens, diaphragmatis partem carneā transfodit, atque per interstitium, quod quintæ & sextæ costæ nothis interjacet, excessit: Vulnere parte externa cicatrice obducto, restabat ipsi nihilominus ventriculi debilitas: Ex quo intestinorum dolor, colico similis, sub vesperam & de nocte præsertim exurgebat, qua de causa cœnare ipse nisi admodum parce non audebat: Sed octavo demum mense, acrius solito sæviente per imum ventrem dolore, è vitis excessit, etsi ad minuendam doloris accerbitatem nullum remedii genus prætermissum.

Mortui cadaver dissectum, animadversumque magnam coli intestini partem, flatu multo turgidam, ipsi per vulnus diaphragmatis in thoracem irrupisse, vulneris tamen amplitudo vix minimi digiti capax erat. *Pareus lib. 9. cap. 30.*

§. 9. Militi cuidam gladius anceps paululum infra cartilaginam Xiphoidem intruditur, dolor exoritur, ut & hœmorrhagia, maxima syncope obruit, respiratio intercipitur, singultus supervenit, inferior venter circa pubem plane gracilescit, supra umbilicum & circa thoracem intumescunt partes, loquelam amittit, ac in ipsa syncope moritur.

Aperitur corpus, invenitur ventriculi orificium, & pars sinistra ejus; cum portione duodeni & coli intestini ad thoracem per vulnus (quod in ipso erat foramine, stomacho viam pro descensione ad abdomen largiente) delatum, ac inferior abdominis capacitas circa pubem sanguine abundabat grumoso. *Matthias Glandorpius speculi Chirurgorum Observ.* 28.

§. 10. Generosi juvenes, post enata jurgia, singulari certamine decertabant, factumque est ut alter alterum sub imam sterni sedem, trium digitorum latitudine à cartilagine ensiformi, versus dextrum latus gladio perfoderet: Nempe cum ille inclinato paulum antrorsum pectore, dextrum latus aliquantulum obverteret, mucro pectus ipsum haud altè penetrans, mox deorsum in abdomen & sinistrum versus ad spinam usque adactus est: Idem ictus duas sterni cartilagines in dextro latere discidit, & deorsum vergens diaphragmatis ambitum perforavit: indeque recta tendens, gibbum cavumque hepatis, & ventriculum juxta pylorum iterum atque iterum perforavit, tandemque ensis mucro spinæ dorsi, paulo subter diaphragma, illisus est: *Juvenis* quidem primum *animo defectus*, mox quæ in ventriculo erant, sed cruenti nihil, evomuit: & quod mireris magis, licet diebus septem superviveret, & interea quotidie vomeret, nihil tamen sanguinis toto eo tempore per os ejecit; *per sedem* verò noctu atque interdiu *ingentem coagulati sanguinis copiam*, una cum alvi fæcibus profudit, quin etiam *enemata*, quæ in eum finem crebro indita erant, eodem *semper plurimum tingebantur*: Mirati itaque vehementer sumus *undenam sanguis iste proflueret*;

Dissecto autem post obitum corpore, omnia, ut jam dictum est, invenimus, *nihil vero sanguinis in ventriculo ejus repertum est. Glisson. Anatom. Hepatis cap. IX.*

Juvenis animo defectus est] Vulnera hepatis, si majora vasa dissecuerint, mortifera habentur, Idque vel eo magis verisimile videtur, quod sanguis illa vasa rapide percurrat; quapropter (præterquam quod fibræ transversim sectæ redintegrationi ineptæ sunt) tria magna mala necessario eveniunt, 1. fit rotius corporis debilitas, ob jacturam sanguinis, 2. vasorum fines aperti servantur, impediturque eorum coalescentia ob jugem sanguinis effluxum. 3. Sanguis in abdomen effusus putredinem induit & gravia symptomata apportat, animi del quia &c. acceditque huic malo quod sanguis ibidem stagnans ægrè educi queat.

Per sedem ingentem coagulati sanguinis copiam] Fit sæpe in vulneribus hepatis ut sanguis plurimum per alvum dejiciatur: Meritò itaque quærat aliquis, quonam ductu sanguis ille ad intestina pertingat? Crediderim sane in ejusmodi vulneribus, non solum venarum, sed & pori bilarii ramos discidi: Imo vero fieri vix potest, ut ramus aliquis venæ portæ abscindatur, quin simul etiam pori bilarii pars proportionalis amputetur, siquidem in eadem communi capsula continentur: Præciso igitur pori bilarii aliquo ramulo (cui id officii à natura datum est ut bilem in ductum communem, indeque in intestina deferat) sanguis in eum decumbens, facile eodem curriculo in jejunum penetraverit: Natura profectò lacessita, nova sæpe ac mira conatur, ut verisimile omnino sit eandem in hoc casu per oscula pori bilarii à vulnere hiantia, extravasatum sanguinem efferre.

Nihil sanguinis in ventriculo repertum est] Hujus rei hanc causam fuisse arbitror, quod vulnera ventriculo inflicta sanguinem omnem in abdomen effunderent, nullum autem in ventriculi cavitatem deponerent: Idque equidem credo libentius, quod aliter causa sontica afferri nequeat, cur nihil sanguinis in ventriculo repertum, aut per vomitionem ejectum sit: tum etiam quod ventriculi venæ inter externas, non autem inter internas illius tunicas protepant; unde saltem constat fieri posse, ut vasa illa foras, non autem in cavitatem ventriculi sanguinem suum effundant: Denique quod in hoc cadavere, ieri sanguinisque plurimæ libræ in abdomine repertæ fuerint, quorum pars aliqua è vulneribus ventriculi (foras non intro stillantibus) promanare potuit;

Enemata sanguine tingebantur] Quid autem de intestinis dicendum est quæ sanguis grumosus impleverat, præsertim cum de aditu nullo constaret per quem illuc pertingeret? Ego certè (si quis nunc meam sententiam requirat) sanguinem illum à vulnere hepatis, per vasa pori bilarii transversum scissa profluxisse arbitror, eo nempe modo quo jam diximus. *Idem.*

§. 11. Vidi qui thoracis musculum inter 4. & 5 costas secturus (quamquam ego semper maluerim, longa experientia edoctus, intra 5. & 6. fieri, vel potius infra membranam quæ 6. infernè vestit) ipsum pericardium omnino persecuit (quod cadavere dissecto innotuit) unde leipothymia correptus, redeunte postridie Chirurgo, mortuus inventus est. *H. Heers Observ. Medic. xxij.*

§ 12. Vulneratus quidam Delphis, à Chirurgo imperitiore, aut negligentiore saltem, non adeo bene tractatus, etiam duobus vulneribus externe occlusis, sanie collecta in ventre & paulo supra diaphragma, tabe tandem consumptus obiit.

Facta incisione, viscera interna læsa non videbantur, nisi quod levis cicatrix, nondum tamen curata, in parte carnosa diaphragmatis apparere videretur: Dubium erat indicium, utrum ex vulnere per se lethali, aut potius Chirurgi imperitia obierit. *Forestus observ. Chirurg. lib.* 6. *Scholio ad observ. iij.*

Septi transversi vulnera, parti nervosæ inflicta, non ea solum de causa lethalia sunt, quod id continuo est in motu, quietem autem desiderant quæ sananda sunt, sed etiam quia nervosum est, nervosa autem corpora semel divisa, vix coeunt; ipsa ejusdem pars carnosa vulnerata sæpissime lethum infert; saltem

saltem difficilis gravisque est curatio, præsertim si jam phlegmon occupavit, quod in ea vulnera sanies defluat, quæ impedimento est nè labra solutæ unitatis invicem coalescant.

Observatio XXII.

Vulnera duo pectoris levissima mors sequuta. 1. Pulmonis, cui præcisus lobus, cum parte thoracis proxima coalescentia. 2. Vulnus Thoracis sequutus Abscessus hepatis. 3.

§. 1. EX mandato Prætoris Urbani jussi Chirurgi infrascripti examinare cadaver Fabri Illustr. N. qui non ita pridem vesperi gladio est vulneratus: Ubi primo inventa exigua punctura supra claviculam in dextro latere prope collum, & aperto corpore *nihil prorsus ex interioribus læsum*, quanquam & cor & pulmones extraxerint, inventum: Sed cor valde tenue & exile, nec pulmones ea magnitudine aut robore naturali in sinistro latere, secus ac in dextro: Præterea puncturam habuit sub sinistra scapula postica versus alas brachii, sed non penetravit: Alioqui reperta magna quantitas materiæ semicoctæ in pericardio, & sinistra pectoris cavitas ea materia fuit repleta: unde fluxerit ista materia certo sciri non potuit; neque dicere licuit hominem hunc ex duabus hisce puncturis mortuum &c.

Censura Medicorum.

NOs omnibus circumstantiis perspectis, duas istas puncturas lethales nunquam fuisse pronuntiamus, sed quod collecta in pericardio & sinistro pectore materia potuerit ex aliis pulmonis internis affectionibus & morbis originem suam traxisse, sine ulla externa causa, sive punctura, cæsura, aliisque infelicibus casibus, &c. *Bartholinus Cista medica seculo 60.*

Nihil prorsus ex interioribus læsum] Circa penetrantia Thoracis vulnera accuratum requiritur Chirurgi judicium, ac notandum quod habet *Columbus* lib. xv. Anatomiæ, Pulmonem, *ait*, in pluribus pleuræ connexum vidi, nunc in altero latere, nunc in utroque: atque hæc pulmonum in nonnullis cum pleura connexio in causa plerumque est ut Medici decipiantur, penetrantia thoracis vulnera nequaquam agnoscentes: quippe qui hoc Chirurgorum axioma putent, omne thoracis vulnus penetrans extra spirare: At in his quibus hæc pulmonum connexio cum membrana succingente contingit, possunt vulnere thoracem perforante laborare, neque tamen respirare vulnus cernitur.

§. 2. Petro Antonio infligebatur prope urbem Brielam ingens vulnus sub papilla sinistra, sed eo ob tumulentiam floccifacto, neque implorata alicujus ope, erupit postridie ex hiante vulnere non exigua pulmonis pars, adæquans magnitudine sua tres transversos digitos: quod grave infortunium non promovit tamen hominem temerarium plagam hanc cum cura habere; Sed contulit nihilominus se satis inconsiderate Amstelredamum, bidui itinere inde distans, nec coercens pendulam pulmonis partem fasciis, nec implens vulnus linamentis, usque dum reficeretur in nostro Valetudinario, in quo illico imperatum emortuam pulmonis partem, filo prius constrictam, forfice excidere, coalescente residuo lobo in ipso vulnere; cujus oræ coaluerant firmiter intra diem xiv. ut vix quicquam impedimenti manserit præter levem tussiculam, interpolatis vicibus duntaxat molestam: Partem autem hanc lanci impositam vidimus pendere circiter tres uncias, grande me Hercules pondus in viscere tam raro ac levi.

Huic homini (velut ostendit sectio post sexennium ipsi adhibita) accreverat duntaxat pulmo in ipsa plaga, quocirca etiam nihil inde perceperat incommodi præter levem tussiculam, sed non ita molestam, quin potuerit cum illa non tantum quocunque locorum navigare, verum etiam continenter popinis ac comessationibus interesse, homo dissolutissimæ vitæ.

NOn exigua pulmonis pars] Creditum hactenus, ut non servatur cui pulmo medius vulneratur, ita utique vix restitui qualemcunque ipsius plagam; sed usus qui omnium præceptorum superat præcepta, docet evidenter nihil hic trepidandum, sed caute decurrendam semitam, quam nobis prævivere veteres: Præcide (inquit Celsus) quicquid ex jecinore, liene, aut pulmone extremo dependet; l. 5. c. 26.

Filo prius constrictam] Sed quorsum retentus præcisus pulmo in coalescente vulnere? Ne ex laceris retractæ partis venis flueret frequens sanguis versus septum transversum, eoque in pus converso sequeretur inde misera illa mors, quam suo more recte innuit *Hippocr.* in Coacis prænot. asserens vulneris thoraci inflicti, si quidem extima pars sanetur, interna vero nequaquam, suppurationis periculum esse.

Cujus oræ coaluerunt firmiter] At dicat quis, annon vulneris oræ, amplexæ pulmonis extremum, impedivere evidenter liberum ipsius motum, excitaruntque propterea gravem spiritus difficultatem? Sed respondeo pulmonem paucis corporibus esse omnino liberum, sed plerumque agglutinari vel huic vel illi costæ; neque tamen propterea evidenter lædi respirationem, nisi accreverit ubique locorum, quod incommodum non semel videre theatra Anatomica *N. Tulpius Observ. lib. 2. cap. 17.*

In quodam qui pugione vulneratus erat, tamen in internam capacitatem vulnus circa nothas costas, qua pertingit diaphragmatis extremum, non penetrarat, tamen in hepate repertus est abscessus, unde id? Forte eodem modo quo in vulneribus capitis. *Ballonius lib. de convulsionibus.*

OBSERVATIO XXIII.

Pectoris *vulnus lethale ob Cordis simul & Aortæ læsionem.* 1. *Ob sinistrum cordis ventriculum læsum.* 2. *Ob discissam arteriam venosam, paulo supra auriculam cordis sinistram.* Obitus Henrici Magni IV. *Galliarum Regis.* 3. *Ob transfossos Pulmones & vasa cordis majora in basi læsa.* 4. *Ob cor discissum.* 5. *Ob cordis ventriculi dextri læsionem, illæsis Pulmonibus.* 6. *Ob cor trajectum, quinta die lethale.* 7. *Ob cor ad dextrum usque sinum læsum.* xv. *demum die lethale.* 8. *Biduo post lethale ob cor læsum ad ventriculum usque dextrum; & aliud vulnus diaphragma, ventriculum & hepar penetrans.* 9. *Ob basin cordis, ejusque conum globulis duobus transverberatum, & brachii vulnus.* 10. *Ob læsum Pericardium ad cordis usque substantiam, & Pulmonum lobum.* 11. *Ob vulneratum cor & pus in pericardio diu contentum.* 12. *Vulneri Thoracis fistula succedit, è qua pus egressum pericardium & ipsum cor corrodit.* 13. *Nono demum die vulnus lethale quod ad cordis cavitatem penetrarat.* 14. *Vulnus cordis* 5. *die lethale.* 15. *Ob utrumque cordis ventriculum pertusum* 16. *ob cordis substantiam læsam.* 17. *Ob læsum sinistrum ventriculum.* 18. *Ob vulnus dextrum ventriculum attingens.* 19. *A Thoracis vulnere, pulmo ad denudationem usque cordis consumptus.* 20. 21. 22.

§. 1. Superioribus annis pectus cujusdam bene poti ferro trajiciebatur, ut cor & aorta mortifere sauciarentur. In sequenti die, Judicis rogatu, corpus defuncti incidebatur, cumque Chirurgus in duas partes pectus diduceret, de eo humor non limpidus, sed crassiori urinæ & lutulentæ materiæ assimilis ubertim profluebat: Propè credidissem ea sectione stomachum fuisse sauciatum: ac detracto sterni osse, introspexi in cavum pectoris, ac continuo deprehendi intus magnam vim cruoris gelati, qui supra diaphragma continebatur: huic vero *multa crassior aqua innatabat*, de qua etiam ille humor, patente jam thorace, erumpebat. *Schneiderus de catarr. l. 3. c. 3.*

Multa aqua crassior innatabat] Qualis fuerit ille humor apertum faciam, si sanguis ex brachio exhibitur, & pelvi excipitur, ille jam gelatus subsidet, supra eum autem humor quidam æquatior fluitare solet: Ita hic in imo pectoris eruor extabat, & circa eum fluebat aqua, at ea tam multa reperiebatur, ut nemo non intelligeret eam de potu tam largo increvisse: Aliquando etiam cujusdam juvenis vulnerati sanguis sisti non poterat: ebrius erat sauciatus, ac ipsi vulnus die noctuque fluxerat, is vehementer sitiebat; quantum is cerevisiæ hausetit vix dici potest; tandem adhibitis remediis stetit sanguis; ac paucis post diebus vulnus recrudescebat, quia arteria à Chirurgo minus clementer tractata fuerat: quare sanguis iterum profluebat: Ego sedato profluvio, maxime consideravi sanguinem illum, quo pavimentum, lintea, mensæ & scamna madebant: guttæ hujus sanguinis maxima ex parte erant aquosæ, quarum in medio extabat oppido quam exiguum sanguinis verecundi vestigium; Qui hoc contemplabantur, omnes summa admiratione afficiebantur. Nuper etiam quidam, cum epulatus noctu tenderet quo saturi eunt, de alto ceciderat: sanguis extemplo mittebatur, Chirurgus subito exclamat, O vinolentum sanguinem! adeo illius odor nares percutiebat: postero die hunc sanguinem contemplatur, incredibilem vim aquæ fluitantis notavi; Ex his igitur, & similibus, satis intelligi licet chylum, & inprimis potum, sanguini illico misceri, & hunc ad singula membra ferri: Sanguis itaque non aptus est ad corpus alendum, nisi is multo chylo sit inebriatus; & hoc est quod *Gal.* confitetur, sanguinem etiam post mortem inveniri in corporibus eorum qui fame sitique interiore; ac talis semper est crassior: *Sanguis*, inquit Harveus, *est post cibum & potum tenuior & serosior: post sudorem & urinam, crassior:* addo hic, & multo crassior longinqua inedia: A cœna & à prandio, & maxime à largiore compotatione dilutissimus: fidem faciunt allata exempla. *Idem.*

§. 2. Vide quondam Noviomagi virum cum alio pugnantem, cui, me adstante, medius thorax ab adversario suo perfossus fuit gladio, ictu sinistrum cordis ventriculum (quod postea in aperto cadavere vidimus) penetrante: Ille eo ipso momento quo vulnus accepit, quasi fulmine ictus concidit, moxque extinctus est: cum autem concideret, statim accessi, & ejus pulsum in carpo ac temporibus exploravi, sed nusquam arteriarum ullam pulsationem percipere potui, propterea scil. quod sanguis per vulnus cordis in thoracis cavitatem effluens, non impellebatur in arteriam magnam, sicque sanguis arteriarum immobilis substitit; nec ulla arteria pulsavit. *De Diemerbroek. Anat. lib. 6. cap. 2.*

Hinc deducit vir eruditiss. arterias nullam propriam pulsificam facultatem habere, sed earum motum solummodo procedere à motu cordis: qui motus in depressione arteriarum adjuvatur quidem nonnihil ab earum fibris transversis, sed hæ tamen fibræ per se omnino non moveantur, nisi prius distensio fiat à sanguine è corde impulso: *Willis* illis motum adscribit. *Vide lib. 2. de pulsatione cordis.*

§. 3. Anno 1610. Maj. 16. Henricus Magnus Galliarum Rex, rheda vectus à parricid. Ravaillac percussus, cultro bis in pectus adacto, statim interiit, præmissis aliquot vocabulis & ejecto per os sanguine.

Postridie aperto corpore, notatum vulnus in latere sinistro, inter axillam & mammillam, transversi digiti latitudine, tendens supra musculum pectoralem ad dictam mammillam, quatuor digitis profundum, cavitatem thoracis non attingens.

Alterum

Alterum vulnus inferiore fuit loco, inter quintam & sextam costam, in medio ejusdem lateris, pectus penetrans, latitudine duorum transversorum digitorum, & lobum unum sinistri pulmonis perforans, inde truncum arteriæ venosæ discindens, ita ut minimum digitum admitteret, paulo supra cordis auriculam sinistram: inde pulmo uterque hausit sanguinem, qui per os rejectus est: quo iterum adeo infarcti fuere, ut omnino nigri quasi ab ecchymosi apparuerit: Insignis quoque sanguinis concreti copia in cavo thoracis reperta est, necnon tantillum in ventriculo cordis dextro, qui, necnon insignia vasa inde prodeuntia, præ vacuatione subsidebant: Ac vena cava, qua ictum respiciebat, juxta cor, præ contusione ab ictu cultri inducta, nigricans apparuit: Ideoque ab omnibus sancitum id vulnus unicam & necessariam lethi causam extitisse. Cæteræ corporis partes, integerrimæ & sanæ visæ sunt, corpus enim optima temperie donatum erat ac rita conformatione. Actum Parisijs anno & die dictis. (*Medici Regij subsignati A. Petit, A. Milo, Vlmus, Regnardus Magister, Falesius, Mayernius, Hupertus, Mirrheus, Carreus, Auberius, Yvelinus, Vlmus junior, Alimus, Pena, Lussonius, Sequinus.*

§. 4. Per lusum & jocum Auriga Fratris D. Erasmi Bartholini & famulus peregrinus, strictis gladijs in fœnili congredientes 9. Sept, 1673. tragicum exemplum præbuerunt: Ex improviso enim latus gladius sub dextra brachij ala immergitur corpori famuli inter costam secundam & tertiam, penetratóque pulmone dextro vasa cordis majora in basi cordis lædit, & in sinistro demum pulmone se sistit: Dictum factum, sed sine dolore, concidit famulus, *Torchillus Petri*, annorum 18. nescius se vulneratum, antequam conspecto gladio cruento in lepothymiam incideret, Chirurgo statim advocato, quia ex vulnere altiori nihil sanguinis stillabat, vena in brachio dextro aperta nihil quoque cruoris profudit, sinistra parum, unde ad se rediens æger reum amicum absolvens, se dormire velle ait: & quanquam à somno retardaretur, tamen paulo post placide obdormivit, sine ullo doloris sensu & signo:

In aperto per Chirurgos Urbis, *Bojum & Aspachium* corpore defuncti, invenimus pulmonem dextrum costis adnatum, totumque pulmonem quoque aridiorem ad phthisin vergentē, quippe artem figulinam didicerat, & æger diu inde recesserat. Cavitatem thoracis grumosus sanguis copiose implebat, à quo, impeditis pulmonibus, cordeque liquore suo destituto suffocatus.

Cur sine doloris sensu insigni tam altum vulnus pertulit? Triumphat *Arist.* in cordis victoria: Nervis in basi cordis disseminatis hicque dissectis adscribendum istud beneficium, qui ad sensum magis, quam motum in corde promovendum ab Anatomicis plerisque destinantur.

Unde ad somnum propensio? Quia cessante sanguinis alio derivati ex corde influxu, cerebri ventriculi conciderunt. *Thomas Bartholin. in Actis Medic. anni 1673. Observat. xxi.*

§. 5. Juvenis quidam in vicinia strenuus, sed desperatę audaciæ, anno 1656. adit inimici ædes catapulta armatus, foresque pulsat, Egreditur ille sclopeto quoque instructus, atque præ foribus stat: Aggressor ictu irrito sclopum explodit, alter sine mora tam apposite pectus ferit illius, ut illico conciderit exanimis: *Aperto pectore cor per medium* transversim verberatum repertū est.

§. 6 Non memini me unquam legisse exemplum vulnerati Cordis adeo rarum, atque ego meis vidi oculis, Anno 1660. 5. Aprilis Culenburgum vocatus fui, ut inviserem cadaver Georgij Jacobi Weyman, juvenis xxij annorum, dum viveret robusti, gladio vulnerati & mortui, atque una cum alijs judicarem vulnusne an alius casus mortis causa fuisset: Cadaveris visitatio, sectio & apertio à me peracta fuit: Primo intelleximus, ex relatu satrapæ, hunc juvenem post inflictum vulnus per quinquaginta aut sexaginta passus processisse, tuncque concidisse, & syncope correptum ab alijs domum delatum fuisse, sed tunc eum paulo post ad se redijsse: Medici & Chirurgi, qui illum tractaverant, dicebant prima & secunda die vix sanguinem effatu dignum è vulnere angusto, (tenui enim gladio inflictum erat) effluxisse, sed postea vulnere aliquantillum dilatato, tantam profluxisse copiam, ut singulis religationibus coacti fuissent, obstructo vulnere, hæmorrhagiam cohibere: addebant ægrum semper mente sanum, nec de interno aliquo dolore unquam conquestum fuisse, & corpus satis commovisse, & liberaliter tussisse ad sanguinis effluxum promovendum, quotidie etiam aliquid edisse ac bibisse, usque dum tandem deficientibus viribus moreretur, postquam ab inflicto vulnere vixisset dies novem & horas vij.

His auditis ad cadaveris visitationem accessi, omnibusque demonstravi vulnus inflictum fuisse inter quintam & sextam costam dextri lateris, latitudine circiter pollicis antequam costæ in cartilaginem abeunt: Sublato osse sterno, inveni thoracis cavitatem in latere vulnerato, usque ad mediastinum, sanguine omnino repletum, eoque inde spongijs evacuato, vidi ictum gladij, illæso pulmone, transversim sub sterno transisse in superiorem partem dextri ventriculi cordis, supra valvulas tricuspides, prope ingressum venæ, nec ulterius processisse: Pericardium sanguine coagulato prorsus repletum ac distentum erat.

Mirum certè omnibus videbitur quomodo hic homo, cum tali vulnere tot diebus & horis supervixisse potuerit: Rationem tamē fuisse puto, quod vulnus admodum angustum fuerit, & supra valvulas inflictum, ita ut in constrictione cordis, totus, qui in dextrum ventriculum è cava confluxerat, sanguis propter valvularum trisulcum impedimenta, per vulnus expelli non potuerit, sed maxima ejus pars per venam pulmonarem, quæ vulnere multo latior est, in pulmonem fuerit propulsa, atque inde porrò ad sinistrum ventriculum & arteriam aortam, ita ut nonnisi pusillum singulis pulsibus è vulnere in pericardium & thoracis cavitatem expelli potuerit, unde etiam vires tardius collapsæ sunt.

Vulnerati cordis) Cor princeps & regium viscus, est, è quo vitalis liquor, cum perenni calore, vitæ hujus sustentaculo, quaquaversum ad totum corpus continue diffunditur, quo reliquæ omnes partes pauxillum destitutæ concidunt & moriuntur. Eapropter graviores ejus morbos maxime periculosos, & imprimis vulnera omnino lethalia esse pronuntiavit Hippocrates, cum quibus licet nonnullos per exiguum tempus vixerint, nunquam tamen sanari potuerunt; imo plerique eo fere momento quo vulnus in ventriculos penetrat tanquam fulmine icti concidunt, quod meis oculis bis terve factum vidi, ita ut mirarer quomodo tam subito posset homo omni sensu, motu & vita privari: Ratio tamen manifesta, quia sanguis qui ex corde in arteriam magnam, per eamque ad omnes partes, atque etiam ad cerebrum propelli debet, per vulnus expellitur in thoracis cavitatem: nullo autem sanguine ad cerebrum propulso, etiam illico nulli spiritus animales in cerebro moventur (motus enim cerebri, & hinc spirituum animalium totus dependet à cordis motu sanguinem impellente) hinc illico deficiunt facultates principes, & sensus, omni que motus omnium musculorum, etiam respiratoriorum statim desinit, sicque homo repente moritur: Si tamen vulnus admodum exile in ventriculos penetret, tunc interdum, etsi raro, contigit hominem tam subito non corruisse, sed per paucas horas adhuc vixisse. *De Diemerbroeck Anatom. lib. 2. cap. 2.*

§ 6. Vidi alium cui quaternos bombarda globulos quidam medium Cor trajecerat, ad quintum diem supervixisse.

Cum ante 29. annos Monspelij aliquandiu hæterem, Medicinę quidam candidatus arteriarum motui curiose noscendo addictus, cani vivo thoracem aperuit, & videamus, inquit, quousque cor vulnerari vivo animante possit, moxque rasorio decussatim cordis conum findit, ad duorum & amplius digitorum altitudinem, deinde canem scalę adligatum vinculis expedit, qui cum inlano latratu manus nostras fugiens ad herilem domum recurrit tanquam nihil passus. Quod ei acciderit nunquam rescire potuimus: decreveramus enim experiri curamne admitteret. Vidi enim Felicem Platerum Basileæ Cor porci domi suæ mactati in anatomicum theatrum afferentem, ostendisse bacillum acutum, puerilem digitum minorem longitudine æquantem in cor dicti porci adactum: Examinatus scrofipascus, quando tereti bacillo quo porcos agebat, ictum hunc inflixisset? plusquam semestre esse respondit: vixit hic tandiu porcus, non diu post, si lanium evasisset, victurus: Totum enim epar vesicis aqua flava plenis refertissimum eodem tempore ostendit Platerus, sicque brevi emptor hydrope interiturum prædixit. *Henricus ab Heers obser. med. 11.*

§. 7. Ephippiarius Leodiensis è Lupanari domum rediens, uxori gravidæ pomum offert, illa conscia unde veniret, da inquit pomum illud meretrici cui affectus mihi debitos dedisti: Iratus ille per dextram papillam pugionem miserę in cor adigit: Accersor hora secunda post merinoctium: viso vulnere & symptomatibus, jubeo illam omnibus Sacramentis muniri, vicinamque mortem prædicens, ordinato tantum limonum succo, siti levandæ, qua valde premebatur, cum cerevisia miscendo, ad lectum redeo: Sub meridiem diei sequentis cum exspirasset, amici ephippiarij, ut affinem pœnę subducerent, spargunt validum à me datum læsæ pharmacum, inde illam abortivisse & exspirasse.

Scabini re audita me accersunt, jussis vocari inimicissimis mihi Medicis & Chirurgis, imum ventrem primum aperio, embryonem masculum omnibus stupore attonitis ostendo in matrice sua hærentem: Dein thorace aperto, ex vulnere cordis omnibus mortuam asseverantibus, embryone sudario meo clanculum involutum famulo domum ferendum trado, ex quo sceleton confeci &c. *H. ab Heers Ibidem.*

§ 8 Creditum hactenus fuit corde vulnerato non posse quemquam, vel ad unius horulæ momentum: vitam producere: quam sententiam ratio firmat & experientia: cum enim vita nostra à spirituum incolumitate dependeat, quarum officina fabricáque in ipso corde sita est, corde vulnerato spirituum generationem impediri ac prorsus cessare necesse est, verum historiam valde memorabilem hoc loco proponere visum fuit, Historiam inquam militis, qui in corde saucius vitam ultra 15. dies sustentavit, qualis nec in veterum nec in recentiorum Medicorum Observationibus ulla nobis hactenus occurrit, Andreas Hæsevanger &c. Vulnus in pectore à commilitone accepit anno: 1607. die 22. Augusti, sub vesperam obijt die 8. Septembris hora una post exortum solis, qui erat dies 16. à vulnere inflicto,

Defuncti cadaver apertum examinatum fuit, ecce aperta pectoris cavitate, evacuatâque haud parva materiæ purulentæ minime fœtentis copia, deprehendimus admirandi vulnus in cordis usque sinum dextrum penetrasse istamque fere cordis partem totam contabuisse, sinistra parte manente incolumi, in qua continetur primaria spirituum vitalium officina.

Hujus igitur unius beneficio vita Andreæ ad 16. diem conservata fuit: *Gothofredus Hegenitius in Itinerario Frisiæ Hollandico p. 26. inscripsit Tabulæ pensili in Bibliotheca Academiæ Groninganæ, quam appependit Nic. Mulerius.*

§. 9. Pro-

§. 9. Prodeat exemplum cujusdam occisi, qui biduum vixit post evidens vulnus inflictum Cordi, Diaphragmati, ventriculo ac Jecinori. Extra portam Antonianam ivere nobiscum plurimi Medici spectatum cadaver cujusdam hominis interempti à duobus vulneribus, penetrante altero per Epar ac ventriculum in septum transversum: Altero vero per membranas mediastinas & involucrum Cordis, in profundissimum dextri ventriculi recessum, cum tam effusa sanguinis copia ut illi undiquaque innata et nobilissimum hoc viscus, quod tam fuit adeo validum, ut extenderit huic homini vitam usque in finem diei secundi. *Tulpius observ. lib. II. cap. 18.*

§. 10. Fratres duo inimico obviam facti, uterque sclopeti ictu eum lædit, minor natu Thoracem duobus globis transverberat, Alter pila in brachium sinistrum adacta totum os comminuit sub finem musculi deltoidis, tota carne ita lacerata, ut nonnisi extima cute, vix duos digitos lata, brachium reliquo corpori adhæreret; Die post vulnera quinto, duo Medici totidemque Chirurgi vocati, ut de ictu brachij sententiam ferrent, lethalem censerent necne: Omnibus qui Gangræna jam humero tenus omnia occuparent, mortalem esse brachij læsionem affirmantibus, ac septimo post ictum die mortuo ægro, ex officio Dom. Scabinorum, decem advocatis Medicis, multisque Chirurgis.

Thorace aperto, basim cordis ejusque conum, cum insigni laceratione transverberatum globis duobus offendimus: Itaque unanimes, reclamantibus aliquandiu qui primæ visitationi interfuerunt, conclusimus ictus cordis primario & per se, brachij autem secundario tantum & per accidens mortis causam attulisse: Mirantibus quomodo ad septimæ diei finem, corde tam graviter læso vitam produxisset, ostendi comment. in aphor. 18. sect. 6. qui ait sola cordis substantia læsa, si ad ventriculos vulnus non penetret, aliquos dies posse ægrum vivere, dum phlegmone supervenientes abripiantur. *H. ab Heer Observ. II.*

§. 11. Captivus nescio qua mentis perturbatione se ipsum vulnerat cultro proprio sub mammilla sinistra, recta versus Cordis regionem ultra manubrium usque adacto, qui per oct. duum vivens absque gravioribus symptomatibus nona tamen moritur.

Hoc post mortem aperto, vulnus per lobum pulmonum in capsulam Cordis, ipsiusque cordis substantiam penetrans, observabatur, ita tamen ut non aliquem ex ventriculis læderet, sed profunditate satis aperta, in intermedium utriusque ventriculi septum introeunte deprehenderetur. *Greg. Horstius, lib. II. Observatione 18.*

§. 12. Transactis proximè annis Sabaudici tempore belli in Genuenses, expugnato armorum impetu *Goa* oppido, Marris inter Victimas, quæ occubuere, respirarunt aliquandiu nonnullæ; & ex restitutis sanitati, venerand. *Hospitalis S. S. Lazari, & Maurtij* fuere subsidio consignatur; cura, & charitate Peritissimi Chirurgiæ Doctoris *Dominici de Roy*: Hic crudeles Martialium fulminum lusus dum perlustrat, inflictum supra cor cujusdam nomine *Lucij Corsici* incurrit in vulnus; exploratâque fidi styli penetratione, vulneratum cor affirmare non formidavit: Hinc cum post tres supra viginti dies importuna querulus lipothymia, continuisque cordis tumoribus victitaret; obijt denique dubia relinquens judicia, utrum nempe cor ita diù vulnus perferre queat: quapropter cur... sam cadaveris dissectionem aggrediens supra laudatus *De Roy* coram Medicis Regijs nonnulis, Clarissimisque Professoribus. Hæc vidimus.

Primo pericardium in parte superiori vulneratum, quo dissecto insignis disfluxit albicantis puris copia, quam intra, ita diù innatans cor, intensam conceperat intemperiem; ex qua exterius cordis fibræ putrefiebant: Cordis verò vulnus supra dextrum ventriculum lævius penetrans apparuit.

Ex hisce elucescit primo inter præcipua vulnerati cordis symptomata, frequentem extitisse cordis tremorem, & lipothymiam: *tremulos itaque primo patiebatur cordis motus*, & meritò. Nam si ab aucta in pericardio aqua hos observaverit motus in simia Galenus 5. de locis Aff. cap. 1. tantò magis à copioso pure, in quo innatabat cor: sed neque per hoc tantum, verum quia ob corruptas extimæ cordis fibras, ab intensa intemperie puris vitio contracta, illius motus imminui, variari necesse erat: cum reverà motus non tam cordis, quam reliquorum musculorum à carneis procedat fibris, nervi autem spirituum affluxum suppeditent, suaque vigoratione motus inter affectus spasmodicos placuit nonnullis recensere: Interea ex tremulis cordis motibus, sanguis vario & perturbato impulsu, in pulmones & cordis sinus ferebatur; ex quo pulsus inæqualitas & lipothymia. Pulsus primo inæqualitas, cum hic procedat à cordis motu, qui si tremulus & inæqualis, inæqualis & pulsus: lipothymia verò ab inordinato & molesto sanguinis motu vel quiete in cordis sinubus aut pulmonibus: dum enim cor vario & tremulo afficitur motu, sanguis mox nimia copia sinus infestat, vel pulmones opprimit, & hinc imminens præfocatio: mox sufficienti non influens quantitate, sinus dum integrè non replet cor inani conatu fatigatur, & paulatino languore se deficere monet æger: quapropter cordis otiatio continui quamvis levis, intensa illius intemperies, ex qua externarum fibrarum putredo, & insignis retenti puris in pericardio copia, si cordis tremores & lipothymias inducerent mirum non erit. Mirum quid verò, trium supra viginti dierum spatio, cor tot mor-

bo-

borum generibus laborans adhuc palpitasse; Cor illud, quod delicatæ adeò constitutionis, ut apud Antiquos simplex uteri, vel hypocondriorum vapor, necessaria inducebat deliquia; nunc verò humorum vitia & corruptelam tolerabit? Quas retentum pus non excitat tragœdias? Si inter musculorum oritur interstitia, quot non efficit sinus? quæ caro non corrumpitur, & quas non progiguit caries? in hoc ergo ita diù innatabit Cor vivum; ideo, dicetne quispiam, quod pus ratione caloris cordis, adeò fuisse digestum, ut propriam amisisset naturam, omneque corrumpendi vitium: verum si ita, cur extrinsecè cor universum purulentam albedinem, intensamque adeò conceperat intemperiem, ut externe fibræ putrefierent? equidem patiebatur cor puris damna æquè bene ac cetere partes, ut observamus cor nobilem esse partem ratione *officij*, non autem *substantia*, Læso enim corde læditur sanguinis motus; ex quo pervertitur corporis œconomia, non quia uti fons caloris, spirituum opifex, & hæmatoseos auctor, vita per consequens ab illo principaliter dependeat; quiescit quidem illa in illius motu, non verò in qualitate suæ *substantia*: caloris, spirituum & sanguinis fons sanguis est, non cor; quamobrem venena deleteria qualitate cor primariò non afficiunt, sed sanguinem; enecantque non quia cor corrumpunt, sed quia sanguinem inficiunt cum revera cor venenorum maleficijs non magis subjaceat quam reliquæ partes: undè dum vipera morsu digitum ferit, cor non aura vulnerat, sed insinuato recirculanti sanguini veneno, spiritus extinguuntur, quorum jacturam persentiens cor languet, secumque reliquæ partes deficiunt. Hinc est quod remedia cardiaca immediatè, specificè & primario cor non respiciunt, sed immediatius sanguinem, cum quo dum miscentur spiritus vivaciores excitant, efficiunt, sanguinis promovendo accensionem, & naturalem fermentationem, ideoque à spiritibus & sanguine vegetiori firmius pulsat cor.

Concludendum quanto cor morbos tolerare, ac reliquæ partes, suumque principatum non consistere ex eo quod substantiam habeat reliquis partibus nobiliorem, nec tanti esse scrupulosa nonnullorum argumenta concludentia, cor non posse putridum febricitantium sanguinem per ventriculos fluctuantem tolerare, dum simplex aura, quæ à minera putrescentium humorum inter alas & inguina exhalat, illud alterat & corrumpit. Hisce nugis ipse 6. de locis. Affec. cap. 7. respondet *Galenus*, probans pus in Pulmonis vomica sæpe cordis ventriculos permeare, inde in arteriam magnam, tandè per arterias emulgentes lege circulationis in renibus per urinas expurgari, *Observatio communicata ab Excellentiss. Dom. D. Iohan. Baptista Fantono Medico Taurinensi.*

§. 13. Ex vulnere sterni, ad quartam costam, sinistra in parte, suborta fistula in quodam Veronensi, cum per aliquot menses eadem laborasset, ad ejus curationem me vocavit: cujus corpore primo expurgato, nulla licet spe salutis, ratione macidi qua confectus erat, necnon febris virium imbecillitatis, immissa turunda copiosum pus eduxi, à quo aliquot diebus post syncope correptus æger vitam cum morte commutavit.

Dissecto cadavere, inveni capsulam, & fere totam cordis substantiam ad fibras usque ab ulcere exesam, *Marchetti observ. Med Chirurg.* 47.

Videatur an constare possit sententia *Aristotelis li. 3. de partibus animal. c. 4.* quod Cor nullum vitium grave diu patiatur: si quidem hic patiens diu vixit, quamdiu scilicet ulcus & fistula penetravit ad cavitatem aut ventriculum sinistrum ipsius cordis.

§. 14. Anno 1624. miles quidam Mutinensis, vulnere in cavitatem Cordis penetrante ut ex cadaveris dissectione patuit, cum insigni inflammatione dies novem superstes fuit, *Ioh. Rhodius cent. 11. Observ. 39.*

§. 15. Juvenis petulans Hafniæ Nauclerum, alioquin amicum, cultro transfixit, inter tertiam & quartam costam sinistram: Vulnus sub sterno ad cordis penetravit ventriculum dextrum, ut aperto post mortem cadavere patuit, foramine angusto & obliquo: læsus tamen non solum ex suburbio domum pedibus ivit, sed per quinque dies supervixit: Quantum conjectura assequor, propter angustum obliquumque cordis vulnus, concidentibus labijs, circulatio per tot dies perstitit non interrupta, *T. Bartholinus Histor. 77. cent. 1.*

§. 16. Ingolstadij quidam studiosus à Typographo punctim læsus in sinistra parte thoracis, vulnus ipsum cordis substantiam, utrumque ipsius ventriculum transversim penetrans, accepit, plateæ tamen bene longæ spatium vulneratus cursus confecit, mente porro & sensibus integerrimis ferme per horam integram ita constitit, ut loqui & Deo se commendare potuerit.

Vulnus, adaperto post mortem corpore Medici, Professores omnes & alij spectatores, non pauci viderunt, atque armorum genus ex vulneris forma dignoscere & in judicio explorare poruerunt: *Ex Observationibus Cyriaci Lucij Medici Ingolstadiensis.*

§. 17. Vidi, dum apud Taurinos agerem, Nobilem quendam, qui singulari certamine cum alio decertans, accepto sub sinistra mamma vulnere, in cordis substantiam penetrante, libraris in adversarium aliquot ense ictibus, ipsum fugitantem ad ducentos passus est prosequutus, donec in terram caderet.

Dissecto cadavere, vulnus comperi in Cordis substantia, amplitudine quæ digitum capere posset, ingentem præterea sanguinis in diaphragma effusi copiam, *Pareus lib. 9. cap. 30.*

§. 18. I. Hasselroth Vesphalus, cum quodam Nobili duello decertans, vulnus, in medio Thorace, paulo supra sternum accepit, subitoque concideas illico mortuus est.

Apra-

Aperta explorandi gratia pectoris cavitate, magnum profundumque in Cordis usque sinum sinistrum penetrans vulnus deprehendimus, unde effuso sanguine arterioso, & dissipatis spiritibus vitalibus vulneratum necessario & quidem subito mori oportuit. *B. Timæus lib. 6. observ.38*

§. 19. Visa sunt cordis vulnera ad tempus: comprobat hoc *Gulielmi Rivæ* Romani Chirurgi observatio, qui in *Francisca* quadam *à Tulpha*, viginti circiter annorum, septem vulneribus sauciata, observavit, in qua mors usque ad quartum diem protracta est: secto cadavere duo vulnera in dextrum usque cordis sinum penetrantia visa fuere. *Dom. Ponarolus Pentecoste V. observ. 45.*

§. 20. In vulnerato decumbente in Nosocomio, & in altero vulnerato antea in eodem Nosocomio, qui ultra annum cum dimidio ibidem decubuerat, infectione ipsa tota substantia pulmonis adeo cum pure longo tempore excreta videbatur, ut Cor denudatum sine pulmone, (dictu mirum) spectaretur. *Petr. Forestus schol. ad Observ. 37. lib. 2.*

§. 21. Quidam longo tempore decumbens ob vulnus in pulmone tandem contabuit, Nam media pars pulmonis consumpta ac pure soluta conspiciebatur. *Petrus Forestus lib. 2. observ.37.*

§. 22. Vidimus quendam pugionis ictu interemptum dissecto pectore, rursusque per vulnus pugione adacto mucronem neque cordis neque pulmonis vulneri respondisse: Tanta est in cadaveribus cum vulneribus positura differentia. *Alex. Benedictus Antom. lib. 3. cap. 12.*

Observatio XXIV.

Vulnus Thoracis *lethale ob* Arteriam *venosam dissectam* 1. *Ob laceratos ramos vasorum subclaviorum.* 2. *Ob* Pulmonem *dextrum vulneratum, effusumque sanguinem.* 3. *Ob* Pulmonis *parenchyma pertusum.* 4. *Ob conceptam in Pulmonibus putredinem, &* Ductus chyliferi *læsionem.* 5. *Ob læsionem pulmonum & Oesophagi.* 6. *Ob pus intra cavitatem Thoracis subsistens.* 7.

§. 1. Anno 1638. Nobilis quidam inter epulas pugione longo sub ala lateris detri, inter tertiam & quartam costam vulneratur: profusa ingenti sanguinis floridi & spumosi copia, subsequenteque omnimoda virium prostratione, & frequentibus animi deliquijs, die iij, è vita discessit.

Aperto thorace quævis cavitas sanguine grumoso undique videbatur referta: *Inveni lobum dextrum* pugione perfossum, Arteriamque venosam vulneratam, unde insequi sanguinis profluvium, & exinde spirituum vitalium dissipationem; syncopen mortemque oportuit. *Balth. Timæus Respons. medic. XVI.*

Inveni lobum dextrum pugione perfossum &c.] Pulmonis vulnera penetrantia non omnia esse lethalia, modo vasa insignia intacta maneant, multa testantur exempla; sed inter cætera hoc illustre; Anno 1669. Nobilis Sabaudus, nomine D. de Seissel, in singulari certamine pectus habuit, parte dextra, ab acuto gladio omnino transfossum, evasit tamen incolumis intra XV. dies: Ac post aliquot menses utramque cicatricem, tam in pectore quàm dorso, viscendam mihi exhibuit.

§. 2. Illustriss. Comes Solmens, post moram annuam Geneva discedit xx. Aprilis anno 1674. Comite Nobilium cohorte, inter quos Serenissimi Principes Saxo Gothanus & Churlandiæ: Insidias veriti itinere terrestri instituto, lacui se committunt: In reditu naumachia festiva committitur, dispositisque utrinque sclopetis, Sereniss. Principis Churlandiæ famulus catapultæ præter pyrium pulverem plumbeas quoque glandes immittit, quàm explodere in aquam credens, vacillante cymba, elevatoque sclopeto, tres uno ictu feriuntur Nobiles, unus in brachio, secundus in femore, tertius, Nobiliss. *Raban Henricus Vsselius* Saxo, in pectore: Hoc in Chirurgi periti, *Lamont*, ædes delato, tres convocantur Medici cum Chirurgo: à quibus in disquisitionem adducitur tentandane esset thoracis paracentesis, ad exhauriendum cruorem in cavum thoracis effusum, quæ missa facta est, ob virium summam imbecillitatem, pallore vultus se prodentem, respiratione deficiente, pulsu exili, per leipothymias, ephidroses, quodcunque remedij generosioris usum respuentem, ita ut Deo & Naturæ committendus videretur: Revera 48. ab ictu hora mors obrepsit.

Sexta post hora pectus apertum est, deprehensaque globuli via, nam is transverberato humeri musculo, parte sinistra, simulque pectorali; effractis tertia & quarta supremis costis, obicem in sterno nactus, cavum pectoris subierat, pulmonumque summis lobis leviter sauciatis, ramis vasorum subclaviorum dilaceratis, mediastinum per vaserat, costas item tertiam & quartam oppositi lateris perfregerat, demum ad axillam, inter os & carnem viam vi sibi faciens, substiterat: Cordis sinus sinister sanguine vacuus repertus, qui totus in cavitatem thoracis confluxerat; qui inde pondere librarum 12. civilium pondo eductus: *Ex*

Ora-

Oratione funebri à Nobiliss. & Excell. Dom. Stoffelio, Sereniss. Principum Wittebergensium Gubernatore, in funeris reditu habita.

§. 3. Jacobus N. Sica ictus, vulnus inter 4. & 5. costam, juxta mammillam dextram, versus os sternum, deorsum adactum acceperat, per quod multum cruoris contento spiritu extrudebat: A quo x. vulneris die mortuum aperui, lobumque pulmonis arteriorem, in longum læsum: duorum pollicum latitudinem, altitudinem vero pennæ scriptoriæ animadverti: Posterior vero lobus aciem sicæ exceperat vulnere angusto, æque ut alterum profundo: Totus pulmo subdurus, tunicula ejusdem, sicut & membrana thoracis, rubicunda, aspera, tanquam inflammata: Cavitas thoracis sanguine aquoso, purulento plena, cordis tunica similiter aspera, subdura, ac si phlegmone tentata fuisset: Pulmones autem sinistri lateris integri & incolumes inventi: *H. Smetius miscell. lib. 10. p. 558.*

§. 4 Generosus vir nocturno tempore gladio per latus dextrum transfixo occubuit. Sequenti luce vulneris profunditatem investigaturi Medici & Chirurgi conveniunt: Quartam costam acie gladij transversim divisam, & pulmonis parenchyma pertusum observant, vulnere supra cor transeunte: Inter pleuram autem & sinistri lateris Pulmones dependebat ab axillis magna pinguedinis copia, ordine longo secundum rectum thoracis situm disposita, pulmonibusque imposita: In adverso latere pulmones fibris thoraci alligabantur. *Bartholinus cent. 2. histor. 15.*

G*Ladio transfixo*] Pectore vulneratos non eadem fors manet, si vasa majora intacta maneant, etsi transversim gladius penetrarit, evadere possunt, exemplum suppeditavit annus 1668. Nobili Sabaudo Dom. de Seissel, annos xx. circiter nato, in singulari certamine gladio acutissimo pectus confodi tur infra mammillam dextram, adeo ut cuspis semipede extra dorsum promineret: convaluit tamen intra breve tempus, mihique utramque cicatricem post trimestre licuit videre & contrectare.

§. 5. Illustr. Baro de Heinden &c. in pugna Fionensi circa mediam dorsi vertebram sclopeto læsus, globulo subter sinistram scapulam exeunte, initio equidem non adeo male habuit, consueta tantum vulnerum symptomata passus: Post 14. dies observatus in linteis *copiosus albicans humor* & continuans per intervalla, nesciens tamen unde aut qualis esset; neque Medico aut Chirurgo, quorum opera utebatur, quicquam de eo monentibus: hæsit verò per integram hyemem Ottensoniæ: mense Aprilli in hasotas delatus statim me vocandum jussit: Inveni Illustr. Dom Patientem debilem valde, macie confectum, atque singulis circa vesperam diebus leviter incalescentem: Quæsivi statim de Pulmone læso, ei si sibi de eo nihil constare hactenus dicebat: vulneris os superius consolidatum erat, inferius still. bat consuetam saniem: sperabam optima quæque, verum biduo elapso, adverti supra notatum liquorem albicantem, paulalum tamen flavescentem, tanta in copia effluxisse, ut non solum lintea quintuplicata, indusium lodicesque imbuerit, sed quoque limbos inundaverit: miratus insolitam materiam, statim cogitare cœpi, cùm diversa plane esset à sanie & ichoribus, annum liquor, Chylosus, tori ad nutritionem destinatus, inordinata hac via proflueret, quandoquidem Dom Patiens bene appeteret, cibisque euchymis & delicatissimis uteretur, corpus tamen in dies magis magisque contabesceret: Cogitavi serio de eo, neque quicquam aliud reperire potui: Conclusi igitur nihil magis è re Illustr. Patientis fore quàm si vulneris os superius aperiretur rursus, quo debita læso Pulmoni remedia applicari possent, sed Dom Baro renuit plane, libereque profitebatur se tantum super eo horrorem animo concepisse suo, ut mallet mortem potius quam sectionem experiri: Exclusus ergo saluberrimo consilio, quicquid alias remediorum superasset, conquisivi sedulo, instituta que accurata Diæta, adhibitis quoque interius & exterius selectissimis Balsamicis, imprimis è tenerrimis corn. cervinis petitis, Deo benedicente in tantum profeci, ut non solum febricula, sed & fluxus 14. dies remitteret, habitus quoque corporis usque quaque floridior appareret, magno cum Dom. Patientis gaudio, qui omni se defunctum periculo putans, paulo largius absente me se invitaret. usus quibus delectabatur, inprimis calidioribus, quæ tamen noxia sibi fore prædixeram: Recurrit itaque fluxus, atque continuavit ad vitæ usque finem, quem ex nimia animi corporisque commotione sibi acceleravit: namque cum digladiantes non procul à conclavi suo ministros vellet compescere, nequeij dicto morem statim gererent, adeo commovit se, ut primum Epilepticis convulsionibus, postea hemiplegia lateris sinistri corriperetur, quæ cis paucos dies corpus exsuccum viribusque destitutum è medio sustulit.

Cadaver præsente Dom. Holstio Poliatro Tonningensi apertum, in inferioribus nihil notatu dignum præbuit, tantum Pulmones ea, qua vulnus inflictum parte, insignem putredinem conceperant: id vero leve primitus fuisse, omnisque periculi expers autopsia monstravit: Quam ergo conducibile fuisset, quamprimum liquor albicans conspect. s. vulneris interiora indagasse, aut saltem orificium superius apertum servasse! *Ioel Langelot ad Thomam Bartholinum in hujus Epistolis centur. 3. Ep. 37.*

Copiosus albicans humor] Si quid conjecturâ assequor, Lacteus thoracicus læsus quoque fuit; unde larga illa materiæ chylosæ copia fluxit, atrophia subsequente: Hinc etiam selectissimis balsamicis plus præstitum quam quavis sectione, quippe coaluisse istis tenellas ductus membranas inde suspicamur, quod repetito chyli cursu naturali, habitus corporis floridior appareret: Vulneris tamen apertio utilis fuisset pulmonis in gratiam, in quo putredinem notatam refers. Non valde tamen repugno tuæ conjecturæ eruditissimæ, nempe liquorem chylosum, roti ad nutritionem destinatum, inordinata ista via profluxisse. Est quippe liquor ille nutritius ubique sanguini mixtus, & pro partium indigentia ad nutritionem elicitur, quod olim de rore & cambio medici tradiderunt, nescii chylum in sanguine delitescere, facileque separari sine putredine, quod in venæ sectione nonnullorum observavimus; lac nempe seu chylum, à sanguine separatum in pelvi prodiisse. Hoc succo nutriri partes nostras, non sanguine, sunt qui sibi persuadeant, quibus nescio quid opponi possit quod stringat: Si enim sanguis in partium alimentum cederet, continua chyli confectione, seu ciborum ingestione opus non esset, si quidem ea est in corpore sanguinis copia, ut ad menses plusculos sufficeret pro partium nutritione: At quia chylo nutriuntur chyli quoque continua fit generatio, nec inediam ferre possumus; Et tali sane nutrimento in utero assuevimus, non sanguinis, si recentiorum observationibus & suspicionibus credimus: Eadem ratione Lac, seu candidum succum ex sanguine arteriarum thoracicarum per glandulas mammarum secerni verosimili conjecturâ suspicantur alii, donec sui generis vasa lactea, ad mammas chylum ex mesenterio deferentia detecta fuerint: dubitandum enim vix est hujusmodi ductus in corpore latere: Quidquid sit, lactis ubertate diffluunt papillæ tam feminarum quàm virginum imo nuper natorum, ut ex hoc principio nuper accusatam virginem absolverimus, &c. *Thomas Bartholinus Epist. 38. cent. 3.*

§. 6. Civis Batavus 16. Septembris 1629. in pectore punctim vulneratus est, ictu transeunte os sterni, seu scutiforme, per pulmones in Oesophagum, superveniente febre ac *singultu*: Octiduo post vulnus illatum mortuus est.

Aperuimus cadaver: invenimus secundum conjecturam nostram partes ante dictas læsas: Thorax plenus erat sanguine seroso cum potu, qui ex gula effluxerat. *Iacobus Bontius Medicin. Indorum observ. 12.*

§. 7. Vagus Chirurgus, nomine Edelphus, Nobil. Juvenem, gladio sub brachio sinistro læsum, ictu in thoracem penetrante curans, quicquid quinque præsentes clamaremus Medici, Chirurgis aliis multis suffragantibus, nunquam costæ apertionem admittere voluit, certam salutem potione ex oculis cancri præparatis pollicens, vulneri autem, quocunque loco esset, nec turundam imponebat, nec ullis utebatur balsamis, emplastris, &c. Cum eam potionem sedecim dies bis quotidie bibisset nullo profectu, jamque pure thoracem distendente, respiratione pene ablata, morti esset proximus, Pater anxius Medicos revocat, quibus, reclamante Edelpho, latus aperientibus, maxima puris copia per intervalla educta copia, æger melius habere se dixit: Nihilominus miser Nobil. quicquid peritissimi artis tentarent, in horas macrescens, tandem quinto post anno phthisicus obiit. Pulmones enim puri innatantes, illius tantum imbiberant quantum tussi perpetuæ inducendæ sufficeret: Illæ autem mature sectione thoracis facta servari poterat. *H. ab Heers Observ. Med. 22.*

OBSERVATIO XXV.

Vulnera Pectoris & Hypochondrii dextri lethalia ab Pulmones perfossos, Hepatis & Spinalis medullæ *læsionem.* 1. *Pectoris & Abdominis ob læsum alterum pulmonum lobum, Diaphragma, Ventriculum & Lienem.* 2. Hypochondrii dextri *ob vulneratam infimam Iecoris fibram.* 3. *Ob ventriculi fundum læsum.* 4. *Ob substantiæ* Hepatis *læsionem & truncum venæ cavæ.* 5. *Ob* Colon *per transversum penitus dissectum.* 6. 13. *Ob vulnus* Hepatis. 7. *Portiuncula Hepatis abscissa regenerata.* 8. *Vulnus* Abdominis *lethale ob pertusum* Ileon *intestinum, Copiam sanguinis in abdomen effusam,* Mesenterium *perforatum.* Mors Henrici tertii Galliarum Regis & Poloniæ. 9. *Ob discissum Ileum intestinum.* 10. *Ob læsionem interiorum viscerum. Intestinorum corruptionem & Abscessum purulentum.* 11. *Ob* Intestina *crassa & tenuia confossa.* 12. *Ob* Colon *transversim sectum.* 13. *Ob* Ileon *intestinum duobus in locis læsum.* 14. *Ob* Ileum *transfossum, Vulneratas* venas & arterias *mesaraicas.* 15. *Ob* umbilicalem venam *abscissam.* 16. *Vulnus intestini Coli firma cicatrice coaluisse deprehensum.* 1. *Vulnus* abdominis *lethale ob venam cavam discissam* 18. 19.

§. 1. Interfectus fuit 8. Julii anni 1602. Gallus quidam, *Samuel de Bonnan*, duobus ictibus, quorum alter Hepar transibat, & ad spinam dorsi finiebat: Alter vero supra mammillam sinistram ad latus Pulmonem perforabat. *Ioh. Rud. Salzmannus Observ. Anatom. pag. 14.*

§. 2. Campo ab Equite explosione globuli è sclopo breviore ita 17. Junij vulneratus, ut die 23. ejusdem obierit: In cadavere externe hoc animadversum, quod ictus globuli supra sinistram thoracis partem per musculum pectoralem intraverit, & circa Lienis regio-

nem per costas spurias egressus rursum fuerit; Abdomine aperto, separatis cute, musculis & peritonæo cum omento, portio Lienis, quæ antrorsum in parte summa protuberat, globulo prorsus perforata, duæque costæ spuriæ fractæ ac contusæ apparuerint: pariter à globulo transeunte, ventriculus in parte inferiore ejusdem lateris, diaphragma in superiore parte, sinister pulmonum lobus in extremitate, ut & una costa sub musculo pectorali penitus fuerit vulnerata atque violata, *Paulus Ammanus Medic. critica casu* 48.

Lethalitas vulneris non solum ex læsione unius partis principalis, verum etiam ex læsione plurium & minus principalium æstimari debet: jam in hoc vulnere pulmones, diaphragma, lien, ventriculus, costæ læsæ sunt: Etiam vulnera, quæ secundum Cellum, ut plurimum lethalia sunt, per se, non per accidens, lethalia sunt, & ideo reus ordinariam declinare non potest. Curandi impossibilitas arguit lethalitatem vulneris, exemplo illorum vulnerum quæ in summo femore sunt, ubi deligatio decens fieri non potest: Hic multo magis lethalitas erit per se, quandoquidem tot internæ læsiones & fracturæ concurrunt. *Idem.*

Responsum Facultatis Medicæ Lipsiensis.

Licet interdum contigerit quod læsiones in ejusmodi partibus fuerint curatæ, & patiens (exempla prostant in observationibus Medicorum & Chirurgorum) fuerit servatus, tamen raro contingit: centrum enim moriuntur prius quam unus restituitur. Jure itaque cum Galeno & Celso hæc vulnera huic classi adscribuntur; quod n. mirum sæpe, & ut plurimum interimant, & curationem difficilem habeant: Et quoniam in hoc individuo non unam saltem, sed duæ vel tres partes principales variis modis læsæ fuerunt, simulque accessit curandi impossibilitas, dum labia vulneris statim post ictum aut vulnerationem coiverunt, adeoque sic nullis medicamentis idoneis tractari potuit, ob hanc, & alias, in anatomia fundatas rationes, pronuntiamus quod vulnus istud merito pro lethali per se habeatur, quo etiam patiens necessario obiit.

§. 3. Lictor ictus fuit bipenni in infima Jecinoris fibra, unde marcore confectus obiit ante diem 40. Inveni sub vulnerata fibra plurimum graveolentis puris collectum. *Vide lib. 2. tit. de phthisi.*

§. 4. Villicus quidem in hypochondrio dextro sub costis spuriis punctim gladio valde lato, qualis carnificum esse solet, vulneratus, multa cruenta vomuit & per alvum dejecit, supervenere sudores, syncope extremorum, frigus & convulsiones, tertio die mortuus est.

Aperto abdomine, vulnus in ventriculi fundo adeo magnum deprehendi, ut totam ejus substantiam à parte dextra per sinistram penetraret, venis & arteriis, quarum larga ibi seges est, penitus discissis, unde ingens sanguinis copia partim supra partim infra rejecta, partim in spatio abdominis collecta, dolores vehementes, cordis anxietates, leipothymias frequentes, vigilias, deliria, convulsiones, tandemque mortem intulit, & quidem necessario, quatenus nec sanguis ex venis & arteriis, confertim erumpens sisti, nec remedia convenientia admoveri, nec alimenta retineri, coqui & distribui, nec vires ex insigni sanguinis profusione & dolore vehementi collapsæ instaurari, nec ipsum vulnus adeo profundum & penetrans solidari potuit. *B. Timæus Responsorum Medicinalium.* 19.

Etsi ea tantum ventriculi vulnera pro lethalibus habeantur quæ orificio ejus superiori infliguntur, attamen & illa quæ ventriculi fundum, vasaque & arterias gastricas majores penetrant, & valde magna sunt, quale hoc fuit, mortem necessario inferunt, nec obstant exempla profundorum vulnerum ventriculi sanatorum, quale est Bohemi rustici venabulo lato vulnere in ventriculo percussi, de quo *Julius Alexandrinus*, lib. 6. Therap. Galeni; ad plures annos superstitis; & alterius Bohemi, qui cultrum novem digitos transversos longum deglutivit, qui per sectionem ventriculi exemptus est, de quo *Sennertus* Pract. lib. 3. p. 1. sect. 1. c. 15. Rara ea sunt, singulari naturæ robori adscribenda.

§ 5. Andreas Ferber Locumtenens, &c. In dextro hypocondrio gladio acuto punctim vulneratus multum sanguinis profudit; de dolore ad jugulum usque ascendente querulus, supervenit vomitus biliosus, dejectiones eruentæ, oculorum scotomia, deliquium animi & paulo post mors.

Aperui abdomen, detersoque sanguine, Epar scrutatus deprehendi non tantum substantiam ejus, sed & venæ cavæ truncum vulneratum, unde vulnus pro simpliciter lethali pronunciandum judicavi. *B. Timæus Respons. medic.* 20.

§. 6. Tympanista quidam in Castris Suecorum à milite in hypochondrio dextro, paulo supra regionem umbilici gladio acuto vulneratus, de vehementi abdominis dolore conquestus multum sanguinis per alvum dejecit: supervenere & ventriculi subversiones, & singultus, frequensque animi deliquium, hora quarta mortuus est.

Aperto abdomine, abstersisque, quibus referrum erat, excrementis & sanguine, intestinum Colum rectum, undiquaque per transversum dissectum sphacelatumque repertum est, *Baltazar Timæus Responsion. Med.* 17.

§. 7. Nos duos in cùra habuimus quibus Iecur vulneratum fuerat (ut post eorum mortem videre licuit) hi quotidie bilem evomebant & intensissima febre ardebant, tussique continua afficiebantur. Alterum & nuper curavimus qui *gibbam Iecoris partem contusam* ex equi calce habebat; periit cum maxima siti & æstu, bilem continuo vomebat, nec ullo pacto ex cernere poterat uno verbo expediam, Iecoris *ulcera* atque *vulnera* lethalia *Brassavolus comm. ad aph. 18. lib. 6.*

Gibbam Iecoris partem contusam] Contusiones in parenchymate hepatis sunt valde periculosæ, præsertim si magnæ fuerint: Sanguinis enim transitus per partes contusas difficulter peragitur, simulque etiam separatio humoris fellei plurimum impeditur: Deinde sanguis restitans tumorem efficit, tandemque forsan inflammationem, morbum scilicet hepatis periculosissimum: quippe si eadem in suppurationem desinat, spes omnis conclamata videtur: sin indurescat, cachexia, icterus, atrophia, hydrops præ foribus sunt: conandum quidem enixè ut tumor ejusmodi discutiatur, verum hic labor, hoc opus est; forte discutientium ope sanguinis effusi,& ubi contusio facta erat, restagnantis pars aliqua à vesicæ felleæ ramusculis capillaribus, ad ea loca pertingentibus (haud aliter sane quam aliæ ejusdem sanguinis partes à venæ cavæ osculis) absorberi queat, possintque adeo tria ad hujusmodi discussionem concurrere, nempe transpiratio insensibilis, & materiæ extravasatæ partim in cavam reductio partimque illius excretio in porum bilarium: Licet enim ex communi naturæ instituto, porus bilarius, præter humorem felleum, nihil ex hepate efferat, si quid tamen hoc pacto præter naturæ ordinem evenerit, haud videtur ratio commoda assignari posse, ob quam extima illius capillamenta otiari debeant, præsertim materia illuc decumbente & quasi in oscula eorum sponte incumbente. *Glasson. Anat. Hepat. c. 9.*

Iecoris vulnera lethalia esse] Vulnera si cæsim infligantur, vix fieri potest quin vasa lædantur, Sin punctim fiant, poterunt vasa fortuito evadere. Sunt quidem necessario vulnera illa mortifera, maxime quæ vasa pariter & parenchyma discindunt, Illa tamen periculo quoque haud carent à quibus parenchyma solum læditur, sanguis enim ad ea loca affluens impurus est & bili commixtus, nec facile evacuari potest: vel sid contingat, partes tamen ab invicem disjunctæ, (friabiles cum sint, glutineque illo careant quo aliæ partes facile denuo coalescunt) ægre admodum consolidantur. *Idem.*

Iecoris ulcera] Solvitur etiam parenchymatis Epatis continuitas ab erosione, quemadmodum in ulceribus. jus videre est, quippe ulcera non solum vulneribus, contusionibus, suppurationibus, aliisque antecedaneis continuitatis solutionibus adveniunt, sed & erosionem aliquando immediatè consequuntur, nullo alio dissolutionis genere præcedente. Imo verò fieri non potest ut solutio ulla continuitatis in ulcus abeat, priusquam partium ab invicem separatarum erosio aliqua accesserit: ulcus enim tria in se complectitur, solutionem nempe continuitatis partis substantiæ jacturam, atque erosionem: Si quid horum absit, ulceris absentiam haud perfectè obtinuerit: enimvero solutionem continuitatis, unà cum defectu in numero partium, facile sine ulcere reperias, quemadmodum in vulnere recenti cum particulæ alicujus abscissione videre est: Si autem eorum alterutri erosio supervenerit, vulnus statim in ulceris naturam degenerat, adeo ut ulcera à vulneribus, aliisque continuitatis solutionibus, erosione potissimum distinguantur. *Idem ibidem.*

§. 8. Helvetius 30. ann. in conflictu gladio Helvetico è regione hepatis percussus fuit, maximumque vulnus recepit: Sanguis copiose effluxit, ita ut in animi deliquium incideret: Advocato Chirurgo, cum vulnus explorare,& medicamenta ad sanguinem sistendum imponere vellet, frustum Epatis ad ostium vulneris sese offerebat, quod cum forcipibus apprehendisset, integre extraxit: ac quamvis sævissima supervenirent symptomata, nihilominus optime convaluit; Post annos tres febre continua correptus intra paucos dies obiit.

Cadaver ejus incidimus, latusque prius exhibuit cicatricem longitudinis spithamæ è regione Hepatis: portiunculam vero quandam infimi ejus lobi abscissam fuisse, vulnusque cicatrice eleganter obductum reipsa comperimus: Reliquæ vero partes corporis, imo & ipsum hepar nihilominus secundum naturam se habebant. *Fabritius Hildanus, centur. Observ 54.*

§ 9. Nos subsignati Consiliarii, Medici & Chirurgi ordinarii Regis, ratum facimus hesterna die Mercurii, secunda præsentis mensis Augusti anni 1589. ex mandato Domini Præfecti Familiæ & annonæ Regiæ, visitasse & diligenter examinasse cadaver defuncti felicissimæ memoriæ & Christianissimi Henrici III. dum viveret Galliæ & Poloniæ Regis, qui eadem die è vivis decesserat, circiter hora tertia post mediam noctem, ob vulnus, adacto cultri cuspide, in ventrem inferiorem pridie inflictum, juxta umbilicum parte dextra, circa horam octavam vel nonam, & ratione symptomatum supervenientium suæ Majestati Christianissimæ statim & ab accepto prædicto vulnere: Cujus vulneris causa & accidentium subsequentium ampliorem relationem Senatui exhibuimus.

Quo autem amplissima cognitio haberetur profunditatis illius vulneris, ac simul partium interiorum lesarum, dissectionem ventris illius inferioris instituimus, necnon pectoris & capitis: post sedulum examen partium omnium imo ventre contentarum, invenimus portionem intestini tenuis, Ilei dicti, penetranti vulnere affectam, ad latitudinem cultri pedalis longitudinis, qui cruentus nobis exhibitus est ad latitudinem quatuor digitorum in reditu ad locum vulneris exterioris: Interiora ventris rimantibus, & ejecta sanguinis per dictam capacitatem effusi maxima copia, cum insignibus sanguinis concreti grumis, apparuit quoque mesenterium duobus in locis perforatum, dissectæ etiamnum venæ & arteriæ.

Partes omnes nobiles, tam naturales quam animales, pectore, imo ventre & capite contentæ, rite & secundum naturam constitutæ erant, ac pro ætate probe temperatæ, citra læsionem aut vitium; id solum arguendum erat; quod prædictæ partes omnes (ut & venæ & arteriæ, tum majores tum minores) exangues erant & sanguine destitutæ, qui ubertim effluxerat per vulnera illa interiora, præsertim è mesenterio, ac cohibitus fuit in cavitate ilia, tanquam loco extraneo & contra naturam: Quamobrem necessario, ac intra circiter octodecim horas, mors Christianissimi Regis subsequuta est, quam præcesserunt crebra animi deliquia, ingentes dolores, suffocationis sensus, nausea, febris continua, & sitis intolerabilis cum maximis anxietudinibus: Quæ symptomata parvo temporis spatio ab inflicto vulnere contigerunt, ac fine ulla intermissione ad integram usque & ultimam mortis syncopen perstiterunt, quæ ob rationes dictas, ac symptomata, quantumvis accurata accessisset diligentia, inevitabilis erat: Sic subsignavimus proprijs manibus in Castris sancti Clodovei prope Lutetiam, die Jovis horis matutinis, Augusti tertia 1589. Medici assistentes

Faber, Dortomanus, Regnardus, Heroardus.

§. 10. Quid officij nostri ratio requirat, circa vulnerum judicia, collegialiter fuimus recordati, Ergo consideratis omnibus, tandem pronuntiamus, Si in vulneris inspectione observatum, quod Urielis vulnus punctim inflictum, quatuor transversis digitis sub umbilico in abdomen penetravit, quo intestinum tenue, Ileum alias vocatum, *latitudine digiti læsum & perforatum*: quod utique juxta relationem Medici & Chirurgorum vulnus istud non solum insanabile, periculosissimum, sed etiam pro simpliciter & absolute, & per se lethali habendum sit, quoniam impossibile fuit hoc modo læsum intestinum, tanquam unum ex gracilibus & plane membranosis, ullo modo consolidare.

Nec attendenda hic curationum aut exemplorum monstra, licet enim tum vulnerati quidam patientes propter vegetam naturam, & alias causas, adhuc per aliquot dies vivere interdum potuerint, tamen necessario demum moriuntur, quoniam præter curandi impossibilitatem, etiam retentio chyli, & ejusdem distributio pro sanguificatione & nutritione amplius fieri nequit, imo propter hanc vulnerationem dum substantia intestinorum maxime nervosa & fibrosa est, gravissima & funesta symptomata subsequi solent, hinc lethalitatis ratio manifeste apparet.

Ubi monendum patiter, quod & in intestinis tenuibus fæculentę impuritates continentur, quæ à puritate chyli pro confectione sanguinis, ad hepar transmittendi, in dictis intestinis tenuibus à natura separatæ, & postea successive ad intestina crassa ablegantur: hine non absurdum si & fæces aut excrementa ex intestinis vulneratis tenuibus, in abdominis cavo reperiuntur, & ibi, ut omnes extravasati humores, præsertim in cadaveribus vel defunctis statim fœtere ac putrescere incipiant.

Repetimus itaque ex premeditato consilio, vulnus istud utique per se & simpliciter, ex adductis rationibus lethale fuisse, *Iudicium est Facultatis Medicæ Lipsiensis.*

§. 11. Vir ille qui Delphis in abdomine anno 1574. vulneratus est, ita leviter primum vulneratus esse videbatur, & omnes Chirurgi qui illud vulnus conspexerunt, illud prima fronte prorsus non lethale esse judicarunt, & ob id plurima remedia ad ejus curationem frustra tentarunt: Sed postea corpore defuncti inciso & vulnere latius aperto, inventum est vulnus illud penetrasse viscera interiora, adeo ut intestina nigra & corrupta spectarentur, & animadverterimus abscessum purulentum intus latitasse, cum tanta corruptione & virulentia, ut ob putorem in cubiculo, in quo cadaveris incisio fiebat, morati non potuerimus: Notandum etiam in morte ipsa totum colore viridi ad citrinitatem declinante infectum fuisse, magnam in corpore arguens corruptionem, ut isti Chirurgi imperite judicarent hominem ictericia affectum. *P. Forestus lib.6. Observ. Chirurgic. ij.*

§. 12. Iacobo ab Aqueria Arelarensi quum acutissimo ense venter esset perforatus, transmisso peritonęo, ingens in intestinis tum tenuibus tum crassis vulnus accepit, exeunte utique per vulnus stercore: Ad quem vocati, magna angustia hominem conflictatum invenimus, sese præ dolore j ctentem nec uno consistentem loco: Tertio mox die vulnus lividum fieri, pus manare fœculentum, sordidum, nigrum, fœtens apparere, stercus per vulnus continuo prodire, crassorum intestinorum vulneratorum indicium, tum vero extrema frigescere, præcordia vero immense calere (intro conceptæ phlegmones testimonium) cœpere: sitis ingens, æstus maximus, sudor frigidus secundum frontem & faciem totam atque cervicem apparere, lethalis prorsus morbi indicium: Quarto die pulsus deficere, mox delirium, dein vox deficere cœpit, lumináque tenebris offundi, inde die quinto mors.

Dissecto cadavere, intestina tum crassa tum tenuia multis vulneribus confossa reperta sunt, ingensque circa umbilicum tumor phlegmonosus, thrombi ingentes sanguinis congesti multo plurimi: lacerata interanea omnia. *Fr. Valleriola observat. 9. lib. 11.*

§. 13. Idem

§. 13. Ictu obliquo vulnerabatur quidam Monspessuli, in abdomine, duobus digitis transversis à linea alba curatur quam diligentissimè, verum ex altera parte abdominis dolor vehemens, rubedo & alia signa inflammationis: præterea symptomata quoque vulneratis intestinis consueta oboriuntur. Chirurgi igitur ampliationem vulneris urgent, Medici vero propter lineam albam denegant, ne potius novo, eoque periculosiore vulnere quam primo extinctum rei cognati forsan prætendere possent, moritur 4. die.

Aperitur cadaver, & colon per transversum spatium abdominis vulnere dimidiæ spithamæ, sectum invenitur: Reus condemnatur. *Ph. Salmuth cent. 1. observ. xviij.*

Colon per transversum] Insignia intestinorum vulnera non semper lethalia esse restatur *Petrus Russe Zodiaci Med. Gall. anni 2. p. 127.* imo nec cum totaliter abscissa sunt, quin curam suscipiendam jubet. ad imitationem naturæ quæ simili in casu miranda præstitit: Tentandamque curationem & conjunctionem per futuram extremitatum incisi intestini. cum eute, sed solum consuta membrana illius exteriore; confirmat l. c. Obs. 4. exemplo militis qui vulneratus est in parte dextra & inferiori regionis hypogastricæ paulo supra annulos, quo ictu transversim & omnino dissectum fuit corpus intestinorum non procul à loco ubi desinit Ileon; quod vulnus lethale ab'olute pronuntiatum fuit, attamen ea fuit vulnerati felicitas, ut extremitas Ilei dissecta cum extra vulnus prodiret ad longitudinem sextæ partis ulnæ, paulatim vero & sensim ambienti assuefacta, recti intestini munere functa fuerit, nec insigni relicto incommodo, eo quod crassiores fæces, cum exiguam moram in abdomine traherent, nec cohiberentur in anfractibus coli, fœtorem non conciperent, fæcum alvinarum comitem: In ea conditione (*addit*) cum per aliquot menses perstitisset, membrana exterior portionis Ilei egressæ abdomen, paulatim intro se condidit, adeo tamen ut circumferentia extremitatis illius, cum attigisset vulneris ambitum, à Natura sensim fuerit conjuncta & conglutinata media sutura quadam naturali, ac membrana interior exteriori adhæserit, eadem servata longitudine; eaque ratione deinceps opem tulerit excrementorum expulsioni; Quoad crassiora intestina, à cæterorum consortio divisa paulatim sarcinam excusserunt toto octiduo ab inflicto vulnere, à quo tempore nullo amplius munere functa sunt: Ea enim illorum sequuta est subsidentia, ut æger ne minimam enematis partem admittere valuerit semestri à vulnere spatio; ac semel quidem ad flatuum expulsionem dehiscente ano. *Videatur Figura vulneris l. c.* Veritatis historiam firmat *Petr. Boirellus ibidem pag. 156.* Præterea asserit sibi notum militem, adhuc stipendia merentem sub Comite à *Blino*, qui singulo quoque biennio fæces imi ventris per vulnus male cicatrice obductum excernebat, ante aliquot annos regioni hypogastricæ inflictum, quam dejectionem semper præcederent intensi imi ventri dolores.

§. 14. Aperui militem quendam in Nosodochio nostro, qui triduo ante gladio transfossus erat, ad latus infra umbilicum, in quo ictu Ileon intestinum duobus in locis insigniter læsum fuit: apertoque abdomine lumbrici tres vel quatuor in abdominis cavitate inventi fuerunt quos per vulnus illud Ilei una cum stercore exiliisse conjeci. *I. R. Saltzmannus, Observ. Anatom. pag. 10.*

§. 15. Vulneratur quidam ad latera umbilici punctim, reposito intestino & omento, quod parum prominebat, de dolore imi ventris, angustia præcordiorum, motu convulsivo cervicis, vomitibus, tertio die accedentibus, moriebatur placide: mirari subibat hunc subitum è vita discessum:

Aperto cadavere, à vulneratis venis & arteriis mesaraicis sanguinem copiosum, cujus tamen ne gutta quidem toto decubitus tempore apparuerat, sub omento delitescere, totumque abdomen replere. Post & intestinum ileum mucrone transfossum animadversum. *Guern. Rolfinckius Dissertat. Anatom. lib. 1. cap. xiii.*

§. 16. Adolescens quidam post vulnus exiguum inter umbilicum & costas mendosas, mox humo procumbens quamprimum exspiravit; Vocatus, miratus sum eum tam levi vulnere accepto, & circa *locum*, (mea quidem sententia) *haud ita periculosum*, tam subito decessisse.

Sequenti die cadavere dissecto, causam pervestigans, inveni interiora omnia illæsa, præter umbilicalem venam, in adultis ligamentum potius, quæ quidem vena plane abscissa fuit. *Fabritius Hildanus centur. 5. observ. 53.*

Infans quandiu gestatur in utero per venam umbilicalem ad se trahit alimentum: nato puero, vena illa (ne penitus sit inutilis) sensim indurescit in ligamentum, cujus beneficio hepar umbilico alligatur: ligamento autem abscisso, hepar sursum retrahitur, & diaphragma adeò comprimit ut homo neque respirare neque exspirare possit, imo suffocetur illico.

Locum haud ita periculosum) An umbilicus abscissus vel ruptus subito mortem inferat, quod Ægyptiorum supplicio permoti, *Laurentius*, & alii crediderint, disquirit *Thom. Bartholinus, Anatom. Reform. lib. 1. cap. 37.* Contraria, *inquit*, exempla vidit *Riolanus* experientissimus, & quivis ex Omphalocele judicare potest, Si mors sequatur, ex accidenti evenit, læsis quoque interioribus & parulo ad rerum noxiarum penetrationem ostio: suffocari credit *Sperlinger*, quia resecto umbilico collabitur Epar, à quo trahitur Diaphragma respirationis organum, sed 1. non subitam mortem infert hæc spirandi difficultas. 2. alio ligamento valido suspenditur Epar à peritoneo. Ancillam tribus vulneribus circa umbilicum impetitam narrat idem centur. vid. histor. lix. *Idem.*

§. 17. Orta forte inter ebrios rixa, vulnerabatur graviter cum in pectore tum in ventre insignis decoctor I. Schrom, penetrante cultri acie in latius lateris dextri intestinum, quod licet ultra 30. horas pependerit extra corpus, jam abunde refrigeratum, reductum tandem in suum locum, rediit nihilominus ad pristinam temperiem, sine ullo corruptionis metu, sicut inculcat *Galenus* satis apposite lib. 6: aph. 58. profluentibus interim quotidie per vulneris hiatum, partim faecibus alvinis, partim crudis ac indigestis cibariis: quibus quantumvis pro innata ingluvie nimis quam frequenter se obrueret hic helluo, glutinabatur tamen non minus prospere intestini vulnus, ac si habuisset exactissimam vitae suae rationem: At vero sanato quidem intestino, sed disjunctis interim discissi peritonaei oris, incidit tandem in plagae loco, in insignem prolabentium intestinorum herniam; quae negligentius habita, degeneravit sexto anno, post inflictam plagam, in tam vehementem gangraenam, ut brevi hominem occiderit suae sanitatis vere socordem: Chirurgus autem qui vulneri praeerat, satagens id invenire in ipsis intestinis, & deinceps fibula, vel potius sutura connectere disjunctas ipsius oras, ampliavit non modo plagam, sed eduxit satis confidenter intestina, qua licuit, ex abdomine, quae inconsiderata ipsius temeritas, tantum abest ut invenerit plagae locum, & asseruerit aegrum ab hernia, ut induxerit potius in intestinis cum dolorem intolerabilem, tum frigus propemodum insuperabile.

Verum enim vero dissecto post mortem hoc cadavere; vidimus evidenter veram obitus causam fuisse sideratam herniam, Sed vulnus ante annos sex inflictum, coaluerat tam densa ac firma cicatrice, ut vix guttula liquoris per illud amplius transsudasset: Insidebat autem id in suprema intestini coli regione; prope membranam illud ligamentum quod per longitudinem ipsius excurrens, quasi robur ac stabilimentum concedit anfractuosae ipsius fistulae. *Tulpius Observ lib* 1. *cap*. 20.

§. 18. Juvenis Sabaudus in conflictu vulnus paulo infra umbilicum acie gladii recepit, ex quo intra paucas horas obiit: ego cum ventrem dissecuissem, ipsum sanguine plenum reperi; vena enim cava, è regione renum, acie gladii vulnerata fuerat. *Fabritius Hildanus, cent.* 3. *Observ.* 57.

§. 19. Anno 1594. Virum secui qui sibi ipsi cultro violentas intulerat manus, in abdominis regione dextra, statim sub costis, quo vena cava, tam magna sanguinis copia in capacitatem effluxerat abdominis. *P. Pawius, Observ. Anat.* 11.

U*T invenerit plaga locum*] Cur tam difficilis inventu laesus intestinorum locus? an quia perpetim moventur, & vix momentum fervent illum situm quem invenit ingrediens cultri acies? sive ob naturam motus peristaltici, sive ob assumptum alimentum, vel spiritum ipsa inaequaliter intendentem: Quibus accedit quod in obesis corporibus reperiatur interdum tantum carnis ac pinguedinis in abdomine, ut Chirurgo nec oculis nec digitis liceat ad intestina penetrare, nedum acum eo perducere, vel filum ita circumagere ut requirit suendi illa ratio: quam speciose in intestinorum vulnere satis describit *Ambr. Paraeus lib.* 9. *cap.* 34. *Idem.*

OBSERVATIO XXVI.

Dorsi & laterum vulnera lethalia ob puris copiam in thoracem effusam. 1. *Lumborum ob laesam spinalem medullam.* 2. *Natis ob laesam spinalem medullam ad os sacrum.* 3 *Natis ob incongruam victus rationem lethale.* 4. *Femoris circa ramos Iliacos, ob horum discissionem.* 5. *Cruris ad dorsi regionem ob laesum intestinum rectum, mesenterium & dextrum ventriculi latus.* 6. *Natis, ob insigne vitium viscerum naturalium.* 7. *Cruris ob arteriae laesionem.* 8. *Digitorum, ob nervos ad ossa dissectos, sequutasque convulsiones.* 9.

§. 1. NObilis Juvenis à famulo domus suae, quatuor acceptis secundum dorsum & latera vulneribus sicca mucronata & bene acuta inflictis; spatio medio inter sextam & septimam costas sinistrae partis, descendit in ima telum, peritonaeo perforato duobus locis: Reliqua duo vulnera peritonaeum minime attigerunt, quod secundum musculos externos oblique telum adactum fuisset, brevique haec duo vulnera, quod in cavitatem pectoris non descendissent, curata fuere, laesis utique externis tantum musculis; At vero quum reliqua duo graviora penitus essent, peritonaeo utique perfuso, majus nobis negotium fecere, Nam post quatuor ab acceptis vulneribus dies, horror gravis, acuta febris, anxietas, insomnia, gravitas in parte percipi, ut *decumbere in dextrum latus minime posset*, dolorque oriri coeperunt; inflammationis utique indicia in suppurationem tendentis: Eventus autem rei rem plena fide confirmavit, nam mox post xx. diem purulentus aeger factus est, quem affectum indicabant assidua febris, quae interdiu remissior noctu vehementior, sudor frequens, tussicula sicca sine notabili sputo, oculorum cavitas, pallidus faciei & labiorum color, rubentibus tamen saepe maxillis, praesertim hora una post acceptum cibum, quo tempore intendi febris videbatur, & ca-

& calere magis summæ circa arterias partes reliquo corpore apparebant: Ad extremum vero & curvari ungues & tumere pedes cœperunt; quum jam morti proximus esset, quæ misero juveni post duos ab acceptis vulneribus menses tabido occidit.

Ingens inventa in thoracem & pulmones copia puris, ut nisi spectator ipse fuissem, vix certe crediturus eram tam ingentem puris copiam intro contineri posse, ut quæ mensuram xx. sextariorum æquaret. *Franc. Valleriola Observat. vij. lib. ix.*

I*Ngens copia puris*] Undenam tanta puris copia gigni potuit? Neque enim verisimile habet ex effuso sanguine tantam copiam genitam fuisse, cum vix è vulneribus duobus penetrantibus & punctim factis libra una effundi intra cavum pectoris potuerit, tametsi ex sanguine qui malam habeat transmutationem pus gigni dicat Galenus. Censendum vero pus intra thoracem contentum à sanguine quidem putrefacto ortum habuisse, neque enim aliter fieri potest. Tantam vero copiam non à sanguine solum putrefacto, sed & ab ichoribus qui quotidie à vulnere inter internas effluebant, genitam fuisse: corrupto etiam nimirum quod ad partem destinabatur alimento, & in pravam qualitatem à calore putredinali partis demutato, pus fiebat. Unde magna tandem aggesta puris copia, quum quotidie aliquid jam genito puri adjungeretur, effectum est ut post diutinum tempus sensim congestione facta, nec ullo pacto evacuata, ingens puris copia creverit, quæ respirationem mole sua impediens, ægrum misere tandem in mortem deduxerit. *Hæc Valleriola*. Vel dicendum ab acceptis vulneribus hiantia vasa sanguifera, sanguinem ad nutritionem partis illuc deductum, in capacitatem thoracis effudisse, qui contagio puris promptè illius naturam induerit, hinc fraudatis cæteris partibus alimento, quod totum illuc prorumpebat, atrophia & marcor inductus, &c.

§. 2. Die 17. Dec. 1643. Famulus Eminent. *Cardinalis Columnæ* vulneratus fuit sclopeto in ventre inferiore, vulnus autem erat hujusmodi, A dextra parte prope spinalem medullam, quatuor digitis sub regione renum ingressus erat, & transibat per medium spinalis medullæ, usque ad partem sinistram exitus erat, ita ut necessario colligatur in dicto instrumento adfuisse saltem duos globulos, quia unus inventus intus fuit, figura vitiatus super residentiam ossium, & alter ratione orificii sinistri exitum petierat, & hoc totum vidimus ex ipsius dissectione post mortem, vixit tantum horas xxx. circiter: Qua occasione statim observatum fuit hepar in sinistra parte & Lien in dextra, necnon etiam observavimus ventriculos cordis situm & venam azygos omnia mutatas *Marcellus Lucius Medicus Romanus ad Panarolum in hujus observat. pentecoste. v. §. vij.*

§. 3. Anno 1633. 28. Junij Illustr. Comes. D. *Ioannes de Merode* Generalis, tribus globis sauciabatur, duobus sub humero dextro ad cubitum summum transeuntibus; tertio vero per natium sinistram os sacrum perforante; adeoque intra vesicam atque intestinum rectum ad os pubis in femore dextro usque penetrante, ibidemque subsistente: Vir erat annorum xl. staturæ excelsæ, corporis robusti, elegantis & solidi, barbæ tenuis & rufæ, capilli nigri & subcrispi. Primo ingressu, vulnus in natium sinistra lethale esse conjiciebam, quod per alvum cruenta aliquoties excerneret, unde intestini recti læsionem præmetuebam: Dolores præsto adetant ingentes, atque ex equitatione citata ab accepto vulnere aucti, ut ventri pronus sæpcule incumberet. Sermo & animus viribus cum robustissimis constabant, verecundia tantum exule, unde male ominatus, Sacerdotibus curam animæ commendavi. &c. Die 4. Julij (qui erat septimus & criticus) supervenit à meridie singultus, nuntius iste pessimus: Die 7. Iulij Chirurgis vulnera religantibus, nulla prout antea materia reddebatur, letho in foribus præstolante, vesperi intra 7. & 8. singultu magna eum violentia jugulante, placide exspiravit ratione, sermone & sensibus integris, viribusque parum labefactatis.

Sed multa patuere ex conditura cadaveris, nobis incognita, cujusmodi juxta læsionem ossis sacri, inevitabilem istic mortis necessitatem, concione teste, inferebant.

Ista autem ex anatomica sectione omnibus innotuere: 1. Intestina inflata, magna putredine, livore & fœtore infecta, pariterque partes ad pubem circumstantes eadem labe notatæ. 2. Vesica quidem læsa & immunis, sed 3. Renum alter totus corruptus & marcidus, alter itidem infectus, sed paulo minus: 4. Hepar intus & extra totum infectum, putridum lividumque, ut ad contactum etiam dehisceret. 5. Lien eadem sanie ex toto corruptus & putridus. 6. Aperto medio ventre, Pulmones magnam partem putridi, lividique. 7. Imo cor ipsum cœruleo citrinoque colore ac tabo conspicuum. 8. Cerebrum tandem fere illæsum & naturale, extra quod venæ hinc ipsæ livore sparsæ videbantur. 9. Atque ita viscera trium cavitatum, exceptis cerebro, ventriculo & vesica, omnia singula eatenus infecta & corrupta, ab antecedente forsan chronico & contagioso morbo, reperta fuere; unde alias vel levi incidente febricula naturæ debitum solvisset. *I. P. Lotichius lib. vi. cap. viij. Observat. ix.*

§. 4. Consuedinem alteram esse naturam tradunt Philosophi & Medici, cujus proinde summam haberi rationem, ne vis naturæ inferatur, æquum est: Nobilis Silesius anno 1672. Parisijs ense in una nate vulneratur, vulnere mediocriter profundo, nulla superveniente insigni

hæmorrhagia, nec ullo metuendo symptomate: Medici Ægrum vino pro regionis more assuetum, interdicunt; solisque jusculis sustentant, quibus Natio Germanica paucissimis utitur: Languor virium huic insolitæ diætæ succedit, & paulo post mors.

Aperto vulnerati cadavere, viscera omnia integerrima reperiuntur: Vulnus citra notas phlegmones nullum vas insigne læsum aut nervus: Solus ventriculus jusculorum copia turgidus & distentus, quæ vino sustentatus concoquere non poterat, mortis causa fuisse deprehenditur.

§. 5. Cadaver. I. Caspari dum inspiciebatur judicialiter, observata duo vulnera punctim facta in sinistrum femur penetrantia, palmo distantia ab inguinibus, prius profunde femur læsit: Alterum, quod duobus digitis transversis à priori distabat, pedem penetravit totum læden lo tres musculos, perforando arteriam & venam *quæ hiatu transversi digiti dissecta*, quo facto sanguis una cum spiritibus vitalibus copiose effluxit, & mors ipsa necessario subsequuta, *Paulus Ammanus Med. crit. casu xlj.*

Controversia fuit, an vulnus istud per se lethale fuerit, vel an ex accidenti lethale factum? Item an incurabile fuerit? vel annon magis mors exinde consecuta, quod vulneratus non deligatus, & sanguinis effluxio cohibita fuerit? Ideo pronuntiamus, quod quidem arteriarum & venarum vulnera, per se & absolute nullam inferant lethalitatem, nisi forsan ijs in locis, ubi nulla ope humana sanguinis fluxus sisti potest: Hinc, quia vulnus hoc femori inflictum, arbitramur unanimiter quod etiamsi arteria & vena dissecta, & aliquot musculi læsi, nihilominus sanguis in hac parte affecta per convenientia præsidia chirurgica sisti, Patiensque curari potuisset, si modo cutam ipsius sedulam gessissent adstantes. *Judicium Medicorum & Chirurgorum Wittebergensium*

Sequitur *Responsum Facultatis Medicæ Lipsiensis.*

Contulimus meditationes nostras cum Responso Wittebergensium in concilio nostro, & explicationis ergo hæc subjungere placuit, quod τὸ *lethale*, & vulnera lethalia ab *Hipp. Galeno, Celso* & aliis Medicis duplici modo sumantur, 1. occurrunt sæpe vulnera quæ sunt *lethalia ex necessitate.* i.e. quæ mors subsequitur, etiamsi Chirurgus de diligentia sua nihil remittat, v. g. quando cor, majora pulmonum vasa perfodiuntur, (*Hippocr.* 18.6. Deinde dantur vulnera, *quæ mors ut plurimum excipit*, vel τὸ ἐπὶ τὸ πολύ, quanquam Chirurgus officio suo fungatur. Observarunt tamen ea aliquando fuisse curata: v. g. vulnera ventriculos cerebri penetrantia, substantiam pulmonum, Diaphragma lædentia. Præterea, existunt etiam vulnera, quæ quidem in se non lethalia, v. g quando musculi, venæ & arteriæ minores læduntur, sed ex incuria Chirurgi, aut patientis mortem causantur.

Hæc ad præsens vulnus applicantes, deprehendimus, quod non quidem ex necessitate lethale fuerit, quamvis *Hippocr. Celsus* & alij lethalibus adscribunt, 1. ratione contentorum, dum sanguis & spiritus vitales profunduntur, 2. ratione modi effluxus, dum cito & quasi cum impetu effluit. 3. Denique ratione difficilis consolidationis, quia arteriæ in perpetuo dilationis & constrictionis motu sunt, & hinc difficilis speranda est consolidatio: Ergo pertinebit ad secundam vulnerum classem, nulla enim negligentia Chirurgi adduci, multo minus in hac parte affecta sanguis per convenientia remedia chirurgica sisti, ergo nec à Chirurgo negligi potuit: Licet enim aliquando læsiones arteriarum curatas fuisse constet, attamen hoc tantum verificatur de minoribus, nonobstante etiam artuum amputatione, magnum enim discrimen intercedit: Chirurgus siquidem amputaturus artus, prius adhibet strictissimam ligaturam, deinde sanguis statim cohibetur, quod in hoc casu non potuit fieri, quia in tali parte vulnus inflictum, in qua nulla ope humana sanguinis fluxum coercere valuerunt, nimis enim angustum fuit orificium vulneris; quam angustiam caro musculorum & pinguedo occludens adauxit, ut hinc arteria & vena magna (quæ hiatu transversi digiti dissecta) consolidari non potuerit: E quibus omnibus apparet quod vulnus præsens non quidem per se, ob tres musculos, venam & arteriam dissectam, sed per hoc accidens, scil. ob sanguinis & spirituum vitalium momentaneum effluxum, lethale fuerit, & ita nec à Medico, nec Chirurgo præcaveri hoc potuerit: accedit hic, quod vulneribus interierit antequam Chirurgus advocatus compareurit, ideo ex eventu cum Senneito concludendum, quod hoc vulnus lethale fuerit.

§. 6. Lustrarunt 3. Febr. 1662 Chirurgi Nostri Urbani cadaver servi cujusdam cæmentarij violenta morte extincti, & sequentia notarunt: Caput intumuerat & facies nigricabat, circaque collum papulæ fuscæ: Scrotum cum reliquis partibus vicinis intumuerat, nigricans, gangræna obsitum: crus dextrum nigricans cum hydaridibus, sinistrum nonnihil sanieris erat coloris, sed hydatides ovi gallinacei magnitudinem superabant: Vulnus ex crure sinistro ad dorsi regionem penetrarat.

Aperto abdomine visum est vulnus penetrasse intestinum rectum & mesenterium, cujus vasa laserat, unde ingens illa sanguinis profusio, & ex residuo cruore stagnante gangræna, quæ mesenterium occuparat, maximamque intestinorum partem dextri lateris, & dextrum ventriculi latus infecerat. Non igitur dextræ partes sinistris fortiores, ut vulgo creditum, ideoque affectis partibus sinistris, dextri lateris quoque habenda ratio. *Thomas Bartholinus cent. iv. Epist.* 29.

§. 7. Generos. Militiæ Dux Generalis I. Ramsay Scotus, accepit 13. Febr. 1638. inclinato parum antrorsum, corpore in sinistræ natis partem superiorem & externam, introrsum, & deorsum leviter tendens vulnus, ex quo statim concidit, cum insistendi illi cruri impotentia, necdum remittente, effluxit ex hoc vulnere, & quidem statim in principio satis copiose sanguis, nullo notabili ex ustione (quæ ut pote levis admodum 5. die remisit) labiorum vulneris adjacentiumve partium tumore aut inflammatione suborta, sed generato paulo post laudabili, licet

cet pauco pure: unde confestim ad cicatricem properavit vulnus, quod 25. Martij plane occlusum, quamvis etiamnum lividum sit & doloris particeps. Primis diebus obortus est, adhuc durans, etiam auctus, circa lumborum inferiorem & sacri, imo totius ischij ossis sinistri regionem, dolor vehemens, per intervalla, maxime ad aëris mutationem, nunc remissior, nunc intensior, cum tensione & sursum per totum spinæ dorsi ductum ad cervicem, deorsum vero ad extremos articulos isque tractione convulsiva, eaque valde molesta, ad oleorum tamen nephriticorum inunctionem aliquomodo emendata, licet sæpius recurrente. Huic comes factus est sinistri cruris, dimidiam & externam partem infestans, & contactum pati nescius, atque cum stupore aliquo formicans dolor, ad articulorum extremitatem protensus. Die Martij 12. obortus est circa sinistrum pedium, & in metapedio, in parte exteriori maxime, tumor expansus, cum dolore mediocri, ad contactum tamen ingravescente, qui applicatis à Chirurgo ad utrumque malleolum vesicatorijs, & effusa aqua citrina, intra triduum subsedit & evanuit, relicto ad hoc tempus ibidem dolore: His accessit circa Martij. 22. sinistri testiculi cum dolore inflammatio: circa idem tempus emisit urinam albicantem cum simili sedimento, eoque crasso, tenaci & pauco: Percepit præterea ad internam sinistri femoris inflexionem, prope illum locum quo fertur in scrotum, spermaticis vasis dicata peritonæi productio, dolorem satis molestum, nullo adhuc nec alibi apparente tactui, multo minus visui tumore aut stabili saltem rubore: Quibus tandem adde miram quandam, quamque exprimere nequit, in abdomine temporibus incertis divexantem molestiam, & talem quidem quæ nec proprium ferat contactum. Re itaque deliberata cum Excell. D. Fausio, Fr. Sylvio & G. Moltthero, omnia tentata pro salute recuperanda: Tumor vero in scroto cum in dies augeretur, atque Ecchymomata insuper partes non tantum externas, sed & fauces, linguam & palatum occuparent, doloresque dorsi magis magisque urgerent meum quoque consilium expetijt, Vocatus deprehendo Herniam &c. (*Vide lib 3. tit, de Hernijs*) Præter quam noto quoque Ecchymomata supra jam tacta, quæ verebar non critica esse (uti fuerunt in puello epileptico & sexagenario arthritico, de quibus *Greg. Horstius lib. ix. observat. xi.*) Suspicabar à debilitate viscerum sanguinem aductum ex venis per subsultum quasi, effundi in musculos: Suasor fui 1. ut materia adusta tartarea in hypochondrijs incuneata, præpararetur, & evacuaretur: ut 2. Renes sinister maxime ab heterogeneis viscidisque, puri non absimilibus humoribus excrementitijs liberaretur: ut 3. Viscera singula concoctionis firmarentur: Atque 4. quoque Herniæ, & 5. Ecchymomatis prospiceretur: ast omnia incassum, sequenti enim mense moritur.

Corpus Defuncti 19. Junij, à me apertum sequentia notanda dedit: *In musculis* observabantur ὑποσφάγματα & ecchymomata tot & tanta, ut majores musculi plerique putridi fuerint, maxime oblique ascendentes & transversi in sinistro latere: Peritonæum in eodem latere nigricans & putridum conspiciebatur: Vasa mesenterica crassa materia biliosa turgebant: Ventriculus cum intestinis modicum aquæ continebat; Hepatis vero color, quoad coneavam partem, nigricans & cinereus: quod externam flavescens, substantia autem scirrhosa erat: Renum loco portionem pinguem quasi; Lienis vero loco ovi gallinacei quantitate nigrum fructum, sanguinis coagulati facie inveniebamus: Cavitas, circa vesicam, abdominis aqua repleta erat, ut & scrotum circa sinistrum testiculum, potissimum dextro longe minorem: Vasa testiculorum varicum modo consistebant: Dextri testiculi substantia spongiosa & putrida, tunicæque adnata erat in dextra scroti parte caro adiposa: Pulmones copiose pus dabant: In cerebro nil poteramus p. n. aut notabile invenire, præterquam magnitudinem ingentem omnino: omnes vero venę destitutę fere erant sanguine, refertæ sero. *I. Dan. Horstius Observat. Anatom. v.*

IN *musculis Ecchymomata*] A causa interna non sunt valde familiaria, uti nota sunt quæ à causis externis, contusione aut casu fiunt: Ecchymomata, transfusiones, melasmata, denigrationes scirrhis affines putat *Gal.*: Fiunt enim illi affectus sanguine ex ipsis venis effuso, nunc tunicis earum contusis, nunc ipsarum finibus reseratis: Hinc in Ramsæi venis fere nullus sanguis fuit repertus, nuda aqua & serum. *Idem.*

§. 8. Malo fato Illustr. G. Rosencrantzij Filius ab alio Nobili in crure sinistro vulneratus, ingenti hæmorrhagia pene statim occubuisset, nisi sedula Chirurgorum opera vulnus fuisset obligatum: Tanta tamen sanguinis copia ex vulnere profluxit, ut convulsionibus imminentibus extrema videretur pati: Dilata vero mors fuit ad xiv. diem, quo superveniente febre, virium defectu & crebrioribus convulsionibus, expiravit placide.

Sectioni cruris à Chirurgo institutæ, præsentes observavimus vulnus cruris penetrasse musculum fascialem, seu sartorium, ad arteriæ cruralis divaricationem primam, quam amplo foramine læserat, unde ingens illa hæmorrhagia, sursumque ad regionem perinæi desiisse: Observata in vicinia musculorum tricipitis & lividi cavitas ampla, ovi magnitudine, gangrænam minitans, sanguine purulento conspersa: Ipsum vero hiatum arteriæ cruralis, quem

quem in divaricatione gladius infelix effecerat, grumosus sanguis obturarat, quæ causa fuit, quod universi sanguinis effluxus inhibitus fuerit, ne, sicut plerumque fieri solet, mors repentina sequeretur: magna dexteritate Chirurgorum turundas longiusculas & stilos immitentium cautum fuit ne abraso grumoso sanguine exitus superstiti sanguini aperiretur: *Thomas Bartholinus in Miscellan. curios. anni 1671. Observat. 161.*

§. 9. Periculo non carent digitis inflicta vulnera, ob tendinum nervorumque contextum, quibus etiam leviter punctis convulsio succedit, si per transversum rescindantur, minus periculi. Iuvenis tripliei in digitis manus dextræ vulnere sauciatur: dextre curatur, sed postridie orta convulsio, quæ in dies exacerbata XI. die eum extinxit. Cum præscisi nervi tendinesque convulsiones excitare non possint, suspicabat nervum tendinemque semisectum has turbas creasse, neque inflammatio partes læsas corruperat, quia exsangues, sed tam sana vulnera, etiam post mortem visebantur, quasi nuper inflicta.

Cadaver lustratum, & tria deprehensa vulnera, quorum primum satis amplum conspiciebatur in flexoriobus secundi internodij pollicis manus dextræ, nervisque amputatis ad ipsum os primum pollicis, & metacarpo proximum penetrabat, paulo infra flexuram secundam: Alterum erat ejusdem manus medij digiti, qui in 2. internodio amputatus erat prominente osse: Tertium, in ejusdem manus anularis junctura secunda, & præter ea in toto cadavere nullum observatum, Interrogatis ijs qui ægro adfuerant, adeoque exquisitis ijs omnibus, quæ decumbenti acciderant, æstimataque vulnerum constitutione, pronunciatum vulnus pollicis, ut non sua natura lethale, periculosissimum tamen, & ob sequuta symptomata gravissima, veluti convulsiones vehementes totius, ægro lethale extitisse. *Bartholinus cent. 4. hist. 50.*

Observatio XXVII.

Epigastrij *Vulnus lethale, ob fundum stomachi perfossum.* 1. 2.

§. 1. MErcator anno 1624. 13. Octobris culrello foditur in abdomine, in regione Epigastrij, multo cibo potuque fartus, Alio in thorace ictu fossus fuit inter IV. & V. costas, sine ullo tamen vomitu, nec abdominis plaga quicquam ingestorum egerebat: Pulsus, cum naso algebant, abdominis dolor & durities magna: vixit horas XXX. à læsione.

Secto cadavere, invenimus fundum stomachi perfossum, & cum inde manifesta & necessaria mortis causa adsereretur, ad superioris vulneris investigationem itum non est, & *Ogeri* judicio meoque, male, notabile enim erat & particularem disquisitionem merebatur. *H. Heers Observat. Med. XXV.*

MIrabantur quidam nihil sanguinis per vomitum aut secessum ejectum, nihilque cruoris in ipsa ventriculi substantia apparuisse sed qui notabant ventriculum cibo potuque rensissimum, stomachiq; substantiam carnis & venarum minimum, membranarum exanguium plurimum possidere: inter pentonæum autem & intestina multum defluxisse sanguinis, mirari, vel morari potius desinebant. *Idem.*

§. 2. Architectus *Pauli III. Summi Pontificis*, cum apud Anconam ageret, ense perfossus fuit inter umbilicum & os ventriculi transversaliter, hoc est, ab uno latere ad aliud, adeo ut ab utroque latere vulneris oscula magna apparerent, Ad quem cũ Chirurgi accesserunt, intus intestina reduxerunt, *quæ illæsa esse* dicebant, quia nullum intus stercus exierat, ac sic *cutis vulnera consuerunt*, ab utraque parte orificium dimittentes, in singulo quorum linamentum immittebant:

Sequenti vero die obijt, cujus cadaver dissecare fecimus, & stomachi infirmam partem incisam conspeximus. *Amatus Lusitanus cent. I. curat. 67.*

I*Ntestina illæsa esse dicebant*] Cæcutiebant hic Chirurgi in hoc quod dicebant intestina læsa non esse, quia inde stercus non exierat: quum si intestina gracilia læsa fuissent, non inde per ea stercus emitti necessarium esset, quia in intestinis gracilibus stercus nullum reperitur, sunt enim viæ deductionis chyli, ex quibus meseraicæ hiantes ad jecur alimentum trahunt, unde *Avicennam* in hac re hallucinari, qui stercus formam substantialem in stomacho recipere contendit, certum est. *Idem ibi.*

Cutis vulnera consuerunt.] Dubium an ventris vulnera ex toto debeant sui, vel potius in illis orificium aliquod sit dimittendum: Cui respondet P. ab *Argellata*, non infelix Chirurgus, quod ex toto debeant sui vulnera ventris, quia aliter intestina multum alterarentur: Dicet forte aliquis? imo oppositum agendum potius videtur, quia si non aliquod orificium ibi maneret, sanguis concretus abscessum faceret? Respondet *Argelata* ventris partes esse exangues, & quod pauculum illum sanguinem natura ad emunctoria emittere poterit, & eo magis si à Medico cum medicamentis sanguinem dissolventibus adjuta fuerit, inter quæ coagulum leporis palmam obtinet. *Idem ibidem.*

Observatio XXVIII.

Casus in Dorsum *lethalis ob quinque vertebras vitiatas.* 1. *In* Latus *ob læsum* Lienem 2. *Ob læsum* Hepar *& ruptam* Vesicam *fellis.* 3. *In* Pectus *ob contusionem auriculæ cordis & Inflammationem*

lobi Pulmonis 4. *Ex casu Colon peritonæo adnatum*. 5. *Lethalis ob rupturam venæ cavæ*. 6. *Verbera mors sequuta ob sanguinem per habitum corporis & viscera effusum, Inter cranium & duram matrem*. 7. *Conculcatio corporis à rheda lethalis ob vim Pericardio illatam & Pulmonibus*. 8. *Ob abscessum genitum inter musculos abdominis & peritonæum*. 9. *Ictus lateri inflictus lethalis ob contusum diaphragma venasque vicinas disruptas*. 10.

§. 1. Bajulus quidam dum calcem ædibus exstruendis in altum deportat, de scalis quatuordecim pedes altis in trabem subjectam supinus decidit, ita ut vertebræ dorsi dislocatæ, ac proinde dissolutæ fuerint. Hic nihil relinquit intentarum ad pristinam recuperandam valetudinem, verum frustra, quandoquidem corpore incurvato, & facie terram versus vitam suam misere finijt.

Dorso mortui aperto, quinque vertebras conglobatas conspicati sumus, cui adhærescebat collectio quædam viscosa ac bituminosa, cujus collectionis causam esse puto humiditatem spinalis medullæ, renascemque illam vertebrarum materiam ijs inhærentem, ipsumque adeo humorem, qui ipse sedem suam in ossibus habet, vi casus expressum, quæ cum natura expellere nequiret, in gypsum quasi calore naturali omnia illa inspissante, conversa sunt. *Nic. Fontanus annot. in cap. 1. Epitomes Vesalij.*

§. 2. Faber lignarius ex loco superiore deciduus, læsum habuit latus sinistrum: Inde læsus Lien qui præter modum induruit. *Vide lib. 3 tit. de Hypoch. tumore.*

§. 3. Puera Præceptore in scamnum violenter protruditur, hinc queritur de hypochondrio dextro: Hepar evaserat durum, & vesicula fellea disrupta fuerat. *Lib. 3. de Hypochond. dolore.*

Christianus Sudi Gallus, annorum octo, dum pueriliter scabella & mensas vitulatur, offendit inopinato casu pectus, quod allisum capiti sedibus ictum excipit gravissimum: Ille tamen ne in offensam Parentis incurreret, dissimular factum, sed ex eo tempore ad ludendum segnior, paucibus post mensibus pallescere incipit & de *ventris doloribus conqueri*: Advocatus ego, lapsusque illius ignarus, præscribo quę lumbricos excludant, quod ex pallore, ex nubilis sub oculo utroque ductibus, frictione narium, tenso abdomine conjicerem verminare puellum: & quidem eo successu propinata illa pharmaca, ut prodirent tandem lumbrici longi tum per os tum per secessum: Nihilo tamen confirmatior sanitate puer, non ita multos post dies ex ægritudine decedit, me non parum sollicito, cur ejecto hoste perijsset. Nata mox suspicio non exclusos lumbricos omnes, sed residere adhuc ferocissimum, eumque forrassis intestinum alicubi perforavisse, hinc labem & mortem consequutam: Illud ipsum mihi tamen ambiguum, quod notassem ante eos, quibus erosa à lumbricis intestina, clamosa plerumque morte obire, hunc autem nil tale passum. Quid multis? convenit inter me & curiosum parentem, ut Chirurgi manu aperiretur, hac enim via duntaxat tolli dubium.

Aperitur ergo novacula Georgij Urstedij: Nulla in intestinis erosio observata, sed plures adhuc vivi lumbrici in colo notati: Renes fere quam in adulto majores: Dextra cordis auricula sextuplo major sinistra, sed livido sanguine coagulato referta; scil. illa parte ante quatuor menses ictum receperat: In dextro cordis ventriculo frustum carneum oblongum, sed nusquam annexum, in sinistro pinguedo item libera & vermiculo extera non dissimilis, Pulmo dexter, qua lividam illam cordis auriculam spectabat, flavus & pene putridus, sinister autem costis adnatus. *Oleaus Borrichius in act. med. Thom. Bartholini ann.* 1674. 75. & 76.

§. 5. Colon intestinum in dextro latere ad exortum suum pertinaciter adhærebat, & adnatum erat peritonæo, ut & in sinistro latere, non tamen tantopere: Utrobique autem apparebat quasi sanguis paucus suffusus, unde conjeci hominem aliquando ab alto desilijsse & læsas fuisse has partes, & postmodum coaluerint. *Ioh. Rudolphus Saltzmannus Observat. p.* 53.

§. 6. Quendam secui lapsum ex alto: aperto ventre inferiore mox effluxit sanguis multus in spatium, fracta vena cava effusus: Hepar habuit magnum, pallens, quale est coctum & cocti modo tenerum & fragile. *Iacobus Sylvius observatorum in varijs corporibus secandis &c.*

§. 7. Anno 1601 aperui corpus mulieris in Nosodochio nostro, quæ se gravidam esse putabat, at falso; Aperta fuit jussu Consulis, ut an ictus & verbera, quibus misere tractata fuit, mortis causa fuerint, pateret, quod ita esse deprehensum fuit: præterquam enim quod per universum corpus sanguis inter cutim & carnem effusus fuerit, etiam ipsa viscera non parum læsa fuerint: Et intra cranium & duram matrem magna sanguinis copia continebatur, *Ioh. Rudolphus Saltzmannus Observat. Anat. p.* 7.

Verberibus ad necem usque, sed quæ quarta demum die accidat, cædi à nefarijs quibusdam in Italia, quos placida morte, & cujus nullæ exterius notæ elucescant, fama est: Utuntur sacculis, in rucetorum aut pilarum formam effictis, arena refertis, quibus in humerum, artus & truncum repetitis ictibus feriunt, certo dimenso, eo modo exceptus vix dolorem aliquem percipit, liberatus lassitudinis tantum sensum percipit, eaque die & postera ἐρεθάσιος est; tertia fit clinicus, accedente levi febre, quarta extinguitur? Ab ictuum scil. frequentia venæ capillares hiantes, imo & viscerum disrumpuntur, fibræ musculorum dissociantur, hinc putredo sanguini & carnibus inducitur, quæ mediante sanguinis circulatione ad cor traducitur.

§. 8.

§ 8. Agricola plaustri fœno onusti eversionem & ruinam in se sustinens, de punctorio ac gravativo simul dolore in pectore conqueritur, & de quadam cordis compressione, ac spirandi difficultate: Pericardium defuncti scatebat pure copiosè, cui velut immersum cor. Pulmo ejusdem labis particeps &c. *Vide tit. de pectoris dolore. lib. 2.*

§. 9. Quidam à rotis rhedæ fuit conquassatus, sine costarum notharum fractura: creditum jecur læsum ratione situs: Incisis musculis abdominis, ex dextro latere materia purulenta copiosè effluxit: integro jecore, apostema enim intra musculos abdominis & peritoneum continebatur, *Vide tit. de hypochond. dolore. lib 3.*

*. 10. Cum anno 1654. pugiles nonnulli in palæstra publice digladiarentur, Tympanista quidam interveniens, arrepta clava lignea athletharum non neminem ad pugnam provocavit, primoque statim congressu vehementi ictu in latus sinistrum percussit, unde subito concidit sine sensu & motu: In vicinam cellam vinariam à sodalibus deportatus, infusoque in os vino generoso, paulum respirare visus est, brevi tamen post è vita discessit.

Detecto inspe toque cadavere, latus sinistrum circa costas mendosas & dorsum sanguine multo undique suffusum deprehendi: Aperui corpus, ipsumque diaphragma, in utraque superficie, tam qua cor, quam qua Lienem spectat, valde contusum; venasque à viciniis venæ cavæ & arteriæ magnæ truncis prodeuntes, disruptas inveni, ex quibus ingens sanguinis copia profluxerat: Hinc dissipatis spiritibus & impedito diaphragmatis ad respirationem & vitam summe necessario motu, aliter fieri non potuit quin ictu tam vehementi percussus moreretur. *Balthazar Timæus Respons. Medicin. xv.*

Observatio XXIX.

Alapam mors subita sequitur nullo læsionis in cerebro apparente signo 1. Ictus ad nucham lethalis ob effusum sub cranio cruorem & meningis phlegmonem. 2. Ictus pectoris lethalis ob Pericardium allisum & extremam costam fractam. 3. Lateris versus dorsum percussio lethalis ob excitatam in mediastini intercapedine vomicam. 4. Pectoris ob contusionem intus excitatam. 5. Lethalis percussio recori, ob vitiosam viscerum constitutionem. 6. Casus in Dorsum lethalis exinde læso hepate, renibus 7. Hypochondrij sinistri percussio lethalis ob fissuram in Liene excitatam. 8. Hypochondrij dextri ob læsionem intestinorum, diaphragmatis, vasorum mesenterij. 9. Hypogastri, ob puris copiam in inguen devolutam. 10 Hypochondrij sinistri, ob sauciatum Lienem.

§. 1. ANte paucos annos uxor accepta à marito alapa repente concidit & exspiravit Medici aperta calvaria & cerebro inspecto, ejusque membranis reliquisque vasis, maritum insontem judicarunt: *Ioh. Rudolphus Camerarius memorab. medic. cent, x. §. 43.*

BEnivenius Obser. 110. de Abditis narrat juvenem accepta alapa inter lites, in apoplexiam incid ffe quæ paucis horis ægrum strangulaverit: Quibusdam ab ictu materiam commotam fuisse opinantibus, alijs in humiliorem locum, quo diutius obdormierat causam rejicientibus, nonnullis in lautiorem victum quo juvenis usus fuerat; unde indiscussum apud Præsidem mansit indicium. Parentis mei b. m. *Andreæ Boneti*, Medici celeberrimi sagacitate, quidam ob inflictam alapam in vitæ discrimen adductus è carceribus liberatus est, Hic hominem calumnijs lacessentem strictissima alapa percutit, qui injuriam adeo ægre fert, ut jejunio se mactare decreverit, quo mors superveniens percussori imputaretur: Cum nullo molimine ad cibum sumendum incitaretur, jamque quatriduum exactum esset, quo tempore fames amplius molesta non est, accedens Pater, qui curam illius susceperat, hoc commento obstinatam ad obitum usque jejunij deliberationem excutit: Fingit à Magistratu judicium de re petitū esse; Se inimicum culpa liberasse, quod ad solam alapam mors sequi non poss, non idē esse de jejunio, quod mors septimo die necessario sequatur: Quo testimonio audito, protinus reum absolutum esse, ac è carceribus eductum, ipsum vero, quod propriæ necis author esset, ex Senatus consulto, post fata, trahæ impositum, promore, ad patibularium ex Urbe vehendum Quibus auditis illico alapa percussus jejunium solvit, cibumque poscit: Percussor vero carceribus exemptus, gratiasque vero parenti agens pro restituta libertate, ab eo quærit, num alapæ ea vis esse potuerit ut in mortis periculum adducere valeat? Cui Parens respondet, percussum cacochymum fuisse, biliosum, in quo vitiosi humores congesti, accedente causa procatarctica, contur bati fuerint, latentemque morbum, atque erumpere paratum excitaverint: Eundem si antea tam cacochymiam biliosam purgat one exclusisset, morbum evasurum fuisse: Tum percussor, gratias, inquit, ago pro salutari monito; nunquam enim deinceps cum quopiam altercabor quin eum dem prius sic adoriar, Cura tibi corpus expurgari & venas sanguine depleri, demum te prout promeritus es mulctabo. An vero colaphus genuina mortis causa sit egregie disquirit *Paulus Zacchius Quæst. Med. Legal. lib. 5. tit. 2. qu. 10. §. 3.*

§. 2 Caspar N in Caupona bene potus, cum Jacobo N. domum tendens, lapide Nucham Jacobi perijt, tam vehementer ut quatriduo post obiret.

Inspectione cadaveris habita, observatum quod Iacobo venulæ disruptæ multū que sanguinis crassi & cõgrumati sub cranio collectum, ac dolore intolerabili per hoc triduū fuerit correptus: Quæritur an dictus Iacobus ex jactu lapidis in Nucham, Vel magis ex malo regimine obierit?

REsponsum Facultatis Medicis Lipsiensis.] Ad Quæstionem respondemus ita: Si verum quod Jacobus N. lapide tactus paulo supra collum, quo calvaria latitudine imperialis, citra tamen ullam læsio-

sohem, fuit dehudata, ipse quoque statim in terram cecidit, alterato oculo torvum subinde videns, omnibus sensibus destitutus, loquela privatus, quæ symptomata 4. die mors excepit, apertoque cranio mater dura rerum latitudine livida, sanguine suffusa, sub qua cochleare sanguinis coagulati repertum, hunc quoque nulla Trepanatio, quia cruor sub meningibus cerebri collectus, multo minus emplastra, clysteres vel venæ sectio, pro revulsione prodesse poterunt: Ideo unanimiter concludimus, ex fundamentis artis nostræ, quod rebus sic se habentibus, Jacobus N. à jactu lapidis, in Nucham facto, necessario obierit, minime vero ex malo regimine.

Nucha] Anatomicis est medullæ spinalis initium, & omnium nervorum: Nec dubium quin jactu isto læsæ fuerint vertebræ cervicis, & potissimum *Atlas & Epistropheus*, & præ cæteris ejus *Dens*, utpote à cujus luxatione insanibilis Angina oritur.

Sub cranio collectum] Trepanatio an prodest quando sanguis congrumatus est sub mening. bus? Dico si non totaliter, tamen in tantum juvat: Et quis hanc circumstantiam semper potest hariolari vel præsupponere? aut est-ne propterea trepanatio in tali casu dubio procul intermittenda? *Paulus Ammannus Medicinæ critica casu xxiij.*

§. 3. *Claudius Bouvot* ex pago *Longeville* in comitatu Montbelgardensi, anno 1668. 23. Sept. à D. *du Commun*, Tirione in pectus sinistrum projecto ictus subito concidit exanimis & mortuus: Chirurgus in absentia mea autographo deposuit Tempora sinistra absque vulnere livida fuisse; quibus apertis sanguinem extravasatum musculo crotaphitæ superjacentem invenisse, interioribus cerebri, ipsoque cranio sese naturaliter habentibus: In exterioribus thoracis nihil apparuisse quidem vel contusum vel sauciatum: hujus vero apertura facta, quintam sinistri lateris venatum costam fractam occurrisse: cujus dentatæ extremitates Pleuram & Pulmonem perforassent, ipsique Pericardio, circa cordis apicem, rubram striam, pro fracturæ latitudine sine vulnere impegissent: Quod eo manifestius constabat quum thoracis latera comprimerentur, tunc enim fractæ costæ extremitatem alteram directè ad Pericardij vibicem allisisse: Nullam in toto illo latere fuisse sanguinis expansionem vel præter dicta malam conformationem asserebat: In dextro vero Pectore Pulmonem integrum lividum, tumidum, & membranę pleurę strictè ab imo diaphragmatis & verarum costarum, à mediastino ad dorsi vertebras & calviculas coalitum, ita ut nonnisi laceratus separari à membrana & costis potuerit: In ventre inferiore expansa erat bilis in jecur, vacua ejus vesicula.

Super his ut sententiam ferrem meam, & an illa percussio lethalis nominari debeat, à Senatu die 27. Octobris, jussus, citra melioris informationis & veritatis præjudicium ita sensi: Livorem sinistrorum temporum ab ejusdem tirionis revererbatione forte ortum, quum unicum accepisse pulium constaret, & titio ipso à pectore ad tempora spatio longior non esset: Talem vero contusionem sua natura lethalem dici non posse, quum fuerit superficiaria, non vulnerato musculo temporali, cujus vulnera ne quidem lethalia esse pluribus Observationibus *P. de Marchetis* & aliorum certum est: Costę fracturam, Pulmonis vulnusculum, & pericardii percussionem, separatim vel etiam conjunctim tam repentinam mortem sua ipsa natura necessario non potuisse excitare, ut illa omnia pluribus & rationibus & authoritatibus stabilivi ex *Fabritio Hild. Paræo, Fallopio, Th. Bartholino* lib. 2. de Thor. &c. Sique Pulmones dextri non ita costis adhæsissent, & respirationis usum in valde adirato non denegassent, talem forte incussum non exitiosum fuisse: Quorum tamen decisionem, quæ fori non esset nisi ex parte mei, Juridico & sapientiori committebam. *J. Nic. Binningerus cent. ix. Observ. lxxxv.*

§. 4. J. Hexius graviter percutitur in latere dextro versus dorsum: In mediastini intercapedine vomica reperta, Et similis sterno sub Pleura insidebat. *Vide tit. de Febribus.*

§. 5. Rusticum eques in thorace sclopeto percussit, qui post septimanas aliquot exspiravit. Post aperitionem pectoris, intrinsecus contusionis signa eo in loco apparuerunt. *Vide tit. de Hæmoptysi lib. 2.*

§. 6. Anni 1662. Martij 26. ante meridiem hora nona rusticus ebrius, ætatis consistentis, ex pugno pectori inflicto supinus sternitur: Extemplo conqueritur de frigore, dolore lumborum, ita ut ægre deambularet, attamen ejus diei vespera extra urbem ad suam familiam se confert, quæ sesquihora distat, decubuit, sanguinem spuit, punctionibus gravissimis in utroque latere excruciatur, sitis ingens, & tandem mentis vacillatio adfuit, quam excepit convulsio & mors, 30. Martij, hora ipsa meridiana.

Jussu Illustr. Magistratus Bernensis cadaver inspeximus, & quid exterius, quid interius apparuit, hoc modo notavimus. Dorsum à scapulis ad lumbos lividis longiusculisque maculis, quasi vibices verberum essent notamus, quæ novacula incisa nulla suffusi sanguinis vestigia, & ideo coagulati præbebant: Pudenda livida etiam gangrænam quandam innuebant: In sinistro cubito, circa olecrani protuberantiam, ex ecchymomate sanguinis, quod ex baculo ferebatur adesse, livor, sine tamen ossis fractura, luxatione articuli & carnis discissione, fœtor tantus, qui nec suffitu odorifero, nec igne inflammante poterat emendari: Aperto abdomine, hepar, lien, stomachus, renes & intestina omnia salva lustravimus, in figura, colore & situ, nisi quod intestina flatibus turgebant: In thorace externe sub mammilla dextra, uncialis nummi macula livida, ex memorato pugno aderat, sine effusione sanguinis itidem, vulnere, fractura, sine luxatione costæ, sine totius compagis, quæ sternum dicitur, læsione: Dum

intimam thoracis claustrum inspicimus, omnia contenta quasi fumo fusca forent, visa sunt & utriusque lateris pleuræ Pulmonis lobi firmissime hærebant: Pulmo siccus & lividus notis interstructis in superficie: latus putridus & quasi pus siccatum apparebat: Cor vitæ princeps & moderator, illæso Pericardio & ejus aqua, omnino flaccidum: Cum dextrum ventriculum ferimus, apparet materia subalbicans, pancreati omnino similis: dum istam trahimus, semiulnam, vel quinque digitorum longitudinem æquat, & duos transversos latitudine, sanguini coagulato qui ex vena pertusa in sanis & pelvi exceptus concrescit similis: Cum tamen simile quid veræ pinguedinis interspersum esset, cum tenacitate, quod nec unguibus cedebat, diversum quid judicavimus: Ventriculus iste præterea sanguine putrido, i. e. sine fibris scatebat: Dum sinistram cordis foveam scrutamur, siquidem dextro thalamo ipsa nobilior audit, etiam parem in ea materiam & longitudine & visciditate reperimus, Ex his Cordis Polypum dicimus, & uterque ponderabat ad minimum uncias quatuor, Caput etiam apertum, sed nulla offensionis nota vel in cute, vel in pericranio, vel ipso cranio & meningibus apparuit. *Martinus Bogdanus apud Bartholinum Epist. xi. cent. iv.*

SI ætas, temperamentum siccum, vita laboribus rusticis assueta & dedita, calidior veris præsentis constitutio, & in hoc casu dispositio nobiliorum viscerum & ebrietas expenduntur, sine ullo vulneris lethalis indicio, & circumstantiis incognitis, incusare morbum malignum pectoris possumus, qui Pleuroperipneumonia dici potest ob συνδρομὴν symptomatum: Etsi supinus ex percussione cecidit, & extemplo dolorem utroque in latere pungentem cum lassitudine spontanea percepit, cum tamen nec consilio nec auxilio Medici usus sit, sed frigoris molestiam symptomata narrata cumularunt in ebrio irato, indignabundo, vindictæ cupido, difficulter proxima mortis causa à nobis potest definiri, vel ex his certa nota quæ vel reum vel mortuum ipsum inculparet; Viscera pectoris omnimode læsa, etiam à majori tempore causam indicant: Sit causa concomitans lapsus, ebrietas, iracundia, vindictæ cupido, quæ omnia facile abditas & latentes causas irritarunt & explicarunt: attamen intolerabilem fœtorem; vibices in dorso sine sanguinis coagulati præsentia, & pudenda livore circumfusa, neutiquam nudius tertius potuerunt causari: Equidem olecrani regio suffusa quidem sanguine erat, & ictum majorem quam ullibi monstrabat, est tamen sine luxatione, fractura & vulnere, nec cum his tanti habenda esset præsentibus, quod hujusmodi plagas non sufferunt sine discrimine vitæ? Itaque dictus putor ex maligna putredine pullulavit, ejusque characteres maculæ lividæ, quæ etsi in nullo ægrotantium adhuc à nobis observatæ sunt, Forsitan summo cum infortunio se primum in hoc mortuo explicaverunt: Hujusmodi Pleuropneumonia Medicis maxima coghita est, quæ neutiquam præsupponit ejusmodi procatarcticas causas, sed contagium, aut victum, aut cœlum hac hyeme huic regioni diversum, & pro synecticа habet peculiarem malignitatem & sanguinis corruptionem. Optime hic memorandum *Valerius Maximus lib 9. cap. 12.* reliquit, *Fine namque vita nostra variis & occultis causis exposita, inprimis quadam immerentia supremi fati titulum occupant, cum magis in tempus mortis incidant quam ipsam mortem accersant.* Itaque putamus quod verbera & lapsus dici possunt mortis causa, sed remota, ast primaria & proxima neutiquam: Nulla observata est fractura, contusio, vulnus, nec sanguinis aliqua profusio in cavitate thoracis: materia (seu purulentam seu polypodeam vocamus) in corde à nobis animadversa, alicujus venæ diæresin testari posset, sed omnes venas cordis salvas vidimus, tum etiam eas quæ in modum coronæ cor ambiunt: Itaque coagulatio ista à caloris p. n. violentia provenit, seu, ut clarius ex neotericis dicamus, absumpto sulphure ob tantum febris æstum, non tantum fœtor & putredo excitata, verùm etiam sal coagulandi virtutem exercuit: hac de causa sanguis reliquus sine fibris lychnum vitæ alere non potuit, quod cum sal omnis ad cor confluxerit, quo reliquæ partes destitutæ hujusmodi fœtorem conceperunt & exhalarent: Pulmonum lobi utrique lateri affixi non per fibras, sed per gluten, intus purulenti exsuccique eandem pleuropneumoniam confirmant, & ex eadem deliria seu paraphrenitin, convulsionem & suffocationem: Hoc modo jussi casum ex nostræ Medicinæ fundamentis exponimus & subscribimus. *Ioh. Christ. Wilhelmi. M. D. Martinus Bogdanus D. Med.*

§. 7. Anno 1587. quidam ex casu ab alto septima die interiit: Casus autem hic erat, decidit è trabe, & corporis partes insensibiles reddit, sine dolore tamen, sensu solo abolito, & *solis abdominis musculis ad motum diaphragmatis mobilibus*, unde de sextiduana recrementorum & urinæ retentione conquerebatur, sed absque dolore ullo: Ego clysteres fortiores injici curavi, sine fructu, iisdem ob retentricem & expultricem emortuam, statim rejectis seu potius refluentibus: Syringa & cereo explorata vesica, urinam non continebat, æger ipse catheterem immissum non sentiebat, molestiam tantum circa renes in lumbis percipiens.

Secto post obitum cadavere, hepar ejusque tota regio quasi inundata reperta est, quemadmodum & ventriculus: Renes muco referti & adeo obstructi ut nihil potuerit præterlabi: vesica tota exsiccata quasi, una cum ureteribus, Liene autem tumido, & ventriculo cordis utroque tenui, sanguine distento, unde proculdubio suffocatus interierat: Respiratio viventi magna erat & crebra, sudore gelido semper madebat corpus. *Ioh. Vdalricus Rumlerus Obs. xij.*

SOlis abdominis musculis ad motum diaphragmatis mobilibus] Omnes enim tam oblique ascendentes quam descendentes & transversales dicti, exceptis solis pyramidalibus, ad costas pertingunt: unde gravissima læsio colligitur, si ad illarum tantum septique motum, non propriis viribus moveantur, quibus utique & perficiendis validissimas fibras & aponeuroses cæteroquin accepere.

Inundata] Elegans sane observatio *Riverij* de sero urinario ab obstructione emulgentium & renum vitio restagnante, v.s. præsertim curato, cent. 1. obs. 1. quæ hic quoque administrari poterat, inprimis quod à casu orta. *Velschius.*

§. 9. Ictus fuit scipione in regione Lienis, Juvenis 14. annorum, qui postridie obijt licet foris nullum inspiceretur vulnus: quo etiam caruit Textor à simili ictu Oudekerkæ occisus. Vidimus in utroque cadavere Lienem ut mollem, sic in gibba parte, in qua tamen Ictum exceperat, illæsum, ut in cava contra evidenter Fissum: vel potius ampla rima tantum dilaceratum, ut in illa facile duos occultasses digitos: mirum erat quod rimas egerit & non potius cesserit ictui molle & pendulum viscus, sed quid non lædet et penetrans baculi vis &c. *Tulpius lib. 2. obs. 29.*

Exinde patet quam verum sit illud tralatitium Cursoribus Lienem exscindi posse, quod à plurimis traditum *Plinio lib. 11. c. 37. Georgio Bertino lib. 18. Med. cap. 1. Robb. Find.* qui canis lienem à perito Chirurgo superstite adhuc cane exemptum fuisse tradit: *Leonardi Fioravanti*, qui Nob. fœminam splenetticam lethaliter decumbentem liene extracto convaluisse ait: *Franc. Rousseto* qui f. 4. de partu cæs. c. 5. totum lienem à Chirurgis quodam exemptum fuisse refert: Imo quibusdam defuisse observatum, testibus *Aristotele*, *Schenkio* de Ortelio, *Hollerio*, *Laurentio*: *Zacutus* abesse, vel eximi posse admittere videtur, Non hoc mirum, *ait*, videri debet, quum Lien sit per accidens necessarius, sicuti retrimenta tum alvi tum vesicæ: At hanc Lienis excisionem omnino impossibilem judicamus, cum arteria splenica, & rami venæ portæ splenem ingredientes, exsecto splene nullo modo consolidari, & homo ab interitu præsentissimo liberari queat. Non inficias quidem imus in quibusdam Lienem defuisse, non secus ac interdum alia viscera, errore naturæ, sed defectum tamen resarciente: consequentiam tamen negamus, quod quia quidam sine Liene vivere potuerunt, ideo omnes eo carere queant, Vivant pecudes Cretenses sine liene, quod scolopendrio vescantur, ut tradit *Vitruvius l. 1. c. 4.* nemo tamen exinde evincet quod is omnibus vita superstite eximi queat: Authoritates allatas in dubium vocant, & jure quidem *Vesalius, Conringius, Highmorus* & alii: Cœlius Aurelianus *l. 3. c. 4.* Quidam etiam, *dicit*, decidendum vel auferendum Lienem ordinare ausi sunt, quod quidem voce dictum, non autem officio completum accepimus: Hinc Knobdlotkius instit. Anatomic. dispnt. 7. Lienem ob præcipuam cum præcipuis partibus connexionem exscindi posse negat.

§. 9. Quidam ictus in hypochondrii dextri lateris infima sede, post extinctus est: Intestina in latere læso maculosa erant: Diaphragma ibidem lividum: Mesenterij vasa circa originem penitus cruenta & velut contusa. *Vide lib 3. tit. de Hypochond. dolore.*

§. 10. Renum mirandam formam *Leonardus Doldius*, Noribergensis Medicus, repetit in cadavere Andreæ Helren, qui anno 1602. 17. Octobr. anno ætatis xvi. mortuus est, postquam ex ictu in ventrem supra pubem accepto, diuturno morbo laborasset, & post mortem apertus puris copia circa utrumque inguen tanta reperta, ut mensuras duas Noribergenses æquaret. *Casparus Bauhinus in Theatro Anatom.*

§. 11. Quod nonnulli de exstirpatione Lienis nugantur, non tam rationibus quam risu refutari debet, quandoquidem membrum est venis arteriisque plenissimum & ad extirpandum periculosissimum: sic vidimus aliquem derepente extinctum, cujus Lien ictu baculi sauciatus fuerat. *Nic. Fontanus Epitom. Vesalii pag 22.*

* ADDITAMENTA.

OBSERVATIO I.

Vulnus Pectoris lethale, ob cordis læsionem, illæso Pericardio.

Dominus A. Setreuil, &c. ab accepta in pectore glande plumbea, è sclopeto manuario cui tres immissæ erant, emissa interiit tribus aut quatuor horis à vulnere, etsi globulus citra pericardium substitisset; cui ne minimam solutionem continui intulit; prout observatum à Dom. *Boirello*, cadaver dissecante; Nec tamen ipsi obscura fuit tam subitæ mortis causa, aperto enim pericardio, hoc comperit cruore omnino infarctum, effuso è vulnere inflicto parti inferiori ventriculi dextri cordis. *D. Boirellus Zodiac. med. Gall. anno 4. pag. 156.*

OBSERVATIO II.

Tibiæ leve vulnus lethale ob sequutam hæmorrhagiam nullis medicamentis cohibitam hinc cordis consumptionem.

Romæ conda Nobilis cujusdam multis retro annis in sinistra tibia fonticulum, non arte sed natura factum, perpetuo madore scatentem gestabat: anno 1669. à prædicto Nobili irato altero die bipalio percussa nihil inde damni percepit, altero vero die ob inflictam ab eo alapa excandnit, & sic in fervore abiens inter abeundum areæ allisit, & recensitum locum affectum

sauciavit, ex quo sanguinis tanta effluxit copia, ut medicamentis sanguinem sistentibus destituta; elapsis paucis horis vitam cum morte commutaret: Postero die corpus terræ fuit traditum.

Elapsis à die sepulturæ integris septem septimanis, jussu Serenissimi Electoris Saxoniæ (ut in causam mortis melius inquiri posset) tempore messis sepulta effodiebatur; nullam autem à læsione externa manifestam causam per bipalium aut alapam inflictam factam invenire valui: Quare ad interiora perlustranda ventrem inferiorem ad aperui, & deprehendi hepar *magnum & adhuc incorruptum*, bovis quatuor annorum hepati simillimum; Lienem vero parvum; Erat effossa bene carnosa, in vita vino dedita, unde effatum Bartholini Anat. lib. 1. cap. 14. verum offendi, majus esse hepar in frigidioris temperiei corporibus, & in timidis & gulosi &c. In aperto thorace occurrebat cor, non flaccidum, quod & multi autores se vidisse adnotarunt, sed quoad ipsius substantiam plane consumptum, instar loculi vacui & corrugati &c. *Melchior Tribe in miscell. curiosis anni 3. Observ. 65.*

Hepar adhuc incorruptum &c.] Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 19. observasse se ait Jecur hominis elixatum ab anno, quod sub scamnis scholæ medicæ asservatum fuerat, nullo modo corruptum & rancidum, sed eum odorem servasse qui est in recenter elixato: Plinius lib. 11. cap. 7. Jecur, ait, in demortuis vetustatis patiens, centum durare annos obsidionum exempla prodidere. Alias ex Hippocr. l. de vet. Medic. hepar ob teneritudinem & sanguinitatem absque doloribus esse non potest, suppurationibus ac tuberculis obnoxium.

OBSERVATIO III.

Vulnus Pericardii, cum alio cordis vulnere unico ictu inflictum, quinto solum die lethale.

Joh. *Biretus* Parisiensis annos XXIV. circiter natus impetum sustinuit septem sibi ignotorum, quibus generose obstitit, sed tandem gladio percussus, duobus transversis digitis infra mammam dextram, penetrante vulnere concidit.

Cadaver aperui jubente magistratu: at vero solidum judicium de vulneris natura laturus, Pectoris accuratum examen institui: Integumentis dissectis, remotoque sterno illico obvius factus est ictus introitus, inter tertiam & quartam verarum costarum, enumerationis initio ducto ab inferioribus, Progressum vero vulneris sequutus, notavi in margine, vel in extremo inferiori lobi anterioris Pulmonis, duo vulnera superficiaria ab unico illo ictu inflicta, quo ulterius pergente læsum fuerat Pericardium, tandem immediate infra cordis auriculam dextram ventriculi subditi fundum attigisse gladii mucronem, ubi substiterat: Admiratione vero dignum quod æger sub finem demum quintæ diei obierit: *M. Bills Chirurgus Iur. Paris. in Zodiaco med G. Obs. x. Aprilis.*

Admiratione dignum &c.] Verosimile est diminutionis tempore *Biretum* ita percitum fuisse, eo præsertim momento quo ictus fuit, quapropter spiritus animales, (quorum Cor origo) sufficienti copia confluxerint ad fibrarum omnium intumefactionem, ut ab his omnino occupatum fuerit solutionis spatium, ac proinde ideo impeditus sanguinis insignis effluxus, alias vulneratus, intra paucas horas mortem oppetere non potuisset, quando quidem pertusum non fuit mediastinum, cum alter pulmonis lobus respirationi sufficere possit, ad aliquod temporis spatium: Ac revera conjecturam hanc confirmavit assertio Mag. à Billy, qui à se repertum ait grumum sanguinis concreti vulnus cordis obturantem ac observ. tum sanguinem effusum solum pectoris cavitatem dextram occupasse, imo nec hanc omnino misse oppletam. *Nic. de Bligny ibid. Junii Observ. vi.*

OBSERVATIO IV.

Vulnus à globulo ex bombarda emisso, inflictum lethale, ob globum subsistentem circa medullæ spinalis exteriora, &c.

Vulgare militum dictum est, *Projiciatur globus quocunque modo volueris, locum certum inveniet*: Verum hoc experti sumus in *Joh. Cornelio Duingerdamensi*, viro sano, annorum XXXVI. nauta, qui in prælio navali Anglico vulneratus erat globo ex bombarba exploso in latere sinistro ad duarum manuum distantiam à spina dorsi, ad marginem ossis ilium: ab accepto vulnere, referente chirurgo ordinario qui navi præerat, & sanguinis multum dejecit per alvum, & stercoris per vulnus: Obvenit nobis vulneratus hic quarto ab accepto vulnere die. Variæ eo tempore movebantur quæstiones, variæ dabantur responsiones, inter omnes præcipuæ considerationis 1. Quæ causa exhiberi posset quod fœces alvinæ in hoc subjecto exitum suum, nanciscerentur per vulnus, neutiquam ad loca ea quæ sub peritonæo supra intestina dantur? 2. Annon in intestino colo duplex foramen in demortuo cadavere per anatomen inveniendum? 3. An globulus qui vulneraverat in corpore ægri adhuc inveniri possit, cum tamen symptomata nulla alia, quæ alicujus momenti sese manifestent? Ad quæstionem primam respondit *Job Meckeren*, cujus responsio convenit autopsiæ

autopsiæ anatomicæ post mortem institutæ, observare enim licuit fæces ad exteriora intestinorum deferri non potuisse, ideo quod obstaret intestini coli arcta connexio cum latere sinistro beneficio mesocoli, sic ut nec ad inferiora, nec ad superiora excrementa deduci queant.

At longe alia occurrerunt omnibus iis qui dissectioni cadaveris interfuerunt quam exspectaverant, Peritonæo enim dissecto Omentum se obtulit integrum, coloris flavi, (corpus licet emaciatum) crassitiei moderatę; Intestina sana, Spina sive appendix ossium Ilii à globo in varias partes diffracta: Hisce sic observatis rarum fuit annotare viam quandam sub intestino colo procedentem, cultrum nostrum stylúmve ad interstitium quod est inter vertebram lumborum tertiam & quartam deducentem: Hic circa medullę spinalis exteriora globulus hærebat, cujus præsentiæ debebatur collectio ea purulentę fœtidissimę materię, quæ ad quantitatem eam, quæ pinta vix contineri poterat in dextro latere circa musculum psoas fere consumptum detinebatur; In musculo hoc nervorum lumbalium vestigia quædam occurrebant, plurimi enim eorum putris vi etiam perierant: Musculus Psoas, sen lumborum flexor, si finister, parte inferiore bene se habebat, at superiore truncatus, forsan vi globuli. *Observatio Ioh. van Horn, in Observ. Chirurg. Iob Meckeren cap. xliij.*

Circa hæc quæsitum I. Quî fieri potuerit, quod fractis dicto morbo, vertebris, globuloque spinalem medullam premente convulsiones graviores haud accesserint; imo natibus insidere æger potuerit sine ulla molestia corpus varie agitans; ij consumptis fere musculis lumborum flexoribus, quomodo potuerit æger pedes movere, extendere, flectere & quidem sine dolore aut stupore? iij Quid causæ subesse possit quod de dolore dextri lateris, ubi pus collectum, cui etiam continuo incumbebat nunquam conquestus fuerit æger? Imo unde purulenta ea materia devenerit cum globus non transierit vertebras, sed io iis detentus fuerit? iv. Quî æger, graviter adeò sanciatus, non solum per xij. septimanas vivere potuerit, sed & qua ratione intra septimanam octavam & nonam vires ejus insigniter adeo fuerint auctæ, ut omnibus sanitatis reparationem certam brevemque promittere videretur, quam tamen subito superveniens animi affectus, ex alteratione gravi, inhibuit, cui mori inexpectata adscribenda? *Job Meckeren.* Quibus quæsitis satisfacit *Joh. Van Horn,* Ad I. Certe nervis laceratis convulsionis instrumentum ablatum est. Dici posset globum ad integumentum medullæ spinalis hæsisse; ac convulsionis hæc causa nequit esse, eo quod vestimentum hoc externum sensu haud gaudeat acuto, naturam ligamentorum obtinens, vertebrarum connexioni in externis ac internis inserviens, imo usum nullum nervis adferat, nisi quod comitetur eos, usque dum part's carnosas intrent: Alia foret quæstio, Cur *pressionem spinalis medullæ, ab incumbente globo paralysis partium inferiorum sequuta non sit?* At sciendum globum dictum spinalem medullam attingere non potuisse, tum quod inter medullam hanc, ejusque involucrum membranaceum notabilis distantia: tum quod velamentum hoc multo crassius in vertebris inferioribus quam superioribus, quo vertebrarum foramina, quæ in omnibus ejusdem amplitudinis sunt ubique repleantur, Accedit quod Natura, quo periculum tale averteret, quantum possibile, forsan excrescentiam quandam callosam eo loco produxerit, quale qoid notare licet observat. cent,2. *Hildani.*

Quod addis: *Ægrotantem sæpius natibus insedisse. corpusq; suum variis modis commovisse;* ex eo colligere licet, quod etiam delineatio mihi transmissa indicat, totum corpus vertebræ haud fuisse tractum, sed solam ejns partem sinistram, unde fulcimeorum sufficiens spinæ dorsi. Imo in sedeote homine pondus corporis vertebris lumborum præcipne non incumbit, nec etiam in trunci iocurvatione, in tali cum corporis motu corpos totum insistit tuberculis duobus ossis ischij, ex parte etiam parti ossis sacri; vertebræ etiam lumborũ non moventur sen flectuntur à musculo lumborum quadrato, sed in suo situ conservantur; at vero truncus corporis totus antrorsum incurvatur per musculum abdominis rectum & obliquè adscendentem, retrorsum vero præcipuè per sacrolumbum.

Secunda quæstio est: *Consumptis ferè musculis lumborum flexoribus quomodo potuerit æger pedes suos flectere & extendere, & quidem sine dolore, aut stupore?* Ad hanc respondeo, cum non solum musculus sinister à globo contusus, dexter à pure consumptus, sed etiam simul nervus iis concessus, facile etiam patet doloris causam simul esse sublatam.

Femoris extensio à musculis perficitur glutęis, qui non omnes, etiam in latere sinistro læsi fuerunt.

Ad contractionem s. elevationem femoris musculo Psoas succurrit Iliacus internus, qui insertionem suam cum præcedente habet in trochantere minore; hic autem in uno latere nullo modo, io altero leviter admodum vulneratus. Adde, ex sententia *Cl. Plempij, qua cap. 34. libelli de musculis habetur,* etiam Tricipitem musculum femoris elevationi inservire.

Tertia quæstio est: *Quid causæ subesse possit, quod de dolore dextri lateris, ubi pus collectum, cui etiam continuo incumbebat, nunquam conquestus fuerit æger?* Ad hanc respondeo, haud adeo molestum ægrotanti fuisse decubitum io latus dextrum, quod sinistrum à globo fuerit vulneratum, hinc, quo à dolore esset liber, dextrum se latus elegisse.

Quod quæris, *ubinam hæserit materia purulenta, & unde devenerit, cum globus non transierit vertebras, sed in iis detentus fuerit* Nihil est. Nuoquid enim numerus sat ingens hic partium carnosarum, quæ contusæ purulentæ materiæ materiam præbere possunt, sanguine cum scateant nutritio, qui in pus converti facile potest. Imo cui Chirurgorum Medicorumve ignotum est, ossa, quorum cortex exterior exesus, aut alio modo læsus, pus fœtidum exhibere, quod si hæc ab aliis ossibus exspectemus, quidni à vertebris lumborum, quæ fungosæ naturæ sunt, sanguineaque medulla scatent? Ad hujus materiæ illustrationem faciunt, quæ *capite 28. libri tertij* proponit *Magnus Tulpius.*

At mentionem facis *quantitatis considerabilis materiæ fœtidæ, quæ etiam consumptioni musculi psoas dextri occasionem dedit,* informarique desideras *unde ea, & quid causæ subesse possit, quod nunquam de dolore punctorio conquestus?* Dico collectiooem hanc non fuisse nisi materiæ ichorosæ, quæ sensim ex læso membro exstillavit, qualem ichorosum humorem sæpius exstillare notamus, quoties articulus aliquis nervosus læsus; qua de re singulari observatione agit

agit *Fabr. Hildanus*, qui tamen insuper notificat humorem hunc acrem esse, ac propterea dolorem stuporemque articulis adferre, quorum nihil in nostro ægrotante observatum. Hujus rei meo judicio ratio alia dari nequit, quam quod consumptio musculi dextri ab hoc Ichoroso liquore sensim fuerit producta, primo enim ex ejus affluxu maceratus hinc ob copiam & moram corruptus.

Ad *quæstionem quartam*, quæ ultima, haud adeo facile est respondere. Verum equidem vulneratas haud fuisse partes, quarum vulnera absolute lethalia; quod enim colon intestinum spectat, vulnera ejus sæpius sine gravi incommodo ad longum tempus servantur, imo ob substantiæ conditionem, crassum enim, carnosumque, non raro ex seipso curantur; quod constat exemplo à *Nicolao Tulpio cap. 20. lib. 3.* proposito.

At *quo naturæ beneficio factum fuerit, & quomodo, quod vires ægrotantis intra septimanam nonam & decimam adeo increverint, ut perfectam curationem Chirurgis promiserint*; miraculis, imo monstris annumerandum, quorum numerum Medicina, æque ac Chirurgia quotidie exhibet.

Animi affectus inordinati, ira imprimis, quid in vulneratis, imo abscessu aliquo interno externove laborantibus, ulceratisve, valeant, experientia quotidiana satis declarat, sanguis etenim spiritusque vitales impetuosius justo per arterias propulsi, adeoque effervescentes, non solum febres producunt, quarum vi nutritio partium imminuitur, viresque deficiunt, sed etiam in partes debiliores illidens, ut aqua in recenter exstructas aggeres, referat jam consolidata, unde & labores Chirurgorum irriti & spes omnis vana. Huc faciunt quæ *Hildanus* habet *Cent. 1. obs. 17. 18.*

Johannes Van Horne.

Observatio X

Vulnus lethale ob cordis substantiam læsam & sanguinis in diaphragma effusionem.

§. 1. Vidi dum apud Taurinos agerem, Nobilem quendam qui singulari certamine cum alio decertans, accepto sub sinistra mamma vulnere in cordis substantiam penetrante, vibratis in adversarium aliquot ense ictibus, ipsum fugitantem adducentos passus est prosequutus, donec in terram mortuus caderet.

Dissecto cadavere vulnus comperi in cordis substantia amplitudine quæ digitum capere posset: Ingenium præterea sanguinis in diaphragma effusi copiam, *Ambr. Paræus l. 9. c. 30.*

Donec in terram mortuus caderet] Cordis omnia vulnera absolute & necessario lethalia, inquit *Hollerius Scholiis ad aphor. 186.* idque vel repente vel non ita multo post: Repente quidem si magna sint & profunda, Non ita multo post si exigua: Lethalia vero sunt, non solum ob assiduum cordis motum sed & carnis duritiem, sanguinis profluvium, spirituum subitam resolutionem, meatuum & ventriculorum à sanguinis collectione obstructionem, & necessario supervenientem inflammationem: Etenim si ad ventrem cordis vulnus penetraverit: statim exhalat anima nimia sanguinis profusione necessario consequente, idque præcipue fauciato sinistro ventriculo, qui vitalem multoque puriorem sanguinem continet. Quod si ictus in corde constiterit, nec ad ventriculos usque pervenerit, tum ad unum aut alterum diem superstes esse poterit, mox vero inflammatione suborta extinguetur.

§ 2. *Ambrosius Coenradi*, bajulus vir dissolutæ vitæ, ebrius, præmissa alteteatione gravi, vulneratur à Nauta quodam sub musculo pectorali sinistro, cum cartilaginum costarum quartæ & quintæ dissectione vulnere in Thoracis cavitatem penetrante: Die sequenti, qui octavu Novemb. anni 1654 jussu Magistratus cum Abrah. *Slutter* Chirurgo, accessimus decumbentem, in quo pulsum notabamus tardum, debilem sudorem frigidum, difficillimam respirationem, Et in hoc desperato statu permansit ad diem hujus mensis 13. qui lethalis ipsi fuit.

Thorace post mortem aperto firmissime undique pleuræ pulmonem, imprimis vero pericardio fibrillarum ligamentorumque ope connexum reperimus: Pericardio nulla continebatur aqua, arcta tamen ipsi cum corde, beneficio filamentorum latorum planorumque cohærentia, sic ut à corde id separare difficillimum nobis: Soluto corde undique vulnus sese exhibuit profunditatem digiti transversi, latitudinem pollicis habens, circa septum, ad mucronem: *Iob Meckeren Observ. Chir. 35.*

Permansit ad diem mensis xiij.] Ut causa, quod diutius aliis vulneratus hic in vivis fuerit, constare queat, operatio cordis legitime, considerandа, quæ triplex Systole, Diastole & Perisystole seu quies: In Systole cordis mucro accedit ad basin, latere vero extenduntur, causa expellente longitudinem in latitudinem mutante: Mucro autem liber, nulli corpori nexus: In Diastole latera flaccescunt, ventriculi ampliantur: recipitur sanguis ex vasis venosis, utroque latere cor intrantibus. In Quiete mucro recedit à basi: & in quibusdam basis à mucrone, hinc etiam partes internæ externæque ad costas accedunt. Systole perficitur quoties auriculæ cordis sanguine repletæ eum sua constrictione in ventriculum cordis expulerunt. In diastole sanguinis peragitur receptio ex vena cava, & vena arteriosa: Operationibus hisce rite consideratis, facile nostro judicio, cognoscere cum cordis & pericardii in vulnerato nostro arcta fuerit connexio, etiam Systolen atque diastolen rite perfici haud potuisse, unde spiritus & sanguis in hac officina diutius justo hærere coacti, imo ne quidem per vulnus ejecti; Et hanc causam suspicamur cur diutius noster vixerit aliis similiter vulneratis. *Idem.*

Observatio VI.

Vulnus Pectoris lethale ob vasorum Pulmonum & cordis læsionem.

SAcrificulus quidam pagi in Normannia, vulneratus ab exploso sclopeto manuario, è quo emissi tres globuli minores, quorum duo *venam arteriosam & arteriam venosam* intra ipsam pulmonum substantiam *dilaceraverant*: tertius vero *apicem cordis* satis profundam & magnitudini suæ respondentem continui solutionem induxerat: Nihilominus tamen ad septimam usque diem vita fuit producta, etiam si ipsa tertia die paracentesis thoracis fuerit instituta, M. *Caranius Zodiac. med. Gall. Iunij anni ij Obs.* 13.

A*Picem cordis*] Id vulnus parti inflictum fuit quæ citam mortem inferre non valuit, cum vulnera apicis cordis ne quidem absolute sint lethalia, sicuti præstant exempla. *Idem.*

Dilaceraverant &c. Circa ejusmodi dilacerationem notandum 1. cum vasa prædicta intra pulmones ipsos dilacerata tantum fuerint, truncos intactos fuisse non autem bifurcationes. 2. Sclopetorum vulnera, cum semper escharam inducant, simul citissimum & securissimum hæmorrhagiæ remedium afferre. *Idem.*

Ad 7. usque diem, &c.] Ideo inferendum vitam ad hanc usque diem protrahi potuisse, quo tempore ut plurimum escharæ excidere solent; ac prius effusio sanguinis insignis suffocationem inducere non potuit, quod materia, quæ instituendæ paracentesis causa fuit, verisimiliter tantum fuerit serosus humor è vasis lymphaticis egressus quo pectoris cavitas fere scatet. *Idem.*

Observatio VII.

Vulnus Pectoris lethale, etsi cavitatem non attingeret.

DOm. *Gervasius*, Chirurgus Satellitum Regiorum asserit sibi quendam cognitum fuisse qui percussus gladio inter tertiam & quartam verarum costarum, numeri initio ducto ab inferioribus, vulnere capacitatem non attingente, ac proinde illæsis partibus omnibus interioribus statim tamen à læsione aphonus factus, ac paulo post mortuus.

ERe foret ad legitimam quæstionis decisionem notitiam habuisse & temperamenti & morum vulnerati, quo in statu foret ante vulnus inflictum, affectuum & ægritudinum quibus obnoxius erat, ac præsertim num forte pectus antea male affectum esset, imo num post ictum concideret fugiens aut retrocedens: Prædictarum circumstantiarum cognitio conferret proculdubio causæ morbi subitaneæ notitiæ, me judice non adscribendæ vulneri à gladio facto, pro occasione tantum infortunii habendo, ac potius, imo verisimiliter, motui violento à timore inducto, quem consequutus est repentinus confluxus sanguinis in cor, suffocatum à subitanea illa irruptione & concentratione humorum, à quibus extinctus fuit calor nativus illi principio insitus, ac tandem inducta syncope cardiaca plurimis simili in casu lethalis. Constat hominum alios aliis timidiores, ac vim esse maximam conspectus gladii evaginati in animum timidum, ex periculi umbra, in vitæ discrimen venientem; certum quoque Naturæ maximam vim inferri si animi pathemata vehementissima fuerint, cum sanguis & spiritus à corde in habitum irrumpent, aut vicissim. Quin & lætitiæ excessus quibusdam exitialis fuit: Ex plurimis autem observationibus docemur violentos ejusmodi motus periculi plenos esse, nec minus verenda animi quam corporis vulnera: Infert ergo gladii ictum pectore acceptum, capacitatem illius nequaquam attingentem; non fuisse causam obitus vulnerati, quandoquidem ibi loci non occurrebant venæ aut arteriæ, vel aliæ partes alicujus momenti, quæ mortem adeo subitam inferre valuerint: quotidie enim dictis in locis Empyematis causa apertio fit illius partis: Infinitus autem illorum numerus qui vel gladio, vel globulis è catapultis emissis icti fuere, vulnere corporis truncum penetrante, qui tamen omnimodam valetudinem adepti sunt: Quare, si bene sentio, obitus solum causa fuit syncope cardiaca, cui vulnus & gladius ansam præbuerunt. Timor autem vera fuit causa. *D. Panthotus Zod. med. Gall. anno iii. p. vi.*

Observatio VIII.

Vulnus lethale, ob cerebri substantiam læsam, globulo ad occiput usque propulso, cerebro autem ad minimam molem redactum.

ANno 1676. 3. Ianu. D. *Billotius* primum remediorum apparatum admovit filio Aromatopolæ Burdegalensis, cui nomen *Salane* annos sex nato, ob vulnus inflictum à sclopeto manuario, inter duos sinus, ac trajecta omnino medullosa cerebri substantia, ad occiput substitit: attamen puer vulneri ad 18. usque diem supervixit, integris omnino rationis munijs non secus ac si illæsus fuisset, eadem hilaritate gaudens qua per integram valetudinem, etsi quoties manus vulneri curandi gratia admoveretur, portio ipsius cerebri substantiæ, ad nucis myristicæ magnitudinem erumperet; Interim aliquot ante obitum horis lethargus obrepsit, mente compos etsi quodammodo permaneret, ad interrogata quævis respondens.

Capite post mortem aperto, ecce rem admiratione dignam cerebri substantiæ portio vix exiguum ovum male æquans superstes reperta est.

Ex prædicta observatione liquet cerebrum non tanti esse momenti ac hactenus creditum est, unde etiam inferre licet Animam, quæ sensus principium est, in parte solidiori, minusque ejusmodi alterationibus obnoxia &c. sedem habere: *D. Billotius in zodiaco med. Gall. p.* 181.

Observatio IX.

Vulnus oculi repente lethale, ob processum falciformem læsum & ventriculum tertium.

Rusticus 55. circiter ætatis agens annum à quodam qui ipsi obvius fiebat ut cederet sollicitatus, ipse ob oneris ponderosioris gravitatem non potens, modis omnibus & precibus se excusans, denegat, alter lacessitus & ira commotus scutica rustici scapulas impetuose ferit, qua fracta partem baculi quam in manu adhuc tenebat, satis acuminatam in faciem vi forti protrudit, Rusticus ex verberibus nihil mali metuens currum ligno, quod venale advehere volebat, onustum passu lento sequitur, pene per miliaris quadrantem, cum in forum nobis dictum lignarium appulisset, derepente exanimis corruit.

Delata res ad judicium nostrum, quod ut in tam repentinæ mortis causam ex officio inquirerem jubet, adsum, & externam faciem examino, invenio extremitatem baculi acuminatam in canthum oculi dextri majorem intrusam fuisse: exile exterius apparebat, & vix notatu dignum vulnus: explorabatur stylo num profunde in cerebrum desineret, sed cognosci id ob vulneris exilitatem & angustiam non poterat: aperiebatur itaque cranium, meninges cum cerebro primo intuitu bene se habere conspiciebantur, cum autem in parte antica cerebrum tolleretur, circa radicem naris processus falciformis in extremitate læsus conspiciebatur, vulnus autem ad tertium usque cerebri ventriculum intraverat in quo grumi sanguinis satis copiosi apparebant, Exhaustis ita spiritibus non potuit non mors subsequi: mirum autem quod pedes currum subsequi potuerit, & non statim à læsione animam exhalarit. *Johannes Schmidius in miscell. cum anni* 1677. *observ.* 83.

Observatio X.

Vulnus Frontis lethale ob utramque diploen effractam.

Puella biennis, filia Dom. I. Petri Galinei Gemmarij Genevensis manu gerens typum quo formantur globuli plumbei prona cecidit, altero ramo fronti imæ, supra supercilium sinistrum impacto manente. Advocatus Chirurgus extrahere adlaborat, sed renititur ferrum, quia in extremo hamatum erat, quare magna concussione adhibita & ad latera agitatione educendum ab illo fuit; nihilominus nullum sinistrum symptoma accidit præter fluxionem in oculum subditum: Atundecimo die circa merinoctium advocatus fui ob convulsiones quæ supervenerunt; vulnus, quod vix aciculam admittebat, nullum amplius pus emittebat, quare credidi subditam membranam à cohibito vellicari sicque spasmum excitatum fuisse. Author fui ut ferro cutis divideretur quo vitium ossis si quod subesset, se proderet, Abnuunt parentes, imo ne iniectiones per siphonem admittunt, urgere remedia nolui, quia oculus subditus depressus erat & demersus: Decima quarta die à vulnere inflicta puella interijt; Cadaverum visitator iuratus stylum profunde immisit atque ossa subdita undique vacillare animadvertit, id quod procul dubio à vehementi in extrahendo ferro concussione accidit quod satius fuisset tenacalis incisorijs abrumpere, remque naturæ committere: Casus contigit desinente Februario anni 1682.

Observatio XI.

Cultro in latus immisso inter secundam & tertiam costam, diaphragma illæsum permansit: unde colligitur Empyematicos ibi secandos aut urendos esse.

Hippocr. lib. de internis affect. postquam morbum (Hydrops pectoris) recensuit, inquit *Costam tertiam ab ultima usque ad os secato; deinde cum terebra cava ultra perforato, & ubi perforata fuerit, aqua parum emittito &c.* Tertiam igitur costam Hippocr. secare jubet à nothis computando, Sed an tertiam versus quartam, vel potius versus secundam in dubium quandoque traxi, quia Hippocr. ipse jubet puncturam, vel sectionem faciendam quam proxime ad septum, modo tamen caveamus ne ipsum lædamus: ut certior tandem de hac re fierem quum Ferrariæ frater A. Vesalij, anatomici insignis coram me corpus humanum dissecaret, arrepto cultro rem experiri volens, in latere sinistro, intra 2. & 3. costam puncturam feci, ac cultro ipso intromisso nihil noxij ex eo septum transversum trahere posse deprehendi: Nascitur autem septum transversum prope primam costam mendosam, & ita ab interstitio 2. & 3. costæ distat, ut probe & securissime sectio inibi fieri possit Eo tamen huc usque Medicorum mania pervenit, ut non intra 2. & 3. secent, sed potius inter 4. & 5. aut si Displacet, intra 5 & 6. non sine tamen ægrotantium jactura, quum pus quod veluti in sacco continetur, facillime extrahere non poterant, nisi cruribus elevatis & prono capite, unde multa sequi necesse est. Quum igitur hæc ita esse novimus, ac mulierem Nob. empyematicam

laborantem haberemus à pure in media thoracis & pulmonis regione contento, pro hujus salute in consortio doctorum hominum, consultum fuit ut inter 3 & 4. costam sectio fieret à qua mulier bene habuit & sanitati fuit restituta. *Amatus Lusitanus cent. 1. curat. 61.*

Observatio XII.

Vulnus Thoracis lethale ob costæ læsionem, Tabem & Empyema accersentem.

Vulneratus quidam in Thorace, vulnere autem exterius bene habente febre summa & angustissimo spiritu est, ut spiritum attrahens vel ipsas claviculas sursum trahat: Jam xxv. dies agitur cum vulnus in dorsum ad quintam costam accepit cultro deorsum infixo, & exterius costas fere duas prærerlapso, ut cutem inferius altero fere foramine affecerit, seu mucrone exiens, non tamen penitus aperuit, nisi qua parte ingressus est; inferna enim pars ab artifice aperta est, quo melius vulnus expurgaretur: Ab ipsa vulneratione cœpit paulatim per angustius spirare, & secundum dorsum magis ac magis dolere, nunc vel usque ad hypochondria dolor ita pertingit, ut attingentem manum nullomodo patiatur & moveri vix ferat. Tussis sequuta est, numquam humida, nisi postremis diebus, post eclegmatis exhibitionem, angustia vero spiritus tanta est ut vix animam trahere dicat, & exiguum omnino spiritum se posse accipere affirmet, is altero die cœpit in latus affectum decumbere posse, & in nullam aliam partem posse, sicque erat inde spuens in dies magis sed pituitosa, ad extremos autem vitæ dies duos etiam purulenta.

Dissecto eo inventa est costa læsa, cum pure & aqua multa in thorace, quæ solet ad inflammationes thoracis confluere, ut in plerisque cadaveribus pleuriticorum & peripneumonicorum vidi. *Christoph. Guarinonius consult. 140.*

Quæsitum est à Medico Num vulnus intra pleuram penetrarit, & vel interim abscessus conglutinatus causam præbeat, vel ab eo intra thoracem sanguine resiliente ib. facta sit quædam repletio materiæ, quæ putrefacta horum symptomatum in causa fuerit. Doctor primus non penetrasse vulnus contendebat, quia nec sputa cruenta, nec spiritus visus è vulnere erumpere, ac exterius secundum externam costarum faciem ductum est, totiusque difficultatis spiritus causam ad destillationem referebat, cui ipse obnoxius esset & plurimam occasionem præstitisset, Alter Doctor contendebat non esse destillationem; quia febris nimia erat, nimiaque spiritus angustia, jam repente facta destillatione minime idonea tam cito putrescere, minus tanta est sub tenuissimo victu præscripto & vini abstinentia, imo causam manifestam à vulnere esse, quod penetrarit, & sanguine thoracem replerit, etsi indicia spiritus erumpentis per senon dederit: Nam magnum esse vulnus, ac cultrum potuisse non penitus ingressum hoc fecisse, qui non solum punctim, sed cæsim etiam illud agere potuerit; neque impediri hoc judicium, quod spiritus non exierit per vulnus, quia alias sæpe hoc evenit, recurrente nimirum cute, mutato corporis gestu & internum vulnus contegente: *Mihi* vero videtur Destillationē non esse satis probatā, tū ex febre tum ex tam celeriter facta spiritus angustia, pulsus crebritate & spurorum paucitate: Non esse etiam humorem ex vulnere in cavum thoracis prolapsum febris vehementia primum indicat, quæ si à putredine ejus humoris proficisceretur, & maxima esset, & malum odorem proferret; quoniam in aliis quidem empyematis febres magnas vidimus, sed tam fœdo odore erant ut accedere ad cubiculum non pateremur: Itaque si exigua putredo est, unde tanta febris incenta est: Si magna, cur odorem sibi familiarem non effert? Præterea nunquam durum pulsum, aut tensum empyema facit, nec dolores parit, minus eos quæ ad partes vicinas pertineant, ut hypochondria; quomodo enim libera materia intra thoracem, loco sibi amplo versans dolorem partibus vicinis faciat? quomodo urgeat adeo & tendat ut attingi non patiantur hypochondria: mitto quod fluctuationē humoris non percipit cum convertitur: mitto quod in utrum latus cubet æque premitur, humor vero à vulnere in altero tantum latere abundaret, & cubanti in oppositum molestior esset; propterea ego ex febris vehementia, & dolore in omnes thoracis partes pertinente; & multis aliis notis, non possum non persuaderi Tumorem intus in thorace, & illius quidem parte maxime membranea subesse, qui ad tantam magnitudinem pervenerit, ut per corpora membranarum ad longiores partes etiam suam molestiam & tensionem valeat proferre, & cordi plurimam vaporum copiam ad vehementem febrim faciendam, & arteriis tensionem, & membranarum communionem præbere. At cur ea parte qua morbus est, dolorem præcipnum non facit? quoniam jam gangrænosa est, laxiorque & corruptior pars facta, & integræ magis contentæ dolorem majorem sentiunt, quæ sæpissime causa est cur in cerebri apostematibus homines eadem parte debilitentur & resolvantur, opposita antem convelli consueverint, ea convulsione naturam valentem requirente, quanquam etiam sæpe opposita inflammetur, ut vidi in vulnere colli, sub quo opposita pars intumuit, unde is neque in oppositam, neque in eandem partem cubatum profert, quoniam omnes membranæ consensu eodem dolent: Pulsus quoque ejusdem lateris melior est, quoniam mala putredo suis recrementis partes illas humidiores reddit, & ita major etiā videtur & oppositæ partis minor & durior, ob duritiem namque & tensionem minor esse cogitur, durior vero ob membranarum tensionem: Ubi ego illud animadverti quod Pulmonibus & arteriis repletis exiguo spiritui aditus est & ideo crebrior respiratio, quæ etiam brevis fit cum dolor adest, sic minus magna facta, minus videtur etiam laboriosa esse: At cum vel tumentibus thoracis partibus angustior cavitas est, & sine dolore est, vel cavitas repleta est, tunc & arteriæ idoneæ ipsæ per se sunt pluri spiritui accipiendo, & ideo ad plurem spiritum hauriendum thorax ad majorem amplitudinem majori opera tenditur, scil. tum dolor nullus vel tacitus etiam subest, unde ad claviculas videmus illum quoque distendi, velut etiam in iis quibus infirmior movendi vis facta est quare moribundis hoc idem fieri videmus.

At quæ causa tanti Apostematis fuit, prætereo quod in materialibus dictis morbis non semper idoneę, & pares evidentes causæ requiruntur, ut neque in putridis febribus eosdem morbos sequentibus hic satis causæ ab ipso vulnere fuisse credo, quoniam in vulneribus inflammationes solent oriri, & vicinas vulneri partes occupare; Et præterea in iis quæ non expurgata conglutinantur occluduntur-que, apostemata fere succedunt *Idem ibidem.*

Inventa est costa læsa] Costæ læsionem occultam vulneris à sclopeto inflicti sanationem in diuturnum tempus protraxisse vidi ante triginta annos in Dom. *Marco Antonio Lombardo* Genevensi: Is dum ficedulas venatur, & sepem obstantem superare intendit, catapultæ innixus ab occurrente spina ligula laxatur, ictum excipiente thoracis latere dextro: Quod proxime catapulta id contingeret, vulneris circumscripto admodum parva fuit, tubo pene æqualis; minor tamen impetus quam ut interiora thoracis læderentur, quod paucissimus esset inditus pulvis pyrius, globuli vero plumbei, minimi, arenulis non majores, cinerei ideo dicti, & ob interpositas vestes: Vulneris curatio initio rite succedebat, at cicatrice, etiam trimestri exacto, non occludebatur, supergenita caro fungosa erat & multa hypersarcosis, unde costæ læsionis tandem suspicio; Reclusum ideo vulnus & vitium costæ, caries scilicet deprehensa, qua deleta curatio ad votum successit.

Observatio XIII.

Vulnus Epigastrij lethale, ob silicem parvum ex sclopeto emissum, vesicam subeuntem, absque ullis vulnerationis indiciis.

§. PUellá quandam anno 1665. quodam die in agro versantem petulans quidam puer, qui scloperum secum ferebat, adortus, silicem parvum rotundum, forte in terra conspectum, coram illa sclopeto injecit (hoc pulvere nirrato instructum esse nil minus suspicans) ac jocando, saltem ad terrorem incutiendum, stricto catulo sclopetum in ipsam intendit, eodem que momento præter voluntatem displosa bombarda, ejaculato, hujus ventris interiora petiit, lapillo.

Hujus corpus, morte mox altero die subsequuta, 5. Maij. jussu magistratus, præsentibus Chirurgorum præfectis primarijs, aperuimus; quod prope umbilicum paulo supra, una cum intestino jejuno, perterebratum fuit, ex cujus foramine lumbrici prodierunt, in superficie intestinorum tunc temporis repertos: Lapillus autem, quem asservo, vesicam ingressus ibidem reperiebatur, pertusionis vestigiis, nec in parte ejus membranosa, nec carnosa ne minimum quidem conspicuis: Quod maxime mirabamur, quo ductu aut modo huc proprie perventus fuerit (cum nec per ureteres, utpote cui plus quadruplo majori omnis hac transitus præclusus fuerat, nec ulli dolores lancinantes nephritici prægressi fuerint hoc fieri potuerit) tam brevi temporis spatio, serutinio licet accuratissimo haud assequentes. *Mantissa Obser. plateri. p. 70.*

Observatio XIV.

Casus ab alto lethalis ob sanguinem in mesenterium effusum 1. In abdominis cavitatem. 2.

§. 1. ANtonius quidam *Mantuanus* cognomento, de superiore loco lapsus mortuus est: Eo dissecto mesenterium dextra parte totum sanguine concreto contectum inventum, qui dolore alvi repente correptus est, ex quo subito sine pulsu, cum sudore frigido, cadavaroso colore, labio superiori tumente, spiritu angusto esset & vomeret multam pituitam, & tredecim horis moreretur, qui si erigeretur ab adstantibus, se mori diceret.

§. 2. Eadem morte interiit comes *Antonius Turrianus*, cum tertiana febre exquisita laborare cœpisset, cujus abdomen sanguine plenum inventum est *Christ. Guarinonius Consult 193.*

COmes *Lazilius* jam fere xxiv, horæ sunt cum cecidit ex tabulato superiori, nec coutusionis ullum vestigium est: Dolet toto ventre, maximè sub præcordiis si prematur, pulsu privatus videtur, & totis artubus frigidus est: Tangas vel ipsum pectus, cordis pulsum non sentis, nisi attentissime ipsum observes, ita exiguus est: Si dextrum brachium apprehendas, vix venam pulsare summa quidem attentione adhibita percipis: Hesterna die in latus decumbere præ dolore non poterat, nunc sine dolore id facit; Spiritus difficultas sed non multa, urina non procedit, mejendi cupiditas nulla, quod certè ad renes spectare videtur: Ἀσφυξία hæc in brachiis, temporibus & thorace ipso, maximam cordis aut imbecillitatem aut refrigerationem significat, qua usus pulsus tollatur. Respiratione superstite, non omnino sublata perflationis necessitas indicatur, in corde saltem, cui respiratio primum inservire creditur, quæ in hystericis vix aliqua esse solet. Tanta ergo refrigeratio non est quæ usu pulsuum prorsus non egeat: Infirmitatem contra primam statuere non possum quoniam illa suspensis tantum digitis pulsum sentire permitteret, prementibus enim omnino cedit. Ergo pariter cum calore vires quoque sunt diminutæ, causa videnda ea, quæ aut in corde ipso est, aut ex alio viscere cor afficit: Viscera sub hypochondriis quidem affecta sunt, quia quassata, & spiritu destituta per quassationem, ut cerebro per collisionem capitis sæpe contingit, qui duobus, aut etiam tribus totis diebus ex ictu memoria privatur: Sed cor quoque pariter tanto casu quassatum in sua capsula fuisse, & illuc ichorum plurimum liquidorum & frigidiorum confluxisse, quod spiritibus consumptis exhaustum sit, & sanguine repletum, refrigescente quidem propter spirituum discessum, vix innatis & inhærentibus ipsum interea servantibus: Ea ergo tum decessione spirituum, tum confluxione sanguinis postea refrigera-

ri, maximè si in capsulam extra venas forte sanguis elaus sit, correfrigiusse, & copia illa frigidi sanguinis occupatum fuisse, quæ tanquam frigidum venenum est, & toti arterioso generi id malum necessario communicasse, unde non solum vitæ, sed alterius naturæ actiones sopitæ sunt, & periculum sit ne omnino vitietur marcescatque cor. quod spiritus concoctionem moliri non possit dissolutione interea corporis à calore facta, facile etiam fiet ut sanguis alieno loco considens putrescat febremque faciat &c. *Idem vide plura ibidem.*

Observatio XV.

Vulnus sincipitis & frontis lethale ob fracturam laminæ internæ, hinc perforatam duram matrem.

A Verbis litigantes quidam venerunt ad verbera, quibus Andreas Schreiber, jactu vel ictu urceo facto in capite ita læsus ut die 13. post ictum vivus esse desierit, In inspectione judiciali vulneris notata sunt sequentia à Chirurgis.

1. In sinistro sincipite contusio latitudinis dimidij digiti. 2. In fronte, versus dextrum oculum contusio latitudine dimidij digiti. 3. Sublato cranio, sub contusione erat in lamina interna fractum decussatim facta. 4. hinc tres restæ separatæ in calvaria reperiebantur. 5. Perforata mater dura testa quadam magna pondere trium granorum, quæ extracta ex meninge relictis quinque parvis fragmentis. 6. sub cranio & dura matre purulenta materia: Quæritur an hæ læsiones sint lethales? *Paulus Ammannus in Medic. Criticâ.*

Responsum Facultatis Medicæ Lipsiensis.

Licet ab Hippocrate cerebri vulnera absolute & simpliciter lethalibus annumerentur, attamen ex contextu,& commentariis Galeni,tantummodo de profundis & magnis vulneribus hoc intelligendum esse liquet: Iam in hac relatione tantum adducitur læsio partium capitis externarum: In substantiam; ut & profunda cerebri non inquisiverunt Chirurgis nec funestorum symptomatum mentionem fecerunt proinde etiam pronuntiamus, *Quod rebus sic stantibus vulnus præsens pro simpliciter & absolute lethali non habendum sit.*

IN *Fronte contusio*) Cum indagaturus arteriarum per cerebrum distributionem aliquot boum capita aperirem, animadverti ex percussione frontis, qua boves velut apoplectici concidunt, non solum supernas cerebri partes, & ventriculos cruore infarctos, sed & in basi omnia cruore suffusa fuisse, procul dubio, ob ictus vehementiam, filamentis arteriosis abruptis: quin etiam ob eandem causam os cuneiforme in basi fractum semel conspexi; id quod se vidisse ait Tulpius, *vide Observat.*

Observatio XVI.

Epigastrij vulnus lethale ob læsum ventriculum.

NOvacula à Balneatore aperto Defuncti cadavere decussatim 1. intestina, ad quæ ictus scloperi tendit, inspecta, ubi potissimum ventriculus in planitie à globulo perforatus, cibique indigesti copia non exigua in abdominis cavitate reperta: Notandum tamen quod vulneratus per aliquod tempus in via publica, & frigore maximo sine deligatione relictus. *Ammannus medic. crit. casu* 58.

Judicium Fac. Medicæ Lipsiensis

Omnia præsupponendo dicimus collegialiter,quod in relatione Balneatoris desideremus perspicuitatem majorem, in quo latere, & per quam viam globulus ingressus non solum sed & egressus fuerit; An,& quæ viscera in transitu tetigerit, quam amplum ventriculi vulnus extiterit?& quæ sunt aliæ hujus commatis circumstantiæ ad nostrum decisum necessariæ:nihilominus quia hoc non factū,& solum vulneris vētriculo in planitie inflicti in generefacta mentio, cū tamen non omnia ventriculi vulnera,sive punctim,sive à globulorū explosione inflicta, sunt ejusdem qualitatis,& illa tantum lethalia per se & ex sua natura quæ in orificijs ventriculi existunt, pro ut hoc rationibus fundatissimis à D. Sennerto & Suevo probatum, ut taceamus experientias, quibus hæc & alia ventriculi vulnera, summa tamen cautela & industria fuisse curata, testari possemus; ideo etiam rebus sic sese habentibus, & relatione imperfecta Balneatoris existente *Nec hoc vulnus pro lethali per se judicare valemus*,sed magis ex accidenti,quia frigori citra deligationem & exactum regimen patiens. commissus.

NOvacula) Cadavera inepte aperiuntur novacula, præsertim ab iis qui non sunt versati in sectionibus: ita etiam furcæ, loco elevatorij, vel hamulorum anatomicorum, male substituuntur. *Ammannus.*

Ventriculus in planitie] Vulnera ventriculi tam in sinistro quam dextro orificio lethalia sunt. Hippocr. enim aphor. 16. 6. restringendus ad ea orificia læsa, & ad profunda ventriculi vulnera: In lateribus autem lethalia non esse probat cultrivorus Prussiacus.

Observatio XVII.

Vulnus Occipitis lethale ob errores varios ab ægro commissos.

§. Quidam in symposio sauciatus in capite x. die post mortuus est: ac post sauciationem statim quidem deligatus, sed 1. aliquem invasit ulturus contusiones acceptas, nisi à tertio interveniente fuisset retractus: 2. saltavit per aliquot horas, usque dum sanguis ex vulnere rursum prosiliit, ita ut secunda deligatione opus haberet. 3. mane sequente in mactra circa curiam se portari curavit. 4. à meridie per quadrantem milliaris domum pedibus se contulit, 5. curatus à Balneatore, cui experientia & apparatus instrumentorum defuit.

In mortuo deprehensum Vulnus occipitis sinistri, longitudine digiti ab aure sinistra versus dextram, eodem etiam spatio à prima vertebra distans; cranium erat magnitudine dimidij thaleri depressum & incurvatum ab extremitate aciei, qua contusio hæc peracta, ita ut ab hac incurvatura vel depressione cranij, fragmenta aliquot per duram & piam matrem, profunditate dimidij digiti in substantiam cerebri penetraverint, circumferentia uvius grossi: In medio vulneris cerebrum conspiciebatur putridum, fœtidum, colore flavum instar vitelli corrupti, profunditate unguis in digito, videbaturque hæc putredo totum occupare cerebrum; dura mater livida erat, & ab effuso cruore sugillata. *Paulus Ammanus med. crit. p.* 290.

Responsum Facultatis Medicæ Lipsiensis.

Scire desideratis utrum *Titius* in capite inter compotandum sauciatus, inevitabiliter mori exinde debuerit? Hoc ut eo promptius expediremus accuratiorem relationem sperassemus, dicimus tamen illa stante, Quod licet omnia cerebri vulnera tum ob partis nobilitatem, tum consensum nervorum, & consolidationis difficultatem admodum periculosa sint, præprimis illa quæ cum contusione fiunt, minime tamen concludendum omnia vulnera cerebri, sed tantum illa quæ ventriculos ejusdem penetrant & quæ lethalia symptomata statim subsequuntur absolute & simpliciter lethalia sint; Experientia siquidem constat quod non solum ejusmodi vulnera, sed profundiora quoque, & cum deperditione substantiæ, à peritis Chirurgis, idoneis instrumentis, legitima observata diæta, & remedijs convenientibus adhibitis, fuerint curata: Quoniam vero Titij vulnus 1. tantum unguis profunditate cerebrum penetravit. 2. nulla lethalia symptomata mox subsequuta. 3. nec ipse perito & instrumentis idoneis instructo chirurgo commissus, 4. neque diætam observavit, sed 5. post deligationem per aliquot horas saltavit. 6. aëri semet exposuit. 7. quadrantem milliaris eundo emensus, qua commotione sanguinis massa facile potuit inflamari. 8. 10. quoque die post vulnerationem demum mortuus, hinc ex adductis rationibus aliter concludere non possumus quam ita. *Quod Titii quidem periculosa vulnera, non tamen per se lethalia fuerint*, sed potuisse eundem Deo juvante, idoneis instrumentis ac medicamentis feliciter curari: Itaque potius mortuum esse *Titium* ex malæ diætæ regimine, & defectu periti Chirurgi quam vulneris lethalitate absoluta.

Depressione cranij] Periculosum fuit ob fissuram interioris diploes, vel laminæ quæ pupugit duram & piam matrem, ex dolores itidem ingentes ab hac punctura. *Ammannus.*

Decima die mortuus est) Peraccidens factum est lethale vulnus 1. ob malam patientis diætam, dum aëri externo se exposuit, cum tamen nihil gravius aëre externo; statim enim alteratur, quod Hippocr. in aphorismis vocabulo μελασμῷ expressit; 2. ob defectum medicamentorum & periti Chirurgi; sic enim putredo & sphacelus cerebri necessario subsequebatur, quod ex fœtore est colligere. *Idem.*

Observatio XVIII.

Vulnus Pectoris lethale ob utrumque cordis ventriculum pertusum.

Colonellus quidam anno 1653. Ratisbonæ tam violentiæ quam iracundiæ œstro percitus, hospiti suo innocenti occurrens, gladiumque stringens, ictu unico pectus illius transverberavit, ex quo in momento cecidit & mortuus est, cum perpauca sanguinis è vulnere profusione.

Vulnere stylo perrentato, atque cadavere aperto videbatur gladius intra costas spurias lateris dextri sursum, sine pulmonum læsione, per ambos cordis ventriculos ac musculum trapesium, vel cucullarem in humero sinistro usque transiisse, nec in ambobus cordis ventriculis ullus sanguinis grumus, aut gutta inventa fuit. *Johannes Helwvigius Observat. med.* 68.

Observatio XIX.

Capitis Vulnus leve, lethale tamen; in quo cerebrum sphacelatum & alia reperta.

Vir 40. annorum capite leviter vulneratus, circa 35. morbi diem fere sanus erat, cum ex improviso 36. morbi die rigore totius corporis maximo præhensus est, convulsionibus, & doloribus abdominis, concussionibus totius corporis: pallidus evasit, pulsus parvi facti sunt, deliravit: Et inde emaciari incipiens 40. die mortuus.

Aper-

Aperto cadavere cerebrum leniter sphacelatum invenimus in loco ubi fuit vulnus externum. Et circa hepar ac mesenterium inflammationem ac purulentiam deprehendimus. Pluries observavi, quod elapsis aliquot diebus ab inflicto vulnere in capite, superveniant dolores ventris aut alicujus ex visceribus, donec crescente morbo superveniant rigores, febres, & demum abscessus in visceribus, tandem mors. *Ex communicatione Clariss. Georgii Baglivi Medici Pontificii, ac Anatomes Professoris.*

Observatio XX.

Arteria crurali læsa mors ad 14. dies dilata.

MAlo fato ejusdem Illustris viri *Georgii Rosencrantzii* filius, *Ovvenus Rosencrantz*, ab alio N ob. in crure sinistro vulneratus nupertime, ingenti hæmorrhagia pene statim occubuisset, nisi sedula Chirurgorum opera vulnus obligatum fuisset. Tanta tamen sanguinis copia ex vulnere profluxit, ut convulsionibus imminentibus extrema videretur pati. Dilata verò mors fuit ad quartum decimum diem, quo superveniente febre, virium defectu & crebrioribus convulsionibus expiravit placidissime. Sectioni cruris à Chirurgo regio Philippo institutæ, præsentes observavimus, vulnus cutis penetrasse musculum fascialem seu sartorium, ad arteriæ cruralis divaricationem primam, quam amplo foramine læserat, unde ingens illa hæmorrhagia, sursumque ad regionem Perinæi desiisse. Observata in vicinia musculorum tricipitis & lividi cavitas ampla, ovi magnitudine, gangrænam minitans, sanguine purulento conspersa. Ipsum vero hiatum arteriæ cruralis, quem in divaricatione gladius infelix effecerat, grumosus sanguis obturarat, quæ causa fuit, quod universi sanguinis effluxus inhibitus fuerit, ne, sicut plerumque fieri solet, mors repentina sequeretur. Magna dexteritate Chirurgorum turundas longiusculas & stilos immittentium cautum fuit, ne abraso grumoso sanguine, exitus superstiti sanguini aperiretur. Occurrunt in praxi alia, quæ annotare singula non vacat. *D. Thomæ Bartholini.*

Observatio XXI.

Apertio Vulnerati.

PEr lusum & jocum auriga fratris amantissimi *D. Erasmi Bartholini* & famulus peregrinus strictis gladiis in fœnili congredientes 9. Sept. 1673. tragicum exemplum præbuerunt. Ex improviso enim lætus gladius sub dextra brachij ala immergitur corpori famuli inter costam secundam & tertiam, penetratoque pulmone dextro vasa cordis majora in basi cordis lædit, & in sinistro demum pulmone se sistit. Dictum factum, sed sine dolore, concidit famulus *Torchillus Petri*, annorum 18. nescius se vulneratum, antequam conspecto gladio cruento in lipothymiam incideret. Chirurgo statim advocato, quia ex vulnere altiori nihil sanguinis stillabat, vena in brachio dextro aperta nihil quoque cruoris profudit, sinistra parum; unde ad se rediens æger reum amicum absolvens, se dormire velle ait, & quanquam à somno retardaretur, tamen post paulo placide obdormivit, sine ullo doloris sensu & signo. In aperto per Chirurgos Urbis *Bojum* & *Aspachium* corpore defuncti, invenimus pulmonem dextrum costis adnatum, totumque pulmonem quoque aridiorem ad phthisin vergentem, quippe artem figulinam didicerat, & æger diu indè recesserat. Cavitatem thoracis grumosus sanguis copiosè implebat, à quo, impeditis pulmonibus, cordeque liquore suo destituto, suffocatus. Sed cur sine doloris sensu insigni tam altum vulnus pertulit? Triumphat *Aristoteles* in cordis victoria. Nervis in basi cordis disseminatis, hisque dissectis ascribendum istud beneficium, qui ad sensum magis, quàm motum in corde promovendum ab Anatomicis plerisque destinantur Unde ad somnum propensio? Quia cessante sanguinis alio derivati ex corde influxu, cerebri ventriculi conciderunt.

Quanquam autem casu ludentium inter se amicorum, sine ulla lædendi, nedum occidendi voluntate, homicidium hoc perpetratum sit, vulneratusque præsentibus testibus reum à crimine absolverit, nec actores ulli de facto conquesti fuerint, non mater mœsta, non sorores fratresque, nec Magistratus proinde Lege sicaria condemnaverit nocentem; exemplo tamen erit cunctis, cautius tractanda arma nuda. Seria secum trahunt. Nec rarò enim, etiam inter inermes, fata suum negotium agunt Vitanda igitur omnis occasio periculorum, ne lusum nobis in lusu fortuna faciat. *D. Thomæ Bartholini.*

Observatio XXII.

Culter costæ medium transfodiens, vulnere Lethali.

AMicus amicum ob verba jocosa, ipsis alias frequentissima, malè intellecta rixis primò invadit, dein iræ furore percitus cultrum non acuminatum, sed rotundum, (quales An-

Anglia præprimis transmittit) improvisò arripit, eoque hypochondrium ejus sinistrum vulnerat. Succedunt statim lypothymiæ fortes, corpus frigide sudans, imminutio imò plenaria per 2. horas pulsus absentia, & alia morituris consueta. Post statim exhibitum cordiale & astringens cum Chirurgo accuratissime, ceu decebat, inquirebam in vulnus, quod costæ sextæ Veræ medium tetigerat; Stylis cautissime inquirebamus, ubinam vulnus ad interiora penetraverit, sed nec minimum indicium reperire licebat; proinde cum singulis adstantibus eò magis stupescebamus causam symptomatum lethalium, eamque licet inviti, obtrudere cogebamur subitaneæ spirituum dissipationi ac resolutioni à violenta incandescentia, ac dein terrore vulnerationem succedente in semiebrio excitatæ: vulnus enim nec visu, nec instrumentis, inquirentibus cognoscibile & subtilissimum per osseam Costæ substantiam transiisse, nemo unquam divinasset: transitum que hunc vulneris eò minùs metuere poteramus, cùm rixarum socij fatebantur, vulnerantem post triste facinus, fuga sibi consulturum, dictum cultrum vaginæ suæ intrudisse, ut ita summa dignum sit admiratione, possibilem fuisse cultri integri, nec fracti immissionem & emissionem, quod extra dubium ira, brevis ille furor, præstitit. Post adhibita varia internò externa confortantia, vulneraria, &c. elapsis 8. horis quodammodo ad se redire videbatur, dictis symptomatibus remittentibus, nihilominus tamen paulò post succedebat denuò subitanea, eaque integra caloris innati suffocatio, ob sanguinem & spiritus cordi circulanti subtractos. Abdomine aperto reperiebamus ejus cavitatem sanguine extravasato planè repletam. Causam tantæ hæmorrhagiæ inquirentibus apparebat dissecta diaphragmatis portio, non procul, ubi hoc cum costarum extremitatibus connectitur; conspiciebatur itidem dissectus subjacens Lien usque ad mediam substantiam, unà cum contentis vasis parvo-magnis, læsione duos digitos transversos lata; diffidit non minùs omentum cum suis canalibus sanguifluis, usque ad ventriculi fundum penetrando. Oculis itaque se offerebant dicto modo tot vulnera cuidam cultro secanti proportionata; Cum autem introitus singulos stupescentes eludebat, invita minerva in huncce inquirentes tandem inveniebamus, cultrum transiisse per medium costæ sextæ veræ lateris sinistri, binos digitos transversos vulnere à Cartilagine distante; de qua via nec per somnium cogitasset quidam. Apparet inde, quàm dubij ac inopinati casus sæpius artem nostram turbare soleant. *D. Gabriel Clauderus in Miscellan. Curiosis Dec. ij. Ann. 6.*

Observatio XXIII.

Vulnus Capitis cum fractura cranij & fungo.

Nobilissimi Domini Michaëlis Rietmanni Mercatoris famigeratissimi Filius, die 18. Februarij 1683. in hanc lucem editus, animi & corporis supra ætatem vegetioris ingenij felicis, habitus teneri & gracilis in sudores levi ex motu diu noctuque exolubilis, die 31. Julij 1690. Circa quintam vespertinam de equo ad velociorem cursum incitato in terram decidit, caput vel lapidi allisit, vel uti prius existimatum fuit, ab equi solea calcatus, vulnus prægrande in capitis dextro bregmate versus suturam sagittalem accepit. Puer utpote natura alacrior, sponte in pedes sese erexit, cùm verò copiosum sanguinis profluvium animadverteret, animo pene derelictus, & ab accurrente plebe ad chirurgum peritissimum Dominum Sebastianum Mulletum deductus, mox animum recollegit, & vel explorationem vel deligationem vulneris non nisi durioribus verbis tandem exceptus, concedere voluit. Capillis derasis, sanguinis fluxu coërcito & vulnere debite deligato propinabatur à chirurgo potiuncula contrà casum ex decoctione specierum traumaticarum parata, quam patiens vomitu mox reddidit. Circa octavam ego vocatus, puerum à vomitu continuo delassatum & omnibus viribus fractum, qui levem corporis commotionem vel verbi prolationem iterato vomitu luebat, cum pulsu debili offendi: quietem summam imperavi & mixturam cochleatim exhibendam præscripsi ex stomachicis & Archæi ferociam compescentibus, aqu. sc. menth. Flor. aurant. confect. de Hyacinth. Theriac. cælest. & syrupo anodyno. Tota nocte singula assumta revomuit, mane stomacho applicatum emplastrum diachalcit cum Theriaca, oleo n. m. & balsamo de peru. de mixtura stomachica non nisi tertia pars cochlearis, & tantum quoque de jusculis vino acidulatis subinde exhibitum cum præsenti levamine. Secundo die vulnus deligatum non fuit, ob metum hæmorrhagiæ. Stomachus sub vesperam omnia minori dosi ingesta toleravit. Patiens nonnisi de frontis intenso dolore & Scotomia post quamvis capitis commotionem conquestus est. Tertio die remotis applicatis, vulnus figura sua ovali longitudinem sesquiunciæ, unius latitudinem unciæ habuit, & cranium medium pollicem depressum, apparuit. Dolor in fronte medio inter utramque oculi orbitam loco vehemens adfuit, vires deficiebant, somnus fuit inquietus & brevissimus, vomitus quandoque rediit. Cuti cum subjacente panniculo carnoso ex contusione sphacelatis, suppuratione digestivis promota ablatis, cranium nudum visui se obtulit, hian-

hiante per ejus medium oblonga & stylo exacte perceptibili rima ceu fissura conspicuum. Quinto die ex pertuso cranio fungus pullulavit digitum crassus,pollicem longus, pede graciliore suffultus, à medio vulneris prominens, ad latera facile mobilis, à cujus utraque parte ossibus cranij denudatis cum filamentis carptis pulveresad ossa specifici, fungo verò impositum unguentum suppurativum, reliqua vulneris cavitas impleta filamentis siccis, obtecta singula emplastro de betonica cum stictico commixto, & caput cum vertice inunctum ol. è floribus flotani,&lumbricorum,fronti quinetiam anodyna varia applicata fuerunt.Interea patiens plus nimium sensibilis,nentiquam necessariam vulneris explorationem tulit. Parentibus proposita fuit indaginis accuratioris & forsan cranij depressi elevationis necessitas ad id nonnunquam in privatis discursibus ab Excell. Archiatro nostro Domino Doct. Baumgartnero impulsis sollicitatum sæpius fuit,ut & ipse chirurgicarum ἐγχειρήσεων peritissimus, vocaretur, horruit verò & contremuit patiens,si vel fortuita ejus mentio incideret:parentes, Filij Tenerrimo amore dignissimi,malis profundius affecti, violente quævis seponere, & mitissimam quæ quidem inveniri possit viam procedere jusserunt id constanter inculcantes. Filij vires acriori medendi generi sufferendo impares esse, & vel solo ex metu convulsionibus ac discrimine vitæ expositum iri; malle proin eum ab usu remediorum mitiorum succubuisse quam tantis tædijs, tantisque inferendis doloribus eventui ancipiti exposuisse. Itaque cum nulla symptomatum deteriorum præsentia, omnem de schedijs & inæqualitate irritativa interioris cranij partis suspicionem excuteret, seposita ejusdem elevatione qua ceptum via per rectum ad trigesimum usque diem. Interea temporis cùm ossa nigredine inficerentur, dolor in fronte & à parte vulneris postica ad usque auris basin intenderetur, fungus ne minimum decresceret, quin potius omnes vulneris oras expleret,solis exsiccantibus hunc tractare constituimus, ac proin pulverē Paræi ex partibus duabus sabinæ & una ochræ confectum, mane & vesperi imposuimus: alteri ad ossa destinato euphorbium addidimus, ossiculum aliquod quod externus cranij tabulatum credidimus, magis magisq; e profundo in dies elevatum tandem 13. Sept. & 45. vulneris die, à fungo ex ossiculi loco natali succrescente omniaque ejusdem vestigia obturante non sine dolore (frontis præcipue) extrusum fuit. Pulvis Paræi ad finem usq; mensis sept.14. sc. diebus usurpatus nihil effecit: acuatus proin alumine usto, notabilem quantitatem absumsit, instar pellis quotidie separabilem. Symptomata dolorifica cum exinde increscerent, vomitus omnium assumtorū rediret, & æger ex defectu appetitus & somni, lenta febre extabesceret, acriora omnia, utpote communi chirurgorum peritissimorum suffragio damnata & infælicis hujusmodi sobolis genuina genetrix nuncupata, exulare jussi; Compertissimum quamvis habuerimus ossiculum quod interea abscedebat, labia vulneris mordicando atque fricando, dolores egregie adauxisse. Iam verò vestigijs insistere Fabritij Hildani conclusum, qui genuinam fungorum curandi methodum Cent. I. obs. 15. prolixius tradit, effectui datum non sine successu, dolor scilicet capitis ab eo tempore (præsertim postquam subsequente septim. die 6. Octob. aliud adhuc ossiculum priori multo minus, sine notabili alteratione prodijsset) cum omnibus symptomatibus mitescebat,& propemodum sublatus fuit, appetijt, comedit, somnum habuit, actiones omnes animales, vitales & naturales ritè obijt, corpore insigniter adauctus ex testimonio parentum tota sua vita habitior non fuit; vestibus ordinarijs indutus hinc inde obambulavit, cecinit, salijt,& pro more lætissimus ludis puerilibus tempus fallebat: mansit ita ad usq; duodecimam septimanam, finem incirca octob., quo temporis spatio fungus faciem minime mutavit. Sub quarti verò, mensis initium, cùm puer tempestate pluviosa licentiosius è fenestra prospexisset, & horrore subitaneo cum subsequentibus ardoribus, dolore frontis &c. correptus esset, fungusque manifeste increvisset, me inscio pulvis euphorbij cum Alumine usto inspersus,& paucos intra dies penitus absumptus fuit. Ast verò alius intra 24. horas, ovi gallinacei magnitudine extra vulnus prominens succrevit: Symptomata pristina invaluerunt, insuper accesserunt dolor in vertice exquisitus, anorexia, sudores, sitis, terrores, agrypnia. Superficie fungi absumentibus detracta, pulsatio ingens arteriarum in eo conspiciebatur, paulò durius instrumentis ferreis tractatus, sanguinem copiosissime fudit. Retulit aliquando Chirurgus, stylum per medium fungi ad insignem longitudinem versus latus lævum intrudi posse, alium meatum rectà deorsū versus substantiam cerebri stylo patere; unde qui tarius tum temporis ægrum visitavi τυτότερος esse,& studiosius inquirere volebam, num intra vel extra cranij parietes, sinus hic lateat? instituta exploratione tam profunde penetrabat stylus sine ulla quidem resistentia & ullo patientis dolore, ut ipsissima cerebri substantia perforata mihi videretur, idcircò omnem imposterum explorationem uti Temerariam ita in affectibus capitis periculi plenissimam serio prohibui: pus album & probe coctum nonnunquam ex dicto sinu profluxit, aliquando vero quod post principium Novemb. contigit, aliquot diebus penitus obstructus, nil præter tenue serum emisit. Dolor exinde capitis & verticis immaniter increverunt, vomitus & cætera symptomata augebantur, quæsitus idcirco meatus cujus ab aliquo tempore vestigia reliquimus denuo fuit, inventus etiam,& puti copiosissimo exitus paratus, ex quo in instanti, incantamēti ad-

adinstar symptomata dicta evanuerunt. Tentata rursus à chirurgo fungi per absumentia exstirpatio, qua impetrata compressione prepedire novam propullulationem animus fuit: at symptomatum in dies increscentiū vehementia, & æger magis magisq; corpore viribusq; deficiens, omnem optati successus spem præcisura videbantur. Decimo Novemb. die cū hactenus omnis industriæ fructus perditus & Penelopes tela toties retexta fuerit, corpori fungoso filum sericeum duplicatum arctius quotidie constringendum, injicere statutum, quod peractu tanto facilius visū, nobisq; majores addidit stimulos quo basis reliqua corporis mole gracilior fuerat; at pulsatio arteriarum enormis concitata, qua integer fungus cōmoveri ac subsultare videbatur. perrectum nihilominus quo ceptum pede erat, donec cum maximo & intolerabili fœtore maxima ejus pars putredine consumta unà cum filo excidisset. Vulnus ichorē serosū copiosissime fudit, quo linteamina quævis capiti imposita velut aquæ intincta madebant. Dolor frontis & occipitis permanebat; convulsionū indicia adparebant; sudores colliquativi augebantur, & habitus corporis reliquus lenta continua febre sensim conficiebatur. die 17. dicti mensis cum Celeberr. & Excell. Dom. Doct. Brunneri, Fautoris mei Colendissimi in patrias oras reditus, (pristinæ sanitati felicissimè restituto Seren. Principe Hasso Cassellano) ex proprijs quibus me altero post sui adventum die dignatus est literis innotuerit, non defui quin statim assensu à parentibus de filii calamitate mœstissimis impetrato, in responsorijs exposito obiter ægri statu rogarem, ut quantocius liceret, Sangallum se conferre prudenti consilio suam nobis navare operā & auxilio succurrere laboranti haud respueret. Interea fungus gangræna corruptus, nigricans, sordidissimus & velut à canibus dilaniatus horrendus, aspectui obveniens, Spir. vini Theriacalimyrrhato lavatus, unguento digestivo putredinem arcente munitus, & emplastro consueto coopertus fuit. Febris lenta quæ hactenus æqualis diu noctuq; aderat nunc sub vesperam suas exacerbationes pati videbatur, ex pulsu fortiore capitis dolore adaucto, inquietudine &c. Symptomatica autem cum fuerit ex capitis vulnere, à miasmate quodam purulento massam humerosam & spiritus inquinante, motumque sanguinis fermentativum ac varias, ferociori ejusdem in partes impulsu, membranarum irritationes producente, profecta; juxta sedulam externorum mundificantium & partis corruptelam removentium applicationem absorbentia & alkali divitia febrifuga ex ocul. caner. pulv. conchar. diaph. jovial. quantum ab ægro etiam gratiora revomente impetrare licuit, exhibuimus. Die 18. cum patiens totam diem satis commode tereret, circa vesperam in extremis perfriguit, soliti dolores redierunt, & tandem convulsiones lateris dextri singulos artus cum capite, motu tremulo per integræ spatium horæ, integris sensibus concutientes successerunt, addita proin cæteris medicaminibus antispamodica cinnabarina, nucha & spina dorsi, inuncta fuerunt ol. è floribus Slotan. Lumbric. & castorei. die 21. ea qua nudius tertius hora convulsiones superius recensitis symptomatibus stipati redierunt; concusso violentius latere per medium horæ, hemiplegia illud resolutum & non tā ἀναίσθητον quàm ἀκίνητον factum, tandem frictionibus & lotionibus cum spirituosis restitutum fuit, sola debilitate & virium impotentia remanente. Febris abhinc Typum quotidianæ continuæ exacte observabat. Patiens totam diem bene transegit, moderate comedit, non sitiit, nec doluit ex capite, nō vomuit, Multò minus deliravit aut convulsus fuit: Vesperi autē circa norā perfriguit nasus, inde dolor capitis initium sumsit, & sensim usq; ad duodecimam crevit; hinc caluit & sitijt æger, deliravit & subinde convulsus fuit, postea successive remisit & mane mitiora omnia fuerunt. Uti vero internus ægri status deteriora quævis minitatus, ita, externus letiora omnia & felicia promisit. Corruptæ fungi partes sensim decedebant, & hujus loco caro quidē alia fungosa, at coloris instar substantiæ cerebri cineritij, emergebat; certo nobis indicio, gangrænā profundius nō serpsisse, nec meninges vel cerebrum ipsum corrupisse. Die 25. Nov. Celeb. & Exc. Dom. Doct. Brunnerus exoptatissimo suo adventu, utinā mensem maturiori nos beavit, atq; præsentia per triduū exhilaravit, quę deinceps acciderūt patienti, continuò præsens sedulo observavit, singula exacte consignavit, & remedia, quantū tulit ægri deplorata conditio amice nobiscum communicato consilio, applicuit. Cujus proin ipsissima verba apponam.

Circa sextam vespertinam vulnus deligatum fuit: est in osse bregmatis dextri supra cōmissuram cum osse parietali versus suturā sagittalem tendens. ℥iß. Longum ℥j. latū; versus os parietale caro firma est; versus partem superiorem orę vulneris carne luxuriante tument, ex medio vulnere fungus propullulat nucis juglandis crassitie, multiplex instar cristæ galli, totum opplet vulnus, indolens est, pulsatione arteriarum cōmovetur, interdum mitiùs, interdum impensius, facile cruentatur; per medium fungum meatus ducit ad profundum cerebri, quod vix explorare ausus fui, dum chirurgus perhibuit nuper ad digiti longitudinem stylum sub cranio versus partem lævam capitis admisisse, cum tamen sinus longitudinalis arctissime cranio cohærens, & corpus falciforme sub dura matre stylum impedire debuisset. Sero scatuit potiùs quàm pure; illud nuper ex profundo pulsu arteriarum saliisse copiose ajunt. die 26. noctem habuit inquietam, doluit ex capite, fronte, & occipire impense, vomuit abhinc cum insigni conatu & deliravit; circa quintam matutinam melius habuit & obdormivit. Fungus manet idem: oras vulneris obtegit chirurgus filamentis siccis: fungo ob purulentiam imponit Theriac. cum Camph. Spir.

vini aqu. lactucæ & solani, laudat effectum hujus. Imposui stomacho cataplasma ex mica panis, fermento, pulv. Menthæ, juniperi, nucc moschat. & mastiche cũ aceto cocta: toto die belle sese habuit: comedit in prandio jusculum & de pulle panca, quod diu non contigit: loco cœnæ, hordeati cochlearia tria & pomi cocti nonnihil: itidem bene habuit, dormivit subinde, nullum dolorem capitis sensit: circa nonam nasus perfriguit, postea dolor capitis sensim incepit & crevit: bibit decoctum C.C. pulsus circa decimam irrequietior fuit, non tamen caluit nisi naturaliter. Circa duodecimam sævijt dolor in fronte & occipite; caluit & sitijt; desævijt circa tertiam & obdormivit; postea ter vomuit; nunquam deliravit uti præcedentibus noctibus, nec vomitus tam vehemens fuit, nec dolor tam diuturnus. D. 27. mane querulus fuit, doluit parum ex capite in fronte: pulsus excitatior adhuc: urina crassa & tincta cum sedimento farinaceo: vulnus multum seri limpidi fudit: fungus non crescit, potius decrescit & pulsatio lenior: imposuit chirurgus linteamina sicca oris, & fungo mixturam ex camphora & Theriaca; obtexit emplastro angustiori diapalmæ, abhinc emplastro alio de betonica, imposuit splenia calida, & obligavit fasciis congrue. Post deligationem tussivit & vomuit mucosa, spumea; debilis abhinc & capite tremulo, nec erecto esse potuit corpore; dedimus pulverem. ℞. cc. phil. præpar. Antim. diaph. ãã gr. v. lapid. Lapid. Bezoar. or. gr. iij. cinnab. Antim. rectif. gr. ij. doluit ex capite; ex vulnere multũ seri effluxit: loco prandij sumsit bina cochlearia juris: conquestus est de dolore capitis in fronte & occipite, caluit & sitiit Serum copiose fluxit ex vulnere & linteamina permaduerunt inde ac fœtuerunt. Vesperi vulnus deligatum fuit, mirum visu. Subdidit vulnus & fungus: per ingens chasma cerebri substantia profundius visa fuit; serum rufbidum regurgitavit ex profundo cerebri inter tussiendum. Vulnus sicce deligavimus & emplastro obteximus: debilis fuit, caput tremulum: constabat tamen mente & integris fuit sensibus, etsi cerebrum magnam partem defuerit. D. 28. usque ad medium noctis inquietus fuit, sitijt, bibit decoctum. C.C. cum ocul. cancr. vomiturijt; oculorum bulbi movebantur epileptice; conquestus est de pede sinistro; dolor capitis non intensus fuit; D. 29. Vir excellentissimus à negotiorum practicorum cumulo avocatus, moras rupit & discessum à nobis paravit: absentiam vero tanto tulimus ægrius, quo propius vitæ finem instare ex subsecutorum symptomatum pessimorum caterva subodorati facilimè licuit: primæ ejusdem diei deligationi adhuc interfuit. Vulnus quod hesterna vespera monstroso ac portentoso chasmate patuit, hodie vel sui vestigia non habuit, utpote germine novo fungoso unius noctis pene obliteratum. quadrihorio post Celeberr. Dom. Doct. Brunneri discessum, misellus sexta vespertina Tetano correptus omnia membra æqualiter extendebat. Successit Opisthotonos, quo caput versus dorsum reclinatum, pedes autem versus nates retracti ad usque sequentis 30. Nov. diei vesperam, nullam situs mutationem admiserunt, leviter enim vel his vel aliis corporis partibus commotis, aut extensione tentatis, tota σύσασις horrendis motibus convulsivis concutiebatur, ita etiam ori ingesta, spasmo fibris gulæ pertinacius constrictis per œsophagum neutiquam descenderunt, quin potius ad caput laryngis delitescentia, irritationem, tussim, vomendi conatum, tandemque convulsiones universales excitarunt. Sensus, mens & loquela ad usque vitæ finem perstiterunt. D. 31. Vulnus ob debilitatem ægri ac tanta commotione corporis excipientia incommoda, deligatum non fuit, sub vesperam hordeati cochlearia tria belle deglutijt; caput tota die quasi dorso retro ligatum gestavit. Circa sextam perfrigerunt extrema, dolores consueti redierunt, frons diu noctuque in matris manu teneri ac foveri debuit, à quo sibi quidquam levaminis accedere putavit: mox cõvulsionibus singula membra tremuerunt, mox tetano extensa riguerunt; Tandem cum stercore & sonitu, inter respirandum ingente, inter pias adstantium preces & fletus amaros, ex luctuosa hac miseriarum valle ereptus, fato concessit. Celeb. Dom. Doct. Brunnerus egregium usum, qui ex Anatome Cadaveris & indagine loci affecti accuratiore in Rempublicam medicam redundare posset ante discessum seriò inculcans, calcar addidit hoc gratiæ & licentiæ à parentibus (alioquin ad hujusmodi exercitia satis difficilibus) expetendi: non fuit qui majore & authoritatis & persuasionis vi hanc apud familiam pelleret, aut qui nostras partes prudentius & felicius ageret, vel hoc officij æquiore animo præstaret, ac frater genuinus Excell. & Consult. Dom. Christoph. Hochreutenerus. V.I.D. Reip. nostræ Secretarius, nec spem fefellit eventus; desiderio satisfecit; assensum obtinuit: & ipse Anatomes spectatorem testemque se præbere dignatus est. Mille votis expetita fuit peritissima ac dexterrima secandi manus Excell. nostri Dom. Doct. Brunneri, at quod hac vice impetratũ non erat, nos pro viribus suscipere & exequi conati sumus. Vulnus externa facie, deleto fungosi germinis pridie subnati obthuramento, in foveam ingentem collapsum, ex qua substantia cerebri sordido scatens ex flavo viridescente pure conspicienda, apparuit: characteres tamen & stigmata fungi non penitus extincta, sed circa cranij pertusi, locum ubi ossicula abscesserant, circulum formarunt, superius pennæ anserinæ, inferius digiti minoris crassitie, quo cranij diffracti extremitates velut annulo & munimine circumcincta fuerunt. Cutis decussatim dissecta & separata, à parte vulneris postica ad usque auris basin (quo loco ab initio adfectus vehemens dolor sentiebatur) duorum digitorum latitudine cum pericranio flave-

bar, cætera vero per totum Calvariæ ambitum naturalis coloris conspiciebatur: integra omnia (excepto loco affecto) nullibi contusa, fracta vel fissa fuerunt. Cranium per orbem placido serræ ductu apertum, forti nexu cum meninge ubique cohæsit, & spatulis validis resolvi atque attolli debuit; nullibi autem validius concrevit quàm circumcirca locum affectum. Ubi meningis cum cranij diffracti orbe coalitus, nulla vi avellendus, cultro abscindi debuit; hoc insuper notatu dignissimum erat, fungosam extremitatibus cranij diffractis obductam substantiam, corpus singulare non constituisse sed ipsissimæ meningis continuationem & vasorum ejusdem prolongationem fuisse: ex quo luce clarius patet, stylum sæpius vulneri sub calvaria intrusum, intra meningis ambitum ipsam cerebri substantiam perreptasse, & proin tales explorationes periculo non vacasse. Abscissa à cranij pertusi extremitatibus coalescentia meningis subtumida, dura mater, à parte sui inferiore ad usque cerebri basin sphacelata, ad latus verò anterius & superiore sui parte qua ἐγκέφαλος investitur, nulla infecta comparuit. Cranij olla derecta & examini subjecta, seu fissuræ aut contrafissuræ notas, de quibus nonnulli per morbi decursum somniarunt, non habuit: in loco autem affecto egregie conspicuam introcessionem in orbem sublongatum efformatam nobis exhibuit; hacque omnem de calcatione ab equi solea factam suspicionem delevit, quinimò lapidi acuminato allisum fuisse, figura depressionis ovalis clarissimè ostendit. Cranij lamina, tenuis admodum & circa locum affectum, officulis extrusis crassior vix fuit. Ex parte vulneris superiore, quæ carne luxuriante tumuit & semper aliquid puris eructavit, ossiculum nigricans à cranio penitus separatum, & extrusioni proximum intra triduum abcessisset. Os laterale quod nova iterum & firma carne obduci videbatur, unciam longum, semunciam latum, profunde depressum, denticulata sui circumferentia fracturam evidenter demonstrante, tam fortiter cranio rursus accretum & connexum inhærebat, ut elevari digitis non sine vi potuerit. Ossiculi primi separati interna superficies asperior fuit à puris acrimonia ita corrosa. Schedia in vulneris gremio nulla sedulo explorantibus obvenerunt, licet major & amplior pertusionis cavitas appareuerit, quàm quæ officulis extrusis obtegi potuisset. In vulneris pervestigatione omnium lerna malorum statim se prodidit, dum pars meningis, cum insigni de cerebri substantia quantitate, absumta cerneretur, & meatus prægrandis tres digitos admittens, ab inferna vulneris parte paulò supra basin cerebri incipiens, & pure scatens copioso per ejus hemisphærium in usque interiora pateret, ventriculi cum omnibus encephali internis meatibus pure flavente & insigniter fœtente inundati, pro capitis situ mutato, pus fluctuans hinc inde modo in dextros, modo sinistros cerebri sinus effusum admitterent: quod ipsum conjecturæ nostræ indubiam fidem fecit, cur se latus oppositum convulsionibus agitatum & resolutum fuerit; quandoquidem patiens, continuo in latere sano decubitu, puris in eadem cerebri parte confluxum, partium extensionem atq; irritationem majorem causatus, necessario pejora ex vulneris opposito latere symptomata expertus est. Protuberantiæ omnes internæ saniei mediis in undis fluctuabant. Plexus chorioidæi binæ alæ super medullæ oblongatæ crura ceu Ventriculos exporrectæ, sub putridæ, nigricantes & corruptæ fuerunt. Superior & corticalis cerebri substantia cum suis anfractibus & corpore calloso omni labe carebat. Anteriore cerebri limbo elevato, & versus posteriora reclinato, juxta nervorum opticorum crura pus copiosum prorupit; ex quo manifestissime doloris à principio affectus ad ultimum usque vitæ halitum perpessi, causa patebat. Basis anterioris cerebri partis una eum binis mẽbranis, nihil corrupti monstrarunt; posterius autem meninges subputridas & lividas habuit. In vulneris loco, ubi cerebri cortex ad usque basin absumta fuit, & in penetralia cerebri sanies perrupit, nobilissimum hoc viscus puri copioso innatabat, & partium inferius (instituta methodo Varoliana anatome) observandarum, glandulæ sc. pituitariæ vasorum ex carotidibus &c. utpote pure exesarum, vix vestigia habuit. Cerebelli superficies optimæ notæ, fundamentum vero, dextri præsertim hemisphærij, magnam partem & multo profundius sinistro, purulentum ac sanie fœtida consumtum videbatur. Specus ossea seu cavitas vertebrarum, medullam spinalem excipiens, pure copiosissimo exundabat. Hæc sunt quæ positi à parentibus exigui temporis cancelli lustrare permiserunt, à cæterarum pectoris & abdominis partium perlustratione non tam tempore, quàm serio parentum interdicto exclusis. *D. Sylvestris Samuelis Anhornij Miscellan. Curios. Dec. ij. Ann. ix.*

Observatio XXIV.

Capitis vulnus cum fractura & fissura Lethale.

Vulnera capitis quævis vel ipsa levia, vel talia ab initio apparentia non negligenda monet Paul. Zacchias, Fortunatus Fidelis, alij, & ultimum Excell. Johannes Bohn. de Renunc. vuln. Sect. 2. c. 1. possum exemplum nuperrimum afferre primo inspectu leve visum, sed quod eventus docuit gravissimum fuisse.

Præfectus siquidem vigilum aliquis ebrius post lites leves circa quintam vespertinam 22. Oct. 1691. gladij unico ictu ita vulneratus fuit in dextro capitis latere, ut statim prostratus & cruentatus valde decubuerit per horas aliquot. In proximo dein pago deligatur obiter, alte-

ro autem die accuratius à Chirurgo Stutgardiano postquam huc transportatus, nulla amplius sequente hæmorrhagia, sed observata illico hemiplexia seu motus impotentia, superstite tamen sensu in brachio magis qoàm in pede sinistro, ut & vomitu qui primo quoque die adfuit.

25. Vocatus ego unà cum Chirurgo jurato observavimus in dextro bregmate capitis supra aurem vulnus in cute digitorum sex longum, in cranio ipso leve & sine fragmentis aliquot aut laceratione usque ad meningem quidem penetrans, sed rimula tam tenui hians, ut non potuerimus scrutari aut judicare an meninx sit perfecta. Cæterum non solum sinistri lateris impotentiam, sed & in superioris labij dextra parte aliqualem elevationem spasmodicam seu paralyticam, cum linguæ quadam & loqnendi ineptitudine seu imbecillitate. Nullum tamen dolorem nisi in vulneris ipsius angulo inferiore, & aliquantum versus tempus accusavit æger, læsionem autem in cerebro aut nervis à commotione aut latente fractura, aut contrafissura factam fuisse ex hemiplexia judicavimus. Ubi verò illud malum hæserit, conjicere nequivimus, unde nec locus nec ratio fuit trepani applicandi: cum extravasati sanguinis indicia quoque nullibi apparerent; hinc impositis filis lineis discerptis, applicatis emplastris, & super imposito sacculo cephalico, propinato quoque pulvere cephalico quieti datus est vulneratus.

27. Cervicis sinistrum latus doluit; & ultimo mensis die totum caput.

2. Novembris taciturnus est, incipit delirare clausis oculis, quos vena mane secta brachij à meridie aperit, loquitur sine aberratione & sedet in sella exrra lectum. Hinc melius habet, ita ut quinto qui decimus quintus vulnerationis dies fuit, sedens scripserit literas suæ uxori, adeoque nos nullius facile periculi metum habuerimus. Sed sexto præter opinionem Chirurgus invenit ipsum ita debilem, ut locus non fuerit deligandi vulneris: An ob victus errorem, cum lac acidum & coagulatum ipsi datum fuerit & forte etiam vinum, quod tamen constanter ipse ægrotus & adstantes negabant, accesserit ista imbecillitas, dubitatum fuit. Septimo circa nonam invenio ipsum vultu rubenre & madido, stertentem & difficillime, sed cum ratione, quantum potui ex linguæ hæsitatione dijudicare, loquentem, cum pulsu debili, intermittente & inordinato: ideo prædixi mortem quæ circa undecimam secuta est, decimo septimo vulnerationis die.

Sequenti ergo die separata cute juxta vulnus cranij in bregmate dextro retro suturam coronalem, quæ cum aliis quasi oblirerata & firmiter coaluit, apparuit utrinque fractura, per officula Tabulæ superioris oblonga facillime separata, cum fragmento parvo circa angulum inferiorem vulneris statim eximi potuerunt, unde vulnus valde ampliatum fuit superius, sed rima tantùm restitit inferius, quam initio in cranij cæsura & profunditate notavimus. Præterea ab utreque angulo vulneris fissura tenuis adfuit, nullibi autem vel sugillatio vel contusio aliqua.

Resecto dein cranio, ex quo inter resecandum plures guttæ sanguinis per poros solito majores & pervios exstillarunt, in interiori facie rima illa cæsim facta apparuit, unà cum fractura ad utrumque latus æqualiter distante & in acumen desinente, quę tanta vi à gladij ictu adacta fuit, ut officula hæc in medio seu rima dicta depressiora essent versus cerebrum, sed ad latera usque ad fracturam parum declinarent, inventis quoque in utroque angulo aliquibus parvis festucis, & adhuc pericranio suo adhærentibus.

In denudati cerebri dextra parte non solem meninx utraque lacerata adspiciebatur, venæque valde tumidæ, inprimis versus frontem, sed & sanies purulenta effluebat, ipsumque cerebrum putridum, flaccidum & pallidioris coloris, quàm sinistrum latus, quod sanum adhuc, duriusculum, vividi & quasi lucidi coloris erat, nullo extravasato sanguine reperto, nisi parum circa falcis sinuum congressum supra cerebellum, qui inter occipitis resectionem effluxit, an à læsione nova sinuum dictorum, an quia collectus ibi fuerit sanguis.

In reliquo corpore nihil quæsivimus, quia sufficientem mortis causam vidimus. Testiculum tamen utrumque invenimus & præsertim dextrum excoriatum, & lividum quasi gangrænosum; atque circa coccygis regionem à decubitu aliquam excoriationem, cum tamen nunquam ibi se dolere questus fuerit. *Dom. Salomonis Reiselii Miscellaneor. Curiosor. Dec. ij. An. x.*

Observatio XXV.

Intestini jejuni laceratio, integro abdomine lethalis.

Sebastianus *Ruttruff* Neostadiensis ad Tiliam, Juvenis 18. annotum, staturæ justæ, robustus, carnosus, bene coloratus. Anno 1691. d. 20. Sept. post medium noctis inter comporationem & lusum chartis lusoriis, obortis litibus ob rem nihili, magna vi humi prostratus, pedibus conculcatus, supplātatos & calcatus fuit ab Auriga Rhedario Joh. Georg. *Studtens* vivo quoq; robusto & ebrio. Quādo nocte domū redierit, ignoravit pater ipsius Bern. Eman. *Ruttruff* Lanio Neost. nam in stabulo pernoctabat ad sūmum mane: d. 21. Sept. mane post quartam imploravit opem matris expetiitq; fomentum ipsi in colica consuetū: querebatur de magno dolore abdominis prædixitq; sibi aliquid ab hac violentissima calcatione in illo ruptum fuisse: imposuit ipsi Epithema ex mentha & lagana mellita in aceto & aqua confectum: quia verò nullū levamen attulit, brevi illud removit. Conquerebatur magis magisq; de doloris vehementis incremento cir-

ca præcordia & umbilicum, vocavit urentê & talenti instar gravantem: dimidia hora ante obitum dicebat se tantos dolores pati, quos non cani imprecaturus esset: assimilavit dolores erga R.D.M. Joh. Alb. Magdolff Diaconum loci, serræ quaquaversum tractæ circa præcordia. Impense sitijt: concedebatur aqua & vinum, sed parce, unde aliquando adstantibus non advertentibus erupit, culinam adijt & ex vase cupreo capaci multum aquæ exhausit: plus bibisset, nisi balneatoris famulus vas è manibus excussisset; subinde jusculum assumsit, an aliquid panis simul deglutierit, non observatum accurate fuit: verum omnia brevi rursus evomuit, prope ad extremum usq; vitæ terminû. Die 21. Sept. mane post octavam balneator unc. tres sanguinis emisit: post ven. sect. urinam, quam primo cruentem cum ardore eminxit, claram sine dolore excrevit: idem dedit tum sperma ceti cum aqua chærefolij: abdomê inunxit unguento de Alth. popul. ol. verbasci, sine juvamine: toto die sæpius ad alvi solutionem stimulabatur ipse, etq; sellam adijt, nihil tamen egessit: vesperi hora quarta dedit potiunculam laxantem ex infus. senn. &c. ultra horæ quadrantem retinuit, postea evomuit: versus noctem parum fæcum ex alvo emisit. Toto die à summo mane ad seram vesperam hinc inde nunc in, nunc extra hypocaustum obambulavit, nunc huic, nunc alteri lecto, nunc scamno incubuit; verum nullibi, ob magnam anxietatê & dolores, diu permanere potuit: multum semper querebatur de Tensione abdominis: toto die facies palluit & sudore frigido maduit. Mente semper constitit, apud patrem culpâ sæpius deprecatus est. ante 10. noctis experijt R.D. Diaconum; advenientis solatium anxie imploravit, exprobratos errores Confessus est; confessionem clara voce edidit, sed interrupta & anhelosa respiratione absolutionem avido & fideli animo acceptavit. Sacra Cœna reficiebatur: dû lecto incubuit manum nunc dextram nûc sinistram occipiti supposuit, varie inquietus corpus jactavit: manus gelidæ, glaciei instar, erant; dum erigebat caput & pectus animam efflaturus videbatur, nihilominus R.D. Diacono & devota mente respondit & cum ipsi exprobrata fuisset impenetrabilitas ab armis, cujus particeps vulgo credebatur, sancte testatus se ab hoc crimine alienissimum esse. Paulo post datam absolutionem ante II. noctis vivere desiit. Post obitum multum humoris subflavi turbidi viscidiusculi ex ore emanavit.

D. 22. Sept. ex jussu Seren. Princ. & Dom. Frid. Aug. Duc. Wirtembergici Cadaver Sectû fuit: ante Sectionem, cum Exc. Dom. Doct. Balthas. Feyerabendt Physico Halensi Sueviæ & tribus Chirurgis, præsentibus Nob. Dom. Frid. Andr. Præf. Prim. Gothzeimensi, R.D.M. Christ. Wilhmo Stein, loci Superintendente speciali, aliquot Senator. aliisq; oppidi civibus, conspeximus anterius axillam dextram ad medium sternum & latus dextrum pectoris atrolivescentem, magis vero totum prope dorsum atro lividum; circa spinam Ilij duo vestigia clavorum, quales calceis aliàs infigere solent; similia quoque apparuerunt circa regionem renis dextri & duo in scapula sinistra: magnus livor apparuit circa regionem renis dextri: Abdomen tensum quidem erat, non tamen usq; adeo lividum: decussatim cuti abdominis secta & à musculis abdominis separata, inter spinam ossis Ilij sinistram & costas nothas dorsum versus lancetta peritonæum caute secando, potius quam pungêdo, perfodi, mox flatus fœdissimus, stercus & cadaver redolens, cum impetu erupit, simulq; aliquid liquoris cum lacinijs paucis pinguibus membranosis ac si frustula omenti laceri essent, extrudebatur; mox totum peritonæum quoque decussatim dissectum fuit: in visum venerunt intestina tenuia omnia flatibus distenta, anterius rubentia, veluti inflammata seu sanguine suffusa: Ventriculus & colon flaccida erant minusque flatibus turgebant, hepar totum pallidum, molle ramen & glabrum & lien lividus apparuit. Vesicula biliaria illæsa, non valde distenta, in tota dextra abdominis parte & in pelvi occurrit humor turbidus, pallidus, quem dum spongijs exhausimus, reperimus folliculos seu pelliculas Uvarum harumque arillas & frustula ciborum nondum in ventriculo subacta, imprimis radicum pastinacæ luteæ: in recto & portione coli sinistra plurima scybala crassa compacta detinebantur. Dû intestina dextrorsum sinistrorsumque inclinavimus blanda manu, tandem occurrit dorsum versus portio intestini tenuis lacera & foramine amplo prædita, ex quo pressis intestinis tenuibus superneis & infernis vicinis, prodierunt chylosa, pallida & biliosa & quædam in ventriculo non subacta: hanc portionem supra & infra foramen filo constriximus: hine portionem recti, colon cum cœco, Ileon & maximam partem jejuni, sc. usque ad portionem ligatam, exemimus; postea remoto sterno ventriculum cum liene, pancreate, duodono cum portione jejuni legati ex abdomine sustulimus & mox nobis constitit intestinum jejunum duarum Spithamarum distantia à pyloro, ob violentissimos insultus pedibus in dorsum factos disruptum fuisse ac foramen rantæ amplitudinis contraxisse: hæc portio jejuni aliquousque atro rubescens erat: regio renis dextri, mesenterii, dorsum versus & sub pancreate omnia sanguine grumoso admodum suffusa erant: Duodenum amplius apparuit jejuno: per inflationê constitit ventriculum, duodenum & jejunum ad foramen usque integra fuisse; hæc jejuni ruptura facile tres pollices admisisset: intus aliquo usque quoque atrolivescens erat. Chirurgorum famuli aquam superne renuibus infusam per coli portionem & rectum demittere nequiverunt, donec Scybala digitis expresserunt; ab illorum inflatione apparuit nullum illorum ullibi laceratum fuisse. Ren dexter multum passus ab insultu, non tamen lacerus fuit, uti nec sinister. Vesica integra erat. In pectore nihil cruoris extravasati occurrit: pulmones erant sani, molles

pallidi, inflati. Cor admodum firmum erat: auricula ejus dextra & ventriculus continebant sanguinem partim fluidum partim in grumum concretum, cujus portio instar polypi recenter concreti apparuit: Sinister quoque ventriculus multum cruoris continuit, reperta causa mortis violentæ sufficienti in abdomine caput non aperuimus, quia foris ejus læsi nulla indicia occurrerunt, nec quicquam de capite querebatur.

I. Citra vulnus Cutim, musculos abdominis aut dorsi, & peritonæum penetrans, intestinum Jejunum ab insultu pedibus violento, potissimum in dorsum circa interstitium Spinæ Ilei & costarum notharum facto, rumpi potuisse, hic casus docet, nam interne ibi omnia sanguine suffusa erant, ibique Jejuni portio dorso propior, disrupta manifeste conspiciebatur: procul dubio citius hæc Lacerario evenit ideo, quia hæc portio, ob compotationes in Longam noctem factas, præter solitum distentior erat, nam post mortem ex lacero intestino isto pelliculæ acinorum uvarum cum arillis, & aliquot frustula pestinacæ non bene subacta exprimi poterant, cujusmodi quoque humori turbido in cavo abdominis stagnanti immiscebantur.

II. Abdomen intumuit & tendebatur & flatibus extra intestina, pulsis & ab aliis adhuc tenuibus imprimis Ileo inclusis, & à liquore seu ab humore turbido veluti Chyloso vel maximam partem potulento ante & post conculcationem largissime ingesto ex foramine Jejuni elapso: Flatus enim Ilei non demum obortos fuisse ex fermentatione quadam post obitum facta, testabantur flacciditas ventriculi, coli & recti & gracilitas cæci. Flatus in Ileo detinebantur, magnaque parte Jejuni, quia horum motus peristalticus sublatus fuit ob plexus nervosos mesentericos graviter affectos prope ortum mesenterij à sanguine extravasato: forte hanc ob causam quoque Scybala crassa dura, quibus plena erant, ad excretionem promovere nequiverunt, licet sæpius toto die ad alvum egerendum stimularetur.

III. Dolores varij generis passus est, quos verbis satis exprimere nequit, vehementissimos tamen fuisse ex multis patet, nam dixit, non diu ante obitum se nec canibus tales imprecaturum; videri instar serram trahi circa præcordia: esse urentes, gravantes, tendentes: angebatur summè, ut nullo in loco persistere potuerit. in lecto se quaquaversum jactavit, manum nunc dextram nunc sinistram occipiti supposuit, inflationes tenuium intestinorum forte Colicis similes dolores effecerunt: ichor seu liquor in cavo abdominis contentus pondus talento simile effecit; ardor præcordiorum & anxietas attribuenda Jejuni inflammationi & lacerationi, sanguini extravasato sub membranis mesenterij circa suum exortum; quia ibi plurimæ membranæ nerveæ & plexus nervini; quamvis causa ardoris & anxietatis dorsum versus detineretur, tamen vel hinc patet, harum partium affliciones illudere posse ac si causa circa pylorum hæreret vel non procul ab umbilico.

IV. Vomitum assumptorum omnium post ingestionem statim fieri posse illæso ventriculo ejusque pyloro & duodeno, hic casus abunde testatur, nam nullum his in partibus vitium apparuit, sed in intestino prope duarum spithamarum distantia inde sito non secus ac in Ileo quãdoq; fieri solet talis vomitus.

V. Pallor faciei statim post conculcationem eveniens durансque cum sudore frigido & extremorum geliditate, dum interna urebantur, non proveniebant à larga aliqua sanguinis profusione in cavitatem abdominis aut pectoris facta; nam nullus cruor in cavo pectoris, aut abdominis apparuit; ille verò qui membranis dorsum versus suffusus erat, non tantus reputari poterat, ut illi hic effectus adscribi potuerit, cum sæpe plus in mediocri V.S. profundatur: attribuenda, hæc symptomata videntur potius C. S. imminutæ ob gravissimè afflictos nervos mesentericos, sævissimos cruciatus, gangrænam Jejuni &c. ob quam causam cor ignavius sanguinem primum promovit unde cordis ventriculis magis substitit, in grumos concrevit, imprimis in dextro ventriculo, unde etiam respiratio tandem anhelosa facta fuit, tandem cor succubuit motuque omni privabatur & mors sequebatur, idque eò citius, quia nulla re refocillari potuit, nam omnia assumpta vomitu rejecit, externa vero nihil efficere valuerunt ut vires instaurarentur. Epar quoque pallidius apparuit non tam propter sanguinis aliquam profusionem prope ejus portam subtus membranas circa mesenterij exortum, quam propter C. S. elanguescentem, nam hæc tanta non erat, ut ab illa pallor derivandus esset. Lien vero Colorem suum atrolivescentem retinuit, quia sanguis ob lentum & imminutum motum in illius retibus nerveis cavernulisque substitit gromosusque factus fuit.

VI. Sitis intensissima statim mane eveniens adscribenda tum omnis prope potulenti effusioni in cavum abdominis ex foramine, seu vulnere Jejuni, tum inflammationi Jejuni & partium vicinarum quam magis accendit ista potulentorum rejectio per vomitum.

VII. Admiratione non caret Juvenem hunc tam graviter affectum in Hypochondriis semper mente constitisse, nunquam delirasse, nec convulsum fuisse, imo hora ante obitum incedere valuisse, quod adscribendum videtur juvenili vigori validoque cerebro, in quo spirituum animalium tantum in cerebro supererat quantum ad sensuum internorum externorumque actiones peragendas motusque animales, scilicet incessum, motum brachiorum loquelam respirationem &c. perficiendos aliquandiu sufficerent: tandem tamen ob denegatum influxum & ipsum cerebrum succubuit omnesque animales actiones paucis momentis auferebantur, non deliravit, nec convellebatur, quia ob imminutum sanguinis motum & brevem morbi durationem, etiam jam & gangræna affecto jejuno, aut à corrupto sanguine sub membranis mesenterij, non tantum particularum depravatarum vel cerebrum delatum fuit, ut Spiritus animales turbare aut ad Convulsiones totius systematis nervini provitare potuerint. *Dom. Joh. Jacob Wepferi Miscellaneor. Curios. Dec. ij. Ann. x.*

Observatio XXVI.

Intestini Ilei ruptura integro Abdomine.

B. M. Nauta ann. 29. staturæ mediocris, carnosus, robustus, bene coloratus, capillis nigris & crispis præditus, industrius: duros & magnos labores sæpe subijt navigando ad ultimos fines lacus Bodamici utriusque; & piscando quovis cælo, etiam noctes sub dio transegit; navigans non raro largiter bibit; semper multum panis sicci comedere consuevit, quamvis, ceu lautioris fortunæ, etiam aliis salubribus cibis gaudere posset. Anno 1691. M. Martio febri tertiana correptus à D. D. Alex Pfistero curatus fuit. Mense Julio Virgini honestæ desponsatus fuit. Jam tum subinde de quodam precordiorum dolore cũ ventris murmure conquerebatur, accedẽte cephalalgia, ut præter morẽ ipsi decumbendum fuerit. Circa medium Sept. mane domo sanus

egressus subito vertigine gyrosa, leipothymiam minitante, corripitur, subsequente lassitudine spontanea: cessarunt citra remedij usum. Non diu post hæc, rursus ad Lacum Bodamicū superiorem navigavit: In itinere, æstuante corpore in loco quodam ebibit, prope uno tractu, ad libras duas vini albi austeri, seu minus maturi, quale anno prægresso in illis locis venumdabatur; mox male habuit, cum molestia tussit & præcordia dolebant; nihilominus iter prosecutus est; verum in reditu, ipsi scamno ad bihorium incumbēdum fuit: Ab illo tempore nunquam bene valuit: nam dum 22. Sept., verbi Divini Ministro, ritu nostrate, in suis ędibus, rationem fidei ante nuptias redditurus erat, insultu quodam febrili correptus fuit cum virium prostratione, accedentibus cephalalgia & consueta cardialgia: morbum neglexit, nunc obābulavit, nunc præter morem etiam interdiu lecto incubuit. Die 28. Sept. mane hora sexta concioni interfuit: hora septima, dum ad altare cum Sponsa in genua provolutus copulationem & benedictionem expectat, & accipit à V. D. Ministro, rigore succutitur, subsequente calore non magno, domum perveniens jusculum comedit muliercularū suasu; potissimum de præcordijs querebatur: hoc primo nuptiarum die obambulavit; cibum fere aversatus est, de Tragæa tamen quadam grossa non parum comedit; non valdè sitiit; bibit aquam cui frustulum panis immersum erat; nocte debitum conjugale persolvit. Die 29. Sept. scil. secundo nuptiarum die melius habuit; in publicum prodiit; in convivio postea socios ad hilaritatem exstimulavit. Die 30. Sept. rursus horrore prægresso æstuavit: vomiturijt, vomitum frustra digitis ad fauces trusis provocare tentavit. Diebus 1. & 2. Oct. utcunq; mane valuit; vesperi vero horrores subsequente æstu affligebant: Demum die 3. Oct. mane D. D. Pfisterū vocavit: pulsus erat prope naturalis, urina pallida, crassa, turbidiuscula, appetitus non valde prostratus, & sitis exigua linguaque humida erant, respiratio æqualis; os amaricavit; tussiit in primis noctu: Dedit pulverem digestivum: speravit sudorem, at nullus sequebatur: tussis ad medium noctis permolesta fuit: propter oris amaritiem, die 4. dedit pulv. ℞. crem. tart. ℈ß. diagr. sulph. gr. iij. lap. prun. olei N. M. expr. āā. gt. j. M. Unde alvum ter movit; inde vesperi horror & calor prope emanserunt, Tussisque minus afflixit. Die 5. Oct. uti cæpit mixtura aquarum diaphoretica: sumpsit illam cochleatim, imprimis paulo ante paroxysmum; ægrè sudavit & quidem solum circa caput: Urina pallida crassa cum sedimento crasso farinaceo: hodie sæpius juscula sumpsit, edit poma & pruna cocta: Vesperi horrorem non animadvertit; pulsus tamen erat frequens & celer: noctū multum tussiit sine sputi ejectione. Die 6 bene se habebat, ut diebus prægressis. Vesperi utebantur mixtura ex diacodio Mont. Syr. Jujub. pulv. Antihect. Poter. Aq. fl. acuc. &c. unde multum levaminis, ratione tussis, noctu expertus est. Cardialgia de qua his 14. diebus multum querebatur imprimis tempore paroxysmi & Vesperi: hæc autem fuit præcipue dolor quidam compressirus & gravans in præcordijs. Sese exporrigens per transversum à dextro hypocondrio ad sinistrum; item à regione epigastrica ultra umbilicum. Appetitus magis magisque imminuebatur, cibi non alij erant quàm juscula poma & pruna damase, cocta, similesque; sitis crevit, in una nocte bibit prçter consuetudinem ultra ℔vj. decocti C. C. alvum hucusq; semel vel bis exoneravit absque diarrhæa, quamvis d. 5. Oct. tormina passus sit, quæ sustulerunt sacculi flor. Chamæmel. infarcti. Die 7. Oct. mane hora 8 Asthma vehemens ipsum invasit & ad horam 2. pomeridianam continuavit: suadebantur diaph. quibus add. Liq C. C. succ. & sp. Sal. Armon. urin. à 2. pom. ab Asthmate liber erat ad 4. Vesp. tunc redijt ac tota nocte duravit: Die 8. Oct. magno nixu & cū sibilo spir. duxit: prope sudore propter anxietatem diffluebat: circa merid. valde exacerbabatur citra ullā causam externā: dum ab illo excruciabatur, dicebat aliquid per transversum jacere sub costis nothis, aëris plenum ingressum impediens: Ibi attactum fortiusculum plane non pertulit; videbatur in inspiratione epigastrium introrsum trahi: humili situ in utrumque latus decumbere valuit, melius tamen sibi extra lectum esse ajebat; tussiit multum sine ulla sputi excretione; præ anxietate sudavit; Vesperi aliquantum meliùs evasit: appetitus penitus prostratus fuit, sitijt, pulsus frequens, celer, debilis, lingua humida, habitus ad tactum non valde caluit. Urina pallida, pauca, crassa statim turbabatur; nocte asthma rursus graviter afflixit: Die 9. Octobr. summo mane vocabatur D. D. Melchior Harter; addidit liquori diaphoretico plus Liq. C. C. succin. & Sp. Sal. Armon. unde circa horam 9 mat. remittebat; pulsus robustior fuit; quàm heri, sudavit largè: æstuavit, sitiit, parum edit, semel exoneravit fæces naturales: querebatur subinde de obstaculo transverso sub hypochondriis liberiorem respirationem impediēte: nox quietior fuit: D. 10. Oct. Asthma magis remisit & D. 11. Oct. Sputum tussi cum levamine excrevit, Diebus 12. 13. & 14. Oct. ad horam 4. Vespertinam non molestum erat. His verò & progressis diebus prope nihil appetiit: sitis magna, Urina crassa, turbida, ultimis diebus tinctior, pulsus freq. cel. erat: sudavit sæpe enormiter, maxime circa caput, sudor subinde fætuit: Vigiliæ erant fere continuæ: si somnus obrepebat præ lassitudine, statim rursus ab insomniis turbabatur nunquā deliravit. Tormina ventris circumcirca umbilicum & versus præcordia multum ipsum d. 12. 13. & 14. Oct. afflixerunt: hisce diebus excrevit per alvum fæces, liquidas, quandoque granulatim, flavas, pallidas, tandem fuscas, subnigras, omnes fœtidissimas, quandoque sub finem excretionis succedebat mucus tenacissimus similis spermati ranarum: pluries quoque Nychthemeri intervallo:

vallo: alvum soluturus plerumque surrexit, Die 14. Oct. cùm Vesperi asthma recruduisset, ventrisque tormina ingravescerent hora 4. ad vomitum stimulabatur, mox largissime humorum turbidum, gryseum similemque puri hor. 8. n. evomuit. Die 15. Octob. summo mane hor. 2. Vomitus rediit & rursus hora 6. mat. omnia erant liquida. hor. 2. mat. simul vermem ejecit: nondum fatebant. Post sextam quoties se erexit ad Vomitum urgebatur; humor quem evomuit erat postea fuscus, subniger, ac si sanguis corruptus ipsi permixtus fuisset, semper copiosus. Post Vomitum multum se à sua Cardialgia levatum dixit, quamobrem, licet vires fatiscerent, purgans expetiit, à quo se penitus à Cardialgia liberatum iri sperabat. Statim post primũ vomitum abdomen intumuit valde & tendebatur: attactum in præcordiis recusavit, etiam leviculum, quia sensit se protinus ad vomitum inde irritari. Mortuus est hor. 2. pomerid. Post mortem ex ore multùm humoris turbidi subflavi, item subnigri & cruenti imprimis presso aliquantulum ventre effluxit: facies primò expalluit, postea livida evasit. Cadaver duabus horis à morte intolerabilem fœtorem emisit. Cadaveris apertionem ursimus propter tot symptomatum congeriem & tandem precibus obtinuimus. Itaque intempesta nocte cum D.D. Melchior Harttero, D.D. Alex. Pfistero & filio Joh. Conrado itidem Med. Doct. ejus Anatomen aggressi sumus & primo remotis prope umbilicum integumentis abdomen ad peritonæum incidimus usque, cauteque illud ob tensionem renitentem perforavimus: statim flatus fœtidissimus cum impetu & sibilo erupit, mox portio intestini tenuis foramen obturavit; itaque digito & super digito forfice in apice globulo prædita intrusa decussarim omnia integumenta discidimus: sic omnia viscera in apricum citra ullius intestini læsionem venerunt. Ileon, jejunum, Colon ab exortu suo transversim sub hypochondriis & in flexura sua, ventriculus, & duodenum omnia flatibus distentissima erant: cæcum gracile erat, & vel in hoc cadavere, se non flatuum diverticulum fuisse monstravit; intestinorum tenuis superficies peritoneum respiciens splendide rubebat longe lateque ac si sanguinis suffusio non ita pridem evenisset. In cavo abdominis, maxime in sinistro latere, à concava hepatis parte ad pelvim usque turbidus & suppallidus, redundavit humor citra aliorum contentorum intestinalium, aut lumbricorum admixtione. Humore hoc exhausto in pelvis parte sinistra adhæsit mucus turbidus, lentus copiose, ac si abscessus aut ulcus sordidum exstitisset, verum illo citra vim detersoibi & in vicinia omnia glabra & integra apparuerũt. Ileo ex pelvi extracto occurrit statim hiatus in cavitatem ejus pervius, tribus digitis supra valvulam coli, facile apicem parvi mei digiti admisit; presso superne Ileo ex hoc hiatu prodierunt flatus & humor similis illi; qui in cavitate abdominis stagnavit; nihilominus reliquum intestinorum renuium omnium & Colon distentissima, potissimum à flatibus manserunt: insuper circa hunc hiatum & alibi pluribus in locis cumulus lumbricorum intricatorum tangebatur; fæcum verò nihil nec in colo nec in recto supererat, at multum adhuc humoris turbidi. Ex pelvi cum hac portione perforata Ilei ejus frustum circiter ulnas duas longũ extraximus: in eo vidimus foris maculas aliquot; numeravimus insigniorum quarundam sex, quasdam quadrantis, alias dimidij floreni Imperiali amplitudine, atrorubescentes & in medio fuscas, lividas & nigras. In hoc frusto, superne & inferne ligatis intestinis, exciso, mundato & per otium perlustrato, ubi foris maculas conspeximus, intus reperimus ulcera rotunda quorũ labra in toto ambitu elata, prominula, altitudine dorsi cultri mediocris, inæqualia & quasi cancrosa; in illorum medio, seu centro compages membranosa intestini erat flaccida, livida, atrorubescens, veluti gangrænosa & rupturę proxima, quæ evenit ei parti, ubi hiatus exstitit. Præterea intus in conspectum in hac excisa Ilei portione venerũt tubercula rubra duriuscula; quorum basis dimidij bazij ampla erat; altitudo dimidiati acini uvæ mediocris: in cacumine cum sinulo osculo capaci sem. lentis, etiam lupini, prædita; non ulcerum instar sordida: erant solitaria & multum à se invicem distantia. Tum maculæ, tum tubercula erant præcipue in illa parte, ubi glandulæ alias conspiciuntur quas primò Nob. D. Peierus noster publico scripto plene illustravit. An alibi quoque in reliquiis portionibus Ilei & jejuni exstiterint, propterea nescimus, quia ulterius inquirendi spatium non dabatur, nec ut verum fatear, antequam domi hęc accuratiùs perscrutati sumus, nobis in mentem venir, talis deplorata intestinorum dispositio. Intestinum duodenum & portio Jejuni ex atro rubescebant, fracida erant & veluti gangrænosa, aut prope sphacelata, facile rumpebantur; contenta illorum erant glomer insignis lumbricorum magnorum, quorum aliquot adhuc vivebant & humor flavus, fuscus, subniger, cadaverosus, qualem ante obitum quoque evomuit. A duodeno & portione jejuni externa membrana, peritonæi soboles facile abscedebat, ac si in aqua fervida aliquandiu macerata fuisset. Omentum crassum lurida pinguedine præditum aliquot in locis convexæ parti intestinorum tenuium præter naturam tenaciter accretum erat. Ventriculum cum portione gulæ toto duodeno ex cadavere sustulimus. Illo ab uno ad alterum orificium discisso invenimus reliquias humorum, quales in duodeno invenimus & cujus generis ante obitum evomuit, frustula quoque nigra, quæ progenies erant corrupti sanguinis, nullum autem lumbricum: Sordibus detersis intus à stomacho circumcirca ad palmi la-

titudi-

titudinem rubuit; gula alba erat & foris eo loci nullum ruborem animadvertimus: pylorus ejusque antrum quoque rubuerunt, sed non tam saturatè: In duodeno, leviculè detersa ejus tunica crustacea, seu mucosa, pulchrè in conspectum venerunt ejus glandulæ, de quibus Exercitationem Anatomico-Medicam publici Juris fecit Gener meus D. D. Brunner Med. Prof. 1687. Heidelbergæ. Pancreas fuit durius debito, aliquot glandulæ, ex quibus conglomeratur, nigræ erant, magnitudine pisi prominentes: intus fuit rubicundius, prope insertionem ductus aliquousque fuscum. Epatis superficies fuit quidem æqualis, at in parte convexa & concava atro rubescens. Vesicula bilaria vix æquavit nucem juglandem, foris atro virescens: continuit bilem viscidam obscuro flavam. Lien foris lividus, intus niger fuit. Circa crura diaphragmatis apparuit inflammatio atro rubescens ad gangrænam tendens. Renes sani erant. Ablato sterno pericardium plenum erat aqua limpida pellucida: multum quoque ejus redundavit utraque in cavitate pectoris, sed non tanta copia; qualis alias in pectoris hydrope & quæ sola Asthmatis causa reputari potuisset. Pulmones inflati erant ac si inspiratio ultimæ vitæ actio fuisset, molles tamen erant & colore subalbo & cineritio præditi: in dextro latere accreverunt mediastino, pericardio & diaphragmati; in sinistro latere, pleuræ mediantibus fibris albis oblongis, tenacibus, crassitie duplicis fili: In postica parte ad latera gulæ rubebant, molles tamen erant. Cor amplum & magnum fuit; nam dextra auricula & ventriculus à sanguine admodum distendebantur, nec paucis in sinistra auricula & Ventriculo superebat: in nullo horum locorum aderat polyposa concretio; sublato ex his sanguine cor flaccidum plane erat ac si enervatum sanguinem non amplius propellere valuisset: Caput non aperuimus tum, ne patientia domesticorum abuteremur, tum, quia toto morbi decursu nullum symptoma occurrit, quod nos ad cranii ablationem stimularit, nam vertigo semel ipsum adorta est; postremis morbi diebus non multum amplius de cephalalgia conquestus est, & exonerationis alvinæ causa ad ultimum prope halitum surrexit, ut magis syncope, quàm apoplexia sublatus fuerit.

1. Quamvis Nauta noster Medicos demum die 18. ab invasione circiter accersiverit, suspicor tamen morbum statim ab initio febrilem fuisse, nam post vinum non benè maturum affatim haustum æstuante corpore, non amplius sanus fuit, id est, non amplius erat ob languorem consuetis laboribus D. 22. Sept. febris magis se prodidit cephalalgia, cardialgia quadam decubitu insolito interdiu frequenti 28. & 30. Septemb. Tertianam intermittentem simulavit: d. 1. 2, 3. Octobr. duplicem tertianam mentiebatur, & quamvis post laxans 4. Oct. sumptum vesperi vix animadverterit, & 5. Oct. nullum paroxysmum notabilem habuerit, attamen hodie pulsum habuit frequentem & celerem & postea ad finem vitæ nunquam febrim ad intermissionem pervenisse dici potest, prout pulsus, sitis, impotentia, aliaque symptomata testabantur, ut audacter hanc febrim Hemitritæum appellare ausim Febrim hanc jam aliquot annis grassatam fuisse mecum plures observarunt: imprimis hoc anno 1691. in Exercitu confœderatorum admodum sæviit, ut ex ore aliquot Ducum Copiarum audiverim, nunquam se tantum numerum Ægrotorum primipilorum, medioxumorum, & infimæ sortis militum observasse, quamvis plurimis annis militiam sequuti fuerint, & frequentissimè in Castris quovis cœlo, etiam in Hungaria morarentur. Numerum ægrotantium aliquot millenorum fuisse retulit Magn. Dominus D. Francus, Celsissimi Elect. Saxon. Archiater, Argus noster, Amicus singularis Heilbronnæ d. 28. Sept. cum de hoc morbo castrensi cum aliis excellentissimis amicè disseruissemus. Erat affectus Febris, sed vere Protheus, nam varias induit formas: quosdam subito prostravit, alii hostem in sinu gerentes diu adhuc obambulabant, sua officia præstabant: erant nunc continuæ, nunc intermittentes & hæ quandoque in continuas, apud plurimos Hemitritæus observabatur, ut quoque nunc Stuttgardiæ Mens. Augusto & Sept. Neostadii animadverti. Nemini pepercit æque magnates quàm gregarios, equites & pedites, commodè in palatiis, aut domibus, in tuguriis aut tentoriis malè viventes. Verum non solum grassata est in castris & inter milites, sed etiam in Helvetia nostra & Rhætia, quorsum nullus unquam militum pervenit. Comitabantur variis symptomatibus nunc minoribus, nunc sævioribus: Cephalalgia, motibus convulsivis, soporibus, deliriis, vigiliis, aggravatione pectoris, tussi ferina, palpitatione cordis, lesipothymiis frequentibus ex levi causa dyspnæa; quidam sputum copiosum viscidum crassum, alii subcruentum cum & sine dolore lateris punctorio ejiciebant; quidam omnem cibum aversabantur, non pauci erant famelici; plerique impensè sitiebant cum lingua aridissima; quidam evomebant assumpta, alii biliosissima: paucis alvus constipata, multi diarrhæas, quidam dysenteriam patiebantur: quidam colicam experiebantur febri adhuc durante, alii jam illa devicta: multis urina similis sanorum, non paucis flavissima cum ictero: omnes lassi: In quibusdam petechiæ eruperunt. Observavi abscessus etiam in artubus & habitu. Cuidam per d. 14. acutè febricitanti cum vigiliis, anxietatibus, delirio, lingua siccissima, siti inexplebili, summâ aversione ciborum & medicamentorum, prope inscio obortus est abscessus in nate prope anum: illo tandem à Chirurgo animadverso, cum fluctuationem puris percepissem statim aperiundum curavi, effluxit pus fœtidissimum ad plures uncias, unde cum febri omnia symptomata remiserunt; ulcere bene deterso & diligenter pure expresso brevi convaluit. Multi lienes magnos contraxerunt, in primis gregarii milites aquam minùs salubrem ingurgitantes, tunc præcipuè cum Exercitus trans Rhenum circa Frankenthal & cis Rhenum in Campis Manheimensibus castra metatus esset. Quamvis horrendis symptomatibus febricitantes isti affligerentur, plurimi tamen convaluerunt: attamen multi quoque ad hunc usque diem recidivi fiebant, febres tamen recrudescentes plerunque quartanæ erant, eæque pertinaces, atque illæ etiam postquam per aliquot septimanarum decursum cessarunt, ex levi errore redeuntes. Universum genus humanum magno beneficio mactaretur, si accurata historia hujus febris concinnaretur, quod tamen fieri non posset, sine communicatione observationum multivariarum tum à Medicis Castrensibus, tum à Physicis urbium in quibus hæc admodum grassabatur, addiris juvantibus & lædentibus, non neglecta cadaverum hac febri defunctorum anatome, quam non tam periculosam meo damno didici, si fiat in loco aprico & perflabili. Verum jam prævideo

deo hunc laborem non fore unius hominis prudentia & consilio Perillustris Collegii Curiosorum Germaniæ Procerum membra animari possent, ut mutuam operam ad illum perficiendum conferrent quâ in re jam illos præcesserant Rulandus de Febri Ungarica, Hœcbstetterus in suis observationibus, Spigelius de Hemitritæo, Neucranzius de purpura, & Heint. Screta de febri Castrensi & plures alii. Huc pertinent Observationes Giseleri & Diemerbroxii de Peste, non infidi viæ duces.

II. Cl. Spigelius, Vir optime de re medica meritus & diligens observator in anteà scripto de Hemitritæo l. 1. c. 14. in cadaveribus hac febri defunctorum fomitem semitertianæ in vasis, sed ut plurimum in minoribus deprehendit, aderant enim inflammationes circa jecoris cavam partem in ventriculo, in intestinis tam crassis, quàm tenuibus, in mesenterio, omento & liene; sæpius in una partium memoratarum, aut pluribus, aliquando etiam in omnibus, quæ superveniente gangræna, aut sphacelo, celeris mortis causa erunt: hæc c. 15. aliquot exemplis confirmat, ut & c. 16. ubi mentionem fecit febrium circa vesperam aut statim post meridiem se exacerbantium; putredinem autem se non invenisse in venis majoribus, quæ interalas & inguina excurrunt, sed in viscere aliquo primæ regionis inflammato, vel alia aliqua recondita parte, inflammatione paulo minore, quàm ut tactu hypochondriorum ab ægro, vel Medico ex dolore nosceretur; id duabus historiis ibidem illustrat; Eadem repetit l. 2. c. 11. Itaque conspecta insigni inflammatione duodeni & portionis jejuni ac crurum diaphragmatis stabilitus magis fui in mea sententia, nimirum Nautam nostrum Hemitritæum passum fuisse, si non à principio morbi, saltem à principio Octobris, licet non dubitem aliqua primordia facta fuisse post medium Septembrem, nam post confectam navigationem è lacu Bodamico in dies pejus habuit, quod aliis Hemitritæo affectis evenit, qui diu præterito autumno obambulatunt, antequam victus minus darent & decumberent penitus, idque plerunque magno suo malo. Inflammationem duodeni & jejuni vehementem fuisse præter colorem atrorubentem probant facilis abscessus membranæ externæ à fibrosa & crurum diaphragmatis vicinorum gangræna: necessum quoque inflammationem in superficie ilei & jejuni adfuisse, quia omentum illis accrevit, quod evenisse quoque novi intestinis ab inflammatione musculorum abdominis aliarumve ejus partium circa umbilicum & in inguinibus. Non carent malignæ & prope venenatæ inflammationis suspicione maculæ intus ulcerosæ, foris atrorubescentes & lividæ. Inflammationes superficiariæ in antro pylori & circa stomachum forte vomitus effectus fuerunt & pulmonum in postica parte, fatiscentis cordis, non amplius valentis sanguinem per pulmones pellere. In parte inflammate sanguinem magis incalescere existimo, quia sanguini alias actu calido, in quolibet pulsu semper novus accedit & percolatione ex arteriis in sacculos venarum & vasorum lymphaticorum impedita, ejus copia augetur indeque magis, citra putredinem, aut pugnam aliquam alkali & acidi effervescit & quasi flammam concipit, unde omnes partes inflammatæ calidiores tanguntur, & ab ægris ipsis sentiuntur, nam omnium hominum & quadrupedum sanguini, sero & bili non parum partium inflammabilium inesse facile comperietur, si totus sanguis aut seorsim pars grumosa aut serosa, ipsave bilis exsiccentur, nam conspicietur citissimè flammam concipere, ac instar tedæ piceæ ardere admota cereola incensa, Particulæ à loco inflammato reliquo sanguini confusæ, massam prout nunc magis nunc minus totam incenderunt; febris nunc fortior, nunc mitior evadet, & quandoque etiam exacerbabitur, prout particularum plus, vel minus immiscebuntur ac reliquum sanguinem magis vel minus accendunt.

III. Inflammationi non parum ansam dedisse apud Nautam haustum vini austeri non benè maturi, æstuante corpore, admodum verisimile est, nam tale in loco, ubi illud affatim hauserat, ibi vendidibile erat. Tali quoque vino Cl. Spigelius l. 2. c. 2. culpam imputat. Ibidem quoque memorat se observâsse bibentes æstatis tempore in cellis vinariis aut cavernis in hanc febrim incidisse: Item in Pannonia & Moravia, ubi frequens est morbus, existimat plurimum ad hujus morbi generationem facere potum, nive aut aqua putealí valde frigefactum. Dum Patavii eram Medicinæ Candidatus, Juvenis robustus & plethoricus 1646. à pilarum lusu æstuans, in taberna sub vallo vinum gelatum ingurgitans protinus simili febre, quam malignam dicebant, brevi vitam cum morte commutavit. Non paucos Magnatum & Primatum Mensæ Augusto, cœlo summè æstuante, gelido potû hanc febrim quoque contraxisse novi. Non negarim tamen plures hac correptos fuisse ob solam aëris intemperiem, qui alias commodè & sobriè vivebant in castris, citra contagium, cùm alii procul à castris in locis ad quæ nullus militum unquam venit, etiam in mense Septembri 1691. adhuc similiter ea obruti fuerint. Vinum austerum æstuante corpore avidè ingestum in duodeno & jejuni portione nautæ occasio inflammationis factum fuit, dum procul dubio, arteriarum capillamenta, magis prominula erant quàm in ventriculo, aut alibi, atque ita magis tali offensioni exposita: Novi nobilem Matronam degustato aceto, aut comesto fructû crudo sive dulci sive acido protinus sæva cardialgia & torminibus correptam fuisse. Nocumenta citiùs eveniunt talia, si vasa à prægresso exercitio, aut aliam ob causam turgidiora sint: sic novi quosdam post usum Lacouici, frigidam aërem haurientes pleuriticos, aut frigidam haurientes hæmoptoicos protinus factos fuisse. Inflammationem vinum forte acceleravit, quia ceu potulentum citò ex ventriculo eliminatum fuit.

IV. Lumbricos inflammationi occasionem dedisse, illamque pro novisse veritati admodum consonum est, nam copia in intestinis reduudabant & præcipuè in duodeno & jejuno vicino glomeramen inveni mus convolutum ex vivis adhuc & mortuis insignis magnitudinis, teretibus, longis crassis, existentibus prope omnibus. Quod faciunt, dum semet affligunt membranæ potiùs nerveæ quàm soli crustaceæ indeque suum nutrimentum exsugunt; id quidem negat Cl. Platerus Prax. Tr. 3. l. 2. c. 13. dum scribit, haud verisimile esse lumbricos illic detentos, adeo intestina rodere posse, ut non solum ea perforet, sed & ventrem, atque per eum juxta inguina, aut umbilicum erumpant, quia nec rostro acuto, aut aperto, nec dentibus præditi conspiciantur, ut rodendo hoc minimè præstare possint. Verum si sugunt omnino quoque corpori se affigent, & osculo alimentum haurient, unde nutriuntur & augentur, & intra corpus suum alios producunt ut alios majores minoribus refertos ipsemet viderer l. 3. observ. p. m. 639 quibus tribuit motum inæqualem abdominis sepulturam, antequam invenerat, Pueri 7. ann. in Hospitali dubiam facientem. Anno 1662. Civis quidam noster pro usibus domesticis suem mactandum curavit: Lanio observat tenuia intestina lumbricis refertissima, abscidit frustum, duas circiter ulnas longum ut pridem pollicitus erat mihi. cum multa hac intestinorum verminosa constitutione narrasset, ac propterea ad farcimina paranda inepta dixisset. In hac intestini tenuis portione vidi

lumbricos quosdam per forationem moliri, quosdam ad dimidium corpus foras transiisse: inveni non pauca foraminula pennam mediocris crassitiei admittentia jam parasse; inverso intestino quàm plurimos conspexi ab interna ejus membrana pendulos & pertinaciter adhærentes, non secus ac hirudines, humanis persimiles, longos & teretes, ægre successione & tractu abscedebant. Huic inquisitioni ansam dabat Anatome Puellæ novo circiter anno, quæ post multos cruciatus abdominis tubida obiit, aperto abdomine in cavo abdominis fæces cum lumbricis magnis continebantur, intestina aliquot in locis perforata, alicubi foris magno hiatu, alicubi portio intestini unius alteri firmiter accreverat, ibique ex uno intestino in alterum amplum foramen patebat forsan à lumbricis ibi factum. Lumbricos latos in fele & aliquoties in Luciis pertinaciter adhæsisse suis capitellis minutis vidi, de qua re alibi nt & de lumbricis ex ulceribus in inguine, aut circa umbilicum cum aliis prodeuntibus. Forte à lumbricis in Nauta ulcera illa producta fuerunt in Ileo, ubi foris maculæ apparebant. Lubenter tamen concedo lumbricos non semper inflammationes & hujusmodi ulcera efficere, cum multi non solùm ætatis tenerioris, sed etiam adultiores diu tales intra intestina citra talem noxam detineant; verum quoque largiendum videtur lumbricos non sibi semper similes, sed, quandoque maligniores, unde in quibusdam anni constitutionibus plus negotii facessunt & grassante peste, aut febribus malignis deteriora pariunt symptomata: & ipsæ Hirudines multum differunt inter se unde in illorum usu selectum habendum scribunt Rhases 28. Continent & clarius Sennertus Instit. l.5 p 1. s 2 c. 7. Et cum Galen. Class. 6. statim à principio, antequam admoveantur alii quoque præparandos monent.

V. Lumbricos in Nauta non supernatos esse, illorum numerus & magnitudo docent, & forte symptomata quædam probarent, nisi homo sibimet alias durior, illa Medicos celasset. Hos quoque ex sui generis semine cum Sennerto, Helmont. Redi aliisque produci credo: argumenta horum adducere, nec vacat, nec hâc vice lubet; videantur Authores, aut ipsa natura consulatur. Illos in & ex excrementis existimant omnes, qui Lumbricos produci tradunt ex cibis non benè coctis aut putrefactis. Venerandus Senex Caspar. Hoffman. æquè in ventriculo atque in intestinis nasci asserit contra Recentiores Apolog pro Galen l.3. c.113. ubi eludit rationem illorum qui in ventriculo non resultare posse putant, quia ibi coctio fiat, quam quoque reddit Helmont. de Sextupl. Coct. §. 82. putans illos per modum cibi confectum iri, nam si in ventriculo subsistant cibi non penitus cocti aut si ibi putrescant non secus ac in intestinis eos inde produitos ex hac materia judicat Hoffmann. in l.c. suamque sententiam etiam ibi confirmat experimento Cæsalpini alias cum Aristotele consentientis, vermes in ventriculo non gigni, sed converti, postquam vidit in lactentibus per vomitum vermium globulos veluti acicularum, excretos, quos ex inferioribus ascendiise verisimile non erat. In margine addit ibidem ex Fonsec. l.1 cons.99 in puella mortua repertos fuisse lumbricos 36. vivos pertinaciter ventriculo adhærentes. Nam lumbrici apud Nautam in ventriculi aut intestinorum excrementis, aut ex illis aliisve contentis nati fuerint valde hæsito; quia ad animalium generationem mora aliqua requiritur sc. ut ovula maturescant, germinent & ut in loco habitaculi adolescant & aliquandiu persistant: quam vix concessam existimo, quia dum jam ægrotavit, quotidie adhuc alvi beneficio fruebatur, lumbrici terrestres quiete gaudent in cavernulis subterraneis indeque pro soli & fimentorum pinguedine bonitateque minuta illorum corpuscula ad magnitudinem humanorum excrescunt: si fæces 10. aut 20. diebus, imo tribus mensibus persti-tissent in intestinis, ut in sene Romano citra sanitatis damnum apud Panarolum Med. obs. 1. aut per sesqui annum scybala indurata in fæmina quadam apud Salmuthum l.1. observ.14. sine scrupulo in ipsis fæcibus productos fuisse admitterem. Novi pueros puellasque etiam adultiores verminosos fuisse & mansisse, quamvis quotidie alvum solverent & quandoque diarrhæam paterentur citra excretionem vermium unde credibile est suos nidos sæpe lumbricos habere, ubi adolescant eousque donec robur acquirant, seque firmiter intestinis affigere valeant, ut meritò assurgendum sit Exc. D. Pechlino obs Physico-Med. l. 1. obs. 64. animadvertenti in vermibus ut symptematum, ita sanationis variam esse fortunam; nec procul dubio ob pertinacem adhæsionem, facile cedere quibusvis medicamentis; quo nomine tum hæc, tum seq. obs. 65. diligentem in legendo considerationem merentur. Forte non vane conjicio tubercula illa convexa rubra duodecim in portione Ilei abscissa horum lumbricorum nidos fuisse, ubi illorum semina eousque blando intestinorum calore fota, donec in lumbricos mutata fuerunt & apicem perrumpere potuerunt, ut apud canem in ventriculo Dec.2 Eph N.C. Ann. 7. obs. 16. factum fuisse memini, nam in apice illorum conspeximus osculum, deprehendimus sinulum capacem lentis aut sem. Lupini, mundum, nec instar furunculorum suppuratorum sordidum: non dubito tamen cavernulam illorum ampliorem fuisse, contractiorem vero evasisse, quia pedem ex hoc suo nido egressi etant sui juris facti, aut adhæserunt interius tunicis indeque suum alimentum suctu hauserunt, aut alia ratione contra motus excretorios intestinorum se defenderunt, nam Nauta totius morbi decursu nullum vermem per alvum emisit, nec ultimis vitæ diebus in quibus diarrhæam passus est & tandem mucum spermati ranarum similem non sine nisu aliquo egessit, paucis horis ante obitum vermem quidem evomuit, sed forte pediculorum more in moribundo hic se proripuit, quod Salmuth. l. 1. observ. 1. vermes quoque hoc facere annotavit. Præsuppono lumbricos quoque hos, ut quoqualia insecta, ex sui generis ovulis productos fuisse & non nisi per arterias ad hos folliculos pervenisse ovula, qua de re videatur Schol. 4. obs. 16. memoratæ. Forte nemini absurdum videbitur semina, seu ovula animata, per vasa succum nutritium ad quasvis partes deferentia transportari posse, qui perpenderit primo per os ingesta per tot mæandros & anfractus, angustissima ad vesicam delata fuisse, sc. sem. anis. & grana Alkek. sc. ex ventriculo & intestinis, per vasa chylifera ad cor, inde per pulmones ad renes ac vesicam pulsa & excreta fuisse; taceo aciculas, aliaque absurda cum urina emissa fuisse, possideo duos clavos ferreos repertos cordi infixos in jumento S. Blasii mactato, quibus hæ viæ emetiendæ fuerunt: Deinde qui consideraverit, nullam partem corporis humani esse, in qua non reperti & generati vermes fuerint, licet reconditissimæ fuerint, qua de re videatur Exc. D. Paulin. Cynograph. curios. l. 4. c 6. quarum tamen plerasque non nisi per arterias seminium verminosum suscepisse inde constat, quia in folliculis quibus inclusi erant, nullibi foramen apparuit, per quod forinsecus intrare potuerit: prout vidi sæpius in hepate murium Schol. 3. Obs. 1. frequentissime vero in hepate piscium quos nostri vocant; sunt species mustelæ piscis sed minores, voracissimi, quo copiose ad nos è lacu Bodamico circa Autumnum deferuntur; relicti in nave semel devorant cum damno, Piscatorum. Dum hæc scribo, offerebatur mihi cor cum pulmonibus & portione gulæ suis grandinosi crediti; verum neque in pulmonibus, neque in mediastino, neque foris in pericardio, neque circa gulam ullum vestigium Chalazii inveni, verum discisso pericardio plures conspexi in ipso corde-

de hydatides, non uno in loco apparentes, quædam videbantur in basi, quædam in apice, quædam in superficie cordis inter apicem & basin intermedia, ante & retro, quædam pendulæ quasi, quædam profundius immersæ; quædam cordis superficiei æquales, neque solum foris occurrebant, sed etiam intus in utroque ventriculo. in dextro insigniores circa staminanervea valvularum; in sinistro ventriculo cis valvulas sigmoideas in interstitio aortæ & arteriæ venosæ, seu pulmonicæ; imo dississo parenchymate aliquot ejus carni profundius inclusas inveni: magnitudine erant variæ, quædam enim æquabant magnitudine pisum, aliæ fabam, non paucæ acinum mediocrem uvæ; omnes prope rotundæ; folliculus illorum erat membrana tenuis, pellucida, omnes continebant liquorem pellucidum solum, multæ simul corpus concretum, album, oblongum, vermiforme, consistentia casei recentis, magnitudine varium, majora prope ad sem. secales accesserunt. Eodem tempore ex macello obtinui vesiculam bilariam bubulam planè monstrosam: duabus palmis cum portione ductus cystici longiori latitudine inæqualis; versus ductum uncias tres lata, in medio angustior aliquousque, postea rursus latior, ad latum habuit nodos aliquot; quorum quidem erant magnitudine avellanæ, aliæ quoque majores; in extremitate laterali corpus quasi turbinatum apparuit; juglande majus, hepati insculptum, aliud in ipso apice paulo minus: ductus cysticus amplitudine indicis fuit, facile admisit pennam anserinam; effluxit adhuc bilis viscidissima pallidè flavescens; quamvis maximam partem vesica depleta esset; illa post isthmum pressa egrediebatur humor turbidus & viscidus quoque ductu & vesica discissa ad corpus turbinatum tunica undiquaque crassior decuplo naturali & alicubi crassitie parvi digiti, densa, ligamenti instar scissu difficilis, magis membranosa & tenuior in corpore turbinato & ultimo apice: trans isthmum duo corpora fungosa inæqualia, mollia, ficubus majora parti hepat respicienti lata basi adnata, similia carni luxurianti ex parte nervea exulcerata excrescenti, glabrum, molle, albicans in apice occurrit magnitudine avellanæ dimidiatæ, etiam versus hepar intus folliculo accretum noduli laterales erant folliculi bile viscida pleni; Contenta sua alia breviore, alia longiore via in vesicam fundentia osculis satis patulis, Non procul à vesicula bilariâ media tumorem in portione hepatis cum illa abscissum inveni, majorem nuce moschata, carus erat, incrustatus intus substantia tenui seu ossea, seu calculosa, prout in ductu bilario hepatico sæpius hitudinibus abundantes reperi; Ex hoc tumore nullus exitus vel ad vesicam, vel aliorsum patebat; continebat autem aliquam obscure rubentem viscidam, in quam vermes illi tandem abeunt, si unum alterumve diem reponantur. Denique cum in sanguine reperti fuerint vermes, ut loco citato Exc. Paulinus memorat, quidni etiam illorum ovula in eo occultati possent? certe horum progenies videntur esse Sytones, vermes sub cuti in cervis nascentes, ubi diu latitant, antequam illam perforent; Item dracunculi Incolis Guineæ familiares, de quibus exstat curiosum & eruditissimum æternaque memoria dignissimum scriptum Exc. D. Georgii Hieronymi Welschii p. m. de Vena Medin. Non possum non his subnectere quæ de his vermibus vidi & à fide digno audivi: Anno 1652. d. 29. Dec. Vitoduri conveni D. Antoninum Cromerum Chirurgum peritissimum, recenter ex India Orientali & Guinea reducem, qui loca bis adiit & in illis diu morabatur, uno sexenni, altero quinquenni itinere: erat admodum cachecticus, facies instar ex flavo prope pallida virescens, pedes submimidi, totus languidus: duos adhuc hujus generis dracunculos sub cute enutrivit, unum in tibiæ sinistræ parte externa juxta poplitem, alterum sub malleolo externo in pede dextro; in utroque loco cutim vermis perforavit ac petrentis fidis instar, propendit portio illorum uncias circiter duas longa: utrumque blandissimè tractavit, nam cùm non ita pridem tardioris emersionis pertæsus in crure dextro frustulum violenter attraxisset & avulsisset à reliquo vermis corpore sævissimos dolores peperit superstes portio, ut quatuor Septimanis ipsi decumbendum fuerit cum vigiliis continuis & siti intensissima, quam nonnisi aqua fontana compescere licuit: monstravit frustulum extractum siccatum duas spithamas longum, figura & colore simile fidi tenuiori chelis, sed admodum fragile. Retulit sæpissime per aliquot menses, aliquando etiam annos sub cute delitescere absque magna molestia & solummodo sensu reptantis animalis sub illa detenti, prodere; dolorem nullum excitare vel exiguum, nisi mom aut attactu fortiore, aut percussione irritentur, tunc enim crudelissimos cruciatus, arthriticos superantes, efficere: aliquando tumorem concolorem conspici: addidit postquam diu delituerint, sponte fere exitum illos moliri, quandoque prægressa inflammatione dolorifica, in cujus medio vesicula oboriatur, quâ ruptâ sensim ac sensim emergant, donec totus quilibet elabatur, protuberantes statim emori & sensim exsiccari, portione sub cute superstite viva manente, unde sævi dolores protinus excitantur, si tractu irritentur. Exitum promovit vesiculæ maturantibus impositis. Rarissimè sub cuti emori observavit: frustraneis quoque inunctionibus mercurialibus. Aliquot sectis cadaveribus vidit vermes istos aliquot vicibus tendines & nervos circumdare: obtinuit quosdam ulnas duas longos fuisse. Persuasus erat vermes hos produci ab aëre insalubertimo. Angolæ imprimis, quia Generalis quidam Batavus se ab hac peste immunem præstare nequiit, quamvis nullo alio cibo aut potu usus fuerit, quam illo quem ex Belgio secum sumpserat. Quomodocumque se res habeat necessum tamen est horum quoque vermium ovula, prius massæ sanguineæ permixta fuisse, quia non nisi per vasa sanguifera ad partes tendinosas & nerveas sub cute deportari poterant; nam perforasse illam fortis historiis tum horum, tum aliorum vermium subcutaneorum penitus repugnat Et, qui negatet tales sub cute cervorum nasci merito se ludibrio venatorum exponeret. Et quidni ovula & seminia vermium ad ventriculum & intestina pervenientia vasorum oscula chylum seu imbibentia, seu admittentia subirent, cum per vias plurimum angustiores in plantis, sc. in herbis, fruticibus & arboribus per fibrillas radicum caudicum cauliumque & pediculos ad folia & fructus penetrent? nam in gallis quercuum, in tuberculis veluti verrucosis salicum, in avellanis, prunis damascenis, cerasis, imprimis nigris, aliisque fructibus sæpe reperiuntur vermiculi, licet foris nullum foramen conspiciatur, nisi quod ipsi rodendo ab interioribus ad exteriora, adultiores & robustiores facti partirint. Illos ab elementorum, aut atomorum quomodocumque figuratarum seu dubio, seu temerario concursu non magis mecum natos credet quam mures ex sentina navium aut in vase ligneo indusiis sudore humano imbutis impleto, si modo alias nimis credulus murem cultro anatomico vel semel subjecerit unquam: propriis oculis usurpare licebit in utroque sexu affabrem fabricam omnium organorum inservientium chylificationi, sanguificationi, sensibus & motibus non minus stupendam quam in bove etiamque in abjectissimo animali, Creatoris O M. omnipotentiam, sapientiam & bonitatem admirabitur. Vermium in gallis & fructibus generationem nullo modo æquivocam, sed vere univocam esse evincunt constans illorum similitudo singulis annis conspicua. Illos generari ab illa ipsa anima, aut virtute naturali quâ fructus & plantæ producuntur,

si dicatur, Nob. D. Redi exiguum in Philosophia peccatum reputat & serio ridet axioma Scholasticum à causa minus nobili posse negantium produci effectum nobiliorem; malo tamen sentire cum Exc. D. Philipp Jacob, Hartmanno in Exercitat. de generat. Mineralium vegetabilium & Animalium in aëre c. 4. in Append. ad Dec. II. Ann 7. atque etiam nostræ sententiæ favere videntur experientia ipsius D. Redi circa generationem Insector. annotata: nam sæpius periculo facto observavit nullos vermes in carnibus & piscibus genitos, si accessum muscarum, à ias ovula sua huc deponentium, studiosè cavit. Taceo minutissimum acarorum genus vermium & aliorum Jaspidem arrodentium, de quibus videatur lepidum epigramma Memor. Sachsian. c 34. insertum ab Exc. D Joh. Dan. Majore: Item ceram depascentium; Hi licet minutissimi sint & propè visum effugiant, adolescunt tamen & se, procul dubio per ovula multiplicant, perque microscopia animalia verè esse conspiciuntur, ut ἵδρωα, seu sudamina, quas Hippoc. f. 3. aph. 21. inter morbos æstivos numerat, non secus ac pulicum, pediculorum, & pedicillorum, ut vocat Nic. Perott. in Cornu Cop. ovula ad maturitatem perducta vera animalia fieri cum molestia multi experiuntur; ab acaris forte derivandi teredines, tineæ, cimices, blattæ similesque librorum & lignorum pestes.

VI. Quoniam Nauta noster, præ reliquis cibis quamvis lautioris fortunæ esset, aliisque pro lubitu potiri posset, pane delectabatur illumque siccum copiosè avide ingessit, nostri huic in victu errori verminationis tantæ culpam imputassent. Huic opinioni suffragari videtur proverbium, quod etiam in multorum Medicorum ore est, omnis repletio mala est panis autem pessima: quod Curio in exegesi ad 24. cap. scholæ Salernit. derivare conatur ex Avicen. Libr. 1. Fen. 3. Tr. 2. cap. 5. Venet. Edit. 1553. scire debes, quod impedimentum panis; cùm non digeritur, est multum, sed carnis nutrimentum, cùm non digeritur, est minus hoc, quem locum Plemp. Canon. Med. l. 1. 5. 3. c 7. transtulit: Panis dum non concoquitur, magis offendit & nocet, quàm caro non cocta, ibique in Scholio ad hoc caput idem proverbium recenset. Dioscorid. l. 2. c. 107. Tritica cruda comesta Vermes teretes gignere tradit Galen. 7. in 6. Epidem. 7. etiam à pane, impuro præcipue & qui legumina admista habeat, quoque verminationem derivat, Celeb. Hoffmann. Apolog. pro Galen. l. 3. p. 2. l. 7. cap. 11; Revera materiam proximam vermibus dare ἀδδηφαγίαν seu voracitatem panis, etiam purissimi. Beverovic. in Penu Infirm. L. 3. cap. 11. Vidit prægnantes ex pica solo pane triticeo vescentes verminosas factas fuisse. Huic proverbio Claud. Deodat. Panth. Hygiast. l. 2. cap. 4. indignatur, illudque invertit atque omnem repletionem malam, panis autem minimam esse profitetur; aliter sentientes Artomastiges appellat; multa ibi de præstantia coacervat; illum esse regem omnium ciborum; illum ab omnibus ubique locorum expeti, sine illo lautissimas dapes & Regum mensas pro nihilo reputari; in ciborum penuria annonæ caritatem imprimis ægrè ferre; esse medium & temperatum inter alimenta; alia citius putrescere, quibus plura alia adjungit. Clar. Buxtorg. in synagog. Judaic. L. 2. p. m. 332. ex Thalmud. refert Panis est Medicina: Fel tribus & sexaginta morbis infestatur, quibus omnibus medetur bucella panis & cyathus vini, aut in illorum defectu Zythi aut aquæ. Quam opinionem quidam ex Judæis in vicinia nostra se fovere nuper affirmavit nulla ratione tamen stabilivit, ideo credulus, quod in Thalmude extet, licet Lanio fuerit & ad extispicia superstitiosè destinatus. Nob. Sebiz. de Alimentorum Fac. l. 2. cap. 1. meritò quoque panem præcipuum hominis alimentum statuit: nam solus panis & per se & cum omnibus ferè alimentis comeditur: sine pane nulla esca placet: addit, multi à caseo, vino, lacte, ovis, piscibus &c. abhorrent à pane, quod sciamus, nemo hominum, dummodò secunda utatur valetudine: Est enim panis ventriculo gratus, omni ætati, omnique tempori conveniens; alimenti plurimi ejusque salberrimi & firmissimi maximeque durabilis ferax; cætera fercula, etiam lautissima & sapidissima, assiduitate & diuturnitate usus sui fastidium pariant tandem, panis nullum tametsi quotidie ingeratur: Reliqua ad panis commendationem pertinentia videantur, in l. c. Meminit quidem puellæ 16. annorum ex Bruyerin. dere Lib. l. 6. cap. 1. quæ neque panem neque alios cibos degustavit unquam, præter serum lactis, quod ipsum tamen vel momento panis injecto aversata est. Verùm hanc puellam non magis benè valuisse, quàm juvenem, quia à primis unguiculis ad vitæ finem non solùm panem aversatus est, sed nec pulticulas toleravit; veritati admodum consonum est quale apud Puellam vitium vel in gula, vel in ventriculo fuerit indigitare nequeo, quia tristior a sine circumstantiis aliis à Bruyerino recensetur; in Juvene conjeci fuisse vitium in ventriculo, quia ingesto lacte cui parum micarum panis albi intritum fuit, valdè angebatur. Videatur integra historia Decad. II. Observ. 68. & schol. 3. Ephemer. Curios. German. Exc. D. Hertod. Dec. I. Ann. 2. Observ. 144. Ephem. Cur. suppeditavit Historiam Civis Nicolsurgensis, qui per totum vitæ spatium non degustavit panem etiam famelicus, donec quartanâ correptus fuerat: tunc in morbo hoc Chronico fame quâdam caninâ stimulatus ante paroxysmum copiosè quidem panem devoravit, unde febris profligata fuit; attamen post superatam febrim posteà rursus panem aversatus est: Apud hunc Civem inde magis phantasiam inculpandam esse conjicio, quàm Ventriculum, quæ forte quoque in puella illa Bruyerini labe non caruit, nam & illa quoque serum lactis aversata est postquam conspexit momentum panis ei injectum fuisse. In Juvene schol. 9. l. cap. quoque aberrationem phantasiæ concurrisse, Ideo quoque arbitratus, quia variorum lignorum segmenta intra os admisit, masticavit, illorum succum exsuxit & deglutivit. Sed missis panem ob morbum aliquem aversantibus: Itineraria variorum in Judicem orientalem & Americam fidem nobis faciant integras etiam gentes nullo pane vesci ex frumentis & leguminibus in farinam redactis, cum aqua depsitis & ad consistentiam formam coctis. Cl. Johan. Schefferum in Lappon. cap. 18. ubi incolarum victus rationem describit, Lapponibus plerisque panis & salis usum incognitum esse, ejus loco ipsis esse pollinem piscium & pini arboris cacuminum exsiccatorum: Ex medio verò pini cortice pannæ pulverem suavissimi saporis, qui loco condimenti sit. Novi plurimos Alpium Helveticarum & Rhœticarum incolas intra mensem non raro ne micam quidem panis degustare. Anno 1689. mense julio Altorfio Uraniorum Curiam Rhetorum vocatus, viam maximam partem à nive denudatâ, primum inde Urselam ad radicem montis Sancti Gotthardi sitam contendi; ibi offendi Meierum annorum prope 80. senem Vegetum adhuc in bello quod Suecicum appellavit, huc confugit, & quia pistor erat, inquilinum esse concesserunt, quod aliis etiam magnâ pecuniarum summâ solutâ raro conceduntur, idque propterea quia prope ad milliaria tria helvetica & amplius nullus talis artifex habitaret & præcipuè ob hospi-

tés, panes è longinquo sæpe non sine sumptibus & periculo viis à nive occlusis petendi erant: Industriâ suâ opes acquisivit & incolarum propè ditissimus ex pistrina evasit filiusque ejus civis factus summi magistratûs honores gessit Land. Ammanus renuntiatus, seu pater patriæ. Dum ibi pernoctavi; quoque in victûs rationem incolarum inquisivi; attestati sunt plurimis ratò contingere, ut pane potiantur, imprimis quia tum à milite nobis vicino commeatus impediebatur, quòd multi aliis cibis assueti, non ægrè tulerunt in æstate: Die seq. sc. 19. Jul. Comite Land Ammanno Eques ad montem Crispaltum per viam asperam, saxosam & ad latus præcipitem prope ad milliare altam ascendi atque ad planitiem amplam perveni, ibique pastores plurimos cum armentis scilicet vaccarum, boum, equorum, caprarum, porcorum offendi; quamprimum planities hæc obherbescunt huc cum jumentis properant, quod nunc citius, nunc tardius fit, plerumque tamen circa medium Maij, manentque ad autumnum usque: interea vitam sustentant lacticiniis, scilicet coagulo lactis, butyro, caseo, sero lactis, pultibus farinaceis, rarissimè pane, quotquot eorum vidi, erant Viri & adolescentes robusti, benè colorati, sine labore loca acclivia scandentes. Quamvis planities hæc jam herbida esset, multa tamen ejus jugera adhuc nive operiebantur à vastis glomeribus nivosis huc ex altissimis jugis montium in fine veris & principio æstatis devolutis: in hac quoque erat lacus aliquot millia passuum longus, latus ad quadrantem milliaris, cujus pars terram versùs glacie tecta, per quam prævio comite ultra quadringentos passus equitavi: ex hoc lacû emersit altera pars Ursæ versus meridiem properans & versus Septentrionem effluxit rivus se jungens scaturigini Rheni anterioris, propè illam mihi dubiam reddens, nam major erat illo, qui ex scaturigine prodiit: transilij aliquot pedes rivulum scaturiginis & paulò inferius tum alicubi glacie tectum, tum rapidè jam fluentem equo permeavi: brevi tamen in descensû montis, accedentibus plurimis rivis ex vicinis convallibus ad illum properantibus in flumen excrescit. Utcunque frigus vesperi noctu & mane sit satis intensum, nihilominus Pastores isti cum victû suo, secus ac quispiam opinabitur, sine Valetudinis detrimento tolerant, quod ideò quoque mihi magis admirandum videbatur, quia ligna ipsis deficiant & non aliis potiri possunt, quam ex Rhododendris, quibus parcissimè utuntur, ceu alias necessariis ad opera lactaria. Frigus hoc non impediit, quominus in Urselæ pratis abundarent prata Rhabarbaro Monachorum amplissimis foliis, ostrutio, pimpinella, sanguisorba aliisque plantis Vernalibus & æstivis: in planitie conspexi Meum, calendulam plantaginis folio, præstans traumaticum Helleborum album flore adhuc herbaceo, albo progressu temporis futuro, conyzam foliis latis & glabris præditam, auriculam ursi minimam purpuream, gentianellam pulcherrimo flore cæruleam, caryophyllatam flore tomentoso, filipendulam, Napelli caules & folia, sine floribus adhuc & plurimas alias plantas in transitu. Non solum autem in Alpibus Helveticis & Rhæticis, sed quoque altissimorum montium incolas pane si non destitui, saltem non abundare credo, ut illorum usus quoque non quotidianus esse possit. Anno 1645. Mense Julio cum aliquot Medicinæ cultoribus ad montem Baldum Patavio profectus sû. Inter quos erat Dominus Christian. Bürger Dresdensis, Contubernalis & amicus meus singularis, qui jam secundâ vice hæc loca adiit: inter alia & præcipue à Cl. Bona quoque notata in viculo Ferrata prope Coronam, ubi aliquot diebus commorabamur apud Senem humanissimum observavi in aheno amplissimo & capacissimo ex farina frumentorum, item milio, frumento Saracenico, & leguminibus, effusâ aquâ parasse pultem densissimam & crassissimam, Polentum vocant; quam ad lubitum coctam indebant vasis ligneis amplis ad latitudinem circiter palmæ: tempore pastûs frustula oblonga ad unciæ circiter crassitiem cultro exscindebant & lacti aut alij jusculo calefacto indebant ac pro pane illis vescebantur. Audivi aliquoties in Sylva Martia à lignorum putatoribus pro furnis vitriariis & ferrariis, imprimis à Tyrolensibus se ex farinâ cum butyro & paxillo aquæ, aut lactis pultem quoque densam & firmam coquere: bis vescuntur mane antequam ad labores se accingant & postea in medio operis; sic se gravissimis laboribus pares fieri nec se lædi à multa aqua ingesta, imò se quasi sudore diffluere dicebant sive virium dejectione. Hæc licet affinitatem cum pane aliquam habeant, panis tamen sive fermentatus sive fermenti expers pleraque non sunt, qui ad siccitatem usque quasi assendus est. Hæc nos sanctissimi Salvatoris nostri effatum Matth. 4. v. 4. venerari jubent: Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος τῦ Θεῦ. Utcumque Alpicolæ vesci credantur cibis minus ad vitam conservandam congruis, nihilominus tamen præterquam quod robustissimi & ad duros labores perferendos aptissimi deprehendantur, pridem etiam longævi reddebantur & non pauci centum annos superabant, ut legi in Vita Thomæ Plateri Vallesij, Patris Felicis Celeberrimi illius Medici: in qua scriptor memorat multorum vitam decurtatam fuisse in Patria nostra postquàm per Confæderationem quidam divites facti lautiùs vivere cæperant. Aliquot Alpicolarum sedes patrias relinquentium, panis esui non assuetos novi, quando plusculum ingesserunt, sævam Cardialgiam & ardorem stomachi passos fuisse, imò in morbos prope lethales incidisse, quod ante aliquot annos Colono prope Doneschingam cum liberis pluribus robustissimis contigit. Utcunque verò Panis sit Rex alimentorum, non tamen immunis erit à seminio verminoso, à quo propè nihil sublunarium tutum est. Si corporis humani vel poros vel minutissimorum vasorum oscula sen acari, seu alij minutissimi vermiculi, aut illorum ovula subire possunt; quidni penetrent quoque frumenta & legumina? Et revera frumenta, legumina & ex iis parata seminio verminoso inquinata fuisse experientia nimiùm quàm clarè testatur. Circa radices frumenti, cujus aristæ nigrescunt minutissimos vermiculos rubicundos reperi: inveniuntur quandoque in aristis, in zea flagellis decusso adhuc palea tecta, unde grana arrosa prodeunt, in nudo grano maximè cœlo pluvio collecto & reposito, quæ vivida facta è granariis monopolarum & fæneratorum avolasse multos retulisse audivi, certè curculiones hæc sæpè miserè depascunt; reperiuntur non rarò à matribus familias in farina aliquandiu detenta in loco humidiore & minus perflabili; in hac primùm in globulos minutos ejus particulæ coguntur & non diu post vermiculi deprehenduntur. In pane vermes repertos fuisse non pauci milites conquerebantur jam à biennio, sive impurus fuerit, sive situm contraxerit; in pultibus Bibliopegorum imprimis æstate recondi seminium tale indeque blattas & tineas resultare in bibliothecis non sine indignatione experimur. In siliquis pisorum foris inte-

integris, intus in ipsis pisis vermes repertos fuisse 1690. & 1691. à militibus in castris prope Manheim & Frankenthal, fide dignissimi Medici apud me confirmarunt, qui thecâ ablatâ avolarint. Quæ Voracitati nimiæ panis etiam purissimi adscribit, id Plater. Prax. Tr.3.l. 2. c. 13. Carnibus Practicus celeberrimus & felicissimus attribuit:Ita enim ille : Infantes si carnibus nimis mature vesci assuescant, nec in lactis usu ipsis convenienti diutius perseverent, facilè à vermibus infestantur. Existimat namque lumbricos gigni è chylo præcipuè in jejuno, ubi abundat, si portio illius vel crassior, aut velnti carnosior & pinguior, colore intestinorum diu elaborata, sic formam & vitam assumens, in lumbricum unum vel plures convertantur. Consentit tamen in eo quod cum Cl. Hoffmanno credit è chylo vitioso lumbricos à calore intestinorum produci per generationem æquivocam, ille ex chylo viscido è pane copiosiùs ingesto, hic ex carne non bene in ventriculo subacto & in jejuna diutiùs subsistente.

VII. Sedes doloris præcordiorum, seu cardialgiæ quoque vulgo dictæ ejusque causæ non fuit ventriculi pylorus ejusve antrum:nam non erat tam vehemens, ut illa parte nervosissima afflicta & validè constringente plerunque fieri solet ; erat potius gravans & comprimens, unde quamvis illum jam circa medium Julij pateretur, neglexit, nec remediis à Medico petitis usus est, nisi forte Tragea grossa, quæ quoque ejus præsidium die primo nuptiarum fuit. Deinde termini hujus doloris gravantis & comprimentis ampliores erant, quàm angustum spatium pylori ejusque antri, nam se extendebat ad utrumque Hypochondrium & ad Epigastrium, imo ultra regionem umbilicalem, denique præsente etiam dolore à medio Julij ad usque medium Septembris suo munere fungi potuit. Causæ doloris hujus fuerunt plures, sc. primò Vermes quibus intestinas scatebant & plures in duodeno vicinoque jejuno, qui in glomerem convoluti post mortem adhuc restabant, hos non super genitos illorum magnitudo testabatur, deinde flatus, nam in mense Julio cum dolore præcordiorum murmura Ventris jungebantur ; quod confirmat doloris extensio inde ad utrumque hypochondrium ad epigastrium & ultra umbilicalem regionem ; flatus autem præcipuè colo inclusi videntur, quia dolor secundum coli ductum exporrigebatur; D. 5. Oct. à sacculo carminativo levamen obtinuit ; denique post obitum imprimis Color flatibus distentissimum apparuit. Flatus tamen diu nulla tormina pepererunt, quia alvus quotidie aperta & adhuc 9. Oct. fæces naturales excrevit, unde 5. Oct. gliscentia citò à sacculo tollebantur: recruduerunt tormina. D. 12. 13. & 14. oct. sed horum flatus authores non erant, verum humores acerrimi, corrupti, fæcibus permixti; confluentes ex ductibus pancreatis biliariis & glandulis intestinalibus, depravatis ab inflammatione duodeni, jejuni, pancreatis aliarumque partium vicinarum, fæces enim erant granulatæ, pallidæ, flavæ, nigræ, fætidissimæ, quarum acrimoniam prodidit mucus tenacissimus spermuli - ranarum similis cum fæcibus excretus, inde etiam intestina post obitum à fæcibus planè munda erant : Procul dubio cruciatus majores quoque erant, & gravius afflixerunt, dum aluerunt ulcera cancrosis similia in Ileo eaque ampliùs roserunt. Tertiò inflammatio duodeni, Jejuni & partium vicinarum, nam Incipiente febri D. 22. & imptimis magis 28. & 30. sept. postea mense Oct. de hoc dolore querebatur, maximè quando paroxysmi seu exacerbationes febriles Vesperi contingebant: hanc ob causam 8. Oct. attractum præcordiorum non pertulit, & licet post vomitum putavit se ab hoc onere liberatum vel levatum esse, nihilominus attactum recusavit, prætendens vomitum inde commotum iri. Inflammationem intestinorum tenuium peritonæum respicientium, quia rutila & superficiaria recenter, non diu ante obitum, ut & internam circa Pylorum & stomachum obortam existimo : causa forte harum inflammationum erat acrimonia humorum ultimis vitæ diebus sursum deorsumque rejectorum. Denique omenti accretio quoque ad dolorem hunc symbolam contulisse puto, quia intestinis inflatis ventriculus deorsum trahebatur. Post vomitum quidem putavit se minus gravari, quia à pondere humorum intestina & ventriculus sublevata erant, unde ut penitus liberaretur Vomitorium expetiit : forsan minus premi se videbatur, quia partes inflammatæ ad sphacelum tendebant, quod factum fuisse herniosis novi ob neglectam, aut malè administratam repositionem, intestinis jam sphacelaris, qui planè nihil ampliùs de torminibus conquerebantur, alvo sponte rursus aperta, uno atque altero die ante obitum. Certe duodeni & jejuni inflammationem insignem & jam ad sphacelum tendentem fuisse apparuit post obitum ex colore illorum atro rubescente flaciditate & secessu à levi attactu membranæ exterioris à peritonæo oriundæ, quod non fit, nisi fortiter elixo intestino.

VIII. Tussis quæ statim post haustum Vini immaturi, æstuante corpore, incepit & postea prope semper molesta fuit, quia sicca erat, & post validos impulsus nullum sputum sequebatur, procul dubio ab aqua in cavo pectoris excitata fuit, unde à pulvere laxante serum educete 4. Oct. remisit, rediit tamen sequente die : semel quoque mitigabatur à diacodio spiculis irritantibus inde obtusis & sputo aliquantulum inspissato, attamen quoque recruduit statim. In pulmonum bronchiis nihil detinebatur, quod ad validam & ianem tussim stimulasset, nam pulmones erant molles. Colore subalbo & quasi cinericio præditi : in postica tamen parte rubebant, rubor tamen iste non erat index notabilis inflammationis, nam ibi molles permanserunt & forte accessio ultimis diebus à vomitu : inflammanati semper simul indurati deprehenduntur ; deinde vox semper clara mansit ; nec unquam stridor inter respirandum audiebatur ; denique vix fieri potuisset, quia post tot impulsus, si quicquam in bronchiis hæsisset, quin expulsum fuisset. Ex hac anatome patuit in hydrope pectoris ab aqua tusses siccas excitari posse, licet nihil vel parum exspuatur, sive foris aquam extima pulmonum vellicet, sive aliquid aquæ salsæ subeat oscula illa, per quæ potiones vulnerariæ, aut tutundæ ingressæ per tussim rejectæ fuerunt.

IX. Asthma ex improviso ipsum D. 7. Oct. mane hora 8. invasit; nam qualis respiratio esset nemo advertere potuit, quia post 28. Sept. nunquam amplius domo exiit aut acclivia ascendit. Ad illius tamen productionem non unam causam concurrisse anatome & invasio ejusque duratio monent: aqua in cavitate pectoris & pericardio contenta ; pulmonum concretio cum mediastino & diaphragmate ejusque adhæsio pleuræ mediantibus fibris nerveis sola ad asthma producendum non sufficissent, etiam aqua in pericardium & cavum pectoris effusa, hac copia, quam invenimus, nam pro lubitu etiam humili situ decumbere valuit, cum alias Hydrope pectoris affecti non possint nisi erecti spirare, imo tandem vix per momenta ipsis in lecto permanere concedatur; quin id progressu temporis, aucta evenisset aqua; nullus dubito, quia jam fatebatur sibi meliùs foras, quàm in lecto esse. Aliquid convulsivi concurrisse propè palpabile est, nam Asthma non antea provisum

fum invasit mane hora 8. & 9. Oct. duravit primus paroxysmus sex horis, cessavit duabus horis citra evacuationem, secundus duravit 24. horis atque hic fuit vehementissimus continuans per totam noctem & diem sequentem ad vesperam usq; cum magna anxietate, sudore longissimo & sibilo quodam inter respirandum; videbatur tunc inter inspirandum diaphragma non expendi, sed introrsum quasi trahi ægerque conquerebatur sub hypochondriis aliquid transversi situm esse, quod liberum ingressum aëris ad intima pulmonum impediret & tunc attractum illius loci non tolleravit: Post breve intervallum tertius paroxysmus rediit totaque nocte ad diem 9. oct. affluxit. Mitius evasit exhibita mixtura cui sp. CC. succin. & sp. sal. Armon. urin. additi, nox quietior & d. 10. & 11. Octobr. minus excruciavit, die vero 12. 13. & 14. Oct. ad Vesperam usque plane non molestum erat, quamvis concurrentes asthmatis causæ persisterint, nullaque notabilis excretio hucusque observata fuerit, sudavit quidem largè d 8. Oct. sed absque ullo juvamine: 11. Oct. aliquid sputi ejecit, verum tantillum causa tanti asthmatis reputari nequiit, evenit procul dubio relaxata fibrarum pulmonicarum coarctatione, ob quam quoque sibilus sponte cessavit. Juverunt discutientia & acrimoniam obtundentia sc. sp. CC. &c. & diacodium magis quàm alia expectorantia, aut evacuantia. Convulsio harum partium procul dubio nata fuit à vellicatione nervorum intercostalium & vagorum atque etiam phrenicorum, unde in inspiratione diaphragma expendi nequierat. Irritamen forte fuerunt aqua in pectore stagnans & sanguis ad corruptionem tendens in cruribus diaphragmatis inflammatis & jam ad gangrænam vergentibus. Forte etiam tussis convulsiva fuit, quia vehemens & simul inanis fuerat ac præludium fuit gravioris pulmonum convulsionis.

X. Vomitus tandem supervenit corruptis humoribus ad ventriculum à motu inverso intestinorum pulsis, qui primum ad vomitum stimulabantur, nec irritate desierunt, donec plenis faucibus magnam copiam humorum evomuit: humores ab intestinis provenisse inde constitit, quia similes erant illis, qui per secessum eliciebantur & post obitum in cavo abdominis & intestinis adhuc redundarunt. Noto autem similes potulentis ingestis; insuper tanta copia quantam vix plures ventriculi amplissimi capere potuissent, ejecit partitis vicibus, multis modis quantitatem potulentorum superavit humor rejectus aliquot diebus assumptorum. Ex toto corpore ad intestina pravos humores confluxisse fidem fecerant humores largissimè per secessum, vomitumque excreti & in cavum abdominis effusi. A violentia vomitus, Ileon ruptum fuisse ambigi nequit, quia statim post primum Vomitum totum abdomen intumuit atque in cavum abdominis profusa similia erant in vicino Ileo restitantibus.

XI. Mors calamitatum finem fecit; postquam scilicet Cor non amplius sanguinem propellere valuit, non propter apoplexiam, aut influxum spirituum animalium circa nervorum exortum prohibitum, nam paulò ante obitum ipsemet, necessitate compulsus è lecto surrexit; nec ob coagulationem sanguinis in auriculis & Ventriculis cordis, nihil enim polyposi aut concreti in his locis apparuit, imò sanguis adhuc fluxilis erat: sed ob fibrarum motum cordis efficientium enervationem quandam, nam sublato sanguine è ventriculis & auriculis planè flaccidum erat. Ad cordis robur infringendum plures causæ concurrerunt, febris à partium internarum inflammatione suffiaminata quæ multùm quoque de sanguinis parte, magis spirituosa consumpsit, inflammationi accedente gangræna & prope sphacelo, sanguis magis depravatus fuit, quam pessimæ notæ fuisse non obscurè indicarunt ulcera rotunda Ilei prope cancrosa, mali moris & jam ad sphacelum tendentia; unde nobis primo intuitû Venerei clanculum suggesti suspicionem præbuerunt & persuasissent, si alia signa ab astantium examine nobis innotuissent. Acceleravit mortem ruptura Ilei, quæ etiam 22. hora post conculcationem, Sebastiano Kuttruff. ut huic post 22. horam à Vomitû funesta fuit, quamvis ille ante intestini lacerationem sanus & robustus esset. Matthaus Schmidt demum post 36. horam rupto intestino mortuus est prægressis convulsionibus & Vomitû sanguinis. Vigiliæ, inappetentia, ingurgitatio aquæ, stagnatio ejus intra pericardium, tussis vehemens & ipsum asthma enervationem cordis procul dubio multum promoverunt, ut tandem propulsando sanguini non amplius par esset, eoque in Ventriculis stagnante penitùs succubuerit. Intestina & Ventriculus post obitum à flatibus distenta permanserunt, quia forte fibræ à nimia distentione tandem omnem vim contrahendi amiserunt, ut vesicæ urina diutiùs retenta evenit, D. Joh. Jac. Wepferus, Miscellan. Curiosor. Ann. X. Decur. 10. 11.

Observatio XXVII.

Intestini Laceratio sine abdominis vulnere.

Martinus *Schmidt*, famulus in Monasterio V. S. C. annorum circiter 30. *Staturæ justæ*, gracilis, attamen robustus, Anno 1657. d. 5. Januar. Vesperi hora circiter quinta Ebrius ex equo in terram decidit, equique laxatis habenis rectore destituti, ipso supino jacente quadrigæ vacuæ duas rotas laterales super ventre rapiunt Transierunt illæ paulo supra pubem in hypogastrio transversim: statim assumpta evomuit. Erectus à sociis incessit: domum ægre delatus fuit: Creberrime vomuit & tandem stercora; impensè sitiit; Verum ventriculus omnem potum, cibum & medicamenta protinus per os ejecit: inquietus admodum fuit: alvus occlusa & urina substitit. D. 6. Januar. post meridiem vocatus deprehendi hypogastrium valde tumidum: injecto clystere parum fæcum ejecit: pubi imposito sacculo cæparum pellieulis infarcto & in aqua cum pauxillo aceti cocto, urinam guttatim emisit eamque subcruentam: nox inquieta & nec per momentum dormire valuit; perseveravit continua stimulatio ad vomitum: subinde artus succutiebantur: impensè sitiit, frigidam expetiit. Summo mane cruoris magnam vim evomuit: subsequebatur convulsio universalis & paulo post mors. Adeo ut vix triginta sex horis post illatam hanc calamitatem supervixerit. Cadaver vesperi d. 7. Januarij aperui: ablata cuti musculorum portio in hypoga-

strij, instar spongiæ, ichore cruento turgebat: dissecto peritonæo aqua subcruenta, non admodum copiosa occurrit: intestinum ileon in parte dextra rubebat ejusque portio ibi unciæ longitudine & latitudine prope ab externa membrana denudata erat, ac si illa quasi abrasa fuisset: ibi quoque foramen inveni, vix primo intuitu pisum admissurum, ex quo prodierant flatus, chylus & tenuiora excrementa, presso intestino, aliquot in locis ilei portiones sanguine suffusæ erant, quas scilicet rotarum impetus affecutus est: verum rubor iste superficiarius fuit. Vesica integra quidem erat, sed contracta, crassa, rugosa, atrorubescens; continebat urinam subcruentam, Ureteres ambo integri quoque in ventriculo illiusque confiniis nulla labes observabatur.

I. Exemplum hic quoque præbet integra cute cæterisque integumentis abdominis non laceris, intestinis à vi forinsecus illata rumpi posse, quod eò citiùs fit, si intestina flatibus aliisque contentis distenta sint: & quidem citius à tali corpore obtuso & gravi, quàm quandoque à gladio, creditur enim convexam & lubricam intestinorum superficiem non raro declinare ejus cuspidem.

II. Vulneri exiguo Ilei, antequam inflammatio accessit, motus intestinorum inversus isque vehementissimus supervenit, nam statim vomuit continuavitque ferè ad ultimum halitum ut tandem magnam copiam sanguinis evomuerit; succussio artuum convulsiva eidem vulneri partis nervosæ attribuenda est & forte etiam convulsio universalis, cum observatum fuerit, plures utriusque sexus aliquot libras, citra tale symptoma superveniens evomuisse.

III. Rubor aliquarum partium & contusio neutiquam talia symptomata pepetisset. Ante aliquot annos Fenestrarius quidam homo statura brevis & macilentus Telonarium quendam in vicinia nostra multivariis injuriis affecit; ultra biennium hic alto corde dolorem pressit, cum vero hoc elapso tempore Fenestrarium in sylva offendisset nihil tale metuentem amplius, Telonarius jussit ut sponte sarcinam vitriariam deponeret atque priapo taurino, quem vindictæ causa in promptis habuit, comprehensum brachio primum à nucha ad Talum, hinc à jugulo ad malleolos usque fortiter percussit, ut vix inter ullam atque alteram vibicem spatium digiti latitudine superesset, ab hujus conflictus loco domum ivit quæ circiter dimidium milliare inde distabat: altero die à Magistratu loci vocatus in lecto decubuum inveni conquerentem imprimis de Abdominis & pectoris doloribus; cruenta minxit, per alvum egessit, & tussi rejecit, paucis remediis iisque negligenter sumptis convaluit. Non contentus hac paterna castigatione, ut illam appellavit Telonarius, in jus vocatus, nequitiis suis perrexit efficeretque ut carnificis castigationem infamem Fenestrarius experiri debuerit; hoc pernicioso bello sæviente frequentissimè audiuntur minæ de plagis non triginta novem inferendis, ut consueverat in populo Dei fieri, sed centum; imo ducentis impingendis idque non loris, sed fustibus, Turcico more, quas æque insontes ac sontes perpetiuntur: novi aliquot has plagas citra vitæ jacturam sustinuisse. *Idem ibidem.*

Observatio XXVIII.

Abdominis vulnus penetrans sine læsione ventriculi & intestinorum.

I De M. Juvenis sanus & robustus, annorum circiter 20. Faber Lignarius, dum per rimam januæ bifidæ non bene clausæ corpore incurvo aliquantulum prospectat à W.B in parte sinistra epigastrii sub cartilagine ensiformi nudo gladio vulneratur, ejus cuspide ad interiora penetrante d.10.Oct.1655. citra profusionem notabilem cruoris ex vulnere, statim assumta evomuit, vehementer angebatur, subinde singultiit, doluerunt hypochōdria: quando singultiebat in toto corpore succutiebatur & diaphragma convelli videbatur. Nullo remedio vires labantes refici poterant. Die 11. oct. Vesperi hora 5. sc. hora 17. post illatum vulnus mortuus est. Cadavere aperto reperi præsentibus aliquot Chirurgis lobum sinistrum hepatis perfossum, renis dextri superficiem secundum longitudinem sauciam, & ac si ictum, gladio jam in abdomen adacto, homicida iterasset, cuspidem sub Epate in dextro latere super cava diaphragma transiisse & dextri Lobi partem imam sauciasse atque inter costam 7. & 8. pulmonum substitisse nec cutim penetrasse, in abdomine multum sanguinis turbidi & quasi lutulenti extravasati occurrit; in cavo pectoris redundavit sanguis splendide rubescens. Post diligentem inquisitionem cum Chirurgis nullum vel in intestinis vel ventriculo vulnus deprehendere potui: unde aperto abdomine nullus fœtor percipiebatur, qualis alias eminus stantium quoque nares ferire solet.

I. Ex hoc casu non obscurè patet ventriculum & intestina quandoque declinare cuspides ensium seu ob lubricitatem seu consistentiam molliorem: nam à vulnere epigastrio sinistro inflicto vix fieri potuit, quin in progressu inde ad renem dextrum ventriculum & unam alteramve intestinorum portionem cuspis attigerit; eoque magis quia post compotationem ventriculus & intestina procul dubio turgentiora quoque fuerunt.

II. Sanguis abdominis turbidus, luculentus & aliquomodo cineritiis quasi particulis permixtus apparuit ob chylum ei confusum, non ex discissis venis mesentericis, quæ sanguinem cum aliis venis similem, quantum hactenus observavi continent, nec ex receptaculo chyli, quia cuspis illud non attigit, sed ob vasa chylifera majora & plura sauciа.

III. Vulnus simpliciter & per se ab amplissimo nostro

nostro magistratu jussus, lethiferum pronunciavi. *Ibidem.*
ob hæmorrhagiam nulla arte medicabilem. *Idem*

OBSERVATIO XXIX.

De gravissimo capitis vulnere per cranium, meninges ad ipsum cerebrum usque penetrante.

MIrum est ipsam palladis sedem, arcem animi, & nobilissimarum functionum domicilium, caput, sat validis; licet integumentis galeaque robustissima in adultis probe sit munitum, ab externis tamen injuriis persæpe peti, quotidiana docent exempla, Tantus enim quandoque ferientis impetus instrumentique violentia est, ut capitis haud raro periculum subeat tactus infeliciter homo. Hujus rei notabile mihi sub æstatis principium currentis anni dedit exemplum in puero sexenni Bistricij, pago urbi Witembergensi admodum vicino, qui cum baculum humo attolleret, ab equo graviter feriebatur in anteriori capitis parte, jumentorum curam in pascuis à parentibus habere jussus, ut statim in terram concideret animo deficiens biliosaque vomens. Alij, qui præsentes aderant pueri, socium in terrâ prostratum & insignem hæmorrhagiam videntes deserunt, matrique dicunt, ut extemplo filiolo subveniret semivivo. Nuntio hocce sinistro perterrita mater advolat, lethaliter sauciatum domum ducit, & sanguinis grumos vulneri & capillatæ parti insidentes lotura vini calidi emollire tentat, sed inter lavandum experitur aliquam cerebri particulam candicantem vasisque fundo adhærentem abscessisse, & hiatum illum prægrandem in cranio, de quo rivuli sanguinis denuò spargi cœperant. Vocabatur Chirurgus, ut operam suam perquam necessariam hoc in casu commodaret, qui mox adveniens caput à pilis liberat, & hæmorrhagiam tanquam Symptoma maximè urgens carptis linteolis balsamo peruviano & syrupo rosato perfusis compescit, capitique fomentis calidis ulterius prospicit; post deligationem puer mox ad se redijt, & melius se habere visus est, cibum à matre petens. Tertio die post ipse cum Chirurgo accedo, & dextrum bregmaris os cum ossis frontis parte, indicis digiti longitudine & latitudine fissum & fractum animadverto, ut laceram subtus duram matrem cerebrique corticem exteriorem probè cerneremus. Hanc fissuram necessario suturam coronalem transiisse & in frontis osse terminatam autopsia dictitarat. In altera contusionis extremitate pulsus (quem meningi potius quam cerebro adscribendum puto) manifestè conspici poterat digitoque explorari celer admodum, & symptomaticis febribus omnibus familiaris, comitem habens sitim valde molestam; hactenus non amplius vomuit, verùm ab illo tempore ex quo animum iterum collegit, admodum propensus ad somnum fuit. Omnes quotquot rum temporis eramus præsentes, oculis rite discernere potuit & cum ratione loqui dextrum oculum, in qua parte quoque vulnus, vix ac ne vix quidem apertum servare valuit. A vulnere usque ad ossa temporum & musculum temporalem tumida cernebatur cutis, ac inflammata, ita ut non absque molestia attactum digiti sustineret. Semper serum quoddam extravasatum, dilute rubicundum, eo ex loco, ubi arterias vehementer pulsare diximus, ob vasorum scilicet arteriosorum aperturas immediate propelli oculis libavimus, quando operas Chirurgus ministrabat suas idem ille quando hiantia Cranij ossa ad se invicem adducere volebat, majorem dolorem ægro causabatur, & serum magis stillabat. Plura circa vulnus & partes subjacentes utpote cranium, meninges & cerebrum rimari non permittebat doloris vehementia, & sanguinis stillicidium majus indemetuendum, utut statim ossis cranij defectum aut ejus ad interiora cerebri violenter adacti partem observaremus, quam etiam tollere tum temporis maxime studebamus.

Vulneri dicto balsamo de peru cum syrupo rosato adhuc prospicit, & diffracta ossa ope emplastri glutinatorij quodammodo continere laborat Chirurgus, vulneri tandem superimponit Emplastrum de betonica, & huic nodulum herbis cephalicis variis instructum vinoque incoctum tepide superinducit. B s de die spirit. Bezoard. Bussii aliquot guttulas in potu calido propinat, & pro præservando à pejori incommodo (quod subsequi haut raro solet) pulverem Marchionis, specifico cephalico Michaël. & C. C. philos. præparato junctum ipse exhiber, quoniam sumtus verebantur parentes egeni.

Puer hic octavo demum die ab inflicto vulnere fatis concessit, ad ultimam fere horam usque mente constans. A Chirurgo ob meam t. t. absentiam sequentia habeo, proclivior ad somnum quotidie fuit, donec tandem metus convulsivi somno obrepentes filum vitæ abruperunt filiolo viribus jam exhausto. Depressum bregmatis os elevatorio attollere & ad pristinum statum reducere conatus fuit Chirurgus, sed nullo instrumento commodè & absque insigni patientis dolore fieri potuit. Post mortem videbantur ossa hæc capitis fracta ex altera parte ita depressa & in cerebri corticem reclinata, ut cerebrū in se quasi abscondeter, cujus parti-

ticulam quoque defuisse excell. Dn. D. Vatterus, sectioni præsens mihi asseruerat. Multum seri rubicundi fluctuarat in opposita vulneri parte scilicet qua somnum ducere semper cogebatur. Dura mater jam tum nigricans apparuit & lacera per totum fracturæ cranij tractum. In ventriculis cerebri ichor quidam flavescens occurrit. Plura quæ historiam nostram magis dilucidare possent ab aliis non habeo, ex dictis tamen æquus observationis meæ censor, ut confido, vulneris gravitatem ejus lethalitatem tantùm non inferentem satis clarè perspiciet. *Dom. Georg. Frider. Franci de Frankenau, Miscellaneor. Curiosor. Dec. iij. A. j.*

Observatio XXX.

De Liene rupto.

Nunquam satis mirari possum, quoties mihi occurrit absurda illa & plena periculi Chirurgia in Scirrho lienis, viri alicujus nominis, cui multi fidebant Patavij, quam nominabat splenem exscindere, aut splenis excisionem, cujus meminit Fab. ab Aquapend. de curat. Chirurg. p. 248. ponebat chartam supra Lienem induratum, & supra chartam aciem securis, tum malleo securim percussit validè, & dimisit patientes velut sanatos; post plurimos ita tractatos, tandem malè cessit cura, nam uno ictu & abdomen & Lienem & vitæ filum præcidit. Mirum sæpius factum non fuisse, valdè enim tenella est membrana Lienis, ita ut levi bacilli ictu ruptam referat Tulpius lib. 11. obs. 29. accidit anno 1684. circa initium Decembris ut uxor eum marito aliquot saccos in inferiorem domus fornicem portando, impar ponderi una cum sacco in gradibus caderet, omneque frumentum effunderet, succensus maritus graviter ipsam objurgavit, à verberibus tamen, quibus aliàs non insequens erat, abstinuit. Ascendens vicinis suis conquesta uxor se graviter impegisse in finistrum latus, ac dolorem ibi sentire, hoc tamen non obstante incipit ad pinsendum panem farinam subigere, maritus interim rixas & jurgia continuat, quæ etiam vicinæ mulieres audivere. Derepente maritus aperit januam clamar ipsis, ut intrent, videant quid fit isti bestiæ forte temulentæ. Accurrunt illæ, deprehendunt fœminam agonizantem sine loquela, & post aliquot suspiria exspirantem. Perterritus maritus cum potuisset fugere, nec pedem movit, in eo perseverans, tantum intra verba mansisse litem, ad verbera non fuisse deventum. Altera die cadaver apertum me præsente, perlustratum externe totum corpus, utrum aliquod signum plagæ appareret, sed cutis naturaliter sine vibice aut livore deprehensa, venter verò horrendum in modum tumebat. Tegumentis remotis, tota capacitas abdominis plena inventa sanguine grumoso & ichoroso, quo evacuato, & intestinis ad latus repositis, Lien fat magnus (laborabat enim ut adstantes referebant Scirrho Lienis) aspectui se obtulit, in gibba parte secundum longitudinem disruptum unde ista effusio sanguinis & mors. Examinatus maritus constanter negavit se ipsam vel baculo vel manibus percussisse. Hinc conclusum ex lapsu forte aliquam læsionem aut rimam parvam acquisivisse quæ valida farinæ subactione aucta & dilatata sanguinis profusionem & consequenter mortem intulit. Ita autem fuit omnis extravasatus sanguis per istam Lienis fissuram; ut in trunco venæ cavæ in cruralibus &c. ne guttula remanserit. *D. Caroli Raygeri, Miscellan. Curiosorum Dec. iii. Ann. ii.*

Lienem excindi posse frequens satis in animalibus experimentum comprobavit, illudque nosmet ipsi non semel perfecimus in canibus; Ac sanè aliud est corpus ipsum lienis lacerare, de quo Author noster Clariss. aliud integrum viscus constrictis priùs aptè vasis, resecare; hic quippe hæmorrhagia omnis præcavetur, illic verò aliàs cohiberi non potest quàm per extirpationem. Itaque si quid remedij in ictu lienem findente, qualis ab Autore describitur, haberi potest, illud omne in prompta & cauta hypochondrij sinistri apertione, lienis rupti extractione, vasorum colligatione, ac juxta ligaturam resectione positum erit. Verùm præterquàm quod, de affectione visceris in tali casu non ita facilè constat, operatio etiam ipsa in hominibus non æquè tutò peragitur ac in animalibus, quantumcunque de ea fortuitò perfecta, aliquid enarrent Ephemerides Angliæ ac aliæ.

Observatio XXXI.

De inaudita mortis Causa: Scilicet à disruptione Lienis & vasorum quorundam præcipuorum ex baculi ictu.

Nobilis quidam famulo suo, viginti annos, bene pasto & poto, succensens, ramo berulino effæro, duos circiter digitos crasso, ejus sinistrum hypochondrium binis perit ictibus; qui furorem domini effugiens, domum se confert, statimque circa cor validas constrictiones sentit, deque immensa siti conqueritur, cum jectigatione & inquietudine totius corporis, brevique expirat. Convocatus ego, ut inquirerem in mortis tam ino-

inopinatæ causam omnibus apoplexiâ extinctum credentibus, inveaio totum abdomen insigniter tumefactum, livoreque sinistrum latus à thorace ad plantam usque pedis tinctum, nullo, ne minimo quidem vulnere conspicuo, postquàm diligentissimè inquisiveram, an fractura quædam costarum vel spinæ ipsius adesset, nihilque observare potueram, abdomen aperui, ubi pleno impetu magna vis sanguinis coagulati effluebat, statimque Lien, tam in convexâ quàm ad hanc concava parte laceratus, apparuit, femoris autem intestinis, vena cava rupta, arteria verò magna qs. tribus unguibus discerpta fuisset, conspiciebantur. Obstupui internam læsionem, mirarique non satis potui, servum tàm diu vivere potuisse, cùm uno qs. momento eum omnem sanguinem effudisse in cavitatem abdominis mihi persuadeam. Stupenda eò magis hæc vasorum laceratio est, cum eadem spinâ dorsi obvallata sint. An tumidis plenisque intestinis acper ictum concussis, (ceu fit in resonitu ctanij) disrupta fuerint hæc vasa, alijs dijudicandum relinquo. Credo tamen subesse aliquid τὸ θεῖον, nemesinque divinam, Ancillæ cujusdam sanguinem ultam esse, quam famulus hic ante quadrantem anni ictu Sclopeti manualis prostraverat, nec debitas ob id luerat pænas. Cæterum abstinui ab apertione Thoracis & capitis cùm nil magis lethale me inventurum crederem. *Dom. Samuelis Grassij, Miscellaneor. Curiosorum Dec. iij. Ann. ij.*

Observatio XXXII.

Capitis Vulnus ingens.

Subjungitur historia.

De Musculorum dorsi ex globulo sclopeti ictu lethali.

Memoratu digna est historia, quam Excellentiss. Baumgarterus Archiater & Senator Sangallensis, gloria meritisque inclytus, IX. Cal. Jun. 1676. nobis impertiit. Ante aliquot (inquit) menses, in vicinia nostrâ, quidam ex illo hominum genere, quorum civilitatem expertus Amplissimus vester Consul, à conterraneo temulento, ancipiti gladio pluribus in locis vulneratus, brachium amputatum, aliquot in capite vulnera inflicta: cùm spes salutis affulgere jam videretur, vigesimâ tamen die obiit: pridie ejus diei ego vocatus, vulnera satis bene se purgantia inveni, brachij truncus pus reddebat optimum, in sinistro tempore ingens erat vulnus, temporalis musculus dissectus: ossis tanta rima, ut trypano non opus fuerit, videbatur cerebri sive meningis motus: Vulnus minimè aridum, ut in mox morituris esse solet: convulsio aderat oppositæ partis, quæ hic nunquam abest, dissecto enim musculo temporalium, congener solus trahit ad se maxillam inferiorem: convulsiones tamen horrendæ in ejusdem lateris artubus erant, in quarum causam, cùm omnia circa vulnera bene habere viderentur, tunc penetrare non potui. Post obitum caput aperiendi mihi copiâ factâ, meninx minimè erat læsa, nec corrupta, nec inflammatione correpta, nihil puris sub cranio, cerebrum adeò elegans, ut ejus Anatomiam in gratiam adstantium Medicorum & Chirurgorum exactè facere potuerim, in basi tantùm ἀπόχυμα vasis inveni, nempe sanguinis aliquot grumos à venula rupta & multum ibi flavi ichoris, ut & circa principium spinalis medullæ, usque ad quintam colli vertebram.

Anno 1678. die 10. Julii accersiit nos Chirurgus quidam nostras, ut consilium & auxilium ferremus Commissario cuidam Gallo robusto & carnoso, qui pone nates sclopeti globulo superiora versus ictus fuerat: foramen erat parvulum, sed profundum, quod etiam styli longioris apicem elusit. Imperata diæta, cui pro genio, exactissimè intentus fuit, primis diebus turunda, nunc ex linteo, nunc rad. gentianæ conflata, intra ipsos dorsi musculos inferius immissa, vulnus dilatare, materiæque delitescenti patentiorem viam struere studuimus; ast incassum, materia inter interstitia partium & loci profunditatem firmius impacta: incisione ulteriore, rem aggredi periculosum videbatur, ob tendinum eo loci copiam: tandem verò urgente ægroto, alea jacta fuit circumspectè, & lancetta sinus ille apertus, unde pus copiosum profluxit: quinque circiter vel sex diebus post, dum detergentibus & vulnerariis Chirurgus strenue desudat, atque ægroti res in melius vergere videbantur, stranguria corripitur, cui denuò vocati medicamentis convenientibus vulnerariis ac antepilepticis occurrimus, veriti statim ne quid spasmodici superveniat: Postero die sub vesperam deglutire cupiens non potest: loquela vicissim impedita: inde malo progrediente artus paulatim convelluntur, tandemque per intervalla totum corpus obrigescit, usque dum viribus attritis (siquidem miser nec liquida ferè nec solida assumere potuerit amplius) vigesimo die fatis cessit.

Verissimum esse quod Hippocrates Sect. 5. aphorism. 2. effatur: ἐπὶ τρώματι σπασμὸς ἐπιγενόμενος θανάσιμον, præsentibus etiam historiis evincitur, in quarum utraque mirari subit nervorum tendinumque, qui horum quasi compigmentum sunt, mutuam conspirationem, equidem de musculis temporalibus constat, ipsa tamen ratio contrariæ actionis in hoc potissimùm consistere videtur, quod ob fibrarum parili officio destinatarum ex una parte læsionem graviorem, indeque in actione subsequentem quietem, quæ suntex parte opposita sese vehementius stringere videantur: nec verò hic subsistit spasmodicus motus, quin continuata fibrarum nervearum tendinosarumque vehementi contractione, partes aliæ sensim prehenduntur, cujus quidem causa ibi sanguinis grumuli potuerunt esse, cum ichoris flavi idonea quantitate fibræductus nerveos circa basin tandem lacessentes, heic verò haud dubie membranarum tendinumque ductus nervei incisi, suum forte calculum adjiciente insuper puris acrioris in profundo stagnantis copia, & si ulteriùs pergere liceat, verisimile fit, quemadmodum ex levi punctura fibræ nerveæ cujuscunque animalculi, fortem corrugationem subvenire animadvertimus, in ejuscemodi partium læsione, sive jam cæsim sive punctim illa fiat, fibrillas musculares violenter adeò contorqueri, ut non rarò obrigescant, similique motu continuato, totum corpus in damnum conjiciant, quibus sustentandis haud parum conducit, concitata spiritus animalis ὁρμὴ, quam hinc subsistentem, virium attritio, tandemque mors necessario subsequitur. Cerebri motus olim pluribus suspectus fuit, ideo enim cranio membranisque obvallatum credebatur, ut in quiete suo munere fungeretur, at pauciores sunt hodie, qui ipsum inficiantur: Dolor pulsitans qui atrocis sæpe cephalalgiæ comes est, arteriis equidem adscribitur, talis vero existeret nunquam, nisi succussis membranarum fibrillis, id spirituum ope subsequeretur, quod menti ejusmodi dolorem concipiendi ansam suppeditat, persuasumque habemus, fibrillarum harum constrictionem quæ in doloribus capitis variis, aliisque affectibus ceu gravedine, evidens est, non rarò magis spasmodicam fieri posse, ut hinc cerebrum membranarum istarum & piæ præcisè ratione, motum obscuriorem ineat, unde prorsus excusari non posse arbitramur, qui eodem motu nimium superstruunt, dum somni & vigiliarum causas alii, alii spiritus animalis commodiorem generationem insuper inde deducunt: Clariss. Majovius lib. de spiritu Nitro-aëreo: Ad spiritus, inquit, nitro-aëreos in cerebrum copia satis ampla deducendos, sanguinis arteriosi affluxus per se ipse sufficere non videtur, quapropter probabile arbitror, Meningem crassiorem cerebro circumdatam, pulsationem quandam obire, à qua se contrahente, sanguis ad cerebrum appulsus comprimitur, unde fit, quòd particulæ nitro-aëreæ ex massa cruoris exprimantur, inque cerebrum impellantur, haud multum absimili titu ac particulæ motivæ alteræ musculorum constrictione, in partes motrices coguntur: At præterquam quòd piæ meningis motu, ceu quæ vasa arteriosa potissimum, horumque propagines ad cerebrum quod undiquaque investit, transmittit, istâ expressio præcipue fieri deberet, arteriolarum pulsus, earumque in glandulas corticales inosculatio, pro cruoris necessarii suppeditatione sufficere posse videtur, nec parum obstat tenera corticis structura, cui ejusmodi compressio, motui cordis respondens, facile officeret: quin imo fibrillarum à spiritus nitro-aërei copiosa expansione, turgescentia, quæ iisdem parciore numero præsentibus aliqualiter deficit, motum istum referre potis est. *Ioh. Jacob. Harderus in Observationibus Anatomico Practicis.*

OBSERVATIO XXXIII.

Ex ictu, casu, capitis contusio, cerebri abscessus, apoplexia &c.

ANno 1674. Mens. Januar. Molitor quidam transrhenanus, ubi priùs Baccho aliquantum indulserat, de scalis ex alto decidit, domumque vectus, mox instar statuæ sine sensu & motu jacuit, vomuit enormiter & sanguinis per aures eruptionem passus est, vulnere in cranio nullo apparente, die postero hinc emigravit. Cranio ex artis præscripto remoto, sanguis inter ipsum & duram matrem copiose in occipite extravasatus deprehendebatur, & tota sui mole cerebellum versus & spinalem medullam procumbere.

An. 1682. Mens. Novembr. è vivis excessit Artocreatarius quidam, qui aliquot septimanis ante, sclopeto in verso à malesériato homine ictus, vulnus funestum incurrit, in anteriore & superiore cranii parte, quod ad tabulam secundam usque & ultra pergebat: Biduo circiter ante obitum, dextri lateris, quod vulneri oppositum erat, paralysi affectus fuit, quam dein mors ipsa excepit: Qùm cranium removerent, hujus frustulum duræ matri infixum repererunt, verùm citra ulteriores in cortice noxas: ad ventriculos autem progredientibus materia viridis, glutinosa multa, formati abscessus soboles, obviam ilicò venit, ceu isthoc benevolè nobiscum communicavit Excellentiss. D. D. *Burcardus* Ἀρχιατρ.

APpositè Hippocr. l. 2. προῤῥητ. paragr. XXII. τῶν δὲ ἐγκεφαλῆς τρωμάτων, θανατωδέστατα μὲν τὰ ἐς τὸν ἐγκέφαλον. ὡς καὶ προγέγραπται, δεινὰ δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα· ὀστέον ψιλὸν μέγαν, ὀστέον ἐμπεφλασμένον, ὀστέον κατεῤῥωγός. ταῦτα δὲ πάντα δεινότερα γίνεται καὶ κατὰ ῥαφήν τε ὄντα. καὶ ἐκ τῶν χωρίων αἰεὶ τὰ ἐν τοῖσιν ἀνωτάτω τῆς κεφαλῆς. πυνθάνεσθαι δὲ χρὴ ἐπὶ πᾶσι τοῖσιν ἀξίοις λόγου τρώμασιν, ἢν ἔτι νεοτρῶτοι αἱ πληγαὶ ἔωσιν. ἢ βλήματα εἴη ἢ κατέπεσεν ἄνθρωπος, ἢ εἰ ἐκαρώθη· ἄριστα μὲν οὖν, μήτε πυρετῆναι τὸν τὸ ἕλκος ἔχοντα ἐν τῇ κεφαλῇ, μήθ᾽ αἷμα ἐπαναῤῥαγῆναι αὐτῷ μήτε φλεγμονὴν μήθ᾽ ἅμα μηδεμίαν ὀδύνην ἐπιγενέσθαι. *Ex capitis vulneribus lethalissima sunt, quæ ad cerebrum pertingunt, velut etiam antea scriptum est. Gravia sunt & hujusmodi omnia, os nudum magnum, os infractum, os diffractum &c. Caterum in omnibus memorabilibus vulneribus interrogare oportet, an adhuc recentes sint plagæ, an conciderit homo, an sopore altiore prehensus fuerit. Optimum quidem est, neque febricitare eum qui ulcus habet in capite, neque sanguinem ipsi erupisse, neque inflammationem, aut ullum aliquem dolorem accessisse.* Non opus est prolixiùs in causas horum inquirere, cerebri teneram structuram, vasorumque per illud dispersorum multitudinem perspectam habenti, cùm fibrarum nervearum cohorte quibus læsis, ab irruentis humoris impetu, cohibitio spiritus sorisferi influxu; damnum ingens utique suboritur, quale sensit uterque supra memoratorum, alter quidem derepente, alter verò pluscùlis diebus post, adeò, ut aliquandò benè habere & ad pristinam incolumitatem chirurgis rediturus videretur: uterque apoplecticus tandem decessit, à sanguine extravasato, cujus impetum in illo promovit casus terribilis & in isto ictus sclopeti ope inflictus: Enim verò in confesso est sanguinem è vasis suis gravius prosilientem, cerebri substantiam sine noxâ vix permeare, cùm & medullares ductus facile inde comprimantur, unde nubecula mox inducitur, & ab ejusdem acrimoniâ, quæ ubi moram nectit, gravior evadit, fibrillæ nerveæ facilimè irritentur; atque hinc motibus epilepticis via sternatur: Meminit equidem Celebert. Wepferus Exercit. de loc. affect. in apoplex. Nobilis cujusdam Poloni, in quo citra apoplexiam aut aliam graviorum symptomatum colluviem, non solùm intra cranium & duram matrem, sed & intra hanc & duram meningem, quin etiam in ipsam cerebri substantiam, innoxiè effusus fuit, ast meritò inter rarissima talia ipso cum referimus: in molitore sanè vasa ita succussa fuere, ut osculis ipsorum protenus dehiscentibus, si non ruptis, sanguis impetuosè interiora occipitis petierit, ibidemque copiâ suâ cerebellum & spinalem medullam compresserit; nec enim apoplexiam imminentem casum produxisse arbitramur, cùm sanus antè vixerit, nihilque incommodi in capite perpessus fuerit? Vini verò ingurgitationem, hinc prorsus non removemus, utpote quo sanguis primùm exæstuat, & vasa velocitèr cum aliquali distensione percurrit, unde erupturo viæ faciliùs aperiuntur & patulæ manent: in ebriosis autem huic ipsi fluxilitatem vitiosam, non raro cum acredine inducit: Osculorum dehiscentiam vehementem, comprobat sanguinis ex auribus profluvium, non ex cavitate cranii per vias sive manifestas (quas tamen pauci hactenus nôrunt) sive occultas, illuc delati, quoniam si tali exitu sanguis extra vasa prosiliens potiri potuisset, omnibus actionibus ægallibus confestim æger non fuisset defraudatus, utpote cùm alias cranio perforato trypano, post casum vel ictum, levamen sanguine emanante percipere soleant, sed quod vascula intra aures eorumque canales, ex vehementi capitis, eâque iteratâ allisione disrupta fuerunt: Vomitum autem irritationi meningum, quam sanguis vel morâ acrior redditus, peperit, jure adscribimus, ventriculi membranâ nerveâ illis intimè compatiente: in artocreatario malum paulatim serpsit, quod sanguis ictu prosiliit quidem ex vasculo, sed vel minori, vel quod illicò ruptum non est, unde gravia symptomata primùm suborta, cessante ulteriore sanguinis impetu, aliquando mitigabantur, dum grumescens & ferè omni suo numero collectus intra medullas interiores corticis subsistere, sensim putrescere & in abscessum transire cepit, tandemque copiâ & gravitate suî, fibrillas interiores scil: medullares funiculos occupando, dextri præprimis lateris, eclipsin gravem induxit, ut moveri non potuerit, usque dum, versus basin sese effundendo, ceu materia purulenta in ventriculis horumque confinio reperta docuit, vitâ pariter ac motu miserum omnino orbavit: utrum vomuerit nec ne, probè non recordamur, quamvis videri possit, durâ meninge à cranii infixi frustulo titillatâ, vomitum abesse non posse; nunquam tamen pertinaciter vomuit; quòd interdum fibrillæ à spasmodicâ sui constrictione; in meningibus aliisvè his similibus quiescunt; ita biennium circiter est, à quo puerulus 6. circ. annor. cùm circumcursitando per ædes nugaretur, ex improviso in cellam satis profundam, de primo statim scalæ tramite cecidit, nullum ferè horum ampliùs attingens: accersiti Parentes cum misello attonitos offendimus, sanguine è naribus effluente & vomitu qualicunque urgente: in capite gravioris contusionis nulla indicia, dolor verò per intervalla circa ventriculum infestabat, pulsus concitatior naturali sed æqualis fuit, si is nulla, venam illico tundere animus erat, sed reluctabantur Parentes; quod juvenis esset maximè quid periculi ex casu subsequi possit mox prædiximus, simulque ut ad sanguinis sive ex naribus, sive auribus eruptionem ut & vomitum attenderent jussimus: interea quia ægrotus soporosi instar decumbebat, præscriptis decoct. vulnerar. & pulver. ex volatilibus, cum mixturâ cochleat. propinandâ, balsamo item scrobiculo cordis illiniendo, capillos abradi curavimus & præmissâ embrocatione ex ol. rosar. hyperic. & liqq. C. C. succin. sacculo ex herbis nervinis in vino rubr. decoctis caput sovere sub noctem autem pone aures vesicatoria applicuimus: Diebus insegq. prima symptomata remiserant, puerque ad se rediit, conquestus tum de dolore circa perinæum, & mingendi difficultate: urinas cùm inspiceremus, sanguinis grumosi tantillum in fundo notavimus; cui malo cùm tam externis ol. præcipuè amygd. dulc. & rosar. tum intern. emulsion. ex semin. card. benedict. hyperic. aliisvè cum aq. veron. & malv. parat. addit. ocul. cancr. succurrissemus, singula in laudabili statu versari Parentes arbitrabantur, unde nec ad medicamenta capienda, licèt sedulò hortaremur, impulerunt filiolum: ast paucis hinc elapsis diebus, in deterius labi, febrique quæ hactenus aberat, prehendi cepit, cum deliriis noctu primùm, inde & interdiu magis magisque ingruentibus: Præscriptis medicamentis ex lege artis, quid funesti fœtus subesse suspicemur aperuimus, nec fefellit prognosis nostra, ingravuerunt enim vomitus & nausea, tandemque convulsivis motibus, tristi eheu adstantium spectaculo vitam finiit: In isto

sanguinis ex vehementissimo casu è vasis in cerebrum proruptionem contigisse (sectione enim ob muliercularum perfidiam prohibiti fuimus) cùm sopor qualiscunque, tum sanguinis è naribus profluvium, inprimis autem vomitus cruentus testari potuerunt, imo & grumuli urinis innatantes, quamvis enim musculorum abdominis cum suis tendinibus contusionem (utpote cùm super abdomen ceciderit) non inficiemur vomitum, & præprimis urinandi difficultatem fovere ac parere potuisse: hæc ipsa tamen excreta de succussione vasorum & vi illis illatâ testimonium perhibent, nec valdopere refragaremur, si quis vasi stomachico labem accidisse diceret; quâ sanguinis tantillum dietim exstillârit, qui deinceps ibi putrescens motibus spasmodicis in ventriculo ansam præbuerit, modò sub finem cruenta rursum evomi vidissemus vel nigricantia: subsistimus ergo in fomite, quem cerebrum paulatim excepit, nervoso generi & inde toti corpusculo exitiosum, idque artis nostræ Cultoribus inculcatum cupimus, nusquam in capitis vulneribus securos nimium Medicos Chirurgosvè esse debere, etiamsi appareant alcyonia, cùm interea hostis ut plurimum exitium intus adaptent, quem ubi vires semel sumpsit, eliminare difficillimum est. Felicior hisce, Juvenis murarius, robustus, annorum circiter viginti, qui Anno 1676. cùm Parisiis versaremus, de tecto satis alto delapsus & hinc in nosodochium *la Charité* dictum vectus fuit, loquelâ aliquandiu destitutus, & neminem adstantium cognoscens, nihil comedens nec multum bibens, multum verò dormitans: V. S. celebrata ilicò in brachio dextro, eademque iterata, tandemque arteria pone aurem dextram tusa fuit feliciter, applicatis juxta capiti, cujus capillos ilicò abradebant, remediis necessariis, nulla contusione prorsus conspicuâ: in statu tali per quatriduum ferè subsistit, & quamvis primùm adstantes intueri, oculisque circumvagari inciperet, nihil tamen loquebatur, sed instar trunci jacebat, cum pulsu valido & æquali, nullisque sanguinis extravasati indiciis usquam accedentibus: ut eleganter omnino Hippocrates fatus sit libr. 6. aphor. ὁκόσοισιν ἂν σεισθῇ ὁ ἐγκέφαλος, τούτους ἀνάγκη ἀφώνους γενέσθαι παραχρῆμα: Mirari tamen subit, mutos ejusmodi & attonitos fieri posse, citra gravius damnum; quod cerebrum accipiat: an dicendum tali in casu sanguinis nihil prorumpere? solumque cerebrum succuti: at unde dormitant, loqui desistunt, & in sensibus motuque inertes sunt? idque non per unam alteramvè horam, sed biduum, triduum, quatriduum: quid ni ergo ex arteriolis paucioribus vel levius dehiscentibus, noxa quidem cerebro à sanguine suffundi dici possit, sed parciore copiâ qui hinc, inprimis ubi medicamentis suppetiæ tempestivè feruntur, ductus medullares, vel basin cerebri, pariter obruere & opprimere non valeat, sed cum aliquâ sui parte discutiatur tum per oscula ductuum venosorum potissimum resorbeatur: Memoratu dignum est, quod ex Excellentissimi Thomæ Bartholini cent. 3. observat. Anatom. refert laudatissimus Scafusiensium Archiater Wepferus, de Juvene viginti circiter annorum, qui ab exploso sclopeto, velut fulmine ictus corruit, domumque sensu & motu privatus, delatus fuit, taliterque decubuit quinque dierum spacio: suspicio erat per bucham penetrasse pulverem urentem ad nervorum principium ob vocem interceptam & sensus omnes sublatos, & propterea à Chirurgo perito vulneri convenientia remedia applicata fuere: exactis quinque diebus motus aliqua rediére indicia; ægerque os pro medicamento assumendo aperire, inde se erigere, fari, cæterasque actiones obire, paulatim cepit: quod antem cum Clariss. Observat. Authore non sentimus, à nudâ spirituum perturbatione gravia hæc symptomata pullulâsse, vel hoc unicum efficit, quod cùm naturâ suâ spiritus agilis est, nec facile subsistit, nisi causa intus hæreat, undulationem & influxum impediens, tum secretio ejus cum sanguine arterioso accedentis, isthoc dierum spatio impedita non fuerit, unde licet primi attoniti substitissent, recens tamen secreti influere in organa sensus motusvè debuissent. *Idem ibidem.*

Observatio XXXIV.

Ex casu ab alto cerebrum vulneratum putrescit, sine paralysi, convulsione, &c.

VIr quadragenario major in viciniâ nostrâ, die 24. Januarij anni 1692. è sublimiori loco procidebat, & caput in saxa quibus strata erat in quam decidebat platea, tam vehementer allidebat, ut inde non parvum vulnus effectum sit. Chirurgi adstantes cùm grandem contusionem observarent incisionem per illius longitudinis majorem partem ex arte deducunt, venæ sectione etiam priùs celebrata; sed nihil amplius in diem usque 27. prædicti mensis tentare ausi sunt; hôc autem tempore cum Chirurgo dexterrimo J. J. Coudougnant advocatus, febri satis intensâ & phrenetica quasi affectione vulnerarum laborantem reperimus; tum explorato vulnere, cùm de effracto cranio nobis constitisset, dilatata quantum necessarium fuit incisione, trepanum seqventi die applicandum decrevimus, quod etiam factum cum tanta sanguinis per foramen à trepano confectum evacuatione, ut ad libras assurgeret, merumque nobis incurreret subitæ mortis tam larga hæmorrhagia, res tamen in melius abire visæ sunt postea, ita ut æger noster & cum ratione loqui, & alimenta assumere, imò febris remittere jam non parum inciperet, cùm omnia in pejus ruere die prima Februarij subitò occeperunt, eaque ipsa die æger Caroticus obiit. Cranio eleva-to,

to, vidimus fracturam non tantum per totam longitudinem ossis bregmatis dextri, sed etiam ultra suturam lambdoideam ad ipsum os occipitale extendi; duram præterea & piam meningem in toto illo cerebri hæmisphærio quasi putridam, imò cerebrum ipsum infra usque ventriculos sphacelo propè affectum & prorsus diffluens observavimus. Unde mirari subiit quomodo vulneratus hic in tanta cerebri, & commotione & contusione, quam corruptio prædicta subsequuta est, etiamsi trepano exitum sanguini effuso pro viribus pat: fecerimus, nec paralyticum, nec convulsivum quid passus fuerit, imò à trepano applicito ad interrogata sine delirio responderit, donec parum ante fatalem horam Caro lethali affectus fuerit.

Observatio XXXV.

Grande vulnus ense lato inflictum duas costas spuriis viciniores excindens, pericardium diaphragma, aliaque viscera trajiciens.

Die Lunæ 23. Novembr. Anno 1691. horâ nonâ matutinâ, corpus aperiebamus juvenis robusti 23. annos nati, qui ex gravi vulnere circa undecimam vespertinam diei proximè præcedentis ipsi illato, circa quintam matutinam occubuerat. Vulnus extus juxta sterni inferiora reperiebatur, nec ultra unciam unam longum apparebat, cum tamen tegumentis musculisque elevatis observaremus eò duas ultimas costas veras transversim in parte cartilaginea sterno vicina excindi, illudque postquam in Thoracis cavum penetrasset, pericardium eo loci quo cordis apicem cingit, transfigere, unde diaphragma petens atque in illius propè medio, non longè sc. à parte tendineâ, perforans, hepar ad sinistras, loco duos pollices ab ipsius limbo distanti, ventriculumque illi subjectum paulò infra orificium superius, trajiciebat, atque in ipso pancreatis corpore terminabatur. Hic mirari sanè subiit, quomodo ex tanto vulnere, unde hæmorrhagia ingens in thoracis & abdominis cavum, illudque præcipuè replens enascebatur, vita ad sex, imo septem circiter horas prorogari potuit, quomodoque vulneratus ad extremum usque halitum loqui, & ad interrogata per quam aptè respondere valuerit.

Observatio XXXVI.

Pulmonis vulnus lethale à sclopeto solo pulvere pyrio instructo, illatum.

Adolescentulus annos 14. natus, 30. Aprilis anni 1689. sclopeto pulvere pyrio tantùm, cum charta superadjecta, instructo in thorace, à sinistris, secundùm sternum vulneratur. Ipsum cum postea inviseremus, reperiebamus vulnus admodum contusum, cum multâ laceratione, obliquè ad usque pectoris cavum inter secundam ac tertiam costam penetrans. In ipso vulnere præter pulveris pyrii reliquias, farfur, imo aliquid ligni quo instruuntur globuli sagum constringentes, adinveniebatur. Etiamsi autem primis diebus lacerum esset vulnus, non tamen multum patebat, verum postquam deciderat eschara ab ignito pulvere pyrio confecta, facile tres digitorum apices ad usque pectoris cavum admittebat. Ab initiis aër vehementius per aperturam statim ac superius posita medicamenta amovebantur, cum multa suffocatione exsufflabatur; imo per totos sex ultimos vitæ dies cum aëre serum fœtidius copiose, ad libras sc. unaquaque vice, erumpebat. Febris continuò aderat, inquietudo, spirandi difficultas, & frequentia animi deliquia. Præter ea quæ extus applicuimus, non pauca intus adhibuimus, traumatica sc. pectoralia, ac alia quæ maxime ad rem in casu verè difficili facere videbantur; ast in cassum omnia, siquidem postquam non uno symptomatum genere per integros decem dies variè conflictatus fuisset æger, nova tandem Maji vespertinis horis animam efflavit. Subsequenti aurorâ cum cadaver aperiremus, sinistrum pulmonis lobum in superioribus vulnere pollicem profundo, multo livore ad duos circum se prope pollices cincto, apicemque medij digiti facile admittente, affectum vidimus. Unde satis superque constitit vim pulveris pyrij in carnibus aut costarum interstitiis non substitisse, sed ad ipsum instrumentum usque respiratorium pergens, illud profundius ac lethaliter inusisse; nihil scilicet extranei cui pulmonum vulnus imputaremus in tota thoracis cavitate, nobis diligentius ac curiosius omnia rimantibus, advertere licuit.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI QUARTI

SECTIO IV.

De VLCERIBUS, SPHACELO.

OBSERVATIO I.

Ulcera capitis *manantia* in infante lethalia, *ob serum sub cranio suppressum.* 1. *In muliere, ob cerebri partem exinde putrefactam.* 2. *Ulcus occipitis nativum in infante, obstetricis errori adscriptum.* 3.

§. 1. Bimulus Princeps Serenissimæ cujusdam in Germania Familię, diarrhœa, atrophia, aliisque symptomatibus defunctus 26. Julij 1676. exenteratus: Magnum illi, elegans candidumque cerebrum, sub quo inter cranium octo & plura cochlearia aquæ cruentæ inventa: Externa capitis ulcuscula prorsus evanuerant. *In actis Med. Th. Bartholini, annor.* 1674. 75. & 76.

Inter affectus Infantibus præsertim molestos sunt Tinea, & Scabies fera: Tinea caput, imprimis partem ipsius capillatam vexare solet; in qua cutis partes variæ perforatæ apparent quasi à vermibus exiguis; ex quibus foraminibus humor tenuis erumpit & effunditur instar roris, crustas coloris varii producens: aliquando in specie capillis nocet, adeo ut sæpius excidant, & segnius vel nunquam iterum excrescant, relictis plagis in capite undosis pilis carentibus: Cum non multum differant horum affectuum causæ & curatio, simul ipsos tractabimus: In *Scabie fera*, (quæ omnes corporis partes occupare potest, quamvis frequentius faciem ac pectus, & quandoque brachia) erumpere solent primum parvæ pustulæ, hanc aut illam cutis partem obsidentes cum summo pruritu, ob quem infantes, quoties possunt unguibus partem affectam scalpunt & lacerant, & si non possint, cuivis rei occurrenti faciem affricant, hinc succedente rubedine, mox & cutis externę apertione, ac liquoris acris mordacisque tum sanguinis effusione; quibus omnibus non minuitur sed augetur potius malum, latius nimirum serpendo: humor autem promanans varius est, aqueus, flavescens, vel magis etiam obscurus: acet, ac si gustetur aciditatis admistæ notas præbens, quin ad salsedinem muriaticam tendens: Idem humor tenax est ac glutinosus, partibus adhærens, tandemque iterum concrescens atque crustam excitans, quæ, nisi nuda sit pars, ut facies, accrescit quoque indusiis, quocirca sine crustæ abruptione, ac plerumque sanguinis quoque atque humoris vitiosi nova eruptione removeri nequeunt, ni admodum caute humectentur prius ita lintea ut crustam relinquant subjectæ cuti adnatam id quod faciendum quo citius faciliusque curetur hæc scabies; sub iis enim tam sponte quam arte facilius corrigitur humor noxius & acer: Præter pruritum *Ardor* deprehenditur in parte affecta summus, quem arbitror excitari à vitiosa quæ ibi contingit effervescentia & quidem calida; Experientia enim duce compertum habeo duo tantum reperiri, & dari in rerum natura acria, & quidem sibi subcontraria, *Salsum, Lixivum & Acidum*, atque ab illis vel purioribus, vel minus puris confluentibus, aut junctis excitari effervescentiam & pugnam, sæpius cum calore, rarius cum frigore junctam, unde facile quivis conjiciet in tali affectu alterutrum vel utrumque ponendum concludendumque Acre in corpore infantium peccans, quod ad corporis superficiem cum circulante sanguine propulsum ibidem sistatur, atque hunc affectum molestum pariat: Cum igitur ex memoratis feræ istius scabiei symptomatibus, concluderem causam ipsius esse humorem acrem, simulque glutinosum, judicavi *acrimoniam* ibi peccantem probabiliter putandam *acidam*, quia humor glutinoso & pituitoso se facile adjungit Acidum, ac cum ipso fertur quaquaversum; cui si jungatur salsum lixivum, facile in flatus abit: Hoc fundamento posito censui, tum ratione acrimoniæ acidæ, tum ratione pituitosi glutinosi posse conducere salia lixiva, & imprimis blandiora vel fixa, quale in calce fixa reperitur, vel volatilia, ex omnibus animalium partibus parabilia, nec spes fefellit, nam utroque r medii genere plures curavi: Cæterum hærent illi humores Acidi acresque in corporis superficie aliquando ob pituitam glutinosam ipsis admistam, aliquando ob aliquod in diæta vitium patratum: Videtur namque illa humorum acrium ad superficiem corporis deductio deberi imperfectæ crisi, quatenus illi secernuntur quidem à sanguinis reliqua massa, impediuntur tamen in sua per cutis poros excretione; aliquando ob admistos humores glutinosos, quorum causa adhærent facile circa cutim, aliquando ob aërem frigidum admissum durante sudore: Hi quocunque modo in superficie hærentes amplius vitiantur, quia sanguinis allabentis partem facile corrumpunt, & pruritum doloremque in partibus vicinis excitant, qui ab externo aëre fit acrior, quatenus ex ipso allicit, magnetis instar, partes sibi ex parte similes, quæ noxam illā fovent ac diuturnam reddunt: Rarius talia in corporis superficie mala ortū habēt ab humoribus diversimode acribus, & in sanguinis massa redūdantibus continue ad cutis superficiē propulsis,

ast

ast plerumque ab iisdem, licet paucis, una cum sudore delatis eo, ac ibidem subsistentibus, ampliusque mora corruptis, quin appellentis sanguinis partem itidem corrumpentibus, atque sic ad tempus longius affectum foventibus: quod confirmatur eo quod scabies illa sit contagiosa, adhærente scil. humoris acris, & plus vel minus glutinosi parte alterius cuti quam penetrat, & allabentis sanguinis sani partem corrumpit: Hoc confirmat curatio plerumque solis externis absolvenda absque ullis medicamentis internis &c. Quod de *scabie* hac *fera* dixi, de *Tinea* quoque capillis maxime infesta similiter dicta sunt, cum iisdem salibus volatilibus cedat sensim. *De le Boë Sylvius Append. Tr. 1. cap. 8.*

§. 2. Mulieri Tinea alias tentata, ac capitis lotionibus sanata, in capitis dolorem ac febrem continuam incidit, 30. post die morte succedente.

Sublato cranio media pars totius cerebri, cum membranis, (erat autem dextra) putrida inventa est, ichore citrino referta. *Saxonia Præl. pract. p. 1. cap. 1.*

C*apitis lotionibus sanata*] Cavendum sedulo in ejus affectus curatione ne adhibita medicamenta ullo modo cutis poros occludant, humoremque peccantem ad interiora repellant, unde plurima gravia solent excitari mala, febris, epilepsia, mors: quare in curatione dogmatica usurpanda quæ cutis poros servent apertos, quin eosdem aperiant, quæque humorem acidum temperent, glutinosumque incidant & abstergant &c. *Sylvius de le Boë l. c.* Ad id vero præsertim attendendum num malum sit cutaneum tantum, an vero apparatus adsit morbificus: Intra quatriduum anno 1679. enecatos vidi duos puellos in Nobili familia Genevensi ab inunctione capitis ex butyro salso, in sartagine ad unguenti consistentiam frixa; utrique enim supervenit leucophlegmaria, dyspnœa & mors; Alias egregium est remedium & cito sanans, si præsertim cum butyro frixi sint pisciculi.

§ 3. Nuper accita fui ad amicam quandam meam parturientem, cui obstetricari non licuit, eo quod extra urbem pernoctandum mihi fuisset, & injuria sic illata aliis puerperis quæ mea opera utebantur: Ideo ad alteram obstetricem eundum fuit: Postridie rogat me maritus visitarem natum infantem, qui eo judice ab obstetrice necatus credebatur, Fœtus septem mensium, rite conformatus mihi offertur, cujus caput angustum, occiput planum, depressum & lacerum, simile capiti leporino excoriato; capilli posteriora capitis cingebant, instar coronæ cœnobitæ, capitis posterior pars scapulis annectebatur, quod aperiri jussi: Id à perito Chirurgo præstitum, qui posticam illam capitis partem, quæ excoriata videbatur, reperit tenui membrana amictum, sub qua recondebatur os occipitis inversum, superna parte deorsum spectante: Aberat omnino substantia cerebri, cujus spatium occupabant ossa solidissima & dura: Aliquot post septimanis narratum mihi puerperam illam, sex ante partum hebdomadis, fuste à marito in regione lumborum ter ictum fuisse, unde deformitatis causam in fœtu repetebat: Nisi dissectus fuisset, mortis causa adscripta obstetrici fuisset: *Lodoica Borghesia, alias Boursier, obstetrix Gallica. Observ. lib. 2. p. 70.*

Observatio II.

Ulcus in pectore tumorem caustico apertum sequutum, sanguinem fundens, originem ducens à vomica in pulmonibus, ad cor usque pertingente.

Mulier quædam XXIX. annorum, uxor aurifabri, quarta quarti puerperij hebdomade, 1631. paulo infra dextram claviculam, per octiduum, ingentem dolorem sensit, qui adhibito oleo anodyno cessit, descenditque in latus modo dictum infra mammam, ibique dolorem fixum, immensum, cum febre, angustia pectoris, cephalalgia, leipothimiis, aliisque pravis symptomatibus ad XIV. fere dies causavit, qui neque linimentis nec emplastris leniri potuit, donec latitudinis palmæ, infra mammam, tumor quidam exiguus absque inflammatione se manifestaret, qui cataplasmate sensim emollitus aectevit, ita ut puris latitare copiam dubium nullum fuerit; cumque dolores intensissimi dies noctesque urgerent, consultum duximus caustico potentiali naturæ imbecilliori succurrere, hostique laneinanti exitum parare, qui tanto erupit impetu, ut prima vice ad libram semis tenuis subcruenti puris, nec minus singulis plagæ aperturis emanarit: atque ægra melius statim exinde habere cœperit, haud exiguam de convalescentia spem hauriens, tertia vero die hæmorrhagia copiosa media nocte per vulnus inflictum sponte subsequuta est, quæ vix cohiberi potuit, sæpiusque eam invasit, concomitante semper dyspnœa: quæ nonnisi sanguine profuso desiit; cumque vires in dies consumerentur, tandem revertente gravissima respirandi difficultate xlvij. die morbi exspiravit.

Post mortem corpus cum aperiretur, ac ulceris sedes & cruentationis causa investigaretur, mira viscerum quorundam reperta fuit conformatio; Ac dissecto quidem thorace, invenimus ingentem vomicam; sinistram lobum pulmonum magna ex parte corrodentem, atque ad cordis usque substantiam perringentem, adeoque non tam dyspnœæ aliorumque symptomatum, quam hæmorrhagiæ iteratæ ipsiusque mortis causam infallibilem: Reliqua Pulmonis substantia jaspidis colorem viridellum referebat; Cor magnum adipe copioso oblitum: In abdomine naturaliter Lienis Renumque parenchymata, ut & ventriculus, mesenterium,

uterus, conformata erant, excepto hepate, cujus moles horrenda, atque in tantum excrevit ut quatuor libras cum semisse ponderi responderet, substantia scirrhosa, cui fellea vesicula bile repleta appendebat: Dorsalis spina incurvata fuit, ex qua gibbus in tergo non contemnendæ magnitudinis.

Licet ex asthmate, quo sana molestabatur continuo, jecur obstructum & durius semper fuerim suspicatus, quod pondere suo diaphragma deprimeret, & liberum ejusdem motum impediret, necnon hydropem tandem sequuturum prognostico dixerim attamen de tanta excrescentia & mole nunquam cogitare licuit, atque mors ex vomica vel hæmorrhagia hunc prævenit morbum. De qua sanguinis profusione quæritur, an ex vena in pulmonibus per abscessum exesa, an vero è lochiorum per venas mamarias regurgitatione ortum duxerit? mihi opinio probabilior videtur: *Observat. D. Ieremiæ Erhardi apud Hechstetterum Decade. x. casu x.*

Observatio III.

Vlcus in Ano lethale ob intestini recti exulcerationem in gangrænam desinentem.

§. 1. Helmstadii nuper mortuus est D. Cellarius Abbas Marienthalensis &c. Hic laboraverat antehac hæmorrhoidibus, modo cœcis, modo apertis, sed per aliquot menses nihil inde mali senserat: Tandem appetitus illi plane prosternebatur, & pituitosæ materiæ magna copia rejiciebatur, uti deinde quoque medicamentis incredibilis plane viscidæ & vitreæ pituitę copia, in globulos ovi gallinacei magnitudine compacta, per alvum educebatur; Hinc quidem non parum debilitabatur, jam tamen sublatum erat malum, & appetitus viresque redire incipiebant, cum præter opinionem de acutissimo dolore circa intestinum rectum conqueri cœpit: Ano aperto, speculoque nonnihil dilatato, nihil videre licebat, nec anodyna injecta & ad anum apposita quicquam juvabant: Tandem nono die in clunibus, prope anum, tumor se manifestavit, qui cataplasmatibus maturantibus appositis mox emolliitur & dein aperitur, exeunte materia fœtidissima, maxima in copia, quæ stercus plane referebat, uti dein etiam quoties alvus excernenda erat, per vulnus exibat: Adhibita ulceri fuere mundificantia remedia, sed frustra; semper enim id nigrum fœtidumque mansit, & sursum in carnem clunium latè sese propagavit, unde tandem doloribus & gangræna confectus obiit.

Post mortem inspectum vulnus, apparuitque in intestino recto apertionem esse magnitudinis monetæ currentis, quæ sex grossos marianos valet: Intestinum hoc totum nigrum fuit usque ad flexionem quam supra os sacrum facit: Vesica quoque illi adhærens collo suo gangrænæ principia contraxerat, unde etiam urina cum difficultate emittebatur. Ex clunibus vero utriusque lateris, magna frusta carnis nigerrimę detrahi poterant: tanta fuit ibi corruptio, ut nimirum tamdiu virum hunc vivere potuisse. *Iulius Georgius Behrens in Miscell. cur. anni 1672. Observ. 181.*

De affectu huic finitimo vide *Sylvaticum* centur. iij. consil. xv. & xvj.

Observatio IV.

In puero Tuberculis & Vlceribus cum ossium carie per triennium scatente, & Sinu ad lumbum sinistrum, deprehensum est Iecur magnum costis agglutinatum, Abscessus juxta vertebras dorsi superiores, citra lucem veneream.

Puer annor. 10. temperiei cal. siccæ, & adustæ, jam per duos annos tuberculis quibusdam laborat in diversis partibus corporis, quę nonnisi longo tempore suppurantur, & ubi rumpantur, ulcera fiunt cum ossis corruptione: Factus est abscessus ad musculum lumbarem sinistrum, quo rupto, sinus permansit deorsum vergens, in cujus extremo videtur os costæ corruptum, Habet præterea ulcera alia in digito dextrę manus, in cubito prope manum, in quibus apparent ossa corrupta: habet tuberculum ad cubitum sinistri brachij, quod & ipsum videtur continere materiam purulentam, licet parum dolorosa sit, denique sæpe hinc inde emergunt tubercula, ut uno rupto alterum succedat: Sinus vero ille qui est ad lumbum sinistrum, dum stylus transmittitur, penetrat ad costam & sentitur os asperum, ita ut videatur adesse aliqua corruptio, quæ tamen videtur esse parva, quia sordes pauca est & boni odoris, & caro etiam proba conspicitur.

Hic puer nullis medicamentis potuit sanari, sed transacto triennio ab initio morbi, febre continua consumptus, orta prius convulsione ex ulcere cum ossis corruptione in calcaneo; Eo dissecto, invenimus Jecur magnum valde, costis agglutinatum validissime; quod ex natura illi contigisse putavimus, unde malus humor officificus in Jecore genitus corrumpebat ossa in abscessibus: Præterea invenimus non magnum abscessum juxta vertebras dorsi superiores, membranis ipsius spinæ obvolutum, in quo pus continebatur coctum non magna quantitate.

Par-

Partes affectæ sunt externæ, quæ ad sensum apparent, ubi sunt tubercula & ulcera: sunt etiam partes internæ, cerebrum, jecur & lien, quæ videntur laborare per essentiam ob morbi diuturnitatem: Affectus multi sunt, interni & externi, Interni, in cerebro intemperies humida & impuritas, quia non fuit expurgatum nec in utero nec extra, nam dum lactabatur, nec per ulcera capitis manantia, nec per aures nec per vomitum expurgatus est: Jecur & Lien laborabant obstructionibus, nam tumida sunt, præsertim Lien, In partibus externis affectus sunt, Tubercula œdematosa, sed participantia de phlegmone: aliqua fuerunt de natura furunculorum in facie & in collo: Præterea laborat ulceribus malignis, in quibus omnibus apparet corruptum, ut magna suspicio fuerit infectionis à Gallico morbo, sed nec pater nec mater pueri eo laborarunt, & dum lactaretur à pluribus nutricibus, nihil apparuit per septem annos, quod illius morbi suspicionem fecerit, Causa tantorum malorum in visceribus constituenda est, nam capitis intemperies & viscerum, excrementa multa gignunt, & pravos humores, pituitosos, melancholicos, qui transmittuntur ad partes, præsertim à capite ad glandulas & loca imbecilla, & fluxio est externa per suturas calvariæ, & sensim colliguntur humores in parte, qui nonnisi longo tempore ad suppurationem veniunt, unde humor pravitatem acquirit, & ossa corrodit & quasi in pulverem reducit: nam natura hujus humoris videtur à tota substantia ossibus contraria, quia illa magis afficit quam carnes & alias partes, quod etiam solet accidere in morbo Gallico, &c. *Rodericus à Fonseca Consult. Med. lib. 1. consl. 42.*

OBSERVATIO V.

Ulcus Tibiæ sinuosum ob subditorum ossium vitium. Spina ventosa. 1. 2. 3. *Ulcera Tibiarum & Femorum à Iecoris & Lienis vitio pendentia.* 4.

§. 1. INflati & inflammati ossis exemplum nuper in nostro Xenodochio habuimus in juvene 18. annorum, Daniele Cheva: Hic à sex annis gravissimum dolorem in tibia dextra habuit, multis remedijs frustra adhibitis, nos tandem levaminis & curæ gratia accessit: Cum hinc & inde ulcus sinuosum perquirimus, scabritiem ossis & teredinem ex aeredine materiæ & subesse animadvertimus, & ipsum os præter modum distentum: Multa remedia quoque nostri Chirurgi frustra applicarunt, tandem consensit ut inutile membrum gladio rescinderetur.

Crure ablato & denudato, fibula integra fuit, sed connata tibiæ circa malleolum tarso: Tibia p. n. crassior, à tarso ad genu magnitudine improportionarè aucta erat, & veluti ex inflammatione inflata, hinc & inde carie vitiata: *Cum Tarsi ossibus*, uti astragalo, calcaneo, cymbiformi connata tenaciter & immobiliter per symphysim, quasi unita à natura coaluissent, sine vestigio aliquo quod antea divisa fuissent. Cùm ante hunc morbum motus constaret, & nihil obesset quin in quamcumque partem permobilis esset: Periostium ubi os à pure non arrosum erat, integrum apparebat: Quatuor septimanarum spatio vulnere sanato, & fonticulo in femore inusto, *quo materia acris*, si quæ ex internarum partium vitio transmitteretur, locum & exitum haberet, ad suos ipsum dimisimus: *Martinus Bogdanus Observ* 12.

Cum Tarsi ossibus) Affectus ab Arabum interpretibus ventosa Spina dictus, omnibus quidem ossibus est communis, præcipue tamen in ossibus tarsi & carpi occurit; ut caries à causis externis, ita hæc corruptio ab internis: Observavimus talem in sterno, ossibus humeri, cubiti prope epiphyses, circa dorsi spinam, sæpius in carpi & tarsi ossibus, fluente ex internodijs pute, & ossa erodente. *Guern. Rolfinccius. Dissert. Anat. lib. 2. cap.* 47.

Quo materia acris, &c.] Curationem difficilem idem statuit, fomitem visceribus suppeditantibus perennem: Puella annorum xv. mensibus apparentibus ordinataque fluentibus periodo, restituta: Aliam mensibus licet apparentibus, non habentem melius per πτυαλισμόν, salivationem mercuriali inunctione excitatam, & duodecim dierum spatio continuatam, feliciter restituit.

§. 2. *Ventum* seu *flatum spineum*, ad mentem Arabum appellamus, affectum quem vulgus, voces invertendo, *Spinam ventosam*, & *Severinus*, nova nomenclatura, *Pedarthrocacen*: Hujus cum tanta vis sit ut acutissimo dolore ossa corrumpat & carie exedat, vix alia ratione perfectè sanari potest quam membri affecti amputatione: Qua 1646. 18. Aprilis Patavij, viro & puellæ pedes ablatos vidimus, & fœminæ cuidam digitum: E quibus unum dissectum inspeximus, ossa calcanei & metatarsi tam carie corrosa exhibentem, ut nullo negotio cultelli manubrio conteri & quasi friari potuerint: Nec alius affectus est quem *Rondeletius* de dignot. morb. cap. 10. Tumores ossium putrescentium in pueris à morbo Italico, ob cacoethicam quandam sanguinis dispositionẽ, parum peritè ad chœradas referendos existimabat. *G. H. Velschius Observ. Medic.* 81.

§. 3. Ante xv. præter propter menses hunc casum accidisse memini in Illustr. Dom. *Baronissa de Merode*, de quo varia fuerunt Medicorum judicia: Ego autem eodem conspectu protinus judicavi eundem esse, quem alias videram Neapoli apud Cl. *Severinum*: Quare, cum juxta consilium *Argelatæ* non posset os morbosum removeri, necesse fuit ad ultimam anchoram, amputationem scil. tibiæ nos procedere.

Qualis autem ossis ipsius constitutio postea per Anatomen innotuerit, addere non gravabor: Remota cute, quæ admodum erat propter extensionem attenuata, *invenimus tendines musculorum* peroneorum, ut maximum tendinem qui calcaneo est affixus, & crassitiem natu-

raliter insignem obtinet, instar chartæ alicujus tenuem; solum calcis os erat affectum, atque in magnitudinem insignem adauctum, ut libræ unius cum dimidia pondus æquaret: non solum autem porosum redditum erat, sed pori illi erant repleti materia cartilaginea, qualis quoque cartilago extrinsecus os ambiebat, & cartilagini callosa materia desuper erat adnata. *I. Van. Horne microtech.* §. 85.

INvenimus tendines musculorum. &c.] Huc pertinent Gangrænodes abscessus, de quibus *Severinus lib.* 4. de recond. Abscessuum doctr. cap. 8. A me, *inquit*, frequentissime in nosodochio Incurabilium, observatum gangrænas & cum necrosi abscessus lente accessisse, atque extitisse vitiatos infra tendines ac nervos, qui antipathia quadam, & occulta humoris proprietate potius & prius quam carnes aut musculi fuerint obsessi: *Vide ejusdem Medic. Efficacem, part. ij. cap.* 22.

§ 4. Aperui corpus cujusdam Nob. Galli hydrope mortui, in quo omnia præter hepar sana erant. quod induratum admodum & quasi callosum, plurimisque tuberculis ceu glandulis undiquaque refertum erat: Lien quidem sanus, triplo tamen major quam alias esse solet.

In hoc corpore verum esse reperi quod *Hippocrates* lib. 2. Prorrhet. dicit, *Quicunque habent splenes magnos & neque sanguinis eruptiones ipsis contingunt, neque oris graveolentiam, horum Tibia ulcera prava habent, atque ex his cicatrices nigras:* Habuit enim Nobilis ille ulcera prava & cancrosa, non quidem in tibijs tantum, præsertim dextra, unum prope gena magnum spinosum & anfractuosum, sed & in utroque femore, unum similiter anfractuosum & sinuosum. *I. Rudolphus Saltzmanus Observat. Anat. pag* 37.

VLcera tibiarum & varices Lienis vitio suppullulate multi attestantur: *Tulpius li.* 2. observ. 30. putat signa à *Hipp.* & veteribus commemorata, indicare magis humoris melancholici putredinem quam Lienis magnitudinem auctam: *Atra quippe bile, ait, circa lienem putrescente, vitiatur non tantum os, sed erumpunt utique varices, & caduntur tantopere crura, ut meminerim vidisse in una quartanaria, à putrida hac bile ultra viginti ulcera, non mixus profunde cruribus impressa ac si candens ea inussisset ferrum:* Verum quod istud sanguinis vitium à Lienis vitio proveniat plus satis notum: *Got. Moebius Fundam. Physiolog. cap.* 17. §. 27. At alium exemplum in culpa esse posse quoque Hepar manifestum facit, quod ut ab officio multifariã aberrare potest, ita multiplicem læsionem invehere: Sic quicquid delirant Reges plectuntur Achivi.

OBSERVATIO VI.

Vlcus sordidum Genu, à ligamentis, cartilaginibus, ipsisque ossibus putrilagine infectis.

NObilis quidam Juvenis, robustus, optimo corporis habitu præditus, contra hostem in Belgio strenuè dimicans, ictu sclopeti ad sinistram rotulam vulnus recepit: In proximam urbem quidem deductus, ibique à Medicis & Chirurgis curatus fuit: Interim tamen ob doloris vehementiam & diuturnitatem hydrarthros secutus est, quare in patriam deportatus est: ubi per multos annos ingentes dolores & cruciatus perpessus est: Ichor enim aeris cum ad tempus fluxisset, in sordidissimum ulcus degeneravit, cum tanto dolore ut vix suffulcris incedere posset: Tandem anno 1582. D. *Cosmus Slotanus* præstantissimus Med. Chirurgus ad eum vocatus fuit mecum, ad quem eum pervenissemus, genu mirum in modum intumefactum, reliquum vero crus extenuatum invenimus: Genu varijs locis ulceribus sordidis scatebat, cum ossibus cariosis & doloribus maximis, qui dies noctesque ipsum exercebant: Hinc viscera omnia interna mirum in modum labefactata & obstructa fuerunt: Mansit D. *Slotanus* apud ægrum per menses aliquot, atque eam adhibuit diligentiam ut æger non parum sublevatus fuerit, omniaque ad optatum scopum tendere videbantur, nunquam tamen integrè sanatus fuit: ob maximam enim obstructionem labefactationemque internarum partium. in vigilijs D. *Michaelis* obijt.

Sequenti die cum cadaver aperuisset *Slotanus*, interiora viscera omnia, præsertim Hepar, mirum in modum à naturali statu discessisse vidimus, & in vesica fellea lapidem nucis moschatæ magnitudine & figura invenimus: Genu cum inspexissemus, ligamenta, cartilagines *ipsaque ossa putrilagine infecta* & consumpta erant: *Fabritius Hildanus li. de Ichore & Meliceria cap.* 27.

HYdrarthros] Observaverint credo mecum plurimi qui manum curandis vulneribus solent adhibere artifices, si quando fistula aut fistulosum ulcus crus occupaverit, & vinculo quopiam infra vulnus caro adstringatur, cessare quidem fluxum illum humoris per vulnus perpetuo stillantis, sed quicquid infra ligaturam sit continuo intumescere: ac contra si plaga vinculo sit inferior, perseverare humorum affluxum. & medicamentorum vim assidua ista emanatione eludi; Quo sola experientia jam satis constat, humorum per vasa lymphatica eandem esse, quæ sanguinis per venas est, à circumferentia ad centrum circumgyrationem. Ac jam notum per anatomicam αὐτοψίαν vasis lymphaticis inesse valvulas recursum à centro ad extrema impedientes: Ex observatione autem hac advertamus Fistulositatem illam vulnerum externorum, & oedematosas hydropicasque plurimas internas constitutiones, à vitio quodam lymphæ, Lymphaticorumque vasorũ originem ducere *Theod. Kerkringius Obs. Anat.* 91.

Ossa putrilagine infecta] Ossium caries cum varijs gignatur modis, quosdam nostra animadversione imprimis dignos describere instituo: Humores præternaturales quavis de causa sive generali sive speciali, os penetrantes aliquando Hypersarcosin ulcerosam cum ossis humiditate, aliquando Ossis cancrum, seu spinam ventosam producunt, affectus necessario distinguendos: *Hypersarcoseos ulcerosa cum ossis humiditate,*

tate, causa phlegma præternaturale ossis temperiem, atque duritiem auferens: Molliori huic fundamento caro insistere nequit, unde naturalem suam essentiam etiam amittit nutrimentum ipsius ex sanguine constans, in sarcoma molle spongiosumque transit: hoc sensim incrementum sumit, tandemque ulcerationem secum affert, qua tendines, ligamenta & nervi corrumpuntur, membrumque totum periculo subjicitur Medicamentis non est quod hic aliquid laude dignum effici posse tibi persuadeas, antequam fundum, h. e. ipsum os attigeris: osse enim curato, illicò & ulcus curabitur & caro naturalem induet: Incisione itaque hic opus, profunda adeo ut os ipsum in conspectum veniat: Quod si excrescentia magna concomitetur nimis, fiat extirpatio ejus: si vero repullulare observetur, cauterium actuale planum applicetur, habita semper ossis consideratione. *Ossis Cancri* causa humor acris, primo os corrumpens, mox periostium perforans: hic ulcus statim accedit & carnis & cutis, quod etiam curari non potest nisi prius ipsum os curaveris: Ulceris foramen valde exiguum est, labia pallida, materia effluit tenuis, caro mollis & aliquomodo tumefacta, at minime ut in hypersarcosi ulcerosa fieri diximus, sua sponte increscit: Et hic quoque sectione, sed per ossis longitudinem, usque ad ipsum os, est molienda, & mox corrigentia corruptionem applicanda. *P. Barbette Anat. Pract. l. 1. c. 5.*

Observatio VII.

Fungosa caro ex ulcere tibiæ pullulans, ob foramen in osse ad medullam usque penetrans.

Virgo ulcere in tibia dextra longo temporis spatio laborabat: Ex hoc autem ulcere fungosa caro adeo copiose erumpebat, ut Chirurgi aliquando illam pondere duarum librarum abscinderent: quamvis autem funditus abscissa esse videbatur, mox tamen cum impetu denuo proveniebat.

Tandem Tibia ex consilio Medicorum ad poplitem abscissa fuit: post operationem abrasa carne, & osse denudato foramen rotundum, ad medullam usque penetrans, in ipso repertum fuit: Operario ad votum successit, sed cum cuncti ipsam evasisse sibi persuaderent, ecce fungosa caro, quæ denuo ex trunco ipso propullabat, easdemque fere ut antea molestias parit: ad annos tamen circiter duos post operationem factam supervixit. *Fabritius Hildanus cent ij. Observat. 36.*

Fungosa caro, &c.] Fungorum in vulneribus capitis solum mentionem faciunt Medici, Sed in alijs quoque partibus eos nasci posse ostendit *Sennertus apud Hildanum observ. 35. & 36. cent. ij.*

Observatio VIII.

In ijs quos Carcinoma Ulceratum sustulit, sanguis adustus intra vasa repertus, cum labe Iecoris, illæso Liene.

Lien non potest esse humoris melancholici sedes & vasculum, quia sanguini permixtus in nutritionem partium solidarum impenditur: Dum autem à sua natura degenerat, ut in quibusdam *Carcinomate ulcerato* sublatis vidimus, sanguis adustus exsiccatus, & in capillamenta conversus intra venas spectatur, cum insigni labe Jecoris, sed exiguo aut nullo Lienis vitio: quod certissimum est indicium Lienem humoris melancholici, sive naturalis sive contra naturam affecti non esse conceptaculum. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 21.*

Observatio IX.

Fistularum pertinacia & curationis difficultas inde est, quod earum principium altissime excurrat, & fundamentum in ossibus habeant. 1. 2. *Fistula in Inguine saniem imi ventris eructans.* 3. *In Femore orta à Lumbis.* 4.

§. 1. Filia Pictoris, Nicolai Æliæ infestata aliquandiu acerbo lumborum dolore, incidit tandem in molestam Inguinis fistulam, quæ perenni suo cursu usque eo consumpsit tenelli corpusculi vires, ut brevi excesserit è vita.

Cujus mortis causam inquisitura Anatome, invenit evidentem cariem in costa spuria, emittentem continenter in subjectas partes tantum acrioris ichoris, ut illis erosis prodierit inde Fistula, ut longa & anfractuosa, sic eludens quamcumque opem Medicam.

§. 2. Quam artis impotentiam non raro quoque videre est Fistulis prope anum exortis; Quarum principium excurrit nonnunquam altissime sive ad Lumbos, sive Thoracis vertebras, imo interdum ad ipsas scapulas, quas scoptula operta vocat *Corn. Celsus*; Quibus in locis equidem non semel offendi fontem remotissimarum & immedicabilium Fistularum.

Earum inaccessa caries, quo minus exploretur specillo impedit tortuosus ipsarum flexus: qui etiam remoratur clysteres eluendo ulceri dicatos: Excluditque manum exempturam os intus vitiatum: quo tamen minus mature sublato, tollitur immatura more homo, & obstat obnixe ne à Medico sanetur Fistula à remotiore carie originem trahens: Cujus oras licet forfice diducas & amplies (quod tamen ad curandas fistulas summe utile) operam nihilominus ludes, nec pervenies unquam ad remotissimum sinuosorum fle-

fi xuum principium, à quo descendunt ror ramuli, & tam frequentes rivuli per profundiores musculos ac rend nes, ut licet specillum vel dexterrime immittatur in rortuosam ejusmodi Fistulam, neutiquam tamen attingat, nedum immutet, vel tollat cariem genuinam perennis ulceris causam. *N. Tulpius lib. 3. Observat. 28.*

§. 3. Februar. x. 1673. in juvene viro, ex phrenitide defuncto, præsente D. Dormont, Lien inveniebamus consumptum, adeo ut nonnisi globuli, magnitudinis diversæ sese exhiberent, vasis omnibus splenicis ad dictos globulos debite excurrentibus, varie licet divisis: Globuli ipsi separati tunica tegebantur separata: Exterius omnes nigricantes, interius rubicundioris coloris: Ventre ipso puris saniosi fœtidissimi insignis copia continebatur: Effluxerat hujus notabilis quantitas per foramen naturæ ipsius opera in inguine factum ad plures dies: Iam vero ab aliquo tempore fluxio hæc suppressa. *Ger. Blasius Observat. Med. 24. part. 1.*

§ 4. Puero Dom. N. filio obortа est fistula in dorso, qua sponte occlusa, alia emersit in femore: In lumbis, ad psoades musculos ulceris vestigia, unde initium ducebat Fistula. *Vide li. 3. tit. de Ventris tumore.*

Fistularum pertinaciæ causa unde repetenda ostendunt allata exempla: Pertinacissimæ, & tandem tabem inferentis, exhausto totius cruore, exemplum mihi occucurrit anno 1652 cum eo tempore incumberet cura Medica pauperum Gallorum advenarum, vel urbis incolarum, inter illos commissum habui quendam nomine *Bourgeois*, Prætoris Urbani Apparitorem, Virum raræ texturæ, annos circiter xxx. natum; Malæ illi, bene se habenti, leviter rubebant; vino modice utebatur, in victu temperans: Morbo prehensus utitur calceolarii ægrotæ opera, qui antimonio exhibito ipsum ad hypercatharsin deducit, unde vir natura debilis ad Orci fauces compellitur: Vix recreatum, pravoque victu deinceps sustentatum, pleuroperipneumonia vehemens adoritur; E qua mea ope emersit, sed superstite in pectore, sub mamma dextra, fistula, quam præcesserat abscessus inibi excitatus, quanquam universam materiam pectore contentam exhausisse videretur libera & liberalis purulenta anacatharsis: Adeo copiosam eructabat Fistula saniem, ut illius occludendæ omne concideret consilium: Indito tenui stylo & longo, origo ejus superior esse deprehendebatur & inter musculos pectoris decurrere; qua de causa inito cum aliis consilio, discissa est forfice (quantum altius progredi licuit) secundum longitudinem Fistulæ; sed cum ad claviculas usque factus esset progressus, nec exortus pateret; ingressus præterea ob tortuositatem non pateret amplius stylo, res naturæ committenda fuit, & usui decocti traumatici pectoralis, hydromelitis forma præscripti, à cujus usu vitam per triennium produxit, Apparitoris officio ad ultimos usque dies functus æger.

Observatio X.

Sphacelus *totius corporis sequutus cordis ejusque vasa intumefactionem.* 1. *Utriusque Tibiæ ob tumorem scirrhosum vicinum cavæ descendenti.* 2. *Ob obstructam venam cavam.* 3. *Pedis dextri, ob viscerum omnium corruptelam.* 4. *Cruris, ob vitiatam arteriam quæ ad fibulam petit.* 5. *Crurum & Tibiarum, ob vitium Iecoris & Pancreatis.* 6. *Cruris, ob sinistrum cordis ventriculum carne glandulosa infarctum, & impeditum arteriæ motum.* 7. *Crurum & Tibiarum, ob vitium Iecoris, Pancreatis & Lienis.* 8. *Digitorum Pedis ob vitium Pulmonum, Cordis.* 9. *Humeri dextri, ob consumptionem lobi dextri Pulmonis, Cordis vitium.* 10. *Manus, ob sanguine cor exhaustum & Pulmones.* 11. *Scroti & vicinarum partium, ob vitium Mesenterii, Intestini recti.* 12. *Digitorum pedis, ob Pulmones sanguine tumentes, Cor exangue, sanguinem putridum in Intestinis.* 13.

§.1. Cuidam febre acuta prehenso livere cœpit supercilium, & elapsis 22. horis totum corpus sphacelo prehenditur: Cor inventum duplo maius, ejusque venæ inflatæ. *Vide tit. de Febribus.*

§.2. Quidam, alioqui bono temperamento præditus & ætate integra, incidit in gangrænam utriusque tibiæ latente causa, nisi quod antea tibiæ & pedes assidue frigebant, ingravescebant & quasi stupore tenebantur, utut sit supervenit Gangræna, nulla præcedente febre aut causa externa; ita paulo post obiit, oborto ad usque genua sphacelo.

Aperto cadavere invenimus tumorem scirrhosum circa venam cavam descendentem; nempe intra renes, ubi hæc vena ad utramque tibiam bifurcatur: Scirrhus in magnitudinem auctus ita constrixerat venam cavam & arteriam descendentes, ut nullus sanguis ad crura nutrienda & vivificanda permeare posset. *Fabritius Hildanus Tract. de Gangræna cap. 4.*

Majorum articulationum luxationes sequitur atrophia, cùm quia mucoris copia obstructionem parit atque nutrimenti distributionem impedit, tum quod caput ossis suo loco motum comprimit, vasa, prohibetque quo minus sanguis & spiritus ad partes subjectas deferantur: Quod si hujusmodi ægri ad senilem ætatem pervenerint, aut longiori morbo conflictentur, tandem in Gangrænæ discrimen veniunt, (ut & si magna sit causæ efficacia, qualis in prædicto ægro) Idem accidit obstructa vena cava, ut ante aliquot annos observavi. *Idem ibidem.*

Tibiæ & pedes assidue frigebant &c. Operæ pretium erit inquirendi in rationem quomodo frigus, in malignis, venenis sphacelo &c. in extremis procurat Nemo negabit Extrema cum partibus internis æquali calore præditum iri quamdiu sanguis calore & spiritibus illustris inoffense per arterias quaquaversum dispergitur ac superfluus in venas recipitur, ad cor currit atque ad extima recurrit, non enim aliunde quam à sanguine calent, quamprimum vero ejus af-

ſuum defraudantur, nec ſalutari nectare ſufficiente irrorantur, neceſſario frigebunt: At verò non eadem ratione extremis partibus ſanguis denegatur, culpa enim nunc deferenda eſt ſanguini nunc viis per quas ad extrema properat, nunc cordi, ceu primo motori, quod, dum homo vivit, indefeſſo labore continuo nixu ſanguinem longe lateque propellit: Deinde certum eſt ſanguinem è corde citra ullum ſelectum ad extrema protrudi nec calidiorem internis deſtinari, frigidiorem artubus aliiſve ultimis & remotioribus impertiri: Denique attendendum eſſe ad illud quod per ſe aut per accidens fit exiſtimo: Sanguinem primum quod attinet, ceu mobile, ineptus redditur ad minima capillamenta arteriarum & venarum tranſeunda, ſi coaguletur intra vaſa, quod in febribus malignis & petechialibus contendit fieri *S. Pauli*: Extrema quoque frigeſcent ſi penus ſanguinis nimis exhauriatur in febribus ardentibus quod fiet in cauſa, aliave maligna ſi nihil comedant, neque phrenitici bibant, aut ſi his febribus hæmorrhagiæ enormes superveniant, quod non raro evenire quotidie obſervatur; quibus accenſendæ dejectiones pice nigriores, quæ nihil niſi cruor extravaſatus, diu in cavo inteſtinorum detentus & corruptus exiſtunt: Nonnunquam in cordis ventriculis corpora alba, denſiſſime compacta, & profunde ventriculorum cavernis radicibus plurimis infixa & quaſi implantata non ineptè Polypi vocata, reperiuntur, quæ ramos per cavam ſurſum deorſumque, ex utroque ventriculo in pulmones, ac per aortam, eoſque in plures ſurculos ſubdiviſos emittunt, ſanguiniſque liberaliorem diſtributionem impediunt; unde illi qui hujuſmodi Polypos in corde geſtant, facie liveſcunt aut admodum pallent, in extremis levi ex cauſa frigeſiunt. Extrema denique frigebunt utcunque ſanguis naturaliter caleat, aut p.n. ferveat ſi non valida & indefeſſa cordis contractione propellatur, nam licet ſæpe extimæ partes ſanguine abundent, niſi ſingulis momentis novus accedat effœtuſque ad cor retrudatur, brevi calor ſanguinis perit, & niſi protinus ſuppetiæ ferantur, cum parte extinguitur ac veluti emoritur: Ob varias autem cauſas Cordis motus vel imminuitur & elangueſcit, vel pene ſuccumbit, vel inhibetur quominus contenta ſolita ratione propulſare valeat: Imminuitur languiduſque evadit cordis motus potiſſimum ob ſpiritus ab aſtu in cauſa ſimilibuſque febribus diſſipatos nec reſtauratos; propter nimiam à cibis, etiam potus in phreneticis abſtinentiam; aut quia pereunt ob ſudores diaphoreticos, aut diarrhœas colliquativas, febribus malignis quam familiares: Ignavior redditur cordis motus ſpiritibus animalibus vim hanc cordi largientibus, ut conſtat ex *Willis* Anat. cerebri, & *Loveri* de corde experimentis, à narcotico ſtupefactis, ut puero à ſpiritu vini evenit, & aliis qui opio abuſi ſunt: Vidi aliquot *Gangrena*, nunc cum pleno *Sphacelo*, nunc incipiente inteſtinorum, renum item pedum correptos, Extremorum frigus non per horas, ſed dies aliquot ſuſtinuiſſe (*exemplum habui Neocomi Helvetiorum anno 1660. in viro Nobiliſſ. Domino Boulengerio, à Secretis Sereniſſim. Principi Henrici ab Aurelia, viro ſexagenario, qui ab equitatione duriori & per ſalebroſa loca Exterocelen, ſibi familiarem paſſus eſt, quam cum occultam eſſe vellet, etiam Medico, ſuppreſſæ ægritudinis paulo poſt pœnas luit, nam octava à decubitu die interiit: integro quatriduo ἄσφυκλος fuit toto corpore marmore frigidior; quatuor ante obitum diebus reſurgente calore:*] Quidam colica male tractata, alii enterocele neglecta, etiam poſt inteſtinorum repoſitionem: præterita æſtate quidam poſt nephritidem calefacientibus internis, & externis inunctionibus & inſeſſibus fervidiſſimis exaſperata, jam ſopitis omnibus doloribus bona quæque ſperantes, extrema prope gelu frigidiora tangenda præbuerunt: In pedum extremorum & tibiæ parte vero ſphacelo correpta, ſed ſuperficiario, nec ultra cutem penetrante, integris muſculis eorumve tendinibus frigus hoc non ſunt experti, inter quos erant, Rever. quidam Abbas 76. annorum, & Sereniſſ. quædam Princeps 78. annor. & Illuſtr. Comes 50. ann. qui omnes hæc ante biennium perpeſſi in hanc uſque diem ſatis commode vivunt, At ſi profundius ſerpat, etiamſi ultimos tendinum apices in pedum digitis ſolum corripuiſſe videbatur, à frigore & vitæ diſcrimine, maxime ſenes & in principio neglecto ſphacelo immunes non erant: A partium fere, vel etiam penitus intermortuarum muſculis & tendonibus, non fibrillæ aliæve portiones ſolidiores in venas, ſed ichores reſorpti fuerunt: Hos utcunque calore prope actuali privatos, non frigidos per ſe cenſendos arbitror; quia febres ad ultimum habitum perdurantes, & deliria excitarunt cum ſiti intenſiſſima, & quamvis deliria tandem ceſſarint, ſana loquuti ſint ac compoſita mente adſtantibus ultimum vale dixerint, non tamen perfrigerij in maſſa ſanguinea plenum ſignum erat, cum hæc quoque cauſo aut phrenitide affectis ante obitum contingant, minus turmatim ſcil. particulis igneis in profunda cerebri per arterias carotides & vertebrales irruentibus: Cor licet muſculus iam olim ab *Hippocr.* vocatum fuerit & à recentioribus quibuſdam non ſine ratione his annumeretur, præter neceſſitatem perpetuo ſe movendi impoſitam, hoc peculiare inſuper habet, ut à quibuſvis animi pathematis, & aliarum partium etiam remotiſſimarum doloribus ejus motus pervertatur, nunc acceleretur, nunc tardetur, nunc vehementius concitetur, aliquando nunc brevius nunc longius ſuſpendatur & plene ſubſiſtat, ſc. pro ratione animi pathematum & dolorum: magis tamen à doloribus afficitur, & non raro mire compatitur, ſi partes illæ affligantur quæ eorundem parium nervorum cum corde participes ſunt, ſc. ventriculus, inteſtina renes, uterus &c. cardialgiam vehementiorem non ſolum extremorum frigus & omnino ſyncopes conſequi in vulgus notum eſt; vomitus ſæpe præcedunt, anxietates idemque frigus: Et omnino rectius à corde compatiente, ac in motu tardante, aut illum aliquomodo ſuſpendente Extremorum frigus derivatur, quam à dolore aut calore, inſtar cucurbitulæ ſanguinem & calorem ab extremis ad ſe rapiente cum exploſa attractione, poſtquam verus ſanguinis motus innotuit, certo conſtet ſanguinem ad quamvis partes pulſu pertingere: Nec credibile eſt in harum partium inflammatione tanta copia ſanguinem ſtagnare ut extrema inde eo defraudentur, cum ſæpe non multum ſit ſanguinis hic cunctantis, & *Sennertus* eryſipelas in his locis ad frigus extremorum efficiendum ſufficere innuat. Niſi forte quiſpiam putet fibrillas nerveas, vaſis ſanguiferis circumjectas, ob dolorem convelli, vaſa anguſtiora reddi, ac per cavam magnam ſanguinis copiam ad cor refluxuram intercipi: verum ſi hoc fieret venæ partium inferiorum quoque ſummopere intumeſcerent, in primis ſi conſtrictio iſta convulſiva tamdiu perſeveraret, quamdiu dolor & inflammatio continuare ſolent; quod tamen accidere nec ipſi memorant, nec forte ab ullo animadverſum fuit. *J. Jac. Wepferus Tract. de Cicuta aquat. cap. 5.*

§. 2.

§.3. Gangrænam accidisse obstructa vena cava, ante aliquot annos observavi. *Idem ibidem.*

§.4. Quidam multo tempore pallidus admodum fuit, cibum potumque aversabatur, pituitam erudam cum pure vomebat, &c. Supervenit pedis unius digiti sphacelus, mox dextrum pedem gangræna occupavit, &c. Hujus omnia viscera corruptissima fuere, multo pone consistente pure, &c. *Vide lib. 3. tit. de Inappetentia.*

§.5. In cujusdam cordis sinistro ventriculo glandulosæ, sed nigricantis carnis libræ duæ repertæ: Huic sinistri cruris gangræna obvenit, non tam ex cordis vitio, quam ex ea gangræna impedito arteriæ pulsu; ante enim aliquot annos ex sclopeti ictu vitiata fuerat arteria quæ fibulam petit. *Vesalius lib. 1. cap. 5 Anatom.*

§. 6. *Thuanus* diu conquestus de dolore colico, tandem repentina Gangræna correptus est, à pede dextro ad superiora celeriter reptante, ex decubitu serosi humoris cruræ & tibiæ infestantis, cum diris cruciatibus intra sex horas exspiravit. In eo deprehensum Jecur induratum, & Pancreas ipsum Hepar mole adæquans. *Vide historiam lib. 3. tit. de Ventris doloribus.*

Celeriter reptante] Notat *M. Aur. Severinus* lib. de Abscessibus p.m. 182. Gangrænas & cum necrosi abscessus, lente accessisse, ob vitiatos infra tendines ac nervos, qui antipathia quadam, & occulta humoris proprietate, potius & priusquam carnes aut musculi fuerint obsessi: Quæ autem ex influxu humorum ortum habet, celerioris esse motus, & incrementa evidentiora esse, ut patet ex exemplo allato.

§. Jacobus N. interijt ac si sphacelatum corpus esset: Ventriculi facies extima erat vermiculata; Pylorus talis & pene restrictus, facies interna corrupta & putris; gangræna erat & syderatio ventriculi. *Vide lib. 3 sect. 7 observ. 11.*

§ 8 Ill. Thuanus conquerebatur de dolore circa regionem coli & stomachalem; tandem inopina gangrænosi correptus est, à pede dextro ad superiora celeriter reptante: Jecur erat induratum, farctum pituita vitrea: Pancreas maximum, scirrhosum, glandulis differtum: Lien valde exilis. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

Ad superiora celeriter reptante] Quod de Gangræna tradit *Athanasius Kircherus* Operum lib. 9. observatione dignum: Eam nihil aliud esse struit præter congeriem venenatorum vermiculorum, qui corrodendo carnem ejus corruptionem inducant: quamobrem autem tam celeri gressu partem depopuletur, id ideo esse quod ii vermiculi adeo numerosa prole pullulent, ut deprehensum sit unicum chartæ albæ impositum, unius *Miserere* spatio quinquaginta alios peperisse.

§.9. N. N. febre prehenditur cum dyspnœa, pectoris angustia, hæmoptysi, &c. tandem unus atque alter pedum digiti livescunt: Pulmones sanguine crassiore scatebant, indurati in extremis partibus, Cor flaccidum & exangue: Intestina sanguine putrido replebantur. *Vide tit. de Febribus.*

§ 10 Uxor N. à pleuritide gangræna correpta interijt: Tunica lobi dextri pulmonis superstes erat, parenchymate consumpto, Cor paucum sanguinem, atrum & exustum continebat, Pericardium pustulis exasperatum, &c. *Vide tit. de Exspuitione purulenta.*

§.11 Uxor N. paulatim morbo intricato correpta est: Tandem extremitates digitorum, & tota manus paulatim sphacelo corripiuntur. Cor sanguine plane exhaustum: Arteria venosa summe distenta & sero referta est; Scirrhi, pus, serum in pulmonibus, steatomata in mesenterio, &c. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

§.12. Lustratum cadaver cæmentarij, cujus scrotum cum partibus vicinis intumuerat, nigricans, &c. Vulnus penetraverat intestinum rectum & mesenterium, cujus vasa læserat, unde ex cruore stagnante gangræna, quæ mesenterium occuparat & intestinorum partem. *Vide tit. di Vulneribus.*

§.13. Nob. laborabat febre, dyspnœa, hæmoptysi, pectoris angustia, tandem viribus oppressis & digito uno atque altero pedum livescente obijt, &c. In pectoris cavitate serum sanguinoleatum aderat; Pulmones sanguine crassiore scatebant, extremis eorum partibus nigricantibus: Cor flaccidum & pene exangue, intestina sanguine putrido plena, &c. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

Observatio XI.

Brachii Gangræna ob illius epiphysin, ubi cubitus ipsi jungitur, contusione superficiaria affectam.

Accidit abhinc aliquot annis ut Illustris cujusdam hujus Regni Senatoris Barbitonsorem domesticum temeraria lubido incesserit moderandi cursum equorum: at verò ille de lapsus de curru humerum, citra luxationem ullam vehementer offendit: Applicat ipsius sibi cataplasmata, & mitigata quidem symptomata fuere, sed quæ per intervalla recrudescebant, quibus cum non commodum posset reperire medicamen, Gangræna brachium occupabat tam latè, inferne sursum versus serpens, ut flectentibus cubitum infestatis musculis, ad humerum attollentem seu deltoidem pergeret: Æger advertens summo se versari in periculo, exoravit Dominum sibi ut liceret Hafniam curriculo abire, consulturo Medicos ac Chirurgos: Vocor ego, & popularis ejus Regius Chirurgus Dom. *le Sage*, ad hunc ægrum instantissime membri amputationem urgentem, quam illi d-ssuasimus penitus, auctoresque contra eramus

to

tolerantur potius malum ferret quam ut præsentissimo vitæ periculo sese objiceret, spe vel omnino nulla vel dubia recuperandæ valetudinis reliqua, imo si brachium amputaretur: Qui mortem & vitam juxta æstimans, durissima quæque experiri se malle ajebat quam ita torqueri diutius: ceu in quæstionem datus: Conventum ergo inter nos omnes est ut amputaretur methodice os humeri, & enchiresis per P. *Hachvard* ex sententia perficitur: Quam vero brachium graveolens, quam fœdum aspectu, tactu motuque carens nondum recisum à synceris partibus, pustulis hinc inde excitatis, ichoroso sanguine, aut sanie ichorosa potius manantibus haud facile creditu est: Admirandum vero quod nulla sui parte læso; aut nullo sphacelo corrupto osse humeri, brachium universum immedicabilis hæc gangræna obsederit.

Obsedit autem ideo, quod solum illius epiphysis, ubi per ginglymum cubitus ipsi jungitur, & quidem ad illius tuberculum externum, tantam contusionem superficiariam, aut certe non profundiorem & capaciorem quam quæ capere ipsum quodvis vulgare posset, esset passa, ne minimo quidem in epiphysi illa apparente signo syderationis aut sphaceli, sanæ omnino simili, ita ut ea videri poterat eodem die contusa qua amputabatur brachium. Sed quis unquam ulla ratione tale quid vel indagare vel assequi potuisset, nisi casu fundus hujus calamitatis solertia filii fuisset detectus. Atqui æger ille brachio truncatus octiduum quidem adhuc superfuit, sed horrendis totius corporis convulsionibus correptus. Atque puto me hoc exemplo ad oculum velati demonstrasse, qui fiat ut ob leviculam ossis humeri epiphyseos contusionem, citra ullum illius sphacelum gangræna universum membrum obsideat. *Simon Pauli Tract. de Febribus malignis p. 69.*

Epiphyses ossium sanguinolentæ, ac peculiari & proprio modo medullosæ cùm sint ac præpingues (os præsertim sacrum unicuique nostrum præ aliquam multis aliis ossibus, imo omnibus totius corporis sanguinolentissimum sit) Gangrænæ & sphacelo maxime obnoxiæ sunt; accidit ut ubi in extremis ossibus, v. g. ad malleolum tibiæ aut fibulæ fracturam quis patitur, aut cui dicto loco os fractum est, is longè sævioribus symptomatis, vel statim gangrænam minitantibus, vel spatio bidui aut tridui ipsam gangrænam inducentibus infestetur quam si media tibia frangatur: Sane ita ratiocinor, maxime cum notum pinguia & unctuosa naturaliter ligamentis ac tendonibus bellum indixisse, quæ epiphysibus annascuntur aut firmiter adhærescunt, probabiliter ergo defendi posse arbitror, ideo tanto facilius gangrænam infestare epiphyses, & iis similia ossa, v. g. os sacrum, quanto pinguiora & medullosiora aliis ossibus sunt, licet alia excavata, v. g. femoris aut tibiæ, longè majorem copiam medullæ continere appareant, quæ tamen minime, ceu epiphyses effractæ, ea stillare quasi guttatim queunt, solida quippe ea, non porosa instar pumicis aut spongiæ sunt: Contusis enim epiphysibus, aut iis effractis, (ossis calcis, aut calcanei, itemque carpi, metacarpi, necnon pedii ac metapedii ossium eadem est ratio) aliter fieri non potest in vivo corpore quin medullosa eorum substantia & effluat & corrumpatur, quam corrumptam imbibere ligamenta, tendones, venæ, arteriæ (ob circularionem sanguinis) coguntur, cujus beneficio inficitur ipsa totius corporis sanguinea massa, qua corrupta & gangrænosa existente, mors necessario tandem insequitur. *Idem ibidem.*

Citra ossis sphacelum, &c.] *Severinus* lib. de Abscessibus pag. 182. duplicem Gangrænæ generationem ac modum ponit, 1. ex influxu, i. e. ex humoribus quibusdā venenosis ad partem aliquam allapsis, qui calidum ejusdem nativum ex inguunt & membrum in mortem præcipitant, (id quod in febre continua, maligna & pestilenti fit) & cum dolore gravissimo, & pustula quadam, sub qua est macula nigra, extremis ut plurimum partibus, utpote pedis pollice ad usque tibiam & totam coxam brevi transcurrit, 2. Ex Abscessu & corruptione subjectorum quarumlibet partium solidarum, puta ossis, cartilaginum, chordarum, Faver *Paræus* lib. 11. c. 12. qui in gangrænosis humorum influxibus interdum ossa primum imbui, atque ab his inflammationis initium habere statuit. Ex osse quidem male habito exemplum ponit ibidem *Severinus*, cujusdam Illustris gangræna secundum totam tibiam sinistram ex talo progressam, affecto: ab osse, inquam, progressam opinatur, tum quod perpetuis podagræ insultibus subditus fuit, tum quod confestim & à principio se prodidit alienatum os utrinque, quare non multo post tempore necessum fuit totam exsecari serra tibiam; ex quo affectu evasisse septuagenarium mirum fuit.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI QUARTI

SECTIO V.

De FRACTURIS.

Observatio I.

Fracturam ossis Humeri sequutus tumor cum ossis carie. 1. Brachii non coalescens ob cariem subditam, 2. Fracturam Ulnæ & Radii sphacelus lethalis sequitur. 3. Ossis Femoris, lethalis ob fragmenta ossium

oſſium relicta. 4. Femoris ſua magnitudine lethalis. 5. Occulta oſſis Femoris Fractura, cui ſucceſſit ejuſdem oſſis ad iſchium luxatio. 6. Fractura ſpontanea oſſis Femoris. 7. Fracturam oſſis Femoris ſequutus inſignis tumor ob callum extuberantem nec cohærentem. 8. Tibia Fracta non coaleſcens ob oſſiculum ab oſſe tibiæ ſeparatum, & ſphaceli initium in inferiore ejus parte. 9. Humeri dextri & Femoris Fractura ſpontanea. 10.

§. 1. VIncentius *Balduinus*, Vir infractæ ætatis, vixit aliquandiu miſerandum in modum, ob humeri os intra annos quindecim quater effractum, quod paulatim increſcens, ſive ex viſcido contuſi oſſis ſucco, ſive ſanguine eo uberius affluente, in eam tandem devenit molem, ut nec pectus nec ſcapula immodicum ipſius pondus fuerit amplius ferendo, excitatis non ſolum maximis nervorum doloribus, verum etiam ſumma *ſpiritus difficultate*, ob luxurians pondus thoracis motum continenter impediens, cum indefatigabili vigilia. Quibus è ſalebris quo evaderet, uſus fuit conſilio variorum Chirurgorum, quorum alij tumorem emollire atque in pus convertere: alij contra luxuriem ipſius arctiore faſcia coërcere: ac nonnulli vitiatum os ſerrula præcidere adnixi fuere, ſed omnes ſucceſſu infelici: Venæ enim ac arteriæ hujus tumoris latiores erant quam ut pollice humano potuiſſent obturari, ac proinde magis impedimento quam auxilio fuere faſciæ: mortémque adeo non distuliſſet, quam maturaſſet amputatio improvide inſtituta.

Facto autem vivendi fine, docuit anatome omnia ſub cute viſci craſſitiem ac ſteatomatis induiſſe naturam, parúmque diſcrepaſſe à materia veri cancri, cujus nomen fortaſſis propterea huic oſſis vitio haud male impoſitum ab induſtrio Celſo. Ipſa vero oſſa erant non modo à ſe invicem ſejuncta, verùm quaſi malleo minutatim confracta, ac præ irriguo madore adeo tenera, flaccida ac mollia, ut inſtar ceræ ſcalpello facillime concidentur. *Tulpius Obſervat. lib. 4. cap. 12.*

A *Materia veri Cancri*] Cornelius Celſus lib. 8. cap. 2. aſſerit fracturæ oſſium, præter inflammationem, ac diſtenſionem nervorum, interdum quoque Cancrum intervenire. Ecquid vero per cancrum ibidem loci intelligat, variæ variorum ſunt conjecturæ, neque minores ſententiarum conflictus, veriſimile tamen non eſt verum hic deſignari cancrum, nedum ſphacelum perperam excogitatum. At ſi quis conjecturæ locus, videtur hæc vox adumbrare calloſum illud tumoris genus, quod plerumque ſequitur calamitoſas oſſium fracturas, vel immedicabilem illam eorum mollitiem quam imprimit oſſi acida pituita, ſolidam ipſius ſubſtantiam plane corrumpens, cujus pernitioſiſſimi tumoris natura, quantumvis haud parum diſcrepet à genuino cancro, in eo tamen cum ipſo convenit, quod uterque nullis remediis cedat, conſpirétque perinde in perniciem ægrorum. *Idem ibidem.*

Sive ex viſcido ſucco, &c.] Eandem alienationem oſſibus imprimit acida ac maligna quædam pituita per habitum corporis effuſa, quam interdum quinquaginta vidimus occupaſſe loca, ac depaſcere tantum non ſolida oſſa, verum etiam carnem, membranas, nervos, ligamenta, aut quicquid illi obvium, parum interim, aut nihil proficientibus remediis, quibus infenſiſſimum hunc hoſtem ſategimus domare, ſive ſponte ex latebris ſuis prodeuntem, ſive à variolis in arenam hanc productum. *Fabr. Hildani centuria 4. Obſerv. 69.*

Cujus nomen fortaſſis, &c.] Cancri oſſis generationem & curationem affert P. *Barbette* in ſua Anatomia Practica cap. 3. quem eundem facit cum Spina ventoſa, de qua proxima ſect. quanquam diſcrimen adſit, quod hic ulcus ſupponat, cujus non meminit *Tulpius*. Cauſa ejus eſt, *ait*, humor acris, primo os corrumpens, mox perioſtium perforans: Hic ulcus ſtatim accedit & carnis & cutis, quod curari non poteſt niſi prius ipſum os curaveris: Ulceris foramen valde exiguum eſt, labia pallent, materia effluit tenuis, caro mollis & aliquomodo tumefacta, at minime ut in hyperſarcoſi ulceroſa, de qua mox, ſed ſponte increſcit. Ibi ſectione utitur per oſſis longitudinem uſque ad ipſum os, mox corruptionem corrigentia applicat. Alterius ſpeciei Oſſis corruptionis ibidem meminit, quam à ſupercreſcente carne, & ulcere adjuncto. *Hyperſarcoſin ulceroſam* vocat; Cujus cauſam, *ait*, eſt phlegma præter naturale oſſis temperiem atque duritiem auferens: Molliori huic fundamento caro inſiſtere nequit, unde naturalem ſuam eſſentiam etiam amittit: nutrimentum ipſius ex ſanguine conſtans in ſarcoma molle ſpongioſumque tranſit, quod ſenſim incrementum ſumit, tandémque ulcerationem ſecum affert, quo tendines, ligamenta & nervi corrumpuntur, membrúmque totum periculo ſubjicitur. Medicamenta inutilia eſſe ſtatuit, atque fundum ipſum, hoc eſt os ipſum attingi vult, oſſe enim curato illico & ulcus curari dicit, & carnem naturalem conſtitutionem adipiſci: Inciſione itaque eſſe opus, profunda adeo ut os ipſum in conſpectum veniat: Quod ſi excreſcentia magna nimis concomitetur, extirpationem conſulit: quod ſi repullulare obſervetur, ad Cauterium actuale planum tranſit, habita ſemper oſſis conſideratione.

§. 2. Vir quidam Lugdunenſis, ſexagenarius, ex arthritide pituitoſa in articulis humeri & cubiti dextri, jam fere bimeſtre ſpatium obtuſo dolore torquebatur: nullis utitur remediis, ſolam ſibi partis illius quietem imperat, dum brachium affectum faſcia obvolutum & pectori innixum continuo haberet: Is alioquin ſanus & valens, in publicum hora diei circiter 8. progreſſurus, dum chirothecam in manum affectæ partis induere leviſſimo conatu adnititur, brachii os, quatuor aut quinque digitis infra humerum, tranſverſim effregit: Vocatus ego confeſtim, rem non ſine admiratione conſpicio, exploro, & per Chirurgum ipſum reſtituo, quæ conveniant remedia jubeo admoveri. Elapſo triduo, ægrum reviſo, num appoſite reſtituta eſſent omnia exploraturus; remotis faſcijs & aſſulis, naturalem oſſis ſitum rediiſſe vidimus,

&ap-

& appressis digitis persensimus: Sed ecce, paulo inferius circa cubiti articulum nova se & nondum conspecta obtulit ossis ejusdem fractura, dolores urgent clamosi, restitutioni itidem sedulo incumbimus: Inde placata omnia, nunc belle quiescit, nondum tamen abeo tempore fasciæ explicatæ, nec visum uti se habeat pars ea: Miratus sum diu tantam ossium fragilitatem in eo homine quisc ullis ossium affectibus, vel à lue venerea vel aliunde contractis pernegavit.

Cæterum, quod ad eum virum attinet de quo ad te scripsi, Restitutis bis terve, ut ex arte erat, ossibus, admotis fasciis expectabatur à nobis debita & conveniens agglutinatio per callum, uti natura facere consuevit; sed frustrata est spes nostra, nam agglutinationem ne agressa est quidem natura, quamvis quiete diuturna, fotibus ad partem & aliis admotis adiuta sedulo fuerit. Hoc unum obtinuit ægrotans quod indolenter (quantam ad eam partem) ab eo bimestre spatium vixit; Brachii motum liberiorem experiri se credebat: Is paulo post ex inveterato renis ulcere diem postremum obiit.

Vidimus demortui sectum brachii os, illud earie omnino computruerat: Unde conjecimus eum ægrotum, quamvis id pernegasset contumaciter, lue venerea medullitus ea in parte exesum fuisse: Ita nobis exemptus scrupulus qui diu animos nostros exagitaverat. *Philibertus Saracenus ad G. Fabritium Hildanum in hujus cent. 2. Observ. 66.*

§. 3. Strenuo militiæ duci globulus plumbeus à bombarda hostili emissus utrumque os brachii sinistri prope carpum perfregit, & vulnere penetrante sauciavit brachium: Antequam pugna excederet, statim intolerabiles sentit dolores, qui frigore hyberno exaucti sunt, cum quatuor horas equitando in via impenderet, antequam in proximam civitatem delatus Chirurgi manui subjiceretur. Sedula opera in hujusmodi casu difficili adhiberi solita, non impediit gangrænam parti læsæ imminentem, quę in externa manu & brachio se non prodit sanorum similis, Sed cum intolerabili cruciatu interno interiora pervagabatur, & dolores sensim ad totum brachium & scapulam sinistram diffundebat, cum tumore, sed striis quibusdam lividis sanguinis secundum brachii longitudinem ascendentibus: Ampliato demum vulnere, immissaque manu Chirurgus observavit interiora frigida & sphacellatam manum assistentes vidimus: cúmque nihil in medicamentis spei amplius superesset, de manuum operatione cogitatum mature fuit, ipso etiam viro generoso urgente, ne serperet ulterius malum, quod interne latius protensum videbatur: Quanquam vero parum profuturam membri læsi amputationem judicaremus, anceps tamen remedium cum prognostico dubio experiri statuimus.

Brachium medium serra resectum prognosticon ominosum confirmavit: Primo quippe copiosus ichor flavus effluxit ex musculorum interstitiis, cui tandem sanguis successit ex vasis suis, qui facile aqua styptica constitit; Septimo hæc die peragebantur, & eodem circa vesperam exspiravit æger.

In amputato brachio vulneris conditionem interius rimati, vidimus ulnam fractam, & læsum quoque radium, fragmenta ossium tendinibus musculorum manus incumbentia & vellicantia, amplum hiatum fœtentem, sphacelata omnia.

Dolorum magnitudo ex tendinum punctura ab osse fracto & aculeatis ejus frustulis, necnon pilis in vulnere latentibus, à tunica pellicea sine dubio abrasis, repetenda est: Sphacelus vero à venenati globuli ictu ortus, sive veneficam qualitatem naturæ suæ debeat globulus à nitrato pulvere protrusus, sicut plurimis persuasum: sive globulus iste fatalis veneno per artem fuerit imbutus. Hisce sane vulneribus, præsertim in nervosis partibus, malignitas fere semper conjungitur, quod ex partium affectarum decoloratione, mortificatione, leipothymiis, & celeri fato colligimus: imo febris in nostro ægro vel nulla vel exigua, meute sibi semper ad extremum spiritum constante: Ex observatione *Plazzoni* l. de Vulner. sclop. cap. 30. Vulnus à sclopeto una cum ossis fractura illatum, si minutum sit, certissimum ac lethalissimum genus fracturæ existit: Nam carnosa & nervosa substantia non solum à qualitate venefica, ustione, contusione & attritione læditur, sed etiam propter ossis fracturam partes magnopere alterantur, hinc & vehementes inflammationes, dolores, convulsiones & gangræna oriuntur, quæ omnia ut plurimum mortem ipsam inducunt: à convulsione tamen noster æger immunis fuit. Cæterum de globulo veneno imbuto magna nobis oborta suspicio, quia statim ab ictu acceperat immodico dolore conquestus fuerat, strenuus Dux & miles, & cito ad corpenetravit mali vis: Variis tingi solet, etiam succo allii, ne vulnera admittant curationem. Globulus nobis visus, infortunii causa, aliquod monstri videbatur alere: Incisuris enim multis distinguebatur, arte factis, quo fine nescio, certe non bono: uni incisuræ adhærebat frustulum ossis, ab ulna fracta fragmentum. Icbor vero ille flavus copiose ex brachii amputati trunco stillans infectarum partium argumentum erat & putredini vicinarum: digito compescere voluit Chirurgus, sed eo remoto fontis instar prorupit serum; Et tale quoque ex vulnere sclopeti, paris loco, stillabat; Quicquid sit, ex levi, ut videbatur vulnere, sed lethali, magna tragœdia excitata: Lethalissima verò hæc vulnera globulorum pronuntiant artis periti, quod non solum nervosæ partes solvantur, sed & lacerentur, & affectio non tantum cerebro communicetur ratione vulneris, sed quod magis est, ratione nervorum venefica qualitas immediate cerebro communicari potest & ægrum subito interficere: Non vero per nervos solos cerebrum inficitur, sed per vasa sanguinea, hic quoque affecta, cor ipsum infestatur. Hinc in nostro ægro leipothymiæ anxietatésque frequentes, & ad ultimum halitum recurrentes observatæ, nec cerebrum læsum ex actionibus apparuit. Forsan nisi fatum præcipitasset cor affectum, etiam ad cerebrum serpendo penetrasset venenatus vapor. *Th. Bartholinus in Actis Medicis ann.* 1674.75. & 76.

§. 4. Anno 1629. sub finem Martij, visitavimus mortuum ex vulnere femoris cum omnimoda ossis fractura. Invenimus os ersi pessime repositum, ex parte tamen coaluisse: Maxima & acutissima ossium fragmina in vulnere relicta, ad minimum corporis motum dolores læso summos concitabant, novámque movebant hæmorrhagiam, unde post longam atrophiam, gangræna totum crus occupante, septimo à vulnere mense mortuus est. *H. ab Heers Observat. Med. xxij.*

Lites sequutæ ingentes, Chirurgi enim ex vulnere mortuum testabantur: Negabant Medici dicentes à perito artis curari potuisse, nec ullum vitæ, sed claudicationis periculum adire potuisse: Ego arbiter à Dom. Scabinis adhibitus, nisi ex tempore qui *Hippocr.* meum domo afferret, statímque exhiberi textum qui est l. 1. de morb. sect. 5. *Hæc autem cum fiunt ex necessitate contingunt, in vulneribus quidem si crassi nervi, & musculorum capita in femoribus præsertim vulnus acceperint, necessaria est claudicatio: Moritur etiam si quis vulneratum habet cerebrum, aut spinalem medullam, aut jecur, aut septum transversum, aut vesicam, aut Venam multum sanguinem effundentem, aut Cor, Ex vulneribus autem minime mors contingit, si his partibus vulnus acceptum non fuerit.* Hæc verba omni luce clariora quonam Legulei literarum aucupes torturi sunt, tempus nos docebit. *Idem.*

§. 5. N. *Lerautius*, natione Xanto, habitatione Genevensis, annos natus circiter 35. pedibus agilis, hinc victum quæritans, multorum in gratiam varia peragrans loca, Anno 1677. mense Octobri desinente in reditu è Burgundiæ Comitatu Genevam repetens per Montem Jurassum, nivibus jam obsitum, sclopeto manuario instructus, hoc infauste exploso, glande femur parte domestica trajicitur, spithamæ distantia ab inguine sex digitis supra genu parte sylvestri, id egrediente, unde protinus in terram concedit ob fractum os femoris. Integro trihorio humi prostratus jacet, & nivi incumbens, antequam ullus viator occurreret vel qui auxiliares porrigeret manus. Hinc lecticæ impositus post triduum iter Genevam pervenit: Postridie ad curam advocor cum perito Chirurgo *Ioh Lamont*: pridie sanguis è brachio opposito missus fuerat: quamobrem cum femur insigniter intumuisset, atque qua parte glans exitum habuerat foramen impar esset transmittendis ossium fragmentis, per crepitationem se manifestantibus, ideóque vulnus ampliandum esset, metu novi humorum affluxus, venam κατ' ἴξιν in brachio sinistro aperiendam volui, parcam tamen fieri sanguinis missionem, tum quia febris miris erat; nec de hæmorrhagia insigni à vulnere mihi constabat: sanguis omnino putris eductus est, unde adstantibus desperatæ ægrum esse sanitatis prædixi: Paucis post horis ampliatum est vulnus, per quod eductum est primo ossis fragmentum pollicaris latitudinis, duabus acutissimis eminentiis præditum, parte interna nigrum & cariosum. Post intrusis iterum digitis aliud, sed musculis vicinis cohærens deprehensum, cui extrahendo volsellis & forcipibus opus fuit magnáque vi adhibita; quinque id digitorum transversorum latitudinem longitudine æquavit, pollice circa medium multo latius; in extremis etiamnum acutissimum, ut Chirurgi pollex inde violatus sit ad aliquot dies, minora aliquot quoque prodierunt cum pauco sanguine: Dehinc occlusum est vulnus, superiore, quod in introitu fecerat glans, laudabile pus jam fundente: Nox succedens implacida fuit, nec non dies subsequens cum insignibus doloribus, præsertim circa locum ampliati vulneris: paulo post pulsus vacillare incipiebat, dolor omnino desierat, imo sine sensu id contrectatum, viribus ulterius titubantibus; Ideoque mox Pastorem qui animæ consuleret advocari jussi, cujus discessum statim excepit mors.

Ob indicia imminentis gangrænæ exterius, intra eam majorem latitare ratus, præcepi Chirurgo ut novaculam admoveret, glandis viæ insistendo: Caro ossi fracto superstrata sana erat, quanquam juxta vulnus amplificatum, livere inciperet (abscedente epidermide,) sed non profunde: Os vero femoris, sex digitis supra genu, cujus patella obvia erat, omnino effractum apparuit, superstitibus duobus fragmentis prioribus duplo majoribus, cum aliis minimis. Cruor niger mediocri copia occupabat ossis effracti & exempri locum. Ut hinc conjicere licuerit soli fracturę magnitudini mortem fuisse imputandam, quanquam concurrere potuerit, sanguinis virium cujus massam inquinatam esse & corruptam ostendit iterata venæ sectio: Insanabilem autem fuisse fracturam manifestum est, ob insignem ossis partis jacturam.

§. 6. Obiit puer annorum 12. in Xenodochio Basileensi 20. Aug. 1673. qui saltando fregerat femur, in quo fissura facta, Per biduum magno tamen dolore, scalas descendit & ascendit: Non observata fractura, à quodam Mago male curatus: Tandem Chirurgo accersito, omnia semper in pejus ivere, ut pure collecto febris accesserit lenta; hinc cacochymia, defluxiones ad partem debilem, os ischij & caput femoris, non sine magno dolore; Tandem luxato osse femoris ex acetabulo, & facto ulcere paulo infra trochanterem majorem, dolor mitigatus est: febre autem non cessante, & materia purulenta in femore multiplicata, tandem obiit.

Sectus fuit à D. D. *Glasero*, qui ulcus sordidum deprehendit, & secundum ductum vasorum, & interstitia musculorum cavitatem magnam, & musculos ab osse femoris omnino separatos; In hac cavitate ingens puris copia visa est, quæ à genu, ubi primo tumorem fecit, premendo, ad

ad ulcus ascendit, nec substitit prope genu, sed protraxit se secundum ductum nervorum, & musculorum interstitia ad talum usque, ubi etiam humor & pus observabatur: Separatis à femoris osse cute & musculis, fissuram ossis deprehendimus, secundum longitudinem simul & transversum, ut in margine patet: musculi omnes laxi ex humoribus madefacti erant, imprimis nates constituentes: in acetabulo erat mucosa substantia indurescens: prope genu sub patella similis mucus erat: In imo ventre nullum ingens malum inventum est, nisi quod à cacochymia viscera essent debilitata & pallidiora, alias in statu naturali plane consistebant. *Ex communicatione D.D. Io. Georgii Mangoldt Medici Basiliensis.*

Hinc ratio datur totius morbi; hic puer hinc inde petulanter *saltans* fregit os, unde derepente ingens dolor oboriebatur, domum redux intolerabilem dolorem sentit, reticens saltum, per biduum tamen adhuc (quoniam erat fissura, & dimidia pars ossis consistebat) per scalas ascendit & descendit, sed tantum extremis digitis pedis (qui dexter fuit) innixus; Modo decumbebat, modo non, dolore interim continuante, tertioque die adeo intensus est, ut fere amplius consistere non posset, propter solutam unitatem periostii & tendinum puncturam ab osse fracto: Ob istum motum autem fissura se magis dilatavit, & musculos pressit punxitque, unde motus læsio & genu incurvatio, quod musculi genu flectentes affecti essent ab osse fracto. Quoniam autem fractura non esset nota, & parentes putassent puero à saga mali quid accidisse, accersecunt sagum, qui talia sanare profitebatur, sed hic nil profecit cum malum ignoraret: adhibuit suæ sortis remedia & malum auxit, si quidem intumuit genu & totum femur usque ad caput femoris, nec dolor mitigatus est. Tandem frustra accersito Chirurgo perito, nomine *Schvvartz*, pore jam presente, dolore aliquatenus mitigato, (nam pulte facto omnia mitiora fiunt) & præsente febre lenta, à materia purulenta excitata, ulcus factum est à naturia paulo infra trochanterem majorem, unde puris copia quotidie evacuabatur hinc tumor prope genu, & dolor plane incepit evanescere, sed diuturnitate temporis, & imbecillitate corporis secundum musculos & vasa, pes infra genu ad talum usque intumescere cæpit; propter copiam puris ulcus toto reliquo tempore apertum servabatur; à pure musculi ab osse separabantur & semiputridi erant, quod femur esset fractum, ideo exterius tangendo apparuit duplex os esse, aut instar ossis quædam materia juxta tendines musculosque orta; Interim cacochymia orta fluxiones ad partem debilem fiebant, hinc musculi laxi, & tandem luxatum est caput femoris ex acetabulo; Interim febre omnino consumptus & emaciatus tandem obiit. *Idem.*

§. 7. Dominus *Marchandus*, Jurisconsultus Parisiensis, passus est defluxionem in genu articulum toto octimestri ipsi molestam, qua de causa usus est opera plurimorum tum Medicorum tum Chirurgorum, at sine fructu, quod malum ab osse duceret originem: Dum quadam die in lecto de latere in latus se convolveret, effractum illi est os tibiæ juxta genu, morte paulo post subsequuta.

Apertum fuit Femur, repertáque fuit fractura & separatio apophysis ossis illius, quod carie & putredine infectum erat, quanquam lue nunquam laborasset. Ideóque recte ab antiquis traditum ossa triplici morborum genere affici posse, Intemperiei, compositionis & solutæ unitatis.

Notent Tyrones ossium epiphyses sæpe divelli, quod luxationis quoddam genus est vix sanabilis, teste *Columbo* Anat. c. 2. quod ejusmodi ossium conjunctio & συμφυσις non fiat ossis unico capite acetabulum subeunte, sed pluribus tuberculis totidem sinus subintrantibus, cujusmodi reductio difficillima est, à causa interna vel externa: externa, quandoque Chirurgi errore; interna, humoribus quibusdam illapsis in quempiam articulum, inibique retentis; quod in lue Venerea & Variolis sæpenume: ò accidere videmus, vel ob alium aliquem humorem lue non inquinatum, quod accidit prædicto Jurisconsulto, *Parœus Operum lib xv cap. xxi.*

Malum ab osse duceret originem] Arabes Spinum venteum vocant; Pædarthrocacen M. Aurel. *Severinus*, cujus dabuntur exempla hoc libro.

§. 8. In Fracturis ut aliorum ossium, ita & femoris curandis sæpe vitia advertuntur, primo in figura, deinde in callo: In figura, dum non rite extenditur, conformatur, deligatur, deponitur. In Callo, dum ille fit nodosus, ubi conjungitur, & monstroso callo, qui insigni eminentia nodis in arborum ramis subinde comparentibus respondet; similis est. Talis monstrosus callus apparebat in utroque femore Pilæ magistri aulici lusoriæ.

Eo forte suffocato, & post anatomen cocto ad sceleti structuram, uterque ab invicem abscedebat callus. *Rolfinckius Dissertat. Anat. lib. 2. cap 49.*

§. 9. Scriba rusticanus cum Norvvegiam, sylvis aspertimis collibus & montibus horridam, equo circumiret, procul Bergis lapsu graviore Fracturam tibiæ sinistræ passus dolores sentit gravissimos: Vicini rustici hominem miserum hospitio exceperunt, & pedem fractum sine extensione instrumento ligneo excavato firmiter incluserunt, summáque cum diligentia oleo ex cineribus inunxerunt; Hunc in modum lecto affixus inter rusticos annum complevit, & tandem magna cum difficultate ex Septentrione Bergas delatus fuit, Ad consilium vocatus Medicus, deprehendit os tibiæ cum fibula esse fractum, quinque digitorum latitudine supra malleolum, ita ut pars tibiæ inferior fractæ, cum parte superiori callo ad latus firmissime connexa fuerit, latitudine trium digitorum, fibula autem fracta inferior nusquam firmata in musculis oberraret, ut moto pede exacte sentiri posset; ob callum firmiorem extensionem nullam fieri prædixit, at rogatu amicorum instrumentum efformavit, quo utrumque os in diversa trahebatur, sed frustraneo conatu, cum cutis sola eo usque extenderetur,

ut jam disrumpi videretur, illa præsertim in parte, cui exuberantia ossis superioris fracti adnectebatur, Ideoque & hoc in loco, & alibi, vulnus metuendum esse adstantibus monstravit, jussitque ut Chirurgi instrumentum remitterent, quia nec æger amplius perferre posset: Inflammatio statim oborta, cui sedandæ externa applicabantur, & ad doloris mitigationem interno propinabantur: Igitur abscissionem pedis suasit Medicus, ut ad officium è lecto rediret; Sed æger acerbius credens mutilari quam extingui, maluit, persuasus quorundam agyrtarum blanditiis, ut instar ossis fracti, jámque in suum locum repositi, pars deligaretur fortioribus adstringentibus, atque emplastro catagmarico, quod absque ulla ratione, aut consensu Medici, approbarunt Chirurgi, unde dolores fere intolerabiles cum tumore novo surrexere: Quibus nihil proficientibus, sero æger à doloris acerbitate & longo decubitu fere insanus, tibiæ magis amissionem optabat quam cruciatus diuturniores: Die itaque 5. Martij 1655. operatio commissa est Chirurgo peritissimo, qui, carne prius ad os incisa, nudatum os scilicet abscidit.

Peractis deinde peragendis, Dissecti membri cutem cum musculis aperuit Medicus, calli formam lustraturus: Ossa tibiæ fractæ tanta firmitudine connexa erant, ut parvo cultello dissolvere nequiverit: Osficulum autem acutissimum cuticula adhærebat tenuissima ossi inferiori: Fibulæ ossa fracta nullo modo conjungebantur, idquod ex commotione persentiebatur antequam essent rescissa; Inferior pars ossis tibiæ, ubi quædam cavitas conspiciebatur, nigricabat & sphacelum minabatur: Optime inde convaluit æger & artificioso pede amissi damnum compensat. *Th. Bartholinus cent. 3. Histor. 85.*

§. 10. Nob. quidam Pomeranus annos 44. natus, circa solstitium hybernum anni 1593 gravissimis in dextro humero, nullo vel tumore vel qualitate p. n. affecto, doloribus, nocturno potissimum tempore torquebatur: Quorum leniendorum causa primum Tonsoris cujusdam opera usus est, qui neglecta morbi causa, parti affectæ multis septimanis medicamenta calida attrahentia & exulcerantia applicavit: Sed magis subinde auctis doloribus & succedente insuper femoris dextri dolore, à me consilium petiit: Urinæ tum erant aquosæ & crudæ, appetitus mediocris, mens integra, vires tantæ ut interdiu cum dolores remitterent, in area domus obambulare posset, Etsi vero ipsi convenientia quædam remedia adhibebam, tamen parum aut nihil profeci: Cùm post me aliorum quoque Medicorum auxilium frustra expertus esset, omnem deinceps recuperandæ valetudinis spem abjecit: Porro Dominica Exaudi anni 1594. matutino tempore è lecto in sellam sublatus, maximo tremore & concussione totius corporis oppressus, eóque simulac lectum repeteret iterum relevatus est: Eadem die circa vesperam doloribus Femoris ingravescentibus, contenta voce exclamare cœpit halt! halt! halt! Uxor itaque ipsius ad eum in lecto decumbentem accurrens, femur affectum utraque manu comprehendit; idque media parte introrsum, versus sinistrum pedem subito inflecti atque incurvari sensit, sic ut genu dextri pedis inguen sinistrum respiceret: Visa tum est ægro arbor in pedem decidere, ejusque casu, in quo se manifestum fragorem percepisse ajebat, confringi. Cúmque uxor & alii eadem cum ægro opinione essent, ac femur plane confractum esse arbitrarentur, sequenti die Chirurgum pro curatione accersiverunt, qui affectum locum diligentissime inspiciens atque contrectans, præter inflexionem, quæ postmodum in dies magis magisque aucta est, nullum vel fracturæ vel tumoris p. n. indicium in eo deprehendere potuit. Hanc femoris inflexionem octo diebus antecesserunt, & totidem etiam consequutæ sunt urinæ cruentæ, quæ tamen postea ad naturalem statum redierunt: Ratio quoque circa illud tempus ut plurimum turbata fuit, vires prostratæ, dejectio appetitus: Facta inflexione, æger cruciatus in femora sensit intolerabiles ut se loco dimoveri non pateretur, sed quinque septimanis continuis in loco immotus jaceret, donec tandem ipsa solstitii æstivi die vitam cum morte commutaret.

Mortuo ægro femur incurvatum nullo negotio extendi atque in pristinum statum reduci potuit, ac tum demum fractura, media ipsius regione, se conspiciendam exhibuit, commissura partium fracti ossis adeo æquali ac si ferra esset incisum: Similis fractura mortuo jam ægro, in medio quoque ossis humeri dextri deprehensa est, cujus tamen nullum ipso adhuc vivente vestigium animadverti potuit, & semihora ante obitum amici adstantes utrumque brachium citra omnem difficultatem ab ægro elevari atque extendi videbant. *Iacobus Seidelius Observat. Med. iv.*

PRæter causas fracturarum ossium à *Galeno* 2. de Fractu ris text. 9. enumeratis, facit & ipsorum fragilis constitutio, cujus causa parvum imperium non sustinent: A carie imprimis, quæ luem sequitur, fragilitas ea inducitur, maxime si inunctio mercurialis accessit: Mirandæ fragilitatis exemplum affert *M. Donatus* Hist. mirab. l. 4. c. 5. de quodam, qui arrepta mali aurantii parte, in socium antecurrentem projicienda, os humeri dextri sibi perfregit: quo vix ferruminato, cum noctu, lectulo cubans, brachium alterũ demitteret, matulam arrepturus, brachii os sinistrum perfregit: Laboraverat autem is per plures annos lue Venerea sævissima: Fuit & à *Capivaccio* commemoratum quod quidam nucleum amygdalinum pavimento illidere volens brachium fregerit: *Fabritius Hildanus* cent. 2. observ. 66. historiam affert Lugdunensis cujusdam, qui sanus & valens dum cheirothecam induere levissimo conatu adnititur, brachii os, a-

aut. 5. digitis infra humerum transversum effregit: Qui tamen vel ullis se ossium affectibus, vel à lue venerea vel aliunde contractis laborasse pernegavit: *Idem* observat. 68. narrat historiam mulieris 59. annorum, quæ mane recentem subuculam induens, manibus sursum exporrectis, brachii os magno dolore rumpi & conteri sensit, Quæ quoque ab ea lue semper immunis vixit: Causam autem esse putat venenū aliquod occultum, ab insigni humorum corruptela profectum, quod totam ossium substantiam quoquoversum permeans, inenarrabili modo corruperit: In exemplo vero à *Seidelio* allato, causa fracturæ, non in osse femoris quærenda videtur, Sed in valida convulsione musculorum id moventium, quæ os Femoris non obsequens, nec incurvari aptum disruperit: Fidem faciunt comitantia & prægressa symptomata, tremor & concussio totius corporis, urinæ cruentæ, rationis perturbatio, &c.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI QVARTI

SECTIO VI.

De Luxationibus & Ambulatione læsa, aut Motu impedito ob Ossium vitia.

OBSERVATIO I.

Luxatio vertebræ secundæ cervicis non semper illico lethalis. 1. Manuum & Pedum Eluxationes ob ligamentorum putredinem.

§. 1. RUSTICUS quidam ex arbore decidit, cervicisque vertebram secundam, prope atlantem (ut ex mortui sectione observavimus) luxatam habens, hoc modo per quam plurimos dies vixit: Ubi alios brevi temporis spatio mortuos vidimus, quamquam admodum magna esset luxatio. *Dom. Panarolus Pentec. 2 Obs. 26.*

§. 2. In pueris gulosis frequentissime, si constitutio aëris præcedens fuerit valde humida, membra aliqua putrescunt: quod vidi in filio mei vicini, in quo factæ fuerunt omnium articulorum pedis & manus eluxationes: atque ob ligamentorum putredinem, ossa juncturarum ab obitu putrefacta apparuerunt. *Rondeletius Tract. de Dignoscendis morbis.*

OBSERVATIO II.

Claudicatio pendens à cervice femoris fracta citra Luxationem.

§. 1. FElis, cum juvenis admodum dejecta fuisset per scalas, atque inde altero crure semper claudicaret, putabatur in lapsu illo luxationem esse passa.

At vero cum illam secuissem, inveni cervicem femoris fractam, capite ipso femoris non luxato, in suo acetabulo etiam num hærente: Hujus sceleton etiam servavi vel propter hanc causam. *G. Hofmannus comment. in Galenum de usu part. lib. xv. cap. ult.*

§. 2. Rarissimi habendum loco exempli adnoravit *Pareus*, in viro ætatis constantis, quadragiota annorum, se epiphysin hanc à reliquo osse avulsam vidisse: Valida quidem est connexio, sed affluentibus humoribus ita laxari vincula horum ossium posse, ut quod materaliter unitum, divellatur vero admodum simile est.

INfantes licet multis aliis innumeris periculis sint expositi, illorum tamen in eo præcipue misera est conditio, quod capita ossium, imprimis autem ossis femoris, à reliquo osse recedant & divellantur, levi interdum de causa: Laxam hanc esse conjunctionem infantium tenellorū agnorū, &c. si coquantur, res ipsa docet: solis primis digitis leviter impressis ἐπιφύσεις à ἀποφύσει sua liberari queunt: securitas parentum si accedat, & nutrices nimis mature pedibus incedere & inniti jubeant infantes, iam huic malo aperta porta: Inpueris & adolescentibus sæpe eadem separatio ossis femoris ab ossis cervice occurrit, & communiter habetur pro luxatione, magno cum ægrorum detrimento: ἀγνωσία error felicem impedit curationem: In utroq; quidem casu, extensio necessaria est, sed tamen conducibilius est rem exacte tenere & judicio comprehendere *Rolfinccius Dissertat. Anatom. lib 2. c. 49.*

Hic *Rofincii* locus mihi in memoriam reduxit quod hujusmodi recessum hujus epiphysis antehac in uno aut altero viderim, qui à Chirurgis & aliis præsentibus Medicis pro Luxatione habebatur, licet caput ossis femoris extrà elapsum nusquam sentiri posset: interim tamen os femoris versus posteriora reflectebatur, ejusque superior pars sine capite nonnihil sursum versus ascendere sentiebatur, sicque crus illud brevius evadebat altero: atque tunc temporis, etsi de modo hujus luxationis dubitaremus omnes, nemo tamen nostrum de hujus epiphysis recessu ab osse cogitavit, quem tamen in istis ægris factum fuisse jam satis percipio. *De Diemerbroek. Anat. lib. 10.*

OBSERVATIO III.

Ambulatio læsa ob cerebri medullæ spinalis, articulorum omnium mollitiem. 1. *Ob os Femoris acetabulo accretum, Femur altero brevius.* 2. *Ob Rotulam, ope calli genu annexam, Femur ossi Tibiæ.* 3. *Ob tophos in Genu dextro, Serum in sinistro Talo, Tendines contractos, aridos.* 4. *Ob pus collectum circa articulationem coxæ & femoris.* 6. *Ob acetabulum ossis innominati amplius. caput insertum justo minus.* 6.

§. 1. JOanna Pfeiffer à morbis complicatis extincta est: Illi cranium à teneris à copia humorum extensum fuit, hinc caput proportionem corporis excedebat: Excedens illa cerebri humiditas spinam dorsi & procedentes nervos adeo irroravit, ut à quatuor annis ne fulcris quidem incedere potuerit, & vix sedere: Articuli omnes & ossa instar ceræ flexilia. *Vide lib.* 2. *tit. de Phthisi.*

§. 2. Habeo in Musæo meo os Ilii, hominis ætate provecti: In hoc osse caput femoris suo acetabulo tam firmiter simul & eleganter innatum est, ac si cum osse coxendicis unum & quidem continuum esset os, ita ut an unquam ibi fuerit junctura, nonnisi artis peritis notum fit. Ex oculari autem inspectione etiam nunc manifestum fit, femur à majore sive exteriore processu, usque ad interiorem sive minorem olim glande plumbea trajectum, mirumque in modum confractum, & quamplurima officula extracta fuisse, hinc femur altero brevius evasit: Globulum autem plumbeum prædicto modo os perforasse, inde coniicere licet quod foramen in osse circa processum majorem, parvum, ex adversa vero parte magnum existat, experientia enim docet globulum in suo ingressu parvum, in egressu vero magnum relinquere foramen: Porro cum femur tam prope juncturam perforatum, mirumque in modum fractum comminutumque fuisset, dolores ingentes & affluxus humorum supervenissent, erosa fuerunt ligamenta & cartilagines, ita ut caput femoris cum suo acetabulo mirando quodam modo in unum coaluerint. *Fabritius Hild. lib. de Ichore & melic. cap. xxv.*

§. 3 Habeo in Musæo meo crus integrum hominis consistentis ætatis, in quo femur cum osse tibiæ in genu ipso, tam eleganter connexum est ut ne vestigium quidem juncturæ appareat, Imo & rotula ipsa mediante callo tam arcte annexa est genu, ut nullomodo separari possit, sed ita incurvatum genu ut certum sit hominem gralla incessisse. *Fabritius Hild lib. de Ich. & melicer. cap. xxv.*

FRequenter post curationem ichoris & meliceriæ juncturam adeo rigidam & induratam remanere videmus, ut neque in hanc neque in alteram partem deflecti possit., Hic plerumque in longum tempus Chirurgos diu multumque laborare vidi, quo juncturarum nervos & ligamenta emollire possint, sed oleum atque operam perdiderunt: Ichor enim ille qui ex toto corpore ad articulum vulneratum fluit, & acrimoniam contrahit, primo ligamenta & vincula quæ articulum cingunt, deinde etiam cartilagines, quibus junctura incrustata est, erodit & absumit, hinc fit ut ossa à suis cartilaginibus & vinculis denudata, inter se per callum (quod ante me nullus, quod sciam, observavit) tam firmiter coalescant ac si nunquam ea in parte fuisset articulus, quod allata exempla probant. *Idem.*

§. 4. *Ferdinandus iij* Romanorum Imper. (*Vide lib.3 tit. de Vomitu*) infirmam est nactus pedum constitutionem, plerisque Austriæ Ducibus familiarem, qua quidem factum est ut crebris artuum doloribus. h. e. Chiragra & Podagra à quinquennio adeo enervatus, ac tandem usu pedum omnino privatus, vitam sedentariam ducere cogeretur: Et quidem tendines utrumque genu investientes penitus contracti fuerint, nec illos ullomodo in rectum extendere, vel iisdem insistere potuerit.

Dextro, mortui, disciffo genu, calcis tophi reperti, Siuister talus aere serum in se continebat, utriusque pedis motum impedientes: Tendines adeo contracti, rigidi & aridi, ut in rectum exrendi non possent: *W. Hæferus Hercul. Med. lib. iij cap. iij.*

§. 5. Puer 16. annor. ante menses 10. peritus est setaceo in ventrem anteriorem: relatum ipsi alvum & vesicam involuntarie excrevisse, cum procidentia paulo post ictum, nihilominus perhibetur aliquot septimanis post, sublevatione oneris, in hoc vel alia mala incurrisse: Utut sit, dissectum abdomen, post claudicationem & varios affectus, repertum pus copiosum utrinque circa inguen & adenes, quod non solum capacitatem illam glandularum, sed omnem circumcirca articulationem coxæ & femoris replevit, atque sub cute peculiari membrana, tum infecius ab adenibus ascendens, quidam tumor ad Ilium usque, ex utraque parte conspiciebatur, ut mirum fuerit videre tamdiu pus retentum esse, neque tamen ad visum aliquid ruptum apparuit. In dextro autem latere pus crassius & albidius & quasi sebaceum videbatur. *Leonardus Doldius in cista Med Hornungi Epist.* 243.

MEa conjectura erat, ex ictu sanguinem concretum, hærentem circa alvum & vesicam urinariam, has partes comprimendo, exitum quæsivisse: eundem à glandulis receptum, & in pus mutatum, ac refluxisse circa alterius inguinis glandulas hinc infra supraque replevisse, ut certe palmi latitudine utrumque (utrinque) simile sacco in suum pus tunica latuerit, excepto illo quod in articulatione & femorum interstitio musculorum continebatur, Alii tamen omnem hanc collectionem tribuebant rupturæ internarum partium, ex onere sublevato, cum tamen nihil foris appareret, neque hernia aut simile quid aliud: Et quia venter tandem intumuerat, alii viscerum vitium & hydropem vocabant. *Idem Ibidem.*

§. 6.

§. 6. Neptis quædam mea sex præter propter annos nata, quod pes alter altero contractior esset, claudicabat: primum ad Operatorem quendam deducta, facili operatione manuum corrigebatur vitium, levi tantum tractione, quod brevius erat crus reddebatur alteri æquale: sed vix erat è manibus dimissa Magistri, ecce tibi malum integrascit, & quam leviter correcta erat, tam subito redibat claudicatio: Convertuntur ergo parentes ad hos membrorum distortorum Correctores: itum est ad varios qui varie suam prodebant imperitiam: Alius Os innominatum susque deque moveri dicebat, alius incurabilem esse morbum severe pronuntiabat, cur tamen ita esset non addebat: Non nego me diu admirabundum hæsisse in perquirendo causam hujus incurabilitatis, donec oblata est puella mortua, quæ eodem morbi genere viva laboraverat.

Perscrutanti regiones illas, occurrit ossis innominati acetabulum debito largius multo & profundius: caput autem, quod ei inserebatur, non tantum ei non proportionatum, sed etiam præter morem exiguum, laxatis igitur nonnihil ligamentis sursum ac deorsum ferebatur caput ossis femoris: Adhibita autem manu extrahebatur ad acetabuli anteriorem partem: Unde apparebat qualis spes perfectæ aliquando sanationis: Sed quid attingat medicamentis hæc relaxata vincula? aut quid juvent hic adhibita ferramenta? quibus nonnulli ita misere eos quos curandos suscipiunt, cruciant, ut fere præstet in equuleo distendi quam in manus eorum incidere? *Th. Kerckringius Observat. Anatom. 61.*

OBSERVATIO IV.

Cervicis immobilitas *ob vertebrarum ligamenta indurata, & tophos innatos.* 1. *Totius ob ossium omnium unionem.* 2. *Brachium inflexile ob ossium in cubito agglutinationem* 3. Inflexio *Lumborum impedita ob symphysin nativam vertebrarum lumbarium* 4. *Inflexio in anteriora impedita ob appendicem acutam in osse sterno.* 5.

§. 1. IN senibus siccata humiditate, & intermediis ligamentis induratis, vertebras in unum coalescere notat *Pavvius*: In Principibus personis, arthriticis & podagricis, non solum brachiorum & digitorum κάμπας seu flexus, calce intenerata, sed & cervicis vertebras rigidas observavit non semel, ita ut neque manum ori admovere, neque caput ad latera, nisi cervice & thorace super lumbis moto, flectere potuerint.

§. 2. Ioan. Bertonius Medicus Sceleton mihi dedit, quem ego domi asservo, in quo ossa omnia, i.e. omnes totius corporis articuli, à capite ad extremos usque pedis digitos uniti conspiciuntur: Romæ in Xenodochio incurabilium diu vitam traxit: vivens autem quem senem vidit dictus Medicus, nihil aliud movebat quam oculos, linguam, penem, abdomen, thoracem: nam cartilagines quidem costis articulatæ erant, sed nondum coaluerant, reliquæ corporis partes omnis motus expertes relinquebantur. *Columbus Anatom. lib.* 15.

§. 3. Habeo in musæo ossa sinistri brachij, hominis consistentis ætatis: In eis ossibus cubitus non flectitur, sed mediante callo omnino & undique, veluti si continuum esset os, agglutinatus atque conjunctus est: Quæ vero hujus affectus fuerit causa me latet, in cœmiterio enim reperta fuere: Arbitror tamen fracturam & ulcera circa cubitum adfuisse, idque inde conijcio quod etiam nunc callus exuberans in ipso humeri seu brachij osse appareat: fracturam hancce sequutam fuisse inflammationem & affluxum humorum maximum, nec non circa cubitum abscessum verisimile mihi videtur: hinc ab humore acri, qui ob doloris vehementiam ad articulos sauciatos cum impetu solet fluere, ligamentis erosis ac putrefactis humor ille lentus qui articulis inest effluxit; postea quoque à prædicto humore isto acri *crustulæ* illæ *cartilagineæ*, quæ appendicis ossium tegunt similiter *erosæ* fuerunt, ita quidem ut partes spongiosæ apophysium, tam ossis humeri, quam etiam radij minoris & focilis majoris, sese ad invicem attigerint, inde nutrimento ad utrumque os delato, callum productum fuisse censeo: Ab ipso porro callo articulus, uti vinculo ferreo colligatus fuit. *Fabritius Hild. Observat. lxxvij. cent. iij.*

C *Rustulæ cartilagineæ erosæ*] Ipsa etiam ossa pueri ab acri destillatione tartarea sic erosa memorat *I. Rhodius* cent. 3. obs. 92. ut in costis tamquam stillicidij vestigia in ossa coxendicis desinerent.

§. 4. Anno 1673. Gen. Capitaneo Fabritio Genevensi, milites conscribenti in urbis vicinia, ad reparandam cohortem, obtulit se juvenis Friburgensis Helvetius, proceræ staturæ, peregrinantis amictu, ex ijs qui D. Iacobi fanum adeunt: Hinc paucos post dies cum cæteris commilitonibus in pago semihoræ spatio ab Vrbe dissito, lacui vicino, Vangeron dicto, jurgium intercedit. Solus octo ex illis oppugnat, duos prosternit, sex vulnerat, tandem pluribus vulneribus confossus occumbit: Observatum est illum in dimicando nunquam corpus inflexisse, sed erectum semper gladium evibrasse: Tunc rigida hyems erat, ac fossa superficiaria cadaver conditum: Moniti aliquot Chirurgi, cadaver cymbæ impositum trans lacum evehunt, ac sceleti gratia, quod perito Chirurgo L. Baily constructum à Anatomico cultro expositum fuit atque ab eo annotatum vertebras lumbares lineis quidem distinctas omnino tamen nativa symphisi coaluisse, ut ideo inflectendi corporis negata esset potestas.

§. 5.

§.5. Observavimus in sene appendicem in osse sterno, indicis digiti latitudinem adæquantem in fine acuminatam; Ille se flectere haud poterat in anteriorem partem, terram versus, sine molestæ puncturæ sensu. *Rolfincius Disquis. Anatom. lib. 2. cap. 4.*

OBSERVATIO V.

Statura recta impedita ob magnæ arteriæ duritiem infra & supra Renes ac omentum ventri adnatum.

EPiscopus de Werta non potuit recte stare, sed semper coactus erat aliquot annos incumbere alicui pulpito: Post mortem in dissecto corpore *arteria magna*, infra & supra renes quatuor digitos, *dura* erat & vitri in modum frangibilis: Omentum præterea adnatum erat ventri, umbilico excepto. *R. Solenander cons. Med. sect. v. cons. 16.*

ARteria magna dura] Coiter lib. Observat. Anat. Chirurg. *aut* à fide dignis sibi narratum Patavii à Falloppio dissectum fuisse cadaver cujus arteria aorta tota erat ossea.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI QVARTI

SECTIO VII.

De Decubitu supino aut in Latera impedito.

OBSERVATIO I.

Supinus Decubitus impeditus ob ventriculos cerebri aqua distentos, unde insomniorum, tremoris cordis &c. Origo. I. *Ob seri descensum in quartum ventriculum.*

§.1. ACADEMICUS Oxoniensis, hydrope pectoris extinctus, postremo morbi decursu, somnum nisi prona facie & inclinato capite capessere non potuit: si enim capite in pulvinar reclinato somno se componeret, intra tertiam horæ partem horrendis insomnijs & terroribus tristis semper evigilavit: quin & tremore cordis & ejusdem oppressione maxima diu postea afflictus fuit.

In cerebro autem post mortem aperto Ventriculi aqua summe distenti reperiebantur, nulla autem præterea notabilis culpa in toto capite apparuit. *Richardus Lovver Tractatu de corde p. m.* 158.

QVæ incommoda ex Supino decubitu obveniant, & quis sanis conveniat, juxta leges circulationis sanguinis, ostendit eo loco Clar. Lovver; Cum motus cordis debilis, intermittens est, hos capitis affectus scil. vertiginem, scotomiam, caliginem oculorum & leipothymiam inducit: Quorum symptomatum ratio in hoc sita est, quia cum spiritus animales vitaque ipsa à continuo sanguinis appulsu dependent, si cursus ejus sistatur paululum, aut sufficienti copia non suppeditetur, tum propter ejus defectum caput statim vacillat, oculi caligine obducuntur, & tota corporis compages in pronum ruere apta est; atque ideo syncope affectos in dorsum & humum sternimus ut citius ad vitam restaurentur, quoniam ut cor debile fuerit, poterit tamen in eo situ sanguinem, quasi ductu horizontali in caput proicere, quamquam in erecto corporis situ sanguinem eo suffundere non poterit, ex cujus influxu sensus & vita redit, & imago ista noctis statim evanescit: Ex adverso autem, ubi cordis motus corripitur, & sanguis impetuose nimis in caput traiicitur, membranas vellicando & succutiendo capitis dolorem infert, & spiritus animales per somnum in cerebro concentratos, & quasi ab opere feriantes, rapidiore suo motu exagitans & loco pellens vigilias inducit, non absimili forsan ritu ac juxta lenem & placide murmurantem rivulum somnus nos cito occupat: at juxta vortices & cataractas terrore potius excitamur & expergiscimur: Atque hi sunt effectus præcipui qui motus cordis varios velut umbra corpus sequuntur; Ostendendum vero quomodo fluxus sanguinis, pro diverso corporis situ & figura alteretur, & quid alterationem istam consequatur.

Quemadmodum (ut prius dictum) pro animalium diversitate influxus spirituum in Cor diversus quoque est, Ita pro vario corporis situ & figura sanguinis per partes fluxus discrimen subit: Cum enim certissimum sit sanguinis venosi refluxum non ab attractione cordis ulla, sed à propulsu arteriosi sanguinis provenire, facile est concipere quantum partium quoque situs ad facilitandum motum conferat: Veluti enim in homine, cum in pedes erigitur, sanguis à venis jugularibus, & vena cava descendente citius & facilius suo quasi pondere in cordis sinus delabitur (simili modo atque venæ in manu elevata mox vacuæ, in demissa vero turgidæ & plenæ cernuntur) qui vero est in partibus inferioribus, vena cava ascendente, difficilius & contra naturam suam, solum ab arterioso sanguine versus cor propellitur, & vi quadam urgetur, in planum autem ja-

jacente corpore sanguis æque facile ab utrisque redit. Operæ pretium erit advertere in quo membri situ sanguis citius partem eam pervadat, & quid citior & tardior ejus cursus producat: Prout itaque nox & dies, somnus & vigilia, mutuo se excipiunt & vices mutant, ita situs corporis humani, pro naturæ indigentia, erectus aut proclivis est. 1. Itaque in homine erecto quoniam sanguis à superiore corpore nullo fere alterius adminiculo satis facile in cor defluit, & sanguis ab inferiore parte corporis non nisi sanguinis arteriosi impulsu, & quandoq; musculorum contractione in exercitio ægre usq; sursum urgetur: Ideo circuitus ejus in partibus superioribus celerior è quoq; fieri necesse est, quod & postea magis patebit. 2. In proclivi autè corporis situ, cū corpus à motu quoque quiescit, prout partes extremæ magis reliquo corpore elevatur, ita circuitus sanguinis citius aut tardius per illas expeditur: Effectus autè & incommoda quæ celerior aut tardior sanguinis transitus in partibus post se relinquit, duo præcipue sunt, 1. Humoris serosi accumulatio. 2. Caloris vitalis diminutio. Quæ & in extremas corporis partes (pedes & caput) maxime redondant. 1. In pedibus, præsertim morbidorum, & eorum qui exercitio commode uti non possunt cum sanguis ægrius (dum erecti sunt) versus cor ascendat, ideo stagnatione sua & transitus mora vasa capillaria minora sua copia distendit, & in habitu corporis aggeritur, unde pedum tumores œdematosi & hydropici: Rem ita se habere constat, quoniam cum lecto se tradunt, & pedibus cum reliquo corpore in situ æquali collocatis recumbunt, serum illud cum venoso sanguine per circuitus resorbetur, unde partibus iterum inanitis tumor ante proximum diem prorsus evanescit. Præter autem humorum congestionem, & tardiorem in partibus inferioribus circulationem, etiam caloris diminutio supervenit, nam utut de die minus frigoris sentiamus, quia exercitio & ambulatione sanguis usque propellitur, & proinde novo sanguini, & à cordis quasi incude adhoc recenti via aperitur: In lecto autem repositi, si pedibus reliquo corpore declivioribus quieti nos tradamus, non ante incalescent quam pedibus magis elevandis lectus componitur: Cujus hæc ratio esse videtur, quia ex elevatione ista sanguis venosus citius à pedibus recedit, & proinde liberius & copiosius sanguis arteriosus influit, & cum illo calor in partem restituitur: Atque adeo hoc familiare est plerisque frigidioris temperaturæ hominibus, quorum sanguis seroso latice magis abundat, ut propter frigoris sensum somnus non ante obrepat, quam lectus ad pedes altius exigendos de novo sternitur: Ut autem pedes propter tardiorem sanguinem venosi recursum intumescunt & infrigidantur: ita cerebrum, si caput in somno nimis demissum fuerit, licet calvariæ integumento inclusum frigus minus sentiat, quia tamen ex isto situ sanguis non ita facile redit, inundationem & irrigationem nimiam confitetur: Quis enim ex illis est qui ita cubat, quin proximo mane de capitis torpore, somnolentia, gravedine, aurium tinnitu, faciei intumescentia conqueritur? qui omnes affectus postquam experrectus est, & sanguis denuo humores istos in transitu resorbens secum in cor detulerit, paulatim evanescunt.

Hic vero paucis ostendendum quis capitis situs inter dormiendum maxime saluti confert: In quantum igitur cerebrum humanum Rete mirabili (quod seri superflui partem à sanguine excipiat & à cerebro prævertat) omnino destituitur, atque vasa sanguifera, tortuoso licet ductu ad frangendum sanguinis impetū formata fuerint, eum tamen illibatum in cerebrum deponant, Ideo fieri non potest quin serosior & aquosior sanguis, præsertim super planum jacente corpore & capite pariter reclinato in cerebrum influat: Cumque præterea in ejusmodi situ sanguis in caput suffusus, non tam prompte & subito quam cum erecti sumus à capite recurrat, necesse omnino est ut ipsum, & præterea totum systema nervosum à nimio sero irrigetur: Id quod malo suo experiuntur quotquot affectibus spasmodicis, hydropi cerebri, vertigini, paralysi, sensuum torpori & hujusmodi capitis morbis obnoxii sunt: Si enim capite demisso, & cum reliquo corpore æquali, somno se tradant, propter cerebrum & nervos sero nimis irrigatos, proximo mane de vertigine, scotome, capitis gravedine, membrorum tremore, linguæ balbutie, totius faciei tumore passim queruntur & præ se ferunt: quin sæpenumero inter dormiendum, aut turbulentis insomniis aut incubo tentantur, & toto mane insequente torpidi & graves sibi videntur, somnumque vix aut ne vix diu postea excutiunt. E contra qui capite altiore decumbunt, quia ex situ isto sanguis, ejusque serum, suo pondere à cerebro facile delabitur, ideo dulces & quietos, licet breviores somnos capiunt, & proximo mane multo alacriores & vegetiores evigilant, & ad omne opus & studium magis prompti atque expediti sunt: Atque hic obiter notandus pessimus aliquorum mos, qui nocturnis & seris potationibus indulgent, quo cerebro nihil magis injurium potest esse. Cum enim ob situm corporis proclivem urina à renibus secreta non ita facile & prompte, uti cum erecti sumus, in vesicam per ureteres delabatur, Cumque vesicæ cervix ex proclivi situ, urinæ pondere non adeo gravetur; atque spiritibus per somnum in cerebrum aggregatis & quiescentibus vesica ejus oneris sensum non ita percipiat, sed officii quasi oblita, ea copia urinæ aliquando distenditur, ut majori recipiendæ spatium vix detur, inde fit ut ob impeditum per renes & ureteres urinæ decursum, in totum corpus regurgitet, hinc in cerebrum affluxus, inde paralysis, tremor, hydrops cerebri, lethargus aut apoplexia.

Quia autem supinus corporis situs ad planum proxime accedit, ostendendum etiam quid incommodi ex ista corporis positione in somnis evenit: Quod ut clarius fiat, præmittere oportet animalium cerebra pro diversa corporis figura varie quoque constituta esse, nullibi vero magis, quam quoad sinus & ventriculos cerebri discrimen occurrit. In quadrupedibus enim, quæ prono in terram capite feruntur, uti cerebellum supra cerebrum aliquantulum incumbit, ita & sinus laterales inter utrumque descendentes, superiores quoque sunt, & ventriculus pariter quartus cerebello subjectus supra reliquos cerebri ventriculos collocatur: In homine autem, cui caput supra reliquum corpus eminet, cerebrum utique cerebello incumbit (intercedente tamen dura matre, & ad utrumque calvariæ latus satis firmiter attensa, ne cerebellum pondere suo comprimat) pariter quoque & sinus laterales magis in demisso siti sunt, & ex latere inferiore occipitis utrinq; oblique feruntur antequam in venas jugulares terminantur, unde sirut prostrato in lectum corpore, ex supino ejusdem situ, ubi collum occipite magis attollitur, sanguis in venas jugulares ascendere potius quam influere necesse habet, *atque hinc est quod ob retardatum ejus motum & circuitum, continuo aggestus, nec facilem exitum nactus, profundas istas foveas utrinque in occipite imprimit, atque prout homo in hoc aut illud latus quiescere solet, ita sinus illi plus in uno latere quam in alio semper excavantur, prout cuilibet internam occipitis partem, in quo cerebellum recumbit, contemplanti facile patet:* Ob sanguinis autem refluxum impeditum, & vasorum exinde intumescentiam, foveas istas in occipite imprimi, ex

hoc

hoc constat, quia supra sinum longitudinalem, è quo sanguis satis libere decurrit, ne minimum ejus in calvaria vestigium extat, nisi in inferiore parte, ubi in sinus istos laterales sese exonerat: Si vero refluxus ista cohibitio in tam diuturno temporis tractu adeo valeat, ut sinnosos & profundos tractus in eo sibi excavet, quanto magis sanguis ipse ejusque serum in cerebrum redundet ipsumque aggravet? & licet venæ omnes sanguinem quaquaversum à cerebro excipientes, in sinus non directe aperiantur, sed velut ductus communis in duodenum aut ureteres in vesicâ, scil. intra duplicaturam duræ matris aliquanto spatio incedant: Et quod maxime observari dignum est, non osculis veris occipur (qui rectior exeunti sanguis) in sinus laterales via foret, sed versus frontē, retro quam cursus ejus est, apertis hiant; quo fit ut intus, spasmis, &c. in venas cerebri à sinnbus refundi aut urgeri non possit: sed quo magis sinus ejus copia turgescunt, eo magis duplicaturam istam comprimendo, regurgitationem ejus in vena prohibet: At vero quocunque modo, sive in sinubus sive in venis sistitur, malum tandem in cerebrum resilit, atque inibi futuris morbis & materiam congerit, & fomitem abunde subministrat: quippe Serum ob hujusmodi causas inter anfractus cerebri accumulatum, piam matrem eousqué distendit, donec tandem vel acrimonia sua eam erodit, vel copia perrumpit, unde in basin cerebri defluens, medullam oblongatam atque nervos ex ea ortos stagnatione sua corrumpit, aut acredine sua continue lacessit, unde hydrops cerebri, convulsiones & dirus morbi apparatus in capite accumulatur: Si vero illud serum à substantia cerebri imbibatur, paralyses, seniuum torpores, lethargum, somnolentiam, aliosque graves affectus capiti inducit.

§. 2. Adolescens phthisicus per plures hebdomadas non potuit supinus in lecto decumbere, quippe ab illo situ convulsiones patiebatur: Post obitum ingens seri flavi & falsi copia intra omnes seri ventriculos fluitabat, qui capite reclinato in quartum ventriculum, supra medullæ oblongatæ caudicem prolaberetur, convulsiones ciebat. *Willis Pathol. cerebri cap. v.*

Observatio II.

Decubitus in sinistrum latus molestus ob tumorem inflammatorium in parte sinistra Pulmonis. 1. Ob tumorem in parte dextra pulmonis. 2. Ob Pulmonem sinistro latere consumptum. 4. Decubitus supinus & ad latera impeditus ob arctam pulmonum cum thoracis costis omnibus anterioribus cohæsionem. 5. In sinistrum impeditus ob dextrum pulmonem costis affixum. 6. Omnino impeditus ob Pulmonum cohærentiam cum costis, vertebris & diaphragmate. 7. In lævum latus impeditus ob Pulmonem utrinque costis & diaphragmati adnatum. 8. Ob pulmonem costis & diaphragmati adnatum, cum cordis erosione. 9.

§. 1. VIr III. febre continente prehensus cum spirandi difficultate & tussi, &c. Non poterat in sinistrum latus nisi cum difficultate decumbere: Secto illius cadavere, inventus fuit tumor in parte sinistra Pulmonis. *Lælius à Fonte. Consult. 32.*

COmpressa parte sinistra affecta ab occursu costarum & à superincumbente onere partis dextræ Pulmonum: Alias familiare est Peripneumonicis, quibus utraque pars phlegmone obsidetur, quo aëri introeundi facultas concedatur, ut ad erectum corporis situm cogantur, quod sic thorax facilius dilatetur, nec ut in decumbentibus in se concidat, nō quod pectoris partes in spinam declinant, qua erecta thorax etiam simul fertur, non amplius seipsum gravans, ut *ait Galenus* 4. de loc. cap. 1. Bronchia præterea eo in situ apertiora manent, nec à parenchymatis mole comprimuntur: At in dicto Ægro salva fuit & incolumis pars dextra pulmonis, ut resurgere coactus non fuerit, sed supino in decubitu permanere, vitium debilitari convenientiore.

§. 2. Quidam decumbere neque in supinis neque in latera poterat, cum dyspnoea, &c. Thorax universus aqua erat plenus, In dextro Pulmone tres lobi digiti crassitie & longitudine, *lib 2, sect. 20. Obs. 12.*

§ 3. Vir Nobilis multis annis phthisicus, Pulmones habebat dextri lateris duplo majores solito, Unde forsan Causa quod æger semper in latus dextrum, etiam invitus decubuerit. *Vide lib 1. tit de capitis dolore.*

§ 4. Obiit quidam vera phthisi: In cadavere dextrum pulmonem plane consumptum invenio: Pulmonem autem illi consumi præsagiatam ex copioso pure, & dextrum quidem ex denegato in sinistrum latus decubitu, &c. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

§. 5. Novi Nobilem quià diuturna capitis distillatione in spirandi difficultatem sine stertore inciderat, atque malo progrediente eo devenerat, ut in alterutrum latus dextrum videlicet & sinistrum non sine labore & anxietate quadam cubare posset, In dorsum nequaquam, ob ingentissimos dolores & cruciatus, quos in spinam jacendo, juxta anteriorem thoracis partem experiebatur: In ventrem autem commodior minusque molestus huic erat Decubitus: Vitam hanc miseram hisce tormentis mensibus & annis duxit.

Dissecto cadavere, observatum fuit Pulmones thoracis costis omnibus anterioribus ita pertinaciter hærere, ut nonnisi cultello sejungi possent. *Zecchius consultat. 1.*

IDem l. c. disquirens causas difficilis in latus sanum Decubitus, cujus causa difficilis reddebatur respiratio, An id contingit, *ait*, quia cum pulmones lateris sinistri, qui à dextris separantur, multis excrementis

mentis pituitosis repleri, ideoque ægre sequentes, cubante ægro in sinistrum latus, à dextris pulmonibus concidentibus pressi, ægrius etiam atque difficilius ita sequuntur, ut parum alacriter spiritus edatur? Quod autem hoc tempore oppositum doleat latus, id in morbum quendam à veteribus dissimulatum rejiciendum puto, nimirum in quandam p. n. pulmonum ejusdem lateris, cum membrana costas intemas vestiente pertinacem adhæsionem, unde in Decubitu ad sinistrum latus eo tendentes dextri lateris pulmones & membranam cui hærent, quasi secum trahentes & distendentes, doloris in parte sunt in causa: Hippocr. quidem lib. de Loc. meminit thoracis cujusdam affectus pleuritici, in quo pulmones pituitosi humoris interventu costis agglutinantur, Sed morbus hic brevi dierum spatio, videl. in 7. die solvitur: At vero ille de quo nunc, si inter initia non curetur, mensibus & annis progreditur, nec nisi cum ægri vita finitur.

In ventrem autem commodior] Hippocrates tamen in Coacis lib. 3. tract. 1. §. 13. Ægrum jacere in ventrem, si est insuetum, malum esse dicit, quia delirium indicat & circa ventrem labores: Ad quem locum *Duretus*, In omni habitu decumbendi, nullius est majore natura egressio, nec magis actio indecota, quam ejus qui fit in ventrem: Itaque si nulla excusatio est consuetudinis nec partis afflictæ, certum est ægrum regi dementia &c. Excusatio autem hic est partis afflictæ, Ex supino enim decubitu aut ad latera, avulsio fiebat violenta & distractio pulmonum gravium à pleura cui cohærebant,

§. 6. Observavi in Nobili juvene phthisico dextram pulmonum partem magis affectam, adeo costis inviscatam, ut potius lacerata fuerit substantia ejus in aperto cadavere, quam à costis evelleretur. Ille dum viveret decubitum in partem sinistram non ferebat.

Accidit cum pulmones afficiunt gravis Decubitus, modo in partem affectam, modo in oppositam, juxta affectus variationem: Fit primo gravis in partem oppositam, t. cum Pulmones costis adhærent, & cum illis inviscati sunt, ita ut ex decubitu convelli videatur pars affecta; ut in dicto Iuvene 2. Cum Pulmo tumore aliquo apostemoso afficitur, vel repletione pituitæ, ratione cujus multum graviter in oppositam partem non fertur decubitus, ob compressionem alterius partis non affectæ: In parte vero affecta Decubitus non fertur, cum ipsa inflammatione laborat, Et maxime si minus affecta pars pituita repleta sit; Cum vero omnes partes Pulmonum, vel saltem internæ afficiuntur, & magna fit respirationis angustia undequaque comprimuntur Ideo Decubitum secundum nullam ferre possunt, sed stare coguntur, ut accidit in asthmate: Si tamen affectus non sit interior, nec in omni pulmonum substantia, non solum decumbunt in quodlibet latus vel positionem *Sebastianus Nasius meth. med. Parte 2. pag. 298.*

§. 7. D. *Marcus N.* (*lib. 2 Tit. de difficili respirat.*) decumbere toto morbi decursu non potuit, dies noctesque in sedili transigens: Pulmones costis, vertebris & septo tam arcte cohærebant, ut violenter ab iis partibus divellendi fuerint.

§. 8. Puella annos quatuordecim nata patiebatur dolorem in summa scapula sinistra cum febre, à cujus invasione notavimus quod eum dolor prædictus in eadem parte fixus permaneret, neque ad thoracem ullo modo pertingeret, tamen non poterat in illud latus decumbere quin statim tussi corriperetur &c. Dissecto ejus cadavere inventus est pulmo costis utrinque & diaphragmati undique adhærens, tum etiam pericardio &c. *Riverius observat. 77. centur. 1.*

§. 9. Filia D. N. febre correpta cum cardialgia &c. non poterat in sinistrum latus decumbere quin statim cardialgia & tussi corriperetur, ita ut perpetuo super latus dextrum decumbere cogeretur: Aderat etiam per intervalla dolor lateris pungens, qui magis urgebat cum ægra in latus sanum decumberet; Et contra gravior erat difficultas spirandi quando supra latus dolens decumbebat: Pulmo costis undique & diaphragmati adhærebat: Cor media sui parte fere, quæ diaphragma respicit, exesum atque ulceratum &c. *Vide Tit. de Hæmoptysi.*

Observatio III.

Decubitus impeditus ob cavitatem thoracis sero repletam. 1. *Decubitus in dextrum latus impeditus ob puris copiam in sinistro latere, Abscessum in eodem.* 2. *In sinistrum, ob cavitatem dextram aqua plenam, Pulmonem ibidem consumptum.* 3. *Ob aquæ libras vi. in cavitate dextra* 4. *Supinus & in latera ob aquam totam replentem.* 5. 7. *Supinus impeditus ob mediastini inflammationem.* 6 *Decubitus dexter impeditus ob copiam puris inter costas & pulmones.* 8. *In latera impeditus ob aquam in cavitate dextra, Pulmonem cum pleura ibi corrupta, Ventriculum tumidum.* 9. *Sinister ob cystin humore plenam in sinistro pectoris latere.* 10. *Dexter, ob propendentiam sacciformem in diaphragmate.* 11.

§. 1. Henricus N. orthopnœa laboravit, cujus occasione omnium capessere non poterat, sed semper erectus ambulare cogebatur: Capacitas thoracis sero erat referta, *Vide lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

Sero erat referta.] Apud *Ballonium* lib. 1. Epid. pag. 17. Joh. Platearii vidua hydrope pulmonis laborabat, quo interiit. Difficultatem spirandi per annos xxx. habuerat: In dextrum latus facile declinabat, in sinistrum non poterat citra syncopen: Et capacitate thoracis aquæ libræ sex putrentis educuntur. Hic & illic difficultas occurrit: In *Henrico* quidem, cur erectus facilius somno fruebatur, cum pon-

dere aquarum diaphragmatis motus sisti debuisset, contra decumbenti facilior esse respiratio, eo sarcina & pondere liberato: An quia ob decubitum, pulmones ejusque bronchia, sero sursum remeante, aerem facilius admiserunt: Cur item *Platearii* vidua (è cujus capacitate thoracis aquæ libræ sex eductæ sunt) facilius in dextrum latus declinare potuit, si æqualiter aquis obrutus thorax? An forte unum tantum latus, idque dextrum, obsessum, læso autem forte inter dissecandum mediastino, in utrumque serum confluxit unde totum thorax occupasse creditus? An ex decubitu in sinistrum latus, tota aquarum moles illuc corruit, quæ cordi molestiam peperit, eoque majorem quod aquæ illæ erant putrentes & fœtidæ, unde syncope? Nuperis diebus exeunte scil Novembri anni currentis 1673. obiit D. *Enemond*, Forensis Scriba, vir sexagenarius, qui universam Indiam Occidentalem peragraverat: Vox erat illi fusca & humilis: Laboravit ille simul phthisi, hydrope abdominis & thoracis: priorum duorum affectuum clara erant indicia: posterioris apud me suspicio vel conjectura: Somnum, nonnisi erectus, sicut *Henricus* capessere poterat, metu imminenti suffocationis: facillime excreabat materiam purulentam, ut hinc oppressionis Pulmonum, & difficilis spirationis causa arcessenda non videatur: Neque à mole aquarum abdomen obsidentium, mea enim opera ab iis liberatus fuit, morsulis scil. de mechoacanna (facillimæ enim erat solutionis) diureticorum usu, & hepar roborantium, adeo ut intra menstruum spatium & abdomen & tibiæ omnino detumuerint: De superstite autem Hydrope pectoris conjectura fuit, quod nihilominus stomachi oppressio æque pertinax fuerit, quæ à paucissimo cibo intendebatur: Firmior vero accessit conjectura ex suspirio ingruente somno; & manus, aliquot ante obitum diebus, tumore oedematoso: Paracentesin in thorace demortui, nedum cadaveris apertionem à vidua consequi licuit, quo res aliis dubia innotesceret.

§. 2. Puellus decimestris tabidus interiit: Ante obitum citra insignem ejulatum dextro lateri incumbere non poterat: In sinistro thorace insignis puris copia deprehensa, In summa parte, eodem latere, juxta claviculam abscessus aderat ingens, tertiam cavitatis partem implens. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

Insignis puris copia] Inter signa Empyematis pectoris, ejusdemque hydropis; recensetur *Decubitus* in sanum latus difficilis, quia materia peccans in tali patientis situ pulmones adeo comprimit, ut libertate moveri nequeant: His adjunge *Respirationem*, in inspiratione tantum difficilem, ob pulmones propter materiam collectam libere se expandere non valentes Facilem vero in exspiratione, cum materia suo pondere Pulmones comprimat: *Pulsus* celeres, vehementes, frequentes, parvos, inæquales, inordinatos. *Febrem* prægressam cum accidentibus vehementioribus: *Inundationem* quæ interdum in thoracis cavo percipitur. *Tussim*, tunc sairem empyemati conjunctam, ubi materia in bronchiis pulmonum continetur, interiorem asperæ arteriæ tunicam vellicans.

§. 3 Sartor asthmatic diu laboraverat: in sinistrum latus cubare non poterat: In thoracis cavitate dextra aquæ ad ℔xv. reperio, Pulmone ex ea parte prorsus consumptio. *Vide Tit. de Phthisi lib. 2.*

§ 4 N Vidua in dextrum latus facile declinabat, in sinistrum non poterat circa syncopen, E capacitate thoracis aquæ libræ sex putrentis educuntur. *Ballonius Epid lib.1.pag.17.*

§. 5. Cachecticus difficulter spirabat, neque supinus neque in latera decumbere poterat: Thorax universus aqua cruenta repletus erat. *Vide lib. 3. tit. de Cachexia.*

§. 6. Quidam quoties quiescere supinus cupiebat, statim animo deliquio corripiebatur: Membranæ in eo intersepientes maxime erant inflammatæ. *Vide lib. 2. tit. de Syncope.*

§. 7. Rever. N. febre prehensus, sedens tantum & erectus spiritum ducebat: Universus illius thorax aqua pura plenus inventus & in stupenda copia. *Lib. 2. tit. de Dyspnœa.*

§. 8. Juvenis inter 6 & 7. costas vulneratur, sinistro latere: Quatuor ab acceptis vulneribus diebus, gravitas in parte percipitur, ut decumbere in dextrum latus minime posset: Ingens inventa copia puris inter thoracem & Pulmones. *Vide tit. de vulneribus.*

§ 9. Virgo febre maligna prehensa, dolores sentiebat in regione Hepatis, nulli Lateri incumbere potuit: Hepar erat durum, tuberosum: Thoracis cavitas dextra aqua putrida plena: Pulmo dexter cum pleura corruptus: Ventriculus fæcibus & flatibus distentus. *Vide tit. de Febribus.*

§. 10. Puella quædam ægre admodum & lente ambulabat, magna cum difficultate ascendebat, nec unquam sinistro latere prostrata jacere poterat: Aperto thorace, comperi tantum ejus dextrum latus integrum: In tertia circiter sinistri parte continebatur cystis plena liquore cremori simili, ad quantitatem circiter trium pintarum &c. *Vide Tit. de Pectoris dolore lib. 2.*

§. 11. Puellus trimus cum dyspnœa & tussi sicca dextro lateri plurimis septimanis incumbere non potuit. In sinistra parte abdominis obviabat magna diaphragmatis propendentia instar sacci, purulentia, è totali suppuratione sinistri lobi Pulmonis, infarcta. *Vide tit de Febribus.*

Observatio IV.

Decubitus in latera *impeditus ob* mesenterij *incrementum*. 1. *Ob* Jecur *tumidum, hydropem* pectoris. 2. *Ob vomicam hepatis.* 3. *Ob Abscessum regioni hepatis adnatum.* 4. *Ob adhæsum* Hepatis *cum diaphragmate.* 5. *Decubitus omnis impeditus ob hepar infarctum. Pancreas maximum.* 6. *Ob vitium Pancreatis.* 7. *In* latus dextrum *ob Lienem justo majorem.* 8. *In latera ob Lienis magnitudinem, Pulmonis sinistri adhæsionem* 9. *In dextrũ latus impeditus ob grãdem calculum in rene dextro.* 10. 11.

§. 1. Scoto dolor erat in hypochondriis, lumbis &c. Supervenit tumor circa costas nothas, post late diffusus, adeo ut dorso semper miser incumbere cogeretur: Cum pyloro induruc-

duruerant pancreas & mesenterium, inque molem supra modum latam, longam & crassam excreverant, multumque ponderantem &c. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

§. 2. Seren. Venetorum Dux febre affectus typum duplicis Tertianæ servante, inter alia symptomata difficilem habuit ad latera decubitum. Aperto cadavere Jecur tumidum repertum &c. Cavitas pectoris ℔ 7. circiter aquosæ materiæ continebat. xx. *Georgius Hieronym. Velschius Episagm. Observat. vij.*

§. 3. Civis Noribergensis de molesto quodam hypochondrij dextri dolore &c. conqueri cepit, neutrique lateri incumbere potuit, tamen facilius dextro atque sinistro ad quod quid ponderosi in corporis commotione perlabi sensit. &c. Aperto cadavere inventa vomica simæ parti Hepatis connata &c. *Vide lib. 3. de Hypochond. dolore.*

§. 4. Matronæ in dextra parte, ad Hepatis regionem membranæ adnatus erat abscessus, unde in illud latus decumbere non potuit. *Vide lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 5. D. N. de stomacho querebatur cum pondere, nec in latus alterutrum decumbere poterat: Hepar, quod putre, superiore parte adhærebat diaphragmati: Pulmones fere putres. *Vide tit. de ventricul. dolore lib. 3.*

§. 6. Vir Nob. dolore hypochondrij dextri per plures annos conflictatus, cum ventriculi & diaphragmatis compressione: Sub morbi finem dyspnoea, dolores ejus lateris & abdominis ita erat vexatus, ut neque in dorsum nec in latus posset recumbere, sed cogeretur residere in lecto. Hepar repertum magnum, multis abscessibus refertum, & materia quadam indurata: Pancreas erat admodum magnum. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

§. 7. Juvenis à febre quartana in eas redactus angustias ut nequiverit unquam in cubili quiescere, sed vel pronus considebat in sedili, vel caput in lecto habebat sublime, interdicta ipsi quasi omni decumbendi copia &c. Huic post mortem invenit Anatome inter alia, Pancreas supra infraque ut extuberans acturgidum, sic intus sordido pure ac sordida pituita infarctum &c. *Tulpius lib. iv. Observat. cap. 32.*

§. 8. Cuidam Lien quadruplo auctior, durior repertus: Incumbebat vivus dextro hypochondrio ægerrime, sinistro facilius, pondere enim lienis sentiebat intestina gravari. *Vide lib. 2. tit. de Dyspnoea.*

§. 9. Joh. N. de doloribus hypochondriorum conquestus, in neutrum latus decumbere poterat: Lien putris in magnam molem excreverat: Lobi pulmonis sinistri adhæserant costis, &c. *Vide tit. de Febribus.*

§. 10. Hydropici & phthisici ren dexter in orificio ureterum grandem calculum condebat, acutum &c. aliosque alibi minores & arenulas infinitas, quæ causa est quod in dextro latere æger fuerit decubitus. *Bartholinus cent. 2. histor. 37.*

§. 11. Matrona de dextri præsertim lateris dolore, ita ut nec contactum aut decubitum in illam partem ferre posset, conquerebatur &c. Mortuam cum secarem, dextrum renem tumidum in immensum increvisse deprehendi, in quo per medium dissecto calculus justæ magnitudinis excreverat, sinum secundum omnino adimplens &c. *Ex Observat. Fel. Plateri.*

Observatio V.

Supinus Decubitus impeditus, & Status celsus molestus ob Iecur induratum, Pancreas maximum.

§. 1. Illustris Thuanus conquerebatur de sensus ponderis ad regionem stomachalem dum staret vel ambularet: At incurvus sedens, vel in lecto recumbens, nullum aut exiguum tumorem percipiebat: Jecur illi erat induratum, rotundum, Pancreas mole & pondere Jecur æquabat. *lib. 3. tit. de ventris dolore.*

Iecur erat induratum] Agnoscitur scirrhus tactu, nisi cum venter flatibus intumuerit, tunc enim hepar infra residet, musculi ventris sursum elevantur à flatibus, qua occasione decipiuntur Medici cum venter detumuit, quia duritiem vel tunicam viscerum inveniunt: Memini me vidisse quendam, qui tales tumores datos à paucis diebus facto esse assereret, quod tunc primum apparerent: Ægrotantes sunt interrogandi num gravitatem & pondus sentiant in hypochondriis, vel si dolorem sentiant circa homoplatas, aut calviculas, si in utrumque latus *Decumbere* possint, Nam qui tumores illos habent, nonnisi super partem affectam dormire possunt aut quiescere non in latus contrarium, vel supra dorsum; *Rondeletius Practica cap. 35.*

Pancreas mole & pondere &c.] Cum Pancreas à ventriculo tegatur, tumores, illius difficillime tactu deprehendi possunt: Non exigua tamen eorum conjectura haberi potest ex iis quæ in *Thuano Riolanus* annotavit, si nempe ponderis & gravitatis sensus in regione ventriculi percipiatur, & nullus tumor nullaque durities in hypochondriis appareant: alia tamen obstructionum latentium indicia adsint, qualia in hepatis, lienis ac mesenterii obstructionibus proposita sunt: Quibus addi possunt dolor & alia symptomata ventriculi propter viciniam patientis respiratio difficilis ob septi compressionem. Quibus signis alias conjecimus nos Dom. N. scirrhum habere in Pancreate, cumque etiamnum tactu deprehendere potuimus,

manu ad latera ventriculi versus medium profundius adacta, cum esset valde macilentus, & duritiem in ea parte animadvertimus, quæ digitis compressa dolorem ipsi non mediocrem inferebat: Et in scorbutici diagnosi hoc annotavimus, in omnibus prope scorbuticis tumores hujusmodi pancreatis generari, cum in iis angustia, oppressio & gravitas in regione ventriculi percipiatur; *Reverius Practicæ lib. 13. cap. 4.*

Observatio VI.

Decubitus in latera & supinus impeditus ob calculum in vesica. 1. *Supinus impeditus ob molem uteri.* 2. 4. *Ob constitutionem varicosam Iliacarum venarum.* 3. *ob uteri molem immensam, aquam in abdomine.* 4.

§. 1. Juvenis excarnificatus à duobus calculis in vesica urinaria, clanculum latitantibus, coactus fuit integrum annum sedendo transigere, & continenter caput ita sublime habere, ut nunquam id licuerit ipsi in pulvinar inclinare, quin Tetano corriperetur: &c. *Tulpius lib. 3. c. 2.*

§. 2. Viduæ N. venter intumuit sicut prægnanti; si antrorsum propensa ventrem scamno imponens suffulciret, majorem quam ex cubatione, aut alio situ levationem sentiebat; Uterus ad libras lxxxvij. mercatorias ponderavit. *Lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 3. Mulieri venæ duæ ab Iliacis ad umbilicum usque ascendebant, pollicis crassitie: Secundum mulieris motum maximus fiebat fluxus & refluxus: Si supina decumberet statim syncope corripiebatur: Venæ illæ dextra & sinistra, in unum coeuntes globum, in umbilici regione terminabantur: Umbilicus ipse, aperta vena umbilicali, Jecur, continuo impulsu sanguinis percutiebat. *Vide tit. de Tumoribus.*

§. 4. Mulier querebatur de dolore ventris, lumborum & anxietatibus circa præcordia, quæ augebantur dum capite demissiore decumberet, ut semierecta continuo quiescere teneretur: Ingens aderat tumor rotundus in abdomine cum copiosa aqua; quem uterum esse cognovi ex adhærentibus illis testiculis; tubis &c. *Vide tit. de ventris dolore lib. 3.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI QUARTI

SECTIO VIII.

De Arthritide, Podagra, Ischiadico dolore.

Observatio I.

Arthritide diu afflictorum membra affecta exesa reperta sunt.

IN *Arthriticis*, *Podagricis* maxime, *membra intrinsecus* diuturnitate adeo perforari ductibus sinubusque oblongis angustis, atque si tineis vel xylocampis exesa essent, sectio ostendit, præsertim carnosis in locis musculorum, quorum spatia nervi, citra omnem annexum pervadunt; per quæ & *defluxiones*, *nervi ductum comitatæ*, feruntur, à quibus & continua destillatione humoris ampliata spatia, veluti attrita, vel levi ex causa humores commotos *suscipiunt*; unde præcipue accidit, ut diuturna Podagra laborantes facile in hunc affectum incidant, malumque fit propter organi hoc vitium immedicabile: Impediri tamen potest ad tempus si corpus non admodum exagitetur, atque adstringentium usu, quibus membra laxata nonnihil coarctantur: *Platerus Observation. lib. ij. pag. m. 510.*

IN *arthriticis membra intrinsecus.*] Locum affectum, fluxionem Arthritidis parentem, ex capitis interioribus manantem, Articulum esse censent qui illam suscipit, illiusque interiorem sedem affici plerique credunt, ideo quod dolor juxta articulos, eosque mobiles, potissimum sentiatur, vel potius quod per motum articuli dolor augeatur: Verum cum Articulus mobilis intrinsecus ex duorum ossium extremorum mutuo nexu componatur, nulloque periostio toto hoc spatio, quo invicem juncta sunt, investiatur, sed cartilagine solum incrustetur, nullusque nervus hæc loca subeat, & prom hæc omnia sensu Tactus destituta penitus sint, dolor interiore hac sede articulorum fieri nullo modo potest: Uti neque in articulis femoris inferio-

terioribus, ubi licet teres ligamentum sit, cum tamen illud cartilagineum & insensile existat, illius causa dolor aliquis in eo loco suboriri potest: Dein & cum ossa in articulis adeo exactè junguntur, ut nullum spatium inane relinquatur, atque in ambitu articuli extrinsecus membranea ligamenta illis connata ambientiaque, ea penitus occludant, ut nihil ad interiora illorum perferri possit, quo pacto humor arthritidem gignens eo perveniet cum nulla ad hæc loca pateat via, neque vena aliqua hæc loca subeat, Præterea cum ligamenta foris articulum stringentia insensibilia quoque sint; vel si aliquem sensum à periostiis quibus adnascuntur, sicuti aliqui putarunt sumunt, illeque obtusus admodum sit, quomodo si illic articulus afficeretur, tantus dolor, ut in arthritide fit, nasceretur: Uti neque tendinum illic insertorum causa fieri potest, cum & illis vel nullum aut obscurum sensum inesse tactus facile dijudicet: Ad hæc tumor exterius prominens, & ab articulorum regione aliquousque interdum expansus, & dolor a quando ab articulo procul distans, alias ab eo late se extendens, in articuli structura dolorem hunc evenire minime ostendunt: Sicuti & hæc quod gypsea illa materia, nodi tophique, quæ arthriticis quandoque prodeunt, non semper juxta articulos, sed & aliis vicinis in locis se offerant: & licet ipsis in articulis plerumque nascantur, illique spatio temporis ob indurata potissimum ligamenta, nodosi fiant, non tamen dolorem idcirco in articulum constituentibus partibus insensibilibus fieri comprobant, cum illic tandem ob causas alias accedentes nata, nisi vicinas partes sensiles afficiant & pungant, dolorem alioquin nullum afferant, sed articuli motum potius figant, illiusque formam vitient, doloreque non possit nisi partis sensilis affectæ causa quæ in articuli structura, uti dictum, non invenitur, evenire: Ob quam causam dolores arthriticos, non articulorum, sed illis vicinarum partium sensibilium accidere certum est quales sunt nervi, simulque partes, ob dispersos per eas nervos nervosæ dictæ, musculi scil. ipsisque connatæ membranæ.

Arthriticis, Podagricis.] Quod hæc circa articulorum regionem potius quam alibi patiantur & afficiantur doloresque illic frequentius occurrant, causa est nervorum circa hasce sedes concursus, & quod eo pervenientes, in angustioribus hisce locis coërciti, certis membranis & ligamentis vincti retineantur, & ad articulorum motum plicentur, cum alibi liberi citra connexum, & recti per corpus incedant, unde & fit ut cum materia aliqua in hæc loca angustiana & curva defluit, illic facile subsistat, nervosque afficiendo dolores ejusmodi excitet: Qui dolor tamen, si humor defluxus extra articulorum sedem in aliis angustiis vel indirectis ductibus, per quos nervi feruntur, quoque figatur, & eo in loco tunc concurrant, uti in Coxendico dolore, qui supra illius articulum plerumque in lumbis, illic ubi quartus nervus ad crus descendens, è cavitate coxendicis extrorsum reflexus curvatur, hærente humore evenire solet, posteàque ulteri s desinente eo, sedem mutare, & nunc circa coxæ, nunc circa genu articulum in poplite, ad quem hic nervus pervadit, nunc in pede magis afficere: Quod & si in homoplata sit dolor, hac ratione sæpe contingere consuevit: uti & si copiosa sit materia, non uno loco, sed diversis hærete atque affligere & illis quoque in angustiis ubi nervi per ossium foramina transeunt, ut in spina dorsi, maximeque ubi reticularis nervorum plexus juxta cervicem in brachia, & juxta lumbos in crura nervos promit, facile subsistit doloresque movet. *Platerus Praxeos lib. 2. cap. 16. p. 582.*

Continua destillatione humoris] Quæ sit natura humoris Arthritidem parientis variæ sunt sententiæ, quas ad examen revocat Excel. *Willis Tract. de Anima Brut. parte 2. cap. 14.* Materies morbifica, *ait*, videtur nec *Sanguis*, nec *succus Nervus* per se esse; Nec etiam unicus aut simplex humor ab eorum alterutro depositus. Sanguinem ab hoc censu merito eximimus, quia dolores isti corpora, ut plurimum exsanguia, eaque fere tantum infestat: Nam licet in vicinia ob impeditum sanguinis cursum tumor sine phlogosi interdum eveniat, tamen iste non morbus sed symptoma est, atque arthritidi plerumque supervenit: Porro tumores podagrici rarò aut nunquam suppurantur, quod certe indicio est nequaquam eos à sanguine ob plenitudinem propriam aut serosam extravasato, sed in circuitu, ob partium nervosarum corrugationes, impedito procedere. Porro *succum nerveum*, (utcunque acris aut acidus, videlicet pungitivus vel vellicans supponatur, dolores arthriticos per se non excitare constat, quia tunc affectus æque in aliis quibusque partium nervosarum ductibus, ac in ossium internodiis dolores excitaret.

Propter eandem rationem improbabile est humorem, aut materiem quamvis singularem excrementitiam aut superfluam, à sanguine vel succo nerveo depositam, dolores arthriticos inferre; Quippe si talis solummodo per nervos deferretur, non primum in pede aut articulis extremis, verum in toto itinere, nervosum genus irritando, dolorificas molestias seriatim & tractu continuo excitaret. Quod si juxta *Hilerii, Sennerti* &c. sententias statuatur *impuritates* quasdam à sanguine effervescente deciduas, & ab articulis susceptas, insultus Podagrici causam materiale m esse, tunc sequeretur omnes qui arthriticis affectibus sunt maxime obnoxii, etiam sanguinis effervescentias febriles maxime proclives esse, atque effervescentiam febrilem morbi istius quemque insultum præcedere, quorum neutrum verum esse observatio communis testatur. Nam Arthritici, quasi cum privilegio (nempe ob salinas humorum dyscrasias) diathesi febrili immunes habentur: Porro insultus arthritici, absque sanguinis turgescentia immani aut ebullitione sæpius me improviso exoriuntur, & statim ab initio atroces sunt. Quod etiam arguit materiem morbificam, haud sensim in parte affecta, velut in minera deponi, & dein plenitudine sua excitare dolores: Ita namque si haberet, morbi initia & incrementa sensim per gradatim facta, & longiora & durabiliora magis essent, neque affectus, (uti crebro assolet) statim vehemens, subinde sedem suam mutaret, atque brevi in uno loco evanescens, mox emergeret in alio.

Cum itaque humor quispiam singularis (qualiscunque supponitur esse) pro insultus arthritici apparatu haud satis efficax videtur, statuamus oportere in morbi hujus foco, sive minera, (sive unica sive multiplex fuerit) *succos plures fermentativos* & non facile miscibiles coire, dein ex eorum lucta & effervescentia fibrarum nervearum vellicationes dolorificas exoriri. Sed siquidem experimento satis vulgari liquet *Sales* in statu diversimodo positos, alios nempe alkalizatos, aliosque fluorem adeptos, sive acetosos invicem commissos, admodum ebullire & effervescere, eorum humiditate in coagulum album & duriusculum facessente, prout instantia notissima, quando Spiritus Vitrioli oleo tartari affunditur, manifesto liquet; Quidni pariter, simile quidpiam in paroxysmis arthriticis fieri putemus? Nempe à liquorum quæ sunt diversæ indolis salinæ, pugna & mutuo conflictu fibras nerveas acriter pungi & irritari, & demum à variis utriusque succi coagulationibus *materiam tophaceam* calculosam in locis affectis interdum congeri.

Ut genuinam arthritidis materiem apte designaremus, huc referri oportuit quæ alibi de Partium solidarum nutritu a nobis dicta sunt. Enimvero in munus istud tum sanguinem tum Liquorem nerveum tributa sua conferre ostendimus: Nempe cum succus nutri-

nutritius è sanguine per arterias ad omnes totius corporis partes defertur, liquorem alterum à cerebro per nervos eorumque appendices dispositum, priorem istum actuare, & velut spiritu afflato proinde ut fœcundus, & quasi fertilis factus, in partis alendæ poros & meatus facilius insinuatur, ejusque substantiæ assimiletur. Quæ super his olim disseruimus, hic non repetemus: quod spectat ad rem præsentem, advertimus humorem nutritium à sanguine distributum, è spiritu paucillo, aqua, terra & sulphure copiosis, atque salis aliquatenus volatilisati modico constare: porro dum materia nutritia distribuitur, si quidem particulæ ejus cuique parti alendæ proportionari, & juxta ipsam manere debent, idcirco dum spirituosæ cerebro, & sulphureæ carni, parenchymatis & pinguedini destinantur, maxime salinas & fixiores circa ossium internodia deponi, isque dein, liquore nervo fœcundante, assimulari oportet.

Quod si ob sanguinis dyscrasiam vitiosam, particulas supra modum salinas & fixas in articulis deponi contigeret, iisque ob incongruitatem, sive mineram quandam morbificam accrescerent: Attamen non propterea paroxysmus arthriticus, sed membri affecti gravitas solum & languor excitari solent, quæ sæpenumero abstinentia, aut exercitio, aut pharmacia tolluntur, particulis extraneis discussis, vel in sanguinem resorptis.

Sin vero liquoris nervei à volatilitate in fluorem acerbum sive acetositatem degeneris, particulæ fluxionibus subinde excitis & uberi nimis copia in articulos descendunt, quatenus ibidem aliæ cum minera salina, sive lixiviali prius aggesta effervescunt, paroxysmos arthriticos cient.

Itaque materies salina, sive tartarea, à sanguine arterioso circa ossium intercapedines deposita, morbi hujus quasi semen fœmininum est, quod tamen, ubeti licet copia aggestum, per se infœcundum prorsus (quasi ovum subventaneum existit, donec liquor nerveus turgescens, recrementa acetosa de se decidua in prioris focum dimittit, quæ velut semen masculinum, mox alterum prolificum reddunt: Nam in quantum binæ istæ particulæ, quæ diversi status & originis sunt, occurrunt & mutuo congrediuntur, membranarum ac tendinum fibras vellicant, adeoque paroxysmum arthriticum cient, cujus sedatio à particularum utriusque generis acrium mutua subactione & difflatione omnino dependet.

Quoad causas procatarcticas, has dicimus esse *Materiam salinam* è sanguine in articulis depositam, atque *recrementa acetosa è liquore nerveo* in eundem locum demissa.

Primo itaque mineram ejusmodi salinam circa ossium intercapedines deponi, plane arguitur à subito ac improviso morbi insultu, ejusque solutione difficili, quippe materies haud simul ac semel tam uberi copia in locum affectum influeret, & paroxysmum ita gravem ac diuturnum excitare posset: præterea siquidem dolores intra affluxum usque focum reperiunt, videtur eorum fœtatio ab ovo alicubi prædisposito certissime pendere: Quod autem materies ista non sit mere excrementitia, sed succi nutritii versus salem fixum degeneris portio, partibus ibidem osseis destinata, conjicere licebit quoniam humor mere excrementitius loco affecto molestiam continuam & tumorem inferret: Insuper hoc plane convincitur ab Arthritidis curatione per torturam aut amputationem adhibita quippe authores fide digni in scriptis referunt membro cui ægritudo insidere solebat, amputato, aut graviter vulnerato, morbum sine recidiva cessasse: pariter quidem ac odontalgia gravissima ac diuturna affecto dente evulso sæpissime curatur.

Quod si humor arthriticus (uti vulgo fertur) biliosus, aut pituitosus aliusve mere excrementitius esset, iste mox ad alium membrum postquam prius affectum amputaretur, affluens, mineram ibi morbificam novam excitaret, hoc autem in articulis quibusdam affectis solummodo contingit, quatenus pars hæc vel illa debilior facta portiones quasque fæculentiores facilius in se admittit, easque neque assimilans, nec amandans, in mineram morbificam accrescere sinit: Porro in eandem partem, ob debilitatem ejus, etiam humoris nervei recrementa acetosa promptius decumbunt.

Cæterum ad morbi hujus procatarxin salinam in articulis jaciendam, haud tantum membri affecti debilitas, sed longe potius sanguinis dyscrasia confert; utriusque rationes & fiendi modos expendamus.

Et 1. Sanguinis culpa est, quod elementares particulæ, & præsertim salinæ, in statu idoneo non fuerint: Illæ nimirum intra massam sanguineam mediæ inter fixitatem & volatilitatem constitutionis esse debent: Fixæ dicuntur quandiu sulphuri ac terræ combinatæ, iis pertinaciter adhærent, prout observare est in urina recenti ac cruda, è qua per distillationem nec salem neque spiritum facile prolicies: Atque particulæ salinæ *volatilizantur*, quando sulphure ac terra relictis spirituosis adhærent, cumque ipsis avolant uti cernitur in spiritu urinæ post longam digestionem destillatio: Dein media inter has constitutio est, quando particulæ salinæ à particulis sulphureis & terrestribus laxantur adeo & dilaciantur ut data occasione à spirituosis facile apprehendi ac una ascendere possint, sicuti habet in urina per digestionem putrefacta, à qua levissimo calore spiritum & salem urgebis: Pariter in corpore animato particulæ salinæ intra chylum in fixitatis gradu esse videntur, è quo tamen per coctionem in visceribus ritè peract m paululum evadere incipiunt; in succo nerveo istæ volatilizantur, atque in massa sanguinea constitutionis mediæ sunt, nempe, quæ circulatione diuturna, vel digestione exaltantur adeo, & quodammodo volatiles fiunt, ut partim particulis spirituosis associatæ, cumque iis in cerebrum exstillatæ in spiritus animales evadant, partimque in succum nutritium una cum sulphureis aliisque abeuntes partibus solidis inter *alendum accrescant*.

Quod spectat ad causas Evidentes, de quibus *Liquor nutritius* è sanguine articulis allatus, *sale fixo* nimis imbuitur, & ob quas hæ partes ad suscipiendum quod iis improportionatum est nimis promptæ ac faciles evadant, illarum præcipuas, cum variæ ac multiplices fuerint hic breviter perstringemus.

Levi ex causa humores commotos suscipiunt. Dispositio hæreditaria primo utramque labem producere solet; quippe arthritici ut plurimum gignunt arthriticos, atque morbus hic à parentibus in natos descendens, in utrisque non modo pares fructus, & circa easdem ætatis periodos maturatos habere solet, sed plerumque in iisdem membris primas radices agit & similes ubique progressus observat.

2. Cæterum vero Diathesis arthritica, absque labe originali sæpe ob malam victus rationem & errata in sex non naturalibus infertur: Nam qui crapulæ indulgent, atque imprimis si alimentis salsis vescuntur facile hunc morbum contrahunt; etenim hoc ritu chylus nonnihil indigestus, atque particulis effetis & idoneis præditus, in visceribus paratur; dein à largiori vini potu crassamenta salsa & fæculentia heterogenea, quæ alioquin in primis viis subsisterent, nimis exaltata, in sanguinem deferuntur, quibus invictus enormitatibus si otium & alia accedant, proinde ut nec superfluitates exhalent, nec impuritates salinæ, quo

quo minus circa articulos subsidere possint, ab exercitio diffluentur, certe plus nimis seminis hujus alkalizati in uberem morbi Articularis segetem conferemus.

5. *Articulorum debilitas* & dispositio arthritica, non tantum hæreditaria, sed ob varias occasiones crebro excitatur; Materiæ morbificæ decubitus hanc sæpe inducit, nam si forte contigerit in hac aut illa parte primum arthritidis paroxysmum extitisse, in iisdem postea membrum humor peccans facilius decumbet, & brevi quasi nidum suum, ubi ova continue deponantur, constituet: Præterea item solutio continui noxa à frigore, madore &c. non raro arthriticam diathesin ciet.

11. At vero ut sanguis mineram salinam pro semine morbido conferat, & articuli eam prompte suscipiant & recondant, hic tamen apparatus absque seminij alterius accessu, instarovi subventanei omnino sterilis & infœcundus perstat, quia ad morbum hunc in actu constituendum requiritur ut *liquor nerveus*, forte turgescens, impuritates salinas alterius conditionis, nempe *acetosas*, effervescentia quadam deciduas, mineræ priori quasi succendiculum suffundat: Quare alteram morbi arthritici procatarxin in humore nerveo, cjusque *affluxionibus acetosis* statuere visum est: Et quidem liquoris hujus particulas Salinas, à volatilisatione in fluorem degeneres, acidas evadere pluribus instantiis & rationibus, tum olim sæpius, tum supra, hoc in tractatu, ostendimus. Attamen ad morbi hujus apparatum, non requiritur totam facci nervei massam continue acetosam evadere, Verum sufficit ejus, vel portiones in cerebro, aut alicubi in nervoso genere depravatas, vel recrementa hic illic deposita, ejusmodi indolem contraxisse, à quibus postea turgescentibus, cum particulæ ad mineram salinam in articulis reconditam accurrunt, modo prædicto paroxysmum arthriticum cient. Enim vero fluxiones acetosas, ab humore nerveo profectas, crebro accidere experimento notabili manifeste liquet, videlicet frequenter adverti, Nervosi generis pathematis obnoxios, quandoque levem in toto corpore rigorem (qui partium omnium fere nervosarum corrugatio est) passos fuisse, & deinde statim affectionem spasmodicam successisse, quo tempore urina valde copiosa & limpida, quæ saporis lixivialis aut nitrosi (quem alias semper habuit) expers, valde acetosa, quasi merum acetum esset, reddebatur: indicio sane luculento humorem in partibus nerveis, ad plenitudinem aggestum, & turgescentia oborta commotum, affectiones spasmodicas intulisse, eamque istius portio exundans in glandulis deponeretur, mox illinc venarum, aut lymphæductuum commeatu in sanguinem reducta, urinæ acetosæ profluvium excitabat: Pariter equidem ab eodem humore in minore copia turgescenti, ac usque intra ductus nerveos manente, intraque articulos subsidente, insultus arthriticos exoriri putamus: Profecto materiæ arthriticæ partem à *cerebro & nervis* procedere argumentum est, quod plerique huic morbo obnoxij, cum paulo ante paroxysmum de capitis gravitate & hebetudine cum vertigine & somnolentia querantur, quamprimum dolores arthriticos pati incipiunt, velut nubibus à cerebro discussis, ingenio mox liberiore, cum magno & insolito acumine fruuntur: Præterea cum morbi hujus inveterati quandoque plures sunt mineræ salinæ, in diversis membris dispositæ, observare est dolores ut plurimum loca superiora primo invadere, & dein gradatim ad reliqua descendere quare cum initio forsan vertebræ cervicis laborant, mox brevi postea scapulas, aut alia brachij membra, dein lumbos aut ischiada, ac ultimo crurum articulos, primo hos, dein illos inferiores morbus occupabit.

Continua destillatione humoris ampliata spatia, veluti attrita) Sic Gutta cavat lapidem non vi sed sæpe cadendo: At præter defluxionis assiduitatem & ῥευματικὴν διάθεσιν, humoris illabentis insignem acrimoniam, ab admixtis salibus pendentem incusare oportet, cum sæpe sinus in partibus excavet, atque siriniis vel xylocampis exesæ essent: hinc A. *Paræus* venenatam, malignam & occultam materiæ qualitatem agnoscit, non simplicem humoris intemperiem.

Spatia per quæ defluxiones feruntur.] Partis recipientis & deducentis dispositio plurimum facit ut in hanc vel illam partem defluxio potius cadat, sæpeque redeat: Talis est viarum nervis alioquin & reliquis vasis, quæ cum nervis corpus pervadunt, destinatarum, sediumque, quæ circa articulos sunt nimia laxitas: tum ab ortu insitis de causis à parentibus eveniens, causaque una quod hæreditarius sit affectus, tum etiam aliis de causis, & à morbis, tum maxime ob continuum defluxum, sæpeque redeuntem, viasque pervadentem & dilatantem contracta, unde fit ut per ejusmodi ampliatas vias & laxas, humor licet non tanta copia, quæ alioquin reperitur, congestus, vel leviter commotus facile defluat & consuetas hasce vias repetat, Et cum ad extrema usque articulorum perferri potius quã in viis intermediis subsistere defluxio, viis sic laxis existentibus, soleat, illicque retenta loca hæc non solum relaxare, sed & sensim separando ab invicem veluti excavare, ideo evenit ut podagra & chiragra frequentiores cæteris sint speciebus. *Platerus l. c.*

OBSERVATIO II.

Humor arthritidis parens intra articulorum cavitates non concluditur.

ILlud absurdum humorem Arthritidis de cerebro duci, quia eum insuper credunt in medias artuum cavitates pervehi: Quæ vis hunc agitabit? oppositæ sunt multæ partes quibus ejusmodi iter penitus obseptum est: Non desunt quidem cerebri humorem negant subsidere in subjectas cavitates artuum, at eum contendunt eo penetrare, quem vasa sanguinis, Arthritide oriente, exudare putantur, Verum illa ad *Artuum cavernas* haud ita pertingunt ut ille humor in eas demitti queat: Quid multa? Nec in defunctorum articulis illa humoris sedes notari potest. *Schneiderus l. de Catarrhis special. p.* 548.

I*N articulis*) Humor hic qui est causa continens, non consistit in eo spatio, seu ea cavitate, quæ constituunt duo ossium extrema, quando sibi invicem compinguntur (quemadmodum multi hactenus forniarunt) sed fere semper in membranis, tendinibus ac vinculis externis, à perioftio originem suam habentibus, ossium extrema ac musculorum tendines nectentibus: Idque cognoscitur manifeste sic se habere ex nodosa podagra ac chiragra, in qua tophus, seu humor in calculum concretus, aperta rupta cute plerumque eruitur è digitorum articulis, externo vinculo, ut scribit *Fernelius*, integro atque il-

læso: præterea si materia in cavitatem internam articuli flueret, nullus vel admodum obtusus excitaretur dolor, quod hoc vinculum nectens interius ossium duo extrema ex osse oriatur, nullumque sensum habeat, & ideo, quia cum ossis cartilagine connascitur, χονδροσυνδεσμὸς nomen apud Græcos accepit: *Adrianus Spigelius lib. de Arthrit.* Arthriticus tumor cubiti sæpe me spectante apertus fuit, Æger cunctum brachium semper movere potuit: quare humor se in medios artus haud fudit. Nonnunquam quoque unicus tantum musculus in corpore hominis arthritici inflammatur, cute integra, nec in ea ullum apparet vestigium inflammationis: eo loci si tangitur cutis, dolor fit gravior: nimirum intelligendum est humorem haud ipsum intervallum artuum subire *Schneiderus l. c.*

Nova & ingeniosa de Loco affecto in Arthritide ejusque causis Dissertatio, in qua Veterum & Neotericorum sententiæ ad examen revocantur, Viri Clar. I. Iar. Harderi, *Medicinæ Doctoris & in Academia patria Basileensi Philosophiæ Professoris.*

ARthritis ἀπὸ τῶν ἄρθρων, unde etiam nomine τῶν ἐν τοῖς ἄρθροις πόνον *Hippocr.* Sect. 4. aph. 44. & 45. venit, Dolor est ex intervallis ferè invadens, notante Fernel. l. 6. de part. morbis & Sympto. c. xviij. Hujus *subjectum* sunt *articuli*, patiuntur autem respectu partium quibus investiuntur, vel etiam, quæ in illos inseruntur, maximè sensibilium, quales sunt partes *nervosæ, periostium, membranæ, tendines* imo & *ligamenta*, quibus ipsi Veteres suum facilè largiuntur assensum: uti etiam quoad *Morbum*, quem nomine doloris satis explicatum itidem putant. Ast in causis hallucinati esse videntur: *Fernel. proximam continentemque* omnis Arthritidis ac doloris causam esse dicit, non ullam *simplicem intemperiem*, sed humorem p. n. infixum & *adhærentem*, huncque nunquam aut admodum raro in id *cavum* ac *spatium* penetrare, quod inter *ossium extrema* intervenit, sed *vincula* duntaxat, easque *membranas* quæ extrinsecus *ossium extrema* nectunt & ambiunt: hoc sane argumento, quod in nodosa, tophacea vo *podagrâ* atque *Chiragrâ*, humor in calculum jam concretus, aperta ruptave cute, plerumque eruitur *è digitorum articulis*, vinculo integro ac illæso: Et in *Ischiade* si noxius humor in *coxendicis pyxidem* conditus esset, nec tam vehementem, quod vinculum obtusi sit sensus, nec tam latè diffusum dolorem inveheret: Neque porro *humor hic, continens arthritidis causa*, tam rarus atque traditur existit, nec enim *sanguineus*, nec *biliosus* nec *melancholicus*, unquam est, sed omnino vel *pituitosus* vel *serosus*, & *Sentent. eand. fovet. River. c. de Arthrit.* Capivacc. l. 5 Med. Pract. *Pituitam & sanguinem solum agnoscit, bilem* autem nimis mordacem esse ait, & *Melanch. minori copia generari, quod & alij veterum dogmatum sectatores ajunt.* In quibus verbis Vir hic insignis plura habet, qua de *humoris natura*, huic malo producendo idonei, quà etiam de *parte specialiter affecta*: Et quidem quo ad *prius* attinet, facile cum ipso consentiunt Recentiores, *humorem p. n. infixum & adhærentem* arthritidis causam continentem esse: Sed in hoc difficultas erit, qualis sit hic *humor qui arthritidem* efficiat, & annon etiam ossium sese interferat intercapedini; *Ossium cavo* se insinuare *humorem arthriticum*, & *experientia & ratio* testatur: *Illa* quidem, quia in duobus juvenibus quorum alter arthritide scorbutica laborabat, *alter* affectu eodem, ex inordinata Venere contracto, observavi tophos, non tantum ossium superficiebus adhærentes, sed ipsissimæ harum cavitati, cum summo dolore, quasi infixos: neque etiam hi circa internodia conspicui de alio quam de materia fixa, ossium cavitati inhærente, testari videntur: *Hæc* verò, quoniam materia, quæ pro ossium nutritione affertur per arterias, quæque degenerans & aggesta, hujus mali causa est, in membranas vel vincula, non tantum effunditur, vel ossibus leviter extrinsecus apponitur, quin in horum ipsorum substantiam quoquo modo pergit: Imo supposita superficiali appositione nutrimenti, hæc ne propterea impediet hujus ipsius circa ossium articulationes mutuas insinuationem, pro horum capitulis nutriendis? Sane vel hoc ἄτοπον statuere necesse erit, vel dicendum causam continentem in ipso etiam ossium cavo hærere, quo tamen periostii vellicationi, ab hac effervescente & ferociente oriundæ, nihil adimitur.

Ad ipsius autem humoris naturam & genium, quod spectat, varia hic emergunt incommoda: Etenim dicere humorem p. n. infixum, causam continentem arthritidis, hunc tamen vel *sanguineum*, vel quod magis est, *biliosum* vel *melancholicum* non esse, minus facile capi potest.

Si humorum naturam lustrare placeat, reperiemus *humorem biliosum* multo majori jure, præ *pituitoso & seroso*, primas sibi vendicare, ut de *melancholico* taceam: Sed novi quò tendat Vir hic Clariss. Nempe *humores excrementitios* pro causa hujus mali accusat, à capite præcipuè, vel aliis partibus, ad articulos deponi solitos: Ast si, hi humores arthritidis sunt causa continens, qui fit quod, membro aliquo amputato, malum hoc in quibusdam planè non amplius, in quibusdam rarius ingruit, cum tamen materia morbifica non deficiat, vel ullum huic objiciatur obstaculum; quin via ad aliud membrum arrepta, ibi malum idem fovere & producere possit, imò quod plus est, talis materia pituitosa, juxta nervos, notante Fernel. à capite ad articulos amandata, & quidem incongrua, per totum suum iter turbas dare deberet, neque tantum in articulis dolores ciere: Iam autem constat malum hoc

subita-

subitaneo insultu ægrum prehendere: Taceo quod humor pituitosus, adeo efferæ naturæ, vel secundum ipsos Veteres, non sit ut tantas effervescentias, tamque immanes afflictiones circa articulos producere possit: *Calculosa* quoque, de quâ Fernel. agit *dispositio*, alium plane humorem sibi postulat: Rejecto proin humore *pituitoso*, quid de *seroso* dicendum: Minus in hoc exorbitare videtur: Cum enim certissimum sit serum partibus constare Salinis, à sanguine ipsi incoctis, hocque ὀχήματ⊙ τροφῆς munere functurum, ad singulas partes pergere necessum habeat, & in ossibus insuper materia Salina, (uti infra dicam) pro horum nutritione deponatur, non adeo à vero abludit, serum hocce partibus Salinis degeneribus impregnatum, copia harum circa ossium internodia deposita, causam arthritidis proximam fieri. Quod aliàs Galenici nomine *seri salsi* interpretantur. Sed nec hæc dixisse sufficit, Attoces arthriticorum dolores adhuc alia efflagitant.

Hollerius in Scholiis ad cap. 23. l. 1. de morb. intern. paulò melius de arthritidis sede, & etiam causis sensisse videtur: Etenim quantum ad *illam*, *necessum esse ait, ut infra ipsum articulum causa contineatur, antequam vere dicatur arthritis, neque humorem per carnes, partesque circumjacentes diffusum, sufficere*: Ad has verò, quantum spectat, *Dolorem vehementissimum excitari*, inquit, *si qua materia illic intercipiatur, sive acrimonia, ut bilis, sive frigiditate, ut pituita, sive asperitate, ut gypsea, peccant*, & in quibus etiamsi ad ipsam veritatem proximè non accesserit, tamen in eo egit optimè, quod hujus mali fomitem *materiam quamdam acrem* & irritantem agnovit, *bilemque* hanc ad rem valdè idoneam esse existimavit, non quidem quasi adstipularemur falsæ ejus hypothesi, quod in effervescentijs febrilibus eò amandata, hoc peragat, sed quia natura *bilis* tali affectui producendo aptissima est.

Adhuc magis cardinem controversiæ tangit Celeberr. Sylvius, qui lib. 1. prax. Medic. cap. xxx. inquit. *Arthriticas febres quæro in succo pancreatico ita corrupto, ut articulis potissimum sit infestus, sive acrimonia simul, quod frequentissimum, insigni, bilem, cum qua vitiose effervescit, una secum eo deducat, & dolorem atrocissimum producat, sive minus acer, atque pituitam viscidam, non item bilem acrem offendens ab eadem assumpta, plurimum obtundatur, atque Tumore œdematoso, quam dolore acuto affecta partis motum potius impediat*: Ex quibus verbis haud obscurè colligere licet, *Virum* hunc ad arthritidem producendam, Salia diversi generis postulasse, unde *Succum pancreaticum*, qui acidus, cum *bile*, quæ alcali est, conjungit, Neque in hac hypothesi erravit, revera enim ex acidi cum alkali commixtione & *effervescentia* oritur, & *præcipitatio* subsequitur, quod utrumque in arthritide observare licet: Ast quum *succi pancreatici*, cum *bile* & *pituita* ad singulas partes deductio, nondum omnino sit recepta vel probata, neque etiam facile sit concipere; in quo *Succi* hujus corruptio talis consistat, quæ articulis potissimum sit infesta, & non alias, propter corruptionem eandem in corpore turbas det vehementes, nec huic sententiæ adhucdum adstipulandum, Sed quid alij præterea ViriSagacissimi sentiant inquirendum, inter quos præcipue emicat Ingeniosiss. Willisius, qui in cap. de arthrit. proximè ad veritatem accessit, dum, *statuere*, inquit, *oportet in morbi hujus foco sive minera, succos fermentativos, & non facile miscibiles, coire*: Succi hi fermentativi, sunt *Salia diversi generis*, alia quidem *fixa* & alkalisata, alia *acescentia*, in fluorem evecta, ex quibus combinatis *effervescentia* oritur insignis, unde *articuli* & *internodia* vellicantur, summique oboriuntur cruciatus, *præcipitatione* post subsequente, unde *tophorum* progenies.

Dico itaque deponi naturaliter, circa articulos & ossium internodia, materiam quandam Salinam, (quam alkalisatam Cl. Willis, bene vocat,) pro horum nutritione, & quidem ipsi Veteres ossibus nutriendis, *materiem terrestrem* aptissimam dixerunt, propterea que iisdem *melancholiam* destinarunt: *Materia* hæc, si nimis *fixa*, & inter volatile & fixum medium non servet, circa ossium internodia deposita, horum cavum, vel difficile, vel non subintrat, sed aggeritur & cumulatur: huic si postmodum accedit *liquor acidus*, mutua oboritur lucta: *Acidum* enim cum *alkali* commistum effervescit, uti experientia testatur. Illud modo superesse videtur unde *acidum*, quod cum materia hac Salina commisceatur, suppeditetur: Nodus non facilis solutu: Equidem si *Willisij* placeret annuere opinioni, res jam esset decisa, cum in *liquorem nerveum* acescentem, præcipuam ille conjiciat culpam: Verum majori lite adhuc conflictandum habet cum turba, quam *Sylvii Succus pancreaticus*: hujus enim existentia tantopere non amplius in dubium vocatur, propter ductum ex pancreate manifestum, illius autem maximè, paucique sunt quibus adeò felicibus esse licuit, ut liquorem nerveum colligere potuerint vel videre: *Succi pancreatici cum bile* ad articulos depositionem, summe dubiam & disputabilem esse supra monuimus: Unde quid in hac Authorum litigatione sentiendum, ambigui merito hæremus: nihilominus priori sententia quæstionem melius decidi posse autumantes, si nempe, quæ Clariss. hic *Vir* de *liquore nerveo* degenere intellexit, nos de spirituum animalium dyscrasia acescente intelligamus, quæ sententia suo non caret fundamento: neque enim spiritibus, ut pote ex sanguine temperato progenitis tem-

temperiem attribuere, absurdum judico, quicquid demum alij obganniant, Hanc autem esse Salem volatilem, vel ipsa ætherea spirituum natura, à Veteribus hisce adscripta, sufficienter probat, Si hæc in acescentem transit, (transit autem facile) en semen masculinum, pro fœminini, circa articulos depositi, fœcundatione, maxime congruum: *Dico transire facile*, quoniam massa sanguinea salino *fixa* existente, spiritus animales destituti volatili, quod sibi pro sua natura adsciscunt, & quo quasi nutriuntur, à volatilitate in fluorem degenerare, sicque acidam naturam induere necesse habent. Hanc autem spirituum διάθεσιν esse accusandam, probatur ex *dolore capitis*, *vertigine*, aliisque symptomatibus, quæ plerumque paroxysmos arthriticorum præcedere solent, queque symptomata forte Fernel. moverunt, ut omnem arthritidem à capite derivarit: Probatur dehinc ex cura, quæ *volatilisantibus* præcipue, *diaphoreticis* & diureticis, iisque quæ *acidi* cum *alkali* vitiosas commixtiones corrigunt & tollunt (Salia nim. prius ab acido ligata, massæ sanguineæ restituendo) perficitur.

De *causa antecedente* arthritidis prolixior mihi esse non licet, ne in librum excrescat epistola: In *hæreditaria* dispositione, causa antecedens multa inquisitione opus non habet, semina enim Salina copiose in utero massæ sanguineæ communicata, de hac satis testantur: Ad *acquisitam* autem plurimum contribuunt errores, qui in sex rebus non naturalibus committi solent, de quibus singulis videri possunt authores: Hoc unicum coronidis loco subjicio, ipsos Veteres per *materiam tophaceam*, sententiam nostram insigniter confirmasse, etenim, quam illam naturam aliam, si non Salinam, redolet; neque enim pituita, prouteunque viscida concipiatur, in tales tophos, calculis omnino similes concrescere neque quodnam illud fit, quod concretionem hanc, (quam nos per *præcipitationem* ab *acido* factam ad sensum explicamus) efficiat monstrari potest: gelatinosa facilius fiet pituita, quam calculosa: Melius adhuc egerunt illi, qui humorem biliosum accusarunt, quia & cholericorum dispositio & hujus ipsius humoris natura, de qua superius, semen huic malo fœmineum proxime & remote conferunt: Sunt quidem haud pauci, qui bilem alkali continere negant, sed perperam, vidimus siquidem hac ipsa septimana, bilem bubalam, affuso spiritu nitri, & ol. Sulph. coagulum in fundo exhibere, quod affusione Salis urin. Vel ol. Tartari minime habere licuit: Id adhuc mirari subit, unde pus in abscessibus arthriticorum vel podagricorum, aëri expositum, in calculos concrescat, hocque Galen. adjumentum afferre posset, humorem vid. quemcunque, etiam absque acidi commixtione, coagulari posse: Ast facile rem solvent ij, quicunque ipsum aerem acido constare ajunt, à quo hic effectus producatur, neque enim vel spiritus nitri destituitur acido, aërem autem nitrosum esse quis negabit?

Observatio III.

Calculi ex articulis eruti.

Mirum non est calculos in Articulis fieri, quorum multos, disruptis articulorum juncturis, meis oculis vidi. *Schneiderus l. de catarrhis special. p. 608.*

Mirum non est calculos] Arenulas *Platerus* lib. Observ. in hepate deprehendit: Apud *Johan. Matthæum* in consil Tartarus, seu calculus, non solum in renibus & vesica, sed partibus etiam principalibus sedem figit, quod *Fachsius* erudite monuit: *Maximilianus* ij. Imperator, qui Podagra laborayerat, in ipso corde calculos habuit, qui post obitum reperti fuerunt: Dom. de *Palvveiller* in capite & vesica fellis calculos habuit: In renibus *Alberti* Ducis Bavariæ magni calculi reperti fuerunt: Straubingiæ *Michael Bauur*, calculos ex pulmone per tussim ejecit: mirum igitur calculos quoque in articulis fieri? *Idem.*

Observatio IV.

In quodam Arthritico summa Renum flacciditas & exilitas reperta.

Illustr. N. doloribus Arthriticis diu multumque fuit affectus, tandem in Icteritiam & Hydropem incidit lethalem.

Defuncti corpore aperto, Renes flaccidi & adeo parvi inventi, ut magnitudinem nucis juglandis vix æquarent. *B. Timæus Observat. lib. 3. cap. xxviii.*

Hinc conjicio Arthritidis, juxta & Ascitæ causam in renibus potissimum fuisse, quatenus ob vitiosam constitutionem serosum humorem minus sufficienter attrahere, secernere & excernere valuerunt: urinas enim reddidit parcissimas, etsi largius biberet. *Idem.*

Renes] Arthritis cum Nephritide necessitudinem adeo conjunctam habet, ut utrique affectus, quasi ejusdem originis essent, sæpissime concurrant quippe nullus fere isto morbo laborat, qui etiam huic obnoxius reperitur: Porro inveterata Arthritis concretiones lapideas in articulis, quales Nephritis in renibus

nibus excitare solet, hinc verisimillimum existimo Nephritin à simili, seu prorsus eadem causa quam pro arthritide assignavimus, exoriri nempe materiam illmo fixam, à sanguine in renibus depositam, cum humore acido per ductus nerveos illic subinde fuso, effervescere, & ob id dolores nephriticos crebro induci, dein ab utraque materia, post effervescentiam coagulata, calculum formari. *Willis loco citato.*

Tandem in Ictteritiam & hydropem incidit.] Interdum accidit ob materiæ arthriticæ fluxiones suppressas, aut repercussas, modo ventriculi aut viscerum abdominis Tormina, modo Dyspnoea, Asthma aliosve pectoris affectus: quandoque etiam Apoplexiam aliosve morbos soporosos aut convulsivos excitari: Ex quibus observatis obvium erit objicere Arthritidis mineram non ejusmodi esse ac modo descripsimus, quia pars ejus salina, cum eadem sit quæ articulis nutriendis destinatur, exinde depelli, aut alio deferri vel deponi nequit: dein quoad partem alteram, nempe *Seminium acidum* in loco assueto depositum, videtur illud haud facile repercuti posse, atque per se aut in via suppressum, aut alio translatum parti cuipiam haud valde nociturum: Verum enim vero, facile erit his referre, materiæ arthriticæ portionem acerosam, per ductus nerveos affluentem, repelli aut supprimi posse, eamque aliis partibus suffusam mala sæpe gravissima excitare: Profecto *Liquor nerveus*, ejusque recrementa, cum partibus valde subtilibus & activis constent, à levi quovis obice, aut repulsu, in *motus* & fluxiones diversimodas adiguntur. Porro cum ista circa partes nobiles, vel intra ductus nerveos turgescunt, vel alinsmodi aliorum humorum particulis occurrunt, cumque iis effervescunt, affectiones varias aut dolorificas, aut spasmodicas cient, &c. *Idem ibidem.*

Phthisi] Arthritici ob sanguinis dyscrasiam Salino fixam, febribus minus obnoxij sunt: Cæterum à Phthisi, aliisque viscerum aut capitis pathematis gravioribus non omnino immunes degunt, quatenus tum sanguinis tum succi nervei recrementa in articulis non amplius deponuntur sed vel ad pulmones vel ad cerebrum transferuntur. *Willis ibidem.*

Observatio V.

Contractura digitorum, &c. in Arthriticis causa est Calx, spatia omnia occupans & ossicula secedere cogens.

ANno Domini 1670. fatis cessit per Ill. Domin. Capitaneus Ammon, qui vitam suam longo spatio annorum arthritide exerciatus transegit, ita ut manibus & pedibus contractus remanserit.

Aperto cadavere, causam contracturæ digitorum tam manuum, quam pedum & reliquarum juncturarum indagans, easdem calce vulgo dicta plenas spatia omnia occupante reperi, tanta quantitate ut ipsa ossicula loco suo naturali cedere necesse fuerit, unde dislocatio ossium digitorum, tam manuum quã pedum, & juncturarum facile inde colligi potest; cum tanta materia ad articulos transmandetur, ut mole sua prius nervos, membranas, tendines, obruit, & ad obeundas ritè actiones motui & sensui convenientes suffocet, tandem & ipsa ossa suo loco dimoveat. *D. Ioh. Iacob. Vene. Dobrzensky In miscellaneis curiosis anni* 1661. *Observ* 65.

NOtanda, historia quæ in *Plateri observat. lib.* 2. p.m. 150. reperitur: meminit is mulieris cujusdam Lucernensis in Helvetia, è nodoso pollice pedis sinistri, pingui magnitudinem excedente, calculos tephaceos, è quibus minimus piso major erat, plusque xx. suppuratione illic facta, cum maximo dolore, successive reddentis: De causis ejusmodi Tophaceæ materiæ vide eundem *Praxeos* l. 1. & alios.

Observatio VI.

In quodam Podagra diu vexato Lien exsuccus & omni pulpa carens inventus.

DOm. à Rapolstein in Alsatia degens cum per multos annos podagra dira vexatus esset, tandem supremum diem clausit: A morte, quum exenteratum fuisset corpus, conditumque mumiata curatum: Lien inventus fuit plane exsuccus & omni pulpa carens, marsupij in modum inanis, sinistris hypochondrijs affixus. *Ex observat. Iacobi Moccii Professor. Med. in Academia Friburgensi Brisgoiorum.*

AN quia serum (cujus sedes Lien dicitur *Hippocr.*) ad artus demandatum fuit, quod Lien præ exilitate & debilitate nõn suscepit & attraxit?

Observatio VII.

Ischiadicum & Podagricum dolorem parientes humores circa finem medullæ spinalis congeruntur.

SI impotentia in solo crure oriatur ob læsionem cervicis, id tum demum fieri putandum est quando circa velnus collectus humor, secundum longitudinem spinæ descendit, & in finem medullæ ubi descensus ulterius non datur, impingitur: Solere enim hic humores detineri ex Ischiadicorum & podagricorum sectione demonstrat *Coiter* in observat. Anat. *Hinringus Arnisæus in Observat. Anat. Observat.* 2. §. 10.

H*Umor secundum spinæ longitudinem descendit.*) Multos videmus aut ischiade laborare, aut alio articulo, cùm ne tantillum aut cervices doluerint, aut collum, aut guttur, aut claviculas, aut occiput: An vero credibile à capite tam efferum humorem, tam serosum, tam indomitum, aut nullos dolores in mediis viis excitet, sed solum cum ad articulos devenerit? Ut idem faciat quod lepus marinus, qui cum perreptet innumeras corporis partes, solos pulmones ulceret? Hoc non credibile, sic valere jubeamus

Fer-

Fernelium: Et non temere innocens caput medicamentis agitemus: Nam sunt qui dolent articulos, & nullus præcessit omnino capitis dolor; nec gravitas, nec aliud simile, *Ballonius Epid. & Ephem. lib.1.p.91.*

Ejusmodi sane dolor Ischiadicus aliunde quam è capite arcessendus, vitiumque potius massæ sanguineæ inquinatæ arguit.

OBSERVATIO VIII.

Anatome Ischiadico laborantis dolore, In cujus coxa inventæ sunt glandulæ indurata, pus concretum continentes.

VIdua P. *Auberti* patiebatur dolores atrocissimos in Ischio sinistro, qui sese ad extremum pedem porrigebant: Cum *dolor in coxa* gravior evasisset, & tumor in parte appareret, concolor tamen, tum etiam pars compressa multum doleret, nec non ægra dolores lancinantes in eadem perciperet per vices, vocati fuere Chirurgi qui abscessum profundum latitare asseruerunt: Sicque consilio habito pars aperta est caustico & scalpello, nullum pus effluxit: Post xv. dies ab apertione hydropica facta est, & tandem suffocata interiit.

Aperto cadavere, & secta coxa usque ad os, in loco apertionis inventæ sunt parvæ quædam glandulæ suppuratæ, quæ pus concretum continebant, ita ut non potuerit effluere. *Riverius Observat. 53. cent. 2.*

COxa) Coxa dicitur, & articulus ille omnium maximus quo os femoris coarticulatur. Et os illud magnum cum quo coarticulatur: quod os dicitur, aut coxa, aut os coxæ, est magnum, varias prominentias habens & perforationes, quod quidem cum osse sacro conjungitur per symphisin: Hujus suprema pars, quæ à lateribus tendit in partem anteriorem, & est superior pudendis, ea in regione quæ dicitur Ile, vocatur os Ilium: Pars media, quæ magnam habet excavationem, quæ recipit ossis femoris caput, dicitur Coxa, aut coxæ os peculiariter, quod quidem à regione pudendorum est, & per partem internam & imam habet processum acuminatum, tendentem sub pudendis, quasi utrinque venientes productiones sint in interfemineo congressuræ: propius autem accedunt ad sese in viris quam in fœminis, in neutris vero uniuntur: Ab hujus ossis suprema parte producitur in anteriorem corporis partem, supra pudenda, os quod in medio unitur cum processu alterius partis, cartilagine, & mox deorsum redit à latere pudendi in imam partem coxæ, & finit ita perforationem satis magnam, quam hoc os habet, vocatur hæc ossis productio, os Pubis: Itaque os Ilium, & Coxæ, & Pubis, idem os est, verum prægrande, & quod tribus in partibus tria nomina accipere potuit: Hoc os coarticulatur cum Femore, atque ita in eo volvuntur crura, coalescensque cum osse sacro, & dictam magnitudinem, figuram & positum habens, simul cum osse coccygis munit, & commodum locum parat pudendis & podici: nam pudenda erumpunt inter os pubis & internos illos processus coxæ, & podex inter hos processus & os coccygis.

Dolor in coxa.] Sæpe tentatur dolore & articulus ille magnus, & ipsum coxæ os, & illi hærentes carnes: Articulus quidem, quia maximus profundissimusque est, & asperitatem etiam quandam habet, & interius, quasi in centro ligamentum quoddam, quod imbibit fluxionem, quam ob magnitudinem articulus recipit: Os vero ipsum, (ut ossa dolere possunt) & caro, & reliquæ partes, quæ illi hærent, quia posita sunt in ipso sordium confluxu: Nam per id os & urinæ & fæcum viæ decurrunt, & genitales, & illi proximæ sunt venæ hæmorrhoidales, præter venas & arterias satis magnas quæ in crura deferuntur: Has ob causas solet hæc pars recipere multas, variasque fluxiones, & ab omni fluxionis genere cruciari, nunc in articulo, nunc etiam extra, juxta os, aut ad interiorem partem, versus inguen; aut ad imam, ad interfemineum; aut ad posticam, ad nates: Sæpeque fluxio ipsa in pus abit, quod nisi tempestive educatur, sponte extra erumpens, fistulas eo loci facit, aut intertius manens acerbius cruciat: Sic Eupolemo, 5. Epid. (cui coxa dextra dolebat, & inguen, & junctura coxæ proxima, quæ est ab inguine & anteriore coxa parte) factum est pus in coxa, inter os ipsum & periostium: *Vallesius comm. in lib. 5. Epid. p. m 460.*

Qui sese ad extremum pedem porrigebant.) Iis quibus Coxa dolor, aliquando dolor per totum crus producitur, secundum nervi longitudinem, aliquando iidem stupet, ob nervos crurum, qui omnes juxta ipsum coxæ os ab ultimis lumborum vertebris decurrunt: præcipue vero ob ordinem quartum qui etiam est postremus, & maximus eorum qui descendunt à lumbis, quia cum tribus sequentibus sacri ossis nervis coalescit: Is enim simul cum arteria & vena magna, penetrat per foramen quod ex ossis Ilii & sacri coarticulatione, velut in hunc solum usum formatum est: Evenit igitur propter fluxionem, coxæ dolorem inferentem, aliquid in nervum redundare, aut à venis & arteriis, ac carnibus etiam multitudine tumentibus cum primis, atque ob diversum affectionis modum, modo stupere crus, modo dolore affici. *Idem com. in sect. 6. lib. 4. Epid.*

Pars aperta caustico & scalpello &c.] Ob assiduum dolorem merito Chirurgus suspicabitur corruptionem subesse & pus, putabitque auxilia ad eam affectionem necessaria: Ea porro ex Hippocr. duo sunt, ustio & sectio, nam medicamenta sola in his raro sunt satis, ustio præterea est duplex, aut enim est penetrans usque ad ipsum pus, aut simul sit ustio & scissio, velut si cultello, seu stylo ferreo ignito pungas aut seces: Aut est Inustio, h. e. ustio vulnerans superpositam cutem, & crustam gignens, non penetrans tamen: Priori ustione, non minus quam sectione educitur affatim pus; Inustione non ita, sed ulcuscula fiunt, ut per ea natura demittat ea quæ ad internam partem colligebantur. Aut etiam quæ collecta erant paulatim tradat, interna expurgans: Prosunt etiam inustiones siccando, ut firmando partes quum sunt humidæ & laxæ, ac intercludendo viam fluxionibus, nimirum cicatrice durantur constringunturque partes: Hinc fit ut cum educere pus, quod in alto est volumus, sectione uti debeamus: Si pus malignum non sit, nec pars putredini opportuna, solo incisorio. Sin autem sit, ferro candente: quia ignis cohibet & extirpat putrescentiam: Inustione vero uti tunc solum debeamus, quum fluxio nondum in pus mutata sub est, aut mucores adsunt & laxitates partium, velut ligamentorum in dolore coxæ, & aliis articularibus: aut nisi forte quum sectionem non audemus facere, etsi alioquin eam petat morbus. *Idem com. in 5. Epid.*

Inventæ sunt parvæ quædam Glandulæ.] Etsi in historia non designetur quæ pars coxæ doleret, attentar

terior vel posterior, verisimile tamen est illam circa Inguen doluisse, cum scil. flexuræ locum quo supremæ femoris pars adducitur ad pudenda, qua parte sunt glandulæ copiosæ.

Ita ut pus non potuerit effluere] Tum ob loci profunditatem, tum quia concretum erat; Eo vero sæpe perducitur malum, quia ægri non percipientes quid mali habeant, id parvi faciunt, neque se curandos Medicis tradunt, putantes se leviori aliqua de causa dolere, & expectantes auxilium temporis: *Eupolemo* (de quo supra) post diuturnum dolorem inustæ sunt crustæ valde multæ, & illæ quidem exeuntibus esshararis, ut in combustis fieri solet, factæ sunt magnæ & proximæ invicem: Qua in curatione, (ait *Vallesius* in comm.) duobus modis peccatum est, & quia sero jam est adhibita, quum æger præ debilitate non posset ferre, Et quod major quam pro facultate adeo debili: Non est autem faciendum quantum morbus petit, nisi etiam facultas permittat: Si autem *Eupolemo* non fuisset adhibita curatio tarda, sed opportune, antequam scil. quam debilitaretur; Et *mulieri* (de qua historia) priusquam pus concresceret, factum esset quod expediret, verisimile est hanc & illum servari potuisse.

Observatio IX.

Ischiadicus dolor ab abscessu ingenti ad rotatorem musculum femoris dextri exortus: Et atheromate sub musculo Psoa sinistro.

Amedeus, Faber lignarius, 40. annos natus, biennio variis morbis, ac postremo etiam dolore Ischiadico laboravit, & tandem extinctus est.

In dissectione, ad rotatorem femoris dextri ingens abscessus, humorem purulentum copiosissimum, supra libræ pondus continens, inventus est; hinc erosis articuli ligamentis, inhibitis etiam musculis, *Luxatio* quam passus erat æger: Deinde sub musculo Psoa sinistro, cui ren incumbit, quique in cruris interiorem partem inseritur, ingens atheroma, ultra libras duas puris crassioris continens. *Fabritius Hildanus Observ. 71. cent. 1.*

Erosis articuli ligamentis] Si in eo articulo, qui est ossis femoris & ischii, humor quidam acris colligatur, inde plerumque Ischiadicus dolor sequitur: Ligamentum si hac de causa laxetur, os à naturali situ parum recedit, & ægrum claudicare facit: Si os aut cartilago corrodatur: & vasa comprimantur, pedis atrophia, & aliquando totius corporis insequitur, *P. Barbette Anat. Pract. lib. 5. cap. 2.*

Observatio X.

Ingens coxarum dolor, ob os coxendicis corruptionem passum & erosionem.

Antonii Iaecti filium novimus, qui cum ingenti dolore coxarum vexatus, in maximam primum debilitatem, tum & in mortem, nihil invantibus Medicis, nihilque conferentibus præsidiis, devenisset.

Inciso corpore inventus est pestifer humor in Coxa, quo magna pars ossis erosa, etiam in cinerem versa videbatur. *Benivenius de Abditis cap. 79.*

Pestifer humor &c.] De virulentis ejusmodi humoribus, ossa erodentibus, & apostemata in iis producentibus egregie disserit *Langius*, Epistola 42. lib. 1. Ex pituitoso, *ait*, sanguinis mucore, intra lacertorum velamenta & ossium panniculos, fungi, Græcis γόγγροι, adnasci solent: Nam ut Hippoc. lib. 3. de artic. testatur, circa ossa contusa, fracta, aut quovis modo læsa, mucilaginosa accrescit pituita, quæ, ut ipse ait, os fit morbosus: quæ adeo est tenax & viscosa, ut nec ullis malagmatis aut pharmacis maturari, aut ullis fomentationibus in halitum digeri possit: Hæc si sub ossis panniculo computruerit, & in ossium poros penetraverit, ossa sideratione aut sphacelo, quæ illorum caries est, diuturna putrescere, & non ferendo dolore ægrotos excruciari oportet: quæ nullis emplastris nisi sublata carne, ossa putrida celte aut serra excisa, aut illorum caries cauterio adusta fuerit, curari poterunt: Unde qui curam respuunt, gangræna vel herpete esthiomeno tandem pereunt &c. Medicorum autem plerique ignorant ossa, quantumvis solida, quasi phlegmone & apostemate quoque corripi posse: Quicquid sane nutritur, crescit, augmentatur, aut influxus recipit, id quoque putrescere, & apostemate aliquando turgere fatemur: At ossa, & præcipue dentes, qui quotidiana esculentorum masticatione atteruntur per omne ætatis tempus, quoque nutriri & refici certum est: Proinde Avicenna & Galenus suo periculo edoctus, dentes proprio dolore affici, apostemate quoque distendi asserunt; Et Hippocr. os sacrum empyemate quoque computrescere novit: Cujus putredine, & incredibili doloris tyrannide duos efflictim & diu maceratos, tandem contabescere & mori hisce oculis vidi: Sed ossa quoque influxus recipere, & abscessibus turgere, Galenus Hippocr. testimonio fretus, 7. aph. 74. probat, solets, *inquit*, natura, si robusta fuerit, excernendis superfluitatibus, etiamsi crassæ fuerint, per angusta foramina meatus parat, quando etiam per ossa abscessus fieri Hippocr. docuerit: Hi certe purulenti & acres rheumatum ichores, in ossium poris coacervati, quemadmodum Teredo vermis lignum exest, arrodit & perforat, sic hi eorum acredine ossa corrodunt, unde hic vitiati ossis morbus Græcis τερηδὼν dicitur: Galeno in lib. Defin. Teredo est à corruptione putrida ossium perforatio, ab accidente rosionum, quasi terebra vel trepanum dicta: Hanc ulcerosum ossium affectionem sive mavis dicere putrilaginem, Avicenna ventositatem spinæ appellat, cujus causam ait esse humores acutos, os penetrantes & ipsum corrodentes, doloresque dolori juncturarum similes efficere: & hoc solo differre, quod hujus materia in carne & nervis, illius vero in osse consistit: At si hujus putrilaginis ichores, in ossium cavernis coacervati, confertim intra ossium panniculos eruperint, vel etiam aliunde, ut à cerebro, defluxerint, illorum viscositatis pars crassior intra ossium membranas, in tubera & gypseos quasi tophos concrescet: altera vero subtilior, sua acrimonia

mnnia ossa & panniculus, arrodet & distendet; quorum panniculorum ratione ossa dolere, ac veluti terebra perforari videntur: Unde scite Archigenes, Dolores *inquit*, à membranis ossa circumdantibus, quos Græci ἐστοκόπους, ob penitiorem in lacertis, tendinibus & panniculis, qui ossibus adhærent, doloris sensum dixerunt.

Magna pars ossis erosa] Si humor acerrimus putris erodat & cariem inducat articulo, Phthisin coxariam inducit, quæ sensim ducit ad interitum: Si ad exortum magni istius nervi, qui posticas pedis partes perreptat, humor influat, *Notha Ischias* excitatur. Si humor influat in acetabulum, & exorbitare cogat caput femoris, morbus hic in situ curatu difficilis, claudicatinnem tandem adferet. *Riolanus Enchir. lib. 5. cap. 3.*

Observatio XI.

Humores Ischiagram committentes aliquando in eo spatio, quod faciunt musculi continentur.

HUmores in eo etiam ipso spatio, quod faciunt musculi sibi invicem accumbentes, sæpius inventi fuerunt. *C. V. Schneiderus lib. de catarrhis special p. 908.*

H*Umores*] Terminum *à quo* ajunt quidam esse cerebrum & caput: Nos eum *terminum*, non privatum aliquod membrum, sed ipsam massam sanguineam esse arbitramur, *Terminum ad quem* edocent Medici esse illam Ischii commissuram; ac *Vias, per quas*, esse contendunt, vel partes subcutaneas à capite usque ad hanc Ischii junctutam, ut *Fernelius*: Vel extremam spinalis medullæ superficiem, ut *Rudius*: vel nervorum & tendinum tunicas, ut *Mercatus & Platerus*: Nos eas arterias quæ ad artus perveniunt censemus humores invehere: *hi in eo ipso etiam &c. Differentiæ* sunt attendendæ: nonnunquam Ischias qu si ex priore morbo efflorescit, ut ex colico dolore & vitio intestini: Hipp. 6. Epid. 4. Ex lue venerea, ex febre quartana, quotidiana, maligna continua, ut ea qua critica esse videtur: Huic morbo alius sæpe jungitur, stupor, asthma, febris continua, lenta, ictiriria, malum hypochondriacum, femoris luxatio, tabes & claudicatio miseranda, erosio & caries ossis: In consultissimo viro D. Taubmanno I. V. Prof. adeo patente ulcere non musculorum modo carnem & tendines, sed etiam ossa partim consumpta & putrefacta, partim cariosa adinveni: Nunc alia denique Ischiagra est vel magis Humoralis, vel magis fabulosa, qua lapidosa corpuscula increscunt: Suppurationem aliquando fieri scribit Hippocr. 5. Ep. d. Ipsius vero duratæ & calculosæ materiæ meminit Galenus. in K. T. cap. 2. Negant Rhazis, Capivaccius, Mercurialis, Obsistunt vero experimenta, cum ipsi lapilli, figura seminis napi, teste Schenckio l. 3. observ. 55. incisa vena tali externa, cum sanguine ferventissimo ubertim emissi fuerint. *Idem.*

Observatio XII.

Ischiadicus dolor sequutus tumorem circa mesenterii exortum genitum.

BEnjamin N. ex lapsu ab equo, circa regionem lumborum contusionem passus est, hinc dolor Ischiadicus &c. Circa mesenterii exortum ingens apparuit tumor, ab appendicibus diaphragmatis superne, ad os coccygis inferne ad umbilicum usque protensus, vertebris lumborum firmiter adhærens: in sua mole aortam, venam cavam, plexus nerveos &c. continens. *Vide lib. 2. Tit de Phthisi.*

C*Irca Mesenterii exortum*] Per arterias cœliacam & mesentericas potest fieri peccantium humorum metastasis, ut dolor mesenterii & ischiadicus se invicem excipiant. *Rolfinccius Dissert. Anatom. lib. 6. cap.*

Observatio XIII.

Coxendicus dolor ab utero gangræna affecto.

MUlier fluxu muliebri vexata, accedente febre, de vehementi alterius coxæ dolore conqueritur, qui ad extremum usque calcem porrigitur: His accessit uteri gangræna. *Vide lib. 3. Tit de Fluore muliebri.*

COxendicum dolorem uteri causa accidere pluribus in locis tradit Hippocr. & primo cum is repletus in tumorem se efferit, *lib. de locis.* 2. Si is transversus fuerit, *l. de nat. mul.* & 2. *de m. m.* 3. Si ad ventrem vergat, *l. de nat. mul.* 4. Si ex partu inflammationem conceperit. 1. *de m. m.* 4. Si ad medios lumbos se convulverit 2. *de m. m.* 5. Si ad coxendicem decurrat *ibidem.* 6. Si in sinistram partem inclinarit, *ibid.* 7. Ex fœtus corruptione. 6. *Epid.* 1. 1. 8. Si genitura continuo cursu defluat. 1. *de m. m.* Et 4. Epidem, Ani, coxæ & cruris dolores ab utero oriri videbantur. Ex uteri autem morbis, ait *Vallesius comm. in text.* 1. *sect.* 1. 6. *Epidem*, in coxam fieri abscessus, non quidem necessarium, consentaneum tamen est, quia is est articulus maximus, & qui plurimarum partium solet excrementa recipere, & habet cum utero maximam & viciniam & rectitudinem, adeo ut quum contorquetur soleat in coxam incidere, ut in aphor. dicitur: Cum igitur uteri morbus producitur, ratinni consonum est in coxam facere abscessum: *Hactenus Vallesius.* Polemarchi quoque uxori, lib. 5. & 7. Epidem. vehemens coxendicis dolor contigit, cujus causa fuere minime profluentes menses: Idem accidisse vidi anno 1670. in uxore Typographi Genevensis, nomine Chayer, cui mense Decembri à partu substitere lochia, atque ipsi, quo enixa est die, gravem Ischiadicum dolorem patiebatur, ad pedes usque protensum, qui per gradus ad femora, hinc ad genu, postea ad pedem imum detrusus est, fotibus, cataplasmatis & in malleolo utrinque sanguinis missione intra tres hebdomadas desinens.

OBSERVATIO XIV.

Gonagra laborantis Genu dissectum exhibuit sanguinem crassum, adustum.

DOm. de Abbenbrouk (*de quo Tit. de Phthisi lib. 2.*) cadaver priusquam inciderem palam protestatus sum quod occasio mortis non ex genu tantum, seu arthritide fuerit &c. Pulmonem enim putrefactum deprehendi, Aperto autem genu, quod inflatum erat, nullo tamen pure existente, sanguis crassus biliosus, adustus, cum multa nigredine sub finem effluxit. *Forestus.*

SAnguis crassus, biliosus, adustus] Coxendicis morbum Hippocr. lib. de Affect. fieri ait quum bilis & pituita per sanguifluam venam incubuerit, & sanguinem in ea existentem compegerit & morbosum reddiderit: Assentiendum est, *ait Pr. Martianus in comm.* Hippocrati asserenti materiam doloris per venas sanguifluas ferri ad partes in quibus excitatur dolor: quas quidem sanguifluas vocat ad differentiam arteriarum: Quam quidem sententiam verissimam cognovi per ea quæ observavi in Cæmentario quodam hoc morbo laborante; qui dum à vehementia doloris afficiebatur (idque per quosdam paroxysmos contingebat) venæ omnes per exteriorem partem læsæ coxæ & cruris disseminatæ, mirum in modum intumescebant; remissoque dolore subsidebant statim, nec earum apparebat vestigium: In hoc igitur consistit essentia veri coxendici morbi (nec non podagrici, saltem Gonagrici) quia dolor vagus per crus totum, modo huc modo illuc consistit, fitque materia per venam coxariam discurrente: Unde evenit ut plures partes, & inter se distantes dolor infestet, quia ubicunque sanguis ille morbosus constiterit, ibi dolorem facit: In eaque remedia adhibere jubet Hippocr. quæ sanguinem illum coactum emolliendo dissolvant & diffundant: Hinc patet in quanto errore versentur illi, qui doloris extensionem in hoc morbo ad nervos referunt, qui à spinali medulla juxta coxendicem, à summis natibus per femur & crus totum ac pedes disseminantur: certum enim est hanc doloris extensionem, per solam irradiationem, absque materiæ concursu ad partem dolentem minime fieri, alioqui dolores nervosarum partium semper communicarentur omnibus particulis ad quas propagantur nervi; Nec est verisimile materiam doloris per nervos densissimos ferri ad partem adeo remotam, in qua dolor excitatur, quia id absque convulsione non contingeret.

ADDITAMENTUM.

OBSERVATIO unica.

Ischiadem committentis humoris sedes sæpe in musculorum intercapedinibus reperta.

TErminum à quo, ut nominant, ajunt esse Caput & cerebrum: Nos eum terminum non privatum aliquod membrum, sed ipsam massam sanguineam esse arbitramur: *Terminum ad quem*, ut nominant, edocent Medici esse illam Ischii commissuram, ac *vias per quas*, ut loquuntur esse contendunt, vel partes subcutaneas à capite usque ad hanc Ischii juncturam, ut *Fernelius*, vel extremam spinalis medullæ superficiem, ut *Eustachius Rudius*: vel nervorum & tendinum tunicas, ut *Mercatus* & *Platerus*: Nos eas *arterias quæ ad artus perveniunt* censemus humores invadere: Hi in eo etiam spatio, quod faciunt musculi, sibi invicem accumbentes, sæpius inventi fuerunt. *Conr. Victor Schneiderus lib. de catarrhis special. p. 907.*

PErite & scite *Serenus*

Sæpius occultus victa coxendice morbus
Perfurit & gressus diro languore moratur.

Vero etiam *Aëtius* tetrab. 3. f. 4. c. 1. pronuntiat *communem Ischiadis causam existere validam humoris alicujus ubertatem, quæ affectam articulorum nexum occupat*: at qui humor non sero dilui potest, cui & portio terrestris, quam Tartarum vocant, aliquando admixta fuit? *Idem*: Humorem arthritidem & Ischiadem inducentem non à capite ut *Fernelius* sed ex vasis majoribus deducit *Waleus* in Praxi, Arthritis ait, est dolor articulorum qui per intervalla recurrere aptus est. Subjectum doloris quod afficitur in articulo, est tendo, non ligamentum, sed membrana, præcipue periosteum, Dolor afficit has partes, quia humor acris certi generis.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI QUARTI

SECTIO IX.

De Lue venerea & Plica Pollonica.

OBSERVATIO I.

Plurimorum Lue venerea laborantium venæ infarctæ, nec non musculosæ, quæ doloribus afficiuntur. 1 *Infectorum Lue partes internæ ulceribus quandoque & Abscessibus scatent.* 2. 3. 4. 5. *Vitiosus humor*

humor in cerebro repertus. 6. *Sæpe reperitur in cranio eorum qui graviter laborarunt dura & concreta crusta illi adhærens.* 7. *Caries cranii reperta.* 8. 12. *Gummata duræ matri innata.* 9. *Exostosis cranii ab humore inter diploas contento.* 10. 11. *Ossa ex crebro usu medicamentorum mercurialium friabilia reddita.* 13. *Duorum spondylorum caries.* 14. *Ossium pectoris caries cum abscessibus in vicinia.* 15.

§. 1. PLures homines mortuos in hospitalibus secui qui viventes morbo venereo laborabant, in quibus venæ per universum corpus plenę erant pituitosa materia alba: quæ pituita in quantitate longe superabat sanguinem: Et loca etiam dolorosa madebant eadem materia pituitosa: Imo in aliquibus omnes lacerti madebant ista jam dicta materia, & venæ quoque (ut dixi) repletæ erant illa materia. *Nicol. Massa Epist. 30. tom. 1.*

QUærunt aliqui num hæc labes absque sudore curari possit? quibusdam affirmantibus, quod lues abditæ qualitatis soboles sit quæ alteratione solum domatur. At soli indicationi curatoriæ hic attendendum non esse, sed & præservatoriæ, quæ à causa sumitur, ostendit impuritas illa sanguinis, per musculosum genus quoque diffusa, quæ vix commodiori via quam hydroticis exhauritur, hæc enim crassos humores fundunt, colliquant, quaquaversum dispellunt & foras per habitum exturbant. Eum in finem congruit salivatio artificialis, quæ excrementitios ejusmodi humores ex toto corpore per arterias & salivales oris ductus secedere jubet.

Madebant materia pituitosa] *Sylvius de le Boë* qui omnem acrimoniam humorum statuit vel Salinam lixivam, vel Acidam, à Lixiva sola negat oriri Luem, eo quod 1. rosio à sale lixivo fieri solita cum calore notabili sit conjuncta, qualis vix unquam observatur in Lue, in qua per lancinationes solent dolores infestare. 2. quod à lixivo sale partes ad mortificationem ac nigredinem brevi deducantur, quod cum in Lue non accidat, merito salis lixivi acrimonia sola hic non accusanda. 3. lente soleat procedere quatumvis partium corruptio licet quandoque atrocibus doloribus conjuncta. 4. quod sal lixivum quando uni parti adhæsit, non facile ab illa recedit, & in suam vim suam continuo exerit, at aliter res se habet in hac Lue: Ab Acidi contra spiritus actione illam deducit, ejusque acrimonia, eo quod Acidum non tantum lancinantes dolores producere solet, sed & talem in partibus corruptionem qualis in Lue observatur. Imprimis autem id accidit quando *pituita viscida* admiscetur, *quam in Lue simul peccare plurima sunt quæ evincunt*: Concludit proinde venenum venereum in Acido, sed suo modo peccante consistere. Non abnuit interim aliquando Sal lixivum simul peccare, imprimis ubi pustulæ prodeunt vel maculæ, negat tamen Luis essentiam ab illo sale lixivo tunc adjuncto, verum ab ipso spiritu pendere; cum acidus spiritus primario peccet, sal lixivum secundario, quod itidem plus minus corrumpitur, eo quod fieri nequeat ut in sua integritate permaneat Bilis, salis lixivi fons & origo, quoties spiritus acidus, in succo pancreatico imprimis, ut & lympha glandulosa luxurians à constitutione naturali recedit, atque vitium qualecunque contrahit, postquam necesse habent tum in tenui intestino, tum in dextro cordis ventriculo confluere ac in se mutuo agere; hæc autem actio nequeat convenienter fieri quoties horum agentium alterutrum male est constitutum. &c.

Ossa tumentia & suppurata &c.] Vide obs. 160. lib. 2. sect. 7. pag. 632. de Ossium Apostemate, in qua ostenditur ex modo generationis ossium abscessibus illa posse esse obnoxia.

§. 2. Fuit juvenis qui maximis tenebatur doloribus lateris dextri: Nullum ei remedium proderat; postquam verò mortuus est, animadversa est cicatrix circa genua, unde facta conjectura cum Gallico morbo laborasse.

Apertο corpore invenerunt quod morbo Gallico etiam interius laborasset: in diaphragmate videbantur maximę pustulæ: ubi autem fuit dolor maximus dum viveret, ibi stomachus habuit cavæ manus instar pustulam, & in superincumbente cavo epatis, similem aliam pustulam, ut una alteram comprimeret. *Ex Schedis Gesneri.*

Animadversa est cicatrix] Ulceris vestigium; Ulcera sordida ac perversa, & nulli parti parcentia, glandulis pręalijs partibus infesta in Lue infectis suboriuntur; Certe si quid aliud ulcera ista acrimoniam Acidam evincunt & probant, neque mortificatio ulla nigricans, sed corruptio cum carnis rubore vel pallore conjuncta ibi deprehenditur, qualem nunquam à lixivo sale profectam reperias, semper ab Acidis: Nec est quod quis objiciat, ad ulcerum venereorum curationem usurpari quotidie medicamenta cum Acidis parata, & quidem cum optimo successu, mercurium puta cum variis acidis præcipitatum, aut sublimatum, unde quis forsan putaret non produci ab Acido acriore ulcera venerea, cum ab eodem curentur? Dico curam istam non tam pendere ab Acido quam à Mercurio qui cum Acido præparatus est, unde raritus usurpatur nisi Acidum sit valde in ipso temperatum; facit autem acidum adjunctum ut facilius se insinuet Mercurius Acido in ulceribus existenti; ubi autem non satis contemperatum est in mercurialibus medicamentis acidum, plus nocet quam prodest, nec unquam feliciter usurpatur, nisi ubi opus est prompta corruptæ & vitiatæ partis consumptione: tunc solent quandoque Chirurgi periti cæteris suis præcipitatis, aut sublimato dulci addere tantillum sublimati corrosivi; nunquam vero cum ęgrorum commodo utentur ipso extra similem casum: Cum igitur non ratione Acidi, sed ipsius Mercurii usurpentur præcipitata vel sublimata contemperata, & ipsorum usu utili confirmatur Acidum tunc peccans & ulcera producens: Adde quod in dies Lues ista solo Mercurio crudo, cum unguentis misto & illito curetur felicissime, una cum omnibus suis symptomatibus, & ipsis adeo ulceribus, quod ipsum confirmat produci ab Acido hanc Luem, postquam illud in se allicit vel admittit Mercurius, mox & per salivationem secum educit, sicque Luem istam curat. *Sylvius de le Boë Append. Tr. 3. §. 79.*

§. 3. Annotatione dignissimum est quod monet *Fernelius*, non in externis tantum & conspicuis partibus figi malum, verum etiam internas corrumpere: visa enim sunt in aperti cada-

cadaveribus fœda ulcera & pustulæ in ipsis visceribus; haud secus ac exanthemata per morbillos eadem afficiunt; Novi ego plures quibus ex variola magna non solum trachea, sed & Pulmo ipse fuit exulceratus, *Ioubertus lib. de Variola magna cap.4.*

Non in externis tantum &c.] Inter externa, sed leviora levioris Luis signa recenseri possunt *maculæ*, nunc rubescentes, nunc flavescentes, nunc liventes, quæ aliquando amplo spatio cutim commaculant, frequentius quidem in pectore ac dorso, aliquando etiam in abdomine & alibi has pressas, colore alieno refugiente, albicans vestigium dedisse, quod tamen mox ad pristinum colorem rediret se observasse narrat Platerus, qui ex hisce maculis solis, quoties alia ipsarum causa nulla præter congressum impurum patet, Luem veneream, licet leviorem, concludit. Si quis earum causas perscrutetur comperiet tandem ipsas ortum trahere à corruptione incipiente aut levissima cutis. Eam voco quæ nondum est perfecta, & à qua regressus adhuc est ad integritatem, nec nisi cum aliqua istius partis de perditione: Exemplis notis rem confirmo, Quamdiu in gangrænæ metu color cutis est duntaxat rubeus, aut subpurpureus, tamdiu corruptio ejusdem est incipiens, atque talis ut ad integritatem redire possit pars affecta, quamprimum ad nigredinem pervenit conclamatum est, atque tanquam extreme corrupta emortuáque cutis, aut sponte, aut arte à vicina separanda est, ut serventur membrum affectum; Sic in febribus Petechias comites habentibus, quamdiu maculæ sunt rubeæ, aut etiam purpureæ, tamdiu ad integritatem, absque sui jactura redire potest cutis; ubi autem extreme lividæ aut nigræ factæ sunt, non tantum cuticula, sed ipsius cutis aliqua pars separari solet quando convalescunt ægri, atque foveæ tales in cute remanent quales à variolis ortas conspicimus: Solent autem illæ maculæ omnes, cum extrema cutis supremæ, aut etiam totius corruptione conjunctæ, in pustulas vel ulcuscula degenerare prius quam pars extreme corrupta secernatur ab illæsa, sicut id perpetuo fit in variolis & anthracibus pestiferis, quorum ortus semper solet incipere ab extrema cute maculis affecta, quę maculę diutius permanent aliquando, uti citius in pustulas elevantur nonnunquam: Hinc est quod in variolarum pręsertim exortu nonnunquam per aliquot dies dubitetur, etiam à peritissimis: An variolæ sint futuræ an morbilli, In eo namque differunt hi duo affectus quod similes plane maculæ, tantillum quandoque protuberantes, aliquando iterum sensim dispateant, nec in pustulas abeant, & tunc morbilli vocantur; aliquando citius tardiusve in pustulas elevantur ac suppurentur, tunc variolæ vocantur: Quoniam ergo omnis corruptio partium corporis quarumvis à causis internis oborta pendet vel à salso lixivo, vel ab acido, videndum à quonam maculæ in Lue observabiles sint deducendæ: Idcirco autem illas à salso lixivo illas deduci non posse aut debere patet; quoniam ubi in pustulas vel ulcuscula ipsæ degenerant, nihil affinis habent cum corruptione à salso lixivo pendente, sicuti id ostendimus (*vide Scholia ad §.3.*) quando ulcerum venereorum ortum excutiemus: Restat proinde ut istas maculas ab Acido deducamus, cum præsertim succedentia nonnunquam ipsis post pustulas ulcera idem adstruant, atque sic belle omnia ubique sibi consentiant. *Sylvius de le Boë Append. tr.3. §.18. & 107.*

Pustulis &c.] Pustulis multifariis obsidentur Lue inquinati, tum in partibus genitalibus, tum in universa cute, tum præsertim in pilosa, in naribus, ore, faucibusque erumpentibus: Multiplices esse dixi, nam observantur aliquando planæ, ac minime extantes, aliquando plus nimio extuberant; aliquando subrubræ sunt, aliquando subflavæ, omnes autem sunt squamosæ, ideoque scabræ; quin remotis squamis, tum color varias, tum cutis asperitas & inæqualitas magis patet. Aliquando nullus ex illis promanat liquor, aliquando paucus quidem & acris, sensim serpendo Pustulas illas expandens: Aliquando pruritum molestum habent conjunctum, quandoque nullum aut levem; Non sunt autem similes Pustulis pestilentialibus, in carbunculos desinentibus, & partis affectæ mortificationem gangrænosam comitem habentibus, quasque idcirco à sale lixivo volatili & acri deduco, verum similes potius sunt iis quas in scabiei gravioris speciebus observamus, absque cutis notabili aut celeri corruptione; Deducendæ potius à sale Acido, plus minusve fracto ac temperato; prout namque illud plus aut minus infringitur, gravius idem aut levius sæviet in cutim, atque pruritum graviorem aut leviorem producet: Ubi autem Acidum illud acre magis est concentratum, Pustulas producet magis aridas, ubi contra idem magis est solutum minusve concentratum, pustulas producet madidiores ac serum aliquod stillantes, imo celerius serpentes. *Idem ibidem §.9. & 64.*

§. 4. Plerique viri gravissimi, quales sunt *Alexand. Benedictus* lib. 23. de morb. Cur. *Fernelius; Ioubertus Gesnerus, Bernardinus Tomitanus* lib.2.de morbo Gall cap.13. certos nos fecerunt vita Syphilide defunctis consectis, viscera qualibet, nullis exclusis, reperta tum phymatis, tum abscessibus, tum ulceribus fœda, non aliter quam extimo corporis habitu papulæ, collectionem, tubercula: Quæ mihi admirabilia quondam visa, comperi mox omnia quàm verissima: Etenim in valetudinario syphilis decumbentibus, si quod aliud, refertissimo, ex his qui conspecti fuerant illo morbo laborantes, complures offendi quibus exulcerati tum œsophagus tum trachea. Quibus item pustulosus Pulmo, pustulosum Iecur; apostemodes vero prostatę sunt adversi. Fuit autem & cui repertum est sinistrum vas deferens spermatis, qua super interfemineo ad penem inflectitur, sub ejus loci glandulas interiores aliqua parte demersum atque sepultum; Cum autem eidem homini bubo Syphilicis ulcerosus fuisset adversus, prompta fuit omnium opinio, & ejaculatoria, nedum glandulas syphilios istos abscessus expertas, quod hactenus nemo prodidit eorum qui novas observationes medicas descripsere. *M. Aur. Severinus de Abscessuum rec. doctrina pag.278.*

Prostatæ] Quorum vitio virulenta gonorrhœa accidit, si enim in effluente humore virulentia & acrimonia animadvertatur, nonnunquam post unum coitum, de Lue præsente non dubitandum quamvis non putandum affectum mox esse gravissimum, quandoquidem non raro nullis aliis symptomatibus accedentibus brevi ac feliciter curatur, nisi neglectus fuerit fluxus; ac serpere humor permittatur: Originem autem sumit à coitu cum persona simili labe infecta, à qua prodiens materia virulenta & acris se partibus genitalibus adplicat; & in maribus quidem seminis reli-

reliquis in urethra remanentibus se admiscet, ne sursum usque ad *Prostatas* & vesiculas seminarias serpit & ascendit, semini accedenti se insinuat & ipsum inficit, atque ipsa seminis receptacula itidem afficit, rodit & corrumpit; unde accedens continue aliud semen corrumpitur, & corruptum continuo exstillat: Notandam autem semini sanguinem quoque ad partes hasce affectas & ulceratas deferri, aliqua sui parte corrumpi & gonorrhœæ materiam quoque suppeditare, dum partes ejus aliæ ab illo veneno infectæ refluunt per venas versus interiora, & cor atque totam sanguinis massam citius vel tardius, levius vel gravius impetunt, & tandem symptomatibus ubique se manifestantibus ansam præbent: In *fœminis* autem, effusum ex maris gonorrhœa virulenta laborantis pene virus, collo ipsarum externo, & imprimis colli interni orificio adhærens, ac sensim effuso semini, ejusque reliquiis se insinuans, quin usque ad uteri cornua, & seminis vasa excretoria assurgens, illa una cum semine corrumpit, ulcera ibidem excitat &c.

Apostemodes Prostatæ sunt adversi] Quamvis nullis partibus parcat Lues venerea, præ aliis tamen omnibus sævit maxime in glandulosas, unde non tantum prostatis, peni, & omnibus partibus mulierum obscœnis, verum naribus, labiis, gingivis, palato, tonsillis & similibus infestior existit; An quia venenum venereum initium habet à semine corrupto, ac præter sui naturam de Aciditate participante, quod quia in glandulosis paratur partibus, idcirco forsan in ipsas rursus agit facilius & potentius? Docuimus autem alias videri nobis succum subacidum secerni à sanguine in glandulis, eundemque in ipsis contemperari à spiritibus animalibus per nervos ad easdem delatis: Quod si acidum reddatur in corpore acrius, an mirum si idem in glandulis secerni solitum quoties simul redundat, easdem citius ac potentius lædat quam partes alias, in quibus secundum naturam non secernitur à cæteris sanguinis partibus? *Fr. Sylvius Append. Tract. 3. §. 53.*

Bubo] Inter Luis symptomata locum habent Bubones in inguinibus oborti, & quidem in glandulis conglobatis, iique maligni: In genere maligni vocantur, quia symptomata habent conjuncta longe graviora quam expectari poterant à solo sanguine notabili Acrimonia destituto: Sciendum autem malignitatem omnem ab excedente Acrimonia pendere, atque pro Acrimoniæ duplicitate duplicem occurrere. Salinam lixivam & Acidam, cum hæc duo sint in rerum natura quæ subitam homini ad interitum viam sternant, ideoque malignitatis dictæ causæ veræ existant: ut igitur acrimonia Salina solvit sanguinem, ipsumque ineptum reddit ad laudabilem sui rarefactionem, unde suffocatur ignis noster viralis, tum in corde, hinc in toto corpore, atque sic subito irrepit mors in affectibus pestilentibus; ita Acrimonia Acida eundem sanguinem coagulat, & sic quoque ad requisitam sui rarefactionem ipsum ineptum reddit, unde itidem extinguitur ignis vitalis, atque sic obrepit nonnunquam subito mors in syncope, suffocatione hypochondriaca, terrore & mœrore summo; quod virus acidum se quoq; manifestat in Lue venerea, cancro, scrophulis & similibus affectibus: At vero sicut Bubones oriuntur à sanguine in glandulis conglobatis stagnante, & ad inflammationem tendente, ita prout illi conjuncta est Acrimonia vel Salina vel Acida peculiarem sui malignitatem ostentant: A pituita quidem sanguini conjuncta Bubones oriuntur magis œdematosi, à Bile magis erysipelatodes; ab humore austero magis duri ac scirrhodes; ab Acrimonia vero rodente maligni; quæ tamen acrimonia non raro temperatur tum ab ipso sanguine, tum à pituita ipsi admista, unde malignitas & acrimonia rarius ex solis Bubonibus deduci potest, sed ex aliis fere comitantibus, in peste quidem ex anthracibus & maculis nigricantibus; in lue vero venerea ex gonorrhœa, partium genitalium ulceribus cancrosis & similibus.

Cum eidem homini Bubo] Soli proinde Bubones cum nunquam sint Luis signa diagnostica, ex illis quoque solis ejusdem essentia peti non potest, verum ex aliis hos comitantibus symptomatibus: nisi quis velit venereos non extendi secundum cruris longitudinem, sed potius in obliquum, atque imitari vasorum spermaticorum situm, sicut nonnulli docent: qua in re tamen putem ipsos ex præjudicio magis quam accurata observatione id asserere; dum censent Glandulas diversas in peste affici atque in lue: nisi forsan eveniat ut cùm plures sint circa inguina glandulæ, in lue ven. illæ præ aliis afficiantur quæ vasis spermaticis sunt viciniores, tum præparantibus tum deferentibus, postquam per illa virus assurgit, & partim universæ sanguinis massæ, partim partibus vicinis, & ipsis adeo glandulis se insinuat & ipsas inficit: Quales autem Glandulæ in lue certum istius luis argumentum petetur nisi de congressu impuro suspicio vel confessio adsit; vel alia luis symptomata certiora concurrant, gonorrhœa imprimis virulenta, vel ulcera cancrosa in partibus genitalibus. *Fr. Sylvius App. Tract. iij. §. 126. &c.*

§. 5. Non in externas duntaxat, quæ sub aspectum veniunt, verum etiam in interiores quasque partes, ipsaque viscera penetrat, quæ in mortuis comparent pustulis ulceribusque fœda. *Fernelius l. 2. de Abd. cap. 14. lib. de Luis curat. cap. 4.* Omnium difficillime curatur quæ confirmata, quæ ossium carie, ac partium cartilaginearum exesione se prodit: quam in interioribus etiam visceribus ulcera & tubercula multa proferre in mortuorum corporibus dissectis notavi. *Idem ibid. c. 7.*

Hinc plurimi, *addit*, in hoc morbo, in aliisq; venenatis, captiosa, eâque admodum inani ratione falluntur, quod dum vident symptomata cum humoris cujusdam vitio insultare, nihil præter humorem inesse putant, nihil majus animo concipiunt neque acriore illa animi acie perscrutantur num aliud quippiam in humore subsit in quo præcipua affectionis causa consistat: quale proculdubio si sensu non cernimus, oportet certe ratione & intelligentia comprehendere, &c.

§. 6. Vitiosus humor ex osculis venarum cerebri aliquando exit & exudat, qualem *Alex. Trajanus Petronius* in eorum cerebris reperit qui lue venerea perierunt. *Schneiderus lib. 2. de Catarrh. cap 10.*

§. 7. Testari possum me in dissecto capite medio, inter duram meningem & totam cranii basin spatio, duram, concretam & siccam crustam, cranii ossibus tenaciter adhærentem, altam tamen, deprehendisse: ac talem sæpius in insigniter lue vexatis venerea nostro sæculo;

ex virulenta materia huc protrusam eodem loco concrescere, experientia habeo compertissimum. *Falkenburgius apud Magnenum de Tabacco p. m.* 129.

§. 8. Anno 1656. *in cranio* juvenis, qui paralysi extinctus, undique tempora versus à lue venerea *caries*, utraque membrana ei tenacissime adhærente: debilitato nempe calore naturali, credibile est nervos ita fuisse relaxatos ut gravissimus inde subortus fuerit affectus. *I. Rhodius centur.* 1. *Observ.* 34.

* *QUi paralysi extinctus.*] Quæritur quænam functio in Lue primum afficiatur? Nos accedimus, iis qui statuunt primario ac per se functiones naturales, ac imprimis Nutritionem lædi, secundario ac per accidens tantum Animales: probatur autem illud quia semper in Lue vel totius corporis, vel quarundam saltem partium Nutritio læditur: læditur hæc quando universa sanguinis massa est infecta: læduntur quædam partes, & quidem illæ tantum quæ infectæ fuerunt, quamdiu tota sanguinis massa necdum est infecta nec proinde venenum per universum corpus est distributum: vel quando ita constitutum & affectum est venenum venereum ut non æque nocea partibus singulis sed quibusdam duntaxat, quod imprimis observamus fieri in melancholicis qui sicut diutius resistunt veneno venereo, ita fere dolores patiuntur circa ossium membranas pertinaces & magis rebelles, curatuque magis difficiles quam cæteri, & imprimis sanguinis, quorum constitutio sicuti venenum facile admittit & mox manifestat, ita ab eodem citius & facilius liberatur & curatur, Animales autem functiones læduntur secundario, quia humores acidi & acres, quoties ad partes sensiles accedunt, dolores in ipsis excitant, & tum hactenus, tum quatenus partes à se erosas ad motum ineptas reddunt, Animali motui adversantur *Sylvius l. c.* §. 57.

In cranio caries] Quæ si circa suturas contingat periculosior est, notante *Marchetti* in sylloge observat. Med. Chirurg. XVI. Vidi *inquit*, in laborantibus gummate Gallico supra suturas, corrosis à venefica qualitate pericranio & cranio, atque destillantibus ichoribus in eo genitis, supra duram meningem, subortam convulsionem & mortem. Imo ab eadem carie enatam Epilepsiam observavit *I. Vdalricus. Rumlerus* in Sartore Veneto, morbo Venereo extreme laborante, qui ob exesam calvariæ partem posticam in epilepsiam sæpius incidebat, à qua tandem interiit.

§.9. Nec miranda cranij caries: in theatro enim anatomico Patavij anno 1651. à V. C. A. Molinette aperto capite rustici lue venerea inquinati, tria gummata candida inhærebant duræ membranæ, pia illæsa, cujus vestigia calva corrosa erant conspicua. Talia etiam tradit *Mercatus* de morbo Gall, lib 2. c. 6. *Rhodius centur.* I *Observ.* 33.

T*Ria Gummata*) Gummata sunt Tophi ve Tuberositates hinc inde ossibus sub periostio accrescentes, atque materia pituitosa, sed valde tenaci, viscida & coagulata constantia, & ubique deformitatem insignem ac inæqualitatem comitem habentia: Has protuberantias pituitam viscidam pro materia agnoscere vinus evincit, & curatio per medicamenta eandem pituitam incidentia sensimque dissolventia, mercurium imprimis, & olea Pillatitia, ideoque sale volatili oleoso abundantia confirmati Quisquis autem visciditatem omnem ad Acido & Pingui produci novit, concludet hic utrumque habere locum atque acidum necessario simul peccare. *Silvius de le Boe Append. Tract.* 3. §. 94.

§.10. Nonnunquam inter duas cranii tabulas transcolatione quadam humor colligitur, qui tractu temporis vitiatus, acerbissimos cruciatus inducit, quod sæpius accidit in lue Venerea, inveterata, & tum Exostosi quadam cranium protuberat. *Riolanus Enchir. Anat. lib.* 5. *cap.* 7. *Rolfinccius Dissert. Anat. lib.* 2. *cap.* 11.

* A*Cerbissimos cruciatus*] Doloribus, iisque rodentibus, obnoxij sunt lue inquinati, nocturno præsertim tempore gravioribus, caput afficientibus & loca inter articulos media: qui dolores quia per lancinationes ægros afficiunt hos ab Acido quoque derivat laudatus *Sylvius*, eo quod omnibus constet ab Acidis perperam assumptis lancinantes dolores excitari, quales proinde ab Acidis forinsecus assumptis producuntur dolores tales ab Acido in corpore existente ac peccante itidem produci necesse esse. *Sylvius l. c.* §. 98.

§.11. Nuper dum mulierem quandam morbo Gallico interemptam resecaremus, causam morbi perquirendo ossa sub membranis suis integris tumentia, & ad medullam usque suppurata invenimus: ea duntaxat ratione quoniam & ipsa nutriuntur, & abscessibus ob id afficiuntur. *Al. Benedictus lib*, 1. *cap.* 6. *Anat.*

§.12. Ossa capitis erodi frequenter contingit sub ijs tumoribus qui Luis symptomata habentur, quorum plerique ad atheromatum, alii ad meliceridum naturam accedunt: qui si diu incurati permanserint, os quod subest corrumpitur ac cariosum redditur, Imo & aliquando abscessus gignuntur. *Dodonæus annotat. ad caput dictum.*

§.13. Ossa in Lue venerea cariosa fieri fragilia non est rarum: degi in M.S. Marquardi Slegeli ipsum in musæo suo servare sceleton cujusdam nobilis meretricis venetæ, ex lue venerea consumptæ, epiglottidem quæ exesam habuerat, atque propterea ex cibo in tracheam arteriam illapso suffocata fuerat: In has fœtus repertus est masculinus pariter hac labe contaminatus, ubi ossa cariosa ob luem dictam videre licuit.

§. 14. Ipsemet Parisiis notavi quod Nobili cuidam Burgundo ex confirmata & inveterata lue venerea ossa tam fragilia essent ut ad minimum impulsum frangerentur.

§.15. Servo etiam & hodie radium dextrum brachij cujusdam militis, qui sex vel septem locis exesus & perforatus existit: Hoc me Rotomagi Gallorum donavit Chirurgus quidam Castrensis, qui ipsum ex brachio militis lue venerea extincti extraxerat. *Alardus Hermannus Cummenus miscell. cur. anni* 3. Obser. 112.

Ossa erodi) Inter Luis symptomata locum habet caries ossium; sicut enim partium mollium corruptio & consumptio ulceris nomine venit, ita partium duriorum ac ossium præsertim corruptio atque exesio caries vocatur: Tantum autem abestut à lixivo sale producatur ossium caries, ut ab ipso tanquam cauterio potentiali non raro curetur æque ac à cauterio actuali h. e. ferro ignito carioso ossi applicato. Si proinde à lixivo sale curetur caries, corrigaturque ipsius causa, si quidem ossa corrodat, itidem acris, ad aliam acrimoniam erit recurrendum, ergo ad Acidam: postquam præter acidam lixivam salsam tertia hactenus frustra quæsita *Sylvius Tract. de Lue venerea Append.* §. 88.

§. 16. A me dissectum cadaver in nosodochio incurabilium, hominis lue venerea commortui, cui reperta sunt ossa pectoris & juguli, & aliquot costarum insignibus tumoribus exaltata, quibus subinde ruptis apertisque, puris graviter olentis nonnulla portio manavit, quo demum exhausto, patulus & cavus ossis sinus apparuit. *Phil. Ingrassias lib. de Tumoribus.*

Observatio II.

Iecur ratione morbi venerei ulceratum. 1. 2. 3. 4. 5.

§. 1. HOc vitium Aëtius nuncupat colliquamentum, quia emaciatur & velut colliquatur totum corpus: Est autem ulcus Jecoris nil aliud quam soluta unitas Jecoris, ex ossione procuata: potissimum succedit inflammationi, quæ ad suppurationem perducitur: potest autem fieri citra inflammationem prægressam, ex acribus succis: Interdum vidi Jecur ulceratum ratione affectus Morbi gallici, ratione mordacitatis materiæ. *Capivaccius Pract. lib 3. cap. 23.*

Hinc subjectum ipsius virulentiæ Luis in quo propria Luis substantia, ceu in fomite & principali domicilio reperitur, frequentissime esse Jecur statuit, quia hoc malum plerumque oritur ob veneris usum, in quo ratione motus & caloris, pori illius patentis recluduntur, ut lues promptum habeat in jecur transitum: Hoc autem fomes esse ex eodem cognoscitur, si malum origine è coitu duxerit: si bubo sit circa inguë dextrũ, si reliqua symptomata magis pertinent ad dextram partem, potissimũ si sanguificatio læsa est.

§. 2. Aliquando Hydropici, ob Lienis enorme vitium, sectioni interfuit, cui vultus ὠχρὸς, qualis lienosorum: Maximam adolescentiæ partem Italia transigerat, ubi Syphillidis alumnum fuisse fama erat: Jecur quoad substantiam quidem & colorem suam servaverat incolumitatem, tunica autem omnino erat destitutum, ac tota superficies quasi à soricibus arrosa. Hydropis causam inde licebat arcessere, quasi ob frequentiam hydatidum, (quæ disruptæ serum vel lympham in abdomen deposuissent) ambiente tunica sic foret spoliatum; atque pro tempore, honoris ægri gratia consensum adhibui, Sed si inde origo hydropis (quæ in liene manifestissima erat) deducenda fuisset, vel superstites fuissent aliquæ hydatides, vel vitium non in tunica ambiente solum se aperuisset, sed in ipso parenchymate, quod illæsum omnino apparuit.

§. 3. Ex morbo Gallico in quodam juvene Romano, totam fero Jecoris tunicam ambientẽ vidimus erosam, de qua nunquam vivens conquestus fuerat. *Alex. Benedictus Practicæ lib 13. cap. 23.*

§. 4. Existimarunt non inferioris classis autores morbum Gallicum consistere in soluta unitate Hepatis, quod falsum esse cognoverunt Anatomici, qui Hepata infectorum, marium & fœminarum, diligentissime secuere, neque ullam continui solutionem cognoverunt in eorum visceribus. Quanquam alij testantur se ex anatome percepisse jecur viri infecti, scabie & pustulis veluti quibusdam affectum: Atque ego memini vidisse meretricis insignis sectionem Patavij, cujus Hepar altera ex parte scabiosum pene totum erat, cùm tamen nil aliud intrinsecus aut extrinsecus appareret quod p..n extaret, Ea dum secatur, extruditur Jecur, rei exitus summa cum attentione expectatur (constabat enim eam non semel tantùm, sed pluries morbo Gallico laborasse) Factam autem est ut intuentibus nobis nulla in visceribus noxa visa fuerit, præter scabiem in convexa Iecoris parte: Hæc autem etsi vera sunt, raro tamen id evenire testatur anatome & experientia, ad quam transmittendi sunt illi qui de hac re ancipites esse non desinunt. *Bernardinus Tomitanus lib. 2. c. 13. de morbo Gallico.*

§. 5. Anno 1624. Adr. Spigelio secante puellæ corpus annorum XII. quæ in valetudinario D. Francisci non maturescentibus venereis Bubonibus extincta, Hepar plane integrum, Ex quo planum fit non semper viscus hoc lue venerea infectis labefactatum. *Ioannes Rhodius centur. 3. Observat.* 81.

Observatio III.

In cadaveribus quorundam qui hydrargyrosin passi, mercurius repertus.

QUosdam vidit *Trajanus* ante obitum litu hydrargyrato inunctos, & quorum secto cadavere hydrargyrus copiosus repertus est, in cranio nempe, scapularum & brachiorum juncturis. *Ioh. Renodæus Mat. Med. lib. 2. sect. 4. 1. cap. 15.*

Filia XII. annorum lue Gallica ex parentibus contracta laborans, varijs multisque ex hydrargyrio præparatis, unctionibus adhibitis, neque ad salivationem, neque ad sudores, neque excretiones pervenit, sed post annum in mense Martio, qu o uncta fuit, suas operationes complevit, fruitione & superveniente diarrhœa virulenta ex hydrargyro contracta moritur. Diffecto cadavere circa juncturas guttulæ tremulæ hydrargyri à me inventæ sunt. *Nic. Fontanus Respons. & curat. medic. p.* 100.

P. Castellus Med. Romanus in Xenodochio incurabilium Romæ, in illis qui post mercuriales inunctiones obierant, capitis tibiarúmque ossium cavitates argento vivo scatere deprehendit.

Idem

Idem in uxore Iurisconsulti, quæ frequen er inunctione ex hydratgyro usa erat, & in maximam capitis gravitatem devenerat, binas ejus uncias invenit.

* *Eustachius Rudius* lib. v. de morbis occultis cap. 15. scribit se vidisse, idque & alios observasse, corpora quædam dissecta fuisse, in quibus argenti vivi in ossium cavitatibus non exigua copia ex inunctione in morbo Gallico fuit collecta.

Schenckius lib. 7. de hydrargyro obs. 20. scribit cuidam frequenter utenti mercurio accidisse ut mercurius brachio elevato & dimisso in eo fluctuaret, & motu manifeste perciperetur. Neque quidem *Platerus* id per inunctiones in corpus penetrare posse, verum nemo qui argentum vivum tractavit, ejusque vires & naturam perspectas habet, Plateros facile assentietur; Rationes adducit Sennertus. l. 1. Prax. p. 2. cap. 25.

Observatio IV.

In cadavere cujusdam lue infecti cuncta viscera nutritia sana reperta sunt.

Quoniam Iecur est omnium libidinum, cupidinũ, cupiditatúmque causa, perh ibetur id sedes luis venereæ, Et tamen anno 1632. dissecui in Scholis Medicis Paris. publice cadaver scorti famosissimi, in quo deprehendi cuncta viscera nutritia sana & integra, absque ullo vitio: Cum tamen haberet cranium in diversis locis carie exesum, & Exostosin in tibia sinistra. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 21.*

Hinc inferre liceret Luem morbum esse habitus corporis, cujus suæ sunt affectiones, citra labem interiorum viscerum.

* *Cuncta viscera nutritia sana*] Quæritur in quonam subjecto hæreat venenum venereum, an in partibus fluidis & contentis? Censeo ipsum consistere primario in contentis, ac pro subjecto vero agnoscere humores Acidos naturaliter in nobis existentes, h. e. venenum venereum forinsecus communicatum, inficere ac inquinare imprimis partem humorum nostrorum acidam, & illam ita corrumpere, atque à statu naturali abducere ut acrimoniam rodentem acquirat, cujus vi non tantum totam sanguinis massam, omnesque alios in nobis observabiles humores, bilem salivam succum pancreaticum, lympham, spiritus animales, ac imprimis semen atque lac inquinet atque inficiat, sed partes quoque solidas & continentes quasvis, cutim, carnes, glandulas membranas & ipsa ossa rodat & tandem consumat. *Sylvius de le Boë Append. Tract. 3. §. 6.*

Observatio V.

De Tricis, Seu Plica Polonica.

In eorum sanguine qui Plica correpti interiere Pili reperti sunt.

Non sub cute tantum, imo etiam in ipsis venis Crines reperiri genitos, valde punentes & acriter vellicantes probat historia à *Slovacio* Medico Cracoviensi allata de Matrona, in cujus sanguine pilos vidit (quique affectum hunc ut curaret rogatus, respondit irrita fore omnia, versari enim matronam in eo affectu jam deplorato, qui sanguinem habeat omni ex parte pilis refertum.) Sed & omnium certissima testis αὐτοψία, & inspectio sanguinis ocularis eorum qui Plica correpti obierunt, quorum in sanguine pilos acres & stimulantes videbis. *Scultetus Trichiasis admir. p. 52. Saxonia Panthei lib. 10. cap. 25.*

Plica est Pilorum sibi invicem junctorum adeo arcta intricatio atq; implicatio ut nullo pacto amplius discerni aut extricari possint à certa causa interna & præter naturá proveniens. Familiaris est hic affectus & quasi Endemius Polonis, præcipuè Russis, quorum infantes sæpe cum eo nascuntur: vidi tamen eam etiam Patavii in Germana, in cujus ædibus habitabam: Poloni duplicem statuunt Plicam, alteram masculam, alteram fœminam; hæc totum horribili spectaculo involvit caput; ita ut non tam capilli, quam aliquis Pileus congenitus homini videatur. Mascula est quæ propendentes aliquot ad instar funiculorum spiras habet: Hujus mali causæ sunt vitiosi & maligni humores, ob peculiarem loci, præcipuè Russiæ, aëris & aquarum genium ad caput ferri & in pilos commutari nati: quemadmodum alicubi aquarum vitio Brochoncelæ incolis adnascuntur. *Joachimi Pastorii Florus Polonicus* lib. 2. cap. 14. narrat tempore Lesci Nigri Poloniarum Principis, in Russia rubra, à transeuntibus Tartaris immissis humanis cordibus, quæ veneno imbuerant, infectas aquas, nova morborum genera peperisse, quorum ut diu causa fefellit Medicos, ita soboles hodie quoque in inexplicabili Tricarum contage, quam Plicam vocant, creditur vulgo superesse: *Spondanus* etiam anno 1287. n. 10. ita scribit, Cæterum ne Russi quidem quanquam Socii, prorsus expertes malorum à Tartaris fuere: nam excessuri illi è Russia, ut est malitiosum hominum genus, atque incantationum atque veneficiorum gnarum, aquas omnes infecerant, exsectis captivorum cæsorum cordibus & præsentissimo veneno imbutis, ac verubus subter aquas defixis: unde plurimi mortales, cùm seriùs mali causa animadversa esset, misera biliter extincti sunt: Idem ajunt *Brovius, Cromerus, Dlugossius*, aliique historici Poloni: Et concors in Russia traditio est Plicam ab illis aquis infectis esse derivatam: cui favere potest ipsius regionis temperamentum sen indoles, nam Plica laboranti caput radere in Polonia perniciosum: in Tartaria verò, si quis Plica affectus eò deductus captivus fuerit, tasura minimè nocet, ob climatis benignitaté.

Defertur ista materia vitiosa & maligna ad Pilos, non per modum fuliginis, ex qua tantùm creduntur oriri Pili, sed simul cum sanguine, utpote quo pilos ipsos nutriri hinc manifestum est, quod pili hi intricati abscissi quandoque sanguinem fundant.

Est Plica symptomaticum quid, sed aliquando criticum, ortam ex materiæ istius vitiosæ expulsione versus caputnam Plica nihil periculi ægris adsert, sæpéque sine ullo damno ad mortem usque circumfertur, id vero quod maximè ægrum infestat, est humor ille malus in corpore hærens, unde pili oriuntur, hic enim est qui gravissima illa symptomata efficit quæ jam enumeratum eo.

Incipiente Trichomate unus & alter cirrus in capite vel barba excrescit, cum vicinis sibi crinibus introrium implicatus & densus, antequam is excrescat, vel etiam quamvis excreverit, modo tamen materia vitiosa in corpore redundet, ossa infringuntur, laxantur artus, membra conglobantur, ac retorquentur, gibbi efficiuntur, pediculi funduntur, quibus caput ita oppletur ut pediculi in Plica adsint: Narrat mihi Lovanii Ill. *D. Theodorus Skuminorius* Episc. Gratianopolitanus, se novisse nobilem Polonum ferè sexagenarium in alba Russia, cui pars capitis Plica fœmina ad instar pilosæ pyramidis cirrata, nullum unquam habuit pediculum: quin è contrario si vivus pediculus capiti ejus imponeretur, moriebatur: Si cinni hi & cirri radantur intempestivè, humor malignus, & virus in corpus relabitur & ægros jam dictis modis torquet: Caput, pedes, manus, omnes artus, omnes juncturæ, omnes corporis partes exagitantur, ideo morbus hic Polonica lingua vocatur *Gozdiec*, quasi clavatus, quod corporis, capitis præcipuè, clavis confixi dolorem æquet, ungues aliquando, præcipuè in pedibus & maximè in pollicibus, scabri, longi & nigri fiunt instar cornu hircini: Observatum est qui tales fasciculos implicatorum inter se crinium derasissent vel ungues illos præscidissent, oculis captos fuisse, aut defluxionibus ad alias partes gravissimè afflictos. Purgantia usitata si exhibeantur, efferatur malum. Quidam cùm aliquot annis hoc genere mali cruciati essent, nec caput rasissent, sed omnem spurcitiem ac molestiam pertinaciter pertulissent, tandem virulentis illis cirris sponte sua decidentibus convaluere: consumpta scilicet tota illa maligna materia in capillos, quod de Mascula Plica intellige, nam fœmina est immedicabilis: Contrahitur hoc malum etiam per contagium, siquis aliquoties sibi imponat pileum sudore Plica laborantis madidum. *Plempius Tractat. de Pilis cap. vii. Vide Sennertum Pract. lib. 5. p. 3. Sect. 2. cap. IX. Sylvaticum cons. 19. lib. 1. Tardinum disquis. de Pilis cap. 9. & alios.*

Neopolitani, si extremi in occipite capilli puerulis suis cirri instar promineant excrescantque, nolunt decurtare: persuasum quippe illis audivi moriturum infantem seu Epilepsia seu febre pestilentiali, si pili illi occipitis abscindantur, *Th. Bartholinus Histor. 94 centur. 2.*

* ADDITAMENTUM.

Observatio unica

In Viro lue inquinato, cum dolore capitis, Epilepsia, Melancholia, Cachexia, Ophthalmia unius oculi, &c. Sinus cerebri sinister aqua plenus repertus, cum parte cerebri corrupta & gummatis in ea.

Affectuum adest complicatio ipsius Luis cum casu Epileptico, & melancholico: Sub Epilepticis concussionibus pustulæ in capite erumpunt, Tum capitis dolor, cum totius corporis Decoloratione & livore in eo homine qui coloratissimus esse consuevit: Præsertim hoc in oculis insolentius cernitur, quod Luis familiare est, & à peritis hominibus maxime certum illius indicium receptum: Corpus suapte natura validum, nunquam non aliquod mali sentit: Adsunt in cruribus & pedibus Tumores molles & albi: videmus Somnolentiam, quanquam non arcto somno prementem: memoria valde læsa: Auditus, cum malum recens esset sæpe fuit læsus nunc acris admodum est: Verum novissime aliud supervenit quod præceps vitæ periculum habere videbatur, Factus est impetus dictorum humorum in caput, quo comitiales casus generis cujusdam atrocissimi fiunt, semper aliquod detrahunt usus ipsorum nervorum, & præcipue eorum qui ad linguam pertinent: Casum hunc dolor capitis acerbissimus & diuturnus antecessit, qui in dextra capitis parte esset: Cum Gallica symptomata Illustr. Virum primo invasissent, illa tunc per Guajacum facile fuere sublata, adeo ut octava die potionum illius oculus sinister ruborem amitteret, & sincipitis pustulæ abolerentur, ulcere etiam glandis sanescente, atque in eo bono statu fuit toto reliquo potionum tempore, quæ ad 40. diem productæ sunt, post hos levi tempestatis occasione qua vento sese objecisset, repente in capitis gravitatem, in surditatem, in maculas dextri temporis rubras & frontis incidit, tum autem in ruborem Oculi tantum ut totus oculus occuparetur, sine tamen dolore, nihil autem videre oculus poterat: Itaque cum per guaiacum hyberno tempore convalescere visus esset, integerrimæ valetudinis speciem jam retinebat, cum repente in sincipite cutis extumuit in mollissimum œdema, Artus dolore tentari sunt, glans ulceribus exesa, & mille alia mala sunt consequata, &c. Hic Patavium deductus est sub aquarum potione; inde in patriam revertens, ubique exceptus est perpetuis, convulsionibus agitatus, colli præsertim & alterius brachij, neque bene loqui poterat, medicus comminiscebatur motum illum à cacodæmone fieri quem mutum appellabat, sæpe æger linguam solvere non poterat: Tandem caro superveniente, hic in lethargum devenit & hominem extinxit.

Cui capite aperto Sinus cerebri sinister totus aqua refertus erat, & pars cerebri corrupta, acsi gangrænam tulisset; Erant & in media illa corruptione tria corpuscula *tanquam gummata* virentia: Febris fuerat acutissima, & una cum profundissimo eo somno ipsum circiter horis XI. sustulerat. *Christoph, Guarinonius consultat.* 28. 29. & 30.

Affectuum complicatio. &c.] Præter memorata nunquam non aliquod mali sensit, omitto tot imbecillitatis facultatum concoquentium indicia, quod sunt in cruribus & pedibus tumores molles & albi malæ coctionis Jecoris attestantes, sub ipsoque theriacæ usu non cessantes; quod urinæ continenter crudiores sunt &c. Luis vero natura fere ab omnibus posita est in virtutis nutricis vitio, in parte ejus præcipue concoctrice, ut est necesse, cum [illegible] vires facere ejus proprium sit, morbos enim Rheumaticos Galenus in imbecillitatem, seu vitium facultatis totum corpus regentis refe-

rebat, quos morbos etiam recenset cum de tumoribus agit, qui de genere inflammationis sunt, Et profectò si ullus alius morbus est, is vere est, qui cum affectus φλεγμονώδης faciat, & nulli non parti infestos, & in virtutis altricis vitium, & ejus quæ totum corpus continet est referendus, Atque si Galenus ex unius partis inflammatione φλεγμονὴ constituit, tanquam ex symptomate, vim totius corporis male habere, cur non multo maxime id faciamus nos in eo morbo à quo nulla pars tuta est, & nunquam una sola tentari consuevit? Forsan vero ejus curatio idem non penitus demonstrat, quo semper duas partes postulat, nunquam earum altera contenta, unam qua Jecur, alteram qua totum corpus expurget: unam medicinis per alvum aut vomitum purgantibus, alteram sudorem moventibus usam, ut & ventres, & carnes, mediæ & eminentes corporis partes expurgentur, nimirum totius corporis natura redintegretur, discusso ab ejus partibus vitio. *Idem consult.* 28.

Pustula in capite, &c. Luem vitium esse intemperiem cum materia nulla dubitatio est, ea propter purgationibus & omnino humorum depletionibus consumitur, & ab eo sæpenumero homines purgatis ventribus, solo labore & exercitatione adjecta liberantur, quoniam cum materia expellenda intemperies una secum ejicitur, nunquam vero è contra fit, ut sola temperatione adhibita solis tam celebrati alexipharmaci nominis medicamentis sine repletione universi corporis morbus vincatur, unde in summa persuasum habeam hoc vitium etiam in Habitum totius corporis effundi, sæpeque in eo contineri, ut scabies prava contagio accepta, Et eos longe errare, qui cum in uno Jecore vitium statuant, morbumque esse à tota substantia, per substantiam non temperiem certo modo expressam, sed corpus ipsum intelligunt, solis namque exercitationibus illud in suam naturam non rediret quæ calore excitato coctionem solum & expulsionem humorum faciunt, neque vitium in substantia situm possunt exturbare. *Idem ibidem.*

Comitiales casus generis cujusdam atrocissimi.] Posset aliquis existimare quod casus epilepticus fiat ab humoribus calidis, si calidorum humorum aliquæ notæ existerent, atque neque illæ ullæ sunt, & frigidorum plurimæ: Sed quod vetat fieri epilepticum hunc casum à maligno illo genere humoribus inducto, quo commune nervorum principium vexetur, aut mordacibus ejus vaporibus immissis, aut ipsomet id principium attingente, &c. Fere quidem casus Epilepticus fit à malo spiritu, dum cum bono in nervos fertur, & impetu expulsus eos tendit &c. *Idem. ibidem.* Quæ causa Epilepticorum insultum fuerit anatome capitis palam fecit: At hnic consentit *Willis* dum copulam elasticam, spiritibus animalibus commistam Epilepsiæ & motuum convulsivorum authorem facit.

Auditus &c.] Auditus sortem longe mutavit, nam cum malum recens esset, sæpe tum fuit læsus, ut surdum hominem penitus diu haberet, nunc acris admodum est & subtilissime andit; forsan tunc humidiore & calidiore morbo suis halitibus aures occupante; vel bile aquosa vaporosaque, cui facilis est ossium penetratio: nunc contra corpore & morbo siccioribus, etsi recrementa humidiora sint crassiora, hæc tamen & frigidiora minus possunt in angustissimos auditus meatus induci ossibus & nervis contentos, & ipsa corporis siccitate acrior eorum sensus factus est; Sic in multis hydropicis observamus & melancholicis factum esse. *Idem consult.* 29.

Tanquam Gummata] Dubitavit quidam ne fit aliqua ossis caries, ex qua mali ichores saniesve, malique habitus cerebrum infestantes ejus casus causa sint, Cui ego responsum volo quod caries illa non sine multis secum continentibus esse posset: atque si in cranio esset, aliquam sui notam in cutem extulisset: si in basi capitis, etiam per palatum aliquam ostendisset, maxime fœdi odoris: quo pacto vero eum casum afferret, nisi etiam membranas maxime initio sua infestaret? *Vidi ego* alius *Gummata dicta in cerebro concreta, ejus qui sic corriperetur & divexaretur, quemadmodum hunc videmus, à quibus ichores & mali generis halitus* etiam in multa copia poterant tantum incommodorum afferre: Ita in cerebro potius aliquid timerem ab halitibus & vaporibus continenter ascendentibus concrevisse, quam ossis vitia fieri. Neque enim cerebri affecti non cranii apertæ extant: Mitto quod ex carie breviora essent mala, neque tot incommoda relinquerent tum in cerebri facultatibus tum in membris omnibus. *Idem ibidem.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI QUARTI

SECTIO X.

De Morbis occultis, Chronicis, à Veneno inductis.

OBSERVATIO I.

Morbus occultus & diuturnus ob Ulcus sub altera cordis auricula. 1. *Ob callum induratum in cordis auricula sinistra* 2. *Polypi reperti in vena cava diu ob morbum decubuorum.* 3. *In utroque ventriculo lento morbo extincti.* 4. *Sanguis coralliformis in venis lenta morte extincti repertus.* 5. *Languor diuturnus à lapidibus pluribus in Pulmonibus congestis.* 6. *Diuturno morbo confecti cordis sub-*

substantia absumpta, solo superstite involucro. 7. Morbus incognitus à lapillo in substantia Cordis contento. 8. Diu valetudinarius ob multiplicem viscerum omnium læsionem. 9. Morbus à vermibus in cerebro 10.

§. 1. MEMINI quod Venetijs dum cadaver quoddam secaremus, quod fuerat hominis qui ex diuturno morbo tandem in quodam hospitali mortuus est, invenimus parvum sub altera auricula cordis ulcus, quod videbatur antiquum, aliquantulum profundum, purulentum & sordidum. *Victor Trincavellius de ratione curandi lib. 6. cap.* 11.

Laborat plerunque cor ex intemperatura ab eo contracta, atque cuicunque tum compositarum tum simplicium differentiæ obnoxium est, cum materia & citra illam, sed ab ea nequaquam corripi potest quæ sequitur tumorem aliquem p.n.ut sunt inflammationes, cirrhi, &c. Nam ut *Galenus* 2. & 3. de præs. g. ex pulsibus. retulit, cum ejusmodi tumores in corde oriuntur, concitantur adeo vehementia animi deliquia, statim inter initia, ut hominem omnino interimant. Quod quidem puto esse intelligendum quando in internis partibus & penitioribus oritur is tumor, alioquin enim memini quod Venetijs &c. (*Vide historiam*) Quodcunque autem fuerit illud ulcus, sive aliqua vomica fuerit, sive ex erosione, sive ex puttedine, videtetur rationi consonum quod si hæc pertulerit diu, posset etiam scirrhum aliquando ferre. Sed externæ, imo extimæ partes, non sunt tanti momenti sicut interior ejus substantia & ventres. *Idem ibidem.*

§. 2. Inciso cujusdam cadavere, & viscera omnia vento plena conspeximus, Et in sinistro cordis ventriculo obduratum callum invenimus, qui nucis magnitudinem æquaret, Quare ut ventum mortis ipsius, Ita callum adversæ hominis valetudinis causam fuisse arbitrati sumus. *Benivenius cap. 81. de Abditis.*

§. 3. Jac. K. 1oll. adolescens xvij. annorum laboravit à calculo vesicæ, &c. Ejus venam cavam cum dissecuissem, corpora alba, pituitosa seu fibrosa, cavitatem ejus fere replentia reperi, qualia in diu decubuis, & à morbis chronicis sublatis sæpius vidi *Ioh. Iacob. Wepferus Exercit. de Apoplexia par.* 124.

Ejusmodi concrementa reperta esse in venis magnis quæ cordi inseruntur, atque etiam in hujus auriculis *ait Idem* p. 277. Quo vero morbo fit extinctus non aperit: De iis pluribus in locis lib. præcedentibus ex eodem & *Willisio.*

§. 4. Vidit N Polypum utriusque ventriculi cordis in quodam lenta morte extincto, respiratione sensim deficiente. *Vide lib. 2. tit. de Respiratione difficili.*

§. 5 Magna vis est venarum, quæ conceptum sanguinem coire nunquam sinunt, nisi fortasse ex *rara quadam & abdita* causa, Ex qua vidimus quempiam post diuturnum languorem de vita excessisse, cui *sanguis* universus *in venis concreverat*, adeo ut demum coralli modo fruticans eximeretur. *Fernelius Physiologiæ lib. 6. cap.* 8.

Ex *rara & abdita morbi causa.*] Mortem repentinam sæpissime accidere in Britanniæ Occidentalibus regionibus alijsq; locis, ijs qui eruendo plumbo reliquisq; metallis operam dant, refert *Malachias Truston* diatriba de Respirat. ut putentur halitu quodam ab orci faucibus egresso, morte nec opinantes opprimi, Causam putat esse quod vapor teterrimus ore haustus, atque pulmonibus exceptus pertranseunti sanguini manus injiciat, cursum inhibeat, ejus molem cogat, coerceat, figat, inspisset, constringat: Idque minus mirum videri illis, qui docente *Ill. Boyleo*, norint argentum vivum fusi plumbi halitibus momento fere temporis figi posse, & quidem pertinaciter: Tantis nempe viribus pollere Saturnum illum, ignavum alias ut videtur silicernium, ut ipsi Mercurio idem faciat quod Vulcanus Marti fecisse dicitur, illi enim quamtumvis volacri & fugaci, levissimo negotio vincula format, compedes nectit, plumarum denique & alarum remigio spoliat.

Sanguis concreverat in venis] Sanguinis illam concretionem alij observarunt: *Platerus* Observ. lib. 2. pa. 505. ait in quodam febre hectica extincto, venas mesaraicas sanguine crasso & concreto tumuisse, qui è majoribus venis coralli instar nigricans cohærens extrahebatur: *Ballonius* lib. 1. Epidem. p. 242. refert cuidam sanguinem nigrum ita concrevisse in venis, ut carbones illic impacti crederentur: Cuidam, inquit *Bartholin.* cent. 3. histor. 94. sanguis tam erat à melancholico humore exsiccatus, ut omnes venæ cordis, & ipsum cor à Chirurgo dissecari nequiverit: *Riolanus* in Encheirid. Anatom. l. 2. c. 27. testatur se aliquoties vidisse in febribus ardentibus malignis, contretum sanguinem intra venas, instar medullæ sambucinæ: Cui similem sæpe se deprehendisse eductum è venis malignè febricitantium asserit *S. Pauli* Digress. de Febrib. malignis §. 80. Idem adnotavit *Salius* D. de affect. partic. cap. 4. Ejusmodi sanguinem ad coagulationem vergentem *Galen.* comm. in 3. Epid. 6. tit. 29. eductum vidit ab extenuatissima muliercula, cui post octo mensium menstruorum suppressionem, secandam curavit venam. *Quia scil. ipsius venæ eminebant sanguine plenæ colore livido, cui ex rescisso vasculo liquida pici & colore & crassitudine emanavit.* Ideo pici similem & colore & crassitudine apparuisse dicit *Vander Linden* in Select. medic. p. 644. quia ille sero, sanguinis vehiculo, caruit, comparandus lentescenti & corrupto vino, vel etiam olei strigmentis. *Talem autem*, inquit Lindenus, *ardore fieri, non subito, sed paulatim depascente quicquid est chymosi in massa: Piceus vero*, addit *sanguis non fit, nisi cum igne uritur occulto, quasi cineris doloso: Tunc vero nigrorem concipit ex ustione biliosi: lentorem vero ex siccatione fibrosi quod est in sanguine: Spigelius.* lib. 6. de corp. hum. fabr. c. 2. refert nonnullos à potu frigidæ, post vehementes corporis motus pronus suffocatos fuisse, *Arteria enim refrigerata valide sanguis coagulatus est, tam is qui in aorta fuit, quam ille qui in corde stabulatur: videmus enim secta vena sanguinem his crassum ac frigidum, nec nisi maxima cum difficultate prodisse*, unde & præsentius remedium non datur iis quæ tenuitate partiũ sanguinis grumos dissolvunt.

§. 6.

§. 6. Anno 1624. Paterniaci Aventicorum cadaver mulieris diuturno morbo laborantis incidi, in cujus pulmone lapides quamplurimos, tam albi quam atri coloris reperimus. *Fabritius Hildanus cent. I. Observ. 29.*

§. 7. Quidam diuturno morbo cum extinctus esset, nullam prorsus in eo portionem cordis, sed ejus tantum tunicam reperimus. *Telescius rerum natur. lib. 5. cap. 18.*

§. 8. *Hieron. Schreiberus* Martio mense anni 1547. in atrocissimum & incognitum morbum incidit, cujus causam præceptores ex nimia cholera & bilis ebullitione profectam, & in colicos dolores transiisse existimabant: Cæterum cùm Majo mense vitam cum morte commutasset, nos abditam morbi causam indagare constituentes, dissectionem cadaveris aggressi sumus: In quo cum substantia Cordis dissecaretur, repertus est & excisus lapillus nucis muscatæ instar, durissimus, subnigricans, rotundus, & pondo drachmarum aliquot. *Ex observationibus Abrahami Murgelii, Medici Lindoensis in Miscell. curiosis anni 1670.*

§. 9. In cujusdam magni nominis viro, post obitum aperto corpore, hęc fuere observata: Scirrhi in dextra parte circa Hepar tres, quamvis ipsius tota substantia solito esset durior: In maximo sinu dexter ren jacuit, in quo duo lapides extitere, oblongus unus alter rotundus: In sinistro rene quoque oblongus repertus; Lien æquavit Hepar suo ambitu: Vesicula fellis 143 lapillos continuit, ex quibus duo fuere rotundi, reliqui ovali figura, sed minores: nonnulli adhuc multo minore: in Pulmonum dextra parte magna putredo affuit: Præterea triplex hernia, Omenti, Intestini & Aquosa, quæ caput humanum æquabat: semper fuit valetudinarius: Ex observationibus *Ioachimi Camerarii Noribergensis Archiatri.* in miscell. curiosis anni 1670.

§ 10. Beniventis cum multi ignoto morbo è vita discederent, tandem Medici hoc morbo interemptum inciderunt; & in hujus cerebro invenerunt vermem rubeum, brevem, quem cum multis medicamentis vermes occidendi vim habentibus occidere non possent, tandem frusta raphani incisa in vino malvarico ebulliebant, quo vermis occidebatur: atque hoc eodem remedio deinde simili morbo, quasi epidemico, affectos omnes curabant: Hæc in Cornelii Roterodamensis Medici libro inveni, qui apud Gisbertum Horstium in Nosocomio Mariæ consolationis Romæ septem annis ægris ut Medicus assistens inserviebat. *Forestus Scholio ad observ. 2. lib. 9. De vermibus in cerebro. vide alia exempla lib. I. sect. I.*

Observatio II.

Ignoto morbo extincti cadaver exhibuit cystin felleam bile vacuam. 1. Pancreatis apostema multos occulte perimit. 2. Lenta mors à Pancreate scirrhoso excitata. 3. Valetudinarii pars Iecoris concava fere absumpta reperta est. 4. Morbus incognitus à pulmonibus & hepate vesiculis obsitis. 5. A vesica fellea pluribus calculis obsita. 6. A pulmonum & hepatis putredine. 7. A rene uno, vesica, & cysti fellea sabulo & calculis obsessis. 8. Valetudinarius diu potu glacie refrigerato usus, Hepar habuit prorsus ambustum. 9. Morbus incognitus à Iecore lapide juxta vesicam obsesso. 10. A Iecore omninò putrefacto. 11. A mesenterii Glandulis duabus tumidis. 12. A vasorum mesaraicorum obstructione, Pulmonum circa dorsum inflammatione, Abscessu in rene. 13. Ab utero ulcerato, carne spongiosa in ejus cavo. 14. Materia serosa per umbilicum stillans, ab hepate scirrhoso & ulcerato. 15.

§. I. NOn paucis è vivis correpti sunt, in quibus non alia interitus causa comparuit quàm quod folliculus bile omnino esset exhaustus, quasi fellis coacervatio sub Hepate ad vitam necessaria forer. *Fernelius Pathol. lib. 6. cap. 5.*

VEteres tamē causam diuturnioris vitæ fellis vacuitatem esse dixerunt, argumento ex solipedum cervorumque genere deducto quæ felle carent & diu vivunt, ex *Aristot.* cap. 2. lib. 4. de partib. animal. Philosophi sententiam sequutus *Plinius* prodidit fel hominum paucis non esse, quorum valetudo firmior & vita longior: Idem testatur non omnibus animalibus fel datum: In Euboeæ Chalcide nullum pecori: carent eo quæ absynthio in Ponto vescuntur: quod verissimum putat *Dioscor.* cap. de Absynt. Ergo fellis collectio ad vitam inutilis: Contra *Nemesius*, Author Græcus lib. de nat. Homin. flavam bilem sub hepate per se, atque per aliud reconditam fuisse scribit: Nam ad coctionem conferre, & excrementorum depulsionem movere, simulque calorem quendam præbere corpori instar vitalis facultatis: Nec absurdum est, etsi *Vesalius* rideat fellis vesiculam suppositam & immersam fuisse Jecori, ut bilis contactu & afflatu, id à putredine vindicetur: Bilis collectionem in cysti ad vitam esse necessariam: id apertius convincit quod in hominibus strangulatis, qui dum necem suam expectant per duos vel tres dies inedia sese conficiunt, folliculus nunquam felle vacuus apparuit, imo plenus & turgidulus: Neque in bobus qui per quatuor dies fame macerantur priusquam jugulentur, cystim bile exhaustam invenies: At eo temporis spatio tota bilis vacuari poterat, quum libertas meatuum adsit, intestino jejuno vacuo, sed compressa vesicula ne guttam quidem humoris stillare & effluere semper observavi: adde quod fœtus utero adhuc conclusus vesiculam plenam bile habet. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 20.*

§. 2. Vidi plurimos à fato sectos qui perennibus querelis misere vixerant, quibus ingens apostema, saxeæ fere duritiei Pancreas occupaverat. *I. Heurnius comm. in aph.41.sect.6.*

PAncreas Apostematis & puris congestioni obnoxium esse ostendit *Franc. de le Boë Sylvius* Pract. lib.1. cap.15. simulque indicia tradit quibus affectum esse dignoscatur, Exemplo mulieris viduæ, quæ ex animi mœrore in dolorem Lumborum gravem ac diuturnum, hinc & puris vomitum ad dejectionem spontaneam prolapsa est, restitutaque post septennium itidem ex mœrore animi grandi in dolorem Lumborum similem ac vehementem deducta est: Conjectans proinde ex superioris affectus narratione latere in loco affecto pus, ex prævia inflammatione productum ac collectum, exhibito vomitorio excreta primo die per vomitum puris satis bene cocti plusquam pinta, sive unciæ viginti, per alvum vero ejus bona quantitas: Uno autem alterove die interposito, iterati vomitorii beneficio, denuo puris aliqua, minor tamen quam prius, pars sursum deorsumque evacuata: atque paucis exhibitis cardiacis & putredini resistentibus brevi perfecte restituta. Ex Pancreate autem pus illud vel idcirco prodiisse putavit, quod illius situi locus affectus responderet: Quodque non semel post mortem in Pancreate offenderit pus majore minoreve copia collectum, nunquam verò in ulla alia parte, à qua via pateret ad intestina, Nec mirum facile pus inde effundi, aut apostemata crebro creari, quod, ex ejusdem *Sylvii* sententia, sanguinis vomitus ut plurimum ex Pancreate prodeat, propter vas aliquod in ipso à succo acriore apertum; qui sanguis nisi supra vel infra erumpat, in abscessum facile transit.

§. 3. In cadavere profratris mei *Nic ab Hottinga*, 14. annor. pueri, lenta morte extincti aperti, Hepatis Lienisve constitutio naturalis omnino observatur, cum tamen Pancreas verum, non minus quàm illud Asellij in mesenterio, scirrhosum omnino maximæque molis fuerit; accedente & præter alia plurima Intestinorum hinc inde coalitu, necnon Gangræna vera. *G.Blasius ad cap.4.anat. Veslingii.*

§. 4. Quidam Iureconsultus multus annos fuit valetudinarius cum malo colore: Mortuo inventa pars Iecoris concava fere absumpta; Lien vero pulcherrimi coloris, ceu Iecoris color. *Vesalius Fabr corp.ij.lib.5.cap.9.*

§. 5. Quidam vir doctus scribit filios omnes *Laurentii Gadii* uno & eodem morbo interemptos, Et uno mortuo & dissecto plures vesiculas tum in pulmone tum etiam & in hepate adjacentes. *Marc. Donatus histor.mirab.lib.4.cap.18.*

§. 6. Bilis crassior, ac viscidior plerumque ita evadit ab humorem viscidum solum vel simul subausterum illi admixtum, unde non raro in calculos concrescit in folliculo fellis, ductu cystico hepatico, necnon biliario, ut id hyeme nonnunquam contingit bobus: Idem quoque bis observavimus in mulieribus longo morbo extinctis; Harum altera per sex septemve annos continuo laboraverat; In cujus quoque folliculo ultra xxx. calculi variæ figuræ diversique coloris fuere reperti, quos inter unus nucem moschatam magnitudine excellebat. *Fridericus Deckers Exercitat. Med. Pract p.250.*

§. 7. Dom. N. languit per 45. dies, nec manifestus erat morbus: Hepar totum putre repertum, Pulmonnes corrupti. *Ballonius Paradigm 174.*

§. 8. Illustr. Comes Arundelius affectu Medicis non satis cognito obiit, In rene sinistro calculus sat magnus repertus, cum minoribus: In vesica parvus: Vesicula fellis sabulo plena. *Vid. tit. de Ischuria lib. 3.*

§. 9. *Bertus* in discursu Italico de Frigidæ potu cap. ultimo, nimium frigidæ potum non refrigerare, sed per antiperistasin magis incendere docet, ex visceribus illorum qui ex nimio frigidæ potu obierunt, quæ plane sunt combusta.

Sicut vidit in cadavere Principis cujusdam in aula Romana, cujus hepar prorsus erat combustum, non aliam ob causam quam propter nimiam potus frigiditatem: Nam cum juvenis esset, nive copiosa utebatur, in mensa sibi apponi curavit maxima glaciei frusta, præterea ex eadem scyphos sibi confecit ex quibus potabat, & pro singulo haustu novum scyphum: unde per universam vitam cum ægritudine conflictabatur, & adeo ardebant æstu interiora, ut sæpe fassus sit mali sui causam esse quod nihil invenerit quo satis refrigeraretur; Hinc fontanam aquam per canales in musæum derivavit, qua neque pro voto refrigerabatur, Et quanquam valetudinarius semper fuerit, minus tamen hyeme quam æstate afficiebatur.

Apparent in quibusdam hominibus monstrificè, qualis in *Augustino Barbadico*, Patritio Venero, qui cum dissectus quod ex incerto morbo obijsset, inventus est lapis in jecore juxta fellis vesicam, grandior olivæ nucleo, Et quod magis mirum est, viridis ad nigredinem declinans, qui color durioribus lapidibus solum inesse solet: *Cardanus lib.8 cap 44. de rerum variet. Celius Rhodiginus lib.4. cap.17. antiq. lection.*

§. 11. Dissecui cadaver cujusdam Cortigianæ Venetæ, octo mensium gravidæ, jussu Magistratus, ut vere sciretur num veneno aut alio morbo extincta fuerit: ejus enim leno fœtum jam à quatuor diebus in utero mortuum matrem enecasse certo affirmabat: Cadavere dissecto uterum plane à corpore liberavi: quo dissecto fœtum mortuum omnibus suis involucris denudavi & singula diligenter examinavi, nullam tamen in illo fœtu mortis causam reperi: Unde ad

ad reliquum cadaveris rediens, naribus aceto fortissimo & angelica bene munitis, ob incredibilem fœtorem, reliqua viscera contemplari volui, & primo intestina, deinde ventriculum, mox Jecur, quod plane putridum & fœtidissimum offendi; ita ut nullus assistentium ibi manere potuerit, & sic festinanter & quasi per transennam corde viso, reliquisque naturalibus & vitalibus instrumentis, unicum Jecur mortem attulisse certo pronuntiavimus. *Observatio Georgii Garneri Medici Austriaci.*

§. 12. Vir per x. annos de doloribus ventris conquerebatur, qui eum ad tabem deduxerunt. Ego ad inquirendum ignoti morbi originem admissus, inveni binas mesenterii glandulas in insignem molem auctas, quæ renem sinistrum ita compresserant ut totus in pus abiret, Nullum illis in substantia vitium. *Vide tit. de Ventris dolore lib. 3.*

§. 13. Anno 1678. 1. Octob. filia mea *Martha Bonet*, 15. menses nata, obiit, prægresso sex septimanarum languore; commissa fuerat nutrici rusticæ in pago, bihorii spatio ab urbe dissito: unde redux, quod tertiana febre, tunc temporis epidemica, prehensa esset, cum insigni abdominis tumore: desiit febris, superstite abdominis intumescentia, cujus causa diu tinctura Rhei, &c. usa est: Comes vero perpetuus fuit languor, inappetentia, solius panis dulciarij, (biscuits vocant) appetens; extenuatio corporis, citra tussim, lotia effundebat fœtidissima; algor insignis, adeo ut à solius ignis præsentia incalesceret; Marcida tandem è vivis discessit.

Me annuente & absente corpusculum dissecuit Magister *Lud. Bailly* peritiss. Chirurgus, qui primo adipis omnimodam consumptionem observavit, quanquam non omnino excarnes essent musculi tum trunci tum abdominis: 2. Iecur amplissimum erat, sed citra labem: Cystis fellis maxima, bilé referta, quæ se ad circumsitas partes, alta flavedine tinctas diffuderat: 3. Splen omnino naturaliter se habebat, ut & 4. Pancreas, quod magnum, succi plenum. 5. Ventriculus, qui cum intestinis omnibus inanis, ad umbilicum usque exporrectus erat: 6. Mesenterium plurimis glandulis, fabam majorem æquantibus refertum: 7. Omentum pinguedine carebat, mediam duntaxat epigastrii regionem attingens, ad latus sinistrum convolutum: 8. Vena Porta, cum arteria cœliaca ac propaginibus sanguine turgebant. 9. Renes magnitudinem naturalem aliquomodo excedebant, ureteres sat ampli, sinistrum materia steatomatosa implebat; catheteris introductionem prohibens: in dextro repertus abscessus cum nigredine versus lumbos, Vesicam urina colorata, loturæ carnium similis, implebat. 10. Pulmonum lobi antici & postici admodum tumidi, Bronchia humore spumeo turgebant: anticis color nativus constitit; postici autem ubique fere lividi: Vasa eorum arteriosa & venosa sanguine referta erant: 11. Cor grande: 12. Pericardium humoris omnino expers: 13. Venæ azygos & intercostales admodum distentę: 14. Cordis auriculæ maximæ, nec non valvulæ triglottides & sigmoides; Paucus adeps cor vestiebat & renes; Ventriculus suas rugas amiserat; Conjectura mea fuit, ex incuria nutricis casum in dorsum præcessisse, unde sequuta sit latens pulmonum posticorum inflammatio, ac Renis dextri abscessus. Ac præterea deficiente lacte, intempestive solidum cibum & uberiorem porrectum fuisse, unde expansio ventriculi & vasorum mesaraïcorum obstructio.

§. 14. Puella post casum de dolore colli conqueritur, hinc dorsi, tandem hypogastrii: Uterus ulceribus erat refertus; In cavitate ejus caro spongiosa reperta. *Vide lib. 3. de Graviditate falsa.*

§. 15. Hæc in viro quodam hujus urbis, cujus nomen erat Urbanus Valcker, notavi: Hic ex vitio Heparis per annos duos maximos *dolores* perpessus est, nihil quicquam perficientibus medicamentis: Ex hujus umbilico sæpe materia alba & serosa distillabat, qui tandem fatis concessit.

Post mortem aperto cadavere, hepar induratum, grande, & in gibba parte ultra triginta diversæ magnitudinis ulcuscula habens, inventum est: quæ aperta & dissecta similem, prout ex umbilico fluxerat, materiam, cum fœtore tamen aliquali conjunctam, fundebant: In parte autem cava, abscessus, vesicula propria inclusus, magnitudine ovi gallinacei deprehensus est. Lien solito minor; Renes, quoad substantiam carnosam in totum consumpti erant, relictis tantummodo involucris seu impedimentis. *Ioh. Frider. Heldenreichius in miscell. cur. ann. 6. & 7. pag. 322.*

OBSERVATIO III.

Morbus ignotus ab insigni vermium copia intra Hepatis substantiam. 1. A vermibus juxta orificium superius ventriculi, & in intestinis ab iis perforatis. 2. In canicula à vermibus cucurbitinis in intestinis. 3.

§. 1. INtra Hepatis substantiam cujusdam viri post mortem secti insignem vermium fœturam. Incogniti morbi causam fuisse refert *Cornelius Gemma l. de Divinæ Naturæ charact.*

PEr experimentorum irrefragabilium demonstrationem stabilitam doctrinam, luculenter patet, plerosque abditos, & Medicis incognitos malignantis naturæ morbos, ut plurimum à virulenta quadam & peregrina putredine pendere, quæ cum tempore animata, uti in verminosam quandam atque insensibilem sobolem degenerat, ita peregrinam quoque exoticorum symptomatum, quorum causa difficulter assignant Medici, catastasin causant: quemadmodum enim nullum cibi genus adeo sanum est, quod non subinde hujusmodi verminosæ fœturæ obnoxium fiat, ita in corpore humano vix ulla vitalium operationum officina est quæ non interdum hac corripiatur. Et si universam Medicinæ disciplinæ historiam evolvamus, inveniemus non solum inter præcipuas humani corporis officinas, cordis, hepatis, cerebri, renum, splenis, vesicæ, stomachi, hujusmodi fœturam ex spuria putredine pullulasse, sed & in ipsis sanguinis canalibus, intestinorum voluminibus, miris variisque modis prognatam fuisse, ut intercutaneos recessus sileam, quos nullo non tempore, etiam in sanitate integra constitutis hominum corporibus hujusmodi scatere, acari, cimices, ascarides, pediculi, pulices sat superque testantur. Cum enim unanimi Medicorum sententia, morborum omnium causa sit abdita quædam inter occultos humorum recessus putredo, putredo vero omnis vel ad proximam dispositionem vermes nullis sensibus pervios generet: Pro varia vero humorum dyscrasia putredo pro combinationis humorum malignantium lege varia, virus diversum; diversasque in operando vires acquirat, tales & fœturam inde pullulantem nancisci necesse est, tanto utique pernitiosiorem quanto virus animatum inanini violentius est: hæc siquidem pedetentim disseminata, primo humorum massam inficit, deinde serpendo viscera rodit, virusque per intimas corporis fibras spargendo, horrendis symptomatum paroxysmis, hominem paulatim ad ultimum vitæ exterminium disponit: Mirantur Medici in exoticis morborum quorundam constitutionibus, effectus pœne prodigiosos & præter naturæ ordinem evenientes, tentantur omnia nulla tamen spe salutis promovendæ relicta: qui si latentis inimici molimina rite dignoscerent, forsan in optatum tandem salutis portum per appropriata medicamenta infirmum constituerent: Sed sobolem ex propriis visceribus genitam subinde circumferimus, tantæ contumaciæ, ut ejus auxiliares copias si in uno loco prostraveris; easdem in altero mox repullulasse comperias: serpit enim cæcis vis insinuata latebris, violenti igne impetu omnia evertit & conficit, cum inexplicabili infirmorum afflictione, nonnisi morte terminanda. *Athanasius Kircherus l. de Peste cap. 8. Idem cap. 7.* Experimenta plurima adducit in dictorum fidem, Aërem, *ait*, Aquam, Terram, innumeralibus insectis scatere certum est, ope microscopii animadvertendis, cujus ope omnia putrida innumerabili vermium insensibilium fœtura scatere cognitum fuit: 1. Particula carnis lunari madori per noctem exposita, in innumerabiles vermiculos, nullo visus acumine deprehendendos abit. Idem experiri licet in caseo, lacte, aceto, &c. 2. Serpens in minimas partes concissus, pluviali aqua maceratus, Soli ad aliquot dies expositus, deinde terra nycthemeri spatio sepultus & erutus, serpentulorum pullulantium multitudine scatet. 3. Salvia, non lota, foliorum asperitate extrinsecam superficiem totam opertam veluti aranearum textura, intra quam minutissima animalia comparent, ostendit. 4. Cariosus ligni pulvis immensam vermiculorum pullulaginem fovet. *Vide ibidem alia experimenta.*

§. 2. Virgo N. bilis annos nata XXXVI. filia Nobiliss. N. *le Fevre*, Domini à *S. Laurentio*, prope Catalaunum in Campania, Galliæ Provincia, per sex menses morbo Medicis incognito laboravit: Febricula tenebatur, cardialgia frequens molesta erat, insignis corporis languor, cum ventris torminibus, tandem corpore nequaquam extenuato subito occubuit.

Dissecto cadavere, vermium in intestinis agmen deprehensum est, à quibus perforata nonnulla reperta sunt; Causa vero subitaneæ mortis, & cardialgiæ, in ventriculo se conspicuam dedit, vermium enim agmen conglomeratorum circa orificium superius apparuit. *Ex communicatione Nobiliss. Dom. le Gras, defunctæ affinis.*

§. 3. Canicula educabat tres catellos, qui una cum matre eodem morbo laboraverant: Uno demortuo projectoque, ipsa quoque mater interiit: Nemine causam agnoscente, Anatomicus incidit, interanea dispecturus: Ecce secundum totam intestinorum prolixitatem, series aliquot cohærentium candidarum molecularum, cujusmodi cucurbitæ, aut cucumeris grana sunt, unde videtur fuisse unus ex iis latis lumbricis quos cucurbitales nonnulli appellant: Erant vero inferne quidem majusculæ duriusculæque, superne vero ita paulatim in minutulas molli usculasque desinebant, ut in summo tandem nihil nisi confusus albor appareret: Peireskius ergo, cum non placeret quicquid curando illi morbo proferebatur tam à Chirurgis quam à quibusdam Medicis, jussit, nescio quo ductus genio, afferri sibi theriacam è qua cum materiæ illi adhibuisset, observavit magno suo, circumstantiumque stupore, ipsam statim liquescere, effluereque in declive: Quapropter jussit catellis duobus, qui supererant, exhiberi theriacam, alexipharmacum efferatus: Ac alter quidem animam jam agens inter exhibendum extinctus est: alter vero adhuc robustior, remedio assumpto omnido convaluit *Gassendus in vita Peireskÿ lib. 2. pag. 189.*

OBSERVATIO IV.

Veneno *interemptæ mulieris cor triplo majus naturali inventum est.* 1. *Ab hydrargyri haustu extincti sanguis coagulatus fuit.* 2. *Ab inunctione Mercuriali Pulmones lividi redditi sunt, muco obsiti, cor flaccidum evasit.* 3. *A veneno exhibito ventriculi pars ima excoriata, Iecoris superficies nigrefacta.* 4. *In iis qui assumpti Arsenici vim evasere, ventriculus à morte exhibuit latas & profundas erosiones.* 5. *Venenum corrosivum ventriculum quasi caustico inussit.* 6. *Puellula veneno interempta Iecur albicans repertum, intestina flatibus turgida, Ventri-*

culi os supernam erosum. 7. Oris ejusdem substantia interna erosa. 8. Pueri veneno extincti iecur pallidum evasit, vesicula fellis aqua limpida plena reperta. 9. Veneni exhibiti falsa suspicio in quodam qui ob retrocedentes morbillos occubuit. 10. Veneni dati puella, opinio ab uteri strangulatu percuntis. 11.

§. 1. ANno 1596. septuagenariam aperui quæ veneficio tacta dicebatur, quod ipsum confirmavit autopsia: Etenim huic cor triplo quàm pro consuetudine & proportione subjecti maius, adeo enim intumuerat parte sui dextra, ut universum thoracis latus dextrum repleret, distentum una pericardium: Ea parte qua auricula cordis dextra venam excipit cavam, ingens aneurysma in cava vena conspiciebatur: *Dissecta auricula dextra, reperta in ea materia concreta* coloris flavi, condensata admodum, Aperta vero vena cava, ipsoque corde, magna copia concreti plane sanguinis nigerrimi se effundebat: Nec solum illa cavæ parte qua cordi se jungit, sed & omnes corporis venæ concreto sanguine plenæ erant. Quod nobis suspicionem fecit venenum frigidissimum ei fuisse exhibitum, quod adeo extinxerit calorem ut sanguis congelatus fuerit: præterquam quod cordi adeo fuerit inimicum ut naturalem ejus conformationem perverterit; Aperuit venam cavam in lumborum vertebris, ubi bifurcata petit crura, at qui exibat sanguis, concretus erat; Mirum in vivente corpore sanguinem concrescere posse; Dissecta fuit hora pomeridiana secunda, cum eodem die hora 7. matutina obiisset: At caput non fuit apertum, licet videremus universam veneni vim in agone mortis ad caput translatam; Etenim facies mirum in modum inturguerat, labia tumida, palpebræ ita distentæ ut bulbi oculorum omni ex parte retracti intra orbitas essent; Tanta autem malignitas ac acrimonia veneni erat ut variis locis cutis faciei exesa esset, emanaretque sanies fulva. *P. Pawius Observat. Anatom. 31.*

DIssecta auricula dextra, reperta in ea materia.] *Adrianus Spigelius*, Epist. ad *Sophierum*, rationem reddens cur corda nonnullorum igne domari non potuerint, quod *Suetonius* & *Plinius* de Cæsare Germanico narrant, aut Cor esse in omnibus morbo cardiaco, aut à veneno extinctis, sanguine lento ac coagulato plenissimum: Id probat partim αὐτοψίᾳ, quod nimirum in ejusmodi dissectis hominibus, non tantum cordis ventriculi, verum etiam venæ cavæ & arteriæ magnæ trunci, sanguine viscido ac concreto plurimo repleti deprehensi fuerint, ita ut incisis illis partibus, satis oblonga ac unita istius coagulati sanguinis portio extrahi potuerit: partim etiam ex pulsu parvo & vermiculante qui in hisce ægris observatur: sicut & denique diversa partium externarum & internarum affectione: nam in talibus ægris partes externas frigere, interiores verò incalescere & uri dicit.

§. 2. Conciliator in libro de venenis narrat Pharmacopolam æstate, cùm sitiret noctu, hausisse urceolum hydrargyrii: Cùm mane mortuus esset inventus, dissecto corpore apparuit quod erat, sanguinem quoque in corde coagulatum, tum ipsum cor, ideoque frigidum videtur. Addit Conciliator, Inveneruntque in stomacho fere libram unam argenti vivi, &c. *Cardanus lib. 1. cap. 20. de Venenis: Palmarius de morb. contag. lib. de Hydrarg. cap. 5.*

§. 3. Helvetius 26. annorum ex militia rediens, plane exenuatus ac defessus Lausannam venit; ac quia de *dolore juncturarum & lassitudine* conquerebatur, Chirurgi hospitio est usus; qui nulla neque morbi neque virium ratione habita, statim juncturas omnes, corpore impurgato, unguento ex hydrargyro inunxit, quasi lue venerea graviter infectus fuisset: unde viribus omnino prostratis, in gravissimam lienteriam incidens, paulo post obiit.

Cadavere aperto Pulmones lividos, & humoribus pituitosis instar spongiæ madefactæ repletos; Cor vero molle, flaccidum & exangue deprehendi. *Fabritius Hildanus Centur. 3. Observat. 92.*

HYdrargyrum in lue ven. præsentaneum esse remedium constat; Sed morbi habenda est ratio, nam genus hoc remedii requirit materiam suam particularem, in qua tanquam in proprio subjecto vim suam exercere possit: haber enim hydrargyrum particularem facultatem qua pituitosos humores, etiam ex infimis corporis partibus ad os & fauces mittit atque expellere tentat: Id quod ego sæpissime non solum in crudo, sed & in ejus pulvere calcinato expertus sum, dum ipsum ulceribus, quantumvis extremitatum, veluti tibiarum & manuum, præcipue in corporibus delicatioribus inspersi, quandoquidem ægri non sine molestia de colore dentium & gingivarum conquerebantur: Porro dum humor ille pituitosus vi hydrargyri ex toto, impetu quodam sursum fertur ad os, fieri non potest quin maxima portio in laxos ac porosos Pulmones feratur illisque infidietur: Ab eadem incautè instituta hydrargyrosi, copiosoque pituitæ ad os confluxu, gangrænam sphacelumque lethalem oris partium contigisse exemplis ostendit *Hildanus loco citato.*

De dolore juncturarum & lassitudine, &c.] Absumpto mucore vel humore qui flexiles & lubricos articulos efficit, vel eo impuro reddito, humore à carnibus defluente illi permisto: Si purus est humor ille mucilaginosus, articulus recte valet, hujusque beneficio, ceu axungiæ, ad motum agilior redditur: Juxta *Hippocr.* lib. de loc. Mucus *ait*, omnibus à natura adest, qui quum purus fuerit, articuli sani sunt & bene moveri possunt, utpote lubrici inter se ipsos: Labor autem & dolor fit, ubi à carne humiditas fluxerit vitiosa: primum enim articulus ad motum ineptus redditur, neque enim lubrica est humiditas quæ è carne influxit: Deinde propter sui copiam late vagata, neque è carne, semper resiccatur, &c.

§. 4. Vir uxori dedit venenum quo facta est Tympanitica: Apparuit ventriculi imum quasi excoriatum, & Iecoris superficies tota convexa nigerrima. *Vide tit. de Febribus.*

§. 5. Accidit Leodii cum in convivio multi arsenicum, vice oryzę farinæ edulio mixtum, edissent in ultima mensa, mulieres eque & viri qui minimum ederant bibe rantque, statim à veneno sublati sunt: qui ventriculos patrio more saburraran t, à vomitu curati, cum multis post annis satis concessissent, eorumque aperirentur cadavera, invenimus in illis latas & profundes erosiones: *Henr. ab Heer Observ. Spadan.16.*

§. 6. Regi nuper mortuo (Carolo IX) Claromontii in Avernia tunc temporis degenti, à Nobili quodam ex Hispania allatus est lapis Bezahar, quem omnis generis venena debellare afferebat: Accersitus à Rege, quæsiit à me Num simplex aliquod & certum reperiretur alexiterium, quodcunque venenum expugnare potens? Negavi ob diversitatem venenorum, è quibus alia intus assumpta erant adversa, alia admota: Vario præteria modo lædere, nec eadem ad quodvis sequi accidentia, alia enim primis qualitatibus, è quibus conflata sunt, nocere; alia vi specifica, occulta, rationique impervia infesta esse, quorum cuique proprium alexipharmacum esset opponendum: Quod Nobilis aeriter tueretur sui lapidis efficaciam, facile esse experiri dixi, propinato veneno cuipiam furcifero: Cum die sequenti Coquus quidam, ob furtum duarum patinarum argentearum, cruci esset adjudicatus, ab eo quæsitum an venenum aliquod assumere vellet, propinata illico antidoro? Sin mortem effugeret delicti veniam sic impetraturum: Annuit Coquus, satius ducens in carceribus veneno necari quam coram populo suspendio vitam finire: Statim à Pharmacopeo propinatum est venenum quoddam dilutum, nec interjecta mora, dictum lapidem Bezahar: Ab utroque in ventriculum ingesto subsequitur vomitus, & paulo post desidendi cum renesmis cupiditas; de incendio interno conquerebatur, aquam potandam petens, quæ nec denegata: Hora una post adeundi carceres impetrata licentiá, Coquum miserum reperi, pedibus & manibus, bruti ritu incedentem, lingua extra os exserta, rubentibus oculis & facie flammea, inani vomendi desiderio semper lacessitus, accedentibus multis sudoribus frigidis, sanguinem per os, nares, aures, penem & anum emittens; Exhibui olei circiter semisextarium, fugientem sic animam revocare satagens, sed incassum, serius enim exhibitum, misere enim interiit, exclamans potiorem sibi fuisse furcam, supervixit horas circiter septem.

Eo mortuo cadaver aperui coram Dom. *de la Trousse*, capitali Tribuno, & quatuor lictoribus, in quo inveni fundum stomachi nigrum: acidum & exsuccum, non secus ac si candente ferro inustum fuisset, unde consequi licuit exhibitum illi mercuriam sublimatum: Eo pacto lapidis Hispani inefficacia deprehensa, quamobrem Rex in ignem conjici jussit. *Paréus Operum lib.21. cap.44.*

§. 7. Anno 1594. puellulam annuam aperui quæ fascino laborasse, ex eoque obiisse dicebatur; Huic abdomen admodum intumuerat, maculæ purpureæ circa claviculas apparebant; In thorace huic omnia integra: Iecur pallidum, imo albicans ex valida intemperie frigida conspiciebatur; Intestina omnia, prǽsertim colon, turgidum admodum flatibus; Ventriculo aperto, ejus orificium superius duobus locis erosum apparebat, ita ut venenum ei exhibitum potius videretur. *Petrus Pawius observ. Anat.12.*

§. 8. Anno 1594. aperui virile cadaver: hic curandus à lue venerea traditus fuerat N. jamque sanitati, uti videbatur, restitutus de abitu cogitaret, subito exclamare cœpit venenum sibi propinatum fuisse, postmodum phrenitide correptus aliquot post horas obiit.

Jussu magistratus dissectus œsophagus cum ventriculo: vidimus oris ventriculi superioris internam substantiam erosam ac exesam: præterea *universam* internam *ventriculi membranam* ita exesam, erosam ac putridam, ut ligneo cultello, imo digito simul ac tangeretur, facillime disrumperetur; colore tinctus ventriculus intus ex purpureo nigro erat: Proculdubio causticum corrosivum aliquod pharmacum per os hauserat. *Idem ibidem.*

§. 9. Anno 1596. infantem dissecui decimestrem, qui veneno à venefica osculo inflicto interfectus dicebatur; Huic omnia quæ intra thoracem sana ac integra, solum in abdomine Iecur pallidum ac non naturalis coloris: cui appendens vesicula bilis multo quam per naturam major capaciorque, tum & limpidissima aqua repleta, imo distenta, in qua nihil lutei coloris conspiciebatur; ast diaphana plane apparebat vesicula. *Idem Observ.18.*

§. 10. Quidam laborabat morbo Medicis incognito: suspicio nonnulla fuit poculi venefici, argumenta aderant: Prǽscripto Iudicis res ad Medicos delata: Aperto cadavere, exanthemaris obsitus ventriculus reperitur; Iudicarunt toxicum præbitum, sed male quidem; Chirurgus oculatus quęsivit num antequam è vivis excessisset aliquid in cute apparuisset, Cognito quod aliquid tale contigisset, sententiam retractant, ac judicarunt à morbillis occultis, vi naturæ non erumpentibus id tale evenisse: hinc corpus internum contaminatum: Notandum hoc, ut falsa de potione venefica suspicio potius blanda, & placida ratione in simili exemplo

exemplo fundata elevetur, quam acerba apud Judicis contentione fragatur ac oppugnetur. *Gulbellonius Paradigm.* 107.

§. 11. Puella ab uteri suffocatione interijt, cum veneni exhibiti suspicio incideret, dissecta est, & deprehendi testiculum croceo humore infarctum, &c. *Vide lib. 3. tit. de Hystericis affectibus.*

Observatio V.

Mors Fungorum esum consequuta, à veneno illis commixto.

Illustr. matrona annorum 57. integra alioquin valetudine cum fungos comedisset elixos sub tempus Paschatis sine noxa, ex eorundem repetito usu, & quidem frixorum, sequenti die in prandio, subortus illi fuit Vomitus eadem nocte, à quo tamen convaluit circa vespertinas horas tertiæ diei, usu theriacæ & confectionis hyacinthinæ, sine ulla prorsus offensa, atque bene habuit duobus sequentibus diebus, ita ut non solum è lecto surrexerit sed & sacra frequentaverit: Paschavis verò festo gravissimis conflictata symptomatis, 19. vel 20. hora circiter ejusdem diei extincta est.

In cadavere deprehensa ventriculi ad partem dextram erosio & nigredo, veneni etodentis signa, cum livore renum & lumborum: & cujus & luculentissimum præbuit indicium pulvisculus coloris cineritij ulceratæ ventriculi parti adhærescens; vermis quoque in intestinis deprehensus.

Quæritur utrum repentinæ hujus mortis causa Fungis venenatis sit imputanda, vel potius corruptis in corpore humoribus veneni æmulis: vel alteri cuipiam veneno assumpto, cum potissimum apoplexiæ, aut alterius hujusmodi gravis capitis affectus nulla sese prodant indicia. Quod autem fungorum usus mortis autor fuerit, non levis est suspicio, 1. quod hi non rarò venenata qualitate sint infecti, si potissimum locis enascantur ubi ferrum rubigine infectum, vel pannus putrefactus lateat, vel in radicibus arborum & ex arboribus ipsis noxijs, vel quæ innata quadam facultate fungos corrumpunt, quod de olivis & nucibus proditum, vel tandem prope serpentum latebras: qua suspicione non vacant præsentes in pratis collecti, vel hoc potissimum nomine quod ab ipsorum usu male habere cœpit, prout ipsius ancilla ab ipsorum noxa non fuit immunis eadem nocte: Accedit quod hi fungi primum erumpentes, licet non fuerint deleterij, veneficam tamen qualitatem ducere potuerunt à vase æneo, rubigine forte obsito, nec stanno oblito, in quo frixi fuere: hoc indicio quod secundo, non primo appositi, fuerunt noxii. Postremo quod fungorum omne genus, licet veneni expers, adeo frigidum humidum & viscidum sit, ut ejus perniciem proxime æmuletur, *Galeni* testimonio 8. de S. Med. fac. Unde facile contingere potuit ut copia assumpti duos dies continuos, nec omnino vomitu rejecti, tridui spatio vires suas exseruerint, & calidum innatum extinguere potuerint, cum venena frigida tardius longe se prodant quam calida: Quæ potissimæ sunt rationes quibus evinci videtur mulierem hanc fungorum usu extinctam fuisse. Quæ tamen tanti apud me non sunt ut id mihi suaderi patiar: quod enim Fungi non fuerint venenati, patet 1. ex eorum densitate & colore, quippe albi, rubri, parvi & solidi in fungorum genere minus noxii habentur: Accedit quod ab alijs maxima eorum pars in suæ familiæ usum empta fuit, quibus innoxii prorsus fuerunt, prout & quos comedit primo defuncta. & quamplures alii, quod citra ullam offensam, neque à terra emundati ullum exhibnere colorem, nec ulla veneni pernicies pani cum ipsis cocto impressa: cum potissimum nulla evincat ratio quod virulentia in ipsis tamdin delitescere potuerit, ut duos integros dies bene habuerit patiens à vomitu, & usu bezoarticorum, atque triduo post è vita discesserit: Quanquam enim venenum in corpore aliquamdin sopitum & iners possit latere nec vires exserat, fieri tamen nulla ratione potest ut in actum erumpens, & vomitum cien, bezoarticorum usu coerceatur adeo & obrundatur, ut exiguum ejus in corpore superstes mortem aliquot post dies inferat, quod à fungorum natura maxime alienum, qui lethales cum sunt, enecant suffocando, cum sopore, epilepsia, paralysi vel repentina syncope, atque dolorem in pectine, urinæ difficultatem vel integram suppressionem inferunt: cujus rei causa Galenus curaturus male affectos ab usu fungorum, etiam venenatorum, semper præscripsit attenuantia, incidentia, detergentia & vomitum concitantia, hinc de consensu omnium Græcorum, Arabum & Latinorum, horum remediorum usu ægri plerumque sanantur: Non alio referenda itaque causa hujus repentinæ mortis quam vel in humorum corruptionem veneni æmulam, vel in aliquod aliud venenum assumptum: Quod autem in corpore humano in veneni naturam facessant quandoque humores, ex Galeno constat, 3. de loc. aff. atque id experientia compertum in hystericis passionibus, epilepsia, febribus pestilentibus, invadentibus pestilentia non grassante, alijsque lethalibus affectibus derepente enecantibus absque ulla causa externa: Cujus perniciosæ humorum corruptionis in hac muliere indicium præbere potest vermis in intestinis deprehensus, corruptionis humorum soboles. Cæterum neque hoc pro comperto habendum, hac in primis ratione quod hujusmodi humoribus venenatis, in ventriculo potissimum redundantibus, gravius affecto quam quælibet alia corporis partiũ, cum sanguis usa est, & symptomata primo se præbuerunt, tamdiu delitescere non potuisset perniciosa hæc qualitas, ut biduo incolumis fuerit absque ulla operationum noxa: quanquam vero inficias non imus quin aura quædam venenata statis temporibus ab humore corrupto elevari possit, semine scil. aut sanguine menstruo in utero conclusis, parte longius à corde summota, Verum alia plane est ratio materiæ in ventriculo coacervatæ, quæ cordi propior cum sit, ab hac continuo illud affici est necesse: Neque vermis in intestinis hoc evincit, cum vermes producantur non ope tantum caloris p. n. sed naturalis potissimum, materiam putrescentem foventis, & animal ex ea suscitantis, quo humor venenatus prorsus caret, nec an eo fovetur, quin potius illum corrumpit: Quamobrem statuendum censeo, quantum conjectura assequi licet, nullis suppetentibus firmis argumentis,

extinctam esse præsentem ægram à veneno assumpto, his potissimum rationibus adductus 1. quidem quod biduo bene habuerit, ac deinceps novis accidentibus subortis è medio sublata sit. 2. Quod ex quamplurimis qui fungos illos comederunt nullus præter eam mortuus sit, cum tamen magna copia eos non assumpserit, neque extincta sit cum ventriculo graves esse debuissent, sed iis vomitu rejectis: Quibus accedit unguium livor, labiorum siccitas & erosio, menti mollities & flavus color, veneni symptomata, nativum calorem extinguentis, Et quæ in cadavere reperta: Quod autem hæc mulier à Fungorum esu male habuerit, ut & leviter ipsius ancilla, suspicionem auget illis immixtum fuisse venenum, quod tamen mortem inferre non potuerit quia vomitu rejectum est, & quidem facilius ob cibi copiam, à qua & illud obtundi potuit, quod postmodum cum pauco cibo exhibitum, majori forte dozi, nec vomitu exturbatum, facilius vim suam exserere & enecare potuit. *Ben. Silvaticus consil. 79. cent. 4.*

OBSERVATIO VI.

Canum, & aliorum animalium, à viperæ morsu enectorum anatome.

§. 1. CAnis à vipera lacessita in labro inferiore commorsus fuit, qui non illico admodum inde commotus, sed non diu post mœstus evasit, cum maxillæ tumore: Vomitus postea subsequutus alimenti ultimo exhibiti, sequuta excretione paucarum fæcum: oblatus insuper panis, caro, aqua, quæ omnia respuit: decumbebat absque planctibus, pars demorsa livida facta est, livore infra collum se diffundente, imo ad pectus usque, non secus ac tumore: Tandem obiit, sed quadragesima à morsu hora: Venter non intumuit, nec exterius quicquam extraordinarij apparuit, præter tumorem & lividitatem partium commorsarum & vicinarum.

Cadaver apertum fuit: In trunco venæ cavæ nonnihil sanguis concreti reperimus, reliquum sanguinem, ibi loci, in corde & ubique, fuscum & obscuri coloris observavimus, vitiosæque consistentiæ, qualis sanguis ex parte dissolutus & corruptus: Ventriculi color quodam modo obscurus fuit, sed manifestius in mesenterio & intestinis: Nulla in corde alteratio fuit conspicua: nulla in hepate, pulmonibus liene, nativus enim & optimus fuit earum partium color.

§. 2. Alius canis in auricula commorsus fuit, qui illico ululavit, atque ex intervallis ululatus per semihoram renovavit, deinceps sine ullo planctu tacitus: locus commorsus lividus evasit & intumuit cum partibus circumsitis: Vomitus nullus sequutus, sed dejectio paucorum excrementorum, eorumque naturalium: cibum & potum, non secus ac prior canis recusavit, morte post vicesimam quartam à morsu horam subsequente. Nihil exterius insuetum præter livorem & tumorem partis affectæ & vicinarum apparuit.

Eo dissecto, omnia eadem quæ in præcedente interius conspicua se exhibuere: nullus hic repertus sanguis coagulatus, neque in corde, neque vena cava aut ullibi, coloris vero erat obscuri vitiatæque consistentiæ, cum manifesta ad concretionem propensione.

§. 3. Rostri extremitas alterius canis irritatæ viperæ dentibus objecta fuit: Commorsus canis illico ululavit, sed non diu, locum commorsum lambere satagens, aut ex intervallis, pedibus scalpere: nequaquam decubuit, totus in alterno eo exercitio occupatus, cubiculum perambulans: Locus morsu impetitus levi livore correptus fuit: paulo post objectum cibum & potum accipit, non secus ac si nihil passus esset: livore non diu post evanescente, neque ullo alio damno subsequuto.

§. 4. Catellus septem aut octo dies natus, in tibia commorsus fuit à vipera irata: qui illico ululavit, & usque ad obitum: hora una post contingentem: pars livida & tumida sicut in cæteris erat.

Eoque aperto nihil insolens in cadavere repertum præter livoris quandam in ventriculo speciem, & in intestinis, cum fuscedine & prava sanguinis consistentia, sicut in cæteris: omnes enim partes interne rite constitutæ apparuare.

§. 5. Alterius canis linguam morsu impetijt vipera, qui nobis multum laboris peperit, quo ad exerendam cogeremus, diu enim & strenue obstitit, Ictus tamen altus fuit, vipera quippe admodum irritata: Ululatus illico maximi fuere procul pertingentes, qui ad mortem usque, quæ semihora post contigit cum summa agitatione, continui fuere:

Neque apertionem negleximus, & quanquam, cor, hepar, pulmones, splen optime essent constituta, lingua nihilominus admodum livida evaserat, totum mesenterium maculis lividis conspersum, quarum plurimæ lentium magnitudinem excedebant, sub quibus sanguis concretus delitescebat, Ventriculi quoque & intestinorum color, magis quam cæterorum omnium, obscurus erat: sanguis admodum niger, cum coagulationis initio in corde & vena cava, cæterum consistentia dissolutus & corruptus.

§ 6. Alium præterea canem in imo ventre morderi curavimus, ab alia irata vipera: qui illico vehementer, at non diu vlulavit: Locus affectus admodum intumuit cum livore; hoc cum tumore circum circa partes naturales se diffundente: Crebro potabat hic canis, sed cibum aversabatur, atque in eo statu diu, citra priora accidentia perstitit: Biduo post, quo de re certius constaret, iterata vice, juxta priorem locum illum morsu impeti curavimus: qui iterum alte

alte ululavit, cum tumoris, per totum pene abdomen expansi, necnon livoris augmento, qui tamen intra eos limites constiterunt; quia canis vulnera crebro adlambebat, interea potans, ac tandem comedens; adeo ut citra aliud quam à lingua petitum remedium spatio quinque aut sex dierum, omnis intumescentia & lividitas disparuerint, cane ad priorem omnino statum redeunte.

§. 7. Experimenta supra adducta insignis usus fuere ad rectam notitiam effectuum Viperæ, inter quos multa adfuit affinitas: Columbum & pullum Gallinaceum viperæ in iram concitæ exposuimus, successive & pene eodem tempore: Ictus parti maxime carnosæ inflectus fuit, pectoris scil. imæ parti: In utroque illico observare licuit crebram cordis palpitationem, eamque extraordinariam, amplius semper procedentem, adeo ut ambo, semihoræ spatio occubuerint.

Uterque statim adapertus fuit, ac sanguinis in corde & vena cava concreti nonnihil repertum est, reliquo cruore nigricante, ac ad coagulationem vergente, & dissolutioni & corruptioni proximo: cæterum cor & hepar, sicut & cæteræ partes internæ externæque, coloris floridi riteque constitutæ: exiguum tamen livorem demorsa pars præ se ferebat.

§ 8. Ulterius experiri libuit an eadem vipera, morsu uno eodemque tempore diversa successive animalia interimere valeret, ac num ejus venenum exhauriri posset, adeo ut ultimo ictu immunia esse possent. Rem exploraturi, quinque ex ordine columbas uni eidemque viperæ objecimus, quam toties lacessivimus, quoties dentes impressit, quæ omnes paulo post mortuæ sunt, atque omnium prima quæ ultima commorsa fuit: Quoad sanguinem reliquasque partes internas, idem prope status fuit qui primæ columbæ.

Experimentum quarto loco adductum nobis arridet, ex eo enim dilucide effectus veneni viperini, morsu inflicti elucescunt: id scilicet non primo & immediate partes nobiles invadere, quandoquidem nulla unquam in iis deprehensa alteratio, sed præsertim sanguini vim suam imprimere: ejus quippe consistentiam destruens, ipsum coagulando, vel partes ejus ab invicem segregando, & circulationem inhibendo, eodem tempore spirituum per universum corpus συρροὴν impediendo, quibus defraudat partes nobiles: puritatem quoque sanguini adimendo qui antea eas alluebat, eas indirecte & per accidens destruens, quatenus ejusmodi spirituum dissipationem parit, probitatemque succorum à quorum rito tenore pendet earum subsistentia.

Animadvertere quoque licuit veneni, per viperæ morsum inducti, progressum, præcipue à loci commorsi conditione pendere, ac magnitudine venarum & arteriarum quibus dens impressus fuerit: Canis enim lingua cum venis & arteriis polleat, nemini mirum sit, si ad earum occursum, & viam parentem & brevem, venenum, animal commorsum debellaturum, effectus prompte exseruit, necemque illo citius intulit quod obvios habuit ramos tantum exiles & anfractuosos, per quos illi iter angustius, magis flexuosum & longius obtigit: quamvis tandem præstiterit quod citius obtigisset liberiora existente via. Facile quoque est colligere ab effectibus veneni, morsu canibus supradictis impressi, præsertim ultimo, vomitum immanesque dolores, viciniam umbilici occupantes Nobilis (cujus historia infra adducetur) originem duxisse partim à sanguine coagulato, vel ad coagulationem in circuitu suo impedito vergente, partim quoque quod spiritus, sanguinis circulati comites, impedimenta in via nacti, cum ea perrumpere conantur, vim partibus lateralibus viarum, quas pertranseunt, inferunt, iis in locis insignes dolores intulerunt, ægro adeo molestos, quos quoque augere potuit sanguis extra majora vasa concretus, & forte macularum specie per mesenterium & alibi sparsus, non secus ac in canis corpore: Inferre quoque licet frigidos sudores, convulsiones & ἐκλύσεις ægrum deficientes, non aliam causam agnovisse quam interceptionem commercii soliti spirituum cum partibus nobilibus, puritatisque & probitatis sanguinis illarum irrigationi destinati: Canes autem sanatos vulneris, linguæ ope, detersione, quod spectat, censeo optimum fuisse præsidium ad revocandum versus exteriora venenum, illi motum retrogradum conciliando: Illorumque sententiæ accedo, quibus persuasum, si qui commorsus est, aut quispiam illi intimus, diuturno & vehementi suctui partis demorsæ incumbat, sanabilem hoc pacto illum esse, dummodo viperæ dentes insigne aliquod vas non attigerint, per quod veneni progressus suctus vi efficacior sit: Illud quoque apud me ratum est spiritus illos, suctu revocatos, fore innoxios ingenti, tum quia vires inter agendum amiserint, tum quia exuti sunt organis idoneis ad propriam actionem exerendam, dentibus scilicet.

APPENDIX.

Seu Historia viri, à vipera commorsi, medicamentorum efficacia liberati.

Mense Junio anni 1668. afferri curavi grandem viperarum viventium, utriusque sexus, numerum, scopum mihi propositum consequuturus, accurate sciendi quicquid boni vel mali in vipera latitat: Plures tunc temporis, iique docti, in domum meam confluxerunt, atque in ijs periti quidam Medici, mihi amici, arte insignes, experimentorum meorum quotidianorum testes, doctrina quoque sua facem mihi preferentes: Primus cœtus infaustus fuit, Nobilis enim extraneus, lugubri & inopinato fato, in se periculum plerorumque symptomatum, quæ parere solet vipera, expertus est, nobisque invitis experimenti ansam obtulit, nimis insignis ut silentio involvendum non sit: Dictus Nobilis, annum agens xxv. fortuito domum meam pridie intraverat, quo tempore sexaginta circiter viperæ mihi allatæ

tæ fuerant, videndi illas cupido statim incessit, cui satisfacturus è vase unam ex illatarum numero depromo, cui intueri eam non satis fuit, sed manu quoque apprehendens per quartam horæ partem eam continuit, gyros illius & contorsiones circa manum & brachium permittens, nullo ad speciem viperæ ad mordendum conatu: collum deinceps filo cinxit appensamque pelle exuit, intestina eximens ut illa explorarer: Id vero credo morsum illi tunc ineluctabilem fuisse si vipera lacessita fuisset, sed quod durius contrectata non esset, atque liberiori aëre fruens, & amico magis quam quem concludebat vas, in quo diu incarcerata fuerat, passam esse vinculum, nec perniciem intulisse, quæ accidisset nisi filo constricta fuisset.

Postridie res aliter omnino cessit, cum enim cœtui hora indicta interfuisset, unam corripuit, diu ante sub tenaculis captivam, maxime inde ira percitam: hanc, quanquam periculi admonitus, manu arripit, arrepta hæc statim caput contorquet, alterum dentem magnum, aduncum, partem lateralem pollicis dextri, paulo altius quam ubi inseritur unguis, feriens: Punctura major non fuit ea quam infligit acicula, parum alte, ut videbatur, impressa, foramine in superficie minimo apparente, cum levissima rubedine, adeo ut solo colore innotesceret: Nec supra, neque in vicinia, *conspicuus fuit succus ille flavescens quem continent vesiculæ*, majores dentes ambientes: qui ut plurimum supra vulnus, cum vipera altum infligit vulnus, effunditur: Punctura illico dolorem peperit, citra tamen digiti, eo momento, intumescentiam, post horas demum aliquot conspicuam: Partem scarificare consultum fuit, arctisque ligaturis partem morsu superiorem contingere, tum ad inhibendos veneni progressus, tum ad liberandam partem afflictam, sed tenuit æger, leve malum ratus, imo ægre scarificationem admittens: passus demum spatulam candentem prope locum demorsum iteraris vicibus admoveri, cum in finem ut pori patentes manerent, revocareturque venenum per eos expiraturum: Interim ægro theriacæ ex dimidio vini cyatbo drachmæ duæ exhibentur: Vix horæ octava pars elabitur, cum æger levi debilitate accedente, sedile poscit, eodem momento vultum pallor occupat, pulsus debilis fit, creberrimus & exilis, imo interceptus: Dicta symptomata sequuntur motus spasmodici, totiusque rigiditas, colli præsertim ac musculorum capitis: Simulque de insigni dolore, umbilici regionem vexante conqueritur: artus frigescunt extremi, imo tota facies frigid ἐφιδρώσει suffusa, tumebant labra, præsertim inferius: vexantibusque tunc doloribus circa umbilicum, & ventrem dejectionis cupidum animadvertens, surrexit: sed redditis paucis excrementis, leipothymia successit cum vomitu, non solum assumptæ theriacæ, sed & prandij præcedentis nondum concocti: In auxilium prompti accurrimus, illum adeo debilem nacti, ut repetere cubiculum, è quo descenderat, non licuerit: Permanente autem pulsus parvitate, crebitate, inæqualitate & depressione, cum continuis leipothymijs & sudoribus frigidis, è re visum est ipsi exhibere drachmam unam pulveris viperini ex aquis theriacali & cardui sancti: admoto insuper grandi epithemate supra cor, & ventriculum ex theriaca, sed statim assumpta per os exclusit: Ex consilio cujusdam data quoque antidotus orvietana cum eodem pulvere viperino, quam quoque ventriculus non continuit, rogante ægro ut lecto imponeretur, ac de alijs præsidijs cogitaretur. Interim optime constabat ratio & mens, quanquam insignis adesset totius debilitas: prædictam autem antidotum orvietanam aversabatur, cui parum fidendum credebat; prius assumptam in obsequium eorum qui ejus efficacem vim prædicabant: Porro, quod vomitus remedia ad partes nobiles deferri prohiberet, appositum visum est sale volatili viperino uti, qui quoniã præ subtilitate promptissime partes omnes subit, etiam dissitissimas, judicatum est ægrum citissime ejus vires expertum iri, ac majori certitudine quam aliorum remediorum, ea partium tenuitate non præditorum, quæ cum eliminarentur è corpore illico ac ventriculum subjetant, in actum ideo deduci non poterant in stomacho, nec facultatem suam partibus, quibus auxilio esse debuerant, communicare: Dissoluta ergo fuit drachma una salis illius volatibilis in aquis theriacali & cardui 6. exhibitaque circiter quarta pars ejus mixturæ, quam aliquandiu retinuit, demum partem illius exclusit, remixtam multæ pituitæ admodum viscidæ: Data iterum par dozis præcedentis mixturæ, quam aliquantisper quoque asservavit, demumque vomitu reddidit quicquid illius in ventriculo superstes esse potuit, plurima una ejecta pituita: Ex intervallis præbebatur ejusmodi mixtura prout vomitu reddebatur: crebra quoque fuere enemata, sedandæ gratia vehementiæ & contumaciæ dolorum, umbilici regionem afficientium: Labra adhucdum multum tumebant, pulsus deterrimus cum sudoribus frigidis, animi quoque defectiones pertinaces erant: sed tandem continuato viperini salis volatilis usu, desiit vomitus, octava dozi illius non exclusa, quæ quatuor circiter à morsu horis exhibita fuerat: Inde symptomata remittere, frigus paulatim superari, locum calori nativo cessurum, qui redivivus omnino circa quintam à morsu horam apparuit, redeunte pulsu æquali valido, sed aliquantisper citatiore. Noctis erat decima cum sævitia symptomatum deferbuit: fortunatus fuit æger in infortunio, qui citam opem expertus sit & legitimam: à lateribus ejus non discessi priusquam lethalia accidentia desierint: Tunc in ædes proprias delatus fuit, cui comes adstiti, lectoque imposito præbui mix-

mixturam ex drachma una confectionis hyacinthinæ, una kermesinæ, uncia syrupi de succo limoniorum, quatuor aquæ cardui sancti, à Medicis illius præscriptam, ternis vicibus exhibitam, interposito trihorio: Crebro naribus objiciebantur citria mala, atque ex intervallis illorum segmina cum sacchari pulvere præbita fuere: Iuscula optima sorbebat; potus erat ptisana ex decocto radicis scorzoneræ & rasura cornu cervini, addito syrupo limoniorum: nonnunquam aliquid vini concessum: dissolvebaturque confectio alkermes modo in juseulis, modo in prædicta ptisana. Id vero observatione dignum quod per sævitiam symptomatum digito nulla mutatio accidit, in quo nullus tumor, qui demum desinentibus symptomatis emersit: Dolores interim circa umbilicum molesti erant, etsi minores, qua de causa à Medicis crebra præscripta enemata: tensio aliqua aderat abdominis citra tamen extuberantiam: albicans erat lingua, nec tamen arida, oculorum demersorum nitor aberat, cum vultus pallore labiorumque tumore, qui digito inerat noctu in universam manum diffusus, est, quod sæpius oleo scorpionū composito *Matthioli* inunctum est, remixtum aquę Reginę Hungariæ, tumore nihilominus postridie ad totum brachium propagato, cum dolore, rubore & augmento manifestissimo: Quamobrem præscripti fotus ex decocto radicum angelicæ, imperatorię, catlinę & aristolochię, cum summitatibus scordij, centaurij, absynthij, hyperici, calaminthę, facto in vino albo, pergendo in usu lituum ex oleo dicto, præcedente fotu: Quanquam hæc rite peragentur, successus tamen optatus defuit: ἀνέμετος erat æger, imo semel ingestum jusculum vomitu exclusit, qui tamen fugax fuit: Non desistebat ab usu medicaminum tum internorum tum externorum, eorundemque alimentorum, sed quamvis quoad interiora recte se habere diceret, pulsusque constaret, sitis molesta non esset, nullus item calor aut dolor ullibi infestatet, qui ramen umbilico insederat, contumax superetat, cum incremento doloris & ruboris in manu & brachio, qui exacta tertia die summum humerum, axillam usque, occupaverant mammam integram circumpositasque partes, imo jecoris ipsius regionem, nequaquam tamen intermissis fotibus & inunctionibus predictis: Quocirca, perspecta etiamnum anni tempestate calidiore tunc vigente, gangrænæ metus incidit: Quod vero remedia exterius admota, quę maxime proficua judicata sunt, successu carerent, ad interiora deveniendum esse sancitum: qua de causa à Medicis sub vesperam tertiæ diei exhibita est drachma radicis contrayervæ, pulveris forma ex aquis cordialibus, & anatico pondere confectionis Kermesinæ, perstantibus tamen rubore, tumore & dolore: quin potius tumor latus sinistrum impetere videbatur: Quibus omnibus rite expensis, necessarius usus primi remedij interni judicatus est, à quo, maximum juvamen evenerat, & cujus operatio clarę emicuerat, scilicet Salis volatilis viperini: Initium erat quartæ diei, morsum sequutæ: Data ergo semidrachma salis illius viperini, ex unciis quatuor aquæ cardui benedicti, optime cooperto corpore quo manaret sudor: non remedium spem fefellit & vota, nec enim copiosus solum emersit sudor, sed maximum etiamnum levamen symptomatum omnium urgentium subsequutum est: inde omnino pene sopitus umbilicalis dolor, resedit tumor labiorum, nec non qui hypochondrij regionem invaserat, mammæ, & infra axillam summus humerus, brachium & manus, plurimum detumuit, nec non dolor & rubor. Exinde opinio non vana incidit cætera quoque pariter cessura: quamobrem mane postridie similis dozis data pulveris illius viperini, qui novum & uberem excitavit sudorem: hinc dolor umbilici omnino desijt, humeri tumor disparuit, eo qui manum universumque brachium obsidebat, maxime imminuto, pariter cum rubore: Ac ne quid desideratur, etsi res ægri multo meliore essent loco, die subsequente iterum parilis dozis ejusdem pulveris data, ac postremo mane sequenti: adeo ut remedium omnino tumorem discusserit, ruborem doloremque brachij, manus, ipsius etiamnum digiti; cui consolidando sat fuit impositio parvi emplastri, & ad cicatrices claudendas factas incisiones, quod intra quatriduum contigit; cum interim liberum fuerit ægro domo exire negotijsque præesse, non secus ac si cum vipera nullum unquam ipsi fuisset commercium.

Nobilis à vipera ictus nobis præbuit ansam inquirendi in causas & effectus veneni illius, qui tum innotuere, quamvis à specie exili causa manarent, quod semimorsus tantum adesset, unico dentis ictu inflictus, imo nec admodum profundus, unde vitium impressum augmentum non videbatur suscipere à parte aliqua succi flavescentis gingivis insiti, cujus innocentia necdum plane nobis innotuerat: Interim lethifera symptomata acervatim ingruebant, quamdiu à vomitu continuo remediorum efficacia prohibebatur, quæ moram in ventriculo non trahebant, exinde vires affectis partibus impertitura: Ratum tamen erat aliquid eximie subtile, agile & potentissimum eo in veneno delitescere, quod sine dubio sedem haberet in spiritibus, etsi de ejus indole nondum constaret, nec qua vi aut modo, aut quas partes afficeret: Fatendum tamen in tam præcipiti, periculosa atque insolenti occasione, & indicationum urgentia, non alia via incedendum fuisse quam per exhibitionem salis volatilis viperini: Quandoquidem causa subtilis erat & per spiritus efficax, opus erat remedio ejusmodi indolis, quod illum aggrederetur, cum ea congrederetur, ac ad corporis ambitum extruderet, eliminandam & exterminandam per vias patentes ab eo factas: Porro vomitus continuus exigebat auxilium quod momento effectum depromeret, aut saltem quod iteratis vicibus præstaret quod prima denegatum erat: felix successus consequutus usum salis volatilis viperini, præstantiam ejus indicavit, nec non vim eximiam qua

vi m

vim malignam spirituum illorum infregit: Inde nobis natum desiderium modum indagandi per quem adeo præstantes effectus produceret, ac de iis eo modo ratiocinari, ut cogitationes nostræ ea de re apodicticæ essent: Sancitum ergo fit eum Salem qualitate subtili, volatili & penetrante præditum, aptissimum esse ad sanguinis concretiones dissolvendas, atque partes in eo coagulatas aut fixas ab invicem disgregandas, à quibus origo interrupti & vitiose peracti illius motus: d præstitisse in sanguine dicti Nobilis constat, quem pristino statui restituit; atque eo pacto ab eo restitutum esse liberum commercium, & spirituum in partes influxum, quibus privatæ fuerant: Credimus quoque Salem eum volatilem, ob symbolei̇tatem cum dictis spiritibus, facile illis cohæsisse, atque ad extima corporis, foras per poros cutis depulisse, per stratam à se viam prius egredientem: Ligaturæ in partibus superioribus affectæ institutæ: scarificationes, spatularum ferrearum candentium admotiones, institutæ erant ad sedandum impetum spirituum illorum ferocientium, illisque per facta emissaria exitum procurandum ne ulterius progrederentur, Theriacæ exhibitio, pulveris viperini, & similium efficaces erant in iis superandis si moram in ventriculo traxissent, Nec inutilia fuissent epithemata, cordis regioni admota, ex theriaca, & ventriculi, nisi spirituum excandescentium actio præceps fuisset, nec jam progressus eorum insignis fuisset. Sed usus salis illius volatilis, præcellere debebat, ut revera omnibus remediis superior fuit: quæ enim demum & intermedia in usum ducta fuere, satellites, ut sic dicam, tantum fuere, ducem sequuta, qualia fuere confectiones Kermesina & hyacinthina, aptissimæ ad robur partium principium, sicut & syrupus limonum, scorzoneræ & rasuræ eboris decoctum: Mali citrii segmina, quibusdam fortè malitiæ suspecta, quod acida vi sanguinis concretionem inducere valeret, tum demum exhibita fuere, cum à Sale volatili fuit dissoluta; eo nomine utilia quod stomacho, à crebris vomitibus debili reddito, robur afflaverint, appetitum prostratum reduxerint, alimentorum concoctionem promoverint, distributionéque in partes eo indigas: Addemalo cittio vim inesse specificam veneni viperini domitricem, si fides authoribus habenda qui de eo scripserunt, facultatem cordi aliisque partibus nobilibus amicam assignantes: Inunctio ex oleo scorpionum Matthioli, commixto aquæ Reginæ Hungariæ, partium tumidarum; admotio fotuum alexiteriorum, magnum, ut videbatur, auxilium esse debuerat, sed eventus comprobavit uni sali volatili vim expugnandi venenum inesse, spiritus irritatos expellendi, illique soli victoriæ palmam deberi: Id vero explicandum superest, cur, & quomodo partes viperæ, intra corpus ingestæ, venenum à vipera morsu communicatum superare & debellare valeant: Statuimus ergo omnibus Viperæ partibus copiosum præsertim inesse salem volatilem, qui in destillatione partim solus apparet, partim spiritus forma, qui revera nihil aliud est quam sal portioni cuipiam phlegmatis remixtus: partim olei forma, qui iterum idemmet est parti oleosæ viperæ commixtus: Statuimus quoque per concoctionem factam in ventriculo partium corporis viperæ voratarum, eundem quem continent salem volatilem, separari, inde in singulas partes, quæ eo indigent distribui, si præsertim sufficiens sit copia partium ingestarum, quo sufficiens quantitas salis illius suppeditetur; hinc dubium nullum esse debet quin is sal edat effectum illi similem quem produxit dicto Nobili exhibitus: Nisi quis dixerit, salem eundem volatilem partiū viperæ ingestarum, quippe qui ejusdem indolis cum spiritibus irritatis, eos ad se trahere: ac mediante ea conjunctione cum alteret, eorum malignam qualitatem adeo domet ut nullam actionem in animal commorsum edere valeant: quæ sententia parum meo judicio firma est, debilibusque forsan innititur fundamentis: Credimus autem inter varia experimenta, id quod factum est in quinque columbis, successiva ab una eademque vipera lacessita commorsis, è quibus ultimo ictus, primus obiit, ob irritatam magis viperam, quo tempore minus succo flavo scatebat: Atque in ea columba quæ commorsa est à vipera, quæ iteratis ante vicibus, pani, imo usque ad sanguinis effusionem, dentes impresserat, quo succo omnino privaretur, subsequuta nihilominus morte columbæ, Ea inquam experimenta ex parte ostendent succum flavum ad veneni naturam nihil conferre, ex altera, spiritus eos irritatos, juvantibus aperturis à majoribus dentibus factis, solam ac legitimam veneni esse causam: Morsus à vipera non irritata facta, cujus apprehensæ erant maxillæ, & cujus dentes comprimendo corpori columbæ imprimebantur, quem quoque multus comitabatur succus flavus, nullo tamen subsequuto pravo symptomate, non secus ac punctura facta ab iisdem dentibus, è capite vivente exemptis, vel adhuc infitis capiti viperæ mortuæ, nullius mali capacibus, amplè nimis hanc confirmant veritatem, causam scil. veneni spiritibus adscribendam esse irritatis, adeo ut universim inde eximi debeant partes omnes corporis, imo ipso majores dentes, nisi comites sint spiritus irritati.

Viperam in iram concitatam maxime, &c.] Antiqui, queis persuasum erat paucas inesse viperæ partes quibus venenum insitum non esset, earum naturam parum accurate indagarunt: Cum vero judicarent ad veneni vim acuendam non parum conferre iram, tati in felle ejus sedem esse, in eodem quoque venenum constituerunt, crediderúntque id fel, acre admodum & amatum, perniciei ejus esse indicium, venasque & arterias fel illud ambientes, ad maxillas usque deductas, illis similes quæ per totum corpus sparsæ sunt, supra & infra fellis capsulam, canales esse à natura destinatos succo felleo in gingivas deferendo, atque in eo succo vim deleteriam constimebant: At illis perspectum esse debuit iram viperæ in felle sitam non esse, fel item plurimorum animalium gustatum persimile esse viperino, nec tamen venenosa esse: Vasa juxta fel transeuntia, quia inde proficisci videntur, ad gingivas usque derivata, necnon ad omnes alias alias partes corporis, sanguini devehendo solum consecrata esse, quæ à felle originem non ducunt, quæque exportare nequeunt succum in ipsa non delatum: In vasis illis fictitiis nihil contineri quod fel respiat, non secus ac in gingivarum succo, neque in toto reliquo corpore supra fellis sedem: Totamque cystin felleam unicum possidere, vas notatu dignum, idque admodum exile, quod è parte interna partis superioris cystis prodiens, infra descendit, nedum supra vergit, in primum intestinum se exonerans: Nos vero prætermissis ejusmodi principiis tam leviter constitutis, innixi experimentorum numero, statuimus Fel viperæ veneni omnino expers esse, at contra pollere vi balsamica, mundificante, pluribus idonea: Nullum adesse vas ejus succum in vesiculas majores dentes ambientes deferens: Succum flavum in iis contentum omnimode à felle differre, hoc excepto quod utrique deest venefica vis: Succum illum flavum congestum esse & formatum à glandulis salivalibus: Illum in vesiculas deferri in vasa lymphatica, ex glandulis dictis prodeuntia: Illum nihil aliud esse quam puram salivam, Ac randem eum nihil conferre quo morsus evadat venenosus, quandoquidem gustatus & deglutitus, (quod sæpe sæpius experti fuimus) neque homini neque ullo animali nocet, imo innoxie vulneribus apertis, atque incisionibus in cute factis, adhibita etiam frictione, & cum sanguine mistus, imponatur.

Dra-

Dentem magnum aduncum, &c. Asserimus etiamnum reliquas omnes corporis partes veneni esse expertes, imo majores Dentes, nisi vivat vipera ac morsum comitetur irritatio spirituum: Malum à dente impressum, cum mordet vipera, in eo præsertim situm, quod viam spiritibus irritatis aperiat absque qua irritatione, morsus à dente inflictus lethalis non est, neq; sub aliam considerationem venit quam ratione profunditatis & angustiæ vulneris, à dente adeo acuto, longo & tereti, ab alio quovis animali inflicti: Experimentorum à nobis factorum numerus hæc nos docuit, quandoquidem à nobis manifestissimum annotatum discrimen circa morsum irritatæ viperæ & eum qui excitatur maxillis viperæ mandentis, & adactis majoribus ejus dentibus in corpus cujuspiam animalis: Coacta enim ea actio conducit potius ad cohibitionem spirituum, quam eorum commotionem, cui rei animalis libertas necessaria est; Ii autem spiritus emanare tantum possunt ab imaginatione & ira viperæ, eos immediate præcedente & impellente: Morsum enim ejusmodi, qui fit per compressionem maxillarum, & dentium impressionem in quodpiam animal, quamvis plus effundat succi flavi supra partem demorsam, quam cum vipera sponte mordet lacessita, nullum sequitur molestum symptoma, curationem simplicis vulneris admittens, cum alteram mors excipiat si salutaria desint præsidia.

Cum levissima rubedine, adeo ut solo colore innotesceret.] Effectus ergo veneni cum spirituosus omnino sit, aliter non agentis quam pro majori aut minori spirituum irritatione & impulsione, proque majori aut minori viarum libertate, merito à nobis spirituum irritationi adscribitur, cum nulla ejus vestigia, neque realia neque apparentia, in partibus quibusvis oculis obviis nobis in otuerint.

Partem lateralem pollicis feriens &c.] Spiritus ab ira in vipera concepta irritati, nacti viam à dentibus factam, impetum nativum sequuntur, qui cum sit semper progredi & penitus se insinuare, quò id præstent illico vias vi faciunt; plus aut minus progredientes, pro majori aut minori quæ occurrit facilitate aut difficultate: hinc evenit ut morsus periculosior fit si majora vasa dentes attigerint, quam ubi solæ carnes aut vasa capillaria occurrunt: Adeo ut spiritus viperæ irritati, obvios habentes sanguinem & spiritus in vasis contentos, animalis commorsi, eos impellant & urgeant quo commeatus liber sit; atque confusione inducta particulis sanguinem constituentibus, ejus concretionem pariunt aut in circulatione impedimentum, unde impedimentum *eorum* spirituum in partes principes, à qua earum subsistentia; & vitaIlla destitutæ necessario succumbant, aut quia vim passæ sunt in arce sua ab illis spiritibus, ab iisque inquinatæ: aut potius quod iidem spiritus viperæ spirituum vias occupantes, iis potiuntur, obstruxeruntque spiritus & sanguinis illis communia itinera: Concludimus ergo imaginationem viperæ, ab idea vindictæ sibi propositæ irritatam, motum spiritibus, quem exprimere non liceat, conciliare, eosque vi insigni per nervos illorumque fibras versus cavitatem dentium impellere, tanquam in infundibulum, inde in sanguinem animalis deferri per foramen ab iis factum, unde prodeunt recensiti effectus. Ea ergo irritatio in imaginatione aut spiritibus viperæ sita; præcipua causa est energiæ & penetrationis ejus veneni, absque qua stupendos adeo effectus non ederet: Hinc est quod non sola vipera inter animalia morsus infert veneficos, ab rabiem usque procedens cum ea in iram adiguntur: Canes, lupi, homines ipsi testimonium perhibeat; ac ne extra oleas vagemur, serpentum morsus, cujus species est vipera, magis aut minus maleficus est pro ratione & natura spirituum, ac præsertim prout incitantur ij impelluntur.

Succus flavens quem continent vesiculæ.] Cum nobis mens esset omnia rite explorare, in experimentis perreximus, & ut amplius innotesceret qualitas succi illius flavi, omnium judicio adeo periculosi, curavimus à sex viperis lacessitis, seorsim & iteratis vicibus, ab una quaque morderi segmentum panis, quousque exhausisset & imbibisset totum succum flavum delitescentem in gingivis sex dictarum viperarum; quod exhibitum cani famelico, non magis illi noxium fuit quam si panem vulgarem edisset eo succo non imbutum: Deglutienda quoque sæpe præbuimus pullis gallinaceis & columbis frusta panis eodem succo infecta, testamur tamen omnibus innocuum fuisse: Nec detrectavi ipsemet in os proprium ingerere, pluribus testibus, absque sequuta aut præcedente oris collutione: Imo ulceri, vulneri aut excoriationi impositus innocentiam suam semper prodidit: *Moses Charas Tractatu de vipera edito anno* 1670. *Parisiis.*

* ADDITAMENTA.

Observatio I.

Morsus viperæ, ex quo Sanguis coagulatus &c.

Ictus à Vipera Turtur, quem Steno objecit, tremore initio correptus est, ambulans ille tantillum sed ebrio ac vacillanti similis, spatioque exiguo interjecto, post convulsiones insignes in dorsum decumbens exspiravit: Meretur observationem imprimis quod subito copia humoris ingens, unde bullulæ excitatæ os oculosque irrigaverit: Corpore Turturis aperto ita visa interiora, Hepar ex nigricante flavescens, sanguis in vasis omnibus coagulatus, manente etiamnum auriculæ in corde motu; Circa sanguinem & in cerebro & in corpore reliquo coagulatum copia ingens humoris serosi in vasis apparuit.

Unde duo imprimis agere videtur viperę venenum, serosi scilicet humoris secretionem partisque rubicundæ coagulationem promovere: Unde credidere multi non coagulatum fuisse sanguinem, visa fluidi ibi existentis copia, quod presso sanguine tinctura eliciatur loturæ carnium haud dissimilis: Intestina quibusdam in locis intumere, In confinio vulneris, unde emanans sanguis, in momento coagulatus. *Oliger. Iacobæus in Actis Danicis anni* 1679. *observ.* 100.

OBSERVATIO II.

De Viperarum morsu.

Ad Illustrem FRANCISCUM REDI, *Nobilem Aretinum.*

JAm in experimentis circa viperas faciundis occupamur, visuri quid ipsorum morsus venenatus possit. Heri quidem in columbâ, cujus alam sinistram una momorderat, funestum ipsum comperimus, alâ mox intumescente, & sanguine extravasato gangrenam unà inducente, cum spiritus dispendio, præcedentibus aliquoties motibus epilepticis: circa præcordia verò, sanguis rutilus magis & fluidus, quàm coagulatus extitit: Morderi hinc curavimus sub vesperam autem sinistram canis mediocris magnitudinis, ab unâ alterâve, qui deinceps ingenti vomitu corripiebatur, per alvum dejiciebat fœtida, atque cum urinam cruentam copiosè reddidisset, sex circiter horarum spatio interiit. Sectioni quam primo manè d. seq. instituimus, adfuerunt Viri aliquot Excell. & Clariss. Inter integumenta abdominis communia & musculos, sanguis extravasatus paucus hic illic conspiciebatur: paulò copiosior in epiploo. Viscera imi ventris nullam labem monstrârunt, ventriculus & intestina tantisper distenta: In renibus sanguinis extravasati vestigia nulla: urinæ verò tenuis & cruentæ idoneam adhuc copiam vesica exhibuit. Mediastinum sanguinem extravasatum & coagulatum variis in locis ostendit: cujuscemodi pulmones penitùs caruerunt: Cordis thalamus dexter cum auriculâ prætumidus, sed non renitens, incisione factâ sanguinem summè tenuem & acrem fudit, qualem etiam in vasis majoribus, venis æquè ac arteriis offendimus. Similem quoque stillavit auris vulnerata incisa.

Eodem mane morderi curavimus canem alium majorem, in crure sinistro, hinc etiam in pudendis: viginti hic horas substitit, antequam corrueret, ab initio equidem evidentis noxæ nihil comparuit, post meridiem verò crus, quod summopere intumuit, affectum claudicare, & salivare per vices cepit; sub vesperam alvum dejecit vehementiùs: totâ die nihil comedit, sed quietus jacuit: urinam hinc cruentam minxit, tandemque alterâ die, postquam motus epileptici ipsum haud obscurè vexâssent, periit. Separatis integumentis præsentibus Vir. Excellentiss. D. D. Ioh. Rod. Burcardo, D. D. Rothio, aliisvè, musculi cruri affecto interius incumbentes, planè denigrati fuerunt ac gangrænati, sanguine ad aspectum grumoso, fluido tamen, ex læsis vasorum osculis stillante: Idem quoque in abdominis musculis anterius & interius, maximè pene pudenda observavimus. Abdomine aperto, in epiploo & mesenterio, sanguis grumosus copiosè satis deprehensus fuit. In hepate nulla manifesta labes: Vesicula fellis liquore suo tumuit. Renes salvi ac incolumes, nec vesica urinaria ita sanguinolenta. Thorax reseratus sanguinem extravasatum & coagulatum, pariter hîc illic ostendit, in cordis præprimis auriculâ & thalamo dextris, ubi insigniter grumuerat: similem quoque in vasis huic appensis comperimus.

Eâdem quâ canem hunc vulneravimus die, animum subiit capite viperæ abscisso, vulnus alæ columbæ infligere, experturi, quid inde eveniret: bihorio ergo post, cum ala itidem intumuisset & gangrænam concepisset, vidimus motus convulsivos illam prehendere, tandemque corruere, liberatâ à funesto hoc exitu gallinâ, quam vipera alia momorderat, ope ferri igniti, quod è longinquo parti vulneratæ applicuimus, & incolumi persistente capellâ, quæ à tot morsibus inflictis, citra ullam medicamentorum exhibitionem, nihil prorsus detrimenti sensit, felicior in hoc cane alio, qui ex aure morsu vulneratâ, haud dubiè succubuisset, ni Sale viperar. exhibito, mali vires infractæ fuissent; multum etenim auris intumuit, ipseque lassus, mali serpentis enormitatem monstravit.

NIhil est, nostro judicio, quod mentem veritatis avidam, magis oblectet, atque in cognitione rerum naturæ magis confirmet, quàm curiosa experimenta, præcipuè de iis rebus, quas prisci scriptores aut omiserunt penitus, aut ancipiti ac diversâ ratione exposuerunt. Identidem tamen officit etiam, turbátque experimentorum contrarietas atque dissensus, licet enim illa quandoque facem veritati illustriorem accendant, accidit nihilminus ut ipsa non rarò sint suspecta & dubia: De viperarum sanè morsu elegantissima argumenta Vir Nobiliss. in medium protulisti, quibus cùm non parum refragari viderentur Cl. Charras in suâ viperæ Anatome, in rem præsentem ire nobis libuit, viperas subministrante Peritiss. D. Eglingero, Pharmacopolâ quondam nostro, qui eas ad theriacam conficiendam, è Gallia adferri curaverat: Antequam autem utriusque Vestrûm sententiam excutiamus, effectus in nostris animantibus productos, tantisper rimabimur: utque ab animali mitissimo oriamur, columbæ ala, venenati morsus damnum mox luit, irritatis partium membranarum & tendinosarum incolis, in quos sanè vel maximè vim suam hostis hic exercere videtur, sanguinisque massâ infectâ, cujus portio extravasans, gangrænam funestam induxit: nec immunes evasere canes, licet alter paulò diutiùs substiterit, cujus causam equidem nunc in parte morsui magis resistente, nunc in ipsius veneni citiore vel tardiore communicatione quærendam arbitramur, uterque vel salivavit vel vomuit, alvum dejecit vehementiùs, & cruenta minxit,

rit, evidenti indicio mali, cùm fibras nerveas, spirituumque animalem illicò aggredientis, & in motum impetuosiorem concitantis, unde cùm œsophagi, tum ventriculi & intestinorum fibræ, ad expulsionem stimulatæ fuerunt, tum ipsum vitæ principium massam humoralem graviter fundentis, unde sanguinis nimium attenuati particulis serum impraegnatum, urinæ tincturam sanguinolentam conciliavit, cujusmodi à spiritu nitro aëreo incitato, cordisque machinâ in motum velociorem actâ, malum quandoque subsequitur: Clariora hujus effectus vestigia sectione prodierunt, in cane præcipuè priore, utpote cujus thalami cardiaci, cum vasis appensis, sanguinem tennem & acerrimum fuderunt: in altero vim suam præcipuam lusit, in crure affecto, vasisque istud cum partibus vicinis perreptantibus, præterquam enim quòd musculosæ partes intumuerunt, denigratæ fuerunt insuper, à liquoris & sanguinis eo infecti corruptelâ, qui fluidus ex vasculis singulis prorupit, aliquâ ejus portione in partibus reliquis, (crasi destructa) nunc grumescente nunc fluiditatem concipiente, cujusmodi effectus, rationi consonus omninò videtur: nec enim fieri potest, quin solutis particularum combinatione & motu legitimo, aliquæ heic illic sese prehendentes, grumescant & in motu subsistant. Eandem noxam intulit alæ columbæ viperæ caput abscissum, gallina ope ignis veneni communicationem cohibentis liberatâ, cujusmodi emolumentum Sal viperarum, cani ultimo attulit. Mirum verò capellam nihil damni prorsus sensisse, animal quod etiam cicutam innoxiè comedir, cujus rei causam alij pro lubitu explicent; id apud nos ratum est, non modò exugendo vires ejus infringi, aut ignearum particularum ope extrahi subtiles veneni particulas posse, sed etiam, quod suprà innuimus, variâ trituratione subigi, mucóque involvi, imò partem nunc minùs commodam esse, aut aliter resistere, aut venenatus liquor osculis vasorum decenter instillari nequeat, quandoque etiam vires suas eundo amittere, inprimis ubi vipera fuerit fatigata, à frequentiore morsu: imò ipsius massæ humoralis talem posse esse ἰδιάθεσιν, cui enervandæ illicò, tale venenum non sufficiat: de activitate autem hujus liquoris, nunc majore, quæ præter regionis diversitatem ab ipso etiam materiæ solaris copiosiore influxu, (unde animalis illius vivacitas vel torpiditas) pendere videtur, evidenter fortè testari possunt, experimenta imminente boreæ tempestate, in pharmacopolio Præstantiss. D. Frey, Art. pharmaceut. Magistri iterata; tum enim vulnera canibus inflicta, præter partis intumescentiam, unde difficulter incesserunt noxam nullam intulerunt, quæ quidem subsequi debuisset; si in solâ spirituum ex morsu irritatione, nocivi insultus deducendi essent. Periit tamen ex morsu graculus, motibus convulsivis, corculique palpitatione confestim insequentibus, cum alæ qualicunque intumescentiâ & gangrænatione. Atque in funestæ huius labis causam, malique genium & fontem, jam penitiùs est inquirendum: Tu Vir Nobiliss. in Tuis de Viperis Observ. liquorem flavum quem glandulæ vaginales suppeditant, potissimùm in scenam trahis: Verba pag. 23. & seq. Edit. Amstel. ita habent. *Sed prætermissâ hac digressione, redeo ad descriptionem liquoris illius flavi, qui intra vaginas dentes contegentes invenitur. De hoc cùm ore assumptus, neque hominibus neque brutis lethalis, pergam inquirere, an fortassis vulneri instillatus causa mortis existat: Et verum est, spatio trium quatuorve horarum, mortuos esse omnes gallinaceos, omnesque columbinos pullos, quorum vulnera eo infecta fuerunt, tamque necare liquorem viperarum vivarum, quàm desumptum è palato & vaginis viperarum mortuarum, etiamsi mortuæ sint ante 2. vel 3. dies*, quod ipsum in Epist. ad Eruditiss. Bourdelotum & Morum confirmas. Equidem de liquore isto seorsim nulla fecimus experimenta, id ramen Tuæ Vir omni laude dignissime, sententiæ stabilimento esse videtur, quòd, nî pars à liquore maduerit, sanguinémque stillârit, symptoma pejus inde subsequi nunquam viderimus, infallibili communicationis cum cruore necessariæ argumento: Columba quoque, quæ à capite viperæ abscisso vulnerata interiit, liquoris nocivam vim satis prodit, cui morsus solus utcunque insufficiens esset, imò ineptus, si sæpè laudatam in experiundo industriam tuam consideramus. Clariss. D. Charras qui post Te eadem experimenta tentavit, morsu plurima animalium internecioni dedit, nec enim quòd quidam canes evaserunt, ad illius impunitatem argumentatur, cùm ipse viderit, à viperâ vivaci, si partem inprimis laxam, aut vasculis sanguiferis copiosè instructam momorderit audaciùs, interitum ilicò afferri: De liquore verò paulò aliter sentit, enimverò quòd hic ore animalium assumptus, & per gulam in ventriculum trajectus, pejus malum non inducit, mucus quo dictæ partes oblinuntur, in causâ esse potest, ejusdémque postmodum & subactio & cum particulis aliis commixtio, unde pari sinceritate cum cruore impossibile misceri potest (videsis quæ suprà de cantharidibus memoravimus) Corruunt hinc primùm Charrasij experimenta de panis taleolâ, quæ cùm succum flavum è gingivis sex viperarum irritatarum exhausisset, cani famelico innoxiè objecta fuit, hujúsque impunè ab hominibus etiam per os assumpt one: Id verò majoris momenti est, quòd prædictus Vir Clariss. astruit, succum flavum in vesiculis contentum, partique vulneratæ citra morsum instillatum, nullum gravius symptoma induxisse, contra quam Illustris Aretine experimentis iteratis, suprà laudat ad Abbatem Bourdelotum Epistolâ comprobavisti: Arduum sanè negotium nec expeditu facile, ubi propria experientia deficit: In partes verò tuas ut eamus plura sunt quæ nos movent; *partim* liquoris à spiritu animali viperâ excandescente major actuatio, unde morsu massæ humorali immissus, turbas funestas infert, quâ cadere utcunque posse videtur, ni extractus, in momento ferè vulneri recenti instilletur, volatile enim illud est, & in auras abit citissimè, à quo singulæ liquoris particulæ, siquidem vivaces fuerint, acrimoniam nocivam acquirunt; *partim* Rationum quibus D. Charras labem lethalem evincere satagit, obscuritas: Vult nempe viperæ phantasiam, ab ideâ vindictæ, quam sibi finxit, irritatam, motum quendam inexplicabilem spiritibus conciliare, atque vi impellere, per nervos eorúmque fibras, versus dentium cavernulas, quasi infundibulum, exinde in sanguinem animalis demorsi deferri mediante foramine ab iis inflicto, unde cuncti effectus emergant: Ast æquè crassa est hæc viperæ phantasia, quàm idea vindictæ, imò D. Charras ratiocinium: cur quæso illam sibi fingit demum, mali illati conscia? ecquis ipsum edocuit, spirituum explosioni per dentes perforatos viam esse? quàm facilè non avolarent animali ad morsum se componente? quis fibrarum nervearum multam seriem in cavernulas ipsorum inseri ipsi monstravit? Stagitæ hæc nata videntur, & multo magis inexplicabilia esse, necdum veritati congrua, quàm est spirituum motus: Atrox sanè evadit iste & concitatus animali irritato, ceu istud convolutiones celeres, eum linguæ protensione ostendunt, inde verò vel phantasiam vel ideam vindictæ non arguit: Cogitet D. Charras anim-

animal unumquodque sui defensionis & conservationis studiosum esse, indéque singulari providentiâ summi Opificis, motibus certis gaudere ac instrui, quibus inimicum depellat, quem nec novit nec nosse potest: perpendat aculeos aliorum insectorum, liquorem ictu immittere, quem de ipsis pendulum in apibus & vespis sæpenumero vidimus, cùm tamen æquè perviis, spiritus animalis ad vindictam concitatus sufficisset, & probè consideret, huic explosioni, in capitibus quindecim viperis præscissis, & per quatriduum in vase vitreo coacervatis, locum ampliùs non fuisse, fuisse tamen enecationi quinque gallinaceorum & quinque pullorum palumbinorum, ceu Tu feliciter observasti: ut sileamus D. Charras nunquam vesiculas illas, è quibus liquor nocivus jugiter suffunditur, penitus resecuisse, quò de præconceptâ & efficta hâc spiritûs irritari per denticulos concavos explosione, symptomatum quorumvis unicâ matre, ipsi melius constaret: Nova certè & inaudita opinio, quæ hanc dentium cavitatem, ejusmodi tutelæ loco insectis pluribus datos esse pronuntiat. Verùm enim verò ne philosophemata ipsius tantùm rejecisse videamur, datâ occasione, succo ipso plura tentabimus, quamvis de morsu à capitibus viperarum præscissis illato, experimenta cum nostris non convenient: sed satis de his: de naturâ liquoris hujus adhuc quædam delibabimus, quam alcalinam acerrimam esse, sanguinis fusio & tenuitas, cum partium vulneratarum gangrænatione, mictio sanguinolenta aliáque, nobis persuadere optimè possunt, nec obstat magnopere, quod in cane altero sanguis circa præcordia coagulatus fuit; lentiùs enim in illo labes nociva serpsit, inque parte ipsâ, fluidum fundendo acrimoniam suam prodidisse verisimile fit: Quis autem non novit sanguinis crasi ita dejectâ, dum heic summam fluiditatem induit, alibi sæpe numero coagulari, ceu suprà jam innuimus: Ipsemet D. Charras iis, qui in spiritibus animalibus arcanam quandam latere aciditatem credunt, respondet, acidum istud in massâ sanguineâ generari potuisse, ab ipsiusmet partibus, quæ disgregationem & dissolutionem passæ sunt, cùm à veneno infectæ fuere & corruptio ipsas invasit, vide sis cap. 1. Turbato itaque motu massæ humoralis, ejusq; crasi à liquore morsu præcipuè communicato dejectâ, quis non videt varios effectus haud difficulter succedere: Id verò mirari subit, modo nominatum Virum Doct. ibid. loci adjicere: *Neque etiam Vipera inter animalia, sola morsu lethifera est, quæ in rabiem aliquando transeunt, si in iram concitata fuerint: fidem faciunt canes, lupi, quin imo & homines ipsi.* At unde in his spirituum excandescentium explosio, dentibus ita perviis non existentibus? Vereor ut sibi ipsi similis heic sit, quod de D. Redi incautiùs dixerat; Etenim aut aliunde illa petenda est, quod etiam in Viperis obtinebit, aut morsum liquor salivalis irâ aculeatus, activitate suâ præcipuè sustentat. Contrà acidæ naturæ venenum hoc esse, sal volatile viperarũ, quod vulneratis solatio esse solet, probabiliter evincit, cùm aliter non juvet quàm spiritus animales promptissimè instaurando & coagulum præcipitando, à fermenti venenati contage oriundum: sed etiam succus citri, qui alcali non est, teste Clariss. Hoffmanno, morsui venenato medelæ est, & quæ ab acido corrũpuntur partes carnosæ, rubent magis nigredine (quã in cane altero deprehendimus) contrarium ejus insequente: fortè etiam volatilia sanguinis grumescentiam, quam ex ejus fusione aliquibus in locis necessariam conjecimus, tollendo juvant, ut difficile sit sententiam infallibiliter dicere. Commodè de his liquor ipse sanguini instillatus plura & certiora docebit. *Clariss. Ioh. Iacob. Harderus in Observationibus Anatomico-Practicis.*

In Viperini veneni absolutiorem cognitionem addamus hic rursus de Viperarum morsibus ac Veneno Observationes proprias.

Anno 1683. capram majorem viperis irritatis mordendam exhibuimus, atque ab earum unâ vulnus in nares est inflictum; unde ipso momento mœsta ac tremula facta est panemque aquâ imbutum & sale multo conspersum respuit; imo vix ab unâ parte domus in aliam, præ debilitate, commigrare valuit. Ab hinc humi cubuit tremulosque, per totum corpus motus cum abdominis distentione passa est. Post horæ circiter quadrantem salivatio, eaque admodum viscosa, atque spumosa, oborta est, & ad aliquot minuta talis perduravit. Inde in dyspnæam incidit; quâ paululum diminutâ, somnô corripiebatur, quem rursus subsequebatur salivatio, sed tenuis & minùs quàm priùs spumosa: somnus hinc cum intensiori dyspnœa comiteque stertore, ingenti partium corporis omnium tremore, & musculorum colli convulsivâ tensione, eam corripuit. Sic per momenta affectæ, cùm canis objectus fuisset, caput quidem in eum extulit, sed reliquum corpus nullatenus movit. Salivatio interim non ita copiosa subsistebat, dyspnœa ut & tremor sensim remittebant; ac oculos identidem aperiebat, donec post duas, cum unius quadrante, à morsu horas, pedibus insistens, rigida & quasi cataleptica fiebat, non ita tamen pertinaciter immobilis, quin excitata, vique aliquatenus adacta, horæ quadrantem per cameram obambularet; donec veneni vi rursus prostrata, & vehementioribus motibus, convulsivis succussa, totô tandem corpore resoluta periērit. Apertô corpore, præter alia de quibus in sequentibus, reperiebamus sanguinem non tantùm in grumos coactum, sed ejusdem particulas sibi invicem ita cohærentes, ut in cordis ventriculis polypos admodum tenaces, valvularum tum sigmoidalium, tum tricuspidalium variarumque cavernularum in prædictis ventriculis excavatarum, imaginem apprimè per externa referentes, efformaret. Idem præterea sanguis è majoribus ac minoribus venis, in ramos ac ramulos distributus, sine disruptione extrahi poterat, valvularum itidem omnium, tum jugularium venarum, tum aliarum, figuram non minùs accuratam exhibens, quàm à cerâ præparatâ ac eâdem infusâ, illud effectum fuisset. Prædictus autem sanguis nullum prorsus nigrorem contraxerat, sed vividus omnino ac rutilus visebatur. Canes quos in experimentum sæpius adhibuimus, ut & feles, cuniculi, porcelli Brasiliani, columbæ, picæ, pulli gallinacei aliaque animalia; iisdem propè prehensa symptomatis, alia citiùs, alia tardiùs veneno fuere enecta; super quo adnotavimus quod illa in quibus sanguis variique succi fuerint naturâ suâ acriores, imo particulis volatilioribus magis saturati; veluti feles, columbæ, picæ &c. citiùs, nec etiam intra pauca horæ minuta sint occisa: alia vero in quibus & sanguis & aliis succi aquosiores viscidiores ac lentioris fuerint motus, vitam longiùs protraxerint: quodque etiam aliqua inter ipsa, quamvis pluries ac profundiùs commorsa, sine remediis evaserint, nec à veneno lethaliter affici potuerint: cujus census nobis præcipuè fuit Mus Alpinus, Marmota vulgo dictus, qui etiamsi tumores multos in labiis vulneratis, os prope per tempus occludentes fœtoremque gangrænosum spargentes, gesserit; cõvaluit tamen tandem, nec aliquo medicamento in illud eguit, nisi inde medelam sibi assumpsisse crediderimus, quod eo ipso momento quo se cõmorsum persentiebat, dentibus viperæ caput arriperet illudq; contereret, verùm non usq; adeo ut ipsũ confringeret

aut

tur lethaliter violarat; (nulla siquidem vipera sic mortua est) at potius ut conterendo ac conquassando sugeret succum è viperæ rostro per compressionem exeuntem. Ut autem è diverticulo (forsan non adeò ingratô) ad viam jam redeamus, observavimus, ni nos memoria fallit, in iis omnibus animalibus quæ veneno periere viperino, intestina distenta, aliquatenus inflammata, maculisque lividis hinc inde leviter picta; sed eo loci quo bilis canalem suum habet apertum, livore, seu potius nigrore gangrænoso infecta; unde conjicere licet venenum non tantum vim suam in nervos exerere, illicque tot turbas, tremores convulsivos ac fibrarum contractiones parere, quorum ex parte fœtus sunt constrictiones glandularum salivalium, totiusque palati ac faucium, quas salivario necessariò consequitur; item ventriculi & intestinorum convulsiones, comitesque contentorum dejectiones: Verum etiam in omnes alios permeare succos iisdemque deleterium quid imminere. Eâ ratione sanguinem lethaliter coagulat, dum serum ejusdem à parte fibrosâ secretum, per vias urinarias, & intestinales copiosiùs amandat; proventumque biliosum eò fermentationis & acrimoniæ evehit, ut non tantum vellicandis intestinis, eorundemque motui pro deturbandis promptiùs excrementis accelerando, sed etiam illis ipsis ad instar lapidis caustici è salibus lixivialibus confecti, corrodendis, aptus fit; eôque præcipue loci, ubi totâ vi agit: & antequam aliis succis in fluxuosum intestinorum tubum effusis, immistus, illa retusa fuerit. Hic exquirendum veniret à quô demum principio tot funestos pronascantur effectus, quid hinc coagulationes, hinc fusiones, ac fluorem salium pariat; quid spiritus animales, nervorumque succum; quid fibras undique proriret? Verùm hic fatemur ignorantiam, malumusque altùm silere quàm conjecturas minus ad rem facientes protrudendo tempus terere. Adjicimus tantùm venenum hoc esse admodum subtile & paucum, quod magis mirum esset, ni divisio corporum in infinitum à recentioribus Philosophis validis rationibus comprobata, imò experimentis super cupri particula flammam à lampade accensâ ascendentem colore viridiusculo plures dies tingentem, peractis, à Nobiliss. ac Praeclariss. Dom. Boyle quasi demonstrata foret. Non tamen conclusum volumus hoc venenum tam paucum esse ac asserit Clarissim. Dominus Charraz, dum illud totum in spiritibus ex animali iratô evolantibus, minimâque sui portione vulnus à dente inflictum subeuntibus, repositum opinatur: Agnoscimus enim blc præterea succum quempiam pinguem & oleosum succulis propriis per gingivæ longitudinem expansis conclusum, cui princeps hoc in negotio ministerium debetur, cujusque propterea naturam ac effusionis modum conveniens fuerit ut explicemus. De memoratis sacculis & liquore contento sic habet Illustriss. Franc. Redi in suis observationibus super viperis. In fundo vaginarum intra quas viperæ dentes habent repositos, humor stagnat colore & sapore simillimus oleo amygdalarum dulcium. Unde apparet ipsum pro uno & eodem sacculo habere tum quod vaginulam, conficit denti dum supra maxillam recubat, tum quod succum oleosum, gingivalem non absurdè dicendum, concludit. Clariss. Dom. Charaz idem in sua viperæ anatomia sentit, ac proin scribit. Vidi majorem dentem ad duas suæ longitudinis tertias, tunicâ, seu vesiculâ cinctum, quam vesiculam complet succus subflavus, pellucidus ac mediocriter fluidus; addit præterea succum hunc in hasce vesiculas à glandulis salivalibus per canaliculos amandari, & nullatenus à folliculo bilis assurgere, ut male crediderant quidam super Naturâ succi; præcitati Auctores non contenti colorem, consistentiam, ac saporem in examen adhibuisse, illum etiam animalibus hominibusque propinarunt, nec multum acrimoniæ aut ex gustu, aut ex effectis in ventriculo, in ipso pervidere potuerunt: At vero illud ita ipsis apparuisse, quia infasciatæ, ut ita dicam, ab oleosis admistis veneni particulæ, in linguæ cavernulas illicque conclusas papillulas nerveas spicula sua inferre non valebant; & quia postea succis ventriculo inquilinis immersæ præcipua suâ vi spoliabantur, fas est opinari. Nam iste succus proculdubio, non tantum vivente animali, ac per ejusdem irritationem commotus, venenosus est, sed etiam postquam animalis capite expressus fuit, dummodo immediatè in venas pertingat; idque non semel experti sumus in canibus, in quorum vasa sanguifera cùm succum prædictum è capitibus viperinis paucâ aquâ calidâ inter exprimendum ablutis, extractum infudissemus, brevi illi periere. Nec valet contra experientiam objectio, quod innocuè ebibatur, quodque plagis cultro confectis innocuè affricetur; siquidem multo stomacho non sunt nociva quæ in sanguinem immediatè excepta letum inferunt, sic ego ipse sæpius largissimas volatilium doses haurire valui, quatum in venas injectionem animalibus omnis generis lethales observavi; & præterea quod plagas spectat ejusmodi succo inunctas, quis non videt, non ita liberum succo illi vasa per plagas aperta subire; quin potius à sanguine elabente dilui, & in terram, aut lintea applicita effundi? At etiam deficientibus hisce rationibus, quid objectio contra experimentum certum & indubitatum. Non itaque hæsitanter pronuncio, venenum viperinum totum in succo gingivali residere; superest tantùm ut exquiramus quomodo in venas protrudatur dum animal quodpiam à vipera commorderur. Illud autem demonstrationis non erit multum difficilis, si primò affirmaverimus cum Illustriss. Dom. Redi, viperarum dentes majores esse cavos ac per longitudinem suam, exceptô extremô tantùm apice, tubulatos; sed etiam non longe infra illud extremum, lateraliter ita esse perforatos, ut commodissime liquorem per vesicularum compressiones in ipsos, non aliàs quam enematum materia è vesicis bubulis manu constrictis in fistulas in id illis aptatas, momento trajicientem vulneri infundant. Hoc autem eò confidentiùs asserimus, quod non ex propria nostra observatione addamus, obstante foraminis exiguitate, succum ex compressione longè quasi per syringam ejectum sæpius viderimus. Hic itaque idem præstant tubulati dentes, quod in urtica urente villi illi crassiores ac tubulati, è pluribus vesiculis hinc inde folium plantæ contegentibus; ac humorem corrosivum continentibus, assurgentes: nam dum à villis rigidioribus tubularis & per sui extremitatem acutioribus vulneratur pars aliqua, eo ipso infunditur in vulnus liquor subjectus fermentationes dolorificas producere paratus. Atque jam de veneno ac de modo quo in vulnus transmittitur satis, operæ nunc pretium fuerit si aliquid de antidotis adjecerimus, idque per experimenta in animalibus ac etiam hominibus peracta. Nobilissimum sanè ac præsentissimum hoc in casu medicamentum, (ut alia teticeam) est ipsum sal viperinum, totaque viperæ substantia; super quo minime ingratum fuerit quod in ju-

vene annos circiter octodecim nato observavimus adferre: Ille scilicet cùm in medelam affectionis cujusdam faciei crustosæ juscula viperina, viperarumque sal volatile, adhiberet; aliquando à vipera forcipe comprehensa altiùs inter pollicem ac digitum indicem commorsus fuit, nec inde tamen quidpiam noxæ retulit, quod longò jam prædictorum jusculorum ac salis usu præmunitus quasi fuisset in ucci virulentissimi & perniciosissimi, expulsionem ac extinctionem. In aliis verò quibus non contigit ita beatis esse ut antidotum propriò sanguini conclusam gererent, non difficile fuit symptomatis à veneno enascentibus occurrere, tum per suctionem partis vulneratæ, continuoque institutam ejus scarificationem, ac lotionem ex aceto theriacali, tum per propinatum præterea sale volatile viperinum in largiori dosi. Sic providimus adolescenti qui prope talum super tendine, Hippocrati chorda dicto, vulneratus fuerat; ut & ancillæ quæ dum viperam è capsâ se se proripientem, caudâ arreptâ, retrahere tentat, in brachio profundius sauciata fuit. Sic etiam varios canes commorsos curavimus. Verum non est quòd plura addamus de remediô satis omnibus notô: Itaque hæc sufficiant.

Observatio III.

Historia variæ circa Cicuta tum aquatica, tum terrestris exhibitionem, ejusque noxas.

CUm circa finem Martij 1670. Jumenta aquatum è pago ad fontem ducerentur, Ripas amnis calcando Radices Cicutæ hujus, cauliculis cum foliorum germine jam protuberantibus in apricum produxerunt. Tunc temporis Pueri duo & sex Puellæ paulo ante meridiem ad fontem & pratum, per quod amnis præterlabitur, excurrerunt, & conspecta Radice non malesuadæ famis jussu, sed petulantis luxuriæ imperio, rati pastinacam luteam esse, de illa avide comederunt, & quædam Puellæ ex illis Radicem cæteris à dulcedine & suavitate commendarunt, unde imprimis pueri largius illam devorarunt, & læti domum properarunt, unaque ex puellis Matri lachrymabunda querebatur sibi à sociis avarius Radicem suppeditatam fuisse.

Iacobus Mader, puer sex annorum, capillis albis præditus, tener, vegetus tamen, domum rediit hilaris ac subridens, quasi re bene gesta, paulo pòst conquerebatur de præcordiorum dolore, & vix verbum effatus, humi prostratus urinam magno impetu ad Viri altitudinem eminxit; mox terribili aspectu, cum omnium sensuum abolione convulsus fuit, os arctissime clausit, ut nulla arte aperiri valuerit; dentibus stridebat, oculos mire distorquebat, sanguis ex auribus promanabat; circa præcordia tumidum quoddam Corpus pugni virilis magnitudine Patris afflicti manum & miserandi pueri præcordia, maxime circa Cartilaginem ensiformem, validissime feriebat, singultiebat crebro; Vomiturus quandoque videbatur, nihil tamen ore arctissime clauso ejicere valuit: artus mire jactabat & torquebat, sæpius caput retrorsum abripiebatur, totumque dorsum incurvabatur in arcum, ut puellus subtus per spatium inter dorsum & stratum inoffense repere potuisset. Cessantibus convulsionibus per momentum matris opem imploravit: mox pari ferocia illis redeuntibus nulla vellicatione, nulla acclamatione, nullove alio ingenio excitari poterat, donec viribus deficientibus expalluit & manu pectori admota exspiravit. Durarunt hæc symptomata vix ultra horam dimidiam. Post obitum imprimis abdomen & facies intumuerunt absque livore, nisi pauco circa oculos conspicuo. Ex ore cadaveris usque ad horam sepulturæ spuma viridis largissime emanavit & quamvis sæpius à patre mœstissimo detersa fuisset, mox tamen nova succedebat.

Catharina Maderin, Iacobi Soror adultior, postquam Frater convelli cœpit, ad Patrem non procul à pago arantem properavit fratrisque infortunium indicavit ac Patrem domum festinantem concitato cursu sequuta est. Post fratris obitum post fornacem sedens & ipsa se male habere querebatur. Vix dimidia hora elapsa manipulum integrum radicum devoratarum evomuit: mox Epilepsia vera corripiebatur cum sensuum omnium abolitione & terrifica capitis, artuum & totius trunci succussione & torsione, Pater ipsi os clave effregit & Theriacam Venet. aceto solutam infudit, unde iterum manipulum harum radicum evomuit. Postea horis 24. ceu mortua in lecto jacuit brachiis compositis & pedibus quietis; dentibus tamen subinde stridebat, subinde quoque inclamabat Matrem; quando verò Mater responsum dederat, aut ipsam aliàs alloquebatur, Puella continuit, nec audire videbatur: Novem horis Puellam plane emortuam Parentes crediderant, facies enim cadaverosa & respiratio ipsorum opinione insensibilis erant, extremaque frigebant: Imo Parentes adhuc dum illam vere mortuam opinantur & vitam se Voto nuncupato debere persuasi sunt. Post horas 24. ad mentem rediit: at diu ob linguam morsu vulneratam commode nequijt edere: diuque de præcordiorum dolore querebatur

rebatur: obambulavit quidem sed per quatriduum delassata. Nunc bene valet; nullaque labes in Visu, quamvis convulsiones oculos graviter torserint & propemodum extra orbitam expulerint, nec in auditu animadvertitur. Est Carnosa, vegeta nec quicquam imbecillitatis in hunc usque diem passa est, ac si nunquam de radicibus istis comedisset.

Maria Maderin, annorum duorum cum dimidio comedit quoque de radicibus, sed parciore manu: itidem Epilepsiâ corripiebatur, sed non tam atroci ac Frater & Soror. Pater ipsam ulnis gestans à tumore intra præcordia sensit magna vi, seu à pugno, diaphragma percuti, unde singultijt, ejulavit, facies erubuit; mox strinxit, artus jactavit sensusque amisit. Vi ore aperto & Theriaca aceto soluta ingesta, manipulum dimidium harum radicum evomuit. Intra horas octo penitus convaluit: die sequente obambulavit, comeditque, Carnosa & robusta est, nec quicquam adversi hactenus passa est.

Matthias Graff, puer annorum octo, Jacobo Mædero ad extremum usque halitum adstitit ac se quoque radices comedisse jactavit, nec tamen quicquam incommodi inde se sentire gloriabatur. Postquam vita defunctum socium vidit, domum suam abijt; antequam paternas ædes attigerat, super lapidem sedere præ quadam vertigine cogebatur: vix subsidit, pronus in faciem ruit; sine ullius ope surrexit & ceu temulentus domum properavit ac in scamnum prope fornacem decubuit; mox inde à motibus convulsivis in pavimentum hypocausti, distantiâ passus, præcipitatus fuit. Iterum surrexit atque per aliquot passus vacillante gressu incedit & post mensam dejectus fuit: protractus terribiliter convellebatur, cum arctissima dentium constrictione: Imprimis aspectu horribilis erat ὀπισθότονος; dum cultri manubrio quidam astantium dentes diducere conabatur, aliquot dentium fracti fuerunt: infusam Theriacam acetô solutam ob gulam pertinacissime occlusam deglutire nequijt. Corpus intra præcordia tumidum vehementissime & validissime diaphragma percussit, ut à manu Viri robusti nec reprimi nec impediri potuerit, cum singultu quodam sonoro. Paroxysmus iste Epilepticus tantâ violentia ad dimidiam horam, sine ullis inducijs continuabatur: nihil neque per vomitum, aut secessum exercevit, neque eminxit, donec viribus exhaustis exspiravit. Post obitum abdomen & totus habitus intumuit ut vestibus exui nequerit: spuma viridis larga ex ore indesinenter emanavit, donec terræ credebatur. Facies circa oculos livescebat: in reliquo corpore, præter inflationem nihil observabatur.

Christina Gräfin Soror, annorum novem, de radice quoque, sed parce comedit; quod primum negaverat. Ad vesperam usque nihil mali passa est: nocte ingruente post fornacem sedens sibi ægre fieri & cadendum esse dicebat & radices se quoque devorasse fatebatur, indeque circa præcordia dolere cum sensu punctionis & ardoris ibidem: postea convellebatur. Pater harum calamitatum ignarus opportune vesperi domum rediens foliaque Tabacci minutim concisa in promptu habens, quantum duo acetabula fistulæ, qua ejus fumus hauritur, capiunt, aquæ fontanæ permiscuit ac dentibus vi deductis Puellæ infudit, unde liquorem infusum cum radicibus mox violentissime evomuit: in lectum reposita quievit, post brevissimam quietem esurijt, cibum petijt: sibique bene esse dixit: attamen pater radicum reliquias superesse suspicatus, cibum denegavit: interea verò eandem dosin foliorum Tabacci aquæ fervidæ per horam dimidiam infudit & colatum liquorem ebibendum porrexit, unde iterum non sine violentia mucum & bilem sine ullis radicum reliquijs evomuit, jejuna tota nocte dormivit: mane læta surrexit, obambulavit & hucusque sanissima vixit.

Martini Mülleri Filia & Georgii Maureri duæ Filiæ, gemellæ annorum quinque de his radicibus quoque comederunt, sed parca manu. Tres istæ Epilepsiam, sed mitiorem passæ sunt. Data Theriaca in aceto soluta omnes vomuerunt & brevi penitus convaluerunt.

Catharina Weberin & Georgii Maureri Filia tredecim annorum die 29. August 1671. narrarunt mihi se quoque has radices degustasse, sed sine noxa, quæ alicujus momenti esset. Incolæ Pagi istius retulerunt mihi nec Equos nec jumenta Cicutam aquaticam frondentem attingere, nec siccata vesci illamque illibatam in præsepi linquere, nisi summa fame ad comedendum adigantur, Ante aliquot annos magnam porcorum jacturam fecerunt, causæ ignari; nunc omnem culpam huic radici deferunt, quamobrem postquam ipsis virulentia ejus ex puerorum pernicie innotuit, undiquaque illam exstirpant, ut jam rarior occurrat.

Cicutæ Aquaticæ propinatæ, Historia.

1. Cani molosso robusto, cujusmodi laniones ad urgenda jumenta, pecora & vitulos in itineribus adhibent, d. 1. Sept. 1676. horâ 2. pomeridianâ objeci cicutam aquaticam minutè concisam & contusam, carni vitulinæ assæ involutam; verùm statim subodorato veneno bolum hunc gustare noluit: aliam buccellam carnis solius mox devoravit. Itaque ligatis pedibus, ore bacillo

ducto, radicum istarum contusarum ℥ß. circiter intrudi, nares digitis compressi, unde dimidiam horam salivavit & subinde eructavit: capite tremuit: aliquantulum pedibus vacillavit: nullum aliud symptoma notatu dignum supervenit. Circa 7. vesperi catenam, quâ arbori in horto alligatus erat, sæpius momordit. Per noctem in horto relictus vinculum coriaceum morsu tandem perrosit ac cum catena ferrea aufugit, Danubium tranavit d. 3. Sept. alacris hinc inde per vicum cursitavit, ac si nec vel minimum à cicuta passus fuisset.

2. Dominus *Ioh. Christophorus Simonius Tubingensis*, Chirurgus præstans d. 8. Sept. 1676. cani juvenculo famelico, cui cibus 24. horis denegabatur, radicum à me relictarum, minutim concisarum, citra additamentum, ultra unciam intrudit. Post elapsam horam dimidiam salivavit, vomuit, spuma pugni magnitudine ex ore pependit: mox misere ipsum torsit, varie convulsus fuit, nunc opisthotono, nunc emprosthotono, nunc tetano; nunc oculos pervertebat, quandoque jactabatur: convulsionibus aliquantum remittentibus angebatur, ut in nullo loco manere posset; in gressu titubavit, & paulo post rursus in alterutrum latus præcipitatus ruit: duravit afflictio duabus horis. Postea vires recuperavit, alacrior evasit. Hinc denuo aliam radicum portionem ingessit, salivam statim movit, non vomuit, semel alvum solvit. Convulsionibus per vices affligebatur: surgens protinus in latus præcipitabatur: omnem cibum, etiam carnes, & potum fastidijt: supervixit ad diem tertium usque: ad secundam usque horam ante obitum subinde agitabatur, angebatur, ut nullo in loco permanere posset: incedens brevi in latus cecidit. Ultimis vitæ horis, ceu fessus, jacuit, solummodo respiravit, donec exspiravit.

Cadavere aperto ventriculum plane constrictum & corrugatum invenit: continuit ille radices integras, non comminutas nec emollitas, quales sc. intruserat; cætera prorsus vacuus & exsuccus fuit: deterso pauco muco, vidit internam superficiem rubicundiorem debito, & in fundo, ubi præcipue jacebant frustula radicis, maculæ rubræ livescentes apparuerunt, foris ampliores quàm in superficie interna ventriculi. Intestina prorsus erant vacua, contracta, & intus veluti sicca: in fine recti mucum viridem reperit. Vesica parva, corrugata, vacua. Ventriculi cordis pleni erant sanguine nigro concreto.

3. Eodem tempore lanionis molosso eandem radicem minutim concisam cum lacte ingessit; salivam movit, vomitum excitauit, quo radicem aliaque contenta ventriculi large ejecit; non convellebatur; nec quicquam sinistri postea passus est.

4. Cicutæ aquaticæ virus experiendi otium & occasionem nactus Doneschingæ d. 15. Septembris 1676. canem vetulum, mediocris magnitudinis, coloris fusci, cetera vulpi similem, à tempore vespertino ad horam 10. antimeridianam d. 16. Septembris ab omni cibo & potu jejunum detinui: tum cicutæ aquaticæ recentis radices contusas, unciarum quatuor pondere, pedibus ligato & ore pistillo diducto, intrudi; ægerrime radices in ventriculum admisit, & iteratis vicibus diu in gula detinuit, ut partem naribus ecclusus, partim foris, gulam deorsum fricando, illuc promovendæ fuerint. Cum ligabatur ac radicis intrusione vexabatur, largissime alvum & vesicam exoneravit. Vinculis solutus, aliquandiu angi videbatur, ac celerius respiravit, sed inde nec vomuit nec alvum solvit; paulo post vegetus iterum evasit, ac si nihil adversi prorsus pateretur. Itaque hora prima pomeridiana ad radices in taleolos & majora frusta concisas, mediante bacillo, linteo obvoluto & oleo imbuto, ultra quatuor uncias intrudimus. Vinculis solutus aliquandiu celerius respiravit, quod potius torturæ quam radicis virulentiæ tribuendum erat, nam in aliud conclave ultra quinquaginta passus deductus, nunquam nutavit, neque ullum visceris alicujus afflicti signum edidit ad 10. usque vespertinam: circa illud tempus crebro ad vomitum stimulabatur, atque liquor aliquis usque ad fauces trudebatur, quem tamen protinus rursus deglutijt: tota nocte quietus fuit. d. 17. Septembris mane vegetus erat, nunc surrexit, nunc rursus decubuit, appositam aquam bibere noluit. Hora 9. matutina rursus ad vomitum urgebatur, liquorque usque ad fauces pertingebat, quem statim iterum deglutijt: postea crebro pedes lingere cœpit: Hora 12. carnes & frustum panis cum ossibus avide comedit & paulo post bibit: quod itidem fecerat hora 7. vespertina noctu inquietus erat, & vinculis, quibus ne aufugeret, constrictus erat, se liberare conabatur, aut quiritabatur. d. 18. Septembris vividus erat ac validus, ac si ne micam radicis accepisset: siticulosus multum aquæ bibit, & comedisset, si cibus datus fuisset. Itaque hora 10. antimeridiana constitui succum ex herba & radicibus contusis, & aqua fervide aliquamdiu maceratis, fortiter expressum infundere: dum pedes vinculis stringuntur, pistillum ori transversim inditur, magna vi ligamenta rumpit, venatorem morsu graviter vulnerat, ac fæces atro virescentes in cylindros compactas, copiose egerit & largissime mingit. Tanto robore re-

recuperato, post aliquot dierum famem, & superata cicutæ virulentia, vix & non nisi post multos labores ligando, ad infusionem aptari potuit. Infudi tandem ante undecimam hujus liquoris plus quàm libras duas. A liquore infuso abdomen valde intumuit. Postquam vincula maximam partem ablata fuerunt, largissime vomuit mucum tenacissimum, subnigrum, allium redolentem cum aliquot radicum cicutæ taleolis emollitis, sed non dissolutis, quos ultra septuaginta duas horas intra ventriculum continuit. Circa duodecimam crebro præ anxietate situm mutavit, nunc sedit, nunc in ventrem, nunc in latus decubuit, nonnunquam prono capite diu attonitus stetit: paulo post saliva spumea copiose ex ore manare cœpit, non secus ac si mercurius vel illitus vel ingestus fuisset.

Ante primam pomeridianam mucum album, penitus spumeum, similem salivæ ex ore stillanti, copiosum, magno nixu evomuit: ab illo tempore salivatio parcius eveniebat: valde angebatur: sæpe ad vomitum stimulabatur; respiravit celeriter cum sono quodam tristi & querulo: situm sæpe muravit, ut quo se verteret, nesciret; Post 3. pomerid. rursus mucum copiosum, spumeum, atro virescentem, cum aliquot taleolis Radicis Cicutæ 16. Sptemb. intrusæ, magno nixu evomuit. Ab illo tempore ad 10. noctis sæpissime ad movendum urgebatur, at liquorem & quicquid ad fauces usque protrudebatur, nunquam amplius egessit, plerumque gemebundus exspiravit, fere decubuit, omnibus tamen sensibus valuit, & irritatus baculum morsu petijt: accedentes fixis oculis intuebatur, & ad quemlibet strepitum attendebat: ructus & crepitus fœtidissimos, allium redolentes, crebro emisit. Cibum sc. Bubalam elixam, & frustulum pellis cervinæ, in quo receptaculum lachrymæ continebatur, circa septimam degustare noluit, & naribus propius admotum, aversabatur, Tota nocte fere inquietus fuit: audivi aliquoties vinculum ferreum, quo pedi mensæ alligatus fuit & totum corpus succurere: an aliquid convulsivi passus fuerit? præ densissimis tenebris videre nequij: mane tamen d. 19. Septem circa quintam ipsum lorum, ubi coriaceum erat, avulsisse & cibum in cœna appositum devorasse, comperi Valde tum languidus erat, minusque alacris, unde facile passus est se denuo mensæ alligari: Vomituriebat sæpius, nihil tamen excrevit; respiravit adhuc sono querulo. Circa 7. matutinam ulterioris moræ impatientes, funiculo collo circum posito, ipsum strangularunt: vix suffocari potuit, & statim in principio funiculum, vehementissime corpus agitando disrupit, parùm minxit: per alvum præter flatus nihil emisit. In cadavere sequentia observatu digniora notavi. Primùm abdomine aperto, omnia intus vere fervebant, imprimis epar arctu admodum calidum erat; ventriculus non admodum distentus fuit, dum adhuc calebat, postquam frigefieri cœpit, magis intumuerat: intestina maximam partem gracilia, contracta & corrugata, etiam rectum, videbantur: Cœcum turgidius fuit: superficies ventriculi externa ex albo rubescebat: intestina albicantiora fuerunt: epar erat atro rubescens: pancreas solito rubicundius: lien longe pallidior hepate. Renes à solita facie non desciverunt: vesica distentissima & lotio flavo impleta fuit. Vasa ejaculatoria abscisa instar vermium corrugabantur. Pectore reserato omnia quoque intus æstuabant: pulmones in sinistro latere utrinque non penitus subsiderunt, sed aëre adhuc aliquantum turgebant, adeo ut vesiculæ in lobis sinistri lateris videri possent; non tamen ita inflati ut vel tertiam cavitatis partem vix adimplerent: in sinistro latere ex albo rubescebant; in dextro intensè rubri fuerunt. Cor sanguine admodum turgebat. Gula valde inflata & foris admodum rubicunda fuit. Dum in chyli receptaculo fere inani & non nisi pauca lympha prædito occupor, ac intestina cum ventriculo & gula eximo, cor perfriguit: inciso dextro ventriculo omnis sanguis in illo, & auricula in grumum magnum, atrum potius quàm rubicundum, sed facile dissolubilem concrevit: similem in sinistro, sed multo minorem inveni. In vena cava ascendente & descendente sanguis maximam partem fluidus, & non nisi ille grumosus fuit, qui cum cordis grumis continuus erat alibi ex vasis sanguiferis sauciatis emanavit sanguis fluidus, intense rubicundus & ad nigredinem aliquam vergens. Vesicula Bilaria plena erat Bile valde flava, viscidissima. Incisa gula erupit fœtor, tetrum allij fœtorem spirans; intus prorsus alba fuit, muco pellucido oblita: sulci recti. Ventriculo à stomacho ad duodenum secundum longitudinem inciso, circa stomachum occurrit aqua turbida; in fundo inveni aliquot Radicum taleolos; quam plurimos pilos, quorum quidam jam in pilam nuce juglande majorem compacti fuerunt, plures per universam superficiem ventriculi spargebantur, atque intra anfractus abscondebantur; omnes similes erant illis quibus canis tegebatur; frustulum pellis cervinæ pilis adhuc consitæ; frustulum pinguedinis condensatæ magnitudine avellanæ, denique plurimum muci, cui etiam pili involvebantur & reliqua ejus contenta: mucus iste qui in ejus cavitate fluctuabat, turbidus erat, albus potius quàm flavus, aut atro virescens; nec spumeus fuit. Circa pylorum in antro ad unciæ unius latitudinem mucus croceus, sed paucus hærebat. His omnibus sublatis anfractus comparuerunt, muco pellucido tenui obducti; qui detersus protinus, ceu è poris pulsus, novus repullulabat, etiam citra compressionem forinsecus factam. Iatus anfractus om-

omnes, maxime in fundo, tum in parte prominente, tum intra interstitia rubebant; alicubi, imprimis in intestitijs apparuerunt maculæ intensius rubræ, quàm ipsi anfractus erant, quæ fere in locis tribus exulceratæ fuerant. In principio antri pylori prominuit tuberculum valde rubrum, pisi magnitudine, in cacumine prope exulceratum: Reliqua pars antri, ipseque pylorus non rubebant, sed albicantes manserunt post elotam flavedinem. Intestina sex ulnas longa omnia crassiora solito erant, f r.e quia vacui fere erant, nec ullum discrimen observavi, nisi quod portio illorum amplior esset, tum imprimis sub pyloro ad ulnæ dimidiæ longitudinem, tum ulterius ad ulnam unam cum dimidia: reliqua vero ad cœcum usque gracilior. A pyloro ultra duas ulnas illorum cavitas muco flavo, viscido, pellucido obducta erat; postea ultra ulnam cavitas magis coarctata, omnisque muci flavi expers erat, solummodo muco albo, pellucido, tenacissimo obducebantur, nihilque prorsus continebant, quam aliquot vermes cucurbitinos, spithama longiores, quasi ex seminibus cucurbitinis secundum longitudinem apicibus conglutinati. Ab hac intestini portione reliqua, usque ad valvulam in fine ilei, muco intense flavo plena erant, cui videbatur aliquid cruoris permixtum: prope illius finem hinc inde excrementa atro-virescentia, sed pauca quantitate apparuerunt, prorsus digesta, ut cujus rei reliquiæ fuerint vix dignosci posset. Cœcum quod in duos quasi sinus contortum erat, quoque multum hujus muci continuit, cum excrementis paucis, superioribus simillimis. Ejusdem generis mucus intestinum rectum incrustabat, & sub finem illius aliquid excrementorum atrovirescentium detinebatur, sed omnino paucum. In toto intestinorum ductu, nec minimum frustulum, vel ossis, vel radicis in taleolos concisæ apparuit, quamvis longe majore quantitate radix ingesta fuerit quàm vel evomuit binis vicibus, vel in cavo ventriculi reperi. Deterso muco undique intestina intus inflammata erant; maxime sub pyloro, & ibi, ubi intensius flavescebat in illa portione ad valvulam usque, etiam rectum rubebat magis quàm solet: observavi plerosque ambitus areolarum, quibus glandulæ circumscribuntur quoque rubuisse, ipsas glandulas vero non nisi in paucis locis. Rubebat quoque intestinum cœcum intus. Gulam, ventriculum & intestina aqua fontana sæpius mutata per triduum maceravi, ut fibras discernere & separare, aliaque observare possem. In gula macerata sulci recti pauciores, plures vero transversi inæquales apparuerunt: foris erant fibræ rectæ: ablata membrana interna nervea, fibræ carneæ obliquæ ascendentes & glandulæ quàm plurimæ miliares occurrerunt, quibus foras pressis, interna gulæ superficies glutinosa & valde lubrica evasit, ac in parte externa nihilominus glutinosa mansit. Detracta membrana nervea, à stomacho ad pylorum, observavi plurimos nervos, imprimis circa stomachum & pylorum, eosque non adeo parvos, validos, non paucos etiam in alijs locis, maxime circa fundum in illam inseri, atque in illa obliterari & in membranam degenerare: deinde plurima vasa sanguifera inter illam & fibras carneas ferri: Insuper avulsa hæc membrana nervea à fibris, protinus omnes anfractus evanescere. Præterea dum hæc membrana cum fibrosa cohæsit, compressio inter separandum ventriculo, semper interna superficies admodum lubrica permansit, ac muco viscido pellucido, imo etiam citra compressionem, aquæ immersa, protinus iterum copiosè obducebatur, quamvis nullas glandulas inter hanc & corpus fibrosum observarim, quales, in gula, membranæ nerveæ foris copiosissime accumbebant: Imo postquam illum penitus à fibrosa separassem, nihilominus lubrica manebat; quamvis illam iteratis vicibus fontana eluerim, cùm facile corpus fibrosum ab omni lubricitate hac ratione vindicaretur. Hanc membranam nerveam inplurimis locis inflammatam manifeste vidi: aliquot in locis inveni ulcuscula superficiaria, mitioribus aphthis similia: tuberculum in antro pylori in hac quoque perstiti, non ulterius progressum: videbatur in cacumine exulceratum esse. In fibroso corpore foris per membranam communem transparebant fibræ rectæ, à stomacho ad pylorum protensæ, intus ablata membrana nervea, apparuerunt fibræ circulares carneæ, illæque validæ maxime circa medium ventriculi, ut & in antro pylori: à stomacho oblique primum ferebantur, antequam plane circulares evaserant: aliud fibrarum genus nullum observavi. In toto intestinorum ductu observavi triginta areolas glandularum tubulosarum, à pyloro ad valvulam ante intestinum rectum, valvulæ coli vices agentis, sitam: areolarum circulus extremus limbus, altior est, & prominulus magis quàm fundus, in quo conspicua sunt minuta capitella, acuum similia, ex quorum osculis, foris intestinis compressis, exsudat humor albus, turbidus, viscidiusculus, qualis ex tubulis in gula volatilium, compressione prodit. In prima portione ulnari à bilarij ductus insertione,

octo-

octo numeravi, dimidij bazij amplitudine, nullam vidi à pyloro ad insertionem ductus usque, sed infra illam demum: In 2. ulnâ, duas parvas, adeo ut in una quatuor tantum capitella comparuerint: in ulna 3. quatuor majores ovales. In 4. & 5. decem rotundas & ovales: circa finem quintæ ulnæ, inveni tuberculum verrucæ simile, in ambitu inflammatum, superne excoriatum. In reliqua portione usque ad valvulam, numeravi sex areolas, cæteris ferè ampliores, quarum una quinque uncias longa erat, verum angustior alijs, maxime circa principium. In portione intestini valvulæ propiore, aliquot areolarum oblongarum limbi, dimidiam partem inflammatæ erant; glandulæ verò ipsæ nullibi. Ibi ubi areolæ in intestinis sitæ erant; intestina luci obversa, magis perspicua seu pellucida erant, quàm in alijs locis. Intestinorum membrana extima, fibris carnosis robustis circularibus: tertia prorsus nervea, ad quam pertingebant plurimi nervuli, validi satis & robusti, & vasa sanguifera, quæ tenuissimorum capillamentorum instar, ceu reticula areolas ambibant; quarta villosa seu mucosa, quæ totam internam cavitatem incrustabat, exceptis areolarum spatiolis, unde ibi intestina pellucida. Dum villosam tunicam abrasi obtuso cultello, à nervea plurimum liquoris candidi, turbidi, chylo persimilis simul expressi, quamvis per triduum sæpissimè intestina eluerim, etiam propè valvulam intestini recti. Postquam tunicas fibrosas intestinorum sustuli, Valvulæ Kerkringianæ prorsus obliterabantur, quæ adhuc conspicuæ erant, quamvis mesenterium abstulerim. Abrasa fortius tunica villosa, simul abripiebantur in areolis glandularum capitella prominula, & loco illorum apparebant oscula minuta, f. papav. alb. capacia: si vero nullam vim adhibui, perstiterunt capitella integra. Intestinum cœcum in duas quasi cellas ditemptum, & rectum instar ventriculi, intus anfractuosa erant; præter communem, etiam quatuor tunicas habuerunt, quarum externa fibris rectis, secunda circularibus præditæ erant: In recto fibræ rectæ insigniores erant, quàm in reliquis, circulares quoque robustæ & carnosæ fuerunt: Membranæ nerveæ insignia vasa sanguifera accumbebant: In cœco & recto crustacea, seu mucosa, minus villosa erat quam in reliquis intestinis: in cœco nullas quidem areolas inveni, verùm aliquot oscula glandularum vices præstantia: in recto nullum neque osculum, neque areolam observare potui, quamvis hoc quoque intestinum admodum lubricum esset.

5. Circa idem tempus caniculo semestri, admodum famelico, apposuit jusculum carnis, cui Radices cicutæ minutim concisæ immixtæ erant, *Clariss. Dom. D. Iohan. Conrad Stenzelius. Medic. Villinganus*; jusculum avidè devoravit, verùm nec vomitum movit nec alvum: debilior quidem inde evasit, ac internæ afflictionis indicia præbuit, verùm post aliquot horas superatas integrè convaluit, nec quicquam deterius passus est, ut narravi Doneschingæ d. 21. Sept. 1676.

6. Die 4. Iunij 1677. lupo, qui octo circiter septimanarum credebatur, ante horam octavam mane, Radicis cicutæ aquaticæ uncias circiter duas contusas vi digito intrudi; humi positus ululavit vagientis instar, continuo: exiguam portionem vomitu rejecit absque magno nisu. Post horæ quadrantem magno conamine Radicum portionem evomuit, sed vix decimam ingestarum partem: postea diu non amplius nec vomuit, nec ad vomitum stimulari videbatur, verùm prodijt solum ex ore spuma albâ copiosè. Ab illo tempore nutare in dextrum latus cœpit, ac illuc sæpe caput inclinavit, ac si motu convulsivo traheretur. Ante nonam vehementer ad vomitum stimulabatur, nihil tamen excrevit, quamvis per gulam ad laryngen Bolus ascendere & meare, brevibus intervallis crebro videretur: continuante aliquandiu hoc nixu linguam, hiante plurimum ore, longè exseruit, mox convellebatur, caput retrorsum retrahebatur iterato, pedes extendebat, ac in hac lucta alvum exoneravit, non autem minxit: paulo post totus rigidus sine omni motu & sensu, respiratione penitus cessante, jacuit, ut mortuum putarim. Tetanus iste duravit, ad horæ partem circiter duodecimam. Cùm jamjam cultrum admoturus eram, cor rursus se movere, moxque unum alterumque suspirium edere cœpit, paulatimque respiratio, sensus motusque redierunt, atque rursus vagijt, verùm submissa & fracta voce & oculos aperuit. Post nonam conatus vomendi redijt, in quo Bolum iteratis & creberrimis ad laryngen pertingere vicibus vidi, descendentem & remeantem brevissimis intervallis, denuo longe exerta lingua, epilepsia corripiebatur. In ipso paroxysmo abdomen incidi, nullo sensus indicio primum lupo dante: dilatato vulnere, & aliquoties musculis abdominis & peritonæi sauciatis, tandem sensus indicia præbere motu & vagitu cœpit, ac concitatius respiravit.

Penitus denudatis visceribus imi ventris, ventriculus apparuit valde distentus, tum à Radicibus, tum à Flatibus, subinde se constrinxit fere in medio, proxime antrum pylori, ut sulcus ibi videretur & totus angustior, minusque globosus & æqualis, sed rugosior appareret In collo tunc videbam Bolum versus, laryngem ascendere, moxque relabi,

ni-

nihil tamen prodibat ex ore, quamvis linguam non raro longè exseruerit; ac si ad summas fauces jam aliquid pervenisset. Quando ab amplexu contentorum ventriculus cessavit, à levi contactu, stylo facto, subinde illum repetiit. Intestina propè vacua & contracta erant, nisi sub finem ilei, ubi distentiora. Diaphragmatis centrum nerveum in inspiratione convexum reddebatur, ambitus verò illius carneus, costis adhærens, corrugabatur: In exspiratione totum diaphragma planum evadebat; Exciso ventriculo & leviculè diaphragmate in centro fauciato, in inspiratione unicâ vice valde expandebatur centrum, in exspiratione, spuma per vulnus copiosè cum Radicum frustulis in abdomen erupit, ac postea diaphragma æqualiter tensum mansit: subinde, ore aërem captavit, linguam exseruit, costæ unâ alteraque vice attollebantur & descendebant: quod fortiter adhuc pulsavit, postquam respiratio cessavit. Omnisque motus animalis substitit.

Post mortem inveni gulam, Radicibus in cylindrum coactis, à stomacho ad mediam ejus partem plenam, reliquum ad fauces usque, implebatur & distendebatur muco spumeo, subflavo, cum Radicum frustulis: circa fauces inflammata erat, fortè à violenta intrusione: in fine unâ alteraque macula rubra apparuit.

Ventriculus ovi gallinacei amplitudine, plenus erat Radicum, quæ multo muco pellucido involvebantur; sublatis contentis & deterso muco anfractus, maximè in fundo & ad latera, rubebant, antrum pylori album fuit, ita tamen ut non procul à pyloro appareret macula rubra.

Intestina sub pyloro ferè vacua erant, continentia unum atque alterum frustulum Radicis, oblita erant muco flavo, qui ultra ulnam, nunc magis nunc minus obducebat intestina, citra ullum aliud corpus.

In reliquo ductu, ad quadrantis distantiam à valvula ilei, mucus copiosior aderat, atro flavescens: in portione ad valvulam mucus adhuc copiosior, cum recrementis subnigris. Cœcum & rectum prorsus vacua fuerunt. In hepate, renibus & liene nihil dignum occurrit. Vesicula Bilaria turgebat felle flavo. Pulmones albicabant. Sanguis ex cava ascendente emissus, pulchrè rutilus fuit, qui brevi in grumos concrescebat: inflatâ cava ambæ auriculæ cordis movere se cœperunt, & aliquandiu rythmos continuarunt. Cordis ventriculi sanguine vacui fuerunt, fortè ob prægressas hæmorrhagias & inflationem. Thoracis ductus lympha plenus fuit, cum pauxillo chyli: Cerebri ventriculi omnes vacui erant: at quatuor sinus implebantur sanguine atro in grumos concreto: similis continebatur in basi cranii, eo loci ubi rete mirabile reconditur.

7. Die 5. Jun. 1677. Lupæ prioris sorori uterinæ, magis vegetæ & robustiori, ventriculo jam lacte pleno, dedi horâ 8. matutina succi ex Rad. & herba cicutæ terrestris contusis, pauxilloque aquæ maceratis, circiter ℥vi. circiter. In omnibus planta hæc cicutam referebat, sc. figura, caule maculoso cavo, foliorum colore obscure virescente; nisi quod folia aversa, splendida essent. Hæc puellis venatoris cujusdam Doneschingani, non ita pridem, comesta, pene lethum attulit, vomitum, delirium & convulsiones excitando. Post epotum succum incedebat instar temulenti: latebras quæsivit, multum dormivit: subinde ad vomitum stimulabatur, nunquam tamen evomuit: nam ad fauces protrusa deglutiit, aliquoties alvum exoneravit, ejecitque cum vi quadam liquorem viridem succo persimilem. Crebro & multum minxit: semper æqualiter caluit: nunquam vagiit, aut sitientis, aut esurientis signa præbuit. Hora 1. pomeridiana lac calefactum, digito ori indito, sugendum præbui, quod avide hausit; vellicata instar canis ludentis murmuravit, & blandiens latravit. Multum minxit. Dormivit ferè continuò ad 5. vespertinam: expergefacta multum oscitavit, ac si somnum nondum absolvisset, Iterum lac mediante digito sorbendum dedi: digitum transversim, aut rectà inditum, tam fortiter lingua & faucibus undique corripuit, ac si digitum deglutitura esset. Post 6. vespertinam rursus iteratis vicibus, viridia & flava cum lacte coagulato excrevit, ac si purgans sumpsisset. Tota nocte, se post velum parietis abscondens dormivit. die 6. Junij mane hora 4 famelica me quæsivit, ac catelli instar famelici sequebatur, quorsum cumque gressus moveram: lactis pauxillo dato se rursus ad quietem composuit.

Die igitur 6. Jun. mane hora 6. succi radic. cicutæ aquatic. per noctem in aqua maceratæ, primò unciam, & paulo post ultra uncias duas cum labore infudi: vix quadrante horæ elapso, succum pene omnem cum muco copiosè & lacte coagulato evomuit, & paulo post rursus mucum turbidum bis. Aliquoties ad 10. horam nigra seu atro virescentia, pultacea & viscidas alvo dejecit. Ad vomitum sæpe urgebatur ac ore hiabat, nihil tamen prodiit, nam ad fauces ascendentem bolum deglutiit. Diu spuma, aut mucus copiosus ab ore pendebat: Tandem solummodo salivavit multum, saliva tenui, pellucida largiter exstillante. Primum vagiit multum, sed voce submissa & querula: irritata murmuravit. Ante & aliquandiu post vomitum temulenti instar incedebat, circa 9. vero firmius: latebras quæsivit. Hora 10. antemerid. lac rursus avidè, mediante digito ex patina suxit. Horâ 11. & hora 1. pomerid. cum vivida & vegeta

vegeta esset, qualibet vice ultra unciam radicis cicutor. aquar. maceratæ in fauces trudi: post horam dimidiam plusquam dimidiam unciam evomuit: per alvum quoque bis egessit plurima frustula radicis emollitæ, cum muco turbido, fusco. Mansit hactenus satis adhuc valida, incedebat, solito more latebras quærens, æqualiter calida. Horâ 2. pomerid. dedi radicis cicut. aquaticæ non maceratæ, parùm in umbra siccatæ & minutim concisæ, unciam circiter, paulò post ad vomitum urgebatur, solâ spumâ succedente, quàm sæpius os lambendo rursus deglutijt: crebrius urgente vomitu, tandem frustulum unum alterumque protrudit. Alvum aliquoties exoneravit, ac cum muco fusco, turbido radicum maceratarum plurima frustula excrevit. Hactenus rarissimè vagijt, sæpius se quasi ad somnum composuit, ut dormire videretur: æqualiter caluit: oculos splendidos huc usque retinuit.

Circa horam 4. vesper. res ipsius in deterius labi cœperunt. Abdomen intumuit, instar temulenti incessit: ad vomitum stimulabatur: antequam vomeret, abdomen iteratò valdè contrahebatur, subitum & validum clamorem edidit, os amplissimo rictu dilatavit ac si oscitaret; mentum ad capulum sterni propè accessit; in hoc nixu primùm spuma prodijt, postea sequebantur frustula radicis non maceratæ, parum immutata & solummodo emollita, mucus item pellucidus. Usque ad horam septimam aliquoties alvum solvit, fæces erant maximam partem radices maceratæ, mucus fuscus, viscidissimus, turbidus, cui aliquid cruoris immixtum erat. Copiosè minxit, quod toto hoc die nusquam factum fuisse non observavi: incessus erat languidior. Lac ori illitum deglutivit quidem, sed mox vomitus sequebatur. Interea multum quievit, somnum simulans, adhuc æqualiter calida: attrectata protinus evigilavit, ac ad latebras suas quantum potuit propetavit. Ad septimam aliquoties alvum exoneravit, fæces erant nunc solummodo mucus turbidus, subfuscus, aliquando flavus, nunc radices, quantum observare potui, adhuc ex illis, quas aquæ prius infuderam. Minxit largiter: Urina clara erat, sed flava. Post septimam rursus os magno rictu dilatavit & vomere conabatur, mox minxit, large emanante urina ac statim emisso valido clamore, humi vi quadam prostrata & à pariete cui innitebatur, ultra duos pedes in pavimentum projecta, vehementissimè convulsa fuit: Paroxysmus verè epilepticus erat; caput retrorsum trahebatur, dorsum incurvabatur, artus validè nunc succutiebantur, nunc rigidi evadebant; abdomen nunc intumescebat, nunc contrahebatur, respiratio nunc inæqualis, nunc cum stertore peragebatur; oculos pervertebat; labra varie deducebantur, cauda mire agitabatur, in ipso paroxysmo per alvum radices excrevit: tandem respiratio penitus intercipiebatur, instarque mortuæ rigida jacebat, spumâ copiosâ os obtegente: duravit paroxysmus ferè ad sextam horæ partem. Superato paroxysmo in pedes surrexit per aliquot passus incessit caudâ pede calcata murmur, ceu latratum, edidit & morsum intentavit: aliquoties sternutavit.

Vegeta satis adhuc subinde pedibus insistebat, os & pedes lambebat; aliquoties fæces pultaceas, mucosas, atro virescentes excrevit: subinde quoque canis instar, capite pedibusque anterioribus ad latus inclinatis, ad somnum se composuit, rarò vagijt. Post 11. noctis paroxysmos diuturnior & vehementior redijt, quem præcessit conatus vomendi, cum amplissimo & diuturno oris rictu, abdominis contractione, eructatione sonorâ; item clamor validissimus: in ipso paroxysmo sæpius caput valde pavimento allisit, per os mucum fuscum, cum portiunculis radicis non maceratæ protrudit & alvum exoneravit, radicis fuscæ particulis excretis: semel validum quoque ejulatum edidit: respiratio inæqualior fuit cum stertore, tandem prorsus cessare videbatur ac mortuæ simillima, copiosâ spumâ ab ore pendente. Verùm & hoc paroxysmo finito vires recuperavit, ac in pedes surgere & incedere valuit. Ab illo tempore usque ad 2. matutinam propè qualibet horâ dimidiâ supervenit paroxysmus: omnes præcesserunt oris rictus; sonus quidam, ac si aliquid avidè lamberet, lingua palatum fortiter feriente & crebertime, brevibus intervallis: nostri *Schmertzen* vocant: Clamor validus nunc latratui, nunc vagitui catellorum à matre desertorum, aut percussorum; nunc ululatui, lupis peculiari similis, qui sæpe tam sonorus erat, ut aures impensè feriret & me dormientem excitaret: Aliquando singultus sæpe etiam eructatio sonora: abdominis contractio. In ipso paroxysmo urinam & alvinas fæces egessit; nonnunquam vomuit: spumavit copiose; tandem instar mortuæ jacuit sine respiratione: finito paroxysmo, omnes sensus & motum recuperavit, at languida evasit & frequentiùs respiravit, subinde vagijt pedes lambit, seque ad somnum adhuc componere valuit. Habitus calebat, at nasus & lingua frigefieri cœperunt.

Post horam 2. non amplius surgere valuit, semper alterutri lateri incubuit, artus continuè motu convulsivo succutiebantur; aliquando rigebant, caput quassabatur, totus truncus curvabatur retrorsum, non rarò antrorsum, cum oculorum perversione, labiorum tor-

sione; respiratio aliquandiu intermittebatur ac prope mortua videbatur, mox tamen oculos aperire & respirare cœpit, caput quietum tenuit, manente motu artuum convulsivo. Hos paroxysmos præcesserant quoque vagitus aliqui, sed voce submissâ, oris rictus, vibratio linguæ versus cœlum palati, singultus, eructationes sonoræ; Videbatur extrà paroxysmos istos bolus quidam in colli parte anteriore, à capulo sterni ad laryngem, brevibus intervallis pelli & rursus suo pondere descendere. Inter respirandum crebra suspiria edidit: ipsa respiratio nunc tardior nunc frequentior evasit. Paroxysmos non raro præcessit rugitus ventris satis sonorus. Tum in his paroxysmis, tum extra illos, aliquoties per alvum radicum frustula excrevit cum muco turbido fusco; subinde minxit, sed parum admodum: ex ore prodiit vel spuma vel mucus. Oculi splendidi manserunt: extrema frigere cum lingua cœperunt, habitu reliquo calido manente. Extra paroxysmos distentum fuit abdomen; quam primùm verò contrahi cœpit, doloris signa edidit, ad vomitum irritabatur ac ore hiavit, protinus novus aderat. Circa horam quintam die 7. Jun. mane ante insultum & in ipso insultu, frustula aliquot radicis non maceratæ evomuit. Paulò post cutim à capulo sterni ad os pubis & transversim ad ilia incidi, nulla doloris gravioris perpessi signa præbuit, donec musculos abdominis & peritonæum discidissem, tunc enim caput moritavit, artus tetano afficiebantur, vagiit parùm & respiratio contentior reddebatur: nihil per alvum aut ex vesica excrevit. Sanguis ex vasis subcutaneis & musculis abdominis splendidè rubescens, satis copiosus emanavit, statim concrescens.

Visceribus ventris in apricum productis, vidi ventriculum valdè distentum, ovum gallinaceum magnitudine superantem, anterius æqualem glabrum & prope pellucidum, ita tensum ut reniteretur. Aliquoties ejus pylorus se ita constrinxit ut ejus regio minor multum appareret, durusque admodum instar cartilaginei globuli evasit: aliquando circa principium antri pylori constringebat se ventriculus, unde minor, rugosus & carnosior reddebatur; quàm primùm verò se explicuit, primam amplitudinem cum tensione acquisivit: pylorus, constrictione cessante, mollis & amplus evasit. Ventriculo magis in apricum deducto, vidi partem sinistram sesqui digiti distantiâ à stomacho pertinaciter constrictam, unde ventriculus quasi ex duobus compositus apparuit: Portio hæc trans constrictionem angustior, carnosior, & rugosior erat: ibi quoque foris inflammationis vestigia videbantur: relaxata hac constrictione parem cum dextra parte amplitudinem & superficiem acquisivit. Intestina flatuum plena erant, ac imprimis in Ileo radicum frustula per tunicas translucebant: corrugabantur subinde, minora evadebant ac valde lente movebantur. Cœcum amplum incurvum, tensum à contractione non advertenter facta minus & dutiss num, instar cartilaginis, evasit. In illo vidi maculas & strias minutas albas, ac si venis lacteis præditum esset. In omnibus apparuerunt foris vestigia inflammationis. Hinc inde quoque in illorum superficie, maculas quasdam latiusculas albas aliquantulum prominulas, sub quibus glandulæ intestinales, reperi. Hepar splendidè rubuit: Vesicula fellis bile plena erat ac si ne guttulam bilis effudisset: erat vitellina. Lien saturate rubicundus videbatur. In mesenterio nullum vitium observavi. Renes pro animalis magnitudine majores: Carunculæ papillares rubræ. In pelvi parum urinæ aderat. Vesica vacua fuit.

Diaphragma in inspiratione corrugabatur in ambitu carnoso, & fibræ crassæ carnosæ veluti musculi lumbricales protuberabant; centrum verò nerveum convexum reddebatur; in exspiratione planum totum evadebat. Ad latus rejecto ventriculo, in crure diaphragmatis, dum inspirationem auspicabatur, vidi illud rugosius fieri, nec admodum intestinorum se movere, quod in animalibus vegetioribus accuratius observandum. Post denudationem viscerum imi ventris ferè ad septimam horam matutinam respiratio perduravit, cum cordis motu, ita tamen ut respiratio sæpe diu intermitteret, ac demum rediret post plures cordis pulsationes sua sponte, quandoque puncto centro nerveo. Sæpè magno rictu os aperuit ac aërem captavit. Vibrationem diaphragmatis in hac lupa non observavi. Emortua illa pectus aperui: Pulmones albicantes erant, & aëre pleni. Cordis ventriculi ambo sanguine turgidi, ut & venâ cavâ & ambobus ventriculis emanavit sanguis copiosè, veluti liquor aqueus, qui brevi in grumos splendidè rubescentes concrevit sibi prorsus similes: neque in cordis ventriculis, neque in vasis majoribus vel minimum grumulum inveni. Os spumâ albâ plenum fuit. Gula longior quadrante ulnæ, indice latior multum muci subflavi & spumosi continuit; prope laryngem hæsit frustulum radicis non maceratæ: detersis muco & spumâ sub larynge plurimæ glandulæ minutissimis osculis hiantes, ceu ab acu inflictæ, apparuerunt: similes in reliquo ductu observavi usque ad stomachum; quæ magis conspicuæ evaserunt, illâ per biduum in aqua macera-

maceratâ. Inflammationis vestigium apparuit luculentum in principio, ubi larynx incumbit & sub larynge, quam portionem inter intrudendum radices digito attrectaveram: præterea etiam in reliquo ejus ductu hinc inde rubor aliquis sparsim occurrit.

Gulâ separatâ ventriculus statim subsidit, ac dimidia propè parte minor seu angustior evasit. Continuit præter radicum non maceratarum frustula pauca, scil. vix sextam ingestorum partem, mucum flavum turbidum, in antro pylori flaviorem fereque clarum & pellucidum. Ablatis contentis totus anfractuosus erat, inflammatus maximè in fundo; ad latera minus; circa stomachum magis quàm in latere & magis in sinistra parte inferius, quàm in dextra. Antrum pylori non inflammatum erat, excepto limbo versus ventriculum spectante, qui levicule quoque inflammatus erat. Intestina duas ulnas longa erant, A pyloro ad quadrantem ulnæ mucus flavus apparuit, eo deterso, minus inflammatum vidi: postea ad quadrantem ulnæ chylus mucosus, crassus, turbidus, minus, flavus cum aliquot vermibus brevibus & latis continebatur, cum pauculis radicum frustulis: hinc ultra ulnam dimidiam continebantur plura frustula radicum, tum maceratarum, tum non maceratarum, cum muco atro rubescente: in bis majora, ampliora & conspectiora signa inflammationis apparuerunt. In reliquo ductu usque ad valvulam in extremo ilei, hujus muci atro virescentis major copia, ut & radicum, aderat. Intestina summopere inflammata fuerunt, imo jam atro rubescentia erant, maximè area glandulosa, 3. digitos longa & digito latior; hoc quoque intestinum etiam dissectum & per bidnum aquâ maceratum, retinuit suas plicas transversas, ac si fortissime constrictum fuisset: Ubicunque major copia radicum detinebatur, ibi intensior & amplior inflammatio in conspectum venit, quod imprimis circa ilei finem ad ulnæ dimidiæ longitudinem conspiciebatur.

A pyloro ad valvulam in fine ilei, quindecim rotundas & duas oblongas areolas glandulosas numeravi, quæ per biduum aquâ intestinis maceratis omnique muco & truncâ crustaceâ sublatis, tum foris tum intus admodum conspicuæ erant: quædam illarum atro rubescentes erant maximè in portione intestinorum inferiorum, ubi plura radicum frustula & diutius detenta fuerunt, ob ilei ibidem constrictionem.

Cœcum continuit mucum turbidum, album, chylosum: intus quoque inflammatum apparuit. Rectum continuit adhuc aliquid de radicibus cum muco atro virescente, copioso, turbido: Anfractuosum, inflammatum intensè usque ad extremum podicem.

Cerebri sinus omnes sanguine atro rubescente grumoso impleti erant: talem sanguinem quoque reperi in basi cranii, ibi ubi rete mirabile detinetur.

Ventriculi omnes mundissimi erant. Abscissa medulla spinali in superficie apparuerunt maculæ rubræ.

Abrasâ tunicâ crustaceâ intestinorum, manifeste videre potui glandulas, non illi sed nerveæ membranæ insculptas esse.

Ductus thoracicus lympbâ plenus erat, absque ulla chyli mixtura, fortè quia nimis tarde in illum inquisivi.

Tum temporis Doneschingæ, ob commissionem quandam, ut vocant, plures viri illustres ac literati aderant, sermoque de cicutæ viribus non semel fiebat. Cum ex Clem. Bodæi à Stapel ad lib. 6. Histor. Plant. Theophr. cap. 17. commentario retulissem, Cicutam in Batavia non adeò lethalem esse, quia crescat sub Zonâ frigida & ventis diffletur, sequentia subnectere volui; eoque magis, cum clima, cicutæ vires non tollere putaverim, & plantæ virulentissimæ in locis frigidissimis, ex. gr. Thora, Napellus, aliaque crescant, non minùs damnosa illis, quæ in calidis regionibus nascuntur.

Generosus Dominus Baro *de Blitterstorph*, Donescbingæ 6. Junij 1677. narravit mihi, in agro seu Ducatu Juliacensi magnum proventum esse Cicutæ aquaticæ, crescentis ad margines lacuum & fossarum arcium; cujus frondes, si anseres juniores decerpant, protinus illos in gyrum circumagi & brevi emori: atque hujus causa illam ab agricolis diligenter exstirpari.

De Curatione post Cicutam assumptam.

Prolixus fui inquirendo in vires Cicutæ tum aquaticæ tum terrestris, ut invenirem indicationes certas & utiles ad debellandum hostem intra corpus admissum prope internecinum, nisi maturo auxilio succurratur. Rationibus & experimentis existimo me deprehendisse, Cicutam calidam & acrem esse, suisque aculeis membranam nerveam potissimum ventriculi feriisse, ac fibras ejus circulares, membranæ arctissimæ fibrillis nerveis conjunctas, ad violentam constrictionem irritasse; tum ob vellicationis vehementiam, tum ob constrictionis atrocitatem, maxime circa orificia ventriculi, ubi nervi insigniores apparent, & Præsidem systematis nervosi in furorem actum, unde convulsiones; & cor in consensum raptum fuisse; unde plurima mortis imago apparuerit, imo pueri enecati fuerint, & puellæ expulso hoste imminentem mortem vix evaserint. Ut hac de re certius, aut saltem verisimilius aliquid statuere possem aliorum venenorum tum vegetabilium experimenta & obser-

servationes, tum Amicorum, tum proprias adjunxi, & quasi in subsidium vocavi, ex quibus didici propè eadem ratione ventriculum afflixisse, ac ferè eodem ordine symptomata produxisse. Retinui generale nomen acrimoniæ, cùm scirem & Alkalina, ut vocant, & acida tam volatilia quàm fixa, irritandi & vellicandi membranam nerveam vi valere, ac hos tumultus instituere posse, atque sufficere ratus sim, obtusâ cujuslibet veneni acrimoniâ & sublato hoste symptomata cessatura, ac hominem è præsenta vitæ periculo vindicatum iri. Tum cicuta tum alia ipsi, similia rubificantibus, vesicatoriis, erodentibus & putrefacientibus affinia per me dici possunt, à quibus quoque non multum differre puto, quamvis in ventriculo & intestinis nunquam vesicas, raro ulcera & crustas, rarissimè integrum sphacelum, ut in cute, producant, nam ita cùm tunica crustacea comparatum est, ut non facile, utcunque nervea impensè vellicetur, ab illa abscedat atque in vesicam attollatur; deinde semper humida est, ut etiam ferocissimorum venenorum aculeos aliquo modo obtundat, & continue magna copia, maximè nervea valde irritata, novum humorem è massa sanguinea recipit, ut non raro illa, imprimis si in minore quantitate assumpta fuerint, aut imbecilliora sint, superet.

Indicationes igitur erunt cicutam quantocyus ex ventriculo educendam, ejus acrimoniam infringendam, spiritus vitales consumptos à vehementia symptomatum instaurandos, aut ob motum sanguinis varium, vel interceptum oppressos excitandos, labem ventriculo vel intestinis impressam sive inflammatio, sive denudatio membranæ nerveæ, sive exulceratio sit emendandam & vires laudabili victus ratione restituendas & conservandas esse. His sequenti methodo satisfaciendum esse videtur.

Cicuta breviore, tutiore & certiore via exturbabitur è ventriculo, Vomitu concitato; per ambages longas purgantibus educeretur non sine periculo, dum afflicto ægro ob ventriculi cruciatus jam sævientes, nova afflictio adderetur, hoste ad intestina pulso, quibus non minùs infestus esset, quàm ventriculo atque illorum quædam minùs ejus præsentiam tolerarent, utpote teneriora & ipsamet exquisitissimo sensu prædita. Idque ante omnium aliorum medicamentorum usum faciendum est, ne virulentia cicutæ acuatur ventriculus irritatus exasperetur, cicuta, aut fermentum stomachi illius succo imbutum ad intestina, & chylo permixtum ad massam sanguineam perveniat. Hoc suadere videtur Diosc. de Alexiphar. cap. 11. Καταρχὰς, ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων, διὰ τῶν ἐμέτων αὐτὸ χωριζόμεθα. Inter initia, uti in reliquis sc. Venenis, illam scil. Cicutam vomitu excutiemus Cui assentitur quoque Aët. Tetrab. 4. Serm. 1. cap. 63. Optimum quod occurrit in Ardoyn. Sant. tr. 3. cap. 62. de curatione cicutæ absumptæ, est, quod ex Albucasi exscripsit, festinanter vomitum movendum esse: cætera confusa sunt & fortè minùs tuta, maximè intempestive in usum ducta. Clem. Sennert. Pract. lib. 6. pag. 7. cap. 6 Alexipharmacis vomitorium præmittere jubet. Fr. Joel. Operat. tom. 2. lib. 2. sect. 1. curationem symptomatum à cicuta factorum esse subitam revomitionem scribit.

Verùm cùm cicuta intra ventriculum admissa Epilepsiam producat, ut Pueris & puellis evenit, atque aliis quoque contingere posset vomitoria ex sententia Nobil. Ludov. Septal. Animad. & Caut. Medic. lib. 6. par. 50. non tuta forent: Ita namque ille: Cave ne in paroxysmo Epileptico vomitum provoces; vidi enim aliquos in invasione hoc tentantes, scriptorum quorundam authoritate ductos, præcipitem in mortem duxisse: ex violento enim illo motu, magis repleto capite, ac concitatâ materiâ in capite existente, ad perfectam obstructionem faciendam: deducunt, unde apoplexia sequi solet. Clarissim. Domin. Frider. Hoffmann. Meth. Med. lib. 1. cap. 9. quoque illa improbat, etiamsi epilepsia per consensum ventriculi fiat: & licet extra paroxysmum concedere videatur, vix tamen ex illorum mente exhiberi poterunt, cum, ut in his Pueris fiebat, paroxysmi vel continui sint, vel brevissimis intervallis invadant. Verùm hæc tanti non sunt, ut Vomitoria prohibere possint; nam Septalii sententia quamlibet epilepsiam periodicam respicere videtur, etiam illam cujus fomes intra cranium absconditus est; deinde niti videtur falsâ & jam à plurimis explosâ opinione, illam scil. oriri obstructis cerebri ventriculis, commotisque humoribus à violenta agitatione, etiam capitis, à vomitoriis facta, ventriculos cerebri penitùs facilè obstrui, & apoplexiam accersiri: Præterea dum vomitoria ad cicutam ex ventriculo excutiendam exhibentur, non inveteratæ epilepsiæ, aut quæ altas radices egit, ac jam plurimis paroxysmis ægros defatigavit, sed recenti opponuntur: denique causam proximam & primariam è ventriculo eliminant, quâ sublatâ epileptici insultus protinus, aut paulo post imminuuntur, ac brevi penitus cessant. Atque hanc vomitoriorum in hoc casu necessitatem & fructum non solùm ratio suadet, sed quoque experientia probat: Catharinam enim & Mariam Mæderin, Christianam Grafin, Filiam Martini Mulleri & duas Filias Georgii Mureri vomitus tum à præsente morte, tùm ab insultibus epilepticis protinus vindicavit: dum pueri, quibus vomitus, quamvis ad illum stimulabantur, non promotus fuit, ob vehementiam & diuturnitatem paroxysmorum epilepticorum extincti fuerunt, qui proculdubio liberari potuissent à morte, si radicum cicutæ excretio, quam natura moliebatur, vomitoriis facilitata ab artis medicæ perito tempestive fuisset. Ipse Santorellus Anti-Prax. lib. 21. cap. 10. quem pro se Dom. Hoffmann. lib. cap. allegat, huic sententiæ favet, ac sumpto per os veneno vomendum suadet, & paulò inferius tutiorem illorum usum dicit & magis commodum, quia promptius venenum extrudatur. Vomitus tempestivi Arsenico inglutito profuerunt duabus puellis hist. 1. puero & puello hist. 10. Juveni ex Fabr. Lyne. histor. 11. Item Mercurio sublimato ingesto hist. 3. supra recensitis: & nemo non practicorum fuisque deque habitis convulsionibus vomitoria commendat & si casus ferat, illa propinat post assumpta venena: atque usus docuit quo citius dabantur celeriorem & firmiorem valetudinem restituisse: Si verò properatum fuit ad alexipharmaca, accelerabatur mors, ut puello evenit histor. 6. de Arsenico: aut morbus cùm symptomatibus prolongabatur ut cuidam contingit apud Nobilissim. Tamarum de Guldenklee lib. 7. Med. cas. 4. qui post comestas rad. cicutæ, loco petroselini, cum bubula coctas, vinum absinthites bibit, unde cordis angustia, dyspnœa, vertigo tenebricosa, singultus aliquandiu mitigata, recrudruerunt, accedentibus strangulationis metu & vivum ex olntione: cui postea mox vomitum movit & alexipharmaca dedit, at non efficere potuit, quin ad tertium mensem cordis angustia & dyspnœa perdurarent.

Cauz

Cautè legendi & imitandi omnino videntur illi, qui promiscue alexipharmaca contra cicutæ virulentiam coacervant atque ante evacuantium usum, seu nondum expulsâ è ventriculo cicuta, exhibent: Vinum generosum plures suadent, inter quos est etiam Scribon. Larg. cap. 47. Santes Ardoynus & alii, ex quibus sua compilavit, cum tamen etiam ipso Galeno libr. 3. de Simplic. Medicin. Facultat. cap. 20. & Plinio histor. Natural. libr. 25. cap. 13. testibus cum vino pota citius enecet, & ut Plinius loquitur irremediabilis existimetur: putant quidem id fieri propterea quod cicutæ virus citius ad vitalia cum vino abripiatur; potius cicutæ acrimoniam à vino generoso intendi, ut magis postea in membranam nerveam ventriculi ferociat, existimo; quamvis non negem quoque celerius particulas, maxime si succus ejus in vino solvatur, quod veteres facere solebant, aut si radix vino maceretur, aut si jam radix in ventriculo emollita sit, cum vino ad massam sanguineam pervenire ac gravissima symptomata, præter consueta, excitare. Agyrtæ ventriculo suo quæstum facientes, devoraturi turpis lucri caosa venenum, non solum antequam illud ingerant, ventriculum & intestina contra ejus spicula muniunt unctuosis largiter epotis, sed quoque diverticula quærunt ac ventriculum vomitoriis exonerant, præmissis munimentis non fidentes. Non ita pridem audivi à fide dignis hujusmodi τοξικοφάγον, cum præter morem vomitum differre cogeretur, in urbi Orvietano suo, cum abominabili & detestanda arte misere periisse ac meritam pœnam temeritatis luisse. Vomitoria ventriculum ad cicutæ expulsionem adjuvantia, non necessum est, ut fortiter irritent & stimulent, cum jam aliàs ad constrictionem à cicuta pellectus sit. Ætius & Albucasf. lib. cap. Aquam & oleum suadent: si tepida & larga manu, iteratis haustibus, plenis buccis ingerantur, vix magis laxantur, vomitus citius minoreque nixu sequitur, simulque quicquid cicutæ in ventriculo superest quasi ejaculatur, nam pleno ventriculo, laxato stomacho, constrictis etiam in medio ventriculi fibris circularibus levicule, absque labore facillimeque vomitum in canibus & ranis fieri non semel vidi; nec semper ad hanc actionem absolvendam necessarium est, ut constrictionis exordium à pyloro ejusque antro, motu intestinorum peristaltico simili, fiat ac sensim progrediatur; quod non raro ventriculo prope vacuo vel ab humore, vel pharmaco irritato nonnisi magno conatu, diaphragmatis vibratione in subsidium veniente, evenire solet. Ad vomitum ciendum in hoc casu valent juscula pinguia, decoctum hordei cum oleo simplici, ut non opus sit oleum irinum permiscere, aqua tepida cum butyro, lac cum oleo & butyro, sincerum aut aqua dilutum: Cerevisia cum oleo & butyro. Oleum amygdal. d. rec. sine igne expressum haustus suaviores reddit: olei lini & nucis per se nauseabunda sunt, commodius ad vomitum facilitandum aquæ tepidæ, decocto lacti hordei, cerevisiæ aut jusculis ejuscunque generis permiscentur: quæ unâ operâ cicutæ acrimoniam demulcent & obtundunt.

Haustibus istis tam diu pergendum donec omnis cicutâ è ventriculo pulsa sit: admisceri possunt scilicet singulis libris oxymel. sq. ℥ ij. Oxymell. squill. ℥ i ß. ant El. Diasar. Fern. ℈ i j. vel ʒ iij. si tempus concedatur, nec ob symptomatum ferociam festinandum sit; cum aqua aut cerevesia coqui possunt rad. asar. beton. cucumer. summitat. aut cortic. virides sambuc. aneth. flor. genist. persicor. semin. aneth. atripl. aliaque hujus generis. Fortiora non necessaria quoque sunt propterea, quia vomitus prompte sequitur, si modo opera detur, ut fibræ circulares gulæ & stomachi motui fibrarum circularium ventriculi inverso non resistant: quod facilè impetratur, si solummodo aliquid deglutiendum infundatur, unde theriaca aceto soluta, quinque puellis vomitum movit, quæ aliàs enormem vomitum compescere solet: idem fecissent quævis alia potulenta, dum fibras gulæ & stomachi aliquo modo relaxant, lubentiusque impulsui motuique ventriculi inverso cedunt, adeo ut non necessum fuerit Patri Christinæ Infantis tabacci arripere: ea tamen laus tabacco debetur quod appetitum huic puellæ repararit, omnesque molestias sustulerit, tota nocte dormiverit & mane læta sanaque surrexerit. Si verò ventriculus his in expellendo adjutus voto non respondeat, & vomitus tardetur, ad fortiora vomitoria recurrendum esset ac præmissis liquoribus supra dictis tunc demum stimulari posset ulterius, Oxymell. Helleborat. Gesner. ℥ j. vel ℥ i ß. Oxysachar. Emet. ℥ ß. vel ʒ vi. Gilla Theoph. Diaphragm. I. aut simili cum jusculo aut alio liquore. Excellentiss. Domin. König in Histor. 3. de Mercur. Oxysach. emet. puello cum fructu dedit, cum aliàs mercurial. sublim. per se fortissimum irritans sit: Fabritius Hildanus antimonium profuisse memorat. Clement. Bevetovic. in Thesaut. de Sanit. conservation. lib. 3. cap. 20. scribit Feli à devorato arsenico pessime habenti frustulum tabacci cum cibo intrusum fuisse, unde vomitu excitato viva mansit.

Si vero propter Epilepsiam à cicuta excitatam diutius continuantem; aut brevissimis intervallis paroxysmis increbescentibus evacuationem seu expulsionem ex ventriculo moliri non liceat, Præsens systematis nervosi à tumultibus istis avertendus & aberrans in viam reducendus erit, illis quæ in paroxysmis epilepticis & hysterica suffocatione vulgo dicta adhiberi solent: qualia sunt quæ sensus veluti sopitos expergefaciunt. Naribus admoveantur acrimoniam aliquam spirantia, ex herb. satureiæ, puleg. rutæ, majoranæ, hyssop. flor. lavend. rutâ, sem. angelic. levistic. sinap, bacc. Laur. Juniper. piper. caryophill. Assa fætid. castor. & similibus parata, in nodulum ligata ac aceto aut vino madefacta: Balsamum & oleum succin. rut. Præstans ad hanc expergefactionem est spirit. salis Armonic. Urinos. quem Exc. D.D. Sylv. semper secum gestasse aiunt, ut in repentinis hujusmodi casibus ad manum esset. Hujusmodi topica naribus quidem propè admoveo, neutiquam verò illis nares inungi, aut profundius indo, cum cessante paroxysmo illita, aut intrusa diu postea illis molestissima didicerim. Ancilla quædam ante aliquot annos ab hysterica convulsione rigida instar schidii humi prostrata jacuit, absque ullo respirationis superstitis indicio, arctissime dentibus constrictis, artubus prorsus inflexibilibus: frustra pila hysterica in pharmacopolio nostro prostans ex assa fœt. castor. sem. rut. angelic. ol. succin. & tereb. promp. confecta, naribus admovebatur; frustra corii & succini fumus naribus immittebatur; à frictionibus, vellicationibus, compressione digitorum fortissima non magis movebatur, quàm sine vita truncus: tandem incendi cremias sulphuratas, & dum fumum in nares adigo atque levicule labium ardente cremiâ attingo, suspirium edidit ac paulò post respirationem ac mentem recuperavit, & congruis medicamentis assum-

assumptis plene convaluit. Aliàs quoque comperi paroxysmos epilepticos brevi finiri vel mitigari ut aquæ anti-epilepticæ infundi possent, explicatis digitis, imprimis pollicibus à robusto & cordato, sive Præses sua sponte ad saniora consilia ipsum proclivis, sive aac ratione invitatus fuerit. Dum hæc tentantur, tum suppositoria actia intrudantur ex sale gemmæ, alumine fuso, sapone, aut si tantum tempus concedatur ex spec. Logad. el. Hier. pier. Galen. sale cum mell. coct. Paretur quoque Clyster acris, quales Scribon. Larg. de compos. Med. cap. 47 adhibendos cicuta comesta monet; propterè parari possent ex aqua, melle, pauxillo olei vel butyri & sale copiosiore quàm vulgaribus clysteribus immisceri solet: non semel experientia didict, sal, citra ullum purgans, liquoribus permixtum tam potenter alvum movisse, quam ullum aliud purgans, exceptis colocynthide, quæ tormina sæva, & croco metallorum, qui ditas convulsiones simul peperenit. Si cicuta virulentia motam permittat in aqua herb. cephalicæ cum herb. & sem. flatus discutientibus coqui ac colaturæ Benedictæ laxativæ pro Clystere addi posset, cum aliis, quæ utilia censebuntur Suppositoria & clysteres motum peristalticum intestinorum sursum vergentem, deorsum proliciunt, unaque opera efficiunt ut minus arctè ventriculi fibræ circulares constringantur; non semel observari in vivorum sectione & in fœmina cui ab annis intestini portio extra abdomen nuda propendebat, intestinorum motum sursum deorsumque tendisse, prout vel in parte superna, vel inferna, etiam levicule illa pupugi stilo quodam, citra vulneris inflictionem. Dum hæc peraguntur opera danda quoque est, ut dentes à se invicem diducantur, tum ut facilius spirent, tum ne suffocentur ab illis quæ à ventriculo ad fauces trusa fuerunt, quod ebrioso cuidam evenisse novi, qui in thedd mortuus repertus fuit ore & faucibus sordium plenissimis Id manibus facilè paroxysmo declinante fieri potest, ut non opus sit clavibus, aliisve ferramentis os effringere: apertum teneatur dentibus ligno tenaci, aut bacillo glycyrrhizæ interposito, aut instrumento dilatatorio cum cochlea Clar. Dom. D. Johan. Scultet depicto in Armament. Chirurg Tab. 9. Fig. 9. aut speculo oris delineato Tab. 11. Fig. 4. Utriusque utendi modum ante oculos ponit Tab. 36 Fig 6. & 7 Specillo lingua & maxilla inferior deprimuntur in furiosis & attonitis. donec cibum & potum faucibus inditum sufficienter deglutiverint. Si itaque vomituriant, ut Jacobus Mederus, nihil tamen ejiciant, aut si deglutire nequeant, ut Matthias Graff, propter arctissimam gulæ constrictionem cum dilatato ore Clar. Sculteti instrumento, aut depressa lingua & maxilla inferiore Hydrelæum tepidum siphone, cui cannula incurva adaptata sit, quæque ultra epiglottidem intrudi possit, injiciatur, quod hoc impulsu gulam, fibris circularibus laxatis. & stomachum perrumpet, ac cicutæ exitum quem jam ventriculus molitur, parabit & facilitabit. Ad hoc opus commodum depictum di siphonem æneum à Clar. Dom. Dom. Graef post J. d. Pancreate depictum: itam ei & argentei maxime si lamina tenuior sit, facile a terantur à dentibus, temotis instrumentis dilatatoriis ut postea inutiles fint, ut evenit injectionibus istis in canibus tentatis. Vomitoriis supradictis pergendum donec cicuta omnis aut maximam partem ejecta fit, nullaque ejus in ventriculo superstitis signa supersint: si nullos ructus alii tetrum fœtorem spirent, non angantur circa præcordia, nec valde doleant; si esuriant ut Christina Grafin, ad Alexipharmaca à Veteribus laudata progrediendum erit. Antequam tamen hoc fiat Dioscord. de Alexipharm cap. 1. dejectiones faciendas monet, ut & illa quæ ad intestina de cenderint, excernantur. Idem repetit Æt. Tetr. 4. Serm. 1. cap. 23. Verùm Puellæ sex non opus habebant amplius purgantibus postquam vomuerunt; nec forte necessarium est, cum aut pylorus cicutæ transitum non concedat, aut si forte aliquid cicutæ elapsum sit, clysteribus & suppositoriis supra dictis ad excretionem maturam disposit um sit. Si vero ex torminibus, ardore & inflatione ventris aliquid in intestinis de cicuta hæsitet, iisdem suppositoriis & Clysteribus mitioribus & potiùs ex olientibus ad exclusionem alliciendum erit. Si omnino purgantia exigantur, solummodo mitiora convenient, scilicet syrup. ros. s. s. syrup. viol. s. s. syrup. de cichor cum Rh. Elect lenit. El. cathol. El. de tamarind. nullo modo autem danda potentiùs stimulantia ex Gialapp scammon. & similibus, neque usque adeo bene fidelem aloeticis.

Educta è ventriculo & intestinis Cicuta omni vel maximam partem, Dioscorid. de Alexipharm cap. 11. tum demum ὡς ἐπὶ μέγιστον βοήθημα ἐπὶ τὴν ἀκρατοποσίαν ceu ad maximum & præsentissimum auxilium vini generosi potum deveniendum esse monet. Eadem verbotenus Ætius l. c. in sua transtulit. Plinius H. N. l. 25. c. 13. Vini naturam excalefactoriam, priusquam perveniatur aut, ut alia M S. habent perveniat ad vitalia, remedio esse dicit præteritis evacuantibus. Scribonius Larg. de Compos. Med. c. 34. quoque vult adjuvari debere in initiis vino mero, subinde quàm plurimo, calido & per se & cum pipere & cum styrace poto, ac clysteres demum vini meri & lactis interposit i potui subjungit. Plinius vinum excalfactorium commendat procul dubio, quia Cicutam cum pluribus aliis frigefacientem crediderit, idque non obscure dum sanguinem spissando succum ex semine paratum necare asserit. In eodem errore magna turba huc usque versata est, quæ calida eo solo nomine cum vino sumenda deprædicat. Verùm cum multis rationibus & experimentis demonstratum sit Cicutam calidam esse, vinum alio modo quam calefaciendo juvabit: & credibilius mihi videtur vinum eliminata cicutâ ex ventriculo ideo auxilium præstantissimum esse, quia citissimè spiritus ex afflictione vehementissima deperditos reparat, oppressos ob circulationem sanguinis, nunc impeditam, nunc confusissimam, suscitat atque hac ratione præ aliis vires instaurat. Vinum tæe efficacius præstabit admixtis ex Dioscorid. traditione l. c. absinthio, pipere item castoreo, ruta, mentha, amomo, styrace, sem. urticæ rutæ, foliis lauri, succ. laseripitii: & si quæ alia sint hujus sortis à Dioscoridis sequacibus superaddita. Antidoti magnæ Theriaca, Mithridatium, El. Orvietanum prodeunt quatenus dissolvunt sanguinem & lympham ob conflictum post cicutam sumptam, circulari motu intercepto, alicubi stagnantes, ac propterea virium aliquam oppressionem & lassitudinem aliasve molestias post se relinquentes. Huc pertinent aquæ cordiales ex aq. borrag buglos. scabios. card. bened. angelic cinamom. aliisque paratæ, add. conf. alk conf. de hyacinth. ol. citr. d lap bez. margarit. oculis cancr. tab. man. Chr. perlat. simil busque paratæ. Item Tincturæ Bezoad Cl. J an. Dan. Ludov. Cl J oh Michael. aliæque: sic duas Viduas comesta in cœna Cicutaria, altero die juvit circa meridiem hæc potio propinata.

24. Aq.

℞. Aq. chærefol. card. ben. an. ℥iß. aq. Antid. Math. ʒß. Theriac. Andr. vet. ℈ij. sal. C. C. volat. drach. ß. Mixt. simpl. ʒß. syr. de scord. q. s. ad dulced. in Digressione Febr. Exc. D. Sim. Paul. Cl. Fr. Joel aq. juniper. per descens. ℥v. commendat & postea Antidotos, aut pulv. gentian. ʒj. aut ol. angelic. d. gr. VII. cum vino.

Hic non prætereundum videtur Consilium Santorell. Antiprax. l. 21. c. 16. qui postquam in prægressis sudorifera non improbavit, si venenum ad partes penitiores sese insinuavit; & præmisit veneno recenter sumpto pinguia lac, oleum, butyrum & pinguia quæque assumpta, subjungit demum Juvare aquam calidam potam & lac, quid habeant vim exstinguendi calorem, quem ut plurimum venena solent inferre. Et huc quoque Dioscor. l. c. de Alexiph. collimare videtur, nam Vinum, ceu præstantissimum auxilium, μεταξὺ διαστημάτων per intervalla dare jubet ac inter hæc interstitia lac asininum aut vaccinum quod Cl. Saracen. in not. ex Paulo addit, potui datum profuturum ait. Eadem Æt. l. c. suis inserunt. Scribon. l. c. verba æque consideratu digna sunt; postquam enim in initiis subinde vino mero quàm plurimum calido adjuvandos dixit, protinus huic sententiæ hæc adjungit. Atqui maxime prodest lac asininum datum: si minus, sc. in promptu sit, vaccinum, aut quodlibet. Dioscoridi alii quoque consentiunt, quos omnes his inserere non libet: quicunque demum sint, si Dioscoridis & Scribonii sententiæ ipsique veritati accedere velint, si unquam cicutæ virus probe expenderint, aut si unquam ægro qui cicutam inglutierit, adstiterint, deprehendent illa vomitu rejecta, & viribus à vino mero solo, aut aliis admixtis potentiore reddito, vel ab aquis cordialibus restauratis, labem seu ardorem quandoque inflammatorium ventriculi demulcendum & emendandum esse, quod lac optime præstat, & quod ratione substantiæ butyrosæ demulcet, ratione seri abstergit & ratione caseolæ refrigerat & roborat. Lactis ulteriores laudes ad hos effectus præstandos accommodas, ejusque differentias ex Gal. Dioscor. Arist. aliisque collectas atque rationibus confirmatas si quis planius noscere aveat, consulat Nob. D. Melch. Sebiz de Aliment. Facult. l. 3 c. 7. p. 751. & seq.

Illud tamen diligenter observandum puto, Lac non statim post vinum haustum bibendum, nec lacti puto protinus vinum super ingerendum, tum hunc ob errorem protinus lac grumesceret, unde novæ turbæ metuendæ forent, quas experiuntur illi, qui lactis potu podagram exstirpare, aut mitigare amittuntur. Ad ardorem ventriculi à cicuta impressa prodessent quoque juscula alterata herbis recentibus horrag. bugloss. portulac. endiv. flor. bellid. min. acetos. hispan. & similibus. Bibant mane & vesperi duabus horis ante cœnam haustum ℥iv. vel ℥v. calide. Commode addi possent crem. hordei, quo nunc contra eff. hypochondriacam utuntur: paratur ex hordei mundati M. IV. cum sufficiente quantitate aquæ fontanæ lento calore; donec in pultem hordeum prorsus dissolvatur, colatur & exprimitur fortiter: quantum v. vel VI. cochlearia capiunt, jusculi alterati dosi permiscentur: quandoque butyri recentis drachmæ duæ vel tres admiscentur. Alia attemperantia & demulcentia ad ardorem & superficiariam inflammationem ventriculi auferendam suaderi possent, scilicet decocta, julepi, electuaria, pulveres, tabellæ, aut si alia forma placeret alia confecta medicamenta: Verum quoniam præcipue hic ventriculus à cicuta male mulctatus tractandus sit, atque omnia fere medicamenta stomachum lædant & mali, certè stomacho non usque adeo grati succi sint, ut Asclepiades apud Cels. in præfat. l. v. de medic. loquitur, mallem potius omnem curam ad victus rationem, seu ad alimenta medicamentosa, ut nunc vocant, curam transferre quàm medicamentis labem hanc emaculare, maximè apud illos quorum valetudinem antea neque desidia neque luxuria vitiavit, eoque magis quia multiplex ista medicina neque olim neque apud alias gentes necessaria, vix aliquot senectutis principia perducit, ut idem Cels. in præfat. l. 1. de Medic. bene judicat. Certe postquam sex istæ Puellæ omnem radicis cicutæ saburram evomuerunt, de medicamentis nec quidem cogitatum fuit: convaluerunt autem integre postquam ad consuetam victus rationem redierunt, vescebantur nimirum jusculis & pultibus ex lacte jusculis avenaceis, hordeaceis pisorum, ex pane primum in butyro frixo & aqua cocta; pastis farinaceis, raro pane ant ovis admixtis & in aqua elixis, ratius butyro conditis; brassica capitata & radicibus raparum, muria conditis: Vix semel in septimana carnibus illisque suillis sale conditis & fumo conditis potiebantur: Potus erat aqua: vinum ab illarum mensis exulavit: delitias enim istas sibi Patres & subinde matres servabant. Cupedias æstimassent poma & pyra siccata, præ omnibus sacharatis, si illorum compotes aliquando fieri potuissent. Post demulcentia & attemperantia, si ardor ventriculi permaneret, ægri una atque altera hora à pastu angerentur, neque ab anxietate ullæ induciæ darentur donec assumpta evomuissent, vix dubitandum esset de denudatione nimia autri pylori, imo non levis suspicio oborıretur exulcerationis alicujus, quæ neglecta in pessimæ notæ ulcus degeneraret, ut plerunque fit partibus nervosis exesis, maxime si continue ab humore superfluo madefiant. In hoc casu sine acrimonia siccantia salutaria præ aliis comperi: Ante aliquot annos Amicus quidam aphthis faucium, gulæ ipsiusque ventriculi aliquandiu affligebatur: vix alimenta mitissima ore ferebat, ægerrime deglutiebat, videbaturque bolo inglutito quasi ferrum candens per gulam traduci atque cibo intra ventriculum admisso ardor quem alias continue sentiebat summopere augebatur. Suaseram tunc pulverem ex bolo armen. terr. sig. unic. foss. C. C. sem. portul. cum æquali pondere sachar. penid. mixtum, de quo sæpissime lingebat: portionem hujus pulveris cum duabus partibus butyri permiscuit, & subinde frustulum nucis avellanæ magnitudine in ore liquatum deglutiit: quibus aliquandiu continuatis, ab aphthis liberatus fuit. Similia quoque ita affl cto ventriculo prodessent: addi illis insuper posset Pulv. Antibectic. Poterii probe à nitro mundatus. In magno ardore subinde lambere posset mucilaginem sem. cydon. malv. arboresc. rad. alth. consolid. major. cum aq. nymphεæ, lactuc. borrag. aut simili extractam, addito paux. sachar. alb. Victus ratio sit ex cibis boni succi & facilis digestionis, quibus cum coqui possent herbæ recentes æstum attemperantes, quales sunt bortago, buglossa, acetosa Hisp. portulaca, sempervivum maj. fl. nymphεæ, aut sanguinem depurantes, quales sunt chærefolium, pimpinell. flor. bellid. min. nollem dum suspi-

cio ulceris adesset cibos condire aromatibus, multo minus aceto, succ. citr. aut similibus. Neque etiam vinum concederem: magis prodesset Decoct. hord. cum passul. sem. anis. aut Decoct. rad. Chin, sassafr. lign. visc. querc. Post comestam cicotam quidam motum commendant, verùm quia hoc consilium falsa hypothesi nititur, nempe à cicuta sanguinem congelatum motu incalescere ac dissolvi, unde Crito Socratem à loqutione fortiore prohibuit, ne mortem tardaret, motum non imperarem eoque minus quia dum cicuta adhuc intra ventriculum hospitatur, ita plerunque affliguntur ut vix ad motum persuaderi possint; quia denique manifeste vires optime reparantur quiete, hoc præceptum diæteticum non magni faciendum, nec ægros etiam à somno arcendos existimo: eoque magis quia omnibus puellis profuit: sola Catharina Mæderin 24. horis in magno vitæ discrimine versabatur, quod tamen ipsum non plene somno adscribendum est, sed forte aliquibus radicis reliquis in ventriculo tribuendum videtur, nam illis elapsis, cicuta subacta, postea optime habuit, nulla vigiliarum aut motus habita ratione.

Quomodo dyspnæa diuturna cicutæ virulentiâ producta, prout ab Exc. D. Timæo l. 7. cas. 4. aut dementia itidem chronica à Dalechampio not. ad Plin. H. N. l. 25. c. 13. observata, aliave morbi diuturni curandi sint nolui his inserere, quia animus erat subitaneis affectibus à cicuta illatis medelam ostendere. Eraffectus illi chronici peculiarem inquisitionem dispositionum præviarum, causæ proximæ & locorum affectorum postulant atque plerunque nullum commercium cum cicuta amplius habent. Morbi diuturnitas Medico Practico tempus & otium suppeditabunt accuratius omnia pensitandi, auxiliumque opportunum inveniendi. Curationum methodicarum propriarum exempla his generalibus subjicere debuisset: nullæ his in oris sunt Anus Athenienses, aut Fœminæ Batavæ quas libido cicutâ vescendi titillaret, sive famis compescendæ, sive somni conciliandi causâ. Rarissime & non nisi per errorem cicuta ingeritur & plerunque non nisi à prole rustica, adhuc rarius his in casibus opem medicam postulante, maxime in locis ab urbibus dissitis, cujusmodi sunt ubi cicutæ aliquis proventus est. Jam aliquo tempore captavi occasionem in brutis periculum faciendi, prout ausus sum ipsis cicutam, virulentiæ ejus indagandæ causâ, ingerere, verùm hactenus votis meis excidi: interea commodam non negligam & si quid memorabile comperero illud publico non invidebo. Interea hæc de Cicuta Aquatica scripta sufficiant. *Hæc Clariss. Ioh. Jac. Wepferus Doctissimo de Cicuta aquatica tractatu.*

OBSERVATIO IV.

De Noxis Cicutæ terrestris. Ex Epistola ad Virum Celebratissimum Ioh. Iac. Wepferum, Archiatrum Scafusianum.

Quotiescunque tua in me merita rumino, rumino autem sæpius, nihil cordi solet esse æquè ac grati animi tessera, qua favorem tuum porrò mihi promittere ausim: hujus vices si sustinere jubebis præsentem de cicutæ terrestris noxâ historiam, hem quantum non menti meæ gaudij accedet & solatij, cùm norim tibi probatam, nec alijs valdopere displicituram: Ansam autem meditationi isti, tua suggessit cicuta, eruditorum ore jam decantatissima, cui levicula, quæ tum ex succo terrestris vulpeculis, & porcellis Indicis exhibito noraram, addi voluisti: his proin ulteriùs illustrandis, cùm experimenta deinceps necessaria viderem elapsa hâc tempestate, ad herbæ vires novitet explorandas me accinxi: De effectibus ipsis, ubi singula enarravero, Excellent. T. judicium feret facilè, subjungam & ego ratiocinia aliquot, quæ autem prodromi loco tantisper haberi velim, dum iteratis, ubi Deus vitam anno imminente concesserit experimentis pleniùs de plantæ hujus forsan & aliarum genio disserere possim.

Die 15 Octobris. Cani vetulæ mediocris magnitudinis hora 2. antemeridianâ succi Cicutæ ℥ß. præter propter infudimus, à quo mox salivare, toto corpore contremiscere, tandemque vomere cepit: Horâ primâ pomeridianâ languescenti denuo ℥i circiter infudimus, unde mox ejulabat, & circa præcordia vehementer opprimebatur diaphragmatis iteratâ succussione, ad attactum evidenti, respiratione rarâ & anhelâ: salivavit insuper & tremuit vehementiùs: sesquihorâ post evomuit mucum viridem spissiusculum satis copiosè, istinc tamen meliùs non habuit, oppressione graviter persistente, minxit inde, & sub vesperam languidus omninò, pedibus insistere nequit: caput cùm erigeretur; instar temulenti jactitavit, moxque concidit, insultibus spasmodicis in utroque pede anteriore & posteriore, ut & aure sinistra, conspicuis, tandem noctu interijt. Instituta sectione in abdomine inflati nihil comparuit, præter vesicam urinariam & felleam, quarum suo humore utraque turgit, vascula intestinorum tenuium seriem, duodenum præprimis perreptantia rutilo suo colore intense oculos refecerunt: Ventriculus parvulus, fibrarum valide corrugatarum faciem, exteriùs jam ostendit, quæ fundi parte superiore incisâ rubicundæ insuper videbantur muco viscido heic illic hærente, cum succi viridis coagulati reliquijs, inter ipsarum interstitia detentis: Intestini duodeni facies interna, spithamæ longitudine tota inflammata & cruore fere perfusa, jejuni verò & ilei externa livescens, intùs mucum sanguinolentum copiosissime exhibuit: in quo vermiculi exigui numerose stabulantur, ceu in nido ipsis destinato, crassis ab ista labe liberis magis existentibus. Pulmonum lobus dexter maculis ex rubro li-

ve-

vescentibus, varie inquinatus fuit, discissus verò vesiculas à sanguine tenui effuso rubentes exhibuit, sinistro incolumi: cordis thalamus dexter cum auricula ad attactum molleculus sanguinem fluidum subatrum, cujusmodi ex alijs etiam vasis effluit, continuit. Cerebri facies elegans, glandulæ præprimis pinealis subrubentis, quam vasa sanguifera artificiose amplectebantur: In ventriculis anterioribus seri copia idonea deprehensa fuit, sanguinis verò extravasati nihil.

Die 25. ejusdem D. Licent. Schorkopff Hildesiens. & D. Nabel Heidelberg. alij Cani succi ejusdem recenter expressi ℥ iij. præter propter exhibuerunt, post horæ quadrantem murmura & rugitus vehementiores audiverunt, certos fermentescentiæ indices: Hinc abdomen inflari & distendi cœpit, perque intervalla spasmodici insultus leviores suboriri, ejulavit juxtà & frequenter minxit; ex uno loco in alium migrando, succedente motu cordis palpitante & diaphragmatis forti succussione: Sub vesperam cùm accederem ei languenti ℥ ij. circiter propinavi; à quibus contremiscere, angi & vehementer succuti incepit, cum insigni cordis palpitatione & abdominis rugitibus, inde copiose minxit, non tamen vomuit nec dejecit. Die insequente adhuc vixit sed languidus, nec qui diebus ante vehementer, latravit amplius: Hora 1. pomeridiana, ejusdem succi ad ℥ iij. fere infudimus, à quibus eadem symptomata passus, est, nisi quod vomiturijt juxta: Die altero abhinc succi ejusdem ℥ i ß. præter propter venæ jugulari siphone blande immisimus, unde cor palpitare vehementissime, canis totum corpus convelli, maxillas retrotrahere, totusque obrigescere cœpit, horæ autem circiter quadrante paulatim se recollegit & qui ante crebro & anhele, jam liberiùs respiravit, sibique redditus tantisper obambulavit: cùm deinceps ℥ j. circiter blande injiceremus machina confestim corruit & obriguit.

Cultro injecto cura præcipua fuit medij & imi ventris, in hoc ventriculi & intestinorum vasa egregie rubebant, ipseque rantisper distentus, quum orificium superius incideretur, spumam fæculentam fermentescentem copiose exhibuit, qualem cum muco sanguinolento & succi particulis, fundum etiam continuit, plicis ejus corrugatis & aliquantum rubus: In duodeni ductu pariter aliqualis inflammatio, at non tanta uti in priore: Vesicula fellis bile distenta & uterque ductus cùm cysticus tum pancreaticus patuli: Tubuli bilarii ad vesicæ collum pergentes evidentes erant: cordis auriculam dextram, fere per cavam ascendonrem infra hepar injecto, pulsum sæpius ingeminare vidimus; ipsummet verò, quamvis inde tumuerat, sanguine prorsus vacuum fuit, nonnisi in auricula & thalamo dextris, succi concreti reliquijs conspicuis: in pulmonum lobis maculæ rubræ heic illic conspiciebantur, præprimis verò lobi dextri majoris superficies inferior ℥ duas in longum latumque inflammata fuit, reliquis fere singulis, ubi incidebantur, virescentibus, imò & succi particulas ostendentibus.

Die 28. ejusdem Cani Molosso ℥ i ß. circiter in venam jugularem injecimus, à quibus ejulare, cor palpitare & convelli cepit, inde aliquandiu defatigatus, semimortuus jacuit, respiratione nunc rara nunc erebra & anhela existente: Inde ad se paulatim redijt, caputque erectum huc illuc jactavit: semihora post lateris sinistri venæ pariter succi aliquid immisimus, & cor palpitavit vehementissime, misereque ejulavit, & abdomen succussum fuit, moribus spasmodieis in faucibus & collis musculis conspicuit: Tandem verò ℥ ß. circiter adhuc injecta cum stertore & anhelatione respiravit, ad mortis impetum, spumam sanguinolentam per os copiosè reddidit, cordis pulsu longis intervallis recurrente: Abdomen incisum, ventriculum cum intestinis inflammatum exhibuit, imprimis vero sub finem cœci & initium instini crassi portio ℥ ij. circiter longitudine distenta fuit, ut & vasa transparerent, maxime, & ob tenuitatem glandulæ solitariæ elegantissime conspici possent: in utroque thoracis latere serum subcruentum fluctuavit: Pulmones flaccidi erant, eorumque facies exterior præsertim in lobis majoribus satis inflammata: ex aspera arteria spuma priori similis multa adhuc effluxit, cujusmodi etiam in ipsis pulmonum vesiculis quum inciderentur, idonea copia stillavit: Ventriculus sanguinis dexter, cum auricula sua admodum turfit, ex utrisque sanguis fluidus profilijt: Remoto cranio & dura meninge, prope cerebellum ad sinuum latera, sanguis similis copiosissime qua data porta prorupit.

Die eodem, hora quinta pomeridiana caniculæ succi recentis ℥ ij. præter propter exhibuimus, à quibus abdomen succuti, crebroque vomiturire incepit, donec hora post materiam satis copiose excerneret: hinc tamen melius non habuit, quin urgentibus oppressionibus temula incederet, tandemque pedibus insistere nequiret, vomuit inde iterum, minxit, tandemque temulenta corruit. In hujus interaneis, ventriculo & intestinis succum cicutæ pariter spumantem, & utrobique inflammationis musique cruenti hinc inde adhærentis certissima vestigia vidimus: Pulmones quoque in diversis locis in-

inflammationibus & sanguine extravasato fœdabantur, cordis verò ventriculus uterque omni sanguine erat destitutus.

Die 29. ejuidem Porcello Indico femellæ succi ejusdem ℥ j. circiter intrusimus, à qua præcedentibus rantisper motibus convulsivis ilicò spirare desiit: In causam repentini interitus cùm inquireremus, reperimus in aspera arteria succi reliquias cum sanguine extravasato in pulmonibus hic illie comparente: In abdomine mali nihil, gravida hæc erat binis fœtibus, & partui quantum colligere licuit proxima.

Sub vesperam Porcello mari ℥ j. præter propter propinavimus, à qua primùm male non habuit, hora autem circiter post corrugabatur, & tremulus pedibus amplius insistere non valuit, vomuit quoque sed minùs copiosè: die inseq. rigidum invenimus eum abdomine inflato, vesicula fellis & urinaria admodum distentis: Ventriculus dissectus spumam fermentescentem, cum muco sanguinolento copiosè exhibuit, conspicua circa pylorum & duodeni initium inflammatione, cujusmodi sanguinis extravasationes in tenuibus hic illic quoque animadvertimus, pariter etiam pulmonum lobi infestabantur: intestinum cœcum amplissimum cellulatum: Atque his experiundi finem fecimus herba recenti nos deficiente: Ne verò nostræ fidei unice subscribere teneantur artis curiosi, singulorum testes, qui nobistum adfuerunt appello Viros Nobilissimos D. Shotkopff Hildesiens. D. Lehenheer Augustan. Medicin. Licentiatos. D. Nâbel Heidelberg. D. Faeio Viviacens. D. Kattscher Briga. Siles. D. Astorinum Italo Consentin. φιλιατρὸς.

De nocivâ Cicutæ vi pleni sunt Medicorum Veterum libri, nec opus esse arbitror ea prolixiùs hic repetere, quorum Tu ipse in Cicutæ aquaticæ historiâ eruditam mentionem injecisti: Apud nos frequenter illa crescit in pago Monchensteinij & Michelfeldæ: odoris acris & præprimis ubi conteritur nauseabundi, succi particulæ linguam potenter feriunt, cùm nec digitorum apicibus pepercerint; herbæ & radicis in bolos coactæ efficaciam non exploravimus ob tempestatem anni declinantem, & materiæ, si ita loqui fas sit, solaris decrescentiam, unde forsan ipsius etiam succi in enecando torpiditas in canibus deducenda venit, dubium enim non est, quin vagente Solis influxu, planta decerpta non succulenta magis sit, particulisque activis copiosioribus & magis evectis instructa, ceu istud opera iterata docebit: Suum tamen genium nobis probavit abundè, ei quadantenus similem, quem in lupâ p. 157. animadvertisti, in canibus etiam binis temulentia manifesta fuit, & frequens mingendi necessitas; certo caliditatis, quâ sanguinem fundebat & attenuabat, sicque parti aquosæ faciliùs & copiosiùs abscedendi ansam suppeditabat, indicio: possem quoque de narcosi massæ humoralis attenuationi sæpe numerò succedente verba facere, ni pleniùs de illâ agere alibi consultum foret; Nec verò hic substitit cicuta, quin salinæ suæ acrimoniæ, aculeorumque igneorum, quibus non parum stipata est, evidentiora edidit ac reliquit vestigia, sibi verò ubique consona: in cane vetulo & caniculâ, totius tremor; cum vomitu & oppressione circa præcordia, diaphragmatisque succussione, fibrarum nervearum, cùm stomachicarum tùm phrenicarum, intimam cum iis confinitatem habentium irritationem satis arguunt, quæ ceu prodromus Salivatio præcessit, non tam ex continuata succussione, vel constrictione musculorum oris, vomitu imminente aliàs conspicua, quàm apicularum linguæ nervearum, ut & partium vicinarum à particulis succi exhibiti residuâ agitatione: in ventriculo verò suam ἐνέργειαν adeò vehementer non exercuit, usque dum muco obmuniente soluto, spicula sua infigere potuit fortiùs, quibus semel impactis, etiamsi evomuerint materiam idoneam motus spasmodici nihilominus substiterunt, spirituumque ulteriorem dissipationem; quam corporis languescentia necessariò excepit promoverunt: Adjumento his accessit vasorum ab hoste rodente denudatio & erosio aliqua, quam sanguinis extravasatio non potuit non subsequi, cujus utique cùm in tenuibus intestinis duodeno maximè, tùm in ventriculo inflammatio & mucus sanguinolentus certissima sunt signa: & fortè sufficissent hæ pro machinæ destructione illatæ noxæ, si intra ista pomœria delituisset, ast ulteriùs perrexit, particulisque subtilioribus sanguinis oceano immistus eum insigniter rarefecit & udit, unde cordis thalami, non modo sanguine vel nullo vel fluido admodum gaudebant, sed in pulmonibus etiam à sanguine tenui hic illic extra vasa prosiliente & stagnante, vesiculæ rubore & maculis insolitis decoloratæ fuerunt, quibus faciliorem ansam pertinaces diaphragmatis succussiones & oppressiones haud dubiè suppeditarunt, donec hinc labe aliaquâ ipsi cerebrò (si non potiùs spiritibus illatâ, elanguescente fluidi utriusque influxu præcedanea temulentia corruerunt, de quibus in secundis curis pleniùs, nec enim de cerebri cortice, in quo spirituum expansionis in affectibus soporosis impeditæ causam quærunt eruditi, jam dicere vacat: de ovis verminosis addenda pauca, quæ ex pituitâ vel seminio certo modo putrescente deducunt Galeni filii, forte quod purgante exhibito, vel talem nudam, vel cum illa lumbricos excerni animadverterunt, pariter uti ex fimo equino, aliove fœtus ejusmodi derivarunt alii, de ovulis inibi depositis parum cogitantes: Est sane mucus cùm ventriculi, tum intestinorum, commodus vermiculorum utriculus, cui dum adhærentes & involuti, accedente etiam huc materia motum vitalem suscitante (calorem dicunt aliqui, ego vero subtilis præsentiam insuper arguo, exigui valde prodierunt, nutrimenti sui partem aliqualem deinceps debere videntur, indeque est, quod soluto & exeso muco temporis tractu ipsam intestinorum substantiam erosisse ac perforasse quandoque deprehensi sunt, ceu in observationibus infra exempla suggeremus: sæpiùs tamen hospites isti in uno alterove corpore stabulantur, præter practicorum opinionem & suspicionem, unde vulgus pro suâ imperitia, labem ipsis affricare consuevit, quod exhibito purgante anthelminthico effectus non respondit: Verùm enimverò materia graveolens adinstar spermatis ranarum, vel ovi putrilaginosi, quid fœtus subsuerit satis edocet: Quis enim nescit, vermes sive enectos sive seminum collectum, nec tamen eductum, ita corrumpi aut putrescere posse? pariter uti pituitam in dictis locis ad saturationem aggestam, putredinem concipere, communicatisque vitiosis massæ humorali miasmatibus motum hujus variè pervertere aliaque symptomata inducere experientia comprobatum est: Spuma fermentescens, cujus vehementes rugitus, cum abdominis distensione in cane altero præsagium erant, cum muco sanguinolento satis ostenderunt, quam in isto succi exhibiti particulæ luctam instituerint, à qua egi-

agitato tantisper Helmontii Archeo angi & succuri cepit: cani tamen exitiales istæ æque non fuerunt, ac porcello indico mari, cujus animantis ventriculus tenerior videtur utique, nec muco oblinentem caninorum instar instructûs, offa aliaque cura noxam disfringentium ac coacoquentium, unde etiam dictæ succi particulæ pariter infringi non poterant, quin labe ventriculo & intestinis tenuibus gravi semel illata, qualis etiam in pulmonibus vitali organo conspiciebantur, vitæ animalis dispendio afficerent: Mucus certè viscidior, & copiosior à particularum enormitate aliquæ ipsum præmunivit, cui, ceu supra meminimus, plan æ ut pote dicto demum mente collectæ, virtus satiscere incipens jungenda est, prorsus tamen sospitem non præstitit quin symptomatum vehementi iteratione languesceret, concurrente internâ aliquâ ventriculi & intestini labe: Interitum vero intulit succi ejusdem sanguini proprie facta immistio, unde ipsius compage soluta, præcedaneis convulsivis motibus, cordis thalami liquore vitali prorsus exhausti fuerunt, motum infuso pabulo nitro aëreo per intervalla ingeminante auriculâ dextrâ, de quibus videsis erudita Pythagoræ nostri parerga. Neque funestam hujus vim effugit canis Molossus, victoribus alias formidabilis, quia à succi immistione sanguis supra modum rarefactus, vehementissimis in corde arteriisque motibus occasionem daret, effractaque ab impetu vesicularum pulmonalium structura, non modo istæ collabascerent, sed facta insuper sanguinis teresi tenuis, extra vasa prosilientis, cum aere agitato & rarefacto confu a συμμίξει, spuma sanguinolenta per os copiosè efflueret, quam etiam postquam spirare desiit frequenter erupit, reliquis aliquibus in ipso thoracis cavo stagnantibus, pulmonumque flacciditate, quæ aërem injicere tentantibus magis patuit, & inflammatione evidentibus: utrum verò sanguis fluidus acris, ad sinuum latera visibilis, (cui, si venæ jugularis utriusque lateris ligatio ortum suggessit, pulsus arteriarum impetuosus augmentum non exiguum subministravit) motuum convulsivorum in faucibus præcipuè & colli musculis mater extiterit, cùm potius apoplectici quid inducere valuisset, principii nervorum compressione: an verò fibræ motricis à sanguine vehementer irruente, aut cardiacarum ab eodem impetuoso insultu facta irritatio, humoris ipsius acrimonia non rejectâ in causâ fuerit, decidere non vacat, nec opus est: Sufficit ab ejusmodi motibus in machinæ animalis destructionem sæpiusculè tendentibus, & partium musculosarum, præcipuè verò spiritus vitalis, cui animalis, utpote à cruore saltem liberatus, affinissimus, successione, validâ spasmodicas ὁρμὰς libenter subsequi, ceu istud etiam animi pathemata inopina, terror aliaque testantur: olim verò cani molosso venam jugularem externam pariter utrinque ligavimus, soporem cum ictu epileptico prestolantes, ex sanguine liberâ commeatione inhibitâ, ast fefellit spem eventus, inque dissecti cerebro sanguinis extravasati parũ omnino reperimus, nec in sinibus grumosi vestigia, firmissimo argumento, viâ hac præclusâ, aliam per venas maximè jugulares internas naturam sibi parasse: in Porcelli femellæ mortem subitam inquirere supervacaneum est, succo irritante labem deleteriam ipsi; vitalibus organis proximè inferrent: de istius autem animalis utero & fœtibus, quæ memoranda sunt in scholiis superiùs expedivimus. Vale his Artis Asclepiadeæ columen, & mihi, ut soles, favere perge.

Dabam è Musæo Basil. d. 17. *Decembr.* 1684.

Anno proximè subsequente, ejusdem Cicutæ succo alia adhuc experimenta in canibus instituimus, plura verò symptomata, præter supradicta, nauseam nempe, vomituritionem; somnolentiam & paulatinam machinæ corruitionem non observavimus, de aëris verò per venam jugularem, siphonis ope injectione quædam heic addenda habemus, quæ succi Cicutæ infusionem illustrabunt potiùs quam turbabunt, enimverò fortior vis omninò abfuit, licèt tantillum quoque in officiendo adjumento esse potuisse, pertinaciter non inficiemur: Mens. Octobr labentis annis 1686 præsentibus D. Cand. Burgovvero, Scaf. D. M. Stehelino & D. M. Tonjola, cani mediocris magnitudinis, aërem fortiori, inspiratione in venem jugularem infudimus; hic postquam tantisper ejulasset, respirare confestim desiit: Abdomine & thorace mox cultro apertis, præter ductum thoracicum, vasaque venosa turgida, motum item intestinorum peristalticum elegantem, cor prorsus distentum comparuit, cujus tamen parietes vulnere inflicto, illico conciderunt flaccidi & enervati, præterque tantillum cruoris spumosi nihil exhibuerunt, ut inde ad fibrarum cardiacarum enervationem, ab aëris vi injecti expansione s. elasi, fortè non incongruè argumentari liceat, unde ad pristinum tonum illis non redeuntibus, cor in motu suo fatiscere necesse habuit, prorsus tamen non rejectâ sanguinis ab aëre permisto rarefatione, quam bullæ spumosæ ubique probâsse videntur. Decem circiter diebus post animum subiit liquores diversi generis alcalinum & acidum, sanguini successivè immiscere, cui negotió operam unà præstiterunt Viri Præstantiss. D. Mejerus & D. Meisterus Scafus. Medic. itidem Licent. solutâ hinc utrinque venâ jugulari ex uno quidem latere spir. urin. sal. arm. ex altero verò spir. vitrioli tubulo permiscere studuimus: Et quidem post illius miscelam, vehementes ejulatus cordisque impulsus aliquando animadvertimus, qui autem cum diu non subsisterent, nec ab hoc injecto pejora symptomata subsequi videremus, aëris forti infusione, scenæ finem pariter fecimus, atque præter ea, quorum superiùs meminimus, cruoris effervescentia, vasis sanguiferis incisis, satis conspicue, animos præcipuè refecit, cum sanguinis grumosi portionibus hic illic palpabilibus, quam diversæ naturæ liquorum concursui adscribere, nihil fortè est; quod vetat, inprimis si alcali & acido patrocinari velimus. *Clar. Joh. Jac. Harderus in Observationibus Anatomico-Practicis.*

Dissertatio Medico-Philologica de Cicuta ejusque Veneno.

Ad Clarissimum Virum Dn. Ioh. Iacobum Mangetum Medicum apud Genevenses Excellentissimum. &c.

Cicutam venenum esse naturæ humanæ infensissimum, & Antiqui, & recentes referunt scriptores; Sic de Cicutæ malignitate plena sunt historicorum volumina; hinc ope cicutæ occisi fuere Demosthenes, & Seneca, teste *Sim. Paulli in Quadrip. botanic. clas.* 3. & Socrates, cujus mortis historiam *Plato in Phed.* exponit, quam non sine lachrimis legebat *Jul. Ces. Scaliger* necnon veneno cicutæ, præter alios multos, necatus fuit Francisc. Triapolinus præceptor Pomponatij, ut monet *J. C. Scaliger de subtilit. ad Cardan. exercit.* 152. Unde Athenienses maleficos homines cicuta necare soliti erant, ut passim testantur historiæ, & *Plinius histor. natur. lib.* 25. hanc invisam Atheniensium pœnam fuisse ait Cicura varie à Variis appellatur, unde à multis Ægynos, aliis Ethusa. Apolegusa, Dolia, Amaurosis, Aphro, Cæten, Abioton, Timoron dicitur, aliaque plura etiam habet nomina ut videre est apud *Tragum histor. Stirp. lib.* 1.

Nasi-

Nascitur ipsa herba sponte incultis; atque umbrosis locis, caulis quandoque tricubitalis est, Fœniculum imitatur, geniculatus, ac nodosus, è cujus sinubus surculi prodeunt, florem album facit, semen aniso respondet, infesto tamen odore, & Myrrhidi admodum similis est Cicuta, & ab ea tantum differt viroso, ac maligno suo odore; Floret autem Julio, & semen habet Augusto. Duplex est, nimirum Cicuta major, atque Cicutaria vulgaris; prima apud nos Ferrarienses haud nascitur, altera passim adinvenitur, eamque manducatam Asinos inebriare credit Vulgus noster; De hujus plantæ descriptione, ac differentiis plura tradunt *Bauhin. Dioscorid. Matthiol. Trag. Hofman. Fuchsi. Ruell. Chabreus, & alii Botanici.* Frigidæ hanc herbam esse temperiei narrant multi; *Cardanus* autem, eam calida esse imbutam temperatura ait *l. 1. de Venen.* Primi ex ejus frigiditate venenatam qualitatem deducunt, qui tamen refelluntur à *Sennerto*, nam aqua, & nix ea longe frigidiora sunt, & tamen non sunt Venenata; Ex eo vero quod sit amara, deducit citatus *Cardanus l. c.* cicutam esse calidam; *Sennertus Pract. lib. 6. part. 7. cap. 6.* ait, totam illam actionem, qua ut venenum agit, esse ab occulta proprietate, ego vero cum *Sim. Paulli Q. Bot. Vossio de Idololatr. lib. 3. & Frider. Hofmann. clav. in Shroder.* assero, Cicutam merito inter venena referri à tota substantia agentia; De cicutæ frigiditate tractarunt *Matthiol. in Dioscor. Fuchsius in histor. Plantar. Caspar. Hofmannus de medicam. officinal. lib. 2* aliique plures; de Cicutæ caliditate *Cardanus lib. 1 de Venen. Ermol. Barbarus in corolar. cap.* 694. Cicutam aquaticam frigidam esse, terrestrem vero calidam ait; Quidquid vero sit de ejus primis qualitatibus, de quibus penes Autores, certum est eam esse Venenum, & corpori humano inimicum, & qui ab hac herba veneniti moriuntur, incipiunt algere ab extremitatibus corporis, quemadmodum accidit *Socrati* monente *Platone*; & hic notandum, quod quando hæc planta in Vino est pota irremediabilis putatur. Potentissimam eam esse cicutam, ait *Plinius cum Matthiolo*, quæ oritur in Partha, Laconia, Creta, Asia, Megara, & Athenis in Græcia; in Italia vero non apparet tam venenata, innocens tamen non est; hausta cicuta oculorum caliginem inducit, cum Vertigine, furore, ac amentia, difficultate respirationis, strangulatione, singultu, corporis tumore, frigiditate, atque virium exsolutione, tandemque morte tanquam *ultima linea rerum.* Ob salvandum Titum, qui fuisset venenatus à Cicuta, præmisso prius, vomitorio, ut in omnibus fit Venenis, vel etiam purgante aut clystere, statim alexipharmaca adhibenda sunt, V. G. Dictamnus, ruta, gentiana; Urticæ semen, absinthium, & ℥i. Theriacæ, vel mitridati. Vinum generosum valde commendo, debile enim tanquam vehiculum veneni agnoscit *Sennertus*; unde Athenienses, dum aliquos cicutæ veneno occidere volebant, pauxillum Vini debilis ei admiscebant, ut sua tenuitate venenum ad cor cito deduceret; Totum corpus venenati calefaciendum est, ægrotusque ad motum cogendus; idcirco *Scaliger. exercit. ad Cardan.* 152. ait Athenienses monuisse Critonem, ne Socratem permitteret, attentius disputare, propterea quod ex ea mentis agitatione caloris aliquid contrahi poterat; qui calor veneno cicutæ obstaret; Sicuti vero homini venenum est cicuta, ita cicutæ vinum, de quo egregius ille eruditionis *Thesaurarius Cælius Rhodiginus lect. antiqu. lib. 28. cap. 15.* hinc valde miratur *Joh. Bruierinus de re cibar. lib. 8. cap. 71. Plinium, alioquin* Gravem virum, tradidisse caulas Cicutæ plerumque edi in patinis, cum geræ constet cicutam noxiam esse; quam maxime à Toxico differre scribit citat. *Cæl. Rodigin.* hanc servabant Athenienses ad publicam pœnam, quod & *Juvenalis* notavit canendo.

Nil præter gelidæ ausa conferre cicutæ.

Quam pœnam subivit olim Socrates, ut supra monui, cujus mortis historiam fusè scribit *Eilard. Lubinus com. in A. Pers. Satyr. 4 pag. mihi* 757. quæ quidem digna est, ut legatur. Certo igitur constat, Cicutam venenatam plantam esse; notandum tamen cum *Luciano in Ermotimo* cicutam non in omni quantitate occidere; refert enim *Galenus* historiam de quadam Atheniensi, quæ à minima cicutæ portione anspicata nullo detrimento ad magnam progressa est copiam, similesque observationes notarunt *Fontanus in respons. Med. Sext. Empiric. Marc. Donatus, Mercurialis*, & alii, imo Anum quandam. 30. drachmas cicutæ innoxiè devorasse, scripsit *Casp. à Reies Camp. Elys. quæst.* 63. qui auctor concludit cicutam quandoque nutrire posse; Externus autem cicutæ usus non reijciendus est à Praxi Medica; ex hac enim, uti & ab aliis Venenis, morbi aliqui edomari queunt; Sic doctiss. *Ettmullerus in Schord. dilucid.* Emplastr. de Cicuta commendat pro splenis obstructione; imo, & strumis cum gummi Ammoniaco in aceto solut. adhibetur. Ad mammas induratas à lacte coagulato fæliciter emplastrizatur Cicuta, quod bis ego expertus fui; hanc herbam *Dioscorides* tritam, & testibus circumlitam applicari jubet ad Venerem extinguendam; hinc est postea, quod succo Cicutæ, aliquo modo nobis adhuc incognito, præparato Sacerdotes Athenis libidinem extinguebant, ut legitur apud *D. Heronym. contr. Jovinan. Alexandr. ab Alexandr. 4. genial. dier. & à Reies l. cit.* Ad omnes inflammationes, & tumores externe cicutam prodesse docet *Tragus hist. Stirp.* Succum Cicutæ, & ejus aquam destillatam juvare in Erysipelate docent multi? Ex hac fieri ad refrigerandum malagma, ait *in hist. Planter. Leonard. Fuchsius cap.* 155. multi usus, ad cohibendas epiphoras æstivas, oculorumque dolores sedandos; unde optime postea *Plinius* ait, eam misceri collíriis, & omnes rheumatismos cohibere; Podagram refrigerare cicutam cum litargirio in primo ejus impetu docet idem *Plinius hist. nat. lib. 26. cap. 10. & cap. 12.* ejusdem libri, membris luxatis apponit; In narium hæmorragia cicutæ semen tritum ex aqua, naribusque inditum, efficaciæ multæ esse ait cit. *Plinius*; qui etiam ulcera curare vult cicutam cum siligine mixtam mero; Ego tandem expertus scribo, Cicutam nostram contusam & appositam tumoribus valde prodesse.

Si Asini Cicutam depascantur somno profundo corripiuntur, ut sæpe à Rusticis tanquam mortui excoriati fuerint; ut monet *Ant. Miraldus, & Matthiol. com. in Dioscorid.*

Sturnos impune vesci Cicutis, quæ tamen homini sunt venena, asserit cum multis Auctoribus *Clar. Dn. Jul. Cæsar. Scaliger comment. in l. 4. Theophrast. de Plantis*; ità pariter me legisse memini Gallinas vesci scorpijs, Anates domesticas Buffonibus Feles lacertis; absque ulla noxa; hic autem pro epilogo notandum Cicutam venenum esse acribus particulis præditum, linguam enim acrimonia quadam pungit, & vellicat, homini tam infensum, ut qui sumpserint brevi moriantur, nec ulla prorsus ope medica salvari possint; Plura de Cicutæ veneno cupienti dabit *insignis, ac nunquam satis laudatus Dnus, Theophilus Bonetus in suo Mercur, compitalit. lib. 18. & Joh. Jacob. Wepferus Illustris Academiæ nostræ Curiosorum Socius semper æstimandus, atque colendus*, hæc breviter à me scripta sufficiant de Cicuta.

Re-

Raptim scribebam, & currenti calamo in museo meo die 7. Decembris 1695. ego Ioseph. Lanzenus Med. Doct. Ferrariensis in Patria Universitate ordinarius Lector, & Academiæ Leopoldinæ Socius dictus Epicarmus.

Observatio V.

De Napello.

Historia I. Catello trium circiter septimanarum cum *Nobiliss. Dom. Dom. Screta à Zavorziz* 14. Julii 1676. radicis *Napelli* recentis bene contusæ drachmam dimidiam cum lacte, horâ secunda pomeridiana, intrudi: aliquandiu incessit ac si nihil deleterij accepisset, subinde vagiit, quandoque caput succussit, quasi nausearet. Præterea prope hora dimidia pedes posteriores traxit, paulò post ingressu ad latus sinistrum inclinavit, atque sæpius in illud lapsus est: subinde totum corpus motu convulsivo concutiebatur. Non diu post evomuit lac spumeum & aliquomodo grumosum. Motus convulsivi aliquandiu continuarunt; hinc in latus decubuit; non obriguit à tetano: decubuit instar moribundi ultra duas horas ab accepto *napello* & quasi suspiriose vagiit. Abdomen intumuit: illo inciso fortius vagiit & valide artus movit. Ventriculus valde distentus erat: integrum excidi; movit se motu vermiculari: stomachus seu orificium sinistrum arctissime semet constrinxit, ut ne guttula quidem excideret: quando verò circa medium se contraxerat, motus lente versus pylorum procedebat, illeque erigebatur, liquorque subpallidus, nunc spumeus nunc viscidus quandoque sensim, aliquando cum impetu prorrudebatur: Constricto pyloro ventriculus rursus intumuit totus, moxque rursus circa medium se constrinxerat, novusque liquor per pylorum ejiciebatur: Hæc constrictionis in medio & inflationis alternatio continuavit per octavam partem horæ, stomacho semper arctissimè clauso permanente. Postquam ventriculus se movere desiit, illum superne à stomacho ad pilorum incidi: continuit radicis *Napelli* reliquias, lac grumosum, frustula straminea, mucum & liquorem spumeum; his sublatis interna superficies alba erat, nec ullibi vel minimum inflammationis signum apparuit. Diaphragma post ablatum ventriculum aliquandiu movebatur, catellusque aërem ore hiante captavit. Sanguis ex venis & arteriis promanans admodum fluidus fuit. In cordis ventriculis nihil omnino sanguinis supererat. Vesica ab urina valde distenta.

Histor. 2. *Reverendissimus Dom. D. Romanus Abbas St. Blasii* ex benevolentia, qua erga studium Medicum fertur singulari, 1676. die 27. August. concessit lupum, ad experimentum *Napello* faciendum. In nido paucarum septimanarum adhuc captus nutriebatur lacte; adolevit & aliquomodo cicur factus quosdam ferebat, cum cane ludebat, illumque hinc inde sequebatur, non tamen penitus lupinam naturam exuit, quosdam ferre nequit, erga illos ringebat & propius accedentes morsu petiit: tuncque præ timore statim alvum & vesicam exonetavit, fugaturus hac turpitudine inimicos suos. Jam semestris erat, ac robustus. Ab hora 6 matutina ad 2. pomeridianam nihil cibi dabatur: per hortum & aream bacillo abactus valde incaluit, carnem objectam comedere noluit, serum verò appositum avide lambit & postea carnem devoravit.

Postea aliud frustulum carnis, in quo drachma dimidia radicis *Napelli* abscondita erat, objectum fuit, quod venenum subodoratus attingere noluit. Itaque illum auribus apprehenderunt, os bacillo diduxi ac duo frustula carnis quibus *Napelli* drachmæ duæ circiter involutæ erant, intrudimus. Vix octava horæ pars præteriit, quum ad vomitum stimularetur, & paulo post mucum viscidissimum crassum, spumeum cum uno frustulo carnis evomuit: ulterius ad vomitum concitatus alia duo cum napello & muco viscidissimo, crasso, spumeo & flavo ejecit. Interea abdomen mire attollebat, valde angebatur: robustus tamen mansit, pedibus non nutavit, erga ignotos rictum edidit, baculum protensum morsu petiit: Subinde mucosa & viscida evomuit. Postquam ambo frustula carnis cum radice napelli egessit, adhucque vegetus esset, veritus me experimento frustratum iri, paulo post ultra drachmas duas radicis contusæ sero lactis immiscui ac ore diducto denuo infudi. Brevi post frequenter ad vomitum irritabatur, multis nixibus frustaneis, tandem ter mucum viscidum crassum, spumeum, quartâque vice ejecit mucum gryseum, turbidum, cui radices *napelli* & fæces subnigræ immixtæ erant: postea evomuit iteratis vicibus liquorem tennem, flavum, pellucidum, nonnunquam nullo colore tinctum, mire angebatur: huc illuc ivit, corpus quandoque ad parietem inclinavit; huc usque nondum decubuit; abdomen crebro contrahebatur, ut prope venter evanesceret, dorsoque accedere videretur: diaphragmatis

tis tensio & relaxatio frequentissime alternabant: nunquam vel alvum vel vesicam exoneravit, quod antea facile ex solo metu fiebat. His ultra dimidiam horam perdurantibus, subitò ambobus pedibus anterioribus fortiter terram fodit brevique amplam foveam, ceu sibi sepulchrum paraturus, excavavit, ab opere avulsus fune quo ligabatur subsidit, moxque in latus decubuit: extractus è fovea aliquot gressus fecit: rursus fodere incepit, profundè os nasumque foveæ immisit, evomens mucum pellucidum, viscidum, coloris expertem: stans aut sedens subinde toto corpore tremuit: rursusque fodit: retractus & compulsus aliquot gressus peregit, non nutante corpore. Paulo post in latus decubuit: celerrime & cum suspiriis respiravit: ad vomitum adhuc stimulabatur: os spuma implebatur: nunquam convellebatur. Cùm exspiraturum prævidere, duabus horis à primo bolo intruso, vivum sed prorsus enervatum asseri pedibus & capite alligavi, ita tamen ut os apertum maneret: abdomen incidi; nulla doloris signa dedit: inter secandum exspiravit, licet parum sanguinis profusum fuerit. Quamvis diaphragma non amplius moveretur, ventriculus tamen nunc in antro pylori, nunc in medio se contrahebat, ibique gracilior, imò quandoque angustissimus evasit, versus stomachum verò intumuit; mox constrictus iterum relaxabatur & in amplam molem distendebatur; mox iterum nunc circa antrum pylori, nunc in medio coarctabatur, atque crebris vicibus istæ ventriculi constrictiones & dilatationes alternabant. Intestina motu peristaltico se movebant, nec tamen post constrictiones ventriculi dilatari videbantur, imò post iteratos motus suos peristalticos angustiora manebant, quamvis nihil per alvum quoque excreverit. Remoto sterno gula summopere distenta occurrit, quovis brachio pueri annui amplior ac si à flatu è ventriculo pulso & circa pharyngem detento in hanc molem excrevisset. Ad latus inclinatis pulmonibus receptaculum chyli nuce moscatâ majus, oblongum, subpallidum vidi. Pulmones erant ex albo rubescentes, molles, penitus collapsi. Ventriculo prope stomachum inciso gula concidit, & protinus ad pristinam magnitudinem pervenit; nulla inflammationis vestigia in illa aderant. Ventriculo à stomacho ad pylorum inciso ultra duodenum, vix grana decem radicis napelli inveni: continuit mucum valde spumeum flavum: illo abterso tota interna superficies in fundo & in parietibus inflammata, & anfractus atro rubescentes, nullibi exulcerati, apparuerunt: stomachus vero & pylorus ab inflammatione immunes fuerunt. Tota interna superficies duodeni & maxima pars jejuni & ilei quædam portiones, nunc unciæ unius nunc duarum longitudine, imprimis prope valvulam in ejus fine, admodum rubebant; etiam limbus hujus valvulæ. Duodeni & jejuni superficiem incrustabat substantia coagulo lactis similis, alba viscida, alicubi flava. In ileo continebantur cucurbitini vermes solitarii, semen cucurbitæ figurâ & magnitudine referentes, cohærentes duas spithamas longi, desinentes in filamentum prope spithamæ longitudine, in cujus extremo globulus, caput acus referens; Item teniæ seu lumbrici lati; omnes adhuc viventes.

In recti extremo fæces virides, mucosæ paucissimæ aderant. Cœcum flatibus distentum & incurvum continuit mucum viridem, sabuli aliquid & frustulum unum alterumque radicis minutim concisæ. Intestina ulnas quinque superarunt; Cœcum palmare. In jejuno & ileo quam plurimas areolas glandularum inveni, plures rotundas, quasdam oblongas, dimidii bazii latitudine, quasdam ampliores: areola in fine ilei palmâ longior erat: illarum ambitus prominulus; pleræque in centro etiam inflammatæ. Vasa sanguifera mesenterica ampla & sanguine nigro plena; heparque atro rubescens fuit. Vesica biliaria bile valde turgebat: Lien pallidior longe hepate: in dorso se corrugare videbatur: longus sed gracilis. Renes caninis similes; nulli in illis vermes. Vesica prorsus contracta: vix nucem moschatam magnitudine æquavit, quamvis glandem filo constrinxerim. Vena cava ascendens & descendens valde sanguine turgebant. Pancreas *Asellii* venæ lacteæ plures transcenderunt & perreptarunt. Receptaculum chyli incidi, effluxit multum chyli lactei, candidissimi, multâ lymphâ diluti, sine ullo vel minimo grumulo. Ductum thoracicum ibi inflavi, inde vena cava prope auriculam dextram primùm micare, hinc systolen & diastolen edere cœpit, mox auricula dextra ex parte, non tota aliquot systoles & diastoles motus peregit. Cor ante inflationem amplum, ab illa magis distendebatur, ut & vena axillaris. In pericardio multum seri pallidi, turbidi continebatur. Incisis cordis auriculâ dextrâ & ventriculo, aliquid sanguinis spumei emanavit, plurimum vero in auricula & ventriculo grumosi permansit, extracto grumo sequebantur appendices spithamâ longiores ex cava & arteria pulmonica. In ventriculi sinistri summitate grumulum parvum, nullum in fundo reperi. Artus post mortem flaccidi & flexiles erant. Oculi diu lucidi permanserunt. Dum vivebat nasus ad oculos ut & pedes, ubi depiles erant, admodum quasi à sudore madebant. *Clar. Ioh. Iac. Wepferus Tract. de Cicuta aquat.*

OBSERVATIO VI.

De Cocculis.

HIstor. I. Feli masculo adulto die 28. Decembr. 1677. hora nona antemeridiana jejuno dedi, præsentibus *Excellentissim. Domin. Dom. Heinrico Screta* & aliquot Candidatis & studiosis Medicinæ, Coccularum contusarum & cum jusculo permixtarum drachmas duas. Cochleatim infudimus jusculum, cujus magna portio antequam deglutiret ex ore effluebat, protinus tamen mucosum factum vidimus, nihilominus prope drachmam in ventriculum admisit. A vinculis liberior os lambit. Statim post intrusum jusculum, instar canis cursu longo defatigati, celerrime linguâ exserta & hiante ore respirare cœpit & paulo post quasi exterrita succutiebatur. Vix octante horæ elapso convelli cœpit & primum convulsa jactabatur ad pedis unius & duorum distantiam; tum inter convulsiones, tum ab illis libera sæpius lamentabilem vocem edidit: spuma satis copiose ex ore stillavit: semel manifeste vomere conabatur: nunquam alvum solvit: nec multum eminxisse observatum fuit, quamvis permictiones importunæ ipsam ad cocculas damnarint. Paulo post convulsiones invaluerunt creberrimis paroxysmis & omnis generis, imprimis ὀπισθοτόνῳ & tetano; non raro solummodo pedibus tremebat. Post paroxysmos aliquoties ceu mortuus jacuit. In ipsis paroxysmis & dum à convulsionibus liber erat, sæpius nullum motum cordis, nullamque respirationem animadvertere potuimus: ambo motus nunc sponte, nunc compresso & constricto atque etiam succusso pectore redierunt, statimque rursus convulsiones ordiebantur pari vehementia; inter convellendum cauda mirè intumuit & arrecta fuit. Fere ad extremum vitæ oculi splendidi fuerunt; circa finem vitæ retrahi videbantur; tunc quoque jam diu mortuus credebatur; post succussiones tamen denuo iterato convellebatur atque vocem querulam, sed submissam, edidit.

Ante 10. antimeridianam vivere desiit. Aperto abdomine ventriculus rugosus & anfractuosus quasi conspiciebatur, ac circa principium antri pylori aliquantulum contrahebatur & coarctabatur, sed motu lentissimo; paulo post amplior & superficies planior evasit, diuque talis mansit & non nisi levicule se subinde contrahendo & corrugendo mutabatur. Intestina à pyloro ad finem recti diu motu peristaltico movebantur, qui motus nunc à pyloro supernè, nunc infernè, nunc circa medium incipiebat, & nunc sursum nunc deorsum vergere videbatur, idque diu, quamdiu sc. intestina calebant.

Venæ gastricæ, epiploicæ, mesentericæ & porta admodum sanguine tumebant. Intestina motu peristaltico contracta durissima & quasi cartilaginea videbantur: foris conspicui erant, præter rugas circulares, etiam sulci recti. Cavum hepatis rubicundius erat parte convexa, atque ibi manifeste apparuit illud ex minutis glandulis compositum. Vesicula Bilaria Bile virescente turgebat. Pancreas molle mansit. Lien saturate rubescebat: Renes pallebant. Aperto thorace, pulmones sinistri lateris subalbi cum aliquo rubore permixti, in dextro latere rubicundiores erant: in utroque latere lobi inflati erant, adeo ut pulchre in ipsorum extremitatibus Vesiculæ Malpighianæ conspicerentur; Vena cava ascendens & descendens, item azygos & intercostales sanguine valde distentæ erant. Cor ejusque auriculæ sanguine admodum turgebant; dextro ventriculo inciso copiosus & fluidissimus emanavit; ex sinistro verò, superne presso corde, cum impetu prosiliit: in neutro ventriculo vel auriculis ne minimus quidem grumulus observari poterat, cum tamen extravasatus brevi grumesceret.

Ventriculo à gula ad pylori finem superne inciso, ipsum plenum muco viscido cum jusculo & coccularum pulvere mixtis invenimus; quibus detersis anfractus albicabant; & alicubi paululum magis quam aliàs observatur, rubebant, non tamen manifeste inflammati erant. Intestinis à pyloro ad finem recti incisis, sub pyloro in duodeno pauxillum de jusculo muco permixto offendimus. In reliquo ductu ad finem ilei ne minimum vestigium harum apparuit: imo omnia vacua & exsucca erant, mucusque ipse paucus & condensatissimus fuerat: reperimus vermem unum latum, adhuc vivum & plures lumbricos teretes. Circa insertionem ductus Bilarij & pancreatici, nec Bilis vel alius liquoris guttula visa fuit. Intestinum Cœcum & principium recti, plena erant substantiâ pultaceâ pallidè flavescente: in fine recti aliquot scibala sicca & indurata detinebantur. Rectum à sordibus mundatum intus rubicundus cum suis anfractibus fuerat ventriculo.

Inclinatis pulmonibus ad latus vidimus per ductum thoracicum, lympham omnis inquinamenti expertem transparere.

Hist. 2. Ab Excell. D.D. Christophoro Hardero, communicata.

Die 8. Novembr. 1678. Cani venatico, novem fere annorum, carnoso tamen, valido & robusto Coccularum in pulverem redactarum drachmas circiter duas exhibuit. Elapso vix dum mediæ horæ spatio, toto corpore, ac si frigeret, tremuit: in hortulum traductus gramen lambere, subinde devorare cœpit; brevi ventriculus ad vomitum urgebatur, qui & paulo post sequebatur: unâ atque alterâ vice stomacho per vomitum à Cibis evacuato, tremor artuum in motus convulsivos mutabatur: rictum sæpius deducebat vero spasmo Cynico: stans eructabat plurimum salivæ tenuissimæ, ab ore pendulæ; motus ventriculi nauseabundus identidem rediit: tandem humi prostratus, horrendas Convulsiones universales ad quartam fere horæ partem passus est. Tandem remittente sensim violenta ista artuum extensione & Convulsione, (non tamen ventriculi, qui perpetuo ad vomitum irritabatur & sine intermissione spumam eructabat) paulatim canis se recollegit, caput erigere, surgere ac pedibus insistere conabatur: quod tamen effectum dare minime potuit, sæpius enim recidit, pedesque posteriores corporis onus ferre recusarunt; vacillavit instar temulenti, oculi caligine suffusi, ut oblata & accedentes non videret, nec acclamantes audivit. In hoc statu ferè per horam mansit. Postea in secundum paroxysmum epilepticum delapsus est, priore tamen mitiorem & breviorem, quo cessante sensim reviviscere cœpit, robur artubus rediit, firmo talo stetit, torpor, oculorum caligo & temulentia discutiebantur, stomachus quievit, suâque sponte convaluit. Globus sclopeti per caput trajectus vitam sustulit. Canis evisceratio subjectus ostendit in ventriculo magnam spumæ copiam & in fundo cibos; detersâ spumâ ventriculus non usque adeo alteratus vel inflammatus, at rubicundior debito erat intestinorum interna superficies; glandulæ verò nec prominentiores nec rubentiores erant: Nihil Coccularum in intestinis occurrit.

Histor. 3. A Doctissimo Domino Hurtero, Medic. Licentiat. communicata.

Die 8. Januar. 1678. horâ primâ pomeridianâ caniculæ viginti horis jejunæ, cocculârum contusarum drachmas tres cum pane in Bolos redactas exhibuit. Post quadrantem horæ oculis frequenter, ceu obdormitura nictavit, mox, ceu ab insomniis territa & expergefacta, caput succussit iteratis vicibus, os lambit, semel atque iterum oscitavit; sequebantur vomitus; primùm evomuit cibi reliquias crassas & Bolos ex cocculis fere integros, hinc materiam pultaceam crassiusculam, postea tenuiorem flavescentem, tandem mucum tenacem album, cujus partem dimidiam ab ore pendentem resorpsit. Ab illo tempore valde inquieta fuit, surrexit, mox rursus decubuit, frequenter os nunc lambit, nunc aperuit, nunc clausit & maxillas ac si manderet, versavit: exporrecto capite torvè circumspexit: parietes delingebat: celerrimè ceu à longo cursu defatigata, exsertâ & variè commotâ linguâ, respiravit, ubinde murmuravit, caput succussit; pedes tremuerunt: semel voce submissâ & ore propè clauso latrauit. Nondum horâ elapsâ adhuc semel emovuit mucum tenacem spumeum, subflavum: pedibus anterioribus insistens caput erexit, tremebundæ caput succutiebatur: subinde totum corpus motu convulsivo tentabatur; aliquandiu oculos unico objecto obversos immotosque tenuit. Post horam elapsam saliva copiosissime ex ore ultra horæ quadrantem emanavit: stupida, ceu omni sensu privata, jacuit, nec baculo percussa ictus percepit, interdum totum corpus concutiebatur, quandoque solum pedes posteriores tremebant, erecta stare nequiit; semel, instar canis ad iram concitati, murmuravit; tandem capite in terram extenso, clausis oculis, ceu somno obruta jacuit & paulisper quievit: somno finito surrexit, sensus omnes recuperavit, hinc inde cursitavit; & secundâ â *coccculis* devoratis horâ, nihil adversi amplius passa est. Vegetæ post dimidiam horam *coccularum* drachmæ duæ cum jusculo carnis ingestæ fuerunt, quas post horæ quadrantem evomuit, nullo subsequente alio symptomate, quàm iteratâ capitis succussione. Die 9. Januar. ter cocculæ non parva dosi datæ fuerunt: Primum ante meridiem, unde per alvum egessit fæces atro flavescentes. Post meridiem bis exhibitæ nihil nisi vomitum excitarunt. Die 10. ejusdem ante meridiem rursus drachmæ tres *coccularum* intrusæ fuerunt, nullo subsequente symptomate notatu digno, quin potius unâ atque altera hora elapsâ ipsi appetitus rediit, objectos cibos avide devoravit atque integre convaluisset, nisi ad nucem vomicam damnata & hujus vim expertura aliter ejus curiositati inservire coacta fuisset. *Idem ibidem.*

Observatio VII.

De Nuce Vomica.

Historia I. Catello projectitio trium circiter septimanarum, 16. Julij 1676. limaturę Nucis Vomicæ drachmam dimidiam, hora secunda pomeridiana, cum *Nobil. Domin. D. Heinrico Screta à Zavorzitz* lacti permixtam infudi. Aliquandiu nihil p. n. observatum fuit, nisi quod vagiret: elapso horæ quadrante caput subinde succutiebatur, aut in latus trahebatur, aliquando tremuit ac rigorem pateretur: interea vagiit continuò, evomuit lac sincerum, non coagulatum; paulò post nunc pronus, nunc supinus, exporrectis pedibus inflexibilibus, vero tetano extensus, jacuit, quandoque totum corpus motibus convulsivis concutiebatur & multivariè jactabatur, mox toto corpore & collo instar schidij rigidus protensis pedibus evasit, atque ab illo tempore vagire desiit, exserta continuè lingua: abdomen valdè intumuit. Postquam duabus horis convulsionibus afflictus jam semimortuus esset, abdomen incidi, inter secandum rursus vagire & motu convulsivò agitari coepit, qui protinus in tetanum vertebatur. Ventriculus, utroque orificio arctissimè clauso, supra modum distentus erat; Illo exsecto vidimus diaphragmatis cruta, antequam illud in inspiratione ad plenam distensionem & expansionem perveniret, motu convulsivo, ut in singultu, succuti. In ventriculo invenimus lac grumosum cum muco spumoso multo & frustulis straminis: illo à contentis mundato, nulla inflammationis signa observare potuimus, anfractuum tamen superficies minùs alba erat ac aliàs conspicitur. Ventriculo exsecto nihilominus artus & collum à tetano rigebant; diaphragma diu & sæpius brevibus intervallis motu convulsivo succutiebatur: ex venis & arteriis sanguis large, splendide rubescens emanavit nullibique concretus, aut grumosus à nobis visus fuit. Aperto pectore cor veluti emortuum, cultelli apice irritatum, movebatur subinde. Tertia hora post exhibitam nucem Vomicam incisis cordis ventriculis & Venâ cavâ prodiit sanguis fluxilis, grumorum prorsus expers.

Histor. 2. Caniculæ provectioris ætatis, medioeris magnitudinis, pilis nigris præditæ circa principium Septembris 1677. *Clariss. Dom. D. Iohan. Conrad. Brunnerus* dedit Tartari Emetici grana aliquot, nullo subsequente effectu memorabili, imo quasi nihil hujusmodi assumpsisset, sana vixit, permanente urinæ incontinentia, ob quam cætera fidelis custos hero suo eviluit. Die 18. Octobr. 1677. cum Domino *D. Brunnero*, præsente *Clar. D Matthæo Scherffio Durlac. Med. Licent.* tum ex Italia reduce, dedi nucis Vomicæ limatæ drachmam dimidiam circiter; quam cum mica panis in bolum redegimus. Præ timore mox alvum & vesicam exoneravit. Ultra dimidiam horam nullum symptoma observavimus, nisi quòd latebras quæsierit & subinde fugam tentarit: nunquam vomuit, nunquam eructavit, aut spumam profudit: at crebro os lingebat. Ante decimam antimeridianam stans, aut lumbis insidens erectis trunco, collo & capite ac pedibus anterioribus, subinde oculis connivendo caput antrorsum inclinavit, mox caput ceu ab insomnio perterrita, ut & pedes anteriores in altum attollebat; subinde caput retrorsum trahebatur nunc fortiùs, nunc mitiùs, nunc brevioribus, nunc longioribus intervallis: interea crebro mingebat; semel egessit scibala albæ concreta, non tamen indurata: frequentes subsultus, seu σπασμοὶ in partibus carnosis trunci & artuum visi sunt. Circa decimam forti Epilepsia correpta fuit: in hoc paroxysmo, qui fere per horæ duodecimam partem duravit, caput retrahebatur, oculi fixi manserunt, pedes nunc extensi obriguerunt, nunc succutiebantur & tremebant; respiratio aliquandiu penitus cessare videbatur; Cor celeriter, frequenter & validissimè pulsabat manum attingentis: nec excrementa per alvum aut urethram, nec salivam aut spumam ore egessit: nulla ullius sensus indicia animadvertebantur. Finito paroxysmo immobilis, ceu paralytica, jacuit, respiravit celerrime & frequentissime ceu à cursu incensa, cor frequentiùs celeriùs, at debiliùs quàm in paroxysmo movebatur: brevi tamen vires recuperavit, in pedes surrexit, levieulo baculi attactu cucurrit & solitas latebras quæsivit. Verùm non longæ induciæ concedebantur, stanti enim caput & pedes anteriores subitò & vehementiùs in altum abripiebantur; plerunque primum oculis clausis, postea etiam apertis, ac si in somno territa fuisset ipsaque coma vigil pateretur: quandoque etiam caput retrorsum trahebatur. Hi Epilepsiæ prodromi crebriores & vehementiores erant, quàm primum paroxysmum præcedentes; mansere tamen hactenus sensus integri: crebrò minxit, alvo semper occlusâ, Vix horæ quadrante elapso rediit Epilepsia, in qua stans projiciebatur cum impetu quodam in pavimentum; in principio artus, truncus & caput validè quassabantur, mox artus & truncus, capite retracto, rigebant, pedes posteriores mirè elongabantur tensique manebant: Os claudebatur, oculi figebantur: respiratio erat intercepta; nulla spuma ex ore prodiit: cor vehementer, citissimè, sed æqualiter move-

movebatur: paroxysmus iste citius primo & sua sponte remisit. Cessante paroxysmo oculos movit, hinc inde circumspexit, celerrimè, ceu post cursum, respiravit, siccâ linguâ longè exserta, seu valdè defatigata & debilitata diu sinistro lateri incubuit; decubiti pedes nunc tremebant, nunc succutiebantur. Compulsa ægre tandem surrexit, aliquot passibus incessit, aliquandiu parieti innixa stetit, torve circumspiciens, quandoque ringens. Paulo post denuo imminentis Epilepsiæ prodromi apparuerunt, brevibus intervallis increbrescentes, vehementiores prioribus; nihilominus oculis nitidis & veluti flammeis circumspexit. Vix horæ decimæ signum personuit, tertia vice correpta fuit epilepsiâ vehementissimâ; at nec in hoc paroxysmo spumavit. Cessante paroxysmo primùm oculos movit, mox citissime respiravit, linguam aridam longe exseruit, & quamvis sensibus valeret, nihilominus artus nunc rigebant, nunc succutiebantur, nunc veluti tremebant: post aliquam quietem compulsa surrexit, lento gressu pedibus veluti rigidis incessit, posticos pedes quasi trahendo; parieti rursus innitenti caput motu convulsivo retrorsum trahebatur & quamvis scamni humilioris asseri caput valide crebro fortiterque allisisset, simul in altum sublatis pedibus anterioribus, locum tamen non mutavit, torvè semper circumspiciens & baculo monstrato ringens. Dimidia ante undecimam matutinam forti paroxysmo omnibus sensibus abolitis prostrata fuit, omni genere motuum convulsivorum exagitabatur, cum respiratione intercepta, citra ullius excrementi sensibilem excretionem: duratio hujus paroxysmi cæteris non longior fuit. Finito paroxysmo instar mortuæ jacuit, mox celerrimè & frequentissime respirare & oculos movere incepit: sensibus integris nihilominus multifariam artus motibus convulsivis afficiebantur; vidit, vellicatis aut compressis auribus signa perceptionis dedit; dum pulvis tabaci naribus indebatur, reniti conabatur, mox caput succussit absque sternutatione, nasum lambit & aliquandiu vegetior videbatur: nunquam tamen etiam compulsa surrexit; oculi turbidiores fiebant: motus convulsivi subinde invalescebant, manentibus respiratione & sensibus; labia tremebant & quandoque motu Cynico torquebantur: paulo post cor magis magisque in motu elanguit brevique citra paroxysmum Epilepticum planè substitit & canicula vivere desiit. Pectus statim fractis costis aperuimus: Cordis dextrum ventriculum sanguine turgidissimum forfice discidimus, cum impetu sanguis rutilus ad ulnæ dimidiæ altitudinem prosiliit, licet nec vel minimi motus vestigium in corde apparuerit: neque in hoc ventriculo neque in illius auricula neque in Vena Cava vicina vel minimulum grumulum, aut granulum coagulati sanguinis invenimus: indito digito insignem calorem in hoc ventriculo percepimus: Inciso sinistro ventriculo prodijt sanguis copiosus, splendidiùs rutilans, at citra impetum: & iste erat grumulorum expers: Indito digito nullum calorem dextri ventriculi majorem, tactu judice, deprehendimus. Sanguis extravasatus protinus in grumos concrevit, ut & subclaviæ sinistræ, jam aliquomodo cadavere refrigerato. Pulmones erant molles, non inflati, sed aliquantulum collapsi, subrubri, alicubi maculis rubris quasi conspersi. Imò ventre aperto primo manifeste vidimus ventriculum secundum longitudinem corrugari, sulcis rectis & profundis planè conspicuis; postea etiam, fibris circularibus motis, circa antrum pylori, circa medium & versus stomachum, contrahebatur: à contractione ventriculus minor & angustior evadebat; relaxata contractione magis distendebatur & amplior, quàm contentorum fluidorum & crassiorum moles postulabat, manifeste reddebatur; repetita contractione rursus minor & angustior fiebat idque sæpius alternante contractione & relaxatione. Intestina omnia, etiam rectum motu peristaltico sursum deorsumque movebantur. Hunc intestinorum & ventriculi motum, diu continuantem vidimus, pridem emortuo corde & sanguine prope omni effuso, quandiu scilicet hæ partes calebant. Dum intestina movebantur, observavimus contenta motu peristaltico propelli ulterius; alicubi portio intestini inter duas constrictiones flatus pertinaciter retinuit, ut nec vi sursum deorsumve adigi possent, quod forte in colica & affectu hysterico credito frequenter fieri solet. In spatio vacuo hypochondrij sinistri inter ventriculum & lienem ac crura diaphragmatis & renem sinistrum calorem contactu comperimus, cordis calori prorsus non imparem. Ventriculo à portione gulæ in dorso, seu summitate secundùm longitudinem ad duodenum inciso, occurrit in ipsius fundo bolus nondum penitùs dissolutus, muco turbido immersus & obvolutus: aderat quoque aliquid pultacei, jusculo avenaceo, quod manè devoraverat, non absimile; ossium & cartilaginum fragmenta; quibus remotis nihilominus superficies muco obliniebatur: omnium contentorum pondus vix ℥ ij. vel ad summum ℥ iij. erat, quamvis ventriculus non distentus ℥ VIII. capax esset. Interna superficie ab omnibus contentis mundata anfractus rubebant, ceu inflammati, magis superne & ad latera, quàm in fundo, minus circa stomachum: totum antrum pylori album permansit; foris nulla inflammatio apparuit; ac vasa dorsum perreptantia à sanguine turgidiora debito erant.

Separatâ tunicâ fibrosâ forfice, quod celerius quàm cultro, aut lancetta succedebat; circa stomachum & sub pyloro in duodeno glandulas sporadicas plures tunicæ nerveæ adhærentes conspexi, in tota reliqua superficie hujus tunicæ nullas, at plurimos vasorum sanguiferorum & nervorum ramulos illam perreptantes eique se immergentes. Ablatâ tunicâ fibrosâ solùm nerveam inflammatam vidi; omnes anfractus obliterati erant, plana prorsus apparuit ac solummodo muco pellucido oblita videbatur primùm, postquam verò aquâ tepidâ macerata fuerat, interna nerveæ superficies granulata & quasi glandulosa evasit, multo muco pellucido nihilominus obtecta; muco deterso plures aphthæ in conspectum venerunt. Superficies granulata facile abscessit à nervea; in illam nullam vas sanguiferum desiit & manifestè constitit, nihil nisi tunicam crustaceam esse, quæ pelluciditatem affusâ tepidâ amisit, crassiorque facta facilè abscessit à nervea, non secus atque illa, quæ linguam obtegit, fervidæ infusa.

In externa parte tunicæ fibrosæ vidi centrum quoddam fibrarum rectarum non procul à stomacho, à quo fibræ rectæ sursum & hinc per dorsum, ad latera & deorsum per fundum ad pylorum usque, ceu radij, diffundebantur: sub his latebant Circulares nerveam tunicam immediate obvolventes: hæ circa stomachum carnosæ, hinc ad antrum pylori magis albæ & graciliores, circa antrum pylori crassiores, densiores & planè nerveæ erant: illis circa antri pylori finem remotis, lumbus in duodenum prominens evanuit. Intestina foris albicabant, quamvis vasa sanguifera turgerent: aliquot in locis vasa lactifera ad latera, non in convexa parte nec ubi mesenterio annectuntur, manifestè emergere vidimus. Illis incisis in duodeno & jejuno aliquousque mucus turbidus continebatur, in ileo aliquid pultacei & portiunculæ nuci Vomicæ similes, item excrementa liquidiora, circa ejus finem compactiora, in cœco & recto in scibalas coacta. Contentis sublatis duodenum & maxima pars jejuni inflammata, in ileo hinc inde maculæ rubræ, nunc ampliores, nunc angustiores, apparuerunt: rectum duodeni & jujuni instar inflammatum fuerat. Agmina glandularum intestinalium non magis quàm aliæ partes inflammatæ erant: uno alteroque foris presso manifestè prodijt mucus turbidus: glandulæ solitariæ cœci manifesto osculo patebant: omnes tunicæ insculptas esse clarè videre potuimus. Vesicula bilaria, ductus communis & tres hepatici soli & seorsim aliquousque incedentes, antequam communi insererentur, scil. major sinister, minor dexter, minimus medius, superne ex cavo hepatis emergens, omnes bile admodum turgebant. Plura quoque vasa lymphatica distentissima in cavo hepatis occurrebant. Hepar erat molle, rubicundum, naturali simillimum: Lien lividus, major debito & duriusculus: Pancreas naturale duplici ductu præditum fuit, quorum quilibet peculiari ostio, dimidij digiti distantia scil. hiabat in cavum intestinorum. Ren dexter sanus fuit, sinister foris lividus & inæqualis. Vesica erat vacua, contracta, inferiùs præsertim circa urethræ insertionem in vaginam, inflammationis indicia ostendit: Collum vesicæ uteri laxa erant. Testiculis seu ovatijs destituebatur, nam castrata fuerat, relictâ maximâ parte uteri.

Receptaculum Chyli amplum fuit, continuit Chylum multâ Lymphâ dilutum: eo inflato aër celeriter ad auriculam dextram pervenit. *Clar. D. D. Brunner.* præter ordinarium ductum thoracicum invenit vas quoddam insigne, quod Lymphaticum credidit; hoc in latere sinistro per thoracis carinam, juxta portam supra ramulos intercostales ascendit, & ductum thoracicum conscendit eo loci, ubi versùs latus sinistrum declinare & ad suam insertionem properare consuevit; hinc pertexit ad glandulam quandam supra gulam positam, ubi visum subterfugit: inflato ductu thoracico observavit quoque hoc vas instari atque indito mercurio vivo sursumque truso vidit mercurium sub cava à capite descendente, facto circulo, propè insertionem ductui thoracico inseri ac contenta cum ipso in subclaviam fundere. *D. D. Brunnerus* die seq. carnium rostro corvino confregit: in sinu longitudinali nullum sanguinem grumosum invenit. Ventriculi scatebant lympha: cerebri mole vola manu pressâ ex infundibulo circa glandulam pituitariam abscisso lympha stillabat, minime vero ex processibus mammillaribus etiam resectis, quos manifestè impervios deprehendit: minimeque in coryza per os cibriforme in narium cavernas mucum exstillare didicit. Nec in hoc nec in alijs canibus glandulam pinealem hactenus invenit.

Hist. 3. Cani nondum ætatis annum supergresso, mediocris magnitudinis, *Cl. D. D. Ioh. Conrad. Brunnerus* d. 1. Nov. 1677. vulnus in dextro Epigastrio oblongum, in cavum abdominis penetrans inflixit, duodenum cum pancreate & portione omenti extra vulnus protraxit, filum sericeum cum acu prope insertionem ductus pancreatici traduxit, fortiter constrinxit ac trans vinculum Pancreatis ductum penitus cum ejus & omenti portione abscidit; vulnus consuit, quod citra traumarica coalnit, cane frequenti linctu præcipuam opem præstante. Canis paucis diebus elapsis edit, cucurrit, sanissimi instar se

habuit, atque ad Januar. d. 2. 1678. sospes & incolumis vixit, nec in illo vel minimum vitium in actionibus naturalibus, vitalibus & animalibus animadversum fuit, canes majores etiam adoriens victor recessit; famelicus hero suo Lanioni non semel frusta carnis, vitulinæ imprimis, surripuit, ut propter tot furta ad mortem damnatus fuerit, quamvis magni ipsum constiterit; nam illo debitum centum florenorum à paupercula ad incitas redacto expungebatur. Cùm vagabundus esset, ne experimenti certitudo de ductu pancreatico absciso nobis periret, die 2. Januar. 1678. Dissensosi in prædio meo, hora 2. pomerid. præsente *Clar. D. D. Heinrico Screta, Clar. D. D. Brunnero & D. Matthæo Scherpfio Durlac. Med. Licent.* pulv. Coccularum Ind. ʒß. cum jusculo infudimus, vix quadrante horæ elapso bis coccculas copiosissimo muco immixtas evomuit; incessit aliquandiu vegete, postea ceu vertiginosus nutabat, semel atque iterum convulsiones supervenerunt, stante ceu exterrito caput retrahebatur & pedes anteriores attollebantur: verùm ante tertiam pomeridianam omnia convulsionem aut graviora minitantia evanuerunt; hinc inde cucurrit & sibi fugâ consulere tentavit. Post 3. pomer. coccularum contusarum ʒij. cum mica panis in bolum coactas intrusimus: at nec hic bolus illum multum afflixit: circa quintam Vespertinam quievit: circa 6. Vesp. bolum cum multo muco & frustulum ossis evomuit. Post. 7. panis frustula & ossicula objecta avide devoravit: totâ nocte quietus fuit. die 3. Ian. mane vegetus erat, ac si nihil adversi expertus esset, cum importunitate cibum sollicitavit. Circa eum pane in bolum redactum: nullum symptoma observatum ad decimam usque, tum latebras quæsivir, fugam meditatus est, sub fornace aut scamnis delituit quietus: paulo post validè ceu vomiturus eructavit, quamvis nihil egesserit. Post 10. ex limaturæ Nucis Vomicæ ʒi. & pane duos bolos confectos intrusimus, primum statim evomuit, alterum retinuit; aliquandiu sani instar hinc inde cucurrit, scibalum durum, magnum, siccissimum egessit: brevi postea stans subito exterrebatur, incessit cruribus divaricatis & pedibus anterioribus protensis, omnibus pedibus quasi rigidis nec amplius flexibilibus: quiescenti ab ingressu caput & reliquus truncus retrahebantur iteratis vicibus, ac si quis ipsum manu circa cervicem & lumbos prehensum vi quadam invitum retrorsum ageret. Vix horæ quadrante præterito januæ limiti insistens, cum impetu quodam à paroxysmo Epileptico vehementissimo retrorsum, ultra duos pedes à sua statione, projectus fuit, in quo artus & caput nunc succutiebantur, nunc retracto capite extensi & rigidi manserunt, cum omnium sensuum abolitione. Paroxysmo gravissimo superato aliquandiu, ceu à longo cursu fessus jacuit, & anhelose respiravit: mox tamen surrexit & aliquot passibus cucurrit. Brevi secundus paroxysmus successit priori vehementior & diuturnior, quo exantlato rursus pedibus institit & aliquo usque progressus est: verùm brevioribus intervallis tertius & quartus paroxysmus graviùs ipsum afflixerunt, nam præter abolitionem sensuum manifeste respiratio intercipiebatur; pulsationem cordis inæqualem, scil. nunc debilem, nunc fortem, aliquando per plura momenta intermittentem, maxime in quarto paroxysmo deprehendimus: paroxysmis cessantibus, ceu mortuus jacuit & artus ac caput motibus convulsivis, sensibus integris, continue succutiebantur, anhelose imprimis finitis paroxysmis respiravit. Ante 11. antemerid. 5. paroxismo correptus fuit, nec prioribus moribus convulsivis ferociore, nec diuturniore, at pulsus cordis inæqualior erat, sæpeque intermisit aliquandiu rediitque, tandem prorsus substitit artubus & trunco flaccidis & prorsus flexibilibus atque ita vivere desijt. Statim aperuimus pectus; pulmones quasi miniati erant, rubicundiores tamen in dextro quàm in sinistro latere, in quorum extremis ramuli sanguiferi turgidi admodum fuerunt; manibus cavo pectore immissis mire omnia fervere experti sumus. Disciso pericardio cor amplissimum in conspectum venit. Ventriculus dexter ejusque auricula, venæ pulmonicæ, cava ascendens & descendens, azygos omnesque intercostales summopere à sanguine distendebantur; minùs auricula sinistra. Inciso dextro ventriculo sanguis largiter emanavit isque fluidissimus; nullus grumulus vel in ventriculis, vel in auriculis, vel in venis etiam minoribus repertus fuit: Vase autem terreo vitreato exceptus mox in grumum coaluit, ac aliquandiu repositus tertia pars in serum solvebatur: quod prunis suppositis, in gelatinam, instar seri humani, concrevit. Imum ventrem *D. D. Brunnerus*, cautissime aperuit, vulneri perfectissime consolidato intus in epigastrio dextro omenti portio, & duodenum, mediantibus fibris oblongis, ut & peritonæo vicino, accreverant; lobus dexter hepatis convexi intermedijs fibris oblongis diaphragmati annexus fuerat. Ventriculus amplus fuit, in superficie à rugis & monticulis velut asperiusculus, ob venas sanguine turgidissimas aliquomodo variegatus; antrum pylori album; pylorus & stomachus satis arcte constringebantur. Omentum sanum fuit: Lien foris quasi granulatus, instar glandulæ conglomeratæ: Duodenum amplum & plura ex tenuibus flatibus turgebant: rectum & cœcum etiam debito ampliora apparebant: pleraque intestinorum hinc inde constricta flatus detinebant,

bant, non tamen adeo pertinaciter: in sulcis ubi constringebantur, circuli rubri videbantur. Venæ mesentericæ aliarum venarum more à sanguine valde distendebantur.

Pancreatis pars superior & major satis florida & molliuscula, naturali tamen gracilior & durior erat; inferior gracilior, pallidior, lacera & veluti exsucca fuit: ut de experimento plane certus esset *D. D. Brunner*, duodenum & jejuni portionem cum pancreate & ductu hepatico exemit: osculum pancreatis duabus unciis infra bilarium intus prominulum durum & hians fuit, non tamen pervium esse inflatione aut stylo gracilimo deprehendere potuit: foris ubi ductus pancreaticus inserebatur atque abscisus fuit filum sericeum adhuc constrictum reperit. cui arenulæ albæ accreverant: ductuum abscisorum extrema ab illo fere ad unciam abscedebant. & quasi retrocedebant: ductus inflati in extremo, ubi detruncati fuerunt, ne minimum flatum transmittebant, adeo perfecte coaluerunt, quamvis neuter ante vel post detruncationem ibi filo constrictus fuisset: ductum etiam mercur. vivo implevit, quem etiam pertinacissimè retinuit, quamvis vi quadam versùs extremum adigeretur: adeo ut nec *D. D. Brunnerus*, nec nos spectatores dubitare potuerimus, nec vel minimam guttulam succi pancreati post abscisionem in cavum intestinorum stillasse: inferior ductus vacuus fuit: superior multum succi adhuc continuit, saporis non acidi sed subsalsi, qualis sero sanguinis inest.

Vesica urinâ turgidissima fuit, nam intra triginta horas canem minisse, nunquam observatum fuit. Ventriculo à stomacho ad pylorum inciso, circa stomachum circumquaque ad palmi fere distantiam occurrit protinus mucus pellucidus, aliquantulum spumosus, cui bolus ex nuce Vomicâ & pane confectus involvebatur: hinc usque ad pylorum invenimus mucum crassissimum, viscidissimum, valde spumeum, turbidum & obscure albicantem. Deterso muco circa stomachum aliquousque, ut & superne usque ad antrum pylori interna superficies non parum rubebat, minùs fundus & latera: antrum pylori plane album mansit. In duodeno & jejuno ultra sex spithamas reperimus mucum prope candore lacteum, viscidiusculum, turbidum prorsus muco ventriculi dissimilem: ne guttula quidem bilis etiam prope ostium ductus bilarij, nihilque alieni alius rei huic muco chyloso hucusque admixtum vidimus: Inde quatuor spithamas mucum magis fluidum invenimus, cum aliquot Lumbricis latis, cucurbitinis & teretibus, quorum plures adhuc vivebant, proboscides firmissime internæ intestinorum tunicæ infigentes, à quæ etiam hirudinum instar pendebant, sublato intestino. A termino hujus portionis fere ad finem ilei mucum flavum, fluidum, satis copiose, cui arsenici & auripigmenti scintillantes portiones in mixtæ erant, invenimus: occurrit etiam frustulum nuci vomicæ limatæ simile, sed dubie, cum bolus adhuc in ventriculo integer fuerit. Reliqua portio ilei vacua prorsus fuit: mucus illius paucus & valdè inspissatus erat. Cœcum continebat materiam pultaceam flavam, cui frustulum ossis & pili permixti erant. Simile excrementum in principio recti occurrit, sed spissius. In fine recti scibala molliora continebantur, quam post nucem vomicam intrusam excreverat: in his scibalis adhuc teliquiæ *coccularum* detinebantur. Omnibus contentis ventriculorum sublatis glandularum areolas, maxime illarum limites magis prominulos quàm in alijs conspeximus, imprimis longissimæ in fine ilei. In una areolarum glandulosarum, ubi arsenicum & auripigmentum substiterunt, punctula duo rubra in medio enituerunt: Ileum, ubi vacuum, & rectum solito quoque rubicundiora videbantur. In cœco & recto glandulas solitarias plures invenimus, elucescente clarè osculo in illarum medio, ceu ab acu inflicto: detractâ tunicâ fibrosâ majorem numerum glandularum solitariarum clarè conspeximus, quæ tunicæ nerveæ manifeste insculptæ erant: similes variolis, quæ ubi fibrosam respiciunt convexæ, ubi intestina concavæ fuerunt. Sublato cranio vasa sanguifera, maxime ad sinum tertium tendentia ipsique sinus sanguine turgidissimi erant. Neque in ventriculis, neque alibi nullam guttulam sanguinis extravasati aut alius liquoris invenimus: nihilque tale in cerebro aut cerebello visum fuit. Glandula pineali & hunc canem caruisse constitit.

Hist. 4. Ex communicatione Clar. D. D. Ioh. Conradi Brunneri.

Cani medioeris magnitudinis & ætatis, vegeto 1677. d. 5. Aug. hora 1. pomerid. nucis vomica ℥ß. cum mica panis in Bolum coactæ intrusit: deglutito Bolo alacris aliquandiu mansit & canino more blandiebatur: post se ad quiescendum composuit. Vix dimidiâ borâ elapsâ surgens pedibus tremuit ac incessit ceu rigidis nulloque articulo præditis: decubuus convulsiones quasdam & subitaneos terrores expertus est, ac contentiùs exsertâ linguâ respiravit, surgens mox convulsus in terram prostratus fuit, denuo se erigens, ceu fulmine ictus, vere epilepticus corruit & aliquandiu jacuit: sub finem paroxysmi citissime res-

respiravit exsertâ linguâ, rursusque non usque adeo viribus exhaustis surrexit, nam paroxysmo, licèt celeriter, respiravit. Horâ 2. pomer. Tetano aliquandiu affligebatur rursusque anhelosus surrexit. Circa 3. Epilepticus factus rigidusque jacuit aliquandiu, ac copiosa saliva ex ore emanavit. Post dimidiam horam anxiè respiravit, ac apertâ januâ aufugiturus per scalam descendens terribiliter convulsus deorsum præcipitatus fuit. Hac vice convulsiones diu ipsum infestabant, spiritumque intercipiebant, unde quoque vivere desijt. Calentem adhuc incidit. Ventriculus tumidus & turgidus apparuit. Vasa lactea plena & ductus thoracicus à chylo niveo candore nitens in conspectum venit, plurimaque vasa Lymphatica. In ventriculo cum gulâ & portione duodeni exempto continebatur plurimum cibi sc. caro suilla, lardum alijque cibi, quibus pinguedo innatabat; sublatis contentis gula & pylorus albicabant: tota verò ventriculi concameratio atro purpurea, inflammata & gangrænæ proxima apparuit; etiam intestini cum ventriculo resecti portio rutilabant, reliquus intestinorum tractus superiùs rubicundus, inferiùs albicans erat: continebant materiam chylosam, tænias longissimas; prope Cœcum folium graminis integrum & prout demorsum fuit à Cane, illibatum occurrit. Glandularum areolæ plures accurate in conspectum venerunt.

Canis iste, dum in vivis erat, tumorem in regione lumbari gestavit, qui nunc augebatur, nunc rursus minuebatur, brevi tamen rursus incrementa sumens, sacculo dorso imposito similis videbatur: injuriæ externæ repullulanti tumori ansam dedisse credebantur. Apertus tumor continuit substantiam polyposam subcruentam: Ren dexter huic tumori vicinus atrophiâ consumptus apparuit, in pelvi continuit substantiam grumosam coagulatam & officulum quoddam mollius: pelvis prope nuda erat, parenchymate renis fere omni consumpto.

Hist. 5. Ex communicatione ejusdem Clariss. D. D. Brunneri.

Feli nondum Bimestri, 1677. d. 18. Octobris circa 9. antemeridianam, Bolum ex nucis vomicæ scrupulo dimidio, & panis micæ factum intrusit; non integrum deglutijt; prope tertiam partem rejecit: dimissa statim multum salivavit, hinc inde per cameram vagabunda vagitus crebros edidit: mox parieti innixa torve circumspiciens pedibus titubavit: rursus currens pressis gressibus, instar lepusculi, in pedibus, maxime anterioribus, obrigescere cœpit, hinc angulos ad se occultandam quæsivit, verùm nullo in loco quieta manere potuit, atque paulo post, ceu fulmine tacta, derepente Convulsionibus prostrata fuit; jacuit aliquandiu convulsa: sensim ad se lacessita redijt, suspiriose respirans: surrexit ac corpus ad parietem inclinavit capite nutante. Non longæ induciæ concedebantur, nam redijt paroxysmus Epilepticus vehemens, qui statim post nonam antemeridianam vitam sustulit. Aperuit Cadaver dum adhuc cordis motum, sed summe inæqualem & intermittentem deprehendit. Ablato sterno ad cordis apertionem properavit, ut sanguinis conditionem perspiceret: erat ille fluxilis, fervidus & fumigans, nullus ei grumulus permiscebatur: non erat floridus, sed saturate rubens & ad nigrorem quendam vergens. Aperto abdomine vidit motum intestinorum tenuium & crassorum peristalticum sursum & deorsum, maxime recti, celerrimum, simulque quomodo chylus & fæces propellerentur. Ab appulsu aëris frigidioris conspexit intestina valde constringi. Ventriculus immotus, flaccidus erat. Incisis, gula, ventriculo & duodeno, sublatis contentis, observavit harum partium superficiem internam prorsus albicantem & omnis inflammationis expertem, secus ac in cane vidit. Contenta erant bolus muco turbido obvolutus & portio brassicæ in antro pylori. *Idem ibidem.*

Observatio VIII.

De Helleboro Albo.

Historia 1. Catello trium circiter septimanarum die 14. Julij 1676. circa 2. pomerid. cum *Clar. D. D. Heinrico à Zavorziz.* Hellebori albi scrupulum lacti immixtum infudi, vix per momentum admissum maximam partem evomuit & paulò post flavum per alvum egessit; mox rursus aliquoties vomuit simulque convulsivis motibus variè jactatus fuit. Vix quadrante horæ elapso mortui instar in latus decubuit ac linguâ exsertâ mortuo similis jacuit, movente se solùm adhuc diaphragmate: peractâ horâ cum dimidia semimortui abdomen incidi, unde inter secandum pedes movere & vagire cœpit: aperto abdomine, ventriculum flaccidum & rugosum invenimus: illo exemplo cor & diaphragma satis valide, sed per longiora intervalla, se moverunt. In inspiratione diaphragma-

gmatis motus à cruribus incepit, ibique in tumorem abdomen spectantem attollebatur; internam planitiem expandebantur, eamque tensam, ita tamen ut in ambitu viderentur sulci inter fibras carnosas, crassas & veluti tumidas: in exspiratione laxius, æquale & omnibus rugis destitutum evadebat, Tum aliquoties linguam adhuc exseruit, sanguis ex venis & arterijs effluens rutilus, fluidus minimeque grumosus erat. Ventriculo à stomacho ad pylorum superne discisso invenimus pulverem Hellebori lacti grumoso & muco viscido immersum: contentis ejus sublatis circa stomachum intus ventriculus rubebat & aliquomodo inflammatus erat. Jam diu emortuo animale sanguis in ventriculis cordis partim fluidus partim grumosus, & obscurior erat. *Idem ibidem.*

Observatio IX.

De Gialappa.

Historia I. Catello prope menstruo d. 13. Dec. 1675. cum *Nob. D. D. Heinrico Screta.* Magisterij Gialappæ scrupulum dimidium sacchari drachmis duabus permixtum ori indidi, quem sensim abligurijt. Paulò post capite semper ad latus nutavit atque incedens instar tumulenti vacillavit: ultra dimidiam horam nec alvum movit, nec vomirum ciebat: ac infuso lacte frigido ter atro flavescentia & viscida per alvum excrevit; nunquam vomuit. Tormina vagitu prodidit crebro. Inciso pectore in latere sinistro inter inspirandum aliquoties pulmonum lobus turgidus prosilijt. Dissecto abdomine in hypochondrio sinistro ventriculus distenssimus prorupit. Denudatis omnibus imi ventris visceribus vidimus ventriculum se circa medium aliquoties contrahere accoarctare; mox tamen rursus expandebatur ac sulci contractione factâ explanabantur: dum intestinis ad latus remotis insignem lacteum canalem prope renem succenturiatum intueor, multum muci spumei cum grumis evomuit, quamvis diaphragma ad gulam usque divisum & solummodò in dextro latere integrum esset, patuitque vomitum à ventriculo citra diaphragmatis opem peragi posse: tum quoque corpus aliquod intra gulam sursum deorsumque moveri vidimus: aliàs gula amplior & plenior solito erat nec ventriculus circa orificium sinistrum constringebatur. A lobo hepatis imo, sub vesicula bilaria, ductus hepaticus peculiaris versus ductum cholidochum means, ei prope insertionem in intestinum jungebatur. Sterno maximam partem ablato & discisso, diaphragmate nihilominus in inspiratione costas attollebat & largissimo oris hiatu aërem quasi captavit: tunc sibi relictus in ventrem se volutans pedibusque insistens fugere non semel annitebatur. Glandularum intestinalium regionem & minutissima vasa capillaria ad illam pertinentia, foris pulchre vidimus in jejuno & ileo ae fibras rectas hanc regionem operientem. Ventriculo à fine gulæ ad duodenum secundùm longitudinem superne inciso, cavitatem muco viscidissimo spumeo & frustulis lacteis coagulatis plenam invenimus: nullum vel sacchari vel magisterij Gialappæ vestigium apparuit: deterso muco inflammatum in fundo ventriculum vidimus. Duodenum, jejunum & præcipua pars ilei vacua & prorsus munda erant, adeo ut nec bilis nec mucus in illis conspiceretur: in reliqua portione ilei reperimus vermes teretes admodum longos, mucum flavum pellucidum condensatum; prope valvulam spumeum: in cœco parum muci condensati contiaebatur: rectum mundissimum, attamen valdè rubicundum velutique inflammatum fuerat.

Hist. 2. Cani semestri Doctissimus Dominus *Melchior Hurter* d. 22. Mart. 1677. Magist. Gialapp. ℈j. dedit: ab assumpto nunquam vomuit, subinde singultit, nec post terriam horam ab ingesto magisterio alvus solvebatur. Vivo abdomen aperuit; foris in ventriculo sub stomacho sinistrorsum macula rubra videbatur: ab uno orificio ad alterum superne discisso ventriculo, tota cavitas infarcta reperte fuit pane, rapis, radice petroselini, ossiculis ferme integris, omnibus aqua dilutis: de magisterio Gialappæ ne gry quidem occurrit; pylorus artissime constringebatur, ut nec gracilior quidem stylus transmitti posset; Omnibus contentis sublatis, superior pars ventriculi inter stomachum & antrum pylori insigniter rubuit; in fundo anfractus paulo rubicundiores erant; sub stomacho, ubi foris macula rubra apparuit intus portio illa alba ut & totum pylori antrum manserunt; intra anfractus hinc inde osculа vidimus ex quibus aliquid mucosi transsudavit. Intestina prope quatuor ulnas longa, à pyloro ultra ulam mucum album, turbidum, ne minima quidem flavedine tinctum continebant; inde ultra ulnam ingens copia vermium cucurbitinorum cum magisterij Gialappæ portiunculis occurrit; Vermes isti ex particulis semini cucurbitæ figura & colore similibus, intermedio quodam filo connexis compositi apparebant; quidam propè dimidiam ulnam longi erant; quidam quoque se movebant adhuc; illorum extremum latum fuit, caput

ve-

verò in filum tenuissimum duarum vel trium unciarum longum attenuabatur, quod intestinorum tunicæ internæ infigebant, atque à proboscide, hirudinum instar cuti affixarum, pendebant, ac si hoc vermium genus non chylo alijsve intestinorum contentis victitaret, sed liquorem ex tunicis proboscide exsugeret: Inde ad finem ilei continebatur liquor flavus, pellucidus, viscidus, cum portionibus magisterij Gialappæ & fordibus gryseis, quamvis ultra duas ulnas nec guttulam quidem bilis observaverimus: nullus quoque hic vermis comparuit. A valvula extremum recti & in cœco excrementa liquida grysea, humore aqueo diluta detinebantur. Contentis remotis intestina à pyloro ultra ulnam rubebant, etiam ibi ubi vermes detinebantur; sed minus, minimè in reliquis portionibus usque ad podicem, Areolæ glandularum manifestæ altiores erant reliquâ intestinorum tunicâ; oscula verò glandularum quasi obliterata & à copioso muco oppleta videbantur, nihilominus, intestinis foris pressis, mucus quidam instar minutarum guttularum prodijt; quædam areolæ intensè rubebant. Intestinorum quædam portiones ante dissectionem constrictæ, partibus intermedijs inflatis, conspectæ, unde proculdubio tormina passus est. Chyli receptaculum inflavimus, unde cor emortuum revivscere cœpit, diuque movebatur; inflatis pulmonum bronchijs, ligatâ aortâ & auriculâ dextrâ, vidimus aërem ad ventriculum sinistrum penetrare. *Idem ibidem.*

OBSERVATIO X.

De Corona Imperiali.

Ex communicatione Excell. D. D. Eliæ Rudolphi Camerarii P. P. & Archiatri Serenissimorum Principum Wirtembergicorum, Collegæ gratissimi.

Autumno 1678 elapso bulbum *Coronæ Imperialis* drachmarum sex circiter pondere, *Clar. Ioh. Rhodii*, observatione inductus, cani non magno intrudi curavi. Horâ elapsâ lassus videbatur & morosus, post vomebat, sed non bulbi particulas, verùm mucum flavum viscidum: subsequebatur tremor membrorum & hunc convulsivi motus, mox his præsentibus vivum adhuc aperui canem: in ventriculo contracto & constricto reperiens bulbi particulas non planè integras, sed emollitas & in mucilaginem fere redactas, quibus exemptis ipsas ventriculi tunicas, singulas rubentes, imò liventes magis; intestina penitus vacua, sed levi inflammatione & leviori excoriatione infecta; Hepar cum Liene & Pancreate à naturali ac vivido colore versus livorem declinans; bilem justo viscidiorem, chylum in cisterna ipsi dicata paucum eumque flavum ac viscidum conspexi. Relinquens canem avocatus per negotium urgentissimum, altero die, cum lustrare ulterius vellem cadaver, non ventriculus solùm, verùm & intestina cum visceribus, tàm infimi quàm medij & supremi ventris livida putrilaginosa & corrupta penitus erant. *Idem ibidem.*

OBSERVATIO XI.

De Amygdalis Amaris.

Historia. 1. Ciconiæ fœmellæ die 6. Novembris 1678. hora 2. pomerid. præsentibus *Clar. & Excell. D. D. Christophoro Hardero, D. D. Heinrico Screta, D. Ioh. Heinrico Hillero Stuttgardiano & Theodoro Zwingero Basil.* bolum ex Amygdalis amaris contusis & parum aquâ humectatis, magnitudine nucis moschatæ, in gulam infra laringem intrusi; mox alium pari magnitudine, quem statim iterum excussit: in pavimentum locata aliquo usque incessit sed nutans aut temulenti instar vacillans; ad facilitandam boli deglutitionem, boli forte in faucibus hærentis aquam infudimus, quæ tamen tota inclinato collo rursus emanavit. Igitur tertium bolum fortius compactum infra laryngem in gulam trusi, & blanda manu ventriculum versus promovi, quem ipsamet vero deglutitionis motu quoque ulterius propulit. Dum quartum bolum præparo, caput ipsi subito & violenter retrorsum trahitur, pes dexter succutitur, semel ore hiante aërem captavit; succutiendo semel adhuc pedem & caput retrahendo, brevissimo spatio & quo vix quispiam sexies orationem Dominicam enunciaret, sine motu & sensu jacuit: pulsum cordis nihilominus ad latera sterni presso pectore, per aliquot momenta adhuc tactu percepi. Nulli motus, nullæ corporis agitationes observabantur, similes illis quibus suffocatio impendet aut quibus collum illaqueatur; solummodo primum motus convulsivos animadvertimus, quibus tamen non rigebat, postea aliquid supervenit morbo potius attonito aut syncopi cardiacæ simile, nam sine motu & sensu diu jacuit cum oculorum obtenebratione. Horâ post obitum dum apertionem molior foris & intus insigniter caluit & sanguis ex vasis limpidior & fluidior emanavit, quam aliàs in avibus ob-

observavi. Gula à pharynge ad orificium sinistrum ventriculi incisa, intus aqua atrovirescente fluida madebat; pauca amygdalarum amararum frustula aquâ hac diluta in illa fluctuabant: Ventriculus plenus erat terrâ & arenulis aquâ istâ dilutis, absque carnibus & ossibus: Amygdalarum nihil distinctè ferè apparuit, confusæ erant cum terra & arenulis. Omentum pingue erat; ejus & totius habitus pinguedo plane crocea & prope miniata & granulata erat. Corpus tubulosum à muco prorsus denudatum solummodo aquâ viridi perfusum fuit; intus habuit sulcos profundiores quàm ciconia pridie à me secta, angustius quoque debitò erat ac si hæc gulæ portio ab amygdalis irritata se fortiter constrinxisset potius quàm aliter corrugata fuisset: Intestina flatibus distenta erant. Pulmones aëre turgiduli, eorumque vesiculæ conspicuæ & membrana circa claviculas, ubi aspera arteria cum gula pectus intrat, tensa & quasi expansa fuit. Sanguis circa regionem renis dextri fluidus, circa pectus in eodem latere partim fluidus, partim intra membranas clausus, coagulatior cum portionibus fluidis apparuit. Cordis ventriculi ambo vacui, paucis grumulis cum sanguine fluido intra anfractus & circa oscula vasorum superstitibus: reliquus sanguis, utpote dum calebat, adhuc fluidus, omnis emanavit abscissis vasis cordis magnis. In aspera arteria ne granum quidem amygdalarum inveni, at plurimos vermes ascaridibus similes, sed crassiores & longiores circa asperæ arteriæ primam divaricationem & in bronchiis vicinis; in glomerem coacti erant. Pylorus flavus, arctè claudebatur. Duodenum uncias duas longum, admodum amplum, nucis juglandis capax, intus sulcis rectis præditum; videbatur quasi tertium additamentum ventriculi: Intestina reliqua minora parvo digito parem magnitudinem & crassitiem ac cœca retinuerunt: Foris nodos pisi dimidiati magnitudine plures visi, 20. numeravi, erant albi duri: plures in duodeno ad insertionem ductus bilarii & pancreati, pauciores infra illam, nulli in fine ilei, in cœcis & in recto. Duodenum continuit chylum turbidum paucis arenulis permixtum: reliqua intestina ultra sex spithamas chylum puriorem mucosum alicubi albicantem, alicubi suberuentum: inde ad cœca mucum crassum turbidum frustillatim: ex cœcis foris pressis prodiit mucus chylosus turbidus: in recto parum muci crassi apparuit. In toto intestinorum tractu ne mica amygdalarum amararum à nobis inventa fuit, quamvis nec vomuerit, nec alvum exoneratit: Cloaca plena erat urina cretacea. Absterso muco à duodeno ultra insertionem ductuum interna superficies rubebat. Ubi foris nodi in intestinis conspiciebantur, intus vidimus oscula aliquantulum prominula, labiis illorum quibusdam nigris & dutis, quædam semen milii admittentia, quædam angustiora: foris pressis nodulis ex quibusdam prodierunt vermiculi vasis sanguiferis præditi, ex quibusdam mucus pellucidus: omnes cavernosi, lentis, etiam majoris corpusculi capaces; An glandulæ seu intestinorum tubuli, an vermium niduli fuerint, certo dicere non ausim: & quamvis nulli vermes in tota intestinorum capacitate occurrerint, plures tamen in bronchiis morabantur non ibi post obitum geniti, cum brevi postquam vivere desiit aperta fuerit, nec casu aliquo illuc dilati fuerint.

Histor. 2. Columbo adultiori die 23. Novembr. 1678. paulò ante 2. Vespertin. præsentibus *Clarissim. Dom. Dom. Heinrico Screta, Dom. Hillero, & Dom. Zwingero*, paulo minus quàm drachmam amygdalarum amararum non excorticatarum, minutim contusarum & in bolum coactarum in fauces trusi. Alæ unius pennis detonsis illum sivimus per conclave ingredi, quod aliquo usque citra titubationem peregit; interea ingluvies & collum inflari videbantur; mox pennæ in dorso & hinc cauda surrigebantur; paulo post epileptici instar in pavimentum prosternebatur, alæ, pedes & collum motibus convulsivis exagitabantur ac imprimis caput, post aliquot contorsiones colli, retrorsum trahebatur statimque sine motu & sensu instar apoplectici prostratus mortuusque jacuit: quæ omnia tam celeriter peragebantur: ut vix aliquis ter vel ad summum quater orationem dominicam recitare potuisset. Asperæ arteriæ vulnusculum inflixi, atque aërem inspiravi, sed frustraneâ operâ, nec enim vel minimum vitæ indicium rediit: Denudavi totum collum à pharynge usque ad sternum: Gula à pharynge ad ingluvien inflata & inflammata erat, prope pollicis capax, infarcta aliquot bolis amygdalarum: ingluvies tam à copiosis contentis, quam à flatu admodum distenta fuit: Contenta erant lentes, avena & frustula amygdalarum, omnia prorsus exsucca & prope nec vel guttulâ liquoris imbuebantur: paulo rubicundior reliqua portio gulæ, imprimis superficies interna corporis tubulosi irrigua erat ab humore fluido minus viscido, tenace minusque crasso, ac alias hoc in loco observatur, simul quoque coloratior, ac si plus humoris ex tubulorum osculis prolectum, & operimentum osculorum corporis tubulosi plerunque crassum & glutinosum abstersum fuisset. Ventriculus arcte constrictus erat: continebat furfures, lapillos albos & pauca amygdalarum amararum frustula, humentiora omnia soliro. In principio duodeni statim occurrit chylus crassus pultaceus: flavus; eo de-

runcato non procul à pyloro statim emerserunt lumbrici teretes, ascaridibus crassiores & firmiores. Abscissis venis & arterijs subaxillaribus, erupit sanguis copiosus fluidissimus & nitidissimus: apertis postea ventriculis cordis, in illis nec guttulas quidem sanguinis nec vel minimum grumulum, aliudve coagulato sanguini simile videre potuimus. Tunc & aliquandiu post adhuc calebat. Intestina ultra tres spithamas continuerunt chylum crassum, viscidum, turbidum, subflavum cum multis vermibus: bilis se nullibi effudit: in reliquis intestinis nulli vermes, paucæ fæces aliquantulum coactæ, maximam vero partem vacua apparuerunt: à pyloro ad extremum intestinorum nec vel minimum amygdalarum amararum frustulum reperire potuimus. In faucibus plura amygdalarum frusta & prope integri boli hærebant: quædam micæ illarum etiam palati rimam intrarunt. In occipite intra duplicaturam cranii spongiosam & quasi pumiceam, sanguis niger, grumosus detinebatur, eâ ratione, quâ in aviculis laqueo strangulatis his in locis semper reperitur. Ablato cranio medullæ spinalis principium, cerebellum & interstitium inter hoc & cerebrum omnia sanguine suffusa erant: exemptis cerebro & cerebello, tum interstitia, tum basis humentiora videbantur. Remotis membranulis in locis sanguine suffusis, sanguinem extravasatum & grumosum cum ichore sanguineo reperi. In pulmonibus nihil vitiosi animadversum fuit.

Histor. 3. Columbæ eadem horâ pennas alæ detondendo vas sanguiferum in extremo apice sauciavi, prorupit sanguis largiter nec ab imposito atramento sistebatur: tandem hæmorrhagiam ferramento candente adusto vase brevi suppressi: verebamur debiliorem fore, at vegeta perstitit. Igitur Amygdalarum amararum decorticatarum & contusarum cum aqua in bolos coactarum drachmam circiter intrusi ultra octantem horæ partem absque ulla vacillatione incessit, unde secundâ vice unum alterumve bolum ultra fauces in gulam adegi; vegeta nihilominus incessit, & nondum languidæ ingluvies non diu post hæc inflabatur: tandem pennæ in dorso surrigebantur & cauda potius deprimebatur: quàm attollebatur: mox paroxysmo epileptico prosternebatur: alæ pedes & caput validè concutiebantur; caput subinde retrahebatur; imo totum corpus jactabatur. Paroxysmus brevi duravit, iterum se in pedes recepit, aliquandiu incessit: postea sensim pedes ægrius loco movere, nec diu post iis non amplius insistere valuit; semel aliàs adhuc succutiit, subinde collum leviculè torquebatur, tandem instar apoplecticæ aliquando jacuit, tarde & intercisis vicibus respiravit & ore hiante aërem quasi captavit aliquoties; oculi diu splendidi & nitidi permanserunt: paulo ante obitum demum obtenebrati fuerunt & post ferè elapsam horam dimidiam spirare desiit.

Gulæ superior pars amplior erat & rubescens: ingluvies plena lentium, avenæ & frustulis amygdalarum amararum candentium; omnia ut in columbo exsucca. Corpus tubulosum impletum erat humore turbido lacteo, ut primum abscessum bene maturum hic ruptum crediderim: ejus superficies ab operimento mucoso, deterso humore lacteo, prorsus denudata & rubicundior solito conspiciebatur. Ventriculi contenta erant furfures, lapilli albi & pauca frustula amygdalarum amararum, candida liquore aqueo & alicubi spumeo imbuta. In principio duodeni continebatur chylus crassus, viscidus, turbidus, subflavus cui lumbrici teretes immixti erant. Ex vasis axillaribus sauciatis prosiliit sanguis admodum fluidus, ut in columbo; inde quoque ventriculi cordis prorsus vacuabantur, nihilque sanguinis in illis reperiebatur. Pulmones rubicundi erant. Intestina magis corrugata videbantur quam alias observatur; duodenum tamen rotundus & planius, ceu chylo impletum, mansit. Columbæ hujus corpusculum citius quam columbi perfriguit. Corpus spongiosum inter duplicaturam cranii & vasa sanguifera plena erant sanguine grumoso nigro: penitus ablato cranio medullæ spinalis principium, cerebellum, interstitium inter hoc & cerebrum etiam basis cerebelli, omnia sanguine suffusa erant, minus tamen quam in columbo, attamen plus liquoris aquei hîc detinebatur: forsan minus sanguinis in columba extravasatum fuit, tardiusque apoplexia supervenit, quia ob hæmorrhagiam prægressam sauciato vase multum ejus profusum fuit. Rima palati à frustulis amygdalarum amararum admodum infarcta & quasi obturata erat: Larynx quoque & gula ad ingluviem usque valde à flatu & amygdalis distentæ erant. Asperæ arteriæ annuli cartilaginei integri sunt, ut etiam à gula valde impleta comprimi & coarctari nequeat. In toto intestinorum cavo ne mica amygdalarum amararum apparuit: continebar, ut in columbo aliquousque chylum crassum, viscidum, subflavum, turbidum, cum plurimis vermibus teretibus, nullibi bilem; in reliqua portione fæces coactas, alicubi mucum condensatum; magna pars vacua erat. Ureteres urina cretacea transparenti pleni erant. Oviductui inerat ovum figura nuclei pinei, sed duplo crassius: in ovario plurima ova lymphâ pellucidâ plena, pisi magnitudine, nulla lutea continebantur.

Histor. 4. Felis bimestris ferè die 14. Maji 1679. ex alto cecidit & inprimis os graviter læsit ut

ut ab illo tempore nec edere, nec fugere valuerit; die 17. Maji. *Filius meus Ioh. Conrad. Med. Doct.* præsente *Excell. Dom. D. Heinrico Screta & D. Hillero* drachmam circiter amygdalarum amararum non excorticatarum in bolos coarctarum intrusit ante secundam pomeridianam, paulò post quasi semi paralytica pedes posteriores languide traxit, anterioribus verò vix reptare potuit: non diu postea sequebantur paroxysmi quatuor epileptici, qua mirè artus & caput exagitabantur & tendebantur: inter unum alterumque paroxysmum induciæ concedebantur: post ultimum paroxysmum anhelose spiritum traxit; ante tertiam vespertinam spiritu sensim deficiente, respirare desiit. Detractâ pelle, in inguine dextro & circa costas ejusdem lateris portiones, forte à casu sanguine suffusæ erant; pinguis adhuc fuit quamvis parum intra triduum alimenti nactus fuerit vel prorsus nihil. Aperto abdomine ventriculus satis amplus, sed foris rugosus & multis sulcis orbicularibus, seu transversim ventriculum intersecantibus præditus apparuit: incisus ab orificio ad pylorum nihil præter bolum ex amygdalis in unum bolum compactis & muco pellucido involutis continuit: bolo cum muco sublato superficies, imprimis in fundo & superne inter duo orificia, rubuit. A pyloro duodenum & jejunum ultra palmam bile croceâ tingebantur, postea ultra aliquot palmas intestina erant alba vacua, nihilque præter paucos vermes continuerunt: hinc rursus portio palmaris flava, reliqua ad principium recti alba & vacua erat. Rectum impletum fuit fæcibus nigris piceis, fœtidissimis, forte à sanguine post casum inglutito & huc è ventriculo & intestinis detruso. Vesica ab urina admodum distenta erat. Ductus bilarius admodum bile turgebat ac hepaticus supra insertionem ductus vesiculæ nodosus fuerat. Cor sanguine plenum cum auriculis, faucium fudit sanguinem admodum fluidum & prope aqueum ratione consistentiæ, cætera rutilum. Pulmones non erant inflammati; nisi in lobo dextro rubor apparuit, quem potius adscripsi casui.

Hist. 5. Eodem *Clariss. Dom. D. Screta & Dom. Hiller* Gallo gallinaceo intruserunt bolos ex amygdalis amaris, unde octies alvum exoneravit & post miras convulsiones iterato perpessas mortuus est. Ventriculum examinandum transmiserunt: foris ejus caro atro rubescens erat. Amygdalas in corpore tubuloso & atrio ventriculi substitisse reperit: absterso muco minus viscido tota superficies interna corporis tubulosi admodum rubicunda erat, ut & atrium ventriculi. In fundo ventriculi furfures & lapilli liquore aqueo diluti continebantur, cùm aliàs contenta sicca & exsucca sint.

Hist. 6. Ex communicatione Clar. D. Iohan. Heinrici Hilleri Med. Licent.

Anno 1679. Die 9. April. faucibus bimulæ felis amygdalarum amararum c. corticibus contusarum ℥ iij. per vices intrusi, non multo post universum os faucesque copiosissimâ primo tenuiore mox tenaciore ac viscidiore lymphâ, diffluebat quasi, insequente tremore totius, quibus cessantibus, sopore seu somnolentiâ notabili prehensa, uni loco immobilis, oculis conniventibus, quasi affixa esset, inhærebat, post autem horæ fere dimidiæ decursum, caput ipsi aliquoties violenter satis concutitur, quo motu excitato oculos aperit, adstantes adspicit, clamat, fugamque tentat, frustra tamen, progredi enim atque loco se movere nesciebat, leviter autem non multò post ad progrediendum impulsa, ægre admodum vermis ad instar rependo, posterioresque pedes penitus resolutos post se trahendo per pavimenti longitudinem ad ejus fere medium perrexit, ubi dextrum in latus decumbens, violentissimis ventriculi subversionibus aliquoties tentatur, omneque prius devoratarum per vomitum reddere cogitur, quo facto brevi post pristinas recollegit vires, solâ aliquandiu durante salivatione.

Hist. 7. Ex communicatione ejusdem D. Licent. Hilleri.

Subsequente die 12. April. fœtæ ac grandiori feli ℥ß. amygdalarum amararum exhibui, ast sine ullo insequente affectu vel alteratione præter levissimum quendam ac vix notabilem soporem, quo tamen brevi discusso ac evanescente sanam dimisi.

Hist. 8. Ex communicatione ejusdem D. Licent. Hilleri.

Die 21. April. Cani juniori ℥v. Amygd. amar. intrusi, hic elapsâ semihorâ immutatas adhuc amygdal. per vomitus repertos rursus ejecit, & nullo alio accedente symptomate citissime convaluit, huic secunda vice ℥ iij. Amygdal. amar. in fauces ingessi, at pari plane successu ac effectu, rejecit enim iterum uti prius devorat. amygdal. postquam per dimidiam vel quod excurrit horam eas retinuerat & priorem recuperavit sanitatis statum quo & adhuc integro fruitur.

Hist. 9. Ex ejusdem D. Licent. communicatione.

Die 9. Maij Vulpeculo novem vel decem præter propter septimanarum, amygdalas amaras num. 5. minutim incisas inque globulos duos mediante saliva concinnatas, devorandas exhibui, perexiguo dehinc elapso temporis spacio, pusilla hæc vulpes toto corpore tremens, incerto talo vacillante gressu temulentorum in morem incedere, capite & pectore progrediendo, per vices in terram procumbere, mox etiam diris omnibus convulsionum speciebus tentari cœpit, cum pulsu cordis celerrimo ac imbecilli, respiratione etiam quadantenus læsâ. Rebus sic constitutis cultro, durantibus semper convulsionibus subjicitur, ubi aperto abdomine ventriculum reperiebam collapsum omnino, mollem ac flaccidum, ab omni convulsione immunem, pariter & intestina quiescebant, omnisque eorum motus ablatus fuit, maxima interim in partibus externis ferociâ perseverabant convulsiones, quæ tam diu durabant, donec thorax apertus erat, hoc enim dissecto sub atrocissimis convulsionibus, cordisque vehementissimis motitationibus exspiravit. Dissectus ventriculus leviculas plicaturarum ejus exhibuit inflammationes, pylorus arctè clausus erat, œsophagus contrà reseratus parebat, intestinum duodenum conspurcatum deprehendi bile porracea copiosa, nullo modo autem inflammatum erat, in fine jejuni similis latitabat materia, non tamen in tanta copia, &c. *Clar. Joh Iacob. Wepferus Tractatu de Cicuta Aquatica.*

Observatio XII.

De Antimonio.

Historia 1. Cani robustiori præsentibus *Dom. D. Heinrico Screta Dom. D. Gmelino, D. Sibelij van Geor.* & aliis Medicinæ operam dantibus, die 25. Novemb. 1675. Flor. Antimonij ℈ß carni elixæ involutum objeci: cum à bolo devorato non vomeret; Croci metallorum ℈ß. similiter occultatum porrexi, at non omne inglutiit, nihilominus postea vomere cœpit & quidem nihil nisi recenter devorata, nam jejuno antimonieta dare consilium erat. Quamprimum pedibus & capite scamno alligatus fuit, vomere desiit: at largissime minxit. Inciso abdomine ex vulnere nondum satis amplo ventriculus flatibus distentissimus prorupit: dilatato vulnere magis adhuc extendebatur: inter abdominis incisionem levicule sauciata fuit superficies ventriculi fibrosa, retrocessit ac crassior & carnosa evasit, nervea interna prorsus nuda apparente aliquo usque, In ventriculo in apricum ducto vidimus sulcos rectos, utcunque valde distentus esset: prope stomachum in sinistro latere macula palmo latior saturate rubicunda apparuit, quæ tandem atro rubescens evasit. Dum flatibus tantopere distentus erat, fibræ circulares non nisi levicule, & quidem motu in duodeno occipiente se contraxerunt; ambo orificia arctissime clausa pertinaciter flatus inclusos retinebant: compresso ventriculo fortiter manibus flatus sursum per stomachum & gulam erumperent, seu ructus: postea ventriculus circa pylorum & in medio à fibris circularibus constringebatur ac contenta evomebantur; observavimus semel in illa contractione diaphragma vomitum quasi adjuvasse, forti quadam succussione brevissimis intervallis repetitâ. Flatibus non semel expressis ventriculus denuo implebatur atque admodum distendebatur, quibus forti manu expressis, rursus quoque primùm circa pylorum, postea etiam in medio contrahebatur. Per siphonem aquâ calidâ injectâ etiam constrinxit & levicule etiam presso ventriculo copiose muscum bile permixtum evomuit, ipsamet aqua mucosa facta. Ventriculus distentus tenui tunica præditus putabatur, exoneratus & à flatibus vacuus crassior evasit. Presso ventriculo circa pylorum, aut circa medium, aut circa stomachum mire vagiit & capite à vinculis soluto ob via quæque morsu petiit. In vomituriente seu sua sponte, seu irritato ventriculo semper ore hiabat & exordium motus erat in duodeno, hinc pergebat ad pylorum ejusque antrum & medium, tandemque ejecit vomitu mucum spumantem nunc pellucidum, nunc subflavum & bile tinctum.

Ventriculum dum adhuc vivebat excidimus: inciso stomacho & superna ventriculi parte ad pylorum, nihilominus fibræ circulares pylori se contraxerunt: vacuus prorsus erat, solummodo muco pellucido interna superficies admodum anfractuosa, & circa pylorum bile tincto obtinebatur. In duodeno observavimus motum peristalticum promiscuè, nunc sursum nunc deorsum vergisse, qualem motum in lumbrico lato ulna longiore in hujus canis intestino reperto, atque aliàs in lumbricis, hirudinibus, intestinis ovium, canum & capræ vidi. Intestinum rectum sublaris musculis abdominis se exoneravit. Ubi foris macula atro rubescens foris in ventriculi latere sinistro visa fuit, intus

levicule

leviculè rubuit. Vesica, postquam vinculis scamno affixus fuit, exonerata inter media tormenta rursus valde implebatur, quæ remotis musculis abdominis nihilominus omnem urinam largiter expulit, sensim se constringendo, foris sulcis rectis apparentibus, ut tandem vix nuce juglande major apparuerit. Diaphragma in inspiratione planum fiebat & in ambitu carnoso costis vicino, sulci recti conspiciebantur; inflicto vulnere ac indito digito sensi tunc digitum valde stringi: in exspiratione relaxabatur & abdomen versus, instar veli à vento inflati utrinque protuberavit, non à pulmone deorsum labente, quod digito per vulnus immisso comperi, quo pulmones assequi nequii, sed ab aëre prius inspiratione attracto, nam digito facilius quam in inspiratione retracto aër cum sibilo prorupit; adeo ut aër omnino in pectoris cavum è pulmonibus penetret unde pulmones inflati, utcunque arctissime aspera arteria occludatur, sensim detumescunt, nisi statim juxta fornacem calentem suspendantur & celeriter extima tunica siccetur. Quia canis iste diu famem toleravit, intestina vacua erant & ramulos lacteos pauculos intestinorum superficiem perrepentes vidimus. In mesenterio arteriæ venis multo minores & graciliores diu egregiè pulsabant. Chyli receptaculum, ductus thoracicus, in cane hoc unicus, & vasa lymphatica die sequente valdè à lympha turgebant. Utcunque vesicula bilaria post aliquot vomitus inanior & flaccidior evaserit, tamen noctu cum hepate in cadavere relicto, mane denuo plenior & turgidior apparuit. Glandularum areas, ut in aliorum canum intestinis, reperimus: in recto tamen majores videbantur atque aliàs, ex quibus foras presso intestino erupit mucus turbidus.

In fine gulæ prope stomachum fibræ circulares erant nervosæ & validæ, unde tam firmiter stomachum & gulam constrinxerunt, flatuumque egressum prohibuerunt, ut non nisi vi sursum adigi potuerint. Externa tunica tota musculosa fuit. Suprema pars gulæ faucium partem obtegens crassior erat & multis glandulis ditata, unde foris illa compressa liquore quodam irrorabatur. Sphincter gulæ non solum à lateribus laryngis oritur, sed etiam pars superne oblique descendit: fibræ à larynge oriundæ prope circulares, cœteræ obliquè sunt. Tonsillarum oscula manifesta admodum erant; nihil in illis pilosi, ut in alio cane, vidimus. In caverna ossis frontis unicum vermem hirudini similem, sed planiorem reperimus & acuminatum, acumine anteriore breviore, postico longiore & quasi in filum angustum desinente. Rene secundum longitudinem inciso canaliculi in parte carnosa luculentius, in pallidiore angustiores apparuerunt; transversim secta illius carne, porosa instar cannæ Indicæ videbatur.

Histor. 2. Catello projectitio die 14. Julij 1676. cum *Clariss. Dom. Dom. Heinrico Screta* Vitri antimonii ℈j. cum lacte infudit, avide deglutiit & ne guttulam relinqueret os lambebat. Vivacior cæteris catellis, quibus Helleborum album, nucem vomicam & napellum ingessimus: mire tamen ejulavit & vagiit per integram horam post sumptum pharmacum, licet hactenus erectus incesserit. Post horam nutare incepit, pedes posteriores subinde traxit, elumbis instar, mox tamen rursus bene incessit, interea doloris interni indicia clamore validiore continue edidit. Post secundam horam ab assumpto vitro antimonii demum vomuit. Circa tertiam horam satis adhuc vegetus erat, nisi quod subinde nutaret, pedes posticos traheret & aliquando caput motu convulsivo quateretur, brevi tamen vires iterum recollegit. Post horam tertiam abdomen incidimus: inter secandum robur ostendit, vi sectionem eludere conabatur, morsu petebat obvia: vulnere amplo facto intestina & ventriculus cum impetu prorumpebant: Ventriculus supra modum distentus erat. Intestinis prorsus denudatis & extra abdomen propendentibus nihilominus fæces flavas, consistentiæ prope naturalis per alvum exoneravit: videbatur motus intestinorum peristalticus egregiè. Vesica urina plena erat, quamvis iterato minxerit. Ventriculum integrum excidimus, contenta largiter primum ex stomacho eruperunt, quoties se jam exemptus in medio constrinxerat, quod aliquoties fiebat, copiosius contenta expellebantur; tandem quoque motus peristalticus è medio versus pylorum constrictis fibris circularibus pergebat, sed leviculus atque tum nihil è stomacho elabebatur, causam invenimus mucum crassum & grumum orificium hoc obturantem. Contenta ventriculi erant liquor lentus, mucus viscidissimus, lactis coagulum, fragmenta straminea: omnia flavedine tincta. Sublatis contentis manifesta inflammatio circa stomachum aliquousque intus extensa conspiciebatur: nulla in fundo & circa pylorum. Duodenum bile plenum erat. Vesicula bilaria à bile valde distendebatur & pellucebat. In inspiratione diaphragmatis motus circa crura incepit, ibique versus abdomen in gibbum attollebatur, reliqua vero pars cum centro nerveo in planitiem expandebatur, conspicuis nihilominus sulcis in ambitu ejus carnoso: motus iste valide peragebatur. In exspiratione tensio relaxabatur ac diaphragma versus abdomen protuberavit. Incisis arteria epigastrica & plurimis vasis gastricis, multo profuso sanguine in motu animali vegetus mãsit,

imo aperto pectore vagire adhuc conabatur & objecta momordit. Cordis dextrum ventriculum cum auricula abscidimus, nihilominus cordis reliqua substantia aliquoties, & quidem validè vera systole & diastole movebatur. Sanguis dextri ventriculi maximam partem fluxilis erat, portio quædam grumosa: obscurior fuit minusque rutilus quam ille quem profudit arteriis & venis imi ventris sauciis.

Hist. 3. A. S. Sutoris uxor ex pago nobis vicino, staturæ justæ, carnosa, aliquandiu cachectica, difficilius spirans cum cordis palpitatione, lassa, ita tamen ut negotiis domesticis diligenter vacaret. Molestiarum cachexiæ familiarium pertæsa ex suasu Vetulæ cujusdam vere 1648. aliquot grana vitri Antimonii vino albo per noctem infudit; mane vinum cum pulvere ebibit: non statim virus suum exseruit, unde maritus domo egressus aliquandiu solam reliquit, interea antimonium enormes vomitus excitavit ipsamque humi stravit: maritus domum rediens humi prostratam, rigidam & veluti emortuam reperit: variis modis illam excitare conatur & tandem faciem frigida conspersit, unde respirare cœpit. Postquam ad mentem rediit nondum tamen vomere & postea convelli desiit, donec post iterato epota jusscula, ferocia antimonii domita fuit: attamen summe debilis permansit: postquam aliquantulum vires recuperavit, conquesta est de intolerabili pedis dextri dolore. Postridie *D. Ioh. Georg. Croner lithotomus* noster vocatus fuit, invenit pedem ad mediam fere tibiam nigrum & veluti atramento sutorio immersum non durum, non tumidum nec exulceratum: ad subitam hanc cutis pedis discolorationem obstupuit nec ob atrocissimum dolorem urentem, pungentem & lacerantem, sphacelum adesse in animum inducere potuit: imposuit fomentum anodynum absque ulla doloris mitigatione: ipsemet postea accersitus clanculum aliquot in locis imi pedis etiam ad tendinem magnum acum profunde intrusi; puncturas iteratas non magis quam lignum aliudve sensu destitutum percepit: unde de sphacelo non amplius dubitatum fuit. Pedis abscisionem, ne malum ulterius serperet, maturandam suasi, quam *Excell. Dom. Dom. Iohannes Sceta à Zavorziz*, tum temporis Archiater noster quoque non differendam statuit. Abscinditur pes palmi distantia à genu: in pede absciso, dissecto & diligenter examinato sphacelus non tibiam mediam superasse cognovimus: vulnus non urebatur Italo; sanguinem compescuit gossypium aqu. forti imbutum vasisque majoribus impositum: totum operiebant pulvilli albumini ovi, cui pulvis sanguinem sistens permixtus, immersi ac vesica tegebatur. Sic sanguis substitit brevi, remotis pulvillis, adhibitis congruis, cutis pulchre succrevit, ac spes erat brevi pedem cicatrice opertum iri. Die 15. à sectione subito à catarrho suffocativo obruta, frustaneis omnibus medicamentis brevi desiit. Aperto pectore pulmones arctissime maxime in dextro latere, pleuræ accreti; erant admodum maculosi, bronchia undiquaque muco copioso spumeo adimpleta. In cavo pectoris aqua redundavit, ubi pulmones non adhæserunt. In corde polypos inveni. Ventriculus admodum distentus & flaccidus erat: Hepar pallidum & quasi variegatum p. n. diaphragmatis aliquot locis annectebatur. Lien naturali major fuit, *Idem ibidem.*

Observatio XIII.

De Arsenico & Auripigmento.

Historia I. Ampliss. Dom. Clariss. W. Pr. Filiolus duorum circiter annorum Mense Augusto 1677. febri tertiana intermittente correptus fuit, in qua nihil periculosi animadversum fuit; aliquando aliquot diebus intermisit, mox rediit, nullos certos typos observavit. 30. Mense Augusto cum locum habitationis transirem, febricitantem inveni cum inflatione ventris, non parum æstuantem & siticulosum: medicamentis congruis bibitis 14. Septembr. satis bene habuit, atque illum à febre vindicatum parentes credebant. Paulo post inordinatos æstus sæpius passus cum siti, & licet subinde bene habere videbatur, nihilominus cadaver redoluisse matri videbatur: nunquam noctu nisi intra brachia Dom. Parentis dormivit. Febris quæ pridem periodos tertianæ intermittentis exquisitæ observavit & aliquot diebus planè intermisit; postea prorsus anomala erat, nec ulli typi animadvertendi poterant; nunc enim continua nunc intermittens, sine ullo typo, videbatur. A die 1. Octobr. stylo novo valde sitiit duravitque ad mortem usque. Die 4. Octobris mane catarrho cum magna anxietate & suffocationis metu corripitur, venter inflatur; dantur syr. pector. cum aqu. prophylact. Barbett. à *Dom. Simone Schmidt Chirurg. præstantissimo* unde vomuit, venter detumuit: vomitus continuavit. 5. & 6. Octob. sudor subinde frigidus emanavit, signa torminum dedit, multum tussiit, non convellebatur: aliquando diarrhœam patiebatur; unde venter detumuit amplius: tum quoque subinde singultiit, valde sitiit, æstuavit die 7. Octobr. *D. Schmidt* dedit lap. Bez. Hoc mane D. Mater parabat aq. cordial. ex Cinam-

in aq. coct. add. Saccharo; singulari Dei providentia Domin. Maritus aliam ob causam hypocaustum ingreditur & aquam hanc per colaturam Domin. Conjugem alloquens, observat in fundo vasis ænei frustula candida instar lapillorum, & mox quid lapilli isti sibi velint, quærit? ajebat saccharum esse, pernegat ille, cùm saccharum in calida statim solvatur: gustu acrimoniam percipit: Domin. Chirurgus vocatus protinus Arsenicum Crystallinum agnoscit: accersitur ancilla, puella 16. circiter annorum, minis territa fatebatur se ante paucos dies frustulum Arsenici in vicino oppido W. precio à pharmacopœo redemisse; frustulum in atrio domus sub vase vinario occultatum ultro attulit, & postea ulterius confessa est se portionem Arsenici contusi unam pulticulæ permiscuisse, alteram in aquam hanc conjecisse: puellum parum & vix quantum duo Cochlearia capiebant, reliquum Filiam adultiorem & sororem natu minorem comedisse: fassa quoque est se porco d. 6. Octobr. Vesperi aliquid Arsenici escæ permiscuisse, qui mane mortuus in hara repertus fuerit, atque hac ratione didicisse venenum hoc vehemens esse: postea nec minis neque equuleo ab illa impetrari potuit num sæpius venenum hoc puello suggesserit, præter illam vicem qua illud pulticulæ permiscuit. Antequam in vincula conjecta fuerat dicebat quoque puello aquam ex fungi & cobalti decoctione paratam ad muscas necandas, quandoque propinatam fuisse ab ancilla se adultiore, sed illam ad mortem inferendam, quod unice optarint, insufficientem fuisse, nam aliquando se ad misellum suffocandum manibus os occlusisse: unde tandem de arsenico cogitarit. Astantes observarunt muscas gustantes aquam cordialem, qua à multis diebus puellus reficiendus erat, protinus mortuas fuisse, unde aquam hanc ex fungis paratam cordiali admixtam indubie conjiciebant. Puellus post meridiem à sumpta pulticula valde æstuabat, sitiebat, singultiebat, angebatur; sudor frigidus emergebat: non vomuit: toto corpore rubicundus evasit & maduit, in ore aphtæ obortæ sunt quæ primum albæ erant, postea nigricabant. Puella adultior & media, sorores, quę reliquum pulticulæ comederunt; statim vehementer vomuerunt ambæ; dedit ipsis *D. Schmidt.* Theriacam Andromachi, unde statim rursus & postea sæpius evomuerunt: Filia natu major simul vermem mortuum per os excrevit, suasi tunc cum *D. D. Screta* absens hunc pulv.

℞. Pulv. antihectic. pot. ℥ij. Bez. min. C. C. phil. præp. an. ℈j. m. f. F. p. f. Hujus pulv. ℈j. m. f. cum aq. scabios. ℥ ij. Syrup. violac. ʒß. m. f. de hac mixtura tum puello tum puellis sæpe dabatur quantum cochl j capit.

Item ℞. Butyr. Rec. ℥iß. Sacch. alb. ʒß. pulv. memorati ℈j. m. f. sæpe portiunculam N. M. magnitudine deglutiant. Bibant emulsionem Amygd. d. cum decoct C. C. paratam: vescantur hordeato: nihil vini concedebatur. Filia natu major diligenti horum usu d. 14. Octobr. st. n. extra periculum erat: minor nondum integre restituta erat, lingua adhuc tumuerat: sensim tamen postea his convaluit. Filiolus singulis horis pejus habuit, signaque lethalia invaluerunt scilic. extremorum frigus cum sudore frigido, anxietate, indiciis torminum, singultu crebro: nunquam vomuit post sumptam. 7. Octobr. pulticulam, ut 5. Octobr. quo die *Sim. Schmidt* quoque venenum datum credidit; unde illum gravius à pulticula jejuno stomacho ingesta, puellas vero quæ evomuerunt minus afflictas putat. Puellus sensim viribus magis magisque evanescentibus d. 9. Octobr: vesperi hora lividum reddebatur. D. Chirurgus aperto cadavere & dissecto ventriculo in ejus cavitate nihil nisi aq. cordialem reperit: ejus internæ tunicæ exulceratæ, hepatis pars dimidia grysea & quasi elixa: Pulmones inflati admodum atro livescentes; pectus aqua flava plenum: Colon totum & magna portio reliquorum intestinorum à gangræna atro rubentia erant: in corde, Liene & renibus nihil p. n. observavit.

Postquam facinus ancillæ veneficæ innotuit, carceri inclusa fuit: interea disceptabatur, Num arsenicum causa mortis Puelli fuerit?

ICTus quidam persuasus potius centum nocentes dimittendos, quàm unicum insontem vita mulctandum in dubium vocavit, quod omnes credebant & res ipsa loquebatur: Putavit ille necis causam fuisse febrim diuturnam: verùm demonstrabatur febrim tertianam simplicem desiisse aliquot diebus, rediisse autem febrim quandam nullos certos typos observantem & prorsus anomalam, atque hanc quoque intervalla sæpe aliquot dierum habuisse, quam adscribebant domestici aquæ muscas necanti, puello nequiter suggestæ; quod Venefica non negavit factum fuisse, non quidem à se, sed ab ancilla socia, idem confirmavit mors muscarum subita, aquam cordialem dulcem omnis acrimoniæ expertem degustantium, atque equuleo subjecta fidem meruit se hac in re innocentem esse. Verùm cum hæc quoque febris nondum vires adeo exhausisset ut ipsi mors imputanda foret, *D. Simon. Shmidt* persuasus erat arsenicum à Venefica jam d. 4. Octobr. st. n. alimentis admixtum fuisse, cum illud ad manus haberet, virulentiæ in porco fecisset periculum 6. Octobr. & 4. Octobr. symptomata Puellus pateretur tali veneno attribuenda.

Cum & hoc per tormenta iterato tentata non fassa esset, objiciebatur arsenicum causam mortis statui non posse, quoniam Puellus vix quantum duo cochlearia capiunt comederit, sorores vero omnem reliquam comederint & nihilominus evaserint. Itaque à Judice loci supremo, *Excell. D. D. Heinrico Screta à Zavorziz* & mihi proposita fuit.

An Puellus duorum annorum ab Arsenico pulticulæ permixto & in non magna quantitate scil. duorum cochlearium assumpto, antea valetudinarius enecatus fuerit?

Utcunque Febres tertianæ intermittentes tutæ credantur & rarissime lethales comperiantur, tenellæ tamen ætati in autumno quandoq; post errores, maxime in cibando, aut in medendo commissos, funestas fuisse observatum fuit. Puello isti diu febricitanti idem citra Arsenici culpam evenire potuisset, epota aqua muscas necante, cùm plerunque hæ aquæ fiant fungis quibusdam & cobalto, utroque venenoso, in aqua decoctis: & forte non negabitur liquorem hunc febrim anomalam, carnem depascentem, sitim intensam excitantem ac respirationem difficilem reddentem effecisse, unde hepar semielixum & cavum pectoris ob copiosum potum aquâ plenum in cadavere repertum fuerit. Verum neutri mortis præproperæ causam adscribendam sentimus, sed Arsenico & quidem omnium funestissimo, sc. Crystallino: idque ob sequentes rationes: nam utcunque prægressis diebus jam occulta malignitas in Puello, imprimis die 4. & mane d. 7. Octobr. à *D. Simon. Schmidt* animadversa fuerit, non tamen ita de vita actum esse persuasi erant, ut post meridiem, qua certo constabat Puellum venenum arsenicale inglutiisse: protinus enim aderant signa lethalia sc. extremorum frigus cum sudore frigido, continuus singultus, summa virium prostratio & cætera non nisi supremum diem instare indicantia, frustraneis remediis deinde hæc singulis horis, imò momentis ita invaluerunt, ut illa d. 9. Octobr. hora 7. vespertina sc. hora quinquagesima quinta mors seu exceperit, seu aboleverit. Tum symptomatum vehementiam tum inexspectatam & præproperam mortem arsenico deferendam Anatome denique probavit: repertus enim fuit ventriculus erosus & excoriatus: totum colon & maxima pars reliquorum intestinorum gangrænâ affecta conspiciebantur. Hæc non nisi arsenici effectus esse potuerunt, nam arsenicum, vi septica præ multis aliis valet; & licet aqua muscas necans similem gangrænam efficere valuisset, hanc tamen neutiquam produxisse vel inde constat, quia diu post illam imbibitam evenit, atque impossibile fuisset Puellum tot diebus præsente gangræna supervivere, cum robustissimos paucorum dierum intervallo perimat, ut observatur in herniis, si neglectis gangræna superveniat. Nec obstat quod puellus de pulticula parum delibaverit, sorores vero totum cacabum pulticula arsenico intoxicata plenum exhauserint citra vitæ jacturam: nam puellum vescebatur pulticula vacuo ventriculo, & inglutitam hac ultima vice detinuit ac ne micam quidem evomuit: sorores autem sanæ & robustæ pulticulam arsenico adulteratam ventriculo cibis impleto comederunt, & paulò post & sua sponte & theriaca Androm. sumpta iteratis vomitibus pulticulam cum arsenico ejecerunt, antequam roderet: si quid vero læsum fuisset, mitigari tamen à congruis medicamentis potuit, cùm puello robustiores essent & arsenici spicula à cibo jam obtusa fuissent. Concludimus ergo & statuimus Arsenicum à scelerata manu porrectum misere Puellum interemisse, hisque bona fide attestamur. *Joh. Jacob Wepfer M. D. Phys. Scaphus. Heinric. Screta à Zavorziz.*

Scaphusii d. 19. Octobr. 1677.

Hist. 2. Ex communicatione Excell. D. D. Ioh. Iodoci Cysati Physici Lucernensis optime meriti die 15. Ianuarii 1679.

Franciscus Cysatus filius, puer vegetus & obesus 1671. d. 20. Maij, vesperi horâ tertia, in horto suburbano *domini Avi* postquam prius tria poma pro merenda comederat, vescebatur mixtura ex Arsenico Crystallino, farina avenacea & nucleis juglandium, muribus vites arrodentibus destinata; post horæ quadrantem vomuit, expalluit cum extremorum frigore, emanante undique sudore frigido: cor fortiter palpitavit, artubus tremuit. Domum deportato statim crebro lac calidum infundebatur, quod protinus, sed grumosum, evomuit: sæpius lactis potus repetebatur, quod semper in grumos concretum rejecit. Post repetitas lactis propinationes demum dedi lap. bez. cum congruo vehiculo, item el. Orvietan. Circa medium noctis instar mortui per quadrantem horæ & immobilis jacuit: refectus aquis cordialibus & topicis sopitum excitantibus sensim convaluit. Ultra triennium postea, quotiescunque ventriculum paulo plus debito cibo oneravit, omnia assumpta evomere cogebatur: unde emaciatus & gracilior minusque agilis reddebatur: verùm & hoc symptoma evanuit. Nunc optimè valet & robustus est, literis deditus surgit in magnam spem Celeberrimi Domini Patris.

Hist. 3. 4. & 5. Ex communicatione ejusdem Excell. D. Cysati.

Duæ Puellæ de Arsenico Crystallino butyro permixto comedentes statim vomuerunt. *Exc. D. D. Cysatus* vocatus protinus lac iteratis vicibus propinavit & postea Lap. bez. & El. Orvietan: ambæ convaluerunt, nullo symptomate superstite hodieque sanæ vivunt. Alia puella similiter incautè devorato arsenico, toto die vomuit: neglecta per triennium morbosa supervixit ac tabida ex febri, cujus indolem nemo agnoscere potuit, tandem obijt.

Hist.

Hist. 6. Ex communicatione Excellent. D.D. Francisci Reinardi Physici & Senatoris Soledurensis gravissimi, d. 7. Maii 1679.

Filius ipsius trium circiter annorum, tempore autumnali post prandiū improvide comedit de Arsenico Crystallino, nucibus minutim concisis mixto, ad mures enecandos in angulo conclavis seposito: quantum inglutierit, ignorabatur. Statim ab hac mixtura comestâ de ardore linguæ conquestus est, illamque longe exseruit: mater ad ignem hunc exstinguendum acinos uvarum recentium masticandos dedit, ignara mali & devorati veneni. Mox in lectum locabatur, statim indormivit atque expalluit; post 2. circiter horas ab assumpto veneno & somno inito expergefactus nigra evomuit; expalluit cum frigore totius intenso & summo languore. *Excell. D. Parens* statim ori butyrum rec. cum bezoar. miner. gr. v. indidit, quod deglutijt crebroque reperijt ad horam 10. vespertinam; adeo ut ultra drachmam bezoard. min. huc usque inglutierit: cum illud amplius deglutire non posset, infudit aquam theriacalem. Post decimam noctis huc usque frigidissimus primum circa fontanellam, seu circa concursum futuræ sagittalis & coronalis calere cœpit; postea in toto corpore valde incaluit, imo æstuavit ad horam 12. diei sequentis, sine ullo tamen sudore. Integre convaluit, coloratior evasit, antea pallidus, optime habuit, vivitque adhuc sanus & vegetus.

Hist. 7. Ex communicatione ejusdem Excell. D.D. Reinardi.

Eodem mense Filiolus D. I. T. de simili mixtura arsenici & juglandium incaute comedit, ætate & viribus priori non impar. Parentes inconsultis Medicis theriacam Androm. iteratis vicibus suggesserunt. Verum frustra & sine ullo levamine symptomatum quæ patiebatur; nam quarta hora à comesto veneno exspiravit.

Hist. 8. Ex communicatione Nob. D. D. Heinrici Screta à Zavorziz.

Puellus undecim mensium matre natus ad iram prona, quæ quùm propter abortum, difficilem partum ac fœtus mortuos bis de vita periclitaretur, nuper nostram implorans opem hunc infantem debito tempore salvum Lucina favente enixa est: hic per totum &c, quo auram exteriorem habebat, tempus satis sanus vegetusque vixit, nutrimenta tenellæ huic ætati convenientia semper ac lac maternum aliquandiu cum appetitu sumsit, unde justum corporis membrorumque incrementum ac robur acquisivit. At quùm præterlapsis aliquot diebus à matre culinam petente, ad fenestram supra scamnum in sedili poneretur, ibidemque forte fortuna asserculum pigmento liororum viridi, ex sandaracha ac glasto indico composito, infectum prehenderet, ac cum isto aliquandiu luderet, nescio quo fato insons puellus illud ori admovit, ejusdemque angulum colore tinctum linxit, unde fere tota facies una cum lingua virore conspurcabatur, quem quidem mater mox rediens, quoad potuit, abluebat; attamen quia aliqualem ejus partem infans jam deglutierat, statim æstus ac sitis immanis cum appetitu omnino prostrato ac vomitibus frequentibus illum invasit: & quia hæc symptomata à dentitione ortum habuisse credidere, ideo post quartum demum diem me, ut Medicam manum adhiberem, accesserunt; ferre potuit remedium internum, & quæ prius statim post commissum errorem, profuissent, lac tepidum ac oleum amygdalinum dulce, nunc vix deglutita rejiciebantur; mixturæ etiam cardiacæ ac antispasmodicæ frustra data sunt, convulsiones enim ingravescentes, omnem illi deglutitionem intercéperunt, à quibus & venter unà cum stomachi regione & pectore quoque valde intumuerunt, per alvum glande prius solutam, copia fœtidæ ac bilis colorem æmulantis materiæ ejecta fuit, ex ore autem unà cum ingestis, gurges blennæ tenacissimæ decoloris, nullis quod observarim strigmentis cruentis maculatæ, prodijt; vomitus externis itidem frustra, cum externa non succederent, compescere studui; spatio diei naturalis tres quatuorve aquæ mensuras ebibit, quam mox iterum vomitu rejecit; convulsiones similiter omnes corporis partes magis magisque, nobilissima præsidia, eludendo, ita distorserunt, ut tandem sexto morbi hujus venenati die exspiratit, animaque tenella ac insons creatori suo reddita sit. Cadaver ob fonticas caussas non dissectum est.

Hist. 9. Nob. D. J. H. H. J. U. L. Pr. E. Filiola nondum quinque annos nata, 1679. d. 23. Januarij sanissima extra ædes paternas in aliena merendam sumpsit: ad seram vesperam hilaris mansit & noctu petulantior, ut à Matre increpanda fuerit. Post septimam lectum petijt: circa undecimam noctis subito exclamare & ejulare cœpit, ac imprimis de ardore intensissimo abdominis conquesta est, accesserunt tormina, abdomen intumuit, vomuit, singultijt. d. 24. Januar. sursum deorsumque nigra fœtidissima excrevit, Ardor, tormina & singultus continuarunt cum siti intensissima, solum aquam petijt; omnia alia potulenta, item cibum & medicamenta respuit. Eadem patiebatur 25. Januar. supervenerunt convulsiones terribiles; quando cessarunt, vagijt

gijt & vermem mortuum evomuit. Perrexerunt convulsiones, vomitus & dejectiones fœcum nigrarum ad 27. Januarij, quo summe mane exspiravit non sine suspicione clancalum suggesti veneni.

Hist. 10. Fr. G. Filiolus quatuor annorum & filiola annum supergressa; utraque proles sanissima & facie rosea. d. 3. Mart. 1679. mane ante octavam pro jentaculo comederunt jusculum ex lacte, de quo pridie in cœna sine ullo nocumento vescebantur, nam tota nocte dormierunt maneque alacres erant. Circa decimam antimeridianam angi & vehementer vomere continuo cogebantur: Puella jam convellebatur simulque aliquoties alvum solvit. Ante undecimam vocatus statim lac aquâ tepidâ dilutum cum ol. amygdal. dulc. sæpius propinavi: Puella avide bibit, unde brevi vomitus, anxietas & convulsiones cessarunt ac quietior evasit: Puellus vix ad potum adigi poterat, unde vomitus vehementior ad primam pomeridianam continuavit: tandem precibus & pretio victus largiter bibit: evomuit mox lac coagulatum cum muco partim pellucido & coloris experte partim flavo. Anxietas multum remisit. Postea sumpserunt subinde quantum cochlear capit de hac mixtura:

℞. Aq. borrag. scabios. Card. bened ℥ ß Bol. arm. or. T. S or. an. ℈ j. unicorn. fossil. ℈ j. L. bezoard occid ℈ß tab. man. chr. perl ℥ß Puella hora 4. pom. subinde ridebat ac cum matre ludebat. Puellus adhuc quandoque vom urit; vegetior tamen erat: nunc erubuit. Puella post 6. vesp. rursus mucosa cum grumis lacteis evomuit: Puellus bis gryseas & spumea per alvum excrevit. Ante vomitum facies utrique plumbea quasi & frigida erat, frons sudore frigido maduit: à vomitu facies rubicundo colore suffundebatur & toto corpore incaluerunt. Post septimam pultem ex lacte comederunt. Nocte mediocriter dormiverunt. d. 4. Mart. bene se habuerunt. Postea indies amplius convaluerunt citra ulteriorem usum medicamentorum. Puellus diu postea lac & omnia lacticinia aversabatur, minus quam solebat appetijt, squalidior erat ac macilentior reddebatur, alvinæque fæces diu summopere fœtebant. Puella extra lectum frequenter expallduit: suffulra nec stare nec incedere amplius voluit. Neglecto medicamentorum usu nihilominus convaluerunt vivuntque hucusque optime.

Hist. 11 *Ex communicatione Nob. D. Ioh. Conradi Peyeri.*

Historia anatomica fœminæ, veneno, ut ferebat suspicio, peremtæ.

Die 27. Decembris 1676. in Xenotrophio cum *D. D. Matthæo Hardero* dissecui fœminam 25. ut existimavimus circiter annorum, pingui rubustoque corporis habitu & magno prædiram, capillis fuscis aut ad nigros vergentibus & subcrispis. Moriebatur repente eum antea putaretur sana, Postquam enim noctu cùm aliquot Gallis in eodem conclavi decubuisset, ab iisque potum quendam propinatum hausisset, posteris diebus in Xenodochium rediens de maxima præcordiorum angustia querebatur, pauloque post cruorem ex ore fundens vitam quasi suffocata finivi. Quoniam verò nec Medicus ad eam fuerat accersitus, ut opem ferret; nec adstantes symptomata & querelas ejus accurate observarent, idcirco de morbi aut mortis genere non certo definire quidquam possumus: id tamen relatum nobis fuit, ipsam cordis angustiam & concussionem, atque adeo mortis culpam, in potum à Gallis propinatum rejecisse. Ut autem viscerum constitutionem nosse daretur, cadaver ejus dissecuimus; apertoque abdomine notavimus ventriculi dorsum & pylorum universum extrinsecus admodum fuisse infectum Bile ex vesicula eò transsudante, à qua etiam pylori fibræ jam corrodebantur. Idem ventriculus flatu plurimum distentus tumebat, qui ex eo facta incisione cum impetu erupit: intus continebatur amurca nigra, cruenta & mucosa. Crusta ventriculi villosa alicubi derasa & mucus interiori omnis à parietibus detersus erat, Pylorus exacte fibris se constringentibus claudebatur. Intestina tenuia, nempe duodenum & ileum, quatuor in locis prorsus rubicunda ac inflammata atque in gangrænam prope conversa reperimus: eodem fere modo, ut in dysenteria fieri assolet. Hepar pulchre admodum rubebat, nec virij quidquam in eo animadversum est; nisi quod Bilis in ejus vesicula valde acris & caustica videretur. Neque in reliquis abdominis visceribus labes ulla apparuit.

In Thorace Pulmones adhuc aëre semi pleni extumescebant, proinde ut ultimo halitu aërem non omnem efflaverint. Iidem à sanguine stagnante & quasi sphacelato seu corrupto nigricabant. Invenimus quoque in sinistro pulmone lapillum seu calculum durum fabæ magnitudine. Cordis ventriculo dextro inerat Polypus crassus ex albo rubescens: reliquam pectoris & pericardij cavitatem implevit aqua turbulenta & sanguineâ carnium loturæ similis, quantitate unciarum circiter octo. Præter hæc nihil amplius investigare vacabat. Advertimus insuper cruorem in vasis sanguiferis plane atrum ac velut adustum fuisse. Partes generationi dicatas seorsim postero die in ædibus Excell. D. D. Harderi examinavimus, quas tamen nullo la-

laborasse vitio comperimus. (Ovula in his manifeste conspici potuerunt, quibus uterque Testiculus scatebat. Tubarum extremitates patebant lacinijs plurimis ornatæ: Flatus immissus per eas in uternm more penetravit eumque distendit. Cavitati uteri nil nisi muci pauxillum inerat Orificium internum hiabat.)

Hist. 12. Canis invito Domino vescebatur sebo, cur Arsenicum permixtum erat, d. 15. Jul. 1676. d. 16. Julij mortuus. *Doct. D. Alexander Stokarus* φιλίατρος cadaver aperuit. Circa stomachum in ventriculo superficiem rubram & inflammatam invenit, ibique ventriculi tunicas tenuiores debito: in fundo stagnavit amurca vappæ similis, fœtida, eni sebi conglobati frustula immiscebantut. In fundo ventriculi & circa pylorum nullum inflammationis vestigium vidimus. Intestina tenuia tribus in locis perrosa erant, duobus in locis perforata ut facile faba transmitti posset: alibi ulcus pervium facile pollicem admisisset. Cavum abdominis continuit ichorem flavum, cruore tinctum cum amurca intestinorum contentis simili. Pectoris cavum implebatur sanguine grumoso obscuro, Ambo cordis ventriculi, Venæ majores & sinus tertius cerebri quoque infarciebantur sanguine nigro grumoso.

Clar. Ioh. Faber Lynceus in Exposit. Animal. Nov. Hispan. p. m. 475. Cani drachmam Arsenici dedit, Antidoti probandæ gratiâ, confecta ex serpentum pulvere; multum tunc deprædicatæ. Antidotus nihil profuit. Canis post plurimas vomitiones mortuus concidit. Aperto abdomine ventriculus amplus admodum apparuit: intus rugæ & vibices atro sanguine subducti. Existimat quod plus pinguia ad virus arsenici debellandum profuissent, quam antidotus ex serpentibus parata: Romæ enim juvenem robustum curavit, qui Risagalli pulverem in chartula repositum loco cinamomi pulmento inspersit ac comedit, unde tormina & vomitus molestissimos passus est. Medebatur ipsi Philonio Roman. & Mithridatio cum juseulis pinguibus & lacte copiosè exhibitis: his feliciter pristinæ sanitati restituebatur.

Hist. 13. *Ex communicatione Excell. D. D. Ioh. Iacobi Harderi Basil. Prof. Publ. Celeberrimi d. 22. Febr.* 1678.

Puellæ phthiriasi capitis affectæ 12. annorum circiter, arsenicum loco coccularum, butyro permixtum, per errorem capiti illinebatur: statim oborti sunt sævissimi dolores. Pharmacopœus, cujus famulus ob germanicrum vocabulorum affinitatem delusus loco veneni contra pediculos, dedit mures necans, suadet caput aqua perluendum esse. Verùm frustra, imò supervenerunt vigiliæ, totius capitis intumescentia, deliquia, inappetentia, febricula, delirium. Vocatus tardiùs *Excell. D. D. Engelmanus* suasit alexipharmaca, verùm & illa frustranea erant, forte quia serius exhibebantur, venenatis atomis jam sanguini permixtis. Sexto die ab inunctione puella mortua est. *Idem ibidem.*

De Arsenicô sine noxa deglutitô.

PRobarum jam esse ait Clariss. & nunquam satis laudatus Dom. Lucas Tozzi, Archiater Pontificius & Amicus meus semper recolendos in Comment. Aphorism. Hippocrat. 16 lib. 4. pag. m. 209. graviùs affici eos qui jejuni arsenicum assumpserunt, leviùs verò qui à pastu; idque verissimum notavi nuper in circumforaneo quôdam arcanorum jactatore, qui ut rudem illuderet plebem, arsenicum elapsâ die, horâ 22. publice manducavit absqoe ullâ noxâ: Hoc autem accidit, ut ipse candidè mihi fassus fuit, quia ante prædicti arsenici assumptiooem cibis oleosis ae pinguibus usus fuit, quibus ventriculi interior tunica ad veneni particulas retundendas, fuerat oblinita.

Hæc ex communicatione Præclariss. Viri Domin. Josephi Lanzooi; quibus addimus, nos aliquoties observasse ejusmodi agyrtas non tantùm assomptis oleosis veutriculum suum contra venenorum morsum præmuniisse, sed illis etiam materias plurimùm viscosas adjunxisse, quibus quasi infarciretur ac hebetaretur vis particularum corrodentium earumque actio prorsus reprimeretur, ut videmus motum globuli plumbei è sclopeto emissi, momento ab argilla opposita cohiberi. Viscosa autem quibus præcipoè utuntur illi, sunt animalium interanea, in putrilaginem propè cocta, indeque etiam apparata juscula crassiora ac viscidiora. Hoc mihi in memoriam revocat histotiam cujusdam viti, qui apod nos horrenda cephalæa diu tortus, in istiusmodi circulatorum manus præ desperatione tandem se conjecit, quique experiundis veneuis in theatrum productus; (facta spe nihil ab iis commotionis funestæ exeitari posse in veotriculo satis superque oleosis pinguibus præmunitô, sed à super assumptis antidotis quicquid ad rebellioris mali eradicationem neeessarium foret, abundè suffectum iri (eorum perieulum in se ipsô fecit, atque ex eô convulsus, varieque vexatus per quatuor septimanas orci vestigia premens, nescio qoô factô tandem ad vitam redijt, ac tevera per concussiones à venenis oppositisque largius antidotis suscitatas, pro tempore liber à cephaleâ suâ evasit, at tandem ad vitam redijt, ac revera per concussiones à venenis oppositisque largius antidotis suscitatas, pro tempore liber à cephaleâ suâ evasit, at tandem ab eâ de novô post aliquot annos recrudescente, brevi, nihil proficientibus auxilijs, è vivis ablatus est. Itaque io illo vis viscidorum ac oleoscrum non satis oblinivit ventriculi parietes, quin aliquid indefensum veneno patuerit, ubi letiferam actionem suam exercuerit. Credo equidem apud alios, qui talia sæpius experti sunt, ventriculum per omnes sui partes faciliùs posse defendi, sicque eos minus lædi, quia scilicet præterquàm quòd eorum stomachus à reliquijs viscosorum priùs assumptorum continuè pro-

pe

pe oblinitus, facilius à super adjectis integre defenditur, noo absonum etiam videtur addere, membranam interiorem visceris iisdem minùs fieri sensibilem ac lacerabilem, velut equus calcari assuetus, non ita ejus punctiones præ callo cuti inducto persentit. Hocqoe novum non apparebit iis quibus de historiâ Mithridatis Regis Ponti, ac præcipuè illius Mulieris quæ Alexandro Magno fuit oblata, constabit.

Observatio XIV.

De Mercurio.

Historia. 1. Cani d. 16. Decemb. 1675. ante primam pomeridianam Mercurij sublimati scrupulum dimidium carni involutum exhibui, quem avide devoravit: paulò post sursum deorsumque purgabatur: vomitu rejecta spumea & viscida mucosa erant: fæces alvinæ pultaceæ & subflavæ. Alium bolum ex carne objectum citra Mercurij inquinamentum odorabatur, attamen degustare noluit. Pedibus & ore ligatis, cane ad latus inclinato, abdomen in latere sinistro incidi, prorupit statim ventriculus admodum inflatus cum intestinorum portione: diu intentus eram ad ventriculi contractionem: fiebat lentissime, incipiens ferè à pyloro, aut ejus antro: quandoque in medio à fibris circularibus corrugabatur: contractis fibris rectis sulci superficiarii secundũ longitudinem, in fundo imprimis, exporrecti conspiciebatur, presso ventriculo flatus per os elidebantur, mox tamen rursus flatibus impletus fuit: Injecta aqua calida per gulam in ventriculum iteratis vicibus, semper illam cum muco & spuma rursus evomuit: in hoc actu ventriculus non admodum contrahebatur; at diaphragma valdè succutiebatur; ac si illud cum musculis abdominis vomitum plurimum promoveret. Intestinorum motus peristalticus itidem lentus fuit. Utcunque canis parum comederit diebus prægressis, nihilominus venæ lacteæ in conspectum venerunt, quibus circa pancreas *Asellii* pressis, noduli prominuerunt; Receptaculi quoque chyli portio trans diaphragma cum ductu thoracico chylo plena apparuit; eâ sauciatâ chylus promanavit, cujus superficiei, oculi, ut loquuntur, pingues innatabant, ut jusculis carnis pinguiusculis. Inflatum ductum prope insertionem bifurcatum inveni. Cane jam diu emortuo, repetitis inflationibus ductus thoracici, cor intumuit ac paulò post auricula dextra aliquandiu verâ systole & diastole moveri incepit: similem motum observavi in crure diaphragmatis, qui nullo modo palpitans erat, sed ex vera constrictione & relaxatione fibrarum compositus & alternans; ac si ab inflatione sanguis adhuc in vasis stagnans per arterias huc propulsus fuisset, & spiritus animales simul ulterius urisset, vel vegetasset; nam aër per ductum thoracicum inflatus non solum ad dextrum ventriculum, sed etiam ad sinistrum pertigit, unde totum cor intumuit, arteriæ coronariæ implebantur, imo pervenit ad cerebrum, cerebellum, meninges, ipsosque sinus duræ meningis, quod apertè oculis usurpare licuit. Ventriculum cum portione gulæ & duodeni totum exemi: illo à stomacho ad pylorum inciso inveni unicum bolum carnis & mucum spumeum copiosum; eo deterso nihilominus superficies mire anfractuosa protinus novo muco pellucido oblinebatur; nullum ulcus observavi; stomachus amplus erat; pylorus multo angustior & constrictior, vix parvum digitum admisit. Circa finem gulæ & circa stomachum aderant insignes fibræ carnosæ circulares, sub limbo pylori in duodeno rubro & quasi inflammato hæsit mucus croceus. Ventriculum superne divisum maceravi fervida; tunicam fibrosam à nervea unguibus facile separare potui: nimirum fibras rectas & circulares se decussatim intersecantes; externæ rectæ, internæ circulares; utræque junctæ fibrillis obliquis & perpendicularibus: Circulares circa pylorum ejusque antrum & circa stomachum crassæ & robustæ. A tunica fibrosa ad nerveam plurima vasa sanguifera & nervi emittebantur, vasa sanguifera in plexum reticularem dirimebantur, nervi in tunicam nerveam expandebantur. Ablata tunica crustacea seu mucosa cultri manubrio, aliquot oscula rotunda apparuerunt, per quæ mucum transsudasse arbitrabar; cæterum non similia erant osculis glandularum in ventriculo suillo repertarum. Intestinis à duodeno ad finem rectis secundum longitudinem incisis in duodeno & principio jejuni continebatur mucus flavus concretus, hinc in toto jejuno & principio ilei mucus albus, in ileo mucus pellucidus conceretus, similis gelatinæ, quæ ex amylo in aqua cocta paratur, in fine ilei similis mucus cum alio fluido & spumoso: Rectum prorsus vacuum & anfractuosum fuit. In toto intestinorum tractu arearum glandulosarum triginta & unam inveni; erant rotundæ & oblongæ: foris presso intestino & osculis glandularum rotundis prodiit liquor pellucidus viscidiusculus; erant quædam magnitudine seminis milij, per microscopium conspectæ transparebant ac instar margaritarum splendebant. Jejunum & portio ilei rubebant: in medio arearum glandulosarum manifeste aderat superficiaria erosio. Venæ capillares intus conspectissimæ erant, ut & valvulæ *Kerkeringianæ*. Mirum unde chylus in lacteis, cùm intestina vacua essent, tum ob famem perpessam, tum ob mercurij vim purgantem? Unâ muco

muco à mercurio allecto? Inter tunicam fibrosam & nerveam in gula manifestæ conspiciebantur glandulæ. In vena cava à capite descendente & ab hepate ascendente ad cor sanguis in tenacē grumū concretus & splendide innigrescens erat, ut ceu culter ex vagina extrahi posset.

Hist. 2. Canem majorem, pellem, Trigidis instar, pilis nigris guttatim conspersam habentem, cum *Excell. D. D. Heinrico Screta* plurimis diebus quotidie bis unguento ex pinguedine suilla & mercurio vivo parato, in câpite, per totum dorsum, sub axillis & in inguinibus ubi depilis erat & ubi majora vasa sanguifera excurrunt, inungendum curavimus; sc. à 3. Dec. 1677. ad 25. Dec. circa 11. Dec. aliquantulum salivare cœpit, brevi tamen salivatio substitit: d. 15. Dec. in occipite non procul à vertice, tumor nattæ similis emersit, ab attactu dolens. Ubicunque locum iunctum attingere valuit litum mercurialem lambendo abligurivit. Toto hoc tempore nunc in aere aprico pluvio, nivoso aut gelido, nunc in hypocausto versabatur: semper vegetus mansit, hinc inde cucurrit, comedit: non magis quam ante inunctionem purgabatur: ultimis diebus lingua & ossa adhuc rotebat, non tamen tam diu ac antea consueverat: subinde tamen dentibus stridebat; aliquando ceu baculo percussus vociferabatur subito: abdomen quandoque tumidius apparebat. A 26. Dec. ad 2. Ianuar. 1678. postquam inunctiones intermittebantur, symptomata hæc cessarunt nisi quod adhuc dentibus strideret d. 2. Ianuar. mane mercurij vivi libram dimidiam cum quatuor unciis pinguedinis suillæ devoravit, atque ita lambendo patinam extersit, ut vix paucula granula mercurij superessent. Ab hac mercurij vivi portione devorata nulla actio vel minimum læsa fuit: nec quicquam in excrementis p.n. animadversum fuit: imo inde magis famelicus reddebatur.

D. 3. Ianuar. 1678. mane hora 8. mercurii sublimati drachmam cum mica panis in bolum redactam dedimus, præsentibus *Excell. D. D. Screta*, *D. D. Iohan. Conrado Brunnero & D. Lic. Scherfio Durlaccensi*. Vix quadrante horæ elapso magno nixu vomere cœpit, primum mucum crassissimum tenacissimum, spumeum idque parvis intervallis novies. Prima vice frustulum panis crustaceum sine bolo ejecit, nec in tot vicibus ullum boli vestigium in vomitu rejectis animadvertere potuimus. Circa horam 9. decima vice mucum priori similem primò cruore tinctum, postea adhuc sexies, sed longioribus intervallis & magis magisque cruentum & ultima vice atro rubescentem evomuit: vomitu rejecta semper copiosa erant. Post quemlibet vomitum secessum, ubi ceu à magno labore fessus quiesceret, quæsivit; inde non recessit, nec pedibus conculcatus locum mutavit, donec ipsum irritamen internum denuo sollicitaret & quasi expergefaceret: tunc enim in pedes surrexit, unum alterumve angulum elegit, ubi ventriculum vomituriens exoneraret. Vomitum præcessit aliquoties pulsus quidam sonorus in hypochondriis, mox capite demisso, rictu amplo, os aperuit, & tanta vi, quasi omnibus nervis intensis, mucum egessit ac si ventriculum & omnia intestina ejecturus esset. Aliquoties quoque antequam cruenta vomuit, alvum solvit; primæ fæces erant pinguedo suilla pridie comesta, cui mercurius vivus permixtus conspici poterat, postea pultaceæ, etiam crassiores & in scibala coactæ, quibus quoque mercurius vivus & pili inerant. Circa 6. Vespertinam excrevit fæces cruentas, postea nigras & piceas: bolus mercurio sublimato infarctus nuspiam comparuit. Post 6. horam per scalam tractus ultro stabulum petiit, & pluribus passibus citra nutationem incessit: circa 9. placide decubuit ac si dormiret. Toto hoc temporis intervallo nunquam convellebatur. Dum pransimus erupit, an è fonte biberit, rescire non potuimus: repertus in stabulo stramini quietus incubuit & compulsus ad primam stationem rediit. Omnia oblata fastidiit.

Die 4. Ianuar. mane hora 6. mortuum in stabulo adhuc calentem, artubus flaccidis, plane non rigidis, invenimus.

In cavitate pectoris nullum sanguinem extravasatum reperimus. Pulmones inflati erant, rubicundiores debito, maxime in latere dextro: in limbis illorum extremis ramuli sanguine turgidi conspicui: ibi quoque apparuit macula quædam nigra inæqualis, citra tumorem aut duritiem, dimidio bazio angustior. Cordis dexter ventriculus & auricula, vena cava ascendens, descendens, azygos & intercostales à sanguine distentissimæ erant: in sinistro quoque ventriculo & auricula multum sanguinis aderat, minus tamen quam in dextro: in aorta paucus sanguis occurrit. Sanguis neque in ventriculis neque in vasis majoribus & minoribus neque ullibi coaluit nec vel minimus grumulus inventus fuit. Ductus thoracicus & chyli receptaculum lympha cruenta plena erant. Aperto abdomine plurimum sanguinis extravasati inter hepar & ventriculum in hypochondrio sinistro, ut & intra duplicaturam omenti circa ventriculum invenimus. Ventriculus & intestina plena & distenta, non tamen valde inflata erant: foras atrorubescentia, in paucis locis minus rubicunda apparuerunt: cœcum solito non multum majus fuit: rectum verò valde turgidum & nihilominus sulcis rectis profundisque præditum. In reliquo cavo abdominis nullus cruor extravasatus videbatur. Venæ mesentericæ & porta sanguine admodum distentæ fuerunt. Vesica vacua & corrugata: Pancreas rubicundius solito: Lien atro rubescens: tenes naturali colore tinct

tincti. Gula intus rubicunda & inflammata Ventriculus, muco eruento spumeo viscido plenus: similis mucus in toto reliquo intestinorum ductu conspiciebatur: in cœco fæces pultaceæ flavæ cum pilis: in recto fæces pice nigriores & tenaces, nulla scibala, nulla vestigia mercurij vivi aut sublimati apparebant Contentis sublatis ventriculus intus undique rubicundus & inflammatus, excepto antro pylori, videbatur: intestina à pyloro ad imum intestini recti itidem inflammata erant, minus tamen areolæ glandularum rubebant. Ablata tunica fibrosa gulæ & ventriculi: inter illam & tunicam nerveam, sanguinem grumosum, extravasatum in plurimis locis reperi, ut & in plerisque intestinis inter has tunicas. In ventriculo & intestinis quoque crustaceæ rubebat, alicubi etiam abrasa, vel potius erosa, sed non penitus erat. Ventriculo & intestinis aliquandiu aqua maceratis crustacea facile abscedebat: nervea, quamvis per totum ventriculum & in intestinis inflammata esset, nullibi tamen exulcerata, aut erosa conspici potuit. Antrum pylori & areolarum ambitus ab inflammatione immunes erant. Intra Cranium nihil p. n. aut insuetum visum fuit, nisi quod vasa sanguifera & sinus quoque sanguine turgerent.

Hist. 3. Ex communicatione Excell. D. D. Sigmundi Königs *Physici Bernensis.*

Non ita pridem Puer annos duos cum dimidio natus, hora quinta vespertina elanculum officinam Aurifabri subintrans, Mercurij sublimati grana circiter octo inglutiit, unde mox tormina sæva, ventris inflatio & salivatio excitabantur. Mox *Excell.* D. D. *König* vocatus protinus dedit syrup. Emeticum cum succ. cydon. paratum: vomitu peracto, large ipsi lac caprinum cui mucilaginem sem. Psyllij permiscuit, potandum propinavit. Inflatio & tormina brevi cessarunt ac noctu dormivit. Post 14. dies, Phthisis periculum imminens declinavit potu lactis caprini cum sem. cydon. & malvæ coctis: nec hactenus quicquam adversi passus est.

Historia 4. Catellæ nondum menstruæ d. 27. Dec. 1675 cum Excell. D. D Heinrico Screta horâ 11. antimeridiana dedi mercurij dulcis drachmam dimidiam: non diu postea fæces liquidas, pultaceas, pallide flavescentes excrevit. Hora 1. pomeridiana siticulosa erat lingebat manum admotam lingua propè exsicca; lac ori instillatum avide deglutiit: seu à mercurio dulci dolens voce admodum submissa vagiit: vegetior tamen perstitit catella illa cui nuper magister. Gialappæ infusimus. Lac non evomuit. Post 2. hora pomeridiana thoracem in sinistro latere incidi; pulmones ex amplo vulnere, etiam costis digito diductis, aëre pleni protrumpebant in inspiratione, nullo vacui metu, cum vulnus admodum patulum esset Vulnere in abdomine facto ventriculus distentissimus erupit, circa medium constringebatur, corrugabatur indeque anterius & in fundo inæqualis & quasi anfractuosus reddebatur sensimque parvus admodum evasit: gula distendebatur, nunquam tamen vomuit. Intestina lentissime movebantur. Dum pectus in dextro latere adhuc integrum erat, subinde adhuc vagiit fortiterque respiravit: ablato sterno nihilominus in inspiratione adhuc sursum costæ tollebantur: ubi vero diaphragma costis annectebatur illæ adducebantur & pectus inferius fiebat angustius. Diaphragma inspiratione planum, in exspiratione convexum reddebatur. Cor subinde in motu substitit: inflato ductu thoracico & hinc corde ventriculis, auriculis & vasis coronariis valide sursus cor movebatur; imò ante quartam exemptis ventriculo, intestinis, hepate, liene non sine largissima hæmorrhagia & detruncato capite cordis totius motus perstitit ad hor. 5. usque: auriculæ vero dextræ motus spontaneus fiebat adhuc hor. 8. noctis: ante 10. noctis irritata aliquoties rursus movebatur. Ventriculus prope omnino vacuus erat, nihil præter mercurium dulcem grumulis involutum, aliosque grumulos lactis finceros continuit: nulla prorsus inflammatio apparuit. Intestina quoque fere vacua erant; subinde in illis mucus paucus flavus, condensatus & aliquot vermes mortui occurrerunt: cœcum paucum humorem turbidum flavum, & rectum fæces atro flavescentes tenacissimas, quibus grumuli cum mercurio dulci permixtæ erant, continuerunt: Nullibi nec circa areolas inflammata apparuerunt. Ex quibus conclusimus Mercurium dulcem minus ventriculo & intestinis infestum esse, quàm Mag. Gialappæ; minusque ferocisse quàm illud in alia catella fecerat. *Ioh. Iac. VVepferus Tractatu de Cicuta aquatica.*

Observatio XV.

Inunctione Mercuriali usus scabiosus, cor exhibuit coagulato cruore turgidum.

Haud ita pridem in Nosocomio Bernatum, quod Insulam vocant, occubuerunt viri duo, ad scabiem simplicem & ulcera crurum sananda Mercurio inuncti, quorum alter à Sigismundo Kœnig dissectus, cor habuit coagulato cruore turgidissimum. *I. Conr. Pejerus obs. Anatomico Med.* 35.

Mercurij vim clandesti nam non sine damno experti sunt multi; Clar. Schmid. Practicus Argentinensis, sublimato in venam jugularem canis infuso, subitam sanguinis coagulationem cum mortis periculo supervenisse adnotavit. *Joh. Jac. Harderus ibid.*

Obs.

Observatio XVI.

De Oleo peti Veneno funestissimo, quædam è Præclarissimi Viri Dom. Francisci Redi Experimentis Naturalibus exscripta: quæ hic Appendicis loco, pro natura ac historia venenorum illustranda, quamvis nihil anatomici complectantur.

NOn omne animal oleo Peti infectum moritur; aut certe non æque cito, si vulnus aliquam ex minoribus venis vel arteriis attingat. Præterea non omne oleum Peti mortiferum est; sed dantur ejusmodi species quæ nullum quasi detrimentum adferunt: cujus rei me certissimum experientia reddidit. Maximam differentiam invenio inter Petum Brasilianum, & illud quod ex insula Sancti Christophori advehitur. Varinense & Brasilianum effectu parum inter se differunt. Terranovanum, & quod ex insula Nivis, Sancti Martini & Anguillæ adfertur, easdem fere cum Sancti Christophori peto facultates obtinet. Diversos ab aliis speciebus effectus nostrum producit, utut omnes ejusdem speciei in eo conveniant, quod oleum reddunt empyteumaticum, putidissimum & fœtoris non ferendi. Non ignoro me forsitan nimis obscurè de tot speciebus peti egisse, sed cùm materia sit periculosa, intelligat qui potest, ego memet intelligo.

Sed audi quæso mitas rerum vicissitudines. Hoc oleum in vulnera immissum, brevi momento necat, aut certè fastidiosissima symptomata excitat: & ego novi homines, qui solo pulvere peti incisuras & vulnera, à Chirurgis simplicia dicta, curant. Et Reverend. Pater Antonius Veira, Iesuita, qui per annos triginta duos in Brasilia vixit, mihi retulit, illis in Regionibus nullum aliud medicamentum in curandis vulneribus magis in usu esse, quàm succum recentem & folia peti. Quod plus est, Nicolaus Monardes narrat, Indos, dum vulnera curant; à Cannibalis inflicta, mediantibus sagittis veneno infectis, nonnisi hoc succo, ut qui non solum veneno resistit, sed etiam celeriter cicatricem ducit, & fluxum sanguinis prohibet. Nec desunt alij, qui singulis diebus matutino tempore jejuni non exiguam quantitatem peti dentibus conterunt & deglutiunt, nullo, ac ne minimo, quidem quod appareat, præjudicio, cum quævis olei ejusdem gutta, per os assumpta, vel in stomachum demissa, exitiosorum & lethalium majorum radix & origo sit: haud aliter ac pulvis ille peti, quem per momenta fere non per nasum attrahit, si in os bestiolæ cujusdam, & specialiter lacertæ mittatur, momentaneo illam deliquio & distentis membris morte afficit. Idem ab eodem peti pulvere serpentibus accidere dicerem: Sed de his nihil dicam, utut per integrum biennium mihi de illius experimenti veritate constet: etenim hoc currente anno, ob causam quæ me latet, ne unum quidem ejusdem generis serpentem hoc pulvere interimere potui. Id affirmare possum, hirudines pulveri peti involutas post paucas aliquot horas mori, idque non vi pulveris qua pulvis est, sed virtute peti.

His, qui verum modum præparandi oleum peti non ignorant, majoris momenti videbitur, his temporibus apud exteros ubivis, atque etiam apud nos, multos homines securè, & citra periculum peti fumum per os assumere, quo palatum omnesque vicinas partes ita imbuunt, ut magistraliter eundem per oculos, aures, & nares, emittere possint: & eo usque progressus est luxus, ut ingeniosam facillimamque rationem invenerint: deducendi hunc fumum per canaliculos sub nive sepultos, ex quibus usque adeo gelidus prodit, ut nihil causæ sit cur frigidiori aquiloni invideat. Et multi non contenti hunc fumum assumpsisse per os, eodem, sed calido nova arte, & recens invento instrumento intestina replent, idque loco clysteris, eundemque contra multos contumaciores morbos, maxime vero contra colicam passionem, prodesse deprehendunt.

Quærere mihi videris, an artificium præparandi oleum peti per se ita comparatum sit, ut violentissimam illam necandi virulentiam producat, vel an venenosum aliquod ingrediens recipiat, sine quo id perfici non possit? Et hæc tua instantia mihi illis inniti videtur, quæ circa hanc materiam ab erudito quodam homine Gallo, in curiosissimo suo & elegantissimo tractatu de peto affirmative scripta, & optimo jure nobilissimo, doctissimoque Abbati Burdeloto, Condei & S. Legeri Domino, &c. Verba Autoris hæc sunt. Eo non obstante, nonnulli, ut venenosum illud esse probent, objicient experientiam cujusdam quintæ essentiæ peti non ita pridem Florentia Lutetiam Parisiorum allatæ, cujus unica gutta, in punctiunculam missa, ea ipsa hora mortem inducit. At vero, cum petum natura sua nihil istiusmodi producat, quinta hæc essentia debebat esse suspecta mixturæ alicujus, aut certè venenosæ alicujus qualitatis, à diversis præparationibus chemicis acceptæ.

Hic nihil aliud quo tibi respondeam habeo, quàm eodem, quo oleum peti fit, magisterio, etiam diversa alia fieri, quæ in usu Medico evadunt innocentissima, & sive ore assumpta, sive extrinsecus vulneri applicata, nonnisi eximia & salutifera medicamenta esse deprehenduntur: ideoque certo affirmare non ausim, hoc oleum tali magisterio converti in naturam veneni: id libere affirmare possum, nihil ei, dum præparatur, admisceri, quo infici venenosa qualitate

possit: & hinc est, quòd nonnulli subdubitantes crediderunt petum à mercatoribus in regionibus Americæ, Elleboro & Euphorbio corrumpi: quare proprio motu, simul oleum euphorbii, & ellebori extrahi curavi, & experimento in diverso genere vulnerum capto, utrumque semper veneni expers esse deprehendi.

Atque hæc Vir Præclarissimus de olei peti actionibus. Nos illud etiam aliquando vidimus nullo labore paratum ab iis qui incensa Nicotianæ folia è fistula artificiosius sugere norunt, ad guttas enim commode colligitur mediante gossypij particulas ad imas fistulæ partes collocata. Iam autem non tantùm observavimus enecta animalia dum per eorum cutem superficialiter trahebatur filum ipso hoc oleo imbutum, sed etiam feles occisas quibus eodem tantùm exterius leviùs perfricabantur labia. Fumum tabaci quod attinet, quem plures volunt viperis esse funestum, si in earum œsophagum insuffletur; experimentum pluries de eo sumpsimus, & vidimus quidem hæc animalia pro tempore inde convulsa ac rigida, nullam tamen mortuum, omniaque potiùs brevi per se, & nulla adhibita alia opera, in integrum restituta.

Observatio XVII.

Radicis lupariæ & Olei nicotianæ effectus in Ciconia majore.

Mense Septembri Anno 1680. Ciconiæ majori amygdal. dulc. ℥iß. in bolo exhibuimus: hinc coccularum contusarum ℨj. sed citra ullam noxam: Postridie Radic. Lupariæ luteæ contusæ ʒj. circiter intrusimus, quæ illico vomendi desiderium induxit, tantisper subsistens, usque dum radices evomeret, quas cùm in bolos coactas, tantillo spario interjecto, denuò exhiberemus, iterum sed mucosas brevi post ejecit, atque hoc itidem tertia vice contingere, quamvis majori cum mucositate vidimus. Ut propterea genius radicis istius patesceret magis, bolum alium ex ista mera paratum, deglutiendum obtulimus, post quem cùm capite valde inciperet nutare, alios duos adhuc, eodem modo paratos intrusimus, qui vomendi conatum vehementem ac pertinacem excitarunt, donec eosdem sed fluidos & solutos ejiceret, cum subita alæ utriusque volutatione, pedum vacillatione & totius corporis delassatione, citra tamen pejora symptomata. Postridie filum ol. Nicotian. per retort. destillato madidum, per partem alæ dextræ carnosam superius trajecimus, mox alis volutare & tremere incepit, hinc humi prostrata, rostrum & caput convelli, randem ingenti, vomendi conatu, quem ejectio materiæ cujuspiam, solidæ, fluidæ & subflavæ insequebatur prehensa fuit: Semiquadrante post ℈j. præter propter ejusdem olei, qua in substantia, qua in bolo infudimus, à quibus convellebatur ilico, pedibusque & capite retrotractis, motu omni, vitaque privata cecidit.

Calentem adhuc cùm secaremus, motus convulsivos undulantes, in musculis pectori incumbentibus, ex residuis spiritibus animalibus agitatis vidimus, hinc costis discissis & sterno elevato, in medio ventre ramus subclavius insignis se obtulit, & membranæ quibus pulmones infimo ventri hinc inde circa initia annectuntur plures, diaphragmatis vices supplentes comparuerunt: foramen quo infimo ventri aër communicatur, in utroque pulmonum lobo unum: Pulmones ipsi egregie vesiculosi micabant: Pericardium humore seroso plenum, ut & vasa pulmonalia insignia: Auriculæ cordis binæ cum totidem ventriculis, sanguinem fluidum continebant, & quasi ipsomet illo oleo tinctum: qualem etiam in arteria magna deprehendimus, in quam cùm aerem siphone injiceremus, auricula cordis ter palpitare cepit: Hæc ipsa dum ex corde egreditur, aliquot ℥ distantia in subaxillares & carotidas dividitur: Sternum musculos suspensores duos obtinet, & aspera arteria circa sui in pulmones insertionem, in utroque trunco foramine donatur: Venter intus omentum exhibuit pinguiusculum & hepar duobus lobis constans, cujus parti cavæ vesiculam felleam annecti, parvam cum ductu bilario notavimus: Renes erant grandiusculi, oblongi & quasi ex variis lobis conflati, vasisque emulgentibus à cava & aorta oriundis stipati, quoad interiorem verò substantiam, omnino fibrosi: Ureteres ex borum medio circiter prodibant, oblongi & albicantes, versus finem intestini recti terminantes: Oesophagus summe fibrosus & orificium ventriculi superius glandulosum omnino & crassum. (vid. fis fig.) glandulæ hæ parte posteriore incisæ, tubulosana faciem monstrarunt: Pancreas secundum longitudinem intestini duodeni protendebatur: Intestina tandem cum suis glandulis quod concernit, de iis videri poterunt, quæ tum Clariss. D. D. Pejerus enteradenographiæ suæ, tum etiam Exercitationibus nostris familiaribus p. 212. inseruimus.

Luparia hæc est Tragi. l. 1. de stirp. hist. cap. 82. Aconitum flore luteo Bauhin. hist. plant. l. 34. pag. 652. Græc. Λυκοκτόνον dictum, quòd lupos exhibita enecat, unde etiam Antuerpienses in acetariis radice hujus gulam oblectantes inscii, funestas pœnas dederunt, adurentia enim est facultatis si Trago, calida & sicca in quarto gradu, si Dodonæo credimus: Nepello sanè vires satis affines obtinere, ex irritatione & vellicatione, quam particularum salinarum nociva acrimonia produxit constat: etenim vix dum ingesta, nauseam peperit pertinacem, usque dum ejecta rursum fuerit, inde vicibus aliquot itera-

iterata, cùm ulteriori morâ, tum partium aculeatarum, à fermento ventriculi spirituoso majori solutione, spicula in fibras nerveas adegit vehementius, adeo ut muci multùm primum excerneret, inde archeo atrociùs concitato vomeret, motuumque spasmodicorum, cum spiritus animalis manifestâ destructione quam vomituritio crebradubio procul adjuvit, haud obscura ederet indicia: Equidem ciconiis ad vomendum naturâ quædam propensio inest, nam pullos suos re hortante, eâ quam ante deglutiverunt, alimoniâ cibant, quod opus ruminationi quadantenus est analogum, ceu Nobiliss. Peyerus Merycolog. l.1.cap.4. ostendit: hoc tamen negari nequit aconitum lycoctonum ingentem stimulum addidisse fibris ac tunicis otis & gulæ, quas ingestum proximè attigit, cumque fieri non possit vellicatio, citra spirituum in nervis excubantium commotionem, manifestum oppido est, spiritus animales per fibras nerveas à veneno affici, atque ad rei molestæ expulsionem, vi ordinis naturæ impelli. Id animo veritatis avido obstare posset magis, cujus præfatus Excellentiss. Pythagoras amicè nos monuit, quod canthatides Sale acetrimo præditas, ceu effectus testantur, fine noxâ devorent ciconiæ nec tamen plantæ istius spicula queant eludere. Verùm si quod integras fermè deglutiunt, nec manducando resolvant, considerare liberit, multa amplius difficultas non erit, Sal enim nisi debitè solutum effectu patili potiri non poteft, uti quoque in aliis volucribus, venenata quandoque devorantibus notamus: Ventriculo autem vim inferre nequeunt, crusta callosâ adversus ejusmodi injutias obmunito, cui accedit copiosus è glandulis tubulatis mucus, qui particulas aculeatas irretiendo obtundit, dictæque crustæ fomentum præbet. Nihilominus ex radice istâ penitus non concidit, quod rejectis vomitu, radicis intrusæ reliquiis, maximâ salrem ex parte, spirituum motus explosivi paulatim cessarunt, hinc alterâ die viribus tantisper resumptis, nicotianæ demum enormibus insultibus periit: de herbæ autem istius oleo in subseq. prolixioribus esse licebit, additurì jam pauca ad volatilis hujus interanea: de gula & ventriculo Ciconiæ Ann. 2. Ephemer. quædam inseruit Celeberr. *Wepferus*, in accuratissimâ Castoris Anatome, acinorum autem glandulosorum coronæ instar orificium superius stipantium necessitatem ac utilitatem Nobiliss. Pythagoras in Anatome Ventriculi gallinacei detexit, usque adeo ut volatile nullum esse arbitremur, quod hisce theculis defraudetur, bene tamen quòd ingluvie careat: habent hujus loco σέμαχον εὐρὺν καὶ πλατύν, uti quidem cùm in anserum tum anatum sylvestrium Anatome vidimus: Pariter etiam è foraminibus asperæ arteriæ, (fortè & pulmonum) hinicis aër in vesiculas membraneas ruit, sicque respirationis negotium adjuvat: alias mirum esset utcunque, qui pulmones costularum inter interstitia hærentes, nec uti in aliis animantibus liberi, commodùm expandi queant, nî elastica aëris vis, cui experientia suffragatur, musculique validi pectori morum largientes, rem omnem satis explicarent. Contenta ureterum albicantia, de Renum (quos pennatis malè denegat Aristot. cap.9. l.3. de partib. Anim.) actione, quâ crassiores partes; easque in gallinaceorum genere perquam salinas unde in calculos concrescunt sæpius, cum tantillo humoris serosi sequestrant, abunde testantur. In aquilis tamen fæces habentibus liquidissimas, & negry quidem, uti propriâ experientiâ compertum tenemus, bibentibus, unde serum istud suppeditari queant, inferius in ejusdem Anatome apertum dabimus. *Clariss. Joh. Jacob. Harderus in Observationibus Anatomico-Practicis.*

Observatio XVIII.

Olei ejusdem effectus in Ciconia femella juvencula.

Die 24. Maji Ann. 1681. Ciconiæ femellæ juvenculæ, bolos aliquot ex pane, ol. nicotian. madidos intrusimus quos autem vomitu ilico ejecit: Hinc guttulas quatuor ejusdem olei infudimus, post quas vomiturire, caput varie motitare & aliquantisper angi cœpit, nullo tamen graviore sympromate ulterius insequente, sibi relicta fuit: Die postero ℈ ß. circiter olei ejusdem tursus infudimus, unde mox collabascere, caput retrotrahere, convelli, tandemque penitus corruere visa fuit, motibus convulsivis adhuc in quibusdam musculis, quos cultro incidimus, satis conspicuis: Interanea hujus, uti in præcedente habebant: Præsertim vero heic notare licuit sanguinem grumosum, in lobo pulmonum utroque, dextro potissimum, forte quod aliquid de dicto oleo per asperam arteriam hausit: Egregius quoque fuit ureterum materiam gypseam continentium, è renibus glandulosis exortus.

Nicotiana herba est, non solùm ubivis decantata, sed præcipuæ hominum parti, cujuscunque dignitatis aut sortis illi fuerint, varie usitata, sunt enim qui solita masticant innoxiè, aliis fumo gulam reficientibus, sunt qui Medicinam parant, quovis antidoto præstantiorem. Authores serietenùs in scenam producere, nec proderit, nec opus est. Sufficit Neandro & post hunc Magneno Vir. Clariss. ansam hinc succrevisse, in plantæ hujus naturam ac vires industrie inquirendi Et quidem ille folia siccata, calida & sicca in gradu tertio asserit, vid. Tabacolog. p. 17. hic verò pag. 47. Exercit. 3. Sale suo pituitam crassam fundere, acrimoniâ incidere, & excretioni præparare ait. Hisce tamen ipsis particulis, quibus oleosæ panciores, junctæ sunt, phlegmatis adest plurimum, à quo illæ non parum obtunduntur, adeo ut ni vel beneficio ignis tantisper, vel destillatione eliciantur ac concentrentur, activitatis suæ vestigia, minùs evidenter relinquant, fieri quin etiam potest, ut pro diversitate aëris, victus, loci, consuetudinis, &c. in aliquibus mitiùs, in aliis maximè nocivæ sint. Ita cùm ratio tum experientia confirmat, fumum nicotianæ horrenda symptomata pluribus accersere, nauseam, vomitum, extremorum frigus & tremorem, quatenus particulæ ejus subtiliores, salinæ volatiles, cum oleosis conjunctæ acerrimæ, una cum aëre inspitando haustæ, fibrisque vel œsophagi vel ventriculi impactæ, irritatione sua motus spasmodicos in hisce partibus cient, spirituumque animalem misere agitant, eò magis quo ob ramositatem suam oleosa pertinacius adhærere solent, quin imò massæ sanguineæ communicatæ, ejus motum summopere infestant: In sequentibus verò ptyalismum enormem à sale fundente obortum

fuisse demonstrabimus, unde etiam apophlegmatizantibus à sui praeconibus Nicotiana accensetur: Folia vino infusa & altero mane à maleferiatis quibusdam hausta, per superiora & inferiora purgasse, imo hypercatharsin produxisse alii nobiscum nôrunt, manifesto acrimoniae vehementis indicio: inprimis autem oleum destillatum, quod pauxillum exhibet, nocivam obtinet vim, utpote in quo particulae activae concentratae, suique juris magis existunt. Animadvertit istud ante nos Nobiliss. Redi in suis experimentis natural. pariaque experiundi ansam subministravit, imprimis cum Magnenum, ol. Nicot. quod per infusionem praeparat, in arthriticis, Renum, coli aliisque doloribus valdopere commendare videremus, Exercit. xi. p. 105. Quam funesti fuerint nostri olei effectus, ex modo recensitis historiis palàm fit, ulteriusque patebit deinceps: in ciconia majore non acus, sed particulae oleosae filo adhaerescentes, fibrillasque nerveas dehinc adorientes, alae volutationem, motus tremulos & convulsivos, cum vomitione accersiverunt, quam ex spirituum agitatione & motu impetuoso continuato magis, quàm ipsius olei ad ventriculum usque accursu provenisse existimamus: motus hi crebriores evaserunt, quum internè propinaretur, tum enim fibras nerveas mox ferocitèr aggredi, sanguinemque sui communicatione fundere admodum & machinam penitus destruere coepit. In femella parilem artociam non modo in fibras ventriculi ac musculorum, sed & asperae arteriae exercuit, unde respirationis motu intercepto, sanguis in pulmonum lobulis grumuit. Mirabitur hinc nonnemo, peti usum internè, cùm ejusmodi acribus particulis scateat; à pluribus tantopere commendari: ast alia ratio est herbae suo adhuc constantis phlegmate, aliae ejusdem ab hoc depuratae, quamvis & internè, ni ab aliis salium acrimonia vel inhibeatur vel corrigatur, usque tuta semper non sit, inprimis ubi fibrae teneriores ac denudatae jacent, in quas etiam blandiora medicamenta non raro fortius agunt; neque etiam oleum, quod Magnenus parat, idem planè est cum nostro, licet & istud externè sine periculo partibus corporis forsitan applicari possit, ni fibrillatam subcutanearum, cui partium vicinarum saepè ilicò respondent, subsecuturam irritationem metuere velimus, interno usu ceu periculoso penitùs rejecto. Quod verò succum nicotianae toxicis adversari ex Ægidio Everhardo refert Neander p. 34. Exemplo felis cujusdam furacioris, cui bolum toxico mixtum aliquis propinârit, quem dehinc globulo è succo Nicotianae, folio butyro compacto evomuerit feliciter, magnopere nos non vexat, cùm vel inde particularum delitescentium ἐνέργεια patescat, inprimis quòd felis ante bolum, sursum deorsumque cursitando venenum haustum, frustrà evomere conata fuit, nec dubitamus, quòd in iis, qui fumo Nicotianae admodum delectantur, ex crebriore usu, linguae & nervulorum pori ita immutentur, ut re integratâ, & quae intaminatos alios laedit, alexipharmaci & sustentationis quasi loco fruantur, unde etiam ad alia, quae de Nicotianae utilitate multijugâ Authores depraedicant, differenti modo respondere possemus. Sed in immensum ista excrescere nolumus, olei deleteriam virtutem ulterius probaturi. *Idem ibidem.*

Observatio XIX.

Olei Nicotianae effectus in Ranis.

Die 8. Maji 1681. praesentibus D. Cand. Speçkero & D. Andrea Kœlio Cutiens. ranas binas gutt. aliquo olei Peti in dorso inunximus: mox istud inflari, oculi mire intorqueri, artus obrigere, & motus tremuli, citra convulsiones graviores, in toto corpore observari ceperunt. Ventrem harum cùm aperiremus, cor diu adhuc pulsitavit motu systoles ac diastoles admodum conspicuis. Vena cava ex hepate, in cujus substantiam ramos aliquot distribuit, in illud recta petrexit, inflataque cum altero pulmonum lobo simul intumescere fecit adeo: ut vesiculosum prorsus, non tamen citra fibrarum indicium appareret: Pulmonares vesiculae manifestissimè cum vasis ipsas perreptantibus (vid. sis. Malpig. de struct. pulmon.) Sub his Oesophagus pergit amplus satis, vasisque conspicuus, quem ventriculus membraneus & validus excipit, à quo protenditur intestinum duodenum cum reliquis tenuibus, in quibus ad stuporem usque vasorum sanguineorum circumgyrationes videre licuit: Sub duodeno progreditur pancreas oblongiusculum, cum quo in progressu ductus choledochus è vesicula fellis, in hepate subatro & trilobulari sita egrediens, arctius uniri videtur: Mesenterium vasis admodum superbit: Renes quoque oblongi ad spinam utrinque siti, vasa emulgentia, ex cava & arteria magna, quae evidentia erant, turgida oculis objecerunt: pergit ex his ductus limpidus versus vesicam, quae intestino recto fortius adhaeret, quem ureterem dixerimus: E sinistris ventriculo subjacet liea parvulus, glandulam ovalem referens: Adjacet ex utroque latere ovarium nigricans, vasis & ductibus donatum: Oviductuum, qui instar farciminis multifariam intorquentur, ex utero bicorni prodeuntium, amoena est facies: alterutro uteri cornu inflato, alterutet quoque inflabatur, nec tamen penitiorem horum cum ovario communionem colligere licuit, quamvis pone illud aërem injiceremus, secus ac in aliis animantibus fieri notavimus. Clar. Jacobaeus Tubam superius intra regionem cordis, heparis, & pulmonum se abscondere ait, nec scire quo postea pergat, & Svamerdamius Mirac. Natur. pag. 24. In Ranis, quae una vice undecies centena ova ponunt, & in quibus ova singula sese mutuo per infundibulum subsequuntur, orificium tubarum duorum circiter digitorum latitudine ab ovario distare inquit, & non modo valde angustum, sed etiam immobile esse, nec sese ad ovarium applicare, ut obscurum sit, qui ovorum susceptio contingat: Nos de hisce in secundis Cochlearum curis quaedam distinctius dicere studebimus: Quoad partes exteriores, praeterartus

tus musculosos, manuumque digitos quatuor, & pedum anatiformes; notavimus foraminula duo prope os, quæ nares constituunt, hinc oculos micantes, quos membranula palpebræ loco obducere norunt. Post hos ad latus utrumque maculam rotundam subalbidam, quæ aures supplet, nec cerebrum parvulam ipsis deest, cum nervulorum propaginibus, de quibus qui volet plura, adeat Batrachographiam, præfat. Clar. Iacobæi.

OLeum communem esse insectorum hostem, ex Veteribus plurimi tradiderunt: docuit tamen Recentiores experientia, non omnibus perinde illitum necem intulisse: Etenim ante nos Celeberr. Malpighius, in Bombycibus aliisque notavit, ni orificia trachearum oleo aspergantur, gravius damnum inde non ferre, verba ipsissima heic apposuisse, non erit abs re Ut autem intimius (*inquit Dissert. de Bombyc. p.31.*) rem hanc perspectam haberem, ventrem, caput, os & dorsum, illæsis tamen tracheæ orificiis, sæpius oleo aspersi, nec unquam extinctos vidi vermes, nec etiam sæva inde suborta symptomata: Nec obstat quòd Nobiliss. Redi lib. de generat. insector. p. 153. meminit, se vermes omnium maximos, & inter eos aliquos thunno natos, variis liquoribus, cumprimis autem plures in oleum immersisse, nullo tamen eorundem mortuo, quin omnes stato tempore in ova nigra mutarentur, siquidem culices ex his prodire soliti, in ipso prodeundi actu maximam partem succubuerint, judicio manifesto, olei insensam vim vermes non penitùs elusisse. Fortè etiam singuli tracheæ hiatus oleo non fuêre oppleti, quin patentibus aliquibus, pabulum nitro aëreum subingredi, sicque vita protrahi tantisper potuerit, quam concidente licèt ex oleo animali illicò, per aliquod tempus subsistente cordis motu, subsistere quoque sæpius deprehendimus: Elucescit hinc oleum & pinguia ejusmodi, insectis funesta esse, non quòd sanguini in circulum eunti obstaculo sint; uti quidem aliique hariolati sunt, siquidem & effectus nocivus promptus sit admodum, cordis motu aliquandiu persistente, & aliis, quàm tracheis oleum illitum partibus, non perimat, sed quia aërem subripiendo, respiratione insecta privant, unde aliquid subitæ suffocationi simile succedit protinùs: In ranis Nicotianæ oleum, non sanguinis circularem motum impediit, siquidem sanguinis motus integer perstitit, nullaque grumescentiæ indicia apparuerunt, neque suffocationem induxit, cùm per tracheas ejusmodi aërem non hauriant, libero in pulmonales vesiculas ei existente impulsu, pro vitalis auræ conservatione, sed solâ particularum irritatione, spiritus in motu suo turbavit & quasi obrigescere fecit, ceu etiam aliàs salina figendo & oleosa irretiendo spiritus, machinis hisce interitum afferunt: propterea tamen non inficiamur, ubi oleosis totæ inungerentur ranæ, damnum præsto esse posse, forte ex transpiratione prohibitâ, quâ tamen pariter, utpote aquis maximam partem immersæ, indigere non videntur, unde veritas hujus ulterioribus experimentis tentanda ac confirmanda. In homine alia cùm partium est textura, tum transpirationis ratio, unde nec oleum Nicotianę, nec alia pinguia illita, labem ita funestam accersunt, &c. Aliàs in ranis mentem oblectavit maximè, quòd discisso penitus abdomine, corde cum vesiculis pulmonalibus exempto, saltus robustos aliquandiu adhuc ingeminare possunt: Scimus quidem adeò artificiosè fabrefactos esse pulmones, ut particulæ nitroaëreæ, facili operâ, tum in sanguinis massam pro hujus motu sustentàndo, tum in cerebrum pro spiritus animalis confectione, in illis sequestrentur: Ubi autem hoc ipsum aëris receptaculum, & materiæ nitroaëreæ vehicula deficiant, motus muscularis, in aliis saltem animantibus, ut plurimùm deficit, vix alio quopiam, præter undulationem, tantisper residuo. Observavimus tamen in viperarum excoriatione, capite præscisso, omnibusque interaneis exemptis manifestum in exuviis circumgyrationis motum, per plusculum tempus subsistentem, spirituum idoneâ adhuc copiâ residuorum, certissimo indicio, etiamsi unde sustentari potuissent, cerebrum ampliùs non adfuerit, quo utique ranarum saltitatio probabilior evadit, utpote spiritus animalis fonte necdum orbatis; utrobique tamen particulas, minus solubiles, subviscidas, nec tam citò deflagrantes, ex sanguinis circulo residuas, agnoscere nihil vetat, quibuscum spiritus animalis blande irretitus, motus ingeminat, priusquàm in auras velocius abeat: neque enim ejusmodi vehiculum viscosum, in ipsis nervis illi adjungi verisimile est. Illud verò præprimis hîc memorandum, cujus Clariss. Caspar. Bartholinus in Epist. de Nervor. usu ad Oliger. Jacobæum meminit: nivea corpuscola ranarum dorsum utrinque stipare, nervisque & spinali medullæ continuari, atque in his, ceu vascula intertexta evincere videntur, probabiliter aliquam spiritus animalis secretionem fieri, cujus ope abscisso etiam capite, motibus aliquibus ingeminandis adhuc sufficiant: Ulteriùs admirati subit, qui vocem in aquis ranæ edant, quod Aristoteles lib.4. hist. animal cap. 9. explicare contendit: Ποιεῖ δὲ τὴν ὀλολυγόνα, ὅταν ἰσοχειλῆ τὴν κάτω σιαγόνα ἐπὶ τῷ ὕδατι περιτείνῃ τὴν ἄνω: Reddunt ranæ suam illam ololyginem, maxillæ inferioris labro demisso, pari fibrâ cum aquâ modicè in fauces receptâ: cui autem rationi contrariari videtur respiratio cessans, in hoc amphibio cum in aquis degit, siquidem ex trachearum apertione, aquæ irruentes statim pulmones inundarent, quod adhuc magis contingeret, ubi intra aquas labrum inferiùs demitterent, prout illud fieri Aristot. ibidem affirmat, cùm ad Venerem femellam invitant: Ejusmodi tamen ululatus, si in vel sub aquis auditur, potiùs istarum ab aëre, (quem intra vesiculas pulmonales modò recondiderant) vi ejecto agitationem, quam intra fauces diutinam retentionem demonstrat: Ranarum coax in pratis saltitantium, & extra aquas constitutarum nunquam audivimus, id tamen alii nobiscum fortè animadverterunt, exerto capite illud edere, ut adaperto ore, aëris idonea versus organa vocis quantitas decenter irruat, qui ibidem repercussus, motu undulante, ad organum auditus nostri illicò defertur, talisque soni, quem vocem hujus animalis dicimus, ideam in mente nostra parturit: facit huc etiam labri inferioris depressio, seu certa motitatio, non modo pro aquæ pauxillo, quod pertinaciter non negabimus) intra fauces suspiciendo, sed pro aëris repercussione vicissim adjuvanda: atque ita simili, quam in gargarizatione animadvertimus agitatione, coax ipsarum perficietur, dummodo faucium eadem sit structura. *Idem ibidem.*

Observatio XX.

Olei Nicotianæ effectus in Serpentibus.

DIe 2. Maji 1681. præsentibus aliquot φιλιάτροις, serpenti minori caput & medium dorsi guttis aliquot olei Nicotianæ inunximus, quo peracto aliquantisper circumrepebat, mox paulatim intumescere, contremiscere, tandemque fortiter convelli cepit: hinc cùm ad se rediret, respiraretq; æqualiter, caudam cujus pars aliqua abrupta erat, inunximus, sed citra vehementiorem noxam, inde ori aperto guttulam infudimus, à qua fortius inflari, agitari & motitari cepit, tandem acu oleo dicto madefacta illum pupugimus, & exorti sunt motus convulsivi longè validissimi, adeo ut varie circumgyraretur, ac instar statuæ sensim obrigeret.

Corpusculo aperto, cor, quod prope collum situm est, pulsitabat adhuc conicum, vasa à se dispergens arteriosa insignia, venamque egregiam ex hepate recipiens: cingitur istud pericardio, liquore madido: adjacent vesiculæ pulmonares oblongæ, in quas aspera arteria tenella pergit, vasis sanguiferis in superficie eleganter donatæ: Inter has progreditur œsophagus albicans, oblongus, qui in ventriculum membraneum terminatur: hic ope mesenterij, quod secundum intestina expanditur, vasisque perrepratur, à dextris cum hepate oblongo connectitur, in cujus parte inferiore jacet vesicula fellis, liquore viridi prægnans, cum ductu bilario ex hac in duodenum abeunte: à sinistris vero inferius sita est glandula parvula, rubella quam lienem crediderimus. Vasa quoque egregia à vena, quæ hepar perreptat, versus ventriculum & inferiora sparguntur: Intestinorum tractus, parum tortuosus, continuus est ad usque anum. In maribus utrinque adjacent testes bini, oblongi vasculosi, cum epididymis & vasis ejaculatorijs, tortuosis, infra quos siti sunt Renes oblongi & glandulosi, circa penem utrumq; desinentes. Serratulam hi exhibent faciem, musculis protensoribus & retractoribus oblongis instructi; cæterum membranula nigricante, quam epiploon dicunt, partes singulæ obteguntur.

Die 8. Maji An. ejusd. Serpenti alij dorsum, aliquot dicti olei guttis illivimus, & statim aliquales motus convulsivi subsequebantur, cum corporis languore: aquæ tamen admota bibit, & paulatim ad se rediit, quod non potuit postridie, cùm pet caudam filum oleo isthoc probè madefactum, acu trajiceremus, hinc enim magis magisque vires suas deperdidit, tandemque prorsus obriguit, corde adhuc dum, quod in sectione vidimus, pulsitante. Cæterum structura ut suprà.

IN serpentibus acrimoniæ suæ salinæ, pariter vestigia reliquit manifestissima, oleum nostrum; primùm equidem, fibras nerveas cutem perreptantes, vel superficiariè adoriendo, inde acu propius hisce admotum, spiritum animalem vehementiùs agitando, & fere figendo, ut continuatâ ejus contentione, corpusculum quasi obrigesceret: ipsi tamen cordi tantisper pepercit, cùm pulsitatio ejus, ventre cultro jam diviso substiterit: arduum verò explicare utcunque, quare caudæ, tendinibus fibrisque nerveis commodùm instructæ, oleum isthoc illitum, graviora symptomata non intulerit, ni & carnem ibi magis compacta, cutemque densiorem esse velimus dicere, unde spicula pari facilitate sese insinuare, ac enormes ejusmodi motus inducere non possint. De cætero Serpentis Anatomen scriptam reliquit etiam Aristoteles lib. 2. hist animal. cap. 17. atque ex recentioribus, Clar. Blasius in Zootomiâ, huic nostræ maximè affinem: dubitat tamen iste, quid substantia mollis, carnei coloris, testi interiore parte accumbens (cujusmodi quid nos non notasse fatemur) usus habeat, epididymorumque sub nomine funiculi albicantis tortuosi, meminisse videtur: in vesicæ quoque felleæ situ, quam spatio notabili ab hepate distare, fortè & pulmonum substantia, quam diversam omnino esse asserit, tantisper discrepamus, cum tamen eidem usui destinata vesicula utraque, eandem quoque structuram obtinere necesse debeat, quam eleganter satis adumbravit Stagirita, dum ait: εἶθ' ὁ πνεύμων ἁπλοῦς, ἰνώδει πόρῳ διηρθρωμένος, καὶ μακρὸς σφόδρα, καὶ πολὺ ἀπηρτημένος τῆς καρδίας; Pulmo deinde annectitur simplex, fibrosus, fistulosus, prælongus, longeque à corde sepositus: graviter tamen cœcutiisse oportet hunc ipsum, cum l. 1. de gener. anim. cap. 7. audacter asseverat: οἱ δὲ ὄφεις ὀχεύονται περιπλεκόμενοι ἀλλήλοις; οὐκ ἔχουσι δ' αἰδοῖον, ὥσπερ εἴρηται πρότερον: Serpentes complexu mutuo coeunt: Carent testibus & pene, uti dictum jam est: forsan nubecula oculos occupavit, quæ multis communis est, ut partes evidentissimas abfuisse putaret, aliisque sui amatoribus, ψεῦδος idem obtrudere contenderet quod haud dubie cum aliis huic similibus libenter emendâsset, si fata ulteriùs vivere concessissent: De insecti hujus morsu multi itidem multa, imprimis qui in Veterum scholis enutriti sunt. Dentibus gaudent satis acutis, hominique, si Authoribus credimus, satis infesti sunt, quamvis nisi irritatum animal ad morsum se componere non observavimus: nec scimus, an pariles ipsis sint vesiculæ cujuscemodi in viperis, post Exc. Redi evidenter notavimus. Id vero non omni caret fundamento, funesta à morsu symptomata insecuta fuisse: sæpe laudatus Philosophus 29. l. 8. hist. anim. laboriosus est in descriptione diversitatis locorum, ob quam non modò mores, sed ètiam morsus animalium, nunc magis nunc minùs venenati evadant, de serpentibus verò nostratibus mali nihil ominari videtur: verba heic apposuisse è re erit: Ποιοῦσι δὲ καὶ οἱ τόποι διαφέροντα τὰ ἤθη, οἷον οἱ ὀρεινοὶ καὶ τραχεῖς, τῶν ἐν τοῖς πεδίοις μαλακοῖς, καὶ γὰρ τὰς ὄψεις ἀγριώτερα καὶ ἀλκιμώτερα, καὶ πρὸς τὰ δήγματα δὲ τῶν θηρίων, μεγάλην ἔχουσιν αἱ ὧραι διαφοράν, οἷον περὶ μὲν Φάρον καὶ ἄλλους τόπους οἱ σκορπίοι οὐ χαλεποί. Τά τε τῶν ὄφεων δήγματα πολὺ διαφέρουσιν. ἔστι γὰρ ἀσπὶς ἐν Λιβύῃ γίνεται, ἐξ ἧς ἐκ τοῦ ὄφεως ποιοῦσι τὸ σηπτικόν, καὶ ἄλλως ἀνιάτως. γίνεται δὲ καὶ ἐν τῷ σιλφίῳ τι ὀφίδιον, οὗ καὶ λέγεται ἄκος εἶναι λίθος τις, ὃν λαμβάνουσιν ἀπὸ τάφου βασιλέων τῶν ἀρχαίων, καὶ ἐν οἴνῳ ἀποβρέξαντες πίνουσι, ἔστι δέ τι ὀφίδιον μικρόν, ὃ καλοῦσί τινες ἱερόν, ὃ οἱ πάνυ μεγάλοι ὄφεις φεύγουσιν, δι' ἂν δάκῃ, εὐθὺς σήπεται τὸ κύκλῳ. Plinius pro farragine quam ex aliis collegit, fide incertâ & fallaci, in hist. natur. de morsu serpentum plurimisque contra hunc remedis

diis, fusissimè disserit, simulque fel veneno illi natales præbere author est, quod de viperis alios somniasse Nobiliss. Redi suis de viperar. morsu observation. ostendit: Nos ex saliva, quæ ad iram concitati insecti morsu acerrima juxta communicari potest, sepositis tantisper vesiculis dictis, de quibus nondum prorsus constat, symptomatum subsequi solitorum rationem peti debere, verisimiliter existimamus, præterquam enim quòd acrimonia fibras nerveas pungendo intumescentiam parit insignem, sanguini immissa desuper, fundendo crassin ejus non rarò maximopere pervertit: de quo autem in Schol. ad viperar. morsum aliqua adhuc addemus, ad aniles nugas ablegantes, quod de studiosâ veneni depositione, serpente aquas transituro, vel vulgus, aut alij parum prudentiores comminisci ceperunt.

Observatio XXI.

Olei Nicotianæ effectus in lacertis & limacibus.

Dicto 2. die Maji lacertæ gladio vulnus inflximus, eique post guttas aliquot hujus olei instillavimus, unde statim corpus contremuit, & artus primùm superiores, hinc quoque inferiores impetuosè convulsi fuerunt, subsequente insecti interitu.

Die 6. Maji limaces duos dicto oleo inunximus, caput imprimis, sed citra ullum effectum deteriorem, hinc foramini pupilli-formi stylum eodem oleo madidum intrusimus, nec mali quidpiam inde perpessi sunt, mox acu eodem infecta pupugimus; sed nulla plane motuum convulsivorum sequebantur indicia, adeo oleum hoc ipsum lympha limacum renaci infiscarum, qua per dorsi exteriora secedebat, qua ex foramine dicto & loco vulnerato effluebat, egregio documento particulas irritantes, interdum sua in activitate impediri.

Quod in limacibus non parem, quam in lacertis, effectum edidit oleum nostrum, ejus activitati nil præjudicare potest, siquidem in illis munimentum adfuerit limosum, seu μυξώδης χυμὸς quo irretitæ medicamenti particulæ, suâ quacunque vi ciderunt, præprimis foramini pupillorum instillatæ, quod ejusmodi μύξαν copiosè, animali irritato effundit: quin imò puncta externa cutis damnum nullum sensit, quod hoc ipso glandulæ hic illic dispersæ, ad muci quo totum cochlearum corpus madescere solet, imprimis autem basis ad uberiorem materiæ limosæ excretionem, sese contrinxerunt: dubium autem hîc qualecunque pullulat, qui istius ope olei spicula limaces eluserint? cùm animalium ventriculi, muco viscido æque oblinantur, quibus tamen atrocia symptomata peperit, cui autem satisfieri credimus tum supradictis, ubi mucum copiosiorem ac viscidum Nicotianæ activitati aliquantum obstitisse monstravimus, tum quòd serum quo ventriculi animantium operiuntur, rarò ejusdem cum limacum muco tenacitatis fit: scrutantibus sanè nobis limacum generationem, ova se obtulerunt varij generis, quædam enim liquorem, quædam fœtus exclusioni proximos, (qui putamine fracto tantisper prorepserunt) in limum inde concrescentes exhibuerunt; ut proin mucus aliorum animantium, non ita compactus & renax, sed fluidus magis & porosior, habito ad hunc respectu dici debeat, de quo suo tempore prolixius. In lacertis istiusmodi vehiculo destitutis, & texturæ teuerioris, ferocijt vehementius, vix enim toti tremorem induxit, cùm archeo undique concitato, convulsionibus corpusculum pessundedit. *Idem ibidem.*

Observatio XXII.

Olei Nicotianæ effectus varii in Cane molosso.

Die 2. Julij 1681. præsentibus Viris Nobiliss. & Clariss. Dom. Martino Johanne Haësbaert Clivens. Medic. D. D. Phil. Jacobo Speckero Medic. Cand. & D. Andrea Kôlio Curiens. Cani molosso ante meridiem ℈j. præter propter dict. ol. infudimus, unde salivationem molestam ilicò sensit cum ejulatibus vehementibus, hypochondriorum succussione, respiratione frequenti, oculorum nictatione & vomitu enormi: fæces quoque flavescentes cum impetu dejecit, tandemque fatigatus humi decubuit: Vesperi nunc per femoris, nunc abdominis musculos, acum ol. satis madidam aliquoties trajecimus, quam excepere artuum lassitudo, salivatio crebra, motus imi ventris per intervalla tremuli, tandemque vomitus; citra tamen convulsionum crebriorem impetum. Postridie hora circiter prima pomeridiana in venam brachiæam, inferius ligatam, superius verò secundum longitudinem lancetta incisam, turundulam oleo hoc madefactam blandè intrusimus, & non diu post valde ejulare, cor motibus convulsivis, palpiratione imprimis vehementissima prehendi cepit, una cum arteriis, adeo ut fortissima isthæc pulsatio, instar aquarum undulantium & per diversa loca subito irruentium, non sine admiratione, ab adstantibus commode fuerit audita: Sed vix dum ad visceris vitalis pathemata stupuimus, & ecce omnes artus cum capite quàm validissime convellebantur aliquoties, usque dum machina plane fuerit destructa.

Sectionem in corpore adhuc calente instituimus, in quo qua intestinorum plexus glandulosi, qua ductus renales, cum serpentina vasorum circa papillulas corticales seu glandulas circumgyratione, qua etiam vascula lactea cum glandulis stomachicis, ductibus item pancreaticis & choledochis egregiè comparuerunt, vesica urinaria ob sui distensionem, præ aliis protuberante: Interiora ventriculi laudabiliter habebant, ut & intestinorum, nisi quod in tenuibus lumbricos duos, ulnas duas & tres longos, sive fasciales teretes, exiguo capitello;

lo, & circinnis instar annulorum asperæ arteriæ formatis donatos reperimus: (de quibus vid. fis hist. de fascia lata) Venter medius cor exhibuit amplum, sanguine plenum imprimis quoad auriculam dextram, quæ sanguine spumeo & florido, qualem etiam dexter ventriculus continuit, fuit distentissima, sinistra contra naturaliter habuit: & ventriculus ei subtensus sanguine rubicundissimo, tenui, turguit, aliquam equidem, haud dubie ex palpitatione pertinaci, portionem coagulatam reperimus; sed & pauca erat, & coloris saturati. Cæterùm vasa hæmagoga per totum corpus micuerunt.

IN Cane isto, animali robustiori, effectus itidem notatu dignissimos, Nicotiana edidit, dum quà in fibris œsophagi particulæ aliquæ hærescentes, quà ventriculi ferocius sævientes, musculorum oris & nervorum splanchnicorum continuatâ succussione & agitatione, quin imò constrictione glandularum sublingualium aliarumvè nauseam, vomitum, salivationem, fæcum item per alvum dejectionem pepererunt, cùm hypochondriorum motibus spasmodicis, unde organa spiritalia, diaphragma præsertim in motu suo magis concitata fuerunt, non sine multâ spirituum jacturâ: eorundem ferè symptomatum mater extitit, vulnusculum remoti inflictum, à quo vicissim salivabat, non tam communicatione particularum quarundam massæ humorali factâ, quàm continuatâ spirituum agitatorum contentione, versus glandulas maxillares usque, eò facilius quòd aliquot horis ante, labem evidentem jam acceperant: viram tamen, nonnisi sanguini ipsi illatæ partes olei aliquo abstulerunt, acrimoniæ suæ alkalinæ manifestissimo teczmerio: etenim rarescens inde supra modum humoralis massa (uti quidem cordis thalami adaperti confirmarunt) motus ferventiores edere, cordis auriculæ & ventriculi, dexter præprimis, copiosius impleri, palpitare vehementer, & ex continuato per aortæ propagines impetu, undulatio fortis per universum corpus obaudiri cepit, usque dum ex enormi isto sanguinis motu, spiritus animalis itidem impetuosior factus, convulsiones terribiles suscitarit, quibus tragœdiæ coronis imposita fuit: an particulæ acriores, tunicam arteriarum interiorem, quæ nervea est, adoriendo motus ejusmodi adaxerint, vel etiam hinc inde in artuum musculi, spiritui animali post associatæ, horrendam hanc elasin produxerint, alij divinent, quibus facilius est aliorum sententias sugillare quàm corrigere. *Idem ibidem.*

* Observatio XXIII.

A Veneno exhibito ventriculus lividus redditus. Lien gangrænosi affectus, in hepate & corde sanguis grumosus repertus &c.

§.1. HIstoria horrenda est Veneficæ Zeuningensis, quæ anno 1680. igne cremata fuit: hæc personis xiij. veneno varijs modis exhibito necem funestam intulit, quatuor ejus maritis, totidem liberis privignis, & quinque consanguineis *Mutteti* incolis (pagus est una leuca ab urbe Basilea) distans: Illis venenum vino commiscuit, istos vero nunc pastis triticeis, nunc jusculis eodem refertis necavit, hos autem pane ex farina, quam ipsa prius venenavit pisto, occidit: Ex dictis personis, præter puellam unicam Gibenacensem, annorum circiter xviij. nulla fuit sub cultrum anatomicum revocata; Chirurgi qui adfuerunt, juramento edixerunt, Abdomine aperto *ventriculum* totum *lividum* comparuisse, è quo inciso sanguis nigricans erupetit: *Lienem* gangrænosi penitus affectum, & ex parte corruptum fuisse, *Hepar* quod primo intuitu sanum videbatur, incisione facta sanguinem extravasatum ostendisse: In corde vero juxta sanguinem grumosum nigricantem, ichorem quendam subflavum extitisse.

Misella ista semi ægrota, jusculum quod à matre propinabatur, primum recusavit, hinc unū alterumve cochleare cum veneni spiculis hausit, quorum vim lethiferam, vomitu enormi, cum cardialgia & intensa siti, quæ totius corporis intumescentia subita excepit, statim persensit: De materia quam vomitu ejecit comederunt gallus, gallina & catus, & interiere, præeuntibus volutationibus, circumgyrationibus, artuum varia succussione, veneni activitatem prodentibus. *Ioh. Iacobus Harderus Exerc. An. Med. xli. & xlij.*

SUmmopere controvertitur inter præstantissimos artis nostræ duces, qui tandem toxica enecent, atque etiam in homine Animam, in quam tamen juris potestatisve nihil proprie loquendo exercent, è suo, cui rantisper unitur domicilio aufugere faciant: Id mihi persuasum jam habeo, & experientia comprobatum, dari varias venenorum species, neque uno eodem modo, parique celeritate interficere singula, quidam coagulando sanguinem, quidam hunc ipsum nimium fundendo: Nonnulla in ventriculo statim & intestinis vim suam deleteriam exerunt, alia sanguinis massâ demum immixta, omnia tamen fluidum vel corrumpunt, vel irritant vehementius nervosum genus. *Idem ibidem.*

§.2. Præter xviij. annorum puellam *Muteti* me præsente dissectus quoque fuit vicennis adolescens, veneno item misere peremtus: Puellæ ventriculus non sanguine scatebat, sed bile plurima; rubebat tamen interna ejus superficies utpote inflammata ac erosa, à veneno acri eque à bile sursum translata & regurgitante; In corde utrobique fluxilis sanguis abundavit, neutiquam coactus in grumos; Pericardium inhabitavit subflavus & copiosus ichor, non cordis penetralia quæ turgebant fuso sanguine: *Ioh. Conrad. Peierus Ibid Exerc. 41.*

NOta, etsi narratio de una eademque puella esse videatur, alias tamen fuisse, cum *Peierus* de *Mutetensium* sectione, cui adstitit, loquatur, *Harderus* de Puella Gibenacensi pago ditionis Basileensis.

Observatio XXIV.

Morbus ignotus ob Taeniam, seu Vermem latum intestina omnia opplentem.

§ 1. Diu horrendis symptomatis divexata laboravit Uxor Dom. Alexandri Plantij Civis Genevensis, Ejulatus erant perpetui, cubili contineri non poterat, sed identidem id deserebat, imo impetu facto exiliebat ut à fascino contractum morbum medici crederent, vel cacodæmone obsessam: Ea tandem mortua, ut obitus & singularium accidentium causa innotesceret cultro anatomico exposita est: Nulla autem alia se exhibuit præter ingentem vermẽ latum sive Tæniam, intestina omnia tum tenuia tum crassa investientem, tam dirorum symptomatum authorem.

§. 2. Anno 1633. famulus Aromatopolæ Francofurtensis postquam strenuam navavit operam per plures dies in triturandis speciebus ad confectionem Theriaces, morbo prehenditur ignoto, mira symptomatum terribilium varietate stipato, mortem tandem accersentium: Aperto cadavere deprehensus etiamnum vermis insignis, totam intestinorum longitudinem occupans: His proculdubio odore à speciebus dum contererentur emanante, perculsus, lancinavit intestina unde accidentium omnium origo: *Ex narratione Clariss. Dom. Iohannis Rocca, qui dissectioni interfuit.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI QVARTI

SECTIO XI.

De Cutaneis Infectionibus, Doloribus Externarum partium.

Observatio I.

Lepra infecta Matrona cadaver exhibuit viscera tum vitalia tum naturalia marcore confecta.

Illustris Matrona, Vasconiæ Proceribus proxima affinitate conjuncta, Burdegalam venit anno 1660 aditque Dn. *Debelis* seniorem, Chirurgum, apud quem tunc temporis artis tyrocinia ponebam, Lepræ, qua infecta erat, curationem ab illo exposcens: Lepra fuit, eaque confirmata ex judicio Clariss. Medicorum D. D. *Mingelozeau* & *Emery*, Facultati Medicæ Burdegalensi adscriptorum: Magistrorum item *Dezelis* & *Chovet*, Chirurgos petitiss. Illius quippe morbi vix ulla desiderabantur indicia: Capillitium omne deciduum tum sponte tum pectine, quod furfureas sordes fœtidas simul decussit: Torvus erat aspectus micantesque oculi, Vultum gutta rosacea fœdabat, & lutidus color violaceo proximus; maxime nasum, & labia: Auribus tamen nativa servata conformatio, nec pone ullæ tumebant glandulæ: quæ in parte colli sinistra, juxta claviculas, juglandis nucis magnitudine utrinque eminebant mobiles: Lingua tumebat, extrema parte & prope venas raninas pustulis obsita: admodum fœtebat anima: Thoracem anticum adhuc candidum nullæ squammæ exasperabant sed macies illic summa ut & totius corporis habitus: Mammatum nulla vestigia: Vox nequaquam rauca nisi sermonem protraxisset, fusca enim illico fiebat & adeo obscura ut aures vix feriret, subsequente mox potus desiderio ad inductam siccitatem leniendam: Pollicibus sua constabat crassities, manus squammas aut furfures nullos dabant, at sensus tactus obtusus, erat, ad punctionem tantum & fortem vellicationem sensiles: Respiratio qualis phthisicorum anhela; Abdomen, præsertim circa præcordium dextrum durum, & ἀνώτατον: Lotia effundebat pauca cruda, sæpius & crebro cum fœtore turbida: Alvi fœces, quanquam σκύβαλα & πῶς ἀνωγκύλα tantum dejiceret, tetro odore nares feriebant: Cutis color ab imo pectore ad pedes usque fuscus erat, nigro proximus, ubique ea arida & scabra: Femora & tibias, non secus ac Gallorum Indicorum, squammæ vestiebant, omni sensu destituta, acus quippe citra sensum alte adigebatur: Genitalibus ob importunum pruritum manum perpetuo inferebat: Ea nudata pustulas pisi magnitudine exhibuerunt, è quibus nigricans sanies exsudavit: Tetricis erat moribus, in excandescentiam prona, maxime post scalptum: Narrabat Illustriss. Parentem similem morbum necasse, contagio in legatione ad Lusitanos contractum, imo in matrem, (ante natam Illustrem Aegram) transfusum, paulo post puerperium mortuam: Patrem xij. annos illi superstitem fuisse, sed à fœda illa lue tam male exceptum, ut non Aula solum, sed & omni consortio se subducere ne-

cessum

cessum habuerit, quanquam celeberrimi *Garciæ à Lopes* Medici Hebræi, opera usus fuerit toto biennio: *Affectus primordia* quatuor ab obitu Illustr. conjugis annis elucescere cœpisse. Ex eo duos liberos, utriusque sexus suscepisse, non diu superstites: Luis immunem fuisse at non scabiei levis, quem phthisis anno ætatis xlij. sustulerit: Consanguineis cæteris pepercisse: Curam Illustris Matronæ susceperunt supra dicti D. D. Medici & Chirurgi, strenuamque operam toto trimestri navarunt, quorum industria, Deum restor, pene salva & incolumis, castellum suum procul dissitum repetiit: pleraque enim recensita Lepræ indicia deliruerunt: Novo & nativo capillirio ornatum caput, desiit fœtor, evanuerunt faciei pustulæ, nasi tamen apice suum servante livorem & crassitiem, imminutum tamen; deposuit & lingua sua tubercula: Sitis non amplius molesta, subsedere quæ circa claviculas glandulæ: Femoribus & tibiis cutis æqualitas restituta, solus pruritus ex intervallis redivivus molestus fuit: liberior fuit Respiratio, oculi non ut ante truces: At ab axillis virosus odor manabat: Si de venereis sermo incideret, recurrebat in os saliva: detumuit quoque abdomen, cessitque hypochondriorum durities: Vegetus ubique erat sensus Tactus, punctiones vel levissimas impatienter ferens: nec excrementorum alvi tantus fœtor comes fuit, liberiusque & liberalius efferebantur: Urinæ colore & consistentia naturalibus erant proximæ, aculeato sale exutæ qui ad crebriorem mictionem excitabat: Sibi tandem omnino dissimilis facta est, cunctis mirantibus qui in ea tam insignem ad statum naturalem reditum, quo xiv. mensium intervallo frui licuit, à quo in priorem, & sex intra septimanas pejorem relapsa est, cui se febris continua adjunxit, quam sitis inextinguibilis consequuta est statim lethalis: Lethum præcessit vultus defœdatio horrorem omnibus incutiens: Crura, quæ in priore morbo excarnia, insigni tumore conspicua erant.

Cadaver à dicto Dom. Dezelis, me præsente, prænominatis Medicis & Chirurgis dissectum fuit, cujus imæ & mediæ partes solum evolutæ: Pulmones scirrhosi omnino & aridi apparuerunt, obsessis illorum bronchiis mucoso, crasso & extreme viscido humore: Sanguis vasis thoracis conceptus crassus erat & adustus, sero omnino destitutus: Trachæa arteria adeo exsucca & arida ac si sub dio plures dies jacuisset. Cor minimum, paucumque serum in pericardio: Pulmonum lobi ab omni connexu liberi. Iecur scirrhosum lividumque apparuit; imo adacta in visceris interiora novacula, strepitus perceptus ab occursu corporum durorum, quasi lapilli oblati essent: admodum quoque parvum erat & aridum, cujus minor lobus vix latitudine duos digitos transversos æquabat, & longitudine tres: Major eam sequebatur proportionem: Cystis fellea magna, bile turgens: Splen summe parvus & durus: Pancreas succo quodam ad nigrum vergente turgebat, & sicco: Mesenterium duris glandulis, magnis & aridis obsitum, succo sebum unguento basilico remixtum, referente tumidis: Inania quoque & arida erant intestina quoad utramque tunicam: Renes calculis infarcti, sinapi instar se minis exiguis, duris, solidis, porri semina colore referentibus: quorum plurimi ureteres occupabant: pelvis & caruncula laceræ erant: In vesica plurimi etiam reperti calculi cum phlegmate; tres item lapilli phaseolum æquantes ad instar tophi molles vel indurati gypsi: Uteri quoque membranæ exsiccatæ erant, nec non illius substantia, coarctata etiam & vulva & rugosa, patentibus nihilominus admodum multis vasis spermaticis: Incisuris factis in habitus corporis musculis, præsertim artuum inferiorum, reperta pluribus in locis caro scirrhosa, præterquam in tibiis, in quibus paulo minus arida: Venam cruralem implebat sanguis niger & adustus, inanibus pene arteriis: absque vi è digitis pedum ungues abscessere, manuum pressius cohærebant: *Ex communicatione Mag. Ludov. Bailly Chirurgis Genev. peritiss. qui curationi & dissectioni interfuit.*

L*epra fuit eaque confirmata.*) Rogat Senatus ut selecti viri judicent num Socrates sit elephanticus, Est enim Artificis absolute respondere vel Elephanticum esse vel non esse, Sed hic nec præcipitanter timidos esse oportet, nec temere securos: Ex æquo quippe & bono res est æstimanda, ut ne nimia facilitate res extenuetur vel elevetur, vel præjudicata opinione aliter ac est judicetur: Quod Pater dicatur fuisse Elephanticus, id quidem ad cautionem majorem valet, ut nihil negligatur, imo ne levissima quidem indicia & argumenta, vel, ut serio magis dicatur, nil curemus quid ante, nec quid post, sed omnino ad hanc hypothesin veniatur. An hic qui nobis sistitur Socrates sit elephanticus, quoniam de eo segregando disceptatur, Hoc uno judicio tota hominis fortuna disceptat. Cæterum forte aliter se gerere oportet Medice agendo, aliter ex æquo & bono: Nam sunt signa medica, & hæc sunt altioris cõtemplationis, Alia sunt signa vulgaria, ut quæ sub obtutũ oculorũ cadunt: Si medice, id est paulo severius agatur, quoniam antequam signa foris edantur, intus confirmatũ & perfectũ malum à Medicis credatur, potest elephanticus ita judicari nullis signis foras eminentibus: Maxime vero semẽ mali fovetur ac serpit intus si à patre elephant. quis oriatur: Morbi enim quidam jure hereditatis ad posteros derivantur, maxime vero el ephas, & qui morbi partes solidas, quarũ vis natura esse dicitur occupare solent: Semini enim nescio quæ vis impressa est, quę ut valet ad speciem, ita latenter morbosam diathesin devehit & transfundit: Eoq; vix insita est tanquã tradux, ut ex macrocephalis macrocephali generentur, Et ita lustrare oportet internas partes: Contra si ex equo & bono res estimetur, relicto pauco exactiore internarum partium ex-

examine, ad signa externa tam univoca quam æquivoca deveniendum, ut per hæc tanquam manifesta ad rei notitiam delabamur: quanquam id nequit fieri quin & internæ partes explorentur &c. *Ballonius consilio 49. lib. 2.*

Lepra.] Communiter Latinorum & Arabum Lepra nihil aliud est quam Græcorum Elephantiasis, quam non incommode definimus *Cachexiam fœdam, contagiosam admodum, cancrosam totius corporis habitus ex adustis atrabilariis humoribus, à jecoris & lienis infectione potissimum provenientibus genitam:* Hinc *Paulo Ægineta* lib. 4. cap. 1. cancer universi corporis dicitur: *Avicennæ* verò Fen. 3. tract. 3. cap. 1. est morbus corrumpens complexionem, & formam, & figuram membrorum, proveniens ex multa aspersione choleræ corruptæ ad totum corpus.: *Cachexiam* ergo fœdam pronuntiamus hunc morbum, quatenus universalis est corruptio nutritionis, à depravata αἱματώσει proveniens, quam non tantum calida sicca viscerum δυσκρασία gignit, sed specifica venenata qualitas concurrit, cujus ratione merito morbus hic occultus & à tota substantia vocatur *Fallopio, Palmario*: Qua ratione diu delitescit priusquam se prodat, nec ejusmodi conjecturam principium ejus exhibet, ut alij morbi, quos intemperies manifesta & putredo communis humorum introducit: Dicitur autem *contagiosa admodum cachexia*, quod non tantum fomite & contactu, more luis venereæ, sed etiam halitu inficiat, quatenus seminaria ejus in adusta materia consistunt, Causam continentem statuimus *specificam & venenatam διάθεσιν. Jecoris & Lienis*, quam aliqui magnam temperaturam huic malo propriam dicunt, cujus ratione talis depravata sanguinis & reliquorum humorum elaboratio: Quanquam vero calidam siccam intemperiem *Avicenna* & alij accusent, sanguinem crassum & fœculentum scilicet adurentem, adeoque causam materialem proximam, producentem, cujus ratione morbus ipse, tanquam principiis vitalibus admodum contrarius, frigidus atque siccus dici queat, Non tamen hæc sola sufficit, sed necessario simul substantialis occulte corruptiva qualitas, huic malignitati lepros æ propria, ponenda venit, quæ varia nihilominus symptomata generat, quatenus cum humoribus diversis complicari solet, quod *Avicenna* quoque innuit, dum dicit Lepram magis fœdam plus noxiam, & difficiliorum accidentium esse quæ fit ab adustione bilis, illa quæ fit à fæce sanguinis: *Paulus & Medici Græci*, duplicem statuunt ex hoc fundamento Elephantiasin: Minus malignam, ex hoc humore maligno adusto: Deteriorem, ex flava bile, per adustionem in attam permutata, His tertia solet addi, *subalbida*, quando cum melancholico humore simul pituita salsa miscetur: Talis causa *Continens* & proxima triplicem originem habere potest, Est enim interdum *hereditaria*, ab impuro parentum vel avorum semine communicata, quatenus hic morbus ex eorum est numero qui firmas obtinent radices, quibus posteritati quoque communicari possunt, Interdum *Contagio* quoque malum contrahitur, ubi maxime locum habet congressus venereus, in quo massæ sanguineæ quædam effervescentia fit: Tertio sponte quoque proprio vitio contrahitur Elephas, cum possibile sit ut in corpore humano qualitas venenata generetur: Hic omnia quæ melancholici humoris malignam generationem juvant perpendenda veniunt, ubi primum externæ causæ recensentur, aëris scilicet ambientis constitutio sicca, tam caliditate quam frigiditate excedens, quatenus illa sanguinem adurit, hæc incrassat & perspirationes prohibet: Hinc tam in calidissimis regionibus, ut in Alexandria, quam in frigidioribus, ut potè septentrionalibus, frequens est morbus, accedente simul victus ratione, quæ alias secundum locum obtinet inter causas externas: ubi omnia illa quæ adustos humores augere possunt observantur, qua ratione *Forestus* etiam ambiente aëre frequenter humiditate prædito, nihilominus in *Batavia*, propter salsarum carnium, & plurimorum salsamentorum corruptorum ac piscium non bene salitorum usum, plurimos Elephanticos fieri statuit: Imo *Fallopius* etiam hodie in Gallia & Germania Lepram potius ratione victus quam ambientis aëris causa fieri statuit: Adde his ex rebus non naturalibus eas quæ quæcunque ratione causam adustionis, & corruptioni humorum præbere possunt, præsertim consuetarum vacuationum, ut sunt fere mensium & hæmorrhoidum suppressiones &c. At sicut externa causa nunquam morbum producit nisi interna interveniat, ideo dictæ minime sufficiunt, sed requiritur ut internæ antecedentes concurrant: Ubi sese offert omne illud quod efficientis, & collectionem adustæ peccantis materiæ potest augere, tam respiciendo δυσκρασίαν viscerum concoctionis secundæ malignam, quam superabundantes humores ad adustionem atrabilariam promptos: Quid ergo mirum erit, si propter nativam labem hepati venisque impressam à prima nativitate, pedetentim sanguis & spiritus simili malignitati præditi conficiantur: Quid mirum si atrabilariis morbis ita debilitentur viscera, ut sponte sua postea proclivia reddantur ad ejusmodi succos malignos producendos, idque eo magis si symbola victûs ratio, vel aëris ambientis constitutio, vel denegata superfluorum solemnis evacuatio concurrat? Quid mirum si per contactum impurum, per communia pocula, quispiam malignitatem illam attrahat, ita ut consequenter spiritus atque sanguis, pedetentim vero Jecur etiam, & alia viscera corrumpantur, ut exinde totius temperamentum ad naturam leprosam immutetur?

Vix ulla desiderabantur indicia.] Qua cognitio morbi (qui non immerito vocatur occultus) appareat, lubet subjicere modum quo in examine Leprosorum ipse uti soleo quando ad magistratus nostri mandatum pronuntiandum est: Primo nomen proprium, cum familia parentum, & ætatem annotamus, eoque ipso inquirimus num forte parentibus vel avis leprosis genitus fuerit: Deinde quo vitæ genere utatur, quoque sodalitio hactenus usus sit, Num forte per contagium aliquid contraxerit: 3. Quibus morbis alias obnoxius fuerit, simul temperamentum & constitutionem naturalem ante morbum recolligendo, Ubi una etiam consuetarum evacuationum forte suppressarum mentio facienda: Tandem 4. Lædentia & juvantia consideramus, inquirendo in regionem, habitationem, victus rationem præcedentem, & similia quæ adustionibus atrabilariis ansam præbere possunt: Hoc facto, quoad interna symptomata, functionum naturalium, vitalium & animalium constitutionem perpendimus: Quoad *naturales* actiones quærimus 1. An *ructus* frequenter adsint ventriculi, 2. An alvus p. n. sicca 3. *Urinæ* cum frequenter subjugalis, varia, quam tamen fallax signum statuunt multi, licet *Lemnius* 2. de occulris cap. 52. ubi plumbi cineres in eadem natantes pro certo signo ponat, 4. Num impetus in *Venerem*, affligat, 5. *Sudor & exspiratio* num fœtida: Quoad *Vitales* 1. Num *Pulsus* frequenter debilis & varius. 2. num *Spiratio* difficilis 3. cum *angustia* pectoris 4. eaque fœtida: Quoad *Animales*. 1. Num adsit *segnities* totius. 2. Torpor sensuum 3. Externorum refrigeratio 4. ἀναισθησία cutis, 5. Motus difficilis 6. Somnus gravis, Incubus, 7. Somnia perturbata, 8. Pusillanimitas. 9.

Num *Pruritus* aliquis sub cute instar formicarum, seu lassitudo ulcerosa: Quibus diligentèr inquisitis, denudatis partibus omnibus 1. caput inspicitur, num pili capitis leviter decidere incipiant, num subtiliores redditi in barba, superciliis ac palpebris cadant, & in radicibus extracti carnis quippiam secum auferant? Num *oculi* rotundi, torvi, aures acuminatæ, labia crassa, nares exterius tumentes, interius occlusæ & ulcerosæ, facies tuberculis inæqualiter tumida, coloreque rubicundæ ex livore tincta? Num sub Lingua *Varicum* instar intumescentes venæ, cum tuberculis grandinum instar, quæ in angulis oculorum sæpius etiam observantur? Num cutis unctuosa, ut affusam aquam non recipiat? Num sub ea *Tubercula* fere insensibilia, præsertim post aures, circa extremitates etiam & crura? Num eadem instar ahsetum deplumatorum, vel fissuris borrendisque rugis corii elephantis referat, vel verrucis grandinem suillam æmulantibus scateat, vel morphæa, impetigine, scabie sicca & insanabili constet? Num articuli nodos? Num extremarum partium musculi, præsertim prope pollicem consumpti: Num ungues incurventur? Num puncturas per Chirurgum acu factas in cute sentiat? Num ulcera fœtida & cacoetbe habeant? Num digiti pedum & manuum *fissuris & ulceribus* fœtidis, laborent? Num *vox* rauca & obtusa? Quibus omnibus inquisitis, ubi etiamnum incerti sumus *Venæ sectionem* instituimus, ut in sanguine observari possit num sit crassus, adustus, fæculentus, pinguem quasi superficiem exhibens, qui per pannum colatus arenosum quid post se relinquat, quippe cum sale & aqua parum per mox permistus, non facile dissolvatur (præsertim cum intectum una cum aqua gelatinæ modo congelati soleat, quod *Marc. Donatus Histor. mirab.* lib. 1. cap. 4. observavit) nec etiam additione additi prompte misceatur, sed potius effervescat; His igitur æquivocis etiam signis ex parte tantum, una cum iis quæ ab essentia morbi sumuntur, præsentibus, Elephanticum morbum judicabis, eumque tantum incurabilem, à contagiosa Lepra prædictum à consortio sanorum separandum esse statuimus.

At si desint *univoca* morbi signa, etiamsi scabies sicca, fœda cutim afficiat, eamque pustulis majoribus exasperet, duriorem tumidioremque reddat, exedat, findat, in eaque furfures producat, nondum *Elephanthiasin*, sed potius *Psoram Græcorum*, pronuntiamus, Imo si in pejus adhuc malum illud progrediatur, ut maximo cum prurito & corporis ἀτροφίᾳ caro sub cute simul exedatur, cutisque non solum in furfures, sed etiam squamulas resolvatur, nunc crassiores nunc tenuiores, maxime circa pilosas etiam capitis & faciei partes, Lepram Græcorum inde colligimus, plurimum adhuc ab ipsa Elephantiasi differentem, ut pote quæ sæpius curationem admittit, nec ita contagiosa statuitur, quanquam procedente tempore in Elephantiasin veram, mutari possit. *Gregorius Horstius Observ. lib. 7. Observ. 18.*

Affectus primordia &c.] Hippocrates morbos distinguit ex Sexu, ex Ætate: Ætate, ante xiv. annum *Leuce*, seu Lepra alba & *Cancer non affligit, nisi sit congenitus affectus*, ac si dicat, se prodit non merito ætatis sed alia ratione: Hic morbus ætate nil impedientese prodit: A xiv. ad xlij. omnes morbi se produnt, ait Hippocr. à 42. ad 63 (annus autem 42. notat annum climactericum secundum) strumænon adsunt: *Ballonius loco citato.*

Capillitium omne] Quod ad sexum attinet, *Hippocr.* ait mulieres non laborare Podagra: *Seneca* addit Defluvium capillorum, quo mulieres non laborant (id tamen apud Hippocr. non legitur) Tamen Aristoteles ait mulieres non fieri vitiliginosas, & ob menstrua & cutis densitatem, Tamen his morbis laborant mulieres, non quod mulierum natura sit mutata, sed vita, *Idem ibidem.*

Observatio II.

Psora laborans in cysti fellea lapidem habuit.

Oriuntur lapides in animalibus duobus modis, altero quidem à frigore, ut in limace &c. altero à calore, ut in taurorum vesica fellea sæpe, & in hominum etiam aliquando: Nam inventus est annis ab hinc paucis ante lapis in vesica fellea hominis, eo scabiei genere quod Lepra vocatur laborantis. *Cardanus lib. 7. de subtilitate.*

AB obstructione Vesicæ felleæ & ad pororum choledochorum Icterum induci palam est, quia scil. bilem non segregant, quæ sanguini remista in habitum diffunditur; Atque ut varia est bilis conditio & acrimonia, sic vel icterum, simplicemque cutis defœdationem invehit, vel scabiem aut psoram inducere apta nata est: Quamdiu eadem intra sanitatis limites consistit, excretricem intestinorum promovet, si insigni acrimonia prædita sit, Dysenteriam etiamnum parit.

Psora.] Psora sive scabies in variis & crebris totius corporis locis, cutim pustulis sive eruptionibus exiguis, modo siccis & sæpe squamosis, modo humidis & ad ulcerationem dispositis, cum pruritu valdè molesto infestat: atque hujusmodi affectio propriissime istius partis morbus est, utpote quæ in ipsa cute propter contagium externum sæpe incipit, & frequenter per remedia quædam tantum cutanea sanatur, saltem utrinsque ratio eatenus tenet, ut raro aliter perfecte aut suscipiatur aut curetur.

Psora, sive scabies vulgo describitur esse Pustularum in toto corpore sparsim eruptio, ab humore acri & salso, intra poros cutis aggesto procedens, & exinde ut discutiatur, ob pruritum insignem, scalpendi necessitatem inducens.

Ut morbi hujus causas & symptomatum rationes rite investigemus, paulo altius de materia ψωρώδει, & causa ejus conjuncta inquiremus, nimirum ut innotescat cujusmodi sit humor iste intra cutim aggestus; quo pacto illic aut generetur, aut aliunde adveniat, dein quibus poris aut loculis contineatur, & quomodo foras erumpere niteus pruritum adeo molestum cieat.

Itaque circa hujus morbi ortum, ut non cum veteribus jecori, vel lieni, culpam nimium imputemus, materies ejus non esset quilibet humor singularis, è quatuor vulgo suppositis, videl. non pituita, non bilis flava, vel atra, nec etiam ipse sanguis per se extravasari aptus; porro nec illa è duobus vel pluribus horum simul mixtis constare videtur: Enim vero ut dentur tales humores, ex iis tamen si morbus hic semper constet, non ita facile per merum & leve contagium suscipi, aut litu solo curari possit: Quamobrem potius opinari fas sit materiam morbificam esse *humorem lymphicum*, in glandulis cutaneis constanter residem, attamen ab indole sua gemina, scil. salino volatili in acidam aut alias vitiosam degenerem, Enimvero cum huic ita depravato, & perpetim evaporanti, supplementa continua à sanguine adveniant, latices isti, vetus & recens, non facile

congruunt aut uniuntur, at salium dissimilium ritu mutuo effervescentes, in materiam recrementitiam coagulantur, quæ poros cutis implens ac distendens ubique passim in tumores attollit: insuper sanguinem in transitu nonnihil impedit & extravasari cogit: Hinc Pustulæ crebræ excitantur, & quatenus materies ista in ichorem facessens, à sero & sanguine subsequentibus usque prorsum & foras urgetur, in moleculas assurgunt, dein spiritus animales fibras nerveas, ut ichoris istius excretionem promoveant, inordinate subeuntes, molesti Pruritus sensu efficiunt.

Profecto humorem quendam lymphicum in glandulis cutaneis, quæ singulis foraminibus sudatoriis subjacent, propter usus quosdam recondi; quin & juxta copiam, & motum ejus diversimodum, glandulas has plus aut minus turgidas existere inspectio microscopica detegit planissime: Latex iste à sanguine per arterias in glandulis hisce deponitur, nempe ut sarcinula bac exuta, facilius iste per venas redeat, interim illic repositus suos usus habet, scil. imprimis papillas miliares, quæ cùm fibrillis suis nerveis substratæ proprium Tactus sensorium sunt, continue madefaciens, ab ariditate, qua sensatio impeditur præservat: Insuper idem effluvia adusta à sanguine accenso perpetim decedentia, juxta cutis transitum humiditate quadam imbuit & haliruosa reddit: dumque adeo laticis hujus pars cum sanguinis effluviis continue evaporat, impendia ista per lympham, usq; recentem à sanguine arterioso (uti dictum est) jugi exutam reparantur.

Attamen hæc cutaneæ regionis œconomia non ita regulariter usq; servatur, quin humor iste glandulosus, ab indole & functione sua desciscens, nonmodo in cute, sed interdum in toto corpore affectiones præternaturales diversimode excitabit: Hic lentescens, inque loculis pertinacius hærens, diapnoen obstruit: Ab eo nimis ubertim foras exudante, sudatio immodica: Ab eodem intus restagnante diuresis debito copiosior procedunt: Porro ad scabiem & eruptiones pustulosas quod spectat, humor iste cum pluribus, ita potissimum tribus hisce modis depravari, proindeq; diathesin cum sero à sanguine recens affuso coagulationem inire solet, videl. 1. Ipse sangu s valde impurus, simulq; dissolutus, corruptelas & recrementa sua ubertim in glandulis cutaneis relinquit, quæ ibidem fermenti magis corruptivi naturam induentia, cum succis aliis adventitiis, aut pertranseuntibus effervescunt, & varie coagulantur, adeoque non solùm affectus ψωρώδεις, verum & leprosos diversimodos pariunt: Hinc piscium crustatorum, quin etiam aliorum, & quadrupedum salitorum, & sole aut fumo induratorum comestio crebra & assidua, item potus incongrui, & pharmaca venenata assumpta, eruptiones cutaneas passim, & non raro horrendas cient.

Secundo humor glandulis cutaneis aggestus, interdum mera stagnatione non tantum ψωρώδης, sed etiam frequenter φθειρώδης evadit, quare non tantum diu incarcerati, sed etiam qui vitam sedentariam agentes, squalori insuper & pædori assuefiunt, prædictis affectibus obnoxii degunt: quatenus nempe latex cutaneus minime eventilatus, liquorum putrescentium ritu, mera stagnatione corrumpitur, adeoque fermenti φθαρτικῦ indolem adipiscitur, cui insuper à sanguine, perinde etiam depravato, putredinis complementa accedunt.

Tertiò, si forsan hæ causæ defuerint, ut cujus humor Glandulosus nec à sanguinis vitio, nec propria stagnatione labem ullam contraher, attamen miasma virulentum ab extra communicatum, cum quoad morbos istos nihilominus prolificum reddit: Ex observatione maxime vulgari hoc liquido constat, in quantum mepe sani, & constitutione optima prædit, vix unquam in eodem lecto, ubi scabiosus simul decumbit, aut nuper decubuit, impune dormiunt, nec ita tantum, quin & scabiosorum sudaria aliis in eodem lavacro lotis, ejusdem sæpe affectus contagium impertiunt: Nullius certe morbi labes (peste rantû excepta) facilius aut certius quam Psoræ propagatur: Quod si hujus ratio inquiratur, statim occurrit liquorem miasmatis ψωρώδεις susceptivum ad illud maxime exponi & facillime disponi, ad utrumq; certo multo promptius quam aut sanguinem aut succum nerveum: Enimvero cutis latex glandulosus, in extima corporis superficie scatens, atomos quascunque per foramina & meatus ubique patentes intromissus primo imbibit & à sanguine anticipat: Porro quod iste à contagio scabio o ram cito inficiatur, faciunt tum fermenti communicati activitas, tum liquoris glandulosi ad degenerandum eo modo proclivitas: Enimvero effluvia à cutis scabiosæ efflorescentis decidua, satis apte comparantur cerevisiæ floribus, summitatem ejus quasi pellicula extema occupantibus: quorum si portio perquam minima inde dempta alteri cerevisiæ novellæ infermentatæ committatur, totam illico massam quantumvis magnam fermentat, ac in liquoris unde adimitur indolem commutat: Magna certè energia est quam particulæ, utcunque minimæ ac paucæ, ad summam activitatem evectæ præstare valent, præsertim vero si in liquorem (cujusmodi est cutaneus) è particulis subtilibus cujusq; generis, tum à sanguine tum à succo nerveo delibatis conflatum, proindeque citissime fermentari aptum incidunt: Ubicunque igitur miasmatis prædicti effluvia corporis sani parti cuivis externæ impingentur, imprimis humorem cutaneum tantum illic loci consitum inficient: deinde vero hujus ita infecti particulæ, à sanguine venoso susceptæ, & mox arterioso traditæ, per totum corporis habitum diffunduntur, adeoque brevi humoris istius totam massam coinquinant, & ψωρώδην efficiunt. *Willis operis posthumi sect. 3. cap. 6.*

Observatio III.

Pedes Leprosi, vesicis obsiti, ob corruptionem omnium viscerum, solo salvo corde.

Georgio N. longo cruciatu & morbis detento, ampullæ ac vesicæ ovi columbacei magnitudine in pedibus enatæ sunt, qui tandem magis quam in Leproso squallidi facti sunt: Dissecto corpore, solum cor illæsum fuit, cæteræ partes erant putrefactæ: vesicæ meatus obstructus, adeo ut bilis reciproco gradu spinam dorsi perforando ad pedes defluxerit. *Vide lib. 2. tit. de Phthisi.*

Pedes leprosi, vesicis obsiti.] Scabiei cum pruritu nonnihil affinis est affectus alius ob pustularum eruptiones, qui communiter *Impetigo*, à quibusdam *Lichen & Vitiligo*, atque ab aliis Lepra Græcorum: Hic uti diversa sortitur nomina, ita eadem ab authoribus varie applicantur, & ab his morbi unam spe-

ciem, & ab illis aliam designare perhibentur: Quare cum affectus hujus appellationes varie confundantur, & forsan quoad naturam, & rationem ejus formalem in diversis regionibus diversimode habnerit, neque prorsus idem sit in nostro hoc sæculo ac fuit olim, idcirco non ex libris, sed ex propria ægrotantium observatione morbum hunc describere satagam.

Impetigo ad hunc modum exoriri & afficere solet, videlicet imprimis papillæ, sive pustulæ rubræ, modo singulares, modo plures simul congestæ, in variis corporis partibus, præsertim vero in brachiis aut cruribus excitantur, quibus singulis,(morbo incrementum sumente) undique novæ adjunguntur, & brevi ejusmodi molecularum plures velut aggeries, sive corymbi fiunt: Etenim papillæ juxta unamquamque stirpem, primo in dies erumpens, & latius usque serpentes, sese in orbem diffundunt, adeoque exanthematum aggeries quadam ampliari faciunt: Cujusque harum superficies aspera, & nonnihil albida & squamosa apparet, unde, si scalpatur, squamæ decidunt. & ichor sæpe tenuis exudat, qui tamen mox exsiccatus, in squamam rursus crustaceam indurescit: Hi papillarum corymbi primo exigui & pauciores existunt, in brachio aut cute, aliove membro singulari tres forsan, aut quatuor magnitudinem denarii, aut semidrachmæ apparent: postea vero, si morbus crescere sinatur, crebriores ubique erumpunt, quæ quidem, quod areas sensim auctæ, postea coronam argenteam æquant aut superant, verum non semper rotundæ, aut figuræ regularis, sed variiformes existunt: Porro in hoc statu non sistitur, sed affectus, nisi per medicinam cohibeatur, in pluribus usque locis ebulliens, & latius ubique serpens, tandem haud solum membra integra, sed & totum corpus vitiligine leprosa obducet: atque hanc impetiginis speciem, sive gradum potius summum, veteres propter efferationem ejus ἀγρίαν appellarunt, & plerumque incurabilem censuerunt.

Hinc morbi hujus differentiæ præcipue innotescunt, & imprimis quoad morem ejus plus aut minus malignum distinguitur, juxta quod propius ad scabiei aut lepræ naturam accedit, vel statu medio se habeat: Insuper notare est affectum hunc quandoq; membra quædam singularia, uti brachia forsan, aut crura, corporis partibus reliquis intactis infestare: interdum vero in iis omnibus simul incipere, & ubique sparsim papillas: aut earum corymbos excitare: Porro hujusmodi eruptiones in quibusdam temporariæ, adeoque diversimodæ existunt; namque in his fere tantum in hyeme infestant, circa æstatem evanescentes: Item è contra in aliis, quasi brumam horreant, hirundinis adventum & exitum observare solent: in aliis vero plerisque hic morbus continuus nullas inducias concedit, imo nullam remissionem, vel mediocritatem haber.

Porro Impetiginem à morbis aliis affinibus, atque imprimis à scabie & lepra distinguere oportet: A priori differt quoad pustularum formas; namque in psora ubique fere singulares, & sparsis, licet exiguis, ab invicem remotæ existunt, hic plures conglobatim, & quasi per racemos magnis intervallis sejunctos, erumpunt; Verum inter hos affectus discrimen maximum inde nascitur, quod scabies per contagium facillime, & vix aliter exoriri aut propagari soleat, Impetiginis vero infectio tam rara aut nulla est, ut miasma à viro in uxorem, aut ab hoc in illum assidue concumbentibus minime transeat. Hic morbus etiam à lepra discrimen naturum quoad eruptionis formam, cum respectu contagii, quod in hac pariter activum est ac in psora, ipsaque ἐξάνθησις multo immanior & horrenda est, videl. crustacea & squamosa, ubique continua & per totum corpus diffusa:

Hinc constat Impetiginis causam materialem non esse humorem mere cutaneum; propter miasma ab extus susceptum, aut ob alias occasiones depravatum & à crasi sua degenerem, quia nimirum non, uti in psora per contagium aliis facile communicatur, neque statim per totum corpus dispergitur. At vero pustulæ circa morbi initia primo erumpentes, inde procedere videntur, quod in massa sanguinea concretiones quædam acido salinæ (instar tartari in vino) contingunt, quæ cum subigi, aut rursus dissolvi nequeant, hic in cutim, quemadmodum illic in dolii parietes depelluntur: Hujusmodi concretiones, donec parvæ ac pauciores fuerint, in membro forsan uno aut altero, perque unicum aut alterum forsan arteriæ ramum in cutim convehuntur: Dein quatenus natura eundem quem cœpit excretionis modum continuare solet, materies per eadem vasa ad eosdem ubique nidos advecta, juxta pustulas primas, aliarum circumcirca consitarum aggeries facit: Postea vero cum sanguinis dyscrasia in dies aucta materies ista tartarea intra massam ejus uberius progignitur, plures ejus portiones per arterias alias, & subinde alias exterius convehuntur: & propterea pustulæ etiam plures, tum in iisdem, tum in aliis etiam membris erumpunt, quas nova materies per easdem arterias continere accedens, & juxta posita pustularum aliarum adjectione in dies ampliat, ac undique dilatat, & demum si hujusmodi sanguinis tartarus in immensum accrescat, per plurimas, aut simul omnes arterias extra delatus in cute defigetur, & processu temporis superficiem ejus omnem incrustatione squamosa, aut plane leprosa obducet: atque tunc humor ipse cutaneus per totum corruptus, in morbi partes cedet: namque hoc sanguinem & humores, dum inter circulandum pertranseunt, magis inquinando, seu potius venenando, materiæ morbificæ penum augeri faciet; quin etiam effluvia ζυμώδη, sive corruptiva à se dimittens ejusdem morbi contagium aliis tradet.

Itaque affectus hujusce causa tum procatarctica, tum conjuncta, in eo consistunt, quod imprimis absque ullo cutis vitio, sanguinem particulis salinis diversimodi status ac indolis saturari contingit, (in cujus diatheseos causas προηγουμένας mox inquiretur) atque salia ista, præsertim ubi fixa ac acida præpollent (uti eorum mos est) se mutuo prehendunt, adeoque in coagula quasi tartarea concrescunt, quæ portiones in sanguinem protrusæ, papillarum eruptiones, quasi totidem hujus morbi nidos inchoant; Dein illæ sensim juxta materiæ supplementa, tum numero tum magnitudine, in dies auctæ, morbi hujus initium, incrementum & ἀκμὴν producunt.

Morbis detento] Ad causas προηγουμένας & evidentes quod spectat, duo sunt præcipua occasionum genera, à quibus hic affectus plerumque originem sumit, scil. mala victus ratio, & morborum aliorum, uti imprimis Scorbuti ac luis Venereæ male aut minime curatorum miasmata in corpore relicta: Quoad prius, præter communes circa diætam inordinationes, quibus nonnulli carnium salitarum, dein & sale aut fumo induratorum esui, simulque vinorum acidorum potui nimis dediti, hunc morbum facile contrahunt: Insuper vulgaris observatio est plures in eum à carnis porcinæ, & piscium præcipue crustatorum, comestione nimis crebra aut assidua disponi: Hinc opinari subest utrumque cibum, sive qua rancidus sive alias improportionatus, sanguini nostro particulas non rite miscibiles, aut facile domabiles convehere, quibus ita heterogeneis, & dein longo talis diætæ usu in magna copia aggestis, particulæ cujusque generis salinæ se

facile

facilè associant, adeoque coagula tartarea in cutim exterminanda, & affectus Impetiginosi aut Leprosi seminia constituunt: Attamen uberrima ejus seges à Scorbuti, ac luis Venereæ miasmatis in corpore relictis, & demum quoad salium ac sulphuris effeiratorum combinationes ad ἀκρότητας evectius progignitur: Morbi prioris, & speciatim sympromatis prædictis, eidem ἐπιγενομένων rationes alibi explicavimus: Atqui luis venereæ inveteratæ, imo interdum curati visæ, ita passim accidit ejusmodi eruptiones pustulosas supervenire, ut nullus fere his affectus; morbi istius pudendi suspicione careat, saltem Medici, quoties in tali casu consulitur, prima statim quæstio est, an non patiens iste labem veneream aliquando prius contraxerit? Enimvero sanguinis corruptelæ, postquam diutina mora heterogeneæ prorsus ac indomabiles fiunt, tandem particulas salinas sibi consciscunt, quibuscum in coagula ejusmodi tartarea concrescentes, ac in cutim protrusæ, exanthemata impetiginosa prodeunt. *Willis loco cit. cap. 7.*

Observatio IV.

Pruritus Vagus in muliere, cui Tumor cancrosus in vulva natus.

MUlieri in vulva delitescebat Tumor lividus & ater, quæ dum foret in vivis conquerebatur de vago *Pruritu*, oberrante ardore cum menstruis suppressis. *Vide lib. 3. tit. de menstruis suppressis &c.*

VAgo pruritu] Pruritus cùm sit sensio molesta, ut ratio ejus formalis innotescat, considerare oportet ad quod sensorium proprie spectet, & cujusmodi ejus affectio sive passio fuerit, Circa hæc, 1. certum est Pruritum ad sensum Tactus pertinere, atque hujus instrumenta primaria esse papillas miliares, earumque fibrillas per totam cutim dispersas; Insuper hoc sensu fibræ omnes nerveæ, ubique per totum corpus diffusæ donantur: Attamen cum Tactus duæ sint passiones supetnæ, & quasi genericæ, *Dolor & Voluptas*, merito ambigitur cuinam ex his pruritus referri debeat: Pro cujus solutione, ostendere oportet quo ritu spiritus animales, Tactus sensorium incolentes afficiuntur in *Dolore*, quomodo item in *Voluptate*, deinde eorumdem gestu etiam circa pruritum designato, facile constabit cujus ditionis hæc passio fuerit, & in quibus ejus natura & fiendi modus consistunt.

De *Dolore* Vide scholia pag. 536

Cui opponitur voluptas, estque sensionis modus isti plane contrarius; qui nempe oritur quatenus blando mulcimine supra sensorium facto, spiritus illic confluunt, & mox densius conglobati, & delectatione quadam perfusi, in organa quasi exultant & conjubilant: Dein quatenus spiritus intra corpora striata, insimul parem ovationem ineunt, voluptatis perceptio acietur: Maxima voluptas, quæ Tactui offertur, in eo consistit, ut doloris causa amota, partes ab ea prius affectæ temperiem & conformationem pristinam recuperent, ita namque spiritus animales prius fatigati, & ab invicem dispersi, se recolligunt, & ad loca quibus exularunt, copiis duplicatis irruentes, quasi ad ovandum se accingunt: Hinc Peripatetici voluptatis rationem formalem solummodo in molesti cujusdam remotione posuerunt, uti cum frigoris aut caloris excessus, à statu opposito & magis congruo excipitur: Profecto objectū tangibile (si quidem hoc crassum usque ac hebes fuerit) vix aliud (si ἀφροδίσια exceperis) spiritus animales ad sensorium conglobatum allectat, nisi quod eorum confusioni præcedenti succurrit.

Ex his circa passiones istas designatis, facile constat *Pruritum*, quoad rationem ejus formalem, plene & perfecte, nec dolorem esse nec voluptatem, verum imperfecte & inchoative de utroque statu participare: Enim vero materies ψωρώδης, intra poros cutis aggesta, & pluribus in locis continui solutiones faciens, versus dolorem inclinat: attamen cum illa sit volatica, mobilis, & versus exitum properat; idcirco spiritus animales è fibris, etiamsi divulsis, non fugantur, nec cum molestiæ sensu rettovertuntur, verùm è contra, quasi humore infesto se potiores, eique ejiciendo pares sentitent, inter fibras cutaneas densius, se inordinatim agglomerari, eas varie convellunt & deducunt, quo citius materiam morbificam excutiant & foras depellant: quapropter, quatenus spiritus animales minime fugati & repulsi, sed extrorsum conglobati in tactus organa confluentes, ibidem ἀτάκτως & tumultuarie se gerunt, atque fibras sensiles velut titillando in leves spasmos cient, non voluptas, verum sensio molesta, quæ item nec dolor est, sed passio ab eo plane diversa exoritur: Quamprimum autem fricando aut scalpendo spirituum copiæ ubique circa sensorium aggregatæ melius disponi, ac quasi in ordinem redigi incipiunt, maxima exinde voluptatis persensio inducitur. Quare *Pruritus* medius quidam inter doloris & voluptatis initia status, sive spiritus ab illius rudimentis versus hujus complementum transitus videtur. *Willis lib. c. cap. 6.*

Observatio V.

Penis perpetuus Pruritus à carcinomate in vesica.

MErcator (*de quo tit. de urina per alienum locum excreta*) cum ardore urinæ, perpetuo dejiciendi conatu, perennem habuit pruritum in cole. Sordidum carcinoma ambiebat meatum illum, qui à vesica urinaria illi descendebat in intestinum rectum.

Observatio VI.

Pallor *vultus à mollitie Pulmonum.* 1. Pustulæ *rubræ per totum, præsertim circa hepatis regionem; ab hujus duritie & subsidentia cystis felleæ.* 2. Tubercula *per totum à vitio hepatis & lapidibus in cysti.* 3. *Pallor vultus ob Lapillos in cysti, vitium hepatis, hydropem pectoris.* 4. *Maculæ purpureæ circa regionem ventriculi, in umbilico, inguinibus, à vitio Pancreatis, Hepatis, Lienis.* 5.

Æstus faciem, manus & pedes invadens ex intervallis, ob vomicam in sima hepatis parte 6. Rubor *genarum & vultus ob vasa meningum quasi varicosa, atro sanguine plena.* 7. *Macula rubra in nasi extremitate, à visceribus sphacelo tactis.* 8. Rubor *genarum à Pulmone tabido*, ex-*se*, *&c.* 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 19. *Fœtor totius ab ingenti in Pancreate abscessu.* 16. *Vultus* rubor *ab abscessu in exteriore Renis parte.* 17. 18. *Facies albida cum genarum rubore fugaci, à Pulmone sinistro vitiato.* 19. *Faciei* pallor *à Pulmonum vitio flaccidorum, lividorum.* 20. *A viscerum omnium corruptela.* 21. *Ab hydrope thoracis, Pulmonum syderatione.* 22. *Facies turgidula, pallida, à vitio Pulmonis sinistri.* 23. Pallor *vultus à vitio hepatis.* 24. *Chlorosis in virgine cui testis sinister sero subflavo refertus, &c.* 25. *Color vultus* plumbeus, *ob vitium Lienis scirrhosi.* 26. *A visceribus omnibus simili colore infectis.* 27. Livor *tergoris in cadavere ab assumpto arsenico.* 28.

§. 1. **P**uella uno aut altero anno insigniter *palluerat*, Ingens Pulmonum albedo mollitiesque reperta. *Lib. 3. tit. de Hystericis affectibus.*

Omnium *Discolorationum*, tàm generalium quam particularium, Commaculationum & Macularum in cute causæ proficiscuntur vel ab Humoribus, ut Semine, Sanguine, Succo nutriente, Bile, vel à pravis humoribus, aut fordibus, aut aliis commaculationibus, vel à calore, frigore aut siccitate. A *Semine* sicut Deformationes aliquas in partium numero, magnitudine aut figura contingentes ab ortu proficisci in deformatione ostendimus, ita & ab eodem Discolorationes aliquæ & maculæ Hæreditariæ cum fœtu in lucem quandoque prodeunt, &c.

A *Sanguine* cutem carnemque subjectam possidente atque irrigante (quod naturaliter fieri solere, eumque non solum in venis capillaribus cutaneis colligi, sed & propriæ cutis carnisque substantiam eodem imbui in phlegmone describenda obstendimus) uti genuinus cutis color ad rubedinem nonnihil inclinans; & per cuticulam transparens exurgit, vel etiam quædam rubedo in certis locis prodit, ut in labiis & glande, ob fungosam quidem illorum carnem, sanguine copiosius irrigatam, Glandis vero sanguine arterioso cum tumere debet, perfusam; atque *Malis*, quas in quibusdam naturalis sanguis magis quam alias sedes cutaneas occupat, Sic si plus solito in superficiem corporis fertur, rubicundior adhuc color in illis nascitur, in *Ruboris* generalis specie dicta: In qua tamen rubedo in *facie* quæ ob teneritatem & laxitatem sanguinem facilius suscipit, magis elucescit.

Quæ uti à Sanguine in superficie corporis consistente eveniunt, sic & ex illius Defectu in hisce locis, colore vivido amisso *Pallor* inducitur: qui illis in locis quæ ex sua natura magis rubere debebant, illis minus rubentibus *Lividus* apparet, ut in *Faciei malis*, Labiis & Glande, uti & in Unguibus, qui cum ob subjectæ carnis ruborem, per illos, cum perlucidi sint, sanguine illic deficiente, livere dicuntur: Destituuntur autem hæ sedes externæ sanguine, si ille per inedias, mœrores, hæmorrhagias, morbos absumatur: Vel si alioquin inde refugiat, tamdiu donec ille rursum redeat, pallent: Sicuti & à frigore externo eum repellente, accidit eutem in frigentibus minus coloratam reddi quam cum calet, atque illis quorum Malæ rubebant, sanguine ex frigore velut congelato, eas tunc lividas plumbeo vel colore tinctas apparere.

A sanguine quin etiam *Macularum* diversa genera prodeunt, prout ille diversimode se habet, imprimisque quatenus vel in veram cutem diffunditur, vel poris saltem, aut sub cuticulam se insinuat: In veram cutem sanguis fervidus & accensus, in febre synocha diffusus Erysipelas efficit; nonnunquam & Ecthymata: Quod si ab aliis causis internis externisve, sanguinem, allicientibus aut expellentibus ad cutem se diffundat, rubras alias Maculas procreat: Imprimisque illa rubedo faciei quam *Guttam Rosaceam*, vocant; quæ uti à causis dictis potest procedere, ita à vini frequentiore & immoderato potu contingit, quod inde visceribus sanguificationi destinatis sanguineque ipso plus justo incalescentibus, ille in loca hæc, ob naturam illorum ad suscipiendum idonea, copiosius & frequentius delatus sanguis, eaque creberrime irrigando tandem ruborem hunc permanentem pustulasque procreat. Fit quoque ut si sanguinis portio aliqua acrior ad cutis aliquam sedem elabatur, eam exasperando, & nonnihil rodendo, Maculas illas inæquales subrubentes quoque pariat, quas *Impetigines* vocant.

Ad *Poros* saltem cutis sanguis allicitus, inque eorum ambitum exiguo tantum spatio se diffundens, Maculas parvas quandoque gignit: Quod uti à prioribus causis quoque potest accidere, ita in sudoribus, sanguine interdum cum sero ulterius ad poros delato & hærente, ejusmodi maculæ posteos remanent. Sub Cuticulam, si sanguis è vera cute, in qua naturaliter etiam consistere dicimus, erumpat, tunc extra suam sedem delatus, cum remeare in eam amplius nequeat, illic subsistens, & per cuticulam transparens, maculas eas colorem sanguinis à natura derelicti, & proin nigricantis vel concreti repræsentantes, & in *Sugillatione* dicta apparentes, efficit, &c. Hujus autem sanguinis eruptionis sub cuticulam causa frequentior est contusio in vera cute, vel venulis illius facta, per quam soluta illius continnitate intrinsecus, sanguis ex ea sub cuticulam fertur: A calore tamen summo extrinsecus intrinsecusve in morbis occurrente, & cutem nimium dilatante sanguinemque fundente allicienteque, *puncta* quædam ejusmodi *cruenta* aliquando sub cuticula, sugillationis instar apparuisse vidimus: quod & ob sanguinis tenuitatem, serositatemque accidere potest, si ille ad poros cutis effusus non exsudet, sed illic veluti guttatim sub cuticula effusus persistat.

A *Succo nutriente*, ex sanguine partibus assimilato genito, & *generalis Discoloratio*, & *Maculæ* diversæ oriuntur prout ille transmutatus, vel universum corpus pervadit, vel ad certas saltem partes perfertur.

Universum corpus pervadens & nutriens succus crudus, seu imperfecte coctus, totius corporis vividum colorem destruit, aliumque accersit in Cachexia dicta, cujus diversæ species, prout vel tantum crudus, aut simul etiam serosus vel vitiosus existit, exsurgens &c. Hæc autem sanguinis cruditas, vel etiam vitiositas, si cacochymia simul adsit, nonnunquam ab alimentis originem trahit, si talium continuus sit usus, quæ ejusmodi succum crudum, vel vitiosum aut aqueum gignere possunt...

Viscerum seu Partium chylosi & sanguificationi desti-

destinatarum affectarum causa, crudus ille succus cachexiam gigens, uti & malus succus cacochymiam procreans, oritur accumulaturve, cujusmodi sunt ventriculus, hepar, lien, ipsisque adnexa vasa membranæque: Ventriculi enim intemperiei, imbecillitatis, aut alterius affectus causa, si concoctio fiat imperfecta vel vitiata, imperfectus quoque & crudus gignitur chylus, qui postea in secunda coctione, cum non sufficienter elaborari possit, similem producit sanguinem, eoque magis si viscera secundæ coctionis labem quoque aliquam patiantur, Hepatis, lienis, venarumque vitio, cum hæc ad sanguinis generationem faciant, sanguis imperfectius elaboratus, crudus, vel vitiosus aut aqueus gignitur: Hepatis quidem, cum instrumentum sit sanguificationis, dein & lienis morborum causa sanguificationem impediri, vel eo solo comprobari posse existimamus, quod hepate penitus sano, tamen lien male affectus, *Sicut Sectio hoc sæpius patefecit*, sanguificationis noxas enarratas, uti & hydropem sæpe procreavit: Dein & *venarum* affectarum causa, cum ad sanguinis elaborationem opitulentur, sanguis minus absolute concoquitur, crudiorque remanet: Morbi vero hepati, lieni, venisque accidentes, unde imminuta sanguificatione crudus sanguis, indeque cachexia gignitur, vel sola vel vitioso accedente simul chymo, sunt imbecillas, intemperies, Obstructio, durities aut alia læsio. &c.

Certis tantum partibus communicatus *succus nutriens*, Maculas in illis diversas efficit, prout vel poris cutis, vel divisioni alicui ejus se insinuat, Ad poros cutis succus qui pilos illi infixos alere debebat, deveniens maculas, quas *Lentes* vocant, frequenter producit: hic enim illis prius assimilatus, coloreq; tantequam illorum radicibus apponitur non nihil correspondens: si ab iis ulterius in pororũ ambitũ aliquousque dispergatur, maculas ejusmodi colorem fuscum plus minusve ad pilorum colorem, dum illis assimilatur, adsipiscitur, nonnihil inclinantem procreat &c.

A succo pilos nutriente, porisque se insinuante, si vitiosus sit, maculæ, quas *vitiligines*, seu *Alphas* vocant, prodeunt, quando illic ad poros delatus, ob vitium ad pilos alendus inutilis, in ambitu illic pororum, se in cutem exiguo spatio circumfundens, maculas ejusmodi pro succi pravi diversitate gignit: Talis succus vitiosus ex depravata assimilatione illius loci, ubi maculæ hæ fiunt, prodit, perquam sanguis ille, qui ad nutritionem eo defertur, non in succum convenientem, sed pravum locoque de pravato similem &c. quo deinceps fovetur, vitioseque nutritur, convertitur, eadem fere ratione ut in Elephantiasi &c.

Bilis, quæ colore eximio prædita est, si ad superficiem corporis feratur, hæc simili colore tingitur Ictericque cujuscunque causa esse potest &c. *Vide de Ictero lib. 3.*

A pravis humoribus in morbis malignis variæ maculæ generantur: ut in febribus malignis, pestilentialibus, venenatis, lue venerea &c.

Calor, non solum sanguinem alliciendo vividum vel rubrum colorem, frigusve eundem reprimendo pallorem corpori conciliat, sed & calor quia cutem dilatando, ut per eam sanguineus color melius elucescat efficit, & frigus eandem constringendo & condensando minus pellucidam reddit: Siccitas nimia cutis colorem etiam immutat, eamque fuscam magis efficit, tum quia exsiccando spissiorem, vel constringendo rugosiorem reddit, cum crassities illius, ut opaca fiat efficiat, & rugæ umbram facientes obscuritatem in ea inducant &c. *Platerus Practica lib. 3. c. 2.*

Insigniter palluerat, Pulmonum albedo] Pulmonum albedo & mollities, ut penuriæ sanguinis in iis index est, sic palloris in vultu causa efficax: In Peripneumonicis, quorum pulmones sanguine multo & ardente turgent, vultus & malæ rubent fervido sanguine ob levitatem ad partes superiores sese efferente, qui consistit ibidem & per cuticulæ tenuitatem veluti per vitrum colorem suum ostendit.

§. 2. Fœminæ pustulæ rubræ per totum corpus, maxime circa regionem hepatis, oboriebantur: Hepar repertum durum, & cystin fellis exhibebat in sese collapsam. *Vide lib. 3. tit. de Alvo adstricta.*

§. 3. Matronæ per cutim passim tubercula enata sunt: Hepar illi erat decolor & durius: In vesica fellis tres lapides. *Vide lib. 3. tit. de Ictero.*

§. 4. Vesiculam, quod mireris sine felle, tamen cum tribus lapillis interdum conspeximus: Hepar tamen erat rugosum, maculis atris deturpatum, sed ejus succus omnino lividus: Quodque [illegible]litum, Pectus aqua plenum & ægri facies adeo pallida ut mortuum quis dixerit. *Nic. Fontanus Epitomes Vasalii p. 21.*

§. 5. Puelli cachectici, hydropici cadaver aperitur: Cutis circa regionem ventriculi, umbilici & inguinum, maculis atro purpureis, instar ecchymomatum picta erat: Ex abdomine puncto humores biliosi, serosi, fœtidi effluunt: Omentum & Pancreas consumpta, Venæ mesaraicæ obstructæ: Lien niger, durus: Hepar cocto similis, In eo & liene foveæ aqua plenæ. *Vide lib. 3 tit. de ventris tumore.*

§. 6. Quidam conquestus est de molesto hypochondrij dextri dolore, cum æstu affatim, & plerumque faciem, manuumque palmas, pedumque post cibum, plantas in vadente &c. Inventa est vomica imæ partis hepatis connata, satis magna atque aperta, *Vide lib. 3. tit. de hypochondr. tumore.*

§. 7. Juvenis capite doluit, febris erat vere κεφαλικὴ; facies illi rubra, sed maxime genæ &c. Aperto capite, venæ quasi varicosæ, tabo & sanguine nigro turgentes repertæ &c. *Vide l. 1. tit. de Delirio.*

§. 8. Cuidam febre maligna laboranti nasi extremitatem rubra macula obsedit, symptomatibus benignum quid portendentibus: Omnia viscera nigricantia erant & sphacelata *Vide tit. de Febribus.*

§. 9. Virum Illustr. adoritur insolita respirandi difficultas, dolor universi thoracis &c. supervenere sopor Genarumque ruber &c. Pulmo insigniter tumidus & quodammodo exesus repertus, in iisque unus humor albus & tenax ac purulentus delitescens, *Vide tit. de Febribus.*

§. 10. Francifcæ N. cum febre continua, dyſpnoea &c. adfuit intenſus ruber Genarum, In Pulmonibus reperta veſtigia inflammationis, qui tumentes, lividi cum pure. *Vide tit. de Febribus.*

§. 11. Caſpar N. dolebat pectore cum dyſpnoea. *Genæ* illi *rubore* ſuffuſæ erant: Pulmo dexter colore erat nigricans, ad jugulum retractus, pleuræ ad claviculam connexus: Siniſter ſubpallidus cum tuberculis. *Vide l. 3. de Hypocondr. tumore*

§. 12. Cachecticus cum tuſſi, febre continua, *Genas* habuit macilentas, perpetuo purpureo rubore ſuffuſas. Pulmonum parenchyma, integra membrana, totum fere erat in pus commutatum. *Lib. 2. tit. de Phthiſi.*

§. 13. Agricola plauſtri fœno onuſti ruinam in ſe paſſus, de dolore pectoris conquerittur, cui accedit Febris *Genarumque rubor:* Pericardium ſcatebat pure copioſo, cui velut immerſum cor: Pulmo ejuſdem labis particeps. *Lib. 2. tit. de Pectoris dolore.*

§. 14. Adoleſcenti facies rubebat in levi febre, ſed maxime *Genæ*: Illi Pulmonis partes dextræ lateri adhæſæ contumaciore nexæ lacerabiles, plenæ vomicis, tabo & pure ſcatentibus: Peripneumonia anno præterito illum oppreſſerat. *Lib. 1. tit. de Phrenitide.*

§. 15. Rev. Pater febre prehenditur cum dyſpnoea, tuſſi, pectoris gravitate & Malarum rubore: Inventa eſt altera Pulmonum pars aucta in magnitudine, denſa, dura, rubra. *Vide tit. de Febribus.*

§. 16. Vir Nob. febricitabat cum dolore ad dorſum & lumbos, cum tremore & fœtore totius nulli ferendo: Ex utroque Pulmone ferum putre & fœtidum defluebat: In Pancreate ingens erat abſceſſus, cum multo pure & fœtore intolerabili. *Vide tit. de Febribus.*

§ 17. Ill. N. cum febre aſſidua & fervore in lumbis, horis veſpertinis Faciem habebat rubicundiorem: Inventa eſt corruptio & abſceſſus in ſiniſtri Renis exteriore carne. *Vide tit. de Febribus.*

§. 18. Juvenis in febre aſſidua, ruborem genarum habuit: Inventa eſt corruptio gangrænoſa in parte interna Renis dextri. *Vide tit de Febribus.*

§. 19. Uxor, N. à. partu ſubſtiterunt lochia; hinc febris, dolor lateris ſiniſtri &c. Facies tota ſæpe erat velut ſubalbida, alias genarum aderat rubor fugax: Aperto cadavere omnia ſana occurrerunt præter pulmonem; pars ſiniſtra fere magna ſui parte tabuerat & tabo infecta erat, ſana reliqua ſubſtantia. *Vide lib. 2. tit. de Phthiſi.*

§. 20. Juvenis robuſtus, ſed pallido faciei calore, à fruſto carnis devorato ſuffocatus interiit: Pulmones illi à naturali ſtatu defecerant, colore lividiores & flaccidi. *Th Barthol. cent. 1. hiſt. 11.*

§. 21. Quidam diu admodum pallidus fuerat, & mali in facie coloris: Hinc omnia viſcera interiora corrupta & fœtidiſſima. *Lib. 3. tit. de Inappetentia.*

§. 22. Virgo brevi morbo ſublata eſt: Facies illi totusque habitus pallore albeſcebat: Thorace aperto, ab utraque ejus cavitate aquæ viroſæ effluxit copia: Pulmones ſyderati inventi ſunt &c. *Vide tit. de Phthiſi lil. 2.*

§. 23. Uxor D. N. parte ſata pulmonico, tota ſæpe erat velut ſubpallida, facie turgidula, pars ſiniſtra pulmonis magna ſui parte tabuit: Purulenta materia ea thoracis parte continebatur. *Vide lib. 2 tit. de Phthiſi.*

§. 24. Illuſtr. N. gibba hepatis pars à nativo colore ad pallidum declinans manifeſte viſa eſt: Per ſanitatem perpetuo pallente facie omnibus innotuit *Lib. 3. de Iſchuria.*

§. 25. In virgine pallidis coloribus divexata, inveni teſticulum ſiniſtrum pugno majorem, intus humore ſeroſo & ſubflavo refertum, foris ſanguine ſuffuſum. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. c. 30.*

§. 26. Ruſtico in ſiniſtro hypochondrio renitentia erat, in toto corpore color plumbeus: Lien erat ſcirrhoſus, arcto coalitu ſub membrana adipoſa renem ſiniſtrum amplexatus, nidorem ferens. *Vide lib. 3. tit. de Lumborum dolore.*

§. 27. D. N erat μεγαλόσπλαγχνος: Omnia interna membra, hepar, pulmones & cor admodum grandia & pallida erant, ac pene plumbei coloris viſa, haud aliter colorata ac adhuc viventis facies tincta & plane livida: &c. *Vide lib. 1. tit. de Melancholia.*

§. 28. Quidam ſubito vomitu & alvi fluxu tentatur: & paulo poſt interit, cadaver à tergo lividum plane erat, imprimiſque pudenda nigra: In ventriculo reperiuntur arſenici albi fruſtula tunicis affixa. *Vide lib. 3. tit. de vomitu.*

OBSERVATIO VII.

Dolor *ſummæ ſcapulæ & humeri ab Abſceſſu in corde in ulcus deſinente, Pulmonibus accretis* 1. *Brachii & Clavicularum à ſero corrupto circa perioſtium, in ſphacelum deſinens.* 2. *Suræ dolor intolerabilis à Vomicoſo hepate* 3 4 *Circa coccygem dolor ab Empyemate oſſis ſacri* 6. 7. *Humeri dextri dolor ob hepar tumore cancroſo affectum.* 8. *Dolor circa pubem ab incremento & relaxatione Teſticuli fœminæ.* 9. *Dolor in infima regione hypochondrii dextri, ob vitium Meſenterii vicini & pſoadum Muſculorum.* 10. *Circa regionem oſſis ſacri ob quatuor lapides in veſica.* H.

§. 1.

§. 1. **F**ilia D. N. (*Vide lib. 2. Tit. de Hæmoptysi*) patiebatur dolorem in summa scapula sinistra, & summitate brachij qua humero committitur; Magna erat suspicio Abscessus in sinistra Pulmonis parte; Pulmo costis undique & diaphragmati adhærebat, tum etiam Pericardio undique, cor media sui parte fere exesum, &c.

DOlorem] Dolor à tristitia distinctus, & ad tactum pertinens, definiri solet *Sensio molesta à continui solutione procedens*, Siquidem exoritur iste, quoties & quatenus sensibile incongruum, aut improportionatum, sensorio isti applicatum, fibras ab invicem dividit & divellit, proinde spiritus animales in iis hospitantes, à solita & placida emanatione sua repellens, ab invicem distrahit, & quasi in fugam vertit: dein propterea statim; quatenus iste spiritum exterior repulsus, continuata aliorum serie ad πρῶτον αἰσθητικὸν communicatur, spiritus illic degentes in parem confusionem ciet, doloris sive molestiæ exterius inflictæ perceptio efficitur: Revera tota spirituum animalium quæ dolore afficiuntur series, quasi animæ sensitivæ membrum quoddam singulare, objecti impressione velut anxietatem concipiens, cum molestia corrugari, inque dimensionem minorem sese contrahere cogitur, Cum solutio continui doloris causa statuitur, non ita intelligendum est ac si affectio hæc tantum à vulnere aut plaga corpori inflicta cieretur, namque eadem à frigore, calore, flatibus, & sanguinis aliorumq; humorum extravasatione, aut alicubi aggestione, sæpe membri conformatione adhuc integra manente, passim induci solet, in quibus casibus, licet continui partes, ac imprimis fibræ & filamenta nervea minime præscindantur, ista tamen in omni doloris affectu, aut ab objecti pressione, aut à particulis alienis cuneorum instar adactis, à solita positione divelluntur, inque tensionem nimiam, aut distorsionem, aut divulsionem adiguntur, proindeque spiritus incolæ, à mutuis amplexibus divulsi & dissipati, gravate habent, & molestiæ sive doloris passionem inducunt *Willis Operis Posthumi sect. 3. cap. 6.*

In summa scapula] Quibus grandius hepar; amplius, tumentius & calidius, cum febribus magnis prehenduntur, maxima ex parte tempore urgentis febris dolores in claviculis & secundum homoplatas sentiunt: Sic pleuritici per continuitatem membranarum majores sæpe quam in loco affecto ibi dolores percipiunt: *Hippocr. 4. acut.* ascendentem pleuritidem vocat cum dolor ad claviculas pertingit.

§. 2. Dumæi filia annos 17. nata febricitavit; huic dolor nonnullus ad claviculas & brachium, fere ad olecranum: non putabatur fluxio tam maligna, nec quod subtus cuniculos ageret: Cœperunt illum morbum q' busdam remedijs agitare, anodyna applicare, purgare, oppositæ partis venam secare: 6. die comatosa ac velut resoluta fit; partes quæ dolebant, cœperunt esse indolentes; nil in superficie apparebat, mors.

Brachium erat velut syderatum parte interna ad periostium, ante mortem nigrescebat; circa ipsius periostium *serum & virus* reperitur, quod exusserat ac corruperat partem; Imo jam labes pervaserat ad interiorem thoracis partem, ac si surda fuisset, ut ita loquar, pleuritis: Admiranda sunt effecta seri venenati. *Ballonius Epid. & Ephem. lib. 2. pag. 150.*

CIrca periostium serum & virus] Mirum est quod quædam materia venenata, ut ea est quæ facit exanthemata & variolas, non vertitur in pus, sed in quid simile puri, & in quandam novam speciem putredinis, quam natura non domat facile; Quod *Hippocr.* in Epidemiis annotavit: Porro in suspicione cauteria adhibere inprimis oportet, licet materia non educatur & magnum dolorem non inferat: Item litus ex hydrargyro confert. *Jacobus Thevart. annot. 3. in eum locum.*

Mortuis ergo ægris jussimus crura & suras aperiri novacula, invenimusque pus album pallidum, læve, æquale, spatijs inanibus diffusum & majore vena conclusum; Atque ut notaretur locus unde pus ejusmodi prodiret, aperto ventre vomicosum hepar & putre inventum est; Itaque verisimile est loco sanguinis, pus per majorem venam in crura & suras, quæ admodum venosæ sunt, transmissum: *Iacotius comment. ad Coac. Hipp. p. 349.*

§. 4. Hollerius scribit adolescenti XVI. annorum crus dextrum vehementer doluisse, nullisque cessisse remedijs; Acuta febris, urinæ fæculentæ, sitis pauca, reliqua mediocria, nisi quod deliravit ex intervallis; Tribus ante mortem diebus obscuratum lumen & splendor oculorum, palpebræ lividæ; postea quoque cœpit & sinistrum crus dolere; XIV. obijt.

In mortuo abscessus cum pure albo in apice gibbæ hepatis partis & musculis obliquis; Dissectione cruris anterioris parte facta, in medijs musculis pus album & crassum inventum, quod & in alijs visum fuerat; In corde sanguis veluti mucosa pituita; Eidem abscessus purulentus sub ala dextra, & impotentia brachij dextri. *Idem comment. in Coac. Hipp. p. 845.*

§. 5. Refert etiam Bauhinus Lutetiæ virum quendam cum abscessu hepatis laborasset, mortuum esse, & corpore aperto repertas venas usque ad tibiam pure refertas, & sinistrum testiculum putridum. *Dan. Sennertus pract. l. 3 p. 6. sect. 1. 4.*

CErte spontanei longique dolores crurum & partium inferiorum, ulcera quoque & color malus viscerum latens vitium ostendunt: Hinc intelligitur pus intus suppressum, non solum locum in quo est, putredine corruptelaque depravare, sed etiam partium circumpositarum, & earum omnium in quas sese insinuare potest, temperiem & naturam evertere. *Idem.*

§. 8. *Hipp.* os sacrum Empyemate quoque computrescere novi, cujus putredine & incredibili doloris tyrannide duos probitatis spectatæ viros afflictim & diu maceratos tandem contabescere & mori hisce oculis vidi. *Langius Epist. 42. Tom. 1.*

Te

TErtium addit, J. *Henr. Brechtfeldt* in Actis *Bartholini* annor. 1671. & 1672. Observ. 107. Fabrum scil ærarium, quem tam immanis ossis sacri prehendebat dolor, ut horrendis præ doloris immanitate, corriperetur convulsionibus: Causa mihi antecedens fuit lapsus ex alto in trabem, ita ut illi divaricatis cruribus inequitaret, hinc ossis sacri contusio, indeque ortum empyema.

§. 7. Senex Coloniensis per aliquot annos dolore continuo circa regionem ossis sacri, cum ardore urinæ & mingendi difficultate afflictus fuit.

Aperto corpore inveni lapides quatuor præduri ac asperi: Circa regionem vero ossis sacri, ea nimirum parte ubi cava bifurcatur: Abscessum magnum in quo materia fœtida & sanguis coagulatus continebatur offendimus: Os sacrum ea in parte ita erat corrosum & excesum, ut facillime digitis minutatim extrahi atque conteri potuerit. *Fabritius Hildanus cent. 3. observ. 70.*

§. 8. Vidua N. *tumorem* habebat in abdomine *versus umbilicum*, ad dextram partem inclinantem: Hepat tumoribus scirrhosis erat refertum: Ejus extremo adnati duo tumores cancrosi. *Vide tit. de ventris tumore lib. 3.*

TUmorem versus umbilicum] Cavendum monet *Sennertus* cap. de Inflammatione Hepatis ne fallamur, & hepar non inflammatum putemus si tumor in ventre medio apparet, quia quibusdam hepar ad medium ventrem extenditur.

Humeri dextri dolor] *Idem* magnæ hepatis inflammationes signum esse ait si dolor percipitur juguli quasi ad inferiora tracti, præsertim dum vehementius æger inspirat, Dum enim hepar inflammatũ, (*aut gravi tumore affectum*) pondere suo diaphragma, cui alligatum est, deorsum trahit, tensum diaphragma membranam costas succingentem, cui etiam obnascitur, tendit: unde dolor tractionis in jugulo sentitur, *Galenus* hoc fieri putat ob tensionem venæ cavæ sursum ab hepate ascendentis.

§. 9. Uxori N. Testiculus sinister erat fere mali cotonei magnitudine, & prolabebatur in capacitatem ossis sacri: comprimens & vesicam & intestinum rectum, ubi ingens dolor. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 10. Juvenis ictus & in hypochondrij dextri lateris infima regione coxendici proxima, unde dolor in dextrum crus exporrectus, quod ægrè movebat: Mesenterium in mortuo circa originem velut contusum vidi, psoasque musculos illi lateri succumbentes similiter affectos. *Vide lib. 3. tit. de Hyppochond. dolore.*

§. 11. Senex per aliquot annos dolore continuo circa regionem ossis sacri vexatus fuit: Inventi in vesica lapides quatuor præduri, *Vide tit. de mictione difficili.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI QVARTI
SECTIO VLTIMA
MISCELLANEA CONTINENS.

OBSERVATIO I.

Ex Tabaci fumi abusu lingua, trachæa arteria atra fuligine tincta reperta, Pulmones aridi, hepar inflammatum. 1. *Pulmones flaccidi, torridi, costis annexi.* 2. 3. *Cerebri substantia exsiccata, ad parvam molem redacta.* 4. *Tabacisugo papillares processus cum nervorum odoratoriorum extremitate defuerunt.* 5. *Cerebrum nigrum & fuligine tinctum observatum* 6 *Crassa fuligine & spissa obductum cranium repertum.* 7. *Cerebri nigredo observata in quodam Tabaci pulverem per nares crebro attrahente.* 8. *Spina triplex lapidea reperta inter utramque meningem Tabacisugi.* 9. *Stomachus flavedine tinctus à fuliginibus Tabaci.* 10. *Vestigia fumi in visceribus notata,* 11. *Insignis Tabacisugi cerebrum nitidum repertum.* 12. 13. 14. 15.

§. 1. INVALUIT in Europa cacoëthes sugendi fumum herbæ Tabaci per tubos ad id confectos. Quantum sanitati suæ noceant qui toties illi indulgent, oculis subjicio hominem quem in Medicorum corona secui: Is supra modum hisce fumosis delitijs addictus, vix ullum obibat negotium quin sibi, ut patuit, fatalem fæcem hauriret: ubi enim crebris quasi pulsata ictibus natura fatiscere, atque in morbum collabi cœpit, ille nigricantem materiam per anticum, per posticum, utrumque gutturem tamdiu ejicere, donec fuscam simul ejiceret animam:

Hospitium certe, quod illa reliquerat, visitavi & peragravi, fultus cultro anatomico: Quid viderim quæris? domum mihi intrare visus sum vere Plutoniam; ecce tibi in foribus atrato colo-

colore tincta & quaſi venenato ſucco imbuta intumuerat lingua: Quid trachæa? camino ſimilis, nigra fuligine undique obducta: Pulmones aridi, exſucci & pene friabiles: Hepar, tanquam ſi præ cæteris traxiſſet incendium, totum erat inflammatum, à cujus flammis ne bilis quidem in cyſtide ſua immunis erat: colorem enim extraxerat ex purpureo vireſcentem: Ad inteſtina vero, ut ſunt corporis ſaburra, confluxerant totius aduſtionis carbones, plena etenim erant nigricante materia, quæ non mitiorem ipſo Averno ſpirabat odorem. Ecce frequentis hujus ſuctionis Medicos fructus, *Th. Kerckringius Obſerv. Anatom. xc.*

§. 2. Quum menſe Martio in Theatro Anatomico cadaver virile boni habitus & robuſti diſſecarem, inter alia ſingularia inveni in ſiniſtro cordis ventriculo tria fruſtula adipoſa lenta & candicantia, ex nimio, ut arbitror, cordis calore & ſanguine unctuoſo effecta: prætetea valvulam in vena emulgente dextra nullam. Et quum omnes partes tam interiores quam exteriores ſanæ eſſent, ſolos pulmones flaccidos tumidosque coſtis adhærentes: Hepar ſupramodum magnum, libras civiles tres, Lienem vix uncias duodecim cum dimidia pendentem, Pulmones ideo credidi vitium contraxiſſe: quod frequentior Nicotianæ uſus deſtillationes ex capite ad hos concitarit: Nec ulla noxa, nigroris ve ullum viſtigium in cerebro apparuit: quanquam nimia Tabaci ſuctione hic homo apud plurimos innotuerit. *Th Bartholinus cet. 1. hiſt. Anat.*

P*Ulmones flaccidos torridosque*] Ideo juvenes monet *Simon Pauli* quadripart, Botan. cl. 2. tit. *Pimpinella*, ne utantur Tabaco, niſi velint moleſtiſſimam ducere vitam, ac ærumnoſam ſenectam ante expectatum accerſere, Pulmones data opera ita corrumpente, ut hydrops pulmonum eos juguler.

§. 3. S. R. M. magnæ Britanniæ, Regem *Iacobum*, publice in Oxonienſi Academia diſputaſſe contra hanc facultatem (uſum Tabaci) oſtenſis exemplis eorum qui laboraſſent qu dem diu inſanabilibus pectoris morbis, delirijs, inſomnijs, convulſionibus &c. Poſt mortem autem inventi fuerint pulmones habuiſſe totos nigros ac retorridos, non ſecus ac ſi fumo indurati eſſent *teſtatur G. Hofmannus lib. 2. de med officin. cap.* III. 20 §. 30.

D*Iſputaſſe contra hanc facultatem*] Nec tamen omni utilitate caret teſte Clariſſ. *G. Horſtio*, In catarrho enim ejus uſum probat ſive in pulvere per nares attractum, ſive incenſi fumum per os ſumptum, purgato tamen & jejuno corpore: Quin & fumus ejuſdem ſitim & famem ſiſtere poſſe non ſine ratione affirmat, ſiquidem pituitæ copiam inſignem ad palatum attrahit, quæ deglutita chyli inſtar concoquitur: Certum eſt multa millia militum in Germaniæ bello tam diuturno conſervata eſſe per Tabacum, hoc enim in annonæ penuria miſeros ciſtos milites: in aëris in temperie eos ſervavit incolumes, aquas quas non pro libitu, ſed pro occaſione biberant, ſive putridas ſive turbidas ſalubriores reddidit, putredinem arcendo & corruptos jam humores morborum plurimorum cauſas proximas per ſuperiora & inferiora deturbando: Accedit quod vi ſua narcotica ſuavem ſomnum inducendo noxiorum ciborum difficilem concoctionem juverit, nec non ſingulari quadam ſuavitate etiam invitos ad ſui amabilem uſum ita traxerit, ut malnerint pane quam Tabaco carere: Tacco quod animi nonnihil ad cordatius pugnandũ addiderit.

* *Delirijs; Inſomniis*] Impetum fumi Tabaci in cerebrum ejuſque effectus erudite & eleganter demonſtrat Excell. *Lucas Scrockius Filius.* Scholiis ad Obſerv. 4. Helvvigian. Copioſæ, ſcilicet, air, ſulphureo ſalinæ atomi ex accenſa Nicotiana denſo agmine evelantes, oreque attractæ, vel potius ab aëris elaterio, laxiori fiſtulæ orificio incumbentis ipſi intruſæ, non palati tantum obnubilant cameram, ſed ſubtiliſſimis ſuis ac penetrantiſſimis corpuſculis minimos quoque poros ſubintrant, ſanguini ſeſe adſociant humores obvios reſolvunt inque Cerebrum copioſe irruunt, ac ſpiritibus animalibus ibi confuſi, variam ipſis labem imprimant, mox inſueto ſuo ſulphure narcotico abruentes, mox & acredine, bilioſæ præſertim conſtitutionis in corpore, in furorem concitantes: Quamvis itaque lubens aſſentiar Primiroſio, l. 4 de vulgi in med. erroribus, cap. 33. fumum Tabaci ad cerebrum non pervadere ſcribenti, nobiloſum ſcilicet illum craſſum, & terræ fuliginis facie è fiſtula expulſum, nihil tamen omnino eo uſque penetrare, aut ſolum ſpirituum & humorum à calore ejus concitatorum motum inſequi, argu nentis quæ adducit, neutiquam evincit, cum poruli ubique in corpore patentes, ſanguinis in univerſo præſẽtia, corpuſculorum in fumo latentium ſubtilitas, vis penetrans & activitas ipſaque ſymptomatum, ſoli calori neutiquam imputandorum ſeries longe aliud perſuadeant: Ut majorem ideo mereatur adplauſum J. Chriſt. Magnenus Exercit. 6. de Tabaco §. 4 fumum Tabaci intus cerebri receſſus, temulentia & ſomnolentia id adtelltantibus, adire concedens; cruſtæ tamen in eo nigræ, quia fuligo hæc craſſioribus ſuis partibus jam ſit expurgata, productionem pernegans licet enim & pervius, & alii cerebrum atris fuliginibus ex hac cauſa obſitum ſe deprehendiſſe referant, In omnibus tamen id neutiquam deprehendi frequenti aliorum fide & experimento conſtat: prout nec mihi olim in capitibus eorum, qui vivi fumo Tabaci delectat, fuerunt, tale quid deprehendere contigit &c. Contrariis vero quæ producuntur rarioribus exemplis Bartholinianum judicium, vel I. Actor Hafnienſ. Obſ. 24. commode adplicabimus, morbi potius non fumi vitium id extitiſſe.

§. 4. Medicus aulicus Tabaci ſuffitum tam familiarem habuit, ut non interdiu ſolum, ſed & noctu temperare ſibi non potuerit quin ſemper ad lectum lychnum penſilem eum cereis candelis & fiſtulis adjunctis haberet.

Cum ille ante annum defunctus, ejus capite aperto, res ſtupenda! Tota cerebri ſubſtantia adeo exſiccata reperta ut vix nucis magnitudinem æquaret, prout mihi à quodam Medico Auguſtano, relatum. *Auguſtinus Thonerus Epiſt. Medic. xv. lib. vj.*

C*Um Medicus ille ſat diu cerebri ſubſtantia deſtiturus, ratione ſalva & ſenſibus integris in vi*ta ſuperſtes manſerit, Et *Zacutus* in Obſervat. de puero decenni referat eum ſine cerebro per trien-

nium vixisse, tandem ex hydrocephalo defunctum, cranio aperto nihil cerebri deprehensum: cum actus praesupponat potentiam, & jam constet testimonio fide dignissimorum Authorum de facto, ergo de possibilitate indubium quantumvis creditu arduum: Exin Philosophis Peripateticis insultare Galenistis, & adversus eos triumphare liceret, praetendentibus illustribus illis exemplis demonstrandum in corde Animae rationalis domicilium constituendum, exin omnes vires ac facultates caeteris membris communicari, quod adstruere videntur sacrae literae. *Idem ibidem.*

Quod *Thonerus* aliena fide refert, hoc falsum esse, & venerando Seni impositum fuisse D. *Jacob. de Mapheis* & Dom. *Ferd. Ignatius Thermayr*, Medici Electorales, falsum esse affirmarunt, ac cerebrum sectione sanissimum repertum fuisse: Quod & confirmat *Schneiderus* de catharr. l. 2. c. 2. authoritate Clariss. J. D. Horstii. *I. Iacobus Wepferus misc. cur. anni* 1672. *obs.* 129.

* Romae hominis plebeii cerebrum ex eadem causa condensatum, nigricans, atque ad exiguum grumum redactum; membraneis suo loco coagmentatum, repertum est. *Franciscus Josephus Burrhus Epistola* 2. *de cerebro.*

§. 5. Impossibile non existimo ut à fumi hujus acrimonia, & siccandi vi, cerebri aut capitis pars aliqua, in quam praecipue salvis adhuc vitibus penetrat, atque incursionem facit, ita exsiccetur, ardescat, tabida fiat, corrugetur atque indurescat, ut exterior ejus superficies, respectu reliquae substantiae crustosa veluti appareat: Ita enim in quodam, qui vivus neminem sibi in Tabaci usu parem extare haud, ut socij attestabantur, immerito gloriatus fuerat, post supplicium dissecto, papillares cerebri processus, cum nervorum odoratoriorum extremitate prorsus defuisse, ita ut ne vestigium quidem eorum reliquum esset, hisce oculis una cum multis meorum aequaliter conspeximus: *Observat. Hadriani Falckenburgij.*

Prorsus defuisse &c. Causa hujus defectus à spectantium Doctoribus, in vim fumi Tabacini, omnia siccandi, exhauriendi, arefaciendi, extenuandi, corrugandi, ac proinde marcore quodam consumendi, conferebatur: Sic etiam vera, extrema & deploratissima hecticorum cutis, cum sani ac succo pleni hominis cute comparetur, crustae potius universo corpori inductae quam genuinae cutis speciem praeseferre videbitur, & in ardentissimis febribus membrana linguam exterius involvens, interdum ita sicca, arida, scabra, rugosa ac dura persentitur, ut crustae potius linguae inductae, quam vera membrana esse appareat, & quia ipse fumus Tabaci insigniter nigricat, eundem suo indesinenter recenti contactu, inque contagione praedictam cerebri, aut capitis particulam inficere ac denigrare posse docet, ut alia omittam, eadem febribus ardentissimis laborantium lingua, quam saepe à fumis & vaporibus febrilibus, exustis, faeculentis & nigricantibus, è corpore inferiore in eam exhalantibus insigniter nigrescere conspicimus: Contendo alia de causa processus mammillares & nervos odoratorios defuisse: Ego eos in cerebro pueri, qui hydrope capitis mortuus erat, disruptos & eos etiam nigricantes, aliquando deprehendi. *Idem. Contradicentem Schneiderum vide lib.* 2. *de catarr. cap.* 2.

Nervorum odoratoriorum] *Magnenus* de abusu Tabaci exerc. 6. §. 15. dicit olfactum ab abusu Tabaci in multis aboleri, tum qui fumo utuntur, quia nimis exsiccantur processus mammillares, unde cum sicciores quovis odore reddantur, non possunt ab iis immutari, odor enim est à sicco superante humidum, ex Aristot. l. 3. de *Animal.* A Tabaci autem pulvere olfactum ideo laedi censet, quod ossis ethmoidis meatus subire, ibique haerere aliquandiu possit, quibus obturatis, cerebrum neque aërem, ut eo ventiletur, neque rerum odorabilium species admittere potest, quin olfactus necessario intercidat: Sed leviculum, ac forsan momentaneum hoc esset malum; at cum Tabacum insigni narcotica vi prae multis simplicibus sit praeditum, calidum, siccum, unctuosum, penetrantissimum, haec illius vis, aut specifica facultas, facit ut octavo *Spigelii*, aut primo *Bauhini* nervorum cerebri pari olfactui dicato, olfaciendi potentia sensim tandem omnino adimatur, cum quod in processum, mammillarem traducatur, qui interiori cerebri parte ad os ethmoides, dura matre investitum, siti sunt, ac regionem istam occupantur:

Cum ergo ad nasi radices usque pulvis Tabaci Nicoticus magna copia violenter attrahatur, & punctum temporis natura otiosa non sit, ac in vivo corpore omnia sint, ex *Hippocr.* permeabilia ac transpirabilia, utique aliter fieri non potest quin partes olfactui destinatae à narcotica Tabaci vi affligantur: Nec tantum permulti olfactu privantur, sed & plurimi capnophili, non exquisito sunt gustu, affectis quarto & septimo nervorum paribus.

Volunt quidem nonnulli jugi usu pulverati Tabaci visum acui, sed quanto cum periculo conjuncta haec fit medela ostendit *Adr. Spigelius* Anat. lib. 7. c. 2. Per multi, *ait*; de industria concitatis sternutationibus in caecitatem derepente lapsi sunt, vel quia arteriarum carotidum rami, qui nervis opticis sic vicini sunt ut tangant, repleantur, & repleti hos comprimant: vel quia copiosus, isque pituitosus humor ex cerebro ad opticos nervos traductus fuit, qui obstruxit, illos quandoque setaceo curatos vidi: hos quibus ab humoribus pituitosis malum hoc enatum fuit, nunquam convaluisse memini. Quin & *Magnenus*, Exerc. 8. de Tabaco defendit, sternutamento violentius agitato capite, disruptisq; eo impetu meningibus, laxataq; cerebri compaginatione, non nullos interiisse: Firmat *Strada* exemplo pistoris Suburrani, cui cum xxxiv. sternutasset, continue succedens proxime sternutamentum xxxv. exitio fuit, disruptis arterijs & membranis cerebrum circumcingentibus: Idem *Magnenus* §. 4. testatur se vidisse quemdam, cui insanus hujus pulveris usus crystallinum corrugaverit humorem, unde & fluctuantia cernebat objecta.

Papillares cerebri processus] Censet Cl. Schneiderus Lib. de osse cribrif. si processus mammillares, & nervi odoratorii fumo Tabaci tam vehementer vitiari possunt, etiam nervos qui ex utraque meninge, ac qui de tertio pari oriuntur, ipsam duram meningem, eos processus cingentem simul affligi: hinc hominem non ideo affici, sed ob tunicam narium, ratione propriorum nervorum male affectam, hoc sensu olfactus orbatum iri.

Exterior ejus superficies crustosa velut appareat &c.] *Pawius & Falckenburgius* dicunt à nimio fumi usu congeri fuligines atras, probantque experientia & ratione 1. Dubium non est, quin inter cranium & meningem duriorem congeri possit aliqua pituita viscida, quae dissipatis subtilioribus tenuioribusque partibus ibi fixa adhaereat: quare si quis interea suf-

fumigio Tabaci intemperanter insistat, cum ad crustam illam recta via indesinenter appellat, nihil implicat quo minus ab oleaginoso nigricanteque fumo exsiccatior crusta nigrescat: Pituitam ibi congeri, & in crustam concrescere *Falkeburgius* asserit, repertamque ait in insigniter lue vexatis, è venerea: quod quod si hujuscemodi Tabaco utantur frequentissime, quid facilius quam materiam eandem nigredinem contrahere? Quod autem illuc fumus appellat, nemo anatomiæ peritus dubitabit. 3. Tabaci fumus habet in se unctuosam & oleaginosam materiam, quæ successu temporis, vel cerebro refrigerato, aut tabaci familiaritate non assueto poterit concrescere, suoque lentore partibus adhærere: quod ex ignis fumo in caminis evenire quotidie videmus, pronumque est suspicari in iis qui hypochondriaci aut maniaci sunt. 3. Quædam cerebri partes ita poterunt exsiccari & calescere, ut reliquis salvis manentibus denigrentur, ergo difficile non est à Tabaco atram fuliginem in capite generari. *Secunda opinio est Gul. de Meará* qui negat Tabacum ad cerebri substantiam, multo minus ad ejus cavernas seu ventriculos pervenire, ac ibi gigni fuligines, dicit autem ab Tabaco, tanquam ab magnete trahi pituitam: *Verum enim vero* falsa ratione adstruit *Meara* probabiliorem partem, *dico* enim fumum Tabaci cerebri intimos adire recessus, cæteroqui, qua ratione fierent temulenti aut somnolenti? Ratio vero cur ego assentiar Mearæ hæc est, quod non potest fuligo adeo sensibilis generari in cerebro quin gravissima inducat symptomata, quæ tamen nulla in fumisugis deprehenduntur: 2. Tenuior, & minus viscosa Tabaci evaporatio, unde nullo negotio per poros elabitur, & vi expultrice profligatur: quare camini exemplum non valet, cum in camino nulla sit vis expultrix; deinde rationes Falkenburgii, nihil de Tabaco probant, sed tantum de fumo in genere, unde furnarii, fullones, fabri, aliique operæ in fumo perpetuo versantes, deberent illam crustam fuliginosam contrahere, cum etiam situm fuliginosum acquirant ea cubicula in quibus laborant: *Pauvii* autem experientia 1. dubia est, deinde potuit à vehementiori melancholia exsudari incrassarique hæc fuligo: In mortis enim violentæ expectatione, ita moventur miseri illi, ut totam humorum œconomiam perturbari non sit dubium: De crusta vero eorum qui gallica lue afficiuntur, non dubito, cum in aliis partibus inexpugnabilis viscidıtatis pituita sæpissime congeratur, at illam crustam fuliginibus tingi posse nego, tum quia fumus, qui illuc pervadit, jam est tenuatus & expugnatus crassioribus partibus, unde ob tenuitatem ab expultrice, suoque nativo impetu facile dissipatur: tum quod concretioni fumi valde infensa requiratur frigiditas, quæ in nulla viventis parte est. 3. Ratio *Falkeburgii* minus obtinet vitium, etsi aliquæ cerebri partis non potest fieri, quin adsint gravissima symptomata: Ergo licet absolute, & metaphysice loquendo, naturæ scil. otiantis torpore aliqua hujusmodi contingere possent, nunquam tamen contingunt, aut secundum ordinarium fumisugorum habitum possunt demonstrari. *Magnenus de Tabaco Exerc.6 p.130.*

§. 6 Narrantem olim audivi Dom. *Pauvium*, se dissecuisse cadaver juvenis robusti & sani, cujus cerebrum nigra fuligine tinctum fuit: atque cum in ejus rei causam inquireret, quam diathesin quandam Maniacam statim crediderit, vel similem quempiam cerebri morbum, assertum fuisse ab iis, quibuscum intima familiaritate junctus fuerat juvenis, hunc nec morbis unquam obnoxium fuisse, neque cuipiam ex iis quos suspicatus esset *Pauvius*, sed Tabaci fumum ipsi adeo fuisse familiarem, ut ne diem unam abstinere ab eo posset: Quod eo adduxit *Pauvium* ut crederet congeriem eam excrementorum non aliunde originem traxisse quam ex abusu fumi Tabaci. *Iustus Raphelingius Epist. ad Neandrum in hujus Tabacologia.*

§. 7. Anno 1667. 12. Julij, obiit Hanoviæ Præsidiarius miles, *Caspar Schlectius*, annos natus lxxiij. Apoplecticus: Ab ipsa pueritia familiaris ipsi fuerat Tabaci fumus, quod quoque perpetuo masticabat: Magister *Iohannes*, Urbis Chirurgus, cadaver ad dissectionem impetravit, cui adstitit Illustriss. Comes Hanoviensis, Præside D. Doctore *Kranizio*, adstantiumque corona.

Aperto capite inventa fuligo plurima & densa cranio adhærens, fuligini caminorum tum nigrore tum sapore omnino similis: Causa autem non aliunde quam à crebertimo illo fumi Tabaci usu deducta est, *Ex communicatione D. Petri Regis, Pharmacopœi Genevensis peritissimi, qui dissectioni interfuit.*

INterrogatus à *Neandro Falcoburgius*, an Tabaci fumus ad ipsam cerebri substantiam perveniat? Itemque nimio hujus suffumigii usu crusta quædam nigra in capite generari queat? Respondet ad utrumque annuendo. Et primum quod spectat, fumum ore & naribus haustum exceptumque, non tantum ad utrumque cerebri omentum seu meningem, verum etiam ventriculorum cavitatem, imo ipsam cerebri substantiam universam, i. e. poros meatusque insensibiliter penetrare posse statuit: modum etiam declarat, exponendo & digito commodas monstrando vias duas: Primam ex ore ad nares & basin cuneiformis ossis. 1. Per foramina palati postica ex ore fumus pervenit ad nares, & supra fauces ad cuneiformis ossis basin, 2. Per foramina palati innumera, majusculum illud anticum, circa incisorum dentium medium, vapor ille ascendit etiam ad nares. Alteram viam ex naribus interioribus ad cribrum designat. 1. Numerosa ossis cribriformis foramina, quæ omnia & singula, renuissimis partim piæ matris (quæ papillares cristæ galli incumbentes processus cingit) partim duræ (superiorem cribrum tegentis superficiem) involvuntur productionibus seu canaliculis fistulosis & membraneis: Per hos etiam tempore necessitatis pituitæ, spiritui, fuliginibus egressus, imo etiam fumo Tabaci conceditur. 2. Ex palato autem cuneiformis ossis foramina decem, vasis in & efferendis dicata, fumum deducere in proclivi esse ait. Alterum argumentum id fieri posse, principia & causæ quæ hunc fumi ad superna motum efficiunt, præbent, Inter illa autem primum locum obtinet respiratio, & cerebri diastole & systole: Secundum locum occupat capitis & cerebri situs in fastigio, ad quos vapores ascendunt naturaliter: Tertium locum tuetur ipsa fumi sursum tendentis proclivitas: Secundum quod attinet quæsitum, crustam etiam ex continuato fumi hujus fuliginosi & atri usu in cerebro nigram generari posse verisimili judicat & rationibus confirmat 1. In iis quibus magna cacochymiæ copia pituitosæ, crassæ, lentæ ac viscidæ colligitur, & tenuibus exhaustis dissipatis ac portionibus indu-

induresfcit, 2. Fumus ille quidem ficcus eft, attamen fubftantiæ tenuitate & confiftentia nnctuofus eft, pinguis, lentus, ut facile adhærefcet, eo in quo caminis noftris modo niger etiam eft: 3. Impoffibile non exiftimat quod à fumi hujus acrimonia & ficcandi vi cerebri aliqua pars indurefcat & cruftofa veluti appareat; Ita teftatur in quodam Tabaci bibulo poft mortem, diffecto papillares cerebri proceffus cum quadam nervorum odoratiorum extremitate defuiffe. *Vide Neandrum in Tabacologia.* An viæ hæ fint perviæ, vide fufe apud *Schneiderum lib. 2. de catarrh. c.2.*

§. 8 Narravit Illuft. Chriftianiffimi Regis Legatus, Eques Terlon, nuper in Gallia obfervatam effe cerebri nigredinem, collectamque ex pulveris Tabaci nfu duritiem, in fectione cujusdam cui hæ narium deliriæ placuerunt, *Bartholinus Act. Medic. Obferv. xvi. annor.* 1672.

FOrfan vitio præter naturali viæ hic patentiores, erofis vel apertis membranis cerebri, admittere potuerunt raro fpectaculo rariorem pulverem: Nam in fano ftatu nihil tale metuendum, cnm nec fumus per fiftulam attractus ad cerebrum penetret; nec illud inficiar, ficut optime in Anatome, obfervavit Gulielm. de Mera Epift. ad Neandrum, cum morbi potius non fumi vitium fuerit in homine à Pauvio diffecto.

§. 9. *Philippus de Arantio* fufpenfus in platea pontis Romæ Febr. 9. 1650. qui quotidie Tabaco rum in fumo tum in pulvere utebatur, à me publice fectus, fpinam quandam offeam, feu potius lapideam tricipitem, Neptuni fufcinam repræfentantem habebat, Inter duram & piam matrem in parte finiftra prope falcem, è directo interfectio is commiffurarum coronalis & fagittalis, fed piæ ita fortiter adhærebat, ut fine laceratione ipfius avelli non poffet, quin imo acuminibus in cerebri fubftantiam ingreffa confpiciebatur, fi fufpenfus non fuiffet, certe brevi mortuus fuiffet, apparebant enim circa ipfam fpinam inflammationis rudimenta. *Dom. Panarolus pentec. 5. obferv. 14.*

§. 10. *Helmontius* ex Tabaci fumo ftomachum flavedine tinctum à fuliginibus narrat.

§. 11. *Tulpius* in vifceribus eorum, qui Tabacum ore trahere confuevetant, veftigia ejus notavit. *Schneiderus lib de Offe cibriformi.*

§. 12. Sunt qui nefcio qualem noxam cerebri nigredinem ex ufu tabaci frequente metuunt, quafi fumus nigrorem calvariæ intus induceret, ut ignis fumans camino: Hoc idem cum fufpicaretur Sereniff. Dux Bavariæ Maximilianus, cujufdam Confiliarii fui tabaco abutentis, (fuit Ferdinandus Sagittarius, Medicus Excell.) & vomitu continuo tandem extincti, caput per Anatomiam explorari mandavit, quod una cum cerebro & membranis fartum tectum, fine omni noxa inventnm eft: Nihilominus pro continua continui vomitus & mortis caufa potuit ftatui abufus Tabaci, vi cujus nimium pituitæ ad ventriculum tranfiit, quæ vel copia & frigiditate eundem tandem enervavit: vel malam qualitatem & corruptelam per moram inducens, vicina membra, & ipfum adeo ventriculum in commune malum traxit: *Hæferus Herculis Med lib. I. cap. 5.*

V*I cujus nimium pituitæ &c.*] Henningus Arnifæus Archiater Regis Daniæ Chriftiani Quarti, de Tabaci fumo, & omni ore captaro, ita decernebat, eum ob acrimoniam effe penetrantem, atque adeo ceu per tectos cuniculos perrepere & alterare univerfam cerebri maffam, utramque meningem cerebri, omnis generis vafa & in iis contenta &c. Qui cum femper ipfo actu quoque effet calidus, dum ex calice tubulorum ignito & flammante Tabaco ore exfugereretur, fieri per rerum naturam aliter non poffe, eum, cum ex decretis Ariftotelicis, caloris effet colligere homogenea & fegregare heterogenea, quin funderetur pituita, cujus metropolis ab *Hippocr.* cerebrum ftatuitur: Neque dubito rem fe habere ut *Arnifæus* decrevit: Nam puto prodromos catarrhorum fternutationes, fputationes, falivationes, omnes hos actus (non de generatione materiæ, aut materiæ morbificæ caufa loquor) à calore proficifci, aut illum effe caufam fine qua non catarrhorum: Sic *Hofmannus*, lib. 3. Inftitut. cap. 109. Solum calorem, eumqne ut plurimum externum, ut eft ignis, folis, ab exercitio, à vino, aromatis, fundere pituitam, aut acre ferum defendir; Quod fi ergo quis ellychnio ex emunctorio corrafo, funis igniarii militaris ftupei præfegmine, vel denique terræ bituminofæ foffilis fruftulo calicem tubuli Tabacarii, loco Tabaci (quibus dolis milites præfidiarii fe invicem decipiunt) referferit, ntique non minus quis fputabit qui horum incenforum fumum fuget, quam fi optimæ notæ Virginianeo Tabaco calicem tubuli repleviffet? Pofitis ergo his & conceffis, nempe acrem fumum & calorem quemcumque dicto modo intromiffum in cerebrum, fundere pituitam, eamque, qua dantur portæ, ut funt os fphœnoides & ethmoides ruere, ac illac præter naturæ inftitutum per nares emungi, hac, ac palati cœlum eandem percolari, ac oris beneficio naturaliter excerni, Quid ergo caufæ fit ut ftatuatur præ cæteris Tabacum mira ubertate ore ac naribus pituitam evocare, vel ratione peculiari cerebro effe dicatum, facileque eo viam affectare, ac ab omni inqninamento eluere, caufam nullam video. *S. Pauli de abufu Tabaci p. 9.*

Nefcio qualem noxam &c.] Cnm Tabacum præ aliqua multis fimplicibus infigni narcotica vi fit præditum, hinc ratione fulphuris fui narcotici ftupefacit & corrumpit cerebri temperiem, ufque adeo ut cum ex aliis fimplicibus concitatis fumis. v. g. majoranæ, betonicæ, rorifmarini, fuccini, maftiches & fimilium, pituita à cerebro citra noxam eliciatur, moderate ufurpatus, à Tabaco illius τόνος femper diffolvatur: atque hæc narcotica Tabaci qualitas in caufa eft ut capnophili Tabacarii ad urnam ufque fint fputatores: Non ergo ideo qnia ab illius frequentiori ufu mira ubertate pituitæ veluti ftillet cerebrum, peculiari ratione illi id een fpecificum

aliquod

aliquod dicatum, sed quia narcoticum, aut narcotico sulphure citra omnem controversiam abundat, tota substantia cerebro ac nervis infensum ac noxium est: Hinc non tantum permulti olfactu privantur, sed quoque capnophilos Tabacarios non exquisito esse gustu, quarto & septimo nervorum paribus affectis, observare est: Quis jam deinceps Tabacum cephalicum esse, aut salubre cerebro defendet, cum nervos stupefaciat? Ergo recte argumentari licet, Tabacum est calidum, est valde tenuium partium, maximè penetrans, ergo ob hæc omnia, quia una narcoticum, tanto est nocentius quanto est penetrantius, cur? quia narcotica vis ex se tarda, beneficio dictarum qualitatum in actum producitur: Nec credas quamvis nares non amplius fument Tabaco, sinciput non amplius calere, omnemque fumum evanuisse, quum post biduum aut triduum, ubi sternutas, olidum expires. *Idem ibidem.*

§. *Pauvius* Delphis apud Batavos diversa cadavera publice secuit, quos inter Rhedarium furem, qui inter alios fumisugos erat celeberrimus, quique hora mortis Tabaci fumo sese munierat: In illo tamen inventi sunt omnes processus, ductus & ventriculi cerebri, capitisque meatus purissimi à fuliginibus & nigrore, *Magnenus de Tabaco exerc.6 p 130.*

§. 14. Roterodami architabacarius quidam suspensus & dissectus, nulla cerebri corruptela aut fuligine inventa: multos præterea secuit fumisugos idem Meara, nullam tamen nigredinis notam reperit, quamvis duos dissecuerit, gibbum, aliumque qui hora mortis Tabaco sese refecerant. *Idem p.131.*

§. 3. Genevæ anno 1638. quidam nomine *du Verrouil*, ob cædem uxoris rotæ supplicio condemnatus, vir robustissimus, annos circiter 50. natus, fumisugorum dux, cerebrum quoque & cranium exhibuit omnis nigroris aut vitii expers.

§. 15. Ego plurimos, nec ego solum, sed alii clarissimi Professores & Anatomici, sectos viderunt, & observarunt studio, præsertim in Anglicis militibus, & aliis celeberrimis Tabacoφιλοῖς, quorum secta cerebra adeo alba & pura erant inventa, ut aliorum cerebra albedine superarent; Quod de Indis foret dicendum, quorum cærebra non nigra sed albissima sunt, qui Indi nihil aliud faciunt quam per totum diem continuoque istum fumum sugere? *Ioh Nic. Baumannus.*

§. 16. Color pulmonis in sanis est cinereus aut variegatus, & in corporibus morbosis, præcipue eorum qui invita multo fœdo Tabaco fumisuctione usi fuerant, multoties sub nigricantem colorem reperi, & in publicis privatisque sectionibus demonstravi: imo in quodam Tabaci & spiritus vini mancipio, *asthmathe* longo tandem extincto, totum Pulmonem non tantum subnigrum, verum etiam ad mediocrem duritiem exsiccatum inveni, exiguis hic illic intercurrentibus ulcusculis, pure non fluido sed crasso & ficciore repletis.

§. 17. In alio autem magno Tabacario publice profecto, illum ejusdem subnigri coloris, & totum ulcerosum, sed non exsiccatum reperi. *De Diemerbræk anat. lib. 2. c.13.*

Observatio II.

In Calvaria cujusdam, qui quovis tempore & loco horas potuit determinare, Pulli gallinacei figura repertà expressa.

IN capite *Antonii à Franckenstein* Belgæ, insititatæ magnitudinis viri, qui anno 1596. in Academia Julia sectus fuit, cujusque ossa adhuc ibi servantur, Gallus gallinaceus expressus fuit: Ne dubitemus, Henrici Meibomii, Anatomici Helmstadiensis epistolam ad D. Sim. Pauli non ita pridem scriptam, hic subnectere debui: In cranio nullæ suturæ, sed loco lambdoidis duo conspicua foraminula æque distantia, ex quibus nervi duo pericranio annexi prominuerunt; Crassities cranii digiti minimi articulo extremo respondet: Os frontis geminum, exterius non adeo spissum, interius vero perquam tenue & cartilaginis instar: In concava parte mediæ calvariç, occurrit figura quædam ossea tenuissima, repræsentans expresse gallum gallinaceum: Cerebri substantia æquavir pondo librarum duarum: Hæc ita à præsentibus Medicis annotata accepimus: Vulgo quidem apud nos quoque fertur illum singulari quadam sagacitate quovis tempore & loco potuisse horas determinare: *Thomas Bartholinus Actor. Med. Observ.3. Annor.1671.& 1672.*

Observatio III.

Cranium rustici, qui laqueo fauces sibi præclusit, insolitæ conformationis repertum.

ANno 1672. rusticus annorum circiter xl. Genevæ fruges in area triturans, à sociis tanquam Actæonis arma gerens traducitur: injuriam ille tacitus concoquit, recedit quasi prandium de more sumpturus: domum vacuam reperiens (uxor enim lepidula extra urbem secesserat nec ad condictam horam redierat) fores præcludit, lacunari funem appendit, ex

eo laqueum format; hinc corbem dossuariam scandit, laqueumque collo adaptat, post altero pede suppositam corbem excutit: Uxor momento post redit, præclusasque fores contra solitum reperiens, valide eas ferit; nemine respondente, ope scalæ humilem domum per fenestras subintrat, suspensumque maritum videt; ad ejulatum concurrunt vicini, cultroque funem discindunt, sed strangulatus & rigidus deprehenditur, etsi à reditu ex area vix horæ pars octava effluisset: Re ad Magistratum delata, pro more crati impositum cadaver, equo trahente, & manuducente carnifice, ad patibularium defertur: postmodum ministrorum Chirurgorum præda fit.

Caput illius, pro staturæ ratione, ad minimum tertia parte naturali minus erat: cranium insignis crassitiei, densum adeoque coactum ut ex simplici lamina constare videretur: Os frontis vix pollicarem altitudinem possidebat: Occipitij pars sinistra præ dextra ad pollicis crassitiem eminebat, Suturarum arctissima erat commissura: Lambdoidea ad dextrum latus pollicis latitudine justo magis deflectebat.

Vitiosa hæc cranij conformatio cerebri pravam constitutionem arguebat; sed multo magis mentis error, quod à tam levi occasione violentas sibi intulerit manus.

Observatio IV.

Dissecti cordis fragrantia ex diuturno cardiacorum usu. 1. *Cutis Dorsi aliarumque partium mobilitas, ob membranam carnosam fibris carneis donatam.* 2. *Frons depressa in quibusdam ad nasi radicem, ob deficientem cavernam ossis Frontis.* 3. *Infans xvj. mensium tecur habuit in sinistro hypochondrio, Lienem, in dextro, Cor ad dextram propendens.* 4. *In vena cava mulieris, à frigore externo enectæ, Polypus carneus inventus* 5. *A frequentiori Enematum usu intestina stercore vacua.* 6. *In canis, inter eundum ad latus sinistrum inclinantis, Renis sinistri substantia duo vermes reperti.* 7. *Quod quidam sint Scævolæ, aut ambidextri causa in ossibus brachiorum sita.* 9.

§. 1. Serenissimus Princeps Christianus, Marchio Brandenburgensis, &c. valde senex moriebatur anno 1660.

Ejus cadavere aperto, cor dissectum spirabat odorem gratissimum, similemque prorsus illis Emulsionibus & julepis, quibus, tanquam confectione Alkermes, aqu. cinnam. rosar. carfunculi, & id genus aliis confortantibus pro more imprægnatis, ante obitum aliquot dies roboratus, & pene non nutritus quasi fuerat æger.

Infallibili sane argumento quod medicamenta assumpta in primis viis non hæreant, sed continuato usu, viribus fere integris & retentis (saltem ex parte) suis qualitatibus in ipsum usque cor penetrare possint. *Ioh. Sigismundus Elsholtius in Miscell. cur. ann. 6. & 7. p. 332.*

§. 2. Membrana carnosa versus lumbos carnis speciem præ se fert: Inde oriri dicitur quia dorso firmissime cohæret: Uti sunt, inquit *Valverda*, qui cutem in dorso moverent, aliisque partibus, in quibus hæc membrana carnosis fibris conspersa erat.

§. 3. In osse Frontis cavernulam observandam inter utramque laminam, ad nasi radicem sitam, interdum unam, maxima autem ex parte geminam non præteriemus: In puellis, aut quibus Frons depressa, vel frontis os cum sutura est divisum illam non inveniri asserit *Bartholinus*: Nos vero ad eundem modum & situm in dissectione cranii non semper invenimus; Nunc enim unam amplam ad latus alterutrum inclinantem cum multo minore in alio latere: In fronte sutura sagittali divisa binas, utrinque unam æqualis magnitudinis, à quibus utrinque ad narium cavitatem foramina expanduntur, sæpissime reperimus, In aliis vero, quibus scilicet Frons multum depressa fuerat, ut in fœmina quam nuperrime dissecuimus, nulla vestigia invenire licet.

Cavernula hæc, simplex ne sit an gemina, meatus binos obtinuit, quorum uno à cerebro per os cribriforme foramen in illam ducitur pituita, atque hinc per alterum ad nares descendit.

De usu harum cavitatum maxime dubitatur: *Placentinus* mucosum humorem, qui in nares distillat, continere: Alii, ut *Fallopius*, illas voci inservire ut sit magis canora, quia in illis qui male loquuntur non inveniuntur: Alii, ut in illis elaboretur aër ad generationem spirituum animalium contendunt: *Spigelius* ad odores hauriendos facere existimat, cum ibi aër odore prægnans excipiatur, paulumque conservetur ne nares tam subito præterlabatur, unde odor per integrum diem in narium summitate persentitur: Alii illas humorem quo oculi humectantur & lubricantur continere putarunt; Nos vero illas à natura primario institutas arbitramur, ut protuberantiam illam & eminentiam superciliorum extendant, quæ aliter adeo feliciter fieri vix poterit: Si enim ex osse solo extuberet frons & supercilium, onus nimis grave ac naturæ molestum effingeretur: Hisce vero cavernulis processus seu prominentia superciliorũ, ad faciei gratiá & oculorum propugnaculum tenditur, neq; gravitas offensiva inde conciliatur:

Atque hanc in omnibus processibus & prominentiis, ad quodcunque officium designatis, methodum observavit natura, ut nulli parti inutile pondus designaret, quo officium damno inevitabili compensetur: Si os maxillæ superioris magnum est, maximeque protuberat, cavum tamen est, adeo ut natura non solum robur, sed & utile quandoque ac conveniens excogitare videatur: Hanc nostram de cavitatum harum usu sententiam abunde illustravit illud *Bartholini*, asserentis cavernulas hasce in frontibus depressis non inveniri, scilicet ubi nulla est superciliorum prominentia, *Atque talem faciei formationem in ancilla à nobis dissecta anno 1640. fuisse, in qua nullum invenimus cavernulæ hujus vestigium*: Hoc itaque officium esse à natura primario excogitatum existimamus, alios vero usus secundarios habere negare nolumus. *Highmorus disquisit. Anat.lib.3 p.1. cap.4.*

§. 4. Doctiss. Medicus Dom Puylon, vidit cum D.Sim.Pimpernelle, Chirurgo peritissimo, in cadavere infantis 16. menses provecti, Jecur in sinistro hypochondrio, Lienem dextro, cum magna portione ventriculi eo inclinati: Aperto thorace, inventum fuit cor in dextrum latus propendens, Pulmones in ea cavitate dextra locati, ut in sinistra naturaliter: An quibus cor rite salit circa mammillam dextram, talis inest conformatio, dubitare licet? Nihil affirmo quoniam id non satis liquet. *Riolanus in fine Anthropogr.*

§. 5. Æthiops fœmina Nigritarum stirpe oriunda, & exinde fugitiva, Kilonii obambulabat, & stipem ostiatim quærebat, secumque circumferens infantulum, ut dixerat, duarum septimanarum, qui & extinctus, & paulo post falcem in mœstam matrem quoque arra injecit mors, hæc que extincta ad Anatomicum theatrum expetita est ab Excellentiss. Dom. Dom. Pechlino.

Uterus castaneæ quantitatem vix excedebat, quod ego miror in novella puerpera: Pulmo sinister perfioras lateri adnatus videbatur: In vena cava frustulum carnis Thaleri imperialis magnitudinem æquabat, sed crassius erat; hoc carnis concretum laudatus Anatomicus Polypum cordis nuncupabat: Memini me legisse apud nostros curiosos Tom.1. Obser.31. hunc Polypum sæpius inventum fuisse in corde: Polypum tamen Kerkringius negat.

Forsan fibræ illæ in sanguine subito concrevere, ob plus solitam refrigerationem sanguinis, nam sanguinem in nostro subjecto Anatomico fuisse refrigeratum satis constat, tenui enim vestitu hæc paupercula erat amicta, & sub Jove frigido decumbebat, sub quo & mortua, nec ab ullo mortalium in domum recepta est: Mirum ergo non est tam intensum frigus sanguinem condensasse, in qua fibras concretum, sicque venam cavam obstruxisse, hinc vitæ jactura: Plures particulæ polypi hujus ex ventriculis & aliis locis extractæ sunt à D.D. Anatomico, *Joh.Lud.Hannemannus in Thoma Bartholini Actis Med. annorum 1674.75.& 76.p.50.*

De Polypo Cordis varii varia, videri possunt quæ inter alios scriptis exhibent Viri Nobiliss. *Tulpius* & *Bartholinus*: Cujus constitutionis in viro 30. ann. eum repererim in Observatis meis Anatomicis declaravi: Placet nunc cujus figuræ eum observaverim in muliere 60. annorum, Crassus valde erat durusque, sic ut cartilagineam quasi naturam induisse diceres: Occupabat non solum utriusque ventriculi cavitatem (cujus etiam cavernis extremitates suas, quas plurimas habebat, inserebat, imo cujus columnis filamentisque nerveis firmiter hærebat) verum & vasorum pulmonalium principia cordi unita, sine laceratione, ne quidem ex corde dissecto eum anferre licebat.

Plura hac de materia addere superfluum censeo, cum certi hic nihil constitui queat, eo quod in subjectis variis variæ magnitudinis figureque, imo etiam variis qualitatibus præditus repertus à me fuerit Polypus talis: Quid si in plerisque demortuis Polypum ejusmodi reperiri dicerem; nec ideo quod in cadavere observetur, etiam in vivo eum adfuisse bene inferri? *Ger. Blasius p. 6. Observat. Medic.1.*

§. 6. Filiolæ infudit Pharmacopolæ uxor, ob intestina à spiritu distenta, tam frequentes clysteres, ut in ventre post obitum dissecto vix pugillus stercoris superfuerit: argumento certe evidenti immoderato clysterum usu non semper subduci superflua, sed interdum quoque necessaria, quæ tandem cederent indigæ naturæ in utile alimentum, sine cujus perenni adminiculo consumitur necessario homo, & exhauritur tandem uberrimus nostræ vitæ fons. *N.Tulpius Observat. lib.3. cap.16.*

A Purgatione frequentius, & abs re instituta, simile quid à me animadversum in anniculo puello Domini *Henrici Faxarger* Neocomensis, à phthisi interempto, cui nimis sedula mater pridie ante obitum purgationem pro ætate validiorem exhibuerat: illi Intestina fæcibus omnino destituta erant, flatibus ab imo ad summum mire admodum distenta; confitente cum lacrymis matre obitus anticipationem.

§.7. Quondam in Parisiensi Medicorum Schola inferiore in dissecto cane, quem videramus eundo in sinistrum latus inclinantem, Renis sinistri substantia interior à duobus vermibus consumpta occurrit, quorum unus pedem longus erat; alter vero semipedem longus apparebat, *In Actis med. Th.Bartholini anni 1675. Ex Franc. Deleslans.*

§. 8. Illustr. N. filium 4. annos natum habet, qui cum lævam manum dextra ad omnia magis agilem haberet, omnia ea conficit ut sinistri nomine mereatur: Cæterum pater ægre fe-

rens pueri vitium, remedium quærit quo puer dexter evadat; Porro cum multa machinata sint, & per plures dies manum alligarent & vinerent ut dextram exerceret, & ea functiones cunctas obiret, nihilominus tamen puer sinister semper mansit: Sed qua ratione nemo, quod sciam, dixit, cum id ex anatomica diligentia, potius quam ex rationibus philosophicis deprehensum sit: cum igitur superioribus annis plura & varia corpora dissecaremus, anatomiæ exquisitam cognitionem desiderantes, non tantum corporum sectione, & particularem cognitione contenti evadebamus, sed etiam eorum vascula, syphone impulsu spiritu, primo alicubi dissecta; impellebamus, unde multa & varia nunquam antea scripta, neque fando audita invenimus: Sed non hoc tantum machinabamur, sed ossa ponderabamus, dextra sinistris conferendo: ex qua libratione quæsiti rationem invenimus: nam cum os brachii dextri, & sinistri à cubito ad humerum incedens æqua bilance librarem, dextrum in uno latere, sinistrum in altero ponens, dextrum, sive brachii dextri, longe plus gravitare os sinistri esse inveni: quod tunc considerans, ac in dubium trahens, forte id evenire ob dextrum exercitatum brachium, ad quod nutrimentum majori in quantitate confluit, hæsitabam; neque pro hac roboranda affectione exempla mihi deerant, prout ex Amazonibus desumitur, quibus dextra mamma urebatur, ut omnis vis ac robur in dextrum humerum & brachium deferretur: Cæterum restabat id experiundum in puero parvo, qui nondum brachium exercuerat, cum ejus dissecandi corpusculi occasio daretur: Sed ecce cum periculum facio, id quoque in puellulo evenire prout in homine invenetam, deprehendi: Unde judicium facio eos qui à natura dextrum brachium robustius habent, raro vel difficulter ambidextros evadere: Si tamen contingat brachio dextro non admodum additamentum illud plurimum esse, tunc exercitatione & longa consuetudine, ita bene sinistra manu ac dextra utetur hic, cui hæc evenerint, & tunc ambidexter evadet, ut multis evenire experimur; Et *Galenus* notat enarrat. 44. lib. aphor. Quibus tu addas *Aod* Hebræorum ducem, ambidextrum, qui 80. supervixit annum, ut lib. Judicum legitur: Porro si ut natura brachio dextro additamentum illud fere semper elargitur, brachio sinistro evenire contingat, tunc vir sinister omnino evadet, & ut dixi, ambidexter quoque erit, modo tamen non magna intersit ponderis disparilitas: est namque brachium dextrum (si modo *Hippocr.* fides habenda est) sinistro robustius, quum omnia dextra membra sinistris robustiora lib. 3. de morbis dixerit. *Amatus Lusitanus Observ.*100 *cent.*4.

AMbidextrum] Raros esse qui ex æquo & ad omnia officia utraque manu utantur ostendit exemplum ex S.S. allatum: Producere liceat b. m. Parentem D. D. *Andream Bonetum*, Medicum celeberrimum, primo Lugduni Gallorum, quod ejus patria; mox Genevæ: brevi statura, sed quadrato corporis habitu, nonagesimum prope attigit annum, dysenteria epidemica anno 1639 sublatus; cui alias diuturniore vita ut digno, sic optima corporis constitutio prolixiorem spondebat, imo annos Nestoreos: Ne unicus enim deerat dens, omnes integerrimi, candidi, nitidi, quod sobrietati præterea eximiæ debebat: Id vero mihi observare licuit cum mensæ assideret, si culter lævæ manui occurreret, eodem eadem dexteritate in quibuslibet dissecandis usum ac si in dextram venisset: paucis, ad solam scripturam dextra tantum utebatur.

OBSERVATIO V.

Quidam in summis torturis Frontem nunquam corrugavit. 1. *Præ torturæ violentia homoplatæ disruptæ.* 2. *Quidam frontem elevans nasum simul attollebat, ob peculiarem musculum illi concessum.* 3. *Latrones ut plurimum carent musculo interiore manus primo.*

§. 1. MUsculi frontis alligantur cuti immediatè: quibus autem pinguedo intercedit, iis cutis frontis corrugari nequit: quod accidit anno 1623. furi Patavino, qui in summis torturis cutim frontis nunquam corrugavit: Cum autem cadaver in theatri Anatomici usum peteretur, *Adr. Spigelius* ab Ill. Prætore Julio Contareno causam rogatus, *respondit* id provenire ab interventu pinguedinis inter cutim & musculos frontis, quem ipsa αὐτοψία post uberrimum confirmavit. *Rolfinckius Diss. Anat. lib.*3. *cap.*10.

§. 2. Anno 1624. Ampliss. meo Magistratui meo, Bernensi pro Bibliotheca sua Sceleton virile obruli, in quo homoplatæ in tortura adeo confractæ fuerunt, ut eas filo æneo connectere necesse mihi fuerit.

Habeo & aliud in Musæo meo, in quo simili modo disruptas & à me connexas homoplatas fuisse ocularis inspectio fidem facit.

At quis quæso hominum tam cordatus esse posset qui in extremis istis angustiis atque tormentis non potius mori mallet falsum fatendo, quam diutius vivere cruciatus hosce ferendo? *Fabritius Hildanus in Operum Præfatione.*

§. 3. Per spinam nasi musculus extendebatur secundum illius longitudinem, nunquam ante à me visus: Videbatur propago & appendix carnosa musculi Frontalis, hoc enim elevato movebatur

vebatur ille: Musculus labij superioris longus, ab osse jugali ortus, appendicem quoque mittebat, ad alterum ejusdem labij musculum, cum naso communem. *Th. Bartholinus cent. 1. hist. 38.*

§. 4. Musculi extremæ manus in internos & externos dividuntur: Interni sunt octo, primi verus usus est digitis flectendis auxiliari, & ut acuto fit sensu: Ergo si quid nocuum nobis manum constringentibus occurrat, id dictum ac factum abjicimus priusquam læsio procedat, non autem est usus ut vola depilis fiat, quod aliqui voluere; Observavi in quibusdam furibus ac latronibus magni nominis ob præclara ipsorum facinora, eos hoc musculo caruisse, licet tendo adesset, qui exortum ducit à ligamento brachialis interno: Hoc primum Patavij observavi in illustri fure Cotola dicto: Idem Pisis animadverti in Tympanista, & superioribus annis Romæ idem vidi, & spectatores admonui in Presbytero Lucensi, qui furum Rex merito dicebatur, & propterea aureo torque, diadema gestans aureum suspensus est. *Columbus de re Anatom. lib. 5. pag. 288.*

HInc forte Cheiromantes cruci destinatos agnoscunt, quod hujus musculi defectus aliam & diversam in vola manus signaturam efficiat & exhibeat: usus vero musculo assignatus à *Columbo* huic musculo, ut si quid nocuum manui constringenti occurrat, id protinus eo mediante abjiciatur, dissentit à Gallorum adagio, qui furem designaturi, de ipso inquiunt, *Il ne trouve rien de trop chaud*, calidissima etiam & ardentia amplectitur.

Observatio VI.

Robustissimorum quorundam cranium suturis destitutum repertum. 1. Vir summe robustus os unum indiscretum habuit à jugulo ad ilia, costarum vicem supplens. 2. Singulare robur capitis, ob crassitiem cranii eximiam, & totius corporis ob ossa crassissima, unctuoso humore copioso delibuta. 3. Quidam admodum agilis singulares obtinuit musculos. 4. In Audacissimis quibusdam cor hirsutum repertum. 5. 6. 7. 8. Audacissimus cor habuit hirsutum & partem trunci Aorta osseam 9.

§. 1. HErodotus, *Synesius*, qui *Herodotum* laudat, *Theophilus, Pollux, Arrianus*, Æthiopum crania produnt & maxime firma esse, & Suturis carere: *Aratus.*

Sæpe ego sic medio tantum de vertice vidi
Lineolam junxisse caput: quin plurima cernas
Firma hominum capita, & nulla compage revincta.

§. 2. Quod *Herodotus* & *Aristoteles* suo tempore observavit, idem nos quoque in decollati cujusdam Viri robustissimi cranio deprehendimus: *Iessenius.*

§. 3. Albertus, Marchio Brandenburgicus, Germanicus Achilles cognominatus, corporis magnitudine & robore insignis erat, Nec *morbis adeo maceratus* fuit, Cranium vero fuit solidum. *Schenckius ex Reinero Reineccio.* Vide *Observat. 92. lib. 1. sect. 1.*

QUæstio existit, plures suturæ an pauciores commodam creent valetudinem? *Hippocr.* & *Celsus* inter se dissentiunt. *Ille*, Qui plures suturas habent, hi capite melius valent: Contra *Celsus*; Raro calvaria solida est sine suturis, locis tamen æstuosis facilius invenitur: & id caput firmissimum: atque à dolore tutissimum est: Ex cæteris quo suturæ pauciores sunt, eo capitis valetudo est commodior: Verum si hujus verba pensitamus, hic *Hippocr.* refragari non videtur: Sermo enim *Celso* tantum de iis qui locis æstuosis degunt, *Hippocr.* vero de Græcis, & cæterarum nationum hominibus maxime loquitur, qui tam æstuosam non incolunt terram: His moris est caput vestibus tegere, maxime si iter faciunt, ac in Sole ambulant: Quare his sunt crania suturis secta, atque quo plures eorum capita habent suturas, eo magis illi capite valent: E contrario homines locis æstuosis degentes caput ab ineunte ætate nudant, radunt, ac Soli de industria subjiciunt, ut suturæ arctius coeant, concrescant, ac cranium quoque vehementius indurescat: his itaque quo pauciores sunt suturæ, eo commodior valetudo: nam ejusmodi cranium & externis injuriis illatisque plagis fortius resistit, & morbis internis minus patet: Quare *Synesius* illud cranium appellat ἀπέραστας νόσοις δυσεμβαλώτατον: atque *Ctesias* Indos tradit neque ex capite, neque ex oculis laborare: Dicet quispiam, Vapores non possunt exhalare, hinc morbi? Homines illam terram incolentes æstuosam, inquit *Galenus*, siccioris naturæ durique habitus, cum & Solis ardoribus quasi torreantur, ac multæ sunt viæ quibus hæc & ejusmodi alia excrementa cerebri emittantur: Atque qui in Germania vixerunt, & caput solidum sine suturis habuerunt, hi maxime prospera valetudine fuerunt, & corporis robore insignes: Hæc & ejusmodi alia expendet is qui suturas *ait* aliquando, non vitio morboque ac senio, sed vi ac robore facultatis ossificæ concrescere, ut illi longe integerrima commodissimaque sunt valetudine: Sed si Ægyptii detecto rasoque capite, ut eorum fert mos, in Sole versarentur, ac horum capitis ossa suturis laxius juncta essent, nonne tantus æstus sanguinem cieret, inflammationem moveret, vix perferendum capitis dolorem concitaret? At, inquies, non omnes Ægyptii, Æthiopes, capita habent suturis vacua, Nec id contendit *Celsus, locis tamen*, inquit, *æstuosis facile invenitur*: Facilius vero eo quod caput soleant insolare, quo fit ut cranium illis caloribus mirifice indurescat & suturas perdat: Ac Indorum quoque capita tam dura sunt tamque solida, ut aciem ferri respuant (*vide lib. 1. sect. 1. observ. 91. in schol.*) Illud etiam hic considerandum est quod ingentem habeat vim consuetudo, atque si ex *Hipp.* ex macrocephalis macrocephali generantur, fieri posse ut ex parentibus, quorum crania suturis paucioribus donata sunt, similes proles gignantur; quarum crania eandem naturam & duritiem quam citissime acquirunt, præsertim cum tantus æstus Solis cranium, nonnisi naturali veste tinctum, mirifice arefacere queat ac indurare; atque

credendum est quosdam ibi suturas citius, quosdam tardius amittere: quare haud mirum in Æthiopis cranio *Riolanum* Parisiis suturas notasse; nam quos etiam Æthiopes in Germania dissecamus, ii admodum pueri Æthiopicas oras reliquerunt: Et nos in multis Indorum craniis suturas notavimus, quæ nunc conspicuæ erant, nunc obscuræ: Ossa vero cranii densissima, crassissima & maxime solida invenimus. Hacque ratione *Hippocr.* interpretamur: Alioqui vulgus hanc rem hoc modo expedire videtur: Caput suturis carens, cœli aërisque injuriis minus patet, ac propterea ejus valetudo, ut *Celsus* docet, est commodior, at internis morbis ejusmodi cranium, ut *Hippocr.* tradit, magis opportunum est, *Schneiderus lib. 2. de Catarrhis cap. 5.*

Nec morbis maceratus] Recentiores authores Suturas in admodum plures res usui esse arbitrantur: 1. credunt cerebrum, *molliculam partem*, membranis per suturas cranio adnexis providentissime suspendi, quod & docet *Galenus*; Verum cui hoc probari poterit? quam vehementer hæ membranæ cranio, uti ostendit *Berengarius*, adnectuntur, ubi illæ simplices sunt, ubi nullæ apparent suturæ? 2. Tradunt *vapores hic exhalari*: Nos non inficiamur suturis naturam abuti: at negamus hoc primarium suturarum munus esse: multi integerrima veletudine fuerunt ac robore corporis præstiterunt, quorum capita post mortem sine suturis inventa sunt: Quidam senes cranij suturas amittunt, & sunt incolumi ac firmo capite: 3. *Galeno* authore, ajunt *ex suturis venas & arterias foras emitti*, quæ cranio & pericranio sanguinem subministrant: Verum quæ venæ suturis egredi possunt, quæ tam arctæ sunt? quarum dentes tam sunt acuti, tam asperi, tam commode coeunt: pericranium sanguinem ab alijs venis haurit, quo alitur. 4. Caput suturis confertum esse ajunt, *ut altero capitis osse fisso, alterum ne findatur*: At *Galen. 6. meth. m. ait*, se os syncipitis & temporis una plaga fissum curasse, ubi certe tantæ rimæ scissura squamiformis obstare haud potuit: Cujus rei testes etiam *Fallopius, Pavvius, Spigelius*: *Idem.*

§. 2. Apud Magnesios, qui ad Lethæum sunt, quidam fuit *Protophanes*, qui de pancratio & lucta eadem die in Olympia victor est renuntiatus: In hujus sepulchrum aliquando latrones prædæ spe ducti penetrarunt, post illos alij multi visuti mortuum, costas non habentem discretas; sed pro illis continens os habuit ab humeris ad eas costas quas Medici nuncupant nothas: *Pausanias in Atticis, sive lib. 1. p. 66.*

QUi robustis costis sunt, fortis animi sunt, & referuntur ad masculos. *Aristot.* in figura iracundi, eum bene costatum facit, Et in figura fortis, ossa & costæ, & extrema corporis fortia & magna adscribit in Physiogn. In figura fortis Polemon & Adamantius, articuli & latera fortia & robusta. *Ioh. Bapt. Porta lib. 2. Physiogn. cap. 33.*

§. 3. Cum *Patavii* Medicinæ operam daremus; plura cadavera dissecuimus: Cum multa in his rariora observare licuerit, tum istud singulare in bajulo animadvertimus: Cum proceræ staturæ esset, & ossa haberet validissima & crassissima, multum curæ adhibuimus ut illa quoque rite composita evehere possemus: Soli igitur per æstatem integram in tecto planiori exposuimus, sed nunquam ut satis siccarentur obtinere potuimus, quia semper unctuosa permanebant, Nec juvit denuo coxisse & soli exposuisse: Hæc causa fuit ut amico relinqueremus omnia cum iter ingrederemur, solo cranio nobiscum deportato, quod etiamnum habemus nullis omnino suturis, ut vocant, præditum, & densissimum ut digiti fere annularis crassitiem exæquet: Hic Bajulus cum viveret, nulla vi externa facile lædebatur in capite, nec unquam à causa interna dolebat. *G. H. Velschius Observat. Phys. med. hecacostea 1. §. 77.*

§. 4. Capite truncatum mense Martio 1651. evisceravi: Inter musculos radij, duos illos parvos *Casserii* non inveni, negatos quoque à *Riolano*: Unum tamen vidi triangularem, à summo cubito ortum, & desinentem circa medium ejusdem, carnoso fine & angusto, qui nullius cogniti musculi fuit portio, quos omnes diligenter ante separavi. In minimo digito pedis Flexorem musculum observavi singularem, longum & teretem, à tibiæ capite exortum, duobusque tendinibus circa insertionem divisum. In Lumbis, juxta musculum Psoas, alius musculus comparuit à nullo hactenus observatus, Ex parte majori musculo Psoas subjacebat, sed exterius ad latera magis vergens: Initium idem cum majore Psoas, carnosum, inserebaturque carnosus in superiorem ossis Ilij marginem posterius, ubi Iliaci inferni est ortus: Existimavi usum hujus esse ut pulvinaris instar majori substerneretur, si quidem os Ilij ex se immobile, vel ut os idem sustineret, ne nimium stante homine oneri esset.

Tantam musculorum ubertatem & varietatem non memini in alio unquam me vidisse: Homo vero hic, dum in vivis erat, compacta membra motuum agilitate facile & cum robore versabat. *Th. Bartholinus cent. 1. histor. 38.*

§. 5. Jacobus Latro è patibulo quo suspensus fuerat, veluti jam mortuus, sed qui tamen adhuc viveret, depositus atque curatus convaluit: Verum ut erat homo ingenio malo pravoque, ad eadem statim scelera revolutus, quibus antea extremum promeruerat supplicium, iterum capitur atque suspenditur.

Quare hominis admirati nequitiam, mortui cadaver incidendum curavimus, & inventum cor ejus ob eximiam caliditatem undique pilis refertum.

Hoc idem inventum est in corde Aristomenis Græci, qui solus perhibetur integras acies pugnando in fugam vertisse: Est ergo non tantum scelesti ingenij signum, sed quandoque etiam raræ fortitudinis. *Benivenius cap. 83 de Abditis.*

§. 6 O im Ferrariæ experti sumus in quodam à nobis confecto, cujus cor pilis circumseptum erat, audacissimus hic erat grassator & latro insignis: *Amatus centur. 6. curat. 65.*

§. 7.

§. 7. Memini cum Venetijs essem sumptum capitis supplicium esse de quodam nobili latrone, qui cùm à carnifice dissecaretur, corde admodū piloso repertus est. *Ant. Muretus lib. 12. c. 10. Var. Lect.*

§. 8. Hirsuto corde gigni quosdam homines proditur, neque alios fortioris esse industriæ, sicut Aristomenem Messenium, qui 300. occidit Lacedæmonios: Ipse convulneratus & captus, semel per cavernam latomiarum evasit, angustos vulpium aditus sequutus: Iterum captus, sopitis custodibus somno, ad ignem advolutus, lora cum corpore exussit: Tertiò capto, Lacedæmonij pectus dissecuere viventi, causa videndi, hirsutumque cor repertum est, *Plinius lib. 11. cap. 37. nat. histor. Valerius Max. lib. 1. cap. 6.*

§. 9. Nob. Polonus studiorum causa in Italiam ablegatus, & ut Palladem non hastatam, sed rogatam potius coleret, Patavium antiquissimam Antenoris civitatem Musarumque delubrum devenit: is neglectis studijs humanioribus, arma pro more ibidem loci inter studiosos detestando, serio tractavit, ut strenuus omnibus digladiationibus & congressibus nocturnis, tanquam miles legionarius, mercede conductus & veluti semper primus aciei interesset, unde post id præmij reportavit ut victus ab hoste suo, globo trajiceretur, vitamque miseram cum miserrima morte in ipsa acie commutaret.

Hujus cadaver in theatrum delatum, anno 1650. more solito apertum, cor in publica Patavinorum Anatomia, præsentibus Rectoribus Civitatis, &c. ut & tota tum Doctorum tum studiosorum cohorte numerosissima exhibebatur, undequaque pilosum: Truncus vero arteriæ mag-æ descendens, circa septum transversum, ad minimi digiti longitudinem tutus ossous: Quæ causa fuit ut pugnacissimus hic juvenis per plures annos de ardore cordis, & dolore quodam pungitivo ad dorsi spinam conquereretur, præcipuè ex leviori aliqua facta commotione, *J. Scultetus Trichiasis admirandæ pag. 82.*

AUdacissimum fuisse nostrum ne mirere, cum ut *Avicenna* lib. 3. Fen. 2 Tr. 1. cap. 3. pilorum in pectore largiorem proventum, præcipue si incurvantur, calorem cordis præsagiant: hæc sunt ejus verba, Pili plurimi super pectus, & propriè illi qui sunt crispi, significant caliditatem, &c. Si id ab externo corporis habitu præsumere licet & dijudicare, sane æstus ille cordis major, cū sanguine glutinosiore, materiam pilis subministrante, quo ipsum cor, cùm secaretur, refertum erat, majus calcar addidisse, certo nobis persuasum habemus: quo factum ut incitato quasi spiritu singulari, impetuosior in hostem rueret. *Idem.*

OBSERVATIO VII.

Homini ferocissimi cor pusillum ac durissimum. 1. Mulieris ob flagitia decollatæ cor inversum inventum. 2. Latronis ferocissimi cadaver viscerum imi & medii ventris, à dextris ad sinistra transpositionem exhibuit. 3. In viris ferocis & nequam cordis vasorum orificiis carunculæ repertæ. 4. Latro cor bifidum habuit. 5. In Juvenis dissolutissimorum morum cadavere duo Lienes inventi. 6.

§. 1. IN quodam nebulone ferocissimo, qui dum virgis à carnifice cæderetur, lictoris subsannantis ensem arripuit, eumque vulnere perfodit, deprehendi cor pusillum admodum & durissimum instar cartilaginis, ut nullum unquam viderim solidius. *Riolanus Anthropogr. lib. 3. cap. 12.*

§. 2. Mense Januario anni 1671. Halæ Saxonum Collegium Medicum fœminam 20. annorum, ob crimen incendij & furti decollatam, cultello Anatomico subjecit, in qua præter Pulmones diaphragmati & pleuræ firmiter annexos, aliaque observavimus cor plane inversum, ac sinistrum ejus ventriculum dextram thoracis partem occupantem; Arteriam verò magnam statim supra cor in viam, seu latus sinistrum, erroris sui quasi memorem, redeuntem, nullius alterius partis situ mutato. *Valentius Andr. Mollenbroccius Observat. 76. Miscell. cur. anni 1671.* Vide Cardianostrophen admirandā *Friderici Hofmanni*, ubi fuse hæc describitur historia.

§. 3. Cadaver sicarij cujusdam, dicti Richardi Francœur, qui cùm nobilem virum in rheda Illustr. Principis de Beaufort sedentem noctu sclopeto interfecisset, supplicio rotæ fuit addictus anno 1630. dissectum fuit, & sequentia exhibuit.

1. In venæ umbilicalis situ, progressu & insertione immutatio animadversa est, hæc enim quæ consueto & à natura instituto ordine versus hypochondrium dextrum tendit, atque in scissuram Hepatis, dextro illo hypochondrio contenti, inseritur, aliter sic se habebat, si quidem hæc vena ex hypochondrio sinistro orta in umbilicum desinebat.

2. Diviso peritonæo major admiratio subiit, dum venæ umbilicalis progressum insectando, Hepat sub hypochondrio sinistro prorsus reconditum, lienis & fundi ventriculi locum occupans animadvertit: cujus pars gibba costas nothas sinistri lateris respiciebat, parsque hepatis, quæ secundum naturam versus sinistrum latus protruberat, in hoc versus dextrum protendebatur: proinde venæ truncus ascendens & descendens in partibus sinistris collatus erat, parte nempe laterali & sinistra vertebrarum dorsi & lumborum superstratus, qui pro solito naturæ instituto super prædictarum vertebrarum parte interna, eaque dextra & laterali jacent:

ex

ex quo factum est necessario ut situs partium omnium internarum, tam in abdomine quam thorace contentarum, immutari atque in verti debuerit, ut deinceps patebit, cumque Hepar sit veluti basis, quo exterae partes superstructae videntur, ejus sedem, dispositionem & collocationem necessario sequi coguntur; Illo namque transposito fieri non potest quin & caeterae partes internae transponantur.

3. Ulterius progrediendo ventriculus in dextris partibus situs inventus, cujus orificium superius super dextro latere vertebrarum metaphreni collocatum erat: quod insolitum est, nam secundum naturam ad diaphragma accedens sinistrorsum vergit, ejusque fundus dextrorsum inclinat: In hoc cadavere orificium ventriculi inferius, sive pylorus, in latus sinistrum reclinabat, qui solet in partem dextram tendere, propterea lienis, intestini duodeni situm inversum fore tunc Chirurgo verisimile visum est, quod postea verissimum comperit.

4. Fundo ventriculi in oppositam partem reclinato, lienem in hypochondrio dextro collocatū adinvenit, cujus pars gibba nothas costas, sima verò ventriculum, prout solet, respiciebat: cui per vas breve, quod trifidum erat, membranasque ordinarias alligabatur. Ex quo lienis positu oritur etiam in venae splenicae, proindeque totius venae portae situ & distributione immutatio atque inversio: Vena enim porta, quae naturalem situm in aorta dextra obtinet, in sinistra parte erat constituta; & splenica, quae è sinistris esse debebat, erat è dextris partibus.

5. Ventriculi situm immutatum sequitur identidem situs intestinorum mutatio: cum enim pylorus ad sinistram partem esset propensus, intestinorum principium è partibus sinistris ducebatur, duodenumque in sinistra parte erat collocatum, neque ut solet constitutum: cum enim secundum naturam sub pancreate ducatur, sitque ut convenientem dispositionem situmque obtineat, obliquum & in medio reflexum, ut quod semel egressum est è ventriculo in illum refluere non possit, hinc contra sese habebat, supra enim pancreas quasi recta ferebatur; intestinumque jejunum, cujus initium esse solet in parte sinistra, hic in parte sinistra erat locatum, sicque intestinorum omnium situs erat inversus, quae enim ad dextram partem pertinebant, sinistro loco continebantur, veluti caecum quod in sinistra parte erat cum appendice sua, una cum initio coli, cui in dextra secundum naturam sedes convenit, & in dextram terminatur, rectum pariter à sinistro latere initium ducere solet: E contra in hoc cadavere Colon intestinum in dextrum latus desinebat, rectum vero ab eo latere exordium sumebat: proindeque mesocolon in dextra parte situm erat, cui pars dextra dicata est secundum naturam: Sic vena haemorrhoidalis, quae è splenica ut plurimum, interdumque è mesenterica sinistrorsum oritur, & per coli intestini & recti longitudinem fertur, & ad extremum recti intestini deducitur, in hoc cadavere è splenica dextrorsum exoriebatur, quo loco lien situs erat; dextrorsumque per longitudinem coli & recti extendebatur.

6. Utque vena cava descendens sinistram versus vertebris lumborum incumbebat, quae in parte dextra reperiri debebat: sic Aortae truncus descendens dextram sedem occupabat, quae cavae descendenti trunco naturae lege debetur: inde factum est ut caeterae venae transpositae fuerint, quod potissimum in vena spermatica dextra cernebatur, quae ab emulgente dextra emergebat, & spermatica sinistra, quae è trunco venae cavae sinistrorsum exiliebat.

7. Renum pariter situs erat inversus: ren enim sinister digiti latitudine sinistro depressior erat: Jecore nempe in sinistro hypochondrio collocato ipsum comprimente: ren vero dexter erat elatior, liene minorem locum in dextro hypocondrio occupante.

8. Insuper *canalis quidam conspicuus* inventus fuit in abdomine, è cavis jecoris emergens juxta venae portae exortum, per medium pancreas transiens & intestinum duodenum inter duas tunicas desinens, propter meatuum cholidocorum insertionem: is erat substantia nervosa, figura rotunda, pennę gallinaceę magnitudinem referens, in cujus cavitatem tubulus introductus fuit, qui Hepar ingrediebatur, & intet duas tunicas duodeni perducebatur hicque canalis plures ramulos in pancreas diffundebat.

§. 8. Partes thoracicae eundem situm obtinebant: Tres enim Pulmonum lobi ad dextrum latus pertinentes sinistro latere, duo vero dextro continebantur: Cordis conus, qui ad sinistrum latus paulo inflectitur, basisque quae ad dextrum paululum vergit, contrario modo hic sese habebant: pericardij enim & cordis mucro latus dextrum, ejus vero basis latus sinistrum respiciebat, sicque quatuor vasorum cordis ordo etiam immutatus fuit, ut & ventriculorum cordis situs inversus; dexter enim sinister erat, & contra: sic aorta in dextro latere erat posita, Ostiumque venae cavae, quod in cor dehiscit, in sinistro aspectabile erat cum auricula cordis majore: Arteria vero venosa, venaque arteriosa, cum minore cordis auricula, in dextro conspiciebantur: Vena sine pari partem sinistram internamque venarum metaphreni perreptabat, ortumque suum ducebat ab initio subclaviorum ramorum, octo ramulos emittendo, qui tam ad dextras quam ad sinistras partes deducebantur.

9. His

9. His ita constitutis, sequebatur necessario nervorum recurrentium situm quoque immutatum esse: solet enim nervus recurrens sinister reflecti circa descendentis aortæ incurvationem: dextri vero reflexio circa subclaviam dextram velut circa trochleam perficitur; Et sane contrarium positum in hoc cadavere nervi recurrentes obtinebant, aorta enim in dextra parte locata, nervus recurrens circa ejus incurvationem reflectebatur, in sinistra verò circa subclaviam reducebatur. *Cattierus Observat.* 17.

Canalis quidam conspicuus] Ignorasse videtur Pancreatis ductum peculiarem, seu canalem à Virsungo inventum, qui venæ specie & structura aliorum oculis ante imposuit: secundum pancreatis longitudinem exporrigitur, breves, sed numerosos ramulos quaquaversum diffundens: Amplitudinem insignem obtinet, ac orificio amplo ad intestinum duodenum, quandoque in meatus biliarij extremum desinens, quandoque peculiari meatu prope porum biliarium, digiti latitudine distenti intervallo intestinum jejunum bians: In prodigiose constituto homine, canalis ille ad cava jecoris exporrectus est.

§. 4. *In Ioanne Dorleans*, malis moribus prædito, audaci & feroci, veluti carunculæ repertæ sunt, eæque oblongæ, in orificiis vasorum à corde ad pulmones pertinentium.

Carunculæ, &c.] Creduntne eo sanguinem concrevisse à calore utpote maxime fibrosum, & id induxisse: atque in audacibus & calidioribus sanguinem per se in aliquid carnosum & pelliculosum cogi posse, ratione fibrarum quæ ipsæ sunt ejus rei causæ effectrices. *Ballon Epid. & Eph. l. 2. p. 144.*

Veluti carunculæ] Discernas an sit sanguis solum, an vero carunculæ, quoniam hic decipi facile est; Si sanguis est, aqua facile solvitur; Si carunculæ, pelliculæ adsunt, restant post affusi sanguinis eliquationem. *Idem ibidem.*

§. 5. Christophorus Gioë, vir Nobiliss. narravit mihi in Norvvegia pridem à se visum latronem qui pœnas scelerum luebat: Quum exenteraretur à carnifice, cor habuisse singularis figuræ, mucrone non acuto, ut fieri solet, sed bifido, ut distincti ventriculi manifestius externa facie apparuerint, dexter nempe & sinister, interjecto hiatu. *Thomas Bartholinus cent.* 1. *l. histor.* 68.

§. 6. Venit ad officinam meam anno 1560. dissolutissimis moribus adolescens, Joh. Aurias: f.igus erat tantum quantum ex eo non memini, tum ille ad me; Ecquid, inquir, tempus hoc sectioni aptum? aptissimum inquam, si modo magistratus furem aliquem, quorum hic tanta copia quanta muscarum cum caler maxime, in crucem ageret: Cum ille, bono animo es, materiam tibi sectionis præbebo: dixit simulque stricto gladio (nox erat) egreditur: Egressum inimicus, qui ex insidiis ad fenestram sermonem ejus hauserat, excipit, gladiumque ventrem exigit, concidit exanimis Aurias, altera, ut præsagierat, luce, theatro secandus effertur.

Duo illi Lienes erant bellissimi, singulis suæ arteriæ venæque, & quidem hæmorrhoïdalis maxima, è medio liene progrediens, hinc quicquid erat humoris melancholici excernebatur, nec unquam per omnem vitam tristitiæ se multum dare visus, Jovis non Saturni pullus: *Cabrollius Observat. Anat.* 15.

Hoc exemplo suam firmare de Lienis usu sententiam Clariss. *Willisio* licuisset, qui tract. de affectione hypochondriaca, vult à sanguine per arterias advecto portionem quandam fæculentiorem, fæle fixo constantem, in hoc viscus deponi, quæ illic velut digestione exaltata, & in fermenti naturam evecta, denuo sanguini per venas refluo committatur, quæ ipsum ζυμώσιν quandam inspiret, atque circa ejus πνευμάτωσιν idem præstet quod fermentum vulgare massæ farinaceæ commissum: hinc credit spiritus acriores in tegimine tum vitali tum animali progigni: Id si simplex lien præstare potest, nedum duplex actionum ejusmodi promptitudinem & impetum inyehet. *Vide loc. citatum.*

Observatio VIII.

Furis pusillanimis cor ulceribus exesum deprehensum. 1. *Fur sine cerebello.* 2. *In Fure insigni vas breve bifurcatum inventum, Abscessus in sinistro cordis ventriculo, Paucissimum cerebrum in occipite.* 3.

§. 1. Pueri trimi sinistra cordis auricula variis ulceribus exesa erat, à quorum eructante fœtore defecit proculdubio frequentius ipsi animus; Cujus deliquium etiam aliis ex simili causa vidimus contigisse, sed præcipue cuidam furi, quem propterea ceu pusillanimem vituperaverunt qui cum ipso versabantur nebulones. *Tulpius Observat. lib* 2. *cap.* 16.

§. 2. In cerebello, propter duritiem & siccitatem, Arabes memoriam collocant: quibus favere videtur observatio *Benivenii*: In quodam fure cerebellum defuisse vidit, idcirco sæpius in furto deprehensus & admonitus, præcedentis facinoris non meminerat.

Curiose inter Medicos & Philosophos disceptatur utrum animæ facultates distinctis sedibus in cerebro disparentur, elegeritque Imaginatio partem ejus anteriorem ceu molliorem, uti memoria posteriorem, quasi duriorem ac retinendis speciebus accommodatiorem: qua controversia alijs relicta, proferam hic duo duntaxat exempla, luce clarius demonstrantia læso occipitio potissimum offendi nobilem reminiscendi vim. Famulus N. ob glaciem procidit supinus in occipitium, unde orta rerum omnium oblivione non meminit deinceps nominis sui, nedum domus è qua venisset: Quem mentis stuporem brevi æ tenus quidem emendaverat, ut iterum recordaretur longe præterita, at quæ casum hunc immediate præcesserant illorum memoria plane exciderat.

Quam eandem reminiscentiæ labem cælebs quidam mercator nobis similiter obtulit; qui ignarus vulneris quod nec opinanti in occipitio contigerat, Chirurgum obtestabatur, ut indicaret vulneris sui auctorem, locumve in quo id inflictum: quorum notitiam licet vel avidissime expeteret, nequit tamen vel minimum invenire vestigium. *N. Tulpius Observat. lib. 4. cap. 14.*

§. 3. In inciso Jacobi cujusdam furis cadavere, bifurcatam venam à liene ad ventriculum atram bilem deferentem adnotavimus: Tum & abscessum in sinistro cordis ventre pituita redundantem: Postremo & posteriorem ejus capitis partem, ubi memoriæ sedes est, adeo brevem, ut tantillam cerebri portiunculam obtineret: Quam ob causam cum priorum scelerum, & eorum quæ pro his sæpe passus fuerat, tormenta scil. exilia & carceres minime recordaretur, toties ad vomitum, tanquam canis impudens reversus est, ut in laqueum tandem inciderit; vitæque ac furti finem fecerit. *Benivenius de abditis observ. 89.*

OBSERVATIO IX.

Senex ad iram proclivis post obitum sine felle & cysti inventus est. 1. *Iracundus pericardium exsuccum & squallidum habuit.* 2. *In valde iracundi cysti fellea repertus lapis eam adimplens.* 3. *In muliere ira & mœrore confecta, carnea cordis substantia plane consumpta fuit.* 4.

§. 1. Decrepitus quidam senex *in iram mire propensus*, post decessum sine felle ac sine cysti inventus est: in cujus sede ingens calculus concreverat. *Fernelius lib. 6. Patholog.*

In iram mire propensus] Nam fel commovet iras, quod quò uberius massæ sanguinis remiscetur, eò propensio in iram major est: Singularis vero omnino fuit hujus senis constitutio, qui felle & cysti caruit; hac proculdubio à calculo ingenito ingenti dilacerata & absumpta: Aliàs suapte natura, & quamdiu integra sanitate fruimur, semper moderate plena est, *inquit* Clar. *Glisson Anat. Hepatis* cap. 20. propos. 1. quod inde liquet, quia in omnibus animalibus (quibus vesicula hæc concessa est) cujuscunque demum ætatis aut sexus fuerint, iisdemque vel jejunantibus, dummodo prospera valetudine utantur, eadem semper plena cernitur, quod à nullo Anatomico negatum: quinetiam in fœtu, dum in utero est, repleta conspicitur, & in morbosis constitutionibus rarissime felle vacua est: At, inquies (testibus viris doctis quamplurimis) haud raro vacua reperta est: Neque istuc inficior: *at*, ex naturæ autem lege id unquam contigisse omnino pernego; atque duas solummodo ejus rei causas comminisci queo, nempe, ut vel à compressione aliqua violenta bilis omnis extra vesiculam propellatur, vel ob insignem fibrosi anuli laxitatem (quâ fit ut bilis ulterius retineri nequeat) sponte illinc excidat: quorum posterius sine omnimodo vicinarum partium torpore atq; enervatione haud facile contigerit: ideoque verisimile est (quod à nonnullis dicitur observatum) nempe à totali hujusmodi bilis evacuatione repentinam mortem subsequutam esse: utrobique autem talis evacuatio præter naturæ ordinem contingit, neque enim vel à facultate expultrice, vel à spontanea aliqua aut spontanea vesicæ contractione perficitur, quod tamen ut naturæ opera id fieri dicatur, necessario requiritur, ac propter ea naturalem vesicæ hujus plenitudinem neutiquam oppugnant: Licet vero, addit *Glisson* ibid. propos. 2. vesicula felleæ semper modice intumescat, nunquam tamen naturaliter usque adeo infercitur, quin dimidij saltem cochlearis men uram porro excipere posse videatur: Neque enim distenti folliculi instar induratur, sed mollis potius tactuique cedens deprehenditur: Quæres autem, Si quidem uberioris humoris est capax, cur non aliquando in corporum dissectionibus summopere referta inveniatur? Profecto cum de vita res agitur, partes omnes, & præsertim quæ humoribus turgent, ad opus sese strenuè accingunt, ut quod ipsis molestum fuerit, emoveant: Ita canis jam suspendio periturus, vesicam urinariam, si modo plena sit, atque interdum intestina quoque exonerat: Sin vero cervix vesicæ felleæ ab incuneato calculo, aut aliter obturata fuerit, compertum est eandem ultra usitatum repletionis modum dilatari: indicio manifesto illam posse vi adigi ut consuetos distensionis terminos excedat, adeoque humoris plus solito in se complectatur: Constat enim inde de propositionis hujus veritate, quod nempe fibrosus anulus haud adeo arcte atque pertinaciter constringitur: quin humori huc illuc fluenti locum cedat, quemadmodum si digitorum compressu periculum feceris, id clare comperies.

* *Sine cysti &c.*) Admirandum hoc vocat Marc. Donatus l. 4. Hist. mir. c. 30. Forte membraneus ille folliculus à calculo ingenti exterius, admodum attenuatus atque adglutinatus, minus curiosis observatoribus, ac si abesset, imposuerat: vel una cum liquore suo bilioso in calculosã duritiem concreverat: Quam hanc ipsam historiam Gothofredus Moebius cap. 15. Fundam. med. Physiolog. illustraturus, in Polonia olim innumeros boves, excita quasi peste quadam interiisse refert, in quorum cadaveribus dissectis nihil aliud notatu dignum fuerit repertum quam vesicula fellea tota in lapidem conversa.

§. 2. Venetus quidam cum irasceretur frequenter, in syncopen cadebat ex qua postremum obiit. In eo repertum pericardium omni humore vacuum, squalidum, rugosum cordique adhærens. *Vide lib. 2. tit. de Syncope.*

§. 3. In quadragenario Ictericiam per septem annos patiente defuncto, lapidem magnitudine fellis reperi; Erat autem persona antea maxime iracunda ac violentissima erat. *Ioh. Hentz lib. de Morbis Tartareis.*

§. 4. Proma conda Nob. cujusdam in Misnia, in Tibia sinistra fonticulum, non arte sed natura factum, perpetuo madore scatentem gestabat, multis retro annis: Anno 1669. à prædicto Nobili irato, altero die Bipalio percussa, nihil inde damni percepit; altero vero die ob inflictam ab eo alapam, excanduit, & sic in fervore abiens, inter abeundum arcæ allisit, & recentiorem locum affectum sauciavit, ex quo sanguis tanta effluxit copia, ut medicamentis san-

guinem sistentibus destituta, elapsis paucis horis vitam cum morte commutaret, Postero die terræ corpus fuit traditum: Elapsis à die sepulturæ integris septem septimanis, jussu Seren. Electoris Saxoniæ sepulta effodiebatur: nullam autem à læsione externa manifestam causam per Bipalium aut alapam inflictam, factam invenire valui.

Quare ad interiora perlustranda ventrem inferiorem adaperui, & deprehendi Hepar magnum & adhuc incorruptum, bovis 4. annorum hepati simillimum. Lienem vero parvum: Erat effossa bene carnosa, in vita vino dedita, unde effatum solertissimi *Bartholini* Anat. lib. 1. cap. 14. verum offendi, quod ita se habet, *Majus tamen Hepar est infrigidioris temperiei corporibus, & in timidis, & ingulosis, &c.* Ulterius spartam nactam prosequendo, in aperto thorace occurrebat Cor, non flaccidum, quod & multi authores se vidisse annotarunt, sed quoad ipsius substantiam plane consumptum, instar loculi vacui & corrugati: Cor tabidum vidit *plinius*, exsiccatum instar pyri tosti: *Iordanus* totum immoderato calore absumptum; Reliqua persequi vetuit odor cadaverosus. *Melchior Fribe in Miscell. curiosis anni 1673. Observ. 65.*

OBSERVATIO X.

Obesitas totius insignis ob viscera insolitæ magnitudinis.

ANno 1603. 27. Aprilis, Georgius Fridericus, Marchio Brandeburgicus, Onolsbachii in Noricis vivendi finem fecit, obesitatis insinitatæ Princeps, cujus corpore ad pollincturam exenterato, viscera ad miraculum magna reperta sunt, 1. Hepar librarum quinque communium, 16. uncias pendentium: 2. Lien libræ unius cum quadrante: 3. Cor librarum duarum: 4. Pulmo librarum quatuor: 5. Ventriculus in latitudine per transversum spitbamatum duarum, Crassities ejusdem pollicum trium, ventriculi extensi amplitudo mensuras Germanicas, quarum singulæ uncias 64. pendent, septem & decem facile capiebat, h. e. libras Medicas seu Romanas 90. cum unciis Octonis. 6. Omenti crassities sesqui-spithamam habebat, plurimarumque erat librarum: quippe ventris aqualiculum latè longeque, protensum lata fascia à cervice appensa, gestare & constringere cogebatur. Proceritas corporis erat pedum septenum, universi autem pondus cccc. atque 26. libras mercales pendebat, Ingentem tamen hanc corporis molem haud incommode ferebat, adeo ut equitare & choreas ducere posset, utpote sensim accrescenti ponderi assuetus. *Smetius Miscellan. lib. 10. p. 579.*

OBSERVATIO XI.

Suffocatio suspensi impedita ob trachæam arteriam osseam.

IS qui diu suspensus Bononiæ jacuit, vivus inventus est, quod asperam arteriam non cartilagineam, sed osseam haberet. Hoc nos & ab aliis accepimus. *Cardanus lib. 2. tr. 2. contrad. 7.* Constat quendam bis suspensum servatum miraculi specie: inde cum tertio Iudicis solertia periisset, inventam *osseam asperam arteriam*. *Idem lib. 14. de rerum variet. cap. 76.*

OSseam asperam arteriam) Columbus lib. 1. cap. 13. Anat. humanam laryngem in perfectioris ætatis corporibus osseam esse, non cartilagineam, ex innumeris propemodum sectionibus se deprehendisse *ait*: hinc in ossium numero laryngem constituens, de illa in ossium tractatu agit: Quod autem ossa hæc sint, probat ex colore, duritie, ac medullosa substantia, qua caret cartilaginem omnem certum est.

* ADDITAMENTA.

OBSERVATIO I.

Dorsi vehemens dolor & diuturnus, ob Tumorem in illius regione obortum, spinæ tandem rupturam invehentem, & sanguinis in imum ventrem effusionem.

QUidam spatio quatuor aut quinque annorum ingentes dolores universam Dorsi spinam secundum illius longitudinem occupantes passus est; quorum causa incassum adhibita fuere remedia quasi Renum inflammatione laborasset, aut nephritide, calculo, &c. appetitu interim salvo ut & concoquendi munere ad ipsam usque obitus diem; qua cum familiaribus pro more prandium sumpsit; quo adsumpto in aliud cubiculum illi secessere, reversi autem elapsa quarta horæ parte, eum mortuum humi stratum reperiunt, spinam autem Dorsi disruptam, id quod illi verisimiliter contigit dum inclinato corpore matulam arrepturus fuit.

Relatio eorum quæ in cadavere M. Guillemar Parisiensis deprehensa sunt à D. Amiens Chirurgo Regio Mense Ianuario anni 1681.

Nos subsignati D. Medicus & M. Chirurgi Jurati Parisienses, convocati aperiendi causa ca-

daveris mag. *Guillemar*, certum facimus, illo quoad exteriora perlustrato nihil singulare deprehensum fuisse. Dissectione autem facta primo Infimi ventris ex eo statim ingentem copiam sanguinis profiliisse, postea sublato sterno, universam thoracis regionem sinistram sanguine refertam repertam esse, in grumos concreto; quare accurate indagando causam tam copiosæ effusionis, inventum Tumorem insignem, à sexta Dorsi vertebra ad primam usque Lumborum exporrectum, membrana validissima præditum, coronati argentei crassitiem obtinente laceram juxta primam dictam Lumborum vertebram, ex parte periostio destitutam, adeo ut postremæ duæ costæ nothæ spinæ amplius non cohærerent; His perspectis, membranaque Tumoris abscissa, hunc refertum adparuisse ingenti carnis copia carcinomate affectæ, imbutæ & obductæ pauco pure ac sanguine in grumos concreto: Observasse præterea sex inferiores vertebras Dorsi, & Lumborum primam, carie omnino corruptas, quasi teredine erosas, adeo ut ibi loci spina omni careret soliditate & stabilitate: Imo ipsum Diaphragma pertusum ad paruisse ut duobus digitis conjunctis introitum concederet: Renis sinistri venam Emulgentem præterea discerptam se exhibuisse, Totum vero imum ventrem sanguine refertum, Quare judicium tulimus ægrum cecidisse paulo ante obitum, ac tunc disrupta spina, ac vi subito divulsis costis, quasi motu elastico, factam fuisse dilacerationem dictarum partium hinc sequutam hæmorrhagiam. Cæteras porro partes sine vitio occurrisse, exceptis Pulmonibus quorum flaccidi inventi lobi Tumori proximi. *Nic. de Blegni in recens Explor. Febr. an.* 1681.

Observatio II.

Hydrops thoracis dissectione post mortem cognitus.

§. 1. ANno 1645. 6. Martij corpus Susannæ Spitznagel, in Hospitali aperui, ubi hæc visu mira fuere inventa, Thoracis capacitas fere tota aqua repleta, Pulmones nimis flaccidi, Diaphragma summe uliginosum ac præ nimia lubricitate laxatum, reliquæ partes multa serosa humiditate udæ: Cor vero amplum & dilatatum, aqua turgidum, imprimis in sinistro ventriculo, ubi arteria aorta trium digitorum amplitudinem superavit, cujus frustulum in ambitu continuum, prope exortum resectum, curiositatis ac rei fidei causâ inter mea rariora reposui: ventriculus fuit vacuus & prope Lienem putris, uti & Lien, reliquis in abdomine colluvie serosa satis ubique infectis ac corruptis existentibus *Mantissæ observ. Plateri pag.* 24.

§. 2. Humor in thoracis cavitate communiter reperitur similis cruori aquæ permisto, quo thoracis partes oblinuntur ne nimium calefiant & exsiccentur; aliquando adeo copiosus ut instar crumenæ magnæ diaphragmate depresso propendeat. *Blasius in Veslingii Anat. cap.* 9.

Observatio III.

In Calvis meninges à cranio semper distare deprehenduntur.

MEmbranas à Calvaria in Calvis semper distare observavi. *Petrus de Marchettis Observationum Med. Chirurg. v.*

AB hac distantia an calvitiei causa deducenda? Si ex *Galeno* cap. 1. lib. 1. de *compos. medic.* H. T. Calvities oritur ex defectu humorum alimentum capillis suppeditantium: Si pericranium, cuti capitis subditum, (cui capilli infiguntur) futuris cranii firmiter adhærescit, transmissi per easdem (ut per alia quædam offinm cranei foraminula) membranosis fibris, quibus duræ meningi continuatur, unde magnus inter membranam utramque consensus: Si ex naturæ lege dura meninx cranio undiquaque adhærescit, In calvis autem meninges à calvaria semper distant, necesse est cranium superjacens, huicque superposita tegumenta, minus esse irrigua, atque adeo inepta continendis capillis, pro inopia alimenti illos sustentantis foventis: Revera si calvorum contrectes capita, in plerisque adeo tenuia dicta integumenta deprehendere est, ut non ex multiplicibus sed simplici contexta videantur, ipsique cranij suturæ & asperitates transpareant, ariditatis & extenuationis manifesto indicia. Quid si Calvitiei causam in pinguedinis cuti substratæ defunctum referas? Ut enim ab hujus vitio & colliquatione Tineæ causam ex autopsia deducit *Fr. Bayle problem. med.* 87. quidni ad ejus inopiam, unde cutis non sufficienter irroretur, capillorum defectu referas? Sed iterum causa distantiæ meningum à calvaria disquirenda: Forte hæc à distantia substantiæ cerebri ab eisdem repetenda; Salaces φαλακρωσιν frequenter incurrere notum est, A nimio Veneris usu substantiam cerebri imminui (ἀναλωσιν vocat *Hippocr. l.* 6. *Epid. l.* 3. *t.* 1.) plurimi tradunt hinc subsidente cerebro diffidere membranas ab invicem necesse est, hinc excrescere cutim capitis capillorum fundamentum, & fomentum illis præbentem. Assertionis veritas confirmari videtur ex eo quod Eunuchi, juxta *Hippocr.* non calvescunt, quia videlicet cerebrum ab abstinentia venereorum ὑγρασιην nativam conservat, hinc irriguæ manent meninges, ab his pericranium & cutis capitis madescit, unde præ madoris copia infixi manent capilli.

Observatio IV.

Simitatis causa ex anatome deprehensa.

QUibus os à palato abscedit, his medius subsidet Nasus: Quibus autem pars ex qua dentes prodeunt, extremus Nasus fit simus. *Hippocrates* 6. *Epid. sect.* 1. Quibus os ex palato &c. Quibus vero Dentes anteriores supernæ partis excidunt, ii extremum Nasum habent latum *Idem* 3. *Epidem.*

Qui-

Quibus os à palato &c.] Os hoc esse videtur quod Vesalius vocat sextum maxillæ superioris, quia collocatur ad finem palati, qua narium foramina in oris amplitudinem pertinent; Hic cùm firmentur, ut quodam cæmento, nares, si ob corruptionem id os dehiscit ab aliis, & subsidet, media etiam nasi pars subsidet, ut fieri solet in morbo venereo, aut Elephante correptis: *Vallesius comm. in dictum locum pag. m. 354.*

Quibus vero Dentes anteriores] Hi censentur habere extremum nasum latum, quia maxillæ lamina exterior, elevari ab infixis dentibus desinens subsidet, ac cum illa nasi extremum.

Nasus fit simus] Si miraris naturalis causa esse potest vel in errore formatricis, quæ eam partem, ut aliam quamcumque solet, vitiose efformare, vel in malo positu ossium maxillæ superioris quibus innititur, nimirum si ea ossa demissiora ac profundiora sint quam deceat demitti etiam ac subsidere necesse est nasum, & secundum eam partem præcipue qua innititur officulo quod humilius situm est; Itaque si os quod ad medium palatum est introrsum sit veluti detractum, Simitas erit secundum medium nasum, si postremum superioris maxillæ, ex quo dentes nascuntur, erit simitas secundum nasum extremum: nimirum hæ nasi partes his maxillæ ossibus innituntur: Simitas præter naturam fit ex eisdem causis præter naturam contingentibus; figura enim vitiari potest à re aliqua contundente ut pugno, casu &c. Ossa etiam illa possunt p. n. à proximis ossibus decedere, quibus decedentibus nasus subsiderit, fietque simus p. n. Hoc modo solent qui Elephante morbo laborant, ab ossium aut eorum compaginum corruptionem simi evadere usque ad magnam deformitatem. *Idem. lib. 6. pag. 573.*

Observatio V.

Senes incurvi fiunt & repandi, minusque dorsum movent ob vertebrarum coalitum, &c.

ID in puerulis observari malim, quod ipsis ossium noxæ crebrius quam ætate confirmatis oboriantur; cæterum in ætate paulo provectioribus hæc ossium frequentia oboletur: appendices tamen etiam vigoris tempore aliquando non ita difficulter distinguuntur: In senibus autem non solum appendicum connexus obliteratur, verum vertebrarum corpora aliàs magno intervallo ob cartilaginei ligamenti interventum dissita, adeo coalescunt, ut modo tres modo quatuor vertebras in illis ita concrevisse, ac simul in cœmeteriis effodi videas, ut invicem divelli nulla ratione valeant: Coalitus iste quorundam processuum fit interventu, quos corpus unius vertebræ ab externa ipsius superficie in aliud producit: Cæterum coalitum hunc in causa esse quod minus dorsum moveant Senes, & quod nequaquam dorsum extendant, ipsique magis incurvarur, neminem ambigere reor, præcipue si quis aliquando *Gibbosi* vertebras inspexerit, hasque incurvaras, & suis corporibus pertinacissime unitas: Quanquam ad hæc difficilem in senibus motum augent ossium superciliorum mira asperitas & ossium tubercula, quæ capita suis finibus moveri prohibent: Postremo & insignis ligamentorum durities prompte vertebras moveri vetat. *Vesalius Fabr. C. hum. lib. 1. cap. 6.*

Observatio VI.

Tineæ subjectum principale non cutis sed pinguedo illi subjecta.

IN Tinea cutem affici satis comprobant crustæ quæ illam deturpant, Non tamen inde constat solam affici cutim, aut eam esse præcipuum hujus morbi subjectum, quod accuratiore observatione inquirendum esse censui, cum primum se obtulit occasio. Anno 1673. mense Decembri, Iuvenis annorum circiter xx. laborans ab aliquot annis Tinea, quæ partes anteriores & exteriores capitis, circa suturam sagittalem & coronalem fere ad pericranium eroserat, & per reliquum corpus variis in locis, maxime circa scapulas, crustas excitaverat, superveniente febre continua interiit in Nosocomio Tolosano: Quia ab aliquot annis observaveram radices pilorum in pinguedine infixas esse, ita ut in capite cutem & panniculum carnosum penetrarent, & adeo etant pinguedini immersæ, ut fere pericranium attingerent: cum deinde viderem in iis qui Tinea laborant, tandem pilos defluere, existimaveram hujus affectionis sedem præcipuam esse pinguedinem: quare placuit rem in istius juvenis cadavere explorare.

Cute itaque & panniculo carnoso demptis è capite, pinguedo se exhibuit humidior & feto diffluens, ita ut in ejusmodi humorem liquata videretur: In reliquo etiam corporis habitu pinguedo fluidior apparuit, sed potissimum iis in locis ubi crustæ fuerant excitatæ, sub quibus pinguedo instar seri liquidissimi diffluebat: Aperto abdomine, omnia viscera & colore, & modo, & consistentia satis bene se habebant: Ex his infero pinguedinem esse præcipuum Tineæ subjectum, & cutem tantum per consensum affici, propter viciniam. *Fr. Bayle Problem. med. 87.*

OMnia viscera è colore &c.] Unde collige (quod alibi adnotatum) sæpe malo topico laborare corporis habitum cui fomitem non subministrent viscera, perperam sæpe, quamvis innocua, remediis vexata, quamvis febris continua, juveni lethifer impressam labem illis relinquere debuisset plerumque manifestam in iis quos interficat.

OBSERVATIO VII.

Flatuum cohibitionem sequuta insignis intestini coli distensio.

Cohibendi flatus consuetudine non paucos dissectione animadvertimus quibus dilatatum Colon brachij amplitudinem adæquabat: Alios quibus ex imo ventre flatus toto anfractu in ventriculum resiliens; Ductu emittebatur, & quibus pro crepitu ructus erat, Alios quoque aliis ex causis hoc symptomate continenter affligi, ut his plures ructus quam verba essent: *Fern. ath. lib 6.c.10.*

OBSERVATIO VIII.

Acidulis vitriolatis diutius quidam usus cor, & ventriculum corrosa & exsiccata exhibuit.

Quidam mortuus ob diuturnum usum Acidularum vitriolatarum, dissecto cadavere exhibuit cor & ventriculum corrosa & exsiccata. *P. le Givre Tract. Gallico de Acidulis p.65.*

Censet vir Clariss. eruditissimo dicto libello, Aquas plerasque acorem obtinere ab alumine potius quam à chalcantho; quod plurimis experimentis probat: Eas quæ hujus participes sunt noxias potius esse quam salutares, cum viscerum calida intemperies emendanda est; cui fini Acidulas ferro & alumine constantes summe probat: Vitriolum, *ait*, aquas minerales exitiosas efficit pulmonibus; acrimonia & acore insigni vellicante & lædente: id quod confirmat testimonio G. *Agricolæ*, qui aquas quæ mortem inferunt chalcantho plurimo constare dicit, quod interiora corrodit: Item *Avicenne* tract. 5. de Removendis nocum. cap. 13. qui de Acidulis ait quod intestina & stomachum ulcerant, nauseam faciat atque hydropisin, de vitriolatis proculdubio pronuntians: Et *Franc. Guenault.* med. Parisiensis: hic tract. de Hygiene cap. 20. de Aquis mineralibus, vitriolum cacostomachum esse ait, acre, erodens & vomitorium.

Quandoquidem Clarissimi Viri Ioh. Baptistæ Fantoni Medici Taurinensis & Celsissimi Sabaudiæ &c. Principis Archi. ac Bibliothecarii Observationes Anatomico-Medicæ satis citò ad manus nostras non devenerunt & proprio suo earum unaquæque loco inseri potuerit, quippe novissimè tantùm è prælo elapsæ sunt, nec tamen voluimus eas ab hoc exulare opere; commodum arbitrati sumus si mantissæ loco Miscellaneis nostris adderentur, doctissimis Scholiis à Celeberrimo Autoris Filio adjectis, stipatæ.

JOANNES FANTONUS

LECTORI S.

Vt primum Pater meus è vivis excessit, efflagitarunt Amici, ut si quid studio Patris mei scriptis mandatum apud me esset typis evulgarem. Verum ob immaturam mortem, & assiduas curas, quæ, dum viveret, ocii dulcedinem suis musis extorquebant, nihil perfecti, aut completi relinquere potuerat, sed quasdam tantùm annotatiunculas in suis Adversariis, & incomposita diversæ materiæ fragmentula, quæ tunc temporis seligere, concinnare, & in qualemcunque ordinem digerere mihi non licuit. tùm ob tenerioris ætatis imperitiam, tum quia funebrium chartarum assidua inspectio consanguinei doloris speciem molestè nimis refricabat. Postea verò patientia temporis composito animo paternas cogitationes memorialis expressas exarando, fragmentula expoliendo, & additionibus illustrando operam navavi. Nunc igitur nostras Lucubratiunculas publici juris facere institui diversis distinctas libellulis. Tu itaque Lector primum hanc observationem seriem cum Scholiis meo studio additis tinentem benevolo animo excipe.

OBSERVATIO I.

Aneurisma arteria magnæ paulo suprà iliacas, & polypi infrà locum aneurismatis reperti: sanguinis intrà tunicas mesenterii, & circà renes extravasatio.

Vit habitus corporis carnosi laborabat frequentibus animis deliquijs, & vagis ventris doloribus, cum febre continua nullis accessionibus distincta, pulsu ordinato, sed duro, insigni extenuatione, urinis crassis, paucis, & turbatis, & aliquali in partibus genitalibus dolore. Tandem ex oppressione, & lipothymia obiit.

Dissecto cadavere apparuit aneurisma arteriæ magnæ paulò supra iliacas, & infra locum aneurismatis aderant crassissimi polypi, qui sanguinis fluxum versus iliacas impediebant. Aderat etiam extravasatio sanguinis intrà tunicas mesenterii, & enormis circa renes hæmorrhagia. Viscera omnia sanissima erant, arteriæ iliacæ protsus inanitæ.

Reperiuntur frequentissimè polypi in ventriculis, & auriculis cordis, qui ramosas propagines in arterias, & venas emittunt. Inveni sæpissimè hasce productiones polyposas in carotidibus, venis jugularibus, vasis pneumonicis, arteriâ magnâ, venâ cavâ, vasis crutalibus &c., sed non ità frequenter deprehenduntur in canalibus, polypi, qui continuitatem non habeant cum polypis cordis, ut nuper observatum est in nobilissimo filiolo epilepsiâ defuncto, in quo inventus est polypus in sinu falcis superiore. In nostro casu nulla fit polyporum cordis mentio, sed arteriæ magnæ paulò suprà iliacas.

Patet autem crassissimos polypos ibi repertos obstaculum fuisse sanguini ad arterias iliacas fluenti, qui proinde tùm ex impetu à corde accepto, tùm copiâ, & gravitate vim fecit pro superando obstaculo, cujus tamen resistentia major fuit, quamvis contractilis arteriæ, quæ idcircò violenter distracta enormem passa est dilatationem, absque eo quod

quod contrahi rursus posset, quemadmodum contingit in vesicâ urinâ nimis distentâ.

Impedito sanguinis fluxu ad iliacas ratione obstaculi canalem arteriæ magnæ obstruentis, non solùm sequutum est aneurisma in dicto canali propè obstaculum, sed sanguis, qui in iliacas fluere debebat, in arteriâ magnâ retentus, auxit copiam, & impetum liquidi nitentis in latera canalis; Et quemadmodum liquidum ob majorem copiam & impetum potuit dilatationem memoratam arteriæ magnæ efficere, potuit majori jure abundantiùs, & validiori impetu ruere in emissaria arteriarum ab arteriâ magnâ derivantium, quæ sunt suprà locum obstaculi: igitur fluxit per arterias cæliacam, mesentericas, emulgentes, spermaticas &c. major copia sanguinis, & majori impetu, quàm fluere naturaliter debebat; hinc sequuta est enormis sanguinis extravasatio intrà tunicas mesenterij, circa renes &c. Ab hac causâ dependebat dolor ventris, & partium genitalium, qui iisdem principiis facilè demonstrari potest. Animi deliquium pendebat ex eo, quòd aliquando arteria magna sanguine omninò turgida incapax erat suscipiendo sanguini in qualibet systole à corde protruso, qui per consequens in corde remanere coactus erat, & copia ejus auctâ à superveniente in diastole sanguine animi defectum inducebat dependentem à suffocatione cordis, quo affectu extinctus est. Plura adderè possem, à quibus ut brevior sim abstinere volo.

Observatio II.

Tumor sarcomatosus intrà tunicas coli.

Puer decem circiter annorum habitus corporis carnosi cœpit ægrotare dolore ventris violento cum febri, & vehementi vomitu. Lenita priùs alvo clysteribus; potentibus deinde remediis per os assumptis optimè expurgatus est. Observabamus infrà sinistrum hypochondrium versùs epigastrium oblongam eminentiam cum aliquali duritie, quæ videbatur æmulari prolapsum lienis. Puero febris supervenit, & cum dolor continuus nullis adhibitis remediis remitti, neque tumor diminui potuerit, extinctus est.

Aperto cadavere omnia satis sana invenimus præter intestinum colon in latere sinistro, & sub ventriculo, longitudine palmari valde durum, & tumidum, cujus tunica exterior putulento humore infarcta, & fracida secedebat, & apparebat tumor carnosus, fibrosus, admodum densus, qui cavitatem coli coarctabat.

Observo quòd in partibus, quæ componuntur ex pluribus membranis non rarò oritur quidam morbus illis partibus peculiaris, qui producitur ex eo quòd membranæ à se invicem secedant per intromissionem alicujus humoris, potissimum serosi, qui si fluidus sit per porositates membranarum sensim perspirare potest, vel radices venarum subire, aut repelli à vi fibrillarum contractilium membranas constituentium, vel etiam à compressione extrinsecis factâ; Quòd si materia membranis inclusa crassa sit, ut seri gelatina, tunc membranis tenaciùs hærendo longiorem morbum facit; Et quemadmodum aliquando contingit serum gelatinosum ex longiori inter membranas morâ maximam duritiem contrahere, & cum membranis unicam substantiam cartilagineam, aut callosam efficere, ut in scroto, vesicâ, liene &c. observari solet; illud etiam in canali intestinali non rarò contingit; Et quià materia illa tenacissima sensim magis cumulatur, & durescit; ideò canalem angustando gravissima symptomata, & mortem ipsam infert. Interdum in canali intestinali materia tumorem faciens non est serum gelatinosum, sed videtur potiùs sanguis concretus sub specie molis carneæ fibrosæ, quæ intrà tunicas excrescere solet absque eo quòd tunicæ ipsæ excrescant; quia hæc tumoris materia non est ità viscida & tenax, sicuti serum gelatinosum, quod excrescere solet cum membranis in cartilagineam, aut callosam duritiem; unde hi tumores longiori tempore perdurant sine febre & dolore; sed tumores facti ex mole carneâ & fibrosâ minùs duri sunt, & particulæ sanguinis in tumore depravatæ facilè abripiuntur à sanguine circulante, earumque vitio sanguis inficitur, atque febris excitatur; Et quia tunicarum consistentia parum mutatur, neque multum durescit, aut saltem non evadit cartilaginea, vel callosa; ideò dolorificæ sensationis tunicæ capaces sunt. In hisce carnosis tumoribus interdum adest corruptiva humiditas, quæ tunicarum compagem laxando, illas reddit ad fraciditatem, & corruptionem dispositas.

Observatio III.

Cerebrum febricitantis flavo humore tinctum: vasorum cerebri exsiccatio: Aquei oculorum humoris consumptio &c.

Vir ætatis annorum quadraginta quinque, temperamenti atrabilaris, acutissima febri laborabat cum intensissimo calore: sanissimæ mentis erat, & amissa cum sensuum diminutione loquela intra paucos dies expiravit.

Aperto cranio totum cerebrum flavo humore tinctum apparuit, cum vasis sanguineis in corticali substantia ferè exsiccatis, & plexu choroide penitus inanito. Iuxta nervorum conjugationes paucus humor stagnabat ibidem concretus, qui seri gelatina videbatur à calore febrili fortasse densata. In oculis consumptus erat humor aqueus, reliquique humores semi-corrupti.

Effectus humidi, qui persæpè observatur in temperamentis atrabilariis causa esse solet plurium morborum frequenter læthalium ob gravissima damna quæ in œconomia animali necessarie

cessariò contingunt ex privatione humidi. In primis enim deficiente liquidò humido sanguis non diluitur, ut dilui oporter à debitâ quantitate seri; unde glutinosus evadit, crassus, grumosus, & fluere liberè non potest per canales suos, nec impetum à corde communicatum servare; quia propter visciditatem, partes ejus sibi invicem adhærent, ac veluti colligantur adinstar glutinis, & inserviunt sibi invicem ut totidem obstacula impetum reprimentia; quia nequeunt liberè aliæ super alias excurrere; adhærent etiam canalibus suis, illos angustant, obstruunt, & motum circulationis impediunt. Reliqui humores eadem patiuntur damna: bilis crassior evadit, & secerni difficile potest, & secreta fluere: lympha concrescit, quia deficit basis ejus, quæ liquidum humidum est. Idem de cæteris humoribus dicendum. Arescunt, & corrugantur canales omnes, qui in blandâ humectatione servari debent, ut conveniens præbeant spatium fluenti liquido, & distrahi opportunè valeant, & contrahi; quod fieri non potest exsiccato canali. Exsiccantur etiam membranæ, ac veluti crispantur, quoriescunque earum pori & fibrillarum interstitia non irrigantur liquore humido, qui illas extensiles facit, emollit, & lævigat. Indurantur etiam reliquæ corporis partes nisi humectentur: fibræ constringuntur, porositates obturantur &cc. unde fluidorum motus, vegetatio, & functiones reliquæ peragi nequeunt; & corpus marasmo afficitur; ac tandem mors subsequitur remanente corpore instar trunci emortui, aut meliùs instar genuinæ mumiæ.

Quum igitur in temperamento atrabilari sanguis pauco sero refertus accenditur: particulæ rubræ sanguinis motu febrili agitatæ, deficiente intromissione liquidi humidi inter se confricantur, & confricant vasa, & partes omnes, quas sanguis abluit; undè particulæ abraduntur, & & dividuntur in minima, & crasis sanguinis ex illâ violenta abrasione, & divisione pervertitur, eâdemque de causâ calor suscitatur intensissimus, qui ob carentiam liquidi humidi facilè extricatur, & extricatus mitigari non potest, & ipse calor dividit moleculas sanguinis, & alterat, & evaporationem superstitis humiditatis promovet; & post violentam effervescentiam accidunt ea omnia quæ dicta sunt de multiplici alteratione sanguinis, & humorum omnium, & canalium, & membranarum, & totius corporis: observando quòd ea, quæ in genere asserimus, in casu specifico proportionaliter intelligantur; quemadmodum proportionaliter intellecta applicari debent casui nostro: unde ex his principiis facilè explicari possunt præcipua phænomena. Quoniam enim bilis in nostro ægrotante redundans, & naturali crassior supponitur, minor ejus quantitas secernitur in convenientibus emunctoriis; & major quantitas sanguini permixta remanet, inordinatè afficiendo partes corporis, quibus facilè adhærere potest propter visciditatem ex defectu humidi, quo solet dilui; vel suis spiculis in porositatibus, quas facilè penetrare potest, itretiri; hinc ratio flavedinis cerebri in casu memorato petenda est. Patet etiam ex his quæ dicta sunt causa exsiccationis vasorum, concretionis seri, humoris oculorum aquei consumptionis &c.

Observatio IV.

Inflammatio pulmonis, hepatis, & intestinorum: Aqua pericardii purulenta, & superficies cordis alterata.

VIr robustus trigesimum quintum annum agens, habitus corporis carnosi acuta febri detinebatur cum maxima spirandi difficultate, levi tussi, & pauca excreatione, ac ferè suppressa, dolore laterali, difficili supra dorsum decubitu, pulsu parvo & celeri, sed tamen æquali. In principio nonæ obiit.

Dissecto cadavere vidimus intestina omnia phlogosi affecta; hepar tumidum, & in parte cava inflammatum; pulmonem costis undique adhærentem, valde inflammatum, sanguine & pure turgidum; lympham pericardij copiosissimam, & purulentam, quæ superficiem cordis alteraverat; denique in cordis ventriculis concretiones polyposas.

QUoniam in hoc febricitante aderat fervor, & lentor sanguinis; ideò partes facilè poterant affici obstructione & inflammatione; sed quemadmodum majus est periculum obstructionis & inflammationis in partibus quæ recipiunt majorem copiam sanguinis; ideò pulmones & hepar obstructione & inflammatione affecta sunt. Intestina etiam maximus sanguineorum vasorum numerus irrigat, adeò ut vix possis intestinis acum infigere, quin perfores aliquod vas; unde etiam facilè inflammationem patiuntur; sed est alia ratio mechanica, ob quam dato hepatis tumore, & inflammatione, facilè sequitur inflammatio intestinorum; Quoniam enim dato hepate tumido & inflammato sanguis venæ portæ non potest liberè & naturali velocitate in hepate diffundi, & in cavam effluere; ideò in vena portæ sanguis lentescere debet; Et quia venæ intestinales, & mesentericæ sunt propagines venæ portæ; ideò etiam in his venis lentè fluet sanguis, & in intestinis aliqualem moram faciet; sed ab arteriis mesentericis continuò, & velocitet fertur sanguis ad intestina; Igitur in intestinis congeritur copia sanguinis ibidem moram facientis, qui cum supponatur igneus inflammationem producere aptus est.

Observatio V.

Moles hepatis maxima: Ventriculus in regione umbilicali: Cor insolitæ magnitudinis &c.

ILlustrissima Domina temperamenti biliosi, valetudinaria, post varios morbos, diversaque symptomata, nempè febrem, difficultatem spirandi, impossibilem suprà dorsum, & diffi-

difficilem suprà latus sinistrum decubitum, enormem flatuum emissionem; tandem ex hydrope obijt, cum ventre tumido, œdematosis cruribus, pedibus, & dorso. Notandum etiam aliud symptoma, de quo Ægra conquerebatur, nimirum, quod videretur illi lingua ligari, & ad intus retrahi.

In dissecto cadavere vidimus hepar naturalem magnitudinem plurimum excedere: bilem in cystide non invenimus: Ventriculus infrà hepar depressus erat, & situs in regione umbilicali: pancreas pene scirrhosum: omentum semi consumptum, ac suprà retractum. Pars sinistra thoracis repleta erat sero, & in ea parte pulmo lienis colorem & consistentiam referebat: dextera pars nihil seri continebat, pulmo ibi turgidus erat sero & ichore imbutus: Insolitæ cor magnitudinis dextram thoracis partem cum pulmone penitùs occupabat: exiguum dexter ventriculus habebat polypum.

Observo primò quòd quando moles hepatis est insigniter aucta, ventriculus est in situ declivior, quam naturaliter esse debet; quia hepar mole & pondere suo ventriculum deprimit, quod communissimum est, & non observatum; & eâ de causa œsophagus à ventriculo depresso nimis trahitur, & cum renitentia elongatur; Hinc est quòd Ægra conquerebatur de linguæ retractione ad intus,

Observo secundò in hydropicis vesiculam bilis vel vacuam omninò esse, vel flaccidam cum pauca bile viscida & glutinosa. Hujus ratio phænomeni à vitio hepatis obstructi peti quidem potest, sed meliùs deducitur à vitio sanguinis, qui in hydropicis serosus est, minimè vegetus & per consequens ad generationem bilis inhabilis, ad quam requiritur sanguis vividus & fermentativus; & ideò monet Galenus in Arte parva quòd hepar calidum maximam gignit bilis copiam.

Observatio VI.

Cranium crassissimum cum suturis vix apparentibus: medulla oblongata biloso sero tincta &c.

Religiosa ætatis viginti septem annorum, valetudinaria, & debilis constitutionis à rara corporis textura, & sanguine tenui biliosa serositate referto cœpit leviter febricitare, sed cum maxima vomendi violentia, vomebatque multam bilem, quam etiam sinceram, modico tantum sero dilutam dejiciebat speciatim à sumptione purgantis. Tandem incidit in convulsiones epilepticas, quarum importunis accessionibus triduo correpta, tertia die obijt.

Cerebrum in cadavere inspecturi crassissimum cranium offendimus, & suturis vix apparentibus tàm strictè connexum, ut illis prorsùs carere videretur. Vasa suprà cerebri anfractus dispersa admodum turgida erant sanguine: substantia cerebri ad sensum naturalissima apparuit, nihilque notabile deteximus, nisi quod medulla oblongata tincta erat serositate biliosa. Ventriculi sero destituti apparuere: Vasa plexus choroidis inania, tùm etiam ductus falcis superior: meninges aridissimæ.

In epilepticis insultibus hujus patientis quædam peculiariter notavi. 1. profundam somnolentiam à qua tamen ex affrictu partium vesicatarum expergiscebatur querula oculis prominentibus, capite, manibus, & toto interdum corpore irrequietis; sed cessantibus stimulis ad soporem revertebatur. 2. videbatur in insultibus lucida habere intervalla in quibus nutriebatur, & pia verba proferebat & assistentes cognoscebat, 3. insultus erant frequentissimi, convulsiones horridæ, capite posteriùs in spinam retracto, manibus, femoribusque contractis, ore spumoso &c.

Crassitiem cranij in multis observavi, qui neque epileptico, neque ullo alio cerebri affectu laboraverant: est tamen considerabilis in illis qui similibus affectibus divexantur fortasse ob rationes, quæ communiter à Medicis afferuntur; & potissimum in hoc casu notabilis est in quo adest etiam strictissima ossium cranij connexio per suturas vix apparentes; quod juvenili ætate contingere non solet, etiamsi ætate provectis familiare sit apparentibus tantum suturarum vestigiis, quæ interdum etiam dignosci vix possunt.

Turgescentia vasorum in aliqua parte corporis denotat lentescentiam sanguinis in illa parte, in qua est turgescentia vasorum: & vice versâ lentescentia sanguinis in aliqua parte corporis importat turgescentiam vasorum in illa parte, in qua adest lentescentia sanguinis. Quandoquidem si sanguis flueret per universum corpus æquali velocitate proportionabiliter, omnia vasa corporis essent etiam proportionaliter æquè turgida; sed jam supponitur solum turgescentia vasorum in aliqua parte corporis; igitur sanguis in dicta parte fuit dispari velocitate; sed dici non potest, quod ibi fluat majori velocitate, quia abriperetur sanguis, qui efficit turgescentiam; igitur dicendum est, quòd fluat velocitate minori; & per consequens turgescentia vasorum in dicta parte, denotat velocitatem sanguinis in illa naturali minorem, idest lentescentiam. Ita viscissim quia propter lentescentiam sanguinis in aliqua parte corporis, minor ejus quantitas à venis refluit versus cor, quàm à corde traditur in arterias igitur in illa parte in qua sanguis lentescit cumulatur copia sanguinis naturali major, quæ efficit turgescentiam vasorum. Quoniam igitur suprà cerebri corticem major est in vasis sanguinis quantitas, quàm naturaliter esse deberet; & corticem cerebri comprimi à superincumbente in vasis liquido necesse est; igitur comprimetur magis à superincumbente liquido cortex cerebri, quum liquidi major est quantitas, quam quum minor est; & quemadmodum

liquido naturali velocitate fluente diminuitur gravitas ejus suprà corticem cerebri propter directionem motûs ejusdem per longitudinem canalis; ità lentescente liquido augetur gravitas ejus suprà corticem cerebri, quia diminuitur momentum velocitatis ejusdem per longitudinem canalis. Quare tùm ratione lentescentiæ, tùm majoris quantitatis sanguinis in vasis plurimum augetur gravitas ejus suprà corticem cerebri, quæ fortasse occasio esse potuit profundæ somnoleutiæ in casu exposito, & in similibus.

Medulla oblongata sero bilioso tincta potuit etiam à spiculis liquoris biliosi irritari, & ex fibrillarum ejus irritatione spiritus violenter commoveri; unde convulsionis ratio petenda est; quemadmodum enim idem serum biliosum ventriculi fibras irritando violentos vomitus excitavit, pari ratione medullæ oblongatæ fibrillas molestè vellicando convulsionem inferre facilè potuit.

Observatio VII.

Pulmo inflammatus: cor magnum, variegatum, & durissimum.

Miles ex gravi morbo convalescens in acutam incidit febrem cum respiratione difficili, tussi sicca, & dolore fixo circa medium sternum. Pulsus erat frequentissimus, calor intensissimus, & sitis inextinguibilis. De cordis phlogosi aliquam suspicionem habuimus; opportuniora remedia tentavimus, quibus non obstantibus Miles brevi extinctus est.

In dissectione cadaveris invenimus hepar valde obstructum, ac tumidum: paucum in abdomine serum: omentum semi consumptum: dextrum pulmonem valde inflammatum, cujus portio superior densa, dura, ac veluti scirrhosa erat, inferior adhuc spongiosa, & respectivè mollis. Cor mole maximum erat plurimis albicantibus maculis variegatum: substantia ejus durissima, ac fere scirrhosa, coloris atri, cum vasis coronariis turgidissimis. In dextro ventriculo duos invenimus polypos, quorum maximus in venam cavam, minor in arteriam pulmonalem ramosas productiones emittebat. In sinistro ventriculo nullus aderat polypus præter sanguinem grumosum omni sero destitutum, quemadmodum reliquus sanguis apparuit.

Quod ex febre acuta post gravem morbum superveniente majus immineat periculum, quam non præcesso gravi morbo evidentissimum est; sed non ità facilè videtur invenire rationes mechanicas, quibus demonstrari possit unde hoc grave periculum dependeat: Illæ etenim peti debent tum à constitutione sanguinis post morbum, tum à solidarum partium conditione, in quibus peculiaria quædam notanda sunt tempore quo Aliquis ex gravi morbo convalescit; ex quibus supervenientis morbi periculum emitur; sed illa hic recensere nimis longum esset.

Respiratio difficilis videtur in hoc casu dependere ab obstructione, vel compressione canalium aereorum: obstructio autem tam repentina esse non potest, quia in corpore actu febricitante materia obstruens deberet esse quantitas notabilis liquidi in canales aereos, & vesiculas depluentis; quod tamen in hoc casu esse non potest; quia tussis est sicca, quæ supponit solum molestam vellicationem factam in interiori tunicâ bronchiorum & asperæ arteriæ, quæ acutissimi sensûs est, ab exiguâ quantitate humoris acrimoniâ peccantis, quæ impossibile est, ut possit canales aereos obstruere. Dependet igitur compressione, quæ videtur facilè explicari posse supponendo quòd pulmo turgeat, ut de facto turget sanguine ebullicote, & rarefacto: ex qua turgescentia necessariò sequitur canales aëreos & vesiculas undequaque premi, & coarctari; unde liquidum aëreum non habet vim sufficientem canales, & vesiculas distrahendi quantum opus est, ob resistentiam sanguinis undequaque prementis dictos canales, & vesiculas.

Dolor fixus circà medium sternum, quando externus non est, probabiliter judicari potest, quod in corde, vel in pericardio sit. Fieri enim potest, ut pericardium ab humore acri molestè vellicetur; vel datâ accensione sanguinis phlogosi afficiatur; quemadmodum reliquas partes corporis similiter affici persæpè observamus. Præterea fiunt aliquandò exulcerationes in pericardio, interdum etiam abscessus: ex quibus constat causam doloris in pericardio multiplicem esse posse. Cor autem phlogosi affici tanquam causa passionis dolorificæ indicare videbatur pulsus frequentissimus, qui denotabat cor importune irritari ad frequentem contractionem propter ardorem sanguinis, qui non solum in ventriculis, sed etiam in ejus substantiâ villos præter modum calefaciendo, ac veluti urendo, maximam in illis rarefactionem liquidi nervosi excitabat; unde cor semper dispositum erat ad contractionem; & eo momento, quo sanguinem recipiebat, illum conabatur expellere.

Cordis substantia naturaliter dura est ex fibris tenaciter complicatis, ac circumvolutis compacta; unde fieri nequit tam notabilis, ut in aliis partibus, effusio sanguinis in substantiâ cordis; quia fibrarum interstitia arctissima sunt. Præterea sanguis qui spargitur per substantiam cordis ab arteriis coronariis, in systole urgetur in venas ob turgescentiam villorum cordis, ut patet; per consequens exigua tantum sanguinis portio naturaliter remanet in interstitiis, & porositatibus; Quod si sanguis febriliter ebulliens, & in interstitiis, & porositatibus cordis effusus quâcumque de causa, quæ multiplex esse potest, non possit in venas, vel à venis in cordis ventriculum liberè effluere; ideoque moram in interstitiis & venis faciat; quia sanguis supponitur accensus, calefaciet cordis villos præternaturaliter, eosque veluti uret, & phlogosim inducet, & turgebunt vasa cordis, & cor indurabitur tùm ob exsiccationem villorum, tùm ob sanguinem in interstitiis fibrarum, & porositatibus stagnantem.

Observatio VIII.

pancreas durissimum, cum liquore lymphatico in canali virsungiano: capsulæ atrabilariæ maximæ, & alteratæ: cor magnum, & planum &c.

SAcerdos ætatis consistentis tetra scabie laborabat cum pruritu molestissimo, & siti inextinguibili; cæterum bene se habebat. Prærer expectationem nocte quadam ex improviso mortuus est.

In dissecto cadavere vidimus pancreas obstructum, ac durissimum cum canali virsungiano lymphatico humore repleto: capsulas atrabilarias notabilis magnitudinis, interiùs alteratas, & friabiles. In dextra thoracis parte pulmo valde alteratus arctissime adhærebat pleuræ. Cor subrotundum non erat, sed valde depressum & planum, & insignis magnitudinis: auricula dextra varicosa cordis ventriculo æqualis.

Auriculæ sinistræ, & ventriculis nihil inerat sanguinis; aderant vero concretiones polyposæ, quæ in quatuor magna vasa producebantur.

PRuritus molestissimus, & sitis inextinguibilis in corpore tetrâ scabie laborante indicat defectum humoris aquei, & exuberantiam, & summam acredinem salium; unde patet utilitas, immò necessitas existentiæ liquidi aquei in corpore animalis, quod præter alios præclaros usus abstergendis salibus, atque eliminandis per sudores, urinas &c. inservit; nemini etenim ignotum est, quàm facilè salia consocientur cum aqueis. Deficiente verò humido detinentur salia in corpore arescente, & sanguinem acredine inficiunt, & amissâ convenienti fluiditate in solidis partibus fixantur, quas interdum enormiter deturpant morbos producendo nunc magis, nunc minùs graves pro quantitate, & acrimonia illorum majori, vel minori, & prout pars affecta magis, vel minùs rationе peculiaris usus, & texturæ considerabilis est.

Mors improvisa polypis in corde repertis, qui producebantur in quatuor magna vasa rationabiliter tribui potest; adeò ut obstructis majoribus vasis circulatio sanguinis fuerit intercepta.

Quia sanguis destitutus quantitate congrua humoris aquei, igitur lympha, cujus basis est humor apueus, minus diluta, minus fluida, quàm in statu naturali esse solet, in canalibus suis lentescere debebat, & hac de causa ductus virsungianus lympha pancreatica turgidus adparuit. Quare autem obstructo, ac purissimo existente pancreate ductus, & canaliculi excretorij non fuerint adeò compressi, ut conspicui vix esse potuerint potiùs, quàm lymphâ turgere, ratio esse videtur, quia liquor viscidus in ducta, & canaliculis impedimento erat concidentiæ ductus, & canaliculorum contrà vim compressionis corporis glandulosi obstructi, & duri. Præterea adverto, quòd pancreas est corpus compositum ex acinis glandulosis molis valdè notabilis, qui facilè digitis disjungi possunt; Et quia spatia acinis interjecta satis ampla sunt; ideò canaliculi excretorij minus comprimuntur.

Observatio IX.

Inflammatio meningum, & cerebelli corruptio.

ADolescens ab ingenti trabe ab alto cadente in capite percussus fuit cum fractura & depressione ossis parietalis. Ablatis squamis & vulnere methodice curato versus diem septimum ingens fere totius corporis, potissimum verò capitis, & pectoris erysipelas supervenit. Die undecimo obiit. Notandum quod nunquam febricitavit, neque deliravit nisi paucis horis ante obitum.

Resecto post mortem cranio inflammatæ apparuere meninges, & cerebellum corruptum.

RArissimum sanè est, quòd inflammentur meninges, absque eò quòd excitetur in sanguine motus febrilis, qui ferè semper inflammationum comes est, potissimum verò inflammationis membranarum cerebri, quæ non solum febrim, sed etiam delirium, & phrenitidem sæpissimè comites habet; Quia verò sanguinis crasis in corpore benè constituto difficilè alteratur, nisi accedat aliquis potentissimus, stimulus qui sanguinem neque in qualitate nec quantitate, nec motu peccantem, possit vitiosum in aliquo, vel pluribus ex his efficere, ideò fieri potuit, quòd particulæ sanguinis in parte inflammatâ depravatæ, & recirculantes cum sanguine, & motus turbatus sanguinis in parte inflammatâ & spiritus propter dolorem, & concussionem cerebri etiam per consensum affecti, non potuerint vim sufficientem habere ad excitandam sanguinis effervescentiam, nisi ultimis vitæ horis, quo tempore inflammatio jam plurimum aucta & cerebelli corruptio febrem cum delirio produxere.

Circà corruptionem cerebelli plura dicere possem, quæ satius omittere judico; quia in explicandis phænomenis morborum capitis; speciatim illis qui raro contingunt, & cum symptomatibus non correspondentibus morbo, fateor ex infinitis penè rationibus, quæ ab Authoribus adducuntur, & ex illis, quæ mihi passim in mentem veniunt, nullam mihi arridere.

Observatio XI.

Tumor fibrosus intrà tunicas cæci & coli &c.

VIr ætatis annorum sexaginta circiter, temperamenti atrabilaris, valetudinarius doloribus ventris sæpè obnoxius conquerebatur de dolore fixo circa regionem iliacam dextri lateris; febris non aderat, sed facile, & frequenter vomebat; vomitus autem non erat vehemens. Post iterata enemata, & oleum amigdalarum dulcium remissus fuit dolor; sed mox sævijt assumpto pharmaco ex cathar. passul. & diaphen., ex quo nihil fere dejecit, neque ulla ex repetitis purgantibus evacuatio nisi per vomitum sequuta est; frustrà etiam imposita fuere enemata; namque dejiciebat talia, qualia imponebantur, nec feliciori eventu iteratum fuit oleum amigdalarum, ex quo nullum doloris levamen obtinuit; Hinc leviter febricitare cœpit, & missio sanguinis instituta fuit; à missione sanguidis non febricitavit ampliùs; nihilominus dolor exacerbatus est, & languinus Æger sensim defecit cum vomitu, extremis frigidis, pulsu formicanti, mente constantissima, ventre instar asciticì tumidissimo & duro, prout in ileo sæpissimè observavi.

Dissecto canavere vidimus intestinum cæcum maximæ magnitudinis, & gangrena affectum, sicuti etiam principium coli. Intra tunicas cæci & coli concreverat caro veluti musculosa fibris distincta, quæ illorum crassitiem plurimum auxerat. Hæc caro mollis in cæco, & coli initio luxurians sua corruptione gangrænam intestinalem induxerat. Colon non apparuit in cellulas distinctum; unde fortasse à relaxatione ligamenti explicatum fuerat. Reliqua intestina livida erant.

PLUribus modis canalis intestinalis angustari potest, vel omnino occludi: in primis à materiâ aliquâ, quæ multiplex esse potest canalem obstruente: vel à tumore ipsius canalis; potissimùm verò ab humoribus intrà tunicas excrescentiam producentibus, & crassitiem ejus plurimum augentibus; vel etiam à compressione, aut strangulatione ejusdem, quæ frequenter contingit. A quacumque causa angustia, vel omnimoda occlusio canalis procedat manifestum est alimenta per vomitum rejici debere; ideòque chylificationem, & nutritionem lædi; inappetentiam, & dolores ventris contingere, & alia plura; ac tandem mortem ipsam subsequi, si morbus perseveret. Supposito enim evidentissimo illo principio, quòd ex contractione canalis cylindrici directio motus liquidi fiat æqualiter ad utrumque extremum canalis, si utrumque pervium sit nullo existente obstaculo vel ad unum tantùm, si alterum impervium sit; vel aliquod adsit obstaculum; patet quòd in statu naturali pervio existente utroque canalis intestinalis extremo ad utrumque æqualiter protruderetur materia alimentorum, (quæ plus minùs diluta liquidi rationem habet) & tùm per vomitum tum per secessum rejiceretur, nisi occurreret aliquod obstaculum in parte superiori canalis à naturali contractione ejus non superabile, per quod directio motus materiæ alimentorum fiat versùs inferiorem partem canalis, in quâ etiam si reperiatur etiam aliquod obstaculum aliis de causis necessarium, sufficit tamen, quòd minimum sit respectu obstaculi partis superioris canalis, & quod facilè superetur à naturali contractione canalis. Jam supponamus dari angustiam præternaturalem canalis intestinalis in aliqua ejus parte, occurrit igitur in illa parte maximum obstaculum, cujus resistentia major est naturali resistentiâ obstaculi superioris; Quare directio motus liquidi erit magis versùs superiùs extremū canalis, ubi respectivè tūc minor est resistentia à cōtractione canalis naturali majore superabilis, minùs verò versùs angustiam, & inferius extremum canalis, ubi resistentia major supponitur. Si verò adsit omnimoda occlusio canalis patet omnem directionem fieri versùs extremum superius: ideòque fieri fluxum & refluxum cibi à pharynge versùs occlusionem intestini &c. Ex his patet quomodo vomitus explicandus sit in hoc casu, & quomodo lædatur chylificatio, & corporis extenuatio contingat, & animalis œconomia perturbetur, & mors subsequi debeat.

Observatio XII.

Hepatis & diaphragmatis inflammatio: cutis, cerebrum, & intestina bile tincta: lien monstrosus: cerebri fraciditas.

EMpiricus quidam lacertosi corporis, aliæque staturæ, ac tanti roboris ut fune capillis alligato exuberantis ponderis saxum elevaret, cœpit febricitare cum levi subdelirio. Medicus vocatus statim propinavit illi vitrum antimonii, ex quo enormis sequuta fuit evacuatio tàm per vomitum, quàm per secessum; post aliquot dies phreneticus evasit tanto accensus furore, ut media nocte è lecto surgens validissimam januam ferratam brachiorum vi frangeret, & fugam è domo sibi procuraret. Obijt phreneticus.

Dissecto cadavere vidimus hepar phlogosi affectum, & diaphragma pariter inflammatum in centro nerveo, hinc delirabat ur plurimùm cum risu, varias efformans ob consensum neruorum deformes oris, & genarum torturas. Intestina omnia bile tincta erant: cutis etiam, potissimum faciei icterica. Lien apparuit monstrosus, rotundus scilicet, membrana inclusus durissima, & crassissima, & ea parte, qua respicit costas nothas cartilaginea, ac ferè ossea.

Sinistri

Sinistri pulmonis extremitas inflammata erat ex contactu diaphragmatis; unde in ea parte ægrotans acutissimum persentiebat dolorem cum tussi molestissima, & sicca.

In cerebro vasorum plenitudinem, & turgescentiam observavimus; substantiam cerebri bile tinctam, flaccidam, & ad corruptionem dispositam.

Vis potentissima plerumque inest delirantibus cum furore, quia in illis sanguis plurimum effervescit, & particulæ constitutæ sanguinis dividuntur & attenuantur; & per consequens copiosè elaborantur spirituosa corpuscula, quæ ignea sunt, & volatilia, & in cerebro, nervis, cæterisque partibus, quæ ab illis irradiantur tumultus, & validissimos motus excitant. Et quia bilis in hisce casibus copiosissima sanguini inest, ideò facilè partes afficere potest, illisque flavedinem conciliare.

Lienis membranam, & substantiam ipsam aliquando induratam inveni in aliqua ejus parte; sæpissimè etiam aliæ membranæ, & canales, potissimùm vero ligamenta, & cartilagines indurescunt; quod ætate provectis familiare est. Vidi nuperrimè arteriã coronariã naturali multo majorem & durissimam, veluti osseam.

Observatio XII.

Hydatides in superficie cordis: vesicula bilis maximè magnitudinis, & meatus cystici obstructio &c.

Vir ætatis annorum quadraginta circiter à quatuor mensibus laborabat febri tertiana duplici continua per subintrantiam paroxysmorum; post iteratas purgationes febris mutata est in tertianam simplicem; mox universaliter œdematosus evasit; inde febris tertiana in quartanam desiit. Tumor evanuit, & importuna tussis ægrotanti supervenit, qui valde emaciatus evadebat. Tandem debilem Ægrum motus convulsivi ex improviso corripuere; unde in extremis frigidus brevi expiravit.

Aperto cadavere mediocrem seri copiam in Abdomine, & Thorace invenimus, nihilque morbosi in capite observavimus præter inanitionem vasorum sanguineorum. Vidimus in superficie cordis hydatides concrescibili sero turgidas; substantiam pulmonum densam, & duram instar substantiæ hepatis, & phlogosi affectam. Vesicula bilis ingentis erat magnitudinis; nam intrà ejus tunicas serum concrescibile instar gelatinæ compactum aderat; unde tunicarum crassities digitum æquabat. In meatu cystico, quem callosum invenimus adeò concreverat serum illud, ut bilis transitum omninò intercluderet.

Apparent frequenter hydatides in superficie hepatis, lienis, cordis, aliarumque partium, quæ ab aliquibus habentur pro varicibus vasorum lymphaticorum; Observantur tamen aliquando in quibusdam partibus adeò copiosæ, ut omnes vasorum lymphaticorum varices esse difficilè crediderim. Quamvis igitur fieri possit dilatatio vasis lymphatici in aliqua ejus parte, quemadmodum contingit in vasis sanguineis, non tamen hydatidis nomen illi tribuendum est, sed varici. Formatio autem hydatidis ita explicari verisimiliter posse videtur. Cogita enim membranas corporis conflatas ex villis contractilibus extensiles esse, seu distrahi posse à quacumque vi resistentiam naturalis earum extensionis superante: Observa etiam quòd membrana partem aliquam investiens illi tàm arctè non adhæret; quin aliqua ejus portio possit à subjecta parte quoquò pacto elevari sine laceratione, quià supponitur extensilis. Jam facilè concipere potes formationem hydatidis, quæ nihil aliud est, quàm portiuncula membranæ partem aliquam investientis elevata, & distracta adinstar vesiculæ, causa elevationis, & distractionis membranæ est liquidum serosum propria fluiditate, gravitate, & motu à sanguine, à corde, & villis contractibus aliarum partium communicato vim faciens in portiunculam membranæ, in quam incidit, & cujus naturalis tensionis & cohæsionis, resistentiam multiplici momento vincit; unde cogitur elevari & distrahi adinstar vesiculæ, quæ eodem humore seroso inflatur, & inflata permanet, donec aucti humoris fluxu vesicula disrumpatur ob impotentiam majoris dilatationis, vel diminutâ vi liquidi nitentis in vesiculam, villi ejus contrahantur & sibi procurent suam restitutionem per repulsionem liquidi &c. Potest etiam liquidum per porositates vesiculæ dilatatas perspirare.

Substantia pulmonum naturaliter levissima est, & rarissimæ texturæ; quia nihil aliud est, quàm membranarum, & canalium congeries. Si etenim à pulmone demas membranam continentem, canales aereos cum vesiculis, interiores membranas, arterias, venas, nervos, & vasa lymphatica nihil aliud superest substantiæ pulmonis; nisi peripateticus sis, & ea omnia quæ memoravimus accidentia substantiæ pulmonis vocare velis. Est igitur substantia pulmonis humorum facilè susceptibilis adinstar spongiæ propter vesiculas, & canales innumerabiles, quæ fluido aereo destinata sunt; & multis de causis repleri possunt humoribus in corpore fluentibus; Quod si contingat, evidens est pulmonem densum fieri, & durum nunc magis, nunc minus prout humor spatia implens plùs vel minùs crassus est.

Eamdem cystidis crassitiem aliquando observavi ob serum glutinosum ejus tunicis interceptum; Et memini me in aliquibus hydropicis illam crassitiem reperisse; unde non malè cystidis hydrops vocaretur. In his casibus ferè semper notavi meatum cysticum non solum obstructum à glutinositate seri, sed etiam coarctatum à crassitie tunicarum.

Observatio XIII.

Hepar steatomatosum, & musculorum Abdominis suprà corpus hepatis extenuatio.

Quidam Gallus à pluribus mensibus febre lenta detinebatur, & à laudabili constitutione in habitum corporis semi cachecticum degenerabat. Siticulosus erat, & vomebat sæpissimè. Tactu observabamus ingentem in regione hepatis tumorem: occupabat enim totum epigastrium, & levissimo tactu durities veluti superficialis dignoscebatur; adeo ut tumorem externum tanquam in musculis latentem mentiretur. Frustranea fuere quæcumque tentavimus remedia; unde Æger præ longitudine morbi obijt.

Cadaveris aggressi fuimus dissectionem, & observavimus miram musculorum abdominis supra corpus hepatis extenuationem; Ablatis etenim communibus integumentis vix apparebant vestigia fibrarum musculorum, quæ penitùs exsiccatæ erant tanquam peculiari marasmo affectæ. Secto hepate apparuit steatomatosa illius substantia, albicans scilicet, & plusquam naturaliter compacta & dura. Aderat mediocris quantitas bilis flavo sanguineæ in vesicula.

Quoniam hepar tumidum erat, & à ligamentis non relaxatis in proprio situ detinebatur, debebat majus spatium occupare, & per consequens quaquaversum niti contiguas partes comprimendo. Contiguæ partes, quæ à situ proprio possunt quoquo pacto dimoveri, aliquantulum declinando compressionem minùs patiuntur. Partes verò, quæ à contiguitate tumidi hepatis nullo modo recedere possunt, manifestum est majorem compressionem pati. Musculi autem abdominis tumido hepati semper contigui sunt intermedio solum peritoneo; igitur ab hepate tumente plurimum illos comprimi necesse est; Et quia hepar non supponitur solùm tumidum, sed etiam durum, igitur hoc etiam de nomine compressio major esse debet. Ex diuturnâ autem compressione factâ à corpore duro supra corpus molle compositum ex fibris, canalibus, humoribus fluentibus &c. sequitur fibras corporis compressi distendi, constringi, & tonum amittere, canales angustari, & humorum fluxum impediri; unde oritur partis compressæ exsiccatio, extenuatio, marasmus.

Tumidum, ac durum evaserat hepar à materiâ crassâ in ipso congestâ, quæ porositates ejus, & canales obstruxerat, atque in illis induruerat; unde læsa texturâ ejus organicâ viscus erat inutile, quia impotens secernendæ debitæ quantitati sinceræ bilis, & noxium ob incommoda, quorum multis de causis occasio fuit.

Observatio XIV.

Tumor cartilagineus in pyloro & superiore parte duodeni.

Rusticus ætatis consistentis jam ab aliquot mensibus inappetentia, vomitu, & languore vexabatur sine febri; vomebat serosa in maxima quantitate; pulsus erat æqualis, sed parvus. In abdomine excarne tactu percipiebatur tumor durus, & circumscriptus sub ventriculo in parte dextra, tali modo ut videretur hic tumor contineri intra musculos, & peritoneum. Nullus aderat in parte tumente dolor. Purgantia per alvum evacuabant, ità pariter enemata. Tandem cum vomitus serosæ materiæ Ægrum molestaret, ità ut alimenta nullo modo possent in ventriculo retineri, insensibiliter defectu nutrimenti, constanti mente expiravit.

Aperto cadavere vidimus tumorem illum contineri in pyloro, & parte superiore duodeni; Etenim crassities pylori, & duodeni sexies circiter naturali major erat; & hæc crassities non erat carnea, sed cartilaginea; neque totam circumferentiam pylori, & portionis duodeni occupabat; sed partem dumtaxat illius exteriùs vergentem, quæ erat circiter totius circumferentiæ medietas.

Inappetentia in hoc casu dependebat ex eo quod cibus liberum non habebat fluxum à ventriculo ad intestina propter tumorem pylorum angustantem; ideóque quamvis aliqua cibi portio semper percolaretur in intestinis, notabilis tamen ejus quantitas semper in ventriculo retinebatur, qui per consequens in continua distensione detinebatur, unde fieri non poterat; ut ventriculo alimenta continente, & semper distento famis sensatio excitaretur, ut multis rationibus ostendi potest.

Et quoniam alimenta in ventriculo diutiùs detinebantur ob angustiam pylori, fieri non poterat, quin à longiori morâ, & fermentatione vitium aliquod contraherent pura aciditatis, vel acrimoniæ, ratione cujus irritatæ ventriculi fibræ ad violentam contractionem stimulabantur; unde vomitus sequebatur, qui ultimis vitæ diebus violentior erat ob majorem pylori angustiam, & copiam cibi in ventriculo.

Et quia deficiebat debita restauratio sanguinis, & conveniens corporis nutrimentum ob viam alimentorum coarctatam in pyloro, & duodeno; ideò non mirum si Æger languore vexabatur.

Præterea, quia nulla aderat discrasia sanguinis, & quamvis materia tumorem faciens à sanguine suppeditaretur talis naturæ erat, ut nullum in sanguine vitium argueret, ideò nulla contigit febris. Ulteriùs quia materia tumoris dura erat, quæ proindè non poterat cum sanguine misceri, & etiam si mixta fuisset cum sanguine, utpotè nullum habens vitium præter crassitiem, & duritiem, fortasse vim non habuisset sanguinem in febrilem motum concitandi; & hinc causa carentiæ febris petenda est.

Mate-

Materia glutinosa tumorem pylori, & duodeni efficiens cum ipsis tunicis concreverat, & induruerat; unde tunicæ crassiores, & duriores evaserant, & per consequens obtusissimi, aut nullius fortasse sensus capaces erant; ideo Ægrotans nullatenus in parte tumente dolorem persentiebat.

Observatio XV.

Pulmo carnosus &c.

GAllus quidam ætatis consistentis, qui è Patria nuper advenerat ægrotare cœpit cum pulsu parvo & raro, mitissimo calore, nullo dolore capitis, nulla siti. Parum tussiebat, & interdum, sed rarò quid spumosum & albicans excreabat; verùm difficile respirabat, & suffocari ajebat, & à pondere pectoris opprimi, quod ampliùs tolerare non poterat. Varia assumpsit remedia, à quibus nihil levaminis habuit; sed oppressione aucta, pulsu sensim deficiente, ac tandem abolito, viribus, & mente constans loquelam amisit, & paucarum horarum spatio obiit.

Aperuimus cadaver, in cujus abdomine omentum semi consumptum, hepar ex obstructione tumidum, & viridi colore tinctum à bile, quæ in cystide viridis erat, & lienem dentatim juxtà longitudinem ex altera parte divisum vidimus. In Thorace apparuit exterius pulmo non variegatus, naturali durior, & consistentiæ valde compactæ non quidem ex infarctu seri viscidi, vel alterius materiæ, sed ex propria substantia excrescente, quæ carnosa potiùs videbatur, quàm vesicularis. Cor copiosissimæ pericardii lymphæ innatabat, quæ flavi coloris erat; & cordis apicem ex disrupta hydatide alteratum observavimus. Dexter ventriculus parvum polypum, sed durissimum continebat.

CArentia memoratorum symptomatum in hoc Ægrotante denotat sanguinem non effervescere, neque turbatam esse ejus miscellam, qua servata inalteratus sanguis in naturali crasi, & placido motu mansuescit; ita ex parte sanguinis nulla dyscrasia affecti, & naturaliter fluentis functiones omnes ritè peragi debent juxta leges œconomiæ animalis. Si igitur posito hoc statu sanguinis Aliquis malè se habeat, signum est malum esse in aliqua parte corporis, quæ morbo laborat independenter à sanguine, qui benè constitutus supponitur.

Difficultas spirandi cum gravissima oppressione ferè semper signum est affecti pulmonis, parva verò tussis cum levi excreatu spumoso, rarò etiam succedente denotat pulmonem neque sanguine, neque seri copia infarctum esse, sed aliquali tantùm serositate, quæ cum aere mixta spumositatem efficit. Hæc autem minima seri fluxio exigui, ac nullius ferè momenti est respectu gravissimi symptomatis, seu difficultatis maximè spirandi Ægrum molestissimè vexantis. Igitur tanta difficultas spirandi vix, aut ne vix quidem dependere posse rationabiliter videtur ab humore in pulmonem depluente, sed ab alia majori causa procedere debet. Et hæc esse quidem posset impeditus spirituum influxus in organa respirationi inservientia ex obstructione, vel compressione nervorum; sed frequentiùs esse solet aliquid comprimens, vel obstruens canales pneumonicos, speciatim aereos, & vesiculas aereas; unde aeris in pulmonibus impeditur commercium; Ità in nostro casu per excrescentiam substantiæ pulmonis angustantur vesiculæ aereæ cum tubulis; ideóque liber fluxus, & refluxus aeris haberi non potest; nam vesiculæ compressæ, vel crassiores redditæ, uti etiam tubuli difficiliùs distrahi possunt à gravitate & elatere liquidi aerei unde inspirationis oritur impotentia. Eadem de causa coarctantur vasa sanguinea pneumonica, in quibus sanguinis motus intercipitur; & ideò fortasse in dextro ventriculo genitus fuit polypus, quia vasa pneumonica excipere non poterant omnem sanguinem à dextro ventriculo qualibet systole propulsum.

Si porositates hepatis obstruantur, evidens est humores, qui easdem permeare deberent, occurrente obstaculo retineri in substantia hepatis, & molem ejus adaugere. Ex mole hepatis aucta, seu magis compacta, ac tumida fit, ut comprimantur, & coarctentur canales ejus tum sanguinei, tum biliares, & acini glandulosi, ex quibus substantia hepatis conflata est; unde bilis ob impeditum liberum fluxum ex acinis & canalibus versùs communia receptacula, movetur lentissimè, & viscidior evadit, & adhæret omnibus superficiebus, quas tangere potest in substantia hepatis; Quarè substantia recremento bilioso imprægnata colorem bilis exhibet; Et quamvis hoc phænomenon non semper contingat obstructo hepate, tamen sufficit ut explicem quomodo datâ obstructione hepatis illud possit contingere; nam reverà dantur casus, in quibus illud accidere non potest etiam datâ obstructione hepatis maximâ.

Figura lienis frequentissimè variat; Interdum rotundam vidi, aliàs irregulariter circumscriptam, sæpiùs dentatam.

Observatio XVI.

Pulmonis abscessus: Pus in pericardio, & cor exteriùs corruptum.

RObustissimum Juvenem acuta febris corripuit cum dolore laterali, maxima anxietate, tussi, & sputo cruento, pulsu valido, & duro &c. Perseverabat febris cum calore intensissimo, & siti inextinguibili ex maxima accensione sanguinis; unde erysipelas in facie exortum fuit. Sanguis è vena eductus crassa gelatina, eaque flava refertus erat. Circa diem decimum obiit.

In cadavere vidimus abscessum disruptum in parte sinistra pulmones, ubi dolor aderat: pleuram pariter corruptam ex adhæsione pulmonis, & notabilem puris copiam in cavitate Thoracis. Maximam etiam puris copiam in pericardio invenimus, à cujus contagio cor exteriùs purulentum evaserat.

INflammatio pulmonis interdum fit in tota ejus substantia, aliquando in aliqua tantum ejus parte superiori, vel inferiori; vel mediâ, superficiali, vel internâ. Si inflammatio pulmonis fiat in aliqua ejus parte non longè à superficie cum notabili fluxu sanguinis in illam partem, facilè disrumpitur pulmo, & materia fluit in cavitate Thoracis. Distractis enim, quantum distrahi potuere, interioribus membranis, & membranâ continente, quia semper cumulatur sanguis in parte inflammata, ibidemque turget, & quaquaversùm, evidens est tumorem seu abscessum; qui semper nititur in membranam continentem jam multum distractam, & quæ ulterioris dilatationis incapax est, ibidem disrumpi debere ob minimam dictæ membranæ resistentiam. Prætereà motus respirationis plurimum facilitat hanc ruptionem abscessûs; quia in inspiratione, quæ in peripneumonicis violenta est, aër tepidè fertur in substantiam pulmonis per innumerabiles canales versùs ejus peripheriam tendentes; unde materia abscessum faciens ab impetu aëris magis urgetur versùs membranam continentem, ubi ruptionis imminet periculum. In expiratione verò quia pulmo concidit, materia abscessum faciens urgetur, & nititur indiferenter quaquaversùm exceptâ illâ ex quâ quantitate, quæ esse potest in vesiculis, & canaliculis aëreis: hæc enim à concidentia pulmonis urgeri quoquo pacto potest versùs asperam arteriam, sed lentissimo fluxu ratione debilis compressionis, crassitiei materiæ, & angustiæ canaliculorum & vesicularum; unde ad promovendum ejus fluxum vel voluntariè vel ab importuna irritatione coacti tussis auxilio utimur, ex qua concitatur rapidus aëris in expiratione motus; Quare patet multiplicem esse causam disruptionis pulmonis.

Observatio XVII.

Cor in basi vulneratum &c.

ANno 1680. die 26. Martij apertum fuit cadaver militis, cui vulnus inflictum fuerat Thoracem penetrans. Ensis sternum perforaverat, & perforato etiam pericardio cordis septum in basi vulneraverat, vulnere leviter penetrante sinistrum ventriculum, & in dextro finiente. Vixerat 17. dies, & quotidie educebatur è vulnere libra sanguinis. Suprà dextram Thoracis partem decumbere non poterat ob copiam sanguinis in opposita parte extravasati. Nihil sanguinis, aut puris repertum est in pericardio, sed cor exteriùs corruptum apparuit, & in ventriculis aderant polypi.

Cur autem ex inflicto intrà cordis ventriculos vulnere non illico mors subsequuta fuerit, ratio est; quia cor vulneratum erat in basi, sanguisque ex parvo foramine non nisi guttatim effluere poterat; unde requirebatur longum temporis spatium, ut per illud foramen in basi totus sanguis egrederetur; Quod si vulnus versus medium, vel conum cordis extitisset minori temporis spatio universus sanguis effluxisset.

IN quacumque parte cor leviter vulneretur concipi vix potest quomodo in diastole sanguis possit per exiguum vulnus egredi, quia statim cor contrahitur; sed evidens est quòd per quodcumque datum vulnus debet in systole cordis sanguis effluere: Effluet autem magis si vulnus sit in cono, quam in medio parietum, & in medio parietum magis quàm in basi.

Quoniam enim in systole cordis omnis caro ejus inflatur, & unius lateris paries nititur parietem alterius lateris, ex hoc mutuo nisu fit, ut sanguis in neutrum ex oppositis parietibus determinetur; nam quilibet paries rationem habet potentiæ, & resistentiæ; Et quia cor rationem habet canalis conici, ità in contractione ejus sanguis recipit directionem motus versus utrumque extremum illius; sed inferius extremum canalis conici, sive cordis impervium est; igitur omnis directio fit versus extremum superius.

Supponamus ergò cor in apice vulnerari; erit igitur cor in utroque extremo pervium; & per consequens effluet etiam sanguis ex inferioris extremi orificio, seù vulnere juxtà proportionem vulneris, & æquali proportionaliter velocitate, quâ fluit per extremum superius naturaliter pervium.

Hinc patet quòd vulnerato uno cordis pariete circà medium minor, quàm à vulnerato cono sanguinis effluet quantitas; quia in contractione cordis directio motus sanguinis fit versus duo cordis extrema propter mutuum nisum parietum, eademque servatur directio perforato pariete, ex quo fluere tantùm potest portio sanguinis, qui à parte parietis oppositâ parieti vulnerato trudi potest; nam ubi vulnus est, ibi deest potentia impellens sanguinem, & resistentia contrà impetum illius, qui truditur à parte alterius parietis opposita vulneris, igitur &c.

Denique supponamus cordis basim vulnerari; quia cordis caro ad basim gracilescit, & ibi ventriculi ampli sunt; igitur in systole contractio carnis, quæ circà basim & minimam vim habet; & per consequens nequit impetum sufficientem imprimere sanguini, ut per datum ibi vulnus sanguinis velociter effluat. Accedit quod sanguis protrusus à tota mole carnea cordis versùs basim restringit impetum sanguinis qui nititur versùs locum vulneris lateralem; undè exigua tantùm sanguinis quantitas, & cùm minimo impetu per vulnus egrederetur, quia totus sanguis recipit directionem motus à cono versus basim directè ad vasa.

In casu memorato non solùm vulnus est ad basim cordis, sed ad angulum qui est inter septum, & parietem sinistri ventriculi; ex quo fit quòd in systole caro parietis, & caro septi, quæ angulum efficiunt, invicem approximantur ob utrinsque turgentiam, & reddunt angustius vulneris orificium; undè hac etiam de causa minori copia, & impetu effluit sanguis è vulnere in basi cordis, quam in medio, & apice in casu exposito.

OBSERV.

Observatio XVIII.

Colon in hypogastrium diductum.

Virum ætatis consistentis herniosum ex epiplocele febris corripuit cum vomitu enormi, siti inextinguibili, inquietudine, & ventris doloribus. Enemata imponebantur, quæ Æger difficilè excipere, nullo modo retinere poterat. Remedia per os assumpta nec vomitum compescere, nec tormina lenire, nec alvum aperire potuerunt. Tandem Ægrotans in extremis partibus frigidus evasit cum pulsu formicanti, sensimque defecit.

In cadavere observavimus intestinum colon à naturali situ recessisse, diductum scilicet in hypogastrium à mole aucta omenti, quod à ventriculo secesserat, & in scrotum prolapsum totam ejus capacitatem implebat illi arctissimè adhærendo. Intestina omnia phlogosi affecta conspiciebantur.

In hoc cadavere curiosum quid observavimus, nimirum vesiculam bilis turgidissimam instar intestini: exeminus hepar, ut illam examinaremus, & notavimus ab incluso intrà vesiculæ tunicas flatu vesiculam fuisse tàm insigniter expansam: nam leviter perforata exteriori tunica, illicò concidit vesicula, remanente integra interiori tunica. In meatu cystico annulum fibrosum Glissonij manifestum vidimus.

Manifestum est quod posito situ memorato intestini coli difficilis esse debet excrementorum motus in colo, & à colo ad rectum: naturalis enim coli positura & conformatio talis est, ut celerem excrementorum in illo motum, & transitum ad rectum impediat, quia modicè flexuosum, est tanquam segmentum magni circuli. Igitur quò magis augetur hæc tortuositas eò difficilior redditur motus excrementorum. In nostro casu datur tortuosita intestini coli naturali major, quæ considerari potest ut triplex, una scilicet versùs ileum, altera versùs rectum, altera in hypogastrio. Quæ in hypogastrio est, minoris momenti per se ipsam est, quia convenit cum naturali tortuositate ejusdem intestini in epigastrio; sed dato descensu coli in hypogastrium, declivior intestini positura occasio est quòd portio coli tàm versùs ileum, quàm versùs rectum tortuosa & eminens fit & similis naturali machinæ pilori: Quare habita proportione conjecturari potest utriusque tortuositatis resistentia.

Circa phænomenon vesiculæ felleæ observo quòd quemadmodum exterior tunica vesiculæ est continuatio tunicæ hepatis, quæ ab hepate facilè divelli potest; ita pari facilitate exterior vesiculæ tunica ab interna sejungi potest ex intromissione alicujus liquidi, potissimum serosi, ut aliquoties observasse memini.

Observatio XIX.

Polypus cordis.

Anno 1680. mense Februario Adolescens laboravit gravi peripneumonia, à qua convenientibus remediis, & speciatim sanguinis missionibus modicè iteratis sanatus est. Supererat seri viscidi in pulmones fluxus, qui per plures menses continuavit, & Adolescens sensim ad cachexiam vergebat. Non diù cachecticus vixit; nam hydrope universal correptus decem, aut duodecim dierum spatio absque pulsu manifesto cum difficillima respiratione expiravit.

Dissecto cadavere notavimus dextrum cordis ventriculum naturali ampliorem, in quo ingens polypus multis radicibus inter ventriculi sulcos irretitis orificia vasorum corpore suo obstruebat.

Quoniam sanguis, qui à sinistro cordis ventriculo truditur in arterias, & mittitur per illas in universum corpus, debet superare resistentiam naturalis arteriarum contractionis, gravitatem, compressionem, & tensionem reliquarum partium, necesse est, ut à corde talem impetum recipiat, qui dictas resistentias superare valeat; sanguis autem qui à dextro cordis ventriculo in pulmones truditur multò minorem superare debet resistentiam, ut manifestum est; unde minorem exigit à corde impulsum. Igitur patet ratio differentiæ ventriculorum, quòd scilicet sinister dextro plurimùm crassior sit, seu multa carne roboretur, quæ ad majorem contractionis vim faciendam necessaria est. Quoniam igitur dextri ventriculi vis contractionis minor est vi contractionis sinistri ventriculi, & cum minori impetu sanguis exprimitur à dextro ventriculo, quàm à sinistro, poterit faciliùs in systole cordis sanguinis portio remanere in dextro, quàm in sinistro ventriculo, ibidemque lentescere, crassitiem, & glutinositatem, seu polypi naturam contrahere. Porrò quia majores arteriæ rarissimè obstruuntur, & multiplicia habent emissaria; ideò etiam si aliquod ex his obstructione afficiatur, nihilominus sanguis sufficienter in reliqua derivatur emissaria; valdè majores arteriæ, quæ sanguinem immediatè à corde recipiunt semper sunt dispositæ ad recipiendum sanguinem qualiber systole propulsum; Quamobrem rarissimum est quòd sanguis in systole cordis nequeat à sinistro ventriculo totus expelli. Sed quia sanguis à dextro cordis ventriculo mittitur solùm in pulmonem per arteriam pulmonalem tanquam per unicum emissarium; Igitur datâ resistentiâ in pulmone, vel in emissario non poterit sanguis in qualibet systole è dextro ventriculo protrusus omninò expelli ob occurrentem resistentiam in emissario, vel receptaculis, & per consequens aliqua ejus portio major vel minor juxtà proportionem spatij superstitis in canaliculis, & receptaculis remanebit in dextro ventriculo cordis, & facta in illo lon-

longiori mora concrescere facilè poterit in polypum. Quare patet in affectibus pulmonis facilè produci posse concretiones polyposas potissimùm in dextro ventriculo.

Observatio XX.

Mesenterium versus spinam retractum: substantia medullaris cerebri & medulla oblongata durissima &c.

INfans mediocriter carnosus capitis parvi primò levibus, mox validis convulsionibus corripi cœpit. Purgatus fuit, & à purgatione meliùs se habere videbatur; Adhibitis etiam remediis volatilibus ut spir. sal. armon. elixir. vit. tinct. castor. &c. adhuc meliùs se habuit. Tertia verò die superveniente insultu validissimo obiit.

Aperto cadavere vidimus intestina flatibus distenta, & versùs vertebras retracta à mesenterio convulsivè contracto. Pauca aderat bilis in vesicula, eaque coloris, & consistentiæ instar liquidæ picis. In cerebro vasa sanguine turgida apparuere, excepto plexu choroide prorsus inanito: substantia medullaris cerebri & medulla oblongata durissima erat, ac veluti tensa.

MEsenterium in homine ex duplicata peritonei membrana componitur, cui interjicitur peculiaris, ac fibrosa membrana, quæ notabilis contractionis capax est. Et quia copiosi extant in mesenterio nervorum plexus & ramuli, ideò in affectibus convulsivis facilè mesenterium violentam patitur contractionem.

Frequentissimè cerebri vasa sanguine turgidissima observavi speciatim in affectibus capitis, cum tamen plexus choroides esset omninò depletus. Hujus ratio phænomeni hæc esse videtur, quod vasa sanguine turgida apparentia sunt potissimùm venosa, vasa verò plexum choroidem constituentia sunt pleraque arteriosa. Notum est autem multò majorem sanguinis copiam in venis semper reperiri, quàm in arteriis, tùm quia venarum major est numerus, & amplior diameter, tùm quia arteriæ magis, quàm venæ contractiles sunt, ideoque in venas facilè distractiles omnem ferè sanguinem exprimunt.

Observatio XXI.

Tumor in Hepate.

EXcellentissimus Dominus ætatis consistentis, corporis carnosi, vinis meracioribus valdededitus incidit in febrem erraticam, quæ per quatuor continuos menses perseveravit. Interea conquerebatur de dolore in regione hepatis, & lienis, & circà inferiorem partem sterni. Ultimis vitæ diebus fluxum alvi importunum habuit, ac tandem resolutis viribus sensim deficit.

Dissecto cadavere observavimus insignem extenuationem partium præcipuè carnosarum, quia in Abdomine membrana adiposa erat adhuc multo adipe referta: omentum valdè erat consumptum, & totus venter omninò depressus. Vidimus hepar mole insigniter auctum, cujus lobus anterior in sinistrum hypochondrium protendebatur; In parte gibba deprehendimus insignem tumorem, quo aperto effluxit puris glutinosi, & sub cruenti ingens copia, illoque evacuato observavimus cystim notabilis crassitiei.

DOlor in hypochondrio dextro, & versùs sternum pendebat ex tensione ligamentorum hepatis; quoniam tumor in parte gibba urgebat molem hepatis versùs partem sinistram; unde necesse erat ut ligamenta per vim distenderentur; Dolor vero in sinistro hypochondrio dependebat ex eo, quod lobus hepatis ventriculum & lienem premebat: quapropter ob insuetum pondus Æger percipiebat dolorificam in illa parte sensationem.

Observatio XXII.

Cor maximum plurimis ulcusculis in superficie alteratum.

ANno 1680. Vir ætatis consistentis strigosi habitus cœpit conqueri de Palpitatione cordis, quæ per mensem circiter parum remissa, iterum recruduit, & cum tanto impetu, & strepitu sinistrum latus arietabat, ut sonitus ad notabile spatium audiretur, & vibrationis impetus in Thorace conspiceretur.

Pulsum semper habebat æqualem, aliquando tamen durum, & magnum, aliàs parvum & celerem speciatim ultimis vitæ mensibus, sed nunquam intermittentem: aliquam spirandi difficultatem, sed maximam pectoris anxietatem: Dolorem in sterno, & cartilagine xiphoide continuum; nec poterat supra latera, nec suprà dorsum decumbere; Denique habebat præfocationes periodicas, quarum quatuor vel quinque gravissimas intra duos annos passus fuerat.

Die septima Aprilis An. 1682. sensim languendo obijt: Cœpit enim frigescere in partibus inferioribus: mox erumpebant sudores frigidi, & pulsus sensim deficiebat, qui ultimis vitæ horis percipi ampliùs non poterat corde adhuc languidissimè palpitante.

Hujus morbi causam curiosè scrutari fuimus in cadavere, & observatis in Abdomine sanis omnibus respectivè visceribus, Thoracem perlustravimus, in quo inspectis primò pulmonibus flaccidis, & semi consumptis, pericardium secuimus, quod contiguum cordi absque contento sero invenimus. Cor autem mole maximum, ac verè monstrosum se se obtulit plurimis exiguis ulceribus in superficie alteratum: Auricula dextra varicosa maximum polypum continebat: dextro ventriculo alter inerat polypus, & alter etiam sinistro.

Quoniam cor mole maximum erat, ideo pericardio factum est contiguum; Et quia nullum superterat in pericardio inane spatium, ob perfectam ejus cum corde contiguitatem; ita nullus in pericardio liquor apparuit. Præterea cor non solùm omne spatium in pericardio occupavit, sed moles ejus enormiter aucta violenter dilatavit pericardium, cujus valid- distractio in consensum traxit mediastinum, à quo externa ejus membrana propagatur; Et hinc dolor in sterno, & circa cartilaginem xiphoidem sequutus est. Ob eamdem cordis magnitudinem notabiliter anctam difficilis esse debebat Ægri in utrumque latus, & suprà dorsum decubitus; quoniam ad latera decumbente Ægro maximam patiebatur pulmo ab ingenti pondere cordis compressionem: suprà dorsum vero decumbente, tota moles ponderosa cordis suptà magnam arteriam, & venam cavam gravitabat; unde sequebatur inquietudo, repognantia; & anxietas Ægri in tali decubitu. Porro ratione molis, maximæ cordis magnam Thoracis partem occupantis pulmo dilatari sufficienter non poterat in inspiratione ob deficientiam spatij in cavitate Thoracis, & aliqualem etiam à cordis mole compressionem patiebatur; unde liber fluxus liquidorum in substantia ejus haberi non poterat hinc necesse erat ut pulmo flaccesseret, & consumeretur ut evideris est. Ulcera in superficie cordis reperta ostendont veram causam palpitationis; quoniam à molesta irritatione in cordis villis per ulcera facta cor stimulabatur ad violentam contractionem.

Observatio XXIII.

Diaphragmatis disruptio, & ventriculi in Thoracem ascensus.

Anno 1682. mense Novembri Adolescens habitus corporis gracilis vulnus ante annum in Epigastrio passus, à quo identidem doloribus veluti colicis occasione pravæ, & inordinatæ victus rationis obnoxius fuit; cœpit de dolore ventris conqueri, cui maxima vomitus violentia accessit. Medici vehementissimum vomendi impetum mirati opportuniora præscripsere remedia, quæ prorsus inutilia fuere Ægro sensim deficiente.

Cadaveris dissectioni vocatus intestina phlogosi affecta observavi; & evidens est Adolescentem ex ileo periisse, eum ex relatione in ultimis vomitus conatibus quid fœculenti vomuerit. Vesicula bilis atra bile turgida inventa est; Quod autem rarissimum visum fuit, diaphragma, ubi œsophago transitum præbet, disruptum, & ventriculum cum porrione omenti in cavitate Thoracis invenimus.

Verisimile est quod vulnus inflictum in epigastrio ventriculum penetraverit, & inductâ vulneri cicatrice soperierit in ventriculo stimulus, qui datâ levi occasione vomendi necessitatem fecerit. Hic stimulus multiplex esse potest, vel spirituum motus inordinatus, qui multoties recisis partibus nervosis remanet, & longiori tempore perdurat, ut observamus in illis, in quibus reciso brachio, vel crure superest dolorifica passio quæ à morbo recisæ partis producebatur, antequam pars illa resciderentur; vel acris materia ex viriata cicatrice transudans, & vellicans nerveas fibrillas: vel etiam mala cicatricis conformatio, ut si aliquæ nerveæ fibrillæ laxiùs uniantur, aliæ strictiùs, unde facilè sequitur inæqualitas motus illarum quæ molesta esse solet spiritibus animalibus, quorum influxum naturali majorem promovet.

Diaphragma non perforatur ab œsophago in parte nervea, ut multi Anatomici censent, sed in parte carnea, quæ ab œsophago verè non perforatur, sed illi permittit transitum: componitur enim diaphragma ex duplici musculo anteriori, & posteriori: posterior ex duobus carnosis cruribus constat, quæ œsophagus interjacet; unde sufficit quod hæc duo crura musculosa diducantur, & illorum unio, vel coalitus anterior, vel posterior aliquantulum discontinuetur, vel disrumpatur, ut ventriculi violenter contracti permittant in Thoracem ascensum: notum est enim quod ventriculus in distensione positus maximam molem hebet, & ingens spatium occupat; sed validè contractus minimam habet dimensionem; unde potest in Thotacem convulsus ferri per foramen ampliatum diaphragmatis, ut dictum est. Vidi hominis ventriculum adeo contractum, ut dimidij pugni magnitudinem non excederet. Patet etiam summa discrepantia inter dimensionem partium dum contractæ sunt, vel plurimum distentæ: potentissimùm in utero, vesicâ urinariâ, intestinis &c.

OBSERVATIO XXIV.

Strangulatio superioris orificij ventriculi à mole maxima hepatis, & ventriculus in umbilicalem regionem detrusus.

REverendus Pater temperamenti sanguinei, & habitus corporis carnosi laborabat identidem, ut referebat, languore stomachi: sensim extenuebatur, & ex eodem languore deficiebat ob imponentiam sumendi alimenta, quæ probè deglutita ad ventriculum pervenire non posse videbantur. Tandem vehemens corripuit illum vomendi stimulus, & atri humoris mediocrem copiam evomuit; post vomitum invasit febris, unde brevi macilentus, & in marasmo constitutus occubuit.

Dissecto cadavere animadvertimus omentum tenacissimè adhærere periteneo: hepar mole maximum occupabat totum epigastrium: bilis vesicula amplissima erat, & bile repleta: lienis vestigia vix apparebant. Notavimus ab ingente mole, & pondere hepatis depressum fuisse ventriculum, quem in regione umbilicali invenimus, & orificium illius superius à superincumbente hepate valde compressum, ac veluti strangulatum.

Notandum quod liquida difficilius deglutiebat, quam solida.

EX depressione ventriculi, & strangulatione superioris illius orificij patet necessitas languoris stomachi, & imporentiæ sumendi alimenta; sicuti enim robur stomachi à vigoratione fibrarum ejus, & vegetâ contractione dependet, ita ejusdem languor concidentiâ, & relaxatione producitur; œsophagus etiam per vim elongatus evaserat angustior, unde alimenta difficilè canalem permeare poterant. Præterea orificium ventriculi firmiter coarctatum cibi ingressum in ventriculi cavitatem prohibebat. Quoniam vero œsophagus plurimum erat distentus, parietes ejus facti erant contigni, & tenaciter adhærentes; unde liquida in potu sumpta vim sufficientem habere non poterant ad distrahenda canalis latera; Verum solida alimenta à pharinge se contrahente compressa faciliùs poterant adinstar cuneorum disiungere contigua œsophagi latera, & per vim contractilem totius canalis urgeri versus orificium ventriculi, ejusque resistentiam superare.

OBSERVATIO XXV.

Maxima limphæ copia in ventriculis cerebri: portio cerebri suprà nervos opticos corrupta.

ANno 1680. mense Maio Virginem vidi semi delirantem diù, noctuque querulam, & irrequietam fere sine sensu oculis scintillantibus, flammeis, & veluti convulsis. Conquerebatur de dolore capitis, & nulla aderat febris. Opportuniora remedia præscripta fuere, & missio sanguinis è venis jugularibus instituta fuit; nihilominus post paucos dies obiit.

In sectione cadaveris viscera omnia tùm Thoracis, tùm Abdominis sanissima invenimus. In capite verò vidimus maximam in ventriculis cerebri seri copiam: substantiam cerebri fibrosam suprà nervos opticos omninò corruptam, alibi verò probe constitutam: vasa suprà cerebri corticem turgidissima.

DEbilitas sensûs dependere quidem potest à compressione cerebri factâ à sanguineis vasis turgidissimis, & à copiâ limphæ in ventriculis, sed majori jure peti debet à passione cerebri, in quo spiritus agitati, & irrequieti detinentur, neque regulariter in sensoria influunt.

Flammei erant oculi, & veluti convulsi ob alterationem portionis cerebri suprà nervos opticos, unde liquor nerveus vitium contraxerat, speciatim acredinis, quæ spiritibus, nerveisque fibrillis infensissima est. Mirum autem quod nulla febris aderat datâ notabili cerebri læsione, & liquoris nervei vitio; quod non respondet hypothesi I.A. Borelli circa causas febrium.

OBSERVATIO XXVI.

Fungosa cerebri excrescentia.

ADolescens ex casu ab alto contraxit fracturam ossis frontis ad radicem nasi, ubi excavatum est, & præcipue versus supercilium dextrum. Aderat ossis fracti depressio, quod Chirurgus ferro extollere per vim tentavit. Ablata autem squama cerebrum cum membranis ex aperto cranio prominebat ad magnitudinem medietatis exiguæ nucis juglandis, & trium mensium spatio excrevit in fungosam extuberantiam. Chirurgus ancipitem morbi exitum prævidens fungi extirpationem ferro magis periculosam judicans illius lapsum ligatura tentare voluit. Adolescens autem facta ligatura post breves horas incidit in soporem cum pulsu inæquali & formicanti, vomitu &c. febris etiam supervenit

nit, & intrà viginti circiter horas obijt.

In cadavere capitis sectionem instituimus, & invenimus maximam portionem substantiæ cerebri circa fungum sphacelatam. Excrescentia fungosa cerebri nihil aliud erat, quàm continuatio, & exuberantia ipsius substantiæ cerebri cum extensione meningum.

Quotiescumque in capite vulneratis cum cranij fracturâ, ablatisque squamis dura mater denudatur, & per aliqualem læsionem in ejus superficie factam vel à squamis, vel à medicamentis, vel ab humoribus actibus super illam stagnantibus, alteratur contignitas fibrillarum dictam membranam componentium, periculum est fungosæ excrescentiæ in ipsâ membrana cujus productio ità explicari verisimiliter potest. Sanguis ad duræ matris nutritionem, aliasque utilitates à minutissimis arteriolis instillatur in fibrillarum interstitiis, & porositatibus, cujus modica portio congruens nutriendis porositatibus retinetur in illis, & sensim transit in substantiam fibrosam membranæ, reliqua portio juxtà legem circulationis in extremis radiculis venarum recipitur ac si absorberetur ab osculis hyrudinum. Supponamus igitur in aliquâ membranæ parte fibrillas vel lacerari, vel disrumpi, fieri non potest ob multitudinem minimarum arteriolarum & venularum, quin aliquæ ex his simul lacerentur, vel disrumpantur. Quare ex duplici fronte scaturiet sanguis, nimirum à fibris membranæ, & vasculis sanguineis. Sanguis transudans ab interstitiis, & porositatibus fibrillarum partim genuinus est sanguis omninò similis illi, qui à vasculis immediatè extillat, partim verò in nutriendis poris glutinosam jam recepit modificationem, aptusque evasit in solidam converti substantiam. Genuinus itaque sanguis cum sanguine modificato transudans in superficie membranæ facilè transit in coagulum, quod sensim indurescit in molem carneam informem spongiosam ex impresso solidæ partis rudimento à glutinosis particulis in substantia membranæ modificatis.

Eodem modo alteratis glandulis corticis cerebri humores nutritij modificati in ipsâ cerebri substantiâ cum reliquis humoribus sanguineis non modificatis transudant, & fungosam producunt excrescentiam. Malpighius censet exulceratis per vulnera corticalibus glandulis succum nerveum per insertos nerveos canaliculos non excerni, sed extravasari, & excrescentiam facere.

Difficiliùs est autem explicare modum productionis excrescentiæ cerebri non vulnerato cerebro, ut contingit in hoc casu, in quo videtur à sola dilatatione & laxitate membranarum cerebri fungum dependere. Fieri igitur potest, ut ad dilationem duræ matris ad apertum cranium contigua cerebri portio facilè extendatur ob mollem consistentiam, & corticis producta substantia laxior evadat, quæ idcircò majorem succi nutritij copiam admittere potest; undè necessariò exuberat corticalis substantia in speciem fungosæ excrescentiæ.

Symptomata quæ Ægro supervenere facta fungi ligatura dependent à spinituum in fluxu partim impedito, partim inordinato, ut evidens est. Substantiæ cerebri ligaturæ adjacentis corruptio ab intercepto liquidorum fluxu petenda est.

Observatio XXVII.

Pulmonis inflammatio: hepatis & lienis obstructio: Polypi in ventriculis cordis.

Vir ætatis consistentis corripitur febri acuta cum dolore pectoris laterali, sputo cruento, & reliquis symptomatibus indicantibus morbum pulmonis inflammatoriam. Accedit pulsus inæqualitas maxima cum intermittentia. Symptomata graviora fiunt, quæ Ægrotantem interimunt.

Aperto cadavere vidimus hepar maximæ magnitudinis, quod totum occupabat epigastrium; lienem etiam ex obstructione valde tumentem: nihil seri in cavitate Abdominis extravasati occurrit: Pulmonis substantia ex nimia inflammatione corrupta & instar consistentiæ hepatis. In cordis ventriculis aderant polypi columnulis per filamenta appensi, tanquam funiculo penduli.

In Maximis viscerum obstructionibus facilè serum secedit à lentescente sanguine, & per expansatum membranatum ampliores poros transudat, & in ventris cavitate congeritur. In hoc casu datur maxima hepatis & lienis obstructio sine ulla seri extravasatione, cujus phænomeni hæc esse videtur ratio, quia dispositio inflammatoria in sanguine est omnino contraria dispositioni sanguinis ad hydropem. Objectioni, quæ contra hanc assertionem potissimùm in casu exposito, adduci potest, responsio in promptu est.

Existentiam polyporum in ventriculis cordis frequenter indicat pulsùs inæqualitas, & intermittentia. Polypi enim vel strictam connexionem habent cum parietibus ventriculorum, ut persæpè contingit insinuatis propaginibus in columnularum interstitiis; & in his casibus difficilè est de polypis ex pulsu judicium: vel polypi ex aliquâ tantum parte adhærent parietibus ventriculorum, & in reliquo liberi sunt, ac quodammodo in ventriculis fluctuantes; & tunc inæqualitatem, vel intermittentiam pulsus producere solent; quià polypi à sanguine abrepti, vel à corde impulsi accedunt ad orificia vasorum, quorum aliqualem, vel omninodam à polypis occlusionem sequitur pulsus inæqualitas, vel intermittentia, ut clarè patet.

Observatio XXVIII.

Cordis abscessus &c.

Viro cuidam ex casu ab alto disruptum fuit vas aliquod pulmonicum, ex quo extravasato sanguinis in pulmone, pulmonis alteratio, & sanguinis in cavitate Thoracis

effusio sequuta est. Vir erat asciticus viscera habens obstructione laborantia: Obijt autem ex affectu pulmonis.

In cadavere præter pulmonem alteratum, sanguinem in Thorace extravasatum, & serum in Abdomine contentum cum obstructione hepatis, & lienis, reperimus cor abscessu jam disrupto alteratum, & puris crassitie adhuc incrustatum. Aqua pericardij limpida erat.

A Corruptâ pericardii lymphâ cordis superficiem alterari non rarò contingit; cujus rei exemplum habemus in Observatione 16., & simile legisse memini in Observatione Olai Borrichii commemoratâ in Actis Hafniensibus, in quâ habet à corrupto pericardii sero cor membranâ spoliatum, & exteriorem cordis substantiam ab eodem humore exesam invenisse cum reliquâ substantiâ flaccida & marescente, ibidemque observar nunquam Ægrum de dolore in regione cordis conquestum fuisse. In nostro tamen casu morbus est in ipso corde independenter ab humore pericardii, qui limpidus observatus est; ex quo facile est conijcere memoratum cordis abscessum à longo jam tempore factum fuisse; alioquin aqua pericardii purulenta apparuisset. Præterea cordis alterationem à vitio humoris pericardii prodnctam non fuisse constat, quià non in unica tantùm portione, sed in toto cordis ambitu læsio facta esset. Intereà mirum videtur, quòd nunquam apparuerint affecti cordis indicia neque alteratio cordis mortis occasio fuerit.

Observatio XXIX.

Hepar semi-scirrhosum, cum duritie lienis, & pancreatis: serum in Thorace extravasatum: Pulmo multiplici materia turgidus: Cor maximæ magnitudinis.

VIr quinquagenarius forti orthopnœa à longo jam tempore detinebatur: lenta febris supervenit, & per tussim expuebat serosam, spumosamque materiam sanguineis moleculis permistam. Tumor aderat in dextro hypochondrio duritie ad scirrhum vergente; aderatque inferiorum partium ingens œdema, & superiorum non parva consumptio, adeo ut diu cunctando fatigatis jam respiraret suspirijs. Quamvis ad utrumque latus pari difficultate se verteret, nulla tamen procurata pectoris commotione murmurabat contenti humoris inundatio. Suppresso denique sputo difficillima in respiratione expiravit.

Dissecto cadavere observavimus insignem hepatis molem substantiæ semi-scirrhosæ, lienem minimum & durissimum, itemque pancreas: nihil seri Abdomine continebatur: in Thoracis verò dextro latere copiosum totam implebat cavitatem. Pulmonis substantia inæqualiter læsa apparuit: erat enim alicubi consistentiæ veluti hepaticæ, densa nimirum & concreta alibi phlogosi affecta, alicubi insoliris maculis variegata, sed magnam partem tumida, densa, & pituitoso farcimine stipata. Dissectis juxtà longitudinem bronchiis in principio materia spumosa, & albicans appatebat, in extremitatibus vero illorum quid subcruenti, & putridi, quod immediatè ab ipsa pulmonis substantia emanabat: Cor insolitæ crassitiei, & magnitudinis, in quo valvulæ enormiter dilatatæ, vasorumque orificia ut in bovino corde ampliata conspiciebantur: Illius ventriculi grumoso, & atro turgebant sanguine.

DIfficultatis spirandi in Asthmaticis ratio multiplex esse potest pro multiplici causa talem morbum producente. In casu exposito dependere videtur à sero in Thorace contento pulmonem opprimente: à materia sanguineo-serosa pulmonum vesiculis, & canaliculis impacta, quæ in crassam, viscidam, & purulentam degeneravit: & à mole hepatis aucta diaphragma Thoracem versus premente; Undè multis de causis aëris commercium impediebatur.

In laborantibus pectoris morbo cum suspicione seri in cavitate extravasati solent Practici procurare commotionem Pectoris Ægri, & advertere, an aliqua subaudiatur liquidi undulatio, ex qua manifestè inferri possit existentia seri in cavitate. Verùm adverto quòd fallax persæpè est hujusmodi experimentum illis potissimùm in casibus, in quibus seri extravasati tanta est copia, ut alterutram, vel utramque cavitatis partem adamussim impleat: Tunc enim impossibile est ut liquidi undulatio percipiatur; quemadmodum commovendo vas aliquod liquido exactè plenum nulla liquidi contingit in vase undulatio. Et hoc verissimum cuilibet videbitur in exspiratione. Verùm obiiciet fortasse aliquis non benè versatus in perlustrandis mechanicis Animalium machinis, quòd saltem inspirante Ægro poterit aliqualis agitatio liquidi in Thorace persentiri; quia elevatis costis, & depresso diaphragmate conciliatur amplior in Thorace cavitas, quæ si potest aditum præbere aëri in bronchiis, & substantia pulmonis, potest etiam liberius spatium liquido extravasato concedere; sed facilis est ad hanc objectionem responsio. Quandoquidem quælibet vel levissima pectoris elevatio, vel diaphragmatis depressio fieri non potest, quin eodem momento aër ingrediatur canales pneumonicos ad occupandum spatium inane, non ob metum vacui, sed ex necessitate mechanica pressionis aëris; Et quia insufficiens est spatium in pulmone ad recipiendam quantitatem aëris necessariam data maxima seri copia in cavitate Thoracis; ideò Ægrotans summam, quæ haberi possit, elevationem Thoracis, & depressionem diaphragmatis molitur; undè per vim quodammodo insinuantur columnulæ aëreæ in fistulis pneumonicis procurantes dilatationem fistularum, & vesicularum pulmonis; Quare patet impossibile esse,

esse; ut ullum spatium supersit in cavitate Thoracis, in quo possit liquidum extravasatum undulationem pati.

Hic etiam opportunum videtur advertere, quòd in his casibus pulmonis consumptio non rarò contingit ex eo, quòd non solum comprimantur canales & vesiculæ aëreæ, sed reliqui etiam diversorum liquorum canales, & tota substantia pulmonis undequaque compingatur, ut patet. Præterea ob imminutam respirationem, & aliquandò in alterutro pulmonis undequaque ab aquis compressi lobo suppressam dari potest copia humoris in fistulis pneumonicis, & nulla sequi excreatio, ut pariter manifestum est.

Vesiculæ pulmonis aëreæ serosa, ac pituitosa materia infarctæ difficilis respirationis causa existunt non solùm quia aërem excipere; & emittere nequeunt; sed etiam quia eædem dictâ materiâ turgidæ unà cum interstitiis ipsâ pariter materiâ repletis concrescunt in massam densam, & compactam, quæ suprà leves fistulas aëteas gravitando intercipiunt aëris fluxum, atque refluxum. Hæc autem moles pulmonis densioris consistentiæ suprà aëreas fistulas suam gravitatem magis exercet in decubitu Ægrotantis horisontali: quàm in perpendiculari ad horisontem ut patet; Hinc faciliùs respirant Ægrotantes erecti, vel sedentes, quàm decumbentes in lecto. Io exposita Observatione mentio fit de hepate duro, & tumido, quod in situ corporis horisontali diaphragma versùs Thoracem urgere potest, quemadmodum erecto corpore diaphragma secum trahendo deprimit in hoc speciatim casu, in quo hepatis moles est naturali ponderosior: naturaliter enim hepar, & pleraque Abdominis viscera in situ corporis horisontali nituntur in diaphragma, illudque versùs Pectoris cavitatem tradunt; Gravitas enim viscerum in corpore erecto ad hypogastrium est, partem solidam, non cædentem, utpotè osseam; quum verò corpus reclinatur directio gravitatis viscerum ad diaphragma tendit, partem mollem carneo-tendinosam, cædentem.

Thomas Willis in Cap. de Asthmate pag. 105. circà difficultatem respirandi Ægro in lecto jacente hæc habet. *Usitatum est huic morbo obnoxios sæpè lectum ingredi non ausos, tantummodò in Cathedra, aut super cubile vestibus indutos dormire posse. Cujus ratio est, quòd corpore stragulis cooperto, & concalefacto sanguis proinde in motum paulò citatiorem concitus, & fervescens uberiorem aëris inspirationem requirit, quam per trachea ductus coarctatos suppleri queat: nam quo plus sanguinis quaque systoles & diastoles vice pulmones traiicit, eò propter accensionem, simulque eventilationem ejus aër copiosiùs, & celeriùs ingeri, regerique debet, cui penso (cum propter impedimenta non facilè absolvitur) tamen quoquo modo peragendo partium omnium respirationi dicatarum cum magna totius pectoris contentione conatus ultimi exeruntur.* Patet autem non à stragulis spirandi difficultatem dependere: iis enim remotis eadem remanet difficultas, quæ ab incongruo corporis situ petenda est; quoniam Æger rectâ cervice insistens, etiam indumentis immensè coopertus faciliùs respirat, quàm in prono decubitu denudatus pectore. Sanguinis verò ab aëre eventilatio à Thomas Willis, aliisque Authoribus indicata prorsùs reiicienda est. Huc spectat expulsio fuliginum, sanguinis refrigeratio nitrosarum particularum insinuatio, & istiusmodi commenta ab Authoribus excogitata pro scopo naturæ in respiratione Animalium: Talia enim vel falsa omninò sunt, vel valdè dubia, vel si aliqua ex his vera esse constet, sunt tantum effectus respirationis secundarij; nam præcipuus naturæ scopus in respiratione instituenda in Animalibus longè ab his diversus est. Egregiè quidem de Respiratione scripserunt Præclari Viri I. Swammerdam, R. Boyle, M. Truston, G. Entius, I. Majovv, I. A. Borellus, & alii; sed multa in illorum Commentariis obscurissima sunt, quædam valdè dubia, nonnulla etiam prorsùs falsa: neque verum respirationis usum ostendunt. Ego polliceor verum usum respirationis, sive necessitatem quæ est in Animalibus, & plantis hauriendi liquidum aëreum rationibus, & experimentis me aliquandò demonstraturum.

Observatio XXX.

Hepar albicans: hymenis existentia: dextra cordis auricula varicosa &c.

Filia semi icterica, valetudinaria, & ad cachexiam disposita lenta febre detinebatur: supervenit brachiorum tumor à sero extravasato, quod aliquandò refluebat in vasis, & tunc evanescebat tumor; mox à novo seri affluxu iterum apparebat. Tandem languendo obijt frustra adhibitis opportunis remediis.

In Cadavere vidimus hepar notabilis magnitudinis, coloris albicantis, & reliqua Abdominis viscera sero extravasato immersa, flaccida, & ad corruptionem disposita. Partes vero genitales curiosè examinantibus hymen evidentissime se nobis obtulit. In Thorace maxima seri copia reperta est, cui innatantes pulmones lividi occurrebant. Dextra cordis auricula varicosa, sive enormiter dilatata apparuit, in qua ingentes côntinebantur

Frequenter in cachecticis, & hydropicis pallidus observatur hepatis color, quia sanguis in illis vivida rubedine destitutus est. Aqua in ventre contenta visceribus mollitiem, & flacciditatem facilè conciliat; undè in diuturnis hisce morbis interdum fracida evadunt viscera, & abeunt in putrilaginem.

Auriculæ dextræ cordis enormiter dilatatæ simile extat exemplum apud P. Dionis celebtem Anatomicum Parisiensem in appendice ad dissertationem de Generatione hominis, cui apposita est ejusdem auriculæ figura.

Hymenis existentiam Aliqui admittunt Anatomici, plerique negant; & inter illos, qui eam admittunt alii veram membranam esse statuunt genitalia Virginum in externa, & interna distinguentem eo ferè modo, quo tympani membrana externam aurem ab interna separat: Alii contiguitatem, vel coalitum caruncularum ad ostium vaginæ hymen constituere ajunt: sunt qui tenuem membranulam vel fasciculum fibrillarum dictas carunculas connectentem adducunt. Omnes autem vel foramina in membrana, vel interstitia inter carunculas, aut fibrillas admittunt, per quæ sanguis menstruus percoletur. Verùm utràque autopsiâ constant nullum obicem occurrere in Virginum uteri vaginâ præter canalis angustiam; Quod etiam ratio videtur suadere, quia ineptè operari videretur natura, si necessitate nutriendi animalis consulere satagens excitatis stimulis famis oesophagum obturaret; Quod si Aliqui membranas, vel fibrillas, vel coalitus caruncularum observaverint, id contrà naturam esse censendum: quemadmodum contingit fœtus ore, naribus, auribus, urethrâ imperforatis interdum nasci. Ad id, quod obiici potest ex Deuteronomio facilis est responsio.

Observatio XXXI.

Cordis polypi: Abscessus in pericardio: illius interna, & cordis externa superficies alterata &c.

Febris acuta Virum corripuit, quâ brevi extinctus est. Præcipua symptomata fuere calor intensus, tussis molesta, difficultas spirandi maxima: suprà latera decumbere Æger non poterat; minori autem incommodo suprà dorsum decumbebat; verùm sedens meliùs se habebat, & faciliùs respirabat: ultimò diarrhæa supervenit.

In dissectione cadaveris vidimus abscessum in pericardio valde dilatato, in quo tum puris, tùm seri maxima copia continebatur: superficiem internam pericardij, & cordis externam alteratam, & crusta albicante tectam: concretiones polyposas in cordis ventriculis: hepar inflammatum, & in cava parte corruptum.

De cordis alteratione alibi jam facta est mentio, & jam innuimus causam alterationis substantiæ cordis aliquando excitari in corde ipso, interdum à labe humoris pericardij dependere. Idem in pericardio contingere potest, cujus substantia, vel ex se ipsa, vel ab ejus humore corrupto labefactari potest.

Polyporum existentiam in Animalibus viventibus Multi in dubium revocant, Aliqui absolute negant, inter quos Kerckringius opinatur polypos in cadaveribus produci ex coagulatione sanguinis refrigerati inducta à particulis acescentibus; & conatur suam opinionem experimento firmare: infundit enim liquorem acidum, ut spir. vitrioli in venam vivi canis, quo deinde post repentinam mortem aperto grumescentem, & concretum sanguinem observat. Verum cuilibet occurrere potest quàm longè diversa est polypi substantia, & conformatio à simplici sanguine grumoso, & concreto, ut multis rationibus ostendi potest. Quòd si Kerckringio concedere velim ab interjectione liquoris acidi in venam canis vivi veros polypos excitari, turpiùs illum errare, sibique contradicere ostendero; quia sanguinis concretio polyposa ab acido liquore producta brevi animal interimens, manifestè demonstrat in vivo animali polypos generari posse; quod est contra illius assertum.

Alij contendunt extremis tantùm vitæ diebus ex lentescente sanguine excitari polypum; cujus opinionis falsitas etiam patet ob symptomata, quæ manifestantur in polypo laborantibus, quæ menses, & annos aliquando perdurant.

Circa materiam, ex qua polypi efformantur, putat Malpighius hanc esse portionem fibrosam sanguinis; sed Clariss. Boghn negat dari fibras in sanguine, quia quantumvis minimæ essent difficilè permearent capillares vasculorum extremitates, quæ idcircò à dictis fibris obstruerentur. Malpighius verò in Opere Posthumo pag. m. 62. confirmat suam suppositionem existentiæ fibrarum in sanguine his verbis. *In sanguine*, inquit, *Animalium, & præcipuè hominis, minimis fistulis excepto, præter atomos rubras, ramenta quædam, & minima filamenta cinerea sero innatantia patenter observantur, quæ probabiliter cessante motu locali, & intestino, implicatione in solidam corpus compaginantur & concrescunt; sicut accidit salibus, & fossilibus, quorum racemi, ramenta, & partes minimæ eâdem pollent figurâ, quæ in his solâ magnitudine differt; unde ipsorum concretio pendet à determinatâ componentium figurâ. Nec metuenda est minimorum vasorum obstructio; cum sero confusæ sint fibræ, unde motus, & impulsus à corde receptus sufficienter superat resistentiam tunicarum vasorum &, ipsa solâ implicatione, vel ferruminatione mediis acidis quiescendo concrescant.* Exarata in sero ramenta à Malpighio observata meliùs fibrarum inchoamenta, ut ipse alicubi nominat, quàm veræ fibræ dici possunt: simul enim coeuntia fibras efformant. Quòd verò ad excitandum polypum requiratur acidum ferruminans falsò multi arbitrantur, quia in sanguine educto, & potissimùm in aquam effuso, ac posteà refrigerato excitatur concretio quædam polyposæ analoga, quæ tamen producitur sine concursu acidi. Malpighius primò statuit dicta ramenta ferruminari ab acidis, ut clarè habet in præcitati Operis pag. 62. *Hunc itaque* (intelligit polypum) *non rarò in cordis ventriculis, & præcipuè in dextro, & appensis vasis excitari habui, in melancholicis, lue venereâ affectis, reliquisque in quibus coagulativi, acidique sales luxuriant. Hos autem à minimis fibrarum inchoamentis fieri ab acidis, quasi ferruminantibus conjectavi, deficientibus insuper volatilibus particulis ab aere communicatis, quibus debita sanguini fluiditas conciliatur, & manutenetur.* Deinde sequenti pag. 62. loco suprà citato videtur excludere perpetuum acidi concursum, dum ait, quòd *ipsa fibra sola implicatione, vel ferruminatione mediis acidis quiescendo concrescant.* & paulò suprà loquendo etiam de fibris sanguinis, quòd *probabiliter cessante motu locali & intestino implicatione in solidum corpus compaginantur & concrescunt.*

FINIS.

INDEX
LIBRORUM, SECTIONUM, ET RERUM PRÆCIPUARUM
IN
Omnibus OBSERVATIONIBUS, quibus ANATOMIA hæc PRACTICA constituitur, contentarum.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBER I.
De Affectibus Capitis. Tom. I. pag. I.
SECTIO I.
De Dolore Capitis. Ibid.

OBS. 1. DOLOR Capitis in Apoplexiam desinens à sanguine vasa duræ meningis distendente, & ejusdem meningis crassitie, ac duritie insigni. Ibid.

OBS. 2. Cephalalgia à vasis meningum & cerebri sanguine turgidis & distentis, abscessu parvo, seroso in cerebri parte anteriore. pag. 4.

OBS. 3. Capitis dolor à repletione vasorum meningum, & seri copia in ventriculis. p. 5.

OBS. 4. Capitis dolor ob vasa piæ duræque meningis sanguine turgida; Ulcus oblongum sub medio ossis sincipitis dextri, ad os temporis extensi; ob copiam seri in ventriculis anterioribus. p. 6.

OBS. 5. Capitis dolor à vasis cerebri sanguine adustô repletis, & meningibus velut sideratis. p. 8.

OBS. 6. Capitis dolor à phlegmone meningum, vasis & sinubus sanguine repletis; aquâ plurimâ in anfractibus. Ibid.

OBS. 7. Capitis dolor à vasis meningum & cerebri sanguine distentis; aquâ limpidâ cerebri plicas implente & totam compagem inundante. p. 9.

OBS. 8. Capitis dolor à sanguine nigro venas implente & quasi varicosas reddente, cum siccitate cerebri ac membranarum ejus: Sero multo in ventriculo medio. p. 10.

OBS. 9. Occipitis dolor ab humore acri crassam meningem erodente; atro sanguine vasa tenuis & crassæ meningis distendente. p. 11.

OBS. 10. Capitis dolor à dato philtro, in quo cerebri venulæ nigricantes repertæ, cùm paucâ saniosâ materiâ in superficie &c. Ibid.

OBS. 11. Capitis dolor ab inflammatoria dispositione meningum & partis exterioris cerebri ubi nigredo intensa deprehensa, p. 12.

OBS. 12. Capitis dolor à vasis tenuis meningis cruore oppletis & ampliatis; sinu tertio sanguine turgido; sero flavo per cerebrum circa falcem diffuso; humore purulento in utroque ventriculo &c. Ibid.

OBS. 13. Capitis dolor casum sequutus à sanguine circa occiput inter cranium & pericranium effuso; seri copiâ in anteriore capitis parte inter membranas & cerebrum contenta. Ibid.

OBS. 14. Capitis dolor gravis à sero in ventriculis cerebri, vasis meningum sanguine fæculento turgidis, & ab ulcerato ventriculi orificio superiori. p. 13.

APPENDIX, De Cephalalgia stomachi vitio adscribenda. p. 14.

OBS. 15. Capitis dolor à turgentibus atro sanguine cerebri venis & aquâ in ventriculis. Ibid.

OBS. 16. Capitis debilitas à sero copioso inter meningas diffuso & ventriculos replente. Ibid.

OBS. 17. Cephalalgia à sero inter duram meningem & cerebellum latente.

OBS. 18. Hemicrania ab ingenti seri copiâ inter cranium & duram meningem contenta, tum in hujus falce & reduplicationibus p. 15.

APPENDIX, De Hemicrania à sero producta, errhinis & vesicatoriis curatâ. p. 16.

APPENDIX, De Cephalæa per aquæ limpidæ è naribus stillantis copiam soluta, Ibid.

OBS. 19. Capitis dolor à sero ventriculos replente, & spatia inter meninges &c. Ibid.

OBS. 20. Cephalæa à sero cohibito in cerebri ventriculis & ejus anfractus alluente. p. 17.

OBS. 21. Capitis dolor à copiosa aqua cerebrum alluente, cum ventriculi vitio. Ibid.

OBS. 22. Capitis dolor ab aqua duræ matri incumbente. Ibid.

OBS. 23. Capitis dolor à sero, supra, intra, & infrà meninges contento; abscessu grandiore intra dextrum ventriculum &c. Ibid.

Obs. 24. Capitis dolor à fero ventriculum cerebri dextrum implente. Tom. I. pag. 18.

Obs. 25. Capitis dolor à fero spatium inter utramque meningem implente, cerebri anfractus alluente &c. Ibid.

Obs. 26. Capitis dolor gravativus à serosorum humorum inter duas meninges collectione ortus. Ibid.

Obs. 27. Pungitivus capitis dolor ab aquæ perspicuæ copiâ in posterioribus cerebri ventriculis contenta. Ibid.

Obs. 28. Capitis dolor à cerebro nimis humido. p. 19.

Obs. 29. Cephalalgia ab aquæ copia in capite, ob evaporationes per aures susceptas. Ibid.

Obs. 30. Gravis circa frontem dolor, à seroso humore in substantia cerebri, & ventriculis. Ibid.

Obs. 31. Capitis dolor à colluvie serosa in cerebro & corruptione omnium principum viscerû. p. 20.

Obs. 32. Capitis debilitas à copia seri inter meninges & in ventriculis collecta. p. 21.

Obs. 33. Capitis dolor à maxima collectione serosi humoris inter duas meninges. Ibid.

Obs. 34. Cephalæa à fero largius meningibus affuso ac in ventriculis copioso. Ibid.

Obs. 35. Capitis dolor à cerebro aqueo humore copiose irriguô, & tumore globoso in parte interiore. p. 22.

Obs. 36. Capitis dolor ab aqueô & pituitoso sanguine plures cerebri partes occupante. Ibid.

Obs. 37. Capitis dolor cujus nulla alia in corpore causa deprehensa quàm bilis cystim felleam distendens. Ibid.

Obs. 38. Capitis dolor à bile meninges suffundente & liquore inter eos contentô. Ibid.

Obs. 39. Capitis dolor à vaporibus vel flatibus piam matrem distendentibus. Ibid.

Obs. 40. Capitis dolor à pure inter piam matrem & cerebrum contentô, illucque ab inflammatis pleurâ & pulmonibus delatô. p. 23.

Obs. 41. Gravedo à pure ad os ethmoides delatô. ib.

Obs. 42. Capitis dolor à pure supra membranas & cerebrum effuso. p. 24.

Obs. 43. Gravis circa oculum dolor puncturam ossis temporis sequutus, ab ingenti puris copiâ inter membranas & cerebrum. Ibid.

Obs. 44. Capitis dolor vulnus sequutus, à putredine inductâ dimidiæ cerebri parti; pure & aquâ in ventriculis. Ibid.

Obs. 45. Capitis gravitas ab abscessu & pure in anteriore cerebri parte. Ibid.

Obs. 46. Capitis dolor ab abscessu seroso naribus cerebri & infundibulo adhærente. Ibid.

Obs. 47. Capitis dolor ab abscessu sanioso circa nervum opticum, cum glutinosâ & pellucidâ aquâ. p. 25.

Obs. 48. Capitis dolor à vomica in cerebrô, sequuta ossis frontis fracturam. Ibid.

Obs. 49. Cephalalgia ab abscessibus in processibus mammillaribus; erosione ossis frontis. p. 26.

Obs. 50. Dolor intolerabilis & fugax ad frontem & tempora ex abscessu in media cerebri parte. Ibid.

Obs. 51. Dolor circa tempora ab abscessu in cerebri penetralibus vulnus sequutô. Ibid.

Obs. 52. Capitis dolor ab abscessu purulento & fœtido. Ibid.

Obs. 53. Capitis dolor à gravi in cerebro abscessu, suppressionem saniei ex auribus manantis sequuto. p. 27.

Obs. 54. Capitis dolor ab abscessu sub cranio, duræ matris, piæ, & subditi cerebri putredine parvo spatio circumscripta. Ibid.

Obs. 55. Capitis dolor ab abscessu sub cranio latente. Ibid.

Appendix, De Vomica Hypocranica. p. 29.

Obs. 56. Cephalæa à substantia quadam callosa in cerebro. p. 30.

Obs. 57. Capitis dolor ab ossiculo duram meningem pungente & abscessu purulento in cerebri substantia. Ibid.

Obs. 58. Capitis gravitas ab abscessu in anteriore cerebri parte. Ibid.

Obs. 59. Capitis dolor vulnus sequutus à pure supra membranas & cerebrum effuso. p. 31.

Obs. 60. Capitis dolor à phlegmone ingenti intra calvariam; duræ meningis inflammatione; puris copiâ. Ibid.

Obs. 61. Dolor continuus à tumore juxta processum mammillarem. Ibid.

Obs. 62. Capitis dolor ab hydatidibus obortis circa temporales arterias. Ibid.

Obs. 63. Capitis dolor à tumore globoso in cerebro; aqua plurima per id diffusa. Idid.

Obs. 64. Capitis dolor ob tenuis meningis cum crassa connexionem. Ibid.

Obs. 65. Hemicrania diuturna à phlegmone juxta locum dolentem. Ibid.

Obs. 66. Frontis dolor æstuosus à cerebri & membranarum dispositione inflammatoria sequuta puncturam earundem partium. Ibid.

Obs. 67. Cephalalgia à tumore scirrhoso membranis cerebri accreto & aqua liquida anfractus alluente. p. 32.

Obs. 68. Capitis dolor à Gummatibus duræ meningis excitata ab osse acuto circa falcem latente. Ib.

Obs. 70. Capitis dolor ob tumorem duræ meningis, crassitiem tenuis, ac serum copiosum per cerebrum diffusum. p. 33.

Obs. 71. Capitis dolor à tumore scirrhoso piæ matris, ac ichore inter meninges & cerebrum. Ibid.

Obs. 72. Capitis dolor à coalitu meningum sanguinis liberum cursum præpediente. p. 34.

Obs. 73. Capitis dolor ab inflammatis cerebri membranis; abscessu in parte cerebri sinistra, cum suturarum in cranio defectu. Ibid.

Obs. 74. Capitis dolor à membranorum phlegmone post casum. p. 36.

Obs. 75. Capitis dolor à sero flavo represso, tineam prius excitante, unde cerebri & membranarum corruptio. Ibid.

Obs. 76. Meningum sideratio sequuta diuturnos dolores. p. 37.

Obs. 77. Capitis dolor ad occiput & spinam protensus, ob meningum inflammationem, quam sequuta sideratio. Ibid.

Obs. 78. Capitis dolor à phlegmone cerebri partem posticam obsidente subsequente sphacelo. p. 38.

Obs. 79. Capitis dolor à totius cerebri phlegmone quem sequuta ejus necrosis. p. 40.

Obs. 80. Hemicrania dextri lateris à corruptione cerebri latere sinistro. p. 41.

Appendix, De Hemicrania per consensum cerebri cum renibus affectis. Ibid.

Obs. 81. Capitis dolor à vitiosa meningum dispositione inducta ab humoribus atrabilarijs. Ibid.

Obs. 82. Capitis dolor à pia & dura matre circa os coronale nigricantibus ob perennem tabaci usum. Ibid.

Obs. 83. Capitis dolor à membranarum coalitu & tumoribus scirrhosis. p. 42.

Appendix, De Cephalalgia supra vicennium durante ac probabiliter à tumoribus scirrhosis membranas obsidentibus orta. p. 43.

Idem.

Item de Cephalalgia vitio ſucci nervei imputata. Tom.I. p.45.
Obs. 84. Capitis dolor pertinax ſequitur plærumque membranarum morbos conformationis. Ibid.
Obs. 85. Capitis dolor à putredine dimidiæ cerebri partis; pure & aqua in ventriculis. p.46
Obs. 86. Capitis dolor in diuturnæ lue, ubi cerebrum pene conſumptum repertum propter ejuſdem diſſolutionem. Ibid.
Obs 87. Hemicrania ſiniſtri lateris ob carotidem dextram intra cranium oſſeam redditam. p.47.
Obs 88. Atrox Capitis dolor ab arterijs carotidibus induratis; aquæ collectione ſub pia matre & arenulis in glandula pineali p.48.
Obs 89 In longis occipitis doloribus cerebellum cerebro mollius, quandoque ſiccius ac friabile repertum. p.49.
Obs. 90. Capitis dolor à nimis arcta ſuturarum compage. Ibid.
Obs. 91. Capitis dolor à craſſitie cranij, ſuturarum abſentia & aqua multa in ventriculis cerebri collecta. p. 50.
Appenn. De immunitate à dolore capitis ob cranij tenuitatem & perviam ſubſtantiam. Ibid.
Obs 92. Capitis dolor à ſuturarum diſceſſione. p. 51.
Appenn. Super eodem argumento. p.52.
Appenn. De Capitis dolore continuo in puella cui os frontis mobile. Ibid.
Obs 93. De Cranio ſine ſuturis & craſſiſſimo in quodam qui nulla vi externa in capite lædebatur, nec unquam à cauſa externa dolebat. p. 53.
Obs 94. Ingens capitis dolor ab oſſis ſincipitis dextri carie & ſuturis obliteratis. Ibid.
Obs 95. Capitis gravedo à carie oſſis frontis & læſione ſuperioris orbitæ. Ibid.
Obs 96. Capitis dolor à carie cranij parte interna juxta cerebellum. Ibid.
Obs. 97. Capitis dolor à carie cranij & adhæſione cum membrana. p.54.
Obs. 98. Capitis dolor ab adhæſu craſſæ meningis cum cranio. Ibid.
Obs. 99 Capitis dolor ab humore maligno cranium, ſubditas membranas, ipſumque cerebrum corrodente. Ibid.
Obs. 100. Capitis dolor à cranio ſphacelato; ichore putrido ſupra meninges corruptas & corrupto cerebro nervisque opticis. p. 55.
Obs. 101. Capitis dolor ab interiore cranij tabulâ carie affectâ. p. 56.
Append. De dolore capitis ab humore acri in capite collecto, potius cranium quàm duram meningem erodente, Ibid.
Obs. 102. Capitis dolor ab humore virulento inter cranij laminas contento. p.57.
Obs. 103. Capitis gravedo à carie oſſis frontis illæſis meningibus & cerebro. Ibid.
Obs. 104. Capitis dolor ab internæ diploidis particulis meninges pungentibus. Ibid.
Obs 105. Dolor circa frontem à laminæ interioris cranij ἐνθλάσει, & purulentia circa partem cerebri. Ibid.
Appendix, De Hemicrania ab introceſſione particulæ oſſis frontis meningem ſubditam premente, & liberum per vaſa excurſum præpediente. p 58.
Obs. 106. Capitis dolor ab oſſea ſpina inter duram & piam matrem, cerebri ſubſtantiam ingrediente. Ibid.
Obs. 107. Capitis dolor à ſtyli fruſtulo in cerebro relicto, ingruente tantùm pluvia moleſtus. p. 59.
Obs 108. Dolor capitis acutiſſimus ex materia lapidea duræ meningi adnata, ſuis aculeis tenuem perfodiente. Ibid.
Obs. 109. Capitis dolor à lapide membranæ incluſo in poſteriori capitis parte; aqua in ventriculis. Tom.I. pag.60.
Obs. 110. Capitis dolor gravativus à lapide circa cerebri baſim genito. Ibid.
Obs. 111. Capitis dolor à lapide inter duram & piam matrem in poſteriore capitis parte. Ibid.
Appendix, De Calculo per palatum rejecto. p.61.
Appendix, De Calculis per nares rejectis præcedente dolore capitis.
Obs. 112. Cephalalgia à calculo in cerebro nato. p.63.
Appendix, De globulo plumbeo menſes ſex in cerebro deliteſcente ſine ullo ſymptomate. Ibid.
Obs. 113. Capitis dolor lethalis ab oſſiculis circa falcem adnatis. Ibid.
Obs. 114. Capitis gravitas ab hydrargyro poſt inunctionem in capite relicto. p.64.
Obs. 115. Capitis dolor pruriginoſus à pediculorum caterva ſub pericranio & intra cranij diploas latitante. Ibid.
Obs. 116. Cephalalgia à verme in anfractibus cerebri latitante. p.66.
Obs. 117. Capitis dolor à vermibus inter meninges, & putredine circa cerebrum ortus. p. 67.
Obs. 118. Capitis dolor à verme inter calvariam & piam matrem latente. Ibid.
Obs. 119. Capitis dolor à verme nigra tunica involuto, unde cerebelli ſubſtantia à dextro latere ſejungebatur à reliquo corpore. p.68.
Obs. 120. Capitis dolor à vermiculis circa nares & anum in cerebro latentibus. p.69.
Obs. 121. Capitis dolor à Scorpionibus in cerebro natis. p. 70.
Obs. 122. Capitis dolor à ſanguine aortam & cavam replente, ibidemque concreſcente. Ibid.
Obs. 123. Diuturnus capitis dolor cujus nulla alia deprehenſa cauſa quàm ulcus in ventriculo. Ibid.

Additamenta *ad Sectionem primam.*

Obs. 1. Cephalalgia à lapillo inter duram, piamque matrem reperto, p.73.
Obs. 2. Cephalalgia à ſinubus ſanguine diſtentis; ſero per cerebrum effuſo &c. Ibid.
Obs. 3. Capitis dolor in qua pulmo ex parte conſumptus; pericardium pure & ſanioſo ſanguine oppletum. p.74.
Obs. 4. Cephalalgia in qua inſignis cerebri ſuppurati quantitas è naribus fluxit. Ibid.
Obs. 5. Cephalalgia à glandulis in cerebro prognatis ac inde orto hydrope capitis. p.75.
Obs. 6. Cephalalgia alteram capitis partem occupans à cerebri gangrænoſi. p.76.
Obs 7. Cephalalgia à cranio craſſiori & ſuturis deſtituto; vaſis meningum ſanguine turgidis, & ſero multo in ventriculos & cerebri baſin effuſo Ib.

Sectio II.

De Apoplexia.

Obs. 1. Apoplexia ab occluſione vaſorum in concurſu omnium cerebri ſinuum. Tom.I. pag.77.
Obs. 2. Apoplexia in qua ſanguis & frigidus & concretus, p.79.
Obs. 3. Apoplexia à grumo ſanguinis in carotidibus. p.80.
Obs. 4. Apoplexia in qua ſanguis extravaſatus, aut abſceſſus repertus, Ibid.

Obs. 5. Apoplexia ab arteriæ magnæ orificio summè dilatato & corde sanguine distento. Tom. I. pag. 81.
Obs. 6. Apoplexia ab immodico sanguinis in cerebrum excursu. p. 82.
Obs. 7. Apoplexia ictum sequuta ob sanguinem effusum ex disrupto torculari vasisque finitimis. Ibid.
Obs. 8. Apoplexia vulnus sub oculo sinistro sequuta ob læsum dextrum cerebri ventriculum, & effusum sanguinem ad cerebri basin. p. 83.
Obs. 9. Apoplexia à sanguine sub duris meningæ postica parte effuso in basin cerebri, & fistulam spinæ dorsi, cum sero cruento in ventriculis anterioribus. p. 84.
Obs. 10. Apoplexia à sanguine ventriculos cerebri infarciente. p. 86.
Obs. 11. Apoplexia à cerebri ventriculis concreto sanguine turgentibus, ex rupto vase plexus choroeidis. p. 87.
Obs. 12. Apoplexia à sanguine concreto in utroque cerebri ventriculo; plurimo sero cruento in tertium & quartum devoluto; plexus choroidis rami ruptura, & arterijs duræ meningis sanguine turgidis. Ibid.
Obs. 13. Apoplexia à sanguine per cerebri gyros diffuso, & diffractis anteriosis vasis caroticis & vertebralibus. p. 88.
Obs. 14. Apoplexia ab atro sanguine cerebrum occupante. Ibid.
Obs. 15. Apoplexia à sanguine cerebrum ad basin usque suffundente, & eodem inter piam matrem ac cerebrum collecto, cum seri congestione inter ventriculos. Ibid.
Obs. 16. Apoplexia à repletis sanguine sinubus. p. 90.
Obs. 17. Apoplexia à sanguine ventriculum sinistrum opplente. p. 91.
Obs. 18. Apoplexia à parte cerebri sanguine suffusa; grumo magno sanguinis peculiari cavitate concluso; ex rupto insigni ramo arteriæ carotidis anterioris. Ibid.
Obs. 19. Apoplexia à sanguine in cerebri basin effuso ac concreto, arterias retiformes & plexum choroidem comprimente. p. 93.
Obs. 20. Apoplexia à sanguine inter utramque meningem effuso, ut & circa cerebri basin, ac totam ejus substantiam & ventriculos. p. 94.
Obs. 21. Apoplexia à sanguine in cerebri ventriculos illabente ibique concreto; plexu choroeide quasi contuso. p. 98.
Obs. 22. Apoplexia à sanguine supra & infra cerebri membranas effuso. Ibid.
Obs. 23. Apoplexia à vasis cerebri sanguine turgidis & aqua limpida totam cerebri compagem inundante. p. 99.
Obs. 24. Apoplexia vulnus sequuta ab humore ventriculos cerebri replente, & sanguine putrido circa os cuneiforme fractum. Ibid.
Obs. 25. Apoplexia secundæ cranij laminæ fracturam sequuta, integra prima. Ibid.
Obs. 26. Apoplexia & paralysis post vulnus capitis, à cruoris copia intra cranium effusa. Ibid.
Obs. 27. Apoplexia à sanguine seroso intra spatia meningum concluso; Lethum promovente sanguinis in thoracem insigni effusione. Ibid.
Obs. 28. Apoplexia à repletis sero ventriculis, & sanguine obstruente processus spinalis medullæ. p. 101.
Obs. 29. Apoplexia à sanguine circa cerebri basin effuso. p. 102.
Obs. 30. Apoplexia phlegmonem cerebri sequuta post gravem cephalalgiam. Ibid.
Obs. 31. Apoplexia à viscido humore cerebrum opplente. p. 102.
Obs. 32. Apoplexia à pituitosis humoribus spinalis medullæ principium occupantibus. p. 104.
Obs. 33. Apoplexia à pituita crassa quarti ventriculi foramen obstruente. Ibid.
Obs. 34. Apoplexia à crasso & viscido humore ad retiformem contextum invento. p. 105.
Obs. 35. Apoplectici caput, pectoris regio, stomachus materia pituitosa infarcta reperta. p. 108.
Obs. 36. Apoplexia à cerebro pituita perfuso; ejus venarum ab eodem obstructionem; ventriculos sero repletos, & polypum cordis fibris adnatum. Ibid.
Obs. 37. In plurimis Apoplexia extinctis, cerebri aut cordis vasa, viscidis corporibus, polypis dictis infarcta reperta. p. 110.
Obs. 38. In Apoplectici sinistro cordis ventriculo pinguedo reperta. p. 111.
Obs. 39. Apoplexia ab humore aquoso per cerebri substantiam diffuso, ventriculos replente, cum sanguine atro & crasso in arteriis temporalibus. Ibid.
Obs. 40. Apoplexia à sero plurimo in ventriculis cerebri, per substantiam diffuso, & in sacra fistula; hydatidibus in plexu choroideo. Ibid.
Obs. 41. Apoplexia ab aqua plurima anfractus cerebri alluente; cerebri mollitie & flacciditate; muco in glandula pituitaria &c. p. 113.
Obs. 42. Apoplexia à seri & pituitæ copia in toto cerebro & ventriculis. p. 115.
Obs. 43. Apoplexia ab aqua cerebri plicas implente & totam compagem inundante. p. 116.
Obs. 44. Apoplexia levis à seroso humore in cerebro stagnante. Ibid.
Obs. 45. Apoplexia à seri ingenti copia inter cranium & duram meningem; item in falce & illius reduplicatione, omnibusque cranij cavitatibus. Ibid.
Obs. 46. Apoplexia à seroso humore anfractus cerebri alluente & ventriculos replente. p. 117.
Obs. 47. Apoplexia à sero inter utramque meningem; inter piam ac cerebrum & cerebellum; madore cerebri substantiæ; repletione ventriculorum, & effluxu ejusdem seri in fistulam sacram. Ibid.
Obs. 48. Apoplexia à plurima aqua cerebrum diluente. p. 122.
Obs. 49. Apoplexia ab abscessu seroso in cerebro. Ibid.
Obs. 50. Apoplexia epilepsiam sequuta, à sero acri in cerebro, inter meninges & in ventriculis. Ibid.
Obs. 51. Apoplexia à vesicis rotundis aquosis corpori calloso incumbentibus. p. 123.
Obs. 52. Apoplexia ab abscessu in dura matre disrupto, cum corrosione tenuis & corticis cerebri à pure inde manante. Ibid.
Obs. 53. Apoplexia à tumore steatomatico inter cerebrum & cerebellum constituto. Ibid.
Obs. 54. Apoplexia à cerebri subsidentia, dissolutione & fluiditate, ob pituitam ejus molem irrigantem. Ibid.
Appendix, De Apoplexia à cerebri subsidentia contingente, ob tumorem cranij resectum. p. 125.
Obs. 55. Apoplexia à sanguine circa basin cerebri effuso, cum cerebelli sideratione. Ibid.
Obs. 56. Apoplexia ab hydatidibus circa temporales arterias, cum cerebri flacciditate &c. Ibid.
Obs. 57. Apoplexia citò interimens, cerebro omnino salvo & incolumi, solo vitio in pulmonibus apparente. Ibid.

Obs.58. Apoplectici cystis fellea decem calculis prægnans. Tom.j,p.126.
Obs.59. Apoplexia à fulmine excitata. p.127.
Obs.60. Fulmine tacti ac apoplectici sic mortui alia anatome. Ibid.
Obs. 61. Apoplexia Ischuriam sequuta, ob vitium renum calculis obsessorum, ac serum non excipientium, p.128.

Additamenta

Ad Section. secundam, De Apoplexia.

Obs.1. Apoplexia à sanguine in ventriculis cordis concreto, item in pulmonum vasis sanguineis reperto. Tom.I. p.128.
Obs.2. Apoplexia à sanguine in cerebro extravasato. p.130.
Obs.3. Apoplexia à sanguine extravasato. Ibid.
Obs.4. Apoplexia in qua cerebri vasa insigniter distenta. p.132.
Obs.5. Apoplexia in qua sanguis concretus & serum effusum in cerebro reperta. p.133.
Obs. 6. Apoplexia ex ictu, ubi sanguis extravasatus item abscessus unde materia multa viridis in ventriculis. p.135.
Obs.7. Apoplexia in qua cerebrum sero inundatum. p.137.
Obs. 8. Apoplexia in qua carotis dextra ossea. Ibid.
Obs. 9. Apoplexia post respirandi difficultatem, in qua splen putridus, pulmones purulenti, cordis thalamus dexter excoriatus, &c. Ibid.
Obs. 10. Apoplexia in qua cerebrum flaccidum; meninges humore mucoso & tenaci, item ventriculi & sinus eodem oppleti, cum polypo in corde. p.138.
Obs. 11. Apoplexia fortissima ex cerebri hydrope. Ib.
Obs. 12. Apoplexia fortissima post quinquennium recurrens à sanguine extravasato. p.139.
Obs. 13. Apoplexia in qua sanguis niger grumosus, ad duas prope libras (forsan melius uncias) in cerebri ventriculo dextro, serum in sinistro ad semunciam, cum intermixtis arenulis; vasa undique varicosa; dura mater undique cranio adhærens reperta. p.143.
Obs. 14 Apoplexia in qua vasa cerebri varicosa; serum multum effusum. p.144.
Obs. 15. Apoplexia à sanguine in dextrum cerebri ventriculum effuso. p.148.

Sectio III.

De Reliquis Affectibus Soporosis, Lethargo, Caro, Cataphora, Comate somnolento & vigilii.

Obs. 1. Lethargus à sero cerebri anfractus exteriores alluente. Tom.I pag.148.
Obs. 2. De Somno naturali & præternaturali à latice aquoso cerebri meatus occupante in ventriculos detruso. p. 150.
Obs. 3. Lethargus ab extimis cerebri oris madore perfusis. Ibid.
Obs. 4. Lethargus ab aquâ limpidâ sub meningibus cerebri corticem obtegente & madefaciente. 151.
Append. I. De Lethargo febri malè judicatæ succedente imperfectè soluto. p.153.
Append. II. De Lethargo ex usu opiatorum orto. Ibid.
Append. III. De Lethargo à seri copia oborto, vesicatoriorum toti capiti applicatorum ope sanato, p.154.
Obs. 5. Carus ab aquâ cerebri anfractus alluente & ventriculos implente. Ibid.
Obs. 6. Sopor ab aqua duræ matri circumfusa. p.155.
Obs. 7. Sopor ab aqua cerebrum inundante. p.156.
Obs. 8. Sopor ab humiditate copiosa in cerebro. Ib.
Appendix, De Cataphora à collectione humoris inter cranium & capitis cutim. Ibid.
Obs. 9. Coma lethargicum ab aquæ copia in ventriculis. Ibid.
Obs. 10. Lethargus à sero ad libræ quantitatem ventriculum cerebri dextrum implente. p. 157.
Obs. 11. Sopor Lethargicus ab aqua anteriores duos ventriculos applente, substantiamque cerebri ita premente ut anfractus inconspicui essent. Ibid.
Obs. 12. Comatosus affectus ab aqua citrina nervorum origini incumbente. Ibid.
Obs. 13. Sopor profundus à sero ad caput amandato ob vitium renum perforatorum. Ibid.
Obs. 14. Carus à sero in cerebro & ejusdem vasis redundante. p. 158.
Obs. 15. Coma à refluxu seri ob calculum renum & vesicæ exire prohibiti. p.159.
Obs. 16. Lethargus in Apoplexiam desiteus à vasis piæ meningis & sinu tertio sanguine turgidis; ventriculis lateralibus pure ab ulceribus ibidem manante, oppletis. Ibid.
Obs. 17. Sopor sequutus insignem bregmatis sinistri contusionem, ubi ossiculum cerebro immersum repertum est. p.161.
Obs. 18. Lethargus gravem sinistrorum temporum contusionem sequutus, à sanguine coagulato & nigro lateralem ossis sphænoidis sinistri cavitatem adimplente. Ibid.
Obs. 19. Coma à venis meningum sanguine melancholico refertis; aqua in ventriculis. Ibid.
Obs. 20. Sopor à dura cerebri membrana sanguine & pure suffusa. Ibid.
Obs. 21. Lethargus à tumore scirrhoso membranis cerebri accreto, & aqua limpida cerebrum alluente. Ibid.
Obs. 22. Sopor à cerebri parte corrupta. Ibid.
Obs. 23. Sopor à purulento humore circa cerebrum consistente; dura meninge sanguine suffusa. p.162.
Obs. 24. Carus à cerebri subsidentia, dissolutione, & fluiditate ex pituitæ copia. Ibid.
Obs. 25. Sopor à flacciditate cerebri; lapide in eo cum aqua in prioribus ventriculis. Ibid.
Obs 26. Sopor à cerebri substantia sphacelata. Ibid.
Obs. 27. Sopor ab abscessu in penetralibus cerebri. Ibid.
Obs. 28. Cataphora inducta à carie ossis frontis & læsione superioris orbitæ. Ibid.
Obs. 29. Sopor cum stupore à tumore duro in cerebro, & aqua cerebrum irrigante. p.163.
Obs. 30. Sopor scorbuticorum & morti proximorum à spirituum penuria pendet; quandoquidem cerebrum in illis ab illuvie serosa immune & satis exsuccum reperitur. Ibid.
Obs. 31. Soporiferus capitis dolor ab abscessu sanioso circa nervum opticum, unà cum glutinosa & pellucida aqua. Ibid.
Obs. 32. Sopor ab apostemate in cerebro vulnus capitis secuto. p.164.
Obs. 33. Lethargus ab abscessu & pure in anteriore cerebri parte. Ibid.
Obs. 34. Lethargus à cerebri apostemate, cui sphacelismus successit. Ibid.
Obs. 35. Lethargus non semper sequitur ab apostemate cerebri, nec apostema cerebri semper Lethargum producit. p.165.

Obs. 36. Carus à tumore phlegmonode meningum cerebrique exterioris ambitus. Tom. I. pag.165.
Obs. 37. Carus ab abscessu tunicato post vulnus in capite genito. Ibid.
Obs. 38. Lethargus ab abscessu purulento, in substantiæ cerebri, vulnus orbitæ secuto; & officulo duram membranam pungente. Ibid.
Obs. 39. Lethargus symptomaticus à pulmonum vitio inductus. p.166.
Obs. 40. Lethargo afflictus habuit calculos in meatu fellis quæ duodeno inferitur. p.167.
Obs. 41. In quodam ab assumto pio extincto, id cordi adlæsisse deprehensum est. Ibid.
Obs. 42. Lethargus à vermibus in intestino tenui conclusis, sano cerebro. Ibid.
Obs. 43 Coma vigil à repletione vasorum meningum & sero flavo in cerebri ventriculis. p.168.
Obs. 44. Coma vigil in abscessu in substantia cerebri, & officulo duram meningem pungente. Ibid.
Obs. 45. Coma vigil ab aqua plurima in toto capite & corpore stagnante. Ibid.
Obs. 46. Coma vigil à venis cerebri varicosis; substantia cerebri sicca; sero multo in ventriculo medio. p.169.
Obs. 47. Coma vigil à parvis quibusdam pilis, plexui choroidæo adnatis. Ibid.
Obs. 48. Coma vigil à pulmonibus tabidis parte sinistra, dextra vero humiditate multa suffusis. p.170.
Obs. 49. Coma vigil in quo calculi meatum felleum obsidentes reperti. Ibid.

Additamenta

Ad Lib. I. Section. 3. De Reliquis affectibus Soporosis &c.

Obs. 1. Sopor Lethargicus à sero circa basin cerebri, medullam oblongaram ac spinalem stagnante. Tom. I. pag.170.
Obs. 2. Carus lethalis à percusso & disrupto osse temporis dextri, & sanguine sub eo extravasato è laceratis ibidem aliquibus duræ matris vasis, sine vulnere externo. p.171.
Obs. 3. In quorundam lethargicorum cerebro, & ejus corruptio, & sanies, ac pus inventa: p.172.
Obs. 4. Lethargus inflammationi pulmonum conjunctus ab insigni abscessu seroso in cerebro. Ibid.
Obs. 5. Lethargus ex Cephalalgia in quo tumor scirrhosus membranis accretus, p.173.
Obs. 6. Comato - Epilepticus in quo vasa cerebri ejusque membranarum turgida, glandulæ passim illis appensæ, ventriculi omnes aqua distenti. Ibid.
Obs. 7. Lethargus ab abscessu ossis cribriformis. p. 175.

Sectio IV.

De Catalepsi seu Catocho.

Obs. 1. Catalepsis à crasso sanguine quedam cerebri vasa replente, & serosa materia posticam cerebri partem occupante. Tom. I, p.176.
Obs. 2. Catalepsis à sanguine concreto in majori vena quæ medium caput perreptat, & sero rufo in posteriore cerebro. p. 177.
Obs. 3. In Catalepticis sanguis etiamnum concrescit. p.179.
Obs. 4. Catalepsis à sanguine nigro, & tabo venas capitis varicosas reddente, cum cerebri & membranarum ejus siccitate. p.179.
Obs. 5. Catalepsis à cerebri circa superficiem siccitate exorta. Ibid.
Obs. 6. Catalepsis à sanguine concreto in venis ob haustum hydrargyrum. p.180.

Sectio V.

De Insomniis & Incubo.

Obs. 1. Insomnijs & Incubo cujusdam vexati, ventriculi cerebri aqua distenti reperti sunt. Tom.I. pag.180.
Obs. 2. In quodam Incubo alijsque Cephalicis affectibus extincto, repertum cerebrum quo ad venulas nigricans, cum pauca materia saniosa in superficie, at multa & cum muco in sinistro ventriculo. p.182.

Sectio VI.

De Vigiliis præter naturam.

Obs. 1. Vigiliæ ob cerebri corticem humore destitutum obortæ. Tom.I. p.183.
Obs. 2. Vigiliæ à meningum phlegmone. p.185.
Obs. 3. Vigiliæ item à phlegmone cerebri. Ibid.
Obs. 4. Vigiliæ à plenitudine vasorum meningum; ulcere sub medio ossis syncipitis dextri; seri copia in ventriculis &c. Ibid.
Obs. 5. Vigiliæ à cranio sphacelato &c. p. 186.
Obs. 6. Vigiliæ ab abscessu cerebri. Ibid.
Obs. 7. Vigiliæ à vasis membranarum sanguine turgidis; ulcere sub sincipite dextro, & plexu choroidæo aliquatenus eroso. Ibid.
Obs. 8. Vigiliæ à pancreatis abscessu latente. Idid.

Sectio VII.

De Phrenitide, Paraphrenitide & Delirio.

Obs. 1. Phrenitidem non gigni à meningum phlegmone, nec paraphrenitidem à septi inflammatione procedere, ex dissectionibus ostenditur. Tom.I. pag.187.
Obs. 2. Phrenitis à retrocessu humoris biliosi erysipelas in tibia parientis, in pulmonis ac cerebri membranas irruentis, ubi pustulas excitavit. p.189.
Obs 3. Phrenitis à cerebri ejusque membranarum inflammatione. p.190.
Obs. 4. Phrenitis à piæ matris inflammatione. Ibid.
Obs. 5. Phrenitis à duræ matris exulceratione; vasorum ejus ut & piæ plenitudine, cum abscessu in cerebello flaccido. Ibid.
Obs. 6. Phrenitis in qua venæ cerebri varicosæ, medullæ cerebri ut & membranæ siccissimæ. Ibid.
Obs. 7. Phrenitis à tumore inflammatorio in cerebri substantia. p. 192.
Obs. 8. Phrenitis à verme utramque meningem perforante. Ibid.
Obs. 9. Phrenitis à meningum inflammatione. Ibid.
Obs. 10. Phrenitis vulnus sequuta, ubi abscessus sub calvaria genitus, p.193.

Obs. 11. Paraphrenitis ab inflammata dura meninge ac plexu choroideo; cum ichore inter meninges & cerebrum. Tom.I.pag.193.
Obs. 12. Phrenitis ab abſceſſu ſub cranio latente; putredine meningum ac particulæ cerebri ſubſtantiæ. Ibid.
Obs. 13. In Phrenitico nullæ phlegmones notæ repertæ in cerebro. p. 194.
Obs. 14. Phrenitis ab aqua cærulea cerebri ventriculos replente, unde ſiniſter exeſus erat. Ibid.
Obs. 15. Phrenitici cadaver exhibuit diaphragma gravi inflammatione correptum, hepatiſque partem inferiorem, cum polypo in longitudinali duræ meningis ſinu. p.195.
Obs. 16. Phrenitis ab aqueo & pituitoſo humore, in pluribus partibus cerebri, ſine ulla inflammationis nota. Ibid.
Obs. 17. Phrenitis abſque febre, cum inflammatione cerebri ac meningum. p.196.
Obs. 18. Phrenitis ab inflammatione meningum. Ib.
Obs. 19. Delirium à vaſis meningum ſanguine turgentibus & cerebri ſubſtantia aqua madida. p. 197.
Obs. 20. Paraphrenitis à vaſis cerebri ſanguine nigro turgentibus &c. p.198.
Obs. 21. Delirium occultum ab apoſtemate cerebri in ſphaceliſmum abeunte. Ibid.
Obs. 22. Delirium à tumore phlegmonode meningum. Ibid.
Obs. 23. Delirium à phlegmone intra calvariam, cum duræ meningis inflammatione. Ibid.
Obs. 24. Delirium à ſanguine vaſa meningum replente; ulcere ſub medio ſincipitis dextri; plexu choroideo vitiato. Ibid.
Obs. 25. Delirium ab ulceribus in ventriculis cerebri unde pure opplebantur, cum piæ meningis vaſorum diſtentione à ſanguine. p.199.
Obs. 26. Delirium vulnus ſecutum à duræ meningis & cerebri phlegmone, unde ſphacelus. Ibid.
Obs. 27. Delirium à ſero tenui cerebrum madefaciente ac ejus ventriculos implente. Ibid.
Obs. 28. Delirium & amentia à ſero plurima per cerebri & cerebelli ſubſtantiam pererrante. p.200.
Obs. 29. Delirium à vaſis cerebri ac cerebelli ſanguine turgentibus. Ibid.
Obs. 30. Delirium à membranarum phlegmone. Ibid.
Obs. 31. Delirium à putredine dimidiæ cerebri partis; ventriculis aqua cruenta & pure occupatis. Ibid.
Obs. 32. Delirium ab abſceſſu profundo in cerebro. Ibid.
Obs. 33. Delirium à pure in cerebro cohibito. p.201.
Obs. 34. Delirium à ſanguine inter cranium & duram meningem, cum venis ſanguine tumidis. Ibid.
Obs. 35. Delirium ab ingenti phlegmone intra calvariam, cum tumore duræ meningis. Ibid.
Obs. 36. Phrenitis à phlegmone poſticæ cerebri partis. Ibid.
Obs. 37. Delirium ab inflammatione & ſuppuratione ſepti transverſi. p.202.
Obs. 38. Delirium in quo pulmones corrupti & nigricantes. Ibid.
Obs. 39. Delirium à pulmonibus abſceſſibus tentatis. Ibid.
Obs. 40. Delirium ab inflammato impuro ventriculo ortum. Ibid.
Obs. 41. Delirium à tuberculo in ventriculo diſrupto. Ibid.
Obs. 42. Delirium à vitio uteri. p.203.
Obs. 43. Delirium ab abſceſſu in hepate. Ibid.
Obs. 44. Paraphrenitis à bile acerrima è cyſti fellis exudante; vaſis cerebri & cordis ſanguine nigro turgidis. p.203.

Additamenta

Ad Sectionem de Phrenitide.

Obs. 1. Phrenitici Anatome plura in omnibus viſceribus ac præcipuè cerebro curioſa exhibet. Tom.j. pag.203.

Sectio VIII.

De Mania & Rabie, ſeu Hydrophobia.

Obs. 1. Mania à ſiccitate cerebri in ſuperficie, quæ flavedine tincta viſa eſt. T.j.p.205.
Obs. 2. Maniacus affectus in puero ab atra bile vaſa duræ & piæ matris occupante, ac in vaſis partium vitalium & naturalium contenta. p. 208.
Obs. 3. In Maniacorum cerebro, aut in meningibus macula nigra deprehenſa. p 209.
Obs. 4. Meningum putredo in maniacis aliquando notata. Ibid.
Obs. 5. Mania à vermibus in cerebro. Ibid.
Obs. 6. Mania à venis cerebri varicoſis. Ibid.
Obs. 7. Rabidi pericardium ſine humore repertum ac ex parte conſumtum; ſinus cordis aridi. p.210.
Obs. 8. In Hydrophobico ſumma ſiccitas viſcerum reperta. Ibid.
Obs. 9. In Luporum Rabientium renibus ſerpentes naſcuntur. p.211.
Obs. 10. In Rabidis nihil anginoſum deprehenditur. Ib
Obs. 11. In equis, bobus & ovibus rabie affectis, vermes in capite deprehenſi. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Mania & Rabie.

Obs. 1. In Rabidis œſophagus phlegmate repletur. pag.211.
Obs. 2. Hydrophobici cujuſdam viſcera variè affecta reperta ſunt. p.212.
Obs. 3. Rabidorum cerebrum vermibus ſcatere repertum. Ibid.
Append. In qua duplici hiſtoria præcipua hydrophoborum ſymptomata dilucide explicantur. p.213.
Obſervatio item alia extra ordinem, capite ſcilicet de Convulſione: quâ in rabidi cadavere, inteſtina, ac orificium ventriculi utrumque, paſſim maculis inflammatorijs obſita, pulmones ſanguine extravaſato turgidi, ac pleuræ adhærentes; Diaphragma inflammatum &c, reperta. p.314.
Item de Mania Obſervatio alia extra ordinem, ſcilicet capite de Melancholia: qua in maniaco cerebrum multo ſanguine ſeroſo madidum; vaſa plexus choroidei ſanguine turgidiora, cum veſiculis lividis ſeu hydatidibus piſi formibus; ſeptum lucidum punctis ſanguineis fœdatum &c. reperta. p.215.

Additamentum aliud ad eandem Sectionem

Quo, de Furore Uterino.

Obs. 1. Furor uterinus in quo clytoris mire prominens; ovaria ſeu teſtes maximæ amplitudinis. Tom. j. p.216.

Obs. 2. Furor uterinus à femine in finistro testiculo conclufo, viáque ex eo ad uterum occlufa. Tom.I. pag.220.

SECTIO IX.

De Melancholia & Affectione Hypochondriaca.

Obs. 1. In Melancholico venæ meningum fanguine atro turgidæ, cum aqua in ventriculis. Tom. I. pag. 221.
Obs. 2. Melancholia à fanguine cerebri vafa replenre, cum ventriculorum & plexus choroidei fuperficie muco oblita. Ibid.
Obs. 3. Melancholia à fanguine nigro in venis tenuis meningis. p.222.
Appendix, De Melancholia ab affecto cerebro circa torcular. Ibid.
Obs 4. Melancholia ab humore atro in dextro cordis finu contento. Ibid.
Obs. 5. Melancholicorum quorundam cor aridum & exuccum. p.223.
Obs. 5. Melancholia ab atro fanguine in cordis cavitate & abfceffu prope finiftram auriculam. Ib.
Obs. 7. Melancholia ab atro fanguine in corde, mefenterio exficcato &c. Ibid.
Obs 8. Melancholici cor arefactum repertum. pag. 224.
Obs 9. In melancholici corde vesicula atro fanguine plena reperta. p.226.
Obs 10. In Melancholici cordis utroque finu pituita vitrea reperta. Ibid.
Obs. 11. Melancholia ab atro fanguine in corde. Ibidem.
Obs 12. Melancholia ab atro humore in corde. Ib.
Obs. 13. In Melancholici cordis finu finiftro reperta caro nigricans & glandulofa. Ibid.
Obs 14. Melancholia ab humore fœtido in finiftro cordis ventriculo. Ibid.
Obs. 15. In Melancholica pericardium undique cordi adnatum. Ibid.
Obs 16. Hypochondriaca affectio à ventriculi vitio & epiploo humore melancholico infarcto. Ib.
Obs 17. De eodem argumento agit. p.227.
Obs. 18. Hypochondriacæ affectionis fedes in pyloro reperta. Ibid.
Obs. 19. Hypochondriaca affectio à liene malè affecto & vafis mefaraicis atro, fanguine turgidis Ibid.
Obs. 20. Hypochondriaci omentum vitiatum. Ibid.
Obs. 21. Hypochondriacorum lien fæpe falfo incufatur. Ibid.
Obs. 22. Melancholia à lienis abfentia. p.229.
Obs 23. Hypochondriaci lien durus & prægrandis. Ibid.
Obs 24. Hypochondriaca Melancholia à liene fcirrhofo. Ibid.
Obs. 26. & 27. Sunt de eodem argumento. Ibid.
Obs. 28. Melancholia à parvitate lienis. Ibid.
Obs. 29. Melancholia à liene corrupto. p.231.
Obs. 30. Melancholiæ fedes in vafis cæliacis & mefentericis Ibid.
Obs. 31. Melancholia effentialis à cerebri venis atro fanguine plenis; fanie & muco in ventriculo finiftro; Jecore & liene lividis; corde nigro fanguine referto. p.232.
Obs. 32. Melancholia à Jecore nigricante, œdematofo, fiffuris affecto &c. p.234.
Obs. 33. Melancholia ab atro humore in ventriculo; pyloro à fcirrho arcè occlufo; mefenterio fcirrhofo & lapidofo. Tom.I p.234.
Obs. 34. Affectio hypochondriaca à vitio ventriculi; pancreate & hepate duris. p.236.
Obs. 35. In melancholici ventriculo qui ranam ibi vivam fe geftare credebat, repertus tumor fcirrhofus. Ibid.
Obs. 36. In Melancholico capfulæ atrabilariæ minores & peculiaris figuræ cum parvo liene. p.237.
Obs. 37. In Hypochondriaci cadavere magna materiæ purulentæ collnvies inter duas mefenterii tunicas reperta. Ibid.
Obs. 38. In Melancholico Hypochondriaco Aneurifma fub clavicula dextra repertum. p.238.
Obs 39. In Melancholico omentum maximum & fcirrhofum ob transfufum è liene humorem melancholicum. p.239.
Obs. 40. In Melancholico Hypochondriaco, glandulæ mefenterij & omenti fcirrhofæ &c. p.240.
Obs. 41. Melancholia vitio cordis, pulmonum & jecoris exuftorum, cum cerebri ventriculi corruptione. p.241.
Obs. 42. Melancholiæ Hypochondriacæ fedes in venis illis quæ alimentum è ventriculo excipiunt, fanguine craffo, ac torrefacto tumefactis, plerumque reperitur. Ibid.
Obs. 43. Melancholici vafa mefaraica nigro fanguine diftenta funt reperta. Ibid.
Obs. 44. Melancholiæ Hypochondriacæ fedes eft ut plurimum in finiftro hypochondrio multo fucco nigro fcatente. p.242.
Obs. 45. In Hypochondriacis vafa mefaraica veluti varicofa & cancrofa evadunt. Ibid.
Obs. 46. In Hypochondriaco mefenterium nigris varicibus obfitum; pancreas obftructum; Hepar parvum, nigrum fcirrhofum; Lien durus. Ibid.
Obs. 47. In Hypochondriaca, Hemoptoica, ventriculus materiam vifcidam, fpadicei coloris præbuit, cum copia fanguinis concreti & pyloro conftricto. p.243.
Obs. 48. Puerpera ex mærore mortua varia in toto cadavere exhibuit curiofa. p.244.
Obs. 49. Melancholia à vafis fpermaticis femine corrupto refertis. p.245.
Obs. 50. Canis Melancholicus in cujus hepate vermis repertus. Ibid.

ADDIDAMENTA

Ad Sectionem de Melancholia &c.

Obs. 1. De Mania jam fupra allata proprio capite. Tom.I. p.245.
Obs. 2. Hypochondriaci mors ab innuctione mercuriali cum ejus Anatome, in qua varia reperta. p.247.

SECTIO X.

De Imaginatione, Ratiocinatione, & Memoria depravatis & abolitis.

Obs. 1. Amentia à vitiofa cerebri conformatione, ob aquæ copiam cerebrum infercientè & diftendente Tom.I. p.253.
Obs. 2. Oblivio & Defipientia à finiftra parte cerebri laxiore reddita, &c. p.255.
Obs. 3. Fatuitas nativa ob parvitatem cerebri & plexus intercoftalis exilitatem. p.256.
Obs. 4. Mentis ftupiditas à tumore globofo in cerebro & aqueo humore ventriculo diftendente. Ib.

Appendix, De fatuitate à vitiosa cerebri conformatione, cujus indicium prava futurarum dispositio. Tom. j. pag. 257.
Obs. 5. Stoliditas à lapide in cerebro reperto, substantia ejus flaccida, & cerebri cum cerebello malâ cohærentiâ; Defectu glandulæ pinealis. Ibid.
Obs. 6. Stoliditas & feritas ex ossium capitis crassitie nimia, p. 258.
Obs. 7. Mentis stupor à sero bilioso caput replente. Ibid.
Obs. 8. Fatuitas à superficie cerebri sicca, Ibid.
Obs. 9. Mentis stupor ob cerebrum parvum, cum gyris paucioribus. Ibid.
Obs. 10. Fatuitas nativa ob cerebrum parvum & tenue. Ibid.
Obs. 11. Stupor mentis à dura meninge pustulis obsita; cerebri spiris nigro sanguine refertis &c. p. 259
Obs. 12. Stoliditas à vesicis corpori calloso incumbentibus. Ibid.
Obs. 13. Mentis stupor à sero caput opplente. Ibid.
Obs. 14. Mentis hebetudo ob ventriculum sero & sanguine plenum. Ibid.
Obs. 15. Mentis stupor ab aqua cerebrum inundante. Ibid.
Obs. 16. Mentis ac corporis torpor & hebetudo à flacciditate cerebri, pituita persusi, cum polypo cordis. Ibid.
Obs. 17. Fatuitas à superficie cerebri siccissima &c. p. 260.
Obs. 18. Stupiditas in qua pars hepatis exterius nigra. Ibid.
Obs. 19. Fatuitatis inveteratæ nulla in cerebro causa deprehensa. Ibid.
Obs 20. Oblivio à sero cerebri anfractus alluente. Ib.
Appendix, Ex lienis constitutione morum diversitas &c. p. 261.

Additamenta

Ad Sectionem de Imaginatione &c. læsis.

Obs. 1. Oves fatuæ cerebro carere deprehensæ. Tom. j. p. 261.
Obs. 2. Fatui cerebri ventriculi humore nigro pleni. Ibid.

Sectio XI.

De Vertigine.

Obs. 1. Vertigo à sero cerebri anfractus alluente, ventriculos item implente, cum arteriis venisque coalitis & glandulis iis adsitis. To. j. pag 262.
Obs. 2. Vertigo ob caput sero à suppressa urina repletum. p. 264.
Obs. 3. Vertigo à ventriculo cerebri altero aqua distento p 265.
Obs. 4. Vertigo ab aqua in ventriculis cerebri. Ibid.
Obs. 5. Vertigo à vermibus in cerebro. Ibid.
Obs. 6. Vertigo ab abscessu in cerebro. Ibid.
Obs. 7. Vertigo à sanie & muco in sinistro ventriculo. Ibid.
Obs. 8. Vertigo ab abscessu aquoso in cerebro. Ibid.
Obs. 9. Vertigo à vesiculis aqueis in cerebri ventriculis. p. 266.
Obs. 10. Vertigo ab abscessu juxta dextrum ventriculum. Ibid.
Obs. 11. Vertigo à cerebro aqua imbuto. p. 267.
Obs. 12. Vertigo à sero undique per cerebrum diffuso. p 268.
Obs. 13. Vertigo à sphacelo cerebri in bove. p. 268.
Obs. 14. Vertigo vitio ventriculi nigro succo infarcti. Ibid.
Append. De Vertigine gravissima, cum memoriæ jactura, delirio & paralysi, feliciter curata. Ibid,
Append. De Vertigine ex aquæ limpidæ per nares distillatione desinente. p. 269.
Append. De Vertigine emetico curata. p. 270.
Append. De Vertigine antidinicis curata. Ibid,
Obs. 15. Vertigo à semine in vasis seminarijs concluso. Ibid.
Obs. 16. Vertigo à nigro succo in ventriculo. Ibid.
Obs. 17. Vertigo à concrescente in venis sanguine. Ib.

Additamenta

Ad Sectionem de Vertigine.

Obs. 1. In Vertiginoso omentum putridum, jecur scirrhosum, ventriculi interior circa pylorum facies quasi contusa, cum succo nigro contento, Tom. j. p. 270.

Sectio XII.

De Epilepsia.

Obs. 1. Neque cerebrum, neque meninges, sunt Epilepsiæ subjectum, quandoquidem illa non sequuta est ab ijs pure vellicatis. Tom. j. pag. 271.
Obs. 2. Idiopathica Epilepsia ex ventriculorum infarctu non semper suscitatur. p. 273.
Obs. 3. Epilepsia à carie interna cranij juxta cerebellum. Ibid.
Obs. 4. Epilepsia à vitio duræ meningis perforatæ & pustulis obsitæ; sanguine nigro per cerebri spiras sparso, cum inflammatione atque hinc enata ventriculorum compressione. p. 274.
Obs. 5. Epilepsia à sero caput replente. Ibid.
Obs. 6. Epilepticorum cerebrum, ventriculi & sacra fistula plerumque aqua imbuta & repleta sunt. p. 275.
Obs. 7. Epilepsia ab aqua cerebrum alluente & pustulis, cum ventriculi vitio. p. 276
Obs. 8. Epilepsia à sero cerebrum & ejus ventriculos implente. Ibid.
Obs. 9. Epilepsia à cerebri tribus ventriculis aquâ turgidis. Ibid.
Obs. 10. Epilepsia à sero cerebri posticam partem præcipuè opplente. Ibid.
Obs. 11. Epilepsia à sero in cerebro & ventriculis. Ib.
Obs. 12. Epilepsia itidem à sero ibidem & in sacra fistula. Ibid.
Obs. 13. Epilepsia à sero acri in cerebro, cum vermibus in intestinis. Ibid.
Obs. 14. Epilepsia non fit ab obstructis ventriculis cerebri. p. 274.
Obs. 15. Epilepsiæ causa in humore limpido, calido & acri. Ibid.
Obs. 16. Epilepticæ oves & capræ ob fætidam in cerebro humiditatem. p. 289.
Obs. 17. Epilepsia ab humore fætido in cerebri substantia. Ibid.
Obs. 18. Epilepsia à pauco humore putri inter calvariam & duram meningem. Ibid.
Obs. 19. Epilepsia ab humore in ventriculis cereb. Ib.
Obs. 20. Epilepsia ab apostemate in cerebro. p. 282.
Obs. 21. Epilepsia ab abscessu in cerebro. Ibid.
Obs. 22. Epilepsia à vulnere cum sanguinis effusione in cerebro. Ibid.

Obs.23. Epilepsia à Sphacelo cerebri post vulnus. Tom. I. p. 283.
Obs. 24. Epilepsia in qua polypus duræ meningis sinum occupavit. ibid.
Obs. 25. Epilepsia à gladioli frustulo in ipsa cerebri substantia impacto. ibid.
Obs. 26. Epilepsia à tuberculo carnoso in cerebri ventriculo. ibid.
Obs. 27. Epilepsia ab osse acuto juxta falcem latente, cum duræ meningis gangræna. ibid.
Obs. 28. In Epileptico angustia nativa ventriculorum cerebri reperta. p. 284.
Obs. 29. Epilepsia à compressis cerebri ventriculis & sanguine in substantia ejus concreto. ibid.
Obs. 30. Epilepsia à materia adipi simili inter cerebri ventriculos. p. 285.
Obs. 31 In Epileptici cerebro nihil præter tenuia & exilia quædam corpuscula in ventriculis apparuit. ibid.
Obs. 32. Epilepsia ab incurvatione displois interæ. ibid.
Appendix De prava suturarum dispositione in tribus epilepticis. ibid.
Obs. 33. Epilepsia ab apostemate in cerebro. ibid.
Obs. 34 Epileptici motus per consensum à pulmone dextro adusto, nigerrimo, thoraci adhærente cerebro & reliquis partibus salvis. p. 286.
Obs. 35. In Epileptico sinus cordis humore concreto oppleti. ibid.
Obs. 36. Epilepsia, illæso cerebro & ventriculis. p. 287.
Obs. 37. Cerebrum sæpe aquis immersum visum, non tamen sic inducta Epilepsia. ibid.
Obs 38. In Epileptica cerebrum ac omnia viscera intacta reperta. ibid.
Obs. 39 In Epileptica solum pancreas malè affectum repertum. p. 288.
Obs 40 Epileptico puello vitium unicè in intestinis repertum. p. 289.
Obs. 41. in cane Epileptico intestina vermibus obsita reperta. ibid.
Obs. 42. In infante Epileptico lien lapidosus quasi repertus. p. 290.
Obs. 43 In Epileptico omnia salva præter ventriculum instar membranæ tenuissimæ repertum. ibi.
Obs. 44 Epilepsia à suppresso semine ibid.
Obs 45 Epilepsia lethalis à levi palpebræ vulnere. p. 291.
Appendix, De Epilepsia lethali in inguine dextro fomitem habente. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Epilepsia.

Obs. 1. Epilepsia à sanie putrida glutinosa in cerebro aut circa ejus meninges. Tom. I. p. 292.
Obs. 2. Epilepsia ob obstructos ramos vasorum jugularium ab humore concreto. ibid.
Obs. 3. Epilepsia Luis Venereæ soboles. ibid.
Obs. 4. Epilepsia à conformatione capitis ut plurimum dependet. p. 293.
Obs. 5. Epilepsia ab abscessu in cerebro. ibid.
Obs. 6. Epilepsia lethalis à plethora. p. 294.
Obs. 7. Epilepsia à sero acri. p. 296.
Obs. 8 Epilepsia ab humore gelatinoso cerebri sinus ac interstitia inter illud & membranas opplente. ib.
Obs. 9. In infantulo Epileptico intestina erosa ac gangrænosa reperta. p. 297.
Obs. 10. Convulsiones interpolatæ in infantulo testiculis in scroto destituto. ibid.
Obs. 11. In Epileptici cadavere curiosa varia adnotata. Tom I. p. 299.
Obs. 12. Anatome Picæ glandariæ Epilepsia enectæ. ibid.
Obs. 13. Anatome fringillæ Epilepticæ. ibid.
Obs. 14. In Epileptico verè singulari plura contra naturam in imo & medio ventre reperta. p. 00.
Obs. 15. In Epileptico sanguis extravasatus, venæ turgidæ &c. p. 303.
Obs. 16. Infantuli Epileptici cadaverculum in omnibus ventribus varia curiosa exhibuit. p. 304.

SECTIO XIII.

De Convulsione & motibus Convulsivis.

Obs. 1. Convulsio à sero cerebrum inundante & spinalem medullam exinde extenuatam. Tom. I. p. 305.
Obs. 2. Serum non semper causam convulsionum esse demonstratur ex cerebris eorum qui quantumvis illo oppleantur minime tamen convellebantur. p. 308.
Obs. 3. In iis qui à spasmis in febribus enecti sunt serum acre in postica medullæ oblongatæ parte, imò pelliculæ eam obvolventis disruptio quandoque reperta. p. 312.
Obs. 4. Convulsivus motus à sero intra omnes ventriculos fluctuante. p. 314.
Appendix, De Affectione Convulsiva in viro propter originem nervosam affectam. p. 315.
Obs. 5. Motus convulsivi aliquando in sero cerebrum irrigante, cerebellóque subjectum ventriculum opplente; aliquando nullam sensibilem causam habent. p. 319.
Obs. 6. Convulsionis febribus ante mortem se adjungentis causa plerumque serum nervos in exitu afficiens. p. 320.
Obs. 7. Convulsivi motus à serosa illuvie cerebri omnes recessus occupante. p. 321.
Obs. 8 Convulsio à sero intra cranium, in cerebro ad ejus ventriculo quarto & spinali medulla. p. 323.
Obs. 9. Convulsio à sero cerebri ventriculo ac nervorum originem obsidente. p. 324.
Obs. 10. Convulsivi motus ab humore inter cranium & capitis cutim collecto. ibid.
Obs. 11. Convulsio à sanguine vitioso replente vasa meningum, & exulceratione duræ meningis, cum cerebelli abscessu. ibid.
Obs. 12. Convulsivi motus à vasis meningum turgidis cum earundem tumore phlegmonode, & aqua plurima cerebri anfractus implente. p. 325.
Obs. 13. Convulsio cervicis & convulsivi motus à sanie & nunc in sinistro cerebri ventriculo. Ibid.
Obs. 14. Convulsiones vulnus occipitis sequutæ, ob sanguinem in basin cerebri effusum unde cerebelli sideratio. p. 326.
Obs. 15. Opisthotonos à materia viscida, lutea ventriculos cerebri replente & initium nervorum premente. Ibid.
Obs. 16. Contractio dorsi & incurvatio, affectis nervis spinæ ab acrimonia urinæ, effusæ è vesica laccera. p. 327.
Obs. 17. Contractio digitorum sinistræ manus siccitate & gracilitate originis nervorum. Ibid.
Obs. 18. Spasmodes dextræ partis corporis rigor, à siccitate medullæ cerebri & membranarum, cum sero multo in ventriculo medio. Ibid.
Obs. 19. Variæ membrorum distensiones à cerebro suppurato ortæ. p. 328.

Obs. 20. Capitis involuntarius subsultus à phlegmone posticæ partis cerebri. Tom. 1. Ibid.
Obs. 21. Convulsiones ab abscessibus in cerebro latentibus. Ibid.
Obs. 22. Spasmi à colluvie serosa cerebri varias partes occupante. Ibid.
Obs. 23. Exempla Convulsionum capitis vulnera sequutarum, ob saniem, pus, vel abscessus in cerebro genita. p. 3 9.
Obs. 24. Convulsivi motus à Diaphragmate ulcerato. p. 330.
Obs. 25. Convulsivi motus ob ventriculum veneno affectum. p. 330.
Obs. 26. Convulsiones à vertebris lumborum duabus ad medullam atque spinalem corrosis. p. 331.
Obs. 27. Motus Convulsivi à verme intestinum duodenum perforante. Ibid.
Obs. 28. In mulieris cerebro spasmo subitò extinctæ nihil repertum est. Ibid.
Obs. 29. Manuum & pedum contractio ac convulsio in quodam nullo in visceribus vitio apparente. Ibid.
Obs. 30 Convulsio terribilis, vi cujus ossa femoris, humeri &c. fracta in corpore reperta sunt. p. 332.
Obs. 31. Convulsivi motus calculos in ureteribus subsistentes sequuti. Ibid.
Obs. 32. Anatome equi cui os subitò obriguit & clausum est, ob constrictas maxillas à sero musculos earum imbuente, & glandulas vicinas benefaciente. p. 333.
Obs. 33. Capitis in sinistrum partem convulsio, & motus convulsivi, à sanie & muco in sinistro cerebri ventriculo. p. 34.
Obs. 34. Colli rigida durities ob ejus musculos corruptos. Ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Convulsione.

Obs. 1. Convulsivi motus à materia pituitosa in cerebri concreta juxta nervos qui convelli visi sunt. Tom. 1. p. 334.
Obs. 2. Convulsivi motus castrationem sequuti, ob processus peritonei reliquias sphacelo affectas. p. 36.
Obs. 3. In Puella miris convulsionibus cum aliis etiam symptomatibus exagitata, varia in omnibus ventribus reperiuntur. p. 338.
Obs. 4. Convulsiones miræ à tumore scirrhoso & aspero super lumbos petito. p. 339.

SECTIO XIV.

De Stupore, torpore, tremore, horrore, rigore, anxietate seu Inquietudine.

Obs. 1. Stupor à cerebelli substantia molliore, sanguine pituitoso diffluente Tom. 1. p. 344.
Obs. 2. Stupor à sero flavo per anfractus cerebri oberrante & in ventriculis. p. 345.
Obs. 3. Stupor à sero cerebrum inundante & spinalem medullam Ibid.
Obs. 4. Stupor digitorum gangrænam præcedens, à denegato spirituum influxu ob cor extenuatum. p. 46.
Obs. 5. Stupor in sensu tactus matronæ lepra infectæ, ob scirrhosum musculorum habitus constitutionem. Ibid.
Obs. 6. Stupor totius corporis vim pedum tremore & palpitatione continua in viro cujus lien quadratus erat cartilaginea substantia incrustatus. Tom. 1. Ibid.
Obs. 7. Tremor à sero subvirescentis coloris substantiam cerebri alluente, cujus portio in spinalem medullam influxerat. p. 347.
Obs. 8. Eadem cum mox præcedente, addito scholio. p. 348.
Obs. 9. Tremor à sanie & muco in sinistro cerebri ventriculo. Ibid.
Obs. 10. Tremor à verme in cerebro latente. Ibid.
Obs. 11. Morbus tremulus equæ, à glandulis maxillaribus & totius corporis, humore nauseosente & acri imbutis. Ibid.
Obs. 12 Horror perpetuus ab impuro sanguine venarum totoque purulento. p. 349.
Obs. 13. Horror à diffusione seri è cerebri in spinalem medullam & partes membraneas. Ibid.
Obs. 14. Horror à colluvie materiei purulentæ, inter duas mesenterii tunicas latentis. Ibid.
Obs. 15. Rigor citra recalescentiam à putredine inducta dimidiæ cerebri parti. Ibid.
Obs. 16. Rigor ἀνεκθέρμαντος à corruptione uteri. p. 350.
Obs. 17. Rigor pleuritidi suppuratum abeunti superveniens. Ibid.
Obs. 18. Rigor vehemens citra febrem, à bile circum jecoris cava coërcita. p. 351.
Obs. 19. Anxietas à ventriculo per venenum inflammato. Ibid.
Obs. 20. Anxietas à pure è pleura in ventriculum illabente. Ibid.
Obs. 21. Anxietas à lumbrico ovi ventriculi affixo. p. 352.
Obs. 22. Anxietas à sanguine copiosè intra thoracem effuso. Ibid.
Appendix De pure intra thoracem concluso anxietatem faciente; quo evacuato, illa cessit. p. 353.
Obs. 23. Anxietas à concrescente in vasis sanguine. ibid.
Obs. 24. Anxietas à pericardii inflammatione. Ibid.
Obs. 25 Anxietas mediastini inflammatione. Ibid.
Obs. 26. Anxietas à polypis in cordis sinubus &c. ibid.

SECTIO XV.

De Paralysi.

Obs. 1. Paralysis à dissolutione corporum cerebri striatorum. Tom 1. pag. 354.
Obs. 2. Paralysis à sero inter cranium & meninges diffuso, quartum ventriculum replente, & cerebellum ac spinæ initium irrigante p. 355
Obs. 3. Paralysis à sero in sacram fistulam illapso, ac totum cerebrum & cerebellum occupante. p. 356.
Obs. 4. Hemiplegia à mollitie & flaviditate cerebelli; sero plurimo in sacra fistula aquam medulla non adimplebat. p. 360.
Obs. 5. Paralysis ab excremento aqueo in spinam decumbente, unde dorsalis medulæ tumor, non verò nervorum obstructio. p. 363.
Appendix De nervis sero immersis, unde nulla paralysis, ni illi præterea comprimantur aut erodantur p. 364.
Obs. 6. Paralysis colicos dolores sequuta à sero cerebrum & spinalem medullam inundante. p. 365.
Obs. 7. Paralysis à sero in ventriculis cerebri & sacra fistula contento. p. 368.
Obs. 8. Paralysis à sero totū cerebrum madefaciente Ib.
Obs. 9. Paralysis ob anteriorem cerebri partem sanguine & sero plenam, corpus unum striatum com-

comprimentibus. Tom. 1. Ibid.
Obs. 10. Paraplegia in phrenitico, ob serum multum in ventriculo medio, cum siccitate medullæ cerebri & membranarum. p.369.
Obs. 11. Paralysis ab aqua limpida cerebri anfractus alluente. Ibid.
Obs. 12. Paralysis à sero inter utramque membranam, item inter piam & cerebrum ac cerebellum concluso, cum madore substantiæ cerebri, repletione ventriculorum, & effluxu humoris in spinam. Ibid.
Obs 13. Paralysis spuria à cerebro humidiore, ac sero immerso, nec non spinali medulla, quæ extenuata. p.370.
Obs. 14. Paralysis à sero inter cranium, & duram meningem, circa reduplicationem falcis ac in omnibus cranii cavitatibus. Ibid.
Obs. 15. Paralysis ab aqua ventriculos cerebri omnes replente, & hinc ad corpus unum striatum difluente. pag. 70.
Obs. 16. Paralysis à cerebri ventriculis sanguine concreto repletis ex rupto plexu choroide. Ibid.
Obs. 17. Paralysis à bile ad spinæ nervos detrusa. Ibid.
Obs. 18. Paralysis ab apostemate cerebri. p.371.
Obs. 19. Paralysis à cerebri suppuratione ex ictu. Ibid.
Obs. 20. Paralysis à pure inter cranium & duram meningem. Ibid.
Obs. 21. Paralysis ab abscessu cerebri & aqua in ventriculo ejus sinistro. p.372.
Obs. 22. Paralysis à cerebro post vulnus ex parte exhausto. p.373.
Obs 23. Paralysis à laxis cranij suturis. Ibid.
Obs. 24. Paralysis ex ichore à cranij carie exudante. Ibid.
Obs. 25. Paralysis à cerebri apostemate. Ibid.
Obs. 26. Paralysis crurum ab affecta spinali medulla è regione renis sinistri pariter affecti. Ibid.
Obs. 27. Exempla varia paralyseos cerebri vulnus sequuta, ob variam cerebri læsionem. Ibid.
Obs. 28. Paralytici lue venerea inquinati membranæ cerebri cranio carioso, tenacissimè adhærebant. p 384.
Obs. 29 Paralysis partium inferiorum ob contusam medullam à globo sel opetario. Ibid
Obs. 30. Imbecillitas totius corporis & δυσκινησία à liene & hepate semiputridis. p.385.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Paralysi.

Obs. 1. Paralytici in quo cerebri meninges sibi invicem adnatæ; ichor serosus & cruentus circa cerebellum & basin cerebri copiosè stagnans &c. Tom. 1. pag. 376.
Obs. 2. Paralysis à bile degenere undique aggesta, p.379.

SECTIO XVI.

De Hydrocephalo, seu Hydrope capitis.

Obs. 1. Hydrocephalus ab aqua inter cranium & pericranium collecta productus. Tom. 1. pag. 379.
Obs. 2. Hydrocephalus ab aqua in anfractibus cerebri. p.381.
Obs. 3. Ab Hydrocephalo inferno processus mammillares corrupti. Ibid.
Obs. 4. In Hydrocephalo plexus choroides collabitur ob laxatam glandulam pinealem. Ibid.
Obs. 5. In Hydrocephalo glandulæ cerebri intumescunt & in conspectum veniunt. Tom. I. Ibid.
Obs. 6. Hydrocephalus ab aqua cerebri ventriculos distendente. ibid.
Obs. 7. Hydrocephalus ab aqua cerebri spatia occupante; idque ad angustias redigente. p.3 3.
Obs. 8. Hydrocephalus à cerebri ventriculis aqua repletis. ibid.
Obs. 9. Hydrocephalus ab humore mediam tantum cerebri partem occupante. ibid.
Obs. 10. Hydrocephalus à sero copioso cranio contento unde suturæ non parum dehiscebant. p.384.
Obs. 11. Hydrocephalicus in quo cerebrum abfuit, ibid.
Obs. 12. Hydrocephalici cerebrum pilam palmariam non excedens ibid.
Obs. 13. Hydrocephalus ab aqua in duplicata dura meninge contenta, absente cerebro. Ibid.
Obs. 14. Hydrocephalus ab aqua cerebrum ita comprimente ut deesse videretur. p 385.
Obs. 15. In Hydrocephalicis tenuis meninx à cerebro facilè avellitur. ibid.
Obs. 16. Hydrocephalus ab aqua cerebri ventriculos opplente, cerebrique substantiam adeo comprimente ut anfractus inconspicui redderentur. ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Hydrocephalo.

Obs. 1. Hydrocephalus in quo plures aquæ limpidæ libræ. Tom I.p 387.
Obs. 2. Hydrocephalus in fætu abortivo in quo multum serum cruentum. ibid.
Obs. 3. Hydrocephalus cum vesica carnosa circa suturam sagittalem. ibid.
Obs. 4. Hydrocephalus vitio spinæ bifidæ. p.389.
Obs. 5. Hydrocephalus ingens in quo cerebrum non parum diminutum ac ejus radix in fibras quasi dissoluta, cerebello integro. p.390.
Obs. 6. Hydrocephalus à cerebro gelatinæ molli pellucidæ immerso; cum ichore aquoso in ventriculos effuso. p.391.
Obs. 7. Hydrocephalicorum plures dissectiones pag. 392.
Obs. 8. Hydrocephalus in substantia medullari cerebri. ibid.
Obs. 9. Hydrocephalus in quo cerebrum & cerebellum non parum in magnitudine & figura alterata; ossa bregmatis & occipitis ad posteriora & in cervicem reclinata &c. Ibid
Obs. 10. Hydrocephalus internus cum violentissima tergum versus retractione convulsiva capitis. p.393.
Obs. 11. Hydrocephalus unde libræ plus quàm viginti quatuor ichoris profluebant. p.394.
Obs. 12. Hydrocephalicorum variæ Anatomiæ. ibid.

SECTIO XVII.

De Catarrho.

Obs. 1. Vias Catarrhorum per ossa ethmoidæ & sphenoidea impervias esse ostendit anatome: Aliaque itinera deregit. Tom.I.p.400.
Obs. 2. Catarrhi pectus obsidentes, à cerebro originem non ducentes. p. 403.
Obs. 3. Seri à cerebro in pulmones defluvium per tracheæ ductus, phthiseos causam non esse ex observationibus constat anatomicis. p.405.
Obs. 4. Anatome equi coryza laborantis, ob vitium sanguinis illæso cerebro. p.406

Obs.

Obs. 5. Coryza laborantium capita dissecta, exhibuerunt vasa per membranam oris, pituitariam dictam, disseminata, distensiora. Tom 1. Ibid.
Obs. 6. Muci & sputi carentia, ac urinæ paucitas & serum in cerebro suppressum. 408.
Obs. 7. Colluvies serosa catarrhi materia colligitur in glandulis plexûs choroideo adsitis, unde in ventriculos extillat. p.409.
Obs. 8 In Catarrhosi cerebro plusquam libra tenuioris seri inter duram & tenuem meningem reperta est. Ibid.
Obs. 9 A continuo catarrhi influxu, foramine in basi calvariæ exesa & ampliata reperto. Ibid.
Obs. 10. Coryza à tumore globosa in cerebro & aqua in ventriculis. p.410.
Appendix I. De Coryza singulari, seu vesicula sero plena, extra nares quandoque propendente, ac serum stillatim fundente. ibid.
Appendix II. De Phlegmatorrhagia. ibid.
Obs. 11. Catarrhus suffocativus in muliere, cujus cerebrum illæsum fuit, pulmones soli viriati. Ibid.
Obs. 12. Romani fluxionibus maximè obnoxii, ac in plerisque post obitum pulmonum varia læsio deprehenditur. p.411.
Obs. 13. Catarrhus vitio cerebri humidioris genitus. Ibid.
Obs. 14. Catarrhus suffocans à cerebro molliore & flaccido; copia seri inter utramque meningem; anfractuum superficie gelatina quadam obducta &c. p.412.
Obs. 15. Catarrhus suffocativus à cerebri laxitate & mollitie. p 412.
Obs. 16. In corde, aut in cerebro, aut in utrisque; eorum qui à catarrho suffocativo extincti sunt polypi aut concretiones repertæ sunt. Ibid.
Appendix, De Catarrho externo, extra calvam, à summo capitis vertice in externas & subditas partes delabente, contra Fernelium, p.414.

Additamenta

Ad Sectionem de Catarrho.

Obs. 1. Catarrho suffocativo defunctus exhibuit hepar magnum & lapidem in cysti fellea. Tom.1.pag.418.
Obs. 2. Catarrhus pertinax phthisin accersens cerebro in substantia fracido, & in extrema superficie quasi siderato, cum initio corruptionis principii spinalis medullæ, ac meningum alteratione. Ibid.

Sectio XVIII.

De Oculorum Affectibus.

Obs. 1. Amaurosis à tumore globoso in cerebro nervos opticos premente. Tom. .. p.419.
Obs. 2. Amaurosis ob vesicam nervos opticos circa crucifixionem prementem. p.420.
Appendix, De Gutta serena illico exorta à sanguinis è vena frontis eductione Ibid.
Obs. 3. Cæcitas ab extenuatione nervorum opticorum. p.421.
Obs. 4. Visus privatio ab abscessu in processibus mamillaribus. ibid.
Obs. 5. Amaurosis à subsidentia ventriculorum cerebri & marcore nervorum opticorum. Ibid.
Obs. 6. Cæcitas à putredine humoris vitrei & verme in eo reperto. p.422.
Obs. 7. Amaurosis à sero copioso inter utramque meningem cerebrum deprimente. Tom 1 ibid.
Obs. 8. Amaurosis à contorsione nervorum opticorum. ibid.
Obs. 9. Amaurosis ab aqua cerebri corticem madefaciente. Ibid.
Obs. 10. Cæcitas inducta à tumore steatomatico inter cerebrum & cerebellum. Ibid.
Obs. 11. Visus amissio in uno oculo, ob cavitatem cerebri anteriorem sanguine cum seri copia plenam. Ibid.
Obs. 12. Cæcitas ab aqua cerebrum inundante. p 423.
Obs. 13. Cæcitas ob nervos opticos vi aquæ in hydrocephalo corruptos. Ibid.
Obs. 14. Visus diminutio in vetula, cui pars cerebri sanguine suffusa & mollior reperta, cum insigni grumo sanguinis, peculiari cavitate concluso ibid.
Obs. 15. Amblyopia ab excedente in cerebri ventriculis anterioribus humiditate ibid.
Appendix, De Gutta serena, visusque abolitione aut diminutione orta quandoque ab obstructione aut constrictione filamentorum nerveorum corpora striata adeuntium ibid.
Obs. 16. Cataractæ nigræ causam in nervo optico obstructo non semper consistere ostendit anatome, sed in vitreo humore & crystallini absentia. p.424.
Obs. 17. Visus debilitas ab extenuatione nervi visorii. ibid.
Obs. 18. Suffusionis causa plerumque in crystallini humoris incrassatione. ibid.
Obs. 19. Cæcitatis causa in brutis multiplex deprehensa. ibid.
Obs. 20. Hypochyma non oritur ab humore in oculos influente, sed potius ab humoris aquei crassitie. p.425.
Obs. 21. Suffusio aliquando inter corneam & uveam tunicam nascitur. ibid.
Obs. 22. Suffusio aliquando gignitur à muco tenaci circa foramen uveæ sensim coocrescente, illiusque margini interiori adhærente. pag.426.
Obs. 23. Cæcitas à corruptione nervorum opticorum. p. 427.
Obs. 24 Cæcitas à nervis opticis crassefactis & fragilibus. ibid.
Obs. 25. Oculi ob ἐκπιεσμὸν extirpatio, cujus humores in sebaceam erant conversi materiam. ibid.
Obs. 26. Oculus procidens ob tumorem pone eum delitescentem. p.428.
Obs. 27. Oculi dextri marcor ab ætate ineunte ob nervum dextrum tenuiorem sinistro ultra conjunctionem. p.429.
Obs. 28. Oculi procidentia ob tumorem cranium inter & duram matrem delitescentem. ibid.
Obs. 29. Strabismus unius oculi & resolutio superioris palpebræ ab humore multo cerebrum nervumque oculi motorium alluente. ibid.
Obs. 29. Oculi dextri dolor ob abscessum in cerebro natum, ventriculumque sinistrum compressum. p.430.
Obs. 30. Oculos attollendi impotentia ab ingenti seri copia inter cerebrum & meningas, anteriori parte collecta. ibid.
Obs. 31. Lachrymarum proventus ab insigni aquæ copia in anterioribus cerebri ventriculis, cum cranio membranaceo. ibid.
Obs. 32. Lachrymarum ubertas ab aquæ copia sub pia meninge & in ventriculis cerebri. ibid.
Obs. 33. Humiditatis ab oculis ad nares deferendæ interceptio, ob calculum in glandula lacrymali contentum. ibid.
Append. I. De lacrymarum origine. p 431.
Appendix II. De causis Myopiæ & Nyctalopiæ,

ab humoris crystallini situ diverso. Tom.I.p 431.
Obs.34. Oculi dolor à pure inter cerebrum & membranas delitescente. p.432.
Obs.35. Oculi dolor ab abscessu tunicato in cerebro. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Oculorum Affectibus.

Obs.1. De Lacrymarum ubertate à redundante cerebri humiditate manantium. Tom.I. pag. 432.
Obs. 2. Cœcitas à lapide in nervis opticis sito. p. 433.
Obs. 3. Amaurosin ab obstructione nervorum opticorum fieri posse ostendit anatome. Ibid.
Obs. 4. Cataractæ sedes est spatium quod inter uveam laxam & anteriorem partem humoris crystallini interjacet. p. 434.
Obs. 5. In Cataracta colliquescit humor crystallinus, humorisque membrana dissoluta pupillæ adhæret. Ibid.

SECTIO XIX.

De Aurium Affectibus.

Obs.1. Aures purulentæ ab abscessu cerebri T.I. pag. 435.
Obs. 2. Surditas à tumore steatomatico inter cerebrū & cerebellum. Ibid.
Obs. 3. Surditas cum tinnitu, à redundantia aquei humoris & bdella in cerebro. Ibid.
Obs. 4. Surdus à nativitate ob defectum ossiculi incudis dicti. p. 436.
Appendix. De usu membranæ tympani dictæ, quod meliori acutiorique auditui tantum conferat. p. 437.
Obs. 5. Auditus læsio à sordibus aurium lapidescentibus. Ibid.
Obs. 6. Aurium dolor à cerebro humidiore. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Aurium Affectibus.

Obs. 1. Surditas à membrana timpani crassiore. Tom.I. p.438.
Obs. 2. Surditas à muco cavitatem timpani obsidente. p.439.
Obs. 3. Surditas à membrana timpani crassiori. Ibid.
Obs. 4. Auditus læsio ob excrementa crustulæ instar membranæ timpani adhærentia. p.440.
Obs. 5. Auditus læsio ob carnem nativam membrana dictæ obrensam. Ibid.
Obs. 6. Cur plures sensu auditus à nativitate priventur quam alio quopiam, causa ex nervorum origine detecta. p.440.
Obs. 7. Auditus acuties profecta à tergemino utrinque nervo auditorio. Ibid.

SECTIO XX.

De Narium Affectibus, Odoratus læsione, Polypo, Excretione p. n. Hæmorrhagia, Sternutatione.

Obs. 1. Odoratus amissio ob abscessus in processibus mammillaribus. Tom.I.pag. 441.
Obs. 2. Odoratus privatio ob denegatos nervos tunicæ narium internæ. p.442.
Obs. 3. Odoratus privatio ob defectum papillarium processuum & nervorum partis. Ibid.
Obs. 4. Odoratus amissio ob lapidem circa cerebri basin inclusum. Ibid.
Obs. 5 Odoratus amissio ob fœdiorem illuviem circa olfactus organa cohibitam, unde vermes duo educti. p.443. Ibid.
Obs. 6. Olfactus destructio in fumisugo ob consumptos processus mammillares. Ibid.
Obs. 7. Odorum post remotam rem odoram pertinax in naribus mora pendet ex eo quod os frontis supra supercilia insigniori cavitate præditum est. p.444.
Obs. 8. Polypus narium octonis pedibus donatus, à læso cerebro ortus. Ibid.
Obs. 9. Polypus narium ex viscerum imi ventris, ilæso cerebro ortum ducens. p. 445.
Obs 10. Mucus graveolens è naribus prodiens à concreta pituita ortus.
Obs 10. Mucus graveolens è naribus prodiens à cerebri substantia copioso humori innatante p.446.
Obs. 11. Pus per nares excretum à pulmonibus inflammatione & abscessu affectis. Ibid.
Obs. 12. Excretio materiæ cruentæ & saniosæ è naribus, ab apostemate cerebri. Ibid.
Obs. 13. Excretio muci fætidi è naribus, ob copiosum humorem cerebro infarctum. Ibid.
Obs. 14. Hæmorrhagia ab hepatis & lienis scirrho, cordis vitio &c. Ibid.
Append. I Qua adfertur exemplum Hæmorrhagiæ ob fibras motrices arteriarum spasmodicè affectas, contingentis. p.447.
Append II. De viis per quas sanguis in Hæmorrhagiam erumpit. p.448.
Obs. 15. In iis qui ob narium Hæmorrhagiam mortui sunt, sinus cerebri & torcular corrosa reperiuntur. p 449.
Obs. 17. Hæmorrhagia ab hepatis vel lienis vitio. Ibid.
Obs. 17. A Sternutamento sæpius concitato mors ob disruptas arterias & meninges cerebrum cingentes. Ibid.
Appendix, Quod Hirudo naribus admota in cerebrum irrepere non potest. p.450.

SECTIO XXI.

De Oris affectibus, Labiorum, Gingivarum, Dentium, Palati, Gulæ, Linguæ, Salivæ defectu.

Obs. 1. Gingivarum erosio incurabilis, à vermium abundantia in intestinis. Tom.I. pag.451.
Obs. 2. Aphtosum os & Gurgulio à siderato intus thorace. Ibid.
Obs. 3. Oris ariditas in quodam cujus jecoris sima pars apostemate obsessa erat. Ibid.
Obs. 4. Oris fætor à Thymo corruptis humoribus infarcto. p.452.
Obs. 5. Oris fætor à putredine intestinorum & omnium interiorum viscerum. Ibid.
Obs 6. Hæmoptoicus cujus anima admodum fœtens fuit, citra pulmonum ulcus. Ibid.
Obs. 7. Hæmoptisis & fætor oris à lobo pulmonis sinistro, scirrhoso reddito, trajectionem liberam sanguinis impediente. p.452.
Obs. 8. Oris fætor ab ulcere ventriculi. p.453.
Obs. 9. Oris fætor à pulmonibus. p.454.
Obs. 10. Oris fætor à pylori laxitate. Ibid.

Obs.

Obs.11. Oris fætor ab Epiploi putredine &c. Tom.I: pag. 454.
Obs.12. Oris amaror à poro cholidocho fundo ventriculi inserto. Ibid.
Obs.13. Oris gangræna à mercurio, post litum in cerebro relicto. Ibid.
Obs.14. Fauces aphtis & mucagine obductæ, à pulmonibus aridis, mucagine illa obductis. p. 455.
Obs. 15. Gulæ dolor ab inflammatis summis pulmonibus. Ibid.
Obs. 16. Saliva ex ore ubertim manans, læsis buccarum glandulis, earumque ductibus salivalibus. p. 456.
Obs.17. Salivæ defectus ab obstructione ductuum salivalium à glandulis ortorum. Ibid.
Obs. 18. Labiorum intumescentia à glandularum sobolente copia. p 458.
Obs.19. Lingua in pelliculas crassas & glutinosas vi pestilentis febris resoluta, ob siderationem viscerum quorundam. Ibid.
Obs. 19. Linguæ nigredo à pulmonibus retorridis, cum hydrope thoracis dextri. p. 459.
Obs.20. Lingua nigra ob corruptam in utero secundinam. Ibid.
Obs.21. Linguæ & faucium nigredo, à nigro humore in arteria veosa & aorta concloso. Ibid.
Obs. 22. Linguæ siccitas & rubor à parte sinistra pulmonum tabida; purulenta materia in sinistra thoracis parte. p.460.
Obs. 23. Linguæ siccitas in quodam cui pulmones circa dorsum corrupti reperti sunt. Ibid.
Obs.24. Lingua scabra & nigra in quodam cui carbo pestilens in ventriculo repertus est. p. 461.
Obs. 25. Linguæ scabrities & nigredo in febre inducta à vitio & intemperie calida ac sicca ventriculi & jecoris. Ibid.
Obs.26. Lingua sordida, aspera & rubra à pulmonibus inflammatis. p. 462.
Obs. 27. Lingua extra os perpetuò exerta, ob pulmonum incendium, pustulis per membranam obsitorum. Ibid.
Obs.28. A Gingivarum crassitie dentium eruptio impedita, unde mors. Ibid.
Obs.29. Dentium dolor & caries ab humore è capite per meatum peculiarem in cavitatem maxillæ superiori insculptam stillante. p. 463
Obs.30 Dentium dolor à sero flavo circa corpus falciforme contento. Ibid.
Obs.31. Dentium doloris pulsatorii causa pendet ab affluxu humorum per arterias in vasis obstructionis pariente, manifestis in dente bubulo, p. 464.
Obs.32. A resecto dente prominulo convulsiones & mors, ob nervum illi insertum simul abscissum, in segmine conspicuum. Ibid.
Obs.33. Dentium dolor à vermiculis in eorum cavernulis. p. 465.
Obs.34. Dentes decidui ab eorum alveolis materia gypsea incrustatis. Ibid.
Obs.35. Gustus privatio ob vitiosum nervorum situm. Ibid.
Append. De Gustus privatione à læsione nervi illi sensui destinato. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Affectibus Oris.

Obs. 1. Lingua affectus ventriculi, sanguinis & jecoris potius denotat, quàm pulmonum. Tom.I. pag. 466.
Append. De Generatione tumoris sub lingua qui batrachos, seu ranula dicitur, Ibid.

Sectio XXII.

De Vitiis Vocis & Sermonis.

Obs. 1. Aphonia & Rancedo ab inflammata aspera arteria. Tom. I pag. 467.
Obs.2. Vocis læsio ob tumorem exortum tracheæ innatum. p.468.
Obs.3. Vocis amissio à lapidibus asperam arteriam & nervum recurrentem prementibus. Ibid.
Obs.4 Vox obscura ob pulmones scirrhosos &c. Ibid.
Obs. 5. Vox clangosa ob fragmenta bronchiorum à substantia pulmonum avulsa. Ibid.
Obs. 6. Vox intercepta ob nummum venenatum in gula subsistentem &c. p.469.
Obs.7. Aphonia à siccitate cerebri & nervorum origine solito graciliori. Ibid.
Obs. 8. Aphonia ab inflammatione meniogum &c. Ibid.
Obs.9. Aphonia ab abscessu tunicato in cerebro post vulnus. Ibid.
Obs. 10. Aphonia à dextra cerebri parte putulenta. Ibid.
Obs.11. Aphonia ab abscessu in pericardio. p. 470.
Obs.12 Aphonia ab humore concreto in cordis ventriculis. Ibid.
Obs.13 Vox deficiens ob pulmonis vomicam &c. Ib.
Obs.14. Aphonia à vitio pulmonum corruptorum. Ibid.
Obs.15. Vox rauca ob spasmum cerebri vitio ortum. Ibid.
Obs.16. Raucedo ob thymum corruptis humoribus pleoom. Ibid.
Obs.17. Vox impedita ob variam pulmonum læsionem. Ibid.
Obs.18. Rancitas ab abscessu in ventriculo. p. 471.
Append I. Quod Aphonia sit medius inter Apoplexiam & Epilepsiam affectus. Ibid.
Append. II. Vocis interceptionis, ut & somnolentiæ iis accidentis qui torturæ subjiciuntur, ratio ex fundamentis anatomicis deducta. p. 472.
Obs.19. Loquela vitiatur in iis quibus os frontis sinu non est excavatum. Ibid.
Obs.20. Balbuties vitio linguæ jugiter irrigatæ à feroso humore stillante è cystide in cerebro eo tepleta. p. 473.
Obs.21 Balbuties fit aliquando à defectu foraminum quarti illis superioris maxillæ. Ibid.
Obs.22. Loquela impedita ob epiglottidem induratam. Ibid.
Obs 23. Mutitas ob deficiens os incus dictum. Ibid.
Obs. 24. Loquelæ impedimentum, cerebri malam conformationem, sero undique suffusi, sequutum. p 474.

Sectio XXIII.

De Angina.

Obs.1. Angina latens à pulmonis abscessu purulento. Tom.I, p. 476.
Obs 2. Angina latens ab inflammatione pulmonum in gangrænam desinente; tumore thymi phlegmonode &c. p. 478.
Obs 3. Angina pestifera in capite somitem habẽs. 479.
Obs.4. Angina à pituita mucosa citrina inter cutem & musculos temporarios, cum longo ejusdem decursu ad malas usque &c. p.482.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Angina.

Obs. I. Angina à jecore corrupto, salvo larynge. Tom. I. pag. 482.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBER II.

SECTIO I.

De Respiratione læsa.

Obs. I Dyspnæa ab infixo asperiæ arteriæ ossiculo. Tom. I. p 483.
Obs. 2. Dyspnæa à pituita lenta intra tracheam. p. 484.
Obs. 3. Dyspnæa à lapidibus asperam arteriam prementibus, p 485.
Appendix, De Spiritu difficili ob putamen nucis avellanæ circa caput asperæ arteriæ inhærente. Ibid.
Obs. 4. Orthopnæa ab inflammata aspera arteria. Ib.
Obs 5. Dyspnæa à tumore adnato lateri asperæ arteriæ. Ibid.
Obs. 6. Dyspnea à thymo tumido tracheam premente. p. 486.
Obs. 7, Dyspnæa ab aneurismate aortæ, tracheam premente. Ibid.
Append. De Dyspnæa convulsiva à tracheæ bronchijs coarctatis & constrictis. Ib.
Obs. 8. Dyspnæa & Stertor à cancro pulmonis partem superiorem obsidente, & arteriam asperam premente. Ibid.
Obs. 9. Respiratio læsa ob sanguinis transitum per venam pneumonicam prope cordis insertionem lapidescentem, impeditum. Ibid.
Obs. 10. Dyspnæa à transitu sanguinis per pulmones impedito. p. 489.
Obs. 11. Respiratio læsa ob pulmones tumentes à sanguine intra vasa stagnante bronchia premente. Ibid.
Obs 12. Dyspnæa ob cruorem intra pulmones extravasatum. p. 490.
Obs. 13. Orthopnæa ob pulmonem dextrum inflammatum. Ibid
Obs. 14. Dyspnæa à phlegmone pulmonum post venenum. Ibid.
Obs. 15. Dyspnæa à pulmonum & œsophagi inflammatione. Ibid.
Obs. 16. Dyspnæa à pericardii & pulmonum inflammatione. Ibid.
Obs. 17. Constitutio interna & externa senis qui annos centum & quinquaginta duos vixit, atque cum spirandi difficultate mortuus est, ob pulmones sanguine distentos & costis annexos. Ibid.
Obs. 18. Orthopnæa ob pulmones inflammatos à casu; dextrum cordis sinum sanguine nigro repletum &c. p. 491.
Obs. 19, Dyspnæa à pulmonibus magnis, atro sanguine turgidis, exterius maculatis, gangrænæ notas gerentibus &c. p. 492.
Obs. 20. Dyspnæa à vitiato lobo dextro pulmonis, 494
Obs 21. Dyspnæa à pulmone tumente ex humore teriaci, at purulento. Ibid.
Obs. 22. Dyspnæa à pulmonibus ichore spumoso refertis, Ibid.
Obs. 23. Orthopnæa à pulmonibus semiputridis. 495
Obs. 24. Dyspnæa à pulmonibus aqua turgidis &c. Ibid.
Obs. 25. Respiratio læsa à gangræna pulmonis, T. I. pag. 496.
Obs. 26. Asthma à pulmonibus viscidis humoribus plenis. Ibid.
Obs. 27. Asthma à pulmonibus pituita putrida infarctis &c. Ibid.
Obs. 28. Orthopnæa à materia crassa in substantia pulmonis. p 497.
Obs. 29. Asthma à materia pituitosa pulmones inficiente. Ibid.
Obs. 30. Dyspnæa à materia in propria pulmonum substantia. Ibid.
Obs. 31. Spirandi difficultas ab abscessibus in imo pulmone. p. 498.
Obs. 32 Dyspnæa à corporibus glandulosis in pulmone. Ibid.
Obs. 33. Asthma à vesicis humore flavo plenis in pulmone. Ibid.
Obs. 34. Dyspnæa ob pulmones steatomatibus obsessos. p. 499.
Obs. 35 Asthma à tuberculis in pulmone. Ibid.
Obs. 36 Orthopnæa ab hydrope thoracis &c. Ibid.
Obs. 37. Dyspnæa ab empyemate, & pulmonum vomica. p. 500.
Obs 38. Dyspnæa à vomica insigni pulmonis. p. 501.
Obs 39. Dyspnæa à tuberculis pulmonũ scirrhosis. Ib.
Obs 40. Dyspnæa à tuberculis in pulmonibus. Ibid,
Obs. 41. Dyspnæa ab hydrope pectoris & lapide in pulmonibus. Ibid.
Obs 42. Calculosi pulmones illæsa respiratione. Ib.
Obs. 43. Dyspnæa à calculis circa jugulum. p. 502.
Obs 44. Dyspnæa à metallis in pulmonibus concretis. Ibid.
Obs. 45. Dyspnæa ab exsiccatis pulmonibus. Ibid.
Obs. 46. Difficilis respiratio à calculis & ossibus in pulmonibus. Ibid.
Obs 47. Asthma à massa lapidibus referta pulmonibus adnata. p. 504.
Obs 47. Dyspnæa à pulmonum lapidea duritie. Ibid.
Obs 48. Respiratio læsa ob pulmones duros & fragiles. p. 505.
Obs 49. Dyspnæa à pulmonibus induratis. Ibid.
Obs 50. Dyspnea à pulmone densiori & minus explicabili. Ibid.
Obs. 51. Dyspnæa à corrugatione pulmonum. Ibid.
Obs. 52. Dyspnæa à pulmonis scirrho. Ibid.
Obs 53. Suspirium à pulmonum siccitate. p. 506.
Obs. 54. Orthopnæa à pulmonibus flatu distentis. Ib.
Obs. 55. Suspirium à pulmonibus inflatis. p. 507.
Obs 56. Dyspnæa à pulmone maximo. Ibid.
Obs 57. Asthma à pulmonum insigni mole. Ibid.
Obs 58. Asthma à pulmonibus lutulento humore turgidissimis. p. 508.
Obs 59. Dyspnæa à pulmone partim retracto partim tuberculis obsito. Ibid.
Obs 60. Asthma à pericardii hydrope &c. Ibid.
Obs. 61. Dyspnæa à materia crassa dextro cordis ventriculo impacta. Ibid.
Obs. 62. Asthma ob pulmonum meatus pituita infarctos, cum vomica parva. p. 509.
Obs 63. Dyspnæa à pulmonum tuberculis &c. Ibid,
Obs. 64. Dyspnæa à pulmonum cum thorace coalitu. p. 512.
Obs 65. Asthma ob pulmones per filamenta nervea costis accretos. p. 513.
Obs. 66. Dyspnæa ob cohæsũ pulmonũ cum pleura. Ib
Obs 67. Dyspnæa à pulmonibus putridis costis adhærentibus. Ibid.
Obs. 68. Dyspnæa ab insigni pulmonum cum costis cohæsione. p. 514.
Obs 69. Asthmatici pulmones nigri, sanguine nigro turgidi &c. Ibid.
Obs.

Obs. 70. Dyſpnæa à caruneulis in pulmonum bronchiis. Tom. I. pag. 514.
Obs. 71. Dyſpnæa à multiplici pulmonum affectu. Ib.
Obs. 72. Aſthma ab inſigni ſeri copia in thorace. p. 515.
Obs. 73. Dyſpnæa ab hydrope thoracis & pulmonũ Ib
Obs. 74. Dyſpnæa ab hydrope thoracis, & pulmonũ vitio. Ibid.
Obs. 75. Hydrops thoracis ſiniſtri cum pleuræ craſſitie. p. 516.
Obs 76. Dyſpnæa à thorace aqua ſanguinolenta pleno. p. 518.
Obs. 77. Dyſpnæa ob hydropem pulmonum & thoracis. p. 519.
Obs. 78. Dyſpnæa à pulmone putri & inſigni hydrope thoracis. Ibid.
Append. De Thoracis hydrope ſine dyſpnæa. Ibid.
Obs. 79. Orthopnæa ab hydrope pectoris & pulmonibus purulentis. Ibid.
Obs. 80. Aſthma ab hydrope pectoris. p. 520.
Obs. 81. Aſthma à ſtupendo pectoris hydrope, p. 521.
Obs. 82 Orthopnæa ab hydrope purulēto thoracis, 523
Obs. 83 Dyſpnæa à ſero cruento thorace replente. Ib.
Obs 84. Dyſpnæa à ſero lixivioſo ſiniſtrum thoracem replente. p. 523.
Obs 85. Aſthma à pure in dextro thorace &c. Ibid.
Obs 86. Aſthma ab hydrope thoraci, pericardii & abdominis. p. 524.
Obs. 87. Variæ pulmonum læſiones cùm hydrope thoracis & empyemate. Ibid.
Obs. 88. Aſthma ab hydrope thoracis dextri &c. 525.
Obs. 89. Dyſpnæa à vario partium thoracicarũ vitio. Ib
Obs. 90. Variæ partium thoraciarum læſiones coaſfecto corde. p. 526.
Obs. 91. Aſthma à cordis magnitudine præternaturali. p. 527.
Obs. 92. Reſpiratio difficilis ab inſignibus cordis polypis. Ibid.
Obs. 93. In eodem eſt argumento. p. 528.
Obs 94. Reſpiratio difficilis ob aquæ defectum in pericardio. Ibid.
Obs 95. Reſpiratio ſenſim deficiens à polypo cordis. Ibid.
Obs. 96. Dyſpnæa à materia pinguedini ſimile in cordis ſinu. Ibid.
Obs. 97. Dyſpnæa ab indurato pericardio & cordis parte. Ibid.
Obs. 98. Dyſpnæa à pulmone ſanguine referto & caruneulis in cordis ſiniſtro ſinu. p. 529.
Obs. 99. Dyſpnæa à pericardio craſſiori cordi adnato. Ibid.
Obs 100. Reſpiratio læſa à polypo cordis. Ibid.
Obs. 101 Dyſpnæa à pericardio aqua diſtento. Ibid.
Obs. 102. Dyſpnæa à pericardii inflammatione. Ibid.
Obs. 103. Dyſpnæa ab adipe cor & pulmones inveſtiente. Ibid.
Obs. 104. Dyſpnæa à pericardii & pulmonum inflammatione. Ibid.
Obs. 105. Dyſpnæa ab ampliori corde &c. p. 530.
Obs 106. Dyſpnæa à ſanguine nigro in corde concreto. Ibid.
Obs. 108 Aſthma ab abſceſſu in vena arterioſa. Ibid.
Obs. 109. Aſthma à polypis aortæ &c. Ibid.
Obs. 110. Dyſpnea ob dilatatione aortę deſcēdētis. 531.
Appendix, Reſpirationem diaphragmate peragi experimento probatur. Ibid.
Obs. 111. Dyſpnæa à corpore ſub diaphragmate. p. 532.
Obs. 112. Dyſpnæa à ſacco purulento ſupra diaphragma. Ibid.
Obs. 113. Dyſpnæa à materia viſcida diaphragmati adhærente. Ibid.
Obs. 114. Dyſpnæa à ſteatomatis diaphragmatis. Ibid.
Obs. 115. Dyſpnæa ob pus diaphragmati à vulnere incumbens. Tom. I. p. 533.
Obs 116 Dyſpnæa à cartilaginibus coſtarũ induratis. Ib
Obs. 117. Dyſpnæa à ſterni mala configuratione & mammis grandioribus. Ibid.
Obs. 118. Reſpiratio læſa ab adipe in pleura & mediaſtino. Ibid.
Obs. 119 Dyſpnæa à pleuritico apoſtemate &c p. 534.
Obs. 120. Dyſpnæa à pleura & pulmonibus puſtuloſis. Ibid.
Obs. 121. Dyſpnæa ab abſceſſu inter pleurã & coſtas. Ib
Obs. 122. Dyſpnæa à ſpinæ contorſione & pulmonibus purulentis. p. 535.
Obs. 123. Aſthma à pulmonibus purulentis & mediaſtino hydropico. Ibid.
Obs. 124. Dyſpnæa à mediaſtino adipe referto &c. Ib.
Obs. 125. Orthopnæa à mediaſtini inflammatione. Ib.
Obs. 126. Aſthma ab empyemate ſiniſtro pulmonem conſumente &c. p. 536.
Obs. 127. Dyſpnæa ex hydrope pectoris, cum pericardii abſentia. p. 536.
Obs. 128. Dyſpnæa à pulmonibus purulentis, ſcirrhoſis & calculoſis. p. 537.
Obs. 129. Dyſpnæa à thoracis cavitate ſanguine putrido plena, cum pulmonibus conſumptis. Ibid.
Obs. 130. Dyſpnæa à vomica pulmonis, cum hepatis & renis vitiis. Ibid.
Obs. 131. Dyſpnæa ob pulmones tabo ſine ulcere refertos; Hepatis & ventriculi molem, p. 538.
Obs 132. Dyſpnæa ab hydrope thoracis. Ibid.
Obs. 133. Dyſpnæa à pulmonibus flatulentis & abſceſſu tentaris. Ibid.
Obs. 134. Dyſpnæa à pulmonum inflammatione & hepatis grandiori mole. p. 540.
Obs 135. Boum ſtrages epydemica à pulmonibus & hepate hydatidibus obſeſſis, unde reſpiratio anheloſa ac tuſſicula. Ibid.
Obs. 136. Dyſpnæa à pulmonibus, omento & meſenterio ſtrumoſis. p. 541.
Obs 137. Dyſpnæa ab hydrope pectoris, cum pulmonum ſideratione. Ibid.
Obs. 138. Dyſpnæa ab hydrope thoracis & pulmonibus induratis in glanduloſis. p. 542.
Obs. 139. Dyſpnæa à partium ſpiritalium compreſſione ab utero elato. Ibid.
Obs. 140. Dyſpnæa à multiplici viſcerum vitio. Ibid.
Obs. 141. Reſpiratio difficilis in bobus à pila conglobata in ventriculo. p. 544.
Obs. 142. Dyſpnæa à ventriculo tumente ob pus intra membranas concluſum, Ibid.
Obs. 143. Dyſpnæa à ventriculo tumido. Ibid.
Obs. 144. Dyſpnæa ob vitioſum ventriculi & omenti in thorace ſitum. p. 544.
Obs. 145. Dyſpnæa à ventriculi parte cũ duodeno &c. per foramen diaphragmatis in thoracẽ aſcend. Ib.
Obs. 146. Dyſpnæa à ventriculo tumido & abdominis hydrope. Ibid.
Obs. 147. Aſthma à flatu tumidis inteſtinis & grandi in veſica bilaria lapide. p. 545.
Obs. 148. Dyſpnæa ob tumida flatibus inteſtina Ibid.
Obs. 149. Dyſpnæa à fæcibus per exulcerata inteſtina in abdominis cavum effuſis, viſcera verſus thoracem compellentibus, Ibid.
Obs. 150. Dyſpnæa à viſceribus flatu diſtentis. Ibid.
Obs. 151. Dyſpnæa ab aneuriſmate arteriæ cæliacæ & pituita in ea concreta. Ibid.
Obs 152. Aſthma ab hepate & pancreate magnis. 546
Obs. 153. Dyſpnæa ab hepate magno & ſcirrhoſo. Ib.
Obs. 154. Aſthma ab abſceſſu juxta lienem. Ibid.
Obs 155. Dyſpnæa à variis hepatis & lienis vitiis. p. 547
Obs 156. Dyſpnæa à meſenterio ob plures veſiculas tumido. Ibid.
Obs. 51. Dyſpnæa à variis meſenterii vitiis. p. 548.

Obs.158. Dyspnæa à variis omenti affectibus. Tom.I. pag. 148.
Obs.159. Orthopnæa à rene purulento. p. 549.
Obs.160. Orthopnæa à contorsione spinæ & renibus calculosis. Ibid.
Obs.161. Dyspnæa ob renes jecori affixos. p. 550.
Obs.162. Orthopnæa ab immani renis vnius tumore. Ib
Obs. 163. Dyspnæa à massa carnea crinita & aqua in abdomine. Ibid.
Obs.164. Asthma convulsivum à colluvie serosa. Ib.
Obs.165. Asthma ab abdita causa. p. 552.
Obs.166. Dyspnæa à pulmonum defectu & humore lacteo in thorace. p. 553.
Obs.167. Lobus unus pulmonum potest deficere, vita superstite. Ibid.
Append. I. Asthma & Dysuria reciproca, ita ut uno præsente cessaret alterum &c. p. 554.
Append II. An homo vivere possit sine respiratione. Ib
Obs.168 Urinatores & animalia amphibia diu sub aquis subsistunt, quia in iis foramen ovale per totam vitam apertum remanet. p. 555.
Append. I. De respiratione urinatorum. p. 556.
Append. II. Experimento comprobatur mortem præcipue dependere à recentis aeris in pulmonibus inopia. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Respiratione læsa.

Obs. I. Asthma diuturnum à pulmone sinistro gypsoso. Tom.I. pag. 557.
Obs. 2. Asthma ab excrescentia in basi cordis. Ibid.
Obs. 3. Asthma ab hepatis & pulmonum rara constitutione. Ibid.
Obs. 4. Asthma à pulvisculo pulmones inficiente. p. 558.
Obs. 5. Asthma ab exsiccatis & ulcerosis pulmonibus. Ibid.
Obs. 6. Asthma ob hepatis cum pulmonibus conjunctionem. Ibid.
Obs. 7. Asthma à polypis cordis. p. 559.
Obs. 8. Asthma à pulmonibus scirrhosis & purulentis, cum polypo cordis. Ibid.
Obs. 9 Respiratio læsa ob jecur tumidum, pulmones inflammatos. Ibid.
Obs. 10. Respiratio difficilis ob pulmones inflammatos & pituita infarctos. p. 560.
Obs. 11. Dyspnæa à cartilagine mucronata ossea. Ibid.
Obs. 12 Dyspnæa ob insignem hepatis molem. Ibid.
Obs. 13. Dyspnæa ab enormi cordis magnitudine. Ibid
Obs 14. Dyspnæa à vena arteriosa pituita infarcta. p. 561.
Obs. 15 Respiratio læsa ob pulmonum ariditatem. Ib.
Obs. 16. Difficilis spiratio ab hydrope thoracis. Ibid.
Obs. 17. Respiratio læsa ab ingentissimo hepate. 562.
Obs. 18. Respiratio læsa à polypo cordis &c. Ibid.
Obs. 19. Difficilis respiratio ob pericardium cordi accretum. Ibid.
Obs. 20. Dyspnæa à polypis cordis & valvulis mitralibus osseis. p. 563.
Obs. 21. Respiratio difficilis in pleuriticis, quare? Ib.
Obs. 22. Dyspnæa à vomica pulmonis. Ibid.
Obs. 23. Suffocatio bovis à gramine in asperam arteriam illapso. p. 564.
Obs. 24. Non omnis cohæsio pulmonum cum costis facit respirationem difficilem. p. 565.
Obs. 25. Asthma à vertebris dorsi cariosis. Ibid.
Obs. 26. Respiratio difficilis ab hydrope mediastini; pulmonibus purulentis. p. 566.
Obs. 27. Asthma ab hepate magno glandulosо, tophaceo. Ibid.
Obs. 28. Dyspnæa à pulmonũ substãtia cõpactiori. 567.
Obs. 29. Asthma à polypo cordis, Ibid.
Obs. 30. Respiratio difficilis à polypo cordis. p. 568.
Obs. 31. Respiratio difficilis & urinæ incontinentia à nimia pinguedine &c. p. 570.
Obs. 32. Respirationis difficilis causa rara in tuberculo. p. 571.
Obs. 33. Difficillima respiratio à glandulis pulmonũ scirrhosis. p. 572.
Obs. 34. Asthma à pericardio mirum in modum dilatato. p. 575.

Sectio II.

De Suffocatione.

Obs. 1. Suffocatio anginosa à constrictione jugularium. Tom.I. p. 575.
Obs. 2. Suffocatio à miro palati abscessu. p. 576.
Obs. 3. Suffocatio ab effuso sanguine in tracheam. p 577.
Obs. 4. Suffocatio à struma interna circa jugulũ. Ibid.
Obs. 5. Suffocatio à pituitæ copia ad uvulã delata. 578
Obs. 6. Suffocatio à frusto carnis inter epiglottida & laryngis vinculum subsistente. Ibid.
Obs. 7. Suffocatio ex frusto pulmonis rupti, in trachea. Ibid.
Obs. 8. Suffocatio ab alimenti sordibus in aspera arteria. p. 579.
Obs. 9. Suffocatio à bronchocele tracheam prementе. Ibid.
Obs. 10. Suffocatio à lapidibus tracheam prementibus. Ibid.
Obs. 11. Suffocatio à pure ex vomica pulmonum in tracheam illabente. Ibid.
Obs. 12. Suffocatio à sero è cysti in cerebro ad pulmones illabente. p. 580.
Obs. 13. Suffocationis sensus à cysti serosa tertiam sinistri thoracis partem occupante. Ibid.
Obs. 14. Suffocatio ab aneurismate arteriæ magnæ. Ib.
Obs. 15. Suffocatio ab aquarum copia in thorace. Ibid.
Obs. 16. Suffocatio ab hydrope thoracis & uteri, p. 581
Obs. 17. Suffocatio à pure bronchia occupante. Ibid.
Obs. 18. Suffocatio à caruncula in bronchiis. Ibid.
Obs. 19. Suffocatio à materia viscida bronchia obturante. Ibid.
Obs. 20. Suffocatio ob pulmones variolis obsessos. Ib.
Obs. 21. Suffocatio à sanguine universo ad pulmones confluxo. Ibid.
Obs. 22. Suffocatio à turgidis venis internis. Ibid.
Obs. 23. In strangulato pulmones sanguine spumoso pleni. p. 582.
Obs. 24. In strangulato pulmonum fistula spuma repleta. Ibid.
Obs. 25. Suffocatio à crasso succo cordis sinus ac pulmones inferciente. Ibid.
Obs. 26. Suffocatio ab utroque cordis sinu sanguine distento. p. 583.
Obs. 27. Suffocatio à pericardio & cordis portione osseis. Ibid.
Obs. 28. Suffocatio ab aortæ aneurismate aperto. 584.
Obs. 29. Suffocatio à rupta in pulmone vena. Ibid.
Obs. 30. Suffocatio à pulmone sinistro copiosæ aquæ innatante. Ibid.
Obs. 31. Suffocatio ab ictu, ubi pulmones maculis lividis infecti, reperti. Ibid.
Obs. 32. Suffocatio à sanguine grumoso cor replente. p. 585.
Obs. 33 Suffocatio à corde & ejus auriculis sanguine & aqua distentis. Ibid.
Obs. 34. Suffocatio à copiosiore pericardii humore. 586

Obs.35. Suffocatio à materia alba circa cor in sanguine contenta. Tom.I. pag.586.
Obs.36. Suffocatio à nimia in toto pinguedine. p.587.
Append. Obesitas nimia suffocationem minitans, curata. Ibid.
Obs.37. Suffocationis sensus ab abscessu sub ala sinistra, & suppuratione septi transversi. p.588
Obs.38. Suffocatio ab hydrope & pinguedine thoracis. Ibid.
Obs.39. Suffocatio à jecoris præternaturali magnitudine. Ibid.
Obs.40. Suffocatio ab abscessibus abdominis diaphragma sursum compellentibus. Ibid.
Obs.41. Suffocatio ab intestinis per vulnus diaphragmatis in thoracem intrusis. p.589.
Obs.42. Suffocatio ab utriculo uteri diaphragma comprimente. Ibid.
Obs.43 Suffocationis suspicio in infante ob compressum manibus caput. Ibid.
Obs.44. Qui in aquis suffocantur, pereunt ob defectum aëris. Ibid.
Obs.45. Pueri fulmine occisi meninges sulphureis maculis, ac sulphuris odorem emittentibus, tinctæ repertæ. p.590.

Additamenta

Ad Sectionem de Suffocatione.

Obs.1. Suffocatio repentina ex inflatione ventriculi. Tom I p.590.
Obs.2. Suffocatio à flatibus in viscera diffusis, p.591.
Obs.3. Suffocatio ab aquis in thorace. Ibid.
Obs.4. Suffocatio à mole carnea è pleura pendula Ib.
Obs.5. Suffocatio à polypo gelatinoso cordis. Ibid.

SECTIO III.

De Tussi.

Obs.1. Tussis à pulmone dextro prope absumpto & hydrope pectoris. Tom.I pag.592.
Obs.2. Tussis ab humore lutulento in pulmonibus. p.593.
Obs.3. Tussicula in magno pulmonum affectu, cum hydrope pectoris & empyemate. Ibid.
Obs.4. Tussis sicca à pulmonibus flatu distentis. Ibid.
Obs 5. Tussis ab inflammatis & suppuratis pulmonibus. p.594.
Obs 6 Tussica bonum lues ob vitium pulmonum, vel costis adnatorum, vel tandem absumtorum. p.595.
Obs.7. Tussis à pulmonibus sanguine infarctis. Ibid.
Append. De tussi diuturna dilatationem varicosam vasorum pulmonalium sequuta. Ibid.
Obs.8. Tussis à tuberculo pulmonis. p.596.
Obs.9. Tussis itidem à tuberculis. Ibid.
Obs.10. Tussis à ventriculis in pulmonibus. Ibid.
Append. De tussi à nucleo in pulmones illapso, per bechica educto. Ibid.
Obs.11. Tussis à lapillis in pulmonibus. Ibid.
Append. De Tussi sicca à vesiculis ichore sanguineo plenis. p.597.
Obs.12. Tussis sicca ob lapideam duritiem pulmonum. Ibid.
Obs.13. Pulmonum calculosorum historia rara. Ibid.
Obs.14. Tussis multiplices pulmonum affectus sequuta. p.598.
Obs.15. Tussis sicca ob pulmones induratos. Ibid.
Obs.16. Tussicula ab impacto tracheæ ossiculo. Ibid.
Obs.17. Tussis varios pulmonum affectus sequuta. Ib.
Obs.18 Tussis itidem à varijs affectibus &c, p.599.
Obs.19. & 20. In eodem argumento. p.600.
Obs.21. Tussis ab incurvatione spinæ & pulmonibus purulentis. p.600.
Obs.22. Tussis ab hydrope thoracis, &c. Ibid.
Obs.23 In eodem est argumento. p.601.
Obs.24. Tussis à mediastino inflammato, Ibid.
Obs.25. Tussis à pericardio inflammato. Ibid.
Obs.26. Tussis à jaculi parte in diaphragmate latente, Ibid.
Obs 27. Tussis à vario partium naturalium vitio. Ibid.
Obs.28. Tussis à gravi ventriculi affectu, salvis pulmonibus. p.602.
Obs.29. Tussis à fervore hepatis illæsis pulmonib. Ib.
Obs.30. Tussicula ob renes jecori affixos. Ibid.
Obs.31. Tussis à pulmone vitiato & corde ulceroso. p.603.
Obs.32. Tussis à nervoso genere affecto illæsis pulmonibus. Ibid.
Obs.33. Tussis ab aqua in cerebri ventriculis conclusa. p.604.
Obs.34. Tussis à seri in nervos pneumonicos illapsu. p.605.

Additamenta

Ad Sectionem de Tussi.

Obs.1. Tussis à duobus claviculis in pulmones illapsis. Tom.I. p.606.
Obs.2. Tussis sicca à sinistro pulmone gypsoso. p.607.
Obs.3. Tussis suffocativa à grumo pituitoso pisiformi inter secundum & tertium tracheæ annulum impacto. Ibid.

SECTIO IV.

De Pectoris, Laterum & Dorsi dolore.

Obs.1. Pectoris dolor & gravitas ob serum in mediastino & purulentia in pulmonibus. Tom.I. p.608.
Obs.2. Pectoris dolor & ardor à mediastino inflammato. p.609.
Obs 3. Thoracis dextri dolor ab abscessu sub integumentis communibus. p.610.
Obs.4. Pectoris dolor à pericardij & pulmonum phlegmone. p.611.
Obs.5. Pectoris dolor à cysti liqnore pleno, parte sinistra, ex humero ad usq; diaphragma pendulo. Ib.
Obs.6. Pectoris dolor ab angue in sinistro cordis sinu. p.612.
Obs.7. Pectoris dolor pulsans ab aneurismate arteriæ venosæ. p.614.
Obs.8. Pectoris gravitas ob hydropem pulmonum. Ib.
Obs 9. Pectoris dolor à variis pulmonum & thoracis affectibus. Ibid.
Obs.10. Dolor circa mammam dextram à jecore lapidoso. p.615.
Obs.11. Pectoris dolor à ventriculo distento. Ibid.
Obs.12. Dolor ad Pectus ob renum vitium. Ibid.
Obs.13. Pectoris dolor à flatu viscera extendente. Ib.
Obs 14. Pleuritide aliquando non coafficiuntur pulmones. Ibid.
Obs.15. Lateris dolor ab abscessu in pleura & musculis thoracis interioribus. p.619.
Obs.16. Lateris dolor à tumido pulmone & viriatis musculis intercostalibus. Ibid.
Obs.17. In pleuritico pleura supra modum crassa & pulmo firmiter ei adnatus. Ibid.
Obs.18. In pleuritico uterque pulmo costis validè adhæsit. Ibid.
Obs.19. Sinistri lateris dolor ab abscessu sub ala sinistra, vitio pleuræ & diaphragmatis suppuratione. Ib

Obs.20. Pleuritis & Peripneumonia sæpissime complicantur. Tom.I. p 620.
Obs.21. Superveniens Phthisicis lateris dolor, ortum debet pulmonum cum pleura cohæsioni. p. 629.
Obs.22. Pleuritis lethalis ob pleuræ sphacelum. Ib.
Obs.23. Lateris dolor ex Peripneumonia cum pectoris hydrope. Ibid.
Obs.24. In Peripneumonia sæpe tantùm pars aliqua pulmonis inflammatur. p. 630.
Obs. 25. Dolor pectoris gravativus in Peripneumonicis fit ubi pulmonis viscus inflammatur, lancinans ubi pleura. Ibid.
Appendix, Varias lateris doloris ideas & causas continens. Ibid.
Obs.26. Lateris dolor ex contusione cujus vestigia intus apparuere. p.632.
Obs.27. Lateris dolor costarum constrictionem sequutus, ubi mediastinum inflammatum. Ibid.
Obs. 28. Pleuritis à vomica sub mamma humore virescente plena. p. 633.
Obs. 29 Pleuritis, ubi inflammatum pericardium. Ib.
Obs.30. Pleuritis, ubi suppuratum pericardiū. p.634.
Appendix, Putis sputum iis advenit pleuriticis quibus pulmones costis cohærent; Empyema quibus ii sunt liberi. Ibid.
Obs. 31. Pleuriticorum ubi dolor sedatur, quandoq; cordis gravamen succedit ob sanguinem in sinubus cordis & vasis concrescentem. Ibid.
Obs.32. In Pleuritici thorace copia puris deprehensa. Ibid.
Obs.33. Lateris dolor aliquando excitatur ab hepate per fibras costis adhærente. p.635.
Obs 34. Lateris sinistri dolor ob diaphragma lieni affixum. Ibid.
Obs.35. Lateris dolor à pure ex abscessibus imi ventris eructato. Ibid.
Obs.36. Lateris dolor ab Hepatis vomica. p.636.
Appendix, De lateris dolore uteri inflammati comite. p 637.
Obs 37. Lateris dolor à pustulis in stomacho & jecore ex lue venerea. Ibid.
Obs 38. Pleuritis à vermibus in imo ventre. Ibid.
Obs 39. Pleuritidi quidam fuit obnoxius quod in vena azygo una esset valvula. p.638.
Append. De Pleuritide ex dorso. p.639
Obs 40. Dorsi dolor à pulmone corrupto & ventriculo perforato. Ibid.
Obs.41. Dorsi dolor à carie vertebrarum. p. 640.
Obs.42. Dorsi dolor à pulmonibus vitiatis dorso annexis. Ibid.
Obs.43. Dorsi & gulæ dolor à pulmonibus in utriusque vicinia inflammatis. Ibid.
Obs.44. Dorsi dolor ab aneurismate interno, p.641.
Obs.45. Omoplatarum dolor à putri materia in thorace. Ibid.
Obs.46. Dorsi dolor à venæ cavæ dilatatione. Ibid.
Obs.47. Dorsi dolor ex aortæ tumore prægrandi. Ib.
Obs.48. Dorsi dolor à liene, rene dextro & utero callosis. Ibid.
Obs. 49. Dorsi dolor à lapidibus in sinistro rene. 642.
Obs.50. Dorsi dolor à sero pingui musculos humerales inficiente. Ibid.
Obs.51. Dorsi dolor à pingui mole mesenterij principio adhærente. p.644.
Obs.52. Dorsi dolor à trunco aortæ juxta diaphragma osseo. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Dolore Pectoris, Laterum, Dorsi, &c.

Obs 1. Pectoris dolor circa mammam dextram, ob tumorem oblungum inter ipsos pulmones descendentem, arterias prementem, Tom.I. pag 644.
Obs.2. Vehemens Pleuritis & Pleuram & Pulmones, imo ipsum quandoque pericardium afficit. p.645.
Obs. 3. Lateris dolor gravativus à pulmone inflammato. p.646.
Obs.4. Pectoris ardor ab humore acri cordis tunicam ac substantiam afficiente. Ibid.
Obs.5. Dolor lateris lethalis ab inflammata pleura & pulmonibus. p 647.
Obs.6. Pulmonis inflammatio dolorem non semper invehit si ea pleuram non attingit. Ibid.
Obs.7. In Pleuritide pulmones suppurati. Ibid.
Obs.8. Pectoris dolor ob pulmones pleuræ connexos. Ibid.
Obs.9. Lateris dolor ob pulmonem sinistrum putrescentem, partibus vicinis undiq; adhærentem. Ib.
Obs. 10. Pleuropneumonia ab affecta pleura lateris dextri, cum pulmone eidem cohærente. p. 648.
Obs. 11. Pleuritis in qua pulmones livebant & pus fundebant. p.650.

SECTIO V.

De Sputo Sanguinis.

Obs. 1. Hæmoptisis à pulmonibus sanguine nigro, liquido, cum sanie refertis. T.I. pag.651.
Obs.2. In Hæmoptysica pars pulmonum interna puro reperta, mediastinum sero sanguineo plenum, repertum. p 652.
Obs.3. Sanguinis sputum ab aneurismate aortæ circa dorsum & rupta cava. Ibid.
Obs.4. Hæmoptysis ab inflammatione pulmonum. Ibid.
Obs. 5. Hæmoptysis à pulmone scirrhoso liberam sanguinis trajectionem impediente. p.653.
Obs.6 Hemoptyci pulmones multum sanguinis nigri continebant. Ibid.
Obs.7. Sanguinis sputum à pulmonis sphacelo. p.654
Obs.8. Hæmoptysis ab aneurismate in pectore aperto. p. 655.
Obs.9. Hæmoptysis à percussione & contusione pectoris interna. p.656.
Obs.10 Hæmoptysis à corrosis pulmonibus à materia acri è tuberculo crudo exudante. Ibid.
Obs.11. Hæmoptysis à pulmone tumido, sanguineq; illic subsistente. Ibid.
Obs. 12. Hæmoptysis à fluxione acri pulmones erodente. p.657
Obs.13. Exputio cruenta vomicæ in pulmone disruptionem fere præcedit. Ibid.
Obs.14. Hæmoptysis à bronchijs & pulmonibus laceris. p.658.
Obs.15. Exputio cruenta ab inflammatione pulmonis. Ibid.
Obs.16 Sanguinis & puris sputum sine pulmonum affectione aliquando contingit. Ibid.
Obs.17. Hæmoptysis ob pulmones putres, ulceratos. Ibid.
Obs. 18. Hæmoptysis à pulmonibus induratis, nigricantibus. Ibid.
Obs. 19. Hæmoptysis ab acri sanguine quo cor infarctum repertum est. p.659
Obs. 20. Sputum sanguinis nigri, à pulmonibus & corde eo refertis. Ibid.
Obs.21. Hæmoptysis à cordis ulcere. Ibid.
Obs.22. Hæmoptysis ab inflammato pulmone. p.660
Obs.23. Hæmoptysis à sanguine melancholico è liene & vasis mesaraicis transmisso. Ibid.

Obs.

Obs 24. Hæmoptysis à jecore per fibras costis notis annexo. Tom.I. pag.66.
Obs 25. Hæmoptysis ob sanguinem è jecore in pulmones transfusum, &c. Ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Sputo sanguinis.

Obs.1. HÆmoptysis à disruptæ vena cava. Tom.I. pag.662.
Obs.2. Hæmoptysis à bronchijs & pulmonibus laceris. Ibid.
Obs.3 Hæmoptysis à sero acri vasa pulmonum erodente. p. 663.
Obs 4. Hæmoptysis in qua auricula cordis monstrosa, cum arteriæ pulmonalis aneurismate. Ibid.

SECTIO VI.

De Expuitione purulenta, sordida, Empyemate.

Obs. 1. EXpuitio varia à pulmonum abscessibus. Tom.I. p.664.
Obs 2. Expuitio materiæ purulentæ à pulmone fistulosis ulceribus scatente. p. 665.
Obs. 3. Expuitio purulenta à pulmonibus pure infarctis. Ibid.
Obs.4. Expuitio purulenta à pulmone sinistro omnino in pus soluto. p.666.
Obs.5. Expuitio purulenta ab empyemate cum pulmonis suppuratione. Ibid.
Obs.6. Expuitio alba, rotunda à pulmone tumente & viscido, albo humore infarcto. p.667.
Obs.7. Expuitio purulenta manans à bronchiis pure infarctis. p.668.
Obs.8. Expuitio purulenta à pulmone sinistro purulento. Ibid.
Obs.9. Expuitio purulenta ab apostemate in latere, cum pulmonis inflammatione. Ibid.
Obs. 10. Empyema pleuritidi succedens ante diem decimam quartam. p.669.
Obs. 11. Empyema sinistri thoracis nulla sui signa exhibens. p.670.
Obs. 12. Empyema pulmonum exulcerationem frequenter sequitur in phthisicis. Ibid.
Obs. 13. Expuitio purulenta à fractura ossis cuneiformis, & sanguine circa illud suppurato. p.671.
Obs.14. Expuitio frustulorum carneorum ab exulceratione cordis. Ibid.
Obs.15. Suppurati pericardium totum ferè corruptum repertum est, & cordis major pars excisa. Ibid.
Obs. 16. Empyema lethale pleuritidem sequutum, ob neglectam per paracentesin puris evacuationem. Ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Expuitione Purulenta, Sordida, Empyemate.

Obs. 1. EMpyematicorum pus anacatharsi non expellitur, quia ad bronchia non vergit. Tom.I.p.672.
Obs.2. Empyema thoracis caseosum. Ibid.
Obs.3. Empyema ex intermissa paracenthesi lethale. p.673.
Obs.4. Empyema ex pleuritide paracenthesi curatur, patiensque tandem hydrope moritur. p.674.

SECTIO VII.

De Tabe in genere & Tabe pulmonari in specie.

Obs.1. TAbes non ob solum pulmonum vitium excitatur, sed sæpe viscerum aliorum & sanguinis, sequitur. T. I. pag.676.
Obs.2. Phthisis à pluribus pulmonum ulcusculis; vomica in eorundem dextra parte &c. p.677.
Obs.3. Phthisis à pulmonum putredine, costis adhærentium cum ulceribus variis. p 683.
Obs. 4. Phthisis à pulmone exeso, in quo sanies alba, cruda, aquæ multæ mista. p.684.
Obs.5. Phthisis grande & multiplex pulmonum ulcus sequuta. Ibid.
Obs 6. Phthisis orta à scabie repercussa, ob quam pulmones omnino corrupti magnaque ex parte in scirrhum indurati sunt. Ibid.
Obs.7 Phthisis à media parte pulmonum consumpta & pure soluta. p 685.
Obs. 8. Phthisis à parenchymate sinistri Pulmonis fere omnino consumpto. p 686.
Obs 9. Phthisis à pulmonibus subduris & compactis, suprema parte exulceratis & lateri annexis &c. Ibid.
Obs 10. Phthisis ab ulceratione parenchymatis pulmonis, ejusque bronchiorum obstructione. p.687.
Obs.11. Phthisis à tracheæ parte erosa; lobo pulmonum altero calloso. Ibid.
Obs.12. In Phthisico fragmenta bronchiorum Pulmonum, ab eorum substantia avulsa reperta sunt in dextro latere, cum plurima sanie. p.689.
Obs.13. Pthisis à pulmonis parte consumpta, vomicis plurimis in residua. Ibid.
Obs.14. Phthisis à pulmonibus ulcerosis & scirrhosis. p.690.
Obs.15. Phthisis à pulmone sinistro intus repleto pure, sanie & scirrhis. Ibid.
Obs 16. Phthisis à pulmonibus fœtida, copiosa sanie plenis. Ibid.
Obs 17. Phthisis à crudis Tuberculis totum pulmonis parenchyma obsidentibus. Ibid.
Obs 18. Phrisis à variis abscessibus purulentis in utraque pulmonis parte, ac pituita in iis concreta & lapidescente. Ibid.
Obs 19. Phthisis à corruptis penitus pulmonibus & in pus conversis, vasisque cordis in eos insertis, absumptis. Ibid.
Obs. 20. Phthisis à corruptis pulmonibus, pure thoracem & abdomen implente. p 691.
Obs 21. Phthisis à pulmonum corruptela & in empyema conversione, ob malefluentia lochia genita. Ibid.
Obs.22. Phthisis ab exulceratione Pulmonis producta per rupturam & erosionem vasorum, cum duabus conclusis vomicis. p.692.
Obs 23. Pulmones in Pthisico pene consumpti assiduo usu nasturtii aquatici restituti. p.693.
Obs 24. Phthisis à Pulmonibus lutulento humore scatentibus, unde insignis eorum gravitas. Ibid.
Obs 25. Phthisis à pulmone interius omnino purulento. Ibid.
Obs.26. Anatome Pthisici infantis, cujus sinister pulmo in pus resolutus est, unde thorax eodem latere pure refertus; Cum insigni abscessu super næ illius regioni afflixo. p.694.
Obs.27. Phthisis ab abscessibus in utroque lobo pulmonis parte superiore genitis, sinus ingentes relinquentibus. Ibid.

Obs. 28. Phthisis à suppuratione Pulmonis post peripneumoniam Pleuritidem sequutam. Tom. 1. pag. 695.
Obs. 29. Phthisis à vomica totius Pulmonis. p. 697.
Obs. 30. Phthisis à Pulmonis duritie, plurimis parvis steatomatis consiti, Tuberculis pure scatentibus, ulcere in sinistro lobo, vomicis plurimis &c. Ibid.
Obs. 31. Phthisis à parte sinistra Pulmonis Tabidâ, incolumi dextra; Puris ingenti copia in thorace pag 698.
Obs. 32. Phthisis à Pulmonibus scirrhosis, ulcerosis, &c. p. 702.
Obs. 33. Phthisici Pulmo intemeratus repertus est, visceribus naturalibus illæsis. Ibid.
Obs. 34. Phthisis ab abscessu, scirrhosa duritie & corruptela pulmonum dependens. p. 703.
Obs. 35. Phthisis à suppuratione omnimoda pulmonum. p. 704.
Obs. 36. Phthisis à consumptione maximæ pulmonum partis, & in pus resolutione. p. 705.
Obs. 37. Phthisis à menstruis restagnantibus & in pulmones refluentibus, unde illorum corruptela, cum multiplici viscerum naturalium vitio. Ibid.
Obs. 38. Tabes à pulmonis totali fere putredine costis adnatis sinistro latere &c. p 706.
Obs. 39. Phthisici pulmones intus purulenti, externa facie sani apparebant. p. 706.
Obs. 40. Phthisis à vomicis in sinistro pulmone, Hydrope sinistri thoracis &c. p 707.
Obs 41. Phthisis à pulmonum corruptela cum Thoracis hydrope Ibid.
Obs 42. Phthisici pars sinistra pulmonis cava ad instar fistulæ inventa, substantia autem congobata & arida, cum empyemate thoracis & aliis vitiis viscerum naturalium. p. 708.
Obs. 44. Phthisici pulmones omnino absumpti à puris acrimonia reperti. Ibid.
Obs. 45. Phthisici pulmones dextro latere omnino absumpti. Ibid.
Obs. 46. Phthisis à consumpto pulmone parte dextra, vomica & hydrope thoracis eodem latere, vasis omnino purulentis &c. p. 709.
Obs. 47. Phthisis à Pulmonibus pure & flatu, citra ulcus, tumentibus, maculosis, Jecore impense magno & scirrhoso, liene viriato &c. Ibid.
Obs. 48. Phthisis à vitio Pulmonum pure in sinistro latere scatentium, sanguine congesto in dextro lobos post suppressionem mensium: Ventriculi glandulis serosis circumsepti &c. p 710.
Obs. 49. Phthisis à corruptione omnimoda pulmonum lateris sinistri, purulentia dextrorum, cum lienis scirrho. p. 710.
Obs. 50. Anatome Phthisici, cujus pulmones lividi, flaccidi, exsucci: cordis auricula dextra sanguine nigro distenta nec non ventriculi: præter alia vitia Thoracis, Jecoris & Renum. p. 711.
Obs. 51. Phthisici pulmones spongiosi, & levissimi, cum pure copioso in vasis eorum &c. p. 711.
Obs. 52. Phthisis à consumptione omnimoda partis sinistræ pulmonis, cum cordis vitiis p. 712.
Obs. 53. Phthisis à vitio pulmonum exsanguium, siccorum, constrictorum cordis flacciditate & partium naturalium affectibus. Ibid.
Obs. 54. Phthisicorum quorundam pulmones frustillatim ab humore acri fuerunt. p 713.
Obs. 55. Phthisicis pulmones non solum suppurantur, sed etiam alterutro latere penitus absumuntur, diu vita superstite. Ibid.
Obs. 56. Tabes à putrefactione sinistri lobi Pulmonis dextri vitio, Ventriculi extenuatione & contractione, Epatis siccitate, Grandi calculo in vesica, Rene uno corrupto, altero seri copia distento, cordis vitio, &c. Tom. ibid
Obs. 57. Phthisis orta à pulmonibus putridis, materia ichorosa per totum infarctis, Renum vitio &c. p. 14.
Obs. 58. Phthisis pleuritidem sequuta, à pulmonis dextri parenchymatis consumptione, sinistri putrilagine, Pericardio pustulis exasperato, Jecore scirrhoso &c. ibid.
Obs. 59. Phthisis à Pulmonum corruptione, Vasorum cordis consumptione, Pericardii & mediastini exulceratione. ibid.
Obs. 60. Phthisis à Pulmonum ulcere & eorundem flacciditate. p. 715.
Obs. 61. Anatome puellæ cujus Pulmo sinister consumptus, cum insigni Jecoris magnitudine, ventriculum ad inferiora deprimente. Ibid.
Obs. 62. Phthisis à Pulmonum lobo utroque, sinistro præsertim corrupto, præcedente vitio ventriculi, Intestinorum & pancreatis. ibid.
Obs. 63 Phthisis à Putredine Pulmonum intra 24. dies interimens, cum intestinorum vitio. p. 716.
Obs. 64. Phthisis à Pulmonis dextri consumptione, integra sinistri inchoata, Empyemate thoracis &c. p. 717.
Obs. 65 Phthisici infantis pulmo dexter & hepar sphacelo affecta reperta, ventriculus corruptus, &c. ibid.
Obs. 66. Tabes à Pulmone purulento, Pancreate scirrhoso, aliisque partium naturalium vitiis. ibid.
Obs. 67. Tabes à multiplici vitio partium imi ventris, & thoracicarum. p. 719.
Obs. 68. Tabes à vitio Pulmonum flaccidorum, Hepatis scirrhosi tumidi; Omenti glandulosi ex parte corrupti, Renis dextri putridis, sinistri glandulis obsiti &c. ibid.
Obs. 69. Phthisis à Pulmonibus corruptis, ulceratis, Hepate torrefacto, liene pene absumpto &c. p. 720.
Obs. 70. Phthisis à vitio Pulmonum corruptorum, & in tabem solutorum, Mesenterii glandulis obsiti &c. ibid.
Obs. 71. Tabes à Pulmonum insigni corruptela, Omenti putredine, Mesenterii & Pancreatis obstructione, Hepate scirrhoso, liene duro, Rene dextro calculoso, insigniter tumido & ad gangrænam vergente &c. Ibid.
Obs. 72. Phthisis, à Mesenterio scirrhosis tumoribus obsesso, abscessu in Pulmone dextro, cum scirrhis & steatomatis per totam eorum substantiam. pag. 721.
Obs. 73. Phthisis à Pulmonis grandi vomica in latere dextro, pure viscido totum Parenchyma obsidente, Vomicis plurimis in sinistro, & Pericardii aqua distento, cordis, Hepatis vitio &c. ibid.
Obs. 74. Phthisis ab apostemate in infimo sinistri Pulmonis lobo consistente. pag. 722.
Obs. 75. Phthisis à Pulmone dextro corrugato, flaccido, cum puris ac seri albi collectione in thorace eodem latere. ibid.
Obs. 76. Phthisicis ob ariditatem Pulmonum inductam à fistula thoracis. Ibid.
Obs. 77. Plurimorum purulenta expuentium Pulmones aridi reperti. Ibid.
Obs. 78. Tabes à Pulmonum squallore, costis, & diaphragmati adnatorum, caruncula in cordis sinu sinistro &c. Ibid.
Obs. 79. Tabes Rachitidis comes, à Pulmonibus quasi tumor gypseo refertis excitata, lividis exsuccis &c. pag. 723.
Obs. 80, Anatome Phthisici, in quo Pulmonum tunicæ maxima crassities reperta est, hepar, lien, diaphragma,

ma, inteftina invicem cohærentia. Tom. I. Ibid.
Obs. 8. Phthifis à Pulmone innumeris puftulis fcatente mediaftino putrefacto, & vitiis variis viscerum naturalium. Ibid.
Obs. 82. Phthifícis, à fputo fanguinis, Pulmones dextra vel finiftra parte, tument, cum vifcido humore in veficulis eorum contento &c. pag. 724.
Obs. 83. Phthifici utraque Pulmonum pars livertibus maculis variegata & pleura annexa inventa eft, cum hydrope dextri thoracis, offe in corde, aliifque vitiis viscerum naturalium. Ibid.
Obs. 84. Anatome Phthifici cujus Pulmo & Jecur puftulis obfita erant. p.72.
Obs. 85. Tabes à Pulmonibus lividis & pituitofis humoribus imbutis, poft hydrargyrofin. ibid.
Obs. 86. Phthificorum quorundam Pulmones lapides & calculos continentes. p.726.
Obs. 87. Tabes à corporibus albis, pituitofis fibrofis, in vena cava repertis, veficæ calculo & Renum fuppuratione. ibid.
Obs. 88. Phthificis non ulceratis Pulmonibus, citra fanguinis aut puris fputum, cum vitio cerebri, pancreatis &c. p.727.
Obs. 89. Phthifici Pulmones aridi fcirrhis pleni, citra puris aut fanguinis fputum funt reperti. p.728.
Obs. 90. Phthifis ab ulcere Pulmonum citra fanguinis fputum. ibid.
Obs. 91. Phthifis à fyderatis Pulmonibus citra fanguinis aut puris fputum. p.729.
Obs. 92. Tabes inducta à Tumoribus duris Diaphragmatis radici infixi. p.730.
Obs. 93. S. 1. Tabes à pure fupra Diaphragma congefto, p. 730.
Obs. 94. E Phthificis ii funt reftituti, quibus vel callus in Pulmonibus contractus, vel agglutinata eft eum pleura pars exulcerata. ibid.
Obs. 95. Phthifici cito fuccumbunt, fi Pulmones pleuræ adnafcuntur. p.731.
Obs. 96. Puris fputum Phthifeos pathognomonicum non femper eft fignum nec ulcus pulmonum femper fequitur. ibid.
Obs. 97. Infigne Pulmonis ulcus citra dolorem & tuffim. ibid.
Obs. 98. Pulmones citra infignem doloris fenfum dimidia parte fere confumpti. p.732.
Obs. 99. Tabes à complicatis Pulmonum & imi ventris affectibus. ibid.
Obs. 100. Anatome pueri marafmo extincti, cui Hepar jufto majus, abfceffu prope venam cavam, Pulmones nulli. ibid.
Obs. 102. Tabes à cordis vitio, quod exfuccum, Pulmonum multiplici læfione, Hepatis duritie, Pancreatis fcirrho, mefenterii glandulis tumidis &c. p.733.
Obs. 102. In Phthificis quibufdam ex fanguinis fputo, Pulmones poft inflammationem fcirrhofam duritiem contrahunt. p.734.
Obs. 103. Phthifis univerfalis, à putulentibus omnibus vifceribus naturalibus & vitalibus, falvis folum renibus, liene & ventriculo. ibid.
Obs. 104. Phthifici ventriculorum cordis oftia à carnea concrefcentia penè obturata fuere reperta p.734.
Obs. 105. S. 1. Tabes ab ulcere Pulmonis non femper inducitur. p.736.
Obs 1 6. In Phthifici cerebro, cladis authoris credito, nihil vitii deprehenfum eft. pag. 738.
Obs. 107. Tabes ab obftructione venæ cavæ prope cor. pag.739.
Obs. 108. S. 1. Tabes à cordis exficcatione & defectu humoris in Pericardio. ibid.
Obs. 109. Tabes ab ulceribus cordis excitata. ibid.
Obs. 110. Tabes à Pericardii affectu. Tom. 1. p.740.
Obs. 111. Anatome Phthifici in utroque cordis finu caruncculas habentis. ibid.
Obs. 112. Atrophia in Bove, ab abfceffu in corde & Tuberculis in parenchymate Hepatis. p.740.
Obs. 113. Tabes ab officulo in meditullio cordis. Ibid.
Obs. 114. Tabes à tumoribus fcirrhofis in pericardio, fimiæ & Galli, Qui affectus analogice ad homines referri poteft. p.741.
Obs. 115. Atrophia ab infarctu auriculæ & ventriculi dextri cordis. Ibid.
Obs. 116. Tabes à fcirrho Hepatis abfceffibus plurimis referti, lienis & Pulmonum vitio. Ibid.
Obs. 117. Tabes fequuta Hepatis inflammationem, abfceffum ac gangrænam. Ibid.
Obs. 118. Tabes à putrilagine Jecoris inducta. p 742.
Obs. 119. Tabes à vitio Hepatis fcirrhofi &c. Ibid.
Obs. 120. Phthifici Jecur profunde candicans repertum. ibid.
Obs. 121. Tabes Pectorea Rachitis Anglis dicta à Jecore fupra modum aucto, ortum ducit. ibid.
Obs. 122. Tabes ab Hepate viciato, non fanguificante, in thoracis cavitatem compulfo. ibid.
Obs. 123. Tabes à vitio Hepatis verrucis obfiti, mefenterii & inteftinorum cum vermibus copiofis. ibid.
Obs. 124. Tabes à pure fub vulnerata Jecoris fibra collecto. p.743.
Obs. 125. Tabes à Jecoris fubftantia exefa, plurimifque lapillis in cyfti fellea. ibid.
Obs. 126. Tabes ob Renes Jecoris affixos. ibid.
Obs. 127. Tabes ab infinitis lapillis in fellis vefica contentis, & Jecoris fubftantia exefa. p.744.
Obs. 128. Tabes à defectu omnimodo Bilis in bafficula fellea. ibid.
Obs. 129. Tabes à Glandulis mefenterii & colli fcirrhofis. p.745.
Obs. 130. Tabes cum anorexia, vomitu & diarrhœa, à fcirrho pancreatis & glandularum mefenterii. p.746.
Obs. 131. Tabes à lapillis minutis venas mefaraicas obftruentibus, ibid.
Obs. 132. Tabes à mefenterio tumore affecto circa exortum, Tuberculo in corde &c. p 747.
Obs. 133. Tabes à mefenterii & mefocoli abfceffu. pag.748.
Obs. 134. Tabes à mefenterii abfceffibus ejufque confumptione. p.749.
Obs. 135. Tabes à mefenterio fcirrhofo, compreffione venarum portæ & cavæ, aliifque vitiis partium naturalium & vitalium. Ibid.
Obs. 135. Tabes à glandulis mefenterii tumidis orta p 750.
Obs. 136. Tabes à mefenterio lapidofo. Ibid.
Obs. 137. Phthificorum Pulmones fæpe integri reperti, male vero affectum orificium ventriculi. Ibid.
Obs. 138. Tabes à Glandula pyloro aduata. p.751.
Obs. 139. Tabes ob ventriculum corrofum ab ufu magifteriorum corallorum & perlarum. Ibid.
Obs. 140. Tabes ventriculi fyderationi fuccedens. Ibid.
Obs. 141. Anatome Tabidi poft philtrum exhibitum, in cujus ventriculo maffa dura reperta eft. ibid.
Obs. 143. Tabes nata à Tumore fcirrhofo ventriculi pyloro proxime adhærente. p.752.
Obs. 144. Tabes à corruptione omnium vifcerum, folo corde falvo. Ibid.
Obs. 145. Tabes à depravata conftitutione vifcerum omnium naturalium. Ibid.
Obs. 144. Tabes à Glandularum lactearum lumbarium vitio. p.753.

Obs. 145. In quibusdam morbo consumptis Pancreatis tunica à parenchymate abscessisse visa est. Tom I. Ibid.
Obs. 146. Atrophia in puero à Pancreate scirrhoso. Ibid.
Obs. 147. S. 1. Macies à lumbricis longissimis in Rene repertis. Ibid.
Obs. 150. Atrophia à verme in altero Renum, & calculo in lumbis. p. 754.
Obs. 151. Anatome Canis Atrophia confecti, cujus renis sinistri parenchyma vermis depascebat. Ibid.
Obs. 152. Tabes à cortosis duabus vertebris lumbaribus. ibid.
Obs. 153. Tabes à tumore musculis lumbaribus lateris dextri adnato, cum annexis steatomatis, atheromatis melicetibus. pag. 755.
Obs. 154. Atrophia ab inflammata altera glandularum lumbarium, cum Pulmonum vitio. Ibid.
Obs. 154. S. 1. Anatome Canis, Tabidi à rupta ductu Thoracis, chylum in venas subclavias vehente p. 746.
Obs. 154. Tabes ab ulceratione musculi mastoidei in ducta cujus pus per venam jugularem ad dextrum cordis ventriculum penetraverat: A liene indurato & magno, Hepate consumpto biliosaque materia referto Pancreate magno & scirrhoso &c. p. 757.
Obs. 156. Atrophia partium inferiorum, ob defectum succi nervei nutritii. p. 761.
Obs. 156. Atrophia partium inferiorum ob defectum succi nervei nutritij. pag. 761.
Appendix, De Atrophia à lymphæ inopia. p. 62.
Obs. 157. Tabes dorsalis à pituita sacram fistulam subeunte & medullam opprimente. Ibid.
Obs. 158. Tabes à glandulis scirrhosis per totum corpus sparsis, p. 763.
Obs. 159. Mulieris tabidæ abdomen pinguedine infarctum repertum, Ibid.
Obs. 160. Tabes ab ossium apostemate. ibid.
Obs. 161. Tabes à causa abdita. p 764.
Obs. 162. In Tabido arteria cruralis sanguine destituta reperta. ibid.
Obs. 163. Tabes à lumbricis in trunco venæ portæ. Ibid.
Obs. 164. In Phthisico bronchij particula ossea reperta. Ibid.
Obs. 165. In Phthisico minimum cerebri aderat. Ibid.
Obs. 166. Tabes in Phthisicis ossa etiam attingit. Ibid.
Obs. 167. Tabes varios & multiplices imi ventris affectus sequuta. Ibid.
Obs. 168. Phthisis ab exesa epiglottide &c. p. 766.

Additamenta

Ad Sectionem de Phthisi.

Obs. 1. Marasmus à pancreatis excrescentia mira & mesenterio glanduloso. Tom. 1. pag. 766.
Obs. 2. Phthisicos non interire à puris copia suffocatos &c probatur. p. 767.
Obs. 3. Phthisis à viscerum omnium labe &c p. 768
Obs. 4. Phthisis ab abscessibus in pulmone; Liene duplici. Ibid.
Obs. 5. Tabes à rene dextro calculoso & purulento, cum pulmonum gangrænosi. p. 769
Obs. 6. Phthisis ab ulcere, vomica & purulentia pulmonis cum bile per abdomen diffusa. Ibid.
Obs. 7. Phthisis ab ulcere pulmonis præcedente mensium suppressione & hæmoptysi. ibid.
Obs. 8. Tabes à denegata chyli percolatione per intestinorum carneam crustam. Ibid.
Obs. 9. Tabes ob varium & multiplex cordis vitium. Tom. 1. Ibid.
Obs. 10. Ulcera pulmonum dolorem non pariunt nedum hoc viscus sensu destitui evincitur. p. 770.
Obs. 11. Phthisis ab ulcere, induratione & purulentia pulmonum. &c. ibid.
Obs. 12. Phthisis ab insigni pulmonum ulcere. p. 771.
Obs. 13. Tabes ab aquis in thoracis cavo. Ibid.
Obs. 14. Phthisis inducitur à pituita pulmones exedente, eosque ita exterius investiente ut toti agglutinentur pectori. Ibid.
Obs. 15. Phthisis vulnus sequuta ab pulmones violatos pag. 772.
Obs. 16. Tabes aliquando fit ab arteria venosa pituita infarcta. Ibid.
Appendix, De Apostematum & Tuberculorum in pulmonibus generatione & curatione, per cicatriculas ab obitu manifestas. p. 773.
Obs. 17. Hectico-Phthisica febris; ubi ulcera in pulmonibus reperta & Consultationes, & visio cadaveris. p. 774.
Obs. 18. Phthisica affectio ab insigni tuberculo semi scirrhoso, abscessu & aliis tuberculis grandinosis per pulmonum substantiam respersis. p. 781.
Obs. 19. Phthisis scrophulosa in qua pulmones calculosi inventi; lien duplex &c. p. 783.
Obs. 20. Phthisis à pulmonibus putridis, scirrhosis; epiploi scirrho. p. 784.
Obs. 21. Phthisis ex pulmonum & pancreatis scirrhositate. p. 785.
Obs. 22. Tabes in qua pulmonum ac reliquorum viscerum varia adnotata sunt vitia. p. 787.
Obs. 23. Phthisica pulmonem flaccidum, decolorem, majusculo abscessu affectum habuit. p. 788.
Obs. 24. Phthisis à vomicis purulentis hinc inde refertis, cum pericardij hydrope. p. 789.
Obs. 25. Phthisis in qua pulmo sinister consumptus; pericardij hydrope. &c. Ibid.
Obs. 26. In Phthisico pulmones tenacissime costis adnati fuere & maculis pluribus variegati. p. 791.
Obs. 27. Phthisis à pulmonibus exulceratis. p. 792.
Obs. 28 Phthisis à pulmonibus pustulis refertis, mediastino putrefacto. p. 793.
Obs. 28. Phthisis à pure fœtidissimo plumones opplente. Ibid.
Obs. 30. Phthisis à pulmonibus exuccis. Ibid.
Obs. 31. Phthisis in pulmonum vasa purulentia infecta &c. Ibid.
Obs. 32. Phthisis in qua pulmo interius scirrhosus. p. 794.
Obs. 33 Phthisis in qua multiplex ac varium viscerum omnium vitium repertum est. Ibid.
Obs. 34. Tabes à Dysenteria. p. 795.
Obs. 35. Tabes cum hydrope post peripneumoniam. Ibid.
Obs. 36. Phthisis scrophulosa. p. 796.
Obs. 37. Phthisis ab hæmoptoë. Ibid.
Obs. 38 Phthisis in qua pulmones & hepar varie affecti. p. 797.
Obs. 39. Phthisis à tribus claviculis in pulmones illapsis. p. 798.
Obs. 40. Phthisis ab hepate, hepatica propterea dicta. Ibid.
Obs. 41 Phthisis à calculis in vesica fellea. p. 802.
Obs. 42. Phthisis ab ovario altero ulceratione consumto, cum aqua multa in ipsius membrana. p. 802.
Obs. 43. Phthisis in qua abdominis pinguedo multa, ren calculis refertus, vesica fellea calculis onusta &c. p. 803.
Obs. 44. Phthisis in qua pulmones non parum consumti & nigri. p. 804.

Obs.

Obs. 45. In Phthisici corde ingens polypus repertus. Tom. 1. p. 805.
Obs. 46. In Phthisica pulmonum corruptio multa, cum adhæsione partibus vicinis, & cordis polypis. Ibid.
Obs. 47. In Tabido mesenterium scirrhosum, & viscera prope abdominis omnia ac pulmo corpusculis grandinosis referta. p. 806.
Obs. 48. Phthisis in qua grandines pulmonum aliarumque partium. p. 808.
Obs. 49. In Pthisico hepar ac imi ventris viscera male affecta; pulmones scirrhis referti; pericardium humore multo glutinoso distentum. p. 815.

SECTIO VIII.

De Palpitatione, Tremore, Dolore Cordis.

Obs. 1. Palpitationis cordis variæ causæ ex Anatome. Tom. 1. p. 816.
obs 2. Cordis Palpitatio ab ejus inflammatione. Ibid.
obs. 3. Palpitatio cordis à sanguine concreto in dextro ejus sinu ac auricula summè aucta &c. Ibid.
obs. 4. Palpitatio cordis ab aorta, in suo è corde egressu, ossea. p. 817.
obs. 5. Cordis palpitatio à bile retorrida in arterias effusa. p. 819.
obs. 6. Palpitatio cordis ab hydatidibus in ejus membrana. Ibid.
obs. 7. Cordis palpitatio à corpore membraneo carnoso ejus auriculis annexo. p. 820.
obs. 8. Cordis palpitatio ab ulcere & abscessibus in ejus substantia. Ibid.
obs. 9. Cordis palpitatio à lapidibus in eo contentis. Ibid.
obs. 10. Cordis palpitatio à polypo auriculæ dextræ & aortæ. p. 821.
obs. 11. Palpitatio ab irruente affatim in cor sanguine unde disruptum septum. Ibid.
obs. 12. Palpitatio cordis ob substantiam carneam in ejus sinistro sinu contentam. p. 822.
obs. 13. Palpitatio cordis enormiter magni ob polypum in arteria magna, & valvulæ ex parte consumtionem. Ibid.
obs. 14. Cordis palpitatio ob corpora extranea sinus ejus occupantia &c.
obs. 15. Cordis enormiter magni palpitatio à calculis in ejus septo conclusis. p. 825.
obs. 16. Palpitatio cordis ab hydrope lutulento pericardij & calculis duobus in corde. p. 826.
obs. 17. Palpitatio ob cor cruore infarctum & intume factum. p. 826.
obs. 18. Palpitatio à flatibus pericardium distendentibus. p. 827.
obs. 19. Palpitatio à vermibus pericardio conclusis. p. 828.
obs. 20. Palpitatio ob adhæsionem pericardij cum corde. Ibid.
obs. 21. Palpitatio à varijs pericardij affectibus. Ibid.
obs. 22. Nisi alia accedat causa, palpitatio non excitatur à nimia copia humoris in pericardio. p. 831.
obs. 23. Palpitatio à corporibus extraneis in aorta, alijsque vasis cordi annexis. Ibid.
obs. 23. Palpitatio à carnea mole cordi adnata duplex quasi cor faciente. p. 832.
obs. 24. Palpitatio cordis & saltus circa ventriculi regionem, ob situm illius mutatum. Ibid.
obs. 2. Cordis palpitatio & tremor ob vermem illi affixum. p. 833.
obs. 26. In palpitatione cordis obnoxijs arteriæ magnæ tunicæ admodum dilatantur. Ibid.
Obs. 27. Palpitatio cordis succedanea vel comes variorum affectuum vasorum illi adsitorum. p. 834.
Obs. 28. Palpitationi cordis diu obnoxius cavitatem pectoris aqueo humore refertam exhibuit. p. 835.
Obs. 29. Palpitatio ab aqua in thorace & pericardio. p. 836.
Obs. 30. Palpitatio ob corpus membranosum cordi superpositum, aliud cor referens. Ibid.
Obs. 31. Palpitatio ab anευrismate lienis. Ibid.
Obs. 32. Palpitatio à corruptione omnium viscerum, & corde livido in quo cruor niger. Ibid.
Obs. 33. Palpitatio à vitio testiculi fœminei. p. 837.
Obs. 34. Cordis dolor à tumore scirrhoso, humore putrido referto, parieti ventriculi dextri affixo, cum defectu humoris in pericardio. Ibid.
Obs. 35. Cordis dolor à calculo in ejus sinu dextro. Ibid.
Obs. 36. Cordis dolor à frustulo carnis nigræ in cordis sinistro sinu. p. 838.
Obs. 37. Cordis dolor ab ulcere in eo. Ibid.
Obs. 38. Cordis dolor compressivus ob pericardium pore scatens. Ibid.
Obs. 39. Cordis ardor perpetuus in quodam cui cor pilosum, & truncus aortæ descendentis circa diaphragma osseus. Ibid.
Obs. 40. Cordis tremor ab osseo corpore in eo contento. Ibid.
Obs. 41. Cordis tremor à pericardij inflammatione. p. 840.
Obs. 42. Cordis tremor à seri è capite illapsu in nervum cordis. Ibid.
Obs. 43. Cor in dextro latere pulsans, eò depulsum ab abscessu in sinisto thorace contento. Ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Palpitatione, Tremore, Dolore Cordis.

Obs. 1. Palpitatio cordis in scorbuticis pendet à polypis cordis. Tom I. p. 841.
Obs. 2. Palpitatio Cordis ab Abscessu in Pulmonibus & seri copia in pericardio. Ibid.
Obs. 3. Cordis palpitatio à corpore cartilaginoso venam pulmonalem propè occludente. &c. Ibid.

SECTIO IX.

De Pulsibus præternaturalibus.

Obs. 1. Pulsus exilis, Asphyxia à callo in magna arteria oborto. Tom. I. p. 43.
Obs. 2. Pulsus inæqualites ob Cordis sinistrum ventriculum subnigricante carne in farctum. p. 845.
Obs 3. Pulsus inæqualitas à pituitosa concretione in Corde. p. 846.
Obs 4. Asphyxia ab utroque cordis ventriculo corporibus adiposis obstructo. Ibid.
Obs. 5 Pulsus inæqualis & similis palpitanti, à sanguine in Corde & toto retorrido. Ibid.
Obs 6. Pulsus inæqualitas excitata ab abscessu in vena arteriosa. p. 47.
Obs. 7. Asphyxia quadrimestris à grumis sanguinis in Aorta prope cor. Ibid.
Obs. 8. Pulsus inæqualitas & parvitas ob hydropem thoracis, dextram pulmonis partem flaccidam, sinistram in saniem resolutam. &c. p. 848.
Obs. 9. Arteriarum omnium insignis Pulsatio, cum

æstu totius corporis ab aneurismate arteriæ venosæ. Tom. . ibid.
Obs. 10. Pulsus interceptio à duobus Polypis in corde. p. 849.
Obs. 11. Pulsus inæqualis & intermittens ob cordis ventriculum dextrum ulceratum, auriculam dextram majorem. Ibid.
Obs. 12. Pulsus inæqualis, intermittens ob corpora solida in sinubus cordis contenta. Ibid.
Obs. 13. Pulsus intermittens, à calculo in cordis cavitate dextra contento, cum humore putrido in capsula. Ibid.
Obs. 14. Pulsus intermittens, à calculo uni aortæ ramo infixo. p. 850.
Obs. 15. Pulsus parvus & intermittens ob Pericardium cordi undique adnatum. ibid.
Obs. 16. Pulsus formicans ob Pericardium aqua refertum. ibid.
Obs. 17. Pulsus Durus & inæqualis ob Pericardium inflammatum. p. 851.
Obs. 18. Pulsus Durities & parvitas ob tumorem Pericardio innatum. Ibid.
Obs. 19. Pulsus languidus & rarior ab insigni aqua turbida in Pericardio. Ibid.
Obs. 20. Pulsus inordinatus, intermittens à Pulmonibus cruore suffusis &c. Ibid.
Obs. 21. Pulsus formicans ob vasa Pulmonis dextri plane purulenta, & Pericardium aqua plenum. Ibid.
Obs. 22. Pulsus inæqualis à Pulmonibus sanguine nigerrimo, liquido, multaque sanie obsessis. p. 852.
Obs. 23 Pulsus crebrior ab humore acri Pericardio infixo, à quo cum cordis membrana fuit erosum. p. 853.
Obs. 24 Pulsus molles, languidi, inæquales ab augmento Pulmonum partis alterius &c. Ibid.
Obs. 25. Pulsus durissimus, vermiculans, celerrimus, à suppuratione Pulmonum, Vomicis, aquosa substantia in pericardio, corde flaccido &c. p. 854.
Obs 26. Pulsus interceptus ob Pulmonem sinistrum inflammatum, fere putrem. Ibid.
Obs 27. Pulsus inæqualis à vario Pulmonum vitio, & cordis insigni magnitudine. Ibid.
Obs. 28. Pulsus interceptus ob partem sinistram Pulmonum materia fœtida tumidam. p. 855.
Obs. 29 Pulsus interceptus ob partem sinistram Pulmonum materia fœtida tumidam. p. 855.
Obs. 29. Pulsus magni, molles, quinta pulsatione intermittentes, à Pulmonum tumentium &c vitio. Ib.
Obs. 30. Pulsus in dextra manu fere abolitus, in sinistra magnitudine & parvitate dispar, A dissimili inflammatione status in dextro & sinistro pulmone, hydrope thoracis. Ibid.
Obs. 31. Pulsus inordinatus, intermittens, urgentibus paroxysmis convulsivis, cum inflammatione pulmonum. ibid.
Obs. 32. Pulsus intercisus, Intermittens ob Hydropem pericardij & thoracis. p. 856.
Obs. 33. Pulsus inæqualitas ob Hydropem pectoris & Pulmonum. ibid.
Obs. 34. Pulsus debilitas ob bilem minus acrem in vesica fellea contentam, ibid
Obs. 35. Pulsus deficiens à corruptione omnium viscerum ortus. p. 857.
Obs 36. Pulsus interfectus, myurus, capillaris, in ἀσφυξίαν desinens, ob partes vitales in angustum coactas ab hepatis mole Pulmonum vitio. &c. ibid.
Obs. 37. Pulsus vibrans ab Hepatis incendio, sinistro pulmone purulento. &c. ibid.
Obs. 38. Pulsus inæqualis, deficiens, ob cordis ventriculos & Pulmones sanguine refertos, cum carunculis in sinistro cordis sinu. p. 858.
Obs. 39. Pulsus intermissus, tandem asphyxia, ob calculum in sinu dextro cordis inclusum, &c. ibid.
Obs. 40. Pulsus per triduum deficiens ab exhaustis sanguine cordis ventriculis. Tom. I. Ibid.
Obs. 41. Pulsus inæqualis ob contenta extranea in sinubus cordis, succedente Asphyxia. p. 859.
Obs. 42. Pulsus intermittens à corde exulcerato, &c. p. 861.
Obs. 43. Pulsus inæqualis, inordinatus, intermittens, ob obstructionem utriusque sinus cordis à substantia quadam ossium medullæ simili. p. 862.
Obs. 44. Pulsus intermittens à calculo obsidente arteriam aortam juxta renes. ibid.
Obs. 45. Asphyxia à cordis vasis majoribus sanguine concreto repletis. Ibid.

SECTIO X.

De Leipothymia, Syncope.

Obs. 1. Syncope à corde sanie obsito. Tom. 1. p. 862.
Obs. 2. Syncope ab ulceribus sinistram cordis auriculam exedentibus. Ibid.
Obs. 1. 4. Syncope à nigro concretoque sanguine in dextro cordis ventriculo, ejusque auricula; Et nigro crassoque in sinistro. p. 864.
Obs. 5. Animi deliquium à fœtido humore in sinistro ventriculo cordis concluso. Ibid.
Obs. 6. Leipothymia à frustulo carnis nigrioris in sinistro cordis sinu. p. 865.
Obs. 7. Syncope Cardiaca à Verme in sinu cordis dextro oborta. Ibid.
Obs. 8. Leipothymia exulcerationem cordis sequuta. p. 866.
Obs. 9. Syncope ob defectum pericardij. Ibid.
Obs. 10 Animi deliquia à corde extenuato, cum varijs partium vitalium & naturalium vitijs. Ibid.
Obs. 11. Anatome juvenis crebris Leipothymijs tentati, cujus cor magnitudinis insignis deprehensum &c. Ibid.
Obs. 12. Animi creberrima defectio ob putrem & fœtidum humorem intra pericardium contentum. p. 867.
Obs. 13. Syncope pericardij inflammationem sequuta. Ibid.
Obs. 14 Syncope Cardiaca à concreto in venis sanguine. Ibid.
Obs. 15. Syncope à camea excrescentia, inter magnæ arteriæ ramum & venæ arterialis radium suborta. p. 869.
Obs. 16. Syncope à corpore fibroso in aorta contento. p. 870.
Obs. 17. Syncope ab abscessu in diaphragmatis parte carnosa. Ibid.
Obs. 18. Syncope Mediastini inflammationem, Pulmonum & Pericardij sequuta. Ibid.
Obs. 19. Leipothymia à Pancreatis abscessu orta. ibid.
Obs. 20. Syncope ab Iliacarum venarum concursu & dilatatione, in umbilico desinentium & Jecur afficientium p. 873.
Obs. 21. Syncope à Lumbrico excitata, orificio ventriculi affixo. ibid.
Obs. 22. Syncope à Tuberculo ventriculo innato & magno. p. 874.
Obs. 23. Leipothymia à corruptione Hepatis & Pulmonum. ibid.
Obs. 24. Syncope ab effuso, ob vas ruptum, sanguine in Abdomen &c. p. 875.
Obs. 25. Animi deliquium ab abscessu in ventre disrupto. Ibid.
Obs. 26. Leipothymia, Syncope, à varijs imi ventris partium affectibus obortæ, ventriculi, Hepatis, Lienis Renum, Pancreatis, uteri. ibid.
Obs. 27. Syncope, sanguinis nimiam effusionem per venæ sectionem sequuta. p. 877.
Obs. 28. Leipothymiæ crebræ ob cor pericardio distinctum, cum hydrope pectoris. ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Leipothymia, & Syncope.

OBS.1. SYncope lethalis effusum visum sequuta, ob sanguinem nigrum & concretum venam cavam supra cor obturantem. Tom.I. p.877.
OBS. 2. Animi frequens defectio ab ulcere cordis. p.878.
OBS.3. Syncope frequens, cum respiratione intercepta à Polypo insigni in vena cava. Ibid.
OBS. 4. Animi deliquij per consensum à ventriculo oborti ratio ex Anatome petita. Ibid.
OBS.5. De syncope ab inflammatione Cordis. p 879.
Obs.6. Syncope à Pericardio cordi undique adnato. p.880.

SECTIO XI.

De Morte Repentina.

OBS.I.§.1. MOrs subita ob effusum sanguinem in dextrum cordis sinum & pericardium, à ruptura venæ cavæ. Tom.I. pag.881.
OBS. 2. Anatome Virginis annosæ subito mortuæ cujus vasa circa cor sanguine exhausta reperta fuer, cum Pulmonibus vitiatis. p.883.
OBS.3. Mors subita à vermibus cordis aut pericardij incolis. p 884.
OBS 4. Mors subita ab atro sanguine in cordis cavitate, sero in pericardio & abscessu prope sinistram auriculam. Ibid.
OBS.5 Mors repentina à corporibus extraneis in sinubus cordis contentis. Ibid.
OBS.6. Mors subita ob Polypos in sinubus cordis, Pulmones sanguine infarctos &c. p. 885.
OBS. 7. Mors subita ob sinistram cordis auriculam materia crassa refertam. Ibid.
OBS 8. Mors repentina ob sanguinem intra cor & pericardium effusum, & abscessus in aorta. Ibid.
OBS. 9. Mors repentina à sanguine cor suffocante. Ibid.
OBS 10. Mors repentina à disrupta vena in ventriculo cordis, cum Pulmonum vitijs. p. 886.
OBS 11. Mors repentina à sanguinis copia suffocante & obruente sinistrum cordis ventriculum. Ibid.
OBS.12. Mors subitanea à retrocessione sanguinis ex arteria & vena axillari ad cor, ob corpus carneum cavitatem arteriæ obturans. Ibid.
OBS.13 Mors repentina à sanguine circa cor &c concrescente. p.887.
OBS.14. In subita morte extincto, repertum Pericardium aqua & sanguine concreto repletum. Ibid.
OBS.15. Mors subita ab aqueo humore in pericardio redundante. Ibid.
OBS.16. Mors subita ab adipis copia pericardium investiente. p.888.
OBS 17. Mors subita à nimia pinguedine. Ibid.
OBS.18. Mors subita ab irruente affatim in Pulmones sanguine, ibique concrescente. Ibid.
OBS.19. Mors subita à putredine quinti Pulmonum lobi. p. 889.
OBS.20. Morte subita abreptæ mulieris anatome cujus mediastinum plenum erat sero sanguineo, Pulmonis substantia pure referta, Testiculus sinister viriatus &c. p. 889.
OBS 21. Anatome viri morte repentina sublati, in cujus thorace reperta massa, saccum referens, in medio pendens sanguine nigricante plena. Ibid.
OBS.22. Mors subita ab hydrope Thoracis, Pulmonum motum impediente. Tom.I.pag 889.
OBS. 23. Mors subita à Tabe & consumptione Pulmonum. p.890.
OBS. 24. Mors subita ob Pulmones ficciores & vitium cordis auricularum, unde impedita sanguinis circulatio. Ibid.
OBS.25. Mors repentina à retorrida bile in arterias effusa. Ibid.
OBS. 26. Anatome hominis subito extincti, cujus valvulæ semilunares, ad aortæ ostium sitæ, osseæ repertæ sunt. Ibid.
OBS.27. Mors subita ob corruptionem omnium viscerum vitalium & naturalium. Ibid.
OBS.28. Mors repentina à Corde flaccido, suppurato &c. vitio omenti, pulmonum, jecoris &c. Ibid.
OBS.29. Mors ex improviso adveniens, à rupta pulmonis vomica & pure ad Cor penetrante. Ibid.
OBS 30. Mors repentina ab hydrope Thoracis & Pericardij, ac vitio cordis nigro sanguine distenti. p. 892.
OBS.31. Mors subita ab appenso amuleto ex Arsenico, à quo cor siccum, nigricans & ulceratum fuit. Ibid.
OBS. 32. Mors subita à Cordis corruptione & pericardij consumptione. p.893.
OBS. 33. Mors subita ab alterato ventriculi fundo. Ib d.
OBS.34. Mors subita à subito bilis in ventriculum confluxu. Ibid.
OBS.35. Mors subita in quodam cui ventriculus vinculo quasi strictus videbatur. Ibid.
OBS.36. Mors repentina à bilis in ventriculum effusione. Ibid.
OBS.37. Mors subitanea à pure ex abscessu rupto, & pure in intestina confluente. p. 894.
OBS. 38. Mors repentina à vermibus ventriculum perforantibus. Ibid.
OBS. 39. Mors subita ob fungorum esum, à quibus redditum Hepar turgidum & albidum. Ibid.
OBS.40. Anatome cujusdam subito extincti, cui gibba Jecoris pars ulcere affecta erat. Ibid.
OBS.41. Anatome mulieris repentina morte sublatæ, In cujus hepate lapis repertus. Ibid.
OBS.42. Mors subita à ruptura vesicæ felleæ. Ibid.
OBS.43. Mors subita à sanguine è Liene putri effuso. p.895.
OBS.44. Mors subita sequuta Vasorum rupturam & sanguinis intra corpus effusionem. Ibid.
OBS.45. Mors subita ab Abscessu Hepatis, sanguine circa id extravasato, & fœtu in utero mortuo. Ibid.
OBS. 46. Mors repentina à Pancreate sphacelato, Pingnedinis copia in partibus internis &c.p.896.
OBS. 47. Mulieris mors repentina, cui Testiculus dexter mirum in modum intumuerat. Ibid.
OBS.48. Mors subita ab uteri gangræna & corruptione. p.897.
OBS.49. Anatome mulieris subito mortuæ, in qua nihil repertum præter Testiculorum alterum corruptum. Ibid.
OBS.50. In cadavere mulieris subito mortuæ & per peruo cum magnis ejulatibus querulæ, uterus convolutus inventus cum binis embryonibus, & lapide in cysti fellea. Ibid.
OBS.51. Mors subita ob vomicam in cerebro excitatam. Ibid.
OBS.52. Mors subita ob influxu seri in quartum cerebri ventriculum, Nobilem dictum. Ibid.
OBS.53. Mors subita à fracto osse temporali sub ipso musculo. p. 898.

Obs. 54. Mors repentina à sanguine in ventriculos cerebri illapso, ibique concreto, Plexu choroide quasi cotituso, Pulmonibus lateribus annexis. T.I. pag. 898.

Obs. 55 Mors subita, cujus nulla causa intus in corpore reperta, à venenata aura cor subito opprimente nata. Ibid.

Obs. 56. Mors subita ab impedito sanguinis ingressu in cordis sinistrum ventriculum. Ibid.

Append. Mors subita interdum contingit ob Renes pinguedine onustos. p. 899.

Additamenta

Ad Sectionem de Morte Repentina.

Obs. 1. Mors subita ob vitium Pulmonum & cordis sanguine turgentium &c. To. I. pag. 899.

Obs. 2 Mors subita à cruoris copia cor obruente praegressis illius palpitationibus crebris. Ibid.

Obs 3. Mors repentina Canis, ob Polypos omnes totius corporis venas & arterias occupantes. Ibid.

Obs. 4. Mors repentina à sanguine in Pulmones effuso, & renis vitio. p. 900.

Obs. 5. Mors repentina mulieris, quasi suffocatae, cujus ventriculus flatu distentus repertus cum amurca nigra; & abrasione muci; intestina tenuia inflammata, cum aliquot vitijs Pulmonum. p. 901.

SECTIO XII.

De Gibbositate.

Obs. 1. Gibbositas ob sinistrum Pulmonem & Pericardium firma cicatrice costis adnata. Tom. I. pag. 902.

Obs. 2. Gibbositatis causa in capite reperta, ob vitiosam ossis Ethmoidis conformationem. p. 904.

Obs. 3. Gibbositas ob spinae dorsi irrigationem à cerebro humido. p. 906.

Obs. 4. Gibbositas Pectoris & Dorsi à magnitudine Hepatis extraordinaria, Rachitis Anglis dicta, Tabes Pectorea. Ibid.

Obs. 5. Gibbositas ob vertebras dorsi in cavo inflexas. p. 910.

Obs. 6. Gibbositas à vertebris intus vel extra, aut ad latera inclinantibus ortum ducit. p. 911.

Obs. 7. Anatome Gibbosi, cujus Pulmo integer repertus est; unde constat ejus affectus dyspnaeam non semper esse comitem. Ibid.

Append. I. Gibbositas insignis, musculorum thoracicorum vitio excitata, feliciter topicis curata. p. 912.

Appenn. II. Spinae incurvatio & tortuositas febrem sequuta, resolventibus & roborantibus curata. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Gibbositate, ubi de Rachitide.

Obs. 1. Rachitidis & respirandi difficultate laborantis, anatomica inspectio. Tom. I. p. 912.

Obs. 2. Rachitidem consequutus dolor Colicus lethalis, in quo Intestina, ac praecipue crassa, rubore inflammatorio hinc inde perfusa; Caecum tumidum ac sphacelo tactum; Bilis ad instar picis paulò dilutioris nigra &c. p. 913.

Append. De causis incurvationis ossium & Gibbositatis in Rachitide. p. 914.

TOMUS SECUNDUS

LIBER TERTIVS

De Affectibus imi Ventris.

Sectio I.

De Inappetentia.

Obs. 1. Anorexia inducta ab orificio ventriculi superiore ulcerato, humoribus corruptis in cavitate ejusdem. Tom. II. pag. 1.

Obs. 2. Apositia ob ventriculum humore viridi plenum coloque intestino ubi ventriculo annexum est valde laxo &c. p. 4.

Obs. 3. Inappetentia à vitio fibrarum ventriculi & parvitate nimia lienis. Ibid.

Obs. 4. Inappetentia à ventriculi depressione per magnum hepar. Ibid.

Obs. 5. Inappetentia à corrugatione ulcere fistuloso alijsque vitijs ventriculi cum omento putrido vesicaeque felleae ruptione. Ibid.

Obs. 6. Inappetentia à viscerum omnium corruptione. Ibid.

Obs. 7. Inappetentia diuturna ab adipe copioso circa fundum internae superficiei ventriculi. p. 5.

Obs. 8. Apositia ob ventriculum laxiorem in quo globuli deprehensi, lienem scirrhosum. p. 6.

Obs. 9. Inappetentia producta à varijs ventriculi affectibus ejus scilicet putredine, laceratione, substantia tenui alijsque causis. Ibid.

Obs. 10. Inappetentia inducta à diversis hepatis aut lienis affectibus puta hepate solito majori, duro, ejus vomica, abscessibus &c. p. 7.

Obs. 11. Inappetentia ab intestinis sphacelatis circa quae varia curiosa. Ibid.

Obs. 12. Apositia orta à vitio coli intestini faecibus aut viriosis humoribus referti. Ibid.

Obs. 13. Apositia, oris amoror à bile in ductibus choledochis redundante, vesicula eâ turgente, hepate male constituto. p. 8.

Obs. 14. Anorexia à vitio hepatis subputridi lienis, cum ventriculi inferiore tunica corrosa. Ibid.

Obs. 15. Inappetentia, Bradypepsia alijque affectus pancreatis vitio adscripti ab hepate affecto oriundi. Ibid.

Appendix, De usu Pancreatis ejusque succi, atque ostenditur pluribus quidem morbis dare originem perperam tamen multos ipsi adscribi à vitijs aliarum partium deducendos. Ibid.

Obs. 16. Apositia à scirrho pancreatis & glandularum mesenterij orta. p. 10.

Obs. 17. Apositia exorta à varijs vitijs & complicatis partium naturalium puta pancreatis, renis, omenti, hepatis &c. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Inappetentia.

Obs. 1. Anorexia à ventriculi fibris prorsus laxatis. p. 12.

SEC-

SECTIO II.

De Fame præternaturali.

Obs. I. Appetitus inexplebilis in quodam cui ventriculus ingentis magnitudinis cruore ad medium repletus. Tom. II. pag. 11.

Append. De Canina Fame ex lumbricis alimentum assumptum depascentibus. p. 13.

Obs. II. Fames extraordinaria insigni hepatis moli adscripta. p. 14.

Obs. 3. Fames intensa à stomachi & intestinorum vitiata figura, anfractibus carentium, pylori carentia. Ibid.

Obs. 4. Fames & edacitas summa à putri Liene. pag. 15.

Obs. 5. Anatome Viri voracis in cujus ventriculo aquæ nigræ copia inventa est. Ibid.

Obs. 6. Hominis voracis anatome in cujus ventriculum bilis deferebatur. Ibid.

Obs. 7. Anatome puellæ famelicæ in qua splenica vena insigni magnitudine prædita reperta est. Ibid.

Append. *De Lienis Usu.* Lienis ad excitandum appetitum nihil conferre exemplo canis ostenditur qui eo per Sectionem privatus ut ante famelicus fuit. p. 16.

Obs. 8. Fames extraordinaria imputata magnitudini ventriculi & lienis ac trium intestinorum absentiæ. p. 17.

Obs. 9. Fames insatiabilis à pediculorum caterva in ventriculo alimentum absumentium. Ibid.

Obs. 10. Voraces & bibones non semper amplo ventriculo præditi sunt. p. 18.

Obs. 11. Cujusdam summè famelici œsophagus in thorace insigniter dilatatus repertus est. Ibid.

Obs. 12. Boulimia & fames canina infarctum mesenterij ejusque abscessus sequuta. Ibid.

Obs. 13. Ductus pancreaticus duplex in viro famelico ventris intumescentijs atque cruciatibus mirè vexato repertus. p 19.

Obs. 14. Fames Canina à Colo intestino valdè distento & vitrea viscida pituita referto. Ibid.

Obs. 15. Pica in muliere crudorum piscium comestione placanda, cui colon crassis flatibus distentum repertum est. Ibid.

Obs. 16. Pica à ventriculo σφακελώδη exorta cum liene circa regionem vesicæ latente. Ibid.

SECTIO III.

De Siti Morbosa.

Obs. I. Sitis diversos ventriculi affectus scilicet ejus ardorem cum humoris viridis copia aliasque varias sitis causas sequuta. Tom. II. p. 22.

Obs. 2. Sitis immensa ab inflammatione fundi ventriculi in gangrænam desinente &c. p. 23.

Observ. 3. Sitis à pulmonibus nigris tumidis, hepate nigro sanguine conspersø, cysti felle destituta. p. 24.

Obs 4 Sitis ab Erysipelate pulmonum & hepatis incendio. Ibid.

Obs. 5. Sitis p. n. excitata à diversis vitijs partium vitalium & naturalium puta pulmonibus purulentis, aridis exustis ventriculo pure referto &c. pag 25.

Obs. 6. Sitis excitata à varijs aut complicatis affectibus partium naturalium; scilicet ventriculi interiore tunica corrosa, hepatis & lienis substantia corrupto &c. Ibid.

Obs. 7. Sitis molesta ob varios partium vitalium affectus puta cordis v trea pituita pleni, ejus cum pericardio adhæsione, per cardij membranarumque intersepientium inflammatione pulmonis tabidi &c. p. 26.

Obs. 8. Sitis ab incendio viscerum vitalium quæ marcida reperta absumpto humore pericardij. p 27.

Obs. 9. Sitis absentia in iis quorum ossa solida medulla carent. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Siti morbosa.

Obs. I. Sitis immensa ab Erysipelate pleuræ & pulmonum latere sinistro ventriculi fundo flavedine infecto à contactu vesicæ felleæ. pag. 27.

Obs. 2. Sitis intensa in sele ab inflammatione uteri. Ibid.

Obs. 3. Mulieris sitibundæ cor maximum deprehensum est. p. 28.

Obs. 4. Sitis ob pericardium aqua destitutum, cordi omnino adcretum. Ibid.

SECTIO IV.

De Deglutitione læsa.

Obs. I. Deglutitio læsa ob convulsionem Oesophagi pendentem à materia viscida initio nervorum incumbento. Tom. II. p. 28.

Obs. 2. Deglutitio læsa à tuberculo fauces occupante. p. 29.

Obs. 3. Deglutitio læsa ob molem carneam circa exortum asperæ arteriæ innatam & œsophagum. Ibid.

Obs. 4. Deglutitio læsa ab adipis copia gulæ & tracheæ adnata. Ibid.

Append. Deglutitio læsa ob pruni ossiculum in tonsillis subsistens. Ibid.

Obs. 5. Deglutitio læsa ob Columellæ & Tonsillarum absentiam. p. 31.

Obs. 6. Deglutitio læsa ob Epiglottidem induratam. Ibid.

Obs. 7. Deglutitio læsa ob œsophagum callosum & compressum à materia crassa ambiente. Ibid.

Obs. 8. Deglutitio læsa ob Oesophagum cartilagineum redditum & dorsi spinæ accretum. p. 32.

Obs. 9. Deglutitio læsa ob obturatum Oesophagum à cartilagine ab ipso enata. p. 33.

Obs. 10. Deglutitio læsa ob Thymum glandulam corruptis humoribus infarctam. Ibid.

Obs. 11. Deglutitio læsa ob strumas orificium stomachi obsidentes. Ibid.

Obs. 12. Deglutitio difficilis ob caruncnlam gulæ innatam. Ibid.

Obs. 13. Deglutitio difficilis ob œsophagum divisum. Ibid.

Obs. 14. Deglutitio abolita ob summam œsophagi angustiam, Ibid.

Obs.15. Deglutitio abolita ab œsophagi inflammatione post devoratum officulum, Tom. II. pag. 33.
Obs.16. Deglutitio impedita ob tumorem lateri asperæ arteriæ adnatum, œsophagum per filamenta intus enata obstructum & Glandulas ejus exteriores tumidas. p. 34.
Obs. 17. Deglutio læsa ob adipem Gulæ & Tracheæ adnatum. p. 35.
Obs. 18. Deglutitio læsa ob vitiosum chylum in stomacho contentum, & pituitam asperam arteriam implentem Oesophagum comprimentem. Ibid.
Obs. 19. Deglutitio læsa in Puella ob vitium ventriculi & pulmonum. Ibid.
Obs. 20. Deglutitio læsa à cartilaginea duritie sphincteris gulæ totiusque œsophagi, Glandularum laryngi adsitarum miro incremento. Ibid.
Append. I. Deglutitio læsa & depravata ab attenuata larynge & musculis vicinis exsiccatis. Ibid.
Append. II. Deglutitio potus læsa ob arteriæ asperæ siccitatem & ligulæ constrictionem. p. 36.
Obs. 21. Deglutitio læsa à tuberculo ori ventriculi innato. Ibid.
Obs. 22. Deglutitio læsa à scirrho ventriculi orificium obsidente. Ibid.
Obs. 23. Depravata deglutitio potus qui velut in cavum descendere videbatur ob pulmones costis annexos ex parte purulentos. p. 37.
Obs. 24. Deglutitio potus læsa ob callum in arteria aorta obortum. Ibid.
Obs. 25. Deglutitio læsa ob humorem fœtidum in ventriculo contentum cum flatibus. Pylorum exulceratum &c. connexum in ibi cum hepate. Ibid.
Obs. 26. Deglutitio læsa ob Gulam ab intestinis compressam. 1. Hepatis partis cum ventriculo connexionem. 2. Ventriculi syderationem cum pulmonum inflammatione ab assumpto veneno. 3. p. 38.

Additamenta

Ad Sectionem de Deglutitione læsa.

Obs. 1. Deglutitio læsa ac Fames ob ulcus insigne totam gulam quæ arteriæ adjacet occupante. Tom. II. p. 38.
Obs. 2. Deglutitio læsa ob tuberculum cancrosum in Oesophago. Ibid.

SECTIO V.

De Singultu & Ruminatione.

Obs. 1. Singultus ab hepate, splene & intestinis vitiatis. Tom. II. p. 39.
Obs. 2. Singultus à jecore inflammato ventriculum comprimente. p. 40.
Appendix, De singultu ab inflammatione hepatis, & quomodo juvet sternutatio. p. 41.
Obs. 3. Singultus à bile adusta ventriculi fundo contenta inflammatione viscerum Reni sinistro corrupto vicinorum, &c. Ibid.
Obs. 4. Singultus ab atrabilario humore in ventriculo contento. Ibid.
Append. I. Singultus à lactis acrimonia orificium ventriculi infantis vellicante. Ibid.
Append. II. Singultus periodicus soli sanguinis missioni è brachio cedens. p. 42.
Obs. 5. Singultus ab omento ventriculum deorsum trahente ortus. Ibid.
Obs. 6. Singultus inflammationem, hisce siderationem pulmonum & intestinorum sequutus. Ibid.
Obs. 7. Singultus excitatus à variis ventriculi, intestinorum aliarumve partium naturalium affectibus. p. 43.
Obs. 8. Singultus excitatus ab inflammatione vesicæ urinariæ, Renis dextri & appensi ureteris. Ibid.
Appendix, Singultus à prolapsu cartilaginis mucronatæ excitatus. p. 44.
Obs. 9. Anatome Viri ruminantis cujus Oesophagus undiquaque carnosus repertus est. Ibid.
Obs. 10. Anatome alterius ruminantis cui ventriculus erat ingens & membrana interior admodum aspera. Ibid.

SECTIO VI.

De Concoctione læsa.

Obs. 1. Concoctio læsa à nimia attenuatione & relaxatione tunicarum ventriculi. T. II. pag. 51.
Obs. 2. Concoctio læsa ob crustam densiorem intimæ ventriculi tunicæ adnatam. p. 55.
Obs. 3. Anatome puellæ ventriculum imbecillem habentis qui flatibus distentus repertus est. p. 56.
Obs. 4. Concoctio læsa ob Omentum putrefactum. Ibid.
Obs. 5. Concoctio læsa ob amplitudinem ventriculi nimiam & affectionem hypochondriacam. p. 57.
Obs. 6. Ventriculi concoctio læsa & crebri Ructus ob ulceratum stomachum, hepatis & lienis vitia. p. 59.
Obs. 7. Ructus frequentes ab atro humore in cavitate attenuati ventriculi concluso Pyloro scirrhoso. Ibid.
Obs. 8. Ventriculi concoctio læsa ob deletas ejus rugas, p. 60.
Obs. 9. Concoctio læsa & Ructus frequentes ab inflatione ventriculi & intestinorum nigro humore oblitorum. Ibid.
Obs. 10. Ructus à ventriculo putri hepati annexo emissi. Ibid.
Obs. 11. Ructus frequentes à vitio ventriculi Epiploi obstructi &c. p. 61.
Obs. 12. Concoctio læsa à ventriculi situ mutato. Ibid.
Obs. 13. Concoctio læsa ab inflammatione ventriculi in quo nigricans materia reperta. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Concoctione læsa.

Obs. 1. Concoctio læsa ob tunicarum ventriculi incrassationem. Tom. II. p. 61.
Obs. 2. Concoctio ventriculi licet toto suo corpore duro & scirrhoso facto bene se habens. Ibid.

SECTIO VII.

De Ventriculi dolore.

OBS. 1. De Dolore ventriculi ab ejusdem erosione à bile è cysti confluente liquore seroso acri è mesenterio prodeunte cum varijs curiosis. Tom. II. pag. 61.

OBS. 2. Ventriculi dolor subitò exortus à veneno illius substantiam excoriante, & corrodente. p. 62.

OBS. 3. Ventriculi ingens dolor ob ejus erosionem à veneno factam. p. 63.

OBS 4. Ventriculi dolor ab eo circa pylorum ab aqua sublimati cum jecore corroso. p. 64.

OBS. 5. Stomachi dolor ab excoriatione Oesophagi prope ventriculi orificium à vermibus inductæ aquæ chrysulcæ potui imputata. Ibid.

OBS. 6. Ventriculi dolor ab ulcere circa ejus superius orificium &c. p. 65.

OBS. 7. Dolor ventriculi parte externa ulcerari. p. 66.

OBS 8. Ventriculi dolor ab humore acri eum erodente. Ibid.

OBS. 9. Ventriculi tunicæ corrosæ repertæ sunt ab abusu Magisterij perlarum. p. 67.

OBS. 10. Ventriculi dolor ab erosa inferiore ventriculi tunica ex usu spiritus vitrioli. Ibid.

OBS. 11. Ventriculi dolor ab ejus Erysipelate. Ibid.

OBS. 12. Ventriculi dolor ab Apostemate in inferiore ejus ore & duodeno cum sanguinis copia in capacitate. Ibid.

OBS. 13. Dolor circa scrobiculum cordis à ventriculi fundo inflammato, Omento gangrænoso &c. Ibid.

OBS. 14. Ventriculi dolor à scirrho existente inter binas ejus tunicas. p. 68

APPEND. Ventriculi dolor à mole carnea in eo contenta. Ibid.

OBS. 15. Cardialgia à Vermibus orificium ventriculi mordentibus. p. 69.

OBS. 16. Ventriculi dolor à sanguine in eum affuso ob venæ Portæ rupturam, & cavæ partis hepatis continui solutionem. Ibid.

OBS. 17. Ventriculi ardor à bile in ejus substantiam effusa macula lutea se prodente. p. 70.

OBS. 18. Dolor ventriculi à veneno assumpto eum perforante. Ibid.

OBS. 19. Ventriculi dolor ab adhæsu hepatis putridi cum diaphragmate. p. 71.

OBS. 20. Ventriculi dolor à compressione ejus ob cartilaginem Xiphoidem induratam & corruptum hepare. Ibid.

OBS. 21. Ventriculi dolor à scirrho totum Pancreas, Mesenterij partem, Pylorum & jejuni partem occupante. Ibid.

OBS. 22. Ventriculi dolor ab intestino pori cholodochi in ejus fundum. p. 72.

OBS. 23. Ventriculi dolor à bile atra ex liene in ventriculum transfusa. Ibid

OBS. 24. Ventriculi dolor ab atro succo in ejus fundo qui velut contusus repertus est. p. 73.

OBS. 25. Ventriculi ardor ob humorem viridem in eo inclusum & in fellis vesicula. p. 74

OBS. 26. Ardore circa os stomachi laborantis ventriculus maculis rubris conspersus repertus est. Ibid.

Obs. 27. Ventriculi dolor inductus à vitiosis humoribus ejus cavitatem occupantibus. Tom. II. pag. 74.

Obs. 28. Ventriculi dolor à varijs ventriculi affectibus productus. Ibid

Obs. 29. Ventriculi dolor à materia nigra, lutulenta inclusa. p. 75.

Obs. 30. Ventriculi dolor à lapidibus in ejus cavitate contentis. Ibid.

Obs. 31. Ventriculi dolor à siccitate aut tumore ejus membranarum. p. 76.

Obs. 32. Ventriculi dolor à materia cruda inclusa cum lapide accreto, hepatis duritie. Ibid.

Obs. 33. Dolor circa cartilaginem Xiphoidem à calculis in ventriculo & vesica fellea. Ibid.

Obs. 34. Ventriculi & hypochondrij dextri torsio à calculis in vesica fellea contentis. p. 77.

Obs. 35. Ventriculi dolor ob hepar illi adnatum & materiam nigram in illo contentam. Ibid.

OBS. 36. Stomachi dolor ob massam pilularum in ventriculo relictam. Ibid.

OBS. 37. Ventriculi dolor à lacertis & serpentibus inibi hospitantibus. Ibid.

OBS. 38. Ventriculi dolor à Zinziberis libra una in ventriculo restitante. p. 78.

OBS 39. Ventriculis dolor à vesiculis pediculis plenis illi affixis. Ibid.

OBS. 40. Ventriculi dolor & pondus à lapide in jejuno intestino contento. Ibid.

OBS. 41. Circa ventriculi regionem dolor pertinax à ferreis instrumentis in eo contentis. p. 79.

OBS. 42. Ventriculi æstus & dolor à nimio usu spiritus vini vel calidioris Theriaces aquæ post obitū flammæ specie erumpenti. Ibid.

OBS. 43. Ventriculi dolor à pure ex apostemate Pleuræ in eum illabente ejusque tunicas & intestinorum corrumpente. Ibid.

OBS. 44. Cardialgia à bile è cysti &c. transmissa 1. 2. & ventriculi substantia exesa. 3. Ulcere in orificio ventriculi. 4. Vomica in hepate. 5. Ibid.

OBS. 45. Pulsatio circa ventriculum ab aneurismate cæliacæ arteriæ. p. 80.

OBS. 46. Cardialgia ob acumen cordis maximi à cibo sumpto os ventriculi comprimentis. Ibid.

OBS. 47. Stomachi oppressio producta ab hydrope pectoris. Ibid.

OBS. 48. Epigastrij dolor; Rugitus ob Intestini duodeni laxitatem & amplitudinem præternaturalem. Ibid.

OBS. 49. Ventriculi dolor ab humoribus acribus & flatulentis in eo contentis pro verme habitis, Pyloro exulcerato, connexione cum hepate &c. Ibid.

OBS. 50. Ventriculi dolentis anatome qui perforatus repertus est. p. 81.

OBS. 51. Ventriculi dolor compressi à Pancreate scirrhoso cum Renis sinistri omnimoda purulentia. p. 82.

OBS. 52. Ventriculi dolor ab ejus connexione, anterius cum epigastrio, posterius cum pancreate, Repleto eodem materia nigra intestinorum à flatibus distensione & inflammatione, &c. p. 83.

OBS. 53. Ventriculi dolor genitus à varijs Hepatis, cystis felleæ, Pancreatis, &c. affectibus. p. 84.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Ventriculi dolore.

Obs. 1. Stomachi dolor ob orificium utrumque quasi corrosum & sideratum, vitium hepatis, Pancreatis, vesiculam felleam lapillis plenam &c. Tom I. p.84.
Obs. 2. Ventriculi dolor intolerabilis à scirrho Pancreatis, Mesenterij & Intestini jejuni portionis. p.85.
Obs. 3. Post dolores ventriculi lethales pars illa perforata reperta &c. Ibid.
Obs. 4. Dolor à tumore scirrhoso ventriculi fundo adhærente lethalis. p.86.
Obs. 5. Verruca ventriculi lethalis. p.87.
Obs. 6. Glandulæ ventriculi scirrhosæ cum Pylori & Pancreatis scirrho insigni post dolores & vomitus lethales in cadavere reperta. Ibid.

SECTIO VIII.

De Vomitu & Nausea.

Obs. 1. Vomitus & Nausea frequens excitatur cum serosus humor aut abscessus aut bilis constans suffusio Tunicam ventriculi extimam lacessit. Tom.I. pag.88.
Obs. 2. Vomitus ab ulcerato superiore ore ventriculi. p.89.
Obs. 3. Vomitus tenuis & crassi humoris diuturnus à fistula stomachi excitatus. Ibid.
Obs 4. Vomitus ob interiorem ventriculi tunicam erosam. p.90.
Obs. 5. Vomitus ob erosionem ventriculi fundi ab assumpto arsenico parietibus ejus affixo. Ibid.
Obs. 6. Anatome fœminæ ex esu ellebori albi cum enormi vomitu mortuæ cujus ventriculus aqua turgens repertus intus corrosus & maculosus, intestina flatibus distenta. p.91.
Obs. 7. Puellæ anatome ob vomitum enormem extinctæ à propinato veneno ventriculo stigmata inurente & bilem ad duodenum alliciente. p.92.
Obs. 8. Vomitus lethalis succedens Gillæ assumptioni à qua perforatus ventriculus. Ibid.
Obs. 9. Vomitus lethalis post sumptum purgans nullo noxæ vestigio in corpore deprehenso. p.95.
Obs. 10. Vomitus, Nausea ab assumpto veneno inflammationem in ventriculo & duodeno, hinc syderationem excitante &c. Ibid.
Obs. 11. Vomitus ob ventriculi gangrænam & syderationem. p.94.
Obs. 12. Vomitus ab angustia & contractione ventriculi cum heparis duritie, superstite assumpto croco metallorum. p.95
Obs. 13. A frequentia vomitus & purgantibus crebro exhibitis ventriculi inflatio reperta est. Ibid.
Obs. 14. Vomitus à ventriculo perforato. p.96.
Obs. 15. Vomitus ab abscessu circa fundum ventriculi. Ibid.
Obs. 16. Vomitus à gemino ventriculi steatomate. Ibid.
Obs. 17. Vomitus ob Pylorum occalescentem cartilaginosum redditum. Ibid.
Obs. 18. Vomitus à Pylori scirrho. p. 97.
Obs. 19. Vomitus excitatus ob Pylorum materia steatomatica oppletum. Ibid.
Obs. 20. Vomitus continuus ob Pylorum tuberculis scirrhosis obsessum. Ibid.
Obs. 21. Vomitus ab occluso per nummum argenteum deglutitum Pyloro. p.99.
Obs. 22. Vomitus Puerorum à nimia lactis copia, Pylori angustiam nativam non pertranseunte. Tom.I. p.100.
Obs. 23. Vomitus nigricantium humorum ob Pylorum exactè clausum. Ibid.
Obs. 24. Vomitus bilis coercitus Tertianam febrem, hinc paralysin, post mortem invehit ob illius in cavo jecoris retentionem. Ibid.
Obs. 25. Vomitus vitio anadoseos inductus in affectione hypochondriaca laborantibus ob Pylori angustiam. p.102.
Obs. 26. Vomitus creber in quodam qui ventriculum duplicem habebat. Ibid.
Obs. 27. Vomitus ob ventriculum in cavitatem thoracis depulsum. Ibid.
Obs. 28. Vomitus ob sursum compulsum ventriculum ac immani sinistri Renis tumore. p.104.
Obs. 29. Vomitus ob compressum ventriculum ab intestini flatibus & fæcibus distentis. Ibid.
Obs. 30. Vomitus ab Ileo intestino juxta Cœcum contracto. Ibid.
Obs. 31. Vomitus materiæ chylosæ à cohæsione reduplicati intestini Ilei bubonocelen sequutæ. Ibid.
Obs. 32. Vomitus à relaxata valvula Ilei intestini extremo inserta. p.106.
Obs. 33. Vomitus excitatus à vitiosa conformatione Pori cholidochi; ventriculo ab Epiploo non cooperto. Ibid.
Obs. 34. Vomitus excitatus à vitiosa Pori choledochi insertione. Ibid.
Obs. 35. Vomitus bilis à ruptione vesicæ fellis. p.107.
Obs. 36. Vomitus ciborum à calculis in vesica fellea & meatu cholidocho. Ibid.
Obs. 37. Vomitus ob Hepatis partem concavam abscessu tentatam, Putredine in convexa. Ibid.
Obs. 38. Vomitus ab adhæsu Jecoris putridi cum diaphragmate. Ibid.
Obs. 39. Vomitus lactis in infante ab Hepatis ulcere excitatus. p.108.
Obs. 40. Vomitus puris ab Hepatis abscessu manantis. Ibid.
Obs. 41. Vomitus ab extraordinaria hepatis & ventriculi mole. Ibid.
Obs. 42 Vomitus ob Hepatis gangrænam. Ibid.
Obs. 43. Vomitus varias Hepatis læsiones sequutus cum aliis aliarum partium affectibus. p.169.
Obs. 44. Vomitus ob Hepar ventriculo adnatum & materiam nigram in hoc contentam. Ibid.
Obs. 45. Vomitus ob ventriculum parte superiore scirrhosum, Lividum in fundo, Epiploon scirrosum, crassum, rubrum &c. p.110.
Obs. 46. Vomitus à flacciditate & extenuatione orificij ventriculi cum Lienis scirrho, Hepate viciato &c. Ibid.
Obs. 47. Vomitus pituitæ, bilis & melancholicæ à tenuitate membranarum ventriculi, pori cholecochi, vasis brevis obstructione, & Hepatis Pancreatis decritie &c. cholodochi porim ventriculum insertione. p.111.
Obs. 48. Vomitus excitatus ob vas breve singularis conformationis. p.112.
Obs. 49. Vomitus à bile atra è cysti venis mesaraicis & liene ad ventriculum missa. Ibid.
Obs. 50. Nausea vomitus à bile sincera circa Jecoris cava latente. Ibid.
Obs. 51. Vomitus cum assidua nausea à colluvie materiæ purulentæ inter mesenterij tunicas. p.113.
Obs. 52. Vomitus ob tumorem circa radicem Mesenterii exortum. Ibid.
Obs. 53. §. 1. Vomitus ob Pancreas scirrhosum. Ibid.

Obs 54. Vomitus à corruptione & sphacelo Pancreatis. Tom. 2. ibid.
Obs. 55. Vomitus à Pancreate cancro affecto excitatus Renes corrumpente. p. 114.
Obs 56. Vomitus à variis ventriculi affectibus productus ibid.
Obs. 57. Vomitus à complicatis ventriculi & partium vicinarum affectibus excitatus. p. 115.
Obs. 58. Vomitus variarum & plurium partium affectus sequutus. ibid.
Obs. 59. Vomitus sequutus varios Intestinorum affectus. p. 116.
Obs. 60. Vomitus causam habens in Renibus calculo, arenulis &c. obsessis. ibid.
Obs. 61. Vomitus per consensum à cerebro madido, excitatus. p. 117.
Obs 62. Vomitus vitio cerebri excitatus in quo abscessus serosus. Ibid.
Obs. 63 Anatome viri fumo Tabaci abutentis indeque vomitu continuo fatigati cujus caput & ventriculus sine labe inventa sunt. Ibid.
Obs. 64. Vomitus à pulmonis sinistri corruptione concitatus, & œsophago in vicinia perforato p. 118.
Obs. 65. Vomitus ortus ob ingentem vomicam in pulmone. Ibid.
Obs. 66. Vomitus ab Erysipelate pulmonum & hepatis excitatus. ibid.
Obs. 67. Vomitus puris & pituitæ à viscerum omnium corruptione. ibid.
Obs 68. In canis nausea & mictione cruenta laborantis, vesicæ orificio & inferiore cavitate glandulæ repertæ, in liene tubercula & Renibus pustulæ. Ibid.
Appendix De calculis vomitu rejectis & materia arenosa. p. 118.
Obs. 69 Nausea à semine corrupto in cavitate vasis in penem id deferentis coërcito. p. 119.
Obs. 70. Vomitus sanguinis ob Hepar scirrhis ex parte obsessum cystim felleam bile turgidam hinc vasa majora sanguine exhausta. Ibid.
Obs. 71. Vomitus sanguinis à liene corrupto in ventriculum fœculentias extrudente excitatus. p. 120.
Obs. 72. Vomitus sanguinis à putri liene manantis sanguini concreto simili. p. 121.
Obs. 73. Vomitus sanguinis à vase brevi eximiæ amplitudinis in ventriculum hiante. Ibid.
Obs. 74. Sanguinis & puris vomitus ex pancreate ut plurimum procedit. p. 123.
Appendix, Vomitus aqueus ex arteriarum capillamentis in cavum ventriculi hiantibus & serum infundentibus procedit. Ibid.
Obs. 75. Vomitus sanguinis à pulmonibus. p. 122

Additamenta

Ad Sectionem de Vomitu & Nausea.

Obs. 1. Vomitus omnium ingestorum pertinax ob pylorum gypsea materia intus & extra obductum. Tom. 2. p. 124.
Obs. 2. Nausea frequens ob abscessum cordi & ventriculi orificio proximum. ibid.
Obs. 3. Vomitus cibi continuus ob membranarum ventriculi incrassationem. p. 125.
Obs. 4. Vomitus continuus ab abscessu ulcerato in pyloro. Ibid.
Obs. 5. Anatome curiosa Ancillæ Altemburgensis quæ bufones vomuerat. ibid.
Obs. 6. In Anatome fœminæ crebro Vomitu obnoxiæ ventriculus à corpore ipsi incumbente excavatus &c. circa quæ varia curiosa. p. 129.
Obs. 7. Vomitus sanguinis à vasculis interioris ventriculi tunica hiantibus. Tom. 2. ibid.
Obs. 8. Vomitus funestus à pylori scyrrhositate. 130
Obs. 9. Vomitus sanguinis à causa extraordinaria in cadavere reperta cum variis curiosis. ibid.
Obs. 10. Vomitus sanguineo-carnosus rarissimus lethalis. p. 131.
Obs. 11. Vomitus cruentus lethalis. p. 133.
Obs. 12. Vomitus quadraginta librarum mnci corrupti ac pici liquidæ similis lethalis, aliaque rarissima in dissecto corpore observata. p. 134.
Obs. 13. Vomitus sanguinis. p. 136.
Obs. 14. Quædam diu vomuit aperto cadavere cochleæ, putamen in rene inventum est. p. 137.

SECTIO IX.

De Cholera Morbo.

Obs. 1. Anatome puellæ à cholera morbo extinctæ in qua vitiosus ventriculi situs omento non cooperti cum vitiosa coli conformatione & pori bilarii, nec non lienis. Tom. 2. p. 138.
Obs. 2. In cholera extinctis Jecur aridum inventum turgens vesicula, porus bilarius dilatatus. &c. p. 139.
Obs. 3. Copiosa bilis in folliculo reperitur eorum quos cholera interficit, pauca vel nulla in ventriculo. pag. 140.
Obs. 4. Excretio susque deque commota à sumpto arsenico. p. 141.
Obs. 5. Cholera subito funesta ob insertionem pori choledochi proxime pylorum. ibid.

SECTIO X.

De Alvi profluviis incruentis.

Obs. 1. Lienteria boulimiæ comes ob mesenterii vitium. Tom. 2. ibid.
Obs. 2. Post Dysenterias gráves cicatrix sæpe in intestinis relinquitur chyli distributionem impediens unde lienteria vel Diarrhea chylosa. Tom. 2. p. 142.
Appendix, A dysenteria gravi Diarrhœa superstes ob erosos villos quibus retentrix fulcitur. p. 143.
Obs. 3. Lienteria sæpe sequitur ingentem abdominis abcessum aut pulmonis vomicam aut pectoris renumque suppurationem. ibid.
Obs. 4. Fluxus Cœliacus excitatus à pancreatis & lienis vitio, glandulis mesenterii tumidis duriusculis & aliis ejusdem vitiis p. 144.
Obs. 5. Diarrhæa chylosa cum atrophia ob lactearum masentericarum obstructionem, hepatis & lienis scirrhum &c. p. 147.
Obs. 6. Diarrhœa, Lienteria, Hepatis fluxus cum febre vehementi ab omnimoda conversione Ilei intestini gangræna cum aliis infecti, pancreatis duritie, splenis & hepatis vitio. 48.
Obs. 7. Fluxus ventris æruginosus à vitiosi hepatis & lienis constitutione &c. p. 151.
Obs. 8. Diarrhœa à vitio ventriculi, hepatis, cystis felleæ &c. p. 154.
Obs. 9. Alvi fluxus æruginosus à bile simili in cysti fellea contenta. ibid.
Obs. 10. Diarrhœa aqueo-biliosorum humorum à vitio jecoris externè flaccidi intus duri & retorridi. pag. 155.
Obs. 11. Diarrhœa ab hepate vomicis obsito & mesenterio syderato ex parte p. 156.
Obs. 12. Diarrhœa ab Atheromate in parte gibba hepatis. Ibid.

obs. 13. Anatome infantis diarrhœa extincti cujus cystis fellea humorem continebat: igro viridem hepar durum fuit, albicans &c. Tom. 2. Ibid.
obs. 14. Diarrhœa pertinax à Jecore tuberculis obsesso alijsque ejusdem vitijs. p. 157.
Anatome post Diarrhœam mortui in quo repertus tumor insignis musculis lumbaribus annexus. Ibid.
obs. 15. Tabidorum quorundam à diuturno alvi profluvio. Jecur integrum repertum. Ibid.
obs. 16. Lues ovibus & juvencis infesta à verminoso hepate Diarrheam comitem aliquando habens. pag. 158.
obs. 17. Diarrhœa ab hepatis incendio inducta quod friabile inventum est. p. 159.
obs. 18. Diarrhœa ab ulcerato ventriculi fundo. Ibid.
obs. 19. Diarrhœa à callo inter venas mesaraicas nato. Ibid.
obs. 20. Diarrhœa ob mesenterij glandulas tumidas hepar tabidum. &c. Ibid.
obs. 21 Diarrhœa à pancrate scirrhoso, mesenterij vitio. p. 160.
ob. 22. In viri Diarrhœa fluxu sanguineo &c. affecti ductu pancreatico calculi reperti. Ibid.
obs. 23. Diarrhœa abscessum in ventre sequuta p. 161.
obs. 24. In quodam post Diarrhœam extincto obstructa à calculis cystis fellea inventa. Ibid.
obs. 25. In Diarrhœa biliosa pancreaticus ductus bile plenus inventus. Ibid.
obs. 26. Post Diarrhœam malignam ventriculi fundus maculis obsitus repertus, & fistulæ tres in intestino recto. Ibid.
obs. 27. A Diarrhœa mortui anatome cujus ventriculi fundus sideratus repertus, colon varie affectum &c. p. 162.
obs. 28. Diarrhœa ob corruptionem coli & Tenuium intestinorum inflammationem sequentem eadem omento non cooperta, Tumorem huic adnatum &c. Ibid.
Appendix, De Diarrhœæ causis & de Diarrhœa cerebrali aut catharrali an detur. p. 164.
obs. 29. Peditus frequens à laxata coli valvula. Ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Alvi profluviis incruentis.

obs. 1. Diarrhœa lethalis ob bilem in vesiculas fellis in lapideam naturam concretã Tõ. 2. p. 1659.
obs. 2. Diarrhœa extinctorum intestina phlegmone obsessa & foraminulenta reperta sunt. p. 166.
obs 3. Diarrhœa lethalis ab inflammatione ventriculi intestinorum & mesenterij. Ibid.

SECTIO XI.

De Dysenteria.

Obs. 1. Dysenteria à bile viridi è cysti manante unde cæci & coli corruptio. Tom. 2. p. 167.
obs. 2. Anatome Dysenterici cujus intestina ab initio coli ad finem recti ulceribus & aposternatibus obsessa erant. p. 168.
obs. 3. Dysenterici intestina sphacelata, erosa & perforata reperta. Ibid.
obs. 4. Anatome Dysenterici cujus intestina purulentis tuberculis scatentia deprehensa sunt p. 169.
obs. 5. Dysenterici corpus intestinorum vitiatum repertum est. Tom 2. p. 170.
obs. 6. Dysenterici intestina inflata cum interioris tunicæ abrasione reperta sunt. &c. Ibid.
obs. 7. Pus in involucris intestinorum Dysenterici coercitum repertum est. Ibid.
obs 8. Dysenterici pueri intestina crassa tumida inflammata animadversa sunt. ibid.
Obs. 9. Dysenterici intestina gangræna affecta fuere. p. 171.
Obs. 10. Intestini ulcerati latera in dysenterico coaluere. p. 172.
Obs. 11. Dysenteria & variolis affecti intestina pustulosa erant. Ibid.
Obs. 12. Scrobiculi & cavitates in intestino recto vestigia dysenteriæ & reliquiæ. Ibid.
Obs 13. Dysentericorum non intestina solum sed aliæ partes quandoque exulcerantur. Ibid.
Obs. 14. Dysenteria ab intestinis apostematibus obsessis ut & mesenterio. Ibid.
Obs. 15. Dysentericorum quorundam intestina tantum crassa sanguinem continere observata sunt. p. 173.
obs. 16. Gravem Dysenteriam abstersa crusta intestinorum carnea sequitur cicatrix chyli distributionem impediens. Ibid.
Obs. 17. Dysentericus ulceratum habuit ventriculum. Ibid.
Obs. 18. In Dysenterico hepar sphacelatum inventum & epiploon, pylorus & tenuia intestina inflammata. p. 174.
Obs. 19. In Dysenterico Hepar siccum pallidumque fuit cum abscessu prope cystin fellis, alio in mesenterio. Ibid.
Obs. 20. A longis Dysenterijs Diarrhœisque observata intestina ad summam tenuitatem redacta & resiccata. ibid.
Obs. 21. Dysenteria à vermibus excitata. ibid.
Obs. 22. Dysentericorum ulcera ab usu opiatorum magis putrida & sordidiora evadunt. Ibid.
Obs. 23. Dysenteria à vomica in Hepate producta. p. 175.
Obs. 24. Dysenteria vitio lienis duri infarcti &c. vitio excitata. Ibid.
Obs. 25. Viri à Dysenteria in decem diebus extincti pericardium aquæ expers repertum. Ibid.
Obs. 26. Anatome fluore hepatico laborantis in quo hepatis apostema ejusque dissolutio reperta est. Ibid.
Obs. 27. Sanguinis dejectio ob cavam gibbamque hepatis partes cum ventriculo juxta pylorum gladio transfixas. p. 177.
Obs. 28. Hepaticus fluxus à vitio Jecoris, Pancreatis, cordis &c. p. 178.
Obs. 29. Tenesmus citra vitium recti intestini aut uteri ortus à vitio tenuium intestinorum. ibid.
Obs. 30. Perpetuus dejiciendi conatus ab affectibus vicinarum intestino recto partium. Ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Dysenteria.

Obs. 1. In Dysentericæ cystide fellea reperti lapides Tom. 2. p. 179.
Obs. 2 Dysenterici intestina sphacelata vasaque sanguine vacua reperta sunt &c, Ibid.
Obs. 3. Dysenterici intestinum Ileon ulcusculis innumeris refertum cum coli sorditie & putredine & loco vesicæ felleæ vicina bile suffusa reperta sunt &c. p. 180.
Obs. 4. In Dysenterico extra omaso excepto syderata reperta. Item de fluxu Cœliaco quædam. p. 181.

Obs. 5. Dysenterici intestina corrupta ac glandulis respersa. Tom 2. p. 181.
Obs. 6. De cruento & purulento alvi fluxu diuturno lethali ex intestini coli erosione & sphacelatione Ibid.

SECTIO XII.

De Excrementis alvi præter naturam & Eorum per aliena loca & Involuntario exitu.

Obs. 1. Variegatorum excrementorum dejectio ut plurimum visceris alicujus vitium sequitur. Tom. 2. p. 182.
Obs. 2. Dejectio variegata à corruptione omnium viscerum. p. 184.
Obs. 3. Dejectiones biliosæ liquidæ ab inflammatione Jecoris in gangrænam desinente. p. 85.
Obs. 4. Dejectiones cineritiæ fœtidæ à mesenterio omnino scirrhoso ortæ. p. 186.
Obs. 5. Chilosa dejectio à mesenterio scirrhosis tumoribus referto &c. Ibid.
Obs. 6. Fluxus varius Mesenterij abscessum sequutus. Ibid.
Obs. 7. Alvi profluvium albicans à vitio jecoris excitatum. p. 187.
Obs. 8. Tenuium & aquosorum dejectio ob infarctum coli intestini. Ibid.
Obs. 9. Dejectio purulenta à pulmonibus & mesenterio. Ibid.
Obs. 10. Dejectio purulenta à mesenterij abscessibus orta. Ibid.
Obs. 11. Dejectiones purulentæ à putri mesaræo manantes. p. 188.
Obs. 12. Purulenta dejectio ab abscessu Pleuræ. Ibid.
Obs. 13. Puris dejectio à Vomica in Hepate. Ibid.
Obs. 14. Puris per anum & vulvam excretio ob fistulam in collo uteri ad anum pervenientem. Ibid.
Obs. 15. Nigrorum dejectio à quodam facta cui pancreas scirrhosum repertum est Ibid.
Obs. 16. Nigrorum vel sanguinis dejectio ab hepate vel liene transmissorum &c. p. 189.
Obs. 17. Nigrorum dejectio à venæ Portæ disruptione in cavo Jecoris. Ibid.
Obs. 18. Sanguinis dejectio à corde & supernis partibus ad intestina transfusi. p. 190.
Obs. 19. Excretio stercoris ex abdomine per fistulam vulnus sequutam. p. 190.
Obs. 20. Fæcum involuntarius exitus & ani prolapsus à nimio cerebri & spinæ dorsalis madore. Ibid.
Obs. 21. Fæces per vulvam excretæ. Ibid.
Obs. 22. Tumor circa umbilicum disruptus à quo stercora purulenta exierunt ob vitium intestinorum remnium corrosorum. Ibid.
Obs. 23. Alvi excrementa cum urina reddita ob laceratam vesicam à carnositate putri in recto intestino à regione vesicæ. Ibid.
Obs. 24. Alvi fæces cum urina emissæ ob rectum intestinum vesicæ implantatum. p. 191.
Obs. 25. Fæcum per umbilicum exitus post ruptum Tumorem musculorum abdominis ab ulcere coli intestini. Ibid.
Obs. 26. Fæces per umbilicum excretæ ab intestinis diversis locis perforatis. Ibid.

SECTIO XIII.

De Adstrictione Alvi.

Obs. 1. Alvus adstricta ob multiplex intestinorum vitium 1. 2. Eorum arctitatem & concidentiam 2. Calculos in ijs occlusos. 3. Carneas excrescentias in crassis. 4. Sphacelum cum inflatione Excretricem eorum abolitam. 6. & 7. Constrictionem à callo 8. Spasmodicum eorum affectum. 9. Tom. 2. p. 192.
Obs. 2. Alvus cohibita ob siccitatem viscerum & intestinorum è quibus Duodenum Stercore infarctum erat. p. 193.
Obs. 3. Alvus immorigera ob vitium ventriculi & intestinorum inflatorum, nigricantium 1. ob Steatoma in fundo ventriculi. 2. Abscessum circa hujus fundum. 3. situm ejus & coli p. nat. 4. Ibid.
Obs. 4. Alvi adstrictio ob pylorum cartilaginosum redditum. Ibid.
Obs. 5. Alvus adstricta ab angustia Ilej intestini cartilaginej. p. 194.
Obs. 6. Alvus difficilis ob nodos in intestino Ileo 1. Ejus prolapsum. 2. Partem ejus gangrænæ affectam. 3. Ejus distensionem à stercore. 4. Apostema tenuium intestinorum. Ibid.
Obs. 7. Alvus adstricta ob cæcum intestinum cydoniato obturatum 1. Colon fœcibus obstructum. 2. p. 195.
Obs. 8. Alvus obstructa ob colon pituita infarctum. Ibid.
Obs. 9. Alvus adstricta ob crassi intestini partem annulo constrictam 1. coli putredinem. 2. Gangrænam Calculum adhærentem. 4. Sphacelatum & disruptum 5. Scirrhum, Dilatationem 6. & 7. Malam conformationem. Putrefactionem. 9. & 10. Contorsionem & Dilatationem 11. scirrhum. 12. p. 197.
Obs. 10. Alvus adstricta ob Omenti eximiam crassitiem intestina conglutinantis. p. 198.
Obs. 11. Alvi adstrictio ob coalitum laterum intestinorum 1. intestini Recti 2. 4. 9. Ilej 3. Ani occlusionem per membranam. 5. 14 Insertionem recti intestini in vesicam 6. 12. Anum imperforatum 7. 10. 1. 13. Rectum intestinum implicatum cum vesica & ejus collo 8. ob coalitum recti intestini supra anum apertum 15. 16. ob defectum recti intestini & podicis 17. ob ulcus recti intestini. 18. ob idem constrictum à membraneo vinculo ac reduplicatum. 19. Ibid.
Obs. 12. Alvi adstrictio ob Jecur durum & cystis felleæ vitium 1. ob bilis defectum & lapidem in cysti 2 7. 8. ob plures calculos in cysti. 3. 9. ob glandulas meatum cysticum prementes. 4. ob vesicam obturatam. 5. ob meatum bilarium obstructum. 6. 10. ob vitiosam pori bilarij insertionem 10. ob exhaustam bile cystin. 11. p. 202.
Obs. 13. Alvi adstrictio ob glandulas mesenterij & imi ventris induratas 1. Ob Jecur scirrhosum vasorum mesaraicorum obstructionem 2. Ob mesenterium scirrhosum intestina premens 3. Ob glandulosos mesenterij tumores. 4. p. 203.
Obs. 14. Alvi adstrictio ob insignem Uteri tumorem 1. Ob uterum materia extranea infarctum 2. Ob Tumorem inter alvum ac vulvam latentem 3. Ob lapidem inter intestinum & collum vesicæ jacentem. 4. Ob duos calculos in vesica urinaria Et filamenta membranosa recti intestini cavitatem intertexentia 5. Ob vesicam magnæ molis musculis adnatam. 6. Ob eandem lotio distentam 7. p. 204.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Adstrictione Alvi.

Obs.1. Alvi adstrictio à coalitu intestini recti. Tom. 2. p. 205.
Obs. 2. Alvus suppressa in infantulo recens nato colo occluso. p. 206.
Obs.3. Alvus suppressa sine ullo causæ suæ iodicio. Ibid.

SECTIO XIV.

De Ventris Dolore Colico, Iliaco &c.

Obs.1. Colicus dolor à flatibus intestina omnia distendentibus cum humore pituitoso & bilioso ijs adhærente. 1. A flatibus cum involutiooe & subingressu iotestinorum 2. A Flatibus retentis 3. A flatibus io colo, fœcibus in reliquis intestinis 4. A flatibus cum pyloto vix pervio. Duodeno & Recto quibusdam locis annexis 5. A flatibus colon ampliatum 6. 7. 11. 12. Flatuum vi intestina disrupta 13, 14, 16, A Flatibus veotriculum una distendeotibus 15, A flatibus cum intestinorom corruptiooe 17, A flatibus & fœcibus in colo 18. Tom. 2. p. 206.
Obs. 2. Colicus dolor à flatibus intestina omnia replentibus 1, 2, 3, A colo fœcibus infarcto & glandulis mesenterij induratis 4, p. 209.
Obs. 3. Ventris dolor à pituita vitrea externæ intestinorum tunicæ affixa. p. 210.
Obs. 4. Colicus dolor à pituita totum coli ductum obsidente. Ibid.
Obs. 5 Colicus dolor à bile intra membranas Ilei conclusa 1, 2, A bile circa colon effusa cum abscessu mesenterij 3, A bile cum lapide in cysti fellea lacera 4, A bile in Ileo & colo 5, A bile ab hepate manente Ibid
Obs. 6. Ventris dolor colicus corruptioneum viscerum prope omoiom naturalium sequutus à bile ortus p. 213.
Obs. 7. Colicus dolor à coli inflammatione cum flatuum multitudine 1, 2, 3, 4, Ab inflammatis intestinis ventriculo mesenterio sensim conjunctim 5. Ab inflammatione tenuium intestinorum ventriculi ilej parte corrupta 6, A viscerum & intestinorum inflammatione & putredine 7, Ab inflammatis intestinis, ventriculo, mesenterio omento, liene &c. c. 8. A peritonæj, & intestinorum phlegmone 9, Ab ioflammatiooe coli & mesenterti in abscessum desinente 10, p. 214.
Obs. 8. Colicus dolor à coli putredine 1, 2, A scirrho in colo ejusque dilatatiooe 3, Ob colon post vulnus in thoracem compulsum 4, 8, Ob vulnus coli 5, Ob colon in scrotum devolutum 6, ob colon cancro affectum 7, ob colon à rene lapide prægnante compressum 9, ob colon post vulnus diaphragmati annexum 10, ob globulos plurimos colo affixos. p. 216.
Obs. 9. Ventris dolor à callo io intestinis oborto pag. 218.
Obs. 10. Ventris dolor ab Ilej & coli intestinorum coarctatiooe & ventriculi erosiooe ac inflammatione levi Ibid.
Obs. 11. Ventris dolor circa umbilicum succedente tumore & olcere ab apostemate tenuium intestinorum p. 219.
Obs. 12. Ventris dolor à vermibus in intestinis. ibid.
Obs 13. Ventris dolor circa umbilicalia à coli intestini Tumore vario. Tom. 2. p. 220.
Obs. 14. Colicus dolor à calculis in intestinis ibid.
Obs. 15. Ventris dolori obnoxijs intestina loco moventur, nec omentom omnia tegir p. 221.
Obs. 16. Colicus dolor ob angustiam intestinorum ex nimia pinguedine 1, A coooexiooe tenuium intestinorum 2. ob intestina iovicem cong urinata 3, 4, A cœci cum colo adhæsione 5, A tumore fungoso cœco adnato 6, Ibid.
Obs. 17. Ventris dolor cum murmure & intestinorum agitationibus à cerasorum & ptonorum nocleis in intestino colo retentis. p. 222.
Obs. 18. Ventris dolor à deglutitis ferrameotis &c. intra intestina subsistentibus. ibid.
Obs. 19. Ileus inflammationem intestinorum ut plurimum sequitur 1, 9, Inflammatio circa coli initium præsertim contingit 2, 5, Inflammatiorem intestini ejus fissura sequuta 4, Ab inflammatione cum ulceribus intestinorom 5, Ad eam sequitur sphacelus intestinorum & omenti 6, 7, 8, p. 224.
Obs. 20. Ileus à mutuo intestinorum subingressu seu intussusceptione. p. 226.
Obs. 21. Ileus ab amplexis involutis intortis intestinis & connexis & convolutis instar funis, 2, Ab Ileo contortu plicato 3. Ab Ileo tribus complicationibus complicato 4 Ab Ileo diversis in locis convoluto Ab Ileo tribus modis constricto 7, Ab ejusdem constrictione 8, p. 229.
Obs. 22. Ileus à compressione Jejuni intestioi in hypocboodrio dextro 10, p. 231.
Obs. 23. Ileus à Cœco intestino obstructo & coangustato à devorato cydoniato Ibid.
Obs. 24. Ileus à coalitu & gangræna Ilej 1, A flatu in eo cohibito, hinc fisso 2. A gangræna in vicinia cœci ob ligaturam in herniotomia 3, A materia lapidea obturante intestina juxta cœcum 4. A colo cancro affecto 5, A colo prope rectum sphacelato & disrupto 6, A colo exulcerato cum stercore tetento 7, A tumore vesicali Recto iotestino annexo 8, A Recto intestino constricto & replicato 9, Ab abscessu in intestinis 10. p. 232.
Obs. 25. Ileus à colo pituita infarcto p. 234.
Obs. 26. Ileus à prolapsu intestiootum in scrotum p. 235.
Obs. 27. Iliaca passio à prolapso intestino in inguine cum imi ventris quasi syderatione, p. 236.
Obs. 28. Ileos à mesenterij scirrbo genitus ibid.
Obs. 29. Ventris dolor ab apostemate in ore ventriculi inferiore & duodena 1, A materia putrida in fundo ventri dilatati 2, A phlegmone ejus & corrasione 3, 4, A syderatiooe fundi 5, Ab ejus corrosione & materia putrida in peritonæo 6, p. 237.
Obs. 30. Colicus dolor ob intestina ad latus dextrum detrusa à tumore vertebris lumborum affixo. p. 238.
Obs. 31. Veotris dolor ab acri ichore per membranas imi ventris sparso 1, A vesiculis inter cutem & peritonæum circa umbilicum erodente 3, p. 239.
Obs. 32. Ventris dolor ab ichore bilioso peritonæum & mesenterium rodente 1. A mesenterio hydatidibus referto 2, 3, A mesenterio tumore affecto intestina premente 4. Ab eodem computrescente 7, 8 Ab ejus glandulis tumidis 9 Ab eo pure scatente 10, 14, 15, A Glandulosis tumoribus 11, A Tumoribus tunicatis 12, 13, Post diuturnos dolores glandulæ arefactæ 16. Ab insigoi mesenterij iocremento 17. p. 241.
Obs 33. Colici dolores habituales sedem habent in plexibos mesenterij nerveis & spasmodici sunt ob materiam morbificam à cerebro in illos plexus transmissam. p. 243.

Obs. 34. Ventris dolor in paresin desinens salvis intestinis ab acri sero è cerebro manante, ea in spasmos ciente. Tom. 2. p. 245.
Obs. 35. Ventris dolor & ardor à causa in thorace latente. p. 249.
Obs. 36. Ventris dolor à vitio in peritonæo, omento, mesenterio, intestinis, cysti fellea &c. 1. A scyrrho in pancreate, steatomatis in mesenterio 2. Ab omento semi corrupto, Intestinorum distensione 3. A steatomatis venis pancreatis & mesenterij adnatis 4. A pancreate duro & scirrhoso. ibid.
Obs. 37. Ventris dolor à jecore indurato Pancreate maxime scirrhoso glandoloso 1. Ab hepatis cum intestinorum inflammatione 3. A Steatomate hepati innato bilis effluxum impediente 4. Ab hepati loco posteriori orificio ventriculi affixo diaphragmati & partibus circumsitis pancreatis induratione, mesenterij, pylori, glandularum mesenterij 5. Atque inflammatione, hinc abscessu cavæ partis jecoris 6. Ab hepate magno premente subditas partes 7. p. 25.
Obs. 38. Ventris dolor à pororum choledochorum siccitate 1. A meatus cystici coalitu ac bilis in cysti cobibitione 2. Ob cystin lapillis refertam & hepatis vitium 3. Ob calculum cysti impactum in fœmina quæ serpentem in ventre gestare credebat. 4. pag. 251.
Obs. 39 Anatome virginis diuturno ventris dolore vexatæ cujus intestina & mesenterium corrupta reperta sunt, Lien ad imum usque hypogastrium devolutus p. 254.
Obs. 40. Ventris dolor vitio hepatis & cystis felleæ excitatus cum abscessu mesenterij 1 Ob jecur inflammatum, Bilem in intestinis, Atram in ventriculo & liene, Pancreas vitiatum 2. A liene miræ formæ & molis in quo atra bilis, lapidibus in pancreati canali, vitio mesenterij, cystis felleæ, hepatis 3. A liene intestina premente 4. ob tenes per peritonæum utero connexos 5. p. 255.
Obs. 41. Ventris & lumborum dolor ob coalitum orificij cervicis uteri sanguinis menstrui effluxum cohibentum. Ibid.
Obs. 42. Ventris dolor ab Apostemate pancreas occupante p. 256.
Obs. 43. Ventris dolor à pancreate male affecto & exulcerato. ibid.
Obs. 44. Ventris dolor productus ab humore ex ulcere Renis succenturiati manante à quo coli tunica quasi sphacelata evasit. p. 257.
Obs. 45. Ventris dolor & lumborum à monstrosa uteri magnitudine. p. 258.
Obs. 46. Ventris dolor diuturnus à Fœtu in tuba uteri concepto. Ibid.
Obs. 47. Ventris dolor à sanguinis effusione in peritonæj spatium 1. Ab effuso sanguine in abdomen post glaciej esum 2. Post vulnus hypocondrij dextri 3. A musculis abdominis sanguine suffusis 4. A pure totum abdomen implente 5. Ab effusione 9. ibid.
Obs. 48. Ventris dolor ab urina per abdomen effusa ob ruptam à calculis vesicam. p. 259.
Obs. 49. Ventris dolor post vehementem abdominis in terram allisionem unde sequuta Ilej & coli perforatio & Mesenterij fissura. p. 260.
Obs. 50. Ventris rugitus & murmur ab humoribus & flatibus in duplicatura omenti vagantibus. pag. 261.
Obs. 51. Ventris dolor pulsativus, ob Arteriæ magnæ extraordinariam dilatationem, ventriculum & intestina flatu turgida. ibid.
Obs. 52. Ventris saltus & palpitationes à vermibus excitatæ, Tom. 2. p. 262
Obs. 53. Ventris pulsatio circa umbilicum à compressa arteria magna. Ibid.
Obs. 54. Arteriæ magnæ pulsatio manibus in abdomine deprehensa & vertebrarum ipsarum corpus ob retracta versus hypochondria intestina. p. 263.
Obs. 55. Ventris pulsatio ab aneurismate in abdomine. ibid.
Obs. 56. Ventris dolor interimens, nullis in internis labis relictis argumentis à Cinnabari incaute per os ingressa. ibid
Appendix, De ventris doloribus scorbuticis eorumque causa quæ partim est liquor nerveus, partim Sanguineæ massæ recrementa. p. 264.

Additamenta

Ad Sectionem de Ventris Dolore &c.

Obs. 1. Contractio intestinorum insignis observata in defunctis à colica Tom. 2. pag. 265.
Obs. 2. Colicus dolor aliquando pendet ab intestinorum constrictione convulsiva. p. 266.
Obs. 3. In Colico dolore à valida intestinorum constrictione hæc interdum disrupta fuere. ibid.
Obs. 4. Ventris dolor ab omenti parte circa ventris medium conglobata. Ibid.
Obs. 5. Ventris dolor ab hepate abscessibus tentato infarcto, Pancreate magno, Rene luxato. Ibid.
Obs. 6. Ileus ab introsusceptione. Ibid.
Obs. 7. Dolor ventris Iliacus à disrupto peritonæo in inguine per cujus hiatum intestini Ilej portio irrepsit. p. 267.
Obs. 8. Ventris tormina à flatibus capacitate abdominis inclusis, omenti putredine & cum vicinis partibus cohæsione; Intestinis involutis & sibi invicem adnatis, Eorundem gangræna, Hepate apostematoso, Pure intra membranas omenti concluso, Pancreate scirrhoso Ibid.
Obs. 9. Anatome Fœminæ Passione Iliaca defunctæ pag. 268.
Obs. 10. Ileus lethalis à vermibus. Ibid.
Obs. 11. Ileus pernicialis à calculo, vermibus, flatibus. Ibid.
Obs. 12. Ileus ex profundo intestini recti coalitu. p. 269.
Obs. 13. De Puella recens nata passione iliaca à constrictis intestinis crassis laborante. ibid.
Obs. 14. Virginis cujusdam ileo laborantis & bufones vomentis dissectio. p. 270.
Obs. 15. Post dolorem dextrum in sinistro hypocondrio & passionem iliacam cadaveris inspectio ubi cœcum in ileon insinuatum &c. p. 271.
Obs. 16. Ilej affectus veræ causæ per varia exempla anatomica demonstratæ. ibid.
Obs. 17. Ex Enterocele & gladij ictu ileos funestus pag. 272.
Obs. 18. In Ileo intestini Ilej & glandularum ejus gangrænosis cum abscessibus varijs in imo ventre latentibus &c. p. 273.
Obs. 19. In alio Ileo intestini Ilej gangrænosis &c. perforatio &c. cum polypis in corde vasisque huic appensis maximis p. 274.
Obs. 20. De Ileo sponte sphacelato & Miserere mei lethifico. p. 275.
Obs. 21. Ileus idem fœminens. Ibid.
Obs. 22. Colica à materijs viscidis coagulatis. Ibid.
Obs. 23. Colica à bile non uno modo degenere corrupta nempe vitellina, porracea, atra &c. Ibid.

Obs. 24. Colica convulsiva in prægnante lethalis Tom. 2. p. 276.

SECTIO XV.

De Hæmorrhoidibus.

Obs. 1. HÆmorrhoidum fluori obnoxius ramum Portæ sub recto intestino decurrentem pollicis crassitiem superantem habuit Tom. 2. 277.
Obs. 2. Hæmorrhoidum inflammatio ob mesaræum gangræna vitiatum. p. 278.
Obs. 3. Hæmorrhoidalis fluor innoxius & copiosus ab hæmorrhoidali ramo è medio Liene progrediente. pag. 279.

SECTIO XVI.

De Hypocondriorum Tumore.

Obs. 1. HYpochondrij dextri Tumor à jecore magnitudine præternaturali Tom. 2. p. 279.
Obs. 2. Hypochondrij dextri tumor à parte gibba hepatis p. n. conformata. Ibid.
Obs. 3. Hypochondrij dextri tumor cum dolore ob hepar in insignem molem adauctum ab occluso ulcere ex axilla dextra excitato, Et massam carneam mesenterium occupantem. p. 280.
Obs. 4 Hypochondrij utriusque præsertim dextri tumor ab hepate tumido induratoque. p 281.
Obs. 5. Tumor & durities hypochondrij dextri ab insolita hepatis magnitudine, calculis involutis cysti refertí &c. Ibid.
Obs. 6. Jecoris extimas partes tumor aliquando obsidet nullam ejus figuram servans aut circumscriptionem. Ibid.
Obs. 7. Hypochondrij dextri tumor ob hepar vesicis purulentis obsitum. p. 282.
Obs. 8. Hypochondrij dextri tumor & dolor ab hepatis inflammatione in abscessum desinente 1. Ab apostemate hepatis. 2. Ibid.
Obs. 9. Hypochondrij utriusque tumor ob lienem insignis magnitudinis hepar ad angustias redigentem. Ibid.
Obs. 10. Hypochondrij utriusque tumor à Jecoris & lienis magnitudine extra ordinaria. p. 283.
Obs. 11. Hypochondrij sinistri tumor ob lienem eximiæ magnitudinis, & Renem sinistrum maximum. Ibid.
Obs. 12. Hypochondrij sinistri Tumor à Liene intra sanitatis limites magno. p. 285.
Obs. 13. Hypochondrij sinistri Tumor à liene impense magno. Ibid.
Obs. 14. Hypochondrij sinistri tumor à liene indurato, pag. 287.
Obs. 15. Hypochondrij sinistri tumor à liene indurato male formato & Reni sinistro annato. Ibid.
Obs. 16 Hypochondrij sinistri tumor à liene insignis magnitudinis. ibid.
Obs. Hypochondrij sinistri tumor ob lienem durum, magnum interius putridum & materia fœci vini simili repletum. ibid.
Obs 18. Hypochondrij sinistri tumor ob subditum lienem magnum sanguine seroso destitutum p. 288.
Obs 19. Hypochondrij sinistri tumor à lienis magnitudine & duritie. p. 290.
Obs. 20. Hypochondrij sinistri tensio ob lienem scirrhosum sede emotum. Ibid.
Obs. 21 Lien scirrhosus evadit ut plurimum quoad tunicam abdominis musculos spectantem potius quam intra parenchyma. Tom. 2. Ibid.
Obs. 22. Hypochondrij sinistri Tumor ob Renem seri copia repletum 1. ob renem insignis molis 2. ob fœtus ossa in utero licentia 3. ob molam ossis Ilij superiori extremitati connatam 4. ob abscessum Steatomaticum sinistræ abdominis regionis. 5. Ibid.
Appendix, De Tumore hypochondrii sinistri, lieni adscripto, à pituita viscida intestino colo conclusa orto. p. 292.
Obs. 23. Hypochondrii dextri durities à scirrho in fundo ventriculi & colo intestino. Ibid
Obs. 24. Hypochondrii dextri tumor ab utero eo delato cum dolore. Ibid.
Obs. 25. Hypochondrii sinistri tumor & murmur ab humoribus & flatibus in ea omenti cavitate conclusis quæ inibi sita est. p. 293.

Additamenta

Ad Sectionem de Hypochondrium Tumore.

Obs. 1. HYpochondrii sinistri tensio insignior oblieñ tunica cartilaginea donatû Tô 2. p. 293.
Obs. 2. Hypochondri dextri tumor ab Epiploo illuc devoluto. p. 294.

SECTIO XVII.

De Hypochondriorum Dolore.

Obs. 1. HYpochondrii dextri dolor ab hepatis phlegmone in Peripneumoniam desinente Tom. 2 pag. 294.
Obs. 2. Hyponchondrii dextri dolor ab abscessibus in jecore, vomicis, suppuratione. p. 295.
Obs. 3. Hypochondrii dextri dolor ulcere in gibba ejus parte excitato. p. 298.
Obs. 4. Hypochondrii dextri dolor ab hepate obstructo, duro, tuberoso &c. p 299.
Obs. 5. Ab hepatis marasmo & cancrosa affectione. Ibid.
Obs. 6. Hypochondrii dextri dolor, durities & pondus ab hepate justo majori, scirrhoso, maculato &c. Ibid.
Obs. 7. Hypochondrii dextri dolor à fissuris Jecori accidentibus ob causas internas vel externas. pag. 300.
Obs. 8. Hypochondrii dextri pondus cum dolore ob massam carneam vices hepatis supplentem. p. 301.
Obs. 9. Hypochondrii dextri dolor ob hepar diaphragmati adnatum &c. Ibid.
Obs. 10. Hypochondrii dextri dolor ab hepatis duritie & vesicæ felleæ ruptura. ibid.
Obs. 11. Hypochondrii dextri dolor ab hepatis duritie, siccitate productus 1. magnitudine insigni, 2. scirrhoso cum magnitudine cystis felleæ 3. A tuberoso, duro 4 Nigricante circa lobos extremos 5. Insigni magnitudine ventriculum infra deprimente, Cava parte ventriculo annexo 7. ob pus in hepate è thorace defluxum 8. A vitio jecoris & subditæ vesicæ 9. p. 302.
Obs. 12. Hypochondrii dextri dolor cum duritie ab hepatis purulentia vulnus capitis sequuta. Ibid.
Obs. 13. Hypochondrii dextri dolor à lapillis & lapidibus in hepate congestis. p. 3 3.
Obs. 14. Hypochondrii dextri dolor à calculis in vesica fellea contentis. p. 304.

Obs. 15. Hypochondrij sinistri dolor ab inflammatione Lienis purulenti facti. 1. Tensio ab illius & hepatis inflammatione. Tom. II. p. 305.
Obs. 15. Hypochondrij sinistri pulsatio à Liene densa crusta & cartilaginea incrustato. Ibid.
Obs. 17. Hypochondrij sinistri dolor & tumor ab insolenti Lienis magnitudine. p. 307.
Obs. 18. Hypochondrij sinistri dolor à Liene in cava parte fisso ob ictum inflictum. Ibid.
Obs. 19 Hypochondrij sinistri dolor à Liene semiputrido & hepate ventriculo annexis. p. 308.
Obs. 20. Hypochondrij sinistri dolor à lapide in Liene incluso. Ibid.
Obs. 21. Hypochondrij sinistri dolor à Liene intus putrido, exterius integro & inculpato. p 309.
Obs. 22. Hypochondrij sinistri dolor à Liene putri, 1. Magno, nigra saburra distento. 2. Putrido. 3. Ibid.
Obs. 23. Intestini tenuis dolores falsò Lieni adscribi ostendit Anatome. Ibid.
Obs. 24. Hypochondrij utriusque dolor maximè sinistri à putri Liene & putri sanguine in sinistro hypochondrio. p. 310.
Obs. 25. Hypochondriorum dolor ab inflammatione ventriculi ad suppurationem deducta. Ibid.
Obs. 26. Hypochondrij dolor à ferramentis in ventriculo contentis &c. Ibid.
Obs. 27. Ilij sinistri dolor gravativus à Colo duris fœcibus obstructo, 1. A Coli inflammatione, 2. A Colo putrefacto. 3. p. 311.
Obs 28 Hypochondrij dextri dolor à contusione & inflammatione intestinorum omenti mesenterij circa originem musculorum psoadum &c. Ibid.
Obs. 29. Hypochondrij dextri dolor ab abscessu intra musculos abdominis & peritonæum contento. Ibid.
Obs 30. Hypochondrij dextri dolor ab enormi renum magnitudine, hepatis & lienis. 1. Ab hepate inflammato pancreate obstructo 2. Ab hepate infarcto, pancreate magno. 3. Ab hepate ventriculo affixo, pancreate, mesenterio indurratis. 4. A mesenterij abscessibus. 5. Præcordiorum æstus à tumore phlegmonoso circa umbilicum. 6. Præcordiorum collahentium sensus ob renes jecori affixos. 7. Præcordiorum dolor à renum vitijs. 8. Sinistri dolor ob renem in sedem lienis depulsum. 9. Dextri dolor à peritonæo & musculis vicinis à seri acrimonia commorsis. 10. A pericardij & cordis sinistra regione ossis redditis. 11. Dextri dolor à pure intra thoracis cavitatem concluso. 12. p. 312.
Obs. 31. Ilij dextri dolor ab osse femoris eroso & carioso. p. 313.

Additamenta

Ad Sectionem de Hypochondriorum dolore.

Obs. 1. Hypochondrij dextri dolor ab utre maximo inibi juxta ventriculum sito. p. 314.
Append. De hypochondriorum quantitate aut tensione affectionis hypochondriacæ perpetuis comitibus. Ibid.
Obs. 2. Hypochondriacæ mulieris Lien ea parte qua arteria ingreditur crusta cartilaginea inventus. Ibid.
Append. Lapides in vesica fellea sæpe innoxie & sine dolore in hypochondrijs gestari ostendit Anatome. p. 315.

Sectio XVIII.

De Ictero.

Obs. 1. Icteri causa consistit plerumque citra vesicam felleam aut circa ipsam versus hepar. Tom. II. pag. 315.
Obs. 2. In Ictericis non semper observatur ductus aut intestinalis aut cysticus, In iisdem solito acidior evadit sanguis. p. 316.
Obs. 3. Icterici sectio à Clar. Sylvio anno 1664. administrata in quo folliculus fellis solito major ac bile turgens deprehensus, hepar coloris ex flavo obscure virescentis &c. p. 318.
Obs. 4. Icterus à jecore indurato lapillis referto. p. 321.
Obs. 5. Icterus ab hepate vitiato & subviridi. Ibid.
Obs 6. Icterus ab hepatis vitio quod ὑπόχλωρον erat. Ibid.
Obs. 7. Icterici intestina tumefacta apparuerunt & coloris citrini: Pericardium humore destitutum, sanguis in cordis ventriculis concretus & ipsius cordis substantia pravi coloris &c. p. 322.
Obs 8 Icterus à lapidibus in vesica fellea & calculis in pluribus ortus. p. 323.
Obs. 9. Constitutio cystis felleæ in iis qui calculos in ea congerunt. p. 326.
Obs. 10. Icterici bilis cysti conclusa serosa & vix flava reperta est. Ibid.
Obs. 11. Icterus ob occlusionem meatus fellei ad intestina tendentis à glandulis circumsitis eum prementibus. Ibid.
Obs. 12. Icterus ortus ob obturatum meatum vesicæ à carnea excrescentia. p. 327.
Obs. 13. Icterus à Pori choledochi vitiosa figura. Ibid.
Obs. 14. Icterus ab obstructione bilis meatuum per hepatis substantiam sparsorum. Ibid.
Obs. 15. Icterus ab ossea constitutione vesicæ felleæ ejusque meatus cum parte mesenterij. Ibid.
Obs. 16. Icterus à pororum cholidochorum siccitate. Ibid.
Obs. 17. Icterus exortus ob vesicam copia bilis turgentem. p. 328.
Obs. 18. Icterus à cava hepatis parte scirrhosa & inflammata, pancreate putrefacto &c. Ibid.
Obs 19. Icterus à jecore magno, duro, viridi, Et molli ingentique Liene. p. 329.
Obs. 20. Icterus niger non semper fit à lienis obstructione quod in his affectibus Lien sæpe sanissimus reperiatur. Ibid.
Obs. 21. Icteritia à vitio hepatis subalbidi abscessu tentati, Lienis maximi lapidibus referti. Ibid.
Obs 22. Icterus ab abscessu Jecoris, Liene lapidibus pleno. p. 330.
Obs. 23. Icterici Anatome in quo Jecur scirrhosum &c. Cystis sine felle, Lien & Pancreas scirrhosa &c. Ibid.
Obs. 24. Icterus ab hepatis inflammatione quam sequuta gangræna. 1. Ab ipsius suppuratione. 2. Ab ulcere in gibba parte. 3. A calculo in vesica fellea 4. A calculis in cysti, hepate grandi, duro, flavo, calculoso. 5. A vitio pancreatis, hepatis, vasis choledochis &c. 6. A calculis in cysti & meatu choledocho. 7. A cysti obstructa. 8. Ab hepate scirrhoso, arenoso. 9. Ibid.
Obs. 25. Anatome Icterici in quo Mesenterij venæ cruore flavo ac stercoreo scatentes repertæ sunt. 331.
Obs 36. Icterus à vitio Lienis & vasorum ad eum tendentium angustia, Ibid.

Obs.27. Icterus niger sequutus Jecoris insignem duritiem. Tom. II. pag. 332.
Obs.28. Icterus niger ab hepate scirrhoso, vesicula fellis vacua, Omento putrido. Ibid.
Obs. 29. Icterus niger à Lienis absentia prognatus. Ibid.
Obs 30. Icterus à parvitate Lienis, grandiore vesica fellea & obstructa. Ibid.
Obs. 31. Discoloratio à vermium copia in intestinis. pag. 333.
Obs.32. Icterici anatome cujus interiora omnia membra in primis hepar & intestina bile suffusa deprehensa sunt. Ibid.
Obs.33. Mater Ictero laborans puellum enititur eodem infectum cujus sanguis totus erat flavus. Ib.

Additamenta

Ad Sectionem de Ictero.

Obs. 1. Icterus citra febrem vitio Jecoris genitus cujus pars convexa omnino viridis. Concava pure referta, vesicæ felleæ crassiori bile turgentis, Pulmonis sanie obiti & purulenti. To. II. p. 334.
Obs.2. Icterus à lapide pellucido in cystide fellea.Ib.
Obs.3. Ictero nigro laborantis Lien male constitutus deprehensus. Ibid.
Obs.4. Icterus non fit nisi ductus communis obstruatur, Ibid.
Obs 5. Icterus à bile omnia viscera suffundente.Ibid
Obs.6. Icterus in Ascitem desinens ab hepate scirrhoso & lapillis cum bile crassa in vesicula fellis. 335.

Sectio XIX.

De Scorbuto.

Obs. 1. Scorbutus non semper vitio Lienis oritur ut variis patet exemplis. Tom.II. p.337.
Obs.2. Scorbutici Jecur scirrhosum deprehensum & tuberosum, Lien maximus, vasa mesenterica obliterata. p.340.
Obs 3. In scorbuticorum & hypochondriorum penitioribus Lienis meatibus & lateribus arteriæ splenicæ & cœliacæ materia multa tartarea & sabulosa adhærescens reperitur. p.342
Obs.4. Scorbuticus hepar vitiatum habuit. p.343.
Obs 5. In scorbutico deprehensum omentum putridum, Mesenterium nigris varicibus obsitum, pancreas induratis glandulis refertum, hepar nigrum, scirrhosum, lien longus, durior solito &c. Ibid.
Obs.6. Scorbuticorum Omentum sæpe vitium contrahit ut & Mesenterium. Ibid.
Obs. 7. Scorbuticorum urinas rubras fundentium hepar aut cystus fellea variè in vitio fuere. p.344.
Obs.8. Scorbutici laqueo suffocati constitutio corporis interna & externa. p. 345.

Additamenta

Ad Sectionem de Scorbuto.

Obs. 1. Scorbuticorum & hypochondriacorum Lien sæpe exterius inculpatus est qui intus vitii notas exhibet sua mollitie & flacciditate. p. 345.
Obs.2. Scorbutum non semper oriri à lympha glandulas lacteas obstruente, ostendunt cadavera eorum in quibus mesenterii glandulæ illæsæ deprehendu[n]tur. p.346.
Obs.3. In scorbuto Lien malè sæpius culpatur ubi de variis scorbuti speciebus. Ibid.

Sectio XX.

De Cachexia, Anasarcha, Leucophlegmatia.

Obs.1. Cachexia genita ob Jecoris vasa à sanguine retorrido obstructo.1. Ob ejus vasa arenulis infarcta. 2. Ob ejus vitium hydatidibus se prodens. 3. Ab ejus duritie, tuberositate &c. 4. Tom.II. p.349.
Obs.2. Cachexia vitio hepatis quasi excocti inducta, cum sinistri pulmonis inflammatione & semiputredine. 1. Ab hepate magno ex parte corrupto cum pulmonum omnimoda putredine. 2. A vitio hepatis, pulmonum, cystis meatu obstructo. 3. A multiplici vitio partium vitalium & naturalium. 4. 5. 6. 7. 8. Ab hepate & liene scirrhosis cum calculo in dextro cordis ventriculo.9. A mala constitutione jecoris cystis felleæ cum Omenti extraordinaria crassitie. 10. Ab hepate fere putrido, Renum vitio. p.350.
Obs 3. Cachexia à parvitate & duritie Lienis inducta. p.354.
Obs.4. Cachexia à renum calculosorum vitio producta. Ibid.
Obs.5. Cachexia ab hydrope pulmonum inducta.Ib.
Obs 6. Cachecticorum mesenterium vitiatum ut plurimum deprehenditur. 1. Materia purulenta inter duas ejus tunicas collecta reperta. p. 355.
Obs. 7. In cachectico vitium pancreatis deprehensum, hepatis, lienis, vasorum mesaraicorum obstructio, pericardii, pulmonum læsio. Ibid.
Obs. 8. Cachectici cadaver exhibuit lienem male constitutum & glandulas magnas comprimentes venam Portæ ejusque ramos cum pulmonum læsione. Ibid.
Obs. 9. Cachexia à tumore scirrhoso, suppurato, orto ab inferiore parte pancreatis, hepate, liene, pulmonibus, renibus &c. vitiatis. p.356.
Obs.10. Cachexia à sero per totum diffuso ob glandulas pancreatis & mesenterii induratas, Jecur pallidius & corporibus pituitosis in cordis ventriculis &c. Ibid.
Obs.11. In Cachecticæ mulieris vesicula fellea aquosus humor sero lacti persimilis copiosus repertus est. p. 357.
Obs. 12. Cachexia laborantis thorax aqua plenus repertus. Ibid.
Obs. 13 Anatome cachectici pituitosi in cujus pericardio tumor turbulentus ad libras duas repertus, p.358.
Obs.14. Varia in Anasarca & Cachexia affectorum corporibus reperta, Abscessus in corde. 1. Corpora fibrosa in majoribus vasis. 2. Abscessus steatomatici. 3. Vasa emulgentia muco obsita. 4. p.358.
Obs. 15. Anasarca ab abscessu Jecoris genita & Liene maximo lapidibus referto. p. 359.
Obs. 16. Leucophlegmatia producta ab exiguo liene Jecore utcunque morbido, vasorum quæ ad portam feruntur parvitate calculis in vesicula fellis, Renibus malè constitutis &c. Pulmonibus pleuræ adnatis. Humore viscido in corde. Aqua in thorace. Ibid.
Obs. 17. Anasarca defuncti soli pulmones in vitio fuere. p. 362.

Obs.

Obs.18. Leucophlegmatia ab hydrope pectoris cum pulmonum vitio orta. Tom.II.pag.362.

Obs.19. Leucophlegmatia plerumque sequitur excedentem jecoris humiditatem. 1. Genita à Jecoris tumore satis magno. 2. p.364.

Obs.20. Anasarca defuncti cerebrum aquatiore humore erat imbutum. Ibid.

Obs. 21. Anasarca asciti juncta ab hepate scrofulis obsito, ut & peritonæo omento & intestinis cum inflammatione. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Cachexia, Anasarca &c.

Obs. 1. Cachexia & hydrops in puero cujus viscera pleraque transposita reperta sunt cum plurimis vitijs viscerum naturalium & vitalium. Tom.II.p.364.

Obs. 2. Vitio pulmonum producta leucophlegmatia. p.365.

Obs.3. In muliere quæ ex Anasarca obierat abscessus pus fœtidissimum fundens in proprio lienis situ repertus. Ibid.

Obs.4. In Anasarca succus biliosus quasi lacteus inventus est, Ibid.

Sectio XXI.

De Ventris Tumore, Hydrope.

Obs.1. Hydropis ascitis causa sæpe aliunde quam ab affectu Jecoris aut Lienis pendet quæ sæpe in cadaveribus illæsa deprehenduntur. Tom.II. pag.366.

Obs. 2. Hydrops ascites à seroso humore subflavo citra vitium hepatis & lienis cum peritonæi & intestinorum inflammatione. p.368.

Obs.3. Ascites cordis vitio genitus polypis duobus obsessi. 1, 2. 13. 24. Exesi cum distensione & magnitudine pericardij. 3. 4. Extenuati. 5. Extraordinariè magni cum sanguine concreto in ventriculis præternatural. constitutis. 6. A calculo in corde cum hepatis & lienis scirrho. 7. 9. A vitio cordis in quo substantia pituitosa cum jecoris, lienis & renum vitio. 8. 11. Ob vitium cordis pericardio destituti cum alijs læsionibus & hepatis corruptione. 10. Vitio lienis cordis, hepatis, pancreatis, vasorum mesaraicorum obstructione. 12. Vitio cordis & pulmonum. 14. Cordis, hepatis, lienis, renum. 15. 16. A polypis in corde, hepate scirrhoso. 17. A folliculo in corde pinguedine in dextro ventriculo. 18. A substantia pituitosa in dextro ventriculo. 19. Ab excrescentia carnosa in utroque ventriculo. 20. A corporibus fibrosis in sinistro ventriculo & aorta summè dilatatis. 21. A calculo venæ arterialis principio adhærente. 22. Ascites & pectoris hydrops à polypis in corde. 23. p.369.

Obs. 4. Hydrops ascitis vitio Jecoris aridi exortus. 1. 6. Obstructi & nigricantis. 2. Maximi & duri. 3. Indurati, callosi, tuberculis obsiti. 4. Indurati & lapillis referti. 5. Scirrhosi bile infecti. 7. Scirrhosi lapillis referti, Glandularum mesenterij induratarum &c. 8. Enormis in magnitudine, scirrhosi cui duo saxei tumores appensi cum lapide in utero. 9. Exsucci, retorridi, fœculenta amurca pleni. 19. Pituita obstructi cum hydatidibus in substantia. 11. Pallidi, undique abdomini annexi. 12. Scirrhosi, magni, pallidi, 13. Flavescentis cum insolita meatuum felleorum constitutione. 4. Tuberosi, scirrhosi cum peritonæi & omenti putredine & hydrope pectoris. 15. Cancrosi & tumore affecti. 16. Abscessu affecti. 17. Ab insigni ejus tumore cum abscessu in musculis abdominis. 18. Vitio jecoris exsiti cum anasarca. 19. Exusti scirrhosi. 20. Duri subpallidi, intus granulosi. 21. Magni ex parte corrupti: 22. Scirrhosi, tuberosi. 23. Lapidibus obstructi. 24. 25. Corrupti, arenosi cum intestinorum dilatatione. 26. Flaccidi. 27. Scirrhosi. 28. Arenis referti. 29. Vermis in hepate & in poro choledocho, bilis aquea in cysti. 30. Indurati & vitiati cum Rene unico. 31. Corrupti cum adnata utero verruca. 32. Ingentis ponderis post suppressionem mensium. p. 380.

Obs. 5. Hydropici cystis fellea exhausta lapillis referta, Intestina nigra quasi torrefacta. 1. Cystis muco & capillis referta. 2. Lapilli nigri in cysti. 3. 4. 5. p.391.

Obs. 6. Ventris tumor Asciticus vitio Jecoris duri, pustulis ubique referti. Lienis crassi, conglobati. 1. Jecoris & Lienis tumoribus scirrhosis affectorum, Glandularum mesenterij tumidarum in Leæna, Hepatis & Lienis durorum siccorum. Hepatis fungum adnatum habentis, Lienis intus vitiati. 4. Hepatis & Lienis pituita alba obductorum. 5. Ob scirrhum in vicinia utriusque. 6. Vitio Lienis monstrose conformati. Hepatis vitiati. 7. Hepatis duri, tumidi, Lienis pallidi molliores. 8. Hepatis & Lienis corruptorum. 9. Hydrops sæpe consequitur corruptionem & putredinem utriusque. 10. Asciticus & Tympaniticus tumor ob utriusque visceris scirrhum. 11. Ascites cum gravitate à jecore scirrhoso. Liene quasi lapidoso. 12. Ibid.

Obs. 7. Hydrops sine vitio hepatis à Liene putri. 1. Albido & exiguo. 2. 3. Tumido & indurato. 4. Monstrosæ magnitudinis & formæ intus putri. 5. Ascites lienis tumorem vel vitium plerumque consequitur. 6. A flaccido Liene concreto sanguini simile quid continente. 7. Scirrhis obsesso. 8. Apostemate infecto. 9. p 396.

Obs. 8. Ascites vitio Renum flaccidorum & exilium procreatus. 1. Ulceratorum & perforatorum. 2. 3. Sinistri corrupti. 4. 5. Renis dextri obstructi à calculis sinistri purulenti. 6. Utriusque muco obstructi. 7. Sabulo. 8. Sinistri valde consumpti, Dextri veteris obstructione. 9. Hydropici renes multo adipe obsiti, Lien parvus. 10. à Renibus flaccidioribus cum vitio hepatis & lapide insigni in cysti. 11. p. 403.

Obs.10. In hydropicorum renibus cavitates non naturales aqua lympida repletæ sæpe comperiuntur. p.406.

Obs. 10. Ventris tumor Asciticus cum tuberibus à glandulis mesenterij induratis. 1. In hydropicis prope omnibus indurescunt. 2. Ob vasa serosa abdominis à tumore duro compressa. 4 A magnitudine mesenterij abscessibus obsiti 4. Ab eodem plurimis hydatibus obsito. 5. Ab ejusdem steatomate. 7. A pluribus vesiculis in tumore insigni adnato cum aquarum copia. 8. Ab eodem prodigiose turgente, scirrhoso cum pluribus abscessibus & Jecore abscessibus referto. 9 Ab extuberantijs steatomaticis illius glandularum cum pustulosis vesicis ac fœtu in utero. 10. A b eodem scrofulis referto. 11. Ab arefactis ejus glandulis 12. A strumis id & totum ventrem inferiorem occupantibus. 13. Hydropicorum mesenterium ut plurimum

corruptum invenitur. 14. A glandulis omnibus tam mesenterij quàm externis abdominis induratis. 15. A mesenterij ulcere. 16. Tom. II. pag.410.

Obs. 11. Anatome ascitici cujus viscera omnia naturalia affecta. 1. Asciticus à vitio glandularum mesenterij, hepatis abscessibus tentati, lienis duri, Renum putridorum. 2. A vitio hepatis indurati, Lienis parvi albicantis, Renum male constitutorum. 3. Ab hepate fisso vesiculis obsito, Renibus pertusis. 4. A Jecoris ventriculi, Pancreatis scirrhosi vitio, mesenterij glandulis tumidis. 5. A Jecore pituita referto, Pancreate duro, Rene dextro calculoso. 6. A mesenterio steatomatis referto, Pancreatis scirrho, Hepatis duritie, Pulmonibus scirrhosis. 7. Ab hepatis abscessibus, Renis sinistri & uteri. 8. Ab hepatis duritie vitiis renum mesenterij. 9. Ob Lienem calculosum, Renem dextrum lapide occupatum, uterum cartilagineum. 10. Ventris tumor hydropicus à copia ichorosæ & purulentæ materiæ ob viscerum omnium corruptelam. 11. A vitio Jecoris, Renum cystis felleæ Pulmonum. 12. Ab abscessibus juxta hepar, Liene apostemate infecto. 13. A scirrho Jecoris, Lienis, Renum vitio, Pancreatis &c. 14. p. 413.

Obs. 12. Ventris tumor hydropicus ab aquæ insigni copia extra peritonæum subsistente, salvo jecore & liene. 1. 8. A sero Omenti cavitate concluso & ejus glandulis tumidis, iisdem visceribus salvis. 2. Ab aqua in peritonæo collecta eò per tubas uteri delata. 3. A lutulento humore inter musculos abdominis & peritonæum contentis. 5. 6. A sero sanguineo cum parvo liene. 7. A sero inter duas peritonæi tunicas. 8. p. 416.

Obs. 13. Ventris tumor hydropicus ab aqua in vena umbilicali retenta, Et hinc in abdomen exstillante. p. 420.

Obs. 14. Hydropici (cujus aquæ per umbilicum evacuatæ) inventa vena umbilicalis extremè dilatata. p. 421.

Observ. 25. Hydropicus infans in utero à collectis tum in abdomine tum pectore aquis. Ibid.

Obs. 26. Embrio hydropicus cui meatus amplus à vesicæ fundo in venam cavam producebatur. p. 422.

Obs. 27. Ascites citra viscerum læsionem à sola vasorum lymphaticorum disruptione ortus. 1. 2. Ventris tumor ab aquis pellucidis illum replentibus. 3. A lympha variæ consistentiæ. 4. 5. Ibid.

Appendix, Hydropis Ascitis & Anasarcæ generatio ostensa per experimentum in cane factum venam cavam illius sectione in thorace facta stringendo filo unde mox intumescit abdomen vel habitus corporis à sero ex ea exsudante. p. 423.

Obs. 18 Hydrops quanquam à lymphaticis vasis aliquando oriatur, Iisdem tamen integris oborrum fuisse experientia constat. p 424.

Observ. 19. Hydrops Ascites non contingit absque aliqua interiorum partium abdominis solutione continui unde Vesicarum & Hydatidum origo. Ibid.

Obs. 20. Ventris tumor ob magnam aquarum congeriem & tumorem insignem in eo inclusum. 1. A seri copia cum crasso muco hypocondria loco carnis replente. 2. Ascites in muliere gravida ex superfœtatione judicata. 3. Ab aqua cruenta in abdomine. Et massa carnea in ventriculo aliisque partibus annexa. 4. Ab aqua nigra in abdomine materia nigra in ventriculo. 5. A pure aquoso abdomen implente. 6. A pure sacculo incluso ex propendentia diaphragmatis efformato. 7. Ab urina effusa è disrupta vesica. 8. Ab aqua cruenta cum corruptione intestinorum. 9. A fœcibus exulceratis intestinis in abdomen effusis. 19. A pure id replente. 11. 12. A pure ex thorace in abdomen effuso. 13. 17. A sanguine in id effuso. 14. Ab aquæ copia, muco inter intestina & mesenterium ac glandulosis corporibus inter intestina & mesenterium. 16. p. 425.

Obs. 21. Hydrops à vesiculis membranæ adiposæ adnatis, lumborum à regioni adnatis circa Jecoris vitium. 1. Ab aqueis vesiculis multis conclusis intra omenti substantiam. 2. A binis vesicis inter peritonæum & intestina latentibus. 3. A pluribus vesicis inter peritonæum & intestina. 4. A vesicis variæ magnitudinis circa mesenterium. 5. A vesicis viscera omnia imi ventris obsidentibus. 6. A multis vesiculis propria tunica conclusis. 7. A vesicis mesenterio, peritonæo intestinis, omnibusque visceribus adnatis. 17. 18. A vesicis variis abdominis locis dispersis. 9. 10. A vitio Jecoris vesiculis obsiti. 11. 12. 13. A lympha vesicis conclusa. 14. A crebris vesicis invicem cohærentibus inter peritonæum & cutem abdominis. 15. A vesiculis inter abdomen & peritonæum aggregatis. p. 435.

Obs. 22. Tympanitidis causa obscura. p. 435.

Obs. 23. Ventris tumor Tympaniticus à flatibus intestina distendentibus. p. 438.

Obs. 24. Tympanites à flatibus intra cavitatem abdominis. p. 439.

Obs 25. Hydropicorum abdomen non aquis solum sed & flatibus distendentibus turget. Ibid.

Obs. 26. Ventris tumor flatulentus & aquosus à ventriculo post inflammationem perforato. p. 440.

Obs. 27. Ventris Tumor Tympaniticus ob venenum inductus à quo vitiatum hepar. Ibid.

Obs. 28. Ventris tumor Tympaniticus à Liene maximo, pluribus membranis (inter quas aqua continebatur) involuto &c. Ibid.

Obs. 29. Ventris Tumor Tympaniticus à venis mesenterii atefactis. Ibid.

Obs. 30. Ventris Tumor Asciticus & Tympaniticus à Jecore retorrido, indurato Liene, Rene putrido, Intestinis syderatis. p. 441.

Obs. 31. Tumor ventris Asciticus & Tympaniticus salvo Jecore genitus & aliis visceribus. Ibid.

Obs. 32 Tumor ventris Tympaniticus & asciticus cum epigenesi in paralysin. p. 442.

Obs. 33. Ventris tumor Tympaniticus ob ventriculum & intestina flatibus tumida ab hepatis, mesenterij, pancreatis vitio & languore calidi innati. Ibid.

Observ. 34. Ventris tumor Asciten mentitus à monstroso Omenti tumore. 1. Ab Omento totam epigastrij regionem occupante. 2. Ob omentum ubique saniе refertum. 3. Ob ejus glandulas magnitudinis insignis. 4. Ob illius insolitam crassitiem. 5. A tribus glandulis omenti maximis, scirrhosis. 6. p. 443.

Obs. 35. Ventris tumor pro hydrope habitus à splene immensæ magnitudinis & Jecore magno. 1. A Lienetorum abdomen occupante. 2. 3. Ob lienem molis extraordinariæ ligamentis splutum. 4. 5. Ob Lienem monstrosum alieno loco hærentem. 6. Ob hepatis insignem magnitudinem. 7. p. 445.

Obs.36. Ventris tumor à corpore extraneo, crassitiei pedis unius & semis sub musculis abdominis: Alio virilem mentulam referente inter uterum & vesicam urinariam sito. p.446.

Obs.37. Ventris tumor pro hydropico habitus ab ingenti massa pinguedinem referente, totum fere mesenterij spatium occupante. 1. A steatomate ingenti Pancreati Asellij innato. 2. p.448.

Obs.38. Ventris tumor à portentosa Abscessuum magnitudine repertorum in mesenterio. p.450.

Obs.39. Ventris tumor à Mesenterio prodigiosè turgente scirrhoso cum infinitis abscessibus & scirrhoso jecore abscessibus referto. Ibid.

Obs 40. Ventris tumor ab insigni viscerum magnitudine naturali copioso adipe obsitorum Ascites creditus. p.451.

Obs.41. Ventris tumor & durities ob hepar cartilaginea tunica constans, Peritonæum durissimum vesicam & uterum substantiæ lapideæ. p.452.

Obs.42. Ventris tumor graviditationis specie imponens à Copia sanguinis in abdomine, hepatis magnitudine insigni, intestinorum tenuium protuberantia. p.452.

Obs.43. Tumor ventris suspicionem ingereus graviditatis ab insigni ventriculi tumore & Liene inter illum & hepar sito. p.453.

Obs.44. Ventris tumor à sanguinis nigerrimi copia inter musculos abdominis & peritonæum contenta. Aqua multa inter peritonæum & intestina. Tuba dextra uteri tumida &c. Ibid.

Obs.45. Abdominis Tumor immensus à Massa crinita & aquæ ingenti copia intra peritonæum conclusa à vitio Jecoris genita. p.454.

Obs. 46. Ventris tumor ob massam propria membrana involutam nigricante & fœtidissima aqua plenam. p.455.

Obs.47. Ventris Tumor ab infinito numero abscessuum steatomaticorum. Ibid.

Obs.48. Ventris Tumor à tumore duro & dolorifico musculorum abdominis cum multiplici interiorum viscerum vitio. Ibid.

Obs. 49. Ventris tumor ab hydrope ventriculi productus. p.456.

Obs. 50. Ventris tumor à ventriculo & intestinis flatibus distentis. 1. Ab intestinis omnibus flatibus tumidis. 2. Ob eadem inflammata & flatibus repleta. 3. Ob Colon fœcibus & pituita infarctum. 4. Ob ejus abscessum. 5. Ob idem pituita infarctum. 6. Ob illius contorsionem & insignem dilatationem. 7. Ob excrementum meconium dictum, cohibitum in infante. 8. p. 457.

Obs.51. Hydropici Pulmones pene consumpti. 1. 2. Purulenti sine vitio viscerum naturalium. 3. Ibid.

Obs. 52. Ventris tumor hydropicus illæso Jecore & Liene ab abscessu, omento & Peritonæo, Ibid.

Obs. 53. Ventris tumor hydropicus ob abscessum juxta Lienem genitum. p 458.

Obs.54. Ventris tumor & durities ab ejus exterioribus cartilagineis & cancrosis. Ibid.

Obs. 55. Fungi in hydropici abdomine reperti. Ibid.

Obs. 56. Ventris tumor ab utriculo uteri superiori parti adnato, aquam copiosam continente. 1. A monstrosa uteri magnitudine & aqua copia in abdomine. 2. Ab utero duplici cum gemino fœtu, Effusoque in abdominis cavitatem sanguine. 3. Ab utero materia adiposa infarcto insignis ponderis, 4. A varijs & monstrosis in uteri substantia contentis. 5. Ab uteri substantia in scirrhum indurata. 6. Ab utero & abdomine scirrhosis. 7. Ab uteri enormi extensione cum aquarum congestione. 8. A varijs uteri vitijs & insigni ejus hydrope. 9. Ab uteri insigni hydrope, Et dextris testis glandulis admodum tumidis. 10. Ab uteri insigni amplitudine, aliisque vitiis cum massa carnea in ejus cavo. 11. Ab hydrope in cornubus uteri innumeras vesicas continentibus. 12. Ab hydrope Testiculorum muliebrium cum aquæ copia in abdomine. 13. Ab hydrope uterino. 14 Ab enormi uteri incremento. 15. Ab hydrope Testiculi fœminæi. 16. Ab insigni uteri magnitudine, Et humoris putridi in abdomine copia. 17. A carnea mole ex uteri superficie externa exorta hydropem asciten mentiente. 18. Ab hydrope uteri & vesiculis purulenta materia refertis cum aqua copiosa in abdomine. 16. Ab utero aqua pleno. 20. Ab hydatide testiculi sinistri muliebris vicem occupante. 21. Ab uteri putrefactione cum hepatis vitio. 22. Ab utero & vesica urinaria exulceratis. 23. A ligamento uteri sinistro aqua pleno abdomen distendente. 24. Tom. II. p. 459.

Append. De simili Tumore ex cute Pudendi, innato feliciter per sectionem exstirpato. p.464.

Obs.57. Tumor ventris hydropicus vitio Testium muliebrium salvo hepate excitatus. p.466.

Obs. 58. Ventris tumor ob molam pluribus annis gestatam. 1. 2. Ob fœtum & molam. 3. Ob molam ingentem ex plurimis vesicis aqua repletis conflatam. 4. Ibid.

Obs. 59. Ventris tumor graviditatis suspicionem exhibens à seri copia abdomen replentis, utero valde magno, pleno humore crasso &c. p.467.

Obs.60. Ventris tumor & durities scirrhum mentita ob fœtum utero conceptum. p. 469.

Obs. 61. Ventris Tumor Ascititus cum testiculi dextri (in muliere) pilis infarcti miro incremento. Ibid.

Obs. 62. Ventris Tumor à ligamento uteri superiori tumido sero. p.470.

Obs. 68. Ventris tumor à mole insigni omento adnata & vasis spermaticis ac uteri tuba dextra ex multifariis partibus contenta. Ibid.

Obs. 64. Hydrops à defectu caloris nativi inductus. p.471.

Obs. 65. Hydropicus ventris Tumor à nimio potu inductus. Ibid.

Obs. 66. Peritonæi tunicæ in hydropicis mire aliquando crassescunt & indurantur. Ibid.

Obs. 67. Hydropici ventriculus admodum angustus quia jamdiu non comederat. Ibid.

Obs 68. In hydropicis quibusdam pericardium cordi adhærens inventum. Ibid.

Obs. 69. Anatome hydropicæ mulieris in qua principium venæ cavæ descendentis arctè coaluerat. p. 472.

Obs. 70. Hydropici cadaver sine hepate & liene inventum. Ibid.

Obs. 71. Anatome hydropicæ sine Jecore, Liene, Renibus inventæ cum mola insigni in utero. Ibid.

Obs. 72. Hydropici Jecur totum consumptum, Lien, Renes &c. Ibid.

Obs 73. Ventris tumor ab aquæ ingenti copia viscera adeo compellente ut nec cordis nec pulmonum appareret vestigium. Ibid.

Obs.74. Anatome canis toto corpore tumidi post infusum in venas oleo Tartari in cujus venis sanguis solito fluidior repertus est. Tom.II. p.473.
Obs.75. Borborygmi & coaxantium ranarum species ob impedito libero flatuum per intestina excursu. Et ventris Tumor à mirabili ejus pinguedine. Ibid.
Obs.76. Ren unicus observatus in iis quibus venter prominulus & vitiatus costarum ductus. Ibid.
Obs.77. Ventris inferioris gracilitas cum intumescentia superioris ob delatam post vulnus ventriculi partem & intestinorum in thoracem. p.474.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Ventris Tumore, Hydrope, &c.

Obs. 1. Abdominis Tumor ab immani uteri expansione cum infarctu & corruptione illius. Tom. II. pag.474.
Obs.2. Ventris tumor à pure in eo parte sinistra congesto præsertim circa Lienem cui immersus cum vicinis partibus latebat. Ibid.
Obs. 3. Hydrops Ascites vitio hepatis insignis magnitudinis geniti, duri, varijs in locis putridi. p.475.
Obs.4. Hydrops Ascitès à scirrhis Jecur, mesenterium, pancreas, aliasque, partes infestantibus. Ibid.
Obs.5 Hydropici cadaver exhibuit Renem dextrum materia calci simili infarctum. Sinistrum vasis distentum exterius cum hydatide &c. Ibid.
Obs. 6. Hydrops à Liene, Abscessu seroso & purulento obsesso qui ante obitum materiam ad latus dextrum eructabat. Ibid.
Obs.7. Ventris Tumor ab aqua in peritonæi duplicatura peculiari contenta saccum efformans extra quem viscera constituta. p.476.
Obs. 8. Ascites à duro hepate & liene. p.477.
Obs. 9. Polypi liberi in cordis ventriculis duarum mulierum una hydrope, altera cachexia extinctà. Ibid.
Obs.10. Ventris tumor ob Renis tunicam externam admodùm expansam, Renis substantia consumpta. Ibid.
Obs.11. Hydrops Ascites à Jecoris & Lienis scirrho. Ibid.
Obs.12. Hydropici pancreas semiputre observatum. p.478.
Obs. 13. Hydrops à Jecore retorrido, pituita referto. Ibid.
Obs.14 Hydrops scorbuticus. Ibid.
Obs 15. Ascites cum hydrope thoracis vitio hepatis in quo fissuræ deprehensæ genitus cum calculis in vesica fellea. p.479.
Obs 16. Hydrops Ascites lethalis casum sequutus in Puella cujus viscera nobilia consumpta reperta fuere & Lien marcidus. p.480.
Obs. 17. Ventris tumor à glandulis panniculo carnoso substratis tumore insigni sub peritonæo humero fæci vini rubri simili repleto, Molis plurimis utero adnatis &c. Ibid
Obs. 18. In hydropica muliere glandulæ circa mesenterium admodum tumidæ repertæ sunt, Lien tumidus, humoris serosi copia &c. p.481.
Obs.19. Hydrops Ascites à vitio Jecoris intrinsece corrupti, carnem non solidam sed cruorem nigerrimum condensatum referentis. Ibid.
Obs.20. Ascitici hepar album repertum est, distensum, meatibus albo crassoque succo infarctis folliculus fellis ℥jß. vix continens fœtidissimæ, cum ulcere mesenterij. Tom II. p.482.
Obs.21. Hydropicæ cor maximum repertum, pericardio connatum undique. In sinistro illius ventriculo sanguis purulentus, p 483.
Obs.22. Imi ventris tumor ab utero scirrhoso inductus cum vomica in mesenterio. Ibid.
Obs.23. Ventris tumor graviditatem mentiens à Vesicæ abscessu. p. 484.
Obs.24. Tympaniticorum & Asciticorum Jecur solidiorem densioremque substantiam nactum est, Leucophlegmaticorum laxiorem. Ibid.
Obs.25. Ventris tumor à serosi humoris copia insigni inter peritonæi tunicam duplicatam occlusa. Ibid.
Obs.26. Hydrops Tympanites à flatibus abdomine inclusis. p.485.
Obs.27. Ventris Tumor insignis ob renem portentosæ magnitudinis. Ibid.
Append. Ventris Tumor ab Omenti incrassatione ex conjectura ortum ducens. p.486.
Obs.28. Uteri Tumor à sacco membranaceo, innoxiè omnibus visceribus incumbente abdomenque multùm extollente, tantæque capacitatis ut 40. circiter mensuras tenuerit &c. circa quæ aliquot curiosa. p.487.
Obs 29. In hydropica aquæ 90. libræ repertæ, ventriculus ultra modum longus &c. p.488.
Obs.30. Ventriculi hydrops. Ibid.
Obs.31. Uteri hydrops. Ibid.
Obs.32. Tumor ventris in quo mesenterium ac pancreas immensæ molis &c. Ibid.
Obs.33. Hydrops in quo tumor pilosus in omento repertus est. p.489.
Obs.34 Hydrops in quo hepatis glandulæ admodum tumefactæ. Ibid.
Obs.35. Hydrops Ascites ex hydatidibus. p. 490.
Obs.36. Partium quarundam induratio in hydropica. Ibid.
Obs.37. In hydropici cadavere hepar malè & quomodo affectum. Ibid.
Obs 38. In simili alio hepar itidem malè affectum una cum calculo in ductu cystico. Ibid.
Obs 39. Hydrops Tubæ uterinæ monstrosus. p.491.
Obs. 40. Hydrops cum scirrho Ovarij sinistri tuberoso. Ibid.
Obs 41. Hydrops ingens in duplicato peritonæo. p. 492.
Obs. 42. Hydrops à scirrho partium glandulosarum.
Obs.43. Hydrops ex Rene dextro, materia calculosa oppleto &c. p. 496.
Obs. 44. Ex peripneumonia, phthisis & hydrops. p. 498.
Obs. 45. Anatome adolescentis hydropici μεγαλοσπλάγχνου cum varijs curiosis. p.499.
Obs.46. Hydropis rari historia. p.500.
Obs.47. Hydrops Ovarij mulieris &c. p. 502.
Obs.48. Historia hydropis memorabilis. p.504.
Obs.49. Hydrops in quo hepar totum glandulosum &c. repertum. p. 505.
Appendix, Lumbricus Hydropicus sive Tentamen quo probabile redditur hydatides sæpius in morbidis corporibus animalium obvias esse speciem vermium seu animalium imperfectorum. p.506.
Obs. 50. Anatome herniosæ & asciticæ curiosa. p. 508.
Obs. 51. Anatome Asciticæ. p. 510.
Obs. 52. Anatome Anasarca enecti. p. 511.
Obs. 53. Anatome hydrope uteri extinctæ. p. 512.
Obs.54. Anatome hydrope & mola uteri afflictæ. p. 514.
Obs.55. Anatome Ascitici. p. 517.

Obs 56. Anatome Ascitici & Herniosi. Tom. 2. p. 518.
Obs. 57. De omento mirabili hydropici p. 520.
Obs. 58. De intestino colo mirum in modum à flatibus distenso hydropem asciten mentiente deque liene sphacelato & corrupto. Ibid.
Obs 59. Anatome hydropicorum. p. 521.
Obs. 60. Hydrope pectoris cum abscessibus hepatis & calculo ingenti folliculis fellis. p. 522.
Obs. 61. Mammæ ossea in virgine cum pectoris hydrope. Ibid.
Obs. 62. Vivum cadaver seu hydrops Ascites in quo partes superiores corporis omnino tabefactæ p. 523.
Obs. 63. Hydrops abdominis saccatus cum vesicæ ac nteri defectu &c. Ibid.
Obs. 64. Hydropicæ post paracente sinanatome. p. 525.
Obs. 65. In hydropica paracentesis frustra pene tentata. p. 5 6.
Obs. 66. De abdominis tumore steatomatico in puerulo nondum trienni rato & admirando Ibid.
Obs. 67. Hydrops Ascites saccatus sive abdominis intumescientia stupendæ magnitudinis cum interveniente partu fœlici. Ibid.
Obs. 68. Cadaverum sectio veritatis retectio sive Hydrops Ascites falso pro monstro habitus. p. 528.
Obs. 69. Hydrops saccatus. p. 529.
Obs. 70 De Ovario hydropicæ monstroso. p. 531.
Obs. 71. Hydrops ovarii mulicbris stupendus in exenteratione mulieris cujusdam repertus. Ibid
Obs. 72. Hydrops ovarii muliebris. p. 532.
Obs. 73 Tumor ventris quasi gravidi ab omento glanduloso. p 535.
Obs. 74. De sacco abdominis hydropem mentiente. Ibid.
Obs. 75. Inflatio intestinorum hydropem mentiens circa quæ de flatuum causa, materia &c. quæritur, pag. 537.
Obs. 76. De Hydrope pectoris lethali: hic extra proprium locum, siquidem pertinet ad morbos. p. 540.
Obs. 77. Hydropicæ anatome ubi testiculus dexter ad magnitudinem capitis infantilis auctus repertus &c. Ibid.
Obs. 78. De anatome viri hydrope & fluxu hepatico defuncti. Ibid.
Obs. 79. Hydrops pectoris, hic extra proprium locum, in quo Polypus cordis portentosus repertus. p. 541.
Obs. 80. De pinguedine in abdomine tumorem Tympanitico similem efficiente. p. 542.
Obs. 81. De hydrope quem saccatum vocare solent singulari. Ibid.
Obs. 82. De Hydrope vesicario. p 546.
Obs. 83. De anatome canis hydropici. Ibid.
Obs. 84. Hydrops in quo lien præcipue affectum repertum est. p. 547.
Obs. 85. Hydrops Ascites in quo tumores omnigeni & innumeri abdomen occupabant. p. 548.
Obs. 86. Hydrops Ascites in quo tumor grandis in pancreate alisque minores per totum mesenterium ac intestinorum longitudinem dissemitati &c. pag. 549.
Obs. 87. Hydrops Ascites in quo omentum variis tuberculis consitum, heparque suppuratum repertum est. Ibid.
Obs. 88. Hydrops purulentus seu abscessus mesenterii hydropem ascitem mentiens. p. 551.
Obs. 89. Pseudo hydrops à pinguedine anomala imi ventris exteriora ac interiora copiosius occupante. pag. 552.

SECTIO XXII.

De Lumborum dolore Nephritide & Calculo Renum.

Obs. 1. Renum dolor calculis obsessorum ureterum capita subeuntibus. Tom 2. p. 553.
Obs. 2. Lumborum dolor à Calculis Renum insolentis figuræ & molis: Calculi Sperlingiani. pag. 554.
Obs. 3. Lumborum dolor à calculis renum substantiam absumentibus comite inflammatione p. 556.
Obs. 4. Renum dolor à calculo immenso in rene dextro, sinistro penitus consumpto &c. Ibid.
Obs. 5. Post nephriticos dolores à lapide Renum substantia consumpta est, sola superstite membrana. p. 557.
Obs. 6. A Nephriticis doloribus extinctæ mulieris Ren dexter plane putridus inventus, sinister flaccidus, tumidus, pure & calculis refertus &c. p. 558.
Obs. 7. Ob nephriticos dolores extinctæ Ren sinister maximus inventus est lapidem continens exiguum; dexter minimus. p. 559.
Obs. 8. Nephriticus dolor à calculo cui gallinacei magnitudine sub membrana renis sinistri delitescente & pluribus in utroque Ibid.
Obs. 9. Cujusdam Nephritico dolori obnoxii Renes lapideæ duritiei reperti sunt. p 560.
Obs. 10. Mulieris post Nephriticos dolores mortuæ Renes absumpti & vesica corrupta repetiuntur. Ibid.
Obs. 11. Nephriticus dolor & imi ventris à Rene suppurato & Calculo vesicæ hujusque exulceratione. Ibid.
Obs. 12. Nephriticus dolor à Calculo perforato urinæ transitum concedente. p. 561.
Obs. 13. Nephriticus dolor à calculo ureterem obturante. Ibid.
Appendix, Renum substantia varie pro nat ra affectuum variatur. p. 562.
Obs. 14. Lumborum dolor à Calculo oblongo & obliquo renem dextrum occupante eumque tandem corrumpente. Ibid.
Obs. 15. Renis & præsertim dextri dolor à calculo in hoc rotundo: Alio bifido in sinistro cum corruptione. Ibid.
Obs. 16. Lumborum dolor à rene putri ob calculos & materiam viscidam tumido, altero imminuto. p. 563.
Obs. 17. Lumborum & nephriticus dolor à calculo grandiori pelvim renis dextri implente cum alio minore &c. Ibid.
Obs. 18. Nephriticus dolor à calculis ureteribus vel pelvi impactis. p. 565.
Obs. 19. Nephriticus dolor à Calculis in renum substantia & ipso infundibulo &c. Ibid.
Obs. 20. Nephriticus dolor à calculo cruciformi per universum renem se dipergente. Ibid.
Obs. 21. Nephriticus dolor à variæ formæ & coloris calulis. p. 566.
Obs. 22. Renum doloroh utrumque Renem calculo obsessum. 1. Ob calculum per omnes Renis sinus dispersum. 2. Ob renem 2. calculos continentem, ab his summè ampliatum. 3. Ob calculum in Rene dextro & arteriæ magnæ distensionem. 4. Ob renis tunicam & pelvim calculis repertas. 5. p. 566.
Obs. 23. Lumborum dolor ob renem purulentum insignis magnitudinis. 1. Ob renem semiputridum, purulentum. 2. Ob Renis dextri apostema. 3 Ob re-

renem finiſtrum maximum dextro abſente. 4. Ob vermes in renibus. 5. Ob renum inflammationem hinc ſequutam gangrænam. 6. Ob abſceſſum in ſiniſtri renis carne extima 7. Ob renis dextri putredinem. 8. Viceratos eroſos. 9. finiſtri duritiem ſubſtantiam puriformem. 10. Renum magnitudinem duritiem, concretis puris ſubſtantiam referentem. 11. Siniſtrum pure ac ſteatomate infectum. 12. Siniſtrum colliquatum. 13 utrumque mole inſignem citra vitium 14. Tom. 2. p. 567.

Obs. 24. Calculus unciarum trium & ſemis in rene dextro repertus; Centum lapilli in ſiniſtro citra dolores nephriticos urinas ſabuloſas aut difficulter fluentes. 1. Calculi citra ſigna geſtati, 2. 3. 4. 5. 6. p. 569.

Appendix, De quodam Nephritide laborante cui citra dyſuriam diſiit dolor. Ibid.

Obs. 25. Lumborum dolor & dorſi ab inſigni pancreatis abſceſſu. p. 570.

Obs. 26. Calculoſi Renes flaccidi reperti cum ureterum amplificatione. 1 Cavitates majores fiunt ab appulſu novæ materiæ. 2. In calculoſis ureterum dilatatio reperta. 3. 4. 5. In emulgentibus calculi geniti, 6. 7. Cicatrix renibus inducta poſt diuturnos dolores nephriticos. 8. Ibid.

Obs. 27. Nephriticus dolor à Calculis & arenulis cum tenuium ſubſtantiæ ulcere, ſuppuratione, corruptione &c. p. 571.

Obs. 28. Pueros Nephritidi & lumborum doloribus obnoxios eſſe oſtendit anatome. Ibid.

Obs. 29. Multos lumbis dolere citra calculi in renibus præſentiam ex ſolo catharro anatome oſtendit. Ibid.

Obs. 30. Lumborum dolor ob lienis è loco proprio diſceſſionem. p. 572.

Obs. 31. Lumborum dolor à lapidibus in arterijs lumbaribus abſconditis. Ibid.

Obs 32. Lumborum dolor ob ſcirrhum in Ileo inteſtino ſupra renis regionem conſiſtentem. Ibid.

Obs. 33. Lumborum dolor à ſero in fiſtula dorſi ſtagnante. Ibid.

Obs. 34. Lumborum dolor ab abſceſſu illic oborto. p. 5573.

Obs. 35. Lumborum dolor à corroſis duabus lumborum vertebris, ſuccedente hinc venæ cavæ & arteriæ aortæ ruptura. p. 573.

Obs. 36. Renum dolor à pure è corde calculis & abſceſſibus obſito manente. 1. Ab hydrope thoracis, calculo in corde. 2. p. 574.

Obs. 37. Lumborum dolor ab acri ſanie è pulmonibus aut venis in renes confluente aut ſero vaſa diſtendente. Ibid.

Obs. 38. Lumborum & dorſi dolor ob vaſa ab hepate ad Renes euntia Tartaro oblinita Ibid.

Obs. 39. Lumborum dolor à pancreate & meſenterio induratis. &c. 576.

Obs. 40. Lumborum oſſis ſacri ad coxendicem & Iſchium dolores à Pancreate Aſellij enati & Meſenterio humoribus turgentibus. Ibid.

Obs. 41. Lumborum & dorſi dolor à cancroſo pancreatis ulcere, ſpina dorſi eroſa & putrida. Ibid.

Obs. 42. Lumborum dolor à varijs partium infimi ventris affectibus. A meſenterij vitiis variis. 1. 9, 10. 11. A tumore vertebris lumbaribus affixo. 2. A pancreate ſuppurato vaſa majora premente. 3. 8. Ob uterum ſanguine refertum. 4. Ob Pancreas putrefactum, meſaræum ad originem ſcirrho induratum. 6. A pancreate tumido & vitiato. 7. p. 577.

Obs. 43. Ilii ſiniſtri dolor excitatus à Rene putrefacto. p 578.

Obs. 44 Dolor circa regionem oſſis ſacri ob abſceſſum inſignem juxta venæ cavæ bifurcationem. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Lumborum Dolore &c.

Obs. 1. Lumbi dextri totiusque cruris dolor ab ingentibus calculis in meſenterio & hepate incluſis. Tom. 2. p. 578.

Obs. 11. Lumborum dolor à vermibus in renibus genitis. p 579.

Obs. 3. Nephriticus dolor cum phtiſi à Renibus & calculis obſeſſis. ibid.

SECTIO XXIII.

De Hypogaſtrii dolore.

Obs. 1. Hypogaſtrii dolor à calculo veſicæ 32. unciarum ponderis, 1. A calculo 34. unciarum. 2. A lapide unciarum duarum & dragmæ unius 3. A lapide uncias civilis ponderis decem pendente. 4. A lapide ovi anſerini magnitudinem æquante. 5. 7. Octounciarum. 6. A Calculo oblongo. 8. A grandi diu occulto 9. A grandi lapide cujus portio per lithotomiam educta 10. A calculo aculeato formæ mirandæ. 11. Tom. 2. p. 579.

Obs. 2. Hypogaſtrii dolor à tribus calculis veſica concluſis uno magno, reliquis minoribus 1. A novem lapidibus avellanæ magnitudine, æqualibus 2. A duodecim lapidibus ovi columbini magnitudine 3. A decem magnitudinis ejuſdem 4. A tribus magnitudinis uncis integræ, lævibus 5. A quinquaginta calculis avellanæ magnitudine 6. A tribus lapidibus mediocris magnitudinis 7. A multitudine calculorum prope collum veſicæ ejus membranæ impreſſorum a grandi lapide, Alio collo adhærente, Maximo in media veſica 8. p. 582.

Obs. 3. Hypogaſtrii dolor ob Calculos è renibus in veſicam deciduos. p. 583.

Obs. 4 Hypogaſtrii dolor à calculis veſica incluſis in duos loculos diſcreta 1. A calculis membrana incluſis 2. 3. A lapide humore multo, craſſo inveſtito 4 A calculo veſicæ adnato 5. A Calculo in veſica contorta & complicata 6. A lapide cervici veſicæ affixo 7. A calculo cum ipſa veſica in ſcrotum illapſo 8. A calculo in veſica exulce rata 9. A grandi calculo in veſica ſilicis duritiei 10. Ab ulcere gangrænoſo veſicæ inducto à calculo aſpero 11, 12. lapis per lithotomiam ſcilicet ex ulceratæ veſicæ collo eductus 13. A Calculo maximo glandem plumbeam incluſam habente 14. 15. Ab apoſtemate in fine ureteris concitato ob hærentem inibi calculum 16. 584.

Obs. 5. Hypogaſtrii dolor ob veſicam Calculum continentem cum uteri inſigni obſtructione. 589.

Obs. 6. Hypogaſtrii dolor ob veſicæ calculum cum exulceratione veſicæ & ſitu uteri mutato 1. A Calculo grandi cum veſicæ laceratione 2. A veſicæ inflammatione & gangræna 3. A pure incluſo inter utramque tunicam veſicæ interius foraminibus pertuſæ exterius tuberculoſæ 4. A ſcirrho totam veſicam implente. v. Ibid.

Obs. 7. Hypogaſtrii dolor à calculis latentibus in veſicæ ſinubus & cuniculis 1, 4. A calculo levi muco obducto catheteris attactum eludente 2. 3. Calculus veſicæ magnus nullis ſignis ſe prodens 5. 6. 7. p. 591.

Obs. 8. Calculos in veſica citra arenarum mictum contineri autopſia comprobatur. p. 592.

Appendix, Glutinoſum aliquid ad Calculi generationem requiri oſtenditur phænomeno 593.

Obs. 9. Arenoſas urinas Calculi in veſica ſignum proprium

prin n non esse comprobat anatomia lithiasi laborantium. Tom. 2. Ibid.

Obs. 10. Hypogastrii dolor à variis affectibus partium imi ventris inductus. A sacco vesicæ urinariæ adnato 1. A calculo in vesica fellis & plurimis sub membrana Jecoris coercitis 2. Ab intestini Coli ulcere & vermibus inclusis, 3. Ab intestinis crassis stercore duro refertis 4. 6. Ob colon in ea regione putrefactum 5. A parte intestini cæco propinqua contracta 7. Ab Epiploi ad vesicam devoluti apostemate A liene illuc devoluto 9. 10. p 5 4.

Obs. 11. Hypogastrii dolor ab ulcere cancroso colli matricis 1. A collectione materiæ humoralis & carneæ intra membranas uteri 2. A complicatione uteri 3. Ab uteri gangræna 4. Ab uteri incremento cum gangræna v. Ab osse in uteri tumore 6. A lapidibus utero inclusis 7. 8. 9. 10. 11. 12. A quatuor tuberculis circa os uteri 13. Ab hydrope uterino 14. Ab utero sanguine referto 15. Ab ejus corruptione 16. Ob cancrum 17 Ob uterum à mola putrefactum 8. Ob molam lapideam membrana inclusam 19. Ob uterum ulceratum 19. Ob vomicam in testibus muliebris 20. Ob vasa spermatica & testes tumida in muliere 21. ob disruptionem testiculi fœminei dextri, vasorum ejaculantium & dextri uteri cornu à fœtu ibi genito 22. A fœtu extra uterum in abdomine reperto 23. ob fœtum in utero corruptum 24. ob uterum ulceratum scirrhosum. Ejus vaginam à diuturno fluore muliebri erosam 25. p. 595.

Appendix, Hypogastrii dolor Partum sequens varias agnoscit causas. p. 600.

Obs. 12. Inguinum tumor & dolor ab utero cum fœtu eo devoluto 1. Ab ulcerato utero 2. A calculo in renibus 3. 4. In ureteribus 5. A Testiculis ibi reconditis 6. p. 601.

Additamenta

Ad Sectionem de Hypogastrii dolore.

Obs. 1. Hypogastrii dolor & gravitas cum tumore ab immenso uteri infarcti tumore. Tom. 2. p. 604.

Obs. 2. Circa umbilicum dolor & hypogastrium vermibus adscriptus ab humoris biliosi ventriculo atque intestino incumbentis copia horumque inflammatione, Et ductus choledochi intussusceptione. Ibid.

Obs. 3. Lapidis vesicæ eductio folio per apertionem ad latus vesicæ in mortuis primum ostensa. p. 603.

Sectio XXIV.

De Urinæ Suppressione.

Obs 1. Ischuria à copia sabuli in emulgentibus in ipso Renum corpore & in capite ureterum 1, A plurimis Calculis renes & ureteres admodum distendentibus 2. Ab uretere sinistro obstructo à Calculo impacto deficiente rene dextro 3. Ob ureterum initia calculis occlusa 4. 5. 6. 7. Ischuria cum dysuria à calculo duplici in uno uretere 8. Ab obstructo utroque uretere à calculo, Rene sinistro inflammato 9. Ob utrumque renem à calculo in ureteris orificium illapso obstructum Renem oppositum putrefactum 12. Ab obstructis ureteribus à viscidis humoribus 12. Ob obstructum ureterem dextrum à grumo sanguinis 14. ob ureterem unum resiccatum alterum calculo obturatum 15 ob ureteres obstructos à gypsea materia 16. ob Emulgentes & ureteres crassa pituita obstructos 17. A calculis renis & ureteris initium occupantibus 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. A materia calculosa in renibus calculo sinistro reni inserto 30. A Rene dextro calculoso, ureteribus, arena refertis 31. ob ureterem dextrum calculo obstructum cum duobus minoribus in cavitate Renis sinistri. Tom. 2. p. 605.

Obs. 2. Ischuria ob effluxum seri è Renibus à calculo perforatis 1. ob calculum ureteris sinistri initio impactum 2. ob Renem dextrum atrophia correptum sinistrum calculo obsessum in pelvi cum arenulis & duobus calculis in sinibus 3. A calculo circa pelvim Renis sinistri cum aliis minoribus & lapillo in vesica 4. A calculis substantiam & cavitatem Renum occupantibus 5. 6. A vitio Renum rabidorum tuberculosorum calculis obsessorum 7 A Rene utroque sabulo referto 8. A calculo Renum pelvi impacto cum arenulis 9. A Rene sinistro calculis in cavitate & meatibus obsito Dextro corrupto 10. Ab uno sabulo oppleto ureteris initio à calculo obstructo Rene altero consumpto 11. Ob arenulas in Renibus cum magnis lapidibus in cysti fellea 12. ob utrumque renem calculo obsessum p. 613.

Obs. 3 De rara urinæ suppressione ob Renem sinistrum sero & arenulis distentum, dextro Rene incolumi. p. 617.

Obs. 4. Ischuria ob Renum inflammationem hinc gangrænam 1. 2. 3. ob molem nimiam 4. ob Renem macilentum, corpus durum inter alterum & ureterem interjectum, 5. ob serosum in iis abscessum 6. ob eosdem muco oppletos 7. ob Renem semiputridum 8. ob Sinistrum consumptum, dextrum obstructum 9. ob Renes induratos viscida materia refertos post hydrargyrosin. 10. p. 619.

Obs. 5. Ischuria ab emulgentium venarum Renumque actione attractrice abolita. p. 621.

Obs. 6. Ischuria ob renem sinistrum maximum pure refertum, ureterem ejusdem pituita & arenulis infarctum; Renem dextrum cum uretere, lapillis obsitum, vesicæ siccitatem 2. ob Renem dextrum circa pelvim incrustatum gypsea materia, Emulgentem venam compressã, ureterem sinistrum obstructũ 2. ob Renes obstructos subnigros, vesicæ substantiæ densitate, gangrænæ initiis affectæ cum pure crasso incluso 3. ob Renis sinistri pelvim dilatatam cum calculis duobus in vesica 4. ob Renum calculum insignem cum vesicæ urinariæ absentia 5. ob ureteres & vesicam excrementis referta 6. ob angustiam ureterum circa insertionem in vesicam eorumque obstructionem à muco 7. ob lorium in ureteribus subsistens quia vesica calculis referta 8. ob lapidem Reni impactum post vesicæ lithotomiam 9. p. 622.

Appendix, 1. Ischuria ab erosione vasorum urinalium post usum acidulatum orta. p. 625.

Appendix, 2 Ischuria venæ sectione sanata ab obstructione vasorum Emulgentium sanguine distentorum, p. 626.

Obs. 8. Ischuria à Calculis in vesica proprium sacculum sibi efformantibus ejus cervici objectum. ibid.

Obs. 9. Calculus vesicæ in medio pervius citra signa & symptomata gestatus. 627.

Obs. 10 Ischuria ob compressum & callosum collum vesicæ, hujusque cum intestinis involutionem 1. ob inflammationem & ulcus colli vesicæ 2. ob compressum collum vesicæ ab hernia singulari 3. ob Tumorum ostio vesicæ objectum 4. ob scirrhum collum vesicæ occupantem cum sequuta inflammatione 5. ob carnem ex fundo vesicæ enatam urethram subeuntem 6. ob inflammationem urinarii meatus 7. ob scirrhum ostio vesicæ objectum 8. ibid.

Obs.

Obs. 11. Ischuria ob plures Calculos in vesica finitantes, Et tres ejus tunicæ affixos 1. A lapide in vesica unciarum 18. 2. ob lapidem 32. unciarum 3. A grandi lapide vesicæ ostio objecto 4. 5. ob lapidem silicææ duritiei, ponderis unciarum sex & dimidiæ 6. A lapide medioçri collum vesicæ obturante 7. Tom. 2. p. 929.

Obs. 12 Ischuria à topho in fistula urinaria p. 630.

Obs. 13. Ischuria casum sequuta hinc vulnus insigne vesicæ 1. ob caruncolas in vesica subsistentes in quas resoluta Renis substantia 2. A callosa appendicula vesicæ ostio adnata 3. ob vesicæ nimiam distensionem ab urinæ copia 4. A nimis dilatata vesica & inflammata 5. 6. A debilitate fibrarum ejusdem 7 Ab ejus abscessu & gangræna 9. Ab ejus partis anticæ summo madore cum multo phlegmate in fundo & caruncula in sphinctere meatum obturante 10. p. 631.

Obs. 14. Ischuria à carnibus spongiosis juxta vesicæ orificium internum adnatis. p. 634.

Appendix, Observatio vulgatis quæ constat non modo stabulante calculo, sed etiam in urinæ suppressione aut difficultare graviori : superatis levioribus auxiliis secari tuto vesicam. Ibid.

Obs. 15. Ischuria ob lapidem urethræ impactum p. 636.

Obs. 16. Ischuria à præputio foramini glandis innato. Ibid.

Obs. 17. Ischuria, Dysuria, stranguria vesiculis à corpore vesicæ in substantiam callosam converso cum duobus corporibus jnglandis magnitudine ille adnatis. Ibid.

Obs. 18. Ischuria ob tuberculum scirrhosum inter collum vesicæ & intestinum rectum 1. In puero ob penem abdomini connatum & pituitę copiam in vesica 2. ob mucum in vesica & ureteribus 3. ob compressum vesicę orificium à calculoso in corpore glanduloso genitum 4. ob corpus glandulosum tumidum 5. ob Prostatas pure tumentes & ulceratas 6. ob steatoma prope vesicam 7. p. 637.

Obs. 19. Ischuria ob callum collo vesicæ substratum Meatus urinarios flatibus distentos 1. ob abscessum inter Renes & vesicam 2. ob colon sinistro reni obligatum, intestini recti plenitudinem 3. ob rectum intestinum flatibus & fœcibus turgidum 4. ob coli insignem plenitudinem & intestinorum phlegmonen 5. urinæ paucitas ob tumorem circa mesenterii exortum 6. Ischuria ob prolapsum mesenterii & intestinorum in scrotum 7. ob tumorem inter alvum & vulvam 8. ob inflammationem gibbę partis heparis 9. ob lapidem in uteri cavitate vesicam prementem 10. ob corpus callosum uteri vices supplens 11. ob ventriculum perforatum. pag. 638.

Obs. 20. Ischuria à causa abdita circa quam quædam curiosa & necessaria. p. 639.

Appendix, Ischuria à scybalis duris intestinum rectum implentibus & collum vesicæ prementibus. p. 640.

Appendix, Ischuria ab utero cum aliis suis melancholico sanguine turgente excitata. Ibid.

Appendix, Ischuria difficilem partum aliquando sequitur. p. 641.

Obs. 21. Urinæ paucitas sero cruento thoracem replente. Ibid.

SECTIO XXV.

De Urinæ difficultate, ardore &c.

Obs. 1. Mictio difficilis ob ulcus in collo vesicæ 1. ob carnem ad collum vesicę concretam 2. ob abscessum in collo vesicę 3. ob carunculam meatum urinarium occupantem 4. Stranguria ab ulcere vesicę inducta 5. A prostatis pure tumentibus ulceratis 6. Ibid.

Appendix, Stranguria ab ulcere vesicæ inducta. pag. 642.

Obs. 2. Mictutio frequens ob nativam vesicę angustiam 1. Mictio tota vita difficilis ob vesicam urinariam deficientem 2. ob scirrhum corpori vesicę adherentem 3. ob vesicę dissolutionem 4. Stranguria ob callosam vesicam pustulis purulentis obsitam. Dysuria ob carneam molem in vesica. Tumorem juxta ejus collum, callositatem vesicæ 6. p. 643.

Obs. 3. Mictio difficilis ob adnatam urethræ hypertarcosin, Prostatarum tumorem à vesicę corpus contractum & varie læsum, ejus cavitatem sordibus plenam, Renem dextrum purulentum &c. Historia vesicę monstrosę Magni Casauboni descripta ab Excell. Th. de Mayerne Broatio adscripta. p. 644.

Obs. 4 Mictio dolorifica à calculo grandi subinde in cervicem vesicę prolabente. p. 647.

Obs. 5. Mictio dolorifica putris pituitę à calculo totam vesicam opplente, & appendice curva ejus cervicem obturante. p. 648.

Obs. 6. Stranguria, Dysuria aliaque accidentia à vesicę calculo occulto. Ibid.

Obs. 7. Mictio dolorifica ob Calculum occultum. p. 649.

Obs. 8. Mictio frequens ob calculos vesicæ membranis inclusos 1. Difficilis ob lapides quatuor in vesica 2. Stranguria ob calculum ℥. xv. in vesica 3. ob tres calculos inclusos cum ossis pubis fragmento 4. ob calculū totam vesicam adimplentem 5. ob calculos septem 6 ob calculum magnum in cavitate minorem in ipsius vesicę substantia 7. ob duos Calculos muco & puri immersos cum ipsius vesicę consumptione 8. ob calculos vesicę adnatos cum ulceribus & cellis 9. ob lapidem solidissimum ponderis septem unciarum 10. ob 12. calculos in vesica & Renem sinistrum purulentum 11. ob calculum cordiformem vesicæ affixum unciarum quinque & semis 12. ob calculum in vesica latentem pituita involutum & propria quasi vesica obvallatum 13. ob calculos peculiari sacculo inclusos 14. ob calculos vesica arcte circumdatos 15. ob quinque calculos 16. ob lapidem septem unciarum à renibus in vesicam devolutum 18 ob quatuor lapides in vesica cum abscessu juxta os sacrum 19. ob læsas vesicę tunicas à calculo 20. A duobus lapidibus aculeatis cum vesicę offensione 21. p. 650.

Obs. 9. Mictio difficilis ob calculos renum & vesicę 1. ob renes ulceratos calculosos, vesicam putridam 2. ob renes exiles, vesicam parvam 3. ob Renum putredinem & lapidem in vesica 4. ob plures lapillos in renibus, Grandem pituita obsitum in vesica 5. ob abscessus in rene dextro, vitium sinistri, vesicam muco repletam 6. ob renis dextri apostema, vesicę inflammationem 7. ob calculos renes & uteres obstruente, phlegma & calculos in vesica 8. p. 6 6.

Obs.

Obs. 10. Mictio dolorifica & intercepta à Rene uno calculis obsesso lapide membrana involuto ureteris ostio affixo, Rene altero incolumi. Tom. 2. p. 657.

Obs. 11. Mictio difficilis ob acres humores vitio hepatis genitos 1. ob aneurisma arteriæ vasis urinariis subjacentis 2. ob mesenterii insigne incrementum 3. ob scirrhum in Ileo intestino 4. ob ulcus intestini recti ad collum usque vesicæ extensum 5. p. 659.

Obs. 12. Urinæ ardor & micturitio frequens ob humorem virulentum in thorace & cordis sinu sinistro inclusum 1. ob connexionem p. n. pericardii cum diaphragmate 2. Ibid.

Obs. 13. Stranguria ob duos calculos in emulgentibus prope Renes flaccidos 1. Dysuria ob calculum vesicæ & ureterum 2. ob calculum in ureteris initio objectum 3. ob calculos in ureteribus & Renibus 4. ob Renum & ureterũ corruptionem 5. ob Renem materiam purulentam continentem 6. Calculos in utroque Rene 7 ob vitium Renum nigricantium 8. ob Renes purulentos, carcinoma vesicæ 9. p. 656.

Obs. 14. Urinæ difficultas sequuta Thoracis hydropem & concretum in corde lapidem. Ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Urinæ difficultate, ardore &c.

Obs. 1. Ischuria cum nephriticis doloribus à calculo immenso & occulto vesicę. Tom. 2. p. 661.

Obs. 2. Ischuria ab obstructo uno uretere in sui principio à lapillis phlegmate inviscatis, altero à calculo prope insertionem in vesicam. Ibid.

Obs. 3. Ischuria ob membranas vesicę crasso humore undique turgidas, sinistrum renem inflammatum &c. pag. 662.

Obs. 4. Ischuria vera à stupore vesicę, phlegmone, diathesi & Parastatarum magnitudine extraordinaria. pag. 664.

Obs. 5. Ischuria vera ab affectu intestini recti. pag. 665.

Obs. 6. Ischuria à quatuor calculis in vesica urinaria uno in rene dextro. p. 665.

Obs. 7. Ischuria ob vesicam nimis tumidam lotio exteriori parte fere gangrænosam. Ibid.

Obs. 8. Ischuriam triduanam sequuta vesicę urinariæ disruptio. p. 666.

Obs. 9. Ischuria ob ostium Renis sinistri glandulis obsiti duris &c. Absentia Renis dextri & partium famulantium. Ibid.

Obs. 10. Ischuria 23. dierum ob calculum ureterem Renis dextri obturantem cum hydrope, urina paulo ante obitum viam sibi faciente. p. 667.

Obs. 11. Ischuria in Bove ob vesicam urinariam disruptam. p. 668.

Obs. 12. Ischuria lethalis ob Renem dextrum præternaturalem formam adeptum, corruptum, seri transcolationi ineptum, sinistrum tumidum cum vitio vasorum emulgentium & ureterum. Ibid.

Obs. 13. Ischuria nullo vitio neque in Renibus neque in vesica existente oborta. p. 669.

Obs. 14. Ischuria 20. dię lethalis ob lapillum saxeum ureteri dilacerato impactum. Ibid.

Obs. 15. Ischuria à calculo ureterem dextrum occupante. p. 670.

Obs. 16. Ischuria à scirrho vesicę Ibid.

Obs. 17. Ischuria itidem alia à Prostatarum scirrhositate. Ibid.

Obs. 18. Dysuria in qua vesica sphincter callosus. p. 671.

Obs. 19. Vesicæ tunicarum crassities nimia non semper obest urinæ excretioni. Ibid.

Obs. 20. Dysuria lethalis ob vesicæ ulcus. Ibid.

Obs. 21. Stranguria, Dysuria à Rene sinistro purulento, vesicæ calculo & steatomate illius collo exterius adnato. p. 672.

Obs. 22. Stranguria, Dysuria ob venas cervicis vesicę sanguine distentas, varicosasque ideo redditas. pag. 673.

Obs. 23. Mictionis difficultas ob calculum membranis involutum in Rene sinistro ureteris ostium precludente & materia tartarea ductus renales infarciente. pag. 673.

SECTIO XXVI.

De Diabete seu urinæ Profluvio.

Obs. 1. Diabete extincti Renes flaccidi & decolores inventi. Tom. 2. p. 675.

Obs. 2. Diabetes à vitio Renis sinistri magnę molis, lapide obsessi exiguo, dextri minimi & fere consumpti. p. 676.

Obs. 3. Diabetes à calculis occultis in Renibus & Pulmonum Erysipelate. p. 677.

Obs. 4 Diabetes vitio vesicæ tumore σφακελώδη affectæ excitatus. Ibid.

Obs. 5. Diabetes à Rene uno lapide obsesso & in ureteris initium implantato altero minore reddito & collapso. Ibid.

APPENDIX, De viis per quas Potus nequaquam immutatus in Diabete legitimo excernitur. pag. 678.

SECTIO XXVII.

De Urina Incontinentia & per locum indecentem Excretione.

Obs. 1. Urinæ per anum effluxus ob vesicæ carcinoma rectum intestinum penetrans 1. ob sphincterem vesicæ callo occlusum 2. ob ulcus vesicæ ad rectum intestinum pertingens 3. Exitus per fissuram (penè deficiente & vesica) in quam ureteres inserebantur 4. Per anum ob obstructos renes à calculis & urinę in mesenterium transitum 5. Tom. 2. p. 678.

Obs. 2. Mictio involuntaria ob spinalem medullam ictu perfusam 1. ob relaxationem nervorum ossis sacri 2. ob Renem sinistrum calculo exiguo obsessum, Dextrum in magnitudine excedentem 3. ob Renem sinistrum calculis obsessum cum parvo in vesica 4. ob vesicæ inflammationem, colli ejusdem dilatationem & musculorum resolutionem 5. ob vesicæ duritiem, sphincteris extenuationem, Parastatarum vitium 6. ob ampliationem unius ureterum, vitiosam alterius in vesicam scirrhosam &c. insertionem &c. 7. ob sphincterem vesicæ relaxatum, madorem spinalis medullæ 8. ob corporis vesicę vitium livore se prodens 9. ob pus in collo vesicę delitescens 10. ob lapillos in vesica 11. ob grandem lapidem collum vesicæ opplentem, ureri insignem obstructionem 12. p. 679.

Additamenta

Ad Sectionem de Vrina incontinentia & ejus Alienis viis.

Obs. 1. Vrina per scroti fistulam emissa ob obturatum meatum urinarium Tom 2. pag. 687.

SECTIO XXVIII.

De Vrinis non naturalibus.

Obs. 1. Vrinæ decolores tenues ob ventriculi vitium, Hepatis &c. 1. ob calculum insignem in vesica 2. Vrina tenuissima aliquando cruenta ob vitium Renum 3. ob carunculam juxta sphincterum vesicæ 4. Tom. 2. p. 681.
Obs. 2. Vrina rubra & ignea ab inflammatione jecoris in sphacelum abeunte 1. Ab inflammatione cum ulcere 2. 3. p. 682.
Obs. 3. Vrina rubra & fœtens reddita ab hydrope pectoris in sinistro latere, simili sero referti. p. 683.
Obs. 4. Vrinæ rubicundæ scorbuticorum pendent à secretione bilis impedita ob vitium jecoris vel cystis felleæ. p. 684.
Obs. 5. Vrina rubicunda ab hepate ad sphacelum vergente. p. 685.
Obs. 6. Vrina viridis reddita ob viscera æruginosa bile infecta cum abscessu in Jecoris cavo. p. 686.
Obs. 7. Vrina atramenti instar nigra & crassa, salutariter sæpe excreta à liene ea via ab humore melancholico sese exonerante. Ibid.
Obs. 8. In cadavere virili dissecto urinas turbidas rubras fundente ideoque calculoso judicato ventriculi, Epatis, lienis, vesiculæ fellis, cordis &c. vitium repertum salvis renibus. p. 687
Obs. 9. Vrina cruenta à Rene arenulis referto 1 A Renibus ulceratis per asperos lapides 2. A ruptis Renum vasis 3. A maximis in Renibus calculis 4. p. 688.
Obs. 10. Vrinarum lactearum mictus ob Renum ulcus à Calculo inductum. p. 689.
Obs. 11. Cruentarum urinarum, Puris, Arenarum crassiorum mictio citra vitium Renum à collo vesicæ leviter affecto. p. 690.
Obs. 12. Puris & sanguinis mictio à corde abscessibus & calculis obsito 1. Ab ulcusculo in Rene cum calculo 2 A Rene abscessu affecto hinc consumpto 3. Cicatrix Rene inducta post ejusmodi mictionem 4. Membranæ cum pure & sanguine emictæ à Rene sinistro 5. Puris & sanguinis à Rene altero consumpto 6. Ibid.
Obs. 13 Vrina purulenta remixto aliquando sanguine, à corde duobus calculis obsesso cum multis parvis abscessibus prodiens. p. 691.
Obs. 14. Vrina turbida cum hypostasi lactea ab abscessu renis sinistri &c. p. 692.
Obs. 15. Vrina viscida & crassa materia referta ob ulcus & inflammationem colli vesicæ. Ibid.
Obs. 16. Vrina crassa & viscida à renibus lapideis 1. Turbata à corruptione gangrænosa renis 2. Hypostasis alba à Renis abscessu 3. Mucus tenax à singulari vesicæ vitio 4. Mictio putris pituitæ à vesica Calculo affecta 5. Turbida cum crassa hypostasi ab abscessu in apice gibbæ hepatis partis 7. p 693.
Obs. 18. Subsidentia materiæ crassæ, viscidæ & tartareæ à vesicæ calculo occulto & alio in Rene dextro. Tom. 2. p. 694.
Obs. 18. Mucosa substantia cum urina diu excreta. Ibid.
Appendix, Materia mucosa, tenacissima din à Sene incolumi excreta citra calculi præsentiam. pag. 695.
Obs. 19. Mucosa pituita urinæ permixta, diu reddita ab iis qui calculo vesicæ laborarunt, excrementum est illius male affectæ alimentum proprium rite non conficientis. Ibid.
Obs. 20. Vrina alba purulenta ob 12. in vesica calculos 1. ob vesicæ ulcus, 2. ob ulcus colli vesicæ 3. ob calculos vesicæ ulceratæ, callosæ adnatas 4. A Rene sinistro pure referto 5. ob lapidem in ore vasorum urinariorum 6. Ab abscessu mesenterii 7. A Calculis renes atterentibus 8. A vesica & renibus ulceratis 9. A Renibus suppuratis 10. Ibid.
Obs. 21. Vrinæ mucosæ & purulentæ à lapide in vesica & renibus purulentis 1. Mucosæ à rene intus consumpto, calculo in vesica. 2. p. 697.
Obs. 22. Mucosum urinæ excrementum citra Renum aut vesicæ ulcus. Ibid.
Obs. 23. Vrina purulenta, passea, cum sedimento crassiore nigro, in muliere cui Glandula Renalis arenosa reperta est. p 698.
Obs. 24 Vrina purulenta Empyemati thoracis succedanea. Ibid.
Obs. 25. Foliacea sedimenta à vesicæ ulcere deducta. pag. 699.
Obs. 26. Corpora cruenta lata, per urinam excreta, à Renis dextri interiori substantia derasa. Ibid.
Obs. 27. Mictio arenularum rubrarum prodeuntium à vasis quæ ab hepate ad renes tendunt. p. 700.
Obs. 28. Arenularum mictio à renibus excretarum in pelvi & prope carunculas juxta lapidem concretarum 1. A renibus calculosis 2. p. 701.
Obs. 29. Vrinæ variæ à vitio vesicæ urinariæ Calculis in rene dextro. Ibid.
Obs. 30. Membrana crassa & lata cum lotio à muliere excreta, pars tunicæ interioris. Ibid.
Obs. 31. Cibos assumptos per urinam reddens quidam cui exulcerata vesica. Ibid.
Obs. 32. Carunculatum & sanguinis cum urina excretio, à fungo in suppuratum abeunte vesicæ adnato 1. A Renis substantia in eas resoluta 2. p. 702.

Additamenta

Ad Sectionem de Vrinis non naturalibus.

Obs. 1. Arenulæ rubræ in urinis ortum ducunt à vitio Glandularum conglobatarum. Tom. 2. Ibid.
Obs. 2. Arenularum, pituitæ, purulentæque materiæ diuturna excretio à Rene sinistro ex detrubatæ in vesicam quæ dura, callosa crassaque reperta est, calculos duos renales continens cum absentia naturali Renis dextri. Ibid.
Obs. 3. Cruenta & purulenta mictio ob arenulas parenchyma Renis dextri abradentes, vesicam ex gangræna perforatam &c. p. 703
Obs. 4. Purulenta mictio à Renum suppuratione excitata. Ibid.
Obs. 5. Calculorum plurimorum emictio è sacculo membranaceo illis referto in vesicam transeuntium per singularem canalem. pag. 704.

TOMUS TERTIUS
ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBER III.
SECTIO XXIX.
De Herniis.

Obs. 1. HErniæ rupturam Peritonæi raro sequuntur, frequentissime expansionem. T.III. pag.3.
Obs. 2. Vera hernia non fit sine peritonæi ruptura, Imperfecta per solam relaxationem fieri potest. 4.
Obs. 3. Hernia à ruptura Peritonæi. Ibid.
Obs. 4. Enterocele à dilatatione sola processus peritonæi citra rupturam dependens. p.5.
Obs. 5. Vasa seminalia Peritonæo obvolvi ex sectione anatomica Herniosorum patet. Ibid.
Obs. 6. Mulieres herniis esse obnoxias ostendit dissectio virginis cui à relaxato Peritonæo Inguinalis accidit. Ibid.
Obs. 7. Herniæ ope subligaculi solius curatæ, natura hiatum materia adiposa offarciente. p.6.
Obs. 8. Extraordinariæ herniarum species per Anatomen deprehensæ Ibid.
Obs 9. Bubonocele à descensu Coli in inguen. 1. A descensu Cœci cum utriusque testiculi hydrocele. 3. Ab intestinis inter cutim & musculos cohibitis. 4. Ab omenti & intestini prolapsu insequuta inflammatio & gangrena. 5. p.7.
Obs. 10. Ob herniam castrati plerique intereunt, vi illatâ peritonæi processui, nervo sexti paris & vasis spermaticis. p 8.
Obs. 11. Entero-Epiplocele ob sequutam gangrænam. 1. Ob Ilei & Epiploi cum aqua & flatibus. 2. Ob Epiploon maximam partem devolutum. 3. Ob inflammationem Epiploi & intestinorum. Ibid.
Obs 12. Hernia à prolapsu partis mesaræi & intestinorum in scrotum cum putredine. 1, 2, p. 10.
Obs. 13. Hernia vicennalis solo pondere molesta, ex decubitu Ilei & Epiploi in scrotum. Ibid.
Obs. 14. Enterocele nativa. 1. Incurabilis ob substratum scroto adipem & Ileum vaginali tunicæ affixum. 2. Ob prolapsum Ilei intorti cum dilatatione externæ tunicæ vaginæ, internæ ruptione. 3. 4. 5. Ibid.
Obs. 15 Epiplocele lethalis ob corruptionem omenti, Testium & vicinarum partium. 1. A maxima Omenti parte in scroto. 2. Epiplocele ab omenti in Testis seminaliumque vasorum tunicarum descensu 3. p. 12.
Obs. 16. Hernia triplex lethalis ob putrefactionem intestinorum in scroto incipientem. p 13.
Obs. 17. Hernia ex Aquosa, Varicosa & Carnosa conflata. Ibid.
Obs. 18. Herniosi calculosa vesica unam scroti partem implebat, Intestina tenuia alteram. Ibid.
Obs 19. Hernia à descensu Ilei in scrotum subsequente Iliaco affectu, irremeabilis ob excrescentiam circa meatum enatam. Ibid.
Obs. 20. Hernia à vasa deferente in scrotum delapso. p.15.
Obs 21. Hydrocele ab aquæ copia inter Testem & tunicam Elitroidem. 1. Ab aqua Testiculum replente 2. Ab aqua inter Elitroidem & Nerveam tunicam. 3. Scroti apertio in hydrocele inutilis ob corruptum testiculum è directo. 4, Ibid.

Obs. 22. Sarcocele fit sæpius à Tumore innato quàm adnato. 1. Vesiculæ intra membranam testiculi. 2. Falsa à particula steatomatici tumoris ex abdomine in scrotum delapsa. 3. Curatio sarcoceles Chirurgica. 4. Tom.III.p.16.
Obs. 23. Epiploon aliquando in scrotum procumbit. Aliquando in umbilicum procidit unde Emphalocele. 7. p. 17.
Obs. 24. Tumor seu Hernia Umbilicalis lethalis ob Jecoris lobum alterum extra Peritonæum prolapsum eidem accretum. Ibid.
Obs. 25. Omphalocele ab ortu contracta. Ibid.

ADDITAMENTA
Ad Sectionem de Herniis.

Obs. 1. BUbonocele lethalis ob Ilei intestini Peritonæi processui adhæsum abscessum in inguine sinistro genitum &c. p 18.
Obs 2. Ab omento in scrotum prociduo Enterocelen induci posse ostendit Anatome. Ibid.
Obs. 3. Abscessus in inguine ab hernia suppurata cum erosione intestini purisque ac excrementorum fœtidissimorum rejectione. Ibid.
Obs 4. Hernia in qua intestini Ilei portio ad inguina delabens intus & extus glandulosis excrescentiis referta reperta est; hepar purulentum &c. p.19.

SECTIO XXX.
De Testiculorum Dolore.

Obs. 1. DOlor Testiculi sinistri à latente hydrocele ortus, & vitio Renis sinistri. T.III. pag.19.
Obs. 2. Testis dolor cum Tumore ab Ulcere in peritonæo hinc puris in illum derivatione. p. 20.
Obs. 3. Testis dolor ob compressionem factam ab infimis musculis abdominis ad quos compulsus. 21.
Obs. 4. Testis dolor à copia seminis contenti. Ibid.
Obs. 5. Testis dolor ob vesiculas sanguine plenas intra membranam illius contentas. Ibid.

SECTIO XXXI.
De Gonorrhœa.

Obs. 1. GOnorrhœa diuturna laborantis glandosum corpus semine repletum inventum est cum Testibus eodem refertis. Tom.III p.22.
Obs. 2. Gonorrhœa affecti cadaver vasa semen deferentia in penem maximè dilatata exhibuit. p.24.
Obs 3. Gonorrhœa excitata ab Ulceribus orificij vesicæ vicinarumque partium. Ibid.
Append. I. Seminis emissio citior ob ulcus Recti intestini. Ibid.
Append. II. Seminis emissio ab injectis calidioribus Clysteribus. p.25.
Append. III. Gonorrhœa ab abscessu frigido Renum producta. Ibid.
Obs. 4. Gonorrhœa diutius durans à vasis spermaticis ad renes usque vitium transfundit, vesicam & ureteres. p.26.
Obs. 5. Glandulosum corpus (Prostatæ) Gonorrhœæ virulentæ sedes est, ut variis exemplis hìc allatis patet. Ibid.

Obs.6. Gonorrhœa mulieris Glandulosо corpore affecto excitatur. Tom.III.pag.28.
Obs 7. Gonorrhœa muljebris à Vomica in uno Teste genita. Ibid.
Append. De Gonorrhœæ & Bubonum venereorum ortu. Et de usu ligamenti uteri vermiformi dicto. Ibid.
Appenn. altera. De Gonorrhœæ causis & differentijs. p.29.

Additamenta

Ad Sectionem de Gonorrhœa.

Obs. 1. De Gonorrhœa pertinaci in qua observatio unica de corruptione omnium interiorum viscerum cum veneni exhibiti suspicione adparuit. p.29.

SECTIO XXXII.

De Uteri Procidentia, Descensu &c.

Obs. 1. Uteri Procidentiam possibilem esse ostendit dissectio cadaveris muliebris in cujus uteri prolapsi vagina cereus glodulus deprehensus est. Tom.III p.30.
Obs 2. Uteri procidentia vera in cadaveris apertione deprehensa. Ibid.
Obs.3. Uteri Procidentia imperfecta. p.31.
Obs.4. Uteri Procidentia mola credita, lethalis. Ibid.
Obs. 5. Uteri Procidentia & ectomia, cui deficienti callosum corpus substituit natura. p. 32.
Obs.6. Uteri procidentis exsectio lethalis ob simul sectam Coli intestini partem in illum delapsi. Ib.
Obs 7. Excrescentia fungosa uterum prolapsum mentiens. p.33.
Obs. 8. Sarcoma totam uteri vaginam occupans forasque propendens uteri procidentiam falso exhibens. p.35.

Additamenta

Ad Sectionem de Uteri Procidentia &c.

Obs.1. Historia uteri procidentis ex virgine resecti. p.35.
Obs. 2. De Excrescentia Uteri ulcerosa cum sphacelo lethalis p.36.
Obs.3. Excrescentia carnea uterina. Ibid.
Obs.4. Corpus myloides post partum masculinum ex utero propendens cum subitaneo puerperæ interitu. Aperturæ cadaverum utilitas. p.37.
Obs. 5. Uteri & Vesicæ urinariæ Procidentia. p.39.
Append. Mulieres hydropicæ uteri procidentiæ sæpe obnoxiæ. p.40.
Obs.6 De Procidentia uteri falsa circa quæ varia curiosa. Ibid.
Obs.7. De Vera totius uteri procidentia. p. 45.
Obs 8. Uteri Procidentia falsa. Ibid.
Appenn. De Utero morbo consumpto. p.46.

SECTIO XXXIII.

De Hystericis affectibus, Suffocatione &c.

Obs. 1. Uteri ascensum qui suffocationem Hystericam dictam pariat impossibilem esse Anatome ostendit. p.47.
Obs. 2. Hysterici affectus convulsivi in muliere cui menstrua suppressa. Tom.III. p.48.
Obs. 3. In muliere à suffocatione uterina extinctus repertus sanguis cordis ventriculis coagulatus. Ibid.
Obs.4. Hysterici affectus immanes à semine retento. 1. Ob Testes & vasa spermatica semine, per moram gypseam duritiem adepto, referto. 2. Ob Testes atheromate & steatomate distentos 3. Ob humorem æruginosum, crocenm in Testibus cum alterutrius incremento. 4. Ob Testiculum dextrum pure, pilis &c. refertum cum tumore magno. 5. Ob croceum & fœtidum humorem in Testiculis inclusum. 6. Ob Testiculum sinistrum tumidum, nigricantem, gangrænæ proximum. 7. Ob vesiculas atro humore plenas juxta Testes. 8. Ob Testes seroso humore turgentes & Tubam Uteri dilatatam. 9. Ob semen in Tubis uteri corruptum. 10. A semine corrupto in Testibus utero & vasis spermaticis. 11. Ibid.
Obs 5. Affectus hysterici crediti, utero insonte orti à Mesenterij membranis ab invicem divulsis. p.51.
Obs.6. Affectus hysterici judicati orti à sero acti nervorum initia in occipite afficiente, utero incolumi. p.55.
Obs.7. Passio hysterica credita, orta à Pancreatis vitio. Ibid.
Obs.8. Suffocationis Uterinæ causa in Pancreate non semper quærenda. Ibid.
Obs.9. Affectus hysterici admirandi à causa occulta excitati quod nihil vitij in utero sit deprehensum circa quæ varia scitu necessaria. Ibid.

SECTIO XXXIV.

De Salacitate, Venere Languida, Impedita, Fœcunditate, Sterilitate in utroque sexu.

Obs.1. Salacitas & θηλυγονία in viro à peculiari vasorum seminalium conformatione. 1. Salacitas cujusdam Testiculis destituti. 2. Salacissimus in utroque rene binos ureteres habuit in dextro tres emulgentes, Ambas spermaticas ab emulgentibus productas. 3. Seni salaci & fœcundo unica arteria spermatica, vesicæ spermaticæ bifidæ ad initium. 4. Salacitas ab insigni renum magnitudine in viro. 5. In muliere. 6. Mulier salax arteriam spermaticam dextram bifidam habuit. 7. Vir salacissimus tribus venis seminalibus dextris donatus fuit, unica arteria. 8. Alius dnplici arteria spermatica dextra. Tom.III. pag.62.
Obs.2. Venus extincta in Viro cui Renes admodum parvi & flaccidi. 1. Ob vasorum semen generantium vel deferentium defectum sinum ve præposterum. 2. A venere abstinentis tota vita Testes & vasa spermatica contabuerunt. 3. p.64.
Obs.3. Fœmina fertilis cui arteriæ spermatiræ deerant. p.65.
Obs.4. Sterilitas muliebris ob multiplex uteri vitium. 1. Ob Uterum immense tumentem & scirrhosum. 2. Ob ejus parvitatem & duritiem cartilagineam. 3. Ob uterum compressum à duritie insigni Omenti. 4. Ob carnositatem exiguam intra canalem veræ cervicis. 5. Ob uteri defectum, vasorum spermaticorum & Testium. 6. Ob obstructum uteri collum à carnea excrescentia. 7. Ob obstructiones tumores &c. Tubarum uteri. 8. Ob callum interno enatum 9. Ob carneum tuberculum in collo interiore. 10. Ob uterum spongiosum & mollem ejus cervicem osseam. 11. Ob scirrhum circa orificium fundi uteri. 12. 13. Ob steatoma uteri fundo parte externa adnatum. Et cavitatem pinguedine densa

densa obsitam. 14. Ob tumorem uteri materiam sebo similem continentem. 15. Ob concretionem carnosam in fundo, 16. Ob uterum exiguum utriculum illi adnatum. 17. Tom.III. p. 65.

Obs.5. Sterilitas in Juvene ob malam conformationem vasorum spermaticorum & testiculorum retractionem. 1. In viro ob deficientes arterias spermaticas. 2. Ob vasa spermatica utrinque ex emulgentibus orienda. 3. Ob lapidem meatum qui à prostatis in urethram tendit, occludentem. 4. In viro cui hepar sedem Lienis & vicissim obtinebat citra vitium partium generationis. 5. pag. 67.

Obs. 6. Excretio seminis læsa in viro ob lapidem glandoso corpori innatum. 1. Concubitus impeditus ob coalitum cervicis uteri. 2. Ob magnum lapidem in collo vesicæ; Uteri vaginam concreto humore refertam. 3. Ob duas fistulas in collo matricis. 4. Ob Nattam ab uteri labio pendulam feliciter sectam. 5. In fœmina ob nimium coitum mortua ligamenta uteri teretia semine repleta observata. 6. p. 68.

Additamenta

Ad Sectionem de Salacitate &c.

Obs.1. Conceptio impedita ob internum uteri collum humore crasso obstructum. p.69.

Obs.2. Sterilitas ob uterum contractum & parvum. Ibid.

Obs.3. Seminis ejaculatio impedita ab intumefactione glandularum. Ibid.

SECTIO XXXV.

De Menstruo Fluxu, Suppresso, Imminuto, Inordinato.

Obs.1. Menstrua per collum potius quam per corpus uteri ferri ostendit Anatome Tom.III. p.70.

Obs.2. Anatome virginis nunquam menstrualis cujus uterus natura clausus repertus, sanguis in vasis omnino putris. p.71.

Obs. 3. Menstruorum fluxum non à sola sanguinis in utero congestione sed à toto pendere ostendit Anatome. p.72.

Obs. 4. Mensium suppressio ob Hymenem & uteri occludentem. 1. Ob coalitũ cervicis Uteri. 2.3. p.77

Append. De Menstruorum suppressionis causa. Ibid.

Obs.5. In Juvencula ex suppressione primorum menstruorum mortua vena ab Utero ad mammas rendens & venæ ad uterum tendentes sanguine distentæ & nigræ repertæ uterusque quasi gangrænosus &c. cum ejus collo distorto, p.78.

Obs.6. Menses suppressi aut diminuti ob Polypos uteri aut cordis vasa opplentes. p. 79.

Obs 7. Mensium suppressio ob vitium hepatis, mesenterij, uteri mult plex. 1. Ob uterum mola carnea repletum 2. Ob insignem lapidem in utero. 3. Ob vitium Uteri, Mesenterij 4. Ob ventriculum aqua plenum superiori uteri parti adnatum. 5. Ob vasa spermatica densa, obstructa. 6. Ob Testes tumidos, viriatos. 7. Ob hydropem cornuum Uteri. 8. Ob vitium sinistri ligamenti uteri. 9. Ob Uterum exulceratum. 10 Ibid.

Obs. 8. Menstruorum suppressio ob mesenterium steatomatis refertum &c. p. 80.

Obs.9. Menstrua inordinata ob Tumorem vulvæ tunicis adnatum. 1. Ob vitium hepatis, Uteri scirrhosi, venæ umbilicalis plenitudinem. 2. Ibid.

SECTIO XXXVI.

De Fluore Muliebri & Excretis p.n. ab Utero, Mola.

Obs. 1. Fluor uterinus ob uterum exulceratum, Glandulas lumbares & Utero vicinas humore purulento plenas, Testiculos vitiatos. 1. Ob glandulas totius induratas, flavum humorem crassum continentes, Hydatides in Tubarum extremitate. 2. Ab utero purulento. 3. Ab utero ulcerato cum insigni vesicæ dilatatione. 4. In utero fluori obnoxiarum humor limpidissimus repertus. 5. Fluor diutius perseverans gangrænam tandem aut uteri corruptionem inducit. 6.7.8. To.III. pag. 87.

Obs. 2. Carunculæ ab Utero excretæ ob illius cancrosum ulcus. 1. Partes fœtus molliores excretæ pro sanie uteri habitæ. 2. Globuli lympha gelatina ab utero iis referto ejecti. 3. Effluxus saniei ob membranas uteri putrefactas. 4. Fœtus involucra cum utero putrefacta excreta. 5. p.88.

Obs.3. Mola ex membrana grumum sanguinis continente constans ab utero ejecta. 1. Mola tota solida. 2. Mola parenchyma Lienis interius referens. Ibid.

SECTIO XXXVII.

De Graviditate falsa, Conceptione Tubaria, Gemellorum origine, Hermaphroditis, Virginitatis notis.

Obs. 1. Mola ingens graviditatem mentiens. 1. Uterus ulceratus carnem spongiosam & putridam continens. 2. Molæ duæ extra matricem. 3. Membranea substantia rotunda, bullis referta, utero inclusa. 4. Mola pulmentaria. 5. Molæ duæ in utero conceptæ. 6. Tom.III. p 89.

Obs.2. Graviditatis opinio ob Uterum magnum humore repletum cum sero multo in abdomine. 1. Ob hydropem uterinum. 2. Ob plures calculos in utero. 4. Ob distentum, durum, massam carneam continentem. 5. Ob uterum extensum. 6. Ob excrescentiam in Uteri fundo. 6. Ob steatoma illi innatum. 8. Ob insignem molem unius testiculi. 9. p 92.

Obs.3. Graviditatem ementita steatomata mesenterio innata. 1. Ejus insignis tumor. 2. Vesiculæ crebræ peritonæo incumbentes. 3. Mater'a viscosa in abdomine. 4. Aqua purulenta. 5. Ingens copia serosi sanguinis. 6. Ren maximus unicus. 7. Hepar ingentis molis. 8. Magnitudo insignis Jecoris & Lienis. 9. Insignis ventriculi tumor. 10. Ejus hydrops. 11. Vesiculæ infinitæ viscera imi ventris obsidentia. 12. Hepatis Empyema abdominis tumorem efficiens cum Lienis intestinorumque flatulento tumore motum fœtus exprimente. 13. Vide plura tit. de Ventris Tumore, Sectione XXI. p. 93.

Obs.4. In Mulieris quæ Gemellos pepererat testiculis & extra eos ova reperta sunt. p.95.

Append. I. De Hominis Conceptione ex Ovario, & Gemellorum generatione. Ibid.

Append. II. Superfœtationis extraordinariæ historia, fœtui in utero corrupto & clam latenti supervenientis. p.99.

Observ. 5. Hermaphroditorum aliquot anatome. p 101.

Obs. 6. Pudendi orificij angustia pro virginitatis nota haberi non debet. p.199.
Obs.7. Hymen virginitatis nota membrana in aliquibus reperta in alijs non. p.102.

SECTIO XXXVIII.

De Abortu, Partu impedito, Fœtu mortuo, Puerperiis.

Obs. 1. Abortus frequens excitatus ob calculum in Rene dextro. 1. Ob vaginam uteri monstrosæ conformationis, 2. Abortus gemellorum ob vitiosum alterius fœtus constitutionem & matris. 3. Quinto mense factus ob fœtum suffocatum à tumore asperæ illius arteriæ inhærente, 4. Ob exiguitatem & tenuitatem vasorum umbilicalium. 5. 6. Ob eorundem brevitatem. 7. 8. Ob eorum excedentem longitudinem fætum strangulantem 9. Ob eadem disrupta. 10. Ob fœtum ægrum Tumorem in jecore &c. 11. Ob Placentam in utero relictam. 12. Ob spasmodicos affectus à sero acri è medulla spinali effluente excitatos utero partibusque vicinis & annexis planè insonte. 13. Ob fœtum injuriæ matri illatæ notas gerentem. 14. Tom. III. pag.102.
Obs. 2. Partus difficultas ob corpus uteri, scirrhum concretum & vitiosum fœtus situm. 1. Ob scirrhum & perforationem uteri. 2 Ob abscessum. 3. Ob Tumorem durum cum ulcere & uteri disruptione. 4. Ob orificium arctè clausum, compressum à recto intestino fœcibus oppleto. 5. Ob uteri crassitiem extraordinariam. 6. Ob omenti crassitiem. 7. p.105.
Obs. 3. Partus impeditus ob ossis Pectinis malam conformationem quam uteri disruptio sequuta. 1. In Partus difficultate uterus laceratus impediente scirrho uteri, fœtus exclusionem. 2. 10. Fœtus extra uterum disruptum repertus. 3. 4. Impeditus ob adnatum uteri orificio sarcoma. 5. Ob uteri orificium caput fœtus constringens, hydropem abdominis in matre. 6. Ob apophysin non naturalem in materna ossium pubis facie aut Ischij. 7 8. Uterus disruptus prope cervicem in cujus foramen fœtus brachium inruserat. 9. Partus impeditus ob angustiam oris matricis hujusque lacerationem. 11. Ob vitiosam coccygis & pelvis conformationem. 12. p.107.
Obs. 4. Partus impeditus ob fœtum mortuum putrefactum. 1. 2. 3. 4 5. 6. 7. Ob fœtum extra uterum conceptum. 8. p. 110.
Obs. 5. In mulieris decima à partu hora mortuæ cadavere uterus Hepar & Pulmones in vitio deprehensa. p. 114.
Obs. 6. Partus ad 16. mensem prorogatus ob vitiosam capitis fœtus conformationem & illi accretum tumorem. Ibid.
Obs. 7. Partus impeditus ob Fœtum in utero incurneatum. 1. Ob Fœtus transversum situm. 2. Ob vitiosum situm, uteri disruptionem, vasorum umbilicalium convolutionem. 3. Ob Fœtus magnitudinem situmque transversum. 4. Ibid.
Obs. 8. Ossa pubis & coxendicis in partu distrahuntur. 1. 2. 3. 4 5. 6. 7 8. 9. 10. Ibid.
Obs. 9. Os uteri in prægnantibus arctissimè clausum repertum. 1, 2. Uteri status à Partu secunda die. 2. 3. 6. De crassitie uteri in Gravidis. 4. Uteri status sexta post partum hebdomada. 5. Uteri constitutio in Graviditate à Partu. 7. Uterus hypogastrio adstrictus post maris partum. 8. p. 119.
Obs. 10. Secundinarum retentio ob arctam cum utero adhæsionem. 1. 2. 3. Ob eandem cohæsionem carne cum utero adnatæ. 4. Tom. III. p.121.
Obs. 11. Lochiorum retentio ob rupta uteri ligamenta. p.122.
Obs. 12. In muliere à nimio fluxu extincta uterus valdè contractus vaginaque valde ampla reperiuntur, Ab uteri ruptura nimius fluor. Ibid.
Obs. 13. Tormina partum sequuta ob uterum grumis plenum, flatus in ventre inferiore cum Jecoris & Renis dextri vitijs. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Abortu partu impedito &c.

Obs. 1. Partus difficilis lethalis ob vasa umbilicalia fœtum constringentia & in utero cohibentia. Tom. III. p. 122.
Obs. 2. Partus impeditus ob insignem Fœtus magnitudinem, uteri expansionem extraordinariam ob peritonæi divulsionem Herniæ uterinæ ansam præbentem. 123.
Obs. 3. Abortus excitatus à renibus calculosis & purulentis. p 124.
Obs 4 Partus impeditus ob uterum in latus hypogastrij devolutum putrilaginosum redditum ab inflatione intestinorum. Ibid.
Obs. 5. Partus impeditus ob putrefactum uterum, fœtu in abdomine sito. p.125.
Obs. 6. Partus difficultas ob fœtus gemellos in utero mortuos. Ibid.
Obs. 7. Partus impeditus ob solutionem continui in uteri parte exteriore & inferiore. Ibid.
Obs. 8. Partus impeditus ob scirrhum in regione umbilicali enatum. p.126.
Obs. 9. Partus impeditus propter caput infantis inter ossa pubis & ipsum uteri orificium profundius impactum. Ibid.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBER IV. & ULTIMUS.

De Febribus, Affectibus, Externis, Artuum &c.

SECTIO I.

De Febribus.

Obs 1. Febris excitata à sanguine vasa meningum replente & distendente cum earum tumore phlegmonode. 1. A tenui meninge leviter inflammata, sinu tertio sanguine referto, superficie ventriculorum cerebri exulcerata. 2. A venis cerebri sanguine distentis. 3. Ab inflammatione meningum post vulnus capitis sero & pure inter utramque concluso. 5. A phlegmone intra calvariam excitata. 6. Ab abscessu sub calvaria. 7. Ob cerebrum Cancro affectum. 8. Ob pus supra membranas. 9. Ob duræ meningis phlegmonem. 10. Ob ulcus in cerebro. 11. Ob abscessum in cerebro. 12. Tom. III, pag.127.
Obs. 2. Febris ab abscessu in corde desinente in ulcus. 1. A concretione pituitosa in ventriculo. 2. A polypis in sinubus cordis &c. 3. Mucosa pituita in corde &c. 4. p. 130.

Obs.3. Febris pulmonum inflammationis comes. 1. A pulmone dextro inflammato & tabescente. 2. Semiputri ab inflammatione. 3. Pulmonibus retorridis & purulentis cum hydrope thoracis dextri. 4. Ab Empyemate universali pulmonum. 5. à Pulmonum parte fere tabida, pure in thorace. 6. Ob lapides plurimos later bus asperæ arteriæ incumbentes. 7. Ob Pulmonis substantiam pure refertam & serum Mediastinum replens. 8. Ob Pulmones purulentos, corruptos, Intestinorum phlegmonem & aliarum partium vitium. 9. Ab apostemate & hydrope pulmonum. 10. Ab omnibus pulmonum vasis sanguine plenis. 11. A pulmonis dextri purulentia. 12. Tom. III. pag. 131.

Obs. 4. Febris ob affectum Oesophagum ad os ventriculi usque 1. Ob apostema in ventriculo. 2. Ob ventriculum inflammatum hinc perforatum. 3. Ob Ilei intestini inflammationem. 4. Ob abscessum Mesenterij. 5. p. 133.

Obs. 5. Febris ab hepatis inflammatione. 1. Ab ejus vomica. 2. Ab ejus tuberculis & abscessibus. 3. à lapidibus in vesica fellea. 4. 5. à bile multa in cysti. 6. à jecoris incendio. 7. p. 134.

Obs. 6. Febris ob Renes lapidibus obsessos. 1. 2. 3. Ob eorum inflammationem, hinc consumptionem. 4. Ob inflammationem eorum figuram depravantem. 5. Ob scirrhi corruptelam cum scirrho pancreatis. 6. Ob eorum corruptionem cum lapide in cysti. 7. Ob vesicæ urinariæ inflammationem. 8. Ob inflammationem ejus colli. 9. Ibid.

Obs. 7. Febris à collo Matricis cancroso & ulcerato. 1. à secundinarum putredine. 2. A corruptione uteri, fœtus, secundinæ. 3. p. 134.

Obs. 8. Febris ab abscessu intra musculos abdominis & peritonæum post conquassatum corpus à pertranseunte rheda. p. 135.

Obs. 9. Febris ictum lateri inflictum sequuta, à contusione facta in subditis partibus. Ibid.

Obs. 10. In mulieris apoplecticæ cum febre morientis cadavere vix unciæ quatuor sanguinis residuæ repertæ sunt. Ibid.

Append. Febris brachij dextri particularis Quotidiana. Ibid.

Obs. 11. Febris Hecticæ Phlegmonarum Internarum fere comes est. p. 136.

Obs. 12. Hectica marasmode affecti cor ex toto exsuccum. 1. Materia crassa sinistro ventriculo impacta reperta. 2. Cor flaccidum aqua pericardij multa, pulmones vitiati, cordi accreti. 3. Auricula sinistra ulcerata. 4. Tumor duriusculus in pericardio. 5. Cor durum, minus Pericardium laxè ambiens, vasa cordis ampla, Pulmonum vitium. 6. In hecticorum pericardio & ventriculis cerebri ut plurimum aqua exuperat. 7. p. 136.

Obs. 13. Febris lenta à pulmonibus aridis cretacea materia ubique obsitis 1. A pulmone sinistro & thorace plane purulentis. 2. Ab humore lutulento intra pulmones concluso. 3. A pulmonibus intus & extra purulentis, corruptis. 4. Ab iisdem putredine fere absumptis vasisque cordi adsitis. 5. A pulmone vesicis semipleno aquam flavam continentibus. 6. A pulmonibus putridis ulceratis costis adhærentibus. 7. à Pulmonibus lateribus per pituitam viscidam annexis. 8 Hectica à pulmone plane putrefacto. 9. à pulmone dextro admodum tumido cum materia purulenta in bronchijs. 10. A pulmone in unicam vomicam converso. 11. Ab alâ superiore & inferiore dextri Empyemate infecta, vomica in superiore &c. 12. Ob pulmones superna parte adhærentes semiputridos &c. 13. Ab ingenti scirrho in dextro lobo. 14. A thoracis capacitate sanguine putrido plena, pure in pericardio, cordis superficie erosa. 15. A vitio pulmonum, Ex defluxione acri à capite. 16. Tom. III. pag. 138.

Obs. 14. Febris Tabifica à vomicis in mediastino, sterno, pure in abdomine. 1. A puris copia intra thoracem post abscessum lateris. 2. Ab aqua cruenta thoracem replente. 3. Ab hydrope thoracis. 4. à pure ex pleuræ abscessu in diaphragma decumbente. 5. à vomica purulenta in sinistro pulmone & sinistra pleura &c. 6. p. 140.

Obs. 15. Febris Hectica vitio pulmonum inducta, diaphragmatis & pleratumque partium naturalium. 1. 3. A vario pulmonum vitio mesenterio scirrhoso, Compressione aortæ & cavæ. 2. A Pulmonum & Jecoris vitio. 4. A Pulmone sinistro, purulento, Glandulis mesenterij & adsitis portæ trunco tumidis sero in utroque ventre. 5. A Pulmonum inflammatione, mesenterio scirrhoso, ventriculi corrosione. 6. Ab abscessu in pulmonibus & juxta hepar. 7. A Pulmonum vitio & partibus spirabilibus in angustiam coactis ab hepatis & ventriculi mole. 8. A Pulmonum vitio, Lienis, Vesicæ & Intestinorum inflammatione. 9. Ab abscessu putrido in pulmone cùm scirrhis, mesenterij tumoribus scirrhosis &c. 10. A Pulmone dextro inflammato, Gangræna in fundo ventriculi, colo. 11. A Pulmone toto putri, Liene, thorace sero pleno. 12. A multiplici partium thoracicarum vitio. 13. p. 142.

Obs. 16. Febris Hectica à glandulis pyloro accumbentibus tumidis eumque prementibus. 1. A Glandulis lumbaribus magnis, mesenterij vitio &c. 2. A vitio ventriculi materia vitiosa referti. 3. A corruptione crassorum intestinorum &c. 4. A sideratione & corruptela ventriculi. p. 144.

Obs. 17. Febre Lenta extincti Omentum corruptum repertum est, Ren dexter gangræna affectus, Hepar grande & durum ac tuberculosum, Intestina & Mesenterium male affecta &c. Ibid.

Obs. 18. Febris Hecticæ putridæ juncta cujus focus in venis mesaraicis atro sanguine tumentibus, Liene putrido, sanguine nigro oblito, vesicula fellis atra bile referta &c. p. 145.

Obs. 19. Febris Hectica ab insigni mesenterij abscessu genita. 1. A Mesenterio nigris varicibus obsito, Pancreate obstructo. 2. Ab inflammatione Epiploi mesenterio communicata. 3. A mesenterio stearomatis referto. 5. A mesenterio calculoso. 6. A callo inter venas mesentericas. 7. A sanguine concreto in vasis mesentericis tumidis. 8. A mesenterij glandulis materia argillacea infarctis. 9. A vitio Pancreatis tumidi, Jecori annexi. 10. p. 146.

Obs. 20. Febris Hectica Lenta à corruptione hepatis. 1. Ab ejus putrilagine. 2. Ab ejus ingenti abscessu. 3. Ab ejus parenchymate in pus converso. 4. à graveolente pure sub ejus lobo minimo. 5. Ab ejus duritie & vitio cystis felleæ. 6. Ab eo putri & renum vitio. 7. A Liene post casum indurato. p. 149.

Obs. 21. Febris lenta symptomatica à Renis dextri putredine. 1. A Rene dextro purulento. 2. Ab utroque in pus converso. 3. à sinistro toto absumpto cum vomicis. 4. Ab utroque purulento cum carcinomate juxta vesicam. 5 à vermibus in utroque. 6. Ab ureteribus à calculo obstructis. 7. à Rene putri calculum continente. 8. p. 150.

Obs 22. Lentâ febricula ab ulceribus vesicæ inducta. 1. A calculo in vesica citra signa. 2. Tom. III. pag. 151

Obs 23. Febris Hectica ab uteri corruptione. 1 Ab ejus affectu in gangrænam desinente. 2. 152.

Obs. 24. Febricula assidua in quodam cui corrosæ duæ lumborum vertebræ repertæ sunt. 1. A glandulis in toto corpore dispersis. Ibid.

Obs. 25. Intermittentium febrium causa deducta ab obstructione partiali ductuum pancreatis lateralium. Ibid.

Obs. 26. Febris Tertiana in sene lethalis ob vitium peritonæi, mesenterij & pancreatis. p. 156.

Obs. 27. Febris Tertiana vitio Jecoris tumidi, retorridi nec non Lienis inducta. 1. Ab hepatis immani tumore. 2. Ab eodem scirrhoso & glandulis mesenterij tumidis. 3. A bile æruginosa circa ejus cava collecta. 4. A bile sinceta intra ejus membranas collecta. 5. A Jecore duro, exangui, ventriculi tunica exteriore erosa. 6. Ab obstructa cysti & meatibus per Jecoris substantiam decurrentibus. p. 158.

Obs. 28. Febres Tertianæ naturam referentes à fœtositate biliosa in carnibus putrente ortæ. p. 160.

Obs. 29. Eorum quæ in paroxysmi Febris Tertianæ initio extincti fuere, cor & pulmones sanguine aggravata reperta sunt. p. 161.

Append. Febris duplex Tertiana Epileptica dicta à symptomate Epileptico in singulis paroxysmis periodicè recurrente. Ibid.

Obs. 30. Febris Quartana focum ut plurimum habet in Liene atro sanguine turgente & adusto cujus parenchyma in substantiam pici similem sæpe resolvitur. 1. A Liene majori, putri & corrupto. 2. A Lienis non naturalis constitutione ac Portæ hujusque ramorum à glandulis vicinis tumidis compressione. 3. Quartanarij cadaver exhibuit in corde & vasis frusta magna pituitosa. 4. Quartana affectus neglecto remediorum usu lethalem musculorum abdominis abscessum incurrit. 5. Quartana à Jecore inflammato cum vitio Lienis Pancreatis, ventriculi, intestinorum. 6. Quartana ab hepate scirrhoso cui successit hydrops &c. 7. Inducta à vitio Jecoris & cystis felleæ. 8. 162.

Obs. 31. Febris semitertiana ortum habet plerumque ab inflammatione mesenterij, omenti, intestinorum vicinarumque partium. 1. 2. 3. 4. Pestilens ab hepatis, pulmonum, imo cordis inflammatione, hinc sideratione. 5. Extinctæ mulieris hepar exsiccatum repertum cum lapillis in cysti, Pulmone suppurato 6. p. 166.

Obs. 32. Febris Erratica à Jecore orta in cujus sima vomica. 1. Vitio Lienis inducta. 2. Vitio mesenterij glandulosi. 3. A mesenterio, glandulosi Pancreate scirrhoso, Pulmonum labe. 4. Ab obstructionibus vasorum. 8. 5. p. 169.

Obs. 33. Febris acuta ab intestinorum inflammatione, subsequente vicinarum partium putredine &c. 1. 2. p. 170.

Obs. 34. Febris Ardens ab inflammatione Meningum quam sequuta syderatio cerebri. 1. Ardens ab abscessu sub cranio, putredine meningum & particulæ cerebri. 2. Ardens ab abscessu in cerebri substantia, Inflammatione meningum. 3. A sanguine pituitoso & seroso in vasis cerebri. 4. 5. p. 171.

Obs. 35. Febris Acuta à pericardij inflammatione. 1. Ardens à pericardij & pulmonum phlegmone suppurata. 2. Acuta ob fœtidum humorem sinistrum cordis sinum replentem & totum fere thoracem. 3. Acuta à mediastini tumore inflammatorio. 4. Pericardium eorum quos Causus extinxit exhanstum repertum, Cor marcidum. 5. 6. 7. Juvenis ab Ardente extincti cordis ventriculi sanguine flavescente illis affixo pleni reperti. 8. A cordis phlogosi & vasorum ejus tumore. 9. T. III. pag. 173.

Obs. 36 Febris Ardens à pulmonibus inflammatis qui nigri & corrupti reperti. 1. A pulmonum Erysipelate. 2. Acuta à pulmonum inflammatione in Sphacelum desinente. 3. Acuta Epidemica à suppurato sinistro pulmonis lobo, Et puris collectione infra diaphragma. 4. Acuta ab inflammato pulmonis lobo sinistro & latere sinistro vicino 5. A puris copia in thorace. 6. p. 174.

Obs. 37. Febris Ardens à Jecore retorrido, in quo sanguis ater & corruptus. 1. A Jecore extremis partibus inflammato. 2. A Jecore maximo inflammato. 3. Febre acuta extincti jecur disruptum inventum est & combustum. 4. Ardens vulnus hepatis sequuta. 5. Ab hepate bile undique suffuso flavissima &c. 6. A portione hepatis inflammata. 7. Ab immani ejus tumore intus duri, retortidi. 8. A bile acertima è cysti emanante, adusto sanguine in corde &c. 9. A dextri Hepatis lobi & splenis inflammatione. 10. A Liene phlogosi laborante. p. 177.

Obs. 38. Febris Ardens cum lumborum dolore ab inflammatione Renis sinistri in corruptionem abeuntis. 1. 2. p. 178.

Obs. 39. Febris Ardens vitio pulmonum & renis dextri. 1. A pulmone veficis obsito, Hepatis tumore inflammatorio &c. 2. A Jecoris vesicæ Intestinorum, inflammatione Erysipelatode. 3. A viscerum omnium putredine &c. 4. p. 180.

Obs. 40. In Vesica fellea eorum quas febris ardens aut diuturna rapuit sæpe lapides deprehensi. p. 180.

Obs. 41. Febris acuta ab inflammatione juxta musculos lumbares internos in abscessum desinente. p 181.

Obs. 42. Gravida acutè febriens infantem enititur cujus ossa vi æstus febrilis friabilia reddita sunt. Ibid

Obs. 43. Febris Ardens à sanguine intra vasa æstuante citra labem interiorum viscerum. Ibid.

Obs. 44. Febris Continua, Tertianaria à seroso humore in vasis cerebri accenso & totius. 1. à pure intra cranium & membranam subsistente. 2. à plenitudine vasorum tenuis meningis cum apostemate in proxima cerebri parte. 3. Ob partem cerebri cum membranis putrefactam. Ibid.

Obs. 45. Febris Continua focum in pulmonibus inflammatis habens. 1. Ab inflammatione pulmonum in abscessum desinente. 2. 8. Ab Erysipelate pulmonis. 3. 4. Ab inflammatione partis sinistræ pulmonis posticæ in corruptionem desinente. 5. A pulmonibus tumentibus ex parte duris, aqua fœtida plenis. 6. Ab eorum inflammatione circa partes extremas, sanguine crassiori in eorum substantiam effuso. 7. à dextræ partis cum pleura corruptione. 9. à tumentibus pulmonibus & abscessu tentatis. 10. Peripneumonicorum quorundam pulmones sanguine putrido turgidi, indurati. 11. Pulmones cum corde sanguine turgidi. 12. A pulmonibus syderatis, Aqua virosa in thorace. 13. Continua à pulmone & pleura uno latere corruptis. 14. Ab inflammatis pulmonibus & jecore. 15. A sinistra parte inflammata. 16. Ab humorum in eos influxu unde tumentes reperti. 17. Ob fluxionem è cerebro in pulmones unde peripneumonia mendosa. p. 183.

Obs. 46. Febris Lethargica à Pulmonibus putredine affectis. p. 194.

Obs.

Obs.47. Febris assidua à pulmonibus purulentis, duris cum vitio cordis, pericardij. 1. Ab aneurismate cœliacæ arteriæ obturatæ à pituita concreta. 2. A massa pingui libera, in sinistro cordis sinu cum vomicis pulmonis. In mulieris peripneumonicæ vena cava reperta substantia carnea è corde exorta. 4. Febris assidua ab abscessu sub alâ sinistrâ & suppuratione septi transversi. 5. Tom.III. p. 196.

Obs. 48. Febris continua à jecore inflammato & corde hinc marcido. 1. Ab abscessu in concava jecoris parte. Spigelii obitus. 2. Ab inflammatione extremi lobi Jecoris dextri cum mesenterij parte colo alligata. 3. Ab insigni jecoris tumore. 4. A vitio in Jecore cum lapillis in cysti. 5. Ab hepatis tumore cancroso. 6. Ab inflammatione lienis hepati communicata. 7. A liene inflammato, Fernelij obitus. 8. A phlegmone hepatis partim suppurato partim in scirrhum desinente. 9. A Tuberculis & furunculis id obsidentibus. 10. p.198.

Obs 49. Febris Continua à corruptione gangrænosa in parte renis interna. 1 Ob Apostema in fine ureteris. 2. Ab abscessu in sinistri renis parte exteriore. 3. Ab inflammatione Testiculorum & meatus urinarii. 4. p.201.

Obs. 50. In quodam à Febre dupl'ci Tertiana continua extincto vermium in ventriculo & intestinis quantitas ingens deprehensa. p.202.

Obs. 51. Febris Continua à Mesenterio pure referto. 1. Ab ejusdem abscessu, 2. Ab ejus tumore & abscessibus. 3. Ab ejus & coli inflammatione in abscessum desinente, 4. Ibid.

Obs. 52. Febris Continua à pulmonum putredine, Renis dextri, Duodeni, omenti, Colli vesicæ &c. Obitus Francisci primi Galliarum Regis. 1. A vitio hepatis purulenti, coli nigrefacti, Epiploi putris. 2. Hepatis sphacelati, Pylori, Epiploi inflammatione ac tenujum intestinorum. 3. A lobo hepatis inflammato, Pyloro, Pancreate, Mesenterio induratis, Pulmonibus purulentis. 4. Ab humore putrido in capsula cordis, calculo citra valvulas dextri ventriculi cum vitijs pulmonum hepatis, lienis. 5. A corruptione inducta Jecori, Lieni, Intestinis, veneno adscripta. 6. p.203.

Obs. 53. Febres Continuæ lethales exustis visceribus ob denegatum potum. p 205.

Obs 54. Febre Continua extincti vasa omnia sanguine depleta reperta sunt. p.206.

Obs. 55. Febris Continua à nimia obœsitate inducta. Ibid.

Obs. 56. Febris Leipyria à pulmonum inflammatione, exsiccatione & tabe se prodente. 1. Ab Erysipelate eorum. 2. Ab eorum inflammatione maculas relinquente. 3. Typhodes ab inflammatione pulmonum in suppuratum abeunte. 4. Leipyria ab Erysipelate ventriculi. 5. Ab hepatis inflammatione in abscessum, ulcus & gangrænam desinente 6. Ab inflammatione extremorum hepatis loborum nigredine se prodente Lieni communicata cum insigni cystis felleæ magnitudine & repletione. 7. Febris Leipyria tertianaria ab uteri inflammatione corruptionem invehente cum pulmonis partis & Jecoris vitio. 7. Ibid.

Obs. 57. Pueri Febre Maligna affecti viscera vitalia & naturalia variè affecta fuere. 1. Mulieris ab eadem extinctæ pulmones putridi, hepar inflammatum à ventriculi tunica exteriore, Ileon intestinum ex parte gangrænosum. 2. Febris malignæ ut plurimum ab inflammatione ventriculi & viscerum pendet. 3. Maligna putridæ & hecticæ juncta à pulmonum vitio, jecoris, lienis. 4. In Puella à febre maligna mortua ventriculi vitium notatum, hepatis, cystis felleæ, intestini recti. 5. Febris maligna in thorace sedem habens cujus cavitas aqua putrida, subnigra, plena, Pulmones unius lateris & pleura corrupta. 6. Febris maligna à multiplici viscerum naturalium & vitalium vitio. 7. Ab inflammatione, hinc necrosi eorundem omnium viscerum. 8. A veneno exhibito viscerum prope omnium naturalium corruptionem inducente. 9. Febris maligna ab inflammatione Renis sinistri, nigredine se prodente spinali medullæ communicata. 10. In pluribus partibus quorundam à febre maligna extinctorum vermes deprehensi. 11. A febre maligna mortuus habuit omnia viscera nigricantia, sphacelata, ventriculum putridum. 12. Alius ventriculum plurimis pustulis conspersum. 13. Alius in cysti fellea calculos. 14. Febris maligna ab inflammatione plerorumque viscerum. 15. A vitio ventriculi & jecoris post venenum assumptum. 16. Ab ardore febrili in malignis aliquando sanguis concrescit in venis. 17. 18. Aliquando fluidus permanet. 19. 20. Calculi in vesica fellis febre maligna laborantis. 21. Ob ventriculum cordis dextrum extraneo corpore repletum, sinistrum ex parte. 22. A pulmonis & lienis Sphacelo quorum sola tunica superstes: Ubi industrij Pictoris industria cerebri conformatio describitur. 23. Malignus morbus pustulis malignis infra mammillam sinistram se prodens ob labem jecoris maculis luteis conspersi. Tom.III. pag.212.

Obs. 58. Febris Epidemica nervosa geneti & thoracicis partibus infesta. 1. Febris Epidemica ab inflammatione pulmonum. 2. 3. Epidemica verminculosa. 4. 5. 6. p. 224.

Obs. 59. Exanthematum pestilentium origo in partibus internis, imo quandoque in periostio sedem habere ostendit Anatome. p. 228.

Append. De Exanthematum pestilentium, Bubonum & Carbunculorum generatione ex eodem. Ibid.

Obs. 60. Variolæ lethales ob adjunctam pulmonis inflammationem. 1. Variolæ & Morbilli etiamnum partibus internis bellum indixere. 2. 3. 4. 5. 6. 7 8. 9. 10. In hepate pueri à Morbillis extincti vermes reperti. 11. Morbillis retrocedentibus uteri sphacelus lethalis citò succedit. 12. Ossa quorundam à variolis extinctorum erosa fuere. 13. Hepatis gangræna successit. 13. p, 230.

Obs. 61. Variolarum nova species Rossalia dicta lethalis duobus infantibus ob supervenientem pulmonum inflammationem & abscessum. p. 237.

Appenn. De Variolarum malignitate.

Obs. 62. Plerumque à Febre pestilenti extinctorum interiora viscera à phlegmone syderata reperta sunt. 1. Pestis & febris pestilens ventriculum præsertim adoritur. 2. 3. 4. 5. Carbunculus pestilens in ventriculo. 6. 7. In quadam Pestilentia serpentes, lacertæ. 8. 9. In alia vermes in corde reperti. 11. Pestis bobus infesta quorum cystis fellis lapidea facta. 12. Bubones pestiferi vermiculis scatentes. 13. Caro substrata in lethiferis ustulata. p.239.

Additamenta

Ad Sectionem de Febribus.

Obs. 1. Hectici Anatome cujus cor flaccidum exsuccum, pericardium aqua destitutum. p.241.

Obs.2. Quartanarij defuncti cor pallidum, flaccidum, sanguine destitutum repertum est. Tom. III. pag. 241.
Obs.3. Quartana febris lethalis à bile atra in cavitate ventriculi & ejus vetis occurrente. p.242.
Obs. 4. Febris Hemitritæus à scirrho hepatis & exulceratis pulmonibus ortus. p. 243.
Obs.5. A sanguinis missione febris extinctio non semper expectanda. Ibid.
Obs.6. Tertiana febre decumbenti à crebriori venæ sectione vasa omnino exhausta fuere. Ibid.
Obs. 7 Diaria febre extincti cadaver exhibuit lienem maximum, totum epigastrij spacium occupantem. Ibid.
Obs. 8 Febres acutæ rarò sola putredinis ratione sunt lethales, sed ob adjunctum tumorem aut grave vitium internum. Ibid.
Obs. 9. Febris continua ab inflammatione sinistri pulmonis in putredinem abeunte & abscessu jecoris. p. 244.
Observ.10. Febris Leipyria citra viscerum inflammationem à sola humorum malignitate ob Variolas suppressas. Ibid.
Obs.11. In cadaveribus eorum qui febribus malignis extincti sunt coagulatio sanguinis non semper reperitur, sed inflammatio viscerum. p.245.
Obs. 12. Febris maligna petechialis ob vitium Jecoris, vesicæ felleæ lapillis obstructæ, ventriculi materiam vitiosam in cavitate & venis continentis; Pulmonum sanguine melancholiaco refertorum, Cordis flaccidi, livescentis &c. Ibid.
Obs.13. Febris Maligna ob vitium pulmonum inflammatorum; Cordis pinguedine obruti. p.247
Obs.14. Febris maligna in corde foecum habens. p.248.
Obs.15. In Peste carbunculi extra emergentes, alios intra latentes supponant, Exanthemata male affectos pulmones. p. 249.
Obs. 16. Malignæ febres ut plurimum à putredine fiunt. Ibid.
Obs.17. Lues pestifera in Ovibus & Juvencis ob vermes hepar depascentes. Ibid.
Obs.18. Apertio alique cadaverum febri maligna Pisis anno 1661 grassante jugulatorum ex descriptione Clariss. Joh. Alph. Borelli ad Clariss. Marcellum Malpighium transmissa, p.250.

SECTIO II.

De Tumoribus præter naturam.

Obs.1. Tumor in capite propriam cerebri substantiam continens ab erosa utraque cranij tabula. 1. Tumor prope musculum temporalem à materia è cerebro per foramen in cranio ejecta. 2. Natta in sincipite vas sanguiferum ex cranio accipiens. 3. Nattæ varia materia. 4. Tumores capitis lympham variæ consistentiæ continens. 6. Tom.III. pag.256.
Obs.2. Tumori seu sarcomati Oculo dextro subnato, resecto, alius sub oculo sinistro successit, Ex fungosa & pituitosa substantiâ constans utrumque, atque à dura meninge ortum ducens. p.259.
Obs.3. Monstrosus Menti tumor steatomaticus cui ulcus cavum & profundum adjunctum. p.261.
Obs.4. Tumor Collo adnatus cum brachij intumescentia à copiosâ pinguedine & sero inter musculos. 1. Tumor affixus asperæ arteriæ per totum collum radicibus diffusus. 2. Tumor circa laryngem in ductu salivali devio, 3. Infra mentum durus ab obitu evanescens. 4. Tom.III. p.262.
Observ. 5. Bronchoceles varia materia. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Ibid.
Obs.6. Strumæ suffocationem afferentes ad stomachum, pulmones, mesenterium diffusæ. 1. 2. Strumarum insignium callum obsidentium Anatome, 3. Strumarum pertinacia à seminario subtus delitescente. 4. Magnæ in colli ambitu, sub axilla sinistra ortæ ab internis, Pancreatis &c. 5. Struma ingens sub inferiore maxilla à Jecore iis infecto pendens. 6. Strumarum Anatome. 7. A faucibus ad os usque pubis exporrectæ. 8. Strumæ per totum diffusæ. 9. p.265.
Obs.7. Mammillæ sinistræ Tumor in ulcera desinens lethalis ob insignem interiorum viscerum læsionem. 1. Mammæ Tumor scirrhosus radicem habens scirrhosam in costis venam nigricantem. 2. Mammæ Tumor cum exulceratione cujus glandulæ exulceratæ putrescentes cum vitio uteri. 3. Mammæ Apostema ex lacte coagulato congestū habens pus inter glandulas & musculum pectoralem. 4. Mamma strumosa ob strumas in pancreate, mesenterio, jecore & testibus. 5. Mammæ Tumor pro cancro habitus substantiam habens durissimam, conclusam. 6. Mammæ Cancer excitatus à vitio viscerum tuberculis obsitorum. 7. p. 268.
Obs. 8. Tumor infra cartilaginem Ensiformem ab abscessibus juxta hepar. 1. Tumor juxta stomachum. Ob lobum hepatis illuc productum. 2. Ob lobum lienis. 3. Infra lienis regionem ob Ileum flatibus distentum. 4. Ob partem Ilei conglobatam. 5, In latere sinistro ob incrementum mesenterij. 6. Circa mucronatam cartilaginem ob excrescentiam in gibbo hepatis. 7. p.270.
Obs. 9. Tumor & elevatio costarum ob tumorem intra pectoris cavitatem. 1. Bubo sub axilla sinistra à Jecoris abscessu ortus. 2. Tumor totius in phthisico à causa abdita. 3. p. 272.
Obs.10. Tumor in abdomine à duobus tumoribus cancrosis in hepate. 1. Plures tumores à tumoribus in mesenterio. 2. Tumor in fœtu ab intestinis extra situm, 4. Ad umbilicum à rupto peritonæo: 4. A scirrho fundo uteri adnato. 5. Ab Omento conglobato. 6. A pure inter musculos transversos concluso. 7. Ab hepatis abscessu. 8. A parte lienis indurata. 9. A rene excrescente prope umbilicum se efferente 10. Tumor circumscriptus circa umbilicum à prolapso illuc hepate. 11. p. 272.
Obs 11. Tumores in Hypogastrio vel interfemineo à Renibus suppuratis interdum excitantur. 1. Tumor supra inguen à fœtu ibi concluso. 2. In Inguine à copia puris ibi collecti. 3. Hypogastrij à scirrho in vesica. 4. A steatomate propè vesicam. 5. Inguinis apostema vermibus scatens. 6. Infra Inguen ob putrem pulmonem è regione mali. 7. Circa pubem incipiens ad umbilicum extensus à materia purulenta inter duas tunicas mesenterij collecta. 8. p. 275.
Obs.12. Tumor in dorso ad suppurationem deductus, pus ad thoracis cavitatem effudit in quo Empyema inducit. 1. Spinæ dorsi tumor flatulentus salvis visceribus. 2; p. 276.
Obs. 13. Tumor in Lumbis à medulla spinali nuda obortus. 1. Ab abscessu in rene vicino. 2. Tumor in lumbis varias propagines habens nervorum. 3. 4 Tumor è regione Ossis Sacri per ductum hepari insertus. 5. Ibid.
Obs.14. Mentulæ & Scroti monstrosus Tumor à materia subcandida, crassa glutinosa, uberi vaccino simili &c. genitus. p. 278.

Obs. 15. Tumor Glandulosus sub Scapula sinistra à glandula non morbosa sub cute conclusa 1. Struma in Humero sinistro ad pectus & dorsum diffusa costis adhærens 2. Tumor Humore innatus ob subjectam ossis cariem 3. Tumor in scapula sinistra lapidem continens 4. Tuberculum circa Furculam à pulmonibus ortum ducens 5. Tom. 3. p. 279.

Appendix, De Glandulis sanis varias corporis partes occupantibus in Milite. p. 280.

Obs. 16 Brachii totius tumor pellucidus à lympha conclusa 1. Manus tumens ob officulum pollicis cariosum 2. Tumores Oedematosi circa articulos manuum ob corrupta ossa 3. Paronychia male tractata digiti corruptionem & ossis cariem intulit 4. Clavorum in pedibus pertinacia inde est quod in periostio radicem habeant 5. Tumores circa articulos digitorum ob viscerum corruptelam 6. p. 282.

Obs. 17 Femoris steatoma gypsea pituita & calculis refertum 1. Crurum Tumor à tumefactis eorum glandulis 2. Femoris tumor ob carnem mucilaginosam lardo similem 3. Crus Oedematosum ob Emulgentem venam femorali insertam 4. Ibid.

Obs. 18 Tumor in Genu excitatus à steatomate 16. librarum ponderis innato .. Cartilagineus cavitates habens sero repletas 2. p. 284.

Obs. 19. Femorum & Tibiarum tumor ob vitium hepatis, pulmonum, genitalium 1. Tibiarum tumor ob vitium renum, hepatis, pulmonum 2. Manus sinistræ pedisque tumor ob hepatis vitium 3. Tibiarum & Pedum ob pulmonis vitium, uteri 4. Crurum Pedumque inflatio ob lienis & Jecoris vitium 5. Pedum & Surarum tumor ob suppuratum pulmonem sinistrum 6. Pedes Oedematosi ob hydropem thoracis & lienis vitium 7. Pedum tumor ob jecoris, lienis, mesenterii vitium 8. Pedem œdema ob thoracis hydropem, hepatis læsionem 9. Ob pulmonum, cordis, jecoris, renum vitia 10. Ob vitium jecoris, pulmonum 11. Ob vitium hepatis 12. Pedum tumor ob glandulas subcutaneas tumidas 13. Pedes vesicis obsiti ob bilem in cysti cohibitam &c. 14. Pedum tumor œdematosus ob pus ex hepatis abscessu in mesenterium & omentum illapsum 15. pag. 285.

Obs. 20. Tumor Oedematosus manus sinistræ cum ulcere in vola ab ossibus metacarpii corruptis & demortuis integro periostio Pædarthrocace severini spina ventosa, ventus Spineus p. 287.

Obs. 21. Tumor in capite pulsatorius aneurisma in meningibus sequutum 1. In summo pectore à dilatatione insigni Aortæ 2. Aneurysma quartam thoracis partem interius occupans 3. Sub sinistra homoplata ob sanguinem ex magna ad caput ascendente arteria in musculorum spatia effuso 4. Aneurysma aortæ arteriæ 5. Tumor colli pulsatorius ab Aneurysmate arteriæ carotidis 6. In Dorso tumor pulsatorius ob Aneurysma Aortæ à directo 7. Brachii tumor pulsatorius infelicem venæ sectionem sequutus 8. sub clavicula dextra ob aneurysma arteriæ magnæ 9. Cruris ob dilatationem ejusdem arteriæ 10. Cruris ob ruptam arteriam cruralem 11. Aneurysma fit arteriæ tunica interna corrosa aut rupta, Externa dilatata 12. p. 288.

Appendix, De infelici Aneurysmatis apertione. pag. 291.

Obs. 22. Varices imi ventris ab Iliacis venis ortum ducentes. p. 293.

Obs. 23. Erysipelas cutem tantum afficiens illæsa subjecta carne. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Tumoribus.

Obs. 1. In scrophulosi mesenterio plures glandulæ repertæ &c. Tom. 3. p. 294.

Obs. 2. Scrophulosi in pede tumores pus fundentes in puella cui pulmo sinister absumptus in cujus loco aderat materia gypsea. Ibid.

Obs. 3. Colli Tumor Strumosus carcinodes, lethalis. pag. 295.

Obs. 4. Scrophulosi mesenterium innumeris glandulis obsitum. pag. 296.

Obs. 5. Tumor finem dorsi spinæ occupans ortum ducens à foramine nativo in medio spinæ dorsi inter vertebras. Ibid.

Obs. 6. Abscessus supra Mastoiden apophysin lethalis ortum ducens à pulmonibus ulcerosis cerebro pure scatente. p. 297.

Obs. 7. Abscessus Tibiæ amputatione curandus ob subjectum ossis vitium. p. 298.

Obs. 8. Tumor frontis subjectum os corrosum habens ex humore viscido lento. Ibid.

Obs. 9. Fungosa excrescentia capiti postico adnata ab obitu resecta & anatomico cultro examinata exhibuit aquæ pellucidæ è cerebro derivatæ copiam. p. 299.

Obs. 10. In spina ventosa ossa semper erosa &c. p. 300.

Obs. 11. Tumor femoris lethalis ab vitium pulmonis, lobi è directo purulenti & splenis corrupti. p. 302.

Obs. 12. Tumor in regione lumbari substantiam polyposam continens ob vicinum renem affectum. Ibid.

Appendix, Tumor à partu superstes circa regionem umbilicalem excitatus à copia sanguinis concreti in Tuba dextra retenti & manibus educti. Ibid.

Obs. 13. Carnea excrescentia à mulieris inguine pendens ponderis 25. librarum à viscerum naturalium vitio orta, p. 303.

Obs. 14. Genu tumor serum continens & duo corpora carnosa. ibid.

Obs. 15. Aneurisma aortæ disruptum ibid.

Appendix, De Aneurismatis natura, causis. &c. pag. 304.

SECTIO III.

De Vulneribus, Plagis. &c.

Obs. 1. Varia accidentia à saniei Descensu per poros cranii supra panniculos &c. Tom. 3. pag. 3 7.

Obs. 2. Percussio sinistræ partis capitis lethalis ob utriusque meningis phlegmonem, cranii Fissuram 1. Casus lethalis ob rimam calvariæ & sanguinis effusionem 2 Ob longissimam Frontis Rimam ad sellam equinam productam &c. 3. Vulnus duplex lethale ob Fissuram inconspicuam & venarum ruptionem 4. Ob Rimam patentem & cœcam cum depressione, læsione cerebri & meningum 5. Ob Fissuram in osse temporum latentem 6. Ob Fissuram Bregmatis ad dextrum temporum os productam & læsionem venarum jugularium 7. Fissura ossis petrosi cute integra unde dura mater sanguine & pure suffusa 8. p. 309.

Obs. 3. Vulnus capitis lethale ob læsionem cranii & duræ meningis unde collectio seri in dextro ventriculo,

puris in sinistro 1. Ob læsionem substantiæ cerebri cujus portiones ante obitum extantes ablatæ sunt. 2. Ob pertusum tertium cerebri ventriculum 3. Cb utramque meningem & ventriculos læsos 4. Punctura ossis frontis leth. ob meninges læsas salvo cerebro 5. Temporis ob compressum cerebrum ab osse depresso 6. Temporis dextri ob læsionem duræ matris male curatę 7. Bregmatis sinistri ob saniem inter cranium & duram matrem effusam 8. Verticis & musculi masseteris ob læsum cerebrum cranium & meninges 9. Frontis juxta supercilium ob membranarum phlegmonem & sanguinis per cerebri anfractus diffusionem 10. Temporis dextri à sauciis vasis intra cranium 11. Temporis dextri ob sanguinem circa musculum effusum, os subditum perforatum, congestionem sanguinis inter cranium & meningem inter utramque & in ipsa cerebri substantia cujus duo fragmenta educta 12. Frontis infra orbitam oculi ob læsionem ossis cribrosi, dextri cerebri ventriculi & sanguinis ad basin usque ac cerebellum effusionem 13. Tom. 3. p 311.

Obs. 4. Contusio capitis lethalis post trimestre ob copiam puris supra meninges & cerebrum effusi 1. Ob cranii fracturam & depressionem 2. Sincipitis ob sequutum serosum abscessum tertium ventriculum prementem 3. Temporis sinistri ob sanguinem effusum in cavitatem ossis sphœnoidis 4. Ob genitum in cerebri substantia abscessum 5. 6. ob sequutum abscessum in opposito latere 7. Ob copiam puris inter utramque meningem collecti 8. Ob inductam subditæ cerebri parti putredinem salvo cranio 9. Ob sequutam cerebri substantiæ necrosin 10. p. 318.

Obs. 5. Fractura ossis frontis lethalis ob sequutam cerebri suppurationem 1. Vulnus Temporum ob apostema in cerebro sequutum 2. In palpebra superiori ob excitatum in cerebro apostema 3. Frontis ob fracturam cranii fissuram duræ matris & Jecoris sequutum abscessum 4 Frontis & bregmatis ob ossis fracturam & vomicam in contigua cerebri parte 5. vulnus lethale ob fracturam cranii & sequutam cerebri phlegmonem 6. Ob fracta ossa bregmatis cum introcessione & contusione musculi temporalis 7. Cb Cranii fracturam hinc cerebri ad corpus usque callosum consumptionem 8. Ob cranii fracturam & fragmenta cerebro impacta cum sanguinis difusione 9 Ob striatorum corporum læsionem 10. p. 321.

Appendix, Qua via in vulneribus capitis sanguis in auditorium meatum feratur & per aures erumpat. pag 322.

Obs. 6. Vulnus exiguum frontis lethale ob rimulam in osse & sequutam cerebri phlegmonem 1. Ob pus inter cranium & duram meningem & os corruptum 2. Leve jam trimestri consolidatum lethale ob pus supra membranas & cerebrum effusum 3. Frontis exiguum leth. ob puncturam utriusque meningis & cerebri sequutum abscessum 4. Ob vitium meningibus & cerebro communicatum nigredine se prodens 5. Ob sequutum abscessum infra substantiam cerebri 6. Sinistri bregmatis ob pus intra cranium & membranam subsistens ac cerebri ea parte consumptionem 7. Neglectum lethale ob sequutam meningum phlegmonem illæso cranio 8. p. 235.

Obs. 7. Capitis vulnus lethale ob cranii particulas in ambas meninges defixas, hinc subortum apostema 1. Bregmatis sinistri cum confusione dextrę partis cranii cujus fragmentum membranas penetrabat, p. 327.

Obs. 8. Capitis vulnera sequuta Cerebri substantiæ & ventriculorum putredo 1. Temporis dextri lethale ob factum Abscessum in cerebri penetralibus 2. Occipitis ob fissuram in interna ossis parte & sequutum Abscessum 3. Casus lethalis ob sequutam cerebri suppurationem & ulcus 4. Vulnus rotundum & angustum juxta suturam sagittalem lethale ob sequutam putredinem dimidię partis cerebri &c. 5. Cicatrice jam obductum lethale ob cerebri partem putrefactam 6. Lethale ob ingens in cerebro apostema specie-tenus curatum 7. Faciej à sclopeto inflictum leth. ob læsionem meningum & sinistri cerebelli principii necrosi affecti 8. Occipitis & verticis ictus lethales ob Abscessus in cerebri substantia genitos 9. Occipitis à sclopeto ob sanguinem circa basin cerebri effusum ac cerebelli syderationem 10. Tom. 3. p. 328.

Obs. 9. Vulnus capitis cum Dedolatione lethale ob pus inter utramque meningem collectum 1. Ob fracturam cum Dedolatione sequutumque apostema cerebri. 2. p. 332.

Obs. Ictus capitis lethalis ob fractam laminam secundam prima illæsa 1. 2. 3. 4. . 6. 7 &c. p. 334.

Obs. 11. Ictus supra dextrum supercilium lethalis ob sanguinem in occipitio effusum inter utramque meningem collectum unde sequuta vicini cerebri corruptio obitus Henrici 11. Galliarum Regis 1. Vulnus frontis lethale ob contrafissuram in occipitis osse & effusionem sanguinis ac saniei in subditam meningem 2. Percussio in una capitis parte lethalis ob contusionem cerebri & saniei collectionem in parte opposita 3. 4. 6. Ossis frontis vulnus lethale ob abscessum circa occiput excitatum 5. Vulnus in altero temporum lethale ob fissuram in opposito latere 7. Contrafissura duplex à casu in musculum temporalem 8. Casus in occiput lethalis ob sequutam fissuram ossis frontis 9. p. 336.

Obs. 12. Vulnus Frontis lethale ob hiantem suturam lambdoideam & saniem supra meningem duram effusam. p. 339.

Obs. 13. Vulnus sincipitis lethale ob arctum duræ meningis cum crasso adhæsionem cujus ratione pus exire non potuit. Ibid.

Obs. 14. Capitis ictum & ventris levem puncturam mors sequitur neutri imputata. p. 340.

Obs. 15. Vulnus capitis letahle ob ægri debilem constitutionem & alium morbum accedentem. Ibid.

Appendix, De difficultate curationis vulnerum capitis apud Florentinos &c. p. 341.

Obs. Hepatis abscessus in capite vulneratis non raro repertus. Ibid.

Obs. 17. Oculi dextri vulnus lethale ob lęsum cerebrum quod dextra parte purulentum sinistra pituita serosa plenum 1. Ob cerebellum simul læsum 2. Externi oculi ob lęsionem cerebri 3. Palpebræ inferioris lethale citra ullam aliam noxam 4. Orbitę superioris ob sequutam meningis & cerebri corruptionem. p. 344.

Obs. 18. Vulnus Nari & Genæ inflictum lethale ob relictum ferrum vulneris causam. p. 345.

Obs. 19. Vulnus Brachii lethale ob sequutam gangrænam & subsistentem globulum plumbeum intra os humeri 1. Ob vitiosam viscerum constitutionem 2. Punctura Brachii lethalis ob lęsum cum vena nervum 3. Carpi vulnus lethale ob arteriam substratam per longitudinem divisam 4. vulnus interni brachii lethale ob profusam hęmorrhagiam, ubi de vitibus aquę stypticæ 5. p 346.

Obs 20. Juguli vulnus intumescentia totius corporis sequuta. Ibid.

Obs. 21. Thoracis vulnus lethale ob copiam sanguinis in cavitatem illapsi illæsis pulmonibus 1. 2. Ob Diaphragma per ictum per cujus hiatum intestina thoracem subjerant 3. 4. Ob pertusum Diaphragma & Pulmones 5. Lateris dextri ob læ-

læsum Diaphragma & Hepar 6. Ob Diaphragma per fissum per quod ventriculus in thoracem viam sibi fecit 7. Ob partem diaphragmatis carneam per cujus hiatum coli pars irrepsit 8. Ob pertusum diaphragma per quod ventriculi & coli pars thoracem ingressa 9. Ob perfossum diaphragma hepar & ventriculum juxta pylorum 10. Paracentesin thoracis mors sequuta ob læsum pericardium 11. Vulnus lethale ob leviter læsum diaphragma parte carnosa.12. Tom. 3. p. 348.

Obs. 22. Vulnera duo pectoris mors levissima sequuta 1. Pulmonis cui præcisus lobus cum parte thoracis proxima coalescentia 2. Vulnus thoracis sequutus abscessus hepatis 3. p. 353.

Obs. 23. Pectoris vulnus lethale ob cordis simul & aortæ læsionem 1. Ob sinistrum cordis ventriculum læsum 2. Ob discissam arteriam venosam paulo supra auriculam cordis sinistram Obitus Henrici Magni 4. Galliarum Regis 3. Ob transfossos pulmones & vasa cordis majora in basi læsa 4. Ob cordis scissum 5. Ob cordis ventriculi dextri læsionem illæsis pulmonibus 6. Ob cor trajectum quinto die lethale 7. Ob cor ad dextrum usque sinum læsum 15. demum die lethale 8 Biduo post lethale ob cor læsum ad ventriculum usque dextrum & aliud vulnus diaphrahma, ventriculum & hepar penetrans 9. Ob basin cordis ejusque conum globulis duobus transverberatum & branchii vulnus 10. Ob læsum pericardium ad cordis usque substantiam & pulmonum lobum 11. Ob vulneratum cor & pus in pericardio diu contentum 12. Vulneri thoracis fistula succedit è qua pus egressum pericardium & ipsum cor corrupit 13. Nono demum die vulnus lethale quod ad cordis cavitatem penetrarat 14. Vulnus cordis quinto die lethale 15. Ob utrumque cordis ventriculum pertusum 16. Ob cordis substantiam læsam 17. Ob læsum sinistrum ventriculum 18. Ob vulnus dextrum ventriculum attingens 19. A thoracis vulnere pulmo ad denudationem usque cordis consumptus 21. 22. p. 354.

Obs. 24. Vulnus Thoracis lethale ob arteriam venosam dissectam 1. Ob laceratos ramos vasorum subclaviorum 2. Ob Pulmonem dextrum vulneratum effusumque sanguinem 3. ob Pulmonis parenchyma pertusum 4. ob conceptam in pulmonibus putredinem & Ductus chyliferi læsionem 5. ob læsionem pulmonum & œsophagi 6. ob pus intra cavitatem thoracis subsistens 7. p. 359.

Obs. 25. Vulnera Pectoris & Hypochondrii dextri lethalia ob pulmones perfossos Hepatis & Medullæ spinalis læsionem 1. Pectoris & abdominis ob læsum alterum pulmonum lobum, diaphragma, ventriculum, lienem 2. Hypochondrii dextri ob vulneratam infimam jecoris fibram 3. ob Ventriculi fundum læsum 4. ob substantiæ Hepatis læsionem & truncum venæ cavæ 5. ob Colon per transversum penitus dissectum 6. 5. ob vulnus hepatis 7. Portiuncula hepatis abscissa regenerata 8. Vulnus abdominis lethale ob pertusum Ileon intestinum copiam sanguinis in abdomen effusi Mesenterium perforatum. Mors Henrici tertii Galliarum Regis & Poloniæ 9. ob discissum Ileon intestinum 10. ob læsionem interiorum viscerum, Intestinorum corruptionem & abscessum purulentum 11. ob intestina crassa & tenuia confossa 12. ob Colon transversum sectum 13. ob Ileon intestinum duobus in locis læsum 14. ob Ileum transfossum, vulneratas venas & arterias mesaraicas 15. ob umbilicalem venam abscissam 16. Vulnus intestini coli firma cicatrice coaluisse deprehensum 1. Vulnus abdominis lethale ob venam cavam discissam 18. 19. p. 361.

Obs. 26. Dorsi & laterum vulnera lethalia ob puris copiam in thoracem effusam 1. Lumborum ob læsam spinalem medullam 2. Natis ob læsam spinalem medullam ad os sacrum 3. Natis ob incongruam victus rationem lethale 4. Femoris circa ramos Iliaces ob horum discissionem 5. Cruri ad dorsi regionem ob læsum intestinum sectum, mesenterium & dextrum ventriculi latus 6. Natis ob insigne virium viscerum naturalium 7. Cruris ob arteriæ læsionem 8. Digitorum ob nervos ad ossa discissos sequutasque convulsiones 9. Tom 3. p. 366.

Obs. 27. Epigastrii vulnus lethale ob fundum stomachi perfossum 1.2. p. 370.

Obs. 28. Casus in Dorsum lethalis ob quinque vertebras vitiatas 1. In latus ob læsum lienem 2. ob læsum hepar & ruptam vesicam fellis 3. In Pectus ob contusionem auriculæ cordis & inflam mationem lobi pulmonis 4. Ex casu Colon peritonæo aduatum 5. Lethalis ob rupturam venæ cavæ 6. Verbera mors sequuta ob sanguinem per habitum corporis & viscera effusum, Inter cranium & duram matrem 7. Conculcatio corporis à rheda lethalis ob vim pericardio illatam & pulmonibus 8. ob abscessum genitum inter musculos abdominis & peritonæum 9. Ictus lateri inflictus lethalis ob contusum diaphragma venasque vicinas disruptas 10. p. 371.

Obs. 29. Alapam mors subita sequitur nullo læsionis in cerebro apparente signo 1. Ictus ad nucham lethalis ob effusum sub cranio cruorem & meningis phlegmonem 2. Ictus pectoris lethalis ob pericardium allisum & extremam costam fractam 3. Lateris versus dorsum percussio lethalis ob excitatam in mediastini intercapedine vomicam 4. Pectoris ob contusionem intus excitatam 5. Lethalis percussio pectoris ob vitiosam viscerum constitutionem 6. Casus in dorsum lethalis exinde læso hepate, renibus 7. Hypocondrii sinistri percussio lethalis ob fissuram in liene excitatam 8. Hypocondrii dextri ob læsionem intestinorum, diaphragmatis, vasorum mesenterii 9. Hypogastrii ob puris copiam in inguen devolutam 10. Hypocondrii sinistri ob sanciatum lienem 11. p. 372.

Additamenta

Ad Sectionem de Vulneribus.

Obs. 1. Vlnus pectoris lethale ob cordis læsionem illæso pericardio Tom. 3 p. 372.

Obs. 2. Tibiæ leve vulnus lethale ob sequutam hæmorrhagiam nullis medicamentis cohibitam hinc cordis consumptionem. Ibid.

Obs. 3. Vulnus pericardii cum alio cordis vulnere unico ictu inflictum, quinto solum die lethalis. p. 376.

Obs. 4. Vulnus à globulo ex bombarda emisso inflictum lethale ob subsistentem circa Medullæ spinalis exteriora &c. Ibid.

Obs. 5. Vulnus lethale ob cordis substantiam læsam & sanguinis in diaphragma effusionem p. 378.

Obs. 6. Vulnus pectoris lethale ob vasorum pulmonum & cordis læsionem. p. 379.

Obs. Vulnus pectoris lethale etsi cavitatem non attingeret. Ibid.

Obs. 8. Vulnus lethale ob cerebri substantiam læsam globulo ad occiput usque propulso, cerebrum autem ad minimam molem redactum. Ibid.

Obs. 9. Vulnus oculi repente lethale ob processum falciformem læsum & ventriculum tertium. pag. 380.

Obs.

Obs. 10. Vulnus frontis lethale ob utramque diploen effractam. Tom. 3. Ibid.
Obs. 11 Cultro in latus immisso inter secundam & tertiam costam diaphragma illæsum permansit, unde colligitur Empyematicos ibi secandos aut urendos esse. Tom. 3. Ibid.
Obs. 12. Vulnus thoracis lethale ob costæ læsionem, rabem & Empyema accersentem. p. 381.
Obs. 13. Vulnus Epigastrii lethale ob silicem parvum è sclopeto emissum vesicam subeuntem absque ullis vulneratonis inditiis. p. 382.
Obs. 14. Casus ab alto lethalis ob sanguinem in mesenterium effusum 1. In abdominis cavitatem 12. Ibid.
Obs. 15 Vulnus sincipitis & frontis lethale ob fracturam laminæ internæ, hinc perforatam duram matrem. p. 383.
Obs. 16 Epigastrii vulnus lethale ob læsum ventriculum. Ibid.
Obs. 17. Vulnus occipitis lethale ob varios errores ab ægro commissos. p. 384.
Obs. 18. Vulnus pectoris lethale ob utrumque cordis ventriculum pertusum. Ibid.
Obs. 19. Capitis vulnus leve, lethale tamen in quo cerebrum sphacelatum & alia reperta. Ibid.
Obs. 20. Arteria crurali læsa mors ad 14. dies dilata. pag. 585.
Obs. 21. Apertio vulnerati. Ibid.
Obs. 22 Culter costę medium tranfodiens vulnere lethali. p. 385.
Obs. 23 Vulnus capitis cum fractura cranii & fungo cum totius morbi exacta descriptione. p. 386.
Obs. 24. Capitis vulnus cum fractura & fissura lethale. p. 390.
Obs. Intestini jejuni laceratio, integro abdomine lethalis. p. 391.
Obs. 26. Intestini Ilei ruptura integro abdomine cum variis curiosis. p. 393.
Obs. 27. Intestini laceratio sine abdominis vulnere. pag. 403.
Obs. 28. Abdominis vulnus penetrans sine læsione ventriculi & intestinorum. p. 404.
Obs. 29. De gravissimo capitis vulnere per cranium & meninges ad ipsum usque cerebrum penetrante. pag. 405.
Obs. 30. De liene. p. 406.
Obs 31. De inaudita mortis causa scilicet a disruptione vasorum quorundam præcipuorum ex baculi ictu. Ibid.
Obs. 32. Capitis vulnus ingens, subjungitur historia de Musculorum dorsi ex globulo sclopeti ictu lethali. p. 407.
Obs. 33. Ex ictu, casu, capitis contusio, cerebri abscessus, apoplexia &c. p. 408.
Obs. 34 Ex casu ab alto cerebrum vulneratum putrescit sine paralysi, convulsione. &c. p. 410.
Obs. 35. Grande vulnus ense lato inflictum duas costas spuriis viciniores exscindens, pericardium, diaphragma aliaque viscera trajiciens, p. 411.
Obs 36. Pulmonis vulnus lethale à sclopeto solo pulvere pyrio instructo illatum. Ibid.

SECTIO IV.

De Ulceribus, Sphacelo.

Obs. 1. Ulcera capitis manantia in infante lethalia ob serum sub cranio suppressum 1. in muliere ob cerebri partem exinde putrefactam 2. Ulcus occipitis nativum in infante Obstetricis errori adscriptum 3. p. 412.
Obs. 2. Ulcus in pectore tumorem causticо apertum sequutum, sanguinem fundens originem ducens à vomica in pulmonibus ad cor usque pertingente. Tom. 3. p. 413.
Obs. 3. Ulcus in ano lethale ob intestini recti exulcerationem in gangrænam desinentem. pag. 414.
Obs. 4. In puero tuberculis & ulceribus cum ossium carie per triennium scatente & sinu ad lumbum sinistrum deprehensum est Jecur magnum costis agglutinatum. Abscessus juxta vertebras dorsi superiores citra luem veneream. p. 414.
Obs 5. Ulcus tibiæ sinuosum ob subditorum ossium vitium spina Ventosa 1. 2. 3 Ulcera tibiarum & femorum à Jecoris & lienis vitio pendentia. pag. 415.
Obs. 6. Ulcus sordidum Genu à ligamentis, cartilaginibus ipsisque ossibus putrilagine infectis, pag. 416.
Obs. 7. Fungosa caro ex ulcere tibię pullulans ob foramen in osse ad medullam usque penetrans. pag. 417.
Obs. 8. In iis quos Carcinoma ulceratum sustulit, sanguis adustus intra vasa repertus cum labe Jecoris illæso liene. Ibid.
Obs. 9. Fistularum pertinacia & curationis difficultas inde est quod earum principium altissimè excurrat & fundamentum in ossibus habeant 1. 2. Fistula in inguine saniem imi ventris eructans 3. In femore orta à lumbis 4. Ibid.
Obs. 10. Sphacelus totius corporis sequutus cordis ejusque vasorum intumefactionem 1. Utriusque Tibiæ ob tumorem scirrhosum vicinum cavæ descendenti 2. ob obstructam venam cavam 3. Pedis dextri ob viscerum omnium corruptelam 4. Cruris ob viciatam arteriam quæ fibulam petit 5. Crurum & Tibiarum ob vitium Jecoris & Pancreatis 6. Cruris ob sinistrum cordis ventriculum carne glandulosa infarctum & impeditum arteriæ motum 7. Crurum & Tibiarum ob vitium Jecoris, Pancreatis & lienis 8. Digitorum pedis ob vitium pulmonum, cordis 9. Humeri dextri ob consumptionem lobi dextri pulmonis, cordis vitium 10. Manus ob sanguine cor exhaustum & pulmones 11. Scroti & vicinarum partium ob vitium mesenterii, intestini recti 12. Digitorum pedis ob pulmones sanguine turgentes cor exangue, sanguinem putridum in intestinis, p. 418.
Obs 11. Brachii gangræna ob illius epiphysin ubi cubitus ipsi jungitur contusione superficiaria affectam. pag. 420.

SECTIO V.

De Fracturis.

Obs. 1. Fracturam ossis humeri sequutus tumor cum ossis carie 1. Brachii non coalescens ob cariem subditam 2. Fracturam ulnæ & Radii sphacelus lethalis sequitur 3. Ossis femoris lethalis ob fragmenta ossium relicta 4. Femoris sua magnitudine lethalis 5. Occulta ossis femoris fractura cui successit ejusdem ossis ad ischiam luxatio 6. Fractura spontanea ossis femoris 7. Fracturam ossis femoris sequutus insignis tumor ob callum exuberantem nec cohærentem 8. Tibia fracta non coalescens ob officulũ ab osse tibiæ separatum & sphaceli initium in inferiore ejus parte 9. Humeri dextri & femoris fractura spontanea. 10. Tom 3. p. 422.

SECTIO VI.

De Luxationibus & ambulatione læsa, aut Motu impedito ob ossium vitia.

OBS. 1. Luxatio vertebræ secundæ cervicis non semper illico lethalis 1. Manuum & Pedum luxationes ob ligamentorum putredinem. Tom. 3 Tom. 3. pag. 427.

OBS. 2. Claudicatio pendens à cervice femoris fracta citra luxationem. Ibid.

OBS. 4. Cervicis immobilitas ob vertebrarum ligamenta indurata & tophos innatos 1 Totius ob ossium omnium unionem 2. Brachium inflexile ob ossium in cubito agglutinationem 3. Inflexio lumborum impedita ob symphysin nativam vertebrarum lumbarium 4. Inflexio in anteriora impedita ob appendicem acutam in osse sterno 5 p. 429.

OBS. 5. Statura recta impedita ob magnæ arteriæ duritiem infra & supra renes ac omentum ventri adnatum. p. 430.

SECTIO VII.

De Decubitu supino aut in latera impedito.

OBS. 1. Supinus decubitus impeditus ob ventriculos cerebri aqua distentos unde insomniorum, tremoris cordis &c. origo 1. ob Seri descensum in quartum ventriculum, Tom. 3. p. 430.

OBS. 2. Decubitus in sinistrum latus molestus ob tumorem inflammatorium in parte sinistra pulmonis 1. ob tumorem in parte dextra pulmonis 2. ob pulmonem sinistro latere consumptum 4. Decubitus supinus & ad latera impeditus ob arctam pulmonum cum thoracis costis omnibus anterioribus cohæsionem 5. In sinistrum impeditus ob dextrum pulmonem costis affixum 6. omnino impeditus ob pulmonum cohærentiam cum costis, vertebris & diaphragmate 7. In lævum latus impeditus ob pulmonem utrinque costis & diaphragmati adnatum 8. ob pulmonem costis & diaphragmati adnatum cum cordis erosione 9. p. 432.

OBS. 3. Decubitus impeditus ob cavitatem thoracis sero repletam 1. Decubitus in dextrum latus impeditus ob puris copiam in sinistro latere abscessum in eodem 2. In sinistrum ob cavitatem dextram ibidem consumptum 3. ob aquæ libras 6. in cavitate dextra 4. Supinus & in latera ob aquam totam replentem 5. 7. Supinus impeditus ob mediastini inflammationem 6. Decubitus dexter impeditus ob copiam puris inter costas & pulmones 8. In latera impeditus ob aquam in cavitate dextra, pulmonem cum pleura ibi corrupta, ventriculum tumidum 9. Sinister ob cystin humore plenam in sinistro pectoris latere 10. Dexter ob propendentiam sacciformem in diaphragmate 11. p. 433.

OBS. 4. Decubitus in latera impeditus ob mesenterii incrementum 1. ob Jecur tumidum, hydropem pectoris 2. ob Vomicam hepatis 3. ob Abscessum regioni hepatis adnatum 4. ob adhæsum hepatis cum diaphragmate 5. Decubitus omnis impeditus ob hepar infarctum, pancreas maximum 6. ob Vitium pancreatis 7. In latus dextrum ob lienem justo majorem 8. In latera ob Lienis magnitudinem, pulmonis sinistri adhæsionem 9. In dextrum latus impeditus ob grandem calculum in rene dextro 10. 11. Pag 434.

OBS. 5. Supinus decubitus impeditus & flatus celsus molestus ob jecur induratum, pancreas maximum. Tom. 3. p. 435.

OBS. 6. Decubitus in latera & supinus impeditus ob calculum in vesica 1 Supinus impeditus ob molem uteri 2. 4 ob Constitutionem varicosam Iliacarum venarum 3. ob uteri molem immensam, aquam in abdomine. p. 436.

SECTIO VIII.

De Arthritide, Podagra, Ischiadico dolore.

OBS. 1. Arthritide diu afflictorum membra affecta exesa reperta sunt. Tom. 3. p. 435.

OBS. 2. Humor Arthritidis parens intra articulorum cavitates non concluditur, cum ingeniosa & nova de loco affecto in Arthritide ejusque causis, dissertatione &c. p. 439.

OBS. 3. Calculi ex articulis eruti. p. 442.

OBS. 4. In quodam Arthritico summa renum flacciditas & exilitas reperta. Ibid.

OBS. 5. Contractura digitorum &c. in Arthriticis causa est calx spatia omnia occupans & officula secedere cogens. p. 443.

OBS. 6. In quodam Podagra diu vexato lien exsuccus & omni pulpa carens inventus. Ibid.

OBS. 7. Ischiadicum & Podagricum dolorem patientes humores circa finem medullæ spinalis congeruntur. Ibid.

OBS. 8. Anatome Ischiadico laborantis dolore in cujus coxa inventæ sunt glandulæ induratæ pus concretum continentes. p. 444.

OBS. 9. Ischiadicus dolor ab abscessu ingenti ad rotatorem musculum femoris dextri exortus. & atheromate sub musculo Psoa sinistro. p. 445.

OBS. 10. Ingens coxarum dolor ob os coxendicis corruptionem passum & erosionem Ibid.

OBS. 11. Humores Ischiagram committentes aliquando in eo spatio quod faciunt musculi continentur. pag. 446.

OBS. 12. Ischiadicus dolor sequutus tumorem circa mesenterii exortum genitum. Ibid.

OBS. 13. Coxendicus dolor ab utero gangræna affecto. Ibid.

OBS. 14. Gonagra laborantis Genu dissectum exhibuit sanguinem crassum, adustum. p. 447.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Anthritide &c.

OBS. 1. Ischiadem committentis humoris sedes sæpe in musculorum intercapedinibus reperta. Ibid.

SECTIO IX.

De Lue Venerea & Plica Polonica.

OBS. Plurimorum Lue Venerea laborantium venæ infarctæ nec non musculosæ quæ doloribus afficiuntur 1. Infectorū Lue partes internæ ulceribus quandoque & abscessibus scatent 2. 3. 4. 5. vitiosus humor in cerebro repertus 6. sæpe reperitur in cranio eorum qui graviter laborarunt dura & concreta crusta illi adhærens 7. Caries cranii reperta 8. 11. Gummata duræ matri innata 9. Exostosis cranii ab humore inter diploas contento 10. 11. Ossa ex cre-

crebro usu medicamentorum mercurialium friabilia reddita 15. Duorum spondylorum caries 14. Ossium pectoris caries cum abscessibus in vicinia 15. Tom. 3. pag. 448.
Obs. 2. Jecur ratione morbi venerei ulceratum 1. 2. 3. 4 5 p. 452.
Obs. 3. In cadaveribus quorundam qui hydrargyrosin passi mercurius repertus. Ibid.
Obs. 4. In cadavere cujusdam Lue infecti cuncta viscera nutritia sana reperta sunt. p. 453.
Obs. 5. De Tricis seu Plica Polonica. In eorum sanguine qui Plica correpti interiere Pili reperti sunt. Ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Lue Venereo &c.

Obs. 1. IN viro lue inquinato cum dolore capitis, Epilepsia Melancholia Cachexia, Ophtalmia unius oculi &c. Sinus cerebri sinister aqua plenus repertus cum parte cerebri corrupta & gummatis in ea. Tom. 3. p. 454.

SECTIO X.

De Morbis Occultis Chronicis à Veneno inductis.

Obs. 1. MOrbus occultus & diuturnus ob ulcus sub altera cordis auricula. 1. ob callum induratum in cordis auricula sinistra 2. Polypi reperti in vena Cava diu ob morbum decubuorum 3. In utroque ventriculo lento morbo extincti 4. sanguis coralliformis in venis lenta morte extincti repertus 5. Languor diuturnus à lapidibus pluribus in pulmonibus congestis 6. Diuturno morbo confecti cordis substantia absumpta solo superstite involucro 7. Morbus incognitus à lapillo in substantia cordis contento 8. Diu valetudinarius ob multiplicem viscerum omnium læsionem 9. Morbus à vermibus, in cerebro 10. Tom. 3. p. 4 6.
Obs. 2. Ignoto morbo extincti cadaver exhibuit cystin felleam bile vacuam 1. Pancreatis apostema multos occulte perimit 2. Lenta mors à pancreate scirrhoso excitata 3. Valetudinarij pars Jecoris concava fere absumpta reperta est 4. Morbus incognitus à pulmonibus & hepate vesiculis obsitis 5 A vesica fellea pluribus calculis obsita. A pulmonum & hepatis putredine 7. A rene uno, vesica & cysti fellea, sabulo & calculis obsessis 8. Valetudinarius diu potu glacie refrigerato usus hepar habuit prorsus ambustum 9. Morbus incognitus à Jecore lapide juxta vesicam obsesso 10. A jecore omnino putrefacto 11. A mesenterij glandulis duabus tumidis 12. A vasorum mesaraicorum obstructione, pulmonum circa dorsum inflammatione abscessu in rene 13. Ab altero ulcerato. carne spongiosa in ejus cavo 14. Materia serosa per umbilicum stillans ab hepate scirrhoso & ulcerato 15. p. 457.
Obs. 3. Morbus ignotus ab insigni vermium copia intra hepatis substantiam 1 A vermibus juxta orificium superius ventriculi & intestinis ab iis perforatis 2 In canicula à vermibus cucurbitinis in intestinis 3. p. 459.
Obs. 4. Veneno interemptæ mulieris cor triplo majus naturali inventum est 1. Ab hydrargyri haustu extincti sanguis coagulatus fuit 2. Ab inunctione mercuriali pulmones lividi redditi sunt muco obsiti, cor flaccidum evadit 3. A veneno exhibito ventriculi pars ima excoriata. Jecoris superficies nigrefacta 4. In iis qui assumpsri Arsenici vim evasere ventriculus à morte exhibuit latas & profundas erosiones 5 Venenum corrosivum ventriculum quasi caustico inudit Jecur albicans repertum, intestina flatibus turgida, ventriculi os superum erosum 7. Oris ejusdem substantia interna erosa 8. Pueri veneno extincti Jecur pallidum evasit, vesicula fellis aqua limpida plena reperta 9. veneni exhibiti falsa suspicio in quodam qui ob retrocedentes morbillos opinio ab uteri strangulatu pereuntis. 11. Tom 3. p. 461.
Obs. 5. Mors Fungorum esum consequuta à veneno illis commixto. p. 463.
Obs. 6. Canum & aliorum animalium à viperæ morsu enectorum anatome. p. 464.
Appendix, Seu historia viri à vipera commorsi medicamentorum efficacia liberati. p. 465.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Venenis &c.

Obs. 1. MOrsus viperę ex quo sanguis coagulatus &c. Tom. 3. p. 469.
Obs. 2. De viperatum morsu. Ad Illustrem Franciscum Redi Nobilem Aretinum. p. 470.
Obs. 3. Historię varię circa Cicutæ tum aquaticę tum terrestris exhibitionem ejusque noxas. p. 474.
Obs. 4. De Noxis Cicutæ terrestris ex epistola ad virum Celebrarissimum Joh. Jac. Wepferum Archiatrum Scafusianum. p. 488.
Obs. 5. De Napello. p. 493.
Obs. 6. De Cocculis. p. 495.
Obs 7. De Nuce vomica. p. 497.
Obs. 8. De Helleboro Albo. p. 5 2.
Obs. 9. De Gialappa, p. 503.
Obs. 10. De Corona Imperiali. p 5 4.
Obs. 11. De Amygdalis amaris. Ibid.
Obs. 12. De Antimonio. p. 508.
Obs. 13. De Arsenico & Auripigmento. p. 510.
Obs. 14. De Mercurio. p. 516.
Obs. 15. Inunctione Mercuriali usus scabiosus, eor exhibuit coagulato cruore turgidum. p. 518.
Obs. 16. De Oleo Peti veneno funestissimo quędam è Præclarissimi viri Dom. Francisci Redi Experimentis naturalibus exscripta quæ hic appendicis loco pro natura ac historia venenorum illustranda quamvis nihil anatomici complectantur. p. 519.
Obs. 17. Radicis lupariæ & olei Nicotianæ effectus in Ciconia majore. p. 520.
Obs. 18. Olej ejusdem effectus in Ciconia femella juvencula. p. 521.
Obs. 19. Olei effectus in Ranis. p. 522.
Obs 20. Olei Nicotianę effectus in serpentibus. p. 524.
Obs. 21. Olei Nicotianæ effectus in lacertis & limacibus. 525.
Obs. 22. Olej Nicotianæ effectus varij in cane Molosso. Ibid.
Obs. 23. A veneno exhibito ventriculus lividus redditus, lien gangrænosi affectus in hepate & corde sanguis grumosus repertus &c. p. 526.
Obs. 24. Morbus ignotus ob Tæniam seu vermem latum intestina omnia opplentem. p. 527.

SECTIO XI.

De Cutaneis Infectionibus, Doloribus Externarum partium.

OBS. 1. Lepra infectæ Matronæ cadaver exhibuit viscera tum vitalia tum naturalia marcore confecta. Tom 3. p. 527.

OBS. 2. Psora laborans in cysti fellea lapidem habuit pag 530.

OBS. 3. Pedes leprosi vesicis obsiti ab corruptionem omnium viscerum solo salvo corde. p. 531.

OBS. 4. Pruritus vagus in muliere cui Tumor conerosus in vulva natus, p. 533.

OBS. 5. Penis perpetuus pruritus à carcinomate in vesica. Ibid.

OBS. 6. Pallor vultus à mollitie Pulmonum 1. Pustulæ rubræ per totum, præsertim circa hepatis regionem ab hujus duritie & subsidentia cystis felleæ 2. Tubercula per totum à vitio hepatis & lapidibus in cystis 3. Pallor vultus ob lapillos in cysti, vitium hepatis hydropem pectoris 4. Maculæ purpureæ circa regionem ventriculi in umbilico, inguinibus à vitio pancreatis, hepatis, lienis 5. Affectus faciem, manus & pedes invadens ex intervallis ob vomicam in sima hepatis parte 6. Rubor genarum & vultus ob vasa meningum quasi varicosa atro sanguine plena 7. Macula rubra in nasi extremitate à visceribus sphacelo tactis 8. Rubor genarum à pulmone tabido exeso &c. 9 10 11.12.13.14.15.19. Facies albida cum genarum rubore fugaci à pulmone sinistro viriato 19. Faciei pallor à pulmonum vitio flaccidorum, lividorum 20. A viscerum omnium corruptela 21. Ab hydrope thoracis pulmonum syderatione 22. Facies turgidula, pallida à vitio pulmonis sinistri 23. Pallor vultus à vitio hepatis 24. Chlorosis in virgine cui testis sinister sero subflavo repertus &c. 25. Color vultus plumbeus ob vitium lienis scirrhosi 26. A visceribus omnibus simili colore infectis 27. Livor tergoris in cadavere ab assumpto arsenico 28. pag. 533.

OBS. 7. Dolor summæ scapulæ & humeri ab abscessu in corde in ulcus desinente pulmonibus accretis 1. Brachii & claviculatum à sero corrupto circa periostium in sphacelum desinens 2. sutæ dolor intolerabilis à vomicoso hepate 3 4. Circa coccygem dolor ab Empyemate ossis sacri 6. 7. Humeri dextri dolor ob hepar tumore cācroso affectum 8. Dolor circa pubem ab incremento & relaxatione Testiculi semine 9. Dolor in infima regione hypochondrii dextri ob vitium mesenterii vicini & Psoadῶν Musculorum 10. Circa regionem ossis sacri ob quatuor lapides in vesica 11. p. 536.

SECTIO XII.

Miscellanea Continens.

OBS. 1. EX Tabaci fumi abusu lingua, trachæa arteria atra fuligine tinctę repertæ, pulmones aridi, hepar inflammatum 1. Pulmones flaccidi, rorridis costis annexi 2. 3. Cerebri substantia exsiccata ad parvam molem redacta 4. Tabaccisugo papillares processus cum nervorum odoratoriorum extremitate defuerunt 5. Cerebrum nigrum & fuligine tinctum observatum 6. Crassa fuligine & spissa obductum cranium repertum 7. Cerebri nigredo observata in quodam Tabaci pulverem per nares crebro attrahente 8. spina triplex lapidea reperta inter utramque meningem Tabacisugi 9. stomachus flavedine tinctus à fuliginibus Tabaci 10. Vestigia fumi in visceribus notata 11. Insignis Tabacisugi cerebrum nitidum repertum 12 13. 14. 15. Tom. 3. p. 538.

OBS. 2. In Calvaria cujusdam qui quovis tempore & loco horas potuit determinare, Pulli gallinacei figura reperta expressa. p. 543.

OBS. 3. Cranium Rustici qui laqueo fauces sibi præclusit insolitę conformationis repertum. Ibid.

OBS. 4. Dissecti cordis fragrantia ex diuturno cardiacorum usu 1. Cutis dorsi aliarumque partium mobilitas ob membranam carnosam fibris carnosis donatam 2. Frons depressa in quibusdam ad nasi radicem ob deficientem cavernam ossis frontis 3. Infans 16. mensium jecur habuit in sinistro hypochondrio, lienem in dextro cor ad dextrum propendens 4. In vena cava mulieris à frigore externo enectę Polypus carneus inventus 5. A frequentiori Enematum usu intestina stercore vacua 6. In canis inter eundem ad latus sinistrum inclinantis Renis sinistri substantia duo vermes reperti 7. Quod quidam sint Scævolæ aut ambidextri causa in ossibus brachiorum sita 8. pag. 544.

OBS. 5. Quidam in summis torturis frontem nunquam corrugavit 1. Præ torturæ violentia homoplatę disruptæ 2. Quidam frontem elevans nasum simul attollebat ob peculiarem musculum illi concessum 3. Latrones ut plurimum carent musculo interiore manus primo. p. 546.

OBS. 6. Robustissimorum quorundam cranium suturis destitutum repertum 1. Vir summe robustus os unum indiscretum habuit à jugulo ad ilia costarum vicem supplens 2. singulare robur capitis ob crassitiem cranii eximiā & totius corporis ossa crassissima unctuoso humore copioso delibuta 3. Quidam admodum agilis singulares obtinuit musculos 4. In Audacissimis quibusdā cor hirsutum repertum 5. 6. 7. 8. Audacissimus cor habuit hirsutum & partem trunci Aortę osseam 9. p. 547.

OBS. 7. Hominis ferocissimi cor pusillum ac durissimum 1. Mulieris ob flagitia decollatæ cor inversum inventum 2. Latronis ferocissimi cadaver viscerum imi & medii ventris à dextris ad sinistra transpositione exhibuit 3. In viri ferocis & nequam cordis vasorum orificiis carunculæ repertæ 4. Latro cor bifidum habuit 5. In juvenis dissolutissimorum morum cadavere duo lienes inventi 6. p. 549.

OBS. 8. Furis pusillanimis cor ulceribus exesum deprehensum 1. Fur sine cerebello 2. In Fure insigne vas breve bifurcatum inventum abscessus in sinistro cordis ventriculo paucissimum cerebrum in occipite 3. p 551.

OBS. 9 Senex ad iram proclivis post obitum sine felle & cysti inventus est 1. Iracundus pericardium exsuccum & squallidum habuit 2. In valde iracundi cysti fellea repertus lapis eam adimplens 3. In muliere ira & mœrore confecta carnea cordis substantia plane consumpta fuit 4. p. 552.

OBS. 10. Obesitas totius insignis ob viscera insolitæ magnitudinis. p. 553.

OBS. 11. Suffocatio suspensi impedita ob trachæam osseam. Ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Miscellaneis.

OBS. 1. Dorsi vehemens dolor & diuturnus ob Tumorem in illius regione obortum, spinæ

ne tandem rupturam inveheutem & sanguinis in imum ventrem effusionem. Tom. 3. p. 553.
Obs. 2. Hydrops thoracis dissectione post mortem cognitus. pag. 554.
Obs. 3. In Calvis meninges à cranio semper distare deprehenduntur. Ibid.
Obs. 4. Simitatis causa ex anatome deprehensa. Ibid.
Obs. 5. Senes incurvi fiunt & repandi minusque dorsum movent ob vertebrarum coalitum &c. p. 555.
Obs. 6. Tineę subjectum principale non cutis sed pinguedo illi subjecta. Ibid.
Obs. 7. Flatuum cohibitionem sequuta insignis intestini Coli distensio. p. 556.
Obs. 8. Acidulis vitriolatis diutius quidam usus cor & ventriculum corrosa & exsiccata exhibuit. Ibid.

OBSERVATIONES

Anatomicæ Medicæ Iohannis Fantoni.

Obs. 1. Aneurisma arteriæ magnæ paulo supra iliacas & polypi infra locum aneurismatis reperti sanguinis intra tunicas mesenterij & circa renes extravasatio. Ibid.
Obs. 2. Tumor sarcomatosus intra tunicas coli. p 557.
Obs. 3. Cerebrum febricitantis flavo humore rinctum, vasorum cerebri exsiccatio: Aquej oculorum humoris consumptio &c. Ibid.
Obs. 4. Inflammatio hepatis, pulmonis & intestinorum: Aqua pericardij purulenta & superficies cordis alterata. p. 558.
Obs. 5. Moles hepatis maxima ventriculus in regione umbilicali, cor insolitæ magnitudinis &c. Ibid.
Obs. 6. Cranium crassissimum cum suturis vix apparentibus, medulla oblongata biloso sero tincta &c. pag. 559.
Obs. 7. Pulmo inflammatus, cor magnum, variegatum & durissimum. p. 560.
Obs. 8. Pancreas duri simum cum liquore lymphatico in canali virsungiano, capsulæ atrabilariæ maximæ & alteratę, cor magnum & planum &c. p. 561.
Obs. 9. Inflammatio meningum & cerebelli corruptio. Ibid.
Obs. 10. Tumor fibrosus intra tunicas cæci & coli &c. Tom 3. pag. 561.
Obs. 11. Hepatis & diaphragmatis inflammatio, cutis, cerebrum & intestina bile tincta lien monstrosus, cerebri fracidita. Ibid.
Obs. 12. Hydatides in superficie cordis, vesicula maximæ magnitudinis & meatus cystici obstructio &c. pag 563.
Obs. 13. Hepar steatomatosum & musculorum abdominis supra corpus hepatis extenuatio. p. 564.
Obs. 14. Tumor cartilagineus in pyloro & superiore parte duodeni. Ibid.
Obs. 15. Pulmo carnosus &c. Ibid.
Obs. 16. Pulmonis abscessus, Pus in pericardio & cor exterius corruptum. p. 565.
Obs. 17. Cor in basi vulneratum &c. Ibid.
Obs. 18. Colon in hypogastrium diductum. Ibid.
Obs. 19. Polypus cordis. p. 567.
Obs. 20. Mesenterium versus spinam retractum substantia medullaris cerebri & medulla oblongata durissima &c. Ibid.
Obs. 21. Tumor in hepate. p. 568.
Obs. 22 Cor maximum plurimis ulcusculis in superficie alteratum. Ibid.
Obs. 23. Diaphragmatis disruptio & ventriculi in thoracem ascensus. Ibid.
Obs 24. Strangulatio superioris orificij ventriculi à mole maxima hepatis & ventriculus in umbilicalem regionem detrusus. p. 569.
Obs 25. Maxima lymphæ copia in ventriculis cerebri portio cerebri supra nervos opticos corrupta. p. 570. Ibid.
Obs. 26. Fungosa cerebri excrescentia. Ibid.
Obs. 27 Pulmonis inflammatio, hepatis & lienis obstructio, polypi in ventriculis cordis. p. 571.
Obs 28. Cordis abscessus &c. Ibid.
Obs. 29. Hepar scirrhosum cum duritie lienis & pancreatis, serum in thorace extravasatum: Pulmo multiplici materia turgidus, cor maximæ magnitudinis. pag. 572.
Obs. 30. Hepar albicans, hymenis existentia, dextra cordis auricula varicosa &c. p 573.
Obs. 31. Cordis polypi, Abscessus in pericardio, illius interna & cordis externa superficies alterata &c. pag. 574.

FINIS.